6
22 E
27

4 15 8

Q. HORATII FLACCI
POETAE VENVSINI,

OMNIA POEMATA CVM RATIONE CARMINVM, & argumentis vbique inſertis, interpretibus Acrone, Porphyrione, Iano Parrhaſio, Antonio Mancinello, necnon Iodoco Badio Aſcenſio viris eruditiſſimis.

SCOLIISQVE ANGELI POLITIANI, M. ANTONII Sabellici, Ludouici Cœlij Rhodigini, Baptiſtæ Pij, Petri Criniti, Aldi Manutij, Matthæi Bonfinis, & Iacobi Bononienſis nuper adiunctis.

HIS NOS PRAETEREA ANNOTATIONES DOCTISSIMORVM Antonij Thylesij Conſentini, Franciſci Robortelli Vtinenſis, atque Henrici Glareani apprime vtiles addidimus.

NICOLAI PEROTTI SIPONTINI LIBELLVS DE METRIS Odarum, Auctorum vita ex Petro Crinito Florentino. Quæ omnia longe politius, ac diligentius, quàm hactenus excuſa in lucem prodeunt.

Index copioſiſſimus omnium vocabulorum, quæ in toto opere animaduerſione digna viſa ſunt.

BIBLIOTECA ... ROMA ... VITTORIO ...

Domus Pro-bationis Scolarum Piarum Romane

VENETIIS,
APVD HAEREDES IOANNIS MARIAE BONELLI.
M. D. LXXVI.

Q. HORATII FLACCI VITA,

PER PETRVM CRINITVM FLORENTINVM.

QVINTVS Horatius Flaccus in Venuſio Apuliæ oppido natus eſt: patrem habuit Libertini generis. Vnde illud; Quem rodunt omnes Libertino patre natum. Pro certo habetur eius natalem fuiſſe duobus circiter annis ante coniurationem L. Sergij Catilinæ, quo tempore celebres erant in ciuitate, ex poëtis Valerius Catullus. Licinius Caluus, & Heluius Cinna. ex oratoribus M. Cicero, Q. Hortenſius. & Q. Catulus. ex philoſophis Varro Terentius, & Figulus Nigidius. Orbilium Beneuentanum (vt conſtat à puero audiuit, quem appellat alicubi plagoſum, ac mirum quàm breui tempore in bonis literis profecerit. Ingenio enim facili, & auidiſſimo fuiſſe traditur in capiendis optimis diſciplinis. Vbi autem ſatis viſus eſt nauaſſe operam Latinis ſtudijs. Athenas ſe contulit vt Philoſophorum præceptis liberius incumberet, maximeq́ Epicureorum præceptis liberius incumberet, maximeq́ Epicureorum placita videtur probaſſe, vt illud vrbanum dictum teſtatur:

Me pinguem, & nitidum bene curata cute reuiſes,
Cum ridere voles Epicuri de grege porcum.

Moribus dicitur fuiſſe ſuboſcœnus, & ad bilem interdum paulo excitatior, adeo erga amicos gratus, atque officioſus, vt nobiliorum etiam ſtudijs, & gratia clarior in dies, ac nobilior eſſet. Nam primo dignitatem Tribunitiam honeſtis ſuffragijs eſt adeptus. & Romanæ legioni præpoſitus, quod ipſe de ſe ſcribit. Amicos vero habuit ex poetis Albium Tibulum. Quintilium Varum, cuius obitum officioſe deplorat: Valgium conſularem, Virgiliumq́ ipſum: ex prima nobilitate Iulium Florum, Maximum Lollium, & Mæcenatem, cum quo ſupra ſeptem annos ſumma familiaritate vixit, quod cum locis multis, tum maxime his verſibus apparet:

Septimus octauo propior iam fugerit annus,
Ex quo Mæcenas me cœpit habere ſuorum
In numero.

Nam cum ipſo quidem Horatio iocari liberius Mæcenas, atque agere conſueuit, eidemq́ concredere ſua ſtudia. In rebus ciuilibus cum ipſa ciuitas magnis factionibus teneretur, varijsq́ ſeditionibus æſtuaret, ſecutus primo eſt Bruti & Caſſij partes, quod à multis alijs, & à Sidonio Appollinare traditum eſt, qui ad Iulum Maioranum ſic refert:

Et tibi Flacce acies Bruti, Caſſiq́ ſecuto
Carminis eſt auctor, qui fuit & veniæ.

Mox vero accidit, vt fauore Mæcenatis non dignitates tantum aſſequeretur, ſed ipſi quoque Octauio Imperatori foret inſinuatus, cum libere & amice ad illum ſcribat: illas tamen epiſtolas, quæ referuntur à quibuſdam Auguſti ad Flaccum, magis confictas opinamur, quam dignas tanto principe, eiuſq́ ſumma eruditione. Quod ipſum cum alia multa, tum elocutio in primis probat. Compoſuit per plura, quæ vulgo etiam ſunt notiſſima, nos quàm breuiſſime repetemus. Libros carminum quatuor. Epodon. & Seculare carmen, quibus Auguſtum, ac Mæcenatem miris laudibus celebrat. In ſcribendis Iambicis mire efficax habitus eſt. quod & Fabius Quintilianus teſtatur. Inter Lyricos vero, inquit, ſolus ferè dignus eſt legi Horatius: quoniam & inſurgit aliquando. & plenus eſt iucunditatis, & gratia, varijsq́ verbis & figuris feliciſſime audax. Ex quo illud peruulgatum.

Hic inter Lyricos ſublime vertice vates
Sidera ſumma ferit: ſeu dulcis furta puellæ
Cantat amicitias, conuiuia, prælia, paces:
Siue Lycambæis lacerat latratibus hoſtem,
Impetit aut vario corruptos carmine mores.

Apollinaris quoque ſic ad Tonantium de Horatio.

Sed tu per Calabri tramitis aggerem
Vis vt noſtra dehinc curſitet orbita,
Qua Flaccus Lyricos Pindaricum ad melos
Frenis flexit equos plectri potentibus
Dum metro quatitur corda Gliconio,
Nec non Alcaico vel Pherecratio
Iuncto & Lesbiaco, ſiue Anapaſtico
Vernans per varij carminis Eclogas
Verborum violis multicoloribus.

Diomedes Grammaticus, & alij veteres, vndeuiginti carminum modos ab Horatio decantatos aſſerunt: quorum rationes in tertio de Grammatice libro à Diomede de ipſo referuntur. Scripſit de Poëtica librum ad Piſones, volumina duo Satyrarum, ac totidem Epiſtolarum In Satyra vero Lucilium ſecutus eſt. & ſi eum vt luculentum accuſat. Fabius certe Quintilianus præcipuum in Satyra dicit hunc ipſum Horatium, ac purum in primis, & terſum. Quin hoc illi proprium, & peculiare fuit, vt ridentis ſimilis, & quaſi diſſimulans, improbitatem, ac vitia hominum accuſaret. quod eo magis vrgeant, atq́ efficiant, quæ ſenſim irrepunt, quam quæ aperta fronte inuadũt, quod ipſum, & Poëta Perſius demõſtrat.

Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico
Tangit, & admiſſus circum præcordia ludit:
Callidus excuſſo populum ſuſpendere naſo.

Sed & Poëta Ouid. ingenue fatetur magnopere ſe Horatianis verſibus delectatum, & eius carmen diligenter audiſſe, veluti Propertium, Macrum, Ponticum, & Baſſum, qui Iambicos luſit.

Et tenuit noſtras numeroſus Horatius aureis,
Dum ferit Auſonia carmina culta lyra.

Permultos vero enumerat Horatius, quorum & ſtudium & iudicium percoluit, vt Plotium, Mæcenatem, Varium, Virgilium, Fuſcum, Viſcos, Valgium, Pollionem, Meſſalam, & alios. Secutus eſt eum in componendis Lyricis Paulus Paſſienus, qui, vt eſt auctor Plinius, mirifice illum exprimebat. Statura fuiſſe traditur breui, corpore obeſo, oculis lippis, quæ vel ex carmine illius varijs locis colliguntur. Moritur autem Horatius anno ætatis ſuæ ſeptimo, & quinquageſimo, vt in Euſebianis annalibus relatum eſt. Alij ſupra ſeptuageſimum annum vixiſſe ſcribunt: quod ego tamen falſum exiſtimo, vt alibi obſeruatum eſt.

Bibliotheca Probationis
Romanæ Scholar Piarum

ALIA VITA HORATII VENVSINI PER ANTONIVM MANCINELLVM EDITA.

QVINTVS Horatius Flaccus patre natus eſt libertino & precone. ſexta enim Satyra lib. 1. ſic ait. Nunc ad me redeo libertino patre natum. Et 1. Epiſtolarum volumine ad librum ſuum. Me libertino natum patre, & in tenui re maiores pennas nido extendiſſe loqueris. Vt quantum generi demas, virtutibus addas. Eius patria Venuſia fuit quod prima Satyra lib. 2. oſtendit hoc modo, Lucanus an Appulus anceps. Nam Venuſinus arat finem ſub vtrunque colonus. Puer à patre in vrbem ductus eſt diſcendi gratia, cuius cuſtodia pudicum ſeruauit ab omni facto turpi atque opprobrio, ipſe & enim 6. Saty. libri 1. inquit. Sed puerum eſt auſus Romam portare docendum: Ipſe mihi cuſtos incorruptiſſimus omnes Circum doctores aderat quid multa? pudicum. (Qui primus virtutis honor) ſeruauit ab omni Non ſolum facto: verum opprobrio quoque turpi. Romæ nutritus & doctus Iliada: poſtea Athenas ijt: vbi philoſophiæ operam dabat: inde tamen amotus propter bella ciuilia inter Auguſtum & M. Brutum, Bruti partes ſecutus eſt, à quo & tribunus militum factus, ſed habita clade in Philippis paupertate coactus ad carmina ſeſe contulit. Hinc epiſtola vltima ad Iulium Florum ait. Romæ nutriri mihi contigit: atque doceri. Iratus graijs quantum nocuiſſet Achil. Adiecere bonæ paulò plus artis Athenæ. Scilicet vt poſſent curuo dignoſcere rectum. Atque inter ſiluas accademi quærere verum Dura ſed amouere loco me tempora grato Ciuiliſq́; rudem belli tulit æſtus in arma. Cæſaris Aug. non reſponſura lacertis. Vnde ſimul primum me dimiſere Philippi. Decisis humilem pennis inopemq́; paterni. Et laris & fundi paupertas impulit audax. Vt verſus facerem. Idem Sat. 6. Quem rodunt omnes libertino patre natum: Nunc quia ſim tibi Mæcenas conuictor, at olim. Quod mihi pareret legio Romano tribuno. Poſt Auguſti victoriam Horat. à Virgilio, & Varro, Mæcenati commendatus in amicorum numerum ab illo receptus eſt: quod quidem eadem Sat. 6. ſic ipſe probat. Nulla, & cum mihi te ſors obtulit, optimus olim Virgilius poſt hunc Varus dixere quid eſſem, Vt veni coram. ſingultim pauca locutus. (Infans namque pudor prohibebat plura profari.) Non ego me claro natum patre, non ego circum Me ſatureiano vectari rura caballo. Sed quod eram narro. Reſpondes vt tuus eſt mos Pauca, Abeo. & reuocas nono poſt menſe, iubeſq́; Eſſe in amicorum numero. magnum hoc ego duco. Quod placui tibi, qui turpi ſecernis honeſtum. Non patre præclaro. ſed vita, & pectore puro. Porphyrio addit Horatium captum fuiſſe à Cæſare ſed poſtea beneficio, Mæcenatis non ſolum ſeruatum, ſed etiam Cæſari in amicitiam traditum, quod ſanè ſecus fuiſſe ipſemet Horat. indicat. Nam lib. 2. Ode vero ad Pompilium ſodalem, & commilitonem ait. Tecum Philippos, & celerem fugam Senſi relicta non bene parmula. Cum fracta virtus & minaces turpe ſolum tetigere mento. Sed me per hoſtes Mercurius celer Denſo pauentem ſuſtulit aëre, Te rurſus in bellum reſorbens Vnda fretis tulit æſtuoſis. Aduertendum præterea Mercurium viarum atque itinerum ducem. Vt ſcribit Cæſar lib. 6 de bel. Gal. hinc ait Horat. Sed me per hoſtes Mercurius celer. vel etiam propter alias cauſas: vt in Ode illa oſtendemus. Amicis erat cariſſimus, hinc prædicta Satyra, inquit. Si & viuo carus amicis: Cauſa fuit pater his: qui macro pauper agello &c. Amicorum vero ſummi erant Plotius Varius, & Virgilius. Vnde Sat. 5. ait: Poſtera lux oritur multo gratiſſima, namque Plotius & Varius Sinueſſa, Virgiliuſque Occurrunt animæ, quales neque candidiores, Terra tulit. neque quis me ſit deuinctior altero, qui complexus & gaudia quanta fuerunt. Erat præterea inopis, & puſilli animi, & raro ac pauca loquentis. Cibi quoque parciſſimus erat. quod Sat. 6. ſic pandit. inde domum me ad porri, & ciceris refero laganiq́; catinum: pranſus non auide &c. Recitare ſolebat amicis tantum, & coactus. Hinc ait Sat. 4. Nec recito cuiquam niſi amicis. idq́; coactus. Non vbiuis coramue quibuſlibet. in medio qui ſcripta foro recitent ſunt multi &c. Eius oculi lippi erant. Vnde Satyr. 5 ſcribitur. Hic oculis ego nigra meis collyria lippus Illinere. Et paulò inferius. Luſum it Mæcenas. dormitum ego, Virgiliuſq́; Namque pila lippis inimicum & ludere crudis. Corporis erat exigui, & canus, iraſcebatur facile. facile etiam placabatur. hinc in epiſtolis ad librum ait Corporis exigui, præcanum ſolibus aptum iraſci celerem tamen, vt placabilis eſſem. Obijt auctore Euſebio ætatis anno 57. vt autem Acron ſcribit anno 77. nulla tamen annorum certitudo habetur. Alij enim alia ſcribunt. Quid denique Horat. ſcripſerit in promptu eſt omnibus. Parios iambos latinorum primus oſtendit latio, ait enim lib. 1. Epiſtola ad Mæcenatem. Parios ego primus iambos Oſtendi latio. numeros animoſq́; ſecutus Archilochi, non res & agentia verba lycambem. Parios autem Archilochios intelligit. Nam in Paro inſula natus eſt Archilochus poëta vt ſcribit Strabo lib. 11. de quo in arte Horat. idem, inquit. Archilochum proprio rabies armauit iambo. Fabius Quintilianus lib. 10. ſcribit iambum à Romanis non celebratum eſſe vt proprium opus, à quibuſdam interpoſitum. Cuius acerbitas in Catullo Bibaculo Horatio. At lyricorum Horatius ferè ſolus legi dignus, nam & inſurgit aliquando, & plenus eſt iucunditatis, & gratiæ, & varijs figuris & verbis feliciſſime audax. Sed nouem lyricorum græcorum, videlicet longe Pindarus princeps, ſpiritus magnificentia ſententijs figuris, beatiſſima rerum verborumq́; copia, velut quodam eloquentiæ flumine. Propterq́; Horatius eum merito credidit nemini imitabilem. Eſt autem imitatus Alcæum, qui in parte operis aureo plectro merito donatur, quia tyrannos inſectatus, multum etiam moribus confert, in eloquendo quoque breuis, & magnificus & diligens, & plurimum Homero ſimilis: ſed in luſus, & in amores deſcendit maioribus tamen aptior.

RERVM, ET VERBORVM INSIGNIVM
IN COMMENTARIIS OPERVM HORATII
LVDEX SERIE LITERARIA.

ABLATIVI toe 108
Abila, & Calpe 60
Acaſtus 66
Achelous 23
Achilis mors 10.21
Achillis 85
Achæmeoes 48
Acinacis 29
Accia 73
Acroceraunia 7
Acriſius 74
Acro & Acroon 126
Accumbere 23
Accuſatiuo tẽporis 163
Adorea 39
Adriaticum mare 22
Adria 22.47
Adytum 22
Aecus 49
Aedes 32
Aegæum mare 2
ægida 20
Aegyptij 212
ægeria 162
æinus 16
Aeneas 200
Aeneæ equi 21
Aeolica regio 49
æreus 200
æren vox 200
Aes Cyprum 86
æſtas 8
æſchilus 39
æchalides 30
ætates quatuor 35
ætatis fuga 50
æacus 47.76
Africus 2
Aphroditus 7
Agatharchis 32
aglaia 8
agonis olympici auctor Hercules 1
agon 1
agriculturæ laudes 103
aguntur fabulæ, & referuntur quędam 104
agylcus 92
ahenea 33
aiax Oileus 21
aiax Thelamonius 21
albunea 12
albulæ aquæ 132
Alceus 11.12.16.33
allegoria 19
Alexander 20
alego 20
algidum 26
alium 105
alpes 101
Amata 6
amando 13
ambubaiæ 159
amicitia vulgi 37
amicus 56
amites 103
amor 7
amoris ſedes 29
amores Sapphus 49
Amphiteon rex 11
Amphion 70
Amphiaraus 74
amyſtis 36
Anacreon 23.95
ancile 63
anguicia 2
angiportus 28
animalium genus 8
anio 13
aner 20
animus 35
annius Milo 161
antomaſia 5
antium 35
Antiochus 66
Antonij libido 111
antiquitas heroici carminis 131
antiphares 136
anticyra 187
A'ντίστροφα 156
annus 129
apeliotes 30
apelles 217
appium 46
Apollinis fauor in Romanos 6
Apollo cur augur, medicusque 6
Apollini Delphici templum 11
Apollo Liber 16
Apollinis arcus & Gratiæ 16
Apollinares 26
Apollinis templum 32
Apolinus cythara 47
Apollo 53
Apollonio 67
Apollo Palatinus 122
aquarius 53
aquilo 132.69
aquitanius 10
aquila 99
arabia 31
araxes 46
ara Dianæ 125
arbiter 7
arbutus 2
archilochus 133
archos 14
arctos 27
architas 30
arcturus 57
area 14
Argos 12.220
argi plures 12
argus 15
argilla 25
argonautæ 105
argumentum 128
Ariſtotelis ætas 23
ariſto 39
aries 53
ariadnæ corona 55
aritia 82
armillæ 14
armi 14
arma ib.
armenia 46
arpe 26
artos 28
arthemiſium 82
arthemis 117
Aſinius Pollio 39
aſturia 13
aſtrorum curſus 15
aſter 67
aſtutus 145
Attalus Aſiæ rex 2
attali corona 2
attellanæ 140
Athenæ 11
athenarum laudes ib.
Attilius Regulus 17
atalas 32
Atre' & Thyeſtes 22.157
auaritiæ ſitis 40
auarus 159
auctoritas pythag. 291
aucupum caſus 153
auctoritas ſeruãda 163
aucenus 107
aufidus 85
Auguſtus pater pr̃iæ 7
Auguſtus 19.27.106
auguſti bella 43
auguſti laus 46
auguſti ſomnus 57
auguſti libri 62
auguſti pater 72
auguſti honores 91
aulocrene 2
auritus 16
auſter 7
auſpicor 218
auſpicium 203
autumnous 47.103
BAbylon 15
Bacchus 16
Bacchus in gigantes 53
Bacchi cornua 55
Bactra 84
Baiæ 118
Balanus 84
Barbitos 5
barbita ib.
barino: 46
batis 45
baſſareus 24
battus 36
batrioa 62
beatus 9.40
bellaria 91
bellerephon 29
bellum punicum ſecundum 48
bellũ punicũ primũ 48
bellides 50
bellerophontes 64.68.74
benignus 101
benedico 216
berecynthes 76
beroaldus 20
bilis 18
biſtonides 53
bithynia 35
bitumen 108
bandufia 68
bombycína 98
bombarda 129
boreæ vis 85
Bos locutus 5
boſphorus 49
boues Apollinis Mercurius abegit 15
breuitas apta 126
briareus 53
Britannia 26
briſeis 41
broncos 8
Brutus 9
Brutus ad milites 19
Bruti fuga ib.
Bruti mors ib.
Bruti auxilia ib.
Bruti genus ib.
Bruti doctrina ib.
Bruti laus ib.
Brunduſium 30
Bulla 107
CAducei dracones 15
Cadmus 139
Cæſaris cædem prodigia ſecuta 5
Cæcubum 25
Cæſar in vrbem 39
Cæa 39.95
Cæos ib.
Cælebs 51.68
Cæmenta 57
Cæſar pater patriæ 84
Cœlius Gallus 130
Calenum 25
Cales ib.
Calos ib.
Calendæ 104
Cala 160
Calones ib.
Campus 14
Camœnæ 13
Camillus 17
Cambiſes 40
Campus Martius 86
camelopardalis 217
canes 2
canitics 14
canicula 23.72
cantharus 25.29
cantabri 43.73
cantica 140
Cappadocum rex 204
capitis diminutio 63
Capricornus 53
Capra ſtella 67
caprificus 134
carina 8
carpathos 35
Carpathium mare 35
carminum ætas 94
cades 45
Caſtor, & pollux ex ouo 283
Caſtor & Pollux 16
Caſſius & Brutus 19
Caſſi mors ib.
Caſſij virtus ib.
Caſpium mare 46
caſus pretij 188
caſtalia fons 62
cathillus 12
Catus 15
Cathonis mors 17.139
Catones 77
Catones priſcus 77
caucaſus 26.101
cecilius 132
celiæ 10
Cæpheus 84
Cerberus 49
Cerbalus fluuius 26
ceruicem 118
ceres 157
cerebroſus 172
cerites 205
ceſpea 25
cethegi 132
chaldei 15
chalybes 31
chelys 33
cherillus 217
chimera 29.68.239
chimaros 29
chloris 43
cholera 38
choriambus 1
chorus 6
chorus 140
chryſeis 41
cicoreum 32
cicatrix 35
Cicero pater patriæ 80
Cicuta 1̃5
cilices 41
Circus Maximus 1
Circus flaminius 1
cythara 23
ciuilis belli initium 38
ciuilis belli cauſæ 38
ciuilis belli modus 39
claſſis 160
claſſium tribuni 101
clare nunciare 96
cleos 16
Cleopatra 37
Cleopatræ mors 37
clio 16
cliens 97
clytemneſtra 157
Cnæus Dunius 119
cnydus 205
cox veſtis 98
cocytus 50
codrus 76
colchi 56
Colles Romani 121
colores 124
collegium 159
comœdia 39.89.139
componere 126
comici poetæ 139
compilare 157
compita 199
condito 2
condictio 2
coniurare 45

conſtan

conſtantia 59
continentia 59
concaua 135
conuiuarum numerus 76
conuallia 103
conchylia 103
conopeum 112
conſuetudo 129
conſulo 155
conuiuarum tibiæ 100
copula 13
corax 12
corona 6
corinthus 11
corybantes 22
cornucopiæ 83
coronæ in conuiuio 36
corfinium 73
cornix 79
coſtum 57
cos & coi 115
cothurnus 132
cotiſton 68
craſſus 7
cratis 13
cratis fluuius 13
cragus, & Gragus 26. 57
craſſi clades 63
creta 30
crepidæ 168
crinis morientium 30
crotoniatæ 13
crocodilli ſtercora 115
ctefias 32
cubare in menſa 29
cululli 32
culeus 152
culullus 151
cum 12.158
cupido 7.157
cupidines 24
cupreſſua 50
cupreſſum ſcis ſimulare 125
cura 194
curriculum 1
curius 17
currus Veneris 83
curule certamen 138
cybele 81
cybira 204
cycoples 8
cyclades 19
cynthus 26.62
cyprus 2
cyrus 40
cythera 24
cytheron 16
DAci 35.56
Dictyma 20
Dalmatia 27
Dalma 10.193
Danaë 74
Daunia 26
Dauus 104
de auctoritate quatenus nobis imitanda ſit 129
de conſuetudine veteris ſermonis 189
decorum triplex 128
decempeda 51
decus 1
dei potentia 19
Delphi 11.62
Delphicus Apollo 46
Delos 26.62
Delphinus 126
Democlis prandium 57
Democritus 217
de nouis ſugiendis 129
deorum cultus 15
deſignare 205
deſideror 205
deucalion 5
deus quis 131
de vetuſtis fugiendis 119
dederunt 203
Diana luna 16.107
diadema 40
diadeo 40
Diaoa 78
dibapha 52
dicere 199
dieſpiter 34
digreſſio apta 119
didius ſaxa 65
diluuium 5
dimetri 150
dindymeoe 21
dindyma 81
Dionyſius cum Muſis 6
Dionyſiua Bacchus 16
Dionyſins 33
dione 39
Dionyſij inuenta 55
Dionyſij forma 55
Dionyſij enſis 57
Diomedes 21
diſcus 13
diſcumbere 29
dithyrambi 95
dictyma 16
diuitiæ 17
diuerbia 140
dolia ſictilia 25
dolendi decor 27
dolia veſtalia 85
dorus 112
druſus 89
druſilia 89
duellius 48
dyota 14
dyrrhachium 67
EBrietatis præmium 75
ecathana ciuitas 7
echo 16
echion 90
echious 107
egregij 4
elegum metum 33
eleagro 33
elegos 33
elegia 132
elegiaci ſcriptores 138
elyſij campi 94
emancipatus 112
emolphus 103
enceladus 62
Ennius 94
ens eſſentia 129
epheſus 11
epiſtola 199
epiſtolium 199
epicuri voluptas 14
epicurus 15
epigenes aſtrorum peritus 15
epodi 100
epos 131
equarum libido 28
erro 198
erat 163
erymanthus 26
erythrea 40
eſſe 146
eudoxus 32
euhyus 24
euhyas 81
eumenides 49
euos 55
euphroſine 8
euphorbus 30
eurus 30
euterpe 6
exemplaria 129
explanatio textus 131
expedio 175
explodio 181
equilinus 105
FABVLARVM initia 145
Fabritius 17
fabula 128
facetia 159
falernum vinum 25. 106
faſces 17
faſti 75
fatum 70
fauni 9.75
fauonius 8.67
fauarin 6
femur 111
ferentum 63
feriæ 91
feritas hominis 110
feronia 14
frondes in hæmo 75
fictitia præmunienda ſunt 129
fides 23.35.67
fide pro fidei 67
fimbria 60
finis, ſeu intentio poëtarum 147
fit 155
flauus color 6
flagellum 106
focus 103
fœnus 159
fœnerator 104
formiæ 25
fornices 160
fortuna 35
fortia vir 46
fortunatæ inſulæ 94
freta 19
frutex 71
fucus 63
fulmen 17
fulgetra 22
fulmina 22
fulminum genera 34
funebre 107
funereum 104
funeſtum 107
GAdea 40
Gallica ora 83
Galitiæ equi 13
Galatia 31
Galli 162
Gallus 135
Ganymedes 77
Garganus 46
Gaſpium mare 46
gaudere 41
gaudium 41
gaza 31
Geloni 46
gemmæ 129
genæ 19
genius 75
genitiuorum ſignificationes 169
Geryones 40.50
getuli 56
getæ Nomades 79
geta 204
gigantes 48
gnoſij calami 21
gracilea pueri 9
grando 5
græcorum vitia 13
græcorum fortiſſimi nouem 21
Gragus, & Cragus 25
gratiæ 30
græci 112
græcis permiſſum eſt fingere 130
gratiarum nomina 8
gratiarum habitus 8
glyceros 85
griphes 29
gyges 43
HÆdi ſtellæ 57
hœdus 113
halyattes 79
Hannibalis mores 48
haſdrubal 90
hebrus 28.81
hecubæ ſomnium 20
hecatheus 20
hedera 96
hedera vnde 4
hedera cur Bacchi 4
hedera cur poëtis 4
helena 157
helicon 15
helena in Troiam 20
heliconis ſons 29
helleborum 187
hæmonia 37
heniochus 67
hercules 11.12.34
heroa 15
hera, id eſt iuno 12
heroës 15.154
hercules Heracleus 16
hercules Alcidea 16
heroſtratus 8
heroicum carmen 134
hermes 15
hermione 139
heſperia 30
hetruriæ ſines 6
hexametrum 131
Hexametri heroici decorum 132
hexametri 143
hiberia 31
hic 186
hinnulus 27
hippium 22
hircua 139
hiſpania 31.56
hiſtoria 131
homo 124
hominum victus 103
homerus 10
homeri patria 10
hermos 25
honuſtus 105
Horatius Tribunus 19
horcos 30
horcoo 30
hyades 7
hybernus 103
hydaſpes 26
hydropa 40
hydra 86
hiems 8
hymetus mons Atticæ 184
hymetus 54
hyppius 8
hyperborei 56.60
hyrpi 14
hirpini 47
IAculari 13
Iambicum 100
Iambicum carmen 22. 132
iambus 22.132
iambicus verſus 102
iambici pedes 101
iambici verſus genera 143
iambici carminis decorum 143
iaſon 103
iberia 56
iberia Hiſpania 55
icarium mare 2
iearos 2
ida mons 20
idus 104
iecori 18
igoes, id eſt ſtellæ 17
ilia 6.162
ilias & Odyſſea 18
ilion 75
iliona 186
illiris 30
imago 17
imber 46
impotens 37
impiorum pœnæ 70
impedio 175
inius 127
inachus 13.41
indocilia 2
indoctus 2
index 15
india 18
in diem 84
indorum rex Porus 139
inferiæ 39
Ingenuus 89
ino 15
inſolens 22
intercifi dies 2
interlunium 28
intercus 40
intemperantia 41
inuidia 40
inuocatio quibus facienda ſit 139
inuidioſiſ 172
iocus 7.48
iones 17.69
Iouis olympici templum 8
Iouis officia 9
iræ vis 22
iræ locus 22
ira 40
iris ad Priamũ qui addit

ad

ad Achillem 15
iſthmos 11.92
iſthmia 92
iuba 26
iube mors 39
iugurthinũ bellum 112
iugula 30
iugerum 105
Iulius Cæſar 17
Iulij ſidus 17
Iulius Antonius 87
Iulus 100
Iunonis tẽplũ Argis 12
Iuno ſoror & coniux Io nis 60
Iuno Lucina 106
Iupiter aëe 2
Iupiter pater 17
Iupiter rex 17
Iupiter 155
Iuuenum exercitia in equis 13
iuuenta 32
iuuentus ib.
iuuentas ib.
Koiſnimos 123
LAbienus 65
Lacedæmon 12
Laconica 54
Lacunar 54
Lacus Albanus 86
Lacon 109
Lætari 41
Lætitia ib.
lalage 26
laleo ib.
lalos ib.
lamiarum familia 29
lamna 40
laniuum 82
lapitæ 24
lariſſa 12
lariſſus fluuius ib.
lar 17
lares 17.103
latium duplex 35
lauete 71.92
laurus 85
lauſus 158
legi 109
lemniſci 37
Leonis ira 19
Leonis natura 105
Lesbos 49
lesbium 23
leſtrigones 136
leucothoë 15
leucothea 15
leuia 126
lex roſcij Othonis 200
liber pater 22
libya 40 Libra 53
liber pr̃ ad inferos 45
Libitina 97
liburnia 101
liburnæ naues ib.
liburni 37.ib.
librorum numerus 154
lictores 17
limata 92
lipio 2
lipiote 2
literarum inuentor 15
lituus 2
liuia 73
locri 29
lorica 31
loculi 163
lucina 78.109
luceria 26
luctatius 48
lacus 125
Lucrinus lacus 129
ludibrium 19
ludere 33
Indicrum 199
ludi 139
Luna 78
lunæ natura 28
lunæ colores 47
lupus 12
lupi roſtera 79
lupatum frenum 13
luporem omen 82
luſtrum 212
læus 12
lycambes ib.
lycidas 9
lycurgi leges 12
lycæus 21
lycurgus Trax 55
lycij 71
lydia 13
lydus 204
lymphati 37
lympholepti ib.
linces 49
lyo 12
lypata 71
lyræ inuentor 15
lyra Apollinis 15.70
lyræ inuentio 26
lyris 32.75
lyræ repertor 33
lyra Mercurij 70
lyra 77
lyrici carmis cornu 133
MAchina 8
Macte 160
Madidus,& vuidus 10
Magna Græcia 27
magneſia 85
magus 29
mala.i.famoſa 185
malæ 19
malua 32
malacio ib.
malacos ib.159
malobathrum 43
malum 163
Manubiæ 5
manni 106
manumiſſus 112
marſis 108
marica 75
marſicum bellum 73
Marcus Agrippa 10
Marcus Curius dentarus 200
Marſi 2
Marſia ib.
Mars 7
Martis comites 6
Martis monſtra 7
Marcellus 17
Marcus Antonius 41
Maria fulminata 24
Marcus Herennius 34
Mareotis 37
Marmorum patriæ 112
Marcia Reguli 63
matriæ Calendæ 67
maſſicus mons 2
maſſica vina ib.
maſſagetæ 35
matuta 16
matinum 30
materia triplex 128
matrona 135.160
mauri 13.73
mœcenas 3
media 14.46
medicina 15
mediocres 46
melpomene 27
memnon 30
memphis 81
mẽbra comœdiarum 140
menſuræ pondus 15
Menelaus in Troiã 20
Menedemus 23
menſe ſecundæ 36
menſes 78
menſis 92
menſium nomina & eorum naturæ 176
mercatura 15
Mercaturis abegit 15
Mercurius abegit 15.24
Mercurius ſermonis auctor 6
Mercurius cur alatus 7
merionẽs 21
Mercurij iuuenta 15
Mercurius deorum interpres 15
Mercurij quinque ib.
Mercurij virga ib.
merula 163
mers 160
meta currendi 1
metrum Aſclepiadeũ 1
metrum 87
metauros 89
miles 155
mimos 140
mimerinnus 204
Minos 49
minturnæ 35
mola 78
moloſſi 100
molle 126
monſtrum, & portentum 26
monometri 143
mors varia 7
moroſi 14
mos,& Lex 92
muli 27
muneſes 65
munero 103
muneroe ib.
mundus 123
murex 52
muſæ Nymphæ dicuntur 4
multa condita 25
muſæ cũ Dionyſio 33
mycenæ 12
mygdonia 75
myrtoum mare 2
myrtus cur veneris 8
myrtha 31
mytilena 11
myſtes 46
NAca 152
nardus 47
notandi vſus 13
natura dux vitæ 128
nauis inuentio 2
nauis 7
naufragorum vota 9
nectae 19
nemus 6
nenia 39.83.132
neobole 71
Neptun⁹ cur maris de⁹ 7
Neptunus 62
Neptunus iſthmius 194
nepos 101.183
nepa 101
Neronea 89
nereus 20
Neſtor 18
Neſtoris anni 46
neſſus 144
nili auctus 60
niobe 92.201
nireus 77
nix 5
nomades Scythæ 79
nomi 9
nõ ſic ſcãdes puer 71.155
nonne 104
norici 20
notus 7.12
nouẽdiale ſacrificiũ 119
noua verba 133
nume regia 6
numerorum repertor Mercurius 15
Numa Pompilus 16
nupetinus 61
numerus impar 30
numerus par ib.
numantia 48
numidia 54
nux 168
nympha 4
nymphates 46
OB 149
Obſolere 46
Obſonium 195
Occatio 115
Octauius 73
Octauia ib.
oculi 98
œconomam 123
odi 157
œnos 25
offẽdere &defendere 13
officina 8
olea viax 107
olea victorum Athenis 11
olei natura 13
olores 83
olympia 1
olympici Iouis ſimulacrum ex ebore 1
oneratus 111
onyx 97
operoſus 71
opuntij 29
orchomenos 8
orcus 30.200
ornyx 14
orades 117
orion 30.62
oricum 67
orni 14
ornithiæ 97
orodes 65
Orpheus 15
oſtrea 103
Ocho 106
ocium 52
ones 103
ozolæ 29
PAchorus 63
Pætus 166
Pagus 49
Palladis inuenta 71
Palladis Galea 20
palladis haſta 20
Pallas armata 20
Pallas 11
Palæſtra 15
pale ib.
palpebræ 19
psilenæ 48
palinurus 61
paliſtæ 149
palleo,& timeo 1
palma arboe 1
pan 15
pandarus 16
panætius 31
pandion 97
pannoſus 172
paphlagonia 30
paphos 32
parra auis 82
pardus 71
parethera 75
parti 17.25.35.39
paris 20
Paridis delitiæ ib.
paridis mors ib.
parnaſſus 22
Paros inſula 25
parcarum flamina 41
parthaſius 94
paſithea 8
paſtillus 160
paſſet 197
patara 62
patiendum eſſe 28
patroclus 20
pauperies 2
Paulus Aemilius 16
Paulo
pecunia 204
pedes 87
pegaſus 29.71
peierare 96
pelops 157
peloponneſos 12
peleus 88.13
peliculum odium 69
peligni 76
pemmata 92
penetrale 49
Pentheus 55
Pentametri decorum 132
Pentametri 143
Perſia 26
Perſæ 35
Perſæ vita 40
Perſeus 74
percunctoe 159
percuntoe ib.
petrimors 39
phaliſci 14
pharmacopola 152
pherecius nauium paridis fabricatoe 20
pherecydes 23
phidias 1
philoſophia 34
philyria 81
Philippus Macedo 74
phonos 68
phoneo 68
phraater 40.65
phrygius lapis 57

phthia

phthia 92
pierus 62
pietas 82
pimpliades 29
pimple ib.
pimplao ib.
pindu 16
Pindarus 87
Pimpleides 29
Pirithous 62
Pirene 71
pinus 22
Pittacus 11
plagæ 3 Plauſus 2
Platani 51
Platos ib.
Platyno ib.
Plautus 130
Planipedes 140
plenilunium 28
pletro 30
Pluton 10
poëticæ 123.179
poëma ib.
poëſis ib.
poeta ſalutor 202
poëticæ laus 149
poeta naſcitur 140.151
poli 39
polyhymnia 6
polymneia ib.
pomum 163
pontus 106
ponere 126
populus 132
populus arbor 9
portentũ,& monſtrũ 26
porta eburna 89
poſthac 155
poſtridie 176
præſidium 1
præſtigiator 15
prætexta 36.146
præcordia 105
præteratatæ 140
præceptio ſit breuis 147
profeſſi dies 104
prodigere 16
prometheus 22
protion 23.71
prodigus 40
proculeus ib.
prœtus 5
Progne 97.139
prodigialiter 126
prolepſis vitioſa niſi purgetur 194
prometheï ignis 7
priapus 103.178
Priami regina 41.148
primitiæ 103
pridie 176
Pruina 8
pugillares triplices 118
pullus 28
puluinar 37
pupulæ 107
pupillus 200
purpureum 35
purpura 103
pylos 20 pyrrha 5
pyrrhicbius 1
pyrrhus 66
pyramides 85
pythius Apollo 222
pytho 22
Pythagoras 30
pythium carmen 131
pythiæ ib.
QVadrigiæ 52
Qualitas carminis 123.154
Qñ nouis vti liceat 129
Quatinus 79
Quatenus ib.
Quatenus philoſophandum 199
Quintilius 27
Quinquatras 21
Quirites 3
Quirinus 7.16
Quis 157
Quiſque in ſanus 175
Quodlibet 124
Quod autem 130
RAcemus 43
Rapta Helena 20
Rates 2
rauus color 82
recumbere 29
regulus 63 religio 33
remi augurum 65
rerum nomina 15
retia 16
rex paraſiti 304
rhadamanthus 49
rhea 11.76
Rhenus fluuius 20
rhenum 7.118
rhodos 11
Rhodanus 56
rhodope 81
rhombus 103
rhythmus 87
riphei montes 26.60
Robertus 100
Romulus 16
Romæ natalis ib.
Romuli anni lv. ib.
Romuli augurium 65
Romæ initium. ib.
roſæ 38
roſæ ſuccus 47
rubrum mare 35
rubeta 107
rudis 199
SAba 29
Sabæi ib.
Sabelli 66
ſæculum 5
ſæcula pyrrhæ ib.
ſæculares ludi 272
ſagum 112
ſagax 29 ſagire 42
ſagaces ib.
ſalij 36
ſaliares cœnæ 38
ſalinum 52
ſamnites 66
ſangarius 22
ſappho 11
ſapiens 40
ſarculum 2
Sardinia 32
Saturnus 48
ſatyrus 6
ſatyri 93
ſatyra 140
ſcauri 16
ſcamãder fluuius 20.115
Scardona 101
ſcari 103
ſceptrum regale 16
ſcorta 47
ſcorpius 53
ſcopas 94
ſcribere 124
ſcribẽs intẽtio 123.154
ſcutica 168
ſcurra 172
ſcyphus 29.112
ſecures 16
ſecundæ menſæ 91
ſemele 25
ſenectus 14
ſenum mala 47
ſeptentrio 69
ſeres 17.31
ſermo 154
ſeſquipedale 134
ſextus Põpeius 10.112
ſextus caſus Græc. 143
ſicambri 87 ſiluia 6
Simois fluuius 20
ſimonidea 39.95
ſimulare 120
ſinueſſa 35
Siſyphus 50
ſithon 24
ſipiæ 143
S, litera ib.
ſoccus 132
ſocius cões,& amicus 12
Socrates 31
ſociale bellum 73
Socrates 65
ſodales 29
ſolis poteſtas 6
Sol in Capricornũ 53
Sol in aquarium ib.
ſolidus 162
ſolſtitium brumale 53
ſolmi 70 ſoracte 30
ſomnium 82
ſoracte vnde 14
ſoreſmos 123
ſors 146
ſordidus 158
ſoſpes 36
ſparta 13
ſparta pueri 12
ſpartacus 73
ſparium 106
ſpado 112
ſpadones ib.
ſpondius in ſecundo, & quarto loco 143
S. P. Q. Lauinius 82
Stellæ 17
ſteropes 8.91
ſteſichorus 95.119
ſthelenus 21
ſthenobœa 69
ſtriges 107
ſtudeo cũ actione 216
ſtylus triplex 118
ſtylum vertere 181
ſubſidion 2.24
ſubdium 1
ſublaqueum 12
ſub 155
ſubſolanus 30
ſuburra 107 ſueui 87
ſummum 199
ſupplicia 167
ſupina in u 170
ſurena 65
ſura & poples 175
ſybaris 13
Sybaris fluuius ib.
ſymmetria 128
ſyria 32
ſyrtes 43.112
ſyrus 106.119.204
ſyrma 102
TAberna 8
Tabernariæ 140
Tali 166
Tantalus 49.156
Tanais 84 Tanus 158
Tarquinius Priſcus 16
Tarentum 30.63
Taurus 13
Thelegonus 84
Thelæphus 120.133
Tempe 11
Temperantias 41
Teos ciuitas 22
Teres 2
Terminus 103
Terentius metro conſtat 143
Terminalia 142
Tereus 139
tetrachordium 15
tetrametri 143
theucer 21
theucer ſalannius ib.
thalia 150
Thaliarchus 14
Thebæ 11
Theophraſtus 23
Theopompus 32
Theſſalia 37
Themiſtocles 76
Theſſalus 58.105
Theſſali benefici 10
Thraces feri 98
Thracia 94
thus maſculum 30
thus 31 thurisũ 69.134
thyeſtes 22.134
thymum 23
thyoneus ib.
thyo 13.56 thynos 67
tibia 76
tibiæ inuentio 6
tibuli carmen 132
Tigris fluuius 46
tigres 55.130
tigellius 159 tilia 38
timentes cur pallent 19
timẽtes cur tremunt ib.
titulos operis 127.154
tityus 61.108
toga libera virilis 36
toga 40 togatæ ib.
togata 160 tolio 169
tonitrus 39
tonitrua 22.34
tonſores 53
tragœdia 39.145
tragus 39
tragemata 91
tranſlatio apta 119
tragœdiæ proprium 139
triſmegiſtus 2 tris ib.
trieterica ſacra 16
trimetri iambi 49
tripos 94
triumuiri 106.150
triumphus 150
triplex actorum calceamentum 1,1
trimetri 22.143
trochus 80 Troia 41
trophæa 46
Troiæ mœnia 56
trulla 184 trix 38
tuba ænea 2
Turris Mœcenatis 112
tuſculum 100
tyberis creſcens religioſus 6
Tyberius 7 tybur 12
tyburtus 12 tybris 25
tydeus 21
tyndaridarum 158
typhon 62
typhoëus ib.
typhos ib.
tyrrhenum mare 16
tyrtæus 150
VAda 7
Væ 18
Vafer 62 Vallis 102
Vappa 158
Varus & Tucca 10
Varius 130
Vaticanus collis 15
vectes 81 velia 65
vanafrum 63
venus erycina 7
Veneris riſus ib.
Veneris quinta pars 19
Venus erga parim 21
venuſia 26.30
venuſtum 32
venus 21 venale 52
vendibile 52
vertumnus 130 ver 8
veris initium 8.67
verbena 25
verbecare 76
verris 78
verba rebus aptãda 132
verba propria, & tranſlata 129
verba antiqua ib.
vernas 103 verna 162
veſtæ templum 6
veſta 6.76
veſtæ ignis 6
veſtalium furta 85
vetus vinum 112
via ſacra 106
viæ præclaræ ib.
vina 75 vini calor 16
Virgilij vocatiuus 27
vlmus 103
vlna 10
Vlyſſis geſta in Troianos 20.53
vmbilicum vſque perducere 111
vnguenta 36.8
vnguẽtum perſicum 65
voluptas 40
vortices 46
vſtica 23
Vulcanus 8
vultur 50
vulpina fraus 152
vxor ib.
XAntippus 187
Xanthus 92
ZAriaſpa 84
Zephyrus 8
Zephyra 98
Zonæ 32
Zonnion ib.
Zoniſeo ib.
Zonæ pecunioſæ 213

FINIS.

Q. HO

Q. HORATII FLACCI CARMINVM, LIBER I.

ROMA

ARGVMENTVM.

Alios alijs rebus duci: ſe lyricorum verſuum ſtudio teneri.

Ode prima Monocolos. Sunt enim oẽs verſus choriambici Aſclepiadei tetrametri acatalecti, qui conſtant è ſpondeo, et duobus choriambis, & pyrrhichio, vel iambo, hoc modo.

Mæce--nās ătăuĭs -υυ- ēdĭtĕ rē -υυ-gĭbŭs υυ
ō ĕt -- prăsĭdĭūm ĕt -υυ-- dūlcĕ dĕcŭs -υυ- mĕŭm υυ

-- -υυ- -υυ- υυ
-- -υυ-- -υυ- υυ

AD MOECENATEM.

* Mecœnas, legit Suidas, cõtra vulgo morẽ.

MOECENAS * atauis edite regibus,
O & præſidium, & dulce decus meum,
Sunt quos curriculo puluerem Olympicum
Collegiſſe iuuat: metaque feruidis
Euitata rotis, palmaque nobilis
Terrarum dominos euehit ad deos.
Hunc, ſi * mobilium turba Quiritium (* nobiliũ)
Certat tergeminis tollere honoribus;
Illum, ſi proprio condidit horreo
Quidquid de Libycis verritur areis,
Gaudentem patrios findere ſarculo
Agros, Attalicis conditionibus
Nunquam dimoueas: vt trabe Cypria
Myrtoum pauidus nauta ſecet mare.
Luctantem Icarijs fluctibus Africum
Mercator metuens, ocium, & oppidi
Laudat rura ſui: mox reficit rateis
Quaſſas indocilis pauperiem pati.
Eſt qui nec veteris pocula Maſſici,
Nec partem ſolido demere de die
Spernit, nunc viridi membra ſub arbuto
Stratus, nunc ad aquæ lene caput ſacræ,
Multos caſtra iuuant, & lituo tubæ
Permiſtus ſonitus, bellaque matribus
Deteſtata. manet ſub Ioue frigido
Venator teneræ coniugis immemor:
Seu viſa eſt catulis cerua fidelibus:
Seu rupit teretes Marſus aper plagas.
Me doctarum ederæ præmia frontium
Dis miſcent ſuperis: me gelidum nemus,
Nympharumque leues cum ſatyri chori
Secernunt populo: ſi neque tibias
Euterpe cohibet: nec Polyhymnia
Leſboum refugit tendere Barbiton
Quod ſi me lyricis vatibus inſeris:
Sublimi feriam ſidera vertice.

ANTONIVS.

MOECENAS atauis edite regibus) Prima Ode Mecœnatem alloquitur, oſtenditq. homines ipſos vel honoris, vel voluptatis, vel lucri cauſa diuerſa exercere miniſteria. Aliqui.n. currẽdi ſtudio oblectari, fungi aliqui magiſtratibus, & imperijs, quidam agricultura, quidam nauali cõmercio gaudẽt, aliqui vero ocio, ac genio deditis, multos caſtras iuuant, venatio quoſdam, ſe autem inter deos relatum iri, ſi lyricis vatibus annumeretur. [Mœcenas atauis) Metrum eſt Aſclepiadum ab inuentore Aſclepiade nominatum. Conſtat aũt Spondeo, Dactylo, cæſura, & duobus Dactylis, vt Mœcenas atauis edite regibus alij vero etiam ſic ſcandunt Diomede teſte, Mecęnas atauis edite regibus. O & præſidium, dulce decus meum. Eſt enim Spondeus, Choriambici duo, inde Pyrrhichius vel Iambus. Conſtat autem Choriambicus ex prima longa, duabus breuibus, & vlt. longa, vt verſificis. Pyrrhichius vero ex duabus breuib. vt prius. [Mœcenas atauis) Beneuolentiam captat eum a generibus vetuſtate laudando, officiaque in ſe præbita recenſendo. appellat.n. & præſidium, & decus ſuum. [Atauis edite regibus) Prop. etiam lib. iij. ad Mœcenatem, inquit, Mecœnas eques Hetruſco de ſanguine regum, Intra fortunam qui cupis eſſe tuam. Horat. item lib. 3. Carm. Tyrrhena regum progenies. Mart. quoque lib. xj. ad Priſcum ſic ait, Quod Flacco, Varioque fuit, ſummoque Maroni Mecœnas atauis regibus ortus eques &c. [O &) Legitur ò, & io omnibus antiquis horum carminum textibus, quos vidimus, & ita legendum eſt. Eritque ordo. O Mœcenas edite atauis regibus. O & præſidium, & dulce decus meum &c. ſic.n. repetendo plus vehementiæ, & Veneris habet. [Præſidium) Id quidem ad eius ſalutem, & facultates, atque diuitias refertur. lib. enim iij. Ode vero xvj. ſic ait. Nec ſi plura velim, tu dare denegẽs. Et epiſt. j. Tu me feciſti locupletem. In prima etiam Ode Epodon, inquit, Satis ſuperque me benignitas tua ditauit. Præterea Mœcenatis beneficio non ſolum ſeruatus, ſed etiam in amicitiam Cæſaris Aug. traditus. Præſidium vero, eſt quod pro vtilitate, & ſalute alicuius auxilij gratia præponitur. Subſidium quod poſtpoſitum eſt, ad ſubueniendum laborantibus vt Pomp. Feſtus docuit. [Decus) Id certe ad honorem, & gloriam referendũ. Secundo etenim, lib. Ode vero xvj. inquit, Nec dijs amicum eſt, nec mihi Teprius obire Mœcenas mearum Grande decus, columenq. rerum. Virg. quoque lib. 2. Georg. Decus ſuum appellat, cum ait, Tuq. ades, inceptumq. vna decurre laborem, O decus, ò famæ merito pars maxima noſtræ Mœcenas, pelagoque volans da vela patenti. [Sunt quos curriculo) Sunt aliqui, ait, quos curule certamen oblectat, palmaq. nobilis ad deos euehit .i. diuinis honoribus conſecrat. Prop. etiã lib. 3. ad Mœcenatem ait, Sunt quibus Eleæ concurrit palma quadrigæ. Sunt quibus in celeres gloria nata pedes. [Curriculo) Curriculus dimin. eſt à curru, vt Feſt. etiam docet. Ponitur item pro curſu, & loco, ſeu ſtadio, in quo currendi certamen exercetur. Nonnunq̃ pro curru, vt hic, ſeu pro ſtadio malis. Puluerem Olympicum, hoc ait, quia in Olympia, quę in Piſea regione eſt, Olympicorum ludorum certamen ſemper agitabatur. In Elea vero tellure ne ſemel quidem. Quod quidem lib. viij. edocuit Str. Iouis item Olympij templum in agro Piſano erat, ab Elide ſtadijs minus CCC. abſens. Ante illud vero lucus agreſti veſtitus olea ſurgebat. In quo ſtadium erat ineratq. templo ſolidum ex auro Iouis ſimulacrum, picturæ quoque plurimæ, mirabileſque monſtrabantur in templo. [Agonem præterea Olympicum Herculem Alcmenæ, Iouiſque filium inſtituiſſe quidam aſſeruere, quem etiam primum ibi certaſſe, & palmam compraſ

Metr… Aſcle… deam… Chor… bus. Pyrrh… chius… Meca… Præſi… Subſi… Deca… Curr… lum. Olym… Iouis… Olym… ſemp… Ago… Olym… auth… Herc…

ſe tradunt. Paulo item inſerius, inquit, idem Strabo, ab Ipluto Olympicum agonem inſtitutum conſtare. Sed hoc Solinus declarat apertius. Scribit.n.q̃ Olympicum Hercules certamen in honorem ataui materni Pelopis ediderat. ſed intermiſſum Iplutus Elæus filius eius inſtaurauit. Herod. vero lib. 8. ſcr. Olympicum certamen gymnicum equeſtre fuiſſe, præmiumq. propoſitum oleaginam coronam, qua donarentur. Non.n. pecuniarum certamen agitabant, ſed virtutis. Dio. quoque lib. 5. refert. Herculem Olympicum inſtituiſſe certamen, & equorum, & palæſtræ, quod Ioui patri dedicauit coronatus, qm̃ & ipſe quoque de hominum gñe, abſq; præmio eſſet meritus. Ea vero certamina abſque pugna euicit, nulla pp ſingularem eius virtutem ſecum congredi auſo. Meritoq. omnium hoc ab Hercule inſtitutum hr̃ p̃ſtant. ſſimum, quod ab optimo viro principium ſumpſit. Elegit aũt clariſſimum, atq; optimum Græciæ locum ad ſtatuenda certamina, concurſusq. hominum celebrandos. Campos. ſ. iuxta Alpheum flumen ſitos. Hæc ex illo. Præterea aduertendum Iouis ſimulacrum non ex auro fuiſſe, vt ex Strab. retulimus, in templo Iouis olympici, ſed ex ebore. Plin. li. 33. c. 7. ita ait: Minoribus ſimulacris, ſignisq. innumera propé multitudo nobilitata eſt, ante omnes tñ Phidias Athenienſis Ioue Olympico facto ex ebore quidem, ſed ex ære ſigna fecit, ac præter Iouem Olympicum, quem nemo æmulatur, fecit & ex ebure æque Mineruam Athenis, &c. [Meta] Currendi terminus. [Feruidis] Motu calentibus. [Euitata rotis] Declinata, arte.n. opus erat, ne currus ad metam offenderetur, circum quam equi currebãt. Stat. Flectere ſi poſſet circum cõpendia metæ. Virg. lib. 5. Hic viridem Aeneas frondenti ex ilice metam Conſtituit, ſignum nautis pater, vnde reuerti Scirent, & longos vbi circumflectere curſus. Varro etiam ſoquit: Circus maximus dictus, q̃ circum ſpectaculis ædificatus, vbi ludi fiunt, & q̃ ibi circum metas fertur pompa, & equi currunt. Et paulo inferius ſic, circus Flaminius dictus, qui ædificatus eſt circum Flaminium campum, & q̃ ibi quoque ludis tauricis equi circum metas currunt. [Palmaq. nobilis] Corona ipſa victoriæ, nec eſt amphibologia, vt aiunt. Dij.n. p ſe nobiles ſunt. Vnde nobilis palma dicẽdum, vt maxima intelligat. [Palma] palma arbor eſt, cuius lignum ponderi ſuppoſitum nunq deorſum cedit, ſed aduerſus pondus reſurgit. Propterea, inquit, Plutar. in certaminibus palmam ſignum eſſe placuit victoriæ, qm̃ ingeniũ eiuſmodi ligni eſt, vt vrgentib. præmentibusque non cedat. Hæc, & plura Gell. lib. iij. c. vj. [Terrarũ dños] Virg. item lib. 4. Ipſe deum tibi me claro demittit Olympo Regnator, cœlum, & terras qui numina torquet. De triũpho ad Capitolium hic intelligere nõ placet. [Hunc ſi mobilium] Senſus eſt, Si quis ad maximus honores à Quir. tib. tolleretur, Nunq profecto regis opib. dimoueretur, vt nauigaret. Eſt aũt ordo, Si turba nobilium Quiritium certat hunc tollere tergeminis honoribus. Nunquam Attalicis conditionibus dimoueas, vt trabe Cypria nauta pauidos ſecet Myrtoum mare. Præterea textum pars maxima. Nobilium habet, in vnien. tñ, Mobilium, legi, quod perplacet. Mobilis.n. eſt populus, vnde & Sen. in Hercule ait, illum populi fauor attonitũ, fluctuq. magis mobile vulgus Aura tumidum tollit inant, &c. [Quiritium] Romani Quirites a Curib. oppido Sab. noĩe appellari, vt Sabinis aliquid daretur, qm̃ inter Romulum, & Tatium fœdus ictum eſt qui ciuitatem vnam ex duobus fecerunt, quod quidem Liu. in princ. fermé ſcribit. [Certat] Suffrag. js ſtudet, & nititur. Tollere, eleuare ad dignitatem honoribus maximis, vel recipe in theatro cũ plauſu. Nam ita principes recipiebãtur, quos plauſus tergeminos honores appellat, q̃ ſententia placere debet. Maro.n. lib. ij Geor. ait de vrbanis ciuib. Hic ſtupet attonitus roſtris hunc plauſus hiantem p cuneos geminatus.n. plebisq. patrumq. corripuit. Mart. lib. vj. ad Diadumenum. Quæq. ſonant pleno vocesq. manusq. theatro: Cum populus ſubiti. Cæſaris ora videt. [Tergeminis] .i. maximis. Tris.n. (vt aiunt) pro ſuperlatiuo Græci, & Latini vtebantur. hinc Mercurius, τρισμέγιστος .i. longe maximus. & Plaut. in Aul. Non fur, ſed trifur τρὶς, ter, dr̃. [Illum ſi] Pro ſi quis, inquit, agricultura oblectaretur, & triticũ ſeruauerit, nunq regis opibus dimoueretur ad nauigandũ gr̃a quæſtus. Eſt aũt ordo. Illum gaudentem ſarculo findere patrios agros, ſi condidit in proprio horreo quicquid verritur de Libycis areis, nunq &c. [Cõdidit] Ri ſeruauit triticum. ſ. Libycis agris. Scribit.n. Pli. lib. x. in Africa regioné, ducem 50000. paſſ. per circuitum fertilitatis eximiæ, & cum centeſima fruge agricolis fœnes reddenti terrã. [Sarculo] Sarcula roſtra ſunt agriculturæ, à ſarrio. i. purgo, vel (vt ait Var.) a ferendo. ac faciendo. [Attalicis con.] Regis opibus, ac facultatibus. Dr̃.n. homo bonæ conditionis. i. diues. Ego ſum poſitus in hac conditione. i. fortuna, ac ſorte. Et à condo condis cõditum condici addita õ formatur. Conditio verò à cõdico dr̃ & pactionem ſignãt, ac electionem, vt apud Terent. Ama. Chry. tu. mu. cond. ſi vellet eis morẽ gerere, ſe daturos illi preciũ liberalemq. mercedem, ipſa vero accepit cõditionem. i. pactioni p̃miſſioniq aſſenſit. [Attalicis] Fuit Attalus Aſiæ rex. Romanorũ. n. populus Aſiam bello captam Attalo regi muneris loco poſſidendam tribuit. Sed is poſtea teſtamẽto eandem P.R. legauit. Quod quidem Val. lib. 4. & 5. ſcribit Iuſt. lib. 36. narrat. Perpennam cõſulem Attalicas gazas hæreditarias P.R. nauibus impoſitas Romam deportaſſe fuerat, aũt ditiſſimus. Vnde lib. 3. de bello Maced. Liu. ſcr. Legatos ab rege Attalo coronam auream cclxvj. põdo in Capitolio poſuiſſe, gratiasq. ſenatui egiſſe, q̃ Antiochus legatorũ Romanorũ auctoritate motus finibus Attali exercitum deduxiſſet. [Trabe Cypria] .i. naui. per metonymiam. i. tranſnominationem, poſuit.n. quod continet pro eo quod continetur. [Trabe Cypria] Hoc ait qm̃ Cyprus virtute erat nulla inſularũ inferior, nam & vino abundabat, & oleo, frumenti quoque ſatis habebat, æris metalla apud Themeſſum vrbem abundabãt. Claſſium ẽt ædificatio inerat. Auctor eſt Str. lib. 14. Vnde & lib. 3. Ode 29. ait idem Horat. Non eſt meum ſi mugiat Africis Malus procellis ad miſeras preces Decurrere & votis pactiſci, Ne Cypriæ Tyriæq. merces Addant auaro diuitias mari. At Plin. lib. 5. ſic, Pamphilum mare ignobiles inſulas habet? Cilicium ex quinq maximis, Cyprum ad ortum, occaſumq. Ciliciæ, ac Syriæ obiectam quõdam nouem regnorũ ſedem. Str. vero lib. 3. ſic, in ſinu aũt Iſſico & Pamphilo Cyprum iacere cõtingit, quæ pelago cõtigua eſt Aegyptio. De Cypro ẽt meminit Ptol. lib. 5. Myrtoum mare, Id iacet inter Cretam & Argiam, Atticamq;, habetq. latitudinem maximam, in quo ſunt inſulæ Cythera, Calauria, & quæ Aeginã cingunt & Salaminem, Et ex Cycladib. pleræque. Quod vero contiguum eſt iam Aegæum exiſtit. Hæc ex Str. lib. 3. [Secet m.] hic hæc periodus, ſuperiori.n. ſtrixe iungitur. Nec te decipiat Acr. ordo indirectus. [Luctantem Icarijs] Senſus eſt, q̃ mercator dũ metuit tempeſtatis periculũ laudat ruſtica vita. Alt vbi euaſerit, naues reficit periculi oblitus, ne pauperiẽ patiat, p qd̃ oñditur quoq; operã artem, quã norit, non poſſe ab illa diduci, & ſeparari. [Luctantẽ] Pugnantem. [Icarijs fl.] Icarium mare dr̃, qd̃ eſt inter Samum, & Myconem, vt ſcr. Plin. lib. iiij. c. xj. Sol. vero ſic ait, De Strophadibus eſt & Icaros, q̃ Icario mari non dedit. Hæc inter Samum, & Myconẽ p currentib. ſaxis inhoſpita, ac nullis finibus portuoſa, ob inhumana lucora infamis eſt. Vult ego Varro Icarũ Cretæ in naufragio interijſſe, & de exitu nois impoſitum nomen loco. Hæc Solin. Haud ab re igitur Icarijs fluctibus, inquit Horat. Str. ẽt multa lib. 14. [Africum] ab occaſu hiemali Africus eſt, qui & Libs nominatur à Græcis, & humidus eſt. Auct. Pli. lib. 2. [Rates] vocant rates ligna colligata, q̃ per aquam aguntur, quo vocabulo ẽt interdum naues ſignãtur. Hæc I. eſt. Nauem vero primus in Græciã ex Cypro Danaus aduexit. ante ratis nauigabatur inuẽtis in mari Rubro ab rege Erythra. Plura ẽt Plin. lib. vij. [Indocilis] Is dr̃ qui nihil diſcere poteſt. Indoctus vero q nondum didicit, & tñ diſcere valet. [Pauperiem] Pro paupertate poſuit paupies.n. dãnum dr̃, qd̃ quadrupes facit, vt Feſt. ait. [Eſt q nec veteris] Eſt aliqs, inquit, nõ ſpernens optimi vini pocula. i. conuiuia ipſa, nec ſpernens demere partẽ de die ſolido .i. integro negotijs, nunc ſub vmbra arborũ iacens, nũc apud fontes, & flumina, p quod voluptati, & genio vacat. [Veteris Maſſici] Optimi vini. Maſſicus.n. campaniæ mons eſt. Pli. lib. 14. de vinis gñoſis Italiæ, inquit, Certant Maſſica æq; ex Gaurano Puteolos, Baiasq. p̃ſpectantia. [Solido] Integro negotijs agendis intelligit.n. de die profeſſo, qui Feſt. non erat, ſed procul ab religione numinis diuini, vt docet Pomp. Macr. etiam lib. j. Sat. ſcr. profeſſos hominibus ob adminiſtrandam rem priuatam, pub.icamq. cõceſſos. Interciſos vero deorum hominumq cõcs eſſe. Nam (vt Var. etiam docet) interciſi dies ſunt, per quos mane, & veſperi eſt nefas, medio tpe inter hoſtiam cæſam, & exta proiecta fas, videlicet pretorem fari tria verba, Do, dico, addico. [Nec ſpernit] Liprote eſt figura. i. defectiua, à λιπεῖν, quod eſt deficio. Plus enim intelligitur cum minus dr̃. [Viridi arbuto] .i. arbore amœna, & conuiuijs apta. arbuto enim folia nunq decidunt, quẽ poma terreſtrique fragis ſimilia. De qua Plin. lib. 15. & 23. [Membra ſtratus] Strata habens per ſynecdochen. Lene caput dulces ac ſuaue nb murmur ſ. aquæ ſacræ, quæ ob earum numina ſacræ dicuntur. [Multos caſtra iuuant] Multos, inquit, delectat militia, clangorque tubarum. [Lituo tubæ] Aeneam tubam Piſæus Tyrrhenus inuenit, auctore Plin. lib. vij. Erat autem lituus augurum baculus aduncus, ſine nodo de quo Liu. in princ. A[illegible] cet inter tubam, & lituum diſcrepare. Lituus enim e[illegible]

Conditio. Cõdicõ. Attalus Aſiæ rex. Attali corona. Cyprus. Myrtoum mare. Cythera. Aegeum mare. Icarium mare. Icaros. Africus. Rates. Nauis inuentio. Indocilis. Indoctus. Paupies. Maſſicus mons. Maſſica vina. Profeſſi dies. Interciſi dies. Liprote. Lipo. Arbutus. Tuba ærea.

eſt,& incurnus:Tuba autem peditum,& directa. Litui acutus ſonus eſt, Tubæ grauis. Gell.pręterea ſcribit ꝙ tuba a ſonitu lituus appellata eſt. Virg. etiam ait, Et lituo pugnas inſignis obibat, & haſta. Et Naſo lib.1.Met. Non tuba directi, non æris cornua flexi &c. Quibus quidem auctoritatibus apparet ferme Acronis dīam conſtare. [Deteſtata) Execrata,& maledicta, ob filiorum obitus. [Mane ſub Ioue frigido &c.) Sunt, inquit, & qui venationi incumbunt ſub dio manentes obliti coniugum ſuarum. Cic. item lib.ij. Tuſc. ait, conſuetudinis magna vis eſt, pernoctant venatores in niue viri ſe patiuntur &c. [Sub Ioue frigido).i. aëre.

Iupiter aër. Iupiter.n.(vt dixit Enn.) is eſt, quem Græci vocant aerē. Dictus aūt Iupiter, quia mortales, atque arbores, herbasq. omnem iuuat. *Sub dio.* Nam in eo,& ſub eo omnes. Iupiter item cœlum dicitur. Auctor in his eſt Var. Dicimus item ſub dio iacent.i.ſub cœlo. Nam cœlum Græci τὸν δία dīt, vt ſcr. Aſc. [Catulis fidelib.) Hoc ait quia (vt refert Plin.lib.8.) fideliſſimi ante omnia animalia homini *Canes.* canes, atque equi. Pugnaſſe alterius latrones carnem pro dño accepimus. ſoli dñm nouere, & ignotum quoque ſi repente veniat, intelligunt. Sed in venatu ſolertia, & ſagacitas præcipua eſt ſcrutatur veſtigia, atque proſequitur. Val. etiam lib.ix. de cuſtodia vitæ ſcr. quod Maſſiniſſa rex parum fidei in pectoribus hominum reponens, ſalutem ſuam cuſtodia canum valluit. [Marſus *Marſi.* aper) Marſi ſunt Italiæ populi. Str.lib.v.ſcr. Albam eſſe Marſis finitimam, in excelſo locatam ſaxo, prope Fucinus eſt lacus, longitudine par pelago, q. Marſis, & vicinis maximo omnibus vſui eſt. De Marſis præterea Sil.lib.viij.ſic ait, Hæc bellare acies norāt, ac Marſia pubes, Et bellare manu, & chelydris cantare ſoporem, Vipereumque herbis hebetare, & carmine dentem. Æetæ *Anguitia* ptolem anguitiam mala gramina primam Monſtrauiſſe ferunt tactuque domare venena, Et Lunam excuſſiſſe polo, ſtridoribus oēs Frenantem, ac ſiluis montes vndaſſe vocatis, Sed populis nomen poſuit metuentior hoſpes. Cum fugeret Phrygios trans æquora, Marſia Crenos Mygdoniam Phœbi ſuperatus pectine Loton. Cremi autem locus, & vallis erat Phrygiæ, vbi victus eſt *Marſia.* Marſia. Plin. vero lib.17.c.61. refert in regione Aulocrene, *Aulocrene.* per quam ab Apamea in Phrygiam itur, platanum oſtēdi, ex qua pependit Marſia victus ab Apolline. Plura tñ de Marſia diximus *Teres.* Sat.9.Iuu. [Teretes) Teres rotundus in longitudine dī, vt Feſt. ait. [Plagas) Proprie plagæ funes dñr, quibus retia tēduntur circa imam, & ſummam partem, vt ſcr. Str.lib.4. Aen. Quod quidē verum eſſe Plin. etiam lib.xj.c.33. vī oſtendere his verbis, de araneo loquens, Cum vero captura incidit, qui vigilans, & paratus ad curſum licet extrema hæreat plaga, ſemper in medium currit. ea quo ſic maxime totum concutiendo implicet. Poſſunt etiam dici maculæ ipſæ in retib. Inuenies autem plagas vt plurimum accipi pro ferarū retibus, vt hoc loco, & apud Maronem lib. 4. Æn. Retia rata plagæ, & apud Cic.lib.3.Off. vbi ſic ait, Sūt ne igitur inſidiæ tendere plagas, etiam ſi excitaturus non ſis, nec agitaturus. Ipſæ enim feræ nullo inſequente ſæpe incidunt. [Me doctarum) Oſtendit poëta ſuperius diuerſos diuerſis ſtudijs oblectari, ſe vero, inquit, immortalem fore carminibus.i. ſecerni à populo, & gloriam conſequi ſeceſſu, & muſica, ſi Euterpe, Polymniaque fauebunt. At ſi Mœcenas inter lyricos eum vatea inſeret, ad cœlum fama tolletur. [Ederæ) Per ederas carmina ipſa intelligit, quibus quidem corona acquiritur. Nam illius poetæ coronabantur. Virg. in Buc. Paſtorea edera creſcentem ornate poëtam. & Plin. ſcr. Poetas coronari edera hñti croceum ſemen. Eam Dionyſio Græci conſecrauerunt, vt ſcr. Diod. Ouid. ēt lib.3 Faſt. ait, Cur edera cincta eſt? edera gratiſſima Bacco, Hoc quoque cur ita ſi dicere nulla mora eſt. Nyſidias nymphas puerum quærente nouerca: Hanc frondem cunis oppoſuiſſe ferunt. Vtq. Feſt. inquit, Edera dicta eſt ꝙ hæreat, quæ in tutela Liberi putabatur eſſe, quia vt ille iuuens ſemper, ita hæc virens. Vel quia ita omnia ſicut ille mentes hominum, alligat. Et Prob.lib.iij. Georg. Ideo poëtis ex edera coronam dari, quia exiſtimatur Liber eſſe cum miſſis. [Præmia) Appoſitio eſt. [Dijs miſcent ſuperis) Faciunt immortalem ob gloriam. Ouid. item lib.iij. de Ar. inquit. Eſt Deus in nobis, ſunt, & cōmercia cœli. [Gelidum) Amœnum. [Nemus) Id à Græco dī. illi.n. νέμος dicunt, νέμω, vel νέμω diſtribuo, paſco. Vtq. Feſt. ait, Nemora ſignāt ſiluas amœnas, Carmina ſeceſſum ſcribentis, & ocia quærunt, inquit Ouid.lib.j. Triſt. Per nemus ego ſeceſſum intelligit. Vnde idē Horat.lib.ij. epiſt. ad Aug. inquit, Scriptoris chorus omnis amat nemus, & fugit vrbem. [Nympharum) Nympha proprie ſponſa dī. Penelope ad Vlyſſem, Grata ferunt nymphæ pro ſaluis donna maritis Muſæ etiam nymphæ dñr, vt hic, & in Buc. Nymphæ noſter amor libethides. [Leuca).i. ſaltantes. [Satyris) Satyrus animal eſt, quod (teſte Sol.) de vltimis Libyæ gentibus de hominib. nihil aliud pręfert, quam figuram Diod. ſcr. lib.1.& 5. Satyrorum riſu ac ioco muſarumq. choro Dion. oblectatum. itaque ſecum duxiſſe quocunq; iret. [Chori) Chorus, vt aiunt, multitudo eſt in ſacris collecta. Dictus autem à corona, eo ꝙ initio in modum coronæ, circum aras ſtarent, & ita pſallerent. Corona autem olim aſpirabatur, vt ſcr. Fab. [Secernunt populo) Ab vulgo ſeparant, hinc egregij appellantur, viri inſignes, quaſi extra gregem. [Si neque tibijs Euterpe cohibet,) Hoc eſt ſi mihi lyricos verſus ſcribenti, fauebunt Euterpe, atque Polyhymnia, nunc tibijs, nunc Barbito perſonātes, non denegantes mihi ſtudium cantus ſui. [Euterpe) Id Muſæ nomen, ſed delectans, vel iucunda interpretatur propter voluptatem. ſ. quæ ab audientibus ex honeſti eruditione percipitur. De qua Diod.lib.v. Latiſſime tamen de muſis omnibus legito noſtrum carmen de florib. Sunt, & qui dicunt Euterpen inueniſſe tibias. Diod. autem lib.vj. ſcr. Palladem tibiam, eiusq. cantum inueniſſe. [Nec Polyhymnia) Sic legitur in antique textu bibliothecæ ſummi Pōtificis, videlicet Polyhymnia, quod nomē dicitur à πολὺ, quod eſt multum, & ὕμνος, laus, ὑμνέω, nam laudo proprie deos. Polyhymnia ergo quaſi multæ laudis. Nā (vt ſcr. Diod.lib.v.) cantus ſuauitate poëta reddit gloria immortales. Sunt, & qui legant, Nec Polymneia, vbi ei. diphthongus diuiſa eſt, & y ſequentibus m, & n, more græco corripitur, diciturq. πολὺ, & μνεία, memoria. Sunt vero qui dīt ſynæreſim eſſe quoties Polymnia inuenitur, pro Polyhymnia. [Lesboum Barbiton.) Lesbos (vt Mela ſcrib.) in inſula Troade, vbi Mitylenæ vrbs, ex qua oriundi Sappho, & Alcæus lyrici vates. propter Alcæū ergo Lesboum Barbiton ait poëta, vnde ad Barbiton inferius ſcribit. Age dic latinum Barbite carmen Lesbio primum modulate ciui. Lesbos dicta eſt à Lesbo rege Iapeti filio, vt Diod.lib.vj. edocet. Barbitos autem maſculini, & fœminini generis legitur, & Barbitum neutri. Eſtq. (vt Porph.) organi genus ad modum lyræ. Iulius vero Pollux ſcribit eſſe inſtrumentum muſicum. qđ pulſatur plectro vel calamo. Plurimum chordarū fuiſſe demonſtrat Theocritus. Eſichius græcus auctor docet eſſe genus cytharæ, vel ipſam lyram, in Suida vero legi eſſe organum muſicum. [Tendere Barbiton) Dion. etiam lib.vj. ſic inquit: Cytharœdiq. lyras ſeptichordes eburneas. & quæ Barbita dicuntur teſtudines, quorum vſus obſolruit ætate mea, hæc ille. [Sublimi feriam ſidera vertice).i. ero fama, & gloria ſuper æthera notus.

MOECENAS atauis edite regib.) Hominum ſcribit officia pragmatice, monocolos. In commemoratione parentū, & laudatio inuenitur, vt Virg. Qui tanti talem genuere parentes, & vituperatio, vt Iſmarius, aut Rhodope, aut extremi Garamantes. [Edite reg.b.) Qm̄ dicitur duxiſſe originem ab Hetruſcis, & contēpſiſſe ſenatoriam dignitatem, manſiſſe autem ſemper in equeſtri ordine. [O & præſidium) Qm̄ eum à cæde liberauit, Bruto à Cæſare ſuperato, vel quia per ipſum liberatus eſt, indulgēte ſibi Auguſto, & multa etiam illi donauit. [Mœcenas) Amicus Auguſti Cæſaris. [Decus) Quia magna laus eſt placere meliori. [Sunt quos) Sunt qui delectantur inter curule certamen. Exponit autem varia hominum ingenia, & non vnas voluntates, ne ſit arrogantiæ, ꝙ ſibi poëticam videatur vendicare doctrinam, cum ſingulos quoſque rerum aliarum diuerſus habeat amor. [Puluerem Olimpicum) Agonalem etiam habere puluerem in curru ſuo. Circenſes agonici in honorem Iouis Olympici ſunt inuenti apud Elidem, vnde Virg. Hic, & ad Elei metas. [Feruidis) Vertigine ipſa calentibus. [Euitata rotis) Circunducta, ne offendatur. [Palmaq. nobilis) Altoa palma nobilis .i. victoria terræ dominos facit, & diuinis honoribus conſecrat, vipote victorea, ac per hoc neque aurigæ, neque viro forti aliud placet. [Terrarum dños) Amphibologicos dictum eſt, vtrum dominos terrarū eleuet, an ad deos qui ſunt dñi terrarum. [Ad deos) Ad capitolium, ac ſi diceret cum Triumpho. [Turba Quiritum) Ad vulgi leuitatem refert, quia ſunt facile animi, & facile mouetur vulgus. [Tergeminis) Finitus numerus pro infinito, vel etiam aut quæſtura, aut præfectura, aut conſulatu. [Honoribus) Zeugma ab inferioribus. [Nunquam dimoueas) Sicut, inquit, illi cui ſemel agricultura placuit, & cœpit de agris ſuis frumentum, nullis præmijs perſuadeas, vt nauta ſit, ſic nec ipſi cui lyrica profeſſio placuit. aliud perſuadere poſſe ſcias, iuxta illud: Tot ſententiæ quot homines. Quidquid de Lybicis, ſpecies pro genere. [Vertitur) Colligitur, trahitur. Scindere, colere, fodet. [Sarculo) Genus ferramenti ruſtici, quod Græci τὸ σκαλιστήριον vocant. [Attalicis) Attalus rex Pergamenorū ditiſſimus fuit, cui pp opum magnitudinē P.R. teſtamento ſucceſſit. [Nunquam dimoueas).i. etiam ſi diuitiæ regis Attali proponantur, nunquam dimoueas illum. [Cypria)

ACR.

pria)Abuſiue ponit̃ ꝑ quacũq; ſiue qa validiores illic ſunt.[Myrtoũ) à Myrtilo auriga ſiue victimario Pelopis,quẽ cũ dephendiſſet,q̃ axes ſuos corrupat in Hippodamię certamine, ĩ pelagus eũ ꝓcipitauit ex cuius ſupplicio mare nomẽ accepit,ſeu à Venere ꝑ myrtũ,nõ à myrtillo,nã myrtillũ diceret.[Pauidus) ꝓpriũ epithetõ nautaꝝ.[Luctãtẽ)cõfligentẽ.[Icarij)Icarus Dęd.fil. pẽnis reſolutis quas cera illigatas arte pr̃ ſuꝑſerat, ĩ mare corruit & nomẽ impoſuit mari Icario.[Mercator m.) mercator metuẽs tẽpeſtatem,tũc laudat ociũ,& agrũ,tñ auelli à naufragio poſtea nõ põt,cũ timere deſierit.Ordo eſt.Mercator metuẽs luctãtẽ Icarijs fluct.b. Africũ,ociũ,& oppidi ſui rura laudat,mox reficit quaſſas ratea,vt trabe Cypria pauidus nauta ſecet Myrtoũ mare.[Indocilis p.)ꝑ indoctus,vel impatiẽs pauperiẽ pati.[Eſt q nec)Eſt q delectat̃ cõuiuijs apparatis,vt continuare diẽ velit.[Maſſici) Locus eſt in Cãpania,vbi optima vina naſcunt̃.[Nec p.)duæ abnegatiuæ particulæ hic ꝑ vna ponunt̃.[Solido)Integro.[Demere).ſ.vt nõ intermittat,ſed ꝯtinuet lętitiã totius diei.Spernit,liptote. dicit alios lautiore vita delectari.[Viridi) amœna,& cõuiuijs apta.[Stratus)Figura eſt,vt oculos ſuffuſa nitẽtes, pro hñs mẽbra ſtrata ſub viridi arbore.[Sacræ aquæ)oĩs.n.fons in origine ſua ſacer eſt,& ſonitu ſuo ſuadet ẽt ſomnos.[Multos caſ.) Multos exercitium militare delectat: vt,Iuuat euaſiſſe tot vrbes.[Lituo) Litui acutus eſt ſonus,tubę grauis.Inter lituũ,& tubã hoc diſtare inueni.lituus equitum eſt,& incuruus,turba vero peditũ eſt,& directa.[Deteſtata)Execrata ꝑꝑ mortẽ filioꝝ,qa in bello pueri,& adoleſcẽtes aioſitate incauti ſunt,vt Virg. Vota metu duplicãt matres.[Sub Ioue) Iouẽ ponit aërẽ,& nocturnũ tp̃s, quo frris tẽdit̃,ac ꝑ h.d.alijs venationẽ placere,ita vt nõ capiant̃ affectu cõiugũ, dũ eligũt voluptates venãdi.[Venator t.)Aut delicatæ,aut nuper in mr̃imonium copulatæ.[F.delib.) Sagacib.vel ſilẽtiũ inueſtigẽdo ſeruãtib.Virg.Et odora canum vis.[Teretes)Nõ teretes plagas, ſed teretĩ fune factas,ideo.n.ita poſuit qa illi debemus ſubſtãtiã vñ ſumimus.[Marſus)Sabellus.Spẽm ꝑ gñe poſuit,vt Virg. Denteſq. Sabellicus exacuit ſus. maiores.n.forma,& ferociores eſſe dñr.[Præmia) Poetaꝝ.ſ.qa poetæ edera tñ ſolebant coronari. Virg.Paſtores edera creſcentẽ ornare poëtã. Diuinũ ergo ſe honorẽ dici ꝑ poëma adeptũ, ait ergo alios venatiõe ſe muſica delectari.[Gelidum nem.) Mãm ipſam carminis pro laude poſuit. nemus aũt,Parnaſſi mõtis dicatũ nymphis.[Nympharũq. l.) Satyrus.n.& Bacchæ ideo leues,qa ſe in ſaltãdo, & ludendo velociter rotant.[Secernunt pop.).i.dant mihi meritũ, vt à vulgo ſeparet.[Tibias).i.poëma meum nõ moratur,nec muſæ impediunt.

POR. MOECENAS atauis ed.reg.)Hac Ode Mœcenatẽ alloqtur,indicãs aliũ alio ſtudio teneri eoꝝ, q appetant̃ lucri cupiditate vel gl̃æ,ſe putare aũt inter deos relatũ iri,ſi numero lyricorũ poëtaꝝ aſcriptus fuerit.Mœcenatẽ ait atauis regib.editum,ꝙ nobilib.Hetruſcoꝝ ortus ſit.[Palmaq. nob. Terraꝝ dños euch. ad d.)Ambiguũ,virum nobilis deos,an palma nobilis.[Mobiles Quit ait) referẽs ad vulgi leuitatẽ. Loquitur aũt de eo,q fauorẽ vulgi captans optet cũ ingreſſus ſit theatrum, plauſum ſibi edi à populo.S.c.n.excipiebãt in Theatrum,principes de qbus bene populus ſentiebat. Hos.n.plauſus tergeminos honores appellat.[Attalicis c.).i. regijs opib. Attalus aũt rex Pergamenoꝝ fuit, cuius hr̃ditate P.R.locupletatus fuerat.Eſt aũt ſenſus.Quicunq; conſueuerit agrũ ſuum colere,nunq̃ ſolicitat̃ ad nauigandum, etſi regias opes ꝓmittas, vt hoc faciat.[Cypria tr.) Pro Cyprio ferro abũdãte.Cyprijs.n.clauis naues figunt̃.[Mercator met.ociũ, & opp.Laudat rura ſui,mox reficit rates Quaſſas) Sẽſus eſt,Mercator cũ tempeſtatem in mari patitur,abhorret nauigare,& optat iam ruſticã vitam,& in p̃ria ſua rura colere, mox vbi euaſerit periculũ,eãdem vitã repetit.Per qđ colligit neminẽ poſſe aliqd agere,ꝓterq̃ quod ꝯſueuerit.[Eſt q nec vet.poc.Maſſ.)Ordo eſt. Qui nec ſpernit Dicit aũt alios lautiore vita delectari.[Ad aquæ c.).i.apud ſontem.oẽs aũt pariter ſontes ſacri hñr, & ideo capue ſacræ aquæ.[Manet ſub Ioue fr.)ac ꝑ hoc ſub cœlo Dicit aũt alios ſtudio venãdi plerunq; in ſiluis ꝑnoctare.[Catulis c.fi.)melius gñaliter accipiemus, q̃ vt venationi tñ eos fideles intelligamus,nã, & Luc.Fida canũ vis. dixit ergo ꝙ ſꝑ fideles dñis ſunt.[Me doctaꝝ edera præmia frõtium) Præmia doctaꝝ frontiũ ederas ait,qa his poetæ coronabant̃.vnde,& Virg.ait, Atq; hanc ſine tpa circum Inter victrices ederam tibi ſerpere lauros:[Nympharumq. leues cũ Satyris chori) Per ea egregiam gloriam dicit conſequi, de qbus canit ferè lyrico carmine materia de nemoribus ac fontib.& ſi quæ ſunt his ſimilia,aut proxima.[Secernunt populo).i.de grege vulgi tollunt,ac per hoc ſublimem faciunt.

ASC. MOECENAS atauis edite regibus &c.) Quia principalis lyricoꝝ inſtitutio,atq; farrago eſt deſcribere laudes,tam immortalium,q̃ mortaliũ,ſed ꝓcipue victoꝝ iuxta illud in Ar. poe. Muſa dedit fidib.diuos,puerosq.deoꝝ. Et pugilem victorem,& equũ certamine primum,vñ lyricoꝝ opera,Gręce Ode,hymni, pſalmi,Latine cantus carmina,cãtilenæ,ſeu cantica,laudeſq. vocant̃ ideo poeta,ne contra ꝓſcriptum ſuũ faciat,hac prima Ode, q̃ ꝓemij munere fungit̃,Mœcenatẽ,cui opus ip̃m nuncupat,laudat,& ſeip̃m tacite cõmendat.Laudat aũt ipſum quadrupliciter. Primo à gñe,dicẽs eum editũ atauis regib.vbi ſingula verba põdus ſuũ hñt,primo ꝙ cõpellat eũ ſtatim in principio,ꝑ hoc.n.illi opus ſuũ dicat,vñ in princ.ep.Prima dicte mihi ſumma dicẽde camœna Mœcenas,vbi(ſi ſuꝑuacaneũ nõ eſt)annotare poſſumus in trib.ꝓcipuis opib.Mœcenatis nomẽ ſitũ in trib.locis. Nã in primo,vt in p̃nti ponitur in princ.In 2.vt in ope ſermonũ ad medium,vbi dr̃,Qui fit Mœcenas,&c.Et in iij.vt iam citaui ad finẽ clauſulæ.Scđo nõ ſine pondere dr̃ editus.i.in lucẽ datus,vt q nõ offuderit maiorib.ſuis nebulas,qđ Sal.obijcit Cic.ſed lucem adiecerit.Sũma aũt laus,ꝙ editus regib.quod ẽt plus eſt,quam ſi regalib.dixerit,Ortus aũt eſt xij. Hetruriæ Lucumonibus.Multo aũt maxima ꝙ atauis. Nam q primi in ſuo gñe magiſtratũ aliquẽ geſſerunt, cum diminutione honoris noui dicebãtur hoĩs, cõtra quoꝝ genus antiquũ erat,gaudebant longo ſtẽmate. vnde Iuuen. Stẽmata qd faciunt, ꝓdeſt Põtice lõgo Sãguine cenſeri, Atauus aũt eſt tertius auus. Nã aſcendit̃ à filio, ad pr̃em,ad auũ, ad ꝓauũ, abauũ, atauũ, & tritauũ poſt quẽ dñr maiores ſine ꝓpria denoĩatione.Deſcẽditur aũt ad nepotẽ,ꝓnepotẽ, atnepotẽ, & trinepotẽ.Proauus,& ꝓnepos dñr à pro, ꝑ eo qđ eſt prope. Sed vt ad rem redeã.Secundo laudat Mœcenatem a beneficẽtia. vocans eum ꝓſidium,& dulce decus ſuum.In quare,qa ponderis plurimum ineſt,& memori aĩo recenſeri debet vtitur monoſyllabis,& diſſyllabis,q̃ florem qdem carminis impediũt, ſed mora ipſa,atq; difficultate pondus ſuiæ augent. Notum eſt aũt grãmaticis.O,& dextera monoſyllaba in vocalem finita, nõ facere ſynalephẽ ſequente vocali,vñ ſpondeus eſt.[O &)Tertio laudat eũ tacite qdem modeſtia,& cõtinentia animi.Nã cum ceteri mortales aliquo ſtudio efferãtur,Mœcenas in equeſtri ꝑmãſit ordine. Iuxta illud Prop.Intra fortunã q cupis eſſe tuã.vñ in prin.Serm. ab eo tanq̃ ab incorrupto cẽſore diſquirit. Qui fit Mœcenas,vt nemo,quã ſibi ſortem,Seu rõ dederit,ſeu ſors obiecerit, illa Cõtentus viuat? laudat diuerſa ſequentes? Quarto laudat eum à peritia lyrici carminis.Alioq.n.non tanti faceret eius iudiciũ, q̃t nũc facit,dicens, Quod ſi me lyricis vatib.inſeris,&c.quod in fine ponitur,ad qđ reſpicit hic vocatiuus,vt ſit ordo.[O Mœc.edite).i.in lucem date,& progenite.[Atauis).i.maiorib.tuis.[Regibus).i.q reges fuerunt in Hetruria. O inq̃ Mœcenas,&.i.ſimul ꝯ [Præſidium).ſ.ꝓſea,ad ſalutem,& opes meas,&.i.ſimiliter.[Decus).i.ornamentum meum.[Dulce).i.nõ rigidum,nec imperioſum,ſed clemens,& perbenignum.[Sunt quos).i.ſunt,qui vario ſtudio nimis afficiant̃.veꝝ me doctoꝝ,&c.ꝙ ſi tu inſeris me,&c. vt in fine repetemus.Cõmendat aũt poeta ſeipſum,in hoc ꝙ ſenatum ſigñat ad lyricum carmẽ,cum in eo ſumme oblectet̃,nam (vt Prop.inqt) Naturę ſequitur ſemina quiſq; ſuæ.Et hæc ad ordinẽ.Cetera Manc.diſerte,& dilucide ꝓſequitur. ad quẽ quantum ad carminis genus addere poſſumus ex Diomede, ſi ſyllaba breuis addatur antepenultimę,aut penult.fieri Pẽtametrum elegiacũ,vt ſi pro regibus dicatur,ſceptriferis, aut nobilibus Pentametrũ erit primum carmẽ,Mœcenas atauis edite ſceptriferis.[Sunt quos cur.)Cõmemorat varia, qbus homines maxime afficiunt̃, vt nouiſſime ſe lyrico ſtudio maxime affici dicet.Videtur aũt nõ ſine delectu recitare ſtudia, nã primum ferè afficiunt̃ ad diuinos honores.vnde Tacit.Quinetiã ſapientibus cupido gloriæ nouiſſima exuitur. Dicit ergo primo loco,eſſe quos tñ gloria titillat, vt ſe deos credãt, ſi in Olympico certamine colligẽdo puluerẽ, quo nihil vilius,palmã obtineant.Verba aũt ſunt electa, vt cũ ordine patebit qui hmõi eſt,Sunt ſup.plurimi ambitioſi.[Quos iuuat).i.delectat.[Collegiſſe cur.).i.paruo aut curru,aut curſu,aut ſpatio currẽdi. [Puluerem Ol.).i.qui ſpargitur in certamine curuli,præcipue Olympico.[Et quos meta).i.palus,aut ſtipes, pro meta poſitus.[Euitata).i.declinata,& cauta,ne cõtingatur.[Rotis).ſ curruum.[Feruidis).i.feruenter currentibus.[Et pal.) .i.victoria.[Nobilis) i.ꝓclara,& illuſtres efficiens. [Euehit ad deos) .i.iudicio ipſoꝝ efficit eos,quaſi deos.[Dños) .i. qui dij ſunt dñi terrarũ.i.ad gloriam, deoꝝ .i.q ſibi dij videantur,ſi palmam obtineãt,aut ſic.Et ſunt,quos palma nobilis euehit dños deis debitã, aut ſic.[Euehit ad deos).ſ.Romanoꝝ,qui in capitolio Rom.ſunt appoſitione.[Dñs terraꝝ).ſ.vniuerſaꝝ.Verum ne multiplex interpretatio ignorãtiæ interpretis detur, norit lector poet.s ſtudere fecũdis vocabulis,ẽ qbus multiplex ſenſus elici põt, q oĩs

tunc

tunc amplectendus,atq; dimittẽdus eſt,qó loco & ceteris poëtæ dictis congruit. Hoc aũt loco,quia dicturus eſt de ſe,Me doctarũ ederæ pmia fontiũ dijs miſceni ſupis,teneã primã expoſitionẽ, vt ſe deos putẽt,ſi palmẽ obtineãt. Animaduertẽdũ aũt eſt poëtã,vt vehementem ambitionẽ talium ſignificet rẽ extenuare. Nã vtitur diminutiuo curriculo,pro paruo curru,aut curſu,aut ſpatio,aut tpe currendi,dicitq. ꝙ iuuat collegiſſe,quod tñ laborioſum eſt,non tñ aurũ, aut gẽmas,ſed puluerẽ,quo nihil vilius,ſed tñ victoribus,ſiue in pugna,ſiue in curſu decorus eſt. Vt aũt etiã pueri intelligant qũo colligatur puluis,& meta euitetur,& occaſionẽ exercendi eiuſmodi certaminis,qđ a curru curule dř,vnico r,q a primã corripit,ẽt dum ſella curulis,aut ędilis dř notint, veteres nõ ex equo,ſed de curru pugnare ſolitos, vnde inſignes ſunt Achillis.& Hectoris aurigæ, ideoq. vt aurigandi eſſent multi periti,agebatur curule certamen intra palos, ſeu ſtipites acutos,quos qui pxime ſine leſione rotarũ ter primus circuiuit, palmã obtinuit. Ideo aũt paime vt ſe peritũ retorquẽdi currus doceat,& latiſſimũ ſpatium eodẽ tpe pficiat,nam in ſpatio circulari quo remotius ſis à cẽtro.tãto maiorẽ ex curſum feceris. Propter celeritatẽ aũt curſus dicit feruidis rotis accipiẽdis feruidum p feruẽti. Nã rotæ,qa nõ ſemp feruẽt,ſed pro tpe,vtpote dũ agitatur,nõ feruidæ,ſed feruẽtes dicẽdæ ſunt. [Hunc ſi mob.) Sedo loco ſignat affectiones ad honores Romanorũ. Tertio circa qetas poſſeſſiones. Quarto circa lucra ex negociatione. Dicit ergo quoſdã ſic affici applauſu,& honore maximo,à R. P. (quo nihil incertius aut incõſtantius) collato,vt nolint eum cõmutare diuitijs Attali. Alios ſic poſſeſſionibus pprijs,& qetis,vt pro eiſdem Attali fortunis nolint nauigare. Alios contra ſic nauigationi deditos,vt tametſi ad tps,vtpote poſt naufragia,laudẽt ocia, & ruſticationẽ,tñ paulo poſt reficiant rates laceras iterumq. nauigent, cũ in Mimis ſit Publij,Improbe Neptunum accuſat,qui iterũ naufragium facit, Verba hic quoque ppria,& ſelecta ſunt. Ordo aũt eſt. [Si turba).i.turbida,& confuſa multitudo. [Quiritium).i.Romanorũ. [Mobilium).ſ.a propoſito,hoc eſt incertorũ, & incõſtantiũ,vnde non eſt legendũ Nobilium. Notandum aũt, Quiritiũ hic dici,quãuis ẽt dicatur Quiritũ. Mobiles aũt eſſe docet auct. nř j. Serm.& Perſ.Sat.j. Nõ ſi q d turbida Roma Eleuet,accedas, examenq. improbũ in illa Caſtiges trutina,nec te qſiueris extra. Nã Romæ eſt, qs nõ? [Si ergo turba Quiritũ mobiliũ Certat) .i.certatim cõicodit. [Tollere).i.extollere. [Hũc).i.quẽuis virũ. [Honoribus ter.).i.ſummis.vtpote applauſu in theatro aut triũpho,aut (vt Bõſini placet) totius P.R.q tergeminus eſt,& tergemini ordinis,ſenarij,equeſtris,& plebeij. [Tu nunq dim.).i.nemo vnq eũ dimoueat a ſtudio taliũ bonorũ. [Cõditionib.).i.fortunis, & diuitijs Attalicis.i.quas Attalus rex Pergami ditiſſimus poſſedit.i.licet pollicearis ei diuitias, Attali nunq ſſſirias,vt ipſe nauta.i.effectus nauta,pauidus,q a nauigãdi inſuetus,& imperitus. [Secet).i.ſulcet,& ſcindat nauigãdo. [Trabe Cyp.).i.naui in Cypro facta,aut ad Cyprum,tendẽte. [Mare Myr.).i.in quo ſubmerſus Myrtilus. Et tu nunq dimoueas illũ.i.quemuis alium,quieta poſſeſſione gaudentẽ. [Si con.).i.abſcõdit. [Horreo pro.).i.non conductitio. [Quicqd ver.).i verrẽdo colligit. [De area Lib.).i. totũ frumentum,qđ poſt triturationẽ colligitur in Libya. [Illũ dico gaudẽtẽ fin.).i.pſcindere. [Sarculo).i.illo ruſticano inſtřo. [Agros par.) .i. paternos,ſeu ex patrimonio. [Aut patrioa).i.in patria,hoc eſt in ſolo natiuo poſſeſſos, Nunq dico dimoueas illũ,vt ipſe nauta pauidus ſecet trabe,Cypria mare Myrtoó. [E contrario Merc.).i.negociator,ſolitus nauigare. [Metuens).i.paulo poſt naufragiũ. [Africum) Sup.ventũ ab Occaſu brumali flãtem. [Et Luctantẽ).i.certantem. [Fluctibus Ic.).i.maris, in quo Icarus ſubmerſus eſt. [Laudat).ſ.pro tpe. [Ociũ).i.ceſſationem à negocio. [Et rura ſui oppidi).i.vicina oppido ſuo,ſed idẽ Mox.i.paulo poſt. [Reficit rateis Quaſſas).i.laceras & cõcuſſas exňs. [Indocilis pati pau.).i.bonorũ paucitatẽ,aut imminutionẽ.nam paupertica ẽt pro dãno accipitur,vt ſi quadrupes pauperiẽ feciſſe dicãr. [Et q &c.) Proſeqtur poſt bonũ,honeſtũ,& vtile bonũ voluptuoſum dicẽ. [Eſt ſup.aliqs) (Dicit aũt ſingulariter innuẽs rariores eſſe Romę voluptatis, q belluarũ eſt,quã honoris,aut rerũ ſtudioſos.) [Qui ſpernit).i.non vult. [Demere de ſolido).i.integro die nec pocula veteris, Sup.vini,qđ defecatius,& laudatius eſt. [Maſſici) A Maſſico monte dicti. [Nec partẽ).i.q toto die vult potare & ociari. (ſm alios. Ordo eſt. Eſt q nec ſpernit.i.p ſiptotẽ libẽter vult pocula veteris Maſſici, nec ſpernit.i.nõ vult demere partẽ. ſed nõ pcedit ordo cũ ſenſu) exňs. [Stratus mẽbra).i.hñs mẽbra ſtrata. [Nũc ſub arb.viridi,nũc ad ca.lene).i.leniter murmurantis & fluentis. [Aquæ ſacræ).i.fontis, aut fluminis alicui numini ꝯſecrati. [Multos &c.) Proſeqtur ſtudia eorũ qbus nõ eſt ppoſitũ aliquod certũ bonum,aut quod oĩbus tale videaĩ,ſed ex ſola opinione. vñ viri Martij oblectãtur bellis, quos mulieres deteſtãt. Alij oblectantur venatu &c. Ordo eſt. [Caſtra).ſ.militaria.i.res bellicæ. [Et ſonitus tubæ).ſ.grauis. [Permiſſus lituo).i.tubæ clariſonæ,& incuruæ. [Vt lit.).i.baculus auguralis, q; pro.i.bella deteſtata.i.cũ deteſtatione,& execratione proſecuta. [Matribus).ſ. quorũ filij intrẽpti ſunt aut quæ filijs ſuis timent. [Iuuant).i.delectãt,multos,qa Romæ multi ſunt Martij viri. [Venator).i.ſtudio venandi deditus. [Manet).i.perſeuerat,& diu durat. [Sub loue).i.dio,hoc eſt aere frigido quia ipe nimium,& algoris: exňs. [Immemor).i.penitus nullã memoriam hñs. [Coniugis).i.vxoris. [Teneræ).i.adhuc iuuẽculæ,& in flore ætatis exiſtentis. [Seu .i.ſiue. [Cerua).ſ.animal illud fugax. [Viſa).i.percepta. [Eſt catul.).catellis. [Fidelibus).ſ.dño, & certa ac fideli odorãdi vi præditis. [Seu aper).i.ſilueſter. [Marſus).i.qualis frequens eſt apud Marſam gentẽ in Italia. [Rupit).i.diſſecuit dentibus aut impetu. [Plagas).i.chordas,ſeu funes extremas retiũ. [Teretes).i.oblõgaa cum rotunditate. [Me d.&c.) tandẽ eo peruenit quo maxime voluit,vt videlicet ſignificet ſe maxime inclinari ſtudio lyrico,& ita ad id natũ. Nam (vt dicit Prop.) Naturæ ſeqtur ſemina qſq; ſuæ. Ordo eſt. [Ederæ).i.coronæ ederaceę. [Præmia).i.quæ ſunt pmia,& mercedes. [Frõtiũ doct.).i.virorũ doctorũ,quorũ frontes edera decorãtur [Miſcent me).i.conſortẽ faciunt. [Dis ſupis).i. cœleſtib. [Et nemus gel.).i.opaco frigore tẽperatum,ſeu ſit Parnaſſi,ſeu Heliconis,ſeu Tẽpe. [Et leues).i.agiles. [Chori).i.choreus ducentiũ cœtus. [Chori dico ny.).i.dearũ,dignatum,q ſponſæ ſint. [Cũ ſat.).i.illis dijs ſilueſtrib. [Secernũt).i.ſeparant,egregiũ facientes. [Me populo).i.popularibus viris [Si neque Euterpe,muſa illa cohibet).i.arcet a me. [Tibias).i.tibulas, quæ olim ex tibijs fiebãt. [Nec Polyhymnia) quæ ẽt eſt muſa à multa laude dicta. [Refugit).i.recuſat. [Mihi tendere).i.diſponere,vt pulſetur. [Barbiton).i.plectrum ſic dictum. [Lesboũ).i.quo, aut quali Alcæus poeta lyricus ex Lesbo vti ſolebat. Bonfinis legit. Ne ue Polhymnia,vt p colliſionẽ dicatur pro Polyhymnia. [Quod ſi).i. quinimmo, ò Mœcenas ſi tu inſeris me vatibus lyricis.i. ſi aſcribis me numero lyricorũ. [Ego feriam).i.percutiam, & violẽtes contingam ſidera,tracta metaphora ab his, q altiores re, ſub qua ingrediũtur,eam vertice feriunt. [Vertice).i.ſuprema parte capitis,à qua obuertuntur capilli. [Sublimi).i.ſurſum a ſimo in altum deducto,hoc eſt nihil mihi optatius cõtingere poſſet,quã vt lyricis aſcribatur, quia tanti mihi eſt bonus lyricus haberi,ac pro Deo coli. non.n.non per arrogantiam cenſet ſe Deum poſſe fieri,ſed ſe lyricum munus tanti facere, vt ſibi Deus videatur.

ANTONIVS THILLESIVS.

HORATII Venuſini Poëtæ poëmata ẽ qbus ipſe in veſtrã vtilitatẽ, voluptatemq. explicanda ſuſcepi carmina, ſic.n.ipſe ſuas Odas appellat. Quid ego nũc vobis opus hoc laudib.exornẽ? putate ne uius aliqd ingredi amœniſſimũ latiſſimumq. vbi pter cœli nitorẽ,ſalubritatemq;, terra ſit herbis ac floribus coueſtita,pcerę ac frugiferæ arbores.hic ſub collibus agricolarũ ſolertia cultis vmbroſæ iaceãt cõualles. Illic ſpelũcæ penitus cauæ fontes effundant vberes,frigidosq, atq; aliarũ rerũ ſit copia q oculis afferũt, ac aurib.voluptatẽ Sic in hac Horatiana poeſi quaſi ſilua quædã viret variatũ rerũ delectaris adoleſcentule fabella? quã grauiſſimus auctor Ariſt. carminis eſſe animã, inqt,plurimã pcipies hinc,& ſuauiſſimã. mauult alius hiſtoriam audire,occurrit illa,nec domeſtica tñ verũetiam peregrina. accedit de grege Epicureo voluptatẽ appetit, aliqd Democr. ridicula amat. Heraclitus aliqs flebilia,fac aut Phœdrũ, aut Cliniã,aut Niceratũ amatoria velle, Pollucẽ, aut Erycẽ,aut Herculẽ ipſum robuſtiora,ẽt alium Orphei ſimilẽ hymnis,& cẽticis delectari.qs hoc cõuiuia hilarius parat? aut ſtultos ridet vrbanius? aut miſerabilius lamẽtatur,vel acerbos iuuenũ interitus, vel alias mortaliũ calamitates? Virtutes,& geſta Heroũ canit hic ſolus, ac qbus carminibus Dij immortales, Deęq;. Iouis filiæ Pierides eruditę Parnaſſi caſtiſſimę cultrices. Sẽtẽtiæ modo graues dulces, modo magis hũc ornẽt,an verba ſelecta,an ipſorũ verborũ rurſus teres & modulata ſtructura Græcorũ luminib. paſſim illuſtrata,dubiũ eſt. Quid plura? Pindarũ ipm, Alcæum,alioſq. poëtas Lyricos penẽ innumerabiles,qbus ſe Græcia iactat,ne qd magnificẽtius dicã,æquauit hic ſolus. nam nřì vbi tantã carminis excellẽtiam audierunt,nõ auſi ſunt idẽ tẽtare. qđ ſi qs expiri voluit, repudiatus ab oĩbus, & contẽptus iacuit, nec eius ſcripta ad poſteros puenerũt. ad extremũ vnicus eſt. Hor. Romanæ fidicẽ Lyræ, quẽ plenũ iucũditatis,quẽ plenum grě,quem ſolum ferè legi dignũ. Fabius

autumat Quintil. quem eundẽ Petronius cum Virg. tñ è latinis poetam eſſe ꝑdicat, reliquos tanto honore indignos celerat eius æqualis Ouid. ſine inuidia hunc, & numeroſum, inq̃t, & eius Lyræ Auſonæ carmina eſſe culta, nã quid ego nunc dicã de Perſio doctiſſimo ſane viro, & in dijudicãdis poetarũ ſcriptis acerrimo adeo vt ne optimo quidẽ illorum, parcat q eum huius ẽ ſermones ſtudioſe imitaret. Vaſtum eum ꝑdicat, callidũ, iocoſumq. & ſagacẽ poetã, & alius lucernã clamat hũc eſſe Venuſinã, ſine qua Muſa latina iaceret i tenebris ignnia. nihil dico de varijs carminũ gñib. q̃ niſi nẽ hic Rom. ipſos docuiſſe, vñ illa diſceremus, eſſet pterea nihil oĩno. & qđ poetiræ nr̃æ deeſſet, ſi ijs careret quã, nuda, & inops iaceret, qs nõ videt? Iam illud quantũ eſt? qđ nõ modo legentiũ, atq; audientiũ aĩos ſuauitate ꝑfundit, ſed multa recte viuẽdi ꝑcepta tradit è fõtib. hauſta philoſophorũ, q fructus è laboribus nr̃is iucũdiſſimus eſt. & ꝑfecto ſatis meo iudicio ꝑfecit ille, q è lr̃is modeſtiã in primis doctus eſt ſeruare, pietatẽ, atq; humanis gñis ſocietatem, cõtra q nr̃am religionẽ ſanctiſſimã negligit, q pudorem nõ ex aĩo tñ, ſed ex ore deterſit, quicqd ſit fides, & amicitia nunq̃ nouit, qui velut alter Timõ hoĩs odit vniuerſos eorumq. cõmodis & honorib. dieſq. & noctes aĩo dolet telis inuidiæ grauiter cõſauciatio, tñ abeſt, vt eũ ſtudioſu exiſtimẽ, q̃uis nefarius ille in opꝰ Muſarũ audeat permanere, nec timeat Iouis filias caſtiſſimas oculis, lingua, & manu irritare, vt inſcitẽs impuros, ventriq. & gulæ deditos paraſitos, infra nebulones, atq; adeo pecudes, & miniſtra ipſa deiectum eſſe cenſeam. nam qđ teterrius portẽtũ eſt? qua lr̃as virtutum genitrices tractare, cogitare, loq, & facere turpiſſima. Vt. n. hos hoĩs naturæ artificio in prõptu poſitũ, ſi oculis eſt putris, ſi buccis plus nimio tumefacti, ſi deformi labiorũ rictu, ſi denique fœda aliqua nota deturpatum, intuentiũ oculos offendit, ſic vir literarũ ſtudioſus, vitiorũ macula aſperſus æquo non põt animo, videri, nõ põt audiri. Sed ipſum tandẽ poetã, & viuendi magiſtrũ audiamus, de cuius vita aliquid dicere, qñ ea notiſſima eſt, & paſſim quotidie ab oĩbus decãtatur, abſurdũ, & eſſet hoc loco, tantorũ. doctiſſimorũ hominum frequẽtia indignũ. Audite igitur qbus verbis, quẽ honorifice Mœcenatẽ ſuum alloqtur Calaber poeta, nõ Ennium dico, fuit. n. ille multo antiquior, qui in eadẽ Calabria natus, vt fuit, ac nunc ẽt eſt, genus hoium nõ modo in omni literarũ gñe præſtãtiſſimũ, ſed beneficij nunq̃ immemor, Scipionis, Lælij, Flaminij, aliorumq. Reip. Ro. principium virtutes, & triũphos immortali carmine celebrauit, ſed hũc ẽt noſtratem dico Horat. vt intente audiatis. erunt huius verba longe iucundiora, q fuerunt nr̃a, quæ tñ, vt eſt veſtra oĩum humanitas, & in me beneuolẽtia, benigne hactenus audiſtis, vnde vobis oĩbus gratiam ſemper habebo ſummã. Videte q̃ egregie non tñ in primo carmine Mœcenatis ſui nomẽ poſuit, ſed illud idẽ voluit primũ eſſe ordine oĩum verborũ, vt legentium oculis primũ ſtatim occurreret, primumq. velud aliqđ fœlix, faſtumq. omen, Mœcenatis nomen ꝑnunciaretur, eiuſq. imago in aĩos hoĩum incurreret. fauete linguis, duos tñ, polliceor, verſiculos in pſenna exponam. ſpero, aliquod erit operæpretium audire. Mœcenas atauis edite regibus: O & præſidium, & dulce decus meũ. Enumerat hic Horat. diuerſa hoĩum ſtudia in eorũ animis natura penitus inſita, inde concitatis in curſus eqs aliqui gaudent Olympici ſtadij metas ambire, magiſtratus, alij potius ambiunt, hic aũt, vt vberea e terra fruges percipiat, agros vomeribus ſulcat duriter, & laborioſe. Ille paupertatis ærumnã modo adijciat, roſtris idẽ facit ꝑ maris vndas pauide, & periculoſe. Eſt q vtriuſq; duritiem deteſtatus molliter viuit ipſe in voluptate. iã vero plurimi libẽtius tubæ clangores audiũt, hilariuſq. geſtiũt in cõfertas hoſtium cateruas penetrare, q̃ inter virgines choros agitare, atq; ſumptis armis ita ad mortẽ feſtinant, tanq vitam inde ſint relaturi. quinetiã venationes ſtudioſi vxores iucũdas ceteris vt feras exhorrent, ſecus rurſus formidoloſas alijs lætus vident q vxores, ſe vero ſuapte natura ad muſas ꝑpenſum eſſe ſignat modeſte. O Mœcenas, caſus eſt, quẽ veteres non modo vocatiuũ, aut appellatiuum dixerunt, verumetiã ſalutatoriũ, hoc. n. caſu vtimur vbi iubemus aliquem ſaluere, vt ſalue iuſtẽ artis ô Princeps, ſecli delitiæ decusq. ſalue, & apud Comicum (nã ſic honoris gr̃a à multis Terent. dictus eſt) Myſis ſalue, ô ſalue Pãphile. epicorũ quoq; præſtantiſſimus Virg. Maro, Salue ſancta parẽs, iterum ſaluete recepti, Nequicq̃ cineres, animæq. vmbræq. paternæ, atque vt eſt in hiſtoria, alter è coruis planiſſime ꝑnunciabat, ſalue Cæſar, alter ſalue Antoni, vt vtercunque viciſſet, nouus ille grãmaticus, & magiſter auium mercedẽ laboris, & quaſi Mineruali acciperet à victore. Quia igitur hoc caſu vt appare ſaluramus, antiqui vt patrium ſermonẽ omni ex parte locupletarent, caſum, vt dictum eſt, ſalutandi, & ſalutatorium appellarunt. Fuit aũt Mœcenas, vt nemo ferẽ in primis literis imbutus ignorat, natione Etruſcus, q̃ gẽs, & antiqtate, & rei militaris peritia, & augurali diſciplina ſatis ſe priſcis tꝑibus nobilitauerit, ad quas ꝑclaras virtutes acceſſerunt opes immenſæ, acceſſerũt ornamẽta ꝑrius Regia, q̃ ipſe P. R. gẽtiũ victor vſurpauit, ijſq. Reges ſuos & magiſtratus decorauit. itã aũt tẽpeſtate, vt mitius fiat ſermo Etruſcus, q vt olim Atticus reliqs Græcis iucũdus erat eũq. alienigenæ cõplures ſtudioſe diſcebãt, ita hic Italorũ aures lepore quodã, & ſuauitate demulcet, vt ſi qs ab eo prorſus abhorreat, agreſtis quodãmodo, & quaſi barbarus exiſtimet, q̃ laus non leuis eſt. ſed vt cum ſilentio præteream, neq; aliqd dicã de amœnitate, & cultura agrorũ, deq. villarũ magnificẽtia penẽ innumerabilium, ipſæ in eadẽ Etruriæ regiones vrbes plurimæ ſunt, & celeberrimæ, inter quas velut Regina quædã erigitur Florẽtia, oĩum quot vſpiã ſunt vrbium, cõi cõſenſu, & iudicio pulcherrima, vbi quẽadmodum eruditis ſeculis olim in inſula Rhodigiẽſium, aut Athenis. aut in magna illa Græcia, aut Syracuſis Græcæ facultatis ſtudium floruit, ſic in vna tñ vrbe Florẽtia nõ vnus modo Latinus, ſed Græcus quoq; ſermo noſtra iam memoria domicilium habuit. è qbus alter cum Balbus penè iam obmutuiſſe, alter vero iampridẽ ita eſſet inauditus, quaſi nusq̃ fuiſſet vnq̃, cœpit vterq; ſimul quodãmodo renaſcẽs diſerte loq, ac poetice, nec nõ ſapiẽter multa mortalib. præcipere, idq. vno tñ auctore oĩum ciuiũ quot vnq̃ ibi fuerunt, clariſſimo, q patrimoniũ ſuũ copioſiſſimũ benigne, & cũ magna, & in pñtia, & apud poſteros laude effũdẽs Latinis, Græciſque voluminib. quorũ vel nõia ipſa iandiu interierant, ꝑ multos conqſitis, atq; vndiq. cõportatis, cõductis etiam vtriuſq; linguæ ſpectatiſſimis ꝑfeſſorib. quos ꝑmijs auctos ingẽtib. in ſummo ſemꝑ habuit honore, patriã ſuã, & tꝑa ꝑpetuo ornauit. Quæ cum mecum ipſe cogito è Laurenti, tu. n. Laurenti Medices opulentiſſima, & illuſtriſs. familia natus, tu inq̃ tuo ſtudio, & regia liberalitate tot, tãtaq. bona nobis peperiſti cũ hæc cõgito, te vnũ optime oĩum de humano gñe meritũ eſſe exiſtimo: nam cum oratione ꝑſertim erudita maxime differamus a brutis, eaq. diu periſſet, cum illa ꝑ te fuerit nobis reſtituta; reſtituta ꝑ te nobis fuit ipſa humanitas. nunq tanti beneficij memoria ex aĩs hoĩum excidat, tuiq ſacratiſſimi manes ſine vlla perturbatione æuo fruant ſempiterno inter aĩas cœleſtes, vt deorũ cõſuetudine dignior, q mortaliũ. Quamuis in eadẽ ꝑgenie nõ illud tñ ſidus enituit, ſed aliquot poſt annis, quaſi lux qdã exortus eſt Leo x. Põt. Max. nunq ſine ſummo honore, atq; ẽt veneratione noĩandus, q cũ aliquandiu virtutib. ſuis cũcta illuſtraſſet, tato nobis aduerſo mortifera quadã nunc aũ die ꝑreptus oĩa reliqſſet i tenebris, niſi Dijs ipſis euerſionẽ ſeculi miſeratibus ex eadẽ Medicea domo alter ſeſe oñdiſſet Sol clariſſimus Clem. vij. eodẽ ſummo pontificatu ornatus, q quia, vt Atlas, oĩa ſolus ſuſtineat, eiq. Xp̃ianæ religionis incrementũ, ſit curæ, & rerũ oĩum tranquillitas, non tñ oblitus eſt bonorũ artium, ratus in ijs ſitã eſſe recte viuẽdi rõnem. Itaque negociũ dedit Aegidio Cardinali ampliſſimo eloquentia, ac varij lectionis multiplici doctrina ornato, q q fuit, vnq maxime. meoq. ẽt Io. Matthæo Gyberto Datario Opt. & ſapientiſſ. cuius tãta eſt modeſtia, ingenuus pudor tantus, vt nõ videã eius poſſe vllã, ne verbo qdẽ, attingere virtutem q̃ multæ, magnæq. in eo elucet, qñ grauiter offendatur, tanta rurſus eſt illa, tamq. varia, & in me nõ vniuſmodi. merita ſemꝑ præ me, q̃ diu vixero, ferẽda, atq; ẽt ꝑdicanda, vt eũ nullo pacto poſſem, niſi alio feſtinaret orõ, tacitus ꝑterire. His igitur duob. atq; huius Academiæ aliarũ uium florentiſſime prudentiſſimo, ac doctiſſ. Rectori datum eſt, vt dixi, negociũ, ne huic loco eruditi deſint, facũdi ac modeſti ꝑfeſſores, neue ij rurſus honore defraudentur, & ꝑmio qđ tã inſigne beneficium memoria debemus ſemꝑ ꝑſequi gratiſſima. Redeo nunc ad Mœcenatẽ Tyrrhenũ, patria Aretinum, Aug. Cæſari cum quo bellis oĩbus ab eo geſtis, vt Pedo ſcr. Albinouanus, ſocius interfuit, acceptiſſimũ, atque adeo intimũ, idq. non fide tñ, prudẽtia, & vſu rerũ verumetiam poeticæ ſtudio, qua princeps ille maxime delectabatur. Id aũt genus doctrinæ tantopere coluit Mœcenas, vt inter ſui tꝑis poetas haberetur inſignis, iamq. nõnullis monumẽtis tradidit, vt Elegias cõplures, vt Prometheũ tragœdiã. Laudauit, & Octauiæ Auguſti ſororis venuſtatẽ luculẽtis carminib. è qbus eſt illud. Pexiſti capillũ naturæ muneribus gratũ. Et de Berecynthia, ades inqt, ô Cybele montium dea. ad es, Et ſonante tympano quate flexibile caput: Latus horreat flagello, comitum chorus vlulet. Idemq. de ſuo ſepulchro, Nec tumulum curo, ſepelit Natura relictos. Quid autem Auguſtus ipſe, & Neronis magiſter Seneca de huius ſcriptis ſenſerint, nihil attinet nunc oſtẽdere. Illud vero laudandũ eſt in eodẽ Mœcenate, qđ non quẽadmodũ puſilli, & minutuli hoĩes inſcitiæ ſuæ con

con

cõſcio aïo ſemp pauido excubãt formidãtes,ne bolus, quẽ mordicus retinẽt,ex ore eripiat famelico,& iccirco maledictus, & latratib. eruditos ꝓbatosq́. viros à ſuis Princip:b.fugãt, vt ingluuiẽ ſoli expleãt hoĩes teterrimi,Tantaleis digni ſupplicijs,ſecus agebat ille,vt.n.quiſq; ingenioſiſſimus erat, doctiſſimusq́. ita eũ Octauio ſuo libẽtiſſime cõcil abat, iamq́. nõnulli tãti Principis familiaritatẽ vni referebant acceptã Mœcenati,quoꝝ in numero fuit Virg. Maro,de quo nõ eſt nũc ꝑdicãdi locus,& nẽ hic Hor. cui cũ multa ille largitus eſſet, ociumq́. ad Poëticę ſtudiũ ꝓceſſiſſet,qđ p̃ciũ habuit ſummũ,pſoluit hic,nã igenij,& doctrinę ſuæ monumẽta Mœcenati conſecrauit,& p̃ter epiſt.& ſermones, ſue rũt hæc carmina,Odas dico. enimuero egregiam retulit gratiã, multo pluſq̃ acceperat, hic illi reddidit, ſed ſatis in vno Mecœnate imorati ſumus,q fuerit ne ille,q trienniũ vniuerſum,anteq̃ diẽ obijſſet,ne punctũ qdẽ tpis ſomno ſopitus ſuit,dubiũ eſt. Dicet aliqs,nihil oẽ deturri loqueris Mœcenatica,vnde cõis hoĩ n peſtis Nero vrbis incẽdiũ cũ cantu ſpectabat, & voluptate,deq́. eiuſdem domo,vbi ęger ſolitus erat, Auguſtus curari,aut de hortis,quo,vt alij ſuſpicãtur Poëtaꝝ flos vẽitabat, .iq. luſit Horto carmina digna nõ libello?qd oia ne nunc ſunt inculcanda? imò ſentio me lõgius aliquãto,q̃ minus meũ eẽqr,t ꝓgreſſum.itaq; reliqua celeriter ꝑſtringã.O Mœcenas,inqt Hora.edite regibus atauis,cuius antiquũ eſt genus,& Regiũ atauis ꝓ maioribus poëtice dixit,vt Virg. Turnus auis,atauiſque potens . eſt aũt atauus quartus ab auo ſic.n.ſtẽma gentilitiũ,& domeſticũ ramos diffundit ſuos,vt poſt parentem ſit auus,deinceps ſequantur,ab auusq́;, & de quo dictũ eſt atauus,nouiſſimo loco ſit tritauus.vltra maiores dñr eademq́. rõne Auia dr̃,& ꝓauia,nepos, ꝓnepos,neptis, ꝓneptis,quę oia gradus hñt eoſdẽ,quos auus.explicat hic locus a iurecõſultis abũdet.De regib.nihil opus eſt hic aliqd cõmemorare,qs.n.neſcit Regiã ꝑtãtẽ eſſe ſummã,eiq́.ſanctitatem ineſſe, & inter hoĩes plurimũ pollere,adeo vt,ſiqs opib.ꝓfluenter abundet Rex dicat̃,quaſi inter alios excellens.inde eſt illud,Regẽ me eſſe oportuit,& Cic.cauſaꝝ, & iudicioꝝ Rex dictus fuit publico oium elogio,qa ceteris Oratorib.anteibat. qn & colludẽtes pueri Regẽ conſtituebãt,nec eo carebant cõiuia,aut ſacerdotes.& rõnis ex ptis regẽ hñt,nẽ aues modo,aut ſerpẽtes,ſed apes ipſæ Muſaꝝ volucres. Regem multo magis obſeruãt,q Aegyptij, aut Medi. quid opus eſt verbis? Iupiter Opt.Max.& honore,& noĩe Regis gaudet.& Rex dr̃ hoiũm,& deoꝝ, eiq́. mortaliũ Reges curæ ſunt. Nõ potuit igitur Horat.aut maiori,aut ſanctiori verbo Mœcenatis ſui familiã exornare,quã dupliciter laudat, ab antiquitate,& maioꝝ dignitate . Nã aliqua domus vetuſta eſt,& tritauũ poteſt,vt ita loquar,atauũ,ac domeſticæ ſtirpis ramũ milleſimũ oñtare in ea tñ,vt de antiq. Rom honoribus dicã,nulla fuit Prætura, Cẽſura nulla aut Cõſulatus, ſiue ẽi Triumphus. itaque nullo reꝝ geſtaꝝ ſplẽdore illuſtrata ſp iacuit obſcura. Cõtra alij clari fuerunt ꝑ ſe,cũ nihil luminis à ſuis accepiſſent, vt Siculoꝝ Rex Agathocles natus ẽ figulo , vt Seru. Tullius ancillæ, & Vulcani,vt fama fuit filius,cuius amore capta reꝝ humanaꝝ arbitra fortuna, (ſic in Romanis fabula legitur, ſabulas aũt Rom.dico, Romuli incunabula,eiuſq́. ad ſuperos aſcẽſum, Numæ,& Aegeriæ colloquiũ i ſpelũca. Apicẽ Tarqnio ab aqla impoſitũ, aliaq́. nõ multa,qb.abũdat Græcia)ẽ clãculũ ſe ꝑ feneſtrã ĩoferẽs adoleſcẽtis ꝯſuetudine ſtruebatur.eumq́. adeo dilexit,vt non tm̃ Pileo.i.libertate ſeruũ donaret,ſed eius manum ſceptro, caput aũt diademate ornaret eadẽq́ hera(illa.n.ab Ennio dr̃ Fortuna) multiones cõſulatibus decorauit.Qui oẽs ẽ Parẽtib.nati ignoti ſeipſos nobilitarũt veꝝ illa demũ in honore ſummo hr̃ ꝓgenies,cuius vetuſtas maioꝝ virtute ſplẽdeſcit,vt de Mœcenatis gñe non ſemel hic ꝑdicat,multiq́. cũ eo p̃terea. O & p̃ſidium, & dulce decus meũ,O particula q̃ ꝓducto vocis ſono ꝓnũciãda eſt & geminis Proferẽda tpib.Quid aũt ſit tps in ſyllaba,nemo ita indoctus eſt,qn intelligat,iũgit vero cũ recto caſu,vt, ò ego fœlix viꝝ nactus in oi virtutũ gñe p̃ſtantiſſimũ, cũ accuſatiuo ò me nunq̃ quietũ,donec icolumis redeat meus. nã qs neſcit appellatiuo frequẽtiſſime hærere? certe trib.his modis vno,atque altero verſiculo vſus eſt Prop.O me felicẽ,nox ò mihi cãdida, & ò tu Lectule delitijs facte beate meis.Et p̃ſidiũ,tutamẽ,& patrocinium. vt.n.preſidiu in Vrbe,oppido,aut in arce collocatũ ab hoſtib. locũ defendit,ſic cum multa Mœcenas largitus eſſe Horát. paupertatem hoſtẽ mortalibus acerrimã,ab eo ꝓcul fugauit.Et decus meũ dulce ornamẽtum.vnde p̃ter laudẽ,gloriamq́. voluptas manat, ſuauiſſima, Eſt aũt honorifica appellatio, num.n.tm̃ dixit ò Mœcenas, ſed pluribus vt ſuũ ornaret,vſus eſt verbis. factitat hoc Virg. ſed multis exemplis illud non occurrit,quo ſolo crimus contenti.

Troiugena interpres diuum, qui numina Phœbi,

Qui tripodas, Clarij laurus, qui ſidera ſentis.

Et volucrum linguas, & præpetis omnia pennæ.

Porro cũ aquaꝝ infinitæ propemodũ vtilitates ſint,grat.ſſimeq́. ſacerdotia gerũt moribus Aegyptioꝝ,oñdũt res omnes ẽ liquoris ꝑtãte cõſiſtere.Itaq; cum hydria ad tẽplum caſta religione deſeritur,tunc in terrã ꝓcũbentes, manibus ad cœlum ſublatis diuinæ gratias agunt bonitati. Ex ijs eſſe arbitror quod Seneca ſcr. Magnoꝝ fluminum capita veneramur.Subita & abdita vaſti amnis eruptio aras habet.Coluntur aquaꝝ calentium fontes,& ſtagna,q̃ vel opacitas vel immenſa altitudo ſacrauit. Et Tacit. ſcr. Sacra & lucos,& aras patris amnibus dicari cõſueſſe.Hinc & Horatianum illud ex j.Carm. Nunc ad aquæ lene caput ſacræ .

EVTERPE *cohibet,neque Polymnia . Sic in omnibus legi exemplaribus ,ſed non ſtat verſus , quia pro choriambo paon quartus eſt .* ALD. MAN.

Nĕquē Pŏlȳ ◡◡◡◡

Legendum igitur , vel Euterpe cohibet , nec Polymnia , vel , Euterpe cohibet . nec Polymneia . Si Polymnia ſcandatur ſit .

Eūtēr--pē cŏhĭbēt -◡◡- nēc Pŏlȳ-◡◡-mnĭă ◡◡

Vt componatur à πολὺ, & ὕμνος, quaſi Multicenam Latine dixerit. Id videtur ſenſiſſe Phornutus in lib.de Nat. Deor. vbi ait: [illegible]

[illegible] *Sin autem Polymneia , ſic :*

Eūtēr -- pē cŏhĭbēt -◡◡- nēc Pŏlȳmnē -◡◡- ĭă ◡◡

Nec obſtat & ly corripi ſequentibus m, & n, cum faciant ſyllabam,quæ precedit,indifferentem, ſicuti muta liquida, vt apud Græcos Cratinus:

[illegible]

[illegible] dactylus -◡◡. Callimachus , vt citat Ephæſtion . Priſcian.

[illegible]

[illegible] dactylus -◡◡ & tunc cõponitur ex πολυ, & μνῆ, quòd ſit multa memoria,nam Iouis, & memoria filias eſſe. Muſas teſtatur Heſ. in Theog.

[illegible]

[illegible]

[illegible]. Et diſſoluta diphthongo [illegible]*, vnde Polymneia, ſicut elegeia , [illegible] , ſecundum Ionas .* Ouid.

Flebilis indignos Elegeĭa ſolue capillos .

Quanquam Græci iam proſa oratione,quam carmine , Πολύμνια [illegible], cum accentu in antepen. dicunt, vel altero y, ex Polymnia, vel s, excluſo , ex ε, diphthongo . Heſiod in Theog.

[illegible]

Sed de his abunde multa diximus in quarto inſtitutionum noſtrarum .

HVNC ſi mobiliũ turba Quiritium)Et ſi vix credibile videri MAT. Bõtinis.
poteſt aliud p̃termiſſum Ode preſertim prima, qđ videatur aut neceſſariũ, aut cõmodum, viris doctiſſ. q noſtrũ hact.Hor.ſunt interpretati,& illos in ſuaꝝ interpretationem veſtibulo, vbi diligẽtia ſolet & debet maior,q̃ in reliqs adhiberi,nõ omnia excuſſos fuiſſe & ꝑſcrutatos, q̃ ad veram auctoris mẽtẽ ac ſniam ptincãt,tñ,cũ & aliqd hoc loco deſiderari poſſe iudicauerim, ac cupiã eos potius imitari, q ex paruis initijs ad maiora deueniũt, q̃ q magna ꝓfeſſi opinionẽ de ſe conceptã tueri nõ poſſit,haud ab re duxi eſſe,ſi ꝓ Annotat.j.tanq̃ ad rẽ admodũ paruã,& annotatu vix dignã ad ſupraſcriptoꝝ verſuũ ordinẽ deſcendero,q cũ ſatis videri poſſit adoleſcẽtib.p̃ſertim,qbus hęc ſcribunt̃,& annotãtur,difficilis & implicitus,alijs prætermiſſus, à Mãc. vero mutilatus,& (vt ipſe ſentio)inuerſe eſt traditus, & ad declarandũ p̃terea in eiuſdẽ verſibus)quæ ij.erit Annot.)q ſint honores Tergemini,quos alij(ni fallor)non vñr intellexiſſe. Solus.n.Lãd.ita rẽ attigit inter duas explodẽdas (vt ſentio)opiniões ſniaſq́. ſuas,vt caſu quodam & quaſi nolens ſecundã,q̃ optima vr̃ eſſe mihi,nõ ſecus addiderit,ac ſi qs nõ diſcernẽs diẽ à nocte dicat, aut dies ẽ aut nox.Qđ ex eius ſcriptis latius videri põt. Quo in loco dicet aliqs nimis in alienis fortaſſe reb.curioſus ac ſuꝑſtitioſus, & criticus,ex aliena induſtria laudẽ ſibi vẽdicat Bõtinis, qppe q ea dicit,q̃ Manc.& Land.attigere . Cũ illud ipm Manc. & Land. non ipſi referri debeat acceptũ.Ego vero licet is ſim,apud quẽ veritas & rõ longe magis valeãt, q̃ quorũuis opiniones, & q nunq̃ voluerim ex alieno labore laudis mihi aliqd tribuere,i vniuerſum tñ nunc ꝑfatum ac dictũ velim,& in his & alijs nõnullis locis vtilitatis me alioꝝ potius , q̃ glorię meę ſtudioſum ad alioꝝ ſniam adiectuꝝ eſſe,q̃ viſa fuerint opportuna,in varijs vero alioꝝ ſentẽtijs illi,q̃ mihi ꝓbabit̃,aſtipulaturꝝ,non id qdẽ, vt videri velim doctiſſimoꝝ interpretũ iudex & cẽſor,ſed vt dubios adoleſcentũ aios,ancipiteſq́. & alioꝝ,q mihi fidei aliqd habebũt doceã,quãtũ erit in me,& admoneã quã ſequi debeãt opinione.Qđ nõ video cur poſſit,aut debeat dari mihi vitio,ſi paucis i locis fecero,

& id quidē meo ipſius ſtylo meis verbis, cū omnino ɔſtet, & appareat, q̃cunq; de re aliqua ſcripſere poſt primos illos rerū inuētores, pter admodū pauca, q̃ ipſi vt recentiores aliorū inuētis addidere, eadē dixiſſe, & tradidiſſe, q̄ priores dixerāt ac tradiderāt, nec aliquibus id in locis, ſed in op̄ibus vniuerſis. Et iā ꝑ ſuis oia tradidiſſe, & hēri ē voluiſſe, vt exēplo eſt hoc ipſo i loco, de quo agimus. Māc. (vt alios ptermittā) q in tergeminorū hono. expoſitione duas ꝑulit ſententias, alterā ex Porph. alterā ex Lād. ſcriptis ad verbū exceptas. Sed his omiſſis, erit ordo, Nunq̄ dimoueas hūc Attalicis ɔditionibus vt nauta pauidus ſecet mare Myrtoū trabe Cypria, ſi turba mobiliū Quiritium certat tollere. ſupſum quē cupis dimouere, tergeminis honorib. ac rurſus repete. Nunq̄ dimoueas illū gaudētem ſcindere patrios agros ſarculos Attalicis ɔditionibus vt nauta pauidus ſecet mare Myrtoū trabe Cypria. ſi cōdidit, quidq̄d verrit de areis Libycis, horreo ꝓprio. Tergeminos vero honores accipiēdos cēſeo nō ꝓ infinitis, aut p̄fectura ɔſtura, & ɔſulatu (vt voluit Acrō) nō pro plauſu populi, quo principes in theatrum excipiebantur (vt voluit Porphyrio, & Porphyrionā ſecutus Māc.) nō pro valde geminatis ac maximis (vt Lādinus, & Landinū ſecutus Manc.) non pro p̄tura, ɔſulatu, & dictatura (vt idē Lād.) ſed ꝓ oībus honoribus, q̄ a turba Quiritiū & plebe Rom. ꝓueniebāt, ac tergemini ordinis plebei equeſtris ſenatorij hoībus gradatim mādabant: Quæ q̄dē ſnīa ſuit media triū (vt dixi) quas tradidit Lād. ita q̄dē dubie, vt ipſemet ignorare viſus fuerit, q̄ vera ſit, & ꝓbāda. Et tñ, vt aliq̄d haud dictū alijs & hoc loco dicā (q̄q̄ & id q̄dē parui erit momenti) cū certat, & certe varie habeāt lib. ob id certat legēdū eſſe cēſeo, q̄d condidit nō cōdiderit, dixit Hor. cū vtrunq; à verbo dimoueas ſit referendū. [Me doctarū ederæ ꝓmia frōtiū] Sentiāt (vt libet) hoc in loco quæcūq; volūt, alij. Eq̄dē nihil arbitror minus voluiſſe. Hor. quā diuinos ſibi honores vēdicare, ſeq. deis miſcere, ac ī p̄ma plecum. Ope arrogātiæ crimē ſubire, ne temeritatis dixerim, & inſolētiæ. Vſus eſt aūt diuinus plane Poëta eiuſmodi verbis (vt mea fert ſnīa) nō arrogātiæ vitio, ſed vt aptius, & clarius ſuæ mētis cōceptū exprimeret. Solent. n. q rē aliq̄ immodice appetūt, eo dīdi gn̄e frequenter vti. vt ſi dicat cupidus nimis, & iuuenis, & amās, ſi amica potiar, beatus ſum, nō q̄d re vera ſit, ſed q̄ ſibi ipſi beatus videat. Quale eſt ēt illud in ſuperiorib. q̄ in hūc locū ob id tranſtulimus vt eiuſdē gn̄is Annuitat. vno eſſent loco. [Sunt quos curriculo puluerē Olympicū &c.] dicant ꝗ̄ & ſentiāt & hoc in loco q̄ velint, alij. Sēſus tñ verus eſt, Palmā & victoriā in ludis Olympicis ita quoſdā delectare, vt ſibi ipſis illi videant ad deos dños terrarū gloria ipſa & aiorū ſuorū elat one euecti. Eſt aūt verſuum talis ordo, ſunt aliq, quos iuuat collegiſſe puluerē Olympicum curriculo, & quos meta euitata feruidis rotis, & palma nobilis euehit ad deos dños terrarū, & verbū iuuat ſpe eſt repetēdū donec ad carm. ē in princ. annotatū pueneris. [Hunc ſi mobiliū turba Quiritium. In qua Periodo dimoueas verbū (vt ordinaui) ſuppleēdū eſt. Q̄d ſupuacaneū fuerat admonuiſſe niſi q̄ā obiectaſſent aliq̄n mihi viri alioq nō ſpernēdi, q obſtinatiſſimo affirmare auſi fuerint aio hunc & illū ex iuuat verbo p̄cedenti depēdere (q̄d abſurdiſſimū oīno mihi vr̄) nō ex verbo ſequēti dimoueas. Dicit igr̄ Horat. (vt redeā vñ diuerterā) Ederæ ꝓmia doctarū frōtiū ſcilicet me dijs ſuperis. i. vidlbor mihi ipſi miſceri deis ſi edera fuero coronatus, nō id aūt, q̄ re vera ſit deis nullus, & deinde nō ſuo. Dicerē, & hoc ipm ſentiſſe Land. ne debita hoceps alia, q̄ ſequūtur. Hāc aūt ſniam eſſe veriſſimā, vltimi Odes verſus, quos ſubijciā, apertiſſime declarāt. Quod, ſi me Lyricis vatib. inſeris. [Sublimi feriā vertice ſidera]. i. videbor mihi ipſi ad cœlū vſq; pertingere, ſi hēbis me in numero Lyricorū poetarū. Oñdit enim his verſib. ex alieno ſeipm metiri iudicio minē laude fraudarē, niſi aptiſſime ex eius colligeret ſcriptis, ſi diligēter illa ppēdas, ſe ſibi ipm ea ī re (vt in alijs ꝑmultis) nō ɔlluſiſſe, q̄ ita nō negauit, vt neutrarū illū tuliſſe partiū nō immerito dicas. Cum diſcernere nō poſſis q̄d ſenſerit, aut affirmauerit. [Si neq; tibias &c.] Decreuerā eq̄dem locū hunc nō attingere, vtpote q bene (vt mea fert ſnīa) hēt. Sed, q̄m multi ſunt lib. q̄ hñt, neq; Polhymnia ꝓ neue, illud obiter annotandū duxi, verſum claudicare, ſi legamus neq; eiuus dictionis prior ſyllaba æq; ac poſterior breuis eſt. Nā cū cōſtet (vt aliq̄ volūt) ex ſpōdeo, dactylo, cæſura, & duob. dactylis, hoc modo, Euter, pe cohibet, neq; Polhymnia, ſiue (vt alij) ex ſpōdeo duobus choriābis, & pyrrhichio, vt, Euter, pe cohibet, neque Polhymnia, vtrobiq; breuis eſſet ſyllaba ꝓ longa, niſi forte velit q̄ſpiā ſi priore modo ſcādatur, affirmare conſueſſe id fieri vt breuis ſyllaba, ſi principiū ſit pedis, ꝓducatur, p̄ſertim ſi finalis ſit dictionis, quale (vt exēplo ſaltē vno vtamur) eſt illud in iiij. Æn. Pectoribus inhians ſpirātia ɔſulit exta. Et alia permulta. Prout & nos quoque in nr̄o grāmatices Cōpendio xv. ab hinc annis edito abūde docuimus, ac oñdimus. Sed q̄m ſyllaba, de qua agimus, nō eſt finalis dictionis) q̄q̄ mediæ quoq; ſyllabæ eandē ferè vim hñt & nām, vt Ouid. in vj. Met. Vitamq̄. fatebor. Accepiſſe mihi vitam dederitis in vndis. Tutius eſſe duco, vt neue legamus, q̄ vt eiuſmodi ſequamur abuſus. Eam aūt ſyllabā eſſe longā ſatis erit ꝓbare ex verſu ſequētis Odes, quē ſubijciā, & q trochæum habet in ſede prima. Ne te nr̄is vitijs iniquū. Sed illud quoque non prętermittēdum duxi, vt reſtet eo tpe, quo has Odas publice interpretabar, hoc eſt xv. abhinc (vt alias dixi) anno, Antoniū Benincaſam Anconitanū optimi virum iudicij maximæ expectētiæ, & nō mediocris eruditionis oſtendiſſe mih lib. qui hēt. Ne Polhymnia. Quæ quidē lectio, q̄q̄ non diſplicuerit q̄a tñ meus, & alij permulti lib. Ne ue hñt, & id quidem recte vt ſum ipſe quidē ratus, nihil immutandum tūc duxi nunc aūt cum vtraque recta ſit lectio, liberum omnibus, relinquēdum vtram probare malint.

AD AVGVSTVM CÆSAREM.

C. Cæſaris cæde deos voluiſſe vlciſci, multis prodigijs territa Roma, & oppido metuente ne iterum diluuium vt ſub Deucalione, vniuerſum mortalium genus, abſorbeat.

Ode II. Dicolos tetraſtrophos. Primi quique tres verſus ſunt hendecaſyllabi ſapphici pentametri acatalecti, qui conſtant è trochæo, ſpondeo, dactylo, & duobus trochæis, vel ſpondeo vltimo, ſic.

Iām sā -- tīs tēr -- rīs nĭuĭs -uu ātquĕ -u dīrǣ --
Grāndĭ -u nĭs mī -- sĭt pătĕr uu ĕt rŭ -u bēntĕ -u
Dēxtĕ -u rā sā -- crās pŏpă -uu lātŭs -u ārcēs --

Quartus autem quiſque eſt Adonius dimeter catalecticos ex dactylo, & ſpondeo, vel trochæo, ſic.

Tērrŭĭt -uu ūrbēm u

-u -- -uu -u --
-u -- -uu -u -u
-u -- -uu -u --
-uu -u

IAM ſatis terris niuis, atque diræ
Grandinis miſit pater: & rubente
Dextra ſacra iaculatus arceis,
Terruit vrbem:
Terruit genteis. graue ne rediret
Seculū Pyrrhę noua monſtra queſtę.
Omne cum Proteus pecus egit altos
Viſere monteis:
Piſcium, & ſumma genus hæſit vlmo:
Nota quæ ſedes fuerat columbis:
Et ſuperiecto pauidæ natarunt
Aequore damæ.
Vidimus flauum Tiberim retortis
Littore Etruſco violenter vndis,
Ire deiectum monimenta regis,
Templaque Veſtæ:
Iliæ dum ſe nimium querenti
Iactat vltorem: vagus & ſiniſtra
Labitur ripa, Ioue non probante
Vxorius amnis.
Audiet ciues acuiſſe ferrum,
Quo graues Perſæ melius perirent.
Audiet pugnas, vitio parentum
Rara iuuentus.
Quem vocet diuum populus ruentis
Imperi rebus? prece qua fatigent
Virgines ſanctæ, minus audientem
Carmina Veſtam?

Cui

Cui dabit parteis ſcelus expiandi
Iupiter? tandem venias precamur
Nube candenteis humeros amictus
Augur Apollo.
Siue tu mauis Erycina ridens,
Quam Iocus circum volat, & Cupido.
Siue neglectum genus, & nepotes
Reſpicis auctor,
Heu nimis longo ſatiate ludo:
Quem iuuat clamor, galeæque leues,
Acer, & Mauri peditis cruentum
Vultus in hoſtem.
Siue mutata iuuenem figura,
Ales in terris imitaris, almæ
Filius Maiæ, patiens vocari
Cæſaris vltor:
Serus in cœlum redeas: diuque
Lætus interſis populo Quirini:
Ne ue te noſtris vitijs iniquum
Ocyor aura
Tollat. hic magnos potius triumphos,
Hic ames dici pater, atque princeps:
Neu ſinas Medos equitare multos:
Te duce Cæſar.

ANTO. IAm ſatis) Hęc ij. Ode eſt in Cæſ. Auguſti laudẽ. Scribitur.n.poſt cædem Cæſ.niuis multũ & grãdinis Iouẽ miſiſſe terris, terruiſſeq. vrbẽ tactis de cœlo tẽplis, terruiſſe ẽt gẽtes, ne ſeculũ Pyrrhæ diluuium rediret. Tyberim quoq; maxime exũdaſſe, in Cęſ. videlicet vltionẽ. Quæ ꝓdigia oia portẽdiſſe ciuilia bella, q̃ Auguſtus in Cæſ. pcuſſores egit poeta oſtẽdit. Itaq; cum dijs oẽs irati eſſent, nullũ poterat populus ruẽti imperio inuocare, non ẽt ſanctę virgines Veſtã exorare. Ipſe demũ Apollinẽ inuocat, & Venerẽ, ac Martẽ, ad expiandũ, tollendumq. cædis ſcelus. Inde Auguſtũ quem Mercuriũ eſſe vult, vt deũ oſtẽdat, orat vt patiat ſolũ vocari Cæſ. vltor, & ſerus in cœlũ redeat, vt diutius P.R. lætus interſit, ametq. dici pr̃ & princeps, nec ſinat Medos, & Partos inultos eſſe. Per qd̃ innuit debere eũ Romano Imperio bellis ciuilibus toties afflicto ſuccurrere, & in hoſtes cõuerti potius, q̃ in ſuos. [Niuis) Grando ꝯglaciato imbri gignitur & nix eodẽ humore mollius coacto. qd̃ lib ij. Plin. ſcr. Apuleius vero in lib. de mũdo ſic ait, Niues colligi iactatione denſarũ nubium ꝯſtat, nã priuſq̃ in aquam defluãt, fractæ ac diſciſſe ſpumas agitationibus ſuis faciunt, & mox gelatus humor rigore frigoris inhorreſcit, hęc vtctis nubibus crebor ad terrã venit. [Pater) Iupiter intellig ĩ ꝑ antonomaſiã q̃ dici põt pronomine.i. vice nois poſito, vt Saturnia ꝑ Iunone eſt.n.pr̃ omniũ. Virg. lib. x. Tũ pr̃ ops, rex cui ſumma ptãs, infit &c. Apul. in lib. de mundo refert: Orpheum de Ioue illa dixiſſe, Iupiter oẽs eſt primus, & vltimus idem. Iupiter eſt caput & medium, Iouis omnia munus, Iupiter eſt fundamẽ hum:, ac ſtellãtis Olympi Iupiter & mas eſt, & neſcia fœmina mortis. Spiritus eſt cũctis validi vis Iupiter ignis: Et pelagi radix, Sol, Luna eſt Iupiter ipſe. Ops rex eſt, rei omnis Iupiter ortus. [Rubẽte Dextera) Adruborẽ, ſplẽdoremq. fulminis retulit. Acron ſcr. ꝙ manubiæ albæ & nigrę eſſe dñr. Iouis rubea, & ſanguinea. Seru. aũt lib. Aen. ait, in libris Hetruſcoꝝ lectũ eſſe ictus fulminũ manubias dici. [Sacras arces) Deoꝝ tẽpla, ſeu Imperatoꝝ regias pp ꝙ publica mala portendebantur. Euſ. in lib. tẽpoꝝ ſcr. poſt Cæſ. mortẽ Romæ tres ſimul Soles exortos, q a paulatim in eundẽ orbẽ coierũt. Et inter cetera portẽta, q̃ toto orbe facta ſunt, bos in ſuburbano quodã Romæ ad Arãtẽ locutus eſt, fruſtra ſe vrgeri, non.n. frumẽta, ſed hoies breui defuturos. Plut. addit, q̃ Solis lumen caligine obſeſſum fuit, toto nanq; illius anni ſpatio Pallẽs globus, & ſine ſplẽdore oriẽs imbecillem, ac tenuem ex ſe calorẽ emittebat. Per qd̃ ingrata minimeq. dieis cõplacitam Cæſ. necẽ declarabatur. App. lib. iiij. ſcr. Multa ꝓdigia, ſigna perhorrenda Romæ viſa eſſe poſt mortẽ Iulij Cæſ. Canes lupoꝝ vice vlulatus edidere. Lupi ẽt ꝑ foꝝ diſcurrere. Bos vocẽ emiſit humanam: Et infans recẽs genitus locutus eſt. Ex ſimulacris ẽt nonnulla ſudorem, emiſcere alia ſanguinem. Hominũ

Iouis officia.

Manubea

Cæſaris ꝓdigia ſe ſuia.

immanes voces, armoꝝ ſtrepitus, equoꝝ curſus inſpectante nemine audiebantur. Circa ſolem porro inſolita apparuere ſigna, ꝙ imbres lapideis ẽ cœlo miſſi, continuaque fulmina in templis ſtatiſq. deciderũt. Quorum cauſa ſenatus vates, & haruſpices ab Etruria iuſſit acciri. Virg. ẽt in fine lib. j. Georg. de Sole ait: Ille ẽt extincto miſeratus Cæſare Romam, Cum caput obſcura nitidum ferrugine texit, Impiaq. æternam timuerũt ſecula noctem. Tp̃e q̃q̃ illo tellus quoq; & æquora ponti, Obſcœniq. canes importunæq. volucres Signa dabant, quoties Cyclopum efferuere in agros Vidimus vndantem ruptis fornacibus Aetnam: Flammarumq. globos liquefactaq; voluere ſaxa, Armoꝝ ſonitum tota Germania cœlo Audijt inſolitis tremuerunt motibus alpes, Vox quoq; per lucos vulgo exaudita ſilentes Ingens, & ſimulacra modis pallentia miris Viſa ſub obſcuꝝ noctis, pecudesq. locutæ Infandum ſiſtunt amnes, terræq. dehiſcunt. Et mœſtum illa crymat templis, ebur, æraq. ſudant. Proluit inſano contorquens vortice ſiluas Fluuioꝝ rex Eridanus, camposq. per oẽs. Cum ſtabulis armenta tulit, nec tp̃e eodem Triſtibus aut extis fibrę apparere minaces: Aut puteis manare cruor ceſſauit, & altę Per noctẽ reſonare lupis vlulantibus vrbes. Non alias cœlo ceciderũt plura ſereno Fulgura, nec diri toties arſere cometæ. Ergo inter ſeſe paribus concurrere telis Romanas acies iterũ videre Philippi. Quæ quidem omnia, qa viſa ſunt huic loco ꝯuenire, haud piguit ſcribere, & ſi potuiſſem lectorẽ ipſum ad Maronis opus remittere. Seculum Pyrrhæ. Deucalionis, & Pyrrhæ tp̃ibus, vt ẽt narrat Ouid. lib. j. Met. aiũt diluuiõ ꝑ vniuerſam terrã fuiſſe. Veritas tñ alia eſt. Nã (vt Iuſt. lib. ij. ſcr.) Amphiteonis Atheñ regis tp̃ib. aquaꝝ illuuies maiorẽ Græciæ partẽ abſumpſit, ſupfuere, quos refugia montiũ ceperunt, aut ad regẽ Theſſaliæ Deucalionẽ ratibus euecti ſunt, à quo ꝑpea genus humanum conditum dr̃. Seculũ) Spatium annoꝝ centũ ſeculũ vocarunt. dictũ a ſene, quod longiſſimũ ſpatiũ ſeneſcẽdoꝝ hominũ id putant. Auctor eſt Varro. [Noua m.) Diluuium & interitum humani gn̄is, vel qd̃ ſeqoiẽ, ꝯtrarium in diluuio contigiſſe dicit. [Proteus) Marinus deus, & paſtor, vatesq. oia noſcẽs, quę ſint, quæ fuerint, quę mox vẽtura trahantur. Quippe ita Neptuno viſum eſt, immania cuius Armẽta, & turpes paſcit ſub gurgite phocas, vt inqt Virg lib. 4. Georg Ac Diodorus lib. ij. ſcribit, cũ Aegyptus rege careret. ex dignioribus quidã in regem aſſumptus eſt quẽ Aegyptij Cete, Græci Proteũ appellant, qui Iliaci belli tp̃e extitit. hunc artium peritum fuiſſe tradũt & in varias ſe formas vertere ſolitũ, vt nũc animal qñque arbor, aut ignis, aũt qd aliud videretur. Conſuetudo aũt regibus Græcis cauſam hmõi trãſmutationis fingẽdi præbuit. Nam Argypnijs mos erat regibus, aut leonis, aut tauri, aut draconis priorẽ partẽ in capite ferre inſignia principatus, qñque vero arborẽ, aliqñ ignem, qñque redolentia ſupra caput vnguenta, hæc tũ ad decorẽ ſpectabant, atq; ornatum, tum ſtuporem, ac ſuperſtitionem quandã aſpicientibus inijcebãt &c. [Pecus) Marina mõſtra. [Piſciũ) Et Ouid. item lib. j. Ille ſuper ſegetes aũt merſæ culmina villę Nauigat, hic ſumma piſcẽ deprehẽdit in vlmo. [Quæ ſedes). ſ. vlmi. [Superiectio) Super terras iacto. [Damæ) Dama genus eſt capræ ſilueſtris, manſueſcitq. raro, cũ fera dici iure nõ poſſit, vt ſcr. Plin. lib. viij. Natarunt contraria fuiſſe oſtendit, piſces.n. hęſere vlmis: Damæ vero natarunt. [Vidimus flauũ) Dicit vidiſſe Tyberim maris Tyrrheni violẽtia repulſum, Numæ regiã, Veſtęq. tẽplum fuiſſe deiectum, dum extra ripas effuſus vxori Iliæ querẽti Cæſari obitũ ſe iactabat vltorem Plin. lib. iij. ſcr. Tyberim ſubitis inclemẽtis, & nuſq̃ magis ſtagnãtibus aquis, q̃ in ipſa vrbe excreſcere, quodq; vates intelligitur potius ac monitor, actu ſemper religioſus verius q̃ ſæuus. Religioſus aũt.i. euitandus Macr. enim in cap. de Idibus lib. j. Satur. ſic ait, Nec hoc prætermiſerim, ꝙ nuptijs copulandis, Cal. Non. & Idus religioſas.i. deuitandas cẽſuerũt. [Flauũ Tyberim) Id eius epitheton eſt. Virg. lib vij. Verticibus rapidis, & multa flauus harena: in mare prorũpit. Flauus aũt color vẽ rex viridi, ruſo, & albo concretus. vt ſcr. Gell. ex verbis. Frontinis lib. ij. [Retortis vndis) Non pp turbines, vel quia ripas exibat, Retortis ait, ſed intelligere retortis ab ęquore, nã & poeta ipſe id aperit. [Littore Hetruſco).i. à mari Tyrrhena. Scribit.n. Strabo, ꝙ Hetrurię fines ad Tyberidis ripã extendũtur. primũ vero Hetruriæ oppidũ ob liguſticis finibus Luna eſt portu nobile, vt ſcr. Plin. Monumenta regis. [Tẽplaq. Veſtæ) Numæ regia Veſtæ tẽplum fuerat, vt Ouid. lib. vj. Faſt. docet his verbis. Hic locus exiguus, q ſuſtinet atria Veſtæ, Tunc erat intonſi regia magna Numæ. Formatũ templi, quæ nũc manet, ante fuiſſe. Dicitur, & formæ cauſa probanda ſubeſt. Veſta eadem eſt, & terra, ſubeſt vigil ignis, vtrique ſignificat ſedem terra, focusque ſuam. Et paulo interius ait, pac facies templi, nullus procur-

rit

Secula. Pyrrhæ. Diluuiũ. Deucaliõ. Seculum

Proteus.

Damæ.

Tyberis creſcẽs religioſus.

Flauus color.

Hetruria fines.

Numæ regia. veſta tẽplũ.

rit in illis Angelus, à pluuio vendicat imbretholus. Furrat aũt à Pũpilio Veſtæ cõi tẽplũ ædificatũ in foro, exñte in medio Capitolij, & palatij loco, vt Dion. lib. ij. ſcr. Solinus vero ait, Numam habitaſſe prius in colle Quirinali, deinde ppe ędẽ Veſtę, in regia, quę, & tpe ſuo adhuc ita appellabat. [Iliæ du ſe nimiu qrẽs &c.)

Ilia. Rhea. Sylua.

Iliã, Rhea, & Syluia dicta eſt Romuli mr̃ de morte cuius variã tradidere ſcriptores. Liuius. n. ſcr. vindictã fuiſſe in cuſtodiã datã, nec aliud. Dion. vero virgis cæſam tñ quoſdã ſm alios necatam ſtro, vel in carcere diu aſſeruatã, ſolutãq. deinde fuiſſe mortuo Amulio, qđ qdem & Plut. ſenſit addens ab Romulo debitos matri tributos fuiſſe honores. Porph. ſcr. (auct. Eun.) in amnẽ Tyberim iuſſu Amulij regis Albanoꝝ pcipitatam. Acron edocet, Mortuã Iliã ſepultam, fuiſſe ad ripã Anienis fluuij, qui in Tyberim incidit, abundanteq. aqs aluco cineres Iliæ in Tybrim deduxiſſe, hin dictã Tyberi nupſiſſe. Iuſt. lib. pen. ſcr. q Ilia vinculis onerata fuit, ex quoꝝ iniuria dediſſet. Euſeb. ſcr. in terrã fuiſſe viuam defoſſam, ſed ordo eſt. Vxorius amnis. i. ipſe Tyberis, vagus dũ iactat ſe vltorem, Iliæ nimium quęrenti, & ſiniſtra labitur ripa Ioue nõ pbante [Quęrenti) Cęſaris ſ. obitum, q eiuſ vẽ ſanguinis fuerat. [Iactat) Iactat, & gloriatur. Vagus errabũdus & diſcurrens. [Siniſtra) In vrbẽ verſus iam ea ripa ſiniſtra eſt, quæ in vrbẽ vergit. [Non probante) Cũ. ſ. labi ſiniſtra ripa, & ire directũ tẽpla Veſtę [Vxorius) Vxori ſeruiens, ac deditus. Simile aũt cum ſuperiori ſic, labi, tur ripa Ioue, non probãt vxorius, amnis. aliter. n. vxorius amnis verſus Adonicus nõ cõſtaret. [Audiet ciues) Vult inuentes, grãdines, fulminataq. templa, & imbriũ copiã, Tyberisq. incrementa portẽdiſſe bella ciuilia ab Auguſtus in Cæſaris vltionem geſta cõtra illius interfectores [Graues perſæ) Infeſti R. P. pſæ. Perſia. n. dicta eſt Aſſyriæ, vt Str. docet lib. xvj Vtq. lib. xv. ait, Perſæ pilis, ſagittis, & fundis vtunt. Per Perſas denique Medos. & Parthos intelligit. Vñ inferius ait, Nec ſinas Medos equitare inultos Te duce Cæſar. [Vino parentũ) Plures. n. perierant bellis ciuilibus inter Cęſ. & Põpeium geſtis, & ſic refertur ad pñs tps. Si vero ad futuꝝ, & ad poetæ poſteros referre volueris, dices Vitio parentũ. i. illoꝝ q Cæſarẽ occiderunt dedere ſed. n. cauſam belloꝝ ciuiliũ cõtra ſeipſos. [Quẽ vocet Diuũ) Senſus eſt. Quẽ deoꝝ populus inuocare poterit futuræ ruinæ Rom. imperij? q. d. nullũ irati. n. ſunt ob Cæſaris ortẽ. Quam ẽt pce Veſta exorabit in auxiliũ ruẽtis imperij, cuinã droꝝ Iupiter expiandũ cædis ſcelus cõmittet? Poeta demũ Apollinẽ, inuocat, & Venerem, ac Martẽ ad expiandũ illud, delẽdumq. malũ Cæſaris cæde cõmiſſum. Poſtea vero Auguſtũ, quẽ Mercuriũ eſſe vult, orat, vt patiatur ſolũ vocari Cæſ. vltor, & ſeruus in cęlũ redeat, vt diutius P. R. lætus interſit, Ametq. dici pr̃ & princeps, nec ſinat Medos, & Parthos inuitos eſſe, p quod oſtendit eũ debere R. Imperio toties bellis ciuilibus afflicto ſuccurrere, & I hoſtes cõuerti potius, q̃ in ſuos. [Ruẽtis) Ob imminentia, & futura bella intellige. [Fatigent) Rogitent. [Virgines Sanctæ) Erat Veſta vrbis Romæ cuſtos, q virgines ſeruabant perpetuo igni.

Veſta.

Quæ vero Deam colebant virgines, quatuor a principio erãt poſterius aũt pp miniſterioꝝ multitudinẽ ſex factæ, apud deã vitã agentes, quo qdẽ ingredi interdiu nemo phibebat, nocte aũt mari nemini immorari licebat. Triginta vero annos neceſſe erat manere eas innuptas, & caſtas, cerimoniasque peragẽtes, quo in tpe opus erat eas decem annis diſcere, decẽ ſacra perficere, decẽ vitimis alias edocere. Expleto aũt anno xxx. nihil prohibebat eas q̃ vellent, nubere vittas deponentes, q rem facere pauciſſimæ quibus ẽt inoptabiles vitæ fines acciderunt, Eas aũt virgines in minoribus delictis verberibus afficiebãt põtifices, corruptas vero in monumẽto ſub terra præparato deponebãt, prius tñ ab amicis, & conſanguineis tanq mortuæ deplorabant, & viuæ in Libitina portatæ.

Veſte ignum.

Ignis pterea extinctionẽ ſup grauia õia Romani timebãt, interitus vrbis ſignũ id aſſumẽtes quacunq; accideret cauſa multisq. ipſum pcurationibus, multisq placãtes cultibus adducebãt iteꝝ in tẽplũ. Hęc ex Dion. ij Gell. aũt lib. j. ſcr. Virginẽ maiorẽ ſex annis, maiorẽ decẽ capi nõ licuiſſe. quodq. Amata iter captẽdũ à põtifice maximo appellabatur, qñ quæ prima capta eſt, hoc fuiſſe noie tradit.

Amata.

[Minus aud) pp Cæſaris cædẽ offenſam. [Carmina) Preces, & hymnos. [Partes) Officiũ prouinciam, curam. [Scelus) Cæſaris cædẽ. [Expiãdi) Ne ſ. irati dei R. Imperio obſint. [Tãdẽ ve.) Apollinẽ eligit poëta ad expiãdũ ſcelus eumq. venire precatur, qñ eius Dei pitia ſæpe ſanit Romanis.

Apollinis ſanitas Romanis.

Nã cum Iudij Romæ Apollini celebrarentur ex vaticinio Martij vatis, carmineq. Sibyllino, repentino hoſtis aduẽtu plebs ad arma excitata hoſti occurrit, eoq. tpe nubes ſagittaꝝ in aduerſos viſa ferri, & hoſtẽ fugauit, victoresq. Romanos ad ſpectacula dei ſoſpitalis reduxit, auctor eſt Macr. lib. j. Sat. Dr̃ item Apollo ẽt Auguſto in bello Actiaco fauiſſe. Virg. lib. viij. Actius hæc cernẽs arcũ intẽdebat Apollo D. ſup. omni eo terrore Aegyptus, & Indi, Oĩs Arabs, oẽs vertebãt terga Sabæi. [Tãdẽ) Poſt lõga diſpendia, & aduerſa. [Nube cãdenti) .i. nimbu. Nimbus. n. diuina nubes eſt. [Cãdenteis humeros) Nulla fit ſynalępha, vt ibi, Poſt habita coluiſſe Samo, hic illius arma. [Amictus) Amictos hñs humeros. [Augur Apollo) Oium q circa nos geruntur, Solẽ auctorẽ eſſe fatentur. & q diuerſæ virtutes Solis noĩa dijs dederũt.

Apollo cur augur, medicusq.

Virtutẽ igitur Solis, q diuinationi, curationiq. peſt, Apollinẽ vocauerũt. Quæ ſermonis auct. eſt, Mercurij nomen accepit, auct. eſt Macr. lib. j. Sat.

Solis poteſtas. Mercurij ſermonis auctor Bonfinis.

[Erycina) In Erycina Sicilię mõte excelſo Veneris tẽplũ locatũ erat, qđ ſingulari veneratione colebatur, antiqtus mulieꝝ frequentia refertũ illius miniſterio dicataꝝ quas, & ẽ Sicilia, & externis regionibus multi locarant. Erat & Romæ ante portã Collinã Deę huius ædificiũ, qđ Veneris Erycinæ tẽplũ dictitabant. Cui cũ æde ſacra inſignis adiacebat porticus. Auct. eſt Str. lib. 6. Meminit ẽt Ouid. in Faſt.

Venus Erycina.

[Ridẽs) Veneris epithetõ eſt, ẽt ab Hom. traditũ dixit. n. (vt Porphyr. tradidit) φιλομμειδὴς Ἀφροδίτη. i. amans riſum Venus. [Iocus) Iocũ id accipimus, inq Fab. qđ eſt contrariũ ſerio. Nam effingere, & terere, & pmittere interim iocus eſt, & Catul. ait, Verboſa gaudet Venus loquella. Cantus deinũ, riſus, & ſaltationes, & ſiſtilæ Veneri comitantur.

Ven riſus Aphroditus iocus Cupido. Amor.

[Cupido) Fuit is Veneris Martisq. filius, Deus amoris a poetis dictus. Eſt aũt amor vir magna mentis, blãdusq animi calor q luxu, & ocio nutritus inter læta fortunæ bona. [Neglectum) Ad Martẽ id attinet, nam paſſus erat Romanos ſuos bellis ciuilibus perdi Reſpicis, dij. n. aſpicientes fauere dñe. Vnde Anchiſes lib. ij. Aen. ait, Iupiter ops, pcibus ſi flecteris vllis Aſpice nos, hoc tm, & ſi pietate meremur, Da deinde auxiliũ pater, atq; hæc omnia firma. [Auctor) Mars intelligitur Romuli pater, à quo vrbs Roma cõſtructa.

Mars.

[Lõgo ludo) Longis bellis ciuilibus: Martis. n. ludus in plijs eſt. Macr. lib. j. Satur. ſcr. Effectũ ſolis, de quo feruor animoꝝ, de quo calor ſanguinis excitatur, Martẽ vocari. Vult. n. Martẽ eũdem, ac Solẽ eſſe. [Iuuat) Delectat. [Clamor) Bellicus. ſ. Martis. n. comites ſunt, Bellona, Furor, Ira, Pauor, & Fama, vt Stat. ſcr. [Leues) Splẽdentes. [Mauri peditis) Pro quocunq; bellicoſo Maurũ poſuit, Mauri aũt in Lybia ſunt occidẽtem verſus, iuxta quos eſt colũnaꝝ fretum, qui cum vberẽ regionẽ habitarent, magna tñ ex parte paſtoraliter viuebãt, pugnabãt frequentius ab equo haſtati, eqs nudis vtentes, & iunceis frænis, gerebant ẽt gladios. At pedites elephãtum pellibus, pro clypeis ſe ptegebãt, leonũ & pardaliũ, & vrſoꝝ pelles induebant, & dormiẽtibus ſternebãt. Auct. eſt Str. lib. xvij. [Siue mutata) Ordo eſt. Siue tu ales. i. Mercurius filius almę Maię mutata figura ĩ terris imitaris iuuenẽ patiẽs vocari Cæſaris vltor, Serus in cęlũ &c. [Mutata figura) Cœleſti. ſ. in humanã. Vult. n. poëta Auguſtũ eſſe Mercuriũ. [Ales) Mercurij ſimulacra pẽnatis alis adornantur, quę res mõſtrat Solis velocitatem, Nã q a mentis potentẽ Mercuriũ credimus, & ſol mũdi mẽs eſt, ſumma aũt eſt velocitas mẽtis, ideo pennis Mercurius, quaſi ipſa natura Solis, ornat, Auctor eſt Mac. lib. j. Sat. Vult. n. eundẽ eſſe Solẽ, & Mercurium.

Mercurius cur alatus.

[In cœlũ redeas) Hoc ait, qñ dixerat eũ eſſe Mercuriũ, & mutata figura in terris iuuenẽ imitari. [Lætus) Innocens, & ppitius. [Quirini) .i. Romuli, q poſtea Quirinus dictus eſt. Vnde legitur lib. ij. Faſt. pxima lux vacua eſt, at tertia dicta Quirino, Qui tenet hoc nomẽ, Romulus ante fuit. Siue qđ haſta q ris priſcis eſt dicta Sabinis, Bellicus à telo venit in aſtra Deus Siue ſuo regi nomẽ poſuere Quirites, Seu q a Romanis iũ xerat ille Cures.

Quirinus.

[Iniquũ) Acerbũ, aſpeꝝ, indignãtem. Ocyor aura (velde ocys, & velox, eſt. n. cõparatiuũ pro poſitiuo Virg. lib. iiij. ait. Vade age nate voca zephyros, & labore pẽnis. [Triũphos) Auguſtus bis ouãs ingreſſus eſt vrbe, poſt Philippẽſe prœliũ, & rurſus poſt Siculũ, Curules triũphos treis egit Dalmaticũ Actiacum. Alexandrinũ continuo triduo, vt ſcr. Suet. [Pater, atq; princeps) Auguſto. n. patris patrię cognomẽ vniuerſi repẽtino, maximoq. cõſenſu, detulerũt. Ipſe aũt pcatus eſt ſuperos, vt hunc cõſenſum ad vltimũ vitæ finẽ ſibi pferre liceret. auct. eſt Tranq.

Auguſtus pater patria.

[Medos inultos) Parthos ẽt intelligit, à qbus quidem. M. Craſſus, & filius eius P. Craſſus occiſi. de qbus Lucan. ait: Vmbraq. erraret Craſſus inulta. Eſt aũt Media duplex maior, & minor. Maioris Metropolis eſt Ecbatana magna ciuitas, & Medici imperij caput, qua Parthi regia vtebantur. Nã reges ibi æſtatẽ agebant, frigida. n. eſt Media. Media ipſa maior olim toti Aſiæ dominata eſt, vt Str. lib. xj. ſcribit Appianus aũt edocet gloria. belli gerendi elatum Craſſum, vt. ſ. ad Indicũ penetraret Oceanum, & aurum Parthoꝝ rapeeet, bellum iniuſte in Parthos mouiſſe. cum eoq. ad viginti milia hominum interijſſe decem milia in poteſtatẽ redacta eſſe. Suetonius vero ſcribit, quod Parthi Auguſto ẽt Armeniam vendicanti, facile ceſſerunt,

Craſſus. Media. Ecbatana ciuitas. Parthi.

tum, ſigna militaria, quæ M. Craſſo, & M. Ant. ademerant, repoſcenti reddideruot, obſideſq. inſuper obtulerunt. poſtea ſcribit idem de Tyberio ſic, Recepit & ſigna quæ M. Craſſo ademerant Parthim. oſtenditque tunc Tributum militum fuiſſe.

ACR. IAM ſatis terris niuis, atq, diræ) Metrum Sapphicum hendecaſyllabũ tribus verſib. quod conſtat Trocheo, Spõdeo, Dactylo, & duobus trochæis ita: Iam ſatis terris niuis, atque diræ. Quartus adonius dimeter, ex dactylo, & ſpondeo, ita: Terruit, Vrbem. [Iam ſatis terris niuis, atque diræ) C. Cæſaris mortem ſignificat, quo in ſenatu occiſo, plurimæ tempeſtates, niues, & grandines fuerunt, quo tempore & inundatione Tyberis dicitur Roma laboraſſe. quod pp Cæſarem, in honorem Augusti Cæſaris vitoris eius vult factum videri. Nam de ipſo & Virg. Extinctum nymphæ crudeli funere Daphnin Flebant &c. & alibi, Ille etiam extincto miſeratus Cæſare Romam. Hæc ẽt omnia .i. fulmina, grandinem, diluuij metum, intelligi vult vindictam Cæſaris fuiſſe. [Diræ) A furijs tractum eſt, quæ diræ dñr. vt & diræ vltrices, & dirarum verbera noſco &c. [Rubente Dextera) Omnes manubiæ, albæ & nigræ eſſe dñr. Iouis rubra & ſanguinea. [Sacras) .i. ad ſacras arces .i. templa deorum, vel imperatorum, vel etiam ſacras arces Capitolium dicit. [Terruit genteis) Ergo timere fecit gentes. [Nec rediret ſeculum Pyrrhæ) Pyrrhæ vxoris Deucalionis, ſub quibus fuit diluuium. [Noua monſtra) Noua mõſtra dicit fuiſſe diluuium, propter hoc quod ſequitur, Genus piſcium hæſit ſumma vlmo &c. [Omne cum Proteus) Proteus beluarum marinarum paſtor. Hunc dicit marina armenta in montibus diluuio pauiſſe, de quo Virg. Immania cuius Armenta, & turpes paſcit ſub gurgite phocas. [Pecus egit altos Viſere monteis) Omne animal præter hominẽ antiqui pecus dicebant. [Hæſit vlmo) Cõtraria in diluuio cõtigiſſe dicit, vt in arboribus hærerent piſces, ſilueſtreſq. damæ in aquis innatarẽt, quas Virg. in maſculino genere poſuit cũ canibus timidi venient ad pocula damæ. Diluuio facto, cum tm̃ Parnaſſus emineret, Deucalion & Pyrrha, quo repararetur genus humanum, Apollinem cõſuluerunt, qui dum reſpondiſſet, vt iacularentur oſſa matris, tunc cognouerunt terram eſſe matrem dictam. Vnde iaculante mox Pyrrha lapides puellę, & Deucalione mares nati ſunt. [Vidimus flauũ) Aut turbidũ aut colore limi flauum, aut Vorticibus rapidis, & multa flauus harena. [Retortis) Aut pp turbines dixit retortis, aut ppea q in campos exibat non ſolito alueo in maria. Conſtat aũt violentia maris repulſum Tyberim inũdaſſe. [Hetruſco) .i. Tyrrheno quo influit Tyberis. Monumenta regiã dixit, locus eſt ergo in quo Numa Pomp. habitauit veſtem his regiam. Cic. de eodem loco, Nuper me ad regiam penè cõfecit. [Regis) Numæ Pomp. q ſedit ſinem abſtulit, & religionis cultũ adhibuit. [Tẽplaq. Veſtæ) Quia dicebatur Tyberis p roſtra ante habuiſſe meatũ, quæ tẽplo Veſtę iũguntur [Iliæ) Matri Romuli vxori ſuæ. [Quærenti) Querelas apud ſe deponenti de morte Cæſaris, hominis ſuæ originis. [Vagus) Nõ recto meatu fluens q extra alueum erraret. [Et ſiniſtra) Aut infeſta, aut ibi qua magis prona eſt ciuitas, q̃ redundare cupiebat. [Ioue non pbante) Non pmittente. [Vxoris amnis) Diuerſę de Ilia poetaꝝ opiniones ſunt, nã Ilia mr̃ fuit Romuli, quẽ ex Marte ſuſcepit, q̇ mortua ſepulta ad ripam Anienis fluuij dr̃, qui in Tyberim cadit, & q a abundans aquis Anio cineres Iliæ in Tyberim deduxit, ita dicta eſt Ilia Tyberi nupſiſſe, & ideo dixit vxorius amnis, q ſe ad eius q̃relã iactaret vltorẽ. Alij dñt, q ipſa Ilia Anieni nupſerit. Nã poetæ multi hoc ſentiunt, ſed Horat. vt Tyberi det cauſas iraſcendi Tyberis magis dixit vxorẽ. Vxorius eñ dr̃ vxori deditus, vt Virg. Pulchramq. vxorius vrbẽ Extruis. [Audiet pugnas) Pugnas ex morte Cæſaris in poſteros deditas dicit, pp bella ciuilia. Nã Auguſt. percuſſores eius vſque ad Aegyptũ perſecutus eſt. [Quẽ vocet diuũ) Aduerſos dicit ſuperos pro tali ſcelere vota humani gñis ſpreuiſſe. [Fatigent) Inſtãter & impenſe rogent: vt, D. uoſq. in vota fatigent. [Minus audientẽ) Hymnos, & preces nõ audientem pro ſupplicantium Impietate. [Cui dabit partes) .i. deoꝝ dabit Iupiter ptãtem delẽdi malum, quod patrauit pars Romanoꝝ, non. n oẽs conſenſerunt in morte Cæſaris. [Iupiter) Inuia mite nomen eſt nec aliqd p ſe lædens. Luc. Nã mitis in alio Iupiter. [Nube candentis) Melius candenti nube, q̃ candenteis humeros. [Amictus) Candidis nubibus velatus, & q videri non pōt, amicti. n. dij nequeunt cõſpici. [Augur Apollo) Auguſtũ q ſe Apollinis filium volebat videri, aũt pp Troianũ genus de Veneris ſtirpe. vt eſt, Hũc tu olim cœlo ſpolis orientis onuſtum Accipies. [Erycina ridẽs) Erycina Venus ab Eryce, in quo maxime colitur, dicta. Virg. Erycino in vertice ſedes. Fundatur Veneri Idalis, ſed Veneris numeo non vſque adeo mite eſſe ſolet, nam irata Solis filias perſecuta eſt. [Siue neglectum) Siue quia Cæſ. occidi paſſus eſt ſiue q a poſtea in vltionẽ eius bellũ ciuile fieri pmiſit. [Et nepotes) Romanos dixit pp Romulum. [Reſpicis auctor) Mas auctor p Iliam & Romulũ. Virg. Vertice criſtæ. Et pr̃ ipſe ſuo ſuperum iam ſignat honore. [Ludo) Ludum Martis dixit bella ciuilia, cuius ludus in prælijs eſt. [Quem iuuat) Martem. n. & bellicus clamor & ſplendentia tela delectant, vt iuuat ire & dorica caſtra, Deſertoſq. videre locos. [Et Mauri) Maurũ abuſiue poſuit, p quocunq; hoſte. [Siue mutata iuuenem figura) Mercuriũ dicit, ſiue q a in diuerſas poteſtates trãsfigurari conſueuit, ſiue q a vult eum Auguſto per Troianos parentẽ videri. Virg. At Maiã auditis ſi qdquam credimus Atlas Et Venus precamur, a ſuperioribus vbiq; ſubaudis. [Almæ) Ne almæ filius Cupido putaretur, ideo dixit filius Maiæ. vt Mercurium, oſtenderet. Virg. Hæc at, & Maia genitũ demittit ab alto. [Serus in cœlum) Ac ſi diceret, diu Viuas Romanis, & tarde diuus fias. Iniquũ iratũ, indignantem peccatis noſtris & pp hoc nos fugientem. [Princeps) Iuxta morem principium qui patres patriæ dñt. [Medos) Parthos, à quibus Craſſus occiſus eſt, quo pereunte ortũ eſt bellum ciuile. Luc. de eodem: Vmbraq. erraret Craſſus inulta.

IAM ſatis terris niuis, atq; diræ Grandinis miſit pater) Poſt POR. occiſum C. Cæſarem quẽ Caſſius, & Brutus, alijq. cõiurati interfecerũt, multa portẽta ſunt viſa. Tyberis. n creuit, vt prodigij loco hr̃etur. Hæc aũt omnia vult videri in vltionem occiſi principis, & pœnam eoꝝ, q bella ciuilia agere non deſinebant. Quam inundationem Tyberis ad periculum ruinaꝝ alio duxit ſolu. [Seculũ Pyrrhæ noua mõſtra queſtæ) Pyrrha q̃ſta eſt noua monſtra accidiſſe mũdo interitu gñis humani. Omne cum Proteus pecus egit altos. Proteus Deus erat marinus, vateſq. eſſe dicebatur oĩa noſcẽs. [Piſcium & ſumma genus hæſit vlmo) Leuiter in retam atroci, & piſciũ, & palumboꝝ meminit, niſi q hi exceſſus lyricis cõceſſi ſunt. [Et ſuperiecto pauidæ natarũt Aequore damæ) Superiecto æquore. i. ſup terras iacto, illa. ſ. diluuij inũdatione. [Flauũ Tyberim) Sic ẽt Virg. Vorticibus rapidis & multa flauus harena. [Ire deiectũ monimẽta regis) Monumentũ non tm̃ ſepulchrum dr̃, ſed omne qdqd memoriã teſtatur. Regiã ergo Numę Pomp. ſignat. [Littore Etruſco violẽter vndis) Cõſtat violẽtia maris repulſum Tyberim redũdare, & ſolitũ effundi p ripas ſuas. Qđ hic nũc mõſtruoſe factũ dicit. Littus aũt Etruſcũ Tyrrheni. i. Thuſci maris, repulſum Tyberim in littus accipit, in qđ Tyberis exit. [Ioue nõ pbante) Quòd terret Iupiter iuſſerit populum, non perire. [Iliæ dũ ſe nimiũ q̃renti Iactat vltorẽ, vagus) Ilia, auct. Enn. in amnẽ Tyberim iuſſu Amulij, regis Albanoꝝ pcipitata eſt. Antea. n. Anieni matrimonio iuncta, atq; hic loquitur quaſi Tyberi potius nupſerit. Quærenti aũt Iliæ cædẽ Cæſaris intelligendum. [Audiet ciues acuiſſe ferrũ) ἀσύνδετον trãſit, ſic intelligendum itaque audiet rara iuuentus maiores ſuos acuiſſe ferrum. [Quẽ vocet diuum populus ruentis Imperi) Iteꝝ ἀσύνδετον tranſit, & fera morẽ hunc habet ſine coniunctionibus tranſeundi. Ceteꝝ ſubaudiẽda hic eſt coniunctio ergo, ſic. n. ſit plerũque, Ergo quẽ vocet diuũ populus. [Non pugnans parentum, ſed vitio parentum Rara iuuentus) Quia in bellis ciuilibus ſub Cæſare, & Pomp. deinde ſub Auguſto, & Caſſio, atq; Bruto Romani ſeipſi cõfregerunt. [Minus audientẽ Carmina Veſtã) Offenſam. ſ. ſcelere eoꝝ, qui Cæſarem occiderunt. [Tãdem venias pcamur Nube cãdẽteis humeros amictus) Conuerſus ad Apollinem, q Actiaco bello Antonium oppreſſit. [Siue tu mauis Erycina ridens, Quam Iocus circũ volat, & Cupido) Põt & ridẽs Iocus, & Erycina, ridẽs accipi. i. Hom. Erycina ridens, ſm illud φιλομμειδὴς ἀφροδίτη. [Siue neglectum genus, & nepotes) Ad Martẽ hoc pertinet quẽ inuidioſæ arguit genus ſuũ .i. Romanos neglexiſſe, quod paſſus ſit eos bello ciuilis vaſtari. [Heu nimis lõgo ſatiare ludo) Pro bello poſuit ludũ, hic. n. vr̃ ludus eſſe Martis. [Acer & Mauri peditis cruentum Vultus in hoſtem) Mauri pro cuiuslibet accipe belliroſæ gentis. Speciem. n. pro gñe poſuit. [Siue mutata iouenẽ figura) Adulare Auguſto Mercurium eum eſſe dicens. [Serus in cœlum redeas) Suauiter optat Auguſto vt dio viuat. [Neue te noſtris vitijs iniquum Ocyor aura) Bene hæc dñr, quia ad Mercurium vr̃ loqui, qui velocior Deus, ſimul eleganter & illud oblique optat vt poſt exceſſum D. Aug. factus recipiatur in cœlum. [Noſtris vitijs) Id verum ad bella ciuilia referens ait, ac latius ex hoc intelligitur. [Ocyor aura Tollat) Pro. Ocyus tollat ὠκύτερον ἀναλαβοί.

IAM ſatis terris) II. Ode in cõmendationem Iulij. Cæſ. & ASC. laudem Auguſti cõmode ſcribitur. Nam poſtq̃ eum cui opus dicat decenter laudauit, merito Cęſarem vtrũque, quo nihil maius viderat Roma extollit. Facit aũt id argutiſſime, afferens prodigia quæ Cęſaris necem ſecuta ſunt, in eius vltionem à dijs immiſſa illata, neque pro eis placandis aptiorem reperiri Cæſare Augu

ſto,

ſto. Omnia aũt tanto artificio deſcribuntur, vt rem ẽ ſonitu literarũ depingere videatur. Nam niuis caſus cum molli ſibilo: vt, qui ſignificatur per literam ſ, cum i, præcedente, quæ his frequẽs ponitur, & grandinis horror, atque aſperitas per literam r, quæ in deſcriptione grandinis frequentiſſima eſt. Nam ſatis terris, & niuis in is eacunt. Diræ grandinis, pater rubente, dextera ſacras, arces, terruit, vrbem, terruit graue, rediret, Pirræ, &c. aut ſemel, aut bis hñt r, quæ litera canina dr̃, & irritatoria aſpere ſonans vt, Grando ſuper tecta crepitans. Sunt & alia in hoc hymno rem ipſam depingentia, quæ ſuo loco, dicam. Hic aũt ordo eſt, pater. ſ. deorũ ac hominum Iupiter, q per excellentiam intelligitur, dum pr̃ per ſe ponitur. Eſt autẽ emphaticos dictum quod pater, cuius eſt auxilio eſſe, calamitatẽ intulit, miſit iam ſatis niuis, licet non amplius mittat, terris. i. in ipſas terras, vt ſit datiuus localis, aut terris. i. in exitium terrigenarum, atque miſit ſatis grandinis diræ. i. execrabilis, non natura, ſed deorum ira producte, id. n. dirum dicitur. Et ipſe iaculatus. i. fulmina, deijciens, de aceta rubente. ſ. fulgore igneo arces ſacras. i. ædes ſublimes deorum, aut ipſum Capitolium, & ita minatus Imperio R. terruit vrbem, videlicet Romam, quæ peculiariter vrbs dicitur. Eſt præterea emphaſis, vbi dicit, ſacras, ſicut apud Virg. in Georg. Et iam arbuta ſacræ. Deficeret ſiluæ quia ſi ſacras, ergo multo magis potuit alias arces iaculari, Iaculor aũt eum proprie iaculo cunueniat, pp penuriam linguæ etiam, (ſecundùm Quintilianum) Ad alia transfertur. nã lapidem, fulmen, haſtam & ſimilia ẽt iaculamur. Æn. 1. Ipſa Iouis rapidum iaculata à nubibus ignem &c. Terruit inq vrbem. i. vrbanos gerentes, ne graue. i. moleſtum, & exitiale ſeculũ Pyrrhę. i. quo Pyrrha Deucalionis vxor vixit, queſtæ. i. querentis noua monſtra. i. prodigia prius incognita, aut noua. i. magna, rediret. ſ. ad Romanos. i. ne iterum fieret diluuium ſicut tempore pyrrhæ erat, cum. i. qñ aut quo ſecto, Protheus Deus marinus, & cuſtos pecoris Neptuni egit. i. coegit, vẽ pecus. ſ. marinum, vt phocas, ſeu vitulos marinos, canes, lupos, delphinas & ſimiles, viſere. i. re viſum altos montes, & cum genus piſcium hæſit. i. fixum eſt, vlmo. i. ea arbore, ſumma. i. valde ſublimi, quæ ſedes. i. quæ repoſitorium in vlmo, fuerat. ſ. prius, nota. i. ſolita & frequentata, colũbis. i. auibus, vt ſit ſpẽs pro gñe. Et ſup. cũ damæ. i. animalia illa de genere caprearum, pauidæ ſ. ẽ natura. Vnde Maro, Cum canibus timidi veniunt ad pocula damæ. vbi notandũ illum in maſculino, hunc in fœminino enunciare natarunt. i. natauerunt, & hoc æquore. i. mari ſuperiecto. ſ. ſup faciẽ terræ. [Vidimus flauũ &c.) proſequitur reliqua portenta, dicens Vidimus, q plus eſt q̃ ſi dicat, dictum eſt nobis, qa (vt Cic. in epiſt. aſſerit) plus mouent viſa, q̃ audita quinetiam certiora ſunt. vnde Plautus, Plus valet oculatus teſtis vnus, q̃ auriti decem, Ordo eſt, Nos vidimus Tyberim. ſ. fluuium illũ Romam interfluentẽ flauũ. i. flaui coloris (vnde prius Albula dicebatur) ire deiectum. i. (vt dñt) ad deijcienda eſt. n. ſupinum) monumenta regis. i. regiã Numæ regis maximæ pij, q̃ pro. i. templa Veſtæ, quia monumenta. i. quę Numa Pomp. monumenta ſui reliquit, erant tẽpla Veſtæ Deæ, iuxta quæ tunc Tyberis cum meatum haberet, per roſtra fluxerat, ne dico deiectum vndis. i. vndoſis fluctibus, retortis. i. repulſis violenter littore Hetruſco. i. maris Tyrrheni in quod defluit, incrementa autem fluuiorum ferè fiunt, qñ aut vento, aut vi aquarum impeditur defluxus Vidimus inq̃ ire deiectum tẽpla Veſtæ, dum ipſe vagus. i. extra alueum vagatus iactat. i. iactanter promittit. Iliæ. i. Rheæ matri Romuli, vnde originem duxit Cæſar, querenti. i. cõquerenti nimium, qa cum Pernice ceterorum, ſed is mulierum mos eſt, vt dũ vni ſtudent, reliquos opprimere negligant querebatur aũt de cæde Iulij Cæſaris iactat ergo ſe vltorẽ ſabaudi fore, & ipſe amnis vxorius. i. nimium deditus vxori, labitur ripa ſiniſtra. i. in eã partem vbi potior pars Romæ eſt, & hoc Ioue non probante. i non approbãte, nõ tñ vetante. Pulchræ aũt prima ſyllaba huius vocis vxorius adhæret fini præcedentis carminis, vt depingatur animus viri vxori nimis inhærentis. Ideo aũt Rhea, ſeu Ilia dr̃ nupſiſſe Tyberi, quia iuxta eum dr̃ viua defoſſa & obruta, quo circa creduntur cinere eius tandẽ in Tyberim delati p Aniẽnem. Et qa talis innundano, initium prætendit, ſubit, Iuuentus. i. collectio iouenum Romanæ pubis, rara pp bella inteſtina. ſeu ciuilia, audiens ciues acuiſſe ferrum. i. arma ferrea. ſ. in conciues, quo. ſ. ferro, Perſæ. i. Parthi, & Medi, graues. i. infeſti Romano Imperio qa pauló ante ſigna Romanis abſtulerant, perirent. i. occiderentur, melius. i. conuenientius, & decentius. Audiet pręterea pugnas. i. plia, vitio. i. culpa, parentum. i. maiorum ſuorum. i. non ſolum audiet apparatum belli, ſed & prælia maiorum ſuorũ. Dicit aũt vitio parentum, ne aut deos, aut Auguſtum incuſare videatur. [Quem vocet diuum) Cum tm̃ ſit flagitium in Cæſarem progeniem deorum cõmiſſum, docte hæſitat quem deorum inuocet populus ad placationem obtinendam venturus tandem, qd̃ primum intendit à Cæſ. Auguſti laudes, doctusq. eum potiſſimum deligendũ eſſe interceſſorẽ. Ordo eſt. Quem diuum. i. diuorũ immortalium, ſic Æn. 4. Vna dolo diuum ſi fœmina victa duorum eſt, populus vocet. i. inuocet, rebus. i. ad res, & in ſubleuamen imperij pro imperij, ruentis. i. labentis, & tendentis ad ruinam? Qua prece fatigent. i. vſq; ad fatigationem rogitent, & præcẽtur, virgines ſanctæ. i. ſacratæ Veſtæ, vt ſanctimoniales nos dicimus, Veſtam. i. Deam puritatis per ignem ſignificatã, audientem minus. i. non exaudientem, carmina. i. hymnos, & pręces carmine pſtãtes. Vbi annotandum quod Ouid. dicit: Carmine dij ſuperi placentur, carmine manes. Cui. ſ. deorum, aut hominum dabit Iupiter. i. iuuans pater, & ſummus deorum, partes. i. munus & officium expiandi. i. purgandi ſcelus. ſ. in Cæſarem commiſſum. O Apollo augur. i. qui es augurij, & omnium futurorum peritus, & ita ſciens, quõ & per quem Iupiter placandum ſit, non p̃camus ſup. vt tu venias, ſup. in auxilium noſtrum tandem. i. poſt longa mala & longam expectationem, amictus humeros. i. habens humeros amictos, ſeu veſtitos, nube candenti. i. frigida, aut candida, q̃ puritatem mentis in hoĩe, in Deo aũt ſuum eni ſignãt. Aut legamus, vt Bonſi. amictus humeros candens. i. hñs humeros candenteis amictos nube. ſ. qua videri poſſis, nã dij puri videri nõ pñt [Siue tu ò Er.) i. Venus in Erycinio monte p̃cipue culta, ridens. ſ. frequẽter vñ ab Hom. Philomides. i. amans riſum, dr̃, aut nunc ridens. i. bñuola, mauis. i. magis vis ſup. venire, q̃ vt Apollo. veniat, quam. ſ. Venerem Erycinam circumuolat Iocus, q̃ Cupidos. i. filij ſic ab effectu dicti. Siue ò auctor gñis Romani. i. Mars, vt recitat in primo, & ſtatim in prologo tangit Liuius, auctor dicit, ſatiate. i. ſaturate ludo. ſ. armorum, hoc eſt bello, q Marti pro ludo eſt ludo dicit heu, quæ inter dolentis vox eſt, nimis longo. i. nimium durante, quem clamor. ſ. bellicus, iuuat. i. delectat, & quem galeæ leues. i. politæ, & ſplendentes iuuant, & quem vultus Mauri peditis, acer. i. ſtrenuitatem præ ſe ferens, in hoſtem cruentum. i. cruore perfuſum ſup. iuuat reſpicis. i. miſeranter aſpicis genus. i. progeniẽ tuam, neglectũ. ſ. à te, & nepotes neglectos, ſup. venias tandẽ &c. Siue mutata, venit tandem ad inſtitutum, quo Cæſ. Auguſtum laudare conſtituit, ex eo q ꝯ is ſolus Deos placare, & mala propellere poſſet, fungendo, videlicet, officio caduceatoris. i. interceſſoris pacis inter deum & Romanos, quod quia Mercuriale officium eſt. (Is. n. deorum interpres, ac nuncius fingitur) ideo pulcherrima inuẽtione rogat, vt velit vocari Romanorũ Mercurius. i. interceſſor, atque diutius manere in terris, egregios ducturus triumphos. Pulchre ẽ vtitur longo contextu, vtpote in re graui. atq; vbi hæreat, quibus verbis rem conſequatur. S gñat. n. hmõi inſinuano quendam pudorem ac verecundiam ex obſeruantiam natam. Ideo aũt dubitare põt an velit inducere perſonã Mercurij, cum ſe pro Apolline alıqñ geſſerit, quod Suet. dicit, & Maro tangit dicens: Tuus iam regnat Apollo, de Auguſto tum iruin loquens. Eſt ergo ordo. Siue ò Cæſar Auguſte, tu ales. i. alatus, mutata figura. ſ. humana in diuinam, aut Apollinari in Mercurialẽ, exiſtens filius almæ Maiæ. ſ. Mercurius, cuius officio fungens ẽt nomen aſſumat, imitaris in terris iuuenem. ſ. Mercuriũ. i. fungaris eius officio in terris, quo ipſe fungitur in cœlis, & per hoc patiens. i. patienter ferens, vocari. i. vt voceris, vltor Cæſaris, redeas. i. eas, aut redeas, quia ſenſum à cœleſti demiſſum traximus arce, & quia Igneus eſt ollis vigor, & cęleſtis origo, ſerus. i. non citus, nec cito in cœlũ. Poteſt etiam ordo eſſe, qui & magis placet, Siue tu ò Cæſar vltor Cæſaris. i. q à dijs delectus es haud dubie, vt ſis vltor Cæſaris, nam, vt Suet. docet, nihil illi tam erat propoſitum, q̃ vt necem eius vlciſcatur & acta ratificet, patiens vocari filius almæ Maiæ exiſtens ales imitans in terris iuuenẽ. ſ. Mercurium. Redeas ſerus in cœlum & interſis, diu populo Quirini. i. Romuli, hoc eſt populo Romano neue. i. vel aura ocyor. i. ventus celerior ſicut tollitur Mercurius. qui (vt dr̃ 4. Æn.) Æneam medio ſermone reliquit, iniquum. i. inæqualem & ita infenſum nr̃ia vitijs, q. d. quod de Enoch legitur, qui pp peccata hominum raptus eſt in paradiſum, & quod de multis Apoſtolos, Quibus dignus non erat mundus, Auguſtum nolle amplius inter ſceleratos conuerſari. Non ergo te tollat, ſed ames potius hic. i. inter nos, magnos triumphos. ſ. dicere, & ames hic dici pr̃, atque princeps, ſic enim dictus eſt, hoc eſt pater patriæ. Neu. i. ne ue, ſinas. i. permittas, Medos. i. Parthos, qui ſigna Romanis ablata Auguſto reſtituerunt, equitare, quia equitando, & ſimulando fugam adoriuntur ſequentes, & incautos occidunt. Vnde Maro, Fidentemque fuga Parthum ne ſinas ergo te duce. i. exiſtente ductore, aut ſub tuo ductu, equitare inultos. i. impunitos.

IN VIRG. ATHENAS NAVIGANTEM.

Ode III. Dicolos diſtrophos. Primus quiſque verſus eſt choriambicus Gliconius trimeter acatalectus, conſtans è ſpondeo, choriambo, & pyrrhichio, vel Iambo ſic.

Sic tē - - diuā pŏtēns -uu- Cȳpri u-

Secundus vero quiſque, choriambicus, aſclepiadeus tetrameter acatalectus, è ſpondeo, duobus choriambis, & pyrrhichio, vel Iambo, ſic.

Sic frā - - trēs Hĕlĕnā -uu- lūcĭdă ſȳ -uu- dĕrā u-

— -uu- u-
-- -uu- -uu- u-

SIc te diua potens Cypri,
  Sic fratres Helenæ lucida ſidera,
Ventorumque regat pater,
  Obſtrictis alijs, præter Iapyga:
Nauis, quæ tibi creditum
  Debes Virgilium: finibus Atticis
Reddas incolumen precor:
  Et ſerues animæ dimidium meæ.
Illi robur, & æs triplex
  Circa pectus erat, qui fragilem truci
Commiſit pelago ratem
  Primus, nec timuit præcipitem Africum
Decertantem aquilonibus,
  Nec triſteis Hyadas, nec rabiem Noti:
Quo non arbiter Adriæ
  Maior: tollere, ſeu ponere vult freta.
Quem mortis timuit gradum?
  Qui ſiccis oculis monſtra natantia,
Qui vidit mare turgidum, &
  Infameis ſcopulos Acroceraunia?
Nequidquam deus abſcidit
  Prudens Oceano diſſociabili
Terras: ſi tamen impiæ
  Non tangenda rates tranſiliunt vada.
Audax omnia perpeti
  Gens humana ruit per vetitum nefas,
Audax Iapeti genus
  Ignem fraude mala gentibus intulit.
Poſt ignem ætheria domo
  Subductum, macies, & noua febrium
Terris incubuit cohors:
  Semotique prius tarda neceſsitas
Leti corripuit gradum.
  Expertus vacuum Dædalus aëra
Pennis non homini datis.
  Perrupit Acheronta Herculeus labor.
Nil mortalibus arduum eſt.
  Cœlum ipſum petimus ſtultitia: neque
Per noſtrum patimur ſcelus
  Iracunda Iouem ponere fulmina.

ANTO. SIC te diua &c.) Tertia Ode Nauim precatur, vt Virg. finibus Atticis incolumeo reddat, is.n. Athenas nauigabat. Execratur poſtea illud, qui primus ratem pelago cōmiſit, ſpreto omni terrore ventorū, & ſiderum, mariſq. diuerſis periculis gratia lucri. Ne quidq̃ itaq; dei prudentia. Oceano terras abſcidit, ſi naues impiæ tranſiliunt vada noo tangenda. Hominū deinde audaciā carpit, ruunt.n. per vetita. hinc Prometheus fraude ab æthere ignē detulit gentibus, poſt quē ſubductum macies
& noua febrium cohors incubuit terris. Morsq. prius ſe mota & tarda corripuit gradum. Dædalus etiā pennis volare auſus vltra humanā ſortem. Hercules inferos petijt. Nil denīq; mortalibus arduum dicit, nā cœlum quoq; ſtultitia petimus, nec patimur ſcelere noſtro Iouē iracunda ponere fulmina. [Diua potēs Cypri) Periphraſis eſt Veneris, eius.n. plura tēpla in Cypro erant. de quibus Str. lib. xiiij. meminit. Eſt aūt ſalutare nauibus Veneris ſidus, hinc Sappho ad Phaonē ait, Solue ratem, Venus orta mari mare præſtat eunti. Macr. lib. iij. Sat. ſcr. Cypri eſſe Veneris ſignū barbatū corpore, ſeu veſte muliebri, cū ſceptro ac ſtatura viri, putantq. eundē marem, ac fœminam eſſe. Florus ſcr. Cyprum veteribus diuitijs abūdantē & ob hoc Veneri ſacram. Lact. aūt ſcr. lib. j. c. 17. qđ Venus, vt in hiſtoria ſacra cōtinet prima artē meretriciā inſtituit, auctorq. mulieribus in Cypro fuit vti vulgo corpoꝝ quæſtū facerent. Quod iccirco imperauit, ne ſola præter alias mulieres impudica, & appetēs viroꝝ videretur. Vtq. Iuſtin. lib. xviij. ſcr. mos erat Cyprijs virgines ante nuptias ſtatutis diebus dotalē pecuniā quæſituras in quæſtū ad littus maris mittere, ꝓ reliqua pudicitia libamēta Veneri ſoluturas. [Fratres Helenæ lucida ſidera) Caſtorē, & Pollucem deos in mari inuocant, vt ē: Plin. lib. ij. meminit. Neptunus (vt ſcr. Hyg.) Caſtori & Polluci dedit ꝑtātem naufragijs ſaluti eſſe, eorumque ſidera alterum lucere aiunt. Alterius vero ſidus habet ſtellas viij. alterius x. Videto tñ latius Ode xij. [Ventoꝝ pater) .i. rex Aeolius, q in Strongyle Aeoliarum vna regnauit. Cuius fumo q̃nā flaturi eſſent vēo, in triduū ꝓdicere incolæ dicebātur. Vnde Aeolo vētos paruiſſe exiſtimatū auct. eſt Plin. lib. iij. Et nos Iuuen. plura de Aeolo, qui quidē apud nos interpretatur varius, & doloſus. Diod. lib. v. ſcr. ꝙ Aeolus velis vti nautas docuit & obſeruatione ignis, qui vēti futuri eſſent ꝓdicebat. Vnde & illum fabulæ ventoꝝ potentem dixere, ob eximiamq. eiusq. ꝑtātem deorum amicus eſt nominatus. [Iapyga) Iapygia (quā & Meſſapiam Græci vocāt) Regio eſt iuncta Calabriæ & Salētinis, vt ſcr. Str. lib. vj. dicta aūt ab Iapyge Dædali filio. Iapyx vero vētus eſt ex Apuliæ ora proficiſcens, quē eundē Caurū Gell. lib. ij. exiſtimat, nā & eſt occidentalis. Eſt aūt vtilis Græciam petentibus ex Italia. [Animæ dimidiū meæ) Amicus.n. eſt alius ipſe, & æqualis ęqualē delectam, vt hr̃ in Ethicis. [Illi robur) Illū execratur, q primus ratem cōmiſit pelago, omni ſpreto terrore gr̃a lucri. [Robur) durities ingēs animi. [Aes triplex) Maxima æris, & pecuniæ cupiditas. Vnde Propert. lib. iij. de Peti naufragio ait, Ergo ſollicitæ tu cauſa pecuniæ vitæ es, Per te immatura mortis adimus iter. Natura inſidiās pontum ſubſtrauit auaris, vt tibi ſuccedat, vix ſemel eſſei pōt. Vel potius æs triplex .i. circa cor intrepidū multiplex æs &c. [Qui primus) Nauim (vt diximus) in Græciā ex Aegypto Danaus primus inuexit, ante ratibus nauigabatur inuētis in mari Rubro inter inſulas ab rege Erythra. Lōga naui Iaſonem primū nauigaſſe Philoſtephanus auct. eſt, vt ſcr. Plin. lib. vij. Diod. vero lib. vj. ait, Neptunum, ſm Cretēſes, primum nauigādi arte inuenta, claſſem inſtituiſſe, eiusq. ꝑfectū eſſe a Saturno factū, quapp traditū eſt poſterius Neptunū imperaſſe mari, ſacraq. ei ab nauigātibus facta. Addunt & Neptunum equos primū domuiſſe, arteinq. equitādi ab illo traditā ex quo Hippius ſit appellatus. [Africum) De hoc vento ſuperius vi deto. [Hyadas) Scribit Hyg. Tauri capite ſeptem eſſe ſtellas, quæ Hyades nuncupatur, Hyades aūt, vt inqt Tyro Cic. libertus, ab hyo .i. pluo. nam & cum oriuntur, & cum occiduntr tempeſtates, pluuias largosq. imbres cient, vt Gell. lib. xiij. tradit. [Rabia noti) Ad meridie Auſter qui Notus dr̃ venit. Eſt aūt humidus. νότος enim humiditas, humorq. dr̃. Eſt ēt Notus æſtuoſus, nam Auſtro maiores fluctus eduntur, q Aquilone, qm̃ ille infernus eximo maris ſpirat, hic ſummo, noctu Auſter, interdiu Aquilo vehemētior, vt ſcr. Plin. lib. ij. [Quo nō) Ordo eſt, quo noto non maior arbiter Adriæ &c. [Arbiter Adriæ) .i. dñs Adriatici maris, dominatur.n. vel ad extollēdos fluctus, cū ſæuit, vel ad placandos, cū flare deſinit. [Arbiter item ille dr̃ cui plena poteſtas eſt Auctore .n. Feſto, Arbiter dr̃ iudex qui totius rei habet arbitrium, & facultatē. [Mortis gradum?) Varie.n. mortes hominibus accidunt, vt paſſim vr̃. Gell. lib. xiij. & Macr. lib. j. de ſom. ſcribunt mortē ꝑ eſſe & natura, & fato, aut ex caſu & violentia extrinſecus illata. Naturalis ſeu fatalis mors dr̃ vbi corpus animam, nō anima corpus relinquit. Conſtat.n. numerorum certam conſtitutionemq. rōnem animas ſociare corporibus ij numeri dū ſuperſunt, perſeuerat corpus animari, cū vero deficiunt, mox arcana illa vis ſoluitur, qua ſocietas ipſa conſtabat. Impletis itaq. numeris corpus fatiſcit, cum iam nō poſſit animari. [Monſtra natantia) Plin. lib. ix. ſcr. verum eſſe, quidquid naſcitur in parte naturæ vlla, & in mari eſſe. De his aūt latius diximus in Iuuen. [Acroceraunia) ij n. ōtes

Pecunia. *Nauis.* *Neptunus cur maris deus.* *Hyppius.* *Hyades.* *Auſter.* *Notus.* *Aquilo.* *Arbiter.* *Mors varia.* *Maris monſtra.* *Acroceraunia.*

ſunt altiſſimi, à quibus Epitos incipit, vt Plin. ſcr. Dñr autem ab ἄκρος quod eſt ſummitas, extremitas ue, & κεραυνὸς fulmen, quia eorum ſummitas fluminibus inſeſtatur. Dicuntur quoque Ceraunia. Luc lib. iiij. Scopuloſa Ceraunia nautæ Summa tenẽt. [Infames ſcop.) Propterea infame, quia ſcopuli ſunt nauibus infeſti, vel infames propter Acroceraunia dixit, quia fluminibus infeſtantur. [Nequidquam) Diſcreuerat Deus ab Oceano terras, quo tutius viuerent homines, illorum tñ audacia mare etiam intrat, fruſtra igitur facta eſt ab elemento diuiſio. [Non tangenda) Periculoſa, Propert. item lib. iij. ait de Peti naufragio. Ite rates curuæ, & læti quoque texit cauſas. Iſta per humana mors venit acta manus. Terra parum fuerat, fatis adiecimus vndas, Fortunæ miſeras auximus arte vias. At tu ſæue aquilo, nunquam mea vela videbis. Ante fores dominæ condat oportet iners. [Audax omnia perpeti) Hominum audaciam carpit. ruunt. n. per vetita lucri cauſa. [Iapeti genus) Periphraſis eſt Promethei. Nam cum Iupiter iratus quidem mortalibus eripuiſſet. Prometheus reſtituere cogitans ceteris remotis deuenit ad Iouis ignem, quo diminuto, & in ferulam coniecto, homines poſtea vſi ſunt. De quibus hæc, & plura Higinius. Re autem vera. Prometheus docuit ignem ferula aſſeruare, vt Plin. ſcr. lib. vij. & Dio. lib. vj. ait. Ex Iapeto Prometheum natum, quem nonnuli tradunt ignem ab dijs furto ſublatum hominibus dediſſe. [Prius tarda) Longius enim antea viuebant homines. [Audax omnia perpeti) Hominũ audaciam carpit. ruunt. n. per vetita lucri cauſa. [Iapeti genus) Periphraſis eſt Promethei. Nam cum Iupiter iratus quidem mortalibus igne eripuiſſet, Prometheus reſtituere cogitãs, ceteris remotis deuenit ad Iouis ignẽ, quo diminuto, & in ferulam coniecto, homines poſtes vſi ſunt. De quibus hæc, & plura Higinius. Re aũt vera, Prometheus docuit ignem ſerula aſſeruare, vt Plin. ſcr. lib. viij. & Diod. lib. vj. ait. Ex Iapeto Prometheum natum, quem noonulli tradũt ignem ab dijs furto ſublatum hominibus dediſſe. [Prius tarda) Longius. n. antea viuebant homines. [Corripuit) Accelerauit propter maciem videlicet & morbos. Quod aũt Hor. ſcr. Heſiodi eſt. [Dedalus) Is Paſiphaë abſconditus, cum nauibus nullo modo euadere Minois irã poſſet, ſibi ac filio Icaro fabricauit alas de quo quidem multa Diod. lib. vj. & Naſo. lib. ij. de Arte. Eos aũt volaſſe fictum eſt. Nam (teſte Plin. lib. viij.) vela Icarus, malum & antennam Dædalus inuenit. At Diod. lib. vj. ſcr. Aeolum docuiſſe nautas velis vti. [Acheronta &c.) Eſt Acheron fluuius in Calabria intus in peninſula quadam iuxta Cõſentiam, à quo oppidani Acherontini, vt Plin. lib. iij. ſcr. Poëtæ inferorum fluuium eſſe dñt, cœno turbidum, & æſtuantem, & in Cocytum arenam eructantem. Quæ flumina Charon huerẽdus portitor terribilis qualore ſeruat, Conto Cymbam ſubigens, qua mortuorum animas in alteram ripam transfert. Qua etiam Theſeum & Perithoum poſtea Herculem, viuos quidem trãſtulit teritus Str. viij. ſcribit, ꝙ Acheron amnis fluens prope Pylum vebem Achaiæ Alphæum intrat, Acherontiq. propter inferorũ proprietatem inditum eſt vocabulum, qm̃ ea in ora Cereris, & Proſerpinæ, ac Plutonis templa magno in honore ſunt. [Herculeus labor) Herculi. n. ab Euryſteo præceptum eſt, vt ab inferis Cetherum ad ſuperos educeret. Vbi Theſea ea vinculis cum Pyrithoo ſolutum fauente ſorore Proſerpina ſuperis reſtituit. Cerberum inſuper vinctum ad hominum cõſpectum deduxit, auctor eſt Diod. lib vj. & Virg. lib. vj. ait: Tartareum ille manu cuſtodem in vincla petiuit Ipſius à Soilo regis, traxitq. trementem. Lib. Autem v. Iliad. Hom. ſcr. Herculem tunc Plutonem etiam vulneraſſe in humero, quem & mactaſſet, ſi dij necem paterentur.

ACR. SIC te diua) Metrum primo verſu Glyconicum, conſtat ex ſpondeo, & dactylis duobus ita. [Sic te diua potens Cypri,) Secundo Aſclepiadem. [Sic te diua potens Cypri) Principium deprecationis, vt nauis beneficis ſideribus cõmendatur. Salutare enim Veneris ſidus eſt. Sic autem aduerb. adiurantis eſt. [Fratres Helenæ) Caſtor, & Pollux. [Lucida ſidera) Epexegeſis. [Pater) Aut Aeolum aut iuxta phyſicos, qui ventos ex motu Oceani naſci volunt, Neptunum dicit. vt, Quid ue pater Neptunæ paras? [Præter Iapyga) Iapyx ventus vtilis Apulia flans Athenas petentibus. Græce Argeſtes dr̃. [Creditum) Commendatum, vt Virg. Anni ſpem credere terræ. [Atticis) Athenienſibus. [Et ſerues animæ dimidium meæ) Amicum partem animæ poſuit, ideo dimidium dixit. Athenas nauiganti Virg. nauigij proſperitatem precatur, & execratur etiam timore periculi eum, qui primus cupiditate lucri ad temeritatem nauigandi deſcendit. [Illi robur & æs triplex) Ac ſi diceret, duritia ſine ſenſu periculi. [Triplex) Verbum ab vſurarijs tractum poſuit, quorum auaritia ſpe lucri, vel cõmercij inuentum nauigium ſit. [Cõmiſit) Credidit, vt Ter. Ouem lupo cõmiſiſti. [Triſteis Hyadas,) Tempeſtuoſa, & nebuloſas. ſ. vt, Pluuio contriſtat frigore cœlum. [Nec rabiem Noti) Notum ſupra omnes ventos extulit, q cardinalis eſt ideo arbiter. quia præcipue ſolet paſci æſtibus. i. nutriri fulminibus. [Adriæ) Adriatici maris pro quouis mari. [Tollere) Commouere. [Ponere) Mitigare. [Quem mortis timuit gradum) Genus mortis. Tres gradus mortis diffiniuntur: Fato, Caſu, Genitura: Fato vt ſtat ſua cuique dies. Caſu: vt, Sed miſera ante diem. Genitura, vt ſterninir infelix alieno vulnere, vnde Stoici Caſu dñt Epicurei Fato, Pythagorici Genitura homine mori. [Qui ſic) Præter lacrymas. Lucan. Qui ſicco lumine campos Viderit Aemathios. [Mare turgidum) Tumens fluctibus ſuis. [Infames) Aut famoſos multorum poëtarum carmine, aut propter aſperitatem littoris naufragijs nauium. [Acroceraunia) Sunt montes Epiri, ideo dicti græco vocabulo ꝙ ſui altitudine frequenter fulminentur, de his Virgil. Prouehimur pelago vicina Ceraunia iuxta. [Nequidquam Deus abſcidit) Ac ſi diceret. Nũquid ſine ratione ſeparatum eſt mare terris, cum illud elementum periculis, hoc voluptatibus plenum ſit. [Abſcidit) Autem ſeparauit. [Prudens) Prouidens. [Non tangenda) Periculoſa nauigijs, non deberent vada accuſari, cum nauig ipſa, nec fieri, nec vſui eſſe debuerit, hoc eſt non tangi. Nam & Virg. Illiditque vadis, atque aggere cingit harenæ. Ideo enim vada dicta ſunt ꝙ breuitate ſua vadari, hoc eſt ambulari poſſint. [Audax) . i. meritu omnia patiens lucri cupiditate. [Iapeti genus) Patronymicum eſt Prometheum dici filium Iapeti, qui dum ignem ſuperis furatus eſſet. numinum indignatione febre hominibus datæ ſunt, velut calor quem deſiderarunt. [Subductum) Subreptum, furatum. [Terris incubuit) Inſtitit, vt non in ſuo elemento quieti viuerent, qui aliena tentaſſent. [Cohors) Ad ſi diceret, multa genera morborum ad vindictam temeritatis terris immiſſa ſunt. [Semotiq. prius) Tarda venientis. Tarda. n. venientis ꝑꝑ neceſſitatem febrium accelerãte morte, quæ tardior hominibus fuerat cõſtituta. [Corripuit gradum) Accelerauit periculo inuento nouo exitio, vt, Corripuere viã interea, qua ſemita monſtrat. [Vacuũ) Apertum, quod non eaperiendi hominibus cauſas fuerat. Virg. Lan. u. l. c. ſ. & albi: Præpetibus pennis auſus ſe credere cœlo.

SIC te diua potens Cypri,) Ad nauem loquitur, qua Virg. Athenas petierat adorans eam, vt eum incolumen perferat. [Sic fratres Helenæ lucida ſidera) [illegible] quia fratres Helenæ lucida ſidera ſunt. Conſtat autem hodie inter nautas Caſtoris, & Pollucis ſtellas plerunque nauibus infeſtas eſſe. [Iapiga) Iapya à ventoſa regione, vnde flat, dicitur, quæ nunc Apulia appellatur. Dicit ergo optime hoc vento ex Italia Athenas nauigari, & iecirco optet ne alius flet, quàm ipſe nauiganti, Virg. [Quæ tibi credes Debitum Virgilium:) Ambiguum, vtrum debes finibus Atticis, an finibus Attici reddas, accipiendum ſit. [Et ſerues animæ dimidium meæ) Suauiter hoc dictum ſecundũ illam amicitiæ diffinitionem, qua plurimum vtuntur μία ψυχὴ ἐν δυσὶ σώμασιν. [Illi robur, & æs triplex Circa pectus erat) Execratur eum qui primus auſus ſit nauigare, dicitque eum duriſſimo corde ac pectore fuiſſe, quia, tanta pericula nõ timuerit, habet autem hic quidam Homericum [illegible] . i. ferreum pectus. [Nec rabiem noti, quo non arbiter Adriæ maior) Arbitrium pro recto re poſuit. Significat autem in Adriatico ſinu neminem magis Noto ſæuire per quod videtur dominationẽ exercere, vel ad extollendos fluctus cum ſæuit, vel ad placandos cum flare deſinit. Quem mortis timuit gradum? [Quam ſiccis oculis monſtra natantia) Quam mortem, inquit abhorrere poteſt, qui monſtra maris, & aſperrime ſaxa ſine lacrymis videre potuit. [Infames ſcopulos) Ait propter atrocitatem naufragiorum, quæ ibi multi patiuntur. [Ceraunia) Montes ſunt Epiri. Nequidquam Deus abſcidit Prudens Oceano diſſoci. [Terras) Proſpexerat, inquit natura, omnibus vt terræ, quibus ſine periculo vtimur à mari diſcernerentur, ſed hoc fruſtra, cum iam audeat humana temeritas etiã mari ſe committere. [Audax Iapeti genus) Prometheum ſignat, de quo nota eſt fabula. ſ. ignem eum furtim à cœlo hominibus attuliſſe, & inuexiſſe terris multa calamitates. [Poſt ignem æcheria domo ſubductum) Heſiodus ait: Cum ignis è cœlo furto Promethei ſubductus eſſet, Pandoram immiſſam terris pœnæ cauſa. Nam per eam mulierem patefacto dolio erupiſſe omnium peſtium genera, quibus homines laborarent, ſecundũ eam opinionem hæc dicuntur.

SIC te diua &c.) Tertia Ode licet ad ordinem forte nõ reſpexerit poëta cõgrue ſcribitur in gratiam, & condemnationem Virg. Nam cum prima Ode, & Mœcenatem, & ſe (vt diximus) cõmendarit ſecunda Aug. principem, cõſ eſt, vt in tertia amici ſum POR. ASC.

mi rationē habeat. Is aūt erat ei Virg. & propter ſtudiorum morumq́. cōformitatem, & pp contubernalem neceſſitudinē, vnde de eo dicit in Serm. Plotius, & Varius Sinueſſę Virgiliusque. Occurrunt aiæ quales, neque candidiores Terra tulit, neque queis me ſit deuinctior alter. O qui cōplexus, & gaudia quāta fuerunt, Nil ego iucundo conſerrē anus amico. Vnde hic bona pcatione vtitur in eius ſalutē alloquens (vt Manc. ſatis proſequitur) nauem quæ Virg. in Atticam tranſuehendum ſuſceperat. Ceterum licet fabulæ, & hiſtoriæ a Manc. diligenter enarrantur, tñ multa ad venuſtatē vocabulorū pertinentia in alium locū recepit. Non.n.omnia vna loco explicanda ſunt. Eſt aūt particula. Sic, aptiſſima precantibus, vt in bucol. Sic tibi cum fluctus ſubter labere Sicanos, Doris amara ſuam non intermiſceat vndam, Verum vt ordinē cōtextū, hic eſt, O nauis, quæ debes finibus Atticis Virg. creditū tibi.i.tuæ fidei.i.quę ea, cōditione, eoq́. pacto recepiſti, vt cū reddas finibus Atticis, ego precor, vt reddas eum finibus Atticis incolumē, eum (dicit per appoſitionē) dimidium aiæ meæ. Sic ſup. precor vt quēadmodum eum reddas regat.i.dirigat & gubernet te, diua.ſ.Venus, potens Cypri.i. Dea, & regina in Cypro, & fratres Helenæ.ſ.Caſtor, & Pollux, appoſitione lucida ſidera.i. q translati ſunt in ſidera, videlicet in Geminos, quæ ſidera dum lucida, & bina apparent, bonum creduntur & nautis, & militibus portendere, & ſic regat te pater ventorum.ſ.Aeolus. Sed attende vbi ab Aeolo exigitur ventorū imperium in alicuius perniciem, ipſum ventorum regem dici, vt j. Aen. vbi vero amica retentio, patrem, vt hoc loco. Eſt.n.pater caritatis, & beneuolētiæ nomen Regat dico te, alij ſupp. Ventis obſtrictus.i. occluſis in carceribus ventorum, præter Iapyga ſup. ventū flantem ab Apulia, & ita proficiſcentibus illinc Athenas à tergo, quo circa ſecūdam facit nauigationē. [Norint ergo pueri pulchre dictum) Quæ tibi creditum debes, quaſi nauis ſit depoſitaria depoſitio, quæ ſuſceperit Virg. Finibus aūt.i.oris, quia Attica regio terminatur mari, incolumen à noiatiuo incolumis, nec reperitur ſecundæ inflexionis, vt imperitiores præcipiunt, nec ſcribitur per n, vt imperitiſſimi etiam faciunt decepti, quia columen columinis reperiunt. Seruet, norit etiam latinis vſu nō eſſe ſaluo verbum, ſed ſeruo, & cōſeruo. [Illi robur) Quia plurimum amico timet, progreditur in deteſtationem temeritatis eius, qui primus nauigauit, dicens, Robur.i.robuſtitas, & durities, & triplex æs.i.maxima cupido æris, erat illi circa pectus.i. præcordijs, hoc eſt multum cupidus erat qui voluit, & multum robuſtus, & durus qui auſus eſt primus nauigare. Bene aūt dicit circa pectus, quia (vt dicit SALVATOR) vbi Theſaurus tuus, illic & cor tuū. Habuit ergo æs circa pectus, quia pectus.i.cor, in ære.i pecuniæ acquiſitione. [Poſſet etiam interpretari ſic, Triplex æs.i. maxima armatura, hoc eſt maxima confidentia, erat illi circa pectus, q primus nullo.ſ.facto periculo commiſit.i.credidit, vt in Eun. Ter. Ouem lupo commiſiſti, pelago.i.mari, truci.i.truculento & immiti, nulli.n.tempeſtas parcit. Vnde monſtrum vocatur à Palinuro in fine v. Aen. ratem.i. cōnexionem trabium qa nondum nauis extructa erat, fragilem .i.cito diſſolubilem, nec timuit Africum.ſ.ventum procelloſum, decertantem.i. colluctantem, Aquilonibus .i. cum illis ventis vehementibus, nec timuit Hyades.i.pluuiales ſtellas triſtes.i.nociuas mari & terris, nec rabiem Noti.ſ.venti, qui & Auſter dicitur, quo.ſ.vento, non eſt maior arbiter Adriæ.i. qui magis ex arbitrio regat Adriam.i.mare Adrianum, ſeu Adriaticum, ſeu .i. ſiue, vult ponere .i. ſedare, ſeu tollere .i. excitare, freta.i. maria feruentia. Quem gradum mortis timuit? q.d.nullum, is ſup. qui vidit oculis ſiccis.i.non lacrymantibus, monſtra.ſ.marina natantia, & mare turbidum.i.turbatum, & commotum, & vidit Acroceraunia.i. montes illos Epiri aſſidue fulminatos, appoſitione ſcopulos infames.ſ. nunc propter frequentia naufragia poſtmodum illic facta. [Nec quicquā Deus, &c.) Ex temeritate nauigandi progreditur ad reliquos hominum auſus temerarios. Non.n.contenti ſunt graſſari per terras, quia Deus terram dedit filijs hominum verū & maria tranſiliunt, nec illis cōtenti, Dædalus cum filio aëra tentauit volando, & Prometheus ignem ſurripiendo. Sed neque his elementis contenti, Hercules infernum ſpoliauit, & nos cœlum ipſum petimus ſtultitia, quia temerario auſu gigantes Iouem è cœlo propellere conati ſunt, vnde petere ſtre in malam partem accipitur, & propter hos auſus immiſſæ ſunt mortalibus variæ peſtes, & Phyſica ratione, & Anagogica. Phyſica quidem ratione, quia poſtquam igne cœpta eſt fieri varia decoctio, ceperunt & morbi. Anagogica autem, quia Deus iratis pactus noſtris varias demittit pœnas. Quicquid.n. patimur pacta noſtra merentur, & quia per noſtrum ſcelus non petimur iracunda Iouē ponere fulmina, ideo tacite monet ſi voluimus habere finem malorum imponamus, & modum culpæ, vnde mali proueniunt, aūt ita plurimum reip. conducit cohortans ad bonos mores. fabulā Promethei latius proſequitur Landinus q Mancinellus, vnde qa ſæpe occurrit, volui eam his annexam, dicit ergo ſic. Fuit Prometheus filius Iapeti regis Theſſaliæ ex Aſia puella, a qua tertia orbis pars Aſia nominata eſt. Hunc dicunt auxilio Mineruæ cœlum aſcendiſſe, & ferula ad currum Solis appoſita ignem ſurripuiſſe, & in terras detuliſſe, & ſimulacrum quod ex limo finxerat, illa animaſſe. Hic Ouid. de terra loquens. Quam ſatus Iapeto mixtam fluuialibus vndis. Finxit in effigiem moderantum cuncta deorum. Volunt autem nonnulli huic homini ſic formato Pandoram nomen fuiſſe. At Heliod. fuiſſe Pandoram nomen puellæ, quæ deorum dona portauit, de qua paulo infra. Irati igitur dij propter huiuſcemodi furtum, Prometheum per Mercuriū in Caucaſo monte vt eius iecur ab aquila ſiue vulture corroderetur, diligendum curarunt. Hoc fabulæ. Ex hiſtoria autem referunt, hunc relicta fratri Epimetheo regno in Aſſyriam abijſſe. Chaldæorumq́. diſciplinam didiciſſe. Sed poſt hæc in Caucaſi vertice diu moratus, pp liberum cœli proſpectum aſtrorum curſus obſeruare potuit & cum fulminum rerumq́. plurimarum naturam cauſasq́. cognouiſſet, ad Aſſyrios reuerſus illos aſtrologiam, & fulminum vim docuit, & quos oino ignorabant, ciuilibus moribus inſtituit. Quæ res occaſionem fabulæ præbuit; vt hoīem ex luto compoſitum viuificauerit. Nec aliud ſibi vult, q̄ eius iecur ab aquila corroderetur, niſi vt noſcatur diuturnæ curæ circa res altas contemplandas. Vir omnino inſignis ab Aug. hr. Vixitq́. regnante Argo. Lact. ſcr. illum primum è terra humanum ſimulacrum finxiſſe. Plin. primum ex ſilice ignem excuſſiſſe, & ferula ſeruandum docuiſſe. Addunt præterea deos Pandoram cum vaſe miſiſſe, in quo incluſi eſſent omnes morbi, ſed illud Prometheus fraudem præuidens non recepit. Subdola autem puella iterum abſente Prometheo redijt, fratriq́. Epimetheo obtulit. Accepit ſtultus aperuitq́;, vnde omnes ſtatim morbi euolarunt præter ſpem, quæ fundo vaſis adhæſit. Quod iccirco fingitur, quia nullum quamuis in extrema miſeria conſtitutus ſit, vnquam deſerit ſpes. Longaq́. inter doctos viros diſputatio fuit, mali plus an boni mortalibus ſpes afferat, vnde illi nomen Epimetheus.i. cui conſilium non niſi poſt rem fuerint. Nam Prometheus eum ſignat, qui ante rem bene cōſulere poſſit. Hæc ille. Ordo aūt eſt. Deus prudens.i. quamuis prudens .i. prouidens, & æterna prouidentia cuncta prognoſcens, abſcidit.i.diſſecuit, & ſegregauit. nequicq.i.fruſtra terras, quia & aridā fecerunt manus eius, & Gen. j. dixit Deus, Cōgregentur aquæ, q̄ ſub cœlo ſunt in locū vnum, & appareat arida. Quæ ideo citu, non quid ea videret poeta, ſed vt oſtendam poëtica ſæpe cum ſacris literis conuenire. Quæras autem ſi Deus prudens quomodo nequicquam aridam fecerit. At ego rurſus, ſi prudens quomodo dixerit. Pœnitet me feciſſe hominem? Sed certum eſt Deum, & naturam nihil facere fruſtra, nec omnipotentem, & oīa præuidentem quauis duci pœnitētia. Verum qui ſciuit hominis tranſgreſſionem non minus vetuit, quia (ſm Auguſtinum) tam potens eſt vt malo noſtro vtatur ad bonum abſcidit ergo nequicq́ quo ad effectum, qa nihilominus tranſiluerunt mortales, ſed non nequicq quantum ad doctrinā. Per hoc.n.docuit nos non debere tranſilire, noluit tñ cogere arbitrium, vt iuſta ſit in tranſgreſſores animaduerſio. Tunc aūt, & pœnitentia duci dē, qñ nos meruimus vt ducatur, ſicut & iraſci, ſed hæc Theologis relinquamus. Abſcidit ergo Oceano .i. magno mari, orbem terrarum circundant diſſociabili.i.quod diſſociabile fecit, cum naturaliter terræ cohæreat, & ſuperficiem eius perfundat. Si tamen .i. ſi nihilominus, rates .i. naues, aut cetera rates, impiæ.i.contra inſtitutum diuinum facientes amore lucri, tranſiliunt.i.temerarie ſine cunctatione traducuntur, vada.ſ.marina, non tangenda .i. quæ non debuerant à terrigenis tangi. [Gens humana audax perpeti) .i. ad finem vſque pati omnia.ſ. dura, & vetita, ruit per nefas vetitum .ſ. à Deo, & lege humana. Gens, id eſt progenies, hoc eſt filius Iapeti.ſ.Prometheus, audax, id eſt temerarius intulit gentibus.i.ad gentes, ignem.ſ. æthereū, fraude mala .i. nociua mortalibus, quia poſt ignem ſubductum .i. furto ſubtractum, domo ætherea.i.ſphæra elementari ignis, aut curru Solis, ſeu Iouis, vt fingitur, macies, & noua.i.non prius viſa, cohors.i. multitudo quaſi vt cohors contra nos armata, febrium i.variorum morborum, incubuit.i.vt incubatrix, & alienæ regionis occupatrix inſiluit terris.i.in terrigenas, q; pro &, neceſſitas tarda .i. quæ tarda tunc fuit, leti, id eſt mortis, prius ſemoti, id eſt longe poſiti ab homine, quia homines priuſquā naturam per variam decoctionem obruerunt, diu vixerant, corripuit.i.celeriter arripuit, gradum.i.iter aut ingreſſum ad homines.

Dædalus

Dædalus.ſ.faber ille Athenienſis, expertus eſt.i.tentauit volãdo aerem vacuũ.ſ.hominẽ.i.per quo nemo ante volauerat, pẽnis.i. alis,nõ datis.i.non cõceſſis à Deo & natura homini,q̃a homo ad laborẽ,auis ad volatum naſcitur. Labor Herculeus.i.Hercules laborioſus,p̃rupit.i.vi fregit,& adijt, Acherõta.i.fluuiũ illũ infernalẽ,quẽ trãſgreſſus Cerberũ ad lucẽ traxit. [Nil arduum).i.fatis difficile eſt,& inceſſabile,mortalibus.i.hominibus,q̃ quis mortales ſunt omnia attentant & conatur. Nos petimus.i.inuadere conamur,ſtultitia.i.temerario auſu,ſicut Gigãtes in fabulis, & Babylonij in vera hiſtoria,celum ipſum.ſ.quo nihil altius,neq; magis inacceſſibile, deorũ videlicet regnũ ad qđ nemo põt venire, niſi pater cœleſtis traxit illuo'. Eſt ergo emphaſis in prooomine ipſum. Neque.i.& non patimur per.i.p̃p,noſtrum ſcelus Iouem.i. deũ ſummum,ponere.i.deponere,fulmina iracũdia.i.quę ſunt indicia iracũdię. Habet aũt Iupiter pro telo fulmẽ triſſulum, triplicem eius præcem ſignans. Eſtq. eius propriũ tonare (vnde Theutones diẽ Iouis diem tonantis vocant) & fulminare, vnde Pallas non ſuũ,ſed Iouis ignẽ iaculata dr̃ Æn.j.Ipſa Iouis rapidũ iaculata è nubibus ignẽ. Vulcanus aũt dr̃ fabricare Ioui fulmina, quod fingitur, q̃a Iupiter mediam regionẽ aëris ſignificat,in qua tales (vt dñr) impreſſiones gñantur Pallas ſummũ, Vulcanus infimũ, imò in antris ſulphureis incluſum, quia nimirũ fulmini mãm ſufficis. Pulchre aũt quod Iouis eſſet fulminibus dedit,& dices fulmina iracunda,quaſi Iouis iracundi,vt Land.interpretaẽ,pro eo q̃ irati. Nam iracundus is dr̃,q oĩ ad iram procliuis eſt,et ſi tũc non moueatur Ira. Iratus aũt is eſt qui aliqua cauſa ira percitus eſt,ẽt ſi nã non ſit iracundus. Quæ elegantia veræ quidem ſunt, ſed non ab re vr̃ dixiſſe poëta fulmina iracunda, ſunt enim Ioui duplicia fulmina,quędam nãlia,quę amica ſunt,& aërem purgãt quędã vero ad vltionem parata,vnde Aen.j.Et fulmine terres. Et eiuſdem lib.iiij.Iupiter omnipotens. & paulo poſt, Anne genitor cũ fulmina torques Nequidq̃ horremus,cęciq. in nubibus ignes Terrificãt animos,& inania murmura miſcẽt?&c.Vt ergo diſcrimen ponat fulminũ,dixit iracunda,& id potius quã irata. Quia eñ (vt Ariſt. docet) conſuetudo eſt altera nã vtit per fantaſiato quandã ipſa fulmina ex multa conſuetudine per irã torquẽti iracũdia effecta. Quin adeo D.Aug.arguiſſime docet, hominẽ per conſuetudinẽ longam peccandi reddi imbecilliorem ad reſiſtendũ.Nam felis aut bilis agitatio frequens(quę in ira accidit) reddit ipſum auctius,quod quo maius eſt, eo magis ad irã procliue eſt,& frequens in coitu Iecoris exulceratio,& prurigo,reddit ipſum ad Venerem pronius, quod de ceteris quoq; affectionibus monſtrari poteſt,ſed nos ſatis ſuperque philoſophanti ſumus.

AD P. SEXTIVM QVIRBNVM CONSVLEM.

Ex veri deſcriptione occaſione ſumpta,mutat ad voluptatem Seſtium, cum eo temporis gratia,& clementia inuitentur omnes, & in Venerem propendat,cum mors, ex aquo omnes maneat, & vita breuitas diu nos ſperare vetet,qua exutis,aut nihil ſupereſt,aut nihil voluptatis ſentimus.

Ode IIII. Dicolos diſtrophos. Primus quiſque verſus eſt Dactylicus Archilochius heptameter Acatalectus, conſtans è quatuor primis pedibus ſpondeis, vel Dactylis indifferenter, vt in verſu Heroico, deinde è tribus trochais, vel ſpondeo vltimo, ſic.

Sõluitũr -uu ãcris hỹ-uuẽms grã--tã vicẽ -uu vẽris -u ẽt fã -uuõni --

Secundus vero quiſque eſt Archilochius conſtans ex penthemimere iambica id eſt ex iambo, vel ſpondeo, Iambo, & ſyllaba. Deinde è tribus Trochais, vel ſpondeo vltimo, ſic.

Trãhũnt u- quẽ ſic u- cãs- mãchĩ -u nã cã -u rĩnis --

-uu -uu -- -uu -u -u --
u- -u - -u -u --

Solvitvr acris hyems grata vice veris, & Fauoni:
Trahuntque ſiccas machinæ carinas:
Ac neque iam ſtabulis gaudet pecus, aut arator igni:
Nec prata canis albicant pruinis.
Iam Cytherea choros ducit venus imminente Luna:
Iunctæque Nymphis Gratiæ decentes
Alterno terram quatiunt pede:dum graueis Cyclopũ
Vulcanus ardens vrit officinas.
Nũc decet aut viridi nitidum caput impedire myrto,
Aut flore, terræ quem ferunt ſolutæ.
Nunc & in vmbroſis Fauno decet immolare lucis,
Seu poſcat agna, ſiue malit hœdo.
Pallida mors æquo pulſat pede pauperum tabernas,
Regumque turreis. ò beate Sexti,
Vitæ ſumma breuis ſpem nos vetat inchoare lõgam.
Iam te premet nox, fabulæque manes,
Et domus exilis Plutonia. quò ſimul mearis:
Nec regna vini ſortiere talis:
Nec tenerum Lycidam mirabere:quo calet iuuentus
Nunc omnis: & mox virgines tepebunt.

Olvitvr acris hyems) Quarta Ode Seſtium verum conſularem ad voluptatem hortatur. Dicit.n. Veris aduẽtu,& Fauonij hyemem cedere, nauesq. æquor repetere nauigandi gratia, pecora exire ſtabulis, prata, carere pruinis, Venerem imminente Luna nympharum,gratiarumq. chorum ducere, illasq. ſimul ludere, dum Vulcanus in antro Cyclopas fatigat Nunc itaq. ait decere myrto,vel floribus ornare caput Faunoque,& ruriculis dijs honorẽ prębere, vel agna, vel hędis. Mors.n.æque pauperum,& diuitum domos adit,vitæq. breuitas prohibet nos diu ſperare. Quo circa inferos ſubiens, ibi conuiuij, vacare non poterit,nec tenerum Lycidam puerum ſuum mirabitur.[Soluitur) Reſoluitur, moleſcit,laxatur, nam prius aſtricta fuerat frigorum cauſa. Vnde, & Virg. lib.ij. Georg. de Vere ait,zephyriq. tepentibus auris Laxant arua ſinus.Grata vice omnium rerum viciſſitudo eſt ait comicus.Ver autem hyemi ſuccedens eſt gratiſſimum.Nam hyems humide parti te,& frigida eſt. Ver autem callidum,& humectum,Aeſtas ſicca & calida, Autumnus ſiccus,& frigidus,vt Macrob. lib. vij. ſcr. [Veris, & Fauoni,) Pro Fauoni.Ver autem incipit ſecundum Varr.lib.j.de Re Ruſt. vij. Idus Febr. quo etiam die (vt Colum. refert) Fauonius ſuſpirare incipit. (Et teſte Plin.lib.ij.) Græce zephyrus dr̃, qui ab Occaſu equinoctiali flat,tepidus quidam, & ſiccus aperiens terram. tenui frigore ſaluber. De quo etiam latius lib. xviij. tractauit. [Trahunt) In mare.ſ.nauigandi gratia fugata hyeme. [Machinæ) Machina dr̃ conatus, cogitatio, inuentio, μηχανάομαι ea cogito,machinor.[Carinas)Eſt carina pars vltima nauis Ouid.lib. iiij.de Ponto. Dum mea puppis erat valida fundata carina. Qui mecum velles currere, primus eras. [Pruinis) Pruina (vt Plin. ſcr. lib.ij.)Ex rore gelido gignitur. Eſt.n.matutino tpe roris gelidi aqua cogelata. Dicta autem (vt Feſt.ait) quod fruges ac virgulta perurat. [Cythera venus)A Cytheris vrbe,in qua coutrita fuit,teſte Heſiod.Str.lib.8.ſcr.Cythera inſulam eſſe in Laconico ſinu,cum vrbe eiuſdem nominis,commodis inſtructa portubus. Idem quoque lib 3. ait, Cythera inſulam eſſe in mari Myrtoo. Eadem vero nos eiſe putemus,ſunt enim loca illa inter ſe proxima. Plin. item lib.iiij. cap. xiij. ſcr. in Laconico ſinu eſſe Cythera. [Choros ducit) Veris tempore animalia cuncta in concupiſcentia inclinantur, nec ſolum bruta,ſed etiam mulieres, quarum complexio (vt plurimum) frigida eſt, & humida, ſed agente Veris tempore iti calorem, & Venerem acrios excitantur.[Imminente)Inſtante,aduenĩãte,apparente.[Gratie) Harum nomina tria ſunt,Paſithea,Aglaia,Euphroſine Iouis filiæ, Veneriſque famulæ,quod Lac.ſcr.lib.ij.The.ibi.ſ. Non hoc Paſithea blandarum prima ſororum, ab Orpheo in hymnis nominantur,Aglaia, Thalia, Euphroſyne quæ ab aliquibus Paſithea etiam dicitur, ἀγλαΐα demum ſplendor dicitur,& lætitia, ἀγλαὸς ſplendidus, clarus, ἀγλαΐζομαι ſplendeo,ornor, ἀγλαΐζω honoro, εὐφροσύνη lætitia, εὔφρων lætus, εὐφραίνω lætifico, εὐφραίνομαι lætor, θαλία conuiuium, ſeſtum, feſtiuitas Paſithea omnis, ſeu tota Dea, πᾶσα enim omnis dicitur, θεὰ vero dea. Etheocles aũt Orchomeniorum rex,primus gratiarum templum extruxit,vt docet Str.lib.ix. Eſt aũt Orchomenos prope Bœotiam teſte eodem. Mela & Plin. lib. iiij. ſcribunt eſſe in Arcadia.Idemq. Plin. docet Orchomenum amnem eſſe in Theſſalia. Dñt alij gratias nudas incedere,quia ſine fuco

ANTO.
Hyems.
Ver.
Aeſtas.
Autũnus
Anima-
lib genus
Gratiarũ nomina.
Orchomenos.
Gratiarũ habitus.

ſuco eſſe debent. Dñt & ſimul connexas, q̃a inſolubiles eſſe gratias decet. Sed vna auerſa incedere, aliæ duæ nos reſpicere dñr, q̃m profecta à nobis gratia duplex reuerti ſolet. Hom. lib. v. Il. ſcr. Gratias elaboraſſe Veneri Ambroſium peplum, quòd a Diomede vulnerata reliquit, grauiter concuſſa dolore. [Grauis) .i. moleſtas ob operis laborem. [Vulcanus) Diod. in princ. ſcr. Vulcanum ignis inuentorem fuiſſe apud Ægyptios, vbi primus regnauit. In 6. vero vol. ait, Vulcanum ferri, æris, auri, argenti, & oium q̃ igne fabricantur, artẽ inueniſſe, eamq. ceteros docuiſſe, quapp hãx rerum opifices oẽs vota, ſacraq. huic deo maxima facientes, ignem in æternam memoriam ſuſcepti beneficij Vulcanũ vocant. Eum poetæ Veneris maritum dixere. Quodquidem fictum puto, quia ſine calore Venus ipſe languet: Dixere item in antro ſub Æolis inſulis manentẽ, hic officinas, Cyclopas et obſequenter, fabrumque Iouis eſſe. Quod fictum eſt, quia loca illa igne pleniſſima ſunt, ſine quo nihil artificioſum fieri poſſet, nec metalli genus vllum fundi, extendiq. valeret. [Cyclopum) Brontes, Steropes, & Pyraemon Cyclopes inſignes fuere. Hos aũt artificioſos fuiſſe hoies conſtat, quos Vulcano ignis, deo attributos, ſub eo Iouis conficere fulmina volũt. De ijs Mar. lib. 8. inqt, Brontesq. Steropesq., & nudus membra Pyracmon. βροντῆ toni trum dr̃ βροντάω tono, στεροπὴ fulgur, ἀστραπὴ corruſcatio dicitur, ἀστράπτω fulguro. Pyracmon quaſi ignita incus, πῦρ enim ignis dicitur, ἄκμων incus. Dicti autem Cyclopes à κύκλος, quod eſt orbis circulus ue, & ὤψ oculus, quaſi circulari oculus, vnicum. n. in frõte maximum habuiſſe dr̃. [Officinas) Eſt officina vbi opera fiunt. Taberna vero vbi venduntur. [Nitidum) Vnguento ſparſum. [Myrto) Id ait ad voluptatem, Veneri. n. dicata eſt, myrtus, quæ odorifera eſt, & Venus odoribus oblectatur. Semen eius odorem oris commendat, vel pridie cõmanducatum, vt ſcr. Plin. Myrtea autẽ corona ouantes coronabantur, vt ſcr. Gel. ac idem Plin. Ouid. vero de Myrto Veneris, ita inquit lib. 3. Faſt. Littore ſiccabat ſudantes rore capillos. Viderunt Satyri turba proterua Deam. Senſit & oppoſita texit ſua tpa myrto: Tuta fuit facto, voſq. referre iubet. [Solutæ) Mollificatæ, & reſolutæ fauonio. [Nunc & in vmbroſis) Virg. etiam lib. 1. Georg. imminente Vere ſic ait: In primis venerare deos, atque annua magnæ Sacra refert Cereri, lætis operatus in herbis Extremæ ſub caſu hyemis, iam Vere ſereno. Tũc agni pingues, & tunc molliſſima vina: Tum ſomni dulces, denſeque in montibus vmbræ. [Fauno) Fauni dicti ſunt a fundo .i. vaticinando. Vnde & fatuos dicimus inconſiderate loquentes. Traditum vero eſt in ſiluestribus locis, fari ſolitos, vt ſcr. Var. erantq. Latinorum dij. [Æquo pulſat pede) Idem quoque Hor. Sat. 6. ait: Neque vlla eſt: Aut magno, aut paruo leti fuga, quo bene circa Dum licet in rebus iucundis, viue beatus, Viue memor quàm ſis æui breuis. [Beate Sexti) Beatus dicitur, qui multa habens ſine malo aliquo degit, vt Cic. in Tuſc. ſcr. Nos vero latius in noſtro ſermone de floribus. [Nox) Mors ipſa tenebroſa. [Fabulæ) Illa quæ de inferis fabulantur poëtæ, ſeu ſic: Et manes, appoſito fabulæ .i. de quibus poetæ, fabulantur. [Manes) Dij inferi intelliguntur hoc loco, de quibus latius in Iuuen. iam diximus ibi .ſ. Eſſe aliquos manes, & ſubterranea regna &c. [Et domus exilis Plutonia) Virg. item ait. Per quem domos Ditis vacuas & inania regna. Cic. autem in lib. de Nat. deor. ſcr. q̃ terrena vis omnis, atque natura Diti, patri, dedicata eſt: qui dictus eſt apud Græcos Pluton, quia & recidant omnia in terras, & oriantur è terris. πλοῦτος autem diuitias ſignificat, πλούσιος diues dicitur, πλουτίζω ditor, πλουτίζω dico. Diod. præterea lib. 6. ſcr. Plutonẽ ſepulcro℞, funerumque, atque donorum quæ mortuis impendũtur, vſum introduxiſſe, cum antea nullam earum rerum apud homines eſſet conſuetudo, quæ cauſa extitit, vt vita functis dominari exiſtimaretur. [Regna vini) Talorum iactu, & forte bibebant victores. ſ. [Lycidam) Alluſio eſt ad Lycidam puerum in Buc. Maro. & Theocriti, qui de illo Ecl. 7. ait: O dulcis Lycida calamis emittere doctis, Et conflare nouos, magna dulcedine cantus Diceris ac te non alter præſtantior ore Vocibus, & numeris meſſores inter & ipſos Paſtores tenero qui tangunt ſidera cantu, Verſibus ipſe tuis nimium delector amice.

Vulcanus. Cyclopes. Brontes. Steropes. Pyracmõ. Officina. Taberna. Myrtus cur Veneris. Fauni. Beatus. Pluton. Lycidam

ACR. SOLVITVR acris hyems) Metrũ quod Phaletium dr̃, ſiue Archilochium, q̃a frequenter vſus eſt Archilochus. cõſtat priori verſus ex parte heroici, quæ dicitur bucolici, quia neceſſe eſt vt quartus ſit Dactylus, & tribus Trochæis terminatur ita: Soluitur, acris hyems grata vice, veris, & Fauoni, ſequens verſus trimeter iambicus catalecticus eſt, cui vna ſyllaba deeſt ita: Trahuntq ſic, cas ma, chinæ cari, nas, quod ſi dixeris carinulas, erit integer trimeter. Et aliter, primus verſus conſtat ex quatuor pedibus heroicis, & tribus trochæis, ſecundus Archilochius dicitur, & conſtat ex Penthemimeri iambica, & tribus trochæis ita, Trahuntq. ſic, cas machi, næ ca, rinas. [Soluitur) Molleſcit. [Acris) Nomen eſt neutrale a maſc. gen. ab eo quod acer, vnde etiam in maſc. genere in is deſinit, ideo cõe & omne nomẽ facit: vt Acris hyems, & acris ſinapi. [Trahuntq. ſiccas) Dr̃ canalibus, aut pro reparatione, aut hieme ſubductas, competenti tpe ad nauigationẽ in maria reuocant. [Arator) Mutari vſum ẽt vitæ, dicit mutatione temporis. Virg. Ante focum ſi frigus erit, ſi meſſis in vmbra. [Canis) Candentibus. [Iam Cytherea choros ducit) Clementia tpis dicit ẽt animos incitari ad ludum, ita vt noctem ſaltationibus vacent, voluptate faciente. [Imminente) Appropinquante. [Iunctæque nymphis) Per nymphas mulieres itelligi voluit, p gr̃as virgines. Iſts. n. tanq Epicureus exponit ſuadens voluptuoſe viuendũ, pro fragilitate vitæ, nec pretermittendam Venere ardẽte lætitiã. [Alterno terrã quatiunt pede) Pro ſono cantilenæ ad rhythmum, pede ferienti. [Grauis) Pro operis labore. [Nitidum caput) Vnguẽtis delibutũ. [Impedire) Coronare. [Terræ quẽ ferunt ſolutæ) Solutas terras dixit liberas, hoc eſt incultas. Nã Virg. dũ de Agric. loqueretur ait, Exercetq. frequens tellurẽ, atq; imparat aruis. Idẽ: Inculto inuiſſa viteſcunt Gramina, Pôt & ſoluta terras aperto iã Vere illic intelligiẽ. nam p tpibus & pateſcit, & clauditur Virg. Vere tument terræ, & de hieme. Rura gelu tunc &c. [Nunc & in vmbroſis) Quaſi expleto anno, nouo redeunte redeũda ſunt vota, dijs agreſtibus. Pallida mors epitheton mortis, q̃ pallidos facit. [Regumque turres) Pro altioribus domibus poſuit, vt tabernas pro humilioribus. [Vitæ ſumma) Supputatio. p breuiũ annorum numero poſuit. vt Virg. Sed fugit interea, fugit irreparabile tps Fabulæq. & manes dij boni dicebãtur. vnde, & mane tractum putatur, aut certe ſomnus potius. [Manes) Inferi. Qui ſunt fabuloſi. vnde Virg. Perq. domos Ditis vacuas, & inania regna. [Nec regna vini ſortiere talis) Non accipies p ſortẽ regna vini. [Tenerum) Delicatum. [Lycidam) Puerum à te ſtupratũ. [Quo calet) Quem impatienter amat. [Tepebunt) Ardebunt vel amabunt.

SOLVITVR acris hiems grata vice veris, & Fauoni:) Hæc Ode ad P. Sextiũ cõſularem ſcribitur, quaſi deſcribens verni tpis gratiam, cohortatur ad lętiorem indulgentioremq. vitam admonens mortem æqualiter omnibus imminere. [Grata vice veris, & Fauoni) Fauoniũ ventum q̃ Zephyrus græce appellabatur, veris tpe incipere flare. Virg. teſtis eſt, q̃ ſic ait, Vere nouo gelidus canis cum montibus humor. Liquitur, & Zephyro putris ſe gleba reſoluit. [Terræ ſolutæ) Vtrum liberæ, cultui non inſeruientes intelligendũ, vt prata ſignare videatur, an tẽperiæ, & æſtu veris ſolutæ, q̃ paulò ante frigore hiemis ſtrictæ erant. Sic & Virgilianũ illud: Et Zephyro putris ſe gleba reſoluit. [Nunc & in vmbroſis) Fauno decet immolare lucis, ſic & Virg. Veris tps, aptũ ruſticis ad ſacrificandũ dicit, q̃a tũc ſomni dulces, & mol. 6. [Siu poſcat) Attende f. g. agnã maluiſſe dicere, q̃ agnum, ſm illud Virg. Et cæſa. i. ſ. p. Neſcio quo. n. q̃dam elocutiones per fœ. g. gratiores fiũt. [Pallida mors æquo pulſat pede pauper℞ tabernas) Per tabernas vulgares domos ſignat per turres, altiores. [Nec regna vi ſortiere talis) Hor ad magiſteria conuiuiorum pertinet, quæ talo℞ iactib. ſortiri ſolitos & Plaut. ſignificat in Captiuis item in Aſin. POR.

SOLVITVR hiems) Quia varietas plurimũ ad ornatũ poẽmatum facit, inuitat hoc loco P. Sextiũ amicum ad voluptatem, non immemor profeſſionis ſuæ (erat. n. Epicureus) docetq. omnia nãlia ipſum inuitare ad voluptatem, cum ſit verna tẽpeſtas. Præterea fortunã cum ſit beatus. i. vt hic ſentit bene. i. ampl. hñs diuitias, alibi aũt ſeuerius dicet. Neue putes alium ſapiẽtem, bonoq. btm. Et ætatẽ cũ ſit iam in ætatis flore. q̃ cito periturus eſt, vnde monet: vt, Dũ datur voluptate fruatur. Ordo eſt. Hiems. i. tempeſt. hiemalis .i. pluuioſa & frigida, qualis eſt hyberno tpe, acris. ſ. hactenus, ſoluitur. i. diſſoluitur, nũc vice. i. viciſſitudine, grata. i. vtili, & accepta mortalibus, veris .i. verni, tpis quod hiemem premit, & Fauonis p Fauonij .i. Zephyri quo flante putris ſe gleba reſoluit. Machinæ. i. inſtrumenta nautica, trahũt, aut (vt Bonſ. placet) ducunt quaſi volentes. ſ. in mare, carinas. i. naues (à parte totum) ſiccas, quas in littus pp intermiſſam nauigationem ſubductas. [Ac neq; pecus) Sed ouile. [Gaudet iam) .i. amplius ſtabulis, q̃a in Aprili ad paſcua emittuntur cum matribus agni, aut arator gaudet amplius igni vt in Ianuario. Eſt .n. arandum tpe calido. vnde Maro: Nudus ara, ſere nudus, hiems ignaua colonis, Nec prata albicãt. i. fiũt alba, pruinis canis. i. ſubcandidis. [Venus Cytherea) .i. q̃ in cytheris colitur, ducit iam choros puella℞, Luna imminente .i. paulò ante noctem quæ humida, & ita frigida eſt. Et gratiæ .i. Charites decentes, quia nihil decentius Gratijs gratum & decentem facientibus, vnde decẽter ſunt in comitatu Veneris, vt Cupido & Iocus eius filij, nam niſi Ioci, & geſtus ſint ASC.

grati non erit Cupido, nec ſine cupidine Venus, vnde ſatetur cupidine vires ſuas, Æn. j. dicens: Nate meæ vires, mea magna potentia, &c. iunctæ. i. aſſociatæ nymphis. ſ. reliquis. vnde 4. Carm. Gratia cum nymphis geminiſque ſororibus audet Ducere nuda choros, quatiunt. ſ. ſaltando & tripudiando, terrã pede alterno. i. ſecundũm rhythmum & legem ſaltandi, alternatim poſito, dum Vulcanus ardens vrit. i. vrget ſulmine, graues i. laborioſas, officinas. i. ſabricas vbi operantur, Cyclopum . i. miniſtrorũ ſuorum, q. Cyclopes in Sicilia ſunt, vt Manc. docet. Decet nunc impedire. i. ligare, aut vincere, caput. ſ. tuum ò Sexti, nitidum. i. vnguento delibutum, aut myrto viridi. i. florenti, quia odorifera eſt, & in tutela Veneris, aut flore. ſ. viola quę florem, terræ ſolutæ . ſ. iã primũ per zephyros, ferunt . i. producunt, vnde vulgo violas Martias vocant. [Et decet nunc immolare in lucis) . i. ſiluis incedutis. [Fauno) . i. deo illi latinorum, in ſiluis rẽta dare ſolito, ſeu . i. ſiue poſcat. ſ. rẽ diuinam, aut ſacrificium ſibi fieri agna . i. per agnam mactatã, ſiue malit. i magis velit. hædo. i. ſœtu caprino. [Pallida m.) Vt pñti voluptate tantiſper (dum licet) fruatur admonet eum mortis inſtantis, quæ vetat extendere ſpem in res longe poſt futuras. Vbi annotandum, & eos qui voluptatem vitandam, & qui amplexandã prædicant mortis meminiſſe, illos qdem vt non ametur, quæ tã cito tranſitura, & tam longe pœnitudinem paritura eſt, hos vero vt non patiãtur tam breuem conditionem manibus elabi. Sed ad ordinẽ reuertamur. O Sexti beate. i. bene hũs, quæ ad felicitatem pñtis vitæ faciant. Mors pallida ab effectu, qa pallidos facit exangues pulſat æquo. i. æquali pede, quod ſpecioſe dictũ eſt, quaſi omnia contineãt ſub pedibus ſuis, & conculcet quę velit tabernas pauperum. i. tuguria cõfecta ex tabulis, in quibus reculas ſuas venundant, & turres . i. magnificas, & inrritas ædes regum . i. pdiuitum. Et ita ſumma . i. ſummus numerus dierũ, hoc eſt periodus, & terminus q pteriri non põt, vitæ breuis. ſ. oĩbus, qa (vt dicit poëta) Breue, & irreuocabile tps Oĩbus eſt vitæ. Et Iob: Hõ natus de muliere breui viuẽs tpe &c. vetat nos inchoare ſpẽ longam. i. rei diu duraturæ aut diu expectãdæ. Nox. i. caligo mortis, iam. i. propè diem pmet. i. opprimet te, fabulæ manes. i. quæ ſunt de rebus incognitis, & multorũ iudicio vanis, & inanibus, vtpote de inferis. de qbus Iuuen. Eſſe aliquos manes, & ſubterranea regna, &c. Nec pueri credũt &c. q ſnia ꝯgruit poëtę Epicureo, licet non hoĩ catholico, eamq. pbat, & ingenioſe excogitauit Bonſ. annot. 8. Alij legũt: Et fabulæ, & manes, hoc eſt cõputaberis inter manes, hoc eſt inferos de qbus ſabulantur multa poëtæ. Legendum eſſet aũt, maneſq. quia q vult in fine poni, & abſumitur p e ſequẽs, vt ſit Maneſque, ſed legam inanes. [Et domus exilis) . i. obſtructa, & modica reſpectu huius mundi, Plutonia . i. ipſius Plutonis ſup. pmet iã te ſimul ſup. ac . i. immediate poſt q mearis p meaueris, hoc eſt migraueris, nec ſortiere. i. per ſortẽ, & talorũ iactũ acqres, regna vini. i. aut primas partes in bibẽdo, aut potius officium modiperatoris, & regis in conuiuio, de qua re ſic diſſeruit Cęl. lib. 15. c. 6. Inolẽuerat & Græcis mos alius, vt talis ſortirentur, q ꝯuiuio pſideus, leges decũbentibus diceret, quæ vocabã tur Nomi, hic vero teſtimonio Varronis Modiperator latine nũcupatẽ, relnti modũ bibendi pſcriberet. Rex ẽt dr à Mac. arbitror q a Græci βασιλέα appellãt. Hor. Nec re. ni. ſt. Hæc ille talis. i. p talos, vnde p diminutione dicimus taxillos, nec mirabere Lycidã puerũ illum tenerum. Maro tñ dicit. Curæ nõ ipſa in morte relinquunt. Verũ illic triſtes ſunt curæ q hic ſtultis amatoribus dulces, quo puero. i. cuius amore, omnis iuuẽtus . i. tota multitudo iuuenũ, calet. i. ardet nũc, & virgines, cũ ipſe pubeſcet, tepibunt. i. tepidius inflammabuntur qa frigidior eſt mulier, q mas, mox. i. paulò poſt, cũ iam quæ patiutur facere poterit. Specioſe ergo rem minus ſpecioſam, imò ſummopere deteſtanda commemorat. vitio nimirũ illius ſeculi, & religionis minus caſtę. Notabũt aũt grammaticæ ſtudioſi. quorũ ergo hãc operã nauamus. apud idoneos p q raro iuuenẽ de puella dici, aut virginẽ de puero, verũ de fœmella bene iuuenculã legimus, quæ virgo, eo qđ vigeat, & vireat pęe ętatem dr, ẽt ſi caſta non ſit. vnde de Paſiphaë iã trium, aut pluriũ matre dicitur in Buc. Ah virgo infelix, quæ te dementia cœpit.

MAT. Bõſinis. SOLVITVR acris hyems grata vice veris, & Fauoni. Trahuntq. ſiccas machinæ carinas) Et ſi oẽs, quos videre mihi contigit, ſic hñt libris & oẽs, eo pacto legunt interpretes, tñ quia cuncti eiuſdem Odes ſecundi verſus in prima ſede, q q iãbici ſunt, Spondeum habent, quem recipere pñt locis tñ imparibus, primo. ſ. iij. & v. ducunt pro trahunt reponendum cenſeo, vt ſit Ducunt, pro deducunt Cum preſ. rum, quicunque latine ſunt locuti ac propria, deducere & ſubducere naues dixerint, vt Virg. in j.

Vrbem quam ſtatuo, veſtra eſt. ſubducite naues. Et in 4. idem:
Tum vero Teucri incumbunt, & littore celſas
Deducunt toto naues, natat vncta carina.
Iam te premet nox, fabulæq; & Manes.

Sic habent multi lib. permulti vero alij Fabulæq. Manes. Mihi vero prior lectio ob id non probatur quod (vt alias rõnes omittam) verſus non ſtaret, q hẽet in ſede penul. Spondeum pro Trochæo, quorũ temporum ratio eſt diuerſas. Poſterior vero, quod ſabulæ & manes ſubſtãtiua ſub nomina, & eorum vtrunque copulam requirit. Nec latine locutus videretur. Hor. ea prætermiſſa, niſi per appoſitionem. Cuius rei infinita ſunt exempla, ita tamen vt ſequens verſus incipiat à vocali, vt in 1. Virg.

Et quo ſub cœlo tandem, quibus orbis in oris
Iactemur doceas, ignari hominumq; locorumq;
Erramus, vento huc vaſtis, & fluctibus acti.

Itaq; dicendum fuiſſet Horatio, Fabulæq;, Maneſq;, cum (vt dixi) ſequatur verſus à vocali incipiens. [Et do. exe. plu.) Quam lectionem ipſe qdem non improbarem, niſi melior viſa fuiſſet, quã in huius Annotationis fine ſubijciã. Ad hæc ſi fabulæ appoſitiue Manes legamus, abſurda (niſi fallor) videri poteri appoſitio cum fabulæ non ſint Manes, imò potius Manes ſint fabulæ, & appoſitio ipſa ſit declaratio quædam præcedentis non ſubſequentis nominis ad quod refertur, vt virtus bonorum præſidium . i. q bonorum eſt præſidium. Et propterea (vt dicam tandem quod ſentio) Fabulæq. manes legendum affirmo, & ita ſcriptum iurarim reliquiſſe Flaccum, & impreſſorum imperitia, ac negligentia ex duabus literis i, & n, factum eſſe vnam m. Quod quidem ipſum (vt alias rationes omittam) videtur etiam ſenſiſſe Virg. 6. Æn. cum dixit. perq. domos Ditis vacuẽs, & inania regna.

FABVLAM fieri eleganter doctæq. vſurpamus pro eo qđ eſt munijs vitalibus perfungi, & abire (vt Paul. inquit) in communem locum, Perſij ſatyrici poëtæ id auctoritatis comprobat. COEL. RHOD.

Indulge genio, carpamus dulcia, noſtrum eſt,
Quod viuis cinis, & manes, & fabula fies.
Hoc vero ex illo Horatiano apparet profluxiſſe.
Iam te premet nox, fabulæq; manes.

Quin facete luſiſſe putatur quidam nõ omnino malus nec imperitus. Viuentes etiamnum fabulam eſſe. Quæ ſententia, mirum eſt quàm graphice noſtris nos pingat coloribus, quoniam vti fabulæ nec vera inſunt, nec veriſimilia, compari modo vita noſtra, nec veritatis quidquam nec certitudinis habet, niſi illud quo certius nihil. Hominem bullam eſſe, ſed multo magis ſenem, vt M. Varro ait, ex quo rectiſſime videretur Eurip.

Οὐκ ἔστι θνητῶν, ὅστις ἐπίσταται,
Τὴν αὔριον μέλλουσαν εἰ βιώσεται.

Quod noſtris verbis ſonat, Mortalium nemo eſt, qui craſtinum ſibi audeat polliceri. Et quod grauius aliquanto eſt.

Οὐκ ὁ βίος ἀληθῶς ἐστὶ βίος, ἀλλὰ συμφορά.

Hoc eſt, vita non vere vita eſt, ſed calamitas. Sicuti Eurip. idem ſub notauit ſententialiter. Vnde & Palladas ſcite.

Δακρυχέων γενόμην, καὶ δακρύσας ἀποθνῄσκω.
Δάκρυσι δ᾽ ἐν πολλοῖς τὸν βίον εὗρον ὅλον,
Ὦ γένος ἀνθρώπων πολυδάκρυτον, ἀσθενές, οἰκτρόν
Συρόμενον κατὰ γῆς, καὶ ἀναλυόμενον.

Lacrymans ſum natus, ſed & lacrymans morior in lacrymis vniuerſam comperi vitam, ò genus hominum lacrymoſum, debile, miſerabile, tractum in terra, ſolutumq;. Nos tñ opinionem illectĩ vanitate, nobiſq. blandius ementientes, ſpes inanes omnino conſonemus quod ad pręſentem attinet, vitę ſtatum, nec philoſophũ audimus eminentiſſimum Platonem ſubinde inſuſurrantẽ.

Τὰς ἐλπίδας ἐγρηγορότων ἀνθρώπων ἐνύπνια εἶναι.

Quàm ſententiam iure Latium ſi donamus, Spes eſſe vigilantiũ ſomnia.

AD PYRRHAM, QVO FRVATVR IVVENE.

Meretricis aſtutias inſectatur, quæ ſimplici munditia inſidias tegeret, quibus adoleſcentium animos caperet, & illos emungeret ſe vero dijs vota ſoluiſſe quod velut è tempeſtate, non ſine naufragio euaſerit.

Ode V. Tricolos, Tetraſtrophos. Primi quinque duo verſus ſunt Aſclepiadei, Qualis ille, Mæcenas atauis edite regibus. Scanduntur enim ſic.

Quis mũl -- tã grăcĭlĭs -υυ- tē pŭĕr ĭn -υυ- rŏsā u-
Perfũ -- sūs lĭquĭdīs -υυ- ŭrgĕt ŏdō -υυ- rĭbŭs υυ

Tertius autem quiſque eſt Pherecratius Heroicus trimeter Acatalecticus, conſtans è ſpondeo, dactylo, & ſpondeo, ſic.

Grãtō-

Grātō -- Pȳrrhă ſŭb-uu ăntrō --
Quartus vero quiſque eſt Gliconius, qualis ille, Sic te diua potens Cypri. Scanditur enim hoc modo.
Cuī flă -- uăm rĕlĭgās -uu- cŏmăm uu

— uu--vu-v-
---vu--vu-uv
---vu--→
---vu- vv

Vts multa gracilis te puer in roſa
Perfuſus liquidis vrget odoribus
Grato Pyrrha ſub antro?
Cui flauam religas comam?
Simplex munditijs, heu quoties fidē,
Mutatosque deos flebit: & aſpera
Nigris æquora ventis
Emirabitur inſolens:
Qui nunc te fruitur credulus aurea:
Qui ſemper vacuam, ſemper amabilem
Sperat, neſcius auræ
Fallacis. miſeri quibus
Intentata nites. me tabula ſacer
Votiua paries indicat vuida
Suſpendiſſe potenti
Veſtimenta maris deo.

ANTO. VIS multa) V. Ode in Pyrrhā meretricem inuehitur, poſtulas à quo puero ſub antro teneatur, cui ſeſe comat munditijs, & ornatu ſimplex, at animo fallax, Heu quoties ſlebit illi fidé, mutatosq. deos, mirabiturq. æquora ventis aſpera qui quidē ea nūc pulchra, culta, & miſi fruitur credulus, qui ſemper amabilem ſperat, & ſibi indulgētem, neſcius fallacis auræ, hoc eſt fallacis amoris meretricij. Miſeros eſſe illos quibus intentata nitet, & lucet vt eos alliciat. Ait tandem ꝙ ſacer Paries votiua tabula indicat ſe humida veſtimenta maris Deo ſuſpendiſſe, vbi certe metaphorice loquitur oſtendens meretricis amore olim implicitum, & denudatum liberatum eſſe peractis votis. vt naufragi faciunt, qui reduces pictas naufragij tabulas, templis affigunt, & humidā veſtimenta. [Quis multa gracilis) Gracilis te-

Graciles pueri. nuis delicatus, tenellus, teneri enim & graciles adhuc ſunt pueri, & puellæ. Plut. in vita Lycurgi ſcribit, ita Graciles quidem infantes fiunt & venuſti, & aſpectu grati ob leuitatem materiæ. [Vrget) Tenet, amplectitur. [Odoribus) Vnguentis. Cui voluptati cuius & gratiæ. [Simplex munditijs) Animo fallax es cultu tamen, & ornatu ſimplex, benigna, & pura videris. [Heu quoties) Miſerantis interiectio erga amantem puerum. [Mutatos) Iratos, cum ſe deceptum aduertet, & denudatum ab illa. eſt autem metaphora ſumpta a nautis, quibus dij mutari videntur, cum tempeſtas ſuperuenit. vnde ait, Et aſpera æquora mirabitur. [Nigris ventis) Hoc eſt tenebroſis ob tempeſtatem, & nubila. [Æquora aſpera) Hoc eſt ipſam Pyrrham exaſperatam. Inſolens inſuetus a meretricibus decipi. [Te aurea) Culta ornata, formoſa, miti & ſimplici. nam eam auro comparat metallorum optimo. [Vacuam) Ocioſam & ſibi indulgentem. [Auræ fallacis) Perſtat in metaphora. nam vt venti fallaces ſunt nautis, ita meretrices amantibus. Auræ ergo fallacis .i. fallacis amoris meretricij, qui blandiendo attrahit, attractum nudat, vt mare nautas. [Miſeri) Adde ſunt. [Nites) Luces, & ſplendens alliciendi eos gratia. [Ta-

Naufragorum vota. bula votiua) Naufragio reduces vota perſoluentes naufragij pictas tabulas affigunt, & humida veſtimenta, vt diximus. hinc Maro. lib. xij. ait: Forte ſacer Fauno folijs oleaſter amaris. Hic ſteterat nautis olim venerabile lignum: Seruati ex vndis vbi figere dona ſolebant Laurenti diuo, & notas ſuſpendere veſtes.

A S C. QVIS multa) Metrum duobus verſibus Aſclepiadeum. tertius Pherecratius, qui conſtat ſpondeo, dactylo, & ſpondeo, ita Grato Pyrrha ſub antro. Quartus Glyconicus, qui conſtat ſpondeo, & duobus dactylis ita: Cui flauam religas comam. [Quis multa) Percontatur Pyrrham, cū qua olim cōſueuerat, quo amatore nunc fruatur iuuene, & munditias eius vel blāditias laudat, ſed quadam adhuc amantis inuidia, cum ſe dicat veluti cum dolore eius illecebras, quibus capit ignauorum adoleſcentium animos, tanq naufragium euaſiſſe per damna. [Gracilis) Delectans, tenuis, vnde. [Et vmbræ ibant tenues. [Perfuſi liquidis vrget odoribus) Pro fluxu ſeminali .i. coitu & libidine. [Sub antro) Quod loci gratia, & vnguentorū iuuetur, nam in antris proſtare conſueuerunt. vnde & fornices dicti. [Cui flauam rel. co.) Cui comeris? [Simplex munditijs) Simplicem munditijs dicit animo factioſam. [Mutatosq. deos) Sibi iratos, cū permiſerint illum in foueā cadere meretriciā. [Flebit) Vt mutatā felicitatem ſuam dū quæritur, ipſa in nigredine nudet amatorem, hoc aūt iuxta opinionem hoīum dixit, q iratis, ſiue propitijs dijs lucra, ſiue diſpēdia ſua applicāt, vt Luc. O faciles dare ſumma d. e. que. t. Difficiles. [Et aſ. Ni. æ. u.) Bene allegoricos aſpera æquora, & aurā fallacem meretricē vocauit, hoc eſt incōſtantem, nam dum blandiēdo inſipientē trahit captum crudeliter nudat incōſtantiæ maris ſimilis, vnde Virg. Me ne huic c. m. Et id ſ. ſ. Idem de perfidia mulierū, eia age. r. m. u. & m. ſ. Fœmina. [Inſolens) Non conſuetus, & inexpertus amorē meretricum [Aurea) Pulchram, aut certe diuitē, ſiue ſimplicem ſignificat. [Vacuam) Sibi vacantem, ſine dolo alijs contēptis ſuo amori deſeruientem. [Auræ) Mutabilis fœminæ. [Miſeri) Mira varietate, dicendo enim eos miſeros, quibus fulgebat intētata, quaſi beatum ſe profitetur, qui iam ab ea euaſit, ſicut in ſequentibus dicit. [Me tabula) Ac ſi diceret, Adhuc non probata ignoranti nites, & places. [Paries, metaphora à naufragis, qui euadentes pictas cladibus ſuis tabulas præferunt, & cum quibus euaſerunt veſtibus eas ad Neptuni templum ſuſpēdunt, vt Iuuen. Et picta ſe tempeſtate tuetur, & Virg. Seruati ex vndis vbi figere dona ſolebant. hoc per allegoriam oſtendit poſt nuditatem ſuam à meretricis ſe amore liberatum. [Vuida) Madida, madidus aūt extrinſecus, vuidus intrinſecus. [Deo) Neptuno melius. Madidus Vuidus.

P O R. QVIS multa gracilis te puer in roſa Perfuſus liquidis vrget odorib.) Pyrrhā meretricem alloqtur, cuius caliditatem ignorās ait ſe quoq; in amorem eius implicitū ſuſceptis votis tandē euaſiſſe. [Gracilis) Gracilē Pro tenero poſuit. Teneri aūt adhuc graciles ſolēt eſſe puellæ, & adoleſcētes. [Heu. q. fi. Mu. que. d. fl.) Per allegoriam hæc dr̄, quibus ſignat tēpeſtatum modo mobiles eſſe meretricis huius blanditias. [Miſeri quibus Intētata) Miſeros eos ait, quibus ignota, & inexperta ſit huius meretricis fraudulentia, ſe aūt more eorum, qui euaſerunt maris pericula, vota ſoluiſſe, ꝙ amore huius liberatus ſit, Videmus aūt hodie quoq; pingere in tabulis quoſdā caſus quot in mari paſſi ſint, atq; in phanis marinorū deorū ponere. Sunt ēt qui veſtem quoq; ibi ſuſpendūt, dijs eam cōſecrantes. [Me tabula ſacer Votiua paries) Per tabulā votiuam indicat maris potenti Deo veſtimenta ſuſpendiſſe.

A S C. QVIS multa) Graphice admodum, atq, diſerte in ſe depingit poëta minas, & imprecationes miſere amantium. vbi ab amica alio recepto excluſi ſunt. Nam quod ipſi paſſi ſunt, alios itidem paſſuros cauſantur, ſe vero miſeris amoribus ſimulant ſolutos, cum maxime ſint irretiti. Id ergo hoc loco facit poeta, vt Manc. narrat. Eſt autem ordo. O Pyrrha, quis puer gracilis .i. adhuc tener, & imperitus rerū, vrget .i. auide amplectitur te perfuſus odoribus liquidis .i. vnguentis, quorū vſus abuſus .i. abſumptio eſt in multa roſa ſub antro grato, q. d. quicunque is eſt, perditus eſt ac miſer. Cui .i. ad cuius deceptionem religas .i. innectis, comā flauam .i. flaui coloris exiſtens ſimplex munditijs, ſed ſupp. ſubdola mente, quia forma neglecta, & ſimplex cultus interdum plus placet. Heu: condolentis vox: quoties, q. d. frequentiſſime, flebit ille fidem, ſ. mutatam, & deos mutatos .i. quos credet mutatos, qui prius fauere, poſterius aduerſari viſi ſunt, & quoties ipſe inſolēs .i. inſuetus, & inexpertus, emirabitur .i. expreſſe mirabitur, æquora aſpera nigris .i. caliginoſis ventis .i. aduerſa ſibi facta amorum æquora: quæ vt maria dum tranquilla videntur ad perniciem ſpectunt, quia Quiſquis amores. Aut metuet dulceis, aut experietur amaros. Qui .ſ. puer inſolens, credulus .i. fidem ſibi plus æquo habens, fruitur te nunc aurea .i. tanquam aurea .i. pulchra, & bona qui ſperat te. ſup. fore ſemper vacuam .i. ſibi vacantem, & ſemper amabilem .i. comem & benignam, neſcius auræ fallacis .i. fauoris muliebris, quo nihil inſtabilius. Quia varium, & mutabile ſemper Fœmina. Miſeri ſup. ſunt, vel intellige ô, quod nō exprimit, quia non excandeſcit, ſed compatitur, quibus tu nitee .i. videris nitida: intentata .i. non experta, quod non dico æmulus, quia paries ſacer .i. qui eſt in ſacello Veneris: indicat me ſuſpendiſſe. Deo potenti maris .i. Neptuno, in tabula votiua .i. quā periclitans voui, veſtimenta humida, quibus enataui non amplius nauigaturus .i. amaturus.

AD AGRIPPAM.

Negat ſe eſſe eo ingenio, vt Agrippæ res geſtas pro dignitate ſcribere poſſit, ſibi non conuenire tam ſublime argumentum, proinde Varium poëtam, rectius ſcripturum eius præclara facinora, qui ad Homericam ſtrictitatem proxime accedat.

Ode VI. Dicolos, Tetraſtrophos. Primi quique tres verſus ſunt Aſclepiadei, qualis ille Mecœnas atauis edite regibus. Scanduntur enim hoc modo.

Scrībē -- rīs Vărĭ ō -uu- fŏrtĭs ĕt hŏ uu- ſtĭūm uu
Vīctŏr -- Mæŏnĭ ī -uu- cārmĭnĭs ā -uu- lĭtĕ uu
Quām rēm -- cūnquĕ fĕrōx -uu nāuĭbŭs aūt -uu- ĕquīs u-

Quartus autem Gliconius, qualis, Sic te diua potens Cypri. Scanditur ſic.

Mīlēs -- tē dūcĕ gĕſ- uu- ſĕrĭt uu

— -uu- -uu- uu
-- -uu- -uu- uu
— -uu- -uu- u-
-- -uu- uu

SCRIBERIS vario fortis, & hoſtium
Victor, mæonij carminis alite,
Quã rem cũq; ferox nauib. aut eqs
Miles te duce geſſerit.
Nos Agrippa, neque hæc dicere, nec grauem
Peleide ſtomachum, cedere neſcij:
Nec curſus duplicis per mare Vlyſſei,
Nec ſæuam Pelopis domum,
Conamur, tenues grandia: dum pudor,
Imbelliſque lyræ muſa potens vetat
Laudes egregij Cæſaris, & tuas
Culpa deterrere ingeni.
Quis Martem tunica tectum adamantina
Digne ſcripſerit? aut puluere Troico
Nigrum Merionem? aut ope Palladis
Tydiden ſuperis parem?
Nos conuiuia, nos prœlia virginum
Sectis in iuuenes vnguibus acrium
Cantamus, vacui, ſiue quid vrimur;
Non præter ſolitum leues.

ANTO. SCRIBERIS &c.) VI. Ode Agrippam alloquitur laudas eum ab rebus geſtis, cum quo & Varium ñ carminum dignitate. Dicit.n. φ Homerico carmine ab Vario ſcribetur fortis, & hoſtiũ victor. Scribetur & quidquid nauibus, aut equis geſſerit eo duce miles. Ipſe vero tenuis, hoc eſt lyricus, tentabit minime talia dicere. Nec eius ſimilia, quę Achilles egerit, aut Vlyſſis errores. Nec ſæuam Pelopis domum, vtputa Tantali pris impietatem, ſæuitiamque, & odium Atrei, & Thyeſtæ fratrũ Oreſtis, item particulæ furorem. Nam grandia ſunt, & tragico digna boatu quali Varius vtitur. Inquit poſtea. Dum pudor & muſa imbellis, & debilis lyræ potens ingenij culpa vetat Auguſti Cęſ. laudes, & ipſius Agrippæ minuere. Quis digne ſcripſerit Martẽ adamantina tunica tectum, hoc eſt loricatum, atque pugnantẽ. Quis item Merionę magnanimi pugnam, ſiue curule eius certamen ad Troiam? aut qs Diomedem ſuperis parem auxilio Palladis? Cõcludit itaq; conuiuia potius & virginum prœlia ſe cantarum, vel ſi quid amabitur ipſi. [Vario] Alibi in Hor. nunc Varius nunc Varus legitur. Ecloga autem ſexta Maronis Varus ſemper. Fuerunt aũt Varus & Tucca (vt ſcribit Euſeb.) Virgilius, & Horatij contubernales, & poëtæ illoſtres, qui Aeneid. libros poſtea emendarunt, ſub lege ea vt nihil adderent. Eum Horat. hic laudat, ſicut etiam in Buc. Maro, vbi ait: Te noſtre Vare myricæ: Te nemus omne canet &c. Sunt autem qui velint Varum, & Varium eodem tempore poëtas diuerſos fuiſſe. Quintil. prætetea de Vario meminit. [Fortis] Magnanimus & virtute valens. [Alite]. i. auſpicio, & omine optimo, quali Hom. vſus eſt in operibus ſuis. [Mæonij carminis]. i. Homeri. ei, de quo Cic. pro Arch. poëta ſic ait: Homerum Colophonij ciuem ſuum eſſe dicunt Chij ſuum vendicãt, Salaminij repetunt, Smyrnij vero ſuum eſſe confirmant. Hęc ille. Eſt autem Smyrna in Mæonia regione Phrygię vrbs, quæ à multis Homeri patria dicta eſt, vt ſcribit Str. lib. 12. Ariſtot. vero (vt Plut. refert) ſcripſit Mæonem Lydorum regem Homerum ꝑ ſuo natu educauiſſe. Cum itaque Mæonides à poëtis appelletur putemus vel ab Mæonia ob Smyrnam, vel ab Męone rege dictũ. Antipater epigrammatum ſcriptor, in Homerum epigramma tale compoſuit, vti Plut. refert. diceris ab multis Colophonis alũnus Homere: Hic te Smyrnæum credit, at ille Chium. Quin & Ion quidam, quidam Salamina ſuperbam, Theſſaliam multi te genuiſſe ferunt. Sunt & qui memorent alijs te ſedibus ortũ, Sic varijs natus crederis eſſe locis. Dicere ſi liceat mihi Phœbi oracula, cœlum Certa tibi patria eſt, Calliopea parens. Homerum præterea Pindarus, tum Chium, tum Smyrneum fuiſſe ait. Simonides Chium, Ariſtarchus Colophonium, Ephorum Cumeum, quidam etiam Salaminium quidam Argiuum fuiſſe dixerũt. Dionyſius Thrax Athenienſem putauit, filius vero à quibuſdam Męonis, ab aliquibus Neletis fluminis exiſtimatus poëmata duo, Iliada & Odyſſeam, ambo non ab ipſo poëta, ſed ab Ariſtarcho grãmatico in numerum verſuum diuiſa, atq; diſtincta Ilias quidem geſta Græcorum, & Barbarorum propter Helenæ raptum ſed ꝑcipue Achillis præclara in eo bello facinora continet. Odyſſea vero Vlyſſis ex Troiano bello in patriam reditum, quotq. ille labores errando pertulerit, atq; vt reuerſus vltus fuerit inimicos, oſtendit. Hæc eſt Plutarcho. [Quam rem cunque] Acronis, & quorundam ordo hic minime conuenit, ita quòd ſit ordinanda verborũ ſeries, Scribetur item ab Vario res illa, quamcunq; rem ferox miles te duce geſſerit nauibus, aut equis, potes etiam conſtruere ſine ſcribetur vt ſit talis loquendi modus. [Agrippa] M. Agrippa hic intelligitur Cæſ. Auguſti gener. nam eius natam Iuliam habuit. A quibus Cæſar ipſe ſortitus nepòtes treis, Caium & Lucium, & Agrippam. Neptes duas, Iuliam, & Agrippinam M. Agrippæ Auguſtus offenſis interuenientibus deſiderauit non nunquam patientiam, & Mecœnatis taciturnitatem. Auct. in his Suet. Appianus vero lib. v. ſcribit quòd M. Agrippa e Celtis, qui Aquitani dñr victoriam per illuſtre habuerit, ſcribit item in Sicilia Sext. Pompeium Cn. Pompeij filium iuniorem nauali prœlio ab eodem Agrippa deuictum, ille. n. maria omnia de prædationibus infeſtabat. ita, φ Romani maxima fame angebantur. Hæc ex App. Suet. autem addit, φ Auguſtus Agrippam ipſum poſt naualem victoriam in Sicilia cæruleo vexillo donauit. Virg. etiam lib. 8. de eodem, inquit: Parte alia ventis, & dijs Agrippa ſecundis. Arduus agmen agens, cui belli inſigne ſuperbum: Tempora nauali fulgent roſtrata corona. Vnde autem dicatur Agrippa, noſtrum carmen de floribus te docebit. [Hæc dicere] Tua videlicet geſta. [Pelidæ ſtomachum] Indignationem, & iram Achillis Pelei filij, Patroclus. n. Neſtori lib. xj Iliad. ait. Probe. n. ipſe cognouiſti, qualis ille ſit, qua moroſitate, quàm ſubito incurrat inculpatione, etiam culpa vacantium. Horat. item in Arte ait, Scriptor honoratum ſi forte, reponis Achillem: Impiger, iracundus, inexorabilis, acer, Iura neget ſibi nata, nihil non arroget armis. [Cedere neſcij]. i. inuicti ferocis, inexorabilis acris. [Curſus duplicis] Itus & reditus. [Sæuam Pelopis domum] Tantalus Iouis & Plotes, ſeu Plotidi, nymphæ filius fuit, vt ſcr. Lact. lib. 2. The. fuitq. Phrygiæ rex auct. Euſeb. qui (vt habetur lib. 6. Met.) cum Deos hoſpitio ſuſcepiſſet, filium ſuum Pelopem eis comedendũ appoſuit, mentitus alias eſſe carnes, à quibus epulis Dij omnes, excepta Cerere abſtinuerunt. Ceres. n. illius humerum edit, ob quod facinus Iupiter illum in inferna detruſit. Collectis autem pueris membris, illum in formam priſtinam reduxere, ſed cũ deeſſet humerus ab Cerere ſola ꝯſumptus, ex ebore Dij fecerunt. Pelops deinde regnauit in Peloponneſo, qui à ſe dixit, genuitq. Atreum, & Thyeſtem Peloponneſi prios, poſtea Mycenarum reges, in Mycenas. n. regnum tranſlatum eſt, vt ſcr. Euſ. Ij vero (vt ſcr. Lact. lib 4. The.) alternis vicibus regnabant. Verũ Thieſtes cũ ſciret regnum penes eum fataliter manſurum, qui Arietẽ velleris aurei hr̃et, quem tum Atreus regiam ingreſſus plurimũ cuſtodiebat, corrumpens Europam fratris vxorem, imperioni ad ſe transferre poſſe iudicauit, hinc ab Atreo eſt regno pulſus. deinde ficta gratia reconciliationis, Atreus fratrem reuocauit, cui filios ſuos appoſuit epulandos. Ex oraculo poſtea Thyeſtes cum

Homeri patria.

M. Agrippa

Celtæ Aquitani.

Achillis mors.

Varus.

Tucca.

filia ſua Pelopeia concubuit. Vnde natus eſt Ægyſtus, qui Atreū occidit, & Agamemnonem eius filium Oreſtes poſtea Agamemnonis natus, matrem Clytemneſtram in patris vltionem occidit. Propter hæc igitur tot, & tanta ſcelera. Horat. Sæuam Pelopis domum ait. De quibus quidem Seneca poſtea Tragœdias fecit. [Tenues) Humiles, & ingenio imbecilles arrogantiam vitat. [Grandiā) .ſ. ſunt prædicta omnia, & tragico digna boatu, quali Varius vtitur. [Imbellis lyræ) Nequeuntis, ac neſcientis bellica, & alta deſcribere. [Cæſaris, & tuas) Auguſtus .n. & Agrippa contra Sex. Pompeium in Sicilia (vt diximus) Pugnarunt, Agrippæ tādem vltima belli prouincia tradita. [Deterrere) Minuere, quæ enim deteruntur, cōminuuntur. [Ingeni) Pro ingenij per apocopen. [Tunica adamantina) Infrangili loricatum intelligit Martem & pugnantem, quem apte tunc deſcribere difficilius eſt. [Digne ſcribit) .ſ. imbelli lyra. [Merionem) Sic legendum eſt, non Memnonem vt quidam legunt. Verſus .n. non ſtaret, nec bene diceretur. Mēnonem nigrum Troico puluere, cum per ſe niger eſſet. Antiqui etiam textus Merionem hñt. Fuit autem Meriones, ſeu Myriones, Idomenei comes, & patruelis, quod poſt Hom. oſtendit lib. 14. vbi contra Deiphobum pugnet, & lib. 23. in ludis Patrōclo exhibitis, att. o. in certamen agit, curruſq. rotaſque volucres Myriones, terræ deſcendunt protinus omnes. Et poſtea, Erigitur pedibus ſublatus ad æthera puluis. Item, Atque in pulureo volitantes æquore currus. Propter hæc igitur ait. In puluere Troico nigrum Merionem per quam ſanè intelligit curule certamen ab Hom. deſcriptum. Diod. præterea lib. v. ſcribit Minois fuiſſe filios Deucalionem & Molum. ex Deucalione Idomeneum, ex Molo Myrionem genitos, cum nauibus xc. ad Ilium cum Agamemnone profectos, euerſoque poſtea in patria diem ſuum obijſſe, honorificeq. ſepultos Diuorum honore fuiſſe aſſecutos. horum ſepulchra in Gnoſo hac oſtendebantur inſcriptione, Gnoſi Idomenei ſepulchrum aſpice, in quo ego Myrion Moli filius propinquus iaceo hos, & nobiles heroas Cretenſes colebant ſacris, in bellorum diſcriminue eorum præſidium inuocantes. [Tydidem) De Diomede Tydei filio lib. v. Il. ſic habetur. Hic iam Tydidæ Diomedi Pallas ahena Fulgonē, vireſq. dedit, quo maior in omnes Surgeret Argolicos aſpectu illuſtrat honoro. [Superi parem) Hoc ait, quoniam Il. lib. v. dum cum Ænea pugnaret Diomedes. Venerem filio auxiliantem percuſſit in dextra. hinc ait in ipſa Marti conquerens: Saucia conficior: Tydides impulit in nos. Mortalis ferrum qui cum Ioue fortius ipſo conſereret dextras Eodem libro percuſſit ēt Martem extrema vieti parte, qua .ſ. lamina ferrea pendet. [Sectis) .i. effractis vel acutis, & præparatis contra iuuenes. [Vacui) .ſ. amore, & ſecuri, vel ab negocijs liberi. [Siue quid vrimur) .i. ſiue aliquid amamus. amantes enim vruntur. hinc Sappho ait: Vror vt indomitis, &c. Virgil. item lib. 4. de Didone: Et cæco carpitur igni. Item. Eſt mollis flamma medullas. Sæpe aūt poetæ paſſiuo verbo figurate iungūt accuſatiuum, quod etiam Priſc. admonuit. hinc Statius ait in Syl. lib. v. Carpitur eximum fato Priſcilla decorem. Et Sil. lib. j. Horrida labenti perfunditur arma cruore. Lucan. lib. 9. Pluribus ille notis variatam pinguitur aluum. Ouid. in Ibin: Belides aſſidua colla premuntur aqua. [Non præter ſolitum) .i. ex conſuetudine. Leues inſtabiles, inconſtantes, vani, vt amatoribus euenit. Cōcludit autem vel amans, vel liber de amoribus potiuſquam de bellis ſe velle ſcribere, cum ſua muſa imbellis lyræ ſit potens.

ARC. SCRIBERIS Vario fortis, & hoſtiū) Metrum tribus verſibus Aſclepiadeū, quartus Glyconicus. [Scriberis) Dicit Agrippę, Nauales ſeu terreſtres victoriæ tuæ ſcribentur à Vario, perfecto oratóre. Ceterum ingenium ſuum impar metrorum ludo deditum laudes bellicas canere. [Mæonii) Homerici, qui de Mæonia fuit. i. in tali carmine ſcriberis a Vario, qualis vſus eſt Hom. [Alite) aūſpicio, ſiue bono omine. [Ferox) Fortis. Nos Agrippa vocatiuus caſus. Ordo talis eſt. Quamcunque rem ferox miles geſſerit te duce nauibus, aut equis, nos tenues, nec conamur dicere hæc, nec conamur dicere grauem ſtomachum Pelidæ. [Cedere neſcij) .i. inuicti, ferocis: vt, Rumpantur neſcia vinci Pectora. Nec conamur dicere duplices curſus Vlyſſei per mare, nec conamur dicere ſæuam domum Pelopis, dum pudor. & muſa potens lyræ vetat deterrere laudes egregij Cæſaris. & tuas, culpa ingenij. [Pelidæ ſtomachum) Synecdochicos à parte totum. [Nec curſus duplicis) Duplicis aut ꝑ errores dictum, aut quia fertur doloſus, aut certe duplicis ꝑ annos xx. Nam dum alij duces capta Troia poſt x. annos reuerſi ſunt, Vlyſſes ſolus poſt xx. annos reuerſus ad patriam dr̄. [Nec ſæuam Pelopia) Atreum, in Thyeſtē, à quibus dijs humanæ epulæ carnis appoſitæ ſunt, vnde & Tragœdiam Varius ſcripſit, quem & Virg. laudat. Nam neque adhuc Varro videor ne dicere Cina Digna. [Conamur, tenues) Tenuat vires ſuas, ac ſi diceret, Nos tenues non audemus grandia. [Imbellis) Quod neſciat res bellicas, & altas deſcribere vel triſtes. [Adamantina tunica) Lorica, alluſit propter duritiem, nam bellum in quibuſdam inſuperabile eſt. [Nigrum) Inſtantia certaminis virum fortem pugnando ſqualleotem hic fortiter pugnauit in bello Troiano. [Tydidem) Diomedem. [Nos conuiuia) .i. tantum ex voluptatibus ſcribimus, ordo eſt. Nos vacui cantamus conuiuia. [Prœlia virginum) Iuuenilibus reſiſtentium. [Sectis in iuuenes) In os iuuenum ad repugnandum acutis vnguibus, & præparatis. [Vacui) amore, vacui .i. non amantes, & ſecuri. [Siue quid vrimur) .i. amamus, qui enim amat vritur. Virg. Vritur infelix Dido, traxitque per oſſa furorem, ſeu ſorte amantes, & oſtendit ſe omni tempore, ſeu amantem, id ſtudij habere. Ordo eſt: Seu non præter ſolitum leues quod vrimur, non enim præter ſolitum leuis eſt dum omni tempore ſit inconſtans. [Leues) Nihil conſtantiæ habentes quæ eſt conſuetudo amatoribus.

SCRIBERIS Vario fortis, & hoſtium Victor Mæonum carminis) Agrippam alloquitur, cuius rebus geſtis negat lyrico POR carmine ſatisfacere poſſe, ideoq. à Vario ea ſcribi debere. Fuit autem L. Varius & ipſe carminis Tragœdiarum, & Elegorum auctor, Virgilij contubernalis. [Mæonij carminis alite) Vt ſi diceret, Homericis auſpicis, ac per hoc Homerica ſublimitate, notū autem inter opiniones quæ de natalibus Homeri feruntur. & hanc eſſe quaſi Mæonis filius fuerit. [Quam rem cunque ferox nauibus, aut equis Miles te duce geſſerit) Figurata elocutio. Nā cum dixiſſet, Scriberis intulit quam rem cunque miles geſſerit te duce. Simplex aūt elocutio erat, ſcribētur res quaſcunque miles geſſerit te duce. [Nec curſus duplicis ꝑ mare Vlyſſei) Amphibolum. Nā & duplicis Vlyſſei poteſt, quod ſignificat callidi. Poteſt & duplicis curſus per accuſatiuum pluralem accipi .i. itus ac reditus. [Nec ſæuam Pelopis domum) Notæ hiſtoriæ ſunt de Tantali genere, ex quo Pelops ortus, deinde Atreus & Thyeſtes, deinde Oreſtes, de quorum ſceleribus Tragœdias cōpoſitas ſcimus, quarum ſtilus non niſi ſublimitate fertur, cui ſe negat hic poëta ſufficere. [Culpa deterrere ingeni) Belle culpa ingenij. humanū vitium autem non aliud quam humilitatem vult intelligi. Deterere autem minuere ſignat, & ex conſequenti, quia quæ deteruntur, comminuuntur. [Quis Martem tunica tectum adamantina) .i. quæ perrumpi non poſſet. Adamas enim lapis duriſſimus, figurate autem negat ſe poſſe res bellicas ſcribere, verum Varium potius qui ſit Homerico ſpiritu. [Nos prœlia virginum Sectis in guibus cantamus vacui) Verum cum vacui ſumus, an ideo hæc cā tamus, quia vacui ſumus .i. à negocijs liberi? quod magis videtur ſenſile, cum ſubijciat: Non præter ſolitum leues .i. ex conſuetudine leues.

SCRIBERIS Vario, &c.) Hac ode laudat M. Agrippam à ASC. rebus fortiter geſtis, & Varium poetam, atque Humerum ab altiſona muſa, ſe autem modeſte extenuat contines imbelli lyra nō poſſe grādia, & horrentia Martis arma cōſequi, quod dum ſe poſſe negat, miro artificio aſſequitur. Scriberis eſt hic futuri indicatiui modi, qa ſecundam producit. Varij ēt meminit in Sermonibus vbi dicit, Plautius & Varius Sinueſſæ, Virgiliuſq. occurrunt. Et Satyra X. Forte equor ac vt nemo Varius ducit &c. vnde credā alium quam Variū fuiſſe. Ordo eſt, O Marce Agrippa tu ſcriberis .ſ. aliqn̄, licet ego non ſcripſero, Vario .i. à Vario poëta altiſono, fortis & victor hoſtium. Scriberis dico alite .i. auſpicio, & dexteritate, qa quæ auſpicato fiunt, dextre .i. proſpere fiunt, carminis Mæonij .i. Homerici .i. quo carmē Humericum ſcriptū eſt, quācunque rē miles feros geſſerit .i. te duce .i. ſub tuo ductu, nauibus, aut equis. Eſt enim, inquit Bonf. vſitatiſſimus hic loquendi modus, Quidquid egerit exercitus te duce vel honorem, vel infamiam aſſequeris .i. adſcribitur tibi quæcunque exercitus egerit te duce. Et addit, Quale eſt Horatianū quoq; illud Epiſt. 2. Quidquid delirant reges, plectuntur Achiui, &c. Quod mihi quidem nihil ad rem, imò contra facere vr̄. Nam ſi luit peccata regum exercitus, vt Dauidis populus Iſrael, nō regi facta populi adſcribuntur, ſed populo peccata regum imputātur. [Nos aūt ò Agrippa tenues, nec conamur dicere grandia) .ſ. hoc quod dictum eſt, videlicet quamcunque rem miles te duce geſſerit, nec ſtomachū Pelidæ .i. filij. Pelei .ſ. Achillis, grauem .i. implacabilem, vt patet Iliad. j. vbi patria Briſeide placari non potuit, vnde addit, neſcij cedere .i. qui nemini, ne Agamēnoni, quidem cedere ſciuit .i. non conamur dicere Iliada Homeri, nec duplices curſus Vlyſſei .i. ipſius Vlyſſis, hoc eſt Odyſſeam, ſed quia græce Odyſſeus huius Odyſſei aut Odyſſeos dr̄ ad imitationem dixit Vlyſſei, pro Odyſſei, duplices aūt, quia in Odyſſea Hom. eius profectionem, & red

ditum deſcribit. Nec domum Pelopis ſæuam, quod dicit propter Atreum ſæuum in ſo, & Thyeſtem fratres, qui Tragicis materiam in gentem dederunt. Non, inquit, conamur, ſcilicet dummodo, aut donec pudor.ſ.ingenuus, & naturalis, & muſa potens lyræ imbellis, ideſt vena lyrici carminis nobis potius, quàm heroici conceſſat vetat deterrere.i.diminuere, & minus bonas facere, culpa.i.vitio, ingeni pro ingenij laudes Cæſaris .ſ. Auguſti egregij, quia dicet in epiſtola, Nil oriturum alias, nil ortum tale fatentes, & tuas.ſ.laudes. Vbi annotabis coniunctiones copulare diuerſus caſus, dummodo dictio regens eos exigat, vt hic, quia non liceret dicere tui. Creduntur autem imperiti artifices dedecus afferre rei quam tractant, vnde Alexander magnus dicitur publico edicto cauiſſe, ne quis ſe præter Apellem pingeret. Deterrere autem aptū eſt vocabulum, eſt enim rem bonam minus bonam efficere. Vnde deterius dicitur quid à bono quaſi minus bonum, vt res detrita. Et peius à malo .i. magis malum, quàm prius fuerat. (Quis Martem, &c.) Tangit ea quæ præclare & magnifice dicta ſibi imitabilia negat, & tamen (vt dixi) negando vtcunque imitatur, atque aſſequitur è proximo. Ordo ergo eſt. Quis ſcr.pſerit.i.ſcribere potuerit digne, vt Hom.fecit, Martem, ſcilicet Deum belli, tectum.i.pro tectum & armatum, tunica.i.lorica, adamantina.i.ex adamante facta, Vis vt nulla virum, non ipſi excidere ferro Cælicolæ valeant vt 6.Æneid.dicitur rumpitur enim adamas non vi, ſed hircino ſanguine. Lorica autem prius ex loris fiebat, ſed Galli ex annulis ferreis effinxere. Martis autem tunicam pulchre adamantinam, id eſt infrangibilem fingit. Aut quid ſcripſerit Merionem Idomenei comitem, nigrum .i. offuſcatum, puluere troico, quo in bello ante Troiam conſperſus eſt aut Tydiden ſ. Diomedem Tydei filium. Vnde Tytiden pro Tydiden dixit, parem ſuperis, quia cum Marte & Ænea pugnauit, & Venerem vulnerauit. vnde Æneid.x. Credo equidem mea vulnera reſtant, ope .i. auxilio, Palladis Deæ ſapientiæ & belli, quia bellum non rectè ſine ſapientia geritur. Nam (vt dicit Saluſt.) priuſquam incipias conſulto, & vbi conſulueris, mature facto opus eſt. Nos.ſ.lyrici, quibus eſt muſa imbellis.i.non canens bella virilia, cantamus, vacui .ſ. curis & ſollicitudinibus conuiuia, & nos cantamus prœlia virginum enim puellarum adhuc forma, & ætate vigentium, acrium.i.aſperarum, in iuuenes, ſcilicet amatores, dum ab eis deſeruntur, aut percutiuntur, & hoc vnguibus ſectis, ob vehementem imperium dum vnguibus omnia diſrumpere tentat, ſiue cantamus ſi quid.i.in aliquo vrimur.ſ.ardore animorum, exiſtentes leues enim inconſtantes non præter ſolitum, quia nihil inconſtantius amante. vnde in Eun. In amore hæc omnia inſunt vitia, &c.

In ſuperiorem. ſidio

MAT. Bonnis. SCRIBERIS Vario fortis & hoſtium Victor, Mœoni carminis alite, Quam rem cunque ferox nauibus, aut equis Miles te duce geſſerit). In his verſibus etſi non minus ſuperfluum videri poteſt aliquid me dicere tanquam in re, quæ videri poteſt clariſſima & aperiſſima, quàm temerarium, vbi clariſſimi, interpretes ſuam quiſque ſententiam dixerunt, tamen, quia nullius extitit hactenus, qui ea mihi in re ſatisfecerit, & vero ſimile duco fieri poſſe, vt permulti alij meæ ſint opinionis, videri poterit (ni fallor) non ab re, ſi ad ordinationem quoque eorum carminum & hoc in loco deſcenderimus, & noſtram cum aliorum ſententijs contulerimus. Periodi huius igitur, quæ ſolis quatuor his verſibus clauditur, quos ſupra ſcripſi, nec, quantum ad ordinem pertinet, commune habet aliquid cum ſequentibus (vt quidam, quorum videri poſſunt ſcripta, voluerunt) ordo talis erit, O Agrippa ſcriberis. Vario fortis, & victor hoſtium alite Mœonij carminis, quamcunque rem ferox miles nauibus aut equis geſſerit te duce.i.erit hoc Varij poetæ onus, & prouincia, vt laudet alite Mœonij carminis, & appellet fortem, & hoſtium victorem quácunque rem exercitus geſſerit te duce nauibus, aut equis. Qui quidem ordo, quo explicatior, & apertior videri poteſt, eo miror magis clariſſimos tot interpretes tantum putaſſe illic eſt difficultatis & laboris, & rem ipſam obſcuriorem potius & implicitam, quàm apertiorem interpretatione ſua reddidiſſe. Eſt enim vſitatiſſimus hic loquendi modus, Quidquid egerit exercitus te duce, tu vel honorem, vel infamiam aſſequeris .i. adſcribentur tibi quæcunque exercitus egerit te duce. Quale eſt Horatianum quoque illud epiſt.2.

> *Quidquid delirant reges, plectuntur Achiui.*

Et illud eiuſdem Sermone ſexto primi libri.

> *Non quia Mæcenas, Lydorum quidquid Hetruſcos*
> *Incoluit fines, nemo generoſior eſt te.*

Et alia eiuſmodi multa, quæ in auctoribus optimis deprehendet, ſi quis in illorum lectione fuerit Paulo attentior.

AD NVMATIVM PLANCVM.

Conſularem, quod Tyburtina regione precipue delectetur.

Ode VII. Dicolos, diſtrophos. Primus quiſque verſus eſt Heroicus Hexameter Catalecticus in duas ſyllabas, conſtans è ſex pedibus Dactylo, & Spondeo indifferenter in omnibus locis, quanquam in quinto aliquando ſpondeus ponitur, & in ſexto dactylus, vbi etiam ſæpe pro ſpondeo trocheus admittitur. Sed de verſu Heroico multa diximus in inſtitutionibus noſtris grammaticis. Scanditur autem ſic.

Laudā – būnt ălĭ -υυ ī clā – rām Rhŏdŏn -υυ aūt Mĭtў -υυ lēnēn --

Secundus autem quiſque eſt Dactylicus Alcmanius tetrameter catalecticus, habens quatuor vltimos pedes Heroici verſus, ſic.

Aūt ĕphĕ -υυ sūm bĭmă -υυ rĭs uĕ Cŏ -υυ rīnthī --

-- -υυ -- -υυ -υυ --
-υυ -υυ -υυ --

LAVDABVNT alij claram Rhodon, aut
Mitylenen,
Aut Epheſum, bimariſue Corinthi
Mœnia, vel Baccho Thebas, vel Apolline Delphos
Inſigneis, aut Theſſala Tempe.
Sunt quibus vnum opus eſt, intactæ Palladis vrbem
Carmine perpetuo celebrare: &
Vndique decerptam fronti præponere oliuam.
Plurimus in Iunonis honorem
Aptum dicet equis Argos, diteſque Mycenas.
Me nec tam patiens Lacedæmon.
Nec tam Lariſſæ percuſſit campus opimæ,
Quam domus Albuneæ reſonantis,
Et præceps Anio, & Tiburni lucus, & vda
Mobilibus pomaria riuis.
Albus vt obſcuro deterget nubila cœlo
Sæpe notus: neque parturit imbreis
Perpetuos: ſic tu ſapiens finire memento
Triſtitiam, vitæque labores
Molli Plance mero: ſeu te fulgentia ſignis
Caſtra tenent: ſeu denſa tenebit
Tiburis vmbra tui: Teucer Salamina, patremque
Cum fugeret: tamen vda lyæo
Tempora populea fertur vinxiſſe corona,
Sic triſteis affatur amicos.
Quò nos cunque feret melior fortuna parente
Ibimus, ò ſocij, comiteſque.
Nil deſperandum Teucro duce, & auſpice Teucro.
Certus enim promiſit Apollo,
Ambiguam tellure noua Salamina futuram.
O fortes, peioraque paſſi
Mecum ſæpe viri, nunc vino pellite curas:
Cras ingens iterabimus æquor.

LAVDABVNT &c.) Ode vij. Plancum virum cōſolarem alloquitur laudans, præponensq. Tyburis amœnitatem cunctis locis amœnis, atq. poſt ea q vt Notus ſæpe nubila pellit, neque imbres parturit ſemper, ſic ſapiens ipſe finire debet triſtitiam, vitæque labores conuiuijs, & molli mero, ſiue in caſtris erit, ſiue in denſa ſui Tyburis vmbra Teucri ANTO.
inde

Inde exemplom affert qui licet patriam, pacemq. fugeret, genio
tamen vacabat, triſtis amicos hortans, vt vino pellerent curas.
Rhodos. [Clarã Rhodon) Eſt Rhodos in Lycia inſula, vt Medea ſcr. Sol.
addit ꝙ nunquam ſcelum ita nobilũ, eſt vt in Solos Rhodoa nõ
ſit. Str. lib. 14. docet ꝙ Rhodorum vrbs portubus, & vijs, & mœni
bus ceteraq. ſabrica tantum alias excellit vt nollum ei æqualem
Mitylene nedum præſtantiorem proferre valeamus. [Mitylenem) Eſt Mi
Alcæus. tylene in Lesbo inſula oppidum, vt docet Mela. Inde vero (vt
Sappho. aiunt) oriundi fuere Alcæus, & Sappho lyrici vates, ac Pittacus
Pittacus. vnus ex ſeptem ſapientibus. [Epheſum) Erat Epheſus in Aſia Io-
Epheſus. num regia clariſſima quidem, vt Str. lib. 14 ſcr. Erat ibi Dianæ
Corin- templum pulcherrimum. de quo Plin. lib. 31. cap. v. Iuſtinus lib.
thus. 2. ſcr. Amazones in Aſia Epheſum condidiſſe. [Bimaris Corin-
thi) Ephyre antea poſtea Corinthus appellata eſt. Colonia colli
applicata medio interuallo quod Iſthmi appellauimus, inquit
Plin. lib. 4. de Peloponneſo loquens. De Corintho etiam Str.
plurima lib. 8. meminit, atque inter alia quòd ciuitas ipſa Corin-
thiorum ampliſſima vſque fuit, & opulentiſſima, ſeu viros innu-
merabilis ad ciuile regimen peritiſſimos, ſiue eximias opificum
artes animo vertis. Erantque in ea plurima opera ære laborata.
Bimaris autem Corinthi ait, quoniam Iſthmos Peloponneſi
promontoriũ, vbi ſita eſt, ab altero latere Ionium, ab altero Ae-
Iſthmos. geum mare habet, de quo etiam Solin. cap. 7. Iſthmos autem di-
Bacchus. citur terra anguſta inter duo maria. [Baccho Thebeas) Thebæ
Thebæ. vrbs Bœotiæ, nec cedentes Athenis claritate, duorum numinum
Hercules Liberi atque Herculi (vt volunt) patria. Auctor Plin. lib. 4. Diod.
vero lib. 3. ſic ait: Qui Deum hunc tradunt Thebis Bœotiæ ex
Semele & Ioue fuiſſe genitum, aberrare vſr. Orpheum enim
eum ad Ægyptios tranſiſſet, percepiſſetque ab eis ſacra, & my-
ſteria Dionyſia, eſſet autem amicus Thebanis, à quibus plurimo
in honore habebatur, retuliſſe ad eos traduntur huius Dei originẽ.
Delphi. [Delphos) Erant Delphi in Parnaſſo monte Phocidis clariſſima
vrbs & celebris propter Apollinis Pythij templum, & oraculum
vetuſtate inſigne. de quo legito Str. lib. 9. Iuſt. vero 44. ſic ait:
Apollinis Templum autem Apollinis Delphici. poſitum eſt in monte Par
Delphici naſſo in rupe vndique pendenti, ibi, & ciuitatem hominum fre-
templum quentia fecit, qui admiratione maieſtatis vndique concurrentes
in eo ſaxo conſedere, atque ita templum, & ciuitatem non muri,
ſed præcipitia, nec manuſacta, ſed naturalia præſidia defendunt
prorſus, vt incertum ſit verum munimentum loci, an Dei maie-
ſtas plus hic admirationis habeat. Media ſaxi rupes in formam
theatri. quamobrem & hominum clamor, & ſi quando accidit,
turbarum ſonus perſonantibus, & reſonantibus inter ſe rupibus
Tempe. multiplex auditur. [Theſſala tempe.) Loca amœna à cœli tempe
ramento dicta ſunt tempe, vti Lact. lib. 3. inquit. Sunt autem pro-
prie loca in Theſſalia quique millium paſſuum longitudine, &
fermè ſex latitudine vltra vſum hominis attollentibus ſe dextra,
læuaque leniter connexis iugis, intus ſua luce viridante allabitur
Peneus, qui inter Oſſam, & Olympum nemoroſa conuale de-
fluit, vt Plin. lib. 4. edocuit. Intactæ Palladis vrbem. Iuſt. lib. 2.
Amphi- ſcr. quod Amphiction qui poſt Græcum regem Athenarum re-
ctyon ver gnauit: primus Mineruæ vrbem ſacra ait, & nomen ciuitati A-
Athenæ. thenas dedit. Vtq. alij dicunt, Minerua ipſa ab græcis Athena di
citur. Referunt etiam poëtæ litem fuiſſe inter Neptunum & Mi
neruam de impoſitione nominis Athenarum, quod quidem la-
tius lib. 3. Georg. iam diximus. Carmine perpetuo, iugi & conti-
nuo nunquam intermiſſo. Celebrare, Cic. pro L. Flacco ait. At
ſunt Athenienſes, vnde humanitas, doctrina, religio, fruges, iura,
leges ortæ, atque in omnes terras diſtributę putantur. Iuſt. etiam
lib. 2. ſic ait: Primi Athenienſes lanificij, & olei, & vini vſum do-
cuere, arare quoque & ſerere frumenta glande veſcentibus mon
ſtrauere, literæ certe, ac facundia, & hic ciuilis diſciplinę ordo ve
luti templum Athenas habet. Vndique decerptam, ex quocunque
loco, non ſolum inde, vbi Athenienſes legebant, cum victores o-
lea coronabantur. Plin. enim lib. 15. ſcribit, ꝙ Athenæ victores
Athena- olea coronabant. Poëtæ vero (vt dicit Hor.) ſcribentes de Athe
rum lau- narum laudibus olea ſe coronabant decerpta vndique, vt puta ſi
des. Romæ compoſuiſſent, opus Romæ oleam decerpebant. Videtur
etiam ſic poſſe intelligi, & forte melius, vt dicat illos præponere
oliuam vndique deceptam fronti .i. ad frontem victorum in lu-
dis Athenienſibus, per quod quidem oſtendit poëtas ipſos oliuã
Olea vi- .i. Athenienſes ludos præponere omnibus alijs. Nam Athenæ
ctorum victores olea coronabant, vt Plin. ſcr. [Vndique) Ex quocunque
Athenis Athenienſi certamine decerptam ad frontem victorum. [Pluri-
mus) Adde ſcriptor. [Dicit) Deſcribit. [Aptum equis Argos)
Argos. Plin. lib. 4. de Achaia loquens ait. [Inter amnes Inachum, &
Hippiũ. Eraſinum eſſe Argos Hippium cognominatum. Str. lib. 8. etiam
de Achaia loquens ſcribit, ꝙ Argos, & Mycenæ vrbs ambæ prin *Mycenæ.*
cipatu eminentes, minus ſtadij quinquaginta inter ſe finitimæ *Iunonis*
erant. Et dicatum Iunonia templum iuxta Mycena ambabus *templum*
fuiſſe commune, in quo Polycleti ſimulacra artis laude omnium
præſtantiſſima, ſumptu, & magnitudine Phidiæ ſane imaginibus
cedentia. Argos quidem a primordio magis ac magis excit po-
tentia primarium, ſubinde Mycenæ ampliora ſuſceperunt incre
menta, poſteriori tempore eas Argiui ſolo æquatas deleuerunt
adeo, vt ætate Strab. Mycenæi oppidi ne veſtigium quidem repe-
riretur. Hom. vocat Argos interdum priſcum, alias Iabum, Eque- *Argi pl*
ſtre quandoque, vel Pelaſgicum, vel equorum alumnum. Co- *res.*
gnominationem igitur per epitheta diſtinguit. Equeſtre vero,
& equorum alumnum communi quadam proprietate dicit. Hæc
ex Strabone, qui etiam addit, ꝙ Peloponneſos per multos prius *Pelopon*
annos Argos vocata eſt, eaq. tempeſtate Argos Achaicum nomi *neſus.*
nari cœpium. Pee Argos denique hic Hor. Agamemnonis pręlia *Lacedæ*
intelligit. [Patiens Lacedæmon) Ea vrbs eſt in Laconia etiam *mon.*
Sparta appellata. Cuius Iuſt. lib. 3. meminit. Hom. lib. 2. Iliad. di- *Sparta.*
uerſas eſſe vrbes oſtendit. Lycurgi præterea leges (vt Cic. lib. 2. *Lycurgi*
Tuſc. edocet) Laboribus erudiebant iuuentutem venando, cur- *leges.*
rendo, eſuriendo, ſitiendo, algendo, æſtuando Spartæ vero pueri *Spartæ*
ad aram ſic verberibus accipiebantur, vt multus è viſceribus ſan- *pueri.*
guis exiret, nonnunquam etiam ad necem, quorum non modo
nemo exclamabat vnquam, ſed ne ingemebat quidam. Hæc ex
illo. Propter id igitur patiens ait Hor. & ſi cunctis agendis pa-
tientiſſimi erant, vt large in Lycurgi vita à Plut. oſtenditur. [La-
riſſæ campus opimæ) Str. lib. 9. vbi de Theſſalia loquitur, ſcr. La
riſſam vrbem eſſe iuxta Peneum fluuium: eſt & alia, vt inquit, in
Creta ciuitas à qua ſubiectus, campus Lariſſius vocatur, Lariſſa
quoq; Oſſe locus eſt quæ penſilis, aut obliqua dicitur à pleriſq;.
eſt & in Peloponneſo Argiuorum arx Lariſſa. Eleorum quoque *Lariſſa*
agrum Dimamque diſterminans Lariſius fluuius eſt. eſt, & in *Lariſſus*
Aſia Lariſſa Phriconia. In agro item Attico Lariſſa eſt. Tralli- *fluuius.*
bus quoque eſt vicus. Plura etiam Str. in dicto volumine. [Albo- *Albunea*
næ reſonantis) De hac poëta lib. 7. ita ſcr. At rex ſolicitus mon-
ſtris oracula Fauni Fatidici genitor adit, lucosque ſub alta
Conſulit Albunea, nemorum quæ maxima ſacro Fonte ſonat,
ſæuamq. exhalet opaca Mephitim, vbi quidem Ser. ait, vnum eſ-
ſe fontis nomen & ſiluæ, aſſeritque in Tyburtinis eſſe altiſſimis
montibus, eſſe vero dictam ab aquæ qualitate. Acron dicit non
accepiſſe ab Albunea nympha, cui nemus conſecratum eſt. Por-
phyrio etiam ſer. Albuneam Deam in regione Tyburtina fontis
præſidem. Strab. lib. v. refert, in planitie Tyburtina fluere. quas
nuncupabant Albulas aquas frigidas multis e fontibus edentes *Albulæ*
varios ad morbos ſalutares. Lact. præterea lib. 1. cap. 6. ſcr. deci *aquæ.*
mam Sybillam Tyburtem nomine Albuneam quæ Tyburi coli
tur vt Dea iuxta ripas amnis Anienis, cuius in gurgite ſimulacrũ
inuentum eſſe dicitur, tenens in manu librum. [Præceps Anio) *Tybur.*
In Romæ conſpectu Tybur quidem Herculem eſt, & Cataracta *Anio.*
.i. deſcenſus, ꝙ facit Anio, vbi nauigabilis eſſe incipit, cum è ſubli
mi profundam in vallem præceps defertur, & per vrbi ipſi vici-
na memora. Hoc ex loco mira fructuum abundantia præter la-
pidis effoſſiones, qui Tyburtinus dicitur, in hanc planitie Anio
fluit quouſque Tyberim intret, hæc ex Strab. lib 5. Qui Anio ex
Alba decurrens præter Latinam Marſorum vrbem, & propin-
quum illi campum per Tybur. deſcendit in Tyberim, vt idẽ ait,
Plin. item lib. 3. ſcribit quod Anio in monte Trebianorum or-
tus, lacus tris amœnitate nobiles, qui nomen dedere Sublaqueo *Subla-*
defert in Tyberim. [Tyburti lucus) Sextius Græcus hiſtoricus *queum.*
lib. 6. antiquitatum ſcribit, ꝙ Cathyllus Amphiarai filius poſt
prodigialem patris interitum apud Thebas, iuſſu Oeclei aui ſui
cum omni fœtu, & ſacris miſſus tria liberos in Italia procreauit,
Tyburtum, Coracem, & Cathyllũ, qui depulſis ex oppido haud *Tyburtus*
lõge ab Roma poſito veteribus Sicanis, ab nomine Tyburti ma *Corax.*
ximi natorum filij oppidum vocauerunt, Virg. etiam lib. 7. ait, *Cathyl-*
Fratris Tyburti dictam cognomine gentem. Solinus quoque *lus.*
de hoc meminit ſm Sextium, qui quidem vltra prædicta. Non
deſunt, inquit, qui dicant ſingulum fratrem ciuitatem ſingulam
condidiſſe. Teſtis eſt mons qui adhuc Cathyllus dicitur, & Co-
ra oppidum inter Volſcos. [Albus notus) Permutant duo venti
naturam. Cum ſic Auſter Africæ ſerenus, Aquilo nobilis, vt in-
quit Plin. lib. 2. Vbi etiam ait, ꝙ Auſter Italiæ humidus eſt &c.
νότος, inquit, Gell. humor dicitur, hinc notus Auſter dicti. [Mol-
li mero) Dulci, ſuauiq. vino. [Teucer Salamina, patremq.) Poſt
finem Troiani belli Teucer morte Aiacis fratris inuiſus patri Ta
lamoni, cum non reciperetur in regnum Cyprum conceſſit, ibiq;
ibi vrbem nomine antiquo patriæ Salamina condidit. Auctor eſt

Iuſt.lib vlt. Altera autem Salamin Atticæ regiom adiacet inſula quidem ſtadiorum lxx.in longum porrecta ue (vt alij aſſerunt) lxxx.Scribit hæc Strab. lib. 9. [Cum fugeret) .i. quamuis nam ſequitur tamen. Sæpe autem cum pro quamuis reperitur. Cic. ad Cœlium epiſt.vlt.lib.2.Quæ cum eſſent incerta, exiſtimaui tñ faciendum eſſe,&c. [Lyæo) Lyæus Bacchi nomen ab λύω, quod eſt ſoluo, eo φ mentem & membra vinum diſſoluat, vnde ſequitur paralyſis. Populea corona populeam poſuit coronam propter animi ſolitudinem, h... n.arbos in tutela Herculis eſt,imitabatur ergo herculam,qui ad inferos pergens eadem fronde ſe coronauit.[O ſocij comiteſq.) Socius par eſt, Comes vero minor qppe qui ſequitur,& ducem habet. Vtque Victorinus lib.j.Rhet.vet. inquit: Socius eſt,qui nobis aliquo pacto ad aliquid agendum coniungitur, Amicus vero eſt,qui mihi vſo vitæ ſimilis, pio ac fideli amore coniungitur. [Auſpice Teucro) .i. auſpicij docto,per qđ futura noſſe poterat.[Ambiguam)Dubiam,vel duplicem,pp alteram Atticæ adiacentem.[Certus Apollo)Non fallax,ſed veridicus. [Nunc vino pellite curas) Plin.etiam lib.14. ſcr.nimio potu gigni ferè rerum omnium obliuionem, moremq. memoriæ, furoremq. etiam. [Iterabimus) Repetemus.

ARC. LAVDABVNT alij claram Rhodon,aut Mitylenē) Metrum heroicum. Primus verſus hexameter eſt,ſequens vero tetrameter eſt,qui & Phaliſcus appellatur, eo quòd ex quatuor pedibus vltimis conſtat verſus heroici. Numatium Plancum alloquitur, conſularam virum Tybure oriundum, in cuius gratiam dicit, cum diuerſis poëtis ſtudium ſit diuerſas inſulas oppidaque certorum numinum gratia celebrare carminibus,ſibi Tybur eſſe laudandū,cuius voluptate capiatur,vel amœnitate, ſed Albuneæ nymphæ eiuſdem nemoris vicini,ac Tyburis,de quo Virg. Lucoſque ſub alta Conſulit Albunea. Tybur autem Tyburtus condidit,à quo nomen ciuitati eſt,hic fuit filius Cathylli filij Amphiarai.Vt Cathyllusq. acerq. Corax,ſed hac Ode Plancum hortatur,vt curas voluptatibus,relaxet exemplo Teucri Telamonij. Claram Rhodo,aut Mitylenen,maritimæ Greciæ ciuitates ſunt. [Bimaris ue Corinthi Mœnia)Quia & Ionio,& Ægæo mari abluitur.[Vel Baccho Thebas) Ordo eſt: Vel Thebas inſignes Baccho. vel Delphos inſignea Apolline. ſic.n.apud Thebas Dionyſius,ſicut Delphis Apollo,colitur à quibus honorem patriæ ſortiuntur.[Theſſalæ temp.)amęnitatia Theſſaliæ. Tempe.n.tribus caſibus declinatur,nominatiuo,vocatiuo,& accuſatiuo. [Sunt quibus vnum opus eſt) ac ſi diceret, vnum ſtudium eſt laudibus dicēdis operam dare certos, & exinde gloriam quærere laudando tātum Athenas.quas vocauit vrbem Mineruæ, velut proprium ciuitatis nomen.[Carmine perpetuo)aut vno metro,aut non aliorum laudibus mixtis. [Vndique decerptam) Ex omnibus collectā,ordo eſt. Præponere fronti oliuam vndique decerptam. [Aptum dicit equis Argos)aptum autem equis Argos genere neutro abſolute dicit. [D.teſq. Mycenas) Hoc eſt ſicut Athenas in Mineruæ honorem,ita Argos, & Mycenas laudari in honorem Iunonis. [Nec tam p.) Quia in agoneis verberibus immobiles cædebantur. [Lacedæmon)Poſt matricidium Oreſtes cum fureret,adijt oraculum de ſanitate oraculum rñdit, ſic eum poſſe ſanari,ſi Dianæ Scythicæ de Taurica ſimulacrum auferret,pfectus itaque eſt,ibi erat ſoror eius ſacerdos, quæ aduenas immolabat, agnouit fratrem,pepercit illi,interrogauitq. cur veniſſet,ille indicauit abſtulerunt idem ſimulacrum. ſimul ſoror ſecuta eſt, delati ſunt ad Italiam,& collocauerunt in nemore Aricino ſimulacrum,& conſecrauerunt nemus. poſt hæc Italis immite numen viſum eſt,& aſperum,miſeruntque ad Orientem ſimulacrum qđ Lacedæmonij ſuſceperunt. Et ne aut crudelitatem, aut ſacrilegium facerent,ſtatuerunt bi,vt iuuenis aras aſcenderent,& ſuper imponerent manus, & tandiu loris cæderetur ab alio iuuene, quandiu ſanguis de vrbicibus in ara remaneret,& ſatisfaceret numini,inde ergo patiens Lacedæmon. [Nec tam Lariſſæ) Lariſſa ciuitas Theſſaliæ, à qua & Achilles Lariſſæus dictus eſt. Virg. Quos neque Tydidea,nec Lariſſæus Achilles.[Percuſſit) Nimia delectatione animum ferijt.[Quam domus) Albuneæ,delectabile nemus eſt conſecratum Albuneæ nymphæ,a qua & nomen accepit.[Et præceps Anio)aut per deuexa cadens,aut rapidus. [Tyburti lucus)Silua iuxta ciuitatem eiuſdem nominis.[Mobilibus) diſcurrentibus.[Detergit nubila cœlo)Purum aërem facit,quem Greci Leuconotum appellant.i.ſerenum. Ordo eſt. Sæpe albus Notus detergit nubila obſcuro cęlo. [Plance)Vocatiuus proprij nominis.[Molli mero)aut leui,aut ſuaui.nam vino in obliuionē veniunt curę,& triſtitiæ fugantur.[Seu te fulgentia ſignis)ac ſi diceret,Seu ſignis militaribus,ſeu bellis miſcearis.[Seu denſa tenebit)Seu ſis domi.[Salamina)Ciuitas Telamonis,hic filijs ſui Teucro, & Aiaci ad Troianum bellum proficiſcentibus, legem poſuit,vt alter ſine altero non rediret. Aiace itaque ſe perimente, quòd per dolum Vlyſſis iudicio armorum victus ſit cum ipſe corpus Achillis liberaſſe. Teucer memor imperij paterni, patrem, & patriam fugiens,reſponſo Apollinis,cum ſocijs alibi condidit ciuitatem. Hunc fugientem,dicit hortando comites ſuos ad pocula conſulatum,& vino triſtitiam mitigaſſe.[Tamen vda lyæo) Madida vino.[O ſocij)Ordo eſt. O ſocij,ò comites,ibimus quocunque ſeretnos fortuna, melior parente. [Auſpice) Fautore, vel ſponſore. [Apollo) Apollinem dicit,cuius reſponſa,vel promiſſa ſequebatur. [Certus) Non fallax,veridicus. [Ambiguam) Duplicem,vel quòd vna in Cypro, altera in Thracia regione eſſe dicitur,vel quòd vna pulſus eſt,alteram condidit. Virg. ſimiliter ambiguam duplicem poſuit: Agnouit prolem ambiguam, geminoſque parentes. [Noua) .i. incognita, peregrina. [Peioraque paſſi) Virg. O paſſi grauiora. [Iterabimus) .i. iterum nauigabimus.

POR. LAVDABVNT alij claram Rhodon) Hac Ode Numatium Plancum conſularem alloquitur, quia indicat ſe præcipue Tyburtina regione delectari, omnibuſq. eam ſua ſententia præponendam affirmat.[Claram Rhodon)Propterea claram, quòd ſoli ſit oppoſita dicit, de qua & Lucilius ſic ait. Rhodos Carpathium in pelagus inclinat apertum. [Bimaris ue Corinthi) Bimarem Corinthum appellat, quòd Iſthmo oppoſita Ionio, & Ægeo ſinu abluitur. [Aptum dicit equis) Homericum, ſic enim da hoc ille. ἄργος ἱππόβοτον. [Me nec tam patiens) Lacedæmon. [Quam domus Albuneæ) Albuneam deam in regione Tyburtina fontis præſidem. & Virg. teſtis eſt, qui in ſeptimo ait: Lucoſque ſub alta. Conſulit Albunea nemorum,quæ maxima. [Tyburti lucus)Tyburtus conditor Tyburis eſt,cuius frater Cathyllus, & Corax quorum Virg. meminit, Cathylluſq. acerq;ua Corax argiua iuuentus. [Vda Mobilibus pomaria riuis) Irrigua intelligi vult.[Albus vt obſcuro detergit nubila cœlo Sæpe Notus)Hanc Oden quidam putant aliam eſſe,ſed eadem eſt. Nam & hic Plancum alloquitur, in cuius honore, & ſuperiore parte Tybur laudauit.Plancus enim Tyburti fuit oriundus.Album autem Notum,vt greci λευκόνοτον,quod ſerenum faciat.[Vda Lyęo Tempora) ὑπαλλαγή, ipſum.n.vnum Lyæo intelligi oportet.i.vino.[Populea tertur)Bene non quamlibet,ſed populeam coronā propter fortitudinem animi.Nam hæc arbor in tutela Herculis. [Ambiguam Salamina) Nunc duplicem intelligamus,quoniam alteram Teucer in Cypro inſula condidit, patria a Telamone patre electus. [O fortes,peioraq. paſſi)Vt Virg. O paſſi grauiora dabit Deus. [Nunc vino pellite curas: Cras ingens iterabimus æquor) Quidam ſtulte ab itinere verbum fictum putant, ſed nequaquam ſic accipiendum cum ſimplicior elocutio magis rationem habeat. Teucer non venerat,quia à patria electus eſt errans.[Ingens iterabimus) Vt iterent nauigationem ſocios hortatur.

A S C E N S I V S.

LAVDABVNT alij) Hoc carmine celebrat poëta Tybur (ſi non fallor) vt ſe gratum Mecœnati oſtendat, abs quo illic locum amœniſſimum dono acceperat, in quo cum muſis ſuis iucunde,& quiete tunc viuebat vnde omnibus locis laudatis ipſum præfert. Hortatur autem Plancum amicum,vt exemplo ſuo exemplo naturæ,& Teucri aliquando curas,& ſolicitudines deponat,& vino ampliter indulgeat. Exemplo ſuo,quia ſe Tybur diligere,& laudare,& non ob aliam cauſam,quam quòd ibi tranquille & ſecure viuat. Exemplo naturæ,quia non ſemper nubiloſum eſt cœlum,ſed interdum ſudum,& ſerenum. Exemplo Teucri,qui in triſtiſſimo exilio etiam curas mero leuabat. Ordo eſt. Alij.ſ.ſcriptores laudabunt Rhodon inſulam Lyciæ,claram quia illic nunquam cœlum nubilum eſt. Phanum autem Phœbi clariſſimum eſt,& vrbs ipſa portubus, & ceteris ædificijs incomparabilis,aut Mitylenen oppidum Lesbi, Alcæi & Sapphus patriā. Aut Epheſum Aſiæ vrbem ab Amazonibus conditam, vbi clariſſimum Dianæ templum, aut Mœnia Corinthi bimaria .i. inter mare Ionium, & Ægæum ſitæ, à quibus alluitur, vnde propter Emporium opulentiſſima olim fuit prius Ephyre dicta. vel laudabunt Thebas in Bœotia inſignes Baccho, qui illic genitus eſt ex Semele. vel Delphos vrbem in Parnaſſo, inſignes Apolline, qui illic clariſſima reddidit oracula,aut Tempe Theſſalia.i.Theſſalica,loca vſque adeo amœna,vt cetera omnia ſingulariter amœna tempe dicantur. Sunt.ſ. poëtæ,quibus eſt vnum opus.i.ſola cura & ſtudium ac operatio,celebrāte carmine perpetuo .i. nulla alia materia interciſo, vrbem Palladis intactæ.i.ſemper virginis

videlicet

videlicet Athenas, à Pallade, quæ ἀθηνᾶ, dicitur, dictas, & præponere. ſ. alijs arboribus, fronti .i. ad ornamentum frontis victricis (hic ordo placet Bonfini adnot. vij.) oliuam. ſ. paciferam decerptam vndique. i. ex quouis loco, aut quouis pacto .i. ſunt pacis, & literati ocij vſque adeo ſtudioſi, vt nihil aliud celebrent quã Athenas quibus propter literatum ſtudia, Pallas oliuifera præcipue placuit. Non enim ſine pace vigere poſſunt literæ, & ideo vnice laudant Athenas. [Plurimus in Iunonis, &c.) Proſequitur alia loca celebria, vt illis omnibus vnum præferat Tybur, quia victoris precium ex victo dependet. Eſt ergo ordo. Plurimus. ſ. ſcriptor, dicit. i. deſcribit & laudat, ſicut in principio epiſtolarũ. Prima dicte mihi ſumma dicende Camœna Mœcenas, Argos. ſ. Hippium, quod eſt inter Inachum, & Eraſinum amnes, vnde addit, Aptum equis, & dicit Mycenas vrbem etiam in Achaia ſtadijs minus quinquaginta ab Argis diſtantem, dices, quia opulenta admodum fuit, dicit autem in honorem Iunonis, quæ ab Argis præcipue culta, eos etiam plurimum dilexerat. Vnde Aen. j. Veterisq. memor Saturnia belli. Prima quod ad Troiam pro caris geſſerat Argis. Laudabunt ergo dicta loca alij, verum nec Lacedæmon vrbs Lacedemoniorum, qui Laconica regione diu recti ſunt & legibus, & imperio clariſſima, patiens. ſ. laborum etiam legibus Lycurgi id curantibus, nec campus Lariſſæ vrbis Theſſaliæ patriæ Achillis, opimæ .i. pinguis, & fœcundæ percuſſit. i. affecit me amore ſui tam. i. tantum, quàm. i. quantum, domus Albuneæ. ſ. nymphæ aut fontis in Albunea ſilua reſonantis. ſ. dum per ſiluas, & fontes deriuatur. Eſt autem non longe Tybure. Et Anio. ſ. fluuius, præceps .i. præcipitanter, & cum dulci murmure ſe in Tyberim illic præcipitans. Facit autem in genitiuo huius Anienis, ſed antiquus nominatiuus erat Anien. ac lucus Tyburti. i. iuxta Tyburtum, ſeu Tybur, oppidum non longe à Roma abs Tybur cõditum, & pomaria vda i. irrigua, riuis mobilius .i. in diuerſas partes ductilibus. [Albus vt obſcuro) Facit quod dixi quia enim in ſuperioribus (vt iam vidimus) præ ceteris locis amœnia Tybur, propter amœnum ſeceſſum extulit, cohortatur Plancum, vt frontem exporrigat, & curas mero demat, ſecutus naturam, & principem virum. vnde dicit. Vt. i. quemadmodum, Notus ventus ex natura humidus, qui & auſter dicitur. albus .i. ſubluſtris faciens nubes minus denſas, quia denſæ nigræ ſunt, detergit. i. fugando amouet ſæpe cœlo obſcuro. ſ. prius, q̃ ſtare incipiat nubila .i. nubes, neque parturit imbres perpetuos .i. continue durantes ſic tu Plance ſapiens, vel memento ſapiens .i. vt ſapientem decet, finire triſtitiam, & labores vitæ, molli .i. maturo, & non nimis vehementi mero, ſeu caſtra fulgentia tenẽt te ſeu denſa vmbra Tyburis tui. i. patriæ tuæ, tenebit te. ſ. peracta militia, hoc eſt tam nunc quando in caſtris degis, quàm poſtmodum dum domi ocia læta duces. Id autem in caſtris faciendum docet exemplo Teucri, dicens, Teucer, cum. i. quamuis fugeret Salamina. ſ. patriam ſuam, hoc eſt vrbem Talamonis patris ſui (Declinatur aũt hæc Salamin, vel Salamis, huius Salaminos, &c. accuſatiuo hanc Salamina) & patrem. ſ. Telamonem filium Aeaci, qui eum ex Iſione Priami ſorore genuit. multum autem eſt, quod dicit fugeret ſicut in Buc. Mar. Nos patriam fugimus, &c. quamuis autem fugeret, tamen fertur vinxiſſe .i. ligaſſe corona populea .i. ex populo facta, qua & Hercules coronatus inferos petijt, tempora. ſ. capitis ſui, vda. i. vaporata, Lyæo. i. Baccho, hoc eſt vino curas ſoluente, Affatus amicos. ſ. comites, & ſocios fugæ, triſtes. ſ. propter exilium eius, ſic .i. in hæc verba. O ſocij, & ô comites, nos ibimus quocunque (eſt autem Tmeſis. i. inciſio dictionis quæ ab imperitis Temeſis dicitur) fortuna melior parente. ſ. Telamone qui nobis, quibus fortuna belli pepercit, exitium minatur, feret. i. trahet nos Maro, Quo fata trahunt, retrahuntq. ſequamur. Nil deſperandum eſt ſup. vobis Teu hoc eſt me. (Sed moris eſt, vbi quis ſe laudare vult, potius nomen proprium, quã pronomen ponere, preſertim cum illuſtre ſit, vt Aen. v. Quæ munera Niſo Digna dabis, primam merui, qui laude coronam) duce. i. vos ducentem, & Teucro auſpice. i. auſpicij docto, & peritos & ita ad profectionem, cohortante. enim pro quia, Apollo certus .i. infallibilis, & qui certo ſcit. Sed non voluit aperte locum deſignare, ne diligentiam inquirendi auferat. Non. n. licet nobis omnia ſcire, vt Aen. iij. Prohibet, nam cetera parce Scire Helenum, fariq. iubet Saturnia Iuno. & ideo Apollo licet certus. ſecundum Ethnicos, fallacie Dæmoniorum deceptos, dubie tamẽ ſæpe reſpondit, quod ne faceret peccatur Aeneas ibidem dicens, Da pater augurium, atque animis illabere noſtris promiſit ergo certus, & eſt antitheton certus, & ambiguam. i. incertam mibi futuram, tellure noua .i. in qua prius non fuit Salamin, hæc autem erat Cypru, O viri fortes, & paſſi peiora, ſicut Aen. j. O paſſi grauiora dabit Deus his quoque finem. Paſſi dici mecum, ne ſe exipertem laboris innuat, pellite nunc curas vino, quia nos iterabimus. i. iterum nauigabimus cras, ingens æquor. i. mare.

SVNT, quibus vnum opus eſt intactæ Palladis vrbem Carmine perpetuo celebrare &. [Vndique decerptam fronti præponere oliuam) Dicam & hoc loco qui mihi placeat ordo, cum ſuus cuique ſit palatus, contra aliorum non ſolum ordinem, ſed & ſententiam. Is igitur talis eſt, ſunt. ſ. aliqui, quibus eſt vnum opus celebrare perpetuo carmine vrbem intactæ Palladis, & præponere alijs. ſ. arboribus, & rebus, oliuam vndique decerptam .i. oliuæ laudes vndique collectas, fronti. i. ad frontis decus, & honorem, ea. n. victores coronabantur. Nam eſto vt frontem pro capiti accipiamus, & poſſit pars pro toto accipi, imponere, tñ vel apponere dicemus coronam, non præponere, vt alij voluerunt. MAT. Bõfin⁹.

LEGIMVS quippe pauperculam quandam interrogatam quid nam marito durata dotis foret, reſpondiſſe. Patriam pudiciciam. Altera, veru cum quæreretur ex ea, an cum viro coiſſet. Minime, inquit, ſed ille mecum. Quædam porrò cum fuiſſet clam compreſſa, fœtumq. perdidiſſet ſic nulla emiſſa voce ſe conſtantẽ ac toleranter præſtitit, vt eliſo conceptu reiectoque, parente aliosq. latuerit proximos, quippe dolorem magnitudinem, quibus (vt aſſolet) lancinabantur ſubinde conuellebatur quæ, vicit ignominiæ timor, Tantum erat vel in muliebri ingenio toleranitæ robur, vt non immerito videatur Horatius ceciniſſe Carminum primo. [Me nec tam patiens Lacedæmon, Nec tam Lariſſe percuſſit campus opimæ) Nam, vt inquit Aemylius Probus, Lacedæmoniorum moribus ſumma virtus in patientia ſtatuebatur. Seneca ſcribit, Lacedæmonios conſueſſe liberorum ſuorum indolem experiri publice verberibus admotis, illos ſubinde adhortando, vt flagellorum ictus fortiter perferrent, item laceros, ac ſemianimes, rogando, vt perſeueranter vulnera præberẽt vulneribus. Quam rem copioſius exequitur Lucianus in ſermone qui eſt de gymnaſijs, & ſignificat Thebaidos 4. Papin. COEL. RHOD.

Et oliuifera Eurota
Dura manus

Expoſuit & Lactantius grammaticus, gentis in eo crudelitate taxata. Laconibus hoc item fuit peculiare, omnia impenſius cælare. Propterea id innuens hiſtoria quinta Thucydides, τὸ κρυπτὸν, inquit, τῆς πολιτείας, cum Lacedæmonijs loqueretur. Apud eundem obſeruatum quoque. Nomos dici polemicos cantilenas Lacedæmonijs in hoſtibus congrediendis concini ſuetas. De Gymnopœdijs, quas nudi certantes concelebrabant ijdem mentio Thucydidi etiam fit, γυμνοπαιδίας, inquit, τὰς γυμνοπαιδίας.

AD LYDIAM.

Riualem ſuum Sibarim oblique notat qui ſic deperiret Lydiam vt ſe neque diſco, neque iaculis, non equis, non armis, non natando exerceret, ſed apud eam velut Achilles inter Lycomedis virgines lattitaret.

Ode VIII. Dicolos diſtrophos. Primus quiſque verſus eſt Ariſtophanius Dimeter Acatalectus, conſtans è Choriambo, & Bacchio, ſiue Amphimacro, hoc modo.

Lȳdĭă dīc -uu- pĕr ōmnēs v--

Secundus autem quiſque eſt Choriambicus Alcaicus Tetrameter Acatalectus, conſtans ex Epitrito ſecundo, duobus Choriambis, & Bacchio, ſiue Amphibracho, hoc modo.

Tē dĕōs ō-v-- rō Sȳbărīm -uu- cūr prŏpĕrēs -uu- ămāndō v--

-uu- u--

-u-- -uu- -uu- u--

LYDIA dic per omneis
Te deos oro: Sybarin cur properes amando.
Perdere: cur apricum
Oderit campum patiens pulueris, atque ſolis.
Cur neque militaris

Inter

equitat. Inter æqualeis * equitet: gallica nec lupatis
Tempe-ret. * Temperet ora frænis.
Cur timet flauum Tiberim tangere: cur oliuum
Sanguine viperino
Cautius vitat: neque iam liuida geſtat armis
Brachia, ſæpe diſco,
Sæpe trans finem iaculo nobilis expedito.
Quid latet, vt marinæ
Filium dicunt Thetidis ſub lacrymoſa Troiæ
Funera: ne virilis
Cultus in cædem, & lycias proriperet cateruas.

ANTO. LYDIA dic &c.) Octaua Ode in Lydiam meretricem ſcribitur. Sybaris.n. eius amore, officia omnia, quæ prius obire ſolebat, reliquerat, lateos apud eam, vti Achilles olim inter filias Lycomedis, latuiſſe fertur, matre iubente, ne videlicet virilis habitus eum in Troiam duceret. De quo late Papinius; Id aűt latere apud Lydiam, & conſueta officia reliquiſſe, in riualem quoque dici exiſtimemus. *Lydia.* [Lydia) Meretricis hic nomen ab Lydia regione, quæ & Mæonia dr̃ ſumptum eſt autem Lydia annexa Phrygiæ, vt Str. lib. 13. edocet. *Sybarin.* [Sybarin) Iuuenis hic nomen non ab re poſitum. Nam Sybaritæ delitijs, & luxuria defluxerunt, vt patebit, & σιώπης Græce, Latine tacitus, & delicatus dicitur. Alibi tamen fluuis eſt, qui veterem ſeparat Campaniam. Cui. fluuio propriũ illud inesse traditur, vt in eius aqua demiſſa virgulta ſaxificentur, forma tamen, coloreq. ſeruato. Auctor eſt Strab. lib. v. Plin. vero lib. iij. dicit: Inter duos amnes, Cratin, & Sybarin vrbem fuiſſe, eodem nomine. ſic etiam Strab. lib. 6. ait addens q̃ ea ciuitas tanta excellentia, & felicitate excreuerat, vt quaternas proximas rexerit gentes, & quinque ac viginti vrbes, ſuo ſubdiderit imperio. Totam autem felicitatem intra dies lxx. *Crotoniatæ.* Crotoniatæ illis interceperunt adeo delicijs, & luxuria intemperantes defluebat. Vrbe enim potiti, inducto fluuio, cuncta demerſerunt. *Sybaris fluuius.* Qui de Sybari biberint ſternutamentis agitari conſtat. *Crato.* Cratis autem homines in eo lotos, Cæſarie candidos, & flauos efficit, ac multis medetur morbis. *Amãdo.* [Amando perdere) Per antiphraſia eſt, nam qui amat, vel qui amatur, fauere debet, non obeſſe. Præterea. amando hic poteſt actiue, & paſſiue accipi ita vt Lydia amet Sybarin, vel vt ametur à Sybari. [Apricum) Soli expoſitum. [Patiens pulueris) Atque Solis, cum aſſuetus ſit pati, & puluerem, & Solem. [Cur neque militaris) *Iuuenum exercitia in equis.* Iuuenum exercitia narrat. Nam vt Vegetius ſcribit iuniores in equis ligneis exercebantur, tantaq. cura erat vt non ſolum à dextris, ſed etiam à ſiniſtris partibus, & inſilire, & deſilire diſcerent, euaginatos etiam gladios vel contos tenentes. *Gallica ora.* [Gallica ora) Gallicorum equorum. Str. lib. iiij. ait ita. Vniuerſa vero natio, quam hæc ætas Gallicam, vel Gallaticam nominat: martis ſtudio, & animorum ardet impetu, conferendæ pugnæ alacritate impigra. Et paulò inferius ſic: Ephorus tam late Galliæ magnitudinem excedere tradit, vt quam nunc vocamus Iberiam: plurima illius ſpatia, Gallis vſque Cades attribuat. *Gallitia equi.* Iuſtinus autem lib. vlt. ſcribit, q̃ tanti in Gallitia ac Luſitania, & tam pernices viſuntur equi vt non immerito vento ipſo concepti videantur Plin. etiam lib. 8. de equis ſcr. q̃ in Hiſpania Gallica gens, & Aſturia eſt equini *Aſturia.* generis &c. [Lupatis frænis) .i. aſperis a lupinis dentibus, qui inæquales ſunt, vt inquit Seruius. *Lupus lupatum frænum.* Lupus autem, & lupatum frænum dicitur. Ouid. in Triſt. Et placido duros accipit ore lupos. Et Mar. Mordent aurea, q̃ lupata cerui. [Tyberim tangere) .i. natare. *Natandi vſus.* Natandi vſum, inquit Veg. æſtiuis menſibus omnis æqualiter debet tyro condiſcere. Non enim pontibus ſemper flumina tranſeuntur, ideoque Rom. veteres campum Martium vicinum Tyberi delegerunt, in quo iuuentus poſt exercitium armorum ſudorem, pulueremq. dilueret. *Oleo natura.* [Cur oliuum) Olei natura tepefacere corpus, & contra algores munire. *Græcorũ vitia.* Vſum eius ad luxuriam inuenere Græci vitiorum omnium genitores in Gymnaſijs publicando. Auctor eſt Plin. lib. xv. Vtq. Liuius docet. Hannibalis milites pugnaturi ad Trebiam oleo mollierunt artus, per manipulos miſſo ab ipſo .ſ. Hannibale. hic autem de ceromate intelligitur, de quo Sat. ti. in Iuuen iam diximus. Armis .i. armorum exercitatione, vt diſci, & iaculi. hæc enim vna eſt clauſula. [Diſco) Graui lapide, & rotundo, qui exercitij cauſa, corporis, ad aura projiciebatur. Vegetius ait, ad lapides vero vel manibus, vel fundis iaciendos, exerceri diligenter conuenit iuniores, Dicitur aűt diſcus à δικεῖν iacere. *Diſcus.* [Iaculo) Tyrones iacula aduerſus palum, tanq̃ aduerſus homines iaciebant. *Iacula.* Armorum doctor attendebat, vt magnis viribus, & deſtinato ictu, haſtile torqueret, vt vel in palum, vel iuxta dirigerẽt miſſile. Quod idem Vegetius edocet. [Filium Thetidis) In mari Aegæo vna Cycladum eſt Scyros longitudinis xxv. millium paſſuum, antea Phœnice appellata, vt Plin lib. 4. ait. In ea vero Lycomedes rex erat, apud eum itaque (nam filias habebat) Achillem puellari habitu Thetis depoſuit, Audierat.n. à Proteo vate apud Troiam periturum Achillem, hinc mater eum celare Achiuos (vt diximus) voluit, ab Vlyſſe tandem recognitus eſt, & ad Troiam ductus. [Sub) .i. ante Virg. in Georg. Sub lucem exportant calathis, pro ante lucem. [Lycias cateruas) Lyciorum rex Sarpedon Iouis filius Troianis fauit vbi à Patroclo occiſus eſt. Horat. Lycios pro Troianis omnibus, illorumq. socijs poſuit. de Sarpedonis morte lib. xvj. Ilia late habetur. [Proriperet) Traheret ipſum Achillem.

LYDIA dic per omnes) Metrum Choriambicum, quod conſtat ex Choriambo, & Bacchio ita, Lydia dic per omnes. Secundus ex Epitrito ſecũdo, & duobus Coriambis, & Bacchio ita, Te deos oro Sybarin, cur properas, amando. [Lydia dic per omnes) In Lydiam dicit vulgaris formæ mulierem, & ſibi aliquando dilectæ, cur ita Sybarin diligit iuuenem vt eum ab omnibus officijs amore ſui deſiſtere fecerit, intermiſſa etiam exercitationem campeſtri, & ſic apud eum lateat, ſic vt apud virgines Lycomedis Achillem ferunt. quod per hiſteron proteron in riualem dicit. Ordo eſt. [Lydia dic oro,) Hoc eſt interrogo, per omnes deos cur properas amando perdere [Perdere) κατ' ἀντίφρασιν declamat. [Amando perdere) Amore perdere vnde eſt, Vt vidi, vt perij. [Apricum) Amœnum, volupituoſum. [Patiens) Cum poſſit iam ferre militares labores. [Flauum) Turbidum. [Tyberim tangere) Natare, q̃ adoleſcentibus inter ſumma erat virtutũ exercitationis ſtudia. [Cur oliuum Sanguine viperino Cautio vitat) Dicit cur non exercet palæſtram, quam tractantes oleo vngebantur? magis vitat oleum, quam ſanguinem viperinum venenoſum. [Liuida Brachia) Aſſiduo vſu, & pondere armorum. [Diſco) Diſcus genus ludis eſt, certi ponderis dicit Diſcum, quo iuuenes in agone contendebant. fortior eſt iudicandus, qui vltra deſignati ſpatij finem, eum iecisset, ita vt miſſilibus certabatur ordo eſt. Neque iam nobilis geſtat liuida brachia armis, ſæpe expedito Diſco, trans finem ſæpe iaculo trans finem. [Filium dicunt) Latuiſſe ſubaudis. [Achillem dicunt à Thetide abſcõditum metu belli Troiani. [Ne virilis cultus) Lycij populi fuerunt Troianis ferentes auxilium. Vnde eſt, Vnã quæ Lycios, fidumq. vehebat Orontem. [Proriperet) Raptim vel incaute iret.

LYDIA dic per omnes Te deos oro) Hæc Lydia amica, POR. fuit Sybaris nomine adoleſcentis, cui imputat quòd amore ſui implicitum reſidem fecerit, exercitationum campeſtrium. Cur apricum Oderit campum cum patiens pulueris, atque Solis ſit aut fuerit. [Gallica nec lupatis temperet ora frænis) Gallica ora, pro gallicorum ora equorum. Lupata aűt fræna ſunt aſpera. de quibus, & Virg. ſic ait, Et duris parere lupatis. [Cur timet flauum Tiberim tangere) Qui in campo Martio exercebantur, & natabant poſt exercitium, quia, & hoc videtur neceſſarium militiæ eſſe. [Sæpe diſco, Sæpe trans finem iaculo nobilis) Ad excipiendum trans finem expedito nobilis ſæpe iaculo. dicit autem eum glorioſe, & diſcum, & iaculum miſiſſe. Quid latet, vt marinæ Filium dicunt Thetidis συλλαβῶς, quia ex eo quod latet, latuiſſe accipiendum eſt [Lycias proriperet cat.) Manifeſte hic, Lycias pro Troianis poſuit.

LYDIA &c.) Obiurgat meretricem perdentem Sybarin amando, non ſine amara irriſione pueri eam ita perdite redamantis, vt omne ſtudium militare propter eam prætermittat, & cum ea delitescat eam fouens. Ordo aűt eſt. Lydia dic, quod quia imperioſum, & odioſum eſt. vt in Buc. Dic mihi Damœta &c. mitigat dicẽs, Dic oro te per omnes deos, cur properas .i. feſtinas .ſ. ante ætatem Veneri maturam, perdere .i. deſtruere, amando .i. per amorem, aut quia nimis ipſum amas, quod ſignanter, & diſerte, dictum, quia meretrices, quos amant, maxime perdunt. illis enim oblectatæ, cogunt eos ſibi morem gerere, Sybarin puerum illum tacitum, & ita minus repugnantem, & tractabilem, ac delicatum vnde nomen impoſitum a re ipſa. Et dic cur oderit campum apricum .i. Soli expoſitum, patiens .i. cum ſit patiens pulueris, atq; ſolis. Et dic cur neq; militaris .i. cum ſit militaris, equitat .ſ. amplius inter æquales .i. coæuos ſuos, nec temperat .i. domitat, & regit, ora gallica .i. equorum gallicorum, frænis lupatis, à lupinis dentibus, ad quorum ſimilitudinem facta ſunt, ſic dictis. Et cur timet tangere Tiberim flauum (Vnde Albula prius dicebatur) .i.
cur

tur non audet amplius natare, & cur vitat oliuum .i. oleum, quo vnctus tutius natet, & luctetur cautius ſanguine viperino .i. qui vitare debeat ſanguinem venenoſiſſimi ſerpentis, qualis eſt vipera. Nec geſtat iam .i. amplius, brachia liuida .i. plumbei coloris, in armis .i. quem colorem inducunt arma, exiſtens oobilis .i. inſignis, & multis notus, diſco, & iaculo expedito .i. expedito iacto, aut iaculato, trans finem .i. metam iuuenibus conſtitutam, vt diſcum, aut vectem proijciendo, vires exerceant. [Quid) .i. ad quid, latet. ſ. Sybaris apud te, vt .i. quemadmodum: dicunt quod & Stat. poſtea in Achill. dixit) filium Thetidis marinæ ſ. Deæ Achillem ſuper, latuiſſe in aula Lycomedis regis Scyri: vbi ex Deidamia eius filia Pyrrhum genuit, ſub .i. paulò ante tempora, cum tempora tenderent in funere lacrymoſa Troiæ .i. ante excidium Troianum, dicunt inquam latuiſſe. ne cultus .i. veſtitus virilis proriperet ipſum in cædem, & Lycias catervas. pro eo quod eſt, in cædem Lyciarum caterυarum, quæ Troianis ſuppetias tulerant duce Oronte, & Sarpedone.

MAT. Bóſnis. LYDIA dic per omnes Te deos oro, Sybarim cur properas amando perdere) Exponit Mancin. amando actiue hic, & paſſiue poſſe accipi .i. dum amas, vel amaris. Landinum (vt arbitror) in expoſitionibus imitatus, cum pro more ſuo exponit, hoc eſt aut illud. Ergo vero ita ſentio, vt quicunqoe eiuſdem Ode verba recte penſitauerit, & intellexerit, amando ſit actiue omnino accepturus, nullo autem modo paſſiue, & Lydiam ipſam vehementi proſecutam amore Sybarim intelligat, ſuiſſeq. illum perdituram ob id ipſum, ꝙ eum apud ſe retineret ad explendam libidinem ſuam, non ꝙ Sybaris illa amori aduerſaretur vt noſtræ tempeſtatis ſcorta faciunt, quæ quantum ad amorem pertinet, & libidinē adoleſcentes, & iuuenes exquirunt pulcherrimos, & Veneris potentiſſimos, ac ſimplices, & tyrones, vt facilius irretire illos queāt. Quod vbi ſunt ſuis blanditijs, & illecebris conſecutæ, eouſque miſeros apud ſe captiuos retinent, donec penitus iuuentæ illorum florem, & omnem ſuccum emunxerint, & expreſſerint, ac poſtea emittunt pallidos, macilentos, effœtos, enerues molles, & omnis denique virtutis, & fortitudinis expertes. Sed, ſi quos ex eo genere ſortiuntur, præter formam etiam diuites, poſt exactam adoleſcentiam, patrimonijs quoque exhauſtos, vel, ſi id puduerit, furatum, demum ſe perditum ire compellunt. Et propterea dixit Horat. Perdere amando, quod potius dicendum fuerat odio habendo. Id autem apertiſſime demonſtrant vltimi Odes, quos ſubijciam, verſus.

Quid latet, vt marina
Filium dicunt Thetydis ſub lacrymoſa Troia.
Funera? ne virilis
Cultus in cadem. & Lycias proriperet cateruas.

AD THALIARCHVM, QVEM HORTATVR AD HILARIOREM VITAM.

Ode IX. Tricolos tetraſtrophos. Primi quinque duo verſus ſunt Dactylici Alcaici Acatalectici, qui conſtant ex Penthemimere Iambica, id eſt ex Iambo, vel Spondeo, Iambo, & ſyllaba, quæ dicitur cæſura, deinde è duobus Dactylis, vel vltimo Amphimacro, hoc modo.

Vīdēs v- ūt āl v- tā - ſtēt nĭuĕ -vv cāndĭ dūm -vv
Sōrā v- ctē, nēc v- iām - sūſtĭnĕ -vv ānt ŏnūs -vv

Tertius autem quiſque eſt Iambicus Archilochius Dimeter Hypercatalectus conſtans quatuor pedibus primo, & tertio Iambo, vel Spondeo, ſecundo & quarto Iambo duntaxat. deinde, ſupereſt ſyllaba, hoc modo.

Sy̆luā -- lăbŏv- rānti s -- gĕlū v- quĕ v

Quartus autem quiſque eſt Dactylicus Alcaicus Acatalectus, conſtans ex Dimetro Heroico, & Dimetro Trochaico, id eſt è duobus Dactylis, & duobus Trochæis, vel vltimo Spondeo, hoc modo.

Flūmĭnă -vv cōnſtĭtĕ -vv rūnt ă -v cūtō --

v v---vv vv
v v---vv vv
--v--- v v
-vv vv-v--

Vides, vt alta ſtet niue candidum
Soracte: nec iam ſuſtineant onus
Siluæ laborantes, geluque * (* Vide ann. Fr. Rob ſuo per iſto loco.)
Flumina conſtiterunt acuto?
Diſſolue frigus, ligna ſuper foco
Large reponens: atque benignius
Deprome quadrimum Sabina
O Thaliarche merum dyota.
Permitte diuis cetera. qui ſimul
Strauere ventos æquore feruido
Deprœliantes: nec cupreſſi,
Nec veteres agitantur orni.
Quid ſit futurum cras, fuge quærere: &
Quem fors dierum cunque dabit, lucro
Appone: nec dulceis amores
Sperne puer: neque tu choreas:
Donec virenti canities abeſt
Moroſa. nunc & campus, & areæ,
Leneſque ſub noctem ſuſurri,
Compoſita repetantur hora.
Nunc & latentis proditor intimo
Gratus puellæ riſus ab angulo:
Pignuſque direptum lacertis,
Aut digito male pertinaci.

VIDES vt alta) Nona Ode Thaliarchum puerum ad voluptatem, lætioremque vitam hortatur. ANTO. Dicit enim cum maxima vrgeant frigora, lignia foco repoſitis diſſoluenda ſibi merumque optimum exhibendo, craſtina curet minime, nec item dulces ſpernat amores, aut choreas dum iuueni ſibi canities abeſt, Qui vero dicunt poëtam hic loqui ex Epicuri ſententia, minime veri eſſe videntur. Epicurus enim epiſtola Herodoto miſſa hæc ait, Cum itaque dicamus voluptatem finem eſſe, non luxurioſorum voluptates, eas ue quę in guſtu ſunt poſitæ, vt quidam ignorantes, aut ab noſtra ſententia diſſentientes, aut male accipientes, arbitrantur, ſed non dolore corpore, animoque tranquillum eſſe, & perturbatione vocare dicimus, non enim conuiuia, & conceſſationes non puerorum, mulierūq. congreſſus non piſcium vſus, & ceterorum, quæ affert precioſior menſa, ſuaue gignit vitam, verum ratio ſobria, cauſaſque perſcrutans, cur quæque, vel eligenda, vel fugienda ſunt, opinioneſque expellens, per quas animos vt plurimum occupat tumultus. Horum omnium initium, maximumq. bonum prudentia eſt. Hæc ille. (Epicuri voluptas.) Thaliarchus aut nomen eſt à poëta fictū. Nam dici pōt conuiuij, ſeu feſtiuitatis princeps, θαλία namq; dicitur conuiuium, ſertum feſtiuitas, ἀρχὸς princeps. (Thaliarchus. Thalia. Archos.) [Stet) .i. conſiſtat, plenum eſſe hic non conuenit, nam alta niue candidum dicit. [Soracte) Ser. Sol. ꝙ per paucæ familiæ erant in agro, Phaliſcorum, quos Hyrpos vocabant qui ſacrificiū annuum ad montē Soracte faciebāt, idq. operantes geſticulationibus religioſi impune inſultabant ardentibus ligno rum ſtruibus, in honorē diuinæ rei flāmis parcentibus. (Phaliſci Hyrpi. Soracte.) S.rab. etiā lib. v. oſtendit, Soracte in Phaliſcis eſſe iuxta Flaminiā viam, Sub quo monte (vt ait) vrbs erat Feronia, quo nomine, & Dea quædā nuncupabatur, quam finitimi miro dignabantur honore, quo in loco ipſius templum erat mirificum ſacri genus habens. (Vrbs Feronia.) Nam qui eius numine afflabantur, nudis pedibus prunas, & copioſum cinerem inambulabāt nulla læſione ſub hoc Dæmone, id autem quotannis celebrabatur. Horat. vero hic in Sabinia Soracte eſſe oſtendit, vel potius propè, nam propè eſt, vt vidimus. Dictaq́ ab vrbe Roma, milibus paſ. vltra xx. Dr̄ aūt Soracte (vt puto) a σωρεία, quod eſt congeries. Vel à σωρὸς quod eſt aceruus, cumulus ne. eſt enim mons altiſſimus. [Gelu acuto) acutum dixit, quoniam gelu ipſum acutum ſit aqua paulatim ſtillante, vel acutum ait, quoniam ſuo innato frigore cum tangitur, pungere videtur, atque vrere. [Diota) Putandū vaſculum à δύο, quod eſt duo, & ὦτα, plurali numero aures quaſi duas aures .i. anſas habens. [Cetera) .i. omnes alias curas. Tu vero voluptati incumbe, & quietæ vitæ, futurorum minime ſolicitus. Dij enim poſt aduerſa per ſeipſos quietem tribuunt hominibus, & iucunda, hinc ait. [Qui ſimul Strauere &c.) Strauere, quieſcere, fecere, atque ſubſidere.

[Fer

Orni. [Feruido) Æſtuanti. [Orni) Arbores ſunt albo cortice gratiles,& **Orne.** altæ dictæ (vt puto) ab ὀρνύω, quod eſt inſurgo, incito, promoueo itaque ſi nec orni, nec etiã cupreſſi graciles quoque & altæ ſtratis ventis agitantur, quod de arboribus erit claſſis, & robuſtis? [Fuge quærere) Hoc ad animi pertinet tranquillitatem, ex qua ſumma voluptas redundat. [Lucro appone) Quia mors imminet, vnde die quoque accidere poteſt. [Quemcunque) Vel bonũ vel malum. [Virenti) Tibi iuueni. [Canicies moroſa) Senectus **Senectus.** difficilis,& querula, hinc Iuuen. ait, Vſque adeo grauis vxoris, na **Moroſi.** tisq; ſibique. Vt captatori moueat faſtidia Coſſo. Moroſi aũt (vt Porph. inquit) dñr multorum morum inter ſe contrariorum. **Canities** Canities vero generatur (vt edocet Philoſophus) ex putredine. Cum itaque in ſenectute deſit calor naturalis, qui cauſa eſt digeſtionis, neceſſario pilorum materia non bene digeſta putreſcit, hinc poſtea ſenes caneſcunt. Macr. etiam lib. vij. ſer. Canitiem ex nimio humore fieri, quod phlegma vocatur. Nam ideo albi **Area.** ſunt cani, q̃a colorem humoris, quo nutriuntur, imitantur. [Cã**Campus.**pus) Martius. ſ. vbi iuniores exercebantur, vt ſuperiori Ode oſtendimus. [Areæ) Plateæ, nam loca in vrbe pura areę dñr, vt Varro, ait, ad ſimilitudinẽ areæ vbi frumenta ſecta teruntur,& areſcunt. Feſtus etiam Pomp. inquit, ꝙ area proprie dicitur locus vacuus, quaſi exaruerit, nec poſſit quidquam generare. Aduerte tamen campos ampliores eſſe, areas vero minores, hinc poëta ſimul cõiunxit. [Lenes) Voluptuoſi, ſuaues, dulces, gratiſſimi. [Sub noctem) Per noctem. [Compoſita hora) Conſtituta tibi ab amica. [Suſurri) Confabulationes. Catull. Verboſa gaudet Venus loquela. [Nunc & latentis) Ordo eſt, Et nunc repetatur gratus riſus proditor puellæ latentis ab angulo, cum enim riſus auditur puellam latere oſtendit, quod quidam ad voluptatem, & luſum fieri ſolet, hinc illud eſt in Buc. Malo me Galatea petit laſciua puella, Et fugit ad ſalices,& ſe cupit ante videri. [Pignusq; direptum lacertis) Hic locus per antiphraſim intellectus a quibuſdã fuit, debemus enim intelligere pignus direptum à puella è lacertis amatoris,& annulum à digito eiuſdem. Sic nanque coguntur amatores repetendi gratia, quod reliquerant vi ferè ablatum, puellas reuiſere. Nam iccirco illæ id fecerant. [Pignus direptũ **Armilla.** lacertis) Armillas intelligit direptas è brachijs amatoris à puel**Armo.**la, nam (vt Feſtus edocet) Armillas ab armo (quibus viri mili**Arma.**tares ab imperatoribus donari) dictas eſſe exiſtimãt, ꝙ antiqui humeros cum brachijs vocabant armos, vnde arma ab his dependentia ſunt vocata. [Aut di.) Annulum hic intelligit, direptum ẽ à puella ex digito ipſius amatoris. [Male pert.) Ficte,& debiliter tenaci. nam fingunt ſe amatores retinere, quod optant ſibi adimi à puellis, & illud eſt, quo iuſtiores habebãt redeundi cauſas.

A C R. VIDES vt alta ſtet niue candidum) Metrum duobus verſibus Alcaicum, quod conſtat ex Penthemimeri iambica, & cæſura,& duobus Dactylis ita, Vides vt alta ſtet niue candidum. Tertius dimeter iambicus Hypercatalecticus, i. ex duobus Dijambis vel ex quatuor iãbis,& cæſura ita, Siluæ, labo, rantes, gelu, que. Quartus Pindaricus ex duobus Dactylis,& duobus Trocheis, ita Flumina, conſtite, rint à cuto. Inter Pherecratium,& Pindaricũ hoc intereſt. Pherecratium conſtat ex Spondeo. Dactylo,& Spõdeo. Pindaricum eſt duobus Dactylis,& duobus Trochæis. [Vides vt alta ſtet) .i. cooperiatur, vt Stant lumina flammæ, & iam puluere cœlum Stare vident. [Candidum) Candidum niuibus. [Soracte) Mons Apuliæ in qua Apollo colebatur, vt: Summæ, deum ſancti cuſtos Soractis Apollo. [Siluæ laborantes) Ponderis magnitudine. [Flumina conſtiterint acuto) Nimietate frigoris etiam flumina concreta à curſu ſuo ſtetiſſe dicit. [Super foco) Vt, Multa ſuper P. r. ſ. h. m. & alibi, Gemina ſuper arbore ſidunt. [Large) Abũdanter, copioſe pro foci magnitudine. [Benignius) Remiſſius ſolito. [Deprome) Hauri, propina. [Quadrimum) .i. quatuor annis inueteratum. [O Thaliarche) Nomen eius ad quem loquitur. [Dyota) Vinarium vas. i. oiagarum duas habens anſas. [Permitte diuis cetera) Omnes ſolicitudines ordinationi numinum debere committi dicit. [Qui ſimul) Dixit in momento omnia tranquillantes. [Strauere) Placidum fecere. Virg. Sterneret æquor aquis remo vt luctamen abeſſet. [Aequora feruido) Concitato mari propter ventos prœliantes. [Nec veteres agitantur orni) Nec commouentur ſedato fluctu ventorum. [Quem ſors dierum) Euentus dierum lucrare,& memor mortis citæ, nec lætitiam, nec amores omitte. Ordo eſt. Quemcunque dierum dabit ſors appone lucro. & fuge quærere quid ſit cras futurum. [Fuge quærere) In vituperationem Matheſis dictum, ꝙ magis cruciat expectatione,& quæſitione futurorum. [Appone) patienter fer & habe pro lucro quẽcunque dierum, ſiue bonum, ſiue malum dabit ſors. [Neque tu choreas) Choreæ à choro dictæ, quòd iunctis manibus ſaltetur. [Virenti) Tibi. ſ. iuueni,& adhuc viridis ætati homini. [Moroſa campus) Quòd moroſum tarda deliberatione faciat. [Campus areæ) Planus ad ludum locus. & repetantur ab inferioribus ſubaudis. [Leneſque) Voluptuoſi. [Suſurri) Confabulationes. Ordo eſt. Nunc & gratus riſus, proditor puellæ latentis ab intimo, angulo repetatur abs te. [Latentis) Virg. Et fugit ad ſalices,& ſe cupit ante videri. [Proditor) Manifeſtator. Virg. Vectusq; recuſat Prodere voce, ſua quẽquam, aut opponere morti. [Gratus puellæ) Puellam ſibi gratam dicit, quæ ſæpe meretricio ritu manibus ludit amatoris hanc autem dicit impetẽdam. [Pignusq; direptũ lacertis) Pignus eſt, aut Armilla de brachio aut annulus de digitu datus cauſa veniendi ad conſtitutum locum & ſubdole. Nam fingunt ſe retinere quod volunt ſibi adimi, vt habeant iuſtam cauſam veniendi. [Male pertinaci) Male in tenendo perſeuerante.

VIDES vt alta ſtet niue candidum Soracte) Thaliarchum **P O R.** ad lætiorem vitam hortatur, vt luſibus adoleſcentiæ, quandiu ætas permittit vtatur. Notandum autem quod neutro gñe Soracte dixerit, cum vulgo Sorax dicatur. Eſt aũt hic mons in Phaliſcis. [Stet) Aũt plenum ſit ſignat, vt Ennius. Stant puluere campi,& Virg. Iam puluere cœlũ. Stare vides. & in Buc. Stant & iuniperi,& caſtaneæ hirſutæ. [Flumina conſtiterint acuto) Verum ad ſenſum frigoris pertinet, quod velut vitrum pungit, ac quod frigus velut vitrum acutum ſit. [Super foco) Super focum videtur dicere debuiſſe, ſed frequens in hanc figuram. Horat. vt, Diſtrictus enſis, cui ſuper impia ceruice pendet. [Atque benignius Deprome quadrimum Sabina. O Thaliarche merum dyota) Dyotam amphoram dicit, quòd anſæ eius velut aures ſint, ergo græca appellatione hoc dicitur. [Quem ſors dierum cunque dabit, lucro Appone) Ordo eſt. Quemcunque dierum ſors dabit lucro Appone, per quod dicit vnumquenque diem vitæ noſtræ nos de lucro computare debere, eo ꝙ mors quotidie poſſit accidere. [Nec dulceis amores Sperne puer) Pro dum puer es noli ſpernere. [Donec virenti canities abeſt Moroſa) .i. ſenectus difficilis, nam moroſi dñr multorum moꝵ inter ſe contrariorum. [Compoſita) Pro conſtituta. [Nunc & latentis proditor intimo Gratus puellæ riſus ab angulo) Gratus dicit, ſic enim puellæ ſolent verecundiam ſexus cum libidine miſcentes abſcondere ſequentibus amatoribus,& rurſus vt inueniantur, riſu ſe prodere. Tale illud Virg. Et fugit ad ſalices & ſe cupit ante videri. [Male pertinaci) Belle male pertinaci, quia fingunt ſe retinere, quod volunt ſibi adimi, vt iuſtas habeant cauſas per quas veniant.

VIDES vt alta) Ex aſperitate hiemis monet Thaliarchum **A S C.** quaſi principem feſtiuitatis,& conuiuiorum, vt igni, & vino frigus,& caueat, ꝓpellat, vt Manc. latius exequitur. Ordo eſt. O Thaliarche tu vides, vt .i. qualiter, Soracte mons ille in Phaliſcis Apollini ſacer, ſtet. i. rigeat, Soracte inquam candidum .i. albicans alta. i. denſa niue, nec. i.& non, hoc eſt vides vt ſiluæ laborãtes .ſ. onere niuium, non ſuſtineant iam. i. amplius onus .i. pondus niuium, quia aut rumpuntur, aut declinantur in terram, & vides vt flumina conſtiterint. i. conſtricta ſint,& impedita à curſu, ſeu fluxu, gelu acuto. i. aſpero, qđ in glaciem conuertit aquas. [Et ideo. diſſolue frigus reponens) .i. iteꝶ, atq; iteꝶ ponẽs large ligna ſup foco. i. loco q ignẽ fouet,& deprome benignius. i. indulgẽtius,& abundantius (ſicut cõtra maligne fit quod parce & ab no fauẽte) meꝶ quadrimũ. i. quatuor annoꝶ, dyota .i. amphora binas aures hñte, Sabina. i. q̃ in Sabinis recõdita eſt, aut q̃ Sabinũ vinum continet,& ꝑmitte diuis, cetera. i. regimẽ mũdi,& auræ tẽperiẽ, q. ſ. diui, ſimul. i. ſtatim vt ſtrauere. i. ſedauerũt, vẽtos depliãtes .ſ. prius, æquore feruido. i. freto, aut feruido. i. æſtuoſo,& multũ cõmoto, nec cupreſſi, nec orni veteres agitãtur. i. nulla fit amplius cõmotio, ad quoꝶ exẽplũ tacite innuit ẽt uẽtis agitationes ſedãdas eſſe. [Quid ſit futuꝶ) Proſeqtur eandem mam. Quia. n. ſolicitudo reꝶ futuraꝶ pñtiũ demit voluptatẽ, dicit, fuge q̃rere .i. diſq̃rere, qđ ſit futuꝶ cras,& appone lucro .i. deputato de lucro quẽcunq; dieꝶ ſors, aut ſors dabit. Nec. i.& nõ,& puer. i. cũ ſis adhuc puer, nõ ſperne amores dulces. ſ. ætati puerili iã pubeſcẽti, neq; tu q habilis, & peritus es ſaltãdi, ſperne choreas donec canities. i. ſenectus, moroſa. i. difficilis,& in nulla re cõtenta, abeſt tibi virẽti, & cãpus. ſ. Martius, in quo exercebant iuuenes Rom.& areæ. i. alia loca exercitij in vrbe, q̃ minora ſunt quã cãpus q dictus ꝙ capiat ample,& ſuſurri. i. confabulationes cũ amica, lenes .i. ſuaues ſine rixa. i. repetantur, ſub noctẽ. i. paulò ante noctẽ, hora cõpoſita. i. ad hoc conſtituta. Poſſet forte intelligi, de ſuſurris, hoc eſt murmure fluuioꝶ quorum auditus,& proſpectus ſub noctem gratus.& iucundus eſt, ſed quod ſequitur, amicæ congruit. Riſus puellæ .i. datus à puella ab angulo, proditor ipſius puellæ latentis, gratus.

tus.ſ.tibi,repetatur,ſup.nunc.i.compoſita hora.ſ.ante noctẽ, aut interdiu,& pignus direptum,ſ.à puella,vt ſit occaſione redeunti, lacertus .i. ab humeris tuis,hoc eſt armillæ, aut à digito tuo male.i.non ſatis,pertinaci.i.annulum nõ ſemper tenenti,ſed per diſſimulationem dimittenti vt repeti poſſit, repetatur hunc.

MAT. Bõſinis. DISSOLVE frigus ligna ſuper foco &c.)Exponit Acron, & id quidem(vt reor) non recte,benignum.i.remiſſus cum liberalius,& abundantius exponi debeat,non remiſſius,& parcius,quod maxime abhorret a mente, & voluntate auctoris, ſi verba cetera penſes,& recte intelligas. Dicimus.n.aliquem relaxare animum cum libere alicui rei indulget,remittere vero,cum volumus affectum animi huic contrarium oſtendere.

IN MERCVRIVM.

Hymnus ab Alcæo mutuo ſumptus, quo laudat Mercurium, à genere, ab eloquentia, & ſermonis, muſica, palæſtra, & furti inuentione.

Ode X. Dicolos, Tetraſtrophos: Vt.
Iam ſatis terris niuis.

-v---vv-v-v
-v---vv-v-v
-v---vv-v-v
-vv--

MERCVRI facunde,nepos Atlantis,
Qui feros cultus hominum recentũ
Voce formaſti catus, & decoræ
More palæſtræ:
Te canam magni Iouis, & deorum,
Nuncium,curuæque lyræ parentem,
Callidum quidquid placuit iocoſo
Condere furto.
Te, boueis olim niſi reddidiſſes
Per dolum amotas, puerum minaci
Voce dum terret: viduus pharetra,
Riſit Apollo.
Quin & Atreidas duce te ſuperbos
Ilio diues Priamus relicto,
Theſſalosque igneis, & iniqua Troiæ
Caſtra fefellit.
Tu pias lætis animas reponis
Sedibus: virgaque leuem coërces
Aurea turbam, ſuperis deorum
Gratus, & imis.

ANTO. MERCVRI facunde, &c.) Decima Ode Mercurium laudat ab genere,ab eloquentia, ab officio, ab inuentis,ab actu,à potentia. Eſt autem hymnus ab Alcæo ſumptus, vt ſcribit Porphyrio Volunt præterea Mercurium repertorem rerũ plurimarum,quibus vitæ hominum conſuleretur,*Mercurij inuenta.* fuiſſe hunc enim primum,& verba in ordinem redegiſſe,& multis in*Rerũ nomina.*didiſſe rebus nomina.fuiſſe quoque literarum inuentorem aiũt,*Literarũ inuentor.* inſtituiſſeque quo honore, quibus ue ſacris colerentur dij. In*Deorum cultus.* primis obſeruator aſtrorum curſus fuit, & vocum harmonias adinuenit. Palæſtræ, numerorumque, & ad corpora curanda medicinæ artis, lyræ inſuper ex neruis trium chordarum, mſtar*Aſtrorũ curſus.* trium anni temporum,repertorem tradunt. Tris enim inſtituis voces,acutam,grauem,& mediam. Acutam ab æſtate, Grauem*Medicina.* ab hieme,Mediam à vere ſumens,hic, & Græcos docuit verborum interpretatione. Vnde,& ipſe Hermes.i.interpres appellatur, hæc omnia ex.lib. j. Diod. Qui etiam lib. vj. ſic ait: Tri-*Lira inuentor.* buuntur præterea Mercurio præconia,diſſidia, ac fœdera quæ in bellis fiunt: præcones quoque adijciuntur qui internuncij,*Hermes.* eſſe ſolent ob eamque rem ab hoſte tuti.Vnde,& ipſum commu-*Menſura pondus.* nem vtriuſque dicunt,cum ambobus vtilitatis communis,ac pacis mutuæ interpres exiſtat. Menſuram inſuper, ac pondos, &*Mercatura.* mercaturæ quæſtum reperiſſe affirmant occulteque inuicem pe culandi modum. Præco etiam deorum traditur nuncius que optimus.quoniam mandata diligenter perficiat.Vnde,& interpretis nomen aſſumpſit,non quod nominum,aut orationis (vt quidam tradunt) fuerit inuentor,ſed quia diligentius quam ceteri mandata referat.Palæſtram eum introduxiſſe,& ex teſtitudinis forma lyram adinueniſſe aiunt. Hæc ille. [Mercuri) Hic vocandi caſus media correpta profertur,eſt.n.Trochæos, deinde Spondeus ſequitur,de huiuſmodi autem vocatiuus latinis meminit Gell. lib. ij.cap.xxiij.meminit item Priſc.lib.vij.Cic. præterea in libro de Nat.deo.ſcribit fuiſſe quinque Mercurios. Tertium tamen Ioue tertio natum,& Maia.Ex quo,& Penelope Pana natũ ferunt. Quartum vero argentum inueniſſe, & Aegum intereniſſe dicũs ob eamque cauſam Aegypto præfuiſſe, atque Aegyptij leges, & literas tradidiſſe Macr. lib.j. Sat. docet optime Agrum pro cœlo accipi, & Mercurium pro Sole. Cui Mercurio Tetrachordum ſcribis attribuit,quippe ſignificat is numeros,vel totidem plagas mundi vel quatuor vices temporum, quibus annos includitur. Vel quod duobus æquinoctis, duobusque ſolſtitijs zodiaci ratio diſtincta eſt.Vt lyra Apollinis chordarum vij.tot cœleſtium ſphærarum motus præſtat intelligi,quibus Solem moderatorem naturæ conſtituit.[Voce formaſti) Cic.in lib.de Nat. deo. Sic iam vero domina rerum (vt vos soletis dicere) eloquendi vis, quam eſt præclara,quamque diuina, quæ primũ efficit, vt ea quæ ignoramus diſcere, & ea quæ ſcimus alios docere poſſimus; deinde hac cohortamur, hac perſuademus, hac conſolamus afflictos, hac dicimus perterritos ab timore, hac geſtientes comprimimus,hac cupiditates,iracundiasque reſtinguimus,hæc nos iuris, legum vrbium ſocietate deuinxit,hæc ab vita immani, & fera ſegregauit. [Catus) Acutus proprie dicitur (teſte Varr.) non ſapiens. Catus ingenioſus,inquit Seru.lib.j. Æn. & Tull. lib.j. de Leg. ait, Quis igitur prudentem,& (vt ita dicam) catum,non ex ipſius habitu,ſed ex aliqua re externa iudicaret? [Palæſtræ) Palæſtra dicitur ludus,& locus, πάλη, lucta. παλαίω, luctor. παλαιστής, luctator. [Iocoſo furto)Non auaritiæ cauſa commiſſo,verum iocando,ludendo ue. [Te,boueis) Ordo eſt, Apollo dum minaci voce terret te puerum niſi reddidiſſes boueis olim per dolũ amotas,viduus pharetra riſit. [Te,boueis) Quo tẽpore paſtor Apollo Admeti regis pauit armenta,dum amori vacabat demulcereturque fiſtula, eius boueis incuſtoditas Mercur. in ſiluis abſcondit. Id autem ſolus Battus paſtor, & ſenex aduerterat, itaque ſibi ſilentij gratia vaccam donauit hinc ille, inquit, Tutus eas lapis iſte prius tua furta loquetur. Simulauit Mercurius abire. Mox redijt verſa figura cum voce, petijtque à Batto vt ei aperiret,an boueis aliquas vidiſſet,nam,& vaccam, & Taurum tribueret ipſi,inquit,ille,Sub illis montibus errant, riſit Mercurius dicens Me perfide mihi prodis? hinc periurum in ſilicem vertit, qui nunc quoq; dicitur Index,hæc lib.ij.Met.Addunt alij Apollinem,vbi omnia prædicta cognouit, ſumpto arcu voluiſſe Mercurium ſagittis offendere, ille tamen caſtu clam pharetram ei abſtulerat, qua recognita, riſit Apollo, cum prius iraſceretur. [Quin & Atridas) Lib.Il. vltimo lõgo carmine ſcribitur ab Homero, Irim ab Ioue miſſam Priamo ſignificaſſe, Achillem cum donis peteret ſolo comitatus auriga, nec formidaret, Mercurius.n. ducturus erat eum incolumen in illius tentoria. Itaque ſumpto curru,& ideo auriga iter arripuit, occurritque ſibi Mercurius ilico,dicens ſe Achillis, aurigam eſſe tunc per aperta vagantem. inde Priami currum, aſcendit, immiſſoque ſomno caſtrorum cuſtodibus. Græcisque omnibus inſcijs ad Achillẽ peruenit Priamus nulli viſus, abs quo Hectoris recepto cadauere, muneribus prius exhibitis,eodem Mercurio duce in Troiam reuerſus eſt. [Theſſalos ignes) Et per hos cuſtodes intelligit, qui ante Achillis clauſum tentorium erant Achille cœnante, dum Mercurio duce aperta ianua ingreſſus eſt Priamus. Homerus.n. lib. Il. vltimo inducit Achillem inter alia hæc Priamo dixiſſe.

Mercurius deorum interpres. Mercurij quinque. Pana. Argus. Lyra Apollinis. Catus. Palæſtra. Pale. Boues. Apollinis Mercurius abegit Battus. Index. Iris ad Priamũ qui adit Achillem Mercurius. Priami ductor ad Achillem.

Te quoque neſcis quis Deus huc comitetur euntem:
Quandoquidem iuuenile etiam ferebur iuiſſet:
Nec quiſquam auderet, nec ſe committeret hoſti,
Ingrediens furtim reſerato cardine noſtras Decepts cuſtode fores.

[Tu pias lætis) Ordo eſt. Tu gratus ſuperis,& imis deorũ aurea virga pias animas lætis ſedib.reponis,& leuem turbam coërces. [Lætis ſedib.)Campis Elyſijs.[Leuem) Vanam,& delinquentem. [Coërces)In tartaro.ſ.[Virga aurea) Virg.lib.iiij.de Merc.inqt.

Tum virgam capit hac animas ille euocat orco
Pallentes, alias ſub triſtia tartara mittit.
Dat ſomnos adimitque, & lumina morte reſignat.
Illa fretus agit ventos, & turbida tranat Nubila.

Mercurij virga.

Homerus item lib. Iliad. vltimo ait, Tum virg ... cap ...

oculos Deus excitat ipſe, Hac dulces ſuadet ſomnos, & lumina claudit. Macr. lib. j. Sat. ſcr. Caduceum duobus draconibus ornatum fuiſſe, mare & fœmina in nodum obligatis inuicem parte media voluminis ſui. Mart. etiam lib. vij. ſic ait, Cyllenes cœlique decus facunde miniſter, Curea cui torto virga dracone viret.

Caducei. *Dracones.*

ACR. MERCVRI facunde nepos Atlantis) Metrum Sapphicum hendecaſyllabum. [Mercuri facunde) Mercurium laudat ab arte, vt idem ad Iulium Florum, Seu ciuica iura. Reſpondere paras, ſeu condis amabile carmen, Prima feres ederæ victricis prȩmia, & à genere, vt Virg. Tanti talem genuere parẽtes. [Qui feros cultus) Qui incompoſitos mores hominum tua eloquentia ab ipſo exordio domuiſti. [Voce) Eloquio, ratione. [More palæſtræ) Exercitatione eloquentiæ, ſiue quia ab ipſo dicitur inuentum exercitium huius certaminis. Hinc Virg. Et crines flauos, & membra decora iuuentæ. [Nuncium) Interpretem. Sic Virg. de eodẽ. Nunc ẽt interpres diuum Ioue miſſus ab ipſo, Teſtor vtrunqoe caput, celeres mandata per auras Detulit. [Lyræ parentem) Ipſe etum dr̃ lyræ inuentor, & Apollo Caducei. [Callidum) Ingenioſum, doctum. [Iocoſo furto) Dulci. vt Vulcani Martiſque dolos, & dulcia furta. Iocoſum autem furtum vocauit artem præſtigiatorum, quam ipſe inuenit. Præſtigiator vero dicitur ab eo quòd præſtingit aciem oculorum, & mire moderatur dicendo Iocoſo, ac ſi diceret, non illo quod ad auaritism, & fraudem ſpectat. [Te boues olim) Senſus iſte eſt. Abegiſti boues Apollini paſcenti pecus Admeti regis, & cum tibi minaretur ſagitta, niſi eas reddidiſſes, volenti telum proferre, pharetram præſtigiatam ademiſti. Ordo eſt, Niſi reddidiſſes olim boues amotas p dolũ, Apollo viduus pharetra, dum terret puerum minaci voce, riſit te. [Quin & Atridas) Ordo eſt. Quin & diues Priamus relicto Ilio te duce feſellit ſuperbos Atridas. [Ilio diues Priamus relicto) Priamus, duce Mercurio, iuit ad Achillem relicto Ilio, & petiuit corpus Hectoris filij ſui. Hinc Virg. Exanimumque auro corpus vendebat Achilles. [Tu pias lætis animas reponis Sedibus, virgaque) Virg. Tum virgam capit, hac animas ille euocat orco Pallenteis, alias ſub triſtia tartara mittit, Virgam autem dicit Caduceum quod primo Apollo habuit, & donauit Mercurio lyra ſibi tradita. Huius autem virgæ hæc ratio eſt, Mercurius & orationes Deus dicitur, & interpres deorum, vnde virga bellantes diuidit. i. bellum, nam bellantes interpretum oratione ſedantur, vnde, ſm Liuium Legati pacis Caduceatores dicuntur, & grȩce Hermes dicitur ἀπὸ τῆς ἑρμηνείας, ſicut contra per fœciales bella ſumebantur. [Leuem) Vanam, peccatricem.

POR. MERCVRI facunde nepos Atlantis) Hymnus in Mercurium ab Alcæo lyrico poëta. Facundum aũt Mercurium dixit, quia orationis inuentor. Nepotem Atlantis, quia Maiæ filius. Maia autem vna ex Atlantibus. [Voce formaſti) Notum eſt Mercurium inuentorem exiſtimarij ſermonis, palæſtræ, lyrȩ, & furtorum. [Magni Iouis, & deorum, Nuncium) Ζηνὸς ἄγγελον, hoc & Virg. Amphitryoniadæ magno, diu. ſq. ferebat. [Iocoſo furto) Bene iocoſo. Non. n. illo quod ad auaritiæ fraudem ſpectat. Deinde docet quid ſit iocoſo furto aliter. [Boues olim niſi reddidiſſes amotas, per dolum te puerum Apollo dum minaci voce terret, pharetra viduus riſit) Fabula hæc autem ab Alcæo facta, & iterum Mercurius iccirco traditur furandi repertor, quia oratio, cuius inuentor eſt, animos ad audiendum fallit. [Viduus pharetra Riſit Apollo) Belle viduus pharetra pro viduatus pharetra. i. priuatus. [Ilio diues Priamus relicto) Diues Priamus opportune nũc dicitur, quòd tantum. ſ. auri habuerit, ꝙ filij corpus redemit, Mercurio autem duce dicitur ad Achillem veniſſe, qui cuſtodibus ſomnum miſit, vel quòd aurum ſub tutela ſit Mercurij. [Iniqua Troiæ) Pro eo quod eſt inimica. [Theſſalos ignes) Cum ad Achillem venit propter Hectoris corpus redimendum. [Lætis ſedibus) Elyſijs campis. [Aurea virga). i. caduceo.

ASC. MERCVRI facunde) Diſertiſſime accumulat laudes Mercurij, nec immerito, eſt. n. Deus facundiæ, & eloquẽtiæ, omniſq. ſolertiæ, & lyrici eſt deſcribere laudes deorum, vt diximus ex auctore noſtro de Arte, Muſa dedit fidibus diuos, puerosq́ue deorum. Primo ergo laudat eum à facunda ſapientia, & canendi peritia, quæ duo poëta lyrico ſummæ ſunt neceſſaria, tum à vafritate. & ingenioſo furto lyricis puellarum dolos deſcribere volentibus non minus ſcitu neceſſarijs, ꝙ autem eloquentia feros cultus hominum reformet, atteſtatur ẽt poëta in Arte dicens, Silueſtres homines ſacer, interpresque deorum, Cædibus victu fœdo deterruit Orpheus: Dictus ob hoc lenire tygres, rabidosq. leones. Et Cic. in princ. Rhet. veterum docet quid valeat coniuncta ſapientia. Ordo eſt. O Mercuri facunde. i. Deus naturalis eloquentiæ, nepos Atlantis, quia ex Maia eius filia genite. qui cautus. i. acutus, & ingenioſus, formaſti feros cultos hoīum, recentum. i. recenter productorum, voce, & more decore palæſtræ. i. exercitatione, quam inueniſti. Ego canam te nuncium Iouis magni. i. egregij, & deorum. ſ. aliorum, & parẽtem. i. inuentorem, lyræ curuæ in formam teſtudinis factæ, & callidum condere. i. abſcondere, furto iocoſo. i. non ſuſro, nec animo detinendi quidquid placuit. ſ. condere, vt ſequentia probant. [Te boues) Proſequitur (vt dixi) reliquas Mercurij laudes. Ordo eſt. Apollo dum terret te puerum. i. cum formam pueri. ſ. bubulci induiſſes, voce minaci. i. minanti te transfigere iaculis, niſi reddidiſſes boues. i. vaccas eius amotas olim. ſ. cum priuatus diuinitate armentum Admeti regis pauit per dolum. i. per fraudem, ſicut putauit, quod non putaſſet, niſi diuinitatem amiſiſſet viduus. i. ſpoliatus à te pharetra. i. cum ſenſiſſet te ſibi interea dum tibi minabatur, etiam pharetram cum ſagittis ſublegiſſe, riſit, propter iocundum & argutum furtum tuum. Quin. i. quinimò, inſuper: Priamus diues, vt qui ingeos pondus auri cum Polydoro depoſuerat, & redemptione Hectoris extincti ſecum attulerat, vnde illud primi Aen. Exanimumque aro corpus vendebat Achilles: Feſellit quia latuit, te duce relicto Ilio. i. dum tuo ductu Ilium reliquit, feſellit, dico Atridàs. ſ. Agamemnonem, & Menelaum, & ignes Theſſalor. i. excubias Theſſalorum, & caſtra inimica Troiæ pee quæ tranſiuit, Tu gratus, & ſuperius, & imis deorum reponis lætis ſedibus. ſ. Elyſijs, pias animas, & coërces à pijs ſedibus virga aurea. i. caduceo, turbam leuem. i. inconſtantem, & quæ fidem Deo promiſſam non ſeruauit.

AD LEVCONOEN.

Philoſophica ſententia, ne ſapiens de futuris anxius à Mathematicis pendeat, cum ſolum Deo ſit præſide futura.

Ode X I. Monocolos. Sunt enim omnes verſus Choriambici Alcaici Pentametri Acatalectici, qui conſtant è Spondeo, tribus Choriambis, & Pyrrhichio, vel Iambo, hoc modo.

Tū nĕ -u quǣſīĕrīs -uu- ſcīrĕ nĕfās -uu- quēm mĭhĭ quēm -uu- tĭbĭ uu
Fīnēm -- dī dĕdĕrīnt -uu- Leūcŏnŏē -uu- nēc Băbȳlō -uu- nĭōs u-

-u -uu- -uu- -uu- uu
-- -uu- -uu- -uu- u-

TV ne quæſieris, (ſcire nefas) quem mihi, quem tibi
Finem Di dederint * Leuconoë: nec Babylonios
Tentaris numeros, vt melius quidquid erit pati?
Seu plures hyemes, ſeu tribuit Iupiter vltimam:
Quæ nunc oppoſitis debilitat pumicibus mare
Tyrrhenum, ſapias: vina liques: & ſpatio breui
Spem longam reſeces. dum loquimur, fugerit inuida
Aetas. carpe diem, quamminimum credula poſtero.

*Leucothoë.

ANTONIVS.

TV ne &c.) Vndecima Ode Leuconoën admonet, vltimum vitæ finem ſcire non quærat, cõſulebat. n. illa Mathematicos. Hortatur poſtea pñtis diei lætitiam carpere, poſtero nanque credendum minime. [Nefas ſcire). ſ. eſt. Deus. n. futura ſolus vult noſſe, vtq́ue legitur in lib. de Nat. Deorum. Nihil tam irridebat Epicurus, quam prædictionem rerum futurarum. Multa tñ cernunt Aruſpices, multa Augures prouident. multa oraculis declarantur: multa vaticinationibus, multa ſomnijs, multa portentis. [Leuconoe) Nomen eſt à Poëta fictum, fuerit enim Orchami Regis filia pulcherrima quidem, & hinc à Phœbo ſtuprata, de qua libro quarto Metaphorice Naſu meminit, dicitúrque ob λευκὴ, id eſt alba, & νόος, curto. Leuchotea vero

Epicurus. *Leuconoe.* *Leucothea.*

Ino. vero filia Cadmi fuit, aliter Ino dicta, ab Homero, ponitur pro Aurora. dicitur.n.quaſi Albunea, ſeu Alba Dea. Ea nanque dea *Matuta* eſt. Matuta etiam à Latinis dicitur, vt ſcribit Cic. lib.j. Tuſcul. [Babylonios numeros) Cic.lib.j.de Diuin. ſcribit, quòd in Syria *Chaldæi.* Chaldæi cognitione aſtrorum, ſolertiaque ingeniorum antecel *Babylon.* lunt. Babylon autem (vt Solin. ſcribit) quondam Chaldæorum *Numerorum repertor* caput exiſtit. [Numeros) Calculationes ipſas aſtrologorum. Diod.lib.j. ſcribit. Mercurium fuiſſe numerorum repertorem. *Mercur⁹* Plin.lib.vij. inquit, quod Epigenes apud Babylonios ſeptingen *Epigenes aſtrorum peritus.* torum viginti annorum obſeruationes ſiderum coctilibus latercu̇lis inſcriptis docebat. [Pati) Adde poſſis. [Hyems).i.annos per ſynecdochen. [Quæ).ſ.hyems vltima. [Nunc debilitat &c.) Per quod intelligendum quo tempore hæc Ode ſcribebatur, fuiſſe hiemem aſperam quidem, nam ea mare concitabatur. [Pumicibus) Spongioſis, & aridis ſcopulis. [Debilitat) Dum).ſ.ibi illiditur. [Tyrrhenum) Mare Tyrrhenum radens ad Auſtrum verſus. Tyrrhenum vocatur, auctore etiam Dionyſio. Nos Tuſcum, Graij Tyrrhenum perhibent, inquit Mela. At Solinus ſcribit à mari Liguſtico ad Siciliam Tuſcum eſſe, quod Græci Ionium, *Tyrrhenū mare* vel Tyrrhenum, Itali inferum vocat. Tyrrheni autem dicti ſunt à Tyrrheno Lydiæ rege. Et Diod.lib.vj. ſcribit quod Tyrrheni fortitudine egregij magno potiti imperio, ciuitates condidere plures, atque opulentas Claſſe quoque potẽtes, cum diutius mari imperitaſſent, Italum peragus Tyrrhenum a ſe denominarũt Pedeſtri, quoque exercitu præualidi tubam primi adinuenerũt. [Sapias) Pro, ſi ſapias, ita Priſc.exponit lib.xviij.de conſtructione Subiunctiui, & Mart.lib.xj.inquit, Non puto ſi ſapiam. [Spatio breue) Ob breue ſpatium. [Liques) Liquare eſt diſſoluere, & liquidum facere, hinc liques futuri Optatiui, optando autem vina liquantur. [Inuida) Non enim vult eſſe quod nos ſumus. [Diem) Præſentem, ſcilicet.

ACR. TV ne quæſieris, ſcire nefas, quem mihi, quem tibi) Metrum Choriambicũ Hexadecaſyllabum, quod conſtat ex Spondeo, tribus Choriambicis, & Pyrrhichio, ſiue Iambo ita, Tu ne quæſieris, ſcire nefas, quem mihi, quem tibi. Siue aliter metrum eſt Phaleutium, quos ſcanditur ita, Tu ne quæſieris, catalecton, ſcire nefas, catalecton, quem mihi, quem catalecton tibi. [Nec Babylonios Tentaris) Vt qui conantur comprehendere finem vitæ ſuæ numeris. [Seu plures hiemes) Synecdochicos à parte totum, tempus enim pro anno intelligitur, & eſt ſenſus, Licet cognoueris quę res communicas mare, neceſſe eſt vt bibendo reſeces curam. [Sapias) Deeſt ſi. [Liques con.) Potando proferas. [Breui).ſ.propter breue ſpatium. [Carpe diem) Fruere præſenti die nihil credens poſtero. [Quam minimum) Pene nihil ſignificat.

POR. TV ne quæſieris Leuconoë) Leuconoën alloquitur, quæ ſolicita de vita ſua Mathematicos conſulebas. Suadet autem omiſſa cura futurorum vnumquenque diem de lucro computans læta exigat. [Babylonios numeros) Mathematicos intellige Babylonij enim aſtrologiam inueniſſe traduntur, per quam Geneſis colligitur. [Et ſpatio breui Spem longam reſeces.) Grate.i.cum ſpatium vitæ breue ſit, noli in longum ſpes tuas porrigere. [Vt melius quidquid erit pati) Nunc videtur alter ſenſus incipere, vt ſic claudatur, Vt melius poſſis par quidquid erit. Ergo ſubaudiendum hic verbum extrinſecus quod eſt poſſis. [Sapias liques vina) Sapias, pro ſi ſapias veterum conſuetudine dictum. [Quæ nunc oppoſitis debilitat pumicibus mare Tyrrhenum) ſuauiter dictum, quia illiſi fluctus in ſaxa debiles redduntur, hoc eſt vires amittunt. [Carpe diem, quam minimum credula poſtero) Metaphorice primo quoque, inquit, die fruere. Tranſlatio autem à pomis ſumpta eſt, quæ, ſcilicet ideo carpimus, vt fruamur.

ASC. TV ne quæſieris) Argumentum huius Odes à Mancinello diligenter explicatur. Verum quantum ad intentionem, videtur velle cohortari ad trãquillitatem animi, ſine qua nulla voluptas nullaque beatitudo contingere poteſt, ideoque congrue fictum nomen eius ad quam ſcribitur. Nam Leuconoe.i.alba currensq. puella à Phœbo corrupta fingitur, quod nimia indagatione ſyderum quorum ſol princeps eſt, ſe ipſam confecit. Vnde ordo eſt. O Leuconoe, tu ne quæſieris.i. caue diſquiras, & inueſtiges nimium, quem finem.ſ. dierum Dij dederint mihi, & quem tibi, quia nefas ſup.eſt ſcire, & ita non expedit diſquirere. Reuera noluit Deus diem extremum ſciri, vt ſemper parati ſimus. Vnde dicit Dominus in Euangelio, Vigilate itaque, quia neſcitis diem, neque horam, nec tentaris enim neque tentaueris, numero Babylonios.i.ſupputationes aſtrologicas à Babylonijs potiſſimum excogitatas, vt ſupp.poſſis, aut ſi melius pati, quidquid erit.ſ. patiendum, ſeu Iupiter tribuit tibi plures hiemes, id eſt annos, ſeu tribuit tibi vltimam, ſcilicet hiemem hanc, quæ nunc debilitat, id eſt fatigat, mare Tyrrhenum pumicibus, id eſt ſpongioſis ſcopulis oppoſitis.i.in littore poſitis, ne terras obruat ſapias.i. ſi ſapias, liques.i.coles, & diſſoluas, vina.ſ.promendo, & reſeces.i.amputes, ſpatio breui.ſ.dierum, longam ſpem. Nam ætas inuida fugerit dum loquimur, & ideo carpe.i.carptim abſume, diem.ſ.præſentem, quàm minimum.i.in valde parua parte credula.i.confiſa, poſtero.i.ſequenti die. Quia forte nulla ſecutura eſt, vnde in quarto huius, Quis ſcit, an adijciant hodiernæ craſtina vitæ tempora Dij ſuperi?

DE LAVDIBVS DEORVM, ET HOMINVM.

Hac Ode pindarum imitatus eſt, in qua miro artificio inſinuat ſe in laudes Auguſti dum dubitat quid potiſſimum dicat, & quid primum, atque ita obiter celebrato Ioue, Pallade, Libero patre, Diana, & ceteris dijs paulatim ad Heroës, Romanorum duces, poſtremo ad Auguſtum deſcendit.

Ode XII. Dicolos, Tetraſtrophos: vt,

Iam ſatis terris niuis, atque diræ.

-U---UU-U--
-U---UU--U--
-U---UU-U-U
-UU--

QVEM virum, aut heroa, lyra, vel acri
Tibia ſumis celebrare Clio?
Quem deum? cuius recinet iocoſa
Nomen imago,
Aut in vmbroſis Heliconis oris,
Aut ſup Pindo, gelido ue in Hęmo?
Vnde vocalem temere inſecutæ
Orphea ſiluæ,
Arte materna rapidos morantem
Fluminum lapſus, celereſque ventos,
Blandum, & auritas fidibus canoris
Ducere quercus.
Quid prius dicam ſolitis parentum
Laudibus? qui res hominum, ac deorum,
Qui mare, & terras, varijſque mundum
Temperat horis?
Vnde nil maius generatur ipſo:
Nec viget quidquam ſimile, aut ſecundum.
Proximos illi tamen occupauit
Pallas honores.
Prœlijs audax neque te ſilebo
Liber: & ſæuis inimica virgo
Belluis: nec te metuende certa
Phœbe ſagitta.
Dicam & Alciden, pueroſque Ledæ,
Hunc equis, illum ſuperare pugnis
Nobilem: quorum ſimul alba nautis
Stella refulſit:
Defluit ſaxis agitatus humor:
Concidunt venti: fugiuntque nubes:
Et minax (ſic di voluere) ponto
Vnda recumbit.
Romulum poſt hos prius, an quietum
Pompili regnum memorem, an ſuperbos
Tarquini faſceis, dubito, an Catonis
Nobile letum.

Regulum,

Regulum, & Scauros, animæque magnæ
Prodigum Paulum ſuperante Pœno,
Gratus inſigni referam camœna,
Fabriciumque.
Hunc, & incomptis Curium capillis
Vtilem bello tulit, & Camillum
Sæua paupertas, & auitus apto
Cum lare fundus.
Creſcit occulto velut arbor æuo
Fama Marcelli, micat inter omneis
Iulium ſidus, velut inter igneis
Luna minores.
Gentis humanæ pater, atque cuſtos
Orte Saturno, tibi cura magni
Cæſaris fatis data: tu ſecundo
Cæſare regnes,
Ille ſeu Parthos latio imminenteis
Egerit iuſto domitos triumpho;
Siue ſubiectos orientis oris
Seras, & Indos;
Te minor lætum reget æquus orbem;
Tu graui curru quaties olympum:
Tu parum caſtis inimica mittes
Fulmina lucis,

ANTO,

QVEM virum &c.) Duodecima Ode inſinuatione vtitur, quo ad Cæſ. Auguſti laudes deueniat, itaque Clio muſam alloquitur, dicens. [Quæ virum aut heroa) Quem Deum celebrare incipiet, aut lyra, aut tibia? Cuiuſque nomen retinet Echo, aut in Helicone, aut ſuper Pindo; aut in Aemo: vbi quidem Orpheo canente ſiluæ, & arbores ſequebantur cum flumina, & venti celeres ſiſtebantur. Dumq. dubitare vr quid prius laudet, Iouem celebrare incipit, inde Pallada, Liberũ, Dianam, Phœbum, Herculem, Caſtorem, & Pollucem vide Heroas, Romulum, Pompilium, Tarquinium, Catonem, Regulum, Scaurus, Paulũ Aemylium, Fabricium, Curium, Camillum Marcellum, Iulium ſidus. Tandem Aug. Cæſaris laudes præponit oĩbus. Nam ſecundum ab Ioue vult eſſe in terris. [Heroa) D. Auguſtinus copioſiſſime docens, qđ ſint Heroës, lib. x. de Ciu. Dei; his verbis, Nomen Heroum à Iunone dr̃ tractum, ꝙ Græce Iuno Hera appellatur, & ideo neſcio q̃s filius eius ſm̃ Græcorum fabulas Heros fuit nuncupatus, hoc videlicet myſticum ſignificante fabula, ꝙ aër Iunoni deputatur. Vbi volunt Heroas cum dæmonibus habitare, quo nomine appellant alicuius meriti animas defunctorum. Idem in vij. Inter lunæ gyrum, nimboꝝ, ac ventorum cacumina aërias eſſe animas, ſed eas animo, nõ oculis videri, & vocari Heroas, & Lares, & Genios. Trimegiſtus quoque auctor eſt, Heroas habitare inter aëris puriſſimã partem ſupra nos, & terrã, vbi nullus eſt nebulis locus. [Acri tibia).i. altiſſima, & graue ſonanti. eſt.n. materia grandior, & ſublimis. [Clio) muſarũ vna eſt, Græce ſic ſcribitur κλειώ, nam κλέος eſt gloria, quæ quidem ex rebus geſtis poëtaꝝ carmine relatis oritur, de qua Diod. lib. v. [Retinet) Reſonabit, remittet, reboabit. [Iocoſa imago), i. Echo, quæ voces noſtras imitari videtur eſt.n. Echo vox aëris, vel ſonus in ſilua, vel in cauernis reſonans. Dicitur autem imago quaſi imitago, vt ſcribit Porphyrio, [Heliconis) In Aonia Bœotiæ parte mons eſt Helicon Phocidi affinis, ex Aquilonis partibus. Non procul à Parnaſſo diſtans, q in Phocide eſt, Parnaſſo æmulus eſt & altitudine, & circuitu. Vterq;.n. niuibus pulſatur, & rupes amborum ſaxea eſt, hoc autem in loco eſt conſecrata muſis ſedes, fons quem Caballinus, & Libethridum ſpelunca Nympharum auctor eſt Strabo lib. vj. Scribit autem Lyſimachus Helicona, & Cytherona denominatos ab Cytherone, & Helicone fratribus, q illic ſingulari pugnarunt certamine. [Pindo) Pindus Theſſaliæ mons eſt, vt ſcribit Solinus, ex eius vertice (vt Str. lib. vj. refert) Inachus amnis defluit. [Gelido Aemo) Aemus Thraciæ mõs eſt, cuius excelſitas ſex millia paſſum continet, vaſto iugo procumbens in pontum, vt Plin. oſtendit, de quo etiam lib. j. Faſt. habetur. Et quicunque tuas accolit Aemenides. [Temere) Inordinate, confuſe. [Vocalem) Canorum, ſummæ, item, perfectæ ſuauisque vocis. [Orphea) Orpheus Trax genere filius Oeagri, doctrina, melodiaque, ac poëſi exceſſit omneis quorum exter memoria. Etenim poëma mirandum edidit, & ſuauitate cantus feras etiam ad ſe audiendum alliciebat, Diod. lib. 5. id ſcribit. [Arte materna).i. muſica. fuit enim filius Calliopes. Virg. in Buc.

Orphei Calliopea, Lino formoſus Apollo.

[Auritas quercus) Audiendi ſenſus habentes. Auritus (vt Feſtus inquit) à magnis auribus dicitur, vt ſunt aſinorum, & leporum, alias ab audiendi facultate. [Quid prius dicam) ſenſus eſt: Quid nam prius ego dicam, cum ſolitus laudibus parentum .i. maiorum? [Qui rex) Illum ſup. dicam qui eſt rex? Sunt qui legunt: Res hominum &c. [Varijs horis).i. die, ac nocte vel varijs temporibus. Vere, Aeſtate, Autumno, Hieme, per quæ omnia temperatur annus. [Vnde) A quo rege. [Viget) Floret, valet conſiſtit. [Pallas) Virtus, & ſapientia. dicitur autem à πάλλω, quod eſt vibro, moueo. Bellonia enim dicitur haſta vtens, eadem, & Minerua, eſt, putantq. aërem nominatum Palladem, ac Iouis filiam dici. & virginem fuiſſe, qm̃ & non corrumpatur, & ſublimiorẽ locũ teneat, quapropter ex vertice Iouis dicitur nata. id Diod. lib. j. aſſerit. Vtq. Cic. in lib. de Nat. Deorum oſtẽdit, Mineruam principem, & inuentricem belli ferunt. aitq. idem Cic. Mineruam dictam, quia minuit, aut quia minatur Macr. lib. j. Sat. ſcribit quod Porph. teſtatur. Mineruam eſſe virtutem Solis, quæ humanis mentibus prudentiam ſubminiſtrat. Nam ideo hæc Dea Iouis capite generata memoratur.i. de ſumma ætheris parte genita, vnde origo Solis eſt Diod. lib. 6. docet Palladi olearum, oleiq. educendi in inuentionem tribuiſſe antiquos. Nam ante huius Deæ ortum erat hæc arbor cũ alijs ſilueſtribus immiſſa, olei vſus aberat cum eſſent ignota. Addunt ipſi quoque veſtium apparatum & ædificandi artem, præterea volunt in ceteris artibus hominibus profuiſſe. Nam, & tibiam, eiusq. cantum, & plurima inſtrumenta ad varia opificia adinuenit. [Liber) Scribit Diod. lib. 5. Dionyſium orbem ferè deambulantem, multas regiones reddidiſſe domeſticas, ac propterea maximis apud omnes honoribus celebratum. Vini, vineæ æque extitiſſe auctorem, Exercitum quoque ſecum non tantum virorum, ſed etiam mulierum circunducens. nefarios homines, atque iniquos merita mulctauit pœna. In Bœotia vixit, in Indiam cum exercitu tranſcendens triennio poſt multis cum ſpolijs in Bœotiam rediit. [Primus omnium triumphauit) Elephanto Indico vectus. Bœotij, ceteriq. Græci, Thraces quoque in memoriam Indicæ expeditionis ſacra Trieterica ibi inſtituerunt. Vnde, & in multis Græcis vrbibus triennio Bacchides mulieres conueniebant, apud quas de more virgines Thyrſum ferebant in honorem Dei Bacchantes. Suſtulit, & omnes impios, qui in orbe erant, ſed maxime Pentheum, ac Lycurgum, hæc ex Diod, Macrob. autem lib. j. Sat. ſcribit, Ariſt. dicere Apollinem, & Liberum patrem vnum eundemq. Deum eſſe. Vtque Næuius ait: Liber Sol ab Romanis appellatur, quòd Liber, & vagus eſt. Sunt vero qui dicant, Bacchum appellari Liberum patrem, quia hominibus libertatem videatur inferre. Nã etiam Serui ebrietate durante, arbitrante ſe fregiſſe vincula ſeruitutis. liberat præterea ab curis, & in agendi ſecuriores facit. Scribit quoque idem Macrob, dicto libro, quod calor vini, cuius Liber pater auctor eſt, ſępe homines ad furorem bellicum vſque propellit. [Virgo) Diana intelligitur, quàm, & Lunam eandem eſſe putans. dicta vero eſt Diana, quia noctu quaſi diem efficeret, vt ſcribit Cic. in lib. de Nat. deorum. Diod. autem lib. vj. docet, Dictymam in Creta, genitam ex Ioue, & Charmidẽ retia ad venandum inueniſſe, ex quo, & dictyma eſt cognominata. Conſuetudine Dianæ vtebatur, quod cauſam præbuit, vt quidam dictynam. Dianamq. eãdem eſſe exiſtimarent. [Phœbe) Scribit Macr. lib. j. Sat. arcum, & ſagittis Apollinis ſimulacra decorari, vt per ſagittas intelligatur vis emiſſu radiorum. Manu tamen dextera Gratias geſtare, arcum vero cum ſagittas ſiniſtra, ꝙ ad noxam ſit pigrior, & ſalutem dextera manus promptior largiatur. [Alcidem) Hercules (vt oſtendit Diod. lib. v.) antea Alcæus vocabatur, occiſis autem duobus draconibus (quos Iuno ad eum miſerat) Heracleus dixere, quoniam Iunonis opere gloriam eſſet adeptus. ſuccedente tempore duodecim labores executus eſt, quos ei Euryſtheus Mycenarum rex iuſſerat. De quibus quidem late Sat. j. Iunen. Iam diximus. Fuerat item Alcæus Amphytrionis pater, vt oſtendit Euripides, a quo Alcides Hercules ipſe dicitur. [Pueruſque Lædæ) Caſtor, & Pollux intelliguntur. Fuit autem Caſtor equoꝝ domitor, Pollux vero pugil, hinc ait Hom, lib. iij. Iliad Caſtor equũ domitor, Polluxq. in cæſtibus audax, Scribit autem Plin, lib. ij. ꝙ fulgurum effigies quædam, & antennis

Margin notes, left column: Heroas · Clio · Cleos · Echo · Imago · Helicon · Cytherõ · Pindus · Inachus · Aemus.

Margin notes, right column: Orph · Auritus · Pallas · Dionyſius. · Bacchus · Trieterica ſacra. · Apollo Liber. · Vini calor. · Diana · Luna · Dictyna. · Retia. · Apollinis arcus, & gratia · Herculis · Hercules Alcæus · Hercules Alcides · Caſtor, Pollux,

his nauigantium, alijsque nauium partibus ceu vocali quodam ſono inſiſtebant, vt volucres ſedem ex ſede mutantes, graues cũ ſolitariæ veniebant, mergentesque nauigia, & ſi in carinæ ima. deridiſſent exurentes, geminæ autem ſalutares, & proſperi curſus prænũtiæ, quarum aduẽtu ſurgari diram illam, ac minacem, appellatamque Helenam fuerunt, & ob id Polluci, & Caſtori id numen aſſignant, eosque in mari deos inuocant, hominum quoque rapita veſpertinis horis magno præſagio conſulgebant, hęc ex illo. Diximus, & plura Ode tertia. [Sic Dij voluere) .ſ. Caſtor, & Pollux. [Romulũ) Fuit is decimuſſeptimus ab Aenea ducens originem, Vir bellicis rebus grauis, ac ſtrenuus, & ad conſtituendum ciuitatis ſtatum optimum prudentiſſimus fuiſſe perhibetur. Vrbis autem fundamenta iecit duodeuiginti natus annos ix. Calend. Maij, horam poſt ſecundam ante tertiam. Regnauit ann. xxxvij. De Cecinnenſibus egit primum triumphum capta eorum vrbe, & Acrone rege propria manu obtruncato. Rurſum de Antemnatibus triumphauit. de Veientibus tertio. Apud Capreæ paludem Non. Quintilib. apparere deſit, annum vitæ agẽs lv. Numa Pompilius eum poſtea, vt naturam ſuperantem mortalem templi adornatione, & anniuerſarijs ſacrificijs Quirinum vocatum ſtatuit honorari. Dionyſius, & Solin. auctores. [Pompilij) Numa Pompilius, Curibus Sabinis habitabat vir conſultiſſimus omnis diuini, atque humani iuris. Itaque ab Romanis patribus accitus rex creatus eſt, ſummaque omnium pace regnauit ann. xliij. auctor eſt Liu. [Superbos Tarquinij faſces). i. Tarquinius priſcus Romanorum rex, quintus de Sabinis triumphauit, omne nomen Latinum domuit, regnauit ann. xxxviij. Iam octogenarius interfectus eſt dolo, ab filijs Anci Martij. Et autem regnanti Etruſci attulerunt inſignia, quibus ipſi reges ſuos adornabant, Coronam, videlicet auream, ſceptrumque habens ſupra caput Aquilam. Tunicam purpuream cum ſignis aureis, & amictum purpureum fimbriatum. Tulerunt etiam ei duodecim illas ſecures ſumptas ex vrbib. ſingulis ſingulas, quas cum virgarum faſce lictores ante regem ferebant. itaque lictores vij. cum ſecuribus, ac virgis, & ius dicenti ei aſtabant, & euntem præcedebant. Auctor eſt Dion. [Superbus faſceis). i. nobiles & inſignes. [Catonis nobile letum) M. Cato Iunior Vticæ præſidij cauſa p̃erat, vt ſcribit Hirc. lib. v. de bel. Afr. Sed eum aduerteret Vticenſes ſe Cæſari dedere velle, & eis perſuadere nulla ratione quiret, vt ſecum oppidum defenderent, ipſe omnibus rebus diligentiſſime conſtitutis, liberis ſuis L. Cæſari, qui tum ei Proquæſtor fuerat commendatis, & ſine ſuſpicione vultus, atque ſermone, quo ſuperiore tempore vſus fuerat, cum dormitum iſſet ferrum intro clam in cubiculum tulit, atque ita ſe traiecit. Qui dum anima nondum expirata concidiſſet, impetu facto in cubiculum ex ſuſpicione, Medicus, familiaresque continere, atque vulnus obligare cœperunt, ipſe ſuis manibus vulnus crudeliſſime diuellit, atque animo præſenti interemit. hæc ex Hircio App. autem lib. ij. & Plut. dicunt Catonem bis perlegiſſe librum Platonis, qui de anima inſcribitur. deinde obdormiſſe. poſtea vero ſe ſub pectore impreſſo enſe vulnerauit circa Gallicinium. Effluentibus itaque viſceribus, cum ſtrepitus inſecutus eſſet, Medicus accurrens illæſa viſcera, & vulnus colligauit. Cato deinde proprijs manibus viſcera lacerans, expirauit, anno ætatis 48. Cognita inde Catonis morte, dixiſſe dicitur Cæſar. inuideo morti tuo Cato, nam, & tu gloriæ meæ pro ſalute tua inuidiſti. Scribit etiam de morte Catoni ipſe Florus: Seneca item epiſt. 24. [Nobile letum) Valerius etiam lib. iij. de fortitudine: haud Catonis mortem laudat. Cic. item lib. j. Off. ſecutus Stoicorum dogma laudat mortem Catonis ſeueri, grauis atque perfecti Stoici. Stoici enim rigida diſciplina formati mortem paratam habebant. Verum peripateticorum ſententia vituperatus eſt Cato, timidusque potius appellandus, q̃ fortis, cum ſibi mortem conſcierit, vt incommodum aliquod euitaret. D. quoque Auguſtinus hanc ipſam mortem vituperat. Philoſophus item lib. iij. Eth. ſic ait: mortem autem ſibi conſciſcere ob fugiendam paupertatem aut amorem, aut moleſtum aliquod, non fortis eſt hominis, ſed potius timidi. Eſt enim mollitudinis laborioſa fugere. Atque non quia res eſt honeſta appetit mortem, ſed quia malum fugit. Et lib. v. Nemo vero ſponte iniuriam patitur. Atqui ſeipſum occidit ſponte id, quod lex non permittit, contra legẽ efficit rectam: iniuriam ergo facit. Sed cui nam quæſo? an ciuitati? non ſibijpſi, nam ſua patitur ſponte. Quapropter, & ciuitas mulctat, vt ciuitati iniuriam facientem. [Regulum) M. Attilius Regulus Romanæ claſſis imperator, primo Punico bello nauibus quinquaginta ſupra trecẽtas in Lybiam delatus eſt, à quo vrbes ferè ducentæ in deditionem redactæ ſunt, quæ Carthaginienſium odio ad eum defecerunt. Carthaginienſes poſtea Xantippum Lacedæmonium ducem ſibi fecere. Itaque multi Romanorum cæſi, & capti ſunt cum quibus etiam Attilius imperator qui poſtea cauea clauis circumuallata incluſus extinctus eſt. hæc ex Lybico libro Appiani. Meminit etiam Plin. de Viris illuſtr. b. Multa etiam Polyb. lib. j. Cic. autem lib. ij. de Finib. ſcribit Regulum Vigilijs, & famæ cruciatum, vidէo etiam Gell. lib. vj. cap. 4. & Sil. lib. vj. [Scauros) Scauri patritij fuerunt, quorum, M. Aemylius Scaurus eloquentiæ conſultus ex ea gloriam peperit. de quo iſte Plin. de Viris illuſtrib. Saluſt. etiam in Iugur ſic ait. Sed ex omnibus maxime Aemylius Scaurus homo nobilis, impiger factioſus, auidus potentiæ honoris, diuitiarum, ceterum callide vitia ſua occultans. Meminit etiam de hoc viro Val. lib. iij. de fiducia ſui. [Paulum) L. Aemylius Paulus, M. Terent. Var. collega, ſecundo bello pun. fuit, quo tempore pugnatum eſt apud Cannas contra Hanibalem, vbi primo ſtatim prœlio funda grauiter ictus fuerat, tamen, & occurrit ſæpe cum confertis Hannibali, & aliquot locis prœlium reſtituit protegentibus eum equitib. Romanis. reliquit poſtremo equum, quoniam ſibi vires deficiebant ad eum regendum. Cumq. Cn. Lentulus trib. militum prætercuehens equo ſedentem, in ſaxo cruore oppletum conſulem vidiſſet, L. Aemyli, inquit, quem vnum inſontem culpæ cladis hodiernę Dij reſpicere debent, cape hunc equum dum, & tibi viriũ aliquid ſupereſt. Comes ego te tollere poſſum, ac protegere, ne funeſtam hanc pugnam morte conſulis feceris etiam ſine hoc, lacrymarum ſatis, luctusq. eſt. Ad ea conſul: Tu quidem Co. Corneli macte virtute eſto ſed caue fruſtra miſerando exiguum tempus è manibus hoſtium euadendi abſumas. Abi, & ſine me in hac ſtrage meorum patere expirare. hæc, & plura exigentem, prius turba fugientium ciuium deinde hoſtes oppreſſere conſulẽ ignorantes, quis eſſet obrueruntq. telis: Lentulum in tumulum arripuit equus &c. Hæc ex Liu. lib. ij. tertiæ Decadis. [Prodigum) Prodigere eſt conſumere, vnde, & prodigus fit. Auctor eſt Feſt. [Camœna) Camœnæ Muſæ, à carminibus ſunt dictæ, vel q̃ canũt antiquorum laudes, vel q̃ ſint, caſtæ mentis præſides, vt Feſt. ait. [Fabritium) Fabritius Licinius honoribus, & auctoritate, omni ciue temporibus ſuis maior, cenſu par vnicuique pauperrimo, qui à Sannitib. quos vniuerſos in cliẽtelam habebat, decem æris, & quinque pondo argenti, totidemque ſeruos ſibi miſſos in Sannium remiſit continentiæ ſuæ beneficio ſine pecunia prædiues, ſine vſu familiæ abunde comitatus, quia locupletem illum faciebat, non multa poſſidere, ſed modica deſiderare. Hæc Valerius ſcribit lib. iiij. de Continentia. [Curium) M. Curius Sannitum legatis agreſti ſe in ſcamno aſſidentem foco, ac ligneo catino cœnantem ſpectandum præbuit, ille Sannitum diuitias contempſit, Sannites eius paupertatem, mirati ſunt, nam cum ad eũ magnum auri pondus publice miſſum attuliſſent, benignis verbis inuitatus, vt eo vti vellet, vultum riſu ſoluit, protinusque ſuperuacuæ, inquit, ne dicam ineptæ largitionis miniſtri. Narrate Sannitibus M. Curium male locupletib. imperare, q̃ ipſum fieri locupletum, atque iſtud vt pretioſum, ita malo omnium excogitatum munus referetote, & mementote me nec acie vinci, nec pecunia corrumpi poſſe. Valer. lib. iiij. de Cõtinentia ita ſcribit. [Camillum) Furius Camillus ſui iuſtitia, Phaliſcos in ditionem accepit. Veros hiemes obſidione domuit, deq. his triumphauit, damnatus poſtea q̃ prædam inique diuiſiſſet. Ardeam conceſſit. Mox cum Galli Senones relictis ob ſterilitatem agris ſuis Romanorum exercitum apud Aliam fluuium occidiſſent, victores vrbem intrarunt. Tũc Camillus abſens dictator dictus. collectis reliquijs Gallos improuiſos occidit, Populum Rom. migrare Veios volentem retinuit, ſic, & oppidum ciuibus, & ciues oppido reddidit. Auctor Plin. de viris illuſtrib. [Sæua paupertas) Liuius etiam in præfatione ait, Quanto rerum minus tanto minus cupiditatis erat. Nuper diuitiæ auaritiam, & abundantes voluptates deſiderium per luxum, atque libidinem pereũdi, perdendiq. omnia inuexere. [Auitus) Per hoc maiorum ſuorum parſimonia contentos oſtendit. [Cum lare). i. domo. [Apto fundus) Hoc eſt non egregia, & ſuperba domo. Ouid. lib. j. de Triſt. Quæ noſtro fruſtra iũcta fuere Lari. Idem lib. j. de Am. Dij tibi dent, nullosq. Lares, inopemq. ſenectam. Et longas hiemes, perpetuamque ſitim. Lares etiam Dij compitales dicuntur. Suet. in Aug. Compitales Lares ornare bis in anno inſtituit vernis florib. & eſtiuis. [Occulto) Occulte procedenti. [Marcelli) M. Marcellus Gallorum ducem apud Padum ingenti exercitu ſtipatum, cum paucis equitibus inuaſit, quem protinus obtruncatum armis exuit, eaq. Ioui Feretrio dicauit. Id ſcribit Val. lib. iij. de Fortitudine. Addit Plin. q̃ Syracuſas per treis annos expugnauit quinquies

Margin notes: *Romulus Roma ne ſcalu.* — *Romuli. Anno 5. Quirinus* — *Numa Põpilius.* — *Tarquinius Priſc'.* — *Sceptrũ regale.* — *Secures Lictores. Faſces.* — *Catonis mors.* — *Attilius Regulus.* — *Xãtippus* — *Scauri.* — *Paulus Aemilius* — *Prodigere.* — *Camœna* — *Fabritius* — *Curius.* — *Camillus* — *Diuitiæ.* — *Lari.* — *Lares.* — *Marcellus.*

conſul inſidijs Hannibalis deceptus, & occiſus eſt. vtq. Liuius lib. 3. de ſecundo bello punico oſtendit, ſæpius Hannibalem ab Nola, & ab Cumis in fugam verterat, multis hoſtibus occiſis.

Iulij ſydus. [Iulium ſydus) Iulius Cæſar in Deoꝶ numerum relatus eſt, non ore modo decernentium, ſed & perſuaſione vulgi, ſi quidē ludis *Iul. Caſ.* quos primo conſecratos ei hæres Auguſtus edebat, ſtella crinita per ſeptem continuos dies fulſit exoriens circa horam xj. Creditumque eſt, animam eſſe Cæſaris in cœlum recepti, & hac cauſa *Ignes, id eſt ſtella.* ſimulacro eius in vertice addebat ſtella. Suet. ita ſcribit. [Igneis) .i. ſtellas. Cic. lib. v. de rep. Hisq; animus datus eſt, ex illis ſempiternis ignibus, quæ ſidera, & ſtellas vocatis. Et paulo inferius eſt, Erant autem hæ ſtellæ, quas nunquam ex hoc loco vidimus, & hæ magnitudines omnium, quas eſſe nunquam ſuſpicati ſumus. Ex quibus erat ea minime, quæ vltima ab cœlo, citime à terris luce lucebat aliena. Stellarum aūt globi terræ magnitudinem facile vincebant. Horat. aūt dicens, Velut inter igneis Lune mino- *Luna. Stella.* res, locutus eſt vulgari opinione. [Genti humanæ pater, atq; cu- *Iupiter pater.* ſtos) Iupiter Saturni filius exceſſit fortitudine, & ceteris virtutibus oēs. Accepto.n. poſt Saturnum regno maxima, plurimeq; *Iupiter rex.* conſuluit ad hominum vitam. Primus omnium iuſtitiam docuit mutuo ſeruare inter mortales, omni vi atque iniuria remotis. Poſtea vero q̄ in cœlum delatus eſt, memoria omnibus eius animis hominum adeo infixa permanſit, vt omnium quæ in cœlo fierent, velut imbrium, tonitruum, fulminum, ceterorumq. huiuſmodi potens, exiſtimeretur. Itaque, ꝙ vitæ cauſa hominibus eſſe videretur, cum froctus terræ ad maturitatem perduceret, Iouē dixere, patrem vero, tum quia ſingulorum ſuſceperit ſumma cū beneuolentia curam, tum quia tanquam dux hominibus extiterit recte viuendi. Imperator, ac rex ob imperij amplitudinē cōſultor, ac prouidus propter conſulendi prudentiam appelletur eſt. hæc ex Diod. lib. vij. [Cæſaris) Auguſti .ſ. [Secundo Cæſere) *Parthi.* Secundo à te .ſ. Nam tu in cœlis ille in terris regnat. [Perthos) Parthorum imperium orientis erat, vt Iuſt. late vij. lib. oſtendit. Auguſto Cæſari Parthi, & Armeniam vendicanti facile ceſſerit, & ſigna militaria, quæ M. Craſſo, & M. Antonio ademerant, repoſcenti reddiderunt, obſidesq. inſuper obtulerunt. Auctor eſt Tranquillus. de quo etiam latius ante diximus. [Latio imminentes) Quomodo Perthi Latio, hoc eſt, ipſi Italiæ, & Romanis imminerent videto Appianum in libro Parthico, ibi .n. clariſſime hæc ſcribuntur. [Iuſto triumpho) Iuſtum nanque erat vt ſigna militaria Craſſo adempta reciperentur. Vtq. Tranquillus ſcribit: Auguſtus nulli genti ſine iuſtis, & neceſſarijs cauſis bellum *Seres.* intulit. [Seras) Seres (vt ſcribit Plin. lib. vj.) regionem inhabitant, quæ ſpectat æſtiuum Orientem, & primi ſunt hominum, qui noſcantur lanificio ſiluarum nobiles perfuſam aqua depectentes *India.* frondium canitiem. [Indis) India, & maxima eſt, & ad Oriētem expoſita. Vt S. r. lib. xv. oſtendit: Fauonij vero ſpiritu ſaluberrima eſt, bis in anno æſtatem habet, bis legit fruges. vti Solinus aſſerit. Dion. ſcribit. Indiam in ipſis Oceani labris ſitam ad Oriētem, regionem ſanè iucundiſſimam. [Tu graui curru) Senſus eſt, Siue Auguſtus demouerit Parthos, ſeu Seres, & Indos, Ioue minor æquum orbem terrarum reget. Non enim propter hanc gloriam ſe Ioui æquaret. Itaque ipſe Iupiter Olympum reget, & fulmina in lucos pollutos iacet. Nam ſecundum Pontificum, & Hiruſpicum documenta polluti loci fulminibus tangebantur. [Quoties Olympum) Secundum vulgarem opinionem loquitur. Nam reuera ſi in nube luctetur flatus, aut vapor, tonitrua redduntur ſi erumpit ardens, fulmina, ſi longiore tractu nitatur, fulgetra, ij ſinditur nubes, illis perrumpitur. Auctor Plin. lib. ij.

ACR. QVEM virū heroa lyra vel acri) Metrum Sapphicum Hendecaſyllabum. In hac Ode velut præpoſitio eſt cuiuſdam incerti carminis. Nam dubitat quid primum vel quid potiſſimum dicat, vtrum deoꝶ cœleſtium laudes, an Romanoꝶ, & fortium ducum, oēs tamen laudat, cum ſe fingitur ancipitem per oratoriam paralipſim, verum maiori intentione in Auguſti laudes contendit, quem ſecundum a Ioue vult eſſe in terris. [Quem virum) De viuis iam Semideis. [Aut heroa) De mortuis. Ordo eſt, Clio quem virum, aut quem heroa ſumis celebrare tibia, aut acri lyra .i. graue ſonanti. [Quem Deum? cuius recinet iocoſa) Ordo eſt. Quem Deum ſumis celebrare? cuius iocoſa imago recinet nomen. Aut in vmbroſis ocio Heliconis, aut ſuper Pindo, vel in gelido Aemo, vnde ſiluæ temere ſunt ſecutæ vocalem Orphea morantem rapidos lapſus fluminum materna arte, & celeres vētos blandum ducere, auritas quercus canoris fidibus. iocoſa aūt imago bene dixit, quæ voces noſtras imitari videatur. [Vnde vocalem) Vocales omnes dicuntur ſummæ vocis. [Artē materna) Muſica .ſ. nam filius Calliopes dicitur. [Auritas) Senſum audiendi habentes. [Ducere) Ad ſe ducere, oblectare. [Quid prius dicam) Illum .ſ. qui temperat rex hominum ac deorum, aut quas ego ſoleo dicere laudes, vel quas omnes. [Temperat) Diſtinguit vel diuidit, vel regit. [Horis) A quibus velut temperatur annus per Ver, Aeſtatem, Autumnum, & Hiemem, traxit, enim temperat à Lyra. [Vnde) Ex illo, qui cuncta temperat, vel à quo. vt Virg. Vnde genus ducis, & genus, & vnde Latinum. [Nec viget quidquam,) q. d. Iouem ſuper omnia ſine comparatione. [Aut ſecundum) Secundum Aruſpicum dicta, vel diſputationes, qui Iouem primam, ſecundam, & terciam partem cœli ſolum volunt in fulminibus tenere. [Proximos illi tamen occupauit) Proximam Iouis honori Mineruam dicit, hoc eſt virtutem, & ſapiētiam Deo vicinam. vnde nulla quæſtio eſt cur ſupra dixerit, Nil Ioui ſimile, aut ſecundum, & in ſequenti Mineruam poſuerit. [Prœlijs audax) Nimiæ enim viri potatio item generat, & audaciam. [Virgo) Dianam ſtudioſam venandi dicit. [Neque te ſilebo) A ſuperioribus. [Metuende certa Phœbæ ſagitta) Apollinem dicit ſagitta metuendum propter Amphionem, qui cum filijs peremptus eſt, nam Apollini, & Dianæ certæ, & inuitabiles ad feriendum ſunt ſagittæ, vtpote numinis. ſicut eſt, Nec dextræ erranti Deus abfuit. [Pueroſq. Ledæ) Caſtorem, & Pollucem Ledæ filios. [Amatorem equorum Caſtorem) Dixit, vt eſt. Talis Amiclæi domitus, Pollutis habenis Pollucem vero pugnis, non bellis valentem, ab eo, ꝙ pugil fuerit, ergo pugnos dixit, vt Terentius, pugnos in ventrem ingere. [Hunc equis,) Ideſt equeſtri prœlio. [Alba) Serena, ſignum geminorum, nam frequentius dum oritur, tempeſtas facit. ſed hic proſperum poſuit. [Defluit ſaxis agitatus humor) Laus ſtellæ à tempore. Nam Verno tempore naſcitur, quo & niues reſoluuntur. Virg. Vere nouo gelidus canis cum montibus humor Liquitur. [Agitatus) Solutus. [Concidunt venti) Fugantur, vt eſt. Et hyberni parcebant flatibus Euri. [Fugiunt nubes) Fugantur. [Voluere Dij) Vel pueri Ledæ. [Recumbit) Sternitur quod vento tumuerat. [Romulum poſt hos) Ordo eſt, Dubito an prius memorem poſt hos Romulum, an quietum regnum Pompili an ſuperbos faſces Tarquinij, an nobile letum Catonis. hos autem Romanos duces, & nobiles prætereundo commemorat, vt Auguſtum cunctis præferat. Nam Romulus vrbis Romæ conditor eſt. Numa Pompilius a Curibus Sabinis, ad regnum vocatus eſt ſacrorum inuentor. Tarquinius quoque rex virtute magnus, ſed hic Priſcum poſuit, non ſuperbum. Nam faſces nobiles dixit. Cato dum mortuo Pomp. apud Vticam obſideretur amore libertatis manu ſue ſe peremit. Vnde & Vticenſis vocatus eſt. Regulus autem cum Afros viciſſet, ab eiſdem eō paucis captus eſt, quem cum Carthaginienſes Romam pro cōmutatione captiuorum miſiſſent, acquieſcentes Romanos ſuo conſilio reuocauit, hunc Pœni, dum ſacramenti memor reuertiſſet, ſectis palpebris, vigilijs necauerunt. Paulus, & Terentius Varro conſules aduerſum Hannibalem miſſi ſunt. hi apud Cannas Apuliæ vicum, grandi exercitus R. clade funerati ſunt. Paulus poſtquam tantā vitio collegæ ſuorum vidit ſtragem, ſe permanendum hoſtibus dedit. Fabritius quoque magnis præmijs à rege Pyrrho tentatus, cum nimis pauper cenſu eſſet corrumpi non potuit, de quo Lucan. Quo te Fabritius regno qno vendidit auro. Cuius paupertate clarus, de agro ad cōſulatum reuocatus eſt, & qui nunquam totundit Cæſariem, propter iniuriam præturæ. Camillus de exilio reuerſus victores Gallos vrbe pepulit, & ad interneciōnem cecidit, victoſq. ſua ſponte in exilium redijt. [Pompili regnum) Magna enim pax fuit eius temporis. [Superbos Faſces) Aut nobiles, aut reuera ſuperbos. [Regulum) Referem, inquit, inſigni camœna Regulum. [Et Scauros) Nobiles Romanos, qui & cenſores, & conſules fuerunt. [Prodigum) Contemptorem vitæ. [Gratus) Aut delectabilis, aut libens, aut gratiā meritis debēs. [Hunc) Ordo eſt. Hunc, & Curium incomptis capillis, & Camillum vtile bello tulit ſæua paupertas, & auitus fundus cum apto lare .i. cōueniens fundus, & domus tenuitati. [Incomptis) Impexis. [Vtilē bello tulit) Vt Lucan. Fœcunde virorum paupertas. [Sæue magna) Sæuus vbi Aeacidæ telo iacet Hector [Creſcit occulto velut arbor æuo) Incrementa arboris, niſi poſteaquam creuerint, non videntur. [Fama Marcelli) Marcellum Octauiæ dicit filiū ſororis Auguſti, qui puer mortuus eſt. de quo Virg. Si qua fata aſpera rumpas, tu Marcellus eris. aut illum Marcellum commemorat, qui primus Hannibalem apud Nolam, ciuitatem in fugam compulit & ab eo poſtea occiſus eſt. [Iulium ſydus) Vt Virgil. Ecce Dionei P. Cæſ. [Velut inter) Pulchra comparatio. [Gentis humanæ pater atque cuſtos) Apoſtrophe ad Iouem. eſt autem periphraſis. [Fatis) Per fata. [Tu ſecundo) .i. ſit

ſecundus

ſecundus à te .ſ. vt tu in cœlo, ille in terria regnet. [Ille ſeu Parthos Latio imminentes) Parthi in Latium nec venerunt, nec tentauerunt venire, ſed quia dilatatum eſt imperium Rom. Latium vocauit, quia ſubditione latuerat, vt Virg. Imbellem auertis Romanis arcibus Indum.i. à ditione Romana. [Egerit) ſub egerit. [Domitos) ſubiugatos. [Seres, & Indos) ſubaudi a ſuperioribus regnus ſecundus a Cæſare. [Aequus) Iuſtus. Ordo eſt. Ille æquus minor te reget latum orbem. [Tu graui) Ordo eſt. Tu quaties Olympum graui curru, tu mittes inimica fulmina parum caſtis lucis. [Quaties) Honore numinum fueris. [Parum caſtis) Pollutis ſecundum pontificum documenta, & haruſpicum, qui dicũt nunquam fieri fulmina niſi locis pollutione aliqua alienis.

POR. QVEM virum, aut heroa, lyra, vel acri Tibia ſumis celebrare Clio?) Hæc à Pindaro ſumpſit. Continet aũt hæc Ode laudes deorum, ac principium Rom. [Iocoſa nomen imago) Et hoc quia velut ludens reſpondet. Imago dicitur quaſi imitago. Heliconis, Helicon aũt mons Bœotiæ muſis ſacer. [Pindo) Pindus Theſſaliæ mons. Lucan. Pindus agens gemitus. [Vnde vocalem temere inſecutæ Orphea ſiluæ) Quid eſt temere? vtrum inordinate, & paſſim, atque confuſe, an vero ſine cunctatione, & facile? [Arte materna) .i. muſica. Orpheus enim Calliope muſæ filius. [Blandum, & auritas fidibus canoris Ducere quercus) Blandũ ducere ſua figura dixit, vt, Callidum quidquid placuit iocoſo cõdere furto. [Auritas quercus) Audenter dictum. Relatum autem ad id, quod cantu mulcetur. [Quid prius dicam ſolitis parentum) ſolitis laudibus. verum mihi ſolitis, an vulgo. [Vnde nil maius) vnde aut ad Iouem, aut ad mundum refertur. vnde autem ita poſituit. vt, Genus vnde Latinum, pro ex quo. [Neque te ſilebo Liber) Attende, ꝙ promittit ſe dicturum de his, non tamẽ dicit. [Puerosq. Ledæ) Græca conſuetudine pueros pro filijs, Caſtorem, & Pollucem ſignificat. [Alba nautis Stella refulſit) Nunc candida, & benigna, vt econtrario illud dicitur, Nigro cum lacte venenum. [Defluit ſaxis agitatus humor ſaxis littoris) .ſ. quæ fundantur.i. fluctibus ſe in ea illidẽtibus. [Et minax, ꝙ ſic voluere ponto) Quòd ſic voluere, pro cum voluere. [Recumbit) Autem pro eo ꝙ quieta ſit dictum. [An ſuperbos Tarquini faſces) Dubium eſt, an ſi quidem ſuperbos faſces dixit, Tarquini ſuperbi intelligamus. Tarquinius enim ſuperbus dignus non eſt, cuĩ laudes inter deos, & hos, quos principes nominabat, dicantur. Superbos ergo magnificos intelligamus, vt Tarquini Priſci faſces dicat, non ſuperbi. [An Catonis Nobile letum) Eius qui ſe Vticæ interemit. [Animæq. magnæ) Aemylium Paulum dicit, qui victus ab Hannibale apud Cannas Apuliæ vicum viro collegæ Varronis maluit perire, q̃ ex eo fugere. ergo prodigum contemptorem intelligendum. prodigi enim dicuntur proprie qui bona ſua à ſe diſperdunt, quaſi porrò ea ab ſe agentes. [Fabritium) Licinium .ſ. Apto cum lare fundus, & apto lare, & conueniente gratus fundus intelligendus. [Fama Marcelli) Claud. Marcellum Octauiæ Auguſti ſororis filium. Cuius interitum Virg. in 7. lib. defiet. [Occulto æuo) Occultum autem æuum, occulte procedens. [Iulium ſidus) C. Cæſaris ſtellam dicit. [Gentis humanæ pater, atque cuſtos) Quaſi occultus ſenſus. hoc autem dicit magis, vt neminem ſecundum abs te velis eſſe, quàm Cæſarem. [Ille ſeu Partos Latio) Grata conceptione loquitur. Nam dum rationem inducit pro incolumitate, atque imperio Auguſti, mire illi honorem indulget, dicens. Siue Parthos domuerit, ſiue Seres, atque Indos, nihilominus tibi Olympi regnum tonitruare, atque fulminare permittet. [Graui curru quaties Olympum,) Hoc ſecundum vulgarem opinionem dicitur.

ASC. QVEM virum &c.) Perinde atque muſico furore ſe raptum ſentiat, & inſtigatũ ad alicuius laudes celebrandas, quærit a Muſa, quem virum, aut Heroa, aut Deum ſumat celebrare. Hi tres, enim ſunt laudandi, ſed mirandum eſt ingenium poetę, qui ad vires ſuas reſpiciens ab infimis proponit. Nam viri minores ſunt herotbus, qui quaſi Semidei ſunt, & Heroës dijs immortalibus. Verum in proſequendo reſpicit ad merita dicendoꝶ, nam à ſummis dijs auſpicatus per eos ad diuos ex hominibus factos, ad heroas, & principes viros ad Auguſtum vſque progreditur. Ordo autem eſt. O Clio quem virum, aut heroa ſumis.i. aſſumis celebrare lyra, vel acri.i. acuta tibia. Quem Deum.ſ. ſumis, cuius.ſ. viri Herois, aut Dei. Nomen imago iocoſo.i. Echo referens cantũ Muſarum laudatoꝶ nomina repetentium, cecinit aut in oris .i. nemoribus, vmbroſis.i. opacis, Heliconis .ſ. montis Phocidis Apollini, & Muſis ſacri, aut ſuper Pindo monte Theſſaliæ, dicit aũt antique ſicut Maro, Fronde ſuper viridi, aut in Aemo monte Thraciæ, vnde.i. de quo monte, ſiluæ ſunt inſecutæ temere.i. ſine ordine, orphea vocalem .i. voce canentem, & plectro, & morantem.i. retinentem, arte materna.ſ. Calliopes muſæ, hoc eſt muſica, rapidos curſus flaminum, & celeres ventos, blandum.i. & blande potentem, ducere fidibus .i. chordis canoris, quercus auritas, quia auribus dulcedinem captantes. [Quid dicam prius ſolitis laudibus).i. ſm ſolitas laudes parentum.i. maiorum, q̃ ſup. eum, ſcilicet Iouem, qui rex ſup. eſt hominum, ac deoꝶ qui temperat mare, & terras, & mundum.i. ornatũ vniuerſum, varijs horis. Sed in quodam lib. legi, Qui res hominum, ac deorum, vt referatur ad illud Temperat. vt ſit ordo, Qui temperat res hominum, ac deorum, & mare, & terra &c. Vnde .i. à quo, nil generatur maius ipſo. quod de Deo vero conceditur, nec viget quidquam ſimile, aut ſecundum.i. proximum ei, quod negatur in Deo patre qui filium ęqualem ſibi genuit, tamen Pallas.ſ. Deo ſapientiæ occupauit honores proximos illi. Neq; ò Liber audax prœlijs apud Indos geſtis, ſilebo te, & nec te ò virgo.ſ. Diana inimica, bellum.i. feris, nec te Phœbe metuende ſagitta, q̃ certius promis. Dicã &c. proſequitur reliquos, dicens: Ego dicam .i. canam, & laudabo, &.i. etiam, Alciden .i. Herculem Alcæi nepotem, & pueros.i. filios, Ledæ.ſ. Caſtorem, & Pollucem geminos, hunc.i. alterũ eoꝶ .ſ. Caſtorem, nobilem.i. magnę famę, & claꝶ, ſuperare equis.ſ. domandis, & illum.ſ. Pollucem, nobilem ſuperare .i. excellere, pugnis.i. arte pugillandi, quorum.ſ. fratrum geminoꝶ, ſimul.i. dum ſimul, ſtella refulſit.i. reſplenduit, alba.i. lucida (vt prius: Sic fratres Helenæ lucida ſidera) aut fauorabilis, nautis.i. nauigantibus humor.ſ. vndaꝶ maris, agitatus .i. cõmotus vi ventoꝶ. [Defluit) .i. deorſum fluit, ſaxis.i. de ſcopulis, & venti concidunt.i. ſimul cadunt, & nubes fugiunt .ſ. à mari, & vnda minax .i. prius minans ſubmerſionem recumbit.i. reſidit, ponto.i. mari. Sic Dij voluere, hoc eſt cur id fiat neſcitur, niſi ꝙ Dij ita voluere, vt dum geminę faces Geminoꝶ nautis appareant, tranquilla ſint omnia. Sunt, & qui legant, ꝙ ſic voluere. Ego dubito an memorem poſt hos .ſ. deos, & diuos, atque Heroas Græcos, prius.ſ. q̃ alios, Romulum .ſ. regem, & patrem Romani Imperij, an regnum Pompili.ſ. Numę, quietum.i. pacificum, cũ ille religioni deditiſſimus, anni templum ſub perpetua pace clauſerit. An memorem.i. recitem, ſuperbos.i. magnificos faſces.i. inſigna regalia Tarquini, pro Tarquinij.ſ. Priſci non Superbi cognominati, an nobile letum.i. necem, quam ſibi ipſe conſciuit, Catonis.ſ. Vticenſis, Bonfinis, quia Tarquinius Superbus illaudabilis videtur, intelligit de faſcibus Bruti illi ademptis, cui non refragor, putem tamen ſententiam ſuperiorem non pœnitendam. Videre licet Bonfinis anoot. xiij. ſm quam ordo eſt. An memorem.faſces ſuperbos.i. nobiles, & quibus Brutus primus conſul quodammodo ſuperbe, quia ſine collega viuus eſt, Tarquini.i. ademptos Tarquinio Superbo, & filijs eius propter vim illatam Lucretiæ. Ego gratus.ſ. virtuti tantoꝶ viroꝶ, vnde imperium Rom. aut partum, aut illuſtratum eſt referam.i. recenſebo, inſigni camœna.i. carmine, Regulũ.ſ. M. Atilium, & Scauros.ſ. patritios viros, & Paulum.ſ. L. Aemyliũ, prodigum magnę animę, quam pro Rep. deuouit, Pœno.ſ. Hannibale, ſuperante.ſ. apud Cannas, que, pro &, Fabritium.ſ. Licinium. Hunc, & incomptis, proſequitur reliquoꝶ Romanoꝶ laudes, vt ad Auguſti præconia tandem perueniat, dicens: Paupertas ſæua .i. valde magna, vel ſæua quę non miſeratur egenos. Nam q pau pertatis amatores ſunt, credunt eam non eſſe malam, nec habere cauſam miſerationis, & fundus auitus .i. ab auis iuſte obtentus, nec auctus, cum lare.i. domo, & familiari re, apto.ſ. tali fundo, tulit hunc.ſ. Fabritium iam dictum, & Curium .ſ. Marcum, capillis incomptis, quia in agro vixit, aut quia intonſi erãt Priſci Romani, vtilem bello.i. ad bellum, & tulit Camillum .ſ. Furium alteꝶ quaſi Romulum, & vrbis conditorem. [Fama Marcelli) .ſ. Marci creſci velut arbor, æuo occulto .i. imperceptibiliter tranſeunte, quia nobis dormientibus creſcunt arbores, creſcit aũt fama claroꝶ viroꝶ poſt mortem, quæ viuis, inuidia deterebatur. Sidus Iulium.i. quod viſum eſt, cum Auguſtus ludos funebres illi ageret aut ſplendor glorię eius, micat.i. rutilat, & ſplendet, inter omnea ignes.ſ. cœleſtes, quæ ſtellæ ſunt, hoc eſt inter omnes omniũ laudes, velut Luna micat inter ignes minores, q̃ a à Sole offuſcatur. O pater, atque cuſtos gentis humanæ.i. humani generis, hoc eſt, O tu Iupiter cõditor, & conſeruator naturæ humanæ, orte.i. progenite Saturno. à quo etiam Latini reges originem traxerunt, quia Fauni picus pater Saturni erat filius, dicente Marone Aen. vij. Fauno Picus pater, isq. parentem Te Saturne refert, tu ſanguinis vltimus auctor. Meminit ergo hic Saturni, quia hic Iulius ex Aenea, & Lauinia, Latini filia originem traxit. cura magni Cæſaris.ſ. Auguſti, eſt tibi data, fatis.i. æterna prouidentia, tu regnes .ſ. in cœlis, Cæſare exiſtente ſecundo .i. tibi proxima, vt qui regnet in terris. vnde addit. [Ille) .ſ. Cæſ. Auguſtus, ſeu ege

tit .i. (vt Bonfinis ſentit) ceperit à Ventidio Baſſo prædomitos, aut egerit.i.in Baſſo triumphãs impulerit ſuo auſpicio, licet Antonij collegæ ſui iuſſu Victos Parthos. Mihi autem placet, vt ſit ſenſus, ille.i. Auguſtus, ſiue egerit .i. impulerit ad reddanda ſigna Roma. Parthos imminentes Latio.i. qui poſt mortem M Craſſi ablatis ſignis irruiſſent in Latium, niſi Auguſtus fuiſſet. vnde addit, Domitos iuſto triumpho, quia materia iuſti triumph, eſt talem domare, ſeu egerit.i. coegerit expetere pacem, & amicitiam Rom. Seras, & Indos ſubiectos.i. domitos, oris.i. in oris Orientis.i. Orientalibus, aut ſubiectos.i. additos oris orientis. Legunt Seres, ſed quia corripitur, videtur legendum Seras. accuſatiuus enim tertiæ nõ corripitur niſi in a., ſiue ergo Parthorum, ſeu Indorum ſit do nitor, ipſe æquus.i. iuſtus reget, aut (vt Bonfini placet) regat orbem latum, exiſtens minor te, quia tu quaties .i. concuties, aut tu quatias.i. concutias, graui curru, per quem, ſm vulgi opinionem, tonitrua ciet. vnde, & Salmoneus volens imitari Iouis fulmina, curru inuchebatur. vnde dicitur Aeneid. vj.

Vidi, & crudeles dantem Salmonea pœnas
Dum flammas Iouis, & ſonitus imitatur Olympi.
Quattuor hic inuectus equis & lampada quaſſans.
Per Graium populos, mediæq; per Elidis vrbem
Ibat ouans, diuumq; ſibi poſcebat honores,
Demens qui nymbos, & non imitabile fulmen
Aere, & cornipedum curſu ſimularat equorum, &c.

[Tu quaties ergo curru graui Olympum) i. cœlum, hoc eſt aërem, & tu mittes, aut mittas, fulmina inimica locis .i. ſiluis ſacratis, ſed parum caſtis, & ita pollutis, ac violatis. Lucis autem .i. in lucos. Sunt qui legant terris.i. in terras.

MAT. Bõnnis. DICAM & Alciden, puerosque Ledæ, Hunc equis, illum ſuperare pugnis Nobilem, quorum ſimul alba nautis Sidera fulgent: Defluit ſaxis agitatus humor, Concidunt venti fugiuntque nubes, Et minax, quòd ſic voluere ponto Vnda recumbit) Acron, & Landinus intelligunt hæc dicta de tempore Veris, quo Caſtoris, & Pollucis ſidera oriuntur, Mihi vero, vt hoc displicet maxime, ita illud probatur vt intelligamus defluere ſaxis agitatum humorem, ventos concidere nubes fugere, & vndam ponto recumbere, non veris tempore, ſed quoties benigna illorum ſidera nautis tempeſtate iactatis apparent, & ſaxa præterea pro ſcopulis, non pro montibus arripiamus, vt aliqui voluere. [Romulum poſt hos prius, an quietum Pompili regnum memorem, an ſuperbos Tarquini faſces dubito an Catonis Nobile letum) Dicant alij, quas volunt, ineptias de faſcibus Tarquini Priſci regis Romanorum. Equidem pro re veriſſima teneo Horatium nihil minus, quàm de eo hac Ode nobilitando, ac laudando cogitaſſe, cui ſatis fuerat duos primos reges laudaſſe. Verum faſces ſuperbos .s. nobiles poſuiſſe pro Iunij Bruti conſulatu quem ſi entio præteriſſe ingratum videri potuiſſet, & impium. Dixit autem Tarquini fasces, quia Tarquinin illos ademerat. Cui quidem ſententiæ meæ aſtipulari viſus eſt. Virgil. in vj. Aeneid. cum dixit.

Animamq; ſuperbam
Vltoris Bruti, faſceſq; videre receptos.

Quiquidem ob id quoque videri poterant ſuperbi, & nobiles, quod auctore Iunio ſolus illos Brutos habuit concedente collega, cum nõ poſſet vterque conſul habere, ne duplicatus terror videretur, & ex vno rege duo creati, qui regia haberent inſignia. [Ille, ſeu Parthos Latio imminentes Egerit iuſto domitos triumpho, Siue ſubiectos Orientis oris Seras, & Indos, Te minor latum reget æquus orbem, Tu graui curru quaties Olympum, Tu parum caſtis inimica mittes Fulmina lucis) In his verſibus duo ſunt, quæ annotatione digna iudicamus. Alterum, quòd cum expoſuerint alij egerit, id eſt ſubegerint, facere non poſſumus, quin affirmemus id nobis minime probari, quandoquidem ad declarandum illos fuiſſe ſubiectos ſatis fuerat dixiſſe, Iuſto domitos triumpho, cum præſertim non Auguſtus, ſed Ventidius Baſſus Aſculanus cõterraneus meus, eos ſubegerit, & de illis domitis, ac ſubactis triumphauerit, & idipſum non Auguſti, ſed Antonij iuſſu, vt Plutarchus in Antonio refert. Verum, quoniam de Parthis Tranquillus in Auguſto hæc refert. Parthi quoque, & Armeniam vendicanti facile reſſerunt, & ſigna militaria, quæ M. Craſſo, & M Antonio ademerant, repoſcẽti reddiderunt obſideſque inſuper obtulerunt, denique pluribus quondam de regno concertantibus non niſi ab ipſo electum cõprobauerunt. Exponendum arbitror egerit, id eſt retraxerit, & a Ventidio domitos ſub imperio tanquam paſtor oues habuerit, niſi velis intelligere Auguſtum ipſum feciſſe, quod Antonij collegæ iuſſu factum eſt, & tunc magis placebit exponi egerit, .i. ante currum, dum Ventidius triumpharet, duxerit. Alterum vero, quod annotandum duxerim, hoc eſt, vt regat quatias, & mittas, pro reget, quaties, & mittes (vt alij voluerunt) legamus & reponamus. Erit autem ordo ſic .ſ. Auguſtus te minor, æquus regat latum orbem, tu graui curru quatias. Olympum, tu mittas inimica fulmina parum caſtis lucis, ſiue terris (vt alij legunt) ſeu egerit .ſ. Auguſtus Parthos imminentes Latio domitos iuſto triumpho, ſiue.ſ. egerit. Seras, & Indos ſubiectos oris orientis.

AD LYDIAM AMICAM SVAM.

Telephum riualem in odium vocare conatur apud amicam dum vehementer ſe Zelotypia commoueri docet, cum in illum magis affecta videatur, aut alicuius amoris veſtigium deprehenderit, adeo vt ne à lacrymis quidem poſſit temperare felices quos mors ſola à mutuo amore dirimit.

Ode XIII. Dicolos, Diſtrophos: vt,

Sic te diua potens Cypri.

—-∪∪-∪-

-—-∪∪—-∪∪-∪-

CVm tu Lydia Telephi
Ceruicem roſeam, cerea Telephi
Laudas brachia: væ, meum
Feruens difficili bile tumet iecur,
Tunc nec mens mihi. nec color
Certa ſede manet: humor & in genas
Furtim labitur, arguens,
Quàm lentis penitus * macerer ignibus. * vror ab
Vror, ſeu tibi candidos
Turparunt humeros immodicæ mero
Rixæ: ſiue puer furens
Impreſſit memorem dente labris notam.
Non, ſi me ſatis audias,
Speres perpetuum, dulcia barbare
Lædentem oſcula, quæ Venus
Quinta parte ſui nectaris imbuit.
Felices ter, & amplius,
Quos irrupta tenet copula: nec malis
Diuulſus querimonijs,
Suprema citius ſoluet amor die.

ANTONIVS.

CVM tu &c.) xiij. Oden ad Lydiam amicam poëta ſcribit, vbi dolet riualem Telephum ſibi ab illa præponi. dicit.n. Cum Lydia Telephi aut collum, aut brachia laudas, eius iecur ira feruefcere, ſeq. nec mentem, nec colorem habere, lacrymari etiam cogi, & zelotypia viri. Appellat inde felices quorum amor non malis querimonijs, ſed ſola morte diſſoluitur. [Cum tu Lydia Telephi) Ode eſt dicolos diſtrophos. Primus.n. verſus Glyconicus eſt. de quo tertia Ode. Secundus vero Aſclepiades. de quo Ode j. [Ceruicem roſeam) Pulchrum collum. Virg lib. ij.

Ergo age care pater ceruici imponere noſtræ.

[Cerea) Mollia. molles carne aptos mente durimus, inquit philoſophus. [Telephi) Dolorem auget hæc repetitio. [Væ,) Væ, Væ. hinc interiecto eſt. itaque cum æ, diphthõgo uæ ſcribitur, vt differat à con iunctione ue, quæ ſine diphthongo exaratur. Dicit autem uæ populo, & populum: vt, Caper inquit Eſt autem dolentis interiectio, teſte etiam Diomede. [Bile) Eſt bilis proprie ſtillis Bilis. humor qui iecori adhæret. aliter cholera dicitur, quæ eſt callida, Iecori. & ſicca. ab ipſo enim epate ad fel tranſmittitur, ex qua ira mouetur, hinc cholerici facilius iraſcuntur propter humoris tenuitatem. hic & Iuuen. ait. Cholera.

Quid referam quanta ſiccum iecur ardeat ira.

Χολὴ aut Græce, Latine fel, & bilis. [Difficili) Aſpera, dura. [Certa ſede) Dolore ſummo, & amore mens ipſa, & color propriam, ſedem relinquunt. Natura enim (vt ſcr. Macr. lib. vij.) cum quid de extrinſecus contingentibus metuit altum tota demergitur, ſicut nos quoq; cũ timemus latebras, & loca nos occultantia quærimus. Ego tota deſcendens vt lateat, trahit ſecum ſanguinem, quo velut curru ſemper vehitur, hoc demerſo humor dilutior cuti remanet, & inde paleſcit. Ideo timentes tremũt, quia virtus animæ introrſum fugiens neruos relinquit, qbus tenebatur fortitudo membrorum, & inde ſaltu timoris agitantur. [Genas) Genæ palpebræ dicuntur, vel hæ partes quæ ſunt ſub oculis, vel vbi barba primum oritur. Auctor eſt Feſt. Ennius aũt de dormiente, Imprimitq́. genæ genam. Plin. lib. xj. cap. xij. ait. Infra oculos malę homini tñ, quas priſci genus vocabant, Pudoris hęc ſedes, ibi maxime oſtenditur rubor, paulo aũt ſuperius oſtendit genus palpebrarum ſedes. ait. n. ſic, Palpebræ in genis homini vtrique mulieribus ẽt infectæ quotidie, tanta eſt decoris affectatio, vt tingantur oculi quoque. poſtea inquit, Defluere eas haud merito Venere abundantibus tradunt. [In genas) in palpebrarum ſedes. [Furtim) Clam, me inaduertente. [Arguens) Oſtendens. Virg. lib. 4. Degeneres animos amor arguit. [Lentis) Diuturnis, tacitis occulte ſæuientibus. Virg. lib. iiij. Et tacitum viuit ſub pectore vulnua. Item, Et cæco carpitur igni. [Vror) Zelotypia oſtendit ſe cruciari. [Furens) Amoris cauſa. [Memorem notam) .i. diuturnam, & longam. [Non ſi me) ordo eſt, Si me ſatis audias, ſi mihi obtemperes, non ſperes perpetuum amatorem. [Barbare) .i. ſæue lædentem dulcia oſcula. [Quinta parte) .i. coitu. Sunt enim partes Veneris quinque, Viſus, & alloquium, tactus poſt oſcula factum. [Nectaris) Gratię dulcedinis, ſuauitatis. Nectar (vt inquit Feſt.) proprie eſt deorum potio. ſignificat autem immortalitatem, νε enim priuationem ſignificat κτείνω, occido. [Imbuit) perfudit, infecit, repleuit. [Felices) Appellat eos feliceis, quorum amor nõ malis querimonijs, ſed morte ſola diſſoluitur. eſt autem ordo. Feliceis ſunt ter, & amplius illi quos irrupta copulat tenet, nec amor diuulſus malis querimonijs ſoluet eos citius ſuprema die. [Ter, & amplius) Ac ſi diceret, Terq́; quaterq́;. [Copula) Amoris, & gratiæ coniunctio. Eſt, & etiam copula funiculus, quo venatorij canes retinentur. Ouid. lib. vj. Triſt.

Timentes. Curro pallens. Timentes cur tremunt. Genæ. Malæ palpebræ. Veneris quinta pars. Nectar. Copula.

Vtq; canem pauida nactum veſtigia ceruæ
Latrantem fruſtra copula dura tenet.

ACR. CVM tu Lydia Teleph) Ad Lydiam meretricem erotice, Dicolos, Diſtrophos. Metrum primo verſu Glyconicum, ſecundo Aſclepiadeum. [Ceruicem roſeam,) Pulchram, vt Virg. Roſea ceruice refulſit. [Cerea) Aut mollia aut ceræ ſimilia. [Væ) Interiectio dolentis eſt. [Difficili bile) Hoc epitheton iracundiæ eſt, quia implacabilis ſit. Bile aũt iracundia, vt Iuuen. Atque oculis bilẽ ſubſtringit opertis. Plaut. in Amph. Atra bili percita eſt. [Tunc nec meos mihi, nec color Certa ſede manent) Voluor varijs cogitationibus, & color in diuerſa mutatur. [Humor, & in genas Furtim labitur) Secretæ lacrymæ amoris inquietatem prodentes. [Arguens) Demonſtrans, vt illud, Degeneres animos timor arguit. [Maceret) Conſumat, vt eſt mollis flãma medullas. [Penitus) Interitus. [Vror ſeu tibi cãdidos) Aſpectu crucior, quoties aut vino per rixam, aut libidine certe amoris alterius in corpore tuo ſigna conſpexero. Ordo eſt, Vror ſeu tibi immodicæ rixæ turbarunt candidos humeros mero, ſeu puer furẽs impreſſit memorem notã labris dente, Immodicę, immenſe. Furens, impatientia amoris. ſ. memorem notam, per quod amoris recordatio ſeruaretur. Non ſi me ſatis. Ordo eſt, Si me ſatis audias, non ſperes perpetuum lædentem barbare dulcia oſcula. Aliter ordo hic eſt, Non ſperes ſi me audias amatoribus dulcedinem eſſe perpetuam. [Candidos Turparunt humeros) Liuore reddiderũt deformes. [Speres perpetuum) Illum qui dulcia lædit oſcula. [Quinta parte ſui nectaris imbuit) Luxuria ſui amoris impleuit. [Felices ter, & amplius) Multoties ſm illud. O terq́ue, quaterq́ue beati. [Quos irrupta tenet copula) Copula proprie dicitur cuiuſlibet rei duplex numerus. Vnde tractum eſt, vt, & matrimonium copula diceretur. [Nec malis) Ordo eſt, nec amor diuulſis malis querimonijs ſoluet citius ſuprema die. i. quorum amor ante dicta mortis iurgijs, & litibus non ſoluitur, debent felices vocari.

POR. CVM tu Lydia Telephi Ceruicem Laudas) Ad Lydiam amicam ſuam hoc ſcribit, à qua riualem ſuũ Telephum laudari moleſte ferre teſtatur. [Iecur) Pro corde, ἡπαρ, ſimpliciter. [Difficili bile) Non quam difficilem concipio, ſed dura, & cruciabili, vnde etiam difficiles homines dñt, qui duri, & inexorabiles ſunt. [Humor, & in genas) Decore dictũ, quam humor genarum, hoc eſt lacrymarum. [Concremet) Conuincat interiora pectoris mei amore flagrare. [Lentis) Lentis aũt ignibus diſerte, quaſi occulte ſæuientibus. Quale illud Virg. Et tacitum viuit ſub pectore vulnus. [Impreſſit memorem dente notam) Grate memorẽ notam dente preſſit, qm doloris memoriam cõem morſus facit eius qui momorderit. [Non, ſi me ſatis audias, Speres perpetuum dulcia barbare) ordo eſt. Non ſperes perpetuum, ſi me ſatis audias, & ſubaudiendum extrinſecus amatorem. [Quæ Venus Quinta parte ſui nectaris imbuit) Eleganter, quia in quinque partes amoris fructus eſſe partitus dr̃, viſu, alloquio, tactu, oſculo, cõcubitu, vnde, & Terent. illud, Tamen extrema linea amare, haud nihil eſt. [Felices ter, & amplius, Quos irrupta tenet copula, nec malis Diuulſos querimonijs, Supremæ citius ſoluet amor die) ſenſus, Satis feliceis exiſtimo eos, quorum inter ſe amor ita conſentit, vt non ante vltimum vitæ diem reſoluatur, Attende elocutionem. Citius ſuprema die, quod ſignat ante diem ſupremum. [Quos irrupta tenet copula) Allegorice dicitur, ſignat autem eos, qui amoris vinculo inter ſe conſtricti ſint, vt nunq̃ diſcerni poſſint.

A S C. CVM tu Lydia) Graphice admodum deſcribit in ſe zelum & affectionem miſere amantium, nihil. n. tam illis dolet, q̃ riualem ab amicis laudari. Puellis aũt ſummopere dolet aliam puellam nominari. vt in Eun. probe narrat Terentianus Gnato, admonens, vt ſi qñ Thais Phædriam, ille econtrario Pamphilam, ad quam animum adieciſſe putabatur, cantatum prouocet. Ex eodẽ aũt ſtomacho docet Telephũ nimis laſciuum, & ardentẽ amatorem nõ fore conſtantem, cũ nulli amores ſint vere dulces, niſi perpetui. Hæc aũt non in odium Telephi dicta vñt. Erat. n. iuuenis doctus, & poeticæ ſtudioſus, verũ poëta lubenter iocatur cũ eo. Ordo eſt. O Lydia cũ tu laudes roſeam ceruicem. i. fragrantem, aut formoſam, Telephi. ſ. amatoris tui, & brachia cerea. i. teretia, & ita facta. vt ex cera ficta putes, væ. ſ. mihi, quia meum iecur, in quo eſt amoris vis, feruẽs. i. excandeſcens, bile. i. cholera, difficili .i. aſpera, & difficili ad ſedandũ. [Tumet Tunc nec mens, nec color manet mihi certa ſede) Quia trepidat, pectus, & color eſt in facie varius, vt iraſcẽtibus ſolet. Et humor. ſ. lacrymarũ, labitur .i. oboritur, furti. i. clanculũ quia nitor occultare dolorem, aut furtim, quia priusq̃ animaduerto me lacrymare, labitur dico ingenas. i. ſinus oculorũ, arguens. i. argumento ipſius rei approbans, quam. i. quantum lentis. i. diuturnis, quia quod cito ſit, cito perit, cõtra, quod lente ſit, tarde abſumi ſolet, ignibus. i. amoribus, aut flãmis amorũ ego maceret. i. abſumat, penitus. i. intrinſecus. Ego vror. ſ. ira, & indignatione, ſeu rixæ. ſ. Telephi, immodicæ mero .i. pp merum ab eo potum, turparunt. i. maculauerũt tibi, repeti poteſt mero, vt intelligatur puer potus eius humerus conſpuere humeros candidos. ſ. anteqũ deturpentur, ſiue puer. ſ. Telephus, furens. ſ. amore, impreſſit dente ſup. ſuo, labris ſup. tuis, notã. i. maculam, aut liuorẽ memorem. i. ad ſui memoriã, vnde Tibul. Tũ ſuccos, herbasq́. dedi, q̃ liuor abiret. Quem facit impreſſo mutua dente Venus. O Lydia ſi audias me ſatis. i. ſi velis mihi credere, tu nõ ſperes perpetuum, ſup. fore amatorem, lædentẽ barbare .i. more barbarorũ, & ruſticorũ, oſcula. ſ. tua dulcia, quæ. ſ. oſcula. Venus imbuit. i. perfudit, quinta parte ſui nectaris. i. gratiæ, & dulcedinis. i. quæ tm̃ voluptatis afferant deoſculanti, quantũ quinta linea Veneris, hoc eſt coitus cum alijs, felices ſup. ſunt ter, & amplius. i. conſumatiſſime, quos copula. i. copulatio, & coniunctio, irrupta. i. non interrupta tenet, nec. i. & non, & ſupp. quos, amor nõ diuulſus. i. vi diſſolutus, querimonijs malis. i. pernicioſis, quia ſunt, non pernicioſæ, de quibus Comicus, Amantium iræ, redintegratio amoris eſt, non ſoluet. i. diſiunget, citius ſuprema die. i. ante mortẽ, vnde Comicus. Hanc niſi mors mihi adimat nemo. Vult autem tacite dicere ſecum perpetuos fore amores, qui cum Telepho improbo, & nimis ardenti puero cito diſſoluentur.

IN BRVTVM.

Sub nauis allegoria deterret M. Brutum poëta, qui ſub eo militauerat apud Philippos vbi fuſus cum exercitu Brutus ab Auguſto, bellum inſtaurare parabat, iam viribus attritis, & collega Caſſio extincto: quare non tutum iterum belli euentum experiri ſi maxime poſſit.

Ode XIIII. Tricolos, Tetraſtrophos, Vt:
Quis multa gracilis te puer in roſa.

– – – ∪∪ – – ∪∪ – ∪ –
– – – ∪∪ – – ∪∪ – ∪ –
– – – ∪∪ – ∪∪
– – – ∪∪ – ∪∪

O Navis referent in mare te noui
Fluctus ò q̃d agis? fortiter occupa
Portum, non ne vides, vt
Nudum remigio latus?
Et malus celeri ſaucius Africo,
Antennęq. gemãt? ac ſine funibus
Vix durare carinæ
Poſſent imperioſius
Aequor? non tibi ſunt integra lintea:
Non dij: quos iterum preſſa voces malo.
Quamuis pontica pinus,
Siluæ filia nobilis,
Iactes, & genus, & nomen inutile.
Nil pictis timidus nauita puppibus
Fidit. tu niſi ventis
Debes ludibrium, caue.
Nuper ſolicitum quæ mihi tædium,
Nunc deſiderium, curaque non leuis,
Interfuſa nitenteis
Vites æquora cycladas.

ANTO. O Navis &c.) Quartadecima Ode nauim alloquitur, hortans illam ne iterum æſtuoſum mare ingrediatur, ſed portum fortiter occupet, cum eius latus remigio careat. malus, & antennæ ventis cõcuſſæ fuerint, funesque deſinit, nec vela integra maneant. Nec Dij ſint, quos iterum naufraga inuocet. Et quamuis nobiliſſima ſit, & picta, non propterea timidus nauta ſibi confidet, aut tempeſtatem euadere poterit. Itaque cauendum monet ne ventis ludus fiat, & inter Cycladas, ſcopuloſáq. freta incidat. Reuera tñ (vt ſcribit Fab. lib. viij. per allegoriã, inuerſionem, qua aliud verbis, aliud ſenſu oſtenditur, P.R. alloquitur, ne iterum bella ciuilia ſequatur, ſed pacem totis viribus habere contendat. Porphyrionis autem ſententia verior eſſe videtur, vt. ſ. ad M. Brutum loquatur, qui apud Philippos Macedoniæ vrbem contra Auguſtum, & M. Antonium pugnans ſiniſtrũ *Caſſius.* cornu, cui præerat Caſſius, amiſerat, direptis etiam caſtris, pro- *Brutus.* pter quod Caſſius, ſibi ipſi mortem conſciuerat. Ipſe tñ Brutus videbatur rurſus inſtruere ſe ad pugnam. Itaque merito poëte per allegoriam monere, pro eo ſe teſtatur, qui, & ſub ipſo militauerat. Inde tamen ex prœlio Philippico fatigatus receptus ab Auguſto veniam meruit. auxilio Mecenatis. Qui vero de Sext. Pompeio intellexerunt, non recte quidem, nam ſub Bruto Tribunus militum fuerat poëta, hinc ait: Nuper ſolicitum quæ mihi tedium &c. De hoc etiam videto lib. ij. Ode autem vij. [O nauis) Per allegoriam (vt diximus) P. R. intelligit, vel potius M. *Brutus.* Brutum. [In mare) lo prœlium, & cladem. [Noui Fluctus) Noui *Auguſtus* Bellorum ciuilium impetus. Apud Philippos Macedoniæ vrbẽ *M. Ant.* Cæſar Auguſtus, & eius collega M. Antonius contra Brutum, & *Caſſius.* Caſſium pugnarunt. Brutus Auguſti abſentis ob valetudinem ſiniſtram aciem occupatis etiam caſtris, loco mouerat Antonius altera ex parte deuicto Caſſio, admirabili audacia hoſtiũ caſtra prædabatur. Caſſius caſtris exutus, cum nec victorius ad exercitum redire poſſet, Philipporum collem propere aſcendit, eminus quæ geſta erant inſpecturus, propter puluerem caſtra duntaxat ab hoſtibus capta eſſe diſcernebat, Pindarum itaque ſcutiferum eius enſem exercere, & necem accellerare imperat. Cunctante Pindaro, ſuperueniens quidam Brutum altera ex parte victoria potitum hoſtium caſtra depredari nunciat. Quo audito, Caſſius hoc ſolum reſpõdit. Viciſſe nos illi victoriam dicito oẽm. Deinde ad Pindarũ conuerſus. Quid cunctaris, inquit? cur me a turpitudine iſta non eximis? Pindarus igitur herũ ſuum iugulum vltro *Caſſij mors* præbentem neci tradidit. Brutus cognita Caſſij nece, multis lacrymis, vt optimum Romanorũ, lamentatus eſt, & ſimul beatũ teſtatus eſt ab curis, cogitationibus liberatum. Orta luce Brutus prouocatus quidem in aciem milites eduxit contra hoſtes, illi re- *Brutus ad milites.* trocellere. Brutus in concionem poſtea vocato exercitu milites ſuus laudauit. Nã pridie hoſtium caſtra diſſipauerunt. Arguit tñ eos, ꝙ nõ penitus fuerint inſecuti hoſtes, ſed potius ad prædam conuerſi eſſent. Deinde hortatus eſt, ne in hoſteis irruerent, qm̃ fames, & inopia pro eis in illos militabant, itaque facile infirmioribus, & fame enectis, cum opus eſſet, occurrere poterant: Cæſar ẽt, & Anton. exercitum congregarunt. Ant oẽs hortatus eſt, vt in hoſtes pugnam cauere volentes in montibus manendo prodirẽt. Qua de re poſtridie copias iterũ in bellum mouit. Bruti milites vt potius, ꝙ ducis opinione occurreruor. Brutus tñ inſigni p̃uectus, equo ſingulas percurrebat acies breuibus hortando verbis. Cædes hinc inde horrida facta eſt, tãdem Bruti milites fugam arripuere. Brutus non paucis ſtipatus ad montes procurrit, quaſi ea nocte reuocaturus exercitũ, aut mare verſus, iter aſſumpturus. Per nox itaq; cum reliquis in armis conſiſtit. Ea tñ nocte *Bruti fuga.* Anton. vt Brutũ à fuga cohiberet, armatus perſtitit. Brutus animaduerſis hoſtiũ inſidijs, deſperataq. ſuorũ militum virtute, & audacia, vnũ ex domeſticis Stratonẽ nomine, necem accellerare iuſ- *Bruti mors.* ſit, itaq; latus illi enſe aperuit, neque atterrẽ eſſe Bruto, neq; impellẽre, hoc pacto Caſſius, & Brutus obierũt. Hæc omnia ex lib. iiij App. Quæ quidẽ vltra meæ conſuetæ breuitatis morẽ, latius explicui, vt & illorũ bella, & mores hoc in loco agnoſcerentur. [O quid agis) Interiectio eſt exclamantis, vel admirãtis, ac ſi cœpiſſet ingredi mare ipm̃. [Occupa) Retine, ac poſſide. Si. n. milites ſuos pugnare cupientes Brutus, fortiter continuiſſe, vti optabat, nec clade accepiſſet, nec cædam. [Portum). i. pacem. Sic. n. Fabius huncloců exponit. [Nudum remigio latus) Hoc ait ꝓp mortuũ *Dij potentia.* Caſſium, qui (vt ſer. App.) erat antiquor Bruto atque expertior, & auſtreus à natura, quapp ei ex mandato parebãt milites. Bru- *Bruti animus.* tus vero facilis erat, & clemens erga oẽs, itaque nõ ita ſibi facile obſequebantur. [Malus ſaucius). i. ipſe exercitus. nam ꝑ totam Odem Allegoria eſt, vt ſcr. Fab. [Celeri Africo). i. ſæuo prœlio. [Antennæ). i. vexilla. [Sine funibus) ſine rectore, & militibus, nã Caſſius obierat ſolo Bruto duce remanente. [Carinæ) Acies, & turmæ. [Imperioſius æquor) Acre prœlium. [Integra lintea) Integra agmina, & vexilla. [Iterum preſſa malo) Nam pridie cladem habuerat Brutus Caſſij ſiniſtro cornu diſſipato à M. Antonio. Dij tñ fauiſſe ei viſi ſunt, qm̃ Auguſti caſtra diſſipauerat, poſtea vero nullam præbuere opem, nam clade affectus (vt oſtẽdimus) ab amico cædem orauit. Plut. ait in vita Brut., Deus, & mutare, & abducere cuncta, quæ velit. potens Bruto fortunam hanc lætam abſtulit, de victoria in Auguſtum intelligens. Et paulo ſuperius Caſſius Bruto dixerat, ꝙ vellem ò Brute hoc eſſet vt nõ ſolum armis, equis, nauibus, ſed Deorũ ſuffragijs fideremus, ꝙ optimorũ operum, ac ſanctiſſimorũ duces ſunt. [Quamuis pôtica pinus). i. quãuis tibi ſit exercitus ponticus. ſ. Aſianus, vel Ponticum auxilium. Scribit. n. Appianus, ꝙ Brutus, & Caſſius longe ſuperiores fuerant equitatu, & claſſe, tum ſocijs belli regibus nationibusq. ad Medos vſque, & Parthos. Multaque ex Aſia ꝑ vim *Bruti genus.* abſtulerant, rapuerantque. [Siluæ filia nobilis) Marci. n. Bruti progenitor fuerat Iunius Brutus, qui Tarquinius euerterat. Ma- *Bruti doctrina.* ter vero Seruilia Catonius Vticenſis ſoror. Ipſe bonarum artiũ diſciplina, & philoſophiæ ſtudijs imbutus erat. Philoſophos Grę cos fermè oẽs attigerat, nec vllius ipſorũ diſciplinæ, vel expers, vel ignarus fuit. Auctor eſt Plut. [Nil pictis) Senſus eſt, ꝙ nihil in bello proſunt ornamenta nobilitatis, ſed arma, & exercitus. [Timidus) Perpetuum nautarum epitheton. [Tu niſi) Ordo eſt, Tu caue niſi debes ludibrium ventis. i. niſi velis vẽtis eſſe ludus, quod fit cum huc illuc nauis trahitur à tempeſtate. [Ludibrium) *Ludibriũ* Dicitur res digna ludo, & contemptu [Nuper ſollicitum) Hic lo- *Horat.* cus oſtendit Horatium Bruti partes ſecutum. [Quæ nauis). i. tu Brutus. [Nuper) Paulò ante, cum ſ. fuit Tribunus tuus. [Mihi) Adde eras. [Sollicitum tædium) Hoc ait, quia Bruti Trib. mili- *Tribunus* tum fuerat. Vnde Sat. vj. inquit, Quem rodunt omnes libertino patre natum, Nunc quia ſim tibi Mœcenas conuictor, at olim Quod mihi pareret legio Romana Tribuno. [Nunc deſideriũ) P. ut. ſcribit de Bruto hic. Brutum ferunt virtutibus ſuis à pleriſ- *Bruti laus* que amatum, ab amicis deſideratum, præterea admiratum ab optimis. [Interfuſa) Ordo eſt, Vites æquora fuſa inter nitenteis cycladas. i. vites bella periculoſiſſima propter ſtrenuos duces, quibus tu cares ò Brute. Maria aũt anguſtiora periculoſiora ſunt. Inde freta dñr, quia ſemper ferueant. i. inquieta ſint. [Nitenteis) *Freta.* i. ſpumoſas ob multos ſcopulos. [Cycladas) Inſulas in mari Ae- *Cyclades* gæo ſic dictas, quia in orbem iacent contra Delon. Auctor eſt Str. lib. x. & Plin. lib. iiij. Præterea non ſine cauſa cycladas poſuit potiuſquam alia maris loca periculoſa. Brutus enim, & Caſſius apud Philippos Macedoniæ vrbem victi fuerant Macedonia aũt ab Oriente Aegæo pelago terminatur, vt Ptol. ſcribit lib. iij. Ergo propterea cycladas potiuſquam alia loca dixit vitandas.

ACR. O NAVIS referent in mare te noui) In nauim de Bruto reparante bellum ciuile ad Remp. Tricolos Tetraſtrophos Metrũ duobus verſibus Aſclepiadeum. Tertius Pherecratius. Quartus

tus Glyconicus, qui Tripodia dactylia dr̃. [O nauis] Per allegoriam. Ode iſta bellũ ſignificat ciuile in qua quidam volũt ꝙ moneat remp. Certum tñ eſt, ꝙ Sex. Pompeium filium Pompei moneat, qui poſteaq̃ fœdus cum Triũuiris fecit, bellũ ciuile denuo reparare voluit. Secundum aũt ciuile bellum inter Aug. Cæſarẽ, & Caſſium, & Brutum fuit, qui fuerunt C. Cęſaris interfectores, ſub quibus Horat. militauit. Metaphoram aũt ſumpſit à naui. ex cuius armamentis, & milites, & diuerſas voluit adminiſtrationes intelligi. [Fluctus] Fluctus bellum ciuile vocauit. [Portum] Pacem, vt Terent. In portu nauigo. [Nudum latus] Nudatum ex amiſſione exercitus. [Et malus celeri ſaucius Africo] Malũ ſaucium, graue bellum intelligi voluit, per ventum tempeſtuoſum, vt, Creber procellis Africus. Malum aũt ſummitatem arboris dixit, vt, Iubet ocius oẽs Attoli malos. ſed arbor fœminini eſt, poma vero neutri, vt, Aurea mala decem. [Gemant] Fragore ſciſſionis. [Ac ſine funibus] aut ſine adminiſtrationibus intelligẽdum, aut ſine impenſis, & pecunia. [Imperioſius] .i. violentum, & cuius nimietati obſiſti non poſſit. [Non tibi ſunt integra Lintea] .i. integer curſus ſine exercitu vel auxilijs. Lintea vero vela dixit, vt ni teneant curſus, certum eſt dare lintea retro. [Non dij] In hoc enim Deos vult iratos intelligi, quia denuo de bello ciuili cogitetur. [Iterũ preſſa voces malo] Sicut à C. Cæſare oppreſſa malis rogauit [Quamuis Pontica pinus] ac ſi diceret, Magnæ originis, & nobilitatis, ſed per Metaphoram, aut Remp. alloquitur, aut Caſſium, & Pompeium, cuius pater de Mithridate Pontico triumphauit. [Nil pictis] Dicit ſtẽmata, & diuitias neceſſitati vltimæ non prodeſſe. [Tu niſi] .i. ne victus turpitudini, ludibrioq́. ſubiaceas. Ordo eſt, Tu niſi caue pro caueas, debes ludibrium ventis. i. eris exercitium ventorum. [Nuper ſollicitum quæ mihi tædium] Se poſuit pro naui, ſiue reip. quæ ſollicitudinem ex ſuis malis induxerit, ne iterum ſicut ſub Cæſare trepidaret. [Interfuſa nitentes] Abſolute locutus eſt, ac ſi diceret, Vites æquora ſuſa inter nitentes cycladas. i. longe apparentes, vt inter iniqua loca, & tempeſtuoſa vada te cuſtodias, & ſis alienus à belli conſilijs. Virg. de eiſdem inſulis, Sparſaſq. per æquor cycladas.

ACR. O NAVIS referunt in mare te noui Fluctus) Hac Ode ad M. Brutum loquitur, qui apud Philippos Macedoniæ vrbem, ab Auguſto fuſus, videbatur rurſus inſtruere ſe ad pugnam. Merito aũt. poëta per allegoriam metuere pro eo teſtatur, qm̃ ſub ipſo militauerat, qui tñ ex prœlio Philipphico fatigatus, receptus ab Auguſto veniam ab eo meruit. [Nonne vides, vt Nudũ remigio latus?] Manifeſtæ allegoriæ, per quas ſignat ex parte iam debilitatum exercitum Bruti, & vires partium eius imminutas. [Vix ducare carinæ Poſſint imperioſius Aequor?] Mira figura dr̃, pro ſuſtinere vim æquoris. Imperioſius aũt tranſlatiue, pro ſæuius. [Quos iterum preſſa voces malo] Amphibolos. [Quamuis pontica pinus] Hæc ad nobilitatem Bruti referuntur. [Syluæ filia nobilis] an tu nobilis ἀμφιβολογία, per caſus. [Nil picta timidus nauita puppibus Fidit] ἀλληγορικῶς ait nihil prodeſſe in bello ornamenta nobilitatis. [Nuper ſolicitũ quæ mihi tædium, Nunc deſiderium, curaq. nõ leuis] Ecce hic manifeſte oſtendit ſe poëta partium Bruti fuiſſe, quarũ affectione ſeſe teneri oſtendit, ꝑp ipſius Bruti miſerationem. [Interfuſa nitentes Vites ęquora cycladas] Hic ſenſus per ſe accipiendus, & ſubaudiendus, hic ſuadeo vites æquora inter cycladas nitentes ſuſa. Sed hoc per allegoriam intelligendum. Maria tamen, anguſta loca periculoſiora ſunt. Nam inde freta dicuntur, quia ſemper ferueant. i. inquieta ſint per hoc ergo ſuadet Bruto, ne ſe arctioribus periculis committat.

POR. O NAVIS &c.) Per allegoriam ſumptam à naui quæ tẽpeſtate concuſſa temere, priuſq; inſtaurata fuerit, mare ingreditur, qn adeo vt Publius in Mimis ait, Improbe Neptunum accuſat, qui iterũ naufragium facit, hortatur M. Brutũ ab Aug. in Philippis deuictum, aut (vt Bonf. annotauit) Sex. Pompeium. Cn. Põpeij à Cæſare deuicti in Philippis filium, vt à diluuio, & turbine bellorum abſiſtat, nec nominis, aut gñis ſui ſplendoribus confidat, cum, & pictæ ſubmergantur naues. Principium autem mihi vim habere vr̃, ſi ſub forma interrogãdi, ex admiratione legatur ſic. [O nauis referent te noui fluctus in mare] .i. ò Brute, aut Sexte, trahent ne te noui tumultus in diſcrimen belli? O quid agis, q. d. inconſulte agis, & ideo occupa portum fortiter. i. ſtrenue, & celeriter, priuſquam te tempeſtas. i. belli diluuium obruat. [Nonne vides] Vt. i. qualiter, latus. ſ. tutum, eſt nudum remigio. i. defenſore, & præſidio. [Et vt malus] .i. arbor velifera, hoc eſt robur virium tuarum, ſaucius. i. læſus, Africo. ſ. vento impetuoſo, hoc eſt agitatione ventorum, hoc eſt turbine bellico, ſup. gemat. [Et vt antẽnæ] .i. vela minora, quæ ſunt quaſi cornua mali à latere eius poſita. vnde Maro, Cornua velatarum obuertimus antẽnarum.

[Gemant] .ſ. põdere, & vi ventorũ. [Ac vides ne, vt carina] .i. alui nauis, ſine funibus. i. ruptis rudẽtibus, & funibus, vix. i. cũ ſumma difficultate, poſſint durare. i. ſuſtẽtare, [quoc imperioſius] .i. violẽtius, & ſuperbius, q̃ par ſit, aut ferre poſſint? [Vide inq. qd agis] quia lintea. i. vela linea, nõ ſunt tibi ò Brute integra, nec dij ſunt integri. quia. n. ſemel tibi pepercerunt, indignabuntur ſi iterum à te in cõſimili periculo inuocẽtur, tunc. n. per temeritatem videbere facere, quod prius per ignorãtiam. [Reſpicit aũt] Quod dixit illud Publij. Improbe Neptunum, &c. aut ſi ad Sex. Põpeium loqui reſpicit, ꝙ & ipſe in Africa deuictus fuerat, quos. ſ. deos, voces. i. inuoces iterum, pſſa malo. i. periculo ſubmergẽdi. [Quãuis tu pinus põtica ſilua ſiluæ nobilis iactes] .i. iactanter oſtentes, & genus. i. progeniẽ Brutorũ, q de ſanguine regio ex Iunio Bruto primo cõſule originem traxerũt. [Et nomen] Quia Bruti ſemper habiti ſunt, Romanæ libertatis maximi aſſertores. vnde vr̃ inductus hic M. Brutus ad libertatẽ vindicandam, ad q̃ eum Cic. in epiſt. ſæpe cohortatur. [Iactes ergo genus, & nomen inutile] qa parum cõtra maiorem potentiam profuturum aut ſi ad Sextum loquitur, iactes. i. arroges, iactanter tibi genus Deorũ te Neptuni filium vocari iubens, vt Bonſ. declarat Annot. xvj. Quod in ad finem ponetur. [Nuper ſollicitum] Videtur magis Bruto cõgruere, quia Hor. creditur ſub Bruto militaſſe, ſed potuit ẽt ſub Pompeio militaſſe, vel qui in Hiſpania, vel qui in Aſia perijt. Sunt qui ad Põpilium applicent. [Nauta timidus] propter frequens periculum timori aſſuetus nil fidit. i. confidit, puppibus pictis. i. licet pictis, & Pulchris, tu caue. i. perſpice tibi, niſi debes ventis ludibrium. ſ. ſubmerſionem factam cum inſultatione, & illuſionem, & tu qui ſup. fuiſti nuper. ſ. cum militarem ſub, te tædium ſollicitum, qa tædebat me ſollicitum de ſalute, in caſtris tuis militare, & nunc deſiderium, quia deſidero te abſentem in gratiam Auguſti rediſſe, & cura non leuis, quia pro te ſollicitus ſum, vites. i. deuites, æquora fuſa, inter cycladas. i. breues inſulas maris Aegæi, & ita propter anguſtiam ſunt maria illic periculoſa, nitentes. ſ. ſpumis ex colliſione, aquarum inter ſcopulos. i. tu Brute deuites arma Auguſti, in quæ obnitentes interiere plurimi.

ASC. O NAVIS referẽt in mare te noui &c.) Hac Ode pter illud ipſum, ꝙ in tertio verſu niſi addas ne poſt nõ, quod in oĩbus quos vidi, deeſt exẽplaribus vt ſit. Nõne vides, neq; ſtabit verſus, neq; latina erit locutio, & eiuſdem ſunt Odes verſus nõnulli in multis lib. inuerſi & perperam impreſſi, prout aliarũ multarum, quorũ menſuram, quicunq; volet, paruo poterit labore aſſequi, & adhibita verſus ipſos in ordinem ac numerum redigere. illud interim non pꝛtermittendum duxi, vt affirmem tum alijs permultis rõnibus placerem mihi Ode ipſa Sex. Põpeium ſignari, & nõ Brutum (vt Porph. & Manc. voluere) tũ ea vel maxime, quod (vt App. refert lib. v.) Sex. Pompeius Neptuni ſe filium vocitari paſſus ſit. & chlamydẽ imperatoriã in Neptuni morẽ ex purpureo in cæruleum, mutauerit colorem, & ꝑpea Iactes genus, & nomẽ inutile dixit, & alia. Quod quidem confirmat Ode ix. in Epodo carmine ipſemet Horat. cum dicit, Vt nuper actus cũ freto Neptunius Dux fugit vſtis nauibus. Quo loco interpretes oẽs de Sex. Põpeio intelligunt. & ſolus Porphyrio dicit appellatum ducem Neptunum, qa Neptuni ſe filium appellari voluerat. [Non pictis timidus nauita puppibus. Fidit. tu niſi ventis Debes ludibrium, caue] Acron hos verſos ita exponit. Tu niſi caue, pro caueas, debes, ludibriũ ventis quod tam abſurdum videtur, q̃ quod abſurdiſſimum, erit aũt ordo, & ſenſus. Tu caue, niſi debes ludibrium ventis. i. niſi ita ſtatutum eſt, vt ventorum ſis ludibrium.

NEREI VATICINIVM.

Nereum introducit, qui Paridi belli Troiani exitum vaticinaretur, imitatus Bacchilidem poëtam Lyricum qui idem argumentum tractat ſub Caſſandra perſona: aut enim magno ſuo, & ſuorum malo Helenam ab illo rapiam. Nam præterquam quod ipſe ab Aiace caſus dabit pœnas vniuerſi Græciæ proceres, Vlyſſes & Neſtor: Teucer, Diomedes, & ceteri. Ilium etiam Priami patris regiam funditus euertent, & ad vnum omnes hoſtes ad internecionem delebunt.

Ode XV. Dicolos, Tetraſtrophos: Vt, Scriberis Vario fortis, & hoſtium.

---uu--uu-uu

---uu--uu-uu

---uu--uu-u-

---uu-uu

ferus. Eſt aũt ſenſus, ꝗ nec pulchritudo nec canendi ars ſibi in bello proderit, hæ nanq; deinitæ mulieribus magis conueniunt. *Venus et ga Paris* [Veneris præſidio ferox) Melius fuiſſet, Palladis præſidio. Erat Paris Veneris auxilio audax, nam illa duce è Troia in Græciã claſſe uecta est. hinc ait ipſe in epiſtola ad Helenam miſſa, Pręmia magna quidem, ſed non indebita poſco: Pollicita eſt Thalamo te Cytherea meo. Hac duce Sigæo dubias ab littore feci, Longa Phereclea per freta puppe vias. Illa dedit faciles auras, ventosq; ſecundo: In mare, nil mirum, ius habet, orta mari. Præterea &c. Hom. lib. 3. Il. Paridẽ Menelao congreſſum, cum ab illo traheretur p humanum, ab Venere è prælio ſubtractum fuiſſe reductumq́. domũ vſq; Et lib. 4 refert: Iouem in deorum conſilio ita dixiſſe: *Paridis delitia.* In hoc ſingulari certamine Menelai videlicet, & Paridis, Dij ecce ſunt duæ Deæ ſunt q Menelao ſtudent, vna q Paridi. Illę quidem Iuno, & Minerua, quę (vt videtis) non nihil è celo oro ſemotę, ſedent plenæ gaudij ex ipſo rei geſtæ ſpectaculo. hęc aũt Venus, q nunc abeſt ſemper ſolicita pro Paride, quęque nunc ab impendẽti mortis periculo eripuit. Etenim ſine dubio penes Menelaũ victoria eſt, &c. [Pectes cæſariem) Erant.n. delitijs deditus Paris hinc eum arguit Hector lib. 13. Il. cũ viſo Menelao territus eſt pugnare, dicens: Haud cytharæ pulſus, Veneris nec dona iuuabũt, Inſignes ue comæ bello congreſſus ab hoſte Puluereibus qñ medijs miſcebitur auris. [Diuides) Lyricenes.n. omne voce nunc ty *Gnoſij calami.* ræ ſono vtũtur. [Thalamo) Cubili. [Calami Gnoſij) Gnoſus Cretæ vrbs ingens erat in plano ſita ambitum habens 30. ſtadiorũ. Ea Minois regia fuit. Auct. Str. lib. x. Calamis autem Orientis populi bella conficiunt, ſed in Creta præcipuus erat vſu calamorum pro ſpiculis, vt ſcr. Plin. lib. xvj. vbi etiam ait, ꝗ mollius ſagit- *Rhenus fluuius.* tis aptior calamus, q in Rheno Bononieñſi amne, cui plurima ineſt medola, pondusque volucre, contra flatus quoque peruicax, hæc & Creticis cõmendatio, q̃q̃ preferantur Iodi, quoꝝ alia quibuſdam vñ, natura, qñ & haſtarum vicem præbent, additis cuſpidibus. Strepitum armorum.ſ. [Celerem Aiacem) Duo fuerunt Aiaces, vt oſtendit Hom. lib. xiij. Il. Oilei filius, & Telamonis, quos ſimul in pugnam prodiſſe facit in lib. x. epithetis, eos diſtin- *Aiax Oileus.* guit. nam Oilei filium Aiacem celerem appellat, Telamonis vero Aiacẽm magnũ lib. ẽt 14. Oilei filiũ celerrimũ omnium appellat. Et lib. ij. inquit, Quadraginta nauiũ dux fuit Aiax Oilei filius in currendo pernix cognomine minor, quia non tantus quan- *Telam.* tus Aiax Telamonis filius erat. [Tñ ſerus) Scribũnt.n. perempto Hectore ab Achille, Paridẽ, cũ arcu & ſagittis valeret, Achillem fraude Hecubæ ad deſponſatã Polyxenam, in templũ Thymbręi *Achillis mors.* Apollinis noctæ, & ſolum euocatum occidiſſe. Naſo tñ lib. 4. ſcr. Apollinem hortatum fuiſſe Paridem, in ipſa pugna verſiculi, vt Achillem ſagittis percuteret ſicq́. illum proſtiſſet. Et Hom. lib. 22. Il. morientem Hector introducit ita Achilli vaticinantem. Vide eñ ne tibi verus hodie vates ſim, qñ te fortem Paris, & Apollo ad Scæas portas interimet. Ipſe tñ Paris (vt ſcr. alij) a Pyrrho Achillis filio morti traditus eſt, ſed quia Hor. de Aiace meminit, placet magis illud, ꝗ Dares ſcribit, vbi ait, pugnantem Alexan- *Paridis mors.* drum Aiacis latus vulneraſſe. Aiacem vero nunq̃ deſtitiſſe donec illum occideret, & ſic Aiacem celerem Oilei filium accipiemus. [Laertiadẽ) Laerte filium Olyſſem. vnde ait ipſe apud Ouid. lib. 14 Met. Nam mihi Laertes pater eſt, Aceſius illius, Iupiter huic &c. Hunc multimodum appellat Hom. Horat. vero exitium gentis Paridis appellat, qm̃ eius aſtu latens, Achilles muliebri habitu inter filias Lycomedis deprehenſus. & in Troiam ductus eſt, qui Hectorem occidit, & fratres eius plures. Præterea continue Troianis ipſis inſidiabatur, ſuaq́. eloquentia græcos diſcedere volentes retinuit. Vnde quidquid actum eſt poſtea in *Vlyſſes ĩ Troianos* Troianos, Vlyſſes feciſſe vĩ. Et Danais eiuſdem ſolertia ſæpe profuit. Cępit ẽt Helenum Priami filium, & vatem, Rapuit item Palladium, cæſis cuſtodibus arcis Troianæ, ſine quo Troia capi nõ poterat. Vnde nũc Troiam vicit, cũ poſſe vinci coegit. Aſtyanacta ẽt Hectoris filium, a turri capta Troia dicit. Sed latius de *Pylos. Neſtor.* Vlyſſe lib. 14. Met. hñ. [Pylium Neſtora) Pylos.n. Neſtoris patria fuit in Laconia, mari ſuperincũbens, vt Str. ſcr. lib. 8. Fuit autem Hom. teſte fidiſſimus, ſolerti pectore, & conſilio potens. itaque Achiuos pugnandi artem edocebat, cum ſenex eſſet, atq; expertiſſimus. hinc ait ipſe lib. 4. Il. Agamemnoni: Veſt equidem medius populus in bella fouebo Conſilio, qui ſolus honos ſolet eſſe ſenectæ. is autem xc. duxit naues in Troiam vt ſcribit Hom. *Teucer Salam.* lib. ij. Iliad. [Salaminus Teucer) De hoc vide latius Ode 7. Fuit autẽ Teucer Telamonis filius illegitimus, vt ſcr. Hom. Iliad. qui inter alios Troianos, occidit egregium quendam, nomine Imbrium, Priami generum, nam Medeſicaſtam Priami filiam, nothum in matrimonio habebat: auctor eſt Hom. lib. xij. Iliad.

[Sthelenus) Fuit is Capanei regis filius. Diomedis auriga, q pro *Sthelen'.* Græcis in bello Troiano, plurima glorioſa peregit. Is etiam per *Aeneæ equi.* cuſſo Ænea à Diomede, ingenti ſaxo, illius equos accepit, caleſti ſemine ortos, ex illis.ſ. quos Iupiter Troi dederat preciũ Ganymedis filij adempti. Hom. enim lib. v. Il. introducit Diomedẽ ita Stheleno dicentem, Si Pallas mihi palmam, de amborum cæde conceſſerit, nulla in re mora ſit, quin inſiliẽs in Aeneæ equos a curru fræna corripias, & bigam ad nřa tentoria adducas. Sunt enim ex gñe equoꝝ, quos Iupiter pro adempto Ganymede filio. Troi donauit, præſtantiſſimos inter oẽs qui ſub Sole ſunt, ac ſub Aurora. Ex quibus princeps Anchiſe, furtim Laomedonte inſcio ſuppoſitis equabus quatuor ſuſtulit pullos, apudq́ue ſe maiore cum cura ducauit. Ex ijs duos (vt cernis) feroces Aeneæ filio ad belli præſidium conculit, atque tribuit, quos reperiemus & prędam, & egregiam ſanè laudem retulerimus. [Merionem) Fuit is Idomenei patruelis de quo plura diximus. Oda vj. Illud hic addimus, Hom. lib. 7. Iliad. inter nouem Græcorum fortiſſimos nu- *Meriones Græcorũ fortiſſimus nouẽ.* merare Merionem. numerantur.n. Agamemnon, Diomedes, Aiax Telamonius, Aiax Oileus. Idomeneus, Meriones, Eurypilus, Thoas, Vliſſes. [Tydides).i. Diomedes. Tydei filius, qui vltra plurima glorioſe geſta, Venerem in dextra, & Martem ſub vtero percuſſit. vt late lib. v. Il. habetur. propterea melior patre dř, vnde Ode 6. ait Hor. Tydiden ſuperis parem. Tydeus autem etiam fortiſſimus fuit. nam ſolus occidit quinquaginta viros, ſibi in itinere ab Etheocle in inſidijs poſitos. quod ſcr. Diod. lib. 5. Et latius Hom. lib. 4. & 5. vbi ait, Tydeum fuiſſe parua ſtatura, ſed bellatorem, &c. [Quem, tu ceruus vti) Ordo eſt: Quem tu mollis ſublimi anhelitu fugiens vti ceruus graminis immemor, lupum fugit, in altera vallis parte viſum. [Graminis immemor) Timoris cauſa, id accidit. [Sublimi anhelitu).i. alto & maximo, quod quidem celeri fuga euenit. delicatus & imbellis. [Hoc) Fugere.ſ. [Tuæ) Videlicet Helenæ. Vnde dixit apud Ouid. Finge tamen ſi vis, ingens conſurgere bellum. Et mihi ſunt vires, & mea tela nocent. Nec plus Atrides animi. Menelaus habebit, Quam Paris, aut armis anteferendus erit. Pene puer cæſis, abducta armẽta recepi, Hoſtibus &c. Et apud Hom. lib. 3. inclamabat. Quis eñ pręſtandera Graium, Audet? & alterna Martẽ decernere morte? [Iracunda claſſis Achillei) Achilles.n. diu pugnare noluit, ob raptam ſibi Briſeida ab Agamẽnone. Tandem cũ ſibi amiciſſimus Patroclus, ab Hectore occiſus eſſet, dolore affectus, in prœlium irruit, vbi multos Troianoꝝ occidit, & Hectora, qui quidem ſolus fuerat cauſa diuturna belli. Vnde eo mortuo, facile poſtea Ilio potiti ſunt Græci. da eius incẽdio legito Virg. lib. 2. Aen. [Achaicus ignis) In Achaia.n. erat Argos, & Mycenæ, vbi Agamẽnon & Menelaus regnarunt, quoꝝ gratia tota Græcia fere in Ilium ijt.

PASTOR cum traheret per freta nauibus). Sub perſona Paridis exponit imminentia Ilio. hypothetice. Dicolos Tetraſtrophos: Metrum trib. verſib. Aſclepiadeum, quartus Glyconicus. [Perfidus) q a in fidem amici hoſpitalitatem violando cõmiſerit. Ingrato aut ventis, aut Paridi. [Obruit) Mitigauit, compreſſit [Caneret) Diuinaret, vt ipſa canas oro. [Ali) Pro aue poſuit.i. malo auſpicio. ergo non mala ſatis ducis, ſed mala aui intelligẽdum eſt. [Multo milite) Multo exercitu. [Coniurata tuas) Inter cõiurare, & conſpirare hoc intereſt, ꝗ cõſpirare, interdum bonorum eſt cõiurare maloꝝ. Apud aulidum ꝓmontorium ab oĩbus Græcis ad exidiũ Troiæ centibus iuratum eſt, ꝗ vnanimiter dimicarent. vt eſt, Nõ ego cum Danais Troianã excindere gentẽ: Aulide iuraui. [Nuptias) Hoc ideo dř, vel ꝑ amantis Paridis animum, cui prædicebat. vt doleret ſi legitimam perderet. vel ex Veneris promiſſio, quæ pro percepto malo aius iudicio, nuptias mulieris pulchræ promiſerat. [Heu quanti) Significatio cladẽ affuturam dolentis: vt, Heu quantæ miſeris cædes Laurentibus inſtant. [Sudor) Bellicus labor. [Iam galeam Pallas) Bene primum Mineruam iraſcentem poſuit adultero, vtpote Dea caſtitatis, aut certe quia iudicio ſuperata eſt, corrupto Paride muneris ipſis præmiſſo Aegida autem ſcutum Mineruæ dixit. Virg. in Troiæ euerſione. vt eam monſtraret inimicam ait: Iam ſummas arces Tritonia reſpice Pallas Inſedit nymbo effulgens, & Gorgone ſæua. [Curruſque, & rabiem parat) Pro furore belli rapiem poſuit. [Nequidquam) Fruſtra. Ordo eſt, Nequidquam pectes Cæſariem præſidio ferox amoris, vel Veneris. vnde in reprobationem Veneris dictum eſt: Me duce Dardanius Spartam expugnauit adulter: At ego tela dedi, fouique cupidine bella. [Imbelli cythara) Quæ nihil bellicum ſonet, ne aliquid proſit in bello, ſed per amatorias cantilenas voluptatem fœminis præſtet. [Diuides) Nequidquam à ſuperioribus. [Thalamo graues Haſtas,) Graues propter disiunctionem copulæ. *A C R.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

copulæ.[Et calami ſpicula Gnoſis)Cretanſis. de canna.n.ſagittæ fieri conſueuerunt : vt,Per q. Illa venit arundo.[Celerem ſequi Aiacem) ad ſequendum Aiacis virtuti etiam celeritatem dedit, velut quem fugientium nullus euaderet. [Serus) aut ad eorum dolorem dixit,qui eius cauſa perierunt, aut certe quia quantum ad inertiam ſuam tarde perierit.[Crines puluere collines,)Hoc eſt procuratam capillorum pulchritudinem puluere inquinabis. vt & fœdare in puluere crines. [Non Laërtiadeo) Singulos velut exitiales minatur duces,Vlyſſem,& Neſtorē Nelei filium. Vlyſſes.n.Aſtyanacta præcipitem muro dedit. [Te Salaminius Teucer)De Salaminia ciuitate,Telamonis,filius frater Aiacis. [Sthelenus)Filius Capanei.Bene vaticinatur,& pñtia videre,ſcire facit futura. Lucan. Hunc ego fluminea deformis truncus arena, Qui iacet agnoſco.[Sciens pugnæ)Doctus ad pugnandum. [Siue opus eſt)Etiam inſignis domitor,equorum.[Non auriga piger) Diomedis fuit auriga,qui corpus Patrocli,Cum Aiace,& Antiloeho liberauit. [Ecce furit,te reperire atroa Tydides) Et hoc etiā inertiæ Paridis aſſignat tantam eſſe moram,quanta eum faceret inueniri, ſine certamine.n.velut imbellem eſſe periturum dicit. Vnde & eum,ceruo ad timoris ſimilitudinem cōparat. [Melior patre)Fortior,quia numina vulnerauit. Vel quia hic ad patriam victor reuerſus eſt,q̄ patri eius non contigerat. [Quem tu,ceruus vti) Ordo eſt. Quem tu mollis,fugies ſublimi anhelitu,vti ceruus immemor graminis,viſum lupū in altera parte vallis, fugit.[Sublimi fugies) Hypallage figura eſt.pro ſublimi parte corporis.i ore edito, vel quia ipſe anhelitus ſumma petat potius, q̄ ima. [Non hoc pollicitus)Vt fugeres. ſ.[Tuæ)Quam diligis: vt, Daphninq.tuum tollemus ad aſtra.[Iracūda diem proferet Ilio) Non tempus velut propitia, aut amico proteget, ſed in paucos dies differet vindictam. Ordo eſt : Iracūda claſſis Achillei,proferet diem Ilio & matronis Phrygum. Achillei,veteres declinationes,Iſta habent,Achillei,& Vlyſſei.[Hiemes)Synecdochicos, pro annis poſuit,vt Virg. Ternaq. tranſierit,& Rutilis hybeena ſub actis. nam & æſtatem ſimiliter poſuit. Nam te iam ſeptima portat. Omnibus errantem terris, & fluctibus æſtas.

POR. PASTOR cum traheret per freta nauibus) Hac Ode Bacchilidem imitatur. nam vt ille Caſſandram facit vaticinari futura belli Troiani,ita hic Protheum. [Ingrato celeres obruit ocio Ventos) Ingratum eſſe ocium ventis, aut quia ſemper feroces ſunt,aut quia ſemper ſæuire cupiunt. [Mala ducis aui domum, Quam multo repetet Græcia) malo auſpicio ducis,ad quā repetendam omnis Græcia armabitur. [Na quidquam Veneris præſidio ferox,Pectes cæſariem,grataq. fœminis Imbelli cythara carmina diuides) Senſus hic eſt. Nec pulchritudo tibi,nec ſcientia canendi in bello proderit. hæ delitiæ.n.mulieribus magis aptæ ſunt. [Diuides) pro diſpones. [Ecce furit reperire) Pro furit,ac per hoc diſcurrit,vt te reperiat.Quem tu,ceruus vti vallis in altera Viſum parte lupum) Ordo eſt, Quem tu fugies vti ceruus lupum in altera parte vallis viſum. [Mollis) autem imbellis,atque inermis.[Sublimi anhelitu)Per hypallagen dixit,pro ſublimi parte corporis edito,quod eſt.ſ.ore. [Nō hoc pollicitus tuę) Helenæ. [Claſſis Achillei)Achillei, & Vlyſſei,veteres dixerunt, ad ſimilitudinem fortaſſis diei,& faciei.

ASC. PASTOR cum traheret) Bacchilidem ſecutus inducit Nerea vaticinantem Paridi exitium,cum Helenam raptā traheret. q̄ Bacchilides à Caſſandra factum dicit. Erat autem Caſſandra filia Priami vaticinium prędita,quod ab Apolline pro ſtupro petito,ſed non accepto,tulerat. Affirmauerat.n.iureiurando Apollo illi ſe vaticinandi, aut (vt dō:) prophetandi vim daturum, quam vt illa recepit,ſtuprum negauit. vnde iratus Deus,vaticinio eius fidem,& credulitatem abſtulit. vera.n.vaticinata eſt, ſed minus credita. vnde Maro Æn.ij. Tunc etiam fatis aperit Caſſandra futuris.Ora Dei iuſſu non vnquam credita Teucris. Thetis autem mater Achillis, dicit Prothea de Helenæ raptu vaticinatum in Achilleide his verbis: Agnoſco monitus,& Protea vera locutū. Huiuſmodi autem carmen,& vaticinium eatenus reip. prodeſt, quatenus iuuenes à cōſimili temeritate arcentur.Ordo eſt.[Cū) .i.quando,paſtor.ſ.Paris.de quo idem,Stat.in dicto opere,Soluerat Oebalio claſſem de littore paſtor. Dardanus,incautas blande populatus Amyclas. vnde hic additur.[Perfidus)Qui contra ius hoſpitalitatis hoſpitam auexit,traheret.i.aueheret violenter per freta.i.per maria, nauibus Idæis.i.in Ida ſilua Troiana ædificatis. [Helenam).ſ.Menelai coniugem,hoſpitem.ſ.ſuā, abs qua abſente marito hoſpito ſuſceptus erat,tunc ſup.[Nereus).i.deus marinus nympharum. Nereidum pater obruit.i.ſopiuit ventos .i.ceſſare fecit ventos,ocio ingrato.ſ.ventis, quorum natura eſt agitata.eſt.n.ventus exhalatio terreſtris per aerem mota, aut ingrato Paridi celeriter prædam ſuam auehere molienti, vt caneret fata fera.i.exitialia Paridi,& Troiæ,Principium autem carminis eſt.O Pari,tu ducis domum.ſ.tuam,aui.i.auſpicio mala.i.minātis tibi,& tuis malum,hoc eſt exitium,ducis,inquit ſupp.eam,hoc eſt Helenam,quam Græcia coniurata.ſ.apud Aulidem rumpere tuas nuptias. & regnum Priami.ſ. patris tui,vetus.i.antiquum,& nobile repetet multo milite.i.grandi exercitū ille nauibus aduecto. Heu cōmiſerantis vox quatenus ſudor.i.labor cum ſudore, adeſt.i.paratus eſt,equis.ſ.belligeris,& quantus ſudor adeſt viris. [Quāta,)q.d.maxima, funera.i.cædia,& mortes,moues.i.excitas gēti Dardanię.i.Dardanię,hoc eſt Troianæ,vbi Dardanus aliqn̄ regnauit. [Pallas).ſ.læſa iudicio tuo, parat, iā galeā.i.caſſidē munimen capitis,& Ægidia.i.munimen pectoris Deæ, ex pelle caprina prius factum,in quo erat caput Meduſæ, & parat currus .ſ.bellicos,nāſ de curru pugnabant, & rabiem.i.furorem bellicū, qui vires iuuant.[Nequidq &c.) proſequitur reliquum vaticiniū hoc ordine. Tu ferox.i.ferociens,& ſuperbiens, nequidquam.i. fruſtra præſidio.i.ſuper præſidium, hoc eſt protectionem, & tutelam Veneris,cuius videlicet numine fretus in mercedem iudicij de aureo pomo, Helenam rapuiſti, pectes.i.comes cæſariem .i.capillos diffuſos ventis cæſos,& diuides.i.viciſſim canendo,& tangendo cytharam imparties, cythara imbelli nihil ad bellum faciente,ſed potius bellum refugiēte,carmina.i.cantica,grata fœminis, quibus bella deteſtata ſunt. [Tu vitabis nequidquam).i. fruſtra,thalamo.i.tantis per dum eris in thalamo cum amica tua haſta.ſ.Græcorum graues.ſ.tibi,& ſpicula.i.ſagittas,calami.i.arundinis,Gnoſij.i.Cretenſis à Gnoſo,ſeu Gnoſo,oppido Cretæ, iuxta quod optimæ naſcuntur ſagittis arundines,& fruſtra vita bis ſtrepitum.ſ.inſequentium hoſtium.[Et Aiacem).ſ. Telamoniū celerem ſequi tum.ſ.tametſi,vitabis in thalamo iam dicta,tu collines .i.commaculabis,ſerus.i.nimis tardus pro tuis quia operęp̄cium fuiſſet ipſum incunabilis extinctum fuiſſe. quod & Priamus iuſſerat, collines dico puluere.ſ.Troico, dum occiſus in terram cades,crines adulteros.i.comptus,quales adulteris eſſe ſolent. Pulchrum aūt eſt,quia per quæ quis peccat,per hæc & punitur,vt adulter in capillis.[Nō reſpicis Laërtiadem).i.Vlyſſem exitium.i. qui cauſa erit exitij tuæ gentis .i. progeniei, & non reſpicis Neſtora prudentiſſimum conſiliarium.[Pylium).i.Pyli regē?[Teucer Salaminus).ſ.Telamonis Salaminij filius,& Sthelenus Capanei regis filius, ſciens.i.peritus pugnæ, ſiue.i.vel ſi,vel auriga nō piger.i.ſtrenuus,ſi opus eſt imperitare equis,impauidi vrgent te. Et tu noſces.i.experire quoque Merionem patruelem.ſ.Idomenei. [Ecce)Quaſi ex inſperato,& improuiſo,Tydides.ſ.Diomedes,melior pre.i.Tydeo, furit atrox.i.atrociter, reperire.i.vt reperiat te. Quē.ſ.Tydidem, tu mollis.i.effœminatus, fugies anhelitu ſublimi.i.ex ſublimi à te ſupinanti attracto vti.i.quemadmodum ceruus immemor graminis præ timore,fugit ſup. lupum viſum,in altera parte vallis, fugies dico, non pollicitus .i. qui non promiſeras,hoc.ſ.te fugiturum,tuæ.ſ.amicæ Helenæ. [Iracunda diem,&c.) poſt exitium Paridis,cōmemorat excidium Troiæ dicens.[Claſſis).i.manus,aut exercitus Achillei.i.Achillis(ſed Gręce dē Achilleus,vnde fit Achilleos,& Achillei, & per contractionem Achilli) iracunda.i.iracundi Achillis, p̄feret.i. extendet,& p̄ducet.[Ilio).i.Troię,& matronis Phrygum, diē.ſ.vltimam, de qua Aen.ij.Venit ſumma dies, & ineluctabile tp̄a Dardaniæ, fuimus Troes, fuit Ilium,& ingēs Gloria Teucrorum, &c. [Ignis Achaicus).i. Achiuorum, vret.i.comburet, poſt certas hyemes, quia poſt decem,quod tñ noluit dicere, domos Iliacas.i. Troianas.

PALYNODIA AD TYNDARIDEM AMICAM.

Recantat quæ petulanter in amicam ſcripſerat, ſed id vt ageret iracundiæ actum,quæ nihil impotentius,atque intractabilius fatetur,imitatus eſt autem Steſichorum Siculum,qui id prius de Helena fecerat. Poſtremo Atrei & Thyeſtæ exemplo iræ atrocitatem, & tyrannidem oſtendit, quam in ſtomacho locum habere dicit.

Ode XVI. Tricolos, Tetraſtrophos: Vt, Vides, Vt alta ſtet niue candidum.

—∪———∪∪—∪∪
——∪———∪∪ ∪∪
—∪———∪——
—∪∪—∪∪—∪——

O matre

MATRE pulchra filia pulchrior.
Quem criminoſis cunq; voles modum
flammis Pones iambis : ſiue * flamma,
Siue mari libet Adriano.
Non Dindymene, non adytis quatit
Mentem ſacerdotum in cola Pythius,
Non Liber æque : non acuta
Sic geminat Corymbantes æra,
Triſtes vt iræ : quas neque Noricus
Deterret enſis, nec mare naufragum,
Nec ſæuus ignis, nec tremendo
Iupiter ipſe ruens tumultu,
Fertur Prometheus addere principi
Limo coactus particulam vndique
Deſectam : & inſani Leonis
Vim ſtomacho apposuiſſe noſtro.
Iræ Thyeſten exitio graui
Strauere : & altis vrbibus vltimæ
Stetere cauſæ, cur perirent
Funditus : imprimeretque muris
Hoſtile aratrum exercitus inſolens.
Compeſce mentem. me quoque pectoris
Tentauit in dulci iuuenta
Feruor : & in celeres iambos
Miſit furentem. nunc ego mitibus
Mutare quæro triſtia : dum mihi
Fiat recantatis amica
Opprobrijs : animumque reddas.

ANTO. MATRE &c.) xvj. Ode amicam poeta alloquitur dicens, vt ſiue igni, ſiue aqua, ſeu vti placuerit, iambos deſtruat, quos olim in eam furore ductus ediderat. Deinde ipſius furoris, & iræ effectus oſtendit, nouiſſime vero mutando triſtia, mitia ſe facturum fatetur, dummodo mutato carmine iambis contrario .i. ſcriptis laudib. ſibi amica fiat, Imitatus aũt Steſichorum lyricũ poetam Siculum eſt. qui vituperationem Helenæ ſcribens, cæcatus eſt poſtea vero reſponſo Apollinis eiuſdem laudes deſcripſit, quare oculorum aſpectum recepit. De quo ipſe Horat. etiam in Epodo penultimo meminit ibi .ſ. Infamis Helenę Caſtor, &c. Eſt autem παλινῳδία .i. recantatio contrarius cantus, πάλιν .i. iterum, & retro ſignificat ᾠδὴ cãtus dicitur, fit autem cum male de quopiam ſcribentes. deinde deſcribentes bene de eodem ſcribimus. [Criminoſis) Probroſis, & maledicis. [Modum) Finẽ. [Iambis) Iambicum carmen eſt maledicum, ab ἰαμβίζειν quod eſt male
Iambicũ carmen. dicere, vt ſcribit Diomedes. Eius inuentor Archilochus fuit. hinc Horat. in Arte inquit : Archilochũ proprio rabies armauit iambo. Scripſit enim contra Lycambem ſocerum ſuum abnegata eius filia ſibi ante ſponſa, ἰαμβίζω (vt ſcribunt alij) eſt iniurior, vitupero, violo, caſtigo. [Mari Adriano) Adriaticum mare in dextro latere Illyricos habet, in ſiniſtro vero Italiam, cuius pars eſt Ionius ſinus, vt docet Str. lib. ij. Quod dixerat autem Horat. hoc
Adriaticum. loco Adrianum pro Adriaticum ſecus eſt. Plin. enim lib. 3. c. 13. de Piceno ſcribens, ita inquit, Vbi nunc ager Adrianus, & Adria
Adria. Colonia à mari ſeptem millibus paſſum cap. vero xvj. ab Atria Atriaticum mare appellatum ſcr. Str. item lib. v. vbi de Rauenna meminit, inquit, Andriam quidem inclitam ciuitatem fuiſſe memoriæ proditum eſt. A cuius nomine, & ſinus appellatus eſt, Adriaticus. [Dindymene) Ordo eſt. Non Dindymene, non incola
Dindyma Pythius, non Liber æque in adytis concutit mentem ſacerdotũ.
Pyſinus. [Dindymene) Str. lib. 14. ſcribit, Dindyma montes eſſe in Theſſalia. In quo loco eſt Diodymenæ matris deum Phanum, & lib. xij. ait, quod in Phrygia vrbs erat Piſinus nomine emporium regionis, habebat, & templum maximum magnæ venerationis. Matris deum. Sacerdotes olim præpotentes quidam erant. Sacerdotium maximum habebant Romani templum celebre reddiderunt, accerſita inde Deæ ſtatua quemadmodum ea, quæ Aeſculapij erat, ex Epidauro. Mons quidem vrbi imminebat nomi
Sãgarius ne Dindyma à quo Dindymene dicta eſt prope Sangarius amnis fluit, ſecus quem erant antiqua Phrygum domicilia vt Mydæ, &c. Hæc ex illo [Corybantes) Corybãtes autem (vt idem ait *Corybantes.* lib a.) Cretæ populi Cybales miniſtri erant, inter quos fuiſſe tradũt quoſdam ſpiritibus afflatos, & Bacchicos, cum ſtrepitu, ac rigore cymbaliſque, ac tympanis, & armis item, etiam tibijs, & vociferationibus inter ſacrificandum ſtupefacientes, inq. miniſtrorum habitu publica modo quodam ſacra factitantes. [Adytis) .i. *Adytum.* penetralibus. Dicitur autem adytum ab α quod eſt ſine. & δύω ingredior quaſi ſine adytu, & ingreſſu, non enim omnibus patet penetralium aditus. [Incola Pythius) .i. Apollo qui Pythius dictus eſt ab Pythone ſerpente quem occiderat. Pytho autem dictus eſt à πύθω quod eſt putredo, vel putrefactio, quoniam ex pu *Pythius.* tredine terrę poſt diluuium gñatus eſt. Macr. vero li. j. Sat. fabulã *Pytho.* ipſam aperit late. [Incola Pythius) .i. aduena. Nam Cic. in lib. de Nat. deor. de Apollinum numero ſic ait, Tertius Ioue tertio natus, & Latonia, quem ex Hyperboreis Delphos ferunt aduenisſe, Diod. item lib. 6. ſic ait, Eodem modo plurimum temporis *Delphy-* Apollo citra Delum ac Lyciam Delphosq. verſatus eſt ſubiungit *cus.* poſtea, quod ab loco, ac geſtis Delium, ac Pythium appellarunt. He *Apollo.* rod. lib. ij. etiam oſtendit, quòd Apollo Delphis morabatur his verbis. Poſt hæc ingentibus hoſtiis deum, qui eſt apud Delphos exorandum ſtatuit, videlicet Crœſus. Optime igitur Pythius incola .i. habitator Delphorum .ſ. Vel incola .ſ. eorum ſacerdotum, tunc enim eos incolit, cum eius ſpiritu afflati ſunt. [Liber) Apol *Liber pa-* linem, & Liberum patrem vnum, eundemq. Deum eſſe aſſeue- *ter.* rat Ariſtoteles. ait enim in Thracia fuiſſe adytum, Libero conſecratum, ex quo reddebantur oracula. Sed in hoc adyto vaticinabantur plurimo mero ſumpto, vt apud Clarum aqua pota ef fabantur oracula. Item Bœotij Parnaſſum montem, Apolli- *Parnaſ-* ni conſecratum eſſe memorantes, ſimul tamen in eodem, & o- *ſus.* raculum Delphicum, & ſpeluncas Bacchicas, vni Deo conſecratas colebant. hæc eſt Macrob. lib. j. Sat. [Triſtes vt iræ) Philoſophus lib. 7. Ethic. ſcribit, Iram corpus manifeſte permutare, *Ira vis.* nonnulloſque in furorem, ac inſaniam adigere. [Noricus enſis) *Norici.* Norici incolæ ſunt alpium, vt Plin. ſcr. lib 3. Idem quoque lib. *Tonitrua* 34. c. 18. ſcr. in Noricis eſſe ferri venam laudabilis. [Tumultu) .i. *Fulmina* tonitrum, & fulmine. cũ enim in nube luctatur flatus, aut vapor, *Fulgetra* tonitrua eduntur. ſi erumpat ardens, fulmina. ſi longiore tractu *Prome-* nitatur, fulgetra, his ſinditur nubes, illis per rumpitur. Plin lib. 2. *theus.* [Prometheus) Is dici poteſt prouidens, vel prudens. Id. n. Prometheus ſignificat. προμηθεύω vero prouideo, προμηθεία prouidentia, ſeu prudentia. Euſebius autem ſcribit, quod anno mundi 3510. Argis regnante Argo, ſecundũm quorundam opinionem, fuit Prometheus à quo homines factos eſſe commemorat & reuera cum ſapiens eſſet, feritatem eorum, & nimiam imperitiam, ad humanitatem, & ſcientiam transfigurabat. Hæc ex Euſebio. Lactantius vero ſcribit, Prometheum primum ſimulacrum ex luto componere inueniſſe. [Principi limo) .i. primo hominis ſimulacro, ex limo facto. Vndique .i. ex cuncti fere animalibus, hinc leonis vim ſtomacho appoſuit à lepore timorem accepit, ab vulp aſtus, &c. [Inſani leonis) Plin. autem ſcribit, raro leonem placidum eſſe, nam crebrior eius iracundia. Vim ſtomacho appoſuiſſe noſtro, Claudianus de quarto conſulato Honorij. ſic ait, Iram ſanguinei regio ſub pectore, cordis, pro tegit iambutam flammis, auidamq. nocendi, pręcipitemq. ſui rabie ſucceenſa tumeſcit. [Thieſtem) Iræ Atrei Thyeſtẽ ſtrauere, Atreus enim eius fratre Thye *Ira locum* ſtæ filios edẽdos appoſuit, iratus, quod ille cum vxore ſua coiuiſſet. *Atreus.* De quo latius in Ode 6. iam diximus. [Altis vrbibus) vt Ilio, The *Thyeſtes.* bis, Athenis, Sagunto, Carthagini, Numantiæ &c. [Inſolens) .i. *Inſolens.* impudens, & audax, quãq; non ſolens vt Marrel. ſcr. Me quoq; ex cuſat poëta ſeipſum, quod olim iambos ſcripſerit furore quodam in illam. [Celeres iambos) Idem in Arte ait. Syllaba longa breui ſubiecta vocatur iambus, Pes citus, vnde ẽt trimetris accreſcere *Iambus.* iuſſit. Nomen Iambeis, cum ſe nos redderet ictus. Ait autem eo *Trimeter* loco Porphyrius, quæri ſolere cur trimetri appellentur tragici *Iambi.* Iambicum ſe nos accipiant pedes. quoniam .ſ. tanta breuitas eſt pedum, vt iunctorę binos complectantur pedes. Acron vero ſcr. Horat. voluiſſe Iambum citum intelligere ſex pedum verſum. [Mitibus) Dulcibus, placidis iucundis. [Recantatis opprobrijs) In contrarium cantatis criminibus, & maledictis.

O' MATRE pulchra filia pulchrior) Tyndari ſatiſfaciat. Ode *ACR.* eſt tricolos tetraſtr. Metrum duobus verſibus alcaicum, quod conſtat ex ſpondeo, & iambo, & cæſura, vel iambica penthemimeri, & duobus dactylis, ita, O matre pulchra filia pulchrior. Tertius dimeter iambicus hypercatalecticus ita, Pones iambis, ſiue flamma, Quartus pindaricus conſtat ex duobus dactylis, & duobus trochæis ita, Siue mari libet Adriano. Hanc Odem in ſatiſfactio

nem

nem facit amicæ ſuæ, quam iratus carmine læſerat promittens abolẽda, quæ ad eam ſcripſerat. imitatus Steſichorũ poetam Siculum, qui vituperationem ſcribens Helenæ cæcatus eſt, & poſtea reſponſo Apollinis laudem eius ſcripſit, & oculorum aſpectum recipit. Cuius rei, & in Epodo idem poeta meminit. Infamis Helenæ Caſtor offenſus, vicem fraterq. magni Caſtoris, victi parcę ademptæ vati: Reddidere lumina. (O matre pulchra filia pulchrior).i. comparatione formoſę formoſior. Comparatiuus.n.& ſuperlatiuus pro poſitiuo proferuntur, vt Virg. Quarum quæ forma eſt pulcherrima Deiopeiam, & Formoſi pecoris cuſtos, formoſior ipſe, pro ipſe formoſus. [Quem cri.) Cumq. Tmeſis eſt quemcunque. [Pones Iambis) Ipſi.n. apti ores iniurijs ſunt, qbus eam verſibus læſerat. [Siue flãma) Hoc in ſatisfactionem pro delendo crimine dixit, illud ſecutus Virg. Aut Pelago Danaum inſidias, ſuſpectaq. dona Præcipitare iubent ſub ectisq. vrere flammis. [Mitibus) Dulcibus, placidis, iucundis. [Recantatis opprobrijs) In contrarium cantatur criminibus, & maledictis. [Nõ dindymene) A monte matrem Deum dicit. Amoris ſe fatetur furore peccaſſe, & probare vult ſic iram moderationem non recipere in animum hominum, quemadmodum alieni furoris bacchantes. [Incola Pythius) A Pythone Apollo. [Nuo Liber æque) Liber etiam q ſimiliter ſacerdotes ſuas vexat furore. [Acuta) A tinnitu, acuta autem ſonora. Virg. Pelioo hinnitu fugiens impleuit acuto. [Corybantes) Miniſtri matris deorum. [Quas neque Noricus deterret enſis) Emphraſis eſt. in ipſis enim locis, & probatum ferrum eſt, & optimi gladij fiunt, & ideo ex prouincia ferrum laudauit. eſt autem Noricum pars Illyrici. Virg. tum ſcit aereas alpes & Norica ſi qs Caſtella in tumulis. [Nec mare naufragum) Naufragia faciens, quaſi naufragum, Virg. Caulonisq. arces, & naufragum Scyllaceum. [Nec tremendo).i. tremore tonitrus dixit, vnde eſt, Et mortaria corda Pergemet humilis ſtrauit pauor, ille flagranti, Aut Athon, aut Rhudopen, aut alta Ceraunia telo Deiecit. [Ruens).i. impetuoſe veniens. [Fertur Prometheus addere principi Limo, coactus parti) Senſus preſenti intentioni neceſſarijs conceptus eſt. Ait autem Prometheum cum limo homines fingeret iuſſum eſt omnibus animalibus particulas, prout erat eorum natura, homini appoere. Vnde vim leonis ſtomacho appoſuiſſe, ideo q iracundia magis accendamur. Timorem a lepore poſuit, à vulpe aſtutiam ceteraq. a reliquis. Ordo eſt. Fertur Prometheus coactus addere principi limo, particulam deſectam vndique, & appoſuiſſe noſtro ſtomacho vim inſani leonis. [Vndique deſectam) Quaſi ex multis hominem cõpoſuerit. [Iræ Thyeſten exitio graui Strauere) Atreus, & Thyeſtes fratres fuerunt, Thyeſtes vero vxorem fratris inceſtauit, ille filios eius patri epulandos appoſuit. Quod ſcelus, & Sol fugiſſe narratur. Hinc Virg. Nec tam auerſus equos Tyria Sol iungit ab vrbe, & Statius. Et caligantes abrupto Sole Mycenas [Stetere) Extitere vſque ad euerſionem. [Hoſtile aratrum) Condendis atque euertendis ciuitatibus hæc conſuetudo fuit, vt aratro fierent. vt Virg. Interea Aeneas vrbem deſignat aratro. Item Cic. de euertenda in Philippicis, Vt vexillum tolleret, & aratrum circunduceret. [Inſolens) Tantummodo ira commotus. [Compeſce mentem).i. noli me traſcendo imitari quem pœnitet. [Celeres Iambos) Epitheton eſt. Sic in arte Poetica de pede Iambo, Pes citus, vnde etiam trimetris accreſcere iuſſit Nomen Iambeis. [Miſit furentem) Propter iram.ſ. [Nunc ego mitibus).i. blandimentis mutare iracundiam cupio. [Recantis).i. meliore carmine deletis, Recantantur autem opprobria cum mutato carmine laudibus corriguntur. [Animumque reddas) hoc eſt ſpem mihi redintegrandi amoris facias.

POR. O MATRE pulchra filia pulchrior) Hęc Ode [illegible] repromittit, ei in quam probroſum carmen ſcripſerat Tyndaridi cuidam amicæ ſuæ.i. recantaturum ea quæ dixerat, dicitq. ſe iracundia motum, ea ſcripſiſſe. Affirmat aũt non magis matris magnæ, aut Apollinis numine inſtinctos furere, quam eos qui iracundia ſunt incitati, adeo vt nulla vt hic furor deterreri poſſit. [Noricus enſis) Speciem pro genere poſuit. Non.n. in norico tãtum enſes fiũt, ſed ſi dicitur vt Leuis innatat alnus, Miſſa Pado. [Nec mare naufragum) Vt naufragum Scyllaceum. quòd ibi naues franguntur. [Et inſani leonis Vim ſtomacho poſuiſſe noſtro. Belle de fabula ſenſus preſenti intentioni neceſſarius cõceptus) Ait autem Prometheum limo homines fingere iuſſum, & ea omnibus animalibus particulas homini apponere, vim leonis ſtomacho appoſuiſſe. ideirco iracundia magis nos incendi, quam vlla alia animalia. [Iræ Thyeſtem exitio graui) Iam hoc [illegible] infert, quam ſit ira atrox, & exitioſa hominibus. [Imprimeretque muris hoſtile aratrum) hoc eſt, Hæc eadem ira cauſa fuit delendis vrbibus, vſque adeo vt tibi fuiſſent muri, aratrum inducerent. [Me quoq; pectoris, Tentauit in dulci iuuenta Feruor) Me quoque, inquit, iracundiæ calore inbeote, magis accenſa incitauit in iambos. Iambici autem verſus aptiſſimi habentur ad maledicendum. Denique & Catullus cum maledicta minaretur, ſic ait: At non effugies meos iambos. [Fias recantatis amica) Remutatis. Recantari proprio dicũtur, cum contraria probris carmina fiunt in eum, cui maledixerimus.

ASC. O' MATRE pulchra &c.) Palinodia.i. recantatione. fingit ſe velle ſibi reconciliare amicã carmine famoſo læſam & ppea ira excãdeſcentem, occaſione cuius damnat iram docetq. quanta ſit eius pernicies, & quæ mala irã ſubſecuta ſint, vt verius iram, dãnare, & proſcribere, q amicam placare velle cenſeatur, vtrunque tñ facere velle vr. Dicit aũt in gratiam puellę. [O filia pulchrior).i. formoſior matre pulchra.ſ. tua q fortaſſis turpem, & turpior filiæ matrẽ dixerat, tu pones.i. conſtitues, iambis.i. iambicis carminibus, criminoſis.i. criminationis, & execrationes inferentibus, quemcunq; modum.i. finem durationis, hoc eſt exitium & exterminationem voles, ſeu libet ſub ponere ipſis modum flamma.i. per igne, ſiue mari Adriaco quod ſæuum eſt, & ſuperũ dr̃ q ab Oriente Italiã alluit. Hoc eſt ego tibi carmina mea iambica, & maledica, vt deleas, & perire facias ea, ſiue per ignem, ſiue per aquam, vt libuerit, dummodo iram remittas, quam remittendam docet quia Dyndimene.ſ. Cybele, magna Mater deum, non quatit.i. concutit, mentem ſacerdotum.i. Gallorũ a Galla a Gallo flumine Phrygiæ dictorum. æque.i. æqualiter, aut tantum quantum faciunt iræ, adytis.i. ſecretis penetralibus, quæ memini, præter q ſacerdotibus ingredi licebat. ingreſſus aũt, furor diuinus corripiebat. [Et Pythius).ſ. Apollo Delphicus, incola.i. aduena, & aliunde accitus ea loca, vatesq. incolens, & Liber.i. Bacchus, q bacchantes furore incendit. nõ quatit eque mentẽ ſacerdotum, & Corybãtes Cretæ populi, Cybelis miniſtri ſacro quoq; furore rapi ſoliti, non geminant.i. præ furore crebro percutiunt, & crepare faciunt, ſic æra.i. vaſa ærea, vt pelues, & tintinnabula, acuta,.i. acute ſonantia, vt iræ triſtes ſup. quatiunt, & corripiunt (dicit autem triſtes, quia Amantium iræ redintegratio amoris eſt) quas iras, neque enſis Noricus.i. doriſſimi ferri, quod Noricis.i. populis illis albinis eſt, aut Amazonia ſecuris, qua Vindelicos armari dicit Ode 4. lib. 4. nec mare naufragum, nec ignis ſæuus, nec Iup. ipſe qui cuncta fulmine terret, ruens.i. præcipitanter cadens tremendo tumultu.ſ. tonitru cum fulmine deterret.ſ. ab impetu, aut vindicta. [Fertur Prometheus) docet quomodo ira tam vehemẽter innata ſit pectoribus humanis q quia poetice facit bene dicit Fertur. Sicut & Maro, Vt perhibent Vt fama eſt &c. Docet deinde exitia propter iram facta. Vnde ordo eſt. Prometheus, qui primum hominem ex luto finxit fertur, coactus addere.i. vt adderet, limo principi.i. primo homini ex limo formato, coactus autem erat a Pandora, aut Mercurio ad iſtud miſſo, particulam deſectam.i. deciſam vndique.i. ab omnibus animalibus, & aſtris vnde microcoſmos.i. paruus aut minor mundus dicitur homo, quia cum omnibus participat, & fertur coactus appoſuiſſe ſtomacho noſtro.i. humano, vim.ſ. iracundiæ, leonis inſani.i. rabidi, & furore inſanientis. Iræ.ſ. Atrei, ſtrauere.i. proſtrauerunt. [Thyeſtem fratrem eius graui exitio) Quia proprios filios illi edendos appoſuit Atreus. Et iræ ſtetere vltimæ cauſæ, altis vrbibus cur perirent, ſcilicet.i. ob quas aliæ vrbes vt Ilion Thebæ, Corinthus, Numantia, Carthago, & ſimiles euerterentur, & cur exercitus inſolens.i. immodeſte vtens victoria imprimerent muris.i. vbi prius fuerant muri, quorum conſtructio prima fiebant, aratro, vnde deſtructio euerſio ſuprema eodem fiebat aratrum hoſtile, quia ad euerſionem ab hoſtibus inductum, cum prior ad conſtructionem ædificatores aratrum amicum induxerint. Et ideo. [O amica) Compeſce mentem. Feruor pectoris.i. calida bilis ſtomachi mei, tentauit.i. affecit, quoque.i. etiam me, in dulci iuuenta, tũ.ſ. amore ardens ægre ferrem, abs te excludi. Et miſit me furentẽ in iambos celeres.i. ad deſcribendos verſus iambo conſtantes, qui, quia pes citus eſt, iratis congruit, vnde (vt viſum eſt) dicitur in Arte Archilochum proprio rabies armauit iambo, quia pes citus eſt. Vbi annotabis iambum triſſyllabum eſſe, vocem tam in proſa, quam in carmine, vnde peccauit qui dixit. Iam vel nulla, vel tantum tertia detur. [Ego quæro).i. conor, nunc mutare triſtia.ſ. dicta, aut ſcripta, mitibus, quia ſermo mollis frangit iram, ſermo durus ſuſcitat furorem, dum.i. dummodo, q.d. nihil aliud quæro, quam vt fias mihi amica & hoc opprobrijs.i. contumelijs in te dictis recantatis.ſ. per palinodiam, ſeu recantationem contrarium canẽdo reuocatis, & deſtructis & reddas mihi animum, quem læſa auertiſti.

AD TYNDARIDEM DE LAVDIBVS AGRI SABINI, ET MONTIS LVCRETILIS.

Tyndarim puellam quam primis iambis offenderat, inuitat ad rus ſuum quod in Sabinis habebat, vt illi plenius ſatisfaciat. Quod autem ſuauius perſuaderet, laudat illud ab eo quod dij eo ſeceſſu delectentur à petendum & rerum omnium copia, ab amœnitate, & ſecuritate qua tuta erit ab ebrioſorum iuuenum petulantia, & Cyri rixalis iniuria.

Ode XVII. Tricolos, Tetraſtrophos: Vt. vides, vt alta ſtet niue candidum.

‒‒∪‒‒‒∪∪‒∪∪
‒‒∪‒‒‒∪∪‒∪∪ ∴
‒‒∪‒‒‒∪‒‒
‒∪∪‒∪∪‒∪‒‒

VELOX amœnum ſæpe Lucretilē
Mutat Lycæo Faunus: igneam
Defendit æſtatem capillis
Vſque meis, pluuioſque ventos.
Impune tutum per nemus arbutos,
Quærũt latenteis, & thyma deuię
Olentis vxores mariti:
Nec virideis metuunt colubros,
Nec martialeis hœdilia lupos:
Vtcunque dulci Tyndari fiſtula
Valles, & Vſticæ cubantis
Leuia perſonuerę ſaxa.
Di me tuentur: dis pietas mea, ∴
Et muſa cordi eſt. hinc tibi copia
Manabit ad plenum benigno
Ruris honorum opulenta cornu.
* Vide ann. Fr. Rob. ſuper iſto loco. Hic in reducta valle, caniculæ *
Vitabis æſtus: & fide Teia
Dices laboranteis in vno ∴
Penelopen, vitreamque Circen.
Hic innocenteis pocula Lesbij
Duces ſub vmbra: nec Semelius
Cum Marte confundet Thyoneus
Prœlia: nec metuens proteruum
Suſpecta Cyrum: nec male diſpari
Incontinenteis iniiciat manus: ∴
Et ſcindat hærentem coronam
Crinibus, immeritamque veſtem.

ANTONIVS.

VELOX &c.) xvij. Ode Tyndariden puellam inuitat in villam, quam in Sabinis habet laudanſq. illam, dicit Faunum ſæpenumero Lyceum Arcadiæ montem relinquere, petereq. amœnum Lucretilem montem Sabinæ, & ibi ſuas oues paſſim paſcentes, reddere tutas ab æſtu ventis, ſerpentibus, ac lupis. Inde demũ rerũ copiam, Tyndaris hîc poterit. Nec æſtum timebit Caniculæ, cantabit & lyrica carmina, ſub vmbra, pocula optimi vini ſumendo nec metuet Cyrum alterum eius amatorem ne ſibi manus iniiciat, ſcindatue crinibus hærentem coronam, aut veſtem. [Lucretilem) Lucretilis mons eſt in Sabinis, quod eſt locus iſte oſtendit. [Lycæo) Lycæus arcadię mons in quo Lycæi Iouis delubrum. auct. Plin. lib. iiij. quem quidem Iouem Lycæum aliqui Pana volunt ſignificari. de quo Virg. in Buc. Pan Deus Arcadiæ venit. Item: Pan curat oues, ouiumq. magiſtros. Horat. igitur hoc loco Faunum Pana ipſum intelligit. [Mutat Lyceo) Hypallage eſt, Dicit. n. Faunum relicto Lycæo Lucretilem petere. [Defendit æſtatem) .i. auertit, atque depellit. Nam (vt Gell. ſer. lib. 8. c. 1.) Offendere proprie & latine ſignificat incurrere in aliquid, & incidere. Defendere vero auertere atque depellere. hinc Quint. Claudius ait, Apinnis hoſtes defendebãt, facillime. Maro item in Buc. Solſtitium pecori defendite. [Impune) Sine aliqua pœna. [Arbutos) Maro lib. 3. Geor. ait. Poſt hoc digreſſus, iubeo frondentia capris Arbuta ſufficere, & fluuios præbere recentes. [Thyma) Thymi genera duo, candidum radice lignoſa, in collibus naſcens quod & præfertur. Alterum nigrius, floris q. nigri. Plin. auct. lib. xj. [Deuię Errantes, ac paſcentes. [Olentis vxores mar.) capras periphraſis. quarum mariti hirci pedibus olent, in priore aũt pede eſt Iambus pro Spondæo. [Martiales) Marti dicatos. [Hœdilia lupos) Pes vltimus Anapæſtus. ſeu antidactylus eſt pro Dactylo, conſtat enim duabus ſyllabis breuibus, & vltima longa. [Hœdilia) Hœdorum ſcepta. Vtcũque quęcunque. [Fiſtula) .ſ. Fauni .i. Panos. Virg. Pan primus calamos cera coniungere plures inſtituit, Pan curat oues, ouiumq magiſtros. Vſticæ cubantis reſupini montis Sabinæ. Hic ex Lucretile, & vallibus Vſticæ montis. [Manabit) Profluet, exibit, erũ pet. [Opulenta) Abundans, & diues. [Cornu benigno) .i. copioſo & diuite alluſio eſt ad Cornu copiæ, de quo Ouid. lib. ix. Metam. ſcribit quod Hercules cum Acheloo in taurum verſo pugnans, alterum cornu fregit Naiades vero illud pomis, & odoro flore repletum ſacrarunt Copiæ, hinc Cornu copiæ di. Diod. item li. 5. ſcribit cum Acheloo Herculem ſub tauri ſpecie certaſſe, qui cum in congreſſu tauri, alterum cornu fregiſſet, Aetolis illud (qđ Amaltheæ cornu vocant) dono dedit, fructu omnium vuarum malorum, aliorumq. eiuſmodi pomorum, copia repletum. Poetæq. fingunt (vt idem ait) Acheloi cornu foſſam a fluuio ductam pomis vero, & malis pnoicis. ac racemis monſtrari regionis fertilitatem, quam fluuij humor præſtet, & agros reddat feraciores. Rem enim vera, Hercules in Calydonum gratiam, fluuium Acheloum in alium curſum diuertens plurimos agros ex aquæ irrigatione, fertiles præſtitit. [Reducta) Concaua & depreſſa, quaſi retroducta. [Caniculæ æſtus) Caniculo dicitur minor Canis, qui Procyon dicitur quoniam ante maiorem Canem exoritur, Caniculæ exortu, inquit Plin. lib. ij. accendi Solis vapores quis ignorat cuius ſideris effectus ampliſſimi in terra ſentiunt feruent maria, exoriente eo, fluctuant in cellis vina, mouẽtur ſtagna, Canes etiam in rabiem aguntur, Colum. autem lib. xj. ſcribit, qđ Idib. Iulij, Procyon exoritur mane, & tempeſtatem ſignificat. Poſtea, inquit, vij. Cal. Aug. Canicula apparet, eſtq. caligo æſtuoſa. [Fide Teia) .i. carmine lyrico, Anacreontis. Nam Anacreon, lyricus poeta fuit, ætate Pyſiſtrati, & Pherecydis hiſtorici, Pythagoræ magiſtri, vt ſcr. Euſeb. Fuit is patria Teius, qui Batyllum puerum, Samium adamauit. Teos autem Ionum ciuitas eſt in peninſula ſita, quæ & portum habebat. Hic eſt Anacreon lyricus Item Hecateus hiſtoricus. auct. eſt Str. li. 14. [Fide) Fides (inquit Feſt.) genus cytharæ dicta quod tantum inter ſe curdæ eius, quantum inter homines fides concordet, cuius diminutiuum fidicula eſt. [In vno) .ſ. Vlyſſe qui ab vxore Penelope, deſideratus eſt annos xx. & à Circe adamatus vt Naſo in remedio, & in Metam. docet. Vitream, claram, pulchram. [Pocula Lesbij) Str. etiam lib. 14. docet Lesbium vina optima ferre. Vnde & Ariſt. (vt Gell. ſcr. li. 13. c. 5.) annos iam ferè natus duos, & ſexaginta, ægrotans, guſtato vino Rhodio, inquit. Firmum hercle vinum, & iucundum, deguſtato inde Lesbio ait, Vtrunq; oppido bonum, ſed ſuauius Lesbium. Id autem vbi dixit, nemini fuit dubium, quin illa voce lepide, & verecunde Lesbium Theophraſtum ſucceſſorem ſibi delegiſſet, non autem Menedemum Rhodium. Peripatet. n. eius ſecta eorum cohors, vt ipſe deligere loci ſui, & magiſterij ſucceſſorem. [Semelius) Semeles, Iouisque filius Bacchus, de quo apud Ouid. lib. 3. Met. & Diod. lib. j. [Thyoneus) Id Bacchi nomen eſt, à θύω quod eſt impetum facio, occido, excito, feſtino, ſacrificio. Inde Thyas, Thyadis Baccha. [Cum Mar.) .i. è noſtris poculis nulla exorientur prœlia, quod Centauris accidit. [Proteruum) Proterui dicuntur intemperantes, & ignaui, Auct. eſt Tullius in lib. de Fin. [Suſpecta) Solicita, non tuta. Ordo eſt. Nec metuens proteruum cyrum ſuſpecta .i. ſolicita ne male iniicia &c. [Diſpari) Tibi. ideo inferiori viribus.

Thymum. Vſtica. Cornucopia. Hercules Achelo. Canicula. Procyon. Anacreõ. Pherecides. Teos ciuitas Ionum. Fides. Cithara. Ariſt. ætas. Lesbium Theophraſtus. Menedemus. Thyoneus Thyo.

ASCENSIVS.

VELOX amœnum ſæpe Lucretilem) Ad Tyndarida parænetice. Ode Tricolos Tetraſtrophos. Metrum duobus verſibus Alcaicum, tertius dimeter Iambicus hypercatalecticus, quartus Pindaricus, & hãc Oden ad Tyndarida ſcr. Hor. cui, vt, plene ſatisfaciat, inuitat eã in fundũ ſuum, quẽ in Sabinis habebat. Dicit ergo contempto Lycæo monte Arcadię veniſſe ad Lucretilem montẽ Faunũ. quem quidã incubum vocãt, Lucretilis aũt mons

eſt

eſt in Sabinis,ſed hic magis Pana pro Fauno voluit intelligi, nā &capellas ſuas eum cuſtodire dicit.ergo magis ille ordo eſſe debet Lucretili Lyceum mutat, & eſt hypallage, niſi ea hoc ipſo Lyceo Lucretilis comparetur,quod vtrunque ſæpius cōmoret. [Defendit æſtatem capellis)Remouet æſtus,& frigora prohibet. [Víque) Continue. [Pluuioſq. ventos) Pluuiam ferentes, tempeſtuoſos.[Impune)Sine damno.[Arbutos)Arbutum quam vulgo appellant, libentius capræ perſequuntur ad paſcendum :vt, Dant arbuta ſiluæ & alibi: Dulce ſatis humor, depulſis arbutus hœdis.[Deuiæ)Errantes paſcentes,vt,Rara per incultos, errant animalia montes.[Olentis)Grauis.n.hircorum & caprarum, odor,ergo olentis.i.fœtentis,vt, Allia,ſerpillumq. herbas contundit olentis. [Vxores) Acyrologia eſt,vt Virg. Vir gregis ipſe c. d.&,Quem legere ducē,&pecori dicere maritū.[Nec metuunt) Martis dicatos tutelæ,vt Virg.Martius a.ſt.r.l.[Hœdilia)Septa hędorum,per continens id quod continetur ſynecdochicos.[Vtcūque)Quandocunque,aut quotieſcunque ordo eſt. Tyndari vtcunque perſonuerunt valles,& leuia ſaxa,cubantis Vſticæ dulci fiſtula, nec metuunt virides colubros,nec hœdilia Martiales lupos.[Vſticæ) Nomen montis & vallis Idem in epiſt.de ſitu eiuſdem vallis: Continui montes,niſi diſſocientur,opaca Valle. Cubantis depreſſæ,vt, Megaroſq. ſinus, Tapſumq. iacentem. [Leuia)Leuigata,plana,vt, Elicit,illa cadens,raucum per leuia murmur.Saxa ciet. &, Tu tñ è leui rimoſa cubilia,limo Vnge,fouens circum.[Dis pietas mea,Et muſa cordi eſt) .i.carmen meum placet dijs.[Hinc).i.de Sabino fundo,nam loci eſt.[Manabit)abundabit.[Opulenta cornu)Metaphora cornu Fortunę,quo dr diuitias conſueſſe ligari.[Hic in reducta)Secreta,refrigerata,vt,Penituſq. in valle reducta.[Caniculæ)Canicula ſtella eſt in ore canis.[Vitabis æſtus)Nimios calores,vt,Findit Canis æſtifer arua. [Et fide Teia) aut cordis,hoc eſt fidibus lyricis,aut à ciuitate Arcadiæ,Anacreontis poëtæ,vt in Epodo Anacreonta Teium.[Dices)Cātabis per cytharam. [In vno).i.amore Vlyſſis.[Vitreamq. Circem) aut pulchram,aut procurato lucentem nitore,aut mari vicinam.[Et Lesbij) Optimi vini a Lesbo inſula eſt ſpecies p genere. [Nec Semeleius) Patronymicon eſt. Thyone autem mater Semeles dicta eſt matris Liberi patri. Dicit ergo per vinum, rixam non futuram inter ſe. Thyoneos autem filius Liberi fuit, qui in Chio inſula regnauit,pater Thoantis regis,cuius filia fuit Hypſipyle,quæ coniuratione facta aduerſus,viros, ſola parētem ſeruauit. Quam fabulam,Statius narrauit in ſuo carmine.[Nec proteruum Suſpecta Cyrum) alterius amatoris vocabulum ſub vituperatione memorauit. [Diſpari) Tibi in amore non conſentienti. [Incontinentes) Petulantes,vel ad læſionem, vel ad damna promptas, quod pec amoris furorem quidam habere ſolent.[Herentem coronam)Pro ornatu muliebri poſuit,vt Virg. Colloq. mo.Bac.& duplicem gemmis auroq. coronam.

POR. VELOX amœnum ſæpe Lucretilem) Hæc Ode ad Tyndariden ſcribitur,cui plenè cupiens ſatisfacere poëta,inuitat eam in fundum ſuum quem in Sabinis habebat.[Velox amœnum ſępe Lucretilem Mutat Lyceo Faunus) Ea figura hoc dictum eſt, quia illud apud Virg.Chaoniam p.g.m.a.ſenſus eſt autem Relicto Lyceo monte Faunus in Lucretilem venit.Lucretilis autem mons eſt in Sabinis.[Defendit æſtatem) Ita dictum,vt Solſtitium pecori defendite ſignat, aūt prohibere. [Olentis vxores mariti) Venuſte capras dicit vxores olentis mariti, quia hirci, quorum vxores ſunt male olent.i.fœtent. Olentis ergo non ſimpliciter accipiendo,ſed grauiter olentis,vt illud eſt. Allia, ſerpillumq. herbas contundit olentes.[Nec virides metuunt colubros)Subtilis & tenuis aſteiſmus,cum minus dicitur plus intelligitur,ac ſi dicas. Non indoctum hominem,quem velis intelligere doctiſſimum.[Nec martialtis hœdilia)Et luc metuunt audiendum,quia ſic ſe habet ſenſus. Nec colubros metuunt hœdilia,nec lupos, quos Martiales ait, ꝙ in tutela Martis ſint.[Vtcunque dulci Tyndari fiſtula)Valles,& Vſticæ cubantis leuia profonuere ſaxa, vtcunque,pro quandocunque.Senſus eſt. Quandocunque cantu fiſtulæ,Fauni Vſticæ montis. ſaxa reſonuerunt metu colubrarum,& luporum,capræ meæ liberantur, Faunus enim eas in honurem meum tuetur.[Vſticæ cubantis)Vſtica mons in Sabinis,quem cubantem ſuauiter dixit ad reſupinam regionem eius attendens. [Hinc tibi ad plenum,manabit opulenta copia benigno cornu.) Videlicet copioſo,& diuite,nam cornu videtur ſignificare Fortune quod Hercules detractum Acheloo victor dicitur donaſſe Fortunæ,idq. etiam vulgo Cornucopiæ dicitur. [Ruris bonorū) .i.copijs ruſticis.[Et fide Teia)Dices laboranteis,Anacreon lyricus poeta Teius fuit.i.ab vrbe Teia, quam in Paphlagonia eſſe.Sal.indicat cum de ſinu Pontico loquitur. Fides autem chordæ dicuntur,vnde & fidicinas Comici dicunt citharistriav. Repromittit ergo amice in agello ſuo, ſe in eam lyricum carmē decantaturum.[Laborantes in vno Penelopen vitreamq. Circen) In vno Vlyſſe.ſ.vtraſque amore laborātes.[Vitream Circen.) Parum decore mihi vr̄ dixiſſe pro candida.[Hic innocentis pocula Lesbij) antonomaſia eſt,nam vini dixit.i. leuis,& minime caput onerantis.Lesbij aūt vini intelligendū,è Lesbo inſula.[Nec ſemel eius Cū Marte confundent Thyoneus)Thyone Semele à Gręcis dicta,vñ Thyoneos dr̄ ſenſus aūt eſt. Nec ebrietate rixæ orientur. [Nec Metus ſuſpectat proteruū Cyrum) videlicet hic Cyrum amatorem Tyndaridis. Hæc ergo cum in Sabinis ſecum eſſe cœperit,non eam ſuſpectam.futuram, ne Cyrus zelo incitatus manus ei inferat.[Diſpari).i.amore non conſentienti.ſ.in te.

VELOX amœnum) Puellam amicam in villam ſuam vocat poeta,qua Tyndarida vocat,non ab re. Nā Tyndaridis dicta eſt Helenæ, ꝙ ex Ledæ Tyndari vxore eſt genita, mulier adeo formoſa,vt(ſicut atteſtatur in primum Æn.Donatus)omnes formoſæ ab ea dicantur Helenæ. effertq. omnē villæ ſuæ amœnitatem quo puellam alliciat Villa aūt, ne quē lateat,eſt in agro domus,non pagus,qđ Villigeum,Galli vocant. Ordo eſt.[Faunus) Deus ſilueſter, & Pan ēt dictus, velox .i. celer, & citius vt ſumus quando à loco minus læto ad lætiorem proficiſcimur. Mutat.i. commutat. [Lycæo) .i. linquendo Lycæum montem Arcadiæ. [Sæpe) quia non ſe iam primum offendit deceptum, aut male commutaſſe. [Lucretilem) i.vt recipiat Lucretilem montem in Sabinis amœnum. Et vbi aduenit in Lucretilem. [Defendit).i. arcet ne offendat.[Capellis).i.a capellis meis. [Víque).i.continuo.[Æſtatem).i.ęſtum,& cauma.[Et ventos pluuios)Qui.ſ.ſcabiem inferant. [Vxores mariti).ſ.hirci olentis.i.fœtentis,deuiæ .i.de via aberrantes, vt frondes carpant, quærunt impune.i.ſine pœna,& damno ab lupis,quia per nemus tutum,ab effectu, quia tutos facit,aut quia à Fauno tutum redditur,arbuta.i.frondes arbutorum,quibus commode veſcuntur,latentes.i.occultas, & ita nondum decerptas. & Tyma.i herbas odoriferas Nec hœdilia .i.hœdi,metuunt colubras.i.fœmellas colubrorum virides in colore. nec lupos Martiales.i.feroces, & in tutela Martis exiſtentes. Vtcunque dulci, &c. exequitur reliquam amœnitatem Lucretilis ſui, ad quem amicam allicit dicens: [O Tyndari vtcunque).i.quandocunque velles & leuia.i.polita & non aſpera ſaxa. [Vſticæ).ſ.montis.[Cubantis).i.reſupini,qui eſt in Sabinia,iuxta Lucretilem.[Perſonuere).i.per omnia ſonitum dedere. [Dulci) Dulci.i.dulciſona.[Fiſtula).ſ.Fauni.ſeu Panos,qui hic idem eſt. [Dis tuentur) .i. protegunt,me. [Mea pietas).i.religio, & pius deorum cultus & Mea muſa.i.cantandi,vena.[Eſt dijs cordi).i.ſecundo cor, hoc eſt placens ex corde. [Hinc).i ea hac re.i.ea fauore deorum,vel ea hoc monte. Copia.ſ.dea abundantiæ, hoc eſt ipſa abundantia.[Opulenta).i.diues.[Bonorum ruris).i.garę agreſtis. [Manabit).i.profluet, & diſtillabit tibi. [Ad plenum).i. ad ſufficientiā. [Cornu benigno)Quale erat Acheloo ab Hercule detractum. [Tu vitabis hic).i.in hoc loco. [In valle reducta) .i.inter duos colles iacente. [Aeſtus Caniculæ).i.quos Sol infert dum ingreſſus eſt Caniculam, qui dies Caniculares dicuntur. [Et dices).ſ.me modulare.[Fide Teia).i.carmine lyrico Anacreontis Teij.[Penelopen).ſ.vxorem Vlyſſis, & Circen filiam Solis amatricem Vlyſſis.Vitream.i.pellucidam, & claram. [Laborantes in vno).i.in vnius Vlyſſis amore.[Tu duces).i.ad nutum tractabis,hic ſub vmbra pocula Lesbij.ſ. vini,innocentis.i.non vehementis, & ita non lædentis. Nam ſicut Maro dicit. Vt Venus eneruat vires, ſic copia vini. [Nec Thyoneus).i.impetuoſus filius,Semeleius.i.ipſius Semeles, hoc eſt Bacchus per quem vinū ſignificatur confundet prœlia cum Marte. [Nec tu ſuſpecta) ꝙ alterum ames, metues.ſ.hic Cyrum.ſ.amatorem tuum, & riualē meum,ne injciat tibi diſpari male.i.multum, & in malum tuum, hoc eſt multo imbecilliori,manus.ſ.ſuas incontinentes.ſ.à læſione,& ſcindat coronam.ſ.ex frondibus, hærentem crinibus tuis, & veſtē immeritam.i. quæ non ſcindi ob peccatum domine.

ALDVS MANVTIVS.

NEC Martiales hœdilia lupos) Hic duo eſſe errores videntur in dictione hœdilia,nam & di antepenul.corripitur, cum ſit natura longa,quoniam in ille deſinentia nomina,vt oliue, equile,bouile,& id genus cetera,producunt,penultimam,& a vltima producitur natura breuis. Eſt.n.verſus Dactylus Alcmanius catalecticus,qualis ille,Vides vt alta ſtet niue candidum, in quo penultimus pes eſt Dactylus, poſtremus pro Dactylo, Creticus pp vltimam ſyllabam omni metro indifferentem, ſic hœdili ∪∪ ā lupos ∪–,Quapropter,vel aliter legendus verſus eſt,& forte,ſic. Nec martios hœdilia tum lupos, & ſit ordo, Velox Faunus ſæpe mutat

mutat Lucretilem amœnum Lyeæo,& vſqoe defendit æſtatem, pluuioſque ventos capellis meis. Impune per tutum nemus vaores mariti olentis quærunt deuiæ arbutos latentes,& thyma, tum hœdilia,nec metuūt colubros virideis,oec lupos Martios, vt ſic dixerit lupos Martios,vt Virg

Martium à ſtabulis rapuit lupum. Et ſcandatur ſic:

Nēc Mār - tĭōs vv hæ.lĭlĭā -vv- tūm lŭpōs -v-

Vel di,antepen.*ulti. correptæ* corripitur,vt ſtete, io ſtetĕrunt apud Virgilium.

Obſtupui. ſtetĕrunt comæ.

Et le; in tulĕrunt apud eundem.

Matri longam decem tulĕrunt faſtidia menſes.

Et a producitur, vel quarto, é ſeptem modis communium ſyllabarum, qui vult correptam vocalem,cum partem terminat orationis,& eſt principium pedis eſſe communem, vt apud Virg.

Inualidūs,ēt iamq́ tremens etiam inſcius aui. ⁊,
Pleiadās,hyădas,claramq́ Lycaonis arcton. ⁊,
Pectoribūs inhĭans ſpirantia conſulit exta.

Apud eundem. Item.

Dum ſanguīs inĕrat, dum vis materna,

Apud Lucanum. Sic apud Græcos Homerus.

[illegible] Idem,
[illegible]
[illegible]

In quibus vocales breues, & terminant dictiones, & incipiunt pedes ſic, [illegible] Vel quia ſequitur l, liquida quæ producere inuenitur antecedentem breuem, vt apud Perſ.

Cantare credas Pegaſeium mĕlŏs.

Eſt enim Scazon, in cuius ſexta ſede ſemper eſſe ſpōdeus, vel trochæus debet. Sic Hom. in Hymnis.

[illegible]

[illegible] dactylus -vv

Sed & hæc copioſe diſputata ſunt à nobis, lib. iiij. Inſtitutionum noſtrarum.

AD VARVM.

Quintilium Varum poëtam hortatur vt Tyburi vites ferat quod illic optimum vinum naſcatur, quo animi curæ commodiſſime leniuntur, ſi adſit in bibendo modus. Nam quanta ex ebrietate mala proueniant, Centauri, & Thraces exemplo eſſe poſſunt.

Ode XVIII. Monocolos: vt,

Tu ne quæſieris, ſcire nefas, quem mihi, quem tibi.

--- vv - vv -- vv - vv

NVLLAM Vare ſacra vite prius ſeueris arborem
Circa mite ſolum Tyburis.& mœnia Catili. *
Siccis omnia,nam dura Deus proposuit: neque
Mordaces aliter diffugiunt ſollicitudines.
Quis poſt vina grauē militiā, aut pauperiē crepat?
Quis nō te potius Bacche pater, teq́. decēs Venus?
At nequis modici tranſiliat munera Liberi
Centaurea monet cum Lapithis rixa ſuper mero
Debellata: monet Sithonijs non leuis Euius:
Cum fas, atque nefas exiguo fine libidinum
Diſcernunt auidi. non ego te candide Baſſareu
Inuitum quatiam: nec varijs obſita frondibus
Sum diuum rapiam. ſæua tene cum Berecynthio
Cornu tympana: quæ ſubſequitur cæcus amor ſui,
Et tollens vacuum plus nimio gloria verticem,
Arcanique fides prodiga, perlucidior vitro.

* Vide ...nn. Fr. ...ob. ſu...er iſto ...co.

ANTONIVS.

NVLLAM Vare,&c.) xviij. Ode vero amico ſcribit hortans eum, vt vitem priuſquam arborem ſerat,& id quoniam ſobrij anxietates, & ſolicitudines patiuntur, quæ niſi vino tolli non poſſunt. Monet autem modeſte bibendum, exemplo Centaurorum. Ij enim nimio potu certaruot cum Lapithis. Enarrat inde ebrietatis vitia, per eam nanque, illicita Venus admittitur, plus æquo quiſque ſeſe extollit, ſecretaq́. etiam reuelantur. [Mite ſolum).i.ſolubile, & temperatum à calore, & frigore. [Catili) De hoc vide in Ode vij propter carmen autem remouit, l,& corripuit mediam. Virg. enim lib. vij. ait:

Tum gemini fratres, Tyburtia mœnia linquunt,
Fratris Tyburti dictam cognomine gentem:
Cathyllusq́, acerq́; Coras argiua iuuentus.

[Siccis).i.ſobrijs,& ieiunis, nec vino madidis, ſicut ebrij ſunt. Eſt autem ratio, cur vitem priuſquam arborē ſerere debet, qm̄.ſ. ſobrij curis afficiuntur, quę ſolo vino tolli poſſunt. hic ait ſuperius: Et vino pellite curas. [Aliter) quam potando.ſ. [Quis poſt vina,) q.d. nullus, oſtendit autem quæ dura, grauia, aſpera, & miſera ſunt ſine vino, poſt vini pocula apparere facillima: Bacchus .n. lætitiæ dator eſt. [Increpat) Damnat, arguit. [Quis non te potius) Quis non te ſup. appetat potius quam alia ſolicitudinem afferētia: q.d. quilibet. Bacch. aūt,& Venus voluptatibus ſunt aptiores. Venus.n. vt Bacchus pellit rerum curas. [Decens) Pulchra decora,& modeſta, non prætereuns modum. [At nequis modici) temperate bibendum admonet exemplo Centaurorum, qui quidem in nuptijs Pirithoi vino calentes ſponſam Hippodamen auferre tentarunt, ſed à Lapithis oppreſſi ſunt vt late oſtenditur Met. lib. xij. Lapithæ autem Theſſaliæ populi in Pindo, & Othry montibus habuere ſedes, vt Plin. lib. 4. oſtendit: Centaurorum quoque natio in Theſſalia fuit, dura quidem,& agreſtis, vt Str. li. ix. innuit. Pirithous autem Ixionis Lapitharum regis filius fuit. **Lapithæ.** [Sithonijs) .i. Thracibus, nam Thracia prius Sithon dicta fuit, vt Gell. lib. 14. docet Thraces autem conuiuia vacare ſolebant, quod Stat. Theb. lib. ij. oſtendit his verſibus. **Sithon.**

Qualia per Rhodopen rapido conuiuia cætu
Byſtones, aut media ponunt conuallibus oſſa.

In Ode vero 27. ait, Natis in vſum lętitiæ Scyphis Pugnare Thracum eſt. [Euius) Bacchi nomen. vnde Statius etiam lib. ij. ait.

Et iam forte dies noto ſignata tonantis
Fulmine, præceps cum te tener Euhye partus

Tranſmiſere patri. Vtque Acron ait, lib. ij. Ode aj. Euhyus Liber dictus eſt eo, quod cum dij bellum gigantibus gererent, primus in leonem conuerſos occidit gigantem, ex quo ita Iupiter eum laudauit Euhye, hoc eſt bone fili, Græce enim εὖ nobis bene eſt. υἱὸς autem filius. [Cum fas, atque nefas) Senſus eſt. Cum in luxuriam proni propter ebrietatem vix decoro ab indecoro diſcernant, ego non irritabo, te Bacchum .i. non præteribo bibendi modum. [Exiguo fine) Paruo diſcrimine. [Candide) Pulcher. **Euhyus.** [Baſſareu) Baſſareus Liber appellatur à veſtis Baccharum genere. Vnde & ipſæ Bacchæ Baſſarides appellantur: Eſt autem genus veſtis vſque ad pedes demiſſæ, dictæ à Baſſara loco Lydiæ, vbi ſiunt tales. Auctor eſt Acron. [Inuitum).i. nolentem. Bacchus enim trahi videtur non duci, cum poculorum modus præteritur. Nec varijs obſita frondibus. [Sub diuum rapiam).i. tua arcana ò Bacche in publicum non proferam allegorice autē dicit, q̄ ipſe factus ebrius ſecreta ſibi cōmiſſa non aperiret. **Baſſareus** [Obſita).i. circundata, ac tecta. Thyrſis enim.i. haſtis pampinis inuolutis vtebantur in Bacchanalibus. [Sub dion rapiam) ſub dion legendum, vel ſub dium, licet in antiquiſſimis textibus ſit ſub diuum, at ſub dio dicimus non ſub diuo. i. ſub cœlo. Cœlum nanque Græci δῖον dicunt. auctor eſt Aſcon. ſuper lib. iij. Verrinarum, Varro quoque id meminit. **Sub dion** Sæua tene cum Berecynthio Cornu tympana.i. contine à me furoris incitamenta, quæ ebrietate accenduntur, de Corybantibus Cybeles ſacerdotibus dictū eſt Ode xvj. quomodo tympanis,& cymbalis, & vocibus furorē incurrebant. [Quæ).ſ. tympana.i. furoris cauſam ſequitur cæcus amor ſui.i. incauta bibendi cupiditas. Ebrij nanque potare non deſiunt vnquam, ſed magis, magiſq́. appetunt. [Et tollens) Et quæ ſubſequitur gloria plus nimio tollens vacuum verticem. Ebrij enim ſe maxime laudibus extollunt. [Vacuum verticem) Propter ebrietatem vacuum cerebro verticem dicit. [Arcaniq́.) Et quæ ſubſequitur fides arcani.i. ſecreti. [Prodiga) .i. futilis,& perfida. [Perlucidior vitro) .i. cuncta aperies ſicuti vitrum, intra quod incluſa omnia apparent,& videntur.

Nullam

ACR. NVLLAM Vare ſacra vite prius ſeueris arborẽ) ad Quintilium Varum ſcribit amicum, laudans Tyburtinum vinum. Ode eſt monocolos. Metrum choriambicum, ex Sponꝺeo & tribus choriambis, & pyrrhichio, ſiue iambo, ſiue eſt phaleucium. Scribit ad Varum fidum amicum ſibi, laudans Tiburtinum vinum, & ſuadet, vt quia vernum competens tempus eſt, nullam arborem prius quam vitem ponat. [Srueris] Poſueris. [Mite ſolum) Fundum excultum. [Siccis propoſuit) ſobrijs, & ieiunis, vel vino abſtinentibus, ſine quo raro lætitia: vt, Adſit lætitiæ Bacc. dator, & bona Iuno. [Neque mordaces aliter diffugiunt ſolicitudines) Curæ quæ mentem mordeant, & crucient, vt, Hic, tibi ſabor.n.quando hæc te cura remordet. [Increpat) accuſat commemorat, quæ ſine vino ſolet. [Quis nũ te).i.canet. [Bacche pater) Bacchus pater lætitiæ & auctor, vt, Munera lætitiamq. dic. [Te decens Venus? Decora Bacchus.n. & Venus conuiuijs aptiores ſunt & voluptatibus, vt ſine Cerere & Libero friget Venus. [At ne quis modici) Moderati parci, moderate vino vſi. [Rixa) Nam poſt ebrietatem Centauri cum Lapithis pugnauere, vt Virg. Bacchus & ad culpam cauſas dedit, ille furentes Centauros leto domuit Rhœtumque, Pholũque. Et magno Hyleum Lapithis cratere minantem. Cuius rixæ in bibendo memoriam habendam ſuadet. & monet, ne ſicus ſit à Scythis, & ab alijs gentibus vſque ad furorem bibatur. Ordo eſt. Centaurea rixa ſuper mero).i.pro mero, vt nec ſuper ipſe ſua moliter laude laborem debellata cũ Lapithis, monet ne quis tranſiliat munera modici Liberi, & Euius non leuis Sithonijs monet. [Sithonius) Thracibus, vt Sithonio Aquiloni, qui per ebrietatem etiam illicitos concubitus audent, vnde Inguinis & capitis quæ ſint diſcrimina neſcit. [Non vis) Liptote, ac ſi diceret Grauiſſimus & iratus. [Fas, atque nefas) Licitum & illicitum. [Exiguo fine) Liptotence.i.nulla differentia. [Auidi) In luxuriam .ſ. proni propter ebrietatem. [Non ergo te candida Baſſareu) Baſſareus dictus eſt liber pater à genere veſtis Bacchatum, vnde & Bacchæ Baſſarides dictæ. Perſ. Baſſaris & Lyncem. Baſſaris.n.veſtis genus eſt vſque ad pedes demiſſa, dicta Baſſara loco Lydiæ, vbi ſit, tali enim & numina vti volũt, vt, Pedes veſtis defluxit ad imos: Et vera inceſſu patuit Dea. [Inuitum quatiam).i. non plus bibam, quàm oportet, aut certe inuitum quatiam ideo dixit, quia in ſacrorum renouatione commouebantur ſimulacra. Virg. Qualis commo. ex. ſa. Thyas, vbi audito ſtimulant trieterica Baccho Orgia. [Nec varijs,) Hoc eſt non arcana naturæ, vel quæ celari vis, in publicum proferam, & vult per allegoriam intelligi ſe per vinum ſecreta non prodare. [Sæua tene) Reprime .i. ſicut in Berecynthio monte reprimitur ebrietas per myſteria matris deum, ſic & tu reprime, precatur autem Lyberum, vt contineat ab eo furoris incitamenta, quæ ipſa ſe in inſaniam accendunt. [Berecynthio) Phrygio. Berecinthos enim caſtellũ Phrygiæ eſt. [Tympana) Ebrietatẽ, nam tympanorum ſtrepitum pro ebrietate poſuit. [Cæcus) propter ebrietatem oſcitus ſui, eſt aũt epithethon amoris perpetuum. Vt vulnus alit venis, & cæco carpitur igni, & Cæci ſtimulos auertere amoris. [Vacuum) Vino vanum, vel plus ſibi arrogando quam oportet, vt idem alibi: Tu ſpem reducis mentibus anxijs Vireſq. & addis cornua pauperi. Poſt te neque iratos trementi regum apice. Neque militum arma. [Prodigia) perfida, & quæ cõmiſſum fundit arcanum. [Perlucidior) Omnia nudans, ſicut in vitro omnia videntur, & ſubſequitur, a ſuperioribus vbique ſubaudis.

POR. NVLLAM Vare ſacra vite prius ſeueris arborem) Vinum laudet ſuadẽs Varo, vt in regione Tyburtina, vitem priusq. arborem ſerat. [Et mœnia Catili) Vt ſupra oſtendimus Cathyllum, & Coracem fratres eſſe Tyburti cuius nomine Tybur pdiderunt. [At ne quis modici tranſiliat munera Liberi) Ne quis, inquit, immoderate bibat, exemplo ſunt Lapithæ, & Centauri, qui in cõuiuio Pirithoi hac ebrietate pugnam contraxerũt. [Monet Sithonijs non leuis Euius) Sithonij Thraces ſunt qui per vinolentiam inuitati etiam illicitos concubitus audent. [Non ego te candide Baſſareu) A genere veſtis Liber Baſſareus appellatur, vnde & ipſe Bacchæ baſſarides appellantur. [Nec varijs obſita frondibus, ſub dium rapiam) Non proferam in publicum myſteria tua, inquit, latentia alioquin, ac ſecreta, ſed per allegoriam hoc vũ dicere, ea quæ fidei meæ cõmiſſa ſunt, nunquam ergo ebrius factus prodam. [Sæua tene cum Berecynthio Cornu tympana) Oro, inquit, contineas a me liber furoris incitamenta, quæ ſeipſa ad cupiditatem inſaniendi accedunt. Et tollens vacuum plus nimio gloria eleganter, quia ex ebrietate plerique plus ſibi arrogant, q̃ debent. [Vacuum ergo verticem).i.vacuum cerebrum accipe.

ASC. NVLLAM Vare) Docet vtilitatem vini temperare ſumpti abigit enim curas, lætificat cor hominis, acuit ingenium, & ideo monet Varum virum doctum, & amicum, nihil priuſquam vitem iuxta Tybur ſerat, verum quia immoderate ſumptum, nocet, monitus eſt, vt modice ſumat. Ordo hic eſt. [O Vare nullam).i. ne vllam, ne ſeueris.i.nolim ſeras vllam arborem prius vite.i.priuſquam vitem viniferam circa ſolum mite.i.ſublime, & temperatum. [Tyburtis) Et mœnia pro Cathylli, hoc eſt quæ Cathyllus Tyburti frater condidit. [Quia Deus propoſuit ſiccis.i.ſobrijs, & abſtemijs. omnia dura.i.aſpera, neque ſolicitudines mordaces.i.cor mordentes, & vrentes, vnde curæ dictæ ſunt, diffugiunt aliter quam per vina. [Quis increpat) Aut (vt alij legunt) Increpet.i.increpando vocat, aut damnat, poſt vina.i.potus, militiam, aut pauperiem grauem.i.moleſtam? Quis non increpat.i.vocat & appetit poſt vina potius te Bacche pater, & te ò Venus decẽs, quæ apta ſunt epitheta. At ne quis, quia (vt dixi) Vinum intemperanter ſumptum vires eneruat, animos obruit, ſecreta prodit, amicos offendit, & lites ac pugnas prouocat, monẽs eius immoderatitatem propter mala, quæ comitantur euitare dicit. At.i.ſed contrarium, ne quis tranſiliat, quia (vt dicit Maro) Vina ſitim ſedant natis Venus alma creandis. Sed fines horum tranſiluiſſe nocet, munera.i.dona & inuenta, quæ non ſunt munera commoda, niſi ſint Liberi.i.vini, modici.i.modice ſumpti, rixa Centaurea.i. Centaurorum debellata.i.bello finita cum Lapithis.i.contra Lapithas etiam populos Theſſaliæ, debellata dicitur ſuper mero.i. inter bibendum, aut propter vinum vnde Bacchus, & ad culpam cauſas dedit. Et Euius.i.bonus filius Iouis Bacchus ſic ab Ioue in bello Giganteo vocatus, qui bonus eſt ipſo bene.i.modice vtentibus, nõ leuis.i.grauis & moleſtus. Sithonijs.i.Thracibus, quia ſæpe pugnant, vnde dicturus eſt Natis in vſum lætitiæ ſcyphis pugnare, Thracum eſt &c. monet cum.i.quando, ipſi auidi libidinum.i.voluptatum ex vino, diſcernunt exiguo.i.modico, fine.i. diſcrimine, ſeu differentia, fas, atque nefas.i.quid fas, & quid nefas. O Baſſareu.i.ò Bacche oblonga veſta indute, candide.i.pulcher, dum temperare ſueris, ego non quatiam.i.non cõmouebo te inuitum, nec rapiam ſub dium.i.Iouem, hoc eſt aërem, & in apertum, obſita.i.obuoluta & latentia varijs frondibus .i.vitis .i.non reuelabo arcana. Te ne ſæua tympana cum cornu Berecynthio.i.quo excitantur ad furorem Berecynthię Cibeles ſacerdotes.i.ne prouoces me in furorem, quæ tympana & cornua, ſubſequitur amor ſui, cæcus, quia ebrij ſibi placent, & formoſiores, ac potentiores, ſapientioreſque videntur, quàm ſint, vnde exponit. Et pro.i.gloria tollens.i.extollens plus nimio, vertice.i.caput vacuum.ſ.cerebro, aut inaniter glorioſum, & fides.i.fidelitas tacendi prodigia arcani.i. quæ arcanum prodit exiſtens perlucidior.i transparentior, vitro.i. per cuius medium citius arcanum videtur quam res incluſa vitro, quæ non modo non celatur, ſed maior quam ſit apparet.

DE GLYCERA.

Queritur ſe Veneris, & Bacchi tum libertatis, & otij impulſu in amorem trahi, quo occupatus non poſſit ſcribere res graues, ſed amatorias duntaxat, ſuauit autem facile quenquam in amorem incidere, qui vino, & voluptati indulgeat.

Ode XIX. Dicolos, Diſtrophos: Vt.

Sic te diua potens Cypri.

— — -∪∪ -∪∪

— -∪∪ -∪∪ -∪∪

Mater ſæua cupidinum,
Thebanæq. iubet me Semeles puer
Et laſciua licentia
Finitis animum reddere amoribus.
Vrit me Glyceræ nitor
Splendẽtis Pario marmore purius:
Vrit grata proteruitas,
Et vultus nimium lubricus aſpici.
In me tota ruens Venus,
Cyprum deſeruit: nec patitur Scythas.
Et verſis animoſum equis
Parthum dicere: nec quæ nihil attinent.

Hic

Hic viuum mihi ceſpitem, hic
Verbenas pueri ponite, thuraque
Bimi cum patera meri.
Mactata veniet lenior hoſtia.

ANTO. MATER &c.) XIX. Ode poëta ſcribit à Venere, Bacco, & otio iterū ſe cogi formoſam Glyceram ad amare, quapp Scytharum, Parthorum ue prœlia eum ſcribere Venus non patitur, nec etiā illa quæ ad voluptatem, amorem ue non pertineant, at tandem peractis ſacris Glyceram ſibi leniorē fore. [Cupidinum) Tres Cupidines Cic. fuiſſe docet in lib. de Nat. Deor. Cupido enim primus (et inquit Mercurio, & Diana prima natus eſt. Secundus Mercurio, & Venere ſecunda. Tertius quidem eſt Anteros Marte, & Venere tertia. Ouid. etiam inquit lib. iiij. Faſt. Alma faue dixi geminorum mater amorum. Dicunt autem Iocum, & Cupidinem Veneris filios, hinc, matrem geminorum. Amorum dici, vnde Horat. ait lib. j Ode ij. Siue tu mauis Erycina ridens. Quam volat circum Iocus, & Cupido. Alter autem allicit, alter coniungit. [Thebanæq. Semeles) Ea n. Cadmi
Semeles. filia ex Ioue Bacchum tonitru mediante produxit. [Laſciua licē
Glycer. ſ. tia) Corruptiores enim & licentia ſumus. [Glyceræ nitor) γλυκερὸς & γλυκερὰ dulcis dr̄. Pario marmo. Str. lib. x. inquit, paros lapidē producit, quem parium appellant ad marmoreas ſcripturas aptiſ-
Paros inſula. ſimum. Eſt aūt Paros vna Cycladum, auctore Plin. lib. iiij. [Proteruitas) Intēperantia, & impudētia, ppea ſuſtulit. Et vultus &c. [Lubricus) Luxurioſus, & labilis ad Venerem. [Cypron) .i. relicta inſula gratiſſima ſolum me petijt, de Cypro autem, late in Ode iij. [Scythas) .i. Scytharum prœlia. Scythia vero regio eſt ad ſe-
Parthi. ptentrionem. [Parthum) Parthi Scytharum exules fuere regnauerunt tamen in Oriente. Comminus in acie prœliari, aut obſeſſas expugnare vrbes neſciebant, pugnabantq. aut procurrētibus equis, aut terga dantibus, ſæpe etiam fugam ſimulantes vt intrantiores aduerſum vulnera in ſequentes haberent, id lib. xlj. Iuſt.
Ceſpes. ſcr. [Attinens) ad Venerem. ſ. & luſus, & voluptates. [Viuum ceſpitem) .i. aram ex ceſpite. Vult enim dijs ſacrificare, preſertim Veneri, quo Glycera mitior ſibi fiat. Eſt autem ceſpes, herba cum propria terra euulſa, hinc Naſo lib. ij. Amorum ait: Gramineus
Verbena. madidam ceſpes obumbrat humum. [Verbenas) Verbena Iouis ara verrebatur, domus purgabatur, luſtrabaturque. Serebatur aūt domeſtica in hortis flore albo. Sacerdotes purificationibus eam adhibere conſueuerunt plura diximus, lib 4. Georg. [Pueri) Famuli. [Bimi meri .i.) duorum annorum. [Patera) .i. cratera. [Lenior) Mitior Glycera quam proteruam oſtenderat.

ACR. MATER ſæua Cupidum) Ode Dicolos Diſtrophos erotice ad pueros ſuos. Metrum primo verſu Glyconicum. Secundo Aſclepiadeum. Hac Ode renouari ſibi amorem Veneris inſtinctu dicit, adiuuante hunc licentia, & Libero Terent. Nam corruptiones ſumus omnes licentia. [Sæua) Crudelis modo, vt, Sæuus amor docuit natorum ſanguine matrem Commulare manus & alibi: Vt ſupecorum ſæuæ memorem Iunonis ob iram, & Stat internis ſæuus in armis, dicit autem Venerem, vt Matris Acidaliæ. [Semeles) Semele nomen matris Dionyſi. [Puer) Dionyſius, qui colitur apud Thebas. [Et laſciua licentia) Ocium quod ſemper in laſciuiam reſoluitur. [Finitis animum reddere amoribus) Iam deſertis & alienis ab animo denuo iiſdem incitari. [Glyceræ) Nomen amatæ puellæ. [Splendentia Pario) Parius lapis candidiſſimum eſt, vnde ſigna multa fiunt propterea. Nioenamq. Paron dixit Virg. &, Stabunt Parij lapides ſpirantia ſigna, & alibi: Argentum Parius ue lapis circundatur auro. [Vrit) Incendit. Virg. Carpit enim vires, paulatim vritq. videndo Fœmina. [Grata proteruitas) amantibus grata procacitas, ſiue impudentia, qua interdum conſueuerunt commendari mulieres. [Lubricus) ad libidinem procliuis. [Cyprum deſeruit) Relicta in qua Venus colitur, inſula me totum corrupauit. [Nec patitur Scythas) Nō ſinit me cantare de prœlijs, dicit autem ſe amore Veneris, & delirijs corruptum ſcribere bella non poſſe. [Verſis equis) In fugam retortis, quare fortiores dicuntur Parthi, vt, Et miſſam Parthi poſtrunt in terga ſagittam. [Nec quæ nihil attinent) .i. quæ ad voluptatem non pertinent, nec attinent ad amorem, et, Quin tu aliquid ſaltem potius quorum indiget vſus. [Hic mihi viuum ceſpitem hic Verbenas pueri) Verbena aut terra viſens, aut ceſpes ad ſacrificium, bene autem verbenas, ceſpitem, & thus Veneri promittit, quæ non placatur ſanguine. Virg. Tum Venus, haud equidem tali me dignor honore. Et item: Centumq. Sabæo Thure calent aræ, ſertiſq. recentibus halant. Verbenas pueri ponite, herbas ſacras, vt Virg. Verbenaſq. adole pingues & maſcula thura. & Terent. Ex ara ſume hinc verbenas tibi. [Mactata veniet lenior hoſtia) .i. facto ſacrificio manſueſcet, hoc eſt lenior Glycera Veneri veniet quam proteruam dixerat.

MATER ſæua Cupidinum) Hac Ode renouari ſibi ait amo- POR.
rem inſtinctu Veneris, ac vini, adiuuante etiam licentiæ libertate. [Vrit grata proteruitas) Dixit, quia plerunque ipſa ſuperbia, ac faſtidium mulieris magis eam amatori commendat. [Et vultus nimium lubricus aſpici) Mire dictum eſt, cuius vultus, cum aſpectus eſt lubricos in amorem ſui facit iuuenes. Nec patitur Scythas: Et verſis animoſum equis. [Parthum dicere) Hic oſtendit ſe in delitijs Veneris occupatum non poſſe res bellicas ſcribere. [Nec quæ nihil att.) Iucunde nihil ad ſe pertinere ait alia, niſi quæ ad Venerem pertinent. [Mactata venit lenior hoſtia) Veneri .ſ. mactata hoſtia Glycera lenior veniet, de qua bene hoc dictum eſt, quia proteruam eam eſſe iandudum oſtenderat.

MATER ſæua Cupidinum) Graphice ſignificat ſe inuitum ASC.
ad adamandum rurſus impelli, illectum videlicet, nitore Glyceræ amicæ ſuæ dulcis. Vnde hæc Ode in gratiam eius ſcribitur. Eſtque ordo. Mater Cupidinum .ſ. Venus, ſæua .i. imperioſa, & dum vult nolli parens. Vnde Papa Pius: Ah Venus ad nutum trahis omnia numina rerum. Et puer .i. filios ſuper iuuenis .ſ. Bacchus, quia (vt dicit Prop.) Solis eſt Baccho Phœboq. æterna iuuenta. Semeles .ſ. amicæ Iouis. Thebanæ. Id quidem ſecundum Orpheum, verum eſt. Nam Ægyptij Bacchum ſibi vendicant, bene autem, Bacchum addit, quia ſine Cerere & Baccho, friget Venus. Et contra (vt D. Hieron. dicit) Venter mero æſtuans facile deſpumat in libidinem. Et laſciua licentia .i. petulantia carnis indomitę. Vnde à tribus prouocatur Venus ab influentia Veneris, à vino Paulus: Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria, & a licentia .i. indulgentia, qua carnis voluptati inſeruitur, cui continētia opponitur, iubet me reddere animum amatoribus finitis. Nā nitor Glyceræ .i. dulcis illius puellæ, ſplendēns purius .i. nitidus, marmore Pario .i. candidiſſimo in Paro inſula nato. quod nonnulli alabaſtrum putant, vrit .i. incendit me igni amoris. Et proteruitas .ſ. Glyceræ, quæ ſe non facilem nimis exhibet, ne facilitas nimia contemptum pariat, vnde additur cōgrue grata .i. quæ eam mihi arreptiorem facit, vrit me, & vultus eius nimium lubricus .i. difficilis præ lubricitate, aſpici .i. ad aſpiciendum. Quia enim nitet, & quodam ſpiritu vino præditus eſt. nō poteſt viſus in eum infigi, ideoq. lubricus eſt vt terra oleo, aut ſanguine, aut alio pingui perfuſa in quam pes figi non poteſt. Venus ruens .i. impetum faciens in me, deſeruit tota .i. cum omni poteſtate ſua, Cyprum patriam ſuam, Nec patitur me dicere .ſ. lyrico carmine deſcribere, Scythas .ſ. populos belliroſos, quorum exules Parthi ſunt, & Parthum animoſum verſis equis, vnde Maro. Fidētemq. fuga Parthum, de quo in fine ſecundę Odes dictum eſt. Nec patitur me dicere quæ nihil attinent .ſ. ad amores, & Venerē, hoc eſt cogor duntaxat amatorias cantilenas dicere, quia ex abundantia cordis os loquitur. Et ideo quia vror & cogor, ò pueri .i. miniſtri mei, ponite hic ceſpitem viuum .i. cum viridi herba auulſum, ponite mihi hic verbenas .i. herbas ſacrificio aptas, & thura cum patera .i. patenti poculo (volgus taſſiam vocat) meri .i. puri vini, bimi .i. duorum annorum, quia ſic ca veniet lenior .i. minus proterua, minuſque difficilis, hoſtia mactata .i. cæſa Veneri.

VRIT me Glyc. nitor &c.) Mea quidem ſententia, q̄q̄ ceteri aliter ſentiunt vult oſtendere Flaccus noſter tantam fuiſſe gratiam & Venerem vultus Glyceræ nitoremq. vt nemo poſſet hæma oculorum acie illū aſpicere, & intueri, ſed cogeretur ſtatim oculos demittere & illo hebetari, vt ſolem aſpicientibus accidit, & propterea lubricum dixit vultum, in quo aſpiciendo nemo poſſet fixam oculorum aciem tenere, quod in Auguſto Cæſare contigit, vt Suet. refert de oculorum illius ſplendore, & arte. MAT. Būſinus.

AD MOECENATEM.

Inuitat eum ad cœnam.

Ode XX. Dicolos, Tetraſtrophos: vt,
Iam ſatis terris niuis, atque diræ.

-v---uu-v-u
-v---uu-v--
-v---uu-v--
-uu--

Vile potabis modicis Sabinum
Cantharis: græce qđ ego ipſe teſta
Conditum leui; datus in theatro
Cum tibi plauſus
Care Mœcenas eques: vt paterni
Fluminis ripæ, ſimul & iocoſa
Redderet laudes tibi Vaticani
Montis imago.
Cæcubum, & prœlo domitam Caleno
Tu bibes vuam. mea nec Falernæ
Temperant vites, neque Formiani
Pocula colles.

ANTO. VILE potabis) XX. Ode Mœcenati ſecum cœnaturo vile Sabinum exhibere promittit, quod græca teſta condidarat, quo ſuauius eſſet, ipſe tñ Mœcenas propria domo cæcubum bibet, Horatio. n. nec Falernum nec Formianum ineſt. (Cătharis) Ordo eſt. [O' care Mœcenas eques) Potabit modicis cantharis vile Sabinum, quod conditum græca teſta ego ipſe leui. **Cătarus.** [Cantharis) Cantharus græcum nomen poculi genus, & proprium liberi patris poculum, quem Maro Sileno aſſignat. au cto eſt Macr. lib. v. Sat. [Græca teſta) .i. ampliora, quam græcam **Argilla;** teſtam appellant, quoniam Argilla (vt quidem putant) ab Argis vocata eſt, apud quos primũ ex ea vaſa confecta ſunt, vel græca teſta ait, qm̃ (vt Plin. lib. xxxv. ſcribit) in Samo plaſtice inuenta fuit. In quo titulo dicit etiam q̃ fictilia dolia ad vina excogitata ſunt, & ad quas p. p quæ Numa rex ſeptimum collegium figulorum inſtituit, vel græca teſta ait, vt intelligas è Græcia illam veniſſe cum aliquo optimo vino. [Leui) Præteritum eſt à lino. Leui igitur .i. piccaui & iounxi. Nam (vt Plin. docet lib. xiiij.) in Italia pice ac reſina condiebantur muſta Columella etiam libro xii. indicat vaſa fictilia pro vino ſeruãdo picata eſſe debere, non nulla tñ pura, prout ꝗdõ conditura exegerit. Et Terent. inquit; Releui dolia quod ſignificat aperui, & quaſi regypſaui, vt etiam Porphyrio docet. [Datus in theatro) Oſtendit, quo tpe vinum illud condiderit, per quod vetus innuit eſſe, vile tñ, hoc eſt non quale Mœcenas Cæcubum, aut Calenum habebat. [Plauſum) Clariſſimi viri populi plauſu in theatro excipiebantur, qđ latius Ode j. oſtendimus. [Paterni fluminis) .i. Tybridis Hetruſci. Mœcenas enim ab Hetruſcis regibus oriundus fuit, vt la te pa **Tybris.** tuit Ode j. Tybris autem (vt Str. lib. v. edocet) ex Apenninis montibus effluit partimque per ipſam excurrit Hetruriam, deinceps ipſam diſterminans, primum quidem ab ea diuidit Vmbriam, po **Vaticanus.** ſtea vero Sabinus, & Latinos. [Iocoſa imago) .i. Echo de qua ſuperius ample. [Redderet) Reboaret. [Vaticani montis) Vaticanus collis, inquit Feſt. appellatus eſt, q̃ eo potiti ſi: P. R. vatum reſponſo, expulſis Hetruſcis. eo aũt colle ſita eſt Petri Apoſtoli baſilica. Is denique collis non longe erat à theatro Pompeij, vt Porphyrio aſſerit, de Vaticano vero plura Gell. meminit lib. xv. cap. **Cæcubũ.** xiij [Cæcubum) Sinui Gaietano contiguum erat Cæcubũ oppidum, cui adiacebat Vrbs Fundi in Appia via, tota illa ora præcipua vina generabat. Verum Cæcubum, & Fundanum ſicuti Falernum, & Albanum inter nobilia nominabantur. auct. eſt Str. lib. v. plura diximus in Epodo ix. [Prelo) Prelum ligneum inſtru **Calenũ.** mentũ ad vuam præmendã. [Caleno) Str. lib. v. edocet, Calenum in Cãpania vrbem in primis eximiam adiunctã Caſilino fuiſſe, inde aũt optima vina Romam aduchebantur, vt idem inqt. Sunt **Cales.** qui è Callibus Calenum dictum putant. de q̃bus lib. vij. Aen. poë **Calos.** ta ait, Aequora quiq; Cales linquunt. Sunt qui [illegible] quod bonũ **Oenos.** ſignificat, [illegible] vinum. [Tu bibes) Cum .ſ. tua in domo fueris. (Vuam) Pro vino poſuit. [Falernæ vites) ſecunda vini nobilitas Falerno agro erat, qui ager à monte Campano læua petentibus vrbanam Coloniam Syllanam nuper Capuæ contributam incipit, auct. Plin. lib. xiiij. [Formiani colles) Oppidum Formię iuxta Caietani, antiqua fuit Leſtrygorum ſedes, vt ſcr. Plin. lib. iij. Stra **Formiæ.** boq. lib. v. ſic ait. Subinde Formiæ, quas cõdidere Lacones, quas **Hormias** prius Hormias à ſtationibus .i. Hormi bonitate appellabat [illegible] autem (vt dicunt alij) portus dicitur artificialis.

A C R. VILE potabis modicis Sabinum) Metrum ſapphicum hendecaſyllabum. Mœcenatem inuitat ad cœnam, cui mediocritatem ſuam excuſat promittens ei vinum Sabinum nouitate vile, ſed quod in amphoram græcam miſerit, vt inde aliquid traheret ſuauitatis, eo tempore quo ille in theatro à populo laudabatur, (Vile) Aut nouum, aut certe abundans minoris precij, vt Virg. Si vero viciamq. feres, vilemq. faſellum. Et vilibus aut onerat pomis, aut vile, vinum propterea quod ipſi vile ſit, qui meliora potare conſueuerat. [Potabis modicis) Ordo eſt: Care Mœcenas eques potabis vile Sabinum modicis cantharis, quod ego ipſe leui conditum græca teſta, cum datus eſt tibi plauſus in theatro, vt ripæ Paterni fluminis ſimul & iocoſa imago Vaticani mõtis redderet tibi laudes [Modicis) Paruis, aut modum habentibus. [Cãtharis) Vaſis vinariis anſas habentibus. [Leui) Aperui, protuli, vt, Releui dolia omnia. [Care Mœcenas eques,) Conſtat Mœcenatem in equeſtri dignitate manſiſſe ſua voluntate, dum ei facultas conſulatus pateret. [Vt paterni) Paterni ideo, quia de Tuſcia fuit Mœcenas. Vnde oritur Tyberis, vt Virg. Quæ Tuſcum Tyberim & Romana palatia ſeruas. nam & Porſenę dicit affinis fuiſſe. [Redderet laudes) Per Echo .ſ. (Vaticani) Vaticanus mons eſt vicinus theat. in quo dicit per Echo auditas voces reſonare, vt Verg. ſaxa ſonant, vocisque offenſa reſultat imago. [Cæcubum) vinum Campaniæ regionis. [Et prœlo) Prœlum dicitur, vnde vuæ premi conſueuerunt. [Mea nec Falernæ, Temperant vites) .i. non fruor vino illarum ciuitatum, neq; ſunt mea pocula ſimilia. [Vites) Probati & optimi de quo Virg. Rhetica nec celſis ideo contende Falernis. [Neque Formiani) Formiæ ciuitas eſt, vnde eſt hoc deriuatum.

VILE potabis modicis Sabinum) Mœcenatem ad cœnam **POR** inuitat promittens ſe ei vinum Sabinum exhibiturum, quod in amphoram græcam miſerat, vt inde .ſ. aliquid adduceret ſuauitatis. Vile pro non vetuſto videtur dixiſſe. Alioquin Sabinum vinum ſi vetuſtum ſit, non eſt vile. [Modicis) Videtur modicum pro paruo poſitum quod quidam negant, exiſtimantes modicũ à modo dictum & ſignificationem habere eius quod græce [illegible] dicitur. [Care Mœcenas eques) Conſtat Mœcenatem in equeſtri dignitate ſua voluntate permanſiſſe, cum vtiq; facultas lati claui pateret. [Vt paterni fluminis ripæ) Tyberis ex Etruria venit quẽ patrem Mœcenati dicit, quia inde Mœcenas fuit oriundus. [Vaticani) Vaticanum autem montem non longe eſſe à theatro Pompeij ſcimus quem reſonuiſſe ſimul cum ripis plauſu populi dicit. [Conditum leui) Dicit hoc vinum per ſemetipſum inueteratum condidiſſe, leuiſſe ergo ſe gypſo vtique vult intelligi. Huic contrarium eſt Terentianum illud: Releui dolia, atque omnes ſenas quod ſignificat aperui & quaſi regypſaui. [Datus in theatro Cum tibi plauſus) Diximus & ſupra claros & bonæ exiſtimationis viros plauſu populi ſolitos fuiſſe in theatro excipi, malos aũt exſibilari. [Tu bibes vuam) Pro vino metonymia [illegible] dicitur huic contrarium Plaut. in Trin. fecit vinum, pro vua dicens. Illud vinum priuſquam coctum eſt pendet putidum. [Mea nec Falernæ Temperant vites, neque Formiani Pocula colles) Per qđ ſignat nec Falernum, vinum ſe habere, quod ei in cœna exhibeat, nec Formianum.

VILE potabis) Inuitat Mecœnatem ad tenue vinum, quia **A S C.** aſperi naturam non autumat, tacite eum à modeſtia, & comi temperantia laudat. Ordo eſt. O Mœcenas care .i. mihi dilecte, eques .i. de ordine equeſtri, tu potabis .ſ. apud me, Sabinum .ſ. vinum vile .i. modice precij, & inde cantharis .i. poculis illis modicis .i. non multum capacibus, quod conditum teſta græca .i. vaſe fictili ſuper fecem vini græci, quod precioſius, & vinoſius debiliori ſaporem, & vim daret, ergo ipſe, q. d. non per miniſtrum, cui non confidebam, ſed proprijs manibus, leui .i. obturaui, vt non euaporet tunc .ſ. cum plauſus .i. applauſus eſt tibi datus in theatro. ſic ſup. vt ripæ fluminis paterni .i. Tyberis, qui præter Hetruriam patriam tuam labitur, ſup. redderent .i. referrent reſonando, tibi laudes, & ſimul imago iocoſa .ſ. Echo, quæ ſolam vocem pro imagine habet, voce autem cantantium nihil iucundius, montis Vaticani redderet tibi laudes. [Cæcubum) Tu bibes, inquit, domi tuæ, Cæcubam ſup. vinum quod naſcitur iuxta Caietanum agro, & vuam domitã .i. preſſam, prœlo .i. impreſſorio Caleno .i. apud Calenum oppidum Campaniæ, ſed neque vites Falernæ .i. quæ naſcuntur in Falerno monte Campaniæ Italicæ, neque colles Formiani, qui ſunt iuxta Caietam, temperant mea pocula, refert ſingula ſingulis, nam pro Cæcubo negat Falernum, pro Caleno negat Formianum.

IN DIANAM ET APOLLINEM.

Hymnus ad chorum virginum, & puellarum, vt ludis Apollinaribus, ex inſtituto L. Sylla & libris Martij vatis dedicatis Apollinis & Dianæ laudes cantent, qui precibus delinitis, famem & peſtem, bellum in hoſtes transferant.

Ode

Ode XXI. Tricolos, Tetraſtrophos: Vt, Quis multa gracilis te puer in roſa.

—–—∪∪——∪∪–∪–
—–—∪∪——∪∪–∪∪
—–—∪∪——
—–—∪∪–∪–

DIANAM teneræ dici Virgines:
Intonſum pueri dicite Cynthium,
Latonamque ſupremo
Dilectam penitus Ioui
Vos lætam fluuijs,& nemorum coma
Quæcunque aut gelido prominet
Algido,
Nigris aut Erymanthi
Siluis, aut viridis Cragi:
Vos tempe totidem tollite laudibus,
Natalemque mares Delon Apollinis,
Inſignemque pharetra,
Fraternaque humerum lyra.
Hic bellum lacrymoſum, hic miſeram famem,
Peſtemque, à populos, & principe Cæſare in
Perſas, atque Britannos
Veſtra motus aget prece.

ANTO. DIANAM teneræ) Bello Punico ſecundo, vt Macr. lib.j.Sat. oſtendit,ex libris Sibyllinis Apollini ludi primũ inſtituti fuere, ferunt aũt in carminibus Martij vatis inuentum eſſe ita ſcriptum. Hoſten. Romani ſi ex agro pellere vultis,vomicamq. quæ gentium venit longe. Apollini cenſeo vouendos ludos qui quotannis cõiter Apollini fiant,his ludis faciendis pręſit is prætor,qui ius populo,plebiq. dabit ſummum. Decem viri græco ritu hoſtis ſacra faciãt,hoc ſi recte facietis,gaudebitis ſemper ſietq. reſp.melior, Nã is diuus extinguẽt per duellos veſtros. Itaq; decem viris præceptum eſt,vt græco ritu hiſce hoſtijs ſacrũ facerent Apollini, boue aurato, & Capris duabus albis auratis. Latonæ boue fęmina aurata,ludos in Circo populus coronatus ſpectare iuſſu hæc eſt Macr.Hac igitur Ode hortatur poëta, vt ludis Apollinaribus virgines Dianam,Apollinẽ pueri. Latonãque laudibus efferant. Apollo.n.eorum præcibus motus & bellum & famem & peſtem,hoſteſq. ẽt a populo pellet.De ludis aũt ſecularibus hic intelligere minime conuenit. eſt.n.carmen profuſius alibi. vbi de Latona,nulla eſt mentio. Cui quidem in Apollinaribus,ſicuti Apollini ſacrum fiebat, quanquam diuerſis hoſtis, vt oſtendimus.[Dicite) Cantate,laudate. [Intonſum Cynthium).i. Apollinem. Tibullus etiam inquit. Solis æterna eſt Phœbo,Bacchoque iuuenta. Et decet intonſus crinis vtrunq; Deum. Eſt aũt Cynthus mons ſublimis & aſper Delo vrbi imminens,quæ inſula in mari Aegeo ſita vrbem habet in plano poſitam & Apollinis templum,atq; Latonæ,quæ ibi Dianam ſimul, & Apollinem peperis.auctor Strab. lib.x. idem ẽt lib.xiiij.de Latonæ partu optime meminit. [Supremo Ioui) .i. maximo. [Vos lætam fluuijs) Ordo eſt,Vos virgines tollite laudibus nemorũ comam lætã fluuijs,comam quæcunq; prominet aut gelido Algido,aut nigris ſiluis Erymanthi, aut viridis: Gragi, id aũt in Dianæ gratiam fieri vult, illa.n.in ſiluis vagari ſolebat & montibus. [Lætam fluuijs) .i.fertilem & Luxuriantem fluuiorum humore.[Algido)Algidũ oppidum erat poſt montes Tuſculanos ad quos deſcendebat via Latina. Auctor eſt Str.lib.v. Nunc vrbis veſtigia extant,eſtque locus latrocinijs maxime infeſtatus. [Erymãthi) Erymanthus mõs eſt Arcadię,& fluuius ab eo dimiſſus,quod Solinus ſcr. Nigris ſiluis).i.vmbroſis.[Cragi) In Strab.lib.xiiij.ſemper eſt. Cragus,ait enĩ de Lycia ſcribens. Deinceps eſt Anticragus mõs erectus,in quo eſt Carmyleſus locus in conualle iacens. Poſt hunc Cragus, qui vrbem habet eiuſdem nominis,hic fabulam de Chimeræ mõtibus confingunt,eſt ẽt non procul hinc conuallis quædam nomine Chimæra ab littore porrecta. Crago ſubiacet. Pinara vna ex maximis Lyciæ ciuitatibus,hoc in loco Pãdarus colitur.[Vos Tempe)Ordo eſt. Vos mares totidem laudibus tollite Tẽpe &c.

Cynthus. Delos. Algidũ. Cragus. Pãdarus.

hoc aũt in Apollinis gratiam fiebat.[Natalemq. mares) Legendũ eſt mares non matres,verſus.n.non ſtaret aliter,nec ſenſus quadraret ſuperiori. Nam cum virgines Dianæ loca laudarint,nunc mares.i.pueri Apollinis loca celebrant. [Tempe) De ijs videto Ode vij. [Pharetra) De hac vide ſuperius. [Fraterna lyra) ſcribit Higynius, Mercurium cum primum lyram feciſſet in Cylleno monte Arcadię,ſeptem chordas inſtituiſſe ad Atalantidum numerum, quod Maia vna ex illarum numero eſſet,quæ Mercurij eſt mater. Deinde cum Apollinis boues abegiſſet,deprehenſus ab eo, quo ſibi facilius ignoſceret,petẽti Apollini, vt liceret ſibi ſe dicere inueniſſe lyram, conceſſit, & ab eo virgulam quandam numeri accepit. Apollo aũt lyrã acceptam dr̃ Orpheum docuiſſe & poſtquam ipſe cytharam inuenerit,illi lyram conceſſiſſe. Fraterna ergo lyra,qm̃ Mercurius & Apollo Iouis filij ſunt. [Hic bellum) Ordo eſt, Hic Phœbus veſtra prece motus aget a populo, & à principe Cæſare in perſas,atq; Britannos bellum lacrymoſum, hic aget miſeram famem,& peſtem.[Perſas) Perſia tota altiſſimis vallatur montibus à ſeptentrione Mediæ hæret, vt docet Dion. Eſt autem nobilis regio orientalis.[Britannos) finis erat orbis ora Gallici litoris, niſi Britannia inſula nomen pene alterius orbis mereretur,octingentis & amplius millibus paſſuum longa porrigitur,illic nullus anguis, auis rara, gens inhoſpita, & bellicoſa. Hæc & plura Solin. iacet autem inter ſeptentrionem & occidentem auctore Plin. lib.iij.

Lyra Inuentio. Perſia. Britannia.

ACR. DIANAM teneræ dicite virgines) Ad chorum virginum & puerorum. Metrum duobus verſibus Aſclepiadeum. Tertio pherecratium. Quarto Glyconium. Auguſtus ludos ſeculares inſtituit,quibus hymni Apollini, Dianæq. dicebantur à nobilibus quas pueri Apollini,Dianæ virgines,hac Ode hoc ipſum docet, & hortatur vt cantent. [Dicite) Cantate,vt cui non dictus Hylas puer & Latonia Delos.[Intonſum) Crinitũ. [Cynthium) Apollinem,a Cyntho monte Deli,in quo natus eſt. Virg. Cum canerem reges & prœlia,Cynthius autem velit,& admonuit. [Latonamq. ſupremo) Maximo vt Terent. Proh ſupreme Iupiter. [Et rex ipſe Iouis de regente ſuprema [Penitus) Aut valde,aut familiariter,vt Penitus genus omne peroſum Fœmineum. [Vos lætam) Ordo eſt,vos dicit lætam comam nemorũ,& quæcunq; prominet fluuijs aut Algido gelido,aut nigris ſiluis Erymanthi mõtis Arcadiæ, aut nigris ſiluis viridis Gragi, & vos mares tollite Tempe Apollinis totidem laudibus, & Delon natalem Apollinis.& humerum inſignem fraterna lyra.[Tempe) Mons & amœna Theſſaliæ.[Fraternaque humerum lyra) quia à Mercurio lyra inuenta eſt,& Apollini data ab eo,quia Apollinis frater Mercurius putatur. [Hic bellum) Ordo eſt, Hic motus veſtra prece à populo & principe Cęſ.aget lacrymoſum bellum & peſtem cum miſera fame in Perſas.atque Britannos. [Lacrymoſum) Luctuoſum,vt Virg. Siue getis inferre manu lacrymabile bellum. [Arget) Auertet aut biget.

POR. DIANAM teneræ dicite virgines) Dicite pro cantare poſitum eſt,vt Cui non dictus Hylas,& puer,Latonia Delos. [Latonamque ſupremo Dilectam penitus Ioui) ſupremo pro ſummo, vt ſupreme Iupiter a Terent. Dicitur, penitus aũt dilectam pro valde dilectam,vt penitus modo non genus omne peroſum Fœmineum funditus & penitus dilectam intellige. [Nigris aut Erymanthi ſiluis) Erymanthus mons in Arcadia. Nigris autem ſiluis vmbroſis intelligamus.[Gragi) Gragus mons Lyciæ,in quo Chimæra fuiſſe dicitur [Vos Tempe) Locus in Theſſalia opacitate, & Peneo flumine amœnus, qui in honorem Apollinis merito laudatur, quod ibi laurus plurima ſit. [Fraternaque humerum lyra) Et hic & ſuperiore accipe inſignem cythara per figuram hęc elocutio intelligenda,vt ſit, Apollinem inſignem humerum habentem,vt Læta comam dicitur à Virg.& multa ſimilia. [Fraternaq. lyra) Quia Mercurius lyram inuenit,qui frater Apollinis. [A populo,& principe Cæſare) Nunquid principe,ad populum referemus,vt ſit,A populo principe,quia P.R. princeps erat & rector omnium populorum,& recte dicitur.

ASC. DIANAM &c.) Dianæ, Apollinis, & Latonem eorũ matris laudes cauendas monet,dicens,virgines teneræ i.adhuc incorruptæ,dicite.i.laudate,Dianam, & pueri dicite Cynthium.i.Apollinem,intonſum.i.ſemper crinitum, & Latonam matrẽ eorũ dilectam penitus Ioui ſupremo.i.cęleſti.[Vos Lætam) Conſtructio dependet à ſuperiori ſic. Vos inquam teneræ Virgines,dicite in honorem Dianæ venatricis,comam nemorũ.ſ.frondem, lętam.i. gaudentẽ,aut bene nutritam fluuijs quia ſcriptũ eſt. Sicut lignum, quod ſecus decurſus aquarũ quod fructum ſuum dabit in tẽpore ſuo. Et dicite comam quæcunq; prominet, aut Algido olim oppido poſt montes Tuſculanos gelido. vnde ab algore .i. gelu dr̃ aut

O NAVIS referent in mare te noui
Fluctus ò q̃d agis? fortiter occupa
Portum, non ne vides, vt
Nudum remigio latus?
Et malus celeri ſaucius Africo,
Antennæq́. gemāt? ac ſine funibus
Vix durare carinæ
Poſſent imperioſius
Aequor? non tibi ſunt integra lintea:
Non dij: quos iterum preſſa voces malo.
Quamuis pontica pinus,
Siluæ filia nobilis,
Iactes, & genus, & nomen inutile.
Nil pictis timidus nauita puppibus
Fidit. tu niſi ventis
Debes ludibrium, caue.
Nuper ſolicitum quæ mihi tædium,
Nunc deſiderium, curaque non leuis,
Interfuſa nitenteis
Vites æquora cycladas.

ANTO. O NAVIS &c.) Quartadecima Ode nauim alloquitur, hortans illam ne iterum æſtuoſum mare ingrediatur, ſed portum fortiter occupet, cum eius latus remigio careat. malus, & antennæ ventis cōcuſſæ fuerint, funesque deſinit, nec vela integra maneant. Nec Dij ſiot, quos iterum naufraga inuocet. Et quamuis nobiliſſima ſit, & picta, non propterea timidus nauta ſibi confidet, aut tempeſtatem euadere poterit. Itaque cauendum monet ne ventis ludus fiat, & inter Cycladas, ſcopuloſásq́. freta incidat. Reuera tñ (vt ſcribit Fab. lib. viij. per allegoriā .i. inuerſionem, qua aliud verbis, aliud ſenſu oſtenditur, P.R. alloquitur, ne iterum bella ciuilia ſequatur, ſed pacem totis viribus habere contendat. Porphyrionis autem ſententia verior eſſe videtur, vt .ſ. ad M. Brutum loquatur, qui apud Philippos Macedoniæ vrbem contra Auguſtum, & M. Antonium pugnans ſiniſtrū *Caſsius.* cornu, cui præerat Caſſius, amiſerat, direptis etiam caſtris, pro*Brutus.* pter quod Caſſius, ſibi ipſi mortem conſciuerat. Ipſe tñ Brutus videbatur rurſus inſtruere ſe ad pugnam. Itaque merito poëte per allegoriam metuere, pro eo ſe teſtatur, qui, & ſub ipſo militauerat. Inde tamen ex prœlio Philippico fatigatus receptus ab Auguſto veniam meruit. auxilio Mecenatis. Qui vero de Sext. Pompeio intellexerunt, non recte quidem, nam ſub Bruto Tribunus militum fuerat poëta, hinc ait; Nuper ſolicitum quæ mihi tedium &c. De hoc etiam videto lib. ij. Ode autem vij. [O nauis) Per allegoriam (vt diximus) P. R. intelligit, vel potius M. *Brutus.* Brutum. [In mare) In prœlium, & cladem. [Noui fluctus) Noui *Auguſtus* bellorum ciuilium impetus. Apud Philippos Macedoniæ vrbē *M. Ant.* Cæſar Auguſtus, & eius collega M. Antonius contra Brutum, & *Caſsius.* Caſſium pugnarunt. Brutus Auguſti abſentis ob valetudinem ſiniſtram aciem occupatis etiam caſtris, loco mouerat. Antonius altera ex parte deuicto Caſſio, admirabili audacia hoſtiū caſtra prædabatur. Caſſius caſtris exutus, cum nec victoribus ad exercitum redire poſſet, Philipporum collem propere aſcendit, eminus quæ geſta erant inſpecturus, propter puluerem caſtra duntaxat ab hoſtibus capta eſſe diſcernebat, Pindarum itaque ſcutiferum eius caſum exercere, & necem accellerare imperat. Cunctante Pindaro, ſuperueniens quidam Brutum altera ex parte victoria potitum hoſtium caſtra depredari nunciat. Quo audito, Caſſius hoc ſolum rāuit. Vidiſſe nos illi victoriam dicito oēm. Deinde ad Pindarū conuerſus. Quid cunctaris, inquit? cur me a turpitudine iſta non eximis? Pindarus igitur herū ſuum iugulum victo *Caſsij mors* præbentem occiſum tradidit. Brutus cognita Caſſij nece, multis lacrymis, vt optimum Romanorū, lamentatus eſt, & ſimul beatū teſtatus eſt ab curis, cogitationibus liberatum. Orta luce Brutus prouocatus quidem in aciem milites eduxit contra hoſtes, illi re*Brutus ad milites.* trocedere. Brutus in concionem poſtea vocato exercitu milites ſuos laudauit. Nā pridie hoſtium caſtra diſſipauerunt. Arguit tñ eos, q̃ nō penitus fuerint inſecuti hoſtes, ſed potius ad prædam conuerſi eſſent. Deinde hortatus eſt, ne in hoſtes irruerent, qui fames, & inopia pro eis in illos militabant, itaque facile infirmioribus, & fame enectis, cum opus eſſet, occurrere poterant. Cæſar ēt, & Anton. exercitum congregarunt. Ant. oēs hortatus eſt, vt in hoſtes pugnam cauere volentes in montibus manendo prodirēt. Qua de re poſtridie copias item in bellum muniit. Bruti milites vi potius, q̃ ducis opinione occurrerunt. Brutus tñ inſigni ſpectus, equo ſingulas percurrebat acies breuibus hortando verbis. Cædes hinc inde horrida facta eſt, tādem Bruti milites fugam arripuere. Brutus non paucis ſtipatus ad montes procucurrit, quaſi ea nocte reuocaturus exercitū, aut mare verſus, iter aſſumpturus. Per nox itaq; cum reliquis in armis conſiſtit. Ea tñ nocte *Bruti fuga.* Anton. vt Brutū à fuga prohiberet, armatus perſtitit. Brutus animaduerſis hoſtiū inſidijs, deſperatáq́. ſuorū militum virtute, & audacia, vnū ex domeſticis Stratonē nomine, necem accellerare iuſſit, itaq; latus illi enſe aperuit, neque aperte eſſe Bruto, neq; *Bruti mors.* impellēre, hoc pacto Caſſius, & Brutus obierūt. Hæc omnia ex lib. iiij App. Quæ quidē vlta meæ conſuetæ breuitatis morē, latius explicui, vt i lorū bella, & mores hoc in loco agnoſcerentur. [O quid agis) Interiectio eſt exclamantis, vel admirātis, ac ſi cœpiſſet ingredi mare ipm. [Occupa) Retine, ac poſſide. Si.n. milites ſuos pugnare cupientes Brutus, fortiter continuiſſe, vti optabat, nec cladem accepiſſet, nec cædem. [Portum) .i. pacem. Sic.n. Fabius hunc locū exponit. [Nudum remigio latus) Hoc ait pp mortuū Caſſium, qui (vt ſer. App.) erat antiquior Bruto atque expertior, *Dij potentes.* & auſterus à natura, quapp ei ex mandato parebāt milites. Bru*Bruti animus.* tus vero facilis erat, & clemens erga oēs, itaque nō ita ſibi facile obſequebantur. [Malus ſaucius) .i. ipſe exercitus. nam p totam Odem Allegoria eſt, vt ſcr. Fab. [Celeri Africo) .i. ſæuo prœlio. [Antennæ) .i. vexilla. [Sine funibus) ſine rectore, & militibus, nā Caſſius obierat ſolo Bruto duce remanente. [Carinæ) Acies, & turmæ. [Imperioſius æquor) Acre prœlium. [Integra lintea) Integra agmina, & vexilla. [Iterum preſſa malo) Nam pridie cladem habuerat Brutus Caſſij ſiniſtro cornu diſſipato à M. Antonio. Dij tñ fauiſſe ei viſi ſunt, qm̃ Auguſti caſtra diſſipauerat, poſtea vero nullam præbuere opem, nam clade affectus (vti oſtēdimus) ab amico cædem orauit. Plut. ait in vita Bruti, Deus, & mutare, & abducere cuncta, quæ velit. potens Bruto fortunam hanc lætam abſtulit, de victoria in Auguſtum intelligens. Et paulo ſuperius Caſſius Bruto dixerat, q̃ vellem ò Brute hoc eſſet vt nō ſolum armis, equis, nauibus, ſed Deorū ſuffragijs fideremus, q̃ optimorū operum, ac ſanctiſſimorū duces ſunt. [Quamuis pōtica pinus) .i. quāuis tibi ſit exercitus ponticus .ſ. Aſianus, vel Ponticum auxilium. Scribit.n. Appianus, q̃ Brutus, & Caſſius longe ſuperiores fuerant equitatu, & claſſe, tum ſocijs belli regibus nationibusq́. ad Medos vſque, & Parthos. Multaque ex Aſia p vim abſtulerant, rapuerantque. [Siluæ filia nobilis) Marci .n. Bruti *Bruti genus.* progenitor fuerat Iunius Brutus, qui Tarquinius euerterat. Ma*Bruti doctrina.* ter vero Seruilia Catonis Vticenſis ſoror. Ipſe bonarum artiū diſciplina, & philoſophiæ ſtudijs imbutus erat. Philoſophos Grecos fermè oēs attigerat, nec vllius ipſorū diſciplinæ, vel expers, vel ignarus fuit. Auctor eſt Plut. [Nil pictis) Senſus eſt, q̃ nihil in bello proſunt ornamenta nobilitatis, ſed arma, & exercitus. [Timidus) Perpetuum nautarum epithetum. [Tu niſi) Ordo eſt, Tu caue niſi debes ludibrium ventis .i. niſi velis ventis eſſe ludus, quod fit cum huc illuc nauis trahitur à tempeſtate. [Ludibrium) *Ludibriū* Dicitur res digna ludo, & contemptu [Nuper ſollicitum) Hic lo*Horat.* cus oſtendit Horatium Bruti partes ſecutum. [Quæ nauis) .i. tu Brutus. [Nuper) Paulò ante, cum ſ. fuit Tribunus tuus. [Mihi) Adde eras. [Sollicitum tædium) Hoc ait, quia Bruti Trib. mili*Tribunus* tum fuerat. Vnde Sat. vj. inquit, Quem rodunt omnes libertino patre natum, Nunc quia ſim tibi Mœcenas conuictor, at olim Quod mihi pareret legio Romana Tribuno. [Nunc deſideriū) Plut. ſcribit de Bruto ſic. Brutum ferunt virtutibus ſuis à pleriſ*Bruti la[illegible]* que amatum, ab amicis deſideratum, præterea admiratum ab optimis. [Interfuſa) Ordo eſt, Vites æquora fuſa inter nitenteis cycladas .i. vites bella perculoſiſſima propter [illegible] duces, q̃bus tu cares ò Brute. Maria aūt anguſtiora perculoſiora ſunt, Inde freta dr̃, quia ſemper ferue int .i. inquieta ſint. [Nitenteis) *Freta.* .i. ſpumoſas ob multos ſcopulos. [Cycladas) Inſulas in mari Ae*Cyclades* gæo ſic dictas, quia in orbem iacent contra Delon. Auctor eſt Str. lib. x. & Plin. lib. iiij. Præterea non ſine cauſa cycladas poſuit potiuſquam alia maris loca periculoſa. Brutus enim, & Caſſius apud Philippos Macedoniæ vrbem victi fuerant: Macedonia aūt ab Oriente Aegæo pelago terminatur, vt Ptol. ſcribit lib. iij. Ergo propterea cycladas potiuſquam alia loca dixit vitandas.

ACR. O NAVIS referent in mare te noui) In nauim de Bruto reparante bellum ciuile ad Remp. Tricolos Tetraſtrophos Metrū duobus verſibus Aſclepiadeum. Tertius Pherecratius. Quar

tus

tus Glyconicus, qui Tripodia dactylia dr̃. [O nauis) Per allegoriam. Ode iſta bellũ ſignificat ciuile in qua quidam volũt q̃ moneat remp. Certum tñ eſt, q̃ Sex. Pompeium filium Pompei moneat, qui poſteaq̃ fœdus cum Triũuiris fecit, bellũ ciuile denuo reparare voluit. Secundum aũt ciuile bellum inter Aug Cæſarẽ, & Caſſium. & Brutum fuit, qui fuerunt C. Cęſaris interfectores, ſub quibus Horat. militauit. Metaphoram aũt ſumpſit a naui. ex cuius armamentis, & militea, & diuerſas voluit adminiſtrationes intelligi. [Fluctus) Fluctus bellum ciuile vocauit. [Portum) Pacem, vt Terent. Io portu nauigo. [Nudum latus) Nudatum ex amiſſione exercitus. [Et malus celeri ſaucius Africo) Malũ ſaucium, graue bellum intelligi voluit, per ventum tempeſtuoſum, vt, Creber procellis Africus. Malum aũt ſummitatem arboris dixit, vt, Iubet ocius oẽs Attoli malos. ſed arbor fœminini eſt, poma vero neutri, vt, Aurea mala decem. [Gemant) Fragore ſciſſionis. [Ac ſine funibus) aut ſine adminiſtrationibus intelligẽdum, aut ſine impenſis, & pecunia. [Imperioſius) .i. violentum, & cuius nimietati obſiſti non poſſit. [Non tibi ſunt integra Lintea) .i. integer curſus ſine exercitu vel auxilijs. Lintea vero vela dixit, vt ni teneant curſus, certum eſt dare lintea retro. [Non dij) In hoc enim Deos vult iratos intelligi, quia denuo de bello ciuili cogitetur. [Iterũ preſſa voces malo) Sicut à C. Cæſare oppreſſa malis rogauit [Quamuis Pontica pinus) ac ſi diceret, Magnæ originis, & nobilitatis, ſed per Metaphoram, aut Remp. alioquitur, aut Caſſium, & Pompeium, cuius pater de Mithridate Pontico triumphauit. [Nil pictis) Dicit ſtẽmata, & diuitias neceſſitati vltimæ non ꝓdeſſe. [Tu niſi) .i. ne victus turpitudini, ludibrioq́. ſubiaceas. Ordo eſt, Tu niſi caue pro caueas, debes ludibrium ventis. i. eris exercitium ventorum. [Nuper ſollicitum quæ mihi tædium) Se poſuit pro oſui, ſiue reip. quæ ſollicitudinem ex ſuis malis induaerit, ne iterum ſicut ſub Cæſare trepidaret. [Interfuſa nitenteis) Abſolute locutus eſt, ac ſi diceret, Vites æquora ſuſa inter nitenteis cycladas. i. longe apparentes, vt inter iniqua loca, & tempeſtuoſa vada te cuſtodias, & ſis alienus à belli conſilijs. Virg. de eiſdem inſulis, Sparſaſq. per æquor cycladas.

ACR. O NAVIS referunt in mare te noui Fluctus) Hac Ode ad M. Brutum loquitur, qui apud Philippos Macedoniæ vrbem, ab Auguſto fuſus, videbatur rurſus inſtruere ſe ad pugnam. Merito aũt. poëta per allegoriam metuere pro eo teſtatur, qm̃ ſub ipſo militauerat, qui tñ ea prœlio Philipphico fatigatus, receptus ab Auguſto veniam ab eo meruit. [Nonne vides, vt Nudũ remigio latus?) Manifeſtæ allegoriæ, per quas ſignat ex parte iam debilitatum exercitum Bruti, & vires patrium eius imminutas. [Vix durare carinæ Poſſint imperioſius Aequor?) Mira figura dr̃, pro ſuſtinere vim æquoris. Imperioſius aũt translatiue, pro ſæuius. [Quos iterum preſſa voces malo) Amphibolos. [Quamuis pontica pinus) Hæc ad nobilitatem Bruti referuntur. [Syluæ filia nobilis) an tu nobilis ἀμφιβολία, per caſus. [Nil pictis timidus nauita puppibus Fidit) ἀλληγορικῶς ait nihil prodeſſe in bello ornamenta nobilitatis. [Nuper ſolicitũ quæ mihi tædium, Nunc deſiderium, curaq. nõ leuis) Ecce hic manifeſte oſtendit ſe poëta partium Bruti fuiſſe, quarũ affectione ſeſe teneri oſtendit, ꝓp ultius Bruti miſerationem. [Interfuſa nitenteis Vites ęquora cycladas) Hic ſenſus per ſe accipiendus, & ſubaudiendus, hic ſuadeo vites æquora inter cycladas nitenteis ſuſa. Sed hoc per allegoriam intelligendum. Maria tamen, anguſtiora periculoſiora ſunt. Nam inde freta dicuntur, quia ſemper ſerueant. i. inquieta ſint per hoc ergo ſuadet Bruto, ne ſe arctioribus periculis commutat.

POR. O NAVIS &c.) Per allegoriam ſumptam à naui quæ tẽpeſtate concuſſa temere, priusq; inſtaurata fuerit, mare ingreditur, qn adeo vt Publius in Mimis ait, Improbe Neptunum accuſat, qui iterũ naufragium facit, hortatur M. Brutũ ab Aug. in Philippis deuictum, aut (vt Bonf. annotauit) Sex. Pompeium. Cn. Põpeij à Cæſare deuicti in Philippis filium, vt à diluuio, & turbine bellorum abſiſtat, nec nominis, aut gñis ſui ſplendoribus confidat, cum, & pictæ ſubmergantur naues. Principium autem mihi vim habere vr̃, ſi ſub forma interrogãdi, ex admiratione legatur ſic. [O nauis referent te noui fluctus in mare) .i. ò Brute, aut ſexte, trahent ne te noui tumultus in diſcrimen belli? O quid agis, q. d. inconſulte agis, & ideo occupa portum fortiter. i. ſtrenue, & celeriter, priuſquam te tempeſtas. i. belli diluuium obruat. [Nonne vides) Vt. i. qualiter, latus. ſ. tuum, eſt nudum remigio. i. defenſore, & præſidio. [Et vt malus) i. arbor veliſera, hoc eſt robur virium tuarum, ſaucius. i. læſus, Africo. ſ. vento impetuoſo, hoc eſt agitatione ventorum, hoc eſt turbine bellico, ſup. gemat. [Et vt antẽnæ) .i. vela minora, quæ ſunt quaſi cornua mali à latere eius poſita. vnde Maro, Cornua velatarum obuertimus antẽnarum.

[Gemant) .ſ. põdere, & vi ventorũ. [Ac vides ne, vt carina) .i. alui nauis, ſine funibus. i. ruptis rudẽtibus, & funibus, vix. i. cũ ſumma difficultate, poſſint durare. i. ſuſtẽtare, ęquor imperioſius) .i. violẽtius, & ſuperbius, q̃ par ſit, aut ferre poſſint? [Vide inq; qd agis) quia lintea. i. vela linea, nõ ſunt tibi ò Brute integra, nec dij ſunt integri. quia. n. ſemel tibi pepercerunt, indignabuntur ſi iterum a te in conſimili periculo inuocẽtur, tunc. n. per temeritatem videbere facere, quod prius per ignorãtiam. [Reſpicit aũt) Quod dixit illud Publij. Improbe Neptunum, &c. aut ſi ad Sex. Põpeium loquit̃ reſpicit, q̃ & ipſe in Africa deuictus fuerat, quos. ſ. deos, voces. i. inuoces iterum, ꝓſſa malo. i. periculo ſubmergẽdi. [Quãuis tu pinus põtica filia ſiluæ nobilis iactes) .i. iactanter oſtentes, & genus. i. progeniẽ Brutorũ, q de ſanguine regio ex Iunio Bruto primo cõſule originem traxerit. [Et nomen) Quia Bruti ſemper habiti ſunt, Romanæ libertatis maximi aſſertores. vnde vr̃ inductus hic M. Brutus ad libertatẽ vindicandam, ad q̃ eum Cic. in epiſt. ſæpe cohortatur. [Iactes ergo genus, & nomen inutile) qa parum cõtra maiorem potentiam profuturum aut ſi ad Sextum loquitur, iactes. i. arroges, iactanter tibi genus Deorũ te Neptuni filium vocari iubens, vt Bonf. declarat Annot. xvj. Quod tñ ad finem ponetur. [Nuper ſollicitum) Videtur magis Bruto cõgruere, quia Hort. creditur ſub Bruto militaſſe, ſed potuit ẽt ſub Pompeio militaſſe, vel qui in Hiſpania, vel qui in Aſia perijt. Sunt qui ad Põpilium applicent. [Nauta timidus) propter frequens periculum timori aſſuetus nil fidit. i. confidit, puppibus pictis. i. licet pictis, & Pulchris, tu caue. i. perſpice tibi, niſi debes ventis ludibrium. ſ. ſubmerſionem factam cum inſultatione, & illuſionem, & tu qui ſup. fuiſti nuper. ſ. cum militarem ſub, te tædium ſollicitum, qa tædebat me ſollicitum de ſalute, in caſtris tuis militare, & nunc deſiderium, quia deſidero te abſentem in gratiam Auguſti rediſſe, & cura non leuis, quia pro te ſollicitus ſum, vites. i. deuites, æquora fuſa, inter cycladas. i. breues inſulas maria Aegæi, & ita propter anguſtiam ſunt maria illic periculoſa, nitenteis. ſ. ſpumis ex colliſione, aquarum inter ſcopulos. i. tu Brute deuitea arma Auguſti, in quæ obnitentes interiere plurimi.

O NAVIS referẽt in mare te noui &c.) Hac Ode ꝑter illud ipſum, q̃ in tertio verſu niſi addas ne poſt nõ, quod in oibus quos vidi, deeſt exẽplaribus vt ſit. Nõne vides, neq; ſtabit verſus, neq; latina erit locutio, & eiuſdem ſunt Odes verſus nõnulli in multis lib. inuerſi & perperam impreſſi, prout aliarũ multarum, quorũ menſuram, quicunq; volet, paruo poterit labore aſſequi, & adhibita verſus ipſos in ordinem ac numerum redigere. illud interim non ꝑtermittendum duxi, vt affirmem tum alijs permultis rõnibus placerem mihi Ode ipſa Sex. Põpeium ſignari, & nõ Brutum (vt Porph. & Manc. voluere) tũ ea vel maxime, quod (vt App. refert lib. v.) Sex. Pompeius Neptuni ſe filium vocitari paſſus ſit. & chlamydẽ imperatoriã in Neptuni morẽ ex purpureo in cæruleum, mutauerit colorem, & ꝑpea Iactes genus, & nomẽ inutile dixit, & alia. Quod quidem confirmat Ode ia. in Epodo carmine ipſemet Horat. cum dicit, Vt nuper actus cũ freto Neptunius Dux fugit vſtis nauibus. Quo loco interpretes oẽs de Sex. Põpeio intelligunt. & ſolus Porphyrio dicit appellatum ducem Neptunum, qa Neptuni ſe filium appellari voluerat. [Non pictis timidus nauita puppibus. Fidit. tu niſi ventis Debes ludibrium, caue) Acron hos verſos ita exponit. Tu niſi caue, pro caueas, debes, ludibriũ ventis quod tam abſurdum videtur, q̃ quod abſurdiſſimum, erit aũt ordo, & ſenſus. Tu caue, niſi debes ludibrium ventis. i. niſi ita ſtatutum eſt, vt ventorum ſis ludibrium. ASC.

NEREI VATICINIVM.

Nereum introducit, qui Paridi belli Troiani exitum vaticinaretur, imitatus Bacchilidem poëtam Lyricum qui idem argumentum tractat ſub Caſſandræ perſona: aut enim magno ſuo, & ſuorum malo Helenam ab illo rapeam. Nam præterquam quod ipſe ab Aiace caſus dabit pœnas vniuerſi Græciæ proceres, Vlyſſes & Neſtor: Teucer, Diomedes, & cæteri. Ilium etiam Priami patris regiam funditus euertent, & ad vnum omnes hoſtes ad internicionem delebunt.

Ode XV. Dicolos, Tetraſtrophos: Vt, Scriberis Vario fortis, & hoſtium.

‒‒‒uu‒‒uu‒uu

‒‒‒uu‒‒uu‒uu

‒‒‒uu‒‒uu‒u‒

‒‒‒uu‒uu

ferus. Eſt aũt ſenſus, ꝙ nec pulchritudo nec canendi ars ſibi in bello proderit, hæ nanq; delitiæ mulieribus magis conueniunt. *Venus et ga Paris* [Veneris pſidio ferox) Melius fuiſſet, Palladis præſidio. Erat Paris Veneris auxilio audax, nam illa duce è Troia in Græciã claſſe vectus. hinc ait ipſe in epiſtola ad Helenam miſſa, Præmia magna quidem, ſed non indebita poſco: Pollicita eſt Thalamo te Cytherea meo. Hac duce Sigæo dubias ab litore feci, Longa Phereclea per freta puppe vias. Illa dedit faciles auras, ventosq; ſecundo: In mare, nil mirum, ius habet, orta mari. Præterea ſcr. Hom. lib. 3. Il. Paridé Menelao congreſſum, cum ab illo traheretur p humanum, ab Venere è pſio ſubtractum fuiſſe reductumq; domũ vſq; Et lib. 4 refert Iouem in deorum conſilio ita dixiſſe: *Paridis delitia.* In hoc ſingulari certamine Menelai videlicet, & Paridis, Dij ecce ſites duæ Deæ ſunt q̃ Menelao ſtudent, vna q̃ Paridi. Ille quidem Iuno, & Minerua, quę (vt videtis) non nihil è cetu nr̃o ſemotę, ſedent plenæ gaudij ex ipſo rei geſtæ ſpectaculo. hęc aũt Venus, q̃ nunc abeſt ſemper ſolicita pro Paride, quęque nunc ab impendenti mortis periculo eripuit. Etenim ſine dubio penes Menelaũ victoria eſt, &c. [Pectes cæſariem) Erant. n. delitijs deditus Paris hinc eum arguit Hector lib. 13. Il. cũ viſo Menelao tertius eſt pugnare, dicens: Haud cytharæ pulſus, Veneris nec dona iuuabũt, Inſignes ue comæ bello congreſſus ab hoſte Puluerib9 qñ medijs miſceribus auris. [Diuides) Lyricenes. n. nunc voce nunc cytharæ ſono vtitur. [Thalamo) Cubili. *Gnoſij calami.* [Calami Gnoſij) Gnoſus Cretæ vrbs ingens erat in plano ſita ambitum habens 30. ſtadiorũ. Ea Minois regia fuit. Auct. Str. lib. x. Calamis autem Orientis populi bella conficiunt, ſed in Creta præcipuus erat vſu calamo rum pro ſpiculis, vt ſcr. Plin. lib. xvj. vbi etiam ait, ꝙ nullus ſagittis aptior calamus, q̃ in Rheno Bononiẽſi amne, cui plurima in *Rhenus fluuius.* eſt medulla, pondusque volucre, contra flatus quoque peruicax, hæc & Cretica cõmendatio, q̃q̃ pręferantur Indi, quoꝝ alia quibuſdam vr̃, natura, qñ & haſtarum vicem præbent, additis cuſpidibus. Strepitum armorum. ſ. [Celerem Aiacem) Duo fuerunt Aiaces, vt oſtendit Hom. lib. xiij. Il. Oilei filius, & Telamonis, quos ſimul in pugnam produſſe facit in lib. x. epithetis, eos diſtin*Aiax Oileus.* guit. nam Oilei filium Aiacem celerem appellat, Telamonis vero Aiacẽm magnũ lib. ẽt 14. Oilei filiũ celerrimũ omnium appellat. Et lib. 2. inquit, Quadraginta nauiũ dux fuit Aiax Oilei filius in currendo pernix cognomine minor, quia non tantus quan*Telam.* tus Aiax Telamonis filius erat. [Tũ ſerus) Scribũt. n. perempto Hectore ab Achille, Paridé, cũ arcu & ſagittis valeret, Achillem fraude Hecubæ ad deſponſatã Polyxenam, in templũ Thymbręi *Achillis mors.* Apollinis noctæ, & ſolum euocatum occidiſſe. Naſo tñ lib. 4. ſcr. Apollinem hortatum fuiſſe Paridem, in ipſa pugna verſiculi, vt Achillem ſagittis percuteret. ſicq; illum periſſet. Et Hom. lib. 22. Il. morientem Hector introducit ita Achilli vaticinantem. Vide tñ ne tibi verus hodie vates ſim, qñ te ſortem Paris, & Apollo ad Scæas portas interimet. Ipſe tñ Paris (vt ſcr. alij) a Pyrrho Achillis filio morti traditus eſt, ſed quia Hor. de Aiace meminit, placet magis illud, ꝙ Dares ſcribit, vbi ait, pugnantem Alexan*Paridis mors.* drum Aiacis latus vulnerãſſe. Aiacem vero nunq̃ deſtitiſſe donec illum occideret, & ſic Aiacem celerem Oilei filium accipiemus. [Laertiadẽ) Laerte filium Olyſſem. vnde ait ipſe apud Ouid. lib. 14 Met Nam mihi Laertes pater eſt, Aceſius illius, Iupiter huic &c. Hunc multimodum appellat Hom. Horat. vero exitium gentis Paridis appellat, qm̃ eius aſtu latens, Achilles muliebri habitu inter filias Lycumedis deprehenſus. & in Troiam du ctus eſt, qui Hectorem occidit, & fratres eius plures. Præterea continue Troianis ipſis inſidiabatur, ſuaq; eloquentia græcos diſcedere volentes retinuit. Vnde quidquid actum eſt poſtea in *Vlyſſes & Troianos* Troianos, Vlyſſes feciſſe vr̃. Et Danais eiuſdem ſolertia ſæpe profuit. Cępit ẽt Helenum Priami filium, & vatem, Rapuit item Palladium, cæſis cuſtodibus arcis Troianæ, ſine quo Troia capi nõ poterat. Vnde nũc Troiam vicit, nũ poſſe vinci coegit. Aſtyanacta ẽt Hectoris filium, a turri capta Troia dicit. Sed latius de *Pylos. Neſtor.* Vlyſſe lib. 14. Met. hr̃. [Pylium Neſtora) Pylos. n. Neſtoris patria fuit in Laconia, mari ſuperincũbens, vt Str. ſcr. lib. 8. Fuit autem Hom. teſte fidiſſimus, ſolerti pectore, & conſilio potens. itaque Achiuos pugnandi artem edocebat, cum ſenex eſſet, atq; expertiſſimus. hinc ait ipſe lib. 4. Il. Agamemnoni: Veſt equidem medius populus in bella foueho Conſilio, qui ſolus honos ſolet eſſe ſenectæ. is autem xc. duxit naues in Troiam vt ſcribit Hom. *Teucer ſalam.* lib. 13. Iliad. [Salaminus Teucer) De hoc vide latius Ode 7. Fuit autẽ Teucer Telamonis filius illegitimus, vt ſcr. Hom. Iliad. qui inter alio Troianos, occidit egregium quendam, nomine Imbrium, Priami generum, nam Medeſicaſtam Priami filiam, nothum in matrimonio habebat: auctor eſt Hom. lib. xij. Iliad.

Sthelen⁹. [Sthelenus) Fuit is Capanei regis filius. Diomedis auriga, q pro Græcis in bello Troiano, plurima glorioſa peregit. Is etiam per *Aeneæ equi.* cuſſo Ænea à Diomede, ingenti ſaxo, illius equos accepit, ex cęleſti ſemine ortos, ex illis. ſ. quos Iupiter Troi dederat preciũ Ganymedis filij adempti. Hom. enim lib. v. Il. introducit Diomedẽ ita Stheleno dicentem, Si Pallas mihi palmam, de amborum cæde conceſſerit, nulla in re mora ſit, quin tu ẽs in Aeneæ equus a curru fræna corripias, & bigam ad nr̃a tentoria adducas. Sunt enim ex gñe equoꝝ, quos Iupiter pro adempto Ganymede filio. Troi donauit, præſtantiſſimos inter oẽs qui ſub Sole ſunt, ac ſub Aurora. Ex quibus princeps Anchiſes, furtim Laomedonte inſcio ſuppoſitis equabus quatuor ſuſtulit pullos, apudque ſe maiore eorum cura durauit. Ex ijs duos (vt cernis) ferores Aeneæ filio ad belli præſidium conculit, atque tribuit, quos reperimus & prędam, & egregiam ſanè laudem retulerimus. [Merionem) Fuit is Idomenei patruelis de quo plura diximus. Ode vj. Illud hic ad*Meriones Græcorũ fortiſſimus nonũ.* dimus, Hom. lib. 7. Iliad. inter nouem Græcorum fortiſſimos numerare Merionem. numerantur. n. Agamemnon, Diomedes, Aiax Telamonius, Aiax Oileus. Idomeneus, Meriones, Eurypylus, Thoas, Vliſſes. [Tydides) .i. Diomedes. Tydei filius, qui vltra plurima glorioſe geſta, Venerem in dextra, & Martem ſub vtero percuſſit. vt late lib. v. Il. habetur. propterea melior patre dr̃, vnde Ode 6. ait Hor. Tydiden ſuperis parem. Tydeus autem etiam fortiſſimus fuit. nam ſolus occidit quinquaginta viros, ſibi in itinere ab Etheocle in inſidijs poſitos. quod ſcr. Diod. lib. 5. Et latius Hom. lib. 4. & 5. vbi ait, Tydeum fuiſſe parua ſtatura, ſed bellatorem, &c. [Quem, tu ceruus vti) Ordo eſt: Quem tu mollis ſublimi anhelitu fugiens vt ceruus graminis immemor, lupum fugit, in altera vallis parte viſum. [Graminis immemor) Timoris cauſa, id accidit. [Sublimi anhelitu) .i. alto & maximo, quod quidem celeri fuga euenit. deliratus & imbellis. [Hoc) Fugere. ſ. [Tuæ) Videlicet Helenæ. Vnde dixit apud Ouid. Finge tamen ſi vis, ingens conſurgere bellum. Et mihi ſunt vires, & mea tela nocent. Nec plus Atrides animi. Menelaus habebit, Quam Paris, aut armis anteferendus erit. Penè puer cæſis, abducta armẽta recepti, Hoſtibus &c. Et apud Hom. lib. 3. inclamabat. Quis enĩ pretendere Graium, Audet? & alterna Martẽ decernere morte? [Iracunda claſſis Achillei) Achilles. n. diu pugnare noluit, ob raptam ſibi Briſeida ab Agamẽnone. Tandem tũ ſibi amiciſſimus Patroclus, ab Hectore occiſus eſſet, dolore affectus, in prœlium irruit, vbi multos Troianoꝝ occidit, & Hectora, qui qdem ſolus fuerat cauſa diuturna belli. Vnde eo mortuo, facile poſtea Ilio potiti ſunt Græci. de eius incẽdio legito Virg. lib. 2. Aen. [Achaicus ignis) In Achaia. n. erat Argos, & Mycenæ, vbi Agamẽnon & Menelaus regnarunt, quoꝝ gratia tota Græcia fere in Ilium iji.

PASTOR cum traheret per freta nauibus). Sub perſona *A C R.* Paridis exponit imminentia Ilio. hypothetice. Dicolos Tetraſtrophos. Metrum trib. verſib. Aſclepiadeum, quartus Glyconicus. [Perfidus) q a in fidem amici hoſpitalitatem violando cõmiſerit. Ingrato aut ventis, aut Paridi. [Obruit) Mitigauit, compreſſit. [Caneret) Diuinaret, vt ipſa canas oro. [Aui) Pro aue poſuit. i. malo auſpicio. ergo non mala fatis duris, ſed mala aui intelligẽdum eſt. [Multo milite) Multo exercitu. [Coniurata tuas) Inter cõiurare, & conſpirare hoc intereſt, ꝙ cõſpirare, interdum bonorum eſt cõiurare maloꝝ. Apud aulidum ꝓmontorium ab oĩbus Græcis ad excidiũ Troiæ euntibus iuratum eſt, ꝙ vnanimiter dimicarent. vt eſt, Nõ ego cum Danais Troianã exſcindere gentẽ: Aulide iuraui. [Nuptias) Hoc ideo dr̃, vel ꝓp amantis Paridis animum, cui prædicebat. vt doleret ſi legitimam perderet. vel ex Veneris promiſſo, quæ pro percepto malo eius iudicio, nuptias mulieris pulchræ promiſerat. [Heu quantus) Significatio cladẽ affuturam dolentis: vt, Heu quantæ miſeris cædes Laurentibus inſtant. [Sudor) Bellicus labor. [Iam galeam Pallas) Bene primum Mineruam iraſcentem poſuit adultero, vtpote Dea caſtitatis, aut certe quia iudicio ſuperata eſt, corrupto Paride muneris ipſis præmiſſo Aegida autem ſcutum Mineruæ dixit. Virg. in Troiæ euerſione, vt eam monſtraret inimicam ait: Iam ſummas arces Tritonia reſpice Pallas Inſedit nymbo effulgens, & Gorgone ſæua. [Curruſque, & rabiem parat) Pro furore belli rapiem poſuit. [Nequidquam) Fruſtra. Ordo eſt, Nequidquam pectes Cæſariem præſidio ferox amoris, vel Veneris. vnde in exprobationem Veneris dictum eſt: Me duce Dardanius Spartam expugnauit adulter: At ego tela dedi, fouique cupidine bella. [Imbelli cythara) Quæ nihil bellicum ſonet, ne aliquid proſit in bello, ſed per amatorias cantilenas voluptatem fœminis præſtet. [Diuides) Nequidquam à ſuperioribus. [Thalamo graueis Haſtas,) Graues propter disiunctionem copulæ.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

copulæ.[Et calami ſpicula Gnoſis)Cretenſis. de canna.n.ſagittæ fieri non ſuruerunt : vt, Perq. Ilia venit arundo.[Celerem ſequi Aiacem) ad ſequendum Aiacis virtuti etiam celeritatem dedit, velut quem fugientium nullus euaderet. [Secua) aut ad eorum dolorem dixit, qui eius cauſa perierunt, aut certe quia quantum ad inertiam ſuam tarde pecierit.[Crines puluere collines,)Hoc eſt procuratam capillorum pulchritudinem puluere inquinabis. vt & fœdare in puluere crines. [Non Laertiaden) Singulos velut exitiales minatur duces, Vlyſſem, & Neſtorē Nelei filium. Vlyſſes.n. Aſtyanacta præcipitem muro dedit. [Te Salaminius Teucer)De Salaminia ciuitate, Telamonis, filius frater Aiacis. [Sthelenus)Filius Capanei. Bene vaticinatur, & pñtia videre, ſcire facit futura. Lucan. Hunc ego fluminea deformia truncus arena, Qui iaret agnoſco.[Sciens pugnæ)Doctus ad pugnandum. [Siue opus eſt)Etiam inſignis domitor, equorum.[Non auriga piger) Diomedis fuit auriga, qui corpus Patrocli, Cum Aiace, & Antilocho liberauit. [Ecce furit, te reperire atrox Tydides) Et hoc etiā inertiæ Paridis aſſignat tantam eſſe moram, quanta eum faceret inueniri, ſine certamine.n.velut imbellem eſſe periturum dicit. Vnde & eum, ceruo ad timoris ſimilitudinem cōparat. [Melior patre)Fortior, quia numina vulnerauit. Vel quia hic ad patriam victor reuerſus eſt, quod patri eius non contigerat. [Quem tu, ceruus vti) Ordo eſt. Quem tu mollis, fugies ſublimi anhelitu, vti ceruus immemor graminis, viſum lupū in altera parte vallis, fugit. [Sublimi fugies) Hypallage figura eſt. pro ſublimi parte corporis.i. ore edito, vel quia ipſe anhelitus ſumma petat potius, quam ima. [Non hoc pollicitus)Vt fugeres.ſ.[Tuæ)Quam diligis: vt, Daphninq. tuum tollemus ad aſtra. [Iracūda diem proferet Ilio) Non tempus velut propitia, aut amico proteget, ſed in paucos dies differet vindictam. Ordo eſt: Iracūda claſſis Achillei, proferet diem Ilio & matronis Phrygum. Achillei, veteres declinationes, Iſta habent, Achillei, & Vlyſſei.[Hiemes)Synecdochicos, pro annis poſuit, vt Virg. Ternaq. tranſierit, & Rutulis hyberna ſub actis. nam & æſtatem ſimiliter poſuit. Nam te iam ſeptima portat. Omnibus errantem terris, & fluctibus æſtas.

POR. PASTOR cum traheret per freta nauibus) Hac Ode Bacchilidem imitatur. nam vt ille Caſſandram facit vaticinari futura belli Troiani, ita hic Protheum. [Ingrato celeres obruit ocio Ventos) Ingratum eſſe ocium ventis, aut quia ſemper ferocea ſunt, aut quia ſemper ſæuire cupiunt. [Mala ducis aui domum, Quam multo repetet Græcia) malo auſpicio ducis, ad quā repetendam omnis Græcia armabitur. [Ne quidquam Veneris præſidio ferox, Pectes cæſariem, grataq. fœminis Imbelli cythara carmina diuides) Senſus hic eſt. Nec pulchritudo tibi, nec ſcientia canendi in bello proderit. hæ delitiæ.n. mulieribus magis aptæ ſunt. [Diuides) pro diſpones. [Ecce furit reperire) Pro furit, ac per hoc diſcurrit, vt te reperiat. Quem tu, ceruus vti vallis in altera Viſum parte lupum) Ordo eſt, Quem tu fugies vti ceruus lupum in altera parte vallis viſum. [Mollis) autem imbellis, atque inermis. [Sublimi anhelitu) Per hypallagen dixit, pro ſublimi parte corporis edito, quod eſt.ſ. ore. [Nō hoc pollicitus tuę) Helenæ. [Claſſis Achillei) Achillei, & Vlyſſei, veteres dixerunt, ad ſimilitudinem fortaſſis diei, & faciei.

ASC. PASTOR cum traheret) Bacchilidem ſecutus inducit Nerea vaticinantem Paridi exitium, cum Helenam rapiā traheret. quod Bacchilides à Caſſandra factum dicit. Erat autem Caſſandra filia Priami vaticinium perdita, quod ab Apolline pro ſtupro petito, ſed non accepto, tulerat. Affirmauerat.n. iureiurando Apollo illi ſe vaticinandi, aut (vt dñt) prophetandi vim daturum, quam vt illa cepit, ſtuprum negauit. vnde iratus Deus, vaticinio eius fidem, & credulitatem abſtulit. vera.n. vaticinata eſt, ſed minus credita. vnde Maro Æn.ij. Tunc etiam fatis aperit Caſſandra futuris. Ora Dei iuſſu non vnquam credita Teucris. Thetis autem mater Achillis, dicit Prothea de Helenæ raptu vaticinatum in Achilleide his verbis: Agnoſco monitus, & Protea vera locutū. Huiuſmodi autem carmen, & vaticinium eatenus reip. prodeſt, quatenus iuuenes à cōſimili temeritate arcentur. Ordo eſt. [Cū) .i. quando, paſtor.ſ. Paris. de quo idem, Stat. in dicto opere, Soluerat Oebalio claſſem de littore paſtor. Dardanus, incautas blande populatus Amyclas. vnde hic additur. [Perfidus)Qui contra ius hoſpitalitatis hoſpitam auexit, traheret.i. aueheret violenter per freta.i. per maria, nauibus Idæis.i. in Ida ſilua Troiana ædificatis. [Helenam).ſ. Menelai coniugem, hoſpitem.ſ. ſuā, abs qua abſente marito hoſpito ſuſceptus erat, tunc ſup. [Nereus).i. deus marinus nympharum. Nereidum pater obruit.i. ſopiuit ventos .i. ceſſare fecit ventos, ocio ingrato.ſ. ventis, quorum natura eſt agitata. eſt.n. ventus exhalatio terreſtris per aerem mota, aut ingrato Paridi celeriter prædam ſuam auehere molienti, vt caneret fata fera.i. exitialia Paridi, & Troiæ, Principium autem carminis eſt. O Pari, tu ducis domum.ſ. tuam, aui.i. auſpicio mala.i. mināti tibi, & tuis malum, hoc eſt exitium, ducis, inquit ſupp. eam, hoc eſt Helenam, quam Græcia coniurata.ſ. apud Aulidem rumpere tuas nuptias. & regnum Priami.ſ. patris tui, vetus.i. antiquum, & nobile repetet multo milite.i. grandi exercitū ille nauibus aduecto. Heu cōmiſerantis vox quantus ſudor.i. labor cum ſudore, adeſt.i. paratus eſt, equis.ſ. belligeris, & quantus ſudor adeſt viris. [Quāta,)q.d. maxima, funera.i. exitia, & mortes, moues.i. excitas gēti Dardaniæ.i. Dardanicę, hoc eſt Troianæ, vbi Dardanus aliqñ regnauit. [Pallas).ſ. læſa iudicio tuo, parat, tā galeā.i. caſſidē munimen capitis, & Ægidia.i. munimen pectoris Deæ, ex pelle caprina prius factum, in quo erat caput Meduſæ, & parat currus .ſ. bellicos, nāſ de curru pugnabant, & rabiem.i. furorem bellirū, qui vires iuuant. [Nequidq &c.) proſequitur reliquum vaticiniū hoc ordine. Tu ferox.i. ferociens, & ſuperbiens, nequidquam.i. fruſtra præſidio.i. ſuper præſidium, hoc eſt protectionem, & tutelam Veneris, cuius videlicet numine fretus in mercedem iudicij de aureo pomo, Helenam rapuiſti, pectes.i. comes cæſariem .i. capillos diffuſos ventis cæſos, & diuides.i. viciſſim canendo, & tangendo cytharam impartiea, cythara imbelli nihil ad bellum faciente, ſed potius bellum refugiēte, carmina.i. cantica, grata fœminis, quibus bella deteſtata ſunt. [Tu vitabis nequidquam) .i. fruſtra, thalamo.i. cantus per dum eris in thalamo cum amica tua haſta.ſ. Græcorum graues.ſ. tibi, & ſpicula.i. ſagittas, calami.i. arundinis, Gnoſij.i. Cretenſis à Gnoſo, ſeu Gnoſo, oppido Cretæ, iuxta quod optimæ naſcuntur ſagittis arundines, & fruſtra vita bis ſtrepitum.ſ. inſequentium hoſtium. [Et Aiacem).ſ. Telamoniū celerem ſequi tum.ſ. tametſi, vitabis in thalamo iam dicta, tu collines .i. commaculabis, ſerus.i. nimis tardus pro tuis quia operępcium fuiſſet ipſum incunabilis extinctum fuiſſe. quod & Priamus ſuſferat, collines dico puluere.ſ. Troico, dum occiſus in terram cades, crines adulteros.i. comptus, quales adulteris eſſe ſolent. Pulchrum aūt eſt, quia per quæ quis peccat, per hæc & punitur, vt adulter in capillis. [Nō reſpicis Laertiadem).i. Vlyſſem exitium.i. qui cauſa erit exitij tuæ gentis .i. progeniei, & non reſpicis Neſtora prudentiſſimum conſiliarium. [Pylium).i. Pyli regē? [Teucer Salaminus).ſ. Telamonis Salaminij filius, & Sthelenus Capanei regis filius, ſciens.i. peritus pugnæ, ſiue .i. vel ſi, vel auriga nō piger.i. ſtrenuus, ſi opus eſt imperitare equis, impauidi vrgent te. Et tu noſces.i. experire quoque Merionem patruelem.ſ. Idomenei. [Ecce)Quaſi ex inſperato, & improuiſo, Tydides.ſ. Diomedes, melior pře.i. Tydeo, furit atrox.i. atrociter, reperire.i. vt reperiat te. Quē.ſ. Tydidem, tu mollis.i. effœminatus, fugies anhelitu ſublimi.i. ea ſublimi à te ſupinanti attracto vti.i. quemadmodum ceruus immemor graminis præ timore, fugit ſup. lupum viſum, in altera parte vallis, fugies dico, non pollicitus .i. qui non promiſeras, hoc.ſ. te fugiturum, tuæ.ſ. amicæ Helenæ. [Iracunda diem, &c.) poſt exitium Paridis, cōmemorat excidium Troiæ dicens. [Claſſis).i. manus, aut exercitus Achillei.i. Achillis (ſed Grę ce dr̃ Achilleus, vnde fit Achilleos, & Achillei, & per contractionem Achillis) iracunda.i. iracundi Achillis, pferet .i. extendet, & pducet. [Ilio).i. Troię, & matronis Phrygum, diē.ſ. vltimam, de qua Aen.ij. Venit ſumma dies, & ineluctabile tp̃s Dardaniæ, fuimus Troes, fuit Ilium, & ingēs Gloria Teucrorum, &c. [Ignis Achaicus) .i. Achiuorum, vret.i. comburet, poſt certas hyemes, quia poſt decem, quod tn̄ noluit dicere, domos Iliacas .i. Troianas.

PALYNODIA AD TYNDARIDEM AMICAM.

Recantat quæ petulanter in amicam ſcripſerat, ſed id vt ageret iracundiæ actum, qua nihil impotentius, atque intractabilius fatetur, imitatus eſt autem Steſicorum Siculum, qui id prius de Helena fecerat. Poſtremo Atrei & Thyeſtæ exemplo iræ atrocitatem, & tyrannidem oſtendit, quam in ſtomacho locum habere dicit.

Ode XVI. Tricolos, Tetraſtrophos : Vt, Vides, vt alta ſtet niue candidum.

—∪———∪∪—∪∪

——∪———∪∪ ∪∪

——∪———∪——

—∪∪—∪∪—∪—∪

O matre

O MATRE pulchra filia pulchrior.
Quem criminoſis cunq; voles modum
Pones iambis: ſiue * flamma, *flammis
Siue mari libet Adriano.
Non Dindymene, non adytis quatit
Mentem ſacerdotum in cola Pythius,
Non Liber æque: non acuta
Sic geminat Corybantes æra,
Triſtes vt iræ: quas neque Noricus
Deterret enſis, nec mare naufragum,
Nec ſæuus ignis, nec tremendo
Iupiter ipſe ruens tumultu,
Fertur Prometheus addere principi
Limo coactus particulam vndique
Deſectam: & inſani Leonis
Vim ſtomacho appoſuiſſe noſtro.
Iræ Thyeſten exitio graui
Strauere: & altis vrbibus vltimæ
Stetere cauſæ, cur perirent
Funditus: imprimeretque muris
Hoſtile aratrum exercitus inſolens.
Compeſce mentem. me quoque pectoris
Tentauit in dulci iuuenta
Feruor: & in celeres iambos
Miſit furentem. nunc ego mitibus
Mutare quæro triſtia: dum mihi
Fiat recantatis amica
Opprobrijs: animumque reddas.

ANTO. O MATRE &c.) xvj. Ode amicam poeta alloquitur dicens, ſiue igni, ſiue aqua, ſeu vti placuerit, iambos deſtruat, quos olim in eam furore ductus ediderat. Deinde ipſius furoris, & iræ effectus oſtendit, nouiſſime vero mutando triſtia, mitia ſe facturum fatetur, dummodo mutato carmine iambis contrario .i. ſcriptis laudib. ſibi amica fiat, Imitatus aũt Steſichorum lyricũ poetam Siculum eſt. qui vituperationem Helenæ ſcribens, cæcatus eſt poſtea vero reſponſo Apollinis eiuſdem laudes deſcripſit, quare oculorum aſpectum recepit. De quo ipſe Horat. etiam in Epodo penultimo meminit ibi. ſ. Infamis Helenę Caſtor, &c. Eſt autem παλινῳδία .i. recantatio contrarius cantus, πάλιν .i. iterum, & retro ſignificat ᾠδὴ cãtus dicitur, fit autem cum male de quopiam ſcribentes. deinde reſcribentes bene de eodem ſcribimus. [Criminoſis) Probroſis, & maledicis. [Modum) Finẽ. [Iambis) Iambicum carmen eſt maledicum, ab ἰαμβίζειν quod eſt male dicere, vt ſcribit Diomedes. *Iambicũ carmen.* Eius inuentor Archilochus fuit. hinc Horat. in Arte inquit: Archilochũ proprio rabies armauit iambo. Scripſit enim contra Lycambem ſocerum ſuum abnegata eius filia ſibi ante ſponſa, ἰαμβίζω (vt ſcribunt alij) eſt iniurior, vitupero, violo, caſtigo. [Mari Adriano) Adriaticum mare in dextro latere Illyricos habet, in ſiniſtro vero Italiam, cuius pars eſt Ionius ſinus, vt docet Str. lib. iij. Quod dixerat autem Horat. hoc loco Adrianum pro Adriaticum ſecus eſt. *Adriaticum.* Plin. enim lib. 3. c. 13. de Piceno ſcribens, ita inquit, Vbi nunc ager Adrianus, & Adria Colonia à mari ſeptem millibus paſſum cap. vero xvj. ab Atria *Adria.* Atriaticum mare appellatum ſcr. Str. item lib. v. vbi de Rauenna meminit, inquit, Andriam quidem ſociam ciuitatem fuiſſe memoriæ proditum eſt. A cuius nomine, & ſinus appellatus eſt, Adriaticus. [Dindymene) Ordo eſt. Non Dindymene, non incola Pythius, non Liber æque in adytis concutit mentem ſacerdotũ. *Dindyma. Pyſinus.* [Dindymene) Str. lib. 14. ſcribit, Dindyma montea eſſe in Theſſalia. In quo loco eſt Dindymenæ matris deum Phanum, & lib. xij. ait, ꝙ in Phrygia vrbs erat Piſinus nomine emptorium regionis, habebat, & templum maximum magnæ venerationis. Matris deum. Sacerdotea olim præpotentes quidam erant. Sacerdotium maximum habebant Romani templum celebre reddiderunt, accerſita inde Deæ ſtatua quemadmodum ea, quæ Aeſculapij erat, ex Epidauro. Mons quidem vrbi imminebat nomine Dindyma à quo Dindymene dicta eſt prope Sangarius amnis fluit, ſecus quem erant antiqua Phrygum domicilia vt Mydæ, &c. *Sagarius.* Hæc ex illo [Corybantes) Corybãtes autem (vt idem ait lib x.) Cretæ populi Cybales miniſtri erant, inter quos fuiſſe tradũt quoſdam ſpiritibus afflatos, & Bacchicos, cum ſtrepitu, ac ſtrigore cymbaliſque, ac tympanis, & armis item, etiam tibijs, & vociferationibus inter ſacrificandum ſtupeſacientes, inq. miniſtrorum habitu publica modo quodam ſacra factitantes. *Corybantes.* [Adytis) .i. penetralibus. *Adytum.* Dicitur autem adytum ab α quod eſt ſine. & δύω ingredior quaſi ſine adytu, & ingreſſu, non enim omnibus patet penetralium aditus. [Incola Pythius) .i. Apollo qui Pythius dictus eſt ab Pythone ſerpente quem occiderat. Pytho autem dictus eſt à πύθω quod eſt putredo, vel putrefactio, quoniam ex putredine terrę. poſt diluuium gñatus eſt. *Pythius. Pytho.* Macr. vero li. j. Sat. fabulã ipſam aperit late. [Incola Pythius) .i. aduena. Nam Cic. in lib. de Nat. deor. de Apollinum numero ſic ait, Tertius Ioue tertio natus, & Latonia, quem ex Hyperboreis Delphos ferunt aduenisſe, Diod. item lib. 6. ſic ait, Eodem modo plurimum temporis Apollo citra Delum ac Lyciam Delphosq. verſatus eſt ſubiungit poſtea, ꝙ ab loco, ac geſtis Delium, ac Pythium appellarunt. *Delphycus. Apollo.* He eod. lib. ij. etiam oſtendit, quòd Apollo Delphis morabatur his verbis. Poſt hæc ingentibus hoſtijs deum, qui eſt apud Delphos exorandum ſtatuit, videlicet Crœſus. Optime igitur Pythius incola .i. habitator Delphorum. ſ. Vel incola. ſ. eorum ſacerdotum, tunc enim eos incolit, cum eius ſpiritu afflati ſunt. [Liber) Apollinem, & Liberum patrem vnum, eundemq. Deum eſſe aſſeuerat Ariſtotelis. *Liber pater.* ait enim in Thracia fuiſſe adytum, Libero conſecratum, ex quo reddebantur oracula. Sed in hoc adyto vaticinabantur plurimo mero ſumpto, vt apud Clarum aqua pota eſſabantur oracula. Item Bœotij Parnaſſum montem, Apollini conſecratum eſſe memorantes, ſimul tamen in eodem, & oraculum Delphicum, & ſpelunchas Bacchicas, vni Deo conſecratas colebant. hæc eſt Macrob. lib. j. Sat. *Parnaſſus.* [Triſtes vt iræ) Philoſophus lib. 7. Ethic. ſcribit, Iram corpus manifeſte permutare, nonnulloſque in furorem, ac inſaniam adigere. *Iræ vis.* [Noricus enſis) Norici incolæ ſunt alpium, vt Plin. ſcr. lib 3. *Norici.* Idem quoque lib. 34. c. 18. ſcr. In Noricis eſſe ferri venam laudabilis. [Tumultu) .i. tonitrum, & fulmine. cũ enim in nube luctatur flatus, aut vapor, tonitrua eduntur. ſi erumpat ardens, fulmina. ſi longiore tractu nitatur, fulgetra, his ſinditur nubes, illis per rumpitur. Plin lib. 2. *Tonitrua. Fulmina. Fulgetra.* [Prometheus) Is dici poteſt prouidens, vel prudens. Id. n. Prometheus ſignificat. προμηθέω vero prouideo, προμήθεια prouidentia, ſeu prudentia. *Prometheus.* Euſebius autem ſcribit, ꝙ anno mundi 3510. Aegis regnante Argo, ſecundũ quorundam opinionem, fuit Prometheus à quo homines factos eſſe commemorat & reuera cum ſapiens eſſet, feritatem eorum, & nimiam imperitiam, ad humanitatem, & ſcientiam transfigurabat. Hæc ex Euſebio. Lactantius vero ſcribit, Prometheum primum ſimulacrum ex luto componere inueniſſe. [Principi limo) .i. primo hominis ſimulacro, ex limo facto. Vndique .i. ex cuncti fere animalibus, hinc leonis vim ſtomacho appoſuit à lepore timorem accepit, ab vulte æſtus, &c. [Inſani Leonis) Plin. autem ſcribit, raro leonem placidum eſſe, nam crebrior eius iracundia. Vim ſtomacho appoſuiſſe noſtro, Claudianus de quarto conſulato Honorij. ſic ait, Iram ſanguineus regio ſub pectore, cordis, pro regit iambutam flammis, auidamq. nocendi, præcipitemq. ſui rabie ſuccenſa tumeſcit. [Thieſtem) Iræ Atrei Thyeſtẽ ſtrauere, Atreus enim eius fratre Thyeſtæ filios edẽdos appoſuit, iratus, ꝙ ille cum vxore ſua coiuiſſet. *Iræ locus. Atreus. Thieſtes.* De quo latius in Ode 6. iam diximus. [Altis vrbibus) vt Ilio, Thebis, Athenis, Sagunto, Carthagini, Numantiæ &c. [Inſolens) .i. impudens, & audax, qñq; non ſolens vt Marcel. ſcr. *Inſolens.* Me quoq; excuſat poëta ſeipſum, ꝙ olim iambos ſcripſerit furore quodam in illam. [Celeres iambos) Idem in Arte ait. Syllaba longa breui ſubiecta vocatur iambus, Pes citus, vnde & trimetris accreſcere iuſſit. *Iambus.* Nomen Iambeis, cum ſe nos redderet ictus. Ait autem eo loco Porphyrius, quæri ſolere cur trimetri appellentur tragici *Trimeter Iambus.* Iambicum ſe nos accipiant pedes. quoniam. ſ. tanta breuitas eſt pedum, vt iuncturę binos complectantur pedes. Acron vero ſcr. Horat. voluiſſe Iambum citrum intelligere ſex pedum verſum. [Mitibus) Dulcibus, placidis iucundia. [Recantatis opprobrijs) In contrarium cantatis criminibus, & maledictis.

ACR. O' MATRE pulchra filia pulchrior) Tyndari ſatisfaciat. Ode eſt tricolos tetraſtr. Metrum duobus verſibus alcaicum, qđ conſtat ex ſpondeo, & iambo, & cæſura, vel iambica penthemimeri, & duobus dactylis, ita, O matre pulchra filia pulchrior. Tertius dimeter iambicus hypercatalecticus ita, Pones iambis, ſiue flamma, Quartus pindaricus conſtat ex duobus dactylis, & duobus trochæis ita, Siue mari libet Adriano. Hanc Odem in ſatisfactionem

nem facit amicæ ſuæ, quam iratus carmine læſerat promittens aboléda, quæ ad eam ſcripſerat. imitatus Steſichorũ poetam Siculum, qui vituperationem ſcribens Helenæ cæcatus eſt, & poſtea reſponſo Apollinis laudem eius ſcripſit, & oculorum aſpectum recipit. Cuius rei, & in Epodo idem poeta meminit. Infamis Helenæ Caſtor offenſus, vicem fraterq. magni Caſtoris, victi parcè ademptæ vati: Reddidere lumina. [O matre pulchra filia pulchrior) .i. comparatione formoſę formoſior. Comparatiuus.n. & ſuperlatiuus pro poſitiuo proferuntur, vt Virg. Quarum quæ forma eſt pulcherrima Driopeiam, & Formoſi pecoris cuſtos, formoſior ipſe, pro ipſe formoſus. [Quem cri.) Cumq. Tmeſis eſt quemcunque. [Pones Iambis) Ipſi.n. apt ores iniurijs ſunt, qbus eam verſibus læſerat. [Siue flāma) Hoc in ſatisfactionem pro delendo crimine dixit, illud ſecutus Virg. Aut Pelago Danaum inſidias, ſuſpectaq. dona Præcipitare iubent ſub ectisq. vrere flammis. [Mitibus) Dulcibus, placidis, iucundis. [Recantatis opprobrijs) In contrarium cantatis criminibus, & maledictis. [Nō dindymene) A monte matrem Deum dicit. Amoris ſe fatetur furore peccaſſe, & probare vult ſic iram moderationem non recipere in animus hominum, quemadmodum alieni furoris bacchantes. [Incola Pythius) A Pythone Apollo. [Non Liber æque) Liber etiam q ſimiliter ſacerdotes ſuas vexat furore. [Acuta) A tinnitu, acuta autem ſonora. Virg. Pelion hinnitu fugiens impleuit acuto. [Corybantes) Miniſtri matris deorum. [Quas neque Noricus deterret enſis) Emphraſis eſt. in ipſis enim locis, & probatum ferrum eſt, & optimi gladij fiunt, & ideo ex prouincia ferrum laudauit. eſt autem Noricum pars Illyrici. Virg. tum ſciat aereas alpes & Norica ſi qs Caſtella in tumulis. [Nec mare naufragum) Naufragia faciens, quaſi naufragum, Virg. Caulonisq. arces, & naufragum Scyllaceum. [Nec tremendo) .i. tremore tonitrus dixit, vnde eſt, Et mortalia corda Per gentes humilis ſtrauit pauor, ille flagranti, Aut Athon, aut Rhodopen, aut alta Ceraunia telo Deijcit. [Ruens) .i. impetuoſe veniens. [Fertur Prometheus addere principi Limo, coactus parti) Senſus preſenti intentioni neceſſarijs conceptus eſt. Ait autem Promethcum cum limo homines fingeret iuſſum eſt omnibus animalibus particulas, prout erat eorum natura, homini apponere. Vnde vim leonis ſtomacho appoſuiſſe, ideo q iracundia magis accendamur. Timorem a lepore poſuit, à vulpe aſtutiam ceteraq. a reliquis. Ordo eſt. Fertur Prometheus coactus addere principi limo, particulam deſectam vndique, & appoſuiſſe noſtro ſtomacho vim inſani leonis. [Vndique deſectam) Quaſi ea multis hominem cō poſuerit. [Iræ Thyeſten exitio graui ſtrauere) Atreus, & Thyeſtes fratres fuerunt, Thyeſtes vero vxorem fratris inceſtauit, ille filios eius patri epulandos appoſuit. Quod ſcelus, & Sol fugiſſe narratur. Hinc Virg. Nec tam auerſus equos Tyria Sol iungit ab vrbe, & Statius. Et caligantes abrupto Sole Mycenas [Stetere) Extitere vſque ad euerſionem. [Hoſtile aratrum) Condendis atque euertendis ciuitatibus hæc conſuetudo fuit, vt aratro fierent. vt Virg. Interea Aeneas vrbem deſignat aratro. Item Cic. de euertenda in Philippicis, Vt vexillum tolleret, & aratrum circunduceret. [Inſolens) Tantummodo ira commotus. [Compeſce mentem) .i. noli me iraſcendo imitari quem pœnitet. [Celeres Iambos) Epitheton eſt. Sic in arte Poetica de pede Iambo, Pes citus, vnde etiam trimetris accreſcere iuſſit Nomen Iambeis. [Miſit furentem) Propter iram. ſ. [Nunc ego mitibus) .i. blandimentis mutare iracundiam cupio. [Recantis) .i. meliore carmine deletis, Recantantur autem opprobria cum mutato carmine laudibus corriguntur. [Animumque reddas) hoc eſt ſpem mihi redintegrandi amoris facias.

POR. O matre pulchra filia pulchrior) Hęc Ode παλινῳδίαν repromittit, ei in quam probroſum carmen ſcripſerat Tyndaridi cuidam amicæ ſuæ. i. recantaturum ea quæ dixerat. dicitq. ſe iracundia motum, ea ſcripſiſſe. Affirmat aũt non magis matris magnæ, aut Apollinis numine inſtinctos furere, quam eos qui irarũ ſuoi incitati, adeo vt nulla vt hic furor deterrere poſſi. [Noricus enſis) Speciem pro genere poſuit. Non.n. in norico tãtum enſes ſiũt, ſed ſi dicitur vt Leuis innatat alnus, Miſſa Pado. [Nec mare naufragum) Vt naufragum Scyllaceum. quòd ibi naues franguntur. [Et inſani leonis Vim ſtomacho poſuiſſe noſtro. Belle de fabula ſenſus preſenti intentioni neceſſarius cõreptus) Ait autem Prometheum limo homines fingere iuſſum, & ex omnibus animalibus particulas homini apponere, vim leonis ſtomacho appoſuiſſe. iccirco iracundia magis nos incendi, quam vlla alia animalia. [Iræ Thyeſtem exitio graui) Iam hoc [illegible] infert, quam ſit ira atrox, & exitioſa hominibus. [Imprimeretque muris hoſtile aratrum) hoc eſt, Hæc eadem ira cauſa fuit delendis vrbibus, vſque adeo vt tibi fuiſſent muri, aratrum inducerent. [Me quoq; pectoris, Tentauit in dulci iuuenta Feruor) Me quoque, inquit, iracundia calore iubeore, magis accenſa incitauit in iambos. Iambici autem verſus aptiſſimi habentur ad maledicendum. Denique & Catullus cum maledicta minaretur, ſic ait: At non effugies meos iambos. [Fias recantatis amica) Remutatis. Recantari proprio dicitur, cum contraria probris carmina fiunt in eum, cui maledixerimus.

O' matre pulchra &c.) Palinodia .i. recantatione. fingit ſe velle ſibi reconciliare amicã carmine famoſo læſam & ppea ira excãdeſcentem, occaſione cuius damnat iram docetq. quanta ſit eius pernicies, & quæ mala irã ſubſecuta ſint, vt verius iram, dãnare, & proſcribere, q amicam placare velle cenſeatur, vtrunque tñ facere velle vr. Dicit aũt in gratiam puellę. [O filia pulchrior) .i. formoſior matre pulchra. ſ. tua q fortaſſis turpem, & turpior filiæ matrẽ dixerat, tu pones .i. conſtitues, iambis .i. iambicis carminibus, criminoſis .i. criminationis, & execrationes inferentibus, quemcunq; modum .i. finem durationis, hoc eſt exitium & exterminationem voles, ſeu libet ſub ponere ipſis modum flamma .i. per igne, ſiue mari Adriano quod ſæuum eſt, & ſuperũ dr q ab Oriente Italiã alluit. Hoc eſt ego tibi carmina mea iambica, & maledica, vt deleas, & perire facias ea, ſiue per ignem, ſiue per aquam, vt libuerit, dummodo iram remittas, quam remittendam docet quia Dyndimene. ſ. Cybele, magna Mater deum, non quatit .i. concutit, mentem ſacerdotum .i. Gallorũ a Galla a Gallo flumine Phrygiæ dictorum. æque .i. æqualiter, aut tantum quantum faciunt iræ, adytis .i. ſecretis penetralibus, quæ memini, præter q ſacerdotibus ingredi licebat. ingreſſos aũt, furor diuinus corripiebat. [Et Pythius) .ſ. Apollo Delphicus, incola .i. aduena, & aliunde accitus ea loca, vatesq. incolens, & Liber .i. Bacchus, q bacchantes furore incendit. nõ quatit ęque mentẽ ſacerdotum, & Corybãtes Cretæ populi, Cybelis miniſtri ſacro quoq; furore rapi ſoliti, non geminant .i. præ furore crebro percutiunt, & crepare faciunt, ſic æra .i. vaſa ærea, vt pelues, & tintinnabula, acuta, .i. acute ſonantia, vt iræ triſtes ſup. quatiunt, & corripiunt (dicit autem triſtes, quia Amantium iræ redintegratio amoris eſt) quas iras, neque enſis Noricus .i. duriſſimi ferri, quod Noricis .i. populis illis albinis eſt, aut Amazonia ſecuris, qua Vindelicos amari dicit Ode 4. lib. 4. nec mare naufragum, nec ignis ſæuus, nec Iup. ipſe qui cuncta fulmine terret, ruens .i. præcipitanter cadens tremendo tumultu. ſ. tonitru cum fulmine deterret. ſ. ab impetu, aut vindicta. [Fertur Prometheus) docet quomodo ira tam vehemẽs innata ſit pectoribus humanis q quia poetice facit bene dicit Fertur. Sicut & Maro, Vt perhibent Vt fama eſt &c. Docet deinde exitia propter iram facta. Vnde ordo eſt. Prometheus, qui primum hominem ex luto finxit fertur, coactus addere .i. vt addecet, limo principi .i. primo homini ex limo formato, coactus autem erat a Pandora, aut Mercurio adijſſe miſſo, particulam deſectam .i. deciſam vndique .i. ab omnibus animalibus, & aſtris vnde microcoſmos .i. paruus aut minor mundus dicitur homo, quia cum omnibus participat, & fertur coactus appoſuiſſe ſtomacho noſtro .i. humano, vim .ſ. iracundiæ, leonis inſani .i. rabidi, & furore inſanientis. Iræ .ſ. Atrei, ſtrauere .i. proſtrauerunt. [Thyeſtem fratrem eius graui exitio) Quia proprios filios illi edendos appoſuit Atreus. Et iræ ſtetere vltimæ cauſæ, alijs vrbibus cur perirent, ſcilicet .i. ob quas aliæ vrbes vt Ilion Thebæ, Corinthus, Numantia, Carthago, & ſimiles euerterentur, & cur exercitus inſolens .i. immodeſte vtens victoria imprimerent moris .i. vbi prius fuerant muri, quorum conſtructio prima fiebant, aratro, vnde deſtructio euerſio ſuprema eodem fiebat aratrum hoſtile, quia ad euerſionem ab hoſtibus inductum, cum prius ad conſtructionem ædificatores aratrum amicum induxerint. Et ideo. [O amica) Compeſce mentem. Feruor pectoris .i. calida bilis ſtomachi mei, tentauit .i. affecit, quoque .i. etiam me, in dulci iuuenta, cũ .ſ. amore ardens ægre ferrem, abs te excludi. Et miſit me furentẽ in iambos celeres .i. ad deſcribendos verſus iambo conſtantes, qui, quia pes citus eſt, iratis congruit, vnde (vt viſum eſt) dicitur in Arte Archilochum proprio rabies armauit iambo, quia pes citus eſt. Vbi annotabis iambum triſſyllabum eſſe, vocem tam in proſa, quam in carmine, vnde peccauit qui dixit. Iam vel nulla, vel tantum tertia detur. [Ego quæro) .i. conor, nunc mutare triſtia .ſ. dicta, aut ſcripta, mitibus, quia ſermo mollis frangit iram, ſermo durus ſuſcitat furorem, dum .i. dummodo, q.d. nihil aliud quæro, quam vt fias mihi amica & hoc opprobrijs .i. contumelijs in te dictis recantans .ſ. per palinodiam, ſeu recantationem contrarium canẽdo reuocatis, & deſtructis & reddas mihi animum, quem læſa auertiſti.

ASC.

AD

AD TYNDARIDEM DE LAVDIBVS AGRI SABINI, ET MONTIS LVCRETILIS.

Tyndarim puellam quam primo iambo offenderat, inuitat ad rus ſuum quod in Sabinis habebat, vt illi plenius ſatisfaciat. Quo autem facilius perſuadeat, laudat illud ab eo quod dij eo ſeceſſu delectentur à pecudum & rerum omnium copia, ab amœnitate, & ſecuritate qua tuta erit ab ebrioſorum iuuenum petulantia, & Cyri rixoſa iniuria.

Ode XVII. Tricolos, Tetraſtrophos: vt, Vides, vt alta ſtet niue candidum.

--υ---υυ-υυ
--υ---υυ-υυ
--υ--–υ--
-υυ-υυ-υ--

VElox amœnum ſæpe Lucretilē
Mutat Lycæo Faunus: igneam
Defendit æſtatem capillis
Vſque meis, pluuioſque ventos.
Impune tutum p nemus arbutos,
Quærūt latenteis, & thyma deuię
Olentis vxores mariti:
Nec virideis metuunt colubros,
Nec martialeis hœdilia lupos:
Vtcunque dulci Tydari fiſtula
Valles, & Vſticæ cubantis
Leuia perſonuere ſaxa.
Di me tuentur: dis pietas mea,
Et muſa cordi eſt. hinc tibi copia
Manabit ad plenum benigno
Ruris honorum opulenta cornu.
Hic in reducta valle, caniculæ *
Vitabis æſtus: & fide Teia
Dices laboranteis in vno
Penelopen, vitreamque Circen.
Hic innocenteis pocula Lesbij
Duces ſub vmbra: nec Semelius
Cum Marte confundet Thyoneus
Prœlia: nec metuens proteruum
Suſpecta Cyrum: nec male diſpari
Incontinenteis iniiciat manus:
Et ſcindat hærentem coronam
Crinibus, immeritamque veſtem.

* Vide ann. Fe. Rob. ſu per iſto loco.

ANTONIVS.

VElox &c.) xvij. Ode Tyndariden puellam inuitat in villam, quam in Sabinis habet laudansq. illam, dicit Faunum ſæpenumero Lyceum Arcadiæ montem relinquere, peterrq. amœnum Lucretilem montem Sabinæ, & ibi ſuas oues paſſim paſcentes, reddere tutas ab æſtu ventis, ſerpentibus, ac lupis Inde demū rerū copiam, Tyndaris hīc poterit. Nec æſtum timebit Caniculæ, cantabit & lyrica carmina, ſub vmbra, pocula optimi vini ſumendo nec metuet Cyrum alterum eius amatorem ne ſibi manus iniiciat, ſcindat ue crinibus hærentem coronam, aut veſtem. [Lucretilem) Lucretilis mons eſt in Sabinis, quod eſt locus iſte oſtendit. [Lycæo) Lycæus arcadię mons in quo Lycæi Iouis delubrum. auct. Plin. lib. iiij. quem quidem Iouem Lycæum aliqui Pana volunt ſignificari. de quo Virg. in Buc. Pan Deus Archadiæ venit. Item: Pan curat oues, ouiumq. magiſtros. Horat. igitur hoc loco Faunum Pana ipſum intelligit. [Mutat Lyceo) Hypallage eſt, Dicit. n. Faunum relicto Lycæo Lucretilem petere. [Defendit æſtatem) .i. auertit, atque depellit. Nam (vt Gell. ſcr. lib. 8. c. 1.) Offendere proprie & latine ſignificat incurrere in aliquid, & incidere. Defendere vero auertere atque depellere. hinc Quint. Claudius ait, Apennis hoſtes defendebāt, facillime. Maro item in Buc. Solſtitium pecori defendite. [Impune) Sine aliqua pœna. [Arbutos) Maro lib. 3. G. orat. Poſt hinc digreſſus, iubeo frondentia capris Arbuta ſufficere, & fluuios præbere recentes. [Thyma) Thymi genera duo, candidum radice lignoſa, in collibus naſcens quod & præfertur. Alterum nigrius, floreq. nigri. Plin. auct. lib. xj. [Deuię) Errantes, ac paſcentes. [Olentis vxores mar.) capras periphraſis, quarum mariti hirci pedore olent, in primo aūt pede eſt Iambus pro Spondæo. [Martiales) Marti dicatos. [Hœdilia lupos) Pes vl unus Anapæſtus ſeu antidactylus eſt pro Dactylo, conſtat enim duabus ſyllabis breuibus, & vltima longa. [Hœdilia) Hœdorum ſcepta. Vtcū que quācunque. [Fiſtula) .ſ. Fauni .i. Panos. Virg. Pan primus calamos cera coniungere plures inſtituit, Pan curat oues, ouiumq magiſtros. Vſticæ cubantis reſupini montis Sabinæ. Hic ex Lucretile, & vallibus Vſticæ montis. [Manabit) Profluet, exibit, erū pet. [Opulenta) Abundans, & diues. [Cornu benigno) .i. copioſo & diuite alluſio eſt ad Cornu copiæ, de quo Ouid. lib. ix. Metam. ſcribit quod Hercules cum Acheloo in taurum verſo pugnans, alterum cornu fregit Naiades vero illud pomis, & odoro flore repletum ſacrarunt Copiæ, hinc Cornu copiæ di. Diod. item li. 5. ſcribit cum Acheloo Herculem ſub tauri ſpecie certaſſe, qui cum in congreſſu tauri, alterum cornu fregiſſet, Aetolis illud (qđ Amalthex cornu vocant) dono dedit, fructu omnium vuarum malorum, aliorumq. eiuſmodi pomorum, copia repletum. Poetasq. fingunt (vt idem ait) Acheloi cornu foſſam a fluuio ductam pomis vero, & malis punicis ac racemis monſtrari regionis fertilitatem, quam fluuij humor præſtet, & agros reddat feraciores. Re enim vera, Hercules in Calydonum gratiam, fluuium Acheloum in alium curſum diuertens plurimos agros ex aquæ irrigatione, fertiles præſtitit. [Reducta) Concaua & depreſſa, quaſi retroducta. [Caniculæ æſtus) Canicula dicitur minor Canis, qui Procyon dicitur quoniam ante maiorem Canem exoritur, Caniculæ exortu, inquit Plin. lib. ij. accendi Solis vapores quis ignorat cuius ſideris effectus ampliſſimi in terra ſentiunt feruent maria, exoriente eo, fluctuant in cellis vina, mouētur ſtagna, Canes etiam in rabiem agūtur, Colum. autem lib. xij. ſcribit, qđ Idib. Iulij, Procyon exoritur mane, & tempeſtatem ſignificat. Poſtea, inquit, vij. Cal. Aug. Canicula apparet, eſtq. caligo æſtuoſa. [Fide Teia) .i. carmine lyrico, Anacreontis. Nam Anacreon, lyricus poeta fuit, ætate Pyſiſtrati, & Pherecydis hiſtorici, Pythagoræ magiſtri, vt ſcr. Euſeb. Fuit is patria Teius, qui Batyllium puerum, Samium adamauit. Teos autem Ionum ciuitas eſt in peninſula ſita, quæ & portum habebat. Hic eſt Anacreon lyricus Item Hecateus hiſtoricus. auct. eſt Str. li. 14. [Fide) Fides (inquit Feſt.) genus cytharæ dicta quod tantum inter ſe cordæ eius, quantum inter homines fides concordet, cuius diminutiuum fidicula eſt. [In vno) .ſ. Vlyſſe qui ab vxore Panelope, deſideratus eſt annos xx. & à Circe adamatus ꝙ Naſo in remedio, & in Metam. docet. Vitream, claram, pulchram. [Pocula Lesbij) Str. etiam lib. 14. docet Lesbium vina optima ferre. Vnde & Ariſt. (vt Gell. ſcr. li. 13. c. 5.) annos iam ferè natus duos, & ſexaginta, ægrotans, guſtato vino Rhodio, inquit. Firmum hercle vinum, & iucundum, deguſtato inde Lesbio ait, Vtrunq; oppido bonum, ſed ſuauius Lesbium. Id autem vbi dixit, nemini fuit dubium, quin illa voce lepide, & verecunde Lesbium Theophraſtum ſucceſſorem ſibi delegiſſet, non autem Menedemum Rhodium. Petierat. n. eius ſectatorum cohors, vt ipſe deligeret loci ſui, & magiſterij ſucceſſorem. [Semelius) Semeles, Iouisque filius Bacchus, de quo apud Ouid. lib. 3. Met. & Diod. lib. j. [Thyoneus) Id Bacchi nomen eſt, à θύω quod eſt impetum facio, occido, excito, feſtino, ſacrificio. Inde Thyas, Thyadis Baccha. [Cum Mar.) .i. è noſtris poculis nulla exorientur prœlia, quod Centauris accidit. [Proteruum) Proterui dicuntur intemperantes, & ignaui, Auct. eſt Tullius in lib. de Fin. [Suſpecta) Solicita, non tuta. Ordo eſt. Nec metuens proteruum cyrum ſuſpecta .i. ſolicita ne male iniicia &c. [Diſpari) Tibi .i. eo inferiori viribus.

Thymum. Vſtica. Cornucopia. Hercules Achelo⁹. Canicula. Procyon. Anacreō. Pherecides. Teos ciuitas Hecateus. Fides. Cithara. Ariſt. etas. Lesbium Theophraſtus. Menedemus. Thyoneus Thyo.

ASCENSIVS.

VElox amœnum ſæpe Lucretilem) Ad Tyndarida paræneticē. Ode Tricolos Tetraſtrophos. Metrum duobus verſibus Alcaicum, tertius dimeter Iambicus hypercatalecticus, quartus Pindaricus, & hāc Oden ad Tyndarida ſcr. Hor. cui, vt, plene ſatisfaciat, inuitat eā in fundū ſuum, quē in Sabinis habebat. Dicit ergo contempto Lycæo monte Arcadię veniſſe ad Lucretilem montē Faunū. quem quidā in- ·bum vocāt, Lucretilis aūt mons eſt

eſt in Sabinis,ſed hic magis Pana pro Fauno voluit intelligi, nã & capellas ſuas eum cuſtodire dicit.ergo magis ille ordo eſſe debuit Lucretili Lyceum mutat, & eſt hypallage, niſi ex hoc ipſo Lyceo Lucretilis comparetur,quod vtrunque ſæpius cõmutet. [Defendit æſtatem capillis)Remouet æſtus,& frigora prohibet. [Vſque) Continue. [Pluuioſq. ventos) Pluuiam terentias, tempeſtuoſos.[Impune)Sine damno.[Arbutos)Arbutum quam vulgo appellant, libenous capræ perſequuntur ad paſcendum :vt, Dant arbuta ſiluæ & alibi: Dulce ſatis humor, depulſis arbutus hœdis.[Deuiæ)Errantes paſcentes,vt,Rara per incultos, errant animalia montes.[Olentis)Grauis.n.hircorum & caprarum, odor,ergo olentis.i.fœtentis,vt, Allia,ſerpillumq. herbas contundit olentis. [Vxores) Acyrologia eſt,vt Virg. Vir gregis ipſe c. d.&,Quem legere ducẽ,& pecori dixere maritũ.[Nec metuunt) Martis dicatos tutelæ,vt Virg.Martius a.ſt.r.l.[Hœdilia)Septa hędorum,per continens id quod continetur ſynecdochicos.[Vtcunque)Quandocunque,aut quotieſcunque ordo eſt. Tyndari vtcunque perſonuerunt valles,& leuia ſaxa,cubantis. Vſticæ dulci fiſtula, nec metuunt virides colubros,nec hœdilia Martiales lupos.[Vſticæ)Nomen montis & vallis Idem in epiſt.de ſitu eiuſdem vallis: Continui montes,niſi diſſocientur,opaca Valle. Cubantis depreſſæ,vt,Megaroſq. ſinus,Tapſumq. iacentem. [Leuia)Leuigata,plana,vt, Elicit,illa cadens,raucum per leuia murmur.Saxa ciet.&, Tu tñ e ſeui rimoſa cubilia,limo Vnge,fouens circum.[Dis pietas mea,Et muſa cordi eſt) .i.carmen meum placet dijs.[Hinc).i.de Sabino fundo,nam loci eſt.[Manabit)abundabit.[Opulenta cornu)Metaphora cornu Fortunę,quo dr̃ diuitias conſueſſe ligari.[Hic in reducta)Secreta,refrigerata,vt,Penituſq. in valle reducta.[Caniculæ)Canicula ſtella eſt in ore canis.[Vitabis æſtus)Nimios calores,vt,Findit Canis æſtifer arua. [Et fide Teia) aut cordis,hoc eſt fidibus lyricis,aut à ciuitate Arcadiæ,Anacreontis poëtæ,vt in Epodo Anacreonta Teium.[Dices)Cãtabis per cytharam. [In vno).i.amore Vlyſſis.[Vitreamq. Circem) aut pulchram,aut procurato lucentem ortore,aut mari vicinam.[Et Lesbij) Optimi vini a Lesbo inſula eſt ſpecies p genere. [Nec Semelius) Patronymicon eſt. Thyone autem mater Semeles dicta eſt matris Liberi patri. Dicit ergo per vinum, rixam non futuram inter ſe.Thyoneos autem filius Liberi fuit, qui in Chio inſula regnauit,pater Thoantis regis,cuius filia fuit Hypſipyle,quæ coniuratione facta aduerſus,viros, ſola parẽtem ſeruauit. Quam fabulam,Statius narrauit in ſuo carmine.[Nec proteruum Suſpecta Cyrum) alterius amatoris vocabulum ſub vituperatione memorauit. [Diſpari) Tibi in amore non conſentienti. [Incontinentes) Petulantes,vel ad læſionem, vel ad damna promptas, quod per amoris furorem quidam habere ſolent.[Hęrentem coronam)Pro ornatu muliebri poſuit,vt Virg. Colloq. mo.Bac.& duplicem gemmis auroq. coronam.

POR. VELOX amœnum ſæpe Lucretilem) Hæc Ode ad Tyndariden ſcribitur,cui plenè cupiens ſatisfacere poeta,inuitat eam in fundum ſuum quem in Sabinis habebat.[Velox amœnum ſępe Lucretilem Mutat Lyceo Faunus) Ea figura hoc dictum eſt, quia illud apud Virg.Chaoniam p.g.m.a.ſenſus eſt autem Relicto Lycęo monte Faunus in Lucretilem venit. Lucretilis autem mons eſt in Sabinis.[Defendit æſtatem)Ita dictum,vt Solſtitium pecori defendite ſignat, aũt prohibere. [Olentis vxores mariti) Venuſte capras dicit vxores olentis mariti, quia hirci, quorum vxores ſunt male olent.i.fœtent. Olentis ergo non ſimpliciter accipiendo,ſed grauiter olentis,vt illud eſt. Allia, ſerpillumq. herbas contundit olentes.[Nec virides metuunt colubros)Subtilis & tenus μείωσις,cum minus dicitur plus intelligitur,ac ſi dicas. Non indoctum hominem,quem velis intelligere doctiſſimum.[Nec martiales hœdilia)Et hic metuunt audiendum,quia ſic ſe habet ſenſus. Nec colubros metuunt hœdilia,nec lupos, quos Martiales, ꝙ in tutela Martis ſint.[Vtcunque dulci Tyndari fiſtula)Valles,& Vſticæ cubantis leuia perſonuere ſaxa, vtcunque,pro quandocunque.Senſus eſt. Quandocunque canta fiſtulæ,Fauni Vſticæ montis. ſaxa reſonuerunt metu colubrorum,& luporum,capræ meæ liberantur, Faunus enim eas in honorem meum tuetur.[Vſticæ cubantis)Vſtica mons in Sabinis,quem cubantem ſuauiter dixit ad reſupinam regionem eius attendens. [Hinc tibi ad plenum,manabit opulenta copia benigno cornu.) Videlicet copioſo,& diuite,nam cornu videtur ſignificare Fortunæ quod Hercules detractum Acheloo victor dicitur donaſſe Fortunæ,idq. etiam vulgo Cornucopiæ dicitur. [Ruris bonorũ) .i.copijs ruſticis.[Et fide Teia)Dices laborantes,Anacreon lyricus poëta Teius fuit.i.ab vrbe Teia, quam in Paphlagonia eſſe.Sal.indicat cum de ſinu Pontico loquitur. Fides autem chordæ dicuntur,vnde & fidicinas Comici dicunt citharistrias. Repromittit ergo amicæ in agello ſuo, ſe in eam lyricum carmẽ decantaturum.[Laborantes in vno Penelopen vitreamq. Circen) In vno Vlyſſe.ſ.vtraſque amore laborãtes.[Vitream Circen.) Pa cum decore mihi vr̃ dixiſſe pro candida.[Hic innocentis pocula Lesbij) antonomaſia eſt,nam vini dixit.i. leuis,& minime caput onerantis.Lesbij aũt vini intelligendũ,è Lesbo inſula.[Nec ſemel eius Cũ Marte confundent Thyoneus) Thyone Semele a Gręcis dicta, vñ Thyoneus dr̃ ſenſus aũt eſt. Nec ebrietate rixæ orientur. [Nec Metus ſuſpectat proteruũ Cyrum) videlicet hũc Cyrum amatorem Tyndaridis. Hæc ergo cum in Sabinis ſecum eſſe cœperit,non eam ſuſpectam futuram, ne Cyrus zelo inc tatus manus ei inferat.[Diſpari).i.amore non conſentienti.ſan te.

VELOX amœnum). Puellam amicam in villam ſuam vocat poëta,qua Tyndarida vocat,non ab re. Nã Tyndaridis dicta eſt Helenæ, ꝙ ex Ledæ Tyndari vxore eſt genita, mulier adeo formoſa,vt(ſicut atteſtatur in primum Æn.Donatus)omnes formoſa ab ea dicantur Helenæ. refertq. omnẽ villæ ſuæ amœnitatem quo puellam alliciat Villa aũt, ne quẽ lateat,eſt in agro domus,non pagus,qđ Villageum,Galli vocant. Ordo eſt.[Faunus) Deus ſilueſter, & Pan ẽt dictus, velox .i. celer, & citus vt ſumus quando à loco minus læto ad lætiorem proficiſcimur. Mutat.i. commutat. [Lyræo) .i. linquendo Lycæum montem Arcadiæ. [Sæpe) quia non ſe iam primum oſtendit deceptum, aut male commutaſſe. [Lucretilem) i.vt recipiat Lucretilem montem in Sabinis amœnum. Et vbi aduenit in Lucretilem. [Defendit).i. arcet ne offendat.[Capellis).i.à capellis meis. [Vſque).i.continuo.[Æſtatem).i.æſtum,& cauma. [Et ventos pluuios) Qui.ſ.ſtabiem inferant. [Vxores mariti).ſ.hirci olentis.i.fœtentis,deuiæ .i.de via aberrantes, vt frondes carpant, quærunt impune.i.ſine pœna,& damno ab lupis,quia per nemus tutum,ab effectu, quia tutos facit,aut quia à Fauno tutum redditur,arbutos.i.frondes arbutorum,quibus commode veſcuntur,latentes.i.occultas, & ita nondum decerptas. & Tyma.i herbas odoriferas. Nec hœdilia .i.hœdi,metuunt colubras.i.fœmellas colubrorum virides in colore. nec lupos Martiales.i.feroces, & in tutela Martis exiſtentes. Vtcunque dulci, &c. exequitur reliquam amœnitatem Lucretilis ſui, ad quem amicam allicit dicens. [O Tyndari vtcunque).i.quandocunque valles & leuia.i.polita & non aſpera ſaxa. [Vſticæ).ſ.montis. [Cubantia).i.reſupini,qui eſt in Sabinia,iuxta Lucretilem.[Perſonuere).i.per omnia ſonitum dedere. [Dulci) Dulci.i.dulciſona.[Fiſtula).ſ.Fauni.ſeu Panos,qui hic idem eſt. [Dis tuentur) .i. protegunt,me. [Mea pietas).i.religio, & pius deorum cultus & Mea muſa.i.cantandi,vena.[Eſt dijs cordi).i.ſecundo cor, hoc eſt placens ex corde. [Hinc).i ex hac re.i.ex fauore deorum,vel ex hoc monte. Copia.ſ.dea abundantiæ, hoc eſt ipſa abundantia.[Opulenta).i.diues. [Bonorum ruris).i.garę agreſtia. [Manabit).i.profluet, & diſtillabit tibi. [Ad plenum).i. ad ſufficientiã. [Cornu benigno)Quale erat Acheloo ab Hercule detractum. [Tu vitabis hic).i.in hoc loco. [In valle reducta) .i.inter duos colles iacente. [Aeſtus Caniculæ).i.quos Sol infert dum ingreſſus eſt Caniculam, qui dies Caniculares dicuntur. [Et dices).ſ.me modulate.[Fide Teia).i.carmine lyrico Anacreontis Teij.[Penelopen).ſ.vxorem Vlyſſis, & Circen filiam Solis amatricem Vlyſſis. Vitream.i.pellucidam, & claram. [Laborantes in vno).i.in vnius Vlyſſis amore. [Tu duces).i.ad ocium tractabis,hic ſub vmbra pocula Lesbij.ſ. vini,innocentis.i.non vehementis, & ita non lædentis. Nam ſicut Maro dicit. Vt Venus eneruat vires, ſit copia vini. [Nec Thyoneus).i. impetuoſus filius,Semeleius.i.ipſius Semeles, hoc eſt Bacchus per quem vinũ ſignificatur confundet prœlia cum Marte. [Nec tu ſuſpecta) ꝙ alterum ames, metues.ſ.hic Cyrum.ſ.amatorem tuum, & riualẽ meum,ne iniciat tibi diſpari male.i.multum, & in malum tuum, hoc eſt multo imbecilliori,manus.ſ.ſuas incontinentes.ſ. à læſione,& ſcindat coronam.ſ.ex frondibus, hærentem crinibus tuis, & veſtẽ immeritam.i. quæ non ſcindi ob peccatum dominæ.

ASC.

ALDVS MANVTIVS.

Nec Martiales hœdilia lupos) Hic duo eſſe errores videntur in dictione hœdilia,nam & di antepenul.corripitur, cum ſit natura longa,quoniam in ille deſinentia nomina,vt ouile, equile,bouile,& id genus cetera,producunt,penultimam,& a vltima producitur natura breuis. Eſt.n.verſus Dactylus Alcmanius catalecticus,qualis ille, Vides vt alta ſtet niue candidum, in quo penultimus pes eſt Dactylus, poſtremus pro Dactylo, Creticus pp vltimam ſyllabam omni metro indifferentem, ſic hœdili ◡◡ ā lupos ◡–, Quapropter, vel aliter legendus verſus eſt,& forte,ſic. Nec martius hœdilia tum lupos, & ſit ordo, Velox Faunus ſæpe mutat

mutat Lucretilem amœnum Lycæo,& vſque defendit æſtatem, pluuioſque ventos capellis meis. Impune per tutum nemus vxores mariti olentis quærunt deuiæ arbutos latentes,& thyma, tum hœdilia,nec metuūt colubros virideis,nec lupos Martios, vt ſic dixerit lupos Martios,vt Virg.

Martium à ſtabulo rapuit lupum. Et ſcandatur ſic

Nēc Mār-- tiōs vu hǣdīliā -vu- tūm lŭpōs -v-

Vel di,antepen.[illegible] corripitur,vt ſtete, in ſtetĕrunt apud Virgilium.

Obſtupui, ſtetĕrunt comæ.

Et ſic in tulĕrunt apud eundem.

Matri longam decem tulĕrunt faſtidia menſes.

Et à producitur, vel quarto, è ſeptem modis communium ſyllabarum, qui vult correptam vocalem,cum partem terminat orationis,& eſt principium pedis eſſe communem, vt apud Virg.

Inualidūs,ĕt ĕtamq́ tremens etiam inſcius aui. &c.

Pleiadās,hyădas,claramq́ Lycaonis arctan. &c.

Pectoribūs inhĭans ſpirantia conſulit exta.

Apud eundem. Item.

Dum ſanguis inĕrat, dum vis materna,

Apud Lucanum. Sic apud Græcos Homerus.

[illegible] Idem,

[illegible]

[illegible]

In quibus vocales breues, & terminant dictiones, & incipiunt pedes ſic, [illegible] Vel quia ſequitur l, liquida quæ producere inuenitur antecedentem breuem,vt apud Perſ.

Cantare credas Pegaſeium mělōs.

Eſt enim Scazon,in cuius ſexta ſede ſemper eſſe ſpōdeus, vel trochæus debet. Sic Hom.in Hymnis.

[illegible]

[illegible] dactylus -vv

Sed & hæc copioſe diſputata ſunt à nobis,lib.iiij. Inſtitutionum noſtrarum.

AD VARVM.

Quintilium Varum poëtam hortatur vt Tyburi vites ferat quod illic optimum vinum naſcatur, quo animi curæ commodiſſime leuiantur, ſi adſit in bibendo modus. Nam quanta ex ebrietate mala proueniant, Centauri, & Thraces exemplo eſſe poſſunt.

Ode XVIII. Monocolos: vt,

Tu ne quæſieris,ſcire nefas,quem mihi,quem tibi.

[illegible]

NVLLAM Vare ſacra vite prius ſeueris arborem

Circa mite ſolum Tyburis.& mœnia Catili.*

Siccis omnia,nam dura Deus propoſuit: neque

Mordaces aliter diffugiunt ſollicitudines.

Quis poſt vina grauē militiā,aut pauperiē crepat?

Quis nō te potius Bacche pater,teq́.decēs Venus?

At nequis modici tranſiliat munera Liberi

Centaurea monet cum Lapithis rixa ſuper mero

Debellata: monet Sithonijs non leuis Euius:

Cum fas, atque nefas exiguo fine libidinum

Diſcernunt auidi. non ego te candide Baſſareu

Inuitum quatiam: nec varijs obſita frondibus

Sum diuum rapiam. ſæua tene cum Berecynthio

Cornu tympana:quæ ſubſequitur cęcus amor ſui,

Et tollens vacuum plus nimio gloria verticem,

Arcanique fides prodiga, perlucidior vitro.

* Vide ann. Fr. Rob. ſuper iſto loco.

ANTONIVS.

NVLLAM Vare,&c.) xviij. Ode vero amico ſcribit horians eum,vt vitem priuſquam arborem ſecat,& id quoniam ſobrij anxietates, & ſolicitudines patiuntur, quæ niſi vino tolli non poſſunt. Monet autem modeſte bibendum,exemplo Centaurorum. Ij enim nimio potu certarunt cum Lapithis. Enarrat inde ebrietatis vitia,per eam nanque,illicita Venus admittitur,plus æquo quiſqua ſeſe extollit, ſecretaq́. etiam reuelantur.[Mite ſolum).i.ſolubile, & temperatum à calore, & frigore. [Catili) De hoc vide in Ode vij propter carmen autem remouit,l,& corripuit mediam. Virg.enim lib.vij.ait:

Tum gemini fratres, Tyburtia mœnia linquunt,

Fratris Tyburti dictam cognomine gentem:

Catillusq; , acerq; Coras argiua iuuentus.

[Siccis).i.ſobrijs,& ieiunis,nec vino madidis,ſicut ebrij ſunt. Eſt autem ratio, cur vitem priuſquam arborē ſerere debet, qm̄.ſ.ſobrij curis afficiuntur,quę ſolo vino tolli poſſunt.hic ait ſuperius: Et vino pellite curas. [Aliter) quam potando.ſ.[Quis poſt vina,) q.d. nullus, oſtendit autem quæ dura, grauia, aſpera, & miſera ſunt ſine vino, poſt vini pocula apparere facillima: Bacchus.n. lætitiæ dator eſt. [Increpat) Damnat,arguit.[Quis non te potius)Quis non te ſup.appetat potius quam alia ſolicitudinem afferētia: q.d.quilibet. Bacch.aūt,& Venus voluptatibus ſunt aptiores. Venus.n.vt Bacchus pellit rerum curas: [Decens) Pulchra decora,& modeſta,non præteriens modum.[At nequis modici) temperate bibendum admonet exemplo Centaurorum, qui quidem in nuptijs Pirithoi vino calentes ſponſam Hippodameo auferre tentarunt, ſed à Lapithis oppreſſi ſunt vt late oſtenditur Met.lib.xij.Lapithæ autem Theſſaliæ populi in Pindo, & Othry montibus habuere ſedes, vt Plin. lib.4. oſtendit: Centaurorum quoque natio in Theſſalia fuit,dura quidem,& agreſtis,vt Sic.lib.ix.inouit.Pirithous autem Ixionis Lapitharum regis filius fuit. **Lapithæ.** [Sithonijs) .i.Thracibus, nam Thracia prius Sithon dicta fuit, vt Gell. lib.14. docet Thraces autem conuiuia vacare ſolebant, quod Stat.Theb.lib.ij.oſtendit his verſibus. **Sithon.**

Qualia per Rhodopen rapido conuiuia cœtu

Byſtones, aut media ponunt conuallibus oſſa.

In Ode vero 27.ait,Natis in vſum lętitiæ Scyphis Pugnare Thracum eſt. [Euius) Bacchi nomen. vnde Statius etiam lib.ij.ait.

Et tunc forte dies noto ſignata tonantis

Fulmine, præreptum cum te tener Euhye partum

Tranſmiſere patri. Vtque Acron ait,lib.ij.Ode xj.Euhyus Liber dictus eſt eo, quod cum dij bellum gigantibus gererent, primus in leonem conuerſos occidit gigantem, ex quo ita Iupiter eum laudauit Euhye,hoc eſt bone fili,Græce enim εὖ nobis bene eſt. υἱὲ autem filius.[Cum fas,atque nefas) Senſus eſt. Cum in luxuriam proni propter ebrietatem vix decoro ab indecoro diſcernant, ego non irritabo, te Bacchum .i. non præteribo bibendi modum. [Exiguo fine) Paruo diſcrimine. [Candide) Pulcher. **Euhyus.** [Baſſareu) Baſſareus Liber appellatur à veſtis Baccharum genere. Vnde & ipſæ Bacchæ Baſſarides appellantur: Eſt autem genus veſtis vſque ad pedes demiſſæ, dictæ à Baſſara loco Lydiæ, vbi ſunt tales. Auctor eſt Acron. [Inuitum).i.nolentem. Bacchus enim trahi videtur non duci, cum poculorum modus præteritur. Nec varijs obſita frondibus. [Sub diuum rapiam).i.tua arcana ô Bacche in publicum non proferam allegorice autē dicit,q ipſe factus ebrius ſecrata ſibi cōmiſſa non aperiret.[Obſita).i.circundata, ac tecta. Thyrſis enim.i.haſtis pampinis inuolutis vtebantur in Bacchanalibus. **Baſſareus.** [Sub dioo rapiam)ſub dioo legendum, vel ſub dium, licet in antiquiſſimis textibus ſit ſub diuum,ad ſub dio dicimus non ſub diuo.i.ſub cœlo. Cœlum nanque Græci τὸν Δία dicunt.auctor eſt Aſcon.ſuper lib.iij. Verrinarum, Varro quoque id meminit. Sæua tene cum Berecynthio Cornu tympana.i.contine à me furoris incitamenta,quæ ebrietate accenduntur, de Corybantibus Cybeles ſacerdotibus dictū eſt Ode xvj. quomodo tympanis,& cymbalis, & vocibus furorē incurrebant.[Quæ).ſ.tympana.i.furoris cauſam ſequitur cæcus amor ſui.i.incauta bibendi cupiditas. Ebrij nanque potare non deſinunt vnquam,ſed magis,magiſq́. appetunt. [Et tollens) Et quæ ſubſequitur gloria plus nimio tollens vacuum verticem. Ebrij enim ſe maxime laudibus extollunt. [Vacuum verticem) Propter ebrietatem vacuum cerebro verticem dicit.[Arcaniq́.) Et quæ ſubſequitur fides arcani.i.ſecreti. [Prodiga) .i. futilis,& perfida.[Perlucidior vitro) .i.cuncta aperiēs ſicuti vitrum,intra quod incluſa omnia apparent,& videntur. **Sub dio**

Nullam

ACR. NVLLAM Vare ſacra vite prius ſeueris arborẽ) ad Quintilium Varum ſcribit amicum, laudans Tyburtinum vinum. Ode eſt monocolos. Metrum choriambicum, ex Spondeo & tribus choriambis, & pyrrhichio, ſiue iambo, ſiue eſt phaleucium. Scribit ad Varum fidum amicum ſibi, laudans Tiburtinum vinum, & ſuadet, vt quia vernum competens tempus eſt, nullam arborem prius quam vitem ponat. [Seueris) Poſueris. [Mite ſolum) Fundum excultum. [Siccis propoſuit) Sobrijs, & ieiunis, vel vino abſtinentibus, ſine quo raro lætitia: vt, Adſit lætitiæ Bacc. dator, & bona Iuno. [Neque mordaces aliter diffugiunt ſolicitudines) Curæ quæ mentem mordeant, & crucient, vt, Hic, tibi ſabor. n. quando hæc te cura remordet. [Increpat) accuſat comma morat, quæ ſine vino ſolet. [Quis nõ te) .i. canat. [Bacche pater) Bacchus pater lætitiæ & auctor, vt, Munera lætitiamq́. die. [Te decens Venus) Decora Bacchus. n. & Venus conuiuijs aptiores ſunt & voluptatibus, vt ſine Cerere & Libero friget Venus. [At ne quis modici) Moderati parci, moderate vino vſi. [Rixa) Nam poſt ebrietatem Centauri cum Lapithis pugnauere, vt Virg. Bacchus & ad culpam cauſas dedit, ille furentes Centauros leto domuit Rhœtumq́ue, Pholúque. Et magno Hyleum Lapithis cratere minantem. Cuius rixæ in bibendo memoriam habendam ſuadet. & monet, ne ſicut fit à Scythis, & ab alijs gentibus vſque ad furorem bibatur. Ordo eſt. Centaurea rixa ſuper mero) .i. pro mero, vt nec ſuper ipſe ſua moliter laude laborem debellata cũ Lapithis, monet ne quis tranſiliat munera modici Liberi, & Euios non leuis Sithonijs monet. [Sithonius) Thracibus, vt Sithonio Aquiloni, qui per ebrietatem etiam illicitos concubitus audent, vnde Inguinis & capitis quæ ſint diſcrimina neſcit. [Non vis) Liptote, ac ſi diceret Grauiſſimus & iratus. [Fas, atque nefas) Licitum & illicitum. [Exiguo fine) Liptotetice .i. nulla differentia. [Auidi) In luxuriam .ſ. proni propter ebrietatem. [Non ergo te candida Baſſareu) Baſſareus dictus eſt liber pater à genere veſtis Bacchanarum, vnde & Bacchæ Baſſarides dictæ. Perſ. Baſſaris & Lyncem. Baſſaris .o. veſtis genus eſt vſque ad pedes demiſſa, dicta Baſſara loco Lydiæ, vbi fit, tali enim & numina vti volũt, vt, Pedes veſtis defluxit ad imoa: Et vera inceſſu patuit Dea. [Inuitum quatiam) .i. non plus bibam, quàm oportet, aut certe inuitum quatiam ideo dixit, quia in ſacrorum renouatione commouebantur ſimulacra. Virg. Qualis commo. ex. ſa. Thyas, vbi audito ſtimulant trieterica Baccho Orgia. [Nec varijs,) Hoc eſt non arcana naturæ, vel quæ celari vis, in publicum proferam, & vult per allegoriam intelligi ſe per vinum ſecreta non prodere. [Sæua tene) Reprime .i. ſicut in Berecynthio monte reprimitur ebrietas per myſteria matris deum, ſic & tu reprime, precatur autem Lyberum, vt contineat ab eo furoris incitamenta, quæ ipſa ſe in inſaniam accendunt. [Berecynthio) Phrygio. Berecynthos enim caſtellũ Phrygiæ eſt. [Tympana) Ebrietatẽ, nam tympanorum ſtrepitum pro ebrietate poſuit. [Cæcus) propter ebrietatem neſcius ſui, eſt aũt epitethon amoris perpetuum. Vt vulnus alit venis, & cæco carpitur igni, & Cæci ſtimulos auertere amoris. [Vacuum) Vino vanum, vel plus ſibi arrogando quam oportet, vt idem alibi: Tu ſpem reducis mentibus anxijs Vireſq́. & addis cornua pauperi. Poſt te neque iratos trementi regum apice. Neque militum arma. [Prodigia) perfida, & quę cõmiſſum fundit arcanum. [Perlucidior) Omnia nudans, ſicut in vitro omnia videntur, & ſubſequitur, a ſuperioribus vbique ſubaudis.

POR. NVLLAM Vare ſacra vite prius ſeueris arborem) Vinum laudat ſuadẽs Varo, vt in regione Tyburtina, vitem priusq arborem ſerat. [Et mœnia Catili) Vt ſupra oſtendimus Cathyllum, & Coracem fratres eſſe Tyburti cuius nomine Tybur condiderunt. [At ne quis modici tranſiliat munera Liberi) Ne quis, inquit, immoderate bibat, exemplo ſunt Lapithæ, & Centauri, qui in cõuiuio Pirithoi hac ebrietate pugnam contraxerũt. [Monet Sithonijs non leuis Euius) Sithonij Thraces ſunt qui per vinolentiam inuitati etiam illicitos concubitos audent. [Non ego te candida Baſſareu) A genere veſtis Liber Baſſareus appellatur, vnde & ipſe Bacchæ baſſarides appellantur. [Nec varijs obſita frondibus, ſubdium rapiam) Non proferam in publicum myſteria tua, inquit, latentia alioquin, ac ſecreta, ſeu per allegoriam hoc vł dicere, ea quæ fidei meæ cõmiſſa ſunt, nunquam ego ebrius factus prodam. [Sæua tene cum Berecynthio Cornu tympana) Oro, inquit, contineas a me liber furoris incitamenta, quæ ſeipſa ad cupiditatem inſaniendi accendunt. Et tollens vacuum plus nimio gloria eleganter, quia ex ebrietate pleriq; plus ſibi arrogant, q̃ debent. [Vacuum ergo verticem) .i. vacuum cerebrum accipe.

ASC. NVLLAM Vare) Docet vtilitatem vini temperate ſumpti abigit enim curas, lætificat cor hominis, acuit ingenium, & ideo monet Varum virum doctum, & amicum, nihil priuſquam vitem iuxta Tybur ſerat, verum quia immoderate ſumptum, nocet, moniturus eſt, vt modice ſumat. Ordo hic eſt. [O Vare nullam) .i. ne vllam, ne ſeueris .i. nolim ſeras vllam arborem prius vite .i. priuſquam vitem viniferam circa ſolum mite .i. ſublime, & temperatum. [Tyburis) Et mœnia pro Cathylli, hoc eſt quæ Cathyllus Tyburti frater condidit. [Quia Deus propoſuit ſiccis .i. ſobrijs, & abſtemijs. omnia dura .i. aſpera, neque ſolicitudines mordaces .i. cor mordentes, & vrentes, vnde curæ dictæ ſunt, diffugiunt aliter quam per vina. [Quis increpat) Aut (vt alij legunt) Increpet .i. increpando vocat, aut damnat, poſt vina .i. potus, militiam, aut pauperiem grauem .i. moleſtam? Quis non increpat .i. vocat & appetit poſt vina potius te Bacche pater, & te ò Venus decẽs, quæ apta ſunt epitheta. At ne quis, quia (vt dixi) Vinum intemperanter ſumptum vires eneruat, animos obruit, ſecreta prodit, amicos offendit, & lites ac pugnas prouocat, monẽs eius immoderatatem propter mala, quæ comitantur euitare dicit. At .i. ſede contrario, ne quis tranſiliat, quia (vt dicit Maro) Vina ſitim ſedant natis Venus alma creandis. Sed fines horum tranſiluiſſe nocet, munera .i. dona & inuenta, quæ non ſunt munera commoda, niſi ſint Liberi .i. vini, modici .i. modica ſumpti, rixa Centaurea .i. Centaurorum debellata .i. bello finita cum Lapithis .i. contra Lapithas etiam populos Theſſaliæ, debellata dicitur ſuper mero .i. inter bibendum, aut propter vinum vnde Bacchus, & ad culpam cauſas dedit. Et Euius .i. bonus filius Iouis Bacchus, ſic ab Ioue in bello Giganteo vocatus, qui bonus eſt ipſo bene .i. modice vtentibus, nõ leuis .i. grauis & moleſtus. Sithonijs .i. Thracibus, quia ſæpe pugnant, vnde dicturus eſt Natis in vſum lætitiæ ſcyphis pugnare, Thracum eſt &c. monet cum .i. quando, ipſi auidi libidinum .i. voluptatum ex vino, diſcernunt exiguo .i. modico, fine .i. diſcrimine, ſeu differantia, fas, atque nefas .i. quid fas, & quid nefas. O Baſſareu .i. ò Bacche oblonga veſte indute, candide .i. pulcher, dum temperate ſumeris, ego non quatiam .i. non cõmouebo te inuitum, nec rapiam ſub dium .i. Iouem, hoc eſt aërem, & in apertum, obſita .i. obuoluta & latentia varijs frondibus .i. vitis .i. non reuelabo arcana. Te ne ſæua tympana cum cornu Berecynthio .i. quo excitantur ad furorem Berecynthię Cibeles ſacerdotes .i. ne prouoces me in furorem, quæ tympana & cornua, ſubſequitur amor ſui, cæcus, quia ebrij ſibi placent, & formoſiores, ac potentiores, ſapientioreſque videntur, quàm ſint, vnde expoſuit. Et pro .i. gloria tollens .i. extollens plus nimio, vertice .i. caput vacuum .i. cerebro, aut inaniter glorioſum, & fides .i. fidelitas tacendi prodigia arcani .i. quæ arcanum prodit exiſtens perlucidior .i. tranſparentior, vitro .i. per cuius medium citius arcanum videtur quam res incluſa vitro, quæ non modo non celatur, ſed maior quam ſit apparet.

DE GLYCERA.

Quæritur ſe Veneris, & Bacchi tum libertatis, & atq́ impulſu in amorem trahi, quo occupatus non poſſit ſcribere res graues, ſed amatorias duntaxat, Iunonis autem facile quenquam in amorem incidere, qui vino, & voluptati indulgeat.

Ode XIX. Dicolos, Diſtrophos: Vt,

Sic te diua potens Cypri.

— — - ◡◡ - ◡◡
— — - ◡◡ - ◡◡ - ◡◡

MAter ſæua cupidinum,
Thebanæq́. iubet me Semeles puer
Et laſciua licentia
Finitis animum reddere amoribus,
Vrit me Glyceræ nitor
Splendẽtis Pario marmore purius:
Vrit grata proteruitas,
Et vultus nimium lubricus aſpici.
In me tota ruens Venus,
Cyprum deſeruit: nec patitur Scythas.
Et verſis animoſum equis
Parthum dicere: nec quæ nihil attinent.

His

Hic viuum mihi ceſpitem, hic
  Verbenas pueri ponite, thuraque
Bimi cum patera meri.
  Mactata veniet lenior hoſtia.

ANTO. MAter &c.) XIX. Ode poëta ſcribit à Venere, Baccho, & ocio ttem ſe cogi formoſam Glyceri ad amare, qua pp Scytharum, Parthorum ue prœlia eum ſcribere Venus non patitur, nec etiā illa quæ ad voluptatem, amorem ue non pertineant, attandem peractis ſacris Glyceram ſibi lenioré fore. [Cupidinum) Trea Cupidines Cic. fuiſſe docet in lib. de Nat. Deor. Cupido enim primus (vt inquit Mercurio, & Diana prima natus eſt. Secundus Mercurio, & Veoere ſecunda. Tertius qoidam eſt Anteros Marte, & Venere tertia. Ouid. etiam inquit lib. iiij. Faſt. Alma faue dixi geminorum mater amorum. Dicunt autem Iocum, & Cupidinem Veneris filios, hinc, matrem geminorum. Amorum dici, vnde Horat. ait lib. j Ode ij. Siue tu mauis Erycina ridens. Quam volat circum Iocus & Cupido. Alter autem allicit, alter coniungit. Semeles. [Thebanæq. Semeles) Ea. n. Cadmi filia ex Ioue Bacchum tonitru mediante produxit. [Laſciua licētia) Corruptiores enim & licentia ſumus. Glycer. ſ. [Glyceræ nitor) γλυκὺς & γλυκερὸς dulcis dr. Pario marmo. Ste. lib. x. inquit, paros lapidé producit, quem parium appellant ad marmoreas ſcripturas aptiſſimum. Paros inſula. Eſt aūt Paros vna Cycladum, auctore Plin. lib. iiij. [Proteruitas) Intēperantia, & impudētia, ppea ſuſtulit. Et vultus &c. [Lubricus) Luxurioſus, & labilis ad Venerem. [Cypron). i. relicta inſula gratiſſima ſolum me perijt, de Cypro autem, late in Ode iij. [Scythas). i. Scytharum prœlia. Scythia vero regio eſt ad ſeptentrionem. Parthi. [Parthum) Parthi Scytharum exules fuere regnauerunt tamen in Oriente. Comminus in acie prœliari, aut obſeſſas expugnare vrbes neſciebant, pugnabantq. aut procurrētibus equis, aut terga dantibus, ſæpe etiam fugam ſimulantes vt incautiores aduerſum vulnera in ſequentes haberent, id lib. xlj. Iuſt. Ceſpes. ſer. [Attinens) ad Venerem. ſ. & luſus, & voluptates. [Viuum ceſpitem). i. aram ex ceſpite. Vult enim dijs ſacrificarem, preſertim Veneri, quo Glycera mitior ſibi fiat. Eſt autem ceſpes, herba cum propeia terra euulſa, hinc Naſo lib. ij. Amorum ait: Gramineus Verbena. madidam ceſpes obumbrat humum. [Verbenas) Verbena Iouis ara vertebatur, domus purgabatur, luſtrabaturque. Serebatur aūt domeſtica in hortis flore albo. Sacerdotes purificationibus eam adhibere conſueuerunt plura diximus, lib 4. Georg. [Pueri) Famuli. [Bimi meri. i.) duorum annorum. [Patera). i. cratera. [Lenior) Minor Glycera quam proteruam oſtenderat.

ACR. MATER ſæua Cupidum) Ode Dicolos Diſtrophos eroticæ ad pueros ſuos. Metrum primo verſu Glyconicum. Secundo Aſclepiadeum. Hac Ode renouari ſibi amorem Veneris inſtinctu dicit, adiuuante hunc licentia, & Libero Terent. Nam corruptiones ſumus omnes licentia, [Sæua) Crudelia modo, vt, Sæuus amor docuit natorum ſanguine matrem Commulare manus & alibi: Vt ſuperorum ſæuæ memorem Iunonis ob iram, & Stat maternis ſæuus in armis, dicit autem Venerem, vt Matris Acidaliæ. [Semeles) Semele nomen matris Dionyſi. [Puer) Dionyſius, qui colitur apud Thebas. [Et laſciuia licentia) Ocium quod ſemper in laſciuiam reſoluitur. [Finitis animum reddere amoribus) Iam deſertis & alienia ab animo denuo ijſdem incitari. [Glyceræ) Nomen amatæ puellæ. [Splendentis Pario) Parius lapis candidiſſimum eſt, vnde ſigna multa fiunt propterea. Niueamq. Paron dixit Virg. &, Stabunt Parij lapides ſpirantia ſigna, & alibi: Argentum Parius ue lapis circundatur auro. [Vrit) Incendit. Virg. Carpit enim vires, paulatim vritq. videndo Fœmina. [Grata proteruitas) amantibus grata procacitas, ſiue impudentia, qua interdum conſueuerunt commendari mulieres. [Lubricus) ad libidinem procliuis. [Cyprum deſeruit) Relicta in qua Venus colitur, inſula me totum occupauit. [Nec patitur Scythas) Nō ſinit me cantare de prœlijs, dicit autem ſe amore Veneris, & delicijs occupatum ſcribere bella non poſſe. [Verſus equis) In fugam reuoctis, quare fortiores dicuntur Parthi, vt, Et miſſam Parthi poſcunt in terga ſagittam. [Nec quæ nihil attinent). i. quæ ad voluptatem non pertinent, nec attinent ad amorem, vt, Quin tu aliquid ſaltem potius quorum indiget vſus. [Hic mihi viuum ceſpitem hic Verbenas pueri) Verbena aut terra viſens, aut ceſpes ad ſacrificium, bene autem verbenas, ceſpitem, & thus Veneri promittit, quæ non placatur ſanguine. Virg. Tum Venus, haud equidem tali me dignor honore. Et item: Centumq. Sabæo Thure calent aræ, ſertisq. recentibus halant. Verbenas pueri ponite, herbas ſacras, vt Virg. Verbenasq. adole pingues & maſcula thura. & Terent. Ex ara ſume hinc verbenas tibi. [Mactata veniet lenior hoſtia). i. facto ſacrificio manſueſcet, hoc eſt lenior Glycera Veneri veniet quam proteruam dixerat.

MATER ſæua Cupidinum) Hac Ode renouari ſibi ait amorem inſtinctu Veneris, ac vini, adiuuante etiam licentiæ libertate. [Vrit grata proteruitas) Dixit, quia plerunque ipſa ſuperbia, ac faſtidium mulieris magis eam amatori commendat. [Et vultus nimium lubricis aſpici) Mire dictum eſt, cuius vultus, cum aſpectus eſt lubricos in amorem ſui facit iuuenes. Nec patitur Scythas: Et verſis animoſum equis. [Parthum dicere) Hic oſtendit ſe in delitijs Veneris occupatum non poſſe res bellicas ſcribere. [Nec quæ nihil ait.) Iucunde nihil ad ſe pertinere ait alia, niſi quæ ad Venerem pertinent. [Mactata veniet lenior hoſtia) Veneri .ſ. mactata hoſtia Glycera lenior veniet, de qua bene hoc dictum eſt, quia proteruam eam eſſe iandudum oſtenderat. POR.

MATER ſæua Cupidinum) Graphicè ſignificat ſe inuitum ad adamandum rurſus impelli, illectum videlicet, nitore Glyceræ amicæ ſuæ dulcis. Vnde hæc Ode in gratiam eius ſcribitur. Eſtque ordo. Mater Cupidinum .ſ. Venus, ſæua. i. imperioſa, & dum vult nolli parcens. Vnde Papa Pius: Ah Venus ad nutum trahis omnia numina tecum. Et puer. i. filius ſuper iuuenis. ſ. Bacchus, quia (vt dicit Prop.) Solis eſt Baccho Phœboq. æterna iuuenta. Semeles. ſ. amicæ Iouis. Thebanæ. Id quidem ſecundum Orpheum, verum eſt. Nam Ægyptij Bacchum ſibi vendicant, bene autem, Bacchum addit, quia ſine Cerere & Baccho, friget Venus. Et contra (vt D. Hieron. dicit) Venter mero æſtuans facile deſpumat in libidinem. Et laſciua licentia. i. petulantia carnis indomitę. Vnde à tribus prouocatur Venus ab influentia Veneris, à vino Paulus: Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria, & a licentia. i. indulgentia, qua carnis voluptati inſeruitur, cui continētia opponitur iubet me reddere animum amatoribus finitis. Nā nitor Glyceræ. i. dulcis illius puellæ, ſplendēns purius. i. nitidus, marmore Pario. i. candidiſſimo in Paro inſula nato, quod nonnulli alabaſtrum putant, vrit. i. incendit me igni amoris. Et proteruitas. i. Glyceræ, quæ ſe non facilem nimis exhibet, ne facilitas nimia contemptum pariat, vnde additur cōgrue grata. i. quæ eam mihi acceptiorem facit, vrit me. & vultus eius nimium lubricus. i. difficilis præ lubricitate, aſpici. i. ad aſpiciendum. Quia enim niter, & quodam ſpiritu vino præditus eſt. nō poteſt viſus in eum infigi, ideoq. lubricus eſt vt terra oleo, aut ſanguine, aut alio pingui perfuſa in quam pes figi non poteſt. Venus ruens. i. impetum faciens in me, deſeruit tota. i. cum omni poteſtate ſua, Cyprum patriam ſuam, Nec patitur me dicere .ſ. lyrico carmine deſcribere, Scythas. ſ populos bellicoſos, quorum exules Parthi ſunt, & Parthum animoſum verſis equis, vnde Maro. Fidēemq. fuga Parthum, de quo in fine ſecundę Odes dictum eſt. Nec patitur me dicere quæ nihil attinent. ſ. ad amores, & Venerē, hoc eſt cogor duntaxat amatorias cantilenas dicere, quia ex abundantia cordis os loquitur. Et ideo quia vror & cogor, ò pueri. i. miniſtri mei, ponite hic ceſpitem viuum. i. cum viridi herba auulſum, ponite mihi hic verbenas. i. herbas ſacrificio aptas, & thura cum patera. i. patenti pncoln (vulgus tarſiam vocat) meri. i. puri vini, bimi. i. duorum annorum, quia amica veniet lenior. i. minus proterua, minusque difficilis, hoſtia mactata. i. cæſa Veneri. ASC.

VRIT me Glyc. nitor &c.) Mea quidem ſententia, q̄q̄ ceteri aliter ſentiunt vult oſtendere Flaccus noſter tantam fuiſſe graMAT. Bōſinis. tiam & Venerem vultus Glyceriæ nitoremq. vt nemo poſſet firma oculorum acie illū aſpicere, & intueri, ſed cogeretur ſtatim oculos demittere & illo hebetari, vt ſolem aſpicientibus accidit, & propterea lubricum dixit vultum, in quo aſpiciendo nemo poſſet fixam oculorum aciem tenere, quod in Auguſto Cæſare contigit, vt Suet. refert de oculorum illius ſplendore, & acie.

AD MOECENATEM.

Inuitat eum ad cœnam.

Ode XX. Dicolos, Tetraſtrophos: Vt,
Iam ſatis terris niuis, atque diræ.

-υ--·υυ-υ-υ
-υ--·υυ·υ--
-υ--υυ-υ--
-υυ--

VIle potabis modicis Sabinum
Cantharis: græce qđ ego ipſe teſta
Conditum leui; datus in theatro
Cum tibi plauſus
Care Mœcenas eques: vt paterni
Fluminis ripæ, ſimul & iocoſa
Redderet laudes tibi Vaticani
Montis imago.
Cæcubum, & prœlo domitam Caleno
Tu bibes vuam. mea nec Falernæ
Temperant vites, neque Formiani
Procula colles.

ANTO. VIle potabis) XX. Ode Mœcenati ſecum cœnaturo vile Sabinum exhibere promittit, quod græca teſta condiderat. quo ſuauius eſſet, ipſe tñ Mœcenas propria domo cæcubum bibet, Horatio. n. nec Falernum nec Formianum ineſt. [Cãtharis) Ordo eſt. [O' care Mœcenas eques) Potabis modicis cantharis vile Sabinum, quod conditum græca teſta ego ipſe leui. Cãtarus. [Cantharis) Cantharus græcum nomen poculi genus, & proprium liberi patris poculum, quem Maro Sileno aſſignat. au ɫto eſt Macr. lib. v. Sat. [Græca teſta). i. ampliora, quam græcam Argilla; teſtam appellant, quoniam Argilla (vt quidem putant) ab Argis vocata eſt, apud quos primũ ex ea vaſa confecta ſunt, vel græca teſta ait, qm̃ (vt Plin. lib. xxxv. ſcribit) in Samo plaſtice inuenta fuit. In quo titulo dicit etiam ꝙ fictilia dolia ad vina excogitata ſunt, & ad quas ꝓꝓ quæ Numa rex ſeptimum collegium figulorum inſtituit, vel græca teſta ait, vt intelligas è Græcia illam veniſſe cum aliquo optimo vino. [Leui) Præteritum eſt à lino. Leui igitur. i. piccaui & inunxi. Nam (vt Plin. docet lib. xiiij.) in Italia pice ac reſina condiebantur muſta Columella etiam libro vi. indicat vaſa fictilia pro vino ſeruãdo picata eſſe debere, non nulla tñ pura, prout ꝓdõ conditura exegerit. Et Terent. inquit; Releui dolia quod ſignificat aperui, & quaſi regypſaui, vt etiam Porphyrio docet. [Datus in theatro) Oſtendit, quo tpe vinum illud condiderit, per quod vetus innuit eſſe, vile tñ, hoc eſt non quale Mœcenas Cæcubum, aut Calenum habebat. [Plauſum) Clariſſimi viri populi plauſu in theatro excipiebantur, qđ latius Ode j. oſtendimus. [Paterni fluminis). i. Tybridis Hetruſci. Mœcenas enim ab Hetruſcis regibus oriundus fuit, vt late pa Tyberis. tuit Ode j. Tybris autem (vt Str. lib. v. edocet) ex Apenninis montibus effluit partimque per ipſam excurrit Hetruriam, deinceps ipſam diſterminans, primum quidem ab ea diuidit Vmbriam, po Vaticanus. ſtea vero Sabinus, & Latinos. [Iocoſa imago). i. Echo de qua ſuperius amplc. [Redderet) Reboaret. [Vaticani montis) Vaticanus collis, inquit Feſt. appellatus eſt, ꝙ eo potitus ſit P. R. vatum reſponſo, expulſis Hetruſcis. eo aũt colle ſita eſt Petri Apoſtoli baſilica. Is deniq; collis non longe era. à theatro Pompeij, vt Porphyrio aſſerit, de Vaticano vero plura Gell. meminit lib. xv. cap. Cæcubũ. xvij [Cæcubum) Sinui Gaietano contiguum erat Cæcubũ oppidum, cui adiacebat Vrbs Fundi in Appia via, tota illa ora præcipua vina generabat. Verum Cæcubum, & Fundanum ſecun Falernum, & Albanum inter nobili nominabantur. auɫt. eſt Str. lib. v. plura diximus in Epodo ix. [Prelo) Prelum ligneum inſtru Calenũ. mentu ad vuam præmendã. [Caleno) Str. lib. v. edocet, Calenum in Cãpania vrbem in primis eximiam adiunɫtã Caſilino fuiſſe, inde aũt optima vina Romam aduehebantur, vt idem inqt. Sunt Cales. qui è Calibus Calenum diɫtum putent, de qbus lib. vij. Aen. poẽ Calos. ta ait, Aequora quiq; Cales linguunt. Sunt qui καλὸς quod bonũ Oenos. ſignificat, οἶνος vinum. [Tu bibes) Cum. ſ. tua in domo fueris. [Vuam) Pro vino poſuit. [Falernæ vites) ſecunda vini nobilitas Falerno agro erat, qui ager à monte Campano læua petentibus vrbanam Coloniam Syllanam nuper Capuæ contributam incipit, auɫt. Plin. lib. xiiij. [Formiani colles) Oppidum Formiç iuxta Caietani, antiqua fuit Leſtrygorum ſedes, vt ſcr. Plin. lib. iij. Stra Formia. boq. lib. v. ſic ait. Subinde Formiæ, quas cõdidere Lacones, quas Hormiæ prius Hormias à ſtationibus. i. Hormi bonitate appellabat ὅρμος autem (vt dicunt alij) portus dicitur artificialis.

ACR. VILE potabis modicis Sabinum) Metrum ſapphicum hendecaſyllabum. Mœcenatem inuitat ad cœnam, cui mediocritatem ſuam excuſat promittens ei vnum Sabinum nouitate vile, ſed quod in amphoram græcam miſerit, vt inde aliquid traheret ſuauitatis, eo tempore quo ille in theatro à populo laudabatur, (Vile) Aut nouum, aut certe abundans minoris precij, vt Virg. Si vero vitiamq. ſeres, vilemq. faſellum. Et vilibus aut onerat pomis, aut vile, vinum propterea quod ipſi vile ſit, qui meliora potare conſueuerat. [Potabitis modicis) Ordo eſt: Care Mœcenas eques potabis vile Sabinum modicis cantharis, quod ego ipſe leui conditum græca teſta, cum datus eſt tibi plauſus in theatro, vt ripæ Paterni fluminis ſimul & iocoſa imago Vaticani mõtis redderet tibi laudes [Modicis) Paruis, aut modum habentibus. [Cãtharis) Vaſis vinaris anſas habentibus. [Leui) Aperui, proiuli, vt, Releui dolia omnia. [Care Mœcenas eques,) Conſtat Mœcenatem in equeſtri dignitate manſiſſe ſua voluntate, dum ei facultas conſulatus pateret. [Vt paterni) Paterni ideo, quia de Tuſcia fuit Mœcenas. Vnde oritur Tyberis, vt Virg. Quæ Tuſcum Tyberim & Romana palatia ſeruas. nam & Porſenę dicit affinis fuiſſe. [Redderet laudes) Per Echo. ſ. [Vaticani) Vaticanus mons eſt vicinus theat. in quo dicit per Echo auditas voces reſonare, vt Virg. ſaxa ſonant, vocisque offenſa reſultat imago. [Cæcubum) vinum Campaniæ regionis. [Et prœlo) Prœlum dicitur, vnde vuæ premi conſueuerunt. [Mea nec Falernæ, Temperant vites) . i. non ſuo e vino illarum ciuitatum, neq; ſunt mea pocula ſimilia. [Vites) Probatæ & optimi de quo Virg. Rhenca nec celſis ideo contende Falernis. [Neque Formiani) Formiæ ciuitas eſt, vnde eſt hoc deriuatum.

VILE potabis modicis Sabinum) Mœcenatem ad cœnam POR inuitat promittens ſe ei vinum Sabinum exhibiturum, quod in amphoram græcam miſerat, vt inde. ſ. aliquid adduceret ſuauitatis. Vile pro non vetuſtor videtur dixiſſe. Alioquin Sabinum vinum ſi vetuſtum ſit, non eſt vile. [Modicis) Videtur modicum pro paruo poſitum quod quidam negant, exiſtimantes modicũ à modo diɫtum & ſignificationem habere eius quod græce μέτριον dicitur. [Care Mœcenas eques) Conſtat Mœcenatem in equeſtri dignitate ſua voluntate permanſiſſe, cum vtiq; facultas lati claui pateret. [Vt paterni fluminis ripæ) Tyberis ex Etruria venit quẽ patrem Mœcenati dicit, quia inde Mœcenas fuit oriundus. [Vaticani) Vaticanum autem montem non longe eſſe à theatro Pompeij ſcimus quem reſonuiſſe ſimul cum ripis plauſu populi dicit. [Conditum leui) Dicit hoc vinum per ſemetipſum inueteratum condidiſſe, leuiſſe ergo ſe gypſo vtique vult intelligi. Huic contrarium eſt Terentianum illud: Releui dolia, atque omnes ſerias quod ſignificat aperui & quaſi regypſaui. [Datus in theatro Cum tibi plauſus) Diximus & ſupra claros & bonæ exiſtimationis viros plauſu populi ſolitos fuiſſe in theatro excipi, malos aũt exſibilari. [Tu bibes vuam) Pro vino metonymia τρόπος dicitur huic contrarium Plaut. in Trin. fecit vinum, pro vua dicens. Illud vinum priuſquam coɫtum eſt pendet putidum. [Mea nec Falernæ Temperant vites, neque Formiani Pocula colles) Per qđ ſignat nec Falernum, vinum ſe habere, quod ei in cœna exhibeat, nec Formianum.

VILE potabis) Inuitat Mecœnatem ad tenue vinum, quia ASC. aſpernaturum non autumat, tacite eum à modeſtia, & comi temperantia laudat. Ordo eſt. O Mœcenas care. i. mihi dileɫte, eques. i. de ordine equeſtri, tu potabis. ſ. apud me, Sabinum. ſ. vinum vile. i. modice precij, & inde cantharis. i. poculis illis modicis. i. non multum capacibus, quod conditum teſta græca. i. vaſe fictili ſuper fecem vini græci, quod precioſius, & vinoſius debiliori ſaporem, & vim daret, ergo ipſe, q. d. non per miniſtrum, cui non confidebam, ſed proprij manibus, leui. i. obturaui, vt non euaporet tunc. ſ. cum plauſus. i. applauſus eſt tibi datus in theatro. ſic ſup. vt ripæ fluminis paterni. i. Tyberis, qui præter Hetruriam patriam tuam labitur, ſup. redderent. i. referrent reſonando, tibi laudes, & ſimul imago iocoſa. ſ. Echo, quæ ſolam vocem pro imagine habet, voce autem cantantium nihil iracundius, montis Vaticani redderet tibi laudes. [Cæcubum) Tu bibes, inquit, domi tuæ, Cæcubam ſup. vinum quod naſcitur iuxta Caietanum agro, & vuam domitã. i. preſſam, prœlo. i. impreſſorio Caleno. i. apud Calenum oppidum Campaniæ, ſed neque vites Falernæ. i. quæ naſcuntur in Falerno monte Campaniæ Italicæ, neque colles Formiani, qui ſunt iuxta Caietam, temperant mea pocula, refert ſingula ſingulis, nam pro Cæcubo negat Falernum, pro Caleno negat Formianum.

IN DIANAM ET APOLLINEM.

Hymnus ad chorum virginum, & puellarum, vt ludis Apollinaribus, ex inſtituto L. Sylla & libris Martij vatis dedicatis Apollinis & Dianæ laudes cantant, qui precibus deliniti, famem & peſtem, bellum in hoſteis transferant.

Ode XXI. Tricolos, Tetraſtrophos: Vt, Quis multa gracilis te puer in roſa.

—–uu—uu-u-
—–uu—uu-uu
—–uu–
—–uu-u-

DIANAM teneræ dici Virgines:
Intonſum pueri dicite Cynthium,
Latonamque ſupremo
Dilectam penitus Ioui
Vos lætam fluuijs,& nemorum coma
Quæcunque aut gelido prominet
Algido,
Nigris aut Erymanthi
Siluis, aut viridis Cragi:
Vos tempe totidem tollite laudibus,
Natalemque mares Delon Apollinis,
Inſignemque pharetra,
Fraternaque humerum lyra.
Hic bellum lacrymoſum, hic miſeram famem,
Peſtemque, à populos, & principe Cæſare in
Perſas, atque Britannos
Veſtra motus aget prece.

NTO. DIANAM teneræ) Bello Punico ſecundo, vt Macr. lib.j.Sat. oſtendit, ex libris Sibyllinis Apollini ludi primū inſtituti fuere, fertur autem carminibus Martij vatis inuentum eſſe ita ſcriptum. Hoſten. Romani ſi ex agro pellere vultis, vomicamq. quæ gentium venit longe. Apollini renſeo vouendos ludos qui quotannis cōiter Apollini fiant, his ludis faciendis præſit is prætor, qui ius populo, plebiq. dabit ſummum. Decem viri græco ritu hoſtis ſacra faciāt, hoc ſi recte facietis, gaudebitis ſemper fietq. reſp. melior, Nā is diuus extinguēt per duellos veſtros. Itaq; decem viris præceptum eſt, vt græco ritu hiſce hoſtijs ſacrū facerent Apollini, boue aurato, & Capris duabus albis auratis. Latonæ boue fœmina aurata, ludos in Circo populus coronatus ſpectare iuſſu hæc eſt Macr. Hac igitur Ode hortatur poeta, vt ludis Apollinaribus virgines Dianam, Apollinē pueri. Latonāque laudibus efferant. Apollo.n. eorum præcibus motus & bellum & famem & peſtem, hoſteſq. ēt a populo pellet. De ludis aūt ſecularibus hic intelligere minime conuenit. eſt.n. carmen profuſius alibi. vbi de Latona, nulla eſt mentio. Cui quidem in Apollinaribus, ſicuti Apollini ſacrum fiebat, quanquam diuerſis hoſtis, vt oſtendimus. [Dicite) Cantate, laudate. [Intonſum Cynthium).i. Apollinem. Tibullus etiam inquit. Solis æterna eſt Phœbo, Bacchoque iuuenta. Et decet intonſus crinis vtrunq; Deum. Eſt aūt

Cynthus. Delos. Cynthus mons ſublimis & aſper Delo vrbi imminens, quæ inſula in mari Aegeo ſita vrbem habet in plano poſitam & Apollinis templum, atq; Latonæ, quæ ibi Dianam ſimul, & Apollinem peperit. auctor Strab. lib.x. idem ēt lib.xiiij. de Latonæ partu optime meminit. [Supremo Ioui) .i. maximo. [Vos lætam fluuijs) Ordo eſt, Vos virgines tollite laudibus nemoꝝ comam lætā fluuijs, comam quæcunq; prominet aut gelido Algido, aut nigris ſiluis Erymanthi, aut viridis: Gragi, id aūt in Dianæ gratiam fieri

Algidū. vult, illa.n. in ſiluis vagari ſolebat & montibus. [Lætam fluuijs) .i. ferulem & Luxuriantem fluuiorum humore. [Algido) Algidū oppidum erat poſt montes Tuſculanos ad quos deſcendebat via Latina. Auctor eſt Str. lib.v. Nunc vrbis veſtigia extant, eſtque locus latrocinijs maxime infeſtatus. [Erymāthi) Erymanthus mōs eſt Arcadię, & fluuius ab eo dimiſſus, quod Solinus ſcr. Nigris ſiluis).i. vmbroſis. [Cragi) Io Strab. lib. xiiij. ſemper eſt. Cragus, ait

Cragus. eni de Lycia ſcribens. Deinceps eſt Anticragus mōs erectus, in quo eſt Carmyleſus locus in conualle iacens. Poſt hunc Cragus, qui vrbem habet eiuſdem nominis, hic ſabulam de Chimeræ mōtibus confingunt, eſt ēt non procul hinc conuallis quædam no-

Pădarus. mine Chimæra ab littore porrecta. Crago ſubiacet. Pinara vna ex maximis Lyciæ ciuitatibus, hoc in loco Pādarus colitur. [Vos Tempe) Ordo eſt. Vos mares totidem laudibus tollite Tēpe &c.

hoc aūt in Apollinis gratam fiebat. [Natalemq. mares) Legendū eſt mares non matres, verſus.n. non ſtaret aliter, nec ſenſus quadraret ſuperiori. Nam cum virgines Dianæ lora laudarint, nunc mares.i. pueri Apollinis loca celebrant. [Tempe) De ijs videto Ode vij. [Pharetra) De hac vide ſuperius. [Fraterna lyra) ſcribit Higynius, Mercurium cum primum lyram feciſſet in Cylleno

Lyra inuentio. monte Arcadię, ſeptem chordas inſtituiſſe ad Atlantidum numerum, q Maia vna ex illarum numero eſſet, quæ Mercurij eſt mater. Deinde cum Apollinis boues abegiſſet, deprehenſus ab eo, quo ſibi facilius ignoſceret, petēti Apollini, vt liceret ſibi ſe dicere inueniſſe lyram, conceſſit, & ab eo virgulam quandam numeri accepit. Apollo aūt lyrā acceptam dr Orpheum docuiſſe & poſtquam ipſe cytharam inuenerit, illi lyram conceſſiſſe. Fraterna ergo lyra, qm Mercurius & Apollo Iouis filij ſunt. [Hic bellum) Ordo eſt, Hic Phœbus veſtra prece motus aget à populo, & à principe Cæſare in perſas, atq; Britannos bellum lacrymoſum, hic aget miſeram famem, & peſtem. [Perſas) Perſia tota altiſſimis

Perſia. vallatur montibus a ſeptentrione Mediæ hæret, vt docet Dion. Eſt autem nobis regio orientalis. [Britannos) finis erat orbis ora Gallici litoris, niſi Britannia inſula nomen pene alterius orbis

Britannia. mereretur, octingentis & amplius millibus paſſuum longa porrigitur, illic nullus anguis, auis rara, gens inhoſpita, & bellicoſa. Hæc & plura Solin. iacet autem inter ſeptentrionem & occidentem auctore Plin. lib.iij.

ACR. DIANAM teneræ dicite virgines) Ad chorum virginum & puerorum. Metrum duobus verſibus Aſclepiadeum. Tertio pherecratium. Quarto Glyconium. Auguſtus ludos ſeculares inſtituit, quibus hymni Apollini, Dianæq. dicebantur à nobilibus quas pueri Apollini, Dianæ virgines, hac Ode hoc ipſum docet, & hortatur vt cantent. [Dicite) Cantate, vt cui non dictus Hylas puer & Latonia Delos. [Intonſum) Crinitū. [Cynthium) Apollinem, a Cyntho monte Deli, in quo natus eſt. Virg. Cum canerem reges & prœlia, Cynthius autem velit, & admonuit. [Latonamq. ſupremo) Maximo vt Terent. Proh ſupreme Iupiter. [Erea ipſe Iouis de rrgente ſuprema [Penitus) Aut valde, aut familiariter, vt Penitus genus omne proſum Fœmineum. [Vos lætam) Ordo eſt, vos dicit lætam comam nemoꝝ, & quæcunq; prominet fluuijs aut Algido gelido, aut nigris ſiluis Erymanthi mōtis Arcadiæ, aut nigris ſiluis viridis Gragi, & vos mares tollite Tempe Apollinis totidem laudibus, & Delon natalem Apollinis. & humerum inſignem fraterna lyra. [Tempe) Mons & amœna Theſſaliæ. [Fraternaque humerum lyra) quia a Mercurio lyra inuenta eſt, & Apollini data ab eo, quia Apollinis frater Mercurius putatur. [Hic bellum) Ordo eſt, Hic motus veſtra prece à populo & principe Cęſ. aget lacrymoſum bellum & peſtem cum miſera fame in Perſas, atque Britannos. [Lacrymoſum) Luctuoſum, vt Virg. Siue getis inferre manu lacrymabile bellum. [Arget) Auertet aut biget.

POR. DIANAM teneræ dicite virgines) Dicite pro cantare poſitum eſt, vt Cui non dictus Hylas, & puer, Latonia Delos. [Latonamque ſupremo Dilectam penitus Ioui) ſupremo pro ſummo, vt ſupreme Iupiter à Terent. Dicitur, penitus aūt dilectam pro valde dilectam, vt penitus modo non genus omne peroſum Fœmineum funditus & penitus dilectam intellige. [Nigris aut Erymanthi ſiluis) Erymanthus mons in Arcadia. Nigris autem ſiluis vmbroſis intelligimus. [Gragi) Gragus mons Lyciæ, in quo Chimæra fuiſſe dicitur [Vos Tempe) Locus in Theſſalia opacitate, & Peneo flumine amœnus, qui in honorem Apollinis merito laudatur, q ibi laurus plurima ſit. [Fraternaque humerum lyra) Et hic & ſuperiore accipe inſignem cythara per figuram hec elocutio intelligenda, vt ſit, Apollinem inſignem humerum habentem, vt Læta comam dicitur à Virg. & multa ſimilia. [Fraternaq. lyra) Quia Mercurius lyram inuenit, qui frater Apollinis. [A populo, & principe Cæſare) Nunquid principe, ad populum referemus, vt ſit, A populo principe, quia P.R. princeps erat & rector omnium populorum, & recte dicitur.

ASC. DIANAM &c.) Dianæ, Apollinis, & Latonem eoꝝ matris laudes cauendas monet, dicens, virgines teneræ.i. adhuc incorruptæ, dicite.i. laudate, Dianam, & pueri dicite Cynthium.i. Apollinem, intonſum.i. ſemper crinitum, & Latonam matrē eoꝝ dilectam penitus Ioui ſupremo.i. cęleſti. [Vos Lætam) Conſtructio dependet à ſuperiori ſic. Vos inquam teneræ Virgines, dicite in honorem Dianæ venatricis, comam nemoꝝ.ſ. frondem, lętam.i. gaudentē, aut bene nutritam fluuijs quia ſcriptū eſt. Sicut lignum ſecus decurſus aquaꝝ quod fructum ſuum dabit in tēpore ſuo. Et dicite comam quæcunq; prominet, aut Algido olim oppido poſt montes Tuſculanos gelido. vnde ab algore .i. gelu dē aut

in nigris .i. vmbroſis, & denſis ſiluis Erymanthi montis Arcadiæ
aut in ſiluis Gragi, ſeu Cragi, montis Lyciæ, viridis .i. vireſcantis,
multis frõdibus. Vos mares .i. pueri laudantes Apollinem, tollite
totidẽ laudibus Tempe .ſ. loca amœniſſima Theſſaliæ lauris con
ſita, vnde & Apollini grata, & Delon inſulã in mari Ægæo, nata
lẽ Apollinis .i. in qua natus eſt Apollo, & ſup. Apollinem inſignẽ
humeros .i. habentem humeros inſignitũ, pharetra, & lyra fraterna,
quã à Mercurio dono accepit, hic .ſ. Apollo, motus veſtra prece
aget in Perſas q hoſtes Rom. Imp. & Britannos ẽt hoſtes, aut lõ-
ge poſitas ab imperio Rom. Vnde Maro in Buc. Et penitus toto
diuiſos orbe Britannos, hodie Anglos vocant bellum lacrymo-
ſum .ſ. victis, quia bellum eſt victoribus iucũdum. Hic aget à po-
pulo R. & Cæſ. Aug. principe .ſ. Romani populi, miſeram famẽ,
& peſtẽ in Perſas atq; Britannos, vbi tria mala ſemper formida-
ta enumerat, ex ordine, quia bellum famem parit, fames peſtẽ.

COEL. RHOD. HIEROPHANTÆ ex Hieronymi doctrina euitantur Athe-
nis. Quin Romæ monogamus ad ſacerdotium admittebatur
flamen, itidem & flaminica, Apidis Ægyptij Tauri ſacra obit ſe-
mel maritus. Taceo veſtales virgines Iunonis quoque Arginæ,
Mineruæ, Dianæq. deniq; Apollinis ẽt. Ex quo & lyricus poëta,
Dianã teneræ dicite virgines, Intonſum pueri dicite Cynthium,

AD ARISTIVM, INDICANS VBIQVE tutam eſſe innocentiam.

Scribit Fuſco, amico bonum virum numinis prouidentia vbique tutum eſſe etiam ſi inter res periculoſiſſimas verſetur neque alio egere adminicu lo quam ſola innocentia, quemadmodum ipſi contigit, quem cum in ſilua ſpatiaretur, lupus inermem fugit, & contra malum, teſte prouerbio, vo lumus mordent.

Ode XXII. Tricolos, Tetraſtrophos: Vt, Iam ſatis terris niuis, atque diræ.

-U---UU-U-U
-U---UU-U-- ⁂
-U---UU-U--
-UU--

INTEGER vitæ, ſcelerisq́ue purus
Non eget Mauris iaculis, neq; arcu,
Nec venenatis grauida ſagittis
Fuſce pharetra:
Siue per Syrteis iter æſtuoſas,
Siue facturus per inhoſpitalem
Caucaſum: vel quæ loca fabuloſus
Lambit Hydaſpes.
Nanque me ſilua lupus in Sabina,
Dum meam canto Lalagen: & vltra
expedi- tis. Terminum curis vagor * expeditus: ⁂
Fugit inermem.
Qualo portentum neque militaris
Daunia in latis alit eſculetis:
Nec iubæ tellus generat, leonum
Arida nutrix. ⁂
Pone me pigris vbi nulla campis
Arbor æſtiua recreatur aura:
Quod latus mundi nebulæ, malusq́ue
Iupiter vrget:
Pone ſub curru nimium propinqui ⁂
Solis, in terra domibus negata:
Dulce ridentem Lalagen amabo,
Dulce loquentem.

ANTO. INTEGER vitæ) xxij. Ode Fuſco amico, opti-
mo viro, nec iaculis, nec ſagittis opus eſſe quauis
loca periculoſa adeat, quod quidem exemplo ſui
oſtendit Dũ enim ſuam Lalagen cantando apud
ſuum agellũ Sabina in ſilua vagaretur, ingens lu-
pos eum inermẽ fugit. Concludit inde ſe Lalagẽ vbicunque fue
rit amaturum, vel in frigidiſſima Scythia, vel in feruenti Africa.
[Mauris iaculis) De Mauris vide ij. Ode poſuit aũt Maura iacu-
la propter leones, quia in Mauritania ſunt. [Syrtes) De iis late
in Epodo ix. [Caucaſum) Is Scythiæ mons eſt, dictus quaſi Grau- Cauca-
caſus, hoc eſt niue candidus, vt Plin. lib. vj. Hero. aũt liber etiam ſus.
vj. ſcribit, Caucaſum omnium montium altiſſimũ eſſe. [Inhoſpi-
talem) .i. inhabitabilem propter niues, ſcilicet. [Hydaſpes) Is flu-
uius eſt ampliſſimus, & ad nauigandi vſum aptiſſimus in India
Dion. teſte Strabo lib. xv. ſcribit, Hydaſpen Crocodilos habere,
& ingredi Indum fluuium. [Fabuloſus Hydaſpes) Sua magnitu- Hyda-
dine ab omnibus ferè decantatus. [Meam canta Lalagen) Id no- ſpes.
men eſt non ab re fictum, λαλαγὴ enim vox dicitur λαλῶ loquor. Lalage.
λαλιὰ loquela. λάλος loquax. λαλαγῶ voco loquor cano. [Por- Laleo.
tentum) Monſtrum rem præſentem, portentum futurum tem- Lalos
pus reſpicit, vt ſcribit Nonius. [Daunia) Legendum eſt Daunia Monſtrũ.
non Daunias, nam græce etiam Daunia dicitur, & græce Horat. Portẽtũ.
produxit a in nominatiuo, quorũ plura exempla video in noſtro Daunia.
Verſilogo. Daunia autem (vt Str. lib. vj. oſtendit) Regiuncula erat
iuncta Apuliæ, ait enim, ꝙ ipſi Apuli & Daunij, & Peucetij ean-
dem vſurpabant linguam. Ibi quoq; oſtẽdit Luceriam vetus op- Luceria.
pidum Dauniorum fuiſſe, vbi erat Mineruæ Phanum. Plin. aũt Cerbalus
volumine iij. hoc pacto meminit, hinc Apulia Dauniorũ cogno- fluuius.
mine à Dauno, Diomedis ſocero. Poſtea ait, quod amnis Cerba- Venuſia.
lus Dauniorũ finis. Item Dauniorum Coloniæ Lucretia Venu- Canuſiũ.
ſia, oppida Canuſium, Arpi &c. Ptol. lib. 3. Apulorum Dauniorũ Arbo.
inquit. [Militaris) Bellicoſa habebat enim viros fortes, præterea
locis illis clades illa Cannẽſis obtigit, & multa alia prælia prius
& poſterius ibidem actitata ſunt. [Aeſculetis) Aeſculus arbor eſt
glandifera inde Aeſculetum. [Iubæ tellus) Fuit Iuba Mauritaniæ Iuba.
rex de quo late Iuuen. in fine lib. 4. In Mauritania autem leones
eſſe Plin. etiam docet. [Arida nutrix) aquarum penuria ſicca eſt
Libya ibi .n. multum torrida zona occupat, quare maxima medi-
terraneæ Libyæ pars, & regio circa Oceanum deſerta eſt, quod
Str. lib. vij. edocet. [Pigris campis) .i. frigidis, intelligit aũt de re-
gione Scythiæ habente Riphæum iugum, quæ regio aſſiduis ob- Riphei
ſeſſa niuibus, quippe caſus cõtinuarum pruinarum quiddam ibi montes.
exprimit ſimile pœnarum, damnata pars mundi, & à rerum natu
ra in nubem æternæ caliginis merſa, ipſisq. prorſus Aquiloni-
bus conflatis rigentiſſima. Sola terrarum nõ nouit vices tempo-
rum, Nec cælo aliud accipit quam hiemem ſempiternam, auctor
eſt Solin. Nulla arbor recreatur æſtiua aura, nã (vt dixi) ſemper
hiems ibi eſt. [Quod latus mundi) .i. quam mundi partem. [Vr-
gẽt) .i. aggrauant. Nebulæ & malus. [Iupiter) .i. aër caliginoſus, &
rigentiſſimus. [Pone ſub curru Solis) .i. ſub zodiaco & torrida zo
na, quæ quidem æſtiua inhabitabilis eſt. [Dulce) Pro dulciter.

INTEGER vitæ, ſcelerisque purus) Metrum Sapphicum A C R.
hendecaſſyllabum tribus verſibus. Quartus Adonius ad Ariſtium
Fuſcũ ſcribit amicum ſuum, indicans innocentiam ſemper & vbi
que tutam eſſe ẽt inter res ſæuas ac periculoſas, cuius rei teſtimo
nium documentumq. ipſe experit rũ alias, tum præcipue cũ in
Sabinis in agello ſuo ſpatiãtẽ ſe ingens lupus fugerit dubitan-
dum tñ eſt vtrum iocularitet an vere dicatur, quia lupi ſinguli
ſingulos homines inuadere conſueuerunt. [Integer) Innocens.
[Nõ eget Mauris) .i. quibus vtũtur Mauri, eſt .n. primitiuum pro
deriuatione. [Grauida) Plena fertilis. vt bis grauidæ pecudes bis
pomis vtilis arbos. [Aeſtuoſa) aut procelloſas, aut nimio Sole
feruentes, vnde Virg. Et inhoſpita Syrthis. [Caucaſus) Caucaſus
mons Scythiæ patet habitationes hominum. de quo Virg. [Fabu
loſus Hydaſpes) aut longinquus, aut de quo multa finguntur mi
randa. [Lambit) Metaphora à lingua eo ꝙ leniter fluat, & ripas
ſuas tanq̃ lingua lambat. [Hydaſpes) Fluuius Mediæ, ſiue Indiæ.
Virg. Vt Medus Hydaſpes. [Nanque me) Ordo eſt, Nanque me
inermem fugit lupus in Sabina ſilua, dum canto meam Lalagen,
& vagor vltra terminum expeditus curis. [Dum meam canto La
lagen) .i. dum amicæ laudibus allicior voluptate cantãdi. Meam
aũt, quam diligo, vt Virg. Reſtitit, Euridicemq́ue ſuam iam luce
ſub ipſa Immemor heu, victusq. animi reſpexit. [Et vltra) Cura
rum terminum, progreſſus tanta animi ſecuritate, ut nihil time-
rem. [Portentum) pro lupo poſuit. [Militaris) Quia viros fortes,
& aptos militiæ habuit. Virg. Hæc genus acre virum. Marſos,
pubemq. Sabellam. Aſſuetumq. malo Ligurem, Volſcosq. veru-
tos Extulit, hæc Decios, Marios magnosq. Camillos. [Daunia)
Apulia dicta a Dauno rege ſocero Diomedis, aut à regione in
qua regnauit, vnde eſt, Et Dauni miſerere ſenectæ. [Aeſculetis)
ſicut Pinetis à Pino, ſic Aeſculetis dixit ab Aeſculo. [Nec Iubæ
tellus) Vt ſupra, à rege ſignificat prouinciam. Iuba .n. rex Mau-
rorum

rorum fuit quæ regio & ſices eſt, & leonibus abundans. Virg. in eius execrationem laudans Italiam: At rabidæ Tigres, & ſæua leonum Fœmina. Arida nutrix, ſiticuloſa. Virg. Hinc deſerta ſiti regio eſt. [Pone me pigris) Frigidis locis Scythiæ. Virg. Semper h.ſ.f.e. [Recreatur) Profluatur. [Quod latus) Ac ſi dicere, quam partem. [Malusq. Iupiter) Ioue may aërem poſuit, vt Virg. Iupiter, & l.d.p.i. ac ſi diceret: Loca ſine Sole. Virg. Plaga, Solis iniqua, & item: Tum Sol Pallantes haud vnq. diſcutit vmbras. [Vrget) Comprimit, vt cærulea glacie contrectæ, atq; imbribus atris. [Pone ſub curru) Aut in frigidis partibus Scythiæ, vel in ardentibus partibus Africæ ſi poneretur. [Lalagen) ſe amicam ſuam dicit ſe ſecurum omnium periculorum bono innocentiæ poſſe cantare. [Nimium propinqui) Vt ſemper Sole rubens, & torrida ſemper ab igni. [Domibus negata) Cyrenaicam dicit inhabitabilem. [Duce ridentem) Vt Virg. Fuit aut tibi quidquam Dulce meum.

R. INTEGER vitæ, ſcelerisq. purus) Ad Ariſtium Fuſcum hęc ſcribuntur, quibus indicat innocentiam ſemper & vbique tutam eſſe cuius, rei teſtimonium ipſe accepit tunc cum in Sabinis in agello ſuo ſpatiantem ſe lupus immenſæ magnitudinis fugerit. Et hæc dubito verum iocula iter dicatur an vere, qm̃ lupi dñr ſolere ſingulos hoies inuadere. [Integer vitæ) Vt Virg. O pſtans animi iuuenis. [Fuſce pharetra) Grauida pharetraque pro graui, ac per hoc pſena metaphora. [Lambit Hydaſpes) Hydaſpes amnis Indiæ. Fabuloſus autem dictus quia India plurima genera miraculorum, & digna fabulis ferat. Lambit autem tranſlatiue dictum eſt à lingua, per quod ſignat Hydaſpen fluuium lenem leuiter ſua ripas tangere. [Canto) Compono. ſ. librum Lucij xvj. Collyra inſcribitur, eo q de Collyra amica ſcriptus ſit. etiam nos ſic plerunque loquimur. [Et vltra terminum curis vagor). i. vltra terminum fundi mei procedo, locorum voluptate oblectatus. Curis autem expeditis, pro ipſe curis expeditus. i. ſecutus. [Neque militaris Daunia) Daunia Apulia dicta à Dauno rege ſocero Diomedis, quam militarem dixit, quia militiæ aptos viros habet. Latis alit Æſcule. Æſculeta ab Æſculo arbore ita dñr vt Pineta à Pino. [Nec Iubæ tellus) Mauritania intelligenda à Iuba rege. [Pone me pigris) Cur pigros campos dixerit ipſe oſtẽdit ſubiungendo, vbi nulla arbor æſtiua aura recreatur. [Quod latus mundi) Latus pro qualibet mundi parte poſuit. [Malusq. Iupiter vrget) Iouem pro tempeſtate ponere poëticum eſt. Sic & Virg. Modo Iupiter adſit. Tertia lux claſſem Cretæis ſiſtet in oris. Ergo malus iupiter, pro eo quod eſt iniqua tempeſtas. [Pones ſub curru nimium propinqui Solis) In Africa. ſ. cui Sol propior eſt, quam cæteris terris [Domibus negata) Quia vltimæ partes Africæ inhabitabiles ſunt propter nimios calores. [Dulce ridentem) Pro dulciter ridentem. nomen pro aduerbio ponitur.

ASC. INTEGER vitæ) Hac Ode docet poeta quantum valeat innocẽtia & integritas vitæ exemplũ à ſe ſumens, qui cantilenis innoxijs intentus dum forte Lalagẽ amicam ſuam cantaret, in lupum ferociſſimũ inciderat inermis, & tñ ille cantantem refugit. Ordo eſt. Fuſce integer vitæ. i. integrans aut integram faciens vitam ſuam (plus aũt eſt, q̃ integer vita, ſicut maturus æui, q̃ æuo) & purus ſceleris, non eget iaculis Mauris, aut Mauri. i. quibus vtuntur Mauri, é manu, hoc eſt eminus ea iactãtes, nec arcu, nec pharetra. i. theca ſagittarum, grauida. i. plena, & ita onuſta, ſagittis venenatis. Siue ſup. iter facturus iter. i. iturus, per Syrtes æſtuoſas quæ ſunt loca arenoſa in Getulia ad torridam zonam tendẽtes, ſiue per Caucaſum montem Scythiæ altiſſimum, & ſanè frigidũ, & ita inhoſpitabilem. i. nulli præbentem hoſpitium, vel per ea ſup. loca, q̃ loca Hydaſpes fluuius Indiæ fabuloſus. i. de quo multa fabulantur, lãbit. i. alluit. Nanque lupus fugit me inermẽ in ſilua Sabini, dũ ego canto Lalagẽ meam. ſ. amicã, & expeditis, aut expeditus, curis vagor vltra terminũ, lupus inq̃ exñs portentũ. i. fera malũ portẽdens, quale neq; Daunia. i. pars illa Apuliæ, militaris. i. ad militiam apta, vnde Turnus fuit, alit in Aeſculetis. i. ſiluis vbi Aeſculi naſcũtur, latis. i. amplis, Nec tellus Iubæ. i. Mauritania, nutrix leonum arida, q. aqs eget, cum bonę nutrices lacte abundare debeant, & tñ feroces nutrint leones. Pone, q. vero id quaſi dexteritate Lalages, quã tunc cãtabat, acceidit, dicit ſe vbicũque fuerit, eã amaturũ, & cantaturũ. Ordo eſt. Pone. i. ſiſte & cõſtitue me, vbi cãpis pigris. i. frigore pigritiẽ inducentibus, nulla arbor recreatur. i. renouatur, & fouetur, aura æſtiua. i. Solis calore. i. vbi perpetuũ horret frigus ad id. ſ. latus mundi, qđ nebulæ. i. fœtidæ nubes, & Iupiter malus. i. aër corruptus & malignus, vrget. i. premunt, pone etiam me in terra negata domibus. i. inhabitabili, propter calorem videlicet, ſub curru Solis propinqui. ſ. terræ, nimium ego ſup. nihilominus amabo ſemper Lalagen amicam meam ridentem dulce, & loquentem dulce. i. dulciter.

AD CHLOEN.

Puellam virorum contactum formidantem increpat, quæ velut hinnulus amiſſa matre trepidat iam a viro nihil illi ſit periculi, nempe qui amans non vt fera hinnulum quærat perdere.

Ode XXIII. Dicolos, Tetraſtrophos: Vt, Quis multa gracilis te puer in roſa.

—-uu--uu-u-

—-uu—uu-uu

—-uu—

—-uu-u-

VITAS hinnuleo me ſimilis Chloë,
Quęrenti pauidam montibus auijs
Matrem, non ſine vano
Aurarum, & ſiluæ metu.
Nam ſeu mobilibus veris inhorruit
Aduentus folijs; ſeu virides rubum
Dimouere lacertæ:
Et corde, & genibus tremit.
Atqui non ego te tigris vt aſpera,
Getulus ue leo frangere perſequor.
Tandem deſine matrem
Tempeſtiua ſequi viro.

ANTONIVS.

VITAS hinnuleo) Ode xxiij. Chloën puellam alloquitur. Ea enim Horatij tactum tremebunda vitabat matrẽ requirens, vt hinnuleus tigridis, aut leonis morſum metuens fugit ad matrẽ. Cumq. eam non perſequatur, vt tigris, vel leo hinnuleũ, deſinat tandẽ iam matura viro matrem ſequi, potiusq. ipſi adhæreat. [Vitas hinnuleo) Produx. ę autem ppr aſpirationem ſequentem, vel potius poëtarũ more. vt latius in noſtro Verſilogo apparet, vbi docuimus pluribus exemplis. h. in metro vim hře nullam. [Hinnuleo) Hinnuleus dimin. eſt ab hinnulo, bene conueniens puellæ timoroſæ. Eſt aũt hinnulus ceruorũ, capreolorũ, caprearum, damarumque ſius. Plin. ſcribit lib. viij. q ex equo & aſina mares genitos antiqui hinnulos vocabat, contraq. mulos, quos aſini, & equa generarent, ſic etiã Varro dixit. [Siluę) Hoc loco triſſyllabum eſt. [Veris aduentus) Tunc enim naſcuntur folia & hinnuli, & lacertę in rubris apricantur. [Atqui) Certe. [Tigris) Beſtia eſt maculoſa velocitatis tremendę, vt Plin. ſcribit. [Tempeſtiua viro). i. nubilis & viri potẽs. [Frangere) i. lacerare.

VITAS hinnuleo me ſimilis Chloë) Metrum duobus verſibus Aſclepiadeum. & primus verſus per reſolutionem ſcanditur ita. Vitas, hinnuleo, me ſimilis, Chloë. Tertius Pherecratius. Quartus Glicontus, qui & ipſa per ſolutionem ſcanditur ita, Aura. & ſiluæ metu. Ad Chloën iam maturam viro ſcribit contactum ſuum fugientem, cui velut ſuadet virorum eam contactum non debere vitare, & comparat eam hinnulo imbelli & natura timido quod ſicut ille leonem, vel tigridem ſic iſta fugiat viros, feras alitruens inſequi, vt occidant, ſe ad hoc velle conſequi eam vt amplectatur. Senſus autem hic eſt, Chloë me vitat, & timet vt hinnulus qui ceruæ matri aberrauit & ad omnes motus aurę, vel ne mortis tremit. Ordo eſt, Chloë vitat me ſimilis hinnulo quærenti pauidam matrem in auijs montibus non ſine magno metu aurarum, & ſiluę. [Auijs) Præter viæ vſum, qua ſritè ambulare conſueuerunt. Virg. Auiarum reſonat a.u.c. c. Nam ſeu mobilibus. Hypallage eſt pro mobilia folia inhorruerunt aduentu veris [Inhorruit) Conturbata eſt: vt, Inhorruit armos. Item, Et inhorruit vnda tenebris. [Seu virides rubum Dimouere lacertæ) Colorem, lacertarum expreſſit epithero, quæ talibus locis læte eſſe conſueuerunt. Virg. Nunc virides etiam o.ſ.l. [Et corde, & genibus) . i. animo, & corpore ſynecdochicos. Genibus enim rapit temere conſueuerunt. [Atqui non ego te) Ordo eſt. Atqui non proſequor ego te frangere vt aſpera tigris ue Getulus leo tigris velociſſimum animal eſt. Tandem ad proprium deſiderium retulit, vt Virg. Venuſti tandem tuaque expectata parenti. Vicit ACR.

Iter durum pieta.[Tempeſtiua)Iam matura viro,& viri patiens, & coniunctioni apta.

POR. VITAS hinnuleo me ſimilis Chloä) Hæc Ode in puellam refugientem tactum viri ſcripta eſt. ſenſus eſt autem. Chloë ſpa vitat, atque timet, vt hinnuleus qui matri aberrauit. [Nam ſeu mobilibus Veris inhorruit aduentus folijs)Hypallage. pro Veris aduentu folia mota inhorruerunt.i. commota ſunt, ac tremuerunt. [Seu virides rubum Dimouere lacertæ) Rubus ſpecies eſt mori agreſtis.ſic denique & à ruſticis hodie In Italia appellatur. [Atqui non ego te tigris vt aſpera) Senſus eſt, Non ita Chloë tu timere hoc debes,vt hinnuleus, quia ille periculum vitæ à tigride vel à leone timet, ego autem te non ea mente perſequor, vt abſumam,ſed amplectar.Quare non vt ille,ita tu matrem adhoc debes ſequi cum tu ſis id ætatis, vt virum ferre poſſis.

ASC. VITAS hinnulao) Iucunde comparat puellam meticuloſam, & laſciuiuſculam pullo ceruino, dicens: Chloë puella vitat (aut vt alij textus habent,Vitas me ſimilis hinnuleo) .i. pullo ceruino quærenti in montibus auijs.i.vbi non ſunt viæ,matrem .ſ. ceruam pauidam,& ex natura,& propter abſentiam pulli tunc magis pauentem, non ſine vano metu aurarum & ſiluæ, quia ſi concutitur leui aura ramus in ſiluis timet inſidias venatoris, aut feræ.[Nam ſeu aduentus Veris).i.flatus zephyri,aut fauonij,quo flante Ver aduenit inhorruit.i.horrorem fecit,folijs.i.frondibus mobilibus.i.facile ſe mouentibus, ſeu lacertæ virides dimouera .ſ.à loco ſuo rubum.i. quoduis virgultum,aut fruticem,hinnulus ſup. tremit & corde & genibus, quia præ timore trepidat,& ita facit Chloë quod quaſi miretur poëta ait. Atqui.i.ſed, cur ô Chloë id facis? ego non proſequor te frangere.i.vt frangam te vt tigris aſpera,ve,pro vel, leo Getulus qui ferociſſimus eſt. Et ideo tu tempeſtiua viro .i. iam matura viro, Iam plenis nubilis annis, deſine tandem ſequi matrem .ſ. tuam.

AD VIRGILIVM.

Miro ingenio Virgilium monet, vt amici mortẽ æquiu ferat at enim ſe non mediocriter dolere,neque doloris modum inuenire ob tanti viri iacturam,verum fruſtra deſiderari quod conſequi non queas. Lugere autem ſupra quem ſatis eſt,non ſolum ſtudium,& inutile,verum etiam impium.

Ode XXIIII. Dicolos, Tetraſtrophos, vt: Scriberis Vario fortis, & hoſtium.

—-vv—vv-vv
—-vv—vv-v-
—-vv--vv-vv
—-vv-vv

QVIS deſiderio ſit pudor, aut modus
Tam cari capitis?præcipe lugubres
Cãtus Melpomene:cui liquidã pater
Vocem cum cythara dedit.
Ergo Quinctilium perpetuus ſopor
Vrget? cui pudor, & iuſtitiæ ſoror
Incorrupta fides, nudaque veritas,
Quando vllum inueniet parem?
Multis ille quidem flebilis occidit:
Nulli flebilior, quam tibi Virgili.
Tu fruſtra pius, heu non ita creditum.
Poſcis Quinctilium deos.
Quod ſi Threicio blandius Orpheo
Auditam moderere arboribus fidem:
Non vanæ redeat ſanguis imagini:
Quam virga ſemel horrida
Non lenis precibus fata * recludere, *reduce-re.
Nigro compulerit Mercurius gregi.
Durum, ſed leuius fit patientia,
Quidquid corrigere eſt nefas.

ANTO. QVIS deſiderio)Vigeſimaquarta Ode affatur Melpomenam,vt præcipere,& docere velit,quis pudor aut modus & finis ſit deſiderio cari amici.Reſpondet muſa, Obijt ergo Quintilius honeſtus, fides, & verus ante omnis, nulli flebilior, quàm Virgilio, qui pius fruſtra illum deos poſcit. Sed ſi blandius Orpheo cythara perſonaret, non tamen vita mortuo rediret. Concludit inde quidquid durum non licet emendare,lenius fieri patientia. Is igitur modus muſa præcipitur, & docetur in Virg.ſolamen.[Quis deſiderio) Ordo eſt,O Melpomene cui pater cum cythara dedit liquidam vocem,Præcipe lugubres canthus appoſito, Quis pudor, aut modus ſit deſiderio tam cari capitis. [Deſiderio).i.abſentiæ.quippe quæ abſunt,deſiderantur. [Pudor)Modeſtia & decor. Nam(vt inquit Seneca epiſtola centeſima)eſt aliquis & dolendi decor,hic ſapienti ſeruandus eſt,& quẽadmodum in ceteris rebus, ita & in lacrymis aliquid ſat eſt. Imprudentium,vt gaudia,ſic dolores exundauere, æquo animo excipe neceſſaria &c.[Præcipe)Doce.[Melpomene) A melodia dicitur, qua audientes demulceantur. hinc ait Horatius. Cui liquidam pater Vocem cum cythara dedit.[Pater)Iouis enim filiæ muſæ dicuntur ab Heſiodo in Theogonia. [Ergo) Reſpondet muſa,Ergo,quia.ſ.lugubres canthus requiris. [Quintilium) Euſebius ſcribit,Quintilium Cremonenſem Virgilij & Horatij familiarem fuiſſe, obijſſe ante Virgilij obitum annis ſenis. [Cui) Ordo eſt,Cui.ſ.[Quintilio pudor &c.quando inuenit vllum parem? Nuda) Simplex,& pura. [Virgili) Nigidius (vt refert Gell. lib.xij. cap.xxiij.) Valeri in caſu vocandi ſcripſit ſumno.i.acuto tono eſſe primam,deinde gradatim deſcendere,ſed ſi quis nunc, inquit Gellius,Valerium appellans in caſu vocandi ſecundum id præceptum Nigidij acuerit primam non aberit quin rideatur. Priſc. etiam lib. vj. cum Gellio conuenire videtur. [Tu fruſtra pius) Ordo eſt, Tu fruſtra pius poſcit deos Quintilium. [Heu non ita creditum) Ita vt.ſ.repoſcere debeas. [Creditum).i. tibi ab illis. Dij enim non perpetuo liberos,aut amicos credunt,ac donant,hinc Sen.epiſt.xc. ſcribit Liberos,coniugem,atque patrimonium ita nos habere, debere tanquam non vtique ſemper habituri,& tanquam non futuri ob hoc miſeriores ſi habere deſierimus.[Orpheo) De hoc late in Ode xij.diximus. Maro etiam in fine Georg latiſſime meminit, quo modo Eurydicem vxorem Orpheus ab inferis ſua fretus cythara reuocare fruſtra tentarit. Ait etiam Ipſe caua ſolans egrum teſtudine amorem, Te dulcis coniux,te ſolo in littore ſecum, Te veniente die,te deſcendente canebat. Tenarias etiam fauces alta hoſtia Ditis. Et caligantem nigra formidine lucum ingreſſus. Maneſq. adijt regemque tremendum,Neſciaque humanis precibus manſueſcere corda.[Moderere)Pulſando temperes,& gubernes. [Vanæ imagini).i.vmbre.Dido Virgiliana,Et nunc magna mei ſub terras ibit imago,& Ouid. de morte Druſi ad Liuiã,inquit. Supprime iã lacrymas non eſt reuocabilis iſtis,Quem ſemel vmbrifera nauita lintre tulit.[Virga)De hac vide in Ode x.[Leuis) Mitis,placidus,facilis. [Fata recludere) Fatorum ſtatuta diſſoluere. ſtatuerant aũt nos tuos minime poſſe redire ad ſuperos Ouidius ẽt de morte Druſi ait,Nõ tibi non vllis vincere fata datur. [Nigro gregi).i.vmbris. [Durum)Ordo eſt.Sed quidquid durum eſt nefas corrigere.i.non licet emendare,leuius fit patientia.Plautus ẽt in captiuis ait,Decet id pati animo æquo,ſi id facies leuior labos erit.Et in Aſinaria,inqt Fortiter malum qui patitur,idem poſt patitur bonum. Seneca item in epiſtola xcix.inquit, Rectus, atque integer animus praua fortunæ,& dura,atque aſpera ferendi ſcientia mollit.

Melpomene.

Quint Virg.

ACR. QVIS deſiderio ſit pudor,aut modus) Metrum trib.verſibus Aſclepiadeum. Quartus Glyconicus.Conſolatur hac Ode Virgilium impatienter Quintilij amici ſui mortem lugentem Senſus aũt eſt,vel ordo, Da mihi præcepta carminis in muſa quibus oſtendã quis modus deſiderio eſſe debeat cariſſimi ſodalis ac amici. Quidam aũt fratrem Virgilij hunc volunt eſſe. [Tam cari capitis?)Tam cari amici.[Cui liquidam)Purã dulcem,ſiue canoram. Virg. Tum liquidas corui preſſo ter gutture voces, Aut quater ingeminat.[Pater)Iupiter.Iouis.n.& Mnemoſines Muſæ filiæ eſſe dicuntur. Ordo aũt eſt,Melpomena,cui pater dedit liquidam vocem cum cythara, præcipue lugubres cantus, quis pudor aut modus ſit tam cari capitis. [Ergo Quintiliũ) ordo eſt,perpetuus ſopor vrget Quintiliũ cui pudor & incorrupta fides iuſtitiæ ſoror,nudaq. veritas erat,qñ ergo vllum inueniet parem? [Sopor vrget)Mors vt ferreus vrget ſomnos & Tum conſanguineus leti ſopor.[Incorrupta fides) Fides bene eſt appellata iuſtitiæ ſoror. [Nudaq.ve.) Infucata & pura, q̃ nil occulti habeat aut egeat argumento.[Occidit)Mortuus eſt occidiſſe aũt magnos,& proba-

ſos viros dicebant. [Tu fruſtra) Irrationabiliter & ſine remedio: vt, Nil tam cœleſtibus vllis Debeniem. [Creditum) Cōmiſſum, commendatum, vt Virg. auſus ſe credere cœlo. Vnde & homines animas reddidiſſet dicunt tanquam quas ad hoc cœperint, vt reſtituerent. [Quod ſi) ordo eſt, ꝙ ſi blandius Treicio Orpheo moderere fidem auditam arboribus non redeat ſanguis vanę imagini, quàm Mercurius non leuia recludere fata precibus ſemel compulerit nigro gregi horrida virga. [Blandius) Delectabilius. [Orpheo) Orpheus Thrax fuit, qui dum cantu ſuo, vel cythara arbores cōmoueret & ſequerentur, Eurydiceo tñ ſuam vxorem reuocare ab Inferis non potuit. Virg. Reſtiti, Eurydicemq. ſuā. i.l.ſ.i. Immemor heu, victuſq. animi reſpexit, ibi omnis Effuſus labor, atque inuitis rupta tyranni Fœdera. [Fidem) Cordam. [Vanæ) inani vmbræ mortuæ. [Sanguis) pro vita, vt Virg. Purpuream vomit ille animam. [Imagini) Modo corpori, vt Virg. in iiij. Aen. Et nunc magna mei ſub terras ibit imago. Et alibi vmbræ. Idem in eodem, Admonet in ſomnis & turbida terret imago. [Virga) Caduceo: vt, Tum virgam capit, hac animas ille euocat Orco pallanteis alias ſub Tartara triſtia mittit. [Horrida) ſeuera, diſtricta. [Recludere) Aperire. [Nigro compulerit Mercurius gregi) Vmbrarum multitudini congregauit. vt, Compuleramq. gregem Corydon & Thyrſis in vnum. [Durum) Senſus eſt, Durum eſt tanti amici mortis dolorem ferre. [Sed leuius fit) Leuigatur. Suadet patientia leuius fieri, quod corrigi non poteſt, vt quidquid erit, ſuperanda omnis fortuna ferendo eſt Terentius. Et vt quimus aiunt, quando vt volumus, non licet. [Corrigere eſt nefas) Non eſt licitum corrigere. nefas enim pro illicito poſuit.

POR. QVIS deſiderio ſit pudor, aut modus Tam cari capitis) præcipe lugubres, Hac Ode θρῆνον continet & Quintilium ſodalem Horatij. Senſus autem eſt; Da mihi præcepta carminis muſa vt oſtendam quis modus deſiderio eſſe debet cariſſimi amici. [Ergo Quinctilium perpetuus ſopor Vrget?) Elegāter & poëtice ſoporem pro morte poſuit. [Nudaque veritas) Bonum epitheton, ideo, q̄ nihil occultu tenet, ac celat. [Quando) Acuta priore ſyllaba q̄n vim interrogatiuam habet. [Fruſtra pius) Heu fruſtra repoſcis, inquit Quintilium, non ſub hac ſpe illis cōmendatum, ac creditum pro cōmiſſo, vt ſupra: Nauis quæ tibi creditum debes Virgilium. [Non vanæ redeat ſanguis imagini) Imagini. i. vmbræ vt illud: Et nunc magna mei ſub terras ibit imago. [Non lenis precibus fata recludere) ſolita ſibi figura dixit: vt, Callidum quidqd placuit iocoſo Condere furto. Nigro compulerit Mercurius gregi nigro pegri pro vmbris poëtice, Durum, ſed leuius fit patientia. [Quidquid corrigere eſt nefas) Grata ſententia.

ASC. QVIS deſiderio) Virg. conſulatur ſuper morte Quintil. viri quidem optimi, ſed irreuocabilis, & ideo aut patiendo, aut obliuiſcendo dolorem mitigandum docet, quia quod euitari nō datur, ſuperatur patiendo, Vnde & Maro Aen. v. Superanda omnis fortuna ferendo eſt. Ordo autem eſt. O Melpomene. i. muſa amœne canens melos, cui pater. ſ. Iupiter, dedit cū cythara vocem liquidā. i. liquide modulantem, præcipe cantus lugubres. i. præcine, & doce quis. i. qualis pudor, aut modus. i. modeſtia, aut finis ſit. i. eſſe debeat, deſiderio. ſ. Virgilij, tam cari capitis. i. quod habet de tam caro & præcipuo amico, videlicet, Quintilio. Reſpondet muſa incipiens. Næniam, ſeu lugubrem cantum. Ergo quæ vox dolentis, & indignantis eſt ſopor perpetuus. i. mors vrget. i. premit, Quintilium. ſ. Cremonenſem contubernalem Virgilij, & Poëtæ, cui. ſ. Quintilio, ſup. erat pudor, & fides incorrupta, appoſitorie ſoror, imò (ſecundùm Cic. j. offic. fundamentum iuſtitiæ, & veritas nuda. i. non fucata, nec palliata quando inueniet parē illi? q. d. nunquam. Ille occidit. i. extinctus eſt mortuus exiſtens flebilis. i. flendus, multis bonis. ſ. viris, ſed nulli flebilior quam tibi Virg. Tu pius. i. tametſi pius, poſcis heu fruſtra deos Quintiliū, vt. ſ. eum tibi reddant, quod fruſtra facis quia non ita creditū. i. cōmiſſum tibi vt ablatum à dijs repetas, aut dijs vt tibi eū reddant. Quod ſi moderere. i. temperes & regas canendo fidem. i. cytharam auditam arboribus, modulante. ſ. Orpheo & hoc facias blandius Orpheo Threicio. i. q̄ fecerat Orpheus Thracius, dum Eurydicen ab inferis reuocauit. [Sanguis non red. imagini vanę) i. ſimulacro, an cadaueri nil præter imaginem hominis habenti, quam. ſ. imaginem, Mercurius non lenis, nō exorabilis precibus, recludere. i. reſoluere, fata. i. fatalem mortem compulerit. i. adegerit ſemel, gregi nigro. i. ad gregem mortuorum, ſeu inferorum qui nigri ſunt, virga horrida. ſ. caduceo. de quo prius viſum eſt, Sed quia in vitam reuocari non poteſt, quidquid durum. i. aſperum & moleſtum eſt nefas. i. non licet corrigere. i. euitare, fit leuius. i. tolerabilius. i. per patientiam, quaſi dicat patere quod corrigere nequis.

AD LYDIAM VETVLAM.

Inſultat meretrici, quæ cum iuuenis ob formæ & ætatis elegantiam, in amatores eſſet ſuperbiſſima, iam vetula, vicisſim ab illis negligeretur, & puellis magis delectarentur, digna, ſcilicet pro meritis talione, vt eadem patiantur, quæ alij fecerant.

Ode XXV. Dicolos, Tetraſtrophos: Vt,

Iam ſatis terris niuis, atque diræ.

-υ-—υυ-υ--
-υ---υ-υ--
-υ---υυ-υ-υ
-υυ-υ

PARCIVS iunctas quatiunt feneſtras
Ictibus in crebris iuuenes proterui:
Nec tibi ſomnus adimunt; amatque
Ianua limen;
Quæ prius multum facileis mouebat
Cardines. audis minus, & minus iam,
Me tuo longas pereunte nocteis
Lydia dormis.
Inuicem mœchos anus arroganteis
Flebis, in ſolo leuis angiportu,
Thracio bacchante magis ſub inter-
Lunia vento;
Cum tibi flagrans amor, & libido,
Quæ ſoles matres furiare equorum:
Sæuiet circa iecur vlceroſum,
Non ſine queſtu,
Læta quod pubes edera virenti
Gaudeat, pulla magis atque myrto:
Aridas frondeis hiemis ſodali.
Dedicet Hebro.

ANTO. PARCIVS &c.) Ode xxv. in Lydiam meretricem rapacem ſcribitur, quæ quondam ab iuuenibus adibatur frequentius nunc aūt rarius. quia vetula. Vtque ipſa formæ faſtu mœchos olim ſpreuerat, ita facta anus viciſſim deſpicietur, flebitq. ē quoties libidinoſo amore torquebitur, non ſine quæſtu, quod iuuenes gaudeant puellis magis, ſpernantque vetulam. [Parcius) Rarius. [Ictibus) Lapidum. ſ. [Proterui) Intemperantes, & immodeſti. [Amat limen) Non recedit à limine. [Me tuo longas &c.) Hoc minus audiebat Lydia quòd quidam amatores olim dicere ſoliti erant. [Anus leuis) i. contemnenda. [Arrogantes) ſuperbos, & indignantes te adamare. [Angiportu) Auguſto vico. Intelligit autem ambitum. i. domorum circuitum. in quo mœchi latere ſolent, & imbribus, & ventis expoſiti. Lydia vero viciſſim id patietur. [Thracio vento). i. Borea. [Bacchante) Furente. [Interlunia) Tunc enim tempeſtates excitari ſolent. Plin. aūt lib. xviij. cap. xlvij. de lunari ratione, inquit, Quoties ab occidente Sole cernitur. prioribusq. noctis horis lucebit creſcens erit, & oculis dimidiatam iudicabitur. Cum vero occidente Sole orietur ex aduerſo, ita vt pariter aſpiciatur, tunc erit plenilunium. Quoties ab ortu Solis orietur prioribusque noctis horis detraheret lumen, & in diurnas extendet decreſcens erit, iterumque dimidia In coitu vero, quod interlunium vocant, apparere deſierit. [Flagrans) Ardens. [Matres equorum) Virg. lib. iij. Georg. ait. Scilicet ante omnes furor eſt inſignis equarum: Et mentem Venus ipſa dedit, poſtea, inquit. Illas ducit amor trans Gargara transq. ſonantem. Aſcanium, ſuperant montes, & flumina tranant. [Plinius lib. viij. ſcribit, ꝙ equarum libido extinguitur iuba tonſa. [Iecur vlceroſum) i. corruptum. In iecore autem libido eſt vt aiunt, ſoletque vbi corruptum eſt, vlceroſum eſſe. ꝙ in brutis animalibus ſæpe, videre eſt. [Pubes) iuuentus ipſa. [Edera virenti) Pro edera & myrto puellas, ac iuniores intelligit illæ enim ſemper virent, dum iuuenes quidem ſunt. [Pulla magis) i. nouella, & Lunæ natura.

pullulā.vnde & pullus equinus,pullus gallinaceus,& huiuſmodi. [Aridas frondes) Allegoricos vetulas mulieres intelligit, quæ aridæ ſunt & ſiccæ.[Dedicet)Deputet.[Hebro) Hebrus Thraciæ amnis eſt inter Remum, & Rhodopen, qui recipit in ſe flumina Barum & Suemum,vt Plin. lib. iiij. oſtendit.

ACR. PARCIVS iunctas quatiunt feneſtras) Metrum ſapphicū hendecaſyllabum.Quartus adonius. In Lydiam meretricem rapacem,ſed iam vetulam ſcribit,meritoq. ab amatoribus paſſurā quæ fecerat. Senſus eſt. Iuuenes qui olim feneſtras tuas lapidibus inceſſabant, vt excitata ſomno ijs aperires iam te negligere incipiunt & iccirco hoc rarius faciunt. [Parcius) Rarius.vt,Parcius iſta viris tamen obijciendo memento. [Quatiunt) Concutiunt aphæreſis.[Ictibus)Lapidum.[Proterui) Inſolentes,ſuperbi.[Amatque Ianua limen) Non recedit à limine. Hoc eſt ſemper clauſula eſt nullo iam amatorum iuxta ſolitum veniente, aperte enim recedit à limine.[Facilis)Vncta ne reſonaret aſſiduo vſu frequentius aperiendo. Minus & minus.i.quod olim ſolebant,amatores tui dicere adoleſcentes; O Lydia pereunte me dormis,iam minus audis,dum deſpicieris propter ſenectutem, ab ipſo autem dictum quod pueri aiebat. eſt autem ordo iam minus & minus audis. O Lydia iam dormis longas noctes me tuo pereunte amore.[Inuicem)ſigillatim.modo hunc modo illum.[Mœchos)pro amatoribus poſuit. [Leuis) ordo eſt. Leuis anus flebis arrogantes mœchos inuicem in angiportu magis ſub interlunia.Thracio vento bacchante. [Arrogantes) Te dignantes. [Leuis) Aut contempta aut ab amatoribus vacans. [Angiportu)Angiportum alij dicunt vicum ſine exitu,quaſi in loco deſerto, & ſine conuentu vbi flexura eſſet, alij vicum anguſtum & flexuoſum in modum anguis, vel ipſo ſecreto ſerpentibus tutū, quaſi anguibus portum. [Thracio vento) Aquilone, vel Borea, vt Thracio Aquiloni. [Bacchante) inſaniente. Vt Virg.in iiij. Aen.Sæuit inops animi totamq. incenſa per vrbem Bacchatur. Magis ſub interluniatum magis flebis ſub interlunia, quia tum ferè concitantur tempeſtates quaſi tetro tempore, & in deſertis locis ideo fleret vt doloris teſtem vitare.[Sub) Ante,vt Virgil in iij.Georg.Sub lucem exportās calathis,addit oppida paſtor. [Furiare equorum) Nouo verbo vſus,quaſi in libidinis furorem vrgere.Virg.Scilicet ante omnis furor eſt inſignis equarum.[Vlceroſum) Libidinis indignatione commotum,vel certe quod pro ætate appetente tanquam vlceroſum ſpernatur. [Non ſine queſtu) Non ſine querela,vt auaritiam meretrices oſtenderet,nec tū quidem ſine lucro,& precio corporis. [Læta quod pubes edera virenti Gaudeat).i.quòd puellas iuuenes ament,quas in edera & myrto intelligi voluit.[Pulla)pullam dixit,vt eius coloris puellas oſtendat amari. [Aridas frondes).i.anus & decrepitas mulieres,& ſic etiam ætate frigidas, vt Hebro glaciali ſint ſimiles, merito à iuuenibus contemnendas. [Hiemis ſodali) Frigido,& hiemis tēpore.Virg.Semper hiems,ſemper ſpirantes frigora Tauri.

POR. PARCIVS iunctas quatiunt feneſtras)hæc in meretricem rapacem,ſed vetulam, & merito ab amatoribus paſſuram quæ fecerat ſcripta eſt. Senſus autem eſt, Iuuenes,qui olim freqoentius tuas feneſtras lapidibus inceſſabunt, vt, excitata ſomno ianuas aperires,iam te negligere incipiunt,& iccirco hęc rarius faciunt. Iunctas autem feneſtras occluſas intelligendum eſt. [Amatque Ianua limen)Mire,in limine ianua eſt,inquit.i.occluſa.Ianua.n. cum aperitur,recedit à limine. [Quæ prius multū faciles mouebat Cardines)Non multum faciles,ſed multum mouebat faciles cardines in hac re. [Audis minus & minus iam Me tuo longas pereunte noctes) Quæ olim,inquit,ſolebant adoleſcentes amatores tibi dicere. O Lydia pereunte me dormis,iam huc minus, & minus audis dici.[Flebis in ſolo leuis angiportu)Leuē pro nullius ponderis poſuit. dr̄ autem pro eo quod eſt contemptibilis, aut ergo amoribus leuis aut amatoribus quondā tuis leuis.i.cōtemptibilis.[Thracio vento).i.Aquilone.[Quæ ſolet matres Furiare equorū)Furiare verbum fictum videtur,ꝙ ſignat cum furore concitare.Equas magis ceteris animalibus,in libidinem veneream accendi. Virg. teſtis ita dicens: Scilicet ante omnes furor eſt inſignis equarum. [Vlceroſum) Ex contemptu. [Læta quod pubes edera virenti Gaudeat,pulla magis atque myrto)per allegoriam hoc ſignat, iuuenculos iuniores mulierculas quærere. Puellam autem myrtum ſubcreſcentem, ac per hoc nouellam intelligendum. [Aridas frondes) Conueniens ſuperiori allegoriæ, pro vetulis mulieribus dixit. [Sub interlunia) Recte, quia tunc fere concitantur tempeſtates,Hebrus Thraciæ fluuius. [Hiemis ſodali Dedicet Hebro) Vel quod frigidus ſit Hebrus, Hiemis ſodali dicitur, vel quod partis ſeptentrionalis ſit vbi maximum frigus eſt.

PARCIVS) Pulchre minatur Lydiæ meretrici olim dam natæ ſuperbiæ talionem. Nam quæ omnis faſtidierit,neq quenq̄ miſerata eſt,nunc anus ab omnibus ſpreta ante fores iuuenum ſe cubabit. Ordo eſt, Iuuenes proterui.i.amore proteruientes,& ſe rocientes, quatiunt parcius.i.rarius & modeſtius, feneſtras,ſ.tuas Lydia, iunctas.i.clauſas.i.quas olim clauſas quatere ſolebant crebris ictibus.i.impulſibus,ſed nunc neque clauſæ ſunt,neque ſi eſſent clauſæ, percuterentur, neque ſi percuterentur non tam crebris ictibus neque ſi tam crebris,tam ardenter,aut animoſe,quia parcius quod aduerbium à parce. Maro in Buc. Parcius iſta viris tamen obijcienda memento, Nec iuuenes adimunt.i. demunt tibi ſomnos & ianua tua amat limē.i.non diſcedit ab eo,quia non aperitur quæ ianua mouebatur prius.ſ.cum frequentes ad te venirent iuuenes, cardines.i.poſtes,ad quos ianua voluitur, faciles .ſ. ad dimittendam ianuam,& iterum recipiendam,quod non facerent niſi eſſent faciles. Nam faciles cito offenſam remittunt. Maro, Sed faciles nymphæ riſere ſacello. Tu audis iam minus,& minus,quia in dies minus places, audis minus à iuuenibus dicere ſolitis, O Lydia dormis.i.potes ne in animū inducere vt dormias, longas noctes, quæ amantibus longæ videntur, me tuo .ſ. amico,& amatore.i.me,qui tuus ſum,pereunte.ſ.algore,& imbribus ante fores tuas? [Tu anus).i.propediem futura anus,hoc eſt vetula,flebis inuicem.i.viciſſim, ſicut flere illos coegiſti,mœchos .i.adulteros,aut quoſlibet tecum coire ſolitos arrogantes .i. ſuperbos,& faſtidioſos exiſtens leuis.i.vaga,hunc curſitans,& obſeruans an quiſquam perditus intret,vt faciunt proſtitutæ vetulæ,in angiportu .i. viculo, cuius non eſt exitus,qualem meretrices ferè habitant.Flebis dicit vento Thracio.i.Borea qui frigidiſſimus eſt,bacchante.i.furente & ſæuiente,magis,ſub.i.paulò ante,interlunia.i.tempora quæ ſunt inter nouam & veterem lunā, quibus acrior ventus & libido eſſe ſolet. vnde etiam ad libidinis ardorem reſpexiſſe docet,quid ſequitur. Cum.i.quando amor & libido flagrans.i.ardens tibi,quæ.ſ.libido,ſolet furiare.i.furorem rapere,matres equorū.i.equas.vnde Georg.3. Scilicet ante omnis furor eſt inſignis equarum. Sæuiet tibi circa iecur vlceroſum .i. amoribus ſaucium, eſt enim ſedes amorum, ſæuiet dico non ſine queſtu.i.te cōquerente, ꝙ pubes.i.caterua pubeſcentiū. læta.i.iocoſa, gaudeat magis edera virenti.i.puellis moliter amplexantibus, atque myrto pulla .i. ſubnigra, vt eſt dum vireſcit, aut pulla .i. pullulante adhuc, ſicut pullus equinus dicitur, & eſt iucunde dictum,atq; dedicet.i.deputet,& conſecret Hebro.i.fluuio Thraciæ;ſodali hiemis.i.apud quem ſemper eſt hiems,& niuis præcipitatio,frondes aridas .i. vetulas,vt frondes deſiccatas.

ASC.

DE ÆLIO LAMIA.

Ad Lamiam nobiliſſimum virum & eruditum,indicans ſtudioſum, & bonis diſciplinis, excultum vocare cum multis alijs affectibus tum maxime metu & anxietate.

Ode XXVI. Tricolos, Tetraſtrophos: Vt,

Vides, vt alta ſtet niue candidum.

—υ——υυ-υ-
—υ---υυ-υυ
—υ---υ--
--υ——υ——

MVſis amicus, triſtitiam, & metus
Tradam proteruis in mare Creticū
Portare ventis, quis ſub arcto
Rex gelidæ metuantur oræ,
Quid Mithridatem terreat, vnice
Securus. ò quæ fontibus integris
Gaudes, apricos necte flores:
Necte meo Lamiæ coronam
Pimplea dulcis. nil ſine te mei
Poſſunt honores. hunc fidibus nouis,
Hunc Lesbio ſacrare plectro,
Teque, tuaſque decet ſorores.

ANTO. M VSIS &c.) Ode xxvj. oſtendit amicum muſis, hoc eſt doctum virum, & perfectum vacate triſtitia, ſollicitudine, & metu hinc ipſe ventis pmittit auferre a ſe talia, quo vacet lætitiæ, & voluptati. Itaque muſam orat. Lamiæ ſuo flores nectat & coronam, ſui nanque honores abſque ea nil proſunt, decetque ipſam, ſororesque ſuas Lamiam ipſum conſecrare nouis fidibus, & Lesbio plectro, hoc eſt lyrico verſu laudare. [Muſis amicus) Ordo eſt, Amicus ego muſis tradam proteruis ventis portare io mare Creticum triſtitiam, & metus, ſecurus qs rex gelidæ oræ ſub Arcto metuatur, quis vel quid vnice terreat Tyridatem. [Mare Creticum) Creta inſula terminatur ab Occaſu mari Adriatico, à ſeptentrione pelago Cretenſi a Meridie Punico, ab Oriente Carpathio, auctor eſt Ptol. lib. 3. [Sub Arcto) In Scythia ſub ſeptentrione. ἄρκτος enim Vrſa dicitur. ἄρκτος vero ſine κ, παρὰ. [Tyridaten) Armeniæ regem, aut Perſiæ. Lamiæ viro quidem, generoſiſſimo, & perito. Lamiarum familia nobilis erat in Vrbe. iotelligit aũt de Ælio Lamia. de quo etiam lib. 3. meminit latiſſime in Ode xvij. Fuit etiam alter Ælius Lamia eiuſdem familiæ, qui Domitiani tempeſtate vixit. Cui nupta erat Domitia Logina, quam ab viro ablatam Domitianus etiam in matrimonium adduxit. Deinde Lamiam ipſum in exilium miſit. De Lamijs autem plura iam diximus in Sat. 4. Iuuen. [Pimplea) .i. ô muſa ſcribit enim Feſtus, quòd Pipleides muſæ à Pipleo fonte Macedoniæ dictæ ſunt propter liquoris eius voicam ſubtilitatem. Varro etiam ſcribit, Pipleides, & Pimpliades Libethrides, quæ, & Theſpiades, à terreſtribus locis cognominatas. Sunt, & qui velint hoc loco Pimplea legere. Nam Pimplea locus eſt Macedoniæ muſis ſacer. Pimplao autem impleo ſignificat. [Fidibus nouis) .i. oouis chordis, per quod latinas intelligit, quibus ipſe Horat. tunc vtebatur græcos imitans. [Lesbio plectro) .i. lyrico carmine, quali Alcæus, & Sappho Lesbij ſunt vſi.

Lamiarum familia. — Pipleides. — Pimpleades. — Pimplea. — Pimplao.

ACR. MVSIS amicus, triſtitiam, & metus) Metrum duobus verſibus Alcaicum. Tertius Iambicus nouenarius hypercatalecticus. Quartus Pindaricus. Hæc Ode ad Ælium Lamiam ſcripta eſt. Lamias enim veteres nobilis dicebant familiæ, qua ſignificat doctum, & perfectum virũ triſti ſollicitudine, vel metu carere. [Muſis amicus, triſtitiam, & metus) Ordo eſt, Ego amicus muſis ſecurus quid terreat vnice Tyridaten, tradam triſtitiam, & metus proteruis ventis portare in Creticum mare, à quibus metuatur rex Gelidæ oræ ſub Arcto. [Creticum) Pro quolibet mari .i. pro appellatiuo ſpeciale. [Quid) Quæ res. [Tyridateo) Tyridates rex Armeniorum, ſiue Perſarum fuit. [Securus) Securus amotus à cura dicitur. [O quæ fontibus integris) Ordo eſt. O Pimplea dulcis, q̃ gaudes integris fontibus necte flores, necte coronam meo Lamiæ [Integris) Plenis, & imminutionem neſcientibus. [Pimplea) Pimpleæ muſæ dictæ ſunt, aut à Pimpleo foote Macedoniæ, vel vico, aut à monte Pimpleo. Orchomeniorum, aut à veſte, hoc eſt à Peplo. [Nil ſine te) Hoc eſt aut quia ſine muſa non multum honoris vult intelligi Lamiæ carmina ſua poſſe conferre, aut quia primus Horatius latinum carmen ſcripſiſſe dicitur. [Hunc fidibus oouis) Chordis. vt Virg. in 6. Threicia fretus cythara, fidibusq. canoris. Ordo eſt. [Decet te, tuaſq. ſor.) .i. muſas hũc ſacrare oouis fidibus. [Hũc ſacr. Lesbio pl.) Lyrico carmini.

POR. MVSIS amicus) Hæc ode ad Ælium Lamiam ſcripta eſt, qua ſignat doctis viris nullam hærere ſollicitudinem. [Io mare Creticum) Creticum mare, pro quolibet mari. ita ſpecie pro genere vſus eſt. [Quid Tyridaten) Tyridates rex Armeniorũ fuit. [Pimplea dulcis) Pipleides muſæ dicuntur à Pimpleo fonte Macedoniæ. [Hunc Lesbio ſacrare plectro, Teque, tuaſq. decet ſorores) Sic intelligendum. Et tuas ſorores decet hunc Lesbio plectro conſecrare. Lesbio autem propter Sappho, & Alcæum dixit.

ASC. MVSIS) Dicit ſe curris vaccũ velle Lamiam celebrare, quod quia ipſe ſatis non poteſt, muſam vt id faciat præcatur Ordo eſt. Ego amicus muſis .i. dummodo ſim amicus muſis, tradam ventis proteruis portare in mare Creticum, quod Cretẽ alluit, hoc eſt Adriaticũ, triſtitiam, & metus, exiſtens ſecurus, quis rex gelidæ .i. frigidæ, oræ .i. zonæ, metuatur ſub Arcto .i. Vrſa, aut quis res metuatur gelidę oræ ſub Arcto, hoc eſt ſub polo Arctico, & quid terreat vnice .i. præcipue, Tyridatem regem Armeniæ, aut Perſiæ. O Pimplea .i. ô tu muſa dulcis, quæ gaudes fontibus integris .i. quæ in poteſtates habes ad plenũ dicere, necte Lamiæ .ſ. Ælio, meo .ſ. præſidio, & amico, flores apricos .i. odoriferos ſub Sole ortos, & coronam .ſ. ex eis, hoc eſt ſertum. Mei honores, quos illi impendam, nil proſunt ſine te .i. ſine muſarum inſpiratione. Et ideo decet te, & tuas ſorores .i. reliquas muſas, quæ inter ſe ſunt ſorores, quia filiæ Iouis, celebrare hunc .ſ. Lamiam meum, fidibus .i. cytharis, nouis .i. præclaris, aut inſolitis Rom. & plectro Lesbio .i. quali vſus eſt Alcæus Lesbius.

MAT. MVSIS amicus, triſtitiam, & metus, &c.) Acroo & Land. legunt, & ioterpretantur, quis pro quibus ventis, mihi vero id pter Bõſinis, alias rõnes ea vel maximam abſurdum, vr̃, q̃ veoti Aeolum hñt regẽ, nec alius eſt quærendus qui ſit illis metuẽdus, pter propriũ regem. Et ppea legendum arbitror, & interpretandum, quis rex vt vtraque dictio nominandi ſit caſus, eſt aũt ordo. Ego muſis amicus ſecutus qs rex, metuatur gelidæ oræ. vt gelidæ oræ, ſit dãdi caſus nõ gignendi .i. quem regem gelida ora metuat, & qd vnice terreat Tyridatẽ, tradam triſtitiam, & metus proteruis ventis portare .i. ad portandũ in mare Creticum. In fine aũt quarti verſus, & copulã repooendam cenſeo, quę ſuperiora ſequẽtibus coniũgat. vt ſit, Rex gelidæ metuat ore. &, Quid Thyridatẽ terreat.

AD SODALEIS.

Carmen hoc cuius argumentum ab Anacreonte ſumpſit, protrepticon eſt docens inter pocula ſuauiter quidem vino vtendum, & fabulis, verum temperate, ne vt inter barbaros, res exeat in rixam, & contentionem. Hinc quam difficile ſit, ſemel meretricio amore illigatum ſe explicare.

Ode XXVII. Tricolos, Tetraſtrophos, Vt: Vides, vt alta ſtet niue candidum.

—∪——∪∪—∪∪
—∪——∪∪—∪∪
—∪——∪—∪
—∪∪—∪∪—∪——

NATIS in vſum lætitiæ ſcyphis
Pugnare, thracũ eſt. tollite barbarũ
Morem: verecundumq. bacchum
Sanguineis prohibete rixis.
Vino, & lucernis medus Acinaces
Immane quantum diſcrepat. impiũ
Lenite clamorem ſodales:
Et cubito remanete preſſo.
Vultis ſeueri me quoque ſumere
Partem falerni? dicat Opuntiæ
Frater Megillæ, qua beatus
Vulnere, qua pereat ſagitta.
Ceſſat voluntas? non alia bibam
Mercede. quæ te conque domat Venus,
Non erubeſcendis adurit
Ignibus: ingenuoque ſemper
Amore peccas. quidquid habes, age
Depone tutis auribus. ah miſer
Quanta laboras in Charybdi,
Digne puer meliore flamma.
Quæ ſaga, quis te ſoluere Theſſalis
Magus venenis, quis poterit deus?
Vis illigatum te triformi
Pegaſus expediet Chimæræ.

ANTO. NATIS in vſum) Ode xxvij. Sodales hortatur ne vino rixentur, vt Thraces agunt, verum benigne, & hilare cõuiuia celebrent. Oſtendit poſtea meretricio amore illigatũ maxime laborare, vixque, diſſolui poſſe re vlla. Huius aũt ódes ſenſum ab Anacreõte poëta ſumpſiſſe Porph. edocet. [Scyphis) Scyphus Herculis poculũ erat, ita vt Liberi pr̃is cãtharus. de quo Mac. li. 5. Sat. & oos latius i Ep. 6. [Thracũ eſt) Thraces .n. nimio vino truces ſũt. de ijs ẽt ode 18. latius dictum eſt. [Barbarũ M.) .i. ſænũ verecũdũ Bacóque verecũde vtendũ eſt. [Vino, & luc.) .i. à cõuiuio, & lucernis, qbus io cõuiuijs vtebant. Virg. lib. 1. de Didõ cõuiuio. Pendẽt lychni laquearibus aureis Incẽſi, & noctẽ flãmis funalia vincunt. [Medus Acin.) Acinaces .n. (vt aiunt) dr̃ gladius militaris lingua Parthorũ, vel Medorum, quod ẽt Porphy-

Scyphus. — Cantharus. — Acinaces.

rio

rio innuit, hic tamen pro quocunque gladio ponitur. [Imma-
ne) Pro immaniter.i.ſæuæ,& crudeliter.[Diſcrepat) Differt,diſ
Sodales, ſentit,diſcordat.[Lenite)Mitigate,placere,mulcere.[Sodales) Di
cti ſunt ſodales,quod vna ſederent,vt eſſeor, quod Feſtus ait.
[Preſſo)Depreſſo,& demiſſo in menſa.ſ.non autem elato ad pu-
gnam.Cubabant autem antiqui veſcentes,& cœnantes. ait enim
Val. de Inſtitutis antiquis, Fœminæ cum viris cubantibus ſeden-
Cubare ſ menſa, tes cœnitabant. M.Tull.lib.6.epiſt.Accubueram hora oona.cum
ad te hoc literarum exemplum in codicillis exaraui. Item,Infra
Eutrapellum Citheris accubuit.[Seueri)Venuſtiſſimi.[Opuntiæ
Megillæ).i. Locrenſis. Locri autem ciuitas eſt in magna Græ-
cia iuxta Adriaticum pelagus,vt ſcribit Ptol.lib.3. Plin.itē lib.3.
Locri magna Græcia, ait, quod à Locris Italiæ frons incipit magna Græcia appellata
Dionyſius ſcribit Locros olim in Italiam ex Attica veniſſe, vbi
ciuitatem condidere,quam ſuo nomine appellarunt.Strab.lib.6.
ſcribit Locridis oram eſſe propè Phocidem in Attica è regione
Euboëæ,quorum aliqui Opuntij dicebantur à ciuitate Metropo
Opuntij, li,ex quo natum eſſe Patroclum teſtatur Hom. Et Aiax Locrus
Patroclus Opuntiorum regnum obtinebat. Aliqui vero Ozolæ nomina-
Ozolæ, bantur.i.odoris,mali &c. Idem Str. lib. 9. ait,ꝙ Ephorus fallitur
cum dixit Locros Italos ab Opuntijs deſcendiſſe, qm̄ è Locris
Chryſeum habētibus ſinum coloni in Italiam profecti ſunt Euā
the ductore. Horat.tamen cum Ephoro ſenſit hoc loco. [Quo
beatus Vulnere,qua pereat ſagitta).i.in cuius amore feliciter ar-
deat. [Ceſſat voluntas?).i. dicere abnegat.[Quæcunque Venus)
.i.amica.[Domat te).i.iugo ſubijcit Prop.in princ. Et caput im-
Amoris poſitis preſſit amor,pedibus.Item lib.2. Inſtat ſemper amor,ſu-
ſedes. pra caput inſtar amanti.Et grauis ipſe ſup libera colla ſedet.[Nō
erubeſcēdis)Non pudēdis,& turpibus hinc ait Phędria Hippoly
to.At bene ſucceſſit digno ꝙ adurimur igne,Peius adulterio tur
pis adulter obeſt.Id aut poeta dicit,quō illū magis hortetur ma-
Ingenuus nifeſtare.[Ingenuo amore).i.libero,& nobili non ſeruili. Inge
nuus.n.eſt cui ex natiuitate competit libertas, nec eſt factus li-
ber,ſed natus,de quo legito Inſtitutiones Iuſtiniani de ingenuis
[Tutis)Secretis,& fidis. [Ah miſer) Poſtq̄ ille amorē ſuum poë-
tę manifeſtarat,Horat. eum miſerans ita erudit. [Quāta laboras
in Charybdi).i.quanto diſcrimini exponeris,& rapinę. cōparat
Saga. .n.meretriciam rapinam voraci mari.[Saga) Sagæ,inq̄t Nonius
Sagax. dn̄r fœminę ad libidinē viroꝝ indagatrices, vnde ſagaces canes
dn̄r ferarum,vel animalium queſitores.Lucil. Ætatem & faciem
vt Saga,& bona conciliatrix. Turpil. Non ago hęc per Sagam,pre-
cio ꝯductam vt vulgo ſolent. Acron dicit,quod Saga eſt incanta-
trix,& malefica,dicta qđ ſatis agat. Feſtus ait,Saga quoq; dr̄ mu-
Magus. lier ſacroꝝ,& veri ſapiens. [Magus) Magia incantatio dr̄ magos
incantator,ſed Perſaꝝ lingua ſapiens dr̄. Theſſalis venenis ſolue
re,carminibus.n. & veneficis vel inſerre, vel expellere homini-
bus mala ſolebant.[Pegaſus)Ex Meduſæ ceruice,& gutture exe-
cto Pegaſus alatus equus proſiluit, qui longo poſt tp̄e cum po-
Pyrene. taret in Pyrene fonte exiſtente infra verticem Acrocorinthi mō
tis Peloponneſi, haud affluentes aquas hn̄ti ceterum perſpicuas
ad imum, potuitque ſuauiſſimas, à Bellerophonte deprehenſus
Helicenis. fuiſſe dicitur. Vulgatum eſt etiam Caballinum in Helicone fon-
tem erupiſſe cum ſubiectam ibi rupem feriret vngula. Hęc ex
Str. lib. 8. Ouid. quoque lib. 4. Met. ex Meduſę cruore Pega-
ſum natum ſcrib. Heſiod. autem in Theog. ſcr. Pegaſum dictum
quod iuxta Pegas.i.fontes oceani natus ſit. Solin. docet quod in
Æthiopia ales eſt Pegaſus. ſed hæc ales equitum nihil præter
Pegaſus aures habet. Plin. lib. x. ita inquit,Pegaſos equino capite volu-
Fons. cres,& Gryphas auritos aduncitate roſtri fabuloſos reor illos in
Gryphes, Scythia, hos in Ethiopia Higinus ſcr. Aratum dixiſſe Pegaſum
Neptuni,& Meduſæ Gorgonis filium eo dn̄r vſum eſſe Bellero-
Chimera phontem,cū deuicit Chimæram,quam Heſio.in Theog.tria hr̄e
Chimeros, capita dicit,vnum Leonis,aliud ipſius Chimæræ aliud Draconis,
quo,& anterius leonē poſterius Draconem, medio aūt capram
eſſe. & Ouid, lib.x. inquit. Quoque Chimæra iugo medijs in
partibus hircum Pectus,& ora leæ caudam ſerpentis habebat. Ad
dit vlterius Heſio.illā per ſingula capita ignem efflare ſolitam,
Sol. autem ſcribit ꝙ in lycia mons eſt Chimæra nocturnis æſti-
bus ignem fumidum exhalans, vnde fabula triformis monſtri in
vulgum data eſt quod Chimæram animal putauerunt. Præterea
Chimæra capella interpretatur,Chimaros vero hircus.[Trifor-
mi Chimera).i.meretrice doloſa,& fraudibus plena,vt Chimera
Bellerophon. flammis, de Bellerophōte aūt latius diximus in Sat.x. Iuuen. La-
tiſſime vero Hom lib.9. Il. de Bellerophonte,& Chimera ſcrib.
ACR. NATIS in vſum lętitię ſcyphis) Metrum duobus verſibus
Alcaicum. Tertius dimeter nouenarius Iambicus hypercatalecti
cus. Quartus Pindaricus.[Natis in vſum lętitię ſcyphis) ad hoc

ſpecialiter factis vt eſt,Animal propter conuiuia natum. [Thra-
cum)gentem ſignificat,ſicut ſupra poſuit,per ebrietatem rixæ de
ditam. [Verecundumq. Bacchum) Verecundum vel quod virgi-
neo ore fingatur,vel quod verecunde eo vti decet. [Sanguineis
prohibere rixis) Figura noua locutus eſt, Bacchum rixas prohi-
bere cum dici potuerit a Baccho rixas prohibet. eſt enim hypal
lage,vt illud eſt. Accipe Æneam,& tandem arcete periclis. [Lu-
cernis).i.conuiuijs,quæ à veſpera inchoari ꝯſueuerunt.[Medus
Acinacis)gladius Perſarum,ſed hic pro quolibet poſuit Lucan.
Decurrit Medica ſuſis. [Immane quantum) Admirando dicit.i.
valdo diſcrepat,hoc eſt non conuenit, nec eſt aptus lætitiæ vini
barbarus animus.[Lenite clamorem) Rixam vel tumultum com
peſcite.[Et cubito remanere preſſo)Quaſi inſurgentes ad iurgiū
admonet,vt diſcūbant.Inter accumbere aūt,& diſcumbere,& re-
cūbere hoc intereſt. Accumbere eſt deoꝝ,vt,Tu das epulis accū- *Accumbere*.
bere diuū. Diſcumbere hominum vt diſcūbere oſtro. Recūbere
ferarum,vt,Oſſa ſuper recubās.[Seueri) Aut vetuſtiſſimi,aut au- *Diſcumbere*.
ſteri,vt,Nec cellis ideo contende Falernis. [Me quoq; ſumere)
.i.ſi veſtro vultis me miſcere,conuiuio deeſt.n.ſi ordo eſt. [Dicat *Recumbere*.
frater Megillæ Opuntię)Opuntia Locroꝝ oppidum dictum eſt.
Megillæ nomen conuiuæ,quæ Opuntia oriunda erat. [Quo bea
tus Vulnere) Velut voluptuoſus poëta bene beatū amante dixit.
[Vulnere)Pro amore poſuit,vt,Vulnus alit u. & c.c.i. [Qua per-
eat) Quam amet,vt Virg.in Buc. Vt vidi,vt perij vt me ma.ab.er.
[Ceſſat voluntas?).ſ. confeſſionis,& deeſt ſi, [Non alia bibam
Mercede) Niſi dixerint,ſubdit. [Quæ te cunque) Tmeſis eſt quę
cunque Venus,aut amor aut amica.Virg. in Buc. Parta meæ Ve-
neri ſunt munera.[Non erubeſcendis)Non ignobilibus non ve
recundis. Ignibus amoribus vt Cæco carpitur igni.[Ingenuoq.
ſemper Amore peccas)impudendo non erubeſcendo,laudando,
electione,vel iudicio.[Quidquid habes,age) Dic,cogit illum fa-
teri,quā diligat.[Depone tutis auribus).i. fidelibus depoſita ſer-
uantibus,hoc eſt ſecretum ſecure cōmitte.[Ah)Interiectio eſt do-
lentis.[Miſer Quanta laboras) Oſtendit illum quaſi in aurem ſi-
bi eſſe confeſſum q̄ amaret,& cum execratione miratur,quod ſic
in procacē,& rapacem,vel ſceleratam mulierem amor eius inci-
derit.[Charybdi)Meretricia voracitate. Terent. Nam quod nos
capere,oportet hæc intercipit vnde eā,& mari cōparauit voraci.
[Quæ ſaga)Incātatrix,& malefica ab eo dicta,ꝙ ſatis agat.i.quæ
carminibus vel acceſſere poſſit mala hominibus vel pellere. Or-
do eſt,Quę Saga Theſſalis poterit te ſoluere venenis?[Venenis)
Herbis.Virg. in Buc. Has her. atque hæc p.m.l.u. Ipſe dedit Mœ-
ris. [Pegaſus) Bellerophontis equus, cuius celeritate Chimæra
dr̄ interempta,vnde, & alas habuiſſe dr̄. Virg. Alipedumq. fuga
curſu tentauit equoꝝ.ſicut ſuperius meretricē mari,ita hic Chi-
mæræ comparauit quaſi multiformi belluæ quę leonis,draconis
& capre capitibus emineret,flammis armata ſicut meretrix dolis
& incitamentis libidinum. Multiformem autem voluit eam hac
cōparatione intelligi,& omnibus corporis partibus eſſe turpem.

NATIS in vſum lætitiæ ſcyphis) Protrepitice Ode hæc ad *POR.*
hilaritatē cuius ſenſus ſumptus eſt ab Anacreōte in lib.3.[Natis
in vſum lætitiæ ſcyphis Pugnare,Thracum eſt) Natis pro factis,
vt apud Lucil. Iudicis Hortenſi eſt ad eam rē nata palæſtra. [Ve-
recundumq. bacchum Sanguineis prohibere rixis)Verecundum
.i.detrectandum ita aūt figurata elocutio eſt, vt apud Virg. Et tan
dem arcete periclis. [Acinacis)Gladius Parthicus, ſed nunc pro
omni gladio poſitum eſt.[Dicat opuntiæ) Nomen huius adole-
ſcentis non dicit. Opūtia aūt oppidum Locridos eſt.[Quo bea-
tus Vulnere,qua pereat ſagitta) Græce dictū beatus pereat, ꝙ ſi-
gnat tn̄. [Ceſſat voluntas?) Bibendi.ſ.quam negat ſe bibituꝝ,niſi
frater Megillæ amores ſuos narrauerit. [Ah miſer quanta labo-
ras in Charybdi) Intelligendum hic illum in aurem Horat. amo
rem ſuum eſſe confeſſum,ita hic inquit. [Ah miſer Quanta labo
ras in Charybdi)Significās illam quæ amatur procaciſſimam,ſce
leſtiſſimamq. eſſe.[Quæ ſaga) Sagæ ſunt præcantatrices,quæ vel
accerſere carminibus mala hominibus poſſunt vel expellere.
[Vix illigatum te triformi) Vix te,inquit, ab hac Chimæra libe-
rabit Pegaſus, ſed hoc vtique per allegoriam dictū intelligitur,

NATIS in vſum) Hac Ode, quæ de vini modeſtia inſcribi- *ASC.*
tur,duo ad modum graphice,& argute facit. Docet enim vinum
immodice ſumptum ad furorem,& bellicum tumultum incitare
deinde ſecreta reuelare,vſque adeo vt quæ inter bibendum dice
re, & ſuæ fidei concedere coegerit, tacere non poſſit quod in ſe
quidem depingit,ſed in alios animaduertit, Neque vero tam in-
tendit ab amore meretricio dehortari,quam oſtendere qui non
cælare ſecreta poſſunt vino indulgens. Ordo eſt. [O ſodales).i.
conuiuæ,q mecum ſedetis in cōuiuio,pugnare.i.pugnas exerce

& ſcyphis .i. poculis quibuſlibet, natis .i. inſtitutis & inuentis, in vſum lætitię, quam Bacchus rite portantibus confert, vnde Æn.j. Adſit lætitiæ Bacch. dator & bona Iuno, eſt Thracum .i. moris Thracij, hoc eſt id Thraces facere ſolent, qui barbari ſunt & immanes populi. Et ideo tollite .i. amouete à vobis, morem barbarum .i. barbarorum, & prohibete .i. procul habete, & arcete, rixis ſanguineis .i. ad effuſionem ſanguinis procedere ſolitis Bacchum verecundum, q̃a ſemper, puerum & verecunde ſumeodũ. [Quantum) .i. ò quantum, vel quantum putatis immane .i. immaniter, Acinacis Medus .i. enſis, aut mucro perſicus, vel quis alius, diſcrepat .i. differt, vino & lucernis quibus ad noctem potantes vtuntur. Et ideo quia plurimum diſcrepat, lenite .i. mitigate, & ſedate clamorem impium .i. ad pugnam prouocantem, & manet cubito preſſo .ſ. ad latera, & non e recta manu ad ictum. Vultis ſi vultis me quoque .i. etiam me, ſumere partem. Falerni .ſ. vini ex Falerno monte Campaniæ, ſeueri .i. veteris, & ita ſeueri, quia nemini parcit; aut ſeueri quia ſeuere & modice ſumendi. ſi inq̃ id vultis, dicat frater. Megillæ Opuntiæ Locrenſis, quæ cum fratrem non nominet meretrix videtur, quo vulnere .ſ. amoris, ipſe beatus .i. q̃ diues eſt, & ita amare feliciter ſibi videtur, & qua ſagitta .ſ. Cupidinis pereat? Ceſſat voluntas .i. non vult ipſe dicere? ego non bibam alia mercede, niſi videlicet dixerit. Et ad hoc eum indicat, blanditur, vt ſit inter potandum, dicens. [Quæcunque Venus) .i. amica. Eſt autem tmeſis .i. inciſio dictionis. [Quæ te cunque domat?) .i. ſubicit ſibi te ipſa adurit te ignibus .i. amoribus non erubeſcendis .i. certo ſcio q̃ non niſi te dignam amas quęcunque ea eſt, & tu peccas ſemper amore ingenuo .i. qui ingenuo congruat .i. peccas quidem quia meretricem amare peccatum eſt (q̃ habere ethnici non ſatis ſeuere prohibebant, ſed duntaxat amare) verum huiuſmodi peccatũ non eſt tam turpe vt ingenuitatem polluat. Age q̃dq̃d habes .ſ. amoris, aut amicæ, depone .i. tanquam depoſitum concrede, auribus .ſ. meis, tutis .i. fidelibus, & tute rẽ cælaturis. Ad quæ blandimenta illi fingitur poetæ in aurem dixiſſe amicam ſuam. Qua audita, vt oſtendat poeta quam nihil cælare poſſunt qui potant ſtatim exclamat. Ah miſer, quem beatum iam dixerat. Quanta in Charybdi .i. voraci meretrice, in qua non minus quam in Charybdi periclitaris, laboras .i. cum labore verſaris ò puer digne melior flamma .i. amore aut amica, & paulò ante dixerat, Non erubeſcendis &c. [Quæ Saga) .i. venefica, quæ ſe Sagam .i. ſagacem & peritam dicit, & quis magus .i. ſapiens incantator & veneficus, & q̃s Deus poterit te ſoluere .ſ. vinculis amorum, venenis Theſſalis .i. philtro, aut amatorio confecto ex herbis venenoſis quæ in Theſſalia plurimæ naſcuntur. Id enim promittũt veneficæ. vnde Æn.4. Quæ mihi reddat eum, vel eo me ſoluat amantẽ de qua re in Pharmaceutria plura vĩr. Vix Pegaſus .i. equus alatus, & volare ſolitus, in quo Bellerophon Chimæram domuit, vix .i. cũ ſumma difficultate, expediet .i. liberabit te illigatum Chimæra, aut Chimæræ .ſ. monſtro in Lycia, triformi .i. hñti tris formas, & totidẽ capita, hoc eſt hac meretrice, quæ Chimærę naturã habet, eſt .n. ſerpentinis venenis, leonina feritate, & caprino fetore infecta, flãmas immundi amoris vndiq; euomẽs.

VINO, & lucernis Medus Acinacis) Qm̃ Acinaces Græce ἀκινάκης dicitur. Suid, ἀκινάκης μικρὸν δόρυ περσικὸν, non acinacis imprimendum, vt erat in exemplaribus, ſed Acinaces iuſſimus, & puto natum errorem, quia non Græcis, non e, longum, ſed i, pronunciant, quãquam & ipſi meo iudicio perperam υ, enim non i, ſed e, longi ſonum habere debet, ſed de hoc alius erat tractatus. Hinc parachitum illos dicimus imitari, cum & nobis, & Græcis paracletus dicendum ſit παράκλητος enim ſcribitur Græce.

AD ARCHITAM.

Architam Tarentinum Geometram, & Aſtrologum nobiliſſimum inducit, à nautis petentem, vt cadauer ſuum quod è naufragio in littus euectũ erat, ſepeliant. Id enim facile, & pium eſſe quãdo quidem mors omnibus eſt communis, heroibus & priuatis doctis pariter atque indoctis quanquam diuerſa ratione, nam hoc ſolet doctorum conditio, quòd immortalis ſit eorum fama, ſe vero in ſinu Illyrico per tempeſtatem periiſſe.

Ode XXVIII. Dicolos, Diſtrophos: vt,

Laudabunt alij claram Rhodon, aut Mitylenen.

—υυ—–—υυ—υυ—υυ——

——υυ———

TE maris & terræ, numeroq; carẽtis arenę
Menſorem cohibent Archita
Pulueris exigui ꝓpè litt' parua Matinũ
Munera: nec quidquam tibi prodeſt
Aërias tentaſſe domos, animoque rotundum
Percurriſſe polum morituro.
Occidit & Pelopis genitor conuiua deorum:
Tithonusque remotus in auras.
Et Iouis arcanis Minos admiſſus: habentque
Tartara Panthoiden iterum Orco
Demiſſum: quamuis clypeo Troiana refixo
Tempora teſtatus, nihil vltra
Neruos, atque cutem morti conceſſerat atræ,
Iudice te, non ſordidus auctor
Naturæ, verique. Sed omneis vna manet nox:
Et calcanda ſemel via leti.
Dant alios Furiæ toruo ſpectacula Marti.
Exitio eſt auidis mare nautis.
Miſta ſenum, ac iuuenum denſantur funera. nullum
Sæua caput Proſerpina fugit.
Me quoque deuexi rapidus comes Orionis
Illyricis Notus obruit vndis.
At tu nauta vagæ ne parce malignus arenæ
Oſſibus, & capiti inhumato
Particulam dare. ſic quodcunque minabitur Eurus,
Fluctibus Heſperijs: venuſinæ
Plectantur ſiluæ te ſoſpite: multaque merces,
Vnde poteſt, tibi defluat æquo
Ab Ioue Neptunoque ſacri cuſtode Tarenti.
Negligis, immeritis nociturum
Poſtmodo te natis fraudem committere? fors &
Debita iura, viceſque ſuperbæ
Te maneant ipſum. precibus non linquar inultis:
Teque piacula nulla reſoluent.
Quanquam feſtinans: non eſt mora longa? licebit
Iniecto ter puluere curras.

TE maris) Ode 28. oſtendit mortem cõem omnibus. Alloquens aũt philoſophum Architã, dicit nil profuiſſe mortuo ſibi Geometriam, Aſtrologiamq. noſſe. Ille aũt reſpõdere inducitur, oĩbus moriendũ eſſe doctis pariter & indoctis, vario tñ caſu ſe vero Illyricis vndis fuiſſe obrutum. Itaq; nautas prætereuntes orat, puluerem ſibijpſi inijcere pigeat minima. [Menſorem) Geometram intelligit. Ouid. lib. j. Met. ait, Communemq. prius ceu lumina Solis, & auræ. Cautus humum lõgo ſignauit limite menſor. [Archita) Architas Tarentinus & Pythagoricus nobiliſſimus fuit, qui Plat. cum à Dion. necandus eſſet, ꝑ epiſtolam eripuit. Eſt aũt Admirationi ſumme habitus apud. Plurimos in omni virtutis genere, in Geometria autem cum primus (vt Plato in Rep. teſtatur) inuenit, auctor Laërtius lib. 8. [Matinum littus) Matini populi ſunt in Apulia. vnde Plin. lib. 3. inq̃t, ex Gargano Mateolani, Nericini, Matini. [Aerias tentaſſe domos) aſtrologum fuiſſe innuit. [Polum rotundum) Cœlum ipſum poſuit enim pro toto partem per ſynecdochen. Poli nanque dñr duo puncta Axem terminantia. in quibus cœlum voluitur, vnde dñr à πολεῖν, quod eſt verto, hinc & poli vertices appellantur. Virg. lib. j. Georg. Hic vertex nobis ſemper ſublimis. [Occidit & Pelopis genitor) architam ſic reſpondiſſe per proſopopœiam poëta innuit vbi per exempla oſtendit formoſos etiam & dijs oriundos coniunctosq. homines, peritos item mortem eſfugere non potuiſſe. quod in mortis ſolatium dicitur. [Pelopis genitor) .i. Tantalus Phrygio rex. de quo latet in Ode 6. Diod. etiam lib. v. ait, Tantalus Iouis filius diuitijs, & gloria inſignia, in ea Aſiæ parte, quam nunc Paphlagoniam vocant, habitauit, plurimum dijs ob gñis claritatem carus, poſtmodum felicitatem ſuam inſolenter ferens immortalium ſecreta, quæ menſe cõ-nem,

ANTO. Architas. Matinũ. Polo. Paphlagonia.

nem,vſuq. deoꝝ nouerat,palā protulit hominibus. Qua ex cau-
ſa,& viuus pœnam tulit & poſt obitum, ſm fabulas, tormentis a-
pud inferos inter ſceleſtos perpetuis punitur,ex eo,& Pelops &
Tithonus. Niobe orti ſunt,hæc ex Diod. [Tithonus) Fuit is Laomedontis
filius, qui in Aſia Orientem verſus vſque in Aethiopiam militās
dicitur genuiſſe ex Ida filium nomine Memnona, qui cum Tro
ianis præſidium tuliſſet,poſtea ab Achille eſt interfectus,id ſcri
bit Diod.lib.5.Seru.aūt lib. 3.Georg.ſer.quod Tithonus dum iu
uenis eſſet , & forma decorus ab Aurora dilectus raptus fuit ex
Memnon qua Mēnonem genuit,ſed tandem poſt longiſſimam,optatamq.
vitam audita Memnonis filij morte in Cicadam verſus dicitur à
poetis, hinc ait Horat, Longa Tithonium minuit ſenectus Lati-
ni quoque poeta Memnonem Auroræ , & Tithoni filium aſſe-
ruor.[Remotus in auras).i.à terris in auras abijt, hoc eſt expira-
uit.[Minos) Fuit is Iouis ex Europa filius,qui leges multas Cre
tenſibus dedit,ſimulans eas à ſe in ſpelunca quadam meditatas ,
ſcribit id Diod.lib.6. Plato autem in Minoë de legibus introdu-
cit Socratem dicere Homerum ſcripſiſſe Minoa in Gnoſo Cre-
tæ,vrbe ampla regnaſſe,nouem annos magnos cum Ioue collo-
cutum . Accedebat enim (vt idem Socrates ait) in Iouis antrum
erudiēdus.vnde didicit quod docuit inde ceteros,q̄ ab Ioue no-
Pythag. uem annis acceperat . [Panthoiden) Pythagoram ſignificat, qui
aliq̄n fuit Euphorbus Panthoi Troiani filius à Menelao interfe
Heracl. ctus . Laërtius lib. 7. ſcr. quod refert Heraclides Ponticus, Py-
Aethal. thagorā de ſe dicere ſolitum,quod fuiſſet aliq̄n Æthalides, Mer
curijq. filius putatus eſſet,Mercuriumq. monuiſſe illum, vt pete
ret,præter immortalitatem , quod vellet petiſſe igitur , vt viuens
& vita functus omnium quæ contingerent,memoriam haberet .
Itaque in vita meminiſſe nium eandemque, memoriam , & poſt
mortem reſeruaſſe, longoq. poſt tempore in Euphorbum veniſ
ſe,atque a Menelao fuiſſe vulneratum . Euphorbus autem dixit
ſe aliq̄n Æthalidem fuiſſe atque Mercurio pro munere hoc acce-
piſſe, vt anima illius iugi circuitione vagaretur, & in quas vellet
arbores,vel animantes commigraret.Poſtea vero quam Euphor
bus diem obijt . migraſſe in Hermotinum ipſius animam qui , &
ipſe cum fidem vellet facere Branchidas petijt, ingreſſus Apolli
nis phanum oſtendit clypeum quem illic Menelaus affixerat,ait
enim illū cum ex Troia remeaſſet, Apollini ſacraſſe ſcutum iam
putreſactum. ſolamq. perdurare eburneam faciem,vbi autem &
Hermotinus vita functus eſt, rurſum in Pyrrhū Delium piſcato-
rem migraſſe, illumq. omnia memoraſſe,vt .ſ. primū Æthal des
fuerit,poſtea Euphorbus,deinde Hermotinus,ac poſtea Pyrrhus
effectus ſit , ac deinceps poſt Pyrrhum factum eſſe Pythagoram
omniumq. meminiſſe quæ prædiximus . Hæc Laert. lib.8. Me-
minit etiam Naſo lib. xv. Met.nam introducit Pythagoram ita
dicentem.Ipſe ego(nam memini)Troiani tpe belli Panthoides
Euphorbus eram,qui pectore quondam Cognoui clypeum læuę
geſtamina noſtræ Nuper abanteis templo Iunonis in Argis . .
Orcus . [Orco) Orcus Pluto dicitur , ait enim in Verrinis Cic.Vt alter
Orcus veniſſe Ætnam,& non Proſerpinam, ſed ipſam Cererem
rapuiſſe videtur . Sunt,& qui velint Orcum dictum ex eo, quod
Orcoſ. Dij iurabant per Stygem,eſt enim ὅρκος iuramentum , ὁρκόω vero
Orcos , voco ad iuſiurandum, eſt Orcus apud Hom. lib. 2. Il. Theſſaliæ
fluuius , qui Peneum olei inſtar ſupernatat, de quo Plin. lib. 4.
[Nihil vltra Neruos , atque cutem morti &c.) Senſus eſt, quod
nerui tm̄,& cutis ipſius perierant,anima tn̄ viuebat ſemper.Non
ſordidus auctor . Cic.lib.5. de Nat. Deor.ſcr.de Pythagoreis,qd
tm̄ opinione,præiudicata Poterat,vt ēt ſine rōne valeret auctori
tas.Nā Pythagorei ſi q̄d affirmabant,in diſputādo, quæreretúrq.
quare ita eſſet,rn̄debant.Ipſe dixit ipſe aūt erat Pythag. [Sed om
nes) Ouid. ēt inqt in Met. Serius , aut citius ſedē properamus ad
vnam. Et de morte Druſi . Fata manant oēs omnis expectat aua-
rus Portitor,& turbe vix ſatis vna rapris. Tendimus huc oēs,me
tā properamus ad vnam, Omnia ſub leges mors vocat atra ſuas ,
Et de morte Tibulli ; Si licet oē ſacrum mors importuna profa-
nat,Omnibus obſcura inijcit illa manus. [Dant alios) Ordo eſt ,
Furiæ dāt alios ſpectacula toruo Marti.i.multi furore ducti ſunt
ludi Marti pugnando enim pereunt. [Exitio).i.cladi,morti cala-
mitati.[Funera),i. mortes, [Proſerpina) Plutonis coniux,quam
dicit fugere nullum caput,qm̄ abſciſſo crine à Proſerpina dam-
natur Orco cuiuſque caput,vnde Virg.lib. 3. de morte Did. ait,
Crinis. Nondum illi flauum Proſerpina vertice crinem Abſtulerat, ſty
morientiū giog. caput damnauerat Orco . Quam fabulam abſcindendi cri-
nis (vt refert Macr. lib. 5.) Virg. induxit ſecutus Euripidem, qui
compoſuit nobiliſſimam fabulam Alceſtim . In qua in ſcena Or
cus inducitur gladium geſtans , quo crinem abſcidit Alceſtidi .
[Deuexi) In deuexo cœlo poſiti, diuidit.n.eū æquinoctialis cir-
culus cum tauro decertante collocatum (vt ſcr. Higin. Orionis)
de Orione multa Higinius,& Naſo lib.v. Faſt. de quo ait,Cre- Orion .
uerat immenſum,comitem ſibi Delia fecit . Ille Deæ cuſtos, ille
ſatelles erat, Demum relatus inter ſidera ſtellas habet decem, &
ſeptem.Huius ſideris incertam eſſe tempeſtatem dicunt nam ſua
magnitudine pluribus dieb.oritur,hinc ait poëta lib.1. Æn. Cum
ſubito aſſurgens fluctu nimboſus Orion.In vada cæca tulit. O-
rionis ſignum ab Accio Iugula appellatur . de quo plura Varro Iugula.
ait lib.3. de Lingua Lat. [Illyricis) Illyris Adriatici maris latus Illyricis .
occupat,teſte Mela,& Dion. Et Plin.lib.3.inquit. Quæ pars ad
mare Adriaticum ſpectat,appellatur Dalmatia,& Illyricū.[Mali
gnus).i.tanquam malignus.[Particulam dare) Sic etiam Palinu-
rus Æneæ dixit lib.6. Æn. Aut tu mihi terram Inijce, id aūt fie-
bat ne inſepulti cadaueris anima ab Charonte expelleretur,co-
gereturque errare centum annos circum inferna littora. [Sic)
adiurantis eſt.[Eurus)Is ventus eſt veniens ab Oriente æquino- Eurus.
ctiali,dictus ab ἠὼ ῥέων.i.ab Oriente Sole fluens, is alio ab Græcis apeliotes.
nomine ἀπηλιώτης,ab Romanis nautis ſubſolanus cognominatur. Subſola-
Auctor eſt Gel. lib.2. c.22. [Heſperijs) Italo mari .i. Tyrrheno, nus.
nam Heſperia Italia dicta eſt, q; occaſui ſubiecta ſit , ab Heſpero Heſperia
ſtella,vt refert Macr.lib.1.Saturn.[Venuſinæ ſiluæ)Venuſia colo- Venuſina
nia fuit inter Lucaniam,& Apuliam Horatij patria. [Plectantur) Plecto .
affligantur percutiātur πλήττω enim percutio eſt. [Vnde).i.à quo Tarentū.
Ioue,& Neptuno.[Tarenti)Tarentum eſt Calabriæ propinqua, Brundiſ.
& maritima vrbs extrema Italiæ , & Brundiſium , de quo multa
Str.lib.v.Dion. etiam ait, Tarentini vero ad littus reiecti ibi op-
pidum tenent Amycleorum olim inſtitutu conditum.Quibus ꝓ-
pinqui Calabri,Iapygumq́ue gens . Florus ſcr. Tarentum Cala-
briæ quondam,& Apuliæ , totiuſque Lucaniæ caput poſitum in
ipſis Adriatici maris faucibus, quod in omnis terras Iſtriam, Il-
lyrium,Epirum,Achaiam,Africam,Siciliam vela mittebat . [Ne-
ptuno cuſtode Tarenti) Putandum eſt Neptunum à Tarentinis
cultum, cum plurimum in mari poſſent præterea Seruius lib. 3.
Æn. aſſerit Tarentum à Tarra Neptuni filio ædificatum. [Ne-
gligis immeritis) Ordo eſt, Modo negligis committere.ſ.in me
fraudem poſt te nocituram natis immeritis.Siue negligis te com
mittere.ſ.in me fraudem poſt modo nocituram,&c.[Vices).i.pœ
næ,quæ ſuperbis dantur,vel ſuperbæ vices.i.alternationes ſæuę,
nam (vt inquit Terent.) omnium rerum viciſſitudo eſt.[Piacula
nulla) Nullæ expiationes te liberabunt ab hoc ſcelere, & impe-
trare iſta.[Licebit curras)Poteris currere.[Ter iniecto p.)Impar
numerus mas, & par fœmina vocatur . Item Arithmetici imparē
patris,& parē matris appellatione venerātur . Auctor eſt Mac.
lib.1.de Som.Deus ait impari numero gaudet,vt hī ecl.viij. Ma-
ronis.Et maſculum genus religioni tributum eſt . Vnde ait Plin.
lib.xij. de maſculo thure,ſic . Quod ex eo rotunditate guttæ pe-
pēdit maſculum vocamus,cū alias.non ferè mas, voretur vbi nō
ſit fœmina religioni tributū ne ſexus alter vſurparetur.Hæc ille .
TE maris,& terræ,numeroq. carēris arenæ)Metrum priore A C R
verſu heroicum.Secūdus heroicus tetrameter . Hæc Ode ex Pro
ſopopœia formata eſt inducitur.n.corpus naufragi Architæ Ta
rentini ad littus expulſum conqueri de iniuria ſua,& à prætereū
tibus petere ſepulturam.Qui Archita Pythagoricus fuit Geome
triæ,& Aſtroſcopiæ peritus.Pythagorici.n.omnia numeris con-
ſtare dn̄t. Ad eius conſolationem etiam famoſos, & dijs oriun-
dos,coniunctoſq. homines perijſſe commemorat.[Numeroque
carentis arenæ) Vt eſt. Quem qui ſcire velit, Libyci velit æquoris
idem Diſcere,quam multæ Zephyro turbentur arenæ. [Menſo-
rem) Geometriam . [Cohibent) Continent.[Propè littus parua)
Matinum,Matinus mōs Apuliæ iuxta quem Archita ſepultus eſt,
ſiue(vt quidam volunt) plana Calabriæ.[Nec tibi quidquam ꝓ-
deſt) .i. nihil tibi profuit ad mortalem conditionem per phyſice
diſciplinam rationem celi,& ipſas rerum perſcrutatum naturas.
[Occidit,&Pelopis genitor conuiua deoꝝ)Tantalus Pelopis pr̄
epulaꝝ ſcelere deoꝝ cōuiua,a q̄bus pro funeſtis filij dapibus pœ
na percuſſus eſt.Virg.in 6. Lucent genialibus altis Aurea fulcra
toris,epulæq. ante ora paratæ Regifico luxu,furiaꝝ maxima iux
ta Accubat,& manibus prohibet cōtingere menſas.[Tithonuſq.
remotus in auras)Tithonis Laomedontis filiū Auroræ maritū in au-
ras receptū dicit.hoc eſt mortuū. Virg. Tithonia flectere cōiux ,
[Et Iouis arcan. Minos,&c.) aut q; ſe Minos ꝑdicabat cum Ioue
colloq. & ex placito eius cūcta agere, aut Iouis arcanis Plutonis, à
quo inſtitutus eſt iudex pro recordatione iuſtitiæ , vt Virg. in 6.
Quæſitor Minos vrnā mouet. [Pāthoidē iteꝝ Orco demiſſum)
nūc Pythagorā ſignat,q prædicauit ſe apud Troiam Euphorbū ,
Panthoi filium fuiſſe,q interfectus à Menelao iterum reuixit fa-
ctus Pythagoras,idq. eū cognouiſſe agnito Clypeio,quem téplo

Euph

Euphorbus fixerat, hic ante, & in Homerum dr̃ renatus, poſtea in pauonem, poſtremo in Enniũ poëtam, & ideo dicit eum neruis, atque cute mortuum, anima diu vixiſſe. [Iterum) Quia ſæpe mortuus eſt tranſeunte anima eius in alios. [Demiſſum) In inferiora de ſuperioribus dr̃, vt Virg. in 2. Aen. Demiſere neci, nunc caſſum lumine lugent. [Clypeo) Per clypeum. [Tempora teſtatus) Ordo, Teſtatus Troiana tpa refixo clypeo te iudeo noo ſordidus auctor naturæ, & veri, nihil vtra oeruos, atque cutem conceſſerat atræ morti [Nihil vltra) .i. quamuis nō ſit mortuus, niſi tm̃ neruis & cute. [Teſtatus) .i. recordatus Troianorum temporum refixo clypeo. [Et calcanda) Intranda vt eſt, Ibant obſcuri ſola ſub nocte per vmbram, & alibi, ſed reuocare gradū ſuperasq. euadere ad auras. Hoc opus hic labor eſt &c. [Dant alios Furiæ) .i. diuerſis generibus quidem, ſed vna morte ſingulos perire. [Spectacula Marti) Eo quod in ludum Martis per bellicum præcipitentur furorem. [Exitio eſt auidis mare nautis) Vorax q demerſos forbeat. [Miſta ſenum, ac iuuenum denſantur funera) Multitudo monẽtium totius ætatis: vt, Matres atque viri, defunctaq. corpora vita, Magnanimum Heroum pueri, innuptęque puellę. Sæua caput. [Proſerpina) Quòd omnis ſuſcipiat, q̃ nullus euadat, figura eſt Hypallage. [Fugit Proſerpina) Pro fugiunt Proſerpinam, vt illud. Stant & oues circum noſtri nec pœnitet illas, p nos illarum non pœnitet. [Deuexi) In deuexa parte cœli poſiti. [Rapidus comes Orionis) Ortus.n. & Occaſus Orionis tempeſtuoſi ſunt, ideo & comitem eius Notum ventum dixit, vt Virgil. in 1. Aen. Cum ſubito aſſurgens fluctu nimboſus Orion In vada cæca tulit. [Deuexum) Autem in deuexa parte cœli poſitum, vnde Virg. Conuexa polus dū ſidera paſcet. [At tu nauta) Hic quaſi Architam ponit precari nautam ne remaneat inſepultus, ſed iam arenam inijciat, nam & in ſacris hoc genus ſepulturæ tradebat, vt & ſi nō obrueretur, manu plena ter iacta terra cadaueri pro ſepultura eſſet, vt, Aut tu mihi terrā Inijce, nanq; potes. Ideo.n. & particulam arenæ dixit. Ordo eſt. At tu nauta ne parce malignus dare particulam vagæ arenæ oſſibus, & inhumato capiti. [Sic Plectantur Venuſinæ ſiluæ) Quodcunque minabitur Eurus Heſperijs fluctibus, &c. [Venuſinæ) Venuſinum ciuitas, & Apuliæ confinis Lucaniæ, cuius ſiluas, quia immenſæ ſunt, pro quibuſcunque poſuit. Admonet ergo vt etiam ſi tempeſtas ſit, quæ tales ſiluas flectat, ne omittat ſepeliendi curam. [Multaque merces, Vnde poteſt tibi defluat æquo Ab Ioue) Hoc eſt, Nec attentus ad lucrum omittat ſtudium iuſta ſoluendi. [Neptunoq. ſacri cuſtode Tarenti) Neptunus apud Tarentum deuotius colebatur, vel quia in Neptuni tutela dicitur fuiſſe, ſeu quia Neptuni filius Palanthus apud Tarentum Herculi, & Neptuno Templa conſtituit, vt fortiter per fauorem Herculis faceret, per Neptunum feliciter ageret. [Negligis) Deeſt ſi. [Fraudem) Seu ſtudio commercandi fraudem, quæ redundet in poſteros capiat, ſeu certe in humati piaculum eius filios lædat, & ne longum putaret etiam Ipſum delicti ſubiturum pœnas minatur. [Committere) Scias deeſt. [Maneant) Expectent. [Precibus non linquar multa) vltionem precibus ſuis dandam promittit. [Teque piacula nulla reſoluent) Hoc eſt nullis hoſtijs expiaberis. Piacula enim dicebantur quibus facinus expiabatur admiſſum. [Non eſt mora, licebit) Vt Virg. Hic tibi ne qua moræ fuerint diſpendia tanti, vt excuſationem arceat, dum ne morſum quod cœperat, oſtendit. [Iniecto ter) Vt, manes magna ter voce vocant.

TE maria & terræ, numeroq. carentis arenæ) Hæc Ode de Proſopopœia formata eſt, inducitur .n. corpus naufragi Architæ Tarentini in littus expulſum conqueri de iniuria ſua, & petere à prætereuntibus ſepulturam. [Hic autem Archytas Pyth.) fuit, q merito Geometriæ peritus dr̃, quia Pyth. oĩa conſtare numeris credunt. [Marinus) Matinus mons, ſiue promontorium eſt Apul. iuxta quem Architas ſepultus eſt. [Nec prodeſt quidquam) Nihil prodeſt tibi aduerſus conditionem mortalitatis, q rationem rerum naturæ, & ipſum cœlum ſis perſcrutatus. [Occidit Pelopis genitor) Tantalus. ſ. hæc aũt ad ſolatium mortis dñr. [Tithonusq. remotus in auras) .i. terris exceſſit, ac p hoc mortuus eſt. [Et Iouis) Minos Cretenſium rex prædicabat ſe cum Ioue colloqui, & conſilio eius cuncta agere. [Habentq. Tartara Panthoiden) Nunc Pythagoram ſignat, quia prædicauit ſe ad Troiam Euphorbum Panthoi filium fuiſſe, interfectumq. à Menelao iterum reuixiſſe, & factum Pythagoram, id cognouiſſe agnito clypeo, quem Euphorbus habuerat. [Nihil vltra neruos, atq; cutem morti dare) Iudice te non ſordidus auctor naturæ verique affirmante Pythagora non eum mentitum. Naturam rerum cuius auctor extitit. [Me quoque deuexi) Notum eſt ortu, & occaſu Orionis tempeſtates concitari. [Notus) Notum comitem Orionis dicit, q cum Orione ortus eſt. [Sæua nullum caput Proſerpina fugit) Nullum Proſerpina timet, ac per hoc neminem exceptum habet. [Me quoque deuexi) Deuexum Orionem dixit, vt Virg. Conuexa polum dum ſidera paſcet. i. in deuexo cœlo poſitum. [At tu nauta vagæ ne parce malignus arenæ) ad prætereuntes nautas Architam ſe conuertiſſe fingit. [Quodcunque minabitur Eurus Fluctibus Heſperijs, Venuſinæ plectantur ſiluæ) Venuſia colonia inter Lucaniam & Apuliam poëtæ patria, vnde ſiluas Venuſinas pro cuiuſlibet poſuit. [Plectantur) Autem luant, atq; experiantur ſit. [Neptunoq. ſacri cuſtode Tarenti) Cuſtodem Tarẽti Neptunum ait, quia precipue Neptunus ibi colitur. [Negligis immeritis nocituram) Ordo eſt, Negligis, fraudem committere facile eſſe putas. Atque.n. hæc expetet in eos, q ex te nati ſunt. i. in filios tuos. [Teq. piacula nulla reſoluẽt). i. nullo modo expiabis hoc ſcelus, q in me admittis. [Fors & Debita iura, viceſq. ſupbæ Te maneãt ipm) Vices ſupbæ pœnæ intelligendæ, quas ſuperbis factis illũ paſſurũ precatur. [Non linquar) .i. pces meę efficiẽt. vltionẽ huius rei ploluas q piaculũ in me admittas.

TE maris) Facit qđ in titulo eſt, & à Manc. recitatur. Eſt aũt A S C.
ferè dialogus, quia inducitur Architas rõdere, & præcari iuſtam ſepulturam, ſine qua (vt Maro ex Aegyptiorum ſuperſtitione dixit lib. 6.) Centum errant annos. Ordo autem eſt. O Archita, parua .i. exigua munera .i. officia funebria ſine iuſta ſepultura .ſ. exigui pulueris in te coniecti, cohibent. i. comprimunt & continet propè littus Matinum, q ad Apuliam eſt, te menſorem .i. qui fuiſti menſor, quia Geometria peritiſſimus, maris & terræ, & arenæ carẽtis numero. ſ. cognoſcibili nobis. i. innumerabilis, nec pdeſt quidquam tibi morituro .i. cũ moriturus fueris, tentaſſe domos aereas .i. cęleſtes, hoc eſt cum fueris Aſtrologus, domos Aſtroꝝ indagaſſe, & decurriſſe, aut percurriſſe, aĩo .i. ꝯtemplando, polum. i. per cœlum, aut axes cęli. Rñdet Architas quaſi ægre ferens, quod ſibi mors obiecta ſit, cũ oĩbus ſit cõis dicens. [Et) .i. ẽt q.d. non ego ſolus, ſed ẽt genitor Pelopis. ſ. Tantalus, conuiua .i. quamuis ꝯuiua deoꝝ, occidit. i. mortuus eſt. Et Tithonus remotus. i. ſublatus ab Aurora in auras dũ ab ea caperetur (qđ tam placet, q̃ qđ Bonfini, dũ in cicadã mutaretur) ẽt occidit & Minos iuſtiſſimus ſapiẽtiſſimus rex Cretæ, admiſſus arcanis Iouis, vtpote abs quo didicerat leges & iura, ẽt occidit, & Tartara hñt Panthoidem. i. Pythagoram, q ſe Panthoidẽ, hoc eſt Euphorbum dicebat demiſſum iteꝝ Orco. i. ad infernum, cum ſemel illuc poſt mortẽ Euphorbi deſcẽderit, q̃uis ipſe teſtatus tpa Troiana .t. approbãs ſe fuiſſe tpe belli Troiani, clypeo. ſ. ſuo refixo. i. reuulſo à poſtib. vbi ſacratus pẽdebat, nihil ꝯceſſerat morti atræ. i. nihil in ſe mortale fateretur, vltra neruos atque cute. i. vltra mortale corpus, qđ ſpiritus linquens, ſm Pythagoram, in aliud corpus ingrediebatur. Quod & Maro in ſex poſt certa ſpatia fieri docet, exiſtens nõ ſordidus, imò clarus auctor naturæ .i. phyſicæ, & veri .i. logicæ, qua verum indagatur. Summa aũt erat Pythagoræ auctoritas, vt diſcipuli eius p argumẽto, & approbatione ſatis putarent Pythagoram id dixiſſet, aut ſenſiſſe, non ſordib. ergo auctor, te iudice .i. ẽt iudicante à Horat. ſed vna nox aut mors, cum ille ſeſe mortuum diceret. in conceſſo eſt, q vna mors manet .i. certe expectat oẽs, & pro. i. via leti. i. mortis eſt calcanda omnibus ſemel. t. conſtitutum eſt oĩbus ſemel mori. [Dant alios) Recitat varia fata ac mortis gña Architas vt id ſuum tandem caſum perueniat, & ſepulturã pcetur. Ordo aũt eſt. Furiæ ſ. bellicæ, hoc eſt Erinnyes, & iræ imoderatæ, dant alios. i. quoſdã, Maro toruo .i. truculento q ſtrage, & ſanguine oblectatur, ſpectacula. i. (vt dñi) recreationẽ, & gaudium ex nece eoꝝ ſpectãda, hoc eſt alij moriũtur in bello. Mare auidum. i. multũ vorax & inſaturabile, eſt nautis .i. nauigare ſolitis exitio. i. ad exitium, & calamitatem, ſicq. melius legitur q̃ exitium. Funera ſenũ & iuuenum mixta. i. confuſa, denſantur. i. multiplicantur, q a Proſerpina. ſ. Plutonis vxor. nullum. i. non vllum, non fugit vllum caput. i. damnat Orco quodlibet caput tam iuuenum, q̃ ſenum Notus .i. ventus ille humidus, qui & Auſter dr̃, comes rapidus .i. celeriter rapiens, quidquid offendit, Orionis. i. ſideris, illius nimboſi, deuexit .i. inclinati ad occaſum, quia tam in ortu q̃ in occaſu tempeſtatem ciet, obruit quoq; .i. ẽt me vndis. Illyricis. i. in mari Illyrico. At tu nauta, q locũ hunc ptranſis, ne parce. i. ne parcas, malignus .i. tanq̃ malignus, dare oſſibus & capiti inhumano, particulã arenæ vagæ. i. ventu, & æquis agitari ſolitæ, ſic (apta precationi particula) quodcunque .ſ. malum, Eurus ventus ille orientalis impetuoſus, minabitur .ſ. tibi in fluctibus Heſperijs. i. Italicis, & ſup. ſiluæ Venuſinæ, quæ ſunt iuxta Venuſiam oppidum inter Lucaniã, & Apuliam patriam poëtæ, plectantur .i. feriantur, & minas luant, te ſoſpite .i. incolumi exiſtente. Et multa merces .i. remuneratio, & bonoꝝ acceſſio, de-

fluat

ſluat.i.deorſum ſluat,& abunde deſceodat tibi,vnde poteſt.ſ.defluere,quia omoe bonũ a Deo manat, vnde dicit ab Ioue æquo, quia nullum boourn dimittit irremuneratum. Eſt aũt proprium epitheton Iouis,vt Æn.6. Aut æquus amauit Iupiter. Ideoque ipſe dicit eiuſdem decimo,Rex Iupiter omnibus,idem,& a Neptuno ſacro cuſtode Tarenti,h.d. quia Tarentinus fuerat in gratiam patriæ ſuæ.[Negligis)Proſequitur orationem ſuam Archytas, qui ſicut pium opus facientibus bona precatus eſt,ita negligentibus mala imprecatur. Ordo eſt,ſm Acronem. Negligis .i. ſi negligis,ſcias ſup.te cõmittere &c.ſm Porph.nihil intelligendum eſt,ſed dicendum.Negligis modo.i.contemnis,& facile eſſe putas te cõmittere.ſ.in me,fraudem.i.defraudationem ſepulturæ,nocituram poſt te nati tuis ſicut dij ſacrilegium Dionyſij Siculi in filium animaduertere. Auct. Valerio de neglecta religione,hoc eſt ſi ideo negligis,quia non tibi, ſed natis tuis nocituram, fors.i.forte,&.i.etiam debita iura.ſ.talionis, & vices.i.pœnæ viciſſim infligendæ,ſuperbæ.i.graues maneant i.expectent te, ego noo linquar à dijs precibus inultis.i.quas nulla vltio in te ſequatur, & nulla piacula.i.nullæ expiationes, reſoluent .i. liberabunt te.ſ.ab impietate,quanquam feſtinas, mora non eſt longa, licebit.ſ.tibi, vt curas puluere iniecto ter.ſ.in tumulum meum.

MAT. OCCIDIT & Pelopis genitor conuiua deorum, Tithonusq. remotus in auras) Quanquam,& nullus interpres hac de re facit mentionẽ,ego tamen exiſtimo ob id Horat. ſcripſiſſe Tithonũ remotum in auras, ꝙ fabulantur illum in Cicadã verſum.
Bóſinis.

A D I C C I V M.

Expoſtulat cum Iccio familiari ſuo, qui omiſſo philoſophiæ ſtudio, prædæ,& pecuniæ inhians,militiæ ſe addixerat, præter omnium opinionem,quippe qui pulchre iam inſtructus eſſet ad Stoicam diſciplinam.

Ode XXIX. Tricolos, Tetraſtrophos: Vt, vides, vt alta ſtet niue candidum.

--u---uu-u-
-u---uu uu
--u---u--
-uu-uu-u--

ICci beatis nunc Arabum inuides
Gazis: & acrem militiam paras
Non ante deuictis Sabeæ
Regibus, horribilique Medo
Nectis catenas. quæ tibi virginum
Sponſo necato barbara ſeruiet.
Puer quis ex aula capillis
Ad cyathum ſtatuetur vnctis,
Doctus ſagittas tendere ſericas
Arcu paterno? quis neget arduis
Pronos relabi poſſe riuos
Montibus, & Tiberim reuerti:
Cum tu coëmptos vndique nobileis
Libros Panæti, Socraticam, & domum
Mutare loricis Iberis,
Pollicitus meliora; tendis?

ANTO. ICCI beatis) Ode xxix. Iccium alloquitur, dicens eum auaritiæ cauſa militiam parare Parthis, ac Medis. Verum qui neget flumina in fontes redire poſſe, hoc eſt contraria fieri, cum olim ſtudioſus philoſophiæ illa relicta militiam ſubeat? [Icci beatis nunc Arabum inuidea Gazis) Gazã,
Gaza. Perſæ erariũ vocant(vt ſcribit Mela Arabum Gazis)Arabiæ pars (vt D.oo.ſcribit(quæ ab Orientem,& Auſtrum ſpectat,rubro al
Arabia. luitur mari. Vtq. Solin.ait,Arabia ſacra interpretatur, partem eius Eudemonem Græci noſtri beatam nominauerunt, noo fruſtra. nam præter odores,quos creat plurimos ſola thus mittit in
Thus. Myrrha. iiſdem ſaltibus myrrha prouenit.[Sabeæ Regibus)Saba regio eſt thurifera Arabiæ ſpectans ortus Solis æſtiui, vt docet Plin. lib. Saba.
12.Et Str.lib.16.ſcribit,ꝙ Sabæi felicem Arabiam incolunt,ſuppellectilem ex argento,& auro multam habent,vaſa,lectos,tripodas,crateras cum operculis,domosq. ſumptuoſas nam,& portæ,& parietes,& tecta ex ebore,auro,argento, lapidibusq. incruſtatis ſunt diſtincta[Medo)De Medis legito in Ode ij. [Nectis) Fabricas,& paras.[Quæ tibi virginum) Ordo eſt. Quæ virginũ necato ſponſo tibi ſeruiet? [Barbara) Eſt.n.barbara poetæ ratio. [Ex aula)Regia.ſ.vbi regi ſeruient.[Doctus)Reſponſio eſt.[Sericas ſagittas) Seres (vt ſcribit Plin. lib. v. cap.xvij.) regionem inhabitant, quæ ſpectat æſtiuum Orientem, lanificio ſiluarũ nobiles. At latius lib.2.Georg.iam diximus.[Quis neget) Senſus eſt, Quis neget contraria fieri poſſe cum tu olim philoſophiæ deditus militiæ ſubeas relicta illa? [Pronos) Decliues ab arduis mõtibus.[Panæti)Fuit Panætius Stoicus,& præceptor Scipionis Africani,& Lælij, genere Rhodius, vt Porphyrio ſcribit, eundem vero Cic.imitatus eſt in Officijs. [O Socraticam domum)Appoſitio eſt. Socrates aut (vt ſcribit Laert. lib. 2.) ea potius inquirenda hortabatur,quæ mores inſtruerent,& quorum vſus nobis domi eſſet neceſſarius. De Socrate autem plura diximus in Iuu. Sat.2.[Loricis Hiberis)Græci eandem Hiberiam, & Hiſpaniam nominabant,ſic etiam Romani. Auctor eſt Str.lib. 7. Ptol. item lib.2.ſic ait,Hiſpaniæ,quæ apud Græcos Hiberia dĩ,tres ſunt regiones,Betica,Luſitania,ac Taraconenſis.[Loricis Hiberis)Iuſt. lib. vlt. de Hiſpania loquens,ait, ꝙ Galatiæ regio, tum æris,tum plumbi vbertima,auro quoque ditiſſima eſt, præcipua iis ferri materia, ſed aqua ipſa ferro violentior, quippe temperamento eius acrius,redditur ferrum. Nec vllum apud eos telum probat, quod non,aut Bilbili fluuio,aut Chalybe tingatur. Vnde & Chalybes fluuij huius finitimi appellati,ferroque,ceteros præſtare dicuntur,hæc inde. [Loricis) Lorica dicta,ꝙ è loris,& corio crudo pectoralia faciebant, poſtea ſucuderunt Galli è ferro ſub id vocabulum,ex annulis ferream tunicam. Auctor eſt Varro.
Sabæi. Seres. Panætius Socrates. Hiberia. Hiſpania Galatia. Chalybes Lorica.

ICCI beatis nunc Arabum inuides) Metrum duobus verſibus Alcaicum. Tertius Nouenarius,Iambicus,hypercatalecticus.Quartus Pindaricus.Ad Iccium ſcribit,quem miratur philoſophiæ intermiſſo ſtudio, repente ſe ad militarem vitam contuliſſe, cupiditate diuitiarum. nam idem Iccius Panætij Socratici philoſophi,bibliothecam emerat,cuius lectione, ad philoſophãdum fuerat deductus.[Inuides Gaza)Aemulus es, vt Pares diuitias,vt cupiendo diuitias. [Gazis)Pro diuitijs ponit,vt Virg. Arma virum tabulæque,& Troia gaza per vndas. in j. Aen. & 10 v. Et gaza lætus agreſti. [Et accem militiam paras) .i. fortem, durem,acerbam.[Non ante deuictis Sabeæ Regibus) admonet pericula per quæ, ad diuitias gerentes bella perueniunt.i.cum non ſint adhuc debellati,tu nectis iam cathenas. [Horribilique Medo) Forti crudeli. [Nectis cathenas) aut illigas regibus victis cathenas aut fabricas,mutuis enim nexibus fiunt cathenæ.[Sponſo necato).i.niſi prius occiſo ſponſo,in ſeruitium captiua nõ veniet [Puer) Regis filius,qui captus pocula miniſtraret. [Sericas) Deriuatiuum eſt ab eo ꝙ Seres vocantur.Serica .n. gens eſt,Parthis vicina,ſagittandi arte famoſa, à qua, & Sericum vocatur. [Quis neget).i.quis rerum naturam neget poſſe mutari? cum tu ſtudia in contraria verteris,contra hominum opinionem. [Pronos) Procliues,nam proni dñr riui de montibus effluentes,qui impetuoſe fluunt.[Et Tyberim reuerti)Vt Virg.Reuocatque pedẽ Tybecious ab alto.[Vndique nobiles Panæti) Panætius Stoicus philoſophus fuit pceptor Scipionis Afric. & Lælij,Rhodius natione. Ordo eſt. Quis neget,relabi poſſe riuos pronos,arduis montibus,& Tyberim poſſe reuerti,cũ vel tu pollicitus meliora, mutare contendis loricis Hiberis, vndique coëmptos nobilis libros Panæti,Socraticam, & domum. [Socraticam domum) Sectam,ſiue libros. [Loricis Hiberis) Optimæ enim fortes Hiſpaniæ loricæ ſunt. Pollicitus meliora. [Studia) .ſ. profeſſionem ſuam poeta philoſophiam vult intelligi: Elocutio vero nota eſt. A C R.

ICCI beatis nunc Arabum inuides Gazis)Hac Oden ad Iccium ſcribit, quem miratur intermiſſo philoſophiæ ſtudio, repente ſe ad militare ſtudium contuliſſe,per quod videtur concupiſcere diuitias Arabum. [Inuides Gazis) .i. æmularis Arabes in diuitijs habendis, ac per hoc diuitias concupiſcis. [Et acrem militiam paras Non ante deuictis Sabeæ Regibus,) Datiui caſus eſt,hoc eſt illis paras militiam quod eſt aduerſus illos. [Nectis catheoas) Non vincis,ſed fabricas intelligendum, proprie dictum, cathenæ enim ipſæ nexibus quibuſdam conſtant. [Quæ tibi virginum Sponſo necato barbara,) Scilicet à te necato, ſcilicet ſponſo.[Puer quis ex aula) Regius qui puer qui in aula ſeruieris. [Sagittas ſericas,) Id eſt Parthicas à gente Serum, P O R.

qui

qui partem orbis terræ Orienti ſubiectam tenent. [Quis negat arduis Pronos relabi poſſe riuos Montibus? & Tyberim reuerti? Περιφράσις. Senſus eſt, Quis non credat rerum naturam poſſe mutari vt flumina in montes reuertantur, vnde alioquin deſcendunt, cum tu vitæ ſtudia in contrarium verteris, quod nemo ſperauerat poſſe fieri? Tale eſt illud Virgilianum, Iungentur iam gryphes equis, æuoque ſequenti Cum canibus timidi venient ad pocula damæ. [Cum tu coëmptos vndique nobile Libros Panæti) Panætius ſtoicus fuit præceptor Scipionis Africani, & Lælij, genere Rhodius. [Loricis Hiberis) κατ' ἐξοχὴν dixit, quia optimæ ſunt Hiſpaniæ loricæ. [Socraticam domum) Vt ſi diceret, Socraticæ ſcholæ diſciplinam. [Temnis) Procontemnis. Ordo eſt, autem Socraticam domum mutare loricis Hibericis tẽnis pollicitus meliora. Meliora autem abſolute dictum, aut ſtudia ſubaudiendum. ſtudia poëta ſecundum ſuam opinionem philoſophiã vult intelligi. Nota autem figura elocutionis eſt, quæ dicunt philoſophiam militia mutare, hoc eſt philoſophia dimiſſa, militiam ſumere. vt, Chaoniam pingui glandem mutauit ariſta.

ASCENSIVS.

ICCI) Iccium amicum, & virum literarum amicæ arguit inconſtantiæ, imprudentiæ, atque auaritiæ, quod relicta philoſophia, lucri gratia, animos ad bella conijcerit. Vnde dicit, O Icci, tu inuides nunc. ſ. mutato animo, gazis. i. diuitijs, & theſauris, Arabum beatis. i. beatorum, hoc eſt amplis, & paras. i. intendis, & diſponis, militiam acrem. i. ſtrenuam, & nectis. ſ. animo, & opinione præuia, regibus Sabeæ. i. regionis illius thuriferæ in Arabia, non deuictis ante. i. prius à Romanis, & Medo horribili, qui exercitum Romanum fudit, & Craſſo interempto ſigna abſtulit. nam quia conterminj ſunt, Parthos, & Medos pro eiſdem ſæpe ponit, cathenas. i. vincula. Quæ virginum ſup. potas in animo, ſeruiet tibi ſponſo. ſ. eius, necato. ſ. abs te? Reſpondet poëta, Barbara. i. quæcunque, ea ſit profecto barbara ſit. Et quis puer, ex aula. ſ. regum captorum, vnctis capillis. i. habens vnctos capillos more patriæ ſuæ, ſtatuetur ad cyathos. i. erit tibi pincerna? Reſpondit poëta innuens non molles illic eſſe, nec delicatos Ganymedi ſimiles. Statuetur ſup. puer doctus tendere. i. ad auriculas vſque trahere, aut emittere, arcu paterno, quia, & pater eius ſagittandi peritus fuerit, ſagittas ſericas. i. quibus Seres vti ſolent. Quis neget riuos pronos. i. occiduos, & decliues, poſſe relabi. i. tanto impetu ac ſi labantur referri montibus arduis. i. ad arduos montes? Noue autem dicit relabi montibus. Nam lapſus videtur deorſum debere fieri. Vnde eſt illud, Labere nympha polo. quomodo ergo relabentur aſcendendo? Profecto argute dictum eſt. Nam labi eſt quidem cadere ſine difficultate, vt rex a ſublimi deſcendens, ſed quia riui ferè ab altiore labuntur, vult eos relapſuros dum recurrent contra naturam. Vnde ſenſus eſt, Quis non putet naturam poſſe mutari, ſi vir olim prudens, & philoſophiæ ſtudioſiſſimus ſic mutatus ſit, vt pro libris arma tractet? Et eſt ſimilis ſententia ferè in Buc. vbi dicitur, Mopſo Nyſa datur, quid non ſperemus amantes? Iungentur iam gryphes equia, æuoq. ſequenti Cum canibus timidi venient ad pocula damæ. i. natura mutabit animalium. ſed plus eſt quod hic dicit, Naturam aquarum mutari poſſe. Sed ad ordinem reuertamur. Et quis neget Tyberim reuerti. ſ. amari Tyrrheno ad ortum ſuum, cum tu ô Icci tendis. i. paras, & intendis, mutare loricis Hibericis. i. accipiendo loricas Hiberas. i. armaturas, quibus Hiberi populi Hiſpaniæ bellicoſi vtuntur, dereliquere (nam qui commutat) vnum derelinquit, & aliud accipit. Vnde venditio atque emptio priſcorum ante vſum pecuniæ erat cõmutatio quædam. Libros nobileis Panæti, pro Panætij, Stoici diligentiſſimi, & doctiſſimi, qui de philoſophia morali plurima ſcripſit. Vnde eum Cic. in Off. ſæpe imitatur ſæpeq. citat, coëmptos. i. ſimul emptos, vndique. i. à quouis, qui eos venales habuit, Vbi graphice depingit naturam inconſtantium. Nam nimis vehementes in vtranque ſunt partem, dum. n. ſtudio intendere parant, omnis libros emunt, quaſi ſi fieri poſſet ſimul euoluere vellent, dum vero à ſtudio remittuntur, penitus deſerunt. Et pro. i. domum Socraticam. i. totam philoſophiam moralem, quam Socrates primus docuit, & quam à cælo in terras deuocauit, nihil tamen ſcripſit. verum quia ab eo hauſta eſt ferè philoſophia moralis, dicit in Arte, Rem tibi Socraticæ poterunt oſtendere cartæ. Tendis, aut temnis, dico mutare. pollicitus. ſ. tuis meliora, quia melius eſt literis, quam armis ob auaritiam vacare.

AD VENEREM.

Scribit hanc Oden velut epigramma, quoddam in ſacellum quod Veneri Glycera amica dedicabat.

Ode XXX. Dicolos, Tetraſtrophos: vt,
Iam ſatis terris niuis, atque diræ.

-υ---υυ--υ-υ
-υ---υυ-υ-υ
-υ---υυ υ-υ
-υυ-υ

O VENVS regina Gnidi, Paphique,
Sperne dilectam Cypron: & vocátis
Ture te multo Glyceræ decoram
Transfer in ædem.
Feruidus tecum puer, & ſolutis
Gratia zonis, properentq. Nymphę,
Et parum comis ſine te Iuuentas,
Mercuriuſque.

ANTONIVS.

O VENVS regina) Ode xxx. hortatur Venerem, vt relicta Cypro ſe in ædem Glyceræ transferat (de qua ſuperius ait: Vrit me Glyceræ nitor) ſecumq. ducat Cupidinem, Gratias, & Nymphas Iuuentam, atque Mercurium. eſt autem ædis dedicatio. [Gnidi) Gnidus in Caria vrbs, quæ portus duos habuit. Inde memorabiles viri oriundi, primum Eudoxus mathematicus Platonis ſodalis, poſtea Agatarchis Peripateticus vir hiſtoricus, ætate Strab. Theopompus diuo Cæſari familiaris, & qui apud eum maxime poterat, item Artemidorus eius filius, hinc etiam Cteſias fuit, qui Xerxem meditatus eſt, & res Syriacas, & Perſicas conſcripſit. Auctor eſt Str. lib. 14. [Paphique) Paphos Cypri vrbs portum habebat, & templa optime ſtructa, vt Str. lib. 15. Plin. autem lib. 2. ait ita Celebre phanum habet Veneris Paphos, in cuius quadam area non pluuit. [Cypron) De hac latius in Ode j. & iij. [Ædem decoram) Ædes dicta ab aditu, quod plano pede adibant, vt Varro docet. Ædem autem numero ſingulari, de templo tantum dicimus plurali vero, & de domibus, & de templo. Seru. lib. 2. Æn. [Solutis zonis) Gratiæ enim nudæ, & propterea diſcinctæ incedunt de quibus multa in Ode 4. [Feruidus) Habet enim faces Cupido, hinc amoris feruorem infert. [Zonis) Zoni circulus dicitur, Zonion cingulum, Zonyſco & Zonyo cingo. [Comis) Hilaris elegans, benigna, facilis, ſuauis. [Sine te) Sine elegantia, & venuſtate. Venus enim omnium elegantiarum domina eſſe dicatur, vt Porphyrio quoque narrat, & Venuſtum (vt ſcribit Fab. lib. 6.) apparet eſſe id, quod cum gratia quadam, & Venere dicitur. [Iuuentas) Iuuenta ætas ipſa. Iuuentus adoleſcentia, & Iuuenum multitudo, Iuuentas, dea eſt ipſa, auctor eſt Ser. & Acr. Virg. lib. 2. Lumenque Iuuentæ. Hor. hic. Et parum comis ſine te Iuuentas, hoc eſt ipſum numen. Virg. Tum mihi primægenat veſtibat flore iuuentus. i. adoleſcentia. [Mercuriuſque) Is enim mercaturæ queſtum repperit, verbaque primus in ordinem redegit, de quo plura legito in Ode x. Eloquentia autem Veneri grata eſt. vnde Catul. ait.

Gnidus. Eudoxus. Agatarchus. Theopompus. Cteſias. Paphos. Aedes. Zoni. Zonye. Zonyſco. Venuſtũ. Iuuenta. Iuuentus. Iuuentas.

Verboſa gaudet Venus loquela.

Ouid. item lib. j. de Arte,

Non formoſus erat, ſed erat facundus Vlyſſes.
Et tamen æquoreas torſit amore deas.

O VENVS regina Gnidi, Paphique) Metrum Sapphicum hendecaſyllabum. Quartus Adonius. [O Venus) Quaſi epigramma, hoc eſt in dedicationem Veneris ſcriptum quam ipſe conſecrarat. [Gnidi) Vrbs eſt Cariæ. Paphos vero vrbs Cypri inſulæ, vtraque Venerem præcipue colens, precatur enim vt deſertis velut proprijs ciuitatibus adſit ædibus conſecratis. Incertum autem vtrum Glycera amica ſit, an ancilla. [Et ſolutis Gratiæ zonis,) Vel liberæ, vel nudæ, quòd non cingantur, & bene nudæ, & ſolutis zonis Gratiæ finguntur, quia amicorum animi ſoluti ſecum, & nudi eſſe debent. [Et parum comis ſine te Iuuentas,) Hoc eſt minus elegans Iuuentas ſine venuſtate, hoc eſt ſine te. Sciendum eſt tamen Venerem non tantum concubitus, ſed etiam omnium elegantiarum eſſe dominam. Aliud tamen eſt Iuuentas, aliud Iuuenta, aliud Iuuentus, Iuuenta ætas putabatur. Iuuentas ipſum numen. Iuuentus adoleſcentia. [Mercuriuſque) Per Mercurium quæ- *(A C R.)*

rum

ſtum vultis ac ſi tanquam ſine venuſtate, nec lucrum ſic.

POR. O VENVS, regina Gnidi, Paphique, Sperne) Quaſi epigrã ma eſt hoc in dedicationem Veneris ſcriptum, quam ipſe conſe crauit. Gnidos aũt vrbis Cariæ. Paphos aũt vrbs inſulæ Cypri, vtraque Venerem, præcipue colẽs. [Feruidus tecum puer). i. Cupido, q feruorem amoris inferat. [Et ſolutis Gratiæ zonis) Quia Gratię nudę, & ſine nodis finguntur, quia amici animos ſolutos, ac nudos inter ſe hr̃e debent. [Et parum comis ſine te). ſ. minus elegans. [Sine te). i. ſine venuſtate. Scite autem debemus Venerẽ non tantum concubitus, verumetiam, dominam eſſe omnium elegantiarum, ſic alibi ipſe, Ordinis hæc virtus & erit Venus.

ASC. O VENVS) Vt complaceat Glyceræ amicæ ſuæ, vocat Venerem, cum comitatu eius in ædem ab ea dedicatam, dicens. [O Venus regina Gnidi) Vrbis in Caria. [Et Paphi) Vrbis in Cypro. [Sperne). i. minus ama. [Cypron). ſ. patriam tuam. [Dilectam). ſ. prius, &. [Transfer te in ædem). i. ſacellum. [Decoram Glyceræ) ſ. puellæ. [Vocantis te multo ture. Et puer feruidus). ſ. Cupido. [Et Gratiæ). ſ. Carites. [Zonis ſolutis). i. habentes zonas ſolutas. [Et Nymphæ). ſ. reliquæ [Et Iuuetas). ſ. Dea. [Parum comis) i. elegans. Et ſuauis parum ſine te, Et Mercurius Deus facundię, quæ ad amorem facit, Properent tecum.

QVID PETENDVM AD APOLLINEM.

Docet quid ipſe & vir frugi ab Apolline petat, cui templum dedicauerat Auguſtus in Palatio nimirum bonam mentem, & integram corporis valetudinem, cum læta, & facili ſeneƈtute, non ambitioſa illa ampla latifundia, armentorum greges ebur, & eiuſmodi.

Ode XXXI. Tricolos, Tetraſtrophos: Vt, Vides, vt alta ſtet niue candidum.

—∪ ——∪∪—∪∪

——∪———∪∪—∪∪

—∪——∪—

—∪∪— ∪∪—∪—

QVID dedicatum poſcit Apollinem
Vates? quid orat, de patera nouum
Fundens liquorem? non opimas
Sardiniæ ſegetes feracis:
Non æſtuoſæ grata Calabriæ
Armẽta: non aurũ, aut ebur Indicũ:
Non rura, quæ Lyris quieta
Mordet aqua, taciturnus amnis.
Premant Calena falce, quibus dedit
Fortuna vitem: diues & aureis
Mercator exſiccet culullis,
Vina Syra reparata merce,
Dis carus ipſis: quippe ter, & quater
Anno reuiſens æquor Atlanticum
Impune. me paſcunt oliuæ;
Me cichorea, leueſque maluæ.
Frui paratis, & valido mihi
Latoë dones, & precor integra
Cum mente, nec turpem ſeneƈtam
Degere, nec cythara carentem.

ANTO. QVID dedicatum) Ode xxxj. ſcribit Horat. ab Apolline nuperrime dedicato ſe minime petitum, quæ ad auaritiam attinent, vti feraces ſegetes, armenta, aurum, ebur, rura, & ſimilia. erat enim paruo contentus, & iam paratis, petit autem corporis valetudinem, cum ſana mente vſque ad ſeneƈtutem lyrico ſtudio non cariturum. [Dedicatum) Apollinem Suet. ſcribit. Auguſtum extruxiſſe templum Apollinis in ea parte Palatinæ domus, quam fulmine ictam deſiderari Deo aruſpices pronunciarent, addiditque, & porticum bibliotheca latina græcaque. [Nouum Liquorem?) Cum noua dedicatio eſſet, nouo mero ſacrificare volebat, decebatque etiam. [Non) Sup. orat. [Opimæ) Fertilis. [Sardiniæ ſegetes feraces) Sardiniam inſulam ampleƈtitur ab Oriente Tyrrhenum pelagus, ab Meridie Africum, ab Occidente Sardoum à ſeptentrione mare, quod inter ipſam, & Cirnum circunfunditur, auctor Ptol. lib. 3. Dion. autem ſcribit Cyrnum, & Sardiniam ſoli hubertate, & naſcentium copia ſpeƈtatiſſimas, Melam etiam ait, quòd à barbaris colitur. Sardinia fertilis, & ſoli, quam cœli melioris, atque vt fœcunda, ita pene peſtilens. Et Str. item lib. v. ait, quòd Sardiniæ magna pars agrum habet rebus omnibus felicem. præcipuè tritico, diſtat à Corſica ſtadijs lx. Lyris is fluuius eſt, qui Soram interfluit, Fregellas affluit, atq; Minturnas, vrbem propè Sinueſſam labiturq; ſuperne de Apenninis collibus, & Agro Vaſtino præter Fregellas plura. Str. lib. v. & Plin. lib. 3. [Premant) amputent. [Calena falce) De Caleno videto in Ode xx. [Aureis culullis). i. poculis, proprie autem cululli, ſeu culullæ calices, quidam erant fictiles, quibus Pontifices, Virginesq. Veſtales in ſacris vtebantur auƈtores ſunt Acron, & Porphyrio. [Reparata) Cõmutata. [Syra merce) In Syria .n. omnium ferè abundantia eſt, vnde Dion. ſic ait. ut vniuerſa Syria omni prorſus hubertate, referta eſt, & ad alenda pecora paſcuis, & frugibus copioſa. Plin. autem lib. v. ſcr. quòd Syria quondam terrarum maxima, & pluribus diſtincta nominibus, pars enim eius Palæſtina vocabatur, qua contingit Arabas, pars Iudæa, pars Damaſcena, pars Meſopotamia. pars Babylonia, & Str. lib. xvj. ait, & Syris mercatores eſſe Phœnices, Syriaque ipſa Occidentem verſus Ægyptio pelago terminatur. [Æquor Atlanticum) Oceanus Atlanticus dicitur à monte Atlante, de quo Poëta lib. 4. ait, Oceani finem iuxta, Solemque cadentem, Vltimus Æthiopum locus eſt, vbi cœlifer Atlas Axem humero torquet, ſtellis ardentibus aptum. [Cicorea) Cicoreum ratrigerat, iocinori, & renibus, & ſtomacho prodeſt, auƈt. ex Plin. lib. xx. [Maluæ) Magna græca [illegible] dicitur, ab emolliendo ventre, vt innuit Plin. lib. xx. Prætereà [illegible], mollio ſignificat, [illegible] mollis dicitur. [Paratis). i. illis quæ omnibus in promptu ſunt, vel quæ iam paraui. [Latoë). i. Apollo Latonæ filij, [illegible] enim Latona dicitur. [Integra cum mente) Iuuen. etiam Sat. x. inquit. Orandum eſt, vt ſit mens ſana in corpore ſano. Quo in loco ſuper hac re plura iam diximus, non negligenda. [Nec turpem). i. deformem, de qua lege Iuuen. Sat. x. [Nec cythara carentem). i. lyrico ſtudio, & lætitia.

ACR. QVID dedicatum poſcit Apollinem) Metrum duobus verſibus Alcaicum. Tertius Dimeter, Iambicus nouenarius, hypercatalecticus. Quartus Pindaricus. Apollinis templum in palla tio dedicauit Auguſtus, ſed Apollinem pro templo, poſuit metonymice, & ſignificat modeſtiam votorum ſuorum, negãs ſe ab Apolline, quæ ad cupiditatem, aut auaritiam ſpeƈtent, petere, ſed bonam mentem, bonaſque corporis vſque ad ſeneƈtutem precari, cum lyrico ſtudio putatur, tamen diuerſe Horat. Apollinem dedicaſſe ad quem hæc ſcribit. [De patera) Calice, vt hic lancis qualem pateris libamus, & auro. [Nouum Fundens liquorem?) aut nouo vetus, vt deos non exquiſitis muneribus placari monſtraret, aut per quod noua inſtaurabatur precatio. nam & ipſum morem ſacrificandi oſtendit, vt ipſa tenens dextra pateram pulcherrima Dido. [Non æſtuoſæ) æſtuoſa enim regio eſt, aptus pecori, vt, Calidi lucent buceta Matini. [Aut ebur Indicum) Indis. n. ebur eſt abunde, vt Virg. India mittit ebur molles ſua thurea Sabæi. [Lyris) Fluuius Campaniæ eſt interfluens vrbem Minturnenſium. Virg. Et vmbroſæ lyris per regna maricæ. [Taciturnus) Lenis altus, magnus. Vnde Virg. de Tyberis altitudine. Et tacita r. i. ſ. n. [Premant), i. reprimant putando vitem. [Calena falce) Cales oppidum eſt in agro Sidicino, vbi optima vina, vt Falerna naſcuntur. [Diues) Ordo eſt, Et diues mercator carus ipſis dijs quippè ter & quater anno impune reuiſens Atlanticum mare, exſiccet vina aureis culullis reparata Syra merce. [Culullis) Poculis propriè autem cululli calices dicuntur fictiles, quibus Pontifices, Virginesq. Veſtales vtebantur, hic autem pro vrceolis, & conchis poſuit. [Syra reparata merce) Syram mercem pro precioſa poſuit, qua venditoris vina a negociatoribus compararentur. [Dijs carus ipſis) Quaſi in hoc dij velut per inuidiam gratos mercatores dicit, quòd, & proſpere, & frequentibus nauigat. Æquor Atlanticum, aut pro quocunque poſuit mari, aut Oceanum, vbi, & mons Atlas eſſe perhibetur. Virgil. in 4. Oceani finem iuxta, Solemque cadentem, Vltimus Æthiopum locus eſt, vbi maximus Atlas Axem humero torquet ſtellis ardentibus aptum. [Cicorea) Herba multis, & tenuibus radicibus. quas Virg. intyba nominauit in 4. Georg. Strymoniæque grues, & amaris intyba fibris. [Frui paratis) aut quæ ego parauerim,

tem,aut quæ in promptu ſunt omnibus.ordo eſt. Latoë precor dones mihi valido frui paratis,ac cum integra mente,nec degere turpem ſenectam,nec carentem cythara,vt ſit mens ſana in corpore ſano.[At)Sed,vt ſaltem. Virg.in 1.Aen. At ſperate d.m. f.atque nr. [Degere) Deducere,vt Virg. in 4. Aen. Non licuit thalami expertem ſine crimine vitam Degere more feræ.

POR. QVID dedicatum poſcit Apollinem) Apollinis templum in palatio Auguſtus dedicauit,ergo dedicatum nō à ſe dicit poëta, ſed ꝙ alioquin dedicatus eſt, ipſum autem,ait, dedicatum Apollinem pro templo eius.[Non opimæ Sardiniæ ſegetes feraces)Negat ſe poëta,ab Apolline ea petere,quę ad auaritiam ſpectans,verum potius bonam mentem,bonamq́. corporis vſq; ad vltimam ſenectam valetudinem.[Nō rura,quæ lyris quieta mordet aqua) Lyris fluuius eſt in Campania interfluens vrbem Minturnenſium. hic autem leniſſime labitur,quem ideo taciturnum dixit.[Premant Calena falce,quibus dedit Fortuna,vitem) Cales oppidum in agro Sidicino eſt,in illa autem regione vina Falerna naſcuntur,ergo hoc ait,poſſideant precioſos fundos,quibus fortuna conceſſit. [Diues,& aureis Mercator exſiccet culullis) Pro poculis. dixit,proprie autem cululli calices ſunt, quidā fictiles, quibus pontifices, Virgineſque Veſtales, in ſacris vtuntur.[Vina Syra reparata merce) Quaſi cōmutata vina Syra merce,Syram autem mercem precioſiſſimam accipe, quæ.ſ. in purpura,& pipere,& vnguentis,alijsque ſimilibus eſſe ſolet. [Quippe ter,& quater Annō reuiſens æquor) hoc, quaſi argumenti loco poſitum,ad probandum,quam carus dijs ſit hic mercator. [Me cichorea,leueſque maluæ) Cichorea,intyba ruſtica. Maluæ autem corpori leues intelligendæ. [Frui paratis) Aut ijs,quæ ego paraui,aut quæ parata ſunt.i.in promptu ſunt omnibus. [Latoë dones,) Latoë ab eo,quod eſt lato,figuratum.

ASC. QVID dedicatum, &c.) Vt oſtendat quid vota virilia à mulieribus diſtent poſt vota Glyceræ Venerem vocantis, affert ſua quibus Apollinem vocat dicens.[O Latoë).i. Apollo, quid ſup. putas,vates ſup.tuus poſcit, hoc eſt ego poſco (vbi ex more pro prima, & iterum pro ſecunda perſona, tertiam ponit.) [Apollinem,)hoc eſt te.[Dedicatum).i.conſecratū in ſacello.&. [Quid orat,vates?Fundens nouum liquorem).i.muſtum.[De patera).i. poculo patente. [Non) ſup.poſcit. [Segetes).i.terras,& herbas. [Feraces) .ſ. frumenti. [Sardiniæ opimæ).i.quales ſunt in Sardinia opima.i.pingui. [Non poſcit) Etiam armenta.[Grata).i.vtilia.[Calabriæ).ſ.regionis Italiæ.[Aeſtuoſæ)Et ita ibi lanas molles ferunt pecudes, pro quibus armenta dixit, aut ceruos,& boues teneram carnem. [Non ſup.poſcit aurum,aut ebur Indicum).i. quod ſit ex elephanto Indico.[Non etiam rura).i.fertilia. [Quæ Lyris)Fluuius Italiæ iuxta Sinueſſam, appoſitorie. [Amnis taciturnus).i.leni fluens agmine,& ita propter renauigationem vtilis eſt. [Mordet aqua quieta).i.parum fluente. [Illis) ſup.quibus. [Fortuna dedit Premant).i.putent,& ſecent vitem. [Falce Calena).i.iuxta Cales oppidum,aut Calenum agrum, q.d.id mihi nō poſco.[Et Mercator).i.negociator diues. [Exſiccet).i.ebibat vina. [Culullis).i.poculis. [Aureis).i.ex auro. [Vina,dico,reparata).i.comparata. [Merce Syra).i.ex Syria,quam ſaluam aduexit. [Exſiccet,dico exiſtens,carus ipſis Dijs,quippe).i.vtpote. [Reuiſens).i.iterū,atque iterum viſitans.[Ter,& quater Anno).i.ſpatio vnius anni.[Impune).i.ſine pœna,& dāno.[Mare Atlanticū) .i.in Mauritaniam tendens.[Exſiccet,inquit,Mercator,quia oliuæ paſcunt me,& cichorea,& maluæ leues).i.ventrem leuantes, & mollientes.Et ideo poſco.[O Latoë dones).i.concedas. [Mihi valido).i.incolumi,& valenti.[Frui paratis).i.iam partis. [At) .i.ſed. [Precor dones Cum mēte integra Degere,nec ſenectam turpem,nec carentem cythara).i.muſicæ vacantem.

AD LYRAM.

Orat lyram ne ſibi deſit pro viribus ſatagenti, vt carmen quod condit, poſteritati probetur. laudatq́; eam ab amœnitate, & vtilitate, qua Dearum, & fortium virorum animos exhilarat.

Ode XXXII. Dicolos, Tetraſtrophos: Vt Iam ſatis terris niuis, atque diræ.

-υ---υυ-υ--
-υ---υυ-υ-υ
-υ---υυ-υ--
-υυ-υ

POſCIMVS ſiquid vacui ſub vmbra,
Luſimus tecū:quod & hūc in annum
Viuat, & plureis: age dic Latinum
Barbite carmen,
Leſbio primum modulate ciui:
Qui ferox bello, tamen inter arma,
Siue iactatam religarat vdo
Littore nauim:
Liberum, & muſas, Veneremq́ue, & illi
Semper hærentem puerum canebat:
Et lycum nigris oculis, nigroq́ue
Crine decorum,
O decus Phœbi, dapibus ſupremi
Grata teſtudo Iouis, ò laborum
Dulce lenimen, mihi cunque ſalue
Rite vocanti.

ANTONIVS.

POſCIMVS ſiquid) Ode xxxij. à Barbito.i.ſua cythara,poſcit,vt quidquid ſecum luſerit, diutius viuat,hortaturq́ue,dicat latinum carmen, & canere perſeueret, eius deinde laudes enumerat, dicit enim Alcæum Barbito ceciniſſe,Liberum,Muſas, Venerem,Cupidinem,& Lycum puerum ſibi dilectum dicit etiā eſſe Phœbi,decus,& gratum ſummi Iouis dapibus dulceq́. ſibi laborum lenimen. Eſt aūt ordo. O Barbite, ſi quid nos vacui ſub vmbra luſimus tecum, poſcimus quod, & viuat hunc in annum, & plures,age dic latinum carmen modulate primum Leſbio ciui. Legitur etiam poſcimur. Tunc talis erit ordo. O Barbite primum modulate Leſbio ciui poſcimur, ſi quid vacui ſub vmbra luſimus tecum, age dic latinum carmen,quod viuat. & hunc annum,& plures. [Vacui) Curis liberi,nam vacuæ carmina mentis opus.[Luſimus)Eſt.n.poetarum ludus ſcribere carmina verecundeq́. ſua carmina luſus vocat.Ludere denique,dr̄ verſibus ſcribere,ſed non ferè niſi opuſcula,qualia ſunt epigrāmata, & hæc opuſcula dr̄r luſus.[Hunc in annum) In eius finem. [Barbite) De hoc legito latius in Ode j. [Leſbi ciui).i.Alcæo,quem Horat. imitatus eſt,de quo plura in Ode j.[Modulate) decantate.[Qui ferox bello) Alcæus enim Mytilenæus militiā exercuit,nam diu inter Mytilenæos, & Athenienſes pugnatum eſt demum vincentibus Athenienſibus in quodā prœlio, Alcæus fugæ ſe mandans, euaſit,ſed armis eius potiti ſunt Athenieſes, quæ apud templum Mineruæ ſuſpenderunt,hanc rem Alcæus carmini mandatam in Mitylene repoſuit,indicans Menalippo ſodali ſuam calamitatē. ſcr.ea Herod.lib.5.[Liberum,& muſas,) Ferunt Dionyſium Semele natum, delitijs deditum molli corpore, ac præ ceteris decoro, voluptatibus inſuper venereis indulgentē, in exercitu mulierum copiam circunduxiſſe armatam haſtis Thyrſo inuolutis. Tradunt, & muſas virgines cum eo profectas apprime eruditas, ijs tum propter cantus ſuauitatem tum quia doctæ ſaltare. bonisq́. artibus erudite erant,Deus ille oblectabatur.Scr.ea Diod. lib.5. [O decus Phœbi) Mercurius lyrā inuenit in Cylleno mōte arcadiæ ſeptem cordarum, quam deinde Apollini conceſſit, habita ab eo virgula quadam. Poſtquam vero Apollo cytharam repetit,Orpheo lyram conceſſit.Hig.in his auctor eſt.Quæ quidem ſuperius quoq; iam diximus Diod. etiam docet lib.9. quomodo apollo cum alijs dijs celebrauit nuptias Cadmi, & Hermiones,vbi Mercurius vſus eſt lyra,Apollo cythara,Muſę tibijs. Et inferius ſubdit,ꝙ apollinem cytharæ, eiuſque muſicæ inuentorem ferunt. [Teſtudo).i. chelys, hoc eſt cythara. χέλυς enim teſtudo dicitur, cuius neruis ſonantibus Apollo, vel Mercurius cytharam,dicitur inueniſſe. ita Lact. lib.j.The. ſcribit. [O laborum) ordo eſt. Salue ò dulce laborum lenimen mihi cunque .i. quandocunque rite vocanti. [Rite).i. apto loco, & tempore.

Ludere. Alcæus. Dionyſ. Muſæ cū Dionyſ. Lyra repertor.

ASC. POſCIMVS ſi quid vacui ſub vmbra) Metrum Sapphicum hendecaſyllabum. Quartus adonius hac Ode lyram ſuam alloquitur,vt adſit, & canere non deſiſtat. Poſcebatur enim dicta ſua edere. Luſimus ſcripſimus. vt Virg. in Buc. Ludere quæ vellem calamo permiſit agreſti. Ludum.n.poëtę carmina ſua velut pro verecundia dicere conſueuerunt.[Viuat)victura pro perpetuis poſuit, vt Virg. Nulla dies vnquam memori vox eximet æuo. [Latinum) Facite intellectui. Leſbio primum modulate ciui,) Alcæum dixit qui fuit de Leſbo inſula hic etiam res belli

cas aduerſus tyrannos geſſit, & Pittarum Mitylenæum victum expulit. [S ue iactatam) Qui ſeu in tempeſtatibus, ſeu in bellis conſtitutis cytharæ ſolatium non amiſit. [Liberum, & Muſas) Liber enim, & cantilenam ſuadet, & voluptatem. [Et Lycum nigris oculis, nigroque Crine decorum) Pulchrum enim hunc puerum Lycum, Alcæus dilexit. Pulchritudo enim puerorum, ſæpe nigris decoratur oculis. [O decus Phœbi) Lyram dicit eſſe Apollinis decus. [Supremi) Summi. vt, Proh ſupreme Iupiter. omni enim lætitia Iouis epulum celebratur. [Dulce lenimen) Malorum enim lenimen eſt cythara cantus, & ſibi, quandocunque profuturum exoptant. [Cunque) Quandocunque.

POR. POSCIMVS ſi quid vacui ſub vmbra, Luſimus tecũ) Hac Ode lyram ſuam alloquitur Horat. vt ſibi adſit, & canere perſeueret. [Si quid vacui ſub vmbra, Luſimus tecum) Sic poëtæ ſere verecundiæ carmina ſua luſus vocant. Vacui autem pluralis numeri eſt, caſus nominatiui, & eſt ſenſus. Nos vacui. i. à negocijs liberi, ſi quid luſimus, exigitur à nobis, vt canamus. [Quod, & hunc in annum viuat, & plureis) Optat carmini, vt perpetuo floreat. ea. n. ſcripta quę ſine virtute ſunt temporalia ſolent eſſe. [Age dic latinum Barbite carmen) Barbiton organi genus eſt, ſed nunc ꝓ lyra poſuit. [Lesbio primum modulate ciui) Lesbium ciuem Alcæum dicit. hic aũt, etiam res bellicas aduerſus tyrannos geſſit. [Siue iactatam religaret vdo Littore nauim) Hoc ideo dicitur, quia in nauigationibus hic poëta cum bellicas res ageret, ſępe tẽpeſtatibus vexatus eſt. [Et Lycum nigris oculis) Hunc Lycũ puerum, Alcæus dilexit. [O decus Phœbi) Lyram dicit decus Phœbi. [Mihi cunque ſalue Rite vocanti) Cumque, pro quãcunque poſitum eſt. vt ſit, O dulce lenimen mihi quãcunque te rite vocanti.

ASC. POSCIMVS) Hac Ode Barbiton .i. plectrum ſuum alloquitur, cui, quia per proſopopœiam perſonam dat, & genus mutat, q̃a maſculino affatur, dicens. [O Barbite modulate) .i. temperate ad modulos. [Primum ciui Lesbio) .i. ab Alcæo, quem imitamur. [Nos poſcimus) .i. exquirimus. [Nos vacui) .ſ. curis, & ceteris negocijs. [Luſimus quid) .i. aliquid certum ſub vmbra. ſ. Tyburtina, vt alibi dicit. [Quod viuat) .i. extet, & .i. etiam [In hunc annum) .i. ad hæc vſque tp̃a. [Et in plures annos) .i. vltra victurũ eſt. [Nos poſcimus inquam, age) Quæ adhortandi vox. [Dic carmen latinum) Cum prius dixeris græcum. [Sub Alcæo, Qui q̃q; ſup. ferox bello, quia etiam bellator fuerat, tñ canebat, ſiue ſupp. inter arma, ſiue religarat ſup in littore vdo. i. humido ꝓpter eiectam nauem. [Nauem iactatam) .ſ. ab vndis, q̃a debellatus, & naufragium paſſus, ad littus deuenerat, hoc eſt ſiue iam arma tractabat, ſiue victus nauem reparabat, vtrunque. n. in Odis ſuis deſcripſit, canebat dico. [Liberum, & Muſas, & Venerem, & puerum) .ſ. Cupidinem, aut locum, hærentem. i. adhærentem ſemper illi. ſ. Veneri. [Et canebat Lycum) .ſ. puerum quem amauit. Decorũ nigris oculis, & nigro crine. [O teſtudo decus Phœbi) .i. qua Phœbus decoratur, geſtat. n. eam, & ò teſtudo grata dapibus ſupremi .i. ſummi, hoc eſt cœleſtis Iouis, adhibetur. n. cõuiuijs Deorum. [O dulce lenimen laborum, ſalue mihi vocanti) .i. ſaluus dicaris a me vocante te. [Cunque) .i. quandocunque. [Rite) .i. decenter.

AD ALBIVM TIBVLLVM POETAM.

Conſolatur Tibullum poëtam ſuo, & aliorum exemplo qui ægre ferebat, ſe ab amica contemni docens id cum multis eſſe commune Venere ita volente, ſibiq; idem accidiſſe, vt contempta nobiliore, libertinæ adhæſerit.

Ode XXXIII. Tricolos, Tetraſtrophos, vt: Scriberis Vario fortis, & hoſtium.

---UU--UU-UU
---UU--UU-UU
---UU-UU-UU
---UU UU

ALBI ne doleas plus nimio memor
  Immitis Glycerę: neu miſerabileis
  Decantes elegos: cur tibi iunior
  Læſa præniteat fide.
Inſignem tenui fronte Lycorida,
  Cyri torret amor: Cyrus in aſperã
Declinat Pholoën. ſed prius Appulis
  Iungentur capreæ lupis:
Quàm turpi Pholoë peccet adultero.
  Sic viſum Veneri: cui placet impares
  Formas, atque animos, ſub iuga ahenes
  Sæuo mittere cum ioco.
Ipſum me melior cum peteret Venus:
  Grata detinuit compede Myrtale
  Libertina, fretis acrior Adriæ
  Curuantis calabros ſinus.

ANTONIVS.

ALBI ne doleas) xxxiij. Ode Albium Tibullũ hortatur, ne doleat, quod ab immiti Glycera ſpernitur, ſic. n. Veneri viſum, cui quidem placet, & formas, & animos imparia ſub iuga mittere cũ ſæuo ioco. Hinc pulchra Lycoris Cyrum adamans, ab illo ſpernitur, ille vero ab aſpera Pholoë. Sibimet & accidiſſe ait idem, nam cum à pulcherrima appeteretur, potius libertinæ Myrtalæ inhæſit, quæ certe acerrima erat. Aliorũ itaque exemplo, Albium amicæ deſpectum, ſolari contendit. [Glyceræ) De hac iterum in Ode xix. [Elegos miſerabiles) Elegũ metrum binis verſibus conſtat, hexametro heroico, ſubiuncto quinario, quod & Diom. ſcribit, ἐλεγεῖα, & ἔλεγοι, miſereor dicit, ἔλεγος, dicitur luctus, ἐλεγεῖον, verſus ad mœſtitiam, ſolent. n. elegis verſibus miſerabiles hominum ærumnæ amorumq́. labores deſcribi. [Iunior) .i. adoleſcentior. intelligitur aũt hic eius riualis. [Pręniteat tibi) .i. magis te niteat, ac placeat Glyceræ. [Inſignem tenui) aliorum exemplo, ſolamen ei afferre nititur. [Tenui frõte) .i. parua fronte, per quod puellam oſtendit, & magis amandam. [Iungentur capreæ lupis) Maro item in Buc. ecl. viij. ait, Mopſo Nyſa datur, q̃d non ſperemus amantes? Iungentur iam gryphes equis æuoq́. ſequenti cum canibus timidi venient ad pocula damæ. [Turpi adultero) Hinc Phœdra Hyppolito ſcribit. At bene ſucceſſit, digno q̃d adurimur igne, Peius adultero turpis adulter obeſt. [Ahenea iuga) .i. dura, & aſpera, ac ponderoſa. Ahenea aũt eſt hic, quadriſyllabum, propter carmen, vt ibi in lib. i. Met. Tertia poſt illas ſucceſſit ahenea proles, & propterea interponẽda eſt inter a, & e, litera h. [Melior Venus) .i. amica puella. [Compede) .i. amoris vinculo, retulit autem ab Myrtales conditionem. erat enim Libertina. [Libertina) Quint. lib. vij. ait, Seruus eum manu mittit Libertinus. Addictus recepta libertate eſt ingenuus. Ad ſeruos nulla lex pertinet. Addictus legem habet. Suet. vero in Claudio, inquit. Ignarus temporibus Appij, & deinceps aliquandiu Libertinos dictos non ipſos, qui manumitterẽtur, ſed ingenuos ex ijs procreatos. [Fretis) .i. æſtibus. [Adrię Curuanti, Calabros ſinus) Mare Tyrrhenum cum iam ad Iapygiam vſque reclinat, atque inde in Boream verſus dilatat ſeſe. Adriatici confeſtim nomen ſortitur. auctor eſt Dionyſius.

Elegum metrum. Elego. Elegos. Ahenea.

ACR. ALBI ne doleas plus nimio memor) Metrum tribus verſibus Aſclepiadeum. Quartus Glyconicus Albium Tibullum alloquitur elegorum poetam conſolans eum exemplo aliorum, & hortatur, vt ſit fortiori animo in contemptu, quẽ indigne à Glycera muliere patitur, & commemorat Lycoridã, quæ ſimiliter à Cyro contemnatur. rurſus Cyrus Pholoën diligat, & ab ea ſpernatur, ſicut Albius à Glycera. [Neu miſerabiles) Seu q̃a ipſi elegi, hoc eſt carmen eius contemptum miſerabile ſit, ſeu q̃a miſerabilia elegis ſcribantur. [Læſa fide) Quia perfida extiterat amatori. [Tenui) anguſta, & parua, ſicuti pulchræ hr̃e conſueuerunt. [Appulis iungentur capreæ lupis) aut quia maioris ibi formæ eſſe dñr, vt Iungentur iam Gryphes equis. [Sic viſum Veneri) Quotieſcunque ratio non apparet, ſic viſum interponitur, vt Virgil. Poſtquam res Aſiæ Priamiq́ euertere gẽtem Immeritam, viſum ſuperis. [Sub iuga ahenea) Sub durum, ac difficilem amorem. [Sæuo mittere cum ioco) Sæuo aut quia nonnunquam in diuerſum amorem animi diuiduntur, aut quia Cupido ſibi ludos de hominibus exhibet, aut certe q̃ in amorem per iocum venit. [Ipſum me) Dicit ſe amore amicæ ab vxoris coniunctione reuocatum, cuius ita litibus, vel amaritudine vexetur, quemadmodum Calabriæ littora maris Adriatici tempeſtatibus. Virg. Et littore curuo. [Grata detinuit compede) Cõpedem ſingulari numero, contra veterum poſuit cõſuetudinem. [Myrtale) Nomen concubinæ. [Curuantis) Commouentis, vel erigentis præ nimio æſtu.

POR. ALBI ne doleas plus nimio memor Immitis) Albium Tibullum alloquitur elegorum poëtam. Hortatur autem eum, vt

ſi fortiori animo;in contemptu, quem indigne à Glycera mulie re patitur,quam ideo imitem vocat. [Neu miſerabileis Decantes elegoi) Proprie elegioꝝ verſus aptiſſimi ſunt fletibus quos ideo miſerabileis dixit, Nam & nomen ipſum elegioꝝ παρὰ τὸ ἒ ἒ, quæ eſt vox lamentantium, dictum putant. [Cur tibi iunior Læſa præniteat) Fide apud Glyceram.ſ.præniteat,quæ fidem hoc faciendo læſerit. [Inſignem tenui fronte Lycorida,Cyri torret amor, Cyrus in aſperam Declinat Pholoën) Tenui fronte pro anguſta,& puſilla poſuit.frons aũt minor pulchriorem facit mulierem.& ideo inſignem tenui fronte accipe, hoc eſt in hac re inſignem. [Sed prius Appulis Iungentur capreæ lupis,) Hoc eſt prius lupi concumbent cum capreis.[Sic viſum Veneri,cui placet impares Formas,atque animos,ſub iuga ahenea Sæuo mittere cum ioco) Sub iuga mittit. ſed ordo eſt. Sic viſum Veneri cum ſæuo ioco.i.Veneri,& amori ſic placuit,quem amorem ſæuum iocum dixit. non ineleganti conceptione, iuga autem ahenea durum,ac difficilem amorem vult intelligi, hoc Veneri, inquit placuit, vt quæ amantur, non conſentiant amatoribus, ſed in alios ipſe amores declinẽt. [Grata detinuit compede Myrtale)Cõpedem gratum amorem ſignat. Et videamus ne non ſimpliciter compedem hic dixerit, ſed referens ad conditionem Libertinæ Myrtales. Attendendum aũt compedem ſingulari numero eum dixiſſe,quod non facile apud veteres inuenitur. [Adriæ) per hoc Adriaticũ ſinum intellige,quod mare,&Calabriã alluit.

ASC. ALBI ne doleas) Hac Ode Albium Tibullum elegiacoꝝ terſiſſimum ,iucunde monet temperate dolore de inconſtantia Glyceræ, quandoquidem, ita placitum eſt Veneri quæ impares formas,vinculis amorum nectit.quod & ſuo exemplo comprobat.ordo eſt.[O Albi).ſ. Tibulle,aut moneo precor.[Ne doleas plus nimio).i.longe plus,quàm par ſit.[Memor Glyceræ, immitis)Quæ te inclementer poſt habuit.[Neu).i.ne ue. [Decantes elegos miſerabileis).i.miſeros queſtus tuos continenteis,verſus elegiacos,vtpote cur iunior.ſ.quam tu præniteat.i.pulchrior, & attentior viſus ſit Glyceræ. [Fide læſa).i.violata. [Amor Cyri) Non ſatis formoſi.[Torret Lycorida).ſ.puellam,aut meretricẽ. [Inſignem tenui fronte).i.iuuenculam formoſam, & Cyrus declinat à Lycoride formoſiore, & amatrice, in Pholoën puellam aſperam.ſ.Cyro,quem aſpernatur. Sed capreæ iungentur prius lupis Appulis,quam Pholoë peccet.ſ.conſentiendo turpi adultero.ſ.Cyro.[Sic viſum).i.placitum eſt Veneri.[Cui placet mittere formas,atq; animos impares,ſub iuga ahenea).i.fortia, & diu duratura vincula.[Cum).i.comitanter.[Ioco).ſ.filio ſuo. [Sæuo) Quia,Quiſquis amores. Aut metuet dulces,aut experietur amaros. Eſt enim ſæuus locus, quem tantus dolor ſequitur. [Cum melior Venus).i.amica aptior.[Peteret me ipſum Myrtale Libertina).i.Libertinæ conditionis,& ita non ingenua, & acrior fretis Adriæ.i. Adriatici maris.[Curuantis).ſ.alluendo. [Sinus Calabros).i.littus Calabriæ continuit me compede gratia .i. iugo amorum, quod captus libenter tuli. ſoli enim peccatorum vinculis irretiti libenter ſeruitutem turpiſſimam ſeruiunt.

DE DEI POTENTIA, ET FORTVNÆ.

Teſtatur ſe in impietatem lapſum, cum nimium ex Epicureorum decreto ſuperſtitionem vitat, illi enim deos humana curare negant, poſt hac reſipiſcere velle, & iis accedere, qui Dei prouidentia omnia adminiſtrari putant.

Ode XXXIIII. Tricolos, Tetraſtrophos: Vt, Vides, Vt alta ſtet niue candidum.

– – ∪ – – – ∪∪ – ∪ –
– – ∪ – – – ∪∪ ∪ –
– – ∪ – – ∪ ∪
– ∪∪ ∪∪ ∪ –

PARCVS Deorum cultor,& infrequens,
Inſanientis dum ſapientiæ
Conſultus erro: nunc retrorſum
Vela dare, atque iterare curſus
Cogor relictor. nanque Dieſpiter
Igni coruſco nubila diuidens,
Plerunque per purum tonantes
Egit equos, volucremque currum:
Quo bruta tellus, & vaga flumina,
Quo Styx, & inuiſi horrida Tænari
Sedes, Atlanteuſque finis
Concutitur. valet ima ſummis
Mutare, & inſignem attenuat deus,
Obſcura promens. hinc apicem rapax
Fortuna cum ſtridore acuto
Suſtulit; hic poſuiſſe gaudet.

ANTONIVS.

PARCVS deoꝝ) xxxiiij.Ode ſcribit,ꝙ dum ſectaretur Epicureũ ſectam parcus,& infrequens deoꝝ cultor euaſerat. Nunc vero ſe cogi ait,relicta repetere. Deus enim mutare poteſt ima ſummis inſignem attenuare, obſcurum educere, ꝓptereaq́. fortunam hunc eleuare, illum deprimere. Epicurus autem (vt Cic.ſcribit in lib.de finib.bon. & mal.) ex animis hominum extraxit radicitus religionem,cum Diis immortalibus,& opem, & gratiam ſuſtulit,ita fit,vt non modo homines a Diis, ſed ipſi Dii inter ſe ab aliis,alii negligantur. Stoici vero optime dicebant, Deorum prouidentia mundum adminiſtrari & regi. Secundum igitur Stoicos poëta credit Deos curare mortalia,ab illisq́. hominum vitæ conſuli & prouideri, itaque ad illorum cultum redire cogitur. Eſt aũt ordo. Ego parcus & infrequens Deorum cultor,dum conſultus inſanientis ſapiẽtiæ erro,nunc cogor,&c. [Inſanientis ſapientiæ).i.Epicureæ philoſophiæ,& ſectæ. Eſt.n. philoſophia ſtudium ſapientiæ,vt Cic.docet lib.1. Tuſc. [Conſultus) Scius,peritus.[Dieſpiter) Olim Iupiter dictus eſt,vt diei piter. vt ſcribit Macr.lib.1.Sat.meminit,& Gell. [Igni coruſco nubila diuidens) Si in nube luctetur flatus, aut vapor, tonitrua redduntur, ſi erumpat ardens,fulmina, ſi longiore tractu nitatur,fulgetra,iis finditur nubes,illis perrũpitur. Plin.auct.lib.2. [Per purum tonantes).i.ſerenum. Fulminum autem plura genera traduntur,quæ ſicca veniunt,non adurunt, ſed diſſipant. Quæ humida,non vrunt,ſed infuſcant. Tertium eſt, quod clarum vocant,mirificæ naturæ,quo dolia exhauriuntur intactis operimentis,nullo alio veſtigio relicto aurum,& æs,& argentum liquatur intus. ſacculis ipſis nullo modo ambuſtis,ac ne cõfuſo quidem ſigno ceræ. Martia princeps Romanoꝝ icta grauida,partu exanimato ipſa citra vllum incõmodum vixit. In Catilianis prodigiis. M. Herennius ſereno die fulmine ictus eſt. auct. eſt Plin.lib.2.[Per purum tonantes) Iuuen.item in Sat.xiij. de impiis,& ſceleratis trepidantibus,inquit,Hi ſunt qui trepidãt,& ad omnia fulmina pallent. Cum tonat, exanimes primo quoque murmure cœli, poſtea ſubdit. Cura grauiore timetur proxima tẽpeſtas velut hæc dilata ſereno.[Bruta tellus)ſine ſenſu quanto magis igitur homines concuti debent?[Styx) Str.lib.ix.de Arcadia, inquit, Apud Pheneum ſanè Stygis aquæ ſtant.ſic enim vocant letalia aquæ ſtillicidium,quam ſacram hominum facit opinio poetæ,tñ fabuloſæ deſcribunt inferoꝝ paludem στυγνὸς autem triſtis dicitur,στυγέω vero odi,timeo. [Tænari ſedes).i.inferi. Tænarus enim Laconiæ promontorium eſt aduerſum Africæ, ripa erecta eſt,ſacram Neptuni ædem conſtructam cõtinens in luco, ꝓpinquaq́. ſpelũca eſt, perquam Cerberum ab inferius ſuperius reductam ab Hercule fabulæ,canunt.id Solin.Scribit & Str.lib.8. Scrib.item & Seneca in Hercule.[Atlãteus finis)in occidente eſt Atlas mons,de quo latius in Ode 31.[Attenuat)propter ſcelera .ſ. [Obſcura promens).i.humilia eleuans, ob virtutem .ſ. [Hinc apicem)ordo eſt. Fortuna rapax cum acuto ſtridore ſuſtulit hinc apicem,hic gaudet poſuiſſe.i.ſummos infimos reddit,& contra. Fortuna enim immeritos auget honoribus, Fortuna innocuos cladibus afficit,vt Maro dixit. [Apicem) Summum honorem, & dignitatem.[Acuto) Flebili,ſonoro,luctuoſo.

Epicuri religio.

Philoſophia.

Dieſpiter

Tonitrua

Fulmina.

Fulgetra

Fulminũ genera

Martia fulminata.

M Herennius.

ACR. PARCVS Deoꝝ cultor, & infrequens) Metrum duobus verſibus Alcaicũ. Tertius Dimeter Iambicus,nouenarius,hypercatalecticus. Quartus Pindaricus. Hac Ode ſignificat pœnitere ſe,ꝙ dum Epicuream ſectam ſequeretur,Diis irreligioſus extiterit.[Parcus deorum cultor)Minus colens.[Inſanientis) Res ſacrilegas ſuadentis. Epicurei.n.omnia Armant cauſari, nec Deos humana curare. Aduerſus quã ſectã,vel ꝑſuaſionẽ. Virg. Nec cura eſt Deũ credis mortalia quenq́ hoc ergo & ipſe inculcat. Stoici.n.& Platonici,& eſſe Deũ,& humana curare ꝯfirmant,& ideo inſanientis ſapientiæ,hoc eſt Epicureæ. Item Virg. ſm ſuperiorẽ ſuaſionẽ. Scilicet is ſuperis,labor eſt,ea cura quietos Sollicitat.

[Conſultus) Doctus, peritus. Iuriſconſulti periti eſſe dr̃. [Vela dare) Metaphora eſt à nauigatione, eo, q cõ empta Epicureorũ diſputatione reuerti ſe ad credendũ, aſſerat Deos curare mortalia, vt Manc. eſt dare lintea re. [Dieſpiter) Diei pater. [Igni coruſco) Hoc eſt qui nubilo cęlo tonare, vel coruſcare conſueuit ſere nõ aũt tonet, vt eſt, Intonuere poli, & crebris micat ignibus æther. [Volucremq. currũ) vulgi opinione, Plerunq; ſenſus poëtæ concipiunt, vt hic de curribus dictum, pro Olympi ſtrepitu. (Bruta) ſine ſenſu, tarda, vel ſtolida, quod terrę epithetõ eſt. [Tænari) Tęnaros promõtorium Laconiæ, per quod deſcenſus eſſe ad inferos fertur, vt Virg. Tænarias ẽ. fauces alta hoſtia Ditis. [Atlanteus) Atlas. n. mons eſt, qui in vltimo oceani fine porrigitur. [Valeat ima ſummis Mutare) Hoc eſt poterit hoium Deus mutare fortunas. [Obſcura) Ignobilia. i. viles perſonas ad honorem ducens denuo. [Apicem) Sũmitatem poteſtatis. [Rapax) Mutabilis, vt Terent. O Fortuna nunq̃ es perpetuo bona, vt ordo eſt, Fortuna rapax, hinc ſuſtulit apicem cum acuto ſtridore, hic gaudet poſuiſſe. [Acuto) Luctuoſo illis, quos ediderit, ſiue ſonoro, vt, non acuta ſic geminant Corybantes æra. i. hunc eleuat, hunc deijcit mutata vice, vnum exaltans, alterum deponens.

POR. PARCVS Deorum cultor) Hac Ode ſcribit ſe pœnitentiam agere, q Epicuream ſectam ſecutus religioſus extiterit. [Sapientiæ Conſultus iterare curſus Cogor relictus) Non inſtaurare, ſed ad eoſdem redire. [Nanque Dieſpiter Igne coruſco nubila diuidens) Senſus eſt, Iupiter, qui non niſi nubilo tonare ſolet. [Per purum) .i. per ſerenum nouit. [Plerunque per purum tonantes Egit æquos volucremque curtum) Ex vulgari opinione, plerunque poetæ ſenſus concipiunt, velut, hic vbi dicuntur tonitrua ſtrepitus eſſe currus, & quadrigarum Iouis. [Bruta tellus) Bruti graues, & tardi dicuntur, quod terræ perpetuum eſt. [Tænari ſedes) Inferi intelligendum, quia per Tænarum Laconiæ promontorium deſcenſus ad inferos fertur. [Valet ima ſummis Mutare.) Vt ſi diceret, Poteſt ex minimo potentem, ex potente infimum reddere. [Hinc apicem rapax Fortuna cum ſtridore acuto Suſtulit,) Cum ſtridore acuto, hoc eſt cum fletibus, & lamentatione, ſed non ſua, verum eorum quibus apicem. i. dignitatem aufert. [Hic apicem rapax Fortuna poſuiſſe gaudet) apicem pro honoris ſublimitate poſuit. Senſus eſt autem Fortuna res humanas plerunque mutat, & ab alio ad alium opes, & dignitatem transfert. [Et inſignem attenuat Deus Obſcura promens) .i. qui inſignis fuerit attenuatur, claritate mali, quæ adeo produntur ob fortunam, quæ Antij præcipue colitur.

ASC. PARCVS Deorum cultor, &c.) Sanctè damnat ſacrilegã Epicuri hæreſin, quæ radicitus ex animis hominum religionem extirpauit, vt Manc. recitat. Ordo igitur eſt. [Ego parcus) .i. modicus, quantum ad quantitatem affectionis. [Et infrequens) .i. rarus, cultor. i. venerator Deorum. [Dum ego cõſultus) .i. peritus. [Sapientiæ) .ſ. Epicureæ. [Inſanientis) .i. ad inſaniam ducentis, ſicut dr̃, q prudentia huius ſeculi, ſtultitia eſt apud Deum. [Erro) .i. erronea opinione ducor. [Nũc Cogor) .ſ. a veritate cognita ex Stoicorũ ſecta. [Dare vela retrorſum) .i. dediſcere quod didici, & doctrinam in quam proceſſi reuocare, & ita quaſi de nouo ad initium diſcendi redire. [Atq; iterare) .i. iteratò facere. [Curſus relictos) .i. redeundo ad terminum, vnde exiueram, qa in ea erraui via, cogor vbi redierim, quaſi nihil pfectus ſim, nouos facere curſus, quos prius reliquerã. & eſt metaphora à nauigante, q ſi malis vẽtis ſtatim, vt ſoluit nauim impulſus eſt, cogitur ad portum redire, atq; relictos inſtituere curſus. [Cogor, dicit, nanque Dieſpiter) .i. Dei pater Iupiter. [Diuidens) .i. diſſecans [Nubila) .i. nubes. [Igni coruſco) .i. fulgure. [Egit plerunque) .i. frequenter. [Equos tonantes) .i. tonitruas excitantes. [Et currum volucrem) .i. velocem cuius rotis ferratis putatur a vulgo tonitru excitari. [Per purum) .i. ſudum, ac ſerenum tempus, qñ non naturale, ſed a Deo curante mortalia, in vindictam alicuius miſſum, probatur fulmen. [Quo) .ſ. curru. [Tellus bruta) .i. ſine ſenſu, & mõue. [Concutitur) .ſ. tremore. [Et vaga flumina, Concutiuntur,) ſup. [Quo Styx) .i. lacus infernalis. [Et horrida ſedes Tænari) Promontorij illius in Laconia, per quod deſcẽſus ad Inferos dr̃. [Et ita inuiſi) Quia nemo libenter viſit, aut videt. [Et finis) .i. terminus mundi, occidentem verſus .ſ. [Atlanteus) Hoc eſt maris Atlantici. [Concutitur. & quia deus valet mutare ima ſummis) .i. vt faciat de imis ſumma, & de ſummis ima. Vnde diua Virgo, Depoſuit potentes de ſede, & exaltauit humiles. quod vt alia eccleſiaſtica ſubinde cito, non quod ea viderit poëta, ſed vt oſtẽdam ethnica ſępe catholicis congruere. nam Ethnicis eatenus fidem habeo, quatenus catholicis fulciuntur. [Et deus attenuat) .i. diminuit, & deponit. [Inſignem) .i. perſpicuum, ac potentẽ virũ.

[Promens) .i. in lucem & claritatem pferens. [Obſcura) .i. eos q prius erant obſcuri, quia de ſtercore eriges pauperem, eligit eis ſos, & ſoluit compeditos. [Fortuna rapax) Quæ tñ nihil facit niſi permittente deo, aut ita nobis ignorantibus ordinante, alter .n. non videretur huic loco congruere. Nam Epicureos damnat, q in fortunæ caſibus omnia ponunt. niſi dicamus more poëtico ipſum hæreſes miſcere, ſicut Maro facit, vbi dicit: Fortuna omnipotens, & ineluctabile fatum. aut (vt dixi) Fortuna) .i. potentia Dei, non præuiſa nobis. [Rapax Suſtulit) .i. clam abſtulit. [Hinc) .i. ab hoc loco, aut capite. [Apicem) .i. ſummum honorem. [Et gaudet poſuiſſe hic) .i. in alterius capite.

A D F O R T V N A M.

Auguſtum Cæſarem profecturum in Britanniã fortunæ, quæ Antij religioſiſſimo colebatur, cuiuſque numen omnes agnoſcunt, ac venerentur barbariſſimæ, & ferociſſimæ gentes.

Ode XXXV. Dicolos, Tetraſtrophos: vt Præcedens.

——∪——.∪∪.∪∪
——∪——∪∪—∪—
——∪——∪——
—∪∪.∪∪—∪——

O DIVA, gratum quæ regis Antium:
Præſens vel imò tollere de gradu
Mortale corpus, vel ſuperbos
Vertera funeribus triumphos:
Te pauper ambit ſollicita prece
Ruris colonus: te dominã ęquoris,
Quicunque Bithyna laceſſit
Carpathium pelagus carina.
Te Dacus aſper, te profugi Scythæ,
Vrbeſque, genteſque, & Latium ferox.
Regumque matres barbarorum, &
Purpurei metuunt tyranni;
Iniurioſo ne pede proruas
Stantem columnam: neu populus frequens
Ad arma ceſſantes, ad arma
Concitet: imperiumque frangat.
Te ſemper anteit ſæua neceſſitas,
Clauos trabaleis, & cuneos manu
Geſtans ahena: nec ſeuerus
Vncus abeſt, liquidumque plumbum.
Te ſpes, & albo rara fides colit
Velata panno: nec comitem abnegat:
Vtcunque mutata potenteis
Veſte domos inimica linquis.
At vulgus infidum, & meretrix retro
Periura cedit: diffugiunt cadis
Cum fęce ſiccatis amici,
Ferre iugum pariter doloſi.
Serues iturum Cæſarem in vltimos
Orbis Britannos, & iuuenum recens
Examen Eois timendum
Partibus, Oceanoque rubro.
Eheu cicatricum, & ſceleris pudet,
Fratrumque. quid nos dura refugimus
Aetas? quid intactum nefaſti
Liquimus? vnde manus iuuentus
Metu deorum continuit? quibus
Pepercitaris? ò vtinam noua
Incude diffindas retuſum in
Maſſagetas, Arabaſque ferrum.

ANTO. O DIVA) Ode aaav. Fortunæ potentiam ſcribit,
illamq. à cunctis timeri oſtendit. Auguſtum dein
de Cæſarem in Britannos euntem eidem cômen-
dat, orat.n.vt illum cum toto exercitu ſeruet deui-
Antium. ctis hoſtibus. [Antium gratum) Erat Antium mari
tima Latinorum vrbs, nunc diruta penitus. Diſtât
autem eius veſtigia octo ſtadijs à Neptuno oppido, quod & nos
vidimus. erat etiam ibi portus mirandus quidem. Nam agge-
re cinctus in ipſo adhuc mari conſpicitur. Str. autem ſcr. lib. v.
Tẽpeſtate ſua in ea vrbe magnificas fuiſſe ædes ædificatas prin-
Fortuna. cipes, nã illic ſæpius ocio vacabant. Erat ibidem & Fortunæ tem
plum, quod & Flaccus ipſe hoc loco oſtendit. [Præſens) Parata,
potens. Vnde Sal. ita in Catil. Sed profecto Fortuna in omni re
dominatur. Seneca vero epiſt. acix. ait ita, Errant enim qui aut
boni aliquid nobis, aut mali iudicant tribuere Fortunam. Valen
Animus. tior enim omni Fortuna animus eſt, & in vtranque partem ipſe
res ſuas ducet, beatæque ac miſeræ vitæ ſibi cauſa eſt. At Naſo
Fortuna lib. vl. Triſt. inquit, Rara quidem eſt virtus, quam non Fortuna
gubernat: Quæ maneat ſtabili, cum fugit illa pede. De For-
tuna denuo multa iam diximus in fine Satyræ a. Iuuen. [Tolle-
re) Ad honorem, & diuitias. vnde Iuuen. inquit, Si Fortuna vo-
let, fies de rhetore conſul. Si volet hæc eadem, fies de conſule
rhetor. Et Hircius lib. 4. de bello Alex. ait, Fortuna plerunque
eos, quos plurimis beneficijs ornauit, ad duriorem caſum reſer
Bithyni. uat. [Ambit) Circunuenit, orat. [Bithyna carina) Bithyni ſunt A-
ſiæ populi iuxta Phryges, & Myſios. vt Str. ait lib. xij. [Laceſſit)
Carpa- Inſtigat, prouocat, frequenter lacerat nauigando. [Carpathium
thiũ ma- pelagus) Eſt Carpathos inſula excelſa, à quo pelago quoque no
re. men inditum eſt, vt ſcribit Str. lib. x. de Sporadibus. Plin. au-
Daci. tem lib. v. ſcribit, Carpathum vnam eſſe de inſulis Rhodiorum.
Parthi. [Dacus aſper) Diuiduntur Daci à Germanis Danubio, vt ſcribit
Tacit. de eiuſdem vero latius Str. lib. vij. [Profugi Scythæ). i. Par
thi nam ij fuerunt Scytharum exules, quod etiam ipſorum voca-
bulo manifeſtatur. Scythico.n. ſermone exules Parthi dñr. au-
Latiũ du ctor eſt Iuſt. lib. alj. [Latium ferox) Vnde Anchiſæ vmbra dor-
lex. mienti Aeneæ in Sicilia lib. v. Aen. ait, Gens dura, atque aſpera
cultu Debellãda tibi Latio eſt. Plin. aũt lib. iij. ſcribit, ꝙ Latium
antiquum à Tyberi Cyrceos vſque ſeruatum eſt milium paſ-
ſuum l. longitudine, tam tenues primordio Imperij fuere radi-
intur- ces. Poſtea Latini nomen proceſſit ad Lyrim amnem, qui Min
i. turnas diuidit. Sinueſſa autem extrema vrbs eſt in adiecto Latio.
ueſſa. [Purpurei) Purpurati. [Stantem columnam) Metaphora eſt. in-
telligit.n. regni robur. Cuius præſidia (vt inquit Sal.) Non exerci
tus, neq; theſauri ſunt, verum amici. [Populus frequens) Stipa-
tus, & collectus. [Ceſſantes) Deſides, & nihil agentes. [Concitet)
Vt Iunius Brutus egit contra Tarquinios, vt item M. Brutus con
tra Iulium Cæſarem. [Anteit) Nunc diſſyllabum eſt. [Sæua ne-
ceſſitas). i. dura. vult aũt poeta Fortuna in omnibus dominari,
vnde quæ ipſa voluerit, neceſſario fiunt. Acron legit Serua ne-
ceſſitas, tñ & ſæua, & ſerua hic conuenit. Melius aũt ſæua intelli-
git enim poeta fati neceſſitatẽ, cui Fortuna ſubiacet. hinc ait Ma
nilius aſtronomus, Hoc niſi fata darent, nunquam Fortuna tu-
liſſes. [Trabaleis) Ingenteis, & longos vti trabes. hæc aũt omnia
tormentorum gña erant. [Cuneos) Intelligit ferrea fruſtula, qui
bus a conſtringuntur compedes, & manicæ. [Manu ahenea). i. du-
ra & firma. Ahenea aũt triſſyllabum eſt. nea.n. vnius eſt ſyllabæ
hoc in loco poteſt & ahena legi. [Vncus) Curruum ferrum, quo
rei & infelices trahebantur. vnde Iuuen. Sat. x. ait, Seianus ducit
vnco ſpectandus [Liquidumq. plumbum) Nocentes enim li-
quefacto plumbo quandoque plectebantur. [Fides albo Velata
pãno) Fides eſt firma opinio, vt docet Cic. in Partit. Et Sen. epiſt,
89. inquit, Fides ſanctiſſimum humani pectoris bonum eſt, nul-
la neceſſitate ad fallendum cogitur, nullo corrumpitur præmio.
Vre, inquit, occide, non prodam. Liuius præterea lib. 1. ſcr. Nu
mam Pompilium Fidei ſolenne inſtituiſſe, ad quod ſacrarium
Flamines bigis curru arcuato vehi iuſſit, manuq. ad digitos vſq;
inuoluta rem diuinam facere, ſignificantes Fidem tutandam. ſe
demq. eius etiam in dextris ſacratam eſſe. [Nec comitem abne-
gar) Dicit enim Ouid. lib. ij. de Ponto, Et cũ Fortuna ſtatq;, ca-
ditq. Fides. [At vulgus infidum) Oſtendit ſuperius Fidem ſequi
Fortunam quocunque mutata ierit. Vulgus autem, & meretrix
& infidi amici mutatam Fortunam diffugiunt. Vnde Ouid. inqt
lib. ij. de Ponto, Turpe quidem dictu, ſed ſi modo vera fatemur,
Vulgus amicitias vtilitate probat. Et lib. 1. Triſt. Donec eris fe-
lix multos numerabis amicos, Tempora ſi fuerint nubila, ſolus
eris. Item eodem in lib. inquit, Horrea formicæ tendunt ad
inania nunquam, Ibit ad amiſſas nullus amicus opes. Vtque co-
mes radios per Solis euntibus vmbra eſt, Cum latet hic preſſus
nubibus, illa fugit. Mobile ſic ſequitur Fortunæ lumina vulgus,
Quæ ſimul inducta nube teguntur, abit. [Cadis) Vaſis quibus vi-
na conduntur. Virg. Vina bonus quæ deinde cadis onerarat Ace
ſtes. [Serues iturum) Longum eſt hyperbaton. tendit enim illuc
vſque, O diua gratum, quæ regis Antium Serues, &c. [Examen)
Militum agmen. Metaphora enim eſt ab apibus, quæ filij relin
quentes alueos examen colligunt, & alio ſe recipiunt. [Eois ti-
mẽdum Partibus) Orientalibus populis, vt Medis, Parthis, Per-
ſis, Arabibus, Indis. [Oceanoque rubro) Ex mari Eoo, vnde Sol
oritur, quod Indicum vocant, quod Rubrum mare, ſiue Æthio- Rubrum
picum appellant, ad Auſtrum verſus effunditur, ex ea maxime mare.
parte, qua vaſta quædã ſolitudo, & inhabitabilis terræ plaga cõ- Perſæ.
ſpicitur, ardentibus ſemper caloribus exuſta. Auctor eſt Diony-
ſius. Pliniusque lib. vj. cap. xxvij. ait, quòd Perſæ Rubrum mare
ſemper accoluere, propter quod is ſinus Perſicus vocatur. Solin.
autem cap. alij. ſcribit, Rubrum mare in duos ſinus ſcindi Quo-
rum qui ab Oriente eſt, Perſicus appellatur, quem quidem habi
tauere Perſidis populi. Ex aduerſo vero vnde Arabia eſt, alter
Arabicus vocatur. [Eheu cicatricum) Deteſtatur poëta bella ciui
lia, quibus quidem omne nefas cõmiſerant, ſpreto deorum me-
tu, ſuorumq. pietate, caritateq patriæ, quæ omnibus maxima eſ
ſe debet, quod & Cic. meminit [Cicatricum) quas. ſ. bella ciuilia
dederant. Cicatrix autem dicitur liuor, & obductio vulneris, Cicatrix
ſic dicta ꝙ occæcet vulnus. [Sceleris) quod in patriam Romani
milites egerant. [Fratrumq.) Scrib. enim App. lib. ij. ſub Cæſare,
& Pompeio militaſſe in Pharſalia ad ſimile bellorum facinus,
qui eiuſdem eſſent ciuitatis ciues, ſimul cognati, amicique, non-
nulli fratres. [Quid refugimus,) q. d. nihil. [Nos) Appoſitio. [Du
ra ætas). i. ferrea, ait enim Ouid. lib. 1. Met. Aurea prima ſata eſt Aetate
ætas, poſtea inquit. Subijtque argentea proles, Auro deterior, quatuor.
fuluo, precioſior ære, Tertia poſt illas ſucceſſit ahenea proles,
Sæuior ingenijs, & ad horrida promptior arma, Nõ ſcelerata ta-
men, de duro eſt vltima ferro. Protinus irrupit venæ peioris in
æuum Omne nefas, fugere pudor, verumq;. fideſq;, In quorum
ſubiere locum fraudeſque, doliq́ue, Inſidiæq;, & vis, & amor ſce
leratus habendi. Viuitur ex rapto, non hoſpes ab hoſpite tutus,
Non ſocer à genero, fratrum quoque gratia rara eſt. Victa iacet
pietas, &c. [Intactum) Intentatum. [Nefaſti) Nefarij, ſcelerati.
[Vnde) à quo loco, vel a quo homine, q. d. à nullo. [O vtinam)
optat Horatius fortunam noua incude reficere in Maſſagetas, &
Arabas ferrum bellis ciuilibus retuſum. [Diffingas) Reficias, re-
formes tu Fortuna. [Retuſum) Repercuſſum, & hebetatum. [Maſ
ſagetas) Maſſagetæ populi ſunt in Scythia ad Orientem verſus, Maſſage-
trans Araxem, quorum ſtudium eſt, vt continuo ſagittandi vſu tæ.
conterantur, infeſtiſſimi admodum hoſpitibus neque cum vici-
nis populis vllam ſeruare diutius amicitiam, neque fidem poſ-
ſunt, frumenti ac vini vſum prorſus ignorant. bibunt enim lac-
cum equorum admixtum ſanguine, vt Dion. ſcr. Meminit item
multa Herod. lib. 3. & Str. lib. xj.

O' DIVA, gratum quæ regis Antium) Metrum duobus ACR.
verſibus Alcaicum. Tertius dimeter nouenarius Iambicus hyper
catalecticus. Quartus Pindaricus. Hæc Ode ad Fortunam ſcri-
pta eſt, cui Cæſaris aduerſum Britãnos profectionem commen-
dat. [O Diua, gratũ) Zeugma ab inferiori, ſerues iturũ Cæſarem.
[Antium) apud Antium aũt eſt Fortunæ tẽplum famoſiſſimum,
multorũ ẽt principium donis ornatum. vnde ẽt ciuitas Fortunæ
ipſius tutela dicta eſt. [Præſens) parata, potens mutare ſtatus ho-
minum. [Vertere) Conuertere, mutare. vt, Multos mutata reui-
ſens Luſit, & in ſolido rurſus Fortuna locauit. [Ambit) Rogat,
ſupplica. [Te dominam æquoris) Fortuna.n. & æquori dñatur,
itavt à nauigantibus inuocetur. [Bithyna) Species pro genere:
vt, Innatat alnus Miſſa Pado. [Carpathium pelagus) Carpathiũ
mare inter Aegyptũ & Rhodum ab inſula Carpatho illic poſi-
ta. [Dacus aſper) Gens iuxta Iſtrum fluuium degens aſpera bel
lis. Virg. Et coniurato dd. ab Iſt. [Profugi Scythæ) ab orbe ſe
poſiti, & in mundi extrema parte conſtituti. [Ferox) Victorio-
ſum. Virg. Gens d. atque a. e. d. tibi Latio eſt. [Regumque ma-
tres) In omnibus ſubaudiendum eſt metuunt, vel metui, iuxta
menſuram quantitatis. [Matres) Proprie timere filijs matrum
eſt. [Purpurei) purpureum eſt quod totum ex purpurea eſt. [In-
iurioſo) Iniuſto, vt, Vbi eum Turni iniuria matre. Poteſt autem
Fortuna, & cõtra iuſtitiam graſſari. Terent. Id laudi ducis, quod
tu nunc feciſti inopia, iniuriam eſt. [Imperiumque frangat) aut
quia imperium ſemper fragile putatur, aut qa magnæ res deterio
ratæ fractæ dicuntur, vt Virg. Fractæ vires. & alibi, Fracti bello
fatiſque repulſi Ductores. [Te ſemper anteit ſæua neceſſitas)

Præcedit quaſi neceſſitas comes,& miniſtra Fortunæ. ideo ſerua quia aut imperio Fortunæ obediat,aut quia non ſuæ poteſtatis eſt,quia ſubiacet neceſſitati. non ergo ipſa ſerua,ſed quæ ſeruire compellit.[Trabales clauos)Species tormentorum. [Ahenea) Forti. vt Ærea puppis. [Seuerus Vncus) Quo puniebantur damnati. vt Iuuen. Seianus ducitur vnco,& Cic. Vncus impactus fugitiuo illi,qui C.Marij nomen inuaſerat. [Liquidumq. plumbum)Nam reſoluto plumbo rei puniri conſueuerunt.[Te ſpes) Quæ ſola ſperando meliora durat. Virg. Spem vultu ſimulat, premit altum corde dolorem. [Rara fides) Quæ à paucis colitur.[Velata panno) Poſſet videri vili verbo vſus panno,niſi hoc ſermone intellige voluiſſet à pauperibus magis coli Fidem, aut certe, quia albo panno caput velabant Fidei ſacrificantes. ſiue pp ipſam fidem, q pura eſt,& alba. vel q à ſenibus & maturius colatur,vt Virg. Cana fides,& u.e.e.f.q.Seu q̃a honeſti,dum fidẽ colunt,pauperes ſunt.& quæ eſt odioſa perfidiæ,vt Iuuen. Criminibus debent hortos prætoria. [Nec comitem) Abſcedens enim Fortuna & Fidem ſecum auferri,vt Iuuen. Quantum quiſque ſua nũmorũ ſeruat in arca, Tãtum habet & Fidei. Ordo eſt, Nec abnegat comitem, vtcunq; inimica linquis potẽtes domos mutata veſte.[Vtcunq;) Quotieſcũque.[Mutata veſte) aut luctu, aut pauperie.[At vulgus infidum)vulgus,& meretrix Fortunam triſtem amicorum nõ ſequuntur vt proſperam quod ideo dicit, quia Fortunæ euentum ſubire te plerunque homines vulgares negant. Iuuen. Sed quid Turba remi ſequitur Fortunam vt ſemper, & odit Damnatos. [Diffugiunt cadis Cum fece ſiccatis amici) Per allegoriam oſtendit eos, qui nolunt amicorum neceſſitati coniungi.vt,Omnes me noti,atque amici deſerunt. [Serues iturum) Per hyperbaton ſenſui ſuperiori reſpondit. O diua gratum quæ regis Antium. [Et iuuenum recens Examen) Collectum. omnibus enim militibus per ciuilia bella conſumptis ab Auguſto nouus fuerat collectus exercitus, quẽ bene examen vocauit. [Eois timẽdum Partibus,oceanoq; rubro) Vtriq; orbi metuendum dicit exercitum. nam in Eoo orientem poſuit,in oceano rubro occidentem, vt Virg. Et duo rapta manu diuerſo ex hoſte trophæa, Bisq. triumphatas vtroque a littore gentes.[Eheu cicatricum) Sic.n bellorum ciuilium pudendæ cicatrices ſunt,quemadmodum glorioſæ in bellis externis. [Fratrumque, quos in bello ciuili vulnerauimus, vt, Hic locus fratres habuit. [Dura)Aſpera,infeliciter nata,aut dura,ſine miſericordia.[Nefaſti) Nefarij. [Vnde manum).i.non ſolum a parentum cæde,ſed nec a numinum violatione temperatũ eſt,vt Luc. Numina miſcebunt caſtrenſis flamma monetæ.Quibus pepercit aris? hoc eſt,quæ non ſpoliauit templa deorum,aut polluit cæde, vt Lucan. Stat cruor in templis. [O vtinam noua Incude diffingas) Vtinam noua incude,noua inſtituentur tela in hoſtibus experienda,nec ciuilis ſanguinis polluta piaculo, quæ victoriam mereantur,& nomine careant inſcleratis,vt eſt, Ipſorum clypeo, & non felicia tela.[Diffingas)Cõſultum reformes. nam,& ſicut fingere formare dicitur,ſic,& diffingere eſt qualitatem reformare.[Retuſum) Ciuilibus bellis hebetatum.

POR. O DIVA, gratum quæ regis Antium,) Hæc Ode ad Fortunam potentem ſcripta eſt,cui Cæſaris profectionem cõmendat.[Gratum quę regis Antium,) Hoc ideo,quia Antij Fortuna potentiſſimi numinis habetur,adeo vt ... precioſiſſimisque donis priuatorũ,& imperatorũ templum ibi eius refertũ ſit. [Præſens, vel imò tollere de gradu) Præſens ita dictum vt præſentia dixit numina Deorum,quę ſe,potentiamq. ſuam manifeſte oſtendunt.[Vertere funeribus triumphos,) Vertere pro eo quod eſt conuertere,& mutare poſitum eſt.[Te dominam æquoris) Hoc aũt recte dr̃,qm̃ Fortuna,& ſemper,& vbique metuẽda eſt. [Quicunque Bithyna laceſſit Carpathium pelagus carina) Bithyna ait,vt ſolent poëtæ ſpeciem pro genere ponere. qualia ſunt illa Virgilij. Lenta innata alnus Miſſa Pado,pro quolibet flumine. &,Illam ducit amor trãs Gargara,tranſq. ſonantem Aſcanium, pro quolibet monte.[Profugi Scythæ) Manifeſtum eſt cũ proſa gos dixerit,quòd.ſ.fugiendo prœliarentur.[Et purpurei metuũt Tyranni) Pro purpurati. purpureum aliud eſt ſi proprietatem attendas. nam ſic dicitur purpureum,vt lapideum,igneum, hoc eſt quòd purpura tantum conſtant. [Stantem columnam) Pro incolumitatem dignitatis,& totius domus intellige [Ne pópulus frequens Ad arma ceſſanteis, ad arma Concitet,) Bene tumultum vulgarem expreſſit repetendo.[Te ſemper anteit ſæua neceſſitas)Nec enim eſt ſuę poteſtatis,qui neceſſitati ſubiectus eſt. [Clauos trabaleis,& cuneos manu)Eleganti conceptione hęc instrumenta Fortunæ accommodat.ſ.quibus torquet,& cogit, implicatq. res humanas.[Te ſpes,& albo rara fides) Bono epitheto,raram fidem appellat,quia à paucis colitur. Et albo autem raro fides colit velata panno, poſſet videri ſordide dixiſſe panno, niſi vellet hac conceptione intelligi a pauperibus magis coli fidem. Albo aũt dixit propter honeſtatem ſi deliratis. Aut nũquid albo panno fides velata dicitur, q qui fidem colunt honeſti habeantur,ſed pauperes fiunt? qui ... magis perfidia prouenit. [Nec comitem abnegat,Vtcunque mutata potentes Veſte domos inimica linquis) non ſpernit te,inquit, ò Fortuna fides, cum linquis potentiorum limina, vel cum relinquis diuites. per hoc aũt vr̃ ſignificare eos,qui ex dignitate honoris,aut diuitiarũ ceciderit, nec fidem apud eos remanere.i.fidem quoque amittere,& hoc quoque dupliciter intellige,vt. Fides illis nec habeatur nec ſeruetur. [At vulgus infidum, & meretrix retro Periura cedit. diffugiunt cadis Cum fece ſiccatis amici) Hæc eleganter dñr,quia Fortunæ euẽtum,ſubire cum amico vulgares homines nolunt. [Ferre iugũ pariter doloſi) ... oſtendit neceſſitati amicorum nolle coniunctos eſſe.[Serues iturum Cæſarem in vltimos orbis Britannos)Cæſarem Auguſtum dicit hic. initium huius coniungendum ſic, O Diua, gratum quæ regis Antium, Serues iturum Cæſarem iuuenem.[Examen) Ab apibus factum, pro multitudine militum poſuit. [Timendum)Cuius exercitus timetur in occaſu,& oriente. [Oceano rubro,) Hoc eſt Rubro mari,quod eſt in oriente. [Eheu cicatricum, & ſceleris pudet) Huius.ſ.ſceleris,quod bello ciuili in nos admiſimus. [Quid nos dura refugimus Aetas?)Suauiter figurauit nos ætas. [Quid intactum nefaſti liquimus) Nefaſtos,pro nefarijs poſuit. [O vtinam noua Incude diffingas retuſum in Maſſagetas,Arabasq. ferrum) ἀμφιβολον. Non enim retuſum in Maſſagetas accipiendum, ſed in Maſſagetas diffingas. ſenſus enim, Veſtrum quod retudimus in corporibus noſtrorum bello ciuili diffingas.i.refabrices aduerſus barbaros. Maſſagetæ autem gens Thracæ.

O DIVA, gratum) Quia (vt dixi) Poëtarũ eſt varias hæreſes,& ſectas ſequi, ideo quia Stoice prouidentiæ diuinæ in ſuperiori Ode plurima conceſſit,nũc quaſi Fortunam recõciliaturus eam plurima poſſe fatetur,precaturq; vt Cæſarem in Britannos iturum ſeruet. Vnde conſtructio dependet vſque ad illum locum Serues iturum ante quem ordo ſuſpenſus eſt huiuſmodi. [O diua).ſ.Fortuna.[Quę regis Antium)oppidum maritimum. [Gratum).ſ.tibi.i.aut beneficia recognoſcens quia egregiam tibi conſtruxit ædem,aut acceptum tibi,quia illi libenter præſides. [Exiſtens præſens).i.potens ſine cũctatione quaſi in rem præſentem & præſentibus viribus. [Vel tollere).i.erigere. [Aut eripere de imò gradu).i. mortis, & conditionis. [Corpus mortale).i.non mortales.[Vel vertere funeribus).i.conuertere in funera.[Superbos triũphos).i.eos q ſuperbe triumpharant [Pauper col. ruris ambit).i more ambientium,& magiſtratuũ petentium ſuppliciter orat ſollicita prece, te dominã ruris. [Et quicunque laceſſit).i. fuicat,& perauſit carina Bithyna.i.naue ea Bithyna.i.nauta,& negociator. [Pelagus Carpathium).i.mare iuxta Carpathon inſulam Rhodiorũ [Ambit ſollicita prece, Te dominã æquoris Dacus aſper).i.licet aſper [Et Scythæ profugi).i.qui non habẽt certarũ domos,aut Parthos Scythas exules dicit.[Et vrbes,& gentes, & Latium).i. & Latium ferox,quia bellicoſum.vnde Mart.,Gens aſpera cultu Debellanda tibi eſt Latio.[Et matres regum barbarorũ,& tyranni).i.reges aut violenti,aut & pij. [Purpurei).i.purpurati,ſeu purpura decorati.[Metuunt te)dicit aũt, etiam pij q̃a oẽs reges olim tyranni ſunt dicti. Vnde Latinus de pio Aenea eius amicitiam expertus,Pars mihi pacis erat dextrã tetigiſſe tyranni [Metuũt)dico.[Ne proruas).i.porrò in terram deuoluas. [Pede iniurioſo).i.ſuperbo.[Colũnam).i.potentatum. [Stantẽ).ſ.illis.[Et ne populus frequens Cõcitet).i.prouocet.ſ.clamãdo ad arma,ad arma ſumenda.ſ.contra tyrannos,& reges.[Ceſſantes).i.reſides,& pigros.[Et frangat imperium).ſ.tyrannorũ.[Sęua neceſſitas).ſ.fatalis. [Anteit).i.præcedit ſemper te quia fata plus pñt q̃ fortuna, ante eunt.ſed tñ coniuncta, ſicut apud Virg. lib.8 Fortuna omnipotens,& ineluctabile fatum. Quia quæ fata.i. à Deo conſtituta ſunt, nobis cauſas ignorantibus fortuita vñr. vnde dictum eſt, fata via inuenient. [Anteit ergo geſtans manu ahena).i.duriſſima. [Clauos trabaleis).i.vectes tortorios. ſunt aũt pedicæ ligneæ,quibus alligantur torquendi,dictæ clauia compingendo. [Trabaleis) quia trabium inſtar, aut quia illis connectendis ſufficiant. [Et geſtans cuneos) quibus arctiores fiunt clauati. [Nec vncus ſeuerus).ſ. quo ad ſupplicium trahebantur damnati, ve pro vel. [Liquidum plumbum) Quod infunditur torquendis.[Abeſt,)Hoc eſt tecum ſunt omnia tormentorum genera.[Spes colit te)Quia quæ ſperantur,fortuita ſunt, cum etiam quæ poſſidentur,incerta ſunt, & fides rara, quia pau-

ASC.

ci

ei ſunt fideles. [Velata panno albo) Qui pauperum eſt veſtitus,
pauperes aût ferre fidem ſeruant, quia nõ habent in quo fallât,
etiam colit te, quia ſi fides dicta eſt, vt fiat quod dictum eſt. i. pro
miſſum, certe fortuitum eſt id præſtare. [Nec). i. & non. [Et fides
non abnegat comitem, Vtcunque). i. qualitercunque, aut q̃ncun
que. [Tu inimica). ſ. effecta. [Veſte mutata) Quia videtur Fortu-
na læta aliter indui, q̃ inimica. [Linquis domos potentes). i. po
tentium. [At). i. ſed. [Vulgus infidum, & meretrix Periura cedit
retro). i. retrorſum. ſ. cum Fortuna abeunte, quia. [Amici doloſi)
. i. non fidi. [Ferre pariter iugum). i. aduerſitatis, ſicut gauiſi ſunt
de bonis, & lætis. [Diffugiunt cum cadis ſiccatis fece). i. vt primû
vaſa vinaria ad fecem vſque exhauſta ſunt. Bonfinis legit. Et vul
gus, quod non ſequar. [Serues iturum) Hucuſque (vt dixi) Dila-
ta eſt côſtructio. Nam ordo eſt. [O diua, quæ regis Antium &c.)
[Serues). i. conſerues precor. [Cæſarem). ſ. Auguſtum. [Iturum)
. i. qui ire parat. [In Britannos) Quos Anglos vocamus, vltimos
orbis. imò (ſm Virg.) extra orbem poſitos. dicit. n. in Buc. Et
penitus toto diuiſos orbe Britannos. At in Aen. dixit, Extremos
hominum Marinos, quos Teruanos vulgus vocat. [Et ſerues re-
cens examen). i. nouam fœturam more apum primo à ducendn
rum. [Iuuenum). i. tyronum. [Timendum). i. formidãdum. [Par-
tibus Eois). i. Orientalib. [Et Oceano rubro. Eheu pudet). ſ. me.
[Cicatricum). ſ. ſusceptatum in bello ciuili. [Et ſceleris) Quod
in patriam Romani milites egerant. [Et fratrum.) vel conciuiû,
vel reuera fratrum in bello ciuili diſcordium [Quid). ſ. ſceleris.
[Nos Aetas dura) Quia ferrea. [Refugimus?) q. d. nihil. [Quid
nos nefaſti). i. nefarij. [Liquimus intactum). i. inuiolatum? q. d.
nihil. [Vnde). i. à quo. [Continuit iuuentus manus Metu deo-
rum?) q. d. à nullo. [Quibus aris Pepercit?) q. d. nullis. [O vtinam
Fortuna diffingas). i. reformes, reficias, acuas. [Noua Incude in
Maſſagetis). i. Scythas. [Et Arabas ferrum retuſum). i. hebetatû. ſ.
in cæde ciuili, hoc eſt vt arma ciuium cæde obtuſa in hoſtes
acuantur.

MAT. Bóſinis. VTCVNQVE mutata potenteis &c.) In bis verſis, Et, pro
At. reponendum cenſeo, vt ſit. [Et vulgus, & meretrix) Nam
vnius periodi ſunt carmina, nec latina loquendi ratio amat eo
in loco. At poni, in quo. Et geminatum quamaptiſſime ponc-
tur. [O vtinam noua &c.) In his verſibus interpretandis dicit.
Land. Thamyrim reginam Cyri caput in vtrem auro liquefa-
cto, ſeu fuſo repletum meſiſſe, & ad id citat Herodotum. Is au-
tem ſanguine repletum fuiſſe dicit non auro.

IN HONOREM POMPONII NVMIDÆ.

Amicitiam ſuam erga Numidam teſtatur pro cuius ſalute dijs ſacrificium vouerat dicens: eo reuerſo incolumi ex Hiſpania ſe velle vota perſoluere, ac feſtum diem agere conuiuia celebrare, genio, & voluptatibus operam dare.

Ode XXXVI. Dicolos, Diſtrophos, vt i
Sic te diua potens Cypri:

—-—vv-vv
—-—vv—vv-v-

ET ture, & fidibus iuuat
Placare, & vituli ſanguine debito
Cuſtodes Numidæ deos:
Qui nûc Heſperia ſoſpes ab vltima
Caris multa ſodalibus,
Nulli plura tamen diuidit oſcula,
Qam dulci Lamiæ, memor
Arctæ non alio rege puertiæ,
Mutatæque ſimul togæ.
Creſſa ne careat pulchra dies nota:
Neu promptæ modus amphoræ,
Neu morem in ſalium ſit requies pedum:
Neu multi Damalis meri
Baſſum Threicia vincat Amyſtide:
Neu deſint epulis roſæ:
Neu viuax apium, neu breue lilium.
Omnes in Damalim putres.
Deponent oculos: nec Damalis nouo
Diuelletur adultero,
Laſciuis ederis ambitioſior.

ET ture) xxxvj. Ode ſcribit ſacrificandum eſſe, ANTO.
Dijsque agendas gratias obſeruatum ab eis Pom-
ponium Numidam, nuper enim ab Hiſpania ſo-
ſpes redierat. Hortatur inde vt diem læti & hilares
celebrent genio operam tribuentes. Eſt enim me
trum primo verſu Glyconico. de quo in Ode iij.
Secundo verſu Aſclepiadeo. [Fidibus) In ſacris enim fidicines
etiam adhibentur. [Iuuat) Delectat me. [Placare) Tûc enim pla
cantur Dij cum vota eis perſoluuntur. [Debito) Ex voto. ſ. [He-
ſperia vltima) Epitheton diſcretiuum. Heſperia enim Italia dr̃
à rege Heſpero. dr̃ etiam Hiſpania Heſperia ab Heſpero ſtella
Occidentali. nam Venus, qñ Solem antecedit, quamuis ſubſequi
videatur poſt Occaſum Solis in Occidente apparet, & Heſperus
appellatur, & ab hoc Hiſpania, quia occidentalis plaga ſit, heſpe
ria dicitur, ſed appellatur vltima, Italia vero magna. [Soſpes) ſal Soſpes.
uus dicitur auctore Feſto. Soſpes item incolumis fortaſſe a ver
bo græco σώζειν. [Diuidit) Vt multis ſufficiant. [Lamiæ) De Ælio
Lamia dicit. de quo etiam ſuperius in Ode xxvj. [Non alio re-
ge) Per id oſtendit eos æqueuos fuiſſe. eodem enim rectore, &
alumno, ſeu præceptore fuerant pueri, & toga mutarant. Nec
pro rege patronus eſt accipiendus. quo enim diceret, Mutatæ ſi
mul togæ? De dño, ſeu patrono Lamia intelligere non conue-
nit, nam Lamia puer vt ille erat, vt hic oſtenditur. Præterea libe-
ra toga ſolis liberis dabatur. [Puertiæ) Pro pueritiæ per ſynco-
pen. [Mutatæ togæ) Primis annis adoleſcentiæ, quæ anno xiiij.
incipit, pueri nobiles apud Romanos deponêtes prætextam ſu- Pretexta
mebant virilem togam cum ſolennitate in templis oblati, & in
forum deducebantur, vnde dicit Seneca, Tenes memoria quod
gaudium ſenſeris, cum prętexta poſita ſumpſiſti virilem togam, Toga li-
& in forũ deductus es. Sunt & qui ſcribant, liberam togam adole bera, viri
ſcentibus in feſtis liberalibus exhibere ſolitos, ad ſignificationẽ lis.
liberioris vitæ in futurum conceſſe. [Memor actæ puertiæ, Mu-
tatæq. togæ) Scribitur à Cicerone, ꝙ Scipio nihil difficilius eſſe
dicebant, q amicitiam vſque ad extremum vitæ diem permane-
re, mutari etiam mentes hominum ſæpe dicebat. Et ꝙ ſummi
puerorum amores ſæpe vna cum prętexta, & toga deponeren-
tur. Horum aût omnium Numida memoriam retinebat. Creſſa
nota. Plin. lib. vij. de gentium felicitate ſic ait, Vana mortalitas
& ad conſcribendam ſeipſam ingenioſa computat more Thra
ciæ gentis, quæ calculos colore diſtincto pro experimẽto cuiuſ Calculi
que diei in vrnam condit, ac ſupremo die ſeparatos dinumerat, dierum.
atque ita de vnoquoque pronunciat. Horatius ñ hic Creteoſi-
bus quoque eandem conſuetudinem aſcribit fuiſſe. [Promptæ)
Apertæ, exhibitæ, & paratæ, latæque in conuiuium. [Amphoræ)
Vinario vaſi. [Neu modus). ſ. ſit, per quod hortatur largius biben
dum. [Neu morem) Ordo eſt. Neu ſit requies pedum in morẽ
Salium. [Salium) ſalios duodecim Marti gradiuo Numa Pompi Salij.
lius legit, tunicæque pictæ inſigne dedit, & ſuper tunicam æneû
pectori tegmen, cœleſtiaq. arma, quæ ancilia appellantur ferre,
ac per vrbem ire, canentes carmina cum tripudijs, ſolenniq̃ ſal-
tu iuſſit. Auctor eſt Liuius. Virg. quoque de hoc, Lanigeroſque
apices, & lapſa ancilia cœlo, vbi poſuit ancilia pro ancile. nam
vnum de cœlo prolapſum eſt. hinc etiã Ouid. late meminit lib.
iij. Faſt. Atque ancile vocat, quod ab omni parte reciſum eſt.
Quemque notes oculis angulus omnis abeſt. Alij eñ dicunt, an
cile quaſi ἀμφιχεῖλον. i. vndique labrum hñs. [Damalis) Mulier vi-
noſa, & temulenta Numidæ amica. Hinc dicit poëta illam reli-
cto Baſſo eius veteri amico intereſſe debere conuiuio Numidæ
noui amici, & cum eo certare bibendo. [Threicia Amyſtide) Amyſtis.
Amyſtis potio quædam erat apud Thracas, & ideo Amyſtis di-
cta; quia certa menſura clauſis oculis potabatur, vel erat poculi
ſpecies, quod vno ictu hauriebant. Auctores ſunt Acron, & Por-
phyrio. [Roſæ) Valer. lib. ij. de ciuitate Spartana loquens ſcribit,
Primos Ionas vnguenti, coronarumq́. in conuiuio dandarum, Corona
& ſecundæ menſæ ponendæ côſuetudinem haud parua luxuriæ in conui-
irritamenta repeririſſe. [Viuax apium) Honos apio in Achaia uio.
erat coronare victores ſacri certaminis Nemeæ, vt ſcribit Plin. Menſæ ſe
lib. 19. Et lib. 20. ait, Suauiores aquas potui incoctum apium præ cunda.
ſtare, & ꝙ ex aqua coctum, potumque renibus medetur. Viuax Vnguẽta
autem apium, inquit, quoniam diu vireſcit, nec aret, vt alia mul Apium.
ta olera. [Omnes in Damalim) Senſus eſt, quòd effecti omnes

ebrij, Damalim aſpicient Veneris gratia, ſicuti Centauri fecerũt in Pyrithoi nuptijs. Damalis autem ſoli Numidæ inhærebit. [Putres oculos) Vino graues, & infectos, & languidos, aut putea nimio amore. [Diuelletur) .ſ. ab ipſo Numida per nouum adulterum, Sicuti, nec diuiſa fuit Hippodame à Pyrithoo per Centauros. [Ambitioſior) Magis ambiens ſuis lacertis. i. quæ magis ambiat, & amplectatur quam edere amplectentur arbores, vnde eſt illud Brachia non ederæ non vincant oſcula conchæ.

ACR. ET ture, & fidibus iuuat) Metrũ primo verſu Glyconicum ſecundo Aſclepiadeum. In honorem Pomponij Numidæ hanc Oden ſcribit, pro cuius ſalute ex Hiſpania reuerſi vota perſoluit, lætitiamq. conuiuiorum per ſacrificia ſe exhibere cõmemorat. [Et ture, & fidibus iuuat) Fidicines. n. ſacrificijs adhiberi conſueuerũt, vt Virg. Inflauit cum pinguis ebur Tirrhenus ad aras. [Placare Deos Cuſtodes) Hic non irata, aut mitigare, aut reconciliare numina parat, ſed aut grates referre, aut vota perſoluere, propitij. n. Dei reduxerunt Numidam ſoſpitem. [Et vituli ſanguine debito) .i. votis peractis. debetur enim hoſtia cum vota ſuſceptis promittitur. [Qui nunc Heſperia) Hiſpaniam dixit. Heſperia aũt, ab Heſpero dicta, quaſi in Occidentali plaga. Ordo eſt. Qui nũc ſoſpes reuerſus ab vltima Heſperia, diuidit multa oſcula caris ſodalibus nulli tñ diuidit plura, q̃ dulci Lamiæ, memor ſimul mutatæ togæ. [Diuidit oſcula) Tanq̃ quæ multa data ſufficerent. Quæ conſuetudo eſt amicorum, dum de lõginquo tardius reuertuntur. [Nõ alio rege) Regem autem diuitem poſuit, aut patronum. Iuuen. Optima ſiluarũ interea pelagiq. vorabit Rex hoſ. [Puertiæ) Pro pueritiæ per ſyncopam dixit, & ſignificaut Numidã, Lamia patrono vſum à pueritia vſq; ad virilem ætatem, vnde ait Rege, vel quod eũ Lamiam rexerit. Peractę aũt pueritiæ ait, quia depoſita prætexta accipiebant adoleſcẽtes togã virilem. Qua cõmemoratione vult videri per hoc quod ſimul togas mutauerint, ætatis æqualitatem augere amicitiam. vñ & Virg. Mea quẽ ſpatijs propioribus ętas. [Creſſa) Cretenſi. Cretenſibus. n. mos erat dies lætos albis calculis, nigros contrarios numerare. ea lectorũ dierũ numero, vna & tempus metiri, malos enim in annorũ numerum non ducebant. [Neu prõptæ modus amphoræ) .i. prolatũ vinum expendatur cõtinuata lætitiæ. [Neu morem in Saliũ) Salij ſacerdotes Martis, & Herculis dicebãtur, qui ſacra ſaltibus celebrabãt. vt tum Salij ad cantus. Nam ꝓprie Salij à ſaliendo dicti ſunt. [Neu multi Damalis meri) Ebrioſam mulierẽ dicit quæ à Numida amabatur. vnde hic ſenſus eſt. Cũ Numida certamen bibendi ſit Damali nouo amico, non cũ Baſſo. [Amyſtide) Amyſtis (vt quidam putant) potionis genus apud Thracas. Ideo Amyſtis dicta, ꝙ clauſis oculis potabatur vno ductu. Alij Amyſtim gemmam volunt, quæ p̃nti vſu Amethiſtus dř. Clauſa. n. poculis ebrietatem prohibere credebatur. nã & apium ſi Manditur aduerſus ebrietatem putatur prodeſſe. [Neu viuax apium) Diu viriditatem retinens, cuius penè folium non deficit viriditate. [Neu breue lilium) Breue ad tempus retulit. [Putres) Nimio potu marcentes, & libidine reſolutos. [Laſciuis) In aduerſa diſcurrentibus, & vagis [Ambitioſior) Q̃m ambitu, & concupiſcentia amplexu facili ſe ita illiget, vt ederæ conſueuerunt.

POR. ET ture, & fidelibus iuua: Placare, & vituli ſanguine debito) Hanc Oden ſcribit in honorem Põponij nomine Numidæ pro cuius ſalute reuerſi ex Mauritania, vota ſoluere æquũ eſſe dicit. [Et ture, & fidibus iuuat Placare) Fidicinas hodie quoq; Romæ ad ſacrifica adhiberi ſicut tibicines, nemo eſt qui neſciat. [Iuuat Placare, Cuſtodes Numidæ Deos) placare pro eo, quod eſt, gratiam referre, intelligendum. non vt placari irati dñr, cum enim Numidam dicat ſoſpite rediſſe, apparet eũ Deos propitios, & ante ſacrificia habuiſſe. Cuſtodes aũt pro conſeruatoribus accipiamus. [Qui nũc Heſperia ſoſpes ab vltima) Numida hic ex Mauritania, in qua militauerat, reuerſus eſt. Ergo Heſperiam nũc occiduam partẽ intellige, non vt Heſperia à Virg. Italia dř. [Nulli plura tñ diuidit oſcula, Quam dulci Lamię,) h. d. quod Numida, quũ amplectrretur, & oſcularetur oẽs ſodales, & amicos ſuos, nullum tñ oſculatur plus, quam Lamiam. ſ. Aeliũ, de quo ſupra dictum eſt, Necte meo Lamiæ coronam. [Actæ non alio rege puertiæ) Puertia, pro pueritia, per ſyncopen dixit, Signat autem Pomponium hunc Numidam a pueritia Lamia patrono vſum. [Mutatæq. ſimul togæ) Prætextam vtque togæ mutatæ, quam depoſitæ, virilis accipitur. Per hoc ſignat eos pariter adoleuiſſe. [Creſſa ne careat pulchra dies nota) Album calculum Creſſam notem dicit. Quia Cretenſibus mos erat, lætos dies calculis albis, quos in pharetras mittebant, notare, triſtes autem nigris, ꝑ hoc ergo dicit poeta lætum diem exigẽdum. Neu prompta modus amphoræ, Neu morem in ſalium ſit requies pedũ, per quod ſignat, & largius bibendum, & ſaltandum. Salij autem ſacerdotes Martis, hos ſeque tripudiare in ſacrificijs Martis dicuntur. vnde, Et Salij a Saliendo. i. a ſaltando dicti. Ordo eſt autem. Neu ſit requies pedum Salium more. [Neu multi Damalis meri Baſſum Threicia vincat Amyſtide) Amyſtis (vt quidam aiunt) potio quędam eſt apud Thracas. Alij poculi ſpeciem eſſe aiunt, eo ꝙ neceſſe ſit, vno ductu potionem, haurire. Senſus autem eſt, Damalis, quæ multi meri eſt. i. ebrioſa, non vincat Baſſum in potando; ideo Baſſus quoque multum potat. [Neu breue lilium) Quod breuis temporis eſt, hoc eſt cito deflorecit. [Putres oculos) Vino putres intellige. videmus enim ex vino oculos quaſi languidos fieri. [Nec Damalis nouo Diuelletur adultero) Senſus eſt, Nec nouus adulter. i. amator, Damalem auellet, à priſtino ſuo amatore. [Laſciuis ederis ambitioſior) ambitioſa, ab ambitu lacertorium. i. amplexu, Damalis dicta eſt, quæ ob hoc ederæ comparata eſt, quia, & illa ſolet arbores ambire. i. circundare. ederas autem, laſciuas dixit, quia quaſi ludentes vagæ ſerpunt.

ET ture, & fidibus) Argumentum per Manc. pater, vult enim ob amici felicem reditum, poſt rem diuinam dandum eſſe epulum, quod lautum quidem, & opiparum vult, ſed ſine litibus, & zelotypia. Videtur autem Lamiã alloqui. vt ſit ordo. [O Lamia iuuat) .i. delectat, & prodeſt. [Placare) .i. placidos, & (vt dicunt) contentos facere, quia dum dijs vouemus non ſunt placati, donec reddiderimus vota. [Et) .i. ſimul. [Ture, & fidibus) .i. hymnis, & cãticis ad lyram dicendis. [Et ſanguine vituli debito) .ſ. ex voto. ASC.
[Deos cuſtodes Numidæ) .ſ. amici noſtri. [Qui nunc) Subaudi reuerſus. [Soſpes) .i. incolumis. [Ab vltima Heſperia) .i. vltima parte Hiſpania. [Diuidit Caris ſodalibus multa oſcula) Vt de more faciunt Itali, dum poſt longam peregrinationem, ad ſuos ſe recipiunt, tamen nulli diuidit plura, quam Lamiæ. ſ. Aelio, dulci. ſ. amico, & ſodali. [Exiſtens memor puertiæ) Pro pueritiæ. [Actæ) .i. tranſactæ. [Non alio rege) .i. ſub eodem rege, ſeu rectore, hoc eſt ſub eodem pædagogo. [Et memor togæ mutatæ ſimul) Quòd vno die togam virilem ſumpſerit cum Aelio Lamia. Et ideo. [Ne dies pulchra) .i. feſtiua. [Careat nota Creſſa) .i. Cretenſi, quia in Creta eſt multum cretæ. i. terræ albæ. vnde ſicut carbonem pro nigredine, ſic cretam pro albedine ponunt poetæ. Nõ ergo intelligamus Cretenſium eſſe morem, lapillos candidos in vas conijciendi diebus lætis, ſed diem lætum poſſe notari creta. i. colore candido. [Non modus) .i. menſura. [Sit amphoræ) .i. vaſi vinario capaci. [Promptæ) .i. depromptæ. [Neu) .i. ne ue. [Requies vlla ſit pedum in morem ſalium) .i. quin ſaltent, vt Salij, dum ancilia ferunt. Et poteſt eſſe ſalium, pro ſaliorum, aut adiectiue dictum [Neu multi) Vult, vt Damalis bibax, & laſciua mulier amica quondam Numidæ, adſit quidam, ſed ſine ſuſpicione zelotypiæ, quam ne inijciat, monet, vt non alteri adhibat, licet alij eam laſciuius inſpiciant. Ordo eſt. [Neu Damalis amica Numidæ) mulier ſup. [Multi meri) .ſ. capax. [Vincat) .i. ſuperare contẽdat. Baſſum amatorem ſuum abſente Numida. [Amyſtide) .i. poculo vno hauſtu, & clauſis oculis ſiccando. [Threicia) .i. quo Thraces vti ſolent. [Neu roſæ deſint) .i. vt aſſint epulis. [Nec apium viuax) .i. diu virens, aut virere faciens. nam Eſt apium dictũ, quod apex hoc ferre ſolebat victoris, veterum fieret dum more triumphus. [Neu lilium breue) Quantum ad tempus. i. breuiter deciſurum ſup. deſit. Et omnes deponant, aut deponent. [Oculos putres) .i. corruptos. [In Damalim) .i. eam laſciue reſpiciant. [Nec Damalis Diuelletur a Numida nouo adultero) .i. per nouum adulterum, exiſtens. [Ambitioſior) .i. arctius ambiens, & complectens Numidam. [Ederis laſciuis) .i. quam faciant ederæ laſciuæ truncum aut murum cui adhærent.

AD SODALES.

Gratulatur Auguſto reuerentia victoria Actiaca, quàm ſuperato Antonio, & Cleopatra nauali pugna reportauerat, ait enim genio eſſe indulgendum, propulſato periculo quod imperio R. imminebat. Antonius enim non contemnendis viribus pro ſummo Imperij decernere parabat ſuperior futurus, ſi celeritate vſus inopijs, & delitijs vxoris non indulſiſſet.

Ode XXXVII. Tricolos, Tetraſtrophos: Vt. Vides, vt alta ſtet niue candidum.

—–∪—–-∪∪-∪-
—–∪——∪∪-∪∪
—∪——∪∪-∪
-∪∪-∪∪·∪-–

Nunc

* Vide ann. Fr. Rob. ſo pee iſto loco.

NVnc eſt bibendũ nunc pede libero *
Pulſanda tellus: nunc ſaliaribus
Ornare puluinar deorum
Tempus erat dapibus ſodales.
Antehac nefas depromere cæcubum
Cellis auitis: dum Capitolio
Regina dementeis ruinas,
Funus & imperio parabat,
Contaminato cum grege turpium
Morbo virorum: quidlibet impotens
Sperare, fortunaque dulci
Ebria. ſed minuit furorem
Vix vna ſoſpes nauis ab ignibus:
Mentemque lymphatam Mareotico
Redegit in veros timores
Cæſar, ab Italia volantem
Remis adurgens: accipiter velut
Molleis columbas, aut leporem citus
Venator in campis niualis
Aemoniæ: daret vt catenis
Fatale monſtrum. quæ generoſius
Perire quærens, nec muliebriter
Expauit enſem: nec latenteis
Claſſe cita reparauit oras.
Auſa & iacentem viſere regiam
Vultu ſereno fortis, & aſperas
Tractare ſerpenteis: vt atrum
Corpore combiberet venenum;
Deliberata morte ferocior:
Sæuis Liburnis, ſcilicet inuidens
Priuata deduci ſuperbo
Non humilis mulier triumpho.

ANTO. NVnc eſt bibendum) xxxvij. Ode ſodales hortatur ad lætitiam, & voluptatem ob victoriam quidem, ab Auguſto habitam contra Antonium, & Cleopatram, quæ ruinas, & funus Rom. Imperio parabat. [Pede libero) .i. ſolutiori, & laſciuienti. [Saliaribus dapibus) .i. copioſis, & ſolennibus. nã ſaliares ſacerdotales cœnæ erant, quas Salij faciebant ampliſſimi apparatus. vide Plin. lib. xxj. c. iij. de coronis ſcribens, ait Sutiles. Saliurum faceis inuenimus, & ſolennes cœnas. Apul. item lib. iiij. ſic vt equus quidem meus tanta copia, & quidem ſolus

Puluinar potius Saliares ſe cœnaſſe cœnas crederet. [Puluinar deorum) puluinaria dicebantur. aut lecti deorum, aut tabulata in quibus ſtabant numina, vt euidentiora eſſent Acron ita ſcribit Seru. etiã lib. 3. Georg. ait, quod puluinaria ſunt proprie lectuli, qui ſterni in quibuſdam templis conſueuerant. [Regina) Cleopatra .ſ. de qua latius quomodo fugerit diximus in Epodo ix. Eſt aũt ordo: Dum Regina impotens ſperare quidlibet. & ebria dulci fortuna cum grege turpium virorum contaminato, morbo parabat Capitolio dementes, ruinas, & funus .i. exitium imperio. [Dementeis ruinas) pro ipſa demens. [Contaminato) Corrupto. [Morbo) Caſtratione. [Turpium virorum) .i. Spadonum qui Cleopatram ſequebantur, de quibus late in Epodo ix. [Impotens) Valde potens. Virg. item lib. 3. Georg. Nunquam imprudentibus imbec obfuit .i. valde prudentibus. Cic. quoque lib. v. Tuſc. Qui nihil metuant, nil agant, nil cõcupiſcant, nulla impotentia efferantur .i. valida potentia. [Ebria) Elata, & imprudenti felicitate, vt ebrij vino. [Vix vna ſoſpes nauis) Quo pacto euaſerit Cleopatra, videto latius in Epodo ix. [Ab ignibus) Multæ

Lymphato. enim Antonij naues vſtæ, multæ ſubmerſæ, multæ captæ ſunt, de quibus ample legito in Epodo ix. [Lymphatam mentem) .i. cõ-

Lympholeptos. motam inſania, & veſanam. Varro .n. ſcribit, quod in Græcia cõmota mente, quos Lympholeptos appellant, Lymphatos dixe-

Mareotis runt noſtri. [Mareotico) Vino .ſ. à Mareotide palude Aegypti, vbi optimum vinum hinc ait poëta lib. ij. Geor. Sunt Thaſiæ vites, ſunt & Mareotides albæ. [In veros timores) Quia vere timebat ipſum Auguſtum ſine ſpe, quod eum ſuis illecebris corrumpere poſſet, vt alios fecerat .ſ. Iul. Cæſarem, & M. Antonium. [Adurgens) proſequens. [Velut) .ſ. adurget. [Accipiter) auis eſt quæ ſolo raptu viuit. [Molles columbas) Imbelles, & mites: Aut molles dixit quia ad capiendum faciles ſunt, vt Virg. Quam facile accipiter ſaxo ſacer ab alto. Conſequitur pennis ſublimem in nube columbam. [Citus venator) .i. celer, & velox in proſequendo feras, & repete à ſuperioribus, adurget. [Hæmoniæ) .i.

Hæmonia. Theſſal. Theſſaliæ. nam Theſſalia ipſa priori ſeculo Pyrrhæ ab Deucalionis vxore Pyrrha nominabatur, & Hæmonia ab Hæmone, à cuius filio Theſſalo Theſſalia vocata eſt. Plura Strabo lib. ix. [Hæmoniæ) Hic fiat colon. nam ſuperiori ſententiæ conuenit, non ſequenti. Fatale fatis ei ſeruatum, vel fatale .i. mortiferum. [Nec latenteis Claſſe cita reparauit oras) Senſus eſt, q Cleopatra apud Actium victa in patriam, fuga, delata eſt noluit .n. veloci claſſe extremas Aegypti oras adire, illaſque ſibi munire, quo tutior eſſet Plutarchus autem in Antonij vita ſcribit, quod vbi in

Cleop. Alexandriã appulit Cleopatra, inter rubrũ, & Aegyptium mare, transferre claſſem inſtituit in Arabicum ſinum, & cum auro, & argento, & magna ſuorum manu in ignotas ſedes commigrare, fugiens, bellum, ac ſeruitutem. Sed cum primas naues per terram delatas Arabes igne corrupiſſent. & Antonius tunc etiam in legionibus, quas apud Actium reliquerat ſpem haberet, & incolumea eſſe putaret fruſtra tñ deſtitit Cleopatra ab inceptu, & portus, ac littora cuſtodire contendit vacans cum Antonio vti prius luxuriæ, & lautiæ, ac ſumptui. Interea ob Auguſtum in vrbem reuocatum ab Agrippa, quia res vrbanæ præſentiam ſuam deſiderare videbantur, facta eſt dilatio belli. Demum exercitum in Alexandriam adduxit. Antonius aũt ſuis militibus deſtitutus, & proditus, cum accepiſſet Cleopatram (licet falſo) ſibi mortem cõſciuiſſe, gladio ſibi ventrem percuſſit, ſeq. in lecto poſuit. Deinde ad Cleopatrã deductus eſt adhuc viuens, cui multa dixit, inde ſumpto vino expirauit. Poſt hæc miſit Auguſtus Proculeium, vt Cleopatrã viuam adduceret, quo eius pecunijs cõgeſtis poti- retur, & in triumpho etiam duceretur. Illa tamen contendit gladio quo ſecincta erat ſe ipſam necare. Proculeius vero ademit ſibi, febre poſtea oppreſſa eſt nimio planctu. Qua de re eã adijt Auguſtus, promittens quam plurima vti ipſa optabat, & hoc ne

Auguſtus Cleopatra mors. ſe occideret. Attamen ne in triumpho deduceretur, clam Auguſto ſibi mortem conſciuit, aſpidis morſu in brachio recepto. Accurrens autem Auguſtus inuenit eam mortuam aureo in lecto iacentem regio more ornatam, quam poſtea magnifice, ac rege vna cum Antonio ſepeliri iuſſit. [Iacentem regiam) .i. territam & mœſtam Alexandriam. [Fortis) Magnanima. [Aſperas ſerpentes) Quia ſolo viſu terrefaciunt homines, & ipſa interrefacta tractabat. [Deliberata morte) .i. vbi mori decreuit. [Ferocior ſæuis Liburni) App. lib. ij. ſcribit: Illyriorum gentem Liburnos

Liburni. eſſe, de quibus multa in primo Epodo. Liburni autem (vt etiam Porph. ſcribit) dicuntur ad mortem eſſe pacatiſſimi. [Scilicet inuidens) Senſus eſt, quo Cleopatra ſe occidit inuidens Auguſto, ne ipſa regina priuata .ſ. regno .i. captiua, & ſerua duceretur in triumpho ſuperbo .i. glorioſo, ob eam deductam.

ACR. NVNC eſt bibendum, nunc pede libero) Metrum duobus verſibus Alcaicum. Tertius Dimeter nouenarius iambicus hypercatal. Quartus pindaricus. Poſt ciuile bellum primum imperium Rom. inter tres diuiſum eſt, ita vt Antonius Orientem, Auguſtus, Gallias, Vrbem Lepidus obtineret. Ant. Auguſti ſororem habuit vxorem, qua ſpreta, amore ductus, Cleopatræ Ptolemæi ſorori coniunctus eſt. Qua indignatione Auguſtus aduerſus Antonium, & Cleopatram bellum geſſit, apud actium promontorium Epiri, & præfecto claſſis Agrippa, ſuperauit Antonio prœlio nauali. Quo victo & Alexandriam cœpit. Hac ergo, Ode lætitiam ſuam ſignificat ob victoriam Auguſti. [Pede libero) aut à periculis, aut à fuga ſecuro, aut laſciuienti. [Pulſanda tellus) Pedum plauſu ferenda. [Nunc ſaliaribus) Saliares cœnæ, quas Salij ferebant, dicuntur ampliſſimi apparatus fuiſſe, vnde & in prouerbio erat, Saliares cœnas dicere opiparas, & copioſas. Ordo eſt. Nunc eſt tempus ornare puluinar deoꝶ, Saliaribus dapibus. Puluinaria dicebantur, aut lecti deoꝶ, aut tabulata, in quibus ſtabant numina, vt eminentiora viderentur. Erat pro eſt. [Dapibus ſodales) Poſt ſaltationem .o. hoſtijs epulabãtur, vt Lucos vocat hoſtia pinguis in altos. [Cellis auitis) antiquis cellis vinarijs .i. vinũ auitum. [Dum Capitolio ee. Cleo.) Vt eſt, Terruit illa ſuo, ſi fas, Capitolia ſiſtro. Ordo eſt. Dum regina impotens ſperare quodlibet, & ebria dulci fortuna parabat funus, & dementes ruinas Capitolio, & imperio cum grege turpium virorum contaminatu morbo. [Turpium) Eunuchoꝶ, quos ſatellites habuit Cleopatra

aut

aut malæ vitæ, aut æratorum. [Ebria) Eluſa fortunæ ſucceſſu, & ob hoc demens, inconſulta, improuida, ſicut ebrij eſſe ſolent. [Vix vna ſoſpes naues ab ignibus,) Aut nauis, qua fugit Cleopatra, aut per allegoriam oſtendit Cleopatram primũ Iulium Cæſ. corporis ſuis illecebris cœpiſſe, ſm Antonium, Auguſtũ deinde tentaſſe, ſed eum eius vitaſſe complexus ideo vna ſoſpes nauis ab ignibus. [Lymphatam) Ebrietate inſanam. [Mareotico) In Aegypto Mareotis palus eſt, iuxta quam vinũ optimum naſcitur, q̃ ex eius vocabulo Mareoticũ appellatur, vt ſupra: Et Mareotides albæ, & Mareotica fumant. [Volantem) vt illius fugæ celeritatem oſtenderet. [In veros timores) Non fictos. [Volantem) Aut fugientem, vt pedibus timor addidit alas, aut nauigantem: vt, Pelagoq́. volamus. Ordo eſt. Cæſar adurgens ſup. illam volantem ab Italia, velut Accipiter vrget molles columbas, aut citus Venator vrget leporem, vt fatale monſtrũ daret cathenis in campis niualis Hæmoniæ, ſupp. à ſuperiore minuit furorem &c. Molles aut propter retinentis vires, aut certe captu faciles, vt Virg. Quam facile. Accipiter ſaxo ſacer ales ab alto Cõſequitur pennis, ſublimem In nube columbam. [Niualis) Frigidæ, & niuoſæ. [Hæmoniæ) tracię ab Hæmo, monte ibi. n. pugnatum eſt. Virg. O qui me gelidis in vallibus Hæmi Siſtat. [Fatale monſtrum) aut turpe dixit, vnde & portentes fatales dñr, vt eſt, Romam non caſta malo, aut velut monſtrum fatis ſibi reſeruatum, aut fato Romanis ſubiectũ. [Generoſius) .i. maiore, quam ſexus exigebat animoſitate. [Nec latẽtis Claſſe circa reparauit oras) Fines regni latentes. i. nõ collegit denuo exercitum, ex intimis regni partibus. Perditis enim rebus Cleopatra, dum omnis in eius auxilium Aegyptus conſpiraret, ne ante reparato bello ad inferiora deſcẽdens, & genti ſuę exiſteret grauis, aut occaſionem glorioſæ mortis effugeret ꝓtem pliũ amorem, vel deuotionem ſuorũ. Quod Virg. regioni dans in fluminis appellatione retulit. Nilum auxilia offerentem, vt eſt, Pãdentemq́. ſinus, & tota veſte vocantem Cœruleum in gremiũ lacrymoſaq́. flumina victos. [Auſa, & iacentem viſere regiam) .i. regnũ ſuum deſperatum, & deiectum. Vultu. ſ. in tertio & veluti læto, vt ſpem vultu ſimulat, premit, altũ corde dolorem. [Fortis) Quæ habebat ex deſperatione virtutem. Et aſperas tractare ſerpenteis, vt atrũ. Corpore combiberet venenum Cleopatra metu capta, ne duceretur in triumphum, corpori ſup. ſerpentes appoſuit. quorũ interiret veneno: vt, Nedum etiam geminos à tergo reſpicit angue. [Deliberata) Aut pro adhuc in cogitatione, & ita ſtatu habita poſuit, aut pro iam ſtatuta morte, vt decreuitq́. mori. [Ferocior, promptior ſæuis Liburnis fuit ad mortem) Illi. n. libenter moriũtur, aut ſæuis ſibi, per quos victa eſt, aut ſeuis fertibus, vt Sæua paupertas, vt Sæuus Hector. Sæuumq́. tridẽtem, aut quia Liburnorum gens ad moriendum prompta dr, quibus illa ferocior fuit. Virg. Regna Liburnorum, & f. ſ. t. [Scilicet inuidens) ordo eſt. Scilicet non humilis mulier inuidens, priuata deduci ſuperbo triumpho, inuidens Aug. nec captiuitas ſua illi ſpecioſiorem faceret triumphum. Nam & Liuius refert, & Cleopatram cum de induſtria ab Auguſto capta indulgentius tractaretur dicere ſolitam. Non triumphabor. [Deduci) Subtrahi.

POR. NVNC eſt bibendum,) Hac Ode lætitiam profitetur ſuam poëta ob victoriam Actiacam Auguſti, qua M. Ant. apud Actium promontorium nauali prœlio ſuperauit, ac deinde Alexãdriam cœpit. [Nunc pede libero Pulſanda tellus) .i. libere tripudiandũ eſt, ac per hoc ludendum. [Nũc Saliaribus Ornare Puluinar deorum tempus erit dapibus ſodales) Sacerdotales cœnæ, quas Salij faciunt dñr eſſe ampliſſimi apparatus. Vnde in prouerb. Saliares cœnas dicere opiparas, ac copioſas. [Ante hac nefas depromere Cæcubum Cellis auitis) Per cellas auitas, vinũ vetuſtum ſignat. [Funus, & imperio parabat) Funus pro exitio poſitum eſt. Imperio aũt vtique Romano intelligendum. [Contaminato cum grege) .i. cum grege ſpadonum. quos Cleopatra ſatellites, & cubicularios habebat. [Quos modo turpes dixit, quia ferè, ij effœminati ſunt. Fortunaque dulci,) Hoc eſt fortunæ ſucceſſu demens & inconſulta. [Sed minuit furorem vix vna ſoſpes nauis ab ignibus) Vna nauis, qua. ſ. effugit victa ab Auguſto, ſecundùm vnam nauem dictum accipe. [Mentemq́. lymphatam Mareotico Redegit in vero timores) Mareotis paulus eſſe dr in Ægypto, vnde vinum Mareoticum. Dicit ergo lymphatam mentem Mareotico ex ebrietate veſanam accipi. [In campis niualis Hæmoniæ) Hæmone dicitur ab Hæmone monte, quem niualem merito appellauit, quia eſt frigidiſſimus. [Daret, vt cathenis Fatale monſtrũ) A fato ſibi ſeruatum, aut deteſtabile. Aut dictũm hoc accipiamus, quaſi decreto nobis fatorum obiectum. [Nec muliebriter. Expauit enſem) Non tanquam enſe perierit Cleopatra, ſed ſignat eam tam præſtantem animi fuiſſe, vt enſem quoque non timuerit. [Nec latentes Claſſe cita reparauit oras,) Hoc eſt. Nec fugit in latenteis. i. intimas Aegypti regiones, vt vires inde repararet. [Fortis & aſperas tractare ſerpenteis, vt atrum corpore combiberet venenum) Hoc ideo dicitur quia ſerpentem ſibi appoſuit cuius morſu perijt. [Deliberata morte, ferocior Sæuis Liburnis) Deliberata, vtrum pro cognita poſitum eſt, an vero de qua plerique deliberant. i. dubitant? vt ſit hoc perpetuum epitheton mortis. Signat autem in ipſius mortis ſignificatione conſtãtiſſimam fuiſſe. Liburni gens feros, Illyrici ad moriendum apparitiſſima. [Scilicet inuidens priuata deduci ſuperbo Non humilis mulier triumpho) Inuidens. ſ. Auguſto, nec captiuitas ſua illi glorioſiorem, honeſtioremq́. triumphum faceret ornatu. Nam & Titus Liuius refert, illa cum de induſtria, ab Auguſto in captiuitate indulgentius tractaretur. identidem dicere ſolitam fuiſſe. i. non triumphabor ab alio [illegible].

ASC. NVNC eſt bibendum) Epulum cum victima celebrandum monet, ſodales, ob victoriam Auguſti contra Antoniũ, & Cleopatram in bello actiaco, meminit aũt potius Cleopatræ, q̃ Antonij q̃ hic Romanus, illa barbara ſit, quodq́ue hic illius auſpicijs, & militibus rem male geſſerit. Verum, quia (vt dicit Maro Aen. ij.) Nullum memorabile nomen. Fœminea in pœna eſt, nec habet victoria laudem Extinxiſſe nefas &c. ideo inducit Cleopatrã virili animo bellantem, & victam ſibi mortem conſciſcentem. Et quia id præter naturam muliebrem facit, monſtrum vocat, vt in proceſſu patebit. ordo aũt hic eſt. [O ſocij) .i. ò ſocij mẽſæ, quibuſcum neſci, & conuiuere ſolitus ſum. [Nunc eſt) .ſ. nobis, & omnibus Romanis, bibendum. ſ. ad voluptatem (nam ad neceſſitatem ſemper bibendum eſt.) Notum aũt eſt gerundium in dum, & eius gerundiua nomina cum verbo eſt importare quandam neceſſitatem, aut decentiam, vt ita faciendum fuit. i. ita oportuit factum. Mos gerendus eſt Thaid. .i. decet morem gerere, &c. & vtrunque etiam hic, nam bibendum eſt gerundium pulſanda gerundiuum nomen. Tellus pulſanda nunc quod emphaſim per excluſionem habet, quia non prius pulſanda eſt in quam. [Pede libero) .ſ. à curis, & ſolicitudinibus, hoc eſt nunc liberius ſaltandum, & tripudiandum eſt, & tempus erit nũc ornare. [Puluinar) .i. Tabulas, aut potius lectulos deorum q in epulo & viſcerationibus ſterni ſolebant, quaſi & dij ipſi accumberent. nam in lectis olim faciebant conuiuia, vnde & triclinium dictum eſt. hinc. n. ait poëta noſter primo ſermonum. Sæpe tribus videas lectis cœnare quaternos. vbi autem hic dicitur. Tempus eſt ornare puluinar orator diceret ornandi puluinaris. [Dapibus ſalaribus) .i. opiparis, & ſumptuoſis, quales ſunt Saliares. Nam ſicut regium & regale differunt, vt quidquid regis ſit, regium dicatur regale autem regis magnificentia dignum ſiue eius, ſiue alterius ſit, ſic Salium, & Saliare. nam Salium eſt Saliorum. Saliare, Salijs dignum veteri ergo de more ſacerdotes, & rebus ſacris dediti menſis pinguioribus indulſerunt. Vnde bene dicit dapibus nam & dapes volunt eſſe deorum, aut ſolemniores eſcas. Addit quare diceret. Nunc, quia ante hac .i. ante huius tempus, nefas ſupple fuit depromere. i. promendo extrahere. [Cellis auitis,) id eſt in quibus aui vinum condiderant, & ita ſanè vetuſtum ſignificat quod in precio ſummo erat quod etiam à patria laudat, addens. [Cæcubum,) ſupple vinum, natum in Cæcubo monte Campaniæ. Ante dico erat nefas. dum Regina, ſcilicet Cleopatra regina Aegypti. [Impotens,) id eſt valde potens. vt Mancinellus aſſerit. vel re vera impotens, id eſt per impotentiam animi, quia non poterat continere animum à ſperanda re illicita & quam aſſequi non poſſet. Vnde ſicut (quod recte docet in Enchiridio D. Auguſtinus) Deus & ſancti in cœlo, q peccare non poſſunt. non ſunt dicendi ob id impotentiores, ſed multo potentiores, ſic qui appetitum ſuum ab illicitis arcere nequeũt, non potentes, ſed impotentes dicendi ſunt, id vitium impotentia merito vocatur. [Regina ergo impotens,) id eſt per impotentiam abſtinendi à negatis, coacta ſperare quidlibet, id eſt quamlibet rem tam conceſſam, quam non conceſſam. Nec legendum eſt quodlibet, nam quodlibet eſt adiectiuum nec ſtat ſine ſubſtantiuo, quidlibet autem ſubſtantiue ponitur, & per ſe plenum eſt. [Et Ebria) Docet quo modo impotens effecta eſt, quia effecta ebria. i. rationis expers, fortuna dulci, quia (vt dicit Maro) Aſpirat primo fortuna labori, & ſic quoque Cleopatræ euenerat quę primo vicerat, & quia Antonium triũ viro nupſerat ſperabat poſſe imperium Romanum aſſequi. [Cum grege turpium virorum) .ſ. Spadonum contaminato .i. qui grex erat contaminatus morbo .ſ. caſtratione. dicuntur enim Spadones à verbo Græco σπάω, quod eſt euello, ob teſticulos euulſos. Parabat Capitolio .i. Arci Romanæ. [Ruinas dementes) .i. dementer conceptas

&

& parabat imperio.ſ.Rom.[Faunus).i. exitium quia actum fuiſſe de imperio Rom.ſi ipſa voti compos fuiſſet,traduxiſſe .n. rerum ſummam Aegyptios. In quo etiam poeta callide aſtruit iuſtam Auguſti cauſam,qui pro Rom.imperio bellabat.Ebria ergo fuit, ſed.[Vix vna nauis).ſan qua ipſa euaſit ſoſpes.i.incolumis.[Ab ignibus).ſ.immiſſis a Romanis.[Minuit).ſ.Cleopatræ furorem, ineſt dum eniam,& temeritatem,quia oculos,quos læta fortuna erupit, aduerſa reſtituit & redegit mentem.ſ.Cleopatræ.[Lymphatam).i.furore,& ebrietate percitam. [Mareotico).ſ. vino, quod in Mareotide palude Ægypti naſcitur,hoc eſt confidentia, quam prius ex læto ſucceſſu in Aegyptijs ſuis habebat, in timores veros, quoniam vana fuerat confidentia. Poteſt & huic fini eſſe alius ordo,vt iam dicam. Cæſar ab Italia (recitat quanto impetu Cæſar Cleopatram)vt eam caperet inſecutus ſit, & quanta animoſitate illa in fugam coacta, cum non eſſet ſpes reparandi exercitus,ne in triumphum duceretur,adhibitis ſerpentibus ſibi mortem conſciuerit,quod (vt dixi)in laudem vergit Auguſt. Nā laus victoris ex precio depēdet victi.Parum.n.fuiſſent mulierem muliebriter agentem viciſſe, vnde ironicos dicit Iuno ad Venerem Aen.lib.iiij.Egregiam vero laudem, & ſolia ampla refertis. Tuq. puerque tuus,magnum,& memorabile numen. Vna dolo diuum, ſi fœmina victa duorum, dicit ergo Cæſar adurgens ſupple erat remis, ſcilicet ſuis, ſcilicet illam vnam nauim Cleopatræ (volantem,) id eſt celeriter aufugientem ab Italiam, eum prius etiam Capitolio ruinas paraſſet, aut quia non eſt verbum, conſtruamus cum ſuperioribus ſic. Et Cæſar adurgens remis illam vnam nauem Cleopatræ volantem ab Italia, redegit mentem Cleopatræ lymphatam.i.inebriatam. [Mareotico).ſ. vino in veros timores. Adurgens dicit velut. [Accipiter,) id eſt auis alia prædatrix ſupple adurget. [Columbas molles,) id eſt imbelles, & mites. [Ac velut venator citus,) id eſt celer adurget ſupple leporem in campis Hæmoniæ, id eſt Theſſaliæ. Niualis,) id eſt niuibus conſperſæ,cum effugere non poteſt,adurgens dico,vt daret cathenis.i.vinculis. [Monſtrum fatale,)id eſt mulierem,quod monſtri ſimile eſt,plus quam viriles animos habentem. [Sed fatis,) id eſt morti deſtinatam. Et quia emphaticos monſtrum pro monſtruoſa muliere poſuit, refert non ad vocem, ſed rem, dicens. [Quæ,) ſcilicet mulier monſtruoſa. [Quærens,)id eſt intendens perire generoſius.ſ.quam mulieri competat, nec expauit muliebriter, id eſt more mulierum,vnde dictum eſt. Bellaque matribus deteſtata enſem, id eſt mucronem nec reparauit cita,id eſt veloci claſſe,id eſt & non repetiuit ad reparandum exercitum. [Oras,)id eſt extremas partes regni latentes,id eſt in quibus latere potuiſſet. [Auſa viſere).i. ire viſum aut videre. [Vultu ſe.) id eſt imperterrito, & id eſt ſimul regiam,aulam iacentem,id eſt concuſſam ex re male geſta,& id eſt ſimul,ipſa fortis,id eſt animoſa auſa eſt tractare ſerpēte aſperas, id eſt aſpides venenoſas. [Vt combiberet,) id eſt contineret, & imbiberet. Corpore, ſcilicet ſuo. [Venenum atrum,) id eſt atram mortem inducturum, exiſtens morte deliberata, id eſt poſtquam deliberauerat, & decreuerat mori. [Ferocior Liburnis,) ſcilicet populis Illiriæ. [Sæuis,) ſcilicet in ſe quia ad mortem paratiſſimis.[Scilicet) id eſt ſcire licet,cur id fecerit. [Quia inuideos mulier non humilis,) id eſt regalibus natalibus natæ, deduci priuata, ſcilicet regno ſuo. [Superbo,) id eſt pompoſo, & magnifico triumpho, ſcilicet Cæſaris Auguſti, vbi acquiſitus eſt,color eſt antithrſi,id eſt contrapoſitione, nam humilis, & ſuperbus anthitheta ſunt. Dicitur enim humile ab humo quaſi humi ſerpens ſuperbum, à ſupra, quaſi ſublime. Erat autem mulier non humilis, quantum ad genus, & animos humiliata tamen per fortunam, quia victa.

AD PVERVM.

Ad miniſtrum ſuum, cui ſcribit ſe non delectari exquiſito apparatu, ſed parabili, frugaliq; vita.

Ode XXXVIII. Tricolos, Tetraſtrophos: vt,

Iam ſatis terris niuis, atque diræ.

-v---vv-v--
-v---vv-v-
-v---vv-v-v
-vv-v

PErsicos odi puer apparatus:
Diſplicent nexæ philyra coronæ:
Mitte ſectari, roſa quo locorum
Sera moretur.
Simplici myrto nihil allabores
Sedulus curo. neque te miniſtrum
Dedecet myrtus, neque me ſubarcta
Vite bibentem.

ANTONIVS.

PErsicos odi puer apparatus)Trigeſima octaua & vltima huius primi voluminis ode. Suo puero ſcribens,odiſſe ait perſicos, & ampliſſimos apparatus. Itaque mediocria ſibi ad voluptatem paranda monet. Perſicos odi puer apparatus. [Perſicos apparatus)Viuo Perſæ magnopere temperāt, tamen cuiuſq; generis voluptatibus,quas audierint,frui ſtudent. Quod Herod.lib.j. ſer. [Diſplicent nexæ philyra coronæ) Philyra caſus eſt ablatiui, vnde Ouid.etiam lib.v.Faſt.ait,Ebrius incinctus philyra conuiua capillos Saltat. Plin.autem lib.xvj.de Tilia,inquit, inter corticem,& lignum tenues tunicas eſſe multiplici membrana, è quibus vincula Tiliæ vocantur Tenuiſſimæ earum philyræ coronarum Lemniſcis celebres antiquorum honore. Feſtus vero ſcr. Lemniſcos faſciolas fuiſſe dependentes ex coronis. Plin.lib.21. cap.iij.ſic ait, Craſſus diues primus argento, auroque folia imitatus ludis ſuis coronas dedit. Acceſſerunt quoq; & Lemniſci,quos adijci ipſarum coronarum honos erat propter Hetruſcas,quibus iungi niſi aurei non debebant, puri diu fuere ij, cœlare eos primus inſtituit P. Claudius pulcher, bracteasque etiam philyrę dedit hęc ille.[Philyra).i. Tilię libro,& mēbranulis. [Sera) Tarda. [Moretur)Moram trahat vltra alias.Plinius lib.xxj.ſcribit,q roſa Carthagine. Hiſpaniæ,hieme quoque tota precox eſt.Precox item Campana, ſera Mileſia, nouiſſime tamen deſinit Præneſtina.[Simplici myrto).i.cui nil aliud addatur. Eſt autem ordo.[Sedulus ego curo nihil allabores).i.laborando addas ſimplici myrto.[Sedulus)Sine dolo,& ſimplex. [Sub arcta vite bibentem) Pāpinis denſa,& vmbroſa, quod quidem in æſtu pergratum eſt.

ACRON.

PERSICOS odi puer apparatus:) Puerum ſuum alloquitur,& elegantem miniſtrum, quem ſibi mediocria habet parare, negans ad voluptatem opus eſſe magnifico apparatu,& opimo: Perſæ aūt ob nimias diuitias, in ſumptuoſiſſimis delitijs degere dicuntur. [Philyra) Phylon Græce folium dicitur,hic ergo coronam de folijs factā poſuit,vt quia ipſæ precioſiores ſunt. [Mitte ſectari) vetat puerum roſas quæ iam peracto vere inueniri ſolent,ſtudioſe quærere. [Sera) Tarda:vt, Aeſtatem increpitans ſeram.[Simplici) ſingulari,cui nihil aliud adiungitur. [Neque te miniſtrum Dedecet myrtus).i.tametſi myrto Præter roſam vteris,non te decet, quia non faciet te gratiæ minoris. [Sub arcta Vite) Sub humilitate.

PORPHYRIO.

PErsicos odi puer apparatus:) Ad puerum ſuum de hilaritate loquitur,negans ad voluptatem opus eſſe magno apparatu. Perſæ autem reges ob nimias diuitias in ſumptuoſiſſimis delitijs vitam agere dicuntur. [Diſplicent nexæ philyra coronæ:) Hoc eſt diſplicēt coronæ operoſius factæ mitte ſectari, roſa quo locorum. [Sera moretur.) vetat puerum magnopere roſas ſibi querere,quæ ſolent iam præterito Veris tempore ex frigoribus afferri. [Simplici myrto nil allabores) Senſus. [Nihil allabores myrto applicate) Simplex enim myrtus delectat, nec in hac re volo ſedulus ſis.i.curioſus,vt plus quàm myrto coroneris.Ordo eſt autem. [Nihil curo) .i. non curo, ac per hoc nolo, vt plus quàm &c. [Neque ſub arcta Vite bibentem) Arctam vitem ſpiſſam, ac per hoc vmbroſam accipe. Plaut. in Aul. Myrto etiam fœm.gen.dixit, & centro. Fœminino ſic, Emyrteta proſiluit &c. Hæc myrtus Veneris eſt,hæc myrteta nomen ſignificat.

ASC. PErsicos odi) Hac ode huius libri vltima modeſte commemorat poeta parſimoniam ſuam, ſignificans ſe amare cœnam parabilem ſine magno apparatu idque ex profeſſione Epicuri, qui cum voluptatem potiſſimum animi, ſummum bonum cenſeret,nec eam aſſequi poſſet,niſi qui modicis contentus ſit,nō.n. cui vis contingere poteſt rerum effluentia.ſæpe ad parſimoniā, & vt apud Sen.legitur,pareos hortulos,inuitauit ſectatores ſuos. Ordo igitur eſt. [O puer).i. miniſter. [Ego odi,) Id eſt odio

pro-

proſequor. [Apparatus Perſi9) .i. nimis lautos & ſumptuoſos, quales habent Perſæ, vnguento, & reliquo apparatu nimis indulgentes & coronæ ſ. ex roſis, hoc eſt ſerta. [Nexæ).i. connexe filis. [Philyra) .i. ad philyram, hoc eſt circulum factum ex libro ſiu cortice interiore. Tiliæ diſplicent ſup. mihi, q.d. Contentus ſum ſimplici fronde, & ideo. [Mitte) i. omitte, aut dimitte. [Sectari).i. diſquirere. [Quo locorum).i in quo loco. [Roſa moretur).i. permaneat antequam defluat. [Sera).i. tarda, vt. ſ. faciūt delicati, qui roſas cū apud ſe defecerint, ex alienis locis cōparant. [Ego curo).i. volo vt tu ſedulus. i. quamuis ſis ſedulus .i. ſeorſum à dolo, hoc eſt diligenter ſeruiens. [Nihil allabores).i. nihil per laborem adijcias. [Myrto ſimplici) .i. puræ, & impermixte, quia neq; myrtus dedecet te miniſtrum. i. cum ſis miniſter, neq; dedecet me bibentem. i. cum bibere parem, non ſub lacunari aureo, ſed ſub vite etiam arcta .i. non ſanè ampla.

Q. HORATII FLACCI

CARMINVM, LIBER II.

AD ASINIVM POLLIONEM.

Deterret Aſinium Pollionem virum, vndecunque eruditiſſimum, & ornatiſſimum à ſcribenda hiſtoria belli ciuilis inter Cæſarem, & Pompeium, quod id adhuc minus tutum eſſet, laudatq; eum a pietate, & prudentia, à dignitate, quod de Dalmatis triumpharit, ab eloquentia, quod ita ſcribat, vt geri videatur, non narrari, & ob oculos pona hinc belli ciuilis calamitatem deflet, quo Romani ſe mutuo conficiunt. Denique muſam monet, vt à cantu lugubri temperet, & nænia, cuius inuentor fuit Simonides Ceus.

Ode I. Tricolos, Tetraſtrophos: vt,

Vides, vt alta ſtet niue candidum.

--v---vv-vv
—v—-v vv-
--v---v-v
-vv-vv v v

MOTVM ex Metello conſule
 ciuicum,
Bellique cauſas, & vitia, & modos,
Ludumque Fortunæ, & grauesque
Principū amicitias, & arma
Nondum expiatis vncta cruoribus,
Periculoſæ plenum opus aleæ,
Tractas: & incedis per igneis
Suppoſitos cineri doloſo.
Paulum ſeueræ muſa tragœdiæ
 Deſit theatris: mox, vbi publicas
 Res ordinaris, grande munus
 Cecropio repetes cothurno,
Inſigne mœſtis præſidium reis,
 Et conſulenti Pollio curiæ:
 Cui laurus æternos honores
 Dalmatico peperit triumpho.
Iam nunc minaci murmure cornuum
 Perſtringis aureis: iam litui ſtrepunt:
 Iam fulgor armorum fugaces
 Terret equos, equitumque vultus.
Audire magnos iam videor duces
 Non indecoro puluere ſordidos:
 Et cuncta terrarum ſubacta,
 Præter atrocem animum Catonis.
Iuno, & deorum quiſquis, amicior
 Afris, inulta ceſſerat impotens
 Tellure: victorum nepotes
 Rettulit inferias Iugurthæ.
Quis non Latino ſanguine pinguior
 Campus ſepulchris impia prœlia
 Teſtatur? auditumque Medis
 Heſperiæ ſonitum ruinæ?
Quis gurges? aut quæ flumina lugubris
 Ignara belli? quod mare Dauniæ
 Non decolorauere cædes?
 Quæ caret ora cruore noſtro?
Sed ne relictis muſa procax iocis
 Ceæ retractes munera næniæ:
 Mecum Dionæo ſub antro
 Quære modos leuiore plectro.

ANTONIVS.

MOTVM ex Metello) Hæc prima Ode ſecundi voluminis hortatur poëta Aſinium Pollionem tragœdiarum ſcriptorem, dum ciuilium bellorum Cæſaris & Magni Pompeij hiſtoriam conficit ſeueræ tragœdiæ muſam quieſcere ſinat. Ordinatis enim publicis rebus, poterit tragœdiæ munus repetere. Laudat inde Aſinium ipſum à pietate, à prudentia, à dignitate, & honore, ab eloquentiæ viribus. Oſtendit poſtea bellorum ciuilium calamitatem, dicit enim Romano ſanguine totum pene terrarum orbem repletum, poſtremo eius muſam hortatur, vt relicto lugubri cantu, ſecum leuiora quærat, qualia ſanè lyricos verſus decuerint. [Motum ex Metello conſule ciuicum). Ordo eſt. O Pollio, appoſitio inſigne præſidium mœſtis reis, & conſulenti curię, cui laurus triūpho Dalmatico peperit æternos honores, tracta motum ciuicum ex Metello conſule belliq. cauſas &c. [Motum ciuicum) .i. tumultum, & commotionem ciuilem, cum ſcilicet, Q. Metello, L. Afranio conſulibus nimia Pompeij potentia ciuibus mouit inuidiam, ita, vt Pompeium detractarent, preſertim Metellus ob minutum Cretæ triumphum, & Cato, qui aduerſus potentes ſemper obliquus. detractabant Pompeium, actiſque obſtrepebant, hinc dolor Pompeium ad præſidia dignitati paranda impulit, quare orbis imperium ſocietate trium principium occupatum eſt. Nam Galliam Cæſar inuaſit: Craſſus Aſiam: Pompeius Hiſpaniam, quæ dominatio decem annos traxit, vt latius Lucius Florus edocuit, & lib. ij. Appian. & Plut. in Cæſ. [Bellique cauſas) Craſſi morte apud Parthos, & morte Iuliæ, Cæſaris filiæ, quæ nupta Pompeio erat, ſtatim emulatio erupit. Nam Pompeio ſuſpectæ Cæſaris opes, & Cæſari Pompeiana dignitas grauis. Ergo Lentulo Marcelloque conſulibus rupta prima coniurationis fide, de ſucceſſore Cæſaris ſenatus .i. Pompeius agitabat. Nec ille an-

Ciuiles belli initium.

Ciuilis belli cauſa.

nurbat, niſi proximis comitijs abſenti ſibi ratio ſui cõſulatus haberetur, quem decẽ tribus ſauente Pompeio nuper decreuerãt. Sed diſſimulante eo, cõe negabatur, niſi veniret, & peteretur maiorum more. Ille contra flagitabat decreta, ac niſi in fide permanerent, non ſe remittere exercitum. Ergo, vt in hoſtem decretũ eſt. His Cæſar agitatus ſtatuit præmia armorum armis defendere, prima ciuilis belli arena. Italia fuit &c. hæc & plura L. Florus, & alij ſupradicti. [Et vitia) Ceſar. n. nec ferebat parem. nec Pompeius ſuperiorem, vt Florus ſcr. [Modos) .i. quibus modis bellum geſtum eſt inter Cæſ. & Pompeium, prima. n. ciuilis belli arena Ita-

Ciuilis belli arena. lia fuit cuius arces, leuibus præſidijs Pompeius inſiderat, ſed oĩa ſubito Cæſaris impetu oppreſſa ſunt prima Arimini ſigna ceciderunt, cum pulſus Etruria Libo, Vmbria Thermus, Domitius

Cæſ. in vrbem. Corfinio, ſenatus ab vrbe Põpeius Brunduſio, vrbẽ Cæſar pene vacuam metu ingreſſus conſulẽ ſeipſe fecit. Aerarium quoque ſpoliauit. Pulſo fugatoq. Põpeio maluit prius ordinare prouincias, quam ipſum ſeq. Demũ in cãpis Philippicis Theſſaliæ deuictus Põpeius, fugit in Aegyptũ, vbi ſub oculis ſuæ vxoris, liberorumq. gladio trucidatus eſt. Hæc & plura L. Florus. [Ludumq. Fortunæ) Fortunæ ludus, eſt imos attollere, ſummos deprimere, q̃ ipſi Pompeio, & ſocijs quoq; euenit. [Principum) Cæſ. & Pompeij. [Graues amicitias) .i. noxias, fuerant. n. affines, & vna orbis imperiũ ſibi ipſis cũ Craſſo diuiſerant. [Nondũ vncta) Solent. n. arma vngi finito bello, ad fugãdam æruginẽ. Per id, aũt oſtendit ciuile bellũ, nõ penitus exhauſtum. [Expiatis) purgatis, & lotis cruor. b. (Opus) appoſitio eſt. [Periculoſæ plenum aleæ) .i. periculoſi ludi, intulit quippe periculum patriæ, ac ciuibus ferè cunctis. Vel periculoſæ aleæ. inquit, q̃m ſcriptori periculum inferret vera dicenti, quibus offenderentur adhuc viuentes, inde ait. [Et incedis per ignes &c.) .i. per odia belli ciuilis ſub ſpecie pacis latẽtia. [Seuere tragœdiæ) .i. triſtis, & grauis. Tragœdia quippe eſt heroicæ Fortunæ in aduerſis cõprehenſio, dicta a τράγος, & ᾠδή quia olim auctoribus tragicus Tragus. i. hircus præmium cantus proponebatur, q liberalibus diei feſto, Libero prĩ immolabatur, nam (vt Var. inquit) depaſcit vitem, hinc, & Horat. in Arte ſcr. Carmine

Tragus. q tragico vilẽ certauit ob hircũ. Alij putant a fece, quã Græcorum quidam τρύγα appellant. Tragœdiam noiatam mutatis litt. quaſi

Tryx. Trygœdiam, q̃m olim nondum perſonis à Theſpide repertis, tales fabulas peruncti ora fecibus agitabant, vnde Horat. Ignotum tragicæ genus inueniſſe camœnæ. Dicit & plauſtris vexiſſe poëmata Theſpis. Quę canerẽt, agerẽtq. peruncti fecib. ora. Poſt hunc

Aeſchylus. perſonæ, pallæq. repertor honeſtæ Aeſchylus, & modicis inſtrauit pulpita tignis. Edocuit magnumq. loqui, nitiq. cothurno. Ceterum comœdia à tragœdia differt, nam in tragœdia introducũtur duces heroës, reges, in comœdia vero humiles, atque priuatæ perſonæ. In illa luctus, exilia, cedes. In hac amores, & virginũ captus. In illa item rebus exitus triſtes, triſtitia nanque tragœdiæ proprium. Eſt. n. tragœdia miſeriarum comprehenſio hæc oĩa, ex Diomede accepimus. [Res publicas) .i. publicarum rerum hiſtoriam. [Cecropio cothurno) .i. Athen ẽſi a Cecrope rege. nã (vt oſtẽdit Horat. in Arte, & Porph.) Theſpis gñe Athen. primũ tragœdiã ſcripſit, ad quas agẽdas plauſtro circa ciuitates agebat. Poſt hunc Aeſchylus, ẽt Athenienſis primus tragœdijs perſonã, & pallã, & cothurnos dedit, vt patuit p Horat. [Inſigne præſidium) Eũ cauſas actitaſſe innuit. [Conſulenti) .i. te p quod eius prudentiam indicat, & ſapientiã. [Cui laurus) Quo pacto triũphãtes Romani duces lauro coronarentur, & aurato curru p vrbem in Capitolium veherentur lautiſſime, videto in Epodo ix. [Dalmatico triũpho)

Aſ. Pollio. Aſin. Pollio orator fuit, & conſularis, qui de Dalmatis triumphauit, octuageſimoq. ætatis ſuæ anno in villa Tuſculana obijt, vt tradit Euſ. [Iam nunc minaci) Vult Pollionẽ hiſtoriam optima eloquentia confeciſſe, ita q̃ oĩa fieri potius, q̃ ſcribi viderentur. [Perſtringis) .i. obtũdis. [Litui) De lituo late in Ode j. [Subacta) a Cæſare. ſ. Catonis de hoc in Ode xij. ſuperius. [Iuno, & deorum) Ordo eſt. Iuno, & quiſquis deorum amicior Afris impotens ceſſerat inulta tellure Retulit inferias Iugurthæ nepotes victorum. Eſt aũt ſenſus, q̃ Iuno, & Dij, q Afros tutari fruſtra voluerant victorum Romanorum nepotes in Afrorum vltionẽ traxere. [Retulit inferias)

Inferiæ. Inferiæ ſunt ſacra mortuorum, quæ inferis ſoluuntur, ſimiliter lib. xj. Aen. ait Maro de Aenea in funere Pallantis. Vinxerat, & poſt terga manus, quos mittere vmbris Inferias cæſo ſparſuros ſanguine flammam. [Iugurthæ) Hunc pro cunctis Africæ imperatoribus poſuit. fuit. n. Iugurtha rex Numidarum, cum quo populus R. bellum geſſit magnum, & atrox. Virg. erat impigri, & acris ingenij, tandem à Boccho Maurorum rege, & pacis auctore inſidijs captus eſt, & vinctus Syllæ traditus, & ab eo ad Marium deductus quẽ vinctum in triũpho Marius duxit, de quo latius in Epodo ix.

[Quis non Latino) Ordo eſt. Qui campus pinguior Latino ſanguine. i. propter Latinum ſanguinem ſepulcris non teſtatur impia prœlia, & Heſperiæ ruinæ ſonitum auditum Medis. [Auditũ Medis) Vbique ſed. n. ciuilium bellorum tumultus auditi ſunt propter varia varijs locis habita prœlia. [Gurges) .i. mare, per tapinoſin. i. humiliationẽ. [Ignara) .ſ. fuerũt. Cæſar. n. in Hiſpania cum legatis Cn. Pompeij Petreio, & Afranio pugnauit, quos ad deditionem ſui coegit. In Illyrico mari tribunus Vulteius cum magna manu cecidit, contra quem Octauius Libo pugnauit Põpeij legatus in Africa vero Curio perijt miſſus a Cæſare. Pugnatum eſt in Epyro apud Dyrrhachium, ac tota Pompeium tãdem in Theſſalia, qui victus in Aegyptum fugit, vbi obtruncatus eſt. Poſtea ibidem Cęſar cõtra Pompei percuſſores acriter pugnãs, illos debellauit. In Africa deinde contra Cæſarem pugnarunt, Scipio, qui fugiens occiſus fuit ab hoſte. Petreius etiam & Iuba Iubæ

rex Mauritaniæ victi fugerant. Iuba in ſua regia magnifice epu mors.

latus. Petreium orauit cædem, ille regi obſequutus eſt, poſteà ſibi Petrei

ipſi Cato vbi id accepit (nam Vticam ſeruabat) ſibi mortem con mors.

ſciuit. In ipſo Oceani hoſtio Varus, Diduſque legati conflixerãt, Catonis

ſed Oceanus vtranque claſſem naufragio perdidit. In Hiſpania mors.

apud Mundam pugnando fugientem Cn. Pompeium Cæſonius apud Lauronem oppidum conſecutus interfecit. Cæſar in patriam victor inuectus eſt, poſtea contra Sextum Pompeium ſæpius Auguſtus pugnauit, & vicit. De his autem omnibus L. Florus auctor eſt. [Dauniæ cædes) .i. Italiæ per ſynecdochen. De Daunia vero videto lib. j. in Ode xxij. [Sed ne relictis) ad muſam poeta ſe vertit, quæ relictis iocis ſeria, grauia, & lugubria cecinerat præſenti ode, hortaturque illam ſecum quærere leuiora, qualia videlicet lyricis conueniunt verſibus. [Procax) .i. petulans, immoderata, impudens, importuna. [Cææ næniæ) Cæa (teſte Plin. lib. Cea.

iiij.) inſula eſt in mari Aegæo, quæ tamen Cæos a Græcis dicitur. Strabo etiam lib. x. ſcribit, Cæon vnam è Cycladibus eſſe Ceos.

quæ cum quaternas contineret vrbes, Tetrapolis vocitata eſt, Duæ ſuo tempore erat Carthea ſ. & ea quam Iulidem appellãt.

Ex Iulide Simonides condendorum auctor carminum duxit ori Simonides.

ginẽ. Item Eraſiſtratus medicus inſignis, & Ariſto peripateticus.

[Cææ næniæ) Id ait, quoniam Simonides Lyricus poëta ex Cæa Ariſto.

oriundus primus næniam inſtituit. i. carmen lugubre, quod mor Nænia.

tuis dicebatur, & planctus optime deſcripſit. Auctores Acron & Porphyrio. Tullius etiam lib. ij de regibus ſcribit, quòd nænia proprie cantus eſt lugubris, & laus in funere honoratorum virorum. Diomedes quoque ait. Id carmen quod cum lamentatione extremum, atq; vltimum mortuo accingitur, Nænia dicitur. Declinator aũt hæc nænia næniæ, vt muſa muſæ, vti hoc loco. Item in numero plurali hæc nænia næniorum, vt lib. vj. Faſt. Næniaque in volucres falſa figurat anus. [Modos) Verſus, & modulatione. [Leuiore) .i. lyrico non tragico, vel heroico. [Dionæo antro) .i. Venereo. Dione ſiquidem Veneris tertiæ mater fuiſſe dicitur ex Ioue, vt ſcribit Tullius in lib. de nat. Deorum.

MOTVM ex Metello ad Aſinium Pollionem ſcribit con- ACR.

ſularem virum rhetoricæ, & poeticæ diſciplinæ peritum, ſcribendarum etiam Tragœdiarum ſtudio doctum, vt quia ciuilis belli hiſtoriam inter Pompeium, & Cæſarem geſti ſcribere cœperit, ſciret rem inchoaſſe periculoſam, & in ipſa admonitione bellorum ciuilium calamitate refertam, à Lentuli Marcelli conſulatu cœptam, quam altius repetit. i. à Marcello Celere, & Afranio cõſulibus. [Ex Metello) Ideo quia fuit Syllæ collega. [Ciuicum) pro ciuile, ſicut hoſticum pro hoſtile veteres dixerũt. [Belliqùe cauſas) Eo quòd Cæſari negatus triumphus bellum fecerit. [Ludumq́ue Fortunæ) Quæ ludibrio habet res humanas. Grauesq́ue principum amicitias, quia nec perpetuæ fuerant, & reip. graues. vt Lucan. Tempus ad Auguſti manc. c. d. Paxq. fuit non ſponte ducum. Craſſus. n. amicitiarum fœdus ad tempus tenebat, quo mortuo Antonius Auguſtus, & Lepidus factus Pompeio Imperatore, colliſi ſunt. Graues autem pernitioſas, aut infidas. [Nondum expiatis vncta cruoribus) .i. de quibus nondum loti cruores ſint, quo velut expiarentur delicto, vult ergò intelligi adhuc in manibus eſſe arma ciuilia, nec ſicut ſolebant peracto bello vncta repoſita. Periculoſæ Periculum inferentis. [Aleæ) In militia igitur, alea ludebat, ne exercitus ocio torperet, q̃ autem periculoſæ addit, fraudem, & liuorem ludo illo prodeuntem reſpexit. [Cineri doloſo) Allegoricos dixit, ſicut ignem cinere opertum, ita adhuc odia belli ciuilis ſub ſpecie pacis latere, nec tutum eſſe per hiſtoriæ veritatem cum offendimus amicos, qui ea geſſerunt. [Paulum ſeuere Muſa Tragœdiæ Deſit Theatris) Vt depoſito tragico ſtylo Pollio cautius cœpta deſereret, non enim tempore Tragœdiam, & hiſtoriam ſcribebat,

id eſt

ia eſt non cantentur in theatris edita à te tragœdia, dum occupa ris hiſtoria, actus publicos referendo. (Cecropio) Athenienſi. Theſpis.n.apud Athenas, primus tragœdiē frequentius dixit vſu cothurnorum, vt ſola Sophocleo tuo carmina digna cothurno. (Præſidium) Fuit.n.& cauſidicus Pollio, & defenſione reis frequēter impedit. (Et conſulenti) Hoc eſt curiæ expetenti a te das cōſilium. (Cui laurus æternos) Laurum hic pro victoria poſuit. Salonas.n. Pollio Dalmatarum cęperat ciuitatem, vnde & ſuum filium, eo quod natus ibi erat, Salonium appellauit. (Cui laurus) Vt poetæ conuenit. Nam & carmina faciebat. Virg. Pollio, & ipſe facit noua carmina. (Iam nunc minaci) Laus relatoris, tanquam hæc ipſa quæ ſcriberet, ita commendare, vt ſe auditor credere interesse, vt Virg. Tū Phaëtontiades muſco, circundat amaræ Corticis. (Fugaces) aut veloces aut ſplendores paſcentes armorum. (Equitum vultus) Vt et homines terreret fulgor exercitus. (Audire magnos) Videtur mihi, vt audiam, aut ipſos cōcionantes duces, aut referentem de ducibus Pollionem. (Non indecoro) Glorioſo puluere bellico ſordentes. (Atrocem) Conſtantem. Portius .n. Cato apud Vticam elegit potius interire, quam in hoſtiū poteſtatem venire. (Iuno, & deorum) Ordo eſt: Iuno & quiſquis deorum amicior Afris impotēs ceſſerat inulta tellure, retulit inferias Iugurtæ nepotes victorum .ſ. Romanorum, qui Carthaginem vicerant. (Et deorum quiſquis) Tanquam ciuilia bella, quæ poſtea geſta ſunt in Africa ad vindictam Africæ ſuperatæ; Iunonis ira, vel deorum fecerat cōmoueri. (Iugurthæ) Hannibalem intelligi voluit in cōmemoratione Iugurthæ, aut certe, quia in Africa tempore ciuilis belli multi Pompeiani occiſi ſunt.

(Quis non latino ſanguine pinguior) Quia non Romanorum ſanguinem vel ſepulchris campus repletus? Lucan. Totoq. ex orbe vincēte perit. (Auditumq. Media) Pro cladis magnitudine dicit ciuilia bella etiam Perſis audita. Virg. Europæ at Aſ. concurrerit orbis: Audijt & ſi quem tellus extrema refuſo Summouet oceano. (Qui gurges) Tapinoſis eſt. Gurgitem.n. pro mari poſuit, vt apparent rari nantes in gurgite vaſto. (Quod mare Daunio) Apuliæ à Dauno, ſed per Apuliam omnis Italia accipienda eſt, in qua ſanguinis Romanorum fuſus eſt, vel quia per Adriaticum mare de Brunduſi Cæſar profectus eſt, Pompeium ſequens. Luc. Brunduſium decimis iubet hanc attingere caſtris. (Non decolorauere cædes) à proprio colore mutauere. Lucan. Tum primum rubuit ciuili ſanguine Nereus. (Quæ caret ora) pars regionis aut terræ. (Sed ne relictis Muſa procax iocis) .i. ne cum lyrico carmini aptiores ſint ioci, improbe faciat Muſa ſi lugubria miſceat. Ordo eſt. Sed tu Muſa procax ne relictis iocis retractes munera næniæ Cææ, quære mecum ſub Dioneo antra modo leuiore plectro. (Næniæ) Nænia carmen lugubre, quod mortuis dicebatur, quod nunc Græce epitaphion appellat, quod Simonides Græcus poeta lyricus primus inſtituit a Cæa inſula oriundus, vnde & Cææ, næniæ poſuit, de qua Virg. Cui pinguia Cææ. & Ouid. Cingitur Aen. inſula Cæa mari.

POR. MOTVM ex Metello conſule ciuicum) Hæc Ode ad Aſinium Poll. conſularem virum, & triumphalem ſcripta eſt, qua hortatur eum, vt omiſſa tragœdiarum ſcribendarum ſtudio inchoatum hiſtoriæ opus conſumet. Ac periode, [illegible] .i. in tranſlatione bellorum ciuilium. Pallio hiſtoriam belli ciuilis a cōſulatu Lentuli, & Mameti cœpi altius repetit .i. Metello Celere, & L. Afranio conſulibus. Attende aūt, non ciuile, ſed ciuicū dixiſſe antiqua figura, illi.n. ciuica hoſtica, deinde ciuilia. & hoſtilia dicebant. Denominationes aūt hæ ferè liberæ ſunt apud doctos, & motum pro bello poſuit. (Ludumq. Fortunæ) Hoc eſt quæ res humanas ludibrio habet. (Et arma Nondum expiatis) .i. loti cruores ſint, ergo intelligi vult penè adhuc in manibus eſſe arma ciuilia. Solent aūt vngi arma, cum poſt bellum tranſactum reponenda ſunt. Ordo ergo eſt: Nondum expiatis cruoribus periculoſæ plenum opus aleæ tractas, & incedis per ignes ſuppoſitos cineri doloſo. Allegoricos aūt adhuc odia belli ciuilis, ſub ſpecie pacis oſtendit, nec tutum eſſe hæc ſcribere. (Paulum ſeueræ muſa tragœdiæ Deſit theatris) Qm, inquit, hæc ſcribere deſtinaſti parce tantiſper tragico ſtylo. Seueram aūt tragœdiē merito dicit, quod triſtia ferè ſint argumēta tragœdiarum. (Mox, vbi publicas) .i. hiſtorias, q̄ publicas res cōtinent. (Ordinare) .i. deſcripſeris. (Inſigne mœſtis pſidium reis) Per quod ſignat, & fortiſſime eum cauſas reorum in iudicijs defendere, & præterea prudentiſſima cōſilia in ſenatu dare. (Cui laurus æternos honores) Ideo hoc dicitur, quia Pollio Solana vrbe ex Dalmatis capta triūphauit. (Grāde munus Cecropio repetes cothurno) Cecropio cothurno, inquit, quia apud Athenienſes primum eſt ſcripta, atque acta tragœdia Theſpi inuentore eius, atque actore. (Iam nunc minaci murmure cornuum) Iam videor videre, & audire ea quæ hiſtoria refert, per quod ſignat vi eloquentiæ Pollionem omnia ferè ante oculos in relatione pugnarum inducere. (Fugaces Terret equos) pro velocibus accipe, & in ſermone hodieq. fugam, pro velocitate dicimus, cum de equis loquimur. (Audire magnos iam videor duces) ambiguū, vtrum n. ipſos duces concionantis audire, ſe dicat, an Pollionem de ducibus narrantem incertum eſt. (Nō indecoro puluere ſordidos) Specioſe ac decenter interdictū: Puluere non indecoro ſordidos, quaſi puluere bellico pulueratos. (Præter atrocem animum Cat.) M. Portium Catonē ſignat qui Vticæ maluit ſe interficere, imminente Cæſare q̄ in poteſtatem eius venire. (Iuno, & deorum quiſquis, amicior Afris) Senſus eſt: Iuno & quicunque alij dij Carthaginienſibus fuerant, vltionem vaſtæ Africæ ex poſteris eorum, qui eam vaſtauerunt, nunc receperunt. (Impotens) autem, non potens. Id.n. ad victos ſine virtute intelligendum. (Retulit inferias Iugurthæ) Nunc latius intelligi: omnibus. (Quis non Latino ſanguine pinguior Campus) Campus nullus eſt qui non ſepulcris Romanorum bella ciuilia tuliſſe, & ſanguine Romano pinguem factum, ſe oſtendat. (Auditumque Medis Heſperię ſonitum ruinę, de ſuperiore oſtēdit, ſic.n. intelligendum: Quis non campus ſepulchris teſtatur impia prœlia, ſonitumq. Heſperiæ, quem etiam Medi audiuerunt. Sonitum autem ruinæ Medos audiſſe .i. per orbem tranſiſſe, per hyperbolen intelligendum. Cuius ſenſus ex ſubiectis magis illuſtratur, quod dixerit. (Quis gurges? aut quæ flumina lugubris Ignara belli? quod mare Dauniæ Non decolorauere cædes?) Daunia a Dauno rege Apuliæ, ac per hoc Italiæ, ac deinde Romanæ intelligendum. (Sed ne relictis muſa procax iocis Cæę retractes munera næniæ:) Nænia lugubræ carmen eſt, quod in mortuos cantatur. Simonides autem rex Cæa inſula lyricus poeta, .i. planctus optime deſcripſit. Inde Cæam næniam appellauit, ſenſus eſt autem, Cum lyrico carmini aptiores ioci ſint, procaciter egeris ò Muſa, ſi lugubria potius Dionæo modulata plectro fueris, quam venerea, quæ leuioribus modulis aptantur.

ASCENSIVS.

MOTVM ex Metello) Secundum librum, ab altiore auſpicatus exordio, admonet Aſinium Poll. (de quo eſt illud in Bucol. Maronianis: Pollio, & ipſe facit noua carmina) occulere ad tempus tragœdiam, quam doctiſſime ſcripſit de bellorum ciuilium miſero exitu, eo quòd nondum ſopita eſſent. Ordo autem eſt longe petendus ſic. O Pollio.ſ. Aſini, inſigne præſidium.i. defenſor, reis mœſtis.ſ. criminis accuſatis, & curię.i. ſenatui, conſulenti .i. conſilium petenti.i. tam in priuatis, q̄ publicis cauſis, cui laurus.i. victoria lauro donata, peperit æternos honores triumpho Dalmatico.i. quem duxiſti deuictis Dalmatis, tu tractas motum.i. tumultum, ciuicum.i. ciuilē, ex Metello conſule .i. ſumens initium ex conſulatu Q. Metelli, & L. Afranij, aut (vt cum Bonfine altius repetamus) Q. Metelli, & M. Syllani tempore belli Iugurthini, & cauſas belli.i. ambitionem, vnde addit, & pro.i. vitia, & modos, quia etiam in iuſto bello ſæpe modus bellandi vitium affert, & ludum Fortunę, quæ nunc hos, nunc illos extulit, & amicitias.i. conſpirationes, principium.ſ. triumuirum, graues .ſ. reip. quæ per eas extincta eſt. Aut amicitias Cæſaris, & Pompeij, graues quia in ſummum odium execreuerunt. Et tractas arma nondum vncta, cruoribus expiatis.i. purgando deletis, aut nondū exequijs, eorum perſolutis, & ita tractas opus plenum aleæ periculoſæ.i. euentus dubij, & formidandi, ſi mutetur victoria, & incedis .i. ingrederis, per ignes ſuppoſitos cineri doloſo .i. ſub quo latet periculum ſummum, & ideo muſa .i. decantatio, tragœdiæ ſeueræ, quæ eſt de rebus ſeueris, & triſtibus, deſit paulum.i. ad modicum temporis, theatris.i. publicis ſpectaculis. tu repetes cothurno Cecropio .i. alto ſtylo ab Athenienſibus primum inſtituto, munus grande.i. arduum.ſ. ſcribendæ tragœdiæ, mox vbi ordinaris.i. ordinaueris reſpublicas. Vt vero artificium Pollionis commendet, addit. Tu perſtringis.i. ſtrictim penetra, iam nunc.i. interdum, aures.ſ. audientium tragœdiam tuam, minaci murmure .i. ſonitu, cornuum .ſ. bellicorum, & litui .i. tubo clariſonæ, & incurue iam ſtrepunt, iam fulgor armorum terret equos fugaces, & vultus equitum .i. omnia ad viuum exprimis. (Nam ego videor audire iam) .i. interdum. (Duces magnos) Vt Cæſarem, & Pomp. (Sordidos) .i. ſordidatos. (Puluere non indecoro) .i. quia non dedecus, ſed decus afferenti. (Et cuncta terrarum) .i. cuncta, quæ in terris ſunt. (Subacta) .i. ſubiugata. (Præter atrocem animum Cat.) .ſ. Vticenſis. Iuno & deorum, innuit deorum ira quaſi in vltionem Pęnorum, ſeu Carthaginienſinm taotam cladem Romanis immiſſam, tantumq. furorem, vt ſe mutuis armis conficerent. Ordo eſt. (Iuno & quiſquis) .i. quicunque deorum. (Amicior)

Scilicet

Scilicet quàm Iuno. [Afris) .i. Africanis populis, & præcipue Carthaginem colẽtibus. Quàm Iuno fertur terris magis omnibus vnam. Poſthabita coluiſſe Samo. Ceſſerat.i.diſceſſerat ab Afris [Impotens).ſ.vlciſci. [Et ita tellure inulta) i.nulla ſumpta vindicta de nece Afrorum, & deuaſtatione terrarum, euerſioneq. Carthaginis, quia dij Romanorum erant potentiores. Retulit) .i. effeci. [Nepotes).i.poſteros. [Victorum).i.eorum, qui Afros vicerant. [Inferias).i.victimas inferendas. [Inferis).i. manibus. [Iugurthe).i.illius & cuiuslibet alterius imperatoris Africæ. [Quis campus) Non ſup. effectu pinguior.ſ.quàm prius erat. [Sanguine Latino).i per ſanguinem Latinum, hoc eſt Latinorum, & reliquorum Italorum effuſum. [Teſtatur).i.probatur. [Sepulchris).i.per ſepulchra & monumẽta Romanorum. [Prœlia) ſup. eſſe impia? aut quis non teſtatur.i.deteſtatur. [Prœlia impia ſepulchris).i.oſtentando ſepulchra, q.d. nullus nõ, hoc eſt quilibet teſtatur, & quilibet eſt pinguior. [Et ſonitum) .i. ſonorum cauſam. [Ruinæ).i. cladis. [Heſperiæ).i.magnæ, hoc eſt Italiæ. [Auditum Medis) .i. ab inimicis Rom.imperio. [Qui).i.quis gurges ſup. eſt ignarus belli lugubris? q.d. nullus. [Aut quæ flumina) ſup. ſunt ignara belli lugubris.i.lugendi? q.d.nulla, vt Aen. 1. Quæ regio in terris noſtri nõ plena laboris. [Quod mare non decolorauere) In deteriorem colorem, vtpote ſanguineum nõ vertere. [Cædes Dauniæ) .i.Dauniorum .i. Apuleorum & reliquorum Italorum, ſed Dauniæ, quàm prius militarem dixit, libenter meminit. [Quæ ora).i.regio. [Caret noſtro).i.Romano cruore? q.d. nulla. [Sed ne ô muſa).ſ.lyrica. [Procax) .i.nimis animoſa, vltra quàm licet petulantis. [Retractes munera).i.officia & partes. [Næniæ).i.lugubri cantilenæ. [Ceæ) .i. quàm Simonides lyricus ex Cea oriũdus primus, aut præcipue ſcripſit.i. ne penitus lugubres cãtus iteres. [Relictis iocis).i.ocioſis Odis. [Quæ re mecum ſub antro Dionæo).i.Venereo, vbi tractari debent amores & res lętæ. [Modos).i.numeros verſus. [Plectro leuiore).i.faciliore, & minus rigido, minusq. triſti. [Hoc autem propter decorum carminis dicit, ne argumentum incongruum ſumpſiſſe videatur.

MAT. Bõñinis. MOTVM ex Metello conſule ciuicum Belliq. cauſas & vitia modos &c.) Omnes, q hactenus hãc Odem interpretati ſunt mea quidem ſententia, ſeorſum à veritate & auctoris mente iuerunt, cum Marcelli conſulis collega qui fuerit exprimere voluerunt & quod bellorum ciuilium principium. Nam alij aliũ tradiderunt, nec veritatem ſunt aſſecuti. Quod equidem non ſatis admirari poſſum, cum id apertiſſime Sal. non ignobilis alioqui rerum ſcriptor in Iugurtha tradiderit, cuius hæc ſunt verba, Poſt Auli fœdus, exercitusque, noſtri fugam fœdam Q. Metellus & M. Syllanus conſules deſignati prouinciam inter ſe partiuerant, Metello Numida obuenit. In eam igitur (vt idem auct. eſt Sal.) Metellus profectus, exercitu, ad priſtinam ac veterem militaria diſciplinæ normam redacto, Romanam rem contra Iugurtham proſpere geſſit, cui, cum finem bello impoſiturus videretur, C. Marius ab Romam miſſus ab alia negocia, cõſul factus ſucceſſit, illiusq. bene geſtarum rerum gloriam ſibi vendicauit, q Metellus iniquiſſimo tulit animo, & graues ob id cum Mario inimicitias exercuit. Sed eandem Marius rerum viciſſitudinem expertus. Nam cum Syllam in ea prouincia quæſtorem habuiſſet finemq. bello eius potiſſime opera impuſuiſſes, triumphauit quidem ipſe de Iugurtha eius tõ triumphi gloria Syllæ, qui Iugurtham captiuũ ad Marium adduxerat P.R. tribuit, qua ex re ciuilia inter eos bella, & poſtea inter Cæſ. & Pomp. & alias geſta ſunt, ſed ea initiũ Metello traxere & ꝓpterea dixit Horat. Motum ex Metello cõſule ciuicum. Sed quantum ad Landinum pertinet, parum in proxima annotatione mihi admirationis, attuliſſet, vbi cum viris eruditiſſimis in cõem errorem lapſus eſt, niſi & in alium maiorem, ac ſibi proprium & peculiarem decidiſſet. Affirmat enim & id quidem longa verborum põpa, Horatium velle ac Ode Pollionem à de ſcribenda hiſtoria deterrere & dehortari, quod longe alienũ eſſe à mente auctoris ex eius ipſius, quos ſubijciam, verſibus liquet.

Paulum ſeuera muſa tragœdiæ.
Abſit theatris, mox vbi publicas
Res ordinaris grande munus
Cecropio repetes cothurno.

AD CRISPVM SALVSTIVM.

Oſtendit auaros & ſordidos homines, obſcuros & ignobiles eſſe & contra liberalium famam, exemplo Proculei viri in fratres piſſimi nunquam interire. Poſtremo ex comparatione hydropis colligit eum diuitem, non qui multis late imperat, ſed animo & cupiditatibus, alioquin habendi ſitim extinguit, niſi illæ extinguantur.

Ode II. Dicolos, Tetraſtrophos: vt,
Iam ſatis terris niuis, atque diræ.

-υ---υυ-υ--
-υ---υυ-υ--
-υ---υυ-υ--
-υυ--

NVLLVS argento color eſt auaris
Abditæ terris inimice lamnæ
Criſpe Saluſti: niſi temperato
Splendeat vſu.
Viuet extento Proculeius æuo,
Notus in fratres animi paterni.
Illum aget penna haud metuente ſolui
Fama ſuperſtes.
Latius regnes auidum domando
Spiritum: quàm ſi Libyam remotis
Gadibus iungas: & vterque Penus
Seruiat vni.
Creſcit indulgens ſibi dirus hydrops:
Nec ſitim pellit: niſi cauſa morbi
Fugerit venis, & aquoſus albo
Corpore langor.
Redditum Cyri ſolio Phraaten
Diſſidens plebi, numero beatorum
Eximit virtus: populumque falſis
Dedocet vti.
Vocibus, regnum, & diadema tutum
Deferens vni, propriamque laurum:
Quiſquis ingenteis oculo irretorto.
Spectat aceruos.

NVLLVS argento) Saluſtium poëta à liberalitate temperantia celebrat, dicens latenti pecunię nullũ eſſe ſplendore honorum ue aliquam, niſi qui ea tẽperate vtatur. Affert ad id Proculei exemplum, q erga fratres fuit liberaliſſimus, vnde dicit illũ perpetua fama notum fore, aſſerit item late regnare illum ſolum quicunq; cupiditates, ſeq. ipſum domuerit, facit deinceps comparationem ab hydropico, ad auarum, ſicut.n hydrops bibendo plus ſitit, ita nunq̃ ſatiatur habendi ſitis, & poſtremo, inquit, q ſapiens non appellat beatum illum, qui diues, aut rex fuerit, ſed qui ſine rerum cupiditate, & auaritia vixerit. Nam (vt Cic. inquit) animus tuus oportet ſe iudicet diuitem non hominũ ſermo, neq; poſſeſſiones. [Nullus argento) Ordo eſt. O Criſpe Saluſti, inimice lamnæ, nullus color eſt argento abdito terris auaris, niſi &c. Eſt aũt ſenſus q latenti pecuniæ nullus ineſt color.i.ſplẽdor, & honor, niſi temperate & modeſte in vſu fuerit. [Auaris terris) Auaræ terrę dñr, qm bona multa in eis latent, & celantur, vt theſauri & huiuſmodi. [Inimice) Vocatiui caſus eſt, mire enim trochæus eſt. [Lamnæ) Et lamna & lamina indifferenter dicitur. Lamnæ. i.latæ maſſæ argenteæ, quæ ipſa pecunia eſt. Erat autem Saluſt. pecuniæ inimicus, quoniam non terris, vti auari ſolent, cœlabat, ſed impendebat potius neceſſarijs rebus & opportunis, modeſte quidem, & temperate. [Temperato vſu) Non parco, vel prodigo. Prodigus.n. (vt lib. ij. Ethic. ait philoſophus) in erogando exuperat, in rapiendo deficit. At illiberalis, atq; auarus in capiendo exuperat, in erogando deficit, vnde exuperatio, & defectio, bonum ipſum corrumpunt, mediocritas vero conſeruat. [Proculeius) Fuit is Romanus eques, & Auguſti amiciſſimus, de quo Plut. ſcr. in Antonij vita, dicit enim q Antonius paulò antè quam expiraret, admonuit reginam Cleopatrã, vt ſibi, ac rebus ſuis conſuleret, & maxime omnium, qui cum Cæſare aug. erant Proculeio ſe crederet. Mortuo Ant. auguſtus proculeium miſit, vt curaret Cleopatram viuam, in eius poteſtatem habere poſſe. Demum cum illa arrepto enſe voluiſſet ſibi ipſi mortem inferre, Proculeius enſem è manibus ademit. Acron præterea, & Porphyr. dicunt, hunc Proculeium ita pius erga fratres ſuos Scipio- ANTO.

ocm

nem & Murænã fuiſſe, vt ſpoliatis fratribus bello ciuili patrimo
nium ſuũ ex integro diuideret, quod cũ eis ante quoque diuiſe-
cat. [Aget).i.ducet per ora virum. [Pena metuente ſolui).i.alijs
ſemper voluntatibus ne ab aliquo ſoluantur. Fama aũt quonam
pacto pẽnas habeat, lege to lib. Aen. 4. Maro. [Auidum domando
Spiritum) Difficilius. n. eſt (vt etiam Heraclito placet) volupta-
ti repugnare, quam iræ, vt philoſophus lib. 2. Et h c, inquit. Et
Sal. in Iug. ait: Sed dux, atque imperator vitę mortalium animus
eſt Valer. quoque lib. iiij. inquit, q̃ animi moderatio, mentes no-
ſtras impotentiæ, & temeritatis incurſu tranſuerſas, ferri non pa
titur, quo euenit vt repræhenſionis morſu ſit vacua. [Auidum pe
Libya. cuniæ).ſ. iubet.n. auaritiam fugari. [Libyam) Libya Africæ regio
eſt. Aegypto contermina. vt Plin. lib. vj. [Gadibus) In ipſo capite
Gades. Bethicę, ab hoſtio freti, Gades inſula eſt, longa paſſuum millibus
lxxv. Lata autem eſt paſſuum millibus aij. quæ tribus millibus
abeſt continente habebat oppidum ciuium Rom. quod appella-
batur Auguſtana, vrbs Iulia, ſed ab eo latere quo Hiſpaniam ſpe
ctat, inſula eſt in longum. C C M. paſſuum, xl. millium lata. In
Erythrea qua prius oppidum Gadium fuit dictum Erythrea, q̃m Tyrij ab
Geriones origine eorum orti ab Erythreo mari ferebantur. In hac Geryo-
nem habitaſſe exiſtimatur, cuius armenta Hercules abduxerit.
auctor eſt Plin. lib. iiij. cap. xxiij. de inſulis in oceano: [Vterque
Pœnus) Gaditanus .ſ. & Carthaginienſis. Pœni enim Carthagi-
nem condiderunt, & vrbem in Gadibus, quam Erythream appel
larunt, quod iam ſuperius dictum eſt. [Vni).i.tibi ipſi. [Creſcit)
Auaritia Auaro hydropa comparat, nam (vt Iuuen. ait) Creſcit amor num
ſitis. mi, quantum ipſa pecunia creſcit. Ouid. itẽ lib. j. Faſt. Creuerunt,
& opes, & opum furioſa cupido. Et cum poſſideant plurima,
plura petunt. Sic quibus intumuit ſuffuſa venter ab vnda. Quo
plus ſunt potæ plus ſitiuntur aquæ. [Indulgens).i. concedens.
[Dirus).i. deorum ira miſſus, eſt .n. morborum ferẽ peſſimus.
Hydrops [Hydrops) Intercus dicitur ꝓprie aqua, quam Græci ὕδερον vo
cant. vt ſcr Priſc. lib. vj. Cato aũt quaſi adiectiuo eo eſt vſus, di-
cens: Intercutibus ſtupris obſtinatus pro inteſtinis, vt ſit ſecun-
dum eum hic & hæc & hoc intercus. i. qui, vel quę vel quod intra
cutem eſt, hydrops autem quid ſit, proprie, videto Celſum lib.
Cyrus. iij. [Cyri ſolio) Fuit Cyrus Perſarum rex, qui ſubegit Aſiam,
& vniuerſam orientem in poteſtatem redegit regnauit annis
xx. continuo ſucceſſu totius temporis admirabiliter inſignis, cui
tandẽ ab hoſtibus Scythis trucidato, cum ducentis millibus Per-
Cābiſes. ſarum, ſucceſſit filius Cambyſes, qui imperio patris Aegyptum
Phraates adiecit. Scribit ea Iuſt. lib. j. Phraaten fuit is Parthorum rex
Herodæ filius, qui trucidato patre, regnum occupauit contra
quem ſæpe M. Antonius pugnauit, vt teſtatur Plut. ſcr. etiã App.
in lib. Mithridatico. Acron autem ſcribit, aliquos dicere Phraatę
ab Antonio ademptũ fuiſſe imperium, & per Auguſtum poſteã
reſtitutum. Quod autem fuerit Cyri filius (vt idem ait) mini-
me verum eſt. nam Cambyſes Cyri filius fuit (vt diximus) & qui
ſibi in regno ſucceſſit. [Redditum Cyri ſolio) Fuit Cyrus Perſa-
rum rex, regnauitq. ann. xx. (vt diximus ſubacta Aſia, & vniuerſo
oriente. Ergo Parthis regnauit. Senſus aũt eſt, q̃ virtus & ſapien
tia, quæ a plebe diſcordat, tollit e numero beatorum Phraaten
reſtitutum regno Perſarum, hoc eſt Sapiens non appellat beatũ,
& regem illum, qui regnum habet, ſed qui ſine inuidia & ſine cu
piditate pecuniarum, aceruos ſpectat. Vnde optime, inquit ille:
Dilige denarium, ſed parce dilige formam. [Redditum Cyri,)
ordo eſt: Virtus. i. prudentia & ſapientia, diſſidens plebi, eximit ẽ
numero beatum, pro beatorum. Phraaten, redditum Cyri ſolio.
ẽ quo. ſ. eiectus fuerat. Et dedocet ipſa virtus. i. diſſuadet populũ,
vti falſis nominibus deferens regnum, & diadema tutum, & pro
priam laurum, vni. i. ſoli illi, quiſquis oculo irretorto, ſpectat in
gentes aceruos. [Populumque falſis).i. diſſuadet populo beatum
dicere eum, qui diues eſt, non ſapiens. Tunc igitur falſis voci-
bus, populus vtitur, cum beatos appellat diuites, & reges, quibos
auarina ineſt ſpreta virtute. i. temperantia, & liberalitate. Vnde
optime Hor. idem j. epiſtola inquit. Ad ſummã ſapiens vno mi-
nor eſt Ioue, diues, liber, honoratus, pulchee rex denique regnum
Val. lib. vij. cap. ij. ait: Nec parum prudenter Anaxagoras inter-
roganti cuidam quiſnam eſſet beatus: Nemo, inquit, ex his quos
tu felices exiſtimas, ſed eum in eo numero reperies, qui à te ex
miſeris conſtare creditur, non erit ille diuitijs, & honoribus abũ
das, ſed aut exigui ruris, aut non ambitioſæ doctrinæ fidelis, ac
pertinax cultor in receſſu, quam in fronte beatior. [Diadema tu-
Diadema, tum).i. regiam coronam, διαδῶ enim nobis eſt corono, vel cir
cunligo. [Propriamq. laurum) pro laurea. ſ. ꝓpropria gloria, quæ
non aliorum virtute acquiritur, ſed ſua, & propria vnicuique.
[Oculo irretorto).i. ſine cupiditate, & ſine inuidia. Inuidus enim
nuſquam recta acie ſpectat, niſi vbi ærumnæ fuerint, tunc. n. læta
tur maxime. Vnde lib. ij. Met. Naſo aũt de ipſa Inuidia, Pallor in
ore ſedet, macies in corpore toto, Nuſquam recta acies, liuent ru
bigine dentes, Riſus abeſt, niſi quem viſi fecere dolores &c.

NVLLVS argento color eſt auaris) Auare. n. terræ dicuntur ACR.
cum id in ſe recipiunt, quod non ampliato reddunt fœnore. Sa-
luſt. Criſpum alloquitur, hiſtoriographum, equitatẽ Romanum,
Auguſti amicum liberalitatem, & magnificentiam animi ſui de-
ſcribens. Argentum aũt, pro pecunia, abdita in theſauris dicit.
Senſus aũt hic eſt, Diuitiarum ſplendorem, nullum eſſe, niſi ho-
neſte in vſu fuerit, auaris sũt recondendo creſcit ſola cupiditas,
vt Iuuen. Creſcit amor nummi quantum ipſa pecunia creſcit.
Vnde & hydropici morbo comparauit hoc vitium, q̃ nimietate
ſitis, & potius deſiderio creſcente ęgritudine, vel vterus augetur.
[Inimice lam.) Lamnam pro infabricata, & rudi materia, argen-
ti poſuit, quæ obſcuratur ab auaris cælata, & vult intellige Saluſt.
non occultare diuitias. [Temperato) Moderato vſu, ne crederé-
tur prohibendo auaritiam, ſuadere luxuriã. [Viuet extento Pro-
culæ) In perpetuum. vt, Viuuſq. per ora feretur. Proculeium eq-
tem Rom. laudat amicum Auguſti, qui pius ſic erga fratres ſuos
Scipionem & Murenam fuit, vt ſpoliatis bello ciuili, patrimoniũ
ſuum ex integro diuideret, quod cum eis iam ante diuiſerat. [A-
nimi paterni) Qui paternum fratribus impenderit amorem.
[Aget) Duret per notitias omnium. [Fama ſupp.) Quibus boni
facti fama perpetua ſit, nec penna eius, hoc eſt volatus ad poſte-
ros ſolui poſſit. Volare. n. fama, & Virg. ponit. Fama volat pullũ
regnis ceſſiſſe paternis, Idomenea ducem. [Latius re. auid. dom.
Spiritum) Latius, inqt, regnes cupiditatem vincendo, quã ſi per
vniuerſum orbem, poſſeſſiones extendas. [Gadibus iun.) Gades
autem oppidum eſt in Hiſpania à pœnis conditum, aut quia in
parte Africæ ponitur, q̃d q̃d freto, aut Gadibus ſeparatur, ideoq.
vtrunq; Pœnum dixit, locis diuiſum, vel certe, quia Carthago,
& in Hiſpania eſt, quam Spartaciam vocant. [Vterque Pœnus,)
.i. Orientis, & Occidentis Africanus. [Indulgens) Impendens.
vt, Indulgent vino & vertunt crateras ahenos. [Dirus hy.) Hy-
drops ſubcutaneus eſt morbus de vitio veſicæ natus, cum anhe
litu fœtido, & inflatione turgente. Eſt aũt hydropico proprium,
vt quanto amplius biberit, tanto amplius ſitiat. [Dirus) pernicio
ſus. [Albo) Pallenti, vt Perſius, Turgidus hic epulis, atque albo
vẽtre lauatur Diffuſus. n. humor, omne inficit corpus. Sẽſus ergo
eſt, ac ſi diceret. ſicut ſitis, niſi ægritudine victa non tollitur, ita
auaritia, & cupiditas nõ ſatiatur niſi ante animo in ſanitatẽ con
tinentiæ reuocat. [Redditũ Cy. ſo. Phr.) Cyrus qui primus regna
uit in Perſide, Phraates rex Perſarum Cyri filius hic à parentib.
deſtitutus, regno pulſus eſt, & à Bragmanis philoſophis Indorũ
ſuſceptus, & educatus eſt. Poſtea regno redditus, magno iuſti-
tiæ & continentiæ documento geſſit imperium. Alij dicunt ei
ab Antonio ademptum imperium, & per Auguſtum poſtea reſti
tutũ. vult ergo oſtendere, nõ ſicut vulgus putat beatam vitam re
gnum, aut diuitias facere, ſed ſapientiam. [Diſſidens u.) Diſcre
pans, nec hñs aliquid cum inſipientibus, & plebe cõe. Ordo eſt.
[Virtus b.).i. ſapientia, quæ non eſt apud plebẽ. [Diſſidẽs) Nume
ro plebis, eximit Phraate red. ſol. Cyri, regnum, & tutũ diadema
deferens vni, & propriã laurum, dedocetq. populũ vti falſis voci
bus, quiſquis. ſ. ſpectat ingentes aceruos irretorto oculo. Nam
quaſi ſupiora exponendo, h. d. [Eximit) Effert. [Dedocet) Dedo-
cere cupit, deueſcit, aut diſſuadet populum, beatum dicere eum,
q̃ diuitijs vtatur, aut certe loqui falſum propter hoc q̃ factione
eiectus, Phraates regno ſit. [Propriamq. l.) Pro laurea, hoc eſt
ſpeciali gloria, quæ, non virtuti exercitus, ſed prudentis conti-
nentię debetur perpetua. [Irretorto) Irreflexo à iuſtitia, vel à cõ
tinentia oculo ad cupiditatem. [Aceruos) Pecunię cumulus. Virg.
Ac velut ingentem formicæ farris aceruum, Cum populat.

NVLLVS argento color eſt auaris) Hac Ode Saluſt. Cri- POR.
ſpum equitem Rom. auguſti amicum, alloquitur, qua libera lita
te & magnificentiam animi eius deſcripſit. [Argentum a.) pro pe
cunia recondita in theſauris dicit. & ſenſus eſt, Diuitiarum ſplen
dor nullus eſt, niſi honeſta ratione fuerit in vſu. [Inimicæ l.) Lã
nam pro rudi, & in fabricata materia poſuit, per quod ſignat nõ
libenter habere abſconditas & ſine vſu diuitias. [Viuet extento
proculeius æuo) proculeius eques Romanus amicus auguſti ra
riſſimæ pietatis erga fratres ſuos, Scipionem, & Murænam fuit,
adeo, vt bona ſua cum his equis partibus diuiſerit, quia illi bello
ciuili, erant ſpoliati. [Viues extento proculeius eques) Ecce,
inquit, proculeius, qui liberalis in fratres ſuos fuit, æternam
ſibi per hanc pietatem, memoriam parauit, & per omne
æuum fama eius extenta eſt, per quam ſemper volat. Illum
aget

aget ſolui metuēte penna.[Fama ſuperſtes)Sic intulit ſama ſuperſtes poëta,quaſi ſama illum agat pēna ſua, quæ ab vllo non ſoluitur,nam ſemper volat. [Latius regnes auidum domādo Spiritū) Latius,inqt, poſſideas,auaritiam animi compeſcens quàm ſi per continuationem in Hiſpaniam à Lybia poſſeſſiones extendas. [Gadibus iungas Gades) Oppidum in Hiſpania a pœnis conditum. [Vterq. Pœnus) Ergo,inquit,quia Carthagine ſicut Gades pœni condiderunt. [Et aquoſus al.Cor.lan.) Bella conceptione aquoſus languor ὕδερος dr̃, Album autem corpus pro pallido dictum eſt.[Redditum Cyri ſolo Phraaten) Phraates,inquit,qui in regnum Perſarum reſtitutus eſt,non in numero beatorum, ſicut vulgus putat. Nec enim regnum aut diuitiæ beatos facit. [Cyri ſolio) Regno Perſarum à rege Cyro, qui in Perſide regnauit. [Diſſidens plebis numero beatum Exit vir.) Ordo eſt. Phraaten eximit numero beatorum virtus, quæ plebis numero diſſidet, hoc eſt quę virtus.i.ſapientia,non eſt apud plebem.[Populumq. falſis Dedocet vti) Dedocet pro dedocere cubit.i.diſſuadere populo beatum dicere eum, qui regnum, & diuitias poſſideat, quia falſo hoc dicitur,ſolummodo illum,& diuitem,& regem, & ſecurum eſſe affirmans,qui diuitijs alienis non inuideat, nec eas concupiſcat.[Propriamq. laurum)Laurum pro laurea. per hoc gloriam intelligimus,propriam autem perpetuam. [Oculo irretorto,) Hoc eſt oculo non inuidenti.

ASCENSIVS.

NVLLVS argento) Graphice admodum,& per quam moraliter ſcribens ad Saluſtium, quem minime auarum fuiſſe conſtat, dicit omnem argenti pulchritudinem in vſu temperato eſſe,nihilq. ad famam claram,efficacius liberalitate cum animi cōtinentia,& temperantia,quam deinceps laudat.Ordo eſt. O Criſpe Saluſti inimice.i.qui inimicaris. [Lamnæ) .i. laminæ argenteæ,aut aureæ,quia pecuniam,vt expendatur, quàm vt condatur mauis [Nullus color).i.nullus decor eſt. [Argento abdito).i.abſcondito.[Terris auaris).i.amore autorum,theſaurorum occultantibus. [Niſi ſplendeat vſu temperato).i.per temperantiam ſemoto ab auaritia,& prodigalitate,quia vtraque vitioſa eſt.[Viuet extremo Proculeius)Exemplo proculei probat liberalitatis ſplēdorem,& gloriam, ſubiuncturus temperantiæ contra auaritiam laudem,ac dicens.[Proculeius) Ciuis ille Romanis,beneficus & liberalis.[Notus).i.cognitus,in.i.erga,fratres.ſ.ſuos. [Animi paterni).i.affectionis paternæ,quia patrimonij portionem iterum illis,tanquam filijs ſuis condiuiſit. [Viuet æuo extento).i.producto.ſ.in æternum.[Quia ſama ſuperſtes).i.ſemper ſtans,vbi mortales ceciderint.[Aget).i.vehet. [Illum) ſ.Proculeium in ore hominum.[Penna).i.alis.[Metuente ſolui) .i. ſemper duraturis. & quæ non diſſoluentur,vt alæ Icari,aut etiam auium mortalium. [Tu regnes).i.quilibet regnet. [Latius) .i. diffuſius,aut magnificentius.[Domando Spiritum).i.animum. [Auidum) .i. auarum, quam ſi iungas.ſ.imperando.[Lybiam Gadibus) .i. vltimæ parti Hiſpaniæ Bethicæ, in qua etiam Tyri Erythrei apud Erythreum mare oriundi,coloniam habuere. & ita. [Vterq. Pœnum) .ſ. tā Libycus,quàm Gaditanus,ſeruiat tibi vni. Vt vero latius commēdet virtutem temperantiæ,damnat vitium ei oppoſitum, dicens. [Hydrops).i.hydropicus. i.intercute laborans. [Dirus).i.execrabilis,& quaſi Deorum ira laborans. [Creſcit) .i. magis inflatur. [Indulgens ſibi).i.ſequens appetitum ſuum,quia quanto plus potat,tanto plus ſitit,& quanto plus potat,& ita & morbum,& appetitum auget. vnde addit.[Nec pellit ſitim).i.appetitum bibendi. [Niſi cauſa morbi) .i. aqua intercus fugerit .i. abierit venis. [Et languor aquoſus).i.aquæ plenus,fugerit ſup. [A corpore albo) .i.aquis ſic diſtenta cute, vt alba videatur, q. d. per ſimilitudinem ſit. Nec auarum impleri pecunia,nec beatum reddi, niſi auaritiam expulerit.[Virtus deſidens).i.diſſentiens. [Plebi).i.opinioni.[Eximit numero beatum).i.beatorum.[Phraaten)Parthorum regem filium Horodis,qui patrem ſuum trucidauerat, redditum .i.reſtitutum poſt mortem patris.[Solio Cyri) .i. regno Perſarū, in quo Cyrus maxime claruit, hoc eſt omnis populus prædicat Phraaten beatum, quòd regnum Perſarum, in quod pater per parricidium venerat,aſſecutus ſit, præter opinionem multorum, verum virtus diſſidet.i.non aſſentitur populo, quia vult nihil eſſe vtile,quod non idem honeſtum,neminemq. beatum, niſi qui bonus ſit,& ſapiens. Vnde poëta noſter in epiſt. Ne ue putes alium ſapiente,bonoq. beatum. [Et virtus dedocet populum vti) .i.docet populum ne amplius vtatur.[Vocibus).i.ſermonibus falſis.[Deferens).i.attribuens,regnum,& diadema .i. inſigne regum præcipue Perſarum.[Tutum) .i. ſine periculo poſſidendum. [Et laurum).i.lauream.[Propriam).i.debitam. [Vni).i.ſoli illi, quiſquis.i.quicunque. [Spectat ingentes aceruos) .ſ. auri & argenti, aut aliarum rerum, oculo irretorto.i.non retracto ex obliquo, per auaritiam. Nam per tranſeuntes rem placidam, retorquemus oculos in eam. Cœlius antiquarum lectionum lib.3. c.6. in fine, legit Phraoten & beatorum, vt abſumatur ſyllaba vltima vocali ſequenti,dicens ſic, Quia vero de Phraote facta nobis mentio eſt, dignum perpenſione videri poteſt, ecquid Phraotem illum ſignificarit Horat.carm.2. Redditum Cyri ſolio beatorum,&c. quando illius reſtitutionem in principatum abs quo pater fuiſſet excuſſus,& viri præter ſingulares animi dotes frugalitatemq. ac in primis liberalitatem,copioſe exequitur Philoſt.lib.2.verum diſcrepant nonnihil tempora &c.ſecundum cuius verba non videtur eximendus,ſed adſcribendus numero beatorum. Quo circa Bonfinis ſic ordinem,& ſenſum colligit. [Virtus diſſidens pl.) .i. à plebe diſſentiens.[Eximit Phraaten)ſeu Phraoten. [Beatum).i. qui vere beatus eſt.[Redditum ſolio Cyri)Eximit inquam numero.i.grege,hoc eſt egregium cenſet & minime in ordinem redigit Phraaten. Quia tamen veriſimile eſt talem à populo cenſeri beatum,& virtutum prædicat poëta diſſidere à populo,ego non abijciam ordinem,& ſenſum à me excogitatum.

QVIA vero de Phraote facta nobis mentio eſt,dignum per- COEL.
penſione videri poteſt, ecquid Phraoten illum ſignificarit Hor. RHOD.
carm. 2.Redditum Cyri ſolio Phraoten. Diſſidens plebi,numero beatorum Eximit virtus. Quādo illius reſtitutionem in principatum abs,quo pater fuiſſet excuſſus,& viri præterea ſingulares animi dotes, frugalitatemq. ac in primis liberalitatem copioſe exequitur Philoſt.lib.2.verum diſcrepant nonnihil tempora,quę indigitos mittere,nunc minus vacat,iudicabunt volentes,quando interpretum cura non ſatis conſtat ſibi.Phraaten Parthorum regem legimus apud T.Liuium lib.lix. cum quo ab Antiocho Syriæ rege ſit bellatum Gracchanis temporibus.

NVLLVS argento color eſt auaris &c.) Exponit hoc loco MAT.
Land.noſter explodēdas penitus ineptias & ridicula, prout alijs Bōſinis.
per multis, quos emendare vniuerſos viri eſſet nimium ocioſi. exponit inquam. Nullus color eſt auaris.i.nimium cupidis inimicæ lamnæ, ita vt colorem non ad argentum (vt debet) ſed ad auaros iubeat referri, quod puerile admodum videtur, & inimicæ gignendi affirmet eſſe caſus non vocandi. quod ſi fiat, verſus non ſtabit,quippe qui in ſede penult. ſpondeum habebit pro trocheo. Sed omiſſis hominis nugis erit ſenſus,& ordo. O Criſpe Saluſti inimice lamnæ.i.liberalis & ſpernens argentum nullus color eſt argento abdito auaris terris,niſi ſplēdeat temperato vſu. Dixit autem auaris terris, ob id, quod terræ reconditos habent theſauros & occultos.[Redditum Cyri ſolio Phraaten &c.)Quāquam hoc in loco variæ ſunt opiniones,& multi inter alia exponunt virtus beatum, pro beatorum,ac ita ordinant, Virtus diſſidens plebi eximit Phraaten redditum ſolio Cyri numero beatū pro beatorum,& non patitur eſſe in numero eorum, quo plebs beatos appellat, tamen id non procedere & conuenire ex ipſius auctoris quæ ſequuntur verbis liquebat. Populusq. falſus Dedocet vti. Nam Phraatis exemplo diſcit populus recta ſentire, & appellare beatos, non diuites auros (vt conſueuit) ſed homines liberales & virtute præditos. Et propterea mihi probatur,vt beatum accuſatiui ſit caſus ſingularis numeri. & ſit ordo: Virtus diſſidens plebi.i.à plebe diſſentiens,eximit Phraaten beatum redditum ſolio Cyri numero.i.è numero,& grege, q.d.facit illū egregium & ſingularem,nec patitur eſſe in numero.i.in turba & multitudine,& grege.

AD Q. DELIVM.

Ode Parænetica ad Q. Delium amicum,qua monet,vt vtraque fortuna moderate vtatur, rebus lætis non efferatur, aduerſis non deyciatur, ſed mediocritatem, & æquabilitatem quandam ſeruet interim certus de morte vtcunque vixerit, rem familiarem extruxerit vndecunque natus ſit,atque ob id hilaris viuat dum per ætatem,& facultatem licet.

Ode III. Tricolos, Tetraſtrophos: Vt,

Vides, vt alta ſtet niue candidum.

--v---vv-v-
—v---vv v-
--v--- v-v-
-vv- vv v--

Æ**QVAM** memento rebus in arduis
Seruare mẽtem: nõ ſecus in bonis
Ab inſolenti temperatam
Lætitia, moriture Deli,
Seu mœſtus omni tempore vixeris;
Seu te in remoto gramine p dies
Feſtos reclinatum bearis
Interiore nota Falerni:
Quà pinus ingens, albaque populus
Vmbram hoſpitalem conſociare amant
• quo. Ramis: * & obliquo laborat
Lympha fugax trepidare riuo.
Huc viua, & vnguenta, & nimium breuis
Flores amœnæ ferre iube roſæ:
Dum res, & ætas, & ſororum
Pila trium patiuntur atra.
Cedes coëmptis ſaltibus, & domo,
Villaque flauus quam Tyberis lauit;
Cedes: & extructis in altum
Diuitijs potietur hæres.
Diues ne, priſco natus ab Inacho
Nil intereſt: an pauper, & infima
• dino. De gente ſub* dio moreris
Victima nil miſerantis Orci.
Omnes eodem cogimur. omnium
• Vide ann. Fr. Rob. ſuper iſto loco. Verſatur vrna ſerius, ocyus *
Sors exitura: & nos in æternum
Exilium impoſitura cymbæ.

ANTO. ÆQVAM memento) Hac Ode Delium hortatur ad fortitudinem, & temperantiam, vt ium in aduerſis, tum proſperis ſibi temperet eademque mẽte, & vultu conſiſtat. Hinc optime Sen. Nemo de ſperet melior lapſu. Nemo confidat nimium ſecundis. Cumque moriturus ſit, ei conſulit, vt lætiori vitæ incunbat, dum rex, & ætas, Parcæq. etiam ſinnnt. Cedet.n. relictis agris, domo, & villa. Nec aliquid intereſt diues ne ac nobilis, an pauper, & infimus natus fuerit, omnes quippe ſerius aut citius Charontis Cymbam adhibimus. [Æquam memento) Ordo eſt. Memento rebus in arduis.i. aduerſis. [Seruare mentem æquam).i. eandem & immutabilem. [Non ſecus in bonis).i. proſperis, ſeruare temperatam ab inſolenti lætitia: O Deli moriture. [Ab inſolenti temperatam Lætitia) Cic. lib. 1. Off. docet quo modu fortis ains, & magnus maxime cernitur, ſi nulli neque hominis, neque pturbationi animi, nec fortunæ ſuccumbat. In temperantia quoque (vt idem ait) verecundia, & quaſi quidã ornatus vitæ, omniſq. ſedatio perturbationum animi & rerũ modus cernitur. Et lib. 4. Tuſc. inquit. Quemadmodum temperãtia ſedat appetitiones efficitq. vt hæ rectæ rationi pareant ſic huic inimica intemperantia oẽm animi ſtatum inflammat, conturbat, incitat. [Inſolenti Lætitia) Immoderata, vel nimia. Cic. enim lib. 4. Tuſc. ait: Atque, vt confidere decet, timere non decet, ſic qdẽ gaudere decet, lætari non decet. Prius etiam dixerat, nam cum ratione animus mouetur, placide atque conſtanter, tum illud gaudium dr̃. Cum aũt & inaniter & effuſe animus exultat, tum illa lætitia geſtientis vel nimia dici poteſt, quam ita diffiniunt, ſine rõne animi elationem, habet.n. profuſam hilaritatem. [Seu mœſtus vixeris) Senſus eſt, ꝙ vel mœſtus, vel lætus vixeris, moriturus es oino. [Seu te) Ordo eſt: Seu interiore nota Falerni, bearis te reclinatum in remoto gramine, per dies feſtos [Interiore nota Falerni) .i. ſecretiore vini optimi cado ſignato, quo videlicet tempore, quibus ue cõſul.bus illud ſeruatum fuerit. [Hoſpitali) Hoſpitio aptam. [Trepidare).i. feſtinare. [Dum res) .i. ipſa rerũ copia & patrimonium. [Sororum trium) Parcas intelligit, de quibus late in carmine de Floribus diximus, & alibi. hæ aũt dñr habere manibus candida fila & nigra. Candida felicitatem, nigra

Tẽperantia · *Intemperantia.* · *Gaudere.* · *Lætari.* · *Gaudiũ.* · *Lætitia.* · *Parcarũ ſtamina.*

vero infelicitatem ſignificant. Papin. Iamq. dies aderat Parcarum conditus albo Vellere. Ouid. item in Ibin: Dixerat, at Clotho iuſſit promiſſa valere: Neuit & infeſta ſtamina pulla manu. [Cedes) Migrabis, inquit, à tuis bonis. [Fila atra) Quæ.ſ. mortis admonent, & minant, ideo atra, inquit. [Diues ne priſco) Ordo eſt nil, intereſt an diues natus.i. fueris à priſco Inacho, an pauper, & de gente infima. [Moreris).i. habites. [Sub dio).i. ſub aëre, & ſine domo. [Victima).ſ. eris nil miſerantis Orci. [Priſco Inacho) Inachus apud Argo primus regnauit annis quinquaginta, regnãte apud Hebræos Iacob, Iſaac filio. Anno mũdi M M M. C C X L. Auctor eſt Euſeb. [Oẽs eodem) Ouid. quoque in Met. inquit, Serius aut citius ſedem properamus ad vnam. [Omnium verſatur vrna) Ordo eſt, In vrna verſatur oium ſors, ſerius ocyus exitura, ex impoſitura non cymbæ in æternũ exiliũ. [In æter.) Vltima ſyllaba abũdat. ergo cũ ſeq. dictione alterius verſus ſcanderẽ.

ÆQVAM memento).i. æqualem, imutabilem, hñs ſemper moderationis propoſitum.i. in aduerſis talis ſis qualis in proſperis. [Inſolenti) Immoderate lætam, ſiue conſuetam. moriendum enim eſt, ſeu tenax. ſeu largus vixeris. [Reclinatum) In bibendo reſupinum, & ſoluto a curis animo, te beatum feceris. [Interiore) Nota Falerni, in interiore enim vina reſeruanda reponũtur, quibus ad vetuſtatis indicium, & tempus conditum aſcribitur. [Quo pinus ingens) Quæ magnitudine ſua, amœnitatem potannbue præſtat. [Albaq. populus) Interiora enim populi folia, alba ſunt. vt Bicolor cum populus vmbra. [Vmbra hoſpitalem) Refugium pp æſtum generaliter præſtantem. [Cõſociate) Condenſare, & opacam facere. [Trepidare) Feſtinate. vt Ne trepidate viri [Huc).i. ad memora, & pinus inſtrumenta conuiuij, & voluptatum parentur. [Breuis) Genitiuus eſt breuis autem cito tranſeuntis, & temporalis vt ipſe ſuperius, Et breue lilium. [Dum res, & ætas) Patrimonium, & iuuenta apta lætitiæ. [Fila trium) Quæ mortem admoneant, & minentur. & Ideo & atra. Virg. Extremaq. fila. laus heroicæ legis. [Cedes coëmptis ſaltibus & domo) Omnibus diuitijs, & amœnitate, niſi in vſu ſint carẽ dum morte dicit. vt Iuuen. dum tñ a figulis munitam intrauerit vrbem, Sarcophago contentus erit. Et Terent. Dum vixit bene dixit. [Extructis) Compoſitis. vt Qui forte tapetibus altis Extructos. [In altum) Mare iactis opibus extructis in altum ædificijs potietur. hæc eſt enneluſio ſenſu. Cum diuitijs vſus non fueris, tuis relictis hæredes vtentur. [Diues ne priſco natus ob Inacho) Nihil intereſt poſt mortẽ, virum diues ſis, & generoſus, an pauper, & humilis genere. Inachum aũt pro nobilitate generis poſuit. Rex.n. Argiuorũ Inachus, nobiliſſimus fuit à quo & fluuius, quia in ipſo mortuus eſt, nomẽ accepit. vnde & Virg. ꝓ nobilitate, Et Tueno ſi prima domus repetat, origo. Inachus, Acriſiuſq. pater. & Iuuen. De quocunq; voles proauum tibi ſumito. [Sub dio moreris) Supra.n. inter diuitias, & domũ dixerat, ideo hic ſub dio poſuit pauperis manſionem. [Nihil miſerantis Orci) Implacabilis. Virg. ignoſcenda quidem, ſcirent ſi ignoſcere Manes. [Cogimur) Compellimur. Tytire coge pecus. [Verſatur vrna) Aut ibi fatum, & conditio vitæ verſatur, aut vrna vbi cineres colligebantur. vt Luc Num qui plenas plangemus ad vrnas, Hic aũt poeticæ per vrnam quaſi ſorte ad mortem ductos, rapi dixit. vt Virg. Quæſitor Minos vrnam mouet. [Sors) Ideo ſortem, qa vrnam dixerat. Ordo eſt. Sors omnium exitura ſerius, vel ocyus, vt nos impoſitura Cymbæ, in æternum exilium verſatur, in vrna. [Impoſitura Cymbæ) Videlicet impoſitura eſt nos. vt in æternum diriga: exilium. [Cymbæ) Naui Charontis. ACR.

ÆQVAM memento rebus in arduis. Seruare mentem) Hæc Ode ad Q. Delium ſcripta eſt de animi æquitate, ſub qua bonis non eſſe gaudendum, nec malis deſperãdum, ſed medium tenorem ſequendum. [Moriture Deli, Seu mœſtus omni tẽpore vixeris, Seu te in remoto gramine per dies feſtos reclinatũ bearis) In hoc cauſam oſtendit, cur æquo animo viuendum ſit, qm̃.ſ. moriendum eſt, Et ſi laſciuus, & largus vixeris. [Seu in remoto gramine) Hoc eſt in receſſu nemoris. Reclinatum aũt.i. reſupinum, recumbẽtem, vt ſolent qui ſecuriores, & ſoluto animo hoc faciunt. [Interiora nota Falerni) Hoc eſt vetuſtiore, qm̃ interiores lagenæ ſolent eſſe, quæ prius ſtipatæ ſunt. [Quo obliquo laborat Lympha fugax trepidare riuo) Subaudiendũ, ſi ea non vtimur. & eſt totũ aduerbialiter dictũ. [Huc viua, & vnguenta, & nimium breuis Flores ferè iube roſæ).i. vbi hoſpitalem conſociãt pinus, & populi, & vbi Lympha fugax obliquo laborat, trepidare riuo. [Dum res, & ætas, & ſororum Fila trium patiuntur atra) hoc eſt, dũ eſt, & vnde & dum per ætatẽ hæc decet facere, & dum fata pmittunt viuere quæ atra fila mortuorũ tractant. [Et ſororũ fila trium patiuntur atra) Dum fila atra ſororũ patiuntur, inquit, pro eo quod eſt, dũ ipſæ ſorores patiuntur, hoc eſt parcæ, quorũ fila ſunt atra. [Et extructis in altum Diuitijs potietur heres) Hoc eſt quas tu in altũ extruxeris, ac ꝑ hoc magnas, amplaſq. feceris. POR.

[Diues

[Diues ne priſco natus ab Inacho) Verum diues,inquit,& generoſus ſis,an pauper,& ignobilis,nihil intereſt.[Sub dio moreris) ſub cœlo agas,ac per hoc viuas.[Omnium verſatur vrna)Poëtice hoc quaſi ſorte .ſ. ducti ad morem . [Impoſitura Cymbæ).ſ. qua Charon vmbras ſepultorum per Acherontem in vlteriora Inferorum .ſ. transfert , & hoc poëtice .

ASC. ÆQVAM memento) Vt temperantiam,& liberalitatẽ Dellio amito perſuadeat,memoriam facit fragilitatis vitæ humanę, admonens,vt dũ licet,fruatur rebus lætis, quas hæredi propediẽ relinquere cogetur,cum mors nemini parcat . Ordo eſt . [Deli morit ure memento ſeruare in rebus arduis).i.difficilibus,& aduerſis.[Mentẽ ęquam).i.non nimis dimiſſam,nec concuſſam,ſed æqualẽ,& memẽto non ſecus.i.ꝯſilr,ſeruare in rebus bonis.i.lætis.[Mentẽ temperatam).i.moderatã.[Ab inſolenti).i.nimis immodica,& diffuſa lętitia Deli dico.[Moriture).i.q moriturus es, ſeu vixeris mœſtus omni tpe. [Seu bearis).i.beatũ feceris(ſm Epicoꝝ.) [Te reclinatũ in graminoa remoto).ſ.à populo.[Per dies feſtos).i.i qbus à negocio publico ceſſandũ eſt.bearis dico. [Nota).i.ſigno [Falerni).ſ.vini.[Interiore) .i. recõditi vini,in intima parte cellæ vinariæ.[Aut nota interiore).i.bibẽdo vſq; ad ſignũ, qđ eſt interiore parte pateræ.[Iube ferè huc) .i. hunc in locum. [Quo).ſ.loco,pinus ingẽs.[Et populus alba).ſ.in folijs interioribus.[Amaoi cõſociare).i.ſocialiter efficere. [Ramis) .i. p ramoa ſuos.]Vmbram hoſp.) .i. potanti ad ſpẽ hoſpitium præbiturã.[Et lympha).i.aqua.[Fugax).i.aſſidue dilabẽs. [Laborat).i.conatur . (Trepidare).i.murmur,vt in trepidatione fit,excitare. [Riuo obliquo) .i. obliquas ripas,quæ ſaxoſæ ſunt percuriente. Iube dico ferè huc vina,& vnguẽta,& flores roſæ amœnæ. [Nimiũ breues) .i. nimis paꝝ duraturos . vnde in opuſculo de roſa dicit Maro , Quam longa vna dies,ætas tam longa roſaꝝ eſt.Quas pubeſcentes &c.[Dũ).i.donec,hoc eſt tãtiſper. [Dũ res).i.facultas,& ætas. [Et fila).i.ſtamina. [Soroꝝ trium).i.parcarum,hoc eſt diſpoſitiones fatales vitæ humanæ.[Atra).i.nociua dũ rumpuntur.[Patiuntur).i.tibi pmittunt,q̃ tu.[Cedes).i.diſcedes.ſ.à ſaltibus.[Coëmptis) .i. quos ſimul emiſti . [Et domo, & villa) .i. domo in agro . [Quã Tyberis flauus).i.ſubalbis aqs [Lauit) .i. alluit,& cedes,& .i.ſimul. [Ædibus vrbanis extructis in altũ) Quia hæres potietur diuitijs a te partis.[Nihil intereſt ne) .i.an,tu diues natus.i.progenitus. [Ab Inacho priſco).i.antiquiſſimo rege Argiuorum.i.generoſiſſimus an ditiſſimus,& an pauper natus de gente infima . [Moreris).i.habites,aut maneas remoratus à morte. [Sub dio) .i. Ioue,hoc eſt,ſub cœlo.[Exiſtens victima Orci).i.inferi,ſeu Plutonis nil miſerantis.[Nos cogimur).i.impellimur oẽs.[Eodem) .i.ad eundem exitum.[Sors omnium verſatur) .ſ. in vrna fatali . [Exitura ſerius ocyus).i.ſorte ſerius,& ſorte ocyus.Vnde prudenter fingunt poëtæ vitas hominum eſſe in vrna fatali eaq; verſata exire,& inde fieri, vt iuuenes moriantur,non minus quia ſenes , vt nos admoneant cum Euangelio , Vigilate vtique quia neſcitis diem neque horam,& tñ vbi ſemel mortui.ſumus,non eſt pœnitentiæ locus, vnde addit . [Sors exitura & impoſitura cymbæ) .ſ. Charontis. [In exilium æternum).i.vnde nunq̃redituri ſumus.

AD XANTHIAM PHOCEVM.

Probat ducum exemplo , Phoceo Xanthia ignominioſum non eſſe . ſi Phyllidis ancillæ ſuæ amore capiatur,nam & Achilles Briſeida, Agamemnon,Caſſandram,Aiax,Tecmeſſam, puellas captiuas adamarunt,Phyllida autem ingenuis moribus . regium quiddam præ ſe ferre , neque ignobilem eſſe . neque ſe hoc ex affectu dicere, qui iam quadragenarius ab amore alieniſſimus ſit .

Ode XIII. Dicolos , Tetraſtrophos : Vt : Iam ſatis terris niuis , atque diræ.

-u--uu--

-u--uu-u-

-u--uu-u-

-uu-

NE ſit ancillæ tibi amor pudori
Xanthia phocen . prius inſolentem
Serua Briſeis niueo colore
Mouit Achillem .
Mouit Aiacem Telamone natum
Forma captiuæ dominum Tecmeſſæ .
Arſit Atrides medio in triumpho
Virgine rapta :
Barbaræ poſtquam cecidere turmæ
Theſſalo victore : & ademptus Hector,
Tradidit feſſis leuiora tolli
Pergama Graijs .
Neſcias , an te generum beati
Phyllidis flauæ decorent parentes .
Regium certe genus , & penateis
Mœret iniquos .
Crede non illam tibi de ſceleſta
Plebe delectam : neque ſic fidelem ,
Sic lucro aduerſam , potuiſſe naſci
Matre pudenda .
Brachia , & vultum , tereteſque ſuras
Integer laudo fuge ſuſpicari ,
Cuius octauum trepidauit ætas
Claudere luſtrum .

NE ſit ancillæ) Erat Phoceo Phyllis ancilla quam carte amore proſequebatur . ait poëta id ipſi nolli eſſe dedecori . Achilles .n. Briſeida, Aiax, Tecmeſſam,Agamemnon , Caſſandram, captiuas etiam,& ancillas adamarunt . Probat inde Phyllida, quoq; regium genus,vti illas habuiſſe, moribus, & forma nobilem,quæ omnia decori amatoribus potius , quam dedecori poſſunt accedere. [Xanthiæ).i. Troianæ,ſeu Phrygię ac Bárbarę . Sed ſunt,qui legunt : Xanthia Phoceu. [Inſolentem) Superbum, iracundum,arrogantem. de moribus autem Achillis . dictum eſt latius lib. j. ibi : Pelidæ ſtomachum . Refert etiam plura Homerus lib.xxiiij. Iliad.[Serua Briſeis)Ea quidem ab Achille rapta fuit ex Lyrneſſo, regia Mineris . Ex Thebis vero Ectionis patria Andromaches capta ſuis Cryſeis,quæ ſanè Agamemnoni contigit. Ambæ autem hæ vrbes in eo campo erant,qui poſtea Thebanus campus eſt appellatus , is propter fertilitatem prius à Myſis ac Lydis poſtea ab græcis infeſtatus eſt . Erat autem in Cilicia , nam Cilices in duos diuiſi erant principatus , alterum Ectionis , alterum Minetis.Erantq; iſta oppida Lesbo oppoſita,quibus omnibus Priamus imperabat . quod Achillis verba manifeſte declarant vbi ait, ante tuas notamus opes ſpatioſaq; regna: Quæ ſélix pariter Lesbos complectitur , & quæ Comprendit Phrygiæ tellus,ac Helleſpontus . Tunc quidem hæc erant , poſtea variæ mutationes ſunt conſecutæ . Tota autem ora ſub Troianis in nouem principatus diuiſa erat . & ſub Priamo in bello Troiano cõſtituta,& Troia appellata . hæc omnia ex Str.lib.13. [Tecmeſſæ) De hac item Ouid.lib.3.de Arte meminit,his verbis : Odimus & mœſtas,Tecmeſſam diligat Aiax : Nos hilarem populum,fœmina læta capit &c. [Atrides) .i. Agamemnon,cui diruto Ilio Caſſandra virgo,& Priami filia,ſorte obtigit. quæ etiam ſibi quæ facta ſeruarentur à coniuge prædixit,quod Sen. in Tragœdia Agamemnonis,teſtatur latiſſime.[Medio in triumpho) .i. in ipſa victoria.[Barbaræ).i.Troianæ.[Theſſalo victore).i.Achille. Is .n. Theſſalus fuit Virg. Nec Lariſſeus Achilles Lariſſa , & Phthia egregia erãt oppida in Theſſalia,vt ſcribit Sol [Et ademptus Hector) Ordo eſt . Et Hector ademptus tradidit . Pergama leuiora tolli à feſſis Graijs . Vnde,& Maro ait : Decimum quos diſtulit Hector in annum . [Neſcias,an) Potuiſſet Phoceus reſpondere poëtæ . Non mirum eſſe, q Achilles Briſeida , Tecmeſſam Aiax Agamemnon Caſſandram captiuas,& ancillas arſerint. illæ.n.regum filiæ fuerant,ſuam vero Phyllida humilem eſſe.hinc ait poëta : Illam mœrere regium genus, moreſq; generoſos habere , vt ſimilem illis oſtendat . [Beati).i.diuites vti fuere prædictarum parentes.[Penates) Ij,ſunt omnes dij,qui domi coluntur . Et Seruius inquit lib. 2. Æn. quod etiam Tullius pro Sylla oſtendere videtur his verbis : Quamobrem vos dij patrij ac penates , qui huic vrbi,atque huic imperio præſidetis,&c. Macr. etiam lib. 2. Sat. docet penates eſſe, per quos penitus ſpiramus , per quos habemus corpus , per quos rationem animi poſſidemus . Eſſe autem medium Ethera Iouem, Iunonem vero imum aera cum terra, & Mineruam ſummum ætheris cacumen . [Lucro aduerſam) .i.ab lucro abhorrentem, non enim donis ad libidinem a liqui potesat .

Anto.

Priami regna.

terat.[Pudenda).i.turpiſſima.[Teretes)Non craſſas,verum in lõgitudine rotundas hinc laudabiles.[Integer) Non corruptus libidine aliqua. Potuiſſet Phoceus poëtæ dicere. Tu meam Phyllida ardes hinc eam laudas. Poëta igitur tacitæ obiectioni ita reſpondit. Suſpicari de illo.ſ.me ipſo. [Trepidauit).i.feſtinauit. [Octauum luſtrum).i.quinquennium,hoc eſt annos quadraginta quos quidem,ab amore alienos eſſe decet.

ACR. NE ſit ancillæ tibi amor pudori) Aſſerit hac Ode ancillæ amorem dño erubeſcendum non eſſe, & ducum ponit exempla, quibus turpitudini datum non ſit in amorem trahi ſorma captiuarum.[Inſolentem)Factoꝝ ſuorum & victoriæ ſuperbia elatũ. vt ipſe ſuperius, Exercitus inſolens. [Serua Briſeis) Ancilla. vt, Olli ſerua datur operum haud ignara Mineruæ.[Niueo colore) Digna amoris pulchritudine.vt,Et erat tum dignus amari. [Mouit Aiacẽ Telamone) Innata enim voluptate animus mouetur,& proprie motus libidinis eſt. [Telamone) Ideo Telamone natũ, quia ſuit alius Oilei,de quo Virg. Et furias Aiacis Oilei. [Forma ſpacialiter ſorma) Pro pulchritudine ponitur: vt, Fortunæ conſcia coniux. [Medio in triumpho) aut in medio belli tempore, aut in medio ipſo bello vacuum illi fuiſſe etiam in periculis amare quod tamen poſuit cum animus ſpe triumphi ad alium amorẽ incendi non poſſet.[Virgine rapta) aut Briſeiden dicit,aut Chryſeidan ſacerdotis filiam,ſed magis Caſſandra intelligitur,quę habuit ſorte Agamemnonam dñm.[Theſſalo victore)Potuit intelligi Pyrrho q excidio interfuit Troiæ,ſed quia ſubdidit, Ademptus Hector Achillam ſignificat fuiſſe.[Feſſis).ſ.bello longo veluti morte Hectoria Troia ſit tradita.[Leuiora)Imbecilliora. vt Decimum quos diſtulit Hector in annum. [Beati) Beatos nobilea dixit.neque enim baati eſſe poterant, quorum erat filia captiua.[Phyllidis flauæ)Phyllis enim capta fuit. [Mœret) Quod nihil ei proſuerit, vt ſeruitutem vitaret,triſtis recordatione ſui generis,vt: Qualis populea mœret Philumela ſub vmbra. [Auerſam)ab horrentem fraudem,& pecuniam. vt Auerſa Deæ mens, & diua ſolo fixos oculos auerſa tenebat, vt parentum merita, ex habitu & moribus colligat. vt Virg. Quam ſeſe ore ferens, quã forti pectore,& armis.[Pudenda)Erubeſcenda.[Integer)Caſtus, & quia aut ſecurus pulchritudinem laudat corporis, quia animi ante laudauit, aut certe de quo iam etiam ætas nihil obſcœnum faceret ſuſpicari. [Cuius octauum) xl. annos dixit. quadragenarium enim voluit ſignificare. vt Virg. Veniet luſtris labentibus ætas. [Trepidauit) Feſtinauit. vt ne trepidate viri.

POR. NE ſit ancillæ tibi amor pudori) Ad Xanthium Phoceum hæc Ode dicitur de amore Phyllidis, non eſſe domino ancillæ affectum erubeſcendum. [Prius inſolentem Serua Briſeis niueo colore mouit Achillem) Inſolentem hic ſuperbum arrogãtem, accipe,alioqui inſolens crudelis dr̃,ſuperbiæ aũt Achillis. Virg. quoq; meminit cum de Pyrrho filio aius loquitur ita, Stirpis Achilleæ faſtus. [Arſit Atrides) Medio in triumpho.[Virgine rapta) Medio in triumpho .i. in ipſa victoria capta Troia quaſita. [Barbaræ poſtq̃ cecidere turmæ Theſſalo victore)Poterat accipi Neoptolemus, qui interfuit excidio Troiæ: Sed cũ ſubijciat, Et ademptus Hector, ad Achillem reuocauit omnẽ excidij Troiæ caſum. [Leuiora tolli Pergama Graijs) Leuiora.ſ.facta Pergama.i.imbecilliora extincto Hectore. [Neſcias ante generũ beati,Phyllidis flauæ decorent parentes) Poſſe aũt fieri ait. quod & hæc regij generis ſit. vnde intelligere debemus Phyllidem captiuã eſſe,ſic.n. ſe hñt,& hęc quæ ſubijciuntur,Regium certe genus, & penates.[Brachia,& vultum,tereteſq́. ſuras) Eleganter cũ puellæ pulchritudinem laudaret, ne ſuſpectus haberetur in amorem eius,adiacit. Integer laudo,fuge ſuſpicari. Cuius octauum trepidauit ætas,Claudere luſtrum.[Ætas) xl.ætatis annos ſe exceſſiſſe oſtendit. Octo.n.luſtra octo quinquennia xl.annos ſe claudunt. Quæ ætas videtur iam amori eſſe aliena.

A S C E N S I V S.

NE ſit ancillæ)Commendat Phoceo amico Phyllida ancillã eiuſq́. amorem,cuius ne eum pudeat exemplis, probat ancillas etiam principibus viris dilectas fuiſſe & ſi Phoceus dicat eas progenie regali ortas,dicit Phyllidos mores ingenuos,& lepidũ corpus, argumento eſſe illam non illiberalibus ortam parentibus, At ne eius amore captum ſuſpicetur,dicit ſe integrum & incorruptum laudare, nec amoribus irretitum cum ſit quadragenarius atq; ita frigidus in Venerem ſenior. Ordo autem eſt. O Phoceo Xanthia aliquid textus hñt Zanthiæ ancillæ.i.Troianæ.ne amor ancillæ ſit tibi pudori.Briſeis ancilla,& amica Achillis. [Sæua) .i. imperioſa ad nutum ſuum hominem regens. alij legunt, ſerua. [Mouit) .i. affecit amore ſui. [Colore niueo).i.propter nitorem formæ. [Achillem prius inſolentem) Sed eius amore domitum, aut dicamus, Mouit prius Achillem inſolentem.i.quamuis inſolentem,& arrogantem,atque indomitum.[Forma) .i. ſpecies,& formoſitas. Tecmeſſæ captiuę,mouit Aiacem natum Telamone, qui tamen fortior,quã Oileo natus dr̃. [Dominum) .i. quamuis dñm ſuum.[Atrides).ſ.Agamemnon.[Arſit) .ſ. incendio amoris impatientis.[In medio triumpho).i.in ipſa victoria. [Et hoc virgine).ſ.Caſſandra rapta.[Poſtquam turmæ barbare) .i. barbarorum,qui Troianis auxilio venerant,quod potius dicam, quã vt de ipſis Troianis intelligam,pp Romanoꝝ originem.[Cecidere).ſ.fuſę,& ſtratę ſunt.[Theſſalos).ſ.Achille victore.[Et Hector ademptus).i.ablatus opera Achillis,a quo interfectus erat. [Tradidit).ſ.per ſuam abſentiam.[Pergama).i.mœnia Troiana. [Tolli).i.diripi.[Leuiora).i.leuis & facilius.[Graijs feſſis).ſ.decennali bello.Vnde Æn.2. Fracti bello fatiſque repulſi Ductores Danaum,tot iam labentibus annis. [Tu neſcias).i.neſcire poſſis cognitis moribus,& ſuſpirijs eius an parentes. [Phyllidis flauæ).i.flaui coloris,ſaltem in capillis [Beati).i.diuites & potentes. [Decorent).i.illuſtrent & ornent. [Te generum).ſ. ſuum, quia filiæ maritum. [Certe ipſa mœret).i.tacite deflet genus regium,vnde ſe ortam dicit,& penates iniquos, vel impares dijs victorum vel iniuſtos,quod familiam ſuam non ſeruauerint.Crede illam delectam tibi non da ſceleſta plebe,neque ſic fidelem tibi,& ſic auerſam.i.alienam à lucro potuiſſe naſci matre pudẽda.ſ.turp. Vnde dicit Iuu. Sat. 6. Scilicet expectas vt tradat mater honeſtos: Aut alios mores,quam quos habet,vtile porrò Filiolam turpi vetulæ producere turpem. Ego laudo.[Integer).i.incorruptus à more eius. [Brachia,& vultum,& ſuras) .i. poſteriores partes crurum, teretes.i.cum lõgitudinis rotũdas. [Fuge ſuſpicari).i.hr̃e ſuſpicionem.ſ.de illo,hoc eſt de me vetulo,vtpote cuius ętas trepidauit, .i.feſtinauit.[Claudere).i.perficere.[Octauum luſtrum).i.quadrageſimum annum. [Xanthia Phoceum) Mancinellus Xanthiæ in genitiuo caſu legit. exponitq́. Troianæ. At Porph.ad Xanthiam Phoceum hanc Oden ſcriptam teſtatur. Ideoq́. Xanthia vocatiuũ caſus exiſtimandum. Nam & proprium ancillæ huius nomen. Phyllis ſubiungitur. Verum puſillum hoc,ac vix annotatione dignum. [Cuius octauũ trepidauit ætas Claudere luſtrum) Luſtrũ pro ſpatio quinque annorum dixit,ſed improprie, vt vulgus. Nam propria ea voce vſus eſt Ode 14. lib. 4. Carm. Fortuna luſtro proſpera tertio. Rurſus impropria Ode 1. lib.4. Carm.

REVOCANDAM ESSE MENTEM, à deſiderio virginis immaturæ.

Dehortatur ſeipſum ut Lalagen puellam viro nondum maturam,contingat,comparatq; eam iuuencæ & vuæ acerbæ honeſta allegoria, luſibus quam Veneri aptiorem ſignificans, breui futurum, vt illa grandior & maturior vltro virum appetat.

Ode V. Dicolos, Tetraſtrophos, Vt e Vides,Vt alta ſtet niue candidum.

—vv——vv-vv
—vv——vv-vv
—vv———v-●
-●-vv-v-v

NONDVM ſubacta ferre ignum valet
Ceruice: nondum munia comparis
Aequare: nec tauri ruentis
In Venerem tolerare pondus.
Circa virenteis eſt animus tuæ
Campos iuuencæ, nunc fluuijs grauem
Solantis æſtum, nunc in vdo
Ludere cum vitulis ſalicto
Prægeſtientis. tolle cupidinem
Immitis vuæ: iam tibi liuidos
Diſtinguet autumnus racemos
Purpureo varius colore.
Iam te ſequetur: currit enim ferox
Aetas: & illi, quos tibi dempſerit.

Appo

Apponet annos. Iam proterua
Fronte petet Lalage maritum,
Dilecta, quantum non Pholoë fugax,
Non Chloris, albo ſic humero nitens,
Vt pura nocturno renidet
Luna mari, Gnidius ue Gyges:
Quem ſi puellarum inſereres choro:
Mire ſagaceis falleret hoſpites:
Diſcrimen obſcurum, ſolutis
Crinibus, ambiguoque vultu.

ANTO. NONDVM ſubacta) Sectāri Lalagē puellā pulcherrimam ſub innubilem, viroq. immaturam. Horat. ſcribit illam iuuencæ comparans nondum valēti Venerij tauri ſufferre pondus. Conſulit igitur illius citā adoleſcentiam, expectare velit. Tunc. proterua impudentiq. frōte virum vltro appetet. Crederē attameo ſibi ipſi potius id dicere. Superius.n. de Lalage inquit, q̄ vbicunq; fuerint, illā ſemper amabit. [Nondū ſubacta) Ode eſt ſimilis nonæ libri j. Eſt aūt ordo. Animus tuæ iuuencæ eſt circa virenteis cāpos nūc ſolantis grauem æſtuū fluuijs, nūc prægeſtientis ludere, cum vitulis in vdo ſalicto, nondū valet ſubacta ceruicem ferre iugū, nondum valet æquare munia cōparis, nec valet tolerare pondus tauri ruentis in Venerē. [Sub acta) .i. ſuppoſita, vel attrita. [Iugum) Allegoricos coniugium accipit. [Valet) Tua ipſa iuuenca. [Munia) officia Venerea. [Comparis) .i. viri, ſibi adherētis. [Tauri) Viri, pręſtat.n. allegoria. [Iuuencæ) .i. puellę. [Solantis) Refrigerantis & recreantis. [Cū vitulis) .i. cū pueris. [Prægeſtientis) Deſiderantis & exultātis. [Immitis vuæ) .i. immaturę puellæ. [Diſtinguet) Diuidet, variabit. [Autumnus) Ab augeo dr̄, q̄ tūc maxime augeātur hominū opes coactis agroꝝ fructibus, vt Feſtus ait. Incipit aūt vij. idus Sext. habetq. dies xcj. auctor eſt Varro lib. j. de Re ruſt. [Racemos) eſt racemus botryonis pars. vt Seru. docet lib. iiij. Georg. [Purpureo colore) .i. nigrātis roſæ ſimilis. Plin. enim lib. ix. ſcribit, q̄ purpuræ piſces florem illū tingendis expetitum veſtibus, in medijs habent faucibus. Liquoris hic minimi eſt in cādida vena, vnde precioſus ille bibitur nigrātis roſæ colore ſublucens, reliquum corpus ſterile. [Ferox) Robuſtior. [Aetas) Adoleſcentia. [Proterua) Impudenti. [Dilecta) ab omnibus. ſ. tm̄. [Pholoë) De hac lib. j. Ode vero 33. etiam dicit. Cyrus in aſperā. Declinat Pholoēn, ſed prius Appulis iungentur capræ lupis. Quam turpi Pholoē peccet adultero. [Chloris) Formoſæ puellæ nomen, chloros aūt viridis dr̄. [Gnidius ue Gyges) Gnidium appellat, qm̄ in Gnido vrbe Cariæ colebatur. Venus, quæ omnium elegantiarum dn̄a eſſe dr̄. Meminit Tull. lib. iij. Off. de altero Gyge, qui annuli cuiuſdam beneficio, ſtuprū intulit reginæ Lydoꝝ, eaq. adiutrice, regem dn̄m interemit & rex effectus eſt Lydiæ. [Sagaces) Sagire eſt acute ſentire, inde ſagaces dicti canes. is igitur q ante ſagit, q̄ oblata res eſt dr̄ præſagire. i. futura ante ſentire. Auct. eſt Cic. lib. j. de Diu. Et Feſt. inqt, Sagax acutus, & ſolers. i. in omni re prudens. Hoſpites peregrinos, qbus. ſ. antea non cognitus eſſet. [Diſcrimen obſcurū) .i. incognita dr̄ia. Virg. lib. vj. Vel quo diſcrimine ripas, Hę linquūt. [Solutis Crinib.) Intōſi crines, & ambiguus Gygis vultus obſcurū diſcrimen reddebant. [Ambiguo) An. ſ. puellæ, an pueri eſſet.

ACR. NONDVM ſubacta ferre iugum valet) Incertum eſt quē alloquatur hac Ode, vtrum animoꝝ aliquem, an ſeipſum ait tn̄, vt reuocet intemperatā mentē à cupiditate, & à deſiderio Virginis immaturæ, quā comparat per allegoriā iuuencæ & a tranſlatione incipit, dicēdo iugum eam cōiunctionis ferre non poſſe, nec tauri tolerare pōdus, vt deſignatione pecudis inhabilē monſtret viro, ſignificans eam. ita nullo adhuc calore ætatis ſolicitari, vt ſoli eſſet ludo dedita. [Nondum tua iuuenca valet ferre iugum ſubacta Ceruice) .i. domita ceruice. Iugum dr̄ quo iumenta iunguntur. Item ſumma montium iuga appellarunt. Virg. Dum iuga montis aper, fluuios dum piſcis amabit. [Munia obſequia lege debita) Quod vult intelligi de implendo vxoris officia, Aequare pari affectu ferre, vt Æquatq. Sichæus amorem. [Circa virenteis) Circa ludos tm̄, non adhuc nubilem cōpenſare ſapit ætatem. [Solantis) Recreantis, vt Virg. Paſiphaē niuei ſolatur amore iuuenci. Ordo eſt. Nūc eſt animus tuæ iuuencæ ſolantis, grauē æſtum fluuiis circa virenteis campus, nūc eſt animus tuæ iuuencæ ludere cum vitulis in vdo ſalicto. [Prægeſtientis) Properātis, creſcētis. [Immitis vuę) Quia oēs vuę donec ſunt liuidæ, ſemper non ſunt maturæ, ſed autumnus diſtinguet, dum incipēt matureſcere. [Diſtinguet autumnus) Per autumni tp̄s vindemię ad colligendum aptæ, per tranſlationem maturitatem expectandam demonſtrat ætatis. [Iā te ſequetur) Non eſt longū expectare aptam puellæ ætatem ad conſuetudinem faciliorem. [Currit enim feroa ætas) adoleſcentia aūt prona & labilis in multis, ideo ferox dixit, aut quæ ferre valet virum. [Apponet annos) Pro viribus & ætatis flore dixit annos, quia iam per ſeniū minuerentur, illi augerentur. [Pholoë fugax) Nomina pro exēplo poſuit, quæ dum ante viros vitaſſent, poſtea obſcœnarum vitam elegere mulieꝝ. [Vt pura) Hn̄s in ſereno integrū lumen. vt Virg. Splendet tremulo ſub lumine pōtus. [Gnidius ue Gyges) nomen pueri pulchri, de Gnido inſula, Veneri dedicata. vt ipſe ſuperius. O Venus regina Gnidi Paphiq. huius pueri formam laudat in carmine ſuo. [Fallere h.) aduenas, quia ſexum ex ſimilitudine non noſſent.

NONDVM ſubacta ferre iugum valet Ceruice) Hac Ode allegoricos cum eo agit, q inhabilem adhuc viro puellam perſequitur, quæ luſus magis, quam reꝝ venerarum cupida ſit. [Nondum munia comparis Æquare) Eleganter, quia de iugo ferendo loquitur, quod de coniugio intelligi vult. [Nūc fluuijs grauē Solantis æſtum) Quod ſignat refrigerantis, Solari æſtū pro refrigerare gratiſſime dr̄. [Nunc in vdo Ludere cum vitulis) Dicendo vitulis intelligi vult cū pueris. [Tolle cupidinem immitis vuæ) tranſit in allegoriam immaturæ vuę, comparans viriditatem adhuc puellæ virginitati. [Diſtinguet autūnos racemos) Hoc eſt nigrorem maturitatis variabit. videmus.n. racemos cum primum nigreſcere incipiunt. non oēs ſimul ac vuas colorari. Currit.n. feroa Ætas & illi, quos tibi dēpſerit. [Apponet annos) Hic pro viribus ac flore ætatis accipit. Sic.n. ſe habet ſenſus. Quantū tibi vrgente, iuuentute iam virium decerpſerit, tm̄ nuoc illi cura maxima floreſcenti accedet. [Non Pholoë fugax) Quæ viros fugeret. [Albo ſic humero nitens) Pro candido. [Dilecta) Quantum non Pholoë fugax. [Non Chloris) Dilecta generaliter accipe, à quocunque q eam viderit dilecta, & vtique pp pulchritudinem, quam in eo prędicat pręferendo Chloridi & Pholoë, quas æque pulcherrimas fuiſſe intelligendum. [Gnidiusq. Gyges) De huius pueri pulchritudine, etiam Ouid. locutus eſt. Mire ſagaces falleret hoſpites. [Diſcrimen obſcurum, ſolutis Crinibus ambiguoq. vultu) ſuauiter hic hoſpites pro ignotis dicit, hoc eſt qui ipſum puerum non noſſent. Sic enim falli poſſint obſcuro ſexus diſcrimine, & ambiguo vultu. [Sagaceis) Quamuis ſagaces. [Diſcrimē obſcurum, ſolutis Crinibus ambiguoque vultu) obſcurum diſcrimen ſexus. ſ. obſcurabat autem per crines ſolutos. POR.

NONDVM ſubacta ferre iugum) Hac Ode diſertiſſima poëta noſter amicum, quem (quia inhoneſtum eſt) non nominat, monet deſinat puellas immaturas ſectari, dicens per allegoriam. [Iuuenca tua) .i. puella, quam ſectaris. [Nondum valet ferre iugū) .i. pondus virile. [Ceruice nondū ſubacta) .i. nondum domita (bis enim dicetur nondum) hoc eſt natura nudum ad Venerem apta. [Nondum valet æquare) .i. ex æquo præſtare. [Munia) .i. officia. [Comparis) .ſ. tauri, hoc eſt viri. [Nec valet tolerare pondus tauri ruentis in Venerem) .i. viri volentis coire, hoc eſt tuum impetum. [Circa virenteis) Perſiſtit in allegoria & metaphora ab iuuenca ſūmpta, dicens. [Animus tuæ iuuencæ) .i. iuuenculæ, q̄ ſectaris, eſt circa campos virenteis, hoc eſt cum puellis æqualibus verſaris cupit iuuencæ dico. [Solantis nunc) .i. aliqn̄. [Fluuijs) .i. aquis fluentibus. [Æſtū grauem) .i. dulcibus colloquijs æqualiū, Puellares curas. [Et prægeſtientis) .i. nimis cupientis. [Nunc) .i. aliqn̄. [Ludere cum vitulis) .i. coæquis pueris. [Non cum tau.) .i. viro impetuoſo. [In ſalicto) .i. in loco vbi ſalices creſcunt. [Vdo) .i. aquoſo, qa is ferē humidus, & aquoſus eſt. [Tolle) .i. amoue. [Cupidinem) .i. appetitum, aut cupiditatem. [Vuæ) .i. puellæ. & eſt alia metaphora. [Immitis) .i. nondum maturæ. [Iam) .i. propediem, qa cito matureſcunt puellæ. [Autumnus varius) .i. afferens varias vuas maturas. [Diſtinguet) .i. diſcernet tibi. [Racemos liuidos) .i. vuas adhuc liuentes, & plumbeum colorem hn̄tes. i. nondū plenè maturas. [Colore purpureo) .i. à Vere maturis, hoc eſt ſi paulum expectare poteris, quæ nunc eſt liuida vua fiet purpurea. i. iuuencula vix pubeſcere incipiēs, Viri potens fiet, Ipſa quæ te fugit modo ſequetur te iam. ſ. matura viro. [Enim) Pro quia. [Ætas ferox) .i. robuſta & animoſa, aut quæ tunc erit indomita ſub primo furore amoꝝ. [Curret) .i. feſtinātèr adueniet. Et apponet illi annos. ſ. aduenientes, & ad Venerem aptos, quos dempſerit tibi, quia ad medium vſque ætatis dn̄r anni venire, & apponi, & poſt medium recedere, & demi. Vnde dicit in Arte, Multa ferunt anni venientes cōmoda ſecum: Multa recedentes adimunt. [Iam Lalage) Exponit allegoriam. i. iuuencula quam tu ſectaris. ASC.

 [Petet

(Petet maritum) .i. commeſcium viei,ſronte protarita, aut quia matri neganti inimica,aut quia ab ſormoſitatem ſuperba. [Dile cta).ſ.ab omnibus tantum. [Quantum).ſ.noo aſt d lecta. [Pholoe puella illa ſugax) .ſ. ab amatoribus , qui nimis ſrequentes ſuut,& nitens vt Luna renitet .i. reſplendet pura,mari nocturno .i.dum effunditur per mare tempore nocturno,ſic. [Vt Chloris non eſt nitens) .i. pluſquam Chloris ſormoſa illa puella eſt nitens albo humero,& nitena. [Vt Gyges puer Goidius) .i. vanereus,aut venuſtus , vt quem Venus regina Gnidi omnibus gratijs decorarit, quem puerum. [S tu inſererea choro puellarum Diſcrimen obſcurum).i.differentia difficilis cognitu. [Crinibus ſo lutis,& vultu ambiguo).i.dubio,an maris,an ſœmellæ. [Falleret hoſpites).i.aduenas, qoi eum in ſorma,& veſtitu virili non noue rant. [Mire).i.licet mire. [Sagaceis).i.rem latentem ſagientes, & quadam ſagacitate olſacientes.

AD SEPTIMIVM.

Septimium veri amici exemplar proponit, qui amici cauſa nullum laborem & periculum ſuſcipere recuſaret hortaturq; vt Tybur aut Tarentum vrbes amœniſſimas ſecum deligat, vbi ſenectam exigat. nam ea regio præterquam quod ſit ſaluberrima, melle, oleo, vino, & omnium rerum feraciſſima eſt.

Ode VI. Dicolos, Tetraſtrophos: vt,
Iam ſatis terris niuis, atque diræ.

-v -- -vv -v -v
-v -- -vv -v -v
-v -- -vv -v -v
-vv -v

SEPTIMI Gades aditure mecum, &
Cantabrú indoctum iuga ferè nr̃a, &
Barbaras Syrteis, vbi Maura ſemper
Aeſtuat vnda:
Tibur Argeo poſitum colono
Sit meæ ſedes vtinam ſenectæ:
Sit modus laſſo maris, & viarum,
Militiæque.
Vnde ſi Parcæ prohibent iniquæ:
Dulce pellitis ouibus Galeſi
Flumen, & regnata petam Laconi
Rura Phalanto.
Ille terrarum mihi præter omneis
Angulus ridet: vbi non Hymetto
Mella decedunt, viridique certat
Bacca Venafro:
Ver vbi longum, tepidaſque præbet
Iupiter brumas: & amicus Aulon,
Fertili baccho minimum Falernis
Inuidet vuis.
Ille te mecum locus, & beatæ
Poſtulant arces, ibi tu calentem
Debita ſparges lacryma fauillam
Vatis amici.

ANTONIVS.

Anto. SEPTIMI Gades) Hac Ode Septimio amiciſſimo ſuo poëta ſcribens, ait ſecum in vltimas etiam, & aſperrimas orbis horas iturum eſſe, q maximam eius beneuolentiam arguit. optat inde vt tybur ſe nectæ ſedes haberi poſſit, quod ſi Parcæ oon dederint, petet inquit, Tarentum cuius quidem regio ſibi præter omnes arridet, Abundat enim melle, vino, oleo, & tẽperie ſumma. Hortatur, itaque Septimium velit ao ſecum pergera vdi deſuocto ſibi valeat debitas emittere lacrymas. [Septimi Gades aditure mecum) Ode eſt ſimilis ſecundæ libri j. [Gades) Inſulas Bethicæ oppoſitas in oceano, de quibus late ſuperius Ode ij. huius voluminis. [Cantabrum) Cãtabri populi ſunt in Hiſpania Taraconenſi ad oceanum, vt docet Ptol. lib. 2. Eos autem, & vicinas illis genies, quæ latrocinia retinebant Auguſtus oppreſſit, vt ſcr. Str. lib. 3. Suet. etiam da Aug. ait: Externa bella duo omnino per ſe geſſit, Dalmaticum adoleſcens adhuc, & Antonio deuicto: Cantabricum pauló item inferius ait: Domuit autem partim ductu, partim auſpicijs ſuis Cantabriam, Aquitaniam, Pannoniam, &c. [Indoctum iuga ferre noſtra) Quo tempore id poëta ſcripſit. Cantabri ab Romanis ſubacti non fuerant quod Auguſtus poſtea egit, vt diximus, vel indoctum ait .i. non aſſuetum, nam pauló ante victus fuera: Cãtaber ab ipſo Auguſto. [Barbaras).i.ſæuas. [Syrtes) ſunt duo ſinus in extrema Africa eas inaceeſſas vadoſum, ac reciprocũ mare efficit, ita incertis motibus nunc in breuia reſcindit durſuoſa nunc & æſtibus inundatur inquietis. latius tamen video in Epodo ix. [Maura vnda) Mauei terminatur oceano occidentali. vt ſcrib. Ptol. lib. 4. de quibus plura lib. vlt. Str. [Tybur) De eo late ſuperius Ode 7. lib. j. [Sit modus) Ordo aſt, Laſſo mihi ſit modus .i. finis maris viaꝝ, & militiæ. [Voda) A quo Tybure. [Parcæ) Chloto, Lacheſis, Atropos. [Pellitis ouibus Galeſi) Galeſus (vt dixit Liu. lib. v. de ij. bel. Pun.) Calabriç flumen eſt Tarento proximum per quinque millia paſſuum. Et Plin. lib. 8. ſcribit, Tarentinas oues fuluas eſſe, & ſuæ pulliginis. [Phalanto) Hoc duce Lacones Tarentum Apollinis oraculo condiderunt. de quo multa Str. lib. 6. & nos latius Ode 28. lib. 1. [Hymetto) Hymettus mons eſt nobilis in Attica, qui mel gignit optimum, vt Str. ait lib. x. qui etiam lib. 6. ſcribit: Tarentinam oram fructum bonitate præcellentem, oam & mel eius & vellera vehemeoter laudarunt. [Deceaunt) Procedunt. [Venafro viridi).i. oleo Venafraoo. nam laudes habet olei totus Venafranus ager maxime planis finitimus aruis. Auctor eſt Str. lib. v. de Campania loquens. [Aulon) Locus eſt contra Tarentinam regionem, ferax optimi vini, vt Porph. inquit, Acron vero dicit eſſe montem Calabriæ Mõtem eſſa comparatione Falerni cradidarim. Eſt autem ordo. Et Aulon fertilis amicus Baccho. [Falernis vuis) Falerno agro fecunda vini, nobilitas erat noo lõge a Capua, de quo plura Plin. lib. 14. cap. 9 [Debita lacryma) .i. merita, & amica. [Fauillam) Poëta lib. 6. de Miſeni cadauere ait, Poſtquam collapſi cineres, & flamma quieuit, Relliquias vino, & bibulam lauere fauillam, Oſſaq. lecta cado, texit Chorineus aheno. Sappho item ait: Sex mihi natales ieeant, cum leta parẽtes: Ante diem lacrymas oſſa bibere meas. Optat ergo Horat. vt ei Septimius funus celebret, his in locis amœnis.

SEPTIMI) Septimum equitem R. amicum & commilitonem ſuum ac Ode alloquitur, cui ſe tanta gratiæ neceſſitudine fatetur aſtrictum, vt ſi velit, ad vltimas mũdi nationes ire ſe cum eo promittat poſſe. Hortatur tamen vt loca grauiſſima ſibi eligat Tyburis, & Tarenti, quorum & amenitatem laudat. [Gades) Inſulæ ſunt Hiſpaniæ, in vltimam partem oceaoi. [Cantabrum) Cantabri gens Hiſpaniæ, ſiue Galliæ, nondum à Roma victa. de quis Lucan. Si tibi durus Iber, vel ſi tibi terga dediſſet Cantaber hanc Auguſtus poſtea ſuperauit. [Barbaras) Inhoſpitales propter incertuoi maris. [Syrtes) Loca ſunt habitatione remota. Virg. Hi Numidæ infreni cingunt, & io hoſpita Syrtis. [Vbi Maura ſempee) Propter Africanam addidit Maura, quia vtraque Lybia dicitur. [Sit modus) Modum finem dixit laborum, vt eadem domo & ſenectam ageret, & vitam finiret. [Galeſi) Galeſus fluuius aſt iuxta Tarentum, vbi pro paſture copia, vel dulcedine maiores ouibus lanæ ſuot, de quo Virg. Qua niger humectat flauentia culta Galeſus. [Vnde) a quo .i. à Tybure. [Regnata) Participium eſt ſine verbi ſubſtanna. vt Virg. Thraces arant, acri quondam regnata Lycurgo. [Phalanto) Phalanthus Lacedæmonius fuit, eiactus patria, ac culpa, quòd abſcentibus Lacedæmonijs, filiæ eorum ax ſeruis grauidæ ediderant poſtea reuerſi patres tali culpa genitos expulerunt, quorum dux Phalantus fuit, qui Tarentinam condidit ciuitatem, vt fertur octauus ab Hercule. [Ille terrarum) Ordo eſt. Ille Angulus ridet mihi, præter omnes ſup. angulos terrarum, pro loco autem anguluoi poſuit. [Ridet) Lætus eſt, vt Virg. Miſtaq. ridenti colocaſia fundet achanto. &, Omnia nunc rident. [Vbi non Hymetto) Hymettus mons eſt Atticæ regionis, mille abundans, laudat autem Apuliam, & Calabriam, prouincias in qua & Tarentum ſitum eſt, cuius ſe amœnitate, & delitijs delectari dicit. [Nam & melle, & oliuetis præcallunt) Hiemes quoque apriciores habent. [Venafrum ciuitas Samni, oleis abuodans. [Et amicus Aulum Fertili Baccho minimom Falernis Inuidet vuis) Hoc eſt, oon impar vuis Falernis. Inuidare enim ſibimet ſolent impares in virtute hic Au- ACR

lun

lon meat eſt Calabriæ,& quia impar non eſt, ideo dixit non in uidet.[Ille te mecum) Eleganter ſe cum Septimio in laudatis locis optat viuere,& eum habere ſuperſtitem defunctoq́. ſibi, iuſto perſoluere.[Arces)Virg. Auloniſq. arces,& naufragum Sylla ceum.[Ibi tu calentem)Ordo eſt.ibi ſparges tu calentē fauillam, varis amici, debita lachryma.i.naturali aut debita ꝑ amicitiam. Antiquorum.n.mos erat,mortuorum cadauera cōcremare,ideo defuncti fauillam dixit. vt eſt, Bibulam lauere fauillam.

POR. SEPTIMI Gades aditure mecum) Hac Ode Septimum equitem Romanum commilitonem ſuum alloquitur, qua teſtatur gratiſſima ſibi loca eſſe Tyburi,& Tarenti, [Cantabrum indoctum iuga ferre noſtra) apparet Cantabros, quæ eſt gens Hiſpaniæ,ſiue Galliæ, illo adhuc tempore indomitos fuiſſe cum dicit,Cantabrum indoctum iuga ferre noſtra.[Septimi Gades aditurum mecum) Gades oppidum à pœnis conditum,vt ſupra oſtendimus.[Vbi Maura ſemper Æſtuat vnda) Maura hic pro Africa dicitur,quos .ſ. tam Africa, quam Mauritaniæ generaliter Lybia dicitur.[Tybur Argæo poſitum colono) Supra oſtendimus Tybur oppidum à Tribus fratribus conditum eſſe, Tyburto, Cathyllo,Cora, quos genere Argiuos eſſe etiam Virg. teſtis eſt,qui ait,Cathyllusque, acerque Corat Argiua iuuentus. ergo Argeo pro Argiuo antique dicitur.[Sit modus laſſo maris & viarum Militiaque) Modum nunc pro fine dixit, Optat ergo ſibi poſt laborem maris,& viarum,& militiæ in reliqua ætate Tyburis ſeceſſum.[Dulce pellitis oui Galeſi Flumen) Galeſus fluuius eſt Tarentinorum Pellitas autem oues dixit, quòd Tarentinæ oues pellibus teguntur. De fertilitate autem,& amœnitate Tarētini agri,& Virg.in Georg.4.ſignificat,& ſic Titurius ait,Tarenti noſtri hortorum,qui generis odorea,rum vellet intelligi florum. [Et regnata petam Laconi Rura Phalanto) Phalantus Lacedæmonius fuit, quo auctore, & principe Parthenię Spartiani Tarentum condiderunt. [Vbi non Hymetto Mella decedunt Hymettos mons eſt Atticæ, vbi optimum mel naſcitur. [Deredunt ergo econtrario redunt compoſitum,pro ſimplici.i.cedunt. Senſus autem eſt. Vbi mel naſcitur,quod ab Attico non vincatur. [Viridiq. certas Baccas Venafro) Græca figura, dictum eſt, Illi certat,pro cum illo certat. Bacca autem,pro oliua dixit. videtur ergo ſignificare Tarentino agro,tale oleum naſci,quale ſit Venafrum.[Et amicus Aulon fertili Baccho) Aulon locus eſt contra Tarentinam regionem ferax boni vini.[Minimum Falernis Inuidet vuis) Pro non inuidet, quia .ſ. non ſit ibi deterius vinum, quam in Falerno agro,inuidet.n.tantum,qui inferior eſt.[Ibi tu calentem. Debita ſparges lacryma fauillam Vatis amici) Legitur etiam Varis Horat.

AC. SEPTIMI Gades) Septimum amicum, de quo confidit, quod ſecum in remotiſſimas, & difficillimas oras proficiſci velit præcatur, vt ſecum Tybur petat. aut ſi id non detur, Tarentum oppida amœniſſima, in quibus vbi reliquum ætatis degerit poeta,rogat vt ab eo optata donetur ſepultura. Ordo eſt. [O Septimi ami. aditure mecum).i. qui adire mecum velis,ſi opus ſit. vnde hic qualitatem nō tempus notat,Gades .i. inſulam illam in vltimis Hiſpaniæ oris. [Et Cantabrum) .ſ. populum Hiſpaniæ. [Indoctum).i.adhuc inſuetum. Farre.i.pati noſtra iuga.i.imperia dura.[Et Syrtes Barbaras).i.Barbarorum. [Vbi vnda Maura) .i. Mauritanica,æſtuat ſemper. [Vtinam Tybur poſitum).i.conditum,à colono Argeo.i.Argiuo.ſ.Tyburto. [Sit ſedes meæ ſen.) q.d. non te vocem ad Hiſpanos,aut Mauros.[Et ſit mo.).i. finis maris.i.nauigationis.[Et viarum).i.itinerum.[Et militię).i.belli. [Mihi laſſo).i.fatigato.[Vnde).i.à quo.ſ.Tybure. [Si Parcæ iniquæ).i.non fauorabiles Deæ.[Prohibent).i.arcent me. [Ego pe. flumen Galeſi)Illius fluuij iuxta Tarentum. [Dulce quibus pellitis).i.pelles eximias habentibus,quas Romaniceas vulgus vocat. [Et petam rura regnata).i.recta.[Phalanto).ſ.duci Laconi.i.Laconico.[Ille angulus ridet).i.amœnus videtur mihi. [Præter).i. ſupra omnes.ſ.angulos terrarum.[Vbi mel.non deredunt).i. nō deorſum cedunt, tanquam inferioris dignitatis. [Hymetto).i. melli Hymettio.[Et Bacca).ſ.oliuæ.[Certat).i.cōtendit de dignitate.[Venafro).ſ.monti.[Viridi).ſ.oleis. [Ver vbi)Ordo eſt,Vbi .i.in quo angulo Tarentino. [Vee).i.Verna temperies eſt ſupple longum .i. diu. [Et Iupiter).i.aēe. [Præbet brumas).i.brumales dies. [Tepidas) .i. minus frigidos. [Et Aulon) Locus ille Tarentinus. [Fertilis) .i. fœcundus. [Et amicus).i. Fauorabilis, aut dilectus Baccho. [Inuidet minimum),i. valde parum, quia parum vincitur. [Vuis Falernis).i.in Falerno monte Campaniæ naſci ſolitis. [O Septimi) Ille locus. [Et beatæ arces) Subaudi illæ.ſ.iam dictæ.[Poſtulant te mecum tu ſparges ibi).i. in illis montibus.[Fauillam).i. inflammulam reliquam,dum cadauer vretur.[Amici vatis).i.hoc eſt meum,qui tibi amicus ſum [Calentem).i.recenter vſtam ſparges,dicit lachryma debita,pro officio amicitiæ.

AD POMPEIVM VARVM.

Pompeio Varo commilitonem gratulatur,qui cum M. Bruti, & Caſſij partes ſecutus fuiſſet, apud Philippos fuſo exercitu euaſerit ſecum non ſine Mercurij numine, dicit ob amicum patriæ reſtitutum poſt iterum expertum periculum, vota mariti dijs ſoluenda. & liberiore compotatiuncula ſeſe oblectandum.

Ode VII. Tricolos, Tetraſtrophos: Vt,

Vides, vt alta ſtet niue candidum.

–∪––∪∪-∪∪
–∪––∪∪-∪∪
–∪––∪-∪
-∪∪-∪∪-∪–

O SAEPE mecum tempus in vltimum
Deducte Bruto militiæ duce,
Quis te redonauit quiritem
Dis patrijs, Italoque cœlo,
Pompeij meorum prime ſodalium?
Cū quo morantem ſæpe diem mero
Fregi, coronatus niteteis
Molobathro. Syrio capillos.
Tecum Philippos, & celerem fugam
Senſi relicta non bene parmula
Cum fracta virtus: & minaces
Turpe ſolum tetigere mento.
Sed me per hoſteis Mercurius celer
Denſo pauentem ſuſtulit aëre:
Te rurſus in bellum reſorbens
Vnda fretis tulit æſtuoſis.
Ergo obligatam redde Ioui dapem:
Longaque feſſum militia latus
Depone ſub lauru mea: nec
Parce cadis tibi deſtinatis.
Obliuioſo leuia Maſſico
Ciboria exple: funde capacibus
Vnguenta de conchis. quis vdo
Deproperare apio coronas,
Curatue myrto? quem Venus arbitrum
Dicet bibendi? non ego ſanius
Bacchabor Edonis. recepto
Dulce mihi furere eſt amico.

ANTONIVS.

O SAEPE mecum) Pompeius, ſeu Pompilius familiaris,& commilito, Bruti & Caſſij partes cum ipſo poeta contra Auguſtum ſecutus fuerat, habita clade, victore Auguſto,apud Philippos, euaſit poëta, Mercurio duce, vt ſcribit Pompeius vero iterum bella ſubijt tandē redditus patriæ hinc ipſum hortatur,ad debita vota Ioui ſoluenda, hortatur item, vt ſecū liberius conuiuium ineat. Nā recepto amico bacchari,& furere ſibi dulce erat.O Pompei primæ meorum ſodalium,ſæpe mecum in vltimum tempus deductæ, Bruto militiæ duce,quis dijs patrijs, & Italo cœlo redonauit te Quiritem? Cum quo ſæpe mero fregi, diē morantē,coronatus capillos nitētes Syrio Malobathro. [In vltimum tēps) In vltimā vitæ metam, quæ bello terminari ſolet, q̄ plurimis.[Bruto miſeriæ dulce)De num late lib.j. in Ode 12. regito.[Quiritem)De Quiritibus vide in Ode j. [Pompei meo-

tum prime ſodalium) Vel Pompili meum prime ſodaliũ, quod non placet. Pompei.n.hic Spõdens eſt, Inde ſequitur Iambus, & Cæſura. Si aũt Pompili meũ leges, erit Trochæus ſecundo loco, extra carminis vſum. [Diem mo.).i.æſtiuum, longũ & tarde euo tũ. [Mero fregi).i.conuiuijs, non.n.mane & veſperi tm̃, ſed meridie, quoque coniurabantur. [Malobathro Syrio) Malobathrum vnguenti ſpẽm eſſe, Porph.ſcr. Plin. vero lib. 14. cap.j. de gñibus vnguentoꝶ ſic ait, Singuli quoque ſucci nobilia vnguẽta faciunt in primis Malobathron, poſtea Iris Illirica & Gyzicena amaracus. Et lib. xij. ita, loqt, At & Malobathron Syria, arborem ſolio cõuoluto, arido colore, ex quo exprimit oleũ ad vnguenta, ſertiliore eiuſdẽ Aegypto, laudatius ex India venit. [Philippos) Philippi ciuitas eſt in Macedonia, quæ datos.n. decebatur, Crenida ante Dati nomeo appellata, fonte quippe plurimi circa collem habueris ſcaturiunt aquis. Eum locum Philippus vallo ſepſit, & à ſe Philippos nuncupauit. Condita eſt.n. ciuitas in prærupto quodam colle. Apud Philippos, demum & Caſſius, & Brutus pugnantes contra Auguſtum & Antonium victi, ſibijpſis mortem cõſciuere, de quibus omnibus videto Appianum lib.4. Et nos latius diximus in ode 14. libri j. [Relicta nõ bene) Fugientes enim proiecerant arma. [Parmula).i. ſcuto. [Virtus) Non Bruti, & Caſſij, & ceterorum. [Meoto) Barba & facie, cum ſtrati ſunt. [Turpe).i. cruentum. [Mercurius celer) Hoc ait, quoniam poëtę Mercurio quoque ſubeſſe dicuntur. Vel ꝙ furto quodam celeri fuga inde euaſit. Mercurius.n. occulte ſpeculandi modum inueniſſe dicitur. [Denſo aere).i. nube. [Te rurſus) Ordo eſt: Te rurſus in bellum tulit vnde reſorbens. [Fretis æſtuoſis).i. mentis furore. [Obligatam dapem) Voto debitum conuiuiũ. [Sub lauru mea) Intelligendum apud poëtæ domum laurum fuiſſe, ſiue in hortis domus vicinis. [Tibi deſtinatis).i. deputatis. [Obliuioſo) Rerum obliuionem præſtãte, id.n. ebrietas agit. [Maſſica) Plin. lib. xiij. de vinis generoſis Italiæ, inquit, Certant Maſſica eque ex monte Gaurano Puteolos, Baiaſque proſpectantia. [Leuia) Polita, & aglypha.i. non ſculpta. [Ciboria).i. pocula. nam proprie ſunt folia colocaſiæ, in quorum ſimilitudinem pocula facta eodem nomine appellantur. Auctor eſt Porph. Plin. autem lib. xxj. ſcrib. quod in Aegypto nobiliſſima eſt colocaſia, quam è Nilo metũt. Thyrſum autem cum folijs latiſſimis, etiam ſi arboreis comparentur, ad ſimilitudinem eorum quæ perſonata in noſtris amnibus vocamus. Adeò quæ Nili ſui dotibus gaudent. vt implexis colocaſię folijs in variam ſpeciem vaſorum potiare gratiſſimum habebant ferebatur hæc in Italia ſuo tp̃e. [Exple) Bibendo euacua. [Capacibus) Amplis. [Conchis) Piſcium teſtis, in quibus vnguenta aſſeruabantur. [Vnguẽta) Vnguentoꝶ voluptas à noſtris quoque inter laudatiſſima, atque etiam honeſtiſſima vitæ bona admiſſa eſt, inquit Plin. lib. xiij. Nam Perſarum gentis. & Parthorum vnguenta errant. [Deproperare).ſ. nobis.i. valde properare. [Vdo apio) Quod humidis gaudet, ſiue vdo apio, inquit, ꝑ vina, & vnguenta, de apio aũt latius ſupra. [Venus) Taloꝶ iactum ſignificat. Talus.n. ſex laterum erat, in quibus canis aſſerebat iacturam, erat.n. vnius puncti vt ſcribit Pollux, Venus. & Senio lucrum. Perſius: Quid dexter Senio ferret, Scire.n. in voto, damnoſa Canicula quantum raderet. Auguſt. Præterea ſcribit, Talis iactis, vt quiſque Canem aut Senionem amiſerat, in ſingulos talos ſingulos denarios cõferebat in medium quos tollebat vniuerſos, qui Venerem iecerat. Propert. item ait, Me quoq; per talos Venerem quærente ſecundos, ſemper damnoſi ſubſiluere Canes. Sunt qui dicant, ꝙ omnes talorum caſus pro conſuetudine ludentium aſſumptorum, erant quinque & triginta, quoꝶ quidam a dijs alij ab heroibus, alij à claris hominibus, aut meretricibus, nomen accipiebant. Qui tactus ſex continebat, Senio dicebatur, qui vero vnum, Canis. Acron autem ſcribit, ꝙ Veneris iactus in talis habebat tricenarium numerum. [Arbitriũ).i. dominum, de quo Ianus ode iij. lib.j. [Acdonis) Triſyllabum hic legendum eſt, vt conſtet carmen. [Item Bacchabor) Non Bacchor, primus.n. pes debet eſſe ſpondeus, non trochæus. Sunt.n. Ædonij Thraciæ populi accolentes Hebrum fluuium, vt ſcr. Plin. lib. iiij. Quod aũt Thraces vino bacchentur, ode xxvij. lib.j. oſtendit his verbis, Natis in vſum lætitiæ ſcyphis pugnare Thracum eſt.

ACR. O' SÆPE mecum tp̃s in vltimum) Ad Pompeium Varum ſcribit: gaudens ob eius in patriam reditum, quem commilitonem ſibi in caſtris Bruti & Caſſij fuiſſe commemorat, & bellis ciuilis euaſiſſe pericula Auguſto victore, qua gratia liberius ſe cõuiuiũ exhibere promittit. Ordo eſt. O Pompei primæ meoꝶ ſodalium, ſæpe deducte mecum in vltimum tẽpus, Bruto duce militiæ quis redonauit Quiritem te dis patrijs & Italo cœlo? [Redonauit) Reddit, redire fecit in patriam. [Quiritem) Romanum. Notandum tñ, quia ſingularem numeꝶ poſuit, cum plurali numero dicatur. [Italoq. cœlo) Cœlum pro Itala regione poſuit, (vt idem alibi) Cœlum, nõ animum mutant, qui trans mare currunt. [Morantem) Prolongo dixit, hoc eſt æſtiuo, qui quaſi cum mora ſpacium ſuum decurrat. [Mero) Datiuus vel ablatiuus accipitur. [Fregi) Aut conſumpſi, aut diuiſi, vt à ſexta hora ſignificet ſæpe epulatos. [Malobathro Sy.) Malobathrum genus vnguẽti eſt. [Philippos) Macedoniæ campos, aut ciuitas vbi ab Auguſto Brutus victus occubuit, vnde & Luc. Video iam Phœbe Philippos. [Parmula) Scuto. [Noo bene) Non bene aũt, quia arma in fugam verſi proiecerant. [Et minaces) Caſſium & Brutum ſignificat, qui ſe de virtute iactare conſueuerant, aut certe milites eorum. [Turpe ſolum) Aut cruentum, aut quo proſtrati turpiter precarentur. [Sed me per hoſtes Mercurius) Iucunde ſe dixit à Mercurio liberatum vel ꝙ furtim fugiſſet, & celerem oſtenderet fugam, vel ꝙ poëtæ ad Mercurium pertinere dicuntur. Aëre nebula. vt nube caua eripiá, ꝑ hoc, & fugæ latebras tutiores oñdit. [Reſorbens) Metaphora a Carybdi, qua.n. impetu quodã ſignificet mentis, & furore correptum, ad Bruti partes reueſum. [Ergo obligatam redde Ioui dapem) Promiſſum ac debitum redde conuiuium & ſciendum dapem ſingulari numero declinatum. [Sub lauru mea) Vt eſt illud Virg. Hic tñ hac mecum poteris requieſcere nocte, vel certe ſub Aug. victoria, aut tanq̃ poëta inuitat amicũ ſub ſuo carmine. [Nec parce cadis tibi deſtinatis) Vaſis vinarijs, ad eius quaſi reditũ reſeruatis, vt vina bonus q deinde cadis onerarat Aceſtes. [Obliuioſo) hoc eſt vino, quo curæ pellunẽ & labor in obliuionẽ venit [Maſſico) Pro campano poſuit. [Ciboria exple) Aut Alexandrina poma, q̃ hñt ſimilia colocaſijs folia, in quorum ſimilitudinem facta poculis eodem nõie appellãtur, aut certe pro cibo poſuit, tanq̃ cibum poculis compenſaret. [Funde capacibus) Largius vtere odoribus. [Conchis) Echinia concharum. [Quis vdo) Interrogatiuum eſt, ſed cum exortatione dicitur. [Vdo apio) Viridi, vel quod in locis aquoſis naſcitur. Corona.n. Appij ebrietatem prohibere dicitur, vt eſt, Floribus, atque apio crines ornatus amaro. [Deproperare) Feſtinantur afferre. [Quem Ve.) Archipoſiam ſignificat, & teſſerarum iactu datum in bibendo primatum. Veneris autem iactus latiſſimus dicebatur, qui habebat, & tricenarium numerum. [Acdonis) Thracibus Bacchis. [Furere) Aut certe ſaltare, aut ebrium eſſe.

O' SÆPE mecũ tempus in vltimum Deducte Bruto duce) POR.
Hanc Odẽ ad Pompeium ſodalẽ ſcribit, qua gratulat ei, ꝙ reſtitutus ſit in patriam, & teſtatur commilitonẽ ſibi fuiſſe in caſtris M. Bruti. [Quis te redonauit Quiritem) Quiritem ciuem Rom. ſignificat. Attende ſingulari numero dictum, quod non facile apud veteres inuenies. [Cũ quo morantẽ ſæpe mero) Fregi morantem pro longo poſuit vt quaſi cum mora ſpatiũ ſuum decurrat. Fregi aũt diem, vr̃, pro eo quod eſt diuiſi dixiſſe, vt à ſexta hora ſignificet ſe ſæpe epulatos. Meco aũt ſiue datiuo caſo, ſiue ablatiuo accipias habebit ſuam rõnem. Sẽſus aũt eſt, illa re fregi diẽ, aut illi rei fregi. [Malobathro) Malobathrum vnguenti ſpeciem eſſe ſcimus. [Tecum Philippos) Philippi eſt oppidũ in Macedonia vbi Brutus perijt. [Cum fracta vir.) Qua virtute ſe Caſſius, & Brutus precipue iactabant. [Et minaces Turpe ſolum tetigere mento) Turpe ſolum, aut cruore turpiter fœdatum, vt ſanguine fœdantẽ quos ipſe ſacrauerat ignea, aut nomen eſt loco aduerbij poſitũ. [Turpe ſolum tetigere) Pro turpiter tetigere. Sed me per hoſteis mercurius celer Denſo pauentẽ ſuſtulit aëre: Sæpe oſtendit Hor. ſe in Bruti partibus militaſſe. Iucunde aũt a Mercurio ſe ſublatum de illa cæde dicit, ſignificans clãm & quaſi furte quodã ſe inde fugiſſe. Per celerem ergo Mercuriũ, celeritatẽ fugæ, per id, qđ ait denſo aëre, latebras ipſius fugæ intelligi vult. [Te rurſus in bellum reſor. Vnda fretis æſtuoſi) Allegoricos ſignus Pompeiũ poſt fugam illam impetu quodã mentis petiſſe rurſum partes Bruti. [Obligatã) Promiſſam, ac debitam. [Obliuioſo Maſſico) Maſſico vino obliuiones curaꝶ ac ſolicitudinem faciẽte, vel afferẽte. [Ciboria exple) Ciboria proprie ſunt folia colocaſioꝶ, in quoꝶ ſimilitudinem pocula facta eodem nomine appellatur. [Quis vdo Deproperare apio coronas, Curuat ne myrto?) Quis interrogatiue cum quodam hortamento dicitur. Vdo aũt apio pro viridi, vel quod in aqua naſcitur. Deproperare autem valde properare ſignat. [Quem Venus arbitrum dicet bibendi) Archipoſiam.i. inchoationem bibendi in conuiuio talorum iactu ſortiri ſolebant. Venereus autem iactus in talis ſummum numerum habet.i. tricenarium. [Nõ ego ſanius Bacchabor edonis) Aedonij Thraces ſunt quos ſolet ebrietas fortiores reddere. [Recepto Dulce mihi furere eſt amico) percipiendum extrinſecus etiã, vt ſit. Etiam furere Dulce mihi eſt, recepto amico.

O' Sæpe

ASC. O SÆPE mecum) Pompeio veteri amico congratulatur, q natus gratiam Auguſti, ciuitati reſtitutus ſit, monetq́. diffuſus vino indulgeat, ſuo exemplo, qui ad ebrietatem vſque potu miſit, dulce eſtimans furere amico recepto. Ordo eſt. [O Pompei prime).i.qui primus es, meorum ſodalium.i.amicorũ. [O deducte mecum ſæpe in.).i.vſque ad vltimũ tempus.i.donec Brutus victus erat.[Bruto exiſtente duce).i.ductore.[Militiæ).i.qui militaſti mecum ſub Bruto, tantiſper dum ille ducatum præfuerit. [Quis).ſ.Deorum, aut amicorũ, q.d. quiſquis eſt optimus eſt.[Redonauit).i.reſtituit, & iterum donauit.[Dijs patrijs)Hoc eſt Romanis penatibus.[Et cœlo Italo).i.Italæ regioni.[Te quiritem).i.Romanum militem. [O Pompeij inq̃ prime).i.pcipue ſodalium. [Cum quo).i.cuius ſocietate ego coronatus capillos .i.his capillos coronatos.[Nitentes).i.perfuſos. [Malubathro) .i.vnguento illo.[Syrio).i.ex Syria.[Fregi).i.tranſegi. [Mero).i.bibendo.[Diem morantem).i.æſtiuum, & ita nimis longum, niſi mero fractus fuiſſet. [Ego ſenſi tecum Philippos) Locum illum Macedoniæ, vbi Caſſius, & Brutus pugnantes contra Auguſtum, & Antonium, victi ſunt, ſicut Pompeius prius victus fuerat à Cæſare, vnde dicit Virg. j. Georg. Romanas acies iterum videre Philippi. Nec fuit indignum ſuperis bis ſanguine noſtro Aemathiã & latos Æmi pingueſcere campos.[Et ſenſi celerem).i.præcipitem fugam, & hoc.[Parmula).i. breui ſcuto.[Relicta).i. abiecto.[Non bene).i.non decenter. quia contra diſciplinam militarem. [Cum virtus).ſ.Bruti, fracta ſupp.eſt.[Et minaces).i.illi qui minabantur prius Auguſtum expellere.[Tetigere mento).ſ. oppetẽdo.[Solum turpe).i.ſanguine fœdatum.[Sed Mercurius) .i.ſubductio quædam mercurialis, aut blande preces.[Celer).i.cito auxilio veniens. [Suſtulit me denſo aëre).ſ. circumſeptum, ita vt non viderer.[Per hoſtes).ſ.medios. Alludit autem ad Priamum à Mercurio per medios hoſtes ad tentoria Achillis perductum ſuſtulit dicit me pauentem.[Sed vnda).ſ.bellorum, vnde & Virgilius, pro bello ſæpe diluuium ponit. [Reſorbens te rurſus in bellum).i.impetus, & furor animi trahens te iterũ in bellum. [Tulit).i.abſtulit te.[Fretis).i.procellis à feruore dictis vnde addidit æſtuoſis. Ergo quia ſoſpes rediſti. [Redde Ioui).ſ. liberatori tuo. [Dapem).i.epulum. [Obligatam).i.ad quod dandũ ex voto ei obligaris. [Et depone,)Hoc eſt repone, ſeu reclina, & laxa. [Sub lauru mea).i.quæ domi meæ eſt. [Latus feſſum).i.fatigatum, longa militia, quia non deſtitit cum Horatio, vt iam viſum eſt. [Nec parce).i.ampliter indulge. [Cadis).i.vaſis vinarijs, vt Aen. j. Vina bonus quæ deinde cadis onerarat Aceſtes, Littore, Trinacrio &c. Accipitur autẽ continens pro contento, cadis pro vino, quod in eis aſſeruatum eſt, vnde addit. [Deſtinatis).i. deputatis, & additis animo. [Tibi).i.ad tuam voluptatem, aut ad reditum repoſitis, & ſeruatis. [Obliuioſo) Proſequitur reliquam partem conuiuij, dicens.[Exple).i.ſicca, & ebibe. [Ciboria).i.pocula, à ciborijs colocaſiæ folijs dicta.[Leuia).i.non aſpera.[Maſſico).ſ.vino.[Obliuioſo).i.curarum obliuionem inducente.[Funde).i.effunde vnguenta. [De conchis).i.concharum teſtis, capacibus. Deinde conuerſus ad pueros ſuos dicit.[Quis curat deproperare).i.properanter facere coronas.[Apio vdo).i.viridi, & irriguo qui ablatiuus regitur virtute præpoſitionis.[De verbo iunctæ) Ve pro vel.[Myrto).i.fronde, aut ramo Myrti.) Quem dicet Venus).i.iactus ille dexter talorum. [Arbitrum).i.regem & iudicem bibendi.[Ego Bacchabor).i.furore corripiar, Baccho indulgens. [Non ſanius Aedonis) pro Aedonijs.i.æque inſane vt faciunt Aedonij Thraciæ populi bibaciſſimi.[Quia dulce eſt mihi furere amico).ſ.Pompeio: recepto.ſ.ex periculis:

IN BARINEM MERETRICEM.

Deſtomachatur in Barinem periuram meretricem, quod promiſſam ſibi noctem non ſeruarit, doletq́; quod ex periurijs quotidie magis ac magis enitescat vt flagitijs dij fauere videantur, & ad perfidiam conniuere: cum non ſolum ab illa non plectatur, ſed creſcat etiam, & feliciter ei ſuccedant omnia.

Ode VIII. Dicolos, Tetraſtrophos: Vt:
Iam ſatis terris niuis, atque diræ.

-υ---υυ-υ--
-υ---υυ-υ--
-υ---υυ-υ--
-υυ--

Vlla ſi iuris tibi peierati
Pœna Barine nocuiſſet vnquam:
Dente ſi nigro fieres, vel vno
Turpior vngui:
Crederem. ſed tu, ſimul obligaſti
Perfidum votis caput: eniteſcis
Pulchrior multo: iuuenumq́ue prodis
Publica cura.
Expedit matris cineres opertos
Fallere, & toto taciturna noctis
Signa cum cœlo, gelidaq́ue diuos
Morte carenteis.
Ridet hoc inquam Venus ipſa: rident
Simplices nymphæ, ferus, & Cupido.
Semper ardentes acuens ſagittas
Cote cruenta.
Adde, quòd pubes tibi creſcit omnis:
Seruitus creſcit noua: nec priores
Impiæ tectum dominæ relinquunt,
Sæpe minati.
Te ſuis matres metuunt iuuencis:
Te ſenes parci: miſeræq́ue nuper
Virgines nuptæ. tua ne retardet
Aura maritos.

VLLA ſi iuris,) Hac Ode Barinen meretricem ANTO. periuram poëta alloquitur, non.n. vocat perſoluerat, nec pacta ſibi ſeruauerat. Dicit autem. Si pœna aliqua, vel etiam minima ꝓpter ipſa periuria afficeretur crederet deos eſſe, vel illos curare mortalia. At vbi periurijs pulchrior efficitur, maternos cineres, & ſigna cum toto cœlo, deoſque ipſos expedit fallere, Quippe periuria omnia Venus Nymphæ, & Cupido rident, hinc & ei amatorum numerus paſſim affluit. [Iuris peier.).i.iuramenti, & iuriſiurandi tibi corrupti, nec ſeruati. Vnde Cic. lib. iij. Offic. ait, Non enim falſum iurare, peierare eſt, ſed quod ex animi tui ſententia iurauerис, ſicut verbis concipitur more noſtro, id nõ facere periurium eſt. Scite enim Euripides Iuraui lingua mẽtem iniuratam gero.[Barine) Id nomen Græcũ. eſt βαρεῖα enim grauo ſignificat. βαρὺ autem grauis dicitur. Poterit igitur Barine latine dici grauis, vel moleſtia. [Turpior vno vngui).i.minima etiam pœna lueres periurium. Crederem ſup. deos eſſe, vel curare mortalia. [Prodis) Exis.[Publica cura) omnes.n. te appetunt.[Expedit matris) Iurauerat illa per hæc omnia poëtæ obſequi velle. [Expedit) vtile eſt. [Taciturna ſigna noctis).i. & Lunã & ſidera interdiu latentia, quæ noctis ſigna dñr, qm̃ in ea apparent, interdiu autem tacere dicuntur, cum non appareant, vnde, & Luna ſilens, vel tacita dicitur, cum non luceat. Vel dicas taciturna ſigna noctis, pro taciturnę noctis, nox enim tacita dicitur, quia tunc omnia pene tacere ſolent hinc Ouid. lib. j. Triſt. inquit. Iamq́ue quieſcebant voces hominumq́ue, canumq́ue Lunaq́ue nocturnos alta regebat equos. Quod autem per ſidera etiam iurarent lib. xij Æn. Maro oſtendit his verbis. Hæc eadem Aenea terram, mare, ſidera iuro. [Signa).i.ſidera, nam (vt Varro ſcribit lib. iij.) Signa dñr eadem, & ſidera. Signa ꝙ aliquid ſignificent, vt Libra, æquinoctium. Sidera quæ inſidunt atque ita ſignificant aliquid in terris perurẽdo, aliud ue. [Venus ipſa) Quæ .ſ. amantibus facilis eſt. [Semper ardentes acuens ſagittas) Propert. item ait de Cupidine. Et merito amatis manus eſt armata ſagittis. Et pharetra ex humero Cnoſia vtroque iacet. Ante ferit, qm̃ tuti quam cernimus hoſtem. Nec quiſquam ex illo vulnere ſanus abit. Ardentes aũt ſagittas dixit Horatius, propter faces, quas etiam cum ſagittis habet, exuri aũt, & immenſa ſolicitudine amatorum corda ardere videntur. [Cote cruenta) Dum enim cruentæ ſagittæ ibi acuuntur, cruenta fit cos. Multi autem amoris impatientia ſibijpſis mortem conſciuere.[Pubes) Adoleſcentia.[Sæpe minatam) Oſtendit quantum ab amatoribus diligeretur, nam cum eis etiam minax eſſet, & aſperrima, attamen eã relinquere non poterant. Textus aliqui etiam minatæ habent, quod placet, eſt enim ſenſus, ꝙ quamuis ſæpe minati eſſent Barynæ,

rynæ,tamen eam relinquere non valebant. [Iuuencis).i.adoleſcentibus.[Senes parci) auari & tenaces,metuebant ergo diuitijs ſuis potiſſimum. [Aura).i. ſplendor,& nitor.

ACR. VLLA ſi iuris tibi peierati) Scenicum principium in Barynen meretricem,intelligitur enim per hãc inuectionem aliquos præceſſiſſe ſermones,quibus noctem ſibi eadem Baryna iureiurando promiſerit, de hinc poſtquam fefellit, eum in hæc verba velut amantem erupiſſe, vt enim dr̃ iuris iurati, ita poſuit iuris peierati ꝙ nulla fallens pœna perculſa ſit. [Dente ſi nigro) Maior pœna eſt meretrici ſi ob culpã corporis deformitate puniat, [Crederem) aut tibi ſubaudiatur iuranti, aut deos vindices eſſe periurij. [Simul) Poſtq̃. [Obligaſti) Deuouiſti,non implendo promiſſa,econtrario enim ſolui vota dr̃. [Pulchrior)auctio eſt data auctioni.[Iuuenumq́. prodis) amatorũ multitudinem ſignificat,dicens eam periuris fieri pulchriorem.[Expedit)propè eſt, vt putem dum videam non puniri periuria, in contrarium religionis,ac pietatis verti rõnem,hanc enim vult videri ſacrilegio, promeritam deorũ fauorem.[Taciturna noctis)Obſcuræ,ſiue ſecretæ & ſilentis,vt Virg. Tacitæ per amica ſilentia,Lunæ & ſidera cuncta noctae, tacito labentia cœlo,ac ſi diceret, Fas & omnẽ mundi maieſtatẽ in ſacramento vocare. [Rident ſim.)Simplices enim aut perfidiæ amoris cum riſu indulgentes,aut qs Nymphę ad ignoſcendum faciles ſunt vt. Et quo,ſed faciles Nymphæ riſere,ſacello,comites enim Veneris ſunt, ad quam pertinent meretrices.[Simplices Nym.).i.non iracundæ,ſed exorabiles.[Ferus & Cup.)Numẽ Cupidinis demonſtrauit immite,& implacabile, & quod ignoſcere neſciret,niſi voluntatem Veneris,& iudicium ſequeretur,vt Virg. Iamque ibat dicto parens, & dona Cupido. [Semper ardentes ac.) aut ſemper ardentes,aut acuens ſemper. [Cote cruenta)Non in cote cruenta,ſed in qua acuit,vt occidat, immoderatus .n. amor, maturat exitium & declinatur hæc cos, huius cotis. [Adde)adiunge his,quæ tibi creuerunt ex periurio. [Tibi creſcit)Tuæ proſtitutioni,i.ſubinde creſcentes amatores, [Seruitus creſcit noua) Semper adiunguntur tibi noui,nec priores relinquunt te,quamuis relicturos minentur.[Tectum)Lupanar.[Sæpe minaci)vim amoris expreſſit vt ꝙ à ſeruis fieri cõſueuit, hoc amatoribus non liceat dum contempti ſe deſerturos minentur & ſic noui veniant,vt non abſcedant priores. [Iuuencis) Filijs iuuenibus, metaphora à tauris, vt ſupra, Nec tauri ruentis in Venerem tolerare pondus. [Te ſenes parci)propter dilacerationem patrimonij,quę meretricũ incitamentis ſæpe contingit. [Miſeræq. nuper)Timore repudij. Maior enim in recenti charitate dolor eſt ſolicitati cõiugis,maior vis meretricis animum affectione occupatũ viciſſe. [Aura) aut facilitas qua in amorẽ trahuntur, aut vnguentorum odor, vt ipſe ſuperius, Auræ fallacis,

POR. VLLA ſi iuris tibi peierati Pœna Barinæ) Scenicum principium intelligendum,n.aliquos ſermones præceſſiſſe, qbus Baryna hæc noctem iureiurando interpoſito promiſerit. Deinde poſtq̃ fefellerit,tum in hæc verba hunc erupiſſe.[Dente ſi nigro fieres,vel vno) Subaudiendũ extrinſecus ſaltem leuiſſimam pœnam ob periurium ſenſiſſes. [Sed tu,ſimul obligaſti) ac periurio te deuouiſti.[Enitefcis Pulchrior multo) adeo multo pulchrior es poſt periuria vt iuuenes te vniuerſi diligant. [Ergo iuuenum publica cura)pro omnium iuuenũ dictum eſt,apud Saluſt.Publicani miſerorũ cauſam. [Expedit matris cineres opertos Fallere) ſenſus eſt. Cum hoc videatur,propè eſt, vt putem rõnem pietatis,ac religionũ in contrarium eſſe verſam,vt qui impij,atq; irreligioſi ſint magis deos promereantur.[Gelidaque diuos)Morte carentes) Et hic & in eo,qui ante hunc ſenſus eſt per zeugma.i, in coniunctione ex ſuperiore accipiendum,expedit fallere. Ridet hoc inq̃ Venus ipſa,rident Simplices Nymphæ,ferus & Cupido)Ridet periurium ſuum Venus,quæ .ſ. amãtibus facilis eſt, [Rident Nymphæ) Sic illud dr̃,Sed faciles Nymphæ riſere ſacello,[Semper ardentes acuens ſagittas Cote cruenta) Nimium d... verũ ſemper ardentes intelligendum an ſemper acuens. Eleganti aũt conceptione de amore dr̃,& ardẽtes ſagittas,& ſemper acuens cruenta cote.[Nec priores Impiæ tectum dñæ relinquunt,Sæpe minati) Hoc oſtendit, ẽt illis amatoribus gratã eſſe quibus ſurrit iniurioſa.[Te ſuis matres metuunt iu,)Iuuenci ergo non tñ boues dñr,ſed homines,quamuis in vſu ſit,vt nõ niſi per diminutionem iuuenculos dicamus. [Tua ne retardet au.) amoris aura,quæ ad te eos fert, ſed vtiq; hoc per allegoriam dr̃,

ASC. VLLA ſi iuris) Barynes meretricis ſpeciem mire, ſed more amatorũ,extollit,qñ quidem etiam periurio,& forma,& fauor illi accedat,vnde & Iupiter, Amaſij poëtæ teſtimonio,periuria ridet amantum,Id aũt fictum eſt,quia meretrices multum expetitæ,coguntur multis noctem promittere, & ita multos fallere,& quia Nitimur in vetitũ ſemper,cupimusq́. negata,ideo pulchriores vñr,vbi peierarint. In vſu aũt nõ eſt periuro,ſed peiero,licet periurus & periurium ex vſu dicantur,Ordo eſt. [O Baryna grapis) Et Pompoſa meretrix. [Si vlla).i.quæuis vna,q.d.vel minima. [Pœna iuris).ſ.iurandi. [Peieran).i. periurio violan. [Nocuiſſet tibi vnq̃).i.quouis tpe,q.d. vel ſemel. [Et ſi fieres turpior vel).i.ſaltẽm. [Vno dẽte nigro).i.denigrato. [Vel vno vngui nigro).i.denigrato. [Ego crederem).i.fidem hrẽm, ꝙ dij curarent mortalia aut ꝙ punirẽt periuria,& cetera ſcelera,ſed tu.[Simul) ,i.ſtatim,vel in eodem inſtanti. [Dum obligaſti).i.ob noxiũ feciſti,vons.ſ.dijs promiſſis. [Caput tuũ perfidum).i.periurio violatum.[Eniteſcis).i.manifeſte appares. [Pulchrior multo).ſ.quã prius.[Et prodis).i.procedis.ſ.è domo,aut templo. [Publica cura).i.ſolicitudo iuuenum ,i. oẽs iuuenes tui amore ſolicitantur, ob ſpeciem tuam. [Expedit).i.expediens,& vtila tibi eſt.[Fallere).ſ.periuria,quia pulchrior efficeris. [Cineres matris opertos) ,i.ſepultos,per quos iurare vt per rem cariſſimam ſoles,vnde Aſcanius Aen.ix.Per caput hoc iuro,per quod pater ante ſolebat. Et fallere ſigna taciturna noctis.i.tacite labentia. [Cœlo toto).i. quæ in toto ſunt cœlo,& diuos qui in cœlo ſunt. [Carẽtes morte gelida).ſ.ab effectu.i.deos immortales,vbi tria cõmemorat,inferos,ſuperos,& ſidera pro intermedijs. Inquam.i.volo dicere, ꝙ ipſa Venus dea amorum. [Ridet hoc).ſ.periurium tuum. [Et Nymphæ).ſ.Deæ. [Simplices).i.faciles,& exorabiles non penſitantes grauitatem periurij. [Et Cupido ferus).ſ.in amatores,acuens ſemper cote cruenta(quia finis multorum mors eſt). [Sagittas).ſ.amatorum.[Ardentes).i.faſces,rident hoc. [Adde,ꝙ pubes)Dicit quod cum formæ acceſſione. fit etiam amatorum numerus copioſior,quod (vt dixi) in gratiam Barynes dicit. Nam nihil mulieribus gratius,quam ꝙ pulchræ, & multis dilectæ prædicantur. Ordo eſt. [Adde).ſ.ſuperioribus,vtpote quod formoſior & dijs charior prodis.[Quod omnis pubes).i.multitudo pubeſcentium,quæ adhuc ignara doli,& rerum imperita eſt. [Creſcit).i.Accreſcit tibi,&. [Quod ſer. no.).i. multitudo amatorũ, qui tibi ſerui ſunt. [Creſcit tibi)Nec priores.ſ.ſerui,ſeu amatores. [Sæpe minati).ſ.te derelinquere. [Relinquunt tectum dñæ impiæ).i. tuum, quæ ipſis impia & crudelis, atque inhumana es dña & ita propter impietatem tuã minati ſunt te derelinquere, ſed forma, & amoribus irretiti, ꝙ minantur efficere nequeunt. [Matres metuunt te ſuis iuuencis).i.filijs adoleſcentibus, aut iuuenibus,ne perpendantur te aut quia mulieres potius optant vt filij à multis expectentur,ſicut apud Perſ.Sat.ij. Hunc optent generum rex & regina puellæ. Hunc rapiant, dicemus iuuencis.i. iuuenculis filiabus,ne minus formoſę procos,aut maritos nõ inueniant, Et ſenes parci metuunt te,aut propter filios,quos in te perditum iri verẽtur,aut propter filias,quibus vtpote minus formoſis,& minus amatis ob id grandiorem dotem parare debent, & virgines.i.iuuenculæ adhuc ætate vigentes,miſeræ.i.miſerandæ ꝙ minus formoſæ,non tamen minus Veneris appetẽtes ſperantur,nuptæ.i.marito iunctæ nuper.i.nunc parum eſt temporis .i. paulò ante metuunt,ne aura .i. ſplendor aut fauor tuus retardet.i.retineat quo minus domum redeant maritos.ſ.ſuos.

SÆPE minaci. Sic legit Porphyrio, ſed legendum potius minaci vt ſit participiũ id quod & Acroni placet,vt ſit ordo, nec priores amãtes.ſ.relinquunt tectũ impiæ dñæ ſæpe minati.ſ.relicturos ſe eã,quod valde miſerum,vt quod a ſeruis fieri cõſueuit, id amatoribus non liceat, licet contempti deſerturos ſe eam, q̃ amant,ſępe minati fuerint. Expreſſit.n.vim amoris,vt ait Acron. Nam qui capti amore ſunt,iniurias,contumelias,contẽptus, excluſiones,& id genus cetera pertinaciter ferunt peiore conditione,q̃ ſerui. Adde quod eas,quarum amore capti ſunt,appellant Dominas, vti ſerui, nam dñs, & ſeruus correlatiua ſunt pulchre Propertius amantium hac expreſſit ſeruitutem his verſibus; ALD. MAN.

Tum mihi conſtantis deiecit lumina faſtus,
Et caput impoſitis preſſit amor pedibus.

AD VALGIVM.

Conſolatur Valgium amicum ſuum,virum literatum,& conſularem, impatienter ferentem mortem Myſtæ pueri cariſſimi atque omnium rerum viciſſitudinem eſſe ait, non ſemper flare ventos aut tempeſtates, & imbres non ſemper Neſtorem, & Priamum fleuiſſe filios ſuos extinctos, quare à fletu tandem ceſſandum,& Cæſaris triumpho congratulandum,

Ode IX. Tricolos, Tetraſtrophos; Vt,
Vides,vt alta ſtet niue candidum.

Non

—υ-——υυ-υ—
—υ-——υυ-υυ
—υ-——υ——
—υυ-υυ-υ—

NOn ſemp imbres nubibus hiſpidos
Manãt in agros: aut mare Caſpium
Vexant inæquales procellæ
Vſque: nec Armenijs in oris
Amice Valgi ſtat glacies iners
Menſes per omneis; aut aqlonibus
Querceta Gargani laborant:
Et folijs viduantur orni.
Tu ſemper vrges flebilibus modis
Myſten ademptum: nec tibi veſpero
Surgente, decedunt amores,
Nec rapidum fugiente ſolem.
At non ter æuo functus amabilem
Plorauit omneis Antilochum ſenex
Annos: nec impubem parentes
Troilon, aut Phrygiæ ſorores
Fleuere ſemper. deſine mollium
Tandem querelarum: & potius noua
Cantemus Auguſti trophæa
Cæſaris: & rigidum Nyphaten,
Mediumque flumen gentibus additum
Victis, minores voluere vertices;
Intraque præſcriptum Gelonos
Exiguis equitare campis.

ANTO. NOn ſamper) Obierat Valgio puer cariſſimus vn de plus æquo dolore afficiebat, Hinc Hor. eũ ſolari cupiens per ſimilitudines, inquit, nõ ſemper manare pluuias, nõ ſemper in mari pcellas, eſſe non ſemper eſſe in Armenia glaciem nõ ſemper Aquilonibus vaxart ſiluas, hoc eſt nõ ſemp in rebus eſſe turbationes, & aduerſa ipſe tñ continue ſibi ademptum puerum lacrymabatur nulla quiete habita. Et cum Neſtor Antilochum filium apud Troiam extinctum non omnis ſuæ vitæ annos plorauerit, nec etiam Troilum parentes, ſororesq. fleuerint ſemper, debet etiã ipſe multo magis abſtinere à queralis, Auguſtique Cæſaris nouam Medoꝝ victoriam vna ſecum decantare. [Nõ ſemper imbres nubibus hiſpidos) ode eſt ſimilis nonę lib. j. *Imber.* [Imbres nubibus Manant) Plin. lib. ij. ſcrib. ꝙ a terra caligo humida, & per vapores fumida exhalat, hinc nubes quæ in ſublime egreſſæ in liquorem ſoluuntur. [Hiſpidos agros) Incultos, & dumoſos. *Caſpium mare.* [Manant) profiliunt, arumpunt, eaeunt. [Mare Caſpium) id mare ad ſeptentrionem eſt, vt Str. docet lib. aj. qui etiam lib. v. ait, Mare Caſpiũ à pleriſque vocari Hircanum. [Inæquales procellæ). i. aſperrimi venti, & tempeſtates. [Armenis in oris ſtat gla *Armenia.* cies iners) Armenia maior eſt, & minor, eſt aũt ad ſeptentrionẽ, *Garganus.* de qua legito Ptol. lib. v. & Strab. lib. aj. [Stat) Horrat. [Iners) Inertes reddens. [Gargani) Garganus promontorium eſt prope Apuliam ad ſtadia ccc. protendens in pelagus. Orientem proſpectans, vt Strabo ait lib. vj. [Orni) pro quibuſcunque arboribus poſuit. De ornis autem plura legito Ode ia. lib. j. [Flebilibus *Myſtes.* modis) Luctuoſis verſibus, & cantibus. [Vrges) Fatigas. [Myſten) pueri nomen eſt hoc loco. μύστης aũt ſacra diſcens dicitur, myſticus arcanus. [Veſpero) Plin. lib. ij. cap. viij. de Venere ait, Præueniens quippe, & ante matutinum exoriens Luciferi nomen accipit, vt ſol alter, cõtra ab occaſu refulgens nũcupatur veſper prorogans lucem vicem ue lunæ reddens. [Surgente). i. in occaſu apparenta. [Fugiente). i. mane ipſo, fugere enim vr̃ a Sole cum non *Neſtoris anni.* appareat ille aaorto. [Ter æuo functus) periphraſis eſt Neſtoris, qui apud Ouidium, inquit, Vixit annos bis centum, nunc tertia viuitur ætas multi interpretantur annos ac. inter quos etiam Acron, & Euſtathius commentator Homeri, attribueotes ſeculo triginta annos, is aũt in bello Troiano Antilochum filiũ amiſit interfectum ab Hectore, vt Ouid. j. Epiſt. narrat, aut a Memnone vt ſcribunt alij. Iuuen. Sat. x. de Neſtoris fletu meminit, de Neſtore etiam plura diximus Ode av. lib. j. [Troilon) Is Priami filius puer Achilli congreſſus eſt, & occiſus, de quo Virg. lib. j. Æn. Et Plaut. in Bacch. ait, Ilio tria fuiſſe audiui fata, quæ illi forent exitio, ſignum ex arce ſi periiſſet, alterum etiam eſt Troili mors. tertium cum portæ Scææ limen ſuperum ſcinderetur. [Sorores) Caſſandra, Polyxena, & Creuſa Aeneæ vxor. [Deſine mollium querelarum) per hypallagen deſine molliter queri. [Trophæa) *Trophæa.* Trophæon græci ant, latini vero trophæum, à τροπή, quod eſt cõuerſio. τρέπω verto, τροπόω in fugam verto. Qui aũt dua hoſtem conuertere, trophæum merebatur, qui vero plenam victoriam conſequeretur, triumphum. Sæpe aũt arbor in qua hoſtium ſpolia affigebãtur, trophæum dicebatur, quod late poëta oſtendit in principio lib. aj. Aen. [Trophæa Cæſ. Aug.) ſcribit Suet. Parthi *Auguſti laus.* quoque Auguſto, & Armeniam vindicanti facile ceſſerunt, & ſigna militaria, quæ M. Craſſo, & M. Antonio ademerãt, repoſcenti reddiderunt, obſideſq. inſuper obtulerunt, Scythas quoq; pellexit ad amicitiam P. R. vltro per legatos petendam. [Nyphatẽ) *Niphates* Nyphates mons eſt in Armenia Maſio monti orientem verſus imminẽs, vt Str. lib. aj. docuit. Eſt etiã fluuius vt hic, & apud Luc. Armeniusq. tenens voluentem ſaxa Nyphatem, & Iuuen. Sat. vj. Quoſdam facit eſſe Nyphatẽ in populos, magnoque illic cuncta arua teneri Diluuio. [Medumq. flumẽ) Media (vt Str. edocet lib. xj.) Duplex eſt maior, & minor in maiori æſtatem Parthoꝝ reges agebãt, frigida enim eſt Media. Media maior olim tori Aſiæ *Media.* ãñata eſt. Traduntq. Medos multaꝝ reꝝ auctores Armenijs fuiſſe. Eſt aũt Media Borealis, & Armeniæ iuncta. [Medumq. flumẽ) Araaẽ intelligit, q Armeniam, & Atropaciam. i. Mediam minorem terminat, & in mare Caſpium egreditur. Tigris etiã labitur *Araxes.* per Atropaciã fluuius celerrimus, vnde, & nomẽ habet. Nam Medi ſagittam tigrin vocant Auctor eſt Str. lib. aj. [Gentibus additũ Victis, minores voluere vertices) Vult Nyphatẽ, & Araxẽ, ſiua Ti *Tigris flu.* grin cũ peruenerint ad victas gentes. i. in Armeniam, & Mediam tanquã ipſi etiam victi ſint, fluere lenibus, & mollioribus vndis. [Vortices) Vorſus, & vortices dixere antiqui, quæ primo Scipio *Vertices.* Africanus in e, literam ſecundam vertiſſe dr̃, eſt autem contorta in ſe aqua, vel quidqd aliud ſimiliter vertitur, inde pp flexum capilloꝝ, pars ſumma capitis, id Fab. lib. viij. docet. [Intraq. præſcriptum). i. conſtitutum terminum ab ipſo Auguſto ne latius vagarentur vt olim. [Gelonos) Geloni (vt Sol. ſcribit) populi ſunt in *Gelon.* Scythia, q de hoſtium cutibus, & ſibi indumenta faciunt, & equis ſuis tegmina, vtque Mela ſcr. Geloni vrbem ligneam habitant.

ACR. NON ſemper imbres nubibus hiſpidos) Valgium hac Ode conſularẽ alloquitur amicum ſuum, quem cõſulatur Myſtis pueri ſui delicati mortẽ grauiter ferentem indicãs mala hominibus non eſſe continua. [Glacies iners) Aut quæ curſum gelata nõ habet. Vt concreſcunt ſubitæ currenti in flumine cruſtę, aut qua nimietate frigoris pigros efficiat vt Cõfertoq. agmina cerui Torpent mole noua. [Querceta Gargani) Vt pineta æſculeta, ſic & querceta poſuit. [Et folijs viduantur) Non ſemper folijs viduantur arbores, hoc eſt. Dum in omnibus ſint vices tpum, continuare luctum Valgium non debere. [Flebilibus modis) Quia poeta erat Valgius, & mœrorẽ ſuum cõſolabatur luctuoſis carminibus. [Adẽptum) Tanquam mortuũ fleret ſolatio ſuo ademptum. [Fugiẽte) ſub Heſpero, vt duo eum tpa tenere mõſtraret. [Senex) Neſtor, q xc. annis, hoc eſt tribus ætatibus vixiſſe firmatur, vnam .n. ætatem xxx. annos ponebant, nõ ergo eũ dicit omni vita ſua Antilochũ ſuum filium fleuiſſe. [Nec impubem parentes Troilon) Troilus Priami filius ætate impar ↄgreſſus Achilli, de quo Virg. Parte alia fugiens amiſſis Troilus armis Infelix puer atq; impar cõgreſſus Achilli, tanq̃ nec ipſe parentibus flatus ſit. [Mollium) Quæ nimiũ teneri affectus ſint, & deſine querelarum, pro deſine queri, figura hypallage. [Et potius noua cantemus Auguſti trophæa) Tanquã ſi diceret. Melius remoto luctu Cæſaris facta cantemus. [Et rigidum Nyphaten) Scythiæ fluuium. Plerique putant Armeniæ montem. [Medumque flumen) poëticæ quaſi, & fluuius ſe victum ſentiat, vt Et pontem indignatus Araxes, & Euphrates ibat iam mollior vndis, vnde gentes tũ victas vult intelligi, quæ circa flumina ſunt. Euphratem iñ Indoꝝ amnem vult intelligi. Ordo eſt. Cantemus Medũ flumen voluere minores vortices addictũ victis gentibus. [Intraq. præſcripti) Intra conſtitutũ Auguſtus enim fines Gelonis ſtatuit quoa victi egredi non auderent, ſed præſcriptis limitibus tenerentur, cum ante vbi libuiſſet, excurrerent. [Exiguis equitara campis) A Cæſ. determinatis.

POR. NON ſemper imbres nubibus) Hac Ode Valgium conſularem amicum ſuum ſolatur morte delicati pueri grauiter affectum. [Non ſemper imbres nubibus hiſpidos manant in agros) Latet ſenſus in hac elocutione, intelligi .n. vult, nec ſemper pluere,

ſt, nec ſemper agros hiſpidos eſſe. i. horridos, per quod intelligẽdum aduerſa hominibus non poſſe eſſe continua, ac ſempiterna. [Nec Armenijs in oris Amice Valgi ſtat glacies iners) Nam, & hic, & in ſubiectis ſenſibus ſemper ex ſuperiore zeugma intelligendũ. [Aut Aquilonibus Querceta Gargani) Garganus mõs eſt Apuliæ, in quo fuit Sipõtus vrbs, & Arpi oppidũ è Diomede conditũ. Querceta aũt dñr, vt pineta, & vineta, è querceis. ſ. arboribus. [Orni). i. lõtanæ arbores ſunt. Virg. Deſcendere mõtibus Ornos. [Viduantur) Priuantur. [Tu ſemper vrges flebilibus modis Myſten ademptũ nec tibi veſpero Surgente, decedunt amores) Myſten ſemper vrges. i. inſtanti querela quereris Veſpero ſurgente [Solem). i. Orientem, cũ veſper ſtela, Veneris reſurgit. i. occidit. [At non ter æuo functus) Neſtorem ſignificat, q creditur tribus ſeculis vixiſſe. Antilochum aũt Neſtoris fuiſſe filium notum eſt. [Deſine mollium Tandem quer.) Deſine querelarum græca elocutione figuratum eſt, alio q nos deſine queri dicimus. [Et rigidum Nyphaten) Nyphates Armeniæ mons eſt, in quo magna frigora ſunt. [Medumque flumen gẽtibus additum victis) Videtur Euphratem Medorum ſignificare, quem ait gentibus victis additũ eſſe. i. in numerum victarum gentium accreſſiſſe, & additũ victis poëticæ, quaſi ſit fracta ſero impetus eius poſtquam victus ſit.

A S C. NON ſemper imbres) Argumento Naturæ, quæ viciſſitudines amat, & virorum fortium, qui à lacrymis temperarũt, hortatur Valgium poëtam non vulgarem, vt ſuper Myſtæ puero defuncto lacrymis ſedatis ad lætas Auguſti laudes dicendas accingantur ducens, O Valgi amice. Imbres. i. pluuiæ denſæ terram imbuentes, non ſemper manant. i. diſtillant, nubibus. i. ex ipſis nubibus in agros hiſpidos. i. hirſutos, & aſperos vepribus, & dumis, aut procellæ inæquales. i. vndæ maximis ventis agitatæ. ita vt mare inæquale. i. nimis turgidum faciant, ſopple non ſemper vexant. i. moleſtant, & huc illuc vectant, mare Caſpium, quod ad ſeptentrionem vergit, vbi ſæuiſſimi ſunt venti. Nec glacies iners enim inertiam inducens, propter frigus, quod Maro pigrum vocat, ſtet. i. rigeſcit, in oris. i. regionibus, Armenijs. i. ad ſeptentrionem vergentibus, vſque. i. continue per omnes menſ, aut querceta Gargani. i. loca conſita quercubus in Gargano monte Apuliæ creſcentibus laborant. i. vexantur vſque per omnes menſes, & orni. i. arbores illæ, non viduantur. i. ſpoliantur vſque per omnes menſes, folijs. i. frondibus. Et tamen vrges. i. premis inceſſanter, Myſten. ſ. puerum, ademptum. i. ablatum tibi per mortem, vrges dicit modis flebilibus. i. luctuoſis verſibus, vt Elegijs, aut Nenijs, nec amores. i. vehementes ardores ex amore prouenientes, decedunt tibi. i. à te, aut in conſolationem tui. Veſpero ſurgente. i. in occaſu apparente, nec fugiente. i. dum fugit eadem ſtella Veneris, quæ noctu veſper, aut Veſperus dicitur, & mane Lucifer. Solem rapidum. ſ. mox appariturum, & ſecum nitorem ceterorum ſiderum rapientem. i. nec veſperi nec mane. [At ſenex) . ſ. Neſtor. [Functus ter æuo). i. tertiam agens ætatem. i. (vt quidam volunt) tertium curſum Saturni, non plorauit Antilochum. ſ. filium ſuum. amabilem. i. licet amabilem, & occiſum ante Troiam, omnes annos. ſ. vitæ ſuæ, nec parentes. ſ. Priamus, & Hecuba, aut ſorores Phrygiæ. i. Troianæ vt Caſſandra Creuſa, Polixena, & ceteræ fleuere ſemper Troilon. ſ. filium illorum, & fratrem harum, impubem. i. adhuc vix pubeſcentem, cum ab Achille occideretur. vnde Æn. j. Parte alia fugiens amiſſis Troilus armis Infelix puer, atque impar congreſſus Achilli. Deſine tandem querelarum mollium pro eo quod eſt molliter, conqueri, aut deſine cantare trophæa. i. victoriam è vertendo hoſte querelarum molium. i. quæ cum molles ſint, de te tamen trophæum agunt, & cantemus noua trophæa Auguſti Cæſaris, & cantemus Nyphatem fluuium Armeniæ rigidum. i. durum ac vincendum, i. accolas Nyphatis rigidos, & flumen Medum. i. Medicum. ſ. Araxem, additum. i. quia additum eſt, gentibus. ſ. reliquis, victis. ſ. ab Auguſto, voluere minores vortices. i. ſe ob pudorem conſtringere, & minores facere gyros, hoc eſt populos minores excurſus, & cantemus in laudem Auguſti, Gelonos populos illos Scythiæ ſtigmata facere ſolitos, equitare campis exiguis, intra præſcriptum. i. diffinitum, & aſſignatum, quaſi ex præſcripto ab Auguſto locum.

AD LYCINIVM.

Docet Valgium Lycinium, ad beate viuendum opus eſſe ſumma animi temperantia, & prudentia, vt ne quid ſupra conditionem noſtram intentemus aut contra animi humilitate in ſordes deuoluamur, tutum eſſe intra præſcriptum vitæ finem manere deliberato animo ad omnem euentum fortunæ.

Ode X. Dicolos, Tetraſtrophos: Ut Iam ſatis terris niuis, atque diræ.

-u—uu-u-u
-u—uu-u--
-u—uu-u—
-uu-u

RECTIVS viues Licini, neque altum
Semper vrgendo: neque, dũ procellas
Cautus horreſcis, nimium premendo
Littus iniquum.
Auream quiſquis mediocritatem
Diligit, tutus caret obſoleti
Sordibus tecti; caret inuidenda
Sobrius aula.
Sæpius ventis agitatur ingens
Pinus: & celſæ grauiore caſu
Decidunt turres: feriuntque ſummos
Fulmina montes.
Sperat infeſtis, metuit ſecundis
Alteram ſortem bene præparatum
Pectus. informeis hiemes reducit
Iupiter: idem
Summouet. non, ſi male nunc: & olim
Sic erit, quondam cythara tacentem
Suſcitat muſam, neque ſemper arcum
Tendit Apollo.
Rebus anguſtis animoſus, atque
Fortis appare: ſapienter idem
Contrahes vento nimium ſecundo
Turgida vela.

RECTIVS viues) Lycinio Poëta ſcribit, hortans eum ad temperantiam, & mediocritatem, nam q ſumma petunt, multis et varijs caſibus opprimũtur, inde grauius decidunt. Qui vero infima tenent, ignaui ſemper habentur, & nullius ſunt precij. Ad illud ẽt exhortatur, ne. ſ. deſperet meliore lapſis, ne ne confidat nimiũ ſecundis, eſt. n. omnium rerum viciſſitudo vt & Terent. ſcribit. [Rectius viues Licini, neque altum) Ordo eſt. O Licini rectius viues, neq; ſemper vrgendo altum, neque nimium premendo littus iniquum, dum cautus horreſcis procellas. [Altũ). i. pelagus, eſt autem hic allegoria, vult. n. intelligere ſumma minime adeunda, infimaq. fugiende, mediocria vero ſequenda. [Procellas) Caſus arduos, & pericula. [Littus iniquum) propter vada, & ſaxa nautis periculoſa, intelligit autẽ ſordidæ, & humilis vitæ ſtatũ, & anguſties. [Auream med.). i. felicem, & pulcherrimam, vnde & Phil. lib. iiij. Pol. ait, q in omni ciuitate ſunt tres ſpecies hominũ, Diuites, pauperes, & mediocres, inter quos optimi ſunt mediocres, qa medium ſemper eſt optimũ. [Tutus) Phil. idem lib. iiij. Polit. ſcribit, Mediocres ciues magis ſaluari, qm nec inſidias patiuntur, nec fraudes faciunt vt alij, que pp ſine periculo viuunt. Ibidem quoque ait, quanto magis aliqd accedit ad mediũ, tanto melius, quãto magis diſtat ab medio, tãto peius & lib. ij. Eth. ait, q exuperatio, & defectio bonum ipſum corrumpunt, mediocritas vero cõſeruat. [Obſoleti) inquinati, & polluti. Obſolere eſt de vſu exire. [Sobrius) Temperatus, moderatus, ſine ebrietate. [Inuidenda). i. pulchra, ingrata, ſuperba, ſublimi, & ex qua inuidia oriatur. [Sæpius ventis) per exempla oſtẽdit ſumma oĩa caſibus aſperis opponi. [Sæpius ventis) Ouid. ẽt ait. Sũma petit liuor, perflant altiſſima venti, Sũma petunt dextra fulmina miſſa Iouis. [Sperat infeſtis) Id qdẽ viri fortis eſt, vñ Phil. lib. 4. Eth. ait, Etenim nemo tollerantior eſt malorum hõie fortis, is eũi (vt idẽ ait) hõ fortis proprie dr̃, qui circa honeſtã mortem, & ea oĩa quę repente eueniunt, atque efferunt ipſam, interritus eſt. [Alteram ſortem). i. iniq̃ fortunam. [Præparatum). i. inſtitutum ab virtute, & edoctum. [Informes hyemes) Turpiſſima tempeſtates, bonorum aũt, & malorum viciſſitudines eſſe oſtendit. [Olim) In futurũ. [Sic erit)

A N T O.

Mediocres.

obſoleta.

Fortis vir.

erit)Hic ſit punctum.[Quondam).i.qñque,iungitur.n.ſequentibus,poſſes & iungere ſuperioribus, ſed tunc in futurum ſignificaret,& olim in præteritum.[Apollo)Scribit Diod.lib.vj. Apollinem dicit cytharæ,eiuſque muſicæ inuentorem fuiſſe. Macr.aũt lib.j. Sat.ſcribit, Arcu, & ſagittis Apollinis ſimulacra decorari,vt per ſagittas intelligatur vis emiſſa radiorum manu, tñ dextera Gratias geſtare, arcum vero cum ſagittis ſiniſtra, q̄ ad noxam ſit pigrior,& ſalutem dextra manu promptior largiatur. Idem quoq; eſt in ode xij lib.j.[Auguſtis) Anxijs.[Contrahes) Metaphora eſt. Illud autem Senecæ, quod diximus,& hic conuenit, Nemo confidat nimium ſecundis nemo deſperet meliora lapſus.

ACR. RECTIVS viues)Ad Lycinium ſcribit,monens periculoſum eſſe magna tentare,nec rurſum ſi pericula timeãtur intra anguſtias humilem vitam ſordide continendam,& per allegoriam nauigantium mediocritatem ſuadet eſſe ſequendam. Ordo eſt. Lycini dum cautus horreſcis procellas rectius viues, neque ſemper vrgendo, neque nimium premẽdo iniquum littus.i.nauigãtibus periculoſum.[Auream)Beatam.Virg.Aurea quæ perhibent,illo ſub rege fuerunt Secula.[Obſoleti) Squallidi,ſordidi. [Caret inuidendi Sobrius aula)Inuidia mediocritatem carere dicit ex magnis ædibus quæ ſolent obrui inuidia. [Sæpius ventis agitatus ingens Pinus) Metaphora ab arboribus,& ædificijs,tanquam maiora,& in alto poſita periculis ſubiacere ſemper,& caſibus,vt Iuuen. Numeroſa parabat Excelſæ turris tabulata,vnde altior eſſet Caſus,& impulſæ præceps immane ruinæ.[Feriuntq; ſummos Fulmina montes)Acroceraunia dicit,quibus a frequenti fulmine nomen eſt datum.[Alteram ſortem) Fortunam bonam,aut malam.[Bene præparatum)Inſtructum ingenio,& ſoeti doctrina fortunatum,præparat.n.ſe ad temperandam felicitatem,& aduerſam tenendam.[In formes) Turbidas aſſiduis imbribus.[Submouet) Dat diuinitatis exemplum per imitationes temporum, per quæ ſperare in aduerſis,& ſemper fortes eſſe debeamus.[Non ſi male nunc, & olim) Sic erit generalis ſententiam. Non ſemper eandem manere fortunam. Vt Virg. Nunc olim quocunque dabunt ſe tempore vires, & olim pro futuro tẽpore poſuit, vt Hunc tu olim cœlo ſpolijs Orientis onuſtum Accipies.[Neque ſemper arcum Tendis Apollo.) Aliud numinis poſuit exemplum,quo eum dicat non.ſemper bellorum triſtib. occupari,ſed miſceri dulcia cantilenæ.[Idem)Quiſquis es.[Cõtrahes) Supprimes, metaphora à nauigantibus, nam ſicut de incerto pelagi nautis,ita ſapienti,nec in aduerſis deſperandũ, nec confidendum ſuadet in proſperis.[Appare) Obtempera.

POR. RECTIVS viues Licini,) Hac ode Lycinium Valgium alloquitur monẽs periculoſum eſſe magna tentare, optimumq; eſſe mediæ vitæ ſtatum.[Neque altum Semper vrg.) Allegoria, qua ſignificatur,neque magna nimis appetẽda,nec rurſum dum pericula times,inter anguſtias humilis,ac ſordide vitæ contineaxis.[Littus iniquum) Periculoſum p.p humilitatem vadorũ,ſiue propter ſaxa ſed,& hoc(vt diai) allegoricos accipiendum.[Caret inuidenda Sobrius).i.ſapiens,q̄ caret inuidenda aula.i.inuidioſa bonorum ſublimitate.[Sæpius ventis agitatur ingens Pinus) Per hæc, & quæ ſubiecta ſunt allegoricos ſignificat altiora quæque hominum magis periculis eſſe ſubiecta.[Feriuntq; ſummos Fulgura montes) Et hic, & in ſuperiori ſæpius per aeugma accipiendum vt ſit Sæpius feriunt.[Sperat infeſtis) Quod eſt aduerſum.[Informes hiems reducit Iupiter idem) Per hæc,vices eſſe bonarum,& malarum rerum probare vult.[Nõ,ſi male nũc, & olim) Nunc futuri temporis eſt nonnunquam,hic interdum, aut non nonnunquam ſignificat.rebus anguſtis animoſus,atque fortis appare,hanc allegoria præcipit,nec aduerſis rebus deſperandum eſſe,& ſecundis non nimis confidendum.

ASC. RECTIVS viues) Mediocritatem,& temperantiam pulcherrimam profecto virtutem cõmendans,dicit, O Lycini tu viues rectius,neque ſemper vrgendo.i.premẽdo, altum.i.multum exaltatum, & ita profundum mare, hoc eſt non ſectando altiſſima quæque,neque premendo ſemper littus iniquum.ſ.nauibus, aut quia arena carinas terit, aut quia ſcopuli latera concutiunt, dum tu cautus.i. prouidus,horreſcis nimium procellas.i. vndas procelloſas,quæ in alto frequentiores ſunt,q̄ ad littora,vnde in Arte, Serpit humi tutus nimium timidusque procellæ, hoc eſt neque humillima,quæque & abiectiſſima amplexando.vnde neque honor, neque res acquiritur.[Auream quiſquis).i.quicunque diligit mediocritatem auream.i.optimam,&pulcherrimam, is ſup.tutus a periculo ſublimioris cõditionis,caret.i.vacat,ſordibus.i.in immunditijs,tecti obſoleti.i. fere diruti,& ſitu ac immunditia victi,& is ſobrius.i.maioribus abſtinens, & eo quod ſatis eſt contentus,caret aula.i. regia, hoc eſt domo regali, & palatio ſublimi,inuidenda i.cui quilibet merito inuideat,quia ſumma petit liuor.[Pinus ingens).i.valde excelſa,agitatur ſæpius.i. valde ſæpe,aut ſæpius,q̄ arbores humiles ventis.i. vi ventorum, & turres celſæ.i.ſublimes,decidũt caſu.i.ruina grauiore,quia res grauis quanto diutius decidit,tanto grauius conteritur. Et fulgura feriunt.i. cõcutiunt montes ſummos, non tñ penitus,qa ſunt ad quos fulgura, & venti non pertingunt, pectus vero decenter præparatum.ſ.temperantia,& continentia,ſperat rebus infeſtis .i.dum res ſunt infeſtæ,& aduerſæ.ſortem alteram.i.proſperam. & metuit ſecundis.i.dum res ſunt ſecundæ, & nimium proſperæ, ſortem alteram.i.aduerſam. Vnde Philippus Macedo Alexandri pater,dum vno die tres lætos nuncios accepiſſet, Magne, inquit, Iupiter,pro his tantis bonis modicum reponas mali, ſciens prudentiſſimus rex,q̄ fortuna nunquam eſt perpetuo bona Iupiter reducit.ſ.poſt ſerenitatem hiemes.i.tempeſtates, informes.i. omnium agroꝝ ſpeciem auferentes,& contaminantes,& idem.ſ. Iupiter,ſubmouet.i.clanculum aufert hiemes,inducta.ſ.ſerenitate. Si male nunc non eſt erit ſup. continue ſic.i.male, &.i.etiam, olim.i.in futuro. Apollo ſuſcitat.ſ.cantu ſuo,quondam,i.aliqñ, cytharam tacentem.i.non reſonantem,neque tendit ſemper arcum.i.non ſemper infenſus,& infeſtus eſt. Nam dum arcum tendit,vltionẽ parat,dum cytharam,hilaritatem.Et ideo qa,& Natura,& Dij Naturæ moderatores temperatã mediocritatem amãt, appare rebus anguſtis.i. in aduerſis, & afflictis rebus. animoſus atque fortis,& tu idem contraher vento ſecundo.i. proſpero nimium.i.dũ Fortuna nimium arridet, vela turgida.i.inflata.i.non ſequeris ductum Fortunæ nimium proſperæ,ne te præcipitẽ det,

AD Q. HYRPINVM.

Suadet Q. Hyrpino ne ſe alienis negotijs inuoluat,& curis rerum futurarum, cum paucis natura ſit contenta, ſed potius dum adhuc iuuenes & ſanus eſt commode: molliterq; in otio viuat ex ſuperat e ſenectutem ad futuram, quæ voluptates omnes extinguit, ſomnum adimit, grauis moroſaq; ſibyipſi eſt.

Ode XIII. Tricolos, Tetraſtrophos: Vt, Vides, vt alta ſtet niue candidum.

—υ——υυ-υ-
—υ——υυ-υ-
—υ——υ--
-υυ-υυ-υ.υ

QVID bellicoſus Cãtaber & Scythes
Hirpine Quinti cogitet, Adria
Diuiſus obiecto, remittas
Quærere: nec trepides in vſum
Poſcentis æui pauca. fugit retro
Leuius iuuentas, & decor, arida
Pellente laſciuos amores
Canitie, facilemque ſomnum.
Non ſemper idem floribus eſt honos
Vernis: neque vno Luna rubens nitet
Vultu. quid æternis minorem
Conſilijs animum fatigas?
Cur non ſub alta, vel platano, vel hac
Pinui iacentes ſic temere, & roſa
Canos odorati capillos,
Dum licet, Aſſyriaque nardo,
Potamus vncti? diſſipat Euhyus
Curas edaceis. quis puer ocyus
Reſtinguet ardentis falerni
Pocula prætereunte lympha?
Quis deuium ſcortum eliciet domo
Lyden? eburna, dic age, cum lyra
Maturet, in comptum Lacænæ
More comam religata nodum.

Quid

ANTO. QVID bellicoſus) Quintum Hyrpinũ aliena quærenda minime eſſe admonet. Suadet ẽt victus, & gazæ eũ ſolicitum eſſe non dẽe, cum paucis Natura ipſa contenta ſit. Inuitat hinc illũ ad lænorem, cõmodioremq́. vitam dũ iuuenis eſt, ſuperueniet nanq; ſenectus voluptatũ immunis, & expers. [Quid bellicoſus Cantaber, & Scythes) Ode eſt ſimilis nonæ. [Cantaber) De Cantabris videto Ode vj. lib. j. [Hyrpine Q.)

Hyrpini. Hyrpini Sãnicicæ gentis populi, q quidem ex lupo nomẽ adepti fuerunt, q eis in deducenda Colonia dux oblatus eſt, Sannites.n. lupũ vocant hyrpum, ij aũt confines Lucanis adiunguntur, quod Str. lib. vj. ſcribit. [Adria ob.)

Adria. Hic Adria pro mari poſuit maſculino gñe, non neutro, vt quidam aiunt. Luc. lib. v. Sonat Ionio vagus Adria Ponto. de mari vero Adriatico ſuperius dictum eſt. [Trepides) Timeas, curioſus ſis. [Poſcentis pauca) Natura enim paucis contenta eſt, hinc Lucan. ait. Satis eſt populis, fluuiusque Ceresque. [Fugit retro) Ouid. ẽt lib. 3. de Arte ait. Vtendum eſt ætate, cito pede labitur ætas, Nec bona tam ſequitur q̃ bona prima fuit. [Leuis). i. ſine pili. [Arida can.) Macr. lib. vij. ſcribit, Caniciem ex nimio humore fieri, quod phlegma vocatur, nam ideo albi ſunt cani, qa colorem humoris, quo nutriũtur, imitantur, latius cñ videto in Ode ix. lib. j. [Arida can.). i. ſicca, & macilenta ſenecta, defectu videlicet ſanguinis hinc Iuuen. ait Sat. x. Præterea minimus gelido iam corpore ſanguis Febre calet ſola. [Pellente laſc. am.) Cicero in Catone maiore, inquit, Non modo vituperatio nulla, ſed ẽt ſumma laus ſenectutis eſt, q ea voluptates nullas magnopere deſiderat, hoc qppe dixit, qa multi vituperabant

Senũ mala. ſenectutẽ, quod voluptatibus careret. [Facilemq́. ſom.). i. mitẽ & quietũ, nequeunt enim Senes quiete dormire pp morbo℞ moleſtiam, hinc ait Iuuen. Sat. x. Circũſilit agmine, facto Morbo℞ oẽ genus ille humero, hic lũbis, hic coxa debilis ambos Perdidit ille oculos, & luſcis inuidet, huius Pallida labra cibũ capiunt digitis alienis, iuuenibus aũt facilis eſt ſomnus. [Non ſemper idem) Cõparat floribus adoleſcentiam, ac iuuentam, ſicuti.n. illi paruo tp̄e vigent, ſic ipſi iuuenes cito deſinunt ſenectutis aduentu. [Neque Luna nitet vno Vul.) Sic ẽt iuuenum vultus creſcente ætate

Luna colores. mutatur. Lunam aũt nunc pura vr̃, nunc obſcura, & nigra, hunc rubicunda. Pura ſerenitatem portendit, nigra pluuias, rubicunda ventos. Auct. eſt Plin. & Poë. lib. ij Georg. [Animũ min. æt. cõ.) Minorem animũ, ęternis conſilijs ait, qm̃ vitæ breuitate ęterna℞ ce℞ conſultationibus expleri non poteſt. [Cur nõ ſub al.) Ordo eſt, Cur dum licet, non potamus ſic temere iacentes ſub alta vel

Roſa ſuccus. platano, vel hac pinu & roſa odorati canos capillos, & vncti Aſſyria nardo? [Temere) Imprudenter, & nullo ordine, quod voluptatis eſt. [Roſa od. ca.) Plin. lib. xiij. ſcrib. In vnguentis repertũ fuiſſe roſæ ſuccum, meminit item latius lib. xxj. [Odorati) odoratos hñtes. [Aſſyria nar.)

Nardus. De vnguẽto nardino, ſeu foliato intelligit. de quo plura Plin. lib. xiij. cap. j. [Aſſyria nardo) Folium nardi principale erat in vnguẽtis. Nardi aũt frutex eſt graui, & craſſa radice, ſed breui ac nigra, fragiliq́. quamuis pingui folio, paruo, denſoque Cacumina in ariſtas ſe ſpargunt, ideo gemina dote nardi ſpicas, ac folia celebrant, laudatur Syriaticum, mox Gallicum, tertio loco Creticum. auctor Plin. lib. xij. Dicitur aũt hæc nardus, vt hoc in loco, & hoc nardum, ſic etiam hęc coſtus, & hoc coſtum. [Euhyus) De Euhyo dictum eſt Oda xviij. libri primi. [Quis puer ocyus) Ac ſi in ipſo conuiuio eſſet ita loquitur. [Ardentis Falerni) optimi vini. [Prætereunte lympha). i. riuulo præ-

Scorta. ter labente. [Deuium) A via remotũ, non enim proſtrabat. [Scortum) Meretricem intelligit. Feſtus.n. ait, Scorta appellantur meretrices, qa vt pelliculæ ſubigantur, Omnia nanq; ex pellibus facta ſcortu appellant. [Eburna dic age) Ordo eſt. Age dic cũ eburna lyra maturet more Lacænæ religata nodo incomptũ, appoſitio comam. [Maturet) Feſtinet, de quo verbo legito Gell. lib. ix. cap. xj. [Lacænæ). i. Laconicæ mulieris, non.n. de Helena tm̃ intelligit. Vnde Virg. lib. j. Aen. ait, Virginis os habitumq́ue gerens & virginis arma Spartanæ. Erant nanque Spartanæ venatrices.

ACR. QVID bellicoſus) Hac Ode Hyrpinum alloquitur, vt omiſſa cura rerum publicarum, vel negocijs quæ aliena à nobis ſunt, ociũ petat ſenectuti conſulens, vt cõmodis vitæ ſtudeat celerius fugienti. Ordo eſt. Hyrpine Quinti remittas quærere quid cogitet bellicoſus Cantaber Hiſpaniarum gens pugnatrix, & qoid cogitet Scythes diuiſus obiecto Adria. [Adria) Gens ſeptentrionalis mare enim proſpiciẽs figurate Adria genere neutro protulit. [Diuiſus) Interfuſo mari à nobis ſeiunctus. Nec trepides naturam dicit hominum, ſi vſui ſufficientia quærant, & breuitatis vitæ rationem, paucis poſſe eſſe contentam. i. non timeas paucis vti, qa pauca ſufficiunt in vſu æui. [Fugit etc.) Ordo eſt. Fugit retro leuis iuuentas, & decor arida canicie pellente laſciuos amores, & facilem ſomnum. i. recedit, & à nobis procedente vita in ſenectutem, vt eſt, Optima quæque dies miſeris mortalibus æui prima fugit. [Arida) ſicca, hoc eſt, Aut nihil in ſe impendente per nimia parſimoniam, vt ſunt ſenes, aut arida minus iuuene calens. [Facilemque ſomnum) Eo quod facilem ſomnum iuuenibus pellat ſenectus, vt Pendebat ſomno iam deteriore ſenectus. [Non ſemper idẽ floribus eſt honor) Naturalibus exemplis probat nihil eſſe perpetuũ. [Quid æternis minorem) Ordo eſt, Quid fatigas animum minorem æternis conſilijs. i. q non eſt par æterno℞ conſilio℞, non.n. ſemper ſubſiſtit in corpore non minorem animum ad cõſilia, ſed æternis conſilijs minorem voluit intelligi. i. infinitis, & diuturnis. [Cur non) Ordo eſt. Cur non potamus dũ licet ſic temere iacentes ſub alta platano, vel ſub hac alta pinu, & odorati canos capillos roſas, & vncti Aſſyria nardo? Quæ nunc Syria olim Aſſyria vocabatur. Notandum aũt quod nardum gñe fœminino poſuerit. [Sic temere) paſſim, vt haberet licentiam ipſa laſciuia. [Canos odorati cap.) Abſoluta locutio. Canos capillos odorati, pro habentes odoratos capillos canos. [Diſſipat Euhyus) Liber pater dictus eo, quod cum dij bellum cum gigantibus gererent, primus in leonem conuerſus occidit gigantem, ex quo facto eum Iupiter ita laudauit, Euhye, hoc eſt bene fili græce enim ὑὸς filius dr̃, hæc vox etiam Bacchis in ſacris trahebatur. vt Virg. Euhye. [Edaces) Eo q comedant, & attenuent, & conſumant. [Quis puer ocyus) Velut in ipſo iam conuiuio voluit videri. [Prætereunte lympha) Decurrente fonte aqua petita tanq̃ potui leuior. vt fonte liquidi, atq; exercitia flumina curſu. [Quis deuium ſcortum eliciet domo) Quaſi inſtium plurium virorum, & domum. i. non ad publicas diſcurrens per domos, quæ publicę non omnino proſtet. Scortum aũt dictum putatur a calceamentorum ſolo ſubiecto etiam omnibus vulgaribus. [Lyden eburna dic age cum lyra) Ordo eſt, Hyrpine age dic Lydẽ eburna lyra, vt religata comas. [Incomptum) Incompoſitum, more Lacænæ. [Maturet). i. feſtinet. vt Maturate fugam, feſtinantes enim mulieres pexum tantum capillum in nodũ colligere conſueuerunt. [Incõptum) Incompoſitum in Helenæ ſimilitudinem. [Lacænæ Helenæ. vt Virg. Non tibi Tyndaridis facies inuiſa Lacænæ.

POR. QVID bellicoſus Cantaber, & Scythes Hyrpine Quinti cogitet Adria Diuiſus obiecto) Et hic Quintum Hyrpinum alloquitur hac Ode, qua continetur alijs negocijs non debere nos nimias ſollicitudines adhibere, ſed potius commodia vitæ noſtræ conſulere celerius ſe rapienti. [Adria Diuiſus obiecto) Interfuſo mari nobis remoto. [Nec trepides in vſum Poſcentis ęui pauca) Nec ſatis agas, vt habeas vitæ neceſſaria, cum pauca omnino deſideret. [Fugit retro Leuis iuuentas). i. decidit, & remeat à nobis procedenti vita in ſenectutem. [Arida Pellente laſciuos amores Caniciæ, facilemq́. ſomnum) Canicie pro ſenecta, quam aridam dixit, qa ſenes parci, ac tenaces ſunt. [Non ſemper idem floribus eſt honos Vernis, neque vno Luna rubens nitet) Hęc ad ætatem vult referri, quia nec ipſa ſemper in flore iuuentæ permanet. [Quid æternis, minorem Conſilijs animum fatigas) Diſerte quid, inquit, animum porrigis in rerum æternarum conſultationem, cum is non ſufficiat breuitate vitæ. [Aſſyriæque nardo, Potamus vncti) Ea quæ nunc Syria dicitur olim addita ſyllaba Aſſyria nominabatur. & adnotandum hic quoque nardum fœminino genere dici ſicuti ſupra. [Diſſipat Euhyus Curas edaces) Euhyus voce bacchantium Liber pater. [Quis puer ocyus Reſtinguet ardentis Falerni Pocula prætereunte lympha?) ſuauiter quaſi in ipſo iam conuiuio ſit, ſicut ſupra. Quis vdo deproperare apio Coronas curat de myrto. [Ardentis Falerni) Ardentis auſteriſſimi, calorem corporibus, & animo concitantis, & bene reſtinguet præiecit quia ardentis erat ſubiecturus. [Quis demum ſcortum eliciet) Belle deuium ſcortum Lyden ait, quæ corpore quidem quæſtum faciat, ſed non publice, Deuium enim eſt à via remotum. Ceterum ſcortum meretrix metaphoricos dicitur a ſcorto. i. à ſolo calceamentorum ſubiecto omnibus etiam vulgaribus. [Maturet incomptu Lacænæ More comam religata nodum) Gratæ, vt ſolent mulieres feſtinantes pexum tantum capillum in nodum colligere.

ASC. QVID bellicoſus &c.) Argumentum per Mancinellum recitatur. Ordo eſt. O Quinti Hyrpine, remittas diuiſus, id eſt quia diuiſus, & ſeparatus es, Adria, id eſt mari Adriatico, obiecto, id eſt intercurrente remittas. i. non tam attente cures, quærere, id eſt inquirere, quid Cantaber populus Hiſpaniæ bellicoſus. & Scythes, id eſt populus Scythiæ etiam bellicoſus, cogitet, id eſt machinetur, & moliatur contra Romanum imperium. Sciemus autem feræ maſculina in, a, quæ Græce in ας, deſinunt.

nunt, etiam in es exire poſſe, vt Scytha, & Scythes, planeta & planetes, cometa & cometes, &c. nec trepides. i. ne anxietate concutiaris, in. i. ad vſum æui .i. vitæ, poſcentis .i. exigentis, pauca, quia natura modicis contenta eſt, iuuentas .i. iuuenta, ſeu iuuenilis ætas. Eſt autem Iuuentas Dea ætatis, ſed per metonymiam pro ætate ponitur, læuis. i. ſine barba, & pilis aſperis, & decor. i. venuſtas, fugit retro. i. retrorſum, & hoc canicie arida. i. quæ fit ſucco exhauſto, & areſcente, atque in rugas contracta pelle, pellente. i. re fugiente, amores laſciuos, & ſomnum facilem .i. profundum, & ſine medicamento parabilem. Nõ ſemper idem honor. i. decoe, & floribus vernis. i. qui in Vere abundare ſolent, neque Luna rubens, nitet ſemper vno vultu. Quid. i. ad quid igitur fatigas conſilijs æternis. i. perpetuis, aut rerum æternarum, animum minorẽ .i. imparem, & qui non poteſt ſufficere, aut quia Epicurice cenſet eum interiturum, aut quia non poteſt ſemper illis intendi. Cur non potamus, dum. i. tantiſper, dum. i. donec licet, iacentes temere. i. ſine ordine, & reſpectu, vt ad voluptatem reconciliantes faciunt, vel ſub alta platano, vel ſub pino hac, quæ. i. nobis vicina eſt, & odorati capillos canos. i. habẽtes capillos canos odoratos .i. odore perfuſos, roſa. i. propter roſam, & vncti nardo Aſſyria. i. vnguento ex nardo, quæ in Aſſyria præcipue naſcitur Euhyus .i. bonus filius Iouis Bacchus lætitiæ dator, hoc eſt vinum, diſſipat .i. diſſoluit. vnde & Lyæus dicitur, & latine Liber curas edaces. i. mordaces, Quis puer reſtingues .i. diluet & temperabit, ocyus .i. celeriter, lympha .i. aqua prætereunte .i. præterfluente. vnde ad riuum ſe ſedere innuit, pocula Falerni .ſ. vini in Campania Italica nati, ardentis .i. vehementis nimium niſi temperetur? Quis. ſ. puer eliciet domo, Lyden ſcortum deuium .i. meretriculam vagari ſolitam? age puer dic. ſup. Lyda maturet. i. properet venire, cum lyra eburna. i. ex ebore facta per quam ſignificat eã pſaltriam eſſe religata more Lacenæ .i. Spartanæ, ſeu Laconicæ mulieris, quæ venatui, intendere ſolet, nodum incomptum, appoſitoriæ comam. i. habens comam religatam, vt nodum incomptum. i. ſine moroſitate factum. i. niſi potius dicamus ſic, Religata comam .i. habens comam religatam more Lacænæ, in nodum comptum. i. in formam modi compti, & ita duæ erunt particulæ incomptum quod mihi quidem placet, licet maturare velit. Placet & Bonſini quem nunc demum vidi. lego aũt eburna, non (vt ille) eburnea. Nec omnino damno priorem expoſitionem, cum Lacænæ, & maturanti non congruat comere nodum comæ.

MAT. Bõſinis. LYDEN? Eburnea) Exponit Acron incomptum nodum .i. incompoſitum. Sunt item qui dicant, & exponant, religata nodum incomptum, appoſitiue comam. vtraque ſatis quidem inepta & abſona (vt mihi videtur) expoſitio. Placet autem ſic ordinari dic age eburnea cum lyra Lyde religata comam. i. habẽs comam religatam in nodum comptum more Lacænæ .ſ. mulieris maturet. ſ. ad me venire. Eſt enim mulier eo pacto religata comam plerunque gratior (vt aiunt) & magis delectans, & iucunda.

GLAR. HADRIA diuiſus obiecto) Scythẽ pro Daco poſuit, & inter quem & Italiam. Hadriaticum mare interiacet. Eſt autem id conſuetum non huic modo poetæ, ſed omnibus alijs. Ita paulo ſuperius de Gelonis etiam dixit. Acron autem ait, Hadria gens ſeptentrionalis, mare enim proſpiciens, figurate Hadria genere neutro protulit. Quæ verba, vt puto, à nemine intelliguntur. Poterant autem corrupta videri, ſi non ſæpius ita peccaret. in Porphyrione vero pro his verbis, interfuſio mari nobis remoto. legam interfuſo mari à nobis remotus, vt de Dacis loquatur, à nobis matri interluente ſemotis. Ideoq. minus eos timendos.

AD MOECENATEM.

Mæcenati ſe excuſat quòd res grauiores non attentet, ſed circa iocos & nugas verſetur, propter lyrici ſtili humilitatem, quæ non conueniat rebus fortiter bello geſtis, illum melius poſſe ſoluta oratione hiſtoriam de bellis Cæſaris texere, & eiuſdem triumphos pro dignitate deſcribere, ſe amicæ ſuæ laudes malle canere.

Ode XII. Dicolos, Tetraſtrophos: Vt, Scriberis Vario fortis, & hoſtium.

-‑‑UU‑‑UU‑U‑
‑‑‑UU‑‑UU‑UU
‑‑‑UU‑‑UU UU
‑‑‑UU‑U‑

NOlis longa feræ bella Numantiæ,
Nec dirum Hannibalem, nec Siculum mare
Pœno purpureũ ſanguine, mollibus
Aptari cytharæ modis:
Nec ſæuos Lapithas, & nimiũ mero
Hilæum, domitoſque Herculea manu
Telluris iuuenes, vnde periculum
Fulgens contremuit domus
Saturni veteris: tuque pedeſtribus
Dices hiſtorijs prœlia Cæſaris
Mœcenas melius, ductaque per vias
Regum colla minantium.
Me dulcis dominæ muſa Liciniæ
Cantus, me voluit dicere lucidum
Fulgenteis oculos, & bene mutuis
Fidum pectus amoribus:
Quam nec ferre pedem dedecuit choris:
Nec certare ioco: nec dare brachia
Ludentem nitidis virginibus, ſacro
Dianæ celebris die:
Num tu, quæ tenuit diues Achemenes,
Aut pinguis Phrygiæ Mygdonias opes,
Permutare velis crine Liciniæ?
Plenas aut Arabum domos?
Dum flagrantia detorquet ad oſcula
Ceruicem: aut facili ſæuitia negat,
Quæ poſcente magis gaudeat eripi:
Interdum rapere occupet.

NOlis longa) Hac Ode Mœcenatem alloquitur oſtendẽs lyricis verſibus non conuenire bella tractare, ipſe ñ multo melius ſoluta oratione prœlia Cæſaris ſcribet quam poëta lyricis. Itaque dicit Horat. ſuæ puellæ laudes cũ oſculis, quibus, etiam maxime regũ opes aut permutandæ eſſent. [Nolis longa) Ordo eſt. O Mœcenas nolis aptari mollibus modis cytharæ lõga bella feræ Numantiæ, &c. [Feræ) Sæuiſſimæ. [Numãtiæ) Celtiberorũ nobiliſſima ciuitas erat Numãtia, quæ in bello Celtiberico, quod aduerſus Rom. populum geſtum eſt virtutem propriam oſtentauit. quod vigeſimum perdurauit ad annum. cõplures enim exercitus cũ imperatoribus ad internitionem detractis. nouiſſime aũt Numantini obſidione cincti diuturna patiẽtia tolerarunt, paucis duntaxat exceptis, qui cedentes murum dediderunt. Durias aũt fluuius præter Numantiam currit. Auctor in ijs Strab. lib. iij. Florus vero ſcribit. Numantiam, ſine muro, ſine turribus modico editam tumulo apud flumen Sylaram quatuor millibus. Celtiberorum Rom. exercitum per annos quatuordecim ſolã ſuſtinuiſſe, nec ſuſtinuiſſe modo, ſed ſæuius aliqũ pepuliſſe, pudendiſq. fœderibus affeciſſe. Demum Scipione Aemiliano duce maximo oppreſſa ciuitas nullũ de ſe gaudium hoſti reliquit. Vnus. n. vidit Numantius non fuit, q in cathenis duceretur præda, vt de pauperibus nulla arma ipſi cremauerunt. Triũphus fuit tñ de nomine. hæc ex illo. Multa ẽt ſcribit Liu. lib. lv. lvj. lvij. Mela ꝑterea ſcribit, ꝙ vrbium de Mediterraneis in Tarraconẽſi Hiſpania clariſſimæ fuerũt Pallantia & Numantia. vtq. Ptol. ſcr. lib. ij. Occidentale latus Tarraconẽſis ab occiduo alluitur oceano. [Dirũ Hannibalem) Quia annos xvj. contra Rom. pugnauit in Italia, vt ſcr. Liu. lib. xxx Durauit aũt bellum ipſum Punicum ſecundũ annis xviij. vt ſcr. Florus. [Durum) Id ait, qa (vt ẽt Liu. ſcr.) Hannibalis nullo labore, aut corpus fatigari, aut aiũs vinci poterat, caloris ac frigoris patiẽtia par, princeps ꝑlium inibat, vltimus conſecto ꝑlio excedebat. Erat ei inhumana crudelitas, nihil veri, nihil ſancti, nullius Dei metus, &c. Sunt qui legant D. p. [Siculum mare Pœno purpureum ſanguine,) Cn. Dullius, ſeu Duellius, cõſul in Sicilia aduerſus claſſem. Pœnorũ proſpere pugnauit, primusq. oium Romanorum ducum naualis victoriæ duxit triumphum, ob q̃ cauſam ei perpetuus honos habitus eſt, vt reuertenti, à cœna tibicines canerent, & funale præferretur. hæc ſcribit

ANTO. Numantia. Bellum Punicum. Hannibalis mores. Duellius.

ſcribit Liu. lib. xviij. Et xix. ait, quod rebus aduerſus Pœnos à pluribus ducibus geſtis ſummā victoriæ C. Lutatius cōſul victa ad Argades inſulas claſſe Pœnorum finem bello impoſuit petentibus Carthaginienſibus pax data eſt. Polyb. autem lib. j. ſcribit, Victore C. Duellio pœnos amiſiſſe naues L. ex centū triginta, quas in Romanos tunc duxerant. quarum dux fuerat Hannibal, quidam quem deinde Carthaginienſes cruci affixerunt. Idem quoq; inferius ſcribit. L. Lutatium conſulem in Sicilia quoq; pugnaſſe contra Carthaginienſes duce Amilcare, Carthaginienſiumque naues. L. vel fractas, vel ſubmerſas lxx. plenas captas fuiſſe, reliquas vero fugiſſe. fuerunt è Carthaginienſibus viui capti, præter eos qui inter certandum perierant, vltra decem millia hominū. inde ab Lutatio cum Amilcare fœdus percuſſum eſt. de quo late Polybius dicto j. lib. per hunc itaque modum primo bello, quod Romam aduerſus Carthaginienſes pro Sicilia geſſerūt, finis impoſitus. durauit id bellum ann. xxiiij. [Mollibus modis) Lyricis verſibus. [Lapithas) Centaurorum pugnam intelligit in nuptijs Perithoi habitam cum Lapithis. de qua re latius legito in Ode xviij. lib. j. [Nimium mero) .i. ſuperbum, iracundum, ferocum, & trucem vino. [Hylæum) Centauri nomen. de quo Maro etiam lib. viij. ait in Hymno Herculis, Tu nubigenas inuicte bimembres, Hylæumque, Pholumque manu, tu Creſſia mactas Prodigia &c. [Telluris iuuenes) Circa inſulam Pallenem gigantibus bello cœleſtes laceſſentibus Hercules pro dijs pugnans, multis ex hoſtibus interfectis maximam gloriam adeptus eſt. vt Diod. lib. v. ſcr. [Vnde) .i. à quibus, eſt aūt ordo, Vnde fulgens domus Saturni veteris contremuit periculū. [Fulgens domos) .i. Olympus, & mundus ipſe. [Saturni veteres) Is. n. prima ætate regnauit, dixeruntq. à filio pulſum quod Macr. lib. j. Sat. interpretatur, nihil aliud eſſe, q̄ tempora ſeneſcentiæ ab his, quæ poſt ſunt nata depelli, is aūt eſt temporum auctor, deorumque princeps. vt idem ait. Virg. item lib. xij. inquit, Saturnusq. ſenex, Ianique bifrontis imago. Et lib. viij. Primus ab æthereo venit Saturnus Olympo Arma Iouis fugiens, & regnis exul ademptis. [Ducta collare) Captiui. n. ante triumphalem currum ducebantur. [Dominæ Lyciniæ) Hæc eius amici erat. [Lucidum) Pro lucide. hinc aūt eius puellæ laudes orditur. [Choris) Tripudijs. [Certare ioco) ſalibus. Eſt aūt iocus, id quod eſt contrarium ſerio. nam effringere, & terrere, & promittere interim iocus eſt. Fabius auct. lib. vj. [Dianæ ſacro die) Lib. ēt j. Ode vero xxj. ait, Dianam teneræ dicite virgines. [Nū tu) oſtendit Lyciniæ oculis, & iocis non permutandas regū diuitias. [Diues Achæmenes) Nomen regis Perſarum, inquit, Acron Parthorum, inquit Porph. Herod. aūt lib. iij. ſer. Achæmenem primū Perſarum regem fuiſſe à quo poſtea oēs reges Perſiæ vſq; ad Darium deſcenderunt. Alius eodem nomine fuit Xerſis frater, vt idem oſtendit Mygdonia iūcta eſt Phrygiæ, vt docet Plin. lib. v. cap. xxxiij. Phrygia autem (vt ibidem inquit) Throadi ſuperiecta eſt, Priamus vero ijs regionibus imperauit. vnde Str. lib. xiij. ſcribit. Achillis verba fuiſſe ad Priamum huiuſmodi. Ante tuas noramus opes, ſpatioſaq. regna, Quæ felix pariter Lesbos complectitur, & quæ comprendit Phrygiæ tellus, ac Helleſpontus. [Flagrantia) .i. olentia, ſeu flagrantia. i. ardentia. Vtrunque enim hic conuenit. [Aut facili ſæuitia negat) Id artis eſt meretriciæ, quod etiam Ouid. de Arte am. lib. iij. ſic præcipit, Quod datur ex facili longum male nutrit amorem, Miſcenda eſt lætis rara repulſa iocis. Mart. item ait, Galla nega, ſatiatur amor, ſi gaudia torpent, Srd noli nimium Galla negare diu.

Roſtrat'? Bellum Punicum primum. — *Hercules Pallenē. Gigātes.* — *Saturn'.* — *Iocus.* — *Achæmenes.* — *Priami regna.*

ACR. NOLIS longa feræ) Ad Mecœnatem ſcribit docens non conuenire hiſtoriam poetę, vt nec graues res carmini lyrico, ſed remiſſas potius, & iocis aptas. facta. n. Cæſaris ipſum Mecœnatem melius exerciturū proſaica oratione dicit. Ordo eſt, Nolis aptari mollibus modis cytharæ longa bella feræ Numantiæ, nec durum Hannibalem, nec Siculum mare purpureum Pœno ſanguine. [Durum Hannib.) Fortem qui ſumma difficultate victus ſit. [Feræ Num.) Propter longa bella. decimo enim anno cum Numantinis pugnatū eſt multa Clade Romanorum. [Nec Siculum mare) Quia ibi primū nauali certamine Romani Carthaginienſes, duce Lucatio, vicerant. [Et nimiū mero Hyl.) Intollerabilē ebrietate Hylæus centaurus à Perithoo inuitatus ad nuptias viſa puella permotus, eſt & dū violentus ei eſſe, conaretur, à Lapithis, qui ſimul nuptijs intererant, prohibitus eſt. hinc in certamen itum eſt, & vſque ad pericula dimicatum, Ab Hercule ſunt poſtea ſuperati. de his ſuperius etiam ipſe commemorat, Centaurea monet cum Lapithis rixa. Virg. Et magno Hylæum Lapithis cratere minantem. [Telluris iuuenes) Gigantes dicit q bellum numinibus indixerunt. [Vnde) A quibus. Terent. E prædonibus, vnde emerat, ſe audiſſe aiebat. [Domus Saturni vet.) regia deorum. vt Panditur interea domus omnipotentis Olympi. [Tuq. pedeſtrib. Dic.) Veritate orationis ſolutæ melius q̄ equeſtribus. i. meretricis. [Ductaq. per) Vincti. n. reges in triūpho cathenati ducebātur. [Me dulcis diæ Muſa Lyc.) Lycinia aut vxor Mœcenatis, aut ipſius Horatij amica. adoleſcentum more, qui amaras dominas vocant. Ordo eſt. Dulcis Muſa dominæ Lyciniæ voluit me dicere cantus, & oculos lucide fulgentes, & pectus bene fidum. [Mutuis am.) .i. alterius, iugalibus. [Lucidum) Nomen pro aduerbio. vt Sublime volantes pro ſublimiter. & Horrendum ſtridens, pro horrende. [Fiduum) Fidele. vt, Fidus Achates It comes. [Quam nec ferre pedem) Quā nec ſaltare dedecet cum nitidis virginibus. i. non dedecuit illam iunctis brachijs nitidis virginibus ſaltare in ſacro die celebris Dianæ. Natalis. n. Dianæ à virginibus celebrabatur, ſic Apollinis à pueris. vt ipſe ſuperius, Dianam tenere dicite virgines. [Num tu) Ordo eſt, nūquid tu permutare velis crine Lyciniæ, ſub regna, vel bona, q̄ tenuit diues Achęmenes, aut Mygdonias opes pingues Phrygię, aut plenas domos Arabum dum detorquet ceruicem ad flagrantia oſcula, aut negat facili ſæuitia, quę magis interdum gaudet eripi ſup. a poſcente, interdum occupet rapere. [Achæmenes) Nomen regis Perſarum. Luc. Achæmeneus Medica Suſis. [Aut pinguis Phr.) Fertilis. vt pinguibus in terris habiles. [Mygdonias op.) Mygdonex Phrygiæ. [Plenas) Diuitiarum. i. diuites, & eſt hic ſenſus, Nū potes tu regnum, aut opes Lyciniæ amori præponere? [Detorquet) Flectit. ſcribit faſtidium mulieris detorquentis ſe ab oſculis amatorihus. i. dum flagrantibus oſculis tuis ceruicem detorquet auertēs ſe, vt magis incitet. vt, Et fugit ad ſalices, & ſe cupit ante videri. Aut illud magis volens intelligi, q̄ ceruicem vertat ad oſcula deſignans, q̄ aut facile iraſcatur, aut facile blandiatur. [Gaudeat eripi) Artem meretriciam deſignat, cū velut irata, aut negat amatori oſcula, aut interdum vltro expetit, ſic ſatisfaciens indignanti. vt Terent. Nolunt vbi velis, vbi nolis cupiunt vltro.

POR. NOLIS longa feræ bella Num.) Hac Ode ad Mœcenatem ſcribitur, qua teſtatur poëta non conuenire hiſtorias, & graues res lyrico carmini, ſed magis res iocoſas. ceterum acta Cæſaris melius ipſum ſcribere. [Et nimium mero Hyl.) Nimium pro intolerabili poſuit, Hylæus vnus Centaurorum fuit. Notum eſt aūt prœlium, quod inter Lapithas, & Centauros in conuiuio nuptiali Pirithoi, & Hippodamiæ exarſit. [Telluris iuuenes) Gigantes dicit. [Vnde periculum Fulgens con. dom.) Pro a quibus. vt eſt illud Terentianum. Et prædonibus, vnde emerat, ſe audiſſe. [Tuque pedeſtribus Dices hiſtorijs prœl. Cæſ.) Hoc eſt ſoluta, & ciuili oratione. [Lucidum Fulgentes oc.) Pro lucide fulgentis, vt Virg. ait. Horrendum ſtridens, pro horrende. [Et bene mutuis Fidū pectus am.) Ordo, Bene fidum. i. valde Fidū. [Nec dare brachia) .i. ſaltare. [Diues Ach.) Achęmenes rex Parthorum fuit. [Aut pinguis Phrygiæ Mygdonias op.) A Mygdone rege, qui Phrygiam tenuit. [Permutare velis crine Lyc.) ſenſus eſt, Nū tu velis accipere Parthicas, aut Phrygias diuitias, vt Lyciniæ fructū amittas. [Plenas aut Arabum domos) Plenas pro opulentis dictum eſt. [Dum flagrantia detorquet ad oſcula ceruicem) Magnifice depinxit faſtidium mulieris auertentis ab eo, qui oſculari ſe velit, quod ideo facere ſolent, vt irritent amantibus deſiderium ſui. Flagrantia ergo oſcula maiora intelligamus, hoc eſt ex deſiderio mulieris ardentia oſcula. quæ oſcula. i. velit ſibi a poſcente, extorqueri. [Aut facili ſęuitia negat) Quid eſt facilis ſæuitia? vtrū quæ facile iraſcitur, an quæ facile mollitur. [Interdum rapere occupet) Rapere occupet, iraſcenti amatori iam ſatisfacere cupiens. & totum hoc mira energia expreſſum eſt.

ASC. NOLIS longa feræ) Quia lyricis verſiculis non ſunt ſcribenda Cęſaris p̄clara geſta, quę Mœcenas melius ſcribet, conuertit ſe ad amicæ oſcula laudāda, vnde dicit. O Mœcenas, tu nobilis bella Numantiæ, vrbis illius olim in Hiſpania feræ. i. indomitæ, longa. i. quæ diu durauere, nec Hannibalem durū (aut virum) .i. difficulter domabilem, & impium, nec marea Siculum purpureū. i. purpuratum, & tinctum ſanguine. Pœno .i. Pœnorū, hoc eſt Punico, aptari. i. vt hæc aptētur, mollibus modis. i. imbellibus verſiculis, cytharæ. i. ad cytharam, aut lyram canendia. Nec ſup. velis (nam duæ aut plures negationes ad vnam in principio poſitæ reſpicientes nihil efficiunt, vt nolis nec bella, nec Hannibalem, nec Lapithas aptari, nō plus faciunt, q̄ nolis, aut bella &c.) Nec igitur velis Lapithas populos illos Theſſaliæ ſæuos, q̄ coniugem Perithoo rapere conates, & Hylæum centaurū illum nimium. i. ferocientem, mero. i. pp merum nimis ſumptum, vnde Maro. Et magno Hylæū cratere minātem, & iuuenes. i. filios, telluris .i. terræ, hoc eſt & alios gigantes, domitos iuxta Pallentem inſulam, manus Herculea, vnde. i. à quibus, fulgens domus veteris Saturni, .i.

Olympus

Olympus & ita cœlum ipſum ſtellis fulgens, concremuit, i. cum tremore timuit ſibi periculum, repete aptari. i. vt aptentur mollibus modis cytharæ. [Tuq.] i. inſuper tu ò Mecœnas, dices melius. i. aptius, & doctius. Hiſtorijs pedeſtribus. i. aut ſolutus (vt Landinus & Mancinellus dicunt, forte quia miles pedeſter ſalutior eſt, quam eques) aut dicamus, quia in laudem Mecœnatis id dicit, ſuis, hoc eſt hiſtoricis pedibus conſtantibus. nam ſunt & oratio nibus, & hiſtorijs ſui pedes. Dices dico melius prœlia Cæſaris. ſ. Auguſti, & colla regū minaciū, non tū minantiū, ducta, i. in triū pho, per vias. ſ. publicas. Muſa aūt lyrica, voluit me dicere cantus Lyciniæ dulcis dñæ. i. amicæ dulciter mihi dominantis, aut cuius dñm (licet durum) dulce eſt amanti, & voluit me dicere oculos. ſ. Lyciniæ fulgentes lucidum. i. lucidæ. Sed in his quæ ad ſenſum pertinent, potius pronunciant poetę accuſatiuum, quam ad verbum in e vt toruum clamat. vicium ſonat, tranſuerſa tuentibus. Vetuſtatem ſapit, rancidum olet, &c. Et voluit me dicere pectus Lyciniæ bene fidum. i. fidele moribus mutuis, quam Lyciniam, nec dedecuit imò (per liptoten) multum decuit ferre pedem choris. i. in choreis, & tripudijs, nec dedecus certare ioco. i. ſalibus, & facetijs nec dedecuit ludentem dare brachia. i. coniungi, virginibus nitidis. i. ornatis & mundis, die ſacro. i. ſolēni. Dianæ celebris. i. celebrabilis, Num. i. nunquid ò Mecœnas velis tu permutare. i. mutādo accipere, pro crine. i. capillis Lyciniæ. opes i. diuitias Perſicas quæ Achæmenes rex Perſarum diues tenuit, aut opes Mygdonias Phrygiæ pinguis. i. quę ſunt ad eam partem Phrygiæ vbi vbertima eſt? aut plenas. i. opulentiſſimas domos Arabum? q. d. ſi te noui, minime (nam nihil ſpecioſius illius capillo, & diuitiarum Mecœnas, neque egens, neque cupidus fuit) preſertim tunc cum aut dum. i. quando, ipſa detorquet. i. ex obliquo applicat ceruicem ſup. ſuam ad oſcula fragrantia. ſ. ſua. i. vt porrigat oſcula ſua fragrantia. i. bene olentia, aut ad fragrantia oſcula amatoru, aut cum negat facili. i. non dura ſęuitia. i. proteruia ſupple oſcula, quæ gaudeat magis eripi ſup. à poſcente, quam vltro offerre poſcentem, & tū interdum occupat. i. pręueniat, rapere. i. vt ea rapiat etiam non poſcenti, & ita graphicæ deſcri. ingeniū mulierium, quæ (vt Comicus dicit) dum velis nolunt & dum nolis cupiunt vltro, quod & Mancinellus diligenter oſtendit.

Me dulcis dominæ muſa Mycinlæ.)

LAR. CI Syllabam in maſculino antea corripuit. Rectius viues Lycinij, hic in fœminino produxit. Quod ideo admonemus, vt appareat non recte de hoc nomine præcepiſſe, qui ſyllabarum rationem noſtra ætate ſcripſerunt, de quibuſdam loquor, Deinde, in dulcis manifeſta amphibologia, dulcis ne muſa, an muſa dominæ dulcis, Denique an dulcia cantus, pro dulceis, vt hic ſæpe. Porrò Acron Lycinia, inquit, aut vxor Mœcenatis aut ipſius Horatij amica. Mihi vero ineptum videtur de Mœcenatis vxore hoc intelligere. Quis enim probat mulierem ita laudarit.

IN ARBOREM.

Execratur arborem, qua ſe, cum in agru Sabino ſpatiaretur, repente delapſa penè oppreſſerat vituperatq; eam à conſitore quem ſceleſtiſſimum fuiſſe putat. & impiſſimum, neque enim à bono viro potuiſſe ſeritam peſtilentem arborem, additq; grauiſſimam ſententiam, neminem ſic poſſe ca vere periculum, quin vbi minimum ſuſpicabatur, periculi neceſſitatem incurrat ſe igitur tam parum à morte abfuiſſe, vt viſus ſit videre apud inferus Aeacum iudicem, Sappho & Alcæum canentes fidibus cum omnium vmbrarum, admiratione.

Ode XIII. Tricolos, Tetraſtrophos: Vt, Vides, vt alta ſtet niue candidum.

- - ∪ - - . ∪∪ . ∪ -
- - ∪ - - . ∪∪ - ∪ -
- - ∪ - - . ∪ -
- ∪∪ - ∪∪ - ∪ - -

Lle & nefaſto te poſuit die,
Quicūq; primum: & ſacrilega manu
Produxit arbos, in nepotum
Perniciem, opprobriumq́ue pagi.
Illum & parentis crediderim ſui
Fregiſſe ceruicem: & penetralia
Sparſiſſe nocturno cruore
Hoſpitis: ille venena Colchica,
Et quidquid vſquam concipitur nefas
Tractauit: agro qui ſtatuit meo
Te triſte lignum, te caducum
In domini caput immerentis.
Quid quiſque vitet, nunquam homini ſatis
Cautum eſt in horas. nauita boſphorum
Pœnus perhorreſcit: neque vltra
Cæca timet aliunde fata.
Miles ſagittas, & celerem fugam
Parthi: catenas Parthus, & Italum
Robur. ſed improuiſa leti
Vis rapuit, rapietq́ue genteis.
Quàm penè furuæ regna Proſerpinæ.
Et iudicantem vidimus Aeacum,
Sedeiſq́ue diſcretas piorum, &
Aeolijs fidibus querentem
Sappho puellis de popularibus,
Et te ſonantem plenius aureo
Alcæe plectro dura nauis,
Dura fugæ mala, dura belli.
Vtrunque ſacro digna ſilentio
Mirantur vmbræ dicere: ſed magis
Pugnas, & exactos tyrannos
Denſum humeris bibit aure vulgus.
Quid mirum? vbi illis carminibus ſtupens
Demittit atras bellua centiceps
Aures: & intorti capillis
Eumenidum recreantur angues.
Quin & Prometheus, & Pelopis parens
Dulci laborum decipitur ſono:
Nec curat Orion leones,
Aut timidos agitare lyncas.

ANTONIVS.

Lle & nefaſto) Oppreſſus arbore decidēte Horatius, quæ ſua in Pago Sabino fuerat, deteſtatur hic eius conſitorem. Oſtendit poſtea nunquam ſatis eſſe hominibus cautum ad euitanda pericula. Mors. n. improuiſa rapuit rapietq́. gentes. ſcribit inde ſe penè inferos adijſſe, vidiſſeq. Aeacum iudicantem, Sappho quoque, atq; Alcæum fidibus canentes. quæ omnis maxime mirabantur vmbræ. [Ille & nefaſto) Ordo eſt. O arbos, ille quicunque primum te produxit in nepotum perniciem, opprobriumq́. Pagi poſuit & nefaſto die & manu ſacrilega. [Nefaſto die) Non faſto, ſed abominando Erant aūt dies Faſti quibus licebat ſine piaculo fari prætori tria verba ſolennia, Do, dico adduco. Nefaſti vero, quibus ea fari ius non erat & ſi fati fuiſſent, piaculum faciebant. Auctor eſt Varro. Diximus & plura ſuperius. [Sacrilega manu). i. peſſima, ſceleratiſſima. Sacrilegus. n. proprie dicitur, qui ſacra legit. i. furatur. [Perniciem) Exitium, & necem. [Opprobrium) Crimen dedecus, & infamiam, propter domini oppreſſionem arboris caſu. [Pagi) Pagus villa dicitur à πηγῆ, quod eſt ſons, vt Feſtus ait. [Penetralia) Penetrale eſt proprie omnis interior pars domus, vt Seru. ij. Aen. ait. [Venena Colchica) Verſus eſt hypermeter. ſcanditur igitur cum ſequenti. In Ponto autem ibi Colchi ſunt prouentus eſt malorum graminum. Idem vero Epodo penult. ait, Cales venenis officina Colchicis. De quibus latius dictum eſt in Epodo quinto. [Quod quiſque vitet) oſtendit nunquam ſatis cautum eſſe poſſe hominibus improuiſæ mortis ſęuitia, & fatorum caſu imminēti. [In horas). i. hora quaque. [Boſphorum) Duplex eſt Boſphorus, Thracius & Cimmerius. eſt aūt anguſtum mare quo Iò in bouem mutata enatauit conſilio Iunonis. inde ſic appellatum Dionyſius, & Mela ſcribunt. [Pœnus nauita) Hunc pro quocunque poſuit. Eſt autem ſenſus, quod multi timens loca tm̄ periculoſa, quibus prætéritis putant ſe tutos, ſed decipiuntur. Fata enim obſtant,

Pagus. Penetrale. Boſphorus.

cit,quos ſeparatos aiunt à ceteris locis inferorũ. Aeolus fidibus querentem Sappho,puellis de popularibus. Aeolus fidibus,inqt, q̃ Sappho Aeolis dialecto in ſuis carminibus vſa eſt. Quæritur autem Sappho de puellis ciuibus ſuis,q̃ Oden non ament,quam ipſa diligebat amens. [Et te ſonantem plenius aureo Alcæe plectro dura nauis) plenius, inquit, ſonantem. quia Alcæus robuſtior eſt .i. bellicas res,ſcripſit, & nauigationem ſuam, cum a tyrannis Mytilenenſibus pulſus eſt. Aureo aũt plectro pp dignitatem carminis dixit.[Vtrunque ſacro digna Mirantur vmbræ dicere)Vtrunque ad Sappho,& ad Alcæum refert.[Denſum humeris bibit aure vulgus) multitudinem ſignat vmbratum ad audiendum cõuenientium. Bibit aũt aure, cupidiſſime audit ſignificat. [Quid mirum) Vbi illis car. ſenſus eſt, nõ eſt mirandũ ſi illũ vmbræ libenter audiunt,cum Cerberus, & angues Eumenidum ſtupeant admiratione carminis illius.[Bellua centiceps) Cerberum dicit pp multitudinem anguium,q̃ ex eo emanant, centiceps recte dr. [Et Pelopis parens) Tantalus .ſ. [Laborũ decipitur ſono) Audax figura laborũ decipitur. vult.n.intelligi, audienti illi ſenſum laboris auferri.[Nec curat Orion) Iã dicit Orionem vocari à ,pprijs venãdi voluptatibus agitare ergo,ac p hoc ſequi ſignãt.

ASC. ILLE & nefaſto) Graphice execratus arborẽ, & eius Satorẽ, cuius caſus ferè oppreſſus fuerat, docet vitæ humanæ incertitudinem, cũ nemo ſatis circumſpectus ſit ad inopinata pericula, ac fata euitanda, cum parum abfuerit, quin ipſe Inferos viſeret vbi poëtarum cœtui additus Sapphus, atque Alcæi,qui quæ in vita cecinerit, cum omni ſtupore apud inferos iterant, cantica andiuiſſet,quibus & damnatorum ceſſant tormenta, & ceterorũ ſtudia,cum tñ dicat Maro in vj. Quæ gratia currũ,armorumq́. fuit viuis,quæ cura nitenteis Paſcere equos,eadem ſequitur,tellurẽ repoſtos. Ordo eſt. O arbos, ille quicunque produxit primum te in perniciem nepotũ.i.poſt ſe venturorum,& in opprobrium .i.execrationem,& contumeliam,pagi.i.vici in agro poſuit te,& die nefaſto.i.abominãdo & manu ſacrilega.i. qua ſacra ſurripuerat,aut violauerat. Ego crediderim illum.ſ.qui arbore produxit, &.i.ſimul fregiſſe ceruicem .i. collum. à parte totum,aut reuera ceruicẽ quaſi à tergo per inſidias,parentis.i.patris, aut matris, & .i.ſimul ſparſiſſe penetralia.i.ſecretiſſima domus,cruore hoſpitis nocturno.i.noctu effuſo. ille tractauit.ſ.manu ſacrilega,venena Colchica.i.quæ plurima ſunt apud Colchos, & vbi Medea ſumma venefica nata,& quidquid nefas.i.nefandum,cõcipitur.i.animo vſquam.i.vbi vis gentium,ille dicit qui ſtatuit.i. plantauit te in agro meo,te lignum triſte, te lignum caducum.i.quod cadere poſſis in caput dñi.ſ.tui,hoc eſt in caput meum, immerentis.i.q̃ non metueram id de te,Nunquã eſt ſatis cautum .i. proſpectum homini,in horas.i.per ſingulas horas,quod quiſque vitet.i.vitare debeat,nauita Pœnus.i.Punicus,per horreſcit.i.multum horreſcit,Boſphorum.i.anguſtum quoduis mare,vbi nauis facile in ſcopulos pellatur,vt in Boſphoro Thracio,& Cimerio,neque timet vltra.i.præter ſubmerſionem,aut naufragium,fata cæca.i.impromiſſa,& quæ videri non poſſunt,& aliunde.ſ.prouenientia. Miles.ſ.Romanus preſertim pedes, perhorreſcit ſagittam Parthi,& celerem fugam.i.per celerem fugam illatam,ita vt non ſit facultas vlciſcendi,& comminus pugnandi,alioqui non timeret eum, ſed fuga ſimulata illudit Parthus. vnde Maro. Fidentemq́. fuga Parthum. & Parthus perhorreſcit ſolum cathenas .i. vincula,& robur Italum .i. vires Italicas, ob quas congredi non audet, ſed vis.i.violentia,leti.i.mortis improuiſa.i.inopinata, rapuit, & rapiet gentes.Quam.i.quantum pene.i. quaſi vidimus .i. ſi arbore oppreſſus fuiſſem, vidiſſem, regna Proſerpinæ vxoris Plutonis, furuæ.i.nigræ &Aeacum filium Iouis iudicantem .ſ. apud Inferos,& ſedes piorum diſcretas.ſ. ab impiorum ſedibus,& Sappho puellam Lesbiam,quærentem.i.conquerentem fidibus .i. cythara,Aeolijs.i. Lesbica de puellis popularibus .i. eiuſdem populi, hoc eſt etiam Lesbicis, quas impatienter amauerat in vita, & te ò Alcæe,qui etiam Lesbicus erat ſonantem plenius.i.grauiore, & neruoſiore carmine plectro aureo quo pp artẽ donatus erat dura mala.i.incõmoda,nauis.i.nauigationis, & dura mala fugæ, q̃ turpiter cõmiſiſſe plangit,& dura mala belli,ob quod & fugam & naufragium paſſus eſt. [Vtrunque) ordo eſt vmbræ .i. manes, mirantur vtrunque.ſ.tam Sapphon q̃ Alcæum,dicere digna ſilentio.i.ob quæ dum dũr,ſilentium fiat, ſed vulgus denſum humeris .i.ſtipatũ & frequens ad humeros Alcæi miratur magis pugnas & tyrannos exactos quæ res ab Alcæo dicuntur. Quid mirum ſi vmbræ mirantur,vbi bellua centiceps.i. Cerberus habens caput centenis capitibus anguium implicitum demittit quos placati animi iudiciũ eſt aures.i.auriculas, atrax quia infernales ſtupens illis carminibus? & angues intorti capillis Eumenidum .i. furiarum recreantur illis carminibus. Quin & Prometheus æterno vulture cruciatus,& parens Pelopis.i. Tantalus ſiti, & fame laborans, decipitur .i. capit obliuionem laborum. dulci ſono, Nec Orion,licet venator, curat agitare leones, aut Lyncas timidos.

ACRO. Nſtatim ab initio ita facit ordinem, Arbor,ille q̃cunque produxit te primum, in nepotum perniciem, & opprobrium pagi poſuit. Ego autem ita puto ordinem eſſe, O arbos quicunque te primum produxit,ille poſuit te,& ſacrilega manu & nefaſto die,in nepotum perniciem, opprobriumque pagi, vt etiam voluntas eius mala exprimatur, quemadmodum ſequentia indicant. [Nauita Boſphorum Pœnus perhorreſcit) Porphyrio coniungit his verbis quod præcedit in horas, q. d. In horas, hoc eſt non ſemper,ſed tum cum periculis proximis ſit, hominẽ periculum timere. Quod autem nauitam Pœnum ait, facit propter diſtantiam,nam ideo Pœnus magis horreſcit. Græci βόσπορον ſcribunt, non βόσφορον à bouis tranſitu, quaſi iam anguſtum mare,& vadoſum vt bos tranare queat. Vtrunque ſacro digna ſilentio. Acronis quidam codices habent, Vtrunque .i. omnia ſupradicta, ſed ea aut corrupta, aut aſſuta puto, quia paulo poſt, Vtrunque,inquit,aut Sappho,& Alcæum, aut fugam, & pugnas, Porphyrio recte hoc, vt pleraque. GLAR.

AD POSTVMVM.

Commouet Poſtumum hominem parcum,& diuitem, ne nimium intentus rei faciendæ genium ſuum defraudet momentaneam enim eſſe hãc vitam,& caducam, ſatius eſſe quæſitis frui cum ſemel moriendum ſit omnibus,& dulciſſima quæque relinquenda, idq́; hæredi nonnunquam prodigo,& ingrato, quamlibet magno labore parta.

Ode XIIII. Tricolos, Tetraſtrophos, vt I Vides, vt alta ſtet niue candidum.

—∪——∪∪-∪∪
—∪——∪∪-∪∪
—∪——∪
-∪∪-∪∪-∪—

EHeu fugaces Poſtume Poſtume
Labuntur anni: nec pietas moram
Rugis, & inſtanti ſenectæ
Afferet, indomitæque morti.
Non ſi tricenis, quotquot eunt dies,
Amice places illacrymabilem
Plutona tauris: qui ter amplum
Geryonen, Tityonque triſti
Compeſcit vnda, ſcilicet omnibus,
Quicunque terræ munere veſcimur,
Enauiganda, ſiue reges,
Siue inops erimus coloni.
Fruſtra cruento Marte carebimus.
Fractiſque rauci fluctibus Adriæ.
Fruſtra per autumnos nocentem
Corporibus metuemus auſtrum.
Viſendus ater flumine languido
Cocytus errans, & Danai genus
Infame, damnatusque longi
Siſyphus Aeolides laboris.
Linquenda tellus, & domus, & placens
Vxor: neque harum, quas colis arborum
Te præter Inuiſas cupreſſos
Vlla breuem dominum ſequetur,
Abſumet hæres cæcuba dignior
Seruata centum clauibus: & mero
Tinguet pauimentum ſuperbo
Pontificum potiore cœnis.

ANTONIVS.

EHEV fugaces) Hac Ode oſtendit amicũ Poſtumum iuuentutem fugere, nec pietatem aliquam iu turæ ſenectæ aut imminenti morti moram afferre, nõ ſi Plutonem die quoque tauris trecentum mactaretur. (Placet autem magis vt trecenis legatur quia debet eſſe ſecundus pœanibus) vnde & regibus & inopibus adeunda eſt Charontis vnda, linquenda tellus domus & vxor hæresq. inde optimo cęculo fruetur, & humũ ſparget prodigus, quod ipſe tantopere ſeruauerat, per quod innuit quidem poëta Poſtumum ipſum potius debere ſui bonis ſuis, quam abutenda heredibus relinquere. [Fugaces anni) Ouid. lib. 3. de Arte etiam ait: Vtendum eſt ætate, cito pede labitur ætas. Nec bona tam ſequitur, quam bona prima fuit. & alibi inquit. Eunt anni more fluentis aquę. [Nec pietas moram) Ouid. quoq; de morte Tibulli lib. 4. de Amoribus ait.

notatiu fuga.

Viue tamen morière pius, cole ſacra colentem.
Mors grauis à templis in caua buſta trahet.

[Illacrymabilem) Durum, implacabilem, qui nullis etiam precibus & donis mouetur. [Ter amplum Geryonem) .i. trimẽbrem. Virg. lib. vj. Et forma tricorporis vmbræ, Reuera tamen tres fratres in Iberia fuerunt Chryſei filij, qui a diuitijs nomen id traxerat, vnde. ſ.ę. enim Iberiæ imperabat, habebatq. tres propugnatores filios tum robore corporis tum armis egregios exercitus præterea cuilibet fortiſſimorum militum erat quos demum tribus magnis exercitibus fidentes, ſingulari prouocatione Hercules ſuſtulit, gregesq. boum ſecum abduxit Diod. id ſcr. lib. v. Finxere autem poetæ Geryonem eſſe tricorporem, illiusq. vmbram apud Inferos eſſe. Iuſtinus item lib. vltimo ſcribit, Geryonem ipſum non triplici naturæ (vt fabulis proditur) fuiſſe, ſed tres fratres tantæ concordiæ extitiſſe, vt vno animo omnes regi viderentur. Nec bellum Herculi ſua ſponte intuliſſe, ſed cum armenta ſua rapi vidiſſent, amiſſa bello repetiſſe. [Tityon) De hoc Virgil. lib. vj. ait:

Nec non & Tityon terra omni parentis alumnum
Cernere erat per tota nouem cui iugera corpus
Porrigitur, roſtroq; immanis vultur adunco:
Immortale iecur tondens fœcundaq; pœnis
Viſcera rimaturq; epulis, habitatq; ſub alto
Pectore, nec fibris requies datur vlla renatis.

Macr. autem lib. j. de Somnio, inquit, quod vulturem iecur immortale tondentem nihil aliud intelligi volunt, quam tormenta conſcientiæ obnoxia flagitio viſcera interiora rimantis, & ipſa vitalia indefeſſa admiſſi ſceleris admonitione laniãtis, ſemperq. curas, ſi et quieſcere forte tentauerint, excitantis, tanquam fibris renaſcentibus inhærendo, nec vlla ſibi miſeratione parcentis, lege hac, qua ſe iudice nemo nocens abſoluitur, nec de ſe ſuam poteſt vitare ſententiam. [Triſti vnda) .i. ſtygia. Virg. lib. 6. Et nouies Styx interfuſa coercet. [Scilicet omnibus) Naſo item de morte Tibulli. Scilicet omne ſacrum mors importuna prophana, Omnibus obſcuras inijcit illa manus. [Coloni) Agricolæ, vel inquilini [Fruſtra cruento) Oſtendit fruſtra nos abſtinere a bellis & nauigatione, fruſtra quoque timere Autumni Auſtrum peſtiferum, nam omnino. Inferna adire debemus omnes mortis neceſſitate. [Auſtrum) Plin. lib. 2. ſcribit, quod humidus eſt Auſter preſertim Italiæ, ac noxius. De Autumno autem ait Naſo de Arte.

Cum modo frigoribus premimur, modo ſoluimur æſtu.
Aëre non certo corpora languor habet.

[Cocytus) Inferorum fluuius, cocytos luctus, & vlulatus dicitur, cocyto lamentor, cocyo ploro, lugeo lamentor. Macr. autem lib. j. de Somnio ait, quod non aliud Cocytum eſſe aſſeruerunt, quam quidquid homines in luctum, lacrymasq. compellit. [Danai genus infame) Bellides intelligit, quæ fuere L. filiæ Danai filij Beli, quæ etiam L. filios Aegypti patrueles ſuos ac viros prima coniugij nocte occiderũt, præter minorem natu Hypermneſtram, quæ Lino ſuo pepercit. de quo ample in Naſonis epiſtola habetur. ait etiam in Ibide:

Quęq; parare ſuis letum patruelibus auſæ,
Belides aſſiduæ colla premuntur aqua

[Siſyphus) De hoc in Metamorphoſi legitur:

Aut petis, aut vrges rediturum Siſyphe ſaxum.

Per quod volunt intelligi (vt Macr. ſcribit) qui apud nos inefficacibus, laborioſisq. conatibus vitam trahunt. [Cupreſſos) Cupreſſi mortuorum domibus præponebãtur ideo quod hæc arbor excisa non renaſcitur, ſicut ex mortuo nihil iam ſperandum, quam ob cauſam in tutela Ditis patris eſſe putabatur, vt Feſt. inquit. [Breuem) .i. breuis vitæ. [Dignior) Tu enim illis caruiſti, tanquã dignus. [Tinget pauimentum) Sparget quod tu ſeruaras tantopere. [Superuo) Nobili, & optimo. [Pauimentum) Domorum ſolum. dicebantur etiam pauimenta Pœnica, hoc eſt marmore Numidico ſtrata, vt ſcribit Feſtus. Pauire vero ferire eſt, vt idem ait, De Pauimento autem plura diximus in Iuuen. Sat. 14. ibi, verre pauimentum. [Potiore) meliore, & digniore cœnis ſacerdotalibus quam ſpargi humi, vel digniore vino quo vtebantur in cœnis pontificum.

EHEV fugaces) Præmiſſo doloris affectu ad Poſtumũ queritur de vitæ breuitate, quod nullus iuſtitia, vel pietate mortem poſſit euadere, nec imminentem horam differre, & dicit ſuperuacue timeri, quod non poteſt euitari. [Indomiteq. morti) Quaſi ferociſſimæ, a qua nemo exoret indulgentiam ſicut & illacrymabilem ſubiungit Plutonem. [Tricenis) per menſes ſingulos .i. quotidie. Dixit autem eunt pro mortalitatis colore quaſi fluunt & pereunt. [Illacrymabilem) Durum, implacabilem, qui nulla hoſtia, nec ſi diurna ſi placari poſſit. dicit tamen præſentia pericula magnopere homines vitare cupere cum nulla ratione poſſint mortem vitare. [Qui ter amplum Geryonem) Hoc eſt trino corpore monſtruoſum, quem Hercules interemit. Virg. Geryone extincto Tirynthius attigit auras, & Tergemini nece Geryonis. Ordo eſt: Qui compeſcit ter amplum Geryonẽ, & Tityon triſti vnda .i. interna omnibus enauiganda, quicunque veſcimur terræ munere, ſiue erimus reges, ſiue erimus inopes coloni. [Enauiganda) .i. moriendũ eſt. vt, Nauita ſed triſtis nunc hos, nunc accipit illos. [Inopes) pauperes quaſi par opes dicit. [Coloni) optime dixit, quaſi nil proprium habentes, ſed temporales terræ cultores. [Fruſtra cruento) Hoc eſt fruſtra vitamus pugnas, & nauigationes & peſtiferum timemus Autumnum, cum neceſſe ſit omnibus mori. [Fractiſq.) Tempeſtuoſis, Virg. Quibus omnis ab alto, Frãgitur, inq. ſinus ſcindit ſeſe vnda reductos, vnde, ſit raucum ſonum fracta reddidit vnda. In ſcopuloſ. [Rauci) Tempeſtuoſi, ſonori, vt Virg. Tum rauca aſſiduo longe ſale ſaxa ſonabant. [Metuens Auſtrum) Auſtro inſtante morbi generantur Autumno. Vnde & Iuuen. Iam letifero Autumno cedente pruinis. [Viſendus ater) .i. videbimus ergo damnatorum vmbras, quas videnti beati prætereunt, aut quibus ſcelerati iunguntur. [Languido) Triſti vel deformi, pigro, vt, Triſtiq. palus & innabilis vnda. [Cocytus errans) Flexuoſus, vt, Cocytusq. ſinu labens circunfluit atro. [Infame) Famoſum a crimine. Danai enim filiæ vna nocte iuſſu patris occiderunt maritos. Vnde Virg. Sub vna nocte iugali Cæſa manus iuuenum, vnde pro vltione criminis apud inferos vrnis fractis aquam indefeſſæ perhibentur haurire. [Damnatuſque longi Siſyphus Aeolides laboris) Damnatus laboris dixit, vt damnatus capitis, vel iniuriam. hac autem manere pœna apud inferos Siſyphum dicitur, vt ſaxum contra montis verticem voluat quo ſemper relapſo finem nũquam meretur laboris. de quo Virg. Saxum ingens voluunt alij. pro hoc tamen flagitio tali pœna percuſſus eſt, quia Aeginam Aſopi filiam Iupiter adamauit, eamq. cuſtodiæ patris furtim ſurripuit, & factum Siſypho confeſſus eſt ille humana leuitate quærenti eam patri prodidit hinc tali apud Inferos pœna damnatus eſt. [Linquenda) à morientibus .i. quis etiam dulces relinquunt affectus. [Neque harum) Ordo eſt. Neque vlla arborum harum quas colis ſequetur te breuem dominum .i. parui temporis, præter inuiſas cupreſſos .i. rogis & luctibus conſecratas. Virg. & ferales ante cupreſſos conſtituunt. [Abſumet hæres) Hæc cum inuectione dicuntur in eos qui nimia parſimonia conſeruant, quæ prodigi heredes abſumunt. Iuuen. Vt locuples moriatur egens. [Tinguet pauimentum) Solum promptuarij, hoc eſt perfundet pauimentum negligens hæres vino deorum conuiuijs digno. Superbo, pro ipſis ſuperbus hypallage figura. ACR.

EHEV fugaces Poſtume Poſtume Labuntur anni) Ad Poſtumum hac Ode loquitur de celeritate currentis vitæ. [Indomitæ morti) Indomitæ quaſi ferociſſimæ, quia nemo ab ea beneuolentiam, & indulgentiam exorat. [Illacrymabilem Plutona) Qui nunquam lacrymis placatur. [Qui ter amplum Geryonem) Ter amplum pro trimembri dixit & accipiendum hic extrinſecus quamuis, vt ſit. Quamuis ter amplum. [Quicunque terræ munere veſcimur) pro quicunque viuimus. [Fruſtra cruento Marte carebimus) præſentia pericula magnopere vitare cupimus, cum nulla ratione mortem effugere poſſimus. [Fractiſq. rauci fluctibus Adriæ) Fractis pro illiſis dicitur. [Damnatuſq. longi Siſyphus Aeolides laboris) Damnatus laboris ſic dicitur vt capitis damnatus. [Præter inuiſas cupreſſos) inquit, quia funeribus POR

nēribus cupreſſus adhibetur. [Breuem dominum) Breuem autem dominum .i. breuis vitæ. [Abſumet hæres cæcuba dignior Seruata centum clauibus,) Hæc cum inuectione dicuntur corripientis eum, quod ad nimiam parſimoniam ſe conſtringat, aſſernans quod hæres prodige ſit abſurus. [Et mero Tinguet pauimentum ſuperbo Pontificum potiore cœnis) Effuſurum eum paſſim vna ſignificat quæ hic magnopere ſeruauerat recluſa. Superbo autem pauimento, pro ipſe ſuperbus.

ASC. EHEV fugaces) Poſtumum monet fragilitatis vitæ humanæ, cum tanta ſit neceſſitas mortis, faciq. varietas, pro ſemel raptis omnia linquenda ſunt. Aptum autem (vt in Syluis noſtris diximus) eſt negocio nomen. Nam Poſtumus is appellatur, qui poſt patris humationem, & ſepulturam natus eſt. Dicit ergo incipiens ab interiectione lamentabili, quia res omnes, tangit: Eheu Poſtume Poſtume anni fugaces .i. aſſidue fugientes, labuntur .i. præcipites eunt, nec pietas .i. pius cultus deorum, & parentum (ſcriptum eſt tamen: Honora patrem, & matrem, & erit longæuus ſuper terram, ſed non erat poetæ notum) affert rugis, & ſenectæ inſtāti .i. properanti, & morti indomitæ .i. indomabili, quia nulli parcit, moram .i. dilationem. O amice non afferet moram ſi .i. tametſi, places .i. placere niteris, Plutona illacrymabilem .i. nullis lacrymis mobilem, aut flexibilem, quotquot dies eūt .i. per ſingulos dies ſemel, tauris tricenis .i. tot quot ſunt dies in ſingulis menſibus. aut, quia triceni vt triginta primam producit, legatur trecenis .i. trecētum tauris, quod plus eſt quam ſi vaccis aut vitulis dicat, qui .ſ. Pluton, compeſcit .i. arcet, Geryonem regem olim Hiſpaniæ, ter amplum .i. licet ter amplum, hoc eſt tricorporem, & Tityon alumnum terræ, Per tota nouem, cui iugera corpus. Porrigitur arcet dicit vnda triſti .ſ. ſtyge .ſ. enauiganda .i. quæ vnda enauigabitur (eſt autem hic ſeptimi caſus) hominibus ſup. nobis, quicunque veſcimur munere .i. alimento terræ, ſiue erimus reges, ſiue erimus coloni inopes. Nos carebimus fruſtra .i. nequicquam Marte cruento .i. cæde per effuſionem ſanguinis, & fluctibus Adriæ .i. Adriatici maris. rauci .i. rauce ſonantis, fractis .ſ. vi ventorum .i. fruſtra neque occidemur gladio, neq; ſubmergemur aquis, & metuemus .i. metuendo cauebimus fruſtra auſtrum .ſ. ventum nocentem corporibus per autūnos, quia Corytus fluuius infernalis, ater .i. tenebroſus, errans i. vage fluēs, flumine languido .i. debili, eſt viſendus .ſ. ſemel, & genus infame Danai .i. filiæ Danai nece patruelium maritorum infames, & Siſyphus Aeolides .i. Aeli filius, damnatus .ſ. apud inferos, pœna ſup. longi labori, eſt viſendus. & genus viſendum de quo, & labore eius dicit Land. ſic, longi laboris, quia perpetui immo, æterni (ſi fabulæ credimus) & æternitate nihil longius. Siſyphus Aeolides, horum ſiue hiſtoria, ſiue fabula adeo varia, ambiguaq. traditur, vt difficile ſit omnia proſequi. Nam, & plures Siſyphi, & ea pluribus Aeolis nati videntur. Primum autem Siſyphum dicunt fuiſſe. regnante Danao Argis. vel ſaltem Lynceo eius nepote, atque genero, qui illi ſucceſſit. Voluntque hunc Ephyram in Achaia cōdidiſſe, quam deinde Corinthus, Oreſtis filius a ſe Corinthum nominauit, & habuiſſe in vxorem ſeptimam Athlantis filiam Meropen. de qua Ouid.

Septima mortali Merope tibi Siſyphe nupſit.

Fuit, & alter Siſyphus, & hic Aeoli (ſed alterius à ſuperiore) filius, regnante Aegæo Athenis, qui (vt refert Lact.) In Iſthmo Achaiæ habitans, prætereuntes aut ſaxo obruebat, aut dum ab eo iuſſi pedes lauarent in mare calce ictos præcipitabat. [Addūtq. ſuo. ar.) Dijs participem factum illa mortalibus prodidiſſe, & furta Iouis cum Argina manifeſtaſſe. Quo ſcelere à Ioue ea pœna ad inferos detruſum, vt ſaxum ex ima valle ſubuoluens, in montis iugo conſtituere iubeatur. Verum cum ad locum, deuentum eſt, rurſus ſaxum ad ima ruit. hinc Ouid.

Aut petis, aut vrges ruiturum Siſyphe ſaxum.

Et Virgil. ſubtracto nomine, Saxum ingens voluunt alij. Et apud quendam Tragicum: Tum illud quòd Siſyphus verſat ſaxum ſudans nitendo, nec proficit hilum. per quam rem eos arguere poëtæ voluerunt qui perpetuis curis, ac laboribus anxij ſemper circa magna verſantur, & ſummos magiſtratus, atque imperia per ſtultiſſimam ambitionem aſſequi tentant. Et quoniam maiora ſuis viribus expetunt, nunquam quod volunt aſſequuntur, ſed omnes eorum conatus inefficaces redduntur. Sapienter ergo, & hoc Lucret.

Siſyphus in vita quoque nobis ante oculos eſt:
Qui petere à populo faſces, ſæuaſq; ſecures
Imbibit, & ſemper victus, triſtiſq; receſſit.

Et paulo infra.

Hoc est aduerſo nixantem trudere montem
Saxum, quod tandem ſummo iam vertice rurſus
Voluitur, & plani raptim petit æquora campi.

Hunc volunt Vlyſſis patrem fuiſſe, quod illi etiam Aiax apud Ouid. exprobrat, nec ſanguine cretus Siſypho. Nam quod à Theſeo interfectus ſit (vt nonnulli dicunt) propter diuerſitatem temporum quadrare, nō videtur, & fortaſſe erit tertius Siſyphus, ſed poëtarum licentia cuncta cōmiſcet, atque confundit. Aeolides, Aeoli filius. Verum de hoc alibi. nam neque etiam Aeolus vnus fuit. Linquenda tellus, aperit quo animo mortis admonuit, vt videlicet bonis fruatur, dum datur. nam omnia linquenda ſunt dicens tellus .i. terra & fundus, eſt linquenda .ſ. tibi, & domus eſt linquenda, & vxor placens .i. tametſi placens, eſt tamen linquēda, neque vlla harum arborum quas colis ſequetur te breuem .i. breuis temporibus dominū, præter cupreſſos inuiſas .ſ. viris, quia ſunt indices mortis, & ſacerdotibus, quia ſunt funeſtę. Hæres dignior .ſ. quam tu vite, quia te defuncto ſuperſtabit, aut dignior quia fruetur bonis quibus (quia tu abſtines) indigeum te cenſēs abſumet .i. ebibet, cæcuba .i. bona illa vina, ſeruata .ſ. à te dum viueres, centum clauibus tinguet .i. rigabit, & madefaciet, mero .i. puro vino, ſuperbo .i. nobili, & ſuperbiente de loco, & anno, quo natum eſt, pauimentum, quia tam abūde biber, vt etiam pauimentū riget aut vomitu, aut vino in poculis derelicto, quod euaporatum effunditur in pauimentum ab infundentibus, rerēs in talibus cœnis. quod tamen contra leges artis bibendi apud Romanos ſeruatæ erat. Nam ſignum acris, & fortis potoris erat (auctore Plinio) nihil ad elidendum in pauimento ſummum, ac poſtremum potum ex vino reliquiſſe. Vide Cœlium lib. iiij. cap. xavj. mero dicit potiore .i. meliore, cœnis pontificum .i. quā quo pontifices in cœnis ſuis, quæ ſemper ſumptuoſiſſimæ fuerunt (vnde nunc thelogicum dicunt vinum) vſi ſunt.

COEL. RHOD.

TINGET pauimentum) Hæc Plinij verba ex xiiij. lib. cap. xxij. multum locis huic Flacci loco afferunt, quem conniventes plerique tranſiliunt Plinij. Hæc ſunt verba apud Romanos bibendi ars hiſce ferè conſtabat legibus. Non labaſſe ſermone, non leuatum vomitione, ſed plurimum habuiſſe vno potu, optima fide. [Tinget pauimentum) Non reſpiraſſe in hauriendo, neque expuiſſe nihilque ad elidendum in pauimento ex vino reliquiſſe. Cœlius lib. iiij. cap. xxvj. lege item Bonſ.

GLAREANVS.

NON ſit tricenis quotquot eunt dies) Acron tricenis exponit per menſes ſingulos .i. quotidie, ad tricenos menſis dies referens, ſed id inepte, cum carmen triconis nullo pacto admittat, ſed trecenis per e, cuius prima eſt breuis quæ in tricenis longa, quemadmodum in triginta, vt teſtatur Laurentius Valla literarum optimarum vere princeps. [Tinguet pauimentum ſuperbo,) Et Acron, & Porphyrio exponunt ſuperbo, pro ipſe ſuperbus, alij pro optimo, & nobili vino, quod & mihi placet. Ceterū potatorem per hyperbolem ait ita prodigum, vt multū vini potando, quemadmodū ſit apud bibones, in terram fundatur, quod ob ineptam cuiuſdam annotatoris expoſitionem dicimus, qui in hunc poëtam adeo ineptiuit, vt indignus videatur venia.

IN SVI SECVLI LVXVRIAM.

Taxat ſeculi ſui luxum, tum in hortis vinarijſq; dilatandis tum maximè ædificijs quibus agri occupabantur, iam ad amœnitatem ſolum vtiles, contra veterum diſciplinam, & frugalitatem quibus quidem priuatum cenſus erat exiguus, ſed communis ampliſſimus.

Ode XV. Tricolos, Tetraſtrophos: Vt,

Vides, vt alta ſtet niue candidum.

—∪——∪∪—∪∪
—∪——∪∪—∪∪
—∪∪——∪——
—∪∪—∪∪—∪——

IAM pauca aratro iugera regiæ
Moles relinquent: vndique latius
Extenta viſentur Lucrino
Stagna lacu: platanuſque cœlebs

Euincet vlmos : tum violaria , &
Myrtus, & omnis copia narium
Spargent oliuetis odorem
Fertilibus domino priori.
Tum ſpiſſa ramis laurea feruidos
Excludet ictus . non ita Romuli
Præſcriptum , & intonſi Catonis
Auſpitijs , veterumque norma .
Priuatus illis cenſus erat breuis :
Commune magnum : nulla decempedis
Metata priuatis , opacam
Porticus excipiebat Arcton :
Nec fortuitum ſpernere ceſpitem
Leges ſinebant , oppido publico
Sumptu iubentes , & deorum
Templa nouo decorare ſaxo .

ANTONIVS.

IAM pauca aratro) Damnat hac Ode ædificiorum luxuriam, agri.n.illis occupati minus populo neceſſaria ſuppeditabant. Laudat inde maiorum parſimoniam. Cenſus.n.priuatus olim breuiſſimus erat,res vero cõmunis ingens. [Regię Moles) Diuitium prætoria ruri ædificata, quæ regiæ videbantur.i.regum domus. [Vndique viſentur)Ordo eſt, Vndique viſentur ſtagna latius extenta .i. ampliora lacu Lucrino, piſcinas.n.intelligit. [Lucrino lacu) Contiguus Baijs Lucrinus adeſt ſinus,intra quem Auernus eſt,vt inquit Str. lib. v. Plin. quoque lib. 3. prope Baias eſſe indicat lacum Lucrinum & Auernũ. [Platanusq.) erant in vſu platani apud Romanos , vel in villa , vel in hortis vrbanis ad vmbras inambulationum , quem vſum docuerunt Athenæ in philoſophorum ocio,platos autem latitudo dicitur,platyno dilato. plura diximus in Iuuenalem , ibi Frõtonis platani. Cœlebs.i.ſine vitibus, per metaphoram,non iunguntur.n.platano vites,quia (vt ſcribit Plin.)iucunda eſt vmbra platani, quanquam Craſſa Cœlibem aũt dictum exiſtimant. ꝙ dignam cęlo vitam ducat,vt ſcribit Feſtus. [Vlmos euincet)Hoc eſt plures erunt platani voluptatis gratia conſitæ , quam vlmi cũ vitibus . [Narium) .i. odorum. [Oliuetis) Vbi fuerant oliueta. [Fertilibus)Nunc.n. ſublatis inde oleis violaria,& ſimilia ibidẽ conſerebant ad voluptatem , & odorum gratiam . Ictus Solares radios . vel fulmina intelligit . Laurus.n. non tangitur fulmine, vt ſcribit Plin.lib.xv. [Non ita Romuli)Ordo eſt. Non ita præſcriptũ auſpicijs Romuli & intonſi Catonis, & veterum norma . [Non ita præſcriptum) .i. præceptum Romulus enim præcepit ſuis agriculturam,& militiam,vt late oſtendit Dion. & nos multa in principio Georg. [Auſpicijs) principijs & ductu . [Intonſi Catonis) .i. rigidi,& hiſpidi propter ſeueritatem,intelligendum vero eſt de maiore Catone,tunc.n.meliores erant . Præterea intonſi veteres dicuntur,quoniam (vt ſcribit Plin. lib. vij.) tonſores in Italiam ex Sicilia venere poſt Romam conditam anno ccccliiij. adducente P.Ticinio Men.primus omnium radi quotidie inſtituit Africanus . Sequens diuus Auguſtus cultris ſemper vſus eſt . Norma recta viuendi regula.[Priuatus cenſus)Res propria.[Commune) .i. res communis,& publica. [Nulla decempedis) Senſus eſt.Nullus priuatus vir habebat porticum tantam ad ſeptentrionem,pro æſtiuo Sole vitando,quæ etiam potuiſſet ſufficere vmbræ Solis vicini plagę ſeptentrionali,tunc enim vmbrę ſunt minime,quod Iuuen.Sat.vij.innuit dicens . Parte alia lõgis Numidarum fulta columnis Surgat, & algentem rapiat cœnatio Solem. Id quidem priores non habebant tanti luxus . [Decempedis)Decempeda regula eſt,ſeu pertica decẽpedum, qua fabricæ menſura colligitur.Eſt autem ſenſus,quod antiquorum porticus nõ erat tanta vt potuiſſet decempeda menſurari. [Metata) Menſurata.[Opacam Arcton) .i. vmbram Solis vicinioris Arcto .i.Vrſæ boreali . [Fortuitum) .i.forte & caſu inuentumq. quocũque loco.[Spernere)Quin ibi ſederem,iacerẽue. [Leges)Quæ .ſ.parſimoniam iubebant, luxum quoque prohibentes . [Nouo ſaxo) .i. externo loco adducto . Marmor enim è laconia petebatur viride,& precioſum,cunctisq. hilarium,vt ſcr.Plin.lib. 36. Ex Armenia quoque,& Aegypto vectum eſt marmor . Item e Numidia,Caryſto,& Chio . Iuuen.quoque Sat. xiiij. inquit, Græcis longeq. petitis Marmoribus .

ACR. IAM pauca) Antiquorum hic ſeueritatem,& continentiam laudat & quæritur de præſentis luxuria ſeculi,quo tanta ædificandi inualit libido, vt ædificia latius porrigendo,vel captando amœnitatis aſpectus , breui agros dicat à rationibus defuturos. [Vndique latius) Non latius extenta,ſeu latius viſentur, tanquã non in latitudinem, ſed in altitudinem potius extẽderentur porrigendo faſtigia , vt Lucrinus Baiarum lacus vndique conſpiceretur. [Platanusque cœlebs Euincet vlmos)Plures erunt,inquit platani,quam vlmi, quæ ſine fructu ſunt magis ad amœnitatem deambulationis poſitę , q̃a vlmi vtiles vitibus, & neceſſariæ ſunt , hinc notat luxum præſentis temporis , vel quòd myrtus, aut violaria ante ferantur oliuetis,pluſquam odorum copia,quàm fructus curentur . Cœlebs autem, vitibus vidua , ideo oliuetum dixit fertile priori domino, quia preſertim ſolam poſuerat fertilitatem placere.[Tum ſpiſſa ramis laurea) Infructuoſa etiam laurus,aut ad excludendos vmbra ſua Solis ardores poſita, aut certa,quia ideo in viridarijs inſtituebatur, quòd feruidis ictibus fulminum credebatur eſſe contraria. [Excludet ictus)Contra maiorum laborioſam, frugalemque vitam Romuli vel Catonis dicit luxum præſentem .[Præſcriptum) præceptum a magiſtris ludi tractum,qui præſcripta dant,quæ imitentur.[Intonſi)Intonſi autem ideo quia dicebãt iniuriam Naturæ fieri, ſi quod tegmento capitis datum fuerat, amputetur vnde & Lucan. [Intonſos rigidam in frontem deſcendere canos Paſſus eſt . [Norma)Normã pro recta vita poſuit. Metaphora à fabris, qui normam vocant ad quàm opus dirigunt . [Commune magnum) Communis res omnis erat illis vt in commune bonum.[Nulla decempedis)Decempeda regula eſt decempedum,ad quos ab artificibus fabricæ menſura colligitur.i.nulla priuata domus erat,quę porticum haberet tantæ magnitudinis vt poſſet ſufficere vmbræ Sole vicino ſeptentrionali plage tunc enim paruiſſimæ ſunt vmbræ . Nam hiemali tempore latiſſimas etiam porticus Solis occupat radius. [Excipiebat Arcton)Quæ tanta eſſet porticus, vt ſeptentrionali plagæ ſufficeret ſui magnitudine, & ad hanc tantum pateret pro declinatione Solis & autæ exemptione, ad cœli enim clima,ſeu porticus veteres,ſeu ædificia conſtituebant, vnde & Iuuen. Decembri hiemale . Et algentem rapiat cœnatio Solem . [Metata) Menſurata,diſpoſita. nam metari dicebantur caſtra,magna cura ducum peritiaq. conſtitui, quod augmentum luxus ædificio priuato dedit.[Nec fortuitum ſpernere ceſpitem) .i. non licebat aut neglectum horrere,aut rideri eum , qui ſuper herbam recumberet, aut dormiret, per quod ſignificat ſimplicem ac ſine ambitu vitam veteribus Romanis fuiſſe , nec magna cura priuatas opes curaſſe, dum ſtudium omne publico ornatui impenderetur , & templis .

POR. IAM pauca aratro iuge) Hac Ode de luxuria præſentis ſeculi loquitur,ſenſus eſt autem. Tanta libido eſt hoc tempore latius porrigendi ædificia,vt breui defuturi ſint agri. [Vndique latius Extenta viſentur Lucrino Stagna lacu) Non tantum altitudinem,ſed etiam in latitudinem ſtudet porrigere ædificia . Denique vndique lacus Lucrinus, proſpicietur in Campania . Non autem latius extenta ſtagna intelligendum , ſed latius viſentur . [Platanus cœlebs Euincet vlmos) Cœlibem platanum ait eleganter quoniam econtrario maritari arbores dicuntur , quibus vites iunguntur , per quod autem ſignificat non niſi luxuriæ , & ambitioſis voluptatibus ſtuderi . Platanus autem in ambulacris conſeritur,vnde fructus nullus eſt. [Copia narium) Odorem dixit.[Spargent oliuetis)Hoc eſt vbi oliueta fuerunt.Significat autem futurum,vt oleæ arborea vertantur ad cõſeruandas ibi myrtos,& violas, &c. quæ ſunt odori, & voluptati. [Non ita Romuli præſcriptum , & intonſi Catonis Auſpicijs , veterumque norma) præſcriptum,& præceptum dicitur à magiſtris ludi,qui ſcripta pueris dant,præcipiuntque imitari . Intonſum autem Catonem ait, quia veteres propter ſeueritatem hirſuti erant . [Normam) Pro regula dixit normam . [Fertilibus domino priori) Quæ olim vera ſub priore domino,id eſt ſub prioribus temporibus colebantur,& idcirco fertilia erant. [Tum ſpiſſa ramis laurea feruidos Excludet ictus) & laurea arbos infructuoſa eſt , & tantum voluptuoſis locis apta . [Priuatus illis cenſus erat breuis , Commune magnum) .i. familiarem rem anguſtam habebant,remp. magnam . [Nulla decempedis) Nemo,inquit,priuatam domum ædificans , decempedum porticum ſeptentrioni obiectam metabatur . Septentrioni autem obiecta porticus æſtate delicatioribus grata,eſt quia Solem non contingit.[Nec fortuitum ſpernere ceſpitem Leges ſinebãt) Senſus,& ordo eſt hic . Nec ſinebant leges ſpernere ceſpitem fortuitum .i. non licebat irridere eum, qui ſuper ſtipulam recumberet aut dormiret,per

quod

quod ſignificat ſimplicem,aut ſine ambitione vitam veteribus Romanorum fuiſſe. [Oppida publico Sumptu iubentes, & deorum Templa nouo de ſaxo) Hoc eſt opera templorum in oppidis publico ſumptu,iubentes ędificare eſt ergo hic figura ſchema quod ὀλλοῖς dicimus,vnum in duo ſenſu diuiſit. Oppida .n. & deorū templa,pro eo quod eſt oppidorum templa.

ASCENSIVS.

IAM pauca) Graphice ſui ſeculi luxum in ædificijs extruendis taxat, & maiorũ commendat continentiam, & parſimoniam dicens. Moles regiæ.i.tam ingentes vt regiæ videantur, hoc eſt regales ſtructuræ,relinquent tam.i.deinceps, ſi ſic pergunt ædificare mortales vt inſtituerunt, pauca iugera aratro .i. arationi,& aruis ſerendis. Stagna quæ ſunt ad voluptatem, & munitionem ante priuatas domos ducta, viſentur.i.videbuntur vndique,extenta latius lacu Lucrino.i.quam ſit latus Lucrinus, qui tamen mari irrumpente maximus eſt. Et platanus arbor latis folijs, à quibus dicitur cęlebs .i. non coniuncta vitibus, quia non naſcuntur in platano,ſed ſub platano abſumuntur vina,euincet.i.excedet,vlmos arbores, quibus vites quaſi matrimonio coniunguntur in Italia,tum.i.inſuper,violaria.i.copia violarum,aut loca violis cōſita,& myrtis arbor odorifera,vt in Boc.Maro: Et vos ò lauri carpam, & te proxima myrte. Sic poſitæ quoniam ſuaues miſcetis odores,& omnis copia .i. vis narium .i. herbarum,aut frondium odoriferarum ſpargent odorem oliuetis fertilibus .i. vbi erant oliueta fertilia domino priori, Oliueta autem ſunt vbi oliuæ naſcuntur.i.oliuiferæ arbores. Tum.i.inſuper laurea ſup. arbor.i. laurus,ſpiſſa ramis excludet feruidos ictus.ſ.Solis,quibus vuę matureſcerent, non ita præſcriptum .i. quod non ita præſcriptum erat auſpicijs.i.principio,& ductu,Romuli,qui iuſſit agriculturę, iotendi,& Catonis intonſi.i.rigidi,& hiſpidi,atque ita ſeueri qui de re ruſtica multa ſcripſit,& norma veterum,quid de agricultura præceperunt,& ſeruauerunt multa. [Priuatus illis) Ordo eſt. Cenſus priuatus.i.res propria erat illis.ſ.veteribus,breuis.i.modica,& commune ſupp.bonum .i. publicum,erat illis magnum, nulla porticas metata .i. menſurata dum fieret, decempedis.i. pertica,aut regula decempedum,priuatis.i.in priuatom vſum addictis,excipiebat Arcton .i. vrſam, hoc eſt partem Septentrionalem,à qua Sol non influit. Ventus autem ſaluberrimus eſt,licet frigidior quapropter addit opacum vt.ſ.opacitate,vmbroſarum arborum venti vis impediatur. Nec leges.ſ.cenſorum,qui delicatos,& ſibi indulgentes acrius notabant,ſinebant.ſ.homines illo tempore ſpernere ceſpitem .i. terram cum herbis,& radicibus, fortuitum .i. forte inuentum dum ſederet aut recubare vellent, per quo nunc ſeceſſus multo artificio extructos habent.Leges dico iubentes decorare oppida publico ſumptu,& templa ſaxo nouo.i.externo,nec cuilibet viſo.

MATTH. BONF.

FORTVITVM ſpernere) Hoc loco annotandum duxi, rectam loquendi rationem exigere (quanquam alij aliter ſentiunt) vt in ordinandi verſibus ſuppleas homines aut aliud ſimile,vt ſit,nec leges iubentes,ſup.homines in accuſandi caſu,decorare oppida,& templa deorum nouo ſaxo publico ſumptu,ſinebant,ſup. iterum,homines,ſpernere fortuitum ceſpitem.i.dignū reputare in quo ſederent voluptatis gratias.Alias ſperni,& decorari erat dicendum.

GLAREANVS.

VNDIQVE latius Extenta viſentur Lucrino) Et Acron, & Porph. exponunt, non latius extenta, ſed latius viſentur: At alijs contrarium videtur,quibus lubens ego ſubſcribo. Puto.n. poeticam eſſe hyperbolem,q.d. piſcinię latiores nunc inſtituuntur,quam ſit lacus Lucrinus. [Tum violaria,& Myrtus,& omnis copia narium) Legendum,tum violaria,myrtusque,& omnis copia narium, Alioqui trochæus fuerit primo loco,quem hoc carmen hoc certe verſu non ſuſcipit. [Nulla decempedis Metata priuatis,opacam Porticus excipiebat Arcton) Dicere vult,priſcis Romanis non fuiſſe,vt noſtri ſeculi hominibus,porticus,quæ Septentrioni eſſent expoſitæ atque ita ſolis minime obnoxij caloribus. Itaque excipiebat Arcton,exponendum eſt,expoſita erat Septentrioni. Acronis verba mirum quàm hoc falſo exponunt. Nec quiſquam ſenſus ex illis elici poteſt. Domos autem quæ Septentrioni ac ortui erant expoſitæ, non ob vmbram modo amabant,ſed etiam ob ſanitatem. In Porphyrionis aūt cōmentario legendum,ædificans decempedis porticum,non decempedum. Hoc corruptum erat vel temporum iniuria,vel ab aliquo ſciolo, vt fieri ſolet. Ideoq. annotatione dignum in bono auctore.

AD GROSPHEVM.

Inſectatur mortalium ſtultam temeritatem,qui cum omnes natura impulſu ocium,& tranquillitatem expetant,tamen ambitione,& cupiditatibus excæcati,ſemet in inquietudinem præcipitāt. Neque intelligunt ſe à dijs petere quod per ſe ſibi ſi velint, præſtare poſſint, ſi à curis quibus ſe aſſidue torquent temperare poſſint. Sapientis eſſe,de futuro non anxium eſſe,& triſtia latis compenſare ſi quid aduerſi acciderit quod omnibus fere ſolet vſu venire,boni conſulere.cum nemo abſolute beatus inueniatur.

Ode XVI. Tricolos, Tetraſtrophos i Vt, Vides, vt alta ſtet niue candidum.

-v---vv-v--
-v---vv-v--
-v---vv-v--
-vv--

OCivm diuos rogat in patenti
Prenſus Aegæo: ſimul atra nubes
Condidit Lunam: neque certa fulgent
Sidera nautis.
Ocium bello furioſa Thrace,
Ocium Medi pharetra decori,
Groſphe non gemmis, neque purpura venale, nec auro.
Non enim gazæ, neque conſularis
Summouet lictor miſeros tumultus
Mentis, & curas laqueata circum
Tecta volanteis.
Viuitur paruo bene: cui paternum
Splendet in menſa tenui ſalinum:
Nec leueis ſomnos timor, aut cupido
Sordidus aufert.
Quid breui fortes iaculamur æuo
Multa? quid terras alio calentes
Sole mutamus? patriæ quis exul
Se quoque fugit?
Scandit æratas vitioſa naueis
Cura: nec turmas equitum relinquit
Ocyor ceruis, & agente nimbos
Ocyor euro.
Lætus in præſens animus, quod vltra eſt,
Oderit curare: & amara læto
Temperet riſu. nihil eſt ab omni
Parte beatum.
Abſtulit clarum cita mors Achillem:
Longa Tithonum minuit ſenectus:
Et mihi forſan, tibi quod negarit,
Porriget hora.
Te greges centum, Siculæque circum
Mugiunt vaccæ: tibi tollit hinnitum
Apta quadrigis equa: te bis Afro
Murice tinctæ
Veſtiunt lanæ. mihi parua, rura, &
Spiritum Graiæ tenuem camœnæ,
Parca non mendax dedit: & malignum
Spernere vulgus.

ANTO. OCIVM diuos) Scribitur hæc Ode ad Groſphum, cui ē ocium multos temere optare à dijs, cum per ſeipſos habere poſſint, remota rerum praua cupiditate, & auaritia. Vnde non diuitijs, non honorib. curæ cedunt, ſed ſola mentis, & animi quiete, que paruo gaudet, hinc Horat. Ipſe paruo lætus, lyricis vocat ocio fruens. [Ocium diuos) Ordo eſt. Groſphe ſimul atra nubes condidit Lunam, neq; fulgent nautis certa ſidera, prenſus in patenti Aegæo rogat ocium diuos. [Ocium) Vacatio eſt à labore, cuius contrarium eſt negocium. [Prenſus) A tempeſtate deprehenſus. [Aegæo) Huius maris confracti exiſtunt ſparſi inſulis fluctus adeo, & ipſi plerunque ſtrident, & fremunt, vt nullum aliud eſſe mare credatur, quod maiores efferat motus, neque periculoſiores. Protenditur aũt vſque Tenedos, vbi tanquam tantę tædeat amplitudinis in Auguſtum dilabitur alueũ, ſcribit id Diony. ſcribit & plura Plin. [Cetera ſidera) Siderum obſeruationem in nauigando Phœnices inuenerunt, vt ſcribit Plin. lib. vij. [Bello furioſa Thrace) Thracē.n. bellicoſi ſunt, inde Phyllis ait apud Ouid. Armiferrani Thracem qui regat alter erit. Vbi etiã Ouid. ſicut Horat. hoc loco, Græcę variauit Thrace Thraces, Lanne.n. Thracia dicitur. [Venale) Id proprie dicitur quod eſt venditioni, expoſitum. Vendibile vero quod facile vẽdi poteſt hic autem poeta vſus eſt Tmeſi figura. [Conſularis lictor) Dignitas conſulum, & huiuſmodi, quæ omnia ocium denegant. [Gazæ) Amplæ diuitiæ. [Conſularis) Pro omnia magiſtratu, & imperio poſuit, ergo nec diuitiæ, nec imperia remouent. [Laqueata tecta) Laquearibus ornata laquearia autem ſunt loca ipſa quadrata in tabulatis. [Cui paternum) Sup. bene viuitur illi cui &c. [Splendet) Splendere videtur tanquam argentum vel aurum. [Salinum) Patella erat in qua primitiæ dijs cum ſale dabantur, nunc tñ pro vaſculo domeſtico ſalis, dixit ſcribit ita Porphyrio. [Timor) Vel teſte ſuæ, vel ſui ipſius, diuitibus.n. ſæpe inſidiæ parantur. [Cupido fordi praua cupiditas) .i. auaritia, ſed præter morem genere, protulit maſculino. [Iaculamur) Appetimus, metaphora eſt ab his, qui iacula appetunt hoſtes. [Alio calentes Sole) Virg. item lib. ij Georg. Atque alio patriam quærunt ſub ſole iacentem. [Mutamus) Auaritiæ cauſa (Se quoque) Sicut patriam. Se autem .i. ſeipſum, & curas ſuas. [Scandit æratat) Curæ.n. proſequuntur quemlibet vel nauibus, vel equis fuerit niſi paruo contentus fuerit. [In præſentes) In res præſentes, non in futura. [Riſu) Ve illud. Spem vultu ſimulat, premit altum corde dolorem. [Abſtulit clarum) Per exempla nil eſſe beatum ab omni parte probat. Achilles.n. quamuis clarus eſſet, & illuſtris, & inclytus, tamen iuuenis obijt. [Tithonus vero quamuis diutius vixerit tamen ſenectus oppreſſus eſt, & verſus in Cicadam ante obitum. [Et mihi) Forſan, ſenſus eſt: Forſan, & ego diuti⁹ te vixero, q paruo fruor & lætor, tendit autem ad illud idem. Nil eſſe beatum ab omni parte,: occit nanque ditior citius paupere mori. [Te greges centum) Oſtendit ſe paruo gaudentem ocio frui, & lyricis operam tradere, q diuiti Groſpho nõ accidit ob imminentes curas hinc ex diuerſis fortunis diuerſa fiunt ingenia, & nihil eſt omni parte

Quadrigæ. beatum. [Hinnitum) Hypermeter eſt verſus. [Quadrigis) .i. ludis Circenſibus. Quatuor autem equi ſimul iunctī quadrigæ, quaſi quadriiugæ vocantur, quod ſcribit Gell. lib. xix. cap. viij. [Afro murice) .i. Tyria purpura, nam apud Tyrum eſt purpurarum piſcatus hinc Tyria purpura optima omnium perhibetur.

Murex. Auctor eſt Strab. lib. xvj. [Murice) Murex piſcis eſt firmiori teſta circundatur è cuius ſanguine lana tingitur. de quo Plin. lib. ix.

Dibapha [Bis tinctæ lanæ) Dibapham purpuram intelligit Dibapha .n. dicebatur quę bis tincta eſſet magno impẽdio, quodlibet Plin. lib. ix. ſcribit. [Spiritum tenuem) Ingenium tenue. [Graiæ Camœnæ) .i. græce Muſæ, in lyricis.n. Græcos imitatus eſt, Alcæum potiſſimum. [Parca non mendax) .i. vera, & immutabilis, volui autem ex fato eſſe, vt paruo contentus lyrica decantaret. [Vulgus ſpernere) .i. vulgi plauſum, & fauorem per quod ſe minime ambitioſum eſſe oſtendit.

ACR. OCIVM diuos rogat) Hac Ode incidat ocium nemini nõ gratum eſſe, atque optabile, aſſeritque à dijs ſtulte homines ociũ precari, cum ipſi ſibi id præſtare poſſint, cupiditatibus modus ponatur. Nullis præterea diuitijs aut præmijs emi poſſe. Ordo eſt. Groſphe ſimul atra nubes condidit Lunam, neque ſidera fulgent certa nautis, prenſus in patenti Aegeo rogat diuos ocium non venale gemmis, neque auro, neque purpura. [Patenti) Lato mari, & vbique diffuſo ſine litoris alicuius aſpectu. Bene prenſus, tanquam furtum nauigans faciat inſidiatus ſereno. Aegæum aũt mare ab Aegæo Theſei parte dictum. [Certa ſidera) Nota, aut certa fidelia, quorum claritudo pernox ſit vt merito eis credatur .i. Septentrio. vnde, & Lucan. Miſeros fallentia nautas Sidera non ſequimur, ſed quæ non mergitur Arctos. [Ocium bello) Optabile etiam bellicoſis nationibus otium dicit. [Pharetra decori) Quia ſagittarum vſu, & armorum ſplendore decori ſunt Perſæ. Ocium naturale animi affirmat bonum quod nullis poſſit diuitijs comparari. Gaza diuitiæ vt Troia gaza per vndas, hoc vero eſt, quòd non diuitias hoĩes ab inquietudine excuſent, ſed quies, & electa mediocritas. Ordo eſt. Non enim gazæ, neq; conſularis lictor ſummouet miſeros tumultus mentis, & curas volantis circum laqueata tecta. [Lictor) Lictorem pro dignitate poſuit, & honore, qui ocia denegat. [Miſeros tumultus Mentis) Non alibi grauiores curas eſſe, quam vbi maiores ſunt opes demonſtrat. Volantes autem dicit diſcurrentes. [Laqueata) Lacunaria, ſicut Virg. Atque animum celerem nũc huc, nunc diuidit illuc: In parteſque rapit varias, perque omnia verſent: Sicut aquæ tremulum labris vbi lumen ahenis. Omnia peruolitat late loca. [Summiq. ferit laquearia tecti) Laquearia autem dñr opaca cameræ in locum collectæ. Virg. dependet lychini laquearibus aureis. [Viuitur paruo bene) Paupertate ſola beate approbat viuere. Lucan. O vitæ tuta facultas pauperijs, anguſtiq. laris. [Salinum) Pro quocunque vaſe poſuit fictili menſæ pauperis. Tamen ſalinum eſt patella in qua dijs Primitiæ cum ſale offerebant. [Cupido) Pro auaritia dictus, vnde, & timor pro cuſtodia cenſus Iuuen. Miſera eſt magni cuſtodia cenſus. [Iaculamur) Pro appetimus, & dum breuis vita ſit maior tẽdamus. [Quis exul Se quoque fugit?) A vitijs auaritiæ ſuæ quis poterit fugere, qui derelinquit patriam, diuitias aũt quærit mutatione terrarum vt eſt, Atque alio patriam quęrunt ſub Sole iacentẽ. [Scandit æratas vitioſa naueis Cura) Oſtendit neque mari, neque terra, ſiue malitia poſſe quenq̃ curas fugere ſuas vel pectin. [Nec turmas equitũ relinquit) Non deſerit relictas turmas, relinquit .n. eſt deſerit. Senſus aũt hic eſt. Si equo quis velit curas fugere, non põt, quia & ceruis, & ipſis ventis ſunt velociores. [Lætus in pñs) Plus pñti lætitia quam ſpe futuri aium iuuari dicit .i. non plus ſcietur q expedit. [Et amara læto Temperet) Philoſoph cum præceptum ad patientiam exhortans, vt aduerſa lætitia temperentur, & non ſatis proſperis credatur maxime, cũ varietate vitæ nec pro voluntate ad oia felicitat conſtet, nec ſint aduerſa continua. [Abſtulit clarum cita mors Achillē) oſtendit res humanas diuerſitatum per duo inter ſe contraria, exemplo eorũ qui ſunt putati felices. Achilles vero virtute præcipuus cita morte iuuenis perijt. Tithonus maritus auroræ tarde mortuus eſt per damna perficientis ętatis, viuendo .n. in Cicadam conuerſus eſt. & ideo nihil dicit eſſe homini certum dum illum cita mors punierit, alterum vero ſenẽ conſumpſerit ante vita q fatum. [Porriget hora) Horam pro tpe poſuit .i. variabilis fortuna proſperabitur mihi. [Tibi amara) .i. forſan tibi mors occurrendo me pertranſibit. [Te greges centũ) Finito p infinito vſus eſt, vt, Mille meæ Siculis errant in montibus agnæ. [Bis Afro) Pro Tyrio, ſicut Iudũ pro Carthaginienſi. [Mihi parua, rura,) Dicit iis plerunque diuerſa eſſe ingenia vt fortunas in diuerſis ſtudijs, vt ſicut alij honoribus, & diuitijs clari ſunt ita hic carmine illuſtre mediocritatẽ. [Camœnæ) Genitiuus ſingularis. [Et Spiritum Graiæ tenuem camœnæ) Dedit mihi tenue ingenium Graiæ muſæ .ſ. vt poſſem lyra cantare primo à Græcis inuenta. Ordo eſt. Et Parca non mendax dedit mihi tenue ſpiritum Graiæ camœnæ, & ſpernere malignum vulgus. [Graiæ camœnæ) .i. Græce, vel quia Græci fuerunt poëtæ lyrici (quos Hor. imitatus eſt) Alcæus & Sappho, vel quia primi Græci carmina inueniſſe perhibentur. [Parca non mendax) Immutabilis, vult.n. fataliter ſibi hoc ingenium attributum.

POR. OCIVM diuos rogat in patenti Prenſus Aegæo) Hac Ode Groſphum equitem R. alloquitur Siculienſem indicans nemini non ocium gratum eſſe atque optabile. [Ocium diuos rogat in patenti Prenſus Aegæo) Dicit oẽs ſtulte a dijs ocium optare, cũ ipſi illud ſibi præſtare poſſint, quippe cum nullis præmijs emat, non.n. inq̃, diuitiæ, aut honor ſunt cuiquam, quo minus inquietã ſollicitudinis mentẽ patiatur. [Et curas laqueata circũ Tecta) oñdit non alibi grauiores curas eſſe, quam vbi maiores opes ſunt. [Cui paternũ Splẽdet in mẽſa tenui ſalinum) In mẽſa tenui hoc eſt paupere. [Salinũ) Patella in qua primitiæ Dijs cum ſale dantur, ſed nũc pro vaſculo domeſtico ſalis dixit. Dicit aũt bene viui in paupertate, qa paternã re familiari contentus victum non abhorreret. [Nec leues ſomnos timor, aut Cupido) Cupidinẽ hic nõ puto pro amore poſuiſſe, ſed p cupiditate, quare miror maſculino eum gñe Cupidinẽ dixiſſe cum hac ſignatione hæc cupiditat dicatur. [Terras alio calentes Sole mutamus?) ſic & Virg. Atque alio quærunt patriam ſub ſole iacentem. Patriæ quis exul

[Se quoq; fugit)ſenſus eſt. Quis ſe quoque.i.aut vitium auaritiæ ſuæ, aut impatientiam ſuam potuit fugere qui patriam reliquit? [Scandit æratas vitioſa naues cura]Per hoc oſtendit neque mari, neque terra poſſe curas ſuas effugere. [Nec turmas equitum relinquit].i. etiam ſi equo velis curas effugere. ſequentur illæ te tamen, ſunt enim ceruis & ipſis ventis velociores. [Lætus in præſens] Præſentibus, inquit, delectemur ac fruamur, futura nō quæramus. [Et amara lento Temperet riſu] Amaritudinem vitæ hilaritate interpoſita leniat [Nihil eſt ab omni Parte beatum] Extrinſecus hic audiendum eſt quatenus conceſſum hominibus nō eſt vt per omnia beati ſint. [Abſtulit clarum cita mors Achillem.] Lō ga Tithonum) oſtēdit diuerſitatem rerum humanarum duo int ſe contraria ponens, breuem.ſ. Ach ll s vitam. & Tithoni vſque ad vltimam ſenectutem porrectam [Te greges centum. Siculæq. circum. Mugiunt vaccæ) Alij, inquit, diuitias inſatiabili animo cupiunt, at mihi paupertatem cum animi æquitate, per quod oſtendit ſic ingenia diuerſa eſſe plerunque hominibus vt fortunas. [Thebis Afro Murice tinctæ Veſtiuot lanæ] Afrum muricem pro Tyrio, dixit, videlicet quia Tyrij in Africam tranſierunt.i. Carthaginem condiderunt. Bis tinctam autem lanam dibapham purpuram dicit, quam ſcimus eſſe precioſiſſimam. [Et Spiritum Graiæ tenuem camœnæ, Parca non mendax dedit) Dedit ſpiritū tenuem.i. ſubtilem accipe. [Camœnæ Graiæ) Graiæ autem ideo dixit, quod hæc carmina ad imitationem Græcorum ſcr. [Graiæ] Genitiuus ſingularis eſt.

ASCENSIVS.

OCIVM) Commendat verum ocium, & qua via id acquiri poſſit commemorat. Dicens, ô Groſphe prenſus.i. is qui deprehenſus eſt a tempeſtate in Aegæo.ſ. mar. patenti.i. aperto & expoſito ventis & velis, rogat diuos ocium.i. ceſſationem ab illo negocio, ſimul.i. ſtatim vt, atra nubes condidit.i. occuluit Lunā, quia noctu magis timendum eſt, neque ſidera certa nautis.i. cognita & immobilia ferè, vt Vrſæ fulgent nautis. [Thrace).i. Thracia furioſa.i. licet furioſa & bellicoſa, petit bello.i. dum bello premitur, ocium.i. ceſſationem belli, & Medi.i. Parthi, decori.i. honeſtati pharetra, qua bene vtuntur, quia optimi ſunt ſagittarij, petūt diuo, ocium non venale.i. non expoſitum à dijs venditioni, neque gemmis, neque purpura, neque auro.i. nullis diuitijs. Non enim gazæ.i. theſauri & diuitiæ ſup. ſubmouent neque lictor conſularis i. miniſter faſces ferēs ante conſulem, ſubmouet miſeros tumultus.i. agitationes mentis, & curas volantes circum tecta laqueata.i. laquearibus ornata.i. indiuium maxime domibus verſari ſolitas, Viuitur bene.i. beate, paruo.i. etiam in paruo patrimonio, ab ipſo ſup. cui ſalinum.i. vaſculum ſalis, aut pro ſacrificio, aut pro vſu priuato, paternum.i. a patre per hæreditariā ſucceſſionem acquiſitum, ſplendet.i. mondum tenetur, in menſa tenui. Nec timor.ſ. cuſtodiendæ pecuniæ, vnde Iuuen. Miſera eſt magni cuſtodia cenſus, Aut Cupido ſordidus.i. is Deus qui non amatoribus (qui plerique lauti ſunt) ſed auaris preeſt, qui omnes ſordidi, vnde licet pro cupiditate maſculino genere protulit, Acron autem & Porphyrio notant id mire, & inuſitate factum. Sunt tamen qui legūt Sordibus, vt aufert ſordibus.i. per ſordes auaritiæ, verum (vt dixi) ſi etiam Cupido auaritiæ intelligatur ſordidus Deus vt amorum cecus, analogia patietur vtrunque maſculino genere enunciari. Sed ad ordinem reuertamur, nec timor ergo amittendæ pecuniæ acquiſitæ, nec Cupido.i. Deus auaritiæ, ſordidus.i. immundus & minime lautus, aufert.ſ. ille qui paruo contentus eſt, & licet tantum ſalinum haberet, adhuc tamen ſplendidum ac mundum teneret, leues ſomnos. Quid nos fortes.i. validi, æuo breui.i. paruin duranti iaculamur.i. appetimus, ſicut qui rem, quam manu attingere nequeunt, iaculo deijcere eminus conantur, aut iactamus animo multa.i. res multas cum paucis vis detur? quid.i. ad quid, mutamus.ſ. peragrando, terras calentes, alio Sole, auaritiæ cauſa? quis exul patriæ, id eſt exiens ſolum patriæ ſuæ, fugit.i. deuitauit quoque.i. etiam ſe.ſ. ipſum? q.d. nemo, quia, Cœlum non animum mutant, qui trans mare currunt. Fugit autem hoc loco (ne quis erret) eſt præteriti temporis, quia primam producit. Scandit, probat quod dixit neminem ſe, aut conſcientiam ſuam fugere, quia cura vitioſa ſcandit .i. ſimul aſcendit naues æratas, & fortes, nec relinquit turmas equitum, qui tamen expeditiores ſunt, quam pedites, exiſtens ocyor ceruis, & ocyor Euro.i. vento orientali, agitante.i. pellente nimbos.i. nubes, hoc eſt nemo tam celeri vehitur naue, aut equo vt curas effugiat, quæ ceruis & ventis perniciores ſunt & ideo animus lætus in præſens.i. in rem præſentem, oderit.i. fugent.i. debet fugere, quod eſt vltra.ſ. præſens, hoc eſt adhuc expectandum, & temperet amara.i. res amaras, riſu lento.i. non diſſoluto, ſed temperato & maturo, quia nihil eſt beatum.i. bene ſe habens, ex omni parte. Nam mors cita.i. repentina, Abſtulit Achillem clarum.i. glorioſum, ſenectus longa minuit.i. vſque ad Cicadæ quantitatem extenuauit, Tithonum.ſ. maritum Auroræ Hom. Ilia.9. dicit, Thetidi oblatam eſſe conditionem ab Ioue de filio vt aut diu & inglorius, aut parum & glorioſus viuat, illamque acce piſſe breuem & glorioſam vitam, cum vtranque obtinere non poſſet. [Et hora).ſ. naſcendi, aut temporis conditio porriget for ſan mihi, id quod negarit tibi.ſ. longam vitam. Centum greges, .ſ. ouium ſupp. ſunt circum te, & centum vaccæ. Siculæ mugiunt circum te. Equa apta quadrigis tollit tibi hinnitum (vbi quidam legunt hinnitum, ſed non eſt opus, quia hypermeter verſus non eſt improbandus, dummodo abundans ſyllaba per ſequentem vocalem abſumatur,) hoc eſt, eſt tibi bene educata, ita vt equum appetens annuat & lanæ tinctæ bis murice Afro.i. purpura Tyria quæ bis tincta.i. dibapha illic ſit, veſtiunt te. Sed Parca.i. Dea fatalis ab inſtanti nanuitatis cuiq; officia, quantam ad inclinationem diui dens, non mendax.i. verax & ſecundūm Stoicos) infallibilis dedit mihi parua rura, quæ ideo ſe fataliter habere contendit quia illis contentus eſt, & ita ſecit ſe naturaliter ad modica natum, quia Naturæ ſequitur ſemina quiſque ſuæ, & dedit mihi tenuem.i. exilem ſpiritum.i. venam & inuentionem, aut potius ingenium, camœnæ Graiæ.i. ad lyricum carmen, Graijs & nondum cuiquam Latinorum egregie datum, imitatur autem potiſſimum (vt dictum eſt) Alcæum, & dedit ſpernere.i. paruifacere, vulgus malignum.i. ſermonem vulgi de me, aut non curare quæ vulgus curat.

MATTH. BONF.

ALIO calentes) Id non diſſimile eſt huic quod Adagio circunfertur. In al o mundo, de ijs qui longe diſſident à patria. [Patriæ quis exul) Hoc in loco quanquam alij aliter ſentiunt, tunc tamen arbitror fuiſſe Horatij ſenſum. Quis tantæ eſt dementiæ vt cum patriam quaſlibus cauſa deſeruerit, & patriæ ſe fecerit voluntarium exulem. velit ſeipſum quoque fugere & ea non præſtare, quæ debet ac à ſeipſo alienus eſſe? Sumus enim à nobis alieni, & noſipſos fugimus, cum ea cupimus & quærimus quæ non debemus, & quæ noſtrarum non ſunt partium. Debemus aut viuere paruo contenti, & non appetere plura, quàm ferat mortalium conditio. Nec leues ſomnos timor aut cupido Sordidus aufert.

GLAREANVS.

CVPIDINEM hic non puto, inquit Porph. pro amore poſuiſſe, ſed pro cupiditate, quare miror maſculino eū genere Cupidinem dixiſſe, cum hac ſignificatione hæc cupiditas dicatur. Hæc ille. Imò ego miror an vſquam apud Horat. aliter, quàm genere maſc. Cupidinem inuenerit. Fieri autem poteſt, vt hoc quoque Porphyrioni aſſuetum ſit, quemadmodum ſæpe alia alias. Lætus in præſens animus. Laur. Valla 1 b. iij. elegantiarum exponit in præſens.i. in præſentiarum quod aduerbium nuſquam apud veteres reperias, quamuis etiam Perottus, atque adeo noſtra ætas ſæpe eo vtatur. Porrò in commentario Acronis in hanc Oden, quædam ſunt plane inepta, ſed quæ ego temporum iniuria corrupta puto. Vebis Afro pro Tyrio, ſicut Indum pro Carthagi nienſi. Quis enim vnquam Carthaginenſes Indos nominauit? quare ego Tyrium pro Indum legendum exiſtimo. Item paulò ante, Tibi amara, & quæ ſequuntur, à nemine intelligūtur. Verum hæc omnia proſequi, neſcio quid vtilitatis lectori afferre queat, ideoque iam moleſtus eſſe deſino.

AD MOECENATEM ÆGROTVM.

Amicitiam ſuam & gratitudinem erga Mæcenatem teſtatur cum beneficiorum in ſe & mutuæ beneuolentiæ memor, negat ſe poſſe ſuperſtitē viuere, ſi ille prior decederet, utpote ſui pars altera, ſic dijs viſum eſſe & fatis, nam ita vtriuſque horoſcopum conuenire, vt eodem tempore penè perierint. Illum Ioue benignitatem in theatro, ſe Fauni beneficio in agro ab arboris lapſu ſeruatum:

Ode XVII. Tricolos, Tetraſtrophos, vt i Vides, vt alta ſtet niue candidum.

—∪—∪∪—∪—
—∪∪——∪∪ ∪∪
—∪——∪ ∪
—∪∪—∪∪ ∪ ∪

Cur

CVR me querelis exanimas tuis?
Nec dis amicū eſt, nec mihi, te prius,
Obire Mœcenas, mearum
Grande decus, columenque rerum,
Ah te meæ ſi partem animæ rapit
Maturior vis: quid moror altera?
Nec carus æque, nec ſuperſtes
Integer. ille dies vtranque
Ducet ruinam: non ego perfidum
Dixi ſacramentum: ibimus, ibimus,
Vtcunque præcedes, ſupremum
Carpere iter comites parati.
Me nec Chimæræ ſpiritus igneæ, ∴
Nec ſi reſurgat centimanus Gyges,
Diuellet vnquam. ſic potenti
Iuſtitiæ, placitumque Parcis.
Seu Libra, ſeu me Scorpius aſpicit
Formidoloſus, pars violentior
Natalis horæ, ſeu tyrannus ∴
Heſperiæ Capricornus vndæ:
Vtrunque noſtrum incredibili modo
Conſentit aſtrum. te Iouis impio
Tutela Saturno refulgens
Eripuit: volucriſque fati
Tardauit alas: cum populus frequens
Lætum theatris ter crepuit ſonum.
Me truncus illapſus cerebro ∴
Suſtulerat: niſi Faunus ictum
Dextra leuaſſet, Mercurialium
Cuſtos virorum. reddere victimas,
Aedemque votiuam memento.
Nos humilem feriemus agnam.

ANTO. CVR me querelis) Dum Mœcenas acriter ægrotaret, morbi ſæuitia quærebatur, quare Horat. ō ge dolebat, hinc ait ſe terreri, & perimi quodam modo querelis illius. Sed nec Dijs, nec ſibi, gratū eſſe, Mœcenatem morte præire, cum rerum ſuarum fuerit decus, atq; præſidium. Vnde iuratum ſe dicit, nullo pacto velle Mœcenati ſupereſſe. Narrat inde amborum horoſcopum conuenire, cum eodem penè tempore oppreſſi fuerint, vtque Iouis tutela, mortem Męcenati tardauerit, ita eum truncus ſuſtuliſſet, niſi Faunus dextra leuaſſet ictum, hoc tatur demum Mœcenatem, vota peeſoluere, votiuam. ſ. ædem, ipſe enim humilem agnam ſacrificabit. [Exanimas) Terres perimis. [Querelis) querebatur enim Mœcenas morbi ſæuitia. [Amicum) Gratum. [Columen) Præſidium. [Te meę partem animæ) Amicus enim eſt alius ipſe, & æqualis æqualem delectat, vt habetur in Ethici. [Vis) Mortis violentia. [Altera) .i. ego ipſe Horat. altera pars animæ meæ. [Nec carus ero æque) .i. ita alijs vt nunc vt tibi. [Nec ero ſuperſtes Integer) Nam Mœcenas pars animæ deeſſet. [Dixi ſacramentum) Innuit ſe iuratū fuiſſe, nolle Mœcenati ſupereſſe. [Præcedes) Ordo eſt. Vtcunque præcedes, Ibimus, ibimus, comites parati, carpere ſopremum iter. [Vtcunq; præcedes) vel ætate, vel ſorte. [Chimæræ igneæ) Id monſtrum erat triceps, per ſingula aūt capita, ignem emittebat, latius tan ē videto in Ode 27. lib. 3. [Centimanus Gigas) .i. Briareus. Virg li. 6. Et centum geminus Briareus, ac bellua Lernæ, dixere. n poętę eum habuiſſe centum manus, & capita quinquaginta, is idem Ægęon quoque dicitur, i. terrigena. Sunt textus, qui habent Gyges, loco Gigas. [Iuſtitiæ) Iuſtum eſt enim vt gratiſſimus de nobis bene merentibus. [Seu Libra) Aſſerit poëta Mœcenatis horoſcopum, conuenire cum ſuo ſeu aſpexerit eum Libra, ſeu Scorpio, ſeu Capricornus. Ptol. vero 32. inquit, quod ſi concordia duorum in re aliqua eſt, quod reperitur, ex ſignificatione illius rei, in vtriuſque natiuitate. Si ergo fuerit in loco laudabili. erit inter illos concordia bona, & qui fortior loco fuerit erit ſicut agens & princeps, & debilior ſicut patiens & ſubiectus. [Libra) Id ſignū

& Taurus Veneri ſtellæ, complexionis temperatæ attribuuntur, eo q́ ees oriri faciunt, vt ſcr. Ptol. [Scorpius) Id ſignum, & Aries Marti ſtellæ (quæ naturaliter deſiccat) dantur, vt idem ait. [Capricornus) Id ſignum, & Aquarius, dantur Saturno ſtellæ, quæ naturaliter eſt frigida, caloriq. contraria, quod idem ſcr. [Formidoloſus) Formidandus. [Pars violentior Natalis horę) Horæ datiuus eſt. Pars autem violentior, de Scorpione ait, quoniam Scorpius Marti datur, de quo Manil. li. 4. ſic, & plura inquit Scorpius armata, violenta cuſpide cauda. In bellum ardentes animos & Martia caſtra. Efficit, & multo gaudentem ſanguine ciuem. Nec præda, quam cæde magis &c. [Heſperiæ) Hiſpaniæ, & occiduæ. Capricornus enim (vt ſcr. Hyg.) ad occaſum ſpectat. [Tyrannus) Id ait, quoniam (teſte Col. lib. 12.) a vj. cal. Ian. Sol in Capricornum tranſitum facit, brumaleque ſolſtitium eſt, vt Hipparco placet, itaq; tempeſtatem ſæpe ſignificat. Chaldæi tū brumale ſolſtitium obſeruant, ix. cal. Ian. Occidit autem Capricornus xv. ca. Feb. quo die Sol in Aquarium tranſit. [Iouis Tutela) Iupiter. n. occultat impedimenta, & cum fuerit cum Mercurio, delebit infirmitates medicaminibus, vel per iuſtorum medicorum medelas. Auct. eſt Ptol. qui etiam dicit: Iouem, Venerem, & Lunã fortunatas eſſe, eo quod earum eſt complexio temperata, & quod eis multum caloris, ac humoris ineſt. Opera vero Saturni, ac Martis operibus prædictarum ſtellarum naturaliter, contraria eſſe, eo quod horum alter per frigiditatem intenſam, & alter per ſiccitatem intenſum, operetur. [Cum populus frequens) conualeſcens Mœcenas, theatrum adierat, lætusq. populus ei plauſit, tunc autem in agro ſuo. Horatius caſu arboris oppreſſus eſt, vt inquit. [Mercurialium) .i. doctorum, ſcribit enim Ptolemæus q́d Mercurius habet ex homine locutionem, deliberationem, memoriã, linguam, ſel, atque nares.

Libra. Taurus. Scorpius Aries. Capricornus. Aquarium. Sol ī Capricornū Sol ī Aquarium

CVR me querelis exanimas tuis?) Mœcenatem ægrum velut aſſidens, alloquitur, quærentem de periculo ſuo, & pro præſenti ſtatu optantem mortem, pro cuius affectu vel amore, dicit ſe ei eſſe nolle ſuperſtitem, ſed quaſi quodam ſacramento deuinctum, faciendum morte, cui fuerat vita coniunctus. Ordo eſt. Męcenas grande decus, & columen mearū rerū. [Cur me exanimas tuis querelis?) nec dijs, nec mihi amicum eſt te prius obire. [Ah te meæ) interiectio dolentis hoc ſenſu quo ſuperius dixerat amicorum, animam in duobus corporibus conſtitutam. Et ſeruos animæ dimidium meæ, vnde & vnanimes dicti, hoc autem dicit ſine dubio, alteram partem non retinendam, vna pereunte, hoc eſt ſe negare ſuperſtitem. [Nec carus æque) Non ero, inquit, ita alteri futurus, ſicut ipſi, nec integram vitam habiturus parte animæ iam in illo extincta. [Nec ſuperſtes Integer.) Quia tu es me dictas animæ. [Vtranq; Ducet ruinam) Vnius caſu dicit ambos perituros. [Non ego perfidum) Falſum, tanq̃ non perfidum de ea re interpoſuerit, iuſiurandum, quod nō ei ſuperuiueret. Ordo eſt. Ego non dixi perfidum ſacramentum, ibimus, ibimus parati carpere ſupremum iter, vtcunque præcedes. [Vtcunque præcedes) Seu ætate, ſeu ſorte præcedet in ſupremo mortis die, comitari ſe aſſerit Mœcenatem. [Me nec chimeræ) Nullorū ſubiectione monſtrorū ſocietatem diſiungi poſſe, quæ nec mortis terrore ſeparetur. [Centimanus Gigas) Briareus. de quo Virg. Qualis centum, cui brachia, dīt: Centenasq. manus. [Sic potenti Iuſtitiæ, placitum) ac ſi diceret, fataliter habeo vt diuelli à te non poſſim [Seu Libra) Ordo eſt. Vtrunq; noſtrum aſtrum conſentit incredibili modo, ſeu aſpicit me Libra, ſeu formidoloſus Scorpius, pars violentior horæ natalis, ſeu aſpicit me Capricornus tyrannus Heſperiæ vndæ. Per genituræ cōmemorationem, horoſcopos ſuos ſimiles eſſe, & inter ſe aſſerit conuenire, in quibus vitæ finis apparet, vnde dicit q́ tempore vno, ille ęgritudine, hic caſu arboris, periclitatus eſt. [Formidoloſus) Timendus, qui naturaliter formidandus ſit, vt Saluſt. Et tam tum potentia Cn. Pompeij formidoloſa erat. Violentior prę omnibus iniquior natalis, infeſtus. n. fertur Scorpius genituræ, iuxta Matheſim, tractat genituras amborū, dicens ſe ſeu horoſcopum. i. horam in qua natus eſt, in Libram haberet, ſeu in Scorpionem, qui iuxta Libram eſt, contrarius illi. Saturnus erat, ſeu in Capricorno horam habuit, in illis diametros ei erat, hic quadratus, ſicut & Mœcenati quem Iupiter illic poſitus temperauit. [Horæ) Datiuus caſus eſt. [Seu tyrannus Heſperiæ Capricornus vndæ) Capricornū tyrannum dixit, ideo, quia hyemale ſignum eſt, oritur enim xiij. cal. Ianuarij, & occidit xvj. cal. Februarij, & dum Sol in Capricornum venerit, tunc generat maxime tempeſtate in Italia. Aut ideo poſuit Heſperiæ vndæ, quia voluit intelligi occaſum ſigni huius magis ſæuire tempeſtatibus, quàm ortum vt Heſperiam vndam occiduam partem oceani, & ex eo occaſum eius voluiſſet intelligi, ACR.

Te

[Te Iouis impio Tutela) Mortem dicit ſubmouiſſe Iouis beneficiū, ſtellam maleficam reſpicientē Saturni. Ordo eſt. Te eripuit tutela Iouis, refulgens impio Saturno, & tardauit volucris alas. Fati, cū frequens populus ter crepuit, lætum ſonum in theatris oſtendit populū, pro gratia plauſum dediſſe. [Cum populus frequēs) oſtendit populum per gratiam Mœcenatis cōperto, quod euaſiſſet egritudinis periculū, in theatro congratulantem ſaluti eius abſenti, & adhuc inualido plauſum dediſſe. [Me truncus illapſus) cerebro) ad illud retulit, quod dixit, vtriuſq; aſtrum, certa rōne coniunctum. [Faunus) deus agreſtium, & ſiluarū. [Mercurialium) doctorū. q. in tutela Mercurij ſunt, Mercurius. n. deus facundię dictus eſt. [Aedemq. votiuam memento) Vt memor eſſet voti ſoluendi hortatur, quia ædem, ſi euaſiſſet ſaluti promiſerat. [Nos humilem feriemus agnam) Non humilem agnam, ſed humilū oblationi aptam, Mœcenatis. n. velut potentis votum, fuerat.

POR. CVR me querelis exanimas tuis?) Hęc dicit Mœcenati aſſidens ægroto, grauiter quærenti de periculo ſalutis ſuæ, negatq. ſe velle ſuperſtitē ei viuere mutuę charitatis pignora cōmendās. [Amicū) Hic pro grato poſuit. [Ah te meæ ſi partem animæ rapit Maturior vis, quid moror altera?) Senſus pceptus eſt, ex illa amicitiæ diffinitione, quæ dicit, Amicitiam animam vnā eſſe in duo corpora, ergo ait: Si te vis fatalis ſuſtulerit amicum, qui pars es altera animæ meæ, partem, quæ apud me eſt, non retinebo. quod ſignat nō ſe ei ſuperuicturum. [Nec carus æque, nec ſuperſtes) Nec charus, inqt, alij futurus ſicuti tibi ſum, nec integram vitam habiturus, parte. ſ. animæ meæ, in te extincta. [Non ego perf. Dixi ſac.) .i. nō perfidum iuſiurandum de hac re interpoſitū. [Integer) Ille dies, vtrunq; noſtrum abſumet. [Supremū Carpere iter comites parati) Supremū iter, illud dicit, quo quaſi ad inferos itur. [Nec ſi reſurgat centimanus Gigas, Diuellet vnq) à te. ſ. à propoſito, de quo nunc apud te loquor & ante iuraui. [Seu Libra, ſeu me Scorpius aſpicit Formidoloſus) Senſus eſt: In quocunque ſigno horoſcopum natiuitatis meæ conſtitutum habeo, hoc intelligo tuo horoſcopo conuenire, ac per hoc vnam geneſim nos more æqualitate hēre. [Seu tyrānus Heſperiæ Capricornus) Tyrannum nunc ideo dixit, quod hoc hyemale ſignū oritur xvj. cal. Ian occidit aūt 8. cal. Feb. quod tempus in vndas quaſi dñatur. i. ſæuit. [Heſperiæ vndæ) Quare? ciſi forte vult intelligi, occaſum ſigni huius, magis ſæuire, tempeſtatibus, quam ortum vt Heſperiam vndam occiduam partem oceani, & ex ea occaſum ſigni huius intelligamus. [Te Iouis impio Tutela Saturno refulgens Eripuit) aiunt, Saturni ſtellam infeſtam eſſe hominibus: Iouis aūt econtrario ſaluberrimam, Saturni pericula afferre, eamq. tamen euinci ſuperfulgente Iouis ſtella, per hæc ſignificat periculo aduerſæ valitudinis, nuper Mœcenatem liberum, cui ob hanc gratulationē populus in theatro plauſum edidit, eodemq. ſimiliter tempore, & ſe periclitatum repentino arboris ictu, de quo ſupra locutus, ita autem idem attulit, vt illud probaret quod ſupra dixit. Vtrunque noſtrum incredibili modo. Conſentit aſtrum.

ASC. CVR me querelis) Argumentum à Manc. explicatur. Ordo eſt. O Męcenas grande decus, & columē rerū mearum, cur exanimas. i. enecas, me tuis querelis, quærens te. ſ. morbo, quo laboras moriturū? [Nec amicum). i. fauorabile & gratum eſt dijs, nec mihi, te obire prius, quam me. [Ah ſi vis). i. neceſſitas moriendi, maturior. ſ. quam decet. i. præmatura rapit te partem. ſ. dimidiatam animæ meæ. [Quid). i. ad quid, ego altera pars moror. ſ. in terris. Exiſtens. [Superſtes) .i. ſuperſtans, vbi tu occideris. [Nec æque carus) .ſ. dijs, quibus carus ſum pp te, qui dimidium es animæ meę. [Nec integer ablata) .ſ. altera parte? [Ille dies) .ſ. qui te rapiet duces vtranque ruinam. ſ. vtriuſq; occaſum, & mortem. Ego. n. iurans quod nollem tibi ſuperuenire. Non dixi perfidum). i. falſum. [Sacramentum). i. iurām per ſacram. [Nos ibimus). ſ. tecum ibimus inquam. [Vtcunque). i. qualitercunque præcedes parati comites. i. comitantes te in via. [Carpere). ſ. tecum, iter ſupremum, poſt quod. ſ. non eſt amplius eundum. [Nec ſpiritus chimeræ igneæ). i. tota flamma quam Chimæra in Lycia dī euomere. [Nec Gigas) aut Gyges, vt alij. [Centimanus). i. Briareus, aut Aegeon, qui centum manus habuiſſe dē, prius quam occiſus eſt, ſi. i. tametſi. [Reſurgat) .ſ. cum manibus tuis. [Diuellet me vnq̄). ſ. abs te. Sic. n. placitum eſt iuſtitiæ potenti. quæ vult vt nemo inuitus, & innocens contra iuramentum faciat, vtq. qui in vita coniuncti fuere in morte non ſeparentur, & placitum eſt ſic Parcis. i. Fatis quæ viam ſemper inueniunt. [Seu libra) hunc locum vr̄ imitatus Perſius ad Cornutū ſcribens ita. Non equidem hoc dubites, amborum fędere certo, Conſentire dies & ab vno ſidere duci. Noſtra vel æquali ſuſpendit tempora Libra, Parca tenax veri, ſeu nata fidelibus hora. Diuidit in geminos concordia Fata duorum: Saturnumq. grauem noſtro Ioue frangimus vna: Neſcio quod, certe eſt, quod me tibi temperat aſtrum. Dicit ergo poeta propter vnitatem animorum, & ſtudiorum ſe cum Mecœnate ſub eodem ſidere natum, & ita par eſſe, vt ſimul occumbat. Ordo eſt. Seu Libra, ſeu Scorpius formidoloſus, quia Marſi datur, aſpicit me. i. horoſcopum, & domum natiuitatis meæ, exiſtens pars violentior horæ. [Seu Capricornus tyrannus) .i. ſæuus incubator, vnde heſperiæ, quæ dū Sol in Capricorno eſt, ſemper tempeſtate, aut glacie agitatur, vtrunque aſtrum noſtrum, quia trium meminit, Libræ, Scorpij, & Sagittarij, credam legendum eſſe, vtcunque, vt ſic, Vtcunq; ſup. eſt .i. quiſquis dūs erat in hora natiuitatis noſtræ. [Aſtrum noſtrum) .i. conſtellatio, conſentit incredibili modo. [Nam tutela Iouis refulgens). i. irradians tibi eripuit te Saturno impio. i. Fato per malignitatem Saturni Inſtanti, q;, pro &, tardauit. i. Immoderata eſt. [Volucris alas fati) .i. mortis. [Cum populus frequens crepuit). i. applaudendo emiſit, theatris ter ſonum lætum. i. gratulabundum. [Truncus illapſus). ſ. pene cerebro, ſuſtulerat, pro ſuſtuliſſet me, niſi Faunus, à fando dictus, & ita cuſtos virorum Mercurialium [Leuaſſet). i. amouiſſet. [Dextra). ſ. ſua ictum. [Memento ergo reddere victimas, & ædem votiuam, nos feriemus agnā humilem, quia ipſe humilis, minori Deo, minora dabit.

DIXI ſacramentum) Erat amicitiæ genus apud Ægyptios laudatum quod appellabant [illegible]. i. commorientium. Quibus hoc neceſſitudinis genus placebat, in hac lege copulabantur, vt ſi alteri fatale quippiam accidiſſet, alter vero mortis ſocium ſeſe adiungeret. In tale fœdus ſignificat Horat. ſe erga Mœcenatem iuraſſe, lege prouer Neæra & Charminoë. Vtrunque noſtrum incredibili modo Conſentit aſtrum. Ser. in j. Georgic. ad illud Virg. BAP. PI.

QVA locus Erigonem inter Chelaſq. ſequentes Panditur, GLAR. ita ait Ægyptij xij. ponunt ſigna Chaldæi xj. Nam Scorpium, & Libram pro vno accipiunt. Chelæ. n. Scorpij faciunt Libram. Hæc ille. Ita hoc loco. Flaccus noſter Libram & Scorpium pro vno horoſcopo vſurpat, quanquam Scorpionem eius horoſcopi violentiorem partem, Capricornum vero alterū horoſcopum, ideoque ab ipſo adiectum Vtrunque quod ideo admonemus, ne quis emendet vtcunque pro vtrunque, vt quidam fecit. Quod autem Acron, atque eum ſecutus Manc. horæ, dicat eſſe datiui caſus, cum ſit genitiui, lectori, iudicandum relinquo, nam ego, vt ingenue fatear horum ſubtilitates non intelligo ſicut nec planè quæ in Acrone paulò ante præcedunt verba.

IN EVM QVI OBLITVS BREVIS vitæ cupiditatibus, & diuitijs ſtudet.

Damnat in vita faſtum, & ambitioſum ſtrepitum, aſſerens ſibi non eſſe ſumptuoſas adeo precioſam ſupellectilem, neque frequens ſatellitium, verum fortuna ſua contentum, fide, & ingenio mediocri præditum, nihil amplius optare. Ad bonam partem hominum, tam præpoſtere agere, vt ſepulchro vicina, oblita mortalitatis ſuæ, amplas ædes extruat non ſine pauperum iniuria, quibus cum liberis & vxore proprijs, ſedibus migrandum per vim auulſis agrorum terminis.

Ode XVIII. Dicolos diſtrophos. Primus quiſque verſus eſt Iambicus Archilochius Dimeter Acatalectus, conſtans Amphimacro, & duobus Iambis, vel vltimo Pyrrhichio, hoc modo.

Nōn ĕbŭr -u- nĕ quĕ aū u- rĕūm uu

Secundus quiſque verſus eſt Iambicus Archilochius Dimeter Acatalectus, conſtans è quinque Iambis, & ſyllaba, recepto tamen in locis imparibus etiam Spondeo, hoc modo.

Mĕă -u rĕnī u dĕt īn u- dŏmō u- lăcū u- năr u

-u-u-uu

u-u-u-u-u-u

NOn ebur, neque aureum
 Mea renidet in domo lacunar:
Non trabes Hymettiæ
 Premunt columnas vltima reciſas
Africa: neque Attali
 Ignotus hæres regiam occupaui.
Nec laconicas mihi

Trab

Trahunt honeſtæ purpuras clientæ.
At fides, & ingeni
Benigna vena eſt : pauperemque diues
Me petit. nihil ſupra
Deos laceſſo : nec potentem amicum
Largiora flagito,
Satis beatus vnicis Sabinis.
Truditur dies die :
Nouæque pergunt interire Lunæ.
Tu ſecanda mora
Locas ſub ipſum funus : & ſepulchri
Immemor, ſtruis domos:
Mariſque Baijs obſtrepentis vrges
Summouere littora,
Parum locuples continente ripa.
Quid quod vſque proximos
Reuellis agri terminos ? & vltra
Limites clientium
Salis auarus ? pellitur paternos
In ſinu ferens deos
Et vxor, & vir, ſordidoſque natos.
Nulla certior tamen
Rapacis Orci fine deſtinata
Aula diuitem manet
Herum. quid vltra tendit ? æqua tellus
Pauperi recluditur,
Regumque pueri : nec ſatelles Orci
Callidum Promethea
Reuexit auro captus. hic ſuperbum
Tantulum, atque Tantali
Genus coërcet. hic leuare functum
Pauperem laboribus,
Vocatus, atque non vocatus audit.

A N T O N I V S.

NON ebur) Oſtendit hac Ode ſe carere ſuperba domo carere etiā faſtu, eſſe tamen fidei plenum, & ingenio præditum. & quòd diues, cum pauperem adit, ipſeque nil vlterius à Dijs poſcit contentus Sabino agello, præfert itaque paupertatē ſuam diuitijs cunctis, in auarum inde inuehitur, qui cum deberet potius ſibi ſepulchrum parare, oblitus vitæ breuiſſimæ domos ſtruebat ampliſſimas proximi agri terminos auellebat, virum & vxorem clientes ſuos proprio iure pellebat, Deos & natos in ſinu ferentes, mors tamen omnibus ęqua, cunctos attrahet, diuites ſimul, & pauperes nullo diſcrimine, quid igitur multa prodeſt appetere. relinquenda ſanè? [Lacunar) Id laquear etiam dicitur, eſt autem locus quadratus in tabulatis. [Hymettiæ trabes) Lapideæ .ſ. marmoreæ. Eſt enim Hymettus Atticæ mons, nobilis, qui mel gignit optimum, effuſioque marmorum pulcherrimorum ex ora Hymettia erat, vt Strabo docet lib.9. Et Plin.lib.36.c.3. ſcr. L. Craſſum oratorem, primum peregrini marmoris colūnas habuiſſem in eodem atrio. Hymettias tamen, nec plures ſex, aut longiores duodenum pedum. [Vltima Africa) De Numidia intelligit, quæ pars eſt Lybiæ, Maſiniſſæ clara nomine, vt ſcr. Plin. lib.5. in Numidia autem lapis erat optimus, ad columnas. Vnde Suetonius de honore Cæſari à populo collato : Poſtea, inquit, ſolidam columnam prope xx. pedum lapidis Numidici foro ſtatuit. ſcripſitque, Parenti patriæ. [Attali hæres ignotus) de Attalo multa videto in Ode j. [Laconicas purpuras) Plin. lib.9.c.35. ait in Laconicas purpuram fieri, ex purpuraque faſces, ſecuraſque Romanæ vim faciebant. Idemq. color pro maieſtate in pueritia erat, diſtinguebat ab equitatu curiam, Dijs aduocabatur placandis, omnemque veſtem illuminabat in triumphali miſcebatur auro. [Honeſtæ clientes) .i. familiarium mulieres auxiliantes matronis. [Trahunt mihi) .i. ad meum decus, & ornamentum. [Supra) .i. vlterius. [Laceſſo) precando fatigo. [Potentem amicum) Mœcenatem intelligit. [Truditus dies die:) dies diem pellit. [Nouæ Lunæ) Menſes intelligit, qui etiam tranſeunt breui. [Pergunt interire) Decreſcendo paulatim nouę Lunæ intereunt, & ſic menſes ipſi. [Tu ſecāda marmorea) In auarum inuehitur, de ſecandis aūt marmoribus, videto Plin. lib.36. [Locas) Marmotarijs .ſ. & ſculptoribus. [Sub ipſum funus) .i. circa, vel propè mortem. [Baijs) Baię contiguæ ſunt Lucrino ſinui, ab Vlyſſis ſocio nomine Baio ſic dictæ, erant ibi calidæ aquæ, & ad voluptatem, & ad ſanandos morbos accōmodatiſſimæ, quod ſcribit lib. v. Strab. [Vrbes) Inſtans. [Summouere littora) Multi enim non contenti prætorijs, & amplis domibus, in terra manētibus, etiam in mari ædificabant, propè Baias, voluptatū gratia. [Continent ripa) .i. firma ripa. [Quid quod) Addit etiam plura prædictia. [Salis) .i. ſaltus. [Pellitur) auari impietatem innuit, peſſentis proprio iure clientes etiam. [Paternos deos) Per id longo tempore eum agrum illius miſeri clientis, & ſuorum parentum fuiſſe, indicat. [Sordidos) Eorum paupertatem indicat. [Nulla certior) Senſus eſt. Quamuis diues auarus, multa poſſideat, & ſine ſine exoptet, attamen ei nulla domus certior eſt, Plutonia domo, illic.n. morabitur in perpetuum. [Rapacis Orci) .i. Plutonis, omnes ad ſe rapientis. [Fine deſtinata) Conſtituta fine hominibus omnibus, Illuc.n. traducimur cuncti. [Pueris) Filijs. [Satelles Orci) Charon portitor, intelligitur. [Callidum Promethea) de hoc videto in Ode 3. lib. j. Callidum autem, inquit, quoniam Prometheus dici poteſt prouidens, vel prudens : Prometheo vero prouideto, de quo etiam videto in Ode xj. lib. j. [Reuexit) Stygia videlicet cymba. [Tantalum) De hoc latius ſupra. [Tantali Genus) vtputa Nioben, Attreum, & Thyeſtem. de quibus late ſuperius. [Hic leuare) Ordo eſt. Hic Charon vocatus, atque non vocatus audit, leuare pauperem, functum laboribus .i. qui laborioſam vitam habuerat. morte enim media, pauper laboribus, & curis omnibus alleuiatur.

NON ebur, neque aureum) De continentia ſcribit, & paupertatem ſuam omnibus diuitijs præfert, culpans eos, qui obliti breuis vitæ cupiditatibus, & diuitijs ſtudent. [Non ebur) pro deriuatiuo eburneum. Ordo eſt : Non renidet in domo mea eburneum, neque auream lacunar. [Hymettiæ) .i. de Hymetto monte marmora exciſa, quæ Thebaica dicuntur. [Neque Attali Ignotus) Oſtendere vult Romano, non iure factos, Attali hæredes. [Clientes) Familiares, viciaæ, oſtendit votum clientum, quorum vxores cum nobilibus togæ prætextæ fiunt, ad ſpem magiſtratuum gerendorum, purpuras carpentes, iuuant matronas. Vnde dicit : Dum ſibi iſta deſunt, fide ſe, & ingenio diuitem. [Nec potentem amicum) Męcenatem ſignificat, à quo ſe dicit maiora non quærere, dum beatum ſe factum fatetur, ſundo ab eo in Sabinis accepto. [Truditur dies die) Tanquam parum eſſet, quod dixerat diem die excludi, addidit Integri menſes tranſiliunt, nā per nouas Lunas, recurſus menſium intelligimus. [Nouæq. pergunt interire Lunæ) Deſinunt creſcere, vel potius defectus pati. [Tu ſecanda) Ordo eſt, Tu parum loci ples continente ripa, & immemor ſepulchri locas ſecanda marmora. ſub ipſum funus, & ſtruis domos, & vrges ſummouere Baijs littora, obſtrepentis maris. [Summouere littora) Effuſionem diuitum culpat, vt Saluſt. Qui diuitias ſuas profundant in extruendo mari, & montibus coæquandis. [Parum locuples) Minus diues niſi etiam alienum inuadas elementum. [Pellitur paternoa In ſinu ferens deos) Ordo eſt. Pellitur, & vir, & vxor ferens in ſinu paternos deos. [Sordidoſque natos) acerbitatem facti euidenter expreſſit, dum hoies pauperes, ac religioſos, ſedibus ſuis violenter expulſos, ſacra deorum penatum ſecum ferre cū diſcedant, & nihil amplius q̄ filios ſuos, demonſtrat, quos ſordidos ad grauiorem pellentium inuidiam, dixit. [Nulla certamen) ordo eſt. [Nulla aula manet diuitē herum, certior deſtinata fine rapaci) Orci .i. nulla domus expectat diuitem dominum quæ certior ſit deſtinata fine rapacis Orci, eaq. vi tollitur, ac ſi diceret: Quamuis ſerius, ocyus ue cuncta fluant, ſunt tamen quæ ſemper manſuræ referantur, vt Roma, ſed nulla domus certior ſe credat rapiendam, & diſſipandā fine rapacis Orci, quàm quæ diuitem continet dominum, domino abſtracta proximi. [Æqua tellus) Superuacue dicit minoris fortunæ hominum fines inuadi, vel diuitiarum moles congeri, dum par ſit omnibus ſepulchri menſura, vnde & Iuuen. Mors ſola, teſtatur hominum corpuſcula. [Pueris) pro filijs, vt Ne pueri, ne tanta animis. [Nec ſatelles Orci Callidum Promethea) Oſtēdit nullis muneribus flectendos Manes, vt remeare poſſit quilibet ab inferis. [Hic leuare functum) Ordo eſt. Hic vocatus, atque non vocatus audit leuare pauperem, functum laboribus. [Audit) Bene audit andit, quia mors, vt neceſſitas eſt, ita perpetua eſt requies laborum.

Laconicas purpuras.

A C R.

POR. NON ebur, neque aureum Mea) Hæc Ode in incontinentiam ſcribitur, per quã paupertatem ſuam omnibus diuitijs præfert. [Non trabes Hymettiæ) Marmor Achaicum dicit, quod ceditur in Hymetto monte, Atticæ regionis. [Renidet) Fulget ſignificat. [Premunt columnas) Numida autem eſt Atticæ pars interior. [Neque Attali ignotus hæres regiam occupaui) Attalus rex Aſiæ Pergami regnauit, cuius hæreditatem P.R. cœpit. Dicendo autem hæres occupaui, ſibi ſuſpicionem dat quaſi exiſtimatus hæreditatem vindicaſſe. [Nec laconicas mihi Trahunt honeſtæ purpuras clientæ) Hoc illo pertinet, quòd prætextas togas cum ſibi nobiles côficiunt, ad ſpem magiſtratu agendorum votum, ſi vxoribus clientum, ad matronam conficientem conuenire, & purpuram cum ipſa carpere. [At fides & ingenı Benigna vena eſt) Hic locus ſimilis eſt illi Virgiliano. Si vero ingêtem foribus domus alta ſuperbis Mane ſalutantũ totis vomit ædibus. [Pauperemq. diues Me petit) Hoc eſt gratia, me petit. [Nihil ſupra Deos laceſſo) Nihil, inquit, amplius Sabinis, hoc eſt nec amplius Mœcenatem opto, qui me ſatis beatum facit donando me vno fundo Sabino, qua poſſeſſione contentus ſatis beatum me iudico. [Truditur dies die) In eos inuenitur, quòd intelligunt tempus vitæ ſuę velociter currere, nihilominus tñ non deſinunt ædificia domorũ ingentium, ac precioſa conſtruere, cum potius deberent, ſi memorea mortalitatis eſſent ſepulchra ſibi ſtruere. [Mariſq. Baijs obſtrepentis vrbes,) Ordo eſt. Littora maris obſtrepentis Baijs, .i. Baianis littoribus, perſtrepentibus, Hic autem corripit eos qui in Campania affectant mollibus in mare iactis, prætoria ſuperædificere. [Quid quod vſque proximos Reuellis agri terminos?) accedit nunc, inquit, ad ambitionem tuam auaritiæ ſcelus, quòd vicinos tuos, per impotẽtiam agris ſuis expellis. [Pellitur paternos In ſinu ferens deos Et vxor natos) Hic ipſa rei acerbitas deſcripta eſt, homines pauperes à religioſis ſedibus ſuis pulſos, etiam ſacra deorum penatum ſecum ferre cum diſcedant, nec aliud amplius, quã filios ſuos, quos ſordidos dicendo grauiorem inuidiam expellentibus facit. [Nulla certior tñ Rapacis Orci fine deſtinata Aula diuitem manet Herum) Licet, inquit, ô diues habeas quæ optas, ſcio tamen nihil tibi proprium eſſe magis, quam mortem, illa enim quæ poſſidentur temporalia ſunt, at mors perpetua eſt. [Regumque pueris, nec ſatelles Orci) Pueris pro filijs poſitum. Regum autem ſignificat omnes & diuites & pauperes, pari mortalitatis conditioni ſubiectos eſſe & iccirco non magnopere appetendos eſſe honores, nec diuitias. [Hic leuare functũ Pauperem laboribus, Vocatur, atque audit) Velle videtur, quòd vt mors neceſſitas eſt, ita tamen requies perpetua laborum.

ASC. NON ebur) Quia vt vulgatus, ſed non penitendus ait verſiculus: Turpe eſt doctori, cũ culpa redarguit ipſum: Poëta deteſtaturus aliorũ auaritiam, & in extruendis ædificijs, & augendis fundis inexplebilitatem, purgat ſe, ab his vitijs, dicẽs ſe minime curioſum in ædificijs, & in eorũ ornatu nimis ſplendido, & pôpoſo. In veſtitu quoq; minus delitioſum, ſed benignitate ingenij, atque naturæ animiq. ſatietate, & Mœcenatis beneficio ſatis ampli agelli poſſeſſione diuitẽ, neq; amplius à dijs, aut ab amico flagitare. Ordo eſt. [Ebur) .i. mẽſæ & parietes eburni. [Non renidet) .i. non reſplendet in mea domo. [Neque lacunar) .i. laquear. i. locus quadratus in contiau tabulatorũ quæ ſolaria vulgus vocat; quæ in cœnationibus inaurari ſolebãt. [Renidet in domo mea) Et trabes Hymettiæ .i. marmora præ lõga ex Hymetto môte Atticæ regioni excisa, trabis inſtar, quæ Thebaica (ſm Acr.) dñe. [Non præmunt colũnas) Etiam marmoreas reciſas vltima Africa, vt in Numidia, neq; ego hæres ignotus, vt erat P.R. occupaui regiã Attali regis ditiſſimi, in cuius aula aulæa, & intertexo auro indumenta primum reperta dñr. [Et clientæ) .i. pediſſequæ honeſtæ, non trahũt mihi purpureas Laconicas .i. non nent lanam, vnde fiat purpurea, faſcibus apta. [At) .i. ſed, fides eſt mihi & benigna vena ingeni, pro ingenij, & diues petit me pauperẽ. ſ. ob conſiliũ aut carmina. [Ego nihil laceſſo) .i. laceſſendo peto, deos ſupra .i. vlterius nec flagito amicũ potentem. ſ. Mœcenatẽ largiorẽ exiſtens ſatis beatus .i. diues, vnicis .i. ſolis Sabinis. ſ. poſſeſſionib. [Truditur dies die) carpit aliorũ ſtultam auaritiam, cũ ſub ipſum funus marmorea parẽt ædificia, & veteres clientes excutiãt, pſ̃na poſſeſſione, cum tñ nulla certior ſit aula, quã Orci, ad quã oẽs tendimus. Mos eſt poetæ, in hoc preſertim opere, quẽ laudat nominari, & quẽ vituperat nô expreſſo nomine, potius mouere, quã carpere. in quo ſe candidũ, & humanũ ſignat. Ordo eſt. [Dies truditur) .i. conteritur, & cito tranſigitur, die .i. à die ſequẽti. [Et Lunæ nouæ pergũt interire) .i. vt veteres fiant, & ita intereant non Lunæ, ſed (vt dñt) lunationes, hoc eſt illuminationis lunæ, & tñ ſup. tu cito moriturus locas .i. pcio ſtatuto, marmorarijs tribuis. [Sub ipſum funus) .i. paulò ante ſepulturã tuã marmora, ſecanda .i. incidẽda. polienda & ad opus aptãda, & immemor ſepulcri ſtruis domos [Et vrges) .i. inſtas vigẽter ſummouere .i. extendere littora, occupando. ſ. vada vicina, littoribus. ædificijs littora dico maris obſtrepentis .i. dulce murmur excitantis aut indignantis ſe excludi. [Baijs) .i. ad Baias iuxta Lucrinũ ſinum, de qbus Iuuen. Ianua Baiarũ eſt, & gratũ littus ameni receſſus. vrges dico exiſtens, quantum eſt ad opinionem tuã, parũ locuples, ripa continente .i. terræ adhærente, niſi & mare inuadas. Quid ſup. dicã, cũ multo fœdius & iniquitius ſit, quòd tu reuellis .i. eruis, vſque .i. ſemper. [Terminos agri) .i. limites proximos .i. lapides inter tuũ, & proximũ agrum poſitos, & tu auarus ſalis .i. ſaltu tranſcendis (eſt enim verbũ ſalio ſalis). [Vltra limites clientũ) .i. eorũ, qui tuo patrocinio & fidei ſeſe commiſerunt, & ita & vxor. [Et vir) .i. maritus. [Pellitur) .ſ. a te ferens in ſinu deos paternos .i. penates, quos lõga poſſeſſione, & obſeruanti à maiores coluerant. vnde & ipſi pij ſignificantur, qui relictis ceteris rebus, ferunt in ſinu deos paternos. [Et natos) .i. liberos. [Sordidos) .ſ. ob inopiam. Et tñ quamuis tã ardenter, & iam inique hic ædificia, & poſſeſſiones extendere conaris. [Nulla aula) .i. regia domus. [Manet diuitem Herum) .i. dominũ. [Certior aula Orci) .i. Plutonis. [Rapacis) .i. ad ſe cunctos trahentis. [Deſtinata) .i. addicta cuilibet. [Fine) .i. in fine dierũ. [Quid tendis vltra) .i. quid ſemper plura quæris. [Tellus recluditur) .i. aperitur. [Dum ſepulchrum ſit æqua) Aequalis, aut æque magna, vnde de Alexandro Magno dicit Iuuen. Sat. x. Vnus Pelleo iuueni, non ſufficit orbis. Aeſtuat infelix anguſto limite mũdi, Vt Gyaræ clauſus ſcopulis, paruaq; Seripho, Cum tñ à figulis munitam intrauerit vrbem. Sarcophago contentus erit, mors ſola fatetur, Quantula ſint hominum corpuſcula. Recluditur ergo æqua, quia pro modulo corporis, pauperi. [Et pueris) .i. liberis. [Regũ) .i. ditiſſimorum. [Nec ſatelles) .i. portior & miniſter. [Orci) .i. Plutonis .i. Charon, reuexit. ſ. in hunc mundum, captus .i. corruptus auro, quia vita auro redimi non poteſt. [Promethea callidum) .i. tametſi callidum, vt qui Ioui ignem ſuum ſuratus erat. [Hic) .i. ſatelles Orci. [Coercet) .i. cohibet ne exeat. [Tantalum ſuperbum) Quia eorum conuiuam, & genus Tantali, vt Nioben, Atreum, Thyeſtem, Pelopem, & ceteros, qui ab eo deſcenderunt. [Hic vocatus, atque non vocatus) .i. ſiue petunt diſſolui corpore mortis huius ſiue malint in miſeria manere audit quantum ad vtilitatem, licet non omnes, quantum ad vota, leuare .i. liberare pauperum functum laboribus .i. munere vitæ.

GLAR. HOC genus carminis in præſenti Ode recte Acron docuit, quod ideo admonemus, quòd in Aldino libro hoc corruptum eſt quem noſtra ætate ferè librarij abſque iudicio libros excudentes ſecuti ſunt. Ceterum marmora ex Hymetto monte exciſa Acr. Thebaica dicta aſſerit Porphyrion Achaica. Str. meminit eorum lib. 9. ſed abſque cognomine.

IN BACCHVM CARMINA IN ſecretis nemoribus docentem.

Dicit ſe Bacchi numine correptum furore quodam agitari, & exclamare Euæ territum des ſpectaculo quem in receſſu quodam viderat Muſas docentem, Satyros auſcultantes auſcultare. Hinc eius laudes geſtaq; commemorat, quod Pentheum, Lycurgum, & aduerſarios ſuos deuicerit, quod mulieres capillis, & manibus ſerpentes innoxia geſtant, quod in bello gigantum fortiſſime ſe geſſerit mutatus in leonem, quòd denique incolumis ab inferis reuerſus ſit.

Ode XIX. Tricolos, Tetraſtrophos: Vt, Vides, vt alta ſtet niue candidum.

—∪——∪∪-∪∪
--∪---∪∪-∪∪
--∪--—∪-∪
-∪∪-∪∪ ∪--

BACCHVM in remotis carmina rupibus
Vidi docentem: credite poſteri:
Nymphasque diſcenteis, & aureis
Capripedum Satyrorum acutas.
Euæ recenti mens trepidat metu:
Plenoque Bacchi pectore turbidum

Lætatur:

Lætatur : euæ parce Liber
Parce graui metuende Thyrſo.
Fas peruicaceis eſt mihi Thyadas,
Viniq́ue fontem ; lactis & vberes
Cantare riuos : atque truncis
Lapſa cauis iterare mella.
Fas & beatæ coniugis additum
Stellis honorem, tectaque Penthei
Disiecta non leui ruina.
Thracis & exitium Lycurgi.
Tu flectis amneis, tu mare barbarum :
Tu ſeparatis vuidus in iugis
Nodo coërces viperino
Biſtonidum ſine fraude crines :
Tu cum parentis regna per arduum
Cohors gigantum ſcanderet impia :
Rhetum retorſiſti leonis
Vnguibus, horribilique mala :
Quanquam choreis aptior, & iocis,
Ludoque dictus, non ſat idoneus
Pugnæ ferebaris : ſed idem
Pacis eras, mediuſque belli
Te vidit inſons Cerberus aureo
Cornu decorum, leniter atterens
Caudam, & recedentis trilingui
Ore pedes, tetigitq́ue crura.

ANTO. BACCHVM in remotis) Fatetur Hor. in ſucceſſu vidiſſe Bacchum docentẽ carmina, Muſas diſcentes, Satyros quoque atteotos. inde ipſius Bacchi geſta, & laude celebrat. Mac. autem lib. j. Sat. ſcr. Ariſt. multis argumẽtis aſſeuerare Apollinem & Liberum patrem, vnum eundemq́. Deum eſſe. de Libero autem & Muſis videto Lin. in ode 3 a. lib. j. [Nymphas) .i. Muſas. [Satyrorum) Diod. lib. 1. ſcribit Oſirim, qui etiam Dionyſius dictus eſt ſecum habuiſſe in caſtris, Satyros, ad cantum & animi remiſſiooem aptos. [Satyrorum) Satyrus animal eſt, quod (teſte Solino) de hominibus nihil aliud præfert quàm figuram, Hieron. in vita Pauli ſcribit beato Antouio apparuiſſe homunculum aduncis naribus, & fronte cornibus aſpera, cui extrema corporis in căprarum pedes deficiebăt qui interrogatus quis eſſet, rñdit ſe mortalem eſſe, vnum ex accolis hæremi quos deluſa gentilitas Faunos, Satyroſque & Incubos colit. [Euæ) vox græca, & bacchantium eſt, caretq́. aſpiratione, vt aiunt. [Metu) Numina. n. terrorem quendã incutiunt ſui præſentia. [Plenoq́. Bacchi pectore) Se afflatum diuioo Bacchi ſpiritu, indicat. [Turbidũ) Pro turbide. mens enim trepidabat. [Parce Liber) tanquam indignus fuerit vidiſſe oumen veoiam orat. [Fas) Licet expoſitas, non aliter. vult. n. probare ſe indignum minime eſſe, numẽ vidiſſe, eiusq́. myſteria celebrare. [Peruicaces) .i. proteruas, & vagantes, ac diſcurrẽtes. [Thyadas) .i. Bacchas, thyo. n. ſacrifico eſt, oceido, impetum facio, excito, feſtioo. [Viniq́ue fontem) Scribunt (Dionyſij inuenta.) Dion. vitis repertorem. viniq́. conficiendi rationem, & fructuum in longiorem vſum ſeruandorum, curam, & modum docuiſſe, auct. eſt Diod. lib. 6. [Lactis riuos) Scribit Acr. in ſpeluncis Diooyſio vino, melle, & lacte olim ſacrificari. [Iterare) repetere. [Truncis lapſa) Flauaq́. de viridi ſtillabant ilice mella, inquit Ouid. [Coniugis hooorem) (Ariadnæ corona.) coronam Ariadnes intelligit, a Libero patre inter ſidera collocatam, cum Ariadna Libero nuberet, hanc primũ muneri accepiſſe à Venere ſcribit Hygin. cum omnes dij in eius nuptias dooa cooferrent. habet autem ſtellas nouem in rotundo diſpoſitas. De qua corona, latius dixi lib. j. Georg. ibi, Gooſiaq́. ardentis decedat ſtella coronæ. [Penthei) Penthuo, lugeo ſignificat, (Pentheus) Pentheos vero luctus dr̃ inde Pentheus. fuit enim viſus aper a matre. & materteris laniatus cũ Bacchi ſacra prohiberet. de quo late Ouid. lib. 3. Met. Diod. lib. 4. ſcribit. Dionyſium ſuſtuliſſe omnes impios qui in orbe erant, ſed & maxime Peothenm, & Lycurgum. (Lycurgus.) [Thracis Lycurgi) Is Thraciæ rex, aduertens vini cauſa in oiores multa cõmitti, abſcindi iuſſit vineta, itaque Dionyſi iracundia, per furorem ſua crura amputauit vt Acron ait.

Diod. vero lib. 1. ſcribit Oſirim, qui idem & Dion. per Helleſpõtum in Europam tranſeuntem, in Thracia Lycurgum barbarorum regem, ſibi obſiſtentem, peremiſſe. Seruius aũt abſtemium fuiſſe aſſerit. Hom. vero inducit lib. 6. Il. Glauco Diomedem ita dicere quod ſi Deus es certiorem me fac. Nam non eſt mihi ſententia, pugnare cũ Dijs, vt Lycurgus Dryantis filius fecit, fortis alioqui vir. Sed poſtq̃ cum ſuperis contendendum ſibi putauit, nec diu poſtea vixit. Is. n. aliqñ apud ſacrum montem Nyſæ, nactus temulentas Bacchi comites, eas eſt inſecutus, nec vt Bacchus reueritus, ſed vt vaccas vrgens, prout, quanque furioſo curſu aſſequebatur, ſtimulo pungebat, & omnes humi abijcere Thyrſos coëgit. Bacchas quoque timore perterritus, immani, cum clamore vrgentem Lycurgum cum aliter vitare non poſſet in maritimis fluctibus ſe abdidit. quem pauidum, exanimatum, trementem, nec adhuc ſecurum, Thetys in ſuum ſinum recepit, Ea propter, Dij immortales in Lycurgum vehementer irati ſunt cumq́. Saturnius Iupiter, perpetua cæcitate affecit. nec ita multo poſt extinctus eſt, Dijs omnibus ipſi infenſis quod mortalis cũ immortalibus dimicaſſet. [Tu flectis amnes, tu mare barbarum) .ſ. per quos terrarũ populos indicat per mare autem inſulas. [Flectis) Domas metaphora. n. eſt tracta ab aurigis. [Barbarum) Indicum intelligit. [Vuidus) Humidus & vino madidus. [Separatis iugis) Montibus ſemotis. [Sine fraude) Sine cultu & compoſitione, vel ſine dolo, & ſine nocumento aliquo. Serpens enim capiti circundatus, non mordebat. [Nolo viperino) Sacrificabant quippe Baccho, Biſtonides. i. Thraces crinibus ſolutis angues, & in capite, & (Biſtonides.) in manibus geſtantes, vt Porph. ſcr. hoc igitur pacto intelligerẽ, coërces crines, nodó viperino, ꝙ ille ſolutos crines, in capite ſerpente circũdato conſtringerent. [Biſtonides) .i. Thraces mulieres. Biſtonis. n. Thracia dicta eſt, à Biſtone rege, vt ſcr. Lact. lib. 2. The. [Cohors gigantum) Oſiris, qui etiam Dion. dictus eſt (vt ſcr. Diod. lib. j.) Gigantes deuicit, cum Ioui, Oſiridiq́., & Dijs (Bacchi & gigãtes.) bellũ intuliſſent. [Leonis Vnguibus) Acron ſcribit, cum Dij bellum cum gigantibus gererent Bacchum in Leonem cõuerſum, occidiſſe gigantem, quod hoc loco, & ipſe Horat. indicat. [Choreis aptior) ferunt Dionyſium Semele natũ delitijs deditũ fuiſſe (Dionyſij forma.) molli corpore ac præ ceteris decoro, voluptatibus inſuper Venereis indulgentem, in exercitu mulierum copiam circuoduxiſſe, armatã haſtis, Thyrſo inuolutis auct. eſt Diod. lib. 5. [Pacis eras, mediuſq́. belli) .i. tam pacis q̃ belli potens. Macr. lib. j. Sat. ſcr. ꝙ hinc Liber pr̃ bellorum potens probatur, q; eum primum edidere auctorẽ triumphi. [Inſons) Innocens tibi. ſ [Aureo Cornu decorum) dr̃ Dionyſius ꝑꝑ ingenij acumen. primus boues ad iugũ (Bacchi cornua.) iũxiſſe eorumq́. opera, frugem iacta ſemina, reddidiſſe, qua exre, illũ cum cornibus finxerunt, quod Diod. lib. v. edocet. Feſtus vero ait: Cornua Liberi patris, ſimulacro adduntur, qm̃ inuentorem vini dñt, eo quod homines nimio vino, truces fiant. [Leniter) Suauiter. [Attereos) Per humum trahens. [Te vidit ioſons Cerberus) Liber inferos adijt, q a impetrarat ab Ioue, vt Semelẽ (Liber pater ad inferos.) matrem inde reduceret quam, & reduxit. auct. in hoc eſt Hyg.

ACR. BACCHVM in remotis) Hac ode indicat a ſe viſum Liberum patrem, in ſecretis nemoribus carmina docẽtem & quaſi perturbatus his viſis, exclamat, velut præſentiã numinis ſentiẽs. Euæ. Ordo eſt. Vidi Bacchum docentem carmina, in remotis rupibus, & vidi nymphas diſcentes, & acutas aures capripedum Satyrorum. [Capripedum Satyrorum) Panas dixit, caprarum pedes hñtes. [Acutas) Et ad audiendum, & ad ipſam aurium figurã. [Credire poſteri) .i. & vos credite, q venturi eſtis, talia dicenti. [Nymphas) Muſas. nam quidam volunt ipſum Solẽ ipſum Apollinem, ipm̃ Dionyſium. nam vt illi nouem ſacratæ ſunt Muſæ, ita Soli nouem circuli, & Dionyſio ſift chorus Baccharum. Modo tñ pro Muſis Nymphas. Virg. Nymphæ nr̃ amor Libethrydes, aut mihi carmen Quale meo Codro, concedite. [Turbidum) turbida mens lætaior. [Parce graui metuende Thyrſo) Fronde, vt velut turbatam oſtenderet mentem, putat ſibi infeſto Thyrſo, Deum imminere. Graui aũt dixit, pernicioſo, vt ipſe ſuperius, Graueſq́. principum amicitias. [Fas) Non ſignat nunc licet, ſed poſſibile eſt. vult. n. probare, ſe Deo non indignum eſſe, myſterijſq́. eius, quæ ad ſacra eius ꝑtinent, ſufficere cantãdis. [Peruicaces) proteruas, ꝑꝑ Bacchantium diſcurſus, & ſaltus. [Thyadas) Bacchas dixit, à ſacrificio velut Theadas. Theon, Græci Deũ ita & ſacrificiũ vocauere. [Atque truncis Lapſa cauis iterare) Ex integro cãtare & repetere, vel certe manere facere, vel iterum tellere. Virg. Et duræ quercus ſudarũt ſocida roſcida mella. Ideo aũt ſacra cõmemorat poeta, q a in ſpelũcis, Dionyſio, vino, & melle, & lacte ſacrificabat. [Beatæ ꝯiugis additũ Stellis honorẽ) Ariadnẽ in honorem Dion. cõmemorat, inter ſidera collocatam, quæ

coro

coronadicitur data ardens à Vulcano. vt, Gnoſiaq. ardentis decedat ſtella coronæ. [Tectaq. Penthei) In quibus Pentheus captiuum Liberum patrem, vinctum recluſerat ob quam cauſam Baccharum furore diſcerptus eſt. vel certe notatur fabula eius & Agaues matris. [Thracis & exitium Lycurgi) Lycurgum Legumlator, eum videret per vini temulentiam, in mores multa committi, abſcindi iuſſit vinea, propter hoc iracunda Dionyſi, per furorē crura ſua amputauit, & ideo ad laudem numinis, poſuit ſumptū de inimico ſupplicium. [Tu flectis) Domas, ſiue ſuperas, tanquā eorum curſum declinans, Aut quia gentes multas ſubegit, & per amnes voluit intelligi terras. Aut flectis, pergyras, quia & Dionyſius Nili fontem, ſicut Hercules quæſiuit. Aut vero quia vino eius, im miſcentur aquæ, & ad ſuauiorem vſum flectitur. [Mare barbarum) Indicum, quia Indos Dionyſius ſuperauit. Barbarum aūt pro ſæuo, ac violento, propter ſubitas tempeſtates. [Separatis in iugis) Secretis ac remotis. [Vuidus) Vino madidus. [Biſtonidum) Biſtonides Thraces ſunt mulieres, quæ in Liberi patris ſacris bacchari conſueuerunt, angues geſtantes in capite. [Sine fraude) Sine compoſitione, qui comi non poterant, vtpote viperini. [Rhetū retorſiſti) Rhetum in gigantem, in Leonem conuerſus, occiderat Dionyſius. [Te vidit inſons) Non ſemper, ſed tunc inſons, cū nocere nō potuit [Horribiliq. mala maxilla metuēdus, vt Virg. Malæ texere Lt. d. al. [Cornu decorum) Libero cornua nonnulli aſſignant qm̄ vinolentia proteruitatem, & contumaciam, cōſueuit augere. [Et recedentis) Ordo eſt: Et tetigit pedes, & crura recedentis. [Trilingui ore) Dicitur. n. Dionyſius, & apud inferos regnaſſe, vt etiam ipſi, ita vt Dianæ, triplex daretur poteſtas.

POR. BACCHVM in remotis) Hac Ode indicat à ſe viſum Liberum patrem, in nemoribus carmina docentem, & quaſi perturbatus eo q̄ audierat, exclamat. [Et aureis Capripedum Satyrorum acutas) Acutas Satyrorum aures, non ad audiendum tm̄ referendas dicit, ſed etiam ad figuram eorum, nam ſic videmus Satyros fingi, oblongas aures, acutasq. habentes. [Lætatur. euæ) Metuit trepidat. [Sacræ ſagittæ) Perturbatum ſignificat. & mira energia totus hic locus explicatur. Plenoq. Bacchi pectore turbidum. [Euæ recenti mens trepidat metu: Plenoq. pectore, &c.) Et eſt bonus ſenſus, viſo enim Deo, quis non perturbetur, licet gaudeat? Et bene repetitum Euæ, quaſi incitamenta mentis, ad hāc exclamationem inſtigante. [Parce Liber, Parce graui metuende Thyrſo) Bene hæc dicuntur ab eo qui per ipſam mentis perturbationē, putet ſibi infeſto Thyrſo, Deum imminere. [Fas peruicaces eſt mihi Thyadas) Fas eſt, nunc non ſignificat licet, ſed poſſibile, vult enim probare ſe deo nō indignum eſſe, myſterijs eius, cum ſufficiat cantandis his, quæ ad ſacra eius pertineāt. [Iterare mella) Ex integro cantare, ac repetere fas eſt. [Et beatæ coniugis additum Stellis) Ariadnes coronam ſignificat, quam Liber inter ſidera collocauit. Pentheum victum recluſerat, qui ob hanc cauſam fulmine ictus eſt. [Exitium Lycurgi) Hic q̄ vites exciduſſet furore ſibi a Libero iniecto, crura ſibi ſalce amputauit. [Tu mare Barbarum) Barbarum pro ſæuo, ac violento, propter ſubiecta tempeſtates dixit, flectis autem ex ſuperiore hic quoque audiendo. [Vuidus in iugis) Madidus. ſ. propter vinum. [Nodo coerces viperino Biſtonidum ſine fraude crinea) Biſtonides Thraces ſunt, quæ in ſacris Liberi patris, crinibus ſolutis verſantur angues & in capite, & in manibus geſtant. [Sine fraude) aut ſine noxa, aut ſine iniuria intelligendum. [Tu flectis amnes) Pro eo, qđ eſt domas. poſitum eſt, tanquam decurſus eorum declinet, quo velit. an quia multas terras ſubegit, an vero quia muneri eius miſcentur, & in ſuauiorem vſum flectuntur? [Tu ſeparatis vuidus in iugis) Separatis, ſecretis, ac remotis nunc ſignificat. [Rhetum retorſiſti leonis Vnguibus, horribiliq. mala) Sic dē illud apud Virg. Maculis quem Thracius albis, Portat equus, bicolor maculis. [Sed idem Pacis eras, mediusq. belli,) Hoc eſt tam belli, quam pacis potens. [Te vidit inſons Cerberus) Non ſemper inſons, ſed tibi inſons. i. qui nocere nō potuit. [Aureo cornu decorum) Cornua Libero patri & nonnullis alijs aſſignantur, quoniam. ſ. vinolentia proteruitatem, & contumaciam addere ſolet, quæ per cornua ſignificatur. [Leniter atterens Caudam) Suauiter, vt ſolent dominis canes facere blandientes.

ASC. BACCHVM) Vt Manc. inquit, hoc carmine celebrat forte q̄ in eius tutela etiam poetæ ſunt. vnde poetico quodam furore, dum hæc ſcriberet, percitus vſ. Eſt autem ordo. Ego vidi Bacchum docentem in remotis in rupibus carmina, quod quia vero ſimile non eſt, addit per parētheſim. [O poſteri). i. qui poſt me futuri eſtis, credite. ſ. id verum eſſe. [Et vidi nymphas diſcenteis, & aureis Satyrorum Capripedum). i. caprinos pedes habentium. [Acutas). i. arrectas, quo ſitu acutiores ſunt quam demiſſę. [Euę) Quæ Bacchantium vox eſt. [Mens trepidat metu recenti,) q. d. quem paulo ante hac habuit. [Et lætatur). i. mens. [Turbidum). i. turbide, videlicet pectore exiliē e pleno Bacchi. [Euæ Liber). i. Bacche pater, qui, & liber diceris. [Parce). ſ. mihi. Nam qui ſentiunt ſe a numine inuadi, excutere moliuntur parce, inquit, ò tu Liber metuende. [Thyrſo). i. haſta pampinis inuoluta. [Graui) Vt quo furorem ſacrum incutit. [Fas pernicaces) Quaſi Bacchi numine victus, ſignificat ſe non indignum qui vel Bacchum viderit, aut eius præconia celebret, dicēns. [Fas) Sup. eſt. i. (ſm̄ Porphyrionem, & Acronem) poſſibile, ſed rectius Manc. vult, vt ſit licitum & permiſſum eſt mihi. [Cantare Thyadas). i. Bacchas, hoc eſt Bacchi ſacrificulas. [Peruicaciter diſcurrentes, dum bacchantur. [Et fontem vini) a Baccho inuenti. [Et vberes riuos lactis) Quo Baccho quidam ſacrificare ſolebant. [Atque iterare mella lapſa truncis). ſ. arborum in quibus apes examina, & fauna condunt. [Cauis). i. cauatis, quibus aut mulſum, aut ſacrificium Baccho fit. [Et ſas eſt mihi cantare honorem). i. munus honorificum. ſ. coronam auream. [Coniugis). ſ. Ariadnes, [Beatæ) quòd tali munere donata erat. [Additum ſtellis). ſ. tranſlatum in ſidera. & ſas eſt iterare. [Tecta Penthei) Regis Thebarum, diſiecta non leui, imò grauiſſima ruina, quia mater eius Agaue, ipſum pro vitulo obtruncauit. [Et exitium Lycurgi) ſ. regis Thraciæ, qui ſibi crura incidit, volens vites interſecare. [Tu flectis). i. domas. [Amnes). i. minus atroces populos, niſi id dicit, quia vino temperantur aquæ in potum, vnde eſt illud Maronis, Poculaq. inuentis Acheloia miſcuit vuis. [Et flectis mare barbarum). i. barbaras nationes, Indos. [Tu vuidus). i. vino irrigatus. [In iugis ſeparatis). i. ſolitarijs. [Coerces) i. colligas, & irretis. [Crines Biſtonidum). i. mulierum Thraciæ. [Sine fraude). i. ſine læſione. [Nodo viperino). i. viperi in nodum complicatis. [Tu retorſiſti vnguibus leonis) In quem te conuertiſti in bello giganteo. [Et horribili mala). i. maxilla leonis. [Rhetum). i. gigantem illum cum impia cohors gigantum ſcanderet per arduum. i. per difficile iter, aut arduos montes. [Regna). i. in regna Iouis, hoc eſt in cœlum retorſit dicit, quāquam aptior choreis. [Et dictus). i. addictus iocis, & ludo. [Ferebaris). i. exiſtimabaris, nō ſat idoneus pugnæ. Sed tu idem eras. [Medius). i. mediator pacis, & belli vtriuſq. ſ. commodus, & vtriuſque potens. [Cerberus) Canis ille infernalis. [Inſons). i. nō nocēs tibi. [Vidit te decorum cornu aureo) Cum. ſ. ad Inferos deſcenderes quaſi cornu illud pro aureo ramo portares. [Atterens leniter caudam) vt faciunt canes blandiri volentes. [Et tetigit ore trilingui). i. triplici lingua lingens. [Pedes & crura). ſ. tua. [Recedentis). i. cum recederes.

AD MOECENATEM.

Vaticinatur carminum ſuorum immortalitatem, dū in cygnum transformatum iri ſe, & per totum orbem volaturum oſtendit, neque vllam tantū deſertam, tamq; incultam regionem in quam nō penetrabit nominis ſui memoria, quare non opus illi poſt mortem luctu, & eiuſmodi pompa.

Ode XX. Tricolos, Tetraſtrophos: Vt, Vides, vt alta ſtet niue candidum.

—◡—-◡◡-◡◡
—◡——◡◡-◡◡
—◡——◡-◡
-◡◡-◡◡-◡--

NON vſitata, nec tenui ferar
Penna biformis per liquidum æthera
Vates: neque in terris morabor
Longius: inuidiaque maior
Vrbeis relinquam. non ego pauper
Sanguis parentum, non ego, quem vocas,
Dilecte Mœcenas obibo:
Nec Stygia cohibebor vnda.
Iam iam reſidunt cruribus aſperæ
Pelles: & album mutor in alitem
Superna: naſcunturque leues
Per digitos, humeroſque plumæ.

Iam Dædaleo ocior Icaro,
Viſam gementis littora Boſphori,
Syrteiſque Getulas canorus
Ales Hyperboreuſque campos
Me Colchus, qui diſſimulat metum
Marſæ, cohortis Dacus, & vl imi
Noſcent Geloni, me peritus
Diſcet Iber, Rhodaniſque potor.
Abſint inani funere næniæ
Luctuſque turpes, & querimoniæ
Compeſce clamorem, ac ſepulchri
Mitte ſuperuacuos honores.

ANTO. NON vſitata) Hac Ode oſtendit ſe verti in Cygnū autem canoram, ſuaq. carmina, totum orbem aditura. renuit itaque nænias, & funeris laudes, ſuperuacuoſque ſepulchri honores. eius enim carmina, perpetuam ſibi laudem, & memoriam præbebunt, hinc immortalis erit. Eſt autem ordo. Vates ego biformis, ferar per liquidum æthera, penna non vſitata, nec tenui. [Non vſitata penna) Non enim volauerat prius. per id autem, eius famam intelligit. Vel non vſitata penna. i. lyricis verſibus, quibus adhuc Latini vſi non fuerant, vti & ipſe. [Nec tenui penna) i. nec tenui fama, vel nec tenui, & humili carmine. [Biformis vates) vel quia lyrica ſcripſit, & hexametra, vel quia homo erat, & nunc cygnus. [Neque in terris morabor) Hoc ait, quia dixerat: Ferar, per liquidum æthera. [Inuidiaq. maior) Semper quippe maioribus inuidetur hinc inuidi, minoris ſunt conditionis. [Non ego pauperum) Oſtendit ſe nullo pacto mortalem fore. Eſt autem ordo: Non obibo ego ſanguis pauperum parentum. Non obibo ego, quem tu Mœcenas vocas dilecte. potes & dilecte Mœcenas dicere. [Cohibebor) Coercebor. vt alij quorum nulla fama ſuperſtes. [Reſidunt) Hereſcunt. [Aſperæ) Quales. ſ. cygnorum ſunt. [Mutor in alitem) Se in cygnum mutari dicit, nō ab re. bonus enim poeta cygno canoro comparatur, ſicut malus, anſeri obſtrepēti. [Superne) i. in parte ſuperiori, ſicut. n. crura, ſic manus, & humeri, pennis velabantur. eſt aūt periphraſis alarum. [Dædaleo ocyor Icaro) Hic nulla fit ſynalæpha. tradūt autem fabulæ Dædalum, & Icarum fabricatis alis euolaſſe, Icarum tum cecidiſſe ſolutis alis calore ſolis. de quo lege in Iuuen. Sat. j. latius. [Ocyor) per id indicat ſe non caſurum, vt Icarus cecidit. [Viſam) Innuit ſe totum orbem ſuis carminibus aditurum. [Gementis) Inſonantis, & frementis. [Boſphori) Anguſti maris, apud Thraciam. lege latius Ode xiij. huius libri. Strab. lib. xij. ſcribit Boſphorum eſſe apud Byzantium, mare anguſtum. [Syrtes Getulas) Loca ſunt periculoſiſſima, in mari Lybico. de quibus Getuli. latius in Epodo ix. Getuli autem, nano frequens, & multiplex, iuxta Lybicum mare eſt, vt docet Mela. [Canorus ales) Cygnus in- Hyperborei. telligitur. [Hyperboreos campos) hyperborei incolunt vltra Aquilonem, teſte Solino. apud eos mundi cardines eſſe credunt. Colchis. de quibus latius diximus lib. 3. Georg. [Colchus) Colchica regio, & Iberia, ſibi coniunctæ ſunt, in Ponto prouincia ad Septētrionem. de quibus Ptolemæus lib. v. [Marſæ cohortis) i. Itali exercitus. Daci. [Dacus) diuiduntur Daci, a Germanis, Danubio, vt ſcr. Tacitus, de quibus lata Str. lib. 7. [Geloni vltimi) hi populi ſunt Iberia. in Scythia. de quibus latius Ode x. huius libri. [Iber peritus) Ibe- Hiſpania. ria, & Hiſpania, eadem dicitur. vt ſcr. Str. lib 3. A priſcis autem vocabatur Iberia, tractus vniuerſus, extra Rhodanum. Iuſt. item lib. xli. ſcr. Hiſpaniam veteres ab Ibero amne, Iberiam primum, poſtea ab Hiſpalo, Hiſpaniam cognominauiſſe. Præterea Iber Iberis gentile nomen eſt, ſunt etiam Iberes gens ab Iberis profecta, qui vltra Armeniam habitant. Lucan. lib. 6. etiam ait: Sit ti- Rhodan. bi durus Iber, aut ſi tibi terga dediſſet. Priſc. li. 6. id ſct. de Iberia autem, iuncta Colchis, multa Str. li. xj. [Rhodaniq. potor.) Rhodanus ingens fluuius eſt in Gallia, apud Lugdunum vbi Arar Rhodano commiſcetur, de quo multa Str. lib. 4. [Inani funare) Nihil mortuo profuturo. [Næniæ) Eſt nænia cantus lugubris, & laus in funere honoratorum virorum. latius dictum eſt Ode j. huius libri. [Turpes) Turpitudinem inferentes. [Mitte) dimitte. [Superuacuos honores) Eius enim carmina, ſibi honori accedent, hinc ſuperuacui eſſe videntur ei, honores ſepulchri.

ACR. NON vſitata, nec tenui ferar Penna) Allegoricos ſignificat ſe in cygni figuram mutandum, & carmina ſua totum orbem impleturā, vnde & ſe immortalem futurum promittit. auis enim in quam ſe transfigurandum dicit, canora eſt, vtpote merito conueniat, & Apollini conſecrata. Non vſitata autem, propterea, quia non vulgaria, nec communia ſcripſit. Ordo eſt. Ego biformis vates, ferar per liquidum æthera non vſitata, nec tenui penna. [Inuidiaque maior) Ego qui maior ſum inuidia, relinquam vrbes. Inuidia enim maiorem ſe dicit, quia maioribus inuidetur. [Non ego pauperum) .i. non ero ignobilis, qui putor humilibus parentibus natus. [Non ego quem vocas) Ordo eſt: Mœcenas non obibo ego quem vocas dilecte, nec cohibeor ſtygia vnda. Significat carmina non obire, per quæ æternitatem ipſe mereatur. [Iamiam reſidunt) Iam ſe dicit in formam cygni tranſire. [Sorteſque Getulas) Libycas. Virg. Nunc promitte vires, Nunc animos, quibus in Getulis Syrtibus vſi. [Viſam gementis littora Boſphori) Toto orbe ſe vulgandum promittit, vt etiam perueniat ad barbaras nationes. nam per commemorationem gentium, omnes terræ partes deſignat. [Hyperboreas campos) Thracios. Hi vltra Aquilonis flatus, Septentrioni ſubiacent. vt eſt, qui & Hyperboreo ſeptē ſubiecta trioni, Gens effrena virum. [Marſæ cohortis) pro Italiæ militibus, dixit, vt oſtenderet ſolos Romanos Dacis eſſe terrori. [Rhodaniſque potor) Hiſpani & Galli. [Næniæ) Carmen funebre. [Luctus turpes) propter habitum lugentium dixit. [Superuacuos honore) Superuacue enim honorari mortuos. multi dixerunt, maxime Horatius, qui immortalitatem ſe videri vult, per carmina conſecuturum, nam & Virg. Vano & mœſti comitamur honore.

POR. NON vſitata, nec tenui ferar Penna) Poëtice ſignificat ſe in cygni formam tranſiturum, & dulcedine cantus totum orbem impleturum. [Non vſitata) Hoc eſt non vulgari, nec enim vulgaria ſcribit. [Biformis) Biformem autem ſe dicit, quod & lyrica ſcribat & hexametro. [Non ego pauperum Sanguis parentum) Hoc eſt non ego ignobilis, quem putat a humilibus parentum natum. [Non ego, quem vocas dilecte, Mœcenas obibo) Negat ſe obiturū. quod per allegoriam intelligi vult carmina ſua, ſemper floritura. [Iamiam reſidunt cruribus aſperæ) Iam dicit ſe in cygnum transfigurari. [Iam Dædaleo ocyor Icaro: Viſam gemētis littora Boſpori) Hoc ſignificat carmina ſua, ad extrema vſq; orbis terrarum, & barbaras etiam gentes, peruentura. Gementis autem Boſphori, hoc eſt per ſtrepentis, ac ſonantis. [Hyperboreoſq. campos) Qui vltra flatus Aquilonis, Septentrioni ſubiacent. [Et qui diſſimulat metum) Marſæ cohortis Dacus. [Italorum militum accipe) Marſi enim Itali ſunt. [Abſint inani funere næniæ) Næniæ enim ſunt cantus funerum. [Luctuſque turpes) Turpem autem ipſum luctum ait. [Ac ſepulchri Mitte ſuperuacuos honores) Superuacua eſt enim ſepultura ei, qui immortalitatem videntur per carmina conſequi.

A S C E N S I V S.

NON vſitata) Bene de fiducia quadam ſperans poëta, fingit ſe in Cygnum verti, & perpetuo volaturum, per ora virum omnibuſque mundi oris, celebrem futurum ideoque pro eius tranſitu, nullum fore locum luctui, aut næniis. Ordo eſt. Ego vates. i. diuinus poëta, ferar biformis. i. duplici forma, vt hois, & cygni præditus, per æthera liquidum. i. aerē purum, penna non vſitata, nec tenui. i. modicis alis, hoc eſt egregia fama, neque morabor. i. detinebor, longius. i. diutius (a longum) in terris. i. in ſepulchro & ego maior inuidia .i. per inuidiam aut certe quam ſit inuidia, quia inuidiam gloriam ſuperauero, relinquam vrbes. ſ. æthera petens. O Mœcenas ego quem vocas. i. vocando dicis dilecte. Vt in Euang. Vocatis me magiſter & domine, &c. non obibo ſanguis. i. vt ſanguis. i. progenies pauperum parentum, aut ſit: Ego ſanguis. i. licet ſanguis pauperum parentum, quia libertino patre natus, non tamen obibo. i. interibo, nec cohibebor vnda ſtygia. i. apud inferos. Iamiam. i. in hac hora, pelles aſperæ, quales ſunt cygnorum, reſidunt. i. hæreſcunt, cruribus. ſ. meis, & mutor ſuperne in alitem album. i. cygnum: & ego ocyor. i. celerior. Icaro Dædalo. i. Dædali filio viſam. i. viſum ibo, iam littora Boſphori. ſ. Cimmerij, aut Thracij: gementis. ſ. fluctibus collibus in anguſtia, & viſam exiſtēs ales canorus, quia Cygnus, Syrtes Getulas. i. quæ ſunt in Getulia: & campos Hyperboreos, qui ſunt vltra Aquilonem, vbi ſunt mundi cardines. Colchus, id eſt populus Colchicæ regionis in Ponto: & Dacus populus Danubio à Germanis diſtinctus, qui diſſimulat metum cohortis Marſæ, id eſt bellicoſiſſimi populi Italiæ, id eſt qui licet timet, diſſimulat tamen ſæpe rebellans. vnde eſt illud Maronis: Et coniurato deſcendēs Dacus ab Iſtro. & Geloni vltimi, ſcilicet in Scythia degentes. noſcent me, id eſt carmina mea, aut me propter carmina & Iber. populus Hiſpaniæ: peritus, ſcilicet literarum, & & armorum, ſed potius literarum, quia armorum periti poetas

ms non legunt & potor Rhodani .i. Gallus Lugdunenſis, etiam peritus literarum, quia illic ſolebant eſſe rhetorum certamina. vnde eſt illud Iuuen. Aut Lugdunēſem rhetor dicturus ad aram. Et ideo ò Mœcenas abſint næniæ.i. lugubres cantus, funere inani.i. nihil defunctus (quod & Auguſtinus de Pompa funebri ſenſit) ſed forte viuis qualecunque ſolatium allaturo, & luctus, & querimoniæ turpes.ſ. viris. Et ò Mœcenas compeſce clamorem .ſ. populi, ac mitte.i. omitte, ſuperuacuos.i. ſuperfluos, honores ſepulchri.i. ad pompam funebrem pertinentes, quia ſine illis poëta ſe ſatis honoratum, & clarum futurum confidit, cum non moriturus, ſed tranſmutandus in Cygnum ſit. Et hæc in ij. lib.

Q. HORATII FLACCI CARMINVM, LIBER III.

VARIA ESSE HOMINVM INGENIA VARIASQVE FORTVNAS.

Hæc Ode, quæ proœmij vice in ſequentem librum eſſe poſſit ſanctiſsimis præceptis teneram ætatem imbuit. Nam cum inquit, varia ſunt hominum conditiones, alij alijs ſtudijs, ſed omnes ad fœlicitatem contendāt, & æqua ſit omnibus mortis conditio priuatis nihilo ſunt feliciores ſatrapæ, quamlibet laute paſcantur felicitatem non in eiuſmodi ſitam. ſed in ſecuritate, & animi tranquillitate, quæ plerunque mediocrium fortunam comitatur, extreme potentium non ita, neque prodeſſe, quòd in mari ædificent, quo æquo aſcendunt curæ, demum ait, ſi purpura, & veſtes ſplendidæ dolores non pellunt, non eſt quòd illas velit permutare cum fundo ſuo Sabino.

Ode I. Tricolos, Tetraſtrophos: Vt, Vides, vt alta ſtet niue candidum.

—∪——∪∪—∪∪
—∪——∪∪—∪∪
—∪——∪—
—∪∪—∪∪—∪—

ODI profanum vulgus: & arceo.
Fauete linguis. carmina non prius
Audita, Muſarum ſacerdos,
Virginibus; puerisq́. canto.
Regum timendorum in proprios greges,
Reges in ipſos imperium eſt Iouis,
Clari giganteo triumpho,
Cuncta ſupercilio mouentis.
Eſt, vt viro vir latius ordinet
Arbuſta ſulcis: hic generoſior
Deſcendat in campum petitor:
Moribus hic, meliorque fama
Contendat: illi turba clientium
Sit maior. æqua lege neceſsitas
Sortitur inſigneis, & imos,
Omne capax mouet vrna nomen.
Diſtrictus enſis cui ſuper impia
Ceruice pendet, non Siculæ dapes
Dulcem elaborarunt ſaporem
Non auium, cytharæque cantus
Somnum reducent. ſomnus agreſtium
Lenis virorum non humiles domos
Faſtidit, vmbroſamque ripam,
Non zephyris agitata tempe.
Deſiderantem quod ſatis eſt, neque
Tumultuoſum ſollicitat mare,
Nec ſæuus arcturi cadentis
Impetus, aut orientis hœdi,
Non verberatæ grandine vineæ,
Fundusque mendax, arbore nunc aquas
Culpante, nunc torrentia agros
Sidera, nunc hiemes iniquas.
Contracta piſces æquora ſentiunt,
Iactis in altum molibus. huc frequens
Cementa demittit redemptor
Cum famulis, dominusque terræ
Faſtidioſus. ſed timor, & minæ
Scandunt eodem, quo dominus: neque
Decedit ærata triremi: &
Poſt equitem ſedet atra cura.
Quod ſi dolentem nec Phrygius lapis,
Nec purpurarum ſidere clarior
Delenit vſus, nec Falernæ
Vitis, Achæmeniumque coſtum:
Cur inuidendis poſtibus, & nouo
Sublime ritu moliar atrium?
Cur valle permutem Sabina
Diuitias operoſiores?

ODI profanum) Tertij voluminis hæc, **ANTO.** Ode prima edocet reges dominari alijs, regibus vero Iouem cuncti ergo homines metuunt. illi reges, illi numina, oſtēdit poſtea varia eſſe hominum miniſteria, variasque fortunas, & gradus, vnam tamen eſſe mortis conditionem oſtendit item diuites non ocio, non ſomno, frui. pauperes vero his omnibus gaudere. in auaros inde inuehitur, qui non contenti terreſtribus ædificijs, in mari etiam ædificabant. Ait demum, ſi dolor non domibus ornatiſſimis, nec purpureis veſtibus tollitur, non optimo vino, non odoribus ſummis, cur ipſe velit talia exoptare? cur item Sabinam vallem diuitijs maximis permutare, vbi quidem ſecuram vitam agebat? Dicit autem ſe habere odio indoctos, ſe tanquam Muſarum ſacerdos, cantaturum carmina pueris, & virginibus. hinc linguis fauere debent, id eſt bona fari, vel ſilere. [Profanum).i. indoctum, & ſacris Muſarum, non initiatum, profani enim dicebantur, ſacris non initiati, qui Fanum intrare nō poterant. [Fauere linguis) Fauere, inquit Feſtus, eſt bona fari. At veteres poetæ pro ſilere, vſi ſunt fauere. Erat autem ſacerdotum verbum, in ſacris, quo ſilentium imperabatur, vt rite ſacra peragerentur, nulla voce mala obſtrepente, vel vt bona verba dicerent hinc Tibullus ait. Dicamus bona verba, venit natalis ad aras. Quiſquis ades lingua vir mulierque faue. Plura tamen diximus etiam ex Cic. in Iuuen. Sat. xij. ibi: Ite igitur pueri, linguis, animisq́. fauentes. [Non prius Audita) Quippe ipſe lyricas primas Romanorum fec. commendanda quidem. [Muſarum

ſacerdos) Muſarum miniſtri, ſunt eruditi omnes, proprieq́. muſici. Apollinis vero ſunt & iſti, & vates vniuerſi, vt inquit Str. lib. x. [Virginibus, pueriſq́. canto) Vt. ſ. in tenella ætate virtutis iter arripiant. [Regum timendorum) Ordo eſt: Imperium regum timendorum eſt, in proprios greges, imperium Iouis, eſt in ipſos reges. [Giganteo triumpho clari) Multo magis igitur timendus eſt ab regibus, & hominibus ipſis Macr. lib. j. Sat. vbi de Hercule meminit, Ita ſcribit: Gigantes ſũt quid aliud fuiſſe credendum eſt q̃ hominum quandam impiam gentem deos negantem, & ideo exiſtimatam deos pellere, de cœleſti ſede, voluiſſe. [Supercilio). i. ipſo nutu. Virg. lib. x. Aen. de Ioue inquit, Annuit, & totum nutu tremefecit Olympum. [Eſt, vt viro vir) ordo talis erit: Eſt vt vir latius, viro ordinet arbuſta ſulcis, hoc eſt accidit vt alius alio, plura in agricultura poſſideat. Varia quippe hic hominũ miniſteria narrat, variasque fortunas. Alius. n. agricola, alio ditior eſt. Alius generoſus, cum ignobili, ſed bono viro, contendit de magiſtratu. Illiq́. turba clientum maior eſt. Tamen mors omnibus æqua eſt. vnde ſummos, & infimos attrahit. [Arbuſta) Arbores dñr vitibus connexæ, item loca arboribus, ac vitibus conſita. [In campum). ſ. Martiũ tpe Comitiorum. [Petitor). ſ. magiſtratus alicuius. Cõtendat. ſ. cum illo generoſiore. [Illi). ſ. ditiori alicui. Aliquis enim genere, aliquis virtute, aliquis gaza pollebat. [Neceſſitas). i. ipſa mors. [Omne nomen) Et inſignium, & infimorum. [Vrna) dñr enim ſorte quadam mori homines. [Diſtrictus enſis) ordo eſt. Siculæ dapes non elaborabant dulcem ſaporem, illi cui ſuper impia ceruice pẽdet diſtrictus enſis. [Diſtrictus enſis) Alluſio eſt ad exemplum illud Dionyſij, Syracuſanorum tyranni.

Democ. prandiũ.

Nam cum quidam ex eius aſſentatoribus Democles commemoraret ſermone copias eius, opes, maieſtatem, dominatus, rerum abundantia, magnificentiam ædium regiarum, negaretq́, vnquã beatiorem quenquam fuiſſe: Vis ne igitur, inquit, ò Democle, quoniam hæc te vita delectat, ipſe eandem deguſtare, & fortunam experiri meam? Cum ſe ille cupere dixiſſet, collocari iuſſit hominem in aureo lecto, ſtrato pulcherrimo textili ſtragulo, magnificis operibus picto, abacosq́. q̃ plures ornauit argento, auroq́. cælato. Tũ ad mẽſam, eximia forma pueros delectos, iuſſit conſiſtere, eosq́. ad nutum illius intuentis eſſe adrrant, vnguenta coronæ, incẽdebantur odores. Menſe conquiſitiſſimis epulis extruebãtur. Fortunatus ſibi Democles videbatur, in hoc medio apparatu, fulgentẽ gladiũ è lacunari, ſeta equina appenſum demitti iuſſit, vt impenderet illius beati ceruicibus, itaq; nec pulchros illos adminiſtratores aſpiciebat, nec plenum artis argentum, nec manum porrigebat in menſam, iam ipſæ defluebat coronæ. Deniq; exorauit tyrãnum, vt abire liceret, quia iam beatus nollet eſſe. Satis ne vr declaraſſe Dionyſius, nihil eſſe ei beatum, cui ſemper aliqs terror impendeat? hæc omnia ea lib. vlt. Tuſc. quæſt. Cic. Impia ceruice . i. crudeli, & tyrannica, qualis fuit Dion [Siculæ dapes) quæ ampliſſimi paratæ fuerunt Democli.

Auguſti ſomnus.

[Non auium &c.) Tranquillus de Auguſto ſcribit, quod non amplius ſeptem horas dormiebat, ac ne eas quidem continuas, ſed vt illo temporis ſpatio ter, aut quater expergiſceretur, ſi interruptum ſomnum recuperare (vt euenit) non poterat lectoribus, aut fabulatoribus accerſitis, reſumebat, producebatq́. vltra prima ſæpe lucem. Cui tñ timor imminet, nullo pacto ſomnus reducitur. [Tempe) Loca amœniſſima ſunt, in Theſſalia per quæ labitur Peneus fluuius, de quibus late ſuperius. [Deſiderantem quod ſatis eſt) oſtendit mediocritate

Arcturus

gaudentem, carere anxietate, timore, & cura. [Arcturi cadentis) Arcturus ſtella eſt, quæ Vrſæ cauda interpretatur. Plaut. in Rud. introducit Arcturum ſic loqui increpui hybernum, & fluctus moui maritimos. nam Arcturus ſignum ſuum omnium acerrimum vehemens ſuum exoriens, cum occido vehementior, occidit aut

Hædi ſtellæ.

ſæpius, vt oſtendit Plin. & Col. & nos late lib. j. Georg. [Orientis hædi) Hœdi ſunt duæ ſtellæ. Oriuntur autem (vt ſcrib. Col. lib. xij.) v. cal. Oct. Fauonius flat nonnunquam, Auſter eſt cum pluuia. Oriuntur item pridie nonas Octobris. Plin. lib. xviij. ſcribit, hœdos oriri iij. calend. Octob. horum exortus tempeſtates inducunt, vt idem inquit lib. ij. Manilius quoque lib. j. inquit, Tum ſubeunt hœdi, claudentes ſidere pontum. Mendas non enim fructus produxerat, vt debebat. [Torrentia) Deſiccantia. [Contracta) oſtendit cupidos non contentos ædificijs terreſtribus, etiam in mari ædificare, quo etiam curæ accedunt, niſi relinquerint penitus infinitam habendi ſitim. [Cæmenta) à cædendo raſuræ lapidum dñr. ſunt qui dicant cæmenta eſſe ipſa fundamẽta, vel ea

Cemẽta.

ipſas neceſſarias, ad fabricam. [Cæmenta) Lapides non magni modi quibus ædificia conſurgunt. vt inquit Nonius. [Frequens redemptor) Et dominus faſtidioſus terræ, cum famulis, &c. [Frequens redemptor) id eſt architectus aliquis & ſuſceptor fabricæ. is enim à primo tpe, videtur redimere, cum aliquid ædificandum conducit. [Faſtidioſus) Erat enim faſtidio ſibi in terra tñ habere prætoria, & ædificia niſi in mari quoque habuiſſet. Potes etiã dicere, faſtidioſus timor, ſuperiori tñ melius iungitur. [Sed timor, & minæ) ode etiam in ſuperiori xvj. ait, Patriæ qs exul ſe quoq; fugit? Scandit æratas vitioſa naues Cura, nec turmas equitum relinquit, Ocyor ceruis, & agente nimbos Ocyor euro. [Poſt equitem). i. poſt eius terga, in clunibus equi. [Quod ſi dolentem) oſtẽdit ſi diuitiæ multæ, non pellunt dolores, & moleſtias ſe nolle permutare cum diuitijs, etiam maximis Sabinam vallem, vbi quidem ſecuram vitam agebat. [Phrygius lapis) Plin. lib. 36. ſic, Phry-

Phrygius lapis.

gius lapis, gentis nomen habet. Eſt autem gleba pumicoſa, vritur ante vino perfuſus, ſtatimq́. follibus donec ruſeſcat, ac rurſus dulci vino reſtinguitur, & hoc trinis vicibus, tinguendis veſtibus tñ vtilis. Hæc ille. Horatius ergo, de hoc lapide ad tinguendas veſtes intelligit, cum dicat quoq; Nec purpurarum, &c. [Delinit) Placat, mitigat. [Coſtum) Radix coſti, guſtu feruens eſt,

Coſtum.

odore eximio, frutice alias inutili, primo ſtatim introitu, amnis Indi, in Patale inſula. Plin. lib. xij. ſcr. [Achæmenium coſtum) . i. Perſicum vnguentum. Nam (vt ſcribit Plin. lib. xiij.) Perſarum eſſe debet gentis vnguentum, ſed Parthi madent eo. Achemenes autem fuit primus Perſarum rex, vti & ſuperius oſtendimus, ex Herod. [Operotiores) . i. magna opera, & labore, acquiſitas.

ACR.

ODI profanum) Hæc vox in ſacrificijs frequentabatur, qua ſignificaret, vt bona omnia haberentur. quod opportune hic poeta poſuit, qui ſacerdotem Muſarum ſe dicturus erat inferius vt prædicendo profanos, ſacrorum ſe meminiſſe monſtraret. Virg. Procul ò procul eſſe profani. Profani dicebantur, ſacris non initiati, qui Fanum intrare non poterant. Hic tñ per allegoriam, profanos imperitos dixit, qui merito doctis, exoſi ſunt. [Odi) Modo præſentis eſt tpis, aliqñ tñ pro præterito ponitur. [Fauete) Siletæ modo. Sic enim Seru. in v. Æn. exponit, vbi dicit Virg. Ore fauete o. & c. t. r. Ore fauete, apto ſermone vſus eſt, & ſacrificio & ludis, nam in ſacris taciturnitas, in ludis neceſſarius fauor eſt, fauet aũt ore, etiam quis per taciturnitatem. Horat. Fauete linguis, [Carmina non prius Audita, Muſarum ſacerdos) Ordo eſt: Ego ſacerdos Muſarum, canto virginibus, & pueris, carmina non prius audita; à Romanis. ſ. quamuis Liuius lyrica carmina ante Horat. ſcripſerit, vt illa non ad plenum, & exacte facta monſtraret. Canto promittit ſe carmen praediturum quod teneras ætates ad vtilia inſtituit, quibus ad vitam beatam, peruenire poſſint. [Regum timendorum) Ordo: Imperium regum timendorum, eſt in proprios greges. Imperium Iouis clari giganteo triũpho cuncta mouentis ſupercilio, eſt in ipſos reges, vnde, & Virg. O pater, ò hominum diuumq́ue æterna poteſtas. Vt philoſophice oſtendat, neminem hominum eſſe, a metu immunem, omnesque vindictæ numinum ſubiacere. [Cuncta ſupercilio mouentis) Virg. Annuit, & totum nutu tremeſecit Olympum. [Latius ordinet) Digrrat in ordinem, vinearum, ſatorem dicit. [Hic generoſior Deſcendat) In campo enim Martio, Comitia erant P R. & ibi deſcendebant qui honorem petere voluiſſent. [Contendat) Nonnulli autem diſtinguunt; aut hic melior fama, & moribus contendat, cum ſupradicto. ſ. qui generoſior petitor deſcendit in campum. poteſt autem, & ſic dici, Hic contendat. i. viuat melior fama, & moribus, vt oſtendat varios actus hominũ, vna neceſſitate perire. [Neceſſitatis). i. mors, & per hoc oſtendit ſtudia quidem diuerſa eſſe hominibus, ad morum & honorum, gradus, conditionem tamen mortalitatis, vnam eſſe. [Omne capax mouet vrnam nomen) aut qa in vrna hominum nomina. qui honores petebant, mitti conſueuerant, vt qui ſorte egreſſi fuiſſent. de ipſis iudicaretur, aut ſecundum opinionem illam vulgatem qua affirmabant ſorte ſingulos ad Orco ad mortem trahi. vt eſt, Et vana verſat in vrna. Mouet aũt. i. voluit ad ſortiendum Fatum. [Cui ſuper) Deſuper. vt, Ligna ſuper foco. & per allegoriam, ſignificat neminem delitioſe & libenter viuere ſub metu, & ſumpſit exemplum à Dion. Siculorum tyranno magnæ ſæuitiæ, cuius dum potentia & copiæ à Diogene quodam philoſopho laudarentur, qđ ad luxum ei cuncta ſuppeterent rogato eodẽ philoſopho ad prandium, diſtrictum gladium ſuper ipſum tyrannus è culmine iuſſit ligatum ſeta pendere. quo metu perculſus philoſophus regalibus, & apparatis copijs, vti non potuit. Tunc Dion. timenti reſpondit, Hoc modo tyrannos viuere, & interſumos apparatus imminentibus vrgeri periculis. [Non auium, cytharæq. cantus) Propter illos Siculorum reges, qui aut pro ſolicitudine, aut pro delitijs ſine auium cantu, & ſine cytharæ ſono, dormire non poterant. [Somnus agreſtium Lenis virorum,) Alius, quo ruſtici aut laſſitudine laboris vtuntur, aut animi ſecuritate.

tate. Virg. At ſecura quies, & ordo eſt: Lenis ſomnus, agreſtium virorum, non faſtidit humiles domos, & vmbroſam ripam, & non faſtidit deſiderantem, quod ſatis eſt. [Tempe) Loca nemoroſa, & amœna ruris. [Quod ſatis eſt) Quod ſufficit ad victum, cultumq. agri, non ad ambitum diuitiarum. Hic aũt conuertenda eſt oratio, vt tumultuoſum mare, & ſæuus impetus cadentis Arcturi aut orientis Hœdi non ſolicitat ſomnum, &c. ſimilia. [Aut hœdi cadentis, & orientis) Qui aut in ortu, aut in occaſu faciunt tempeſtates. vt, Præterea tam ſunt arcturi ſidera nobis Hœdorumq. d. ſ. & l. a. Et alibi, Pluuialibus hœdis. [Fundusq. mẽdax) quia agricolæ ſpem nihil ferendo deceperit. Ordo eſt: Et nõ ſolicitat fundus mendax, arbore culpante nunc aquas, nunc ſidera torrẽtia agros, nunc iniquas. i. nimias, & graues hiemes. [Arbore) Quæ florum vbertatem non pertierat ad fructum pomorũ, vt Virg. cum de fructifera loquitur. Quotq. in flore nouo pomis ſe fertilis arbos. Induerat totidem Autumno maturo tenebat. [Contracta piſces æquora ſentiunt) Bene dicit piſces, non belluas, vt augeret breuitatem anguſtiati maris, quam exiguitas iãca ſentiret. [Iactis in altum molibus) Verbo ipſo vſus eſt, fabricantium. Iaci. n. in mare moles dicuntur, quoties excluditur aqua. [Cementa) Fundamenta vbi ædificium conſiſtit. [Redemptor) Fabricæ ſuſceptor. aut certe q̃ redimat terras cum famulis, & eaſdem faſtidit, maria ſternens. Ordo eſt. Frequens redemptor & dominus faſtidioſus terræ, cum famulis demittit huc cœmenta. [Sed timor & minæ) Scandunt eodem ad illa retulit, quæ beatam vitam adimant oſtendens nec mari, nec terra, quenq́ poſſe auaritiæ, aut animi ſui vitia effugere. [Poſt equitem ſedet, atra cura) .i. quocunque ierit auarus, ſiue in mare, ſiue in aëre, ſiue p terram, ſemper illum ſequetur atra cura. [Quod ſi dolentem) Superfluum dicit ambitum fabricandi, & diuitiarum appetitum, dum dolores, & mœrorem auferre non poſſunt. [Nec Phrygius lapis) Synadicus, in Synada. n. Phrygiæ ciuitate, marmora ipſa cęduntur. [Archæmeniumque coſtum) Perſicum. Achæmenij enim perſæ dicti, ab Achæmene rege, vnde coſtum venit. [Inuidendis poſtibus) Ambitioſis ianuis vt eſt. Nec varios inhiant pulchra teſtudine poſtes. [Sublime) Aut altum, aut marmoribus ornatum intelligitur. [Moliar) Extruam vt mo itique artem, & manibus ſubuoluere ſaxa. [Cur valle permutem) Si ſolicitudine carere nõ poteſt, nec commutationibus debent augeri diuitiæ. [Operoſiores) Cum magnopere acquiſitas, ac ſi diceret, laborioſiores.

POR. ODI profanum vulgus, & arceo) Indoctos deteſtatur. Hæc autem Ode multipliciter, per varios deducta eſt ſenſus. [Odi profanum) Profanum allegoricos indoctos dicit. Certe profani. ꝓprie dñr ſacris non initiari. ergo quaſi Muſarũ profanos dixit. [Fauete linguis) Hic mos in ſacrificijs vſurpatur, & ſignificat bona omnia bñr, quod opportune hic poëta intulit, qui & pſanos ꝓdicendo, & Muſarum ſacerdotes ſubijciendo, ſacrorum meminerat. [Virginibus puerisq. canto) Dicit ſe carmen proditurum quod teneras ætates ſollicitat, quibus ad beatam vitam peruenire poſſint. [Regum timendorũ in proprios greges) Zeugma eſt, & hic imperiũ vt ad ſuperiorem ſenſum referamus, qa totum tale eſt, Regum timendorũ. in proprios greges, imperium eſt, & per hoc oſtendit neminem hominem a metu mortis immunem eſſe, ac per hoc, & infimos, & maximos iiſdem conditionibus ſubiectos eſſe. [Carmina non prius Audita) Romanis vtique non prius audita; quamuis Liuius, lyrica ante Horat. ſcripſerit. Sed vt illa non Græcorũ lege, ac lyricum characterem exacta. [Eſt, vt viro vir latius ordinet Arbuſta ſulcis, &c.) Per hoc oſtendit, ſtudia quidẽ, & gradus honorũ, & mores diuerſa eſſe hominibus conditionem tñ mortalitatis, vnam eſſe. [Hic generoſior Deſcendat in campum petitor) Campum magiſtratuum petendorũ, locum ſignificat. [Aequa lege neceſſitas) Neceſſitatem mortem dixit, qa neceſſe ſit mori. [Oẽ capax mouet vrna nomen) Hæc ſm illam opinionem vulgarem dñr, qua aſſirmat ſorte ductus ad mortem ab Orco trahi. [Diſtrictus enſis cui ſup impia Ceruice pendet) p allegoriam ſignãt neminem libenter poſſe viuere ſub metu, & ſumpſit exẽplum Diogenẽ, ſup quem Dion. Siciliæ tyrannus, ſeta gladiũ ſuſpendit, antepoſitis epulis, quã ampliſſimis, & ceteris, q̃ ad voluptatẽ aius aduocare pñt, p quem oſtendit ſimiliter regiã vitã ſplendore rerũ ſuarũ, vti non poſſe, qa ſemp inſidiarum metu ſuſpecta ſit. [Non auiũ, cytharæq. cantus Somnũ reducẽt) Hoc ideo dicit, qm quidam regum Siculorũ, p nimias delitias ad cytharæ, & ad auiũ cantum dormiebant. [Somnus agreſtium Lenis virorum non humiles domos Faſtidit) Ordo eſt: Nõ faſtidit humiles domos, & ideo humiles a Nõ particula ſubdiſtinguendũ. [Nec ſæuus arcturi cadentis Impetus, aut orientis hœdi) E contrario eſt antitheton, cadẽti orientẽ oppoſuit, valet aũt. Arcturus occaſu magis ſui tẽpeſtates cõcitare. [Nõ verb grand. vin. Fundusq. mẽdax) Per zeugmã ea ſuperiore, & hic accipiendũ. Fundus aũt mendax, merito dr̃, qa plerunq; cultori. ſui ſpẽ fallit nõ pferens ad maturitatem fructus quos oſtenderat. [Arbore nunc aquas Culpãte, nũc torrentia, agros Sidera, nũc hiemes iniquas) hic illud oſtẽdit, quod dixerat Fundusq. mẽdax. Plerunq; aũt ſterilitas arboribus euenit, p nimias aquas, interdum per ſiccitates. aliqñ per violentiam frigorũ. [Contracta piſces æquora ſent.) tranſit ad eos, qui p nimiam luxuriã elaborãt ſibi ædificia in mari ponere. [Sed timor, & minæ Scandunt eodem, quo dñs) Redit ad illa, quæ beatã vitam adimunt. [Neque Decedit ærata triremi, & poſt equitẽ ſedet atra cura) Hic oſtendit, neq; terra, neque mari quenq́ poſſe effugere, inſita animi vitia. [Quod ſi dolentẽ nec Phrygius lapis, Nec purpurarũ ſidere clarior) Senſus eſt, Si dolorem corporis animiq;, nulli diuitiarũ apparatus, excludere pñt, cur laboremus in acquirẽda re? [Phrygius lapis) Marmor eſt Synadicum. Synada. n. eſſe dr̃ ciuitas Phrygiæ. iuxta quã hoc marmor cædit. [Nec purpurarũ ſidere clarior) Sit. non. n. oẽm purpuram, ſidere clariorem intelligi vult. [Achæmeniumque coſtum) Odoramentũ eſt quoddam gratiſſimum Achæmenij aũt, Perſæ dñr ab Achæmene rege, qui quondam totum orbem tenuit. [Cur inuidẽdis poſtibus) .i. magnificis, ac nobilibus [Et nouo Sublime ritu moliar atrium?) Ordo eſt. Ritu nouo, ſublime atrium, cur moliar. Sublimitatem autem, & ad multitudinem referre poſſumus, & magnificentiam. [Cur valle permutem Sabina Diuitias operoſiores?) Cur, inquit, relicto Sabino agro ſub quo ſecuram vitam ago contentus, appetam ampliſſimas domũ fundorumque poſſeſſiones, quæ mihi oneri, & moleſtiæ ſunt?

ODI profanum vulgus) Hac j. Ode. Tertij libri profecto grauiſſima dicit ſe odio proſecutum, & à ſe ne contaminetur arcendum vulgus profanum, à bonis inſtitutis abhorrens, & ita à bonis inſtitutionibus, atque doctrinis alienum cantare virginibus, & pueris adhuc caſtis, carmina non prius audita, & ita dociles, beneuolos, & attẽtos facit. Atque incipiens pulcherrime docet verum ordinem. Nam greges. i. homines gregarij, & ſubditi, ſunt ſub regibus reges, ſub Ioue, & ita vt reges timendi ſunt ſubditis ita Iupiter regibus, atque ita nullus hic, qui non ſubſit imperio. Nam licet alij diuitijs excellant, alij genere, alij moribus, alij patrocinio, & clientium numero, omnibus tamen indiſcriminater moriendum eſt, nec hic beatus quiſquam, viuit alia quauis re, quam animi continentia, & tranquillitate, quæ omnibus tam deſiderãtibus, acquiſitu facilis eſt, Damnanda igitur eorũ dementia, qui largis poſſeſſionibus, obtinere ſperant, cũ contra fiat. Ordo aũt eſt. Ego odi vulgus profanum. i. longe à phano. i. templo Muſarũ habendum, & ſacrilegum, impium, & temerarium. [Et arceo) .i. dimoueo à me, aut quia ſciuit hoiem facile in errorem à mala ſocietate trahi, aut qa non vult talibus, opus ſuum legi. quod etiam in ſermonibus aſſerit. & Perſius in fine j. Sat. fauete ergo linguis ſilentiũ exhibendo, aut bona comprecando, ego ſacerdos Muſarum, quia poeta vnde & Maro, Me vero primum dulces ante omnia Muſæ. Quarum ſacra fero, ingenti percuſſus amore, Accipiant &c. [Canto virginibus, & pueris) .ſ. caſtis, quia bonum eſt à primis annis ad virtutem aſſueſcere. [Carmina nõ prius Audita) .ſ. voce latina Incipiens autem dicit. [Imperium) Ordo eſt, Imperium regum timendorũ, eſt in proprios greges. i. ſubditos, imperiũ Iouis clari triumpho giganteo. i. contra gigãtes habito, & mouentis cuncta, ſupercilio. ſ. ſolo nutu, & in ipſos reges. Eſt tñ diſcrimen hominum, in rebus nihil ad beatitudinẽ facientibus. [Nam eſt) .i. contingit, & fit, vt vir ordinet latius viro) .i. quam alius vir. [Arbuſta) .i. arbores ad quas vites connectũtur. [Sulcis) .i. in ſcrobibus. i. habet plures vineas in ordinem ponendas, quã alius &c. [Eſt) .ſ. datum. aut contingit, vt hic deſcendat, quaſi in locum periculoſum (vnde elegãter vtitur ſm Vallæ ſententiã hoc vocabulo) in campum. ſ. Martium vbi fiebant Comitia ad magiſtratus innouandos Petitor. ſ. magiſtratus, quẽ ambientes in veſte candida, petebant. [Generoſior) .i. nobiliore genere, & clarioribus natalibus ortus. ſ. quam alius. [Et vt hic) .i. alius, contendat. ſ. de magiſtratu obtinendo melior moribus, & fama, & vt turba clientium ſit illi maior, quam alteri verum neceſſitas. ſ. moriendi, ſortitur inſignes, & imos. i. omnes cuiuſcunque conditionis ſint, æqua. i. æquabili, lege. i. pacto, & forma. Vrna enim in qua ſunt Fata, & mortes hominum, capax, quia omnia capit, mouet omne nomen, & quia is cuius nomen poſt motam vrnam excipitur vt exit moriturus eſt omnibus incerta eſt hora mortis, certa tamen mors, verum ea ſuperioribus, neminem beatum viuere. probat exemplo dicens: [Dapes Siculæ) .i. propoſite Democli, à tyranno Siculo. [Non elaborabunt) .i. toto la-

bore

bore, & apparato non efficient ſaporem dulcem, illi, ſ. Democli. [Cui enſis diſtrictus).i. vagino exemptus ex equina ſeta, pendet ſuper ceruice impia.i. immineas ceruici impiæ, cantus auium, & cytharæ, non reducent illi ſomnum.ſ. dulcem & econtrario ſomnus virorum agreſtium lenis non faſtidit.i. non aſpernantur per faſtum. [Domos humiles).i. tuguria & caſas ruſticorum, non faſtidit ripam vmbroſam, non tempe.i. loca amœna, agitata Zephyris. Neq; mare tumultuoſum, nec ſæuos impetus Arcturi. ſ. ſideris in cauda Vrſæ. [Cadentis).i. occidentis. quia tunc tempeſtatē citat aut hœdi orientis.i. dum oritur. tunc.n. tēpeſtuoſior eſt, ſolicitat deſiderantem, quod ſatis eſt quia id ſine nauigatione inuenit. [Nec vineæ verberatæ).i. decuſſæ, grandine & fundus mendax.i. fidem non ſeruans, quia plus accipiens, q̃ referens. [Nunc).i. interdum. [Arbore culpante).ſ. pro excuſatione, aquas quæ flores corruperūt, nunc.i. interdum. [Sidera torrentia agros), i. nimium calorem. [Nunc hyemes iniquas).i. nimis longas, aut magnas. Et tamen. [Piſces ſentiunt æquora contracta).i. arctiora facta. [Molibus).i. grandibus ædificijs iactis in altum. ſ. mare. [Redemptor) .i. cui operæ locatæ ſunt, aut qui occupatam fluctibus terram, & ademptam à mari ipſo, redemit. [Frequens).i. multas & dominus terræ faſtidioſus.i. quæ in terris habet faſtidiens. [Cum famulis) ,ſ. ſuis demittit huc.i. in dictum mare. cæmenta, i. lapidea fundamenta. [Sed timor, & minæ, ſcandunt eodem, quo dominus neq; cura atra, decedit.i. cedit. De triremi.i. naui ternis remorū ordinibus, agenda. Aerata.i. quamuis ærata, & fortiſſima, & ſedet poſt equitem, qui tamen armatior, & tutior eſt pedite. [Quod ſi) Ordo eſt, quod ſi nec lapis Phrygius.i. tinctura ex marmore Phrygio, nec vſus purpurarum. [Clarior).i. ſplendidior ſidere. [Delinit).i. mulcet dolentem, nec vites Falernæ, quæ optimum ferunt vinum. [Nec coſtum).i. vnguentum. ex coſto. [Achæmenium) .i. Perſicum, ſup. delinit dolentem. [Cur moliar).i. cum molimine extruam. [Atrium poſtibus inuidendis).i. ſumptuoſis, quibus merito inuideatur, & ſublime nouo.i. inſolito ritu, & cur permutem.i. permutando accipiam diuitias operoſiores.i. plus opere & laboris exigentes. Valle Sabina.i. pro valle Sabina quam à Mecœnate dono acceperat, quaſi dicat id nequaquam faciam.

MAT. Bóunis. SOMNVS agreſtium Lenis virorum) Ordo eſt, inquit, Acron, Lenis ſomnus agreſtium virorū non faſtidit humiles domos, & vmbroſam ripam, & non faſtidit deſiderantem quod ſatis eſt. Hæc ille. In quibus bene habent præcedunt, ad quod aſſutum eſt, male habet. nam in Ode ipſa diſtinguendum eſt ante, deſiderantem, neque ea connectenda ſunt ſuperioribus, ad idem pertinet, quod paulò poſt ſubnectit idem Acron. Hic autem conuertenda eſt oratio, inquit, vt tumultuoſum mare, & ſæuus impetus cadentis arcturi, aut orientis hœdi non ſollicitat ſomnum, & cetera ſimilia non ad ſomnu hoc referendum, ſed ad Deſiderantem. Hæc ille. at dicet aliquis, nemo in hoc Acronem ſequitur. Video ſed cur huius Acronis auctoritas mihi obijcitur? qui manifeſte ex erroribus conuicitur, quem quidam etiam Porphyrioni præferunt, cum Acron ex huius floſculis ſertum perenne, vt ante etiā teſtati ſumus, facere conatus ſit, verum male id concinnauit homo cupidus gloriæ.

GLAR. QVOD ſi dolentem nec Phrygius lapis) Per Phrygium lapidem, & Acron, & Porphyrio Synadicum marmor intelligunt, ab vrbe Synada Phrygiæ. Cuius vrbis Strab. lib. xij. meminit non ita longe a fine, meminit & Ptol. At Plin. lib. xvj. cap. xix. aliter de eo lapide ſentire videtur, ad finem prorſus eius capitis, quod lectori indicare duntaxat volui, ac ipſum ſuo relinquere iudicio, vt in alijs pleriſque facimus.

AD AMICOS.

Ode ſaluberrima de educatione iuuentutis, amicorum, vt in labore, & parſimonia viuere aſſueſcant, dum adhuc ſequaces tractabilesq; ſunt. In militia verſetur, vitam ſub dio agat, diſcat pro patria ſalute mortem contemnere virtute nihil praeſtantius, ignauia nihil turpius ignobiliusq; ducat, cum ſcelerato autem non communicandum, ne ſimul cum illo pereatur: illum enim manere certum exitium.

Ode II. Tricolos, Tetraſtrophos: Vt,
Vides, vt alta ſtet niue candidum.

--u---uu-uu
- u---uu uu
--u---u--
-uu-uu-u--

ANGVSTAM, amici pauperiem pati
Robuſtus acri militia puer
Condiſcat: & Parthos feroceis
Vexet eques metuendus haſta:
Vitamque ſub dio, & trepidus agat
In rebus. illum ex mœnibus hoſticis
Matrona bellantis tyranni
Proſpiciens, & adulta virgo
Suſpiret: eheu ne rudis agminum
Sponſus laceſſat regius aſperum
Tactu leonem: quem cruenta
Per medias rapit ira cædeis.
Dulce, & decorum eſt pro patria mori.
Mors, & fugacem perſequitur virum:
Nec parcit imbellis iuuentæ
Poplitibus, timidoque tergo.
Virtus repulſæ neſcia ſordidæ
Intaminatis fulget honoribus:
Nec ſumit, aut ponit ſecures
Arbitrio popularis auræ.
Virtus recludens immeritis mori
Cœlum, negata tentat iter via:
Cœtuſque vulgareis, & vdam
Spernit humum fugiente penna.
Eſt & fideli tuta ſilentio
Merces. vetabo, qui Cereris ſacrum
Vulgarit arcanæ: ſub iiſdem
Sit trabibus: fragilemque mecum
Soluat faſelum. ſæpe dieſpiter
Neglectus, inceſto addidit integrum.
Raro antecedentem ſceleſtum
Deſeruit pede pœna claudo.

ANTO. ANGVSTAM, amici) Amicos ſcribens, docet robuſtum puerum, debere acri militia, diſcere pauperiem pati, & hoſtes eques vexare, vitā ſub dio agere. Nam dulce eſt, & decorum, pro patria mori. Quæ mors omnes proſequitur, & fugaces, & imbelles, virtus autē honore afficitur, nec perit vnquam. At inde quenquam impium, ſecum morari nolle. Nā ſpretus Iupiter, ſæpe ſceleratū, addidit etiam innocentem. Raro enim pœna ſceleſtum deſerit, quanquam ſera quandoque. [Anguſtam, pauperiem).i. grauem, moleſtam, acerbam, difficilē. [Parthos feroceis).i. feroces hoſtes. [Sub dio) Sub aëre, ſub ſole, ſub imbri. [Trepidis).i. periculoſis & aſperis. [Illum ex mœnibus hoſticis) Senſus eſt. Illum Romanum militem bellis aſſuetum, & ſtrenuum, timeat regia hoſtis vxor, à mœnibus eum aſpiciens, timeatq́; ne ſuo viro concurrat imbelli. [Rudis agminum).i. prœliorum, militiæque. [Leonem).i. Romanum militem ſtrenuum. [Tactu aſperū).i. dum tangitur, vel vt tangatur. Dulce & decorū, edocet pulchrū eſſe pro patria mori, ergo pugnandū, non fugiēdum eſt cum ēt fugientibus, mors magis initet. [Imbellis iuuentæ).i. debilis, & nō apta bellis. [Timidoq. tergo).i. fugiētu. [Virtus repulſæ) Senſus eſt, q̄ virtute præditus, nunquā repulſam habere poteſt, ſplendet.n. per ſe incorruptis honoribus, quos in ſe habet. Vnde ſi peteret magiſtratum, nec populi fauorem haberet repulſam non habet quia omnino, dignus eſt magiſtratu ipſo fungi. [Nec ſumit, aut ponit) Senſus eſt, quod virtute præditus, non ſumit, aut relinquit, magiſtratus arbitrio populi fauentis, vel obſtantis, quoniā omnino virtute ſua illud meretur exequi, nec aliquis ei auferre, poteſt vel dare, quòd eſt in ipſo poſitum. [Virtus recludens) Oſtendit virtute præditos, humana deſpicere, appetereq́. cœleſtia, illisq́. diuinos honores exhiberi, cum inter cœlicolas referantur. [Eſt & fideli) Oſtendit virtutem ipſam, ſecreti, etiam tenacem eſſe & fidelem. [Vetabo, qui) Dicit ſe nolle cum ſacrilego conuiuere, vel nauigare ne illius culpa, ipſe quoque opprimatur à dijs. [Cereris ſacrum) Arcanum, Cereris ſacra myſtica, erant.i. ſecreta, nec vulgari, licebat dicunt .n. eam occul

occulte conſilijs vſam fuiſſe donec filiam reperirit. [Sub ijſdem trabibus)ſub eodem tecto.[Dieſpiter)Iupiter vt diei pater,teſte Macr.[Inceſto addidit integrum).ſ.ſcelerato,& criminoſo,adiũxit integræ vitæ,virum,& inſontem.[Raro)Ordo eſt, Pena,clau do pede,raro deſerit,ſcelestum anteredentem, nam (vt ẽt lib. j. Val.ſcrib.)lento gradu ad vindictam ſui,diuina procedit ita, tarditatemq. ſupplicij grauitate compenſat. Et Iuu. Sat. aiij. Vt ſit magna,tamen certe lenta ira,drorum eſt,quæ quidem ab Hom. ſumpta ſunt is enim lib.4. Iliad.ait. Contemni numen Olympi, Haud Impune ſinunt ſuperi,ſcelera impia, quanquam Diſtulerint culpas,hominum,grauiora morantur ſupplicia.

ACRON.

ANGVSTAM, amici)Hanc oden,generaliter ad amicos ſcribit, commonens beatiorem vitam, faciliorem que pauperi ſuadens,ita adoleſcentes,inſtitui debere,vt paupertate, & exercitio ad militiam firmentur. [Anguſtam) Difficilem, arduam. Parthos ſpecies pro genere. [Sub dio) In campo. vt cum patee in ripa,gelidique ſub ætheris axe. [Et trepidis) Aut in bellis in quibus ſemper trepidatur,aut in periculoſis laboribus: Sic educatum,inquit,adoleſcentem ita clarum eſſe di bere,gloria bellicarum rerum,vt etiam mulieribus, & puellis hoſtium notus, fit ipſa aſſiduitate bellandi. [Suſpiret) Cum illum proſpexerit,timore ſuſpiret,ne aut maritus eius, aut ſponſus militem Romanum Prouocans,neſcius bellicæ artis,intereat. Ordo eſt. Proſpiciens illum ex hoſticis mœnibus,matrona bellantis tyranni, & adulta virgo,ſuſpiret Eheu,eheu ne regius ſponſus, rudis agminum,laceſſat leonem aſperum tactu, quem rapit cruenta ira, per medias cædes,ſeruauit metaphoram,vt, quia Romanum militem leoni comparauit, adderet impetum. [Mors & fugacem perſequitur virum)Contra tela furit,& fugacem,qui fugat agentis eſt,&non patientis oſtendit eos magis periclitari,qui fugiũt. [Iuuentæ) Genitiuus eſt. ab eo enim quod eſt iuuenta,iuuentę declinatur. [Timidoque tergo) Hor eſt fugientium, vt eſt. Et in tergum fugientibus, iugerit haſtas. Tergum autem pro quibuſcunque membris poſuit,poſterioribus,quæ vulnerari ſolent, his qui in prœlio fugiunt. [Intaminatis) Incorruptis,aut ſine macula repulſæ. [Secures) Pro faſcibus poſuit, aut pro poteſtate: vt,Sæuumq. ſecuri Aſpice Torquatum.hic itaque talis, dum in ſe habet honorem, nec ex populi poteſtate ſumit, nec ab alio dignatur accipere. [Arbitrio populis auræ) Populi fauore, vt Luc.Popularibus auris impelli pulſuque ſui. vt Virg.Nunc quoque iam nimium g.p.a. [Recludens cœlum) Aperiens etiam cęlum: vt,Ardens euexit,ad æthera virtus. [Negata via) Vt Virg. inſuetum per iter. [Cœtuſque vulgareis)Vilium hominum ron ſortia.[Spernit humum) Vt Virg Terreniſque habebant artus,& alibi. Qua me quoque poſſum tollere humo. Virtus virtutem per ſe claram,ornare honores,non ornari dicit,ab honoribus. Repulſam vero habuiſſe dicebantur,qui honorem petentes, repudiati fuiſſent.Quod cum eueniſſet Catoni Claro, virtutis ſuę conſcius,corruptum populi iudicium,contempſit, & hoc tamen iuxta ſtoicorum ſectam,qui dicunt virtutem, ſolam ſufficere, ad beatam vitam, modo vero generaliter repulſa accipienda, virtutem infame ac ſordidam, nunquam eſſe poſſe. [Fugiente penna.)Tanquam ipſius virtutis fama,terras fugiens, cœlum petat.[Eſt & fideli tuta ſilentio Merces) Oſtendit virtute etiam ſecreti tenacem.[Vetabo) Ordo eſt,Vetabo,ſit mecum ſub eiſdem trabibus,& ſoluat mecum fragilem faſelum,qui vulgarit ſarrum Cereris.Sacra Cereris,myſtica erant,nec vulgari licebat,propter hoc,quod occulte conſilijs vſa eſt,donec filiam ſuam reperiret. Vnde Virg. Et fida ſilentia ſacris. Et dies ſecum ſacrilego,nec nauigaret nec manere velle,ne inuoluatur illis periculis. [Soluat) Soluere dixit,in pelagus dimittere. Soluite velaciti. [Faſelum) Faſelus velox,& oblonga nauis eſt,vt Virg.Et circum pictis,vehitur ſua tuta faſelis. [Neglectus) Ad ſupplicium. [Inceſti).i, noxij. [Integrum) Innocentem,vt integer vitæ ſceleriſque purus. [Anteeedentem) Præeuntem,tanquam raro pœna deſerat. [Scelestum)Et quamuis tarde,tamen puniat meritum,nec ab eo poſſit euadi,nec effugi.Virg.Diſtulit in ſeram commiſſa piacula mortem.

PORPHYRIO.

MORS & fugacem perſequitur virum,) Hic oſtendit eos maxime periclitari,qui fugiũt. [Virtus repulſæ neſcia ſordidæ) Hæc de ſtoicorum ſecta ſunt.qui dicunt virtutem ſolam ſufficere,ad vitam beatam. Repulſam autem generaliter, accipit, pro infamia ac turpitudine. Hoc.n. ait, Virtus infamis, ac ſordida, nunquam eſſe poteſt.[Nec ſumit,aut ponit ſecures Arbitrio).i. hæc poteſtate propria coronatur,quia non alius illi auferre poteſt quod in ipſa poſitum eſt. [Negata tentat iter via:) Negata .ſ. hominibus. His autem intelligi vult, per virtutem acquirere poſſe homines, immortalitatem, qui mortali conditione ſunt. [Et fideli tuta ſilentio Merces)Inter virtutes.ſ [Vetabo,qui Cereris ſarrum Vulgarit arcanæ)Abſit,inquit,vt ſub eodem tecto merum ſint,& cum his nauigem. qui linguam ſuam, vſque ad proditionem myſteriorum Cereris,producunt. [Raro antecedentẽ ſcelestum Deſeruit pede pœna claudo) Hoc proximum eſt illi. quod dicitur,Deos iratos, pedes lanatos habere, quia nonnunquam tarde veniunt,nor eotibus,ſecundum hær ergo. Pœna pede claudo dicta eſt, quam raro deſeruiſſe, antecedentem ſceleſtum ait,ſignificat difficile non eſſe, perſequi eum cui ob meritum aliquod pœna debetur.

ASCENSIVS

ANGVSTAM) Docet quis ſit ad militiam aptandus, & quibus inſtitutionibus,quia puer robuſtus. Puer vt ab ineunte ætate diſcat,Robuſtus, vt inuita Minerua, non moliatur prouinciam negatam.Pro inſtitutione autem,propoſitũ habere debet, dulce & iucundum eſſe, pro patria mori, cum alioqui ẽt breui moriendum ſit. Item nihil pulchrius eſſe virtute,hoc eſt fortitudine quæ cedere neſciens,cœlum petit. Eius aũt,duæ ſunt alæ,altera,qua fortiter agimus,altera,qua fideliter commiſſa, fidei noſtræ, & deorum arcana tacemur,quæ reuelare tantum, nefas putat,vt nolit cum eo mare ingredi.Ordo eſt.O amici puer robuſtibus.i.estantibus,& magnis membris,ac robore cum corporibus,tum animi præditus. [Condiſcat).ſ. à puero. [Pati pauperem).i.paupertatem.[Anguſtam).i.anguſtantem,& conſtringentem,ſicut copiæ dilatant condiſcat dicit. [Acri militia).i. in acri militia,aut per acrem.i.ſtrenuam militiam,vt ipſe iã eques,metuendus haſta,quia eius agitandę peritus. Vexet Partos feroceis, quia R. Imperio,inimicos,& agat vitam ſub dio .i. Ioue, hoc eſt aere,aut cęlo,& in rebus trepidis.i.trepidare facientibus. [Matrona).i.vxor matrimonio,vt mater fiat, data tyranni.i.regis inimici.[Bellantis).ſ.contra R.Imperium. [Proſpiciens ex mœnibus hoſticis) .i. hoſtilibus.[Illum).i. talem equitem ita à puero inſtitutum.[Et virgo adulta).i.iam matura viro,iam plenis nubilis annis.[Suſpiret).i. cum ſuſpirio dicat. [Eheu me ſponſus regius).i.cui regis filia,deſponſata eſt.[Rudis).i ignarus,& nondũ eruditus agminum.ſ.inſtruendorum & ducendorum. [Laceſſat) .i.prouocet ad iram,& pugnam.[Leonem).i.talem equitum, ferocientem in morem leonis. [Aſperum Tactu).i. dum tangatur. [Quem ira) Quæ leoni congrua. [Cruenta).i. cruorem effundens.[Rapit).i.refert.[Per medias cædeis) .i. ſtrages.Et ſi dicat, tam audens cito,morietur,addidit.[Dulce,& decorum eſt pro patria mori Mors perſequitur &).i.etiam. [Fugacem virum) q a q. hoſtem effugit,non continuo mortem effugit. [Nec mors parcit poplitibus).i.neruis poſt genu,qui fugientibus incidi ſolent. [Et tergo timido iuuentæ).i.iuuentutis [Imbellis) qa fugientis. [Virtus neſcia repulſæ ſordidæ).i.quę non patitur repulſam ſordidam,quæ fiat ob culpam,aut ineptitudinem,petitoris [Fulget honoribus intaminatis).i.impollutis nec ſumit,aut ponit .i. deponit. [Secures).i.ſummos faſces,in quibus erat ſecuris. [Arbitrio).i.ad arbitrium.[Auræ).i.fauoris popularis,quia dignus cõſolatu,conſularis eſt etiam ſit repulſus. [Virtus recludens).i.aperiens cœlum.[Immeritis mori).i.dignis ſemper viuere. [Tentat iter via neg.).ſ.homini in terris degenti,& ſpernit penna fugiẽte,in alijs fugientibus,per æthera. [Cœtus vulg.).i. vulgarium. [Et humum vdam).i. cœnoſam,& paludoſam terram. Nec ſoli qui fortiter agunt,præmiabuntur,quia merces tuta, quia in cęlo vbi fures non demoliuntur.[Eſt &).i.etiam.[Silentio fideli).i.de commiſſis fidei.[Ego vetabo) i.prohibebo.[Sit).i.vt ſit,vel ne ſit mecum.[Sub iiſdem trabibus).i.in eadem naui. [Et ſoluat).ſ. à littore mecum.[Faſelum).i.nauiculam fragilem. [Is qui vulg.) .i.vulgo reuelauit.[Sacrum Cereris arcanæ)Vt Eleuſinæ quæ ſacra ſua arcana vult teneri.[Quia dieſpiter) i.diei pr̃,Iupiter cunctā vidẽs.[Neglectus).ſ.ab inceſto.[Addidit ſæpe inceſto).i.polluto,& non caſto.[Integrum).i.incorruptum hoc eſt puniuit,tẽporaliter,ſæpe bonos,cum malis,eo ꝙ in vna ſocietate,inuenit. [Pœna).i.vltio de eorum.[Pede claudo)Quia lente adueniens, hoc eſt licet pede claudo raro deſeruit ſceleſtum antecedentem, imò nunquam niſi ipſum ſceleris pęnituerit,ſed nec tũc deſerit.

rico carmine, cui iocoſa conueniant, ſeueriora loquatur. [Deſine peruicax Referre ſermones deorum) Peruicax nunc, pro licentiore . citur . [Et magna modis tenuare paruis) Senſus eſt . De ſi magna res, quæ heroico magis carmini conueniunt, extenua humilitate lyrici carminis.

A S C E N S I V S.

IVSTVM &c.) Deſcribit viri fortis virtutem, & qui verè fortes inuenti, cœlum meruerint, commemorat: Romulum illis annumerans, ét Iunonis permiſſu, quæ in conſilio deorum, permiſit, vt Romulus virtute cœlum conſcenderet, & Romam conſtrueret, Parthis, & Media, alijſque ferre gentibus, dominaturam cui conſonat illud Æn. j. Quin aſpera Iuno, Quæ mare nunc, terraſq. metu, cœlumque faciat. Conſilia in melius referet, mecumq. fouebit, Romanos rerum dños, gentemque togatam. Verum ad ſolum recepit, ne Romani pietate moti, Ilion inſtaurare moliantur, quod commode fugitur à poeta ne aut impietati, aut ignauiæ detur Romanis, ꝙ Troiam patriam ſuam antiquam nô reparauerint, quod illis impietati dari poſſet ſi nollet, & ignauiæ ſi nequirent. Ceterum quia hæc materia altior vr, q̃ quæ lyræ conueniat, admonet muſam ſeſe reprimat. Ordo eſt. Ardor .i. ardens furor, ciuium iubentium praua .i. iniuſta, quia iuſtis patiendum eſt, & vultus. ſ. crudelis tyranni, inſtantis .i. vrgentis, non quatit .i. non excutit, nec dimouet: ſolida .i. firma & integra men virum iuſtum & tenacem propoſiti. i. conſtantem in propoſito. Neque Auſter dux turbidus .i. turbulentus rector Adriæ .i. maris Adriatici: inquieti .i. commoti: nec magna manus Iouis fulminantis, quatit ſup. eum, quia Iupiter non vult, & Adria non poteſt. Si orbis .i. totus globus cœli fractus illabitur. ſ. in ſe, ruinæ .i. fragmenta cadentia ferient eũ impauidum, forte tñ patientem. Pollux alter Geminorum, & Herculas vagus . ſ. ad monſtra domanda, innixus .i. ſtabilitus, hac arte . ſ. ſolidæ virtutis, attigit arces igneas .i. cœleſtes, inter quos . ſ. Pollucem & Herculem: Auguſtus recumbens . ſ. in menſa deorum: bibet (aut bibit) ore purpureo .i. purpurato, nectar .i. deorum potum. O Bacche pater: tuæ .i. tibi obſequentes peculiariter tigres: trahentes iugum collo indocili .i. indomabili ab alijs: vexere te merentem .i. militiam agentem, aut bene merentem, hac. ſ. arte virtutis. Quirinus .i. Romulus: fugit equis Martis .i. bello: hac. ſ. arte: Acheronta .i. Infernum, & hoc Iunone elocuta gratum .i. rem gratam Marti & eius ſoboli, diuis conſiliantibus .i. conſultantibus de ſtatu Romano. Inquit, aũt Iuno: Iudex . ſ. Paris, qui Veneri pomum adiudicauit: fatalis .i. exitialis, quia ita in fatis fuit, vt Roma ſurgat ex ruinis Troiæ, & inceſtus, quia libidine corruptus Veneri fauit: & mulier peregrina . ſ. Helena: vertit in puluerem Ilion, Ilion bis dicit ad effectum exprimendum, q. d. pulcherrimum quondã oppidum, dãnatum. ſ. ad euerſionem à Dijs, cum populo & duce fraudulento. ſ. Laomedonte, mihi & Mineruæ caſtæ .i. in vltionẽ meam & Mineruæ, ab eo tempore ex quo Laomedon rex Troiæ pater Priami, deſtituit .i. defraudauit, deos . ſ. Neptunum & Apollinem, mercede pacta .i. pacto ꝓmiſſa pro inſtauratione murorum Troiæ. [Iam nec) Ordo eſt. Nec iam .i. amplius, ſplendet .i. ſplendidus apparet, hoſpes formoſus. ſ. Paris, adulteræ Lacænę .i. Spartanæ . ſ. Helenæ, quæ Parin hoſpitio ſuſceptum, quia tam formoſum vidit, ſecuta eſt, nec domus Priami periura .i. Laomedõtis periurio polluta, refringit. ſ. amplius, opibus .i. viribus, Hectoreis .i. ipſius Hectoris, Achiuos .i. Græcos præcipuè Achiuos, pugnaces .i. bellicoſos. Et iam bellum ductum. ſ. apud Troiam, nitis ſeditionibus .i. factionibus, reſedit .i. quieuit, & ſedatum eſt. Ego, q. d. iam ſaturata, redonabo protinus .i. oĩno: Marti. ſ. auctori Romanorũ, iras graues .i. alta mente repoſitũ odium in Troianos, & nepotem. ſ. Romulum inuiſum. vnde in 7. Æn. Heu ſtirpẽ inuiſam, &c. vtpote quem ſacerdos Troica .i. à Troianis oriunda, & Veſtæ ſacris à Troia tralatis præfecta. ſ. Ilia, ſeu Rhea Numitoris filia, peperit, Ego patiar illum. ſ. Romulum, inire .i. ingredi, ſedes lucidas. ſ. deorum, & ducere. ſ. ad os, ſuccos nectaris .i. potus diuinos, & adſcribi ordinibus deorum quietis .i. æterna quiete gaudẽtium. Exules. ſ. Troiani, regnanto .i. permitto vt regnent etiam beati in qualibet parte. ſ. mundi, dum longus pontus .i. magnum mare, ſæuiat .i. ferueat, inter Ilion & Romam, dum .i. dũmodo, armentum. ſ. dum paſcitur, inſultet buſto .i. ſepulcro, Priami & Paridis, & dum feræ inultæ .i. non captæ nec punitæ, cœlent .i. occulant in buſto illorum catulos. ſ. ſuos, ſtet .i. permitto vt ſtet. Capitolium .i. arx Romana, fulgens, & Roma ferox, quia Martia, poſſit dare iura Medis .i. quibuſcunque bellicoſis hoſtibus, triumphatis .i. in triumphum actis. & vt Roma horrenda extendat late nomen in vltimas oras .i. regiones, qua liquor .i. liquidus ſinus, vtpote Gaditanus, medius .i. interiacens, ſecernit .i. diſtermi nat, Europem ab Afro .i. Africa. [Et qua) . ſ. parte, Nilus tumidus .i. inflatus, rigat arua .i. in Aegypto. Roma dicit, exiſtens fortior ſpernere .i. ad ſpernendum, quàm cogere .i. ad cogendum in vſus humanos (vt patet de Curio & Fabritio) & hoc dextra rapiente omne ſacrum, vt à Barbaria fit, ſpernere dicit aurum irrepertum .i. nondum repertum, & ſitum .i. poſitum melius .i. conuenientius, ſic .i. in viſceribus terræ, cum .i. terra celat ipſum. Quicunque terminus obſtitit mundo, quo minus peruius ſit, hunc Roma tanget (aut tangat) geſtiens viſere .i. ire viſum, qua parte debacahentur, id ſæuiant, ignes. ſ. in Lybia, & qua parte nebulæ, & rores pluuij. ſ. in Riphæis iugis. Sed dico Quiritibus .i. Romanis bellicoſis Fata, hac lege, ne . ſ. exiſtentes nimium pij . ſ. in patriam antiquam, & fidentes nimium rebus geſtis. ſ. à ſe, aut ſecundis, velint .i. moliantur reparere tecta Troiæ auitæ, quis fortuna Troiæ renaſcens .i. ſi renaſcatur, alite .i. auſpicio, lugubri .i. lamentoſo, iterabitur .i. iterum afficietur, clade triſti, hoc me coniuge & ſorore Iouis, ducente .i. reducente, cateruas victrices. ſ. Græcorum. [Ter ſi reſurgat) Proſequitur ſermonem Iuno dicens. [Si murus aheneus) .i. etiã aheneus. [Reſurgat) .i. repararetur ter. [Phœbo auct.) .i. approbante, & auxiliante. [Ipſe pereat ter) .i. toties exciſus ſub. ab Argiuis meis, vt Aen. j. Veteriſq. memor Saturnia belli. Prima quod ad Troiam pro caris geſſerat Argis. [Et vxor) . ſ. Hecuba, aut Andromache capta. [Ploret ter virum) . ſ. occiſum, vt Hecuba Priamum, & Andromache Hectorem, & pueros, vt Hecuba Hectorem, Parin, Deiphobum, Troilum, & reliquos: Andromache Aſtyanacta. Verum quia hęc altiora viſa ſunt, conuertit ſermonem ad Muſam, cuius inſpiratione hæc cecinit, dicens. [O Muſa quo tendis?) Hæc non conueniunt lyræ iocoſæ .i. iocoſa canere ſolitæ. [O peruicax) .i. procax, & arrogans. [Deſine referre ſermones deo.) Et tenuare .i. deprimere magna, modis paruis .i. propter paruitatem modorum, hoc eſt cantuum lyricorum.

TROICA quę.) Mea hæc eſt ſententia, vt Troiam ſacerdotem, non Troianam vt Acron interpretatur, appellauerit, ſed Iliam. [Quanquam à Troianis illam æque ac alios Romanos originem traxiſſe dicere poſſumus vt Ouid. in amoribus ele. v. lib. iij. [Ilia ab Idæo Laomedonte genus) Quod Deæ Veſtæ ſacris præeſſet, ex Troia allatis. A qua Dea Veſtales dictæ Virgines, & ſacerdotes: quarum in numero fuit Ilia à Marte compreſſa. MAT. Bönins.

IN CALLIOPEN.

Hanc Oden ſuperiori connectit, quæ ſublimia & deorum colloquia tractabat: hinc ad humana deſcendit, narratq; ſe olim adhuc puerum in Appulia lauro & myrto à palumbis tectum, vt à feris tutus eſſet. præſagium id nimirum innuens quòd poëta, & lyricorum amorumq; ſcriptor aliquando, eſſet futurus.

Ode IIII. Tricolos, Tetraſtrophos: Vt, Vides, vt alta ſtet niue candidum.

— — ∪ — — — ∪∪ — ∪∪
— — ∪ — — — ∪∪ — ∪∪
— — ∪ — — — ∪ — ∪
— ∪∪ — ∪∪ — ∪ —

*DESCENDE cœlo, & dic age tibia
Regina longum Calliope melos,
Seũ voce nunc mauis acuta,
Seu fidibus, citharáue Phœbi.
Auditis? an me ludit amabilis
Inſania? audire, & videor pios
Errare per lucos: amœnæ,
Quos & aquæ ſubeunt, & auræ,
Me fabuloſæ Vulture in Appulo,
Altricis extrã limen Apuliæ,
Ludo, fatigatumque ſomno,
Fronde noua puerum palumbes
Texere: mirum quod foret omnibus:

Eſt hic ordo verus & rectus: O Calliope, appellata regina deſcende de cœlo, & age dic longũ melos, ſiue tibia, ſiue nunc voce acuta, ſiue fidibus, vel cithara Phœbi.

Sic Poëta dixit, quasi cũ Deo quiſque gaudet es ſit, vt puer, dicitur. Cum deo aũt hoc fit, qđ fit fauente numine, contra ſine Deo qđ abſq; deorum fauore.

Quicunque celſæ nidum Acherontiæ,
Saltuſque Batinos, & aruum
Pingue tenent humilis Ferenti,
Vt tuto ab atris corpore viperis
Dormirem, & vrſis: vt premerer ſacra
Lauro, collataque myrto,
Non ſine dis animoſus infans.
Veſter Camœnæ, veſter, in arduos
Tollor Sabinos: ſeu mihi frigidum
Præneſte, ſeu Tibur ſupinum,
Seu liquidæ placuere Baiæ.
Veſtris amicum fontibus, & choris,
Non me Philippis verſa acies retro,
Deuota non extinxit arbos,
Nec Sicula Palinurus vnda.
Vtcunque mecum vos eritis: libens
Inſanientem nauita Boſphorum
Tentabo, & arenteis arenas
Littoris Aſſyrij viator.
Viſam Britannos hoſpitibus feros,
Et lætum equino ſanguine Concanum,
Viſam pharetratos Gelonos,
Et Scythicum inuiolatus amnem.
Vos Cæſarem altum, militia ſimul
Feſſas cohorteis abdidit oppidis:
Finire quærentem labores
Pierio recreatis antro.
Vos lene conſilium & datis; & dato
Gaudetis almæ. ſcimus vt impios
Titanas, immanemque turmam
Fulmine ſuſtulerit caduco,
Qui terram inertem, qui mare temperat
Ventoſum, & vrbeis, regnaque triſtia;
Diuoſque, mortaleiſque turmas
Imperio regit vnus æquo.
Magnum illam terrorem intulerat Ioui
Fidens iuuentus, horrida brachijs,
Fratreſque tendentes opaco
Pelion impoſuiſſe Olympo.
Sed quid Typhoëus, & validus Mimas,
Aut quid minaci Porphyrion ſtatu,
Quid Rhœtus, euulſiſque truncis
Enceladus iaculator audax,
Contra ſonantem Palladis Aegida
Poſſent ruentes? hinc auidus ſtetit
Vulcanus: hinc matrona Iuno, &
Nunquam humeris poſiturus arcum,
Qui rore puro Caſtaliæ lauit
Crineis ſolutos: qui Lyciæ tenet
Dumeta, natalemque ſiluam,
Delius, & Patareus Apollo.
Vis conſili expers mole ruit ſua:
Vim temperatam di quoque prouehunt
In maius: ijdem odere vires
Omne nefas animo mouentes.
Teſtis mearum centimanus Gyges
Sententiarum notus, & integræ
Tentator Orion Dianæ:
Virginea domitus ſagitta.
Iniecta monſtris terra dolet ſuis;
Mœretque partus fulmine luridum
Miſſos ad orcum: nec peredit
Impoſitam celer ignis Aetnam:
Incontinentis nec Tityi iecur
Relinquit ales, nequitiæ additus
Cuſtos; amatorem trecentæ
Pirithoum cohibent catenæ.

DESCENDE cœlo) Quũ ſuperiori Ode Horatio Muſa deorũ ſermones retulerat, eam pñti Ode, cœlo deſcendere hortatur, referreq́. humana, potius q̃ diuina, itaque ſcribit ſe puerum in Vulture, mõte Appulo, dormientem, à palumbibus fuiſſe lauro & myrto tectum, quo eſſet tutior ab viperis, ſeriſq́ue oĩbus. Dicit inde, quod vbicunque fuerit muſarũ erit, vel in Sabinis, vel pñeſte, vel Tybure, vel Baijs, hoc eſt vbicunq; carminibus operam tradet. Dicit item Muſarum ope liberatum ſe Philippenſi clade liberatũ, arboris caſu, liberatum quoq; ſiculo tẽpeſtate, apud Palinurũ Lucaniæ ꝓmontorium eſſe. Aſſerit inde Auguſtum Cæſ. ſæpe a Muſis quoq; recreari, Muſasq́. ipſas, rectè conſulere, hinc Iuppiter gigantes euicit, quia nullo cõſilio, viribus freti, fuerant. Vis.n. cõſilij, expers ſua mole ruit. Vis aũt cõſilij plena à dijs quoque augetur, qđ ſanè exemplis ẽt ꝓbat, oro. O regina Calliope, age deſcẽde cœlo, & nũc tibi dic longum melos, ſeu mauis acuta voce, ſeu fidibus cythara ue Phœbi. [Regina Call.) Id ait, q̃a Calliope cantus ſuauitate, ceteras antecedit: vt Diod. lib. v. edocet, põt aũt dici pulchrum carmen. κάλλος.n. pulchritudo dr̃ ὄψ vox καλλιοπεῖν verò ornate dico. [Meloa) τὸ μέλος μέλος cantus dr̃. [Acuta voce), i. magna, clara, pura, ſecans aera & auribus ſedens, ea.n. perfecta vox eſt & plena. [Auditis) Id interrogatiue legendum. Nam cum muſam è cœlo ad cantum vocaſſet, tanquam illa venerit, inquit, Poëta. Auditis? nam ipſi videbatur audire illius cantum. [Me ludit) Deluduntur inſani phantaſmatis: poëtæ quoque furore ducti, inſaniunt, multaq́. videre falſo vñr: hic fingunt etiam contraria rerum naturæ. [Amabilis in.) Poëticus furor, oblectabatur.n. furore illo, quo Muſam audire videbatur. [Audire, & videor) Ordo eſt, Videor audire. ſ. Muſam, & errare per pios lucos, quos ſubeunt & amœnæ aquæ, & auræ. [Me fab.) Ordo eſt. Me puerum ludo, & ſomno, fatigatum, texere palumbes: noua fronde, Vulture in Appulo, extra limen Apuliæ, ſabuloſæ nutricis, inde.n. oriundus fuerat. [Fabuloſæ) Blandæ, & facetæ quales eſſe nutrices ſolent [Extra limen) Extra ianuam. [Apuliæ) Regionis nomen, pro nutrice poſuit. [Vulture in A.) Eſt Vultur Apuliæ mons. [Fronde no.) Viridi. [Palumbes) Quæ Veneri dicatæ ſunt ꝓpter id autem, & myrtum ſe de amore ſcripturum indicauit, per laurum vero poëtam futurum. [Celſæ Acher.) Acherontia oppidum eſt Lucaniæ, quam nidum appellat, quod parua ſit & in ſummo mõte conſtituta, ſicut auium nidi in ſummis arboribus ſolent eſſe, quod Porph. ſcribit. Acron verò aſſerit eſſe in Apulia, conterminam Lucaniæ. Plin. verò lib. 3. ſcribit, in Lucania eſſe Acheronta fluuiũ, à quo oppidani Acherontini. [Batinos ſaltus) Batina, oppidum eſt in Apulia, vt Porphy. docet. Plin. lib. 3. nominat Batinũ flumen, iuxta Truentum, [Humilis Fer.) Ferentum oppidum in Lucania, in valle poſitum, ꝓpterea humile appellauit, quod & Porph ſcribit. Plin. lib. 3. numerat Ferentanos inter Apuliæ populus. [Atris) Venenoſis. [Vt tuto ab at.) Ordo eſt. Vt infans non ſine Dijs animoſus dormirem corpore tuto ab atris viperis, & vrſis, vt ꝓmerer. i. tegerer à ſacra lauro & collata myrto [Sine dijs), i. ſine Phœbi, & Veneris: & Muſarum numine. [Animoſus) animoſum ſe dicit fuiſſe, quod in mõte illo, non ſatis tuto dormierat. [Veſter) Senſus eſt, O Camœnæ, ego docor in Sabinos veſter, & ſeu placet mihi Præneſte, ſeu Tybur, ſeu Baiæ, veſter ero, per quod innuit ſe vbicunque carminibus vacaturũ. [Liquidæ Baiæ), i. aquoſæ. [Philippis ver. ac. re.) Philippi Macedoniæ vrbs, apud quam victus eſt ab Auguſto & M. Ant. Brutus & Caſſius, cuius Bruti Horat. tribunus erat de quo latius Ode xiiij. huius lib. j. item Ode vij. lib. ij. vbi dixit à Mercurio ſe liberatum hic verò ab Muſa. [Deuota arbos) Sceleſta, & execrabilis, de qua ſuperius meminit. [Nec Siculus Pal. vn.) Putandum eſt, Horatium de Macedonia fugientem, in mari Siculo, vſque ad Palinurum promontorium Lucaniæ, tempeſtatem fuiſſe paſſum. Plin. autem docet lib. 3. Palinurum Lucaniæ promontorium eſſe propè vrbem Veliam, quæ prius Helea dicebatur. [Vtcunque mecum) Senſus eſt: Quandocunque eritis mecum, ſine timore æſtuoſum mare tentabo: & ſæuiſſimas

Palinurus. Velia.

gentes

[Gratum) Pro grate. [Conſiliantibus).i.cōſilium habentibus, de recipiendo Romulo. [Ilioo Ilion) Hæ ſunt Iunonis, Romanis cōciliatæ. verba, ad deos. [Fatalis inc. iudex) De Paride loquitur, qui iudicium habuit trium dearum, de quo late in Ode xv. libri primi. [Mulier peregrina).i. Helena. [Laomadon) ſcribit Hom. lib. xxj. Ilia. Neptunū talia verba Appolini retuliſſe, Sulte quam inſipiens es nonne meminiſti, quæ iam paſſi ſumus apud Ilium mala? Solos nos deorum Iuppiter, miſit vt ſuperbo Laomedonti in annum, promiſſa mercede, ſeruiremus, ipſe imperabat. Ego Troianis vrbē latis & quam pulchris muris (ne expugnari poſſent) circundeodi. Tu errabundus, & camuras boues. in iugoſæ Idæ, cōuallibus paſti. Sed cū venit accipiendæ mercedis tēpus, tunc debita nos mercede fraudatos minatus dimiſit Laomedon, tibi quidem, manibus, pedibusque ligatis ad longinquas inſulas deportaturum, vtriuſque aūt aures inciſurū, nos animo irato, promiſſa fraudati mercede, reuertimur. Horum tu nunc Troianis gratiam refers, &c. Id vero fictum eſſe aiunt, qm̄ cum Troianorum pecunia in ſacro horū deorum ſeruaretur, ab eis Laomadon petijt, redditurum ſe iurans vnde mœnia inſtaurauit, poſtea tñ nec reddidit, hinc datus eſt fabulæ locus. [Ilion) Ordo eſt, iudex fatalis, & inceſtus, & mulier peregrina, vertit in puluerē Ilioo damnatum mihi, pro à me & caſtæ Mineruæ, cum populo, & duce, fraudulēto, ex quo Laomadon, pacta mercede deſtituit deos. [Caſtæ Miner.) Id ait, quia dixerat inceſtus iudex, ſcribit aūt Hom. lib. vltimo Iliad. quod Iuno & Minerua ſacrum Ilium, Priamumque, & Troianum populum odio proſequebantur Alexandri gratia, qui deabus ad ſe venientibus eam prætulit, quæ miſeram ipſi libidinem pollicebatur. [Duce fraudulēto).i. ipſo Laomedonte, q̄ deos fraudauerat, Neptunū .ſ. & Apollinē. [Iam nec Lacænæ) Oſtēdit Troiana omnia diruta eſſe, ſe Iunone agente, hinc iræ ſuæ ſatisfactum eſſe. [Famoſut) Infamis, rapuit .n. Helenam, Menelai hoſpitis vxorem. [Hoſpes) Paris ab Helena, Spartæ hoſpitatus, eam rapuit. [Nec Pri. do.).i. familia. [Periura) Propter Laomedonta dicitur, qui Deos deceperat. [Hectoris opi.).i. auxilijs. Hector .n. Troiam diſtulit, in decimum annum. [Ductum) Prorogatum, fuere quippe inter deos ſeditiones, nam partim Troianis, partim Græcis fauere. [Reſcedit) Quieuit. [Protinus) Dehinc. [Graues) Iras quibus in Romanos vſa fueram, ob Troianorū cauſam. [Inuiſum) Mihi odioſum, quia Troianæ ſtirpis. [Nepotem).i. Romulū mei filij Martis filiū, ex Ilia Numitoris filia, de quo plura videto in Ode xij. lib. j. [Marti redonabo,) Id eſt Martis gratia iras & odium in Romulum, & Romanos relinquam. [Quietis) Dij enim nulla perturbatione afficiuntur. [Dum lon. inter) Senſus eſt, Dummodo Roma ab Ilio diſtet, oppoſito mari, Romani ipſi vbique regnent beati. [Sæuiat) Ne illuc Romani, redire queant, inſtaurareque Ilium. [Exules) Ad Æneam, & comites retulit, à quo Romani ſunt oriundi. [Regnanto) Pro regnent. [Dum Pria.) Senſus eſt Dummodo Priami ſepulcra, & Paridis, armenta paſcando inſiliant feræque tutæ ibidem catulos cœlēt .i. dūmodo Ilion deſertum fuerit, ſtet Capitolium &c. [Buſto) Sepulcro. [Inſultet) Inſiliat ſuperuagetur, calcetet. Inultæ ſine pœna illæſæ, ſecure ac tutiſſimæ. [Fulgens).i. auratum. [Medis) Pro quibuſcunque bellicoſis, ponuntur. [Horrenda) Hoſtibus .ſ. [Medius li. Secer. Eu. ab Af.) Gaditanum ſinum, intelligit, nam (vti Soli. ſcribit) Oceanus ab occaſu Solis irrumpēs, læuo latere, Europam radit Africam dextro, ſciſſiſqua Calpe, & Abyla, montibus, quos dicunt columnas Herculis, inter Mauros funditur, & Hiſpaniā.

Nil augmentum.

[Tumidus rigat arua Nilus) Nilus Africam ab Æthiopia diuidens, medios Aethiopas ſecat, certis tñ diebus auctu magno per totam ſpatiatus Ægyptum, fœcundus innatat terræ, Incipit autē creſcere. Luna noua, quæcunque poſt Solſtitium eſt, ſenſim, modiceque Cancrum. Sole tranſeunte, abundantiſſimæ autē, Leonem, & reſides in Virgine iiſdem qbus accreuit modis, In totum aūt reuocatur intra ripas, in Libra, vt tradit Herodotus centeſimo die. Iuſtum incrementum eſt, cubitorum: ſedecim, minores, aquæ non omnia rigant, ampliores detinent tardius recedendo, hæ ferendi tempora, abſumunt ſolo madente, illæ non dant, ſitiente, vtrunque reputat prouincia. in duodecimo cubitis, famē ſentit, in tredecim etiam eſurit, quatuordecim cubita hilaritatem afferunt, quindecim ſecuritatem, ſedecim delitias. Auct. eſt Plin. lib. v. cap. x. Fortior, inquit, Roma erit, ſpernere auri quam appetere, & vſitare. [Irrepertum) Ineffoſum, per quod intelligit, Romam ſpreturam magnam auri copiam, erit .n. paruo contenta dicitur autem, id propter Curium & Fabricium, & alios ſimiles, de quibus lib. j. in Ode xij. [Sic melius ſitum) Auro .n. multa ſcelera fiunt, hinc ait poëta lib. iij. Fas omne abrumpit, Polydorum obtruncat, & auro. Vi potitur. Quid non mortalia pectora cogis Auri ſacra fames & Oui. Effodiuntur opes irritamenta malorum. Iamque nocens ferrum, ferroque nocētius aurum. Prodierat, prodit bellum, quod pugnat vtroque. [Omne ſacrum rapiente dex.) Senſus duplex. Vel q̄ Romani ſacra omnia ab externis accipient, quod fecerunt: Vel Romani ſpernent aurum, cuius, auaritia, ſacris etiam, non parcitur. [Terminus ob) In quodam antiquiſſimo textu legimus Exitit, vtrunque tamē placet. Eſt autem ſenſus. Vbicunque terminabitur orbis. [Mundo).i. terrarum orbi. [Obſtitit) Hoc propter mare ait, id .n. terræ obſtat ne vlterius tēdat. Hinc Ouid. inquit, Circumfluus humor. Vltima poſſedit, ſolidumque coërcuit orbē. [Qua par de. ignes) Lybiæ partem intelligit, quam torrida zona occupat, de quare Str. lib. xvij. [Debacchentur) Aeſtuent, ferueant. [Qua ne. pluuijque ro.) De Riphæo iugo intelligit, ad Scythiā, vbi regio eſt aſſiduis obſeſſa niuibus: quippe caſu continuarum pruinarum, damnata pars mundi, & ab rerum natura in nubem æternæ caliginis merſa ipſiſque prorſus Aquilonibus, rigentiſſima. Sola terrarum non nouit vices temporum, nec de cœlo aliud accipit, quam hyemem ſempiternam, hæc ex Solino. Potes quoque de Hyperboreis intelligere, ij .n. incolūt vltra Aquilonē apud quos mundi, cardines eſſe creduntur, vt idem, inquit, demum Riphæo iugo non nimium diſtant. [Nimium pij) Hoc ait, quia pij erga Ilium inſtaurandam ſibi ipſis, nocerent minimū, & Iunonis ira. [Rebus) Opibus & imperijs. [Alite lugu.) Malo omine & infelici auſpicio. [Triſti cla.) Hoc ait quoniam Fimbria vltro è ſenatu egreſſus, vir bellicis artibus inſignis (cum rerum militarium inexpertus eſſet Flaccus) Collega Cinnæ in conſulatu, quem Cinna duabus cum legionibus in Aſiam miſerat, vt Syllæ loco, hoſtijs iudicati, ipſe Aſiam inuaderet, bellumque Mitridati inferret. Flaccum ipſum interemit, in Nicomedia vrbe itaque in puteo latente Romano conſule, belliqué imperatore, cum ipſe priuatus duntaxat exiſteret, ſeipſum poſtea exercitus imperatorem nuncupauit. Ilientibus obſeſſis, ab eo & ad Syllam confugientibus, Sylla euaſerat vt ad Fimbriam irent dicerentque illi hoc duntaxat, q̄ ſe Syllæ dediſſent, quibus præceptis Fimbria eos velut Romanorum amicos, collaudauit monuitque vt ſi etiam Romanum ciuem exiſtentem, intra vrbem reciperent per ironiam falſus Romanos, atque Ilienſes inter ſe cognatione deuinctos eſſe, ita vrbem ingreſſus omnes ſibi obuios occidit vrbem incendit, illos qui ad Syllam legati ierant variè confecit. Nullis præterea pepercit, neque ijs qui ad Palladis templum confugerant, quos cū templo ſimul igne cremari iuſſit, dirutis, & vrbis mœnia, hæc & plura Appian. in lib. Mitridatico. [Coniuge me Iouis & ſorore) Cicero in lib. de natura deorum ſic ait. Aër aūt (vt Stoici diſputant) interiectus inter mare & cœlū & Iunonis nomine conſecratur, quæ eſt ſoror, & coniux Iouis, quod & ſimilitudo eſt ætheris, & cum eo ſumma coniunctio. Effœminarunt autem, eum Iunonique tribuerunt, q̄ nihil eſt eo mollius. Sed Iunonem ab iuuando credo eam nominatam, hæc ille. Macro. verò lib. j. de Som. ſic ait. Eſt autem Iuno aër, & dicitur ſoror, quia iiſdem ſeminibus, quibus cœlum, etiam aër eſt procreatus. coniux, quia aër ſubiectus eſt cœlo. prius autem dixerat, q̄ Iupiter eſt mundi anima. [Vxor capta) Andromachen Hectoreis vxorem intelligit, vel potius Hecubam, Priami coniugem. cum dicat pueros .i. filios Andromache .n. vnicus Aſtyanax fuerat, Hecuba verò ſecuta eſt Vlyſſem, vt habetur lib. xij. Met. verum in Thracia conuerſa eſt in canem. [Non hæc io.) Muſam hortatur, vt ſeriis, & deorum ſermonas referre deſinat, cum lyricis iocoſa potius, q̄ illa conueniant, nec valit magna extenuare humili carmine .i. lyrico. [Peruicax) audax arrogans.

Riphæi · *Hiperboreos.* · *Fimbria.* · *Iuno ſoror & cōiux Io.*

IVSTVM & tenacem) In ſecta Stoica hoc dicitur: Iuſtum virum honeſtique propoſiti. nō terreri ciuium opinionibus, vel minis exigentium, vt aliquid forte rationi cōtrarium fiat. Ordo eſt, iuſtum virum, ſolida mente, & tenacem. propoſiti, non quatit ardor ciuium, iubentium praua. [Ardor praua).i. ſeditio iniqua imperantium. [Vultus) Seueritas. [Inſtantis tyranni) Terrentis. [Mente ſo.) Dicit iuſti, & conſtantis viri, qui minis, non quatitur tyranni, aut certè mentem, pro cōſilio, intelligi voluit, vt Virg. Hic patris Aeneæ ſuſpenſam blanda viciſſim Gaudia pertentat mentem. & qua facere id poſſis, noſtram nunc accipa mētem, & hoc auget per Ecbaſin, & graditur à populo ad regem à rege ad elementum, ab elemento ad Deum à Deo ad mūdum labitur. [Inquieti).ſ. Auſtro duce. vnum pendet ex altero. [Adriæ) Maſculini generis eſt, cuius commotionē mare ſequat. [Si fra. illabatur orb.) Ad Ecbaſin animi conſtantis, retulit, vt Lucan. Sic cum ruit arduus æter. [Hac arte Pol. & va. Her.) Qui

ACR.

genites adibo inuolatus. [Inſanientem) Æſtuantem, de Boſpho
ro aũt, ſuperius diximus. [Acentes arenas Littoris Aſſyrij) In Aſ
ſyria.n.regione vel vehementior Sol eſt. Sunt Perſia iuncti Aſſy
rij. vt Str.lib.16.inquit. [Britannos hoſpitibus feros) Hoſpites
enim immolabant (vt aiunt) [Concanum) Concana, vrbs eſt
Mediterranea Cantabrorũ in Taraconenſi Hiſpania, quod ſcri-
bit Ptol.lib.2. [Gelonos) Scythiæ populos, qui (vt diximus ſu-
pra) Ex hoſtium pellibus, ſibi & equis faciunt tegmina. [Scythicũ
amnem) Tanaim dicit, qui Europam ab Aſia diiungit, atque am
barum fines vtrioque per labẽs in Boream verſus, per Sauroma-
tas in Scythiam vſque in Meotidia paludem protenditur. ori-
tur autem ex Indiæ montibus. Dion.ſcribit, & Str.lib.xj.& lib.7.
[Vos Cæſ. altum) aſſerit Aug. Cæſarem ſæpe ab Muſis quoque
recreari. Muſaſq. ipſas certè conſulere. eſt autem ordo. Vos
recreatis antro Pierio, altum militia Cæſarem quærentem fini
re labores ſimul abdidit oppidis cohortes feſſas. [Altum, militia)
Inſignem & inclytum. [Abdidit oppidis) Vt ibi hyemarent. [Pie-
rio antro) .i. Muſico. Auguſtus enim Cæſar, poeticam ẽt attigit.
extabat autem, Tranquillo teſte, vnus liber, ab eo ſcriptus, hexame
tris verſibus, cuius & argũ, & titulus, erat Sicilia. Extabat alter,
æque modicus, Epigrammatum. Tragœdiam quoque Aiacis, ma
gno impetu exorſus, nõ ſuccedente ſtylo, aboleuit ſcribit, & plu
Pierius. ra Tranquillus, ipſe. [Pierio antro) Muſæum. eſt Pierius mons
Theſſaliæ, qui ad Macedoniam protenditur. vt ſcribit Plin. lib.
4. inde Pierides muſæ dñr, vt docet Feſtus. [Vos almæ) i. ſanctę
muſæ. [Lene conſilium) .i. mitte, ſuaue iucundum. per id autem,
ſapientiam intelligit [Scimus vt impios) Exemplis oſtendit, con
ſilio cẽs bene geri. [Titanas) Indicat vires, ſine conſilio vanas eſ
ſe, & aduerſas vti Titanibus euenit, qui viribus freti in deos in-
ſurrexerunt. [Titanas) Titani filios, & terræ, qui in deos arma
ſumpſere, ſed montibus appreſſi ſunt. inde eorũ ſanguine, & ex
terra gigantea nati, qui ẽt in deos irruere, ſed victi ſunt. [Qui)
Ordo eſt, Qui vnus æquo imperio, regit &c. [Terram iner.) De
ſidem, immobilem. [Fidens iuuentus) Ordo eſt, Illa iuuentus
horrida, fidens brachijs, &c. [Tendentes) Pro contendentes, &
conantes. [Impoſuiſſe) Pro imponere. [Minaci) .i. alto, & eminẽ
ti. [Pelion Olympo) Pelion, Olympus, & Oſſa ſunt Theſſaliæ
montes. vt ſcribit Solin. Maro. aũt lib. j. Georg. ait, Conati ter
ſunt imponere Pelion Oſſam. Scilicet atque Oſſæ frondoſum
inuoluere Olympum. Ter pr extructa diiecit fulmine mõtes.
[Sed qd Typhoëus) Oſtendit vires ſine conſilio non prodeſſe.
contra ſapientes. de gigantibus vero latius videto Naſonem, in
Typhon. Metam. [Typhoëus) Typhon, vel Typhoëus triumſyllabaũ cum
Typhoëus eu diphthonga in fine, non autem cum œ, diuiſa, vel coniuncta,
gigas fuit. de quo Seneca in Octauia, inquit. Non tam ferum
Typhona neglecto, Ioue irata, tellus edidit, quodam parens hũc
dicit Lactantius Iouem prouocaſſe de regno, hinc ab irato Ioue
fulminatum. Et teſte Ouid.lib.v. Metam. Siciliæ ſuppoſitus eſt.
Typhoëus. τῦφο autem ſuperbia dicitur. τύφω incendo. τυφόομαι inaniter ia-
Encela- cto, ſuperbio. [Enceladus) Titani, & terræ filius fuit, & Ætnæ ſub
dus. iectus. de quo Maro lib. 3. Æn. [Ruentes) Sine conſilio aliquo.
[Poſiturus arcum) Superius dictum eſt Apollinem in dextra ha-
Caſtalia bere Gratias, in ſiniſtra ſagittas, & arcũ. [Caſtaliæ) Caſtalia fons
fon. Del- eſt in Parnaſſo, ad fines cuius fontis, Delphi vrbs locata erat, Str.
phi. teſte, vt ipſe docet lib. ix. Probus vero ait, Caſtalium fonte eſſe
Delphis, in Apollinis oraculo, qui abluebat ipſam Dei aram.
[Crines ſolutos) Eſt enim Crinitus Apollo. Vnde Tibul. ait,
Solis æterna eſt Phœbo, Bacchoq. iuuentus. Et decet intonſus
crinis vtrunque deum. [Lycia Dumeta) Lycon Pandionis filius
Delos. à ſe Lycios appellauit, vt ſcribit Str.lib.xij. [Delius) E Delo, inſu
Cynthus. la maris Ægei, cui imminet mons, Cynthus ſublimis, & aſper ha
bebat, Delos templum Apollinis, & Latonæ, quæ ibi Dianam
Patara. ſimul, & Apollinem pepecit. auctor eſt Strab. lib. x. [Pataræus)
Patara ciuitas eſt Lyciæ, maxima quæ Portum habet, & templa
plurima. quod lib. 13. Strab. ſcribit. In ea (vt aiunt) ſix menſibus
anni, Apollinis dabantur reſponſa. [Vis conſili expers) Id ad gi
gantes attinet. [Vim temperatam) ad Auguſtum hoc refert. [Pro
uehunt) Cõtendunt augent [Centimanus gigas) Briareus. ſ. [Te
ſtis mearum ſententiarum) Quoad. ſ. vis conſilij expers mole ruit
Orion. ſua. [Orion Dianæ tentator) Scribit Higin. aliquos dicere Orio
na cũ Dianę vim voluiſſet afferre, ab ea ſagittis eſſe confixum in
de ad ſidera, pp venandi conſimile ſtudium celatum. latius tñ di
ximus de Orione in ode xxviij.lib.j. [Iniecta monſtris) ordo eſt.
Terra iniecta monſtris ſuis, dolet .i. gigantibus ipſius terræ filija
ſuper quos cecidere fulmine mõtes. [Nec peredit ignis Ætnam)
Senſus eſt, quod Ætna Encelado impoſita nũq ab igne conſu-
mitur, vt cõtinua Enceladus pęna, afficiatur. Ouid.lib.v. Metam.
dicit eſſe Typhoëum, ſub Ætna. [Incontinentis Tityi) Intem- Tityus.
perantis. dicunt enim voluiſſe Latonæ vim inferre, hinc apud
inferos eius iecur, aſſiduus vultur depaſcitur. de quo late Maro
lib. vj. ibi, Nec non & Tityon terræ omniparentis alumnum.
[Pirithoum) Fuit is Ixionis filius qui cum Theſeo ad inferos de Pyritho.
ſcendit, vt Proſerpinam capere, ſed ibi detentus eſt. de quo vide
Sen. in Trag. Herc. meminit & Diod. lib. v.

DESCENDE cœlo) .i. deſine loqui de ijs. Propterea di- ACR.
xit Deſcende cœlo, tanq̃ iam velit Muſam tranſire a verbis Iuno
nis, quę eam, velut in cęlo habuiſſe oſtenderat. Ordo eſt. [Tibia,
deſcende de cœlo, & Calliope Regina age dic longum melos)
Melos aũt ſpecialiter, dici volunt cantum paſtoralem, eſt autem
indeclinabile, neutri gñis. [Acuta) Sonora liquida, conuenien-te
melodus. [Auditis?) Dũ ad illam Calliopem loqueretur dixit
auditis? vt vos ò Calliope, precor, aſpirate canenti, & quaſi Deæ
pñtiam ſe ſentire ait, tanq̃ venerit inuocata, quod appellatur En
thuſiaſmos. [An me ludit) Velut interrogãs ſodales ſuos poſuit .i.
an dum ſpero, me audire erro, & non audio. i. decipior dulci mo
re poëtico. Ordo eſt. Videor audire, & videor errare per pios lu
cos. i. videor mihi audire, ſ. cantus veſtros tanq̃ diceret, vero au-
dio cantus, & lucis interſum aut errore mentis imaginor, quem
ſtudio cõcepi poëtico, aut certe per amęnos lucos Elyſij, vere vi
deo muſas errare. [Vulture) Vultur mons Apuliæ, fabuloſam ve-
ro nutricem appellauit, quod hę ferre alumnis ſuis, narrare fabu
las ſolent. ordo eſt. Me puerum ſatigatum ſomno, & ludo texe-
re, palũbes. noua fronde, in vulture Appulo, extra limen fabulo-
ſæ Apuliæ meæ nutricis, nomen prouinciæ, pro nutrice poſuit .i.
qua inde Horat. fuit. [Fronde noua) Viridi non antiqua, nec ari-
da, quæ odore, & vmbra ſomnos nutriet. Sic Virg. Floribus, &
dulci aſpirans, cõplectitur vmbra. [Acherontia) Acherontia ciui
tas eſt Apuliæ, cõterminа Lucaniæ, quam ob hoc nidum appel-
lauit, quia parua eſt, & in montis conſtituta ſummitate ſicut nidi
auium, in ſummis arboribus. [Saltuſq. Batinos) Batina ciuitas
eſt Apuliæ contermina Venuſinæ ciuitati. huius territorium pa-
ſcuis amenatur, cum campi ſubiecti, ſiue vicini ſint, q Matini ap-
pellantur nunc abuſiue. [Humilis Ferenti) Ferentũ oppidum eſt
Apuliæ, Venuſinæ ciuitati vicinum, quod humile appellauit qa
in valle ſitum eſt, ſed nunc ſine habitatore eſt. [Premerer) Tege
rer, defenſarer. Sacra autem ait, non pp ſolum Apollinem, ſed
etiam pp ſe, eo q paruus, extra limen Apulię expoſitus, lauro, &
myrto, colũbis deferentibus, tectus ſit, in omẽ futuri poëtæ. Lau
rus.n. dicata Apollini eſt, & myrtus Veneri, quæ lyræ erat, & lu-
xurioſo futura, dũ lyrico carmine, res venereas deſcriberet. [Non
ſine Dijs animoſus) Impauidus. vt, Luxuriaq. thoris, animoſum
pectus, honeſti ſpadices. ordo: Camœnæ ego veſter infans, ani
moſus non ſine dijs veſter, tollor in arduos Sabinos, &c. Prodi-
gium aũt, fauore diuinitatis, & ſecuritatis ſuæ, fuiſſe confirmat:
tanq̃ ſi numen ſibi ineſſe velit intelligi vbicunque ſum, inquit, ve-
ſter ſum ò Muſæ cuius infantiam vos cuſtodiſſe manifeſtum eſt,
ſignificans q vbique nil aliud, q̃ ſtudia Muſarum ſcribẽdo carmi
na colat, vt eſt, Me vero primũ dulces ante omnia Muſæ, Quarũ
ſacra fero, ingenti perculſus amore, Accipiant. [Supinum) Mon
tuoſum, vt Colleſq. ſupinos. Situm aũt ciuitatis, deſcripſit, quia
in aſcenſu mõtis eſt conſtituta. [Seu liquidæ) aut inter aquas cõ
ſtitutæ aut delitioſæ, ſiue puri aeris. [Veſtris amicum) Ordo eſt:
Me amicũ veſtris fontibus, & choris non extinxit Philippis acies
verſa retro, nõ deuota arbos, nec Palinurus Sicula vnda. Philip-
pis.n. à Bruto, & Caſſio dimicatũ eſt, in quorũ parte Horat. fuit.
[Palinurus) Promontoriũ eſt Siciliæ, non a Palinuro Æneæ gu
bernatore dictum, ſed ab Hannibale. vbi redeũtem ſe Horat. de
Macedonia periclitatum dixit, qa eſt, & nauibus periculoſus lo-
cus. [Vtcunque) Vbicunque. ſæpe enim veteres, vt pro vbi pone-
bant, vt Virg. Labitur infelix cæſis, vt forte iuuencis. [Nauita)
Nauitam hic pro nauigante poſuit. [Boſphorũ nauita) Sic a naua
tu bouis, dictum. [Et arentes) Calentes. in Aſſyria enim regione
Perſarum vehementior eſt Sol, vbi & Antonius dum ad Cleopa
tram vult reuerti morbo exercitum perdidit. Ordo eſt. Et ego
viator libens viſam arentes arenas Aſſyrij litoris. & Britannos
feros, hoſpitibus, & Concanum lætum equino ſanguine. Litus
etiam camporum extremitatem, veteres dicebant. Virg. Iacet
ingens littore truncus. & cui littus arandum, Cuique loci legra
dedimus. [Feros) Inhoſpitales. Britanni enim immolare hoſpi-
tes dicebantur. [Et lætum) Concani gens Hiſpaniæ dicebantur.
vel (vt qdam volunt) Thraciæ, qbuſdam vinum deeſſet, lacte &
ſanguine vtebantur. de quibus ait Virg. Et lac concretum, cum
ſanguine potat equino. [Viſam) In oibus ſubaudiendum eſt, vtcũ-
que mecum eritis. [Pharetratos Gelonos) Geloni, gens Scythiæ,
ſagittis

ſagittis potens. Virg. Et geos illa quidem ſumptis haud tarda pharetris.[Inuiolatus)Intactus turione Muſarum.[Amnem)tanaim.de quo Virg. Turbidus,& torquēs fl.hh.[Vos Cæſ.altū) altum,magnum,fortem,ſine triumpho ſublimem.ordo eſt.Vos recreatis Pierio antro,Cæſarem altum militia. Quærentem finire labores,ſimul abdidit,oppidis feſſas cohortes.Feſſas hic non laſſas,ſed a labore quieſcētes,ad hyemandum.n.de caſtris,ad oppida ducebaē exercitus.[Abdidit)Internus recondidit.[Finire quęrentem lab.)neceſſitate bellorū ad præſens releuare.[Pierio) muſico ſecreto. vt oſtenderet Cæſarem poeticæ quoq; artis ſtudioſum. [Vos lene) Per muſas.i.per ſtudium literarū, intelligi vult, mentem ſapientia roborari.Lene.n.conſilium, ſapientiam ad philoſophiæ moderationē dicit. [Scimus,vt impios Titanas) ordo eſt,Scimus vt ſuſtulerit impios Titanas, caduco fulmine, & immanem turbam vnus qui temperat inertem terram,& ventoſum mare,& q ęquo imperio regit triſtitia regna,& vrbes,& diuos,& mortales turbas.[Titanas)Hic p Titanas,oſtendit vires ſine prudentiam non ſolum vanas eſſe,ſed ēt aduerſas ſibi vnde, & gigantum poſuit exemplum,q irrationabili furore,aduerſus deos arma ſuſtulerunt [Inertem)aut quę eos genuerit,qui victi ſunt aut quæ iacet ſemper,nec agitatur,aut fertur motu,vt alia elementa. vt Virg.Deſpiciens mare veliuolum,terraſq. iacentes. [Triſtia) De ſtatu ſuo ſemper ſollicita. [Magnum illa terrorem,intulerat Ioui)ordo eſt,Illa horrida iuuētus,fidens brachijs,& fratres tendentes,impoſuiſſe.Pelion Olympo,intulerant magnū terrorem Ioui. Melius intelligitur horrida iuuentus, q̄ horrida brachijs, vt,Hic,& Aloidas geminos immania vidi Corpora. aut brachia, pro viribus accipienda ſunt.[Tendentes) Contendentes,montibus montes imponere Pelio Oſſam: Scilicet atque Oſſæ,frondoſum inuoluere Olympum. [Minaci ſublimi eminenti: vt, Mediæq. minans, illabitur vrbis, Euulſiſq. trun.) Tantæ.n.erat virtutis,vt truncos arborū iaceret in hoſtes [Aegida) Clypeum Mineruæ.Virg.Conſtat Neptunum,& Venerem,contraq. Mineruā Tela tenens.[Ruentes)Inconſiderate venientes.[Hinc).i.ex vna parte Iouis. [Auidus) Propter ignis rapacitatem. Virg. Illicet ignis edax, ſumma ad faſtidia iecti voluitur. [Qui rorē puro Caſtaliæ lauit) Caſtalia fons Lyciæ , vbi Apollo armentum dī paruiſſe,ſiue in monte Parnaſſo, vt Virg. Caſtaliam molli diuerti tur orbita cliuo cum Parnaſſum ſignificaret . Solutos aūt dixi ſignificans ſtudium capillorū . vt,Crinem fingens . [Dumeta)Ne mora,ſed pp aſperitatem loci,Dumeta dixit.[Delius)Delo inſula,in qua natus memoratur. [Pataræus) Patara ciuitas Lyciæ,in qua Apollo maxime colitur.vt Statius,Seu Lyciæ Pataræ, execēt dumeta iugis.[Vis conſili expers)ignara gn̄alis ſententia eſt, nec ſpecialiter pertinēs ad gigātes,q robur corporis, ſine prudētia periculoſum ſit,& ineſficax [Vix tem.)Virtutem moderatam, & ideo dicit iuuari,quod vult ad Auguſtū reuerti,q & fortis erat & ſapiens . p quæ ad culmen peruenit imperij.(Idem ode vj.).i. execrabiles dijs ſunt vires quæ oēm iniquitatem, animo meditātur.[Teſtis)ſuperiorem ſententiam, perſonarū confirmat exemplis. [Centimanus Gyges) Briareus, vt Virg.Et centum geminus Briareus.[Tentator Orion Dianæ)Oriō venator fuit qui ſtuprari conatus Dianā eius ſagittaoccisus eſt.[Iniecta monſtris terra dolet ſuis) Dolet,inquit,terra q ita iniecta eſt ſuper gigantes, vt eos quos filius eius volunt ſuis montibus præmat. Iuuen. Vnde fit vt malim,fraterculus eſſe gigāntum.[Mœretq. pars)Virg. Hic genus antiquum terræ Titania pubes. [Luridum)ſquallidum,& inferno colore fœdatū.[Nec peredit Impoſitam celer ignis Ætnam)Montem Siciliæ,Encelado ſuppoſitum,quem ad pœnæ perpetuitatem ſemper ardere cōmemorat, ficut,& Tityi iecur,à vulture indefeſſo paſtu,non poſſe conſumi.vt Virg. Roſtroq. immanis vultur adunco, Immortale iecur tondens,fœcundaq. pœnis Viſcera,nec fibris requies datur vlla renatis.[Incontinentis) Libidinoſi,qui Latonam voluerit ſtuprare. Tityus,gigas fuit,in nouem terræ iugeribu cubās.ſic Virg. Per tota nouem, cui iugera corpus Porrigitur.Pirithoum cohibent)Reprimunt reſtringūt. Pirithous enim conatus Proſerpinam rapere , cathenis dicitur innodatus . vt,Hi dominam Ditis thalamo deducere adorti .

POR, DESCENDE cœlo, & dic age tibia) Inuocat Muſam vt ſe iuuet in carminibus, ſed q ait Deſcende cœlo, ad illud pertinet,q velit iam tranſire à Iunonis ſermonibus, quos in cœlo habuiſſe eam oſtenderat.[Melos) Dulcis cantus.[Auditis?) Hic diſtinguendum,& pronunciandum,interrogatiua. figura dicit aūt audite vocem Muſæ cantus aut nūquid hoc imaginor,errore me ſis,quem nimio poetico ſtudio correpi ? [Audire, & videor p.) Hic pios dixit,pro Dijs,& hoc pro Muſis dictū eſt.[Me fabuloſæ Vulture in Appulo,Altricis extra limā Appuliæ)Vultur mons in Apulia vbi dicit ſe poeta educatum quam fabuloſam appellauit, q nutrices alūnis ſuis ferè fabulas narrare ſoleant.[Ludo,fatigatu)Ordo eſt,Me puerū fatigatum ſomno texere,palumbes,noua fronde, in Vulture Apolli extra limē , Apuliæ fabuloſæ nutricis prouinciæ nomen pro nutricis poſuit.[Quicunque celſæ nidum Acherontiæ)Acherontia oppidū eſt Lucaniæ quam nidum appellat,q parua eſt,& in ſummo monte conſtituta, ſicut nidi auiū in ſummis arboribus ſolent eſſe . [Saltuſq. Batinos) Batina oppidū eſt,in Appulia.[Et aruum pingue tenent humilis Ferenti) Ferentū oppidum eſt,& ipſum in Lucania,quod ideo humile appellauit,q in valle eſt poſitum.[Vt premerer ſacra Lauroq. collataq. myrto)ſacram laurum,non ideo tm̄ dixit,q ſic in tutela Apollinis,ſed etiam,q velit ſe diuinitus ea coopertum à colūbis intelligi.[Non ſine dis animoſus infans) ideo,qa ſolitudinem nemoris non expauerat,cum eſſet,& ſolus,& infans. quod ipſum prodigium dicit diuinitatis cuiuſdam,quam in ſe eſſe intelligi vult.[Veſter Camœnæ,veſter,in arduos Tollor Sabinos) vbicunq; inqt, ſum veſter ſum ò Muſæ,cuius infantiam,manifeſtum eſt,vos cuſtodiſſe.pec hoc aūt,ſignificat ſe vbicunque fuerit, nihil aliud, q̄ ſtudia muſica colere.[Seu Tybur ſupinum,ſeu liquidæ placuere Baiæ)ſupinum,inqt, Tybur ad ſitum eius montis aſpiciens,nā in latere montis conſtitutum eſt [Veſtris amicum fontibus, & choris) ſub Bruto ſe militaſſe Horat.ſæpe oſtendit, & periclitatum, cum ab Auguſto partes eius fuſe ſunt.Quod periculum nunc ait præſidio Muſarum ſe euaſiſſe.[Deuota nō extinxit arbos)deuota nunc euitanda,ac per hoc execrabilis,& deteſtabilis [Nec Sicula Palinurus vnda) oſtendit ſe etiam in mari circa Palinurum promontorium,periclitatum.[Vtcunque mecum vos eritis)pro vbicunque accipe. Vt enim veteres,nonnunquam pro tali particula ponebant.vt Virg in V. Cæſi vt forte iuuentis pro vbi ræſis & Ouid. Quaque fuit tellus illic,& pontus,vt aer. [Nauita) .i.nauigans. [Et lætum equino ſanguine Concanum) Concani Hiſpaniæ gens,vel(vt alij dicunt)Scythiæ,quos oſtendit equino veſci ſanguine,de qua Virg ſic ait : Et lac concretum cum ſanguine potat,equino . [Et Scythicum inuiolatus amnem) Scythicum amnem, Tanaim ſignificare vī. Inuiolatus autem ad ſuperiores ſenſus per zeugma referendum.[Vos Cæſarem altum,militia ſimul Feſſas cohortes abdidit oppidis) ēt Cæſ. altum, loquit vos recreat a,cum in hybernis conſtituit exercitum,Per quod etiam Cæſarem ſtudioſum fuiſſe poeticæ oſtendit . [Vos lene conſiliū & datis,& dato Gaudetis almæ)Per muſas.i.per ſtudium literarū ad ſapientiam corroborari mentem,intelligi vult. Lene.n.conſilium ſapientiam dicit.[Scimus vt impios Titanas,immanemque turmam)Hac parte,quaſi oſtēdit vires ſine prudencia non tm̄ vanas eſſe, verum ē. ſibi aduerſas . per quod probat illud qd' ſupra dixerat.Vos lene cōſilium datis,& dato gaudetis [Fidens iuuentus,horrida brachijs) ordo eſt . Fidens brachijs iuuentus horrida.melius .n. intelligitur horrida iuuentus , q̄ horrida brachijs. [Fratreſq. tēdentes opaco Pelion impoſuiſſe Olympo)Tendentes pro contendentes . de hoc aūt,& Virg.ſic loquitur, Ter ſunt conati, imponere Pelio Oſſam. Scilicet atque Oſſæ frondoſum inuoluere Olympum. Te pater extructos,diſiecit fulmine montes. [Aut quid minaci Porphyriō ſtatu) ſic & Virg. Mediæq. minans illabitur vrbi.niſi quod,& in ipſa corporis altitudine minę quædam vīr eſſe, atque horror . [Hinc auidus ſtetit Vulcanus) Auidum Vulcanum dixit pp ignis auiditatem. [Nunq̄ humeris poſiturus arcum)Poſiturus,pro qui nunq̄ ponet.[Qui rore puro Caſtaliæ lauit Crines)Caſtalia fons eſt in monte Parnaſſo.[Natalemq. ſiluam)natalē ſiluam nunc in qua natus eſt.Aliter diem natalē dicimus quo quis natus eſt. [Delius,& Patareus Apollo) Delius à Delo inſula dr̄. Patareus aūt, à Patara vrbe quæ eſt in Lycia.[Vis cōſili expers,mole ruit ſua)Hæc eſt gn̄alis ſententia, & ſpecialr̄ præterea nunc ad gigantes pertinet.[Vim temperatā dij quoq; prouehunt In maius)hoc ad Auguſtū vult referri,quē .ſ.fortē intelligi vult,& doctū per quæ ad ſublimitatē imperij, fama peruenerit.[Notus,& integræ, Tentator Orion Dianæ)Et hic teſtis eſt,mearū ſententiarum, accipe Orion aūt Dianam ſtuprare cū tentaſſet,ſagitta eius occiſus eſt.[Iniecta mōſtris terra dolet) ſuis terra,inquit,mater,dolet filios ſuos gigātes mōtibus ſuis ſe premere. [Nec peredit Impoſitā celer ignis Aetnā) Aetna mōs, Encelado ſuperpoſitus eſt, quē ait quāuis ardeat non tn̄ abſumitur,vt ſemper eum premat.[Incontinentis,nec Tityi iecur,Relinquit ales)Incontinentis,libidinoſi,hic aūt adortus eſt Proſerpinam,vel(vt alij aiunt)Latonam,ob quod iecur eius,ſemper renaſcens à vulture conſumitur.[Amatorem trecentæ Pirithoum cohibent catenæ) atque hic Proſerpinam rapere tentauit . ob quod dicitur cathenis innodatus eſſe apud inferos ,

ASC. DESCENDE cœlo). Quia argumentum diligenter à Mancinello collectum eſt colligamus ordinem, qui talis eſt. [O Calliope regina).ſ. Muſarum. [Age Deſcende cœlo) Quia ſphæris cœleſtibus Muſæ præſidere à Platonicis dicuntur. vel de cœleſtibus orbus, ad terrenos, & dic longum melos.i.canticum dulce, ſeu mauis.i.magis vis, nūc.ſ.dicere. [Voce acute).i. clariſona, ſeu Fidibus.i.chordis, & cythara Phœbi.i.quam Phœbus ferre ſe cum dicitur. [Auditis).i.an ne exauditis vota mea ò Muſæ? mutat aūt numerum, quia cum Calliope princeps ſit Muſarum eam pro omnibus allocutus erat, non enim lyricis, ſed heroicis præeſt. ſic & Æn.7. Mero, vos ò Calliope precor, aſpirate canenti. An inſania amabilis.i.furor poëticus, ludit me, quia videor audire.ſ.cantum Muſarum, & errare per pios lucos. [Quos ſubeūt).i. attingunt amœnæ, & aquæ, & auræ. quod vt veroſimile faciat fatale ſibi dicit, quia palumbes.i.columbæ ſilueſtres. [Texere).i. operuerunt me puerum. [Noua fronde).ſ. lauri, & myrti virenti. Fatigatum ludo, & ſomno, i.dormiente, poſt ludum puerilem in Vulture monte Apulo. [Extra limen).s.in confinio Apuliæ nutricis.ſ.meæ. [Fabuloſæ).i.garrulæ, vt ſolent nutrices blandę garrire alumnis ſuis. Quod.i.quæ res. Foret mirum.i.mirāde omnibus.ſ.populis. Quicunque tenent.i.habitant. Nidum.i.oppidum, poſitum in monte, vt nidus ſolet in arbore, Acherontiæ, illius oppiduli. Celſæ.i. in ſublimi ſitæ, Et ſaltus Bantinos.i. ad Batinam oppidulum Apuliæ. Et pingue aruum Ferenti illius oppidi, Lucaniæ. Humilis.i.in de cliuo poſiti. foret inquam mirum. Vt.i.qualiter ego dormirem. Corpore tuto.i. defenſo deorum tutela. [Ab atris).i. venenoſis viperis, & vrſis. [Et vt premerer).i. operier. Sacra lauro quæ triumphanti debetur, & myrto, quæ ouanti, aut inſruentiæ victoriæ datur, vnde ſignificabatur futurus poëta lyricus, qui victorum laudes ſine heroica grauitate dicat. Collata.i. congeſta à palumbibus aut in faſciculum colligata, ea:ſ. es infans animoſus, non ſine dijs.i.deorum prouidentia. Et ideo ò Camœnæ, ego vester, quia vobis deſtinatus, adhuc infans. Veſter.i.veſtro beneficio ſeruatus. Tollor in Sabinos arduos, ſeu frigidum Præneſte vrbe in Aretino monte, ſeu Tybur ſupinum.i.molle, & ſupinos faciens, ſeu Baiæ liquidæ propter balnea, placuere mihi ego ſup. tollor eo veſter. [Acies verſa retro).i. in fugam. [Philippis).i.apud Philippos, in Aemathia. [Et arbos deuota).i. neci meæ deſtinata. [Et Palinurus).i. promontorium ab eo dictum, non extinxit, in vnda ſicula. [Me amicum).i.fataliter deſtinatum, fontibus, & choris veſtris. [Vtcunque mecum) Ordo eſt vtcunque.i.quandocunque, ò muſæ vos eritis mecum. [Ego nauita).i.obiens munus nauticum. [Tentabo libens).i.etiam voluntarius. [Bosphorum).i.in anguſtiam quemuis maris boui tranſmeabilem, ſed propter anguſtiam periculoſam, vnde addit. [Inſanientem).i.furentem æſtu. [Et ego viator).i.incedens pedibus. [Tentabo libens arenas arentis).i. ſiccas. [Littoris Aſſyrij) Vbi propter vicinitatem, aut directum aſpectum Solis, maior eſt æſtus, & ita difficilius iter. [Viſam).i. viſum ibo Britannos feros.i. crudeles. Hoſpitibus quos tunc immolare ſolebant nunc etiam aduenis ſatis duri. [Et Concanum).i.populum Concanę ciuitatis Mediterraneæ, in Cantabria quę eſt regio Hiſpaniæ Taraconeū. Lætum.i.gaudentem, ſanguine æquino, qui eius potu, more Scytharum quorundam tunc veſcebatur. [Viſam etiam) Repete ſemper, vtcunque vos mecum eritis Gelonos Scythiæ populos pharetratos, quia ſagittandi peritos. vnde Parthi, qui dicuntur Scytharum exules ab illis oriundi prius dicti ſunt pharetra decori, & viſam amnem Scythicum.ſ.Tanaim, qui Europam ab Aſia diſiungit vos Cæſarem, &c. docet deinde quid Muſæ in Cæſ. Auguſtum contulerint vtque illi familiariſſimæ ſint dicens. [Vos recreatis).i. reficitis, & molliter fouetis antro Pierio, in quo.ſ.genitæ eſtis in Theſſalia, iuxta Macedoniam, hoc eſt veſtro, ſeu poëtico ſtudio, Cæſarem.ſ.Auguſtum altum.i.inſignem & ſublimiter ſpectabilem Militia.i.arte militari ſimul.i.immediate, poſt quam abdidit enim hyemare permiſit. Oppidis.i.vrbibus clauſis cohortes feſſas militia.i.longe, Cæſarem dico. Quærentem.i. intendentem finire labores.i.expuere, & abijcere faſtidium ex longis laboribus belli. Vos almæ.ſ. Muſæ datis.ſ.omnibus, ſed præcipue Cæſ. Auguſto, inſequenti patrem adoptiuum Iulium, q fuit vſque ad pœnitudinem clemens t conſilium lene.i.lenis & humanæ vitæ. Vnde ſtudium Muſarum, vulgo ſtudium humanitatis vocatur. [Et vos almæ).i.animorum, imò omnium rerum altrices, quia concordia (quam Muſæ per lene conſilium quod dant, inducunt) res paruæ creſcunt, auctore Saluſt. [Gaudentis dato).ſ. conſilio, quia Muſæ alios inducunt ad humanam vitam, & ipſe inter ſe benignæ, atque humanæ ſunt. Secus faciunt multi, dantes bonum conſilium, & non facientes quod conſulunt. dicunt.n. (ait Saluator noſter) & non faciunt. Scimus vt impios (vt probet pietatem) ad quem Muſæ nos inuitant quia prudentiam adiunctam habet, plus poſſe quàm temerariam multorum impietatem, viribus ſuis fidentem, affert teſtimonium gigantum, qui viribus quidem prædiri, ſed non virtute, nec pietate, inconſulto Iouem debellare auſi, victi ſunt. vnde dicit Scimus vt.i.quemadmodum is ſup. videlicet Iupiter. Qui temperat.i. temperamento, quodam diſponit, & tranſmutat. Terram inertem, quia immobilem, & nihil niſi virtute cœleſti producentem, & mare ventoſum.i.procelloſum, & aſſidue ventis agitatum aut ventos, ac nimbos procreans, & qui vnus.i.ſolus regit imperio æquo, quia (vt dicitur Æneid.x.) Rex Iupiter omnibus idem. & eiuſdem vj. Aut æquus amauit Iupiter. Ipſe autem ſolus hac facit, propriam quidam poteſtate, quia cæteri dei credebantur eius membra, vnde nec Apollo quidem qui vaticinij Deus dicitur, futura ſcit, niſi quæ ab Ioue didicerit. vnde dicit Celeno Æn. iij. quæ Phœbo pater omnipotens, Mihi Phœbus Apollo, Prædixit vobis furiarum ego maxima pando. Qui ergo vnus, regit imperio æquo vrbes, & regna triſtitia.ſ. inferorum, & diuos, & turbas mortales.i. omnes viuentes. Suſtulerit Titanas.i. filios Titani, & Terræ, ex quorum ſanguine poſtquam montibus oppreſſi fuerunt omnes, nam præter ſolem, qui dijs annuens, cęlū meruit, progeniti ſunt gigantes impios.ſ.in deos præterquam (vt dixi) Solem, appoſito &c. Turbam immanem.i.efferam, & crudelem volentem.ſ.diuinis, & naturalibus legibus reſiſtere, Illæ iuuenorum.i.multitudo Titanum, adhuc iuuenum horrida.i.aſpera. Fidens brachijs.i.viribus ſuis, quæ potiſſimum bellatoribus in brachijs ſunt. vnde ēt canitur, Fecit potentiam in brachio ſuo, & fratres.i.reliqui gigantes etiam è terra geniti, Tendentes.i.contendentes. Impoſuiſſe Olympo opaco.ſ. vmbris nemorum. [Pelion).i. montem illum Theſſaliæ, ab Olympo nō multum diſtantem. Intulerant.ſ.dum primum contra Iouē impia arma ſumerēt. Magnum terrorem. timuit.n.ne ab eis pelleretur.i.ne beneuolus aſpectus Iouis, terrigenarū malitiam domare nequiret. [Sed quid Typhoëus) Docet vires inconſultas, nihil poſſe dicens, ſed quid Typhoëus, ſuperbus ille gigas, & Mimas frater eius etiam gigas validus.i. potens viribus. Aut quid Por. etiam gigas Statu minaci.i. ſtans minaciter, & habens ſtatum minacem. Et quid Rhœtus conſimiliter gigas. Et Enceladus potentiſſimus ille gigas in Ætna ſepultus. vnde Æn.3. Fama Enceladi ſe muſtuoi fulmine corpus Vrgeri mole hac. Iaculator. audax truncis euulſis.i. qui integras arbores cum radicibus euulſas, iaculari potuit Ruentes.i.præcipites tendentes poſſent contra Ægida.i.monimētum pectoris Palladis.i.contra prudentiam, cuius Pallas auctor, & Dea eſt ſonantem.ſ.dum agitatur? q.d. nihil Vulcanus auidus.i.incenſus, ad pugnam ſtetit hinc.i.ab vna parte Et Iuno matrone quæ ēt Vulcani mater fingitur, produxiſſe eum in femore ſuo, ſine Iouis ſemine, quod fingitur, quia fulmen ex pingui terreſtri natum, in medio infimæ regionis aëris, pductum partem, aëris, cui Iupiter, præeſt non tranſcendit. Stetit hinc.i.ex vna parte, & Apollo Delius.i.in Delō natus, & Patareus.i. in Patara vrbe Lyciæ, viciſſim verſare ſolitus. Nunq̄ poſiturus.i.qui conſtituit nunq̄ deponere, donec viceris. [Arcu humeris).ſ.ſuis. [Qui lauit).i.imbuit, & irrigat. Eſt enim præſens tpis, nam priorem corripit. [Puro rore Caſtaliæ) .ſ.fontis illius muſis in Parnaſſo ſacratiſſimi, riuo guttatim infuſo crines.i.capillos Solutos.i.diſperſos, & q tenet dumeta Lyciæ, vnde Patareus dictus eſt. [Et ſiluam natalem).i.Cinthiam in Delo, in que natus eſt, vnde, & Delius dictus vis.i.fortitudo corporis expers conſilij ruit.ſ.in interitum, ſua mole. Sed dij quoque.s.etiam dij pduxerunt in maius vim temperatam.i.prudentis moderatam, Idem ſ.dij Odere vires mouentes.i.agitantes animo. Omne nefas gigas (aut Gyges) Centimanus.i.cētum manus habens.ſ. Briareus, aut Ægeon, eſt teſtis mearū ſententiarum, qa ſe proſtratum inuehit. Et Orion tentator.i.ſollicitator. [Dianæ integræ).i. incorruptæ domitus ſagitta virginea.i.ipſius Dianæ, à qua confoſſus eſt, eſt notus teſtis mearū ſententiarū. [Terra iniecta).ſ.ad ſepulturam, Mōſtris ſuis.i.gigantibus à ſe productis dolet, & mœret partus.i.natos ſuos Miſſos fulmine ad Orcum.i.Infernum, ſeu Plut. Luridum.i.ſquallidum, & infero colore ſic tatum. Nec igi is celer.i.quamuis celer. Peredit.i. abſumpſit Ætnam poſitam.ſ. Encelado præcipue. [Nec ales additus Cuſtos).i. obſeruator, & perſecutor nequitiæ.ſ. vultur imo ortale iecur tondens. relinquit iecur Tityi. qui Alumnus erat terræ Incontinentis quia Iunonem de ſtupro interpellauit. [Et catenæ trecentæ).i.plurimæ vt ſit numerus finitus pro infinito. [Cohibent).i. conſtringunt, & etiam, ne exeat ab inferis Pirithoum amatorē.ſ. Proſerpinæ cuius rapiendæ gratia ad inferos deſcenderat.

Audire

MAT. Boſſius. AVDIRE, & videor) Latina loquendi ratio exigit vt dicamus videor audire, videris rectè ſentire, & eiuſmodi alia, ſi oſtendere velim me eſſe qui audiam, & te qui ſentias, non autem videtur mihi audire, videtur tibi rectè ſentire. Nam ſi ſecus fiat, verbum illud videtur vtrobique ad tertium referetur perſonam non ad primam & ſecundam. Eaq. locutione oſtendere erit, aliũ quempiam eſſe qui audiat & ſentiat, non me ipſum & te. Eiuſdẽ etiam naturæ eſt verbum dicor, & alia ſimilia, vt diceris eſſe doctus, non autem, dicitur te eſſe doctum. Erit igitur ordo, Videor audire pios.i. Deos, & Muſas ipſas (Nam pro deis, & muſis, pios nominauit, quod ſenſit, & Porphyrios) errare per lucos, non autem audiri, vt Acron legit, quod voluntati auctori aduerſatur.

GLAREANVS.

DESCENDE cœlo, & dic age tibia) Encomium eſt muſarum ſtudijq. poëtices totam per Odem, deinde quantum ingenium viribus corporibus præpolleat (id quoque ad omnium ſtudiorum humaniorum laudem attinet) exemplis oſtenditur. Porrò de multis hac in Ode cum alijs diſſentimus pcipue vero cum Acrone. Primum quidem, cum inquit, Deſcende cœlo.i. Deſine loqui de dijs, etiam alij expoſuerunt, quanquam ſimpliciter de Muſis intelligi poteſt, vt e cœlo influant. Verum cum idem ait, Tibia deſcende cœlo hoc, prorſus inepte ponit. Nam tibia ablatiui, eſt caſus, Vt voce & fidibus. Nec hoc mihi placet, quod, auditis, ad Calliopem refert, cum ad ſodales loqueretur vt ipſe ẽt Acron paulò poſt velut fui poſt oblitus, refert. Velut interrogans, inquit, ſodales ſuos dixit, An me ludit amabilis inſania? Quod vero lucos Elyſij idem Acron intellexerit, ſanè miror mihi minime veriſimile videtur. Tolerabilius erat, quod Acheron tiam Apuliæ ciuitatem facit, cum Porphyrion Lucaniæ dicat eſſe. Et Plin. Acherontem fluuium in eadem ponit Lucania. Nam Venuſia in confinio erat duorum populorum. vnde & lib. 2. Sermonum ipſe de ſe dicturus eſt, ſequor hunc Lucanus an Appulus anceps. Nam Venuſinus erat finem ſub vtrunque colonus. Idem de Ferento dicimus. Porrò idem Acron vbi paulò poſt, inquit, Ordo, Camenæ ego veſter infans animoſus, non ſine Dijs, diſtinguendum puto poſt infans, nec ſequentibus coniungendũ verbis. [Nec ſicula Palinurus vnda) Palinurus, idem Acron, inqt, Promontorium eſt Siciliæ. Hoc apud neminem inuenio auctorem, ſed omnes Lucaniæ fatentur promontorium, quod admonendum duxi, fortaſſe librariorum culpa hoc irrepſerit. [Vtcunque mecum vos eritis) Vtcunque pro vbicunque exponit Porphyrion ac poſt eum Acron. Verum exempla Virgilij, Ouidij vt ad rem faciant non video etiam ſi hanc expoſitione hoc in loco Horatij non reijcio. Quidam vtcunque expoſuere pro quandocunque. [Et arenteis arenas Littoris Aſſyrij viator) Arenteis (idẽ, inquit, Acron).i. calentes. In Aſſyria.n. regione Perſarum vehementior eſt Sol. Hæc illem Ego magis credo Aſſyriam pro Syria dixiſſe, vt ſæpius alibi, nempe ſuperioris lib. Ode xj. Aſſyriaq. nardo, quod & Acron & Porphyrion eodem loco fatentur. [Vos Cæſarem altum, militia ſimul Feſſas) Ordo eſt (inquit Acron) Vos recreatis Pierio antro Cæſ. altum militia. Hæc ille. At ego malim ante militia diſtinguere, vt ſit ſenſus, militia feſſas, Niſi quis ita à poëta dictum putet, vt ad vtrunque referri queat, ex τῶν μέσων numero. altum militia, & feſſas militia, vt quidam etiam expoſuerunt, & duæ breues ſyllabæ in Penthemimere pro vna longa, Vos lene conſilium. [Qui rore puro Caſtaliæ lauit Crines ſolutos) Caſtaliæ fons Lyciæ (inquit Acron) vbi Apollo armentum dicitur pauiſſe. Hæc ille. Quæ ſi ab ipſo auctore ſcripta ſunt næ ille egregie inſipiens eſt. Quid porrò ego ſuſpicer, dicere ſuper ſedeo. Paulò poſt ad illud poëtæ, Vis Conſilij expers mole ruit ſua ex Porphyrione, ait Generalis eſt ſententia, ſed ſpecialiter pertinens ad gigantes, vbi quidam lib. pro ſed habeot, nec, haud dubie librariorum errore.

AVGVSTI LAVDES.

Miro argumento Auguſti laudes ingreditur. Nam ait, ſi Iouem credimus imperare ex perſuaſione, & fama multo magis Auguſtum regnare credere, conuenit, cuius imperium, & potentiam præſentis intuemur, cuius auſpicijs res Romana, & ſemper in maius creſcit, quanquam à Craſſo, & eius exercitu afflicta, & ignominia affecta ſit, quia captiui duxerant vxores ab hoſtibus ea affinitate vitam ſuam redimentes, cum Reguli exemplo moneri debebant qui ſemel mori maluit, & grauiſſimis ſupplicijs affici, quam vt captiui redimerentur, aut inter hoſtes turpiter ſeruirent.

Ode V. Tricolos, Tetraſtrophos, Vt i

Vides, vt alta ſtet niue candidum.

--v---vv-vv
--v---vv-vv
-v---v--
-vv-vv-v--

COELO tonantem credidimus Iouẽ
Regnare. præſens diuus habebitur
Auguſtus, adiectis Britannis
Imperio, grauibusq. Perſis.
Miles ne Craſſi coniuge barbara
Turpis maritus vixit? & hoſtium
(Pro curia, inuerſique mores)
Conſenuit ſocerorum in armis,
Sub rege Medo, Marſus, & Appulus
Ancyliorum, nominis, & togæ
Oblitus, æternæque Veſtæ,
Incolumi Ioue, & vrbe Roma?
Hoc cauerat mens prouida Reguli
Diſſentientis conditionibus
Fœdis, & exemplo trahenti
Perniciem veniens in æuum:
Si non periret immiſerabilis
Captiua pubes. Signa ego Punicis
Affixa delubris, & arma
Militibus ſine cæde, dixit,
Direpta vidi. vidi ego ciuium
Retorta tergo brachia libero,
Portaſque non clauſas, & arua
Marte coli populata noſtro.
Auro repenſus, ſcilicet acrior
Miles redibit? flagitio additis
Damnum neque amiſſos colores
Lana refert medicata fuco:
Nec vera virtus, cum ſemel excidit,
Curat reponi deterioribus.
Si pugnat extricata denſis
Cerua plagis: erit ille fortis,
Qui perfidis ſe credidit hoſtibus:
Et Marte Pœnos proteret altero,
Qui lora reſtrictis lacertis
Senſit iners: timuitque mortem.
Hinc vnde vitam ſumeret inſcius,
Pacem duello miſcuit. O pudor,
O magna Carthago probroſis
Altior Italiæ ruinis.
Fertur pudicæ coniugis oſculum,
Paruoſque natos, vt capitis minor,
A ſe remouiſſe, & virilem
Toruus humi poſuiſſe vultum,
Donec labanteis conſilio patres
Firmaret auctor nunquam alias dato,
Interque mœrenteis amicos
Egregius properaret exul.
Atqui ſciebat, quæ ſibi barbarus
Tortor pararet. non aliter tamen
Dimouit obſtanteis propinquos,
Et populum reditus morantem,

Quàm

Quàm ſi clientum longa negocia
Dijudicata lite relinqueret,
Tendens Venafranos in agros,
Aut Lacedæmonium Tarentum.

ANTO. COELO tonantē) Hac Ode Auguſtum celebrat, ſcribit enim homines credere Iouem regnare cœlo, qui tonat, & fulminat. Auguſtus vero præſens diuus habebitur ſua virtute, ac potentia imperio additis Britannis, & Perſis. Arguit inde, & hoc in Auguſti maiorem laudem Craſſi milites capti ui hoſtium puellas thalamo quoque iunxerāt vitæ gratia, ſub regeq. Medo pugnabant Romanæ virtutis, & gloriæ penitus obliti, quod agere non debebant, ſed potius pro libertate, vel honeſta morte pugnare, ſpreto omni terrore. Quod, & Regulus agendū eſſe cenſuit, cum a Pœnis captus, & in vrbem legatus in ſenatu conſuluit: nullo pacto captiuos permutandos, aut redimēdos eſſe, nam vera virtus ſemel amiſſa non redit vnq̄, nec qui ſemel captus eſt timore mortis poterit fortis eſſe, iterum enim capi ſe ſinet, ne pugnando occidatur ab hoſtibus. Reguli demum fortitudinem cōmendat. [Cœlo tonantem) credidimus, inq̄t, Iouem regnare cœlo, qm̄ tonitrua, & fulmina, ſunt .n. potentiæ maximæ, & nulli niſi Deo propriæ. hinc Lucan. ait: Per fulmina tm̄ Sciret adhuc ſolum cœlo regnare tonantem [Adiectis imperio Britannis) Ciuitates Germaniæ (vt ſcribit Liu.) cis Rhenum, & trans Rhenum poſitæ oppugnatæ ſunt à Druſo. pro illis igitur Britannos poſuit poeta. nam iuncti ſunt, & vicini. [Perſis) Tranquillus de Auguſto ſic: Parthi quoque, & Armenia vindicanti facile ceſſerunt, & ſigna militaria, quæ M. Craſſo, & M. Antonio ademerant repoſcenti reddiderunt, obſideſque inſuper obtulerunt. Per Britannos aūt, & Perſas ab extremis orbis partibus imperio ſuo gentes ſubdidiſſe intelligit. [Grauibus) Moleſtis, & pernicioſis nobis. [Miles ne Craſſi) Hoc arguit, quia captiui potius viuere in ſeruitute maluerunt, quàm pugnando pro libertate mori eſt aūt ordo: An Craſſi miles vixit turpis maritus Barbara cōiuge & hoſtium .ſ. coniuge? Nam ſi barbara fuiſſet dūmodo non hoſtium decentius foret. Appian. in lib. Parthico ſcrib. cū Craſſo ad xx. millia hominum interijſſe x. millia in poteſtatem redacta
Craſſi clades. eſſe. De Craſſo etiam plura videto Ode ij. lib. j. [Proh curia) Exclamandi interiectio atque dolendi dolent enim poeta quod Romana curia id dedecus toleraret quæ ſemper ad laudem, & gloriam tenderat, id vero propter Craſſum, & eius comites, dr̄. [Inuerſiq. mores) Hoſtes enim Romanis dominabantur. [Marſus, & Appulus) Hos Italiæ populus, quia ſtrenuiſſimi erant, pro cunctis nominat. [Anciliorum) Rege Numa ſcutum è cœlo cecidit, quod Ancile vocauit eo q̄ ab omni parte reciſum eſſet, vt
Ancile. ſcr. Ouid. lib. 3. Faſt. Reſponſum eſt poſtea ab haruſpicibus, illi orbis imperium fore vbi Ancile aſſiſteret, ne igitur ab hoſtibus reciperetur, vndecim ſimilia Mamurius fabricauit, q̄ in templo Martis ſeruabantur. Duodecimque ſacerdotes a Numa inſtituti ea collo ſuſpenſa ferebant ſaltantes, canenteſque etiam. Hinc ait Ouid. dicto lib. Iam dederat Salijs à ſaltu nomina dicta. Armaq. & certos verba canenda modos. fuitq. reuerentiæ maxime Saliorum collegium. hinc Africanus eorum vnus fuit. Patritij .n. erant, vt Lucan. oſtendit, dicens: Quæ lecta iuuentus Patritia certiee monet. [Ancilioꝶ). i. dignitatum, nam Salioꝶ collegiū maxime reuerentiæ erat. Vel. [Anciliorum). i. Romani imperij, reſpōſo enim haruſpicum vbi Ancile ſeruaretur, orbis imperium erat. [Nominis) Famæ, & gloriæ Romanæ vbique notæ. [Togæ) Erat hæc proprie Romanorum. Virg. Gentemq. togatam illi vero milites demiſſa toga Parthorum veſtibus vtebatur. [Æternæ Veſtæ) Per hanc religionem intelligit. Veſta autem vrbis Romæ cuſtos erat quam virgines ſeruabant igne perpetuo. de qua legito Ode ij. lib. j. [Incolumi Ioue). i. Auguſto, quem Ioui comparauit ibi Præſens diuus habebitur Auguſtus, &c. [Vel incolumi Ioue) .i. Capitolio Iouis ſede. Vrbe Rom. pro qua ponenda multi ex tecni mortem etiam ſubierunt. [Hoc cauerat) Prouiderat, inquit, Regulus hoc, vt Romani milites captiui redemptionē ſperarent minime, ſed potius pro libertate mortem quod ſubirent. [Diſſentientis) Diſcordantis. [Conditionibus fœdis) Tam turpibus & in honeſtis vt .ſ. captiuoꝶ permutatio fieret, vel redimerentur, nam ſub hac ſpe pugnantes nulli acriter agerent ne occiderent. [Immiſerabilis) Nō miſerabilis. [Signa ego Punicis) Verba ſunt
Regulus. Reguli apud ſenatum. Nam Regulus Romanorum imperator à Carthaginienſibus duce Xātippo Lacedæmonio captus eſt primo bello pun. apud Carthaginem cum quingentis. vt ſcr. Pol. lib. j. deinde præſtito iuramento redeundi, niſi rem peregiſſet, ab ipſis Carthaginienſium ad ſenatum R. miſſus eſt, vt captiui hinc inde permutarentur, fœduſq. fieret par, & æquum, nec eſſent Romanis inferioris. Vbi in vrbē aduenit Regulus, domum, vxorem, & liberos videre, & alloqui noluit tanq̄ indignus, q̄a captiuus erat, diſſuaſitq. ſenatui captiuoꝶ permutationem, vel redemptionem, nec æquas leges accipiēdas contra maiorum exēpla. inde nauim ingreſſus ad Carthaginienſes redijt à quibus acerrime tortus eſt ad mortē de quo plenè legito Sillium lib. vj. & ode vij. lib. j. [Signa) Romana. ſ. nobis ablata militum ignauia. [Militibus) Romanis. ſ. [Dixit) Regulus ſup. Tergo libero cum liberi eſſent, & ſe tutari potuiſſent. [Vel Li.) .i. nudo exutis armis, reiectoq. ſcuto. [Portas non clauſas) Spreto omni nr̄o terrore tanquā victores. [Arua coli) adeo tuti eſſe Afri vn̄t, q̄ arua nr̄o prœlio vaſtata colunt. per id aūt Romanoꝶ militū accuſat ignauiā, q̄ capi ſe permiſerunt non repugnantes. [Repenſus) Redemptus Scilicet certe. loquitur ironice. [Flagitio). i. dedecori eoꝶ, quia capi ſe permiſerunt, debuerintq. propria virtute potius q̄ auro ſeipſos liberare. [Addites Damnum) Perſoluendo. ſ. pecuniam pro eoꝶ redemptione, quod facere non debetis. [Amiſſos colores). i. albos, & priſtinos. optima eſt ſimilitudo. [Medicata fuco). i. tincta infecta, & colorata, nam purpureus fucus color dr̄, ſunt, & qui velint eſſe purpureū colorem. [Deterioribus) Vilibus, & illis qui olim boni deteriores effecti ſunt. [Si pugnat extricata denſis Ceruа plagis) Senſus eſt, q̄ ſicut Cerua expedita, & liberata retibus, & laqueis fugiendi morem non mutat, nec pugnat vnquam, ſic accidit illis, qui ſemel captiui fuerint. facile .n. capi iterum ſinent non repugnando hoſtibus timore mortis, malunt .n. ſub ſeruitute viuere, q̄ pugnando honeſte mori bene aūt timidis Ceruam cōparat. [Erit ille fortis) ironice loquitur. [Altero) Secundo, ſequenti. [Lora zonas) Et laqueos. [Hic). ſ. miles iners. [Vnde vitā ſumeret) Quo pacto euadere poſſet pugnando quidem viriliter euadere potuiſſet. [Pacem duello miſcuit) .i. pugna abſtinuit exorta pace ab hoſtibus. hinc captus eſt, hoſteſq. nunc pace fruuntur. victores .n. noſtroꝶ militum ignauia. [O pudor) O dedecus. Regulus idem cum dolore exclamat. [Magna Carthago) Ea .n. inclyta erat. Reguli tamen & aliorum clade altior effecta eſt. id vero ait Regulus, quo in captiuos ſenatus odium, & inuidiam moueret. [Pudicæ cōiugis) apud Silium vxor Martia inquit, Quo fers greſſus? non Punicus hic Martia.
eſt Regule quem fugias carcer, veſtigia noſtri Caſti thori domus Reguli.
& patriam ſine crimine ſeruat Inuiolata larem, ſemel hic iterumque quid oro Pollutum eſt nobis, &c. [Fertur pudicæ) Poëtæ verba ſunt, quibus. Reguli fortitudinem celebrat. [Coniugis oſculum) Martia Reguli vxor apud Sill. lib. 6. refugienti eam Regulo ait, Non ego complexus, & ſanctæ fœdera tædæ, Coniugiū ue peto patrios damnare penates Abſiſte, ac natis fas duc concedere noctem. Hos inter fletus iunctus veſtigia Pœnis Limine ſeduxit Tyrio, quæſtuſq. reliquit. [Capitis minor). i. ſtultus, & infa Capitis
nus, vel tanquam ſeruus. nam captiuus erat. hinc timuit matro- diminu-
nam Romanam, & filios ingenuos oſculo deturpare. Capitis au tio.
tem diminutio eſt ſtatus cōmutatio, vt qn̄ liber efficitur ſeruus. Eſt autem triplex diminutio capitis maxima, media, & minima. Maxima dicitur. cum ciuitas amittitur, nec libertas retinetur, cū defertur quis in inſulam, cum ſeruus efficitur. [Humi poſuiſſe vultum) Id egit ne illoꝶ aſpectu, & fletu moueretur. [Virilē vultum). i. grauem, & ſeuerū, non muliebrem. [Labantes) Incertos quid agerent. [Alio) alio tp̄e, quàm tunc, quis .n. contra ſeipſum conſuleret pro reip. ſalute egregius caul. i. inclytus, & glorioſus voluit .n. potius egregie exul eſſe, q̄ turpiter redimi. [Atqui) Certe. Reguli fortitudinem commendat, q ad certos cruciatus cum laude redire maluit, q̄ in patria turpiter eſſe, & cum infamia ſi captiuus redemptus eſſet, vel permutatus. [Barbarus tortor) De Pœna Reguli videto in ode xij. lib. j. videto etiam Sill. in lib. vj. [Dimouit obſtantes amicos) Sill. lib. vj. ait de Regulo volenti repetere Carthaginem poſt habitum conſilium, Patrias properabat ad oras Proſequitur vulgus, patres, ac planctibus ingens Perſonat, & luctu campus reuocare libebat Interdum, & iuſſo captū retinere dolore. Dijudicata lite finita, & compoſita lite. [Ve- Venafrū.
nafranos in agros) Venafrum eſt Campanoꝶ mediterranea ciuitas, vt ſcribit Ptol. lib. iij. vbi oleum optimum teſte Str. lib. v. et ā Tarentū.
& amœna loca. [Lacedæmonium Tarentum) Duce Phalanto Lacones Tarentum Apollinis oraculo cōdiderunt, de quo multa Str. lib. 6. nos etiam latius Ode xvij. lib. j.

COELO tonantem) Lucanus, Per fulmina tantum Sciret ACR.
adhuc ſolum cœlo regnare tonantem, ergo ſi ſumæ, inquit, tm̄ magnitudine deos credimus quanto magis de Auguſti diuinitate credēdum eſt? cuius virtutem, & potētiam nō audiui, aſſerit, ſed videri.

videri. Ordo eſt. Auguſtus adiectis Britannia imperio,& grauibus Perſis habebitur præſens diuus. per has gentes ab vltimo occidente vſque ad orientam continuaſſe imperium prouincias acquirendo ꝯfirmat Auguſtum.[Grauibusq. Perſis) Perniciofis, pro morte Craſſi,& cæde Romanorum.[Pro curia) Exclamatio dolentis. curiæ eſt,quæ tam indignum caſum pertulerit. [Proh curia) Quia minuerunt famam ſenatus, ideo aũt dedecus Craſſi commemorat,vt plus Auguſtum faciat eminere. Inuerſos autẽ dixit mores hoſtium, quia victores erant non ꝙ iam non eſſent ſub Romanorum iugo poſiti.[Marſus,& Appulus)Cõmemorando milites Romanos ſignificat qui ad bellum Perſicum profecti, & cum Craſſo ſuperati vxores à victoribus ſuſceperunt, vt vitam mererentur,& velut proprijs in ſedibus omnem iam ætatẽ agerent. hi.n.milites apud Romanos clariores erant.vt Hoc genus acre virum Marſos,pubemq. Sabellam. [Anciliorum nominis, & To.) Ancilia arma,Romani de cœlo meruiſſe. pro virtutis in ſigni dicebantur.& ideo hæc arma pro virtute,pro dignitate togam poſuit.[Æternæ Ve.) Æterni ignis,qui in ara eius indefeſſe colebatur. vt,Vos æterni ignes,& non violabile veſtrũ Teſtor. [Incolumi Ioue,& vrbe Roma)Quaſi diceret ſtante mundo,aut ſaluo Capitolio,vel rerum natura,& Romana vrbe. non .n. mirum ſi Roma capta & Capitolio dirupto conſeneſcerent ſub rege Medo,ſed incolumi Capitolio,&vrbe Roma,turpiſſimum eſt conſeneſcere ſub hoſtilibus armis. [Hoc cauerat mens prouida Reguli).i.hoc prouiderat ne quis vitam ex captiuitate ſperaret, ſed potius pro libertate moreretur. Captus enim Regulus à Pœnis imperator R. dum per commutatione captiuorum, Romam ab Africa miſſus fuiſſet,hanc ſententiam in ſenatu dixit, ne captiui aut cõmutarentur,aut redderentur, & in poſterum diſciplina militaris tali exemplo deperiret, nec militi ſpes alia ſalutis, niſi in armis eſſet. Vnde milites Craſſi,qui Reguli diſſimiles animo erant vitam captiuitate pepigerunt. Fœdis turpibus, ꝙ captiuos Afrorum pro ſe reddi noluiſſet. [Perniciem veniens in æu.) In futurorum perniciem proceſſuram ſi tale duceretur exemplum Romanis non pereuntibus,qui capi poterant. [Immiſerabilis) Tanquam non eſſent digni miſericordia,in bello capti.i.niſi pubes captiua immiſerabilis perierit, eſſet Pernicies veniens in æuum. [Signa ego punicis) Allocutio Reguli in Senatu de turpitudine,& inertia captiuorum. [Militibus ſine cæ.di.) Vt ſuorum ſignificarẽt ignauiam,nec eos redemptione dignos, nudatos eos ſine cæde,& commiſſione pugnæ dixit, armis,vt, Cur ante tubã tremor occupat artus. [Libero) Aut nudo dixit,aut qui cum ingenui eſſent ne occiderentur ſeruire voluerunt,& ligati. [Portasq. non clauſas).i.Afros non timentes,& quaſi iam victores recolẽtes agros,quos cum exercitu Romano ipſe vaſtauerat.[Auro rep.).ſ.acrior miles redibit? per ironiam dicit ſub hoc ſenſu. Ergo fortior miles procedet ad pugnam precio redemptus, & ſignat non poſſe in acie fortiter ſtare militem, qui viuere redemptione didicerit. aut certe acrior ad vitia redibit.i.deterior redẽptus,velut qui culpam hauſerit damno. [Flagitio additis Damnum).i.& contra conſuetudinem Romanam,& diſciplinam eſt, vt milites precio non virtute liberentur. [Neque amiſſos colores Lana refert med.fu.) Sicut fuco,inquit,lana medicata ad priſtinum iam non poteſt colorem reuerti,ita miles vitio captiuitatis imbutus ad priſtinam non põt redire virtutem. [Nec vera virtus)Atqui ait Virg. Quondam ẽt victis redit in præcordia virtus. ſed ſententiæ non ſemper gñales, ſed interdum pro negociorum qualitate firmantur.[Nec vera virtus)Inuiolata incorrupta.[Reponi)Reddi,reſtitui.[Deterioribus) deterior à bono,peior à malo dicitur.[Extricata)Expedita liberata.& eſt ſenſus.Sicut Cerua plagis erepta conſuetudinem non põt mutare fugiendi,ita & miles,qui ſe perfidiæ hoſtium cõmiſerit,conſtantiam pugnandi habere non potuerit.[Plagis)Retibus. plagæ aũt propriæ funes retium ſunt. [Proteret) Contereret. [Altero) Reſtaurato bello ab prœlium non reuertetur.Ordo eſt. Qui iners ſenſit lora ſtrictis lacertis, & timuit mortem reſtrictis lacertis.i.vinciri ſe pertulit timore mortis,proteret pœnos altero Marte ſi cerua pugnet extricata denſis plag. v. [Hic) In bello.[Inſcius) Ignarus rerum,& per hoc ignauus.qui neſciat vitam viro forti potius de armis ſperandam. [Pacem duello miſcuit) q tanquam in pace ſe hoſtibus credidit,dum ſe debuerit armis tueri, [O pudor) Romanorum. [O) Exclamatio dolentis.[O magna Carthago) Magna.n.Carthago ab accolis vocabatur. ſed hic cum poeta dedecore Romanorum maiorem ait factam. [Altior Italiæ ruinis) Indignatio Romani ducis, qui non virtutibus vrbis contulis Carthaginem, ſed ruinis,& miſerijs, vt fortior crederetur non in rebus præclaris. Fertur pudicæ coniugis,ad augmentum virtutis pertinet, quod caſtam pro patria Regulus contempſit vxorem. Impudicã enim iure potuit contemni. indecorum enim duxit matronam Romanam ſeruum,hoc eſt captiuum oſculo dignum putare. Neglexit etiam paruos filios, qui pro ætatis infirmitate miſerationem patris mereri potuerunt. [Vt capitis minor)Vt inſanus. minoratio.n.cerebri Aporian infert. [Toruus) Terribilis,vt Virg. Optima toruæ Forma bouis.i.in terram deiecto vultu, ne ad effectum aſpectu traheretur.[Nunquam alias dato) Qualem ſententiam nemo vnquam de ſe dediſſet. [Egregius) Glorioſus,qui exulem ſe eſſe maluerit,q̃ infamia redimi. & eſt occultum antitheton. nam mœrentibus egregium exulem oppoſuit. Mirum eſt ergo, vt ceteris pro ſe mœrentibus ipſe conſtans animo probaretur. [Atqui ſciebat,quæ ſibi barbarus) Qui hac ſecuritate voluntatis ſuæ impleto conſilio rediret ad pœnam contemnens certa ſibi,& promiſſa ſupplicia, tanquam impetratis iniunctis negocijs,vel ad ocium reuerteretur,vel ad præmium, & populum) .ſ.Romanum, cum illi populus reſiſteret ad Africam properãs, tam ſecuro,& pertinaci animo ipſe omnes deſeruit, q̃ ſolet quis relictis negocijs amicorum,aut clientum litibus diffinitis ad prędia ſua proficiſci propter voluptates, quaſi volens moleſtijs carere.[Venafranos)Venafrum ciuitas Campaniæ eſt. Vnde Venafranos. ad amœnitatis autem exemplum. delitioſas poſuit ciuitates. [Lacedæmonium) A Lacedæmonijs conditum.

COELO tonantem credimus Iouem regnare) Famæ, inquit, de Iouis magnitudine credimus, quanto magis de Auguſti credendum eſt, cuius virtutem, & potentiam non audimus, ſed videmus? [Adiectis Britannia Imperio, grauibusq. Perſis) Per has gentes ab vltima occidentis plaga, vſque ad orientalem per continuationem adiũxiſſe imperio ſuo terras Auguſtum intelligi vult. [Miles ne Craſſi coniuge barbara) Cum magnitudinem rerum geſtarum Auguſti cõmemoraſſet,indignatur eos, qui ſub Craſſo militauerant,oblitos Romanæ virtutis apud Parthos reſediſſẽt,turpitudinemq. captiuitatis æquo animo ferentes. Turpis maritus vixit? & hoſtium. [Pro curia,inuerſiq. mores Conſenuit)ſic ordinandum.Et hoſtium ſocerum in armis conſenuit. Nam illa per exclamationem per medium, quæ eſt Græce [Greek] illata eſſe dicuntur, Pro curia inuerſiq. mores: Poëta autẽ hoc cum dixiſſet ita ne hoc Romanos fecit? O mores q̃ inuerſi eſtis,& ò curia quàm indignas res paſſa es. [Sub rege Medo) Medum ſuo more pro Partho poſuit. [Ancyliorum, nominis, & togæ Oblitus, æternæque Veſtæ) Per Ancilia,& Veſtem ſacram, ac religiones Romanas vult intelligi. Æternam autem Veſtam propter ęternos,qui in ara eius coluntur ignes,dixit.[Incolumi Ioue)Mire incolumi Ioue,ac ſi diceret,ſtante mundo, incolumi rerum natura. [Hoc cauerat mens prouida Reguli) Ne quis.ſ. vitam captiuitate ſperaret, ſed potius pro libertate moreretur. [Diſſentientis conditionibus Fœdis) Quod captiuos Afrorum noluit pro ſe reddi. [Exemplo trahentis Perniciem veniens in æuum)Perniciem hinc proceſſuram in futuram tempus, ſi exemplum tale duceretur. [Si non periret immiſerabilis Captiua pubes).i.ſi non periſſent captiui quorum,nemo eorum miſereri deberet. [Signa ego punicis Affixa delubris) Hæc verba ſunt Reguli diſſuadentis, ne permutatio captiuorum fieret. indicat autem indignatione quantum turpitudinis militibus Romanis eſſet: cum facile ſe captiuitati tradere viderentur. [Et arua Marte coli populata noſtro) Vidi,inquit, pœnos agros ſuos colere: q agri iam à nobis ante fuerant vaſtati. [Auro repenſus).ſ.acrior Miles redibit?) Ironia: cuius ſenſus valet: Fortior redibit miles ad pugnam precio redemptus quod ſignificat non poſſe fortiter in acie ſtare militem, qui didicerit victum ſe poſſe viuere. [Flagitio additis Damnum) Turpitudini,inquit, Romanæ, quæ per ignauiam militum accidit: inſuper vos adiungitis damnum pecuniæ, qua eos redimere vultis. [Neque amiſſos colores Lana refert medicata fuco) (vt lana inquit) medicata.i.infecta,nunquam ad priſtinum redit colorem ita miles imbutus vitio captiuitatis non erit fortis. [Et Marte parvos proteret altero).i. iterum conſtitutus ad pugnam hoſtis prodierit. [Hic vnde vitam ſumet inſcius. Pacem duello miſcuit,ò pud.O magna Carthago probroſis Altior Italiæ ruinis) ſic vocabatur Carthago magna, quam ait dedecore,& dolis Romanorum altiorem factam. [Fertur pudicæ coniugis oſculum,Paruosq. natos,vt capitis minor, A ſe remouiſſe) Affirmatur Regulus cum Romam captiuus deductus eſſet à pœnis, auerſatus vxoris oſculum. dicens Inhoneſtum matronæ eſſe eum, qui ſit infamiæ captiuitatis damnatus .i. ſeruus factus, maritum agnoſcere. Bene ergo additum pudicæ coniugis, ne putaret illum ideo oſculum coniugis auerſatum, quod de pudicitia eius iniquum ſenſiſſet.[Donec labantes conſi- POR.

li

lio pa. Fir. an. nunquā alias da.) Generaliter accipiendum.ſ. qualem ſententiam nemo vnquam de ſe tuliſſet.[Et virilem Toruus humi poſuiſſe vultum) .i. ad humum vultum deieciſſe. Virilem autem vultum ad virtutem animi eius, cum hoc faceret, referens dicit. [Egregius properaret exul) Hoc eſt glorioſus, qui ſe exulé maluerit eſſe quam cum infamia redimi. & eſt occultum antitheton. Mœrentibus amicis egregium exulem oppoſuit, quæ figura eam vim habet, vt oſtendat ingens miraculum fuiſſe in hoc quòd cum amici pro eo mœſti eſſent ipſe tamen lætus ad hoſtes redierit.[Quam ſi clientum longam negocia) Cum populus, inquit, ei obſiſteret, ne in Africam portaretur, non aliter eos reliquit, quam ſolent principes ciuitatis negociorum dijudicatis iurgibus, vel perolatis rebus otioſa mente vrbem relinquere feſtinantes in prædia ſua.

ASC. COELO tonantem) Quo Auguſti virtutem cœlo æquet Craſſi, & Militum eius, q̃ Barbaris ſeſe dediderunt incuſat ignauiam, q Reguli non eſſent virtutem ſecuti, qui Romanos deditos Carthaginienſibus cenſuit, non redimendos, maluit quo potius in duriſſimum ſupplicium reddire, q̃ tam ignauorum redemptionem admittere. Ordo eſt. [Nos credidimus).ſ. diu propter fulmina, & longam perſuaſionem Ioué tonantem .i. tonitru potentem, Regnare cœlo, ſed Auguſtus habebitur diuus præſens. i. adhuc inter mortales conuerſatus. [Britannis).ſ. extra orbem poſitis, hoc eſt Anglis, & Perſis grauibus .i. moleſtis adiectis imperio .i. poſtquā illos adiecerit imperio Romano. quod niſi de vicinis intelligitur, nondum fecerat. [Miles ne) .i. an ne decuit, aut dijs ita viſum eſt, q miles Craſſi .i. qui ſub Craſſo militauerat, vixit turpis maritus, ſup. cum coniuge barbara.ſ. Perſa, aut Parthia? [Et pro,) q. d. ò infamis curia.i. Romanorum militum turmæ, & pro, ſcribunt quidam proh, vt oſtcatur interiectio, mores inuerſi, qa qui dominari debebant, inſeruiunt etiam Barbaris, Marſus, & Apulus .i. fortiſſimus quiſque miles Italicus, oblitus Anciliorum .i. inſignium Martis Auctoris ſui nominis.ſ. famæ, & togæ .i. Veſtis Romanæ, pro qua bracas ferebant apud Medos, & veſtæ.ſ. Deæ æternæ.i. cuius ignis ipſam ſignans, æternus a virginibus ſacratis aſſeruabatur, oblitus dico, Ioue adhuc exiſtente incolumi .i. non deuicto, nec euocato, & vrbe Romana exiſtente incolumi adhuc conſenuit .i. ad ſenectutem vſque libens vixit in armis ſocerorum hoſtium.i. quis hoſtes Romano imperio, ipſis ſoceri ſacti ſunt, ſub rege Medo? q. d. id dedecere maxime. [Hoc cauerat) vt contra maiorum ſuorum inſtituta Craſſium, Craſſiq. militem feciſſe probet, affert Reguli fortitudinem, qui tantum abfuit, vt Barbararum amplexibus irretiretur, vt ne a coniuge quidem Romana, & eadem Caſtiſſima detineri poſſet, quin in ſupplicia cederet. Ordo eſt. [Mens prouida).i. prudens, & futura proſpiciens, cauensq. ne turpitudini ſe præbeat exemplum, Reguli .ſ. Marci Atili, diſſentiens conditionibus.ſ. de permutādis captiuis a Carthaginienſibus oblatis, fœdis.i. turpibus Romano imperio, & trahentis.i. arguentis, & inferentis exemplo.i. imitatio perniciem.i. graue dedecus vſque ad interitum honeſtatis, & forte imperij, ſi pubes.ſ. Romana captiua.i. quæ permiſerat ſe ab hoſtibus capi, cũ potius mori debuiſſet, non periret.ſ. in manibus hoſtium, immiſerabilis .i. non digna miſeratione, quia ſi illi fuiſſent redempti, alij forte permiſiſſent ſe quoque capi ea ſpe, vt etiam redimerentur. Vt autem in odium captiuorum incitaret animo ſenatus, recitat probra, & dedecora eorundem, vnde ait Poëta ipſe in ſenatu dixit. [Ego vidi ſigna).i. vexilla Romana, & arma Romana direpta militibus.ſ. Romanis, ſine cæde .i. ſine effuſione ſanguinis, affixa delubris.i. templis. [Punicis).i. Carthaginienſibus à Pœnis extructis. [Ego vidi brachia ciuium) (ſecundum Mancinellium, Acronem, Porphyrionem, & Landinum intelligendum eſſet de ciuibus Romanis, ſed quia ſequitur Portasq. non clauſas &c. manifeſtū eſt de Carthaginienſibus loqui præſertim cum quę apud Carthaginem viderit, recitet. vult autem dicere tantum eſſe otiū Carthaginienſibus, & eos tam parū formidare Romanos, vt brachijs poſt terga per otium complicatis, incedant dicamus ergo) .ſ. Carthaginienſium, retorta .i. replicata, & reducta ad lumbos, vbi manus oſcitabundi complicant, tergo libero.i. non timenti ne hoſtis inſtet, & vidi portas non clauſas, & vidi arua populata .ſ. prius, noſtro Marte.i. bello à nobis nequidquam illato, coli.ſ. nunc a Carthaginienſibus colonis. Et tamen cenſetis ſup. talem militem redducendum. [Scilicet).i. ſcire licet cur id ſaciatis, & eſt amara ironia miles repenſus auro.i. redemptus auro penſo. ſed pulchre dicitur repenſus auro quaſi in ſtatera poſitus ſit cum auro, & non virtus, ſed moles eius appenſa, redibit.ſ. Romā, acrior .i. magis ſtrenuus, quam priuſquam captus erat, q. d. id non eſſe vero ſimile, & ideo additis. [Vos additis flagitio) .i. peccato illorum flagris digno damnum .ſ. auri mittendi in perniciem pubis Romanæ tracturę, videlicet, inde malum exemplum. [Nec lana medicata) .i. iterum imbuta, & tincta, ſuco .i. colore adulterino, & non naturali, refert.i. reſumit colores, amiſſos.ſ. naturales .i. ſicut lanæ candidæ (nam lanarum, vt inquit Plin. nigræ nō imbibunt colorem) poſſunt imbibere quemuis colorem, ſed illo imbibito, non poſſunt reſumere priſtinum. ſic virtus incontaminata, denigrari quidem poteſt, ſed nō ad priſtinum nitorem redire. vnde dicit. [Nec vera virtus cum exidis).ſ. animis ſemel, curat reponi.i. reſtitui, ipſis animis deterioribus .i. minus bonis, quam prius. [Si pugnat &c.) Tam videtur Regulo non poſſe fieri, vt q ſe capi Permiſerit, fortis redeat, quàm vt cerua ſemel capta & ſorte elapſa bellicoſa fiat. Vnde ordo eſt. [Si cerua) Animal illud timidiſſimum, cuius totum præſidium in fuga eſt, extricata.i. explicata, & expedita. quaſi è tricis, plagis .i. retium chordis, denſis .i. multiplicibus, & fortibus, pugnat.i. efficitur pugnax, ille qui credidit.i. commiſit, ac dedidit ſe hoſtibus perfidis. erit fortis quod vt illud nunquam eueniet. & is qui iners ſenſit lora.i. vincula, lacertis reſtrictis.i. vinctis, & timuit mortem. proteret.i. penitus peſſundabit Pœnos, Marte.i. bello altero. [Hic).i. huiuſmodi miles. inſcius vnde vitam ſumeret, quia fortiter pugnando non ſedendo, miſcuit duello pacem .i. in pugna pacem orauit. [O pudor ò Carthago magna altior).ſ. effecta probroſis.i. dedecoroſis ruinis Italiæ, quia aliter non fuiſſet victrix. Regulus, inquit poeta, vt.i. perinde ac ſi eſſet minor capitis.ſ. diminutione, quę fiebat dum quis captus, & hoſtium ſeruus efficiebatur: Non enim reputabatur amplius ciuis Romanus donec poſtliminio patriæ reſtitutus eſſet. [Fertur ergo vt minor capitis).ſ. diminutione, aut pœna mulctatus, remouiſſe à ſe oſculum coniugis.ſ. Martiæ, pudicæ .i. tametſi pudicæ, nec ob peccatum repudiandæ, & natos.i. liberos paruos, & toruus.i. truculentus, quaſi taurina fronte, poſuiſſe humi .i. in humum fixiſſe, vultum virilem, donec ipſe auctor firmaret patres .i. ſenatores labentes.i. vacillantes animo, & dubitantes quid nam agerent, conſilio nunquam alias.i. ab alio homine, aut alio tempore dato, quia conſuluerat contra ſalutem propriam pro ſalute patriæ, & ipſe exul egregius properaret .i. feſtinaret redire ad hoſtes. inter amicos mœrentes.i. triſtes. [Atqui) .i. ſed quomodo id fecit. [Sciebat enim quæ).ſ. tormenta tortor barbarus.i. immanis, & externus pararet ſibi.ſ. Regulo tamen.i. nihilominus, ipſe dimouit amicos aut propinquos obſtantes & populum morantem.i. impedientem, & in mora tenentem. [Reditus) .ſ. ad hoſtes, non aliter quam ſi relinqueret longa negocia clientum .i. ſe colentium, & fidei ſuæ ſe credentium, quæ relinquere nollent: [Niſi lite dijudicata).i. deciſa per iudicium tendens.ſ. recreandi animi gratia in Agros Venafranos qui amœniſſimi ſunt, & oleis conſiti, aut Tarentum oppidum etiam ſatè quā amœnum, vbi amœnitate cœli mollia ſunt ouium vellera. [Lacedæmonium) .i. à Phalanto Lacedæmonio conditum.

VEL moriendum, vel vincendum bellatori ſcribit exemplo M. Atilij Reguli, cuius concionantis verba hic ponit atque ipſius vici ingens Encomium. [Pro Curia, inuerſique mores) Inuerſos autem dixit mores (idem, inquit Acron) hoſtium, quia victores erant, non quod iam non eſſent ſub Romanorum iugo poſiti. Hæc ille. Primum haud quanquam hoſtium ad mores connectendum, ſed ad ſocerorum. Deinde quæ in eiuſdem commentario ſequuntur verba, a me non admodum probantur, atque adeo ea corrupta puto, Porphyrion recte hæc exulit. [Si non periret immiſerabilis. Captiua pubes) Hoc genus carminis in cæſura Penthemimeri perpetuo habet longam apud hũc poetam ſyllabam, idque ſtudioſe, imò propemodum religioſe obſeruaſſe videtur. Quare ego perirent legam. nota eſt figura. pars in fruſtra ſecant. [Vidi ego ciuium Retorta tergo brachia libero) Mirum vero in Acronis Porphyrioniſque commentarijs hæc verba de Romanis militibus expoſita, ſequentia autem de Carthaginienſibus. Securoſque hos, & Mancinellum, ac Landinum, cum totus hic locus de Carthaginienſibus intelligendus, vt recte Badius in hunc poetam annotauit, quem non priuaodum hac debita laude volui. [Sic pugnat extricata denſis Cerua plagis. [Si legerimus ſic, coniungenda ſunt hæc verba ſuperioribus) Si autem, ſi poſterioribus annectemus, In Acrone ambiguam reperias expoſitionem. Et paulò poſt. [Hic vnde vitam ſumeret inſcius) Idem Acron exponit. Hic in bello vt hic ſit aduerbium cum videatur potius pronomen. Illud non minus ineptũ, quam puerile, quod exponit. [Vt capitis minor).i. vt inſanus. Minoratio enim cerebri ἄμεμπτον facit. Quæ ridicula ſiue Acronis, ſiue cuiuſdam alterius ineptientis ſint, non opus eſt reuellere, cũ triplex illa capitis imminutio omnibus ſint nota.

GLAR.

AD ROMANOS.

Quantum calamitatis innexerit cõtempta religio probat malis exemplis. & contra, quantum commodi innocentia, & deorum cultus Craſſum enim & Labienum, Antonij legatum, cum toto exercitu deletos à Parthis refert, ob violatam religionem. Hinc à maiorum moribus ſeueritatem ſit degeneraſſe, quod impune paſſim adulteria committantur, ex quibus nothi ignauiq; filij naſcuntur, ſic nati corruptiſsime educentur. Tantum à maioribus noſtris degenerauimus, vt qui olim fortiſsimi, & frugaliſsimi viri fuerint, nunc autem contra fiat.

Ode VI. Tricolos, Tetraſtrophos: vt,
Vides, vt alta ſtet niue candidum.

— ∪ — — — ∪ ∪ — ∪ —
— — ∪ — — — ∪ ∪ — ∪ —
— — ∪ — — — ∪ — ∪
— ∪ ∪ — ∪ ∪ — ∪ — —

DElicta maiorum immeritus lues
Romanæ: donec templa refeceris,
Aedeiſque labenteis deorum, &
Fœda nigro ſimulacra fumo.
Dis te minorem qđ geris: imperas.
Hinc omne principium: huc refer
exitum.
Di multa neglecti dederunt
Heſperiæ mala luctuoſæ.
Iam bis Monæſes, & Pacori manus
Non auſpicatos contudit impetus
Noſtros: & adieciſſe prædam
Torquibus exiguis renidet.
Pene occupatam ſeditionibus
Deleuit vrbem Dacus, & Aethiops,
Hic claſſe formidatus, ille
Miſſilibus melior ſagittis.
Fœcunda culpæ ſæcula, nuptias
Primum inquinauere, & genus, & domos.
Hoc fonte deriuata clades,
In patriam, populumque fluxit.
Motus doceri gaudet Ionicos
Matura virgo: & fingitur artubus
Iam nunc: & inceſtos amores
De tenero meditatur vngui.
Mox iuniores quærit adulteros
Inter mariti vina: neque eligit,
Cui donec impermiſſa raptim
Gaudia luminibus remotis:
Sed iuſſa coram non ſine conſcio
Surgit marito: ſeu vocat inſtitor:
Seu nauis Hiſpaniæ magiſter,
Dedecorum precioſus emptor.
Non his iuuentus orta parentibus
Infecit equor ſanguine Punico:
Pyrrhumque, & ingentem cecidit
Antiochum, Annibalemque dirum:
Sed ruſticorum maſcula militum
Proles, Sabellis docta ligonibus
Verſare glebas. & ſeueræ
Matris ad arbitrium reciſos
Portare fuſteis. ſol vbi montium
Mutaret vmbras: & iuga demeret
Bobus fatigatis, amicum
Tempus agens abeunte curru.
Damnoſa quid non imminuit dies?
Aetas parentum peior auis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitioſiorem.

ANTONIVS.

DElicta maiorum) Hortatur Romanum populum ad Religionem, ne maiorũ delicta amplius luat. Dij nanque neglecti mala plurimis Italiam affecerant: Romanorumque exercitus ſæpe cladem fuerat paſſus. Oſtendit poſtea adulterijs fuiſſe matrimonia contaminata. Inde degeneres natus eſſe, & à maiorum virtutibus diſſidentes, procedenteq. tempore nequiores, vitioſioreſque gigni. [Lues) purgabis. [Labentes) Non labentes, per à legendum eſt, ſecundus enim pes Iambus eſſe debet. Si labentes per a legeres Pyrrhichius eſſet. Labo enim labas prima breui legitur, labor laberis longa. [Dijs te minorem) ordo eſt. Imperas q̃ geris te minorem Dijs, hoc eſt, quia deos colis. [Hinc) A deorum cultu. [Omne principiũ) ſ. fuit tibi imperandi. Notandum tñ hic quod i, tollit ſcandendo, ſicut in ſemiuſtis, & cetera. [Huc refer exitum) Ad deos etiam finem referto, hoc eſt cole deos, vt prius, & imperabis. [Hinc oẽ prin.) orta ſeditione inter Romulum, & Remum, condendæ vrbis, viſum eſt ambobus, vt omnia materno auo permitterent, itaque iuſſit ille, vt indices deos facerent vtrum eorum Coloniam deducere, & imperio potiri oporteret, ſtatutaq. eis die ſedere ambos iuſſit ſeparatos alterum ab altero, in quibus vellent ſedibus ſacriſq. prius quæ viderentur dijs peractis bonas aues obſeruare, & vtri prius meliores aues apparuiſſent hunc dñm eſſe Coloniæ, hinc Romulus in Palatino Remus in Auentino augurium acceperũt, auctor eſt Dion. lib. j. vbi Romanas hiſtorias tractat. Apparet itaque Rom. à deorũ cultu principium habuiſſe. Romulus inde ſacra etiam multa inſtituit celebranda. [Iam bis Monæſes, & Pacori manus) Orodes Parthorum rex Pacorum, & Phraaten filios habuit. Pacorô, Artabazis Armeniorum regis ſororem deſponderat, quo poſtea mortuo Phraates patrem Aconito oppreſſit. Pacori autẽ nuptiæ factæ fuerũt paulò poſt Craſſi mortem, qui dolo oppreſſus fuerat a Surena ductore exercitus Orodis, erat enim genere, diuitijs, & gloria regi ſecundus, fortitudine vero, & robore inter Parthos ætate ſua ferè primus. Auct. Appian. in lib. Parthic. vbi etiam ait, quomodo Pacorum regis filium magnas Parthorum copias in Syriam ducentem Ventidius circa Cyrrhum occurrens pepulit, Pacoroq. inter primos occũbente magna ſtrage eos affecit, quod opus inter cetera memoratu digniſsimũ oẽs fere calamitatis, quas Romani ſub Craſſo pertuliſſent, vindicta ſuſtulit. Iā bis poſt Craſſi mortẽ Parthi duce Labieno, qui Pompeianarum partium fuerat, in Syria, vicerunt Decidium Saxam M. Ant. legatum, inde vniuerſam eam prouinciam occuparunt, quod Liu. ſcr. cxxvij. [Monæſes) in Appian. Moneſes, ſcribit enim cum Phraatem Orodem patrem interemiſſet, regnumq. ſibi vendicaſſet plurimos Parthorum aufugiſſe, q̃ quẽ Monæſes vir clarus, & potens ad Antonium pariter fuga peruenit. fortunam ſuam Themiſtocli aſſimilans, deinde permittente Antonio iterum Phraatæ regi inhæſit. [Non auſpicatos contudit impetus) In lib. Parthico ſcribit Appianus hoc pacto Ferunt die illo Craſſum non (vt Romanis imperatoribus mos fuit) purpurea ornatum veſte, ſed nigra indutum proceſſiſſe, eamque cum animaduertiſſet, immutaſſe, ex ſignis etiam nonnulla veluti infixa vix imago labore ab auferentibus trahi potuiſſe, qua ex cauſa irridens Craſſus agmen properare iuſſit &c. [Non auſpicatos) Conſul ante quam in expeditionem iret capere auſpicium ſolebat, non auſpicatos ergo .i. infelices, & quaſi auſpicijs repugnantibus. [Et adieciſſe) ordo eſt: Et renidet adieciſſe torquibus exiguis prædam. [Renidet) Gaudet. [Prædam Romanorum) .ſ. [Torquibus) ſ. eorum, qui exigui erant. [Seditionibus) Habitis certe inter Cæſarem, & Pompeium, & tunc inter Auguſtum & Brutum, ac Caſſium, & Sex. Pompeium, poſtea cum M. Antonio, de quibus late Suetonius. [Dacus) Dacorum incurſiones Auguſtus coërcuit tribus eorum ducibus cum magna copia cæſis. [Aethiops) Aegyptios intelligit, qui cum Cleopatra, & M. Antonio cum Auguſto pugnarunt apud Actiũ. [Hic claſſe formidatus) Cleopatra.n. & Antonius duxerunt in Auguſtum naues pugnaces quingentas, vt ſcribit Plutar. contra quas pugnauit Auguſtus nauibus. ccl. de quo latius Epo. ix. [Fœcunda culpæ) Plena ſceleris, oſtendit adulteria fuiſſe primas ſcelerum cauſas.

Romuli augurium Remi augurium Romæ Inſtitutum.

Orodes. Pacorus. Phraates Surena.

Labienus. Decidius Saxa.

Monæſes

Non auſpicatus.

ſus.[Nuptias)Coniugia. [Motus doceri) arguit puellarum praua, & vana ſtudia. [Motus Ionicos) Græcos, & laſciuos ſaltus. Iones enim primi id genus inuenarunt, Iones autem Athenas profecti ſunt, vt ſcribit Plin. lib. v. Fingitur artubus componitur ad geſtus. [Inceſtos) Inhoneſtos, & turpiſſimos [De tenero vngui) ab ipſa tenella ætate. i. ab ipſa infantia iungit ſe coætuis ſuis, etiam conſanguineis. [Mox deinde vbi nupta eſt Iu.) vel ſuo viro, vel iuniores .i. grandiores, ſi volueris ad ſuperiora reſpicare, nam in infantia coitus hæſerat. [Inter ma. vi.) .i. ante ipſas nuptias, & conuiuia nuptialia. [Neque eli.) Oſtendit q adulteria cōmittebant non clam remotis luminibus, ſed palam quoque & viro iubente, ſicq. damnat maritos ſimul, de quibus & Iuuen. ait, Doctus, & ad calicem vigilāti ſtertere naſo, &c. [Iuſſa) Vel a Cupidine, vel amatore, vel ipſo viro. [Inſtitor) Mercator aliquis. [Magiſter) Rector & gubernator. [Dedecorum) Adulteriorum. [Precioſus) Multa enim pro coitu impendebat, ideirco facilius vir aſſentiebatur. [Non his iuuen.) Oſtendit degeneraſſe Romanos ex adulterijs, propterea nequiores eſſe. [Infecit æquor ſanguine Punico) Cn. Duilius conſul, in Sicilia aduerſus claſſem Pœnorum proſpere pugnauit. Luctatius finem bello impoſuit, de qua re videto latius Ode xij. lib. ij. [Pyrrhumq.) De Pyrrho rege Epirotarum intelligit, qui auxilio Tarentinorum bellum Romanis intulit. Cumq. Romanos aduerſus vulneribus occiſos videret. Ego, inquit, talibus militibus breui orbem terrarum ſubigere potuiſſem, ab Curio, & Fabritio ſuperatus Tarentum profugit, tum in Greciam regreſſus, dum Argos oppugnaret, ictu tegulæ obijt, plura etiam Plin. de viris Illuſtr. [Antiochum) Is Syriæ rex nimia opum fiducia bellum Romanis intulit nauali prelio, cui Hānibalem præfecerat, ab L. Aemilio Regillo ſuperatus eſt, inde cum L. Scipione conflixit, victus & vltra Taurum montem relegatus à ſodalibus excīſus eſt, plura quoque Plin. [Sed ſup. infecit æquor ſangui. Punico maſcula) Dura non effœminata. [Vt nunc cr.) .i. Horat. tempore. [Sabellis docta ligonibus) Sānites Italiæ populos, Sabellos etiam Græci dixerunt, vt ſcr. Plin. lib. 3. Romulus præterea agriculturam, & militiam ſuis reliquerat, vt late oſtendit Dion. [Fuſtes) Virgas, & palos pro ignibus. [Agens) Ipſe Sol ducens. [Abeunte cur.) Solem curru terras ſubeunte. [Tempus amicum) .i. gratam noctem, feſſi enim quieſcunt noctis munere. [Damnoſa quid) Ouid. quoq; ait. Tempus edax rerum tuque inuidioſa vetuſtas. Omnia deſtruitis &c.

Iones.
De tenero vngui pro eo qđ eſt à primo pueritia.
Tranſlatū catulis, quorū vngues nōdū duruerunt.
Cn. Duilius.
Pyrrhus.
Antiochus.
Samnites Sabelli.

ACRON.

DELICTA maiorum) Peccata Romanorum. [Refeceris) Inſtauraueris, vt Virg. Semper enim refice, ac ne poſt amiſſa requiras. Anteueni. [Fœda) aut inculta, aut per nimiam vetuſtatem ſordentia. [Dijs te minorem quòd geris imp.) Hoc eſt, quanto te minorem dijs geris, tanto latius imperas, nam cultu deoꝶ Romam creuiſſe refert & ſumpſiſſe principium à deoꝶ cultu, eādem ſuadet felicitatem debere vſque ad exitum cuſtodire. [Hinc omne principium) Hoc eſt tradita perſuaſione ſumptum eſt qua aiunt pœnas in poſteros expertes ſæpe differri, quas maiores effugerint, ita eos non ſua, ſed maiorum culpa percelli. [Dij multa neglecti dederunt Heſp.) Frequenter enim Romani duces non addicentibus auſpicijs dimicantes grandi exercitus clade ſuperati ſunt. [Iambis Monæſes, & Pacori manus) Monæſes, & Pacorus reges Perſarum fuerunt aduerſus quos Romani contra numinum voluntatem pugnauerunt infeliciter. Bis autem Parthos victoriam retuliſſe ob hoc dixit, quia ante Craſſum, & poſt Didiū Saxam cum exercitibus ſuis occiderunt. [Non auſpicatos) Incomitatos dijs contemnētes auſpiciorum neceſſariam veritatem. [Et adiecisse) .i. ex præda Romanorum torques ſuos ponderæ auxiſſe victores. [Renidet) Splendet, eo q reparati torques, & maiores facti ipſa nouitate fulgerent. [Penè occup. ſeditionibus Deleuit vrbem) Occupatis enim ciuili bello Romanis data eſt occaſio hoſtibus commouendi bella, & Aegyptijs, quos Poeta Aethiopias appellauit, propter bellum Cleopatræ. [Dacus) Germanus, vt, Aut coniurato deſcendens Dacus ab Iſtro. [Fœcunda culpæ ſecula, nuptias primum inquinarunt) Secula etiam ſanctum matrimoniorum fœdus per adulteria aſſerit corrupiſſe inde fieri, vt inutiles conſilijs publicis, & probis actibus generentur. quidam enim volunt ipſum Auguſtum tangi his verſibus, q alienam coniugem tulerit, & genus bonum patris ſanguini alieni coitus admixtione polluerit. [Ionicos) Græcos, ipſi. n. primi ſaltationem, membrorum geſtibus inuenerunt vnde poſtea Pantomimi facti. [Et fingitur artu) Componitur. vt & corpora finget lingua, ſignificat aūt per hoc inſtitus meliores ſaltus. [De tenero meditatur vngui) .i. ab imatura, & prima ætate. Meditatur autem exercet, vt Virg. Nec iam furtiuum Dido meditatur amorem. [Inter mariti vina) aut in ipſis nuptijs, aut inter domeſtica conuiuia. [Impermiſſa) Interlaſſata. [Gaudia) Voluptates ſtupri, hic impatientia inceſtus oſtenditur. [Luminibus remotis) Tædis, faculis ad admittendum crimen obſcuritate procurata. hoc eſt remotis lucernis. [Sed iuſſa coram) Aut a libidine aut a corruptore, vt Iuuen. Doctus ſpectare lacunar. Doctus & ad calicem vigilanti ſtertere naſo. [Inſtitor) Mercator. [Dedecorum precioſus amptor) Inceſtum. [Non his iuuentus orta parentibus) Tanquam non legitimis contempti nuptijs fuerint nec ex huiuſmodi nata hominibus illi Romani, qui omnes vicerunt. [Infecit æquor ſanguine Punico) Luctatium ſignificat, qui nauali bello apud Siciliam cum Hannibale multa cæde Pœnorum pugnauit. [Pyrrhumque) Pyrrhus Epirotarum rex Antiochum auxilijs adiuuans, victus eſt a Romanis cum ipſo Antiocho rege Syriæ, à quo & ciuitas nomen accepit. [Antiochum, Annibalemque dirum) aut crudelem, aut pugnacem, qui ab Africano ad vltimum victus eſt. [Sabellis) aut Sabinis, aut Marſis, vt, Denteſq́ Sabellicus exacuit ſus. Maſcula fortis, robuſta. [Verſare glebas) arare, vt Virg. Ante ſupinatas Aquilonio g. [Et ſeueræ Matris ad arbitrium reciſos) Bene & moraliter ſimplicitatem, & patientiam laboris in iuuenibus per hanc commemorationem oſtendit, eo quòd ita ſe ſubdant imperijs matrum, aut ad earum operentur arbitrium, vel quia hæc ruſticis eſt conſuetudo, vt poſt laborem cum lignis ad matres ſuas reuertantur. [Seueræ) Caſtæ. [Sol vbi montium) Vt Virg. Et Sol creſcentes decedens duplicat vmbras. [Bobus fatigatis) Vt Virg. Aſpice aratra iugo referunt ſuſpenſa iuuenci. [Amicum) Gratum laborantibus. .i. ob capeſcendā quietem. [Damnoſa quid non) ac ſi diceret, cuncta in peius ruunt, eo quòd nihil æternum ſit, ſed proceſſu temporum omnia in peius labuntur. Vnde dictum eſt. Nihil eſt enim opere & manu factū, quod non conficiat, conſumatque vetuſtas. [Tulit nos peiores) Nequitiam parentum dicit augeri in poſteros. [Mox daturos) Nos .ſ. allaturos peiores filios.

PORPHYRIO.

DELICTA maiorum immeritus lues) Hoc ex tradita perſuaſione ſcriptum eſt, qua aiunt pœnas poſteros expendere ſæpe, quas maiores effugerint. [Donec refeceris) pro donec reficias. [Hinc omne principium) Subaudiēda eſt extrinſecus particula, Habes, & eſt ſenſus. Hinc principium imperij habes, q deos colas ergo vt imperium perſeueret, perſeuera deos colere. [Iambis Monæſes, & Pacori manus) Parthorum reges fuerunt, bis autem Parthos retuliſſe de nobis victoriam dixit, quia & Craſſum antea, & tum Didium Saxum cum exercitibus occiderant. [Et adiecisse prædam Torquibus exiguis) Et præda, quam nobis detraxerunt, torques ſuos exiguos ante ampliaſſe gaudent, hoc enim nunc ſignificat Renidet. [Penè occupatam ſeditionibus Deleuit vrbem Dacus) Seditionibus, inquit, diſtrictum P. R. ex occaſione penè barbari deleuerunt. [Fœcunda culpæ ſecula) Noſtra .ſ. nuptias primum inquinauere, per nuptias inquinatas vult oſtendere nos ex ipſa culpa progeneratos, ac marito nihil rectū in vita facere. [Hoc fonte deriuata clades, In patriam populumq. fluxit) Turpes, inquit, coitus, Fœminarum deſcendunt in liberos quoque, deinde remp. [Motus doceri gaudet Ionicos) .i. molles ſaltus, quos primi Iones inuenerunt. [Et fingitur artubus) artubus legendum, quia non venit à nominatiuo artes, ſed artes, ſignificat autem p molliores ſaltus puellas diſcere turpes & libidinoſos motus rerum venerearum. [De tenero meditatur vngui) Hoc prouerbium de græco eſt, quod dicunt ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων, quod ſignificat à prima infantia. [Neque eligit, Cui donet impermiſſa raptim) Senſus. Neque occaſione extinctis ſubito in conuiuio luminibus properat adulter poſt interuallum occulte .ſ. facere non permittente tantum marito, ſed etiam iubēte. [Dedecorum precioſus emptor) Qui dedecora .i. adulteria magno precio emit. [Non his iuuentus orta parentibus infecit æquor ſanguine) Melioribus, inquit, fuit orta parentibus iuuentus illa apud antiquos noſtros, quę bella Punica pro patria, & naualibus prœlijs geſſit. [Sed ruſticorū maſcula militum Proles) Hodieq. ex ruſticis milites lecti meliores habentur. [Seueræ matris ad arbitrium reciſos Portare fuſtes) Mire ſimplicitatem, & patientiam laboris in iuuenibus per id oſtendit, q etiam matrum poteſtati ſe ſubijcerent, cum & ad arbitrium earum operarentur. [Amicum Tempus agens) amicum laborantibus .ſ. etiam amicum ob capaſcendam quietem. [Damnoſa quid non imminuit dies?) hoc ideo dicit, quoniam videntur omnia per proceſſum temporum in deterius labi. [Aetas parentum peior auis, tulit Nos nequiores, mox daturos Progeniem vitioſiorem) Damnoſam rem natura facilitate, & breuitate ſucceſſu temporum in deterius labi.

ASC. DELICTA maiorum &c.) Sanctè hortatur ad religionem, & templorum inſtaurationem dicens. [O Romane, tu lues).i. perſolues, & purgabis. [Immeritus) i. tametſi immeritus, non tamen penitus immeritus, quia parentum vitia ſi a filijs continuantur, tunc ipſum propria, ſolet etiam Deus nonnunquam filios propter parentes temporaliter affligere, & in peccato originali (niſi per baptiſmum deleatur) etiam in æternum. [Delicta maiorum).i. progenitorum tuorum. [Donec refeceris templa, & ædes deorum lab.).i. decidentes, & ruinam facientes. [Et ſimulacra).ſ. deorum. [Fœda).i. immunda. [Fumo nigro).ſ. ex negligentia cultus. Tu imperas quod .i. quia geris .i. tarens in geſtu & moribus tuis te minorem dijs, quia ſeruire Deo regnare eſt. Cuius ag. frænis, & obtemperare præceptis ſumma libertas eſt. [Omne principium).ſ. Romani imperij, eſt ſup. hinc .i. ex religione, & deos tu.tu refer hunc exitum .i. finem. [Dij mul.ne.) Cõmemorat mala, quæ ex neglecta religione prouenerunt Italiæ, dicens dij neglecti dederunt Heſperiæ.ſ. magnæ, hoc eſt Italiæ, luctuoſæ propter mala. [Multa mala).i. incommoda. [Monæſes).i. princeps ille Parthorum, & manus .i. exercitus, Pacori filius ipſius Orodis Parthorum regis, contudis iambis, quia ſemel ſub Craſſo, & ſemel ſub Didio Saxa. [Impetus noſtros).i. Romanos non auſpicatos .i. ſine felici auſpicio contra morem initos, & renidet .i. (ſecundum Acronem) ſplendet, ſecundum Mancinellum, & Porphyrium, gaudet, quaſi geſtiens, adiecisse torquibus exiguis .i. quos prius exiguos habuerat, ſunt autem in torti annuli, aut cycli ferè ex auro de collo equitum auratorum dependentes prædam .ſ. Romanis detractum (legendum eſt ſecundum Philologum) Monæſes. [Dacus, & Aethiops).i. Aegyptius vicinus Aethiopiæ, deleuit penè .i. quaſi, vrbem.ſ. Romam. [Occupatam ſeditionibus).i. bellis inteſtinis hic.ſ. Aethiops formidatus claſſe. [Ille melior).i. peritior ſagittis miſſilibus .i. emittendis, ſeu manu .ſeu arcu. Secula fœcunda culpæ .i. plena ſceleris, vnde Iuuen. Omne in præcipiti vitium ſtetit &c. [Inquinarunt).i. polluerunt. [Primum nuptias).i. coniugia, quod etiam primum vitium in mundo fuerat ſecundum Iuuen. Sat. vj. Viderunt primos argentea ſecula mœchos, & inquinarunt genus, quia adulterio procreati degeneres effecti ſunt. [Et domus).i. familiaris, qa qualis pater, & mater familias talis ferè familia eſt. [Et clades).i. calamitas, & peſtis inquinationem ſecuta fluxit in patriam, & populum. [Deriuata hoc fonte).i. hac origine adulteriorum. Nam virgo matura gaudet iam doceri motus Ionicos).i. ſaltatione Ionum, & ceterorum laſciuorum, de qua re Cœlius lib. iiij. cap. x. Ioniam legimus omnium primam vnguentis delibutam ornatamque corollis in conuiuio decubuiſſe. Menſæ quoque ſecundæ inſigne luxus irritamentum non aliunde irrepſiſſe videntur, vt minus miter Sybariticas luxuriæ mancipatos (ſicuti Suidæ monumentis proditur) inter mortales cunctos Iones eximie colere ſe exoſculari aſſueuiſſe, quod inter Græcos mollitie præſigne maxime forent, vide ibidem, & alia loquitur autem de Ionia in Aſia, adeo molli, vt in comicis Græcis Ionicum pro molli delicato, & delicato poſitum inuenias. [Et fingitur).i. componitur. [Artubus).i. vt artus habeat compoſitos ad peſtus, aut (vt in Eunucho dicitur) quas matres ſtudent eſſe demiſſis humeris. [Et me. iam nunc).i. adhuc puella, & in domo paterna. [De vngui tenero).i. cum adhuc teneras habet vnguiculas (vnde Græci volentes à primis annis dicere, dicunt à teneris vnguiculis, vt auctor eſt Cic. in Epiſt. j. [Amores inceſtos).i. non caſtos, & adulterinos, & quærit mox .i. ſtatim vbi matrimonio tradita eſt. Adulteros iuniores quam ſit maritus, aut inter adulteros eos, qui ceteris iuniores ſunt, id autem facit. [Inter vina mariti) Quod nefandum eſt, ſed matrem imitatur. [Neque eligit).i. deſpicit. [Cui donet raptim).i. celeriter & furtiue. [Gaudia impermiſſa).i. coitum. [Luminibus remotis).i. poſt quam lumina ſint remota, & interdum à ſcientibus adulteris extincta. [Sed iuſſa coram).ſ. marito .i. in præſentia mariti iuſſa ab ipſo, aut adultero ſurgere, & in cubiculum rem habituram diſcedere, ſurgit. [Non ſine conſcio).i. conſcio, & conſentiente marito, vnde Iuuen. Doctus ſpectare lacunar. Doctus, & ad calicem vigilanti ſtertere naſo. Id autem corruptiſſimorum indicium eſt morum. [Seu).i. ſiue. [Inſtitor).i. negociator. [Aut mer.) ſeu magiſter .i. nauarcha, ſeu (vt dicunt) patronus nauis Hiſpaniæ, vocat ſup eam. [Exiſtens precioſus emptor) Quia Multum pecuniæ, aut merces illi pro ſtupro dat, quamobrem maritus patitur. [Dedecorum).i. probrorum, & vitiorum, eſt enim vtrique dedecori, & vitio dandum, tam emptori, quam venditori talis mercis. [Non iuuentus orta his).i. huiuſmodi tam corruptis, & infamibus parentibus. [Infecit æquor ſanguine puni.).i. Pœnorum illic occiſorum. [Et cecidit).i. perculit, licet non occiderit. [Pyrrhum).i. regem Epirotarum, de ſanguine Aeacidarum, quem ab animi nobilitate Cic. lib. j. Offi. laudat. [Et Antiochum regem Syriæ ingentem).i. valde potentem. [Et Annibalem ducem Carthaginienſium dirum).i. crudelem, & execrabilem. [Sed pubes mat.ula).i. virilis, militum ruſticorum. [Docta verſare ligonibus).i. bidentibus, & ceteris inſtrumentis agri colendi. [Glebas).i. globos pinguis terræ. [Et portare fuſtes).i. contos, & perticas reciſos. [Ad arbitrium matris ſeuere).i. rigidæ, & non mollis, nec adulteræ. [Vbi).i. poſtquam. [Sol mutaret).ſ. occidendo vmbras montium, quia vmbræ mane ſunt ad occidentem, & veſperi ad orientem, quia ſemper oppoſitæ Soli. [Et demeret bobus iuga).ſ. oratione longa. [Fuga).ſ. aratrorum. [Agens).ſ. Sol. [Curru abeunte).i. occidente. [Tempus amicum).i. fatigatis labore, & æſtu, tam bobus quam eorum actoribus, ſupp. infecit æquor &c. [Quid dies).i. tẽpeſtas. [Damnoſa).i. multi damni afferre ſolita. [Nõ imminuit?) q.d. nihil non imminuit, hoc eſt omnia imminuit. [Aetas parentum).ſ. noſtrorum. [Exiſtens peior auis).i. ætate auorum. [Tulit).i. protulit nos. [Nequiores).i. minus valentes. [Daturos).i. progenituros mox progeniem vitioſiorem? quam, ſcilicet nos ſumus.

QVÆRELA eſt poëtæ incorruptos ſui ſeculi mores, quorum cauſam ait adulteria eſſe. [Hinc omne principium) Pro ſyllaba longa quæ cæſuram facere, debebat poëta ponit duas breues, quod ſemel duntaxat feciſſe inuenitur in hoc genere carminis Mancinellus non rectè putat in elidi ſcandendo. Sed hic operæprecium eſt notare quali racemator fuerit Acron: Nam q̃ verba Porphyrio ad primum carmen huius Odes ponit, & apte & venuſte eadem Acron in ſuum commentarium ſub legit, huic carmini annectens, nihil ſanè propoſito congruentia. [Infecit æquor ſanguine Punico) Luctatium (inquit idem Acron) ſignificat, qui nauali bello apud Siciliam cum Annibale multa cæde Pœnorum pugnauit. Hæc ille quidam emendare hoc volentes, pro Annibale ſuſtituerunt Hamilcarem. Sed ex Polybio lib. j. pater Hannone reſtituendum. Hamilcar enim terra bellabat. Hanno mari. Verum vt id librariorum vitio factum eſſe concedamus, ita quod ſtatim ſubnectit idem, non videtur codicum errore ſcriptum. Pyrrhus, inquit, Epirotarum rex Antiochum auxilio adiuuans victus eſt à Romanis, cum ipſo Antiocho rege Syriæ. Hic mire hiſtoriam confudit Acron, cum Pyrrhi bellum centum prope annis præceſſerit Antiochi bellum. [Sabellis docta ligonibus) Sabinis aut Marſis idem Acron exponit. Hoc prius facile concedam, nam, & Seruius in tertium Georg. ad illud Virgilij, Denteſq. Sabellicus exacuit ſus exponit Sabinus, quanquam ex Plinio lib. iij. cap. xij. Samniticus malim. Sed fortaſſis ideo hoc admittitur quod Samnites à Sabinis originem habere dicuntur. Verum illud alterum de Marſis non video quare adiiderit Acron de hoc fine Epodon latius differemus.

I A M bis Monæſes, & Pacori manus) Eadem ratione qua Acinaces, pro Acinacis, Monæſes pro Monæſis iuſſi imprimere. Nã græce μοναίσης dicitur, & eſt Moneſes rectus. Conſtruitur autem ſic. Iam Monæſes bis contudit impetus noſtros non auſpicatos, & manus Pachori.ſ. bis contudit. Quod ſi genitiuum eſſe quis voluerit, & dicatur Monæſis, erit ſis breuis, quód ſolet euitare Horatius, licet penthemimere defendi poſſit.

GLAR.

AD ASTERIEN DESIDERIO Mariti mœſtam.

Conſolatur Aſterien, Gygis familiaris ſui vxorem, dolentem ob mariti abſentiam promittitq; illum rediturum cum veris venient opportunum, interim bene ſperet, & ſe gerat modeſte neque patiatur ſibi a quoquam imponi, quo pudicitiam violet, ſed caſtiſſime marito fidem ſeruet, qui nullis blanditijs poteſt ad adulterium ſolicitari.

Ode VII. Tricolos, Tetraſtrophos: IV.

Quis multa gracilis te puer in roſa.

— — ∪∪ — ∪∪ — ∪ —
— — ∪∪ — ∪∪ — ∪ —
— — ∪∪ — ∪
— — ∪∪ — ∪ —

QVid fles Aſterie, quem tibi candidi
Primo reſtituent vere fauonij,
Thyna merce beatum
Conſtantis iuuenem fide
Gygen? ille notis actus ad Oricum
Poſt inſana capræ ſidera frigidas
Nocteis, non ſine multis
Inſomnis lacrymis agit.
Atqui ſollicitæ nuncius hoſpitæ
Suſpirare Chloën, & miſeram tuis
Dicens ignibus vri,
Tentat mille vafer modis.
Vt Prœtum mulier perfida credulum
Falſis impulerit criminibus, nimis
Caſto Bellerophonti
Maturare necem refert.
Narrat penè datum Pelea Tartaro:
Magneſſam Hippolyten dum fugit abſtinens:
Et peccare doceнteis
Fallax hiſtorias monet,
Fruſtra. nam ſcopulis ſurdior Icari
Voces audit adhuc integer. at tibi,
Ne vicinus Enipeus
Plus iuſto placeat, caue.
Quamuis non alius flectere equum ſciens
Aeque conſpicitur gramine Martio:
Nec quiſquam citus æque
Tuſco denatat alueo.
Prima nocte domum claude: neque in vias
Sub cantu querulæ deſpice tibiæ:
Et te ſæpe vocanti
Duram, difficilis mane.

ANTO. QVid fles Aſterie) Gyges maritus Aſteries nauigauerat hinc illa fletu macerabatur, ſcr. Hor. eam id agere non debere. Ille.n primo Vere diues redibit. Hortaturque ipſam ad honeſtatem ſeruandam eum Gyges etiam ver ſuus caſtiſſime degat.
Aſter. Aſterie id nomẽ fictum eſt ἀστὴρ.n. ſtella dicitur. ἀστέρων ſtellarum. [Quid fles) Ordo eſt. O Aſterie quid fles Gy-
Veris initium. gen iuuenem conſtantis fidei, quem candidi Fauonij primo Vere tibi reſtituent beatum. [Thyna merce Primo Ve.) Primus verni temporis dies extat ſeptimo Idus Feb. habetque dies xcj. Au-
Fauonius ctor eſt Varro lib. j. de re ruſt. [Candidi Fauonij) .i. ſereni Fauonius.n. ventus occidẽtalis eſt tepidus, & ſiccus, vt docet Plin. lib. ij. ſeptimo autem dus Februarij Fauonij ſpirare incipiunt. vt do-
Thynos. cet Columella lib. xij. [Thyna merce) Thynos oppidum eſt Ciliciæ, vt docet Plin. lib. v. Et Ste. lib. xij ſcr. Thynos vicinos eſſe Bythynis. [Beatum) Diuitem. [Fide) Pro fidei, ſic etiam bis Naſo. ait namque lib. iij Metam.

Prima fide, vocisq; rata tentamina fugit.

Fide. Et lib. vj. Vtq. fide pignus quippe antiqui dicere ſolebant, huius
Fides. fidei, & huius fides: huius acie & huius acies: quam rem, & Priſc.
Oricum. & Gel. latius docent. [Ille notis) Ordo eſt. Ille Notis actus ad Oricũ poſt inſana ſidera Capræ &c. [Notis) Auſtris, qui humidi ſunt. [Oricum) Mela de Epiro ſcribens ſic ait. Vrbium prima eſt
Dyrrachium. Oricum, ſecunda Dyrrhachium, Epidãnos ante erat Romani nomen mutauere quia velut indamnũ iuris omnem ad viſum eſt,
Apollonia. vltra eſt Apollonia. [Poſt inſana ſidera capræ) .i. poſt tempeſtatem, Heniochus, quem nos latine Aurigam dicimus (vt ſcribit
Heniochus. Higin.) vna manu vt lora tenens figuratur, cuius in humero ſiniſtro capra, in manu autem duo Hœdi ſtellis formati dicuntur, habet præterea ſtellam vnam in capite, in vtroq; humero vnam in manu duas, quæ Hœdi appellantur. Vtque Plin. lib. ij. oſten-
Capra ſtella. dit, Hædorum exortus, tempeſtatem inducunt. Verum hic poëta de Capra ſtella intelligit, ait enim lib. xij. Col. q xv. Cal. Ian.
Capra ſtella. Capra occidit mane, & tempeſtatem ſignificat. [Frigidas) Quia ſolus cubat. hinc ait illa. Non ego deſerto iacuiſſem frigida lecto. [In ſomnis) Vigilans. [At qui Sollicitæ) Oſtendit Gygis continentiam, vt facilius eadem Aſterien perſuadere poſſit. Eſt autem ordo. At qui vafer nuncius ſollicitæ hoſpitæ, dicẽs Chloen ſuſpirare, & miſeram vri ignibus tuis vafer tentat .ſ. Gygen mille modis. [Sollicitæ) Anxiæ propter amorem quidem. [Hoſpitæ) .ſ. Chloës. [Ignibus tuis) .i. tui viri Gygis, quo etiam tu vreris. [Vafer) Vafrum, inquit Nonius, eſt cal. dum, quaſi valde Afrum, & Vrbanum. [Vt Prœtum) Ordo eſt. Refert vt perfida mulier falſis criminibus impulerit Prœtum credulum maturare necem. Bellerophonti nimis caſto. Bellerophontes autem Glauci regis Ephyre filius fuit formoſiſſimus, hunc Sthenobœa Prœti regis vxor apud quem ille degebat, cum attentauit, promittens regnũ coniugi ſui, qui cum renuiſſet, accuſatus ab illa eſt regi, quod ei vim inferre voluiſſet, tandem iccirco multa ſubire pericula coactus eſt, eunque victor ſemper fuiſſet, gratiam muit apud patrem ipſius Sthenobœe, quare ipſa furore, & ita ducta ſibimet mortem conſciuit. Scribit ea Higinius, & Hom. latius l b. vj. Il. vbi non Sthenobœam, ſed Antheam Prœti vxorem appellat. [Pelea) Peleus Aeaci filius, Achillisque pater fuit. Demum cum fratrem Phocum occidiſſet, in exilium ab ſeuera patris iubente iuſtitia vnde ad Magnetas abijt, vbi ab Acaſto fraterna cæde purgatus eſt, hæc & plura habentur lib. xj. Metamorphoſæ. Addunt alij eo tempore Hippolyten Acaſti vxorem Pelei amore ducta, Peleum attentaſſe, illamque noluiſſe obſequi, quare irata mulier falſo Peleum viro inſimulauit, hinc Acaſtus credulus illum inermem reliquit in Pelio monte. vt Centauris opprimeretur, quod eſſe non potuit, nam Chirõ illi auxiliatus eſt, inde collectis exercitu Peleus Acaſtum regno priuauit vxoremque ſupplicio affecit. [Magneſſam Hippolytem) Hæc erat Acaſti vxor. Magneſia aũt regio eſt Theſſaliæ annexa vt ſcr. Pli. lib. 4. [Hiſtorias docentes peccare) Qualiter hiſtoria Bellerophontis, & Pelei ſuit, plura enim exempla, nuncius ille fallax narrabat, quo Gygen ad amorem Chloës traheret. [Icari) Maris Icarij Integer cõſtans. [At tibi) Aſteriem commouet vt viri exemplo conſtans ſit vſque. [Quamuis) Ordo eſt. Quamuis non conſpicitur alius atq; ſciens flectere equum in gramine Martio. [Aeque) Ita. [Gramine Martio) In campo Martio, vbi Tyrones exercebantur, de quo ee legito latius lib. j. Ode viij. [Nec quiſquam) Ordo eſt, Nec quiſquã æque citus denatat alueo Tuſco .i. Tyberino fluuio, qui Tuſciã à Sabina diuidit. Poſt certamen in campo Martio habitum. Tyberim innatabant: vt, quando flumina alia hoſtibus imminentibus tranarent natando poſſent, de quibus legito Vegetium. [Alueo) Alueus fluuijs foſſa dicitur. [Querulæ tibiæ) .i. ſonoræ, vel conquerentis, vt facilius alliceret.

ACRON.

QVid fles Aſterie) Ad Aſterien amici ſui coniugem ſcribit, & eam ſolatur Gygis mariti ſui amore mœſtam, monens, vt cuſtodiat caſtitatem, nec alterius adoleſcentis blanditijs, aut ſpe capiatur, dum maritum ſperare debet primo Vere rediturum. Ordo eſt Aſterie quid fles Gygen .i. iuuenem conſtantis fidei: quem reſtituent tibi primo Vere candidi Fauonij, Thyna merce beatũ. [Quem tibi can.) Sereni proſperi, iſte enim ventus verno tempore frequentius flat. [Thyna) Bithyna. Quidam.n. volunt Thynã ciuitatem vicinam Bithyniæ dictam Ponto confinem, quidam Thynum, piſcem magis intelligendum ſuadent. [Ille Notis) Notos pro ventis poſuit. [Ad Oricum) Ciuitas Ciciliæ, vt Aut Oricia Terebintho. [Poſt inſana Capræ ſidera) Hædos videtur ſignificare, quorum ortus, & occaſus concitat tempeſtates, de quibus Virg. Pluuialibus Hædis, & alibi. Hædorumque dies ſeruãdi. [Frigidas noctes) Duplici modo accipi debet, vel propter hyemem quæ peregrinantibus acerbior ſemper videtur, vel propter ſolitudinem: quia ſine ſuis erat, & velut abſtinens frigebat. [Inſana) Tempeſtuoſa. [Inſomnis) Velut vxoris amore non dormiẽs, vt nec vnquã ſoluitur in ſomnos. [At qui ſollicitæ nuncius hoſpitæ) Gygen à Chloe hoſpita ſua dicit adamatũ, quam cõtemni dicit pro dilectione, vel deſiderio vxoris abſentis, quem etiã per internuncios terret ita eum pro caſtitate moriturum, ſicut hi quorum inferius exempla commemorat. Ordo eſt. At qui vafer nuncius ſollicitæ hoſpitæ tentat illũ modis, dicens ſuſpirare miſeram Chloën, & vri tuis ignibus, & refert. vt perfida mulierem impulerit Prœtum credulum falſis criminibus maturare necẽ nimis caſto Bellerophonti. [Tuis ignibus) Quia etiam tu vreris, .i. tui mariti amore. [Vafer) Ad ſuadendum callidus, & aſtutus, ſiue malignus, qui nitebatur continentiam ſuperare. [Vt) Quemadmodũ mulier perfida Sthenobœa, ſiue Antia vxor Prœti quãm commemorat amore Bellerophõtis hoſpitis inflammatam, qui dum voluptati eius conſentire noluiſſet, in adulterij

crimen vocatus eſt, quod exemplum ad acquieſcendi terrorem ſignificat à ſuadentiæ propoſitum, nec eadem continenti & ipſe periclitetur. [Narrat pene datum Pelea) Peleus ad amatus eſt ab Hippolyta Acaſti vxore, quæ dum deſpiceretur ab eo, queſta marito eſt ſe ſtupri compellaſſe, indignatus Acaſtus Peleum duxit inuitatum gratia venandi in Pelion, ibique eum inermem reliquit, a Centauris perimendum, qui ſeruatus, a Chirone collecto exercitu euertit Acaſti regnum, & Hippolytā ſupplicio merito ſatis affecit. Ordo eſt, & narrat Pelea penè datū Tartaro, dū abſtinens fugit, Magneſſam Hippolyten & fallax fruſtra monet hiſtorias docentes peccare. [Magneſſam Hippolyten) Magnes Theſſaliæ ciuitas eſt, qui pro diſcretione Hippolytes Caucaſiæ cōmemorat, & Amazoniæ vxoris Theſei. [Et pecc. doc.) Et alias ſubauditur, quia & hæ quas ſupra dixit, reliquerant exempla peccandi. [Surdior) Metaphora à nauigantibus, quod ita amantis non audiret preces, quemadmodum ſi à periclitantibus rogentur ſcopuli, vt eſt, ſed nullis ille mouetur Fletibus, aut voces vllas tractabilis audit. [Adhuc integer) Adhuc contemnens eam quaſi eum demonſtret trahi poſſe in poſterum, ſi diutius immoretur. [Enipeus) Nomen vicini petulantis. [Plus iuſto) Plus æquo, vel nō pro forma, ſed pro libidine. Nec plus placeat, q̄ debet vicinus quod prius commemorando mariti honeſtatem ſuadet, vt illud ſeruataq́. ſerues Troia fidem. [Quamuis non alius) Ordo eſt: Quāuis non alius æque cōſpicitus flectere æquum in Martio gramine, nec quiſquam æque citus denatat Thuſco alueo. [Gramine Martio) In campo Martio bellicis artibus exerceri conſueuerat Romana iuuētus, quibus ita Enipeum ceteros præire dicit, vt merito amari poſſit ſi pudicitiæ cuſtodia non reſiſteret. [Deſpice) Deorſum aſpicias, hoc eſt nec ad voluptuoſus cantus, nec amantis preces permota deſpicias.

POR. QVID fles Aſterie) Hæc Ode conſolatur puellam deſiderio coniugis ſui mœſtam, & ſimul monet, ne alicuius adoleſcentis blanditijs, aut ſpe ipſa capiatur, & eſt ordo. [Quid fles Aſterie Gygen quem tibi reſtituent Fauonij primo Vere, Thyna merce beatum, Bithynij iuncti ſunt Thynis, vtraque autem gens Ponto confinis eſt. [Ille Notis actus ad Oricū) Notis pro quibuſlibet ventis poſitum eſt. [Poſt inſana capræ ſidera) Hædos videtur ſignificare, quorum ortus, & occaſus concitant tempeſtates, horum etiam Virg. meminit dicens. Quantus ab occaſu veniens pluuialibus Hædis verberat imber humum. [Frigidas) Dupliciter modo accipe, & pp hyemem qua peregrini retinētur, & pp ſolitudinē. [Atqui ſollicitæ nūcius hoſpitæ) Dicit Gygen ab Hoſpita Chloë amari & ab ea nuncium amoris ad eum mitti. [Et miſeram tuis dicens ignibus vri) Tuis ignibus, quibus ipſa tu vreris. i. mariti tui amore [Tentat mille vafer mo.) Vafer nuncius. i. callidus ad ſuadendum. [Vt Prœtum mulier perfida cr.) Schenobœam ſignat Prœti vxorem, quæ Bellerophontem hoſpitem amauit, & non conſentientem ſibi adulterum criminata eſt. [Maturare necem) Refert nuncius Gygi hiſtoriam, qua Bellerophontem periclitatum oſtendit, quod hoſpitæ in amorem non cōſentiret, per exēplum eum terret, ne idem, & ipſe patiatur. [Magneſſam Hippolyten dū fugit abſtinens) Hæc eſt, quæ nupta fuiſſe Eurypilo traditur. [Et peccare doc. Fallax hiſtorias monet) Subaudiendum, & alias, quia, & hæ quas ſupra retulit, docent peccare. Scopulis ſurdior Icarij) Icari ſcopuli pro Icarij maris ſcopulis, ſed hos pro quibuſque poſuit, ſurdi autem ſcopuli a periclitantibus dici ſolent, quod quaſi preces eorū non exaudiant. [Quāuis nōn alius flectere equū ſciens) Et reliqua, notum eſt iuuentutem Romanā apud veteres, & exercitatam in campo Martio, & poſt hoc exercitium natare ſolitam fuiſſe in Tyberi, quia peritia nandi rebus militaribus ſit neceſſaria. Dicit ergo Enipeum non debere puellæ huic placere, licet glorioſe in exercitio inter æquales verſet. Prima nocte domū claude, neq; deſpice in vias Sub cātu querulę tibiæ) Ne cū ille quaſi Gyges veſpertino cantu ad feneſtrā Aſteries tibicinē adhibere ſoleat, illa cupiditate audiendi per feneſtrā deſpiceret, atque ita cupida vidēdi ſui, ac ſollicitata diem daret.

ASC. QVID fles Aſterie) Aſteriem conſolaturus monet caſtitatē, & fidem viro ſeruare, dicens. O Aſterie. [Quid) .i. ad quid fles, Gygen maritum tuum, iuuenem conſtātis fide, pro fidei. i. fidem tibi, licet a Chloë ſollicitatur. [Quem Fau.) .i. Zephyri. [Candidi) .i. fauorabiles, & benigni venti, reſtituent tibi. [Primo Vere) .i. in principio veris, vt primum poſt hyemem nauigare licebit. [Beatum) .i. diuitem effectum. [Merce) .i. mercimonio, & gaza. [Thyna) .i. è Cilicia aduecta. [Ille) .ſ. maritus tuus Gyges. [Actus) .i. impulſus. [Notis) .i. auſtris ventis nimboſis. [Ad Oricū) oppidum illud in Epiro. [Poſt inſana ſidera Capræ) .i. tempeſtatē exercitatam occaſu Capræ, qui fit xv. Cal. Ian. [Agit inſomnis) .i. ſine ſomno, aut vigilans, non ſine multis lacrymis, quod .ſ. abs te abeſt. [Noctes frigidas) Quia non ſecubat. [At qui) .i. ſed nihilo minus. [Nuncius hoſpitæ ſollicitæ) .i. Chloes dicēs Chloen ſuſpirare. i. ingemiſcere amore Gygæ, & miſeram. i. miſere per euorem. [Vri ignibus tuis) .i. tibi debitis amoribus, quia in maritum tuum. [Tentat) .ſ. Gygen. [Mille modis ex. vafer) .i. aſtutus, & callidus. [Nam refert) .i. recitat vt Gygen terreat, vt. i. qualiter, mulier perfida .ſ. Schenobœa, ſeu antea, impulit ēē falſis criminibus. i. criminationibus. [Criminans) .ſ. Bellerophonta, quod à ſe ſtuprum expeteret, quod oblatum recuſauerat. Prœtum. ſ. maritum ſuum. Maturare. i. accelerare, dum daretur. [Bellerophonti nimis caſto) Quia ſi ſtuprum non recuſaſſet, nequaquam delatus, aut criminatus ab ea fuiſſet. [Necem) .i. cædem, non tamen occidit eum, ſed in periculum vitæ miſit. Nārrat etiam Pelea regem Theſſaliæ futurum patrem Achillis datum penè Tartaro. i. per necem ad infernum quaſi miſſum ab Acaſto. [Dum abſtinens) .ſ. illicito concubitu hoſpitæ. [Fugit Hippolyten Magneſſam) .i. coniugem ipſius Acaſti regis Magneſiæ, apud quem a patre profugus tunc exulabat Peleus, & ita a conſimili, niſi hoſpitæ ſuæ Chloe conſentiat, monet illi periculum ab ea timendum, & & ipſi fallax monet hiſtorias docente peccare ſicut fortaſſis illius Gygæ, quem Cic. iij. offic. fabuloſe commemorat opportunitate annuli, quo inuiſibilis efficiebatur, vſum reginæ Lidyæ ſtuprum intuliſſe. eaque adiutricem regem dominum intereſſe, & ſublatis quos obſtare poſſe arbitrabatur regnaſſe. Aut eius, quem Herod. lib. j. dicit vidiſſe Candaulis Sardium Tyranni vxorem ipſi ab ipſo Candalē ob ſpeciei excellentiam nudam oſtentarem, quod vbi illa reſciuit, odio mariti ſtigrantem Gygem ad ſtuprum coēgiſſe, & necato marito illum cum ea regnaſſe. Aut fortaſſis deorum adulteria, vnde Chæreā ille Terentianus corrumpendæ virginis animum ſumpſit exemplo Iouis Danaēn, vt in pictura videbat, corrumpentis, quam rem diuus Auguſtinus bonis moribus plurimum obeſſe per ſancte docet. [Fruſtra &c.) Ne mulier verum his argumentis victum timeat. addit Fruſtra, quaſi dicat monet quidem, ſed fruſtra. Nam Gyges adhuc integer. i. incorruptus. Audit voces. i. ſuaſiones nunc j. exiſtens ſurdior ſcopulis Icari. i. maris Icari, qui naufragia facientium creberrima voca, & preces tanquam non audiant contemnunt, non. n. minus naues colliduntur, & pertinaces fluctibus ſæuis obſiſtunt, at. i. econtrario, tu caue, ne Enipeus iuuenis ille cognomine vicinus. ſ. tuus, placeat tibi plus iuſto. i. quam iuſtum, aut æquū eſt, ita vt eius amore capta cum eo preces, quamuis pro quanquam aut tametſi. Non alius. i. nullus alius, conſpicitur ſciens. i. peritus. [Æque) .i. ęqualiter. [Flectere ſup. in gramine) .i. in campo Martio vbi, Romana iuuentus, exercebatur. [Equum) .ſ. quem flectere, & domare diſcunt futuri equites. [Nec quiſquam denatat) .i. deorſum natat. [Æque citus) .i. celer alueo Tuſco. i. flumine Tyberis inter Tuſciam, & Sabinam per Romam fluentis, clauda domum prima nocte. i. prima parte noctis, ſicut prima luce, pro prima parte diei dicitur, neque deſpice. i. deorſum è ſpecula, aut feneſtra inſpice in vias. ſ. publicas, Sub cantu. i. inter cantum Tibiæ querulæ. i. querentis quod duritia tua, & mane difficilis. i. inexorabilis, ipſi iuueni, vocanti. i. compellanti te ſæpe durā, quod .ſ. non flectaris, nec fores aperias amanti.

GLAR. THYNA merce beatum. Plin. lib. v. c. xxvij. inter Ciliciæ oppida, & Thyni meminit. At ſæpe alias Thynnorū cum in Aſia tum in Europa ad Pontum Euxinum mētio eſt, ad idem Strabo. neque ita Commentarij. Ille notis actue ad Oricum, ciuitas Ciliciæ, inquit Acron, inſignis lapſus ſi non accuſabimus codicem. Hoc etiam hac in Ode conſiderandum lectori, quare hic Fauonij mentio fiat cum is, ſiue ex Cilicia, ſiue ex Ponto nauiganti Romam contrarius, tamen fiat ab occidente in orientem. Aut ergo Zephyrum pro quo vis vento poſuiſſe dicetur vel potius Zephyri mentionem feciſſe non quod proſper ſit nauigantibus ab oriēte in occidentem, ſed quod eius clementi flatu mare aperiatur, ſub initium Veris, quo videlicet Gygē rediturum ait poeta, Quod Virg. ab initio Georg. primo ſcribit.

Vere nouo gelidus canis cum montibus humor.
Liquitur, & Zephyro putris ſe gleba reſoluit.

A D M OE C E N A T E M.

Reddit cauſam Mæcenati, quòd Cal. Mart. celebraret, quàm dies ſolis matronis feſtus erat, quo etiam mariti pro vxorum ſuarum ſalute ſupplicabant. nam ſe eo die ait ob arboris caſu ſeruatum, & ob id Libero vota ſoluere velle Mæcenatem ut epulas inuitans, & celebritatem. omiſſa reip. cura, quæ peccatis hoſtibus, ſatis tranquilla ſit.

Ode

Ode VIII. Dicolos, Tetraſtrophos: vt ſ Iam ſatis terris niuis, atque dira.

-v---vv-v--
-v---vv-v-v
-v---vv-v
-v--

MARTIIS cęlebs quid agã Calendis:
Quid velint flores, & acerra turis
Plena, miraris, poſitusque carbo in
Ceſpite viuo,
Docte ſermonis vtriuſque linguæ.
Voueram dulceis epulas, & album
Libero caprum prope funeratus
Arboris ictu.
Hic dies, anno redeunte feſtus
Corticem aſtrictum pice dimouebit
Amphoræ fumum bibere inſtitutæ
Conſule * Tullo.
Sume Mœcenas cyathos amici
Soſpitis centum: & vigiles lucernas
Perfer in lucem: procul omnis eſto
Clamor, & ira:
Mitte ciuileis ſuper vrbes cura.
Occidit Daci Cotiſonis agmen:
Medus infeſtus ſibi luctuoſis
Diſſidet armis:
Seruis Hiſpanæ vetus hoſtis oræ
Cantaber ſera domitus catena:
Iam Scythæ laxo meditantur arcu
Cedere campis. *
Negligens nequa populus laboret,
Parce priuatus nimium cauère: &
Dona præſentis cape lætus horæ: ac
Linque ſeuera.

** Tullia legis Bonſuis pra Tullo vſſo ſyncreſis, qđ multis ac ſtoritatibus conſirmas.*

** Huic cõſine eſt, proſa rer ſamnae deſiſtere, & victã vitro cõcedere Tranſlatum à pugna gladiatoria.*

ANTO.

MARTIIS Cœlebs) Martias Calendas matronæ ſolũ celebrabant verum. Horat. quoque eaſdem colebat. Scribit igitur Mœcenati cauſam, ꝙ eo die oppreſſus arboris ictu epulas, & album caprũ Libero vouerat hortaturq. illum ad epulum celebrandum, & genio (curis omiſſis) vacandum. [Martijs Cœlebs quid agam Calendis) Martias Calendas, inqt, Feſtus matronæ celebrabant, quod ea, die Iunonis, ædes coli cœpta ſit. Ouid. aũt Faſt. lib. iij. ſcribit, ꝙ volentibus Romanis cum Sabinis pugnari Herſilia Romuli vxor Sabinas omnesq. raptas in Iunonis templum accinit, ibique eis conſuluit vt bellũ ipſum dirimerent, quod actum eſt. Venerunt ſi quidem in medium ambarum partium iam certare volentium, ſuncpax Perpetua facta eſt, inde cœperunt Romanæ Martias Cal. celebrare. Vel quia tũc arbores, & vites, & ager omnis fœcundus eſt, iure fœcunda tempora Latiæ mulieres colunt. Vel quia Iuno Martis genitrix amat noptias, nam pronuba eſt, propterea mulieres Martem frequentabant. [Martijs Calendis) Hoc die nouum ignem Veſtæ aris accendebant. In regia, & curijs, atque Flaminum domibos laureæ veteres nouis laureis mutabantur. Hoc menſe mercedem exoluebant magiſtris, quam completus annus deberi fecit. (Comitia auſpicabantur, vectigalia locabant, & ſeruis cęnas appoonebant, Matronæ, vt domini Saturnalibus hæc, & plura Macr. lib. j. Sat. Cœlebs) Cœlibem dictum exiſtimant, inquit Feſtus, quod dignam cœlo vitam ducat, dicunt alij, Cœlibem eſſe qui non vult contrahere matrimonium Cœlebs ergo Horat. erat. i. ſine coniuge. [Quid velint flores) mars ipſe Ouid. poëtæ in Faſtis narraos cauſas quibus matronæ colerent. Mar. Cal. vbi de matre ſua Ionone cauſam anuli, inquit: Ferte Deæ flores, gaudet florentibus herbis, Hæc Dea de tenero cingite flore caput, [Acerra thuris) .i. arcula vbi thus reponebant, vt ſcribit Feſt. [Ceſpite viuo) .i. ara ex herboſo ceſpite. [Sermonis vtriuſque in tertio pede Tribrachus eſt pro Dactylo. [Docte) Vocatiuus eſt. Eſt enim ordo. O docte ſermonis vtriuſque ling. .i. græcæ, & Latinæ, Miraris qđ cœlebs agã Martijs Cal. &c. [Album caprum) ſuperis enim aptiores erant albæ victimæ inferis nigræ. [Libero) id egerat, quo oppreſſus ab eo liberaretur. [Funeratus) Extinctus, a φόνος quod eſt cædes φονεύω interficio. [Corticem aſtrictũ) ordo eſt: Dimouebit amphoræ corticem. pice aſtrictum ſolitæ bibere fumum Tullo conſule [Corticem) ſuberis corticem intelligo pice illitum pro amphoræ operculo. [Fumum biberes) Tempore enim fumoſum fit vinũ. [Vigiles lucernas perfer in lucem) Hortatur eum, vt tota nocte, Genio vacet ſecum. [Procul omnis eſto clamor, & ira) Indicat vinum illud optimum fore, neque alicui nociturum ad ebrietatem. Vnde ſi centum cyathos Mœcenas ſumpſiſſet, innocui fuiſſent. [Daci Cotiſonis agmen) ſuperius de Dacis dictum eſt. Cotiſon autem rex fuit Getarum cui Auguſtus Iuliam filiam diſ, õ ſit, quo tempore ſibi quoque inuicem filiam regis in matrimoniũ petiſſet. Auct. eſt Tranquillus. [Diſſidet armis) orta fuerat inter Medorum, Parthorumq. reges diſcordia quædam, quæ ſane principium ex Romanorum ſpolijs aſſumens, ſuſpicionem amittendi regni, & pauorem Medo attulit, Nuncijs itaque ad Antonium miſſis in auxilium vocare cœpit, cum omnibus copijs ſuis ad bellum pollicitus adeſſe. Quod etiam Ianus Appianus ſcribit in lib. Parthico. [Seruit) ordo eſt, Seruit .ſ. Romano Imperio Cantaber domitus ſera cathena, appoſitio vetus hoſtis Hiſpanæ oræ. Vetus autem hoſtis ait, quia longo tempore id bellum durauerat, de quo late ſuperius. [Iam Scythæ) Auguſtus virtutis, moderationisq. fama, Indos etiam ac Scythas auditu tunc cognitos pellexit ad amicitiam ſuam populiq. Romani vltro per legatos petendam, quod quidem: Tranquil. ſcribit. [Negligens) ordo eſt, Tu negligens .i. ſpernens, & ſecurus ne qua .i. ne aliqua cauſa populus laboret, priuatus. ſ. curis omnibus reipublicæ parce. i. noli nimium cauere .i. prouidere, & cautus eſſe &c. [Seuera) Grauia, ac triſtia.

Martia Calend.

Cælebs.

Phanas. Phoneo.

Cotiſon.

Peleus.

ACR.

MARTIIS cœlebs) Vt viduæ ſine viris, ita cœlibes ſine vxoribus dicebãtur: Calendis Martijs Matronalia dicebantur, eo ꝙ mariti pro conſeruatione coniugij ſupplicabãt, & erat dies ꝓprie feſtus matronis. Ad Mœcenatẽ ergo ſcribit Horat. non eum debere mirari, quod Calendis Martijs, dum ſit ſine vxore ſacrificet. Hac enim die, ſe caſu arboris commemorat liberatum, & ſeruare ſalutis feſtiua, ordo eſt. [Mœcenas docte ſermonis vtriuſque linguæ) .i. Græce, & Latinæ linguæ, miraris quid cœlebs agam Martijs Calendis, quid velint flores, & acerra plena thuris, & carbo poſitus in viuo ceſpite. [Acerra) Thuribulum dicebatur, miniſterialis patriæ fictilis. Voueram dulces epulas modo reddit cur faciat hoc, illo die ſe vouiſſe dicit, quo eſt periculo arboris ereptus. [Et album libero caprum) ſuperis aptior erat alba victima. nam Dijs infernalibus ſemper nigra offerri debent, vt. Te caſta Sibylla, Nigrarum multo pecudum te ſanguine ducet. [Prope funeratus) Extinctus ſiue ſepultus. [Hic dies) ordo eſt, hic dies feſtus redeunte, anno dimouebit corticem amphoræ aſtrictum pice inſtitutæ bibere fumum conſule Tullo. [Dimouebit) Arripet in vſum conuiuij vinum, quod fumo inueterabatur. [Conſule) pro vetuſtate poſuit. [Cyathos) menſuras dixit quas pro ſexta parte ſextarij dicebant. [Centum) verbo vſus eſt conuiuarum centũ cyathos, ſiue finitum pro infinito poſuit. vt Tibi nomina mille. [Et vig. lu.) Vigilantes in officio luminis. [Procul omnia) ita innocuũ vinum ſe exhibiturum promittit, vt nec oneres nec per ebrietatẽ lites prouocet, vt Timor omnis abeſto. [Occidit Daci Cotiſonis) Cotiſon nomẽ regis Dacorũ, quo victo ſuadet aliquatenus à curis publicis recedi debere, & priuato ſe exercere conuiuio Mœcenatem. [Diſſidet) Diſſentit, diſcordat eo ꝙ ciuilia inter ſe Medi bella agerẽt, nec eis per diſcordiã rebellare Romanis vacaret. [Cantaber) gens Hiſpaniæ. [Sera domitus cathena) Tarda, quia diu bellum cum his geſtum eſt, & cũ difficultate ab Auguſto ſuperati ſunt, & ideo eos Romanis ſeruire dicit, victos & ſubditos. [Iam Scy. la. me. ar.) Vt eos diſtentis arcubus victos, & fugientes oſtenderet. Vt laxos humeris referunt languentibus arcus. [Negligens) ſup. eſto quod pro ſecuritate poſuit, quia non timeret. [Nequa) nequa parte laboraret, vt econtrario. Virg. Securus pro negligente poſuit. Securus amorum Germanæ. Nimium cauere curare, vel ſolicitus eſſe.

POR.

MARTIIS Cœlebs quid agam Cal.) Hæc ode ad Mœcenatẽ ſcripta eſt, qua teſtatur ſe diem feſtũ Martias Calendas gerere, ꝙ hac lucẽ maximũ periculũ effugerit, arbore fracta pene Eliſus Calendæ autem Martiæ hodie quoque matronarum dies feſtus eſt, ait. n. non debere iraſci Mœcenatem, ꝙ diem Cal. Mar

riarum celebret quamuis matronam.i.vxorem non habeat.[Docte ſermonis vtriuſque linguæ)hoc ad Mœcenatem annectendũ, nam ſic ordinandum eſt, Mœcenas docte vtriuſque linguæ,& intelligendum vtique Græcæ & Latinæ caræ. [Corticem aſtrictũ pice dimouebit Amphoræ fumum bibere inſtitutæ)Dicit ſe hoc Calendarum die amphoram ad ſacrificium,& conuiuium aperturum,quam cortice picato operuerit,& in fumario poſuerit cõſule Tulio. [Sume Mœcenas cyathos centum)ſenſus eſt. Licet centum cyathos bibas innocui erunt. [Procul omnis eſto Clamor, & ira)Eſto pro erit,dicit autem adeo innocuum eſſe vinũ,quod exhibiturus ſit, vt potãtes, nec oneret, nec per ebrietatẽ ad lites incitet. [Corticem aſtrictum pice dimouebit amphoræ fumum corticem pro cortici).i. accuſatiuum caſum pro datiuo poſuiſſe videtur vt ſit ſenſus.Et cortici fumum dimouebit pice aſtrictum, & fumum vtique pro fauilla fumĩ dixit, qui ſidere ſolet ad quo operimentum amphoræ. [Mitte ciuileis ſuper vrbe curas)Noli, inquit,ſollicitus eſſe de ſalute vrbis,cum ſint tuta omnia,& ſolue animum ad lætitiã in conuiuio meo.[Medus infeſtus ſibi luctuoſis Diſſidet armis) Medos ſignificat inter ſe ſeditionibus occupatos eſſe.[Seruit Hiſpanæ vetus hoſtis oræ) Oræ genitiuus caſus, & Hiſpane eiuſdem caſus eſt. [Cantaber ſera domitus cathena) Quia diu bellum cum his geſtum eſt,& tarde victi ſunt. [Parce priuatus)Cũ ſis,inquit,priuatus,noli adrogare tibi reip.curam.

A S C. MARTIIS cœlebs) Facete,volens inuitare Mœcenatẽ ad conuiuium Martijs Calendis. [Quæ matronia celebres erant) celebrandum dicit ſe non propter coniugem,ſed propter votum ad id adductum, hoc ordine. [O Mœcenas do).i.perito ſermonis vtriuſque linguæ.i.Græcæ & Latinæ. Tu miraris,q̃d ego cœlebs.i.ſine coniuge viuens. [Agam).i.agere intendam. Calendis Martijs, matronis .ſ. & matrimonio iunctis celebrandis, & quid velint ſibi flores quos feſtiuis conuiuijs adhibebant, & Acerra.i. vaſculum thur ferum,quod thuribulum vocant, plena thuris,& carbo quo incendatur,poſitus in ceſpite viuo.i.ad aram ex ceſpite adhuc virente,quia recens euulſo eſtructam,ſed ſup.vt noris, quid ſibi velint ego prope.i.quaſi Funeratus .i. extinctus,& in funere ducendus. [Ictu arboris) De qua lib.j.viſum eſt. Voueram Libero.i. deo liberatori,quem prius Faunum,& poſtea Mercurium dixit,ſed poëtæ ſunt Fauni a fando dicti,& Mercurio facundiæ deo,& Libero patri curas ſoluẽti,ſacri, ideoq. nõ ab re à tribus id factum commemorat.[Epulas dulces)aut quia cum mulſo,aut quia liberato dolces ſunt, & caprum qui Baccho ſacer eſt, q̃a vitium hoſtis,vnde Maro in Georg.non aliam ob cauſam Bacchi Caper omnibus aris cæditur, &c. album, quia Deo fauorabili,& bono,vnde & Maro.Nigram hiemi pecudem Zephyris felicibus album,hic dies.ſ.Cal.Martiarum,Feſtus.ſ.mihi.[Anno redeunte).i.reuoluto. [Dimouebit amphoræ).i.vaſi fictili grandi. [Inſtitutæ).i.iuſſæ aut incipiẽti. [Bibere).i.imbibere. [Fumum) i.anno conſulatus Tulij.ſ.Cic.ſic enim Bonfinis legendum contendit,vt ſit ſynæreſis .i. contractio duarum ſyllabarum in vnã in nomine Tullio [Corticem).ſ.ſuberis. [Aſtrictum).i.illitum picene.ſ.euaporare ſinat vinum. [O Mœcenas ſume centum cyathos).i. pocula vini. [Amici ſoſpitis).i.ob ſoſpitatem amici, & perfer.ſ.optando.[In lucem).i.vſque ad lucem.[Lucernas).i.vigiles).i.vigilantium indices,& adiutrices, & omnis clamor,& ira eſto procul. [Mitte).i.omitte. [Curas ciuiles ſuper).i.de vrbe: Quia agmen Cotiſonis Daci quia regis Getarum. Qui Dacis vicini ſunt. [Occidit).i.extinctum eſt. [Et Medus infeſtus).ſ.prius diſſidet.i.diſcordias inteſtinas fouet. [Armis luctuoſis ſibi).i. inter ſe.Seruit proſequitur cauſas ſollicitudinis ponendæ.quia cãtaber vetus hoſtis oræ Hiſpanæ.i.ſolitus eſſe in Hiſpania Seruit.ſ. Imperio R. [Domitus cathena ſera).i.quæ ſero,quia poſt multorum Romanorũ cladem impoſita eſt illi,& Scythæ meditantur cedere.i.diſcedere campis nolẽtes.ſ.amplius rebellare Aug. arcu, quo multũ valent,laxo.[Tu ne.).i.ſpernes & parui pendẽs. [Ne qua).i.ne aliqua parte aut via. [Laboret).i.in periculo ſit,populus.i.Rom.[Parce).i.caue. [Priuatus).ſ.curis,vel tanq̃ priuatus. Cauere nimiũ,& cape læta dona præſentis horæ.i.tp̃is,& linque ſeuera.i.ſeria de hora futura conſideranda. Aut legamus,vt Bonfinis, Parte ſic. [Tu priuatus).i.extra magiſtratum conſtitutus, negligens cauere nimium ne populus laboret,qua.i.aliqua parte. cape lætus dona præſentis horæ, ac linque ſeuera.

COEL. RHOD. MARTIIS celebs) In his verſibus ordo talis erit & ſenſus. Hic dies feſtus Calendarum.ſ.Martij dimouebit anno redeunte .i.ſingulis annis,ſtatisq. diebus corticem aſtrictum pice amphoræ inſtitutæ bibere fumum .i. vt biberet,conſule Tullo,vt ſit amphoræ gignendi caſus,& dicamus corticem amphoræ,contra illorum ſententiã,qui dicunt,dimouebit fumum cortici, affirmantes accuſandi caſum pro datiuo poſitum,& eos qui dicunt fumum,pro fumeum.ſ.corticem,& illos denique qui exponunt fumum,pro fauilla fumi. Nam ſine dubio fumum refertur ad infinitum illud bibere,& non ad verbum dimouebit, quod ſenſit & Mancinellus. Hæc Bonfinis. Et ſubdit. Equidem ſentio voluiſſe Horatiũ ſignificare amphoram ipſam vetuſtate precioſam fuiſſe,& à Tullij vſque conſulatu bibiſſe,& cœpiſſe fumum.i. potentiam ipſam & vim. Nam vina quo veteraſcunt magis, eo fumoſiora fiunt,& magis potentia. Aut fumum pro puluere accepiſſe. Obducuntur enim puluere & ſitu amphoræ,& id genus alia,quę diu non mouentur. [Parce priuatus) parte legendum ſentio, & ſic ordinanda verba omnia.[Tu priuatus negligens).i.parum curans cauere nimium.i.prouidere nimia cura,& ſtudio ne qua parte populus laboret.i.ne quo incommodo,& labore afficiatur,Et cape lætus dona præſentis horæ,& linque ſeuera. Non improbat,inquam Horat.Mœcenatem habere curam reip. ſed nimiam prohibet,nulla preſertim inſtante neceſſitate.

GLAR. CALENDIS) Martijs Matronalia dicebantur, inquit Acron, eo quod mariti pro conſeruatione coniugi ſupplicabant. Et erat dies proprie feſtus matronis. Hæc ille, quæ verba initio & fine placent,in medio corrupta ſuſpicor.Nam ſi mariti ſupplicabant quomodo matronalia erant? [Corticem aſtrictũ pice dimouebit) Quæ hoc in loco Porphyrionis commentario leguntur de corticem pro cortici,&ſequentia aliquot verba ab aliquo nebulonẽ aſſuta ſunt vt facile videre eſt ex verborũ ordine, quæ inuerſa leguntur,vt Manc.ſatis recte hunc locum expoſuit Porphyrion mihi defendendus erat,Conſule Tullo. Hi l buit ridere Annotatorem noſtrum qui longa præmiſſa præfatione vt ſolet vbique tandem hũc deuenit,vt nos ſynereſim,qualis figura ſit, doceat,neque vllis alijs exemplis,quam Virgilianis, magna grauitate, ſed longe maiore.ſ. iudicio. Hic etiam aſſerit Conſule Tullio legendum,non Tullo,ea credo motus ratione,quod nullum Cos. Romanum putarit cognomine Tulli,ſed ad vnum Ciceronem Tullium reſpiciendum. Cum tñ homo ille bellus ne vnum quidem verbum aut oſtẽdat de Cos. narret,aut quare hoc oporteat κατὰ συναίρεσιν legi,probet Tullo bene legitur fuit enim L. Iulius Tullus Cos. proximo ante natum Horatium anno,vti ex Saluſtij bello Catilinario manifeſtũ eſt. Et ipſe poëta poſtea Ode xxj. cum vetuſtũm vinum innuere vellet, vnum annũ poſt hunc nominauit. Et Ode xiiij.vetuſtius à tempore Spartibaci aliquot annis ante Horatij natalem. Quod ideo admonendum duxi,nequis putet nimium vetuſtum hoc vinum facere. Deinde,vt lector videret quãto iudicio nunc quidã emendet libros. Quod ſi mihi liceret ad eandem formam in auctores nugamenta colligere, haud magno negocio in vnum Horatium Iliade maiorem annotationum librum ſcriberem. Tolerabilius erat quod de parte pro parce ad finem huius Odes annotauit. idem, cui & nos ſubſcribimus.

AD LYDIAM INDVCENS EAM ſingulis quatuor verſibus reſpondentem.

Ode IX. Tricolos, Tetraſtrophos: Vt, Sic te diua potens Cypri:

---uu u-

---uu--uu u

HO. DONEC gratus eram tibi:
 Nec quiſquam potior brachia candidæ
Ceruici iuuenis dabat:
 Perſarum vigui rege beatior.
LY. Donec non alia magis
 Arſiſti: neque erat Lydia poſt Chloën:
Multi Lydia nominis
 Romana vigui clarior Ilia.
HO. Me nunc Threſſa Chloë regit
 Dulceis docta modos, & cytharæ ſciens:
Pro qua non metuam mori:
 Si parcent animæ fata ſuperſtiti,
LY. Me torret face mutua

Thurini

*Cortice leuior, prouerbialis hyperbole in hoĩes inconſtã tes, & lubrica fide. Lege pro Subere la mor.

Thurini Calais filius Ornithi :
Pro quo bis patiar mori :
Si parcent puero fata ſuperſtiti.
HO. Quid ? ſi priſca redit Venus ?
Diductoſque iugo cogit aheneo ?
Si flaua excutitur Chloë ?
Reiectæque patet ianua Lydiæ ?
LY. Quanquam ſidere pulchrior
*Ille eſt : tu leuior cortice, & improbo
Iracundior Adria ?
Tecum viuere amem : tecum ob eam libens.

ANTO. DONEC gratus eram) Scribitur hæc Ode tanquã dialogus. alloquitur .n. poëta Lydiam dicens, q donec ab ea diligebatur, nullus ea beatior erat reſpondet illa, Donec Horatius non aliam magis arſit, ſe fuiſſe clariorem Ilia Romuli matre. loquitur inde poëta. quatuor .n. verſus reſpõdet quiſq; demum vterque optat priſtinus amor ambobus redeat, quo vna viuant vnaq. pereant. [Potior) potentior, ſuperior valentior melior. [Donec non aliam magis) Reſpondet Lydia. [Nominis) Famæ, & gloriæ. [Ilia) Quæ fuit Romuli mater. de qua lib. j. latius. [Vigui) Florui, pollui. [Me nunc) poëtæ ſunt verba. [Modos) modulationes, & verſus. [Si parcent animæ) .i. ſi mea morte, Fata parcant Chloë. nam vt Ilia diutius viuat. mori non metuam.

Thurium. [Me torret) Lydiæ verba. [Thurini Ornithi) Thurium oppidũ erat in Tarentino ſinu, vt ſcribit Ptol. lib. iij. Erat etiam ibi vinũ optimum, vt ſcribit Str. lib. vj. [Si parcant puero) .i. ſi Fata permittant puerum. illum ſuperesse mihi, ego bis moriar, non tantum ſemel pro ipſo ſeruando. [Quid ? ſi priſca) Optabat Poëta redire in Lydiæ gratiam. inde ita loquitur. [Priſca Venus) Priſca gratia, & beneuolentia. [Diductos) Nos ſeparatos ſimultate quadam, & odio. [Aheneo) Fortiſſimo. [Quanquam) Reſpondet Lydia: Si poëta ad ſe redibit velle cum eo viuere, cum eoque mori. [Adria) Adriatico mari æſtuoſo.

ACRO. DONEC gratus) Hæc Ode alternis viribus Lydiam reſpõdente ſibi amicam facit, & agit cum eadem inſtaurationem gratiæ, qua pro merita beatiorem ſe affirmat rege Perſarum. [Donec) Quandiu. [Nec quiſquam potior me.) .i. cum nemo mihi à te præferretur. Perſarum enim reges delicioſis copijs vtebantur. (Donec non alia) Hic pro Lydiæ perſonam reſpondet. [Arſiſti) amaſti. vt Ardet amans Dido, traxitq. per oſſa ſu. [Poſt Chloën) Non erat inferior Chloë apud te. nomen alterius amicæ. [Multi Lydia nominis) Magnæ famæ, & magnę formę, & Ilię matri Romuli præferenda. [Me nunc) Horatius reſpõdet. [Threſſa) Thracia. v: Creſſa genus Pholoë, geminiq. ſub vbere nati. [Si parcent animæ) Si Fata parcant illi diu viuendo, cupit pro ea mori. ad augmentum amoris paratum, ſed dicit mori, ſi pro altero hoc Fata non patiantur. iuxta illud ſi fratrem Pollux alterna morte redemit. [Me torret) Ex perſona Lydiæ vſque ad finem. Ordo eſt: Thaurini Ornithi filius Calais me torret Thurium Brutiorum oppidum. vnde Ornithum dicit fuiſſe. [Quid ſi priſca redit Venus) Secunda vice tanquam ſua, & ipſius, ſi amorem reddimus priorem [Iugo cogit aheneo) Forti, inexpugnabili ad perpetuitatem redeuntis gratiæ iugum aheneum poſuit. æs enim non ſicut ferrum rubigine conſumitur. Vnde Virg. Et centum vinctus ahenis Poſt tergum nodis. vt velut æternam pacem futuram furoris ærea vincula monſtrarent. Excutitur pro expellitur. [Sidere pulchrior) prout Qualis oceani perfuſus lucifer vnda. [Ille) Calais. [Iracundior Adria ?) Sicut illud, Amantium iræ amoris redintegratio eſt. [Tecum viuere) Vt Vna ſalus ambobus erit. [Tecum obeam) Vt Tecum conſumerer æuo.

POR. DONEC gratus eram tibi) Hac Ode alternis vicibus rñdentem ſibi amicam facit, agit autem cum ea de inſtauratione gratiæ. Donec autem, pro quandiu poſitum eſt. [Nec quiſquam potior brachia candidæ Ceruici iuuenis dabit) .ſ. nõ quenquam me potiorem habebas, cui Ceruicis tuæ amplexus permitteres. (Donec non alia magis Arſiſti) De hinc quatuor verſibus Lydia reſpondet. Et deinde (vt dixi) vices inter eos ſunt dicendi, ac reſpondendi quaternis verſibus. [Neque erat Lydia poſt Chloën) neque Lydiam .i. me poſtponebas Chloë. [Multi Lydia nominis) .i. magni nominis, ac per hoc claræ famæ. [Pro qua non metuam mori, Si parcent animæ Fata ſuperſtiti) .i. ſi mea morte illius animæ fata parcant, vt ſuperſtitem eam mihi faciant, Fata.

[Thurini Calais fili⁹ Ornit.) Ordo eſt & ſenſus, Thurini Ornithi filius Calais nomine. Thurini autem, qui eſt à Thura oppido Italiæ. [Pro quo bis patior mori) Quã rarum habebat Calain per ὑπερβολὴν expreſſit, bis ſe paratam mori pro illo dicens, quã ideo intulit, vt illum vinceret, quia dixerat ſe paratũ pro Chloë mori? ſi quid priſca redit Venus) Hic iam tentare incipit Lydiã, an redire ſecum in gratiam velit. [Diductoſq. iugo cogit Aheno?) Si rurſus, inquit, nos Venus iungit ac firmat perpetua coniunctione, propter hoc enim iugum aheneum dicit. Aeris nanque materia, non ſicut ferrum rubigine conſumitur. Quare & Virg. non ob aliud mihi videtur dixiſſe: Et centum vinctus Ahenis Poſt tergum nodis, niſi vt perpetuam pacem per Aenea furoris vincula futuram oſtenderet. [Si flaua excutitur) pro expellitur poſitum eſt. [Quanquam ſidere pulchrior) Calais .ſ. [Et iracundior Adria) Adria pro Adriatico mari dicitur.

DONEC gratus) Dialogo quodam feſtiuo Lydiam ſibi reconciliare nititur dicens. [O Lydia donec) .i. tantiſper dũ. [Ego eram tibi gratus) .i. acceptus, & dilectus. [Nec quiſquam iuuenis potior) .i. gratior & acceptior. [Dabat ceruicis) .ſ. tuæ candidæ. [Brachia) .ſ. amplexando eam. vnde illud Læua eius ſub capite meo, &c. Ego vigui .i. in vigore vixi, beatior rege Perſarum, qui opulentiſſimus ſibi maxime indulget Reſpondet Lydia ab eodẽ incipiens. [Donec non arſiſti) .i. inflãmatus fuiſti Horat. [Alia) .ſ. amica. [Magis) .ſ. quam me .i. amore mei. Neque Lydia, ex more de ſe in tertia perſona loquitur. Erat poſt Chloën .ſ. reputata minoris, aut minus dilecta, Tunc ego Lydia multi nominis .i. nobilis, & inſignis talis poëtæ amica ſingularis. [Vigui clarior Ilia Romana) Romani imperij auctore, quia Romuli matre. Addit poëta Chloë Creſſa .i. Cretenſis mulier. Nam mas dicitur Cres Cretis mulier Creſſa regit .i. gubernat pro libito nunc me docta modos .i. modulos & cantus dulcis: Et ſciens .i. perita cytharæ, pro qua ego non metuam mori, ſi Fata .i. mors parcãt (aut parcent) animę ſuperſtiti .ſ. ipſius Chloës .i. niſi verear quod ipſa amore mei etiam moriatur. Reſpondet Lydia. quaſi per Amœbei carminis legem plus ſemper dicens Calais puer ille delicatiſſimus filius Ornithi .i. viri illius qui huc & Ornis aduolauit cum filio. nam ὄρνις ὄρνιθος. Ornis huius Ornithos auis, & gallina dicitur Thurini .i. ex Thurio oppido iuxta Tarentum, vbi temperatus aër molles facit, & pueros, & lanas Ouium. Torret .i. vehementer inflãmat. [Me face mutua) .i. igne mutui amoris pro quo patiar bis mori cum ille ſemel dixerit, ſi fata parcant (aut parcent.) [Puero ſuper) adiũgit poëta ad reconciliandam eam, Quid ſup. facias aut dicas. [Si Venus) .i. amor & gratia. [Priſca) .i. priſtina redit .ſ. inter nos. [Et cogit) .i. in vnũ agit. [Nos di.) .i. diuiſos Iugo .i. vinculo. [Aheneo) .i. ære, & ita fortiſſimo. [Et ſi Chloë flaua) .i. tametſi flaua, & ita formoſa excutitur .i. violenter eijcitur, & domo, & animo, & ianua .i. introitus, patet Lydiæ reiectæ? Reſpondet Lydia. [Quãquam ille) .ſ. Calais puer eſt pulchrior ſidere. [Et tu leuior) .i. inconſtantior cortice .i. deſiccato, aut qui ſuper aquas fertur, aut qui cum arboribus immutatur. Et iracundior (Sed amantium iræ redintegratio amoris eſt) [Adria) .i. mari Adriatico. [Improbo) .i. improbãdo propter ſæuitiam, & tempeſtates plurimas, tamen ſup. [Ego amem viuere tecum) Et ſi neceſſe ſit. [Obeam) .i. moriar. [Libens) .i. etiam libenter, tecum. ASC.

Ἀμοιβαῖον carmen eſt cuius natura eſt, vt proceſſu creſcat. [Neque erat Lydia poſt Chloën) Non erat, inquit Acron, inferior Chloë apud te hoc, corruptum puto. [Me nunc Threſſa Chloë regit) Threſſa, inquit idem, Thracia quod ego etiam à librarijs corruptum putaſſem, niſi ſubiunxiſſet Virgilij carmen lib. v. Æn. Craſſa genus Pholoë, geminiq. ſub vbere nati. Quare Acronis errorem puto, qui Craſſam ac Threſſam non diſtinxit. Nam ſi Creſſa legit, quare expoſuit Thracia? Si Threſſa, quorſum attinebat Virgilij exemplum? niſi quis in Virgilio quoque Threſſa legendum exiſtimet, quod ego, vt non ſuaſerim auctor, ita neutiq. negauerim Eadem difficultas eſt Ode xxxvj. lib. j. [Me torret face mutua) Idem Acron ex perſona Lydiæ reliqua eſſe dicta vſq; ad finem putat. Quare ipſum legiſſe puto quod pro quid & enũciatiue, non interrogatiue quatuor hos verſus, quod mihi non probatur. GLAR.

AD LYCEN ASPERAM, & intractabilem.

Vehemens expoſtulatio in Lyces puellæ crudelitatem, quæ amatorem ſuum, vento & nimbis expoſitum, pateretur ante fores ſuas pernoctare, quod vix faceret barbariſſima quæque barbaro nupta merito necmetuit ne viciſſim contempta det pœnas ſubitò mutatis.

Ode

Ode X. Dicolos, Tetraſtrophos: Vt, Scriberis Vario fortis, & hoſtium.

---uu--uu uu
---uu--uu-u-
---u--uu u-
---uu uu

EXTREMVM Tanain ſi bibires Lyce,
Seuo nupta viro: me tamen aſperas,
Porrectũ ante fores obijcere incolis
Plorares aquilonibus.
Audis quo ſtrepitu ianua, quo nemus
Inter pulchra ſitum tecta remugiat
Ventis? & poſitas vt glaciet niueis
Puro numine Iupiter?
Ingratam Veneri pone ſuperbiam:
Ne currente retro funis eat rota.
Non te Penelopen difficilem procis
Tyrrhenus genuit parens.
O, quamuis neque te munera, nec preces,
Nec tinctus viola pallor amantium,
Nec vir Pieria pellice ſaucius
Curuat: ſupplicibus tuis
Parcas, nec rigida mollior æſculo,
Nec mauris animum mitior anguibus.
Non hoc ſemper erit liminis, aut aquæ
Cœleſtis patiens latus.

ANTONIVS.

EXTREMVM Tanain) Captus amore Lyces Poëta ante illius fores cubabas, dicit inde. S. barbara eſſe, hoc eſt immitiſſima, & nupta viro aſperrimo, tamen eum ante fores iacentem, Aquilonibus opponere non ſine lacrymis pateretur petitque ab ea, vt mitior fiat, non enim poterit diutius aëris impetus perpeti. [Extremũ Tanain) De hoc vide ſuperius Ode iij. lib. iij. per id vero eam oſtendit immitem. [Porrectum) Iacentem. & extentum. [Incolis Aquilonibus) Hoc ait, quia à ſeptentrionalibur flat ſeptentrio interque eum, & eaortum ſolſtitialem, Aquilo, qui & Boreas. Quicunque autem venti à ſeptentrione ſpirant, frigidiſſimi ſunt, inuales ſunt Aquilo, & ſeptentrio. Auctor Plin. lib. ij. [Audis quo ſtrepitu) Quo tempore ante fores cubabat Poeta, venti ſpirabant. hinc Lycæ ait quod ſequitur. [Nemus) Id viridarium erat intra domum. [Pueo numine Iupiter) .i. pura ſerenitate. [Ne currente) .i. ne rota currente funis rumpatur, hoc eſt ne tu etiam amans aliquẽ ſpernaris ab illo. [Penelopen) Hæc Vlyſſis vxor xx. annos virum caſta voluit eapectare, nec vnquam procir obſequi. de qua lib. j. de Arte ait Naſo: Penelopen ipſam perſta modo tempore vinces. [O, qeamuis) Ordo eſt: O parcas ſupplicibus tuis, quamuis, neque te curuent munera, nec preces, nec pallor amantium viola tinctus, nec vir ſaucius Pieria pellice, qeauis, nec mollioe animo Mauris anguibus. [O) Optandi aduerbium. [Tinctus viola pallor) Hinc ait Ouid. lib. j. de Arte: Palleat omnis amans, color eſt hic aptus amanti, violę autem pallidæ ſunt. Virg. in Buc. pallentes violas, & ſumma papauera carpens. [Pellice ſaucius) Deprenſa pellice mulier longe ardet. hinc ait Naſo lib. ij. de Arte: Sed neque fuluus aper media tam ſæuus in ira eſt. Fulmineo rabidos cum rotat ore canes: Nec lea cum catulis lactentibus vbera præbet, Nec breuis ignaro vipera læſa pede: Fœmina quam ſocij deprenſa pellice lecti Ardet & in vultu pignoramentis habet. In ferrum flammaſque ruit, poſitoque decore fertur, vt Aonia cornibus icta dei. [Pieria) Nomen eſt pellicis. [Mauris animum) Lege Luc. lib. ix. Mauri vero ſerpentes æſtu ſunt acriores. quod etiam vbique accedit. [Non hoc ſemper) Oſtendit ſe non diutius poſſe pati ante fores cubare. hinc mitio effici debeat. [Liminis) apud quod iaceo. Ouid. lib. ij. de Arte, inquit:

Septentr. Aquilo.

Pellicum odium.

Sæpe fores imbrem cœleſti nube ſolutum.
Frigidus & unda ſæpe iacebis humo.

ACR. EXTREMVM) Hæc ad puellam Lycem nomine dicuntur aſperam, & intractabilem. [Extremum) Vltimum. [Tanain) Tanais enim fluuius Scythiæ dicitur, qui & Danubius per cuius cõmemorationem vult intelligi barbari animi mulierem. [Porrectum) Extenſum. vt Virg.

Quique redit medium Rhodope porrecta ſub axem.

[Aquilonibus) Quia Tanain nominauit, de ſeptentrionali enim parte Aquilo oritur. .i. non ſolum, quia in proſperitate es, miſereri mei debes, ſed etiam ſi in captiuitate eſſes coniuncta ſæuo viro, deberes meo ſuccurrere amori. [Nemus) Viridarium dicit. [Poſitas) Deorſum miſſas, poſt niues enim miſſas ſi flat Aquilo etur frigore ſolidantur. [Puro) Sereno. vt pura nec obtuſis per cœlum cornibus ibit. [Ingratam Veneri) Execrabilem Veneri dicit ſi amet ſuperbiam, & contemnat amorem. [Currente) Celeriter labente. vult enim intelligere ſciſſuram repudij .i. ne nimia velocitate rotæ rumpatur funis. Dominam rotæ fortunam dixit .i. ne volubilitate rotæ & tu amans contemnaris, & ita in flexu rotæ lædaeis, ſicut equus à conſueta velocitate deficies conſueuit. [Non te Penelopen) Penelopes Vlyſſis vxoris nota fabula eſt, quæ pro fide abſentis mariti omnes repudiauit reſponſos. [O quamuis) Ordo eſt: O quamuis neque curuant te munera, nec preces, nec pallor amantiũ tinctus viola, nec vir ſaucius Pieria pellice, & quamuis non ſis mollior rigida æſculo, nec animo mitior Mauris anguibus pareas tuis ſupplicibus. [Tyrrhenus parens) Italus. [Nec munera) Vt eſt, Quin ſordent tibi munera noſtra. & alibi: Nec munera curat Alexis. [Nec tinctus viola) Bene velut amator amœnitatem floris palloei amantium dedit. [Pellice ſaucius) Concubinę amore vulneratus, vult intelligi maritum Lyces huius amare aliam .i. Pieriam nomine mulierem, propter quam contumeliam, vel dolorem ſuadet ad reddendam viro pro pellice viciſſitudinem, ſe amari debere. [Nec rigida) .i. non ſis rigidior æſculo arbore, tanquam lignea, & ſine ratione nec aſperior Mauris ſerpentibus calore noxioribus. vt, Sæuit agris, aſperq. ſiti, atque excitus æſtu. [Non hoc) .i. non ſemper ante limen obſeruantem cœleſtem aquam paſſurum dicit, ſed deſinente per contemptum animo more carituram.

POR. EXTREMVM Tanain ſi biberes Lyce) Hæc ad puellam Lycem nomine dñr aſperam, & intractabilem. Tanais autem fluuius eſt Scythiæ. pee quod vult intelligi eſſe barbaram. [Me tamen aſperas porrectum ante fores obijcere incolis Plorares Aquilonibur) mei tamẽ miſereris, & non patereris frigoribus perire ante fore tuas iacentem. Incolis autem Aquilonibus ad illud pertinet, quod dixerat: Extremum Tanain ſi biberes. Tanais enim flumen in parte ſeptentrionali eſt, vnde Aquilo oriri videtur. [Quo nemus Inter pulchra ſitum tecta remugiat) Significat arbores eſſe, vt ſit in pluuio domi quibus nũc ſtrepere tempeſtatem intelligi vult. [Et poſitas vt glaciet niueis puro numine Iupitee) oſtendit, quod reuera in Italia frequẽter euenit poſt niuẽ poſitam in Aquilone vento fere natum eſſe & frigore eius gelu ſuper niuem concreſcere. [Ne currẽte retro funis eat rota) Allegoricos ne intereant harum rerum vices. [Nec vir Pieria pel. ſau.) Vult intelligi maritum huius Lyces amare aliam. ſ. Pieriam nomine propter quod debuiſſe hanc vicem rei contumeliç amãdo retribuere. Nec rigida mollior æſculo. [Nec Mauris animo mitior anguibus) Cetera enim per parentheſim illata ſunt.

ASCENSIVS.

EXTREMVM) Lycem amatorie culpat ob duritiam. dicens: O Lyce, ſi .i. tametſi tu. [Nupta viro ſæuo) .i. horrendo. [Biberes Tanain) .i. fluuium illum Scythiæ. [Extremum) .i. extrema parte .i. quamuis eſſes barbara .i. barbaris oris verſata, tamen. [Plorares obijcere aquilonibus incolis) .i. incubantibus in regione illa. [Me porrectum) .i. extenſum ante fores aſperas, tu enim audis quo .i. quali ſtrepitu. [Ianua eemugiat) .i. crepet percuſſa uento, & quo. [Nemus ſitum) .i. conſitum. [Inter pulchra tecta) .i. in circuitu domur tuæ. [Remugiat, & vt Iupiter) .i. aër glaciet .i. in glaciem conuertat ventis. [Niues poſitas) .i. demiſſas. [Puro numine) .i. iam ſub mera ſerenitate ingratam. Ordo eſt. [Pone) .i. depone ò Lyce, ſuperbiam ingeatam Veneri, quia Venus ſuperbientes ſæpe humiliat, cum amoribus ardeant. [Ne funis) .i. fortunæ, aut vaſis in quo ſublata ad ſuperbiam es. [Eat eetro,) Id eſt retro labatue. [Rota currente) .i. dum rota currit, ad quam funis eeplicatur, vt patet dum aqua hauritur è puteis. [Parens Tyrrhenus) .i. qui indulgens eſt, & facilis. [Non genuit te Penelopen) .i. tanquam alteram Penelopen Vlyſſis vxorem difficilem .i. inexorabilem procis. O deſiderandi vox, quamuis,

id eſt

.Aquantum mis. [Neq; munera, nec preces, nec pallor amãtium, tinctus viola).i.colore violaceo. [Nec vir ſaucius).i.amore vulneratus. [Pel ice Piero) ſic dicta, aut potius pſaltria tam perita, vt Pieria cẽſeatur. Curet (aut curuat).i.flectat te. [Nec).ſ. ſup. es. [Mollior).i.flexibilior Aeſculo arbore illa rigida. [Nec mauris anim o) Quia molli corpore erat, anguibus Maurisq; aſperrimi fuiſſe, eſt ſupp. Parcas tuis ſupp. quia hoc.i. meum latus. [Non erit ſemper patiens is liminis).i. duri cubilis ante limen tuum. [Aut aquæ cœlis).i.pluuiæ, hoc eſt non potero ſemper talia pati.

GLAR. EXTREMVM Tanain ſi biberes Lyce,) Tanais, inquit Acron, fluuius Scythiæ qui & Danubius. Vel ea hoc item loco perſpicere licet, quam perſpicacis iudicij fuerit Acron. Nam cũ Porphyrionis verbis addit continuo declarat ſe nihil ſcire. Fluuiũ Scythiæ Tanain dixit Porphyrion. His verbis Acron affluit: qui & Danubius. Ceterum ab initio huius odes hunc ſenſum eſſe puto, O Lyce ſi barbara eſſes, aut apud Tanain nata & nupta, ſæuo.i.barbaro viro, vt Zelotypo ac agreſti non tamen mihi talia faceres, quæ nupta es viro Romano ipſa ex Tyrrheno parente nata. Acron illud. [Sæuo nupta viro) Exponit .i. ſi in captiuitate eſſes coniuncta Sæuo viro, debebas meo ſuccurrere amori quia, captiuę hoc licet. [Nec currẽte retro funis eat rota) Dominam rotæ, idem inquit, fortunam dixit.i.ne volubilitate rotæ, & tu amans contemnaris, & ita inflexu rotæ lædaris ſicum equus à conſueta velocitate deficiens cõſueuit. Quę verba ego plane qd ſibi valint non intelligo. Puto autem in verbis poëtæ metaphoram eſſe puteis, è quibus aquæ vena ac fune trahuntur. [Nec rigida mollior æſculo) Hæc verba à ſuperiora conſtruit Acron, vt omnibus ſubnectat ſupplicibus tuis parcas, Porphyrion autem. Cetera, inquit, per parentheſim illata ſunt, quę verba non admodum intelligo. Quanquam & ſis hic intelligit Acron. Badius es intelligit, ſed ad Acronis ordinem.

AD MERCVRIVM.

Mercurium laudat à lyra inuentione, & cantus efficacia, à quo petit, vt lyra ſua talem inferat ſuauitatem, vt Lydes amicæ immitem animum poſſit flectere. Nam facile, illum hoc poſſe fieri oſtendit, cum eius opera lapides emollitos ait: & Cerberum cum ſeueriſſimis umbris.

Ode XI. Tricolos, Tetraſtrophos, Vt Iam ſatis terris niuis, atque diræ.

-u---uu-u--
-u---uu-u--
-u---uu u-u
-uu--

MERCVRI, nam te docilis magiſtro
Mouit Amphion lapides canendo:
Tuque teſtudo reſonare ſeptem
Callida neruis,
Nec loquax olim, neq; grata, nũc &
Diuitum menſis, & amica templis,
Dic modos: Lyde qbus obſtinatas
Applicet aureis.
Quæ velut latis equa trima campis,
Ludit exultim, metuitque tangi,
Nuptiarum expers, & adhuc proteruo
Cruda marito.
Tu tigreis, comitesque ſiluas
Ducere & riuos celeris morari.
Ceſſit immanis tibi blandienti
Ianitor aulæ
Cerberus: quamuis furiale centum
Muniant angues caput eius: atque
Spiritus teter, ſaniesque manet
Ore trilingui.
Quin & Ixion, Tityosque vultu
Riſit inuito. ſtetit vrna paulum
Sicca: dum grato Danai puellas
Carmine mulces.
Audiat Lyde ſcelus, atque notas
Virginum pœnas, & inane lymphæ
Dolium fundo pereuntis imo,
Seraque fata.
Quæ manent culpas etiam ſub orco.
Impiæ: nam quid potuere maius:
Impiæ ſponſos potuere duro
Perdere ferro.
Vna de multis face nuptiali
Digna, periurum fuit in parentem
Splendide mendax: & in omne virgo
Nobilis æuum.
Surge, quæ dixit iuueni marito:
Surge, ne longus tibi ſomnus, vnde
Non times, detur: ſocerum, & ſceleſtas
Falle ſorores.
Quæ, velut nactæ vitulos leænæ
Singulos eheu lacerant. ego illis
Mollior, nec te feriam: nec intra
Clauſtra tenebo.
Me pater ſæuis oneret catenis:
Quod viro clemens miſero peperci:
Me vel extremos Numidarum in agros
Claſſe releget.
I, pedes quò te rapiunt, & auræ:
Dum fauet nox, & Venus: i ſecundo
Omine: & noſtri memorem ſepulchro
Sculpe querelam

ANTONIVS.

MERCVRI, nam te) Mercurium eiusque lyram Poëta ad cantus inuitat, qbus Lyde fugax, & impia oblectetur. ipſis denique Mercurij laudes, & potentiam melodiæ concelebrat. Refert etiam Belidum pœnas apud inferos, & illarum cædem in patrueles impie nanque illic puniuntur. id autem agit, ne Lyde ſit impia ſed mitis his in eu. [Mercuri, nam te) Ordo eſt: O Mercuri dic modos, quibus Lyde applicet aures obſtinatas, nam te magiſtro docilis Amphion mouit lapides canendo, & tu teſtudo callida &c. [Ampion) Is Iouis filius primus muſicam inuenit, primus item cum cythara cecinit, primus illam inuenit at alij Orpheus: alij Linus auctor Plin. lib. vij. De hoc idem Horat. ait in Arte. Dictus & Amphion Thebanæ conditor arcis. Saxa mouere ſono teſtudinis. & prece blanda Ducere quo vellet. Solin. vero ait Thebas condidit Amphion non quod lyra ſaxa duxerit, neque enim par eſt ita geſtum videri, ſed q: affatus ſuauitate homines ruptũ incolas, & incultis moribus rudes ad obſequij ciuilis pellexerit diſciplinam. [Septem neruis) Diod. lib. j. ſcribit: Mercurium lyræ ex neruis trium chordarum inſtar trium anni tempoꝝ repertorem fuiſſe. Tres. n. inſtituit voces acutam grauem & mediam. Acutam ab æſtate. Grauem ab hyeme. Mediam ab vere ſumens. Macr. lib. j. Sat. Scribi: Lyram Apollinis chordaꝝ ſeptem fuiſſe. per quas tot cœleſtium ſphærarum motus præſtat intelligi quibus Solem moderatorem natura conſtituit. diximus & plura in lib. j. vbi Mercurium Horat. maxime celebrat. [Callida) Docta, ſcientia. [Loquax).i. vocalis & ſonora. [Olim) Antequam Mercurius repeciſſet. [Modos) Verſus, modulationes. [Obſtinatas) Duras, inexorabiles. [Trima,) .i. trium annoꝝ. [Exultim).i. ſaltim vel ſaltuatim. [Nuptiarum,) .i. coniugi. [Proteruo) Petulanti & imprudenti. [Cruda) Immatura & dura. [Tigres) Quę ſunt ferociſſimæ. [Cerberus) De hoc vide ſuperius. Totum vero id ad Orpheum refertur, nam cythara fretus inferos adijt de quibus videto Maro. in fine lib. iiij. Georg. [Centum angues) Propter hos item ſuperius dixit Bellũ centipes. [Teter) Niger, venenoſus. [Ixion, Tityosque) De his ſupra oſtendimus. [Vrna) De Belidum vrna loquitur. de quibus Ode xiiij. lib. ij. de ijs etiam ait Ouid. lib. iiij. Metam.

Amphiõ.

Lyra Mercurij.

Lyra Apol.

Mol

Molliriq; ſuis letum patruelibus auſa
Aſsiduas repetunt, quas perdunt. Belides vndas.
Et in Ibin, inquit:
Quaſq; gerunt humeris perituras Belides vndas:
Exulis Aegypti turba cruenta nurus.

Finxerunt enim poetæ has apud Inferos ſic damnatas tali ſupplicio, vt haurientes aquas vrnas abſque fundis conentur implere. vnde Seneca: Vrnaſq. fruſtra Danaides plenas ferunt. [Audiat Lyde) Optat poëta Lydia ipſa mitior fiat, audito ſupplicio earum, quæ amantibus impiæ fuerant. [Seraque Fata).i.decreta deum ſero venientia. nam (vt oſtendit Apul. in lib. de mundo) Fatum Iouis, decretum eſt Deorum vero vindicta ſera eſt, ſed grauior. Poteſt etiam ſera Fata ſeram mortem accipere vel futura mala vt indicant ſequentia. [Seraq. fata) Ordo eſt. Et audiat Lyde ſera Fata; quæ manent.i.expectant culpas impię etiam ſub Orco. [Nam quid potuere maius impiæ) Dictio eſt nominatiui pluralis. Dicit autem q impię non poſſunt maius ſcelus committere, quàm necare viros. & hoc ait propter ſe, qui ſpernebatur ab Lyde impia, vt oſtendat ſcelus id eſſe maximum. [Etiam ſub Orco) Hinc ait Poëta lib. vj.

Gnoſius hæc Rhadamanthus habet duriſsima regna:
Caſtigatq; auditq; dolos: ſubigitq; fateri

Quæ quid apud ſuperos furto lætatus inani diſtulit in ſeram cō miſſa piacula mortem. Seneca item Tragœdia j.ait. Vtfere ſania impios ſupplicia vinculis ſæua perpetuis domant. [Vna de multis) De Hypermneſtra dicit, quæ Lino viro ſuo pepercit. de qua late Ouid. in Heroid. [Vna de multis) Ordo eſt: Vna virgo de multis digna face nuptiali fuit ſplendide mendax in parentem periurum, & fuit nobilis in omne æuum. [Face nuptiali Digna) .i.matrimonio. [In parentem) Contra Danaum, non enim mandatum illius peregit in occidenſto viro ſuo, vt aliæ fecerunt. [Splendide mendax) .i. decore honaſte, & honorifice mendax. nam propter id & decua, & laudem meruit. [Surge quæ dixit) Hypermneſtra apod Ouid. Linceo ſcribens ait: Iamq; patrem, famulaq. patris, lucemque timebam, expulerant ſomnos hæc mea dictos tuos. Surge age Belide de tot modo fratribus vnus. Nox tibi ni properes ista perennis erit territua exurgis fugit omnis inertia ſomni. Aſpicis in timida fortia tela manu. Quærenti cauſam dum mea finit, effuge dixi. Dum nox atra ſinit, tu fugis, ipſa moror. [Me pater ſæuis) Hæc verba Hypermneſtræ miſerentis oſtendunt Lydem quoque miſereri debere. [Et auræ) ad nauigationem id refert. [Sepulchro Sculpe querelam) apud Ouid. quoque ait Hypermneſtra Lino. Et ſepeli lacrymis perfuſa fidelibus oſſa Sculptaq. ſint titulo noſtra ſepulchra breui. Exul Hypermneſtra pretium pietatis iniquum, Quam mortem fratri depulit ipſa tulit.

ACR. MERCVRI) Mercurium lyræ inuocat repertorem vt inſpiret ſibi modulationem dignam auribus lydes amicę. ordo eſt: Mercuri dic modos quibus Lyde obſeratas aures applicet. Nam te magiſtro docilis Amphion mouit lapides canendo, iuxta hoc quod M. Cic. in Rhet. dixit: Artium magiſtros afferre laudem ſiue vituperationem diſcipulis, rurſus diſcipulos magiſtris. Vnde hic Mercurius laudatur in Amphione diſcipulo, cuius nota fabula eſt, eo quòd idem Amphion cythatæ cantu & pecudes, quarū paſtor erat, ad ſe accerſire conſueuerat, & lapides quibus muri ſunt extructi Thebani. vt Statius: Quò carmine muris, Iuſſerit Amphion Tyrios accedere montes. [Reſonare ſeptem) Vt obloquitur numeris ſeptem diſcrimina vocum. [Nec loquax) Laus repertoris ab opere, q.d. neque loquacem lyram, neque gratam fuiſſe antequam Mercurij doctrina aptaretur ad cantum, nam & ſacrificijs fidicinea adhibere conſueuerāt. [Obſtinatas) Clauſas. [Exultim) Saltim. [Proteruo) Importuno, nimio. Applicet autea velut oblecta tingat, & applicet ad audiendum. Vnde eſt dictum, Adeo in teneris aſſueſcere multum eſt. [Equa trima) Iam difficilis ad domandum. [Cruda marito) Intacta immatura, ſiue intempeſtiua. Sed animo cruda.i.crudelis, ac per hoc aſpera, atq; horrens maritum. [Ducere) Oblectatione cantus quocunque iata te ſequentis, vt Virg. Mulcentem t. & a. c.q. Ceſſit immanis tibi blandienti C. Hyppallage, cum ipſe magis blanditus ſit cerberus. [Spiritus teter, aut poſuit pro veneno, aut pro ſanie) Cadauerum quibus veſci conſueuerat. [Centum) Finitum pro infinito. [Muniant angues caput eius) Vt ait Enn. Anguia villoſi canis. [Ora trilingui) Vt Lactatu regna triſauci Perſonat. [Quin & Ixion) Vtratque Ixionij vento rota conſtitit orbis. [Vultu Riſit inuito) Extorquente cythara dulcedine ſui, quod tormentorum pœna non ſinebat. [Dum grato Danai puellas) Danai nota fabula, qui fratris Aegypti inuidia quòd omnes ille filios, hic haberet filias, pactis nuptijs filiabus pręcepit vt interimerēt acceptos ſponſos, quòd ab omnibus factum eſt pręterquam ab Hypermneſtra quæ Linu fuga data ſeruauit. ob hoc ſcelus apud inferos hac dicuntur pœna damnatæ, vt aquam in pertuſum dolium iugiter mitterent. [Puellas ſi.) Dixit. [Seraque fata) Vt, Diſtulit in ſeram commiſſa piacula mortem. [Perdere ferro) Occidere. [Audiat Lyde ſcelus) audiat qua pœna damnatæ ſunt, quæ amantibus crudeles fuarunt. [Manēt) Expectant. [Etiam ſub Orco) Non ſolum damnatur in aquæ penuria, ſed etiam infernali cruciantur igni. [Duro Perdere ferro) Nō ad naturam ferri relatum eſt epithetō, ſed ad earum animum quę dura, ac crudeli mente hoc auſæ ſunt. vt, Duris genuit te cautibus horrens Caucaſus. [Vna) Hypermneſtra. [Face nuptiali digna) poſitum eſt enim hoc pro affectionis inſigni tanquam malus præmium fœminis non ſit, cum facibus enim nuptiæ fiebant veſperi apud antiquos. [Et in omne virgo nobilis æuum) Verginem pro muliere poſuit. [Ne longus tibi ſomnus).i.mors. vt, Et conſanguineus leti ſopor. [Mollior) Melior affectuoſior. [Quæ velut nactæ) Ordo eſt; Quæ velut nactæ leænæ vitulos eheu lacerant ſingulos, & eſt. Pulcherrima comparatio. [Me vel extremos Numidarum in agros) In deſerta Numidiæ, quæ feris plena ſunt. aut pro crudelitate Numidas memorauit. vt, Numidæ inferni. [Claſſe relegat) Remoueat. vt Virg. Atque ideo tauros procul, atque in ſola relegant paſcua. [Dum fauet nox) Vt, Defenſi à tenebris, & dono noctis opacæ. [Sculpa querelam).i.per epitaphion in commemoratione ſcribe quod geſtum eſt.

. MERCVRI, nam te docilis magiſtro) Mercurium vocat lyræ inuentorem, petens, vt inſpiret ſibi modulationem dignam auribus Lydes amicæ. Ordo eſt autem: Mercurij dic modos, quibus Lyde obſtinatas applicet aures. nam te docili magiſtro mouit Amphion lapides canendo. nota fabula: Amphionem cytharæ cantu, & pecudes, quarum paſtor erat ad ſe accerſiſſe, & lapides, quibus Thebani muri extructi ſunt. [Tuque teſtudo) Quia teſtudine Mercurius Lyram fecit. [Et amica templis) Fidicines hodieq. Romæ in ſacrificijs adhiberi videmus. [Et adhuc proteruo Cruda marito) Non intempeſtiua, ſed animo cruda.i.crudelis ac per hoc aſpera. atque horrens maritum. [Tu potes Tigreis, comiteſq. ſiluas Ducere) Hæc ad teſtudinem dicūtur, ſiue ad Mercurium. [Ceſſit immanis tibi blandienti Ianitor aulæ) Receptam de Orphæo fabulam tractat, quæ refert etiam Cerberum, & cetera inferna cantu cytharæ lenita eſſe. [Atque Spiritus teter, ſanieſq. manet Ora trilingui) Saniem autem cadauerum, quibus veſcitur, intelligi vult, aut pro venenis poſuit, quæ in illo eſſe poteſt fingi, cum atque ſerpentibus hirſutus eſſe videatur. [Quin & Ixion, Tityoſq. vultu Riſit inuito) Inuito vultu. intelligas tantam fuiſſe gratiam cantus, vt in tormentis pœnæ conſtitutus extorſerit tamen riſum. [Danai puellas) pro eo quod eſt Danai filias. [Audiat Lyde ſcelus, atque notas) Mira opportunitate de excurſu exceſſum repetit, & eſt ſenſus: Audiat Lyde q̄ pœna damnatæ ſint, quæ crudeles amatoribus fuerunt [Et inane lymphæ Dolium fundo pereuntis imò) Ita autem figurauit, vt econtrario plenum vas, & inane illius rei dicitur. vt & Terent. Vini plenum. Seraq. Fata, quare ſera dixerit, ipſe ea ſubiectis oſtendit. [Quæ manent culpas etiam ſub Orco Impiæ nam quid potuere maius?) Bona paralypſis, per quam impenſior affectio dicētis exprimitur. [Duro Perdere ferro) Non ad naturam ferri relatum eſt epitheton duro, ſed ad animum earum, quæ dira, ac crudeli mente in eos vſæ ſunt. [Vna de multis face nuptiali digna) Hypermneſtram dicit, quæ Lincrum maritum ſeruauit, & videtur præſenti affectione illatum. [Face nuptiali digna) Tanquam maius præmium non ſit fœminis. [Et in omne virgo Nobilis æuum) propter pietatem.ſ.quam marito præſtitit. [Quæ velut nactæ vitulos leænæ Me pater ſæuis oneret cathenis) Extrinſecus audiendum, ſi putat vel quid tale, me puiet. vt, Si putat, ſæuis cathenis oneret pro hoc facto. [I pedes, quo te rapiunt, & auræ) Oſtendit ita properandum eſſe, vt non detur ſpatium conſultandi, qua parte ſit fugiendum. [Et noſtri memorem ſepulchro Sculpe querelam) .i. monumento meo inſcribe mortis meæ caſum, vel cauſam.

POR.

A S C E N S I V S.

MERCVRI) Mercurium & Lyram eius inuitat Poëta vt eius cantu Lyde exēplo Belidum ab immanitate deterreatur, & amanti mitior fiat, dicens. [O Mercuri, nam Amphion) Vates ille Thebanus, & Muſicus peritiſſimus Docilis .i. habilis ad diſcendam muſicam. [Te magiſtro mouit canendo).i. per cantum. [Lapides).ſ.ad conſtructionem murorū Thebanorū. vnde auct. in Arte: Dictus & Amphion Thebanę conditor vrbis Saxa moue-

te

re ſono teſtudinis. [Et tu teſtudo) .i. Lyra, aut cythara ad exemplas teſtudinis habentis adhuc neruos ſuos inuenta callida.i.valde perita. [Reſonare ſeptem neruis) Secũdum numerum ſeptem planetarum. [Nec loquax ol.) .i. olim anteq; inuenta eras nihil dicere ſolita. Neq; grata quia incognita. [Et nunc amica & menſis, diuitum) Ad quas pulſatur. [Et tem.) .ſ. deorum. Dic.ſ. vterque Mo.i. cantus modulatus. [Quibus Lyde ob.) .i. obdurata nunc. [Et applicet aur.) Vt.ſ. flectatur, quia eas nunc obſtruit. [Quæ ludit ex.) .i. exultando, & ſaliendo. [Velut equa trima) .i. trieonis. [Ludit campis, & expers nuptiarum) .i. coitus, aut cõiugij adhuc inexperta. audacter nuptias equabus dat quibus pudor non eſt & cruda.i. dura, & immatura adhuc. [Marito proteruo) .i. laſciuo proterue. [Metuit tãgi) .ſ. ab eo, vt autem id et facile oſtendat, dicit. [Tu potes deducere tig.) .i. ferociſſima illa animalia. [Et ſiluas com.) .i. te ſequẽtes, vt ſub Orpheo accidit, & morari.i. detinere. [Riuos cel.) .ſ. prius. [Et Ianitor immanis aulæ) Quia infernalis.ſ. Cerberus. [Ceſſit tibi blan.) .i. blande ſonanti. dũ Orpheus vxorem repetit. [Quamuis centum) .i. plurimi angues, muniant caput eius furiale. [Et ſpiritus) .i. flatus. [Teter) .i. venenoſus. [Et ſanies) .i. nidor ex corrupto cruore. [Manet) .i. diſtillet, & fluat ore trilingui. [Quin &) .i. quin etiam, Ixion & Tityos gigantes in Inferno damnati. [Riſit vultu inuito) .i. coacto. [Vrna) .ſ. Belidum. [Stetit paulum) .i. ad modicum tempus, ſicca contra præſcriptum. quia coguntur ſemper implere. [Dum tu mulces Car. puel.) .i. filias Danai. [Audiat) Rogat cytharam, vt ad terrorẽ Lydæ canat pœnas perfidarum Belidum, quas luunt, quia patruelibus ſuis infideles fuerunt dicens. [Audiat Lyde ſcelus) .ſ. parricidium, atque pęnas virginum.ſ. Belidum. [Notas) .i. vulgatas. [Et dolium inane lymphæ) .i. aquæ.i. in quo, quia fundo caret, aqua non remanet. vnde dicit Lymphæ pereuntis. [Immo fundo) .i. perfundi ſublati locum & audiat. [Fata ſeraq.) .i. extrema, aut ſero, quia poſt mortem patruelium illata. [Quæ) .ſ. Fata. [Manent .i. expectant. [Culpas) .ſ. Belidum. [Etiam ſub Orco) .i. Inferno. Deinde poſt pœnas narrat ſcelus, dicens. [Impiæ) .ſ. Belides, impię, inquit dico. nam. [Quid potuere ma.) .i. magis impiũ aut ſceleratius, quam quod fecerũt. [Nam pot. Per. duro) .i. rigido aut ipſæ duræ potuere ferro perdere ſponſos.i. patrui ſui filios. [Vna virgo) .ſ. Hypermneſtra. [De multis) .i. de quinquaginta filiabus Danai. [Digna face) .i. tæda. [Nuptiali) .i. quæ matrimonio daretur. [Fuit ſplend de) .i. cum decore. [Mendax in parentem) .i. patrem Danaum. [Periurum) .i. qui contra iuſiurandum, & fœdus cum Aegypto initum, iuſſit filios eius occidi. [Et nobilis) .ſ. ſplendide & cum honore. [In omne æuum) .ſ. futurum quæ dixit. [Marito iuueni) .ſ. Linceo: ſurge, ſurge. [Ne ſomnus longus) .i. æternus. hoc eſt mors detur tibi, vnde non timeas.ſ. à me coniuge & conſanguinea tua. [Et falle ſocerum) Callide non dicit patrem. [Et ſorores) .ſ. meas. [Scelestas, quæ velut leænę nactæ vitulos, eheu) Interiectio dolentis vox. [Lacerant) .i. iugulant, & trucidant. [Singulos) .ſ. maritos, hoc eſt quęque ſuum. [Ego mollior) .i. benignior illis. [Nec feriam) .i. percutiam te, nec; aut nec; tenebo intra clauſtra) .i. clauſulas cubiculi, vt ceteræ ſuo ex mandato patris tenent. [Pater) .ſ. meus Danaus. [Oneret) .i. potius amo vt oneret, vel permitto vt oneret dum pia ſim: aut licet oneret. [Me ſæuis) .i. magis & immanibus cathenis quod.i. quia. Ego clemens.i. benigna, quaſi colens mentem, quæ hominem benigne, & miſericors ex natura eſt. [Peperci viro) .i. marito. [Miſero) .i. miſerando, hoc eſt miſeratione digno. nam miſer fere in bonã partem accipitur. hoc eſt peperci tibi, ſed potius dicit viro, quam tibi. quia multa vis execulationis eſt in eo q; viro pepercit. Nam etiam lege diuina, ſicut derelinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit vxori ſuæ, ita multo fortius mulier viro, vt quæ propter virum procreata eſt. [Vel pater releget) .ſ. vnde nõ redeam. [Me claſſe) .i. naui. [In extremos agros Num.) .i. ad torridam zonam, aut Syrtes. [I) .i. abi ò Lane, aut Lynceu. [Quo pedes, & auræ rapiunt te) .i. aufuge quantum potes, etiam auxilio ventorum, & nautium fretus. [Dum) .i. donec. [Nox fauet, & Venus) Quæ nubentes legitime ceſto cingit, aut quæ mihi tui amorem iniecit. [Omne) .i. auſpicio & euentus indicio [Secundo) .i. proſpero: & Sculpe ſepulcro.i. noſtro. [Querelam memorem) .i. epitaphium memor noſtri.

GLAREANVS.

TVQVE teſtudo reſonare ſeptem Callida neruis) Macr. lib 1. Sat. ſcribit Apollinis lyram ſeptem chordarum fuiſſe, per quas tot cœleſtium Sphærarum motus preſtet intelligere, dicere vult ſeptem planetarum motus quanquam ea ratio frigida eſt; Si enim octo neruos dixiſſet Poëta, hic tam ſubtilis ſpeculator continuo ſubiunxiſſet per eos tot cœleſtium ſphærarum motus intelligi. Sunt enim octo apud omnes. Rurſus ſi nouem chordas nominaſſet Poëta octo haud dubie hic dixiſſet motus eſſe, atque adeo totidem ex illis ſonos: Nonum autem intelligi oportere conflatam ex his octo phthongis ſymphoniam, vt de Muſis quidam non temere philoſophantur, ac nonam ideo dictam Calliopem. Eadem eſt Ciceronis in ſomnio Scipionis tractatio, quæ me non multum mouatur, ſed multo minus Macrobij portentoſæ ille magnitudinis commentarius. Ad idem pertinet quod Diod. ait Mercurium lyræ repertorem fuiſſe: atque eam tribus inſtituiſſe chordis, inſtar trium anni temporum, Treis item voces deſumptas grauem ab hyeme acutam ab æſtate, à Vere mediam, magna iniuria Autumni, qui hic indigniſſime plenus fructibus exulat. Alij Orpheum quatuor chordis lyram inſtituiſſe tradunt, vel ad eadem anni tempora, vt iniuria affectus Autũnus, poſtliminio rediret. Vel ad quatuor elementa. Id enim quidam docent. Mirum vero quod non potius ad quatuor mundi cardines: ita enim firmiores ac longiores pũn futuras fuiſſe chordas. Longum eſſet referre quis chordam quintam quis ſextam ſeptimamque adiecerit. ac deinceps, vt ad decimam quintam vſque deuentum. Quid enim fructus ex his lector percipit? Pudet planè quoties ea apud doctos lego tam indocte atque abſque omni tractata iudicio cum διὰ πασῶν maximum in muſicis ſitẽ æque in Trichordo haberi queat, atque in Cythara multarum chordarum tametſi ita credere auſi, ac theſi non poteſt: vt in Cythara. Verum hæc omnia nihil ad rem, ſed effugia ſunt noſtrę ignorantiæ. quæ nimium fœcunda eſt quoties hæret. Atqui hoc explicandum erat, quare toties apud auctores mentio fit ſeptem chordarum, quidq; per has intelligi oporteat, quẽadmodum apud Hom. ij. hym. qui eſt ad Mercurium.

ἑπτὰ δὲ συμφώνους οἴων ἐτανύσσατο χορδάς.

Et apud Virgilium in Alexi.

Eſt mihi diſparibus ſeptem compacta cicutis: Fiſtula.

Et Æneidos vj.

Obloquitur numeris ſeptem diſcrimina vocum.

Et hic: *Septem callida neruis.*

Et ſi quæ ſunt apud alios loca alia, vt plane ſunt apud Claſſicos quam plurima. Quid hic ad noſtri auctoris ſenſum eruendum facit, quam quiſque chordam adiecerit, enarrate? aut ſeptem Planetarum numerum recenſere velut rem nulli notam? Cum interea lectori mens non minus dubia quam antea, hæreat? Non nunc dicam quod ſæpe mecum ingemiſco: hanc Matheſeos partem de qua tantum apud priſcos cautum fuit adeo negligi, vt inter eximie doctos vix vnus aut alter ne dicã adhibere venit manum, imò vetius qui poſſit. Sed nunc querelarum ſatis eſt. rem ipſam aggrediamur, Ego per ſeptem, ſiue chordas, ſiue neruos ſiue cicutas, ſiue diſcrimina vocum, intelligo ſeptem illas Diapaſon ſpecies, quos, & modos, & tropos priſci, noſtra vero ętas nõ ſatis apte Tonos nominat, qui non minus in Tricordo Mercurij Tetracordo Orphei, ac reliquis deinceps aliquod chordarum inſtrumẽtis habentur, quam in chythara vigintiquatuor chordarum, per quos omnis cantus regitur, quemadmodum per pedes carmina. Sunt autem hi modi ex Proſlambanomene ad paranete hyperbolæon, quibus Ptolemęus octauum adiecit à Meſe ad Neten hyperboleon, à primo tamen nihil differentem, qui erat Proſlambanomene ad Meſen vt impleretur ſiſtema maximum δὶς διὰ πασῶν à Proſlambanomene ad Neten Hyperbolæon: Et vt noſtræ ætati aliquid demus: Modi ſeptem ſunt ab A. graui ad g. acutum: Septem videlicet Diapſon ſpecies e ſeptem grauioribus literis, A, B, C, D, E, F, G, ad ſeptem acutas, a, b, c, d, e, f, g. Neque eſt vllus cantus vel cytharæ, vel alij inſtrumenti habilis, qui non in aliquem ſeptem horum modorum ceciderit. Hæc vt doctis harum rerum plana ſunt, atque adeo etiam nimium prolixa ita huius artis imperitis fruſtra tinniunt. Tum ſi omnium ineptias hic enarrare coner: integrum volumen mihi texendũ erat. De his modis docte differit Boetius lib. 4. muſices, cap. 14. Nam quod noſtra ætate octo aiunt Tonos id non video qua ratione dicant: cum octauus ille recens ſit quartæ ſpeciei Diapaſon, ſed quæ ſit diuiſa arithmeticos, non harmonicos. Verum ſi modos inde liceat numerare, vt diximus, nõ tantum xij. futuri etiam 14. ſi ſecunda Diapſon ſpecies ac ſexta: illa harmonicos, hæc arithmeticos diuidi potuiſſet. De his Dodecachordo noſtro quibuſdã viſa [illegible] cum nihil minus ſint diligenter diſſeruimus. Quare nunc deſino moleſtus eſſe lectori: atque ad alia properamus.

Impiæ: nam quid potuere maius

Impiæ ſponſos potuere duro Perdere ferro.

Hos

Hos verſus ita legendos exiſtimo, vt in parentheſi contineantur hæc verba (Nam quid potuere maius impiæ?) atque etiam interrogatiue legantur. Nam cum impias primum dixiſſet, ſubiungit, mox cauſam impietatis. Et ipſa quidem interrogatio hoc loco magis vrget, quam ſimplex enunciatio. Manc. primum imputant eſſe genitiui caſus, nec diſtinxit poſt Orco. Cetera recte poſuit. Quidam exponunt impiæ inquam, ſed non placet hæc geminatio.

AD NEOBVLEM AMICAM.

Miſerum eſt, ſi quis ita vehementer amet, vt ex amore nullam ſentiat voluptatem, ſed ſemper anxius ſit, & ſollicitus, adeo vt ne conſuetum quidem exercitium poſſit repetere.

Ode XII. Dicolos triſtrophos. Primi quique duo verſus ſunt Ionici à minore Sapphici trimetri Acatalecti, qui conſtat è tribus Ionicis à minore, vel vltimo Paone tertio, hoc modo.

Mĭsĕrār'ēſt vv-- nĕ qu'ămōrī vv-- dārĕ lūdūm vv--
Nĕquĕ dūlcī vv-- mălă vīnō vv-- lăuĕr'aūt ēx vv--

Tertius item verſus eſt Ionicus à minore Sapphicus Acatalectus, ſed tetrameter, conſtens è quatuor Ionicis à minore hoc modo.

ănĭmārī vv-- mĕtŭēntēs vv-- pātrŭā vēr vv-- bĕrā līngŭā vv--

vv-- vv-- vv--
vv-- vv-- vv--
vv-- vv-- vv-- vv--

Patruorum in nepotes cum peculiarem genuit naturam, ſeueritas pro verbis locum fecit. quod vulgo dicitur. Ne ſis mihi patruus. Cuius idem poeta Ser. lib. ij. Ser. 3. meminit, Sis ne ego praue, et cetera. Lege pu. ſapere patruos. ANTO.

MISERARVM eſt neque amori dare ludum:
Neque dulci mala vino lauere: aut exanimari
* Metuenteis patruæ verbera linguæ.
Tibi qualum Cythereæ puer ales,
Tibi telas, operoſæque Mineruæ.
Studium, aufert Neobule Liparæi nitor Hebri.
Eques ipſo melior Bellerophonte,
Neque pugno, neque ſegni pede victus,
Simul vnctos Tiberinis humeros lauit in vndis:
Catus idem per apertum fugienteis
Agitato grege ceruos iaculari: &
Celer alto latitantem fruticeto excipere aprum.

MISERARVM eſt) Miſerarum eſſe, inquit poëta, non vacare iucundo amori, aut epulis, timere etiam patruorum minas, & cõtumelias. propter quod ingratam vitam eſſe oſtendit, ſine gaudio, & amore. Dicit inde Neobolem Hebrum Liparæum ardere qui eques optimus, quique nulli victus, aut pugno, aut curſu, aut iaculis eſſet, itaque operam omnẽ & ſtudium omittebat, ergo non miſera Neobole erat, ſed felix potius cum lætiori vitæ vacaret. (Ludum) Gaudium, lætitiam oblectamentum. (Lauere) Extricare, pellere. Maro etiam dixit: Et pleno ſe proluit auro. Lauere aũt eſt à lauo lauis verbo tertiæ coniugationis. ſicuti dicimus ſono ſonas, & ſono ſonis. Hinc atq; illic Littora læta ſonunt, vt Priſc. ſcribit. (Aut examinari) Ordo eſt: Aut miſerarum eſt metuentes verbera linguæ patruæ examinari .i. terreri & ſtupeſcere. (Verbera) Minas, & contumelias. nam vt ſcribit Nonius. Verberare non ſolum a verberibus dictum, ſed à verbis. (Patruæ lin.) Acrius .n. patrui quam parẽtes eos caſtigant. (Qualum) Calathum, ſeu caniſtrum intelligit, vbi lanæ, linum & lanificij opera continentur. (Cytheræ) .i. Veneris. (Puer ales) Cupido, & amor ipſe aliger. (Tibi qualum) Ordo eſt, tibi ò Neobole aufert qualum cytheræ puer ales, tibi aufert telas & ſtudiũ operoſæ Mineruæ nitor Hebri Liparei, ſimul eques melior ipſo Bellerophonte, neque victus pugno, neque ſegni pede vnctos humeros lauit vndis Tyberinis. (Operoſæ) Multarum

Lauere.

Operoſus

operarum. Operoſus etiam dicitur magnæ operæ, & magni laboris, Item actiue & paſſiue accipitur hinc dr̃ a Cicerone: Senectus operoſa .i. quæ agit & rebus agendis operam dat. Et Ouid. moles operoſa laboret .i. quæ ab aliquo operata eſt. (Mineruæ) Pallas veſtium apparatum inuenit, olei quoque vſum: docuit ædificandi artem, pluribusq. alijs in rebus hominibus profuit. nam & tibiam eiusque cantum & plurima inſtrumenta ad varia opificia inuenit, ex quibus operaria dicta eſt auct. Diod. lib. vj. (Neobole) Id nomen dici poteſt noua gleba. νέος enim nouus dicitur, & tuuens. βῶλος gleba. (Liparei Hebri) A Lipara inſula vna ex Aeolijs, dicta ab Liparo Auſonij regis filio, qui illic vrbem ædificauit, vbi poſtea Aeolus imperauit. ſumpta Lipari filia pro coniuge. Auct. Diod. lib. vj. (Vnctos hum.) Vngebant ſe paleſtritæ. Superius aũt dictum eſt: Tyrones in campo Martio ſolitos exerceri inde in Tyberi natare. vngebatur quoque natantes vitandi frigoris gratia. (Humeros) Pes eſt anapeſtus pro Ionico minore. (Melior) Anapeſtus etiam vt ſupra, potiusquam Tribrachus, vltima .n. ſyllaba cuiusq. verſus communis eſt. (Bellerophonte) Qui Pegaſum alatum equum aſcendit, nam prope Corinthum Achaiæ vrbem mons eſt excelſus Acrocorinthus nomine vertex eius Veneri ſacram habebat ædiculam infra verticem Pirene fons erat haud affluentes aquas habens, ceterũ perſpicuas ad imum, potuiq. ſuauiſſimas. Fama eſt equũ Pegaſum, cum potaret hoc in loco à Bellerophonte deprehenſum fuiſſe. alatum quidem caballum è Meduſæ ceruice proſilientem. quod Strab. docet lib. 8. Higinius vero ſcribit, poſt Chimaræ expeditionem, eum Bellerophontes ad cęlum contenderet euolare neque lõge iam abeſſet, deſpiciens ad terram timore permotus decidit. Equus autem ſubuolauit, interque ſidera ab Ioue conſtitutus exiſtimatur. De hoc etiam ait Ouid. in Ibin: Quiq; ab equo præceps alienis incidit aruis. Exitio facies cui ſua penè fuit. Str. ſcr. lib. xij. Bellerophontẽ Solymos domuiſſe qui poſtea Lycij dicti ſunt, nam Lycon Pandionis filium, à ſe Lycios nominauit. Piſandrum etiam Bellerophontis filium pugnantem cum Solymis Mars interemit. Pliniusq. lib. vij. ſcribit: Equo vehi Bellerophontem inueniſſe. (Segni pede) propter ſegnem .i. pigrum pedem. Catus prudens, doctus, ſagax. (Fruticeto) Eſt frutex, qui ad iuſtam magnitudinem arboris non aſſurgit, & ſtatura ſimilis eſt multis herbis, ſed non demoritur, neque areſcit, vt herba. Frutices quoque dicuntur arborum plantulæ. inde fruticari, quaſi fruticem renaſci ex arbore.

Palladis inuenta iſta.

Neobole.

Lipara.

Non ſic ſcandes puer Bellerophõte

Pegaſus.

Pyrene.

Solymi.

Lycij.

Frutices.

MISERARVM eſt neque amori dare ludum) Ad Neobolem amicam ſcribit, amantem Hebrum adoleſcentem, & teſtatur inſuauem eſſe vitam ſine hilaritate, & amore. Ordo eſt: Neobole miſerarum eſt, neque dare ludum amori, neque lauere mala dulci vino aut exanimari metuentes verbera patruæ linguæ. Lauere pro lauare. ſic enim veteres declinabant lauit pro lauat, vt Virg. Lauit improba teter. Ora cruor. Qui verſus non ſtat ſi præteritum intelligas. (Exanimari metuentes) Senſus eſt. Aut cruciati caſtigatione verborum. Patruæ autem linguæ pro ſeueræ dixit. Patrui enim adoleſcentibus corripiendis auſteriores eſſe ſolent: quàm patres quibus natura ipſa indulgentiam plerunque extorquet. Cicero idem pro ſeueritate cenſuræ patruus quidem magiſter hoc diceret. (Tibi qualum) Calatum. Metonymicos pro lanificio dixit: tanquam amore, & pulchritudine amatoris capta contemneres penſa mulierum. (Liparei) à Lipare inſula, vt ſi diceret Liparenſis. Liparitanæ enim inſulæ eum ciuem demonſtrat. (Bellerophonte) Qui Pegaſo equo vectus Chimæram interemerat. (Pugno) Athletico, & Agonico. (Per apertum Latum) Latum. vt Alia de Parte patentis Tranſmittunt curſu campos. Ordo eſt. Ales puer Cythereæ, & nitor Liparei Hebri ſimul vt lauit vnctos humeros in Tyberinis vndis eques melior ipſo Bellerophonte: neque victus pugno, neque ſegni pede: idem catus iaculari ceruos fugientes per apertum agitato grege: celer excipere aprum latitantem alto fruticeto aufert tibi qualum, & aufert ſtudium operoſæ Mineruæ.

ACR.

MISERARVM eſt neque amori dare ludum) Hac Ode teſtatur inſuauem eſſe vitam ſine hilaritate, & amore, hac deinde puellam quandam captam ſpecie adoleſcentis, deſcribit. (Neque dulci mala vino lau.) antiqua declinatione dixit lauere non lauare. Nam tertiæ coniugationis, hoc verbum apud veteres erat. Sic enim declinabant. Lauo lauis lauit. non lauo lauas lauat. (Aut examinari metuentes patruæ) Senſus eſt: Caſtigatione cruciari verborum. Patruæ autem linguæ, pro ſeueræ poſitum. videntur enim patrui adoleſcentibus corripiendis auſteriores eſſe, quam patres, quibus natura ipſa indulgentiam plerunque extorquet. (Tibi qualum) Metonymicos pro lanificio dixit. (Sed mulieres

POR.

per

per diminutionem vaſculum hoc vſurpant, quaſi illum dicentes. hoc autem in quo penſa, vel tramam reuoluunt. Liparæi nitor Hebri, hinc tranſit ad laudem Hebri nomine adoleſcentis, quem à Nebole amari indicat. Liparæi autem à Lipare inſula, vt ſi diceret Liparenſis. Simul vnctos, Tyberinus humeros lauit in vndis, Eques ipſo melior Bellerophonte) Diximus & ſupra adoleſcentes poſt exercitium campeſtre in Tyberi nare ſolitos fuiſſe. [Catus idem per apertum fugientes Agitato grege ceruos iaculari) Catus à catos, ac per hoc doctus ſignificatur. Ordo eſt aūt: Catus idem fugientes ceruos iaculari per apertum agitato grege per apertum autem abſolute. i. per campum.

ASC. MISERARVM) Sicut in Sat. Omne vafer vitium ridenti. Flaccus amico tangit, & admiſſus circum præcordia ludit ita & hic Neobolem ſatyrice inuitat ad amandum, non eo animo vt amare perſuadeat, ſed vt amantem ſatue rideat, & auertat. Ordo eſt, O Neobole. [Miſerarum eſt). i. ad miſeras pertinet. [Neq; dare amori ludum). i. non indulgere amori. [Neque lauare). i. diluere & abſtergere. [Mala). i. curas anxias. Dulci vino aut eas. [Metuentes). i. timentes (eſt enim accuſatiuus) Verbera linguæ. patruæ. i. obiurgationes patruorum. [Exanimari) i. quaſi emori metu. Tibi quarum, q. d. certe ſcio quod tu ex illis miſeris non es. & id (vt dixi) Satyrico riſu dicit, quia ò Neobole. quod nomen aptō eſt. dī. n. Neosbolos nouus fundus, quaſi ſit amatoribus nouus fundus vnde viuant tantiſper dum illius bona exhauriant. Hebrus quoq; fluuius eſt Thraciæ præceps admodum, vnde bene natato ri h. ... nomen. & Lipare vna ex Aeolijs, quaſi vento agi ſignificet. Dicit ergo: O Neobole, penultima longa quia ſcribitur per o ſcribitur [Ales). i. alatus puer. [Cythereæ). i. Veneris, ſ. Cupido. [Aufert tibi qualum). i. calathum, hoc eſt vas vimineū, in quo fuſos & penſa aut acum, & fila mulieres reponunt, & nitor. i. ſplendor formæ Hebri illius pueri Lyparei: Lipare orti. Aufert tibi telas & ſtudium. i. exercitium. [Mineruæ operoſæ). i. quæ varias artes ſtudioſe inuenit & exercuit, præe pue texendi ſimul. hoc primum viſus tibi. [Lauit in vndis Tyberinis, humeros vnctos) oleo ne contrahantur frigore periculos. Excellens eques melior. i. peritior. Ipſo Bellerophonte qui Pegaſo volaſſe dī. Eſt aūt a nominatiuo Bellerophontes, quia vltima producitur. aut legatur cum Bonfine Bellerophonti. [Neque victus pugno ſegni, neque pede ſegni) quia cum nō habeat ſegnes pugnos aut pedes, in neutris vincitur. Et ergo optimus pugil, & curſor. verſus vult, vt legatur. Neque pugno. Idem etiam eſt. Catus. i. callidus. [Iaculari ceruos fugientes). i. aufugientes. Per apertum. ſ. campum. [Grege agitato). i. concitato. & celer. i. velox & ſtrenuus. [Excipere). ſ. ad accipiendum quaſi ex inſidijs. [Aprum). i. ſuem ſiluestrem. [Latitantem in fruticeto). i. loco vbi frutices creſcunt arcto (aut alto). i. Anguſto.

MATTH. BONF.

EQVES ipſo) Multis argumentis oſtendit Bonfinis hos verſus hoc modo reſtitui debere.

Simul vnctos Tyberinis humeros la-
uit in vndis eques ipſe melior Bel-
lerophonti, neque pugno, neque ſegni pede victus.

GLAREANVS.

MANIFESTA ironia eſt in hac Ode, qua neutiquam ad amorem hortatur, ſed amore captā ridet, vt ſequētia indicant. Quæ. n. antea ſedulo operi vocabant, nunc deſidioſa deſcribitur. Metrū eſt numero Ioculare, Ionicum, ideoq. aptum ſaltationi, qua etiamnum Gallia vtitur, vt primi quiq; duo verſus diapente vltimam habeāt ſpeciem: Tertius quiſq; diateſſaron tertiam ſpeciem, relecto ſpernr de diapente tono. Ceterum cum nullum ſit facilius carmē ſcanſu, noſtri tamen grammatici mire hic diagladiantur Mancinellus, dictiones verſuus diuidere, Homerus & melior, exiſtimauit Anapæſtos, pro Ionicis à Minore, cū illic la, hic Bel, ſyllabas omittit, mirum vero, quo illos abiecerit. neque. n. ad reliquas potuit locare, quæ ipſe in nullum Catalecticum cadunt numerum. Siue igitur ita legamos.

Simul vnctos Tyberinus humeros la-
uit in vndis, Eques ipſe melior Bel-
lerophonte, neque pugno, neque ſegni pede victus.

Quomodo & porphyrion legiſſe videtur, & illud Bellerephōſe cum habebat apud Græcos, nihil remoratur. Siue vt Aldinus liber habet, qui mihi magis probatur, ad huc modum.

Eques ipſo melior Bellerophonte
Neque pugno, neque ſegni pede victus
Simul vnctos Tyberinus humeros lauit in vndis.

Itaq; dictiones diuiduntur, neq; ſenſus mutatur. Dicendum tamen eſt carmen eſſe ſimillimum proſæ, & quam impenſe hoc noſtro poëtæ placuerit, ſcire certum non poſſumus, nuſquam autem poſtea eſt vſus.

[Tibi qualum) Metonymicos, inquit Porphyrion, pro lanificio dixit. Sed mulieres per diminutionem vaſculum hoc vſurpant, quaſillum dicentes, hæc aūt in quo penſa vel tramam reuoluunt. Hæc ille. In his verbis ad finem vnum deeſt verbum.

Simul vnctos Tyberinus humeros la-
uit in vndis, eques ipſe melior. Bel-
lerophonte, neque pugno, neque ſegni pede victus.

Tres hos verſus ſi quis ſic ſcribat, primum neceſſe eſt diuidere dictiones, quod durum videtur, licet ſupra Ode eadem ſit,

Neque dulci mala vino lauere, aut ex-

ALDVS MANVTIVS.

DEINDE *Lĕrŏphōntĕ eſt paon tertius cum eſſe debeat. Ionicus à minore, nam licet apud Græcos* ὀβελλεροφόντης *prima ſit declinationis* τῶν ἰσοσυλλάβων. *Hom. Iliad.* ζ.

[Greek verse, illegible]

Et paulò inferius;

[Greek verse, illegible]

Apud nos tamen eſt tertiæ, Bellerophontes Bellerophontis vt Εὐριπίδης Εὐριπίδου, Euripides, Euripidis Horatius, ode vij. lib. iij.

Vt Prœtum mulier perfida credulum.
Falſis impulerit criminibus nimis
Caſto Bellerophonti. Iuuen. Sat. x.
Omnibus in terris.
Sed caſto quid forma nocet, quid profuit imo
Hippolyto graue propoſitum? quid Bellerophonti?

Quapropter iuſſi ego reſtituendos in ſuum locum quemadmodum hīc Vicetinæ in antiquo quodam libro apud Stanislaum Zaur, quem ad me amicus quidam meus miſit hoc ordine.

Eque ipſo melior Bellerophonte.
Neque pugno, neque ſegni victus,
Simul vnctos Tyberinus humeros lauit in vndis.

Hoc modo, & ſeruantur integræ dictiones, & non claudicat verſus in dictione Bellerophonte. Nam primi duo verſus conſtant è tribus Ionicis à minore tertius vero è quatuor, vt ſuo loco licet videre.

AD FONTEM BLANDVSIAM.

Laudes fontis Blanduſiæ, quæ in Sabinis eſt regio, in qua erat poëtæ ager, cui ob ſalubritatem & amœnitatem pollicetur ſacrificium & nominis immortalitatem inter nobiliſſimos quoque fontes.

Ode XIII. Tricolos, Tetraſtrophos, vt,

Quis multa gracilis te puer in roſa.

– – – ∪∪ – – ∪∪ – ∪ –
– – – ∪∪ – – ∪∪ – ∪∪
– – – ∪∪ –
– – – ∪∪ – ∪∪

O Fons Blanduſiæ ſplendidior vitro,
Dulſi digne mero, non ſine floribus,
Cras donaberis hœdo:
Cui frons turgida cornibus
Primis, & Venerem, & prœlia deſtinat
Fruſtra: nam gelidos inficiet tibi.
Rubro ſanguine riuos,
Laſciui ſoboles gregis.
Te flagrantis atrox gora caniculæ
Neſcit tangere; tu frigus amabile
Feſſis vomere tauris
Præbes, & pecori vago.
Fies nobilium tu quoque fontium,
Me dicente cauis impoſitam ilicem
Saxis: vnda loquaces
Lymphæ deſiliunt tuæ.

ANTONIVS.

O Fons Blanduſiæ) Promittit hic ſacrificium ſonti Blanduſiæ apud Agellū ſuum in Sabinis, vbi perſpicuitas ad imum, frigusq. amabile, & amenum erat, quem fontem laudando inter nobiles fontis annumerari contendit. [Blanduſiæ) Erat Blanduſia regiuncula apud Sabinos, vbi poëtæ agellus. (Deſtinat) Cōſtituit, decernit, Fruſtra, mactabitur enim tibi. (Soboles) Appoſitio eſt. [Laſciui gregis) Hinc appellantur hœdi petulci. [Hora Caniculæ) Higinius ita ſcr. Canem autem ſua appellatione & ſpecie Caniculam dixerunt, quæ ab Græcis, quod ante maiorum Canem exoritur, Procyon appellatur. Ita etiam Plin. ſcr. lib. xviij. Columella autem docet lib. xij. q̄ vij. Cal. Auguſti Canicula apparet, quo tempore caligo fit ęſtuoſa. Diximus & latius Epodo iij [Neſcit tangere) Id autem propter vmbras arborum erat, & ilicem ſibi imminentem, vt infra oſtendit. [Me dicente) Laudante, & canente. [Loquaces) Murmurantes in ſonantes.

Blāduſia — Canicula — Procyon.

ACR. O FONS Blanduſiæ ſplendidior vitro) Hac Ode Blanduſię fonti ſacrificiū promittit. Blanduſia .n. Sabienſis agri regio eſt, in qua Horatij ager fuit. Laudat ergo fontem dicendo aū perſpicuum vitri comparatione: vt Vitrea Fucinus vnda. [Cras donaberis hœdo) Hœdi immolationem promittit. Amphibolon eſt tū vtrum dicat donaberis hœdo floribus coronato. [Et Venerē, & prœlia deſtinat) Maturi .n. & appetere Venerem, & propterea pugnare conſueuerunt. [Fruſtra) ideo fruſtra q̄a inficiet gelidos riuos. [Laſciui) Luxurioſi, petulantis. [Te flag. at.) opacitatem nemoroſi, & abſtruſi fontis oſtendit, per quam dicit Canicularium æſtiuum, calores arceri. [Tu frigus am.) Amœnum, vt frigus captabis opacum, & non ipſi amabile, ſed feſſis. [Fies no.) meo carmine prędicatus, inter nobiles fontes prædicaberis. [Vnda loquaces) Vt per leuia murmur Saxa ciet .i. ſonantes.

POR. O Fons Blanduſiæ) Sacrificium hac Ode ſonti Blanduſiæ promittit, ſimulq. laudes eius dicit. [Non ſine floribus Cras donaberis hædo) Amphibolon. Incertum eſt enim vtrum dicat hędo donaberis & floribus, an vero donaberis, hœdo, qui erit cū floribus .i. coronatus. [Et Venerem & p̄lia deſtinat Fruſtra) Fruſtra .ſ. q̄a immolabitur. [Te flagrantis atrox hora Caniculæ Neſcit tangere) opacitatem laudat, per quam dicit calorem Canicularium dierum ad euni non deſcendere. [Frigus amabile) Elegāter pro vmbra refrigeranti calorem æſtiui temporis, dixit. [Fies nobilium tu quoq; ſon.) Tu quoq; inter nobiles fontes nominaberis carmine prædicatus. [Me dicēte cauis impoſitam ilicem Saxis, vnde loquaces Lymphæ deſiliunt tuæ) ſignificatur in ſaxo natam ilicem arborem, ſub cuius radice erumpit aqua fontis huius. Loquaces autem dixit, quod cum ſaxo cadunt, perſtrepant.

ASC. O Fons Blanduſiæ &c.) Feſtiuiſſime celebrat Poëta, fontem in agro ſuo, in Sabinis potium pollicens eum carmine ſuo nobilem efficere. Vnde dicit, [O fons Blanduſiæ) .i. teguculæ illius in Sabinis. [Splendidior vitro & digne dulci mero) .i. vt tuis aquis merum diluatur, aut potius vt tibi ex eo ſacrum fiat: quia. Tu donaberis cras hœdo, qui in honorem tuum mactabitur non ſine .i. cum floribus: cui .i. hœdo frons turgida .i. aſpera primis cornibus deſtinat .i. decernit & conſtituit Venerem .i. initum, & prœlia, ſed fruſtra, quia inficiet .i. imbuet tibi cras riuos gelidos .i. refrigeratiuos ſanguine .ſ. ſuo rubro exiſtens ſoboles gregis laſciui .i. petulci, quia bene educati. Celebrans autem fontem, dicit hora atrox .i. aſpera & ardens Caniculæ flagrantis .i. ardentis neſcit te tangere, quia in vmbroſis locis, aut ſub rupe eſt, vnde gelidos emittit riuos tu præbes amabile .i. dulce frigus .i. refrigerium Tauris feſſis .i. fatigatis vomere .ſ. trahendo in aratro, & pecori vago .i. paſcenti libere tu quoque id etiam tu, non ſolum alij, vt Caſtalia, Dirce. Hippocrene, &c. fies ſup. vnus fontium nobilium .i. illuſtrium me dicente .i. laudante in carmine ilicem impoſitam cauis ſaxis vnde .i. è qua arbore tuæ lymphæ .i. aquæ puræ deſiliunt loquaces .i. dulci marmore reſonantes, ſed ſic, vt quaſi loqui videantur, aut loquelas referentes.

GLAR. O Fons Blanduſiæ) Sacrificium (idem, inquit, Porphyriō) Hac Ode fonti Blanduſiæ promittit, ſimulq. laudes eius dicit. Hæc ille & breuiter & vere vt ſolet. Nunc vide vt Acron rhetoricetur, verbisque Porphyrionis nugamenta addit. Hac Ode, inquiens, Blanduſiæ fonti ſacrificium promittit. Blanduſia .n. Sabinenſi agri regio eſt, in quam Horatij ager fuit elegans emblema q̄ huic purpuræ aſſuatur. Blanduſum, & regionis, & fontis nomen facit. Ego ſanè cum Porphyrione fontis nomen puto, dictumque à Poëta fons Blanduſiæ, vt apud Virgilium, fontem Timaui: Niſi quis contendat Blanduſia legendum abſque diphthongo, vt à ſit longa poſitione, quæ ad caput dictionis eſt ſequentis, quod apud Græcos frequentiſſimum apud latinos, & ſi rariſſimum preſertim hunc Poëtam, inuenitur tamen. Verum res eſt momenti non admodum magni.

AVGVSTI LAVDES VICTORIS ex Hiſpania reuertentis.

Mira comparatio Auguſti & Herculis, & quidem ad poßiſſima Nam vt Hercules, vt mundum monſtris purgaret, in Hiſpaniam profectus, Geryone extincto maximam gloriam reportauit, ita Auguſtus poſt Antonium, & Reip. hoſtem confectos, Cantabros, prædones, & ferociſſimam gentem domuit, ex quibus luculentiſſimam victoriam reportauit, ſuo periculo, & Marte partam.

Ode XIIII. Tricolos, Tetraſtrophos: Vt, Iam ſatis terris niuis, atque dira.

—∪—∪∪—∪—
—∪—∪∪—∪—
—∪—∪∪—∪—
—∪∪—

HErculis ritu modo dictus ò plebs
Morte venalem petijſſe laurum,
Cæſar, Hiſpania repetit penateis
Victor ab ora.
Vnico gaudens mulier marito
Prodeat iuſtis operata diuis:
Et ſoror clari ducis, & decoræ
Supplice vitta
Virginum matres, iuuenumque nuper
Soſpitum. vos ò pueri, & puellæ
Iam virum expertæ, male ominatis
Parcite verbis.
Hic dies vere mihi feſtus atras
Eximet curas: ego nec tumultum,
Nec mori per vim metuam, tenente
Cæſare terras.
I, pete vnguentum puer, & coronas,
Et cadum Marſi memorem duelli:
Spartacum ſi qua potuit vagantem
Fallere teſta.
Dic & argutæ propter Neæræ
Myrrheum nodo cohibere crinem:
Si per inuiſum mora ianitorem
Fiet, abito.
Lenit albeſcens animos capillus
Litium, & rixæ cupidos proteruæ.
Non ego hoc ferrem calidus iuuenta
Conſule Planco.

ANTO. HErculis rito) Hac Ode hortatur ad ſacrificium, & lætitiam Romanos omnes ab Auguſti victoriam, quàm victis Cantabris ex Hiſpania referebat. [Herculis ritu) Ordo eſt, modo ò plebs Cæſar victor ab hora Hiſpania repetit penates Herculis ritu dictus petijſſe laurum morte venalem. [Herculis ritu) More Herculis, qui ſemper victor redibat, qui etiam laudis gratia mortem non abhorrebat. Vnde ſpreto omni terrore, atque periculo cuncta ardua ſubibat, non contentus ſui exercitus viribus niſi & ipſe pugnaret. Sic & Auguſtus egit, cum deuicit Cantabros Hiſpaniæ populos. Hercules autem (vt Diod. ſcribit lib. v.) cum exercitu in Iberiam tranſiens. Chryſauri filios tribus magnis exercitibus fidentes, ſingulari prouocatione ſuſtulit. Capta Iberia boum greges ſecum abduxit ad Tyberim vſque, vbi nunc Roma eſt. Abijt inde in Cumaum

e m o)

Cumæum campum, demum cornu bouis innixus mare Siculó traiecit cum bobus alijs,&c.[Laurum).i.lauram & triumphum. [Hiſpana ora) Auguſtus Cæſar Antonio deuicto Cantabricum bellum geſſit. Domuit autem partim ductu,partim auſpicijs ſuis
Cátabri. Cantabriam,auctor eſt Tranquillus. Strabo lib.iij. ſic ait, Cetera bella omnia hac tempeſtate,deſierũt(vt diximus) nam Cantabros & vicinas illis gentes, quæ adhuc latrocinia retinent Cæſar Auguſtus oppreſſit. Et qui Romanorum ſociorum prædones erant nunc,pro Romanis rei militari ſeruiunt. Coniaci, videlicet, & qui Iberi amnis fontes incolunt. De Cantabris aũt etiam plura vide ſuperius. Vnico gaudens inuitant ad ſacra reddenda dijs
Auguſti Liuiam Auguſti vxorem ſoſpite viro, & victore. Auguſtus aũt
Liuia. Liuium Druſillam matrimonio Tiberij Neronis,& quidem prægnantem abduxit, dilexitq́. & probauit vnice, ac perſeueranter. [Vnico marito) Valer.lib.ij.ſcr.quod quę vno cõtentæ matrimonio fuerant,corona pudicitię honorabatur. [Soror clari ducis) Aug.Octauiani ſoror Octauia intelligit, quę vxor fuerat M. An
Octaui. tonij. Nã Octauius Auguſti pater morte obijt repentina,ſuper-
Octauia ſtitibus liberis Octauia maiore,quam ex Antonia,& Octauia mi
Auguſti nore,item Auguſto, quo ex Accia tulerat. Accia autem M. Ac-
pater. cio Balbo, & Iulia ſororis C. Cæſaris genita eſt vt & Tranquil-
Accia. lus,inqt. [Male ominatis).i.verbis turpibus & mali ominis hinc fauere linguis dicebãtur in ſacris.i.bona fari, vel tacere,ne mala omnia dicerentur. [Ne mori per vim) Erat enim vbique pax Auguſto Imperatore.[I,pete vnguẽtum) Puerum ſuum monet vt neceſſaria lætis epulis,paret. [Marſi duelli) Cum Samnites,& libertatem,& ciuitatis communionem aſſequi vellent,repulſam paſſi deſciuerunt,vnde Marſicum exarſit bellum,Corfinium Pelignorum Metropolim communem vniuerſis Italis ciuitatem demonſtrãtes contra populi Rom. receptaculum,propugnaculumque conſtituerunt, & imperatores creauere. Biennio igitur, bellum protraxere,donec perfectum eſt, vt in ciuitaté communitate vocarentur. Cuius rei gratia,tantum belli conflatum fue-
Marſicũ rit incendium. Marſicum autem, ideo nominatum eſt bellum,
bellum. quoniam à Marſis rebellandi ſuſcitatum fuerat initium. Auctor
Corfiniũ eſt Str. lib.v. Euſebius vero docet, q̃d bellum aduerſum Roma-
Sociale nos,Picentes Marſi, Pelignią. mouerũt Olimpiade clxxij. pau-
bellum. lo ante Saluſtij Criſpi hiſtorici natale Lucius Florus,bellum ſociale id appellat. Appianus vero prius ſociale ponit,& ſtatim vt illo finito,ſic ait Marſi ferarum more ſe deceptos ægre ferentes, iterum cepere arma, denuoq́. cum ipſis congredi conantur &c.
Spartacus [Spartacum vagantem) Quattuor, & ſeptuaginta gladiatores. Capuæ ex ludo Lentuli profugerunt, & congregata ſeruorum, & ergaſtulorum multitudine Chryſo & Spartaco ducibus,bello exercito Claudium Pulchrum legatum, & Publium Varenum prætorem, prœlio vicerunt, ait Liuius lib. xcv. Q. Arius autem prætor. Chryſum fugitiuorum ducem, cum viginti milibus hominum cecidit. Cn. Lentulus conſul, male aduerſus Spartacum pugnauit. ab eodem L. Gellius & Q. Arius prætor, acie victi ſunt. Item C. Craſſus pro conſul. Cn. Manlius prætor, male aduerſus Spartacum pugnauerunt,ait Liu. lib. cxvj. M. Craſſus deinde cum Spartaco pugnauit,cęſis cum ipſo Spartaco millibus quadraginta, ait etiam idem libro xcvij.meminit etiam Florus. Sed latius Appianus lib.j.de bello ciuili inter quæ dicit,Spartacũ Thracem fuiſſe, & gladiatorem, qui aliquando cum Romanis meruerat, & in cuſtodia, ac gladiatorijs ſpectaculis aſſeruabatur tantumque animi aſſumpſit, vt lxxiij. viris comitatus, pro libertate potius illos certare perſuaſerit,quam in ſpectaculis pericula ſubire,itaque per vim repulſis his, qui cuſtodiæ præerant, fuga abijt & cetera. [Argutæ) Canoræ. [Myrrheum crinem).i.myrrha madidum.[Lenit albeſcens) Aſſerit canos,ſenectutemq́. ipſam animos ſæuos lenire,hinc ipſe cum antea iracidus eſſet,iam mitior eſſe,cogitur,& tolerare facilius,ſi Neæram ad eum pergere, ianitor non permitteret. [Calidus iuuenta) i.ardens & feruens. [Conſule Planco) Oſtendit ſe iuuenẽ fuiſſe,tali conſule.

ACR. HERCVLIS ritu modo dictus ò plebs) Hæc ode in Auguſti laudem ſcribitur, victoris ex Hiſpania reuertentis,vt oſtendat eũ nõ per alios,ſed per ſe adminiſtrare, nec ſub hac difficultate adſpici victoriam, breui tempore, vt proficiſci ad bellum, & reuerti victorem. Ordo eſt. O plebs. Cæſar dictum petijſſe laurum venalem, morte modo victor ab Hiſpana ora, ritus Herculis repetit penates. [Morte venalem) mortis enim contemptu, laus victoris quæritur,& triumphi. Laureatæ.n.literæ, de victoria in templo mittebantur,vt eſt. Et iuſtum qui vita bene credat emi, quo tendis honorem, & Vitamq́. volunt pro laude paciſci. [Vnico gaudens) Lydiam, dicit ſub caſtitatis laude vocatum pro Cęſaris reditu ſolutarum. [Et iuſtis operata) operatione veteres ſacrificia dixerunt. Iuſtos vero diuos, quamuis generaliter dici poſſint, nunc tamen ſpecialiter poſuit, tanquam qui victoriam vel reditum Cæſari,merito eius & virtuti præſtiterint. Virg. operationes pro ſacrificijs: vt,Sacra refert. Cereri lętis operatus in aruis.[Et ſoror clari ducis)Octauiam Auguſti ſororem,commemorat. [Supplice vitta)Non vitta, ſed vitis ſolutis ſupplicantes: vt,Soluite crinales vittas,capite Orgia mecum. [Iuuenumq́. nuper Soſpitum)Prodeant nuper ſoſpitum reuerſorum, per Auguſti victoriam.[Iam virum experte).i.nuptæ.[Male ominatis Parcite verbis) Siue quia pro feſtiuitate dierum,feriæ indicebantur, & abſtinebatur à litibus,iurgisq́. ſiue quia in ſacrificijs præcepto ſilentio, bona omnia habere iubebantur, ne incaute loquentes, mala omnia facerent verbis, ideo nũc Parcite malis verbis.i.malis omnibus. [Tumultum) Commotionem bellorum, per vim impulſione hoſtium.[Tenente Cæſare) Vt,Ferrea belligeri compeſcat limina Iani. [Et cadum Marſi) Vinũ quod bello Marſico diffuſum eſt. Cadum autem lagenam, vt vita bonus, quæ deinde cadis onerarat Aceſtes. [Spartacum ſi qua potuit)Gladiator fuit Spartacus, hic cum lxxiiij. ſocijs ſimilis conditionis, è ludo fugiens dux factus,per quatuor annos,aduerſumq́. Romanos bellans,plura vaſtauit,ideo nullam lagenam euadere potuiſſe commemorat,hunc poſtea Pompeius oppreſſit. Vt Lucan. Et ſimili cauſa caderet,qua Spartacus hoſtis. [Neæræ) Nomen puellæ citharistriæ,ſiue cantatricis. [Argutæ) Autem ſonoræ:vt, Hic arguta ſacra pendebit fiſtula pinu. [Myrrheum)Perfuſum myrrha, aut inter flauum,& nigrum, vel myrrhei coloris. [Cohibere) Autem pro feſtinitatis lætitia feſtinare, & in nodum colligere crinem præcipit. [Si per inuiſum mora ianitorẽ) .i. ſi ianitor prohibuerit illam ingredi,ſupp. parcam,quia canities mitigat animos cupidos litium & proteruæ rixæ,cum iuuenis eſſem,non ferrem hęc. [Lenit albeſcens) Canis, ætatis acceſſu,corporis vis extinguitur,& furor. [Cupidos) Superbos iuuenes, vel rixæ pronos animos mitigat. [Calidus iuuenta Conſule Planco) Adoleſcentem ſe fuiſſe commemorat, iraſcique nimis ſolitum, ſi faſtidiretur ab aliquo.

HERCVLIS ritu modo dictus) Hæc in Auguſtum ſcribũ POR.
tur victorem, ex Hiſpania reuertentem, q̃ autem Herculi illum comparat,ideo facit,vt oſtendat laborem eum non per alios,ſed per ſe adminiſtrare. [Morte venalem perijſſe laurum) Quam eſt morte paratus emere,non .n. in bello mori ſperauit vt inde lauream petat. [Prodeat iuſtis operata diuis)Prodeat,& operetur diuis.i.ſacrificet. Operationes.n.ſacrificia dixerunt. iuſtus diuos, quamuis generaliter dicere poſſumus,nunc tamen ſpecialiter accipiendum.ſ.qui Cæſari victoriam,& reditum mereor dederint. [Et ſoror clari ducis) Octauiam dicit Auguſti ſororem. [Iuuenumq́. nuper Soſpitum) Nupee pee Auguſtum ſoſpitum reuerſorum. [Male ominatis Parcite verbis) Quid eſt male ominantis verbis parcite? Verum quemadmodum dicitur,vt ciues feriati hodie litibus,iurgisq́. abſtineant ſe? An vt econtrario in ſacrificijs præcipitur. Bona omnia habere, ita nunc. Parcite malis verbis.i.malis ominibus? [Tenente Cæſare terras).i. incolumi Cæſare? [Et cadum Marſi memorem duelli) Nam vinum natum erat temporibus belli Marſici. Spartacum ſi qua potuit vagantẽ Fallere teſta. Spartacus dux fugitiuorum,per Italiam aliquando graſſatus,multa vaſtauit.[Myrrheum nodo cohibere crinẽ) Colorem myrrheum in crinibus hodie quoque dicunt,qui medius eſt inter flauum,& nigrum, quia properare velut illam,in nondum um colligere crines, præcepit. [Si per inuiſum mora ianitorem Fiet abito)præcipit puero,vt ſi tardius ad Neæram ab oſtiario admittatur, redeat. Deinde quare hoc præceperit, oſtendit inferendo. [Lenit albeſcens animos capillus)Hæc cum admiratione quadam,& dolore animi dõr. Miratur.n.ſe iam ſegnem factum vt in contumelias faſtidientis puellæ non iraſcatur, quod ipſum iniuria ſenectutis fieri ingemiſcit.[Lenit albeſcens animũ capillus Litium,& rixæ cupidos proteruę)animi,inquit iuuenũ, qui litium,& rixæ in contemptu amoris cupidi ſunt, ſenili ætate leniuntur [Conſule Planco)Significat ſe conſule Planco adoleſcentem fuiſſe,iraſciq́. mirabiliter ſolitum,ſi faſtidiretur.

HERCVLIS) Auguſtum celebrans dicit. [O plebs).ſ.Ro ASC.
mana. [Cæſar).ſ.Auguſtus. [Dictus modo petijſſe ritu) .i.more Herculis.[Laurum,)Id eſt triumphum.[Venalem,)Id eſt acquiſibilem.[Morte).i.periculo vitæ.[Repetit modo victor ab ora Hiſpana penateis).i.Deos domeſticos. [Vnico &c.) Inuitat omnes ad ſupplicationem, & ad vota Deo reddenda,dicens. [Mulier) .i. matrona. [Gaudens vnico marito Prodeat operata) .i. vbi operas expleuit. Iuſtis ſacramentis,aut diuis,& ſoror clari ducis .ſ.Octauia,& matres decoræ.i.honeſtę virginũ. [Vitta ſupplice)

Id eſt quibus eſt vitta ſuppliciter adhibita,& matres iuuenum nu per.ſ.per victoriam Cæſaris ſoſpitum.i.incolumium,& a nece liberatorum ſup.prodeant & vos ò pueri.ſ.laſciuij, & puellæ iam expertæ virum. parcite.i.abſtinete verbis male ominatis .i. cum malo omine ploratis,hoc eſt laſciuis, & obſcęnis. Hic dies mihi feſtus vere.i.ſincere eximet mihi curas atras.i. nociuas,& nigredinem ex ardore inferentes. ego nec metuam tumultum.ſ.hoſtilē nec mori per vim Cęſare tenente.i.tantiſper dum Cæſar tenebit terras,pueri.i.abi pete vnguētum.ſ.vt epulum ſolenne fiat,& coronas,& cadum.ſ.vinarium memorem.i.habentem notam,& ſignum. [Duelli Marſi).i.belli ſocialis, aut Marſici, quod in multos annos ſeruatum legitur ſi cadus .i. teſta fictilis, potuit qua .i. aliqua via,aut ratione eſt .n. qua,ſeptimi caſus,cuius ſi etiam teſta,dic.i.vaſe fictili fallere Spartacum.ſ. gladiatorum, & ſeruorū ducem vagantem .ſ. per Italiam, & omnia vaſtantem dic ò puer &.i.etiam Neæræ.ſ.meretriculæ argutæ.i.canoræ, properet.i.vt feſtinet cohibere.ſ.reticulo crinē.i. capillum myrrheum.i.myrrha perfuſum ſi mora fiet.i.non admitteris ad eam per ianitorē inuiſum abito, quia patiar modeſte ſine illa feſtum agi, nam capillus albeſcens.i.caneſcens mihi leniti ſedat, & lenē facit mihi animum cupidum .ſ. olim litium, & rixæ proteruæ.i. pertinacis ego non ferrem.i.non paterer, hoc (aut hæc).ſ. illam vocatam non venire,aut puerum meum non admitti. Callidus iuuenta.i. ſi adhuc eſſem callidus iuuenta Conſule Planco.i.quæ fuerat mihi,in conſulatu Planci.

GLAREANVS.

HERCVLIS ritu modo dictus ò plebs) Ordo Acronis hoc in loco placet, ſed quæ præcedunt verba in eiuſdem commentario,à me neque intelliguntur,neq; reſtituuntur,paulo poſt & ad poëtę ſenſum pertinere putat,q olim laureatę iterę de victoria in templo mittebantur. Illud hic in templo quid ſit neſcio. Et totum illud nihil ad rem puto. ſortaſſis autem corruptum eſt,vt paulo poſt ad illud. [Vnico gaudens mulier marito) Lydiam dicit ſub caſtitatis laude votum pro Cæſaris reditu ſoluturam,cum Liuia legendum ſit. Quanquam de illa,quomodo intelligendum,mulier vnico gaudens marito ipſe hæſito, cum antea Tyberio Neroni nupta fuerit, à quo prægnās ad Auguſtum venit auctore Suetonio.Porphyrio nihil de Liuia adducit.[Male ominatis)Landinus male nominatis legit,exponit,quæ nominata malum omen inferrent, id fortaſſis propter carmen Cuius legem tamen ipſe ſæpe negligit. Ego totum hoc male ominatis Parcite verbis,dictum puto pro fauete linguis,Quo in loco Porphyrionis verba non admodum intelligo, & ſuſpicior ea corrupta eſſe.[Si per inuiſum mora ianitorem Fiet, abito) Idem Acrō ita exponit.Si ianitor prohibuerit illam ingredi,quæ verba nihil explicant, ſed ſermo eſt ad puerum quem iubet abire ſi ianitor moleſtus eſſe volet. [Conſule Planco) Horatius ſub Torquato Manlio natus eſt anno ab V.C.DCLXXXIX. Plancus autem Cos. fuit cum M. Aemilio Lepido anno Vrbis CCXII. Quapropter Horat.Planco Cos. fuit annorum XXIII.de quibus hic loquitur. Hæc ita explicanda erant commentatoribus, non annotatori. Nunc ſatis viſum eſt illis dicere Horatiū tantum fuiſſe adoleſcentem, ideoque iraſci ſolitum ſic naſo ſuſpendentes Lectorem,quæ magis,declaratione indigebant, omittunt.

IN CHLORIM MOECHAM vetulam luxurioſam.

Hac Ode oſtendit quantum deceat,maxime ſenem & pauperem, intempeſtiua laſciuia, cythara cantibus, & eiuſmodi voluptates, cum illa ſint potius adoleſcentium.

Ode XV. Dicolos, Diſtrophos, vt i
Sic te diua potens Cypri.

-—uu-u-
—-uu—uu-u-

VXOR. pauperis Ibici,
Tandem nequitiæ pone modū tuæ,
Famoſiſque laboribus.
Maturo propior deſine funeri
Inter ludere virgines:
Et ſtellis nebulam ſpargere cādidis
Non, ſi quid Pholoēn ſatis,
Et te Chlori decet. filia rectius
Expugnat iuuenum domos;
Pulſo Thyas vti concita tympano,
Illam cogit amor Nothi
Laſciuæ ſimilem ludere capreæ.
Te lanæ propè nobilem
Tonſæ Luceriam, non citheræ decent,
Nec flos purpureus roſæ,
Nec poti vetulam fæci tenus cadi.

ANTO. VXOR pauperis) Chlorim pauperis Ibici, vxorē monet vt finem rebus venereis imponat, cū iam funeri proxima ſit, itaque lanam potius eam Parare dicebat, quam cytharam tangere vel, coronis inter conuiuias ornari. [Nequitiæ) Laſciuiæ libidini. [Famoſis) Turpibus,& infamibus. [Stellis cādidis).i.formoſis puellis. [Pholoen) Hæc iuuenis erat,imò filia eius Chloridis,vt ſequentia indicant.[Expugnant iuuenum domus) Hoc eſt e domibus iuuenes attrahit ſua forma.[Thyas) Bacchi ſacri ſicula,de qua ſuperius late.[Conſcia).ſ. tua filia,alij textus habent, Concitat. [Vti Thyas pulſo tympano) Eo autem inſtrumento,bacchantium antiſtites vtebantur,hinc mulieres illico ad ſacra concitabantur. Chloridis vero filia Pholoe concitabatur ab amore,ſicut Thyas pulſo tympano,hoc quæ pacto,filiā quoque vituperat. [Nothi) Cogniti adoleſcentis. Luceriam Luceria vetus erat oppidum Dauniorum, vbi Mineruę Phanum extitit. Auctor eſt Str.lib.vj. Plin. lib. iij. Dauniorum Coloniā fuiſſe ſcribit. [Flos purpureus roſæ).i.roſea corona,qua in conuiuijs vtebantur.[Vetulam)Sic legitur in antiquis codicibus,ergo vetulam ad Chlorim refertur. [Nec poti &c.) Senſus eſt, q non decens vetulam cadi poti ad fecem vſque .i. optima vina, quæ vſque ad fecem bibi ſolent.

ACR. VXOR pauperis Ibici)Ad Chlorim mechām ſcribit, vetulam,& luxurioſam,bene dixit.[Vxor pauperis) Cui ſolum poterat eſſe ſolatio ſic caſtam haberet vxorē, nec tenuitate eius luxuriam conuenire. [Fige modum) Pone modum obſcœnitati,ſiue libidini,aut turpi audaciæ,vt Terentius. Leno non vis,me inique loqui.[Maturo propior) Ordo eſt. Deſine inter virgines ludere cum ſis propior funeri.i.morti vicinior iam per ætatem. [Et ſtellis) Allegoria. ait enim vt ſtellarum decus,& nitor fuſcatur nebulis & celatur,ſic nitorem virginum permiſta anus,obſcurat. [Et te Chlori) Ordo eſt, Chlori non ſi quid ſatis decet Pholoen,decet te rectius expugnat filia domos iuuenum,ſup. quam tu concitata vt Thyas pulſo tympano. [Filia) Chloridis, in quam ſcribit,& ipſam turpem deſignans,quæ furore libidinis incitatur vti Bacchæ tympanorum pulſu. [Nothi) Nomen amatoris. [Laſciuæ)Quia hoc genus libidini,& laſciuiæ aptum. Prope nobilem. [Tonſæ Luceriam) Luceria ciuitas eſt Apuliæ, dicit autem lanificio ætatem eius magis aptam; quam luxui & ebrioſitati. [Fece tenus cadi)Tanquam quæ vaſa vino veteri vacuaret.

POR. VXOR pauperis Ibici)Hæc Ode ſcribitur in vetulam mœcham,& luxurioſam. [Tandem nequitiæ fige modum tuæ)Nequitiæ nunc caliditati, & malitiæ, non vt olim nequam dicebatur ignauus,ac ſenex.[Inter ludere virgines) ordo & ſenſus eſt. Deſine inter virgines ludere,cum ſis funeri proprior. [Et ſtellis nebulam ſpargere candidis) Decens allegoria,ait enim. Vt decor ſtellarum nubilo infuſcatur ſic nitorem fieri virginum interuentu tuo turpem. Quippe cum ſis ætate iam atra,& deformis. Filia rectius expugnat iuuenum domos. [Pulſo Thyas vti concitata tympano)Hic etiam filiam eius oſtendit vitioſam eſſe, & p libidinem nimiam,ita in furore incitari,Vt Bacchæ ſolent pulſo tympano audito. [Te lanæ prope nobilem Tonſæ Luceriam) Luceria vrbs eſt in Apulia,& Samnio. Catexochen autem pro qualibet lana poſitum. [Nec poti vetulam fece tenus cadi) Hoc non decet ætatem tuam,inquit, in conuiuio multum potare.i.fece tenus potare. Nam vtique cum tota amphora bibitur,ad fecē peruenitur. pec fecem autem vetulam vetus vinum accipe.

VXOR pauperis) Inuehitur in Chlorim vetulam, intempeſtiue laſciuam,dicens. [Chlori vxor Ibici pau.).ſ.per te. [Fige) ſi.conſtitue firmiter. [Tandem).i.poſt tam longa tempora modum.i.finem. Tuæ nequitiæ.i.perditæ,& luxurioſæ vitę,& laboribus famoſis.i.infamibus. [Tu ppior).i.vicinior, & imminē tior funeri maturo.i.tempeſtiuo. Deſine ludere inter virgines,

&. ipſa

& ſpargere ſtellis candidis.i.puellis in morem ſtellarum candẽtibus nebulam.i.te nebuloſam, & obſcurã ſitu,& rugis. O Chlori ſi quid decet ſatia Pholoën.ſ.filiam tuam non ſupp. continuo aut ideo,decet,&.i.etiã te filia tua.ſ.Pholoë, expugnat.i.ſibi dedi cogit, ſicut qui vrbea expugnant, rectius.i. conuenientius ætati, domos iuuenum,qui.ſ.ea conſpecta,excurrunt. Vt.i.quemadmodum Thyas.i.ſacerdos Bacchi. Pulſans tympana concita.i.feſtina tympano pulſo ſup. expugnat domos Baccharum,aut excurrit concitata. Illam,pergit dicens. [Amor noti) .ſ. iuuenis pec conſuetudinem cogniti cogit illam ludere .i. ſalire ſimilem, capreæ laſciuiæ Lanæ tõſę ,ppe Luceriam vetus oppidum Dauniorum. Nobilem.ſ.lanificio,decent te.i.decenter conueniunt tibi. Non cytharæ nec flos roſæ purpureus .i. ſertum ex roſa purpurea nec cadi poti, tenus fece.i.nec vina optima, quæ bibuntur è cadis vſque ad fecem, cum debilia bibantur à delicatis, tantum ad medium cadi, decent te vetulam. Hoc eſt,tuum non eſt intereſſe conuiuijs,nec indulgere cantilenis.

GLAR. ILLAM cogitat amor Nothi) Nothi amatoris hic nomen eſt,vt Acron teſtatur. Mancin. Nothi exiſtimauit eſſe participiũ à noſco,& pro cogniti adoleſcentis poſitum. Badius poſterior addit,per conſuetudinem cogniti.Sed carmen non patitur hanc lectionem,vt illi haud dubie norant vterq; ſi aut audiſſent aut cogitaſſent.Ceterum vltimum carmen,rurſus vterq; rectius meo iudicio exponũt quã vel Acron, vel Porphyrion lector iudicet,

AD MOECENATEM.

Fabula Danaës, hiſtorijs nonnullis docet quantum calamitatis afferat rebus mortalium,auri cupiditas. Nam illo non ſolum munitiſſimas ciuitates expugnari, & euerti,vt Philippus rex Macedoniæ, verum ſacra omnia profanari,coniuges in coniugum perniciem corrumpi, vt Eryphyle Amphiarai vxor. Eam eſſe auaritiæ naturam,vt expleri nõ poßit,ſed in nouas ſolicitudines pertrahat homines,quare non immerito ſibi caviſſe, ne quid ſupra cõditionem ſuam affectaret,ſed paucis contentus maneret,

Ode XVI. Tricolos, Tetraſtrophos: Vt, Scriberis Vario fortis, & hoſtium,

---uu--uu-uu
---uu--uu-uu
---uu--uu-uu
---uu-u-

INCLVSAM Danaën turris ahenea,
Robuſtæq. fores, & vigilum canum
Triſtes excubiæ, munierant ſatis
Nocturnis ab adulteris:
Si non Acriſium, virginis abditæ
Cuſtodem pauidũ,Iupiter,& Venus
Riſiſſent: fore enim tutum iter, & patens
Conuerſo in precium deo,
Aurum per medios ire ſatellites.
Et perrumpere amat ſaxa, potentius
Ictu fulmineo. concidit auguris
Argiui domus, ob lucrum
Demerſa excidio, diffidit vrbium
Portas vir Macedo: & ſubruit æmulos
Reges muneribus. munera nauium
Sæuos illaqueant duces.
Creſcentem ſequitur cura pecuniam.
Maiorumque fames. iure perhorrui
Late conſpicuum tollere verticem
Mœcenas equitum decus.
Quanto quiſque ſibi plura negauerit,
Adis plura feret. nil cupientium
Nudus caſtra peto: & transfuga diuitum
Partes linquere geſtio.
Contemptæ dominus ſplendidior rei,
Quàm, ſi quidquid arat non piger Appulus,
Occultare meis dicerer horreis,
Magnas inter opes inops.
Puræ riuus aquæ, ſiluaque iugerum
Paucorum, & ſegetis certa fides meæ,
Fulgentem imperio fertilis Africæ
Fallit ſorte beatior.
Quenquam nec Calabræ mella ferunt apes:
Nec Læſtrigonia Bacchus in amphora
Langueſcit mihi: nec pinguia Gallicis
Creſcunt vellera paſcuis:
Importuna tamen paupereis abeſt:
Nec, ſi plura velim, tu dare deneges.
Contracto melius parua cupidine
Vectigalia porrigam.
Quam ſi Mygdonijs regnum Alyattici
Campis continuem, multa petentibus,
Deſunt multa. bene eſt, cui deus obtulit
Parca, quod ſatis eſt, manu.

ANTO. INCLVSAM Danaën) Quid aurum poſſit, Mecenati hac Ode oſtendit,exemplum afferens Danaës ferrea turri incluſæ,ne forte alicui iungeretur. Iupiter.n. in aurum verſus,illa potius eſt. Dicit inde vnumquenque plura optare,vbi plurima habuerit.Se autem paruo contentum, cum multa petentibus,multa deſinit. [Danaën) Acriſius pater Danaës,accepto oraculo mortem ſibi futuram ab eo, qui ex filia natus eſſet, illam in turri clauſit. Iupiter vero in aurum verſus,eam vitiauit, ex quo congreſſu natus eſt Perſeus,qui poſtea Acriſium obiecto Gorgonis capite,in ſaxũ vertit. Meminit ita Lact.lib.j. The. Dicunt alij auro pudicitiã virginis vitiatam, quod & poeta noſter hic innuit. Euſeb.aũt ſcribit Acriſiũ fuiſſe 14.regem Argiuorum, & Perſeum ipſum non ſponte interfeciſſe. Lact.etiam plura de Danaë lib.ij. The. [Fore enim) Ordo eſt. Enim,ſi quidem fore ſup.norant iter tutum,& patens,conuerſo Deo in precium.[Satellites) Familiares,miniſtros, & cuſtodes. [Auguris Argiui domus) De Amphiarao dicit,q Apollinis fuit antiſtes,vt ſcr.Lact. lib.j.The. is autẽ ne in Thebas iret latuerat, vxore Eryphyle cõſcia quæ quidem meũ ,pdidit,monilis deſiderio ducta quod erat Argiæ vxoris Polynicis, ab Vulcano elaboratum. Vt poſtea ab terræ hiatu abſumptus eſt,de quo Statium lege lib.vj. [Vir Macedo) De Philippo Macedoniæ rege intelligit,qui opum, diuitiarumq. gratia,multas diruit vrbes in Græcia, preſertim. In Scythiam quoque,prædandi cauſa perfectus eſt, eiusq. ęmulos Thebanos, & Lacedæmones, bello confecit, de quibus plura legito apud Iuſtinum lib. viij. & lib. ix. Demoſthenes præterea contra Aeſchinem ſcribit,Philippum ſolitum eſſe ſingularum ferè ciuitatum proditores pecunia corrupere, vnde & Aeſchinem pecunia corruptus,illi Olynthum tradidit.[Muneribus) propter munera.i.propter diuitias.[Illaqueant) Capiunt. [Sæuos dulces) Piratas dicit,qui cauſa lucri ſæpe illaqueantur.[Creſcẽtem) Ouid. item ait. Et cum poſſideant plurima,plura petunt. [Verticem tollere).i.ad ſummas diuitias aſcendere.[Nil cupientium) Dicit ſe potius adeſſe velle paruo contentis, quam diuitibus, qui nunq̃, quod ſatis ſit,hñt,ſemper .n. plura cupiant. [Splendidior) Nam melius eſt non deſiderare, quam potiri. [Certa fides) Ordo eſt. Et certa fides meæ ſegetis ſorte beatior fallit fulgentem imperio fertilis Africæ,eſt aũt ſenſus,q ipſe beatior eſt ſua ſorte, quã ille qui Africæ dñatur,vbi maxima eſt tritici copia. [Sorte beatior) Sortem appellat capitale.i.iactus ſemẽ. Seges ergo ſua beatior, & fertilior erat ſorte,nam ſæpe accidit,vt vix ſora ipſa.i.iactũ ſemen,colligatur.[Fallit fulgentem) Ego.n.paruo contentus ſum ille vero nequaquam. [Leſtrigonia) Formię oppidum iuxta Gaietam fuit,antiqua Læſtrigonum ſedes,auctore Plin. lib. iij. Str. lib.v.ſcribit totam hanc oram,optima vina generare. [Langueſcit).i.ſeneſcit. [Importuna) Moleſta,inquieta. [Contracta cupidine) Frenato,habendi deſiderio. [Vectigalia porrigã).i.agrorum fructus, dixit aũt ſibi paruo contẽto videri plura poſſidere, quàm ſi Halyattini regnum cõiugeret Mygdonijs. [Mygdonijs) eſt Mygdonia regio in finibus Aſię à rege Mygdono,vt ſcr. Lact. lib.ij. The. Legito item quæ dicta ſunt de Mygdonia ſuperius,nã

Acriſius. Danae. Perſeus. Amphiaraus. Philippus Maced.

 hic

hic etiam ennueniūt.[Halyattici) In lib. j Herod. legitur Halyattes, ſic.n.ſic, Crœſus gñe fuit Lydus patre aũ Halyatte. & paulo poſt ſic, Porro Halyattes Lydus compoſito cũ Milelijs bello, poſtea cũ lvij. regnaſſet annos, vita exceſſit [Bene eſt cui) Tullius in Parad. inquit. Quem.n. intelligimus diuitem, aut hoc verbum in quo homine ponimus? opinor in eo cui tanta poſſeſſio eſt, vt ad liberaliter viuendum facile contentus ſit, quin nihil quærat, nihil appetat, nihil optet amplius. Animus .n. tuus oportet ſe iudicet diuitem, non hominum ſermo, neque poſſeſſiones tuæ &c.

ACR. INCLVSAM Danaën) Acriſius pater, cum Danaën ob pudoris cuſtodiam valida, & munita turri clauſiſſet, verſus in auꝛ Iupiter, fingitur violaſſe, quod nũc exemplum ad oſtendendã vim auri & potentiam poſuit, quo Probet in hoc compoſitam fabulã de auro imbre Danaës vt monſtraretur nihil nõ poſſe auro, atq; pecunia corrũpi. Ordo eſt Ahenea turris, & robuſte fores, & Triſtes excubiæ, vigilum canum ſatis munierat inclauſam Danaën ab nocturnis adulteris: Si non Iupiter, & Venus Riſiſſent Acriſium pauidum cuſtodẽ abditæ virginis conuerſo Deo in preciũ, fore.n. tutum iter & patens, ſup. ſciebat. [Triſtes) Epitheton vigilam, eo quod mœſtitudinem gñent, ſeu Danaæ triſtis nuptijs per cuſtodiam denegatis. [Nocturnis ab adulteris) Occultis, hoc.n. tps criminis aptũ eſt, vt eſt: Nec gregibus nocturnus obambulat, cum & per diem lupi inſidiari conſueuerint. [Pauidũ) Sollicitũ, & cautum pp iniunctum ſibi offm. [Conuerſo in precium deo) Quia Iupiter in auꝛ cerſus precium vr̃ eſſe concubitus. [Per medios ire ſatellites) Per hoſtiũ cuneos, & hoſtiles fremitus. [Et perrumpere amat ſaxa).i. munitiones expugnare. [Potentius) Exaggeratio voluptuoſæ rei. [Concidit auguris) Amphiaraũ dicit, cuius vxor Eriphyle monili corrupta egit vt egrederetur ad bellũ quod exitiale velut vates præſcius declinabat. [Ob lucrum) pp amorem monilis. [Demerſa excidio) Deiecta hiatu telluris. Nã pro Amphiarao totam domum poſuit. [Vrbium Macedo) Philippũ ſignat Alexandri Magni patrem, qui multa ciuitates auro proditoribus dato cœpit & diruit. [Munera nauiũ Sæuos illaqueat duces.) Dicit piratas, pp rapacitatem. ſ. piratę.n. pp cupiditatẽ lucri latrocinia exercent, & ſæpe periclitantur, & eſt ordo. Duces nauium, non munera nauiũ. [Cura) Senſus eſt. Curam & famẽ. ſ. diuitiaꝝ maioꝝ augeri quæſtus cupiditate, vt Iuuen. Creſcit amor nũmi, quantũ ipſa pecunia creſcit. [Iure perhorrui) Pecuniaꝝ deſiderũ metiin ſpreui horrui timore curaꝝ, vel bonoꝝ potentis. [Verticem) Augmentũ diuitiaꝝ, & celſitudinem dignitatũ. [Quãto Quiſq; ſibi plura negauerit) Quanto diuitias magis ſpreuerit contentus mediocritate cenſus, nec hñit ambitũ fortunæ maioris tanto deoꝝ fauore dicit nil poſſe abeſſe. [Et transfuga) Quia dixerat caſtra, ſeruauit metaphoram ſignificando, tranſfugã dixit tanq̃ quia à diuitiaꝝ vitijs ſignificet ſe tranſire velle ad virtutis inſignia. [Contemptæ).i. compoſitę, & mediocris. Impiger laborum ſus. [Magnas inter opes inops) pp inſatiabilem cupiditatẽ. Inopẽ eñi ſe oſtendit rei deſideratæ auarus, tanq nõ habeat qđ quęrit, vt Iuuen. Egenti viuere Fato. [Purę riuus aquę) Laus mediocritatis ſub agelli deſcriptione. [Et ſe certa fides meæ) ubertas fertilis glebe non decipiens ſpẽ dñi, vel laborem, agro ſuo pſitum. [Beatior) Multa Africę patrimonia poſſidẽte. Ordo eſt. Et certa fides meæ ſegetis beatior imperio fertilis Africæ, fallit fulgentẽ ſorte, .i. illum q per ſortem fulget & non natura. Nam naturale eſt vt quis paucis, parciſq. contentus ſit. [Quanquam nec Calabrę mella ferũt apes) In Calabria enim ſunt flores aptiſſimi apibus. Per mella autem negat poſſeſſionẽ Calabrię. [Nec leſtrigonia Bacchus in amphora) Formiana, ſeu Sicula, in quibus locis Cyclopes fuerunt, q Leſtrigones vocabantur. [Langueſcit) Vetera ſcit, [Pinguia).i. craſſa. [Importuna) Quæ importunos facit & odioſos. Poterat tamen queſtio videri, quia crederetur Poetam dixiſſe contraria, vt cum ſuperius diceret ſe transfugam diuitum, hic dicat ſibi pauperiem abeſſe, ſed conuenit, nec contrarium eſt vt qui diuitum transfuga eſt, importuna paupertate non ſit, quam eligit, & quam libenter appetit. [Nec, ſi plura) Quam habeo humanitatem circa ſe Mœcenatis oſtendit. Contracta melius mitigato & repulſo deſiderio diuitiaꝝ efficiẽtem poſuit per id quod efficitur. [Vectigalia porrigam) .i. paruus poſſeſſor minora perſoluam tributa. [Regnum Alyattici) Hyliatticus rex Lydię, pater Chrœſi, qui optimo Imperio vſus eſt. [Bene eſt, cui deus obtulit) Omnia fragilitati ſuppetere, & nihil deeſſe dicit.

POR. INCLVSAM Danaën turris ahenea) Hæc Ode vt Mecenatẽ ſcripta eſt, quæ initium quidem habet ab habitatione Danaës, ceterum tractat, quæ ſit vis auri, & quãtum potentiæ habeat, p hoc oſtendit factam fabulam de aureo imbre Danaës, vt oſtendatur nihil non poſſe auro, aut pecunia expugnari. [Nocturnis adulteris) Belle nocturnis adulteris, quia adulteris nox apta eſt. [Si nõ Acriſium, virginis abditæ Cuſtodem pauidum, Iupiter, & Venus Riſiſſent) Senſus eſt, Acriſius filiæ Danaës pudicitiam diligentiſſime cuſtodiſſet, ſi non diligentiã hanc eluſam vellent Venus, ac ſup. in auꝛ cerſus, qđ precium vr̃ fuiſſe concubitus. [Aurum per medios ire ſatellites) In hoc iam exceſſu pſilium eſt fabulę, quam in principio poſuit. [Concidit auguris Argiui domus, ob lucrũ) Amphiarai. ſ. quẽ Eriphyle vxor corrupta monili aureo pdidit. [Diffidit vrbiũ Portas vir Macedo) Philippũ ſignat Alexãdri Magni patrẽ. [Illaqueant duces).i. capiunt. [Creſcentem ſequitur cura pecuniã) Reprehendit eos q pecuniã ſic concupiſcũt, tanq felicio res futuri, cũ tanto plus ſollicitudinis, ac curæ habeãt, quanto maior eſt. [Maiorumq. fames) Pecuniaꝝ maioꝝ. ſ. & nunc famẽ p deſiderio poſuit metaphoricos. Dicit aũt, qđ reuera videmus tanto cupidiores, auarioresq. fieri homines quanto plus acquirãt. [Quãto quiſque ſibi plura negauerit, A dijs plura feret) Bella relatio. Senſus eſt. Agellus meus, quamuis non mihi ſit locupletiorem me tñ facit, nihil amplius .ſ. deſiderantem q ille eſt, qui ſibi clarus vr̃, qđ lautiſſimas, multaſq habeat in Africa poſſeſſiones, hoc ergo fallitur ille locuplex, q ſe beatiorem iudicet. [Quanq̃ nec Calabræ mella ferunt apes) Licet nil in Calabria poſſideam, inquit, vbi mel optimum naſcitur. [Nec læſtrigonia Bacchus in amphora) Læſtrigones oppidum campaniæ Formias tenuiſſe dicuntur. In illa aut regione qm̃ ſaxoſa eſt, pretioſiſſimum vinum Campanũ naſcitur. [Bacchus in amphora Langueſcit) Bacchus langueſcit, quaſi ſeneſcit, ac per hoc veteraſcit, & paulo poſt ait. Promere languidiora vina. [Contracto melius parua cupidine Vectigalia) Reip. redditus dñr vectigalia. [Contracta melius parua cupidine Vectigalia porrigã) Senſus communis eſt, & manifeſtus, ait.n. paruo ſe contentum plus ſibi videri poſſidere, quàm ſi multum habens amplius deſideret. [Quam ſi Mygdonijs regnũ Alyattici Campis continuem) Ordo eſt, quam ſi Mygdonijs campis regnum Halyattici continuem. Halyatticus autem rex Perſarum dicitur fuiſſe, vel (vt alij dicunt) rex Lydorum, pater Chrœſi. [Bene eſt, cui deus obtulit Parca, quod ſatis eſt manu) Subaudiẽdum hic extrinſecus pronomen, quod eſt ei, vt ſit, Bene eſt ei, cui deus obtulit parca manu, quod ſatis eſt.

INCLVSAM Danaen) Auri, & numerum vim nociuam detestatus, animi continẽtiam ac modeſtiam laudat, docens veras diuinas, quæ ſufficientiam pariant, acquiri nõ acceſſione reꝝ, ſed diminutionem cupiditatũ. Ordo eſt. Turris ahenea.i. fortiſſima, quaſi ex ære quod rubiginẽ nõ ſentit, & fores.i. ianuæ, aut valuæ robuſtæ.i. fortes, & triſtes.i. ſeueræ excubiæ canũ vigilũ, muniebant.i. defenderant ſatis Danaën filiam Acriſij, qui nepotẽ ea filia timens eã includi fecerat, ab adulteris nocturnis, ſi Iupiter, & Venus.i. influentiæ illoꝝ planetaꝝ, ſui (ſm fabulas) dij illi nõ riſiſſent Acriſium cuſtodẽ pauidũ.i. meticuloſum, & auxium virginis. ſ. Danaës, abditæ. ſ. in turri. Riſerunt aũt.n. pro quia, fore.i. futuꝝ eſſe, aut qa ſciebãt futuꝝ iter tutum, & patens.i. paruiũ ad eã Deo. ſ. Ioue conuerſo in aurum.i. in imbrem aureũ in cuius forma ſe per impluuium. ſ. feneſtrã per quã impluit, in ſinũ virginis immiſit. Aurum, amat.i. affectat ire qa viam inuenit p medios ſatellites, & amat, perrumpere.i. penetrare ſaxa potẽtius ictu fulmineo.i. quã faciat fulmẽ. Domus auguris Argiui. ſ. Amphiarai, ſeu Amphiarei, concidit.i. ruit tota, demerſa exitio (aut excidio) ob lucru.i. monile qđ Eriphyle vxor eius ab Argia vxore Polynicis ob pditum maritũ acceperat vir Macedo. ſ. Philippus Alexandri pr̃, qui à Iuuen. dr̃ callidus emptor Olynthi diffidit.i. aperuit violenter portas vrbium, & ſubruit.i. ſubuertit reges æmulos.i. æque potẽtes, muneribus.i. donis. Munera illaqueant.i. irretiunt, & in ſeruitute tenent, ſęuos duces nauium.i. piratas qui ſe ob munera mutuo produnt. Et tñ, cura ſequitur pecuniam creſcentem, & fames.i. deſiderium, maiorum.i. grandiorum, quia (vt dicit Iuuen.) Creſcit amor nũmi, quantum ipſa pecunia creſcit. Quo circa, ô Mœcenas decus equitum, quia in equeſtri dignitate permanere voluit, ego perhorrui.i. perfecte, & ad finẽ eſque horrui, iure .i. merito, viſo periculo, tollere.i. erigere, verticẽ.i. extolli, aut ſublimari, habendo verticem conſpicuum .i. clarum, & conſpirabilẽ late. [Nam quiſque feret).i. accipiet, à dijs tanto plura, quanto plura negauerit ſibi. Nam (vt dicit Euangelium) qui ſe humiliauerit exaltabitur. [Ego nudus).i. parum habens, peto.i. adeo, & me transfero, ad caſtra nil cupientium, hoc eſt ſequor factionem illorum, qui nil cupiunt, & ego transfuga .i. transfugiens ab ijs, quibus prius adhæſi, geſtio.i. manifeſte cupio, relinquere partes diuitum, exiſtens. ſ. aut futurus, ſplendidior dñs rei cõtemptæ .i. ſpretæ, quàm ſi diceret occultare meis horrei quidquid Appulus impiger, id eſt ſtrenuus colonus arat .i. arando producit, & egni

facit

ASC.

ſatit, exiſtens inops. i. ſine opibus, inter magnas opes, more auari, & diuitis, quia (vt dicit Sen.) Tam deeſt auaro, quod habet quàm quod non habet. Riuus puræ aquæ, de quo in Sermone, qui incipit. Hoc erat in votis, modus agri non ita magnus. Hortus vbi, & tecto vicinus iugis aquæ fons. Et paulum ſiluæ ſuperis foret, auctius atq; Dij melius fecere, bene eſt, nihil amplius oro Maianate, niſi vt propria hæc mihi munera faxis, & ſilua paucorum iugerum, ad ignem. ſ. ſufficiens, & certa fides. i. fidelitas, meę ſegetis. i. terræ ſatæ, quę annum penum mihi ſufficiat, beatior ſorte. i. conditione Africæ, fertilis. i. citius beatum faciens quàm ſi totam haberem Africam, fallit fulgentem imperio, qua is credit ſe beatiorem, cum non ſit, ſed multis curis maiores comparat. Vbi autem ſollicitudo, illic nulla eſt beatitudo. [Quanquam &c.) proſequitur quod inceperat dicere, nõ rerũ acceſſione, ſed cupiditatum minutione fieri beatum, ideoque dicit ſe ſatis beatum vnicis Sabinis, licet exquiſitas non habeat diuitias. Ordo eſt. Quanquam nec apes Calabræ ferunt. i. colligũt mihi mella, nec Bacchus languescit. i. veterascit, & domatur, ac mitior fit mihi, in amphora læſtrigonia. i. Formiana, nam precioſa creſcunt iuxta Formias vina, nec vellera creſcunt mihi pinguia ſupp. in paſcuis Gallicis, vt in Pedemontium, vbi Gallia Italis Ciſalpina, aut in Euganeis preſertim Altinatibus. Nam Col. lib. vij. de ouibus emendis ſic ait. Generis eximij Calabras, Appulasq. milites noſtri exiſtimabãt, earumq. optimas Tarentinas. Nunc Gallicæ precioſiores habentur, earumq. præcipue Altinates. Vt autem Str. lib. v. ait, Altinũ eſt in palude poſitum, ſimilem Rauennæ ſitum habens. Martialis autem ſic ait lib. xiiij. Velleribus primis Apulia, Parma ſecundis nobilis. Altinum tertia laudat ouis, tamen pauperies importuna. i. non ſupportanda, & ad improbitatem vrgens, abeſt. ſ. à me, nec ò Mœcenas ſi ego velim. ſ. habere plura, tu deneges dare plura, verum ego porrigam. i. extendam, & augeam melius parua vectigalia. i. paruos redditus, & agrorum fructus, cupidine. i. cupiditate, contracta. i. imminuta, quam ſi ego continuem. i. cõtinuo poſſideam, regnum Alyattici. i. Crœſi Halyattis filij, hoc eſt Lydiam ditiſſimam, campis Mygdonijs. i. Mygdoniæ regionis in finibus Aſiæ fertiliſſimæ. Multa deſunt petentibus multa. [Bene). i. ſatis multum eſt illi, cui Deus obtulit manu parca. i. licet parca, tamẽ quod ſatis eſt. i. vſque ad ſufficientiam, vt dicunt, vnde & Prouerb. xxx. Mendicitatem, & diuitias ne dederis mihi, tribue tantũ victui meo neceſſaria, ne forte ſatiatus illiciar ad negandum, & dicam quis eſt dominus? aut egeſtate compulſus furer, & periurem nomen Dei mihi.

GLAREANVS.

TRISTIS excubiæ) Triſtes, inquit Acron, epitheton vigiliarum, eo quod mœſtitudinem generent, ſeu Dianæ Triſtis, nuptijs per cuſtodiam denegatis. Hæc ille. Vbi triſtis eſſe trochæus quem pede hoc carmen primo loco non recipit. [Cuſtodem pauidum) Idem Acron, ſollicitum & cautum exponit propter iniunctum ſibi officium, perinde atq; Acriſius vnus ex vigilibus turri adſiſtentibus eſſet. Idem Acron poſtea: Contemptę dominus ſplendidior rei, contente legit pro compoſitæ atque mediocris; quod ego lectori iudicãdum relinquo. Et ſegetis certa fides meæ, &c. Ordo eſt, idem inquit, & certa fides meæ ſegetis. Beatior imperio fertilis Africæ fallit fulgentem ſorte. i. illum qui per ſortem fulget & non natura. Nam naturale eſt, vt quis paucis parciſq. contentus ſit. Hæc ille ingenioſe, vt cetera. Talia nugamenta abſque omni iudicio edita, omnes legunt, nec quiſquam refellere audet, magni. ſ. auctoris, vt quem apud quoſdam inter Horatij interpretes primum locum habere audio, de quo iurare auſim non intellexiſſe quæ hoc loco expoſuerit ipſe, ſi modo vere ſunt eius hæc ſcripta. Ego nec conſtruendum puto. Beatior imperio, nec fulgentem ſorte, ſed contra vtrũque vt recte expoſuit Mancin. [Nec læſtrigonia Bacchus in amphora) Læſtrygonius, prima æ, diphthongum habet, & y, ſecunda ſyllaba. Vt Odyſſea v, hoc eſt decimo patet. At noſter Acrõ Læſtrigonia exponit Formiana, ſeu Sicula, in quibus locis Cyclopes fuerunt, inquit, Læſtrigones vocabantur. Hæc ille. Formiana recte, ſe Sicula nõ item. Cyclopes in Sicilia ſancte, Læſtrigones in Italia ad mare Tyrrhenum. [Regnum Alyattici) Porphyriõ Alyatticum regem Perſarum facit, quanquam alij Lydos dicant, ſic ille Acron Lydorum ait qui & Crœſi parentem fuiſſe addit. Mancinellus, patrem Crœſi non Alyatticum, ſed Aliatten vocatum oſtendit ex Herod. lib. j. nihil præterea poëtæ ſenſum addens. Badias Alyatticũ, putat dictum Crœſum, Alyattis filium, quaſi patronymicum. Idq. mihi placet, placet & quod paulo ante de ouibus gallicis exponit idem Badius. Altinatibus in Euganeis, ſiue Venetis. vbi omnes commentatores ſilent, tanquam res ſit nota omnibus.

AD ÆLIVM LAMIAM SENATOREM.

Aelium Lamiam, cuius ſupra meminit, à generis antiquitate laudat. Ait enim lamiarum familiam à Formis oriundam, vbi Lamus regnauit, qui Lamijs in vrbe dignitate & opibus præcipuum nomen dedit.

Ode XVII. Dicolos, Diſtrophos Vt: Vides, vt alta ſtet niue candidum.

– – ∪ – – – ∪∪ ∪ –
– – ∪ – – – ∪∪ ∪ –
– – ∪ – – – ∪ – ∪
– ∪∪ – ∪∪ ∪ – –

AELI vetuſto nobilis ab Lamo,
Quando & priores hinc Lamias ferunt
Denominatos, & nepotum
Per memores genus omne faſtus:
Auctores ab illo ducis originem.
Qui Formiarum mœnia dicitur
Princeps, & innantem Maricæ
Littoribus tenuiſſe Lyrin
Late tyrannus. cras folijs nemus
Multis, & alga littus inutili
Demiſſa tempeſtas ab euro
Sternet: aquæ niſi fallit augur
Annoſa cornix. dum potes, aridum,
Compone lignum: cras genium mero
Curabis, & porco bimeſtri.
Cum famulis operum ſolutis.

ANTONIVS.

AELI vetuſto) Aelij Lamiæ genus celebrat ait inde cornicis augurio ſe noſſe craſtinam tempeſtatem hinc illum monet vt arida ligna cõponat ad ſacrificium, quo luce ſequenti Geniũ mero & porco bimeſtri curare poſſit, de Aelio aũt Lamia lib. j. Ode vero xvj. etiam meminit. [Quando) Quoniam. [Faſtos) Conſules intelligit. Lucanus: Qui dat noua nomina faſtis. Faſtorum libri dicuntur, in quibus totius anni ſit deſcriptio, vt Feſt. inquit. Priſcianus vero lib. vj. ait: Faſtos pro annalibus à faſtis, & non feſtis diebus dictos. [Formiarum mœnia) De Formijs ode ſuperiori legito. [Maricæ) Seru. lib. vij. Aen. ſcr. Maricam fuiſſe Deam littoris Minturnenſium iuxta Lyrim fluuium, afferens quoq; hũc Horatij locum in teſtimonium. Virg. autem in eodem lib. vij. de Latino ait: Hunc Fauno & Nympha genitum laurẽte Marica Accipimus. [Lyrim) Lyris ſuperne labitur de Apenninis mõtibus & agro Veſtino præter vicum Fregellas, excurrit autem in lucum ſacrum, quem magnis honoribus Minturnẽſes celebrant oppido incumbẽtem. Minturnæ autem inter Formias & Sinueſſam erant, vtrinque ad ſtadia lxxx. diſtantes. interfluit autem Lyris amnis, ſuntque dictæ vrbes omnes maritimę. Auctor Str. lib. v. [Late tyrannus) Rex. Virg. etiam ait: Hinc populum late regem. [Alga) herba marina tenuiſſima. [Augue aquæ). i. prænuncia. [Annoſa cornix) Heſiodus multa de hominum æuo referens, cornici nouem noſtras attribuit ætates, quadruplum eius ceruis, id triplicatum coruis. Plin. ſcr. lib. vij. Cornix autem ales eſt inauſpicatæ garrulitatis, vt ait idem. i. infelicis, quaſi auſpicijs repugnantibus Cic. præterea lib. j. de Diuin. ſcr. Coruum à dextra, à ſiniſtra cornicem facere ratum. Et Plin. docet, hiemem ſignificari cum terreſtres volucres cõtra aquam clangores dabunt perfundẽtes ſeſe, ſed maxime cornix. Virg. ẽt lib. j. Georg. Tum cornix plena pluuiam vocat improba voce, Et ſola ſicca ſecũ ſpatiatur arena. [Genium) Genius eſt numẽ quoddam familiare, quod nobis naſcentibus datur, vt Seru. ſcr. lib. vj. Aen. Cẽſorinus aſſerebat (vt ſcribunt alij) eum dici Genium, ſeu quia, vt gignamur curãt, ſeu quia vna nobiſcum gignantur, ſeu quia genitos ſemper tueatur, eundemq. eſſe Genium & larem oſtendit Euclides dixit duplicem omnibus appoſitum eſſe Geniũ, bonum, & malum, Chriſtiana veritas Angelos vocat non cum naſcẽte genitos, ſed natos ſociatos, quorum alter bonus in bonum

Faſti.

Marica.

Lyris.

Cornix.

Genius.

ſemper vrget: quē ſeruat, alter aſt malis in cōtrarium nititur & quaſi bonoꝝ maiorumq. noſtroꝝ obtrectatorra, & teſtes in moe tē vſq; aſſiſtunt continuē. [Operis ſolutis) Diem feſtum indicat.

ACR. ÆLI vetuſto) Aelium Lamiam alloquitur ſenatorem. Aeliorum autem familia à Lamo Formianum rege orti affirmata eſt vnde & Lamiæ cognomen nobilibus inditum eſt, quod vulgo Lamiarum genus vocabatur. Iuuen. Lamiarum cæde madenti. [Vetuſto) antiquo. [Quando) Si quidem [Faſtos) Conſules, qui nobilitatis in poſteros memoriam teſtarentur. Per faſtos autem conſules vult accipi. Luc. Qui dat noua nomina faſtis. [Princeps, Late tyrannus) Alibi pro domino, alibi pro crudeli, alibi pro potente ponitur, et, Pars mihi pacis erat dextram tetigiſſe tyranni. [Lyrim) Lyris fluuius eſt Campaniæ interfluens vrbem Minturnenſium. de quo Luc. Et vmbroſæ Lyris per regna Maricæ. [Ceres folijs nemus) De futuræ tempeſtatis indicio. vi, Omnia plenis Rura natant foſſis. Ordo eſt. Tempeſtas demiſſa ab Euro ſternet cras nemus multis folijs, & ſternet litus inutili alga. [Annoſa cornix) Diu viuens, Iuuen. exemplum vitæ fuit à cornice ſecundæ [Dum potes, aridum, Compone lignum) Dum permitteris ſerenitate ſtrue ad faciendum ſacrificium. [Et porco bimeſtri) Duos menſes habente. Aut certe duos annos voluit ſignificare & Luna computatos. Cum famulis operum ſolutis cū vacantibus ſeruis, & ab opere feriatis oſtēdit autem tempus hyemis, dum ad focum parari, Hortatur, & ſacrificium Genio inſtituit, vt Inuitat genialis hyems, curasq. reſoluit & Ante focum ſi frigus erit, ſi meſſis in vmbra.

PO. R. ÆLI vetuſto nobilis ab Lamo) Ælium Lamiam alloquitur ſenatorem. Aeliorum familiam ab Lamo Formiarū rege oriri affirmat, vnde & Lamiæ cognomen ijs adhæſiſſe. [Memores genus omne faſtus: dicitur Princeps, & innantem Maricæ Littoribus tenuiſſe Lyrin) Formiani potentiores videntur fuiſſe Minturnenſibus, & eorum agros tenuiſſe. Lyris flumen vbi Marica Nympha colitur. [Late tyrannus) Qui ad Lyrim eſque regnum ſuum extenderit. [Et innantem Maricæ Littora tenuiſſe Lyrin) Lyris per mediam vrbem Minturnenſium labitur. Maricam autem Minturnenſes maxime colūt, cuius etiam lucus in ipſa Minturnenſi ciuitate eſt. [Sternet: aquæ niſi fallit augur Anſa cornix) etiam Virg. dicit cornices pluuiæ imminentis præſagas eſſe cum ait: Tum cornix plena pluuiam vocat improba voce augurem pro præſaga. i. diuina poſuit. Annoſa autem ait, quoniam mille annos viuere affirmatur. [Dum potes, cornix. Compone lignum: cras genium mero Curabis, & porco bimeſtri. Cum famulis operum ſolutis) Intelligendum in villa fuiſſe Lamiam; quem ideo hortatur apud focum epulari. ſic etiam ſolent ruſtici hyeme cum feriati ſunt quod ipſum manifeſtatur ex eo quod dixerit Genium curabis cum famulis operum ſolutis. talia ſunt, & illa Virg. Inuitat genialis hyems, & Ante focum ſi frigus erit, ſi meſſis in vmbra.

A. S. C. ÆLI vetuſto) Aelium Lamiam amicum à generoſitate laudatum monet futuro conuiuio proſpiciat, dicens. [O Aeli nobilis ab Lamo vetuſto, Quando) i. quandoquidem. [Ferunt) i. dicunt ferè omnes. [Lamias priores) i. priſcos. [Et omne genus nepotum) i. poſteriorum, aut minorū. [Per faſtus) i. libros quaſi annales. [Memores) i. qui in memoriam reducunt conſules, & nobilium magiſtratus. [Denominatos hinc) ſ. à Lamo vetuſto. [Tu ducis originem illo auctore) ſ. primo Lamo, qui dicitur. [Princeps) i. primus [Tenuiſſe) i. poſſediſſe. [Mœnia Formiarum, & tyrannus) i. rex. [Late) i. regnans, dicitur. [Tenuiſſe Lyrin innantem Littoribus Maricæ) i. Minturnenſium deæ, hoc eſt maris iuxta Minturnas. [Tempeſtas demiſſa ab euro) ſ. vento orientali. [Sternet) i. ſternendo operiet. [Cras nemus) i. ſiluam frondoſam. [Folijs Multis) i. frondibus et ventorum decuſſis. [Et ſternet litus) ſ. maris. [Alga) i. herba euulſa et tempeſtatis inutilis vnde in Buc. Proiectaq. vilior alga. i. cras erit maxima ventorum, & pluuiarum tempeſtas. [Niſi cornix annoſa) Et ita non friuole garrula, ſed ſerio. [Augur) i. prænunciatrix. [Aquæ) i. pluuiæ. [Fallit) Sup. me. & ita tantiſper ſupra eum potes. [Compone) ſ. ad focum lignum aridum, quia. [Tu curabis: cras genium) i. Deum indulgentiæ. [Mero) i. puro vino, hoc eſt cras nobis uberius bibendum eſt. [Et porco bimeſtri) i. duorum menſium porcello. [Cum famulis ſolutis operum) ſ. labore, vt ſit participium.

GLAR. ÆLI vetuſto nobilis ab Lamo) De hoc Aelio videtur lib. j. bis dixiſſe Ode xxvj. & xxxvj. Porro Aeliorum magna apud ſcriptores mentio. Hic autem L. Aelius Lamia Cos. fuit cum M. Seruilio anno à Chriſto nato quinto, ab Vrbe autem condita. CCLV.

AD FAVNVM.

Fauno, qui à Græcis Pan appellari creditur, nonis Decembris ſacrificabant ne læderet. Nam ex dijs inferis & ſiniſtris putabatur. Orat igitur non vt proſit, ſed ne noceat, dum per agros ſuos tranſit.

Ode XVIII. Dicolos, Tetraſtrophos i. vt,
Iam ſatis terris niuis, atque diræ.

-v---vv v v
-v---vv v v
-v---v vv--
-vv--

FAVNE, Nympharum fugientū amator,
Per meos fines, & aprica rura
Lenis incedas: abeasque paruis
Aequus alumnis:
Si tener pleno cadit hœdus anno:
Larga nec deſunt Veneris ſodali
Vina crateri: vetus ara multo
Fumat odore:
Ludit herboſo pecus omne campo.
Cum tibi nonæ redeunt Decembres:
Feſtus in pratis vacat otioſo
Cum boue pagus:
Inter audaceis lupus errat agnos:
Spargit agreſteis tibi ſilua frondeis:
Gaudet inuiſam pepuliſſe foſſor
Ter pede terra.

ANTO. FAVNE, Nympharum) Faunum agreſtem, ſiluestremq. Deum orat vti per ſuos agros mitis, & innocēs eat, cum pleno anno hædum, & vinaq.; & odores plurimos tradat, agreſteſq. etiam ſibi tripudient. [Faune, Nympharum) Fauni Dei Latinorum erant quos in ſiluestribus locis traditum eſt ſolitos fari, quod Varr. ſcr. Seru. etiam docet Faunos dictos à fando. i. vaticinando, vnde & fatuos dicimus, inconſiderate loquentes. De faunis aūt Poëta lib. j. Geoeg. ait. Et vos agreſtium præſentia numina Fauni Ferte ſimul Faunīq. pedem. [Lenis) Mitis, placidus. [Aequus) Benignus innocēs. [Paruis alumnis) Vernas intelligit villici filios. [Larga nec deſunt) Ordo. Nec deſunt Veneris ſodalis larga vina in cratere. Veneris autem ſodali. i. tibi Fauno, dixerat. n. Faune, Nympharum fugientum amator, vel dicas. Nec deſunt larga vina in cratere ſodali, quā ſine Cerere, & Baccho friget Venus. Et Plin. lib. xiiij. inquit de ebrijs. Præmiumq. ſummū ebrietatis libido portentoſa, ac iucūdum nefas. Ouid. item lib. j. de Art. ait, Vina parat animos, faciuntq. caloribus aptos. Cura fugit, multo diluiturq. mero. Illic ſæpe animos iuuenum rapuere puellæ. Et Venus in vinis, ignis in igne fuit. Et in lib. de Rem. Vina parant animos Veneri, niſi plurima ſumas. [Ludit herboſo) Id erat in numinis honorem, et etiam pecora gauderent, & luderent, quæ ſub eius tutela ſunt. [Vacat) ab labore. ſ. [Nonæ Decembres) Tunc. n. Fauno ſacra celebrabant. [Feſtus) i. lætus, id autem erat propter Fauni numen, cum feſta Pagus celebrabat. [Pardus) Sunt pardi pantherarum mares. Panthera autem, & tigris macularum varietate ſpectantur, ſuntq. pantherum in cādido breues macularum oculi, ferunt colore earum more ſollicitari quadrupedes cunctas, ſed capitis toruitate terreri, quamobrē occultato eo reliqua dulcedine inuitatas corripiunt. Auct. eſt Plin. lib. viij. Pardus. Acron hic legit, Pagus, vtrunque tamen conuenit. [Agreſteis frondeis:) Id erat, quoniam locis ſiluestribus Fauni morabantur, hinc in eorum honorem agreſtes frondes per humum ſpargebantur ab ſilua ipſa, nō ſolum ab viris. De more autem id fiebat, vnde in Buc. Maro, inquit: Spargite humum folijs inducite fontibus vmbras Paſtores, mandat fieri ſibi talia Daphnis. Item Alia Aeglo. Quis caneret Nymphas, quis humum florentibus herbis Spargeret, aut viridi fonteis induceret vmbras. [Foſſor) Agricola, quem gaudere dicit tripudijs in Fauni ſacris.

Fauni.

Ebrietatis præmium.

Pardus.

Panthera

Faune,

ACR. FAVNE, Nympharum fugientum amator)Quaſi à celeritate iui Nymphæ Faunorum petulanciam fugiant. [Et aprica) Amœnas,temperata,vt duceret apricis in collibus vua culorem. [Æquus alumnis) alumnis ruris, vernulis, quos maxime Fauni lædere dicuntur. [Lenis incedas) Propitius,placatus.[Pieno anno).i.completo,annuale ei ſe ſacrificium facere oſtendit.[Si)autem,ſi quidem,vt, Veſtro ſi munere tellus. [Cadit) Immolatur. [Veneris ſodali Vina crateri) Cratere dixit Veneris ſodali, ideo, quia ſine Cerere & Libero friget Venus.[Vetus aram) Non ætatis cultu deſerta, ſed multo thure ſuccenſa,oſtendit autem ſe eos multis ſacrificijs donauiſſe,quibus promerat, quæ petit. [Ludit herboſo pecus omne cãpo) Tanquam deuotionem diei io numinis honorem etiam pecudes laſciuiendo ſentirent. Nonis etiam Decemb.Faunalia,& Faunoꝝ culta dicebantur. [Feſtus).i.tua feſta celebrans. [In pratis) pratis aũt, quia Faunalia in ſiluis, & io pratis celebrabantur.[Cum boue pagus) In Pagis enim & in Cõpitis celebrari talia conſueuerunt, vt Virg. Præmiaq. in gentes Pagos & Compita circum Thæſidæ poſuere,atque inter procula læti Mollibus in pratis vnctos ſalire per vtres. [Inter audaceis lupus errat agnos) Non ſemper audaces agnos,ſed illo die. tanquam qui numinis interuentu non timeant, quod honori Fauni applicat, feſtiuitates ſuæ tempore lupos nocere pecudibus non ſinentis. [Spargit agreſteis tibi ſilua frondeis) Veluti ſilua per amœnitatem frondes ſpargeret,vt, Spargite humum folijs inducite fontibus vmbras. [Gaudet inuiſam pepuliſſe foſſor Ter pede terra) Cultu vinearum liberatus & Fauno ſacrificat,vt inuitat genialis hyems, curasq. reſoluit. ter vero ad rhythmum retulit.

POR. FAVNE, Nympharum fugientum amator) Faunum inuocat, quem aiunt inferum ac peſtilentem Deum eſt ſecundum quæ & nunc Horat.loquitur,cum eum orat,vt tenuis per agros ſuos tranſeat. Et Virg. in 13. Cum apud Memphitem peſtifec odoris pallidum lucum habere oſtendit,& in conſulendo oraculo eius videri multa ſimulacra miris modis volitantia. Atqui imis Acheronta affatur Auernis. Fugientum amator, per laſciuiam dicit fugientium,tale eſt illud. Et fugit ad ſalices,& ſe cupis ante videri.[Si tener pleno cadit hœdus anno)Significat ſemper ſe ei anniuerſarium ſacrum hœdo facere.[Vina crateri)Crateram Veneris ſodalem dixit, quia ſine Cerere, & Libero friget Venus. [Ludit herboſo pecus omne campo Cum tibi nonæ redeunt Decembres) Nonis Decembribus Faunalia ſunt, hoc eſt dies feſtus Fauni, in cuius honorem pecudes laſciuiunt. [Inter audaceis lupus errat agnos) Non ſemper audaces, ſed illo die, quo videlicet non timeant lupum inter ſe errantem, & hoc interueniente numine Fauni euenire dicit qui quaſi die feſto ſuo vult pecora, quæ ſub tutela ſua ſunt, ſine periculo eſſe. [Gaudet inuiſam pepuliſſe foſſor Ter pede terram)Inuiſam terram foſſoribus merito dixit. quod in ea laborent cum fodiunt, naturale eſt enim omnibus odiſſe laboris ſui materiam, ſignificatur autem agreſtes cum feſto Fauni feriati ludunt io terra tripudiare.

ASC. FAVNE) Faunum feſtiue rogat, vt innocuus per arua ſua incedat,polliceturq. ſi id fecerit,ſacrificium,dicẽs.[Faune, Nympharum fugientum) Sunt enim timidæ Deæ Faunum, qui rudis, & agreſtis eſt, potiſſimum timentes. [Incedas lenis) .i.placidus & innocuus. [Per meos fineis) .i.confinia agrorum meorum. [Et per rura aprica).i.Soli expoſita,& vmbroſa. [Et abeas).i.diſcedas. [Æquus).i.benignus, & innocuus. [Alumnis paruis) .i. vernis villici natis, aut fœtui pecoris, quod potius credam,quia quaſi obnoxius ſit fœtui conſeruando. addit confidenter, quaſi dicere velit.[Si hœdus).i.fœtus capræ.[Tener).i.molliter educatur.[Cadit)Cum tibi mactatur. [Anno pleno).i.completo (quia annuale ſacrificium illi fecit) hoc ſi ſingulis annis mactatur tibi hœdus. [Nec).i. & ſi larga vina non deſunt crateræ à nominatiuo cratera,quia ab accuſatiuo tertię maſculini fit ſępe nominatiuus,in a primæ & fœminini,vt cratera ſtatera,caſſida,&c.nec ſtaret verſus,vt ſi: cratere pro in catere ablatiuus tert æ,q corriperetur.i.poculo illi.[Sodali) .i.quod eſt io ſocietate Veneris,quia ſine Cerere,& Baccho friget Venus. Venter autem mero æſtuans facile deſpumat in libidinem,& ſiſup. [Ara vetus) .i. ab antiquo tibi inſtituta.[Fumat tibi multo odore).ſ.thuris,aut potius nolo cauſti. Proſequitur autem in eius honorem, vt hic hymnus in eius feſto canendus in elligatur dicens.[Omne pecus ludit).i.ſalit, & tripudiat in campo herboſo. [Cum nonæ Decembres redeunt).i.in honorem tuum,quia tunc eius feſtum agebatur.[Pagus).i.paganus,hoc eſt ruſticus, ſeu colonus (id autem melius q̃ pardus legitur)feſtus.i feſtiuus,vacat.ſ.à labore in patria cum boue ocioſo.i.ceſſante ab aratione.[Lupus errat inter agnos audaces).i.audentes tunc quia tua protectione conſiſi nihil timent.

[Silua ſpargit tibi frondeis agreſtis, & foſſor Gaudet, pepuliſſe pede terra).i.ſecundum rhythmum,& numerum ſaltãdi. [Terrã inuiſam).i.cuius fodiendæ labore detat gari ſoleat,& ita quaſi in execrationem terræ ſalieodo conculcat eam.

ROMANI quædam numina colebant vt prodeſſent quẽadmodum Iouem iuuans pater dictus eſt quædam oe oocerent vt febrem. Ad eum modum Horat. nunc Faunum,vt lenis per agros ſuos incedat precatur. In commen.Porphyrionis quidam leguot tenuis pro lenis, ſed lib.errant: Quemadmodum paulo poſt Memphitis, pro Mephitis ex vij. Aen. Quanquam Porph. Memphitem locum intellexiſſe videtur, ſi non aſſutum hoc quoque ei eſt, vt multa alia. Larga nec deſunt Veneris ſodali. [Vina crateri) Manc.Cratere putauit auſereodi eſſe caſus, Itaque expoſuit io cratere,nõ attẽdens e,in ablatiuo correptum, quod huic loco minime quadrat.Crateræ autẽ datiui eſt caſus vt recte annotauit Bad.Nec enim hunc ſua laude traudanduot puto etiã ſi ipſe non primus hoc ootauit. GLAR.

AD TELEPHVM.

Telephum familiarem ſuum reprehendit, quod genelogias neſcio quas,& curioſas hiſtorias ſcrutaretur. & non poſſit ea quæ ad vita vſum,& hilaritatem attinent narret,curetq; vt ſuauiter potet, & ſine noxa. Gratiarum numero.ad Muſarum numerum cyathos exhauriat. neque progrediar, ne conuiuij gratia perdatur per temulentiam.

Ode XIX. Dicolos, Tetraſtrophos: Vt, Sic te diua potens Cypri.

—-–uu-u-
—–uu–uu-u-

QVANTVM diſtet ab Inacho
 Codrus,pro patria nõ timidus mori,
Narras, & genus Aeaci,
 Et pugnata ſacro bella ſub Ilio.
Quo Chium precio cadum
 Mercemur: quis aq̃ temperet ignib.
Quo præbente domum, & quota
 Pelignis caream frigoribus i taces.
Da lunæ propere nouæ, * * Vide ann. Fr. Rob. ſu per iſto loco.
 Da noctis mediæ, da puer auguris
Murenæ. tribus, aut nouem
 Miſcentur cyathis pocula commodis.
Qui muſas amat impareis,
 Ternos ter cyathos attonitus petes
Vates. treis prohibet ſupra
 Rixarum metuens, tangere Gratia
Nudis iuncta ſororibus.
 Inſanire iuuat. cur Berecynthiæ
Ceſſant flamina tibiæ?
 Cur pendet tacita fiſtula cum lyra?
Parcenteis ego dexteras
 Odi: ſparge roſas. audiat inuidus
Dementem ſtrepitum Lycus:
 Et vicina ſeni non habilis Lyco.
Spiſſa te nitidum coma,
 Puro te ſimilem Telephe veſpero,
Tempeſtiua petit Chloë:
 Me lentus Glyceræ torret amor meæ.

QVANTVM) Hac Ode Telephum poëtam Græcum familiaremq. ſuum, cum loco arguit. is .n. Græcoꝝ hiſtorias referebat Horat. cum tempus poſceret conuiuij potis neceſſaria tractare. Hortatur inde pueꝝ ſuum pocula pparare aſſiotq. tibiæq. cum lyra,& fiſtula. [Inacho) Fuit Inachus primus Argiuorum rex, qui regnauit annis quinquaginta, anno ANTO. Inachus.

autem mundi ᴍ ᴍ ᴍ ᴄ ᴄ x ʟ. auct.eſt Euſ.[Diſtet) Differat, vel abſit. Codrus. [Codrus) Fuit is Athen.rex xvij.qui regnauit annis xxj. anno mundi ᴍ ᴍ ᴍ ᴍ ᴄ x. vt ſcr. Euſ. Vtq. Iuſt.lib.ij. ait: Cum eſſent inter Athenienſes & Dorienſes ſimultatum, veteres offenſæ quas vindicaturi,bello Dorienſes de euentu prælij oracula conſuluerunt,reſpõſum ſuperiores fore ni regem Athenienſium cecidiſſent. Cum ventum eſſet in prœlium,militibus ante omnia cuſtodia regis Athenienſis præcipitur. Athenienſibus eodem tpe rex Codrus erat qui & reſponſo Dei,& præceptis hoſtium cognitis permutato, regio habitu pannoſus ſarmenta collo gerens caſtra hoſtium ingreditur ibi in turba obſiſtentium à milite, quem falce aſtu conuulneraurrat, interficitur, cognito regis corpore Dorienſes ſine prœlio diſcedunt. Atq; ita Athenienſes virtute ducis pro ſalute patriæ ſe offerentes bello liberantur. Poſt Codrũ nemo Athenis regnat. Adminiſtratio reip. annuis magiſtratibus permiſſa hæc omnia ex illo de hoc etiam Cic. in fine lib.j. Aeacus. Tuſc. [Genus Aeaci)Fuit is Iouis Arginæque filius. Genuit autem Telamonẽ,Peleum,& Phocum.Et Peleo ac Tetides Achilles natus, qui cum Agamemnone ad Troiam accreſſit. auctor in ijs Diod. lib v. [Sacro Ilio) A dijs enim mœnia ſibi conſtructa ferrant Dion.ſcr.Ilio in Phrygia eſſe iuxta.Idem montem, ciuitatem olim ampliſſimam, & maximorum Heroum pro creatricem, quam ferunt ab Neptuno,& Apolline conditam extitiſſe, ſed poſtea direptam & euerſam Palladis, ac Iuno,conſilijs ſitam prope Xanthi & Ilari Simoentis vndas.[Chium cadus)De Chio vino optimo ſuperius dictum eſt. [Aquam temperet ignibus) .i. tepefaciat vtebantur enim tepida aqua pro diluendo vino.per id autem Horat.hiemem tunc fuiſſe innuit. [Et quota) ſupp. hora. Peligni. [Pelignis frigoribus)Peligni populi ſunt Marſis vicini.vt ſcr.Str. lib v.Sulmo autem Pelignorum eſt Mediterranea ciuitas, vt docet lib iij. Ptol.Pelignis autem frigoribus,ait,quia ex montibus illis niuoſis venire videbantur, qui Sabinis imminent.[Da lunæ propere nouæ)hortatur puerum ad paranda pocula.Eſt autẽ ordo, O puer,da propere pocula nouæ Lunæ,da pocula Murenæ auguris, pocula Miſcentur tribus cyatis commodis autem nouem.[Da lunæ).i.in Lunę honorem.Hoc ait, quoniam ſolebant olim pocula ſumere in deorum honorem,aut heroum, aut amicarum.Hinc Mart.inquit, Neuia ſex cyathis,ſeptem Iuſtina bibatur: Omnis ab infuſo numeretur amica Falerno. [Tribus, aut Conuiuarum numerus. nouem)Gel.lib.xiij.cap.xj.ſcr. Var. dixiſſe conuiuiarum numerũ oportere incipere à Gratiarũ numero, & progredi ad muſarũ .i. proficiſci ab tribus,& conſiſtere in nouem, vt cum pauciſſimi cõuiuæ ſunt,non pauciores ſint. quam tres cum plurimi nõ plures quam nouem.Nam multos,inquit,eſſe, non conuenit, quod turba plerunque eſt turbulenta. Attonitus nimio videlicet vino. [Nudis iuncta ſororibus)De Gratijs videto ſuperius Ode iij.lib. Berecinthia. j. [Berecynthię tibię)Id ait, quoniam obliquam tibiam Phrygiã Midas inuenit geminas tibias Marſias. Cum tibijs, canere voce Trœzenius Dardanus inſtituit.auct.Pli.lib.vij. [Berecynthię)Berecynthea natio quædã inter Phrygias eſt.Simpliciter vero Phryges Troesq. prope Idam habitantes Rheam præcipuo venerantur honore,eius Orgia frequentarea. hanc quidem deorum Matrem vocant, & Veſtam, & Deam Phrygiam magnam. ab locis autem Idæam. Dindimenam,Philenam,Peſſinontiam,Cybelẽ. Hæc ſcr.Str.lib.x.Lyra veterum Rom.epulis fides, ac tibias adhibere moris fuit. Et in prouerbium vſque Græcorum celebratum eſt,indoctos a Muſis, atq; Gratijs abeſſe. Apud illos autem mos erat, vt in conuiuijs poſt cœnam circumferretur lyra, cuius cum ſe imperitum Themiſtocles confeſſus eſſet abitus eſt in doctior. Auct.eſt Fab.lib.j.de Muſice. [Parcentes dexteras)Nil agentes. [Sparge roſas)In menſa.ſ.Lycus is ſenex ei vicinus erat. [Nõ habilis)Nõ apta erat enim Lyci ſenis vxor iuuenis. hic ille zelotyphus erat & inuidus,ac odioſus. [Spiſſa te)Laudat Telephum à forma.[Veſpere)De hoc vide ſuperius.[Tempeſtiua)Viri potens, apta viro.[Lentus)occultus,ac longius.

ACR. Qᴠᴀɴᴛᴠᴍ diſtet ab Inacho) Telephum græcum poëtam ſodalem ſuum alloquitur,iocoſe eum corripiens,ꝙ hiſtorias nõ pertinentes ad propoſitum potius loquatur, quàm quæ ſint apta conuiuio. Alij volunt reprehendi Telephum,ꝙ quantum temporis intercſſet ab Inacho,vſque ad Codrum quæreret. Deinde conuerſus ad puerum,vt impari numero cyathorum faciat potiones hortatur. [Codrus) Rex Athenienſium & Lacedæmoniorũ fuit, hic imminentibus hoſtibus pro patria ſe deuouit,reſponſio incitatus oraculi,quo prædictum fuerat,eos vincere poſſe quorũ dux fuiſſe occiſus hoc dum permulgatum fuiſſet,cœpit vitari ne occideretur. Mutato poſtea habitu gregarij militis ad caſtra hoſtium pertexit,magnis iniurijs agens,vt occideretur.obtinuit,vt

Virg. Aut alconis habes laudes,aut iurgia Codri. [Et genus Aeaci)Aut Achillis. per has autem fabulas hiſtoriam græcam ſignificat.[Sacro)Quia a numinibus muri facti dicebãtur Troiani,hoc eſt Neptuno & Apolline. vt Virg. Cuperem cum vetere ab imo ſtructa meis manibus periuræ mœnia Troiæ.[Quo Chium precio cadum) Aut peregrinum vinum dixit, aut vas vino precioſus.[Tempere)Tepefaciat.nam tepefactis aquis ſolebant gręci vina temperaret. [Quo)Aliquo.[Et quota)ſup. hora ordinale nomen eſt. [Pelignis caream frigoribus)pelignum oppidum eſt Sabinorũ frigidæ regionis. [Da puer auguris Murænæ) puerum pincernam alloquitur. hoc modo veteres feſtiuitatem conuiuiorum celebrare conſueuerant, vt ſingulos vini cyathos ſub ſingulorum deorum aut cariſſimorum hominum nomine in poculis apponi iuberent. [Da noctis mediæ).i.bibamus in honorem mediæ noctis.& nouæ Lunæ,& auguris Murænæ.[Tribus aut nouem)Vt numero deus impare gaudet. tribus autem aut nouem, aut propter muſas, aut propter Charites, quia lætitiam dabant. [Attonitus)Vt non inebrietur. [Vates)pro quolibet facricola. [Treis prohibet ſupra) Ne ſi ſupra nouẽ addideris tres ebrius factus exurgas in lites quæ ſunt Gratiæ lætitiæq. contrariæ. ideo Gratiæ nudæ pinguntur veluti ſine dolo, ſine fraude,ſine aliquo velamine [Cur Berecynthiæ)Berecinthus vrbs Phrygiæ,vnde & tibias Phrygias dicit.quæ Matris deum ſacris adhiberi conſueuerant,ad quarum cantus,& a conuiuantibus ſaltabatur. vt, Tympana vos buxuſq. vocant Berecynthia Matris.[Parcentes) ocioſas à cantu,vel a miſcendo ceſſantes. [Lycus) Vicinus hilaritatis noſtræ ſtrepitum,& inuidiam patiatur. vt Virg. Fit ſtrepitus tectis vocesque per ampla volutant Atria. [Non habilis Lyco) Vxorque ſeni puella inhabili coniuncta eſſet.vnde & zelum eius oſtendit,dum inhabilem dicit. [Telephe)ordo eſt, Telephe tempeſtiua Chloë petit te nitidum ſpiſſa coma, & puro ſimilem veſpero & eſt laus pulchritudinis Telephi. [Nam & ceruum compoſitio numinibus aptatur.

POR. Qᴠᴀɴᴛᴠᴍ diſtet ab Inacho Codrus) Telephum adoleſcẽtem alloquitur,ꝙ quę pertinerent ad conuiuij præſentis apparatum non narraret deinde conuerſus ad puerum hortatur,vt impari numero Cyatorum repotiones faciat. [Quantum diſtat ab Inacho Codrus,pro patria non timidus mori)comparationem, inquit,facit virtutum Inachi & Codri.Codrus aũt Athenienſium dux fuit,qui vt patriæ victoriam pareret,interimendum ſe Lacedæmonijs obtulit. De Inachi aũt virtutibus nulla extitit hiſtoria [Et pugnata ſacro bella ſub Ilio) ſacrum Ilium dixit ſecundum Homericum illud ἴλιον ἱρήν. [Quo præbente domum, & quota) ad epulandum præbente. ſicq̃ ſolent dicere. Apud quẽ & quota. [Pelignus caream frigoribus) Verum peligno oppido vult intelligi dici,an vt ſolẽt poetæ,ſpeciem pro genere poſuit,vt Lenta in oatat alnus Mina Pado. [Da Lunæ propere nouæ) ſicut veteres ſingulos vini cyathos ſub ſingulorum deorum, aut cariſſimorũ ſibi nominibus ſolebant in poculum defundere, ſic in quæ nunc hæc dicuntur.[Tribus,aut nouem Miſcentur pocula cyathis cõmodum) ſecundum illud Numero Deus impare gaudet. [Treis prohibet ſupra Rixarum metuens, tangere Gratia)ait ſupra nouem cyathos ſi tres addideris futurum, vt ebrius factus exurgas in lites,quæ.ſ.contrariæ ſunt Gratiæ. [Cur Berecynthiæ Ceſſant flamina tibiæ?) Berecynthus vrbs eſt Phrygiæ. ergo tibias Phrygias dicit,quæ ſacris Matris magnæ adhibentur. ad quarum cantus tamen ſolent & conuiuantes ſaltare.[Parcentes ego dexteras Odi).i.ocioſas,quæ neque lyram percutiant,nec ſpargant roſas. [Audiat inuidus Dementem ſtrepitum Lycus) hilaritatis noſtræ inuidia rumpatur.[Et vicina ſeni non habilis Lyco) merito non habilis quia puella ſeni iuncta eſt. [Tempeſtiua petit Chloe).i. matura rebus venereis.[Me lentus Glyceræ torret amor)Eleganter me lentus amor,quaſi latens & occultus nunc intelligẽdum, vt lentus ignis,qui latens ac ſine flamma vrit.

A S C E N S I V S.

Qᴠᴀɴᴛᴠᴍ) Facete Telephum poetam amicum,cuius corporis formam prius celebrauit,mouet animũ a carminibus, quibus græcas hiſtorias nihil ad voluptatem facientes deſcribebat, ad res lætiores conuiuij auertere dicens,O Telephe,tu narras.ſ. in carmine, quantum Codrus rex Athenienſium, non timidus mori .i. qui ſe deuouit pro patria,diſtet ab Inacho,primo Argiuorum rege,& narras genus Aeaci,vt Thelamonem,Peleum,& Phocum,& bella pugnata ſub Ilio ſacra .i. a Dijs conſtructo,hoc eſt res nihil ad nos aut ad conuiuiũ pertinentes,& taces quo precio mercemur cadum Chium .i. vini Chij. quod optimum erat, & qs.ſ.puer,temperet.ſ.tepefaciendo,aquam ignibus.&quo prębente domum.i.in cuius hoſpitio, & quota.ſ.hora, ego caream frigoribus.

goribus. Pelignis .i. apud Pelignos populos vicinos Marſis exiſtens.ſ. ante focum. Et, q. d. qa tu taces, ego meminero, addit, O puer da propere .i. properanter, pocula nouæ Lunæ .i. quæ ebibā in honorem nouiluniȷ, da etiam pocula mediæ noctis .i. quæ ebibam in commemorationem, & laudem eius, da .ſ. tertia pocula. Murenæ auguris .i. quæ ebibam in honorem eius, cuius forte ſuſpicio conuiuium inierat. & quia tria commemorauerat, addit eius rei rationem dicens, Pocula miſcētur cyathis tribus aut nouem, commodis .i. conuenientibus cuique ſuis. Nam Vates attonitus .i. numine Bacchi, ac Apollinis raptus, qui amat Muſas impares .ſ. nouem, petet ter ternos .i. nouem cyathos .i. pocula, hoc eſt qui in Muſarum ſunt tutela, ad illarum numerum nouem ſumant pocula, qui vero Gratiȷs, ſeu Charitibus placere, volunt, duntaxat tria, quia Gratia .ſ. Gratiarum, ſeu Charitum vna, iuncta ſororibus .ſ. reliquis duabus nudis, metuens .i. metum habens, rixarum .i. ne fiant rixa, prohibet ſup. cyathos ſupra tris .i. excedentes numerum ternarium. Inſaniſe iuuat, ſignificat ſe attonitis, & furentibus adſcribendum nouem expetere pocula dicens. Iuuat .i. delectat, inſanire .i. inebriari, cur flaminis .i. ſonitus ea flatu tibiæ Berecynthiæ .i. Phrygiæ ceſſant? cur fiſtula pendet cum lyra tacita .i. non reſonante? Ego odi ò Telephe, dexteras parcentes .i. abſtinentes a pulſando plectro, ſparge roſas, audiat Lycus maritus Zelotypus, & ita inuidus, ſtrepitum de mentem .i. dementiæ indicem. Et vicina .ſ. coniux Lyci non habilis .i. non apta, quia iuuencula eſt, Lyco .ſ. vetulo, O Telephe, Chloë tempeſtiua .i. iam matura viro, petit te nitidum .i. decorum ſpiſſa coma, & petit te ſimili veſpero .i. veſpertino ſideri .ſ. Veneris, puro .i. ſereno. Lentus .i. minus ardens amor Glyceræ meæ .i. dulcis amica, torret (aut terret) .i. vrit me.

GLAR. QVANTVM diſtet ab Inacho Codrus) Porphyrion, neſcio de quo loquens, Comparatione, inquit, facit virtutū Inachi & Codri. Codus enim Athenienſium dux fuit, qui vt patriæ victoriam pareret, interimēdum ſe Lacedæmoniis obtulit. De Inachi autem virtutibus nulla extitit hiſtoria. hæc apud illum tanquam ex alio quopiam auctore. Aliȷs magis placat Telephi importunitatem ab Horatio taxatam, quod nimia exacte, tempoſt rationem ēt in conuiuiȷs narraret rem alioqui per ſe moleſtam. Quemadmodum noſtra ætate quidam ſcioli in menſa dum animus in patinis eſt de rebus altiſſimis ſermones ordiuntur. Ad hunc ſenſum colliguntur ab Inacho ad Codrum declaȷ plus minus anni ex Chronicis Euſebiȷ. In Acronis commentario Codrus ſex Athenienſium ac Lacedæmoniorum dicitus magno errore. Ait etiam græcos conſueuiſſe vinum tepefacta aqua tēperare Mita miſtura Ad hæc pelignum oppidum eſſe Sabinorū. Sed vbi hoc legit? Et Attonitum exponit, vt non inebrietur. Denique vatem pro quolibet ſacricola, Hæc ille ſapiens commentator.

AD PYRRHVM SODALEM.

Pyrrhum amicum ſuum monet tam periculoſum illi eſſe Nearchum iuuenem à muliere, quæ illum deperibat, abſtrahere, quàm à Leæna auferre catulos ſuos.

Ode XX. Tricolos, Tetraſtrophos: Vt. Iam ſatis terris niuis, atque diræ.

-u---uu u--
-u---uu u--
-u---uu u--
-uu-u

NON vides, quanto moueas periclo
Pyrrhe Getulæ catulos leænæ?
Dura poſt paulo fugies in audax
Prœlia raptor;
Cum per obſtanteis iuuenū catenas
Ibit, inſignem repens Nearchum:
Grande certamen, tibi præda cedat
Maior, an illi.
Interim dum tu celereis ſagittas
Promis, hæc denteis acuit timendos:
Arbiter pugnæ poſuiſſe nudo
Sub pede palmam
Fertur: & leni recreare vento
Sparſum odoratis humerum capillis:
Qualis aut Nireus fuit, aut aquoſa
Raptus ab Ida.

ANTONIVS.

NON vides quanto) Erat inſignis puer Nearchus apud mulierem quandam. Pyrrhus autem poëtæ ſodalis illum rapere deſtinarat. Admonet igitur eum Horat. illam ſecum pugnaturam victoriæque facultatem eſſe penes Nearchum puerum. Nam ille victor erit, quē ipſe voluerit laudat inde pueri formam. [Getulæ catulos leænæ) Amantem mulierem leæ habenti filios comparat, nam ſicut orba natis ita furit, ſic etiam mulier illa rapto ſibi amato puero. [In audax) .i. timidus. [Grande certamen) .i. ipſa mulier certans & furens. [Tibi prēda cedat Maior, an illi) interrogatiue legendum. eſt enim ſenſus, Vinces ne tu, an illa? [Dentes acuis) Adhuc perſtat in metaphora. [Arbiter pugnæ) .i. ipſe puer pugnæ iudex. Dicitur enim arbiter, q totius rei habeat arbitrium, & facultatem. vt Feſt. docet. [Sub pede palmam) .i. diſſoluto, & libero. oſtendit enim victorē fore cui puer voluerit palmam tradere & ſeipſum. [Nireus) is regnauit in Naxo inſula, fuitq. Charopi filius, atque Algiæ, ſpecioſus admodū. & qui cum Agamemnone ad Troiam profectus eſt, vt Diod. ait lib. vȷ. Meminit etiam Hom. in Iliad. [Aquoſa Raptus ab Ida) .i. Ganymedes qui filius Trois ab Ioue in Aquilam verſo, raptus dicitur à Poeta lib. v. ibi .ſ. Victori chlamidem auratam &c. ſcribit etiam lib. x. Metam. Ouid. [Aquoſa Ida) Ab Ida enim monte defluunt. Scamander, & Simois vt ſcribit Mela. Nireus. Ganimedes.

ACR. NON videa quanto) Hæc allegoricos per commemorationem Pyrrhi Epirotaꝝ reges qui pro Tarentinis aduerſus Rom. pugnauit ad Pyrrhum ſodalem dicuntur, qui puerum Nearchū nomine, a quadam fœmina dilectum ſollicite extrahere conat. Facit leænam vrbem Romam, Catulos, eius vrbis principes. [Getulæ) Getulam pro magnitudine patriæ poſuit. Vt pœnorum, qualis in auris S. ucius. [Cum per obſtanteis cateruas iuuenum Ibit, Grande certamen repetens inſignem Nearchum) nomine, aut equitem Rom. quem Pyrrhus tenebat Epirota, aut obſcura eloquentia Pyrrhum ſodalem incertamen ire dixit in mulierem, quæ certamen cum eo habitura eſſet, cupiens illi eripere Nearchum ipſam enim leænam grande certamen ire dixit. [Tibi prēda cedat) .i. ibi cognoſces cui maior accidat Victoria, tibi an illi. Hortatur autem illum quieſcere quia inexhauſta ſemper dubios facit. [Denteis acuit timendos) ſeruat metaphoram leænæ in Romæ commemoratione. vult autem intelligi non poſſe reſiſtere amori, commemoratione Paridis victi libidine. nam fabulam tangit. [Poſuiſſe nudo Sub pede palmam Fertur) .i. fertur Veneri ſuccubuiſſe, hoc eſt enim dicere poſuiſſe palmam ſub nudo pede, quod ceſſit libidini. dicit autem Horat. fruſtrari Pyrrhum comitem conantem ab amore meretricis reuocare iuuenem. [Arbiter) Paris quòd palmam iudicando poſuerit ſub nudo pede Veneris. vt expleret vno verbo fabulam. aut hunc puerum arbitrum certaminis, poſuit palmam contentionis ipſius calcantem, cui ſe amatum potiſſimum traderet. Porrò ſi regem Pyrrhū intelligere velis, arbiter, non iudex, ſed auctor belli accipiendus eſt. [Sparſum odoratis) Ambigue. n. pueri tondebantur. ad emphaſim vero Venereæ ſeruitutis dicit illū habere humeros ſparſos odoratis capillis. [Qualis aut Nireus) Nireus tam ſpecioſus ab Homero traditur, vt omnes Græcos excepto Achille ſuperaret. [Raptus ab Ida) Ganymedem dicit, vt, Quem præpes ab Ida Sublimem pedibus rapuit Iouis armiger vncis.

POR. NON vides quanto moueas periclo) Hæc allegoricos ad Pyrrhum ſodalem dicuntur, qui puerum Nearchum nunc à quadam fœmina dilectum, ſollicitet, & ei extrahere conetur. [Inaudas) .i. non audax, ac per hoc timidus. [Ibit inſignes repentes Nearchum Grande certamen tibi præda cedat) maior, an illi obſcura elocutio, quod certamen ipſum ire dixit non mulierem, quæ certamen cum Pyrrho factura ſit, cupiens ei eripere Nearchum puerum. [Hæc denteis acuit timendos) Belle hoc dictus de ea quam iandudum ſub nomine leænæ intelligi voluit. [Arbiter pugnæ poſuiſſe nudo Sub pede palmam) Hunc puerum arbitrium certaminis eſſe dicit, & palmam contentionis ipſius refert. Quo intelligi voluit illum victorem certaminis futurum, cui ſe tradere voluerit. Qualis, aut Nireus (fuit) Nirei pulchritudinem, & Hom. prædicauit. eum ait νιρεὺς ἀγλαὸς &c.

ASC. NON vides) Facete alludens ad Pyrrhum Epirotarum regem nobilissimum, ac ductorum exercitus, ſane præſtantem, Italia tamen tãdem cedere coactum, monet Pyrrhum ſodalem ſuũ poe ... periculo diuellere Nearchum puerum ab eo amatum è manibus ... ipſius amatricis, ipſum quoque detinentis, nam & ſi extorſeris victoris in ... arbitrio pueri, ad vtrum volucrit rediturum. Ordo eſt, O Pyrrhe nun vides .i. conſideras ne ſup. cum quãto periculo, pro periculo, moueas .i. auferre coneris catulos leænæ .i. puerum. Nearchum tam ardenter ab amica dilectum & cum tanta ſeueritate reprehendum, vt catulum amat leæna, & ſi auferatur ... tu raptor fugies in audax .i. non ſatis auda. poſt paulum ... ſ. pis, prælia ſ. cum ſurente muliere dura, cum ipſa ... per obſtantes cateruas iuuenum repetens Nearchum. ſ. Puerum inſignem .i. elegantis formæ prædium .i. appoſitorie grande certamen ... in Buc. Maro. Et certamen erat Corydon cum Thyrſide magnum: aut grande certamen erit, an præda .ſ. Nearchus per te ablatus, cedat maior .i. potior. & pro maiore ſpe tibi, an illi .ſ. mulieri, quam leænam dixit. Interim .i. inter eos loci, dum tu promis celeres ſagittas, & hæc ſ. leæna hoc eſt acris mulier acuit dentes, ipſe puer arb. .i. qui ex arbitrio victoriã attribuit vtri vult ... pugnæ .i. victoriam, Sub pede nudo .i. inermi, & nullo præterquam arbitrio munito, aut in ſolo pede, quo vti ... accedat, & fertur recreare, vento .i. ſtare ocioſus ad ſpectaculum ... vento, humerum ſparſum .i. conſparſum, capillis odoratis .i. vnguento delibutis. qualis fuit aut Nireus rex Naxi inſulæ gentiliſſimus, aut raptus .ſ. Ganimedes, ab Ida .ſ. ſilua Phrygiæ montis .i. vnde duo defluunt fluuij Scamandee, & Simois.

GLAR. PYRRHE Getulæ catulos leænæ? Ode vltimus lib. Acronis com ... Pyrrhum Epirotarum Antiocho ... dicitur, hic Tarentinus. Cæterum hæc Acronis comparatio ... Pyrrh. ſumpta parum congruere viſa eſt Landino ... etiam inepta prorſus videtur ideoque non multa de ea verba facere placuit.

AD AMPHORAM EODEM ſecum anno natam.

F. ſtino ebriorum naturam deſcribit, quidam enim faceti. & hilares quidam ſomnolenti ſunt, nonnulli vino in Venerem accenduntur, Prouocat deinde Catonis exemplo Coruinum. tametſi Philoſophus ſit ad largiorem comparationem, nam præterquam quòd per vinum amicitiam experimur animi quoque triſtitiam illo optime diſcutimus.

Ode XXI. Dicolos, Tetraſtrophos: Vt, Vides, vt alta ſtet niue candidum.

- ∪ - - - ∪ ∪ -
- ∪ - - - ∪ ∪ - ∪ -
- ∪ - - - ∪ -
- ∪ ∪ - ∪ ∪ - ∪ - ∪

O NATA mecum conſule Manlio;
Seu tu querelas, ſiue geris iocos,
Seu rixam, & inſanos amores,
Seu facilem pia Teſta ſomnum.
Quocunq; lectum nomine Maſſicũ
Seruas; moueri digna bono die:
Deſcende, Coruino iubente,
Promere languidiora vina.
Non ille, quanquam Socraticis madet
Sermonibus: te negliget horridus.
Narratur, & priſci Catonis
Sæpe mero caluiſſe virtus.
Tu lene tormentum ingenio admoues
Plerunque duro: tu ſapientium
Curas, & arcanum iocoſo
Conſilium retegis Lyæo:
Tu ſpem reducis mentibus anxijs,
Vireſque, & addis cornua pauperi,
Poſt neque iratos trementi
Regum apices, neque militum arma.
Te Liber, & ſi læta aderit Venus,
Segneſque nodum ſoluere Gratiæ,
Viuæque producent lucernæ:
Dum rediens fuget aſtra Phœbus.

ANTONIVS.

O NATA mecum) Amphoram hortatur optima vina effundere in Coruini gratiam, qui & ſi mores Socraticos habet non tñ a potu abhorrebit, Catonis exemplo, is.n. mero caluiſſe pluries legitur. Edocet inde quid merum efficiat. [Conſule Manlio) Vno eodemq. tempore vini amphoram, & te natũ aſſerit. [Seu te querelas) Viro.n. aut queruli, aut hilares, aut venerei, aut pugnaces, aut ſomnolenti fiunt. [Quocunque nomine) .ſ. conſulum [Lectum) Erat.n. in amphora conſulum nomen in vetuſtatis teſtimonium. [Maſſicum) Vinum optimum. de quo ſuperius. [Digna) ſup. tu. [Bono die) .i. feſto. [Languidiora) Languidiores reddentia, ſeu vetuſtiora. Dixit.n. ſuperius, Ode ... huius lib. Nec Læſtrigonia Bacchus in amphora. [Langueſcit mihi) .i. ſeneſcit. [Non ille) aſſerit Coruinum non abhorrere potu, exẽplo Dat. [Madet) Perfuſus, & eſt plenus. [Socraticis Sermonib.) Socrates primus de vitæ ratione diſſeruit. Primus Ethicem inuenit, ea potius inquirenda exhortans, quæ mores inſtruerent. dicebatq. ſcire ſe nihil præter hoc ipſum. quod neſciret. Apollinis demum oraculo mortalium omnium Socrates ſapientiſſimus prædicatus eſt. auct. Laertius. [Priſci Cat.) Cat. duo celeberrimi fuerunt maior & minor. Maior dicebatur priſcus, conſequenti tempore Cato ei virtutis cognomentum extitit, Nam Romani eũ, in quo multarum rerum vſus, ac experientia fit, Catonem nominabant, in exercitu, quaſi ſemper aqua vtebatur, qñ ſi quando magis, atque magis. calore oppreſſus ſi iret, aceti frequenter hauſtu ... ſedebat, vel ſi quando vires priſtinas deſideraret, vegetandi corporis cauſam, leuiuſculi nonnihil vini delibare conſueuerãt, cum ſeruis in domo ſedere ſolitus eodem pane, eodemq. vaſo veſcebatur. Et imperator & conſul eodem vino quo & operarij vſus eſt. Cato vero minor, qui pro ſuum habuit Catonem maiorem, & ſi omni virtute abundaret, attamen ſæpe cũ amicis ad Auroram vſque in potationibus vigilabat, cauſam huius rei credant fuiſſe negocia publica, in quibus per totos dies occupatus, atque ita amicos conuenire, & cum illis verſari prohibitus per noctem, atque potum cum eiſdem eſſe cogebatur. Auctor eſt Plutarchus. Priſci C. Poeta abuſus eſt nomine. Non.n. Cato priſcus, ſed Vticenſis vino inuigilabat, vt iam oſtendimus, vel ad tẽpora ſua reſpexit, Erant quippe & alij Catones. [Tu lene tormẽtum) Vini potentiam, & effectus explicat. [Lene tormentum) Vini calorem, atque potentiam, & moleſtia quandam lene tormentum appellat. [Ingenio duro) Seuere naturæ viro, vt Catoni, & ſimilibus. [Curas &) pro .i. arcanum conſilium. Retegis Ebrij.n. ſecreta pandunt. [Iocoſo Lycæo) per vinum quippe multi iocoſi fiunt, & hilares. Virg. Aſſit lætitiæ Bacchus dator, & bona Iuno. [Tu ſpem reducis) Meſti .n. vbi vino incaluere, melius ſperant. [Vireſq & addis & corona pauperi) Cornua intelligit ipſas vires. Feſt. aũt inquit, Homines nimio vino truces fieri, ideoq. liberi patris ſimulacro, cornua addi, videto latius lib. ij. Ode ... Ouid. item lib. j. de Art. de vino ait, Vina parant animos, faciuntq. coloribus aptos, Cura fugit multo diluiturque mero. Tunc veniunt riſus tunc pauper cornua ſumit, Tunc dolor, & curæ, rugaq. frontis abit. Tunc aperit mentes æuo rariſſima noſtro Simplicitas artes excutiente Deo. [Vireſq. & addis) Ordo eſt, Et addis vires & cornua .i. violentiam pauperi poſt te .i. poſt tuum potum. [Trementi neque iratos regum apices) .i. potentias, atque ſublimitantes. Neque militum arma, id autem euenit. qm ebrius putat ſeſe liberum eſſe & nulli ſubiectum. [Te Liber) Senſus eſt, q Liber Venus, & Gratiæ Veneris comites & lucernæ peruigiles vſque ad ſe ſequentem Auroram potus producent. quod & de Catone legitur, vt diximus. [Segne) Pigræ nunquam.n. ſoluuntur de quibus videto in lib. j.

Cato. Catone priſcus.

A C R O N.

O' NATA mecum Conſule Manlio) Amphoram vini, alloquitur, cuius vetuſtati annos ſuos computat, & dicit ſe natum Manlio Conſule. Et eſt Ordo. O pia teſta nata mecum, &c. [Siue geris iocos) Vino enim aut ioci, aut querele naſcuntur, vel diuerſa quæ memorat. Quocunque enim ex omnibus ſupradictis, ſiue ad iocos, ſiue ad querela, &c. [Deſcende,

de, Coruino iubente) ſe ad rõ.... inuitare ſignificat, in cuius honorẽ vetuſtiſſima ſe vina oſtendit prolaturum. Notãdo elocu tio, Deſcende, pmere, pro deſcende, vt promas. [Madet,) Hoc eſt fluens eſt philoſophiæ ſcientia optat in vino fieri madẽtior. [Te negliget horridus) Triſtis cenſorius, ſeuerus. [Negliget) Contẽnet. [Priſci) Antiquioris, non Vticenſis. [Caluiſſe) Excreuiſſe, efferbuiſſe, vt quãuis ſecreta proderet. [Virtus) Ingenium, ſiue prudẽtia. [Tu lene tormẽtum) Iaur vini, hoc eſt ebrietate interdum prodis, quã per obſtinationem animi non poteſt extorqueri tormentis, prodendo.n. ſecreta remouet tormẽtum. [Mrotibus anxijs ſollicitis prudentibus, etiam ad cogitationum leuamẽ vino ſpem præſtari, & remoueri triſtitiam. [Et addis cornua) .i. ſuperbiam, temeritatem, qua vino fieri per violentiam crebri vult intelligi. [Et addis cornua pauperi) ordo eſt, & addis cornua pauperi, & vires poſt te nec trementi iratos apices regum neque arma militũ. [Trementi) .i. pauperi frigore trementi, & oſtendit ſuperiores, & nobiles ab inferioribus contemni per vinum [Te Liber, & ſi) ordo eſt. Te Liber, & ſi aderit læta Venus, & gratiæ ſegnes ſoluere nodum, & viuæ lucernæ, producẽt te dum Phœbus, rediens fugat aſtra. [Segnesq. nodũ ſoluere) Hoc eſt quę nodum non ſoluant, quo connexæ ſunt, ppea hoc dictum eſt, quia q̃ fida inter ſe gratia iunguntur nunq̃ reſoluuntur ab amicitiæ fide. vnde, & ipſe Gratiæ coniunctis ſecum manibus finguntur. [Producẽt) In lucem ſe per gratiam, & lætitiam ſignificat protracturum eſſe conuiuium. [Fuget aſtra Phœbus) Vt ſtellis aurora fugatis.

POR. O NATA mecum Conſule Mãlio) Iocularitet ad amphoram quam habebat vini veteris loquitur. quam vt oſtẽderet quã vetuſtũ vinum habeat, ſecum natam dixit. apparet aũt Flaccum, & conſule Manlio natum eſſe. [Seu tu querelas, ſiue geris iocos, Seu rixã, & inſanos amores Seu facilem pia Teſta ſomnũ) Belle hæc dñr, vt per vinum alij querelosi. alij hilares ac iocoſi, & quidam rixãtur in conuiuio. quidam aũt in cupiditatem veneream effer ueſcunt, nonnulli obdormiunt. [Deſcende, Coruino iubẽte Promere lãguidiora vina) ſignificat ſe Meſſalã Coruinũ paſcere in cuius honorẽ vetuſtiſſimi vini amphoram pmere velit. [Deſcẽde, Coruino iubente Promere lãguidiora vina, &c.) Deſcẽde pmere, pro deſcẽde, vt promas vt eſt illud: Bibere ab fumo. Languidiora aũt vina dixit, vetuſtate lenita. [Sic ergo, & illud ſupra dictũ: Nec Læſtrigonia Bacchus in amphora Langueſcit mihi. [Nõ ille, qq Socraticis madet Sermonibus, te negliget horridus Narratur, & priſci Cat.) ordo, & ſenſus eſt, Non ille te negliget, nec eſt in hoc horridus, qq philoſophiæ ſtudioſus ſit. [Tu lene tormentũ ingenio admoues) qm̃ blãditur ebrietas, & extorquet plerunq; animi grauitatẽ. [Vireſq. & addis cornua pauperi) Bene & hoc, q interdũ per ebrietatem hoies humilitatis ſuæ obliti, in maiorẽ ſui fiduciam exurgunt per quã melioribus non cedẽtes accenduntur temeritate. Per cornua aũt violentiam et rebri intelligi vult. [Te Liber, & ſi læta aderit Venus) ſignificat ſe ea hac amphora potando hilaritatem & gratiam conuiuij, vſque in craſtinũ mane producturum. [Viuæq. lucernæ) Pro ardentibus dixit. [Regum apices) Per apices ſublimitatem honoris, ac potentię ſignificat vt ſupra oſtendimus. [Segnesq. nodum ſoluere Gratiæ) Hoc eſt quæ nodum non ſoluunt. Ad hoc autem id pertinet, q qui fida gratia inter ſe iuncti ſunt nunq ab amicitia ſoluuntur.

ASC. O NATA) Amphoram affatur, dicens. [O amphora natã mecum) .i. cũ ego naſcerer. ſ. conſule Manlio. [Quocunq; nomine) .ſ. Conſulis. [Tu ſeruas vinum Maſſicũ lectum) .i. collectum, exiſtẽs digna moueri. [Bono) .i. læto die. [Deſcende, Coruino iubẽte Promere vina languidiora) .i. imbecilliora, quod q a Socraticus vir aut modeſtia iuſſit, licet forte melius recipiat. [Seu tu geris querelas) .i. vinũ excitatiuum querelarũ, ſeu iocos, ſeu rixam, & amores inſanos ſeu. [O pia teſta geris facile ſomnũ) Hæc.n. à diuerſo vino potis ingeritur. [Non ille) Quanq̃, inquit, ille .ſ. Coruinus. [Madet) .i. fluit. [Sermonibus Socraticis) .i. moralibus & frugalitatem cũ ſobrietate laudantibus tñ ſup. [Non negliget te horridus) .i. vt horridus, & incõcinnus conuictor. [Nã, & virtus Catonis priſci) .i. veteris, non tñ maioris, nec cui priſco cognomẽ erat, ſed Vticenſis, narratur caluiſſe ſæpe mero. vnde & Sen. dicebat ſe potius laudaturũ ebrietatem pp Catonem q̃ vituperaturum Catonem q ebrietatem. [Tu amoues plerunq; ingenio duro) .i. difficili [Tormentũ lene) .i. moleſtiam tolerabilẽ, tu amoues curas ſapientium. [Et retegis) .i. aperis. [Lyæo) .i. vino, a diſſoluendo dicto. Iocoſo, q a ad iocunditatem faciente. [Cõſilium arcanũ) .i. occultum prius. [Tu reducis mentibus anxijs, ſpem, & Vireisque, & addis pauperi cornua) .i. petulantiã, aut violẽtiam, nec tremẽti. [Poſt te) .i. poſt potum boni vini apices .i. ſublimes magiſtratus regum. [Iratos) .i. iratorũ. [Neque arma militum) .i. ſatellitũ. [Liber) .i. Bacchus, & Gratiæ ſegnes .i. tardæ. [Soluere) .i. ad ſoluendũ. [Nodum) .i. vim obligationis pro beneficio accepto. [Si Venus læta aderit & lucernæ viuę) vigiles, aut vigiliis, hoc eſt ardẽtes. [Producent) .i. extendent te. [Dum) .i. donec. [Phœbus) .i. Sol rediens. [Fugat) .i. occultat. [Aſtra) .i. vſque ad diem.

GLAR. O NATA mecum Conſule Manlio) Horatius natus eſt ab vrb. cond. ccccccLxxxix. Coſ. L. Aurelio Cotta, & T. Manlio Torquato ambobus iterum. Quo tempore autem Ode ſcripta ſit a poëta, ſcire non poſſumus, certe poëta ipſe nõ ad hunc ſupputationem aſſerit, cum ſubiungit. Quocunque lectum nomine, quod de Coſſ. intelligo, etiam ſi aliter hæc exponat Acrõ, ex omnibus inquiens ſupradictis ſiue ad iocos, ſiue ad querelas, quod mihi diſplicet. [Madet ſermonibus) Madet (inquit Porph. & docte breuiter) perfuſus eſt, & plenus. Acron aũt, Fluens eſt, inquit, philoſophiæ ſcientia. Et adijciens ſuo more ſanè quam eleganter. Optat tamen, inquit, vino fieri madentior. [Priſci Catonis) Antiquioris, idem ait Acron non Vticenſis. Alij autem de Vticenſi intelligunt ex vita ipſorum Catonum. pro Acrone epitheton Horatij eſt. At alij ad ſua poëtam tempora retuliſſe dicunt, quod tamen non admodum longum fuit ab Vticenſi Catone. vel cõfudiſſe epitheta, quod ſæpe fieri ſolet. Hiſtoria apud Plutarchum ac alio de vtroq; Catone in manibus omnium eſt, Et ipſe poëta Catonis Vticenſis liberter meminit. vt lib. j. Ode xij. Et lib. ij. Ode j. Quod aũt Acron caluiſſe exponit pro efferbuiſſe, vt quamuis ſecreta proderet, ineptum eſt, de vtro voles Catone intelligas. Tu lene tormentum ingenio admoues, Quidam amoues ea admoues fecerit quaſi poëta dicat, vinum amouere tormenta duro ingenio. Verum hi parum animaduertunt epitheton additum lene. Ego admouer malim, & tormentũ pro remedio exponam quaſi poëta dicat, Vinum duro ingenio lene tormentum admouere .i. placidum remedium, Atque ita etiam legit Adagio In vino veritas, Ceterum qui volet. ſ. aliquid argutè legere, videat hoc loco Acronem, ſic vt paulò poſt trementi exponit pauperi Frigore trementi, hæc tanquam de Tripode Apollinis prolata ſint, cogimur credere, & tantum, non adorare.

IN DIANAM.

Conſecrat pinum Dianæ, in fundo ſuo eiuſq; officia ac poteſtates numerat, pollicetur q; verrem anniuerſarium.

Ode XXII. Tricolos, Tetraſtrophos i. vt, Iam ſatis terris niuis, atque diræ.

-υ---υυ-υ-υ
-υ---υυ-υ-υ
-υ---υυ-υ--
-υυ-υ

MONTIVM cuſtos, nemorũq. virgo,
Quæ laboranteis vtero puellas,
Ter vocata audis: adimisque leto
Diua triformis:
Imminens villæ tua pinus eſto:
Quam per exactos ego lætus annos,
Verris obliquum meditantis ictum
Sanguinem donem.

ANTO. MONTIVM cuſtos) Dianæ officia celebrat, eſt enim montium, nemorumq. cuſtos, eſt virgo fauet parturientibus, & morte liberat. Poſt hæc pinum quandam villæ ſuæ imminentem eidẽ conſecrat, promittens anno quoque verrem ſacrificare. [Montium cuſtos &c.) Quæ laborantes. Luna, vt Varro ſcribit, naſcentium dua eſt, hinc ab iuuando, & Luce Iuno Lucina dicta ab Latinis. ipſa.n. menſibus actis in lucem producit infantes. Diod. etiam lib. vj. ſcribit, Lucinam parientium curam habere, officiumq. eorum. quæ parturientes perferunt. Vnde, & in partus diſcrimine, ac difficultate hanc mulieres præcipue inuocant Deam. Ad Dianam tradunt infantium ac ciborum. quos id ætatis poſtulet, officium ptinere, quia ex cauſa puerorum nutricem vocari dicunt. Cic. in lib. de Nat. deor. ſcribit, q Dianam, & Lunam eandem eſſe putant. Luna à lucendo nominata eſt. eadem eſt.n. Lucina. Itaque vt apud Græcos Dianam, Luna. Lucina.

nam, eamq. Luciferam, ſic apud noſtros Iunonem Lucinam in
Diana. pariendo inuocant: quæ eadem Diana omniuaga dicta, Diana dicta quòd noctu quaſi diem efficeret. adiubetur autem ad partus, qui matureſcunt, aut ſeptem nonnunquam, aut vt plerunque nouem Lu-
Menſes. næ curſibus, qui quia menſa ſpatia conficiunt, menſes nominantur. hæc ex Tullio. (Ter vocata) Ternarius enim numerus, & imas impar eſt, & religioni tribuitur. de quo latius lib. j. Ode 28. (Diua triformis) Quia vt etiam Porphyrio docet) eadem exiſtimatur, Luna, Diana, Proſerpina, Ouidiuſque lib. j. Faſt. ait,

Ora vides Hecates in tres vergentia partes,
Seruet vt in ternas compita ſecta vias:
Virgil. item lib. iiij.
Ter geminamq; Hecaten tria virginis ora Dianæ.

Verris. (Exactos annos) .i. anno quoque. (Verris) Eſt verres porcus minime caſtratus. (Obliquum ictum) ſic.n. magis arbor offenditur.

A C R. MONTIVM cuſtos) Pinum Dianæ in agro ſuo conſecrat, apud quam ſe verrem, quotannis ſacrificaturum promittit. (Ter vocata) Trina Dianæ poteſtas putatur, Ipſa enim venantibus præeſſe dicebatur. Ipſa Luciferæ in honorem Lucinæ, vnde à parturientibus inuocatur. ipſa Proſerpina. ideoque ter vocata. Nam, & ipſa prior à Latona dicitur edita matrem etiam in fratris partu iuuiſſe. (Diua triformis) Vt tria virginis ora Dianæ. (Imminens villæ) Ordo eſt, Pinus imminens villæ tua eſto pro tibi, & ſic eſt melius dictum, quàm ſi dicatur eſto aduerbium concedentis. (Exactos) Finitos. (Verris obliquum meditantis ictum) modum ferientis porci deſcribi. Nam ſæuius lædunt verres cum tranſuerſum feriunt, iuxta dentium naturam.

P O R. MONTIVM cuſtos, nemorumq. virgo) Dianæ pinum in fondo ſuo conſecrat, apud quam quotannis ſe verrem ſacrificaturum repromittit. (Quæ laborantes vtero puellas Ter vocata audis) ſecundum Græcorum opinionem, qui parturientibus Dianam adeſſe dicunt, quam ideo Lucinam appellamus quod lucem naſcentibus tribuat. (Diua triformis) Vt dicatur manifeſtũ eſt, quia. ſ. eadem exiſtimatur Lucina, Diana, Proſerpina.

A S C. MONTIVM) Dianam celebrans, dicit, O virgo. ſ. Diana perpetua virginitate gaudens, cuſtos montium, & nemorum, quæ venatrix eſt, quæ vocata ter, quod ad religionẽ facit audis puellas laborantes vtero. i. parturientes. etenim Lucina, & matri parturienti Apollinem obſtetricis munus exhibuit, & ô Diua triformis. i. tria ora, & tris poteſtates habens, quæ adimis. ſ. parturientes, & partum leto. i. morti, pinus imminens villæ. i. inclinans ſe ad villam, hoc eſt domum in agro meo eſto. i. volo ſit tua. i. tibi ſacra quam ego lætus. i. lubenter ſacrificans per annos exactos. i. per annua feſta donem. i. imbuam ſacrificando ſanguine verris. i. porci maſculi, & colleſti meditantis. i. cogitantis præ animoſitate, quomodo inferre poſſet, ictum. ſ. dentium obliquum. i. ex tranſuerſo. ſic enim feriunt apri, & verres.

AD PHYLIREN.

Ruſtica mulieri promittit omnia futura ſalua in agro, ſi placatum, & deos tollat, illos autem optime coli, placariq;, non ſumptuoſis hoſtijs, & hecatombis, ſed pura conſcientia, & manibus cade, & rapina non inquinatis.

Ode XXIII. Tricolos, Tetraſtrophos: Vt, Vides, vt alta ſtet niue candidum.

—∪———∪∪ ∪—
—∪———∪∪—∪—.
——∪———∪——
—∪∪—∪∪—∪——

Cœlo ſupinas ſi tuleris manus
Naſcente luna ruſtico Phylire,
Si ture placaris, & horna
Fruge larcis, auidaque porca:
Nec peſtilentem ſentiet Africum
Fœcunda vitis, nec ſterilem ſeges
Rubiginem, aut dulces alumni
Pomifero graue tempus anno.
Nam quæ niuali paſcitur Algido
Deuota, quercus inter, & ilices:
Aut creſcit Albanis in herbis
Victima, pontificum ſecureis
Ceruice tinget: te nihil attinet
Tentare multa cæde bidentium
Paruos coronantem marino
Rore deos, fragilique myrto.
Immunis aram ſi tetigit manus:
Non ſumptuoſa blandior hoſtia,
Mollibit auerſos penateis
Farre pio, & ſaliente mica.

Cœlo ſupinas) Hac Ode ſcribit ad Phylire dicens, quòd cœlum tendat ſupinas manus noua quidem Luna, ſi thure, & fruge Lares placarit, & porca, eius vites minime ab Africo offendentur, nec ſegetes ab rubigine, non etiam alumni ſui in autumno grauabuntur cõcludit demum deos ſatis placari etiam minimis dummodo quis eos ſine crimine, & ſceleri præcetur. (Horna fruge) .i. huius anni. i. latius tamen ſupra id patuit. (Lares) De laribus late videto Epod. ij. (Peſtilentem Africum) Plin. lib. xviij. cap. xlix. ita ſcribit, Exaduerſo Aquilonia ab occaſu brumali Africus quem Græci Liba vocant &c. Eſt autem ventus humidus, vt lib. ij. docet. (Pomifero anno) Autumnum intelligit, de quo etiam Naſo lib. ij. de Arte ait, **ANTO.**

Sæpe ab Autumnum cum formoſiſſimus annus,
Plenaq; purpureo ſubrubet vua mero:
Cum modo frigoribus premimur modo ſoluimur æſtu:
Aere non certo corpora languor habet.

(Algido) De hoc oppido late ſuperius. (Nam quæ) ordo eſt, Nam deuota victima, quæ paſcitur inter quercus, & ilices, aut creſcit Albanis in agris, ceruice tinguet Pontificum ſecures, te coronantem marino rore, & fragili myrto paruos deos, nihil attinet tentare eos multa cæde bidentium. (Paruos deos) Lares intelligit. (Bidentium) De ijs late Gellius, & Macrobius. (Immunis manus) .i. pura, & ſine crimine. (Non ſumptuoſa) ordo eſt, non mollibit auerſos Penates ſumptuoſa hoſtia blandior farre pio, & ſaliente mica. dicit autem manum puram non eſſe blandiorem, & magis gratiam dijs cum maxima hoſtia, quam cũ farre pio, & ſale. (Sumptuoſa hoſtia) Non nominatiui, ſed ablatiui ſunt caſus. ſa.n. ceſura longa eſt, & eſſet, debet, nam ſenſus aliter non quadraret. (Mollibit) pro molliet antique dixit. vt audibit, ſeruibit. (Penates) De ijs latius ſupra. (Farre pio, & ſaliente mica) molam intelligit quæ aqua, farre, & ſale fiebat. auctor eſt Valerius lib. ij. Plin. vero ſic ait, lib. xxviij. c. ij. Numa inſtituit deos fruge colere, & mola ſalſa ſupplicare, atque (vt auctor eſt Hemina) far torrere, quoniam totum cibo ſalubrius eſſet, id vno modo conſecutum ſtatuendo non eſſe purum ad rem diuinam niſi toſtum is, & Fortunæ caluæ inſtitutis farris torrendis ferias &c. **Mola.**

COELO ſupinas) Quandam Phyliren alloquitur ſuadens deos magis puris manibus, & bona coli conſcientia debere. Supinas vero dixit, ad ſuperiora palmas apertas, & expanſas. vt Tendoq. ſupinas ad cœlum cum voce manus. (Naſcente Luna) ſolent .n. ruſticæ mulieres in initio primæ Lunæ voce cœlo effundere preces. (Horna) Annua, vel noua ab horno deriuatur. (Fruge) Vino nouello. nunc vſque Thuſci horna nouellã vino dñt. Nam, & vino ſacrificabatur. vt Vinaq. fundebat pateris. & Mihi ſacra parari: Et ſalſæ fruges, & circum tempora vittæ. Sal. enim cum farre incendebatur, vt farre pio. (Nec dulces alumni) Quos nutriendos cõmendauerat. vt interea dulces pendent circũ oſcula nati. (Pomifero graue) pomorum enim vario guſtu langueſcunt corpora autumno, quo ſ. tempore maxima copia eſt. Nam & graue, & peſtilens tẽpus eſt. vt Iuuen. iã letifero cedente pruinis. Iubet ergo neceſſitate ipſis deuotione, & ſupplicationibus deos mitigari. (Nam quæ niuali) ordo eſt. Nam victima quæ paſcitur niuali Algido inter quercus, & ilices aut creſcit in Albanis herbis tinguet ſecures Pontificũ ceruice. i. magnæ victimæ potentibus cõueniunt. (Te nihil attinet) Diſtare dicit inter publica, & priuata ſacrificia, & aliud pontificibus conuenire, q ad immolãdũ dijs, hoſtias magnas inquirũt, aliud vult priuatim debere præparari hoc eſt, aut myrtum, aut rorẽ marinum. Ordo eſt: Te coronantẽ paruos deos marino rore, & fragili myrto, nihil attinet tẽtare illos multa cæde bidentiũ. Bidentes proprie dñr oues, quæ duos annos habent, ſic vocatæ ab eminentioribus dentibus, q cir **A C R.**

ca

ea duos annos naſcuntur. [Immunis aram ſi tetigit manus) ordo eſt, Si manus immunis ſcelerum tetigit aram, ſumptuoſa hoſtia non mollibit auerſos Penates, blandior pio farre, & ſaliente mica. [Saliente mica) Rationem voluit ſalis incenſi monſtrare, quod crepitare, & exilire flamma conſueuit. Et nota plus valere far. i. paruum ſacrificium cum innocentia, quam magnum cum ſcelere. [Immunis) .ſ. ſcelerum, & innocens, & ſubaudiendum. [Auerſos) Iratos, offenſos. [Mollibit) Placabit.

POR. COELO ſupinas ſi tuleris manus) Hac Ode quandam Phylitem alloquitur, dicens ei deos puris manibus, & bona conſcientia colendos eſſe. [Supinas) .i. ſupplices. vt Virg. Tendoque ſupinas. Ad cœlum cum voce manus. [Pomifero anno) pro pomifera parte anni. i. tempore autumnali, quod eſt graue, & peſtilẽs. [Nam quæ niuali paſcitur Algido Deuota) Dicit aliud conuenire Pontificibus, aliud qui priuatos Lares ſuos orant. Illos enim hoſtias magnas dijs immolare debere. Hos aũt myrto, & marino rore contentos eſſe debere. [Nam quæ niuali paſcitur Algido deuota quercus inter, & ilices) Deuota autẽ abſolute dicitur, & ſignificat dijs deſtinatam. Ordo eſt autem, Deuota victima quæ paſcitur niuali Algido inter quercus, & ilices, aut creſcit in Albanis herbis tinguit ſecurus Pontificum ceruice. [Coronantem marino Rore deos, fragilique myrto) Marinum rorem hodieq. in Italia virgultum quoddam appellant. [Immunis aram ſi tetigit manus) ſubaudiendum extrinſecus ſcelerum aut quid tale, quia immunem ſcelerum manum vult, intelligi .i. à ſceleribus, puram quam dicit blandiorem dijs eſſe farre, & gratius ſacrificantem quam ſi ſumptuoſam hoſtiam ſacrificet. [Non ſumptuoſa blandior hoſtia) Nominatiui caſus ſunt ſumptuoſa, & hoſtia quia ſenſus eſt. Non blandior dijs ſumptuoſa, & hoſtia per ſacrificium quam manus quæ innocens farre, & ſaliente mica ſacrificat. Salientem autem micam ſalis granum intelligit, quod ſaliat cum ignem miſſum ſit.

ASC. COELO ſupinas) Phylirem ruſticam ad religionem hortatur dicens. ò Phylire ruſtica, ſi tuleris .i. extuleris, cœlo .i. ad cœlum, manus ſupinas .i. ſurſum extentas, Luna naſcente .i. in noui lunio quod ſuperſtitioſi obſeruant, ſi placaris .i. placaueris, Lares .i. deos tuos familiares, thure, & fruge, horna .i. hoc anno nata, & ita nondum corrupta, & porca auida .ſ. cibi, & ita non languente, nec vitis tua fœcunda ſentiet Africum .ſ. ventum, peſtilentem .i. nociuum, & quaſi peſtem inferentem, vitibus, nec ſeges ſentiet rubiginem .i. pluuiam quandam rubiginem inferentem ſterilem, quia enecat ſegetem, & inducit ſterilitatem, aut dulces alumni .i. liberi tui, quos alis nõ ſup. ſentiet tempus graue. i. moleſtum .ſ. Auſtro flante. quem plumbeum vocat alibi Poëta anno, pomifero .i. parte anni poma ferente .ſ. autumno. Nam victima deuota .i. addicta ſacrificio, quæ paſcitur in algido .ſ. monte cum oppido haud longe ab Roma niuali, quia niuibus ſæpe tegitur, vnde ab algore nomen ſumpſiſſe videtur, inter quercus, & ilices, per quas lucum intelligit. aut creſcit in herbis Albanis .ſ. bos. tinguet .i. imbuet, & madefaciet, ceruice .ſ. cruore è ceruica ſecta manante ſecures .i. cultros ad ſacrificium aptos, Pontificum .i. ſolenni ſacrificio ſeruabitur. Nihil attinet .ſ. ad religionem, aut placationem deorum, te coronantem .i. ſi coronaueris, rore marino, & myrto fragili .i. ſerto ex herbis fragrantibus, deo paruus .ſ. penates tuos, tentare ſup. eos multa cæde bidentium .i. ouium. Nam ſi manus immunis .i. non particeps ſceleris tetigit aram (tangebant enim teſtantes deos dum ſacrificabant) ipſa non mollibit .i. molliet, hoc eſt mulcebit, & placabit, blandior .i. acceptior penates, auerſos .i. indignatos hoſtia ſumptuoſa .i. per hoſtiam ſumptuoſam farre pio, & mica ſalienti .i. mica ſalis, hoc eſt quam per molam pie oblatam. Mola autem fiebat ex farre aqua, & ſale. Sal autem dicitur à ſaliendo, quia ſalit .i. rem ſalſam facit, & ſalit .i. ſaltat dum in ignem mittitur. Bonfinis contendit ſumptuoſa hoſtia eſſe nominandi caſus ordinemque verum ſic colligi. Hoſtia ſumptuoſa .i. magni ſumptus non mollibit Penates auerſos blandior farre pio, ſed quia quantitas ſyllabæ vltimæ in ſumptuoſa exigit, vt ſit ablatiui caſus, & ſententia optime conſtat, nolui mutare ordinem, quem prius collegeram, neque quid quã in eo abſurdi video modo recte intelligatur intelligo autem vt ablatiui ſumptuoſa hoſtia habeant rationem inſtrumenti, non termini exceſſit, reguntur que virtute poſitiui. nam recte dixeris. Manus eſt non magis blanda, ſumptuoſa hoſtia. i. per ſumptuoſam hoſtiam, farre pio .i. quam per far pium &c.

MAT. Bonnis. IMMVNIS aram) In his verſibus, quanquam omnes interpretes præter vnum Porphyrionem, aliter ſentiunt, & ordinant, talis tamen erit ordo, & ſenſus. Hoſtia ſumptuoſa .i. magni ſumptus non mollibit blandior auerſos penates .i. non erit magis blanda ad molliendos ac placandos illos iratos, quam ſupple mollibit, & placabit manus .ſ. ſacrificantis, ſi immunis .ſ. ſcelerum tetigit aram pro farre, & ſaliente mica.

GLAR. NON ſumptuoſa blandior hoſtia) Quæ in Porphyrionis commentario de ſumptuoſa hoſtia in nominatiuo dicuntur, abſura, vt pleraque alia, mihi videntur. Neque enim tam inſanus fuit vir ille doctiſſimus. Riſi cuiuſdam ſcurris annotatoris meras nugas in hunc locum, ſed quòd alij huic reſponderunt: vt, Badius preſertim hoc in loco, nolui eſſe longior. Ineptum enim eſt exiſtimare ſumptuoſa hoſtia, nominatiui eſſe caſus, cum ſint ablatiui inſtrumenti .i. per ſumptuoſam hoſtiam.

IN AVAROS.

Inuehitur in inſanam hominum auaritiam, qui per fas, & nefas omnia inuadent terram, & mare ædificijs impleant, cum illa nihil profutura ſint, cum aderit mortis neceſſitas feliciores eſſe Scythas: qui plauſtra circumaguntur. & è medio viuunt, neque vltra quam ſatis eſt ad viaticum ſuum, affectant.

Ode XXIIII. Dicolos, Tetraſtrophos: Vt, Sic te diua potens Cypri.

----uu-uu

---uu--uu-u-

INTACTIS opulentior
 Theſauris Arabũ, & diuitis Indiæ,
Cæmentis licet occupes
 Tyrrhenum omne tuis, & mare Ponticum:
Si figit adamantinos
 Summis verticibus dira neceſsitas
Clauos: non animum metu,
 Non mortis laqueis expedies caput.
Campeſtres melius Scythæ,
 Quorum plauſtra vagas rite trahunt domos,
Viuunt, & rigidi Getæ:
 Immetata quibus iugera liberas
Fruges, & Cererem ferunt:
 Nec cultura placet longior annua:
Defunctũmque laboribus
 Aequali recreat ſorte vicarius.
Illic matre carentibus
 Priuignis mulier temperat innocens:
Nec dotata regit virum
 Coniux: nec nitido fidit adultero.
Dos eſt magna: * parentium ** Petentibus dote reponendum cum præſertim de vxore reſpiciat non parentes. Non .n. parentum dotem diximus: ſed vxorum.*
 Virtus, & metuens alterius viri
Certo fœdere caſtitas.
 Et peccare nefas, aut precium eſt mori.
O quiſquis volet impias
 Cædeis, aut rabiem tollere ciuicam:
Si quæret, pater vrbium,
 Subſcribi ſtatuit: indomitam audeat
Refrænare licentiam,
 Clarus poſt genitis. quatenus, heu nefas,
Virtutem incolumem odimus:
 Sublatam ex oculis quærimus inuidi.
Quid triſtes querimoniæ?
 Si non ſupplicia culpa reciditur:
Quid leges ſine moribus
 Vanæ proficiunt? ſi, neque feruidis
Pars incluſa caloribus
 Mundi, nec boreæ finitimum latus,

Duratæque ſolo niues
　Mercatorem abigunt. horrida callidi
Vincunt æquora nauitæ.
　Magnum pauperies opprobrium, iubet
Quiduis, & facere, & pati:
　Virtutiſque viam deſerit arduæ.
Vel nos in Capitolium,
　Quo clamor vocat, & turba fauentium:
Vel nos in mare proximum
　Gemmas, & lapides, aurum, & inutile,
Summi materiam mali,
　Mittamus. ſcelerum ſi bene pœnitet:
Eradenda cupidinis
　Praui ſunt elementa: & teneræ nimis
Mentes aſperioribus
　Formandæ ſtudijs. neſcit equo rudis
Hærere ingenuus puer:
　Venarijque timet, ludere doctior,
Seu græco iubeas trocho:
　Seu malis, vetita legibus alea.
Cum periura patris fides
　Conſortem ſocium fallat, & hoſpitem:
Indignoque pecuniam
　Hæredi properet. ſcilicet improbæ
Creſcunt diuitiæ: tamen
　Curtæ neſcio quid ſemper abeſt rei.

ANTONIVS.

INTACTIS opulentior) In auaros inuehitur, arguens primum eorum plurima, minimeque neceſſaria ædificia. non enim contenti terreſtribus, in mari quoque ædificabant, quod quidem nihil prodeſſe dicit, ad fugiendam mortem, omnino nanque licet etiam multa quis poſſideat, moriendum erit. Laudat exinde Scythas, qui domibus carentes, plauſtris pro illis vtuntur, & paucis contenti viuunt. Quicunque autem, & laudem, & gloriam optat, habendi cupiditatem frænare debet. Vnde damnantur illi, qui acquirendi, gratia omne periculum ſubeunt, ſpreto etiam mari quocunque relictaque arduæ virtutis via. Hortatur inde, vel in Capitolium gēmas, & aurū, vel in mare mittenda, vt malorum cauſæ fugientur. Damnat poſtea parentum perfidiam, in acquirendis rebus indigno, & vitioſo hæredi. (Opulentior) ſup. tu. (Cæmentis) Lapidibus, & ædificijs. De cæmento autem latius ſupra. (Adamantinos clauos) .i. duriſſimos, & inde infrangibiles. (Sūmis verticibus) .i. viris ſummis. (Dira neceſſitas) ſæua mors, quæ lege Fatorum, neceſſario cuique euenit. (Non animum metu) ſenſus eſt, ꝙ mortis neceſſitate, nullis diuitijs carere poſſumus. (Campeſtres Scythæ) Scytharum Nomadum parſimoniam, præponit Romanorū diuitijs. De Nomadibus Scythis, paſtoribus, multa poëta ſcribit lib. iij. Georg. Et Strab. lib. vij. ſic ait, Nomades etenim tentorijs vtuntur, centonum inſtar, pilo contextis, in plauſtris vitam degētes, circumque tentoria, pecora comitantur, a quibus victum captant, & aluntur lacte caſeo, carne paſcua vero ſectātur loca ſemper herboſa permutantes Hybernis quidem temporibus Mæotica verſantur in paludibus æſtiuis, vero per campeſtria vagantur &c. (Getæ) Strab. lib. vij. Myſos, Thraces, & Getas etiam Nomadas vocatos inuitis .i. paſtores. (Immetata) ſine metis, & terminis. (Liberas) .i. communes. (Nec cultura placet) ſenſus eſt, illos ſerere, quantum vni anno ſatis fuerit. (Defunctumque laboribus) .i. illum qui anno præcedenti elaborauerat, alter ſequenti anno recreat. quieſcit enim ille altero operante. Cæſar lib. 4. de bello Gallico ſcribit, Sueuos Germanorum omnium bellicoſiſſimos, centum Pagos habere ex quibus quotannis ſingula millia armatorum bellandi cauſa, ex finibus educunt, reliqui vero, qui domi manſerint ſe atque illos alunt, hi rurſus inuicem anno poſt in armis ſunt illi domi remanent. ſic neque agricultura neque ratio, atque vſus belli intermittitur, ſed priuati, atque ſeparati agri, nihil eſt. (Vicarius) Is dicitur qui vices alicuius gerit.

(Priuignis) Priuignus dictus. quod antequam mater ſecundo nuberet, eſt progenitus, pri, enim antiqui pro prædixerunt. Auctor eſt Feſtus. (Temperat) Pro obtemperat. (Nec dotata regit virum) Iuſt. lib. iij. refert, Lycurgum inter Lacedæmonum leges, ſtatuiſſe virgines ſine dote nubere, iuſſiſſeque, vt vxores eligerentur, non pecunia, quod ſeuerius matrimonia ſua viri coërcerent, cum nullis frænis dotis teneretur. hinc optime Iuuen. Ait intolerabilius nihil eſt, ꝙ fœmina diues. Eſt autem hoc in loco ſenſus, quòd quamuis ibi dotatæ ſint coniuges, attamen viri ſunt obtemperantes, quod Romanæ non erat. Hinc Iuuen. ait intolerabilius nihil &c. Item imperat ergo viro, ſed mox hæc regna relinquit, Permutatque domos, &c. (Certo fœdere) Quod quidem inter virum, & vxorem fit vt alter alteri fidem ſeruet. Nam matrimonij bona triplicia eſſe dicuntur, videlicet fides, proles, & ſacramentum. In fide attenditur, ne poſt vinculum coniugale cum alio, vel cum alia coeatur. In prole, vt amanter ſuſcipiatur, religioſe educetur. In ſacramento, vt coniugium non ſeparetur, nec cauſa prolis alteri coniungatur. (Et peccare nefas) ſenſus eſt, ꝙ mulieribus illis peccare eſt nefas, morsq. eſt peccati precium, puniuntur enim illico impudicæ. quod ſanè in Italorum dedecus dicitur. (O quiſquis) Quicunque, inquit laudem, & gloriam optat, habendi cupiditatem frænare debet. (Rabiem ciuicam) Ciuilem ſeditionem. (Pater vrbium ſubſcribi ſtatuis) ſicuti Ciceroni prius, deinde Cæſari, poſtea Auguſto accidit. Nam App. lib. ij. ſcribit quòd Ciceronis conſilio Roma à Catilinæ coniuratione liberata ſaluator perennis patriæ viſus ex extitiſſe. Gratiæ itaque immenſæ, ab omnibus illi habitæ variæque laudationes. Nam Cato patrem patriæ, illum appellauit. quod decus nominis ſublime a populo confirmatum eſt, ac poſtea ad imperatores, qui digni habebantur, defluxit. At Suet. de honore Cæſari à populo collato, Poſtea, inquit, ſolidam columnam, prope viginti pedū lapidis Numidici, in foro ſtatuit, ſcripſitq. parenti patriæ. Et L. Florus, memoriæ tradidit. C. Octauianum Cæſarem, ob facta ingentia Dictatorem perpetuum patremque patriæ, & Auguſtum appellatum fuiſſe. (Poſt genitis) .i. nepotibus, & poſteris. (Quatinus) Non quatenus per e, ſed quatinus per i, legendum eſt. nam ordo, & ſenſus talis, Quatinus .i. quoniam, inuidi odimus, virtutem incolumem, quærimus ſublatam ex oculis, heu nefas. (Quatinus) Quatinus eſt quoniam, ſed quantum quatenus, aut, vt auctor eſt Feſtus. (Virtutem incolumem) .i. probos homines viuentes. vnde Ouid. etiam ait. Paſcitur in viuis liuor, poſt Fata quieſcit. (Quid triſtes querimoniæ?) ſenſus eſt. Quid prodeſt conqueri de vitijs, ſi culpa non punitur ſupplicio. (Quid leges) ſenſus eſt. Quid proſunt leges ſine obſeruatione, & vſu? (Pars incluſa caloribus) Intelligit zonam illam temperatam, quæ torrida zona a nobis ſeparatur. (Nec Boreæ) ordo eſt. (Nec latus) .ſ. mundi: Boreæ finitimum. vbi aſſidue niues, vti ſuperius de Hyperboreis, & Riphæo iugo oſtendimus. (Magnum pauperies) ſenſus eſt. Quod paupertas, quę iam in opprobrium, & dedecus habetur, iubet omnia pati, & ſubire ſpreta virtutis via, vt enim dicentur, fas & nefas vna confundunt. (Vel nos in Capitolium) Hoc in loco poeta ipſe Horat. conſulit, vel in Capitolium gemmas, & aurum, vel in mare mittenda, vt eis malorum cauſæ fugentur. (Clamor) Illuc enim cum ſpectantium clamore, & plauſu. triumphantes accedebant. (Scelerum ſi bene pœnitet) .i. ſi bene piget ſcelerum, & malorum tollantur elementa auaritiæ. (Elementa) Principia, & cauſæ. (Teneræ mentes) Puerorum intelligit. vel etiam laſciuientium, dicit autem militiæ exercitia celebranda eſſe, vt vitiorum cauſæ tollantur. (Ingenuus) Liber, & generoſus. (Græco trocho) Ab Græcis inuento, vnde, & nomen habet græcum. nam τροχάζω curro ſignificat. τροχὸς orbita, curſus veſtigium. τρόχος reuolutio, rota curſus. (Vetita legibus alea) De ludis lege prohibitis, tute ipſe legum titulos, & tractatus conſpicito, plurima enim videbis euitanda. (Cum periura patris) Damnat parentum perfidiam, in acquirendis rebus, indigno, & vitioſo hæredi. (Conſortē) Eiuſdem ſortis, eſt autem ſors id, quod vulgo capitale appellant, hoc eſt ſumma illa pecuniæ, quam quiſque in medium ponit, ad emendas merces. (Improbæ) iniquę iniuſtę. (Curtæ rei) .i. diuitijs, quæ certe videntur auaris paruæ, ſemper aliquid deeſt, quia habendi ſitis, nunquam cupidis expletur.

INTACTIS opulentior Theſauris) Generaliter hac Ode inuehitur in luxuriam, omnia profanātem, & ædificijs nouis, & non terram tm̄, ſed etiam maria occupantem. Ordo eſt. Tu auare ſup. opulentior intactis theſauris Arabum, & diuitis Indię, licet occupes omne Tyrrhenum mare. & mare Ponticum, tuis cæmentis, non expedies animum metu, & caput laqueis mortis, ſi dire

Cicero pater patriæ, Cæſar pater patriæ, Auguſtus pater patriæ.

Quatinus. Quatenus.

ACR.

ſi diri neceſſitas figit Adamantinos clauos ſummis verticibus. [Arabum, & diuitis Indiæ) Ditiſſimas gentes ad diuitiarum emphaſin poſuit. [Cæmentis) Saxis ad fabricandum prouiſis. [Adamantinos) Qui frangi non poſſunt pro metalli ſoliditate. [Dira neceſſitas) pro morte poſuit neceſſitatem. Senſus autem hic eſt, Quamuis multa poſſideas ampla, non tamen ſincera, & certa voluptate, his frui potes. Quippe cum neceſſitate mortis aſtricta ſit humana conditio, non poſſis te vllo remedio inde aut præmio redimere. Adamantinos autem clauos pro mortis neceſſitate poſuit, quæ vinci & expugnari non poteſt. [Campeſtres melius Scythæ) Scythæ campeſtres dicti, eo q in campis ſine tectis ſub dio viuant, quæ carpentis mouentur. vt Sal. In quibus plauſtra ſedes ſunt. [Rigidi Getæ) aſperi, fortes propter rigidam regionem. vt ſiue Getis inferre manum, ſeu tendere ad Indos. [Nec cultura placet longior annua) .i. qui non plus colant, niſi quod expenſis vnius anni ſufficiat, continue ſedis incerti. [Defunctum laboribus) Liberatum, vt magnis pelagi defunctæ periclis. [Aequali recreat ſorte vicarius) In laboribus ſuccedēdo vnus alteri. [Illic matre) Ordo eſt, Illic innocēs mulier temperat .i. parat pocula priuignis carentibus matre .i. non ſunt odia nouercarum. [Nec dotata regit virum) Dos eſt donum puellarum nubētium. Caſtitatem laudat exemplo barbarico, eo q dotem habent virtutem parentum, & amorem coniugum, quæ viros vitantes externos ſeruant pudicitiam coniugalem. [Et peccare, nefas aut precium mori) Mortem precium dixit eſſe peccati, & eſt ſenſus. Et peccare aut eſt illis nefas, aut eſt pœna mori. Nam ad ſuperiora reſpicit. [Si quæret pater vrbium) Si ſit qui velit patriæ pater vocari, & ſtatuarum titulos habere remoueat licentiam præſumendi, & illicita non præſumat admittere. [Clarus poſt genitis) aut poſtea laudetur in ſilip, aut ob ſeueritatis, & correctionis inſtitutum poſteris admirandus. [Quatenus) Quandiu. nam quatenus aduerbium eſt interdum temporis, interdum loci. quatinus vero coniunctio eſt tantum. [Incolumen) Incorruptam, ſine corrigentis diſtrictione ſeruatam. [Sublatam) Remotam: nam virtus ſic quærenda eſt, vt ſemper præ oculis habeatur. ſed ſic virtutem quærimus, vt ſemper abſens ſit, cauſa videlicet noſtræ nequitiæ. [Quid triſtes querimoniæ) Quid de malis nostri moribus conqueri, ſi non culpa licentiæ compeſcitur. [Quid leges moribus) vanas dicit leges, niſi moribus, & honeſtate ſtatuentur. vnum pendet ex altero, ideo autem vanæ, quia ſine moribus [Si neque feruidis) Si nihil poteſt obſtare cupiditatibus, per quas non tantum leges irrumpuntur, verumetiam rerum natura expugnatur, lucri cauſa dum etiam nec inhabitabiles orbis regiones, poſſint prohibere commercia. [Finitimum latus) Nobis vicinum. nam ſeptentrionalis plaga, nobis vicinior eſt, vtpote in qua eſt axis. vt Virg. Hic vertex nobis ſemper ſublimis Et aut ſic eſt nobis intelligendum aut quod eſt melius. Nec latus finitimum Boreæ .i. gelido climati, vt ſit ſenſus. Si nec plaga finitima gelu abigit mercatorem, vult autem intelligi ſeptentrionem tanquam nec hæc, quæ interdicta ſunt natura, abigant mercatorem. [Durataq. ſolo niues) Gelu nimietate frigoris ſolidatæ. [Abigunt) Cohibent, repellunt Callidi cupiditatum, & vitiorum diſtinguit origines. primum enim dicit, quòd negatum mortalibus emenſum, nauigatum tentatum eſt, inde ad maiora perrectum, vnde & Virg.

Pauca tamen ſuberunt priſcæ veſtigia fraudis.
Quæ tentare Thetim ratibus, quæ cingere muris
Oppida, quæ iubeant telluri infindere ſulcos.

[Magnum pauperies opprobrium) Hoc eſt, ex quo cœpit probro eſſe paupertas, & etiamnum dari, per omne nefas diuitiæ quæri cœperunt, vt & quem ſuaſiſſet egeſtas. Vile nefas. [Virtutis) Fortium factorum, ſiue philoſophiæ quibus etiam aurea, & grata, paupertas. [Vel nos) Ordo eſt, Si bene pœnitet ſcelerum eradenda ſunt elementa praui cupidinis .i. cupiditatis, & nimis teneræ mentes, aſperioribus ſtudiis formandæ, vel in Capitolium, quo vocat nos clamor, & turba fauentium, mittamus gemmas, & lapides, & inutile aurum, materiam ſummi mali. vel nos ſubauditur mittamus, in proximum mare gemmas, &c. [Summi mali) Summum malum auaritiam dixit, ex qua vitia omnia procreantur. [Et teneræ nimis) Duplex intellectus eſt. vtrum puerorum mentes, teneras, dicat eſſe formandas ad aſperiora ſtudia, hoc eſt fortiora, an certe luxurioſorum mentes teneras appellet, quas vult abiectis auri ornamentis, & gemmis aſperioribus ſtudiis reformari. [Ingenuus puer) Ingenuum certe Romanū, ſolū intellig. ſiue nobilem vt ingenui puer vultus, ingenui q. pudoris [Ludere doctior) culpat Romanos, quos omiſſo exercitij ſtudio ad Græcos ineptos, luxurioſoſque ludos, alios tranſiſſe commemorat. [Seu malis vetita legibus) Luſus aleæ puniuntur propter nu-

ditatis inceſtum. [Cum periura patris fides) Cum patris familiæ filię fides ad congregandam heredi pecuniam periura hoſpites fallat, & ſocios. [Indignoq. pecuniam) Hæc, inquit, quæ per ſcelus acquiruntur congreganti nihil proſunt, dum relicta indignis hæredibus per luxuriam conſumuntur, & male parta male dilabuntur. [Curtæ neſcio) cupido ſemper deeſt. [Semper aliquid abeſt rei) nunquam tantum res creſcit, vt ſufficere videatur cupiditati.

IN IACTIS opulentior Theſauris) Hæc Ode generaliter inuehitur in luxuriam omnia prophanantem, & ædificijs nouis non terram tātum, verumetiam maria occupantem [Si figit adamantinos ſummis verticibus dira neceſſitas) Neceſſitatem hic pro morte poſuit. Senſus autem. Quamuis multa ampla poſſideat, non tamen ſincera voluptate his frui potes, quippe cum neceſſitati mortis te obſtrictum eſſe ſcias, nec poſſis inde te vllo remedio, aut premio redimere, Adamantinos autem clauos pro neceſſitate mortis, quæ dura eſt, & immutabilis, mala conceptione dictum eſt. [Campeſtres melius Scythæ) Quod in campis ſine tectis, viuant dicti ſunt. de quibus & Sal. ſic ait. Scythæ Nomades tenent quibus plauſtra ſedes ſunt. [Et rigidi Getæ) Thraces ſunt quos rigidos dixit propter frigora regionum earum. [Immetata quibus iugera liberas Fruges, & Cererem ferunt) Immetata .i. interminata cōmune autem inter ſe Barbaris ſolum, eorum eſſe omnibus notum eſt. [Nec cultura placet longior annua) Hoc eſt, Nec plus colunt, quam vnde vnius anni fructum percipiant. [Defunctumq. laboribus Aequali recreat ſorte vicarius) Vicem laborandi inter ſe præſtare barbaros oſtendit. [Et metuens alterius viri) ſubaudiendum extrinſecus concubitum. [Et peccare nefas, aut precium eſt mori) hoc eſt peccare nefas videtur, aut quia peccauerit morte pœnas luit. [O quiſquis volet impias) Non recte a ſuperiore Ode hæc ſeparata ſunt, cum inde pendeat, & illis annexa ſunt. [Si quæret pater vrbium Subſcribi ſtatuis) .i. ſi vult gratiam apud ciues ſuos collocare per quam mereatur, vt publicæ ſtatuæ ponantur, & in titulo earum pater vrbium aſcribatur. [Quatenus, heu nefas) Virtutem incolumem odimus. [Sublatam ex oculis, quærimus inuidi) Qui bonos viros incolumes odimus, etiam mortuos, oderimus. Ipſe oſtendit inſerendo inuidi. Vere enim per inuidentiam fit, vt boni viri dum viuant obſint. [Quid triſtes querimoniæ proficiunt?) Senſus eſt autem. Quid prodeſt nos, de malis moribus conqueri? [Si non ſupplicio culpa) Licentia pœna compeſcitur. [Quid leges?) Senſus eſt. Vanæ ſunt leges, ſi non obſeruentur a moribus. [Si, neque feruidis Pars incluſa caloribus) .i. ſi nihil poteſt obſtare cupiditatibus, per quas non tantum leges rumpuntur, verumetiam ipſa natura expugnatur, lucri cauſa adeuntibus pene inhabitabiles orbis terræ regiones. [Nec Boreæ finitimum la.) Quo finitimum latus Boreæ dicit. Auſtrale nominato, cum inter ſe hæc longinqua, & toto orbe diuiſa ſint: nunquid & huic elocutioni ſubtiliorem intellectum adhibemus. vt nec particulam bis accipiamus, ſemel ſic intelligentes. Finitimum Boreæ latus. Iterum ſimpliciter: Nec Boreæ finitimum latus, durat æque niues mercatorem abigunt? [Horrida callidi Vincunt æquora nautæ) Magnum pauperies opprobrium, iubet Quid vis, & facere, & pati, ex quo cœpit, inquit, paupertas probroſa eſſe, & oſtentum videri per omne nefas diuitiæ quæri cœperunt. [Opprobrium) .ſ. paupertatis, viam deſerit virtutis. [Scelerum ſi bene pœnitet) Bene, pro valde poſitum. vt apud Ennium frequenter. [Et teneræ nimis Mentes) vtrum puerorum mentes, teneras nimis, dicit eſſe formandas ad aſperiora ſtudia. An vero luxurioſorum mentes teneras appellat quas vult abiectis gemmis, & auro formari ad aſperiora ſtudia? [Neſcit equo rudis Hærere ingenuus puer) Iraſcitur. Romanos omiſſo militaris exercitij ſtudio, ad Græcos ineptos, luxurioſoſque luſus tranſiſſe. Cum periura patris fides Conſortem ſocium fallat, & hoſpitem non eſt, inquit, mirum augeri quotidie cenſum vnicuique priuatorum cum omnes ſcelere graſſentur in hoſpitem, in ſocium, in conſortem acquirendi ſtudio, & tamen nihilum his prodeſt, quia indigno hæc hæredi relicturi ſunt, qui corruptus luxuria, ſeruare hæc .ſ. non poteſt. [Tamen Curtæ neſcio quid ſemper abeſt rei) Hoc ad ipſam auaritiæ naturam refertur, cui cum nihil deſit, ſemper videtur deeſſe.

ASCENSIVS

INTACTIS Arabum &c.) Quia diuitijs multis mortem effugere nō poſſumus, docet improuidos eſſe, qui hic ampla domicilia conſtruunt, prudentiores autem Scythas in plauſtris tecta omnia circumuehentes, quia caſtior & ſanctior eſt in ruſticorum labore, & paupertate vita, quam in Romanorum opibus quas

corrup

POR.

corruptiſſimi ſecuti ſunt mores. Ode eſt ſanctis eruditionibus refertiſſima. Ordo autem eſt. Licet tu opulentior .i. ditior. Theſauris Arabum intactis .ſ. à prædatoribus. & Indiæ diuitis vbi auri. lapillorumque vis magna eſt occupes cæmentis tuis .i. fundamentis lapideis, omne .i. totum, mare Tyrrhenum, & Ponticum, tamen ſup. ſi dira neceſſitas .ſ. moriendi, figit ſummis verticibus .i. elatis ad multam gloriam, aut felicitatem capitibus, Clauos adamantinos .i. ſpicula duriſſima, & ineuitabilia, non expedies animum metu mortis, nec caput laqueis mortis. Et ideo melius viuunt Scythæ campeſtres .i. non in domibus, ſed in campis viuentes, vtpote quorum domos vagas .i. tranſferibiles, trahunt plauſtra rite .i. ex ritu regionis, & Getæ rigidi .i. rigidam vitam agentes. de quibus Maro, Mortem contemnunt laudato vulnere Getæ: melius ſupp. viuunt, quibus iugera immetata .i. non commenſurata ferunt fruges liberas .i. non coactas limitibus nec legibus, quas Ceres alibi inuenit. vt illic quiſque metat vbi ſeuerit, & non alibi. vnde legifera dicitur à Marone Æn. iiij. Legiferæ Cereri &c. vult autem dicere fruges illic omnes communes eſſe. ſed communi labore partas, & Cererem .ſ. liberam illic, nec cultura placet longior annua .i. quam ad annum plenum, aut ad annonam vnius anni, & vbi vicarius .i. viciſſim ſuccedens, recreat æquali ſorte .i. æquali conditione, quia qui hoc anno laborauit, ſequenti ceſſat, & econtrario, defunctū laboribus .i. qui iam labores exegit. [Illic) ordo eſt, Mulier innocens temperat .i. obtemperat, aut ſe accōmodat, non obiicit. vt Romæ fit, illic .i. apud Scythas, Priuignis .i. priuſquam marito nupſerat, ab eo genitis, carentibus matre, nec coniux dotata, quia non habet diuitias pro dote. vt ſtatim dicet regit virum, vt Romæ. vnde eſt illud, in aurem vtranque, quandoquidem dotata eſt, cubet. Nec fidit .i. non confidit, vt ſe defendat, aut alat, adultero nitido .i. compto, quia magna virtus parentium .i. progenitorum, vſitatius autem dicitur, nunc parentum, & caſtitas metuens alterius viri .i. deuitans alterius viri cōmercium, fœdere certo .i. fide matrimoniali, quam nunc quoque damus. eſt ſup. illis dos .i. pro dote, aut loco dotis. Non ergo obſtat, quòd dos non eſt parentum, ſed vxorem, quia non conſtruetur dos parentium, ſed virtus parentium, ideoque non ſubſcribo Bonfini legenti petentibus, & reiicienti parentium. [Et nefas).i. pro re nefanda habent, peccare .i. aut nō peccant, aut pretium .ſ. peccati, eſt mori, qui adulterio morte plectuntur. Paulus autem de morte animæ loquens ait. Stipendia peccati mors &c. O deſiderantis vox, quiſquis .i. quicunque volet tollere ciuitate Romana, cædes impias per bella ciuilia, & pro .i. rabiem, ciuicam .i. ſi ciuium, ſi quæret .i. petet ſubſcribi ſtatuis .ſ. ſibi poſitis, pater vrbium .i. vt ſub pede ſtatuarum, ſibi erectarum ſcribatur pater vrbium .i. hic erat pater vrbium, audeat refrenare licentiam domitam, futurus .ſ. clarus: poſt genitis .i. poſteris, quatinus (aut quatenus) .i. quandoquidem, heu quæ interdolentis vox eſt, nos odimus .i. odio proſequimur (eſt autem ab odi) virtutem incolumem .ſ. adhuc viuentium, quia inuidia mori detrahimus, ſemper viuētibus, & inuidi quærimus .ſ. virtutem, ſublatam ex oculis .i. defunctorum. [Quid proficiunt querimoniæ triſtes, ſi culpa non reciditur) .i. reſecatur, ſupplicio .i. pœnitentia? quid leges vanæ .i. mendaces, & inutiles ſine moribus proficiunt, q.d. nihil, ſi neque pars mundi, incluſa feruidis caloribus .i. torrida zona, nec latus finitimum Boreæ .i. regio Septentrionalis, vbi perpetuum frigus, vnde addit, & niues duratæ ſolo .i. ſuper terram: abigunt .i. deterrent, mercatorem .i. negociatorem mercium? nautæ .i. nautæ callidi vincunt æquora horrida .i. horrorem æquorum. Pauperies, appoſitoriæ magnum opprobrium .i. quæ putatur magnum dedecus, & opprobrium, iubet & facere, & pati quiduis .i. quidlibet, & fas, & nefas. vnde Maro, Quid non mortalia pectora cogis Auri ſacra fames? & deſerit viam virtutis arduæ .i. difficilis, primum ſpectantibus. Igitur mittamus nos gemmas, & lapides .ſ. pretioſos, & aurum inutile .i. ſuperfluum quo non vtimur, appoſitoriæ materiam .i. occaſionem, ſummi mali, vel in Capitolium .i. in ſummam deorum ædem, quo .i. in quod: clamor .i. applauſus approbantium pietatem, in deos, & turba fauentium .i. applaudentium, vocat .i. inuitat quia ſi quis larga munera in templa contulerit, omnes mortales illi applauſerint, vel ſi in templis nil facit aurum, mittamus in proximum mare, quod nonnulli (teſte D. Hieronymo) fecerunt, dictitantes ſe malle mergere aurum, quam illo mergi. [Elementa) .i. ſemina cupidinis .i. Amoris parui, ſicut prius Socdidus Cupido, pro cupiditate, niſi ſit Cupidinis .i. cupiditatis, praui .i. prauæ, ſunt eradenda, ſi pœnitet .ſ. nos, bene .i. iuſto modo, ſcelerum, & mentes nimium teneræ .i. delicatæ, ſunt formandæ, aſperioribus ſtudijs. Puer ingenuus: rudis .i. imperitus rei militaris, neſcit hærere equo .i. equitare, & timet venari: exiſtens doctior, ſeu iubeas ludere trocho Græco .i. more Græcorum, ſeu malis .i. magis vel .ſ. ipſum ludere alea, vetita .i. prohibita, legibus .ſ. etiam Romanis. [Cum) .i. quandoquidem fides parentis .i. patris: pecunia .i. periuro violata fallat ſocium conſortem, & hoſpitem .i. quem hoſpitio ſuſcipere ſolet, fraudans forte eum depoſito properet .i. feſtinet, ſup. linquet, hæredi indigno, vt filio prodigo, aut improbo, ſcilicet .i. ſcire licet quid prætendat diuitiæ improbæ, & iniquæ, improbandæ, aut quibus nunquam ſatis magna viſa eſt menſura creſcunt tamen .i. nihilominus, neſcio quid .i. aliquid, quid ſit neſcio, abeſt ſemper rei curtæ .i. minutæ iudicio auari.

G L A R E A N V S.

SI figit adamantinos Clauos) Hoc in loco quod Porphyrion dicit, mala conceptione dictum eſſe à poëta Adamantinos clauos pro neceſſitate mortis quæ dura ac immutabilis, non video qua ratione ſcripſerit. Porrò diram neceſſitatem exponere pro morte, & Adamantinos clauos pro mortis neceſſitate, cum ſtatim laquei mortis ſubiungatur, quid aliud eſt, quam ſi dicas. Si mors figit mortis neceſſitatem, nō expedies caput laqueis mortis? Eo dedecunt nos aliquando ſubtiles noſtræ illæ expoſitiones. Ego ſimpliciter illa enuncianda puto. Et adamantinos clauos pro duriſſimis vinculis aut ſpiculis exponi poſſe non inficias iuero. [Illic matre carentibus Priuignis mulier temperat innocens) Quidam temperat exponunt pro obtemperat. At Acron exponit temperat, pro parat pocula, quod placet. Nam, & Ouid. de ſuo conquerens tempore ait. Lurida terribiles miſcent aconita nouercæ. [Dos eſt magna, parentium) Hic rurſus non potui cohibere riſum, cum ſeueri annotatoris cenſuram legerem, qui non dubitauit pro parentium ſubiicere petentibus, & ita temere auctorem deprauare. Porrò quod ait omnes lib. habere parentum quos ipſe viderit, non poſſum mirari impudentiam hominis. qui fatetur, Aldinum ſibi viſum lib. in quo hæc bene habent, Sed illud omnium elegantiſſimus eſt, cum conatur oſtendere parentium non poſſe hic locum habere, ob multas inquit cauſas, quas breuitatis cauſa prætermitto tum ob eam ipſa, quod in gignendi caſu eius nominis parentum dicimus, non parentium qui genitiuus eſt participium à pareo, es, verbo, Hæc ille doctiſſimus grammaticus. Si hoc ad auctorem quidquam attinecet, oſtenderem huic præceptori quam eſſet minime grammaticus. [Sed alia nunc agimus. quatenus heu nefas) Ita quidam per i, legendum hoc loco putant. Acron autem docet. Quatenus aduerbium eſſe interdum, temporis, interdum loci. Quatinus vero coniunctionem pro tantum Tale. quod etiam Feſtus Pompeius docet, ſi liber non eſt corruptus. Ipſe poëta lib. j. Ser. Sat. ij. videtur pro quoniam vſurpaſſe. Denique quatenus excidi penitus vitium iræ. Cetera ita nequeunt. Atqui ego neſcio num auctores hanc perpetuo ſeruarint diſtinctionem. Landinus hoc loco quatenus exponit quouſque, quod mihi placet, quanquam ab Acrone, qui exponit quandiu. non multum abeſt. Valla lib. ij. ait Ciceronem, quatenus ſemper accepiſſe pro inquantum, quod hic optime quadrat. [Nec Boreæ finitimum latus) Acron exponit, nobis vicinum cum Horat. Boreæ finitimum dicat, non nobis. In Porphyrionis commentatio ſimilia quædam ſe æque obſcure promuntur, præterea ſubtilior intellectus quæritur, qd' nominato auſtrali latere, Boreæ ſubiungatur, cum inter ſe, inqt, hæc longinqua, & toto orbe diuiſa ſint. Quaſi non liceat extrema coniungere, ſic loquentes. Auaro mercatori non obſtat frigus, non calor, non ſeptentrio, non meridies, non torrida zona, non frigida. Sanè ita hi loquuntur, quaſi in rebus non magnopere ſolliciti, minuaque exercent atque. Quod vero continuo poëta ſubnecti, Duratæque ſolo niues. Acron exponit, gelu nimietate frigoris ſolidatæ, & elegans vero gloſſa.

A D B A C C H V M.

Allegorice oſtendit, tantam eſſe Cæſaris maieſtatem, vt eius laudes non poſſit verbis conſequi, niſi Bacchi numine ad flatus, in ſeceſſum aliquem transferatur, & ibi ab illo prius inſtruatur. Ipſe enim Deus eſt muſicæ, & poëtis propitius.

Ode XXV. Dicolos, Diſtrophos: Ut, Sic te diua potens Cypri.

—‿‿—‿—

—‿‿—‿‿—‿—

QVO

QVO me Bacche rapis tui
Plenum? quæ nemora, & quos agor
in ſpecus
Velox mente noua? quibus
Antris egregij Cæſaris audiar
Aeternum meditans decus
Stellis inſerere, & concilio Iouis?
Dicam inſigne recens, adhuc
Indictum ore alio. non ſecus in iugis
Ex ſomnis ſtupet Euhyas,
Hebrum proſpiciens, & niue candidam
Thracen, ac pede barbaro
Luſtratum Rhodopen. vt mihi deuio
Rupes, & vacuum nemus
Mirari libet. ò Naiadum potens,
Baccharumque, valentium
Proceras manibus vertere fraxinos,
Nil paruum, aut humili modo,
Nil mortale loquar. dulce periculum eſt
O Lenæe ſequi deum
Cingentem viridi tempora pampino.

ANTONIVS.

QVO me Bacche) Oſtendit Horat. ſe Bacchi numine plenum, ab illo in nemora, & ſpecus rapi, ibique Aug Cæſaris numen, & laudes, ſtellis inſerere velle. & Iouis concilio ſcribit. [Noua mente) Nouo ſpiritu. Bacchico. [Quibus Antris) Ordo eſt. Quibus in antris meditans, audiar inſerere ſtellis & Iouis concilio, æternum decus, egregij Cæſaris. [Aeternum decus) Auguſtum, inter deos relatum iri oſtendit. Concilio, Iouis? vt interſit ibi, cum alijs dijs. [Inſigne) .i. ornamentum. retulit .n. ad illud. Aeternum decus, ſtellis inſerere. [Indictum ore alio) Hoc ideo, quia recẽs erat inſigne illud. [Ex ſomnum) Vigilans. [Euhyas) Baccha. Eſt enim patronymicum fœmininum, nam Euhyus Bacchus eſt, ab voce Bacchantium. [Hebrum) Fluuius eſt Hebrus, ſup. Rhodope Thraciæ monte niuoſo, vt ſcribit Plin. lib. 4. Ibi autem Orpheus ſonare, cantareq́. ſolitus erat, & ibi ſacra Liberi patris. Orpheo primum initiante celebrabantur, vt ſcribit Mela. Eſt autem mons ſublimis. poſt Aemum: vt Strabo ait lib. vij. Ptol. lib. iij. ait. Rhodopem montem eſſe ſupra Neſſum fluuium atque Hebrum. [R[illegible]s) Fluminum. ſ. ad voluptatem. [Vacuum nemus) Auguſti decus ab alijs indictum intelligit. [Naiadum) .i. muſarum, quæ & nymphæ dicuntur. Virg. in Buc. Nymphæ noſter amor Libetrides, quomodo autem Bacchus Muſis oblectaretur, ſupra iam patuit. [Valentium vertere) Tuo videlicet numine agente. [Proceras fraxinos) Longas arbores Bacchum enim in bella mulieres ſequebãtur, a quibus Bacchantibus, ipſe Bacchus dictus eſt. Auct. Diod. lib. 4. [Nil mortale) Dixerat enim ſe dicturum æternum decus. Cæſaris. [Humili modo) .i. lyricis verſibus, quam humiles ſunt diuina quoque loquar. [Dulce periculum) Dulcis labor. [Lenæe) à torculari, quo vinum exprimitur Bacchum dici volunt vt ait Diod. lib. 4.

Euhyas. Hebrus. Rhodope.

ACR. QVO me Bacche rapis) Hac Ode Liberũ patrem inuocat, eo quod ipſe muſicus Deus ſit, petens ab eo vt ſe in ſecreta nemorum ſuorum ducat, vbi numine eius repletus Cæſaris Auguſti laudes canat, allegoricos ſignificans, non ſufficere ſpiritum ſuũ laudibus Auguſti, ſi numinis eius inſtinctu iuuetur. [Aut quos agor in ſpecus) Hic maſculi genere ſpecus. poſuit, dicitur, & hoc ſpecus. [Quibus) Grauiter pronunciandum. [Decus) Conſecrationem dic. [Mente noua?) Quæ nonam faciat præſentiam numinis, hoc eſt hominis inconſuetam. [Quibus Antris) Ordo eſt. Quibus antris meditans audiat inſerere ſtellis, & concilio Iouis. æternum decus egregij Cæſaris. [Indictum ore alio) ab alio adhuc non dictum. [Ex ſomnis) Vigilans per furorem. [Euhyas) Baccha .i. non aliter Baccha proſpiciens Hebrum fluuium Thraciæ vel Rhodopen montem regionis eiuſdem delectatur, quàm ego videns nemora, ſcripturus Cæſ. conſecrationem in antris Muſicis [Vt) Quemadmodum. [Deuio) Vaticinanti. Repletũ.n. numinis, per deuia agi, & remota conſueuerant. Deuium, dictum à via remotum. [O Naiadum potens) Dionyſius habens poteſtatem in Nymphis, vel in Bacchis eſt. [Vertere fraxino) Tantorum virium Liberi ſignificat eſſe cultricibus, vt arbores radicitus poſſint vertere numinis inſtinctu. [Nil mortale loquar) Nihil quod mortali conueniant, ſi me in tuos ſpecus, ac ſecreta nemorum duxeris. [Cingentem) Amphibolice dictum vtrum ſibi tantum cingentem, an quoſcunque ſuo numine, replere conſueuit.

POR. QVO me) Hac Ode, inuocat Liberum patrem, petens ab eo vt ſe in ſecreta aliqua nemorum ſuorum ducat, vbi numine eius, mentem inſtinctus Cæſ. Auguſti laudes canat. Per quæ videtur allegoricos ſignificare, non ſufficere ſpiritum ſuum. laudibus Auguſti, ſine Liberi numine, nam & ipſe muſicus Deus eſt. [Quibus Antris egregij Cæſ. &c.) Quibus graui ſono pronunciandum, eſt. n. ſubiunctiua particula qua præpoſuit, Quos agor in ſpecus ſubiũgit, Quibus antris egregij Cæſaris audiar in quo & κατ' ἐξοχὴν figura denotãda, quia prædictum ſpecus, antra ſunt. [Aeternum meditans) Conſecrationem dicit, [Dicam inſigne) recens adhuc Indictum ore alio) per hæc primum ſe lyrica tangere ſignat. [Hebrum proſpiciens) Hebrus eſt Thraciæ fluuius. [Rhodopen) Mons Thraciæ. [Vt mihi deuio) Deuium eſt à via remotum ac per hoc in ſiluis, ac ſollicitudinibus agẽtem oſtẽdit. Diximus autem hæc allegoricos dici, quoniam per ea intelligi vult, ſe inuſitatum Romanis carmen tractare. [O Naiadum, baccharumque valentium, potens, manibus vertere fraxinos) Vult intelligi tantas vires cultricibus Liberi patris, inſtinctu numinis eius eſſe, vt etiam proceras arbores, radicitus poſſint vertere. [Nil mortale loquar) Subaudiendum ſi me in tuum ſpecus, ac ſecreta nemorum duxeris. Cingentem viridi tempora pampino) vtrum ſibi tantum ea cingentem an quoſcunque numine ſuo complere dignatur.

ASC. QVO me) Significat ſe Bacchico furore correptum, ad Ceſaris æternum decus commemorandum, incitari, dicitq́. hoc ordine. O Bacche, quo rapis me plenum tui. i. à te, hoc eſt numine tuo poſſeſſum? in quæ, ſup. nemora, aut in quos ſpecus agor .i. impellor, mente noua .i. mihi inſolita, & à deo Data: quibus antris, audiar meditans. ſ. canendo. inſerere ſtellis, & cõcilio Iouis .i. cœtui deorum æternum decus Cæſaris. ſ. Auguſti egregij .i. incomparabilis principis, aut Cęſ. Iulij, cuius ſidus. ſtellis inſertum aiunt, vnde eſt. Ecce Dionæi, proceſſit Cæſaris aſtrum, quod Auguſto apparuit. Cum Iulio, ludos funebres ageret. Ego dicam inſigne .i. ornamentum Cæſaris, adhuc recens .i. nouum, & indignum prius .i. nondum dictum, alio ore. ſ. quam iam meo. qui ſacro furore correptus ſum, vnde addit Euhyas .i. Baccha Euhyum inclamans, ex ſomnis .i. peruigil ſtupet non ſecus .i. non aliter, in iugis. ſ. montium Thraciæ proſpiciens .i. porrò aſpiciens. Hebrũ fluuium illum Thraciæ, & Thracen .i. Thraciam candidum niue .i. niuoſam, & Rhodopen montem Thraciæ, luſtratam .i. circũdatam, aut purgatam pede Barbaro .i. Barbarorũ Baccharum ipſam prementium pede non ſecus dicit, vt .i. quamlibet mihi deuio .i. vaganti more Bacchantium, & ripas, & nemus vacuum .i. vberẽ laudum Auguſti, materiam ab alijs indictam. [O Lenæe) .i. Bacche, id quaſi tacens dicit, vt non ſuo, ſed numinis inſtinctu, locutus putetur, potens, Naiadũ .i. Muſarũ, quæ Nymphæ quoq; ſunt, & in Bacchi comitatu, & potens Baccharum, & valentium vertere manibus, fraxinos proceras, id. n. Bacchantibus vẽ per furorẽ, Ego nil loquor paruum, aut humili modo. Ego nil mortale loquor. O Lenæe dulce periculum eſt, cingentem tpa, viridi pampino. i. fronde vitis virentis, equi Deum. ſ. te, aut ſequi te Deum, cingentem tpa. ſ. capitum eorũ, qui te ſequũtur, pampino viridi.

GLAR. VT mihi deuio) Illud vt puto admirantis eſſe, aut geſtientis. Itaque exponerem. Vt libet .i. mirum, quamlibet, nec ſupplendũ eſſe, non ſecus, vt quidam exponunt.

AD VENEREM.

Suſpendit lyram ſuam Veneri, velut miles emeritus tam & feſſus qui nolit amplius Martem experiri, innuens, ſe velle amori vale dicere.

Ode XXVI. Tricolos, Tetraſtrophos: Vt, Vides, vt alta ſtet niue candidum.

– – ∪ – – – ∪ ∪ – ∪ –
– – ∪ – – – ∪ ∪ – ∪ –
– – ∪ – – – ∪ – ∪
– ∪ ∪ – ∪ ∪ – ∪ – –

VIXI puellis nuper idoneus;
Et militaui non ſine gloria.
Nunc arma, defunctumque bello
Barbiton hic paries habebit:
Leuum marinæ qui Veneris latus
Cuſtodit. hic hic ponite lucida
Funalia, & vecteis, & arcus
Oppoſitis foribus minaces.
O, quæ beatam diua tenes Cyprum, &
Memphim carentem Scythonia niue
Regina ſublimi flagello
Tange Chloen ſemel, arrogantem.

ANTO. VIXI puellis) Amori finem imponere deſtinat, & in Veneris tempore barbiton affigere tanquam emeritus, orat poſtea Venerem, & Chloen aſpecā ſemel flagello tangat. [Militaui) Militiæ ſpecies amor eſt, inquit Ouid. [Nō ſine gloria) Eſt.n.potitus re cupita. [Arma) Inſtrumenta ipſa amatoria. [Defunctum bello) Qui finiuit amatoriæ militiæ ludum. [Marinæ Veneris) Ex ſpuma enim nata eſt in mari, inde dicitur Aphrodite. [Læuum latus) In ſiniſtro templi latere, intelligit. [Funalia) Faces intelligit, quibus amicarum ianuæ vrebantur aliquando [Vectes) Dicti ſunt vectes, pali ferrei, quod manibus vehuntur Cæſ. lib.ij. de bello ciuil. Oppidani ſaxa quam maxima poſſunt vectibus promouent. [Memphim) Erat Memphis Aegyptiorum regia, vrbs magna, & populoſa, & ſecunda poſt Alexandriam. Memphi erat Veneris phanum quæ Græca dea cenſebatur, Quidam Lunæ id dicunt auctor eſt Strab. lib. xvij.

Vectes.

Memphis.

ACR. VIXI puellis nuper idoneus) Hac Ode videri vult iam renunciare carminibus, & lyram conſecrare, & amare deſinere. Idoneus voluptati ſufficiens [Et militaui) Allegoricos militiā nunc amorem vocat. [Non ſine gloria) Non ſine opinione, boni amatoris. [Arma) Lyram dixit. [Marinæ) Mari orte, vt Fas omne eſt Cytherea meis te fidere regnis. Vnde genus ducis. Atque ideo Aphrodite eſt dicta. ἀπὸ τοῦ ἀφροῦ.i.a ſpuma, & eſt ordo. Qui parietes marinæ Veneris, læuum latus cuſtodit, ac per hoc in ſiniſtra parte tēpli, pendebit. [Funalia).ſ. quibus luminaria ſuſpendi cōſueuerant. [Et vecteis) Hęc inſtrumenta amoris, vult intelligi, quibus ſaltus et per vim contemnentium, ſuperantur. [O quæ beatam diua tenes Cyprum) In Cypro.n. inſula Venus, ſpecialiter colit ſimiliter, & apud Memphim.i. Aegyptū quam ideo carere niue dixit quia callida regio eſt. Scythonia niue à ,Thracia nomen niuibus dedit, vt Scythoniaſque, niues hyemis, ſubeamus aquoſæ. [Sublimi flagello) In altū ſublato ictu, quod fit dum quis vehementius vult ferire, & ideo Chloēn, quę arrogans eſt, & ſuperba amantibus percuti dicit debere vel vna amoris plaga venerei.

POR. VIXI puellis) Hac Ode vř iam renunciare carminibus, & lyram conſecrare, & amare deſinere. [Et militaui) Allegoricos militiam nunc amorem vocat. [Defunctumque) Perſeuerat in allegoria. [Defunctū belli Barbiton) Aliqū ſignans amores ſuos ſe barbito cecinſſe, quod eſt integrum genus. [Leuū marinę) Conſecratum Veneri barbiton ſuſpendere in tēplo eius dicit, in parte ſiniſtra [Hic ponite) Hæc inſtrumenta amoris intelligi volt. Memphim Memphis in Aegypto ciuitas eſt, quam merito carere niue dicit quia ī Aegypto nunq eſt nix, ideo calidior eſt. Scythonij aūt Thraces ſunt, vbi multa nix, vnde κατ' ἐξοχὴν Scythoniam niuem dixit. [Sublimi).i. in altum, ſub leuato. Hoc.n. fit, cum quis vehementius vult percutere, vult aūt Chloēn, quod ſit arrogans, & ſuperba amantibus, vel vna amoris plaga, a Venere percuti.

ASC. VIXI puellis) Dicit ſe amatoria Venere conſecrare, vt non amplius amaturum, verum vt amantium inconſtantiam agnoſcas rogat vt Chloēn flagello amoris tangat, dicens. Ego vixi nuper.i. iuuenta, donec puellis, & militiam .ſ. in cæteris Veneris, non ſine gloria, nunc his paries, qui cuſtodit læuum .i. ſiniſtrum latus. Veneris marinæ.i. ē mari natæ, habebit arma.ſ. barbiton.i. plectrum, defunctum bello.i. quod perfecit partes ſuas in bello Amorum. Ponite ò pueri, hic hic.ſ.ad Parietem Veneris, funalia lucida, quibus noctu ambulant amatores, & vectes.i. ferreos fuſſe, & arcus minaces foribus.ſ. puellarum, oppoſitis quia eas intrinſece minantur. O diua.ſ. Venus quæ tenes Cyprum beatam.i. diuitē, & Memphim.i. Aegyptum, carētem niue Scythonia.i. qualis eſt in Thracia, hoc eſt nunquam frigidam tange ò regina, ſemel Chloēn arrogantem.i. ſuperbam, propter formam. & omnia ſibi attribuentem, flagello ſublimi .i. acri vi Amorum.

GLAR. HIC ponite lucida funalia) Funalia, inquit Acron .ſ. quibus luminaria ſuſpendi conſueuerant. Hoc etiam Lectori conſiderandum relinquo, nam ego ceteos, aut vt Mancinellus, faces accipio.

AD GALATEAM NAVIGATVRAM.

Mira arte Galateam amica ab inſtituto itinere reuocare conatur nam, vt facilius perſuadeat. quibus vti alij poteus, & impijs quam illa in auſpicatum iter opeat, & mox periculum oſtendit: Nam ex ſignis quibuſdam tempeſtatem imminere ait quam hoſtibus imprecatur. poſtremo Europa exemplo plane non eſſe illi tentandum mare affirmat neque Auſtro ſidendum, non magis quàm Europa tauro, & ſi mitiſſimus videbatur.

Ode XXVII. Tricolos, Tetraſtrophos: Vt.
Iam ſatis terris niuis, atque diræ.

-υ---υυ-υ-υ
-υ---υυ-υ--
-υ---υυ-υυ-
-υυ--

IMPIOS parræ recinentis omen
Ducat, & pgnans canis, aut ab agro
Raua decurrens lupa Lanuuino,
Fœtaque vulpes:
Rumpat, & ſerpens iter inſtitutum:
Si per obliquum ſimilis ſagittæ
Terruit manos. ego cui timebo,
Prouidus auſpex,
Ante quàm ſtanteis repetat paludeis
Imbrium diuinas auis imminentum:
Oſcinem coruum prece ſuſcitabo
Solis ab ortu.
Sis licet felix vbicunque mauis:
Et memor noſtri Galathea viuas:
Teque nec leuus vetet ire picus.
Nec vaga cornix:
Se vides quanto trepidet tumultu
Prónus Orion? ego, quid ſit ater
Adriæ, noui, ſinus: & quid albus
Peccet Iapyx.
Hoſtium vxores, puerique cæcos *
Sentiant motus orienti Hœdi, &
Aequoris nigri fremitum, & trementeis
Verbere ripas.
Sic, & Europe niueum doloſo
Credidit tauro latus: & ſcatentem
Belluis pontum, mediaſque fraudes
Palluit audax.
Nuper in pratis ſtudioſa florum, &
Debitæ nymphis opifex coronæ,
Nocte ſubluſtri, nihil, aſtra præter,
Vidit, & vndas.
Quæ ſimul centum tetigit potentem
Oppidis Creten: pater ò relictum
Filiæ nomen, pietaſque dixit.
Victa furore.
Vnde? quò veni? leuis vna mors eſt
Virginum culpæ. vigilans ne ploro
Turpe commiſſum? an vitijs carentem
Ludit: imago
Vana, quæ porta fugiens eburna
Somnium ducit? melius ne fluctu

* *Latinis ſcriptoribus à græcis inualuit vſus iſtius figuræ, vt e quid in mendum ſit abominantes in hoſtium caput imprecētur. Græci.n. ſic dicūt .i. ſi quid mali impyrum.*

Ire per longos fuit? an recenteis
Carpere flores?
Si quis infamem mihi nunc iuuencum
Dedat iratæ: lacerare ferro, &
Frangere enitar modo multum amati
Cornua tauri.
Impudens linqui patrios penateis:
Impudens Orcum moror. O deorum
Si quis hæc audis: vtinam inter errem
Nuda leones.
Ante, quam turpis macies decenteis
Occupet malas: teneræque ſuccus
Defluat prædæ: ſpecioſa quæro
Paſcere tygreis.
Vilis Europe, pater vrget abſens:
Quid mori ceſſas? potes hac ab orno
Pendulum zona bene te ſecuta,
Elidere collum.
Siue te rupes, & acuta leto
Saxa delectant: age te procellæ
Crede veloci: niſi herile mauis
Carpere penſum
Regius ſanguis: dominæque tradi
Barbaræ pellex. aderat querenti
Perfidum ridens Venus, & remiſſo
Filius arcu.
Mox vbi luſit ſatis: abſtineto
Dixit irarum, calidæque rixæ:
Cum tibi inuiſus lacerande reddet
Cornua taurus.
Vxor inuicti Iouis eſſe neſcis?
Mitte ſingultus: bene ferè magnam
Diſce fortunam: tua ſectus orbis
Nomina ducet.

ANTO. IMPIOS Parræ) Galatea pocīæ amica, migrare volentē, optat Horat. vt impij malo omine pergãt, ipſa vero felici auſpicio. Et quia illius digreſſus eum pigebat, tempeſtatem imminentē indicat q̄ hoſtibus imprecatur. Exemplo deinde Europes eam à migrandi ſententia reuocarem nititur, illa.n.ſedens mitiſſimo tauro e Phœnicia in Cretam vſque, per æquor, ab illo vecta eſt. inſcio patre Ægenore vbi maxime queſtam, Venus ſolata eſt. [Impios Parræ) Parra auiculæ genus eſt, in Latio nunc vulgo Parruſa dicitur. Plin. aũt lib. xviij. cap. xlij. ſcr. Parram oriente Syrio ipſo die non apparere, donec occidat. [Raua) legitur, & ruſa in antiquis, Raua autem.i.fulua, ſeu ſub nigra. Rauus, n. color dicitur niger, mixtus cum fuluo. Acrō auctor dicunt alij quod rauus color dr̄ qui eſt inter flauum, & album. Idem tñ ferè eſt, quod Accō ait. [Raua lupa) Plin. lib. viij. ſcribit, quod in Italia quoq; creditur luporū viſus eſſe noxius, vocemq. homini, quem priores contempleotur, adimere ad preſens, inter auguria ad dexteram commeantium, preciſo itinere, ſi pleno ore fecerit nullū omnium præſtantius. [Agro Lanuuino) Str. lib. v. ita traductum eſt à Latinis. Poſt Albanum montem, vrbs eſt Aricia, in Appia via ſtadijs centum, & ſexaginta, Roma diſtans. Cœtus aũt cum ſit locus, habet tō munitā ſummitatem, cui qdē ſup inſidit Lanuuiū Romanorū ciuitas, in Appiæ viæ dextera, à qua pſpectus eſt maris, & Antij, eſt & dianæ lucus.i. Arthemiſium (ſic .n. vocant) è ſiniſtra via regionis, ex Aricia ad Aricinā viā côſcendentibus, quod templū, nominat ædificium Tauricę &c. Præter ea in Strabonibus impreſſis perperā Lanium legitur, cū legendum ſit Lanuuium, intelligit.n. Strabo de oppidulo, quod adhuc extat, diſtans à Velitris millibus paſsibus, vel ad ſummum quatuor quo bis adij, vbi adhuc ēt legi eſt in marmore. S.P.Q. Lanuuinus Secuti, & Velitis in marmore quodam, ac e cuiuſdam baſi in ſacra æde ſancti Stephani iam diruta legebatur. S.P.Q. Veliternus, quod marmor linor è ductus quidē, ex aquæ pendente oriū

Parra auis.

Rauus color.

Luporū omen.

Aricia.

Lanuuiū Arthemiſium.

S. P. Q. Lanuuinus

dus. Cardinaliſque Rhothomagenſis Veliternorum protectoris ſamilia is, clam rumpi fecit, ruptumq. ego, paulo poſt conſpexi. Illius impij nomen tacui, ne ſacrilegio perpetuum celebre foret imitatus enim fortaſſe Heroſtratum eſt, qui Epheſiæ Dianæ templum vt eius nomen celebre fieret, exuſſit, Sed dedit ille pœnas, post illud.n. ſacrilegium, paucis, poſt annis, in ſummam inopiam delapſus, & ludibrio cunctis eſt habitus. [Mannos) Puſili equi, manni dñr, quos vulgo buricos vocabant, vt Porphyrio ſcribit. Acron vero ait, Mannos dictos. quod manſuetudine manum, familiarius ſequantur. [Anteq̄ ſtantes &c.) Cornix inauſpicatiſſima eſt, fetus tempore, hoc eſt poſt ſolſticium, vt Plin. lib. x. ſcribit. Quietiā lib. xviij. ait. Cum terreſtrea volucres contra aquam clangores dabunt, perfundentes ſeſe, ſed maxime cornix, hiemē portendunt. [Oſcinem coruum) corui in auſpicijs, ſoli vñr intellectum hr̄e ſignificationum ſuarum, nam cū mediæ hoſpites occiſi ſunt, oēs e Pelopōneſſo, & Attica regione volauerūt, peſſima eorū ſignificatio, cum gluttiunt vocem, velut ſtrangulati. Auctor Plin. lib. x. & lib. xviij. cap. vlt. ait, quod corui ſingultu quodam latrantes, ſeq. concutiantes ſi continuabunt ventos portendunt, ſi vero carptim vocem reſorbebunt, ventoſum imbrem. [Obſcinem) oſcinum augurium, à cantu auium dr̄. Et oſcines aues, auſpicium ore faciētes, vt Feſtus ait. [Solis ab ortu) legitur etiam, Lucis ab ortu, Cic. aũt lib. j. de Diu. ſcribit. Coruum a dextera, cornicem à ſiniſtra, facere ratū. Et Acron inquit. Ab ortu Solis pſpera, etui omnia eſſe aduerſa occaſu. Ego aũt ab ortu Solis, id verum eſſe expertus ſum, pluries. [Læuus picus) Plin. lib. x. ſcribit Picum Martiū inſignem, & magnū eſſe in auſpicijs quodq. ipſi pici principales. Latio ſuot in augurijs. ab rege qui nomen huic aui dedit. In capite prætoris vrbani L. Tuberonis, in foro iura pro tribunali reddentis, ſedit picus, ita placide, vt manu apprehenderetur rñdere vates, exitium imperio portēdi ſi dimitteretur, ac ſi examinaretur pion, illeq. auem protinus concerpſit, nec multo poſt, impleuit pdigium. [Sis licet) ordo eſt. O Galatea ſis felix, & me more nr̄i licet viuas, vbicunq; maueis. [Læuus).i. malis ominis. [Vaga cornix) De cornice, Virg. lib. j. Georg. ait. Tū cornix plena pluuiā, vocat improba voce. Et ſola in ſicca ſecū ſpatiat̄ arena. Et caput obiecta querulū, venientibus vndis. [Sed vides quāto) imminēte tēpeſtate Galateā reuocare à cōſtituto itinere Hor. nititur. [Trepidet) properet. [Pronus orion) in occaſum vergēs de quo late ſuperi². [Ater ſinus Adriæ) Adriaticū mare obſcurū tempeſtatē portendere indicat. [Albus Iapix) is ventus eſt ex Apuliæ ora pficiſcens de quo latius Ode iij. lib. j. [Albus).i. ſerenus) Quāuis.n. ſereno tpe perflet, attñ ſolet hiemem portendere, vel albus pp albas nubes. [Hoſtiū vxores) hoſtibus imprecatur, ventorū hiemem, atque æquoris. [Verbere) Fluctuum. ſ. [Sic & Europe, quemadmodum, inquit, tu Galatea albo Iapygi fidis, ita Europe credidit albo tauro, & decepta, quāplurima paſſa eſt. [Europe) ſcribit Herodotus in principio. Curetes Tyrum appulſos filiam regis rapuiſſe Europam. Diodorus autem lib. 6. ſcribit. In Creta Minoa, & Rhadamanthum ex Ioue natos, ac Europa Agenoris, quam tauro Deorū prouidentia aductam in Cretam tradunt. Euſebius docet: Europam à Cretenſibus raptam fuiſſe naui, cuius fuit inſigne taurus. Niueum doloſo Credidit tauro. credidit tauro doloſo latus niueum, ſ. eſſe. de quo Ouid. lib. ij. Metam. ſic ait: Nunc latus in fuluis niuē deponit arenis Paulatimq̄ metu dēpto, modo pectora præbet Virginea palpanda manu, modo cornua ſertis. Impediendà nouis, auſa eſt quoq; regia virgo Neſcia quem premeret, tergo cōſidere tauri. [Scatētem) feruentem. [Pontum) Ouid. etiam ait: Medijsq. per æquora pontis Fert prædam, pauet hæc, littuſque ablata relictum Reſpicit, & dextra cornu tenet, altera dorſo impoſita eſt &c. Poori aũt menſuram à Boſphoro ad Mæoticum quidem fecere certo numero paſſuum, vt ſcribit Plin. lib. vj. [Audax) auſa enim fuerat tauro inhærere. [Mediat fraudes) Quas in medio ferè mari cognouit. vel potius Cyaneas intelligit inſula in Ponto, ſeu magis ſcopulos contra Thracium Boſphorum de quibus Mela ſcribit. à nōnullis tñ auctoribus Symplegades, hoc eſt concurrentes, etiam nominantur. Dicit enim olim fuiſſe inſtabiles. vnde Ouid. lib. xv. Metam. ait, Timuit concurſibus Argo vndarum ſparſas Symplegades eliſarum. Quæ nunc immotæ perſtant. Ventiſque reſiſtunt. [Subluſtri) parum lucida. [Creten) De hac etiam Maro ait, Centum digeſta per vrbes. [Pater relictum) Gementis Europæ, verba ſunt. eſt autem ordo. O pater. appoſitio nomen relictum filiæ. pro è filia. [Pietas) Tullius pro Plancio, loquit. Quid pietas? niſi voluntas grata in parentes? [Vnde? quo veni?) Ordo eſt. Vnde veni? quo veni? vel vnde.i. à qua pietate paterna? quo veni? [Leuis vna mors eſt Virginum culpæ) Senſus eſt, quod

Heroſtratus.

Manni.

Pietas.

vnica mors culpæ.i.crimini,& peccato virginum,leuis eſt mereretur enim virgo peccans plures mortes is proprius, & verus ſenſus huius loci eſt, & eſſe debet,non alius. [Vigilans ne ploro)Dubitat an vere ſcelus commiſerit. vt relicto patre ſecuta fuerit taurum. [Vitijs carentem).i. me quæ vitio careã, nec verum ſit, quod mihi forte videtur. vt rapta fuerim. [Imago) Somnus ipſe. [Porta eburna) Virg. in fine lib. vj. Aen. ait. ſunt geminæ. Somni portæ quarum altera fertur Cornea,qua veris facilis datur exitus vmbris. Altera candenti perfecta nitens elephanto. Sed falſa ad cœlũ mittunt inſomnia manes. Macr.lib.j.de Som. ſuper hoc loco ita ſcribit. Si quis forte quærere velit, cur porta ex ebore falſis,& è corno veris ſit deputata, inſtruetur auct. Porphyrio qui in commentarijs ſuis hæc in eundem locum,dicit ab Homero ſub eadem diuiſione deſcripta, Latet,inquit,omne verum,hoc tñ anima,cũ ab officijs corporis ſomno eius paululũ libera eſt,interdum aſpicit,nonnunq. tendit aciem, nec tñ peruenit,& cum aſpicit,tamen non libero,& directo lumine videt,ſed interiecto velamine, quod nexus naturæ caligantis obducit. Et hoc in natura eſſe idem Virg. aſſerit, dicens. Aſpice nanque omnem quæ nunc obducta tuenti Mortales habetat viſus tibi, & humida circũ Caligat,nubem eripiam. Hoc velamen cum inquiete ad verum vſque aciem introſpicienus, admittit,de cornu creditur. Cuius iſta natura eſt,vt tenuatum viſui peruium ſit. Cum aũt ab vero hebetat,ac reppellit obtutũ,ebur putatur. Cuius corpus ita natura denſatum eſt, vt ad quamuis extremitatem tenuitatis craſſum,nullo viſu ad vlteriora tendente,penetretur. [Somnium) Id proprie vocatur quod tegit figuris,& velat ambagibus, non niſi interpretatione intelligenda ſignificationem rei,que demonſtratur,auctor idem Macr. [Impudens Orcum moror) Senſus. Vt ſine pudore patriam reliqui,ita ſine pudore viuo. [Orco moror).i.Plutonem,& mortem,in mora detineo. Non tñ ab re Orcum moror ait. Eſt.n.alluſio quędam, ad illum Euripidis, nã (vt Macr. lib. v. Sat. ſcribit) In Alceſti Euripidis.fabula, in ſcena Orcus inducitur gladium geſtans,quo crinem abſcidit Alceſtidi, quem ſecutus Virgil. fabulam abſcindendi crinis induxit lib.4. Aen. de morte Eliſæ. de Orco tamen,latius ſuperius dictum eſt. [Vilis Europe) Seipſam per anaſtrophem alloquitur dicens. [Quid is Europe pater abſens vrget te mori,quid ceſſas?) Vel pater abſens vrget .i. inſequitur, ac ſi fueris amatorem ſecuta, quid mori ceſſas? [Filius) Cupido. [Remiſſo arcu) Iam enim percuſſerat Iouis pectora ad Europæ rapinam. [Sectus orbis) Terra.n. trifariam partita eſt in Europam, Africam,& Aſiam.

ACR. IMPIOS Parræ recinentis) Amicam peregre proficiſcentem inuitus dimittens timet ne malis pergat auſpicijs,& optat,vt impij potius, quam ipſa augur o parræ auis, vel ceterorum quæ ſubijcit proficiſcantur, & per illam cõmemorationem,omnium aduerſorum nititur eam reuocare ab itinere depoſito. Raua aut colore oculorum torua,aut voce non clara,aut certe rabida. [Raua) Fulua,ſiue ſubnigra,aut rauca .i. vocis obtuſæ, rauus .n. color dr̃ mixtus niger,cum fuluo. [Si per obliquum ſimilis ſagittæ) Serpẽtis celeritate etiam animalia deterreri dicit.i.ſi tãtę celeritatis eſt ſerpens,vt irrationabilia terreat. [Rũpat).i.interdat tibi, inſtitutũ iter. [Manos) Burdos, manni ideo dicti, quòd manſuetudine manum familiarius ſequãtur. [Imbrium) Diuinam cornicem dicit, imminentium imbrium præſciam, vt. Tum cornix plena pluuiam,vocat improba voce. Paludes aũt ſinito die repetere conſueuerat. [Oſcinem coruum) Oſcines dñr aues, quæ voce augurium faciunt,pręp
etes quæ volatu, vt Virg. Qui volucrũ linguas & præpetis omina pennæ. [Solis ab ortu) ab ortu.n.Solis, proſpera corui omina ſunt aduerſa ab occaſu. [Sis licet felix) Ordo itũ. Galatea ſis felix, & memor noſtri, licet viuas vbicunque mauis .i.ſi ſine me eſſe mauis,ſis felix tñ. [Teque nec læuus vetet ire picus) à ſiniſtra picum,mali ominis dicit,& vagam volatu cornicẽ. [Trepidet) Feſtinet,vt ne trepiditate viri, vel trepidet ventorum flatu,vel murmure pelagi. [Pronos Orion) In occaſum vergẽs Orion tempeſtuoſus eſt,& q̃a amicã nõ valet precibus retinere, minis tempeſtatis conatur vt dum pelago deſęuit hiems,& aquoſus Orion. [Ego quid ſit ater Adriæ,noui,ſinus) Futuræ ſe noſſe ſigna tempeſtatis,oſtendit vel ex Adriatici maris ſono,vel ex flatu Iapygis venti,q ex ſereno ſubitam facit tempeſtatem. Et quid albus peccet Iapyx aut pp erectionem fluctuum,aut colorem vacuarum nubium. [Hoſtium vxores) Nõ feriati barbaricę,nec pueri li inſcitiæ dicit, incognita eſſe poſſe futuræ tempeſtatis indicia. [Sic & Europe).i. quemadmodum tu præſumptuoſe ſumis peregrinationem,ſic & Europe præſumptuoſe credidit niueum latus doloſo tauro, & vide quid paſſa ſit. [Doloſo) Falſo. Ioue in taurum mutato. [Scatentem) Repletum, pullulantem, frementem,ebullientem. [Mediasq. fraudes) Non fraudes medias, ſed in medio dolo cognitas,nõ ante repertas. [Palluit audax) Vehementer timuit,id quod efficitur poſuit,p efficiẽte .i. quæ ante audax fuerat tunc palluit. [Studioſa florum).i.quæ nymphis ſtudebat facere floreas coronas. [Subluſtri) In crepuſculo,vel ex luce. [Quæ ſimul centum) Ordo eſt. Quæ ſimul attigit Cretẽ potentem centũ oppidis,victa furore,dixit. O pater & pietas,relicta nomen filiæ. [Pater ò relictũ) Europæ gemiſcentis verba, ò patris pietas, reliquiſti nomẽ filiæ. [Leuis mors eſt Virginũ culpæ) Quãto minus virgo peccare debet,eo peccãs digna maiore ſupplicio eſt. Leuior ſi quidẽ mors eſt vitæ quam puſioris, vt Virg. Interoque auerte dolorem. [Vigilans ne ploro) Sic incredibile ei eſt factu, vt ſibi ſomno ſimile videatur. [Ludit imago) Imago pro ſomno dr̃,vt ſi nunq. fallat imago, & eſt ſenſus. An ſine vitio ſum, & hoc potius ſomnio? Vana per quam ſomnia vana emittuntur, vt. Altera candenti perfecta nitens Elephanto. Sed falſa ad cœlum mittunt inſomnia Manes. [Infamẽ tu.) aut famoſum, aut certe ſibi infamẽ. [Dedat iratæ,lacerare letro) Vt nõ potui abreptum diuellere corpus,& vndis Spargere,vt, Indignationem ſimul ſexus indignatione,mõſtraret. [Modo) paulo ante,vt, Quem modo nauali Mneſtheus certamine victor Conſequitur. [Impudens) Turpiter,nomẽ pro aduerbio, Eadem,inq̃t, impudentia viuo, quam patriam reliqui. O interiectio eſt. [Turpis macies) Quæ turpem facit ante deteriorationem formæ,optat perire. [Succus) Viriditas pulchritudo corporis ſignatus,vt, Corpus ſolidum, & ſucci plenũ. [Pater vrget abſens) Inſequitur, vt mori debeat,etiam abſentis timore. [Zona bene te ſecuta) Tanq. quæ adiutura ſit, mortis neglecta conſilium, ideo bene ſecuta. [Age te procellæ Crede veloci &c.) Tanquam quæ magis debeat ſe tẽpeſtatibus tradere periura,aut præceps per abrupta demitti quã dominæ imperiũ ſeruiendo perferre. [Pellex) Concubina,vt exaggeret ſeruitatem barbaricam addit pellex .i. quæ ſic ore inſequeris vt pellex ſim, timens iniſæ pulchritudine. [Perfidum) Doloſum Epitheton Veneris. Ridens Venus, & ad præſens eſt magis conueniens, eo quod ridet eam,in imagine inuenta deceptam, & quod Veneri iraſceretur, veluti veræ pecudi illuſa concubit. [Et remiſſo Filius arcu) Merito remiſſo arcu. Cupido, tanquam qui Europæ iam debellaſſet pudorem. [Mox vbi luſit) Eo q. Europæ iam debellaſſet pudorem. [Abſtineto) Ceſſa ab ira,& candidate. [Calidæ rixæ) De calore animi vehementis,vel furoris cum commotione .i. poſtea quam paſſa eſt diu,illam caſus ſuos conqueri, velut facti auctoris ignaram. [Cum tibi inuiſus) Ironice dictum, quia minata fuerat ſe corona tauri fractura nõ laceres eum, cum ſe tibi rurſus obtulerit. [Sectus) Diuiſus, eo quod vna pars orbis Europẽ,nomen accepit altera Aſia dicta eſt, vt Europa. Atque Aſia diuiſus. [Nomina ducet).i.ex tuo nomine dicetur.

IMPIOS parræ recinentis omen Ducat) Amicã pro egre proficiſcentẽ dimittens inuitus,ne mal is auſpicijs exeat timet,& optat,vt,impij potius quam ipſa auſpicio parræ auis, & ceterorum quæ ſubijcit,proficiſcantur. [Raua decurrens) Raua lupa à colore dr̃. [Rumpat & ſerpens iter),i.vt ſit. In trãuerſam viam impios ducat,nõ impios reuocet,hoc eſt piuſ ſeſpens. [Terruit mannos) Manni equi dñr puſilli quos vulgo burdos vocant. nam & hoc ad omẽ dicit pertinere,quod manni terreantur. Anteq. ſtantes repetat paludes.imbriũ diuina auis imminentiũ. [Oſcinem coruũ) Cornix anteq. repetat paludes, q̃am imbrium imminentiũ diuinã ait quia pluuiam futurã ſignificare ſolet, quod & Virg. oſtendit. Tũ cornix plena pluuiam,vocat improba voce. [Anteq. repetat paludes) paludes non ad anni tempus ptinet,ſed ad diei. [Oſcinẽ coruum prece ſuſcitabo) Oſcinẽ coruum inuocabo,inquit. [Sed vides quãto trepidet tumultu Pronus Oriõ) Decenter pericula nauigationis oſtendit,qbus illam retineat. Nã reuocare nõ audet. In occaſum aũt pronus orion,intelligendus, nam tũc magnæ tẽpeſtates. [Et trementes Verbera ripas) Verbere fluctuũ aut ventorum. Sic & Europe niueum doloſo. [Credidit auro latus) Sic,hoc eſt aũ eam blandus in mare placidũ Iupiter inducit hæc aũt comparatio Iapygi vento confertur q incipit Placidus, mox in tẽpeſtate citatur. [Mediasq. fraudes. Palluit audax) ad ludum audax,non tunc cum palluit. [Nocte ſobluſtri) Pro ſublucida. [Pater ò relictũ filiæ nomen) Europę ingemeſcentis verba ſunt, Et filię relictum,pro a filia relictum. [Victa furore) Nunc errore mentis,vel amore. [Leuis vna mors eſt virginũ culpæ) Quanto minus peccare virgo debet, eo in peccatis digna maiori ſupplicio eſt. [Vigilans ne ploro) Bene tamen incredibile factum eſt vt videatur hoc etiam ſimile ſomno. [Ludit imago) pro ſomno. [Quę porta fugiens eburna) Virg. Altera candenti perfecta nitens elephanto, Sed falſa ad cœlum mittunt inſomnia. Manes

POR.

Impudens liqui patrios penates. [Impudens Orcum moror, ò Deorum)eadem imprudentia viuo,qua patriam reliqui.[Speciosa quæro paſcere tigres) ſolicita eſt, ne deſinat eſſe ſpecioſa quæ deſiderat quam primum perire, dum pulchritudo ſua ſecum ſit. [Vilis Europe,pater vrget abſens)Dubium non eſt,inquit,quin me pater abſentem vilem æſtimet, & appellet credens me amantem proſecutam,& ideo moriendum,eſt vt priorum horum obliuiſcar.[Potes hæc ab orno Pẽdulum zona bene te ſec.) quæ adiutura ſit mortis conſilium. [Aderat quærenti Perfidum ridens Venus)Et ſit perpetuũ ante poſitum nunc epitheton conueniẽtius ad preſentia pertinet.Ridet enim,& quod eam imago inuẽcti deceperit,& quod illa iraſcatur, quaſi vere à pecore decepta ſit.[Mox vbi luſit ſatis)poſtq̃ diu paſſa eſt illam ignarã felicitatis,de caſo ſuo conqueri.[Lacerãdæ reddet cornua taurus)Ne laceres eum,inqt,cum ſe tibi rurſus obtulerit. [Vxor inuicti Iouis eſſe neſcis?)Ambiguũ vtrum hoc dicat. Neſcis te coniugem Iouis eſſe,an vero neſcis te gerere coniugem Iouis. Vt ſi dicas. Neſcia eſſe conſul. [Tua ſectus orbis Nomina ducet) ſectus.i. diuiſus,quia ab huius nomine pars orbis. Europa appellata eſt.

ASC IMPIOS Parrę &c.)Galatea migraturę,ne illi inuidere videatur bona quidem comprecatur, ſed nõ ſine cõmemoratione malorũ,que alijs imprecatus,& exemplo Europes,q̃ ad terrorem Galateæ infeliciter migraſſe docet dicens. O Galatea, omen .i. auſpicium parræ.i.illius auiculæ apparentis ſub tempeſtatem,retinenti,quia oſcinis eſt in augurio, & cantu tempeſtatem prænũciare,& canis prægnans,cuius,quia ſæua eſt infauſtus putat occurſus,aut lupa raua.i.ſubnigra,& partim fulua,aut rauca affectu decurrens ab agro Lanuuino.i.iuxta Lanuiũ oppidum, ad viam Appiam,nõ longe ab Antio olim,& vulpes fœta, etiam infortunij pronoſtica,ducat impios,qui.ſ.malo euentu,digni ſunt,q. d. non te Galatea,nec me,& ſerpens rumpat .i. interrumpat,iter inſtitutum.i.inceptum ab impijs ſi ſimilis ſagittæ .i. celeriter tranſcurrens,per obliquum.i.ex trãſuerſo , terruit mannos.i.puſillos equos, delicatorum qui tunc nõ prouehuntur,quid ego auſpẽa, prouidus timebo ? q. d.nihil horum Sunt textos,qui lubens ego cui timebo &c.[Nam anteq̃ auis diuinæ).i.diuinatrix,& prænunciа imbrium,imminentũ.ſ.cornix, repetat paludes ſtantes.i.ſtagnãtes.vt ſeſe lauet,ego ſuſcitabo prece.i.precatu venire faciam, ab ortu ſolis.Vnde fauſti eſt auſpicijs,coruum oſcinem.i.ore canentem,& prognoſticon bonum facientem, quo vis cornicis impediatur. O Galatea,licet .i. licitum eſt per me, quia nihil mali imprecabor,ſis felix, vbicunque mauis .i. magis vis,ſiue hic, ſiue alibi,& viuas memor noſtri,& precor ſup.vt nec picus.ſ.Martius læuus. i.ſiniſter,& ita mali omninis,quia prædatores prognoſticare creditur,nec cornix vaga .i. ſpatiana in arena,vetet te ire.i. proficiſci.Sed.i.licet ego nil obſtem,tu vides quãto tumultu Orion,qui tam in ortu,quam in occaſu nimboſus eſt,& tempeſtatem ciet,pronus.i.occidus trepidet.i.properet.Ego noui.ſ.multa experientia,quid ſit.i.quid portendat, ſinus Adria.i.Adriatici maris,niger.i.obſcurus quia vehementem tempeſtatem, & noui q̃d Iapyx.i.veniens ab Iapygia.i.Apulia ſlans,albens.i.albicantes nubes inducet,peccet.i.contra id,quod oſtendit facere ſolens , qui pro alba nube,nigram infert tempeſtatem. Vxores,& pueri hoſtium,ſentiant cæcos.i.caliginoſos motus.Auſtri orientis,& fremitum equoris.ſ.Adriatici nigri,& rixas trementes verbere.ſ.vndarum. Sic.ſ.in auſpicato. Europe,filia Agenoris,credidit tauro doloſo.i.Ioui conuerſo in taurum , aut naui , cuius inſigne erat taurus,latus niueum.i.innocuum ſup.eſſe,& palluit.i.mox vſque ad pallorem timuit pontum.i.mare,ſcatentem.i.manentem, belluis.i.monſtris marinis, & palluit medias fraudes.i.cum eſſet in medijs fraudibus,iam perceptis,audax.i. quæ fuerat audax nuper .i.paulo ante,in pratis vbi taurum aſcenderat, & ſtudioſa florũ . quos collegerat,& ipſa opifex.i.effectris, coronæ.i.ſerti, debitæ, quia promiſſæ Nymphis, vidit nocte ſubluſtri.i. parum lucida , nihil præter,aſtra,& vndas,cum eſſet.ſ.in medio maris. [Que ſi.) proſequitur fabulam,aut hiſtoriam Europes ad terrorem Galateæ,dicens, Quæ.ſ. Europæ , ſimul .i. ſtatim vt tetigit Creten i. Cretam inſulam in mari Ægæo patriam Iouis , potentem centum oppidis,dixit. O pater.ſ.Agenor,ò nomen relictum filiæ.i. à filia,qa non meruit te amplius appellare pater,aut relictum.ſ. ſolũ filiæ,cum in te nihil iuris, præter nomen habeat patris, nã & meruit,vt re ipſa pater ſis,& ò pietas .ſ. quam patri debuerat, nec ſine eius conſenſu diſcedere,victa furore.i.temeritate aſcẽdendi taurum,vnde .ſ. veni ? q. d. à patria,qua nihil dulcius,quo ue . veni ? quia in terram ignotam vna mors eſt leuis.i.nimia facilis culpæ Virginum , quæ raptores libenter ſequuntur. Ne .i. an. ego vigilans ploro,turpe commiſſum,an imago vana.ſ.phantaſma, in ſomnis apparens,ludit.i.illudit. nec carentem vitijs ?. ſic enim fuit à ſenſu alienata, vt neſciret an reuera auecta eſſet an ſomnians ſibi auecta videret, quæ.ſ.imago vana fugiens .ſ. ab. inferis,portis eburna.i.ex ebore, qua Falſa ad cœlum mittunt in ſomnia Manes,ducit.ſ.ſecum ſomnum.i.inſomnium. Melius ne fuit?q.d.nequaquam,quod ſero agnoſcit,ire per longos fluctus, an carpere flores recentes.i.recens ortos ? Si quis dedat.i. in poteſtatem redigat,mihi iratę,nunc iuuẽcum infamem.ſ.qui prius tãtum placuerat,ego nitar lacerare,& frangere ferro,cornua tauri,amati mihi modo.i.paulo ante multum.i.vehementer . [Ego impudens).ſ.ſine pudore,liqui penates patrios, & impudens moror.i.differo adire,aut detineo ne me rapiat Orcum.i.Plutona aut Inferos. O ſi quis deorum audia hæc.i. has lamentationes meas,vtinam ego nuda inter errem, aut errem inter leonis antequam macies turpia,quam ex mœrore contractura erat occupet .i.inuadet,malas.i.maxillas, decentes.i.roſeo colore, & antequã ſuccus.i.radicalis,& naturalis humor,defluat.i.diſpereat,prædæ teneræ de ſe loquit,ego quæro ſpecioſa .i. tantiſper dum adhuc ſpecioſa ſum paſceræ tigres.i.ferociſſimas belluas.O Europe ad ſe loquitur vilis.i.contemptibilis,pater .i. officio paterna , abſens.i.patris abſentis,vrget.i.impellit. te,ad mortem, quid ceſſas mori ? tu potes lædere.i.ſtrangulare collum,pendulum.i.ſuſpenſum,ab hac orno.i.arbore vicina, zona.i.cingulo ſecuta .i. quod portaſti tecum bene .i. commode.Siue rupes,& ſaxa acuta delectant te læto .i. genere mortis , hoc eſt ſiue malis præcipitio extingui , age crede te procellæ , quæ in te ſcopulos impellat, niſi mauis carpere penſum.i.nere,aut carminare,ſeu pectere lanam, herilem.i.dominæ , quam hic ſortitura es , & mauis ſanguis regius.i.cum ſis filia regis,tradi pellex,& ira odioſa, quia concubina mariti . dominæ barbaræ,quia non Grææ,aut immitis. Venus ridens quod illi proprium eſt & filius ſup.Veneris .ſ. cupido arcu , quo prius in Iouis cor iaculum amoris immiſerat remiſſo .i.laxo,& non tenſo , aderat quærenti.ſ.Europæ . perfidum.i.doloſum Iouem,à quo rapta, & derelicta videbatur . Mox.i. paulo poſt,vbi luſit.i.illuſit, & ludibrio habuit ſatis permittens eam ſine cauſa ſe exanimare,dixit. O Europe ſup.abſtineto ſup.à motu,aut perturbatione irarum,& rixæ calidæ .i. feſtinantis ad vindictam.i.quãdo quidem,taurus inuiſus tibi, reddet tibi mox cornua laceranda.i.mox aderit(& ni fallor)ad virgam vitilem alludit , Tu neſcis,rem aperti eſſe vxor Iouis inuicti, mitte.i.omitte ſingultus,& diſce bene ferre, magnam fortunam,orbis ſectus.i. in treis partes diuiſus ducet tua nomina.i.vocabitur à te Europa,vnde eſt. Nomen donat ei,quod habet, pars tertia mundi.

R A V A decurrent lupa) Raua lupa,inquit,Porph. à colore dr̃. Hæc ille breuiter,vt ſolet,nec minus doctæ innuens rũ colorem,quo eſt lupa,omnibus notiſſimus. Acron aũt,vt oſtenderet iudicij acumẽ,ingenijq̃. copiã, quinque modis hoc exponit, ita tñ,vt aliqñ etiam Rauca legiſſe videatur,Verum cũ ea omnia diligẽter legeris,nihilo certior fuerit de eius nominis ſignificatione.Rumpat & ſerpens iter inſtitutum.Vt ſit,inqt Porph.intranſuerſam viam impios ducat,non impios reuocet,hoc eſt pius ſeepens . Hæc verba nimis argutula vnr,vt vix credam Porphyrionis eſſe. Poëta.n.ſimplici ſenſu profert , ac vult hæc impijs accidere itineris incõmoda,non Galatea . At Acron hic ſerpentẽ celeritate ſua equis terrere putat,cum poëta de obliqua ſiue tranſuerſa interruptione potius loquatur,etiam ſi id celeritate fiat,verum illud puſillum.Hoſtium vxores, puerique cæcos. Sentient. Non feritati barbaricæ nec puerili inſcitiæ dicit incognita eſſe poſſe futuræ tempeſtatis indicia. Ita Acrõ,quaſi poëta ita ad Galateã loquatur , mirum ſi non neſcis tempeſtatis futuræ indicia, cum hoſtium vxores, ac pueri ẽt illa agnoſcãt. Quæ à poëtæ mẽte alieniſſima puto malã enim tempeſtatem imprecatur hoſtiũ vxoribus,ergo abominantis ſunt hæc verba vti appoſite in Adagio Bœotijs vaticinare,adduxit.Belluis põtum mediaſque fraudea. Manc. homo diligens,& multæ lectionis per pontum, hoc loco intelligit Euxinum mare, quaſi Europa à Phœnice in Cretã vecta ea fuerit, ſed longe erat vt Geographiæ docti ſciunt.Ad idem pertinẽt, quod per medias fraudea Cyaneas inſulas in propontide intelligi voluit. Pietaſque dixit victa furore . Non placet ordo quem hoc loco facit Acron,quaſi ipſa Europæ victa furore à poëta dicatur . ſed conqueritur ipſa pietatem, quam patri debebat, victam temeritate , quod auſa fuerit conſcendere Taurum,quem furorem vocat . Ergo pater,relictum nomen filiæ,& ò pietas victa furore,conſtruendum eſt . Non ò pater , & pietas relictum nomen filię,vt Acron perperam componit . Et filiæ datiui caſus eſt. [An vitijs carentem Ludit imago Vana) Vana, idẽ inquit,per quam ſomnia vana emittantur . Hic Acron plane pu

tauit, vana eſſe, ablatiui caſus. vt eſt. porta eburna. quod tamen carmini repugnat. [Vilis Europe pater vrget abſens) Dubiũ non eſt, inquit quin me pater abſentem vilẽ æſtimet, & appellet, credẽs me amantem proſecutam. Et ideo moriendum eſt, vt priorum horum obliuiſcar. Hæc Porph. Doct. putat. Euterpæ datiui eſſe caſus, & vilis exponendum, nihil eſtimatus, quod & mihi placet. [Barbaræ pellex) Pellex.i. concubina, inquit Acron, ſed adijcien dum erat, mariti concubina. Et Barbaram accepit pro immitti, non aũt pro non græca, vt quidam expoſuit, cum ipſa eſſet Syca.

AD LYDEN.

Perijs Neptuni ſe potiſſimum velle bibere ait de elegantiſſimo vino, ſed ita tamen ſobrie. Vt Vegetum, acutumq; reddat ingenium, non ingurgitatione opprimat.

Ode XXVIII. Dicolos, Diſtrophos, Vt: Sic te diua potens Cypri.

—–uu-u-

—–uu—uu-uu

Eſto quid potius die
Neptuni faciam? prome reconditũ
Lyde ſtrenua Cæcubum:
Munitæq. adhibe vim ſapientiæ.
Inclinare meridiem
Sentis: ac, veluti ſtet volucris dies,
Parcis diripere horreo
Ceſſantem Bibuli conſulis amphoram.
Nos cantabimus inuicem
Neptunum, & virideis Nereidum comas,
Tu curua recines lyra:
Latonam, & celeris ſpicula Cynthiæ:
Summo carmine, quæ Cnidon
Fulgenteisque tenet Cycladas: & Paphon
Iunctis vidit oloribus.
Dicetur merita Nox quoque Nenia.

ANTO. Eſto quid potius) Lydem hortatur, vt in Neptunalibus optimum vinum exhibeat, canatque ſecum viciſſim Neptuni, Nereidum laudes. Latonæ etiam ac Cynthiæ, demum Veneris. [Strenua) Fortis, vigilans. [Cæcubum) Optimum vinum, de quo latius ſupra. [Munitæ) Sapientia.n. per ſeipſam fortiſſima eſt. [Adhibe vim) adde vim. Vino.n. vires augentur. [Inclinare meridiẽ Sentis) Oſtendit maiorem diei partem, præteritã, & diem ipſum tendere in occaſum, inde opus, vt citius conuiuia parentur. [Horreo) Pro vinaria cella, poſuit. [Ceſſantem) Deſidem & in ſeceſſu manentem. [Virides) Cærulei oẽs, finguntur aquarum Dij. [Tu curua recines) Declarat illud inuicem. [Summo carmine) Vel maximo, vel nouiſſimo. Quæ Gnydõ Venerẽ intelligit. de Gnydo aũt ſuperius videto De Cycladibus etiam, & Papho. [Fulgentes) propter ſpumas, id accidit.

Olores. [Iunctis oloribus) .i. cignis, dñt enim Veneris magnę, currum magnę à cygnis trahi aut q̃a per albedinem ſignificant lautitiam mulíebrẽ, aut potius, q̃a dulciſſime canant, vt demõſtretur amantium animos, cantu trahi. De curru vero Veneris. Apul. lib. vj. de

Currus Veneris. Almo aureo, ſic ait, At Venus cœlum petit, iubet conſtrui currũ, quem ei Vulcanus ſubtili fabrica ſtudioſe polliuerat, & ante thalami rudimentorũ, nuptiale munus, obtulerat, Lunæ tenuantis detrimento conſpicuum, & ipſius auri dãno precioſum. De multis quæ circa cubiculũ dominæ ſtabulans, procedunt quatuor candidæ colũbę, & hilaris inceſſibus, picta colla torquentes, iugum gẽmeum ſubeũt, ſusceptaq. dña letæ ſubuolant currum Deæ proſequentes, gannitu conſtrepenti, laſciuiunt paſſeres, & ceteræ quę dulce cantitant aues, melleis modulis ſuaue reſonantes, aduentũ Deæ prænunciant, cedunt nubes, & cœlũ filiæ panditur, & ſummus æther, cum gaudio ſuſcipit Deam, nec obuias aquilas, vel accipitres rapaces, Pertimeſcit magnæ Veneris canora familia.

Nenia. Hæc ille. [Merita Nenia) Lugubri carmine, & nocte conuenienti ſicut & mortuis in nocte.n. tenebræ ſunt, & ſomnus quæ morti ſunt ſimillima. Nenia aũt proprie eſt cantus lugubris, & laus in funere honoratorũ virorũ, vt ſcribit Cic. Latius tũ ſuperius videto.

ACR. FESTO quid potius die Neptuni faciam:) Quid magis faciendũ eſt, feſto Neptunalium die, quam vt Cæcubum depromatur? amicam ſuam alloquitur. [Lyde ſtre.) .i. cita. [Cæcubum) Vinũ dictũ volunt, eo quod cæcet, & confundat ingeniũ. [Munitæ adh. vim) Quæ nulli caſui ſubiecta eſt. bene aũt ait. vim ſapientiæ, p vinum Adhiberi. [Inclinare mer. Sentis) Hoc eſt ſentis inclinare diem in occaſum, q maior fieri deberet, & augeri lætitia. [Ac veſtet) hortatur ad celeritatem promendi, dum dicit breuitatẽ impatientem morarum. [Parcis) Ceſſas quaſi fiet, cum celerites abeat. [Bibuli) Proprium nomen .i. Bibul. conſulatu reconditum. [Virides) Herbis ſimiles aquæ ſucatione. [Recines) Iterum cantabis .i. alternatim cantabimus. [Latonam) Dianam, pp quod trinominis dr. ipſa.n. Luna, ipſa Diana, & Proſerpina ẽ, ideo modo Lunam, pro Diana poſuit. [Spicula Cynthiæ) Stimulos Veneris dicit amatoris. [Summo carmine) aut maximo, aut in conſummatione carminis .i. in fine Veneris, cantabimus laudes. [Cycladas) Nomina inſularum, quas Venus Vecta, circuit cygnis. [Nenia) Carmine mortuorum. [Nenia merita) Conueniente carmine. nam quia tenebroſa nox eſt merito lugubri carmine dicitur. Nenia.n. carmen eſt, quod mortuis cantabatur, in honorem inferorum. Sed quia noctem prædicaturus erat, propter tenebra, & ſomnum, quę morti proxima credũtur, ideo dicit Nenia noctis.

POR. FESTO quid potius die) Neptunaliorũ diem eſſe ſignificãs ſit, Quæ res eſt quam potius debeam facere, quam vinum pinecce Neptunalibus: Munitæq. adhibe vim ſapientiæ munita ſapientia bene dẽ quia nulli. ſ. fortunę ſubiecta eſt Greci aũt aiunt. Vim ſapientię adhiberi, per vinum. [Inclinare meridiẽ Sentis in occ.) .ſ. diem inclinare. [Ceſſantem Bibuli conſulis amphoram) .i. in horreo ceſſantem, & quaſi reſidentem Bibuli conſulis autem, eo anno, quo Bibulus cõſulatum geſſit, natam. [Summo carmine) Quæ Gnydon. Fulgentesq. tenet Cyclades, .i. in conſumatione carminis, Venerem cantabimus. [Iunctis viſit oloribus) Oloribus .i. cygnis iunctis, vecta reuiſit Gnydon Cycladas, Paphon. [Dicetur merita nox quoque Nenia) Nenia eſt carmen, quod in mortuos cantatur. Sed bene nocti hoc carmen accõmodat, propter tenebras, & ſomnum, quæ morti ſunt proxima.

ASC. FESTO) Argũ narrat Mancinellus. Ordo eſt. Quid faciam potius, feſto .i. ſolẽni die Neptuni, quam ſup. lętum conuiuium agam, q. d. nihil, & ideo ô Lyde pro me ſtrenua .i. diligens, Cæcubum ſup. vinũm, recõditum .i. iterum atque iterum occultum, & adhibe ſapientiæ munitæ. ſ. per ſobrietatem, vim .i. violentiam .i. pelle ſapiẽtiam vino, aut, vt Mãcinellus ſentit adauge vires eius quia vinum temperate ſumptum, acuit ingenium. ſed non quadrat loco. non enim vult temperate ſumere ſed vſque ab ebrietatem. Tu ſentis meridiem inclinare. ſ. ad occaſum, ac parcis .i. ceſſas, deripere horreo .i. cela vinaria, in quam vinum, vt frumentũ in horreum congeritur, veluti .i. perinde atque dies volucris .i. cito volubilis, & tranſiens, ſtet .i. perſiſtat ceſſas dico deripere amphoram .i. magnum vas vinarium, ceſſantem .i. nihil agentem, & ocioſam in horreo Bibuli conſulis. aut amphoram Bibuli conſulis .i. ſignatam anno conſulatus eius ceſſantem .i. ocioſam. Nos cantabimus, inuicem .i. viciſſim Neptunũ, & comas Nereidum .i. Nympharum maris, virides. ſ. aquæ ſunt, tu recines .i. quæ dicam repetes, Lyra curua Latonam, matrem Apollinis, & Dianę, & ſpicula Cynthiæ .i. Dianæ, à Cyntho monte Deli, vbi nata dr celeres, quia venatrix eſt, & ſummo .i. ſupremo carmine, dicetur ſup. ea, videlicet Venus, quæ viſit, Gnydõ oppidum vbi pulcherrima Veneris ſtatua, à Praxitele exculpta, & Cycladas. ſ. inſulas, circa quas vecta in concha ad Cyprum, & Paphon vbi peculiariter colitur, ad Cyprum, oloribus .i. cygnis, iunctis. ſ. ad trahendum currum Veneris. Et nox quoque .i. etiam, dicetur .i. laudabitur, Nenia i. cantilena Neniæ ſimili. merita .i. quam meruit, quod nos pernoctantes ſeruierit. Argutæ ſunt rationes ordinis. Nam primo bibendo, expellitur ſapientiã, mox canitur à potu ſolutis curis, carmen diei feſto congruum. Deinde carmen venatorium Dianæ, mox laſciuum Veneri at vbi vox, & ratio vino ſepultæ ſunt, cantilena exit in Neniam .i. in vlulatum, & plangentũ ſimilem ſtreatum, non quod triſtes ſint, ſed quod ebrij. Neque Nenia ſemper triſtium eſt, ſed imperite canentium, vt puerorum, vetularum, & ebriorum. Vide annot. xlij. Bonſ.

MAT. Bõlinis. Spicula Cynthiæ) Per Cynthium Dianam intelligit, non Venerem, interpretãtur. Quod ſi huic verbo addatur, & copula, & verſus æque ſtabit & clariſſima erũt omnia, vt ſit ordo, & ſummo carmine. ſ. recines, ſup. Deam, quæ tenet Gnydon, fulgẽteſq. Cycladas, & viſit Paphon iunctis oloribus .i. Venerem ipſam.

[Quoque

[Quóq; Nenia) Neniam hoc loco accipiendú ſenſio pro carmine aliquo ad laudandum noctem accõmodato, vt ſit ordo. [Nox quoque dicetur merita Nenia) .i. meritis laudibus non carebit.

GLAR. INTERROGATIONEM habet hæc ode ab initio, quid potiſſimum faciat feſto. Neptuni die, reſpondet continuo bibendũ eſſe. Vbi quinque optimo proſequitur ordine. Primum enim pellitur ſapientia ſecundo cantatur carmen feſti diei, tertio carmẽ venatorium, quarto laſciuum, vltimo ſequitur vlulatus, quam hoc loco Neniam vocat. Ipſe etiam poëta Epiſt. j. pro cantilena vſurpauit Neniam. Hæc cum ita habent, mirum eſt q̃ commentatores, præter vnum Badium, nihil horum, attingant. In primis vero Acron, qui aie, quoſdam dicere. Cæcubum vinum dictum, eo quod cecet, & confundat ingenium, cum ab oppido Cãpanæ in ſinu Caietano id nomiuis habeat. vt ẽ auctor Strab. lib. v. Idem Acron Latonam exponit pro Diana, propter quod trinominis dicitur, inquit. Et ſpicula Cynthiæ ſtimulos Veneris quaſi Cynthia ſit Venus Mancinellus aũt, Adhibe vim exponit, adde vim. Vino enim, inquit, vires augentur. quod recte repræhendit Badius [Ceſſantem Bibuli Conſulis Amphoram M. Calphurnius Bibulus Quos. fuit cum C. Iulio Cæſare anno ab vrbe condita dcxcvj. Qui proximus fuit ante eum annum, quo cœptum eſt bellum Gallicum, quod geſſit. C. Cæſar cum Gallis, à quo ad finem bellorum ciuilium ſunt anni circiter triginta, poſtque Horatium hæc ſcripſiſſe eſt veriſimile verum hæc non ſunt tanti. [Summo carmine) Quiddam Bellus annotator ante hæc verba ponit in priore carminæ, & coniunctionem, contra fidem omnium exemplarium quaſi non ſit longe venuſtior. Senſus ſi poſt Cynthiæ geminus punctus ponatur, velut qui exeat lectoe ac deinde inferat, Summo, carmine nouam ſententiam.

AD MOECENATEM.

Inuita Mœcenatem ad conuiuium quod illi inſtruxerat, cum amphora delicatiſſimi vini, & vnguentis, ſuadetq; ne grauetur paululum ad ſe deuertere. Nam licet amphore ſit fortuna non ingratam tamen illi viciſſitudinem rerum futuram, neque diuitis mundam pauperiatem, itaque æſtiuam peſtilentis inſtantis, monet, vt vrbe cedat, & ſe poſitis publicis negotijs, genio, & bona valetudini det operam. ſtultum enim eſſe, nimium velle ſapere, aut de futuro anxium eſſe, ſed eo quod adeſt bene vti prudentis, feliciſſimi autem qui non ex fortuna pendet, ſed ita ſeipſum comparauit, vt quidquid acciderit, hoc ferat imperturbato animo.

Ode XIX. Tricolos, Tetraſtrophos: Vt, Vides, Vt alta ſtet niue candidum.

-.-U---UU UU

--U---UU U-

--U---U-U

-UU-UU-U-

Tyrrhena regum progenies, tibi*
Non ante verſo lene merum cado
Cum flore Mœcenas roſarum, &
Preſſa tuis balanus capillis
Iãdudum apud me eſt. eripe te moræ:
Ne ſemper vdum Tibur, & Eſulæ
Decliue contempleris aruum, &
Telegoni iuga parricidæ.
Faſtidioſam deſere copiam,
Molem propinquam nubibus arduis:
O mitte mirari beatæ
Fumum, & opes, ſtrepitumque Romæ.
Plerunque gratæ diuitibus vices,
Mundæque paruo ſub lare pauperum
Cœnæ, ſine aulæis, & oſtro
Solicitam explicuere frontem.
Iam clarus occultum Andromedes pater
Oſtendit ignem. iam Procyon furit:
Et ſtella veſani leonis,
Sole dies referente ſiccos,
Iam paſtor vmbras cum grege languido.
Riuumque feſſus quærit, & horridi
Dumeta Syluani: caretque
Ripa vagis taciturna ventis.
Tu ciuitatem quis deceat ſtatus,
Curas: & vrbi ſolicitus times,
Quid Seres, & regnata Cyro
Bactra parent, Tanaiſque diſcors.
Prudens futuri temporis exitum
Caliginoſa nocte premit deus:
Ridetque, ſi mortalis vltra
Fas trepidas. quod adeſt, memento
Componere æquus. cetera fluminis
Ritu feruntur, nunc medio alueo
Cum pace dilabentis Etruſcum
In mare; nunc lapides adeſos,
Stirpeiſque raptas, & pecus, & domos
Voluentis vna, non ſine montium
Clamore, vicinæque ſiluæ:
Cum fera diluuies quietos
Irritat amneis. ille potens ſui,
Lætuſque deget: cui licet in diem
Dixiſſe, vixi: cras vel atra
Nube polum pater occupato,
Vel ſole puro: non tamen irritum
Quodcunque retro eſt, efficiet: neque
Diffinget, infectumque reddet,
Quod fugiens ſemel hora vexit.
Fortuna ſæuo læta negocio, &
Ludum inſolentem ludere pertinax,
Tranſmutat incertos honores,
Nunc mihi, nunc alij benigna
Laudo manentem. ſi celeris quatit
Pennas: reſigno quæ dedit: & mea
Virtute me inuoluo: probamque
Pauperiam ſine dote quæro.
Non eſt meum, ſi mugiat Africis
Malus procellis, ad miſeras preces
Decurrere; & votis paciſci.
Ne Cypriæ, Tyriæque merces
Addant auaro diuitias mari.
Tunc me biremis præſidio ſcaphæ,
Tutum per Aegæos tumultus
Aura feret, geminuſque Pollux.

* Vide ann. Fr. Rob. ſuper iſto loco.

ANTO. TYRRHENA regum) Mœcenatem, vt ſecũ conuiuia ineat, exhortatur dicit.n. ſe iandudum optimũ pro ſe merũ ſeruaſſe, paraſſeq. ẽ: & coronas & vnguenta ſibi. ordo eſt. O Mœcenas Tyrrhena ꝓgenies regum iandudum apud me, eſt tibi lene merũ, cado nõ ante verſo. eſt balanus, preſſa tuis capillis cũ, roſarum flore. [Tyrrhena regum) De Mœcenatis proſapia latius Ode j. [Tibi) In tuã gratiam. [Verſo) Effuſo. [Lene) Mitte ac ſuaue. [Balanus) βάλανος glans dr̃. Verum Acron dicit eſſe herbã vnguentariam, ſed ſecus eſt. Nam (vt Plin. ſcr. lib. xij. cap. xxviij.) Myrabolanũ arbor Troglodytis & Thebaidi, & Arabiæ cõis eſt naſcens vnguẽto, vt ipſo nomine apparat, quo item indicatur, & glandẽ eſſe arborem. fructus eſt magnitudine auellanæ nucis, vnde liquor exprimitur, ſeu oleũ, odoratum quidem vnguentarij tñ corticem premũt medici nucleos tundunt affuſa eis paulatim calida aquam. idem aũt oleum balaninum dr̃. vnde idem Plin. lib. xiij cap. j. ſic ait, vnguentorum expeditiſſimum fuit, primumq. vt veriſimile eſt ex brio, & balanino oleo. poſtea vero ſic Suſinum tenuiſſimum omnium eſt. Conſtat ex Lilija balano calamo &c. & paulo inferius ita, Nardinũ, ſiue ſolatum

Balanus. Vnguẽta

cõſtat omphacio balanino, iunco, coſto, nardo, amomo, myrrha, balſamo. [Preſſa) Expreſſa pro tuis capillis, ex balano .n. liquor

Telegon' exprimitur odoratus, ſeu oleum vt diximus. [Aeſulæ) Æſculanus Latij populos fuiſſe Plin. ſcr. lib. iij. [Telegoni iuga parricidæ) Tuſculum indicat. quod in Romæ conſpectu ſitum erat. in ſummo montis. de quo latius Epodo prima id aũt, vt etiam Porph. aſſerit, Telegonus condiderat filius quidem Circes, & Vlyſſis, qui per ignorantiam patrem occiderat. [Copiam) quam tecũ habes. [Molẽ propinquam) Ipſius Mœcenatis turrim intelligit. de qua in Epodis. [O mitte mirari) Ex illa .n. turri tota ferè vrbs ſpectabatur. quod latius ſupra oſtendimus. [Iam clarus occultum) pp imminentem æſtũ, Mœcenatem ad hilaritatem inuitat. [Clarus

Cepheus. pater) Habet .n. Cæpheus ſtellas decem nouem. vt Higin. oſtendit. [Andromedes pater) i. Cæpheus. de quo late lib. iuj. Met. & apud Higin. Colum. aũt lib. xij. ſcr. Septimo Idus Iulias Cæpheũ veſpere oriri. Idibus aũt Iulij, Procyon exoritur mane xiij Cal. Aug. Sol in Leonem tranſitũ facit. non aũt Cal. Aug. Leonis in pectore, clara ſtella exoritur. [Procyon) De hoc late ſuperius. [Tu ciuitatem) oſtendit ſuperius paſtores cũ grege languido æſtus fugiendi gratia ſubire vmbram, Mœcenas tñ nunquã ab vrbis cura vocabat. Hinc eum hortatur ad curas ponendas, vt omiſſis

Bactra. futuris præſentia tñ amplexetur. [Bactra) In Scythia eſt Bactra

Zariaſpa vrbs quæ & Zariaſpa appellata eſt, vt Strabo docet lib. xj. in Plin. tñ lib. vj. Igitur Zariaſta, vbi etiam ait Bactri quoꝗ oppidũ Zariaſtes, quod poſtea Bactrum flumine appellatum eſt. [Cyro) Le

Tanais. ge de hoc ſuperius. [Tanais diſcor) Is fluuius eſt qui Europã ab Aſia diſiungit, atq; ambarum fines vtrinque per lambens. in Boream verſus, per Sauromatas in Scythiam, vſque atque in Mœotidis paludem prætenditur. oritur aũt ex Indiæ montibus. auct. Dion. & Strab. lib. aj. [Diſcors) Vel q̃a Europam ab Aſia diſiungit, vel pp populoꝝ ſeditionem. [Prudens futuri) oſtendit Deũ prudenter futura cœlaſſe homines, de qua re, illi minime ea curare debent præſentiaq; tñ ſumere. [Aequus) Mitis, benignus, quietus, & ſine cura. [Cetera fluminis) Comparat res humanas fluminibus, quæ modo placida fluunt, modo inquieta imbriũ copia, ita, & hominum res lætæ, ſubitis aduerſis turbantur. [Potens ſui) i. dñs ſui ipſius quod ſolius eſt ſapientes. [In diem) i. in præſentem diem nihil de craſtino cogitando. In dies aũt, eſt diem, quod quotidie cũ quodam incremento, vt, Creſcente in dies multitudine. In diem vero plerunq; cum hoc verbo viuo iungitur. vt, Volucres in diem viuũt. i. in præſentem diem. nihil de craſtino cogitantes. [Vixi) Ille aũt viuere dr̃, qui cum lætitia, & virtute degit. [Occupato) Pro occupet, vt inferiora oſtendunt. [Tamen) Quamuis nube vel Sole occupauerit aërem Iupiter. i. quãuis poſſit felicia, & infelicia tradere nõ poterit præterita abſolere. Ergo fruẽda eſt dies, & lætitia remotis curis. nam quæ futura ſunt, põt eſſe aduerſa. [Quodcunque retro eſt) i. quidquid præterijt. refert, aũt ad illud, Viat. Eſt .n. ſenſus, ꝙ præterita nullo pacto ẽ: Iupiter poteſt deſtruere, & infecta reddere, quamuis (vt diximus) bona, & mala poſſis hominibus in futurum afferre. [Diffinget) Deſtruet. [Fugiens) Præteriens. [Manentem) i. ſtabilem. [Reſigno) Reddo. [Me inuoluo) Me munio ſola virtute, ſi aduerſa fortuna auferet externa bona. [Sine dote) ſine cenſu. [Non eſt meũ) oſtẽdit ad ſe minime pertinere nauigare, ſed potius velle in proba eſſe paupertate, hoc eſt vult eſſe pauper, & probus. [Votis paciſci) Cum dijs .n. votis mediantibus videmur paciſci, cum aliqd petimus. [Cypriæ) Erat Cyprus ditiſſima. vt latius patuit ode j. hic aũt locus declarat cur poëta ibi dixerit. vt trabe Cypria, Myrtorum pauidus nauta ſecet mare: [Tum me) Ironice loquitur, dicens, quod aura, & geminus Pollux feret eum tutũ per maris Ægæi tumultus præſidio ſcaphæ biremis. i. paruæ nauiculæ. per quod nauigationem effugere ſe innuit. [Geminus Pollux) De Caſtore, & Polluce fauentibus nautis: vide libro primo.

ACR. TYRRHENA) Tuſca. & Tyberis Tyrrhenus dictum eſt. vt, Tyrrhenoq; boues, in flumine lauit Iberas. Simile eſt autem principium primæ Odes, Mœcenas atauis. inuitat aũt illum, ad epulas, cui deſtinatam vini amphoram, & illibatam iam apud ſe eſſe promittit. Ordo eſt. Mœcenas: Tyrrhena progenies regum, Iamdudum apud me eſt tibi lene merum non ante verſum cado cum flore roſarum, & Balanus preſſa, tuis capillis. [Preſſa) Infuſa, tanq̃ iam capiti impreſſa Balanus autem, herba vnguentaria eſt qua componuntur vnguenta, & ideo ſignificat vnguentũ. [Iamdudum) Ac ſi diceret. Hæc omnia in tuo honore, iandiu ſeruantur apud me. [Vdum Tybur) Propter copiam aquarum. [Et Aeſulæ) Nomen vrbis alterius in latere montis conſtitutæ. [Decliue contemplaris) Turrim in hortis ſuis, Mœcenas conſtruxiſſe dicebatur, vnde hæc omnia proſpiceret. [Telegoni iuga parricidæ) Tuſculum ciuitas eſt, in iugo montis conſtituta. Hanc ſignificat nomen cõditoris a Telegono .n. Circes filio ſundata eſt, qui per ignorantiam patrem ſuum Vlyſſem interemit. [Faſtidioſam deſere copiam) Quæ faſtidium aliqñ ingerit. i. fluxum, vt proprias diuitias aliqñ faſtidiat. [Plerunque gratæ diuitibus vices) Viciſſitudinem rerum dicit gratam ſolere eſſe diuitibus, quos interdum poſt diuitias, & copias delectat familiarium mediocritas. Ordo eſt. Plerunque mundæ cœnæ, gratæ vices, diuitibus ſine aulæis. & oſtro ſuper paruo Lare pauperum explicuere ſollicitam frontem. i. triſtem, & obductam rugis frontẽ lætitia extendere, hoc eſt explicauere. vt Plaut. Exporge frontem. [Andromedes pater) Cæpheus Æthyopum rex Zetheus, qui inter ſidera collocatus dr̃ proximus Orioni. [Oſtendit ignẽ) Denunciat æſtatem. vt, Findit Canis æſtifer arua. [Iam Procyon furit) ſtella, quæ ante Caniculam oritur. [Cum grege languido) Aeſtu fatigato, vt, Nunc, & pecudes vmbras, & frigora captant. [Ripa pagis taciturna ventis) Quæ propter ſonitum ſi vento nõ mutata, vt, Aſpice ventoſi ceciderunt murmuris auræ. [Tu ciuitatem quis deceat ſtatus) oſtendit aũt Mœcenatem præfectũ vrbis eo tpe fuiſſe. [Et regnata Cyro) Cyrus rex Perſaꝝ fuit. ideo genus cõmemorat, vt, Vltima ſecum Bactra vehit. [Tanaiſq; diſcors) Tanais flumen in Mæotidem paludem fluens. Diſcors aũt ideo dictum, q̃a diſcernit Europã & Aſiam ſiue q̃a incolæ regionis illius feroces ſunt, & frequenti inter ſe diſcordia colliduntur. [Prudens futuri) prudenter dicit Deum feciſſe neſciri futura, tanquam, qui hominem vellet pro breuitate vitæ vti præſentibus. Ordo eſt. Prudens premit Deus exitum futuri tp̃is caliginoſa nocte, & ridet, ſi mortalis trepidat vltra fas. [Cõponere æquus) iuſtus finire. vnde lites compoſitæ dñr finitæ. vt, Non noſtrum inter vos tantas cõponere lites. [Cetera fluminis Ritu feruntur) dilabuntur, hoc eſt alia curſum ſuum habent, vt ſi Brachia forte remiſit. Atque illum in præceps prono rapit aluens amni. Ordo eſt: Cetera feruntur ritu fluminis nunc cum pace dilabentis in Hetruſcũ mare medio alueo, nunc voluentis vna adeſos lapides, & raptas ſtirpes, & pecudes, & domos per allegoriã deſcribit varietates, & vires vitæ humanæ quæ dum quieta, & læta eſt ſubito aduerſis caſibus inquietatur, & perturbatur. [Stirpes raptas) Exerciata. vt rapidus montano flumine torrens Sternit agros. [Diluuies) Noue tempeſtatem dixit, cum oẽs auctores hoc diluuium poſuiſſent. [Irritat omnes) incitat. vt, Irritat vtrunque telis. [Ille potens ſui) i. ille felix eſt, qui modum vitæ ſuæ habet, ſiue qui futura non curat. [Cras vel atra) Perſeuerat perſuadere præſentia tantum curanda, nec futuris animum cõmodari. [Occupato) ꝓ occupabis. [Non tamen irritum,) Hoc eſt non poſſe cõmodum vitæ, quod iam perceptum fuerit infringi. [Quodcunque retro eſt) Quod iam tranſiuit. i. præterita non poterunt immutari quãuis futura incerta ſint, & ideo deſine eſſe ſollicitus de futuris. [Diffinget) Confundet, immutabit, ſiue conuellet. [Fortuna ſæuo læta negocio) Quæ delectatur incertis, & inquietudine hominum gaudet, dũ proſpera mutat aduerſis. [Inſolentem) Iniquum, nouum: vt, Iuuen. Quoties voluit fortuna iocari. [Ludere pertinax) Quoties voluit ſubaudi. [Tranſmutat incertos honores) Verum ipſos honores incertos, an tranſmutando incerti fiãt Fortunæ inconſtantia. [Pertinax) i. perſiſtens. [Laudo manente) i. cũ mutabilis non eſt laudo illã. [Si celeres quatit pẽnas, reſigno quæ dedit) i. dñ ad alium deuolat, reddo quod dederat. [Et mea Virtute me inuoluo) i. mea virtute me munio non timens incerta Fortunæ, dũ aut deſidero, aut formido, quod præſtat bona cõſcientia, & ſola probitate cõtentus. [Sine dote) ſine opibus, ſine præmio. [Non eſt meũ) i. nec vitæ nec propoſiti mei eſt timere aduerſa q̃a, nec periculo, nec tempeſtati quæſtu cauſa me cõmitto. [Et votis paciſci) Tanq̃ paciſcantur cum dijs homines oblectatione votoꝝ. [Auaro) Inſatiabili, cũcta recipienti, quaſi quod omnia intercipiat. [Tunc me biremi) Duos ordines remorum habentis. Ordo eſt: Aura, & Geminus Pollux feret me per Aegeos tumultus tutum præſidio biremis ſcaphæ. Ironice dixit. Non patiar vim maris amore lucri. [Geminus Pollux) Cum Caſtore intelligendus eſt amborum enim ſtellæ ſimul naſcuntur.

TYRRHENA Regum progenies) Simile eſt illi hoc POR. principium: Mœcenas atauis, edite regibus. & cur eũ ſic appellet, ibi diximus, Inuitat aũt nunc Mœcenatem ad epulas cui, deſtinatam vini amphoram, & illibatã iam apud ſe eſſe dixit. [Non ſemper vdum Tybur & Aeſulæ Decliue contempleris aruum, & Telegoni iuga parricidæ) Tuſculũ ſignat quod dicitur Telegonus Circes filius condidiſſe: qui per ignorantiam patrem ſuum Vlyſſem occidit. [Molem propinquam nubibus arduis) Turrim dicit quam Mœcenas dicitur in hortis ſuis extruxiſſe: vnde hæc

omnia

omnia proſpectabat. [Solicitam explicuere frontem).i.triſtē ex hilarauere. [Iam clarus occultum Andromedes pater) Cepheus, qui.ſ.inter ſidera receptus eſt. [Iam Procyon furit) Stella eſt quæ ante Caniculam oritur. [Et ſtella veſani leonis) ſtellam pro toto ſigno dixit, in quo ſolem neceſſe eſt eſſe mēſe Auguſto, quod eſt feruentiſſimum anni tempus. [Tu ciuitatem quis deceat ſtatus. Curas) Apparet illo tpe præfectum vrbis fuiſſe Mæcenatem. [Tanaisq́. diſcors) Tanais fluuius eſt fluens in Mæotiden paludem, & inde in Pontum. Diſcors aūt dictus, ꝙ diſcernit Europā ab Aſia. niſi forte ad incolas eius referamus hoc epitheton, ꝙ inter ſe ferociſſimi Barbari diſcordant. [Ridetque, ſi mortalis vltra Fas trepidat.) Qm̄.ſ.nefas eſt inquirere futura, quæ dij nos neſcire voluerunt. [Quod adeſt, memento Cōponere æquus).i. præſentibus fruere, & ea quæ adſunt æqua mente compone. [Nunc medio alueo Cum pace dilabentis Etruſcum In mare; nunc lapides adeſos) varietatem & vices vitæ humanæ, q̄ modo quieta, ac læta eſt, modo aduerſis caſibus inquieta, ac turbulenta, ꝑ allegoriam deſcribit. [Cui licet in diem Dixiſſe, vixi) Perſeuerat ꝑſuadere pñtia cōmoda tm̄ ampleƈtenda, de futuris non eſſe cogitādum. [Non tm̄ irritum Quodcunq; retro eſt, efficiet).i. non pōt commodum vitæ, quod iam perceperit, infringere. [Ludum inſolentem ludere pertinax) veteribus vſitatum elocutionis genus Ludum ludere, ſicut vitam viuere, & ſeruitutem ſeruire, & multa ſimiliter. [Tranſmutat incertos honores) Vtrum tranſmutando incertos facit, an quia incerti ſunt, ideo tranſmutare eos putet. [Reſigno quę dedit) Reſigno.i. reddo. [Et mea Virtute me inuoluo) Diſerte.i. me mea virtute munio, nihil ab illa timens, aut deſiderans, contentus ſola ꝓbitate, & bona cōſcientia. [Sine dote) .i. ſine opibus. [Non eſt meum, ſi mugiat Africis Malus procellis) Nec vitæ, nec propoſiti mei eſt, inquit, aduerſa timere, quia nec periculo, nec tempeſtati quæſtus cauſa me cōmitto. [Diuitias mari) Cum mare habeat diuitias, obruēdo naues cum rebus precioſiſſimis. [Tūc me biremis præſidio ſcaphæ, Tutum ꝑ Aegeos tumultus Aura feret, geminusq́. Pollux) Tunc cum maxime ſæuiat tempeſtas, inquit, ego tutus nauigo præſidio ſcaphæ. ſed per hoc allegoricos ſignat ſe tutum, ſecurumq́. viuere, quia non quærat diuitias. [Geminusq́. Pollux) Quia horum ſidera cū ſe oſtendunt laborantibus nautis, præbent ſpem ſalutis.

ASC. Tyrrhena) Mæcenatem inuitans ait, O Mæcenas progenies Tyrrhena regum.i. regum Tyrrhenórum, hoc eſt Etruſcorum, vt in j. Ode j. lib. viſum eſt, merum lene.i. vinum mite, cado non ántē verſo.i. vnde nihil exhauſtū eſt, eſt tibi iandudum apud me cum flore roſarum, & etiam balanus, glans vnguētaria.ſ. myrobalani, preſſa tuis capillis.i. ad inungendos capillos tuos in vnguentum preſſa, adeſt. eripe te moræ.i. feſtina, quia omnia parata ſunt. Non, aut ne, contemplaris.ſ. merito ſemper, videlicet ex domo ſua, quam in loco ſublimi habuit Mæcenas Romæ, Tybur vdum.i. riguum, & aruum decliue Aeſulæ, oppidi in Latio quondam nō longe à Roma in rupe poſiti, & iugi Telegoni parricidæ.i. Tuſculū a Telegono Vlyſſis & Circes filio, q patrem per ignorantiam, vt aiunt, ſpina venenati piſcis occiſo, in Italiam ra dijt, & Tuſculum condidit. Faſtidioſam &c. vt Mæcenatem commodius in agrum pelliceat, inducit contemptum rerum vrbanarum, quæ ex copia interdū faſtidium, &, vt dnt, nauſeam patiunt. vnde dicit. Deſere copiam.ſ. rerum, faſtidioſām.i. faſtidium parientem, & deſere molem.i. turrim grande, propinquam nubibus arduis .i. in nubes vſq; eductam, & omitte mirari fumum.ſ. ea fumarijs innumeris aſcendentem, & opes.i. diuitias, & ſtrepitū.i. fortunā, aut pedum cōcurrentium ſonitum, Romæ beatæ.i. multū diuitijs, q̄ oīa ex turri ſua proſpectare poteras. Vices.i. viciſſitudines, hoc eſt ſucceſſiones epularū, & apparatum tenuium poſt opiparas & ſumptuoſas cœnas, plerunque.i. vt plurimū gratæ diuitib. & cœnæ pauperū mūdæ.i. ſatis lautæ, ſub paruo Lare, ſine aulæis, quæ ſunt in parietibus, & ſine oſtro.i. purpura, hoc eſt ſine tapetis purpureis, quæ ſuper lectos ſternantur, explicuerūt.i. exporrexerūt, frontem ſollicitam.i. dempſerunt fronti ſollicitę rugas, redacto .ſ. ea ad hilaritatem. [Pater Andromedes).ſ. Cepheus in cœlum tranſlatus, iam clarus.i. ſerenus, oſtēdit ignem occultum.ſ. prius aut vix viſibilem ꝓpter vehementiam ardoris eius, & Procyon .i. Anticanis, & ſtella Leonis veſani.i. inſaniam oſtendentis ardore ſuo, furit iam Sole referente dies ſiccos.i. ſine pluuia calidiſſimos, vt in Iulio ſit, quo menſe Sol in his ſignis eſt. paſtor feſſus.ſ. calore, q̄rit iam cū grege languido.ſ. præ calore, vmbras & riuū & dumeta, in quibus deliteſcat, Syluani.i. Syluarum Dei, horridi .i. ferulis & alijs virgultis aſperi, & inæqualis, & ripa taciturna, quia impetu aquarū caret, caret ventis vagis.i. vagari ſolitis, hoc eſt, oīa pręnimio æſtu refrigerium & recreationem quærūt, nūc tu curas.i. ardenter dſpicis, q̄s ſtatus deceat ciuitatem.ſ. Romanam, & tu ſollicitus times vrbi, q̄d Seres, proximi ad Indiam populi, & Bactra vrbs in Scythia, regnata Cyro, qui rex Perſarū et Scythas debellauit, ſed tandē victus pœnas dedit & q̄d Tanais .i. fluuius ille ex India in Scythiam vſque profluens, hoc eſt accola eius, diſcors.i. multa prœlia mouens (ſunt.n. bellicoſi) parent .i. moliantur vrbi. Deus prudēs.i. prouidens, ſciens quanta mala hominibus ex nimia cura rerū futurarū obueniant, præmit exitum futuri tpis nocte caliginoſa.i. ignoratione multa, & ridet ſi mortalis trepidat vltra fas.i. pluſq̄ fas eſt. Hunc ordinem non recipit, aut potius non capit Bonfinius, volens ad Mæcenatē referri illud Prudens futuri tpis. Mihi aūt parum liquet, cur Mæcenati detur, nam ſi eſſet prudens futuri tpis, non timeret quid Bactra parēt, ſed quod Bactra pararent. nam ſciret quid parent, & q̄d poſſint. Nec video cur Deo negetur cōuenire, cū à Quintiliano, & alijs multis dicatur prouidentia. Contra aūt vr̄ mur ſi. aſſnia, Deum prudentem & prouidum futuri tpis cœlare non exitum tpis, ne aut ſecuri nimis, aut ſollicit̄i viuamus. cuius ergo horam mortis non latere voluit, & finem mundi, dicens, Vigilate vtique, q̄a neſcitis diem, neque horam. Et non eſt veſtrū &c. Memento cōponere.i. bene regere, & moderari, quod adeſt.i. rem præſentem, exiſtens æquus.i. lenis, & quaſi in vtranque ſortem paratus. [Cetera.i. quæ non ſunt pñtia, feruntur ritu fluminis.ſ. Tyberis, delabentis in mare Hetruſcum nunc cum pace, medio alueo.i. ꝑ medium alueum non tranſcendendo ripas, & voluentis nunc.i. interdum, lapides adeſos.ſ. vi aquarum, & ſtirpes.i. radices raptas (Inuſitate aūt fœminino vtitur. Nam Maro dixit, At ſtirpem Teucri nullo diſcrimine ſacrum, &c.) & pecus & domos raptas. Pōt aūt. Ordo eſſet, Lapides adeſos & ſtirpes.ſ. adeſos, & pecus, & domos raptas, voluentis dico vna.i. ſimul, hoc eſt vno impetu, nō ſine clamore.i. cū murmure montium, & ſiluæ vicinæ, cū.i. qñ, diluuies .i. inūdatio aquarum, fera.i. effera, irritat amnes quietos.ſ. prius. Ille.ſ. homo quiſquis eſt, deget.i. vitam peraget, potens.i. compos ſui & lætus, cui licet dixiſſe.ſ. veraciter, ego vixi in diem.i. ſine reſpectu diei ſequentis, ad conditionem diei præſentis. pater.ſ. Iupiter, occupato .i. placet vt occupet, cras polum.i. cœlum, vel atra nube.i. tempeſtate nubiloſa, vel Sole puro.i. ſereno, non tñ ſ. pater, efficiet irritum, quia (vt recitat in Ethicis Ariſt. ſecundū Agathonem) Deus facta infecta facere non poteſt, quia ad præteritum non eſt potentia. quodcunque eſt retro .i. quidquid præterijt, neque diffinget.i. deſtruet, & non fictum.i. non prius compoſitum fuiſſet faciet, quæ pro .i. non reddet infectum .i. ꝙ non fuerit factum, id quod hora fugiens.i. celeriter pertrāſiens, vexit ſemel. Deinde quaſi à Fato ad Fortunam tranſiens, dicit, Fortuna lęta negocio ſæuo, quia nihil eſt infelicius, q̄ ſemper fuiſſe felicem, & non amplius eſſe & pertinax.i. perſeuerans (quia hoc ſolo eſt immutabilis, ꝙ ſemper mutabilis) ludere ludum inſolentē i. immodeſtum, tranſmutat.i. ad varios applicat, honores incertos, exiſtens benigna nūc mihi, nunc alij, vnde ſubdit. Laudo manentem.ſ. Fortunam bonam, ſi ipſa quatit.i. concutit auolando, pennas.ſ. alarum, celeris.i. pernices, ego reſino.i. reſtituo ei, quæ dedit, & inuoluo me mea virtute.i. proprijs bonis, & quæro pauperiem.i. paupertatem, probam.i. honeſtam & decentem, atq; approbandam, ſine dote, quia per ſe placet, & prodeſt ſi vere fuerit intellecta, ſed Lucanus de ea dicit, Munera nondum Intellecta Deum. Non eſt meum.i. officij mei, aut inſtituti, decurrere ad miſeras preces.i. miſere precari Deos, ſi malus.i. arbor nauis, mugiat .i. vehementem crepitum faciat, procellis Africis.i. ab Africo vēto excitatis, & paciſci.i. pactum facere cum Dijs, votis.i. per vota ne merces Cypriæ & Tyriæ.i. ex Cypro & Tyro deuectæ, addant diuitias mari auaro, vt cui nunquam ſatis eſt. Tum me (aut tūc) per ironiam, q. d. ſanē quidem vota faciam, & preces miſeras, vt aquas, quia indecenter fiunt, Dij derideant, quaſi vero aura.i. lenis ventus & Pollux geminus .i. cum fratre, quia dum vtriuſque ſidus apparuit, proſpera ſignificatur nauigatio, ferret me tutum .i. munitū, præſidio ſcaphæ.i. nauiculæ, biremis.i. binis remis impellendæ. feret dico per tumultus.i. tempeſtates, Ægæos .i. maris Ægæi, quod vaſtiſſimum eſt.

GLAR. DECEAT ſtatus) Ordo eſt. Tu ſollicitus quid Seres, & Bactra regnata Cyro, & diſcors Tanais parent, prudens futuri temporis, id eſt tanquam vir prudens longe in poſterum proſpiciens timens vrbi, deus premit exitum. [Temporis exitum) Sunt qui hæc verba ad deum referant, & ſequentibus coniungant. ſed male. Mæcenatem enim Horatius admonet, ne plus æquo verſetur in futurorum cogitatione, & ob id moleſtia ſe ipſum afficiat, affirmans id non debere aut poſſe fieri. Nam caliginoſa nocte premere deum aſſerit futura & eum eſſe beatum,

ac ſapientem, qui vtatur præſentibus, parum futura curans. Ode eſt plena optimarum ſententiarum, multijugæ. eruditionis, maxime aũt futurorum curam prohibet. quam Chriſtus vocat ſolicitudinem de craſtino. [Acron aũt Balanum herbam vnguentariam facit, quem rectè repræhendit Manc. ex Plin. lib. xij. c. xxj. & ſeq. quanquam verba Plinij apud Manc. ſatis miſere habent, nõ hoc tantum loco. [Faſtidioſam deſere copiam) Quæ faſtidium, inquit Acron, aliquando ingerit. i. fluxum. Ego luxum puto Acronem ſcripſiſſe, quanquam expoſitioni eius non ſubſcribo ſicut nec ordini quem paulo poſt facit, in quo coniunctio, que, tanquamocioſa omittitur, non temere vſquam apud hunc poëtam poſita. [Andromedea pater) Quæ hoc loco Acron exponit apud neminem Aſtrologum reperio, ſed in eo non admodũ miror. [Prudens futuri temporis) qui hæc verba Mœcenati tribuit, ac prioribus connectit, planè imprudens eſt, ne dicam impudẽs, ſed ab alijs iam exploſus, ne nominabitur quidem à nobis. [Geminusq. Pollux) Quia horum ſidera cum ſe oſtendunt laborantibus nautis. præbent ſpem ſalutis, inquit Porph. At Acron, vt aliquid noui diceret Geminus Pollux cum Caſtore, inquit, intelligendus eſt, amborum enim ſtellæ ſimul naſcuntur.

AD MELPOMENEN.

Abſolutis tribus carminum libris, ſibi diuturniorem famam partam ait quàm ſi in eius memoriam ærea ſtatua aut pyramides Aegyptiorum regum ſepulchra erigerentur. immortalem enim futurum prædicat.

Ode XXX. Monocolos: Vt, Mœcenas atauis edite regibus.

—— ∪∪ — — ∪∪ — ∪∪

EXegi monimentum ære perennius,
Regalique ſitu Pyramidum altius:
Qđ non imber edax, non aqlo impotens
Poſſit diruere, aut innumerabilis
Annorum ſeries, & fuga temporum.
Non omnis moriar: multaque pars mei
Vitabit Libitinam. vſque ego poſtera
Creſcam laude recens: dum capitolium
Scandet cum tacita virgine pontifex.
Dicar, qua violens obſtrepit Aufidus:
Et qua pauper aquæ Daunus, agreſtium
* Regnator populorum: ex humili potens
Princeps Aeolium carmen ad Italos
Deduxiſſe modus. ſume ſuperbiam
Quæſitam meritis: & mihi Delphica
Lauro cinge volens Melpomene comam.

* *Regnauit, legendum eſſe oſtendũt Seru. & Porph.*

ANTONIVS.

EXegi monimentum) Scriptis hactenus tribus Odarum libris, ait poëta ſe monimentum perfeciſſe, quod omni ære perennius erit. Non. n. aqua non ventis, non annis conſumi poterit. hic minime totus peribit, ſed magna ipſius pars erit ſuperſtes, dum Roma fuerit hortatur inde Melpomenẽ Muſam. vt ſibi Delphica lauro coronam paret. [Exegi monimentum) Ode eſt ſimilis primæ lib. j. [Exegi) Perfeci. [Monimentũ) Sepulchrũ, opus memoriam. [Aere) Aereis ſtatuis. [Perennius) Durabilius. [Regaliq. ſitu Pyramidum altius) Plin. lib. 36. cap. 9. ſcr. In Aegypto reges Pyramide feciſſe, ne pecuniam ſucceſſoribus, aut æmulis, inſidiantibus præberent, aut ne plebs eſſet ocioſa. ſ tres autem quę orbem terrarum impleuere fama, ſitę ſunt in parte Africæ mõte ſaxeo, ſteriliq. inter Memphin oppidum, & Delta nili. Sed Pyramis ampliſſima ex Arabicis lapidicinis conſtat. Trecenta ſexaginta hominum millia annis xx. eam conſtruxiſſe produntur. latius tamen ipſe ibidem legito. Pyramides autem moles ſunt maxime, ita cõſtructæ, vt è lato in acutum tendant. ita vero dictæ, quod flãmarum ſimilitudinem habent, πῦρ enim ignis dicitur. [Non aqlo impotens). i. valde potens, Boreas. n. lib. vj. Met. apud Ouid. ita loquitur. Apta mihi vis eſt, qua triſtia nubila pello. [Et freta concutio, nodoſaq. robora verbo) Induroq. niues & terras grandine pulſo. Idem ego cum fratres cœlo ſunt natus aperto, Nam mihi campus is eſt, tanto molimine luctor. vt medius noſtris concurſibus inſonet æther. Exiliantq. cauis eliſis nubibus ignes. Idem ego cum ſubij conuexa foramina terræ. Suppoſuiq. ferox imis mea terga cauernis. Sollicitoque manes, totumq. tremoribus orbem. [Libitinã) Plut. ſcr. Pompilium inſtituiſſe Libitinam coli, quę Dea ſit eorum, quæ mortuis iuſta præſtantur, inſpectatrix, ſiue Proſerpinam illam, ſiue Venerem credimus. [Recens) Nouus, noua. n. plerunque placere magis aſſolent. Vnde Ouid. in lib. de Ponto ait. Eſt quoque cunctarum nouitas cariſſima rerum. [Tacita virgine) Tacitam virginẽ Veſtalem appellat, quia ſacris ſilentium præſtabat, quibus tuendis præeſſet. ſcribit enim Plut. in vita Numæ Pompilij quædam ſacra fuiſſe abdita quæ alijs videre non licebat, præterquam Veſtalibus. Erant aũt ſecundũm quoſdam (vt idem oſtẽdit Camilli vita) duo non magna dolia, quorum alterum apertum, ac vacuum, alterum plenum, ac clauſum, amborum vero aſpectus immodo ſanctis virginibus patebat, ſed quidem ea aſſerentes mentiri arbitrabantur, quod puellas multa è ſacris corripiẽtes ferrur duo dolia abſcõdiſſe ſub terra in templo Quirini, vnde locus ille adhuc doliorum appellationem retinebat. Virgines aũt maiora, ac digniora ex ſacris ſumentes vltra fluuium fugerant, &c. Id aũt Senonum Gallorum tpe fuit. [Dicar) Laudabor. [Violens Aufidus) Is fluuius eſt apud Cannas Apuliæ vicum, de quo Sil. lib. x. ita ſcr. Sanguineus tumidas in campos Aufidus vndas Eiectat, redditq. furens ſua corpora ripis Plin. ſcr. Aufidum ex Hirpinis mõtibus Canuſium præterfluere. [Daunus) Apuliæ fluuius a Dauno rege. [Ex humili potens) ordo eſt. [Ex humili). i. vili genere. [Potens princeps). i. primus, dicar deduxiſſe ad Italos modos Æolium carmẽ. i. lyricum Lesboum Alcaicum. Alcæum quippe imitatus eſt Leſbium. Lesbos aũt in Æolide regione eſt. de qua latius ſupra Superbiam, gloriam tibi ſume ò Muſa. [Delphica) Laurus de duo genera tradit Cato, Delphicam, & Cypriam Delphicam eſſe æquali colore viridiorem maximis Baccis, atque è viridi rubentibus. hac victores Delphis coronari, & triumphantes Romæ. Cypriam eſſe folio breui nigro, & criſpam. Auct. Plin. lib. xv.

Pyramides.

Dolia Veſtalia. Veſtaliũ ſorte.

EXEGI monimentum ære perennius) Per æternitatem carminis auctor dat laudem, ideo monimentum operis ſui vltra ſtatuas, quas nominato ære ſignat, & magnificentiam, vel ſoliditatẽ ſepulcrorum, perennius dicit Pyramides autem proprie regum Aegyptiorum ſepulcra ſunt ingẽti mole conſtructa, & in cacumẽ educta in modum flammæ ſurgentis. vnde & eis nomen eſt inditum ordo eſt, Melpomene exegi monimentum perennius ære, . i. durabilius metallo. nam monimentum dicit opus ſuum, quod durabilius dicit ſtatus diuitum ex ære factis. [Exegi) Finiui perfeci, vt Ouid. Iamque opus exegi. [Edax) corrumpens, vt tempeſtatis ideò aquilonem poſuit. vt, Et medijs properas Aquilonibus ire per altum. quia tempeſtuoſus eſt, & hyemi congruẽs. [Aut innumerabilis Annorum ſeries) vt, Annis ſoluit ſublata vetuſtas, hoc eſt nec dicta ſua tempeſtatibus, nec vetuſtate abolenda. [Impotens) valde potens. [Non omnis moriar) In literarum laudẽ dicit ſe corpore moriturum, victurum eſſe carminibus. ideo non omnis. i. totus. [Libitinam) Libitina lectus eſt, in quo mortui efferebantur. [Vſque ego poſtera Creſcam laude recens) ordo eſt Ego recens creſcam poſtera laude dicit poſterorum. Recens aũt quaſi nouus. noua. n. magis conſueuere, placere vetera adoleſcentes, ideo ſe etiam poſteris oblectationem nouum promittit. Cum tacita aut verecunda, aut pro ſacrificio tacente, conſueuerant. n. ſacrificaturæ Capitoliũ tacentes aſcendere. ſiue pro ſacerdotij dignitate claræ. Virg. Tacite per amica ſilentia Lunæ. [Violens) . i. torrens. de quo amne Virg. Sed Adriacas retro fert Aufidus vndas. [Obſtrepit Aufidus) Murmurat, per Aufidum Apuliam vult intelligi, cuius prouinciæ flumen eſt. [Et qua pauper aquæ Daunus) Daunus rex Apuliæ fuit, quæ inopia aquæ ſiticuloſa eſt. ordo eſt: ego potens ex humili princeps dicar deduxiſſe Aeolium carmen ad Italos modos, qua obſtrepit Violens Aufidus, & qua Daunus pauper aquæ regnator agreſtium populorum. [Ex humili) Ex parua progenie, Gloriatur ſe Libertino patre natũ ad tantam ſtudiorum claritatem veniſſe. [Princeps) Primus. vt, Maſſicus ærata princeps ſecat æquora tigri. Primum ſe dicit Aeolicam vnam ex quinque Græcis linguis qua Alcæus vſus eſt poëta, deduxiſſe in vſum latinum. [Sume ſuperbiam Quæſitam meritis) Nobilitatem mentis non natalibus venientem. ordo eſt, Melpomene ſume ſuperbiam quæſita meritis, & volens cinge mihi comam Delphica lauro tanquam cui placuerit laurus Delphica cõſecrata Apollini vel poetis. [Cinge) Illiga, vt Virg. Baccare frontem Cingite, ne vati noceat mala lingua futuro.

ACR.

Exegi

POR. EXEGI monumentum ære perennius) Hæc Ode, qua tertius liber conſumatur, in ipſius auctoris laudem ſcripta eſt. [Non aquilo impotens) Pro valde potens. [Regaliq. ſitu Pyramidum altum) Pyramides regum Aegyptiorum ſepulchra ſunt adeo ingenti mole ſaxorum in medijs alienis Aegypti ſtructa, vt inter ſeptem miracula habeantur. [Vſque ego poſtera Creſcam laude recens) Eleganter, quia ſemper ſunt quibus hæc elocutio noua ſit, & laudetur. [Dum capitolium Scandet cum tacita virgine pontifex) tale eſt Verg. illud, Cum domus Aeneæ capitoli immobile ſaxum Accolet. [Aufidus) Flumen Apuliæ, in qua Horat. natus eſt. [Et qua pauper aquæ Daunus, agreſtium Regnator populorum) Daunus in Apulia regnauit, a cuius nomine fluuius appellatus eſt, qui pauper aquæ dicitur, quia Apulia ſiticuloſa eſt ob nimios calores. [Agreſtium Regnauit populorum) adnotanda elocutio per genitiuum figurata eſt. [Ex humili potens) gloriatur Libertino patre natum, ſe ad tantam claritatem ſtudiorum peruenisse. [Aeolium carmen ad Italos Deduxiſſe modos) Aeolica dialecto Alcæus lyricus poeta vſus eſt. Teſtatur ergo Græci carminis modulationem primum in latinum linguam contuliſſe. [Quæſitam meritis, & mihi Delphica Lauro cinge volens Melpomene comam) Delphica laurus dicitur, quia Apollini dedicata eſt, qui Delphicus appellatur ab vrbe Delphis, quæ eſt ſub Parnaſſo monte vbi oraculum eius eſt. [Sume ſuperbiam Quæſitam meritis) ad Muſam dicit, ac per hoc ad ſtudium ſuum adijce, inquit, tibi gloriam libertate ingenij quæſitam.

ASC. EXEGI monumentum) poëta quaſi cum hoc tertio libro decreuerit opus componere & finire. Nam omne trinum perfectum cōfidenter dicit ſe opus immortale peregiſſe, cui ſimile ad finem Metamorph. eadem confidentia de ſe dicit Naſo. Ordo eſt. Ego exegi. i. conſumaui, & compleui, monumentum. i. opus quod memoriam mei faciat, perennius. i. diutius duraturū, ære. i. ſignis, ſtatuis, aut alijs rebus æreis, quæ tamen diu durant, quod æra rubigine non abſumitur vt ferrum, & altius ſitu. i. poſitione, regali. i. ad regium luxum pertinēte, Pyramidum. i. quem in Pyramidibus reges Aegypti extulerunt, quia Pyramides non ſunt perductæ niſi ad nubila, fama autem poetæ tranſcendit ſidera, quod. ſ. monumentum imber edax. i. edens & conſumens ſtatuas, & ædificia, etiam marmorea non poſſint diruere, non etiam aquilo impotens. ſ. ad hoc, & valde potens ad diruenda ſumma ædificia aut ſeries. i. conſertus, & connexus ordo, & ſucceſſus, innumerabilis annorum. ſ. innumerabilium, aut fuga. i. tranſitio temporum, non poſſit diruere. [Ego non omnis). i. non totus moriar, & multa pars mei. ſ. anima, & fama vitabit. Libitinam. i. Venerem, aut Proſerpinā, quæ mortuis curandis præeſt. i. manus mortis & funeris. Qui autem ſepeliendis officium debent. Libitinarii dicuntur. Ego creſcam recens. i. renaſcēs, vſque. i. tantiſper dum Pontifex ſcandet Capitolium. i. arcem Romanam, cum virgine. ſ. capta, hoc eſt virgine Veſtali, tacita. i. tacente, quod perpetuo futurum fruſtra ſperauit. Dicar. i. laudabor, ea parte, qua Aufidus, fluuius Apuliæ, obſtrepit violens. i. violentus, & qua Daunus etiam Apuliæ fluuius, à Dauno rege dictus, pauper aquæ. i. parū habens aquæ, ſed regnator populorum agreſtium, quia per inundationem pauperes, & ſine inundatione diuites efficit, repere obſtrepit. Dicar, inquit, potens. ſ. effectus, ex humili. ſ. loco nam Libertino patre natus eſt, deduxiſſe princeps. i. primus carmē Aeolium. i. Leſbium, vtpote Alcaicum, ad modos. i. verſus. Italos. i. Italicos. O Melpomene ſumme. i. vendica tibi ſuperbiam. ſ. qua hæc dico, aut hanc gloriam quæſitam meritis non arrogantes, & tu volens. i. iubens, cinge mihi comam lauro Delphica, qua triumphantes, & poëtas decorari decet.

GLAR. VITABIT Libitinam) Libitinam hoc loco, inquit Acron lectus eſt in quo mortui efferebantur accepit ergo pro feretro, quomodo & Porph. lib. ij. Ep. hæc verba poetæ exponit, niſi quod Libitina ſacrauit mire ergo, inquit, dictum, & facete, Libitina ſacrauit, quaſi ab ipſo feretro venerationi acceperit poeta defunctus. Ad idem Acron lib. ij. Serm. Sat. vj. ad illud poetæ. Autumnusq. grauis Libitinæ quæſtus acerbæ. Libitina, inquit, locus in vrbe, quo conſtituuntur, qui efferenda corpora conducūt, & præbent funeribus neceſſaria. Plutar. vero Libitinam Deam ait inſtitutam coli a Numa Pompilio, quæ velut inſpectatrix ſit eorum, quæ mortuis ulla ſoluuntur, quam alij Proſerpinam alij Venerem dici exiſtimant. Ex his iudicet lector locis, quod volet, fieri enim poteſt, vt nomen plura ſignificet, varijsq. accipiatur modis. [Cum tacita virgine) Angelus Polit. in fine Miſcellaneorum. hoc loco Acronem reprehendit, merito, quidem ſed de tacita tamen virgine nihil plus Mancinello affert, vter ea altero habeat. mihi non liquet.

Q. HORATII FLACCI CARMINVM, LIBER IIII.

AD VENEREM.

Rogatus ab Auguſto, vt in Druſi priuigni ſui gratiam, quartum librum ederet, excuſat ſe quòd quinquagenarium iam ſit, alienum ſit à rebus amatorijs, & lyrico cantu, hortaturq; Venerem vt ſe relicto Paulum Maximum accedat, iuuenem formoſum, & nobilem eloquentia præterea, & opibus potentem, qui in ea re plurimum poſſit, ſe vero per ætatem prorſus ineptum ad eiuſmodi nugas confitetur.

Ode I. Dicolos, Diſtrophos i. ut,
Sic te diua potens Cypri.

—-∪∪ ∪-
—-∪∪-–∪∪ ∪∪

INTERMISSA Venus diu
Rurſus bella moues? parce, precor, precor.
Non ſum qualis eram bonæ
Sub regno Cyneræ: deſine dulcium
Mater ſæua cupidinum
Circa luſtra decem flectere Mollibus
Iam durum imperijs. abi
Quo blandæ iuuenum te reuocant preces.
Tempeſtiuius in domo
Pauli, purpureis ales oloribus,
Comeſſabere Maximi:
Si torrere iecur quæris idoneum.
Nanque & nobilis, & decens,
Et pro ſolicitis non tacitus reis,
Et centum puer artium,
Late ſigna feret militiæ tuæ.
Et quandoque potentior
Largis muneribus riſerit æmuli:
Albanos propè te lacus
Ponet marmoream ſub trabe Cypria.
Illic plurima naribus
Duces tura: lyræque, & Berecynthiæ
Delectabere tibiæ
Mixtis carminibus non ſine fiſtula.
Illic bis pueri die
Numen cum teneris virginibus tuum
Laudantes, pede candido
In morem ſalium, ter quatient humum.

Me nec femina, nec puer,
  Iam nec ſpes animi credula mutui,
Nec certare iuuat mero:
  Nec vincere noui tempora floribus.
Sed cur heu Ligurine, cur
  Manat rara meas lacryma per genas?
Cur facunda parum decoro
  Inter verba cadit lingua ſilentio?
Nocturnis te ego ſomnijs
  Iam captum teneo: iam volucrem ſequor
Te per gramina Martij
  Campi, per aquas dure volubileis.

ANTONIVS.

INTERMISSA Venus) Propoſuerat velle poëta lyricis finem imponere, vt tertij libri finis oſtendit: Sed tamen cum Venus eũ iterum aggrederetur, quanquam natus annos L. rurſus ad lyrica redijt, Itaque hac prima quarti voluminis Ode Ventrem ipſam precatur, ne amplius in eum ſæuiat, ſed in iuuenes potius luſibus aptiores. Ad Ligurinum poſtea puerum vertit ſermonem, dicens quo cum nocturnis ſomnijs videt, & captum retinet, fugientemque etiam ſequitur. [Intermiſſa Venus diu) Ode eſt ſimilis tertiæ. [Bella) Militat omnis amans, & habet ſua caſtra Cupido, inquit Ouid. lib. I. de Am. Attice crede mihi militat omnis amans [Cynaræ) Ea quidem olim ipſius amica fuerat. [Cupidinum mater) Videto latius lib. j. Odr xix. [Luſtra decem). i. annos L. Ouid. item in Ibin ait: Tempus ad hoc luſtris mihi iam bis quinque peractis, &c. [Iam durum) Metaphora eſt a quadrupedibus, quæ adulta non facile domantur. [Tempeſtiuia) ordo eſt. Venus, tu ales oloribus purpureis. i. volueris & alas habens propter olores, diximus enim olores ducere & comitari Veneris currum, ſi quæris torrere idoneum iecur tempeſtiuius. i. aptius comeſſaberr in domo Pauli Maximi. [Purpureis) Pulchris [Comeſſabere) Comedes comeſſor enim deponens verbum eſt, & propter carmeh m, additur. [Torrere iecur) Adurere & diſſicare. vnde Ouid. lib. iij. de Am. inquit, Captaq. fœmineus corpora torret amor. [Iecur) Eſt enim amoris ſedes. [Pauli Maximi) Cur Maximi, iamiam oſtendet. [Non tacitus) Ab eloquentia cũ laudat, & pietate. [Artium) Virtutum. [Signa feret) Ouid. quoque lib. I. de Remedio ait: Parce tuum vatem ſceleris damnare Cupido: Tradita qui toties te duce ſigna tuli. [Et quandoque) Ordo eſt, Et potentior largis muneribus æmuli quandoque riſerit. [Riſerit) Pro deriſerit ſup. æmulum. [Lacus Albanos) Poſt Albanũ

Lacus Albanus. montem vrbs eſt Aritia in Appia via. Eſt Dianæ lucus. i. Artemiſium, cui lacus inſtar pelagi fluctuans adiacet. Continet autem Albanus mons lacum longe ampliorem ſupradicto, qui ad Artemiſium montem iacet is vero lacus hodie lacus caſtelli Pandulphi appellatur. [Sub trabe Cypria). i. ſub trabe Aenea. in Cy

Aes Cyprium. pro. n. æris metalla apud Tamaſium vrbem abundabant. ſolebãt autem Aeneæ trabea in templis poni, quas & hodie Pantheon in vrbe Roma habet, in porticu. ſ. de Cypro latius Ode j. [Berecynthiæ tibiæ) De is omnibus late ſupra in Odr xix. lib. iij. [In morem ſalium) Pro Saliorum, de q̃bus latius ſuperus vide. [Mutui animo) Non. n. ſenex mutuo amabitur, vti ſolet iuuenis hinc Naſo lib. I. de Am. ait: Turpe ſenex miles turpe ſenilis amor. [Sed cur) Ab Vnere ad Ligurinum puerum diuertit, miraturq. cur lacryme, cur etiam ſermonem cum Venere habitum interce perit. [Manat rara) Id quidem amoris gratia euenit amantibus ipſis. [Parum decoro) ſilent. non. n. cum Venere ſermonem abſoluerat propter Ligurini memoriam ſibi occurrentem. [Martij campi gramina) Gramina, inquit, quæ erant ibi perennes herbæ, coronantiq. vſque ad fluminis alueum colles, auct. Str. lib. v.

Campus Martius. Scr. enim q̃ Martius campus præter natiuam locorum amœnitatem artis & ſolertiæ exornationes admittebat. Campi. n. admirabilia magnitudo & curules pariter curſus, & alia equeſtria certamina expedita ſuppeditabat, nec minus tam multis pilam, circulum, palæſtram exercitatione tractantibus, aliaq. incumbẽtia ſimul opera. Quid perennes ſolo herbas, coronatosq. vſque ad fluminis alueum colles? Scenicarum oſtentatio picturarũ eius generis ſpectacula præſtabãt, vt difficulter & inuitus abſcederes.

INTERMISSA Veom) Statuerat Horat. vſque ad tertium librum Carminum complere opus ſuum, quibus editis ma- GEAR.
ximo interuallo hũc quartum ſcribcee compulſus eſt ab eo Auguſto in laudẽ priuigni ſui Druſi Neronis, q victor de Rhetis Vindelicis fuerat reuerſus. Allegoricos aũt ad Venerem ſcr. q̃ incõpetenter res amatorias ſcribere cogatur, quinquaginta annis. i. decem luſtris grauis, iam & maturus, & ab omni voluptate alienus. [Rurſus bella moues) hoc eſt iterũ cogor ſcribere, cum iam deſiſſem. [Sub regno Cynaræ) amicam ſuam commemorat. ideo aũt dixit ſub regno, tanquam imperet amatoribus, quæ amatur. [Iam durum) Antitheton, mollibus durum opponendo. Mollia enim imperia ſunt Veneris, quaſi ludicra ac delicata. Se aũt ait durum, aut quaſi indomabilem propter ætatem, & eſt metaphora à pecoribus quibus cum iam ætate duris iugum, ac fræna adhibentur perdomari non põt. [Iuuenum te) qui te vltro euocant, quibus facile poſſis perſuadere, quod velis. [Pauli) Paulus fuit nobilis, & diſertus adoleſcens, & voluptuoſus, cui Veneris luxus cur maxime conueniret dicat in ſequentibus ipſe demonſtrat, dũ & nobilem aſſerit & decentem. [Purpureis ales oloribus) Nitidis, aut pulchris, aut Reginæ Veneri dedicatis, vt pro regno purpureos dixerit. [Alea) aut velox, aut quia currus eius ab alitibus. i. cygnis, trahitur. [Comeſſabere) Delectabere conuiuando. [Et decens) In flore iuuentutis decentem dicit. [Centum puer artium) Finitum pro infinito, hoc eſt multarum, qui p̃ bono, & faceto ingenio optime poſſit in amore verſari. [Si torrere iecur, quæris idoneum) ideo iecur amori dedit, q̃ iecori amari volunt, felle iraſci, corde doleri. [Et pro ſollicitis non tacitus reis) Hunc Paulum cauſidicum dicit. [Late ſigna feret) valde amabit & iubens. [Aemuli) Riuales & ſecutoris ſui vt eſt: Partim roſtro præmit æmule pyſtria. [Albanos prope te lacus) In Albano monte lacus eſt, vbi paulum dicit optima prædia poſſidere, vnde effuſiores ad cultum. Veneris, & amoris expenſas promittit. [Ponet marmoream ſub trabe Cypria). i. ad marmoreum Veneris ſignum, & tẽplum decorum ſtatuet. Trabem vero Cypriam aut pro difficili & nobili poſuit, aut pro amœnitate Veneris elaborata, vt ædificantis diuitias indicaret. [Et Berecynthiæ) Matris deum, in cuius honorem tibiæ deputatæ ſunt vt, Te per alta Dindyma vbi aſſuetis biforem dat tibia cantum. Illic bis pueri in honorem Veneris bis in die promittit pueros ſaltaturos, & Salios. [Cum teneris virginibus) aut pulchris, aut gracilibus, aut certe paruis. [Laudantea) Hymnum canentes. [Pede candido). i. pulchro. [Salium) p̃ Saliorum. [Nec puer) Subauditur delectat. [Iam nec ſpes à credula mutui) iã ſibi ſpẽ negat eſſe mutui animi qd' amari poſſit, cum ipſe amari non vellet propter ætatem. [Nec certare iuuat mero) contendere poculis. [Vincire) Coronare. [Sed cur heu Ligurine) Recordatione Ligurini pueri, quem amabat, flere cogitur. [Manat rara meas lacryma per genas?) Non amoris paruitate, ſed ætatis verecundia, cui non flere conueniat pro amore. [Inter verba cadit lingua ſilentio?) Indicium nimijs amoris eſt ſubito interloquendum tacere vt incipit effari mediaq. in voce reſiſtit. dicit ſe Ligurinum ſemper ex deſiderio ſomniare, vt ſic errore quodam mentis imaginari eum, quaſi diu quæſitum, & tandem inuentum velut alitem ex ipſo volare complexu. [Dure) aut fortis, aut inflebilis. [Volubiles) Fluuiales.

INTERMISSA Venus diu) Poſt conſumatos, editosq. tres POL.
Carminum libros maximo interuallo hunc librum quartum ſcribere compulſus. eſſe dr̃ ab Auguſto, vt Neroni eius priuigno victoriã de Rhetis Vindelicis quæſitã illuſtraret. quæ hoc libro continetur quæ ſic incipit. Qualẽ miniſtrum fulminis alitẽ. [Intermiſſa Venus diu Rurſus bella mones?) in ſuperiore libro oſtẽdimus allegoricos bella & militiã Veneria Hora. pro amatoribus dicere. [Sub regno Cynaræ) Præſignat Cynaram amaſſe, & hoc aũt allegoricos, quod ait ſub regno Cynaræ quaſi ſub dñ o. Sed vt dignitatẽ formæ eius oñderet reginam ſibi fuiſſe ait. [Circa luſtra decem) prope annos quinquaginta ætatis iam ſe dicit agere. [Flere mollib. Iam durũ) Antithrton, mollibus. n. durũ oppoſuit Mollia autem Veneris imperia, dicit quaſi ludicra, ac delicata ſiot, ſe aũt durum, aut quaſi iam indomabilem p̃p ætatem, nam & hoc tranſlatiue dicitur à pecoribus, quæ cũ iam ætate dura ad iuga, ac fræna adhibetur perdomari non pñt. [Tẽpeſtiuius in domo Pauli, in purpureis ales oloribus) Fabius Max. Paulus fuit nobilis & diſertus, cui venereos luſus nunc cur maxime cõueniret dicat, ipſe oſtendit ſubijciendo. [Nanque & nobilis, & decens. [Et p̃ ſolicitis nõ tacitus reis, Purpureis oloribus) Quo purpurei dñr, cum albi ſint potius? ſed purpureũ pro pulchro poëtæ dicere aſſueuerũt, vt Virg. Et pro purpureo pœnas dat Scylla capillo. & alibi. In mare purpureũ violentior affluit amnis. [Et pro

ſolli

ſollicitis) Non tacitus rei cauſidicum oratorem eſſe oſtendit paulum. [Et centum puer artium) Vtique bonarum hic artium accipiendum. [Et quandoque potem largis muneribus riſerit æmuli) Quandoque pro Quandocunque poſitum eſt, & eſt ſenſus, Quandocunque apud puellam potioe riuale ſuo fuerit, quã uis ille muneribus cõmendare ſe ei conatus ſit [Ponet marmoream ſub trabe Cypria). i. marmoreum ſignum tibi, & templum decorum ſtatuet. [Me nec fœmina, nec puer, Iam) Dicit cum iã ſit ætate declinata, non ſperare poſſe fieri, vt mutuo ametur. [Sed cur heu Ligurine, cur Manat rara meas lacryma per genas?) Iucundiſs. me ſe oſtendit velle excuſare à luſibus iam Veneris, ſed recordatione Ligurini pueri, quem adhuc diligit lacrymas ſibi decidiſſe, & impeditam linguam quo minus poſſet perficere ipſam excuſationem. [Cur facunda) Cur, inquit, lingua mea alioquin. facunda ſubito in medio ſermone obmutuit, ne perficere poſſim quod cœperam dicere. [Nocturnis ego ſomnis Iam captum teneo t iam volucrem ſequor) Dicit ſe Ligurinum ex deſiderio ſemper ſomniare & vt ſit errore quodam mẽtis imaginari, quaſi eum diu quæſitum tandem inuenerit, & in alitem verſum ex ipſius manibus amittere.

ASC. INTERMISSA) Quia ſuperiori carmine quaſi opus concluſorus finierat, graphice hoc ſignificat ſe rurſus ad canandum Veneris imperio coactum, nimium diſerte, ſed non ſatis verecunde Ligurini pueri amorem confeſſus quod vocabulum quaſi è re confectum putem. vt ſit ſuauiolo abliguriendus puer. Ordo eſt. O Venus, tu moues rurſus bella. ſ. cum puellis, & pueria intermiſſa diu parce precor, precor, inquit, q. d. reuera, & ſerio precor (vnde geminauit verbum, pro quo in ſacris literis participium ſæpe ponitur. vt, Veniens, veniet. [Expectans, expectaui dominum) Cauſam addit, quia non ſum ſup. talis, qualis eram ſub regno Cynaræ bonæ. ſ. formoſæ amicæ. i. dum Cynara me ad libitum regeret. [O mater ſæua) i. immitis, & dura Cupidinum dulcium. ſunt enim Cupidines dulces. i. tantiſper dum cupide ſiunt dulces amores, ſed Quiſquis amores Aut metuet dulces, aut experietur amaros deſine flectere mollibus imperijs, nimium graphice, quia Venus blandimentis vincit, ſupp. me iam durum quaſi ſenio induratum. eſt autem Antitheton eius quod eſt mollibus. circa decem luſtra. i. decem luſtrorum ætatem, hoc eſt iam quaſi quinquagenarium. Abi ſupp. eo quo blandæ preces iuuenum reuocant te. ſ. ad me venientem. Tu alea. i. alis innixa, quia purpureis oloribus. i. cygnis currum tuum trahentibus, comeſſabere. i. conuiuia celebrabis, tempeſtiuius. i. ætati congruentius, quia ille iuuenis, ego vetulum ſum in domo Pauli. ſ. nomine. Maximi. ſ. diuitis. Eſt aut pulchra alluſio, ad quam D. Auguſtinus alludit. dicens Saulum ferocem quaſi Sauli regi ſimilem, factum Paulum. i. modicum, quia ſeruum Chriſti. Paulus enim à parum, aut pauco diminutiuum eſt) ſi quæris torrere. ſ. igni amorum. iecur idoneum, quia iuuenile; Eſt aũt ſedes amorum. Namque Paulus ſup. exiſtens puer & nobilis, & decens, & non tacitus. i. ſtrenue, & diſerte loquens pro eis ſollicitis etiam in re capitali, & centum artium. i. centum alijs artibus præditus, feret late ſigna tuæ militiæ. ſignifert autem animoſiſſimi & optimi deliguntur. [Et quandoque). i. quandocunque, potentior muneribus æmuli. i. riualis, largis. i. quantumuis, largis. i. quod potẽs plura dare, q̃ æmulus riſerit. i. gauiſus fuerit; aut deriſerit riſum, ponet te. i. tibi ſtatuam marmoream prope lacus Albanos ſub trabe Cypria. i. ærea. [Tu ducer). i. attrahes naribus, illic. ſ. in ſacello tibi ſacrato, plura tura, & delectabere carminibus lyræ & tibiæ Berecynthiæ. i. Phrygiæ, hoc eſt ad ea inſtrumenta modulatis, non ſine fiſtula. i. adiuncta etiam fiſtula. Pueri cum teneris virginibus. i. teneræ virgines, hoc eſt puellæ, laudantes die. i. quotidie bis, quia mane, & veſperi tuum numen quatient. ſ. ſaltando ter. i. ad rhythmum, ternarium, humum. i. ſolum; in morem Salium. i. Saliorum ſacerdotum Martis, qui ſalientes ancilia circunferunt, pede candido illi ætati apto. Me autem nec fœmina iuuat. i. delectat, nec puer, nec ſpes eſt mihi credula animi mutui. i. quod poſſum naneiſci mutui amoris amicam, nec iuuat certare mero, quo amicam lucrabantur victores, nec vincire tẽpora. i. coronam capitis, nouis floribus. i. dereliqui omnia laſciuia. Sed heu ò Ligurine puer cur inquam dum me amare nego lacryma rara, quia eam occultare volui, manat. i. diſſluit per genas meas? cur lingua facunda. ſ. prius, cadit inter verba, ſilentio parum decoro. i. non decenter imperfecta verbis oborto? q. d. id amore tui fit, quia ego teneo te captum ſomnis nocturnis. i. ſomnians videor te cepiſſe, & ſequor te iam volucrem. i. volatitem, per gramina campi Martij, & per aquas. ſ. Tyberis volubiles, dura. i. dure. ſ. ſeui, aut pro puero timentis ...

AD ANTONIVM IVLVM DE laudibus Pindari lyrici poëtæ.

Scribit Antonio M. Antonij filio, Pindarum poëtam omnibus modis inimitabilem ob incredibilem rerum, & verborum copiam qua velut torrent exundat vbique ſummus, ſeu paeanas ſcribit, ſeu heroës, & ſacrorum certaminum victores laudet, ſeu epitaphia, vel quæuis alia ſcribat. Illum igitur cycnum ait ad cælum ferri ſe vero apiculam humi ſerpere, & pro ingenij ſui modulo verſus ſcribere, quare ſe Antonio cedere, qui Auguſti laudes feliciùs poſſit tractare, utpote poëta eximius.

Ode II. Tricolos, Tetraſtrophos: vt,
Iam ſatis terris niuis, atque diræ.

-v---vv v--
-v---vv v--
-v---vv v-v
-vv--

PINDARVM quiſq; ſtudet æmulari,
Iule: ceratis ope Dædalea
Nititur pennis, vitreo daturus
Nomina ponto.
Monte decurrẽs velut amnis, imbres
Quem ſuper notas aluere ripas:
Feruet, immenſuſque ruit profundo
Pindarus ore,
Laurea donandus Apollinari,
Seu per audaceis noua dithyrambos
Verba deuoluit: numeriſque fertur
Lege ſolutis:
Seu deos, regeſque canit, deorum
Sanguinem: per quos cecidere iuſta
Morte centauri: cecidit tremendæ
Flamma chimæræ:
Siue, quos Elea domum reducit
Palma cœleſteis: pugilem ue, equum ue
Dicit: & centum potiore ſignis
Munere donat:
Flebili ſponſæ iuuenem ue raptum
Plorat: & vireis, animumque, moreſque,
Aureoſque deducit in aſtra: nigroque
Inuidet orco.
Multa Dircæum leuat aura cycnum:
Tendit Antoni quoties in altos
Nubium tractus. ego apis Matinæ
More, modoque
Grata carpentis thyma per laborem
Plurimum, circa nemus, vuidique
Tiburis ripas, operoſa paruus
Carmina fingo.
Concines maiore poëta plectro
Cæſarem: quandoque trahet feroceis
Per ſacrum cliuum, merita decorus
Fronde, Sicambros,
Quo nihil maius, melius ue terris
Fata donauere, boniſque diui:
Nec dabunt: quamuis redeant in aurum
Tempora priſcum.
Concines lætoſque dies, & vrbis
Publicum ludum, ſuper impetrato
Fortis Auguſti reditum, forumque.
Litibus orbum.

Tum meæ, ſi quid loquar audiendum,
Vocis accedet bonæ pars: * & ò Sol
Pulcher, ò laudande, canam, recepto
Cæſare felix.
Tuque dum procedis: Iò triumphe:
Non ſemel dicemus, Iò triumphe
Ciuitas omnis: dabimusque diuis
Tura benignis.
Te decem tauri, totidemque vaccæ,
Me tener ſoluet vitulus relicta
Matre, qui largis iuueneſcit herbis
In mea vota,
Fronte curuatos imitatus igneis
Tertium Lunæ referentis ortum,
Qua notam duxit, niueus videri,
Cetera fuluus.

** alias, ego ſol. In triumpho acclamabatur Iò triumphe. Ouid. in opere de Arte amandi, dixit Iò Pæan.*

ANTONIVS.

PINDARVM quiſquis) Pindarum Thebanū nouem lyricorū principem maxime laudat, quem & nulli imitabilem aſſerit, hunc cygno eum cōparat, ſe vero api. Antonium poſtea M. Antonij filium & poëtam celebrat, dicens. Illum Cæſaris geſta maiore plectro cantaturum. Vota demum perſoluenda ob Auguſti incolumem reditum memorat. [Pindarū quiſquis) Fuit Pindarus Thebis oriundus. Cumq. Alexander Maced. Thebas raperet, Pindari vatis familię penatibusque iuſſit parceretur, ſcribitq. Plin. lib. vij. & nos plura ſuperius in Horatij vita. [Iule ceratis ope Dædalea) Ad Iulum Antonium, M. Antonij, & Fuluiæ filium ſcribit, cui quidem (vt refert Suet.) Auguſtus Iuliam filiā deſponderat, deinde Cotiſoni Getarum regi, quo tempore ſibi quoque inuicem filiam regis in matrimonium petiſſet. Plut. vero ſcribit, q Octauia M. Antonij vxor, Antonium priuignum ſuum ex Fuluia genitum, ita magnum apud Auguſtum Cæſarem fecit, vt poſt Agrippam & Liuiæ filio primas partes obtineret, merito ergo Horat. illum celebrat hunc poſtea (vt ſcribit Tranquillus) Auguſt. ſimulacro diui Iulij, ad quod poſt multas & irritas preces confugerant abreptum interemit. [Ope Dædalea) quo pacto Dædalus ſibi, & Icaro filio fabricauerit alas ſuperius patuit. [Daturus) Vt fecit Icarus a cuius caſu dictū eſt mare Icarium, qui volet ergo æmulari Pindarum, non gloriam ſed dedecus potius ſubibit. [Vitreo Ponto) Vitrei coloris, vel claro & perſpicuo. [Monte decurrens) Pindarici ſpiritus magnificentiā & rerum, verborumq. copiam velut quoddam eloquentiæ, flumē exundanti imbrium copia amni comparat. [Imbres Quem) Ordo eſt. Quem imbres aluere ſuper notas ripas. [Profundo ore) ſententijs grauibus. [Ruit) Fluit. [Dithyrambos) metri genus eſt in Bacchi honorē, ceteris rhythmis vehementius, propterea audaces ait. [Noua verba) Magna & admirabilia, vel ab ipſo Pindaro facta. [Numeris Lege ſolutis) i. rhythmis qui neque finem habent certum, nec vllam in contextu varietatem, ſed qua cœperūt ſublatione ad poſitionem vſque decurrunt, vt Fabius ſcribit lib. viij. Diomedes item ait, q omnis ſtructura conſtat rhythmis, & pedibus & metris. Rhythmi certa dimenſione temporum terminantur, & pro noſtro arbitrio nūc breuius arctari, nūc longius prouchi poſſunt. Pedes certis ſyllabarum temporibus inſiſtunt, nec a legitimo ſpatio vnquam recedunt. Metra ſunt verborum ſpatia certis pedum temporibus alligata. Rhythmus item eſt verſus imago modulata ſeruans numerum ſyllabarum, poſitionem, ſæpe ſublationemque continens. [Seu Deos) Scripſit enim pæanas. i. deorum laudes, & Apollinis. [Reges) Laudauit enim in Olympicis Hieronem Siciliæ regem. Herculem, Theſeum, Pyrithoum, qui Centauros vicerunt de quibus ſupra. [Deorum ſanguinem) appoſitio eſt. [Chimæræ) Quo pacto Bellerophon Chimæram domuerit, ſupra patuit. [Elea Palma) In Ode j. iam dictū eſt. [Pugilem ue, equum ue) Caſtorem, & Pollucem intelligit. de quibus etiam ſuperius. [Signis) Statuas intelligit. Munere, laudes eorum accipit. [Leuat) Eleuat. [Dircæum cycnum) Thebanum Pindarum intelligit, a Dirce fonte. [Matinæ) de Matinis populis ſupra eſt. [Operoſa carmina) Magnæ operæ, magni laboris. [Paruus) Humilis ingenio. [Per ſacrum Cliuum) Ad arcē Capitolinam. Cliuus quidem erat publicus non longe ab eo loco incipiens, vbi pons erat Sublicius, qui iam ſanctæ Mariæ vocatur, vt aiunt, quo iter ab Ianiculo in fora dicebatur. de quo Ouid. lib. j. Faſt. loquit, Vtq. leuis cuſtos armilla capta Sabinis. Ad ſummæ tacitos duxerit arcis iter. Inde velut nunc eſt, per quem deſcenditis, inquit. Arduus in valles per fora Cliuus erat. Varro ſcr. Cliuum publicum ab ædibus plebei publicis, qui eum publice ædificauerit. Erat & Cliuus proximus ad Florales vſus perſuſus Capitolium vetus q ibi ſacellum Iouis Iunonis. Mineruæ, & id antiquius quam ædis, quæ in Capitolio. [Sicambros) Auguſtus Germanos vltra Albin ſubmouit, ex quibus Sueuos, & Sicabros dedente, ſe traduxit in Galliam, atque in proximis Rheno agris collocauit, auctor eſt Suet. latius tamen L. Florus ſcr. [In aurum tempora priſcum) Maro etiam in Buc. ait. Iam redit & virgo, redeunt Saturnia regna. Forumq. Litibus orbum) Iuſtitium intelligit. [O Sol) ò dies. [Teq.) Ordo eſt. Et te canam, dum procedis Iò triumphe, tota ciuitas dicemus: Iò triumphe. Qua ſup. parte. [Notā) i. in fronte. [Fuluus) Color eſt de ruſo atque viridi mixtus, in alijs tamen plus viridis in alijs plus rufi habet. Sic Maro fuluam aquilam dixit. fuluum aurum Gell. auctor lib. ij.

Pindarus · *Iulus Antonius.* · *Rhythmus* · *Pedes.* · *Metrum.* · *Sicambri Sueui.*

A C R O N.

PINDARVM quiſquis) Hæc ode ad Antonium Iulium M. Antonij triumuiri filium ſcribitur, continens laudes Pindari Lyrici poetæ, quem dicit, ſiquis imitari velit, ita periculum ſuæ exiſtimationis incurre, ſicut Icarus conatus ſui. Ope Dædalea. hæc fabula Dædali eſt, dum pennas ſibi & Icaro filio arte mechanica ceris affixis poſuiſſet, vt volatu Minois fugeret tyrannidem, Icarus altiū petens in ipſo volatu perijt & caſu ſuo mari nomen dedit. [Vitreo) Perſpicuo: vt, Vitrea te Fucinus vnda. [Monte decurrens) Torrenti fluuio Pindari comparauit ingenium ſignificans eum & in dicendo citum, & ſenſibus abundantem. [Quem ſuper notas aluere) Qui aluei ripas velut aquis nutritus exceſſerit. [Feruet) Feruere dixit Pindarum vt ignei ingenij acumen oſtenderet. [Laurea donandus Apollinari) Coronandus cōſueta poetis lauro Apollini conſecrata. [Noua) aut admiranda vt Pollio & ipſe facit noua carmina, aut ab eo inuenta. vt, Finibus expulſum patris noua regna petentem. [Dithyrambos) Dithyrambon carmen eſt quo libri in Liberum patrem compoſiti ſunt. Hos Dithyrambos ideo audaces dixit, quia ceteris rhythmis vehementiores ſunt, vel quia noua verba in his Pindarus ſcripſit. [Numeriſque fertur Lege ſolutis) numeris quibus rhythmus ad ſonum pertinens colligitur. non pertinens ad verſum legem vt Virgilius de pari carmine Numeros memini ſi verba tenerem. Ergo in hoc lex pedum non quæritur, ſed ſyllabarum, & æquali ſono vocis Dithyrambi & æquali rhythmo cantantur. Aut lege ſolutis dixit, quia in hoc metro licet variare, & non in eodē metro permanere, ideo autem volunt dictos Dithyrambos, veluti, cui licet alio vti hoſtio, ingreſſus enim vocabulo ... Græce appellatur. [Fertur) velut vates rapitur. [Seu deos, regeſque canit) deos dixit propter Pæanas Pindari reges propter Encomia, qa inter Olympionicas laudauit Hieronem regem Siciliæ. Laudauit etiam Herculem, ſiue Ixionem, & Pyrithoum, qui occiderunt Centauros, & Proſerpinam rapere conati ſunt. Bellerophontē laudatum commemorat in Chimera Caſtori quoque & Polluci laudes dixit qui in Elide Epiri ciuitate agone Olympico, pugilatu, & equorum curſu floruerunt: vt, Hic & ad Elei metas, & maxima campi Sudabit ſpatia. In eodem agone poetæ heroum laudes dicentes coronabantur, & accepto themate certabant. [Siue, quos Elea domum reducit Palma cœleſteis) Cœleſtes dixit propter honorem numinum, quibus agon impenditur. [Et centum potiore ſignis) Dicit magis illuſtrari honore, quem Pindarus carmine ſuo agoniſtico celebret, quam ſi cētum ſtatuis honoretur. [Flebili ſponſæ) Etiam in epitaphijs Pindarum ſignificat magnum, cum aut iuuenem fortem, aut puellam mortuam fuiſſe deſcribit, & alicuius adoleſcentis morte facit ſponſam deceptam quem inferis ſubducit, & dat immortalitati laudando. [Plorat) deſcribit, vt, viri plorantur plangentibus ſponſis. [Moresq. Aureosq.) Aureos mores pro bonis & ſanctis poſuit, vt Virg. Aureaque vt perhibent illo ſub rege fuerunt Secula. [Inuidet Orco) ſeu habet inuidiam nigro Orco. [Dircæum) Thebanum. Dirce enim eſt apud Thebas, vnde Statius, Cœrula cum rapuit lerneo ſanguine Dirce. Et quia Thebanus Pindarus fuit, ideo Dircæum cygnum dicit, à ſuauitate vocis, ſiue carminis. [Leuat aura cycnum) ſublime facit & multa fama ad cœlum fert. [Antoni) Apoſtrophe ad Antonium, quem alloquitur volentem Pindarum imitari. [Ego apis Matinæ More, modoque) Quia cygno Pindarum comparauerat, ſe api contulit pro paruitate in Calabriæ ſaltu Matino paſcentis, de quo legitur. Iam calidi lucent

buceta

bucceta Matini: Fugiens ergo arrogantiam api ſe comparat, quæ & circa terram volat, & amœnitate florum depaſcitur. [Fingo) Compono, vt corpora fingere lingua. [Concines maiore poëta plectro) Salius Antonius heroico metro Dio. Medeas in xij. lib. ſcripſit egregios, præterea, & proſa aliquanta Concines ergo, inquit, hoc eſt cantabis nobiſcum tu Antoni. [Maiore plectro). i. melior opere victorem Cæſarem per ſacrum Capitolij Cliuum Captiuos Sicambros trahentem pro triũpho. [Trahet feroces) Quia antequam raperentur. Centuriones Romanos, qui ad ſtipendia miſſi erant, tentos crucibus defixere. [Romque) Propitij, vt ſis bonus, ò felixque tuis. [Fronde) Laurea corona qua triumphantes vtebantur. [Nec dabunt) Nec aureo ſeculo ſimilem Cæſari virum natum fuiſſe, aut naſci poſſe dicit, ſi in eum ſtatum tẽpora decurrant. [Lætosq. dies). i. publicas ferias, & lætitiã tantæ bis. [Super) De, vt multa ſuper Priamo rogitans, ſuper Hectore multa. [Forumque Litibus orbum) orbatum dicit forum litibus Cæſaris æquitate. [Tum meæ, ſi quid) ſub ſuga, arrogantiæ etiam ſi laudes Cæſari dicturum promittit, vt Virg. O mihi tam longæ maneat p. u. u. Spiritus, & quantum ſat erit tua dicere facta. [O Sol) Solem pro die poſuit, quo victor Cæſar vrbem ingreſſus eſt. Virg. Tris adeo incertos cæca caligine Soles Erramus. [Recepto Cæſare ſel x canam, dum procedis: Iô triumphe, Iô triumphe) Ad ipſum quaſi triumphum loquitur ſacra inuocatione, qua Iô dicebatur, vt Iô matres audite. [Benignis) Reditum Cæſari præſtantibus. [Te decem tauri, totidemq́) Ad honorem enim maiorem numinum pertinet, ſiue potentium perſonarum, ſi magnis victimis immoletur: vt, Maxima tauris Victima. Me tener ſoluet vitulus) Abſoluet votorum debito, hoc eſt promiſſo. [In mea vota) A medijs promiſſi. [Curuatos imitatus) Lunæ incipientes ſimilis in cornuum curuatione vel breuitate. [Qua notam duxit) ſignatum fronte vitulum dijs pro reditu Cæſ. promiſſum, in ea parte, qua nota inuſtus erat, albos pilos ſignificat habuiſſe, cum eſſet toto corpore naturaliter rubens.

POR. PINDARVM quiſquis ſtudet æmulari) Hæc Ode ad Antonium Iulum M. Antonij Triumuiri filium ſcribitur, continens laudes Pindari lyrici poëtæ. [Iule ceratis ope Dædalea Nititur pennis). i. altiora q̃ poſſit expedire conatur dicere, quemadmodum Icarus Dædali manibus factis pennis. [Vitre daturus Nomina ponto) Quia ab Icaro mare Icarium appellatum. Vitreo aũt ponto. i. vitrei coloris. [Seu per audaces noua dithyrambos) Aut plurimum ſibi hic Pindarus permittit, nam & maximo ſpiritu nouas hiſtorias hoc metro canit, noua autem verba aut adinuenta ſibi, aut ab ipſo Pindaro facta eſſe accipe. [Numerisq. fertur Lege ſolutis) Ideo quia plerunque ad voluptatem ſuam quiſque lyricus poëta metrum ſibi fingit, tñ vt quem ſibi ipſe initio Odes ſtatuit ordinem, neceſſe habeat ad finem, vſque cuſtodire. [Siue, quos Elea domum reducit Palma cœleſteis:) Verum Caſtorem, an Pollucem ſignificat, an generaliter quicunque ex certamine ſacrorum agonum victoriã reportauerit? [Et centum potiore ſignis Munere donat) Dicit magis illum honore illuſtrari, quem Pindarus carmine ſuo dignum fecit, q̃ ſi centum ſtatuis publice honoretur. Flebili ſponſæ, aut ſi, inquit, flebile carmen ſcribit in adoleſcentem aliquem, cuius morte ſponſa decepta ſit, quem Inferis ſubduxit, atque immortalem facit laudando animum, moresq́. eius atque virtutem. [Multa Dircæum) Dircæum Pindarum dixit, quia Thebanus fuit a fonte Bœotiæ Dirce qui eſt Thebis proximus. Cycnum autem eundem appellat a ſuauitate carminum, quia & cygni canori eſſe dñr. [Leuat aura). i. ſublimem facit. [Matinæ) Matinus mons eſt Calabriæ. [Ego apis Matinæ More, modoque) Vt Pindarum propter ſublimitatẽ, & ſuauitatem carminis cygno comparauit, ita ſe api, per quod ſignat parua quidem, & humilia ſe ſcribere, ſed ſubtilia, ac dulcia. [Concines maiore poëta plectro) Concedit Antonio Iulo, vt ipſe potius triumphos Cæſaris ſcribat, cum ſit robuſtior carminis ſpiritu. Hoc enim ſignat dicens. Maiore plectro. [Per ſacrum cliuũ) .i. per ſacram viam. Hac enim triũphantes in Capitolium ibant. [Quo nihil maius, melius ue terris Fata donauere) Cæſ. .ſ. [Publicum ludum). i. publicum gaudium. [Super impetrato Fortis Auguſti reditu) Apparet Cæſarem de reditu ſuo Romam literas miſiſſe, ſed gratus ſenſus, ſic ſe habet, vt intelligas populum Romanorum, vt ibi publicis acclamationibus deſideraſſe in reditũ Auguſti. [Tum meæ, ſi quid loquar audiendum) ſpondet ſe quoque carmine aliquo laudes in Cæſarem dicturum. Sed ſignificat breuis verſus in eo q̃ intulerit: Si quid loquar audiendum. [Pulcher, ò laudande, canam, recepto Cæſar felix) Ego felix recepto Cæſare canam. [Tuque dum procedis: Iô triumphe) Ad ipſum triumphum conuerſus hæc dicit, Non ſemel dicemus, Iô triumphe. [Ciuitas omnis) Notanda figura eſt: vt, Pars in fruſtra ſecant. & οἱ φίλοι ὁ πολλοί, hoc eſt vt dicebant plures. [Te decem tauri) Ad Iulum dicit. [Me tener ſoluet) ſoluet debito voti ſuſcepti. [Frõte curuatos imitatus ignes) Vitulum, quo votum ſoluturus ſit dicit cornua habere tertiæ Lunę comparabilia. i. adhuc parua. [Qua notam duxit, niueus videri) Cetera fuluus diſcreta, & elegans elocutio. ſignat autem vitulum hunc albam frontem tantũ habere, in cetero corpore fuluum. i. rufum eſſe.

ASCENSIVS.

PINDARVM &c.) Pindarum celebrans, vt Mancinellus recitat, inquit. [O Iule) .ſ. Antonij. [Quiſquis) .i. quicunque, ſtudet. i. conatur. [Æmulari) .i. imitari idem moliendo. Pindarum ia ſup. nititur pennis ceratis. i. cera affixis. [Ope). i. opera, & auxilio. [Dedalea) .i. ipſius Dædali, qui ſibi & filio Icaro cera alas affixit, daturus nomina põto vitreo. i. vitrei coloris, & pellucido, vt fecit Icarus: Nam, vt dicit Ouidius, Icarus nomine fecit aquas, hoc eſt quia, vt Icarus nimis alta conabitur, fruſtratus corruet. [Pindarus feruet & ruit). i. præcipitanter in morem torrentis fluit, ore profundo, velut amnis decurrens, monte. i. deorſum currens de monte, quem amnem imbres. i. pluuiæ abundantes, aluere ſuper. i. ſupra, vt tranſcendat. ripas notas, intra quas ſolitus erat decurrere feruet. i. cum feruore, & æſtu fertur. Pindarus, dicit, donandus i. dignus qui donetur. [Laurea). ſ. corona. [Apollinari). i. Delphica, quę eſt in tutela Apollinis. [Seu). i. ſiue. [Deuoluit). i. verſat, aut cum impetu diffluere facit, noua. i. inſolita, & miranda verba, per Dithyrambos. i. rhythmos illos, in Bacchi honorem factos, audaces. i. audacter & feliciter acres, & fertur numeris ſolutis, lege. ſ. metrica, nõ tamen rhythmica. [Seu canit deos, & reges ſanguinem). i. progeniem deorum, per quos .ſ. reges, & filios deorum. Centauri populi Theſſaliæ ab Hercule Theſeo, & Pyrithoo domiti, cecidere iuſta. i. merita morte, & flamma Chimæræ monſtri, aut motis in Lycia cecidit. ſ. ope Bellerophontis, ſiue dicit. i. canit cum laude, vel pugilem. ſ. Pollucem, vel equum. ſ. Caſtorem, potius quam alios victores olympici certaminis, quos palma. i. victoria palmis donata. [Elea). i. apud Elidem merita: reducit domum cœleſteis. i. dijs ſuperius pares, vnde patet eum locum in prima Ode: Palmaq́. nobilis Terrarum dominos euehit ad deos, eſſe intelligendum, non de Capitolio, ſed vt illic diximus. Ideo autem potius Geminos, quam alios, quia illi omnium conſenſu forte ob Pindari hymnos in deos ſunt recepti. Et donat ſup. eos dicendo munere, potiore cẽtum ſignis. i. ſculpturis & imaginibus ad eorum effigiem factis. i. quo magis nobiles & immortales efficiuntur, q̃ ſi centum duxerit ad eorum effigiem ſigna. Ve, pro vel, ſeu ſup. plorat iuuenem raptum ſponſę flebili. i. ſiue epitaphium componit & reducit, aut deducit, in aſtra. i. memoriam hominum, & agnoſci facit vires & animum & mores aureos. i. pulcherrimos, & inuidet. i. ſubtrahit. Orco nigro. i. Inferis. i. non vult vt virtus defuncti ſit cum eo apud Inferos, hoc eſt æterna obliuione ſepulta, ſed deducit eã ad ſuperos. i. ſic extollit vt immortalis ſit is, quem laudat, & cœlo dignus habeatur. Quidquid ergo horum attentabit. O Antonij, .ſ. Iole multa aula aura leuat. i. extollit. cygnum Dircæum. i. ipſum Pindarum Thebanum ad morem cygni bene canentem, & alte volantem. i. ſublimi ſtylo, & ſubtili inuentione vtentem, quoties tendit in altos tractus nubium. i. diuino ingenio ad ardua canenda effertur. Ego, quaſi dicat vt quod de me ſentio dicam, paruus. ſ. reſpectu Pindari, fingo. i. compono, carmina operoſa. i. non diuini ingenij dexteritate, ſed & opera & ſtudio parta more quo ad qualitatem, & modo quo ad menſuram, apis Matinæ. i. Calabriæ, hoc eſt vt apis humilis rorem ex imis floribus decerpit. nec vi. ſed ſedulitate, & ſtudio fauos fingit ac cellolas ſuas, ſic ego modico ingenio præditus, humilia quidem ſcribo, & q̃d ingenio non poſſum ſtudio, aſſequor, Tu vero Poëta concines maiore plectro. Cæſarem. ſ. Auguſtum, q̃ñq; . i. quandocunque trahet Sicambros, populos Germaniæ, feroces. ſ. bello per Cliuũ ſacrum qui in Capitolium ducit, exiſtens decorus fronde. ſ. laurea. merita. ſ. iuſto triũpho. [Quo nihil) ſuperiori cohæret, Quo .ſ. Auguſto, nihil. i. nõ aliquid, Fata & boni diui non donauere, nec dabunt terris. i. terrigenis, aliquid maius aut melius. vt ſicut Iupiter optimus maximus eſt in cœlo, ſic Cæſar in terris. Vnde in epiſtolam. Iurandaſque tuum per numen ponimus aras, Nil oriturum alias, nil ortum tale fatentes, quamuis tempora redeant in aurum priſcum. i. in aurea ſecula, quæ ſub Saturno fuiſſe perhibentur. Et concines lætos dies, & publicum ludum vrbis, & forum orbum, id eſt priuatum litibus, id eſt Iuſtitium indictum, ſuper, id eſt pro reditu, fortis Auguſti impetrato, ſcilicet à dijs, per multa vota. Tum, id eſt tunc, bona, id eſt magna pars meæ

meæ vocis.i.cantilenæ,ſi ego loquar quid.i.aliquid,audiendam .i. dignum vt audiatur accedet.i.addetur, carminibus tuis, & ò Sol pulcher.i.ò dies feſtiuæ, ò Sol laudande,ego felix recepto.ſ. ea periculis Cæſare canam te, & dum ò Sol procedis .i. interea dum tranſigeris, nos omnis ciuitas,dicemus non ſemel.i.frequẽtee Io triumphe,Io triumphe, quæ vox exultandum prægaudio eſt. Hic ſenſus,& ordo non placet Bonſ. conſtruenti eum ſic, ò Sol.i.ò Cæſar Auguſte, qui Sol alter ob oculorum ſplendorem haberis, ego canam te recepto Cæſare, ſed quæro quo Cæſare? ſi Cæſare Auguſto,quid abſurdius,quàm ò Cæſar laudande recepto te Cæſare canam te? ego vero, vt altius rem repetam,non eam inficias. Auguſtum ſiue propter oculorum ſplendorem, ſiue propter Iulij aſtrum, ſiue propter in Solis radijs oſtenſam virginem,voluiſſe pro Sole habere,vnde Maro: Caſta faue Lucina, tuus iam regnat Apollo. Apollinemque Auguſto fauentem inducit, vt Aen. viij. Actius hæc cernens arcum intendebat Apollo. & ideo ſignanter Solem pulchrum, quia lętum, & laudandum dicit recepto Cæſare,ſed ordinem non mutem. Et dabimus diuis benignis.ſ.Auguſti cõſeruatoribus thura.i.incenſum, Decem tauri,& totidem vaccæ .i. etiam decem ſoluent .i. liberabunt ab obligatione votiua te.ſ.ò Iule,quia diues es,& tener,vitulus relicta matre,qui iuueneſcit.i.ad iuuentam peruenit largis herbis.i.latis,& herboſis pratis, in mea vota.i.ad exoluenda vota mea ſoluet.i.abſoluet me à debitis votis. Iuueneſcit dico imitatus fronte .i. in nota ſimili Lunæ, quæ eſt in fronte ignes curuatos.i.ſplendorem curuorum cornuum Lunæ referentis tertium ortum.ſ.à nouilunio.i.habens maculam albicantem in fronte in curuatam in cornua, vt in Luna tertio die a coniunctione apparent. Imitatus inquam videri.i.vt videatur numerus ea ſup. parte, qua duxit notam.i.maculam albam in fronte, exiſtens fuluus .i.aureum colorem imitans: cetera.i.per cetera à membra,aut in ceteris, vt Aen. iij. Conſertum tegmen ſpinis ac cetera graius. Diligenter autem deſcribit faciem, & colorem vituli vt res vera putetur.

MAT. Bõſinis. PVGILEM ue) Ego Bonſini inter alia ait, affirmatim nõ ſignari his verſibus ab Horatio,niſi Caſtorem,& Pollucem. Et.e autem ordo, Siue dicit .ſ. Pindarus pugilem ue equum ue, vt ſit pugil pro Polluce,equus pro Caſtore,quos cœleſtes Elea palma reducit domum. De quo etiam in ſequentibus Ode v. huius libri. Dicam & Alciden puerosq. Leda Hunc equis illum ſuperare pugni Nobilem. [Forumque) Hic forum litibus orbum intelligas propter ferias & iuſtitium indictum, vt vult Land. non propter Cæſaris æquitatem, vt Acron. Hæc Bonſ. [Et ò Sol) alij Solem pro die acceperunt, ſed ego pro Cæſare ipſo Auguſto accipiendum cenſeo, quem ob id Solem appellauit, quod teſte Suet. tanta erat illius oculorum,lux.tantus ſplendor,vt æque ac Sol hebetaret aciem oculorum ipſum intuentium. De quo etiam in ſequenti Ode v. lucem redde, &c.

GLAR. SIVE quos Elea domum reducit) Acron hoc loco ait Elidem Epiri ciuitatem eſſe,quod nullo pacto defendi poteſt. Ceterum Porph.dubitat,vtrum Caſtorem,ac Pollucem ſignificet,an generaliter quicũque ex certamine ſacrorum agonum victor à reportauerint,neq; temere dubitaſſe mihi viſus, tametſi nemini dubium ſit Caſtore ac Polluce intelligi, cum dicit, pugilem ue equum ue. Verum præcedentia etiam de alijs poſſe intelligi ſatis clarum eſt. [Ego Apis matinæ More modoq.) Matinum Acron hic Calabriæ ſaltum facit. At Ode xxviij. lib. j. montem Apuliæ, Porphyrion hoc loco montem Calabriæ ſcribit. Sed lib. j. Ode iam dicta Apuliæ. Rurſus huius lib. Ode xvj. Calabriæ. Vicinitas harum regionum videtur hunc feciſſe errorem. Nec mirum cum ipſe Horat. de ſe dubitaret Lucanus an Appulus eſſet ob patriam Venuſiam, quæ vtrique populo eſt confinis, nam Venuſinus erat finem ſub vtrunque colonus. [Tuq. dum procedis,Io triumphe) Quidam mutarent tu in te temere meo quidem iudicio, Nam ad ipſum triumphum conuerſus hæc dicit, vt fatetur Porphyrion. Eſt autem ordo. Io triumphe, dum tu procedis, omnis ciuitas dicemus,nõ ſemel. Io triumphe, illud non ſemel, hos decepit. Iam quod Acron exponit Solem pro die, à quibuſdam reprehenſum eſt quanquam intelligi poteſt. Illi vero Solẽ pro Auguſto accipi volunt, quod mihi quidem non improbatur,ſi recte fiat ordo,ad hunc modum. Ego felix recepto Cęſare Canam,O pulcher Sol,ò laudande. quaſi diceret. Ant.ſi recepe rimus ſaluum Cæſ. feliciter canere poterimus, ac velut venientem honorifice excipere. O pulcher Sol,ò laudande. Dein apoſtrophen poëtę a Iulo ad triumphum accipimus. [Tuque dum procedis,Io triumphe) Porro rurſus ad Iulum poëtam loqui intelligamus, Te decem tauri,totidemq. vaccæ. Atque hic eſt verſus ſenſus horum verborum quæ ideo prolixius commemorauimus, quod Grammatici mire hic traęntur, nec tamen lectorem erudiunt. [Fronte curuatos imitatus ignes) Porph. plane intelligit vituli,cornue ad Lunę cornua comparari. Acronis autẽ verba ſubobſcura ſunt, & ridicula etiam vbi de nota inuſta loquitur. Alij per frontem intelligunt albam maculam in fronte ad imaginem Lunæ, quod lectori iudicandum reliquimus. nam ego in vtranque hæreo partem. Videri etiam quidam mutarunt in videtur, quod qua ratione fecerint, haud equidem intelligo, Græcam enim hanc per infinitiuos locutionem Latini non refugerunt, preſertim hic poëta.

AD MELPOMENEN.

Muſis ſer acceptum. quidquid tandem, id eſt quod in literis aſſecutus eſt,quarum beneficio fieri ait,vt aliquid ad poetica ſtudium incitetur, & in eo operæpretium faciat,& gloriam ſibi comparet in hoc totus ſit, neque rei cuipiam alteri ſtudeat vt in triumphis iſthmijs, Eleis, Olympicis, aut eiuſmodi certaminibus.

Ode III. Dicolos, Diſtrephos, Vt Sic te diua potens Cypri.

—— ∪∪ · ∪∪
—— ∪∪ — ∪∪ - ∪∪

QVEM tu Melpomene ſemel
 Naſcentem placido lumine videris:
Illum non labor Iſthmius
 Clarabit pugilẽ: non equus impiger
Curru ducet Achaico
 Victorem: neque res bellica Delijs
Ornatum folijs ducem,
 Quòd regem tumidas contuderit minas:
Oſtendit capitolio.
 Sed quæ Tibur aquæ fertile perfluunt,
Et ſpiſſæ nemorum comæ,
 Fingent Aeolio carmine nobilem.
Romæ principis vrbium
 Dignatur ſoboles inter amabileis
Vatum ponere me choros:
 Et iam dente minus mordeor inuido.
O teſtudinis aureæ
 Dulcem quæ ſtrepitum Pieri temperas:
O mutis quoque piſcibus
 Donatura cycni, ſi libeat, ſonum,
Totum muneris hoc tui eſt.
 Quod monſtror digito prætereuntium
Romanæ fidicen lyræ:
 Quod ſpiro, & placeo: ſi placeo: tuum eſt.

ANTONIVS.

QVAM tu) Probat quemcumque naſcente Melpomene placido lumine viderit, nulli rei vacaturum præter quam poëtica,indeq. nobilem fieri, vti & ſibi accidit. Qui quidem ab Romanis inter vatũ choros ponebatur. Cumq. digito etiam mõſtraretur,viueret,& placeret Melpomenes munus, & beneficium eſſe aſſerit. [Quem tu) Ode eſt ſimilis tertiæ, de Melpomene aũt legito Ode xxiiij. lib. j. [Laboe Iſthmus) Iſthmos dicitur terra anguſta inter duo maria, vt inter Aegeũ, & Ioniũ, vbi ſita eſt Corinthus,ibi aũt Iſthmia celebrabantur. Ludi quidem in honorem Neptuni,vtque lib.viij.ſcr. Str. Iſthmo emporium imminebat locus negociatoribus frequentatus, qui exiſtit duorum portuum dñs, quorum alter Aſiæ,alter aũt propinquus eſt Italiæ, illuc in Iſthmicorũ celebratione ludorum multitudo conuenarum concurrebat. In Iſthmo Neptuni, quem Iſthmium vocabant,templum imminebat, picearum arborum luco circunclusum

cluſum vbi ludos Iſthmios decertaros Corinthij celebrare ſoliti ſunt. [Clarabit) Clarum faciet. [Pugilē) Pugiles Athletæ dñr q a pugnis valeant. Curru Achaico eurule certamē intelligit in Piſea regione apud Elidem, de quo latius Ode j. [Delijs folijs) Delphica lauro, qua triūphantes coronabantur de qua latius ſupra. [Aque) apud quas ſolē: poetæ componere. [Æolio carmine) .i. Lesbio & Alcaico, vt ſupra diximus. [Romæ ſoboles) .i. Romana ſtips & populus ipſe. [Minus) Hoc erat populi fauore, & quia gloria inuidiam ſuperarat. [O Pieri) .i. Muſa Melpomene. Pierides enim dictæ ſunt à Pierio monte, vt latius ſupra eſt. [Donatura ſonum) Hoc ait, quod Melpomene à Melodia dicitur qua audientes demulceantur, μέλπω autem, & μέλπομαι canto ſignificat.

ACR. QVEM tu Melpomene) Hac Ode affirmat, qui Muſarum gratiam io ortu ſuo meruerit, eum nulli alij rei fore aptiorem ſtudio poëtico, & ſubiungit laudes deorum. [Clarabit pugilem) Notū omnibus fecerit. Pugiles vero Athletæ dñr, eo quod pugnis valeant. [Non equus impiger) .i. nec equeſtri certamine eniteſcet. [Achaico) Græco, vnde aurigæ famoſi. [Neque res bellica) Non futurum militem, ſed poëtam lauro Apollinis coronandum. [Quòd regum tumidas cōtuderit minas) Quod vinctos reges in triūphi pompa ad Capitolium ducat, nam & victores duces lauro coronabantur. [Sed quæ Tibur aquæ fertile pfluunt) Ac ſi diceret. Non his omnibus fortibus factis claruerit, ſed de ſcriptionibus locorum vel fluminum per poëticam nobilitatem. [Fingent) Component. vt, Os rabidum fera corda domans fingitq. pmendo. [Æolio) Alcaico. [Romæ principis vrbium Dignatur ſob.) Auguſtum, vel priuignos eius ſignificat, ſiue poſteritatē Romanam, à qua ſe inter poëtas numerandum promittit. [Et iam dēte minus) Virtute ſe & laude ait male loquia & inuidiam ſuperaſſe. Sal. Gloria inuidiam viciſti. [O teſtudinis) Lyræ pulchræ, & dulciſonæ. [Dulcem ſtrepitum) Muſici ſonitus. [Temperas) aptas, componis. [O Mutis quoque piſcibus Donatura cycni, ſi libeat, ſonum) aut ò Muſa, quæ potentia tua & muta animalia oblectare facis aut propter Arionem, quem Cythara in mari canentem delphines ſecuti dñr. Virg. Orpheus in ſiluis, inter delphinas Ariō. [Sonum) Dulcedinem cantus. [Muneris) Beneficij. [Quod monſtror) Hoc eſt ꝙ cunctis innotui. [Romanæ fidicem lyræ) Lyricus latinæ linguæ. Fidicen à fidibus .i. chordis: vt, Threicia fretus cythara, fidibusq. canoris. [Si placeo) ac ſi diceret, ſi nō placeo.

POR. QVEM tu Melpomene ſemel Naſcentem placido lumine videris) Hac Ode ſignificat, & affirmat ſtudio poëtico deditum, nulli poſſe alij re vacare. Deinde deorum ſubiungit laudes. [Curru ducet Achaico) .i. quadrigali certamine. [Delijs folijs) .i. laurea corona. [Sed quæ Tibur aquæ fertile perfluunt) Propriæ autem ad ſeceſſum ſuum referens dicit, Horat. Tibur enim ferè ocium ſuum conferebat, ibique carmina conſcribebant. Æolio autem carmine ita dictum accipe, vt ſi diceret lyrico carmine, quia quidam lyrici, vt Alcæus, Æolide magis dialectico vſi ſunt. [Romæ principis vrbium Dignatur ſoboles inter amabileis Vatum ponere me choros) Soboles principis vrbium. Nerones vult intelligi, quos Auguſtus priuignos alioquin, vt ſuos loco filiorum diligebat. [Et iam dente minus mordeor inuido) Hoc vult intelligi de ſe. quod ait Saluſt. gloria inuidiam viciſti. [O teſtudinis aureæ Dulcem quæ ſtrepitum Pieri temperas) Ordo eſt. O Pieri, quæ dulcem ſtrepitum teſtudinis temperas. [Romanæ fidicem lyræ) .i. lyricus poëta. [Si placeo) ἐν πάρῳ ſi placeo protulit, & ſubaudiendum extrinſecus tamen, vt ſit. Si tamen placeo.

ASC. QVEM tu) Quia, vt Prop. dicit, Naturæ ſequitur ſemina quiſq; ſuæ, vt ſe ad poeticam natum aſſerat, dicit ad muſas natū in nulla alia re gloriam quæſiturum ſe vero quidquid in Muſica laudis obtinuerit, Muſis acceptum ferre fatetur dicens. O Melpomene dulce canens Muſa. illum quem tu naſcentem .i. dū naſceretur, videris .i. aſpexeris, ſemel .ſ. in horoſcopo, placido lumine .i. benigna influentia, non labor Iſthmius .i. agon Iſthmiorum certaminum, clarabit .i. clarificabit pugilem, quia pugil non erit, non etiam equus impiger .i. ſtrenuus. ducet illum victorem curru Achaico .i. apud Piſam in Elide regione Achaiæ, neq; res bellica oſtendet Capitolio, ad quod triumphantes ducuntur, illū exiſtentem ducem ornatum, folijs Delijs .i. lauro Delphica, quod .i. quia cōtuderit .i. violenter ſuppreſſerit, tumidas minas regum .ſ. tumidorum priusquam vincerētur. Sed quæ arguit docet ſe a Melpomene aſpectum in geneſi ſua dicens. Sed aquæ quæ præfluūt, Tybur fertile, & comæ .i. frondes nemorum, ſpiſſæ .i. denſæ, fingēt .i. efficient, ſup. me nobilem carmine Æolio .i. Lesbico, hoc eſt Alchaico. Soboles Romæ principis .i. quæ eſt princeps vrbium, dignatur me ponere inter amabiles choros vatum. Et mordeor iā, .i. in dies, minus dente inuido .i. incipio inuidiam gloria ſuperare. O Pieri .i. muſa in Pierio antro genita, quæ temperas .i. moderaris, dulcem ſtrepitum teſtudinis .i. cytharæ aureæ, quaſi Alcæo donandum cenſuit, ò donatura .i. quæ poſſis donare, ſi libeat ſonū cycni .i. dulciſſimum cantum, quoq; .i. etiam piſcibus mutis .i. nullam vocem, nec pulmonem habitibus, totum hoc eſt tui muneris .i. beneficij, ꝙ monſtror .i. dicor dum monſtror, digito ptereuntiū, fidicen Romanę lyrę, quaſi de ſe ſentiat qđ Quint. cēſuit, ſolum ſe dignum inter lyricos Romanos, qui legatur, tuum eſt etiam quod ſpiro .i. reſpiro & viuo, quia ob carminis artem Auguſto reconciliatus eſt, & quod placeo .ſ. Auguſto. Mæcenati, & ceteris quod ne arroganter videatur dixiſſe, addit. Si placeo.

MORDEOR Inuido) Quanquam liuor velut ignis alta petit eſt tñ omnino aliquid vſque adeo perfectum & illuſtre, vt eo non poſſit attingere. Quo loci perueniſſe ſeſe gloriatur hic Horat. Et etiam alibi. Inuidia maior. In Prou. Herculei labores. Et inimicus, &c. [O mutis quoque piſcibus) ἀφωνότερος τῶν ἰχθύων .i. magis mutus ipſis piſcibus, prouerbialis metaphora eſt de vehementer infantibus atq; infacundis. Piſces .n. nullam ędunt vocē exceptis per paucis, inter quos canis marinus. Cauſam affert Ariſt. quod his neque pulmo ſit neque arteria, neque guttur. GLAR.

DRVSI LAVDES.

Druſum Germanicum, in cuius gratiam hunc librum ſcripſit commendat multis nominibus, nam illum Rhætos Vindelicos, gētem ferociſſimam inuaſiſſe ait, perinde atq; aquila, viam prædam inuadere ſolet. Hoſtes aūt eo viſo, & ſi aſperrimi eſſent, ita trepidaſſe, vt caprea viſo leone in ſe irruente. Cōmendat & à parentibus & inſtitutione, nam hoc partim debere ait Auguſto, cuius diſciplina & educationem ad tantā virtutem peruenerunt partim Claudiorum, ex qua natus eſt familia, ſed maxime bonæ diſciplinæ, quod aūt præſtiterit ea familia vel vnus Claudius Nero ſatis declarauit, cum apud Metaurum flumium. Haſdrubalē cum ingenti exercitu, tanta dexteritate fudit, vt frater Annibal, qui victum eos non ſenſerit, niſi proiectum caput Haſdrubalis ante eius pedes, qua victoria P. R. rem penè diſperatam reſtituit, fugato tandem Annibale ex Italia.

Ode IIII. Tricolos, Tetraſtrophos: Vt, Vides, vt alta ſtet niue candidum.

—u——uu uu
—u——uu-u-
—u——u-u
-uu-uu-u—

QValem miniſtrum fulminis alitem,
  Cui rex deorum regnum in aueis vagas
  Permiſit, expertus fidelem
  Iupiter in Ganymede flauo.
Olim iuuentas, & patrius vigor
  Nido laborum propulit inſcium:
  Vernique, iam nimbis remotis,
  Inſolitos docuere niſus
Venti pauentem: mox in ouilia
  Demiſit hoſtem vuidus impetus:
  Nunc in reluctanteis dracones
  Egit amor dapis, atque pugnæ:
Qualem ue lætis caprea paſcuis
  Intenta, fuluæ matris ab vbere
  Iam lacte depulſum leonem,
  Dente nouo peritura vidit:
Videre Rhæti bella ſub Alpibus
  Druſum gerentem & vindelici: quibus
  Mos vnde deductus per omne
  Tempus Amazonia ſecuri
Dextras obarmet, quærere diſtuli:
  Nec ſcire fas eſt omnia: Sed diu,
  Lateque victrices cateruæ
  Conſilijs iuuenis reuictæ
Senſere, quid mens rite, quid indoles

Horat. m Nutrita

Nutrita fauſtis. ſub penetralibus
Poſſet, quid Auguſti paternus
In pueros animus Nerones.
Fortes creantur fortibus & bonis
Eſt in iuuencis, eſt in equis patrum
Virtus : nec imbellem feroces
Progenerant aquæ columbam.
Doctrina ſed vim promouet inſitam:
Rectique cultus pectora roborant:
Vtcunque defecere mores,
Dedecorant bene nata culpæ
Quid debeas ò Roma Neronibus
Teſtis Metaurum flumen, & Aſdrubal
Deuictus, & pulcher fugatis
Ille dies Latio tenebris,
Qui primus alma riſit adorea
Durus per vrbeis Afer vt Italas,
Ceu flamma per tedas, vel eurus
Per Siculas equitauit vndas.
Poſt hoc ſecundis vſque laboribus
Romana pubes creuit : & impio
Vaſtata Pœnarum tumultu
Fena deos habuere rectos:
Dixitque tandem perfidus Annibal.
Cerui luporum præda rapacium
Sectamur vltro, quos opimus
Fallere, & effugere eſt triumphus,
Gens, quæ cremato fortis ab Ilio
Iactata Tuſcis æquoribus ſacra,
Natoſque, maturoſque patres
Pertulit Auſonias ad vrbeis:
Duris vt ilex tonſa bipennibus
Nigræ feraci frondis in Algido
Per damna, per cædeis, ab ipſo
Ducit opes, abimumque ferro.
Non Hydra ſecto corpore firmior
Vinci dolentem creuit in Herculem:
Monſtrumue ſummiſere Colchi
Maius, Echioniæ ue Thebæ.
Merſes profundo : pulchrior euenit.
Luctere : multa proruet integrum
Cum laude victorem : geretque
Prœlia coniugibus loquenda.
Carthagini iam non ego nuncios
Mittam ſuperbos : occidit, occidit
Spes omnis, & fortuna noſtri
Nominis, Aſdrubale interempto.
Nil Claudiæ non efficient manus.
Quas & benigno numine Iupiter
Defendit : & curæ ſagaces
Expediunt per acuta bella.

ANTONIVS.

QVALAM miniſtrum) Hac Ode & aquilæ & leoni comparat Druſum Tyberij fratrem ob eius in hoſtes ſtrenuitatem domuerat nanque Rhœtos, & Vindelicos. Euiſdem quoque maiorum geſta in eius etiam laudem commemorat. [Qualem miniſtrum) Ode eſt ſimilis ix.lib.j.Eſt autem ordo. Qualem alitem miniſtrum fulminis, cui Iupiter rex deorum permiſit regnum in vagas aues,expertus fidelem in flauo Ganymede,olim iuuentas & patrius vigor propulit nido laborum inſcium &c. [Miniſtrum fulminis) Negāt ſolam aquilam vnquam fulmine exanimatum,ideo armigeram Iouis conſuetudo iudicauit,vt Plin.lib.x. *Aquila.* [In Ganymede) De hoc ſuperius. [Qualem ue leonem,) Ordo eſt. Qualem ue leonem iam lacte depulſum ab vbere fulue matris,caprea intenta lætis paſcuis videt paritura nouo dente.[Nono dente) Adhuc enim nunquam cedem cōmiſerant leonis parui dentes.[Videre Rhœti) Ordo eſt, Rhœti & Vindelici. Nam & intelligendum eſt Druſum, fuit is Tyberij Neronis,& Liuiæ Druſillæ filius, fraterque Tyberij Cæſaris & Auguſti priuignus, *Druſus.* *Druſilla.* qui Rhœtos & Vindelicos alpiū populos domuit, de quibus etiam Suet. ait, quod Aug. domuit partim ductu, partim auſpicijs ſuis Cantabriam, Aquitaniam &c. Item Rhœteos, & Vindelicos,ac Salaſſos gentes Alpinas coërcuit. Ser.lib.4. ſce. quod ſupra Comum ad alpium radices Rhœti,iacent,atq; ad Italiam pertinent. Et vinum Rhœticum inter Italica commendata non ſanè inferius,in montania illorum radicibus naſcitur. Vniuerſa autem montana para in Orientem,& in Auſtrum vergens à Rhœti,Vindelicisq. tenetur, horum vero feritatem etiam L. Florus ſcr. De Druſo etiam plurima. [Quid debeas ò Roma Neronibus) Patricia gens Claudia orta eſt ea Regilis oppido Sabinorum,inde Romam recens conditam cum magna clientium manu commigrauit, auctore Tito Tatio vel quod (magis conſtat) Tno Claudio gentis principe,poſt reges exactos ſexto ferre anno a patribus in patricios cooptata. *Claudij.* Deinceps procedente tpe, duodetriginta conſulatus,dictaturas quinque,cenſuras vij.triūphos vij duas ouationes adepta eſt. Inter cognominata autem & Neronis aſſumpſit,quo ſignificatur lingua Sabina fortis ac ſtrenuus. *Nerones.* Mults multorum Claudiorum egregia merita,multa etiā ſecus admiſſa in remp. extant, Appius Cæcus ſocietatem cum rege Pyrrho vt parum ſalubrem,iniri diſſuaſit. Claud. Caudex primus freto claſſe tranſiecto Pœnos Sicilia expulit. Tyberius Nero aduenientem ex Hiſpania cum ingentibus copijs Haſdrubalam prius quàm Annibali fratri coniungeretur oppreſſit. Ex hac ſtirpe Tyberius Cæſar genus traxit & quidem vtrunq; paternum à Tyberio Nerone, maternum ab Appio Pulchro, qui ambo Appij Cæci filij fuerant. Hæc ex Suet. [Metaurum flumen) Metaurus fluuius eſt inter Phanum Fortune, & Senogalliam, *Metaurus.* propius tamen Phano ad duo milia paſſuum, longe vero à Senogallia anij. millibus paſſ. Eſt autem in Vmbria vt ſcribit. Plin. lib. 3. ingrediturque mare Adriaticum. Apud Metaurum denique M. Liu. & Claud. Nero conſules Aſdrubalem Annibalis fratrem, vt illi ſe coniungeret,ex Hiſpania venientem, occiderunt, cæſis etiā lvj. millibus hoſtium, captis v. millibus,& quadrigentis cum magna præda, tum omnis generis, tum auri argentique Ciuium et Romanorum, qui capti apud hoſtes erant ſupra quatuor millia capitum recepta. Sed octo fermè millia Romanorum ſociorumque occiſa. Plura etiam Liu. lib.7. de bel. Pun.2. [Tenebris).i.hoſtibus, qui hominum animis tenebras ob terrorem incutiebant. [Alma adorea) .i. laude & gloria. Nam adoream laudem, ſiue gloriam dicebant, quia glorioſum eum putabant eſſe, *Adorea.* qui farris copia abundaret, vt Feſtus inquit. Et Apul. lib. 3. ait. Ego igitur iam & ipſe poſſum inquam mihi primam iſtam virtutis adoream ad exemplum duodeni laboris Herculis numerare. Item lib.7.ſic. Domi,foriſque fortibus factis adoriæ plenæ gloriarer equis armentis. Dicitur autem adorea & adoria licet ab adoreo dicatur. Adoreum olim far vocabatur. [Durus per vrbeis Afer) Senſus eſt, quod Annibal victo Aſdrubale per Italas vrbes fugit, vt flamma per tædas, & eurus per mare Siculum. Liuius autem ſcribit lib. vij. de bello Punico ſecundo, quod occiſo Aſdrubale, Annibal tanto ſimul publico, familiarique ictus luctu agnoſcere ſe fortunam Carthaginis fertur dixiſſe. Caſtris inde motis, omnia auxilia quæ diffuſa latius tueri non poterat, in extremum Italiæ angulum Brutios contraxit, & Metapontinos ciuitatem vniuerſam excitos ſedibus ſuis & Lucanos, qui ſuæ ditionis erant, in Brutium agrum traduxit, vtque idem Liuius lib. ix. ſcribit, cum poſtea Locros Scipio recipere vellet inde nocte motis caſtris abijt Annibal idem poſtea a Sempronio conſule in Agro Crotonienſi fuſus, ac fugatus eſt, vbi cæſa ſupra quattuor millia armatorum, paulò minus trecenti capti viui, & equi quadraginta, & vndecim militaria ſigna, itaque percuſſus aduerſo prœlio Annibal Crotonem exercitum reduxit. Atque (vt Liuius idem lib. x. ſcribit,) nihil poſt hæc ab Annibale in Italia geſtum eſt, nam eum Carthaginienſes reuocare ab ipſa Italia. [Vt Italas) Vt, id eſt quemadmodum legitur autem cum quadam admiratione. [Rectos) Æquos & benignos, non auerſos vt olim. [Fallere, & effugere) Senſus eſt, q fallere Roma, & effugere illos erat Afris ſumme triumphus.

[Gens

[Gens quæ) Ordo eſt. Gens quæ fortis ab Ilio cremato iactata Tuſcis æquoribus pertulit Auſonias ad vrbes ſacra natos & maturos patres per damna, per cædes ab ipſo ferro ducit opes animumq. vt ilex tonſa duris bipēnibus in Algido feraci nigræ frōdis. [Nigræ frondis) propter vmbram id ait, quæ ex frondium denſitate eſt, vel quia ibi ilices affluunt, quæ nigræ, ſunt frondis. [Natos) Aeneam & Aſcaniū. [Patres) Anchiſen & Aeneam. [Hydra) Et Hydre Lerneę corpore centum prodibant ſerpentum rū capite ceruices quarum ſingulis ræſis duæ renaſcebantur, ob eamq. rem minime vinci poſſe videbatur, cum pars amputata validior redderetur, hanc difficultatem arte ſuperans Hercules Iolaum monuit, vt è veſtigio inciſam ceruicē face lignea, ne effluere ſanguis, inureret, hoc pacto ſuperata bellua, ſagittas eius ſanguine vnxit quo illarum vulnus morti ferrum redderetur, hæc omnia ex lib. v. Diod. Euſebius vero vbi de Hercule meminit, ita ait Hydram autem callidiſſimum fuiſſe ſophiſtam aſſerit Plato. De Hydra Ouid. etiam ſcribit in principio libri noni, illud ferè quod Diodorus de numero capitum & cæſorum argumento. [Monſtrum ue ſubmiſeere Colchi) auream pellem arietis in tēplo Martis Oeta rex ſuſpenderat, quod longe erat ab vrbe Cybari Colchorum regia, ſtadijs ſeptuaginta, id autem muro circūdederat, cuſtodesq. plures appoſuerat & draconem, ſed reuera tēpli cuſtos Draco dictus eſt, hæc & plura Diod. lib. v. Ouid. vero lib. 7. Met. ſcribit. Hunc Draconem auxilio Medeæ ab Iaſone occiſum eſſe. Ait autem. Peruigilem ſupereſt herbis ſopire draconem. Qui criſta, linguisq. tribus præſignis, & vncis Dentibus horrendus cuſtos erat arboris aureæ. [Echioniæ ue Thebæ) Fuit Echion vnus è quinque, qui Cadmo Thebas condere auxiliatus eſt, occiderat autem Cadmus ſerpentem maximum deinde reſponſo ab aëre dato illius dentes ſeuit, è quibus nati ſunt armati homines, qui ſe ipſos occiderunt ilico ſuperſtitibus quinque tantum quorum vnus Echion. De hac re latius lib. 3. Met. Ouid. [Merſes) Romanorum ſup. eſt autem à merſo merſas [Luctere) Nullo modo ſi intelligas, nam per ſe plenus eſt ſermo, eſt enim ſicut merſes ſecunda vox præſentis ſubiunctiui quo pro imperatiuo interdum vtimur. [Luctere) i. luctam in eas cum Romano. Eſt autem eiuſdem formæ lucter lucteris, vel luctere. [Integrum victorem) i. antea inuictum. [Coniugibus loquenda) Hinc ait Vlyſſi Penelope. Grata ferunt nymphæ pro ſaluis dona maritis. Illi victa ſuis Troica ficta canunt. Poſtea, Narrantis coniux pendet ab ore viri. Superbos hilares & nobiles ob victoriam aliquā. Non enim amplius victor eſſe poſſum. [Spes omnis) Erat enim Haſdrubal patre eodem Amilcare genitus, equæ dux impiger, p tot in Hiſpania annos bello Romano exercitatus, gemina victoria inſignis duobus ducibus cum exercitibus deletis, vt Liu. ſcr. lib. 7. de bel. Pun. 2. [Et fortuna) Vt ex Liuio diximus, occiſo Haſdrubale, Annibal ſe agnoſcere fortunam Carthaginis fertur dixiſſe. [Nil Claudiæ) Poëtæ verba ſunt in laudem Druſi domus Claudiæ. Iupiter Auguſtum intelligit. [Curæ ſagaces) Ipſius Auguſti conſilia. [Expediunt) Explicant, liberant. [Acuta belli) Periculoſiſſima, alluſit autem ad telorum acumen.

ACR. QVALEM miniſtrū) Hæc ode ſcripta eſt pp quam & quartum librum contra diſpoſitionem ſerit, in laudem Druſi Neronis priuigni Auguſti Cæſ. filij Neronis, quem ob inſigne virtutis aquilæ comparauit. [Alitem aquil.) Quam & reginam auium volunt, vt, Sublimem pedibus rapuit Iouis armiger vncis. Ideo tutelæ Iouis dicitur deputata, quia proſperum auſpicium eius aduerſum Titanas pugnator accepit. [In Ganymede flauo) Rubeo. [Nido laborum) In metaphora aquilæ perdurauit, dicendo nidum laborum, pro familia nobilium, & virtutum domo. [Vernisq.) Vt, Rus imbriferum ver. [Inſolitos nocurre niſus) Inconſuetum viſum ad primos volatus aquilæ adhuc aërem, & ventos timentis. [Venit paucntem) Solitam viribus, & volatu continuo ad pdam prodiit, vt, Fulua draconem Fert auis. [Egit amor dapis, atque pugnæ) In agno imbelli dapis, in dracone pugnæ. [Qualem ue lætis caprea paſcuis) Qualem, inqt, Leonem primæ iuuentæ capra timens, talē Druſum hoſtes vidère. [Dente nouo) Adhuc inconſueto ad pdam. [Videre Rhæti bella ſub Alpibus) Hyperbaton longum, ſuperiori ſenſui reſidet, qualem aquilam vel leonem imbelles præda, talem Druſum videre Rhæti Vindelici barbarorum gentes. [Nec ſcire fas eſt omnia) i. licet aliqua ignorare. [Sed diu, lateq.) Hoc ſolum, inquit, mihi dicere ſatis eſt q Rhæti diu potentes & victores à Druſo adhuc puero ſuperati ſunt. [Senſere) Probauere virtutem & inſtitutionem Romanam. [Indoles) ætas, indiciū futuræ probitatis. [Fauſtis) Felicibus cuſtodia virtutum. [Paternus) Vt pr Æneas. [In pueros animos) Duo fuerunt Nerones priuigni Auguſti, quorum vnum in domo Tiberij Claudij Neronis mariti Liuia peperit, alterum in vtero ad Auguſtum attulit. Horum altero in Germania morbo abſumpto, alter adoptatus ab Auguſto ſucceſſor principatus eius fuit, & vocatus eſt Tiberius Cæſar. [Fortes creantur fortibus) Filios à patētum nomine degenerare virtute. [Eſt in iuuencis, eſt in eqs patrum Virtus) Vt cōtinuo pecoris generoſi pullus in aruis altius ingredit. [Promouet) In melius auget. [Inſitam) Naturalem. [Rectiq. cultus) Bona inſtitutione reddi bonum naturale perfectum, quæ ſi deſit. bene nata deprauari pectora. In laudem Auguſti dictum in cuius domo Nerones educati diſciplinam acceperre virtutum. [Roborant) Confirmant. [Indecorat) Indecora faciunt. [Vtcunque) Vbicunque. [Teſtis Metaurum flumen) Metaurus fluuius eſt de Piceni prouincia oriens in Flaminiā decurrens, quæ regio Gallia dicebatur. Iuxta hunc fluuium Claudius Nero conſul rom. Salinatore collega ſuo ita Haſdrubalem Annibalis fratrem in Italiam auxilio fratri magnum exercitum deducentem deiecit & interfecit, vt nec profectum ex caſtris conſulem Annibal, dum caſtra moniſſet, nec reuerſum ante recognoſceret, quā fratris caput in caſtra profectum, & de exercitu eius Pęnos captiuos vidiſſet, quo bello ſupra xlv. millia Haſdrubalis exercitus cæſa feruntur. [Tenebris) Tenebras pro Afrorum terrore dixit. [Qui primus alma riſit adorea) adorea laus publica dicebatur, eo quod victores à victis adorarentur. [Ceu flamma per tædas) poſt laudem fratris fugam deſcribit Annibalis. [Secundis vſque laboribus) In laudem Druſi, qui de Neronis genere deſcendit, cōmemorat, ex quo Haſdrubal occiſus eſt à Nerone, & Annibalem iam mortuum fuiſſe, & creuiſſe Romanos. [Tumultu) Clamore bellico, vt ille etiam cæcos inſtare tumultus ſæpe monet. [Deos habuere rectos) ita dij propitij recti, vt auerſi irati dicebātur. vt Diua ſolo fixos oculos euerſa tenebat. [Perfidus) Quia ipſius inſtinctu poſt primum bellum fractis pacis conditionibus in bellum reditum eſt. [Cerui luporum) Quaſi fugientis Annibalis orationem fingit ad milites ſuos, qui dicat, Pugnamus contra eos, quos ſi euaſerimus, pro triumpho habendum. ideo aūt lupis comparauit Romanos, quia auctor nominis eorum à lupa nutritus eſt. [Gens quæ cremato fortis ab Ilio) Tanquam Romana gens per damna & cædes creuerit. ideo exemplum Troiæ ponit, a qua oriundus eſt. vt, Quos nulla fatigant prœlia, nec victi pnt, abſiſtere bello. [Sacra) Deos penates. de quibus Virg. Sacra ſuosq. tibi commendat Troia Penates. Hos cape Fatorum comites. [Natosq. maturosq. patres) Vt Aſcanium Anch ſemq. patrem, Teucrosq. penates Commendo ſocijs, & curua valle recondo, quibus liberatis Æneas ad Italiam venit. [Tonſa) Cæſa. In Algido ferari fertili. [Per damna, per cædes) Ilex enim cæſa ferro melius pullulat. [Non Hydra ſecto) Exemplo Ilicis ramorum damno melioris, Hydræ etiam quæ exciſis ſub Hercule ſerpentum capitibus numeroſior excreſcebat laudat Romanos bellorum damno meliores ſemper effectos. Colchos quoque eos monſtro comparat vbi ſatis draconis dentibus armatis de terræ ſulcis egreſſi ſunt. Quod Iaſon Medeæ arte ſuperauit. Simile & aliud exemplum draconis Thebani, quem Cadmus occidit, cuius ſatis dentibus armati prodierunt ex quibus aliquos in ſocietatem condendæ vrbis Cadmus dicitur aſciuiſſe. [Echioniæ ue Thebæ) ab Echione conditæ, qui fuit pater Penthei, gener Cadmi. [Merces profundo) Si merſaueris Romanum, fortior fit. ita autem hoc verbum declinatur, Merſo merſas, vt Fluuio merſare ſalubri. [Proruet) Euertet, euincet vt proruet inſano contorquēs vertices ſiluas Fluuiorum rex Eridanus, integrum) ante non victum. [Coniugibus loq.) aut pro laude victoriæ referenda coniugibus, aut pro maritorum virtute coniugibus, narranda. [Multa) Pro multum. [Proruet) i. ſi Romanum prouocaueris ad contentiones. quamuis multorum victor eris, facile ab illo ſuperaberis. [Carthagini iam non ego nuncios mittam ſup.) adhuc velut quaſi Annibalis verba ſunt. tamen iuxta hiſtoriæ fidem iuxta Haſdrubalis capite, in hęc dicta Annibal dolore dicitur erupiſſe, Agnoſco rem fortuna Carthaginis. [Nil Claudiæ non p manus) iam hic poetæ loquitur Druſum Neronem ſignificant, & vires, & optima Auguſti cōſilia. [Expediunt) Dura bella finiunt.

QVALEM miniſtrum fulminis alitem) Hæc eſt ode, propter quam (vt ſupra oſtendimus) totus hic liber compoſitus eſt. Scripta eſt ergo in Neronem Druſum priuignum, & ſucceſſorē Auguſti, qui Rhætos Vindelicos bello vicit. De imperio autem principis huius duplicē facit cōparationem, nam Druſum ait tāto vigore, atque impetu hoſtes Vindelicos inuaſiſſe, quanta vi ſolet aquila, in rapinam irruere primum auium, mox corroborato vigore etiam draconum. Ipſos autem hoſtes ita conterritos eſſe belligerantis Druſi virtute, vt caprea viſu leonis in ſe irruentis. POR.

[Quibus mos vnde deductus per omne Tempus Amazonia ſecuri Dexteras obarmet, quærere diſtuli) Hi vindelici ab Amazonibus eiecti è ſuis ſedibus, & ex Thracia in exilium ſe contuliſſe alto, inq. iugis inſediſſe dn̄r, & quod potiſſimum in ſe tela, ſecureſq. Amazonum experti fuiſſent. ipſos vſum earum in bello accepiſſe. [Nec ſcire fas eſt) Senſus eſt. Fas eſt non omnia ſcire. i. licet aliquid ignorare [Conſilijs iuuenis reuictæ) Eo pertinet quod victrices late dixerat. [Quid indoles Nutrita fauſtis ſub penetralibus) Quia non poteſt Druſum laudare nunc vt filium Auguſti ab eo educatum, inſtitutumq. dicit. [Quid Auguſti paternos In pueros animus Nerones) Duo fuerant Nerones priuigni Auguſti. Quorum alterum in domo Tiberij Claudij mariti prioris Liuia peperit, alterum vero ad Auguſtum attulit, horum alter in Germania morbo extinctus, alter adoptatus ab Auguſto, ſucceſſor principatus eius fuit, vocatusq. eſt Tiberius Cæſar. [Nec imbellem feroces Progenerant aquilæ columbam) Prouerbialis ſententia. [Doctrina ſed vim promouet inſitam) Inſitam innatā, atque ingeneratam, ſignificat ergo virtutem a parentibus ingenerari, inſtrui vero doctrinæ diſciplina. [Rectiq. cultus pectora roborant) Recti genitiui caſus, numeri ſingularis, huius recti, cultus numeri pluralis caſus nominatiui, hi cultus. Senſus eſt autem. Colendo in rectum pectora corroborantur, & rectum abſolute accipe pro æquo ac iuſto. Vtcunque defecere mores. [Dedecorant bene nata culpæ) Vtcunque quandocunque, ſicut apud hunc poetam ſæpe diximus. Indecorant autem indecora faciūt, ac per hoc dedecorant ſignat. [Bene nata culpæ) Abſolute dicitur. Senſus ergo eſt. Honeſta natalium generoſitas culpa dedecoratur, niſi digna hæc diſciplina proſequatur, totum autem propter Auguſtum dicitur, in cuius domo Nerones videntur diſciplinam virtutis accepiſſe. [Quid debeas ò Roma Neronibus Teſtis Metaurum flumen, & Aſdrubal) Metaurus amnis Galliæ eſt, iuxta quem Nero conſul cum Salinatore, collega ſuo Aſdrubalem Annibali fratri ſuo magnum exercitum adducentem deuicit, cæſis ſupra quinque & quadraginta millibus. [Teſtis Metaurum flumen) Metaurus dicitur, nō Metaurum, ſed flumeo nomine hoc figurauit, vt alibi, Aut flumen Rhenum, aut pluuius deſcribitur arcus, & Sal Nomenq. Danubium habet, vt ad Germanorum terras aſtringit. [Qui primus alma riſit adorea) adorea laus, bellica dicitur, fortaſſis, quod adorandi ſunt qui laudem ex bello reportant. Riſit ergo Romanis accipiendum. [Et impio Vaſtata Pœnorum tumultu Fana deos habuere rectos) Et hi, inquit, quorum templa in Italia, à Pœnis violata ſunt, inde recti eſſe cœperunt pro Romanis aduerſus eos agentes. [Sectamur vltro, quos) Bello petimus Romanos quorum manus ſi effugerimus, gaudere debemus. ſimileſq. in hoc ſumus ceruis, quam vltro lupos inſectantur, quos alioquin fugere debeant. [Duris vt ilex tonſa bipennibus Nigræ feraci frondis in Algido) Ordo eſt vt ilex nigræ frondis in Algido feraci duris bipennibus tonſa. Senſus autem hic eſt. Vt ilex quanto magis ſecuribus cæditur, tanto corroboratur magis, ac reuiuiſcit, ita Romani per damna cædis ſuæ fortiores effecti ſunt. [Nigræ frondis) .i. viridis vmbroſæ. [Non Hydra ſecto corpore firmior &c.) Opportuna comparatio, qua Romanos vult intelligi cæde ſui potentiores fieri. [Monſtrumue ſummiſere Colchi Maius, Echioniæue Thebæ) Vbi Armatorum ſeges extituit, Hoc autem intelligi vult durabile eſſe non deeſſe Romanos tot bellorum cladibus acceptis. [Generetque Prœlia coniugibus loquenda) Verum quæ ipſi Romani milites apud coniuges ſuas oſtentent aut quæ coniuges eorum de maritis ſuis prædicent. [Occidit, occidit Spes omnis, & fortuna noſtri Nominis, Aſdrubale interempto) Hæc reurra frequenter dixiſſe dicitur Annibalem, cum caput fratris ſui Aſdrubalis vidiſſet, quod Nero de induſtria allatum ex Gallia ante Caſtra eius nihil adhuc ſcientis de hac cæde, proijci iuſſerat. [Nil Claudiæ non efficient manus) Hæc iam poetæ verba ſunt non, adhuc Annibalis. [Et curæ ſagaces Expediunt per acuta bella) abſolute dicuntur ea, quæ ſunt in bello periculoſiſſima.

ASCENSIVS.

QVALEM) In Auguſti laudem Druſum celebrat. Nam illius virtutem Auguſti auſpicijs, & maiorum præſtantia acceptā fert, comparat autem eum Aquilæ, & Leoni iam primum prædam agentibus. Ordo autem poteſt incipi illic. Videre Rhœti ſic Rhœti ſ. populi in Alpibus, & Vindelici etiam in Alpibus olim populi, ſed diuerſi a Rhetis, quibus .ſ. Vindelicis, vnde mos deductus per omne tempus, obarmet. i. contra hoſtes, armet, dextras ſecuri Amazonia .i. qualem Amazones ſolent ferre, ego diſtuli quærere. i. non dum inquiſiui, nec fas eſt ſcire omnia, deinde ad principium reddendum eſt talem inquam videre Druſum qualem iuuentas. i. Dea Iuuentæ, hoc eſt ipſa iuuenilis ætas, & vigor patrius. i. à patre .ſ. aquila grandiore ſumptus, propulit (aut protulit) .i. porrò expulit olim nido, alitem .ſ. aquilam, miniſtrū fulminis .ſ. Ioui porrecti, cui .i. cuius progenitori. Iupiter rex deorum, expertus ſupple ipſum fidelem in Ganymede flauo .i. flauis capillis, dum .ſ. ipſum rapuit Ioui, permiſit regnum .i. ipſum effecit regem, in aues vagas .i. ſine via volantes, vnde aues quod ſine via ſunt, dictæ putantur, auius tamen, quod alienum à via primam producit, quæ in animalibus auis, apes, anas corripitur, propulit dicit inſcium. i. inexpertum, laborum .ſ. volandi, & prædandi & venti verni .i. in vere, quando auium ferè educatio eſt, flantes, docuere ipſum pauentem .ſ. quia adhuc imperitum, nixus (aut niſus) .i. conatus volandi inſolitos, non prius obitos, & hoc nimbos iam remotis .i. ſerenitate inducta, tunc enim ferè emittuntur aues, quæ ſub pluuia continentur in nido, & impetus viuidus dimiſit mox hoſtem .i. prædatorem, in ouilia .i. caulas ouium, & amor dapis, atque pugnæ, quia interdum auida pugnæ aquila prædatur, & alijs auibus prædam relinquit, egit .i. impulit nunc. i. vbi iam facto periculo animoſior factus eſt, in dracones reluctantes. Hunc ordinem qui & Bonfini placet, ab hinc xx. annos aſſerui, vt, pro vel, videre ſupp. talem qualem caprea. i. capra ſiluestris, intenta paſcuis lætis. i. pinguibus, aut herboſis, videt, aut vidit, peritura dente nouo .i. quo nulla fera perierat, leonem .i. catulum leonis, depulſum iam ab vbere matris fuluæ .ſ. leæ, aut leænæ. Sed. i. licet, non omnia ſcio id tamen ſcio, quod cateruæ .ſ. Rhœtorum & Vindelicorum victrices diu & late, reuictæ conſilijs iuuenis .ſ. Druſi, ſenſere. i. ſenſerunt, quid mens & quid indoles. i. inſita, ſeu innata virtus, nutrita rite ſub fauſtis .i. felicibus .ſ. Auſti penetralibus, poſſet, & quid animus Auguſti paternus .i. talis ac ſi paternus eſſet, in. i. erga, pueros. i. liberos. Neronis .ſ. Claudij. Sunt textus, qui habent Nerones. Nam fortes .ſ. liberi creantur .ſ. parentibus fortibus & bonis, vnde per contrarium dixit prius ab adulteris inualidos gigni. Virtus patrum progenitorum, eſt in iumentis, & in equis, nec aquilæ feroces progenerāt columbam imbellem. Sed doctrina .ſ. maiorum, promouet vim .i. virtutem, inſitam. i. innatam, & recti. i. decentes cultus roborāt .i. firmant pectora. Et contra vtcunque. i. vbicunque vel quandocunque, mores .ſ. boni defecere, culpæ .i. vitia prolis, dedecorant. i. dehoneſtant, bene nata. i. natalium claritudinem. Quid debeas, ex rebus geſtis rem aperit, dicens. O Roma, flumen Metaurum, apud quem Claudius Nero cum M. Liuio Aſdrubalem vicit, & Aſdrubal deuictus, & ille dies pulcher fugatis tenebris .ſ. contumeliæ. Latio qui dies riſit primus adorea .i. adorandorum conſulum gloria, alma. i. altrice virtutis, vnde Naſo. Laudataq. virtutis creſcit, & immenſum gloria calcar habet, eſt teſtis. i. teſtator, quid debeas Neronibus. [Dirus) Vt victorem extollat, commemorat immanitatem victi & eius confeſſionem, dicens, vt .i. poſtquam, Afer. i. Annibal, dirus .i. immanis & efferus, equitauit per vrbes, Italas. i. Italicas ceu. i. veluti flamma ſup. fertur, per tædas. i. ligna reſinoſa, vel eurus .i. ventus ille, per vndas Siculas .i. maris Siculi, poſt hoc. i. poſt illius ferociam a Claudijs domitam pubes Roma creuit vſque. i. continue, laboribus ſecundis .i. proſperis, & Fana. i. templa vaſtata impio tumultu Pœnorum. i. Punicorum, habuere deos rectos .i. iuſtos vltores. Et Annibal perfidus dixit tandem, quia quandiu potuit reſtitit, ſed tandem animo quoque victus dixit ſuis. Nos cerui, id eſt tanquam cerui exiſtentes præda luporum rapacium .ſ. Romanorum ab Romulo lupæ alumno originem trahentium ſectamur vltro. i. prius quā laceſſiti, cum fugere debeamus eos, quos fallere, & effugere (quia aperto Marte vincere non dabatur) eſt triumphus optimus .i. ſummus, qui nobis contingat ſicut in quo optima Ioui feruntur ſpolia. Gens, ſcilicet Romana, quæ exiſtens fortis, pertulit ab Ilio cremato ad vrbes Auſonias. i. Italicas ſacra .i. ſacrificia, & deos & natos, & patres maturos .ſ. bello & rebus gerendis, quod dicit, quia effœta ſenectus derelicta eſt in Sicilia vt argute docetur Æneid. v. vbi Anchiſes, inquit, Lectos iuuenes, fortiſſima corda Defer in Italiam. Vnde non intelliges de Anchiſe, nec de Ænea, quia Anchiſes non peruenit, & Æneas non dicetur perlatus, ſed pertuliſſe reliquos, quæ pertulit inquam exiſtens iactata æquoribus Tuſcis, id eſt Tyrrhenis ducit opes, id eſt potentias & animum per damna, & per cædes ab ipſo ferro, id eſt quanto plus cæditur, tanto animoſior renaſcitur, vt ilex, id eſt arbor glandifera, tonſa duris bipennibus, in Algido monte non longe à Roma, feraci nigræ. i. denſæ frondis, ſupp. repullulat, aut plures arbores producit. Hydra. i. ſerpens aquatilis non creuit firmior, corpore ſecto cum pro quolibet capite abſciſſo bina renaſcerentur, in Herculem dolentem vinci, quia vbique victor

cto: fuerat, ve, pro vel Colchi non ſubmiſere .i. clanculum immitte Iaſoni, monſtrum maius, quam hęc, qoi tamé draconem, & tauros ignniuomos ſubmiſerunt. ve, pro vel, Thebæ Echioniæ .i. ab Echione vno ex dentibus draconis nato conſtructæ, quæ draconem, & ex illius dentibus armatos ſubmiſerant, non ſubmiſere maius monſtrum, quia ſi merſes, aut permiſſiue merſes i. permitto vt frequenter mergas (Eſt enim merſo frequentatiuum à mergo) profundo .ſ. mari gens ſup. illa euenit .i. emergit pulchrior Luctere .i. ſi lucteris, aut permitto vt lucteris cum ea & in principio vincas. ipſa proruet .i. proſternet cum multa laude victoré integrum .i. non prius ſtratum, & geret prœlia loquéda .i. recitanda, coniugibus .ſ. cum iactantia. Ego non mittam iam .i. deinceps, nuncios ſuperbos, quia victoriæ indices. Carthagini .i. ad Carthaginem, quia omnis ſpes & fortuna noſtri nominis occidit, occidit .i. penitus extincta eſt: Aſdrubale fratre interépto .ſ. à Claudio Nerone. Nil Claudiæ, proſequitur laudes Claudiæ gentis Annibal, quæ eo plus ponderis habent, quod ab hoste dnr. Vnde Dido de Teucro, ipſe hoſtis Teucros inſigni laude ferebat. Ordo eſt. Manus .i. copiæ aut vires: Claodiæ .i. Claudior, nil non .i. omnia, quæ attentabunt, perficient aut (efficient) vipote quas Iupiter .ſ. vt volunt, Auguſtus. ſed melius ſimpliciter de Ioue intelligimus, qoi auctor & pater Æneadum eſt, defendit numine .i. aſpiratioor, & fauore benigno, & quas curæ ſagaces .i. prouidæ expediunt .i. liberant, per acuta .i. periculoſiſſima bella.

MATTH. BONF.

VENTI pauentem) Exponunt aliqui venti pauentem .i. aëra & ventos timentem. Ego vero ita ſentio, vt venti nominandi ſit caſus, & ſit ordo, & ſenſus: Venti remotis nimbis .i. dulciori & quieti tempore, quale ſolet veris eſſe docuere inſolitos niſus pauentem .i. adhuc timidam .ſ. Aquilam, quæ non eſt prius egreſſa nido, & aſſueta volatibus. [Bella ſub Alpibus) Rhœtos, & Vindelicos diuerſos eſſe non dubitabit, qui Suetonium in Tyberio legerit, vbi de bellis geſtis in Alpibus facit mentionem, & hic repetendum eſt verbum videre hoc modo: Rhœti videre Druſum gerentem bella ſub Alpibus, Vindelici (ſup. iterum videre) quibus mos vnde deductus ab ar. dex. per. om. teo. Am. ſecuta diſt. quærere.

GLAREANVS.

IN Ganymede flauo. Acron exponit rubeo, quam vocem neſcio an vſpiam legerim apud auctores Latinos. [Druſum gerentem Vindelici) Acron & Porphyrion abſque dubio Rhœtos ac Vindelicos vnam crediderunt gentem, vt ſunt Volcæ Tectoſages, & Aulerci Cenomani apud Cæſ. Qood ſi poſt gentem nó legatur, & Vindelici videre poteſt. & Horat. in ea fuiſſe opinione, qood mihi non ſit veriſimile, quare eam côiunctionem haud quanquam omittendam cenſeo, quàm Mancinellus ſupple dam putauit, alij verbum videre repetendum autumant, quòd non eſt opus, ſi & legatur in contextu, & carmen, & ſenſus quoque melius conſtabunt. Ceterum Mancinellus incitandis auctoribus ſæpe libentius paraphraſtæ fungitur officio, quam auctorum ſolida ponat verba, ideoq. hoc in loco de Rhœtis poſuit verbum, domuit qood apud Suet. eſt coërcuit, parum memor illius Lucani, Indomitumq. caput Rheni. [Fortes creantur fortibus) Acron exponit filios a parentum nomine degenerare virtute, quæ verba ego non intelligo puto autem corrupta. [Rectiq. cultus pectus roborant) Quæ hoc loco argutia eſt in Porph. commentario vix credo eius eſſe, ſed vel Acron. vel alicuius alterius racematoris. Suot. n. multis in locis horum auctorum commixta verba librariorum inſcitia vt opinor, qui ea ſperare debuerant. Simplicius erat meo qoidem iudicio. Recti cultus vt adiectiuum, ac ſubſtantiuom accipere, nam de educatione loquitur, quanqoam cum nemine ea de repugnauero. Et illod vtcunque. Acron pro vbicunq; exponit. Porphyrion pro quandocunque vt etiam Ode 4. lib. 3. Horat. accepiſſe videtur Vtcunque mecum vos eritis. At ego malim proprie id exponere pro quantumcunque, vt ſit querela in mores ſuorum temporum Vtcunque defecerint mores, & mali ſint homines, tamen male facta indecora videri honeſte natis. [Dirus per vrbeis Afer vt Italas) Quidam vt legunt pro it, repetentes verbum fertur aut quid ſimile, pro equitauit, Acron aût ait, hic Annibalis fugam deſcripſit, cum potius eius ſæuitia ante occiſum Aſdrubalem narretur non fuga, quippe qui poſt occiſum fratrem longe mitior factus eſt, quod & Liu. fatetur. Paulò poſt idem Acron, tumultu, exponit, clamore bellico, importune hoc loco, vt puto, Clamore enim fana vaſtari non poterant, ſed manu. [Multa proruet integrum) Multa pro multum legitur in Acronis commentario, ſed ab aliquo temere adiectum opinor, nam verbum proruet ante expoſuerat, & alia qoædam ſequentia poëtæ verba ante hæc ipſius verba vt facile lector videre poterit.

AD AVGVSTVM.

Scribit ad Auguſtum, qui à Senatu in hoc miſſis legatis, pollicitus ſe breui reditum diutius opinione morabatur, reuocat igitur eum miro conſilio ſimulq; laudibus vehit. nam ait P. R. non ſecus eius abſentia, afficit, ac mater cariſſimi filij abſentis deſiderio tenetur, eiusq; præſentia, vt diſcuſſa hyeme, veris amœnitate animos, omnium exhilarari ait eius opera pacem vbique reſtitutam, vt, ne metus quidem vllus ſuperſit, quod leges integerrime adminiſtrantur, proinde non eſſe quod diutius differat reditum ad ſuos.

Ode V. Dicolos, Diſtrophos I Vt.

Scriberis Vario fortis, & hoſtium.

—— v -- vv - v -
—— vv -- vv - v -
—— vv —— v - vv
—— vv - v -

DIVIS orte bonis, optime Romulæ * — ** Auguſto honores.*
Cuſtos gentis, abes iam nimium diu:
Maturum reditum pollicitus patrũ — *Prouerbiis reſpiunt in genere omnia illas trati dij propitij dij, dij boni, &c.*
Sancto concilio, redi.
Lucem redde tuæ dux bone patriæ.
Inſtar veris enim vultus vbi tuus
Affulſit: populo gratior it dies:
Et ſoles melius nitent.
Vt mater iuuenem, quem notus inuido
Flatu Carpathij trans maris æquora
Cunctantem ſpacio longius annuo
Dulci detinet à domo:
Votis ominibusque, & precibus vocat:
Curuo nec faciem littore dimouet:
Sic deſiderijs icta fidelibus
Quærit patria Cæſarem:
Tutus bos etenim rura præambulat:
Nutrit rura Ceres, almaque fauſtitas:
Pacatum volitant per mare nauitæ:
Culpari metuit fides:
Nullis polluitur caſta domus ſtupris:
Mos, & lex maculoſum edomuit nefas,
Laudantur ſimili prole puerperæ:
Culpam pœna premit comes.
Quis Partum paueat? quis gelidum Scythen?
Quis, Germania quos horrida parturit,
Fœtus incolumi Cæſare? quis feræ
Bellum curet Iberiæ?
Condit quiſque diem collibus in ſuis:
Et vitem viduas ducit ad arbores:
Hinc ad vina redit lætus: & alteris
Te menſis adhibet deum.
Te multa prece, te proſequitur mero
Diffuſo pateris: & laribus tuum
Miſcet numen, vt Græcia Caſtoris,
Et magni memor Herculis.
Longas, ô vtinam dux bone ferias
Præſtes Heſperiæ, dicimus integro
Sicci mane die dicimus vuidi,
Cum ſol Oceano ſubeſt.

ANTONIVS.

DIVIS, orte bonis) Abſentem ab vrbe Auguſtũ ad reditum exhortatur cuncti etenim ipſum optabant, cùm preſertim iam omnia bella quieſcerét, & pax vbique nec timenda regio vlla Romanis eſſat iam cũcti pené ſubactis. cum poſtea vti Deũ colit ab omnibus ſcribit. quod quidem ex hiſtoria ſumpſit. Nam Suet. ait, Prouinciarum pleraſque ſuper templa, & aras ludo quoque quinquennales pené oppidatim Auguſto conſtituiſſe. [Diuis, orte bonis) Ode eſt ſimilis ſextæ. Eſt autem ordo. O optime Romulæ orte bonis &c. Eſt .n. Auguſtus ortus ab Ænea, Romulo, & Iulio Cæſ. per adoptionem, nam reuera filius fuit Acciæ filiæ Iuliæ ſororis Cæſ. [Optime R.). i. Auguſte. Quidam .n. cenſuerunt Auguſtum Romulum appellari oportere, quaſi & ipſum conditorem vrbis. legito Tranquillum latius. & Luc. Florum in fine. [Gentis) Totius .ſ. [Pollicitus) Id per literas actum eſſe intelligamus aut per oratores. [Vt mater iuuenem) Ordo eſt. Vt mater & votis omnibus, & precibus vocat iuuenem cunctantem longius anno ſpatio, quem notus inuido .i. odioſo flatu trans æquora Carpatij maris detinet, vel diſtinet. i. diuidit à dulci domo. [Carpathij maris) Id mare tendit vſque ad Rhodũ, Cretamque, ac Cyprum, vt Str. docet lib. 3. [Tutus bos) oſtendit per Cæſ. Auguſtum omnia tuta eſſe, & crimina cuncta fugata. Florus. n. ſcribit, quod Auguſtus clauſo Iani templo conuerſus ad pacem primum in omnia mala & in luxuriam fluens ſeculum grauibus, ſeuerisq. legibus coërcuit. [Fauſtitas) Felicitas vel iucunditas. [Culpari metuit fides) omnes iam fidi ſunt. [Mos & lex) Mos eſt inſtitutum patrum pertinens maxime ad religionem, cerimonias Deorum antiquorum, vt Feſtus ait, quod idem Macr. lib. 3. docet. Lex eſt recta ratio in iubendo, & vetando, vt ſcribit Tull. lib. j. de Leg. [Maculoſum nefas). i. ſtupra & adulteria. nam eſſe legem tangit. quam de adulterijs coërcendis ſanxit, ea erat lex Iulia. Vnde Tranq. de Auguſto ita ſcr. Leges retractauit, & quaſdã ex integro ſanxit, & ſumptuariam, & de adulterijs, & de pudicitia, de ambitu, & de maritandis ordinibus. De lege aũt Iulia latius legito in Iuuen. Sat. 2. ibi .ſ. Vbi nunc lex Iulia dormis. [Simili prole) Non .n. nothi, non ſpurij generantur, verum legitimi & genitoribus ſimiles. [Quis Parthum) per Auguſtum deuictas prouincias enumerat [Condit diem) abſcondit Solem. & finit diem colendo agros, d autem pacem vbique eſſe indicat. [Alteris mẽſis). i. ſecundis quę in deorum honorem exhibebantur. Vnde poeta lib. j Æn. ait de Didone, poſtquam prima quies epulis mẽſeq. remotæ. Crateras magnos ſtatuunt, & vina coronant. Hic regina grauem gemmis, auroq. popoſcit Impleuit mero pateram & poſtea, Iupiter hoſpitibus. nam te dare iura loquuntur. Hunc lætumq. Tirisq. diem, &c. Valer. autem lib. 2. ſcr. Primos Ionas ij. menſæ ponendæ conſuetudinem reperiſſe. At Mac. lib. 2. Sat. docet, Bellaria ſignificare omne ſecundæ menſæ genus. Nam quæ [illegible] Græci, vel [illegible] dixerunt, ea veteres noſtri appellauere Bellaria. vina quoque dulciora eſt inuenire in Comœdijs antiquioribus hoc vocabulo, dictaq. ea Liberi Bellaria. [Laribus). i. penatibus. colebantur. n. in domo Lares hinc Naſo lib. j. Triſt. de vxore inquit: Illa ſed ante Lares ſparſis proſtrata capillis Contigit extinctos ore tremente focos. Sunt etiam Lares vrbium cuſtodes de quibus idem lib. v. Faſt. ait: Stant quoque pro nobis, & præſunt mœnibus vrbis. Et ſunt præſentes, auxiliumq. ferunt. De laribus tamen latius Epodo ſecunda videto. [Caſtoris) Ode iij. & xij. lib. j. de Caſtore, & Polluce dictum eſt. [Herculis) Athenienſes Græcorum primi vt Deum ſacrificijs Herculem coluerunt, ſuęq. pietatis erga illum Deum, exemplum reliquis præbentes, vniuerſam primum Græciam, deinde ceteras omnes gentes ad eius cultum conuertere. ſcribit ea Diod. lib. v. [Longas ò vtinam) Ordo eſt: Sicci mane integro die dicimus. [O vtinam bone dux) O bone dux vtinam præſtes Heſperiæ longas ferias vuidi, cum Sol Oceano ſubeſt dicimus: O bone dux vtinam, &c. [Ferias) Solebant in diei feriæ ab Imperatoribus propter victoriam, poëta igitur illas fore longas exoptat. [Ferias) Vt ſcribit Pomp. antiqui feſta vocabant. & aliæ erant ſine die feſto, vt Saturnalia. De ferijs autem plurima legito in Macrob. de varietate dierum lib. j. Sat. Sicci ieiuni, ſobrij. [Vuidi) Vinoſi.

ACRON.

DIVIS, orte) De Auguſto ſcribitur, qui in tranſmarinis partibus diu reſidens ſenatus, ac populi precibus legatione miſſa reditum ſuum promittens immorabatur. [Romulæ) pro Romuleæ. [Diuis, orte) vt Dijs genite, & geniture deos. [Cuſtos gentis) .ſ. Romanæ. [Lucem redde) Plus dixit quam ſalutem. Si quidem lux pro ſalute poni conſueuit. vt, O lux Dardanidæ ſpes ò ſanctiſſima Teucrum. [Inſtar Veris) Pro ſimilitudine Veris, q a lux dixerat ſuperius, inde comparationem verni temporis poſuit. [Vt mater iuuenem) Ita patriam Auguſti deſiderare præſentiam, ſicut à matre reditus abſentis filij conſueuit. Ordo eſt: Vt mater vocat ominibus, votis, & precibus iuuenem cunctantem trans æquora Carpathi maris, quem Notus inuido flatu diſtinet a dulci domo longius anni ſpatio. [Votis, ominibus) Tanquam vota pro reditu faceret. & omnia aduerſa timeret. [Curuo nec faciem) Vt affectum deſiderantis. Oſtenderet eas partes ſolliciti dixit attendi, à quibus ſperat reuerti. [Sic deſiderijs) Tanquam patria deſiderio Auguſti percuteretur, dum pro eius ſalute eſſet ſollicita. [Tutus bos etenim) Virtute dicit & diſpoſitione Cæſaris præſtitam agris quietem vt ille meas errare boues vt cernis, & ipſum Ludere quæ vellem calamo permiſit agreſti. Almaq. Fau. noue vt felicitas dictum. [Pacatum volitat per mare nauitæ) Compreſſi enim ab eo fuerant piratæ. Culpari metuit fides tanquam cuius tempore nec creditum, nec depoſitum negaretur. [Caſta) pudica. vt, Caſta pudicitiam ſeruet domus. [Mos & lex maculoſum edomuit nefas) Legem ſignificat, quam de coërcendis adulterijs ſanxit. [Laudantur ſimili prole puerperæ) Tanquam abeſſe matrimonio culpam prolis, & parentum ſimilitudine demonſtraret. vt, Si quis mihi paruulus aula Luderet Æneas, qui te tantum ore referret. [Culpam pœna premit comes) Comes, inquit, culpæ pena eſt, nec differendo vindictam præſtet peccandi licentiam. Quis Parthum paueat? nullas gentes dicit incolumi Cæſare formidare. [Feræ) Indomite, & bellicoſæ Hiſpaniarum gentes. [Condit quiſque diem collibus) Finit, explet. Virg. Cantando longos memini me condere Soles. [Et vitem viduas ducit ad arbores) Beneficio Auguſti per hoſtium præſtitam vtilitatem agrorum cultum creſcere viduas vero arbores ſine vitibus dixit. Vt, Stratus humi palmes viduas deſiderat vlmos. [Hinc ad vina redit) à labore ad conuiuia. [Et alteris Te menſis adhibet Deum) ſecundæ menſæ dicebantur quæ in honorem deorum exhiberi conſueuerant. Vt non ego te dijs, & menſis accepta ſecundis Tranſierim Rhodia, exhiberi ergo & Auguſto ſignificat honorem Deorum per eaſdem celebritate. [Vt Græcia) Sic a Romanis promittit Auguſtum dijs penatibus ſociandum, ſicut à Græcis Hercules, Caſtor, & Pollux, quos & ciuica animi familiaritas commendauit, aut quos labor diligi fecit & virtus. [Et magni memor Herculis) Beneficiorum. [Dux bone ferias) aut propter continuationem victoriarum longas optauit ferias aut abominando bella vitam prolixam. [Integro) Toto die. [Sicci) Ieiuni. [Vuidi) Pleni. vt vuidus hyberna venit de glande Menalcas. [Subeſt) Subter, eſt .ſ. in occaſum conditus eſt.

POR. DIVIS orte bonis) Hæc Ode ad Auguſtum ſcripta eſt, diutius in tranſmarinis prouincijs morátem populi, ac ſenatus legationibus miſſis reditum eius precantis. [Inſtar Veris enim vultus vbi tuus affulſit) Hoc eſt præſentia tua ad inſtar vernæ Gratiæ exhilarantur omnia. Vt mater iuuenem, quem Notus inuidus Flatu Carpathij trans maris æquora Cunctantem ſpatio longius annuo dulci diſtinet à domo. [Votis, ominibusque, & preci. vocat) Ordo eſt, Vt mater vocat iuuenem cunctante ſpatio longius annuo, votis, ominibusque, & precibus, Cunctantem autem demorantem ſignificat vt eſt apud Virg. Reginam thalamo cunctantẽ ad limina primi Pœnorum expectant. [Sic deſiderijs icta fidelibus Quærit patria Cæſ.) Icta participialiter dicitur, & ſignificat percuſſa. [Nutrit rura Ceres, almaq. Fauſtitas) adnotandum nomen Fauſtitas ſic dictum, quaſi felicitas, aut iucunditas. [Mos, & lex maculoſum edomuit nefas) Eleganter videtur eam legem ſignare, quam de adulterijs coërcendis ſanxit. [Culpam Pœna premit comes) Pœna it comes, inquit, culpæ ſuæ. i. non differt pœnam ſuam delinquẽtibus, per hoc ſignificat ingenerose nihil aut negligenter fieri. [Et vitem viduas ducit ad arbores) Suauiter & viduas arbores dixit prius, quam vites adiunctas habeant, quas cum habent, maritari dicuntur ruſticis. [Et alteris Te menſis adhibet Deum). i. ſecundis. [Et magni memor Herculis) Memores beneficiorum eius dicimus. [Vuidi) .ſ. poti ac madidi.

ASC. DIVIS) Auguſtum celebrando, inuitat eum ad reditum dicens, O Romulæ. i. Auguſte, qui es alter Romulus, pater patriæ, & Quirinus dictus (ſunt qui legant Romulæ pro Romuleæ) vt intelligatur ſic. [Cuſtos Romulæ gentis) Orta bonis diuis .ſ. Ænea, Aſcanio, Romulo, & Iulio, & etiam Dijs Ioue, Venere, & Marte optime cuſtos gentis .ſ. Romanæ tu habes iam nimium diu pollicitus. i. qui eras, pollicitus ſancto concilio patrum. ſ. conſcriptorum reditum, maturum. i. opportune feſtinum redi ò bone dux, & redde tuæ patriæ lucem. i. hilaritatem. Enim pro quia,

vbi tuus vultus inſtar.i.qui habet ſtatum & formam, Veris.i.temporis verni affulſit.i.fulgendo aſpirauit populo dies it.i. procedit gratior,& Soles nitent melius,quia ſine luctu. Nam vt mater vocat ominibus,votis & precibus,iuuenem .ſ. filium, quē notus .i.ventus ille humidus,detinet inuido flatu,quia ſemper contrario,& ita matris gaudijs inuidentis,trans æquora maris Carpathij detinet inquam cunctantem .i. immorantem lōgius à domo dulci ſpatio anno .i. per ſpatium vnius anni nec ipſa dimouet faciem,ſup.à littore.ſ.maris curuo,quod omni littori cōmune eſt, ſic patria.ſ.Roma,icta.i.percuſſa,fidelibus,deſiderijs, quia ob merita deſiderati,quærit Cæſ.ſ.te. Etenim bos perambulat nunc tutus ab hoſtibus,& prædonibus, rura Ceres, dea frugum, & alma Fauſtitas.i.felicitas producendi,nutrit rura,& nauitæ.i.nautæ volitant.i.celeriter,& miſſibus nauigijs percurrunt, mare pacatum .ſ.piratis. Fides metuit culpari.i.nemo eſt infidelis,domus caſta .i.quia nunc caſta eſt,nulli ſtupris polluitur,Mos.i.honeſtū inſtitutum diu obſeruatum,& lex edomuit nefas maculoſum.i.turpe adulterium. Puerperæ.i.pueros parientes laudantur,prole ſimili .i.propter prolem ſimilem marito . nam pœna ab Auguſto indicta comes.i.comitans,præmit.i.ſupprimit,culpam.i.peccata. Deinde proſequitur victorias Auguſti,& pacem, atque beatam vitā illas ſubſecutam,dicens, Quis paueat Cæſ. incolum .i. tantiſper dum Auguſtus Cæſar ſit incolumis,Parthum.ſ.ferociſſimum hoſtem R. Imperio? q.d. merito nullus, quia Cæſar coëgerat Parthos reddere ſigna Romano. Quis paueat Scythen? ſeu Scythā. (Nam maſculina apud nos in a, ſi etiam græca ſunt exeunt ferè apud græcos in ης, hoc eſt in es, vt Scytha, & Scythes, planeta & planetas, &c.) gelidum, non ad bella,ſed in gelida regione natum? Quis paueat incolumi Cæſare fœtus ſup. hominum belliconſorum, quos germania horrida.i. aſpera, aut frigida, ſed non bello parturit. Quis curet bellum Iberiæ.i.Hiſpaniæ, feræ.i.ferocis? q.d.nemo quia omnes hi aut ab Auguſto,aut eius auſpicijs domiti fuerunt.Et ideo quiſque condit.i. finit diem,in ſuis collibus.i.manet in patria ſua,& ducit vitem ad arbores viduas.ſ.prius propter longa bella,hinc.i.ex homini cultu & labores,redit quiſque lætus ad vina & adhibet alteris.i. ſecundis menſis.i. ferculis ad menſuram appoſitis,te ò Cæſar Deum, quia te pro Deo inuocat. Te multa ordo eſt: Et quiſque in ſecundis menſis proſequitur te multa prece.i. precatur te,vt Deum multa & proſequitur te multo mero fuſo pateris, vt.ſ. in honorem tuum ebibatur, vt recitauit paulò ante Mancin.de Didonis conuiuio,ex Æn.1.miſcet tuum numen.i.diuinam potentiam tuam,Laribus.i.dijs ſuis domeſticis vti.i.quemadmodum Græcia memor ſup. beneficiorum, miſcet Laribus ſuis numen Caſtoris ſup.& Pollucis,& magni Herculis,nos ſicci.i.nondum poti,dicimus mane.i.matutino tempore,vtpote die integro.i.dum dies eſt adhuc integer,& nos vidui.i.poti,& vino irrigui, dicimus cū Sol ſubeſt oceano.i.poſt occaſum Solis.O vtinam bone dux.i.Auguſte.preſtes.i.exhibeas, Heſperiæ.ſ.Italiæ longas ferias.i.vacationes ab labore, quas.ſ.ob reditum tuum libenter faciamus.

GLAREANVS.

DIVIS orte bonis optime Romulæ Cuſtos gentis. Manc. coniunxit optimæ Romulæ, perinde atque Romulæ vocandi ſit caſus. Acronis cōmentarius cum primum Romulæ pro Romuleæ expoſuiſſet ſtatim cuſtos gentis exponit.ſ.Romanæ quæ quā conſonet,non equidem video. Doct.in Adag. Genius malus,legitur Romulæ,vltima cum diphthongo,quod & mihi placet.Votis,ominibusque,& precibus vocat. Ordo eſt (inquit Manc.) vt mater & votis omnibus,& precibus vocat iuuenem,&c. Ex quibus verbis patet illum omnibus,pro ominibus legiſſe,quod erroris,vt in ſoluta oratione ex ſcriptura facile accidere poteſt,ita in hoc genere carminis minime, quod quidem virum diligentem non animaduertiſſe, admodum miror.

AD APOLLINEM, ET DIANAM
carmen ſeculare.

Hymnus in laudem Apollinis, & Dianæ, quem ludis ſecularibus ſcripſit,qui centeſimo quoque anno celebrantur, quem item à pueris & ingenuis puellis in eorundem laudem cani poſtulat. Laudat autem Apollinem quod de Niobes filijs, & Tityo in matrem Latonam contumelioſe ſumpſerit ſupplicium,quod Achillem aliaquin inuictum,apud Troiam confecerit. quod cytharam & muſicam inuenerit, à quo denique ſe ingenium & artem poeticam accepiſſe fatetur. Dianam laudat quod cum eadem ſit cum Luna & Carere noctis præſit & menſibus, fruges vegetet alatq.

Ode VI. Tricolos, Tetraſtrophos: vt,
Iam ſatis terris niuis, atque dira.

-υ---υυ-υ--
-υ---υυ υ-υ
-υ---υυ-υ--
-υυ--

DIVE, quem proles Niobæa magnæ
Vindicem linguæ, Tityosq. raptor
Senſit,& Troiæ propè victor altæ
Phthius Achilles,
Ceteris maior, tibi miles impar
Filius quamuis Thetidos marinæ
Dardanns turreis quateret tremenda
Cuſpide pugnax.
Ille mordaci velut icta ferro
Pinus, aut impulſa cupreſſus euro,
Procidit late: poſuitque collum
Puluere Teucro.
Ille non incluſus equo Mineruæ
Sacra mentito, male feriatos
Troas, & lætam Priami choreis
Falleret aulam:
Sed palam captis grauis, heu nefas, heu,
Neſcios fari pueros Achiuis
Vreret flammis, etiam latenteis
Matris in aluo:
Ni tuis victus, Venerisque gratæ
Vocibus, diuum pater annuiſſet
Rebus Aeneæ potiore ductos
Alite muros.
Doctor argutæ fidicen Thaliæ
Phœbe, qui Xantho lauis amne crineis:
Dauniæ defende decu camœnæ
Leuis Agyleu.
Spiritum Phœbus mihi, Phœbus artem
Carminis, nomenque dedit poëtæ.
Virginum primæ, puerique claris
Patribus orti,
Deliæ tutela deæ, fugaceis
Lyncas, & ceruos cohibentis
Lesbium ſeruare pedem, meique
Pollicis ictum,
Rite Latonæ puerum canentes,
Rite creſcentem face noctilucam,
Proſperam frugum, celeremque pronos
Voluere menſeis.
Nupte iam dices, ego dis amicum,
Seculo feſtas referente luces,
Reddidi carmen docilis modorum
Vatis Horati.

ANTONIVS.

DIVE, quem proles) Apollinis hymnum poëta ſcribit. Laudat enim illum ꝙ Niobes prolem & Tityon in Latonę matris vltiorem peremit,quòd item Achillem ceteris maiorem militibus apud Troiam occiderit.commemorat deinde Apollini ſua lyrica.nam Phœbus ſpiritum Phœbus carminis artem Phœbus poëtæ nomen dederat ſibi. hortatur poſtea pueros puellaſque nobiles in Apollinis,& Dianæ laudes ſua carmina decantare. [Diue, quem proles Niobæa magnæ) Nio-

bea proles, fuit Niobe Tantali filia, quæ filios ſeptẽ, totidemq. filias peperit, ſummo dacore præſtantes, tali prole ſuperbiens ad modum gloriabatur ſe Latonæ præferens numero filiorũ, itaque ira motam fabulæ Latonam ferunt Apollini, vt Niobes filios, Dianæ, vt filias arcu interficerent, mandaſſe. Quibus matri obiẽ perant. bus, contigit eodam tempore, & abũdare filijs Niobẽ, & cæteres Diod. ita ſcribit lib. v. legito item lib. vj. Met. & lib. vlt. Iliad. & apud Gellium multa nos etiam plurima Sat. vj. Iuuen. [Magnæ linguę).i. ſuperbæ. vnde lib. vj. Met. Niobe: Quid furor auditos, inquit præponere viſi Cœleſtes? aut cur coluur Latona per aras: Numen adhuc ſine thure meum eſt, &c. [Tityosq. raptor) De Tityo videto lib. ij. Ode xij. Item lib. 4. Ode 3. [Raptor) Stuprator, voluit enim Latonæ vim inferre. [Prope) Ferè quaſi. [Phthius Achilles) Ordo eſt. Et Phthius Achilles prope victor altæ Troiæ miles ceteris maior tibi impar quamuis filius Thetidis marinæ. poſtea ſequitur, pugnax temenda cuſpide qua teret Dardanas torres. [Phthius) Strab. lib. ix. dubitat an Phthia vrbs, an regio ſit in Theſſalia quam dicit Achilli ſubiectã fuiſſe habuiſſeq. Thetidis Phanũ, Plin. lib. 4. oppidum eſſe docet. Ille procidit de Achillis morte, legito Ode xvj. lib. j. [Ille non incluſus) Ordo eſt. Ille Achilles non incluſus equo mentito ſacra Mineruæ &c. Oſtendit autem Achillem non fraude, & clam, ſed aperta Troianos potuiſſe opprimere, niſi Apollo eũ occidiſſet. [Equo Mineruæ) Euerſionem Troię cum Sinone ſuo, & equo ligneo, cæteriſq. omnibus quæ lib. ij faciunt Æn. à Piſandro pene ad verbum tranſcripſit Maro, inquit Macr. lib. v. Sat. [Male feriatos) Ocioſos, & quietos ob ligneum equum in Ilion ductum, vt Maro docet. [Lætam choreis) De hoc late legere poteris lib. ij. Aen. [Ni tuis &c.) Eſt viuantem Achillem potuiſſe Troia. ad vnum interimere, ita ꝙ non valuiſſet Aeneas in Latium pergere, & vrbis Romæ conditores prodocere, verum diuum pater Apollinis & Veneris motus permiſit Achillis interitum, quo Aeneas Romanę vrbi fondatores generaret. [Ni tuis) Ordo eſt. Ni diuũ pater victus tuis vocibus ò Apollo, gratæ Veneris, annuiſſet rebus Aeneæ muros ductoa potiore alite. [Aeneę rebus) Datiui caſus eſt: Ductos muros Rom. muros iam ductos intellige. [Potiore Alite) Meliori auſpicio. [Doctor argutæ Thaliæ) Lib. j. Ode autem xxxij. diximus Apollinem cytharæ eiuſq. muſicæ inoentorem fuiſſe. Thalia autem dici poteſt capacitas, ſeu celebritas, quod in longum tempus poetarum laus parta vireſcat. [Xantho) amne Troiæ fluuius eſt, qui oues efficit rufas. vt Plin. lib. ij. Xanthos aũt flauus interpretatur. [Lauis) antique dixit. Illi .n. lauo lauis & lauas dixerunt. [Dauniæ) Venuſinæ, & Appuliæ. [Leuis Agyleu) Agya, via dr̃, leos, leuis, politus. Porphyrio aũt ſcribit Varronem dicere, ꝙ ex reſponſo oraculi in vijs publicis vrbis ſuæ Athenienſes ſtatutis altaribus ſacrificare Apollini inſtituerunt, & Agyleum appellauere. [Leuis) Politus imberbis. [Virginum primæ) Ordo eſt. O primæ virginum, & pueri orti claris patribus, appoſitio tutela Deliæ deæ arcu cohibẽtis fugaces lyncas, & ceruos, &c. [Lesbium pedem).i. lyricum carmen. Hortatur enim illos cantare ſuum carmen in Apollinia, & Dianæ laudẽs. [Face) Lumine. [Noctilucam) Lunam, quaſi nocte lucantem. [Proſperam frugum) Luna. n. nocturno temperamento maturãdis frugibus moderatur, vt etiã Macr. edoce. [Celeremq. pronos Voluere menſeis) Tempora duorũ temporũ ſunt, Vnum annale, quod Sol circuitu ſuo finit. Alterum menſtruũ quod Luna circumiens comprehendit, id Varro ſcribit lib. j. de Re Ruſt. Cic. aũt in lib. de Nat. Deorũ ait, ꝙ Lunę curſus, quia menſa ſpatia cõficiunt menſeis nominãtur. [Nupta iam).i. poſtquam nupta eris, nam virgines græce, & latine carmina, & Pæanas canebant. [Seculo feſtas referente luces) De ſæculari carmine. & ludis Secularibus latius videto poſt carmen Epodon in carmine Seculari.

ACR. DIVE, quem proles) Himnum cum Apollini dicit & cõmendat carmina ſua Secularibus ludis, qui celebrantur poſt centum annos ſupra Tyberim, aut in Capitolio. [Quę proles Niobæa) Laus Apollinis de factis, quia in vindictam matris Latonæ Niobem cum filijs ſuis intereme. [Tityosq. raptor) Qui vim Latonæ inferre conatus eſt. [Altæ) Magnæ, vt, Hoſtis habet muros, ruit alto à culmine Troia, aut per vituperationẽ, vt magnus latro; aut altæ ſtellæ, aut temerarię. [Phthius) à ciuitate dictus. vt Virg. Phthiã claraſq. Mycenas. [Tibi miles impar) Vt, Dardana qui Paridis direxti tela, manuſq. Corpus in Aeacidę. [Thetidis marinæ) Subauditur Deæ, vt lõge illi dea mater erat. [Ille mordaci) Achilles ruens cadenti arbori comparatur. [Teucro) pro Teucrio vt, Dardanus, pro Dardanius. Virg. & longo ſoluit ſe Teucria luctu. [Ille nõ incluſus) Achillem dicit nihil fraude feciſſe, ſed palam ſemper virtutis fiducia dimicaſſe. vt, Nec equi ea ua condemur in aluo. Lucem palam. [Equo Mineruæ) Virg. Inſtar montis equum diuina Palladis arte Aedificant. [Male feriatos) Vt, Nos delubra deum miſeri, quibus vltimus eſſet, Ille dies feſta velamus fronde per vrbem. [Falleret aulam) aulã pro toto Ilio poſoit. neque .n. ſolum regem fefellerunt Achiui, ſed cunctos. [Sed palã captis grauis) aperto ſemper bello Achilles, non inſidijs grauis, vt, Nõ furto melior, ſed fortibus armis. [Heu nefas) Dolenter exclamat poëta Achillem viuum ad internicionẽ interimere oẽs potuiſſe Troianos, vt nec Aeneas profugere ad Romam omine meliore condendam poſſet nec ab eo vel infantibus parceretue, quala eſt illud: Crimine quo parui cedem potuere mereri. Quæ tamen in laudem cõmemorantur Apollinis. [Neſcio fari) Infantes paruos. [Matris in aluo) Etiam in grauidas mulieres ſæuiendom fuiſſe. [Ni tuis) Hoc eſt Apollinis. [Rabus Aeneę) Troianis a quorum genere meliori alite, hoc eſt vulturum auſpicio erat Roma condenda. [Doctor argutæ fidicẽ Thaliæ) Doctorem Apollinem non Thaliæ muſæ, ſed artis lyricæ, dixit eumq. ad ſtudium ſuum referens. [Lauis) Pro lauas. [Xantho) Xanthus fluuius eſt Troiæ. vt, Xanthiq. fluentia deſerit, ac Delon maternam iuſſit Apollo. [Dauniæ defende) Dauniam à Dauno rege Apuliæ, vnde oriundus Horatius erat. [Leuis) In verbis. [Aegyleu) Aegyæ vero Athenienſis lingua vici dñr quo nomine ideo Apollo vocatus eſt, quia ex Oraculi reſponſo in vicis publicis vrbis ſuæ ſtatuens altaribus ei ſacrificia inſtituerant, vnde Agyleua dictus eſt. [Virginum primæ, pueriq. claris) Puellas alloquitur, à quibus Dianæ carmen lyrico ſono cantari conſuauerat, vt rhythmum operia ſui in canendo cuſtodiant. [Lesbium) Alcæi lyrici poëtæ qui Lesbius fuit. [Meiq. Pollicis ictum) Modulationem lyrici carminis. veluti ipſe lyram percutiat. [Ritæ Latonæ puerum) Solemni conſuetudine. [Face noctilucam) Eodem. n. & Diana honore cãſebatur. vnde & Diana Luciferæ nomen accapit. [Proſperam frugum) Rore nocturno nutriente. vt, Quantũ longis carpent armenta diebus. Exigua im gelida ſe nocte reponet. [Celeremq. pronos Voluere menſeis) qa ita tpa per lunæ curſum, ſicut Solis peraguntur. ſed circa Lunã propria menſas dixit, ſic. n. ſingulis menſibus Zodiacum circulũ Luna pertranſit, quemadmodum Sol toto anno. [Voluere menſeis) Quia conditionem mortalitatis tpibus anni comparauerat, ne crederentur, & homines renaſci. tempora immutationes elementorum, ſiue temporum reparari dixit. Conditionem vero mortalitatis, vt cõmunem nobis, & omnibus, ita irreparabilem. [Nupta iam dicea) Loquendo ad vnam de omnibus dicit dum furritis nuptę dicetis. [Amicum) Amabile. [Reddidi carmẽ) Non difficulter Horat. carmen reddidiſſe ſe refert, vel cecini ſſa.

DIVE, quam proles Niobea magnæ Hæc Ode hymnum POR. Apollinis continet, qua cõmendat ei carmina ſua, & ſimul alloquitur pueros, puellaſq. quos carmen Seculare docet. [Et Troię prope victor altæ).i. penẽ victor, hoc aũt ad illud pertinet, ꝙ dicatur Paris in Achillem ſagittam Apolline dirigente tetendiſſe. [Ceteris maior, tibi miles impar) Achilles .ſ. [Teucro puluere) Ergo principali pro poſſeſſiuo nomine vſus eſt, vt Hauriat hũc oculis ignem crudelis ab alto Dardanus, pro eo quod eſt Dardanius. [Falleret aulam) Aulam ſine dubio pro toto Ilio poſitum eſt, neque enim ſolum regem fefellerãt Græci adhibitis inſidijs, verum totum populum. [Neſcios fari pueros) Periphraſticos. [Annuiſſet Rebus Aeneæ potiore ductos Alite muros).i. annuiſſet, vt maiore alitæ, hoc eſt maiore auſpicio Aeneas vrbem cõſtitueret. [Qui Xantho lauis amne crineis) Lauis veteres dixere & lauere, non lauare, vt ſupra oſtendimus. [Dauniæ defende decus camœnæ Leuis Agyleu) Dauniæ camœnæ ſuæ muſæ dicit Horatius. i. ſui carminis, ſi quidem Daunia Apulia eſt, in cuius finibus natus eſt. [Leuis Agyleu) Agya eſt via, & græca dicitur. Varro ait ꝙ ex reſponſo ſui oraculi in vijs publicis vrbis, ſuæ Athenienſes ſtatutis altaribus ſacrificare Apollini inſtituerunt, & Agyleu appellauere. [Virginum primæ, pueriq. claris Patribus orti. Delia tutela deæ, fugaceis).i. qui eſtis tutela Deliæ deæ, hoc eſt ἐχόμενοι ἐφεφηβοι. [Lesbium ſeruate pedem).i. Alcæi lyrici poëtæ, qui Lesbius fuit. [Meique Pollicis ictum).i. modulationem lyrica carminis, & ſuauiter hoc dr̃, quaſi ipſam lyram percutiat. [Rite Latonæ puerum canentes).i. Apollinem Latonæ filium. [Celeremq. pronos Voluere menſeis) Quia ſimiliter per lunæ curſum vñr tempora peragi. ſed & circa lunam proprie manſea dixit. ꝙ ſingulis menſibus Zodiacum circulum pertranſit quem Sol toto anno. [Nupta iam dices) Quando fueris iam nupta. [Seculo feſtas referente luces).i. die ſingulo feſtum referente.

DIVE, &c.) Apollinis laudes colligens dicit. O Diue .ſ. A- ASC. pollo, quẽ proles Niobęa .i. ipſius Niobes filiæ Tãtali ſenſit vindicem

dicem.i. vltorē, linguæ.ſ. maternæ magnæ.i. magniloquæ & ſupbæ ſe Latonæ præferētis & Tityos raptor.i. q̃ rapere voluit Latonā, ſenſit vindicem.ſ. luxuriæ, & Achilles Phthius.i. Theſſalus, victor ꝓpe.i. quaſi Troiæ altæ, exiſtēs miles maior celeris.ſ. bellatoribus, tam Græcis, q̃ Troianis, ſed impar tibi, quamuis, exiſtens filius Thetidis, aut Thetidos, marinæ.ſ. Deæ, quateret pugnax.i. aſſidue pugnans, tremēda cuſpide, turres Dardana.i. Troianas, tñ ſup. ſenſit vindicem forte violati templi. nā cum Caſſandram filiam Priami in templo Apollinis ducere ſperaret, Paris latens poſt ſimulacrum apollinis emiſit ſagittā in calcem Achillis, in qua parte ſola vulnerabilis erat. Nam (vt Statius in achilleide recitat) Thetis eum in Styge intinctum armauerat, præter calces, quos dum eū intingeret, tenebat, nec quia immemor manum mutabat. vnde quia ille duntaxat vbi vulnerabilis erat ꝑcuſſus eſt, dicit Virg. lib. vj. id ab apolline factum his verbis, Phœbe graues Troiæ ſemper miſerate labores, Dardana qui Paridis dixerit tela, manuſq́. Corpus in Aeacidę &c. vt vero victoriū apollinis exaltet proſeq̃tur laudes achillis dicēs. Ille.ſ. achilles, procidit late, & poſuit collum puluere Teucro.i. Troiano, velut pinus arbos grandis, & excelſa, icta.i. percuſſa, ferro mordaci.ſ. bipenni aut ſecuri, aut velut cupreſſus impulſa.i. adiecta. Euro.i. vēto illo vehementi ab Oriente flante. Ille.ſ. achilles, non falleret .i. non erat talis, q̃ vellet fallere exiſteus incluſus equo.ſ. ligneo, mentito.i. mēdaciter ſimulāte ſacra.ſ. vota & oblationes Mineruæ non falleret dico Troas male.i. malum ſomni, feriatos .i. q̃ cuſtodijs vigilijs, & laboribus male ceſſauerant ſomno & vino indulgentes, & aulam Priami lætam choreis. Sed ipſe grauis.i. moleſtus, vreret flammis achiuis.i. ignibus Græcis, captos palā .i. aperto Marte, aut, vt, alij textus hñt captis. heu nefas, heu pueros neſcios fari.i. adhuc infantes, & ēt ſup. fœtum latentē in aluo matris, ni.i. niſi pater diuum.ſ. Iupiter victus vocibus.i. precibus tuis, & Veneris gratæ.i. acceptæ.ſ. Ioui, quia eius filiæ aut grate.i. gratiam referētis Paridi ꝑꝑ iudicium eius annuiſſet.i. nutu adduxiſſet rebus Æneæ, muros.ſ. Romanos, ductos potiore alite.i. meliori auſpicio quod Æneas precatur de muris ab Heleno ꝯſtitutis in Epiro, ſic Æn. 3. Effigiē Xanthi Troiamq́. videtis, Quā Veſtræ fecere manus, melioribus opto auſpicijs, & quæ fuerint minus Obuia Graijs. hoc eſt niſi Iupiter curaſſe vt Æneas cum ſuis euaderet vt ab eius ſucceſſoribus tandem extrueretur in Italia Roma Doctor argute, proſequitur reliquas laudes apollinis & potiſſimum eas quas ſibi conducere ſcit Poeta vtpote in muſica dicens, O Phœbe fidicen.i. fidibus canens, exiſtens doctor Taliæ argutæ.i. muſæ canoræ (nam ad Eurotam ſm Maro. in Buc. docet, Phœbus ediſcere lauros carmina ſua) qui lauis.i. lauias, & imbuis, crines.i. capillos tuos, Xanto amne.ſ. Phrygiæ, & ò agyleu leuis.i. qui athenis in via ſtans leuis.i. imberbis, aut frequenti contactu leuigatus es, defende decus.i. ornamentum, & honorem, camœnæ Dauniæ.i. me, qui ferè Daunius ſum. nam Lucanus an appulus anceps. Nam Venuſinus arat finem ſub vtrunque colonus, Dauni aūt ſunt apuliæ populi à Dauno dicti. Venuſium aūt patria Poëtæ non longe eſt ab apulia. Deinde quaſi ab apolline exauditus ſit, confidentur ad pueros, puellaſqoe de carminibus ſuis loquitur dicens, O primæ.i. præcipuæ, & clariſſimæ virginum, & ò pueri orti claris parentiboa Phœbus dedit mihi ſpiritū.i. viuax ingenium ad excogitandum, & Phœbus dedit mihi artē carminis, & nomen.i. famam poëtæ, & ergo ò vos pueri, & puellæ tutela.i. q̃ eſtis in tutela Deæ Deliæ.ſ. Dianæ cohibētis.i. retinentis arcum, q̃ a confixe ferè amplius currere nequeūt, lyncas, & ceruos fugaces, ſeruate.i. conſeruate ne pereat, aūt obſeruate in choreis veſtris pedem Lesbium.i. carmen lyricum, qđ ad imitationem alcæi Lesbij fingo, & ictū mei pollicis. quod ſyram rīgo, ſeruate dicit canentes.i. laudantes hymnis à me factis, rite.i. decenter: puerꝫ Latonæ.i. apollinem, & canentes rite noctilucam.i. Lunā noctu lucentem, creſcētem face.i. lumine ſuſcepto à Sole exiſtentem proſperam.i. proſperatiuam, frugum.i. ꝑ creandaꝝ, & celerem.i. celeriter idoniā, voluere mēſes pro nos, qui ꝙ a Lona mēſi ſunt certis diebus, aut quod Luna græce μήνη, mene dē, denominati ſunt. nā & Grece μὴν, μηνὸς.i. mē, huius menos menſis dē. Nupta quæ modo es virgo, & canis Seculare carmē in fine huius voluminis ponēdum, cum fueris iā nupta dies, ego reddidi.i. pronūciaui carmen amicū dijs.ſ. Apollini, Dianæ, & Latonæ, & hoc ſeculo.i. ſpacio centū annoꝝ referente luces feſtas.i. ludos Seculares Apollini ſacro exiſtens docilis modoꝝ.i. carminū, hoc eſt quæ diſcere potui, cum eſſem puella, modos carminū Horati, pro Horatij: vatis.i. diuini poëtæ. Hic annotandū Horatium non ab orando dici, nec primam producere. vnde nō recte, inquit Alexander: Tu tamen Horatij doctor, &c.

LEVIS Agyeu. Mancin. Agileu legit, quaſi nomen ſit compoſitum ex duobus ἄγυια & λεῖ⊙.i. leoi, ſed fruſtra Poëta appoſuiſſet leuis, niſi quas dicat ἐπίθετον, eſſet vt Plemmyrium vndoſum. At apud Græcos ἀγυιεὺς Apollo dicitur, vt in Arcadicis Pauſanias docet idem Suidas ac Heſichius. Agyeus nunquam memini me apud illos legiſſe. Corruptio culpa ſcribarum accidit quid diphthongum Græcam ιι, & latini yi non notarunt, ita poſt y ſubiunxerunt l, pro ια. GLAR.

AD TORQVATVM.

Oſtendit ex rerum, & temporum mutabilitatem, vnumquenque admoneri, nihil ex vita noſtra neque fugacium. Nam vt illa, citiſſimo impetu feruntur, ita homines ad interitum rapiuntur, niſi quod tempora mutua ſucceſſione reparantur, homines vbi ſemel perierint nunquam reuiuiſcunt, & quidem quando perituri ſint, incertum eſt.

Ode VII. Dicolos Diſtrophos. Primus quiſque verſus eſt Heroicus Hexameter Catalecticus, qualis, Laudabunt alij claram Rhodon, aut Mitylenen, hoc modo.
Diffū -- gērē nĭ -υυ uēs rĕ dĕ -υυ ūnt iām -- grāmĭnă -υυ cāmpīs --

Secūdus quiſque eſt Dactylus Archilochius dimeter Hypercatalectus conſtans duobus Dactylis, & ſyllaba, hoc modo.
ārbŏrĭ -υυ būs qūe cŏ -υυ mā -

--υυ-υυ--υυ--
-υυ-υυ-

DIFFVGERE niues: redeunt iam gramina campis,
Arboribus comæ.
Mutat terra vices: & decreſcentia ripas
Flumina prætereunt.
Gratia cum Nymphis, geminiſque ſororibus audet
Ducere nuda choros.
Immortalia ne ſperes, monet annus, & almum
Quæ rapit hora diem.
Frigora miteſcunt zephyris: ver proterit æſtas,
Interitura, ſimul
Pomifer autumnus fruges effuderit: & mox * · Fudaris legendū cenſet Bōſius et exponit ſuderit fruges ꝓfugauerit æſtatem.
Bruma recurrit iners.
Damna tamen celeres reparant cœleſtia Lunæ:
Nos vbi decidimus,
Quo pius Aeneas, quo Tullus diues, & Ancus.
Puluis, & vmbra ſumus.
Quis ſcit an adijciant hodiernæ craſtina ſummæ
Tempora di ſuperi?
Cuncta manus auidas fugient hæredis, amico
Quæ dederis animo.
Cum ſemel occideris; & de te ſplendida Minos
Fecerit arbitria:
Non Torquate genus, non te facundia, non te
Reſtituet pietas.
Infernis neque enim tenebris Diana pudicum
Liberat Hippolytum:
Nec Lethæa valet Theſeus abrumpere caro
Vincula Pirithoo.

DIFFVGERE niues) Hac Ode Veris aduentus deſcribunt. Oſtenditur inde nil immortale & perpetuum eſſe ab exemplo varietatis temporum. Ver enim Hyemem fugat. Ver Aeſtas Aeſtatem: Autumnus: Autumnum Hiems, quæ tamen omnia viciſſim redeunt. homines vero vbi ſemel occiderint perpetuo iacent in puluerem verſi, rediuiui nunquam. Cumque etiam mortalium vita ſit incerta, & ANTO.

ta, & longe breuiſſima Torquatum hortatur ad liberalitatem; nam illa ſola hæredis manus effugiunt, quæ amicis donantur. Cum itaque ab inferis reditum ſperare oon poſſit, bonis ſuis non amplius potietur. Amicis ergo donandum donec vixerit, [Diffugere) Ode eſt Dicolos Diſtrophos, in qua duo dactilicum penthemimeri heroica ſubduntur hexametro. [Decreſcentia) .i. valde creſcentia. [Prætereunt) .i. tranſeunt ripas. verno enim tempore niuium ſolutione flumina creſcunt. Sunt & aliqui textus, qui deſcendentia habent. potes denique decreſcentis exponere quoque deficientia præterita Hiemis pluuia, & tunc prætereunt .i. iuxta ripas eunt, dicens, non enim alueum exeunt. [Gratia cum Nymphis) Quarta etiam Ode libri j. deſcribens item Veris aduentum ait, iam Cytherea choros ducit Venus imminente Luna, Iunctæque Nymphis Gratiæ decentes Alterno terram quatiunt pede. [Geminiſque ſororibus) De Gratijs multa videto lib. j. Ode iiij. [Immortalia ne ſperes) Nil eſſe perpetuum exemplo varietatis templorum probat. [Zephyris) Ij enim viri initium præbent, de quibus ſupra. [Proterit) Conterit, deſtruit, diſſipat. [Damna tamen) Senſus eſt. Quod temporum viciſſitudines certo ſpatio menſium redeunt, & reparantur, homines vero vbi ſemel occiderunt, nunquam redierunt. [Damna tamen) Ordo eſt, Tamen vbi nos decidimus. [Lunæ celeres reparant cœleſtia damna, id eſt ipſorum temporum viciſſitudines. [Quo) Pro vbi. ſ. eſt metri neceſſitate poſitum vel quo ſuppleuerunt. [Tullus diues, & Ancus) De ijs ſuperius late patuit. oſtendit autem regibus etiam mortem imminere, atque inesse. [Tullus diues) Creuerat enim Roma Albæ ruinis, duplicatoque ciuium numero. qua de re Cœlius mons Vrbi additus. De uictis inde Sabinis, in magna gloria, magniſq. oppidus regnum Tulli, ac tota res Romana fuit. Quod Liu. ſcribit. [Quis ſcit) Vitæ breuitatem, & incertitudinem indicat. [Cuncta manus) Torquatum hortatur ad liberalitatem. Illa enim ſola hæredia manus effugiunt, quę amicis donantur, cunque ab Inferis reditum minime ſperare poſſit bonis ſuis non amplius potietur. ergo amicis donandum donec vixerit. [Cum ſemel occideris) Non aliquis generis nobilitate, non eloquentia, non pietate ab inferis reuocaberis, inquit, non aliquorum deorum fauore. [Splēdida arbitria) Clara, & digna iudicia. Minos enim inſtus eſt iudex. [Liberat Hippolytum) Per Aeſculapium illum equis diſcerptum ab Inferis Diana reuocarat qui propterea Virbius dictus eſt, obijt tandem iterum. Non enim ab dea perpetuo liberari ab morte potuit. [Theſeus) De ijs ſuperius patuit. Oſtendit autem nec ſumma aliqua amicitia quemadmodum ab inferis reuocari poſſe.

Zephyris.

A C R O N.

DIFFVGERE niues) Ad Torquatum ſcrib. per verni temporis deſcriptionem omnium rerum viciſſitudinem. de quo & Virgil. Vere nouo gelidus canis cum montibus humor Liquitur. [Mutat terra vices) Per rationem temporum dicit etiam ipſam naturam mutari. [Prætereunt) Intra ripas labuntur. [Gratia cum Nymphis) Frigoribus hyemis finitimis amęnitate iam temporis ad ludum, & lætitiam Nymphas, & Charites prouocari. [Immortalia) Nil immortale eſſe dum etiam tempora finiūtur. [Frigora miteſcunt) Per vices temporum probat æternum nō eſſe quod temporale eſt. [Quo Tullus, & Ancus) Tullus, & Ancus reges Romani fuerunt per quos oſtendit mortem potentibus, & pauperibus communem eſſe. [Quis ſcit an adijciant,) Id eſt per incertum vitæ neſciri vtrum hodiernum vſque ad diem quem egit ſequens adijciatur cum facile, & per horas poſſit occidere. [Cuncta manus auidas fugient hæredis, amico) Ipſi in lucrum venire quæ impēſa fuerint voluptati peritura hæredibus derelicta. [Et de te ſplendida Minos) Vt, Quæſitor Minos vrnam mouet. [Non Torquate genus) Nec nobilitatem, nec eloquentiam, nec pietatem quenquam morti præripere. [Diana pudicum) Aut fabuloſe dicit Hippolytum ab Inferno reuerſum, aut nil ei ad conditionem mortalitatis profuiſſe, quod ab equis ſuis tractus vitæ reſtitutus eſt, dum in eandem fuiſſet ſortem reuerſus, nec mortem perpetuo potuiſſet effugere. [Abrumpere caro Vincula Pirithoo) Theſeus, & Pirithous amici fuerunt quos dicit coniurata amicitia morti eripi non potuiſſe, nam volentes Proſerpinam rapere apud Inferos remanſerunt.

P O R P H Y R I O.

DIFFVGERE niues) Hoc carmen verni temporis habet & continet deſcriptionem. ſcribitur autem ad Torquatum. [Et decreſcentia ripas Flumina prætereunt .i. præter ripas ſuas eunt flumina, quod ſignificant ripas ſuas non excedere, ſed intra alueum labi. [Audet Ducere nuda choros) Nuda quia iam frigora excluſa ſunt. [Immortalia ne ſperes monet annus) .i. Ne quid putes immortale eſſe, atque perpetuum reſpice anni tempora, quam nunc quoque celeriter occidens. alij credit. [Damna tñ celeres reparant cœleſtia Lunæ) Cum conditionem mortalitatis noſtræ temporibus anni comparaſſet, ne videretur homines renaſci vt tempora intulit. [Quo pius Aeneas, quo Tullus diues, & Ancus) Hoc ideo dicit vt oſtendat conditionem mortalitatis omnibus cōmunem eſſe. [Quis ſcit an adijciant hodiernæ craſtina ſummę Tempora dijs ſuperi?) Quis ſcit an ad ſummam annorum vitæ, q ad hodiernum vſque diem egiſti, craſtinus dies adiūgatur. i. quis ſcit an cras victurus ſis cum facile, & quacunque hora poſſis occidere? [Cuncta manus auidas fugient hæredis amico) .i. illud tuum erit tñ, quo dum viuis functus fueris. [Et de te ſplendida Minos Fecerit arbitria) Non dicit eum ſplēdidum, ornatumq. fecerit Minos iudicio ſuo, ſed cum de te ſplēdide, ac digne iudicauerit Minos ita ſplendida arbitria ad Minos laudem & gloriam pertinent iudicantis, non ad eum de quo iudicat. [Infernis, neque enim tenebris Diana pudicum Liberat Hippolytum) Atqui Virg. ait, Hippolytum rediſſe ad auras æthereas, ita Pæonis reuocatum herbis, & amore Dianæ. ſed nunc non ad illud refert quod poſt diſtractionem illam, quam ab equis ſuis paſſus eſt, in vitam ſuā reſtitutus fertur, ſed ad cōditionem mortalitatis, quam non potuit perpetuo effugere per Dianæ fauorem. [Nec Lethæa valet Theſeus abrumpere caro Vincula Pirithoo) Nota hiſtoria, Theſeum, & Pirithoum ad Inferos, deſcendiſſe rapiendæ Proſerpinæ cauſa. nunc dicit vinctos ibi remanſiſſe.

A S C.

DIFFVGERE) Hac Ode ſanctiſſima, quam in ſiluis noſtris latius explanauimus, ex fragilitate humana. qua oēs citi ad mortem tendimus, inde non reuerſuri, docet non diligēdas eſſe terrenas opes, ſed liberaliter exponendas, vt quas etiam ſi moliamur diu retinere nequeamus. Ordo eſt. O Torquate niuea diffugere .i. liquefactæ in diuerſa loca per riuos fugere, ita vt non amplius appareant, gramina redeunt .i. renaſcuntur iam cāpis, & comæ .i. frondis redeūt iam arboribus. Terra mutat vices, quia quę prius erat gelu conſtricta, nunc Zephyris reſoluitur. vñ Georg. j. Vere nouo canis gelidus cum montibus humor Liquitur, & Zephyris putris ſe gleba reſoluit &c. flumina decreſcentia .i. (ſm Manc.) Multum creſcentia, prætereunt .i. tranſcendunt ripas, ſed verius dicam, ſic Flumina decreſcentia .i. ſe diminuentia prætereūt ripas .i. vt Acron interpretatur labūtur intra ripas, nec tranſcendunt. Certum eſt quod De præpoſitio aliquando auget, & aliquando diminuit, ſed cur diminuat potius ratio eſt, quod iam plenum Ver ſignificare vult Poëta. nam niues, inquit, non diffugiunt, quibus incrementa capiunt, flumina, ſed diffugere, ita vt non amplius appareant, & ita flumina decreſcentia prætereunt. non tranſeunt ripas. Præterea ſi adhuc eſſet inundatio fluminum, quæ non fit ſine frigore non adderet, gratia .ſ. vna triū, audet vnda ducere choros, id eſt choreas, cum Nymphis, & ſororibus geminis .i. reliquis duabus, de quibus latius alibi dictum eſt. Verum ex hac grata Veris temperie, quæ Hyemis rigorem deleuit admonemur omnia quæ ſub tempore cum ipſo tranſire, vnde dicit, annus à circumnando dictus, de quo in Georg. Redit agricolis labor actus in orbe, Atque in ſe ſua per veſtigia voluitur annus. vnde, & Aegyptij ipſum per draconem caudam ſuā mordentem dipingere ſolebant, & hora, quæ rapit .i. tranſit, diem almum .i. quo præcipue viuimus, & alimur monet ne ſperes immortalia. ſ. aliqua ſub tempore, hoc eſt ſub elementorum regione poſita. Frigora. ſ. hyberna, miteſcunt .i. fiunt mitia. Zephyris .i. Fauonijs, ventis illis dulcibus ab Occidente flantibus Aeſtas poterit .i. penitus abſumit. Ver .i. tempeſtatem vernam. Aeſtas dico interitura ſimul ſup. ac .i. poſtquam Autumnus pomifer effuderit .i. decuſſerit è paleis fruges vel large nobis vina, poma, & cetera dederit, aut effuderit, per lationem fruges .i. ſemina. Aut legamus cum Bonfine non effuderit, ſed vt fuderit. vt ſit, interitura ſimul, vt .i. poſtquam, Autumnus pomifer fuderit .i. ſtrauerit, aut ſingauerit fruges .i. fructus Aeſtatis, hoc eſt Aeſtatem ipſam. Ego tñ potius legam, ac fuderit, & bruma .i. breuiſſima dies, hoc eſt Hyems, iners .i. frigore, quod Maro pigrum dicit inertes faciens, recurrit .i. redit mox excuſſo Autumno. bene autem dicit recurrit, quia ab illa à Vere fugata narrationem incepit Sunt qui recurret legant, ſed quia cetera pręſentis ſunt temporis, legam recurrit. Damna tñ quo hominis interitum triſtiorem ſignificet, innuit cetera renaſci, cum homo ceciderit non rediturus. Ordo eſt. Quāquam rerum eſt viciſſitudo, tñ Lunæ celeres .i. celeriter innouatę, reparant damna cœleſtia .i. vi cœlorum rebus corruptibilibus illata: vbi, id eſt poſtquam, nos decidimus, id eſt penitus cecidimus non redituri, decidimus inquam eo, quo Aeneas pius .i. tametſi pius decidit, qui in Numicum fluuium decidit,

nec

nec amplius apparuit habitus à poſteris inter deos indigetes, & quo Tullus Regum Romanorum tertius diues, quia res Romanas geminauit & Ancus.ſ.Martius, etiam diues, & Regum Romanorum quartus, ſup. decidit. Quia puluis, & vmbra ſumus, atque ita omnes interituri. Quis ſcit an dij ſuperi (quod emphaticos dicit. nam ſi de ſuperis tâtum certo nemo ſcit multo minus de Inferis) adijciant vitæ, aut ſummæ hodiernæ tempora craſtina? q.d. nullus. quod & Euangelium probat. dicens, Vigilate itaque, quia neſcitis diem neque horam. Si ergo quæras quid de diuitijs faciendum? Cuncta, inquit, quæ dederis animo amico.i. benefico & lubenti fugient manus hæredis auidi.i. non peruenient ad hæredem auidum, q.d. tecum permanebunt. quod & Euangelium aſſerit, Theſaurizate vobis in cœlo. Facite vobis amicos de Mammona iniquitatis &c. Vt autem id faciat, dum licet ac datur, inquit, O Torquate, cum occideris ſemel, & Minos.i. iudex ille Inferorum, fecerit de te arbitria.i. pro arbitrio ſuo iudicia, quæ ne iniuſta vereatur, addit ſplendida.i. ſine inuidię, aut alterius corruptionis macula, iuſte enim poſt hanc vitam iudicabimur omnes. genus.i. generoſitas non reſtituet te.ſ. vitæ. non facundia, nô pietas ſup. reſtituet te enim pro quia, neque Diana liberat tenebris infernis Hippolytum pudicum.i. tametſi pudicum, & ita Dianæ perpetuæ virgini ſummæ dilectum, quem tamen Maro ſemel p Aeſculapium reſtitutum dicit, & Virbium factam. verum à Virgilio fabuloſa res, hic ſerioſa agitur, qui licet ſemel reſtitutus ſit, non tamen amplius reſtituetur. Nec Theſeus valet.ſ. amplius, abrumpere Perithoo.ſ. amico, caro.i. ſumme dilecto, vincula Lethæa.i. infernalia, quibus tamen ſemel ab eo liberatus fingitur. Sed, vt dixi, pro locis mutantur fabulæ. Nota autem grammaticus ſyllabam ris, in ſubiunctiuo communem eſſe. vnde, & dederitis, & tranſieritis penultima longa leguntur.

GLAREANVS.

HAC Ode Veris aduentum deſcribi Mancinellus putauit, ſed recte hoc ab alijs reprehenſum eſt, nam perfectū Ver hic exprimitur D.ffugere, inquit poëta, niues non diffugiunt, & flumina decreſcentia prætereunt iam ripas, non ſuperant, quod & ipſum idem non recte intellexit, quanquam poſtea emendat, ſed ambigue, & gratia nuda audet ducere choros quod factura non erat, ſi quidem frigus eſſet. [Ver proterit æſtas. Interitura, ſimul Pomifer autumnus fruges effuderit) Hic annotator noſter efficaciſſimus.ſ. rationibus perſuadere nobis conatur pro verbo effuderit legendum. vt fuderit, non intelligens vocem ſimul, & apud hunc poetam, & apud reliquos claſſicos, ſæpiſſime pro ſtatim vt accipi. vt Ode ix. lib. j. Permitte diuis cetera, qui ſimul ſtrauere ventos. Et Ode xvj. lib. ij. Simul atra nubes condidit Lunā. adducerem plura exempla, niſi rem manifeſtam etiam mediocriter doctis eſſe putarem. Eſt igitur ordo. Aeſtas proterit Ver interitura ſimul.i. ſtatim, vt pomifer Autumnus fruges effuderit. Recte igitur effuderit legitur, & hic non emendat poëtæ carmé, ſed corrumpit. Nec poſt æſtas colus punctus ponendus. Damna tamen celeres reparant cœleſtia Lunæ. Hinc Mancinellus, abſurdum facit ordinem. Tamen vbi nos, inquit, decidimus, Lunæ celeres reparant cœleſtia damna. Cum poſt Lunæ diſtinguendum, & contraria ſententia inferenda, Lunę reparant damna. Nos puluis, & vmbra ſumus nihil igitur ſperemus non reparatores. Eſt autem ſententia Epicureorum, ac eorum, qui ſtulte animas quoque noſtras interituras putant. [Damna autem intelligo referenda. ac interlunium, Eclipſeis, & ſi quid ſimile. [Cuncta manus auidas fugient hæredis amico Quæ dederis animo) Acron, & Porph hunc locum ita intelligunt ipſe in lucrum venire quæ impenſa fuerint voluptati, peritura, hæredibus derelicta. Mancinellus intellexit illa ſola hæredis manum effugere, quæ amicis donentur. Sed memini olim Doct. mihi iuueni ita expoſuiſſe, Quæ dederis amico animo.ſ. tuo, quod Hom. toties vocat φίλον ἦτορ, ea omnia fugient auidas manus hæredis. Atque id impenſe placet. Eſt etiam conforme Porphyrij Acronisque expoſitioni.

AD MARTIVM CENSORINVM.

Scribit Cenſorino ſe cupere amicos liberalitate & beneficijs demereri, verum pro ſua tenuitate non poſſe ſtatuas, tripodas vaſa argentea & precioſa munera elargiri, tantum carmina poſſe donare ex quibus tamen non minus quam ex titulis, & imaginibus, boni viri illuſtrantur quemadmodum Scipio Africanus ab Ennio Aeacus à poëtis, & ſcriptoribus diuinitati donati, ſic Hercules, Caſtor & Pollux in Deorum numerum relati ſunt.

Ode VIII. Monocolos : VI.

Mæcenas atauis edite regibus.

—–uu––uu–u–

DONAREM pateras, grataque commodus
Cenſorine meis æra ſodalibus:
Donarem tripodas, præmia fortiū
Graiorum: neque tu peſſima munerum
Ferres: diuite me ſcilicet arcium,
Quas aut Parrhaſius protulit, aut Scopas,
Hic ſaxo, liquidis ille coloribus,
Solers nunc hominem ponere, nunc deum.
Sed non hæc mihi vis: non tibi talium
Res eſt aut animus deliciarum egens.
Gaudes carminibus: carmina poſſumus
Donare: precium dicere muneri.
Non inciſa notis marmora publicis,
Per quæ ſpiritus, & vita redit bonis
Poſt mortem ducibus: non celeres fugæ,
Reiectæque retrorſum Annibalis minæ,
Non incendia Carthaginis impiæ,
Eius, qui domita nomen ab Africa
Lucratus redijt; clarius indicant
Laudes, quam Calabræ Pierides: neque,
Si cartæ ſileant, quod benefeceris,
Mercedem tuleris. quid foret Iliæ,
Mauortiſque puer? ſi taciturnitas
Obſtaret meritis inuidia Romuli?
Ereptum Stygijs fluctibus Aeacum
Virtus, & fauor, & lingua potentium
Vatum diuitibus conſecrat inſulis.
Dignum laude virum muſa vetat mori
Cœlo muſa beat. ſic Iouis intereſt
Optat epulis impiger Hercules.
Clarum Tyndaridæ ſidus ab infimis
Quaſſas eripiunt æquoribus rates,
Ornatus viridi tempora pampino
Liber vota bonos ducit ad exitus

DONAREM pateras) Aſſerit hic Poëta ſe non pateras non æra non tripodas, non ſtatuas donaturum, ſed carmina tantum quibus ſanè ppetua maiorque laus acquiritur. nam dignum laude virum Muſa emori vetat. [Donarem pateras) Ode eſt ſimilis primæ [Commodis) ſunt textus qui commodis, ſunt qui commodus habent, vtcunque conuenit. [Commodus autem.i. vtilis, benignus humanus. [Tripodas) Trium pedum menſas pulcherrimas. vnde Agamemnon inter alia dona Achilli miſerat ob Briſeida Tripodas ſeptem condere, & arte pares. Hom. item inter dona Priami, & quæ Achilli attulit lib. vlt. Iliad. ait, — ANTO. — Tripos.

Tum geminos tripodas fuluosq; ex ære lebetes
Quattuor.

[Parrhaſius) is pictor fuit Epheſi natus, qui primus dedit argutias vultus, elegantiam capilli, venuſtatem oris. confeſſione artificum in lineis extremis palmam adeptus. Auctor Plin. lib. xxxv. cap. ix. & Fab. lib. iij. meminit. [Scopas) Fuit is marmorarius optimus certans cum Praxitele. Fecit aût digniſſima opera de quibus lege Plin. lib. xxxvj. cap. v. [Et precium dicere muneri) Dicere carmina eſſe precium muneris ac ſi diceret precioſum omnis, ait.n. Ouid. lib. j. de Am. ego cū ſilices, cum dens patientis aratri Depereant æuo, carmina morte carent. Cedant ca[illegible] — Parrhaſius. — Scopas. — Carm[illegible]

n bus

nibus regeq; regumq. triumphi Cedar, & auriferi ripa beata Ta-
g.[Hæc Vis)Vt donare queam prædicta.[Aut animus).i.talia tu
etiam nó deſideras.[Notis publicis).i.literis palam pateotibus,
& à rep. traditis . Solent .n. ſepulchris geſtorum tituli apponi,
quod etiam de magnifico Roberto in diui Petri æde in Vatica-
no tempore noſtro factum eſt, vbi inter alia illud ſcriptum eſt,
Veni. Vidi. Vici. [Vita redit) Per titulos .n. ſepulchrorum viue-
re quodammodo videntur ſtrenuiſſimi viri . [Non celeris fugæ)
oſtendit bene facta parum eſſe,niſi fuerint carminibus apte repo
ſita. De Annibalis fuga ex Italia,& eius clade in patria,latius ſu
Ennius. pra patuit . [Eius).i.Scipionis Africani prioris . [Calabræ Pieri-
des)Ennium innuit,qui(vt ſcribit Euſebius)Tarenti natus à Cat.
quæſtore Romam tranſlatus habitauit in monte Auentino par-
co admodum ſumptu contentus, & vnius ancillæ miniſterio ſe-
ptuagenatio maior articulari morbo perijt,ſepultusq. eſt in Sci
pionis monumento via Appia,intra primum ab Vrbe miliariú.
Scripſerat autem Scipionis geſta . De quo Naſo lib. j. Am. ait,
Ennius arte carens,animoſisq. Accius oris Caſurum nullo tem
pore nomen habent. Scribit etiam Fabius Quint. plura lib. x.
[Mercedem tuleris)Senſus eſt.Niſi carminibus tua geſta narreo
tur,laudis mercedem & præmium non habueris. Nam carmine
fit virtus viuax . [Iliæ, Mauortisq. puer) De Romulo latius lib.j.
[Stygijs fluctibus).i.ab Inferis,& a morte liberatum . [Aeacum)
de hoc late ſuperius . [Diuitibus inſulis).i.Fortunatis inſulis, &
campo Elyſio Strabo ſcribit lib. j. Homerum oſtendere eorum
Elyſij cã-pi. mortalium felicitatem, & aëris temperiem, qui occaſum inco-
lunt. nam ibi & Fauonius ſpirat,& Elyſius eſt campus , vbi erat
Fortuna-tæ inſu-læ. flauus Rhadamanthus , victus facilis , nix nunquam , nec multa
hiems Fortunatas etiam inſulas contra Mauritaniæ finem eſſe di
cit ad occidentem,vbi Hiſpaniæ terminus habetur . Felices au-
tem dictæ , quia huiuſmodi locis propinque ſotent . [Intereſt)
Præſens eſt.[Tyndaridæ) Caſtoris,& Pollucis,quibus ſupra dixi
mus,Neptunum dediſſe poteſtatem naufragis ſaluti eſſe.[Liber)
Vult Herculem, Caſtorem, & Pollucem, & Liberum deos effe-
ctos carminum beneficio .

A C R O N.

DONAREM pateras) Ad Cenſotinum ſcribit , dicens
facultates ſuas tantas non eſſe,vt poſſit pateras vel precioſa vaſa
donare . ſed pro diuitijs,quod maius eſt,laudi eius ſe carmen di
cturum . [Pateras) Vaſa argentea . [Commodus) Benignus,vti-
lis humanus. [Aera) Statuas. [Tripodas) Menſas. Virg.
Sacri tripodes v. c. & palmæ precium victoribus . [Præmia for-
tium) Epexegeſis . [Peſſima) Vilia , de carminibus dicit .i. ſi di-
uitias haberem,carmina non donarem . [Quas aut Parthaſius)
Parrhaſius Athenienſis pictur fuit. [Protulit) Hominibus diuul-
gauit . [Scopas) Signorum ſculptor . [Hic) Scopas. Ille Par-
rhaſius,nam hic viciniori reſpondet. [Solers) Peritus. [Ponere)
Pingere, formare, vt poſuitque immania templa . [Sed non hæc
mihi vis) Diuitiarum .ſ. aut animus non tibi talium hic eſt ſen-
ſus. Nec ego talia largiri poſſum,nec ſi poſſem,tu ea deſidera-
res,vt qui carmina diuitijs omnibus anteferas.[Et precium dicere
muneri) Dicere quàm precioſum ſit carmen oſtendere. Non
quo ſperaret precium . [Non inciſa notis) Victoriarum titulis,
quibus defuncti duces quandam immortalitatem conſequun-
tur . [Impiæ) Quia tergeſſit bellum contra Romanos. [Eius
qui domita nomen,ab Africa) Scipionem Africanum ſignificat,
[Lucratus) Quia Africanus dictus eſt , vt Saluſt. Cui poſtea A-
fricano cognomen ex virtute fuit. [Quam Calabræ Pierides)
Facta,inquit,clarorum virorum,niſi carminibus illuſtrentur,eta
tis ſuæ memoriam non excedunt , & ſignificat Ennium , qui fa-
cta Africani deſcribit. oriundum de Rhudino oppido Calabriæ,
ideo Calabræ muſæ . [Si cartæ ſileant) Si non contineantur ſcri-
ptis , vel libris . [Quid foret Iliæ) Quem fructum haberet Ro-
mulus , niſi laudaretur ? [Si taciturnitas Obſtare meritis) Niſi
carminibus laudaretur Romulus,quid prodeſſet illi feciſſe talia?
[Ereptum Stygijs fluctibus Aeacum) Iouis filium immortalita-
tem dicit conſecutum laudibus poëtarum . [Inſulas) Quas in
Oceano conſtitutas Fortunatas appellant , ſiue inſulas beatorum.
[Cælo Muſa beat) Cæli poſſeſſione beatum fecit .i. reddit car-
minibus memorabilem. [Sic Iouis intereſt) Carminibus poëta-
rum , & ingenijs fortis Hercules nominatur iunctus conuiuijs
deorum. [Clarum Tyndaridæ ſidus) Caſtorem,& Pollucem di-
cit,quorum nauigantibus ſalubre ſidus carminibus memoratur.
[Quaſſas eripiunt) Carminibus poetarum dignoſcuntur Caſtor
& Pollux eſſe dij.[Liber vota bonos ducit ad exitus)Et ſic a ſupe
rioribus aut Deus carminibus poëtarum,aut felicia faciens vo-
ta precantium .

DONAREM pateras grataq. commodus)Hac Ode indi- **POR.**
cat ſibi facultates tantas,non eſſe vt poſſit phialas,& alia precio
ſa donare,ſed quod maius eſt carmen ſe Cenſorino largiri. De-
inde præfert carmina omnibus diuitijs . [Quas aut Parthaſius
protulit, aut Scopas) Parrhaſius Athenis pictor clarus fuit . Sco-
pas [Greek] fuit .i. ſculptor ſignorum marmoreorum .
[Solers nunc hominem ponere nunc Deum) Ponere nunc con
ſtituere,ac fingere . Sed non hæc vis mihi nec tibi talium . [Res
eſt,aut animus deliciarum egens)Senſus eſt,Nec ego talia largi-
ri poſſum,nec ſi poſſem,tu ea deſiderares,quia carmina tibi diui-
tijs præponenda ſunt . [Carmina poſſumus Donare,& precium
dicere muneris).i.oſtendere,quam precioſum munus ſit carmē.
[Non inciſa notis marmora publicis. [Per quæ ſpiritus, & vita
redit bonis) Per quos titulos conſecrati defuncti duces quandā
immortalitatem conſequuntur.[Eius, qui domita nomen ab A-
frica lucratus redijt)Africanum Scipionem ſignat. [Clarius indi
cant Laudes,quam Calabræ Pierides) Facta,inquit,virorum cla
rorum niſi carminibus illuſtrentur , ætatis ſuæ memoriam non
excedunt.[Quam Calabræ Pierides) Sua vult intelligi carmina,
quia vrbe Venuſina natus eſt,quæ eſt in Calabria,atque Apulia.
[Fauor vatum potentium) Nam magna vis eſt in ipſa perfecta
eloquentia, vnde & Alexander Magnus, cum ad Achillis ſepul-
chrum perueniſſet . illum felicem iudicauit,qui Homerum tan-
tum vatem ſuarum laudum præconem ſortitus eſſet. [Diuitibus
conſecrat inſulis) Inſulis dicit,quas in Oceano conſtitutas Ho-
merus [Greek] dixit. Latini Fortunatorum inſulas appel-
lant . [Cælo muſa beat) .i. cæli poſſeſſione beatum facit, ac per
hoc immortalem reddit. Clarum Tyndaridæ ſidus Epexegeſis,
quia Tyndaridæ ſidus ait. Sæpe autem dictum eſt,ſtellas Caſto-
ris ac Pollucis nauigantibus ſpem meliorem oſtendere .

DONAREM) Docet nulla munera Muſicis, hoc eſt car- **ASC.**
minibus eſſe potiora,ſeq. ea & dare,& cōmendare poſſe dicens.
O Cenſorine,ego cómodus .i. vtilis,& opportunus amicus,do-
narem meis ſodalibus.i.ſocijs mēſæ pateras,& æra.i.ærea ſigna,
grata.i.accepta eis & tripodas.i.trium pedum menſas,appoſito-
rie præmia fortium Graiorum.i.quibus Graij fortiſſimos,quoſ-
que donare ob merita ſolent , neque tu cum iis præcipuus ami-
cus,ferres.i.auferres,me diuite .i. à me ſi eſſem diues (Nil cūt li-
beralius nihil habentibus)peſſima imò optima munera.ſ.ferres
munera artium.i.artificioſorum ſignorum quas artes.i.artificio
ſas res, aut Parrhaſius optimus pictor, aut Scopas optimus ſcul-
ptor protulit,hic.ſ.poſterior,hoc eſt Scopas,ſolers.i.ſolerter pe-
ritos ponere.i.fingere,nunc hominem, nunc deum,ſaxo .i. è ſa-
xo,aut marmore, ille .i. prior .ſ. Parrhaſius, ſolers ponere nunc
hominem, nunc Deum coloribus liquidis.i.fluidis . Sed hæc vis
.i.facultas munerum,non eſt mihi,nec,aut non,tibi eſt res.i.oc-
caſio, aut materia egens , talium deliciarum , quia ſat earum ha-
bes,nec animus quia etiam ſi non haberes, nō cuperes, aut quia
non cupis,vt auari,vltra id, quod ſatis eſt, verum tu gaudes car-
minibus,& nos poſſumus donare carmina, & dicere precium .i.
valorem, muneris, aut muneri, quod fieri ſolet , vnde in Eunu-
cho. Munus noſtrum exornato verbis , quantum potes , Non
inciſa,dicit precium muneris, id eſt quantum carmina poſſunt ,
quia marmora.ſ.ſepulchrorum.ſ.Sarcophagi,inciſa notis.i.lite-
ris,publicis.i.palam patēſibus, & à republica traditis titulis, per
quæ .ſ. monumenta , ſpiritus , & vita reddit bonis ducibus poſt
mortem, quia viuunt ſemper in hominum memoria, non etiam
celeres fugæ Annibalis,& minæ Annibalis reiectæ .ſ. à Scipione
Africano priore retrorſum , id eſt in timorem verſæ non etiam
incendia Carthaginis impiæ , id eſt omnia inſignia facta indicāt
laudes eius.ſ Scipionis Africani maiores , qui redijt lucratus no-
men .i. agnomen Africani ab Africa, propter Carthaginem do-
mitam, Clarius quam Pierides .i. Muſæ , Calabræ .i. Enniauæ ,
quia Ennius Tarenti in Calabria natus eſt . Neque tu tuleris .i.
obtinueris,mercedem.i.præmium.i.honorem,eius ſupple quod
benefeceris,ſi cartæ .i. ſcripta in cartis,ſileant . Nam quid foret
puer,id eſt filius, Iliæ (quam ſorte,quia certiorem,priorem no-
minat, aut quia carmini conducit, aut qui difficilius eſt mulieris
quam Dei filium clarificare) Et Mauortia .i. Martis,hoc eſt Ro-
mulus ſi taciturnitas inuida obſtaret meritis Romuli ; q. d. nihil
foret , ſicut nec Græci nunc clariſſimi . Nam virtus .ſ. ipſius
Æaci,qua,laudari meruit,& fauor & lingua vatum .i. poëtarum,
potentium .ſ. in hac re quæ eſt immortalitati conſecrare, conſe
crat Æacum ereptum fluctibus Stygijs .i. qui alioqui in Stygijs
fluctibus ignotus iaceret, inſulis diuitibus .i. Fortunatis, hoc eſt
Elyſijs beatorum campis Muſa vetat virum dignum laude mori
.i.aboleri & interire,bene dicit laude dignum ne quis ſperet ſine

merito poſſe fauore poëtarum obtinere immortalitatem. Muſa beat.i.beatum facit cœlo.i.cœleſtium conſortio. Sic .i. per Muſam Hercules impiger.i.ſtrenuus, intereſt epulis Iouis .i. deorũ optatis.ſ.ab eo in tota vita. Nam (vt Cic. docet j. offic.) ab adoleſcentia virtutem ſectatus eſt, voluptatem aſperis verbis perſecutus. Et Tyndaridæ. Caſtor & Pollux, appoſitone clarum ſidus, qd licet duo ſint, vnum tamen ſignum Geminos conſtituũt, quod dum claram, felix nautis omen, eripiont (ſic metri lex poſtulat) ſic.i.per Muſica munera, ab infimis æquoribus rates quaſſas.i.per poëtarum monumenta, innocuit nautis Caſtoris & Pollucis ſidus benignum eſſe nautis. Et liber .i. Bacchus, ornatus tempora.i.habẽs tempora ornata pampino .i. folio vitis viridis, ducit ſic .i. per atteſtationem poëtarum, vota ad bonos exitus, quia ſine poëtis, neque notus, neque inuocatus fuiſſet.

GLAR. NEQVE tu peſſima numerum. Ferres diuite me) Peſſima, inquit Acron, vilia, de carminibus dixit ſi diuitias haberem, carmina non darem. Quę expoſitio nimis argutula eſt, & à nemine probatur. Poëta enim de pateris, rebusq. precioſis loquitur, Cenſorinum non peſſima laturum fuiſſe, ſi quidem ipſi eſſent talia munera & non peſſima dixit.i.optima per liptoten. [Non tibi talium) Res eſt. Ego eum de re familiari dicere exiſtimo, q.d. Res eſt tibi atque animus neutiq. egens talium delitiarum. [Non incendia Carthaginis impiæ) Scipio Africanus ſuperior primus id cognominis meruit, vt auctor eſt Liu.lib.vlt. tertiæ decados, qui Annibalem vicit, & cuius præconium celebrauit Ennius. At is non incendit Carthaginem, ſed tributariam duntaxat fecit. Poſterior vero Africani, Pauli Æmili, filius, eam tertio Punico bello deleuit. Verum ne hoc nihil Ennius, quippe qui longe antea mortuus erat. Horatius igitur ob vicinitatem tum nominum, tum rerum, hiſtoriam confundit, vt ſæpius faciunt poëtæ. Hæc cauſa fortaſſis fuit, cur Porphyrion Calabræ Pierides exponat ſua carmina, de poëta loquens quia in vrbe Venoſina natus eſt, quæ in Calabria, neque Apulia eſt. Obiter etiam notandum oppidum, vnde Ennius natus fuit, ab Antone Rhudinum dictum, à Plinio autem ac Ptolomeo Rhudiam, à Strabone vero Rhodęos lib.vj. Id quia tarento proximum eſt dedit occaſionem quibuſdam, vt Ennium Tarenti natum dicerent. Hoc etiam in eodem Porphyrione à Mancinello non eſt intellectum, vbi de Tyndaridis loquitur, nam Tyndaride apud Poëtam putauit genitiui caſus, quod eſt nominatiui. Sed nemo hic Mancinellum ſequitur, idcoque de eo nos quoque dicere ſuperſedebimus. Ceterum hunc Cenſorinum, Martium nominatum in quibuſdam libris inuenio, quare C. Martium Cenſorinum hunc fuiſſe puto, eum an quam, qui factus Cos. cum C. Aſinio Gallo, Anno ab vrbe condita rcxlvj.

AD MARCVM LOLLIVM.

Modeſte Lollio immortalitatem carmine ſuo pollicetur: Nam vt non ſit ſummus, aut ſummo proximus, non tamen de futuram aut ſcriptis ſuis ſuam laudem & vitam quemadmodum neque latet Pindarum, Simonidem, Alcæum, Steſichorum, Anacreon, Sappho & cæteri ſi Homerus primum locũ teneat & illos longe ſuperet. Carminum autem tantam eſſe vim, vt Helenam, Teucrum, Stenelum, Hectorem, Deiphobum, Agamemnonem immortalitati donauerint, alioquin obſcuriſſimos futuros, vt ij qui ſine laudatore poëta perierunt, & ſi non minus fortes fuerint, quare & Lollium ſe velle aut ab obliuione ſcriptis ſuis vindicare.

Ode IX. Tricolos, Tetraſtrophos: Vt, Vides, vt alta ſtet niue candidum.

—∪——∪∪ ∪—
—∪——∪∪—∪∪
——∪———
—∪∪ ∪∪. ∪—

NE forte credas interitura, quæ
Longe ſonantem natus ad Aufidũ,
Non ante vulgata per arteis
Verba loquor ſocianda chordis.
Non, ſi priores Mæonius tenet
Sedeis Homerus: Pindaricæ latent,
Cææque, & Alcei minaces,
Steſichorique graues camœnæ.
Nec, ſi quid olim luſit Anacreon,
Deleuit ætas. ſpirat adhuc amor:
Viuantque commiſſi colores
Aeoliæ fidibus puellæ.
Non ſola comptos arſit adulteri
Crineis, & aurum veſtibus illitum
Mirata, regaleiſque cultus,
Et comites, Helene Lacæna:
Primus ue Teucer tela Cydonio
Direxit arcu: non ſemel Ilios
Vexata: non pugnauit ingens
Idomeneus, Sthenelus ue ſolus
Dicenda muſis prœlia: non ferox
Hector, vel acer Deiphobus graueis
Excepit ictus pro pudicis
Coniugibus, puerisque primus.
Vixere fortes ante Agamemnona
Multi. ſed omnes illacrymabiles
Vrgentur, ignotique longa
Nocte: carent quia vate ſacro.
Paulum ſepultæ diſtat inertiæ
Celata virtus. non ego te meis
Chartis inornatum ſileri,
Tot ue tuos patiar labores
Impune Lolli carpere liuidas
Obliuiones. eſt animus tibi,
Rerumque prudens, & ſecundis
Temporibus, dubijsque rectus,
Vindex auaræ fraudis, & abſtinens
Ducentis ad ſe cuncta pecuniæ,
Conſulque non vnius anni,
Sed quoties bonus, atque fidus
Iudex honeſtum prætulit vtili: &
Reiecit alto dona nocentium
Vultu: & per obſtanteis cateruas
Explicuit ſua victor arma.
Non poſſidentem multa, vocaueris
Recte beatum: rectius occupat
Nomen beati, qui deorum
Muneribus ſapienter vti,
Duramque callet pauperiem pati:
Peiusque leto flagitium timet:
Non ille pro caris amicis,
Aut patria timidus perire,

NE forte credas) Scribit minores nõ debere à ſcribendo abhorrere, timentes eorum ſcripta non fore perpetua, cum tot prius doctiſſimi viri ſcripſerint, & laudem maximam fuerint conſecuti, itaque probat exemplo poſteros etiam non deterritos laudem quoque meruiſſe, vt Pindarum, & alios plures poſt Hom. quem dicit poëtarum, ſummũ. Pollicetur exinde Lollij laudes ſuis carminibus celebrare quod vbi egit, oſtendit beatum ſe non multa poſſidentem, ſed qui deorum muneribus vtitur ſapienter, & pauperiem pati neſcit timens flagitia magis quam mortẽ vllam, paratus pro caris amicis, & patria mori. [Ne forte credas) Ode eſt ſimilis nonæ, eſt autem ordo. Ne forte credas interitura verba, quæ natus ego ad Aufidum longe ſonantem loquor ſocianda chordis per artes non ante vulgatas. [Aufidum) Apuliæ flumen, de quo latius ſupra non ante vulgatas, primus enim latinorum Horatius lyrica laude digna ſcripſit. [Mæonius) Homerus de quo late ſuperius. [Cææque) ANTO.

Cæa teſte Plin.lib.iiij.inſula eſt in mari Aegęo, propinqua Hele
Coos. næ inſulæ, quæ tamen Cæos a Græcis dicit & Hydruſa olim Str. etiam libro decimo ſcribit. Cæoo vnam ex Cycladibus eſſe, quę cum quaternas contineret vrbes, Tetrapolis vocitata eſt. duæ vero tellatur. Carthea.ſ. & quam Iulidem appellant, ad quas reliquarum habitatores conrurterunt. Ex Iulide Simonides condendorum auctor carminum duxit originem, Eraſiſtratos medicus inſignis, & Ariſto Peripateticus. Fab. autem lib. x. ſic ait,
Simonides. Simonides tenuis alioqui ſermone proprio, & iucunditate quadam commendari poteſt, pręcipua tamen eius in commouenda miſeratione virtus eſt. vt quidam in hac eū parte omnibus eiua operis auctoribus præferant. [Alcei minares) Id ait quia tyrannos inſectatus eſt. vt Fab. Quintil. ſcribit latius tamen ſuperius vidcto. [Steſichorique graues Camœnæ) Fab. ſic lib. x. Steſicho-
Steſichorus. rus quam ſit ingenio validus materiæ quoque oſtendunt maxima bella & clariſſimos canente duces, & epici carminis onera lyra ſuſtinente. reddit enim perſonis in agendo ſimul loquendoq. debitam dignitatem ac ſi tenuiſſet modum videtur æmulari proximus Homerum potuiſſe. ſed redundat, atque effunditur, quod
Anacreō. vt eſt repræhendendum. ita copiæ vitium eſt. [Anacreon) Fuit is lyricus poeta tempore Piſiſtrati, & Pherecidis hiſtoricis & Pythagorę magiſtri. Auctor eſt Euſeb. noa tamen plura ſuperius. [Aeoli puellæ).i. Sapphus Lesbiæ. nam (vt diximus) in Aeolia regione Lesbos eſt. [Non ſola) Ordo eſt, non ſola Helenæ Lacæna arſit comptos crines adulteri & aurum illuum veſtibus mirata & cultus regales, & comites. Hic vero carminum vim oſtendit. [Non ſola) ſenſus eſt quod non ſola Helena, quæ pulcherrima fuit, amauit Paridem ſed aliæ plures ante eam. At quoniam poëtæ aliqui de illis ſcripſere nihil latent ac ſi non fuiſſent. Carminum igitur beneficio memoria rerum & bene geſtorum laudes perpetuæ fiunt. hinc Helena quia Homeri preconio & aliorum vatum cantata eſt, perpetuo celebratur. [Primus ue Teucer) ſenſus eſt, quod non Teucer Telamonius primus optime vſus eſt. ſagittis, ſed multi ante ipſum attamen ac ſi non fuiſſent, latent. Teucer vero hominum ore verſatur Homeri preconio. de quo quidem latius ſupra. [Cydonio arcu).i. Cretenſi. nam Cydonia ciuitas vna eſt è tribus Cretæ eximijs. vt ſcribit Str. lib. x. In ea autem calami ſpiculis aptiſſimi, vt alibi dictum eſt. [Non ſemel Ilios Vexata) ſenſus eſt, quòd pluries Ilios bello vexata fuerat, ſed quia nulli vates ſcripſere, nulla eſt memoria niſi quando ab Agamemnone. & id propter Homerum. Ergo carmine fit viuax virtus. [Non pugnauit ingens) ſenſus eſt, quòd non ſolus Idumeneus & Sthenelus cantanda prœlia pugnarunt, ſed plures alij tamen ac ſi non fuiſſent, latent, quoniam nullus eorum laudes poëta cecinit ſicut Homerus Idomenei & Stheneli præconia cantat. Non ferox Hector ſenſus eſt quod non primus Hector & Deiphobus pro patria pugnarunt, ſed multi alij tamen perpetuo latent carentes poëtarum munere quod nō euenit Hectori & Deiphobo, maxime enim ab Homero laudantur. [Illacrymabiles) Quoniam eorum nulla eſt memoria. [Ignotique) Et ignoti. ſ. ſunt quia carent ſacro vate. [Sacro vate) Ouid. de Arte lib. iij. ait.

Adde quod inſidiæ ſacris à vatibus abſunt:
Et facit ad mores ars quoque noſtra bonos.
Eſt Deus in nobis ſunt & commercia cæli
Sedibus ætheren ſpiritus ille venit, Et al bi,
At ſacri vates & diuum cura vocamur.
Sunt etiam qui nos numen habere putent.

[Sepultæ inertiæ) Senſus eſt, quod virtus non celebrata carminibus ignauiæ ſimilis eſt, ac ſi nulla fuerit. [Non ego te) pollicetur iam Lollij laudes ſcribere. [Vindex) Liberator. [Conſulque) ſenſus eſt, quod Lollij animus toto vitæ tempore victor erat non ſolum anno vnico vti conſul, Victor autem ſui ipſius, & cupiditatem. [Sed quoties) Toties conſul eius animus videbatur eſſe quoties auaritiæ, & aliorum huiuſmodi victor erat. [Obſtantes cateruas) Cupiditatum.ſ. [Sua arma) Sua conſilia ſuam virtutem. [Beatum) Seneca in Epiſt. beatum appellat animo bona cuncta retinentem. Tullius vero beatum vocat, qui bona multa retinens abſque malo degit, ipſe vero Horat. alibi, inquit: Ne ue putes alium ſapiente, bonoque beatum. [Deorum muneribus) Vt ſunt diuitiæ amici, & huiuſmodi. [Callet) Acute nouit. [Non ille) Supple erit.

ACR. NE forte credas interitura) Ne caſu credas peritura, Ad M. Lollium ſcribit conſularem affirmans immortalia fore ſcripta ſua, quamuis ante eum ſint alij meliores poetæ. Nam nec Homeri magnitudinem obſtare, quo minus Pindarus & alij poetæ. qui poſt eū orti ſunt, clari eſſent. [Natus ad Aufidum) Ipſe Horatius, qui primus latinus lyricus fuit. [Non ante) Quia ipſe prior lyrica carmina apud latinos ſcripſit. [Non, ſi priores Mæonius tenet) Mæonius Homerus à Mæonia dictus eſt. [Pindaricæ latent, Cææque) propter Simonidem lyricum poëtam, qui de Cęa inſula fuit, vnde & Pindarus. Minaces autem Alcæi Camœnæ dictæ ſunt, quoniam adeo amarus fuit, vt auſteritate carminis ſui multos de ciuitate eijceret. [Steſichoriq. graues) magnæ, profundæ, & ipſe bellorum poëta ſcriptor. [Nec ſi quid olim luſit ſi Anacr.) ideo luſit, quia iocis & conuiuijs digna cantauit. vt Carmina qui luſi paſtorum i. Anacreon autem Satyram ſcripſit amicus Lyſandri. Alij dicunt quod ſcripſit Circen & Penelopen in vno laborantes. vnde in j lib. in ode Velox dices laborantes in vno Penelopen, vitreamq. Circem. [Spirat adhuc) Recens eſt. [Viuuntq. commiſſi calores) Calores pro amoribus poſuit Sappho autem ſignificat, quæ Æolide dialecto vſa eſt. [Arſit) Amauit. vt, Formoſum paſtor Corydon ardebat Alexin. [Adulteri) raptoris Alexandri. [Regaliſq. cultu) Quia regis Priami filius. [Et comites) itineris. Helenæ Lacæna, de Lacedæmone. vt, Ac non ſic Phrygius penetrat Lacedæmona paſtor Ledæamq. h.t.u. a.u. vel quia non ſola Helena amauit Paridem. nam & aliæ ſimiles cupidæ fuerunt, ſed magis hæc formoſa carmine poëtarum. [Primus ue Teucer tela Cydonio) Teucer Telamonis filius ab Homero inducitur ſagittis peritiſſime vſus. Cydonio ait Cretenſi Cydonia a ciuitate vbi primum de pecudum cornibus arcus curuati ſunt. [Non ſemel Ilios Vexata) Ab Hercule enim ante euerſa fuerat. & hæc Ilios & hoc Ilium dicitur. vt, Ceciditq. ſuperbum Ilium. [Non pugnauit ingens Idomeneus, Sthenelus ue) ſed hi carminibus prælati ſunt ceteris. vt Terſandrus Sthenelusq. duces. Sthenelus autem Capanei & Euadnes filius fuit. [Non ferox Hectori) oſtendere vult, licet multiformes fuerunt illos tantum fama celebrari, quos commendauere poëmata. Nam nec ſolus Hector & Deiphobus pro patria perierunt. Sed hi magis carminibus noti ſunt. Similiter & ante Agamemnona paris virtutis fuiſſe plures, ſed neſcitis ſilentio. & ideo ſe ad ſcribendum priorum confirmauit exemplis. [Grauis Excepit ictus) Vt Laniatum corpore toto Driphobum vidit lacerum crudeliter ora. [Ignotiq. longa Nocte) Tanquam neſciantur velut mortui, quos modo neſcribit occiſos. [Sacro vate) Laude, carminū. [Paulum ſepultæ diſtat inertiæ Cælata virtus) non laudata virtus ſimilis eſt inertiæ. ita enim ſilentio obſcuratur tanquam ſi nulla fuerit. [Inornatum) illaudatum, vt, Quis te magne Cato tacitum, aut te Coſſe relinquat. [Rerumq. prudens) philoſophiæ aptus, vnde, & rerum prudentes philoſophi dicti ſunt. [Et ſecundis Temporibus dubijsq. rectusque) Quem neque proſpera neque aduerſa mutauerunt. [Vindex auaræ fraudis) punitor. vindicare enim apud veteres non tantum defendere, ſed etiam punire ſignificabat. [Et abſtinens) Abſtinentem dixit Lollium pecuniæ, quam aut ideo ad ſe cuncta ducere poſuit, quia auari ſtudēt pecunijs aut quia pecunioſorum gratiam omnes ſequuntur.
[Conſulque non vnius anni ſidus) Virtute, & honeſtate Lollium præfert. [Sed quoties bonus, atque ſidus) Quoties, inquit, iudex bonus es, honeſtum vtili præponis, vel quoties bellorum victoris reip. conſulis, toties conſulari vteris poteſtate, & virtute tua perpetuus conſul efficeris. [Honeſtum prætulit vtili) plus dilexit honeſtatem, quam vtilitatem. [Alto) prudēti profundo. [Nocentium) Noxiorum, & corrumpere iudicia tentantium. [Victor) Vel cupiditatis, vel hoſtium. quoties victor emerſeris, toties conſul efficeris. [Non poſſidentem multa, vocaueris Recte beatum) non recte diuitem beatum vocari, ſed illum rectius beatum dicit, qui felicitatem moderetur, & non habet execrabilem paupertatem, pluſquam timeat morte percuti. [Occupat) ſibi vindicat. [Callet) ingenioſe nouit. vt ipſe alibi, legitimumque ſonum digitis callemus & aure.

NE forte credas interitura) Hæc Ode ad Lollium ſcripta eſt POR. conſularem, qua affirmat immortalitatem habitura ſcripta, ſua, quamuis alij ante ſe meliores poëtæ, nam nec Hom. magnitudinem obſtare, quo minus Pindarus, & alij poëtæ qui poſtea mortui ſunt clari habeantur. Prima autem ſyllaba Odes huius circunflexere enuntianda eſt, vt ſit, ne credas, id eſt ne credideris. [Ante vulgatas per artes) Gloriatur ſe primum lyrica carmina Latina lingua auſum ſcribere. [Cææque, & Alcæi minacis) Simonides lyricus, poëta Cæus fuit, id eſt ex Cæa inſula. Minaces autem Alcæi Camœnæ dicuntur quoniam adeo amarus fuit, vt auſteritate carminis ſui multos ex ciuitate eijceret. [Nec ſi quid olim luſit Anacreon) Luſit quia iocis & conuiuijs digna ſcripta. [Viuuntque commiſſi calores Æoliæ fidibus puellæ) Calores pro amores dicūtur. Sappho autem ſignificat, quæ Æo

lida

lidæ dialecto vſa eſt. [Non ſola compos arſit adulteri crineis) Arſit pro deperijt, aut amauit dictum eſt. hac autem Periodo colligit ſæpe eadem facta, quæ legimus circa Ilion geſta, ſed ea tantum quibus clarus poëta contigerit, perpetuum obtinuiſſe memoriam. [Paulum ſepultæ diſtat inertiæ Cœlata virtus) Non, inquit, multa diſtat ab inertia virtus, ſic vt de illa, ita de hac quoque ſileatur. [Secundis Temporibus, dubijſque rectus). i. proſperis, & aduerſis æquitatem retinens. Vindex auaræ fraudis Vindicem nunc pro punitore poſuit, quia vindicare apud veteres non tantum defendere, verum etiam punire ſignificat. [Ducētis ad ſe cuncta pecuniæ) Verum pecuniæ pro auaritia poſuit, quæ merito ad ſe cuncta ducere dicitur quia auari rapere omnia ſtudent, aut ducentis ad ſe cuncta pecuniæ ad hoc referens dixit, quia pecuniosorum gratiam omnes ſequuntur? [Conſulque nō vnius anni) Virtutes tuæ, inquit, te perpetuū conſulem faciunt. Sed quoties bonus, atque fidus Iudex honeſtum prætulit vtili, & Reiecit alto dona nocentium Vultu, & per obſtantes cateruas. [Explicuit ſua victor arma) Quoties, inquit, animus tuus honeſta iudicans præmia ſublata à nocentibus reſpuit, toties glorioſas ex hoſtib. victoriam reportauit. Non poſsidentem multa vocaueris Recte beatum. Ordo non recte vocaueris beatum multa poſſidentem. [Non ille pro caris amicis, Aut patria timidus perire) Deeſt erit ait autem eum, qui his artibus inſtructus ſit, non dubitare pro amicis, & patria mortem ſubire, ſi neceſſe ſit.

ASC. NE forte) Conformiter ad ſuperiorem Oden cohortatur poëtas ad ſcribendum, cum non ſolum Homerica carmina, ſed & ceterorum poëtarum æternam ſamam meruerint, veruntamē quia primus ferè ſcripſit Homerus, licet non primi Homeri tempora fortes vixerint, tamen primi in memoria hominum habentur qui ab Homero laudantur. vnde patet virtus carminum, quo circa Lollium amicū ſuis carminibus celebrat poëta. Ordo eſt. O Lolli, ne .i. nolim credas forte verba, quæ ego natus ad Aufidum fluuium iuxta Venuſinum, ſonantem longe, loquor forian da corpus. ſ. lyricis per artes non vulgatas ante, quia primus ferè Romanorū lyrica ſcripſit, interitura .i. peritura, quia ſi .i. tametſi Mæonius. ſ. vates, hoc eſt Homerus, tenet ſedes priores quam . ſ. Pindarus, tamen ſup. Camœnæ Pindaricæ, & Cææ .i. Simonidicæ, & Camœnæ minaces .i. acres, Alcæi . ſ. Lesbij, & graues Camœnæ Steſichori latent. i. ignotæ ſunt, Nec ætas deleuit ſi Anacreon, lyricus ille poëta luſit, i. ſine labore cecinit ad lyricam, & compoſuit quid. i. aliquid. Non autem dubitat quin compoſuerit. Vnde particula ſi non ponitur hic dubitatiue, ſed aſſertiue. Amor commiſſus. i. mandatus vt reueletur, fidibus. i. plectris, aut cytharæ, puellæ Aeoliæ. i. Lesbiæ, hoc eſt ipſius Sapphus, ſpirat .i. ſpiritum ducit, & vitam habet adhuc. Eſt autem metaphora ſumpta ab animantibus, & calores .i. vehemens affectus, commiſſi .i. mandati, & concrediti vt reuelentur, & poſteris notificentur, fidibus puellæ. Aeoliæ .i. Sapphus, viuunt. ſ. adhuc Non ſola, monſtrat argute quid carmina poſſint. Nam per Homeri carmina multi tantiſper dum mundus erit, erunt in memoria, qui vt multi qui ante Homerum geſſerunt præclara ignobile perijſſent. ordo eſt. Non ſola Helenæ Lacæna. i. Spartana arſit. i. ardēter amauit crines adulteri, i. Paridis, comptos .i. compote pexos, & aurum illitum veſtibus. ſ. opere Phrygionum, qui acu pingunt, arſit diro mirata cultus regales, & comites regales id Mortaliter, quia comites ferè conformes ſunt duci. vnde, & Aeneid. iiij. Multa viri virtus animo multusque recurſat Gentis honos. Ve, pro vel. Teucer. ſ. Telamonius, non direxit primus arcu Cydonio. i. Cretico, telo. i. ſagittas, & Ilios i. regio Ilia, aut ciuitas Phrygiæ (dicitur autem Ilium, Ilion, & Ilios, vt hic, quod rarius reperis) non eſt vexata ſupple bello, ſemel ſup. tantum, quia etiam ſub Laomedonte ab Argonautis capta fuerat, vnde Anchiſes Aen. ij. Satis vna ſuperq́. Vidimus excidia, & captæ ſuperauimus vrbi. Nō ſolus Idomeneus, & Sthenelus ingens. i. ingenti animo, & virtute præditus, Pugnauit prœlia dicenda. i. digna quæ dicantur. Muſis. i. carminibus inſpiratione Muſarum compoſitis, & tamen prę dicantur ij præcipue ab Homero, quia fortiter contra Troianos pugnauerunt. Non ſolus ſupple Hector ferox, vel Deiphobus acer qui ambo ſunt filij Priami, excepit primus ictus grauis, quia mortiferos, pro coniugibus, & pueris. i. liberis. Multi vixere fortes ante Agamemnona, qui erat princeps exercitus Græcorum ante Troiam, ſed omnes vrgentur. i. opprimuntur morte, & obliuione, illacrymabiles .i. quaſi indigni lacrymis, & ignoti longa nocte. i. obliuionis perpetuæ caligine, quia carent vate .i. poeta ſacro. i. religione quadam venerando. Virtus cœlata. i. occultata, diſtat paulum. i. modicum (diſtat tamen, quia ſicut lucerna poſita ſuper candelabrum multis lucet, poſita autem ſub modio, ſo- li ſibi, aut ſub modio poſitis, ſic virtus nota multis prodeſt, ignota ſoli in quo eſt verum, vt in epiſtolis docet. Non vixit male qui viuens, moriensque fefellit .i. delituit) inertiæ ſepultæ .i. ab inertia ſepulta. Et ideo ò Lolli, ego non ſilebo te inornatū meis cartis .i. carminibus in cartis deſcriptis, (Sunt autem textus, qui habent Sileri) ve, pro vel, ego nō patiar obliuiones liuidas. i. obſcuras, aut potius inuidioſas, carpere. i. corrodere & abſumere tot labores tuos, quia animus eſt tibi, & prudens. i. prouidens rerum . ſ. quæ prouideri poſſunt, & rectus .i. equus temporis ſecundis, & dubijs .i. aduerſis, vſque adeo vt dubites quid aggrediare, animus inquam exiſtens vindex fraudis auaræ. i. expallens à ſe omnem fraudem auaritiæ, & abſtinens pecuniæ ducentis .i. placide trahentis ad ſe cuncta. Quia. Et genus, & mores regina pecunia donat. Et eſt tibi animus conſul. i. dignus cōſulatu, nō vnius anni, ſicut qui in comitijs fiunt, nam multi ſunt conſules indigni conſulatu, & contra, ſed toties conſul quoties exiſtens, bonus, atque iudex, prætulit honeſtum .i. bonum honeſtum per ſe expetibile, vt virtutem, vtili. i. rei vtili. Cicero autem iij. Offic. docet, nihil eſſe honeſtum quod non idem vtile, nec vere vtile quòd non idem honeſtum multum tamen videntur vtilia male viuentibus, quæ non ſunt honeſta. Id autem facit eſt ad hunc locum & ſupple reiecit alto. i. magnifico vultu dona nocentium .i. noxiorum, qui ſe muneribus redimere confidunt. Et exiſtēs victor .i. voti compos, explicuit ſua arma. i. ſigna & vexilla, per cateruas .i. hoſtiles, paſſionum potiſſimum: obſtantes .i. obluctantes, Tu ò Lolli non vocaueris recte beatum poſſidentem. i. eum qui poſſidet multa. Nam is rectius occupat nomen beati qui callet .i. multo vſu callide ſcit vti ſapienter muneribus deorum. ſ. paupertate, & diuitijs, de paupertate. n. dicit Lucan. Et munera nondum intellecta deum, hic tamen videtur pro diuitijs poſuiſſe, nam addit. Et callet pati duram pauperiem, & timet peius. i. attentius flagitium. i. turpe peccatum, leto. i. morte Iuuen. Magnum crede nefas animam præferre pudori, &c. Ille. i. quicunque talis eſt non timet perire. i. mori, pro amicis caris, aut patria quæ vna omnium complectitur caritatis, ſecundum Cic. 10 offic.

CÆÆQVE, & Alcæi minaces) Propter Simonidem lyricum poëtam, qui de Cæa inſula fuit vnda, & Pindarus fuit. Hæc Acron. vel hic locus argumento eſt, & in Acronis commentario quædam corrupta eſſe vel temporum iniuria, vel librariorum inſcitia. Secunda enim huius libri Ode Dircæum caponit, Thebanum de Pindaro. GLAR.

AD LIGVRINVM.

Monet ne quis ob corporis, bona quæ momentanea ſunt, & fluxa, ſuperbiat.

Ode X. Monocolos: Vt,

Tu ne quæſieris, ſcire nefas, quem mihi, quem tibi.

—-uu—uu—uu-u-

CRVDELIS adhuc, & Veneris muneribus potens,
Inſperata tuæ eum veniet pluma ſuperbiæ:
Et quæ nunc humeris inuolitant, deciderint comæ:
Nunc & qui color eſt Puniceæ flore prior roſæ:
Mutatus, Ligurinum in faciem verterit hiſpidam:
Dices, heu (quoties te ſpeculo videris alterum)
Quæ mens eſt hodie, cur eadem non puero fuit?
Vel cur his animis incolumes non redeunt genæ?

ANTONIVS.

CRVDELIS adhuc) Hac ode ſcribit Ligurinum quandoque fore, vt pœniteat ſuæ ſuperbiæ, idq́ue agebat, vt ſibi moriger eſſet. [O crudelis) Ode eſt ſimilis vndecimæ. Ordo autem eſt. O crudelis, & adhuc potens &c. [Veneris muneribus) .i. grata forma. [Inſperata) Putas enim ſemper habere adoleſcentiam, ſed veluti Ouidius Naſo, inquit, forma bonum

num fragile eſt,quantumque accedit ad annos Fit minor,& ſpatio carpitur ipſa ſuo.[Pluma)Lanuge,& pili ipſi. [Deciderint comæ)Poſt pueritiam.n.comas incidebant,vt late patet apud Martialem.[Mens).i.voluntas obſequendi.ſ.amātibus.[His animis) His voluntatibus obſequendi alijs.[Incolumes)Inueſtes,& imberbes,ac ſine pilis,nā pilis corrūpuntur genæ.i.malæ hoc loco.

ACR. O' CRVDELIS adhuc)Vt,O crudelis Alexi nihil mea carmina curas,Significat amoris querelam. [Et veneris muneribus potens)Pulchritudine.[Cum veniet pluma ſup.)Plumam ꝓ barba incipiente poſuit .[Et quæ nunc humeris inuoliant,deciderint comæ)Vſque ad pubertatem.n.pueris comæ nutriri conſueuerant,vt,Crines cui lactea ceruix Excipit . [Puniceæ) Puniceа meliorē dixit. [Puniceæ)Sanguinei coloris,vt,Puniceis inuecta rotis,[Prior)Pulchrior. [Hiſpidā)Iam hirſutam barbam.[Dices heu q.te) Mutationē formæ ꝓ ætatē aſpectā dolebis in ſpeculo.

POR. O' CRVDELIS adhuc,& Veneris muneribus potens)Hæc Ode in Ligurinum ſcripta eſt,querelam amoris continens.[Muneris potens),i.ob munera,quæ in te Venus contulit.[Inſperata tuæ cum veniet pluma ſuperbię)Pluma pro prima barba poſuit. [Nunc,& qui color eſt puniceæ prior flore roſæ)Prior pro melior. [In faciem venerit hiſpidam) .i. hirſutam .

ASC. O' CRVDELIS) Breuis eſt, & lepida Ode, ſed bonis moribus,quibus parū prodeſt,nimis longa . Ligurinum.n.cuius amore ſe captum in prima huius Quarti confeſſus eſt, inani argumēto nititur ad ſe trahere,quaſi vero doliturus ſit,ſi turpitudini nō ſatis indulſerit. Ordo eſt. O Ligurine,crudelis,quia adamantem non redamas ſicut in Buc.Maro.O crudelis Alexi nihil mea carmina curas &c.& potentes adhuc muneribus Veneris.i.Venuſtate formæ,cum pluma inſperata.i.caniciens,venerit tuæ ſuperbię.i.ſuperbo capiti tuo,& comæ.i.capilli,quæ inuoluant nunc humeris tuis,deciderint.i.deſluxerint,& color,qui nunc eſt prior.i. præſtantior,flore roſæ puniceæ.i.purpurei coloris,mutatus.ſ.in deteriorem,verterit Ligurinum,hoc eſt te tam indulgētem puerum,in faciem hiſpidam.i.aſperam,barbarā,& rugoſam, tu quoties videris te in ſpeculo alterum.i.immutatum,dicēs, heu cur eadem mens.i.voluntas.ſ.obſequendi amatoribus,quæ hodie .ſ. in virili,aut ſenili ætate eſt ſup. mihi,non fuit puero.i.cur non morem geſſi,dum potui ? vel cur genæ.i.maxillæ, & faciei eminentea partes, non redeunt incolumes.i.in priſtinam formoſitatem his.ſ.morigeris,& obſequioſis animis . Idem dicit Lena illa Scyrha nomine in Hecyra Terent.his verbis . Heu me miſeram,cur non iſtæc nunc mihi ætas , & forma eſt aut tibi hæc ſententia ?

AD PHYLLIDEM.

Celebraturus poëta natalem Mæcenatis ſui,qui dies erat Idibus Aprilis menſis qui veneri ſacer eſt,inuitat Phyllidem amicam ad conuiuiu celebritatem multo cum apparatu exhibendam,neque grauetur venire,quod ſperet quidem de Amore Telephi amaſi ſui, nam ille ab alia puella ditiore detinetur.Proinde non eſſe ſpem de illo,ac ne velle quidem eam debere impares ſibi ambire probat exemplo Phaëtontis , & Bellerophontis .

Ode X I. Dicolos , Tetraſtrophos : Vt ,
Iam ſatis terris niuis , atque dira .

-v---vv-v-v
-v---vv-v--
-v---vv-v--
-vv--

EST mihi nonum ſuperantis annum
Plenus Albani cadus ; eſt in horto
Phylli nectendis apium coronis :
Eſt ederæ vis
Multa : qua crineis religata fulges ;
Ridet argento domus : ara, caſtis
Vincta verbenis , auet immolato
Spargier agno :
Cuncta feſtinat manus : huc, & illuc
Curſitant miſtæ pueris puellæ :
Sordidum flammæ trepidant rotantes
Vertice fumum .
Vt tamen noris , quibus aduoceris
Caudijs . idus tibi ſunt agendæ ,
Qui dies menſem Veneris marinæ
Findit Aprilem
Iure ſolennis mihi , ſanctiorque
Pene natali proprio : quod ex hac
Luce Mœcenas meus affluenteis
Ordinat annos .
Telephum , quem tu petis , occupauit ,
Non tuæ ſortis iuuenem , puella
Diues , & laſciua : tenetque grata
Compede vinctum .
Terret ambuſtus Phaëthon auaras
Spes : & exemplum graue præbet ales
Pegaſus , terrenum equitem grauatus
Bellerophontem ,
Semper vt te digna ſequare : & vltra
Quàm licet , ſperare , nefas putando ,
Diſparem vites . age iam meorum
Finis amorum ,
(Non enim poſthac alia calebo
Fœmina) condiſce modos , amanda
Voce quos reddas . minuentur atræ
Carmine curæ .

EST mihi nonum) Hæc ode Phyllida inuocat,vt ſe cū Mecenatis natale celebrare velit,nec ſperet Telephum amplecti poſſe , ille nanque à ditiore puella tenetur,itaque Horatium ipſum eius amatorem potius adire debet.[Eſt mihi nonum)ode eſt ſimilis ſecūdæ.[Apium) De hoc late ſuperius. ANTO.

[Hederæ vis)Plin.lib.xxiiij.cap.xxxia.ſcribit,quod hedera mentem turbat,purgatq. caput largius pota . Neruis intus nocet,ijſdem neruis adhibita prodeſt,omnia genera eius refrigerant. Sūt autem genera xx. vrinam cient potu, capitis dolorem ſedant,ꝑcipue cerebro,ſuccus hederæ tædia narium graueolentiamq. emēdat, præcipue albæ ſatiue , idem infuſus naribus caput purgat. Hedera.
Acini qui croci ſuccum habent præſumpti potu à crapula tutos præſtant denigrant capillum corymbi, hæc ex Plinio vbi . & tu ipſe plurima legito . [Religata) Cum Veneris ſ. [Verbenis) De ijs ſuperius late. [Manus) Miniſtrorum .ſ. [Agendæ) Celebrandæ [Findit Aprilem) Idus enim vocamus diem,qui diuidit menſem Iduare nanq; Hetruſca lingua diuidere eſt,vnde vidua quaſi valde idua,i.valde diuiſa aut vidua .i. à viro diuiſa, vt autē idus omnes Ioui,ita Calendas omnes Iunoni tributas confirmant,vt ſcribit Macr.lib.j.Saturn. [Marinæ Veneris menſem) De Aprili multa Macr.lib.j.Saturn. Inter quæ ait. Verrium Flaccum aſſerere in Aprili conſtitutum,vt matronæ Veneri ſacrum facerent. Multa item Varro, & Naſo lib. iij. Faſt. [Telephum) Erat his quem Phyllis amabat. Horatius eum cum ditiore puella eſſe dicit,vt eam ad ſe facilius alliciat . [Sortis) Fortunæ, & conditionis.[Compede) Amoris vinculo. [Terret ambuſtus) Phaëtontis,& Bellerophontis exemplo oſtendit ardua,& ſublimia ſperanda non eſſe,nam ſæpe id obſuit,hinc Telephum minime ſperare debet Phyllis , ſed illa tantum quæ ſunt ea digna. [Auaras ſpes) .i. ingentes,& cupidas nimium, & illicitas . [Ales Pegaſus) Superius dictum eſt de hoc,& Bellerophonte,qui auſus in Pegaſo ipſo ſedere , aſcendit aëra, indeque cecidit , de quo Higinius etiam.[Grauatus) Grauiter ferens. [Diſparem vites) Non enim amori tuo reſpondet, vti ego . [Finis amorum) Conſtituerat enim poëta poſt hanc nullam ardere . [Curæ) Quas.ſ.ex Telepho concipis .

ACR. EST mihi nonum ſuperantis annum) Ad Phyllidem ſcribit amicam ſuam inuitans eam ſub promiſſione vini Albani veteris ad lætitiam conuiuij exhibendi natali Mœcenatis . [Albani cadus) Elocutio eſt Albani cadus , vt Vina bonus quæ deinde cadis oneraret Aceſtes . [Nectendis apium coronis) Vel quia Alcæus frequenter ſe dicit apio coronari,vel quia tardius deputatur, qui prandes apio coronatus, vt, Atque apio crines ornatus amato . [Religata) .i. coronata. [Verbenis) Verbenæ ſunt

omnes

omnes herbæ, frondeſque feſtæ ad aras coronandas, dictæ, quaſi herbenæ. [Ridet) i. ſplendet. [Caſtis) i. puris ſacris. [Cuncta feſtinat manus) Multitudinem miniſtrantium pro apparatus feſtinatione ſignificat. [Curſitant mixtæ pueris puellæ) Vt, Totidemq. pares ætate miniſtri. [Sordidum flammæ trepidant rotantes Vertice fumum) Duo epitheta poſuit, quia, & flammæ velut ſub quodam tremore voluuntur, & fumus ſordidus eſt. i. niger. [Vt tamen noris) Diem natalem Mœcenatis ſignificat, vt fidem faciat promiſſæ lætitiæ. [Agendæ) Celebrandæ. [Qui dies menſem Veneris marinæ Findit Aprilem) Quia Idus veluti diuidunt menſem. Aprilis autem Veneri conſecratus eſt. [Iure ſolennis merito amicitiæ. [Penè) Autem pro adulationem poſuit. [Luce) Die. [Affluentes) i. creſcentes, aut multos. [Ordinat) Diſponit toto anno facienda. [Telephum quem tu petis, occupauit) Amauit, vtrum ad eandem Phyllidem an ad aliam in loquatur incertum eſt, quia non prodidit nomen, dicit tamen Telephum puerum, quem oſtendit ab ea amari, alterius dilectricis amore occupatum. [Non tuæ ſortis) Non tuæ conditionis, non tuæ mediocritatis, nec profeſſionis. [Grata compede) Amoris vinculo. [Terret ambuſtus Phaëton auaras Spes) Ne quid auide, & ſupra conditionem noſtram appetamus. Phaëtontis, & Bellerophontis exemplo monet, qui impoſſibilia cupiendo ad pericula peruenerunt. [Grauatus) Grauiter ferens Bellerophontem, dicitur enim auſus Pegaſo ferri per aëra in terram decidiſſe. Semper vt te digna ſequare poſſibilia ſuadet appetere, & ſibi competentia, & digna parere. Senſus hic eſt. O Phylli vitam potentiorem Telephum, & tibi diſparem, qui & aliam amat, ſed dilige me, qui tibi par ſum. Finis enim eris mei amoris, quia ſi conſenſeris, aliam non amabo. [Condiſce modos) Diſce, inquit, carmina, & lyræ ſonos, quos ſuaui voce cantes, ne ruſtica videaris. [Minuetur atræ Carmine curæ) Tunc. n. voluptas admittitur ſi cura pellatur.

POR. EST mihi nonum ſuperantis annum) Hic ſignificat ſe diem natalem Mœcenatis velle celebrare, loquitur autem ad Phyllidem amicam. [Qua crines religata fulges fulgere ſoles) Non enim iam coronatam eſſe dicit, ſed inuitat eam vt coronetur. Ridet pro grata eſt, ac fulget. [Cuncta feſtinat manus) Ad multitudinem miniſtrorum refertur. [Sordidum flammæ trepidant) Non otioſum ἐπίθετον dictum eſt. [Idus tibi ſunt agendæ) Qui dicit menſem Veneris marinæ. [Findit Aprilem) Idus Aprilis ſignificat. Aprilis autem menſis ἀπὸ τῆς ἀφροδίτης dictus videtur nec immerito, cum in res Venereas ob ipſo omnia animalia excitentur, ſignat autem Idibus Aprilibus natalem diem Mœcenatis eſſe in cuius honorem ſacrificet, & epuletur. [Telephum, quem tu petis, occupauit) Ad mulierem loquitur, cuius nomen non oſtendit, ſignat autem amari ab hac Telephum puerum, quē iam alia occupauerat. [Non tuæ ſortis) Non tuę conditionis, tuę mediocritatis. [Tenetque grata compede vinctum) Puellæ grata compede amoris vinculum ait. [Terret ambuſtus) Ne quid auide, & ſupra conditionem noſtram appetere conemur, Phaëtontis, & Bellerophontis proponit exempla. [Semper vt te digna ſeque. & vltra Quam licet, ſperare, nefas putando, Diſparem vites) dicendo Diſparem vites diſſicilis doctioris phraſis Monet autem vt diſparem vitet, vt poſſit ſe digna ſequi, & nefas habere in ſpem referre pluſquam oportet. [Age iam meorum Non. n. poſt hoc alia calebo fœmina) Quare finem amorum ſuorum hanc dixerit, ipſe oſtendit. Ordo eſt. Iam meorum finis amorum condiſce modos.

ASC. EST mihi) Feſtiue inuitat Phyllida ad ſe venire, reiecta ſpe de Telepho puero pulchro diuite, & docto, dicens. O Phyllida dos plenus Albani ſup. vini ſuperantis nonum annum, & ita vetuſtate commendabilis eſt mihi. i. habeo ipſum, & apium. i. herba coronis apta, nam eſt apium dictum, quod apex hoc ferre ſolebat Victoria, veterum ſicret dum more triumphus, & multa vis i. copia, ederæ, illius herbæ, qua in honorem Bacchi coronabātur Poëtæ. & potuit, eſt mihi coronis nectendis. i. ad nectendas coronas, qua tu fulges. i. fulgebis. Eſt enim hic futuri temporis tertiæ coniugationis, nam a ſecunda depoſito e hunc tertiæ verba, vt ferueo, & feruo, &c. religata. i. habens religatos crines Domus ridet. i. feſtiuitatem oſtentat, argento. i. vaſis argenteis, ara vincta verbenis caſtis. i. herbis ad ſacrificium aptis, auet. i. cupit ſpargier. i. conſpergi, agno immolato. i. ſanguine eius imbui. Cūcta manus. ſ. famulorum, feſtinat. i. præparare conuiuium puellæ mixtæ pueris curſitant huc & illuc, & flammæ trepidant rotantes. i. voluentes, vertice. i. ſupra verticem, aut a vertice, fumū ſordidum. Vt tamen noris quibus gaudijs. i. ad quæ gaudia aduocerit, Idus. ſ. Aprilis, ſunt agendæ tibi, ſup. mecum, qui dies. ſ. Iduū, findit. i. diuidit. Aprilem menſem Veneris marinæ. i. quo Veneri ſacra fiebant, exiſtens iure. i. merito, ſolennis mihi & ſanctior. i. celebratior penè. i. quaſi, natali proprio. i. quam ſit natalis proprius, q Mœcenas meus. ſ. patronus, ac amicus, ac præſes, ordinat. i. ex ordine inchoat, ex hac luce. i. die, annos affluentes. i. accreſcentes, quia cum illi natalis ſit, quoties redit annum apponit, vnde & Perſius. Qui tibi labentes apponit candidus annos. Ne autem dicat Phyllis ſe nolle abs Telepho abire ait. Puella diues, & laſciua, occupauit Telephum iuuenem, non tuę ſortis. i. conditionis, & fortunæ, & tenet vinctum compede grata. i. accepta, illi. Et ne ſperet reconciliari ait. Phaëton, filius Solis, & Clymenes, ambuſtus dum currum Solis imprudenter regendum acce piſſet, terret ſpes auaras. i. vltra meritum, & poſſe & Pegaſus ales. i. alatus equus, grauatus. ſ. temerario pondere præbet Bellerophontem equitem terrenum. i. qui non in aëre, ſed in terra equitare debebat, graue. i. magni momenti, Exemplum Mancinellus vult grauatos actiue ſummi, vt ſit grauatus. i grauiter ferens equitem terrenum, &c. vt ſequare ſemper te digna. i. non viliora, & vt putando te nefas, ſup. eſſe ſperare vltra quam licet, vites diſparem. i. longe præſtantiorem, age tu iam finis meorum amorum. [Non enim calebo ſ. per amorem poſt hic. i. deinceps, alia fœmina. ſ. quam te) condiſce modos i. verſus meos quos (ſūt quo) i. vt reddas eos, voce amanda. i. delectabili, nam curæ atræ. i. tevrentes amore Telephi, minuentur carmine. i. canendo.

ORDINAT annos) i. diſponit toto anno facienda, idem inquit, quod mihi non ſit veriſimile. Sed ordinat. i. numerat vt ordine inchoat. [Telephum, quem tu petis, occupauit) Ad mulierem, inquit Porphyrion, loquitur, cuius nomen non oſtendit. Hæc verba planè corrupta puto. Et legendum. De muliere loquitur, cuius nomen oſtendit. Ex his ſanè Porphyrionis verbis Acron dubitationem elegantem facit. Ego nihil hic video difficultatis, niſi ipſi aliter Horatij verba legerint, neque enim ad aliam loquitur quam ad Phyllida. GLAR.

AD VIRGILIVM NEGOCIATOREM.

Luculenta Veris deſcriptio cum videlicet flare incipiunt eteſia venti, & hirundines nidulari, & paſtores apud gregem in herbis canere, qua inuitat Virgilium Myropolam, vt aſtu tam appetente, & ſitim pronunciante, ad compotationem, ſed ea conditione vt ſi Calenum velit bibere vnguento redimat, ſe enim non poſſe id gratis ob paupertatem præbere.

Ode XII. Dicolos, Tetraſtrophos, Vt: Scriberis Vario fortis, & hoſtium.

— UU — — UU U —
— — — UU — — UU U —
— — — UU — — UU — U —
— UU — U —

IAM veris comites, quæ mare temperant:
Impellunt animæ lintea Thraciæ:
Iam nec prata rigent; nec fluuij ſtrepunt
Hyberna niue turgidi.
Nidum ponit, Ityn flebiliter gemens
Infelix auis, & Cecropiæ domus
Aeternum opprobrium, quod male barbaras
Regum eſt vlta libidinēs.
Dicunt in tenero gramine pinguium
Cuſtodes ouium carmina fiſtula:
Delectantque deum, cui pecus, & nigri
Colles Arcadiæ placent.
Adduxere ſitim tempora Virgili. *
Sed preſſum Calibus ducere Liberum
Si geſtis, iuuenum nobilium cliens:
Nardo vina merebere.
Nardi paruus onyx elicier cadum.

* Vide ann. Fr. Rob. ſuper iſto loco.

Qui nunc Sulpitijs accubat horreis,
Spes donare nouas largus, amaraque
Curarum eluere efficax.
Ad quæ ſi properas gaudia; cum tua
Velox merce veni. non ego te meis.
Immunem meditor tinguere poculis:
Plena diues vt in domo.
Verum pone moras, & ſtudium lucri:
Nigrorumque memor, dum licet, ignium
Miſce ſtultitiam conſilijs breuem.
Dulce eſt deſipere in loco.

ANTO. IAM veris comites) Virgilio ſcribens Veris tempora explicat, inde illum ad conuiuia exortatur, dicens. Dulce eſſe quandoque deſipere loco & tempore. [Iam veris comites) Ode eſt ſimilis ſextæ. [Veris comites animæ Thraciæ) Decimo enim Cal. Martij venti Septentrionales, qui vocantur Ornithiæ, per dies triginta eſſe ſolent, tum & hirundo aduenit, vt Columella lib. xi. cap. ij. ſcribit: De ijs igitur ventis Poeta intelligit, nam ipſe quoque de hirundine meminit. [Animæ Thraciæ) .i. venti illi Ornithiæ Septentrionales. [Infelix auis) .i. hirundo. [Cecropiæ domus) Pandion enim Athenarum rex Prognem & Philumelam genuit, quæ Progne Itym filium in Terei viri vltionem peremit, vt late patet in Metam. Ouid. [Deum) Pana. ſ. [Adduxere ſitim) Videlicet calidi Veris aduentu. [Calibus) Campaniæ populis vbi Calenum vinum optimum. latius tñ ſuperius dictum eſt. [Cliens) Is proprie dicitur cuius cauſam aduocatus tuetur, & defendit, quaſi colens ab colendis patronis, hic vero cliens accipitur domeſticus, & amicus, & comes, & iuuenum ſectator nobilium qui vti & nobiles vnguenta feret. [Nardo) Nardino vnguento, de quo ſupra. Eſt aūt ſenſus, ꝙ afferendo ſecum nardi paruum onychem .i. vaſculum, lucrabitur optima vina. [Onyx) Naſcitur onyx lapis in Arabiæ montibus & in Germaniæ potorijs vaſis inde factis primum, deinde pedibus lectorum ſellisque. co vrcei & Amphoræ magnitudine Cadorū viſi ſunt, hanc aliqui lapidem Alabaſtritem vocant, quem cauant ad vaſa vnguentaria, qm̃ optime ea incorrupta ſeruare dicitur, hæc & plura Plin. lib. xxxvj. cap. viij. Præterea (vt dicunt alij) ὄνυξ ὄνυχος vnguis dicitur, inde onyx lapidis genus, eo ꝙ humani vngui ſit ſimilis. [Horreis) Pro cellis vinarijs dixit. Spes donare. optimo enim mero ſpes redit & lætitia. [Cum tua merce) Cum tuo nardi onyche. [Immunem) Sine aliquo munere tuo. [Diues vt) Diuites enim & optima vina & vnguenta conuiuijs præbent. [Nigrorum ignium) Funeralium. ſ. [Conſilijs) .i. prudentiæ.

ACR IAM veris comites, quæ mare temperant) Ad Virgilium negotiatorem ſcribit admonens Veris tempus eſſe aptum nauigio. Viſitatum autem poetis eſt animas flatus ventorum dicere, dum, ad graue vocabulū referunt animas, vt, Quantum ignes animęq. valent. [Temperant) .i. tranquillum reddunt. [Iam nec prata rigent) Ipſo enim tp̃e & hiems clauditur, & Veris amœnitas aperitur, quo Fauonius cœperit flare. [Nidum ponit Itym flebiliter gemens Infelix auis) Progne enim verſa eſt in hirūdinem. [Itym) Is filius fuit Prognes, quem occidit culpa Terei. [Et Cecropiæ) Cecrops dux fuit Athenienſium. Athenienſes enim fuerunt Tereus & Progne. Per Prognem vero hirundinem ſignificat, quæ eo tempore apparet, nota hiſtoria eſt, ꝙ pro ſtupro ſororis Philumelæ ad vindictam filium Terei occiderit Progne & fuit pœna peior peccato, dum cōmittitur parricidium propter inceſtum vnde Tereus comperto facinore dum ambas inſequitur ipſe in vpupam dicitur mutatus, illæ fugientes in hirundinem & luſciniam. [Cecropiæ domus) In domo.n. Cecropis, hoc eſt factum ſcelus. [In tenero gramine) Vt cum ros in tenera pecori gratiſſimus herba. [Cuſtodes ouium carmina fiſtula) Pana ſignificat, à quo fiſtulam dicunt inuentam, vt, Pan primus calamos cera coniungere plures Inſtituit. [Deum) Pana. vt, Pan curat oues, oriumq. magiſtros. [Adduxere ſitim tempora) Pro æſtate poſuit. [Calibus ducere Liberum) Calenum vinum ducere, i. bibere. [Cliens) Aut Auguſti, aut priuignorum eius Neronum, aut Mœcenatis dicit. [Nardo vina merebere) Iocular iter. nunc ſe Calenum vinum prolaturum promitti, ſi vnguentum acceperit. Si dederis, inquit, nardum, tibi dabitur vinum à me. [Nardi paruus onyx) onyx metallum gemmæ ſimile. de hoc ad vnguenta odorata parua fiebant vaſa. de quo Lucanus ad oſtentationē luxus, Tota effuſus in aula Calcabatur onyx. [Qui nūc ſulpitijs) Sulpitia horrea dicebantur, ibi nunc Galbe. illic hordeum condi conſueuerat. [Spes) Cadus. ſ. maiora enim ſibi per licentiam poti pmittere ſperando conſueuerunt. [Efficax) Potens, qui largitate ſua curax expellat. [Ad quę ſi properas gaudia cū tua velox mercce veni) vt ſupra dixi .i. pocula non dabuntur tibi, niſi & tu ad me inuicem mercis ampulam detuleris vnguenti. [Immunem) ſi veneris ſine munere. [Plena diues vt in domo) vt gratis paſcā ſicut diuites conſueuerunt. [Nigrorumq. memor, dum licet, ignium) Lugubrium ignium, vt, Memor mortis lætitiam non recuſet. [Miſcet ſtultitiam breuem) Breuis temporis ocium. [Dulce eſt deſipere in loco) Iucundum à ſeueritate diſcere aliquando.

IAM veris comites, quæ mare temperāt, Impellunt animæ lintea Thraciæ) Virgilium alloquitur, iterum autem Veris tempus deſcribit, ceterum animas pro flatibus ventorum viſitatiſſimum eſt poëtis, ſic denique Virgil. ait. Quantum ignes, animęq. valent. [Iam nec prata rigent, nec fluuij ſtrepunt Hyberna niue turgidi) Atque Veris tempore intumeſcere flumina incipiunt. [Niue turgidi) Adultum iam Veris tempore vult intelligi, qm̃ nix omnis elapſa eſt. [Nidum ponit Itym flebiliter gemens Infelix auis) Prognem. ac per hoc hirundinem ſignat. [Et Cecropiæ domus Æternum opprobrium) Cecropiæ domus, qm̃ Athenienſes fuerunt. [Cecrops autem Athenienſium Dux. Quod male barbaras Regum eſt vlta libidines) Nota hiſtoria eſt Progne ob ſtupratam, & lingua debilitatam Philumenam furorem a Tereo marito, filium ſibi communem, & illi Itym nomine occidit, & epulandum imprudenti appoſuit, deinde, palam facto facinore, cum fugeret cum ſorore infeſtum maritum, in hirundinem, & luſcinam transfiguratas eſſe ipſum quoque Tereum in vpupā auem eſſe conuerſum. [Cui pecus, & nigri Colles Arcadiæ Placent) Pana paſtoralem Arcadię Deum eſſe ſignificat. [Iuuenum nobilium cliens) Auguſti Mœcenatis aut nobilium Neronum priuignorum Auguſti dicit. [Nardo vina merebere. Nardi paruus onyx eliciet cadum) Onyx genus ampullæ marmoreæ, iocular iter autem dicit, Si attuleris vnguentum domum, ego proferam vinum Calenum. [Qui nunc Sulpitijs accubat horreis) Sulpitij Galbe horrea dicit. hodieq. autem Galbe horrea vino, & oleo, ſimilibusq. alijs referta ſunt. [Spes donare nouas largus) Cadus. ſ. poculentus autem ſcimus plerunque maiora ſperare. [Cum tua veloa merce veni) Cum ampulla vnguenti. ſ. [Plena diues vt in domo) Vt ſi diues ſim & in domum meam omnium rerum plenam te inuitem. [Nigrorum ignium) Funerum dicit, quaſi lugubrium ignium. [Miſce ſtultitiam conſilijs breuem) Breuem ſtultitiam, hoc eſt breuis temporis. POR

ASC IAM veris comites) Vrbaniſſime, & doctiſſime, vtpote poëtarum doctiſſimum, Virgilium Maronem ea Veris aduentu ad voluptatem inuitat, dicēs: Animæ .i. venti. Thraciæ .i. Ornithiæ, dictæ ꝙ à Thracia flantes aues aduehant appoſitorie comites Veris .i. quæ comitantur Ver, & adueniunt cum Vere, quæ temperant .i. ſedant mare, impellunt iam linthea .i. vela linea, hoc eſt flare incipiunt, & ita verna eſt tempeſtas. Iam nec prata rigent .i. aſpera non ſunt amplius gelu, nec fluuij ſtrepunt turgidi niue hyberna .i. hyemali, auis infelix .i. miſerabilis. ſ. hirundo ex Progne facta, ponit .i. ſtruit ex luto nidum, gemens flebiliter Itym, ſcilicet filium, quem Tereo patri epulandum appoſuerat, & exiſtens æternum opprobrium domus Cecropiæ .i. Athenienſium regiæ, quod male .i. cum malo ſuo, eſt vlta barbaras .i. inceſtas libidines, regum .i. ipſius Terei regis Thraciæ, qui ſororem coniugis ſuę Philumelam vitiauit, vnde dolet quod nō potius patrem, q̃ filium trucidauerit. Bene aūt ad pluralem tranſit, cum de vno loquatur, quia amantes in vno læſi omnes aut multos accuſant. Comicus. Non poſſum perpeti meretricum cōtumelias, de vna Thaide loquens. Venus apud Virgil. Aen. i. Nauibus infandum amiſſis, cum vna tantum amiſſa eſſet Dido einſdem tertio. Nuſquam tuta fides, cum à ſolo Ænea videretur decepta. Cuſtodes Pinguium ouium dicūt fiſtulas, carmina in tenero gramine, & delectāt Deum. ſ. Pana, cui pecus, & colles nigri .i. vmbroſi Arcadiæ placent, id apte cō memorat quia Virg. iam Buc. cecinerat. O Virgili, tempora adduxere ſitim, quia calorem. vnde ſitis fit, ſed ſi geſtis .i. auide cupis, ducere Liberum .i. vinum, preſſum Calibus .i. Calenum, à Calibus, populis Cāpaniæ Italicæ preſſum, tu cliens .i. cultor, & ſodalis iuuenum nobilium, q ſe vngere ſolent, merebere vina. ſ. mea nardo. ſ. tuo ab illis obtento Paruus onyx .i. vaſculum ex onyche nardi .i. oppletum nardo, eliciet cadum. ſ. vini, qui accubat .i. occultatur, nūc horreis Sulpitijs .i. cellaris, quæ ſunt ad ea loca quæ dn̄r Galbæ Sulpitij, horrea exiſtēs largus donare ſpes nouas .i. rerum non ſperatarum, prius quam

eius

eius vino quis lætior effectus fuerit, & efficax.i.efficaciter potés, eluere.i.abſtergere,amara.i.amaritudines curarum , quia vinum bonum lætificat cor hominis. Ad quæ gaudia.ſ.boni vini ſi tu properas.i.feſtinas venire, vini cum tua merce.i.onyche vnguéti nardini. Ego non meditor tinguere.i.irrigare,meis poculis te immunem.i.nullum munus afferentem vt.i.tanquam ſim, aut vt faceres diues, in domo plena.i.opulenta, q.d.non inuito te niſi Simbolum conferas: verum pone.i.depone moras, & ſtudium lucri quia licet onyx vnguenti ſit minor,eſt tamen prr cioſior, & menior ignium nigrorum.i.amorum, quibus in obſcuro operam damus aut ſcortorum,quibus nigri ſunt capilli, & oculi. vt placet Bonfini,aut (vt mihi placet, & ceteris ferè) ignium funealium,quia qui ad voluptatem inuitant, breuitatem vitæ quam illis indulgere datur ferè commemoratur, quam prudentee ipſi videant. vnde eſt illud. Collige virgo roſas dum flos nouus, & noua pubes, & memor eſto æuum ſic properare tuum. Et illud Perſianum, Indulge Genio, carpamus dulcia: noſtrum eſt Quod viuis,cinis,& Manes,& fabula fies. Viue memor leti, fugit hora,hoc quod loquor,inde eſt,& multa ſimilia. miſce, ſup. tantiſper dum licet: ſtultitiam breuem conſilijs.ſ.ſeueris, quia dulce eſt deſipere.i.oſtendere ſe deſipientem, in loco.i.vbi opportunum eſt vt inter veros amicos, & inter ſimulatos amicos, vt Brutus fecit inter Tarquinos. Prudenter autem dicit breuem .i.breui duraturam,& in loco. Et ſi dicas nullum locum eſſe ſtultitiæ, concedam ſi inepta ſit, & vitioſa verum ſtultitia accipitur hic pro hilaritate non ſimulata.

MAT. Bõnis. IMMVNEM) Immunem Latini vocant quem [illegible] Græci nempe eum,qui nihil conferrad conuiuium.In prouerb. Immunem venire. [Nigrorumque memor) Exponunt omnes quos vidi interpretes nigrorum,ignium.i.funeralium,&c.Equidem affirmaueram Horatium voluiſſe Virgilium ad epulas inuitatum admonere vt omiſſis ad tempus ſerijs,recrearet animum, ac refocillaret occultorum,vel ignobilium amorum memoria. Aut alludiſſe ad alicuius, vel puellæ, vel pueri colorem, vel ad crines nigros,qeæ plerunque prr grata contingunt,quale eſt illud in ſuperioribus Ode xxxij.lib.j. cum dixit. Et lycum nigris oculis nigroq. Crine drorum.[Cornicis viu.tem.)viuacitas coenicis in prouerbium abijt,quod eſt,Cornice viuacior, de vehementer annoſis Heſiodus nanque cornici nouem noſtras ætates attribuit,quadruplum eius ceruis,id triplicatum coruis.

GLAREANVS.

IAM veris comites quę mare temperant) Mancinellus hoc de Ornithijs intelligit,ex verbis Colum.lib.xj. cap.ij. de iiſdem ventis. Nam & hic poëta de hirundine meminit,vt Columella, Porphyrio autem adultum iam veris tempus poetam deſcribere ait,quod ea eo patet. Adduxere ſitim tempora Virg. Quod x. Calen.Martias,quando Ornithie flare incipiunt,ae per triginta dies durant, vix intelligi poteſt. Quare Land.de Etrſijs hoc dictum exiſtimat.Verum Eteſiæ Cal.Auguſt.incipiant flare,ae itidem per triginta dies durent,non videtur hoe de hirũdine quadrare. Nidum ponit Itym flebilitee gemens infelia auis. Ego de Ornithijs intelligere cum Mancinello malim, & cum Porphyrione adultum Ver intelligere tempus autem Ornithiorum non ad amuſſim à poëta obſeruatum,ſed præteritis non ita pridem credo vſum,perinde atque præſentibus,vel propter carmẽ, vel quia ita libuit. Porrò hanc Oden ad Virgilium ſcribit, negociatorem,vt ait Myropolam,vt Landinus, Poëtam vt alij. Ego ad poëtam vix credo hanc Odẽ ſcriptam, videtur enim oblique taxare,vt ſolet, vnguentarij auaritiam,cum ait verum pone moras,& ſtudium lucri,niſi quis, & hæc iculariter dicta intelligat, vt præcedentia pleraque. [Et Cecropiæ domus Æternum opprobrium) Hic Acron,Cecros,inquit. Dux fuit Athenienſium, Athenienſes enim fuerunt Tereus,& Progne. Hac ille Tereus Thraciæ Tyrannus ab Ouid.dicitur, Athenis ne an albi natus, ignotum Ad idem pertinet,qeod paulò poſt idem Acron ait in domo Cecropis hoc factum ſcelus,cum in Thracia, quanquam per filiam Cecropis Strabo in Daulide,ſed hęc non ſunt tanti.

IN LYCEN ANVM FACTAM.

Inſultat Lyce meretrici, quem ſupra barbaram ac præfractam queſtus erat quod ſe inhumaniter excluſerat,& iuuenis inſolenter ſe geſſerat erga omnes amatores verum iam vetula viciſſim faſtidiretur ab ijs, quos olim tam ſuperbe reiecerat,dijs vtrimrum id agentibus, vt ad decrepitam ætatem velut in pœnam reſeruaretur.

Ode XIII. Tricolos, Tetraſtrophos: Vt, Quis multa gracilis te puer in roſa.

—–∪∪—–∪∪–∪–
—–∪∪—–∪∪ ∪∪
—–∪∪—
—–∪∪ ∪–

AVDIVERE Lyce di mea vota: di
Audiuere Lyce: ſis anus: & tamen
Vis formoſa videri.
Ludiſque: & bibis impudens:
Et cantu tremulo pota Cupidinem
Lentum ſolicitas. ille virentis, &
Doctæ pſallere Chiæ,
Pulchris excubat in genis.
Importunus enim tranſuolat aridas
Quercus: & refugit te, quia luridi
Dentes, te quia rugæ
Turpant, & capitis niues.
Nec Coæ referunt iam tibi purpuræ,
Nec clari lapides tempora: quæ ſemel
Notis condita faſtis,
Incluſit volucris dies.
Quò fugit Venus heu? quo ue color decens?
Quo motus? quid habes illius? illius?
Quæ ſpirabat amores:
Quæ me ſurpuerat mihi,
Felix poſt Cynaram, notaque, & artium
Gratarum facies: ſed Cynaræ breueis
Annos fata dederunt:
Seruatura diu parem
Cornicis vetulæ temporibus Lycen:
Poſſent vt iuuenes viſere feruidi
Multo non ſine riſu,
Dilapſam in cineres facem.

AVDIVERE Lyce dij) Lycen arguit meretricẽ quæ iam anus amari optabat ac iuuenis.[Audiuere Lyce)Ode eſt ſimilis v.lib.j.[Lentum)ſpernit enim te vt anum. In genis oculos illius aſpiciés, vel malas. Si neſcis oculi ſunt in amore duces, inquit Propert.Et Apul.lib.x.Metam.ita ſcribit, Cauſa omnis,& origo præſentis doloris,& etiam medela ipſa,& ſalus vnica mihi tute ipſe es, iſti enim tui oculi prr meos oculos ad intima delapſi præcordia meis medullis acerrimum commouent incendium Ergo miſerere tua cauſa prreuntis,&c.[Importunus)Inquietus,quaſi ſine portu. [Aridas Quercus) .i. aridas anus.[Luridi)Supra modum pallidi,inquit Feſtus. [Capitis viues) .i. cani. [Coæ purpuræ) De bombycina veſte intelligit, quam in Co mulier Pamphyle platis. filia prima texere docuit. de qua re legito plura in Plin.lib.aj. Nos etiam plura in Iuuen. [Notis condita faſtis)In faſtis enim conſulum tempora ſcribebantur quorum anis tempora præterita noſcebantur. [Venus) Tua forma,& gratia.[Motus).ſ.Veneri aptus. [Illius?) Illius .i. tuæ iuuentute tuæ Veneris,& gratiæ,[Surpuerat)Pro ſurripuerat.antea enim Lycen iuuenem Horatius amauerat,& tunc quidem ſuperbam,& immitem. [Felix) Ordo eſt,Felix fuiſti,& nota poſt Cynaram meam.ſ.primam amicam.[Cornicis) De huius ſce auis ætate ſuperius legito.[Feruidi)amore calentes.[Facem) .i. Lycen ipſam olim iuuenem, & ſplendentem vti fax eſt nunc vero anum, & extinctam.i.ſine ſplendore aliquo. ANTO. Oculi. Coa veſti bõbicina

ACR. AVDIVERE Lyce) Ad Lycen meretricem ſcribit,de cuius ſuperbia in iij.lib.quæſtus eſt, eo quod anus facta contemnitor à iuuenibus,de quorum amore ante plaudebat. Vis formoſa videri. vtrunque in anu muliere turpiſſimum eſt. vt & formoſa velit videri,& laſciuire. & ideo addidit impudens.[Et cantu tremulo)

mulo) Tremulum vel ad vocem, vel ad ætatem retulit. [Cupidinem lentum) iuuenum. ſ. qui ideo lentus eſt. quoniam tu eis ingrata es per ætatem. [Ille virentis, & Doctæ pſallere Chiæ) Multum decoram vult Chiam mulierem videri, vel quod virenti ætate ſit, & docta pſallere, vel quod genis. i. facie pulchra ſit, & ideo Cupidinem excubare in genis eius induxit. [Importunus enim tranſuolat aridas Quercus) Per tranſlationem quercuum aridarum voluit anum mulierem intelligi. quas amorem, dum feſtinat ad iuuenes, neceſſe eſt tranſuolare. [Luridi) Nigri ſquamoſi. [Quia te rugæ) Vt, Frontem obſcœnam rugis arat. [Turpant) Fœdant. vt turpantem puluere crines. [Et capitis niues) Niuem pro crine poſuit. [Nec Coæ referunt) Coæ precioſæ à loco. in hac enim inſula melior purpura tingu-tur. [Nec clari lapides) Significat autem nec veſtimentorum cultu, nec gemmarum precijs ad pulchritudinem reuerti annis iam, & ætate conſumptam. [Incluſit volucris dies) Signauit, depoſuit ſepeliuit. incluſi enim defuncti tumulo dicuntur. [Venus) amor cuius ab ea fugam, ideo ſe ſimulat dolere, vt ei mœrorem incitet maiorem. [Motus) Saltatus. i. quid habes illius ætatia peſtine? aut quid tibi primæ gratiæ remanſit? [Surpuerat) Sincope pro ſurripuerat, hoc eſt alienum amore fecerat [Felix) Pulchra. Poſt autem ad qualitatem pertinet, aut ad tempus. i. ſecunda pulchritudine à Cynare, ac poſt illam defunctam tu ad amandum elegantior. [Notaque, & artium Gratarum facies) Probata, & artifex. [Sed Cynaræ breues Annos Fata dederunt) Tanquam quæ immatura perierit. Seruatura diu parem Cornicis vetulæ temporibus Lycen. cornix enim diu dicitur viuere, cui Lycen comparat per longinquitatẽ vitæ. [Poſſent vt iuuenes viſere feruidi) Vt quæ incẽderat vultum ſuũ ad vicem facis, in cinerem, & annis conſumeretur ætatis iuuenibus iam facta riſui. Et quod facem dixerat, bene delapſam in cineres memorauit. [Delapſam in cineres facem) Ita, inquit, amiſiſti pulchritudinem ſicut fax conſumpta in cinerem.

POR. AVDIVERE Lyce di mea vota) Ad Lycen loquitur. de cuius ſuperbia in tertio queſtus eſt in illa Ode, cuius initiũ eſt, Extremum Tanaim ſi biberes Lyce. ergo ſenectutem illi nunc opprobat, per quam ingrata iuuenibus iacta fallitur. Et tũ vis formoſa videri. Ludiſque, & bibis impudens) I. iam laſciuire ait, & ideo bene additum impudens. Cupidinem lentum ſollicitas qui ideo lentus eſt quoniam tu ei ingrata es per ætatem. [Ille virentis. & Doctæ pſallere Chiæ pulchris excubat ingenis) Cupido. ſ. ob mulier autem decoram eſſe Chiam. vult intelligi, quod virenti ætate ſit, & docta ſit, & ideo Cupidinem in ipſi genis eius dixit excubare. [Importunus. n. tranſuolat aridas Quercus) Allegorice aridas quercus pro ſenio affectas mulieres, & importunus iocus. ἀσεμνία dr. [Nec Coę referunt iam tibi purpuræ, Nec clari lapides,) hoc eſt quod ſupra dixit, Et tũ Vis formoſa videri, ſignificat. n. illam Puellari ſe velle, & gẽmis excolere. [Quæ ſemel notus condita faſtis, incluſit volucris dies) Quæ iam retro acta ſunt. [Quæ me ſurpuerat mihi). i. ſurripuerat. [Felix poſt Cynaram notaque, & artium Gratarum facies) Poſt Cynaram, vtrum ad qualitatem pertinet, an ad tempus. i. ſecunda pulchritudine? [Delapſam in cineres facem) [illegible] illam autem amoris facem delapſam aut in cineres, & conſumptam refrixiſſe.

ASC. AVDIVERE Lyce) Lycem meretricem ſuperbam olim, nunc aũt, quia vetulam reiectam, taxat, exprobans illi inutiles conatus ac dicens, O Lyce, dij audiuere mea vota. i. deſideria, dij, inquit, audiuere, quia tu fis anus. i. vetula, & tamen vis videri formoſa, & ludis, & bibis impudens. i. ſine pudore, & pota. i. ebria ſollicitas cantu tremulo, quia anili, Cupidinem. i. Amorem, aut amatorem lentum. i. lente acceſſurum ad vetulam, ille. ſ. Cupido, excubat. i. excubias, & vigilias facit, in pulchris genis. i. oculorũ tinibus Chiæ. ſ. puellæ, virentis. ſ. in flore ætatis, & doctæ pſallere. Ipſe. n. importunus. i. inquietus, aut tibi minus conueniens, tranſuolat quercus aridas. i. vetulas vt quercus arentes, & refugit te quia dentes luridi. i. obſceni pallore, & rugę quæ ſunt in fronte, & niues capitis. i. cani, hoc eſt capilli caneſcentes turpant. i. turpem reddunt te. Nec purpuræ Coæ. i. bombycine veſtes nec lapides clari. i. pellucidi lapilli, quos meretrices vetulę gerere ſolent, referunt. i. reducunt tibi iam tempora quę dies. i. tempeſtas, volucris. i. velociter abiens incluſit ſemel faſtis. i. annalibus, aut Fiſtorum libris, notis. i. per conſules cognitis. Heu (ſimulatus dolor exprobrandi vim habens) quo fugit Venus. i. venuſtas, quo ue fugit color decens? quo fugit motus. i. egilitas corporis? quid habes ô Lyce, illius, illius, inquit, pulcherrimæ puellæ, quæ eras iuuencula, quæ ſpirabat. i. ſpiritu quoddam attrahebat. aut accumulabat amores quæ ſurpuerat, pro ſurripuerat. i. clanculũ capueras mihi me? q. d. nihil. nam felix ſup. fuiſti. ſ. in attrahendis amatoribus poſt. i. ſecundùm Cynaram quam adhuc pluris fecerat Poeta, & facies tua nota gratarum artium. i. propter gratas, artes quæ callide ad ſe trahebat amatores, ſed Fata. ſ. benigna, dederunt Cynaræ breues annos, ne ſenectę mala pateretur, ſeruatura. i. quę reſeruare voluerunt, Lycem diu, vtpote parem. i. æqualem, temporibus cornicis vetulæ. i. annoſæ, vt iuuenes feruidi. ſ. qui eam prius, aut adhuc in alias feruidi, cũ illa frigeat poſſent viſere. i. viſum ire, non ſine multo riſu. i. cum multa irriſione facem. i. faciem Lyces olim, vt faces inflammantem, delapſam in cineres. i. iam extinctam, & nullius efficaciæ.

AD AVGVSTVM.

Commemorat res ab Auguſto geſtas, velut per catalogum quendam, eiusm tantam eſſe virtutem, & in remp. beneficentiam colligit, vt neque Senatum, neque populum, & ſi maxime velit, & de eius ſalute totus pendeat nunquam factis dignam laudem referre poſſe affirmet. ſi quidem eius auſpicijs, & conſilio, Druſus Claudius, Vindelicos, Breunos, Genaunos gentes Alpinas, in Romanorum poteſtatem redegit eius copijs, et opibus Tyberius Rhætos, Pannonas, Dalmatas, & bonam partem Germaniæ ſubegit. denique eius opera Aegyptus, Cantabri, Medi, Indi, Scythæ, Britanni, Galli, Hiſpani, Sycambri, Romano Imperio parere coacti ſunt.

Ode XIIII. Dicolos, Diſtrophos, Vt vides, vt alta ſtet niue candidum.

—∪——∪∪-∪∪
—∪——∪∪-∪—
—∪——∪-∪
-∪∪-∪∪-∪—

QVAE cura patrum, quęue quiritium
Plenis honorum muneribus, tuas
Auguſte virtutes in æuum
Per titulos, memoreſque faſtos
Aeternet? ò, qua ſol habitabileis
Illuſtrat oras, maxime principum,
* Quem legis expertes Latinæ
Vindelici didicere nuper,
Quid Marte poſſes. milite nam tuo
Druſus Genaunos, implacidum genus,
Brennoſque veloceis, & arceis
Alpibus impoſitas tremendis,
Deiecit acer, plus vice ſimplici.
Maior Neronum mox graue prœlium
Commiſit: immaneiſque Rhœtos
Auſpicijs pepulit ſecundis,
Spectandus in certamine Martio;
Deuota morti pectora liberæ
Quantis fatigaret ruinis:
Indomitas propè qualis vndas
Exercet auſter Pleiadum choro
Scindente nubeis: impiger hoſtium
Vexare turmas: & frementem
Mittere equum medios per igneis.
Sic tauriformis voluitur Aufidus:
Qui regna Dauni præfluit Appuli,
Cum ſæuit: horrendaque cultis
Diluuiem meditatur agris:
Vt barbarorum Claudius agmina
Ferrata vaſto diruit impetu:
Primoſque, & extremos metendo
Strauit humi ſine clade victor:
Te copias, te conſilium, & tuos
Præbente diuos. nam tibi, quo die
Portus Alexandrea ſupplex,

* Mihi magis, inquit Eóſ. placebit, vt quem pro quam ſum non quem legatur.

Et vacuam patefecit aulam;
Fortuna luſtro proſpera tertio
Belli ſecundos reddidit exitus;
Laudemque, & optatum peractis
Imperis decus arrogauit.
Te Cantaber non ante domabilis,
Meduſque, & Indus, te profugus Scythes
Miratur, ò tutela præſens
Italiæ, dominæque Romæ:
Te fontium qui cœlat origines
Niluſque, & Iſter, te rapidus Tigris,
Te belluoſus qui remotis
Obſtrepit Oceanus Britannis,
Te non pauentis funera Galliæ,
Duræque tellus audit Iberiæ.
Te cæde gaudentes Sicambri,
Compoſitis venerantur armis.

ANTO. QVÆ cura patrum) Oſtendit non à ſenatu, non à populo vnquam Auguſto pro meritis poſſe honores plene reddi, ipſo enim auctore, ipſo inquã præbente copias, & conſilium, ſuoſq. diuos, Geloni. Brenni, Alpini, Cantabri, Medi, Indi, Scythæ. Aegyptus, Britanni, Gallia, Iberia, Sicambri. Romano imperio parebant. [Quæ cura patrum) Ode eſt ſimilis oonæ. Eſt aũt ordo: O Auguſte quæ cura patrũ quæ ue Quecitium plenis muneribus honorum per titulos memoreſque faſtos in æuum æternet virtutes tuas. [Honorum) .i. dignitatum tuarum. [Per titulos) Geſtorum .ſ. [Faſtos) Libros, in quibus totius anni ſit deſcriptio. Faſti enim dies feſti ſunt, vt Feſtus docet. [Gelonos) De his ſuperius. [Brennos) Ij ſunt Alpini populi teſte Plin. lib. iij. & Lucio Floro. [Acer) Fortis, & ſtrenuus. [Plus vice ſimplici) oſtendit duplici clade affectos hoſtes. [Maior Neronum mox graue prælium) De Tyberio nunc intelligit qui Druſo maior natu fuit vt patet etiam per Suetoniũ. [Mox) .i. poſt Druſi mortem. Druſus enim Germanicus domitis hoſtibus inter Salam, & Rhenum fluuios victor oppetijt, vt Strabo docet lib. vij. Suetonius etiam ait ſic de Tyberio, Druſum fratrem in Germania amiſit, cuius corpus pedibus toto itinere progrediens, Romam vſque peruexit. Liuius autem lib. cxl. ſcribit, ꝙ Druſus ex fractura equo ſuper crus eius collapſo trigeſimo die, quam id acciderat, mortuus eſt in Germania &c. [Maior Neronum) Tyberius poſt Druſi mortem Rhœticum. Vindelicumque bellum geſſit, inde Pannonicum, inde Germanicum, Rhœtico, atque Vindeliquo gentes Alpinas, Pannonico Brennos, & Dalmatas ſubegit. auctor eſt Tranquillus. Strabo etiam lib. vij. ſcribit, Tyberius naualibus pugnis Vindelicos inuaſiſſe. Euſebius etiam ſcribit ꝙ Tyberius Vindelicos, & eos qui Thraciarum cõfines erant, Romanas prouincias fecit. Idque ſcribit Euſebius etiam anno xv. poſt Alexandriæ captiuitatem. his igitur patet de ipſo Tyberio intelligendum ibi. Maior Neronum. [Deuota pectora) .ſ. Rhœtorum, & Vindelicorum qui vt liberi eſſent, morti ſe exponebant. [Indomitas prope) ordo eſt, Impiger hoſtium vexare turmas, & mittere frementium equum medios per ignes, qualis Auſter choro Pleiadum ſcindente nubes exercet vndas prope indomitas. [Pleiadum choro) ſunt Pleiades in cauda Tauri ſeptẽ ſtellæ, quas appellauere Virgilias, vt ſcribit Plin. & Gel. lib. xij. vtque Higinius ait, exiſtimantur choream ducere ſtellis. & Colum. ſcribit Virgil. xj. Calend. Maias. cum Sole oriri, eſſeque Africum, vel Auſtrum, & humidum diem. Latius tamen diximus lib. j Georg. [Tauriformis Aufidus) Habens tauri formam. fluuij enim cum cornibus pinguntur, & propter aquarum murmur, & impetum, & propter retortas ripas. [Claudius) Tyberius. de Claudia domo latius ſupra patuit. [Alexandrea) Alexandria, & Alexandrea dicitur: vt Priſcianus docet lib. ij. qui hunc locum Alexandrea per e, legit. quo modo autem cœperit Alexandriam lege ſuperius, & etiam carmen Epodon. [Peractis imperijs) .i. omnibus tuo imperio ſubditis. [Optatum decus) ſcribit Florus, quod Auguſtus ob ingentia facta dictator perpetuus, & pater patriæ dictus eſt. Tractatum etiam in ſenatu, an quia condidiſſet imperium Romulus vocaretur. Sed Sanctius, & reuerentius viſum eſt nomen Auguſti, vt iam tum dum celeret terras, ipſo nomine, & titulo conſecraretur. Præterea ſcribit Suetonius. Cum Auguſtum Senatus cum populo Romano conſalutaſſet patrem patriæ, reſpondit Auguſtus lacrymans his verbis (ipſe enim ſicut Meſſalæ oppoſuit) compos factus votorum meorum patres conſcripti, quid habeo aliud Deos immortales precari, quam vt hũc conſenſum veſtrum ad vltimum vitæ finẽ mihi perferre liceat? Per hæc igitur verba ego intelligo optatum decus cognomen Patris patriæ. [Arrogauit) Deſcripſit, deputauit tribuit. [Cantaber) De Cantabris latius ſupra, de Medis item. Indus ſcribit Euſebius, quod Indi ab Auguſto per legatos amicitiam poſtularunt. Strabo autem lib. xv. ſic ait, His ea addi poſſunt, quæ à Nicolao Damaſceno dicuntur. Refert enim ſe Antiochiæ quæ apud Daphnem eſt, Indorum legatos vidiſſe qui ad Cæſarem Auguſtum venerant, qui quidem plures ex Epiſtola ſignificabantur, ſed tres tantum ſeruati erant. quos vidiſſe ſe ait, ceteri longitudine via magna ex parte perierant, addit etiam Epiſtolam græcam fuiſſe in membrana ſcriptam, in qua ſignificaretur Porum eſſe qui ſcriberet, & cum ſexcentis regibus imperaret, Cæſaris tamen amicitiam multiſacere, & paratum ſe quocunque voluerit aditum exhibere. & in quibuſcunque rectum fuerit, opitulari. hæc dicit in epiſtola contineri. Allata preterea eſſe dona Octo ſeruos nudos in ſubligaculis aromatibus delibutos, eſſe autem dona alia, Mercurium à puero brachia exertum, quem nos vidimus. Item viperas ingentes, & ſerpentem decem cubitorum, & teſtudinem fluuialem trium cubitorum, & perdicem vulture maiorem &c. [Te profugus Scythes) Parthi (de quibus latius ſupra) Scytharum exules dicti ſunt. [Nilus) Nilus incertis oritur fontibus ſecundum quoſdam, immenſo longitudinis ſpatio ambulans demum pluribus in locis, & latens, & exiens Africam ab Aethiopia diuidens, medios Æthiopes ſecat, longo poſtea interuallo in Ægyptum mare ſe euomit. hæc & plura Plin. lib. v. cap. x. [Iſter) Iſter (vt Strab. ait lib. ix.) Oritur ab extremis Germaniæ partibus, ſuperiore autem fluminis partes in fontes verſus vſque ad præcipites eius decurſus, quos cataractas nominant, Danubio, vocant, quæ maxime per Dacorum agrum delabuntur. alias vero inferiores vſque in Pontum per Getas Iſtrum vocitant. [Rapidus Tigris) oritur Tigris in regione Armeniæ maioris fonte conſpicuo in planicie, à celeritate autem Tigris, dicitur, ita enim appellant Medi ſagittam. auctor Plin. lib. vj. [Belluoſus Oceanus) in eo enim variæ ſunt belluæ. vt alibi diximus ex Plin. [Britannis) Auguſti tempore vniuerſa ferè Britanniæ inſula Romanis propria familiariſque habita, vt docet Strab. lib. iiij. [Galliæ) De Gallia, & Iberia multa ſuperius. [Sicambri) Diximus etiam ſupra Auguſtum Germanos vltra Albin ſubmouiſſe. ex quibus Sueuos, & Sicambros cedentes ſe traduxit in Galliam atque in proximis Rheno agris collocauit, vt, Tranquillus ait. [Compoſitis) Paccatis, & repoſitis, ac collocatis.

QVÆ cura patrum, quæ ue Quiritum) Negat vllos à ſenatu, vel pop. R. dignos honores inueniri, qui pro meritis, vel triumphis Auguſti æternitati ipſius conſecrentur. [Per titulos) Qui ad commemorationem honorum, vel rerum geſtarum inuenti ſunt, ipſi enim faſti dicuntur indices virtutis, ſiue in quibus, memoria temporum continetur. [Æternet) Æternum faciat, & laudibus conſecret. [O qua Sol habitabiles) Habitabilis propter inhabitabilem oceanmenem. [Quem legis expertes Latinæ) Latinitatis neſcij, vel ciuilitatis. Auguſto imputat de Vindelicis Druſi victoriam, quia eius ordinatione, & exercitu vicerat. [Milite nam tuo) Hyperbaton ordo enim rectus eſt, Druſus acer non ſimplici vice deiecit Gelonos &c. [Implacidum genus) Implacabiles Geloni, & Brenni gentes Galliarum. [Plus vice ſimplici) Aut in ſimplicem vicem, quia dupla, nam dederant clade perculſi ſunt, aut quia dixit acer non ſimplici vice. [Maior Neronum) Druſus, qui maior natu fuit. [Spectandus) Famoſus, terribilis bellator. [Deuota morti pectora liberæ) Rhœtiorum gentis libertatis amore morti animos deſtinatos fuiſſe dicit. [Quantis fatigaret ruinis) Tempeſtati furenti viri fortis animum comparauit. [Pleiadum) Pleiades dictæ ſunt, quæ, & Virgiliæ, harum ortus tempeſtuoſos eſt. [Scindente nubes) Ita pugnante Druſum ſcidiſſe dicit hoſtium turmas, vt ventus nubes, vndaſque conſueuit. [Mittere equum) Irrumpendo in hoſtium cuneos. [Per ignes) In medium pugnæ furorem. [Sic tauriformis voluitur Aufidus) Omnium famoſorum fluminum vultus cum cornibus finguntur, ideo tauriformis propter impetus, & mugitus aquarum. vt, Cornigee Heſperidum fluuius regnator aquarum. [Diluuiem minitatur agris) Inundationem Fluminis viro forti comparat pro Druſi laude. vt, Aut rapidus montano flumine ACR.

torrens Sternit agros. [Primoſque, & extremos metendo) Vt, Proxima quæque manus gladio metit. [Sine Clade) Sine damno ſuorum militum dicit te copias te conſilium Auguſti auſpicijs Druſum dicit hoſtes fudiſſe, & felicitatem habuiſſe. [Nam tibi quo die Portus Alexandrea ſupplex) Felicitati aſſignat Auguſti Druſi victoriam demonſtrando ante annos duodecim eo die Alexandream ab Auguſto raptam, quo Druſus Vindelicos ſuperauit Pompei enim mortem Actiaco bello victus Auguſtus eſt. [Et vacuam patefecit aulam) ſine damno, ſine hoſte, ſine domino. [Et optatum pec) Actis immortalitatem, & conſecrationem videtur ſignificare. peractis enim imperijs diuinos honores meruit Auguſtus. vt idem in ij. Epiſt. Præſenti tibi maturos largimur honores. Iurandaſque tuum per nomen ponimus aras. [Non ante domabilis) Non ante Cæſarem victus. [Pro fugus Scythes) Aut ſub Aquilone interitus conſtitutus, aut qui nunquam in eodem loco maneat. [Tutela præſens) ſic idem alibi. Res Italas armis tuteris, moribus ornes. [Præſens) Aut potens ſiue propitia. vt, Virg. Et vos agreſtum præſentia numina Fauni. [Te fontium qui celat origines) Origo enim Nili neſcitur. vt, Et gens ſi qua iacet naſcentis conſcia Nilo. Gentes fluminum in commemoratione deſignat. [Obſtrepit Oceanus Britannis) Britanni enim interſitu Oceano à terris, omnibus ſeparantur. vt, Et penitus toto diuiſos orbe Britannos. [Non pauentis funera Galliæ) Galli enim mortem non pauent. [Duræque laborioſæ) Vt, Aut impacatos a tergo horrebis Iberos. [Te cæde gaudentes Sicambri) Bella optantes aſſidua, qui & Germani. [Compoſitis venerantur armis) Pacatis moribus, & feritate depoſita.

POR. QVÆ cura patrum, quæue quiritum) Negat vllo ſenatus populi ue Romani obſequio poſſe pro meritis dignos honores inueniri virtutibus Cæſaris, quibus in æternum conſecretur. [Per titulos, memoreſque faſtos Æternet?) Fictum verbum eſt æternet [Quem legis expertes Latinę Vindelici didicere nuper, Quid Marte poſſes) Non ſic hæc dicit, quaſi ab Auguſto Cæſare Vindelici debellati ſint, ſed quod Druſus exercitibus, auſpicijsq. Auguſti eos debellauerit. [Gelonos, Brennoſque) Ciſalpinæ gentes ſunt hæ. [Et arces Alpibus impoſitas tremendis) Non arces tremendas (vt dictum eſt) intelligamus, ſed hos tremendos .i. timendos, qui eas habitant. [Deiecit acer, plus vice ſimplici) Vult intelligi in vaſtandis his, non tantam illis cladem intuliſſe, quantam ipſi dederant, ſed duplam, hoc eſt eam non ſimplici vice reddidiſſet. [Maior Neronum) Ordo eſt. Druſus eſt maior Neronum. hic enim maior natu fuit. [Deuota morti pectora liberæ) Eleganter non metuentes mortem liberam pei pe tuo epitheto dictum accipe quantis fatigaret ruinis, hoſtium ruinis. ſ. [Indomitas prope qualis vndas, Exercet Auſter Pleiadum choro ſcindente nubes impiger hoſtium vexare turmas) Mirum quod ſequitur. cum enim prædixiſſet, qualis non intulit quod erat conſtans, talis, ſed impiger. Ergo ſic totum intelligendum, Qualis eſt Auſter cum ortu Virgiliarum Pleiadum concitatus, cum exercet vndas iam impiger Druſus hoſtium turmas vaſtabat. [Per ignes) Ignes nunc pro acerrimis, concitatiſque periculis accipere debemus. [Sic tauriformis voluitur Aufidus) Omnia fluminum genera taurino vultu, & cornibus pinguntur propter impetus, & fremitum ipſarum aquarum. [Cum ſæuit horrendam quæ cultis Diluuiem meditatur agris) Male dixit meditatur, quia in ipſo actu eſt, nec debet cogitare, aut condiſcet re, id quod iam facit. [Primoſque, & extremos metendo) ſic & Virg. Proxima quæque metit gladio ſuo. [Sine clade victor) .i. ſine ſuorum clade. [De conſilium, & tuos præbente diuos) Hoc ideo dicitur, quia auſpicijs Cæſaris hæc geſſiſſe dicitur. [Nam tibi, quo die) Ita euenit vt poſt annos quindecim Druſus eo die Rhætos Vindelicos vinceret, quo die Auguſtus Alexandriam vicerat. [Et optatam peractis) Immortalitatem, & conſecrationem videtur ſignificare, cum dicat peractis imperijs. [Te profugus Scythes) Profugus dicitur, qui nunquam eodem loco manet, vnde & Nomades dicuntur. [Te non pauentis funera Galliæ, Duræque tellus) Per zeugma ex inferiore verſu audit accipere debemus. Non pauentes autem Gallos funere ait, quia vel ferocia, vel vana perſuaſione rurſus renaſcendi mortem non timebant, de quibus Lucanus ait, Animæque capaces Mortis, & ignauum rediturae parcere vitæ. [Compoſitis venerantur armis) Id eſt pacatis.

ASC. QVÆ cura) Auguſtum tam ab auſpicijs, & dexteritate, quá à rebus geſtis celebrans, inquit, cum deſiderio, & admiratione, O Auguſte, quæ cura patrum .i. ſenatorum quæue cura Quiritium .ſ. populi R. æternet .i. æternas faciat, muneribus plenis honorum tuas virtutes per titulos, & faſtos .i. annales, & Faſtorum libros, memores .i. rerum memoriam facientes. in æuum .i. in ſempiternum? O maxime principum, per eam partem qua Sol illuſtrat .i. luce clarificat, & viſit oras habitabiles, quem Vindelici .i. populi in Alpibus à Druſo domiti, expertes .ſ. prius, legis Latinæ .i. Romanæ. didicere nuper .i. nuper nunc parum eſt temporis, quid poſſes Marte .i. bello. Bonfinis legit illuſtret. & quam legis expertes. vt ſi, O maximi principum, qua &c. quam .i. ò quantum, Vindelici expertes legis Latine didicere nuper quid poſſes Marte, & ita particula quam determinet verbum didicere. quæ conſtructio eſt quidem vitatior, quam qua verbo didicere quos accuſatiuos demus ſiue copula, quem quid. ſed quia Horatius dicitur à Fabio in figuris feliciter audax, nollem omnem figuratam locutionem auferre preſertim cum ſit tolerabilis vt hic. Quem didicere quid poſſes Marte, vt ſit, Quem didicere, hoc eſt didicere quid poſſes Marte, & ita nihil mutaui. Nam Druſus .ſ. Tiberij Neronis frater, acer plus ſimplici vice, id eſt valentior quam ſua Vnius dexteritate, nam, & Auguſti, & propria virtute valuit (Is autem verus eſt ſenſus ab alijs commentarijs nondum acceptus, nam de duplici clade minus. ad laudem Aug. faceret) Deiecit milite tuo .i. a te excepto exercitu Gelonos, & Brennos (In libro Bonf. eſt, Genaunos, & poſtea Brencos) populos ſecundum Porphyrionem, Ciſalpinos (verum quia vt Mancinellus recitat ex Suetonio, Tyberius in Pannonico bello Brennos & Dalmatas ſubegit videntur Brenni non Ciſalpini, ſed Thracibus vicini ſicut & Geloni ſecundum Herodotum, qui in confinio Scythiæ Agathyrſos, & Gelonos ponit. vnde quia dorum ſic fratrem pro fratre poſuiſſe dicam Druſum etiam Brennos & Dalmatas ſubegiſſe, ſicut conſtat Tyberium etiam Vindelicos à Druſo prius deuictos domuiſſe, aut vt Bonfinis innuit non tamen explicat. ordo poteſt eſſe, Didicere inquam Vindelici, nam Druſus deiecit ſupple eos milite tuo, & maior Neronum .i. Tyberius acer plus vice ſimplici deiecit Gelonos implacidum, id eſt implacabile genus, & Brennos, aut Brencos, veloces, & arces impoſitas Alpibus tremendis. & ſupple commiſit mox graue prælium &c. aut igitur Ciſalpinos, aut Thracibus vicinos dices) appoſitorie genus implacidum .i. aſperum, bellicoſum, & arces, ſcilicet Rhætorum, & Vindelicorum impoſitas Alpibus tremendis: Maior .i. ſenior: Neronum .i. Claudiorum videlicet Tyberius, cõmiſit mox .i. paulò poſt mortem Druſi graue prælium, & pepulit .ſ. a ſedibus ſuis auſpicijs ſecundis .i. proſperis, videlicet Auguſti, Rhætos populos in Alpibus, immanes .i. efferos, ens ſpectandus .i. ſpectari dignus in certamine Martio, quantis ruinis fatigaret pectora .ſ. Rhætorum Vindelicorum, & ceterorum nũ prius ſubditorum legibus Romanis, deuota .i. voto addicta, & deſtinata, morti liberæ .i. quæ eſſet cum libertate. Maluerint enim in libertate mori, quam in ſeruitute viuere, in quo oſtenditur generoſus animus eorum, quem ideo laudat tacite Poeta, vt maior ſit gloria victoris, quæ ex precio victi populi dependet, ens inquam talis qualis Auſter exercet vndas prope .i. quaſi indomitas: choro .i. chorea, Pleiadum .i. ſeptemſtellarum ſtellarum, ſcindente .i. diſſoluente in pluuia nubes, & exiſtens .ſ. Tyberius, impiger .i. ſtrenuus, vexare turmas hoſtium, & mittere equum frementem per medios ignes .i. pugnæ furorem. [Sic Tauri formis) ordo eſt, Aufidus fluuius Apuliæ, tauriformis .i. habens formã Tauri qui perfluit regna Dauni Appuli .i. cuiuſdam Appulorum regis, voluitur ſic cum ſæuit per inũdationem, & minatur agris cultis .i. ſatis, diluuiem .i. inundationem horrendam, vt Claudius .ſ. Tyberius, diruit vaſto impetu agmina barbarorum, ferrata .i. armata, & ſtrauit humi .i. per humum, metendo, id eſt reſecando, & vellendo. primos, & extremos .i. omnes obſtantes, exiſtens victor ſine clade .ſ. ſuorum, & hoc ò Auguſte te præbente copias .ſ. exercituum, & conſilium, & diuos tuos .i. tibi fauorabiles. Nam eodem die (tranſactis tamen duodecim annis) quo Alexandrea .ſ. regia Ægypti: ſupplex .i. ſubacta, patefecit tibi portus, & aulam vacuam .i. rege: fortuna proſpera reddidit tertio luſtro .i. intra tertium luſtrum ſecundos exitus belli, quia victoriam, & arrogauit imperijs peractis .i. omnibus tuo imperio ſubditis laudem, & decus optatum .i. dictaturam perpetuam, & patris patriæ appellationem. [Cantaber) Populus Hiſpaniæ, non domabilis ante, & Medus, & Indus, & Scythes, id eſt Scytha profugus, id eſt Parthus, aut Scytha in paluſtris domicilia (vt prius vidimus) habens, miratur te ò tutela præſens, id eſt præſenti numine freta, Italiæ, & Romæ dominæ .i. principis vrbium quam vt egregiam doceat, ſeorſum ponit Nilus, qui celat origines fontium, id eſt vnde oritur, & Iſter, qui in quibuſdam locis Danubius dicitur, & Tigris fluuius Armeniæ, & Oceanus belluoſus .i. multa monſtra, & belluas varias continens qui obſtrepit Britannis remotis

remotis

motis.ſ.à globo huius mundi. vt in Bucolicis Maro: Et penitus toto diuiſos orbe Britannos. & tellus Galliæ non pauentis funera .i. mortem, aut quia bellicoſus eſt. Gallus, aut quia perſuaſum etiam tunc habuit poſt hanc vitam eſſe & aliam. vnde hic ſæpe mutuo dabant, quod illic reciperent. & tellus Iberiæ.i. Hiſpaniæ, difficilis ad vincendum, audit te.i. obtemperat tibi. & Sicambri, populi inferioris Alemaniæ gaudentes cæde, venerantur te armis compoſitis .i. ſedatis.

MATTH. BONF.

MAIOR Neronum) De Tiberio intelligendum eſt qui maior natu fuit non de Druſo quod ex Suetonio oſtendit Bonfinius, & illam particulam mox apertiſſime declarare dicit, q. d. Horatius poſt Druſum & Druſi obitum.

GLAREANVS.

MILITE nam tuo Druſus Gelunos, implacidum genus) Gelonos ponit pro Germanis, longe petitum nomen, vt ſolet. Quod etiam lib. ij. admonuimus. Acron ait Gelonos, ac Brennos gentes Galliarum eſſe, quod neſcio vbi ipſe legerit. Porphyrion adijcit Ciſalpinas gentes eſſe. Quidam Genauuos emendarunt pro Gelonos. Plinij lib. ita variant, vt nihil inde certi dicere queamus. vbi de victis gentibus Alpinis & de Pannonia, nam Brennos alibi, alibi Breuuos reperias Ptolemæus inter Vindelicos numerat Breunos, inter Pannonicos autem Breucos. Florus cum vaunonibus, & vindelicis à Druſo victis, & Brennos numerat. Strab. quoque lib. vij. inter Pannonicos breucos enumerat, vt Ptolemæus, & Plinius. Quare conijcimus de Breucis nullam eſſe dubitationem, quin ſint Pannoniæ populi. Sed qui Vindelicis ſunt vicini. Breuni an Brauni ſint appellandi, hoc vtique Lectori iudicandum relinquo. Ceterum, quod Acron Porphyrionque Druſum maiorem Neronum putarunt recte à Mancinello redargutū eſt ideoq. à nobis omittitur. Diluuiem minitatur agris) Et Acron, & Porphyrion meditatur legunt. Addit Porph. male hoc dixiſſe Poëtam, quia in ipſo, inquit, actu eſt nec debet cogitare, aut condiſcere, id quod iam facit. Sed cum meditor ſit exercere meditatio exercitatio, etiam aliquando armorum, vt Valla probat lib. j. Elegantiarum, non video quid ſibi velit Porphyrion. [Nam tibi, quo die Portus Alexandrea) Ita euenit, inquit Porph. vt poſt annos xv. Druſus eo die Rhœtus Vindelicos vinceret, quo die Auguſtus Alexandream vicerat. Hæc ille vbi rurſus Rhœtos ac Vindelicos vnam facit gentem. Deinde xv. ait annos, qui ſunt aij. à primo Conſulatu Auguſti, cum Q. Pedio, ad finem bellorum ciuilium, quando tertiū fit Conſul Auguſtus, tertio, aut ait poëta, luſtro, ſed nondum expleto. Si quidem luſtrum, pro ſpatio quinque annorum acceperimus. At ego luſtrum, ſi proprie vſurpare volumus, pro Olympiade accipio. Itaque recte poeta dixit, tertio luſtro, id quod Porphyrion occaſionem præbuit erroris ſi modo non totus huius Odes commentarius corruptus eſt, quod equidem ſuſpicor. Poëta ſanè ad plenam laudū Auguſti accumulationem hoc quoque adijcitur, Ciuilibus armis finem impoſitum poſtquam Ægyptus capta fuerit. Quod Dion. Halicar. j. ſtatuit lib. Nihil autem de iſtac comparatione cuius meminit Porphyrion, ſi modo Porphyrion eſt, ac non potius aliquis impoſtor.

AVGVSTI LAVDES.

Excuſat ſe quod cum in primis cupiat ſcribere geſta Auguſti, ob ingenij & ſtili exiguitatem non poſſit. illa enim maiora eſſe. quam quæ lyricis conuenirent, nam vir ille, inquit, non ſolum fines Rom. imperij ampliauit, ſed ſigna etiam à Parthis ablata reſtituit. pacem toti orbi peperit, ſalubertimis, inſtitutis & legibus populumq; à priſtinam integritatem, & incorruptos mores reduxit.

Ode XV. Dicolos, Tetraſtrophos e VI, Vides, vt alta ſtet niue candidum.

– ∪ – – – ∪∪ – ∪ –
– ∪ – – – ∪∪ – ∪ –
– ∪ – – – ∪ – ∪
– ∪∪ – ∪∪ – – –

PHOEBVS volentē prœlia me loq,
Victas & vrbeis, increpuit lyra:
Ne parua Tyrrhenum per æquor
Vela darem. tua Cæſar ætas
Fruges & agris rettulit vberes:
Et ſigna noſtro reſtituit Ioui,
Direpta Parthorum ſuperbis
Poſtibus. & vacuum duellis
Ianum Quirini clauſit: & ordinem
Rectum, & vaganti fræna licentiæ
Iniecit: amouitque culpat;
Et veteret reuocauit arteis:
Per quas Latinum nomen, & Italæ
Creuere vires: famaque, & imperi
Porrecta maieſtas ad ortum
Solis, ab Heſperio cubili:
Cuſtode rerum Cæſare, non furor
Ciuilis, aut vis eximet ocium:
Non ira, quæ procudit enſeis:
Et miſeras inimicat vrbes.
Non qui profundum Danubium bibunt,
Edicta rumpent Iulia: non Getæ,
Non Seres, infidi ue Perſæ,
Non Tanain prope flumen orti.
Noſque & profeſtis lucibus, & ſacris
Inter iocoſi munera Liberi
Cum prole, matroniſque noſtris,
Rite deos prius apprecari,
Virtute functos more patrum duces,
Lydis remiſto carmine tibijs,
Troiamque. & Anchiſen, & almæ
Progeniem Veneris canemus.

PHOEBVS volentem) Auguſti laudes hæc Ode continet vti & præcedens. ille enim a Parthis Craſſo ablata ſigna reſumpſit: Ianiq. etiam templum omni bellorum remoto furore clauſit. **ANTO.** [Phœbus volentem) Ode eſt ſimilis præcedenti, Eſt autem ordo. Phœbus increpuit me lyra volentem loqui prœlia, & vaſtas vrbes. [Parua vela) Lyricos verius intelligit non aptos, quidem cantandis prœlijs. [Tyrrhenum per æquor) Metaphora. intelligit autem maxima Cæſaris Auguſti geſta. [Tua Cæſar ætas) Auguſtum laudat à pace qua ſanè bona cuncta proueniunt, vt fruges & ſimilia. [Signa) De ijs videto in fine Odes ij. lib j. [Ianum Quirini) Numa Pompilius mitigandum ferocē populum armorum diſſuetudine ratus, Ianum ad infimum. Argiletum indicem pacis, belliq. fecit, apertus vt in armis eſſe ciuitatem clauſus pacem circa omnis populos ſignificaret bis deinde poſt Numæ regnum clauſus fuit, ſemel Tito Manlio conſule poſt primum Punicum perfectum bellum, iterum Auguſti tempore poſt bellum, Actiacum pace terra, mariq. parta hæc ex Liuio. Suet. etiam de Auguſto ſic Ianum Quirinum ſemel, atque iterum à condita Vrbe ante memoriam ſuam clauſum in multo breuiore temporis ſpatio terra, marique pace parta clauſit. Florus item ſic, Auſusq. tandem Cæſar Auguſtus lxx. ab Vrbe condita anno Ianum geminum claudere. bis ante ſe clauſum ſub Numa rege, & Victa primum Carthagine. hinc conuerſus ad pacem primum in omnia mala & in luxuriam fluens ſeculum grauibus, ſeuerisq. legibus coërcuit &c. Plutarchus quoque de Numa & Iano ſic. Eſt & eius templum Romæ duabus portis, quod belli ianuam vocant. Legitimum enim ipſum aperiri, cum bellum ſit, in pace autem Claudi. meminit item de Iani templo Ouid. lib. j. Faſt. [Ianum Quirini) Macr. lib. j. Satur. ſcribit; Ianum Quirinum dictum, quaſi bellorum potentem, ab haſta quam Sabini Curim vocant. [Et ordinem Rectum) Auguſtus enim (vt diximus) conuerſus ad pacem primū in omnia mala, & in luxuriam fluens ſeculum grauibus ſæuerisq. legibus coërcuit. [Veteres artes) Quatuor virtutes intelligit, Prudentiam, Iuſtitia, Tempe-

 rantiam,

rantiam, Fortitudinem. nam ars (vt etiam *Diomedes* ſcribit) ἀπὸ τῆς ἀρετῆς ab arete.i.ab virtute dicitur. [Maieſtas) Amplitudo & dignitas.[Imperi) Pro imperij.[Procudit).i.cudendo excudit,ac fabricat. [Edicta Iulia).i.Auguſti in Iuliam gentem adoptati.[Noſq. & pro.)Oſtendit ſe dic quoque dijs ſacrificaturum, cantaturumque ſtrenuos duces,& Veneris progeniem, vnde Iulia gens ortum habuit. Nam ex Venere ortus eſt Æneas inde Aſcanius,à quo Iulus,cui regni loco apud Albam ſacra eſt poteſtas attributa,atque honor,cuius familia fuit maxima,atque clariſſima omnium. auctor eſt Dion.lib.j. Ex eadem familia Iulius

Iulus. Cæſar eſt. vnde Maro ait,Iulius à magno demiſſum nomen Iulo. quod non de Aſcanio intelligendum eſt,ſed de Iulo Aſcanij filio,qui magnus fuit. quantum ad ſacram poteſtatem,& honorem vt oſtendimus.[Profeſtis lucibus)Profeſtum diem dicebant qui feſtus non erat,vt Pompeius ait. [More patrum) Valer. lib. ij ſic ait,Maiores natu in conuiuijs ad tibias egregia ſuperiorum opera carmine comprehenſa pangebant,quo ad ea imitanda iuuentutem alacriorem redderent. Cic.item lib.j. Tuſc. ſcribit,eſſe in Catonis originibus, ſolitos eſſe in epulis canere conuiuias ad tibicinem de clarorum hominum virtutibus. [Lydis tibijs) De ijs late ſuperius [Iocoſi) Dantis iocos lætitiam,iucunditatem.[Veneris progeniem) Iuliam gentem, vt diximus.

Berſoiis. Profeſti dies. Conuiua tibiæ.

ACR. PHOEBVS volentem prœlia me loqui, Victas, & vrbeis, increpuit lyra) Non lyra increpuit,ſed volentem me prœlia lyra loqui, quod eſt lyrico carmine Phœbus increpuit. amoribus enim aptum,hoc eſt metrum. vt cum Canerem reges & prœlia, Cynthius aurem Vellit, & admonuit. [Ne parua Tyrrhenum per æquor) Per allegoriam ſignificat magnam materiam non ſufficienti ingenio & humili generi carminis non debere committi. [Fruges & agri rettulit vberes)Seu quia in pace diligentior cultus vberiorem fructum, facit, ſeu quia ipſe Deus Cæſar faueat frugibus,vt, Ecce Dionei proceſſit Cæſaris aſtrum, Aſtrum quo ſegetes gauderent frugibus. Et ſigna noſtra reſtituit Ioui)Quæ interfecto Craſſo cum exercitu, Auguſtus à Parthis ſuſceperat. [Et vacuum duellis Ianum)ſignificat oia pacata ſub Cæſare templo Iani clauſo, quod belli tempore ſemper patere conſueuit. vnde ad ſignificationem futuræ pacis apud Virg. Claudētur belli portæ. [Duellis) Bellis. [Ianum) Quirinum. [Euaganti fræna licentiæ) Leges tulit,quibus mores regerentur. [Emouitque culpas) Remouit,reiecit,vt, Emoti procumbunt cardine poſtes. [Veteres reuocauit ar.)In his.e.virtutibus veteres vitæ artes eſſe dicebant,Prudentiam, Iuſtitiam,& Fortitudinem,& Temperantiam,per hæc omnes conſtare voluerunt diſciplinas.[Ad ortum Solis,ab Heſperio cubili) Vt Imperiū Oceano,famam,q terminet aſtris ab Oriente ad Occaſum imperiū ſignificat perueniſſe Romanum.vt,Et qua Sol vtrunque recurrens Reſpicit Oceanum. [Exuet) Excludet. [Procudit) Incudibus producit enſes,& fabricat.[Et miſeras inimicat vrbes) Inimicat facit. Miſeras autem, tanquam bellum facientes. [Non qui profundum Danubium bibūt) Gentes à fluuio,vt,Qui Tybarim,Fabarimq. bibunt. [Edicta rumpent Iulia) A ciuilis gentibus dicit leges Auguſti contemni in Iuliam.n.gentem fuerat adoptatus Auguſtus, [Inſidiq. Perſæ)Craſſum.n.ſecurum de pace perſuaſerant. [Nō Tanaim prope flumen orti) Scythæ. [Noſque & profeſtis lucibus) Profeſti dies dicebantur quia ante feſtos erant. [Iocoſi) Lætitiam iubentis.vt adſit lætitiæ Bacchus dator,& bona Iuno.[Apprecati)Inuocantes. [Virtute functos more patrum duces) Duces,inquit,optimos parentum pietate venerabimur, inter quos Auguſtus eſt.[Lydis remiſto carmine tibijs)Lydis tibijs læta cantabantur. Phrygijs triſtia. tres enim modos habebant tibiarum Ionicum,Lydium,& Phrygium,quem & Barbarum,in honorem autem Lydorum dictum, q ipſi primi tibias inuenerunt. [Troiamque & Anchiſen, & almæ Progeniem Veneris canemus) In honorem Auguſti Venerem laudari vult, quia ab Iuli deſcendit origine.Ordo,Nos apprecati deo canemus duces functos virtute more patrum remixto carmine tibijs Lydis, & Troia.

POR. PHOEBVS volentem prœlia me loqui) Quidam ſeparant hanc Oden, à ſuperiore, ſed poteſt illi iungi, quoniam hic laudes dicuntur Auguſti.[Phœbus volentem prælia me loqui,vi & vrbea, increpuit lyra) Non lyra increpuit, ſed volentem prœlia me lyra loqui.i.lyrico carmine.[Ne parua Tyrrhenum per æquor Vela darem)Allegoricos ſignificatur,ne magnam materiam humili generi carminis cōmitterem. [Et ſigna noſtro reſtituit Ioui) Signa quæ adempta Romanis interfecto exercitu à Parthis Craſſo duce, Auguſtus recuperauit.[Ianum Quirini clauſit).i.pacem,vbique fecit,tunc enim claudebatur.belli vero tpa patebat, nā & Virg. volens oſtendere perpetuam pacem futuram ſic ait, Claudentur belli portæ. [Et ordinem Rectum euaganti fræna licētiæ iniecit) Ordo eſt:Iniecit fræna licentiæ ordinem rectum euagāti. [Non furor ciuilis,aut vis exiget otiū) Exiget nunc excludet ſit quaſi extra aget. vt Terent. Spectandæ, an exigendæ. [Nō ira,quæ procudit enſeis)Procudit,hoc eſt fabricat. [Et miſeras inimicat vrbes) Inimicas fictum verbū eſt.i.inimicas facit. [Non Tanaim prope flumen orti) Scythas ſignat. [Lydis remixto carmine tibijs) Aiūt tres modos tibiarum eſſe Ionicum,Lydium,Barbarum. [Et almæ progeniem Veneris canemus).i.gentem Iuliam, quæ in Iulio nepote Veneris oriunda exiſtimatur.

ASC. PHOEBVS) Iterum Auguſtum laudans dicit, Phœbus.i. Apollo,increpuit.i.ſtrepitu reprehendit me(ſic Maro in Buc.Cū canerem reges & prœlia, Cynthius aūt vellit & admonuit Paſtorem Tityre pingues Paſcere oportet oues deductum dicere carmen) Volentem loqui.i.dicere,lyra.i.lyrico carmine conſequi prœlia.ſ.Auguſti. & vrbes victas ab eo, ne darem parua vela per æquor Tyrrhenum.i.ne immenſam laudem tenui ſtylo mandarem. Quia ò Cæſar Auguſte tua ætas.ſ.aurea,retulit,&.i.ſimul. Agris fruges vberes.i. abundantes,& reſtituit Ioui noſtro.i.Capitolino,ſigna direpta ſuperbis poſtibus.i.tholis Parthorum,vbi erant affixa, poſtquam ablata fuerant Craſſo & Clauſit Ianum Quirini.i.templum Iani Quirini clauſit, vacuum duellis.i. bellis, & iniecit licentiæ.i. diſſolutioni licenter viuendi vaganti.ſ. prius,rectū ordinem,& fræna.i.morum leges tulit & amouit culpas & reuocauit veteres artes.ſ. frugalitatis & continentiæ,per quas nomen latinum & vires Italæ creuere.ſ. primum, vt docet Liu. in j. præfatione & fama ſup. creuit, & maieſtas imperi, pro imperij eſt porrecta.i.extenſa, ab Heſperio.ſ. occidentali cubili Solis ſupple vſque ad ortum,aut ortus,Solis.Furor ciuilis.i.inteſtinus, aut vis.ſ. externa, non eximet, aut exigat.i.non abolebit otium Cæſare cuſtode.i.tantis per dum Cæſar erit cuſtos rerum Ira,quæ procudit enſes, & inimicat.i.inimicas facit miſeras vrbes,& ij qui bibunt Danubium profundum.i. Germani,Pannones, Daci,qui oēs ſunt bellicoſi,& Seres.i. populi ad Indiam, & Perſæ infidi & Getæ, de quibus Maro, Mortem contemnunt laudato vulnere Getæ, & orti prope Tanaim flumen.i. Scythæ non rumpent edicta Iulia, quæ Auguſtus maximopere conatus eſt efficere rata. Nam (vt Suet. ſcribit) nihil conuenientius duxit,quàm necem auunculi vindicare,tuerique acta. vnde hic Iulia.i. Iulij Cæſaris potius, quàm Auguſti dicam. Et nos, inquit poëta, prius apprecati rite.i. vt decet deos, canemus & profeſtis.i.non feſtis,lucibus.i.diebus, & ſacris.i.feſtis inter munera.i.dona liberi.ſ. patris Bacchi,hoc eſt vini iocoſi.ſ.ab effectu,cū prole.i.liberis & matronis.i.vxoribus noſtris,canemus duces more patrum.i.maiorum noſtrorum carmine,remiſto.i.artenie & artificioſe,quaſi iterum,atque iterum mixto,tibijs Lydis.i.à Lydis inuentis,duces, functos virtute.i.iam virtute in cœlum tranſlatos, & Troiam.i. Troianos priſcos.& Anchiſen & progeniem Veneris almæ.ſ.Æneam, Iulum reges Albanos,Romulum Iulum Cæſarem, & Auguſtum.

GLAR. QVEM ab initio huius Ode ordinem faciunt & Acron, & Porphyrion,etiam ſi non improbem, tamen coactum,puto mirum vero ſi non & concrepare lyra dicere licet. Illud autem. [Et ordinem Rectum euaganti fræna licentiæ Iniecit) Quidam pro euaganti legunt,& vaganti, quod mihi diſplicet. Placet aūt ordo Porphyrionis.Iniecit fræna licentiæ ordinem rectum euaganti.[Edicta rumpent Iulia) Recte hoc Badius de Iulio intellexit cum Suetonio, maxime enim laborauit Auguſtus, vt rata eſſent, quæ Iulius inſtituerat. Denique conſiderandum lectori, quam verum ſit,quod Acron ait.Profeſtos dies dici;qui ſint ante feſtos, cum Feſtus Pompeius dicat profeſtos dici non feſtos.

COMMENTARIVS IN CARMEN Epodon Q. Horatij Flacci, per Antonium Mancinellum Veliternum.

Epodi. EPODI dicuntur verſus metro quolibet ſcripti, & ſequentes clauſulas habentes particularum ipſorum verſuum, quales ſunt Epodi, Horatij in quibus ſingulis verſibus, ſingulæ clauſulæ adijciūtur. vt, Nox erat & cœlo lucebat Luna ſereno. deinde,Inter minora ſidera.& quæcunque ſunt ſimilia. Dicuntur autem Epodi ſinecdochicos à partibus verſuū,quæ legitimis & integris verſibus.ἐπᾴδονται.i.accinuntur. hæc ex Diomede. Ex quibus colligimus,quod Epodos proprie dicitur verſiculus ſequens, tū & ſuperior & ſequens ſimul Epodos vocatur per ſynecdochen.ſ. vnde & alibi ait,Iambicum eſt carmen maledicum Iambich.

ſedicum plerunq; trimetro verſu, & Epodo ſequente compoſitũ. Epodos aũt mediam producit. nam per η, ſcribitur quod etiam probat Sidonius hoc Phalecio hendecaſyllabo: Sermonumq́. ſales nouumq́. Epodon huiuſmodi aũt verſus (teſte Manlio Theodoro) conſtat ſpondeo, dactylo, & tribus trochæis. Auſonius ét an choriambum carmen epodos Græci quidem in vltima accentum faciunt, & ita mediam corripiunt. Epodon carmen dicitur (ſm Acronem) quando prior verſus maior eſt, ſecundus minor, ſed continuo tenore primi verſus ſenſus verſu ſequenti concluditur. Epodos (inquit Tortel.) apud nos dici poteſt carminis cãtus, inde Epodion dimin. id eſt paruum carmen, quod à Lyricis clauſula breuis dicitur, quaſi preciſos verſus integris ſubijciat. hoc autem modo, componeretur ab ἐπὶ & ᾠδὴ. Diom. tamen ſententia magis placet vt Epodi dicantur verſus illi, quia ἐπᾴδονται i. accinuntur. ἐπᾴδω vero accino, & incanto ſignificat. ἐπῳδὴ incantatio dr̃ ἐπῳδὸς incantator, ἐπᾴδω componitur ex ἐπὶ & ᾄδω .i. canto. inde enim ἐπᾴδω .i. accino. Acron etiam putat poſſe dici ab Epos. atque huius Iambici metri inuentorem fuiſſe Archilochum ſcr. Horat. ſic dicens, Archilochum proprio rabies armauit Iambo. Hunc ſocci cepere pedem, grandesq. cothurni. De Iambo latius dictũ eſt Ode xvj lib. j. Epos denique (vt Diom. ſcr.) Græce dr̃ carmen hexametron diuinarum rerum & heroicarũ, humanarumq́. comprehenſio, Epos latine primus digne ſcrip. Liuius, is qui Romanorum geſta decem & octo complectus eſt libris qui & annales inſcribuntur, qꝫ ferè ſingulorum annorum actus contineant. Epos autem appellatur (vt Græcia placet) ab ἔπω, dico proprie enim Epos eſt ἔμμετρος λόγος .i. metricus ſermo, vel ab ἕπω .i. ſequor, quoniam hinc verſu verba reſpondent mutuo. ἔπω ergo duo ſignat, dico vel ſequor. Gel. lib. 17. cap. 9. ſcr. Epos .i. carmen dici ab ἕπεσθαι καὶ εἰπεῖν .i. ab eo quod eſt ſequi, & dicere.

Q. HORATII FLACCI EPODON LIBER.

AD MOECENATEM.

Epode ad Mœcenatem profecturum cum Auguſto, à quo Liburnorum claſſi præfectus erat ad bellum nauale contra Antonium & Cleopatram, in quo ſollicitus poëta de hominis ſalute ſcribit eo abſente, ſe nunquam futurum ſecuro animo itaque malle ſe eum quouis ſequi. & periculo ſuo militare, vt eius præſentia fruatur non vt faciat quæſtum, quam domini in ocio. ſed ſine eo viuere.

Ode I. Dicolos Diſtrophos. Primus quiſque verſus eſt Iambicus, Hipponactius, Trimeter, Acatalecticus, conſtans è ſex Iambis, recepto tamen in locis imparibus etiam Spondeo, hoc modo.

ibis -- libur ∪- nis in -- ter al ∪- ta na ∪- uium ∪∪

Secundus quiſque eſt Iambicus, Archilochius, Dimeter, Acatalecticus, conſtans, quatuor Iambis, recepto tamen in locis imparibus etiam Spondeo, hoc modo.

ami ∪- ci pro ∪- pugna -- cula ∪∪

--∪---∪-∪-∪∪

∪-∪---∪∪

IBIS liburnis inter alta nauiũ
Amice propugnacula,
Paratus oẽ Cæſaris periculũ
Subire Mœcenas tuo.
Quid nos? quibus te vita ſit
ſuperſtite
Iucunda; ſi contra; grauis;
Vtrum ne iuſſi perſequemur
ocium
Non dulce, ni tecum ſimul?
An hunc laborem mente laturi, decet
Qua ferre non molleis viros,
Feremus? & te vel per Alpium iuga,
Inhoſpitalem & Caucaſum,
Vel occidenteis vſque ad vltimum ſinum,
Forti ſequemur pectore?
Roges, tuum labore quid iuuem meo,
Imbellis, ac firmus parum.
Comes minore ſum futurus in metu:
Qui maior abſenteis habet.
Vt aſſidens implumibus pullis auis
Serpentium allapſus timet
Magis relictis: non, vt adſit, auxili
Latura plus præſentibus.
Libenter hoc, & omne militabitur
Bellum in tuæ ſpem gratiæ:
Non vt iuuencis illigata pluribus
Aratra nitantur meis;
Pecus ue Calabris ante ſidus feruidum
Lucana mutet paſcua:
Nec vt ſuperni villa candens Tuſculi
Circæa tangat mœnia.
Satis ſuperque me benignitas tua
Ditauit. haud parauero,
Quod, aut auarus, vt Chremes, terra premam;
Diſcinctus aut perdam vt nepos.

IBIS Liburnis) Mœcenas (vti etiam Appianus oſtendit) ſecutus eſt Auguſtum in Siciliam vſque cum M. Agrippa contra Sex. Pompeium, vbi tandem bello nauali Pompeius ipſe ſuperatus eſt, vt late oſtendemus Ode ſexta libri primi. Secutus item Auguſtum Mœcenas eſt contra M. Antonium & Cleopatram apud Actium Epiri promontorium, vbi naumachia Liburnarum preſertim victus Antonius in Ægyptum vſquefugit, Auguſto etiam perſequente, donec Alexandriam vi cepiſſet. ibi Antonius ſibi mortem conſciuit & Cleopatra. Horat. itaque Mœcenatem alloquitur euntem in naumachiam cum ipſo Auguſto, paratum omne Cæſaris periculum ſuo protegere. hinc ei timens dolet poëta ſe relictum eſſe in vrbe, dicens ocium ſine Mœcenate ſibi non dulce fore, ſed libenter in Mœcenatis gratiam militare voluiſſe. non autem lucri cauſa quo fieret ditior, nam minime parare cupit. quod aut auarus vti Chremes continuo labore accumulet, inde abſcondat, aut vti conſumptor, & prodigus diſſipet. Oſtendit itaque ſe paruo, & iam parto contentum illoque parce fruiturum. (Ibis Liburnis, &c.) Ode eſt Dicolos Diſtrophos, habetque metrum iambicum quod binis verſibus ſcanditur. Primus enim iambicus hexameter eſt, vel trimeter ſi miſceantur ſpondei. Secundus tetrameter, vel dimeter ſpondeis inſertis. Meminiſſe tamen debemus (vt ſcribit Diom.) vitium Anto.

non

non eſſe in huiuſmodi verſibus, ſi primus pes, tertius & quintus ſpondei inter ceteros iambus occurrent, aliquando aliqui, ex tribus aliquando nullus eritq. ſincerus iambicus ſine alienis pedibus. Hoc & in tetrametro obſeruabimus vt primum pedem & tertium ſpondeum ſi quando occurret, recipiamus. Secundum & quartum iambos reſeruemus. Tu autem lector animaduerte Horatium in illo verſu, Roges tuum laborem quid iuuem meo, poſuiſſe. Spondeum in quarto loco. nam imitatus eſt vetere Comicos, qui quidem ſpondeum in ſecundo, vel quarto loco poſuerunt, quod inuenerunt etiam apud Græcos Comicos vetuſtiſſimus, quamuis tamen raro, fieri hoc idem de quo iſte Priſc. Manlius autem Theodorus metrum iambicum ſenariũ ſcribit recipere ſpondeum, dactylum, & anapæſtum locis imparibus, pyrrhichium vltimo tantum loco. In ſecunda autem Epodo hos pedes Flaccus Horat. poſuit vt dictum eſt. quos locis ſuis oſtendimus. Priſcianus quidem ſcribit veteres comicos, ac tragicos latinos, in iambico omnibus in locis indifferenter poſuiſſe quinque pedes. ſ. iambum, tribrachum, anapæſtum, dactylum, vel ſpõdeum, ſed vltimo loco iambum, vel pyrrhichium ſolum.

Claſſium Tribuni. [Ibis Liburnis) Erant ſub præfectis claſſium deni tribuni per cohortes ſingulas conſtituti, ſingulæ autem Liburnæ, ſingulos nauarchos .i. nauicularios habebant. qui exceptis ceteris nautarum officijs gubernatoribus, atque remigibus & militibus exercendis quotidianam curam & iugem exhibebant induſtriam. auctor eſt Veget. Mœcenas ergo, vel Tribunus cohortis erat, vel ſingulæ Liburnæ præpoſitus, potius vero tribunus. [Liburnis) augusto dimicante actiaco bello. cum Liburnarum auxilio præcipue victus fuiſſet Antonius, experimento tanti certaminis patuit Liburnorum naues ceteris aptiores. Ergo ſimilitudine, & nomine vſurpato earundem inſtar claſſem Romani principes texuerunt.

Liburnia Liburnia nanque Dalmatiæ pars eſt, cuius exemplo naues bellicæ fabricabantur, & appellabantur Liburnæ. minime autem habebant remorum ſingulos ordines paulò maiores binos, idoneæ menſuræ ternos, vel quaternos, interdum quinos ſortiebãtur remigum gradus. in Actiaco vero bello longe maiora concurriſſe nauigia refertur, vt ſenorum etiam, vel vltra ordinum fuerint. hæc ex Vegetio. [Liburnis) App. lib. ij. ſcribit Illyriorum gẽtem Liburnos eſſe. Plin. lib. iij. cap. xxiij. ſic ait, Liburniæ finis & ini-

Scardona tiũ Dalmatiæ Scardona in amne. Ea ſexaginta duobus millibus paſſuum à mari. Strab. lib. vij. docet. Scardonam eſſe oppidum Liburnicum. Ptol. item lib. ij. Liburnorum vrbem Scardonam ponit, pauloq. inferius dicit inſulam, in qua duæ ciuitates, ſcribit autem Scardum eſſe montem. [Amice) Non Cæſaris exponas vti Porphyrio, nam ſtultiſſimum quidem, ſed ipſius Horat. ij. Satyra enim vj. ait ad Mœcenatem. Ita te quoque amicum. Præſertim cautum & paulò poſt: Quod te ſortitus amicum. Propugnaculis in maioribus Liburnis propugnacula turreſq. conſtituebãtur, vt tanquam de muro, ita de excelſioribus tabulatis facilius vulnerarent, vel perimerent inimicos, vt idem Vegetius docet. Quod autem ample naues, altaque propugnacula in bello nauali apud Actium fuerint. Maro quoque lib. viij. ita oſtendit.

Alta petunt pelagi credas innare reuulſas
Cycladas. aut montes concurrere montibus altos.
Tanta mole viri turritis puppibus inſtant.

[Subire tuo) Protegere tuo periculo. [Quid nos? quibus te vita ſit ſuperſtite) In cunctis omnibus antiquis codicibus id carmen habere legimus ſi non ſit, vt quidam legunt. itaque talis erit ordo: Quid nos ſup. agemus, quibus vita iocunda ſupp. ſit vel erit, ſi te ſuperſtite, adde ſit vita nobis, ſi contra. .i. ſi te haud ſuperſtite vita ſit nobis grauis erit & moleſta nec vllo pacto ſit legendũ eſt. ſententia. n. non ſatis conſtaret, Porphyrio quoque ſi legit: dicit. n. poëtam poſuiſſe bis particulam ſi, & ſemel abundare & verbum extrinſecus accipiendum ſit, vt plena fiat elocutio. ſi igitur extrinſecus accipiendum eſt ſit verbum, ſi bis legendum eſt, nec pręterea ſemel abundat, vt dixit idem Porph. quod ſanè ordo noſter oſtendit. [Vtrum ne) Senſus eſt. Debemus ne ocium ſequi non dulce niſi tecum ſimul an, patiemur bellicum laborem, laturi mente. i. quem mente ſolum ferre debemus, quoniam corpore non valemus? quem. ſ. laborem decet ferre viros non molles. [Iuſſi) Abſre quidem ò Mœcenas. [Ocium) Quietem, & vacationem militiæ. [Mente laturi) Toleraturi mente tantum ipſum laborem, corpore enim imbecilli nequimus. [Alpium iuga) Al-

Alpes. pes montes ſunt altiſſimi, qui Italiam ab Germania ſubmouent teſte Plin. lib. iij. Horum montium difficultatem legito apud Liuium lib. j. de bello Pun. ij. non autem die in Alpium iugum per-

Caucaſus uentum fuit ab Hannibale av. vero die Alpibus ſuperatis Italiam attigit. [Caucaſum) Caucaſus Scythiæ mons eſt, a dictus quaſi Craucaſus, hoc eſt niue candidus, vt Plin. lib. vj. ſcr. Herod. quoque lib. vj. ſcribit. Caucaſum omnium montium altiſſimum eſſe. [Inhoſpitalem) Inhabitalem propter niues [Roges) Rogare poſſis. [Minore metu) Ea ſi quidem metuam duntaxat quæ video, abſens vero per diuerſas ſuſpiciones etiam plura timebo, q quæ accidere poſſunt. [Aſſidens) Incumbens. [Non, vt adſit) Senſus eſt, vt magis timet relictis pullis auis, quia maior metus abſentes habet, & quamuis adeſſet, non tamen plus auxilij, præſentibus ferret quam relictis, ſic etiam Horat. magis timet abſenti Mœcenati, quamuis præſens plus auxilij non ferret. [Non vt adſit) Ordo eſt. Non vt adſit. i. quamuis adſit, latura, ſit plus auxilij præſentibus ſupp. quàm relictis. Eſt autem legendum. Non vt adſit auxilij, per apocopen, vel non vt ſit auxilij, ſic enim in antiquo eſt codice. [In tuæ ſpem gratiæ) Non igitur in ſpem prædæ & lucri vt. ſ. plura ſibi aratra compares. [Non vt) Ordo eſt. Non vt aratra nitantur illigata pluribus iuuencis meis. i. vt plures mei iuuenci aratris alligati nitantur. & id per hypallagen. [Pecuſue Calabris ante) In ſecundo pede Tribrachus eſt, q poteſt etiam in quarto pede locari, quoniam temporibus par eſt Iãbo, de quo Priſc. [Calabris Lucana mutet paſcua) Dicit vt ante calorem pecus mutet Lucana paſcua Calabris. ſ. paſcuis. Lucanis enim non multum calet æſtate. Varro ait: Neq; eadem loca æſtiua & hiberna idonea omnibus ad paſcendum, itaque greges ouium longe abiguntur ex Apulia in Samnium æſtiuatum, & à campeſtri æſtate exiguntur in alios montes. Lucania autem (vt Str. docet lib. vj.) inter Tyrrhenum, Siculumq. latus iacet, qbus Samnites propinqui. accolæ vero tractum omnem poſt Calabros Apuliam vocant. [Ante ſidus feruidum) .i. ante æſtatis initium, quod eſt vij. idus Maias, teſte Col. lib. xij. vel quia idibus Iunijs calere incipit, vt ibidem ſcribit. Sed potius de canicula, quæ vij. cal. Auguſtas apparet, ſitq. caligo æſtuoſa. vt idem dicto libro edocet, qui etiam lib. viij. de modo paſcendi, inquit. Sed obſeruandum eſt ſidus æſtatis per emerſum Caniculæ. [Superni Tuſculi) Tuſculum in Romæ conſpectu erat in ſummo montis ſitum, Ciuitas egregijs ornamentis inſignis, eam vineta coronabant, tectaq. magnifica, ex ea preſertim regione, quę in Romanũ deſcendebat aſpectum, aderant & villæ varijs decoratæ apparatibus. Hæc ex Str. lib. v. Erat autem Tuſculum in colle ſitum, q op-

Tuſculũ. poſitus eſt oppidulo quod nunc Rocca Papæ appellatur, nam & nomẽ & veſtigia quędam eo in loco adhuc retinet. [Circæa mœnia superni Tuſculi) Id ait, quoniam Telegonus Circes & Vlyſſis filius dicitur Tuſculum ædificaſſe. [Tangat). i. tanta ſit villa, vt ſuperni Tuſculi mœnia tangat. [Villa candens). i. ſplendida, & vario decorata apparatu tales enim villæ ſub Tuſculo erant vt diximus. [Benignitas) Benignus proprie dicitur is, qui bona & di-

Benignus gnis largitur. vt Feſt. ait. [Ditauit) Epiſt. j. etiam Mœcenati, inquit: Tu me feciſti locupletem. [Haud parauero) Senſus eſt, q non parabit, quod aut auarus vti Chremes continuo labore accumulet, inde abſcondat, aut vti conſumptor & prodigus diſſipet, per quod oſtendit ſe paruo & iam parto contentum, illoq. parce fruiturum. [Chremes; terra premam) Terent. in Heaut. ſcr. Chremem multa ſuo labore bona inueniſſe. Vtq; Clitipho eius filius prodigus illa non poſſet perdere, neque egeret, ſibi proximis commiſit, & credidit, vbi ei eſſet præſidium victus, & veſtitus. Horat. idem contra auarum j. ſcribit, Quid iuuat immenſum te argenti pondus & auri Furtim defoſſa timidum deponere terra. Maro etiam lib. ij. Georg. ait: Condit opes alius, defoſſoq. incubat auro. [Diſcinctus nepos) .i. negligens diſſolutus incomptus ineptus. [Nepos). i. conſumptor, prodigus, luxurioſus. Nepos

Nepos. enim (vt ſcribit Diom.) ſignificat, & certum cognationis gradũ & conſumptorem. Priſc. etiam ait lib. ij. Nepos filius filij, & nepos luxurioſus. Nepotes, inquit Feſtus, luxurioſæ vitæ homines appellari, q non magis ijs rei familiaris ſuæ cura eſt, quàm his quibus pater, auuſq. viuunt, Porphyrio vero dicit ita: Nepotem veteres prodigum, ac luxurioſum dicebant, quia re vera ſolutiores, delicatioriſq. victus ſoleant eſſe ſub auo nutriente. Nepa au-

Nepa. tem Scorpius dicitur Cic. in Arato: Atque oculos vrget pedib. pectuſq. nepa. i. pro nepæ. i. Scorpij vti, & Priſc. lib. vij. docet Feſtus vero ſcribit, quod nepa ſidus cancer appellatur, vel (vt quidã volunt) Scorpius. Nonius præterea ſic ait: Nepam quidam Cancrum putant. nam vere Scorpius dicitur Plin. lib. xj. de Scorpionibus ſcribit, quòd quidam ab ipſis fœtum deuorari arbitrantur, vnum modo relinqui ſolertiſſimum, & qui ſe ipſius matris clunibus imponendo tutus & à cauda & morſu loco fiat. Hunc eſſe reliquorum vltorem, qui poſtremo genitores conficiat ſuperne. pariuntur autem vndeni. hæc ille, Merito ergo nepa .i. Scorpione nepos deducitur. i. conſumptor.

ACR. IBIS liburnis) Metrum hoc Iambicum dicitur. primus.n. verſus Iambicus trimeter eſt ſecundus dimeter Iambicus. Epodon hoc carmen dicitur primus enim verſus maior eſt, ſecundus minor. & primus verſus ἐπεύχονται.i. precantur, vel quia græce Epos carmen dicitur, ideo Epodon hic liber nominatur, quia continuo tenore priori verſu, ſenſus verſu ſequenti concluditur. Huius vero metri inuentor fertur Archilochus. Duo ſunt genera huiuſmodi ſtyli. Epodon & Prodon. Epodon dicitur, quaſi poſt cantatio, vt quid dicat primus verſus ordo ſequentis explanet. Prodon per contrarium, quaſi ante cantatio. Hoc ipſum Item Epodon quaſi Prodon, hoc eſt poſt vocem, poſt cantilenam. Liber iſte Epodon appellatur. & quæritur de nomine ipſius. Soluitur ſic. aut quia in itinere poſito Mœcenati, hoc dicit, aut quoniam ita verſus ordinati ſunt ſingulæ quibuſque clauſulæ recinant. Clauſulam dicunt Lyrici præciſos, & non integros verſus Præcedit ſemper trimeter, Iambicus & ſequitur dimeter. Trimeter autem dicitur, qui habet ſex Iambos dimeter, qui habet quatuor Iambicus trimeter Tragicus recipit pedes dextros, videlicet Spondeum primum, tertium, & quintum. Siniſtros Iambos, videlicet ſecundum, quartum, & ſextum. vt Diu. potens ſere vix ſatis opem. Comicus erit, qui frequentes. Tribrachos habet vt Agite quid dubitatis hilares date choros. Satyricus medius. vt Muſæ Iouem laudate, & hilares date choros. [Ibis Liburnis) Mœcenatem proſequitur euntem ad bellum nauale, cum Auguſto aduerſum Antonium, & Cleopatram. Ad Actiacum bellum iturus Cæſar Auguſtus Liburnis præpoſuit Mœcenatem. Hac igitur illum poeta oratione. Liburnæ nauiculæ textæ viminibus. [Amice propugnacula) Vt in muro, ita & in nauibus ſiunt propugnacula, poſt quæ dimicatores armati conſiſtunt. [Quid nos) Eclypſis deeſt faciemus. [Superſtite) Pro præſenti poſuit, vt Plaut. Nemo adeſt ſuperſtes. [Vtrum ne iuſſi) A Mœcenate, aut a Cæſare. ipſo enim agente Horatius ab Auguſto meruerat militiæ vocationem, quod in iucundum ſibi ſine ipſo confirmat. [An hunc) .ſ. tedium ſuſcipiemus laborem. quem molles ferre nõ poſſunt? [Inhoſpitalem) Aut propter nimia frigora, aut inhabitabilem propter montis ipſius aſperitatem. vt inhoſpita Syrtis. [Pectore) Animo. metonymicos. imbecillem enim ſe corpore in ſequenti dicturus erat. [Quid iuuenem meo) Humanæ orientis ratio eſt. vt Dilectis plus timeatur abſentibus per diuerſas ſuſpiciones, dicit ergo, quòd non comitato ſuo imbecillis fortiſſimum virum poſſet iuuare, ſed aut præſens cum eo timor eſſet, aut ſalutis eius minor cui præſens ſutturi eret ſollicitudinem. Lucanus vt Timorem ſollicitæ mentis oſtenderet Euentus belli ſciat vltima coniux. [Vt aſſidens implumibus pullis auis) apta incertium curæ ſuum comparatio. Illæ enim nidos non relinquunt cura pietatis, dum vindicare non poſſunt. [Serpentium allapſus) Vt ipſa ſerpentum incurſus timet magis pullis relictis. [Libẽter) Hoc & omne militabitur. [Bellum) Noue & eloquenter dixit militabitur bellum, vt pugnam pugno, ſeruitutem ſeruio. [In tuæ ſpem gratiæ) Non ſpe prædæ, ſed gratiæ Mœcenatem, ſed dicit nolle deſerere. [Ante ſidus feruidum) ante Caniculares dies. [Lucana mutet paſcua) .i. non ſaltus Lucaniæ æſtiuos accipiam, ad quos greges vitantes æſtus Calabriæ transferantur. [Superni) alti in ſuperiore poſiti. [Candens) aut pro altitudine niuoſa, aut marmoribus compta. [Circææ tangat mœnia) Telegonus Circes filius Tuſculum condidit, aut Circæa mœnia Campaniæ. i. non lo continuare âgros Tuſculanos vſque ad Circæum. [Benignitas) Liberalitas. [Parauero) Acquiſiuero. Et eſt pronunciatum futuri temporis vt doceuero Virg.' Donec me flumine viuo Abluero. [Vt Chremes) Numen in Terentio diuitis & tenacis. [Diſcinctus) Diſſolutus, & libere agens. vt Malchious Tunicis demiſſis ambulat. [Nepos) Luxurioſus, negligens.

POR. IBIS Liburnis inter alta nauium amice propugnacula) Hic liber Epodos inſcribitur. ſ. quòd ita verſus in eo ordinati ſunt vt ſingulis quibuſque clauſulæ ſuæ ſuccinantur. Clauſulas autem Lyrici appellant, quaſi præciſos verſus integris ſubiectos, qualia eſt ſecundus. Amice propugnacula. & deinceps alterni, quibus tertia pars deeſt, quo minus ſint præcedentibus ſimiles ipſi ſequẽtes. quos merito Hellines clauſulas appellant, & ἀπωδικὰς. baſi enim tertia pars opus eſt vt integer ſiat. [Ibis Liburnis inter alta nauium Amice propugnacula) Nõ videtur verecundiæ Horatij conuenire vt amicum ſe Mœcenatis dicat, cum Clientem debeat dicere. Nunquid ergò hic ordinanda phraſis eſt, vt amice Cæſaris intelligamus, & ideo bis Cæſaris accipiendum erit vt ſit tale, Amice Cæſaris Mœcenas ibis Liburnis paratus omnia periculum Cæſaris tuo periculo ſubire. [Quid nos? quibus te vita ſit ſuperſtite iucunda, ſi contra grauis) hic poſuit periculum, ſi ſemal abundat. melius enim ſi loqueretur. Quibus ſe ſu[perſ]tite vita iocunda eſt, ſi contra, grauis e[ſt] [ergo] verbum extrinſecus accipiendum ex eo ſit, vt plena ſiat [elocutio]. [Si contra grauis) .i. ſuperſtiti contraria. [Vtrum iuſſi perſequemur ocium) Iuſſi à te · aut nunquid à Cæſare dicitur enim Cæſ. Auguſtus dediſſe Horatio militiæ vacationem, cum alijs negaſſet. An hunc laborem mente laturi, decet. [Quem ferè non molles viros, Feremus?) Senſus autem eſt hic, ait: Nunquid animo laboraturi pro abſentiam tuam, ſuſcipiemus, & corporis laborem tecum cũ do? corpus enim labor vult non mollium virorum. Comes minore ſum futurus in metu. [Qui maior abſenteis habet,) Senſus eſt, ſi comes ſim, minorem metum patiar, qui ſemper abſentibus maior eſt. Attende à ſingulari numero ad pluralem tranſitum feciſſe nunc. [Vt aſſidens implumibus pullis auis Serpentium allapſus timet) Attende elocutionem. [Illis timet per datiuum caſum, non pro illis timet ſic Terent. Syre tibi metuit. [Non vt adſit, auxilij Latura plus præſentibus) Sic verbum hic deeſt & ſi particula, quia ordo & ſenſus hic eſt. Non vt plus auxilij præſentibus ſit latura ſi adſit. [Pecus ue Calabris ante ſidus feruidũ Lucana mutet paſcua) ambigua quidem elocutio eſt, ſed eum ante ſidus feruidum dicet, & Calabriam manifeſtiſſimum ſit calidam eſſe, apparet eum, hoc dicere: Non vt pecus ante feruidiſſimum æſtatis tempus ex Calabria in Lucaniam tranſeat. [Circæa tangat mœnia) Tuſculum intelligendum, quia Telegonus Circes & Vlyſſis filius hoc oppidum condidit. Senſus eſt autem, vt neque in Tuſculano poſſideam villam, quæ ibi ædificis habeat vſque ad ipſam vrbem. [Satis ſuperque me benignitas tua Ditauit.) Donatum ſibi in Sabinis fundum à Mœcenate Horatius ſæpe teſtatur. [Quod, aut auarus, vt Chremes, terra premam) Quoniam Chremes nomen ſenis eſt in Comœdijs, ibi etiam ſenes ſe tè auari finguntur, videtur non immerito Chremetem. auarum dixiſſe ſenſus autem: Non ſtudebo nummos acquirere, quos theſauris conditos terræ ſuffodiam per quod aut nolle nummos habere plures, quàm opus ſit, ac per quod ſollicitam habeat vitam. [Diſcinctus aut perdam vt nepos.) Diſcinctos pro negligentibus ſolent dicere. nepotem autem veteres prodigum, ac luxurioſum dicebant, quia reuera ſolutiores, delicatioreſque victu ſoleant eſſe qui ſub auo nutriuntur.

ASC. IBIS Liburnis amice) Laudat Mœcenatem, quod Auguſtum in bellum nauale ſequi decreuit, ſe autem derelictum conqueritur dicens. O Mœcenas amice, ibis quia decreuiſti ire Liburnis. ſ. nauibus, quæ pro celeribus, & aptis quibuſlibet nauibus accipiuntur inter alta propugnacula nauium paratus ſubire omne periculum Cæſaris. ſ. Auguſti, tuo periculo. Quid nos ſupple faciemus quibus vita ſit iucunda te ſuperſtite, ſi contra. i. ſi non ſis ſuperſtes, grauis? Aut legendum eſt ſi, vt Mancin. conſtituit. Vtrum ne. i. an ne iuſſi. ſ. à te perſequemur. i. continuabimus, ocium non dulce. ſ. futurum, niſi ſimul tecum an nos laturi hunc laborem mente, qua decet viros non molles ferre, feremus, & ſequemur te, vel per iuga, id eſt ſummitatem, Alpium. i. ſummorum montium, Italiam ab Hiſpania, Gallia, & Germania diuidentium ex parte, & caucaſum montem Scythiæ inhoſpitalem. i. inhabitabilem propter frigora, vel ſequemur te forti pectore vſque ad vltimum ſinum occidentis. ſ. maris? Roges. i. interroges forte, quid .i. in quo ego imbellis, ac parum firmus, iuuem tuum laborem meo ſupple labore? reſpondet: Ego ſum futurus comes in minora metu, qui. ſ. metus, habet. i. occupat, maior abſentes, vt auis aſſidens. i. incubans pullis implumibus, id eſt nondum plumeſcentibus timet magis relictis, quam ſupple ſi adſit, non ſupple, ideo quaſi ſit allatura præſentibus plus auxilij, pro auxilij, ſed ſupple quia certior eſt quid pullis ſiat. [Hoc bellum, & omne) Supple aliud militabitur libenter in ſpem tuæ gratiæ. i. vt gratiam tuæ aſſequamur. Non ſupple ea ſpe vt aratra alligata nitantur. i. arationem laborent, pluribus iuuencis mei. vt, pro vel, non ſupple vt pecus meum. i. grex ouium, mutet paſcua Lucana Calabris ante ſidus feruidum. i. ante æſtum canicularem. Nec ſup. ea ſpe, vt villa ſup. mea, candens. i. nitens, & ſplendens (vt in epiſt. Hos ſolos aiunt ſapere & bene viuere, quorum Conſpicitur nitidis fundata pecunia villis) Tangit. i. æquiparet altitudine, mœnia Circæa. i. à Telegono Circes filio fabricata, Tuſculi ſuperni. i. multum editi. Benignitas. i. benigna largitas tua ditauit me ſatis ſuperque. [Haud). i. non parauero. i. noluero, ſi deturpare. i. comparare & acquirere, id quod ego aut premam. i. infodiam terra, vt Chremes. ſ. comicus auarus, aut quod ego perdam. i. prodigam, vt nepos. i. lubricus & perditus puer diſcinctus .i. diſſolutus & in omni luxuria diffluens.

IN Q. HORATII EPODON librum Henrici Glareani annot. Ode prima.

MIRA eſt hic, ne dicam monſtruoſa, Acronis, ac Mancinelli de Epodis interpretatio, quam perſequi non viſum eſt operæprecium Epodi dicũtur (ſo quit Diom.) ſynecdochicos à partibus verſuum quæ legitimis & integris verſibus ἐπιψάλλεται .i. accinuntur. Hæc inter reliquas multas placet interpretatio ſynecdochicos autem dixiſſe videtur, quod à parte denominatio eſt totius. Huiuſmodi cantilenis etiam barbaræ nationes vtuntur, quanquam non prorſus ad eum modum. [Amice propugnacula) Nimis argutus eſt hoc in loco Porphyrionis ordo, ſi modo eius eſt ac non alicuius impoſteris, ſed à Mancinello recte redargutus. Idem iudico de bis poſita coniunctione, ſi in quinto, ſextoque verſibus, nam ſit, non legendum, eſt, in quinto verſu, quantumuis hic repugnet Mancin. [Virum ne iuſſi perſequemur ocium Non dulce, ni tecum ſimul?) Huius quæſtionis duæ ſunt partes, ocium ne perſequar, an laborem tecum ſubeam? Ocium tu iuſſiſti, laborem autem ferè ſtrenuos decet viros. Tandem poſt deliberationem intulit: Feremus & te vel per alpium iuga, &c. Deliberauit itaque ſe iturum. Hæc ideo diximus, quod commentatores hunc locum indigniſſime tractant, preſertim Mancinellus cum ſuo corpore & mente, præter auctoris & ſenſum & mentem. Quem quidem doctum ac diligentem virum miror cum Epodon legem ita prorſus ignorauerit, vt Iamborum locum, atque adeo carminis Iambici rationem confuderit, quæ apud hunc poëtam optime habet. Quippe qui locis paribus nullo alio vſus ſit pede quam Iambo ac Tribrachi. Quare in hoc verſu, Roges tuum labore quid iuuem meo, non legendum eſt laborem in accuſandi caſus, vt Badius legit. Nec in quinto poſt, Non vt ſit auxilij pro non vt adſit auxili, vt Mancin. ex antiquo codice male allegat: Carmen enim non patitur, quantumuis vetuſtis indicet codex. Adſit enim legendum eſt, & auxilij ſynæreſis eſt. [Circæa tangat mœnia) Tuſculum intelligendum, inquit Porphyrion, quaſi poëta non nominet Tuſculum, Quid ſi hyperbole eſt, ad nimis longam villam oſtendendam, à Tuſculo Circæum, vſque promontorium etiam in Latio? Vt Ode xvj. lib. tertius. Quam ſi Mygdonijs regnum Halyattici Campis continuem: Quod etiam innuit Acron, ſed obſcurare ſatis: Nolo, inquit, continuare agros Tuſculanos vſque ad Circæum.

VITAE RVSTICAE LAVDES.

Ode II. Dicolos, Tetraſtrophos, Vt: ibi Liburnis inter alta nauium.

υ–υ–υ–υ–υ–υ—
—υ—υυ

BEATVS ille, qui procul negocijs,
Vt priſca gens mortalium
Paterna rura bobus exercet ſuis,
Solutus omni fœnore:
Nec excitatur claſſico miles truci:
Nec horret iratum mare:
Forumque vitat, & ſuperbia ciuium
Potentiorum limina.
Ergo aut adulta vitium propagine
Altas maritat populos:
Aut in reducta valle mugientium
Proſpectat erranteis greges:
Inutileisque falce ramos amputans,
Feliciores inſerit: *
Aut preſſa puris mella condit amphoris:
Aut tondet infirmas oueis:
Vel cum decorum mitibus pomis caput
Autumnus aruis extulit:
Vt gaudet, inſitiua decerpens pyra.
Certantem & vuam purpuræ:
Qua muneretur te Priape, & te pater
Siluane tutor finium.
Libet iacere modo ſub antiqua ilice:
Modo in tenaci gramine.
Labuntur altis interim ripis aquæ:
Quæruntur in ſiluis aues:
Fonteſque lymphis obſtrepunt manantibus:
Somnos quod inuitet leueis.
At cum tonantis annus hibernus Iouis
Imbreis, niueiſque comparat:
Aut trudit acreis hinc & hinc multa cane
Apros in obſtanteis plagas:
Aut emite leui rara tendit retia:
Turdis edacibus dolos:
Pauidumq́. leporem, & aduenam laqueo gruem
Iucunda captat præmia.
Quis non malarum, quas amor curas habet,
Hæc inter obliuiſcitur?
Quod ſi pudica mulier in partem iuuet
Domum, atque dulceis liberos:
Sabina qualis, aut peruſta ſolibus
Pernicis vxor Appuli: *
Sacrum & vetuſtis extruat lignis focum
Laſſi ſub aduentum viri:
Claudenſque textus cratibus lætum pecus,
Diſtenta ſiccet vbera:
Et horna dulci vina promens dolio,
Dapes inemptas apparet:
Non me Lucrina iuuerint conchylia,
Magis ue rhombus, aut ſcari;
Si quos eois intonata fluctibus
Hyems ad hoc vertat mare.
Non Afra auis deſcendat in ventrem meum,
Non attagen Ionicus
Iucundior; quàm lecta de pinguiſſimis
Oliua ramis arborum;
Aut herba lapathi prata amantis, & graui
Maluæ ſalubres corpori,
Vel agna feſtis cæſa Terminalibus,
Vel hœdus ereptus lupo,
Has inter epulas, vt iuuat paſtas ouei
Videre properanteis domum:
Videre feſſos vomere inuerſum boues
Collo trahenteis languido:
Poſitoſque vernas, ditis examen domus,
Circum renidenteis lareis.
Hæc vbi locutus: fœnerator Alphius,
Iam iam futurus ruſticus,
Omnem relegit idibus pecuniam:
Quærit calendis ponere.

Hic ver- ſibus ver- borum in ſitio de- ſcrib.

ſcribitur non antẽ arborum putatio ſi gnificatur volũt Acron. Hac Bẽſ.

* *His et. ſepulam adiecto- dam eſſe me Bonf.*

ANTONIVS.

BEAVTVS ille) Hac Ode ruſticæ vitæ laudes, & commoda poëta ſcribit, appellatq́. ante omnia beatum illum, qui ſuis bonis paterna rura exercet, & colit, & remotus ab omni fœnore militia foro, & ciuiũ faſtu. Scribitur aũt eodem metro. quo

Agricultura laudes. quo & præcedens. Præterea cum duæ vitæ traditæ ſint homini ruſtica & vrbana, antiquior eſt multa ruſtica. prius enim rura coluerunt homines, quam vrbes haberent, neque ſolum antiquior cultura agri, ſed etiam melior. Vnde qui eam colerent, piam & vtilem vitam agere credebant. omnium enim rerum ex quibus aliquid exprimitur, nihil eſt agricultura melius, nihil vberius, nihil dulcius, nihil homine libero dignius. Dirigitur ea ad duas metas, ad vtilitatem, & voluptatem. Vtilitas quærit fructum, voluptas delectationem. Hinc Hom. Laërtem lenientem deſiderium quod capiebat è filio colentem agrum, & eum ſtercorantem facit. [Beatus ille) Virgilio quoque lib. ſecundo Georg. ait:

O fortunatos nimium ſua ſi bona norint
Agricolas, quibus ipſa procul diſcordibus armis
Fundit humo facilem victum iuſtiſſima tellus,
Si non ingentem foribus domus alta ſuperbis
Mane ſalutantum totis vomit ædibus vndam, &c.

Poſtea ſequitur.

At ſecura quies, & fallere vita,
Diues opum variarum at latis ocia fundis
Speluncæ, viuiq; lacus, at frigida tempe,
Mugitusq; boum, mollesq; ſub arbore ſomni, &c.

Scipio. Et Sen. epiſt. lib xiij. de Scipione maiori, inquit:

Abluebat corpus laboribus ruſticis feſſum.

Exercebat. n. opere ſe, terráq. vt mos fuit priſcis, ipſe ſubigebat.
Hominũ victus. [Procul negotijs) .i. ab moleſtijs vrbanæ vitæ (vt priſca gens mortalium) homines a principio georgos dicũ in agris paſtum quærentes ſiluestres, & incondita vita vixiſſe, quibus herbæ, & arborum fructus vltro victum præberent, idemq. nullo ſubſidio fulti duram agebant vitam. Erant. n. nudi, nullo neque ædium, neque ignis adinuento vſu, cibo in diem quæſito agreſtes fructus in vſum futurum condere & ſeruare ad egeſtatem ignorabant. Experimento deinde edoctos, & ſpeluncas aiunt quæſiſſe ad cuitandam vim frigoris, & fructus ſeruare cœpiſſe. Deinum notitia vtilium rerum percepta, ceteras quoque vitæ hominum commoditates breui tempore eſſe adinuentas, hæc & plura Diod. in principio. [Solutus omni fœnore) Liber ab omni debito, & vſura. non enim illi ſubijcitur aliquo pacto, ſeu neceſſitatis, ſeu lucri cauſa. [Fœnore) Fœnus (vt Pompeius ſcribit) appellatur naturalis terræ fructus, ob quam cauſam nummorum fœtus fœnus eſt vocatus. Marcellus vero ait, quod fœnus dictum eſt, quaſi fœtus, vel fœtura, eo quod pecuniam pariat. [Nec excitatur) Vitæ incommoda, quibus ruſtici carent, proſequitur, non enim ruſtici auaritiæ cauſam militiam ſubeunt, nõ nauigandi curam, non ſalutandi tædia. [Claſſico truci) Terribili tubæ ſonitu. Claſſicum præterea dicimus, & tubam ipſam, & ſonum. Eſtque claſſicum tuba retorta. quod Seruius docet lib. vij. Aen. Priſc. vero libro v. de xij. car. ait, quod claſſes equitum ordines vocant, qui maxime vtuntur tubis. [Forumq. vitat) Forum iudicatorum, & litium eſt ſedes, vt Marc. docet. Forum eſt negociatoris locus. Forum eſt in quo iudicia fieri ſolent, vt Feſtus aſſerit. [Superba ciuium limina) per hæc ſalutationum officia innuit. hinc ait poeta lib. ij. Georg.

Si non ingentem foribus domus alta ſuperbis
Mane ſalutantum totis vomit ædibus vndam.

[Ergo aut) Ruſticæ vitæ commoda, atque oblectationes incipit explicare, primoq. de verno tempore. [Vitiũ propagine) .i. ſtirpe. propagationum vero genera, ac modus legito apud Col. lib.
Eumolph'. 3. Culturas autem vitium & arborum Eumolphus Athenienſis inuenit. vt Plin. ſcribit lib. 7. Acron ait: Adulta pro adultarum quod minime probandum eſt. Nam (vt docet Col. lib. 3.) Propago tertio anno a matre ſeparabitur. Palladius etiam ſcribit. Propagines poſt biennium radicatas transferendas. [Maritat populos) Hoc ait, quia (vt ſcribit lib. 5. Col. de arbuſtis) Vitem maxime populus alit, deinde vlmus, deinde fraxinus. Plin. etiam lib. 18. de vmbris arborum, ſcribit populo nullam eſſe vmbram, ludentibus folijs. Scribit item, quod vlmorum leuis eſt vmbram. etiam nutriens, quæcunque opacat. Scribit item arbores maritare, niſi validas inimicum eſſe, enecante veloci vitium incremento. Propterea igitur Horat. ait: Altas maritat populos. Et Col. lib. 3. docet arbores ſexto anno ſi iam firmæ videbuntur maritandas. [Reducta valle) .i. depreſſa, vel ſecreta, quaſi retroducta. Sunt. n.
Vallis. valles loca, quæ montibus ſubſidunt. Conuallis (vt inquit Feſtus)
Conuallis. eſt planicies ex omni parte compreheñſa montibus, collibus ue, vallis autem duobus lateribus incluſa planities. [Inutiles falce ramos amputans) Acron ait, putatorem ſignat, quod quidem minime verum eſt, nam ille tantum ſignatur, qui parat inſitionem.

Vnde etiam Maro lib. 2. Georg ait, Aut rurſum enodes trunci reſecantur, & alte Finditur in ſolidum cuneis via, deinde feraces Plantæ immittuntur. Naſo item ait, Veneris inſitio, fac ramum ramus adoptet. De inſitione autem videto Plin. lib. xvij. [Preſſa mella) preſſa ait, quoniam preſſis fauis mella defluunt. Vnde Maro lib. 4 Georg. ait, Mella premes. Sunt autem mellis conficiendi tempora duo. Ver, atque Autumnus, ſed vernum ſuauius candidiusque, ac omnino præſtantius autumnali eſt. auctor Ariſt. lib. ix. de Animalibus. [Amphoris) Amphora vaſis genus eſt. à Græcis ἀμφορεὺς dicitur [Tondet infirmas oues) .i. imbecilles, &
molles. Vnde Maro lib. 3 Georg. ait, Glacies ne frigida lædat *Oues.*
Molle pecus, ſcabiemq. ferat, turpesq. podagras. Col. etiam lib. vij. appellat pecus molliſſimum. Præterea Palladius lib. vj. de Maio. ſcribens, docet locis temperatis eo menſe ouium celebranda eſſe tonſuram docet item quo vnguine perungendæ ſint, vt
toto anno curentur. [Vel cum decorum) autumni cõmodo nar- *Autũnus*
rat. [Decorum caput) poëtico more Autumnum deſcribit, quaſi corporalem Deum pomis coronatum. Feſtus inquit, Autumnum dictum, quod tunc maxime augeãtur hominum opes coactis agrorum fructibus. [Vt gaudet) .i. ipſe ruſticus, vt autem nũc pro, quam exponitur. ſicut item inferius ibi. Has inter epulas, vt iuuat paſtas oues videre properantes, &c. Eritq. tunc admirandi aduerbium. Poſſet item exponi vt quemadmodum. [Certantem, & vuam purpuræ) Nigram vuam intelligit mixto rubore quodam. Purpura enim piſcis eſt in conchis degens, quæ florem illum tinguendis expetitum veſtibus in medijs habet faucibus, liquoris hic minimi eſt in candida vena, vnde precioſus ille bibitur nigrantis roſæ colore ſublucens, reliquum corpus ſterile. Auctor eſt Plin. lib. ix. [Muneretur) Plin. lib. xviij. ſcribit, quod olim, non guſtabant nouas fruges, aut vina, antequam ſacerdotes primitias libaſſent. Aruorum autem ſacerdotes Romulus in primis inſtituit. [Muneretur) Munero, & muneror actiua in ſignificatione recte dicitur, inquit Porphyrio. Priſcianusq. lib. viij. docet, antiquos multa huiuſmodi protuliſſe. vt partio & partior,
reuerto, & reuertor &c. [Priape) Is Deus non ſolum in vrbium *Priapus.*
templis, ſed in agreſtibus quoque locis, tanquam vinearum, atque hortorum cuſtos celebratur fructum fures caſtigans, ei ſacra cum riſu, & ludo fiebant. fabulantur autem Dionyſi ac Veneris filium fuiſſe aſſeruntq. nonnulli priſcos illos, cum vellent hominum pudenda occultius nominare. Priapum dixiſſe, auctor Diod lib. v. Et nos latius lib. 4. Georg. [Siluane tutor finiũ) Hoc ait, quoniam Siluanus aruorum etiam deus eſt. hinc Virg. lib. viij. ait,

Siluano fama eſt veteres ſacraſſe Pelaſgos
Aruorum pecorisq; deo, lucumq; diemque:
Qui primi fines aliquando habuere latinos.

[Libet iacere modo ſub antiqua ilice) In antiquiſſimo cod. manente in ſummi Pontificis bibliotheca apud ædem S. Petri in Vaticano hoc ſuperiori coniungitur, in aliquibus etiam diuiditur. Acron, Porphyrio, & Diomedes non iungunt, & ita agẽdum eſt, nam ſuperiori ſententiæ hæret. Dixit enim Vel cum decorum mitibus, &c. [Libet) .ſ. ruſtico, placet autem magis, vt ſint verba ipſius Horatij, ſicut ſuperiora, ad Alphium fœneratorem, quam ipſius Alphij, vt Acron, Porphyrioq. voluerunt. Vnde hiemis etiam commoda in ruſtica vita narrabit ſicut ſuperius, & Veris, & Autumni. Præterea, quo pacto potuiſſe vrbanus ciuis ruſticas voluptates narrare, & oliuas, aut lapathum, & huiuſmodi põponere delicatis cibarijs, quibus fuerat aſſuetus? Horatius ergo illuc vſque proſequi videtur. Hæc vbi locutus, quo in loco ſum eſt ſupplendum. Tenaci autem gramine dixit, quoniam gramen geniculatis, ſerpit internodijs, Crebroq. ab ijs, & ex cacumine nouas radices ſpargit, iumentis herba non alia gratior, ſiue viridis, ſiue in fœno ſiccata, quod e graminum genere ſeptem internodia habet, efficaciſſime capiti contra dolores ad alligatur. Gramen denique capiti circundatum ſanguinis è naribus fluxiones ſiſtit. Plin. ſcribit lib. xxiiij. [Obſtrepunt) Circunſonant, & obmurmurant. [Queruntur aues) Queruntur ait, quoniam veteres omnium animalium voces, præterquam hominis querelam dicebant. vt Porphyrio aſſerit. vnde Virg. ait: Et cantu querulæ rumpunt arbuſta cicadæ. Item, Et veterem in limo ranæ cecinere querelam. Et de bobus, Atque omne querelis Impleri nemus. [Manantibus) Exeuntibus, ac profluentibus. [Somnos leues) Perpetuum Somni Epitheton. Maro lib. v. Cum leuis æthereis delapſus ſomnus ab aſtris, &c. Deinde inquit, Ipſe volans tenues ſe ſuſtulit ales in auras. [At cum tonantis) Nunc
hiemis commoda ad ruſticam vitam explicat. [Annus hiber- *Hibernus.*
nus) .i. hiems ipſa, eſt enim ſynecdoche totum pro parte. Hiber

nus

nus autem ab imber deſcendit, dempta in litera, vt à patre paternus, & a matre maternus. Imber autem pro pluuia, & omni humore ponitur. [Imbres) .i. pluuias. Plin. lib. ij. ſcribit, quòd a terra caligo humida, & ꝓpter vapores fumida exhalat, hinc nubes, quæ in ſublime egreſſæ in liquorẽ ſoluuntur. [Tonantis Iouis) .i. aëris, qui ventus eſt, & nubes, imper poſtea, vt Var. ſcribit. *Amiti.* Nos etiam latius diximus Ode prima ibi. Manet ſub Ioue frigido venator. Tonantis autem Iouis dixit .i. aëris, quoniam ſi nube luctetur flatus aut vapor, tonitrua eduntur, vt docet Plin. lib. ij. Si erũpat ardens, fulmina, Si longiore tractu nitantur, fulgetra, ijs ſinditur nubes, illis perrumpitur. [Plagas) De ijs late in Ode prima. [Amite leui) amites perticæ aucupales, vt ſcribit Feſtus Porphyrio etiam dicit eſſe furculas, quibus retia in venatione, vel in aucupio ſuſpenduntur. Qui aũt tramite legit non, recte quidem, cum etiam antiqui textus amite habeant. [Et verſus non conſtaret, eſſet enim ibi Antibachius, quem verſus Iambicus non recepit, legendo autem Aut amite, pes erit Dactylus, qui ab Iambico recipi ſolet. [Leui) Eſpolito. [Rara) Propter maculas. [Dolos) appoſitio eſt. [Laqueo) .i. pedica. [Aduenã gruem) De longinquo venire grues. Plin. lib. x. oſtendit, ſicuti & Ciconiæ veniunt, ſed grues Hiemis, Ciconias vero Aeſtatis aduenas dicit eſſe. [Præmia) appoſitio eſt. [Quis non malarum) Concludit prædictis commodis, & voluptatibus quenque poſſe obliuiſci auaritiæ, & omnium cupiditatum. [Malarum ſup.) Rerum, ſeu cupiditatum. [Amor) auaritia ipſa, quæ quidem vrbanis ineſſe ſolet, id autem ad illud retulit. ſolutus omni fœnore. Nec excitatur claſſico miles truci, &c. [Quid ſi pudica) Vel quod vtrunque enim eſt in antiquis codicibus. [Quid) Sup. erit? q. d. voluptas maxima, quod autem pro ſed capone, ſicque ſententia iungetur illucusque. Non me Lucrina, &c. [In partem iuuet Domum) Tunc mulier in partem iuuat domum, cum & ipſa quoque, vt vir, aliquid operatur, quod inferiora, declarant. [Sabina qualis) Iuuen. etiam Sat. vj. Sabinas, & apulas mulieres laudat, ait enim. Intactior omni Crinibus effuſis bellum dirimente Sabina Et paulo poſt, inquit. Malo Venuſinam, quam te Cornelia mater Gracchorum. [Pernicis Appuli) .i. celeris, & impigri. [Sacrũ focum) Dijs. n. Penatibus ſacer eſt, vt etiam Acron aſſerit. Porphyrio item ſcribit. Focum eſſe Deorum Penatium aram. Sunt autem Penates omnes dij, qui domi coluntur, de his Seru. lib. ij. Aen. [Vetuſtis) Per id ſicca oſtendit. [Sub aduentum) .i. ante vel circa. Virg. lib. 3. Georg. ſub lucem exportant calathis, ꝓ ante lucem, vt et Peſc. edocet. [Lætum pecus) Pingue. [Diſtenta) Plena lactis. [Siccet) Mulgendo. ſ. [Horna vina) Hornum exponit Nonius ipſis anni. Porphyrio autem huius anni. Sunt qui velint dici ab hoc & anno, dixerunt. n. hornam frugem, quę hoc anno prouenit. [Dolio vaſa grandia dicuntur, quibus vinum reconditur. Auctor eſt Nonius. [Inemptas) Sic etiam eſt in antiquo textu. Virg. quoque de ruſtico ſene lib. 3. Georg. dixit. Seraq. reuertens Nocte domum dapibus menſas onerabat inemptis. [Non me Lucrina iuuerint conchylia, &c.) Ordo eſt, Non me magis iuuerint .i. delectauerint Lucrina conchylia, magis ue rhombus, &c. [Magis) .ſ. quam dapes inemptæ. [Lucrina conch.)

Oſtrea. oſtrea intelligit, nam Sergius Orata primus optimum ſaporem oſtreis, Lucrinis adiudicauit A. Brunduſio poſtea aduecta oſtrea compaſcebantur in Lucrino, auctor eſt Plin. lib. ix. Str. etiam lib. v. ſcribit. Lucrinum ſinum capiandis oſtreis vberrimum. Sunt autem oſtrea piſces ſilicea teſta incluſi. Ouid. lib. v. Faſt. Oſtreaq.

Cõchylia in conchis tuta fuere ſuis. Conchylia vero ſunt ex genere purpu- *Rhõbus.* rarum, vt oſtendit Plin. lib. 9. [Rhombus) Piſcis eſt planus, cui dexterum latus reſupinum eſt, vt idem lib. 9. ſcribit. Et Martialis ait, Quamuis lata gerat patella rhombum. Rhombus latior eſt tamen patella. Plin. lib. 9. cap. 54. docet. Rhombum Rauennæ

Scari. optimi ſaporis eſſe. [Scari) Sic eſt in antiquis codicibus. ſic etiam in Plinio, non autem ſcauri, græce etiam σκάρος dicitur. Plinius lib. 9. cap. 15. ſcribit ſua tempeſtate ſcaro principatũ datum fuiſſe, quia ſolus piſcium dicitur ruminare, herbisq. veſci non alijs piſcibus. Carpathio maxime mari frequens, inde adductos Tyb. Claudio principe Optatus Elipertius præfectus claſſi inter Hoſtienſem, & Campaniæ oram ſparſos diſſeminauit &c. Gellius præterea lib. 7. cap. 14. aſſerit Varronem ſcripſiſſe ſcaros Cilices preſtantiores alij [Eois fluct.) .i. Orientalibus ꝓpter Carpathiũ pelagus dixi, vbi ſcarorum maxima copia vt oſtendimus. Carpathium vero pelagus tendit vſque ad Rhodum. Cretẽque, ac Cyprum, vt ſcribit Str. lib. 3. [Eois) per aſpirationem antecedentem hic ſcribi debet, nam venit ab eos, quod eſt dies, & Aurora. Eos .i. mane plerique non aſpirant inde venit Eous eoa eoum, ſemper producta prima. Heous vero cũ h, corripit ſemper. [Intonata) Priſc. lib. 9. ſcribit Horatium hoc loco intonata protuliſſe ſecundum analogiam pro intonita. [Intonata) Sonora effecta. [Hyems) Tempeſtas. [Afra auis) Gallinam Numidicam dicit, vt ſcribit Porphyrio. Plin. etiam lib. decimo meminit de Numidicis auibus in parte Africæ Numidia. Varro autem libro iij. ſcribit, Gallinas Afras fuiſſe grandes, & varias, quæ propter penuriam ſuo tempore magno venibant, idem Plinius lib. decimo, capite xxix. ſcribit de Meleagridib. Africæ gallinarum genus gibberum varijs ſparſum plumis. Quæ nouiſſimæ ſunt peregrinarum auium in menſas receptas, &c. [Attagen Ionicus) Hanc autem maxime Ionius celebrat, vocalis eſt alias, captus vero obmuteſcens, quondam exiſtimatus inter raras aues, vt Plin. aſſerit libro decimo. [Ionicus) Ionia Cariæ iuncta eſt, in Ionia autem Miletus, atque Epheſus optimæ vrbes, atque clariſſimæ, vt ſcribit Strabo libro xiiij. [Iucundior, quam) Innuit agrorum fructus cetera alia ſuperare. [Iucundior) Supple eſt. [Lapathi) Huius herbæ vis ſuccus ſicut, vrinam ciet caliginem oculorum diſcutit, nec à malua diſſimiles effectus habet, vt ſcribit Plinius libro xx. ſcribitur autem cum th. [Maluæ) Malua græce μαλάχη dicitur, ab emoliendo ventre, vt innuit Plinius libro xx. præterea μαλακὸν, mollis ſignificat, μαλακὸς vero mollis dicitur. Oſtendit autem Poëta agrum vltra pomorum commoda, afferre, quoque ſaluriferas herbas. [Terminalibus) *Termin.* Termino ſacra fiebant, quòd in eius tutela fines agrorum eſſe putabant, denique Numa Pompilius ſtatuit eum, qui terminum exaraſſet, & ipſum, & boues ſacros eſſe. Auctor eſt Feſtus, qui etiam ſcribit, quod Termonem Ennius Terminum dixit. Eſt autem Termon Græca dictio, quæ nobis Terminum ſignificat. Ouid. præterea libro j. Faſtorum x. Calendas Martij, id eſt die xx. Februarius Termino deo ſacra fieri ſolita, quem duo domini de parte diuerſa coronabant, bina ſerta, & bina dona ferentes. inde communis terminus ſpargebatur cæſo agno vel porca lactente. Vicina omnis ad dapes ſupplex conueniebat, cantans Termini laudes. Dionyſius item libro ſecundo ſcribit Pompilium iuſſiſſe vnumquenque circumſcribere fundos ſuos, ſacrosq. finibus lapides apponere, lapideſque ipſos ſacraſſe Ioui Terminali, ſtatuiſſe deinde ei ſacra quotannis omnes die conſtituta facere ſuper locum ipſum coëuntes, hoc Romani Terminalia à Termonibus vocant, fineſque ipſos vnius literæ mutatione à noſtra lingua, inquit Dionyſius proferentes. Terminos appellant, quos ſi quis occultauiſſet, aut tranſtuliſſet, ſacrum eum eſſe dei lege ſtatuit ita vt volenti eum occidere, tanquam ſacrilegum, & ſecuritas adeſſe, & purgatio pollutionis. Deos enim putabant Terminos, ſacrificabantque eis non animarum aliquod, neque enim pium eſt cruentare lapides, ſed pultes, & liba, atque alias quaſdam fructuum primitias, hæc es Dionyſ. [Hœdus) Is (vt Varr. ſcribit) dictus eſt quaſi fœdus. ſic *Hœdus.* enim Sabini dicebant, illi etiam ſircus. Romani vero hircus dixerunt. Loco enim, ſ, Sabinorum. Romani aſpirationem ponebant, vt aiunt. [Has inter epulas) poſt ciborum frugalitatem enarratam, alias etiam explicat voluptates. [Vt iuuat,) Id eſt quemadmodum, ſeu quam vt diximus. [Poſitoſque vernas) Ordo eſt. Et videre vernas, appoſitio examen ditis domus poſitus circum renidentis Lares, poſitos autem, inquit, circa Lares. ſ. focos, quoniam (vt etiam oſtendit Colum. libro xij.) villicus ruſticus epulari circa Larem domini focum familiarem ſemper conſueſcere debebat, & idem Horat. Sat. vj. lib. ij. de vita etiam ruſt. ait, O noctes, cœnæque deum, quibus ipſe meique Ante Larem proprium veſcor, vernaſq. procaces Paſco libatis dapibus. Vernas autem filios intelligit. [Vernas) Vernæ appellan- *Vernas.* tur ex ancillis ciuium Romanorum Vere nati, quod tempus anni maxime naturalis fœturæ eſt, hic autem vernas pro natis poſuit. Nam & Maro lib. ij. Georg. de ruſtica vita ait. Interea pendent dulces circum oſcula nati. [Ditis examen domus) .i. quod ſolet eſſe in domo diuitis, cui plures ancillæ, plures vernas edũt. [Renidentes Lares) .i. ſplendentes focos. Colebant enim domi Lares in ipſo foco, qui deorum penatium ara eſt, vt etiam Porphyr. edocet. Vnde Naſo quoque Triſt. lib. j. de vxore, inquit. Illa ſed ante Lares ſparſis proſtrata capillis. Contigit extinctos ore tremente focos. Cato item in re ruſtica ait. Paterfamilias *Lares.* vbi ad villam venit, vbi Larem familiarem ſalutauit, fundum eo- *Focus.* dem die, ſi poteſt, circũeat, &c. Deinde inferius de villici officio ait. Focum purum circumuerſum quotidie prius quam cubitum eat, habeat. Calendis, Nonis, feſtus dies cum erit, coronam in focum indat, per eos itaque dies Lari familiari ꝓ copia ſupplices. Et Colum. lib. duodecimo de Villico, inquit. Conſueſcatq. ruſticus circa Larem domini focum familiarem ſemper

per epulari. Eego Lar eſt ipſe focos. Et Tibul. inquit. Vos quoq; felicis quondam nunc pauperis agri Cuſtodes fertis munera veſtra Lates. [Hæc vbi locutus) .ſ. ſum, inquit Hor. quod magis placeret, vt dixi, quam vti Acron, Porphyroq. exiſtimant, verba .ſ. fuiſſe Alphij, q ſi eſſet Alphius, ipſe hucuſque ab ipſo principio dixiſſet, non tantum ab illo verſu Libet iacere, vt putant quidam
Fœnerator. [Fœnerator) Maiores noſtri in legibus poſuere furem dupli condemnari, fœneratorem quadrupli. Quanto peiorem ciuem exiſtimarint fœneratorem, quam furem, hinc licet exiſtimare. Et virum bonum cum laudabant, ita laudabant, bonum agricolam, bonumque colonum, ampliſſime laudari exiſtimabatur, qui ita laudabatur, Cato ſer. in re ruſt. merito igitur in fœneratorem Horat. inuehitur. [Redegit) Collegit, exegitque à debitoribus ſui prædia comparaturus, cognoſcens iam ruſticæ vitæ oblectationem, iucūditatemque.
Idus. [Idibus) Idus vocantur dies, qui diuidunt menſem, iduare enim Etruſca lingua diuidere eſt. Vnde vidua quaſi valde idua, aut vidua .i. à viro diuiſa. Auct. Macr. lib. j. Sat.
Calendæ. [Calendis) Calendæ initia menſium dicuntur à caſo .i. voco. Nā minor Pontifex nouæ Lunæ primum obſeruabat aſpectum, viſam regi ſacrificulo nunciabat, itaque ſacrificio ab rege & minore Pontifice celebrato, idem Pontifex calata .i. vocata in Capitolium plebe iuxta curiam Calabram quot numero dies à Calēd. ad Nonas ſupereſſent, pronunciabat, hinc & ipſi curiæ, ad quam vocabantur. Calabræ nomē datum eſt, ideo autem minor Pontifex numerum dierum, qui ad nonas ſupereſſent, calādo proferebat, q poſt nouam Lunam oportebat Nonarum die populares, qui in agris eſſent, confluere in vrbem accepturos cauſas feriarū ab rege ſacrorum, ſciturosque quid eſſet eo mēſe faciendum, vnde quidam hinc Nonas æſtimant dictas, quaſi nouæ initium
Nonæ. obſeruationis, vel q ab eo die ſemper ad Idus nouem dies putētur. auct. Macr. lib. j Satur. [Ponere) Apud alios .ſ. fœnoris cauſa, per quod oſtendit poëta non facile quenquam diſcedere poſſe ab auaritia, & ſolita fœnoris cupiditate.

A C R O N.

BEATVS ille, q procul negocijs) Laus vitæ ruſticæ. Virg. O fortunatos nimium ſua ſi bona norint Agricolas. [Negocijs) Litibus, ſiue difficultatibus vrbanis. [Vt priſca gens mortalium) Antiquitatem ſignificat, cuius aurea ſecula credita ſunt, quod præter ciuitatum munitiones omnes in agris viuebant. [Exercet) Colit, vt, Exercetq. frequens tellurem, atque imperat aruis. [Solus omni fœnore) liber a debitis, & à fœnore. [Claſſico miles truci) Terribili turba. vt, Nec ſomnos abrumpit cura ſalubres. [Horret) Timet. [Forumq. vitat, & ſuperba ciuium Potentiorem limina.) Salutationes potentiorum vitans, vt Si non ingentem foribus domus alta ſuperbis. Mane ſalutantum totis vomit ædibus vndam. [Adulta) Pro adultarum, quæ iam duci, & propagari poſſint. [Altas maritat populos) Coniungit. Sic enim maritat hic dixit, vt ſupra viduas viribus carentes. [In reducta) Depreſſe, ſiue ſecreta, aut certe flexuoſa, dum ſequitur montes. [Errantes) Libere paſcentes, vt ille meas errare boues. [Inutileſque falce ramos amputās) Putatorem ſignificat arborum. [Feliciores) Fertiles. vt, Exit ad cœlum ramis felicib. arbos, aut preſſa puris mella condit amphoris, hoc eſt fauos premit, vt a cera ſeparet mel ſincerum. [Aut tondet) Quæ in æſtu velleribus premantur. [Mitibus pomis) Veluti de ciuium mitietate. [Vt gaudet inſitiua decerpēs pyra) Proprij laboris, vt, Inſere Daphni pyros, carpēt tua poma nepotes. Certantem & vuam, vt Purpureæ preciq;. [Qua muneretur te Priape) Dignus donis deorum. [Siluane tutor finium) Cuſtos agri, ſiue fructuum. [Libet iacere modo ſub antiqua ilice) Antiqua magna, vt, Forte ſub arguta conſederat ilice Daphnis, hoc eſt refugio apta paſtorum. [Tenaci gramine) Quod terrā radicibus ſtringat & ceſpite. [Interim) Pro interea. [Fonteſque lymphis obſtrepunt manantibus) Strepitu ſuo Somnos ſuadent: vt, Sæpe leui ſomnum ſuadebit inire ſuſurro. [Quod) Quæ res, vt Terentius. Qui habet ſalem, quod in te eſt .i. quæ res. [Annus hibernus Iouis) .i. hyberna pars anni, vt, Iuppiter humidus Auſtris. [Comparat) Colligit. [Trudit) Excludit, expellit, vt, Fruſtra trudentes pectore montem. [Multa cane) Fœmini generis canē dixit, vt, Viſæq. canes vlulare per vmbram. [In obſtantes plagas) Fugæ aptorum oppoſitas plagas, hoc eſt, Retia, vt retia rara plagæ lato venabula ferro. [Amite) Pertica. [Leui) Limpido, gracili. [Turdis edacibus dolos: Pauidumq. leporem) Epitheta ſingulis dedit, turdos edaces dicendo, & pauidus lepores. [Aduenam) Quia tranſmarinæ ſunt, vt Strimoniæq. graues. [Quis non malarum, quas amor curas habet) Amor auaritia habens mala curas .i. cupiditates. [Pudica) Caſta, vt caſtum ſeruare cubile coniugis, & paruos educere natos. Sabina qualis exempla pudicitiæ à mulieribus ruſticis ſumpta. [Pernicis) Celeris, velocis, impigri: vt, Progenuit pedibus celerem & pernicibus alis. [Sacrum vetuſtis) Dij .n. penatibus ſacer eſt. [Extruat lignis focum) Vt poſt laborem diligentia & ſtudio reficiatur vxoris. Claudenſque textis cratibus) Crates à paſtoribus texi conſueuerunt ad mutandas pecudibus manſiones, vt appoſitæ greges muniant ab incurſione ferarum: vt. Cum fremit ad cauſas. [Lætum) Aut fœcundum, aut pingue. [Diſtenta) Plena, vt Luc. Diſtentas ſiccant peduces. [Horna) Dulci nouella. [Dapes inēptas apparet) Suo labore præparatas, gratuitas, vt, Dapibus menſas onerabant inemptis Vxor. [Lucrina) De Lucrino Baiarum lacu. [Iuuerint) Delectauerint, vt iuuat euaſiſſe tot vrbes Argolicas. [Magis ue rhombus) Rhombus & ſcarus piſces ſunt precioſi & ſapore, & raritate. [Hyems) Tempeſtas, vt, Dum pelago deſæuit Hyems. [Afra auis) Struthio. Attagenes autem in Ionia abundare dicuntur. Et attagen maſculini generis declinauit. [Quā lecta de pinguiſſimis Oliua ramis) Nullas diuitias boni agri fructibus conferendas. [At herba lapathi) Oſtendere vult agrum præter vtilitatem fructuum etiam herbas ſalutares afferre. [Vel agna feſtis cæſa Terminalibus) Ad excludenda .n. iurgia Terminaliorum dies fuerat conſtitutus, q per epularum feſtiuitatem cæſis agnis ſeruari faceret fines conſtitutos. Siue in honorem mortuorum ipſe colebatur dies, & poſt Parentalia, eo quod in ſacris Termini poneretur. [Vel hœdus ereptus lupo) Factus gratior ex perdito. [Properantes) Feſtinantes ad ſtabula vt ipſe lactæ domum referent diſtenta capellæ Vbera. [Feſſos) Ipſo labore, vt, Aſpice aratra iugo referunt ſuſpēſa iuuēci. [Poſitoſque vernas) Pueri domi nati vernæ dicuntur, vt, Vnus vernula, tres domini. Examen vero ad infantium ſimilitudinem retulit. [Renitentes) Splendentes. aut vult, aut garrulitate. [Lares) Focos, metonymicos. [Hæc vbi locutus, fœnerator Alphius) Fœneratorem quendam inducit Alphium, qui laudans vitam ruſticam, commoda tamen fœnoris non omittit. [Omne relegit Idibus pecuniam) Tanquam .n. eum pro fœnoris lucro iam receptæ pecuniæ peniteret ita recollectam Idibus, Calēdis properat commodare. [Ponere) Deponere.

P O R P H Y R I O.

BEATVS ille, qui procul negocijs) Hæc ode laudes ruſticæ vitæ continet. negocia autem hic moleſtias vrbanæ vitæ vult intelligi. [Nec excitatur claſſico) Et reliqua eleganter oſtendit incommoda vitæ quibus ruſtici carent. [Et ſuperba ciuium Potentiorum limina) Salutationum officia dicit. [Altas mari populos) Proprie maritari arbores dicuntur, cum vites his adiunguntur, ſed ſpeciem, pro ſpecie poſuit. nō enim populi maritari, ſed vlmi ſolent. hinc autem iam commoda ruſticæ vitæ enumerare ac deſcribere incipit. [Vel cum decorum mitibus pomis caput Autumnus aruis extulit) Poëtica fantaſia finxit autumnū, quaſi corporalem deum pomis coronatum. [Inſitiua decerpens pyra) Merito inſitiua, nam pyrorum arbores quæ ſponte natæ ſunt, neceſſe eſt dura, atque aſpera poma dent. [Qua muneretur te Priape) Et munero, & muneros in actiua ſignificatione recte dicitur. [Queruntur in ſiluis aues) Queruntur, inquit, quoniam veteres omnium animalium voces, præterquam hominis querelam dicebant. Virg. denique, Et cantu querulæ rumpuntur arbuſta cicadæ, inquit, & de ramis. Et veterem in limo ranæ cecinere querelam, & de bobus. Atque omne querelis Impleri nemus. [Fonteſque lymphis obſtrepūt manantibus: Somnos quod inuitet leuis) Suauis elocutio. Fontes obſtrepunt quod Somnos inuitet. [At cum tonantis annus hibernus Iouis) Annus hibernus pro hibernum tempus anni. Nota autem ſynecdochen eſſe annum p parte anni dicere, ſic & Virg. Nunc frondent ſiluæ, nunc formoſiſſimus annus. [At amite leui rara tendit retia) Amites hodieque appellantur furculæ, quibus retis in venatione, vel in aucupio ſuſpenduntur, & eſt figura epexegeſis, qa retia doli ſunt. [Quod ſi pudica mulier in partem) Non ait quòd ſi & pudica vxor ruſticis contingat, qualis Sabina. Nec enim exiſtimat difficile eſſe ruſticam vxorem pudicam, cum omnes pudicas eſſe intelligi velit, ſed hoc ait, quòd ſi vxorem habeat, quæ alioquin pudica eſt, poteſt autem vtique accidere vt eſt conſuetudo ruſtica, vt vxor ei non ſit, vel quia nondum ducta ſit, vel quia aliquo caſu adempta ſit. [Sacrum vetuſtis extruat lignis focum) Proprie hoc vitæ ruſticæ eſt, focum amare, Sacrum autem dixit, quia ara deorum Penatum eſt focus. [Et horna dulci vina promēs dolio) Horna vina dicuntur huius anni, non ergo dulci dolio, vt dictū eſt, ſed translato epitheto dulcia vina intelligamus, hoc quoque ad idioma ruſticæ ſimplicitatis pertinet, hornum vinum bibere,

[Dapes

[Dapes inemptas apparet) Virgilianum eſt,ſic & ille cum de vita ruſtica loqueretur ait. Dapibus menſas onerabat inemptis. [Nõ me Lucrina iuuerint conchylia, Magis ue rhombus, aut ſcari; Si quos eois intonata fluctibus hiems ad hoc vertat mare) Intelligi vult ſcaros,piſces in orientali mari eſſe,& difficile fieri vt etiã in Italia Capiantur, niſi quos inde violentia tempeſtatis adduxerit. [Non Afra auis) Afram autem gallinam Numidicam dicit. [Non attagen Ionicus) Cum attagenas fœminino genere vulgo dicant, attendendum quod maſculino genere hic dixerit. Attagen autem auis Aſiatica inter nobiliſſimas habita, Ionicus vero ab Ionia dictus,quæ eſt regio Aſiæ in qua eſt vrbs Epheſus. [Vel Agna feſtis cæſa Terminalibus Vel hœdus ereptus lupo) iucunde expreſſit ruſticorum frugalitatem. [Videre feſſos vomerem inuerſum boues Collo trahentes languido)Hoc Virgilianũ illud eſt. Aſpice aratra iugo referunt ſuſpenſa iuuenci. Languido autem collo, laſſo & vtique volupias domino hoc cogitanti quantum vtilitatis ex aratione agrorum contulerit. [Poſitoſq. vernas,ditis examen domus) Hoc eſt qui vernæ ditem domũ faciunt,hinc ditem frequentem, ac familioſam accipe, ne vltra ditem domum nunc intelligas, cum de ruſtico patre familias loquitur. [Hæc vbi locutus fœnerator Alphius, Iam iam futurus ruſticus) Et reliqua, vrbaniſſime poſtremo finxit hac non de ſua perſona dicta eſſe,ſed de cuiuſdã fœneratoris, per quod vult intelligi, neminem neſcire quid iucunditatis habeat ruſtica vita, nec tamen quiſquam ab ea in qua conſueuerat, poteſt diſcedere. Omnem relegit Idibus pecuniam.[Quærit calendis ponere)Exigit,inquit, à debitoribus pecuniam, comparaturus prædia, cogitans iucunditatem vitæ illius, quam in ruſticis laudat, ſed rurſum ſtimulatus cupiditate pecuniarum,quærit eam fœnori dare.

ASC. BEATVS ille) Ruſticam vitam iuſtis laudibus celebrat dicens ille beatus ſup.eſt,qui procul negocijs.i.mercatibus,& ſollicitudinibus vrbanis exercet, vt priſca.i.primi ſeculi gens.i.genus mortalium,rura paterna.i.patrimonio ſibi acquiſita, bobus ſuis .i.proprijs, exiſtens ſolutus omni fœnore.i.debito exoluendi fœnoris cum nihil ad vſuram acceperit, liber: Nec ipſe miles quia non militat,excitatur,truci.i.feroci,& ad ferociam inuitãti, claſſico.i.tubæ ſonitu bellicum canente, nec horret .i. cum horrore non formidat,male iratum.i.commotum ventis, quia non nauigat, & vitat forum.ſ.iudiciale .i. lites, & ſuperbia limina ciuium potentiorum .i. nulli clientelam, quia nullius eget patrocinio præſtat. Ergo qui alienis curis vacat,aut maritat .i. coniungit, quaſi indiſſolubili matrimonio altas populos,ppagine.i.ſtirpe, & palmitibus vitium.ſ.quas vites habent adulta.i. ad iuſtam ætatem perducta. Aut proſpectat.i.procul aſpectat greges mugientium.i.boum,errantes.i.late,& libere paſcentes, in valle reducta .i.incurua collis ambitum ſequente, & ipſa amputans falce,i.cultro incuruo,ramos inutiles,infructuoſos,inſerit feliciores.i.fœcundos per oculationem aut inſitionem,aut condit amphoris .i. vaſis late circunlatis,dum fiunt,puris.i.mundis mella, preſſa.ſ. è fauis,aut tõdet oues infirmas,vellerum onere,aut ſcabie depreſſas.[Vel cum Autumnus).i.pars illa anni inter æſtatem, & hiemem,extulit aruis caput ſuum decorũ.i.decoratum,& onuſtum, pomis mitibus.i.maturis,vt .i. quam, aut ò quantum, ſeu qualiter,gaudet.ſ.agricola,decerpens pyra inſitiua .i.ex inſitis ſuis,qa dulce eſt productos ſua opera decerpere fructus, & decerpens vuam certantem purpuræ.i.cum purpura in ſpecioſitate coloris, qua.ſ.vna,muneretur.i.donec,quaſi primitijs frugum,te ò Priape deus hortorum, & te ò Siluane tutor.i. qui es tutor finium.ſ. Agrorum eius. Libet.ſ.agricolæ,iacere modo.i.aliquando, ſub ilice antiqua,modo in gramine tenaci.i.cohærente, aut attrahẽte aquę labuntur interim altis ripis, & ita dulci murmure ſomnũ prouocant,aues queruntur.i.concinunt in ſiluis,& fontes obſtrepunt lymphis.i.aquis,manãtibus.i.ſcatentibus, quod .i. quæ res, inuitet.i.inuitare poſſit leues ſomnos. At cum annus hibernus .i.hiemalis,& pluuioſus,comparat.i.accumulat,imbres, & niues Iouis tonantis.i.aëris, agricola ſup. aut trudit acris apros in plagas obſtãtes,& hoc multa cane hinc & hinc.i. ab vtroque latere .ſ.vrgente,aut ſectante, aut tendit retia rara.i.ſi a rarius cõtexta, amite.i.pertica,leui.i.cito volubili,vt aues,opprimat,appoſitorie dolos,turdis.i.auibus illis,edacibus .i. aſſidue edentibus (ſunt enim pingues,vnde Mart. Inter aues turdus,ſi qs me iudice certet. [Inter quadrupedes gloria prima lepus)Et capta laqueo leporem pauidum,& gruem aduenam, quia ex Thracia aduolantem,appoſitorie præmia iucunda.ſ.doli,& laboris. Quis non abliuiſcitur.i.obliuiſcatur,inter hæc .ſ.ſtudia malarum ſupp. curarum, quas amor habet? q.d.nullus, & ita quilibet. Eſt autem figuratus ſermo à Seruio,Valla, Sulpicio, & alijs notatus Quid ſi pudica,ordo eſt legendo quid. Quid ſup.erit,aut dicas,& ſi &c. vel legendo quod quæ particula cõditionalis eſt, ſic, quod ſi mulier.i.vxor pudica,iuuet domum in partem .i. pro parte, hoc eſt partim ſubeat onera domus,atq; iuuet liberos dulces,ens talis, qualis Sabina.ſ.mulier à caſtitate multum olim iam laudata, aut vxor Appulis pernicis.i.ſtrenui ad curſum & laborẽ,perusta Solibus extruat lignis vetuſtis.i.diu conſeruatis, & ita ſiccis vnde à prouidentia laudanda venis focum ſacrum.ſ.Penatibus,aut ante quem tanquam aras Penatum nihil impudicum, aut facere, aut loqui auſa ſit,aut vbi parcum conficiat ignem, & ita lignis ſolita ſit parcere tanquam ſacris, ſub .i. paulo ante, aduentum viri laſſi .ſ.labore Bonfinis vult addendam eſſe vocabulo Appuli particulam,& vt ſit. Et peruſta Solibus,&c. quam tamen non appoſui, quia in vetuſtis exemplaribus non eſt,neque neceſſaria eſt,quando enim multa dicimus,ſatis eſt vltimo addere copulam, vt homini neceſſaria ſunt victus, amictus & domicilium, tam recte dicitur,quam victus,& amictus,& domicilium: Sic hoc loco,iuuet domum,extruat focum,& ſiccet vbera, pro & autem, ponitur q. cum dicitur Claudenſq. texts,&c.& claudens pecus lætum.i.ſanum,& bene curatum,cratibus textis .i. ſeptis ex cratibus.i.contextis pecticis effectis,ſiccet.i.euacuet lacte vbera diſtenta .i. vſq; ad diſtentionem lactis plena.[Et promens dolio dulci)Non corrupto,aut dulce adhuc vinum continenti, quia vina horna.i.eodem anno nata,apparet.ſ. ad victũ mariti, dapes inemptas,vt ex agro,aut horto decerptas, ſi inquã hæc faciat,conchylia.i.oſtrea, & ſimilia. Lucrina.i.in lucrino ſinu capta,ve,pro vel,rhombus, piſcis planus apud Rauennam optimus, aut ſcari.ſ.piſces Carpathij maris ruminantes,ſi hiems .i. tempeſtas, intonata .i. ſonora effecta,quaſi tonitru. (Notandum autem tonatum dici ſicut tonitrum, & ſonatum ſicut ſonitum. Nam primo Sermonũ dicet. [Magna ſonaturum)Vertat quos.i.aliquos tales piſces,fluctibus eois,aut eois.i.orientalibus,aut à Carpathio mari,ad hoc .i. noſtrum, hoc eſt Italicum mare, hæc inquam omnia licet delicatiſſima,non iuuerint.i.oblectauerint magis me, quàm dapes inemptæ,& ab vxore pudica, & ſedula decoctæ. Et auis Afra.i.Africana, vt Numidica gallina, non deſcendat iucundior in ventrem meum,& attagen,auis prius quam capta eſt vocalis. Ionicus,in Ionia potiſſimum repertus,non deſcendat iucundior in ventrẽ meum,quam oliua lecta de pinguiſſimis ramis arborum,aut herba lapathi.i.lapathum ipſum, amantis prata .i. ſponte naſcentis in pratis,& quam malux .ſ. herbæ ſalubres.i.ſalutem afferentes corpori graui.ſ.excrementis, quia mollificant ventrem, ſicut & lapathum, vt dicetur ſecundi Serm. Sat. 4. [Vel agna cæſa feſtis Terminalibus).i.Termino deo ſacris,vel hœdus ereptus,vulneratus tamen lupo. Vt .i. oh qualiter, & eſt cum admiratione iucunda dictum, iuuat videre inter has.ſ.inemptas epulas,oues paſtas properantes domum, & videre boues feſſos trahentes collo languido.i.languenti,& ex labore in terram demiſſo, vomerem inuerſum.i.contrario modo ab oratione, quia ſurſum verſum, properantes domum,& videre vernas.i.ex ancillis ſuis natos,appoſitorie examen.i.fœturam ſeruorum per modum apum eductorum,domus ditis .i. diuitis,& opulentæ, poſitos circum lares .i. ignes aut focos,renidentis.i.ſplendentes, & omni nidore terſos. Vbi.i.poſtquam locutus ſup.ſum,inquit poeta, hæc .i. huiuſmodi laudes agriculturæ. Alphius fœnerator.i.vſurarius,futorus .i.qui decernit fieri,Iam iam .i. propediem, ruſticus .i. agricola, aut ruri viuens,redegit.i. coaceruauit (ſic Mancinellus legit, ſed Bonfinis,& antiqui textus ferè habent relegit, quaſi recollegit, eſt enim præteriti temporis, vt metrum docet, ſed aptior videtur vox præſentis temporis, qualis eſſet,repoſcit, recepitat,aut ſimilis niſi capio addatur particula quam, vt ſit quam omnem, hoc ordine.Quærit Calendis ponere omnem pecuniam,quam redegit idibus,ſed nihil muto) Idibus .i. ad idus alicuius menſis,quę circa medium eius ſunt,omnem pecuniam .i.ſortem pecuniariã ad vſuram datam. ſed ſup. aut, & quam particulam Bonfinis addendam cenſet, ego non cenſeo, quia ſine copula gratius mihi dicitur, quærit ponere.i.iterum ad vſuram dare(nam qui dat ad vſuram nummos, ponit eos vt accipiantur, qui autem ſe ære alieno diſſoluit repoſuit eos)Calendis.ſ.proxime ſeq.& ita nõ tenetur deſiderio ruris niſi dum eius commodationem audit.

GLAREANVS.

INVTILEISQVE falce ramos amputans, Feliciores inſerit) Acron putatorem intelligi vult, Manc. inſitorem. Ego vtrunque.[Non attagen Ionicus Iucundior) Manc.ſupplet verbum eſt. [At ego puto cõſtruendum)Non iucundior deſcendat

in ventrem meum. [Hæc vbi locutus) Hic recte admonet Manc. diſtinguendum ac ſupplendum verbum ſum. Ceterum idem auctor ad hoc carmen, Libet iacere modo ſub antiqua ilice, ait Acronem, Porphyrionem, & Diomedem hæc ſuperioribus coniūgere, quod neſcio quam verum ſit, ſi hæc totius propemodum Odes verba Alphij faciant, vt Porph. plane fatetur, ſed iudicet lector. Hoc elegans eſt in noſtro annotatore, qui in hac Ode bis ſup. & coniunctionē, ſemel poſt illud dimetrum, Pernicis vxoe Appuli. Iterum poſt illud trimetrum. Omnem redegit idibus pecuniam. At in neutro opus eſſe Badius illi ſatis luculenter oſtendit. Itaque nos de eo dicere ſuperſedebimus. Eiuſdem audaciæ eſt, quod ſequente Ode, verſu v. Quis pro Quid, legēdum idem annotator putat, non exiſtimans Horatianum candorem id habere, vt quid veneni legatur, egregius vero iudex.

AD MOECENATEM,
Alium deteſtans.

Facete, & copioſe ludit in re ridicula, nam deteſtatur alium, tragicemq; perſequitur, vt virulentius quam aut cicuta, aut vipera ſanguis, aut Canidia venefica, aut Medeæ, quo tauros ſopiuit in Colcho, aut Neſſi Centauri venenum, quo extinctus eſt Hercules.

Ode III. Dicolos, Diſtrophos: Vt, Ibis Liburnis inter alta nauium.

u-u---u-u-u-
u-u---uu

PARENTIS olim ſi quis impia manu
Senile guttur fregerit:
Edat cicutis allium nocentius.
O dura meſſorum ilia.
* Quid hoc veneni ſæuit in præcordijs?
Num viperinus his cruor
Incoctus herbis me fefellit? an malas
Canidia tractauit dapes?
Vt Argonautas præter omneis candidum
Medea mirata eſt ducem.
Ignota tauris illigaturum iuga,
Perunxit hoc Iaſonem:
Hoc delibutis vlta donis pellicem,
Serpente fugit alite.
Nec tantus vnquam ſiderum inſedit vapor
Siticuloſæ Apuliæ:
Nec munus humeris efficacis Herculis
Inarſit æſtuoſius.
At ſi quid vnquam tale concupiueris
Iocoſe Mœcenas: precor
Manum puella ſuauio opponat tuo:
Extrema & in ſponda cubet.

* Quis. i. quibus, legendum cenſet.

ANTONIVS.

Anto. PARENTIS olim) Hac Ode Mœcenatem alloquitur allium deteſtans. Eo ſi quidem ero offenſus Poëta fuerat, vnde dicit illud cicutis, viperinoq. ſanguine eſſe nocētius. Metrum vero idem eſt cum ſuperioribus. [Senile guttur) Sunt enim ſenes moroſi, & anxij, grauesq. omnibus. Hinc Iuuen. Sat. x. inquit, Vſque adeo grauis vxori, natiſque, ſibique, vt captatori mouear faſt. dia Collo. [Cicutis) Cicuta eſt venenum eſt publica olim Athenienſium pœna inuiſa. ſemini & folijs refrigeratoria vis quaſi enecat, incipiunt algere ab extremitatibus corporis. Venerem extinguit teſtibus circa pubertatem illita. Hæc & plura Plin. lib. xxv. [Allium) .i. aſperi ſaporis, & quo plures nuclei fuere, hoc eſt aſperius. Alium. Ex dium hoc quoque alium vt corpus ſerpentes abigit, & ſcorpiones odore, beſtiarum omnium ictibus medetur. Antiqui & inſanientibus dabant crudum, oculos hebetat, inflationes facit, ſtomachum lædit copioſe ſumptum, ſitim gignit. Auctor Plin. lib. xx. Galeni autem auctoritate, Allium eſt Theriaca ruſticorum. [Dura meſſorum ilia.) Virg. etiam in Buc. ait, Theſtylis & rapido feſſis meſſoribus æſtu Allia ſerpillumq. herbas contundit olentes. [Hoc) Allium. ſ. [Præcordijs) Exta hominis ab inferiore viſcerum parte ſeparantur membranis, quæ præcordia appellant quia cordi prætenduntur. Plin. lib. xj. [Canidia) Sub hoc canidiæ nomine, inquit, Porphyrio Gratidiam Neapolitanam vnguentariam intelligi vult, quam veneficam Horat. ſemper inſectatur. Vnde etiam tertia Ode ſequēti in eam ſcribit. [Vt Argonautas) Ordo eſt, Medea vt. i. poſtquam, mirata eſt Iaſonem ducem candidum præter omnes Argonautas. illigaturum tauris ignota iuga perunxit hoc. ſ. allio, id autem poëtæ fictio eſt, vt allij vim oſtendat. [Argonautas) Iaſon Aeſonis filius iuxta Pelion montem nauim ædificauit ingentem, poſtea optimos eorum, qui ſecum irent, elegit num. liiij. quorum clariſſimi erant Caſtor, & Pollux, Hercules, Telamon, Orpheus, & ipſe Iaſon. Nauis Argo dicta eſt ab Argo eius Architecto, vel ab eius velocitate, q̄ ἀργὼ appellabant. Demum in Colchos appulerunt, vt aureum vellus arriperent. communicato autem conſilio cum Medea regis Aetæ filia. illa ſe adiutricem ad perficiēdū certamen pollicita eſt. Iaſon iureiurando data fide vxorem ſibi eam futuram perpetuo ſpoſpondit. inde Medea Argonautas ad templum duxit Martis, qui peremptis cuſtodibus erepta aurea pelle ad nauem reuerſi ſunt. Medea draconem pellis cuſtodiæ incubantem, ſemperq. vigilem veneno, primens cum Iaſone mare conſcendit. Cum ipſo demum Medea annis decē Corinthi coniux, ex quo filios etiam peperit. Poſtea vero Iaſon Glaucæ Creontis Corinthi regis filiæ amore captus, virginem nuptui à patre petijt. qua ſumpta Medeam Iaſon vrbe expulit. Sed noctu regiam ingreſſa. medicamentis quibuſdam immutata faciem, domum incendit radice quadam ab Circe inuenta, ea virtute, vt incenſus ignis nequiret extingui. Iaſon tamen euaſit, Glauca, Creontes igne abſumpti ſunt: Quidam ſcriptores volunt Medeæ filios dona quædam ſponſæ attuliſſe venenis illita, quæ cū illa corpori applicuiſſet, incidiſſe in morbum, & patrem auxiliū filiæ ferentem, cum corpori illius hæſiſſet, illico expiraſſe. Irata autem Medea, quòd Iaſon euaſerat, in eius calamitatem omnes iugulauit natos excepto vno, qui fugit is Theſſalus dicebatur. Deinde fidiſſimis ſocijs fugæ aſſumptis Medea noctu ex Corintho fugiens, Thebas ad Herculem iuit. Iaſon vero ſibi ipſi mortem conſciuit. Relicto Hercule, Athenas ad Aegæum regem ſe contulit, inde Phœniciam petijt. poſtea ad ſuperiores Aſiæ partes tranſiens clariſſimo hæſit regi. Ex quo Medius filium peperit, à quo Medi populi dicti ſunt: Tragici poſtmodum miranda quædam, de Medea, variaq. ediderunt. Hæc ea lib. v. Diod. Diximus & plura in Iuuen. Sat. j. & in Bucol. Aegloga quarta, videto item Naſonis Epiſtolam, vbi Creuſam appellat, non Glaucam, videto item lib. vij. Metam. [Mirata eſt ducem) Ipſa Medea apud Ouid. inquit: Cur mihi plus æquo flaui pacuere capilli. Et decor, & linguæ gratia ficta tuæ, Et formoſus eras, & me mea Fata trahebant, Abſtulerant oculi lumina noſtra tui. [Ignota iuga) Medea Iaſoni, inquit: Dixerat interea tibi rex, vt dura ferorum Inſolito premeres vomere colla boum Martis erant tauri, plus quam per cornua ſæui, Quorum terribilis ſpiritus ignis erat. Aere pedes ſolidi, prætentaq. naribus æra, Nigra per afflatus hæc quoque facta ſuos. [Hoc delibutis) Ordo eſt, Vlta pellicem donis delibutis hoc. ſ. allio, &c. [Delibutis) hoc eſt vnctis, à delibuit .i. vnxit. [Serpente fugit alite) Vbi Medeæ venenis noua nupta arſit cum regia Creontis illius patris, filios Medea iugulauit ea ſe in Iaſonis patris vltionem, inde draconibus ablata eſt, Athenasq. adijt, vbi ab Aegeo rege etiam thalamo recepta fuit. Hæc ex lib. vij. Metam. [Vapor) æſtus hoc loco. alibi fumus, vel nebula, vel odor. [Siderum vapor) Caniculæ ex ortu accendi Solis vapores quis ignorat? inquit Plin. lib. ij. Cuius ſideris effectus ampliſſimi in terra ſentiuntur. feruent maria ex oriente eo fluctuāt in cellis vina. Canes quidem toto eo ſpatio maxime in rabiem aguntur. Canicula autem dicitur Procyon. i. Anticanis, quia ante Canem maiorem exoritur. Vtq. Colum. docet or vij. Calen. Auguſt. Canicula apparet, quo tempore caligo fit æſtuoſa. [Siticuloſæ) Quæ ſemper ſitit. [Apuliæ) Accolæ tractuo omnem poſt Calabros Appuliam vocant, vt ſcribit Ste. lib. vj. In ea (vt ſcribit Ptolem.) vrbes ſunt Theanum, Nuceria, Arpi, Canuſium, mons Garganus. [Munus Hercules) Hercules Eunomum, puerum miniſtrantem ſibi in cœna à vino calefactus pugno occidit inui-

Præcordia.
Argonautæ.
Iaſon.
Theſſalus

rus. Qua ex re dolore perculſus Calynodia cum vxore Deianira, Hiloq. puero ex ea orto receſſit. Cum itinere ad Euenum perueniſſet flumen, Neſſum Centaurum reperit precio viatores flumen tranſuehentem. Hunc traductam Deianiram violare conantem, muliere viri opem implorante, Hercules ſagitta traſfixit, cum prius tamen Deianiram cognouiſſet. Moriturus ex vulnere, pollicitus eſt ei ſe amoris medicamentum traditurum quo nullam præter ſe mulierem Hercules aliam appetere, iuſſit itaque ſemine, quod ex eo excideret, cum oleo & ſanguine ex ſagitta defluente immixto, Herculis tunicam vnguere. quod dato conſilio cum expiraſſet, illa clam Hercule, quod mandatum erat aſſumpſit longo poſt tempore Hercules captam Iolem ſecum ducens Euryti filiam ex Euboëa in montem profectus eſt nomine Ceneum ibique ſacra facturus. Licham domeſticum quendam ad vxorem Deianiram in Trachinam miſit, vt ei veſtem, qua in ſacris vti conſueuerat, afferret. Quæ cum à Licha amorem Ioles percepiſſet, cupiens ſe omnibus amore præferri tunicam iuxta Centauri conſilium tinxit. hanc à Licha rei inſcio delatam, Hercules indutus medicamenti vi paulatim inualeſcente torqueri maximo dolore cœpit. Virus enim ſagittæ veneno vipereo infuſæ corpus conficiebat. Itaque Licham veſtis Latorem primum occidit. Deianira vero intellecta laqueo vitam finiuit. Hercules autem conſtructa pyra in Oeta monte ex reſponſo Apollinis, & deſperata ſalute in pyram ſcendit, rogans, vt ignem ſubijceret. tunc Philoctetes in gratiam ſagittarũ quas ei Hercules reliquerat, pyram ſuccendit, ſubitoq. fulminibus eis cum cadentibus, pyra exuſta eſt. Accadente Iolao vt oſſa colligeret, cum nullum penitus repertum eſſet, credentes Herculem ſecundum oraculi reſponſa ad Deos tranſlatum, illi vt heroi ſacra quædam fecerunt. Hæc meminit Diod. lib. v. quod etiam lib. ix. Metam. Ouid. ampliſſime ſcribit. [Efficacis Herculis) Id quidem Herculis perpetuum eſt epicheton. Efficax enim dicitur qui facile poteſt efficere, & implere quidquid voluerit. [Iocoſe) Iocoſis gaudens. [Sponda) Exteriore parte lecti.

A C R O N.

PARENTIS olim ſi quis impia manu) Si quis ergo, inquit parricidium fecerit, comedat allium pro pœna, quia eſt veneno nocentius. [Senile) Ad augmentum ſceleris dixit ſenile, quia etiam ſi occiſus non eſſet, mori tamen potuerit, vt Lucan. Iam ſenis extremum piguit vergentibus annis. [Edat) ſi enim veteres declinabant. vt, Te nec tantus edet dolor tacitam. [O dura meſſorum ilia) Fortia. vt, Durus amor. [Num viperinus) Viperinum ſanguinem venenum dicit. [Incoctus) permixtus. [Canida tractauit dapes) Canidium, pro Gratidia poſuit. non enim proprium nomen notari decebat in carmine. vt, Nulli grauis eſt percuſſus Achilles. fuit autem Gratidia vnguentaria Neapolitana, quaſi malefica. [Mirata eſt) Adamauit. quem ſuper omnes maleficiorum herbas allio perunctum tauros ignem ſpirantes naribus vniiſſe ſignificat. [Hoc delibutis vlta donis pellicem) Glaucen dixit Creontis filiam, quam dum reuerſus à Colchis Iaſon voluiſſet accipere vxorem, propter amorem Iaſonis Medea repudiata victa dolore oblatione coronæ malefica arte compoſitæ incendit & occiſis filijs Medo & Merineto dolorem ſuum vlta pennatis draconibus fugit vectu, & Medeam conſtituit ciuitatem. [Nec tantus vi. quam ſiderum inſedit vapor Siticuloſæ Apuliæ) Non tanto ardore Solis Siccari Appuliam dicit, quanto ardore allium comedentium viſcera perurit. [Nec munus humeris efficacis Herculis inarſit æſtuoſius) Neſſus Centaurus vulneratus ab Hercule, eo quòd Deianiram vxorem eius rapere voluiſſet, dum ea ſuſceptam ab Hercule Euenum fluuium traijceret, vt ſe de eo vlciſceretur, lanam tinctam ſanguine ſuo Deianiræ dedit, dicens eam ab Hercule ſatis amandam, ſi ex accepta lana confectum veſtimentum Herculi dediſſet, hoc illa muliebri facilitate ſeruauit. Quando autem ſe amari minus cognouit ab Hercule, pallium factum ei vt indueretur, dedit. quo facto Hercules tãto ardore correptus eſt vt ipſe laniaretur, Nec ardorem vinceret, niſi quòd pyram ſibi in monte Theſſaliæ fecit, ſe inijciens. purgatus corpore, inter deos affirmatur receptus. Deianiram autem Hercules acceperat victo Cheloo fluuio Calidoniæ, quæ Deianira fuit Oenei filia, Tydei ſoror. Hanc autem fabulam ideo commemorauit, vt ardorem Herculea incendio alli compararet. [Tale) .i. aliquid ſimile. Iocoſe, lete, iucunde. [Manum puella ſuauio opponat tuo) .i. refutet puella ſuauium tuum pro allij fœtore, & ſponda lecti fugiat olentem virum. Quidam volunt Terentiam concubinam Mœcenatis eum ſignificare voluiſſe.

P O R P H Y R I O.

PARENTIS olim ſi quis impia manu Senile guttur fregerit) Execratur allium ſignificans ſe grauiter vexari. [Edat) Edat autem dicendum potius, quam edit quoniam ſic declinatur edo es eſt, deinde modo optatiuo tempore futuro vtinã edam edas edat. Pluraliter autem edamus edatis edant. Et allium dicendum vt ſolium, dolium, non vt vulgo aleum. [O dura meſſorum ilia) Qui fœtidum allium prandet. de quibus & Virg. in Buc. Theſtylis & rapido feſſis meſſoribus æſtu Allia, ſerpyllumq. herbas cõtondit olentes. [Edat cicutis) Cicuta herba eſt venenatiſſima. [An malas Canida tractauit dapes) Sub hoc Canidiæ nomine Gratidam Neapolitanam vnguentariam intelligi vult quam veneficam Horatius ſemper inſectatur. ſed quia non licet probro ſuo carmen in quenquam ſcribere, iccirco ferè poetę ſimilia eſſ fingunt. Sic & Virg. in Buc. pro Cytheride Lycoridem appellat. [Candidum Medea mirata eſt ducem) Iaſonem ſignat. [Candoris autem nomine. & Virgilius in ſignificatione pulchritudinis ſemper vtitur. vt, Candidus inſuetum miratur limen Olympi. & Candida Dido & Candida Maia. Notam autem hiſtoriam hunc in locum cõuertit, quaſi Medea allio perunxerit Iaſonem, vt cum muniret aduerſus vim taurorum flammam ſpirantium, qui iuſſu regis ſubigendi erant, ſi vellet pellem auream accipere. [Hoc delibutis vlta donis pellicem, Serpente fugit alite) Vt cum ait, Ruens volens aderat. [Nec munus humeris efficacis Herculis) De veſte illa loquitur ſanguine Neſſi delibuta, quam à Deianira coniuge oblatam Hercules cum ſe induiſſet, incendio eius abſumptus eſt. Efficacis autem perpetuum epitheton vult eſſe Herculis. [At ſi quid vnquam talem concupiueris Iocoſe Mœcenas, precor) opportune iocoſum appellat, cui velit iocos ſuos commendatos eſſe.

A S C E N S I V S.

PARENTIS) Alij morſu læſus Poëta dire ipſum execratur, dicens, ſi quis fregerit olim .i. quouis tempore, manu impia .i. contra pietatem maxime faciente, guttur ſenile parentis, edat quaſi pro iuſta pœna allium nocentius cicutis .i. quam ſint cicutæ herbę ſucco frigidiſſimo necantes, cuius ſucci hauſtu Socrates extinctus dicitur. O dura ilia .i. inteſtina meſſorum, quis .i. quibus, vt Bonfinis legit, hoc veneni ſæuit in præcordijs, & tamen ipſos non cruciat, immo refrigerat, vt in Buc. Theſtilis, & rapidos feſſis meſſoribus æſtu Allia, ſerpyllumq. herbas contondit olentes. Si legatur quid, vt exemplaria habent dicamus ſic, O dura ilia meſſorum, quæ allio non læduntur. deinde addatur quid .i. quæ res, aut quis ſeruit, vt ſit à ſero, hoc veneni in præcordijs? vel quid .i. quantum hoc veneni ſæuit &c. Nam .i. nunquid, cruor viperinus .i. viperæ, ſerpentis venenoſiſſimæ incoctus .i. immixtus, aut innatus his herbis, hoc eſt allijs, feſellit me qui .ſ. herbas putabam eſſe? an Canida, hoc eſt Gratidia venefica, tractauit .i. infecit contractu, herbas malas .i. noxias mihi? Medea venefica illa notiſſima apud Colchos, vt .i. poſtquam, mirata eſt Iaſonem ducem .ſ. Argonautarum, candidum .i. formoſum, præter .i. ſupra omnes Argonautas .ſ. reliquos, perunxit ipſum illigaturum .i. qui erat ligaturus tauris .ſ. ferociſſimis, iuga ignota .i. inſolita, & non prius impoſita, hoc .ſ. veneno allij. Et ſup. ipſa vita pellicem .ſ. Glaucam Creontis regis Corinthiorum filiam ab Iaſone ductam donis .i. quibuſdam munuſculis a filijs ad Glaucam allatis, delibutis .i. inunctis, atque infectis, hoc .ſ. veneno, quod in allio eſt (Non tamen putat id allio effectum, ſed tantam vim allio eſſet, vt talia fieri poſſint) fugit ſerpente alite .i. alato poſt incenſam regiam, vt Manc. recitat. Nec tantus vapor .i. exhalatio, ignea ſiderum .i. vi ſiderum demiſſa, inſedit vnquam Appuliæ ſiticuloſæ quia æſtuoſæ quantus ſup. ardor allij inſedit mihi, nec munus Herculis efficacis .i. Herculem efficacis virtutis virum, miſſa tunica quam camiſiam vocant veneſto ſemine, & ſanguine infecta, inarſit humeris .i. in humeris Herculis, æſtuoſius .i. ardentius quam ſup. allium inarſit præcordijs meis. At ò Mœcenas iocoſe .i. qui iocis gaudes, ego precor ſi concupiueris vnquam quid .i. aliquid tale .i. allij eſum puella opponat tuo ſuauio .i. oſculo, aut ori manum, ne .ſ. os ipſius contingas, & cubes extrema ſponda .i. parte lecticæ vltima, hoc eſt eam des pœnam, vt ab amica ſpernaris.

In

IN MENAM LIBERTVM. Pompei Magni.

Acerrima inuectiua in Menam Pompei libertum transfugam ſceleratiſsimum & arrogantiſsimum nebulonem, qui Tribunus militum ab Auguſto factus, quanquam non ſemel ei defecerat nullum non contemnebat præ ſe.

Ode IIII. Dicolos, Diſtrophos IV, Ibis Liburnis inter alta nauium.

υ–υ––υ––υυ
–υ––υυ

LVPIS, & agnis quãta ſortito obtigit;
Tecũm mihi diſcordia eſt,
Ibericis peruſtẽ funibus latus,
Et crura dura compede.
Licet ſuperbus ambules pecunia:
Fortuna non mutat genus.
Vides ne, ſacram metiente viam
Cum bis ter vlnarum toga;
Vt ora vertat. huc euntium
Liberrima indignatio?
Sectus flagellis hic triumuiralibus
Præconis ad faſtidium,
Arat Falerni mille fundi iugera:
Et Appiam mannis terit:
Sedilibusque magnus in primis eques
Othone contempto ſedet.
Quid attinet tot ora nauium graui
Roſtrata duci pondere
Contra latrones, atque ſeruilem manum,
Hoc hoc tribuno militum?

ANTONIVS.

LVPIS, & agnis) Hac Ode Poëta in Menam libertũ inuehitur. Is enim pecunia ſuperbus erat, & in ordine equeſtri receptus, Tribunuſq. militum factus. Acron autem & Porphyrio ſcribunt, Menam Cn. Pompei Magni libertum fuiſſe. Deinde apud Sex. Pompeius Magni filium manſiſſe, quo quidẽ exercente piraticam ad Auguſtum præfectus claſſis relicto Sexto confugit item poſtea ad Sextum reuerſus eſt, rurſus illo relicto ad Auguſtum rediit. à quo tribunus militum factus eſt. Suet. ẽt ſcribit neminem vnquam libertinorũ adhibitum ab Auguſto cęnæ, excepto Mena, ſed aſſerto in ingenuitatẽ poſt proditam Sex. Pompei claſſem Metrũ vero eſt primæ Ode Epodon ſimile. [Sortito) Ex forte & naturali diſpoſitione. Naſo quoque in Ibin ait, Pax erit hæc nobis donec mihi vita manebit, Cũ pecora infirmo quæ ſolet eſſe lupis. [Ibericis funibus) Græci eadem Iberiam, & Hiſpaniam nominabant, ſic etiam Romani, vt Str. lib. 3. Ptol. item lib. 2. ſic ait, Hiſpaniæ quæ apud Græcos Iberia dr̃, tres ſunt regiones, Betica, Luſitania, ac Tarraconenſis. *Iberia.* [Ibericis funibus) Oſtendit eum fuiſſe Pompei remigem in Iberia. Pompeius enim in Iberia ſæpe contra Sertorium pugnauit, à ſenatu quidem miſſus cum Metello in Sertorium & Perpennã. demum obtruncato Sertorio à Perpenna amico, quem & hæredem inſtituerat, Pompeius ipſe plenam victoriam habuit nouiſſime contra Perpannam pugnauit, qui captus & occiſus Iberici belli finis extitit. ſcribit ea App. lib. j. Libro item ſecundo aſſerit, quo tempore Pompeius Brunduſium ſe contulit timore Cæſaris. eius exercitum in Iberia conſediſſe omnibus in promptu paratis, quocunque neceſſitas ire cogeret. Erant autem illic Petreius & Afranius Pompei prætoris, contra quos Cæſar ipſe pugnauit ac vicit, eoſq. ad Pompeium liberos redire conceſſit, relicta Hiſpania ſibi poſſidenda. propter hæc igitur oſtendere videtur Horat. Menam Pompei remigem in Iberia fuiſſe. [Ibericis funibus) Spartum herba eſt ſponte naſcens, & quæ nõ quaat ſeri. *Spartum.* Carthaginienſis Hiſpaniæ citerioris portio, nec hæc tota, mõtes quoque ſparto operit. id in aquis, mariq. inuictum eſt. in ſicco præfarunt è cannabi funes. in vſu eſt nauium armamentis, iunco Græci & ad funes vſi ſunt. inde translatus à pœnis ſparti vſus. Plin. auct. lib. xix. meminit. item Gel. lib. xvij. cap. iij. Dicens igitur Horat. Ibericis funibus, ſparti funes intelligit, quibus nautæ vtuntur. [Peruſte latus) Peruſtum habens funium videlicet flagris, per quod eum viliſſimum, ignauiſſimumq. fuiſſe remigem oſtẽdit. [Crura) tibias intelligit. Crus.n. nunc coxa, nunc tibia dẽ. [Dura compede) Ferreis annulis & pedicis, quales quidem remiges ipſi ferre ſoliti. [Sacram viam) Via ſacra illa quidem erat vt legitur, quæ à Capitolio tendit ad Titi arcum. ſic dicta (vt Varro ſcribit) quia ſacra quotquot menſibus ferebantur in arcem. i. Capitolium, & per quam augures ex arce profecti ſolebant inaugurare. *Via ſacra.* Scribunt alij in hac via, quæ iuxta forum Romanum erat, fructus & poma vendi ſolita. Vnde ait in arte Ouid. Rure ſub vrbano poteris ubi dicere miſſa Illa, vel in ſacra ſint licet empta via. [Cum bis ter) Ordo eſt, Cum toga vlnarum bis ter. per quod amplam fuiſſe oſtendit. Hinc etiam ait Ammianus, Sudant ſub ponderibus lacernarum. Iuuen. quoque Sat. j. Criſpinum eiuſdẽ fortunæ cum Mena de Toga ſic taxat: Cum pars Niliacæ plebis, cum verna Canopi Criſpinus Tyrias humero reuocante lacernas Ventilet æſtiuum digitis ſudantibus aurum. [Vlnarum) Seru. in Bucol. & lib. 3. Georg. ſic ait: Vlna, ſm alios, vtriuſque manus extenſio eſt, licet Suet. vnum cubitum velit eſſe tantummodo qđ magis verum eſt. hæc ille, hic vero conuenit magis ſignificatio prima, vt intelligamus amplitudinem togæ, non longitudinem, vt aliqui ſentiunt. *Vlna.* [Liberrima ind.) i. iuſtiſſima & ingens. Libere.n. non timide agebatur in eum. [Sectus flagellis) .i. virgis cæſus Iuuen. Sat. 6. de mulierum ſęuitia in ſeruos ait, hic frangit ferulas, rubet ille flagellis: Hic ſcutica, &c. vbi non ſecat, ſed rubet in omnibus legitur. Flagella autem dñr ſummę arborum partes, ab eo qđ ventorum crebros flatus ſuſtineant. Virg. lib. 2. Georg. Ne ue flagella Summa pete. *Flagella.* [Triumuiralibus) innuit Menam publice quoque in maius dedecus faſtigatum. Triumuiri.n. ſupplicijs præerant. Hinc ſic Sal. in Catil. ait, Triumuiroſq. ad ſupplicium poſtulabat. Soſia item in Plauti Amph. ſic inquit, Quid faciam nunc, ſi tres viri me in carcerem compegerint, inde cras è promptuaria cella depromat ad flagrum? Plin. quoq; lib. 21. c. 3. ſic ait, Atque ob id duci eum in vincula Triumuiri iuſſiſſent. Vtq. Liu. lib. 2. ſcribit Triumuiri capitales tunc primum creati ſunt, vbi Curius Dentatus conſul Samnitibus cęſis, Sabiniſq. victis bis in eodem magiſtratu triumphauit. *Auguſtus* *Triũuiri.* [Præconis ad faſtidium) .i. tandiu cæſus donec etiam præconi faſtidio eſſet. per quod intelligẽdum, dum noxij cædebantur, pręcones tubas inflare ſolitos. Qui mos adhuc mea in patria Velitris ſeruari ſolet. [Falerni fundi) ſecunda vini nobilitas Falerno agro erat, qui ager à ponte Campano læua petentibus vrbanam Coloniam Sylianam nuper, Capuæ contributam incipit, vt ſcr. Plin. lib. 14. In agrum vero Falernum Appia via ibatur, propterea Appiæ quoque meminit. *Falernũ vinum.* [Iugera) Iugeri menſura in ducentos & quadraginta longitudinis pedes dimidioq. in latitudine patet. Auct. Quint. lib. j. Teſte aũt Plin. lib. 18. iugerum vocabatur, quod vno iugo boum in die exarari potuiſſet. *Iugerum.* [Appiam) Præclariſſimæ ſunt viæ (vt Str. ait lib. v.) Appia, Latina, Valeria. Appia quidem ad mare vſque Sinueſſam protenditur. Valeria vero in Sabiniam vſque ad Marſos. Hæc à Tyburtinia capit initium. Inter Appiam & Valeriam media Latina eſt, quæ ad Caſinum oppidum coniungitur Appiæ, a Capua decem & nouem diſtans ſtadijs. Plin. aũt ſcribit, Appium Claudium Cæcum in cenſura viam vſque Brunduſium lapidibus ſtrauiſſe. Vnde illa Appia dicta eſt. *Via præclara.* [Mannis) Manni equi dicti, qđ mã ſuetudinem manũ ſequantur, vulgo burriche dicebantur, vt Porphyr. ſcribit. *Manni.* [Sedilibuſq. primis) Pedianus in oratione pro Cornelio ſic ait, Quanquam L. Roſcius Otho biennio ante Conſul firmauit in theatro, vt equitibus Romanis quatuordecim ordines ſpectandi gratia darentur. Et Sen. epiſt. 44. inquit. A me hercle multis quatuordecim gradua clauſi ſunt, non omnes curia admittit. Lucius etiã Florus lib. 99. epit. Liuij ſic ait, Lucius Roſcius Trib. pl. legem tulit vt equitibus Romanis in Theatro xiiij. gradus proximi aſſignarentur. [Othone contempto) .i. ſpreta Othonis lege. *Otho.* [Quid attinet) Quid prodeſt, inquit Horat. expugnaſſe piratas, & manum ſeruilem, cum Mena olim & ſeruus & pirata cum Sexto. ſ. Pompeio nũc Tribunus ſit militum? [Roſtrata ora) nauium proras intelligit hñtes in fronte roſtra, ærata, propter ſcopulos. ſ. ne offendantur. [Contra latrones) Contra piratas intelligit. Sextus .n. Pomp. maria omnia deprædationibus infeſtabat, ita vt Romani maxima fame augerentur. In Sicilia autem

aſuali prœlio cum Agrippa deuicit vt lib. v. App. ait. de quo latius Ode vj. lib. j. iam diximus. [Seruilem manum) Syrus quidam in Sicilia ad libertatem, & arma ſeruos concitauit. Itaque lx. ſeruorum millia collegit iure belli refractis ergaſtulis. Inde caſtella, vicos, oppida miſerabili direptione vaſtauit, cœpit & caſtra prætorum. Tandem Perpenna imperatore ſupplicium dat iis ſummum eſt apud Ætnam. Iterum poſtea inſurrexere, vt prius ſæuientes. Aquilius tandem deleuit. Tertio duce Spartaco & gladiatores, & ſerui multo peiora fecerunt. Demum Licinius Craſſus eos circa Brutium angulum ſuperauit. Hæc omnia late habentur apud L. Florum. [Hoc tribuno militum?) .i. & latrone & ſeruo.

A C R O N.

LVPIS & agnis) Hic quem alloquitur, libertus fuit Cn. Pompei Magni poſtea mortuo Pompei filio eius exercente piraticã, ad Auguſtum relicto Sexto confugit. Iterum ad Sextum reuerſus eſt, rurſus illo relicto ad Auguſtum rediit, & ab eo Tribunus militum factus eſt. [Quanta ſorti) Inimicitiæ aut naturales ſunt, aut voluntariæ, Sibi ergo cum illo naturales inimicitias eſſe dicit, ſicut agnis & lupis. Sortito autem aduerbium qualitatis eſt. i. ex ſorte. i. naturaliter euenit. [Ibericis peruſte funibus latus) Cruciatibus afflictæ, & vinculis Hiſpanorum, qui ſunt diſtricti ad reſecanda delicta. [Peruſte latus) abſolute dixit, vt Lacrymis oculos ſuffuſa nitentes. [Dura compede) Ferrea aut cruda. [Licet ſuperbus ambules pecunia) .i. libertum te eſſe diuitiæ excuſare non poſſunt. [Sacram metiente te viam) Cum indignatione ait videntes eum togatum incedere, per moueri. Metiente dixit ambulantem vt, Sabili greſſu metitur littora cornix. [Cum bis ter vlnarum toga) Sex enim vlnis habebat diffuſam togam. [Liberrima indignatio?) Iuſtiſſima & libera. [Sectus flagellis) Tanquam qui ad maius dedecus vitæ à publico ſeu vindicta verberatus. nam vt tribunis plebem, ita Triumuiris ius erat alienos ſeruos cædẽdi. Sectus ergo cæſus, vt Iuuen. Secat ille flagellis. [Arat Falerni mille fundi iugera) Falernum regio eſt Campaniæ Vini boni fertilis. [Sedilibusq. magnus in primus eques) hoc eſt in ordine equitum. [Othone contempto inter primos ſedet) Quia L. Roſcius Otho legem Theatralem tulerat, vt in quatuordecim ordinibus ſederent equites. de quibus in duobus ſederent Tribuni, non tamen ſerui, quia Menas Tribunus factus erat ab Auguſto, vt Iuu. Sic libitum vano, qui nos diſtinxit, Othoni. Quid attinet tot, hoc eſt quid prodeſt ſuperatos piratas, ſi is qui piraticam exercuit, inter Sexti Pompei ſeruos. Tribunus, factus eſt militum.

P O R P H Y R I O.

LVPIS & agnis quanta ſortito obtigit: Tecum mihi diſcordia eſt) Hanc Oden in Menam ſcripſit libertum Pompei magni, qui præfectus claſſis fuit Sexto Pompeio bellum aduerſo Auguſtum Cæſarem gerente. Hic cum claſſe ad Cæſ. tranſierat, deinde ad Sextum rediit, & rurſus refugit ad Cæſ. [Tecum mihi diſcordia eſt) Intelligendum hic extrinſecus tanta. Sic .n. conſequens erit elocutio. Quanta ſortito obtigit diſcordia lupis & agnis, tanta mihi tecum eſt. [Ibericis peruſte funibus latus) teſtibus cæſum ſæpe, hac per hoc malum ſeruum fuiſſe vult intelligi. Ibericos autem funes, ideo dicit, quia in Iberia. i. Hiſpania plurimum ſpartum naſcitur. Vides ne, ſacram metiente te viam Cum bis ter vlnarum toga. Vt ora vertat huc, & huc euntium Liberrima indignatio?) .i. vides ne vt euntes ora huc & illuc vertant? Ordo eſt: Vides ne vt liberrima indignatio vertat huc & illuc ora euntium te metiente ſacram viam cum bis ter vlnarum toga. [Liberrima indignatio?) Significat autem populum ex indignatione, quod ille obitus conditionis iam magnificus incedat detorquere ab illo aſpectum. & bene liberrimam indignationem dixit, q̃ libere, ac palam hunc videntes in ſeruitute anuehuntur. [Cum bis ter vlnarum toga) Hoc eſt cum ſex vlnarum toga. hanc autem iuſtę togæ menſura intelligendum eſt. [Sectus flagellis hic triumuiralibus) Triumuiralibus autem, quod dixerit ſpeciali elocutione vſum eſſe pro generali poro neque. n. triumuiris tantum, ſed etiã aliis poteſtatibus ius eſt alienos ſeruos flagellare. [Preconis ad faſtidium) aſpere, donec aliud agentibus triumuiris præco cum vellet, deſinere iuberet. [Et Appiam mannis terris) Elegantes maiois, quia nimiarum deliciarum affluentia eſt equos burrichos hr̃e. Mannos autem equos vulgo burrichos appellant. [Appiam) Pro qualibet via poſuit. [Arat) Proprie, quia Falerni agri meminerat, quo. ſ. Appia via neceſſe eſt ire. [Sedibuſque magnus in primis eques Othone contempto ſedet) Et magnus eques, & ſedilibus in primis cum vehementi indignatione profertur. ex quatuor autem ordinibus, quos lege Roſcius Otho tribunus pl. in Theatro equeſtri ordini dedit, duo primi verſus Tribunitiis vacabãt.

[Quid attinet tot ora nauium graui Roſtrata duci pondere Contra latrones, atque ſeruilem manum,) Senſum eſt, Quid prodeſt claſſem roſtratis nauibus ducere aduerſum latrones, ac fugitiuos, quos Sex. Pompeius armauit, cum hunc patimur tribunum equitum Romanum eſſe.

A S C E N S I V S.

LVPIS, & agnis) Menam Libertinæ conditionis hominem quanto odio proſequatur ob ſuperbiam eius, commemorat hac Ode dicens. O ſup. Mena, peruſte latus: i. habẽs latus peruſtum, funibus Ibericis. i. chordis nauium ex ſparto Iberico factis, frequenti ictu quaſi igni induratum, & peruſte crura. i. habẽs crura peruſta & cõpreſſa, dura compede, cum. ſ. ad tranſtra alligatus remigarat, tãta ſup. diſcordiã eſt mihi tecum, quanta diſcordia obtigit ſortito. i. ex ſorte. i. natura, quam animalium, quodq. naſcendo ſortitur, lupis, & agnis, qui inter ſe inimiciſſimi ſunt. Cauſam addit. Nam licet tu ambules ſuperbus pecunia. i. propter pecuniam, adulatione, & fraude partam, tamen fortuna nõ mutat genus. i. propterea non minus es degener, & minime generoſus. Vides ne, arguit eum excæcatum ſtrepitu fortunæ non videre importunitatem ſuam dicens, Vides ne ò Mena vt. i. qualiter, liberrima. i. nullo metu diſſimulata, indignatio ſupp. eſt, cum toga. ſ. iua bis, ter. i. ſex vlnarũ, vertat, i. vertere faciat huc & huc .i. quamlibet partem ora euntium. i. tranſeuntium, & hoc te metiente. i. eundo menſurante, viam ſacram quæ ducit in Capitolium? indignatio autem populi eſt dicentis. Hic. ſ. qui tam pompoſus incedit, ſectus. i. conciſus flagellis triumuiralibus. i. iuſſu triumuirorum incuſſis ad. i. vſque ad faſtidium. i. tædium, & contemptum, præconis. ſ. inflantis tubas, & pronunciantis crimina ipſius tantiſper dum cædebatur, arat mille iugera fundi Falerni .i. fertiliſſimi præcipue vini, ſed poteſt videri ad ſuperbiam eius dictum, quod optimi vini fundum arat & teris mannis. i. equis in delitiis habitis, Appiam. ſ. viam, huc illucq. ob equitando, & ipſe effectus magnus eques ſedet in primis ſedilibus. ſ. quatuordecim, equitibus aſſignatis in theatro, Othone. ſ. L. Roſcio, qui eam legem tulerat. ſpreto id contempto, quia libertinæ conditionis credo eum locum occupauit. Quid attinet. i. ad rempub. facit & quid prodeſt tot roſtrata ora nauium duci .i. educi graui pondere, contra latrones. i. piratas, atque contra manum ſeruilem. i. ſeruorum, ſub Syro, Spartaco, & ſimilibus graſſantium, hoc hoc, .i. tam vili homine, tribuno. i. exiſtente tribuno militum? q. d. hunc potius debellandum, quam illos.

IN · CANIDIAM VENERICAM.

Ode V. Dicolos, Diſtrophos: Vt,

Ibis Liburnis inter alta nauium.

v-v---v---vv

--v---vv

AT O deorum quiſquis in cœlo regis
Terras, & humanum genus:
Quid iſte fert tumultus? aut quid omnium
Vultus in vnum me truces?
Per liberos te, ſi vocata partubus
Lucina veris affuit:
Per hoc inane purpuræ decus precor,
Per improbaturum hæc Iouem,
Quid vt nouerca me intueris? aut vti
Petita ferro bellua?
Vt hæc trementi queſtus ore, conſtitit
Inſignibus raptis puer,
Impube corpus; quale poſſet impia
Mollire Thracum pectora:
Canidia breuibus implicata viperis
Crineis, & incomptum caput,
Iubet ſepulchris caprificos erutas
Iubet cupreſſus funebris,

Et vnctа turpis oua ranæ ſanguine,
Plumamque nocturnæ ſtrygis,
Herbaſque, quas * & Colchos, atque Iberia
Mittit venenorum ferax.
Et oſſa ab ore rapta ieiunæ canis,
Flammis aduri Colchicis.
At expedita Sagana per totam domum
Spargens auernaleis aquas,
Horret capillis, vt marinus, aſperis
Echinus, aut currens aper:
Abacta nulla Veia conſcientia,
Ligonibus duris humum
Exhauriebat, ingemens laboribus
Quò poſſet infoſſus puer
Longo die bis, ter ue mutatæ dapis
Inemori ſpectaculo:
Cum promineret ore, quantum extant aqua
Suſpenſa mento corpora:
Exſecta vti medulla, & aridum iecur,
Amoris eſſet poculum:
Interminato cum ſemel fixæ cibo
Intabuiſſent pupulæ.
Non defuiſſe maſculæ libidinis
Ariminenſem Foliam,
Et iocoſa credidit Neapolis,
Et omne vicinum oppidum:
Quæ ſidera excantata voce Theſſala,
Lunamque cœlo deripit
Hic irreſectum ſæua dente liuido
Canidia rodens pollicem,
Quid dixit? aut quid tacuit? ò rebus meis
Non infideles arbitræ
Nox, & Diana, quæ ſilentium regis,
Arcana cum fiunt ſacra:
Nunc nunc adeſte: nunc in hoſtileis domos
Iam, atque numen vertite.
Formidoloſis dum latent ſiluis feræ
Dulci ſopore languidæ:
Senem, quod omnes rideant, adulterum
Latrent ſuburranæ canes,
Nardo perunctum: quale non perfectius
Meæ laborarunt manus.
Quid accidit? cur dira barbaræ minus
Venena Medeæ valent?
Quibus ſuperba fugit vlta pellicem
Magni Creontis filiam:
Cum palla, tabo munus imbrutum, nouam
Incendio nuptam abſtulit.
Atqui nec herba, nec latens in aſperis
Radix fefellit me locis.
Indormit vnctis omnium cubilibus
Obliuione pellicum.
Ah, ah, ſolutus ambulat veneficæ
Scientioris carmine.
Non vſitatis Vare potionibus,
O multa fleturum caput,
Ad me recurres: nec vocata mens tua.
Marſis redibit vocibus.
Maius parabo: maius infundam tibi
Faſtidienti poculum.

*Iolcos legēdū eſſe Porph. docet qui ea eſſe Theſſaliæ vrbem dicit quod, & Steph. & Euſt. in Hom. canal affirmat hanc Hom. Iaolcon vocat ſtolatiſſimum aut eſt ſeſ ficare Colchon, vt corrupte apud Porph. legitur cū ſit Theſſaliæ putat Iol con denominatā, ab Iolco Amyri ſilio à quo apud Lariſſaes cōdi tus.

Priuſque cœlum ſidet inferius mari
Tellure porrecta ſuper:
Quàm non amore ſic * meo flagres; vti
Bitumen atris ignibus.
Sub hæc puer, iam non, vt ante, mollibus
Lenire verbis impias:
Sed dubius vnde rumperent ſilentium,
Miſit Thyeſteas preces.
Venena magnum fas, nefaſque, non valent
Conuertere humanam vicem.
Diris agam vos: dira deteſtatio
Nullam expiatur victima.
Quin, vbi perire iuſſus expirauero:
Nocturnus occurram furor:
Petamque vultus vmbra curuis vnguibus:
Quæ vis deorum eſt manium:
Et inquietis aſſidens præcordijs.
Pauore ſomnos auferam.
Vos turba vicatim hinc, ſaxis petens
Contundet obſcœnas anus.
Poſt, inſepulta membra different lapi,
Et * Exquilinæ alites.
Neque hoc parentes, heu mihi ſuperſtites,
Effugerit ſpectaculum.

*Mei, inquit illi, ſi legēdum, ita paſſiue ſit accipiēdū nō actiue .i. quo Varo Canidia non Varum Canidiá proſequatur. *Hoc loco ni fallor ſ quis līēſ. vel Exquilinia legendū erit, vt ſtet verſus cui vna ie ſyllaba ſit tā qn lima legamus vel na ſyllaba eqni vocali nō abyceretur

ANTONIVS.

ATO deorum) Hæc Ode in Candidam veneficam ſcribitur, ea quippe adamans Varum, à quo ſpernabatur, prætextatum puerum cum Sagana, Veia, & Folia veneficis mulieribus clam ceperat, ſpoliauerat, in foſſam vſque ad mentum cum incantata aqua immerſerat, quo ex illius famæ deficiētis medulla & iecore amoris poculum parare poſſet, puer autem ſalutis expes, diris imprecationibus illa eſt inſecutus: De eadem vero Canidia latius Epod. iij. diximus: Præterea de Canidia, & Sagana late idem Horat. ſer. in Sat. vij. primi libri, vbi incipit carmen vidi ego met nigra ſuccinctam vadere palla Canidiam &c. Eſt autem metrum primo ſimile. [Ato deorū) Timentis pueri verba ad eós. At enim timoris interiectu eſt quæ quidem plenam affectis, motuſq. animi ſignificationē habet. [Deorum quidquid) .i. quicunque dei in cœlo regitis terras, & homines ſunt aliqui textus, qui habent Quiſquis. [Fert) Appetit. [Tumultus) Mulierum furor. [Ecquid ferunt) .i. appetunt. [Per liberos te) Canidiam puer orat iam ſe capientem. [Veris partubus) .i. legitimis filijs, vel non fictis partubus per quòd innuit eam, vel non peperiſſe vel ex adulterio cōcepiſſe. [Lucina) Hanc grauidæ inuocabant. quoniam exactis menſibus lucem naſcentibus Iuno præbet. vnde appellatur Iuno Lucina, ab iuuando & luce, vt, Varro docet. Macr. lib. vij. ſcribit quomodo Diana, quæ Luna eſt, artemis dicitur, quaſi ſerotemis, hoc eſt aërem ſecans Lucina parturientibus inuocatur, quia proprium eius munus eſt diſtendere rimas corporis, & meatibus viam dares quod eſt accelerando partus ſaluare. [Inane) Vanum. non enim tibi proderat. [Purpuræ decus) Prætextam intelligit. Patricii enim bulla auream cum toga, cui purpura prætexebatur, vtebantur, Cordi autem figuram in bulla ante pectus annectabant, vt illam inſpicientes, ſe homines cogitarent, ſi corde præſtarent, Togam vero prætextam ferebant, vt ex purpuræ rubore ingenuitatis pudore regerentur, vt Macr. lib. j. Saturn. ſcr. [Petita ferro bellua?) Leonem intelligit. vulneratus. n. obſeruatione mira percuſſore nouit & in quantalibet multitudine appetit. Eum vero, qui tela quidem miſerit, ſed tñ non vulnerauerit, correptum captumque ſternit vulnerat, auct. Plin. lib. 8. [Inſignibus) Hoc eſt prætexte, & aurea bulla. [Impube corpus) Supple tale erat. [Thracum pectora) Sunt enim Thraces bellicoſiſſimi, & crudeles. Hinc Polyd. lib. 3. Æn. ait Æneæ, Heu fuge crudeles terras. Mela etiam ſcr. Thraces feroces eſſe & immanes. vnde, vt inquit, quidam feri ſunt & ad mortem paratiſſimi, nec fœmininis quidem ſegnis eſt animus ſuper mortuorum virorum corpora interfici, ſimulque

ſepeliri votum eximium habent. Eſt autem Thracia Europæ regio iuxta Myſiam, & Macedoniam, & Propontidam, vt lib. iij. Ptol. edocet, Dion. etiam aſſerit Thraces per ampliſſimam regionem diffuſos, partim ad latus Propōtidos maris colere partim ad Helleſpontum coniectos, partim etiam ad Aegeum tenere. [Caprificos) Eſt caprificus e ſilueſtri genere ficus nunquam maturescens eius virtutes plurimæ. Quarum vna eſt quòd caprificus ferocium taurorum collo circondata, in tantū rabidam naturam compeſcat vt immobiles præſtet Plin. lib. xxiij. ita ſcribit, Naſcitur autem in parietibus, & ſaxeis monumentis. hinc aliqui dictam putāt caprificum, q̄ parietes, quibus naſcitur carpit. [Cupreſſos fun.) Cupreſſus Diti ſacra eſt, & ideo funebri ſigno ad domos poſita, vt Plin. lib. xvj. ſcribit. Seruius autem lib. vj. Aen. ſic ait, Cupreſſus adhibentur ad funere, vel q̄ cæſa non repullulat, vel q̄ per eam funeſtata oſtenditur domus, ſic læta frondes indicant feſtæ. Varro tamen dicit, Pyras ideo cupreſſo circūdari, propter grauem vſtrinæ odorem, ne eo offendatur populi circunſtantis corona, quæ tandiu ſtabat reſpondens fletibus per ſice planctuum principi, quandiu conſumptio cadauere, & collectis cineribus dicebat nouiſſimū verbum Ilicet, q̄ ire licet ſignificat. Vnde eſt dixitque nouiſſima verba. hæc Seruius ibi, Et ferales ante Seruius ibi, Et ferales ante cupreſſos Conſtituunt. [Funebres] Luctuoſas. Funetum vero dicitur, quod ex funere conſtat. Funeſtum quidem quod funere inquinatum eſt. [Turpis ranæ) De rana rubeta intelligit, cuius & in terra, & humore vita plurimis referta medicaminibus, vt Plin. lib. viij. Dicuntur autem rubetæ, quæ in vepribus, & rubis viuunt vt idem ſet. lib. xxix. Et lib. xxix. de ouis, aſſerit quomodo ranæ habent & cum ouis ſocietatem ſimul fronti impoſitæ contra epiphoras. [Strygis) De ſtrigibus lib. vj. Faſt. ſic ait Naſo. Sunt auidæ volucres, non quæ Phineia menſis Guttura fraudabat, ſed genus inde trahunt. Grande caput, ſtantes oculi, roſtra apta rapinæ. Canicies pennis, vnguibus hamus ineſt. Nocte volant pueroſq. petunt nutricis egentes, Et vitiant cunis corpora rapta ſuis. Carpere dicuntur lactentia viſcera roſtris. Et poto plenum ſanguine pectus habent. [Et illis ſtrigibus nomen, ſed nominis huius) Cauſa quòd horrenda ſtridere nocte ſolent. [Colchos, atque Iber.)

Iberia. Pontus. Hæ regiones ſibi coniunctæ ſunt in Ponto prouincia ad Septentrionem. de quibus late Ptol. lib. v. In Ponto autem prouentus eſt malorum graminum. Hinc Ecl. viij. Maro legitur, Has herbas, atque hæc Ponto mihi lecta venena Ipſe dedit Mœris, naſcuntur plurima Ponto. [Flammis Colchicis) Qualis Medea Colchis tractatur. Epodo etiam pen. idem Horat. de Canidia, inquit, Cales venenis officina Colchis [Sagana) alterius veneficæ nomen, [Expedita) accincta. [Auernales aquas) Contiguus

Auernus. Baijs Lucrinus adeſt ſinus, intra quem Auernus eſt. In Auerno maiores noſtri, inquit Strabo lib. v. Homerica defunctorum vaticinia fuiſſe fabulis edidere, Eſt autem Auernus, & fundo, & hoſtio ſinus commodus, & magnitudine, & natura portum continens. Supercilia quædam ardua Auernum vndique circuncludunt præter hoſtium, Strabonis tempore amœnis culta modis, olim autem agreſtibus referta nemoribus, & proceris arboribus inuia, quæ ſuperſtitione quadam vmbris obſcurum ſinum reddebant. Rumor erat indigenarum ſuperuolantes aues, quas teter exhalans odor examinaret in ipſas aquas decidere, ſicut in locis ad Plutonem deferentibus hac autem locorum partem Plutoni dicatam opinabantur, placatiſq. prius per ſacrificia dijs Manibus illuc intrabant, aderant enim qui talibus exponendis ductores eſſent ſacerdotes locorum fructus percipiētes, fons vero ibi fluuialibus ſcatens aquis excurrit in mare, ab eius vſu abſtinebāt omnes, Stygias opinantes eſſe aquas. eo in loco conſtructum erat oculum, ex aquarumq. furore vicinatum Phlegethontem eſſe coniecturam factitabant, & ex Acheruſia palude, iuxta Miſenum. hæc ex Strabo. [Auernales a.) In Auerno defunctorum vaticinia fiebant, quæ locis pars Plutoni dicata exiſtimabatur. Maro quoque de Didone veneficia pro amore parāte dixit lib. iiij. Aen. Sparſerat & latices ſimulatos fontis Auerni. Erat enim prope fons in mare excurrens, à cuius vſu abſtinebant omnes, Stygias opinantes eſſe aquas, vt latius paulo ſuperius diximus.

Echinus. [Echinus) Echini piſces ſunt è cancrorum genere, in qbus ſpinæ pro pedibus, ingredi eſt ijs in orbem volutatio in medio corpore in terram verſa. Plin. lib. ix. id ſcribit. Eſt etiam terreſtris echinus, qui erinacius aliter dicitur. [Abacta) Remota nulla conſcientia .i. cognitione ſuſpicius cordis. [Veia) alterius veneficæ nomen. [Ligonibus) Ligo ruſticum inſtrumentum eſt. dicitur autem quòd propter latitudinem ſub terra facilius legitur, vt Varro docet [Exhauriebat) Effodiebat euacuabat. [Quo poſſet)

Ordo eſt, quo loco puer infoſſus poſſet emori in lōgo ſpectaculo dapis mutatæ bis, terque die. puero enim ante ponebantur epulæ ſæpius, deinde mutabantur, vt ſpectaculo magis puer ipſe affligeretur eſuriens. quod etiam Porphyrionis eſt ſententia, & magis quidem conueniens, quam aliorum quorundam opinio. [Quantum) Ordo eſt, Tantum quantum corpora ſuſpenſa ab aqua extant mento. [Exerta vri) Veneficij cauſam explicat, vt .ſ. ex pueri viſceribus amatorium poculum facerent. Plin. lib. xxviij. ſcribit, non paucos Græcos ſingulorum viſcerum, membrorumque hominum .ſ. etiam ſapores dixiſſe. alij autem medullas crurum quærebant, & cerebrum infantium. Miletus oculorum ſuffuſiones felle hominis ſanari docuit. [Iecur) Fuerit .ſ. quod aridum appellat Horat. Iuuen. vero Sat. j. ſiccum. ait enim, quid referam quāta ſiccum iecur ardeat ira. quod quidem propter choleram ait, quæ calida eſt & ſicca. Cholera autem ab ipſo epate ad fel trāſmittitur, ex qua ira mouetur, hinc cholerici facilius iraſcuntur, propter humoris tenuitatem. [Interminato) Senſus eſt, q̄ ex pueri medulla, & iecore amoris poculum volebant efficere, cum ſemel intabuiſſent pupulæ fixæ cibo interminato .i. cum iam moriturus eſſet. [Interminato cibo) .i. interdicta. non enim fuerat terminatus in ore ipſius pueri, ſed tantum poſitus ante oculos, vt magis cruciaretur. hinc ait: Pupulæ fixæ cibo, & de hoc oſtendit ſeorſum illum Acronis, & alterius non conuenire ibi: Longo die bis, terque &c. Vel interminato .i. affixo, & valde terminato, & per id immobili. [Intabuiſſent) .i. languiſſent. [Pupulæ) Paruæ oculorum imagines, quas phyſici dicunt ante triduum moriturus non apparere. Plin. etiam ait Pupulæ.
lib. vij. In oculorum, & narium aſpectu indubitata eſſe mortis ſigna. Celſus quoque libro j. de indicijs mortis, inter alia ſcribit, eſſe oculos concauos, & ſi oculi lumen refugiunt, & illacrymant, quæque in his alba eſſe debent, rubeſcunt, atque in ijſdē venulæ pallent, pituitaque in his ionatans nouiſſime angulis inhæſerit, &c. [Foliam) Hæc alia venefica erat. [Ariminenſem) Fuit Ariminum vmbrorum Colonia, ſicut & Rauenna. verum vtraque Romanos accepit Inquilinos, habet autem Ariminum portum, & eiuſdem nominis amnem. auctor eſt Strab. lib. v. [Neapolis ocioſa) Innuit prædicta Neapoli facta eſſe. Nam gratidia Neapolitana fuit, vt ſuperius dictum eſt. Ocioſa autem Napolis a poëta dicitur, quoniam (vt Str. lib. v. edocet) Habebat Neapolis calidarum aquarum ſcatebras, & apparatiſſima balnea. inde plurime Roma receſſum faciebant, aut quietis atque ocij gratia, preſertim qui eruditioni operam darent, aut remiſſioris vitæ deſiderio, maxime quos ſenectus affligebat, vel aduerſa valetudo &c. [Voce Theſſala) .i. magica, Theſſali enim cantibus Lunā Theſſali.
cœlo ducere dicebantur. hic Tibul. Elegia viij. ait: Cantus, & Venefica.
à curru Lunam deducere tentat, Et faceret, ſi non æra repulſa ſonent. Et Plaut. in Amph. inquit, Ego pol hodie vleiſcar illum Theſſalum veneficum, qui peruerſe vertit familiæ mentem meq. diximus & plura in Iuuen. Sat. vj. ibi. Vna laboranti poterit ſuccurrere Lunæ. & illic, Theſſala philtra. [Irreſectum pollicem) .i. valde, & vſque ad periculum roſum. de vngue autem intelligit. per hoc demum Canidiæ atrocitatem, & furorem oſtendit. Liuido atro, inuido, moleſto, & rabido. Sequenti Epodo; An ſi quis atro dente me petiuerit. [Quid dixit: aut quid tacuit,) q.d. omnia ſcelera protulit, nec quicquam prætermiſit. [Arbitræ) Iudices, mediæ, conſciæ, teſtes. [Quę ſil. ec.) Nocte. n. omnia ſilent, ſed tunc potiſſimum cum Luna latet. vnde Plin. lib. xvj. cap. lv. ait inter omnes conuenit vtiliſſime in coitu eius ſterni, ſupple arbores, quem diem alij Interlunium, alij ſilentis Lunæ appellant. [Diana) Diana, & Luna eandem eſſe putant: Luna a lucendo nominata eſt. Diana vero dicta, quia noctu quaſi diem efficeret. auctor Tull. in libro de nat. deor. in veneficijs autem, & Diana.
magicis Diana ſemper inuocabatur. quod item lib. 4. & lib. vj. Luna.
Aeneid. late patet. Numen veſtram potentiam. [Hoſtiles do.) In vatum eſt imprecatio, à quo ipſa ſpernebatur. vnde orat noctem, & Dianam efficiant illum ſenem quoque adulterum eſſe, & ita cruciari amoris impatientia vt nocturno tempore, quo & feræ quieſcunt, vnguento perunctus per vrbem agetur ad v ſendas amicas, canes allatrent, & omnes irrideant. [Formidoloſus) Ordo eſt, Dum feræ dulci ſopore languidæ iacent ſiluis formidoloſis, canes ſuburranæ latrent ſenem nardo perūctum, quo, id eſt vt, omnes irrideant adulterum. Quale .i. tali nardo, quali &c. [Suburranæ canes) Erat Suburra celeberrima in Suburra.
vrbe regio, ſic dicta quòd ſub muro terreo carinarum eſſet, vt ſcribit Varro. qui deinde ait Suburra Iunius ſcribit ab eo quòd fuerit ſub antiqua vrbe, cui teſtimonium poteſt eſſe q̄ ſubeſt, & loco, qui terreus murus vocatur. [Nardo per.) Id eſt nardino vnguento

guento Summa cōmendatio vnguentorum eſt, vt tranſeuntem fœminam odor inuitet etiam aliud agentem. Nardi folium princi pale eſt in vnguentis frutex eſt grauis, & craſſa radice, ſed breui, ac nigra, folio paruo, denſoq. Cacumina in ariſtas ſe ſpargunt. ideo gemina dote nardi ſpicas, ac folia celebrant. Sincerum quidem leuitate deprehenditur, & colore ruſo, odoriſq. ſuauitate, & guſtu, maxime ſiccante os ſapore iucundo. Laudatur Syria cum moa Gallicum, tertio loco Creticum. ita Plin. lib. xij. ſcribit.

Ablatiui [Quale) pro quali. inueniens tamē à crudele etiā, & à perenne, & bimeſtre. de quibus noſtram Spicam declinationis video. Priſc. lib. xvij. dicit. Horat. hoc loco poſuiſſe tale quale, pro tali quali. [Meę manus) per id vnguentariā fuiſſe apparat. [Quid accidit?) miratur Canidia, cur voti compos veneficijs ſuis nō fieret contra varum ipſam ſpernentem. [Venena Medeæ) .i. qualibus Medea vſa eſt in Glaucam Creontis filiam: & Iaſonis ſponſam. [Superba) .i. potens. [Vltra pellicem) Expulſa Medea, Iaſon Glaucam, ſeu Creuſam Creōtis regis Corinthi filiam duxit vxorem. quapropter irata Medea per filios dona quædā venenis illita ſponſæ miſit; quæ cum illa corpora applicuiſſet incidit in morbū, paterq. auxilium filiæ ferens, cum corpori illius hæſiſſet, illico expirauit. auctor Diod. lib. v. Noſq. plurima diximus Epodo iij. [Palla) Erat palla honeſtæ mulieres veſtimentū, hoc eſt tunicæ pallium vt Marcell. aſſerit. [Tabo) .i. veneno. Atqui aſſerit ſe omiſiſſe de illis, quæ Medea egerat. miratur igitur cur voti compos non fuerit. [Indormit vnctis) Ordo eſt, Indormit Varus cubilibus vnctis obliuione omnium pellicū. putat enim aliam veneficam id egiſſe, vt Varus .ſ. amore liber omnium ſu oblitus meretricū &c. [Pellicum) propter ſeipſam id ait. [Ah, ah) doloris interiectionis. poſſunt etiam riſus eſſe aliquando. [Nō vſitatis) Ordo eſt, O Vare, appoſitio caput fleturum, recurres ad me potionibus non vſuatis, nec mens tua redibit ad me vocata vocibus Marſis. [Marſis vocibus) .i. cantibus. Sunt Marſi Italiæ populi prope Fucinum lacum. Solin. autem ſcribit: Marſorum gentem ſerpentibus illęſam eſſe, nil mirum. nam à Circes filio ij genus ducunt, & de auita potentia debet: ſibi ſciunt ſeruitium venenorum, ideoq. venena cōtemnunt. [Medeę filius Marſis imperauit. Agnitia autem Medeæ ſoror vicina Fucino loca occupauit, vbi ſalubri ſcientia aduerſus morbos reſiſtens, cum deſiſſet hominem viuere, Dea eſt habita. hæc ea illo. Virg. etiam lib. vij. de ijs meminit. vnde ait: Neque eum iuuere in vulnera cantus Somniferi, & Marſis quæſitæ in montibus herbæ. [Faſtidientē .ſ. me Canidiam. [Sidri) Deſcendit, ſuberit .i. elemētorum ordo mutabitur. [Bitumen atris ignibus) Bitumen liquidum qđ naphthā vocant, igni admotum corripit ignis, & ſi corpus eo illitu igni admoueris, deflagrat, nec aqua vllo pacto extingui poteſt, ſed magis ardet, niſi valde multam ſuper infuderit. nigrum bitumen Babilonij in lucernis pro oleo vtebant. hæc eſt Strab. lib. xvj. Plin. lib. xxxv. cap. xiiij. ſcrib. Bitumen alibi eſſe limum, alibi terram, gignebatur, & pingue, liquoriſq. oleacei in Sicilia, vtebanturq. eo ad lucernarum olei vice. Vis bituminis quæ ſulfureis. [Sub hæc) Circa hæc. [Iam non, vt ante mollibus) Erat enim ſalutis expers. [Lenire) pro leniebat .i. mulcebat, placabat mitigabat. [Mollibus) .i. blandis. [Vnde rumperet ſilentiū) Vnde loqui inciperet. [Thyeſteas preces) .i. diras Imprecationes, & qualibus Thyeſtes in Atreum vſus eſt cogniti filiorum membris, vt in tragœdijs late habetur. De Atreo autē, & Thyeſte latiſſime diximus Ode vj. libri primi. [Venena magnum fas, nefaſq.) Ordo eſt, Venena non valent conuertere humanam vicem, appoſitio magnum fas, & nefas .i. meritum, & pœnam cuiuſque. Eſt enim ſenſus, quòd venena licet multa poſſint efficere, attamen nullo pacto conuertent cuiuſque merita, nā vel pręmijs, vel pœnis afficientur omnino merente. [Diris) Diræ execratione dicuntur, ac deteſtationes, ſeu maledicta, vt etiam Porphyrio aſſerit. [Agam) Inſequar. [Dira deteſtatio) ſiue execratio & maledictio. [Nulla expiatur victima) Nullo ſacrificio expiari .i. purgari poteſt. itaque quod imprecatur omnino futurū innuit. [Nocturnus occurram furor) Indignatio & ira. Ouid. item attin Ibin, Tum quoque cum fuero vacuas dilapſus in auras. Exanimis manes oderit vmbra tuos. Tum quoque factorum veniam memor vmbra tuorum, Inſequar, & vultus oſſea forma tuos. Quidquid ergo ſtygijs, erumpere nitar ab vndis: Et tendā gelidas vltos in ora manus. Me vigilans cernes, tacitis ego conditus vmbris Excutiam ſomnes vſus adeſſe tuos. Denique quidquid ages ante os, oculoſq. volabo. Et querar, & nulla parte quietus eris. Verbera ſæue dabunt ſonitum, nexæq. colubris Conſcia fumabunt ſemper ad ora faces. [Quæ vis deorum eſt Manium) .i. futurum. ergo multo magis timendum. [Inquietus pręcordijs) Hinc Iuuen. Sat. xiij. inquit, de periuris, & ſceleſtis, Cur tamen hos tu Euaſiſſe putes, quos diri conſcia facti mens habet attonitos, & ſurdo verbere cædit, Occultum quatiente animo tortore flagellum. Philoſophus ait, Stultos malorum memoria torqueri. [Vos turba) Ordo, erit Turba hominū .ſ. vicatim, hinc & hinc ſaxis petens contundet vos appoſitio obſcœnas anus, huius autem furoris ipſe cauſa erit vt populos .ſ. ex ſaxis opprimat ſcelerum cauſa. [Vicatim) per vicos. [Obſcœnas) male dicas, immundas, vitabilea. [Diſſerent) Diſtrahent .i. in varias partes ferent, dilaniata .ſ. [Exquilinæ alites) Exquilenus mons dicitur vbi ædes eſt Mariæ maioris, & Viti in macello. Dicæ Exquiliæ ab excubijs regis, ſeu ab eo q excubiæ ab rege Tullo eſſent, vt Varro docet. [Neque hoc) Cum dolore optat earum ſupplicia à ſuis etiam parentibus aſpicienda. eſt autem ordo, Hoc ſpectaculum neque effugerit parentes .ſ. meos, heu mihi ſuperſtites. Heu doloris interiectio. dolet enim patrorum memoria, dolet item ſe harum ſcelere ſuperſtitem parentibus ſuis eſſe non poſſe, vt æquum eſſet euntibus ordine Fatis.

A C R O N.

ATO deorum quidquid in cœlo regit) In Canidiam veneficam ſcribit inducta perſona pueri, qui ad immolationes captus vociferans rogat, ne mulierum conſociarum turba perea incluſus. [Ato deorum) At vacat. vt At tibi pro ſcelere exclamat pro talibus auſis. Necromantiam ſactam deteſtatur a Canidia maga, quæ infoſſo puero regio animam ex torqueret non ambigit. [Aut quid omnium) Quaſi etiam vultus crudelitate tui terrentur. [Per liberos te) Vult intelligi, aut non peperiſſe Canidiam. aut de adulterio ſobolem ſuſcepiſſe. [Per hoc inane purpuræ decus precor) Velut prætextatus puer apud eas purpuræ decus inane dixit, quia non proderat perituro. [Per improbaturum) .i. vindicaturum. humanæ enim victimæ Ioui acceptæ eſſe non poterant, quia à iuuamine hominum Iupiter dictus eſt. [Inſignibus raptis puer) ſpoliatus prætexta puerili. [Impube corpus) Aut delicatum, aut pulchrum, quod & crudelitatem potuiſſet flectere Barbarorum. [Breuibus illigata viperis) Tanquam ipſa venefica furiali habitu crines haberet viperis implicatus. [Iubet ſepulchris caprificos erutas) Ligna etiam infelicia, & ſterilia è ſepulchris collecta præparata ſignificat, tanquam ſacris inferis profutura. [Cupreſſos funebres) Vt ferales ante cupreſſos. Conſtituunt. [Et vncta turpis oua ranæ ſanguine) Non ranæ oua ſed vncta ranæ ſanguinæ. Rana enim infernum, & venenoſum animal eſt. vt Iuuen. Et Stygio ranas in gurgite nigras. [Turpis, grandis vt Cui turpe caput tales enim ranæ vulgo rubetæ dicuntur, & magis venenoſæ ſunt. de quibus ait Iuuen. Ranarum viſcera nunquam inſpexi. & idem alibi, Miſcet ſitiante rubetam. [Herbaſque, quas & Colchos, atque Iberia mittit) Colchos ciuitas Ponti eſt herbis veneficis abundans. vt has herbas, atque hæc Ponto mihi lecta venena Ipſe dedit Mœris, naſcuntur plurima Ponto. Nam & hic quidam volunt Iberiam non Hiſpaniam dictam, ſed Ponto ciuitatem vicinam. vnde Et ferrugina clarus Ibera. Et illic pro Pontica. [Et oſſa ab ore rapta ieiunæ canis) Vt Lucan. Morſuſq. luporum Expectat ſiccis p.ſ.a. [Flammis aduri Colchicis) Qualia Medea tractauit apud Colchos de lignis infœcundis. [Expedita) ſuccincta. [Sagana) Nomen veneficæ alterius, hęc fœnatoris cuiuſdam vxor fuit. [Spargens Auernales ſimul aquas) Vt ſparſerat, & latices ſimulatos fontis Auerni. [Aſperis) Erectis ipſo ſacrorum furore, vt Lucan. Erectis diſcuſſa comis. [Currens) Furens. vt inhorruit armo. [Abacta Veia nulla conſcientia) Veiam etiam aliam nomine veneficam ſacrificio ipſi ait interfuiſſe. quam nonnullo ſcelere miſceri commemorat. [Exhauriebat) Aperiebat, vt Latus hauſit apertum. vt in foderetur puer. [Ingemens laboribus) Animoſitate operis laborantem ſignificat. [Quo poſſet infoſſus puer) Vt extante capite infoſſi, dum diuerſo e bos porrigant, diu animam reſeruaret. [Exerta vti medulla) Vt de viſceribus eius amatorium poculum facerent Vel ex medulla. [Interminato) Interdicto iam cibo moreretur. [Intabuiſſent) Defeciſſent. vt Et ſale habentes artua in littore ponunt. [Nec defuiſſe maſculæ libidinis Ariminenſem Foliam) Magam alia ſignificat Ariminenſem Foliam nomine, virorū libidine calentem. [Ocioſa credidit Neapolis) Aliena ab his curis, ocio vocans. vt Virg. Illo me tempora dulcis. [Theſſala) Magica. & huiuſmodi ars maxime Theſſalorum eſt. vt & Lunam carminibus deponant, & aſtra commoueant. [Hic) Tunc. vt Hic regina grauem gemmis auroq. popoſcit Impleuitq. mero pateram. [Canidia rodens pollicem) habitum, & modū Canidiæ

expreſſit furentis. Petronius, vt monſtraret fürentem, Pollice ait vſque ad periculum roſo. [O rebus mei) Nunc veibe ſunc inductæ Cenidiæ. [Arbitræ) Conſciæ, teſtra. Saluſt. Atque ibi procul armoris omnibus aibitris. [Noe, & Diana) pra Luna poſuit. [Artane rum ſiunt ſa.) .i. dum ſerreta nocturna ſacra celebrentur. [In hoſtiles do.) Vari ruiuſdam aduerſum quem amore eius inflammata ſacrificabant. [Formidoloſæ dum letent ſiluis feræ) Vt noctæ vrxarrtue, quæ etiam feris quieti rſt. vt, Cum tacet omnis ager, pecudes, pictaſq. volucres, Quæque lecus late liquidas, quæque eſpeea dumis Ruee tenrnt. [Senem quad oēs) Vſque in ſenectam amet, & riſui ſit. [Latrent Suburranæ ca.) Vt pre amoris impatientiam nocte ambulans à canibus Suburrani latetur. [Nardo per.) Vt placendi ſtudia nardo vtretur, quele ner ipſe habere paterat quæ vnguentaria erat. [Qualr) Antiptoſis, pro queli. [Quid accidit) miratur cur in rapienda Varo preres ſuæ tardius eudientur. & aut ſe Medeam panit pro perfectione artis, aut Medeem ideo nominauit quie quaſi inuenerit, & docuerit ſacrum. [Supeiba) potens vt, Hinc populum late regem belloq. ſuprebum. [Vlta) Dolatem marte Gleures. [Cum palla, tebo) Alij veſtimentum, alij coronam oblatam à Medea volunt, infectam venenis, qua ſumpta perirent incendio. [Atqui nec herba) Dicit ſe dum nihil prætermiſerit de his, quę à Medee facta ſunt. cur ipſa nihil obtinet, admireri. [Iodarmit vnctis) ita nihil velere dicit ectionem ſuem, vt Varus aduerſum quem omnia fecerit immemor ſui odoratis pellicum cubiculis teneatur quietus. [Ah, eh, ſolutus ambulet veneficæ) Actionem ſuam credit innence doctiore venefica ſpretam. [Non vſitetis Vate potionibus) ob amoris ſui vinculis Varum dicit nouis, & magiris potionibus abſolutum. [O multa fletarum caput) Tanquam aduerſum quem eggredi vehementiora diſpnoat, vt alienatus mente voluntati eius velut neſcius obediat. [Vocibus) incantationibus [Faſtidienti poculum) Vt etiam vis poculi carminibus adderetur. [Prinsq. ræ. ſi. in ma.) Ante, inquit, ipſa elemantia rerum natura mutabitur, quam oon ita Varus amore men ardeet, vt igni bitumen eppoſitum. [Iam noo vt ante) Vt cui edderet deſperatio libertatem. [Mollibus) Blandis. vt, Menditque trahit Molle pecus. [H iic Thyeſtes, preces) Dires. Et teles inſoſſus puer preces cœpit effundere quales in Tregœdijs inducitur Thyeſtes cognitis filij membris io Atreum locutus. [Venena megnum fas, nefesque, non velent Conuertere humanam vicem) Lex enim humans habet melis pœnam, bonis præmia pollicende. & idro furens puer. dicit, hoc eas carminibus mutare noo paſſe. [Dicit agam vos) promittit ſe in eas ſæuiturum poſt mortem, vt omnibus vmbra lotis edeo, dabis improbe pœnes. [Quæ vis deorum eſt) Vt omnes ſaciant, & malis gaudeent. [Poſt inſepulte mēbra differēt lupi) Vt iem quia eum ipſa pœna ſepeliebant illæ greuiue eliquid paterentur, expoſitæ fetis, & auibus inſepultæ. [Et Exquilinæ alites) Romanæ. i. vultures. [Vos turba Vicatim) Miſſurum ſe populo promittit furorē, vt ex omnibus vicis turba concurrens ex ſaxis obruat pro ſatorum carmine. [Neque hoc perétes) pœnas earum etiam à peten ibus ſuis ait videndas, quod rum dolore promittit, qui ſe viuere magis voluerit, quam vindicare.

PORPHYRIO.

ATO deorum quidquid in cœlo regis Terras) Verba prætextati vociſerentis in domo Caoidiæ, quæ ſignificat ab ee furtim raptum, vt Necromantiam ee eo ſaceras. Et bene abrupta exclamatio in cœlum. hoc enim dicit Peremptum eſt quidquid in cœlo eſt regens terras. [Quid iſte fert tumultus) Tumultum autem dicit rapinæ ipſius, quam paſſus aſt. [Aut quid omnium Vultus in vnum me torres) Earum dicit quæ cum Cenidia conſciæ miniſtræ ſceleris huius fuerant. [Per hoc inene purpuræ decus precor) Quo magis oceret atrocitatem ſceleris huius, prætextatum, ac pee hoc honeſtum, ec delicatum fecit hunc puerum eſſe, Inene ergo decus purpuræ, apud eam inane intellige, quæ. ſ. ſine reſpectu æquitatis eius io eum ſæuiet. [Inſignibus reptus puer, Impube corpus) Inſignie pueri intelligere captam prætextam, ac bollam, & eſt [illegible] pure impuba corpus, hoc eſt impube corpus erat. [Quale poſſet impia Mollire Thracum pectora) Etiam Thracum, ſic dicitur illud apud Virg. Quis telie fando Myrmidonum, Dolopom ue, aut duri miles Vlyſſi, pro etiā Myrmidonum Dolopum ue. [Breuibus implirata vipereis Crinris, & incomptum caput) Furiali habitu eam deſcripſit, & breues viperæ perpetuo [illegible] dicitur, nam ſunt tales. Note autem eſt figure elocution s, Illigatis crines, & illigata caput. [Iubet ſepulchris caprificos erutas) Non inde iubet, ſed ex ſepulchris coaſſimis erutas accipe, quoniam inferna, ac venefica eſſe hæc ſacrificie intelligi vult. Alia denique ſunt, & quæ ſubijciuntur, Iubet cupreſſus funebres &c. [Herbas, quas & Colchos) Vrbs eſt Theſſaliæ. Theſſalia autem venenorum terae eſt. Iberia autem nunc, quæ in Ponto, eſt intelligenda. porro autem, vt Virg.

Naſcuntur plurima Ponto.

[Plumamq. nocturnæ ſtrigis) Sic dicuntur, vulgo ſtrigiæ, quia à nominatiuo ſtrix, non ſtrigia. hæc autem auis eſt nocturna mali ominis. [Flammis edurī Colchicis) per veneficia arcendiſſe vult. ſed hor propter Medeam dicitur, quæ Colchis fuit. [At expedita ſagana pee totem domum) Saganam hanc ex conſcijs, ac miniſtris veneficij alius accipe. [Expeditam) ſuccinctam videtur dicere. [Abacta nulla Veia conſcientia) Ablatiui caſus eſt, & eſt ſenſus, Veia, quæ nulla mala conſcientia remota eſt. [Longo die bis, terq. mutatæ dapis in emori ſpecteculo) Vt magis incitaretur puer, ait illi ente poni epulas, & ſæpe mutari. [Exerta vel medulle, & eridam) Non videtur rauſam tano ſecinoris epithetis dolo malo conſcitura ſignificat autem Canidiam, amatis potionem Varo præparere. infert enim, Non vſitatis Varo potionibus interminato. [Non defuiſſe maſculæ libidinis Arimineoſem Foliam) Dicit etiam Foliam nomine veneficam huic ſcelere interfuiſſe quod ait maſculæ libidinis, ad id pertinet, quod dicantur quædam mulieres habere naturam monſtruoſæ libidinis coeundi fœminis, quo crimine etiam Sappho male audijt. [Et ocioſa credibile Neapolis) Videtur ſignificare ſcelus hoc Neepoli factum. oam (vt ſupra diximus) Gratidie hær Neapolita fuit. Neapolim autem ocioſam pro quietâ dixit. ſimul, quia ocioſis .i. vitæ quietioris apoſſimus ille ſeceſſius eſt. [Hic arreſectam iæua dente liuido) ſed illud attende, vt duabus præpoſitionibus exaggerata ſit ſecinoris atrocitas, irreſectam, pro valde & ſæpius ſectum. [Quid dixi? aut quid tecuit) ſenſus eſt, quæ ſcelera non dicit, aut quæ ſilentia præterire potuit? [O rebus meis. Non infideles erbitræ) Hær iam Canidiæ verba ſunt. [Nunc in hoſtiles damos. Irem atque numen) Varo hæc imprecatur, à quo faſtidiebatur. [Quele non perfectius Meæ leborarunt manus) hinc ſcias illam (vt diximus) vnguentariam fuiſſe. Attende autem elocutionem conſtitutam, quele oon perfectius, cum ſit dicendum, quo non perfectius. [Quid accidit? cur Barbaræ minus Venenę Medeæ velent) Indignatur venena Medeæ eſſe, quibus illa vſa ſit, cum ſe de pellice ſua vlta eſt. [Cum palla, tabo munus imbutum) Palla menus figura eſt, quæ [illegible] dicitur. Tebo autem nunc veneno, aliter Virg.

Huic atro liquuntur ſanguine guttæ:
Et terram tabo maculant.

[Indormit vnctis omnium cubilibus. Obliuione pellicum) Et reliqua, obſcura elocutio, quæ ſic ordinanda eſt, Indormit cubilibus vnctis obliuione omnium pellicum. & eſt ſenſus: Neſcio quæ ſunt præſentiora veneficæ, quæ cubile vngunt medicaminibus, per quę medicamina obliuio ei datur omnium pellicum; pellices autem Canidia pro ſe ſola dixit. [Ah, eh, ſolutus ambulat veneficę Scientioris carmine) hoc eſt quod ingemuit, quòd alia ſcientior veneficia inuenta ſit, quem ipſa eſt. [Ad me recurres, nec vocate mens tua Marſis redibit vocibus) Voces ſuas Marſes dicit queſi magica, vt ſit ſenſus: Mens tua magicis meis vocibus ſemel euocata nunquam redibit ad ſanitatem. Aut nunquid hoc dicit. Mens tua à me incantata nunquam redibit etiam ſi Marſis vocibus euocetur. Marſi autem periti incantationum ſunt. huic etiam rei Virg. teſtis eſt, qui ſic ait: Spargere qui ſomnus, cantuq. manuq. ſolebat. [Faſtidiente poculum) Faſtidienti .ſ. me. [Multa Thyeſtes, preces) .i. diras execrationes, qualibus in Tragœdijs Thyeſtes Atreum execratur. [Venena, magnū faſq.; neſaſq. non valent) Magnum fas venena ſunt ſi hoſtibus dentur magnum neſas ſi amicis. [Non valent Conuertere hum. vi.) ſic ſenſus eſt, Quamuis venena multa poſſunt non tamen valent merite in contrarium vertere, vt liberetur pœna, qui male mereātur. Vice autem appellantur pœnæ, quæ in ſceleratos pro admiſſis regereotur. Diris agam vos (dira deteſtatio diræ vt dixi) execrationis dicuntur ac deteſtatione, ſiue male dicta. Agam autem nunc proſequar ſignet. [Vos turba viretim hinc, & hinc ſaxis petens Contudent obſcœnas anus) Eleganter, qui inſenos ſolent fuſtibus, & lapidibus inſectari, vt eos ab omnibus ſuis fugent. [Exquilinæ alites) Et alibi ſæpe oſtendit in regione aggeris, quę eſt extra portas Exquilinas, ſolita fuiſſe pauperum corpora, vel comburi, vel proijci. [Neque hoc patentes heu mihi ſuperſtites Effugerit ſpectaculum) ſubaudiendum hic extrinſecus vos, & eſt ordo, & eſt ſenſus talis, Neque hoc ſpectaculum effugerit vos à parentes, mihi ſuperſtites, & bene heu ait. i. dolenter, iuxta paren-

tum

tum commemorationem gemitus inſertus eſt heu, quia, & ipſe ſuperſtes eſſe vellet.

ASCENSIVS.

AT O Deorum) Canidiam veneficam, quæ puerum prætextatum ad veneficium rapuerat, taxans inducit ipſum puerum in raptu ſic queritantem. At, q.d. vt humanas opes non implorem, ò quidquid deorum (aut quiſquis) .i. quicunque exiſtens Deus in cœlo, regis terras, & genus humanum, quid iſte tumultus .i. mulierum furor fert .i. affert noui, aut quid ſibi vult? ecquid (vel aut quid) vultus truces omnium .ſ. iſtarum veneficarum .ſ. Saganæ, Veiæ, Foliæ, & Canidiæ, ſeu Canidię ſup. ròuertuntur in me vnum? Ego precor ò Canidia ſup. te, per liberos .ſ. tuos, quorum memoria, quia illis ſimile contingere poſſet, mihi parcere debeas, ſi Lucina vocata .i. inuocata a te, affuit veris .i. non ſimulatis, partubus .i. ſi quos liberos habes, & ij qui tui dicuntur, non ſunt ſuppoſiti, ſed tui, precor etiam per hoc decus purpuræ .i. per hanc prætextam, quam vt nobilis puer ferebat, inane .i. nihil mihi proficiens, quia nihilominus rapior, & per Iouem improbaturum .i. damnaturum hæc, & ita de te ſupplicia ſumpturū, quid intueris me vt nouerca, aut vt bellua .ſ. leo, petita .i. laceſſita ferro? hactenus ſunt pueri verba. Vt hæc trementi, verba ſunt Poëtæ narrātis quomodo veneficæ illę dulce Canidia puerum indulgētem inclementer abripuerunt, dicentiſq. ſic. Vt .i. poſtquam, puer queſtus .i. conqueſtus, hæc .i. huiuſmodi, quæ dicta ſunt, ore treſti, conſtitit inſignibus .ſ. nobilitatis, & generis, videlicet prætexta, & bulla aurea raptis, & exiſtēs corpus impube, ſup. tale, quale poſſet mollire impia pectora Thracum .i. Barbarorum ferociū, quales ſunt Thraces. Canidia magiſtra veneficarum implicata crines, & caput incomptum .i. habens ea implicata (ſeu implicita) more furiarum, viperis .i. ſerpentibus venenoſis, pro modulo capillorum vetulæ. nam vult illi viperas pro capillis fuiſſe, iubet caprificos .i. ficus ſilueſtres, erutas .i. euulſas, ſepulchris, vt ad Necromantiam aptæ ſint, & iubet cupreſſos funebres .i. ad funera pertinētes, & oua vncta ſanguine ranæ turpis .i. rubetæ, & plumam ſtrigis .ſ. auis, nocturnæ .i. nocte pueros auferre ſolitæ, ſicut & Lamiæ, & herbas .ſ. venenatas ad philtra aptas, quas & Colchos .ſ. inſula patria Medeæ, & Circes, atque Iberia, quæ eſt ad Pontum, non Hiſpania hoc loco, ferax venenorum quia naſcuntur plurima Pōto, mittit, & iubet oſſa rapta, ab ore canis ieiunæ, aduri flammis Colchicis .i. a Colchicis veneficis edoctis, vt a Medea, quæ regiam Creontis incenderat. At .i. ſed, Sagana .i. ſecunda venefica, ſpargens per totam domum aquas Auernales .i. ab Auerno lacu, quo ad Inferos deſcenditur, hauſtas, horret .i. horrida eſt, capillis aſperis .i. erectis, vt echinus marinus .ſ. piſcis habēs teſtam tam aſperam vt eſt calix caſtaneæ (Eſt & echineis piſcis, qui quòd naues immoratur, remora dicitur) aut aper .ſ. ſilueſter, currens, quia tuor ſpinoſas ſetas erigit. Veia, quæ tertia venefica, nulla .i. non vlla, non abacta .i. depulſa ab incepto, vlla conſcientia, cum .ſ. nullam recti, aut pietatis haberet conſcientia, q.d. animæ humanitate ſeclusa (ſunt autem abacta, & Veia nominatiui, nulla, & conſcientia ablatiui caſus) Exhauriebat .i. effodiebat, humum duris ligonibus, quo .ſ. loco, vel quo .i. ideo, vt puer .ſ. prætextatus ille raptus, infoſſus poſſet emori in longo ſpectaculo dapis bis, terque .i. frequenter mutatæ, die .i. per ſingulos dies. volebat enim puerum deſiderio cibi tantum oſtenſi emori, vt eius medullæ deſiderij explendi vim haberent, cum .ſ. puer, prominet .i. extaret, ore ſup. tantum, quantum corpora ſuſpenſa aqua .i. ab aquis, extant .i. eminent, mento .i. cum eſſet infoſſus mento tenus, ideo vt .i. vt, medulla pueri exerta .i. extracta (ab ex, & ſero, fit exero) & iecur aridum exertum eſſet poculum amoris .i. philtrum. nam in iecore, & medullis putatur ſumma vis amoris. cum pupulæ .i. paruæ imagines oculorum pueri intabuiſſent .i. mortem reſolutæ eſſent. ſemel cibo intermiſſo .i. non ad terminum .i. os perducto, ſed tantum oſtenſo. Non defuiſſe, docet & quandam veneficam Foliam nomine affuiſſe, dicens, Et Neapolis otioſa .i. fabulis, & nugis vacans & talium rerum credula, aut otioſa, quòd propter amœnum ſeceſſum multos otio deditos alliciat, vnde Ouid. xv. Met. Et in otia natam Parthenopem, vt Bōfinis notauit, & omne oppidum vicinum .i. tota vicinia, quia à Gratidia Neapolitana hæc gerebantur, credidit Foliam Ariminenſem .i. ab Arimino illuc vſque aſcitam, mulierem ſup. libidinis maſculæ .i. fortis, ſicut maſcula bilis dicitur, aut in maſculos, aut reuera ſuperne more maſculorum incumbere ſolitæ, nō defuiſſe, immo affuiſſe, quæ .ſ. Folia venefica, deripit .i. deorſum rapit, cœlo ſidera decantata .ſ. carmine deorſum tracta; voce Theſſala .i. magica, qua Theſſali plurimum valuiſſe creduntur, & Lunam ſup. decantatam. vnde Maro in Buc.

Carmina vel cœlo poſſunt deducere Lunam.

[Hic,) Id eſt hoc loco, & tempore cum hic veneficæ congregatæ ſuas quæque partes explerent, Canidia quæ princeps erat, ſæua .i. immitis, rodens pollicem .ſ. ſuum, quem furentes, & impatientes rodere ſolent. vnde Petronius (vt recitat Acron) Pollice aſt vſque ad periculum roſo, irreſectum .i. valde ſectum, aut certe non ſectis vnguibus, quod immundæ veneficæ conuenit, dente liuido .i. inuido, aut obſcœno, quid dixit, aut quid tacuit .i. non dixit? q.d. fas non eſſe dicere ſcelera quæ dixit, quia nihil quod execrabile eſſet, tacuit aut furentis morem exprimit, cui neque quæ dicat, neque quæ taceat comperta ſunt, dixit autem tandem. [O Nox, & Diana) .i. Luna, quæ regis ſilentium .i. ſilentem noctem, cum ſacra arcana, qualia ſunt magica a Romanis prohibita, fiunt non infideles, immo fideles, arbitræ, meis rebus .i. quæ res meas pro arbitrio aut celare, & perficere, aut reuelare, & fruſtrari poteſtis, adeſto nunc, & vertite nunc in domos hoſtiles .i. Vari, iram, atque numen .i. veſtram potentiam nocendi, dum, id eſt donec, feræ languidæ .i. proſtratæ, dulci ſopore, latent ſiluis formidoloſis, canes Suburranæ .i. quæ ſunt in Suburra regione Romana, latrent ſenem .ſ. Varum, quo .i. vt, omnes irrideant ſenem adulterum perunctum nardo .i. vnguento nardino ſupple tali, quale (vt Mancinellus vult) pro quali, ex Priſciani auctoritate, malim tamen dicere non rectum a perfectius, ſed allaborarunt, vt ſit .ſ. vnguentorum nardinum meæ manus non laborarūt perfectius .ſ. quam hoc ſit laboratum. Quid accidit .ſ. noui, quod impediat vim incantandi? cur dira venena .i. philtra: Medeæ barbaræ, id eſt qualibus illa vſa eſt, minus .i. non valent, ſupple modo, aut minus valent, quàm tunc valuerunt? quibus, ſcilicet venenis ipſa ſuperba quia voti compos, fugit vlta pellicem, ſcilicet Glaucam aut Creuſam filiam Creontis magni .ſ. Corinthiorum regis. [Cum palla) Connectitur ſuperioribus, ſic. Cum .i. quando, palla, id eſt veſtis honeſta mulieri apta, ſicut pallium viro, appoſitore munus .i. donum, imbutum, id eſt tinctum, tabo .i. veneno rabificatiuo, abſtulit nouam nuptam, id eſt ſponſam Iaſonis Creuſam, aut Glaucam incendio, ſcilicet ignis ex veneficio, oborti. Atqui .i. ſed, quomodo non efficio quod volo? nec herba, nec radix latens in locis aſperis fefellit me, & tamen ſupple Varus indormit cubilibus omnium pellicum .i. aliarum concubinarum, quas ſibi quòd ſe eius vxorem ſeſeat, pellices cenſet: vnctis obliuione .i. vnctionis contra incantamenta, quæ vt inebriatis obliuionē præterit Varus. & hic ſenſus mihi quadrantior, quàm is quem Mancinellus colligit. Nam ſequitur ah, ah, quæ vox iam reſipiſcentis eſt, ipſe ambulat ſolutus .i. expeditus, carmine .i. per carmen, veneficæ ſcientioris, id eſt peritioris, quàm Canidia .ſ. ſit, aut quàm ego ſim, id verbis Canidiæ dicas, quæ proſequens ſermonem in Varum ait: O Vare caput fleturum .i. qui præcipue fleturus es, tu recurres ad me potionibus non vſitatis .i. non vulgaribus, vtpote ex pueri medullis. Nec mens tua redibit .ſ. in te vocata .i. reuocata, vocibus Marſis .i. quibus Marſi, & quicunque alij in Italia qui faſcino quod poſſunt valeant, quia ego parabo, & ego infundam tibi faſtidienti .i. ſuperbe contemnenti .ſ. hæc leuiora pocula, poculum maius .i. potentius, & efficacius. Cœlum ſidet .i. ſedem capiet prius inferius mari .i. quàm ſit mare, & hoc tellure .i. terra, quę infima modo eſt porrecta ſuper .ſ. cœlum non flagres .i. ardeas: ſic amore meo .i. à me tibi immiſſo: alioqui, ſecundum Vallam, diceret mei. quomodo Bonfinis legendum cenſet, vti .i. quemadmodum. bitumen ſupple flagrat: ignibus atris .i. piceis, & vix extinguibilibus. Puer ſub hæc .i. circa, aut inter hæc, vel paulo ante quam hæc fierent: non lenire .i. non leniebat, ſeu leniebat iam .ſ. amplius, impias .ſ. veneficas, precibus mollibus, vt fecit antequam veneficas ſenſiſſet: ſed dubius vnde rumperet, ſilentium, id eſt vnde loqui inciperet, miſit .i. emiſit, preces, id eſt imprecationes, Thyeſteas, id eſt quales Thyeſtes in Atreum fratrem miſerat. Venena .i. veneficia, non valent conuertere vicem .i. viciſſitudinem humanam, appone ſupple magnum fas, & nefas .i. vt faciant id, quod fas eſt nefas, aut e diuerſo, quia fas nemo ſine præmio, & nefas ſine pœna committit. Agam .i. perſequar vos diris .i. execrationibus. deteſtatio dira .i. quæ diraſ dicitur execratio nulla victima expiatur .i. purgatur. Quin .i. quinetiam inſuper: vbi .i. poſtquam, ego iuſſus .ſ. à vobis, in quarum manibus ſum, perire .i. emori expirauero .i. ſpiritum emiſero, quod argutiſſime dictum eſt. Nam veneficæ perire ipſum velint verum animus non eſt periturus, ſed expirandus. Et ergo ego occurram .i. vobis,

vobis,furor nocturnus.i.agens vos nocturno tempora in furias, & ego vmbra.ſ.corporis mei,hoc eſt inter Manes deputatus, petam.i.inſidioſe,& violanter vultus.ſ.veſtros , curuis vnguibus .ſ. meis,quę vis.i.poteſtas,eut violentia eſt Deorum Manium.i.inferorum, quia id dij Inferi poſſunt , cum prodeſſe nequeant . Et ego aſſidens,tanquam perſecutor,præcordijs.i.intimis affectionibus veſtris,inquietis.i.furore.& timore perculſis,euſcrem .ſ.vobis ſomnos,pauore.i.ꝑ pauorem, quē vobis immittam . At ne inane putent . etiam viuorum minatur ſupplicium addens . Vos turba , proſequitur (vt dixi) puer execrationem ſuam , dicens . Turbe .ſ. populi,viuentis,petens .i. inuadens vos,vicatim.i.per vicos,hinc & hinc.i.ex vtraque parte,ſaxis .i. lapidibus, contundet.i.tundendo obruet,vos anus.i.vetulas obſcœnas quia veneficas,& libidinoſas Poſt.i.& poſtea,lupi & alites .i. aues,Exquilinæ .i. quæ in Exquilijs,vbi cadauera, & immunditiès ſectantur , verſari ſolitæ,different.i.in diuerſa ſrent,& diſtrahent membra .ſ. veſtra inſepulta.vbi in dictione Exquilinæ non fit ſynalæpha. Neque hoc ſpectaculum .i. tormentum veſtrum, quod parentibus meis ob necem meam ſpectaculo erit , effugerit heu (inter dolentis voc)parentes.ſ.meos,ſuperſtites.i.adhuc viuentes,q.d. vos quidem facitis , vt contra curſum naturæ parentes mihi ſuperſtites ſint, ſed non efficietis , vt vos illis ſuperſtites ſitis . quia vltione publica de vobis ſumpta gaudebunt .

GLAR. DIRIS agam) Moris plurimum improbandi meminit poëta,quia eſt,vt nihil dicāt homines niſi diras admiſceant deuotiones,& imprecamina . Lege in Prouerb. Execrationis templum, & Oedipi imprecatio .

At ò Deorum quiſquis in cœlo regis.

At Vecai,inquit Acron . Mihi vero minime videtur vacare , ſed eſſe particula ex abrupto loquentis,vt planum euadit ex hoc Virgilij quod idem Acron adducit .

At tibi pro ſcelere, exclamat, pro talibus auſis.

Quaſi qui plura prius ſecum animo voluerit, vt nihil eſt cogitatione celerius,tandem in hæc proruperit verba.Sed & alij hoc notarunt.Cęterū hoc in loco,quiſquis, legunt doctiores etiam ſi alteram lectionem,quidq̃d,non reijciandam putem.[Herbasq́; quas,& Colchos,atque Iberia) Colchos, inquit Acron, ciuitas Ponti eſt . Porph. autem vrbem Theſſaliæ facit . Sed librariorum culpa hoc addidiſſe arbitror, qui ex regione vrbem ſcripſerunt . De Iberia idem in Acrone vitium . Sed & de Veia in eodem tres loci in medio lib. corrupti erant,quos omnes emendare non potuimus,pro exacta tamen legunt omnes exerta , quod & mihi magis arridet . [Interminatio cum ſemel fiet cibo) Interminatio .i. interdictio,exponit Acron,vt ſit à verbo interminor,quod compoſitum eſt ex inter & minor . Mancin. & Badius ex in,& terminor,compoſitum putarunt non recte , mea quidē ſententia.[Indormit vnctis omnium cubilibus Obliuione pellicum)Manifeſte amphibologia. Porphyrion ita ordinat . Indormit cubilibus vnctis obliuione omnium pellicum , vt genitiuus omnium pellicū regatur ab ablatiuo obliuione,q.d.iacet in cubili ſuo oblitus omnium pellicum . Pellices autem Canidie pro ſe ſola dixit,vt idem ait. Alij vero ita ordinanda putant hæc verba : Indormit cubilibus omnium pellicum vnctis obliuione,ita vt genitiuus omnium pellicū,regatur ab ablatiuo cubilibus,q.d. Ego quæ velut vxor ſum,ab illo contemnor, ceterum ipſe ſecurus apud qualibet pellices (ita vocat reliquas) verſatur,quarum cubilia probe munita videntur aduerſus mea incantamēta. Idq́. ſequentia verba comprobant.[Ah,ah,ſolutus ambulat) Quaſi iā reſiſcat . [Nec vocata mens tue Marſis redibit vocibus) Porphyrionis expoſitio hoc in loco prior,magis ſimplex videtur . Quidam redibit,& vocata,ad alias incantatrices referunt , quod videtur coactius . Sed lectori hoc iudicandum relinquimus .

IN MALEDICVM POETAM QVENDAM.

In Caſtium quendam,& nonnulli volunt, poëtam maledicum quidem illum. ſed in ignauos tantum, & quietos , hortatur igitur eum Horatius vt in ſe conuertat impetum,qui viciſſim poſſit remordere, non ſecus ac Archilochus Lycamben , & Hipponax Bubalum .

Ode V. I. Dicolos , Diſtrophos : Vt, Ibis Liburnis inter alta nauium .

v v—v—vv

—v—v-

QVid immerenteis hoſpites vexat canis,
Ignauus aduerſum lupos ?
Quin hoc inaneis, ſi potes, vertis minas:
Et me remorſurum petis .
Nam qualis aut Moloſſus, aut fuluus Lacum ,
Amica vis paſtoribus ,
Agam per altas aure ſublata niueis :
Quæcunque præcedet fera .
Tu cum timenda voce compleſti nemus :
Proiectum odoratis cibum ,
Caue : caue : nanque in malos aſperrimus
Parata * tollo cornua .
Qualis Lycambæ ſpretus infido gener ,
Aut acer hoſtis Bubalo .
An ſi quis atro dente me petiuerit ,
Inultus vt flebo puer ?

* *Tollere cornua . pro eo q́d eſt aīo eſ ferre . Tranſlatum a peſoribus q̄ cornibus oppoſitu minātur.*

ANTONIVS.

QVid immerenteis) Hæc Ode in maledicum ſcribitur q in externos,& infirmos, quietosq́. potius , quam in caucos,& in fortes timenda voce ſæuiebat.hortatur eum Horat.vt in ſe (ſi poteſt) vertat inanes minas. nam remorſurus eſt , non enim vt puer flebit,ſi quis eum atro dente petierit . [Quid immerenteis) Metrum eſt ſimile primo . Eſt autem ordo . Tu canis ignauus aduerſus lupos,quid vexas hoſpites immerenteis ? [Hoſpites) Peregrinos , & externos . [Canis) Ouid. etiam in Ibin. ait ,

Vulneraq́; immitis requiem quærentia vexat :
Iactas , & in toto verba canina foro .

Cant auiſm non ab re maledictum comparauit , nam canum rabies Syrio ardente omni peſtiſera eſt, quod etiam Plin. ſcribit. [Ignauus) inutilis dr̄ , & non aptus induſtriæ nā induſtrios gnauos dicimus.[Lupos)fortes viros,& q remordere pñt.[Quin).i. potius,hoc loco vario quidem modo auctores hac particula vtūtur,quod etiam Gell.lib.xvj.meminit . [Nam qualis aut) Ordo eſt,Nam talis qualis aut Moloſſus canis, aut fuluus Lacon eppoſitio, vis amica paſtoribus ſublata aure per altas niues agam.i.feram , quæcunque fere præcedet . Per id autem oſtendit ſe ſagacem eſſe , nec vnquam præcedentem feram dimiſſurum,hoc eſt ſibi nocentem aliquem relicturum,quin vicem reddiderit . Comperat demum ſe optimis canibus,alium vero ignauis, & clamoſis tantummodo. [Moloſſus)Epirotarum gens Moloſſi ſub Pyrrho Neoptolemo fuere. Theop. xiiij. Epirotarum gētes fuiſſe refert è,quibus celebretiſſimæ Chaones, & Moloſſi, quippe qui totius Epiroticæ terræ quandoq; regnum tenuere, prius quidē Chaones poſterius vero Moloſſi, qui propter regum agnationem magis , ac magis amplificati fuerent . nam ex Aeacidarum ſanguine prognati erant.Str.lib.vij.id ſcribit.Plin.autem lib.viij. refert in Epiro agnitum a cane in conuentu percuſſorem domini, laniatuq́. , latratu edactum, vt cogeretur fateri ſcelus . Hos canes ēt Maro lib.iij.Georg. laudat,his verbis,Nec tibi cura canum fuerit poſtrema, ſed vna Veloces Spartæ catulos, acerq́. Moloſſum paſce ſero pingui. [Fuluus Lacon) Lacones canes Naſo etiā lib. iij.Met.laudauit.Scribit.n.Spartane gente Melampus.Item, Præualidusq́. Lacon.Laconica autem regio eſt Achaiæ, quæ Priſcis annis centenis præfuit vrbibus,vnde Hecatompolis vocitata eſt, de qua quidem multa Str. lib. viij. memin. [Amica vis paſtoribus)Epexegeſis eſt ſuperiorum per appoſitionē igitur legis.dicit enim Moloſſum canem, & Laconem eſſe vires amicas paſtoribus per eos nanque,& ab lupis , & ab furibus tuti redduntur . [Proiectum cibum)Metaphora eſt.Per id enim cū ignauum eſſe innuit . Verbis nanque magna oſtendit, deinde re minima acquieſcit,vt canes ignaui ſolent obiecto cibo,quod Moloſſus aut Lacon non facerent vbi latratus emiſerint fera aliqua præcedente . [Parata tollo cornua) Nunc ſe tauro comparat . qui inſligetus cornibus ferit.[Qualis).i.talis ero qualis gener ſpretus infido Lycambæ . [Lycambæ gener) Lycambes Neobolem filiam habuit,eam Archilocho poetæ ſpopondit, abnuit poſtea . iratus

igitur

Moloſſi .

Lacon .

igitur Archilochus in eum metrum Iambicum, & maledicum ſcripſit, qua de re Lycambes cum filia laqueo vitam finiuit. Id autem, & Acron aſſerit. Fuit autem Archilochus Lacedæmonius Rom. regnante Tullo Hoſtilio, vt dixit Corn. Nepos. Meminit etiam lib. ȷ. Valer. in tit. De ſeueritate. Quintil. item ſec. lib. x. In Archilocho fuiſſe ſummam vim elocutionis, tum validas, tum breues, vibranteſq́. ſententias, plurimum ſanguinis, atque neruorum. [Acer hoſtis Bubalo) Hipponax poëta hic intelligitur. fuerat enim deformis a Bubalo pictore pro riſu depictus, quo furore poëta commotus, tali carmine illum perſecutus eſt, vt vitam laqueo finire adegerit. quod item Acron docet. Dicunt alij Bubalum ſculptorem fuiſſe, & Antherenum à quibus Hipponax ipſe turpi effigie in contemptum fuerat ſculptus. qua de re turpi carmine eos eſt inſecutus, vnde laqueo ſe ſuſpenderunt. [Atro dente).i. venenoſo. [Flebo) Expletur lacrymis egeriturq́. dolor, inquit Ouid. Pueri autem offenſi lacrymas egerunt, ira quadam, quòd ſe vlciſci non poſſunt.

ACR. QVID immerentes) Caſſium maledicum poëtam in ſe irritat minaturq́. ſi ſolita rabie fuerit alatus. [Immerentes) Nihil mali meritos. [Hoſpites) Peregrinos. [Vexas) Fatiga, vt, Dulichias vexaſſe rates. [Canis) Bene maledicum canem vocauit, velut qui & ipſe morderet. [Ignauus aduerſum lupos) Lupis homines fortes comparauit. Vitas ergo, inquit, qui ſe vlciſci põt, at miſeros lædis, quia carminibus aliquos mordeas. [Amica) amicos canes paſtoribus dixit, vt Virg. Veloces Spartæ catulos, acremque Moloſſum Paſce ſero pingui, nunquam cuſtodibus illis Nocturnum ſtabulis furem, incurſuſq́. luporum, Aut impacatos à tergo horrebis Iberos. [Vis) Sagaces canes, dixit, vt, Et odora canum vis. [Agam per altas aure ſublata niues) Seruat metaphoram, & dicit ſe agere, hoc eſt perſequi aure ad latratus poſita in feras, & oſtendit ſe perſecuturum verba maledici. [Tu cum timenda voce) Demonſtrat eum pecuniam quærere maledictis, qua accepta ita deſineret, vt canis, qui reperto cibo inſectari deſinit. [Caue) Non ſe aut munere placandum, aut precibus dixit, ſi maledictis eius cœperit reſpondere. [Parata tollo cornua) Vt, occurſare capro, cornu ferit ille caueto. [Qualis Lycambæ ſpretus infido gener) Lycambæ datiuo caſu poſuit. cuius hæc fabula eſt, Lycambes habuit filiam Neobolem, hanc cum Archilochus in matrimonium poſtulaſſet, promiſſa, nec à patre data eſt, huic iratus Archilochus, in eum maledicum carmen ſcripſit, quo Lycambes tãto eſt dolore compulſus, vt cum filia vitam laqueo finiret. [Aut acer) Hipponactem ſignificat. qui Bubali filiam nuptum petijt & pro deformitate eſt contemptus. Illud tñ verius volunt, Bubalum fuiſſe pictorẽ apud Clazomenas ciuitatem Aſiæ, hic Hipponactem quendam poëtam deformẽ pro riſu pinxit, quo ille furore cõmotus, tali eum carmine perculit, vt ſe laqueo ſuſpenderet. vnde nunc ſimilis carminis vim maledico minatur Horat. [Atro dente) Maledico, aut obtrectatorio ſermone.

POR. QVID immerentes hoſpites vexas canis) In hac Ode allegoricos videtur loqui ad eum, qui cum dicacitatis amaritudine inſectaretur quietos alioquin homines, in eo ſibi gloriam aſſignauerit, quòd illi cedentes ei viderentur non ſufficere rñdere. [Amica vis paſtoribus) amica nunc pro vtili dr̃. [Agam per altas aure ſublata niueis, Quæcunq; præcedet fera) De ſe hoc Poëta dicit ſignificans non defuturam ſibi linguæ amaritudinem, ſi prouocetur alicuius improbitate. [Qualis Lycambæ ſpretus infido gener) Lycambæ datiuus caſus. Archilochum autem ſignificat, qui Lycambem probroſis carminibus vſq; eo inſectatus eſt, vt ille mortem ſibi conſciſceret, hoc autem eo fecit, & ille filiã ſuam in matrimonium promiſſam, mox denegaſſet. [Aut acer hoſtis Bubalo) æque datiuus caſus eſt, vt huic Bubalo. Hipponacta ſignificat, qui æque Iambicis verſibus Bubalum perſecutus eſt. Inultus vt flebo, inultus vt puer.

ASC. QVID immerenteis) Impiam cuiuſdam inſolentiam, qui non remorſuros mordebat, caſtigat dicens. [O canis).i. vir canina rabie. [Quid vexas hoſpites).i. peregrinos, & externos. [Immerenteis).i. qui nihil in te cõmeruerunt exiſtens. [Ignauus).i. ſine opera, & arte torpens. [Aduerſum lupos?).i. acres, aut nocinos viros? [Quin).i. potius. [Si potes, verte (aut vertis) minas).ſ. tuas. [Inaneis).i. nullius efficaciæ. [Huc).i. in me. [Et pete (aut petis) me remorſurum).i. qui remordeam te. [Nam ego exiſtens talis qualis, aut Moloſſus).i. canis Epiroticus. [Aut Lacon).i. canis Laconicus. [Fuluus).ſ. in colore. [Appoſitoria vis amica).i. quorum vtcunque eſt amica vis paſtoribus).ſ. contra lupos. [Agam aure ſublata).i. erecta. [Per altas niueis) Sup. feram. [Quæcunque fera præcedet. Tu vero cum cõpleſti nemus voce timenda).ſ. latratu tuo, quem timent, qui te non noſcunt. [Odoraris).i. libenter ſi inuenias, odoraueris. [Cibum proiectum) Quis putidum, q. d. ſectatis imbelles, & tamen nihil capis. [Caue, caue).ſ. me laceſſere. [Nam ego aſperrimus in malos, tollo cornua) In morem bouis petulci. vnde in Satyra de ſe facit dicentes. Fœnũ habet in cornu. exiſtens talis qualis gener.ſ. Archilochus. [Spretus Lycambæ).ſ. ſocero eius infido, quia neganti filiam, quam ei deſponderat, hoc eſt compellam te ad ſuſpendium, ſicut Archilocus Lycambem, aut exiſtens tibi talis qualis acer hoſtis.ſ. Hipponax. [Bubalo).ſ. pictori, aut ſculptori, quem ad ſimile exitium compulit. [An putas ſup. quod ſi quis petiuerit).i. laceſſiuerit me. [Dente atro).i. inuido. [Ego flebo inultus vt puer? q. d. id minime fecero.

GLAR. QVIN huc inanis, ſi potis, vertis minas?) Quin, Manc. exponit.i. potius. oblitus quod Valla, cuius ſtudioſus lector fuit: exponat pro cur non. Ideoq. hic locus interrogatiue legendus, quod nec Badius animaduertit qui verte, & pete legit, pro vectis, & petis, male vtrunque cum nec carmen, nec ſenſus patiatur.

IN BELLVM CIVILE GESTVM CONTRA Brutum, & Caſſium.

Exsecratur belli ciuilis furorem, quo Romani ciues crudelius inter ſe quam vlla fera, & lupi ſui generis beluas non laniant, vt ſe mutuo homines, quanquam ait. Fato hoc potius imputandum ſit, vt poſteri dent pœnas ob parricidium à Romulo commiſſum in fratrem innocentiſſimum.

Ode VII. Dicolos, Diſtrophos: Vt, Ibis Liburnis inter alta nauium.

—∪—∪——∪—
—∪——∪—

QVò quò ſceleſti ruitis? aut cur dexteris
 Aptantur enſes conditi?
Parum ne campis, atque Neptuno ſuper
 Fuſum eſt Latini ſanguinis?
Non vt ſuperbas inuidæ Carthaginis
 Romanis arceis vreret:
Intactus aut Britannus vt deſcenderet
 Sacra catenatus via:
Sed vt, ſecundum vota Parthorum, ſua
 Vrbs hæc periret dextera.
Neque hic lupis mos, nec fuit leonibus
 Vnquam, niſi in diſpar feris.
Furor ne cæcus, an rapit vis acrior?
 An culpa? reſponſum date.
Tacent: & ora pallor albus inficit:
 Menteſque perculſæ ſtupent.
Sic eſt. acerba fata Romanos agunt,
 Sceluſque fraternæ necis:
Vt immerentis fluxit in terram Remi
 Sacer nepotibus cruor.

ANTONIVS.

QVò quò ſceleſti ruitis?) Hac Ode Romanos arguit ciuile bellum inſtaurantes. de quo tamen intellexerit, non facile dignoſci poteſt. De bello quidem Actiaco contra Antonium Cleopatram intelligere magis placet. Id enim finis armorum ciuilium fuit. de quo etiam prima Epodo Horat. innuit. [Quò quò ſceleſti ruitis?) Metrum eſt ſuperioribus ſimile. Incipit autem ab exclamatione propter armorum tumultum. [Ruitis?) Sine conſilio quidem. [Enſes conditi) Poſt Caſſij, & Bruti, & Sexti Pompeij interitum, qui erant bella ciuilia, itaque omnis Romanorum vis, atque poteſtas ad duos tandem Antonium.ſ. & Auguſtum Cæſarem peruenerat, vt Appianus lib. vij. meminit. Propter Cleopatram exinde deſciuit Antonius. qua de re pugnatum eſt acriter apud Actium Epiri promontorium, vt latius prima Epodo narrauimus. [Non ſuper

Fuſum

Fuſum eſt Latini ſanguinis? Intactus Britannus) Finis erat orbis ora Gallici littoris, niſi Britannia inſula nomen penè orbis alterius mereretur octingentis, & amplius millibus paſſuum longa porrigitur. Auctor eſt Solin. Ptol. lib. ij. ſcribit, In inſulis Britanniæ nec montes, neque paludes, nec fluuiorum fontes eſſe. [Intactus Britãnus) D. Hieronymus de temporibus ſic ait, Clau-

Orcades. dius de Britannis triumphauit, & Orcadas inſulas Romanos adiecit imperio, in cuius gloriæ memoriam filium ſuum Britannicum appellauit. Sunt autem Orcades xxx. anguſtis inter ſe ductæ ſpatijs auctor Mela. Plin. etiam lib. iiij. de ijs ſcrib. [Cathenatus) Ibat enim victus. hoſtis autem triumphantem oneratus colla cathenis. [Sacra via) De hac ſuperius patuit. [Sed) ſup. Fuſus eſt Latinus ſanguis. [Secundũ vota Parthoꝝ) Craſſo pugnante in Parthos ingens clades accepta eſt ab Romanis, vt latius ſecũda Ode lib. j. tractauimus, quare Parthorum animi ad ſummũ elati ſunt. deinde tamen ſub M. Antonio repreſſi, prœlijs .n. octo, & decem ſuperati ſunt. Antonius poſtea ad ciuile bellũ conuertit animum. De Parthis autem legito App. in lib. qui Parthicus inſcribitur. Vbi etiam legitur, ꝙ Ventidius ſolus de Parthis vſque ad ætatem Appiani triumphauit, qui ſub Traiano Imperatore ſcripſit. Aduerte tamen Ventidium triumphaſſe priuſquã

Feritas hominis. Antonius in Parthos iuiſſet. [Sua dextera) .i. bellis ciuilibus [Neq; hic lupis) Plin. lib. vij. de homine ait, Nulli rabies acrior, denique cetera animantia in ſuo genere probe degunt cõgregari videmus, & ſtare contra diſſimilia. Leonum feritas inter ſe nõ dimicat, ſerpentium morſus non petit ſerpentes, ne maris quidẽ belluæ, ac piſces, niſi in diuerſa genera ſæuiunt. At Hercule homini plurima ex homine ſunt mala. Seneca itẽ epiſt. ciiij. ſic ait, Ab homine homini quotidianum periculum, aduerſus hoc te expedi, hoc intentis oculis intuere, nullum eſt malum frequẽtius, nullum pertinacius, nullum blandius. Tempeſtas minatur anteꝗ̃ ſurgat, crepant ædificia anteꝗ̃ corruant, prænunciat fumus incendium, ſubita eſt ex homine pernicies, & eo diligentius tegitur quo proprius accedit &c. [Furor) Impetus, inſania, ira. [Vis acrior) .i. fatalis neceſſitas. [Culpa) ſcelus aliquod cuius cauſa in ſeipſos irruerent Deoꝝ numine. [Tacent) Oſtendit illos verbis ſuperioribus conuictos tacuiſſe, deinde conſcientia culpæ & ſceleris palluiſſe. [Perculſæ) Territæ memoria culpæ, ac ſceleris. [Stupent) Torpent, incertæ ſunt, ſenſu carent. [Sic eſt) Illis tacentibus, pallentibus, & ſtupentibus innuit Fato, & culpa Romanos agi ad bella ciuilia ſupplicium ſubeuntes ob Romuli cædem in fratrem admiſſam. [Acerba Fata Romanos agunt,) App. in lib. qui Syrius inſcribitur, narrat Magos Seleuco regi conſulenti de die, & hora iaciendoꝝ fundamentoꝝ vrbis, ſic rñdiſſe, Fatalem quidem ſortem, O rex, ſiue bonam, ſiue malam, neq; hominis, neque vrbis fas eſt permutare quædam .n. vrbium quemadmodũ, & hominum ſors eſt &c. [Scelus fraternæ necis) Vt dij, in quoꝝ tutela ea loca eſſent, augurijs legerent eũ, qui nomẽ nouę vrbi daret. qui conditam imperio regeret, Palatinum Romulus, Remus Auentinum ad inaugurandũ templa capiunt. priori Remo augurium fertur ſex vultures, iamq́. nunciato augurio cũ duplex numerus Romulo ſeſe oſtendiſſet, vtrũq; regem ſua multitudo cõſalutauerat. inde cũ altercatione cõgreſſi, à certamine iraꝝ ad cædẽ vertuntur. ibi in turba ictus Remus cecidit. Vulgatior fama eſt ludibrio fratris Remũ nouos tranſilijſſe muros, inde ab irato Romulo interfectũ. ita ſolus potitus Imperio Romulus, condita vrbs cõditoris nomine appellata, Palatinum primũ. in quo ipſe erat educatus, munijt &c. hæc ex Liuio, Luc. et lib. j. ait, Fraterno primi maduerunt ſanguine muri. [Vt) .i. poſtꝗ̃. [Sacer nepotib.) .i. execrandus, & horrendus. nam ſuo cruore id erant expiaturi.

ACR. QVO' quò ſceleſti ruitis?) Illud bellum cum exclamatione ſignificat, quod ab Auguſto geſtũ eſt contra Brutum, & Caſſium interfectores Cæſ. [Enſes conditi) Vaginis incluſi. [Parum ne cãpis) Ciuilis belli tpe. [Intactus) Ante inuictus. [Vt deſcenderet) Vt victus pro triũpho duceretur. [Sed vt) Qui occiſo Craſſo ma tuebant Romanos, niſi bellũ ciuile emerſiſſet. [Sua vrbs hæc periret dextera) Vt Lucan. In te verſæ manus, nondũ tibi defuit hoſtis [Neq; hic lupis mos) Vt ſe ipſi perſequerentur. [In diſpar feris,) Hoc eſt in diuerſam naturam. [Vis acrior) Fatalis quædã neceſſitas [An culpa) Velut interroget cauſas furoris. [Et albus ora pallor inficit) Velut qui conſcientiam peccati monſtraret. vt, Pallor ſimul occupat ora. Albus aũt palloris epitheton. [Acerba Fata Romanos,) Hoc eſt (tanquam illis tacentibus ipſe intellexerit belli ciuilis originem) inde in nepotes tractam diſcordiã, quia occiſo fratre Romulus parricidium. perpetrauit. vnde eſt: Fraterno Primi maduerunt ſanguine muri. [Sacer) Execrabilis.

POR. QVO' quò ſceleſti ruitis?) Eleganter in tumultum ab exclamatione incipit. ab eos autem dicit, qui furioſa mente inſtaurare bellum ciuile conabantur. [At cur dextris Aptantur enſes conditi?) Qui iam conditi erant, cur dextris accommodantur? ac ſi diceret: Stringitis gladios in vagina iam conditos. [Neque hic lupis mos, neque fuit leonibus vnquam, niſi in diſpar feris) ſenſus eſt: Feræ non faciunt quod vos ò Romani, ſanguinem inuicem petens. nam feræ quæ eiuſdem ſunt generis, inter ſe pacem habent, diſpares ſe inſectantur. [In diſpar feris) Diſpar aduerb. eſt nũc, ac ſi diceret diſpariter feris. [Furor ne cæcus, an rapit vis acrior?) Quæ eſt acrior vis, quàm furor? aut nunquid Deorum ira? [Tacent, & ora pallor albus inficit) Elegans otioſitas, quaſi his verbis conuicti ſteterint, deinde conſcientia ſceleris palluerit. [Sic eſt, acerba Fata Romanos agunt) Eleganter quaſi tandem inuenerit furoris huius cauſam, intulit. Sic eſt, ſenſus enim ſine dubio hic eſt: Fato agimur ad hoc bellum, ſupplicium pendentes ob cædem Romuli in fratrem admiſſam. [Sacer nepotibus cruor) ſacer vtique pro venerabili nunc intelligendũ, niſi forte epitheton (vt ſolet) ad ipſum facinus reuocamus, vt ſacer cruor, pro ſacro .i. execrabili cede effuſo dictum ſit. ſacrum autem, & pro execrabili veteres dixiſſe notum eſt, & apud Virg. Quid non mortalia pectora cogis Auri ſacra fames?

QVO' quò) Duæ ſunt voces. Nam ordo eſt. [Quò ò ſce- A S C
leſti, quò inquam ruitis) .i. ſine conſilio ferimini? [Aut cur conſes conditi?) .i. abſconditi iam pacatis bellis. [Aptantur dexteris) .ſ. veſtris? [Et ne parum ſanguinis Latini?) .i. Italici. [Super Fuſum campis, aut Neptuno) .i. mari? q. d. ſatis ſuperque. [Non vt &c.) Ordo eſt. Non ſup. ideo ſic ruitis, aut hæc facitis. [Vt Romanus vreret ſuperbas arces Carthaginis inuidæ) .i. inimicos veteres expugnetis. [Aut vt Britannus) Populus ferox. [Intactus) ſ. ab armis Romanis, aut nondum ſubactus. [Deſcenderet) .i. in contumeliam duceretur. [Catenatus) .i. catenis à triumphante vinctus. [Sacra via) .i. per viam ſacram, quæ in Capitolium ducit. [Sed vt, Vrbs) .ſ. Roma. [Periret ſua dextera) .i. proprijs viribus, & inteſtinis bellis. [Secundum vota Parthorum) Qui .ſ. id maximopere deſiderabant. vnde ne illis complaceant merito abſtineant. quo ſenſu dictum eſt Æneid. ij. Hoc Ithacus velit, & magno mercentur Atridæ. [Neque hic mos) .ſ. ſæuiendi in conſimilem ſpeciem. [Fuit vnꝗ̃ lupis, nec leonibus feris, niſi in) .i. contra. [Diſpar) .ſ. animal, aut genus animantium. Si legatur nunꝗ̃, tunc determinabit particulam feris, vt ſit. [Neque hic mos) .i. ſæuiendi. [Fuit lupis, nec fuit leonibus feris) .i. efferis, & ſæuientibus. [Nunquã niſi in diſpar) .ſ. genus animantiũ. [Ne) Pro an. [Furor cæcus) .i. vos excæcans. [An vis acrior?) .i. Fatalis neceſſitas, aut occulta deoꝝ ire. [An culpa?) .ſ. veſtra. [Rapit) ſup. vos. [Date reſponſum) .i. rñdere. [Tacent, & pallor albus) Qualis ex pudore, & timore naſcitur. [Inficit ora) .ſ. eoꝝ. [Et mentes perculſæ) .i. attonitæ Deorum ira. [Stupent. Sic eſt) .i. certe ea ratio eſt. [Acerba fata, & ſcelus fraternæ necis,) Quia Romulus Remum occiderat. [Agunt Romanos) Quaſi conditoris, ſicut protoplaſti ſcelus in omnes poſteros defluxerit. [Vt) .i. poſtquam. [Cruor Remi immerentis) .i. innocui. [Fluxit in terram, exiſtens Sacer) .i. honore proſequendus. [Nepotibus) .i. omnibus poſteris, & minoribus. Hic ergo non Auguſtum taxat, ſed eos qui contra eum bella mouebant, quaſi fatale ſit, vt ſub tam bono principe turba in arma ruat.

NEQVE hic lupis mos,) Senſus, & ordo eſt. [Hic mos) .i. M AT.
vt homines alter in alterum inuicem ſæuiant. [Neq; fuit lupis, Bõnis.
nec leonibus Nunquam (ſup. iterum fuit) hic mos feris, niſi in diſpar) .ſ. genus ferarum vt feris ſit ſubſtantiuum. Poſſumus etiam, & congrue nomen feris coniungere lupis, & leonibus, ſed ita tamen vt nunquam omnino legatur, non aũt nunquam, hoc modo. [Hic mos, neque fuit lupis, nec leonibus Nũquam feris) .i. ſæuientibus. [Niſi in diſpar) .ſ. genus ferarum .i. niſi in feras diuerſi, & non ſui generis, Quam ſententiam mutuatus eſt ab Horat. noſtro Plin. in princ. vij. nat. hiſt. cum dixit leonum feritas inter ſe non dimicat, & ſerpentium morſus non petit ſerpẽtes &c. [Nec fuit leonibus Vnquam, niſi in diſpar feris) Quidam, pro Vnquam, legunt Nunquam ſi Porph. etiam exponit diſpar diſpariter. Mihi placet, vt feris ſit adiect. ad leonibus, & diſpar intelligamus genus. Vt ſit ordo, Neque vnꝗ̃ hic mos fuit feris leonibus niſi in diſpar genus. Et ſanè hic eſt ſenſus ſimplex ac verus.

IN ANVM LIBIDINOSVM.

In anum, quæ cum anoſa eſſet, & fœtida, mirabatur Horatium in ſe tam frigidum, non animaduertens, ſe ob portentoſam deformitatem ab illo faſtidiri.

Ode

Ode VIII. Dicolos, Diſtrophos: vt, Ibis Liburnis inter alta nauium.

u-u—-u-—u-

—u—-u-

ROGARE longo putidam te ſeculo,
 Vireis quid eneruet meas?
Cum ſit tibi dens ater: & rugis vetus
 Frontem ſenectus exaret:
Hietque turpis inter aridas nateis
 Podex, velut crudæ bouis.
Sed incitat me pectus, & mammæ putres,
 Equina quales vbera,
Venterque mollis, & femur tumentibus
 Exile ſuris additum.
Eſto beata: funus, atque imagines
 Ducant triumphales tuum:
Nec ſit marita, quæ rotundioribus
 Onuſta baccis ambulet.
Quid? quod libelli Stoici inter Sericos
 Iacere puluillos amant?
Illiterati num minus nerui rigent?
 Minus ue languet faſcinum?
Quod vt ſuperbo prouoces, ab inguine
 Ore allaborandum eſt tibi.

ANTONIVS.

ROGARE longo) Hæc Ode anum arguit cum interrogantem, cur ad Venerem tardus eſſet cum ipſa deformis, & tam putida cauſam præbet. itaq. eius vitia exprimit. (Rogare longo) Metrum eſt idem cum ſuperioribus. (Rogare) Adde non pudet. eſt enim figura apoſiopeſis .i. reticentia, vel interruptio, ſiue potius ſynecdoche eſt. fit. n. cum ſubtractum verbū aliquod ſatis ex cæteris intelligitur. In apoſiopeſi vero quod taceat, incertum eſt. fit aūt interceptum ſilentium cum quis iraſcitur, aut perturbatur, his. n. affectibus tm̄ ſermonis defectio cōgruit, quæ omnia latius in carmine figuratum docuimus. (Putidam) Corruptam & acerbe fœtidam. (Eneruet) Debiliter, celaxet. (Dens ater) Niger, & obſcurus. Naſo lib. iij. de Arte inquit, Quid ſi præcipiam ne fuſcet inertia dētes, Oraq. ſuſcepta mane lauentur aqua. (Rugis exaret) Idem Naſo lib. iij. ait, Quam cito me miſerum laxantur corpora rugis, Et perit in niueo qui fuit ore color. (Rugis) Quibuſdam ſemitulis. (Exaret) Deſcribat, deſignet. (Hiet) Pateat. (Podex) Eſt Romanorum podex, coloſque Pelaſgum. (Crudæ) .i. duræ, vel potius infirmæ. Crudua. n. dicitur qui cibum in ſtomacho habet ægre difficileque digeſtibilem, & quo offenditur vel tanquam nimio, vel tanquam noxio. (Sed incitat) Per ironiam .i. irriſionem, dicit ſe incitari ad libidinem à mammis illius putidis. (Equina quales vbera) Propter carmen quales pro qualia dixit. Accidentis n. relatiuum ſequenti ſubſtātiuo adhæreret. Eſt ergo figura alleotheta .i. aliter poſita. ſolet. n. per hanc genus confundi. Virg. in Buc. Dulce ſatis humor. (Pectus, & mammæ putres) Figura eſt ſyllepſis ſeu conceptio p genus, nam genus fœmineum concipit neutrum. Luc. item in j. lib. Vis erat hinc leges, & plebiſcita coactæ. id autem latius patet in Carmine figuratum. (Mollis) Lentus, & rugoſus, non tenſus vt

Femur. puellis. (Femur) .i. pars coxæ anterior, poſteriores. n. partes dicuntur fœmina. Coxa vero eſt pars ipſa ſuper femora. (Exile) Tenue gracile. (Suris) Dicuntur ſuræ tibiarum partes craſſiores. (Eſto beata) Sis, inquit Poeta, & diues, & nobilis, & gemmis ornata precioſiſſimis, non tamen effugies quin anus ſis, & deformis. (Imagines) apud antiquos defuncto aliquo imagines comitabantur gentilitia funera, quapropter totus aderat familiæ eius, qui vnquam fuerat, populus. Quod Plin. docet lib. xxxv. Et nos latius diximus in Iuuen. Satyra viij. (Marita) Sponſa aliqua.

Onuſtus. (Onuſta) Onuſtus dicitur, cui onus ipſum honori eſt, vt ſi quia

Oneratus hoſtium ſpolia ferat. Sed oneratus eſt, qualecunque preſſus pondere. Onoſtus ab honore deſcendit oneratus ab onere. Auctor Seruius lib. j. Æneid. (Rotundioribus) .ſ. quam illius ipſius anus. per quod digniores baccas intelligit. rotundiores enim magis laudantur. (Quid) .i. eſt, vel ſignificat. Eſt autem ſenſus. Quid eſt, vel quid ſignificat, vel quid dicam, ꝙ Stoicos libros in puluillis habes, an propterea minus dureſcunt neruia illiterati, vel minus languet faſcinum .i. ipſe Priapus? Illiterati autem nec ei videbantur eſſe ſine illorum librorum præſentia. ipſa autem vt docta videretur, illud agebat, quo magis inde amaretur. (Sed quoniam anus erat, & turpis nihil iuuabat ad eruntum tentiginem. Nerui enim literas neſciunt nec literarum ſtudium habēt, aut appetunt. Itaque potius ore illi erat laborandum. (Stoici) Philoſophi a στοά .i. porticu dicti ſunt apud Athenas enim porticus erat, vbi Zeno docebat, inde Stoici appellati. ij ſummum bonum in ſola virtute ponebant. (Sericos puluillos) Seres (vt ſcribit Plin. lib. vj.) regionem inhabitant, quæ ſpectat æſtiuum Oriētem, lanificio ſiluarum nobiles, perfuſam aqua depectentes frondium caniciem. Solinus etiam addit, ꝙ lanuginis earum ſubtilitatem humore domant ad obſequium. quodque hoc illud eſt Sericum in vſum publicum damno ſeueritatis admiſſum, & quo oſtentare potius corpora, quam veſtire primo fœminis, nunc ēt viris perſuaſit luxuriæ libido. (Puluillos) Torulos, cerulcalia, & plumacia. puluillus. n. diminutiuum eſt à puluino, qui apponi ſolet quo mollius ſit ſeſſio, ſiue caput, quaſi pluminus. Tullius lib. 9. epiſt. Sella tibi erit in ludo tanquā Hypodidaſcalo proxima, eam puluinus ſequetur. Qui autem generali magiſtro ſubeſt, dicitur Hypodidaſcalos, ab ὑπὸ, quod eſt ſub, & διδάσκαλος magiſter doctor. (Iacere amant) Id quidem oſtendendæ doctrinæ cauſa agebatur, vtque eorum tegmina non decorticarentur, vt item digniores viderentur, puluillos eis ſubijciebat. (Illiterati) ſenſus eſt, An nerui ſine literis minus arriguntur, vel neruus propter literas minus languet, ꝙ neruus, vt ab inguine exurgat, ore eſt allaborandum illi, nam literæ nil faciunt ad arrigendum. (Rigent) Dureſcunt. (Faſcinum) Priapus ipſe. Nam (vt Plin. lib. xix. cap. vij. ait) hortos, & foros tantum contra inuidentium faſcinationes dicabant, in remedio erāt Saturnica ſigna. Hinc Virg. lib. 4. Georg. ſcribit, Et cuſtos furum, atque auium cum falce ſaligna Helleſpontiaci ſeruet tutela Priapi. (Superbo inguine) .i. dedignanti propter anus turpitudinem. Inguen autem proprie ſumma coxæ pars dicitur iuxta pudenda. Prouoces, porrò longeque voces, i. erigas. Iacebat enim in inguine neruus lāguidus propter illius turpitudinem.

ROGARE longo) Inuehitur in eam, à qua dicebatur lentus in Venerem, & fœtoris ipſius, vel ætatis eſſe affirmat magis, ꝙ eā faſtidit, ꝙ ipſe nihil poſſit. (Et rugis vetus Frontem ſenectus ex.) Senecta enim nonnunquam ex rugis apparet. vt, Frontem obſcœnam rugis arat. (Podex) Pudenda pars corporis, vt Iuuen. (Et podice leui. (Sed incitat me pectus) vt venera incitat. (Venterq. mollis) Luridus, rugoſus. (Femur tumentibus exile ſuris additum) ætate iam ſine muſculis, & ſuris indiſcrete diſſociatum. Beata diues, vt idem ſupra, Neſcias an te generum beati Phyllidis flauæ decorent parentes. (Ducant) Tanquam nobilium funus, imagines te præcedant maiorum. (Nec ſit marita quæ) Hoc eſt nulla mariti cura ſit emptior gemmis. (Baccis) Gemmas dixit. vt, Colloque monile Baccatum. (Quid? quod libelli Stoici inter Sericos) Siue quòd amicos habere ſtoicos, vt eos amaris, & cinitus notaret, ſiue quia libros ipſos legere conſueuerat, vt docta videretur, quos ad oſtentationem in ſericis plumacijs reponebat. (Illiterati num minus nerui rigent?) Ita ſcolaſticorum coitus eligis, tanquam minus in libidinem poſſint literas ignorantes. (Minus ue languet faſcinum?) Virilem penem faſcinum dixit propter obſcœnam figuram, quam in ſequenti adiecerat lingua enim deterſa fronte mulieres amputare ſe infantibus putant faſcinum. (Superbo) Faſtidienti. (Ore allaborandum eſt tibi) aut lingua, aut magis blandimentis, vt Iuuen. Vox blanda, & nequam digitos habet. A C R.

ROGARE longo putidā te ſeculo, Vires quid eneruet meas?) P O R. In anum libidinoſam ſcribit. quam aſpernatur. Eſt aūt ſenſus, Cum ſis longæ ætatis iam, & deformis, ac putida, mirum eſt te deſiderare complexus meos, preſertim cum etiam ſine iniuria virum mearum hoc tibi pronenire non poſſit. (Et ruga vetus Frōtem ſenectus exarea) Virgilianum eſt. Et frontem obſcœnam rugis arat. (Velut crudæ bouis) Crudam, pro dura, aut indomita videtur dixiſſe. (Venterque mollis) Mollem vētrem neceſſe eſt ei eſſe, quæ iam rugoſa, ac diſſoluta ſit. (Et femur tumentibus Exile) Ingenioſa deſcriptio. Nihil enim tam deforme, quam craſſiores pedes eſſe infra genua; quam ſupra ſcilicet. Et

illud

ſllud ſignare, ꝙ additum dixerit, quaſi inconueniens in hac diuerſitate tumoris, & exilitatis, addita ergo quaſi applicata ibi hæc aut appoſita videantur. [Eſto beata funus, atque imagines Ducant triumphales tuum) Placeas tibi licet generoſitate, ac diuitijs inquit, dummodo deformitatem hanc effugere non poſſis. In funere autem nobiliſſimi cuiuſque ſolebant præferre imagines maioꝝ, quod obſeruari videmus in funeribus principum. [Quid? quod libelli Stoici inter Sericos Iacere puluillos amāt?) Significat illam vendicare ſibi ſtudium philoſophiæ, & ob id cū libro frequenter eſſe ad regēdum. ſ. libidinis vtilitatem. [Illiterati num minus orrui rigent?) Quid prodeſt, inquit, oſtentare literatam eſſe, cum nihil hoc te adiuuare poſſit ad erigendum mihi penem, qui literas neſcit, nec earum ſtudium habet. Neruos pro virili membro dixit. & eſt ordo, Non minus rigent nerui, & rigent pro frigidi ſunt accipe, ac per hoc lenti, & marcentes. [Minus ue languet faſcinus?) Aeque pro virili parte poſuit quoniam præfaſcinandis rebus hæc membri deformitas apponi ſolet.

ASCENSIVS.

ROGARE) Petulanter taxat anus impudentiam, vteos figura loquendi indignantibus familiari. ſicut, Me ne incepto deſiſtere victam? vt ſit, Pudet ne, aut ita ne decedet. [Te putidam) .i. marcidam, & penitus corruptam. [Longo ſeculo) .i. æuo. [Rogare quid eneruet) .i. debiliter vires meas? fortaſſe in Venerem intelligit. [Cum dens ſit tibi ater, & ſenectus vetus exaret) .i. ſulcet tibi frontem rugis. [Et podex turpis) .i. anus, aut inguem. [Hiet) .i. hiatum, & aperturam faciat. [Inter nates) .i. clunes. [Aridas) .i. effœtas. [Velut bouis) .i. vaccæ. [Crudæ) .i. male digerentis, & ita alui fluxum patientis. [Sed forte dices, quod pectus ſup. tuum putre incitat me, & mammæ putres, quales ſup. habent vbera equina) .i. ventres equarum (niſi cum Seruio figurate dictum mauis quales pro qualia) [Et venter mollis) .i. depreſſus. [Et ſemur exile) .i. coxæ modica. [Additum ſuris tumentibus) .i. inflatis curribus. [Incitat) Sup. me. Id autem per ironiam addit. [Eſto beata) Ordo eſt. [Eſto) .i. concedatur vt ſis. [Beata) .i. diues. [Atq; imaginem triumphales) .i. ſtemmata maiorum tuorum, qui triūpharunt. [Ducant) .i. dum ducetur, ſequantur tuum funus. [Nec ſit marita) .i. vxor. [Quæ ambulet oneſta) .i. cum honore onerata. [Baccis) .i. vnionibus aut margaritis. [Rotundioribus) .ſ. quàm tu, aut tuis, tamen ſup. turpis es vetula. verum quid ſupp. ſibi vult. [Quod libelli Stoici) .i. de philoſophia Stoicorum. [Amant iacere inter puluillos) .i. puluinaria, aut ceruicalia. [Sericos) .i. ſerico panno inuolutos .i. cur, vt docta videare libros ad lectum tuum ponis, aut cur literatos potius, quàm alios ſectaris? [Num) .i. nūquid. [Nerui illiterati) .i. illiteratorum. [Rigent) .i. ſurgunt, & intenduntur minus, & faſcinum. i. inguem, aut membrum virile. [Minus languet) .ſ. inter libros. [Quod) .ſ. [Faſcinum? vt prouoces) .i. excites ad Venerem. [Ab inguine ſuperbo) .i. docti viri te aſpernantis. [Allaborandum eſt tibi ore) .i. blandimentis. Vnde Iuuen. Sat. 6. Quod enim non incitat inguem Vox blanda, & nequàm digitos habet. aut ſellatricem notat.

MATTH. BONF.

QVID? quod) Senſus eſt. [Quid?) Sup. dicis, aut aliud ſimile. [Num illiterati nerui) .i. hominum illiteratorum mentulæ. [Et faſcinum minus rigent aut languent Quod) .i. quia. [Libelli Stoici amanti iacere inter puluillos Sericos) .ſ. tuos, vt intelligamus rigere, pro arrigi, & dureſcere, languere vero pro cadere, & marceſcere, contra Porphyrionem, qui exponit rigere, pro marceſcere, quod maxime abſonum videri poteſt.

DE BELLO ACTIACO.

Lætus ob Cæſaris victoriam partam apud Actium Epiri promontoriū petit à Mæcenate quando iterum vna comeſſabuntur, quemadmodum paulo ante fecerat cum Sex. Pompeius qui contra magna ſeruorum manu, Siciliam inuaſerat, & mare latrocinijs infeſtabat, ab Auguſto ſuperatus eſt. nam, inquit Antonius, vt turpiter in muliercula gratiam nihil non agēs patriæ ſuæ exitium intentabat, ita ab Auguſto turpiter fugatus, atque ad mortem compulſus eſt.

Ode IX. Dicolos, Diſtrophos: vt,

Ibis Liburnis inter alta nauium,

—∪——∪—∪—

—∪——∪∪

QVANDO repoſtum cæcubum ad feſtas dapes,
Victore lætus Cæſare,
Tecū ſub alta (ſic Ioui gratū) domo
Beate Mœcenas bibam,
Sonante mixtum tibijs carmen lyra,
Hac Dorium, illis Barbarum?
Vt nuper: actus cum freto Neptunius
Dux fugit vſtis nauibus,
Minatus vrbi vincula, quæ detraxerat
Seruis amicus perfidis,
Romanus, (eheu poſteri negabitis,)
Emancipatus fœminæ,
Fert vallum, & arma miles: & ſpadonibus
Seruire rugoſis poteſt:
Interque ſigna turpe militaria
Sol aſpicit Conopeum.
Ad hunc frementeis verterunt bis mille equos
Galli canentes Cæſarem:
Hoſtiliumque nauium portu latent
Puppes ſiniſtrorſum citæ.
Io triumphe, tu moraris aureos
Currus, & intactas boues.
Io triumphe, nec Iugurthino parem
Bello reportaſti ducem;
Neque Africano; cui ſuper Carthaginem
Virtus ſepulchrum condidit.
Terra, marique victus hoſtis, punico
Lugubre mutauit ſagum:
Aut ille centum nobilem Cretam vrbibus
Ventis iturus non ſuis,
Exercitatas aut petit Syrteis noto:
Aut fertur incerto mari.
Capaciores affer huc puer ſcyphos,
Et Chia vina, aut Lesbia:
Vel quod fluentem nauſeam coërceat:
Metire nobis cæcubum.
Curam, metumque Cæſaris rerum, iuuat
Dulci Lyæo ſoluere.

QVANDO repoſtum) M. Antonius poſt Parthos Cleopatræ amore ductus, quaſi bene geſtis rebus in regio ſe ſinu deficiebat. Ægyptia mulier ab ebrio Imperatore precium libidinum Romanū Imperium petijt. promiſit Antonius veluti hæc omnia latius ſcribuntur à L. Floro. Itaque in patriam pugnaces nauis quingentas duxit auctore Plut. Peditum millia centum. Equitum millia xii ij. Antonio igitur circa Actium Epiri promontorium naueis habente, Cæſar Auguſtus illuc duxit naueis pugnaces ccl. peditum xc. millia. Equitum fermè parem Antonio numerum. Inter pugnandum autem naues lx. Cleopatræ, quæ poſt magnas naues collocatæ erant, velis ſublatis per medios pugnantes fugam arripuerunt. Antonius poſthabitis omnibus in quinqueremem proſiliuit, & Cleopatram inſecutus eſt. Itaque ad Tænarum appulerunt Antoniana claſſis ægre decima hora ſuperata eſt. Mortui non ſupra quinque milia fuere. Captæ autem naues trecentæ. Exercitus item omnia victori ſe dedit. Poſt hæc Cæſar ab Actio profectus Athenas. Hic igitur lætus victoria. Horatius Mœcenatem ſuum alloquitur. vt vna optimo vino quamprimum gaudeant ſicut etiam paulò ante victo Sext. Pompeio fecerant. Arguit inde Antonium, quòd muliebri Imperio ſe ſubdiderit, cum liber eſſet, & alter orbis Imperator. puerum tandem hortatur optima vina miſceat. Iuuat enim mero dulciſſimo curam, & metum rerum Cæſaris ſoluere. Penultima etiam Ode libri primi de Antonij, & Cleopatræ clade plurima idem Horat. meminit. [Quando repoſtum) ANTO. Antonij libido.

poſitum) Metrum eſt ſimile præcedentibus. Eſt autem ordo. O beate Mœcenas, lætus ego victore Cæſare, quã ſub alta domo (ſic Ioui gratum) tecum bibam Cæcubum repoſitum ad feſtas dapes? Præterea Pleut. in Caſ inquit, Qui vtuntur vino vetere, ſapientes puto. [Cæcubum) Sinui Caietano contignum erat Cæcubum oppidum, cui adiacebat vrbs Fondi in Appia via. Tota illa ora præcipua vina generabat. Verum Cæcubum, & Fundanum, & Setinum ſicuti Falernum, & Albanum inter nobilia numerabatur. Auctor eſt Strabo lib. v. Plin. etiam lib. xviij. ſcribit, quod antea Cæcubum erat generoſitas celeberrima in pauſtris populetis ſinu Amyclano. quod ſui tempore interciderat, & incuria colon., locique anguſtia. Stb. vero iij. docet, Amyclas fuiſſe prope Tarracinam, Fundos, Caietamq. verſus, & à ſerpentibus deletas. [Sub alta domo) .i. in alta domo. Intelligit aũt Mœcenatis turrim, ex qua Nero incendium vrbis proſpectauit. Suet. enim ſic ait, Hinc incendium è turre Mœcenatiana proſpectans, lætusque flammæ, vt aiebat, pulchritudine ἁλώσει Ilij decãtauit in illo ſuo ſcenico habitu, hoc eſt captionem, ſeu captiuitatem, & expugnationem Ilij. Idem quoque ſcribit, Auguſtum ægrum cubare ſolitum in Mœcenatis domo. (Sic) Vt Cæſaris victoria gaudeamus. (Ioui gratum) Eius enim numine vicerat Auguſtus. (Hac Dorium) Dorus Dorienſes Parnaſſo affines habitatores conſtituit, ſibique ſuperſtites à ſe vocatos reliquit, quod Str. lib. viij. aſſerit. & Plin. lib. vj. cap. ij. ſcribit, Tria tñ gentes Græcis iure dici, Doricam Ionicam, Aeolicam, ceteras Barbarorum eſſe. [Illis Barbarum) .i. Phrygium, Nam obliquam tibiam in Phrygis Midas inuenit, geminas tibias Marſias in eadem gente, Lydios modulos Amph. on, Dorios Thamiras Thrax, Phrygios Marſias, Phryx cum tibijs canere voce Trœzeni Dardanus inſtituit, auctor eſt Plin. lib. vij. Diod. vero lib. vj. ſcribit Palladem tibiam eiuſque cantum inueniſſe. (Vt nuper) Bib. mus. ſ. [Actus cum freto) ordo eſt: Cum dux Neptunius actus freto fugit vſtis nauibus. [Dux Neptunius) Sext. Pompeius intelligitur, qui fuga euaſerat ex Hiſpania, contractiſque infelicis belli reliquijs cum inſuper ex Hiſpania, contractiſque infelicis belli reliquijs cum inſuper ergaſtula armaſſet, Siciliam, Sardiniamq. habebat, iam & claſſe medium mare inſederat. O quam diuerſus à patre, ille Cilicas exuxerat, hic pyratas in patriam agitabat. Hæc ex Finto. App. Autem lib. v. ſcr. Agrippam in Sicilia pugnantem contra Sext. Pompeium naues in fugam adegiſſe, quarum ſeptem ſupra decẽ celeri curſu reliquas antecedentes ad Pontum delatæ ſunt. Aliæ intercludente Agrippa, partim ab inſequentibus ex impetu repulſæ ſunt, partim inſurgentes confractæ, aut igni abſumptæ. quæcunque vero in mari pugnam ſuſtinebant, quæ geſta erant intuentes, ſeipſas dedidere hoſtib. Pompeius ipſe ex claſſe ſe proripiens Meſſanam ſubito confugit. Tres ex Cæſaris Auguſti nauibus mari immerſæ, Pompei octo ſupra viginti. Reliquæ aũt combuſtæ ſunt, aut redactæ in poteſtatem, aut ad terram compulſæ perierunt, ſeptem & decem duntaxat fuga elapſis. Pompeius poſt hæc cognita peditatus defectione ad hoſtes, veſtem immutauit, & ex imperatoria priuatam ſibi induxit. Deinde ex Meſſana in Pontum profugit, ac ſeptem ſupra decem, quas præmiſimus, comitatus nauibus ad Antonium ſe contulit. Peruenit tandem inter hoſtium manus Titius autem Pompei exercitũ Antonio aſciuit. Ipſum præterea Pompeium Mileti interemit, cum quadrageſimum ætatis attigiſſet annũ, ſine propria ad id prouectus ira, ſiue iubente Antonio. Sunt qui Planeum non Antonium id iuſſiſſe exiſtiment, hæc omnia ex App. lib. v. Actus freto oppreſſus in freto Siculo ab Agrippa. [Dux Neptunius) Sextus Pompeius intelligitur quem appellat ducem marinũ, quia cum prædonibus mari dominabatur. [Vſtis nauibus fugit) Nauium quippe Pompei octo ſupra viginti merſæ ſunt, reliquæ aut combuſtæ, aut redactæ in poteſtatem, ſeptem & decem duntaxat fuga elapſis, quibus è Meſſena in Pontum ad Antonium ſe contulit: Sed Mileti à Titio Antonij præfecto interemptus eſt, vt paulo ante dictum eſt latius. [Quæ detraxerat ſeruis) Armauerat. n. ergaſtula Pompeius in patriam, habens Siciliam, & Sardiniam. [Perfidis ſeruis) Non .n. Pompeio contra Romanos eorũ dños fauere debuerant. [Romanus) Ordo eſt. Romanus miles emenci patus fert vallum, & arma fœminæ, & poteſt ſeruire rugoſis Spadonibus, eheu poſteri negabitis. Sunt præterea qui dicant, heu heu duarum ſyllabarum eſſe. Ego vero in antiq. lib. Eheu reperi. [Romanus mi.) M. Antonius intelligitur, is .n. poſt Parthos exoſus arma in ocio agebat, ſed captus amore Cleopatræ quaſi bene geſtis rebus in regin ſe ſinu reficiebat. Argypria mulier ab ebrio Imperatore precium libidinum Romanum Imperium petijt, promiſit Antonius. Itaque in patriam arma parauit. Pugnatum eſt ab Auguſto contra eum, & Cleopatram apud Actium Epiri promontorium. Prima dux fugæ regina cum aurea poppe, reloq. purpureo in altum ſe dedit, mox ſecutus Antonius. Sed inſtabat veſtigijs Cæſar. denum vſque in Alexandriam perſecutus eſt. Qua capta Antonius ſui ipſius mortem conſciuit. Cleopatra quoque iuxta ſuum Antonium admotis ad venas ſerpentibus ſic morte, quaſi ſomno ſoluta eſt. hic finis armorum ciuilium fuit. [Hæc omnia ex L. Floro. [Emancipatus) Id eſt ſui iuris, & nullis poteſtati ſubiectus proprie autem filius, vel nepos, qui ab iugo, à poteſtate vel manu patris, vel aui eſt relaxatus, & ſui iuris effectus, emancipatus dicitur. Manumiſſus vero ſeruus dicitur à ſeruitute ereptus, vel emiſſus. Itaque emancipatio pertinet ad liberos, manumiſſio vero ad ſeruos. Marcus autem Antonius emancipatus dicitur à Poeta, quoniam ſui iuris erat, & nulli ſubiectus. Erant enim duo tunc ſimul orbis imperatores. Auguſtus, ſcilicet & ipſe Marcus Antonius. quod latius oſtendit Plutarchus in Antonij vita Sub. ecit tamen, ſe Cleopatræ amoris gratia poſſe etiam hoc referri ad omnes milites Romanos cum Cleopatra ſentientes quos appellat emancipatos .i. ab militia emiſſos, & relaxatos. Nam Antonius poſt Parthos exoſus arma apud Cleopatram quieſcebat cum ſuis omnibus. (Negabitis) Sunt enim adeo fœda, & indigna hæc, vt, ſcilicet Romanos miles fœminæ, & Spadonibus ſeruierit, vt vix credi ab vllo poſſint aut debeant. [Fert vallum, & arma fœminæ) Gerit curam belli apparatus Cleopatræ. Vallum autem ipſa munitio dicitur. nam valli ſunt ſuſtes, quibus vallum munitur. Seu per vallum, & arma fœminæ, intelligit aureum ſceptrum, & diadema reginæ, quæ omnia Antonius gerebat cum purpurea veſte ingentibus gemmis aſtricta, vt ſcribit Florus. (Spadonibus) ſpado caſtratus aliquia dicitur. a σπάω, vel σπάζω, quod eſt auferre, traho, diuello. teſtes enim euelluntur. Aiunt præterea quòd Eunuchus adoleſcens eſt. Spado vero ætate grandior. dicitur autem ab Eonucho ab εὐνὴ, id eſt cubile, & ἔχω cuſtodio, quia id hominum genus adhibebatur ſe. vandis cubilibus regum, & principum. εὐνοῦχος tamen caſtrum ſignificat. (Rugoſis) Longæuis. [Et ſpadonibus Seruire rugoſis poteſt) Cum admiratione, indignationeque id legendum eſt. Erant autem Spadones hi præpoſiti eum Antonio. Plutarch. enim in Antonij vita ſic ſcribit. Addebat Cæſar hæc verba, Antonium quidem amatorijs poculis infectum ne ſe quidem regere, ne gubernare poſſe. Pugnaturos autem contra ipſum fore Photinum, & Mardionem Eunuchum, & Chard onem, & Iradem Cleopatræ tonſtricem, quibus Antonij imperium plurimum gubernaretur. In vita autem Pompeij oſtendit idem auctor Photinum quoque Eunuchum fuiſſe, & Ptolemæi regnum miniſtraſſe, duo Ptolemæus iunior eſſet. Hic etiam ſenatum primorum coegit ad conſultandum quid de Pompeio agendum eſſet, itaque cædendum eſſe iudicarunt. [Conopeum) Id velum erat quo in Aegypto ad arcendos culices vtebantur. vbi ſcribũt Herodotus, & Porphyrio. κώνωψ autem κωνώπιον, culex dicitur. hoc vtebatur in ſua naui Cleopatra, quæ nauis Antonias dicebatur, vt ſcribit Plutarch. Florus vero aſſerit, Cleopatræ nauim auream puppem, velumque purpureum habuiſſe. [Turpe haud enim decebat ijs delitijs vti in tanto bello. [Ad hunc,) Id eſt aduerſus Romanum militem. videlicet Marcum Antonium. [Galli) Multi reges Antonio fauebant, ſed inter eos ab eo deſeruerunt, antequam pugna inciperetur, Deiotarus, & Amyntas, qui quidem rex erat Lycaoniæ, & Galatiæ, vt Plutarchus edocet. [Epborus autem (Strabo teſte lib. iiij.) Galliæ magnitudinem tradidit vſque ad Gades. Ergo Gallatia Galliæ pars erat. Propter Amyntæ itaque agmen hoc loco poeta inquit. Gallos in Antonium verſos fuiſſe. quos poeta ipſe icctico memorauit, vt Romanorum ignauiam magis argueret. nam cum Galli indignarentur ſpadonibus ſeruire, multo magis Romani hac eadem re indignari debebant. Addit etiam aliud, quòd hoſtium naues. Id eſt Aegyptiorum latebant dum pugnaretur apud Actium, & inter pugnandum fugerunt. Romani vero contra patriam ipſam certabant. Quorum ſurre doces cum ipſo Antonio, Publicola, Cœlius, Marcus Octauius, M. Nitteius, Canidius. [Hoſtiliumque nauium puppes) Sexaginta Cleopatræ naues intelligit, quæ quidem dum nauale certamen h bere tur, erant in tuto loco nihil agentes. Plutarchus id oſtendit his verbis: Sed cum Agrippa leuum cornu circundueeret, coacta eſt Publicola longius ſe extendere. quamobrem cum media Antonij claſſis abrupta eſſet turbatis ordinibus, & impl catis parumper trepidatum eſt. Erat tamen commune certamen & pugna vtrinque æqua, cum naues lx. Cleopatræ, quæ poſt magnas naues collocatæ erant, relis ſublatis per medios pugnã-

tca

tes fugam accipiunt, ſuosq́. perturbant. [Portu latent).i. in tuto loco. erant enim poſt magnas naues collocatæ (vt oſtendimus) Ægyptiorum naues lx. [Citæ).i. fugaces, veloces, & fugæ aptiores. [Sinistrorſum) Intellige poſt naues ſiniſtri cornu, in quo Cælius erat, tanquam in tutiori. Antonius enim & Publicola dextrum habebant. econtra vero Cæſar dextro cornu ſibi reuerſato, ſini-
Triūphus ſtro Agrippam præfecit. Auctor eſt Plut. [Io triumphe) Io vox eſt ouantis. Naſo lib. ij. de Arte:

Dicite Io Pæan, & Io bis dicite Pæan:
Decidit incaſſes præda petita meos.

Romulus autem primus triumphum inſtituit ſua in vrbe, trium phauit.n. de Ceninenſibus, & Antēnatibus, hoc modo. Vltimus ipſe poſt pompam ibat purpurea veſte amictus, comamq́. lauro coronatus, & vt dignitatem regiam ſeruaret, curru quadriiugo inuectus. Aliæ vero equeſtres, pedeſtresq́. copiæ ſequebantur inſtructæ egregie Deos laudantes patrijs Carminibus, ſicq́. vrbem intrarunt. poſt pompam autem, & ſacrificium Romulus, Extructo templo in vertice Capitolini collis Ioui, quem Feretrium Romani vocant, Ceninenſium io eo regis ſua manu interfecti ſpolia conſecrauit. Hæc omnia ex Dion. lib. ij. Quo autem
Iugurthinū bellū. pacto poſteri triumpharint latius diximus in Iuuen. Sat. x. [Iugurthino bello) Bellum populus R. cum Iugurtha rege Numidarum geſſit, quod magnum fuit, & atrox. Demum à Baccho Maurorum rege, & pacis auctore inſidijs captus eſt, & vinctus Syllæ traditus, & ab eo ad Marium deductus, quem tandem vinctum in triumpho Marius duxit cal. Ian. cum magna gloria, quo die ēt ſm conſulatum Marius inijt fauente populo etiam contra leges auctores Plut. & Sal. [Africanum) P. Cornelius Scipio primus nomine victæ à ſe gentis Africanus eſt dictus, vt ſcribit Liu. & Plut. Is natus annos xxiiij. proconſul in Hiſpaniam miſſus Carthaginem nouam vrbem opulentiſſimam, vbi Carthaginienſium duces oēm belli apparatum, & quidquid precio dignum habebant congeſſerant, expugnauit, diripuitq́;. Haſdrubalis inde caſtra vi cepit eo fugato cum paucis. Maſiniſſam Numidiæ regē Rom. populo ſua virtute iunxit. Hiſpaniæ populi omnes, aut imperium, aut ſocietatem Romanorum acceperunt. Gaditani etiam ſpōte ſe Romanos dedidere. Scipio receptis omnibus, pulſis Carthaginienſibus L. Lentulo, & Manlio Alcidino prouincia tradita Romam redit. vbi paulo poſt conſul declaratus eſt. Contendit poſtea in Siciliam, è Lilybæo, deinde in Africam ijt. vna nocte Syphacis Numidiæ regis caſtra, & Haſdrubalis altera recepit, atque incendit. Poſthæc C. Lentulum, & Maſiniſſam contra Syphacem miſit, quare in prœlio ille captus eſt, & ad Scipionem ductus. Hannibal itaque ex Italia reuocatus fuit in patriam, vbi apud Zamam victus eſt à Scipione, ſed è media cæde cum paucis effugit Scipio aūt Carthagine Rom. populo tributaria effecta, exercitum in Italiam reduxit. itaque celeberrimo triumpho vrbem eſt inuectus. Auct. Liuius, & Plutar. [Super Carthaginem) Hic Horatium alluſiſſe puto ad illius ſepulcri inſcriptionem. Nam (vt Plutarch.) memoriæ traditū frequentior fama eſt. Literni Africanum mortuum, ibiq́. ex ſua inſtitutione ſepultum eſſe, ne patria parum memor beneficiorum ſuum funus celebraret, monumentumq́. ei factum, ac ſtatuam ſuppoſitam, quam poſtea tempeſtate diſiectam Liu. ſe vidiſſe teſtatur. Præterea apud Caietam in marmoreo ſepulchro, Aeneaq́. vrna hæc inſcripta reperiuntur. Deuicto Hannibale, capta Carthagine, & aucto Imperio, hos cineres marmore tectus habes. Cui non Europe, nō obſtitit Africa quondam. Reſpice res hominum, quam breuis vrna premit. Ad hæc igitur alluſit Horat. Quod autem Acron ſcribit, apud alios non legi, intercepta hiſtoria preſertim Liuij. Quod quidem ſi ipſe olim ita legiſſet, placeret itaque. [Terra, mariq́. victus hoſtis) Iam ad Antonium Poëta redit, quem dicit terra, mariq́. victum accepiſſet pullatum ſagum in variaq́. fuiſſe loca, vt Auguſti victoriam oſtendat. dixerat enim Victore lætus Cæſ. [Terra, mariq́.) Quo tempore apud Actium Naumachia pugnatum eſt terreſtribus copijs ab Antonio, Canidius præerat cum xviij. legionibus, & xxij. millibus equitum, à Cæſare Taurus, qui vtrique inſtructa acie in littore quieſcebant, euentum naualis pugnæ expectantes. Inter pugnandum fugit Cleopatra cum nauibus lx. ſecutus eſt eam Antonius cum ſola quinquereme, Alex. & Siculo duntaxat comitibus. Eius claſſis cum diu Cæſari reſtitiſſet, decima hora ſuperata eſt. Canidius poſtea noctu è caſtris fugit ſuosq́. prodidit, itaque illi ſe victori dedidere. auctor eſt
Sagum. Plut. [Sagum) Erat ſagum veſtimentum militare, vt ſcribit Nonius. Dicit autem Horat. Antonium poſt amiſſam claſſem pullatum veſtimentum accepiſſe relicto Punico. i. Tyrio, & purpureo [Aut ille) Hoſtis. ſ. Antonius, qui fugiendo varia loca adijt.

[Petit Cretam iturus ventis non ſuis) Hoc ait Poëta, quoniam Antonius fugiens quinquereme, vt Cleopatram aſſequeretur, ab illa in ſua naui receptus eſt, Sicq́. ad Tenarum appulit, vt docet Plutar. Vel ventis non ſuis. i. non proſperis, non ſecundis, non exoptatis. Vnde & Sapho inquit, Non agitur vento noſtra carina ſuo. Eſt autem Tænarus promontorium Laconicæ regionis Peloponneſi, cuius limites ſunt à ſeptentrione Corinthiacus ſinus, & Iſthmos, deinde Creticum pelagus, ab Ortu Solis etiam Creticum mare, vt Ptol. lib. 3. ſcr. Propterea hæc igitur poëta inquit, aut petit Cretam, &c. [Exercitatas aut petit Syrtes Noto) Antonius enim ab Tænaro diſcedens in Libyam peruenit, Cleopatra vero in Cyprum remiſſa eſt. Vt autem hæ, quæ in Libya erant copiæ ab Antonio deſciuerunt, voluit ille quidem ſibi mortēm conſciſcere, ſed prohibuerūt hi, qui ſecum erant, delatus eſt igitur Alexandriam. [Syrtes) Sal. in Iug. ſcribit, Syrtes duos eſſe Syrtes. ſinus prope in extrema Africa impares magnitudine, pari natura, quorum proxima terra prælata ſunt, cetera, vti fors tulit, alta, alia in tempeſtate vadoſa. nam vbi mare magnum eſſe, & ſæuire ventis cœpit, limum, arenamq́;, & ſaxa ingentia fluctus trahunt, facies locorum cum ventis ſimul mutatur. Syrtes à tractu nominatæ. Inter eas ſitum oppidum Leptis à Sidonijs conditum. hæc ex illo. σύρω, autem traho nobis ſignificat Solinus vero ſcribit, ꝙ vtraq́. Syrtes ducentis quinquaginta millibus paſſuum ſeparantur. ſed aliquanto clementior, quæ minor eſt. eas inacceſſas vadoſum, ac reciprocum mare efficit. cuius ſali defectus, vel incrementa haud promptum eſt deprehendere, ita incertis motibus nunc in breuia reſcindit dorſuoſa, nunc æſtibus inundatur inquietis. De Syrtibus etiam Str. lib. ij. meminit. multaſq́. Luc. lib. ix. [Incerto mari) pro ipſe incertus, vel per incertum mare, cuius nomen ignorabat, adeo remotum erat. [Capaciores) Poſt quam Antonij fugam victore Cæſare patefecit, lætitiæ gratia vina optima iubet afferri. [Carpaciores) Valde capaces, & amplos, ſeu mauis ampliores alijs. [Scyphos) Scyphus Herculis pocu- Scyphus lum erat, ita vt Liberi patris Cantharus. Herculem vero fictores veteres non ſine cauſa cum poculo fecerunt, & nonnunquam caſſabundum, & ebrium. non ſolum ꝙ is heros bibax fuiſſe perhibetur, ſed etiam ꝙ antiqua hiſtoria eſt, Herculem poculo tanq̃ nauigio ventis immenſa maria tranſiſſe. Auctor eſt Macr. lib. v. Sat. [Chia vina) aut Lesbia, Chia vina Aruſia intelligit. Eſt .n. Aruſium promontorium Chij, ex quo vinum, quod Aruſium vocant, vt ſcribit Plin. lib. xiiij. cap. x. Chios autem inſula eſt vnū Cycladum teſte Solino. Homeri ſepulchro alijs antecedens. Str. etiam docet lib. xiij. Chium, & Lesbum vina optima ferre. De Lesbo autem plura diximus Ode j. [Nauſeam coërceat) Nauſea propriæ vomitus dr̃, qui fit propter ſentinæ fœtidam aquam vnde & à nauis dicitur. Tradunt autem optimo vino comprimi vomitum, vtq́. Celſus lib. ij. ait, ſtomacho idoneum eſt vinum auſterum, licet iam aſperum ſit. Item reſinatum. & Plin. lib. 14. ſcribit. Vini naturam eſſe exhauſtu accedente calore viſcera intus, foris infuſo refrigerare. [Dulci Lyæo ſoluere) Lyæus Bacchi nomen, ab λύω, quod eſt ſoluo. eo ꝙ mentem, & membra vinū diſſoluat, vnde ſequitur Paraliſis, de quo etiam Ode vij. diximus. Plin. præterea lib. xiiij. ſcribit, nimio potu gigni ferè rerum omnium obliuionem, mortemq́ memoriæ, furoremq́. etiam.

QVANDO repoſtum Cæcubum ad feſtas dapes) Repo- ACR. ſtum. i. ſeruatum, feſtis conuiuijs impendendum. Scribit autem de bello Actiaco, quod cū Antonio, & Cleopatra a Cæſ. Auguſto geſtum eſt. [Tecum ſub alta) In Mœcenatis. ſ. domo. [Sonante mixtum tibijs) Quòd eſt artificijs miſcere lyræ tibiarum ſonitus. [Hac Dorium illis Barbarum) Tibijs Barbarum .i. Phrygiū. [Lyra, Dorium, Vt nuper, actus cum freto Neptunius Dux fugit vſtis nauibus) Hac deuotione, inquit, victo Antonio tecum bibam, quam nuper ſuperato Sex. Pompeio, qui ſeruorum manum in Sicilia congregatam nauali prœlio in freto perdidit, & inſula pulſus eſt. Vnde, & Neptunium ducem vocauit, eligendō maritimum cōflictum. [Minatus vrbi vincula) Minatus eſt, quæ detraxerat ſeruis fractis ergaſtulis. [Romanus (eheu poſteri negabitis) Emancipatus fœminæ) Ad Antonium retulit, quem dicit pro mancipio Cleopatræ datum, nec à poſteris præ infamia credendum, vt, Sequiturq́. nefas Aegyptia coniux. [Fert vallum & arma miles) Quaſi præceptis Cleopatræ Romani milites ſeruientes, & arbitrio Eunuchorum, quorum illa obſequijs vtebatur. [Rugoſis) Rugoſi enim ætate fiunt. [Sol aſpicit Conopeū) Conopes græce culices dicuntur, & quia in Aegypto multi ſunt & habitacula quæ ſibi Aegyptij faciunt ad arcenda culicum moleſtiam Conopea appellantur. quidam reticulum dicunt Aegyptiorum reginæ, quod ſupra lectum tenderetur aduerſum culi-

ces

ces inter vexilla portatum. [Adhunc frementeis) Contra Antonium. quia ad Cæſarem confugerunt, & equos aduerſus Antonium cum ſiniſtro conuerterunt. [Canentes) Laudantes: vt, Regemq́. canebant. [Puppes ſiniſtrorſum citæ) Veloces ad fugiendum: vt, Prima citæ Teucris ponam certamina claſſis. [Intactas) Paratas ad ſacrificandum pro triumpho. Intactas, aut integras, & ſinceras. vt, Et intacta totidem ceruice iuuencas. [Nec Iugurthino parem) Non tanta, ait, gloria triumphauit Marius de Iugurtha. [Super) Contra, deuicta enim Carthagine virtute Scipionis Africani, cum Afri aduerſum Romanos denuo rebellarent conſulto oraculo reſponſum eſt, vt ſepulchrum Scipioni fieret. quod Carthaginem reſpiceret, nunc leuati cinere eius ſunt Pyramide in Vaticano conſtituta, & humati in ſepulchro eius in portu Carthaginem reſpiciente. [Hoſtis) Antonius. [Punico) Purpureo ſago, aut patrio. [Ille) Metellus ſiue Antonius, vnde & Metellus Creticus dictus eſt: [Centum nobilem Cretam vrbibus) Vt Centum vrbes habitant magnas vberrima regna. [Ventis iturus non ſuis) Non proſperis, non optatis. [Exercitatas, aut petit Syrtes Noto) Non Noto petit, ſed Noto exercitatas, hoc eſt vento tempeſtuoſas, & naufragas. [Aut fertur incerto mari) Pro ipſe incertus. & iturus quo caſus attulerit: vt, Ibant obſcuri ſola ſub nocte per vmbram. [Capaciores) Pro lætitia maiores. [Fluentem) Imminentem, aut præ potu nimio flentem. [Metire nobis cæcubum) Imple vinum bonum, quod aduerſum nauſeam proſit. [Curam) i. ſollicitudinem, & metum de abſentia Cæſaris venientem ebrietate ſopiri. [Dulci Lyæo ſoluere) Pellere, vt: Nunc vino pellite curas.

PORPHYRIO.

QVANDO repoſtum cæcubum ad feſtas dapes) Ad hoc repoſitum, vt non niſi ad feſtas epulas proferretur. [Victore læto Cæſare) Vt ex inferioribus apparebit, eam victoriam Cæſaris Auguſti ſignat, quam de Antonio, & Cleopatra quæſiuerat. [Tecum ſub alta (ſic Ioui gratum) domo Beate Mœcenas bibam) Vt nos ob victoriam Cæſaris læti epulemur, quippe cum ipſe ſit auctor eius victoriæ. [Sonante mixtum tibijs carmen lyra, Hac Dorium, illis Barbarum.) Nimirum tibijs Barbarum, diximus autem, & ſupra tris eſſe ſpecies apud Græcos omnium carminũ, Ionicum, Lydium, Barbarum. [Vt nuper actus cum freto Neptunius Dux fugit vſtis nauibus) Vt nuper bibimus, ſubaudiendum cum Sextus Pompeius freto Sicilienſi victus, fugatusq́. eſt. Neptunium ducem Sextum Pompeium, noli ſimpliciter dictum accipere, quaſi qui in mari dux fuiſſet, ſed quod ad eam ſtultitiam proceſſiſſet inflatus marinarum rerum felicitate, vt Neptuni filium ſe diceret, & Cyanea veſte obduceretur. [Minatus vrbi vincla, quæ detraxerat Seruis amicus perfidis) Et ſupra diximus Sextum Pompeium etiam fugitiuis in Sicilia ſollicitatis claſſem armaſſe. [Romanus (eheu poſteri negabitis) Emancipatus fœminæ) Qui non intelligunt, putant importunum tranſitum repente à Sexto Pompeio ad Antonium factum, neſcientes edere Poëtam ad initium Odæ, vbi ait: Victore læto Cæſare vbi de Antonio, & Cleopatra victorem vult accipi. Deinde comparatione lætitiæ præſentis mentione facta Sexti Pompeij, & fugæ eius referens id, quod cœperat, exequitur turpitudinem Antonij, partiumque eius. [Eheu poſteri negabitis) Non credent, inquit, poſteri Romanos milites Velut dotales Cleopatræ datos, tam fœda ſunt hæc, vt non videantur ab vllo Romano admitti potuiſſe. Ordo eſt: Romanus miles, & Spadonibus ſeruire rugoſis poteſt. adiuuandum hoc pronunciatione: vt rei indignitas, & indignatio dicentis exprimatur. [Sol aſpicit Conopæum) Quaſi retis genus eſt ad culices prohibendos, quo maxime Alexandrini vtuntur: quia ibi ex Nilo culices abundant. [Adhunc frementem vertere bis mille equos Galli canentes Cæſarem) Significat equitum Gallorum duo millia ab Antonij partibus ad Cæſarem transfugiſſe, quorum mentio iam facta eſt ante Romanos, qui ſub præpoſitis ſpadonibus æquo animo militarent, magis onerat per comparationem Gallorum, qui hoc dedignati ad Cæſarem ſe contulerunt. [Hoſtiliumq́. nauium portu latent Puppes ſiniſtrorſum citæ.) Ordo eſt: Puppes hoſtilium nauium latent portu. Elocutionem attende mirandam, ἀναστροφὴν ποιῶν. Siniſtrorſum citæ autem quod dixerat, manifeſtum eſt Alexandriam verſum eſſe. Intelligendum autem e littore Epiri vbi pugna naualis cum Antonio fuit. ſi Italiam petas in dextra neceſſe eſt: ſi Alexandriam in ſiniſtra. [Iò triumphe, tu moraris aureos currus) Quaſi Deum inuocat triumphum: tu, inquit, moraris currus, qui iam parati ſunt. [Et intactas boues) .i. indomitas non ſic dixit, quaſi fœminas tantum triumphantes ſacrificent, ſed quia metro quid gratius fœminino genere boues, quam maſculino dicuntur. Denique vt Virg.

Ille meas errare boues, vt cernis.

[Iò triumphe, nec Iugurthino, parem Bello reportaſti ducem) Non tanta, inquit, gloria C. Marius de Iugurtha triumphauit. [Terra, mariq́ victus hoſtis Punico Lugubre mutauit ſagũ) Hoc eſt depoſuit coccineam chlamydem Antonius, quaſi. ſ. imperator vtebatur, & accepit lugubrem. i. nigram. & vtrum ob luctum victarum partium hoc facit. an vt in fuga lateat? [Exercitatas, aut petit Syrten Noto) Nam & alibi ait, vndas exercet Auſter incerto mari. πρὸς τὸ ad ipſum. ipſe fertur incertus conſilij. [Vel quod fluentem nauſeam coerceat Metire nobis Cæcubum) quia auſteriſſimum eſt Cæcubum vinum, merito nauſeam coercet, & metire, inquit, quia cyatho hauriebat ex cratere vinum.

ASCENSIVS.

QVANDO repoſtum, &c.) Quia argumentum ex Mancinellio patet. Ordo eſt. O Mæcenas beate, vt cui ex ſententia ſuccedunt omnia: quando (Quæ deſideratiue ponitur particula ego lætus Cæſare. ſ. Auguſto, victore. ſ. M. Antonij, & Cleopatræ, bibam tecum ſub alta domo i. turri tua. ſic. n. gratum. i. placitum eſt, Ioui, vt. ſ. ille vincat, & nos bibamus Cæcubum ſup. vinũ repoſtum, pro repoſitum. i. ſeruatum, & receptum, ad dapes feſtas. i. feſtiuas, & hoc lyra ſonante carmen mixtum tibijs, hac. ſ. lyra ſonante Dorium. i. Doricum, quia lyræ ſolers, & cantor Apollo in Parnaſſo Dorijs vicino præcipue colitur, & illis. ſ. tibijs ſupple ſonantibus Barbarum, aut carmen, aut Barbarum pro Barbaricum, quia à Phrygibus inuentæ ſunt, vt ſupple bibimus, nuper i. nunc paruum eſt temporis. i. paulò ante, cum. i. quando: Dux Neptunus. i. marinus. ſ. Sextus Pompeius Cn. Pompeij Magni filius, actus. i. agitatus, freto. i. per mare: fugit nauibus vſtis. ſ. ab Agrippa, fugit dico minatus. i. qui fuerat minatus vrbi, vincla. i. lora, hoc eſt ſeruitutem, quæ vincla detraxerat ſeruis perfidis exiſtens amicus. ſ. eis. [Romanus) Proſequitur victoriam Auguſti cum deteſtatione Antonij, dicẽs, Eheu poſteri, vos negabitis id quod dicturus ſum: quia monſtruoſum eſt, videlicet, quòd Romanus miles emancipatus. i. liberatus omni ſeruitute, & quam Sextus Pompeius, & quam Parthi minitabantur, fert vallum, & arma fœminæ. ſ. Cleopatræ, & poteſt ſeruire. i. in animum inducere vt ſeruiat, Spadonibus. ſ. Ægyptijs, quia illic Eunuchi, & Spadones ſemper plurimi facti, rugoſis, quia ſucco virili exhauſto, rugas ferè contrahunt. & Sol aſpicit Conopeum. i. velum ad arcendos culices, turpe. ſ. Martijs viris, inter ſigna militaria. ſ. Romana Galli. ſ. Galatiæ Amyntæ regis milites canentes. i. laudantes, Cæſarem. ſ. Auguſtum, vertere (aut verterunt) ad hunc. ſ. ad expugnandum, hoc eſt ad Roman. hic de generantem: bis mille equos frementes. quia bellicos, & animoſos. Et puppes. i. poſteriores nauium parte, citæ i. veloces ad fugam, nauium hoſtilium. ſ. Cleopatræ, quas ſexaginta habuit ocioſas, latent. ſ. dum bellum gerebatur, in portu. i. in loco tuto: ſiniſtrorſum. i. poſt naues ſiniſtri cornu. Exclamat ergo præ gaudio poeta dicens: Iò, quæ exultantis, aut ouantis vox eſt, triumphe. ſ. Auguſto debite, tu moraris. i. in mora tenes, currus aureos, ſ. falcem auratos, & boues intactas. ſ. iugo, quas mactare deſtinauit. Iò triumphe nec reportaſti ducem parem. ſ. Auguſto, ſupple e bello Iugurthino, vnde Marium triumphantem reduxit, neque reportaſti parem Africanum. ſ. Scipionem, cui virtus condidit ſepulchrum. i. titulum, ſuper Carthaginem. ſ. deuictam. Acron autem dixit ſic, Deuicta Carthagine virtute Scipionis Africani, cum Afri aduerſum Romanos denuo rebellarent, conſulto oraculo reſponſum eſt, vt ſepulchrum Scipioni fieret, quod Carthaginem reſpiceret. tunc leuati cineres eius ſunt Pyramide in Vaticano conſtituta, & humati in ſepulchro eius in portu Carthaginem reſpiciente. [Terra) Redit ad Antonium, dicens: Hoſtis. ſ. Antonius: victus terra per defectionem Canidij, & mari perfugam Cleopatræ: mutauit Punico. i. pro Punico. i. purpureo, ſeu Tyrio dibapho, accepit ſagum, id eſt paludamentum militare: lugubre, quia nigrum. Ille. ſ. hoſtis victus vtpote Antonius. aut iturus eſt Cretam nobilem. i. inſignem centum vrbibus: ventis non ſuis. i. non ſecundis, neque quo velit pellentibus, aut petit Syrtes exercitatas, id eſt ſinus illos maris vexatos: Noto. i. vento illo humido, aut fertur mari incerto, id eſt incognito, aut ipſe incertus, quo Fata, ventique trahant. Et ideo ò puer: affer. i. apporta maiores ſcy-

phos capaciores.i.multum capaces,& vina Chia, aut Leſbia quæ tranſmarina ſunt,vel metire.i.menſura,& propina nobis.i.Mecœnati,& mihi : Cæcubum vinum Italicum, quod coërceat.i.reſtringat, nauſeam fluentem.i.vomitum ex vino externo prouocatum iuuat.ſ.nos ſoluere dulci Lyæo.i.vino . a diſſoluendo enim dicitur à Bacchus Lyæus . curam & metum rerum Cæſaris,id eſt quam pro Cæſare ſuſcepimus .

GLAREANVS.

VEL ex hac Ode liquet Odas non eſſe ſcriptas ita tempore poſteriores, vt ſunt ordine librorum . Eandem enim Auguſti victoriam tractat libro primo Carminum , Ode penultima . [Hac Dorium,illis Barbarum ?) Superſediſſem ſane de illis quid quam dicere,ſi non Porphyrion bis repeteret de modis . Treis (inquiens) ſpecies omnium Carminum ſupra diximus, Ionicū , Lydium , Barbarum . Hoc enim Ode vltima lib.iiij. etiam docuit . Ceterum in Porphyrionis verbis pro , Lydium ego Dorium lego . Et Lydium in Ionico modo intelligo non ob hoc tantum,quod Ionia in Lydia erat,ſed quod modi etiam ſimiles , vt populi veſtiuſque mores. Loquitur autem Porphyrion hic vulgari more . Erant ſi quidem tres modi vulgares , vt nunc quoque cantorum ac ludionum vulgus habet,vt,re, mi, hoc eſt Ionium in vt,Dorium in re,Phrygium ſiue Barbarum in mi. Nam Mixolydium non norunt etiam aliquanto doctores Muſici , & pauci noſtra ætate vulgo tenores ad eum modum componere poſſunt . Nempe vt quartæ Diapente ſpeciei, ſuperne annectant primam Diateſſaron ſpeciem. Ad quem modum veteres Eccleſiaſtici miras effinxerunt cantilenas,hodie vel nullæ,vel pauciſſimæ ad eum modum a Symphoniſtis producuntur . A veteribus tamen ſumptas elegantiſſime componunt . Ceterum ſeptem eſſe tropos,ſiue modos nemo eſt qui ignoret,qui ſeptem illas diapaſon ſpecies norit, à ſeptem literis maioribus ad ſeptem minores . Noſtra ætas vocat ſeptem eſſentiales literas tres porrò modi Dorios,Phrygius,ac Lydius,ſuos habens ſubiugales, hypodorium,hypophrygium,ac hypolydium,cum quibus habent communia diapente ſyſtemata . Sic enim ſex ſunt modi, quibus additur Mixolydius , vt fiant ſeptem . Verum ille ſi inferne ad eius diapente annectes diateſſaron,vt ipſe ſuperius habet,prorſus recidit in Dorium modum . Itaque proprie Mixolydius,non habet ſubiugalem ab alijs diſtinctum natura,ſed mediatione duntaxat id,quod ex hac quæ longe eſt argutior theoria facile intelligitur . Si quis enim omnes diapaſon ſpecies mediet,& harmoniacor,quæ quidem mediari poſſunt (ſecunda enim ſpecies Diapaſon harmoniacos mediari non poteſt , nec ſexta arithmeticor) fient duodecim modi,quibus noſtra ætas vtitur, ſed appellatio manet à ſeptem ſpeciebus Diapaſon , vt ſupra docuimus lib.iij. Hæc commentatores docere debebant,ſed nihil de ijs intelligunt . Nec ego quidquam dicerem niſi hi Carminum libri eſſent , vbi illa explicari conueniebat , ſed nunc deſinam , ne videar oſtentator, quòd vitium à me ita puto alienum , vt nullum magis . Mancinellus putat ſatis eſſe, ſi quid de Doribus afferat , & quis primus tibiam inuenerit, quaſi hoc multum pertineat ad explicationem huius difficultatis . [Puppes ſiniſtrorſum citæ) placet quòd Porphyrion hoc loco docte diſſerit . Mancinellus ait ſiniſtrorſum dictum de nauibus Cleopatræ , quæ poſt ſiniſtrū cornu in portu ſteterint,quod neſcio vt intelligendum. Si enim ab Oriente in Occidentem verſa ſtetit Antoniana claſſis , nimirum portum Epiri à dextrum habuit . Acron celerrime penſum abſoluit,ait enim,puppes ſiniſtrorſum citæ.i.veloces ad fugiendum . Hoc quoque dubium,citæ nomen ne ſit , an potius participium à cito . [Lector ipſe deſpiciat quid ſequatur . Quod autem paulò antè per Gallos Mancinellus Galatas intellegit,placet . At quæ ex Ephoro apud Strabonem citat,de Galliæ magnitudine vſque ad Gades , huic loco non quadrant . Neque Gallatia,Galliæ pars eſt,vt inepte collegit . Sed hæc non eſt opus conuincere multis argumentis apud Geographiæ peritos,apud indoctos autem nil proficies , quantumuis luctaris . [Cui ſuper Carthaginem) Hic Acro hiſtoriam affert incerto auctore, quæ ſi vera eſſet, facile in eius concederem ſententiam . Sed nihil eiuſmodi apud claſſicos,vt puto reperias . Ego propemodum adducor à poëta hoc dictum ad hunc ſenſum , Cui virtus ſepulchrum condidit ſuper Carthaginem, quaſi diutius duraturum quàm ipſa Carthago . quod etiam verum eſt . [Aut ille centum nobilem Cretam vrbibus) Ille Metellus,inquit,Acron, ſiue Antonius . de Metello ineptum eſt hoc loco intelligere . [Metire nobis cæcubum) .i. imple vinum bonum, idem inquit , quod aduerſum nauſeam proſit . Porphyrion autem , quia auſteriſſimum eſt cæcubum vinum, inquit , merito nauſeam coërcet . Quæ duo quàm concordent, iudicet lector, nam ego plane non intelligo .

AD MEVIVM POETAM.

Imprecatur Meuio poëtæ, æmulo ſuo nauigaturo ſubitam tempeſtatem,& tale naufragium , quale paſſi ſunt Græci in monte Caphereo, ob violatam ab Aiace Oilei filio Mineruæ ſacerdotem , cum à Troia excidione reuerterentur .

Ode X. Dicolos , Diſtrophos i Vt,

Ibi Liburnis inter alta nauium.

u-u-u-u-u-uu
u-u---uu

MALA ſoluta nauis exit alite ,
Ferens olentem Meuium .
Vt horridis vtrunq; verberes latus ,
Auſter memento fluctibus .
Niger rudentes Eurus inuerſo mari ,
Fractoſque remos differat .
Inſurgat Aquilo , quantus altis montibus
Frangit trementeis ilices .
Nec ſidus atra nocte amicum appareat ;
Qua triſtis Orion cadit .
Quietiore nec feratur æquore
Quàm Graia victorum manus .
Cum Pallas vſto vertit iram ab Ilio
In impiam Aiacis ratem .
O quantus inſtat nauitis ſudor tuis ,
Tibique pallor luteus ,
Et illa non virilis eiulatio ,
Preces , & auerſum ad Iouem :
Ionius vdo cum remugiens ſinus ,
Noto carinam ruperit .
Opima quod ſi præda curuo littore
Porrecta mergos iuuerit :
Libidinoſus immolabitur caper ,
Et agna tempeſtatibus .

ANTONIVS.

MALA ſoluta nauis) Meuius poëtarum peſſimus tum Maronis , tum Horatij æmulus, vti, & Baius erat. Huic Meuio nauigaturo tempeſtatem poëta imprecatur hac Ode. [Mala ſoluta nauis) Metrum eſt ſimile prioribus. [Mala alite) Malo auſpicio.[Differat) Diſpergat.[Orion cadit).i.occidit.de hoc autem ſuperius in Odis.[Graia victorum manus) De hac ſe legito Maro.lib.i . Aeneid.ibi :

Pallas ne exurere claſſem
Argiuum , atque ipſos potuit ſubmergere Ponto ,
Vnius ob noxam , & furias Aiacis Oilei ?

[Pallor luteus) Violaceus pallor,& croceus . Vnde etiam Horatius lib.iij.Carm. Ode vero x. Inquit :

Nec tinctus viola pallor amantium .

Et Maro in Bucol.

Mollia luteola pinguit vaccinia calta .

Et Apul.lib.xj. inquit : Nunc albo candore lucida , nunc croceo flore lutea,nunc roſeo rubore flammida.[Opima præda) Cadauer Meuij intelligit , quod pingue fuiſſe innuit , Opimæ hoſtiæ præcipue pingues dicebantur , vt Feſtus ait. Et opima magnifica ,

gnifica, & ampla ſpolia. [Libidinoſus caper) Huic olentem Meuium apte comparauit.

A C R O N.

Mala ſoluta) Solui dicitur nauis quando de ſtatione, vel portu dimittitur. vt, Soluite vela citi. [Alite) Hic & hæc ales. ſed hic pro auſpicio poſuit alite. [Olentem) Putentem: vt, Allia, ſerpyllumq. herbas contundit olentes. De quo & Virg. Qui Bauiū non odit, amet tua carmina Meui. [Horridis vtrunque verberes latus) Tempeſtatem imprecatur Meuio naviganti. [Differat) eſſe faciat. [Montibus altis) Qui maiore tempeſtati ſubiacent altitudine ſui. [Trementes) Commotas, & vi venti inclinatas. [Nec ſidus atra nocte) Nigra ſine amico nauigantibus Lunæ lumine, hoc eſt proſpero, vt, Nec candida curſum Luna negat. [Qua triſtis Orion) Tempeſtuoſus, in occaſu enim ſigni ipſius, maxime tempeſtates emergunt: vt, Nimboſus Orion. [Cadit) Occidit: vt, Suadentq. cadentia ſidera ſomnos. [Quietiore nec feratur æquore) Pro minus concitato. [Quam Graia victorum manus) Talem nauigationis optat errorem, qualem poſt Troiæ excidium laborem Græci victores pertulerunt, aut naufragium euertentes in monte Caphareo. [Cum Pallas vſto vertit iram ab Ilio) Minerua enim ſacerdote ſua ab Aiace vitiata, iram verteat à Troianis in Græcos: vt, Pallas ne exurere claſſem. Argiuū atque ipſos potuit ſubmergere Ponto, Vnius ob noxam, & furias Aiacis Oilei. [Et illa non virilis eiulatio) Planctus rationis expers, & magis fœminis conueniens, vt fœmineum clamorem ad ſidera tollunt. Et Iuuen. Flagrantior æquo. Non debet dolor eſſe viri. [Auerſum) Non audientem, & iratum: vt, Auerſa Deæ mens. [Ionicus) Adriacus. [Carinam ruperit) Nauem ſoluerit tempeſtate, à parte totum. Carina autem totius nauis compago eſt. [Opima) Præcipua, aut pinguis. [Porrecta mergos iuuerit,) Hoc eſt ſi cadauer Meuij in litore eiectum marinis auibus iacuerit cibus. [Porrecta) Extenta: vt, Quaque iacet medium Rhodope porrecta ſub axem. [Libidinoſus immolabitur caper) Similitudini impudici, & petulantis poetæ animal comparat immolandum ſi mortis eius voti compos extiterit.

P O R P H Y R I O.

Mala ſoluta nauis exit alite, Ferens olentem Meuium) Hic eſt Meuius importuniſſimus poëta, quem & Virg. conſimili contumelia nominat: Qui Bauium non odit, amet tua carmina Meui. Olentem autem pro putido dictum accipe. eſt enim σχῆμα κατὰ λέξιν. [Mala alite,) Hoc eſt malo auſpicio, & attende alitem hic fœminino genere dixiſſe, alibi maſculino, vt qualem miniſtrum fulminis alitem. [Vt horridis vtrunque verberes latus, Auſter memento fluctibus) Iucunde quaſi vento præſenti præcipiat, & vtrunque latus nauis vtique intelligendum eſt. [Niger rudentes Eurus inuerſo mari) Quid eſt inuerſo mari? an contrarijs fluctibus? [Quæ triſtis Orion cadit) Qua nocte, ſcilicet. [Cum Pallas vſto vertit iram ab Ilio In impiam Aiacis ratem,) Hoc eſt ex Virg. lectione ſatis notum. [Et illa non virilis eiulatio) Eiulatio potius id dicitur, quod eſt quaſi gemitus flentis. πάθος ὀνοματοποιΐα. [Ionius vdo cum remugiens ſinus Noto carinam ruperit) Vdo autem Noto, hoc eſt aquoſo, ac pluuioſo. [Opima quod ſi præda curuo litore) Opimam prædam corpus ipſius Meuij intelligamus. ex quo apparet pinguem fuiſſe.

A S C E N S I V S.

Mala ſicut amico Virgil. bonam nauigationem primo Carminum precatus eſt. ita hic malam Meuio vtrique inimico. Nā in Buc. dicit Maro: Qui Bauium non odit, amet tua carmina Meui. Ordo eſt. [Nauis ferens Meuium olentem) .i. fœtidum hominem. [Exit ſoluta) .ſ. à littore. [Mala alite) .i. aue, hoc eſt auſpicio. [Et ô Auſter venie, memento, vt verberes vtrunque latus) .ſ. nauis. Fluctibus eius horridis. & Eurus ventus ab oriente flans niger .i. nubiloſus, & inimicus. [Differat) .i. diſtrahat & in diuerſa ferat. [Rudentes) .i. funes nauium, & remos fractos. [Et hoc mari inuerſo) .i. eo quod imum eſt ſurſum verſo. [Et Aquilo) Ventus a Septentrione flans à latere orientali, qui vehemens dictus eſt, quod vt Aquila volat, inſurgat ſup. tantus, quantus frangit ilices trementes, ſup in altis montibus. Nec ſidus pergit dicens. [Nec ſidus ſup. vllum amicum) .i. benignum. [Appareat nocte amicum) .i. caliginoſa, & aduerſa. [Qua Orion) .i. ſidus Orionis ortu, & occaſu, ſed potius in occaſu tempeſtatem ciens cadit triſtis .i. inimicus nauigantibus. Nec Meuius feratur æquore quietiore, quàm ſupple vecta eſt. [Manu Graia,) Id eſt Graiorum victorum .ſ. Troiæ, cum Pallas vertit iram ab Ilio vſto in impiam ratem Aiacis .ſ. Oilei, quam cum ceteris apud Capharea profligauit, quòd Aiax ille cum Caſſandra in templo Deę concubuerat. O quantus ſudor inſtat nautis tuis ò Meui, & quantus pallor luteus .ſ. croceus à luto pro colore, cuius prima longa, inſtat ſupple tibi. [Et illa eiulatio,) Id eſt exclamatio, non virilis quia muliebris, ſupple inſtat tibi, & preces inſtant tibi. [Ad Iouem auerſum) .i. indignatum, & non audientem. [Cum ſinus Ionius) .i. Ionij maris. [Remugiens Noto) .i. vento illo. [Vdo) .i. humido [Ruperit carinam) .i. ventrem nauis tuæ. [Quod ſi præda opima) .i. pinguis, videlicet cadaueris tui. [Porrecta curuo littore) .i. circum curuum litus. [Iuuerit) .ſ. adeſum. [Margos,) Id eſt aues marinas facile mergentes. [Caper) .i. hircus, quia tu fœtidus es, libidinoſus, quia pro te libidinoſo. Et agna, quam vt gratiorem iam deuoueo. [Immolabitur) .ſ. a me. [Tempeſtatibus) Quæ te obruerunt.

AD PECTIVM INDICANS SE AMORE captum, non poſſe verſus ſcribere.

Ode XI. Dicolos Diſtrophos. Primus quiſque verſus eſt Iambicus, Hipponactius, Trimeter, Acatalectus, qualis ille. Ibis Liburnis inter alta nauium. Hoc modo.

Pēctī -u nĭhil u- mē sĭ -u cūt ān u- tĕā u- iŭuăt uu

Secundus vero quiſque eſt Sapphicus, conſtat Penthemimere Heroica, & Dimetro Iambico, id eſt è duobus Dactylis, & ſyllaba, deinde è quatuor Iambis recepto tamen in locis imparibus etiam Spondeo, hoc modo.

Scrībĕrĕ -uu vērsĭcŭ -uu lōs - ămō u- rĕ pĕr uu cūlsūm u- grăuĭ -u

-uu--uu-u-uu

-uu-uu-u uuu--u

PECTI, nihil me, ſicut antea, iuuat
 Scribere verſiculos, amore perculſum
 graui:
 Amore, qui me, præter omneis, expetit
Mollibus in pueris, aut in puellis vrere.
 Hic tertius december, ex quo deſtiti
 Inachia furere; ſiluis honorem decutit.
 Heu me per vrbem (nam pudet tanti mali)
 Fabula quanta fui; conuiuiorum & pœnitet:
 In quis amantem & languor, & ſilentium
 Arguit, & latere petitus immo ſpiritus.
Contraque lucrum nil valere candidum
 Pauperis ingenium querebar applorans tibi:
Simul calentis inuerecundus deus
 Feruidiora mero arcana promorat loco.
Quod ſi meis inæſtuat præcordijs
 Liberabilis: vt hæc ingrata ventis diuidat
Fomenta, vulnus nil malum leuantiæ:
 Deſinet imparibus certare ſummotus pudor.
Vbi hæc ſeuerus te palàm laudaueram:
 Iuſſus abire domum, ferebat incerto pede
Ad non amicos heu mihi poſteis, & heu
 Limina durat, quibus lumbos, & infregi latus.
Nunc gloriantis quamlibet mulierculam.
 Vincere mollitia, amor Lyciſci me tenet:
Vnde expedire non amicorum queant
 Libera conſilia, nec contumeliæ graues:
Sed alius ardor, aut puellæ candidæ,
 Aut teretis pueri longam renodantis comam.

ANTONIVS.

PECTI, nihil me,) Amico Pectio ſcribens Horat.ait, verſus componere non iuuare ſe, vt olim, eſt enim graui amore perculſus Lyciſci pueri. [Pecti, nihil) Primus verſus hexameter Iambicus eſt, ſecundus vero duos habet Dactylos cum cæſura poſt quatuor de Iambico verſu. [Hic tertius December,) Ordo eſt. Hic tertius December decutit honorem ſiluis, ex quo deſiti furere Inachia. In Decembri autem folio cunctis penè arboribus excidunt, paucæ enim excipiuntur. [Inachia) De hac eadem ſequenti etiam Ode meminit. Heu me ordo eſt: Heu me quanta fabula fui per vrbem, nam pudet tanti mali. & pœnitet conuiuiorum. [Arguit) Oſtendit. [Latere imò) Latera enim gemitu laborat. [Spiritus) Anhelitus. [Contra ne lucrum) Ordo eſt. Querebar ne tibi applorans ò Pecti nil valere contra lucrum candidum ingenium pauperis calentis, ſimul Deus inuerecundus mero feruidiore promorat arcana loco. [Lucrum) .i. auaritiam meretriciam, ob quam diues riualis Horatio præferebatur. hinc & Ouid. lib. ij. de Arte inquit: Ipſe licet venias Muſis comitatus Homere: Si nihil attuleris, ibis Homere foras. [Calentis) Amantis. [Inuerecundus Deus) Vel Bacchus, vel Cupido. ij enim reddunt inuerecundos. [Arcana promorat) Latius iamiam ſuperius de vini effectu patuit. Eſt autem ſenſus, quòd vbi vino incaluerat, ſecreta ſua Pectio manifeſtabat, conquerens quod eius ingenium candidum nil valeret apud auaram meretricem. [Liberabilis) .i. ira libera libera quidem ab amore. [Ingrata fomenta) Querimonias intelligit nil amnai proficientes. [Fomenta) Medicamenta. [Submotus pudor) .i. honeſtas nunc ab omnis ſubmota deſinet amori potentiſſimo certare. Eſt autem ſenſus, quòd ſi liber erit, non magis amori vacabit. [Vbi hæc) .ſ. me noliæ iterum amora ſubijcere. [Te palam) Coram te Pectio. [Seuerus) Grauis continens. [Hæc laudaueram) Quòd ſubmotus pudor deſinet certare imparibus. i. quòd conſtans eſſe volebam. [Iuſſus) A te Pectio. [Poſtes) Inachiæ, ſcilicet. [Nùc glorianctis) Lyciſci amore pueri ſe ardere nunc innuit.

ACRON.

PECTI, nihil me, ſicut antea iuuat) Metrum primo verſu ternarium Iambicum. Secundus ex penthemimeri Dactylica, & Iambica. Alij dicunt eſſe ternarium Iambicum quadratum a Dactylico, & Iambico. [Pecti, nihil me, ſicut antea iuuat ſcribetis verſiculos) Dicit ſe amore detentum ad faciendum verſus, nec delectationem habere, nec animum. [Expadit) Exequitur. [Siluis honorem decutit) Hiemem ſignificat per caſus foliorum, vt cum ſiluis Aquilo decuſſit honorem. [Heu me per vrbem (nã pudet tanti mali) Fabula quanta fui, non conuiuiorum pœnitet, ſed quòd fabula fuerit. [Conuiuiorum) Quod, vt finem amoris eius oſtenderet, ſub pœnitudine recordatur. [Inquis) In quibus. [Languor) Stupor, ſiue animi torpor, ſiue cruciatus qui ſolet amatoribus euenire. [Arguit) Probat, vt, Degeneres animos timor arguit. [Et latera petitus immo ſpiritus) Quia, & ſuſpirijs aliquoties amor producitur, vt ille. Suſpirans, imoq. trahens à pectore voces. [Contraque lucrum) Contra meretriciam cupiditatem, quæ lucrum captans riualem præferebat Horatio, queritur ingenium Poëtæ optimi nil valere. [Inuerecundus Deus Dionyſ. [Simul) Poſtquam. vt, Quæ ſimul inuerſum contriſtat Aquarius annum. [Feruidiora mero arcana promorat,) Hoc eſt vino accendebatur in amorem. [Quod ſi meis inæſtat præcordijs) Vt iracundia commotus amatam à qua ſpernebatur, & ipſe contemneret. [Ingrata) Sine effectu inſita, vt, Fruſtraque laborem Ingratum trahit. & ibi enim de equi coitu loquebatur. [Fomenta, vulnus nil malum) Querelæ in ſolatia doloris nec deſiderio afferunt fructum. [Ferebar incerto pede) Ebrius, vt Terent. Neque pes, neque mens. [Dura) Implacabilia. quia excluſus limine eſt dum amaret, ait. Infregi latus. [Lyciſci) Delicati pueri. cuius amor ſuperbiam meretricis me fecit contemnere quam amabam. [Vnde expedire non amicorum queant Libera conſilia,) Nullis ait conſilijs a pueri eius amore, niſi forſan alio amore reuocabor. [Candidæ) Pulchræ. vt, Candida Dido. [Teretis) Gracilis.

PORPHYRIO.

PECTI, nihil me, ſicut antea iuuat) Pectium contubernalem alloquitur, indicans occupato ſibi amore Lyciſci pueri, non libere verſus ſcribere. [Hic tertius December, ex quo deſti ti Inachia furere, ſiluis honorem decutit) ſiluarum honorem, folia arborum. & Virgil. dixit. Frigidus, & ſiluis Aquilo decuſſit honorem. Reuera autem menſe ferè Decembris ſpoliantur arbores folijs. [Heu me per vrbem Fabula quanta fui,) Hoc autem quaſi iuxta ſe poſito illatum eſt, nam pudet tanti mali. quod ideo intulit, vt oſtenderet cur ingemuiſſet. [In quis amantem languor, & ſilentium Arguit,) Arguit, media ſyllaba producte pronunciandum, quia præſentis temporis eſt. [Et latere petitus immo ſpiritus) Spiritum latere peti non pectore ait, quia in ſuſpirando conſtat latera laborare. [Contraque lucrum nil valere candidum Pauperis ingenium) Contra lucrum, contra ſtudium lucri. i. contra auaritiam. Senſus autem eſt, querebar tibi plorans, quòd candor animi mei, & honeſta ſimplicitas ſine diuitijs nihil gratiæ haberet apud auaram puellam. Querebar applorans tibi. [Simul calentis inuerecundus Deus Feruidiora mero arcana promorat loco) Et vtrique amore calentis accipiendum ſenſus verus eſt. Cum ebrietatis ſeueritatem pepuleras pectore meo, tum ego amoris mei iniuriam flens apud te querebar. Inuerecundum ergo Deum, Liberum vult intelligi, quòd inuerecundum ſe per vinolentiam faceret. [Quod ſi meis inæſtuat præcordijs Liberabilis) Confundit lectorem varietas elocutionis. Obliqua enim modo ratione tranſiuit ad rectam. nam ſupra oblique dixerat: Querebar tibi nil valere candidum pauperis ingenium. At hæc iam eſt recta: Quod ſi meis inæſtuet præcordijs. [Deſinet imparibus certare ſummotis paribus) Imparibus æmulis. ſ. qui largiri multa poſſunt. cum ego non poſſim. Imparibus autem certare per datiuum caſum figuratum eſt, vt Virgil. Tibi certet Amyntas. [Vbi hæc ſeuerus te palam,) Hoc eſt ſeuere dixeram arrogans mihi conſtantiæ laudem. [Iuſſus abire domum) A te, ſcilicet. [Quibus lumbos, & infregi latus. Vnde expedire non amicorum queant Libera conſilia) Bene libera, quia veri amici bene ſolent delicta amicorum reprehendere ſtudio emendationis. [Nec contumeliæ graues) Non iam amicorum, ſed ipſius pueri qui amatur. [Aut teretis pueri,) Id eſt recta crura, aut brachia habentis. Teres autem in longum rotundum dicitur.

ASCENSIVS.

PECTI) Pectio amico familiari amores ſuos fatetur ſatis inuerecunde, dicens: O Pecti ſcribere verſiculos, nihil iuuat. ſ. ſicut antea me percuſſum (aut perculſum) amore graui. ſ. Lyciſci pueri, amora (repetit) qui expetit. i. perſequitur, & excruciat me præter. i. ſuper, omnes. ſ. alios amatores, vrere aut in pueris mollibus, aut in puellis hic. i. præſens December tertius, ex quo, id eſt poſtquam deſtiti. i. deſij, furere Inachia. i. amore Inachiæ puellæ, decutit ſiluis honorem. i. frondes. i. iam tertia agitur hiems, poſtquam dereliqui Inachia heu me quanta fabula fui per vrbẽ, cum. ſ. furerem amore Inachiæ, quaſi dicat quid dico? Nam pudet tanti mali, & pœnitet conuiuiorum, in quis. i. in quibus, languor, & ſilentium, id eſt quòd in conuiuijs languens amore ſilerem, & ſpiritus. i. anhelitus meus, petitus. i. attractus, imò. i. profundo latere, arguit. i. euidenti argumento probauit ſupple me amantem. Et querebar. ſ. tibi, & alijs, applorans ingenium pauperis. ſ. poëtæ nil valere cõtra lucrum candidi. i. auaritiam, quæ meretricibus candida videtur, applorans dicit ſimul. i. ſtatim, poſtquam deus inuerecundus. i. Cupido, vel potius eius prouocator Bacchus immodicus, promerat. i. promouerat, loco. i. ſtatione ſua, mero feruidiore. i. acri vino, arcana. ſ. mea. i. intima præcordia, calentis. i. ardentis amore. Quod ſi bilis libera. i. ſtomachatio, & indignatio vera, inæſtuet (aut inæſtuat) meis præcordijs, id eſt me ad veram iram compulerit, ſicut tunc ſimulabam iratum. ita vt diuidat. i. diſpergat ventis, hæc fomenta. i. medicamenta, ingrata. i. has querimonias inutiles, quia nil alleuiantia. i. imminentia, vulnus. ſ. amoris malum. i. pernicioſum, pudor ſubmotus. i. qui nunc clanculum à me amotus eſt, deſinet certare imparibus, id eſt potioribus, id eſt non amplius victus cedet, ſed vincet. Vbi ergo ſeuerus. i. tanquam ſeuerus, hoc eſt rigide ſequens verum, laudaueram hæc. i. huiuſmodi propoſitum, palàm. i. coràm te, aut te conſcio, ego iuſſus. ſ. à te, abiret, domum, ferebar pede incerto, id eſt titubante, ad poſtes heu mihi non amicos. i. ad hoſtia Inachiæ, & heu ad limina dura, vtpote quibus infregi lumbos, & latus meum, cum neque lacrymis, neque precibus cederẽt. Amor Lyciſci pueri glorianctis vincere mollitia quamlibet muliercu-lam, tenet nunc me, vnde. i. à quo libera conſilia amicorum, nec

graues contumeliæ amicorum, non queant expedire.i.ſoluere me, ſad ardor.i.feruens amor alius puellæ candidæ, aut pueri teretis.i.proceri, renodantis.i.eligantis longam.i.prolixam comã.

AD MVLIEREM FOEDAM, ET ANVM.

In anum libidinoſam, & putidam, quæ Horatio muneras, & literas ſolebat muſitare, perinde ac ipſo non ſentiret quid illa ſibi vellet eiuſmodi liberalitate, nimirum vt cum eſſet fœdiſſima, & ob id contemptiſſima, ab illo redamaretur, & ad voluptates ſuas abuteretur.

Ode XII. Dicolos, Diſtrophos: Vt:

Laudabunt alij claram Rhodon, aut Mitylenen.

-UU-UU-----UU--
-UU-UU-UU--

QVID tibi vis mulier nigris digniſſima barris?
Munera cur mihi, quid ue tabellas
Mittis nec firmo iuueni, nec naris obeſæ?
Nanque ſagacius vnus odoror:
Polypus, an grauis hirſutis cubet hircus in alis: *Polypus locò ſim pliciter p colore ro ponitur li- tus, & fu care, pro colorare hic apud Horat.*
Quàm canis acer, vbi lateat ſus.
Quis ſudor vietis, & quam malus vndique membris
Creſcit odor: cum penè ſoluto
Indomitam properat rabiem ſedare: nec illi
Iam manet humida creta, colorque
Stercore fucatus crocodili: iamque ſubando
Tenta cubilia, tectaque rumpit:
Vel mea cum ſæuis agitat faſtidia verbis,
Inachia langues minus, ac me.
Inachiam ter nocte potes: mihi ſemper ad vnum
Mollis opus, pereat male, quæ te
Lesbia quærenti taurum monſtrauit inertes:
Cum mihi Coús adeſſet Amyntas;
Cuius in indomito conſtantior inguine neruus.
Quàm noua collibus arbor inhæret:
Muricibus Tyrijs iteratæ vellera lanæ,
Cui properabantur? tibi nempe.
Ne foret æqualeis inter conuiua, magis quem
Diligeret mulier ſua, quàm te.
O ego non felix, quam tu fugis: vt pauet acreis
Agna lupos, capreæque leones.

ANTONIVS.

QVID tibi vis) In mulierem, & deformem, & olentem hic inuehitur, quæ quidem ſæpe Horat. tum munera, tum literas mittere ſolebat Veneris gratia. [Quid tibi vis) Ode eſt ſimilis vij. lib. j. [Barris) .i. elephantis quorum quidem coitus aduerſus eſt, vti & leonum, lyocum, camelorum, tigrium, & rhinocerotum. auctor eſt Solinus. Dicit autem elephantis dignam, quoniam auerſi coëuntes ad eius daformitatem videre non poſſent. [Tabellas) Pugillares triplices intelligit, à tribus.ſ.folijs, qui quidem rebus amatorijs, & leuioribus ſeruiabant. Martial.lib.vle. *Pugillares triplices.*

Tunc triplices noſtros non vilia dona putabis,
Cum ſe venturam ſcribet amica tibi.

[Nec firmo iuueni) Erat enim natus anno L. vt ſuperius oſtendit. [Neque naris obeſæ).i.craſſæ. nam interdum etiam in naribus carunculæ quædam ſimiles mulieribus mammis naſcuntur. eæque imis partibus, quæ carnoſiſſimæ ſunt inhærent, auctor aſt Celſus lib.vj. habentes itaque taliaque, odoram aliquem non facile ſentiunt. [Nanque ſagacius vnus,) Ordo eſt. Nanque vnus ego.i.ſolus, &c. [Polypus) .i. carunculа modo alba, modo ſubrubra, quæ narium oſſi inhæret, & modo ad labra pendens narem implet, modo retro per id foramen, quo ſpiritus à naribus ad fauces deſcendit, adeo increſcit vti poſt vuàm conſpici poſſit ſtrangulatq. hominem maxime Auſtro, aut Euro flante, fereque mollis eſt, raro dura. Auctor eſt Celſus lib. vj. [Hircus).i. hirci fœtor, qui ſub brachijs eſſe aliquibus ſolet ob humorem illuc defluentem. Vnda Alexander Aphrodiſeus in problematis ait, Cur axilla inter alia loca multo grauiſſime olet? vtrum quòd ſpiraméτis ferè caret, grauis autem odor in his præcipuus eſt propter putredinem, quæ ibi gignitur ob humiditatis moram, quæ nec dimouetur, nec exercetur philoſophus item particula x. Probl. ſcribit, Cur alæ omnium maxime partium noſtri corporis male olent? vtrum quòd omnium minima reſpirare poſſunt, maius autem odor locis huiuſmodi contrahi maxime ſolet, quoniam putredo quiete interioris qualitatis conſiſtit? an idæo quòd immobiles, inexercitatæq. habentur? Scribit autem ibidem, cur homines, qui virus redolent, fœdius quàm hirci oleant cum ſe odorifice vnguentarint. an hoc in multis accidere ſolet, velut cum acido dulce commixtum eſt, dulcius totum exultat. tum etiam omnes poſtquam ſudarunt, grauius olent. vnguentum autem concalefaciendi vim habet, itaque ſudorem poteſt prouocare. [Vietis membris).i.languidis, ſine vi, & naturalibus priuatis viribus, quod Feſt. edocet. [Soluto penè) Emiſſo virili ſemine. Penem enim caudam vocabant, inquit Feſtus, à pandẽdo quidem. [Humida creta) Erat in medicaminibus, & Chia terra candicans vſus ad mulierem maxime cutem lactei coloris eſt hæc auctor Plin.lib.xxxv. [Humida) Ob coitus ſudorem. [Fucatus) quæ color dicitur Latine fucum dicunt, verſo υ, græco ιο υ. [Stercore crocodili,) Eſt crocodilo vita in aqua, terraq. communis. Duo autem ſunt eorum genera, aliquis multum infra magnitudinẽ, in terra tantum, odoratiſſimiſque floribus viuit, ob id inteſtina eius diligenter exquiruntur iucundo nidore refracta. crocodileam vocant, oculorum vitijs vtiliſſimam cum porri ſucco iunctam, & contra ſuffuſiones, vel caligines, illita quoque ex oleo cyprino moleſtias in facie enaſcentes tollit. Ex aqua vero morbus omnes, quorum natura ſerpit in facie, nitoremq. reddit, lentigines tollit, ac varos, omneſque maculas. Auctor Plin.lib.28. [Subando) Subagitando. Eſt enim à ſuibus tractum, cum libidinem prouocant. [Tenta) Strata. [Tecta) Linteis, ac culcitra. [Val mea cum) Ordo eſt. Vel quam malus odor vndique creſcat vietis membris, cum ſæuis verbis agitat mea faſtidia. [Inachia langues) Lesba ſunt illius anus ad Horat. [Ac me).i. quàm me. [Mollis).ſ.es. [Ad vnum opus) Ad vnum coitum. [Pereat) Ordo eſt. Male pereat Lesbia quæ quærenti.ſ.mihi taurum, monſtrauit te inertem. [Taurum).i. virum venereum, ac forte vt taurus eſt. nam (vt philoſophus ſcr.lib.v.de Animalibus) vaccæ tauros non patiuntur propter rigorem genitalis, nimiamq. tentiginem, ſed clunibus ſubſiſtentibus ſeman recipiunt genitale. id autem & nos vidimus. [Cous) Coa inſula eſt in Caria, vt ſcribit Mela, Strab.lib.x. inter Cycladas numerat, lib. autem xxiiij. docet & inſulam, & vrbem Con appellatam. vrbs vero non magna eſt, ſed optime omnium habitata, & aſpectu iucundiſſima his, qui eo nauigant. Inſulæ magnitudo eſt ad cccc. & l. ſtadia, tota fertilis, & quemadmodum Chius, & Lesbus optimo vino, abũdans, viri Coi illuſtres fuerunt, Hippocrates, item Simus medicus Philotas poeta ſimul, ac iudicialis, Nicias qui Coorum tyrannus fuit, & Ariſton. hinc fuit Themneſtus vir clarus, in adminiſtranda repub. Niciæ æmulus. [Iteratæ lanæ) De purpura dibapha, id eſt bis tincta, intelligit, de qua latius in Odis. [Tibi) Horatio, ſcilicet. [Mulier) Volebat enim Horatium purpura ornare ita optima, vt inter conuiuas æquales etiam ab alienis vxoribus magis diligeretur. *Cos. Coi.*

A C R O N.

QVID tibi vis mulier) Eandem, quam ſupra alloquitur, impudentem in amorem ſuum. [Nigris barris?) Elephantis, à barritu dictis, aut certe nigris, Indis, ſiue Mauris, qui nigri ſunt. [Munera cur mihi, quid ue tabellas) Quid mihi, inquit, munera, aut codicillos amatorios dirigis, dum libidini tuæ, nec ſicut iuuanis ſufficiam, nec fœtoris tui neſcius ſim. [Polypus, an grauis) Dicit ſe nec putorem narium, nec hircorum ferre, quo illa laborabat. ab hircorum enim fœtore dicti ſunt, & olentis titilli. [Quàm canis acer, vbi lateat ſus) Sagacitatem ſuam inuenien-

do muliebrium membrorum putorem cani cōparauit feras quærenti. [Vietis malum) Vt Terent. Vietus, veternoſus, ſiue rugoſis, & vetuſtate confectis [Creſcit odor, cum penè ſoluto) penem tam mulieris, quàm viri poſuit coitu ſtatio [Humida) Humefacta ſudore. [Stercore fucatus crocodili) Hoc enim ad conſeruandam cutem, vel candorem faciendum mulieres vti dicebantur. [Iamq. ſubando) Metaphora à ſue, quæ ſubare dicitur. cum ergo tu cales tanta libidine rumpis ſtratum vt in coitu properes. [Vel mea cum ſæuis agitat faſtidia verbis) Tanquam cum nō ſatisfacientem furori ſuo verbis increpet. [Inachia langues) Verba Canidiæ inducit. [Inachiam ter nocte potes) Aliam puellam nominat, de qua illam fatigare conſueuerat. [Mollis) Debilis. [Opus) Pro coitu poſuit periphraſtice, vt Virg. cum de coitu boū loqueretur. Hoc faciunt nimio ne luxu obtuſior vſus ſit genitalia. [Pereat male, quæ te Lesbia) Mala Lesbiæ imprecatur quæ ſibi eum oſtendit, dum illa validiorem quæreret taurum. i. iuuenem ſatisfacientem. [Cum mihi Cous) Nomen pueri de Co ciuitate, cuius inguinis nimietatem arbori comparat. [Muricibus Tyrijs iteratæ vellera lanæ, &c.) Hae eſt precioſæ quæ ſecundo fucabatur: vt, Tyrioq. ardebat murice lena. [Cui properabantur) Interrogatiue pronunciandum eſt. [Magis quem Diligeret mulier ſua) Tanquam quæ propterea veſtibus precioſis ornaret, vt etiam a mulieribus alienis amaretur.

P·OR. QVID tibi vis mulier nigris digniſſima barris?) In mulierem fœdam, atque anum hæc ſcribit, Barrhi autem elephanti dicuntur. Vnde & vox eorum Barrhicus appellant. porrò autem elephanti feruntur auerſi coire, ex quo videtur Poeta dicere cum his eam concumbere debere, qui illam non videant propter deformitatem ipſius. [Nec firmo iuueni,) Hoc eſt valido, qui ſufficere libidini tuæ poſſit. [Neque naris obeſæ?) Hoc eſt neque occluſæ naris, vt poſſim putorem tui corporis ferre. [Polypus, an grauis hirſutis cubet in alis, Polypus) Non in alis, ſed in naribus intelligendum. [Quis ſudor vietis, & quam malus vndique membris Creſcit) Vieta autem dicuntur ex neceſſitate contorta. vt Terent. oſtendit, Vietus, veternoſus ſenex neceſſitate contortus. [Malus vndiq; membris) Hoc iam pronunciandum, vel efferendum cum admiratione. [Cum penè ſoluto Indomitam properat rabiem ſedare,) Aſpere, cum ex faſtidio tui penis languet, tu tantum cupiens libidini tuæ ſatiſfacere, dum moueris, ſudas, diluisq. cretam, & ſtercus crocodili, quibus faciem fricare conſueuiſti. [Iamque ſubando Tenta cubilia, tectaque rumpit) Subare propries ſues dicuntur cum libidinantur. inde tranſlatio facta in cetera animalia. Tenta autem cubilia lectum dicit veſtibus, ſiue faſciolis ſubtentum. [Vel mea cum ſæuis agitat faſtidia verbis) Vel illud ait, quale eſt, cum me quaſi per blanditias corripit, q̄ faſtidio cum ea concumbam, imputans q̄ exercitationem Venerem cum Inachia amica, quàm cum ipſa agam. [Pereat male, quæ te Lesbia quærenti taurum) Mihi quærenti taurum. Taurū autem pro valido, ac forti concubitore dixit. [Cum mihi Cous adeſſet Amyntas,) Hoc eſt cum non deeſſet mihi ſagaciſſimi adoleſcentis occaſio. [Muricibus Tyrijs iteratæ vellera lanæ) Purpuram tyriam, quæ iterum. i. bis, tinguitur conchylio. vnde hodie *dibapha* appellant. [Nec foret æquales inter conuiua, magis quem Diligeret mulier ſua, quàm te) Blanditur dicens ſe magnopere feſtinare illi precioſis purpuris veſtem conficere, vt ex hoc inter contubernales eius probaretur, quàm illum diligeret.

A SC. QVID tibi vis) Petulanter petulantem anum carpit, dicēs. O mulier digniſſima barrhis. i. elephantibus nigris (ſunt enim omnes nigri. vnde de ipſis primum dictum eſt. It nigrum campis agmen. coëunt aūt auerſe, vt ab coitus fœtore, & obſcœnitate minus offenderentur. quo circa illam ipſis dignam argute cenſet) Quid vis tibi. i. quid prætendis? cur mittis mihi munera, ve, pro vel. Quid. i. ad quid, mittis mihi nec iuueni firmo. i. ſatis potenti ad libidinem tuam explendam, neque naris obeſæ. i. occluſæ, & pinguis, ſeu craſſæ? hoc eſt neque habenti narem obtuſam & occluſam, ita vt parum olfaciam. Obeſum pro pingui ēt apud Maro. legunt, illic, Obeſaq. terga aut obeſæ. i. circumeſæ, aut circum roſæ naris, ita vt virtus odoratiua perierit. Dicit ergo, Cur mittis mihi neque te exaturare, neq; fœtorem tuum ſufferre valenti, munera & tabellas. i. triplices pugillares, in quibus amores & res amatoriæ inſcribebantur. Docens etiam ſe non obeſæ naris, addit, Nanque ego vnus. i. ſolus, odoror. i. olfacio (pro quo vulgarius dicitur odoro) ſagacius. i. minore ſagacitate, & peritia naſi (nam ſagacitas naſi eſt. vnde Plaut. Sagax naſum habes) an Polypus, ſupp. ſit cauſa fœtoris in naſo. Eſt autem (vt Manc. recitat) caruncula quædam putida in naſo. An hircus. i. hircinus fœtor, grauis. i. moleſtus, & difficulter tolerabilis, cubet. i. quiete maneat (alludit autem ad cubilia hircorum, quæ fœtidiſſima ſunt) in alis. i. ſub axilis, hirſutis. i. piloſis, ſagacius dicit, quam canis acer. i. ſtrenuo olfactu, ſupp. odoratur, aut ſentit, vbi lateat ſus. i. aper (poſſet dici vbi lateat ſus acer, ſed plus roboris eſt dicendo, Canis acer, vt ſe vel acri cani præferat) odoror etiam ſagacius, qui (aut quis). i. qualis ſudor (quia ſequitur is, ſuauius, qui quàm quis legitur) & quàm. i. quantum, malus odor creſcat (aut creſcit) vndique membris vietis. i. flaccidis, & vetuſtate langueſcentibus cū. i. quando ipſa membra vetulæ, properanti ſedare rabiem indomitā. ſ. libidinis, penè. i. cauda virili, ſoluto. ſ. ab intentigine emiſſo ſemine, aut ſoluto è ſubligaculis. Nec creta humida. i. chia terra cretici coloris, & color fucatus. i. fuco, & adulterino colore quæſitus ſtercore. i. oleto, crocodili. illius animalis in Aegypto frequentis, manet illis. ſ. membris tuis vietis, quia ſudore, & anhelitu reſoluitur, iam. ſ. in coitu, & tu rumpis (aut ipſa rumpit) iam ſubando. i. ſubeundo. more ſuum diutino coitu, cubilia tenta. i. ſtrata, & tecta. i. cooperta tapetis, aut lineis cooperimentis. i. tam immodice te agitas, vt cubile penè rumpas. alludit autem ad tentoria, quæ ſuperne teguntur, vt vir muliere, tenta autem dicit propter penem, q. d. tu me, & membrum meum rumpis, vel. i. etiam, dum tu agitas (ita repoſuit Bonfinis, nam alij agitat legunt). i. moues mea faſtidia. i. quibus te faſtidio, & contemno, verbis ſæuis. i. ſuperbis dicendo. ſ. ò Horati, tu langues minus Inachia. i. minus fatigaris ſubagitando Inachiam, ac. i. quàm me tu potes ter nocte. ſ. vna, Inachiam ſupp. cognoſcere, aut (honor ſit auribus) futuere. quod ex more ſubticuit, ſicut Comici miles, Ego Eunuchum illum, vel ſobrius, Tu autem ex mihi ſemper mollis. i. languens & impotens, ad vnum opus. ſ. Veneris. Pereat Lesbia male, quæ mihi quærenti taurum. i. fortem ſubactorem, mōſtrauit te inertem. i. ignauum, & torpentem, præcipue cum Amyntas Cous, ex Co inſula iuuenis, adeſſet. i. præſto eſſet mihi, cuius neruus. i. mentula, inhæret conſtantior in inguine. i. membro muliebri indomito. i. indomabili, & ſemper prurienti, quam noua arbor inhæret collibus. Cui putas ò Horatij, q. d. ne gratis à te ſtuprum quæſiſſe dicar (vnde prius, Munera cur mihi) vellera lanæ iteratæ. i. bis tinctæ, muricibus. i. purpuris Tyrijs properabātur. i. cito parabantur. Nempe. i. ſi neſcis certe ſup. properabantur tibi. Ne conuiua foret inter æquales. i. coæuos ſodales, quē ſua. i. propria mulier. i. amica, aut potius vxor diligeret magis quàm ſupple ego te. O ego leuis. i. inconſtans, & imprudens, & quam tu fugis vt agna pauet. i. pauore fugit lupos acris, aut vt capreæ ſup. pauent leones.

AD AMICOS.

Ad amicos ne nimium ſe curis macerent, dum adhuc ſunt iuuenes, ſed per occaſionem nonnunquam animum remittant, ex Chironis Centauri ſententia, qui Achillem diſcipulum monebat, vt apud Troiam qui periturus erat vino, & fidibus ſe exhilararet.

Ode XIII. Dicolos, Diſtrophos. Primus quiſque verſus eſt Heroicus, Hexameter, Catalecticus qualis ille, Laudabunt alij claram Rhodon, aut Mitylenen, hoc modo.

Hōrrĭdă -uu tēmpē -- ſtās cæ -- lūm cōn -- trāxĭt ĕt -uu īmbrēs --

Secundus vero quiſque eſt Archilochius, conſtans Dimetro Iambico, & Penthemimere Heroica, id eſt quatuor Iambis, recepto tamen in locis imparibus etiam ſpondeo, deinde è duobus Dactylis, & ſyllaba, hoc modo.

Niuēs u- quĕ dē u- dūcūnt -- Iŏuēm u- nūnc mărĕ -uu nūnc ſÿl -u uă u-

-uu------uu--

u-u---u--uu-uu-

HORRIDA tempeſtas cœlum contraxit, & imbres.
Niueſque deducunt Iouem, nunc mare, nunc ſiluæ
Threicio Aquilone ſonant. rapiamus amici

Oces

Occaſionem de die: dumque virent genua;
Et decet; obducta ſoluatur fronte ſenectus.
Tu vina Torquato moue conſule preſſa meo.
Cetera mitte loqui. deus hæc fortaſſe benigna
Reducet in ſedem vice. nunc & Achæmenia
Perfundi nardo iuuat: & fide Cyllenea
Leuare diris pectora ſolicitudinibus:
Nobilis vt grandi cecinit Centaurus alumno,
Inuicte mortalis dea nate puer Thetide
Te manet Aſſaraci tellus: quam frigida parui
Findunt Scamandri flumina, lubricus & Simois.
Vnde tibi reditum certo ſub tegmine Parcæ
Rupere: nec mater domum cærula te reuehet.
Illic omne malum vino. cantuque leuato.
Deformis ægrimoniæ, & dulcibus alloquijs.

ANTO. HORRIDA tempeſtas) Hac Ode amicos hortatur ad lætiorem vitam. Cum enim nunc plueret, nunc ningeret, & in mari, ac ſiluis tempeſtas eſſet, occaſionem ad voluptatem rapiendam eſſe docet, eo nanque tempore aliud agi non poterat. [Horrida tempeſtas) Primus verſus hexameter eſt. ſecundus verò quatuor pedes habet ex Iambico verſu, & duos Dactylos cum cæſura. [Cœlum).i. nubes, aër. n. in nubes contrahitur, indeq. imbres decidunt. [Et imbres.) Ordo eſt: Et imbres, & niues deducunt Iouem. i. deorſum ducunt aërem. Videtur enim quodammodo cum pluuia aër deſcendere. [Siluæ) Metricam triſyllabũ fecit. [Occaſionem) Dicitur occaſio opportunitas temporis caſu proueniens, vt Feſtus ait. [De die). i. tempore ipſo. [Virent genua;) Dum vigent, & valent. [Obducta rugis). i. obſita vt mœſtis euenit. [Conſule m.) Horat. enim Manlio Torquato conſule natus eſt. quod ſuperius etiam ſcripſit. [Cetera) Senſus eſt: Vacandum eſſe conuiuijs tantùm, cetera verò omittenda, vt ſunt minus læta. nam Deus in melius forſitan reducet. [Achæmenio). i. Perſico. Achæmenes enim (teſte Herod. lib. iiij.) fuit primus Perſarum rex, à quo poſtea reges omnes vſque ad Darium deſcenderunt. [Fide Cyllenea). i. lyra. Mercurius enim lyra inuenit, & Phœbus cytharam, de quibus late in Odis. [Nobilis) Vt ſenſus eſt, quo Centaurus Chiron Achilli alumno prædicẽs mortem apud Troiam, monuit omne malum vino, & cantu leuandum. eodem itaque modo, & ipſe agit. [Grandi alumno,) Iuuenal. item Sat. vij.

Metuens virga iam grandis Achilles
Cantabat patrijs in montibus.

[Aſſaraci tellus:) Troiam intelligit. Nam Dardanus Ioue natus genuit Erichthonium: is Troen Tros Aſſaracum, ex quo Capys natus eſt: inde Anchiſes, hinc Æneas, &c. Auctor Naſo lib. iiij. Faſt. [Scamandri) Ex Ida Phrygiæ monte Scamander, & Simois fluuij deſcendunt in Troadem, vt Mela ſcribit. [Mater cerula). i. Thetis marina. [Ægrimoniæ). i. triſtitiæ. Eſt autem ordo: Illic vino, cantu, & dulcibus alloquijs leuato omne malũ deformis ægrimoniæ. Aerimonia autem eſt animi viuacitas, vt inquit Nonius. [Deformis) Deformes efficientis. [Dulcibus alloquijs.) Dulcibus verbis dulci ſermone.

ACR. HORRIDA tempeſtas) Hortatur amicos ſuos, vt pluuio aëre, quo aliud facere non poſſunt, lætitiæ, & poculis indulgeant. [Cœlum contraxit) Pro nubibus: vt, Iam cœlum, terramque meo ſine numine venti miſcere. [Et imbrea.) Vt, Effuſis imbribus atris tempeſtas ſine more furit. [Dumque virent genua;) Hoc eſt quando iuuentus viret, ſenectus arida deponatur: vt, Genua labant, vaſtos quatit æger anhelitus artus. de iuuene: Ille pedum melior motu fretusq. iuuenta. [Obducta ſoluatur fronte ſenectus.) Lætitia tendatur frons obducta mœrore. [Tu vina Torquato moue conſule) Conſule vina repoſita proferri iubet, quo ipſe natus eſt Manlio Torquato. [Deus hęc fortaſſe benigna Reducet in ſedem vice.) Si quæ minus læta ſunt, vt quæ ſollicitudinem moueant, de Deo ſperanda dicit, vt in melius mutentur, dummodo lætitiæ non prætermittatur occaſio. [Achæmenio) Perſico. [Et fide Cyllenea) Lyra, chorda, quam traditur Mercurius inueniſſe, qua accepta ab eo Amphiõ cantu dicitur muros feciſſe Thebanos. [Grandi Centaurus alumno,) Vt Iuuenal.

Iam grandis Achilles cantabat patrijs in montibus.

[Nobilis vt cecinit) Nobilem Chironem dicit, cuius vmbram ponit Achilli prædicentem Fata ſua. [Aſſarati tellus,) Aſſaracus auus Anchiſæ, à quo & Troiani. [Tellus) In qua ſepeliendus erat. [Findunt Scamandri flumina,) Scamander fluuius Europã ab Aſia diuidere dicitur, ideo poſuit findunt. [Lubricus & Simois) Fluuius Troianorum: vt, Vbi tot Simois correpta ſub vndis Scuta virum, galeaſque, & fortia corpora voluit. ſiue pro natura aquæ lubricus. [Certo ſub tegmine Parcæ) Vt, Rumpunt ſtamina Parcæ. [Cærula) Nomen à colore maris. i. marina: vt, Cęruleus Nereus. [Ægrimoniæ) Animi, vel ægritudinis.

HORRIDA tempeſtas cœlum contraxit, & imbres) Hortatur contubernales, vt qm̃ ipſo cœlo pluuio nequeant aliud agere, in conuiuium ſecedant. Cœlum autem pro nubibus accipe, & contraxit in vnum coëgit, ac per hoc denſas fecit intelligendum. Et imbres Niuesq. deducunt Iouem, &c.) Quaſi cum imbribus ad terras Iuppiter deſcendat. [Rapiamus amici Occaſionem de die,) Verum occaſionem, quæ de die pluuio incidit, an vt conuiuia de die dicebantur à primo mane cepta? [Obducta ſoluatur fronte ſenectus) Obducta. i. in rugas contracta, ac per hoc ſeuera, ac triſtis. Sit ergo & ſenectutem pro grauitate ac ſeueritate accipe. [Torquato moue conſule preſſa meo.) Præcipit vina proferre Manlio Torquato conſule diffuſa, quo anno ipſe natus ſit: quod & alibi amphoram alloquens oſtendit, ſic dicens, O nata mecum conſule Manlio. ad hoc ergo pertinet, ꝙ dicit Torquato meo. [Et fide Cyllenea). i. chorda quam Mercurius inuenit ac per hoc lyram. [Nobilis vt cecinit grandi Cent. alumno,) Chiron. ſ. Centaurus, alumno. i. Achilli. [Deus hæc fortaſſe benigna Reducet in ſedem vice.) Senſus eſt. Hæc quoque, de quibus ſollicitus es, fortaſſe benignus reſtituet tibi Deus, vices rebus humanis conſtituit. [Vnde tibi reditum certo ſub tegmine Parcæ Rupere:) Tale eſt & illud: Extrema & alijs Parcæ fila legunt. [Nec mater domũ cærula te reuehet) Per matrem Thetidem, atque ex hoc metonymicos mare intelligamus. POR.

ASC. HORRIDA) Inuitat amicos, & ſodales ad hilare conuiuium dicens. [Tempeſtas horrida). i. pluuioſa, & aſpera. [Contraxit). i. condenſauit in nubea cœlum. i. aërem. [Et imbres, ac niues deducunt. i. deorſum, quia in terram, ducũt Iouem. i. aërem in nubem contractum, & per pluuiam reſolutum. [Mare ſup. ſonat nunc, & ſiluæ ſonant nunt, Aquilone Threicio). i. à Thracia flãte. [Et ergo ò amici rapiamus Occaſionem). ſ. læte conuiuandi. [De die). i. tempore. [Et dum). i. donec. [Genua). ſ. noſtra. [Virẽt). i. in vigore ſunt. [Et dum decet) ſ. per ætatem. [Soluatur ſenectus fronte obducta). i. quæ erat obducta triſtitia exporrigatur hilaritate. [Tu moue) ſ. fundendo, & bibendo vina preſſa Torquato conſule meo). i. anno natiuitatis meæ, quo Torquatus cõſul erat. [Mitte). i. omitte. [Loqui cetera). i. ſerioſa, quæ nihil ad lætitiam faciant. [Nam deus reducet fortaſſe hæc) ſ. triſtia, quæ agitare poſſumus. [In ſedem). i. tranquillitatem, & ſedationem. [Vice). i. viciſſitudine. [Benigna) i. fauorabili. [Iuuat). i. delectat ſup. me. [Nunc perfundi nardo Achæmenio). i. Perſico. [Et leuare pectora ſupp. à ſolicitudinibus duris (aut diris) fide Cyllenea). i. lyra à Mercurio inuenta. [Vt). i. quemadmodum. [Centaurus nobilis) ſ. Chiron iuſtiſſimus Centaurorum ſm̃ Hom. [Cecinit grandi alumno) ſ. ſuo ſup. Achilli dicens. [O puer inuicte nate mortalis Dea Thetide) i. licet ex dea mortalis tamen. [Tellus Aſſaraci). i. Troiana, quam Aſſaracus aliquãdo poſſedit. [Manet te). i. ſtatuta eſt tibi eaitio. [Quam) ſ. tellurem. [Frigida flumina Scamandri) Fluuij ab Ida profluentis. [Parui). i. exigui. [Et Simois lubricus). i. labilis, & difficulter retentibilis. [Findũt). i. ſecant & abſumunt, aut potius diuidunt per medium eius fluendo. [Vnde). i. de qua tellure. [Parcæ). i. Deæ Fatales. [Rupere). i. rumpendo fila Fatalis vitæ negauerunt tibi reditum ſub tegmine. i. contextu Fatorum. [Certo). i. ineuitabili. [Nec) i. & non & vnde, mater cærulea. i. cærulei coloris, quia marina dea non reuehet te domum. ſ. nauibus. [Leuato illic) i. cum illic fueris, vino & cantu, & dulcibus alloquijs. i. affationibus blandis. [Omne malum ægrimoniæ) i. ægri animi, & triſtitiæ deformis, quia eſt ægritudo animi etiam honeſta.

A D M OE C E N A T E M.

Purgat ſe apud Mæcenatem, quod promiſſum carmen non abſoluerit amore nimirum prohibente. neque id ſine exemplo nam. et Anacreontem amaſſe, & Mæcenatem ipſum vri ait, ſed à puella Helena non inferiori.

Ode XIIII. Dicolos, Diſtrophos. Primus quiſque verſus eſt, qualis. Laudabunt alij claram Rhodon, aut Mitylenem.

Mŏllĭs ĭn ◡◡ ērtĭā ‑◡◡ cūr tăn ◡ ‑ tām dĭf ‑‑ fūdĕrĭt ‑◡◡ ĭmĭs ‑‑

Secundus autem quiſque eſt Iambicus, Archilochius, Dimeter, Acatalectus, qualis ille: Amice propugnacula, hoc modo.

ōblĭ ‑‑ uĭō ◡ ‑ nēm sēn ‑‑ sĭbŭs ◡‑

‑◡◡‑◡◡◡‑‑‑◡◡‑‑
‑‑◡‑‑‑◡◡

Ad vmbilicũ ducere eſt librũ finire, atque abſoluere. Quũ enim vmbilici, interprete Porph. ornamenta eſſea, aut lignea cornea ve, vmbilici noſtri formam imitantia, q̄ voluminibus iã abſolutis ad debãtur.

MOLLIS inertia cur tantam diffuderit imis
Obliuionem ſenſibus,
Pocula Lethæos vt ſi ducẽtia ſomnos
Arente fauce traxerim:
Candide Mœcenas occidis ſæpe rogando.
Deus deus nam me vetat,
Inceptos, olim promiſſum carmen, iambos
Ad vmbilicum * adducere.
Non aliter Samio dicunt arſiſſe Bathillo
Anacreonta Teium:
Qui perſæpe caua teſtudine fleuit amorem
Non elaboratum ad pedem.
Vreris ipſe miſer. quod ſi non pulchrior ignis
Accendit obſeſſam Ilion,
Gaude ſorte tua. me libertina neque vno
Contenta Phryne macerat.

ANTO. MOLLIS inertia) Cur inceptos Iambos omiſeret interroganti Mœcenati rñdet amorem fuiſſe cauſam. [Mollis inertia) Primus verſus hexametes eſt Dactylicus. Secundus verò Iambicus tetramet. [Mollis inertia) Ordo eſt: Candide Mœcenas occidis ſæpe rogãdo. Cur mollis inertia, &c. [Mollis inertia) Viles & molles reddens ſegnitia. [Lethæos) Obliuioſos, λήθη enim obliuio dr̃: inde Lethe fluuius infernus. vnde bibentes obliuione afficiuntur. [Deus deus) Cupido. ſ. [Ad vmbilicum) .i. finem. nam in fine libri vmbilici ornamenti genus ſolẽt poni. vnde Mart. finem tertij libri ita clauſit: Ohe iam ſatis eſt ohe libelle: Iam peruenimus vſque ad vmbilicum. & alibi idem quoque ait: Nunquam grandia nec moleſta poſcit: Quæ cedro decorata, purpuraq. nigris pagina creuit vmbilicis. [Samio Bathyllo) Anacreon Lyricus poeta fuit ætate Piſiſtrati, & Pherecidis hiſtorici Pythagoræ magiſtri, vt ſcribit Euſeb. fuit is patria Teius, qui Bathilium puerum Samium adamauit. Teos autem Ionum ciuitas eſt in peninſula ſita. hinc eſt Anacreon Lyricus. item Hecat. hiſt. vt Str. ait lib. x. iij [Non elaboratum ad pedem) Id autem propter amoris curam eueniebat. [Ipſe) Tu Mœcenas. [Pulchrior ignis) Pulchrior puella, quàm tua ſit. intelligit autem Helenam, dicens, quòd ſi Helena non fuit pulchrior ipſius Mœc. amica debet illa gaudere Mœc.

Anacreõ.

ACR. MOLLIS inertia cur tantam diffuderit) Dicit ſe inertia, & obliuione oppreſſum tanq̃ Lethęum ſumpſerit poculũ. [Pocula Lethæos vt ſi ducentia ſomnos Arente fauce traxerim,) Vt Lethæi ad fluminis vndam Securos latices, & longa obliuia potant. [Candide) Pure, ſimplex. [Ad vmbilicum) ad perfectionem, ad finem. [Nõ aliter Samio dñt arſiſſe Bathillo) Bathillus Panthomimus fuit, de quo Iuuen. Molli ſaltante Bathillo. [Arſiſſe) Amaſſe. [Anacreonte Teium,) A Teia poëtam. [Qui perſæpe caua teſtudine) Qui per metrum amorem ſuum flebiliter cantauit. [Vreris ipſe miſer) aut valde dixit, aut miſer conſolandi cauſa, tanq̃ qui frui amata non poſſet, q̃ eius erat, ſignari non potuit, & de patrono incongrue dicebantur. [Quod ſi non pulchrior ignis) .i. non melior, quàm te iam vrit Mœcenas, quod gratificans dicit Terẽtiæ, q̃ amauit Mœcenas. [Obſeſſam Ilion) Ad Helenam refert. [Me libertina neq; vno Contenta Phryne macerat) Libertinam ſed amare Phyrnem affirmat, quæ licet viro non ſit vno contenta, turpitudinem tamen eius ſe fatetur ferre pro amore.

POR. MOLLIS inertia cur tantam diffuderit imis Obliuionem ſenſib.) ad Mœcenatem loquitur, ſignãs illum frequenter de ſe q̃rere cur negliga: carmina ſcribere. deinde quaſi interrogationes eius volens effugere amorem cauſatur. [Inceptos, olim promiſſum carmen, Ad vmbilicum adducere iambos) Iambos vtrũ carmen olim ꝓmiſſum, an olim inceptos, ambiguum eſt. Ad vmbilicum adducere pro finire, & conſumere, quia in fine libri vmbilici ex ligno, aut oſſe ſolent poni. [Non aliter Samio dñt arſiſſe Bathillo Anacreonta Teium) Attende per ablatiuum dictum arſiſſe Bathillo, & hoc ſæpe Virg. per accuſatiuũ dixerit Formoſum paſtor Corydõ ardebat Alexin. [Non elaboratũ ad pedem) Hoc ideo, quia (vt ſupra oſtendimus) Lyrici poetæ prout libet cuique verſus ſibi fingũt. [Vreris ipſe miſer) Mœcenati, h. d. quia & ipſe Terentiam dilexit. cuius & ſupra ſic meminit. Manum puella ſuauio opponat tuo: Extrema, & in ſponda cubet. [Quod ſi non pulchrior ignis Accendit obſeſſam Ilion, Gaude ſorte tua) In honorem Mœcenatis gratificatur Terentię, Helenæ eam comparans. hoc aũt ait: Si non fuit Helena ſpecioſior, iocunda hęc miſeria eſt, & accẽdit, Ilion, ad amorem magis pertinet quo Troia cremata eſt, nec immerito, qa ipſe amor ignis ſolet dici.

ASC. MOLLIS) Mœcenati ridens, ait? O candide Mœcenas, occidis ſup. me rogando .i. interrogãdo, cur mollis inertia diffuderit ſenſib. imis tantam, obliuionem .i. cur ita ſopitis ſenſib. à canẽdo refrigeſcam, veluti (aut vt ſi .i. perinde atque, traxerim fauce arenti .i. ſitienti, pocula ducentia ſomnos Lethæos .i. obliuioſos. Nam Deus. ſ. Cupido. Deus .i. quem Deum eſſe affirmare cogor, vetat me adducere ad vmbilicum .i. ad cõſumationem, aut ad medium, iambos inceptos .i. iambicum carmen inceptum olim, appoſitorie carmen promiſſum .i. quod tibi promiſeram. Dicunt. ſ. ſcriptores, Anacreonta. ſ. Lyricum Teium .i. ex Teo Ionum ciuitate, arſiſſe non aliter. ſ. quam ego ardeam, Bathillo. ſ. puero, aut ſaltatore, Samio .i. ex Samo inſula qui. ſ. Anacreon, fleuit perſæpe teſtudine .i. cythara, amorem non elaboratum ad pedem .i. ad menſuram iuſtam, vel potius ad pedem non elaboratum .i. nõ elaborate obſeruatum. Ipſe .i. tu ò Mœcenas, vt eris miſer .i. miſerãdo amore, q̃ ſi non pulchrior ignis .i. non fuit pulchrior Helena, q̃ fuit facula monſtrata Hecubæ parturienti Paridem, quæ accẽdit Ilion .i. Troiam, obſeſſam. ſ. a Græcis. Eſt aũt à nominatiuo hac Ilios. vñ prius vexata Ilios dixit: gaude tua ſorte, qa te dignã amas. Nã Phyrne libertina .i. libertinæ cõditionis, nec (aut neque) contẽta vno. ſ. amatore, aut viro macerat me in amore ſui.

AD NEÆRAM CONQVERENS periurijs illius ſe deceptum.

Ode XV. Dicolos, Diſtrophos: Vt, Mollis inertia cur tantam diffuderit imis.

‑◡◡‑‑‑‑‑‑◡◡‑
‑‑◡‑◡◡‑◡◡

NOx erat: & cœlo fulgebat luna ſereno
Inter minora ſidera:
Cũ tu magnorum numẽ læſura deorũ
In verba iurabas mea,
Arctius, atque edera procera aſtringitur ilex
Lentis adhærens brachijs:
Dum pecori lupus, & nautis infeſtus Orion
Turbaret hibernum mare:
Intonſoſque agitaret Apollinis aura capillos:
Fore hunc amorem mutuum,
O dolitura mea multum virtute Neæra.
Nam ſi quid in Flacco viri eſt:
Non feret aſſiduas potiori te dare nocteis:
Et quæret iratus parem.
Nec ſemel offenſæ cedet conſtantia formæ:
Si certus intrarit dolor.
At tu quicunque es felicior; atque meo nunc
Superbus incedis malo:

* Eſt Pactolus Lydiæ fluuius ex mōte Imolo effluēs aurū ſcatens. arenis.

Sis pecore, & multa diues tellure licebit:
Tibique Pactolus fluat: *
Nec te Pythagoræ fallant arcana renati:
Formaque vincas Nirea:
Eheu tranſlatos alio mœrebis amores:
Aſt ego viciſſim riſero.

ANTO. Vade, & χαῖρε. ἀποίχεται. à poetis tragœmina. Leg. Prouerb. Pactalis apes.

NOX erat.) In Neæra ſcribitur Ode. arguitur .n. illa periurij à Poëta. nam cum iuraſſet te perpetuam fore illius aliari poſtea hæſerat. [Nox erat, & carmen eſt ſimile præcedenti. [In verba mea) Secundùm verborum meorum formam. [Viri).i. veneni, vel naturalis virtutis. nā (teſte Nonio) virus quandoque pro naturali virtute legitur. de quo latius diximus libro 3. Georg. ibi: Viroſaq. Ponius Caſtorea. [Potiori).i. riuali, qui potior & valétior eſt apud te. [Parem).i. mutuo amantem puellam [Offenſæ for.).i. quā tu oſtendiſti periurio. [Conſtantia) Continētia, & perſeuerātia nō ſuccūbet formæ tuæ, ſed libera erit. [Pactolus) Lydiæ fluuius aurifer. hinc aliter Chryſorrohā vocant, vt Solinus ait. [Pythagoræ arca. renati.).i. quanquam phyloſophus ſis. cur autem renati, in Odis late diximus. [Nirea) De Nireo item in Odis, ample.

ACR. NOX erat) Neæram amicam ſuam alloquitur, periorijsque eius ſe deceptū ſignificat, ꝙ amorem ſuum in aliom trāſtuliſſet, quem negat perpetuū futurū. [In verba iurabas mea) Sicut ego oſtendebam tibi iurare ita iurabas & ſecundùm varba quæ proponebam iurabas arctius te mihi coniunctam fore, quàm ilici hederam. [Arctius) Diligentius. [O doli. mea ni. vir. Neær.) Quia ſi iratus fuero cōtemnā te, & incipies dolere. [Nā ſi quid in F. viri eſt).i. ſi quid habet in ſe virile Horatius. [Aſſiduas) Frequentes. [Potiori) Meliori riuali. [Nec ſe. of. ce. con. for.) Tunc conſtantia amatoris cedit formæ mulieris, qñ læſus non audet abſcedere. hoc eſt quod dicit: Si offenſus fuero non cedam formæ tuæ .i. non tibi ſeruiam, non perſeuerabo iniuriam paſſus. [Tibique Pa. flu.) Pactolus fluuius aureas trahens arenas. l. quanquam habeas tantas diuities, vt tibi videatur Pactolus fluere? [Nec te. Py. fal. ar.).i. quamuis ſis Philoſophus, Pythagoras enim dicebat animas poſt mortem redire in altera corpora. [Mœrebis) .i. dolebis.

POR. NOX erat, & cœlo fulgebat Luna ſereno Inter minora ſidera.) Quæritur de Neæra ꝙ non ſeruet fidem iuſiurandi, quo ſe obſtrinxerat, ſemper cum Horatio victuram, deinde horrendum ipſum iuſiurandum vult facere. noctis ſilentium erat, inquit, ſerenum, ac Luna lucebat. [Cum tu. ma. nu. læ. deorum) Ad euentum refert, quaſi cum iuraret, iam perfidiam fallandi in animo haberet. [In verba iurabas mea) Hoc eſt mea per varba conceptum iuſiurādum. [Lentis adhærens bra.).i. amplexu brachiorum cum hæc iurares. [Dum pecori lupus, & nautis infeſtus Orion) Huic ſimile eſt In freta dum fluuij current, dum montibus vmbræ Luſtrabunt, cōnexa polus dum ſidera paſcet. Nam ſi quid in Flacco eſt viri.i. ſi quid virile Flaccus in ſe habet. [Non ferre aſſiduas pote clare noctes) Potiori non ex ſua perſona Flaccus dixit, neq; enim riualem ſibi ſuum præfert, ſed qui apud te potior eſt. Nec ſemel offenſæ ceder conſtantia formæ qñ ſemel offenſa eſt .i. non vincetur cōſtantia mea à tua forma, quo minus illam contemnat, & relinquat, ſi indignationem cee tam conceperam. [Et tu quicunq; es felicioe) Ad riualem hoc dicit. Atque meo nunc Superbus incedis malo.i. tibi placens, ac glorioſus. [Sis pecora, & multa diues tellure licebit) Etiā diuitijs felix ſis præter amorem. Neæræ. [Tibiq. Pactolus fluat).i. abundes auro, quia Pactolus fluuius aurum ferre dicitur. Nec te Pythagore faliāt arcana renat .i. licet doctiſſimus ſis. quare aūt renatus Pythagoras dicatur, notum eſt, vt ſupra diximus. [Formaq. vin. Ni.) Hunc ſupra retulimus formoſiſſimū ab Hom. prædicari, hoc verſu νιρεὺς δ' αὖ σύμηθεν ἄγε τρεῖς νῆας ἐΐσας, νιρεὺς, ἀγλαΐης θ' υἱὸς χαρόποιό τ' ἄνακτος νιρεὺς ὃς κάλλιστος ἀνὴρ ὑπὸ ἴλιον ἦλθε τῶν ἄλλων δαναῶν μετ' ἀμύμονα πηλείωνα. [Eheu tranſl. alio mœ. amo.) Ingemiſcit iam vicem illius, qui relinqui meruit. [Aſt ego vi. riſero) Modo coniunctiuo dicitur tempore futuro. vt eſt illud Terentianum, vxore opus eſt, duxero.

ASC. NOX erat.) Amatorie accuſat Neærā periurij, hoc ordine: Nox erat, & Luna fulgebat cœlo ſereno inter ſidera minora, cū tuo Neæra læſura. ſ. periurio, numen magnorum deorum, iurabas in verba mea.i. obſeruare, quæ abs te petebā, adhærens brachijs meis lentus.i. adhærentius. atq;.i. quàm ilex procera aſtringitur.i. ſtricte amplectitur hedera. ſ. frutice. Iurabas inquā. hunc amoré ſ. noſtrum, aut inter nos fore mutuū, dum .i. donec lupus ſup. fuerit infeſtus pecori, & Orion .i. ſidus eius impetuoſum, infeſtus.i. vim inferēs nautis, turbaris (aut turbaret) pro turbauerit, mare hyberoum .i. hyemale, & dō aura.i. ventus, ag tarit (aut agitaret) capillos intonſos Apollinis, hoc eſt in perpetuum. O Neæra dolitura multū mea virtute.i. propter virtutē meam. Nā ſi quid viri .i. animi virilis eſt in Flacco, hoc eſt in me, loquitur tū tanq̄ de alio in tertia perſona. ipſe Flaccus nō feret.i. nō perpetietur te dare potiori.i. ditiori, aut amantiori noctes aſſiduas, & iratus. ſ. tibi, quæret parē.i. amicam redamantem ſe. Nec ſi dolor certus.i. firmus & conſtans, intrarit .ſ. præcordia, conſtantia .ſ. eius. ceder.i. locum dabit formæ ſemel offenſæ.i. per contemptum læſæ. Et (aut at) tu ò riualis, quicunq; es felicior .ſ. q̄ ego atq; incedas nunc ſuperbus meo malo.i. damno, licebit.i. permittetur, ſis.i. vt ſis, diues pecore, & multa tellure. & Pactolus fluuius aurifer in Lydia fluat.i. fluendo afferat aurum tibi nec arcana Pythagoræ renati. ſ. ſecundùm eum fallant te .i. ſis prudentiſſimus, & vincas forma Nirea fortiſſimum adoleſcentem vt prius patuit. Eheu quæ interdolentis vox, q.d. nihilominus tu mœrebis.i. mœſte feres amores tranſlatos alio.i. ad aliam amicam. Aſt ego riſero, ſi. ſ. eueneris, viciſſim.i. per vices.

GLAR. LENTIS adhærēs Brachijs.) Acron hæc verba ita colligit, quaſi ad puellæ iuramentū pertineant. At in. iurabas arctius te mihi coniunctam fore quā ilici hederam cum poetæ verba aliter ſonent. Nempe cum illius lentis brachijs adhæreret arctius atq; hedera procera aſtringitur ilex. Tum illā iuraſſe, &c. Badius lentius legit, exponitque adhærentius, ſed nemo io hoc eum ſequitur atque ipſe varie hoc in codice excudit. Nam ſi quid in Flacco viri eſt. Mancinellus vici eſt, exponit, veneni, vel naturalis virtutis non attendens hic Iambū eſſe oportere, nec Spondeum hic locum habere. Virus autem pro venenu primam producit, vt illud Virgil.

Ille malum virus ſerpentibus in dedit atris.

QVERITVR BELLIS CIVILIBVS Nullum imponi finem.

Tanta eſt, inquit, Romanorum potentia, vt ſeſe non ferant, ſed in mutuam perniciem ferantur, vt videri poſſit fato quodam fieri vt, ſubinde noua atque nouo bello ciuili Roma peritura ſit, quæ nō à ſocijs quidē & vicinis potuit vnquam euerti, neque ab extremis hoſtibus. quare conſulit, vt exemplum Phocæorum ſequantur, qui communi conſenſu patriam reliquerunt, diris execrationibus ſe deuouentes, ſi vnquam quiſquam rediret in patriam, quod illis feliciter ſucceſſit. Itaque ad ſuetier eundendum hortatur, & nauigandum ad felicem aliquam regionem, cuiuſmodi eſſe fortunatas inſulas, vbi omnia inſeminata, & inarata naſcuntur, planeq; ſine vllo labore, & cultura proueniunt, & quidem feliciſſime, vbi nihil poteſt deſiderari ad beatam vitam quemadmodum aiunt aureo ſeculo, cuius tantum in illis veſtigia relicta ſunt.

Ode XVI. Dicolos, Diſtrophos. Primus quiſque verſus eſt Heroicus, Hexameter, hoc modo.

āltĕră -vv iām tĕrĭ -vv tūr bēl -- līs cī -- uīlĭbŭs -vv ætās --

Secundus verò quiſque eſt Iambicus, Hipponactheus, Trimeter, qualis ille, Ibis Liburnis inter alta nauium.

Quanquam in hac Ode ſecundus quiſque verſus conſtat è ſolis Iambis, quod ſemel tantum legitur feciſſe Horatius. Quamobrem verſus ille, Eamus omnis execrata ciuitas, ſic eſt legendus: Eamus omnes execrata ciuitas Quod & Porphyrioni placet, vt ſit figurata locutio, eamus omnis ciuitas execrata hac, & qua poterunt reditus abſcindere dulces. Sunt enim omnes Iambi, hoc modo.

Sŭīs v- ĕt ĭ -v pſă Rō v- mă vī v- rĭbŭs v- rŭīt vv

-vv vv----vv--
v--vv-v-v-vv

Altera

citus proſilis, vt diſcuſſis fluctibus diu qualem emiſit vndā agat
ſuumq. ēt in mari alucum ſeruat, vt Mela docet. [Matina lauerit
eacomina).i. Matini montis Apuliæ apicem quod nunquā erit.
[Apēninus) Is mons eſt, qui ab alpibus illis inchoatis citeriorē
Galliam ab vlteriori ſeparant Septentrionem verſus in Sieulum
vſque p·orenditur fretum Italiam par medium ſecās. quod Dio
nyſius ſcribit. [Leuis).i. vt ſi abſque pilis cum ſit hirſutus. [Amat
æquora.) Innaret vti piſces, & ibi degat. [Mollis) Iners, & mulie-
bris, non virilis. [Eapas).ſ. melio℞. [Inominata) Infelicia quaſi
nullo umine, nulla regione cōdita. [Etruſca littora) Mare Tyr-
rhenum. [Oceanus) Apod quē ſunt inſulæ Fortonatæ. de quibus
late ſuperius. [Termes oliuæ) Propeia dicitur termes caulis olaa
rum, vt Purph. ſcribit. Acron vero ait ꝙ termes dicit̄ eatremus
oliuæ ramus ſicut vitium palmes. [Suam arborem) Non inſitam.
[Crepante pede) Tanq̄ animali poëtica dat pades aqoę. [Plura)
.ſ. prædictis. [Vtrunque) Imbra, & æſtus. [Argoo remige) De Ac
go naui intelligit. Eſt aūt ſenſus, ꝙ illuc oō auari, vt Iaſon & Phœ
nicei, non impij, vt Medea, & Vlyſſes ierunt. Iupiter.n. ſolis pijs
loca illa conſtituit. Poteſt ēt ſenſus eſſe talis, ꝙ Argonautæ non
petierunt loca ills, nec Cadmi ſocij quærentes Europā, nec Vlyſ
ſi cohors per multa vagata. nam ſi perijſſent, ounquā ſe contuliſ-
ſent alio. [Coroua) Antēna℞.ſ. [Impotentia).i. via. [Aēre, dehinc
ferro) Ordo eſt, Aēre durauit ſecula, dehinc ferro [Quo℞).ſ. ſe-
culo℞ quinato℞ ferro. [Secunda fuga) Proſpera.n. fuga eſt mali
ſeculi conferra ſe ad felicia loca prædita. [Datur) Suadetur.

ACR. ALTERA iam taritur bellis ciuilibus ætas) Altera qō An
tonius dimicauit contra Auguſtum. [Suis & ipſa Roma viribus
ruit) Magnitudine ſua laborat. [Marſi) Qui primi mouera bella
ciuilia. [Æmulæ) Inuida. [Nouiſq. rebus) Magnis, vt Pollio, &
ipſe facit noua carmina. [Nae fara cærulea domuit Germania
pube) Cærulea ad oculos retulit, quod ſtigmatico hn̄t, aut gutta
cæſia oculo℞ colore.i. catino. [Abominatio) Eaecrationibus ha-
bitus. [Deuoti ſanguinis) Execrabilis, & deteſtandi. [Rorſus) Sic
ut antea [Victor) Compos voti, vt illi victor ego, & Tyrio con-
ſpectus in oſtro. [Oſſa Quirini) Non.n. licet patefieri templum
eius. [Iuremus in hæc) Per hæc verba. [Imis) Deeſt ab. vt, Ilium
& omnit homo fumat Neptunia Troia. [Renarint) Supra male
notauerint, vel ſurſum emarſerint. Procurrerit, occiderit, proceſ
ſerit, quod fieri non poteſt. [Noua libidine) Nouo deſiderio.
[Subſidere) Succumbere.i. qn̄ Tigres conueoient eum ceruieis
in amore, qui ſibi diſcordant per naturā. [Credula) Vt credant ſe
leonibus. [Ametq. ſalſa leuis) Leuis hircus cōtra naturam, cum
hiſpidus ſit. [Mollis & eapes).i. quiatiores, & qui amore ſol geni
talis nolit ſectari meliora, reſideat in Penatibus proprijs. [Vos
quibus eſt virtus in animo) ſupple diſcedite. [Muliebrem tolli-
te luctum) Vt, Non hoc ipſa ſibi ips ſpectaculs poſcit. [Etruſca
præter, & volate littora nauigata Tyrrheoū mare. [Nos manet
Oceanus) In quo ſunt inſulæ Fortuoatæ ad aquas. Saluſt. in hiſto
ria dicit victum voluiſſa ira Sertorium. [Diuites) Fœcundas. vt
Virg. Diues opum variarum. [Reddit vbi Cererem tellus inara
ta quotannis) Vt, Ipſaq. tellus Omnia liberius nullo proſceoe ſe
rebat. [& nunq falleotis).i. fructibus abuodaotis. [Termes) Di-
termes extremus ramus oliuæ, ſicut vitium palmes. [Pulla) Ni-
gra, ad coloram pomi retulit. [Illic iniuſſæ veniunt ad muictra
capellæ) Sic Virg. Ipſæ lacte domum referrent diſtenta capellæ
Vbera. [Tenta) Diſteota, plena. [Nec veſpertious circumegit vr-
ſus ouile) Vt, Nec magnos metuent armenta leones. [Nec intu-
meſcit alta viperis humus:) Vt nec repit immenſos orbes per hu
mum, neque tanto Squameus in ſpiram tractu ſe colligit anguis.
[Colchis) Medea. [Noo huc Sidonij) Cadmi ſocios ſignificat.
[Cornua) Capita velorum cornua dicuntur. vt, Cornua velata-
rum obuertimus antemnarum. [Laborioſa nec cohors Vlyſſei)
Vt ſupra, Nec curſus duplices per mare Vlyſſes. [Nulla nocet pe
cori contagia) vt, Nec mala vicini pecoris contagia lædeot.

POR. ALTERA iam teritur bellis ciuilibus ætas) Quæritur in
hac Ode, quod bellis ciuilibus nullus hoīs impooatur. Altara
ætas ergo.i. alterum ſeculū. [Suis, & ipſa Roma viribus ruit) Hoc
eſt quod T. Liuius ait, Vt iam magnitudine laborat ſua. [Mina-
cis aut Etruſca Porſenæ manus, Aamula nec virtus Capuæ)
Æmula, inquit, quia imperiom ereptum iri à Romanis ſperauit.
[Nouiſqua rebus infidelis Allobroa) Hoc ad ipſ illud refertur,
quo Catilinæ factio coniurauit, & penè legati Allobrogum illi
conſenſerant. [Nec fera cærulea domuit) Cæruleos Germanos
ad colorem oculo℞ referens dixit. [Impia perdemus deuoti ſan
guinis ætas) Hic concluditur ſnia inde cœpta: Quam neque fi-
nitimi valuerūt perdere Marſi. Et deuoti ſanguinis pro abomina
ti atque execrati dictū eſt. [Barbarus heu cineres inſiſtet victor,
& vrbem) Non barbarica execratur, ſed ciuilia. quo ergo dicit?
niſi forte aut futurum vt reliquias attritas bellis ciuilibus vrbis
Romæ Barbari iuuadaot. [Quæqua carent ventis, & ſolibos, &
oſſa Quirini) Hoc ſi dicitur, quaſi Romulus ſepultus ſit, non ad
cœlum raptus, aut diſcerptus. nam Varro poſt roſtra fuiſſe ſepul
crum Romuli dicit. [Forte qd expediat, cōiter, aut melior pars
Malis carere quæritis laboribus) ſubdiſtinguendum, hęc.n. inter
rogatiua figura dr̄. ait enim. Fortaſſe aut oēs cōitec, aut certe
melior pars quęritis carere malis laboribus. melior ergo pro eo
quod eſt maior dictum eſt, ſicut apud Virg. Nunc adeo maior
quoniam pars acta diei eſt. [Nulla ſit hac potior ſnīa, Phocęo℞)
Elocutionis ſenſus hic eſt ordinandus: Si quæritis quid vobis a-
gendum ſit accipite conſilium, vt nulla ſit potior ſnīa, quàm ea-
tis quocunque pedes vos ferent, velut Phoceorum ciuitas pro-
fugit execrata agros atque Lares patrios, habitandaq. Phana a-
pris reliquit, & rapacibus lupis. Phocei autem relicto patrio ſo-
lo in Galliam venerunt, Maſſiliamq. vrbem condiderunt. [Fe-
riſq. rurſus occupabitur ſolum) Ingemiſcit tam deſertum futu℞
ſolum vrbis Romæ q̄ fuerat antequam ipſa Roma conderetur.
[Ire, pedes quocunqua) Hoc ſuperioribus iungendum eſt: Nulla
ſit hac potior ſententia quam eatis quocunque vos pedes ferēt.
[Sic placet? an melius quis habet ſuadare? ſecunda) Sic placet,
interrogatiue prononciandum eſt. Senſus. Hoc nempe placet,
an aliquis veſtrum habet melius quod ſuadeat? Et attende figu-
ram elocutionis, an melius, quis habet ſuadere. Suadere.n. ver-
bum loco nominis poſitum eſt pro ſuadela, quia ſic accipiēdum.
an quis habet meliorem ſuadelam. [Secunda Ratem occupare
quid moramur alite?) Hoc iam hortatiue dicitur quaſi non pro-
ferendo meliorem ſuadelam profeſſi ſint optimum conſiliū eſſe
proficiſcendi. Secunda autem alite, proſpero auſpicio dicitur, vt
ſupra. [Sed iuremus in hæc, ſimul imis ſaxa renarint Vadis leua-
ta: ne) Per hoc reuertendum non eſſe dicit. hæc.n. ſaxa nunquā
renabunt. [Neu conuerſa domum pigeat dare linaa: qn̄ Padus
Matina lauerit cacumina:) Nec radices quidem Matini montis
contingere poteſt Padus nedum cacumina. quippe cum Padus
fluuius Galliæ ſit, Matinus mons Calabriæ, per auxeſin ergo vē
reditum eaecrari. [In mare ſeu celſus procurrerit Apenn.) Apen
ninus mons mediam Italiam porrigitur longe à mari, ſed elegā
ter dixit, In mare procurret.i. promōtorium fiet. [Mirus amor)
Ipſe ex ſubiectis oſtendit q̄ mirum. [Adulteretur & colūba mil-
uio:) Iocunde adulteratur, quia dicitur columba nulla alij ſuc-
cumbere, q̄ cui ſe ſemel iunxit. Niſi forte ad id retulit, ꝙ diuer-
ſum aīal miluius ſit à columba. [Credula nec flauos timeaot ar-
mēta leones.) Non q̄ ſemper credula ſunt, ſed in hoc credula fa-
cta, vt ſe leonibus committant. [Ametq. ſalſa leuis hircus æquo-
ra) Duplex diuerſitas, vt amet æquora hircus.i. vt in mari more-
tur, & ꝙ leuis fiat cū alioqn ſetoſus ſit. [Hæc, & quæ poterunt re
ditus abſcindere dulceis, Eamus omnis eaecrata ciuitas) Ordo.
Hæc execrata.i. execratione.i. iureiurando interpoſito, & eſt figu
ra elocutio. Eamus ciuitas. vt, Pars in fruſtra ſecant. Dulces aūt
reditus non de his dicit, quippe cum abhorreant eos, ſed q alio
quia dulces ſolent eſſe. [Aut pars indocili melior grege. mollis,
& expes Inominata perprimat cubilia) Aut oīs ciuitat eamus,
inqt, aut pars maior remaneat, q̄ mollis animi. & ſine ſpe eſt, ex
persq. virtutis. ferè aūt imperitorum ſe deterio℞ maior modus
eſt, hoc eſt in meliorib. victor, vt ait ille χείρονες πλείους. [Inominata
perprimat cub.) Inominata nunquid ſic dictum eſt, vt abomina-
ta ſolet dici? an quaſi nullo omine, ac nulla religione condita,
& ideo infelicia? [Nos maneat Oceanus circumuagus arua bea-
ta) ordo eſt. Oceanus circū arua beata vagus. Fortuoatas aūt in
ſulas ſignāt, & bonū epitheton Oceanus vagus. [Et imputata flo-
ret vſque vin.) Bene vſque quaſi ſemper, aut nunqd ꝑ valde poſi
tum, quaſi valde floret, ac ꝑ hoc fertilis. [Germinat & nunquam
fallentis termes oliuę) Termes appellatur ꝓprie caulis olea℞ ar
borum. [Nunquam fallētis aūt, non eſt perpetuū epithetō oleæ,
ſed ſibi nunq̄ fallentis. [Suamq. pulla ficus ornat arborem:) Ele-
ganter, & ſuā ornat. ſuā.n. ad illud ꝑtinet, vt nō inſertas arbores
fici, ſed ſpōte natas intelligamus. ſic.n. econtrario Virg. cū de ſa-
tiuis arborib. loqueretur, ait, Miraturque nouas frōdes, & non ſ.
p. Deinde qm̄ alibi fici q̄ ſponte naſcantur. duræ atque inelegan
tes ſolēt eſſe, hinc ait ficus ornat arborē ſuā, vt pulchram, & gratā
naſcitur oſ̄decc. Pullā aūt nigrā ſignāt, ſicut Virg. ait. Ne macu-
lis infuſcet vellera pullis Naſcentum. Vn̄ & pullā veſtem appella
mus. [Leuis crepante lympha deſilit pede) Poetica elegantia di-
ctum, & leuis lympha, & crepante pede deſilit ſonua, Verſus imi-
tat velocitatē & ſtrepitum aquæ currentis. [Refertq. tenta grex
amicus vberæ) Bene amicus refert, vt prædixerat ſponte, Venire
ad

ad Mulctram, hoc intelligamus. [Pluraque felices mirabimur:) Plura, quam ſupra dixi. inde refert quæ iuuat hæc plura. [Vtrunque rege temperante cœlitum) Vt nec nimia pluuia humum radat, nec rurſum ſiccitas vrat. [Non huc Argoo contendit remige pinus. Neque impudica Colchis) Medeam ſignificat, quæ Iaſonem perſecuta cum Argonautis nauigauit, per quod ſignificat veneficia ab eis ignota fuiſſe. [Non huc Sidonij torſerunt cornua nautæ Laborioſa nec cohors Vlyſſei) Subaudiendum, ſi. n. huc veniſſent, nollent recedere. per Sidonios autem Cadmum Thebarum conditorem vult intelligi. [Vlyſſei) Metri cauſa ſeparatio .i. diæreſis facta eſt, vt materia, & pictai ſolet dici niſi forte ita declinauit vt dici. nam vtrunque nomen videmus producta ſyllaba terminari, ita & paulò poſt Achillai dixit. [Iupiter illa piæ ſecreuit littora genti) Hoc eſt, ad hos ſecreuit, vt pia gente habitarentur. [Quorum pijs ſecunda vate me datur fuga) Quorum ſeculorum .i. ærei, ac ferrei fuga vobis pijs datur à me vate .i. datur vobis conſilio meo vt effugiatis peſſima ſecula.

A S C E N S I V S.

ALTERA iam teritur) Argutiſſime deteſtatur ciuilia bella, dicens. Altera ætas .ſ. Romanorum, quorum ſuperioris ætatis plurimi extincti erant, teritur iam bellis ciuilibus, & ipſa Roma ruit ſuis viribus .ſ. in ſe conuerſis. Nos ergo impia, quia ferrea ætas, ſanguinis deuoti .i. morti addicti, perdemus .i. deſtruemus, & exterminabimus ſup. eam hoc eſt Romam, quam neque Marſi populi bellicoſiſſimi in Italia, finitimi .i. quamuis cõfinio, vbi pernicioſiſſimi ſunt hoſtes, habitãtes, valuerunt perdere, aut manus .i. poteſtas, Etruſca .i. Etruſcorum, perſonæ .ſ. regis minacis, quia minantis Romanis necem, niſi Tarquinium Superbum regem ſuum recipiant, nec virtus Capuæ, oppidi præcipuum in Campania Italiæ, æmula .i. quæ ex æquo imitari Romam contendit, nec Spartacus, gladiator ille acer, quia collecta manu ſeruorum tot ſtrages dedit, nec Allobrox .i. populus ille Galliæ, in Delphinatu, & confinio, infidelis .i. non ſeruans fidem, rebus nouis .i. coniurationi Catilinæ, nec Germania fera .i. immaniter bellicoſa pube .i. multa prole florente cærulea .i. cæruleos oculos habente. domuit, & quam Annibal abominatus .i. pro diro omine execratus parentibus .i. à maioribus noſtris ſup. non domuit. Nos inquam perdemus eam, & ſolum occupabitur rurſus feris, vt à lupis, & vrſis. qui illic antequam vrbs condita eſſet habitabant, & heu barbarus .ſ. auxiliarius victor inſiſtet .i. pedibus impellet, cineres .ſ. Romanæ exuſtæ, ſi ita pergunt mutuis ſe occidere armis, & eques .i. equus ab equite rectus, verberabit vngula ſonante vrbem, & ipſe inſolens .i. petulans, diſſipabit (nefas videri, aut viſu .i. quod videri nefas erit) oſſa Quirini .i. Romuli, quæ carent ventis, & ſolibus .i. quæ occulta ſemper fuerunt, vt Romulus in cœlum aſſumptus putetur. [Forte quid expediat) Perinde atque in rebus deſperatis haberi ſolet, confuſo vtitur ſermone, vt Aeneas apud Maronem Æn. ij. Iuuenes fortiſſima fruſtra &c. Ordo quoque varius eſſe poteſt, vt ſit: Si forte communiter .i. omnes ex communi conſenſu, aut melior .i. ſanior, & prudentior pars quæritis quid expediat .i. quid facto opus ſit carere .i. ad carendum, aut vt careatis, laboribus malis .i. pernicioſis quales ſunt in bellis inteſtinis ſemper. Et ſi ſup. id quæris, nulla ſententia ſit potior hac, videlicet ire .i. abire hinc quoque pedes ferant, & quocunque Notus, aut Africus ſuperbus, quia prædominans, vocabit .ſ. vos, velut ciuitas Phocæorum execrata .i. execrabilis, aut execrata ab Apolline, qui illis ob ſcelus pernicioſum dedit conſilium, profugit .ſ. in Galliam Narbonenſem, vbi Maſſiliam ac mare condidit vrbem Romanis ſemper amicam, & nunc quoque claram, verum damnatur Phocenſium ciuitas quod profugit .i. porrò fugit agros, atque Lares patrios (aut proprius) quod Romanos facere volentes impediuit Furius Camillus, & etiam Scipio Africanus aliquando. Porphyrio autem ſic conſtruit: Velut ciuitas Phocæorum profugit execrata .i. poſtquam erat execrata agros, atque Lares patrios, & in ſenſus placet, & reliquit Phana .i. templa dijs dicata, habitanda apris, & lupis rapacibus, Bonfinis cenſet poſt vocem ciuitas, addendum quæ relatiuum in eodem verſu, ſed abſumendum à vocali ſequenti. Itam legendum, Ire & ſuadere, vt ſit ordo. Nulla ſententia ſit potior hac .ſ. ire: Ire quoq; ferent pedes, quocunque Notus vocabit, aut proteruus Africus velut profugit execrata ciuitas Phocæorum, quæ reliquit agros atque Lares proprios, & Phana habitanda apris, & lupis rapacibus. deinde ſequitur: Sic placet .i. placetne vobis hæc ſententia: an quis .i. aliquis veſtrum, habet melius .i. rem aliquam meliorem, & magis conducibilem, quam ea ſit quam dixi ſuadere .i. dicite illam, & conſulite in commune. Illis autem tacentibus ſic peregit: Quid moramur &c. Hoc ordine res videatur paulo facilior, ſed quia vetus lectio tolerari poteſt, & data opera in te perplexa obſcuri ſunt poëtæ, nihil immutem. Sic placet .i. ſtat ne ſententia ſic profugere, vt illi fecerunt? an quis habet .ſ. paratum, aut excogitatum, ſuadere .i. quod ſuadet melius, quàm .ſ. profugere? q. d. credo neminem melius ſuadere poſſe. Vnde prius execrata actiue ſummam non quam execratus ſit Apollo, ſed quæ patriam infelicem execrata bono auſpicio meliorem petijt. Addit ergo, Quid moramur occupare ratem .i. naues quibus profugamus, alite .i. aue, ſecũda .i. felici, & proſpero auſpicio? Sed iuremus in hæc .i. in hoc pactum, aut hanc conditionem, ne ſit nefas redire .i. vt liceat redire, ſimul .i. ſtatim poſtquã, & non prius quam, ſaxa renarint .i. renatauerint, leuata .i. ſuper aquas lata imis .i. ab imis vadis. quod nunquam fiet, & ita vult abire nunquam redituros. Neu .i. ne ue, pigeat dare lintea .ſ. vela, conuerſa domum .i. redire .ſ. tunc, & non prius, quãdo Padus lauerit cacumina Matina .i. verticem Matini mõtis in Apulia. quod etiam nunquam eueniet, niſi diluuium fiat. ſeu quando Apenninus celſus .ſ. mons, Italiam dirimerent, procurrerit .i. more aquarum profluxerit, aut vt promontorium defluerit in mare, & quando mirus .i. inſolitus amor, iunxerit libidine nouus .i. inſolita, monſtra .ſ. vt iuuet .i. delectet tigres, ſubſidere .i. ſe ſubijcere ad ineundum ceruis, & vt columba fideliſſima auium, adulteretur miluio .i. cum miluo, ſeu miluio aut inimica, nec armenta credula .i. confidenti, timeant leones flauos, & hircus leuis .i. depilatus, & imberbis effectus, amet æquora ſalſa, & fugiat .ſ. frondes collium. Eamus omnis ciuitas execrata .i. nos qui ſumus omnis .i. tota ciuitas, execrata .i. cum execratione, & maledictione proteſtata, hæc & ſup. alia omnia, quæ poterunt abſcindere .i. impedire, reditus dulces .ſ. alijs, hoc eſt poſtquam per imprecationem, & execrationem dixerimus omnis, quæ impediant reditum, aut ſi non omnis ciuitas, eamus nos pars melior grege Indocili .i. imperſuaſibili, hoc eſt nos qui ſumus dociles, & ſaniore conſilio præditi, vt qui maluimus patriam deſerere. quam in perpetuo bello degerere. Nam ſi iurauerint nolle redire priuſquam dicta euenisnt, certum ſit nunquam velle redito. Dico autem melior non maior pars, ſed prudentior, & grauior. quia ſequitur mollis, & expes .ſ. pars quæ muliebris eſt, & nullam ſpem melioris terræ habet, per primat .i. perpetuo premat cubilia .ſ. Romana, vt porci cubent ceteris abeuntibus, innominata .i. infauſta, & nullo felici omne fabricata. Vos aut quibus eſt virtus .ſ. animi, hoc eſt qui non eſtis tam molli animo, vt potius velitis manere in tam perdita patris, quam nouas quærere terras, tollite luctum mulierem .i. ad mulieres pertinentem, quæ dum migrare coguntur lucent, vt Æn. v. ad finem exemplo docemur, & volate .i. celeriter nauigare, præter .i. prætereũdo, littora Hetruſca .i. maris Tyrrheni. Oceanus circumuagus .i. vage fluctuans circa orbẽ terrarum, manat .i. expectet nos petamus arua, arua inquam beata, & inſulas diuites .i. fortunatas, quas Saluſtius in Oceano aſſerit. Diodorus autem vult in meridiano Oceano eſſe. Plinius vero vltra Aquilonem. vbi tellus inarata reddit quotannis .i. ſingulis annis: Cererem .i. fruges, & vinea imputata .i. non putata, nec reciſa, floret vſque .i. continue, & termes .i. ramus nouus oliuæ, nunquam fallentis .i. ſemper fructum ferentis germinat, & ficus pulla .i. nigra, dum natura eſt, ornat ſuam .i. in qua naſcitur, arborem. Mella caua, proſequitur felicitatem, & fœcunditatem Fortunatarum inſularum, dicens. Et ſup. vbi mella manant .i. diſtillant, ex ilice .i. arbore illa glandifera, caua .i. cauata, & lympha .i. aqua liquida (vnde additur leuis) deſilit .i. deorſum ſalit de altis montibus, pede .i. ſcaturigine, aut vortice, crepante .i. crepitum dante. Capellæ veniunt illic iniuſſæ .i. non coactæ, aut vocatæ, ad mulcta .i. vaſa in quæ mulgentur, & grex amicus .ſ. ouium, & etiã aliorum animalium vtilium, refert .ſ. ex paſcuis vbera tenta .i. diſtenta lacte, nec .i. & non vrſus veſpertinus .i. ſub veſperam exire ſolitus, circumgemit .i. deſiderio edendi non gemit circum ouile .i. cauſas. Nec humus alta .i. edita, intumeſcit viperis .i. pernicioſiſſimis ſerpentibus. Et nos felices .ſ. vbi illic fuerimus, mirabimur plura .ſ. quam dicta ſunt videlicet, vt .i. qualiter neque Eurus ventis ille aquoſus radat .i. perſtringat arua, imbribus largis, id eſt quòd illic nunquam officit ſegetibus vis aquarum, nec tamen ſemina pinguia veantur glebis ſiccis, & hoc rege cœlitum, id eſt Deo temperante, id eſt moderante vtrunque, ſcilicet & pluuiam, & ſiccitatem Pinus, id eſt nauis ex pinu facta, non contendit huc .i. ad has inſulas, remige Argon, id eſt ea intentione

tione, qua Colchos petierunt Argonautæ.ſ.ob aurei velleris cupiditatem, neque Colchis.ſ.Medea in Colcho nata, impudica .i. venefica, & ob ſtuprum patrem, & patriam prodens, intulit pedẽ huc.i.non intrauit in has inſulas, ſicut Iaſone Corinthum ingreſſa eſt, & nautæ Sidonii.i.Phœnices negociatores ob auaritiam nauigantes, non tranſierunt cornua.ſ.antennarum, huc.i.ad has inſulas, nec cohors Vlyſſei laborioſa .i. multis laboribus, & varijs doloribus agitata, non contendit huc, & nulla contagia nocent ſup.hic pecori.ſ.ouium, & nullus.i.non vllius, impotentia .i. vis nulli parcere potens, aſtri.i.influentiæ cœleſtis, æſtuoſa.i.ardens, nam torret ſup.hic gregem, quia Iupiter ſe reuit.i.ſegregauit, & recepit, genti piæ.i.religioſæ, illa littora.ſ.Fortunatarum inſularum, vt.i.poſtquam, Iupiter inquinauit aureum tempus ære.i.aureum ſeculum, quod erat ſub Saturno patre eius, mutauit in æreum. Græci tamen ponunt argenteum intermedium. vnde & Iuuen. Sat. vj. Viderunt primos argentea ſecula mœchos. Nam ſup. Iupiter, durauit.i.duriora, & peiora fecit (Nam aurum, quãto mollius, tanto melius dicitur) ſecula ære .i. conuertendo in ærea, & de hinc ferro .i. faciendo ferrea, in quibus nunc ſumus quorum.ſ.ſeculorum ærei, & ferrei, fuga ſecunda.i.proſpera, datur.i.conceditur pijs, me vate.i.vaticinante, quia poteſt ſe in Fortunatas inſulas recipere. per quod videri poteſt conſulere ſibi mortem conſcire, vt his malis liberati illis bonis gaudeant, nam vt viui illuc transfugiant, ridiculum videtur.

MATTH. BONF.

EAMVS) Omnis ſic legendum eſſe carminis ratio poſtulat, & hoc pacto diſtinguenda ſunt verba ipſa, & dictiones Eamus omnis execrata ciuitas, aut (ſup. iterum eamus) pars melior indocili gregi .i. nos qui ſumus indocili grege, & plebe meliores. Mollis, & expes .ſ. pars .i. illi qui ſunt molles, & ſine ſpe perprimunt.i.ſemper premant innominata cubilia. Et propterea peregit. Vos, quibus &c.

GLAREANVS.

ALTERA iam teritur bellis ciuilibus ætas) A morte Tyberij Gracchi, quando primum bellum ciuile fuit, auct. Dionyſio, ad finem vſque bellorum ciuilium, interceſſere anni centum ac duo. Itaque Porphyrion, altera ætas.i.alterum ſeculum recte exponere videtur. Acron autem Marſos primum mouiſſe bella innuit. ideoque ætatem accepiſſe videtur pro tertia centenarij parte, vt Herodotus tradit lib. ij. Erant autem ab eo bello vſque ad finem bellorum ciuilium anni plus minus ſexaginta. Ideoq. iam teritur, inquit poëta, altera ætas, nondum exacta erant, quæ iccirco annotanda duximus, ne temere damnemus, quæ aliquo pacto iuſtam habere poſſunt defenſionem. Et certe à poëta quędam ita ambigue prolata ſunt, vt ſtudio quæſiſſe videri queat, ne deſit Grammaticis de quo rixentur. [Nouisque rebus infidelis Allobrox.) Vel hæc exemplo eſſe poſſunt eorum quæ iamiam diximus. Videtur enim Horatius dicere. [Quam neque Catilina perdere potuit, qui prope totam concitaſſet Galliam in rempub. At Allobroges laudandi, qui nouis rebus ſuam fidem non dedere, ſe honeſtum vtili prætulere. poſſunt autem alia eſſe lectorum iudicia. Acron etiam exponit nouis, id magnis, quod mihi diſplicet. [Impia perdemus deuoti ſanguinis ætas.) Hic concluditur (inquit Porphyrion) ſententia inde cœpta. Quam neque finitimi valuerunt perdere Marſi. Quare miror quid Mancinello venerit in mentem, vt ſuppleret accuſatiuum nos. ait enim. ordo eſt. Perdemus nos impia ætas ſanguinis deuoti. Badius non negleait. Aptius autem idem Mancinel. Taciti verba de cæruleis Germanorum oculis, quam quidem alius de Britannis Cæſaris verba adduxit. [Nefas videri) Legendum videre propter carmen, quantumuis reclament codices. Neque enim alios pedes præter Iambicum hoc loco recipit. [Aut melior pars) Melior pro eo quod eſt maior dictum eſt, ait commentarius hoc in loco Porphyrionis, vt habent quidam codices, at ego Acronis puto. Nam Porphyrion poſtea ad hoc carmen: Aut pars indocili melior grege mollis, & expes Innominata perprimat cubilia: Aut omnis ciuitas camus, inquit, aut pars maior remaneat, quæ mollis animi, & ſine ſpe eſt. Hæc ille. Ergo melior exponendum pro ſanior. [Phocæorum Velut profugit execrata ciuitas: Agros) Porphyrion coniungit, ciuitas execrata agros atque lares patrios, quod placet. Hic libet ridere noſtrorum nugonem ac inſignem fatuum, qui hoc in loco tria mutare auſus eſt verba, nulla motus ratione, quam quòd ita placuit. poſt, ciuitas addit quæ (hoc enim habet ille, vbique aliquid huat) & ita legit, pro ire, ſuadet, pro ſuadere, Mirum vero quam ille ſibi placeat hoc inuento tanta in alieno opere eſt audacia, Phocæorum autem cum diphtongo puto ſcribendum, pro Phocæorum, à nominatiuo Phocæus. Vbi notandum, Phocæam eſſe nomen vrbis Ioniæ in Aſiæ, vnde denominatiuum Phocæus, Græce Φωκαιεὺς apud Herodotum, & Φωκαεὺς apud alios. Latine Phocæenſes tetraſyllabon. Longe vero eſt regio Phocis in Græcia. vnde denominatiuum φωκεὺς, vel φωκικὸς. Verum hic ſcribendi error ita inualuit, & in Latinis, & in Græcis codicibus, vt Planũ ſit illos hanc differentiam, vel ignoraſſe, aut obſeruare noluiſſe. Mancinellus etiam hiſtoriam hanc narrans & de Maſſilienſium origine, nomina, regionesque confundit. Nihil enim hic de Phocenſibus in Græcia, vt ille narrationem incipit. Verum hiſtoria nota eſt apud Herodotum lib. j. In Str. Græco codice iam ἀντὶ τοῦ leges φωκεῖς pro φωκαεῖς, cum de Ionici loquitur, ſed errore librariorum haud dubie. A Phocæenſibus eſt Adagium Φωκαέων ἀρὰ .i. Phocæenſium execratio, de quibus hoc loco poëta. & à quibus Maſſilienſes in Gallia Narbonenſi originem trahunt. A Phocenſibus autem regionis Græcæ alterum eſt adagium φωκέων, ſiue φωκικὴ ἀπόνοια, id eſt Phocenſium deſperatio. De his erudite Doct. in Chiliadibus. [Laborioſa nec cohors Vlyſſei.) Metri cauſa, inquit Porphyrion, ſeparatio .i. diæreſis facta eſt, vt materia, & pictai ſolet dici, niſi forte ita declinauit, vt diei. Nam vtranque nomen videmus producta ſyllaba terminari. Ita & paulò poſt Achillæi dixit. Hæc ille. Quæ verba ego plane non intelligo. Cum nomina tertiæ declinationis τῶν περισπωμένων apud Græcos in noſtram Latinam traducta, ei habeant in genitiuo, vt Orpheus Orphei, Tydeus Tydei. Ita Achilleus Achillei, & Vlyſſeus Vlyſſei. Mirum vero quod in ſexta Oden libri primi nihil eiuſmodi notauerint hic noſter Porphyrion, vbi eſt, Nec curſus duplicis per mare Vlyſſei, vt ſuſpicer hæc corrupta eſſe. De datiuo autem Græco. non eſt dubium quin & ει diphthongum in ei reſoluta habeat. Sed & diei ineptũ exemplum eſſe videtur.

EAMVS omnes execrata ciuitas) Sic habetur in omnibus, ALD.
quæ quidem ipſe viderim, ea eſt pluribus. Sed quoniam in hac MAN.
Ode ſecundi quique verſus conſtant è ſolis iambis, quod ſtudio ſe feciſſe videtur Horatius, omnis legendum eſt, vt ſit omnis ciuitas eamus, quæ eſt, vt Porphyrio ait, figurata elocutio, vt Pars in fruſtra ſecant. hinc ſubiungit Porphyrio, aut omnis ciuitas eamus, inquit, aut pars maior remaneat, quæ mollis animi, & ſine ſpe eſt, expersque virtutis. Eſt autem ordo, omnis ciuitas execrata hæc, & quæ poterunt abſcindere redditus dulces, eamus execrata, hoc eſt execratione, & iureiurando interpoſito, ſic ſupra. Forte communiter quæritis, quid expediat, aut melior pars carere malis laboribus, nulla ſentẽtia ſit potior hac, ire quocunque ferent pedes, quocunque Notus, aut Africus protervus vocabit per vndas, velut ciuitas Phoceorum execrata agros, atque patrios lares profugit, reliquitque fana habitanda apris, & lupis rapacibus. execrata agros, & patrios lares, ſic dixit, vt Saluſtius in Catil. Interea plebs coniuratione patefacta, quæ primo cupida nouarum rerum nimis bello fauebat, mutata mente, Catilinæ conſilia execrari, Ciceronem ad cœlum tollere, veluti ea ſeruitute erepta, gaudium, atque lætitiam agitabat. [Nos manet oceanus circumuagus. arua beata. Petamus arua diuites, & inſulas.) Sic eſt legendum, non arua beata petamus arua. tum vt ſecundus verſus conſtet è ſolis iambis, vt ceteri, tum etiam quia bis dicendo, arua arua petamus beata, maiorem habet ad perſuadendum vehementiam, vt relinquam patriam. & circumuagus eſt proprium oceani epitheton, quia vagatur circum omnem terrã. nec placet his Porphyrionis expoſitio, oceanus circum arua beata vagus, quia valde ſiccum eſt, & quaſi imperfectum quod ſequitur, petamus arua, niſi addatur epitheton.

Ode XVII. Epodon.

Tuusque venter partum eius.

Videtur legendum partumeius, vt ſit à partu partumeius, quòd fœcunda eſſet Canidia, id quod ex Acrone colligitur, cum dicit. Partumeium dicit filium Canidiæ, quem habere ſe fœcunditatis gratia lætatur. quanquam ipſe ſic conſtruo, & tuus venter Partũ eius.i.fœcundus eſt tibi, quia ſubiungit, & obſtetrix lauit pannos rubros tuo cruore,

Vtrunque fortis exilis puerpera.

Porphyrio, & qui eum ſecuti ſunt, exilis nomen eſſe dicunt, cum ſit verbi exilio ſecunda perſona, nec aliter ſtat verſus, vt ſi iambus in quarta ſede, in qua ſpondeus eſſe non debet, quod & ipſe Horatius

Horatius in Poëta ſic docet:
Spondeos ſtabileis in iura paterna recepit.
Commodus, & patiens, non vt de ſede ſecunda
Cederet, aut quarta ſocialiter.
Quod ſi exilis hic nomen ſit, foret ſpondeus in quarta ſede contra legem Trimetri Iambici, quali vſus eſt Horatius. Scanditur autem ſic.

ūtcūn – quĕ fŏr v– tĭs ĕx v– ĭlĭs v– pŭĕr v pĕrā vv
Quod non aduertiſſe Porphyrionem, miror.

ROGAT CANIDIAM.
Magam, vt ſibi parcat.

Iterum Canidiam inſectatur, ſed ironice orat per omnia ſacra magica, vt iam ſibi parcat, velle enim illi libenter cedere, & victum fateri, modo non grauetur ipſa veneficum, quo dementauerat, à ſe auferre ſe iam nimium expertum quid illa carmine ſuo poſſit. iam ſatis pœnarum dediſſe proinde parcat ſupplici, vel Achillis exemplo qui Telephum hoſtem ſeruauit, & Hectorem Priamo patri reddidit, & Circes, quæ Vlyſſis ſocios priſtina forma reſtituit.

Ode XVII. Monocolos. Sunt enim omnes verſus Iambici, hipponactei, trimetri, acatalectici, qualis ille. Ibis Liburnis inter alta nauium. hoc modo.
Iām iam ĕf – fĭcā v– cī dō –– mănūs v– ſcĭēn v– tĭā v–
Sūpplĕx –– ĕt ō v– sĕrĕ –– gnă pĕr v– Prōſĕr –– pĭnā v–

–.v.––.v.v.v–
–.v.––.v..–.v–

a dare. Iam iam efficaci * duo manu ſciētiæ
Supplex: & oro regna p Proſerpinæ,
Per & Dianę non mouenda numina,
Per atq; libros carminum valentium
Refixa cœlo deuocare ſidera,
Canidia parce vocibus tādem ſacris:
Citumq́ue retro ſolue ſolue turbinem.
Mouit nepotem Telephus Nereium:
In quem ſuperbus ordinarat agmina
Myſorum: & in quem tela acuta torſerat.
Vnxere matres Iliæ addictum feris
Alitibus, atque canibus homicidam Hectorem:
Poſtquam relictis mœnibus rex procidit
Heu peruicacis ad pedes Achillei.
Setoſa duris exuere pellibus
Laborioſi remiges Vlyſſei
Volente Circe membra: tunc mens, & ſonus
Relapſus, atquē notus in vultus honor.
Dedi ſatis, ſuperq́ue, & pœnarum tibi
Amata nautis multum, & inſtitoribus.
Fugit iuuentas, & verecundus color
Reliquit oſſa pelle amicta lurida:
Tuis capillus albus eſt odoribus:
Nullum à labore me reclinat ocium:
Vrget diem nox, & dies noctem: neque eſt
Leuare tenta ſpiritu præcordia.
Ergo negatum vincor, vt credam miſer,
Sabella pectus increpare carmina:
Caputq́ue Marſa diſſilire nenia.
Quid amplius vis? ò mare, & terra, ardeo:
Quantum neque atro delibutus Hercules
Neſſi cruore: nec ſicana feruida
Furens in Aetna flamma. tu, donec cinis
Iniurioſis aridus ventis ferar:
Cales venenis officina Colchicis.
Quæ finis? aut quod me manet ſtipendium?
Effare: iuſſas cum fide pœnas luam:
Paratus expiare, ſeu popoſceris
Centum iuuencos: ſiue mendaci lyra
Voles ſonari: tu pudica, tu proba,
Perambulabis aſtra ſidus aureum.
Infamis Helenæ Caſtor offenſus vice,
Fraterq́ue magni Caſtoris, victi prece,
Adempta vati reddidere lumina.
Et tu (potes nam) ſolue me dementia,
O nec paternis obſoleta ſordibus,
Nec in ſepulchris pauperum prudens anus
Nouendialeis diſſipare pulueres.
Tibi hoſpitale pictus: & puræ manos:
Tuusq́ue venter partum eius: & tuo
Cruore rubros obſtetrix pannos lauit.
Vicunque fortis exilis puerpera.

ANTONIVS.

IAM iam efficaci) Per ironiam fatetur Horat. ſe Canidiæ veneficiis cedere. petitq́. ab illa veniam, dicens ſe ardere quammaxime, & vexari demētia agentibus veneficijs. [Iam iam efficaci) Metrum eſt ſimile primæ Ode Epodon. [Do manus) Tanquam victus. [Efficaci) Perfectæ, & effectus Capaci. [Scientiæ) ſ. veneficiorum Canidiæ. [Proſerpinæ) Hanc enim veneficæ inuocant. [Non mouenda) Non tentanda, ne. ſ. iraſcantur. [Carminum). ſ. Canidiæ. [Sacris) Execrandis. [Turbinem) Quo quaſi eius mentem ligauerat. [Mouit nepotem) Per aliorum exempla docet eam precibus flectendam. [Nepotem Nereium). i. Achillem Nerei nepotem ex Thetide natum. [Telephus) Is fuit Herculis filius in Myſia magno in honore habitus, vt ſcribit Diod. lib. v. Cum autem a Myſia Græcos arcere voluiſſet ab Achille percuſſus eſt in femore ſiniſtro, conſulto exinde oraculo intellexit, nullo pacto ſanari poſſe, ni rurſus eodem loco ab Achille vulneraretur: Vnde (vt Plin. ſcr. lib. 44. cap. 18.) rubigine Telephum proditur ſanaſſe Achilles, ſiue id ærea, ſiue ferrea cuſpide fecerit, ita certe depingebatur ex ea decutiens gladio. Rubiginis autem vis eſt ligare, reſtringere. [Addictum) Damnatum, & deuotum. [Homicidam) Fortem. [Procidit) Geniculatus eſt. Quomodo autem Priamus duce Mercurio petierit Achillem pro Hectoris cadauere redimendo, late in Odis dictum eſt. [Peruicacis) Peruicaces dicuntur, qui in contentione vſque ad peruincendum perſeuerant, vt Porph. ſcribit. [Remiges Vlyſſe) Quo pacto ij conuerſi fuerint in apros, & alias feras a Circe, legito lib. xiiij. Met. apud Naſonem. [Sonus) Sermo. [Notus honor in vultus). i. vultus hominum. [Amata nautis) Oſtendit, quid paſſus fuerit Canidiæ veneficio. [Inſtitoribus) Mercatoribus. [Verecundus color). i. rubor. ipſe nanque pallidus effectus erat. [Reclinat) Remouet. [Vrget diem) oſtendit ſe noctesque, diesq́. cruciari. [Negatum pectus) amori. ſ. alicuius. [Sabella carmina) Marſos intelligit Samnitibus vicinos, qui valebant carminibus, vt ſuperius patuit. [Increpare) Effingere conſumere, cruciare. [Diſſilire) Turbari, corrumpi. [Nenia) Incantatione. de qua late ſuperius. [Quid amplius vis) Tu Canidia. ſ. [Atro) Veneno ſo. [Delibutus) Perunctus. [Neſſi cruore) De hoc ſupra latius. [Nec Sicana) Ordo eſt, Nec quantum ardet feruida flamma vrēs in Ætna Sicana. [Tu, donec cinis) Ordo eſt. Tu. ſ. Canidia tanquam officina cales venenis Colchicis, donec ferar aridus cinis ventis iniurioſis. [Aridus cinis). i. exuſtus. [Colchicis) Qualibus Medea Colchis vtebatur, vel venenis Colchicis. i. veneno ſiſſimis herbis quales apud Colchos eſſe dicuntur. [Stipendium) Tributum, vt tibi tradam. [Mendaci lyra). i. falſis, & fictis laudibus. [Sidus aureum) Ordo eſt: Tu perambulabis aſtra ſidus aureum. i. inter ſidera eris relata. [Infamis Helenæ) Steſichorus Lyricus poëta Siculus vituperationem Helenæ ſcribens, cæcatus ex Caſtoris, & Pollucis indignatione. poſtea vero reſponſo Apollinis eiuſdem laudes deſcripſit quare oculorum aſpectum recepit placatis, & Caſtore, & Polluce. [Et tu potes) Ordo eſt: Et tu Cani- Telephus

dia

dia ſolue me dementia, nam potes. [O nec paternis abſoleta ſordibus) .i. inquinata, vel polluta vilibus parentibus omnia tamen (vt dixi) per ironiam dicuntur. [Nouendiales pulueres) Reliquiarum cineres intelligit. Nouendiale enim ſacrificium dicitur, quod nono die mortuo fit, ex quo ſepultus eſt. [Hoſpitale) Benignum mite placidum. [Partum eius) Ii enim eius filius ſuppoſitus erat, propterea id inquit. [Obſtetrix) Ea dicitur quæ infantes in ortu ſuſcipit ab obſtando. Obſtat enim & opponit ſe parturienti. [Vtcunque fortis exilis puerpera) Ordo eſt. Tu exilis puerpera .i. quando paris, vtcunque fortis .i. quomodocunque & maxime fortis es. Laudat enim eam, quòd quamuis exilis eſſet, attamen in puerperio fortis erat. Omnia demum per illuſionem accipe.

A C R O N.

IAM iam efficaci do manus ſcientiæ) Iterum in Canidiam magnam, dicit, quòd efficaces eius artes probauerit. [Defixa cęlo deuocare ſidera) Vt, Siſtere aquam fluuijs, & vertere ſidera terræ. [Mouit nepotem Telephus Nereium) Telephus rex Myſorum. his Græci ad Troiam euntes, putantes eos Troianos eſſe, bellū intulerunt. Telephus reſtitit, & ſingulari certamine cum Achille conflixit, à quo & vulneratus eſt, ſed cum poſtea errore cognito in amicitiam rediſſent, ab Achille herbis curatus eſt, quarum ſcientiam habebat Chirone docente. Quod exemplum ideo ponit Horatius, vt ſicut Achilles Telepho, ita ſibi Canidia ignoſcat. [Homicidam) pro viro forti poſuit. [Poſtquam relictū) Eſt à Priamo, inquit, roganti pro Hectore Achilles victor ignouit. [Dedi ſatis, ſuperque, pœnarum tibi) Vt, Parcere ſubiectis. [Lurida) Tabida, nigra. [Nullum à labore me reclinat ocium) Nullum tempus ſibi præſtari carmine eius ad requiem oſtendit. Increpare dirumpere, ſine incitari. [Caputque Marſa diſſilire nenia) Vt tanquam mortuum canam. [O mare terra) ſub indignatione exclamat. Vt Terent. O cœlum, ò terra, ò maria Neptuni. [Ardeo) Dicit ſe non voluntate amare, ſed vt magicis carminis. [Ætna) Mons eſt Siciliæ ſemper ignitus. [Quod me manet ſtipendium? Certis enim ſtipendijs milites ocia merebantur. [Siue mendaci lyra) Tanquam de ea falſa caneret per timorem. [Infamis Helenæ Caſtor offenſus) Steſicorus poeta Siculus dum vituperationem Helenæ dixiſſet, indignatione Caſtoris, & Pollucis oculos amiſit, ſed placati poſtea lumina ei reddiderunt. [Tibi hoſpitale pectus, & puræ manus) Ironicōs autem laudat omnia, hoſpitale pectus, puras manus, & puerperium, cum pollutam eam humanis ſacrificijs retuliſſet. [Tu vſque venter partumeius) Partumeium dicit filium Canidiæ quem habere ſe fœcunditatis gratia lætabatur. [Et cruore rubros obſtetrix pannos lauit) Cacophaton in ſenſu.

P O R P H Y R I O.

IAM iam efficaci do manus ſcientiæ) In hac Ode figuratim cum Canidia agit, nanque vt ſatisfaciat, lacerat eam elegerant, vel banitate. [Scientiæ) Veneficiorum. ſ. intelligendum. [Supplex, & oro regna per Proſerpinæ) Eleganter, quaſi per deas ipſius orat eam, quia veneficæ Hecaten colunt. [Per & Dianæ non mouenda numina) hoc eſt non laceſcenda, vt moueantur .i. iraſcantur. [Per atque libros carminum valentium) ordo, atque per libros carminum, ipſius autem Canidiæ dicit. [Parce vocibus, tandem ſacris) Vocibus verbis, Dialogos nunc de ſacris, quia ſacrum religioſum, & execrabile ſignificat. [Citumq. retro ſolue) retro ſolue, id quod dubium eſt reſolue, dicimus citum .i. cito, turbinem autem dicit quòd quaſi obligauerit mentem eius. [Mouit nepotem Telephus Nereium) Exempla affert, quibus oſtendat etiam inimicos precibus eorum, quibus ira .ſ. erat ad miſerationem adductos. notum autem hiſtoria, Telephum ab Achille vulneratum eſſe, fragmentoq. haſtæ, qua vulneratus erat, ab eodem Achille curatum. [Homicidam Hectorem) Alter eſſe dicit, quàm vulgo dicitur. Nunc enim pro viro forti dictum, qui multos in bello occidarit. [Heu peruicacis ad pedes Achillei) De hac diuiſione in ſuperiore Ode locutus ſum circa nomen Vlyſſis. Peruicaces autem dicuntur, qui in contentione vſque ad peruincendum perſeuerant. [Amata nautis multum, & inſtitoribus) amata vocatiui caſus eſt, ò amata. ſed hoc vrbaniſſima contumelia dicitur quia ſub illa laude quòd adeo pulchra ſit, vt a Multis ametur. [Fugit iuuentas, & verecundus color) Sibi dicit Horatius hæc fugiſſe per cruciatum, quem de carminibus illius patiatur. Verecundum autem colorem elegāter pro rubore dixit, ex quo ſignificat ſe pallere. [Tuis capillus albus eſt odoribus) Nunc oſtendit quare ſupra dixit Fugit iuuentas. [Nullum a labore me reclinat ocium) Laborem amoris vult intelligi quaſi quibuſdam tormentis animi per veneficia illius crucietur. [Neque eſt leuare) Figurata elocutio, pro neque contingit. Adductus ſum vt credam Sabellis carminibus defigi mentes humanas. Sabella autem carmina pro Marſis poſuit, & neniam pro incātatione. alioqui nenia propriè carmen eſt, quod mortuis cantatur. [Cales veneni officina Colchicis) Ipſam mulierem officinam venenorum diſerte dixit. Colchicis autem manifeſtum eſt propter Medeam dici. [Quæ finis? aut quod me manet ſtipendium?) Quod vult intelligi, quod apparet ex eo, quod ſtatim infert: Iuſſas cum fide pœnas luam. [Infamis Helenæ Caſtor offenſus vice) Steſicorum ferunt cæcum factum eſſe, quòd infamia carmina in Helenam feciſſet deinde oraculo admonitum palinodiam feciſſe .i. contrario carmine eam laudaſſe, & lumina recepiſſe. [Solue me dementia) ordo eſt Solue me dementia, nam & tu potes. [O nec paternis obſoleta ſordibus) Vrbaniſſime obſcura, dicitur ironia in contrarium nanque accipienda hæc: Quis enim ſic laudat, qui ſimpliciter agit? ò quæ non es ſordidi generis, nec oſſa humana ad maleficia colliges, & reliqua. [Nouendiales diſſipare pulueres) Cineres reliquiarum vult intelligi. nam nouendiale dicitur ſacrificium, quod mortuo fit nona die quam ſepultus eſt. Nec illud ſine amaritudine eſt in ſuperiori verſu, quòd anum illam appellet, quæ adhuc amari velit. Et adnotandum pluraliter dixiſſe pulueres. [Tuusque venter partumeius) per ironiam hæc dicuntur. vult intelligi illum partumeium, qui filius eius exiſtimabatur ſuppoſuiſſe ſibi non peperiſſe. [Et tuo cruore rubros obſtetrix pannos lauit, Vtcunque fortis exilis puerpera) Secundum veterem declinationem præſenti tempore dicitur lauit. vtcunque autem quotieſcunque ſignificat, & eſt ſenſus. Quotieſcunque paris puerperio ſanguinatos pannos obſtetrix lauat. Sed illud argute dictum: Exilis fortis puerpera, quia fortem vult intelligi eam .ſ. quæ non peperit. Exilem autem ſub illa ſpecie, quaſi puerperio facta ſit deformis per exilitatem corporis ad maciem naturalem, dicit.

A S C E N S I V S.

IAM iam) Graphice irridet Canidiam placentem ſibi, quòd veneficijs multa poſſet, ſupplicans per ironiam, vt ſibi parcat. vnde dicit, O Canidia, ego ſupplex do iam iam .i. iam tandem, manus .i. fateor me victum, & ſubijcio me, ſcientiæ .ſ. tuæ, vt in veneficijs, efficaci .i. efficienti quidquid volet. Et oro per regna Proſerpinæ, quæ magicæ, & veneficæ arti præeſt, & per numina Dianæ non mouenda .i. non commouenda ad iram, atque per libros carminum .i. incantamentorum, valentium deuocare .i. deorſum, & in terras vocare ſidera defixa (aut refixa) .i. reſoluta, quæ prius erant fixa cœlo, Pace tandem vocibus ſacris .i. diris, & imprecationibus in me abſtine, & ſolue ſolue, inquit retro .i. fac retrorſum, q. d. quia amplius tolerare nequeo, turbinem citum .i. girū, quo me implicaſti, me turbantem & agitantem ſubito in furiā. Quod vt faciat, conatur eam inducere exemplis ſummorum virorum, qui depoſita ira victis pepercerunt, dicens: Telephus rex Myſiæ vulneratus ab Achille, mouit .ſ. ad pietatem nepotem Nereium .i. Achillem Thetidis, quæ vna Nereium eſt, filium, in quē .ſ. Achillem. Telephus ſuperbus, quia non patiens ipſum tranſire per regna ſua, ordinarat agmina Myſorum, & in quem torſerat .ſ. Achilles, tela acuta .i. haſtam, cuius rubigine poſtea eum ſanauit. Vnde Ouid. Vulneris auxilium Pelias haſta tulit. Matres Iliæ .i. Troianæ luxere (aut vnxere, vt alij legunt) Hectorem homicidam .i. ferocem, qui nemini pepercit, addictum .ſ. à dijs, alitibus, atque canibus feris poſtquam ter circum mœnia tractus illis expoſitus erat, poſtquam rex .ſ. Priamus, procidit ad pedes Achillei .i. Achillis (à nominatiuo Achilleus) heu peruicacis .i. vincere contendentis, & in opinione permanentis. Vnde in Arte dicit: Scriptor honoratum ſi forte reponis Achillem. Impiger, iracundus, inexorabilis, acer: Iura neget ſibi nata, nihil non arrogeт armis. Quomodo autem ad eum à Mercurio perductus venerit Priamus, prius viſum eſt. Vnde & Aeneid. j. Exanimumq. auro corpus vendebat Achilles. Procidit in quam mœnibus .i. Troianis relictis, quia clam in tentoria Achillis ingreſſus eſt. Setoſa, alijs exemplis, & argutioribus contendit Canidiam debere placari, & ignoſcere ſupplicanti, cum Circe Solis filia, & venefici peritiſſima Vlyſſis ſocijs veniam conceſſerit, eoſq. in priſtinam formam reduxerit, dicens: Remiges Vlyſſei, id eſt ſocij Vlyſſis qui illi remigrandi officium præſtiterunt, laborioſi, quia

decennalis

decennali nauigatione afflicti, cauere, id eſt exuerunt, hoc eſt depoſuerunt, membra ſetoſa.i.variis ſetis obſita. verſi.n.erant plurimi in ſues, pellibus duris, quia etiam ſerimus, & hoc Circe volente.i.concedente, vt in priſtinam formam redirent tunc.i. tunc tum Circe id voluit, mens & ſonus.i.loquela humana, & honor notus.i. priſtinus decor humanus, relapſus eſt in vultus.i. in facies eorum. O amata multum nautis, & inſtitoribus.i.mercatoribus ego dedi tibi ſatis ſuperq. pœnarum.i. ſatis a te punitus ſum, quod in te ſcripſeram, quia iuuentas.i.iuuenilis ætas fugit.ſ.me & color verecundus.i.rubens, qualis eſt verecundia perfuſis. & pueris, reliquit oſſa.ſ.mea, amicta.i.obſita, pelle lurida.i.multum pallida, & obſcœna. Capillus ſup.meus, eſt albus tuis odoribus,i. medicamentis, aut philtris. Nullum ocium reclinat me à labore .i. ſum in continuo labore. Nox vrget diem, & dies vrget noctē .i.neque noctu, neq; interdiu requiem habeo, ſed noctu diem, & interdiu noctem deſidero, neq; eſt.i.& non datur mihi leuare, ſpiritu.i.reſpiratione præcordia tenta.ſ.philtris tuis. Ergo (aut ergo) miſer vincor, ita vt credam pectus ſup. meum negatum.ſ.amori tuo increpare.i. increpare crepitu quodam carmina Sabelle.i. Marſica, hoc eſt faſcinatoria, & caput meum diſſilire.i.in diuerſa ſalire, Nenia.i.magico cantu. Marſa.i.quo Marſi valent. Quid vis amplius? deinde quaſi impatiens exclamat tragice. O mare, terra, ego ardeo ſup.tantum, quantum neque arſit ſup.Hercules, delibutus.i.perunctus in ſubtunica, ſeu camiſia, atro cruore Neſſi, quo Deianira ipſam imbuerat, nec quantum ardet feruida flamma vrens in Ætna Sicana.i. monte Siciliæ. Tu ò Canidia, officina.i. tanquam officina, aut fornax, cales venenis Colchicis.i. qualibus Medea vſa eſt vteris in me, donec ego fecar.i.auferar à ventis iniurioſis, cinis.i.effectus cinis aridus, hoc eſt totus exhauſtus. Quæ finis ſupple erit? an quod ſtipendium manet.i.expectat me? effare.i.eloquere, edoce me? Ego luam.i. per ſoluam, cum fide.i.fideliter, pœnas iuſſus.i. quas iuſſeris, paratus expiare .i.purgare me tibi, ſeu popoſceris centum iuuencos, ſeu voles ſonari.i.prædicari, mendicari lyra.i.ſalſis carminibus, quibus virtutem tuam prædicem in hac forma, tu pudica, tu proba, ſidus aureum.i.tranſlata in ſidus aureum, perambulabis aſtra.i. incedes inter ſidera per media aſtra. Alio autem exemplo docet ob carmina ignoſcendum, quia Caſtor offenſus à Steſichoro vice Helenæ infamis.i.infamatæ per eum, & frater magni Caſtoris.ſ.Pollux etiam offenſus vice ſororis infamatæ, victi prece.ſ. Steſichori, reddidere vati.i.poetæ Lyrico.ſ.Steſichoro, lumina adempta, .i.viſum prius ablatum. Et tu ò Canidia ſolue dementia.i.furore, nam tu potes.ſ.me ſoluere, ò nec obſoleta.i.inquinata, ſordibus paternis.i.maiorum tuorum, neq; anus pudens (aut prudēs) .i.præ pudore varia, diſſipare puluerem nouēdiales.i.cineres defunctorum peractis exequijs poſt nouem dies, in ſepulcris pauperum, quia eos diſſipare pro magico vſu ſolebat. Meminerimus aūt omnia per amaram irriſionem dici, ita vt dum laudare videatur, ſummopere damnet, vnde addit. Pectus ſup.eſt tibi hoſpitale.i.mite, & placidum, vt hoſpitem decet, & manus puræ.i.innocentes, & venter tuus eſt partumeius i.fœcundus partu frequēti, videtur autem deductum vocabulum à partu meio.nam parturientes micturiunt, ſic legit Philologus, non pactum eius. Ironicos itaque partumeius dicitur, nam partus ſuppoſitus erat. Et obſtetrix lauit pannos rubros tuos cruore, quem.ſ. cum filio in partu emiſerat, quæ tamen nihil pepererat, tu puerpera vtcunq; .i.quacunque virtute, fortis.ſ.præter morem aliarum puerperarum, exilis.i. extra ſtatum ſalis, veluti nullo labore fatigata, quod etiam indicium eſt non veri partus, eſt ergo exilis media breui ſecundæ perſonæ ab exilio exilis exilte, vt & ratio carminis exigit, & ſententia comprobat, & Bonfinis adnotauit.

GLAR. ERGO negatum vincor, vt credam miſer Quidam legunt, ego; pro ergo & connectunt, negatum corpus, quod ſequenti verſu ſequitur. Sed magis mihi placet, vt ergo legatur, exponaturq. negatum.i. vt negem. Sabella autem carmina pro Marſis non expono, quod proxime ſequatur Caputque Marſa diſſilire nænia, etiam ſi ita expoſuit Porphyrion, ac eum ſecutus Mancin. Quanquā Mancinellus parum memor eſt quid expoſuerit lib.iij. Oda vj. ad illud Sabellis docta ligonibus. Vbi ex Plinio oſtendit Samnites etiam Sabellos dictos, a Græcis Sannitas. Tolerabilius erat ſi Sabina hoc loco expoſuiſſe, vt Seru. iij. Georg. facit ad illud Virg Denteſque Sabellicus exacuit ſus. Quanquam in huius Odes commentario quædam Acronis, videntur commixta Porphyrionis verbis, aut aſſuta ab aliquo impoſtore, vt illud ad finē de, exilis, neque ego Porphyrionem hoc ignoraſſe puto verbum videlicet eſſe, non nomen. Neque enim duo epitheta vni tribuūtur ſubſtantiuo abſque copula,

CANIDIA RESPONDENS INDVCITVR eodem carmine.

QVID obſeratis auribꝰ fundi pces?
Non ſaxa nudis ſurdiora nauitis
Neptunus alto tūdit hibernus ſalo.
Inultus vt tu riſeris Corytia * — * Lege Pol. Miſcel. cēt. j. cap. x.
Vulgata ſacrum liberi cupidinis?
Et exquilini pontifex venefici
Impune vt vrbē noīe impleris meo?
Quid proderit ditaſſe Pelignas anus?
Velocius ne miſcuiſſe toxicum,
Si tardiora fata te votis manent?
Ingrata miſero vita ducenda eſt in hoc:
Nouis vt vſque ſuppetas doloribus.
Optat quietem Pelopis infidus pater,
Egens benignæ Tantalus ſemper dapis:
Optat Prometheus obligatus aliti:
Optat ſupremo collocare Siſyphus
In monte ſaxum: ſed vetant leges Iouis.
Vles modo altis deſilire turribus:
Modo enſe pectus Norico recludere:
Fruſtraque vincla gutturi innectes tuo,
Faſtidioſa triſtis ægrimonia.
Vectabor humeris tunc ego inimicis eques:
Meæque terra cedet inſolentiæ.
An quæ mouere cereas imagines,
Vt ipſe noſtri curioſus, & polo
Deripere Lunam vocibus poſſum meis:
Poſſum crematos excitare mortuos,
Deſiderique temperare poculum:
Plorem artis in te nil valentius exitum?

ANTONIVS.

QVID obſeraris) Hac Ode Canidia inducitur reſpondere ſuperiori, ait itaque illa nullo pacto velle Horatium ſoluere dementia cum ipſe eius arcana manifeſtauerit, vrbemq. totam eius nomine impleuerit. [Quid obſeratis) Carmen eſt ſimile præcedenti. [Obſeratis) obſtructis tectis, clauſis. [Hibernus) Æſtuoſus. [Inultus vt) ſenſus eſt. Patiar ne vt tu inultus &c. [Cocytia) Inferna, a Cocyto flumine, venaficia autem infernis fiunt inuocationibus. Commiſiſſeque Horatio ſua ſecreta ſacra Canidia videtur, tanquam Pontifici. [Sacrum liberi cupidinis?) Appoſitio eſt, liberi cupidinis. Regnat.n.& in dominos tuos habet ille deos, vel liberi cupidinis.i. amoris in liberum aliquem, & ingenuum. [Exquilini venefici) Pro veneficij. In Exquilijs aūt ſepulchra erant, hinc ibi venaficia fiebant. Pontifex) Tanquam Pontifex, & iudex, ac cenſor ſacrorum. Pontifices enim ſacrorum curam habebant. [Impune) ſup. patiar. [Pelignas anus) Vt te.ſ.hac dementia liberarent, quia quidem meis veneficijs cruciaris. de Peligni vero in Odis legito. [Velocius) .i.quod te velocius perimat, ne veneficijs meis diutius crucieris. [Tardiora votis) tu enim perire velles, nec potes. [Suppetas) ſuppedites, ſubministres. [Pelopis pater,) De Pelope, Tantalo, Prometheo, Siſypho videto in Odis. [Norico) De Noricis, & Norico ferro late in Odis dictum eſt. [Faſtidioſa) ordo eſt. Tunc ego triſtis faſtidioſa ægrimonia vectabor eques inimicis humeris .i. tuis. [Inſolentiæ) Importunitati, impudentiæ, audaciæ, & magnæ potentiæ. [Mouere) Moueri facere. [Deſideri) Pro deſiderij.i. Cupidinis, & Amoris. [Plorem artis) ſenſus eſt. Cum tot, & tanta (vt dixi) efficere valeam, plorabo ne in te meam artem nil poſſe? q. d. minime. ſed te maxime cruciabo quocunque modo.

ACR. QVID obſeratis auribus fundi preces?) vt, Cur mea dicta negat duras dimittere in aures. [Non ſaxa nudis ſurdiora nauitis) Inducit Canidiam precibus ſuis implacabiliter reſpondentem. [Dapis) Huius dapie.

POR. QVID obſeratis auribus fundi preces?) Fecit Canidiam reſpondentem. [Obſeratis auribus ſurdiora) Dicit Canidia ſignifi-

cans

cans ſe preces eius nolle audire. [Inultus vt tu riſeris) Videtur Canidia commiſiſſe Horatio ſacrificia ſua, quæ ille ridens diuulgauerit. [Cocytia) Cocytia autem ſacrum Cupidinis eſſe dicit, quia maleficia hæc, quæ per inferna fiunt, ad amorem pertinere vult intelligi. Et liberum cupidinem dixit, ꝙ quaſi nulli obnoxius ſit, & omnes amores laudat, ſic denique, & apud Virg. dicitur. Nate patre ſummi, qui tela Typhoëa temnis. Cocytia ſacra dicuntur, quæ inferis dijs à veneficijs fiunt, inde fortaſſe quòd Cocytus fluuius ſit Inferorum. Et Exquilini Pontifex venefici (Pontificem nunc quaſi cenſorem, ac iudicem dicit) quia Pontifices de ſacris iudicant. [Exquilini autem merito, quia) Oſtendit ſæpe extra portam Exquilinam, hoc eſt ibi in aggeribus religiones, & ſepulchra erant, inter quæ noctibus illa malefica ſacra conficiebat. [Quid prodeeat ditaſſe anus) Fallit ſenſus hic, quaſi Canidia dicat ſe Pelignas anus donis ditaſſe, & veneficiorum ſuorum artes ſe docere, ſed ſubiecta repugnant huic intellectui, ergo ſic potius intelligendum quid tibi prodeſt Horati adhibuiſſe ſibi magnis mercedib. Pelignas anus, quæ veneficijs meis te per carmina liberarent? [Velocius) Per quod tibi Horati arceſſeria: vt tormenta vitæ carminibus meis irrogata effugeres. [Sed tuo, Faſtidioſa) Tardius moreris quàm optaſti. [Nouis) Hoc eſt vt ſuppedites, & quaſi miniſter ſis cruciatibus. [Vetabor) Quid eſt humeris vectabor? niſi forte ſubaudiendum extrinſecus iectantibus, aut quid tale, ſic.n. iactare humeros ſolent qui gloriantes incedunt, quòd ſi ita eſt, inimicis eques inngendum erit, vt ſi diceret, equitabo ſuper inimicos meos. Aut nunquid humeris inimicis? quod ſi ita eſt inimicis vectabor intelligamus, quaſi ſuper inimicorum meorum humeros ero: ac ſic vectabor, atque equitabo. [Faſtidioſa) Vitæ faſtidioſæ .ſ. & ſunt ablatiui caſus faſtidioſa ægrimonia. [Terra ſedet inſolentiæ) Nunc quaſi nnuæ potentiæ intelligendum. [Curioſus, & polo) Choro ſtellarum, ſcilicet. [Deſideri que) .i. amoris potionem conficere. [Plorem) Senſus hic eſt: An quæ difficiliora facere poſſum .i. cereis imagines animare, & Lunam cœlo euocare, & vmbras mortuorum ab Inferis elicere, ac per hoc potione mentem amore incendere, nihil in te potero, artiſq. meæ circa te impotentiam flebo?

ASCENSIVS.

QVID obſeratis) Inducitur Canidia ſuperioribus ſic reſpõdens. [Quid) .i. ad quid ò Horati, fundi preces auribus .ſ. meis obſeratis .i. occluſis tibi? quia Neptunus hybernus .i. hyberno tempore, maris fluctus non tundit .i. concutit, alto ſalo .i. profundo mari, ſaxa ſurdiora .i. minus pia nauitis (datiuus eſt) nudis .i. eiectis, aut ad ſcopulos impulſis. Inultus .i. patiar ne vt tu inultus, riſeris .i. deriſeris, ſacrum Cupidinis liberi .i. à nullo ſubacti, & cunctos ſubigentis, appoſitorie cocytia .ſ. ſacra .i. quæ illi a nobis quaſi Deo fiunt, dum philtra conficimus, vulgata .i. diuulgata à te, vt & tu Pontifex .i. a nobis Pontificio donatus, & arcanis eruditus, venefici, pro veneficij. Exquilini .i. quod extra portam Exquilinam fieri ſulet, impleris .i. impleueris, impune .i. ſine vindicta, vrbem meo nomine .i. infamia mea. Quid proderit te ditaſſe .ſ. donis tuis, anus .i. vetulas: Pelignas .i. Sabinas & miſcuiſſe toxicum .i. venenum, velocius .i. præſentius, & citius enecans? q. d. nihil. Sed (aut ſi) Fama .i. expectant te, tardiora votis .ſ. tuis .i. quam velis, vita ingrata ducenda eſt tibi miſero, in hoc .i. ad hoc, vt ſuppetas .i. ſuppedites, & ſatis ſis, vſque .i. continue nouis laboribus. Tantalus infidus pater Pelopis, qui ſacra Deorum reuelauit, egens ſemper dapis benignæ, quia impia dapes, vtpote filium Dijs appoſuerat, optat .ſ. apud inferos, quietem. Et Prometheus alitis .ſ. vulturi eius cor exedenti, optat quietem. Et Siſyphus optat collocare ſaxum in monte ſuperno, ſed leges Iouis, volentis quẽ liber manere, vt mortuus eſt, vetant .ſ. finire labores. Tu voles modo .i. aliquando, deſilire altis turribus, & voles recludere .i. aperire modo .i. aliquando, pectus .ſ. tuum, enſe Norico .i. duriſſimi ferri, aut falcato, & innectes tuo gutturi vincla .ſ. vincula, fruſtra, quia non poteris ſtrangulari, exiſtens triſtis ægrimonia .i. moleſtia animi, faſtidioſa Ego, inquit Canidia, vectabor eques, humeris inimicis .ſ. ſuper humeros tuos, & terra cedet inſolentię .i. petulantiæ meæ. An ego poſſim, vt ipſe .ſ. tu curioſus, noſti mouere .i. facere, vt quaſi per ſe moueantur, imagines cereas, & deripere Lunam cœlo vocibus .i. incantamentis meis, & poſſim excitare .ſ. ad vitam, mortuos crematus, & temperare poculum deſideri, pro deſiderij .i. amoris, plorem exitum artis meæ nihil habentis .i. potentis in te? q. d. minime.

Q. HORATII FLACCI CARMEN SAECVLARE, AD DEOS PRO IMPERIO ROMANO.

Carmen hoc ſeculare appellatur, quod ſecularibus ludis, qui centeſimo quoque anno fiebant, cani conſueuerit ab electis ad hoc pueris prætextatis, & puellis virginibus, idq; Apollini, & dijs ceteris pro incolumitate populi Romani, & ſalute totius imperij. Erat autem hoc inſtitutum ex verſibus Sibyllæ cuiuſdam, quæ quoto quoque anno, & quibus ceremonijs, & in quo loco fierent, præſcripſerat: Precatur ergo Apollinem, vt vna Roma nihil ſit maius neque excellentius: Dianam vt partus fortunet Parcas, vt quæ inſtant fata in melius vertant, & in ſumma deos ceteros, vt iuuentuti bonos mores ſenibus quietem, & felicitatem populo Romano donent, vt ſemper quidem victor, verum ſupplices mites, qui iam maxima orbis parte ſubiugata Scythis ipſis, & Perſis Indiſq; formidabilis eſt, atque adeo eius amicitiam ambiant. Poſtremo hymnum abſoluit, commendatis Apollinis, & Dianæ precibus, quas à dijs exauditas ſperat.

Ode Dicolos, Tetraſtrophos: qualis ille.

Iam ſatis terris, &c. hoc modo.

-u---uu-u-u
-u---uu-u--
-u---uu-u u
-uu--

PHOEBE, ſiluarumq́. potens
Diana,
Lucidũ cœli decus, ò colendi
Semper, & culti, date quæ precamur
Tempora ſacro:
Quo Sibyllini monuere verſus,
Virgines lectas, pueroſque caſtos
Dijs, quibus ſeptem placuere coles,
Dicere carmen,
Alma Sol, curru nitido diem qui
Promis; & celas: aliuſque, & idem
Naſceris: poſsis nihil vrbes Roma
Viſere maius.
Rite maturos aperire partus
Lenis Illithyia, tuere matres:
Siue tu Lucina probas vocari,
Seu genitalis

Diua, producas ſobolem: patrumque
Proſperes decreta ſuper iugandis
Fœminis, proliſque nouæ feraci
Lege marita:
Certus ut denos decies per annos
Orbis, & cantus, referatque ludos,
Ter die claro, totieſque grata,
Nocte frequenteis.
Voſque veraces ceciniſſe parcæ,
Quod ſemel dictum eſt, ſtabiliſque rerum
Terminus ſeruat, bona iam peractis
Iungite fata.
Fertilis frugum, pecoriſque tellus
Spicea donec Cererem corona:
Nutriant fœtus, & aquæ ſalubres,
Et Iouis auræ.
Condito mitis, placiduſque telo
Supplices audi pueros Apollo;
Siderum regina bicornis audi
Luna puellas.
Roma ſi ueſtrum eſt opus: Iliæque
Littus Etruſcum tenuere turmæ,
Iuſſa pars mutare lareis, & vrbem
Soſpite curſu:
Cui per ardentem ſine fraude Troiam
Caſtus Aeneas patriæ ſuperſtes
Liberum muniuit iter daturus
Plura relictis;
Di probos mores docili iuuentæ,
Di ſenectuti placidæ quietem,
Romulæ genti datæ, remque, prolemque,
Et decus omne.
Quique vos bobus veneratur albis
Clarus Anchiſæ, Veneriſque ſanguis:
Imperet bellante prior, iacentem
Lenis in hoſtem.
Iam mari, terraque manus potenteis
Medus, Albanaſque timet ſecureis;
Iam Scythæ reſponſa petunt ſuperbi
Nuper, & Indi:
Iam fides, & pax, & honor, pudorque
Priſcus, & neglecta redire virtus
Audet: apparetque beata pleno
Copia cornu.
Augur, & fulgente decorus arcu
Phœbus, acceptuſque nouem camœnis,
Qui ſalutari leuat arte feſſos
Corporis artus,
Si palatinas videt æquus arceis,
Remque Romanam, Latinumque felix:
Alterum in luſtrum, meliuſque ſemper
Proroget æuum.
Quæque Auentinum tenet, Algidumque
Quindecim Diana preces virorum
Curet: & votis puerorum amicas,
Applicet aureis.
Hæc Iouem ſentire, deoſque cunctos
Spem bonam, certamque domum reporto,
Doctus, Phœbi chorus, & Dianæ
Dicere laudes,

COMMENTARIOLVS IN CARMEN Seculare per Ant. Mancinel.

PHOEBE, Siluarum) Seculares ludi apud Romanos, inquit Pompeius Feſtus, poſt centum annos fiebant, quia ſeculum in centum annos extendi exiſtimabant. Horatius autem hoc loco ſcribit, ludos Seculares fieri ſolitos annos cx. fiebantque in campo Martio, vt tradit Zoſimus Grece referens Sibyllinos verſus ſuper his editos in quibus continetur, vt anno cx. in campo Martio ſolemnia ſacra fierent, & noctu, & interdiu, Parcis autem furuæ agnę mactarentur, caprigenumque pecus, ſimiliter & Dianæ: Terræ vero ſcophra. Ioui Tauri candidi interdiu. Iunoni nitida iuuenca: Apollini Pæanas Latini pueri patrimi, & matrimi, & puellæ patrimæ, & matrimæ canebant in templo. Nuptæ ad aram Iunonis orabant. Accipiebant februa viri, & fœminæ, preſertim fœminæ. Dehinc in templis ferè omnibus, primitias portabant, ſic enim agendo omnis Italiæ tellus Romano iugo, Romanoque ſceptro colla ſubdere non recuſaſet. Hæc quidem in Sybillinis verſibus continebantur. Addunt alij, quod primo die Princeps ipſe, & Quindecimuiri mane Capitolium aſcendebant, ibique ſacra de more agitabant; tum in theatris conueniebant ad ludos in honorem Apollinis, & Dianæ faciendo. Sequenti vero die nobiles matronæ conueniebant in Capitolium. Supplicabant Deo, frequentabant lectiſternia, canebant hymnos. Tertio denique die in templo Apollinis Palatini ter noueni pueri prætextati, totidemque virgines, patrimi omnes matrimique Græca, Romanaque voce carmina, & Pæanas concinebant quibus imperium ſuum, & incolumitatem populi Dijs immortalibus commendabant. Ludi autem celebrantur omnibus theatris omnium generum, & ſacrificia templis omnibus fiebant noctu pariter, atque interdiu. Sed (vt ſcribit Tranquillus) Secularibus ludis Auguſtus iuuenes vtriuſque ſexus prohibuit vllum nocturnum ſpectaculum frequentare, niſi cum aliquo maiore natu propinquorum. [Phœbe, ſiluarumque potens Diana) Ordo eſt. O Phœbe, & Diana, Siluarum potens, appoſitio lucidum cœli decus, &c. [Colendi) Venerandi. Cleanthes (vt ſcribit Cicero de natura Deorum) dixit mundum eſſe Deum Varro etiam ſcribit: Terram, & cœlum vt Samothracum initia docent) eſſe deos magnos. [Quod Sibyllini). Placet vt quod, & quo legatur. Antiqui enim Codices vtrunque habent. Erit itaque ordo. Quo .ſ. tempore ſacro Sibyllini verſus monuere virgines, &c. At ſi legeris quod, dicatur. Date virgines lectas, & pueros caſtos dicere Carmen dijs, quibus ſeptem placuere colles. Quod Sibyllini monuere verſus, & ſic per parentheſim hoc carmen legetur. Poteris etiam ita ordinare. Quod .ſ. tempus ſacrum monuere Sibyllini verſus, deinde iterum repetatur. Date virgines lectas, & pueros caſtos dicere carmen dijs, &c. Sibyllini autem verſus (vt oſtendimus) iubebant, vt anno cx. in campo Martio ſolennia ſacra fierent, Rite igitur dices, Quod .ſ. tempus ſacrum Sibyllini verſus monuere. [Lectas) Electas, nam patrimæ eligebantur. [Septem colles) Vt Tarpeius, qui Capitolinus dicitur, & olim Saturnius. Item Auentinus: Palatinus: Cœlius: Exquilinus: Viminalis, & Quirinalis. [Alius) Videtur enim cum oritur mane quoque alius eſſe eum veſperi in Occidente latuerit, attamen eſt idem. [Rite maturos) Ordo eſt. O Illithyia lenis rite aperire maturos partus, tuere matres. Poſtea vero talis erit alter ordo. O Diua ſiue tu probas vocari Lucina, ſeu genitalis, producas ſobolem, &c. [Lenis) Facilis, mitis, propitia. [Aperite partus) De Lucina, & Diana partubus fauentibus, & in Odis, & in Epodis late dictum eſt. [Illithyia) hoc nomine Diana appellabatur parturientibus præpoſita vnde & Naſo lib. ix. Metamor. introducit Alcmenam Iole Hylli vxori ita loquentem: Faueant tibi numina ſaltem. Corripiantq; moras tunc eum matura vocabis Præpoſitam timidis parientibus Illithyiam. quam mihi difficilem Iunonis gratia fecit. [Seu genitalis) Solis, & Lunæ natura ad omnium generationem plurimum confert. Sol enim igneus, ac ſpiritalis exiſtit. Luna vero humida ac frigida. Aer vtrique communis, ab eis itaque generari, atque nutriri corpora omnia, rerumq. ſingula à ſole, & Luna perfici dicunt, auctor eſt in ijs Diod. lib. j. [Decreta p.) Nuptiales leges intelligit. [Iugandis) Matrimonio coniungendis. Eſt autem ordo, Super iugandis fœminis, & ſuper marita le-

Seculares ludi. — *Deus qui* — *Colles Romani.*

ge

ge feraci nouæ prolis. De lege aotem Iulia hic intelligitur, de qua latius diximus in Iuu.Sat.2.ibi. Vbi nunc lex Iulia dormis. [Certus vnde nos)Ordo eſt. Vt certus orbis per annos deciẽs vnde nos ter die claro,& toties grata nocte referat cantus,& ludos frequentes. [Vosque veraces) Ordo eſt. Et vos Parcæ veraces ceciniſſe, iungite bona fata iam peractis,& terminus rerum ſtabilis ſeruet quod ſemel dictum eſt. [Cõditio telo) in Odis dictum eſt de arcu,& ſagittis,quas in manu ſiniſtra tenet Apollo. Si pro ſiquidem. [Veſtrum opus) Nam Apollinis conſilio in Italiam venit Æneas vrbis Romæ auctor. Cum.n.apud Delon in Apollinis templo dixiſſe Æneas. Da propriam Tymbreæ domum da mœnia feſſis. Et genus, & manſuram vrbem ſerua altera Troiæ Pergama, reliquias Danaum, atque immitis Achilli. quem ſequimur quo ue iubes, vbi ponere ſedes. Da pater augurium atq; animis illabere noſtris. Reſpondit Apollo. Dardanidæ duri, quæ vos a ſtirpe parentum. Prima tulit tellus eadem vos vbere læto Accipiet reduces, antiquam exquirere matrem. Hic domus Æneæ cunctis dominabitur oris. Et nati natorum,& q naſcentur ab illis. Hæc Phœbus, &c. Ea cuncta habentur lib. 3. Æn. apud Maro. vbi etiam Penates dormienti Æneæ Apollini iuſſu dixeront. Corythum, terraſque require Auſonias, &c. [Iuſſa pars) appoſitio eſt. Iuſſa autem diuum oraculis, vnde libro 3. Æn. ait Æneas. Diuerſa exilia, & deſertas querere terras Augurijs agimur diuum,&c.[Cui) .ſ. patri Troianorum. Eſt autem ordo. Cui caſtus Æneas patriæ ſuperſtes daturus plura relictis muniuit iter liberum per Troiam ardentem ſine fraude .ſ. ipſius Æneæ. Dicendo autem ſine fraude, oſtendit Æneam non fuiſſe proditorem, vt aliqui ſcripſerant,& hoc in Auguſti laudem. [Plura relictis) Plura illis quę apud Troiam reliquerant. [Romulæ genti)Pro Romulæ.[Quique vos)Qui legendum eſt, non quæ, de Auguſto .n. intelligitur, nam de ipſa gente Romulea iam dixerat. Codices attamen aliqui antiqui etiam quæ habent. Quod autem quæque vos legendum minime ſit, oſtendit ſecundum quæ coniunctio, nam ſuperabundaret in ordine, qui talis eſſet. Et quæ ſup. Romulea gerens appoſitio clarus ſanguis, &c. Legas igitur, quique vos &c. Imperet bellante. ordo eſt. Prior bellante .i. potior, ac melior agẽte bella imperet lenis .i. mitis, in hoſtem iacentem .i. deuictum. Virg. lib. vj. Tu regere imperio populos R. memento. Parcere ſubiectis, & debellare ſuperbos. [Medus) Parthus etiam intelligitur, de quibus latè ſuperius. [Albanas) .i. Romanas. Roma enim ex Albanis originem habuit. [Scythæ, & Indi) De ijs etiam in Odis, hæc autem oſtendunt etiam quique vos legendum eſſe, vt de Auguſto intelligatur. [Iam fides) Poſt bella confecta quod egerit Auguſtus, & in odis, & in Epodis dictum eſt. [Copia cornu) De Cornu copiæ in odis legito. [Augur Phœbus) Quare augur, & cum ſeculare in odis. ſic etiam de Camœnis. [Salutari arte) Apollini medendi poteſtas attribuitur, quia temperantia Solis calor morborum omnium fuga eſt. auct. Macr. lib. j. Sat. [Palatinas arceis) Auguſtus.n. Apollinis templum in ea parte Palatinæ domus excitauit, quam fulmine ictam deſiderari adeo aruſpices pronunciarant. Addita porticus cum bibliotheca latina græcaq. quo loco iam ſenior ſæpe etiam ſenatum habuit. auct. eſt Tranquill. [Latiumq. felis) Ordo eſt. Et felix videt Latium. [Alterum in luſtrum) Luſtrum pro ſeculo poſuit. nec ſine cauſa luſtrũ ait, qm̃ luſtrum quinquennium dicebatur quod poſt quinquenniũ vnaquęque ciuitas luſtrabatur, hinc hoc loco luſtrum appellat ludos ſeculares, quia tunc & ciuitas, & omnes ferè luſtrabantur. [Quæque Auentinum) Ibi.n. Dianæ templum erat, ſed in ceteris Dianæ templis ceruorum cornua affigebantur, in Auentino boum ſuſpendere conſueuerunt. [Quid ita) Lege Plutarchi Problemata. Item de templo Dianæ latius lib. 4. Dionyſ. [Algidum) De hoc in odis. Quindecim v.ij. enim ludis ſecularibus præerant. [Hęc Iouem ſentire) .i. velle hæc .i. vt Diana curet quindecim virorum preces, & puerorum vota. [Hęc Iouem ſentire) Ordo eſt. Iouem, Diuoſq. cunctos ſentire hæc reporto domum ſpem bonam, & certam. [Et chorus) .i. puerorum puellarumq. cætus ad ſacra collectus. [Doctus) Per hoc .ſ. carmen dicere laudes Phœbi, & Dianæ reporiat domum ſpem bonam, & certam.

POR. PHOEBE, ſiluarumq. potens Diana) Secularis carminis duplex deuotio eſſe conſueuerat, aut enim pro ſedanda, aut pro vitanda peſtilenti, aut pro certo, & conſtituto numero annorum, centeſimo.n. decimo anno in Capitolio a pueris, & puellis impuberis cantabatur. Ideo autem tempora numeraturus ab Apolline, & Diana principium ſumpſit, quia ipſi in honore Solis habebantur, & Lunæ, vt Virg. Georg. carmen dicturus ſub alterorum vocabulis omnium ipſos inuocauit, dicens. Vos ò clariſſima mundi Numina habentem cœlo quæ ducitis annum Liber, & alma Ceres. [O colendi Semper, &c.) Colend. i. futurum, culti in præteritum. [Dijs. quibus ſeptem placuere colles) Romam ſignificat in ſeptem collibus. Ait Virg. Scilicet & rerum facta eſt pulcherrima Roma Septem quæ vna ſibi muro circumdedit arces. [Alme Sol) E contrario perpetuum Solis lumen oſtendit dando et, & præteritum, & futurum tempus, dum idem alius renaſcitur. Sicut enim ortu ſuo diem, ita diſceſſu noctem facit. [Poſſis nihil vrbe Roma Viſere maius) Magnitudinẽ ſuam precatur vrbi Romæ ſeruari [Aperire) Ædificare [Lenis Ilithya) Lenis .i. propicia. Ipſam.n. Lucinam Lunam, & Dianam oſtendit, quam myſtico nomine, ſicut in ſacris dicebatur, Ilithyam nominauit, ſic eã, & Homerus vocauit, ipſa .n. partubus mulierũ putabatur fauere. [Seu genitalis) Genitalem vocauit Dianam, q & Lunam intelligi voluit, q a vt calore Solis animantur ſemina, ita Lunæ humore nutriuntur, penes ipſa enim & corporum omnium ratio eſſe dicitur & poteſtas. [Patrumq. proſperes decreta) Nuptialibus, inquit, legibus faueas. [Feraci Lege) Fœcunda, quæ procreandorũ liberorum cauſa promulgata eſt, quæ lex Iulia dicitur. [Certus vndenos decies per annos) Decies vndenos annos centum decẽ dixit per orbem, circuli annalis peractos, pro quibus, & carmen Seculare dicebatur. Ludi enim ſeculares ternis diebus, & noctibus agebantur, pro cultu Solis die, & nocte Lunæ. [Voſq. veraces ceciniſſe Parcæ) Quæ vera mortalibus prædicant futura. Et vos ait proſperitate ſacrum carmen, quod pro perpetuitate imperij Rom. ex Sibyllæ libris in celebritate ludorum conſtitutum eſt, vnde eſt. His ego nec Metas rerum, nec tempora pono. Imperium ſine fine dedi. [Stabiliſque) Perpetuus, & immutabilia. [Iam peractis) Perfectis rebus vberiora Fata iungite, quæ nihil habeant aduerſitatis. [Fertilis frugum, pecorique tellus Spicea donet Cererem corona) Laudat Italiam, & optat frugum vbertatem, & proſperam pecorum fœturam. Vnde & coronas offerri Cereri pro meſſium fertilitatem promittit. [Et aquæ ſalubres) Dulces, ſerenæ, vt Tum tenues date rurſus aquas, & paſcere rurſus. [Et Iouis auræ) Serenus aer, vt Solis ad occaſum cum frigidus aera veſper temperat. [Condito mitis placiduſque telo) Mitem & placidum dicit Apollinem, qui eſt ſagittis armatus. Sin .n. iratus. Actius hæc cernens arcum intendebat Apollo. [Siderum regina) Ita pro puellis Lunam, vt Apollinem pro pueris precatur. [Roma ſi veſtrum eſt opus) ſi Romam, inquit, numina coli iuſſiſtis turmis Iliacis, ſtatutis veſtria fauete, vt ſemper felix ſit, vt apud Virg. Sic ore reſponſa ſecuti. Quæ ſuperis Maneſq. dabant, ſiue propter Iliam ſacerdotem Romuli matrem. [Littus Etruſcum) Propter Euandrum, qui illic prior regnauit. [Iuſſa) Deorum reſponſa, vt Augurija agimur diuum, & alibi. Mutandæ ſedes, & Italiam Lyciæ iuſſere capeſſere ſortes. [Soſpite curſu) Propter nauigationem. vt Bellũ ingens geret Italia, populoſq. feroces Contundet, moreſq. viris, & mœnia ponet. [Cui per ardentem ſine fraude Troiam) aut vt, Troia non proditione videretur euerſa, ſed Fato, aut ſine fraude, ſine læſione, vt Biſtonidũ, ſine fraude crines. [Caſtus Æneas) Pro religioſe ſiue propitio poſuit, vt hac caſti maneant in religione nepotes. [Liberum muniuit iter) Vt Flammam inter & hoſtes Expedior, dant tela locum, flammæque recedunt. [Daturus Plura relictis) Poſteris maiora daturus, da ſyllaba breuis ſemper eſt, præter in impecatiuo, vt, Accipe, daque fidem. [Remque prolemque, Et decus omne.) Imperium, decoremque optat, & populum, vt populo imperium, & populus imperio Romano præſtetur. [Quique vos bobus veneratur albis) Vt, Hinc albi Clitumne greges & maxima taurus Victima, per quam rem deuotionem Rom. vult intelligi religioſam. [Lenis) Mitis, vt Parcere ſubiectis. [Clarus Anchiſæ, Venerisque ſanguinis) Per Aeneam Romanũ accipiendi. [Bellãte prior) ſiue Auguſtum priorem dicit ad arma aduerſum rebelles, & ſubiectis mitem. vt, & Parcere ſubiectis, & debellare ſuperbos, ſiue quia Rom. mos erat, vt iuſtis cauſis bella ſuſciperent, & niſi per fœciales edicta belli cauſa minime pugnarent. [Albanas ſecureis) Romanos magiſtratus. [Albanus dixit, vt Albanique patres. [Iam Scythæ reſponſa petunt ſuperbi) .i. præcepta, quæ eos auctor ſeruare iuberet, vt Hic mihi reſponſum primus dedit, & hoc in laudem Auguſti. [Nuper, & Indi) Vt, Imbellem auertis Romanis arcibus Indum. [Iam fides, & pax, & honor, pudorq.) Armis pacem, & honorem, pudoremq. Romanos dicit quæſiſſe, & reparata virtute ſuperiori tempore neglecta rediſſe fortunam. ipſa enim eſt quæ copiam beato .i. diuite cornu diffundit. Audet re propecat, nil iam dubitat, vt Virg Magnus ab integro ſeculorum naſcitur ordo. [Augur, & fulgente decorus arcu) Propter augurium, & ſagittarium vſum, atq; muſicam.

Virg. Augurium, cytharamq́. dedit, celeriſq́. ſagittas. [Acceptus nouem Camœnis) Dilectus, quia ſibi conſecratæ ſunt Muſæ. [Qui ſalutari leuat arte feſſos) Ipſe enim eſt deus medicinæ. [Leuat) Medicinali peritia. [Si Palatinas videt æquus arces) Propitius. vt, Nec Saturninus hæc oculis pater aſpicit æquis. [Alteꝝ in luſtrum) vt ſequentem anum ſemper meliorem exhibeat. Prorogat, dilatet, differat. & eſt tempus pro tempore pro prorogabit. [Auentinum) ſenſus eſt: Et ſi Diana quæ Auentinum tenet, & Algidum quindecim virorum preces curat, & votis puerorum aures applicat, in alterum luſtrum æuú proroget. [Algidumq́.) Locus eſt, vel mons appellatus ab aſſiduo frigore. [Quindecim Diana preces virorum) In templo.n. Dianæ deputati erant quindecim viri tam ad reſponſa captanda, quàm ad ſacrificia offerēda. [Amicas) Propitias. [Hæc Iouem ſentire deoſq́. cunctos) Finis ſacri carminis hoc habeat vt in hæc verba deuoto ſolueretur quando dicerent ſentire Iouem vota, & deos cunctos, ad omnia etiam numina precationem carminis perueniſſe, auditus ſpe ſe certa domum reuerti.

POR. PHOEBE, ſiluarumq́. potens Diana) Hoc carmen ſeculare inſcribitur, cū.o. ſeculares ludos Auguſtus celebraret, ſecundum ritum priſcæ religionis, à virginibus puerisq́. prætextatis in Capitolio cantatum eſt. [Lucidum cœli decus) Hoc ad ambos refertur, ad Phœbum, quando idem Sol eſt, & Dianam, q̃a eadē Luna eſt. [Date quæ precamur Tempore ſacro) Non tempore priſco dicendum eſt, ſed tempore quo priſca imitantur. [Dijs, quibus ſeptem placuere colles) .i. quibus Roma placuit, quæ in ſeptem collibus conſtituta eſt. [Aliusque, & idem) Cacozelon. nam quomodo poteſt quis, & idem eſſe & alius? videtur ad illud retuliſſe, ꝙ idem quidem Sol ſemper ſit, ſed renouans diem alius videatur. [Poſſis nihil vrbe Roma Viſere maius) Et hic ex ſuperiore audiendum precamur. [Rite maturos aperire partus probas) Pro facilis ac propitia aperiendis partubus, oſtendit autem eandem Lucinam, & genitalem Deam appellari. [Diua, producas ſobolem, patrumq́. Proſperes decreta ſuper iugandis Fœminis, proliſq́. nouæ feraci Lege marita) Implicata phraſis, quæ ſic ordinanda eſt, Diua producas ſobolem prolis nouę, patrumq́. decreta proſperes, & ſuper iugandis fœminis, maritaq́. legi feraci. Maritam autem legem pro maritali Plautina videtur auctoritate dixiſſe ſimiliter enim, & ille locutus eſt, vbi ait ſenex, pulchra ędepol dos pecunia eſt alter reſpondit, quæ quidem nō marita eſt, pro eo quod eſt, quæ non maritalis eſt. [Certus vt denos decies per annos Orbis, & cantus referatq́. ludos) Orbem omne circulum temporum in ſe.ſ. redeuntium accipe certum autē pro pleno atque perfecto. Senſus enim hic eſt: Vt perfectus orbis annorum & decem cantus referat, & ludos, pro eo quod eſt homines certi temporis cantus referant, & ludos. [Vosque veraces eeciniſſe Parcæ, Quod ſemel dictum eſt, ſtabiliſque rerum Terminus ſeruat) ſylleptis eſt. ex verbo.o. ſingularis numeri ſeruet, pluralis naſcitur ſeruent. [Quod dictum eſt ſemel ſtabiliſque rerum) Epitheton eſt termini. [Bona iam peractis Iungite Fata peractis) .i. præteritis fatis bona iungite fata, ac per hoc conceſſum ordinem facite bonorum futurorum. [Nutriant fœtus & aquæ ſalubres, Et Iouis auræ. [Fœtus generaliter omnium rerum accipe, & animalium, quæ ad vtilitatem noſtram pertinent. Salubres autem non tantum aquæ verum etiam auræ intelligendū. [Condito mitis, placidusque telo Supplices audi pueros Apollo:) Hic ſenſus ſm eorū opinionem conceptus eſt qui Apollinem peſtilentem Deum putant eſſe. Porro autem quidam dij ideo placantur vt proſint quidam ne obſint, ſm quòd de Apolline dicitur: Condito mitis, placidusq́. telo ſupplices audi pueros Apollo, ne noceat. Videtur autem Homerus ſic & de illo ſenſiſſe, cum ait, [illegible], per quod ſignificat ab eo peſtem Græcis immitti, & plauctus. Plaut. in Mercat. fabula idem ſentit, cum inducit matrem familias precari Apollinem nato ſuo vt pareat. [Siderum regina bicornis) Poēn cum eſt dicere Lunam ſiderum reginā, quòd clarior inter aſtra videatur. [Roma ſi veſtrum eſt) Quare Romam Apollinis, & Dianæ dicat nondum video, niſi forte ex lectione Virgiliana hoc capit, vbi dicitur frequenter, & Apollinis oraculis inſtructum Aeneā Italiam petiſſe. ad quem intellectum, & ipſe nos adduxit poeta inferendo, Iuſſa pars mutare Lares, & vrbem, ſine dubio, n. oraculo iuſſa intelligitur. Pars iuſſa autem ad illud refertur, ꝙ non omnes Ilienſes cum Aenea fuerint, ſed pars eorum alibi. [Cui per ardentem ſine fraude Troiam) Cum vtiq; fraude Gręcorum incenſa Troia ſit, ſed ſine ſua fraude. [Caſtus Aeneas patriæ ſuperſtes) Quod ideo videtur dictum, quia quorūdam opinione infamatus Aeneas eſt crimine proditionis. [Daturus Plura relictis). ſ. ſuis Troianis, quos ſecum in Italiam adduxit daturus plura quam in patria amiſſa reliquerant. Relictis ergo à nominatiuo plurali venit generis neutri quod eſt relicta. [Quique vos bobus veneratur albis Clarus Anchiſæ, Venerisque ſanguis) Hoc ad Cæſarem Auguſtum pertinet, quia Iulia gens ab Iulo, & per hoc Venere, & Anchiſæ deſcendiſſe exiſtimatur. [Bellante prior, iacentem Lenis in hoſtem) Sic & Virg. Parcere ſubiectis, & debellare ſuperbos. [Iam mari, terraque manu potenteis) Subaudiendum vtiq; eſt Romanorum. [Iam Scythiæ reſponſa petunt) .i. expectant præcepta Romanorum per quod ſubiectos eſſe Imperio Romanorum intelligi vult. [Et neglecta redire virtus) Audet neglecta ſuperiore tēpore nunc. i. temporibus Auguſti. [Apparetque beata pleno Copia cornu.) Quaſi corporalem Deam hic accipe Copiam vtique rerum omnium abundantiam. [Si palatinas videt æquus arceis) Apparet iam eo tempore ab Auguſto dedicatum fuiſſe in palatio Apollinis templum cuius, & Virg. meminit: Ipſe ſedens niueo candentis limine Phœbi, Dona recognoſcit populorum. [Alterum in luſtrum, meliusque ſemper Proroget æuum) ſenſus eſt. Sic acceptas aras habet Apollo, quæ in palatio dedicatæ ſunt ſi propitius Romanos aſpicit, melius ſeculum tribuat futurum. [Quæq; Auentinum tenet Algidumq́. Quindecim Diana preces virorum Curetur: & votis puerorum amicas, Applicet aureis) Hic quoque & ſuperiore ſenſu per zeugma ſi particula arceſſenda eſt vt ſit, ſi quindecim virorum preces Diana curat, & ſi amicas aures applicat puerorum votis) & quæ ex ſuperiore Dianam pertinebit) alteꝝ in luſtrum meliusq́. ſemper proroget æuum. [Hæc Iouem ſentire, deoſq́. cunctos Spem bonam, certamq́. domum reporto Doctus, & Phœbi chorus, & Dianæ dicere laudes) Phœbi, & Dianæ.

ASCENSIVS.

PHOEBE) Carmine hoc ſeculari proſequitur laudes Apollinis, & Dianæ ſororis eius dicens. O Phœbe .i. ò Apollo ſplendide, & ò Diana potens ſiluarum, quia montium cuſtos, & venatrix, appoſitione lucidum decus. i. ornamentum cœli. ſunt enim Sol & Luna, O colendi ſemper, quia nunquam ſatis culti, culti, & tamen ſemper culti. i. venerati, date. i. concedite quæ precamur, date inquā quod Sybillini verſus monuere, videlicet virgines lectas. i. electas, vtpote vtrunque parentem habentes, & ſine macula, aut inācitate, & pueros caſtos dicere tempore ſacro, .i. CX. quoq; anno, cum Seculares agendi ſunt ludi, carmen vobis, & ceteris dijs, quibus ſeptem colles, quos Romanus murus includit, placuere. ſ. ad inhabitandum. O alme ſol, qui promis .i. proferas diem nitido curru. ſ. inuehendo ipſum in noſtrum hemiſphærium, & celas. i. oculis auferendo eum, & qui naſceris alius. i. quodāmodo nouus, & tamen idem, tu nihil. i. non aliqui, non poſſis viſere. i. viſum ire, aut videre, aliquid maius vrbe Roma vnde patet eam ſumme placere. [Rite) Proſequitur hinc hymno preces in ludis Secularibus, canendas, dicens, O Ilithya, id eſt Diana placatrix, ab [illegible], quod eſt placo, ſeu [illegible], quod eſt Deos benignos facio, vnde additur hic lenis. i. benigna placida, & parata, aperi rite. i. decēter, & tempeſtiue partus maturos, ſiue ò Dea tu probas. i. approbas, & vis vocari Lucina, ſeu genitalis, .i. ad generationem faciens, tuere. i. protege, matres. i. prægnantes, & producas. ſ. ad ortum ſobolem. i. nouam propagationem, & proſperes. i. proſpera facias, decreta, id conſtituta & placita patrum, ſuper. i. de fœminis. i. filiabus iugandis. i. matrimonio iungendis, & ſuper marita. i. vxore, feraci. i. fœcunda lege. i. obſeruata lege Iulia contra adulteros, prolis nouæ. i. quæ ferat nouam pro legem legitime, hoc eſt ſine adulterij vitio, vt orbis certus, .i. certa reuolutio, aut circumitio temporis, per decies vndenos, ſcilicet per centum, & decem annos, referat. i. reducat Romæ, cātus, id eſt hymnos, & ludos. ſ. Seculares, frequentes. i. celebratos, ter die claro. i. feſtino & ſolemni, & toties. i. etiam ter, nocte grata. i. etiam feſtiua. Et vos Parcæ. i. Deæ fatales, veraces ceciniſſe, .i. in eo quod ceciniſtis, & conſtituiſtis, iungite fata bona. ſ. futura, Fatis ſupple iam peractis, & terminus. i. exitus rerum, ſtabilis ſeruet (aut ſeruat) quod ſemel dictum eſt. i. conſeruate quod per Sibyllam dixiſtis, non perituram Romam dum hi ludi celebrētur. Tellus fertilis frugum, & pecoris donet. i. muneret, Cererem, ſcilicet inuentricem frugum, corona ſpicea, id eſt ſpicis cōſerta, & aquæ, & auræ Iouis, id eſt venti, ſalubres, id eſt ſalutares, nutriant fœtus, Et ò Apollo audi mitis, & placidus, & hoc telo, id eſt ſagittis tuis, quibus iratus peſtilentiam infers, condito, id eſt incluſo in pharetra, pueros ſupplices, id eſt ſupplicantes, & ò Luna regina ſiderum, quia noctu inter ſidera re-

gnas,

gnas,bicornis .i.habens,dum nouilunium eſt,bina cornua, audi puellas ſupplices. Audi,inquam,ſi(vt dicunt)pro quia Roma eſt veſtrum opus.i. vobis auſpitibus conſtituta, & ſi turmæ Iliæ .i. Troianæ tenuere littus Hetruſcum.i.venerũt per mare Tyrrhenum in Italiam(de quibus Iuno Ænei.i.Gens inimica mihi Tyrrhenum nauigat æquor) appoſitorie pars .ſ. Teucrorum, iuſſa .ſ. à Dijs,mutare Lares.i.domos,& Penates, & vrbem curſu ſoſpite .i. proſpero,& incolumi cui.ſ.parti iuſſæ, Æneas caſtus.i.impollutus à dolo,& proditione,ſuperſtes patriæ.i.ſuperſtans deorum voluntate dum patria ceciderat,muniuit iter liberum .i. fecit ſibi viam liberam per Troiam ardentem,ſine fraude.ſ.ſua hoc eſt ipſius Æneæ daturus.i.conſeruatus vt daret omnibus, & dijs quos ſecum auexit.plura relictis.i.quàm reliquerant,quia melior eſt Roma,quàm Troia. O dij date iuuentæ docili.i. capaci doctrinæ,mores probos.i. approbandos,& date ſenectuti .i. ſenio confectæ turba,placidæ.i. tranquillam vitam, & pacem amanti quietem & date genti Romulæ .i. à Romulo ortæ,aut inſtitutæ, rem.i.diuitias,& imperium,& prolem.i.progeniem, & omne decus Legendum eſt Remq́. prolemq́. propter carmen, Et clarus ſanguis Anchiſæ,& Veneris .i. Iulia domus,qui veneratur vos .ſ. dum triumphat,vt Iulius prius, & nunc Auguſtus bobus albis .i. candidis imperet prior.i.præſtantior,melior ac potentior, bellãte.i.rebellante ſi forte quis rebelles,exiſtens lenis.i.mitis, in hoſtem iacentem.i.fatentem ſe victum Medus.i.Parthus timet iam manus,& ſecures Albanas.i.Romanas potentes terra & mari, & Scythæ,& indi ſuperbi nuper.i.paulò ante,petunt nunc reſponſa .i. oracula patri ſuæ timentes. [Iam fides) Ordo eſt,fides & pax & honor,& pudor priſcus .i. prioris ſeculi, & virtus neglecta .i. multum temporis. audet iam redire,& Copia beata apparet ſup. cum cornu pleno.ſ.omnis boni. Et Phœbus augur .i. diuinandi peritus,quia Sol omnia videt,& decorus arcu fulgente,quia arcitenes à Marone,& longe iaciens ab Hom.dicitur, & acceptus .i. gratus nouem Camœnis.i. Muſis, quia in medio reſidens complectitur omnia Phœbus. eſt enim medius planetarum Sol qui leuat arte ſalutari.i.medicinali. vnde ipſe apud Ouid. lib. j. Met. Inuentum medicina meum eſt, opiſexq́ue per orbem Dicor, & herbarum ſubiecta potentia nobis. A Sole enim virtutem accipiunt herbæ artus corporis feſſos .i. ægros ſi videt æquus.i.benigno aſpectu arces Palatinas,quas illic Auguſtus ei conſecrauerat,& rem Romanam .i. imperium, & Latium felix proroget.i. extendat,æuum.i.vitæ durationem, in.i.vſque ad alterum.i.proximum,luſtrum .i. ſeculum,quo magnum luſtrum condatur, & proroget ſemper melius .i. proſperius,& probius. Aut ſic,ſi videat æquus arces Palatinas proroget rem Romanam,& Latium felix in alterum luſtrum,& in æuum ſemper melius. Et ſi ſupp. Diana quæ tenet Auentinum,& Algidum,vbi ædem habet, videt aqua Palatinas arces,curet preces quindecim virorum, qui ludis ſecularibus præſunt,& applicet aures amicas.i.fauorabiles votis puerorum,Ego,inquit poëta,reporto domum.ſ.ex æde ſacra,bonam,& certam ſpem, quaſi reſponſum acceperit à ſpiritu Ioué, & Deos cunctos ſentire hæc.ſ.quæ precatus eſt. & chorus.ſ.puerorum,& puellarum,doctus,ſup.eſt per hoc carmen, dicere.i.decantare,laudes Phœbi,& Dianæ,q.d.poëta,optatum ſe conſecutũ finem,quem qui & nobis Deus Opt. Max. conceſſit, ſit benedictus in ſeculorum ſecula. Amen.

GLAREANVS.

ANGELVS Polit. Miſcell. c.68. eleganter à diſerte de his diſſerit ludis. Ceterum ſeculares ludos,non quod fierent anno vel c. denique. vel etiam centeſimo decimoq́ue nuncupatos putat. Sed ob id magis, inquit, ꝙ plerunque ſemel hominis ætate fierent vt multa alia,quæ rara ſunt,poſt ſeculum euenire loquentium conſuetudo vſurpat. Hæc ille. Quaſi vero non,& ſeculum hominis,centum intelligantur anni. Nam ætatem hominis intelligere ſeculum, ne ipſe quidem Domitio Martialis commentatori concedit.Ego ſeculum. C. annos intelligo,ac inde ſeculares dictos ludos.Ætatem vero hominis eſſe 33.an.ac menſes 4. vt ex Herod. lib. 2. docuimus, videlicet in ſingula ſecula ternas hominum ætates. Et apud Herod. rectè dictum trium ſpatio ætatum ſolitos inſtaurari ludos ſeculares. [Rite maturos aperire ꝓpartus) Aperire.i. ædificare,exponit Acron. Sed id ego corruptum puto. Idem Acron paulò poſt,decies vndenos annos centum dixit,inquit,quare puto Acronem legiſſe,non vndenos, ſed vt denos,& ſequenti verſu,& cantus,non vt cantus,quod placet. rurſus idem poſtea Ilias turmas referri poſſe putat ad Iliam matrẽ Romuli,quod ego neutiquam puto. Eodem loco iuſſa nomen putauit,exponitq. iuſſa.i.deorum reſponſa,cum iuſſa,ſit participium.[Remq́. prolemque,Et decus)Verſus eſt hypermeter. Ceterum ego exponerem.[Rem).i.diuitias. [Prolem).i. liberos. [Decus).i.imperium. [Quæque Auentinum tenet, Algidumq́ue Quindecim Diana preces virorum) Hæc carmina ac ſequentia ad finem vſque,magnam habent, & obſcuritatem,& difficultatẽ. Porp.ait,Hic quoque ex ſuperiore ſenſu per zeugma,ſi,particulam arreſſendam eſſe,vt ſit ſi xv.virorum preces Diana curat. At eo quidem modo nullus ſit ſenſus abſque altera huius propoſitionis parte.Ideoq. alij,ſi,repetunt,ſed cum verbis priorum carminum,ſi Diana æqua videt palatinas arces, curet preces xv.virorum,procurabit,vt illud proroget,pro prorogauit Acron expoſuit,non inepte meo quidem iudicio. Et ſolent poëtæ quandoq; modos ac tempora propter carmen confundere. Vltimum autem verſum Sapphicum cũ Adonico, vt Acron exponat non video,& Porph. mutilus eſt commentarius. Alij autem non chorus Phœbi exponẽdum putant,ſed ſupplenda quædam, vt ſit ordo,Chorus puerorum puellarumq́ue,doctus dicere laudes Phœbi & Dianæ,reportat etiam domum bonam certamq́. ſpem, vt ego. Sed in hoc toto carmine videtur popularis eſſe ſtilus,quẽadmodum in Prologis Terentij aliam, quàm in ipſo actu videmus phraſin.

IODOCVS BADIVS ASCENSIVS

Carolo ab Villa noua: Antonio à Porta, Clementi Mulato, Antonio Toledoni, Iacobo Phænolo, ceterisq́ è Lugdunenſi pube bonarum literarum ſtudioſis. S.

ADhortatus ſum vos adoleſcentes optimi ſæpenumero ante hac ad virtutis, literarumq́ue cultiorum ſtudia, vt ad quæ vos & vrbis, & præceptoris veſtri auctoritas inuitet. Nunc vero ornatiſſimi archipræſulis noſtri Franciſci de Rhoaz illuſtre ad omnem virtutem, probitatemq́ue exemplar & ſpeculum, ad ſui imitationem vos pene compellit. Turpe ſiquidem, ac dedecorum foret ſub tam vigilanti paſtore gregem dormitare, quod ne ſaciatis artem hanc poëticam rurſus lucidaui,&(vt dñt) regulis profaici auxi.[Valete,& proficite. Rurſum ex ædibus noſtris apud Parrhiſios ad cal.Oct. Anni M. D. X I.

IODOCI BADII ASCENSII

in Artem Poëticam Horatianam familiaris interpretatio, adiectis ferè ſingulis locis regulis addiſcentibus admodum commodis.

HVmano capiti &c.) Ad operis huius compoſitionem iuxta Seruianum præceptum ſex per ordinem annotare conſueuimus,Poetæ vitam. Titulum operis. Qualitatem carminis. Scribentis intentionem. Numerum librorum & Explanationem. Verum quia Poëtæ vita in principio Carminũ explanata eſt, nunc eam fruſtra repetiuerimus. Titulus autem operis eſt. Q. Horat. Flacci ad Piſones de Arte Poëtica inſtitutio.Pro quo intelligendo audiamus Diomedẽ. Poëtica, inquit, eſt fictæ veræq. narrationis congruenti rhythmo,vel pede compoſita metrica ſtructura ad vtilitatem,voluptatemq́ue accommodata. Diſtat aũt Poëtice à Poëmate,& Poëſi,quod Poëtice ars ipſa intelligitur. Poëma autem pars operis,vt Tragœdia. Poëſis contextus, & corpus totius operis effecti. vt Ilias, Odyſſea, Æneis. Poëmatis genera ſunt tria. Aut enim actiuum eſt,aut imitatiuum quod Græci δραματικὸν .i. dramaticon, vel μιμητικὸν .i. mimeticon vocant. Aut enarratiuum, vel enunciatiuum,quod Græci ἐξηγητικὸν, id eſt exegeticon,vel ἀπαγγελτικὸν, apologeticon dicunt: Aut commune,vel mixtum, quod Græci κοινὸν, cœnon, vel μικτὸν,appellant. Dramaticon, vel actiuum eſt in quo perſonæ agunt ſolę ſine vlla poëtæ interlocutione,vt ſe habent Tragicæ,vel Comicæ ſabulæ,& quædam Bucolicæ apud Virg. vt, Tityre tu patulæ. Dic mihi Damœta,& te Quo Mœri pedes. Dramatici autem Poëmatos genera ſunt quatuor apud Græcos. Tragica,Comica,Satyrica,Mimica, Apud Romanos prętextata, Tabernaria,Attelana,Planipes, Exegeticon, vel enarratiuum eſt in quo Poëta ipſe loquitur ſine perſonæ vllius interlocutione,vt ſe habent tres libri Georgicæ apud Virgil. Et prima pars quarti.

Irem carmina Lucretiana. Huius aotem ſpecies ſunt ;res Angel-
tice, Hiſtorice, Didaſcalice. Angeltice ſit qoa ſcotentiæ ſcribun-
tor, vt eſt Thsogoidis liber, Hiſtorice qua narrationes, & genea
logiæ componuntur, vt Heſiodi Theogonia. Didaſcalice eſt qua
comprehenditur philoſophia, vt libri Varronis, Empedoclis, Lu
cretii. Itēm aſtrologia, vt Aran, & Ciceronis. Cœoon vel cōmu-
ne eſt in quo poeta ipſe loquitur, & perſonæ loquentes introdo
cuntur, vt eſt ſcripta Ilias, & Odyſſea tota Homeri, & Æneis Vir
gilijs. Huius ſpecies ſunt duæ. Prima heroica, vt Ilias, Æneis.
Secunda Lyrica, vt Archilochi, & Horat. Item nunc quoque Ele
gia, vt Ouid. Faſti de quibus omnibus ſuo loco latius differe-
mus. Pro deſcriptione poëticæ ſubnotandum eſt triplicem eſſe
Materia materiam ſcribendum, triplicem ſtylum, triplex potiſſimum de-
triplex. corum, triplicem qualitatem, triplicem finem, & his ſimilia. Ma
Qualitas teria quidem triplex eſt, quæ his nominibus ſignificatur, Argu-
carminis mē tum, Fabula, Hiſtoria de quibus omnibus latius dicemus ibi.
Scribētis Sumite materiam veſtris qui ſcribitis æquam Viribus, vbi &c.
intentio. quæ hic tacta ſunt paucis explicabuntur. Qualitas carminis à nu
mero pedum eſt hexametra, ab argumento didaſcalica ſeu do-
ctrinalis, a ſtylo mediocris. Scribentis intentio eſt Piſones, cete-
rosq́. Romanis in Artem Poëticam inſtituere, vt docte ſcribant
& ſcripta caſtigēt, doluit enim poëtæ artem tam diuinam, & tam
paucisſimis datam, a tot imperitis tam impudentes vſurpari. Græ
cos præterea propter exactam in caſtigando diligentiam Rom.
præferri. Quanti autem ſit poëtica Ars, & nomen, poëtæ per in-
dicem inueniet. Numerus librorū hic non quæritur, vnus enim
nec ſanè magnus, ſed vnionum dignitate æſtimādus, habēt enim
commoditatem quam maximam, & delitias plurimas. Nam do
ctrinam optimam ſalibus ſuis ſic condijt, vt nutriat, & delectet
commode. Sunt qui in quinque particulas diuidant. In quarum
prima inquiunt. Poëta vitia extirpat. In ſecunda verbi decorum
inſtituit. In tertia rerum qualitatem, & perſonarum decora, & di
ſcrimina, item Poëmatos genera, & inuentores demonſtrat. In
quarta actores, formam agendi, & quomodo conſummata fuit
docet. Et in quinta ad diligentem caſtigationem cohortatur.
Prima eſt in principio. Secunda incipit ibi: Sumite materiam &
Tertia ibi. Res geſtæ regumque &c. Quarta ibi. Tibia non vt
nunc. Quinta ibi. Nil tantum noſtri liquere poëtæ. Quas qui-
dem particulas licet non omnino impermixte, ex ordine tamen
perſequitur poeta. His prænotatis veniamus ad explanationem.

Q. HORATII FLACCI DE ARTE POETICA LIBER, AD PISONEM.

HVMANO capiti ceruicem
pictor equinam
Iungere ſi velit, & varias in-
ducere plumas,
Vndique collatis membris:
vt turpiter atrum
Deſinat in piſcem mulier
formoſa ſuperne:
Spectatum admisſis riſum te
neatis amici?
Credite Piſones iſti tabulæ fore librum
Per ſimilem, cuius, velut ægri ſomnia, vanæ
Fingentur ſpecies, vt nec pes, nec caput vni
Leddatur formæ. pictoribus, atque poëtis
Quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas.
Scimus, & hāc veniam petimusq́;, damusq́. viciſſim.
Sed non vt placidus coëant immitia: non vt
Serpentes auibus geminentur, tigribus agni.

IANVS. HVMANO &c.) In hac
prima itaque parte
poëta imitatus ſoler-
tem, & non
ignauū agri
colam prius nociuas herbas .i.
vitia, & errores euellet quam ſe
mentem vtilem .i. bonæ compo
ſitionis artem inſerat. Et ab eo
vitio auſpicaſ, in quo primus,
& ob id plurimus error contin
gere ſolet. Modicus enim error
in principio (vt philoſophi ver
bum eſt) Maximus fit in fine.
Sorofmos Auſpicatur inquam à Soreſmo
id eſt mala accumulatione ſeu
aggregatione, σωρὸς enim, hoc
eſt ſoros, dicitur cumulus ſeu
Coiniſ- aceruus, vel à coiniſmo .i. vitio
mos. ſa communicatione, ſeu com-
mixtione ſermonis. κοινὸς .n.
hoc eſt coinos dicitur commu-
nis, ſed quod Græce kinos pro
fertur, latine cœnos dicitur,
quia per oi diphthongo Græci
i, nos ē proferimus. Vnde epi-
cœnum ſub commune, & cœ-
nobita cuius eſt communis vi-
ta. Sed vt quo cœpi per-
Symme- gam, maximus ornatus rei eſt,
tria. vt ſit vniformis ſeruata .ſ. Sym-
metria .i. commenſoratione.
Ob id enim totum vniuerſum
opus Dei mundum .i. ornatum
appellamus, ꝙ cum ſingulæ e-
ius parte bonæ ſint, totum ta-
men longe melius eſt. quod ſpi
ritus ſanctus nobis per Moſen
iudicauit de ſingulis dicitur;
Et vidit Deus quòd eſſet bo-
num. de vniuerſo autem, Vi-
ditque Deus cuncta quæ fece-
rat, & erant valde bona. Vbi ſi-
gnanter valde additur, quia cū
ſingula eſſent bona vniuerſa
erant valde bona compoſitu-
rus itaque carmen debet in morem architecti totam materiam
Oecono- ſuam animo metiri, vt bonam œconomiam .i. domus ſeu ædifi-
miam. cij, hoc eſt ſtructuræ totius regulam, ac diſpoſitionem ad amuſ-
ſim ſeruet. Cui Menander ille Comicus tantum concesſit, vt ea
habita, atque animo concepta,
Comœdiam abſoluiſſe ſe glo-
riaretur. Ea enim bene præ-
concepta niſi imperitus fuerit
artifex, facile dictum vitium vi
tauerit. De quo M. Fabius
Quintilianus libro octauo ca-
pite, de ornatu ſic loquitur:
Soreſmos, ſiue (vt alij legunt.)
comiſmos, appellatur quędam
mixta ex varia ratione lingua-
rum oratio, vt ſi Atticis, Dori-
ca, Ionica, Æolia etiam dicta
confundas. Cui ſimile vitium
eſt apud nos, ſi quis ſublimia
humilibus, vetera nouis, poëti-
ca vulgaribus miſceat. Id enim
tale eſt monſtrum quale Hora-
tius in prima parte libri de Ar-
te Poetica fingit, Humano ca-
piti ceruicem pictor &c. Di-
cit autem Poëta ad Piſones ſic.
Si pictor velit iungere, id eſt
annectere, capiti, humano, Ge-
neſis primo, vbi, id eſt virginea
& muliebri, ceruicem equinam
id eſt oblongam, cuiuſmodi ha
bet & equus, & inducere varias
plumas, id eſt partes plumarum
auium, membris collatis, id eſt
compoſitis, & congeſtis, vndi
que, id eſt ex quacunque parte
animalis ita ſupple, vt mulier
formoſa ſuperne, id eſt à parte
ſuperiore, vtpote à facie, deſi-
nat, id eſt terminetur, turpiter,
id eſt ſine commenſuratione,
in piſcem atrum, id eſt diſfor-
mem, vtpote piſtricem, vos ad
miſſi, id eſt intromiſſi, ſpecta-
tum, id eſt ad ſpectandum: O
amici Piſones, teneatis, id eſt
poſſitis ne continere riſum?
quaſi dicat ſocie, quod mini-
me. Et ſi, inquit, ò Piſones non
poſſitis videre talem tabulam
quin rideatis, neq; poema non
ſeruato decoro, atque œcono-
mia ſine riſu contueri poteri-
tis, quia ò Piſones credite librum fore, id eſt futurum eſſe, perſi-
milem iſti .ſ. vili tabulæ, id eſt picturæ, cuius ſupple libri, ſpecies
vanæ, id eſt inutiles, & ridiculoſæ, finguntur, id eſt compo-
nuntur, veluti, id eſt tanquam, ſomnia, id eſt inſomnia, &
phan

phantaſmata, ægri.i.hominis ægrotantis, & debilitate cerebri laborantis, ita vt nec pes.i.finis, ſi a ſummo incipias, nec caput.i. principium, reddatur vni formæ.i.vni compoſitioni vnius qualitatis. Deinde facit obiectionem dicens. Pictoribus, atque poëtis quidlibet audiendi ſemper fuit æqua poteſtas. Cuius ordo eſt, ac ſi dicant Piſones, Horati, Vetus eſt Prouerbium, quod æqua.i.æqualis poteſtas audendi, ſupp. pingere, & fingere, vel (vt alij leguor) addendi, quidlibet.i.quamlibet, rem fuit ſemper pictoribus, atque poëtis.i.pictores, & poëtæ habuerunt ſemper poteſtatem pingendi, & fingendi quidquid vellent. Qui ergo vitio datur ſi pro libito operantur? Reſpondet Poëta, Scimus ſupp. hanc poteſtatem fuiſſe ſemper pictoribus, atque poëtis, & nos poëtæ petimus.i.precamur quando quid ſcribere volumus, hanc veniam.i.hanc conceſſionem. & damus viciſſim.i. quaſi per vices, & mutuo.ſ.alijs petentibus, q.d. & nos quando aliquid componimus ex libito fingimus, & ex libito fingentibus ignoſcimus ſi modo nos legem ſeruemus, & illi legem ſeruent. Sed non ita vt immitia.i.fera, & crudelia, coëant.i.connectantur, placidis.i.leuibus, & mitibus rebus non etiam ſic vt ſerpentes.i.res humiles, & humi reptantes, geminentur.i.multiplicentur auibus.i.rebus ſimilibus nec ſic vt agni.i.res pacificæ, & imbelles, geminentur tigribus.i.rebus ferocibus, & capacibus, q.d. licitum, quidem eſt pictori pingere, & poëtę fingere dummodo in ipſa pictura, & figura nihil ſit repugnans, aut a natura abhorrens, quia nihil aut pingi, aut fingi debet quod non ſit vero ſimile, nihilq. à poëta introduci quod, aut notæ hiſtoriæ repugnet, aut antiquę Philoſophiæ, veterumq. Theologię contra dicat. Niſi quatenus poëtis permiſſum eſt, qui affectiones loquentium, & ſecundum diuerſos locos ſæpe diuerſas ſequuntur philoſophorum ſententias, atque opiniones. Vnde Aen. 1.

Cana fides & Veſta, Remo cum fratre Quirinus
Iura dabunt. At eiuſdem quarto:
Nuſquam tuta fides, &c.

Item ea perſona Iouis, Æn. 1. de Romanis dicit,

His ego nec metas rerum, nec tempora pono:
Imperium ſine fine dedi.

Qui ex ſua perſona dixit Georg. 2.

Non res Romanæ perituraq; regna.

Item ea ſententia Epicureorum dicitur.

Nec curare Deum credis mortalia quenquam.

Ex aliorum autem.

Phœbe graues Troiæ ſemper miſerate labores. Item Horat.
Neque enim Diana pudicum Liberat Hippolytum.

Quem Maro Virbium.i.bis virum factum dicit, & Pæonis artibus liberatum à morte. Longum eſſe diuerſitatem fabularum recenſere, tutius autem eſt maiorum, atque peritorum auctoritate fulci. Et hæc de ſententia, & ordine. Quantum ad vocabula, & ſtilum orationis meminerimus primo loco Poëtam vt eſt ad inuentionem aptiſſimus, conuenienter vti metaphora à pictoribus ſumpta. [Nam vterque vſque adeo ſibi conſentit, vt & poeta pingere, quod de Virg. dici ſolet, & pictor ſcribere, vt apud Plaut. Non potuit pictor melius eius faciem deſcribere, non immerito dicatur, ſicut vtriuſque opus legi. Poetæ quidem in Bucol.

Pierides vitulam lectori paſcite veſtro.

Scribere legi. Et apud Perſium, quis leget hæc? Pictoris autem in 6. Æn. vbi de pictura Dædali dicitur.

Quin protinus omnem Perlegerent.

Colores. Præterea vterque opus ſuum coloribus exornat, vterque varietati ſtudet, & rerum memoriæ conſulit. Nam quod doctis poeta literis, hoc rudibus pictor tabellis efficit. Sicut itaque pictor artis expers videbitur ſi iuſtam membrorum inter ſe commenſurationem nõ obſeruet, ſed Andromaches caput Sapphus corpuſculo annectat ſic poeta ſi heroas, principesq. viros ſcripturus rerum viliſſimarum meminerit, aut in Elegorum Lyricorum ue luxuriam deſcenderit. Et ſicut ille errat dum varias rerum particulas ſub vnam formulam congere conatur, aut à natura abhorrentia effingere, aut inter ſe repugnantia coniungere, ita hic.i. poeta dum res arduas cum humilibus, lætas cum triſtibus vera cum aperte falſis commiſcet. Humano capiti, de muliebri loqui
Homo. tur, dicturus Mulier formoſa ſuperne. Homo.n. communis eſt
Ceruix. generi, ſed fœmineum Epitheton refugit, non.n. vna homo vulgo dicitur, Ceruicem: Hortenſius (vt dicit Quintilianus in octauo) primus protulit, alijs ceruices dicentibus. Superne aduerbiũ de loco in loco, ad locum dicitur. Spectatum, primum ſupinum eſt quod ſemper motum expreſſum, aut latentem deſiderat.

Quidlibet audendi, non leges quodlibet, quia quidlibet cum ſic ſubſtantiuum per ſe plenum eſt, quodlibet autem adiectiuũ nõ Quodlibet. ſine ſubſtantiuo ponitur. Cætera manifeſta ſunt dummodo meminerimus illic: Sed non vt placidis: Poetam aggredi vitium ineptæ digreſſionis, de quo in ſequentibus latius dicam, & alios legere audendi, alios addendi, ſed verior eſt lectio audendi verior que ſententia. Nam non omnes quod concipiunt exprimere poſſunt, vt patebit ibi: Et fortaſſe cupreſſum Scis ſimulare. itaque licet quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas, non tamẽ addendi. Non ſine delectu autem poſuit Poeta ea quæ in textus habentur animalia. Nam ſerpente dicuntur à ſerpendo. ſerpens autem pronus humi ingreditur, aues autem quia ſine viæ limite in ſublime, quo volunt auolant. intelligit ergo humillimum genus, & altiſſimum. Tigri autem nihil ferocius aut concitatius, at agno nihil imbellius aut placidius. ijs ergo res ſummopere repugnantes intelligit, ſicut ſerpente, & aue characteres maxime diſtantes.

Regula quæ ex hoc textu elicitur eſt hæc.

Compoſiturus, ſeu conſcripturus quodlibet opus ſic rem omnem excogitabit, excogitatam diſponet, diſpoſitam ornabit, vt nihil monſtri ſimile, aut repugnans in eo ſit, ſed omnia ſimilia, atque inter ſe quadrantia.

Tria ergó primum ſunt neceſſaria: Materiæ totius excogitatio, atque inuentio. Excogitatæ aptata œconomia, ſeu diſpoſitio. aliter enim in poemate, aliter in Hiſtoria locabuntur res narrandæ, & diſpoſitæ exornatio, in qua elegantiæ, & decori habenda eſt ratio.

IANVS.

HVMANO capiti) Non ſolum in omni vita, ſed etiam in oratione nihil eſt difficilius, quam videre quid deceat, πρέπον Græci vocant, noſtri decorum. Cuius ignoratione, cum in ſententijs, tum verbis peccant, nihil æque vitandum, ac contraria. Vitabimus autem ſi iudicium conſiliumq. adhibuerimus. Quæ veluti guſtus, atque odor, nulla poſſunt arte tradi. Sed ea aſſequimur via, ſi rationem quandam alte petemus, pleraque ponderabimus, & locis temporibus, perſoniſque dicenda ſint, accommodabimus. Maximam in primis curam exigit fictio, in qua tria ſeruari neceſſe eſt, vt aut qualia fuerint, aut ſint, aut qualia dicuntur, & exiſtimantur, aut qualia expediat, referantur. Eſt & ſuus conuenientiæ labor adhibendus, vt quæ in naturam cadunt, fingantur, illius ordo non perturbetur, nec rationalia cum ratione carentibus coniungantur, nec contraria copulentur, nec ab artis abſint rectitudine, omnia eodem tendant, ab iſdem proficiſcantur partes magnitudine, natura qualitate conueniant, Si Achilles iracundus, inexorabilis ex lex deſcribitur, facile à bello abſtinebit Græcorum omnibus præcibus non flectetur, ſua in bello munia non præſtabit, monſtrum erit, & ſi Patrocli morte non agitabitur, ni Hectoris cadauer circa mœnia raptabit, ni ad Patrocli ſepulchrum Troianos mactabit. Erit contrarium ſi Tireſias ſuam deplorauit cæcitatem, ſi Polyphemus arietis fortunam non laudabit, quia cæcus. Nec vitio carebit rurſus poëma ſi pius Æneas cum de ſpe tuendæ patriæ deciderit, non patrem, vxorem, filium tutabitur, non ſacra ſuſcipiet, penates cuſtodiet, ſi vlla frangetur tempeſtate, ſi clauo fixus cupidinis, à Didonis ſinu auelli non poterit, ſi denique pacem, rogatus negauerit. Ne ergo inter ſe pugnantia licentioſi poeta efficiant, ſed venuſtate, & proprio decoro conformata deſcribant. [Humano capiti ceruicem pictor equinam, &c.) Naturę imitatio eſt pictura, cui ni reſpondeat, portentum faciet, non pigmentum. Riſum, inquit, concitabit pictor, ſi tabellam propoſuerit, effigiemq. effinxerit, quæ muliebri vultu, & equino collo ſit, corpus habeat plumis obſitum, deſinatq. tandem in piſcis caudam. Eadem ratio in poemate, vt, ni quadret vndecunque, rideatur merito, & explodatur. Bene poeticam picturæ comparat, cum poeta nihil aliud ſit, q̃ loquens pictor, & pictor, mutus poeta, Vterq. orat, regiones, formas, ſpecies pugnas, acies remigium hominum ferarumq. motus effingit. Vnde pictorum, poetarumq. portenta, quæ de inferis traduntur finguntur que, vocat Cicero. vterque pingit, ſed poeta felicius cuius colores tempore non ſeneſcunt, non tempeſtatibus obliterantur, non vi vlla delentur, ſed ætate tanquam igni aurum redduntur precioſiores. [Amici) Etiam irridebitis. [Vanæ ſpecies).i. ſomnia. Omnium quæ videre ſibi dormientes videntur quinque ſunt nomina. Somnium tegitur figuris, & velatur imaginibus. Viſio eſt,

eum id quis videt, quo-eodem modo quo apparuerit, eueniet. Oraculum, cum à parente, vel à ſacerdote, vel à Deo admonemur inſomnia ipſo tantum ſomnio ſunt, nullamq́. vtilitatem vel ſignificationem relinquunt, & talia ſe ingerunt dormienti, qualia vigilantem fatigauerant. Viſum, quod phantaſma Græci vocant, fit cum inter vigilant,& multam quietem adhuc vigilare ſe exiſtimās qui dormire cœpit, aſpicere videtur irruere in ſe paſſim vagantes formas à natura, ſeu magnitudine, ſeu ſpecies diſcrepantes. Somnia à quiete animi maxime pendet. Hinc fit, vt virtute præditi meliora videant: ſomnia apud etiam vigilantes meliora meditentur animo, vel corpore affecti deteriora concipiant. vt & homines morbo laborantis propoſita animi ſunt vitioſa, nec propter corporis perturbationem animus potem quieſcere? [Finguntur ſpecies) Quidquid vſquam exiſtit, ſubſtantia eſt. nam accidentium proprie eſſe, eſt alteri inhærere. Subſtantia aut incorporea eſt, aut corporea. Hæc vel anima carens, vel animata. Animata aut ſenſum non habet, aut ſentit vt animal, quod aut irrationale eſt, aut ratione, vt homo, quæ ſpecies eſt dicta à noſtris philoſophis ſpecialiſſima, quòd ita ſit ſpecies vt genus eſſe nō poſſit. Species ergo ea eſt, quæ dicitur de multis qui numero tantum diſcrepunt. [Vanæ) Quod nunquam ſint. Nam eorum quæ non ſunt, nulla eſt diffinitio,& quę non diffiniuntur ſcientia non poſſunt comprehendi. [Vni formæ) Nam vniuſcuiuſque ſpeciei vna eſt forma ſubſtantialis. Forma aut ſubſtantiam denotat, aut accidens. Subſtantialis eſt quæ dat eſſe rei. Accidentales infinitæ ſunt. Nam vniuerſæ res conſtant ex materia, & forma,& à forma vnumquodq; appellatur. [Pictoribus atq; poëtis) prouerbium de poëtarum licentia, quibus impune videtur licere, vt ſuo fingant omnia arbitratu. ſed longe ſecus eſt, neque enim libera datur poteſtas, verum circunſcripti quidam fingendi ambitus conceduntur, preſertim in fingendo, in quo magna eſt ratio adhibenda. Fabulæ enim ſi aurium mulcendarum tantum gratia finguntur, & nihil ſubſit bonæ frugis, vel ſaltē ad communem vitam, merito eliminantur. Illæ quæ in ſapientiæ ſacrario excogitatæ ſunt, ad quandam virtutem ſpeciem hominis alliciunt intellectum. Sed eæ aut argumento ficto ſunt,& per mendacia totus ordo contexitur, aut veri fundantur ſoliditate, quòd perfecta quædam,& compoſita proferantur. In illis nihil magnum, nihil arcanum. Eæ omnem continent philoſophiam. Verum & ipſæ, in aliam ſciſſe diſcretionem, diuiduntur. Aut enim narratio per turpia, & indigna nominibus, ac monſtro ſimilia cōponitur. Quod ipſum fieri vetat Plato. aut ſacratum rerum notio honeſtis tecta verbis,& decoris veſtita rebus enicia tur. Quod feſtis Orpheus, qui ſuorum dogmatum myſter a fabulatum intexit in volucris,& poëtico velamento diſſimulauit. Ad cuius exemplar Pythagoras ſuam ipſe finxit formauitq́ philoſophiam. Neque enim natura nudato ſe apertamq́. æquo animo oſtēdit patitur, ne vulgo indignis manibus attrectetur. Sed ænigmatum nodis,& figurarum velamentis gaudet operiri, vt à ſolis tractetur ſapientibus. Hæc Pythagoras quibuſdam præceptis philoſophiæ velauit. hinc Ægyptij pro templis ſphinges appo nebant. hinc Numenio philoſopho quod Eleuſina ſacra interpretanda vulgauerat, ſomnia prodiderunt Eleuſinas Deas proſe das in lupanari proſtare poſcimunias. Eæ ergo ſunt fabulæ altiſſimis plenæ myſterijs, rerum ſecretarum contemplationem totiuſq́. naturæ cognitionem complectentes. In his ſe poëta exerceant, huiuſmodi Socraticis agitur furoribus. quidquid hauſuri ſint, hic hauriat. quidquid finxerit, hinc deducat, ne ſua temere immiſceat, ne ſerpentes auibus coniūgat. [Pictoribus) manet in incœpta metaphora,& reſponſiuncula. [Petimus veniam) Non placet Acronianum illud, vt veniam petamus tanquam poëtæ, demus tanquam critici. Quin potius innuiſſe puto vt alternis vitijs ignoſcamus, & eodem ſcuto opus eſt, viciſſim nos obiurgamus, atque ideo (vicisſim ſubiunxit, quod & veniam demus, & quaſi debitum reddi petamus. Datur autem hæc poëtæ venia, ſi, quæ finguntur, ita conſtent, vt vni formæ reſpondeant, & rerum congeries præter naturam nō ſit, nec agni tigribus copulentur. Quod facit poëta, cum ſublimia humilibus vetera nouis, poëtica vulgaribus miſcet. Id vitium ἀπρεπὲς Græci vocant. [Inceptis gr.) Recte poſt totius operis conuenientiam diſpoſitionem, ordinemq́. collocat. Neque eſt quod tam faciat è propoſito diſcedere, nec in incepto perſiſtere, quam non omnia conuenientiæ percepta mente, cognitioneq́. complecti. Natura rerum nihil habet ordine preſtantius, quo ſublato, omnia hęc pereant, neceſſe eſt, & in veterem confuſionem antiquumq́. chaos reuoluantur. Exercitus ſimul ac turbari cœpit, profligatur. Statuam effingas, neque quæque membra ſuis locis diſponas, prodigium facies poëma, hoc ipſo ordine carens fluitāt,& tumultuatur, qui ſunt ædificaturi, licet ſaxa arenam, & quę ad opus ſunt neceſſaria congeſſerint, niſi illis collocandis, diſponendiq́. adhibuerint artificium, nihil præclari operis ſurget. Si pro veſtibulo cubiculū, pro aula lararium collocarint, non hæc ſolum membra, ſed omnem domum perturbabunt. Sic quæ poëta meditetur, quantumlibet magnas adferet cogitationes, & diuina congerat inuenta, niſi magno ordine ſuis quæque locis ſtatuerit, meditata digeſſerit, & in ſe commiſſa deuinxerit, cumulum rerum faciet atque congeſtum. Difficile eſt ſuo omnia loco diſponere, ad quod magnum adfert auxilium memoria, vt quæ quiſque dicturus cōcipiat, vbi conueniant, videat, nec diſſona alienis locis collocet. inceptiue oblitus, longius à fine vagetur. Licet tamen à materia digredi paulum,& in ipſo itinere ſi non diſcedere, certe deflectere, ne lector ſimilitudinis ſatietate fatigetur, qui tamen fallendus eſt ne ſentiat ſe abduci, ſe ratione ipſa deferri putet, atque hac potiſſimum in re magna ſunt, ingenijs frena adhibenda, ne veluti ſegetes fœcundæ, & vberes emittunt herbas frugibus inimiciſſimas, ſic illa, quamuis magna, & vtilia, aliena tamen gignant.

ACRON.

HVMANO capiti) De inæqualitate operis loquitur, & dat præceptum ſcribendi poëma. Et prius præceptum eſt de diſpoſitione,& conuenientia carminis. Scribit autem ad Piſones, viros nobiles, & diſcretos ad patrem, & filium, vel (vt alij dicunt) ad fratres. Capiti autem comparat poëma, quod ſine œconomia ſit picturæ eiuſmodi ſimile, quæ habeat ceruicem equinam,& diuerſorum animalium membra, & pennas quæ perſona deſinat in piſcem. [Et varias inducere plumas) Imponere plumas varijs coloribus natura floridas, vel varios diuerſarum auium colores. [Vndique) Ex diuerſis .ſ. animalibus. [Collatis membris) Coniunctis ad ſuperiorem,& deſcriptam formam, vt habeat humanum caput, & collum equi, & caudam piſcis. Et multum præcipit conuenientiam, poëtam ſeruare debere. [Atrum) Fœdum, magnum. [Deſinat) Finiatur. [In piſcem) hoc eſt in marinam belluam .ſ. piſtricem. [Formoſa ſuperne) vt facie ſit formoſa mulier inferius autem monſtris varijs deturpetur. [Superne) ſuperiore parte, vultu & ceruice. [Spectatū admiſſi riſum teneatis amici) ſi fueritis admiſſi ad ſpectaculum, ò Piſones non ne riſum poteritis tenere? Vel ſpectatum admiſſi .ſ. quaſi ad ſpectandum miſſi. Et eſt ſenſus, Si admiſſi fueritis introire ad ſpectandum tale animal pictum poteritis riſum tenere ò Piſones?. [Cuius velut ægri ſomnia vanæ finguntur ſpecies) Quæ non habet ordinem, cuius ita vanæ ſunt ſpecies quemadmodum ægrotantium ſomnia, quæ videntur habere imagines varias. [Pes) finis. [Caput) principium. [Vni reddatur formæ) Vni corpori, vt neque principium conueniat. [Aequa) pro æqualis, quaſi per obiectionem, ita vt alter reſponderit. Eſt, inquit, poteſtas, ſed non vſque adeo vt iniqua fingantur. [Scimus) hoc ita eſſe. [Et hanc veniam petimusque damusque viciſſim) ſicut nos licentiam concedimus alijs ſcribere, ita nobis petimus licere. Petimus, quaſi poëtæ, damus quaſi critici. [Sed non vt placidis) Ita debemus habere licentiam ſcribēdi,& ſic debent eſſe artificioſa poëmata, vt non mitia adiungantur aſperis immoderate. [Geminentur) Iungantur.

PORPHYRIO.

HVMANO capiti) Hunc librum, qui inſcribitur de Arte poetica, Ad Lucium Piſonem, qui poſtea vrbis cuſtos fuit miſit. Nam ipſe Piſo poëta fuit, & ſtudiorum liberalium antiſtes. In quem librum congeſſit præcepta Neoptolemi de Arte Poëtica, non quidem omnia, ſed eminentiſſima. Primum præceptum eſt περὶ τῆς ἀκολουθίας. Nam vt pictor, ſi humano capiti, equi dederit ceruicem, eamq́. voluerit decorare pennis,& inferiorem partem membrorum exprimere piſcis effigie, ſuperiorem vero mulieris exornare ſpecie, videbitur ꝙ valde cōtra naturam omnia faciat, ita poetices ornatus cauſa, ſi plus quàm exigit materia aliquid inſtitutum ornetur, contemni. [Riſum teneatis amici) Per enunciationis eſt hęc vox,& præcipientis vtique rideri oportere. [Pictoribus atque poetis quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas) Sequens præceptum eſt, omnes quidem poëtas poteſtatem habere fingendi, ita vt aliquid faciant, non vt velint cum auibus ſerpentes, vel cum agnis tigres iungere.

Piſones

GLAREANVS.

PISONES Calphurniorum cognomen, eximia familia, viriq́ue ex ea plures, maxime poſt bellum Macedonicum, in et quos Lucius Calphurnius Piſo, C. Cæſaris ſocer, & C. Piſo Ciceronis gener, Prioris meminit Plutarchus in Cæſare, poſterioribus ipſe Cicero de Claris Oratoribus. Sed ego malim, de ijs qui ſub Auguſto vixere Piſonibus. Lucio ac Cn. viris conſularibus intelligere. De Lucio plane intelligit Porphyrion. Filij, vt vocari non lrgaut. Itaque ad patrem Lucium Piſonem, at eius filios ſcripſiſſe ſatis claret ex ſequẽtibus poetæ verbis, Maxima pars vatum Pater, & iuuenes patre digni, vbi inepte meo iudicio Acron exponit, magiſter & diſcipuli. Ab initio autem huius operis idem exponit, ad patrem, & filium, vel vt alij dicunt, ad fratres. Hæc ille adeo nihil apud hunc certi eſt.

ASCENSIVS.

POSTQVAM Poëta animaduertit in eos, qui malam œconomiam facientes, compoſitionem ex varijs argumentis rerum non cohærentium, aut inter ſe repugnantium, aut a natura alienarum, aut ex diuerſis characteribus dicendi coaceruant, nunc reprehendit eos qui propter oſtẽtationem ingenij ſui ad id, quod maxime natura aſpirante poſſunt inutiliter digrediuntur, aut qui grauem materiam nimis delitioſis egreſſibus in laſciuiam trahunt, & dicit: Vnus, & alter pannus .i. vna, & altera pannoſa .i. ex varijs fruſtis ac particulis rerum Ecbaſis, hoc eſt digreſſio, pannus dico purpureus .i. particula per digreſſionem addita reſplendens, & luxurioſa, qui .i. vt ſplendeat .i. reluceat, late .i. ampliter, aſſuitur .i. inutiliter, & inepte annectitur, plerunque .i. vt plurimum, vel frequenter inceptis .i. exordijs grauibus .i. res graues præ ſe ferentibus, aut á graui ſumptis, & profeſſis .i. pollicitantibus, & profitentibus, ſeu præ ſe ferentibus, magna .i. magnarum rerum altiloquẽtiam. cum .i. quando lucus .i. ſilua incedua, Dianæ .i. illius Deæ venatricis, & venationis, & cum .i. quando, ara, ad quam ſacrificabantur infantes viui, Dianæ deſcribitur. & cum ambitus .i. circuitur, aquæ .i. alicuius fluuij aut amnis, properantis .i. amœnius decurrentis, aut cum flumen Rhenum, cuius amœniſſimus eſt proſpectus propter ciuitatum, caſtellorum, prædiorumq. varietatem, & ornatum, aut arcus pluuius .i. Iris, Mille trahens varios aduerſo Sole colores, deſcribitur ad oſtentationem, & fortaſſis graphice atque diſerte, ſed nũc .i. tali tempore, non erat locus .i. opportunitas, his .i. huiuſmodi rebus deſcribendis, & fortaſſe .i. ponamus á caſu quod tu ſcis ſimulare .i. ad viuum, & ad ſimilitudinem rei naturalis effingere, aut depingere, cupreſſum .i. arborem præamœnam, & ad hortorum delitias propter fragrantiam, & Frondium decus maxime idoneam. quid hoc ſupple conducit, & prodeſt tibi, ſi is ipſe ſupple qui pingitur à te, ære dato .i. mercede ſoluta, enatat .i. è fluctibus natando ad litus euenit expes .i. ſine aliqua ſpe totus miſerabilis, & macilus, & nauibus fractis .i. diruptis, & ſubmerſis? q.d. nihil innuens conſimile in re Poëtica eſſe, vt dicam Amphora cœpit inſtitui .i. vas magnum cœpit fieri, rota currente .i. tum primum figulus rotam in gyrum traheret. Cur vrceus .i. vaſculum exiguum, exit .i. in exitu, & in fine conſpicitur? hoc eſt, cur tu tam grãdia, & magnifica in propoſitione tua pollicearis, & tam exilem, atque tenuem compoſitionẽ perficis? denique .i. vt tandem aperte, & vno verbo dicam quoduis ſupple Poëma, ſiue Syntagma ſit ſimplex .i. non pannoſum ex varia digreſſione, & vnum .i. vniforme, non altiſonum in principio, & humile, aut depreſſum in fine. Per quæ concludit inutilem digreſſionem, & ineptam rerum, ſtylorum ne confuſionem ſummopere vitandam. Apta autem digreſſio tribus modis fit, vt quarto Quintiliani colligitur. Aut probandi alicuius gratia. vt deſcriptio portus in primo Aeneidos, vbi dicitur, Eſt in ſeceſſu longo locus &c. ad probandum veriſimile eſſe naues Aeneæ illic occultatas eſſe cum Tyrij ceteras comburere parent. Item deſcriptio nauis in quam deſcendiſſe viſus eſt Turno Aeneas in nono, vt veriſimile ſit Turnum è conſpectu Aeneæ ſic ablatum eſſe. Aut tranſitionis gratia, vt videlicet congruus fiat tranſitus de materia in materiam. vt Ouidius in Metamorphoſi, fluuios deſcribit, vt per eos in varias materias ingrediatur. Aut denique apparatus gratia, qui tunc contemnendus eſt, ſi vel ad œconomiam, vel ad principalis argumenti declarationem facit, vt deſcriptio conuiuij Didonis in primo Aeneidos. Fit itaque

Digreſſio apta.

apparatus huiuſmodi, vel rei ſimilis adductione, vel Pathetica acclamatione, vel dicendorum apertione. Quod ergo neceſſarium eſt, aut non affectanter iucundum, prætermitti non debet. Itaque non damnat Poëta ſi quis, aut locum Dianæ, & illic auiũ concentus, herbarum ipſa uirenta, florum ornatus, arborum vmbras, & ſpecimen, riuorum tepidum murmur fontium ſcaturiginem, animalium depaſcentium mœrorem, atque id genus alias amœnitates deſcriberet, niſi nunc tacere cum non eſſet his locus, & ita de reliquis. Vtitur autem Poëta quibuſdam vocabulis ſignanter. Non enim ſine ratione dicit purpureus pannus, qui præter ceteros lucet, & non dicit quod intexitur, ſed quod aſſuitur, vt oſtenderet non de contextu, & principali argumento rei, ſed extraneum eſſe. Nec ſine ratione dicit lucus .i. ſilua incædua, quæ propter religionem loci non cæditur, & ita plurimum ornatus habet. nam in ſtabula alta ferarum, & volucrum contentorium dici poteſt. Affectantet quoque ara Dianæ deſcribẽda dicitur, ad quam magica arte infantes viui ex matrenis viſceribus rapti mactabantur. Ad quam etiam Agamemnon Iphigeniam filiam ſuam legitur trucidaſſe, aut, quod Seruius aſſerit, cum ceruſa pro ea cerua ad Thoantem regem Tauricæ regionis confugiſſet, ſacerdoſque Dianæ Dictynnæ facta eſſet, & Deam ſecundum morem ſanguine humano placaret, agnouit Oreſtem fratrem qui leuandi furoris cauſa cum amico Pylade Colchos petierat. Vnde latus patet ad digreſſionem campus. Quis enim tam ſterili ingenio, vt non moueat parthos ex materno vlulatu, ex infantiorum innocuo cruore illic fuſo ex ſacrificij enormitate, ex Iphigeniæ caſu, ex Oreſtis inopinato acceſſu, ex Pyladis amica aſſiſtentia, & ex ſe cẽteris alijs? hæ igitur tres plurimam digreſſionem pariunt ſicut fluuiorum ambitus, maxime Rheni deſcriptio, qui cum inter Germaniam, & Galliam ad Oceanum Britannicum defluat, plurimos meatus oſtendit. Quod autem dicit Rhenum neutro genere, eſt, quia coniungit hoc nomen flumen. Fluuiorum ſiquidem nomina tunc maſculina ſunt quando ſubaudiatur, aut apponitur fluuius non flumen. In deſcriptione quoque arcus pluuij plurima poteſt eſſe digreſſio. Egregie autem dicit. Scis ſimulare .i. ad ſimilitudinem rei naturalis effingere, quæ prima virtus, & pictoris, & poëtæ, & oratoris. vnde Quintilianus in octauo in titulo de ornatu, Magna virtus eſt, res (de quibus loquimur) clare, atque vt cerni videantur, enunciare, atque huius ſummæ (iudicio quidem meo) virtutis facillima eſt via. naturam intueamur, ac ſequamur. Omnis enim eloquentia circa opera vitæ eſt. Eſt autem Græcum prouerbium ſumptum á pictore, qui cum egregie ſimulacrum cupreſſum, eam omnibus operibus ſuis immiſcuit. quod ineptiſſime fieret, ſi arbor ad delitias iuuenta in re triſtiſſima vt pote in naufragio deſcriberetur. Sicut enim videre eſt apud Perſium, & Iuuenalem, ſolebant qui naufragium fecerant ſe in trabe depictos portare, & dicta ſe tempeſtate tueri, ne ſemper congerentur ſuos caſus exponere, & vt commiſerationem ſui excitarent. Conſimiliter quoque qui molliculos habent numeros, aut felices metaphoras, aut congrua epitheta, aut ſonoras voculas, aut graueis ſententias, aut faceta dicteria, aut vrbana ſcommata, aut lepidos ſales, aut alias quaſuis Veneres, aut Charites, ſeu Gratias, eas vbique pluſquam ſatis, oſtentat, nullum q. carmen conficiunt, in quo ſua Venere non vtantur. ſed (vt Quintiliani verbum eſt) affectatus, nimiusq. fucus ſummopere vitandus eſt, præcipue vero quoties importunus, atque impertinens fuerit. Expes dicitur ſine ſpe, deſtitutus, & deſolatus, & habet nominatiuum, & vocatiuum ſingularem nominatiuum, accuſatiuum, & vocatiuum in plurali. Quod autem dicit nauibus fractis pluraliter, facit ad augendam miſeriam, ſicut Venus in primo Aeneidos, Nauibus infandum amiſſis, cum vna eſſet tantum amiſſa. Amphora eſt vas amplum, quod circunfertur quaſi ex latino, & græco, Nam am dicitur circum, & phora latio, vt φορέω fero. Vrceus vaſculum ad recipiendum oleum. Innuit ergo vt quoduis Poëma ſit ſimplex, quo ad ſtylum, & vnum, quod ad materiam. De ſtylo autem, & materia locuti ſumus in præambulis. vbi docuimus triplicem eſſe ſtylum, qui triplici materiæ congruit. Nam res humiles humili, mediocres mediocri, & ſublimes ſublimi competunt.

Regula.

Non igitur rem grauem auſpicari, aut grauiter dicere polliciti, res leues uſculas, aut quantumuis ſplendidas delitiolas, quanquam enim ad eas nati videmur, impertinenter ingereremus, neceſſe enim eſt ſit quoduis ſimplex duntaxat, & vnum. Quo circa cauenda eſt oſtentatio ingenij in re minus apta, vt aptiſſimo docemur hic exemplo,

Inceptis

Inceptis grauibus plerunque, & magna profeſsis
Purpureus, late qui ſplendet, vnus, & alter
Aſſuitur pannus: cum lucus, & ara Dianæ,
Et properantis aquæ per amœnos ambitus agros,
Aut flumen Rhenum, aut pluuius deſcribitur arcus.
Sed nunc non erat his locus: & fortaſſe cupreſſum
Scis ſimulare. quid hoc? ſi fractis enatat expes
Nauibus, ære dato qui pingitur? amphora cœpit
Inſtitui: currente rota cur vrceus exit?
Denique ſit. quod vis ſimplex duntaxat, & vnum.

IANVS. INceptis grauibus) Magnam poematis vitium eſt, vbi grandis propoſita ſit materia, exceſſus facere, & egreſſiones importunas. per locos preſertim communes. Duo autem ſunt ob quæ maxime hac in re precatur. nimium ingenium cui imperari non poſſit, & iudicij inopia. quòd ſi floſculos quoſdam abdiderint, putet ab eruditis probari. ſed cum illiuſmodi deſcriptiones abſint a propoſito, vituperantur. Hi ſunt poetæ illi, quos pingue quiddā ſonare ait Cicero, quoſque inæquales vocant Seueca. Non negarim tamen donanda eſſe ingenijs multa, ſed condonanda vitia ſunt, non portenta. Virg. Georg. lib. 3. ſic peſtilentiam deſcribit, vt nec diſcedat à materia, nec vagetur diutius. Idem facit in Fama, & in ſuis catalogis. Lucanus in prodigijs, Maſſilienſi nemore, catalogis, magiſq. nimis eſt. In hoc genere ſunt omnes locorum, oppidorum, tēporum deſcriptiones, quæ ſi nimium luxuriarint, ſunt damnandæ. Sunt & argumentationes, ne poeta non quidquid, poteſt dicat, ſe quidq̃d decet, nec argumentis argumenta colligat, & probationes, quaſi nihil ſatis firmū ſit, probationibus firmet. Nec minus digreſſio ſit in elocutione, & quædam poetica euagatio, cum plus dicimus, quàm conueniat. quale eſt Virgilianum illud, Num capti potuere capi, Et Lucan. Temporis anguſti manſit concordia diſcors. Meſſala aiebat in eo carmine Virgiliano, Quidquid apud duræ ceſſatum eſt mœnia Troiæ, Hectoris, Aeneaſq. manu victoria Graium Exit, Hic Virgilium debuiſſe deſinere quod ſequitur. Et in decimum veſtigia retulit annum. Sec hæc poetis condonātur, nec, tam paruis, decet, maculis offendaris, dummodo raro, & quidā euagendi modus adhibeatur, vt ſequentia prioribus annexa vnum corpus efficiant. quod non faciet poeta, ſi grādia profeſſus in varias egredietur deſcriptiones, & pollicitus ardua, tempeſtatum aut pluuiarum tenui occupatione occupabitur, quem iure figulo comparat Horatius, qui cum amphoras cæptis, vrceum effingat. [Aſſuitur) Pro panno floſculos oſtendit, exiguaſq. deſcriptiones, quæ licet purpureæ precioſæq. ſint, non tamen principio conueniunt. [Profeſſus grandia) Ergo Panegyricum balnea, ſiluas, & eiuſmodi ſcribentibus vagari licet, quod magna non polliceantur. [Magna) Tantum magna profeſſus. [Ara Dianæ) De Diana Taurica intelligit, ad cuius aram hoſpites mactarentur, Iphigeniæ, & Oreſtis aduētu celebrata, quibus illius ſimulacrum in faſce lignorum abſconditum auectum eſt, vnde Faſcellinis Diana dicta. Lucum dixit ob Ariciam, vbi illi templum ædificatum eſt. [Rhenum) Neutro genere protulit, qđ flumen dixerat. Diuidebat olim Galliam à Germania, nunc Germanorum virtute vicinis locis occupatis, mediam penè interſecat Germaniam, è Rheticis alpibus ortus, ſeptentrionali oceano miſcetur. [Arcus) aut rerum naturalium naturam vult oſtentare ſcire. Per aram Dianæ vult intelligere res ſacras Horatius, quas vult poeta oſtentare callere ſe. [Pluuius arcus) Irin intelligit. Poetæ tunc Irim de cœlo mitti introducunt, cum rerum præſentium ſtatus eſt mutandus, quod Iris indicium eſt aeris permutationis, à ſudo aëre nubium concitans globos. [Cupreſſum) Græci Cypariſſum dicunt, in quo nos y, in v, vertimus, vt in cumino, & gubernatore. [Amphora) Grȩca eſt dictio, nec vas eſt certe mēſuræ, cum ſit ingentis magnitudinis. Figuli rotam inuenit Anacharſis, cuius circuitu vaſa formantur. inde quia apud Hom. figuli rota inuenitur, aiunt verſus illos falſos eſſe, & ſubditios. [Denique) Prȩceptum cōcludit, debere eſſe poëma vnum, & ſimplex cœptæ materiæ correſpondeat, nec mixtum aut implicitum ſit.

ACRON.

INCEPTIS grauibus) Aliud præceptum. Docet non importune inducendam eſſe parabolam, aut deſcriptionem, ſed aut parabola, aut deſcriptio apte debent iungi incepto bene poëmati. Qui enim incipit granditer, & leuiter finit, vituperandus eſt. [Profeſſis) aut his qui conantur aliquid ſcribere. Aut reſpexit ad naturam quorundam poëtarum, qui incipiant deſcribere grandia, & in communes exeant locos, qui tametſi boni ſint, tamen ſuperflui habentur, & plerunque ridentur. In magno poemate exceſſus debemus aſpercere, quaſi ad reficiendas aures, pro bono colore, exceſſus dicit. [Aſſuitur pannus) De his dicit qui ſeueram, & ſubtilem materiam cœperint ſcribere, floſculos quoſdam interponunt. Zeugma ab inferiori. Ordo eſt, pannus aſſuitur qui ſplendeat, vt bona ſit quidem œconomia, ſed incongrua, cum lucus, & ara deſcribitur Dianæ ſupple ab inferioribus. [Per amœnos) Riuos per campos diſcurrentes. [Ambitus) Circuitus. [Pluuius) .i. pluuioſus. [Aut flumen Rhenum) Notandum flumen Rhenum genere neutro. Saluſt. in hiſtorijs nomen Danubium habet. [Sed nunc non erat his locus) Vt de his poſſes ſcribere, quaſi aliquis reſponderit, Non erat locus, vt hoc deſcribere, ſed quoniam bene ſcribis, ideo introduxiſti. [Et fortaſſe cupreſſum) Irriſio pictoris cuiuſdam q̃ nihil aliud quàm cupreſſum nouerat depingere. Prouerbium eſt in malum pictorem, qui neſciebat aliud pingere, quam cupreſſum. Ab hoc naufragus quidam petiuit, vt vultum ſuum exprimeret, ille interrogauit, num ex cupreſſo vellet adijci aliquid, quod prouerbium Grȩcis in vſu eſt. nam naufragi ad miſericordiam commouendam, caſus ſuos in tabula deſcribunt. vt Iuuen.

Vim rogat, & picta ſe tempeſtate tuetur.

Simulare) Græco prouerbio vſus eſt, quaſi ſcribere. [Quid hoc) Quid ad naufragium qui dat pecuniam vt deſcribatur cupreſſus, pertinet? Ita ergo qui ſcribit, niſi opportune ſcripſerit, non ſibi comparat gloriam, ſicut ille qui male cupreſſum depingit. [Amphora cœpit) Hic quidam dicunt præceptum aliud eſſe, alij rurſum de œconomia adhuc loqui. [Cur vrceus exit?) .i. Cū a magnis incipias, cur in minora deſiſtis? cur vile ſit opus tuum? & eſt translatio à figulis. Rotam autem dicit, quæ cum voluitur, vaſa finguntur à plaſte. [Denique ſit quidquid ſimplex dūtaxat, & vnum) Quidquid vis ſcribere, ſimplex ſit .i. cœptæ materiæ, & nondum finitæ non debes aliam adiungere.

PORPHYRIO.

INCEPTIS grauibus) Præceptum tertium eſt natura quorundam poetarum peſſima, qui incipiunt grandia deſcribere, deinde in locos communes exeunt qui, licet boni ſint. tamen ridentur ac ſuperuacui habentur niſi loco poſiti ſint. Purpureus late qui ſplendeat, vnus & alter Adſuitur pannus. Per hoc, locos communes ſignificat. [Aut flumen Rhenum) Non dixit genere maſculino Rhenus, ſed neutro hoc Rhenum. quia hoc eſt flumen. [Et fortaſſe cupreſſum Scis ſimulare) Hoc prouerbium eſt in malum pictorem, qui neſciebat aliud bene pinguere, quàm cupreſſum. Ab hoc naufragus quidam petiuit, vt fatum ſuum exprimeret, ille interrogauit, num ex cupreſſo vellet aliq̃d adijci. quod prouerbium Græcis in vſu eſt. [Amphora cœpit Inſtitui, currente rota, cur vrceus exigit?) Hoc dicit, quare cum de alia materia inſtitueris ſcribere, aliam efficis? quo modo ridendus eſt figulus, qui cum deſtinauerit amphoram fingere, vrceum efficiat.

ASCENSIVS.

QVID poëta docuit malam œconomiam, ineptam exaggerationem materiæ, diſcordem rerum communicatione, & impertinentem digreſſionem vitare nouitque neminem ſcribere, qui eadem vitia vitare nolit, oſtendit quare non omnes euitent. Nempe quòd (vt alibi dicit) Dum vitant ſtulti vitia in contraria currunt. Monet ergo vt hæc prȩdicta, &c. vitia caute fugiamus, ſic vt in medio conſiſtentes in neutram partem tranſgrediamur. Et dicit, O pater, hoc eſt ò tu Luci Piſo, & vos iuuenes Piſones digni patre ſupple tali. vtpote ſtudioſo, & bono, nos plurima pars vatum, id eſt nos plurimi vates, decipimur ſpecie, id eſt ſimilitudini, recti, id eſt rei recti rectæ ac debitæ, quia dum laboro eſſe breuis, id eſt dum aliquis laborat eſſe breuis, fio .i. talis efficitur, obſcurus (ſuam perſonam more declamantium in vitia inferit de ſe minime loquens) Nerui, id eſt ſolida compoſitio, & virium plena animique, id eſt animoſa ſententia, deficiunt, id eſt derelinquunt, aut potius fugiunt, & ſui defectum

ſtrictum habere cogunt. ſectantem .i. eum qui nimis ſectatur, leuia.i.cõcinna, & beue currentia.i.ſæpe eneruatos verſiculos ſcribet, qui dat operam vt ſcribat delicatos, profeſſus.i.qui profitetur, & in principio operis polliceatur grandia.i.ſublimia carmina, turget.i.inflatur, & ſpumoſam carmen efficit, tutus nimium.i.qui nimium amat, & cupit eſſe tutus, & timidus nimium procellæ .i. qui nimium timet altitudinem maris, quæ ferè procelloſa eſt, ſerpit.i.repit, humi.i.in terra, hoc eſt qui nimium veretur ſublimiora quàm poſſit aggredi, qui imperitus eſt nec poteſt cõſiſtere in medio, labitur in nimis humilia. Et hæc contra eos, qui in malá œconomiam imprudentes eitant. Is autem qui cupit.i.vult variare.i.mutare prodigaliter.i.monſtroſe per modum prodigij, rem vnam.i.quæ deberet eſſe eniformis, appingit .i. ſimulis eſt appingenti, ſiluis.i.locis ſaltuoſis, delphinum.i.piſcem illum marinum & fluctibus ſupp.marinis, aprum .i. porcum ſiluestrem. Et cauſa eſt, quia fuga.i.vitatio, culpæ.i. vitij, ducit in vitium ſup.oppoſitũ, ſi ipſi fuga caret arte.i.peritia. Probat deinde exemplo cuiuſdam fabri ærarij, qui ſingulas partes hominis graphice excudebat, & tamen totum ſeruata Simmetria effingere neſciebat. Ad cuius ſimilitudinem multi ſingulas res Poëmatis docte, & diſerte faciunt, totum tamen quia œconomiam ignorent, conſtitere decore neſciunt. Sunt autem qui hunc fabrum putent eſſe dictum Imum nomine. Acron tamen, & Porphyrio (quamuis Acron vtrunque dicat) potius à loco ſic, dictum arbitrabantur. Dicit.n. Acron, Æmilius ludus eſt in quo Æmilius gladiatores ſuos habuit. circa hunc ludum Imus erat quidam ſtatuarius. Alij dicunt Imum .i. breuem, Alij in extrema parte poſitum Porphyrio ſic, Æmilij Lepidi ludus gladiatorius fuit, quod nunc Polycleti balneum eſt. Hic demonſtrat ærarium fuiſſe fabrum imum, hoc eſt in angulo ludi tabernam habentem. Ordo igitur eſt, Faber ærarius .i.qui ſtatuas æreas effingebat imus i.imò loco habitans circa ludum gladiatorem ſup. Æmilium.i.Lepidi Æmilij, exprimet ſup. quando mercedem dabis.i.ad viuum effinget, engues, & imitabitur ære.i.ex materia ærea, capillos molles.i.moliter fluentes. ſicut in Virg. in 6. Excudent alij ſpirantia mollius æra, Credo equidem viuos ducent de marmore vultus. Exprimet inquam exilles Infelix.i.infauſtus, ſumma .i. conſumatione, & perfectione operis. quia neſciet ponere.i.finire debita poſitione, & ſitu membrorum.totum.i.totam effigiem. Si ego, inquit Poeta, curem.i.laborem componere quid.i.aliquid, non velim me eſſe magis hunc.i. huiuſmodi eelatorem, quàm me ſpectandum.i.ſpectabilem, & pulchrum, nigris oculis.i.propter nigros oculos, & nigro capillo .i. propter nigrum capillum, viuere naſo prauo.i.marcido, & turpi, q.d. nolim ſingulas partes ſcire ponere, niſi & totum componere ſcirem. Leuia prima longa ſunt plana, polita, & non aſpera Procellæ ſunt inflaturæ maris ex aqua, & vento à percellendo dictæ. Prodigaliter non prodigaliter legendum eſt, quia prodigus ſecunda corripit. Delphinum, hic eſt ſecundæ declinationis. A genitiuo enim delphinos fit nominatiuus delphinus, ſicut ab elephantos elephantus. Hunc.i.talem. ſicut in 9. Æn. Hunc ego te Euryale aſpicio. Exprimet, inquit Acron, aut Arron (vtrunq; enim ſcribitur, ſed Arro latina magis, Acron græce, ſicut Plato, & Platon, & Cicero, & Ciceron, &c. & imitabitur, & neſciet, futura ſunt pro præſentibus. Si tamen intelligas quando ei mercedem dabis, aut quando coler, nihil præter conſuetudinem erit. Molle opus laudatur, ſed artifex vituperatur Reliqua nota ſunt.

Imus. *Ponere.* *Cõponere* *Leuia.* *Prodigaliter.* *Delphinus.* *Hic.* *Acro.*

De apta tamen breuitate non nihil dicemus, de quo Cicero in Rhetorice veteri de enarratione loquens, ita inquit, Nunc de enarratione ea, quæ cauſa continet expoſitionem, dicendum videtur. Oportet igitur eam tres habere partes, et breuis, et apta, vt probabilis ſit. Breuis erit ſi vnde neceſſe eſt, inde ſumatur initium, & non ab vltimo repetatur, & ſi cuius rei ſatis erit ſummã dixiſſe, eius partes non dicentur. Nam ſæpe ſatis eſt quid factum ſit dicere, non vt enarres quemadmodum factum ſit. Et ſi non lõgius, quàm ſcitu opus eſt in enarrando procedetur. & ſi nullam in rem aliam tranſibitur, & ſi ita dicetur et nonnunquam ex eo quod dictum ſit, id quod dictum non eſt, intelligatur, & ſi non modo id quod obeſt, verum etiam id quod nec obeſt nec iuuat, preteribitur, & ſi ſemel vnumquodque dicetur, & ſi non ab eo in quo proxime deſitum erit, incipietur deinceps. At multos imitatio breuitatis decipit, & cum ſe breues putant eſſe, longiſſimi ſiũt, cum dant operam, vt res multas breuitas dicant, non vt omnino paucas res dicant, & non plures, quàm neceſſe ſit. Nam pleriſque breuiter dicere videntur. qui ita dicunt. Acceſſi ad ædes puerum vocaui reſpondit, quæſiui dominum domi negauit eſſe, hic tametſi tot res breuius non potuit dicere, tamen quia ſatis fuerat dixiſſe, dominum negat eſſe domi, fit rerum multitudine longius. Quare hoc quoque in genere vitanda eſt breuitatis imitatio, & non minus rerum non neceſſarium, quàm verborum multitudine ſuperſedendum eſt. Et hinc de partitione paulò poſt breuitas eſt, cum niſi neceſſarium nullum aſſumitur verbum. Hæc ille. Oportet ergo qui breuitate vti volet, eſſe diſertum, vt tunc vtatur quando opus eſt. Nam ſæpe oratorie rem vnam in partes diuiſeris, ſicut Virg. in j. triennium vitæ Æneæ in tres æſtates, & tria hyberna tempora, et ſi Iupiter triennium dixiſſet, modicum quid promiſiſſe videretur. Norit ergo orator, & conſimiliter poëta tunc constringere, nunc dilatare materiam ſuam. Neque vero loquimur de ea breuitate in qua eclypſis eſt, hoc eſt vocabula deſunt. Nam ea nunquam laudabilis eſt: niſi quod deſit de ſe conſtet, hoc eſt niſi breuitas fiat ſine obſcuritate. Sciendum præterea illic, qui variare cupit rem prodigialiter vnam, oratori ſemper vitandam, & poëtæ raro conceſſam carpi, & repræhendi licentiam, qua non digredimur ſolum, ſed & materiam mutamus. quæ mutatio, ijs qui res varias docent vt ſunt didaſcalici .i. doctrinales vitioſa non eſt, ſicut ijs qui rem vnam incipientes narrare, prius quàm eius narrationem abſoluant, rem penitus diuerſam, & nihil ad inſtitutum pertinentem interſerunt, & poſtea ad inſtitutum redeunt, qui nimirum (vt Poëta dicit) variant rem prodigialiter. Etenim monſtro ſimile eſt ita res commiſcere.

Molle. *Breuitas apta.*

Regula igitur eſt.

Tranſitionem in aliam materiam ita faciemus, et compoſitio non ſit monſtri, ac prodigijs ſimilis. Præterea non ſit cum vitabimus peccatum, vt in aliud incidamus, ſed rem viribus noſtris æquam aggreſſi ſic pertractabimus, vt finis principio, ac medio reſpondeat. Qui tamen penitus diuerſa docent, ſatis fecerint ſi corpus ſit vnum, licet membra diuerſa, dummodo non repugnantia.

IANVS. Maxima pars vatum) Nulla viuendi virtus eſt, cui non ſuum vitiũ ſit proximum. In viuendo timiditas, & aſtutia prudentia aſſimulat, ſeueritas iuſtitiam ſingit temeritas velatur fortitudine, parcitas igitur temperantia. Ad quas ſiquis affectet, niſi doctrina rerumq. cognitione firmatus fuerit, hallucinabitur, cecutienſque quidquid ſe primum offeret, pro recto ſequetur, ſæpeque pro virtutibus vitia, quæ aliarum mentita ſpeciem obuiam veniunt, amplectetur. In loquendo duo ſuntque obſeruantur, res & verba. Res ſedem verbis, verba rebus dant lumen. In rebus inuentio obſeruatur, in verbis elocutio quæritur, in vtriſque collocatio. Quæ inuenienda, & quomodo inuenta collocanda, ſatis duobus preceptis dictum eſt ab Horatio. Iam ſuas partes exigit elocutio minor illa quidem inuentione, ſed non facilior, & poëtis maiori obſeruanda. Inuenire enim, & diſponere, quamuis poſſit prudens, & ſtudioſus, eloqui tamen, id eſt quæ mente conceperis, promere, non niſi ingenioſiſſimi, vt orator, & poëta. Nec tamen ita eſt ſectãda elocutio, vt rerum, qui nerui ſunt poematis, neglecta diligentia, toti circa

Maxima pars vatum, pater, & iuuenes patre digni
Decipimur ſpecie recti. breuis eſſe laboro,
Obſcurus fio. ſectantem leuia, nerui
Deficiunt, animique: profeſſus grandia turget:
Serpit humi, tutus nimium, timiduſque procellæ.
Qui variare cupit rem prodigialiter vnam:
Delphynum ſiluis appingit, fluctibus aprum.
In vitium ducit culpæ fuga: ſi caret arte.
Aemylium circa ludum faber Imus, & vngueis
Exprimet: & molleis imitabimur ære capillos:
Infelix operis ſumma: quia ponere totum,
Neſcit. hunc ego me, ſi quid componere curem,
Non magis eſſe velim: quàm prauo viuere naſo
Spectandum nigris oculis, nigroque capillo.

ea inanem verborum ſonitum occupemur, & verſiculari ſermone opus non exornemus,ſed effœminemus. Nam veluti forma picta,ficta colorata offendit,ſic nimis cultû poëmaluxurioſum, & plus æquo magnificum,ſtomachum mouet. Sunt ergo eloquendi virtutes,quas figuras dicimus, tres,in quibus omnis oratio non vitioſa verſatur grauis vna mediocris altera tertia attenuata appellantur. Sed vicina habent vitia propinqua,in quę facile incauti delabuntur. Grauem qui ſectantur,tumidi fiunt quandoque,& inflati, ſuffultam id genus appellant. Mediocria ſtudioſi,languidi ſæpe euadunt,& enerues, quod dicunt diſſolutum. Attenuatæ figuræ amatores, aridi exeunt, & exangues, quod exile appellant. Sed hæc omnia, dicendi præſtantiſſimus magiſter ſtylus, commendat. cui omnis artis, ingenij, prudentiæque loci,omneſque ſe efferunt ſententiæ. Hic verba omnia, quæ cuiuſque ſunt generis maxime illuſtria eligit, collocatque, & facit vt pure, & latine loquamur, deinde planè, & dilucide, tum vt ornate,ad rerumq́. dignitatem apte,& decore. Mutatur autem is crebro. taliſque ex ſtylus vt plurimum,qualis eſt vita. In Ennio,ſub quo naſcens primum nec ſatis firma poëtica, lacertos mouere cœpit. Mera eſt natura,& ſimplex dicendi genus,vt caſtiſſimam illius ſeculi videas integritatem. Pacuuius paulò ornatior, cultior, & elaboratior. nam de Terentio noſtro tam poteſt iri inficias,à Lælio, & Scipione compoſita ſabulas, quàm negari ingentem illis fuiſſe grauitatem. Virgilius vbertatem copiam,iudicium, & rerum illam dominam redolet Romam. Cœpit Ouidius cum ſeculo luxuriari. Nam Tibullum nemo neget ocio marceſcere,nec furor ille Neronianus latet in Lucano Senecam affectare nimis non ſui ſeculi ſapientiam tragœdiæ indicant. Sub Domitiano vt rectè viuere,ſic rectè ſcribere difficillimum fuit. Hinc durus Statius quem plus conari ſentias, quàm aſſequi. Sylium ſcias intellexiſſe quid melius eſſet, nec voluntatem,quin ſublimius ſcriberet, & excelſius, ſed ingenium ac vires defuiſſe. Itaque ſanè licet affirmare,eundem ingenio colorem eſſe qui animo ſit. Pictores plerunque,& ſtatuarij quo habitu corporis ſint,ipſis operibus cognoſcuntur ſic poëta,ſi animo fuerit ſano,& compoſito,& temperato,& ſiccum, & ſobrium habebit ingenium,illo vitiato,hoc corrumpitur. Danda eſt ergo opera, vt ſicut animum, ſic ſtylum excolamus. Optimum quenque imitemur,nullum ſit verbum rubiginoſum nulli ſenſus tarda,& inerti ſtructura componatur,ſic quod aures demulceat, quod oculos delectet. Denique ſermo talis ſit, quale hominis corpus,vt nec venæ appareant,nec oſſa numerentur, ſed temperatus ac bonus ſanguis impleat membra, & exurgat toris,& ipſos neruos robur tegat,& decor commendet. [Breuis eſſe laboro) Magna virtus,res de quibus loquimur,clare,atque,vt cerni videantur, enunciare, nec in omni ſermone quidquam tam eſt elaborandum, quàm vt intelligamus, nec lectorem fatigemus. Triplex eſt ad hanc rem via. aut enim ſic loquemur,vt nihil addi poſſit,aut vt nihil detrahi eſt & inter vtranque tertia,vt nec aſſurgat oratio,nec penitus deprimatur. Breuitate vtemur in rebus minimis, quæ dicuntur ieiunius, nec his poteſt orationis vbertas adhiberi, ſed quidquid dilucidum eſt præclare dici videtur,quæ ſi quis ornare velit,rem agat puerilem, cum tamen debeat planè,& perſpicue expediri. delectat breuitas, cum altiorem præbemus intellectum, quàm ipſa per ſe verba declarent, aut plus ſignificamus quam dicimus, vt illud Virgilianum,

Demiſſum lapſi per funem.

Quo equi magnitudo demonſtratur,aut etiam, quod non exprimimus,innuimus. vt,

Quos ego.

Illa autem laudatur potiſſimum, quæ plura paucis complectitur. Virg.

Et campos vbi Troia fuit.

Cui illud contrarium eſt,

Venit ſumma dies,& ineluctabile tempus.
Dardaniæ. Et Ouidianum illud,

Iam ſeges eſt vbi Troia fuit.

Sed huius breuitatis ſtudioſi fiunt plerunque obſcuriores,non rerum obſcuritate,vt in Tymæo Plato,ſed de induſtria, veluti Heraclitus Scotinus Obſcuritatem maxime facit inuſitatorum, & exoletorum verborum receptio,eorumq́. ambiguitas,& non ſeruata proprietas. Sicq́. multa vitabimus,quia humilia putemus verba,& infra rerum dignitatem,eaq́. circunſcribemus, vt qui ſparthum erat dicturus,hibericas ait herbas. Fit rurſus obſcuritas contextu,nec iam longus ſit,vt cum nequeat intentio perſequi, vel verba differuntur, diuq́. expectata vix ad clauſulas redeunt, vel medio ſermoni aliquis ſenſus inſcribitur: vt.

Saxa vocant Itali, medijs quæ in fluctibus aras.

Et rurſus dum equinum inſcribit pullum.

Nec vanos horret ſtrepitus.

Pluribus inſerto, quinto demum verſu.

Si qua, inquit, ſonum procul arma dedere,
Stare loco neſcit.

Vitanda, & ſermonis ambiguitas. vt,

Aio te Æacida Romanos vincere poſſe:

Potiſſimam nubem inducunt ſermoni,qui inania congerunt verba. & communem loquendi conſuetudinem peroſi, ſpe oſtoria ducti, ita miſcent & iungunt ſenſus, vt exolui nequeant, quique aſperam amant,& perfractam compoſitionem diſturbant de induſtria ſi quid effluxerit placidius,nec iuncturam volunt ſine ſalebra,virilemq́. putant,& fortem,quæ aures inæqualitate percutiat. Ex his ſunt illi,quos deflexa verba, tanquam exquiſitoria delectant non ſecus quam pomiliones,ſtrumoſi, diſtortiſq́. corporibus maiori apud quoſdam ſunt in precio. Sic nihil delectat ex communi,quòd recta nihil ex ingenio habere putent,quę peſtis totam occupauit Æmiliam. Nec minore contrahitur obſcuritas in ſimilitudinibus,ſi ignotæ ſint, & obſcuræ cum quod illuſtrandę rei gratia aſſumitur,clarius eo ipſo eſſe debeat, quod illuminatur,qualis eſt Virgilij illa.

Qualis vbi hybernam Lyciam, Xantiq́. fluenta.
Deſerit,aut Delon maternam inuiſit Apollo.

Quos Horatius repręhendit. Hi ſunt quibus breuitatis æmuli neceſſario orationi verba ſubtrahunt,quibus ſententię amputantur,&verba ante expectatum cadunt ſatiſq́. putant factum,ſi ipſi ſua intellexerint, quod nolint lectorem occiſum. hincq́. putant ſe haberi doctiſſimos,ſi,quæ dictent interpretanda ſint. Suetonius refert Tiberium Cæſarem moroſitate ſtylum obſcuraſſe ſolitum. Fit enim plerunque vt iudicij nimia ſeueritate, & triſti cenſura nihil abſolutum putemus, niſi in quo vehementiſſime elaboratum ſit. Hinc nimia cura quæ ſcribas peiora fiunt,neque tam lima poliuntur,quàm exteruntur. Apelles hanc ſe vna in re à Protogene ſuperari fatebatur, quod ille manum de tabella ſciret tollere. Calimachus κακιζότεχν@ dictus eſt, quod nullum diligentiæ finem haberet. In Saluſtio mira contingit in breuitate felicitas, certabat cum optimis ſententijs, nec illas corrumpebat, ſed vincebat. qui cum parente breuitatis Thucydide breuitate contendit,vicitque, & in ſuis caſtris eum cecidit. Sic enim ſententiam à Thucydide dictam expreſſit, vt paucioribus comprehenderit verbis,& nihil ſaluo ſenſu detrahi poſſit. ea eſt, Res ſecundæ mire ſunt vitijs obtentui. Titus Liuius tamen corruptam hanc ſententiam obijcit Saluſtio, non Thucydidis amore, ſed vt læderet quem non timebat, putaretque facilius poſſe à ſe Saluſtium vinci,ſi ante a Thucydide vinceretur, ſed veluti ex breuitate timenda eſt obſcuritas,ſic cauendum ne pro periphraſi periſſologiam effingamus, & macrologium .i. eſt longior quam oportet ſermo fugiendus, & ſuperfluis onerata verbis oratio vitanda. Lepide M. Tullius, cum quidam filium in vtero matris decem menſibus fuiſſe dixiſſet, Aliæ, inquit, in penula ſolent ferre. Eſt & vitium maximum, ſententias repetendo corrumpere,& dum contentus non ſis bene ſemel dixiſſe, facere ne bene dixeris repetendo,Ouidius cum Polyxena eſſet adducta,vt ad Achillis tumultum immolaretur,Hecubam facit dicentem,

Cinis ipſe ſepulti
In genus hoc ſæuit.

poterat hoc contentus eſſe. adiecit,

Tumulo quoque ſenſimus hoſtem.

Nec is contentus addit,

Aeacide fœcunda fui

Pulchrum erat. ſi quod bene eſſerat,reliquiſſet.neque enim minor virtus eſt ſcire deſinere,quam dicere. ſed ſua non ignorauit Ouidius vitia, ſed amauit, & quo peccabat,in alijs repræhendebat. nam cum Varronis carmina legiſſet,

Deſierant latrare canes, vrbesq́. ſilebant,
Omnia noctis erant placida compoſta quiete.

Dixit meliores fore verſus,ſi ſecundi vltima pars abſcinderetur. Nec mediocri eget cura compoſitio, vt non ſolum turpem ſonum verba iuncta non edant, ſed ne occaſionem turpitudinis dent, quale illud,

Incipiunt agitata tumeſcere. &, Placidumque petiuit
Coniugis infuſas gremio per membra ſoporem.

Quod ſi orator corrumpitur verbis maxime improprijs, redundantibus, comprehenſione obſcura, compoſitione fracta, vocumq́. ſimilium aut ambiguarum captatione puerili, certe ſi pro

prije

prijs vtemur verbis recto ordine, non in longum dilata concluſione, nihil deerat, nihil ſuperius, ad apertum faciemus poëma & dilucidum. (Decipimur ſpecie recti) Cacozelon vocant, quoties ingenium iudicio caret, & ſpecie boni fallitur omnium in eloquentia vitiorum peſſimum. Zelus eſt vbi ſententia temperatur, vt nec modum excedat, nec infra deijciatur. Quod ſi plus æquo res extollitur, cacozelus, ſi ad intima deijcitur, chamæzelus dicitur. Dionyſius hæc. (Sectantem leuia) Inter graue, & attenuatum dicendi genus quoddam eſt intermedium interiectum, & quaſi temperatum, nec acumine poſterioris, nec fulmine vtens ſuperioris, cuius proprium eſt vno tenore fluere ſolamq. afferre æqualitatem, & facilitatem, omnemq. orationem verborum ſententiarum modicis ornamentis diſtinguere, & dicendi quoddam candido genere delectare, non arctis iunctum numeris, ſed ſolutum liberius, non atrox, non mirabile, ſed caſtum, & verecundum, non quod animos perturbet, ſed placet, non tam perſuadeat quàm delectat concinnisque vtatur ſententijs, & probabilibus. Debet autem hoc in genere neruorum, vel minimum, ſuauitatis eſſe plurimum, quippe cui omnia dicendi ornamenta conueniant, & quòd translationes quaſi ſtellæ illuſtrent. vt cum Ennius arcem, & vrbem orbas dixit. Alliganturque, & huic quidam lepores, vt inſignis & florens ſit oratio. Sed niſi ſumma aſſequamur, diſſoluti, & neruis articulisq. extracti euademus, In quod vitium decidimus deſidia diſcentium, & inſcitia præcipientium. Sat enim putamus bonos nos poëtas eſſe, ſi molliter finxerit carmen, ſi commode cantetur, & ad fides reſecatur, ſi numerum variarit, ſi non vno ſemper modo cæſuras fecerit. atque ita dum dulces eſſe volumus, prædulces ſumus, & extracti explicatione non ſplendida, ſed operoſa, & cultu nimis acquiſito, verborum compoſitione molli, oratione magis laſciua quam læta. Quod ſi degrediendum ſit, malim poëtam hirta indutum toga, quam fucatum, & meretricis veſtibus inſignitum. Feramque commodius rudem Ennij muſam, quàm cultum carmen Adriani, vt Animula vagula, blandula hoſpes, comesque corporis, quæ nunc abibis in loca? Pallidula, rigidula, nudula, nec vt ſoles dabis iocos. Aut tinnitus Gallionis, aut calamiſtrum Mecœnatis debilem facito manu debilem pede, coxa, tuber adſtrue gibberum lubricos quate dentes, vitam dum ſupercem bene eſt. hanc mihi vel acutam ſi ſubdas crucem feram. Et alibi, Quid turpius amne ſiluisq. ripa comantibus? vide vt alueum lyntribus arcat verſoq. vado remittat ortos. Et illud, Sol & aurora rubent, plurima inter ſaxa mouit aqua fraxinos ne exequias quidem vnus inter miſerrimos viderem eas. Quis cum hæc legit verba tam improbe ſtructa, tam negligenter abiecta, tam præter omnem conſuetudinem poſita, non illam ſpadonibus comitatum ſupinum videat, & diſcinctum? Quo ergo pulchriora ſunt quæ ſenſu, & elocutione diſſolueris, eo orationem magis deformem facies, quòd luce verborum, collocationis negligentia deprehenditur. Primus Caſſius Seuerus ab illa veteri dicendi grauitate, & directa via flexit orationem. Deſerunt nerui quoties firmus ſanè paries, & duraturus non placet, niſi ornatus, pictus & expolitus, quod ſit verborum laſciuia, ſententiarum lenitate, compoſitionis licentia.

Profeſſus grandia) Magna, & ornata verborum conſtructio maieſtas, amplaque grauitas ſententiarum grandiloquum faciunt poema, vehemens, varium, copioſum, ad cômouendosq; & conuertendos animos inſtructum atque paratum, in quo non minor ſit vis quàm copia, crebra epitheta, propria, probata, ſine quibus nuda ſit oratio, & incompta. Volentibus id aſſequi, nunquam ſpecies ab vtilitate diuidenda eſt. Sit illius Studioſus, verbis, nitidus, magnus ſublimis, figuris iucundus, translationibus magnificus, compoſitione elaboratus, tanquam eloquentiæ propola. Grandiloquos plerunque faciunt poëtas, fauor popularis, & larga principum manus. Neque enim poteſt tenue pectus magna concipere, nec non niſi magno in opere probari. Nobiles equos longus curſus, & magna ſpatia commendant, ſic poëtam latus campus oſtendit, per quem niſi liber feratur, & ſolutus, frangitur, & debilitatur. Illum populi plauſus accendit huic magni honores diuitiæ, muneraque vires miniſtrant. Mirantur Virgilium addidiſſe ſubitarum finem carmini canentem. at ego minus miror. cui enim diuinum non excitet ſpiritum Auguſtus auditor & vniuerſus populus Romanus ſpectator? qui illius inclitis verſibus in theatro aſſurrexit vniuerſus, & forte præſentem ſpectantemq. Virgilium veneratus eſt ſic quaſi Auguſtum. non enim ſemper poëtæ non aſſurgendum. Habet Venerem ſubmiſſa quandoque oratio, preſertim ſi quid dicendum incidat humile, cauendum ne tam graui dicendi generi macula inuratur. Virg.

Cæſa, inquit, iungebant fœdera porca.

Fecitq. elegans fictio nominis ne vile eſſet, quod fuiſſet ſanè ſi porco dixiſſet. Ridetur poeta ille qui ait,

Prætextam in ciſta mures roſere Camilli.

At illud Virgilianum admiramur, Exiguus mus.

Facit additum epithetum ne plus expectemus, & caſus primus minus dedecet, & inſolitata vnius ſyllabæ clauſula gratiam facit. Si ergo ſemper ardens, ſemper grauis, ſemper acer fuerit, inque hoc vno ſe exercuerit, aut huic tantum generi ſtuduerit, vix ſanus poterit iudicari. Cupiunt ſublimitatem in poëmate quæ ſenſu carentia actum quendam, & animum ſumunt: vt,

Pontem indignatus Araxes,

Ferrumque armare veneno.

Sed veluti modico vſu ac opportuno attollitur, ſic frequenti tædio completur. Fit autem ex graui ſuffultum, & turgidum, ſi inſaniam affectabit, & grandius aliquid quàm res poſtulet, narrabit. Eſſet huiuſmodi Virgilianum illud,

Templa Dei ſaxo venerabar ſtructa vetuſto.

Niſi ſubeſſet hiſtoria. Caſſius Seuerus reprehendi meruit, quod ſemper ardens, ſemper eſſet concitatus, & crebris plenus ſententijs. Quod vitabit poeta, ne pro grandi turgidus fiat. (Serpit humi) Humile dicendi genus numeris penè ſolutum eſſe oportet, tenue, vagum. Sed ne licenter errare videatur, nimium cultum horreat, ſed idipſum decet, quod nihil habeat ornatus, & ſua ſit pulchrum ſimplicitate. non gemmæ, non cincinni, non calamiſtri appareant, fucus omnis repellatur, ſola munditia, ſola remaneat elegantia, acutæ ſententiæ, & crebræ quæ in hoc genere, etiam ex abdito erutæ delectant, ſermo purus, in transferendis verbis verecundus, in priſcis parcus, inuſitatis frequens. translationibus delectetur, paulo etiam liberius, & quam molliſſimis, compoſitio placida, lenis ſubmiſſa, non verba iterentur, non venuſtates quærantur, non ſimiliter concludantur, non paria paribus referantur, nulla lumina illuminantur illuſtria, nec proſopopœiæ fiant, vt ab inferis mortui excitentur. Sales facetiæque nimium quam huic generi conueniant. Proprium autem eſt docere omnia, & dilucidiora facere, non ampliora, ſubtili quadam, & preſſa ratione. nihil ſordidum, nihil captatum, nil contra vllum propoſitum, ſenſus honeſti, nec altius dicti, nec magnifice, ſed in ſententiam coacti. abſint ſtimuli illi acres, & ſubiti ictus ſententiarum, furorque ille poeticus non elatus, violentus, currens, ſed effuſus. paucus fluens. Connexio non excitet, non pugnat, non feriat: ſed interdum prætereabatur otioſa, & ſine tædio ſpatietur. nec careat hoc ſuaui dicendi genere, habet enim quandoque plus virium remiſſa, & lenis oratio, quàm ille ſummus ardor, & contentio. Cum de rebus dicitur grandioribus, ipſæ res verba rapiunt, ita ſit cum grauior tum ſplendidior. Sed tenues res dicuntur ieiunius, quibus vix orationis vbertas poteſt adhiberi, ſatisque habent ſi dilucide dicantur, & perſpicue. Sed cauendum, ne dum niſi tritum volumus, & commune, in ſordes incidamus, & aridi exanguesq. euadamus, ne dum plus iuſto coli fugimus, plus iuſto ornamenta negligamus, & dum cruta nolumus, alas velamus. Serpunt enim humi qui ita rem tractant, vt debent, ſed aliquanto minutius. Qui aculeis quibuſdam, interrogatiunculisque pungunt anguſtis, quibus licet lector aſſentiatur, nihil tamen animo mutatur, idem abit qui aduenerat. Serpit rurſus humi qui dum vitat ne vt flumen infinite feratur oratio, eneruat compoſitionem, vt nulla eſſe vis poſſet, vitium ineſſe Siculis refert M. Tullius. Non ſit ergo poëta hoc in genere humilis, ſed placidus: non abiectus, ſed nitidus, non depreſſus, ſed planus. (Serpit humi) Qui dum vult conſuetudinem imitari, & putat ſe ob facilitatem poſſe aſſequi, experiens decipitur, & dum plurimum ne ſit ſanguinis cauet: omnem ſuccum amittit, dumque maximas vires ſtudet ſubtrahere. non aduertit integram. orationis eſſe oportere valetudinem. Ne pudet bonus poëta vno eodemque genere ſemper vtendum, ammiſcenda ſunt hæc ipſa, & omnia ſimul copulanda, nec in vno diu præſtandum, ſed tanquam in aciem omnibus inſtructus armis poëta exierit, nunc hoc, nunc illo, veluti res dicendæ exegerint, vtetur. eodemq. in opere nunc dicet ſumiſſius, nunc aget preſſius, nunc totus aſſurget, & exultabit audacius, nec id temere vel arbitratu, ſed quemadmodum dicendorum ratio popoſceris, moderabitur, Tripartitam hanc varietatem, locum, tempus, perſonas inſpiciet. Quoties probandum aliquid quoniam neceſſitatis eſt, ſubtile ſequemur, & tenue. cum delectare placet, in quo omnis ineſt ſuauitas, modicum, & mediocre genus tentabimus, dicemusque

muſque explanatius, tum etiam vberius, & ad popularem intelligentiam accommodatius. Si vero flectendi ſunt animi, & mouendi, vehemens illud & arduum, cuius proprium eſt vincere aggrediemur, atque ita humilia dicemus ſubtiliter, temperata mediocriter, grauiter magna. Denique ſi quid de vita de moribus, de omni conſuetudine ſcripſerimus, tenue erit, iucundum, & ad delectationem accommodatum. Si quando animi perturbantur, vehemens incenſumque fuerit & concitatum, eadem vtetus in ſtylo ratione, modo maturus erit, & grauis, modo huic contrarius, ardẽs, erectus, inſenſum. Cumque proprius ſnus ſit cuique ſtylus, & hic fluat, & redundet, ille breuiter, & circunciſe dicat, hic ſiccus & ſobrius quandam amet dicendi frugalitatẽ ille pinguis florida laſciuiat oratione, bonus poëta nulli addicet ſe, nec quo illum fortuna tulerit, tanquam hoſpes deſeretur, ſed permiſcebit omnes ſtylos, & omnia, & ea omnibus ſuam ſibi eloquentiam conflabit. Virgilius non iam hominis, ſed poëticæ nomen, non eadem omnibus in locis, etiam in Aenea vtitur contentione. Mutatur crebro, nonnunquam etiam ad quotidianum genus ſermonis accedit, nec ſemper eundem perpetuumq́. dicẽdi ſpiritum ſine vlla commutatione obtinet. modo argutijs agit, & acumine, modo totus aſſurgit, modo à grauiſſimo diſcedens ad medium delabitur, modo attollitur, vt magis contra iram poſſit, nunc inundat copioſiſſimus, vt nihil ſit addendum, nunc ſiccus eſt & ſobrius, nunc cultus, & floribus, nunc hæc omnia permiſcet, & facit vnum quoddam ex omni vniuerſitate pulcherrimum temperamentum. Hunc ergo imitemur, hunc ſequamur, ab hoc ne latum quidem vnguem digrediamur. ſi poëticam aſſequi deſideramus. (Qui variare cupit) Nihil poterat poſt tria dicendi genera opportunius collocari, quàm ipſa varietas, cum figuram in dicendo commutare oporteat, vt facile ſatietas varietate vitetur. atque ideo verborum ſententiarumq́. flores ſpargentur. non æqualiter, ſed diſtincte, tanquam inſignia quædam, & lumina. Picturam nulla æque res commendat atque varietas. Muſica reclamet ſi vnam ſerues æqualitatem, nec flexiones admittas. Ipſa terra hic læta ſegetibus eſt, & pratis, ibi ſiluis, & rupibus hiſpida, hic ſicca harenis, hic irrigua fontibus, pars vaſto apperitur Mari. Nihil denique aut animo, aut corpori placebit, ſi varietatem ſuſtuleris, quod maximis voluptatibus ſemper faſtidium ſit finitimum, & ſimilitudo mater ſit ſatietatis. Poema ſine intermiſſione, ſine repræhenſione, ſine varietate, licet clarũ ſit pictum coloribus, nõ tamen erit in delectatione diuturnum. Homœologia ſit, quoties nulla varietatis gratia tędium leuatur, quæ non animo ſolum, ſed etiam auribus eſt ingratiſſima. Itaque bonus poëta non in eadem ſemper hærebit ſententia, ſæpe declinabit à propoſito, ſępe ſe ipſum reuocabit, ſæpe eadem multis modis verſabit, & quæ dixit repetet, ſæpe argumenta rationibus concludet, interrogando vrgebit, & rurſus ipſe ſibi ad interrogata reſpondebit. nunc hominum mores deſcribet, nunc muta quædam inducet loquentia, nunc ſimilitudines comparabit. vtetur exemplis, occupabit quæ opponi poſſe videat, breuitatem ſequetur, modo rem diffuſe ſubijciet oculis modo ſupra feretur quàm fieri poſſit. nunquam denique in vno eodemq́. ſcribendi, ſtylo conſiſtet: Veruntamen hæc niſi collocata, niſi ſtructa, niſi nexa recte fuerint, ſiluis delphinum adpingemus. nam quid poterit eſſe tam monſtro ſimile, quàm vnam rem variare indecore, nec perſonarum reſpicere conuenietiam, & lenem ſe præbere, vbi vi agendum ſit, aſpetum eſſe, vbi lenitas deſideretur, nec ſcire dicendi genera, & figuras apte, commode, ſuiſq. locis collocare? An non etiam fluctibus aprum collocabimus, ſi ad id quod propoſueramus, alicuius placentis verbi decore rapiemur? ſi non ornamenta quæremus, ſed lenocinia? ſi non ſat erit bene, & præclare dixiſſe, etiam belle, & feſtiue volemus? ſi rebus nomina modum excedentia aut non accedentia impoſuerimus? ſi nihil proprium placebit, & in transferendis nimium delectabimur, ſplendoremq́. conabimur accerſere, & verbis vtemur aliud ſignificantibus, & ſimilitudinem non ſeruantibus? Variabimus etiam prodigaliter, cum vno nimis verbo vtemur & in eius ſignificatione iocabimur, vt in Satyris Q. Ennij, Nam qui lepide poſtulat alterum fruſtrari quem fruſtratur fruſtra. eũ dicit fruſtra eſſe. Nam qui ſeſe fruſtrari quem ſentit qui fruſtratur, is fruſtra eſt, ſi non ille eſt fruſtra. Nec minus agit prodigaliter, qui in aliam, quàm incœperit, materiam, exit. Pacuuius reprehenditur, quod cum Zetum, & Amphionem fratres de muſica introduxiſſet diſputantes, omnia diſputatio in ſapientiæ rationem, & virtutis vtilitatem conſumitur. Virgil. male audiuit, id eſt repræhenſus, & accuſatus eſt, quod comparationem illam de Diana ad Didonem variauit indecenter.

Qualis in Eurotæ ripis, &c.

Quid enim ſimile, inquit, Didoni, ſerio inceſſu incedenti inter Tyrios principes, operi inſtanti regniſq́. futuris, cum Dianæ venatibus ac luſibus, & pharetra? ſed licuit illi euagari, variateque ſimilitudinem. Eodem vitio dant quod in Aetnę deſcriptione variarit indecenter tertio,

Portus ab acceſſu, &c.

Voluiſſent nimium repræhendendi cupidi homines, illum aut rei cauſas exquirere, vt Claudianus, aut ſpumantis materiæ flumina oſtendere, vt Pindarus, ſed artificioſus poëta, vt oſtendat rei miraculum a portu aduerſus Aetnam, ea narrat, quæ procul potuere nauigantes deterrere. nam quod.

Ad cetera, nubem
Turbine fumantem piceo, & candente ſauilla.

Repræhendunt quod non fumare ſoleant, quæ ſunt candentia, puerile eſt. neque enim fumantem dixit candente ſauilla, ſed nubem candentem ſauilla, oblitusque eſt noſter Gellius hanc locutionem libro quinto notaſſe pro Virgil. contra Iulium Ignium,

Ipſe quirinali lituo, &c.

Nemo ergo poëtarum tam docte hac vſus eſt varietate, quàm Virg. præſertim in catalogo, vbi potiſſimum diſcedit ab Homero, nec ordinem vrbium populorumq́. ſeruat, nec eandem ſemper repetit figuram, ſed variat, quod caſtæ aures Latinæ crebram horreant repetitionem, atque illa in eo maxime delectat varietas, quod nec ſingulos inducit duces pugnantes, quodq́ue plures inter pugnandum nominet, qui prius non ſint ducti, quod nec duces manum conſerant ſemper, nec in catalogo niſi primi deſcribantur.

Variare cupit rem prodigialiter vnã) Varietas, inquit M. Tullius, Latinum verbum cum ſit, proprie in diſparibus dicitur coloribus, transferturq́. in multa diſparia. Qui, inquit, varium ſtudet poëma efficere, atque, vt ſimilitudinem vitet, plus iuſto vacat eloquentiæ, vtque admirationem excitet, & noua inſerit & miranda, niſi artem norit, in proximum vitium cadet, medijque terminos excedet, & ſuæ illæ in poëmata varietates tam erunt prodigioſæ, quàm ſi piſtor in ſiluis delphinum pingeret, aut aptum in fluctibus.

Vnam) Recte vnam, neque enim prodigium erit plures ſimul materias committere vnam eandem rem, ſed eandem nimis diſcutere, nimis exornare, fruſtulatimq́. rimari, i. quod vitio datur. Prouerbium huiuſmodi erat apud Græcos delphinus in ſicco, quòd ſtatim moriatur. Videtur autem Horatius ſe ſuo telo iugulare, qui in Odis ſcripſerit,

Piſcium in ſumma genus hæſit vlmo,
Nota quæ ſedes fuerat columbis,
Et ſuperiecto pauidæ natarunt
Aequore damæ. quin & Ouidius,
Et ſumma, inquit, piſcem depræhendit in vlmo. nec diu poſt,
Et modo qua graciles gramen carpſere capellæ,
Nunc ibi deformes ponunt ſua corpora phocę.

Sed datur venia, quod inundationem deſcribant, quam fas eſt per amplificationem exagerare.

In vitium ducit) Ob virtutem vitiorumq́. vicinam, qua maledicus pro libero, temerarius pro forti, effuſus pro copioſo accipitur.

Culpæ fuga) Timendum eſt, ne dum alterum fugias vitium in alterum cadas. In epiſtolis hanc repetit ſententiam,

Dum vitant ſtulti vitia, in contraria currunt.

Si caret arte) Qui imperiti ſunt, nec vllam nouere artem, licet magno ſint ingenio, quod ignorent quæ ſubiugenda ſint magnis incœptis, quæ fulcienda, quæ relinquenda, quæ varianda, diſſolutum poëma faciunt, & ex diuerſis congeſtum, vt cohærere non poſſit, ſimile puerorum commentarijs, in quos magnas ſententias, & res bonas, nullo tamen ordine referuntur. Vnde fit vt indocti maiorem habere copiam videantur, quod dicunt omnia. Doctis electio placet, & modus. Debent ergo in poeta ſpectari, natura, doctrina, vſus. natura ingenio, doctrina ſcientia, vſus fructu continentur.

Æmilium circa ludum) Bene ageretur cum poëtica, ſi quamlibet eius partem aſſecuti, in noſtram tota veniret poteſtatem. Veruntamen quædam eſt totius forma, partiumq́. connexio, vt, ſi quid vlli membro defuerit, fruſtra ſit in ceteris laboratum. Erunt enim multi, quos non deſeret inuentio, non corrumpet collocatio, non ſtylus decipiet, non fallet variatio, ſed cum in vnum omnia corpus redigentur, illa Venus decorq́. poëticus deſtituet, nec omnia vbique paria ſibi eademq́. erunt. Bonus poë-

ta

ta vno ibit gradu, vna via gradietur, ſic collocabit ſingula, vt ſibi mutua reſpondeant, nec ſtylus cum materia diſcrepet, aut variando eum inuentione diſcordet, aut diſpoſitio cum cōcluſione diſſentiat. Quin & in re etiam tenui ſæpe occupantur poetæ nec tam contextu quam floſculis ornamentiſq. detinentur, maioremque vni ornandæ parti operam, q̃ ceteris impendunt. vnde quidqd eſt, inæquale eſt, nec totum laudatur opus, ſi quædam eminentia notabilia. non celebratur ſilua in qua vna arbor magna ſit & ſpectata, niſi in eandem tota ſurgat magnitudinem tota inſpicienda res eſt, tractanda tota. poema non vno ſit membro admirabile, ſed omni corpore, nec ſolo laudetur membro, ſed ſingulis. quin nec totum laudetur, ſi vni parti ſua defuerit pulchritudo. Nec recuſo quo minus ſingula membra ornentur, omnia. non dicetur formoſus adoleſcens, cuius oculi laudentur, aut os, aut manus, ſed ille cuius vniuerſa facies partibus ſingulis abſoluta admirationem. Poetæ ergo nihil deeſſe oportet, nihil ſupereſſe. ſciat æque deſinere, ac dicere. nec quidquid erit paruum ſrigeſcere, ſemper creſcat oratio, nouaſque vires eundo acquirat, ſic cum ad ſummum perduxeris, quidquid adijcias detrahere videaris, vt facile deficiat, qui deſcendat. Potiſſima laus in ſumma ſubducenda conſiſtit, quam niſi quis rectè opportuneque putauerit, omnis ratio confunditur. Æmiliorum familiæ patritiæ, & vetuſtæ initium dedit Mamercus Numæ filius vult creditus, ſic dictus quod eodem fuerit nomine filius Pythagoræ. Is cum mira eſſet ſermonis lepiditate, ob id ipſum Æmilius eſt appellatus. nec diu Mamerci nomen in vſu fuit poſt illum ter dictatorem, & anno ac ſemis cenſorem. Triſariam inuenio diuiſam familiā, vt alij Pauli, alij Scauri, alij Lepidi nominentur. Pauli celebrātur acta in bello in Pyrrhum, vbi Valerius Torquatus abſurpius, dedicata. vnde poſtea oracula reddebantur. Sed vigore, hdēq. in remp. neſcio an quiſquam illum vicerit, qui ad Cannas ſpoſte per ſe cuius filia Africani vxor fuit. filius autem patri non diſſimilis celebratiſſimum illuo è Macedonia victo Perſe triumphū duxit quō tēpore Domitijs Ænobarbi ſunt dicti. huius filij duo in adoptionem dati, alter Maximis, alter Scipionibus, duo viuente adhuc patre mortui. in quo hæc Paulorum deſecit familia. licet quendam Propert. Paulum celebret. Scaurus diſpar fortuna, quippe qui ſupra tres ætates iacuerint obſcuri, vſque ad Marcū illum ſenatus principem, cu ius pater carbonariam ſertur artem exercuiſſe. hic ille eſt qui Varum accuſatorem tam lepide luſerit, ex cuius munificentia Athletarum certamen tractum Romæ, q de vita ſua libros tres ſcripſit, Dolabellam accuſauit, Metellam pontificis Maximi filiam duxit vxorem, domumq. habuit magnificam in ea parte palatij, qua ad viam ſacram deſcenditur, cuius columnæ poſitæ poſtea ſunt in theatro Marcelli, cuius filius Sullæ priuignus ſcenam dedit temporariam, qui Tertiam Mutiam a Pompeio impudicitiæ crimine repudiatam vxorem duxit, accuſatus a M. Tullio defenſus eſt. Hunc poſt illum eſt, quem in Syria præfectum dimiſſum ferunt à Pompeio cuius ſororem, Antiſtia repudiata, idem duxerat Pompeius. Fuere Scauri vſque ad Claudij Imperatoris tempora, inter quos declamator ille in precio eſt, cuius orationes ſenatuſconſulto combuſtæ ſunt. Fuitq. alius ad ſ.ſces prouectus, qui ancillarum ſuarum menſtrua vorabat. Tandem ea familia in Scauro, qui etiam Mamercus eſt dictus, maieſtatis accuſato, extincta eſt Nam Terentium Scaurum, qui Caſelli errores notauit, non puto ex his eſſe. At Lepidi non tam an ea viiles, quam poſtea pernicioſi P. R. fuere. Laudandos, qui puer bello Celtiberico ciuem ſeruauit, cuius ſtatua in Capitolio ſenatuſconſulto poſita eſt, quiq. cenſor, & Pontifex maximus, cum L. Flacco reip. cauſa in gratiam cedijt. nec minus Porcina orator, & qui viam a Placentia Ariminum perduxit, quique princeps ſenatus quinquies fuit. Execrandus vero, quem Pompe us Italia eiecit, & ante omnes.

Qui geſſit ſocijs impia bella tribus,
Qui libertatem Mutinenſi Marte receptam,
Obruit auxilijs vrbe gemente nouis.

Poſt quem ſecunda progenies auo ſimilis, meritas pendece pœnas ſunt coacti. [Ludum) Licet plerunque abſolute literarium intelligamus, attamen hoc loco pro gladiatorio accipimus, vbi ſe exercerent gladiatores, vt marumnus, vt gallicus, magnus. Iudicat autem ſtatuarij tabernam, qui vngues exprimeret rectè, & capillos. [Imus).i. in ima parte habitans, vt ab ſummo ad imū .i. ſtatim vltimus poſt ludum Æmilium. (Exprimet) Exprimere ſciet. [Vngues) Non tam poetica, quām cetera corpora ex ipſis ſpeciem accipere debent, ea qu bus vices. Si quis eadem corpora mulie briter comat, facilliima ſunt ipſo fermè labore, nec ornat corpus, ſed mens detegitur. Tranſlucida illa & verſicolor quorundam elocutio res ipſas effœminat, quæ illo verborum ambitu veſtiuntur. Poema, ſi toto corpore valeat, vngues polire, & capilloa reponere, non putemus ad noſtram curam pertinere. [Molles).i. mobiles, animatos, & viuos, vnde eſt illud Virgilianum.

Excudent alij ſpirantia mollius æra.

[Imitabitur).i. excudet. [Summa) Quod nos breuiarium dicimus, olim, cum Latine loqueremur, ſummarium vocabatur. [Totum).i. ſummam neſciet finire venuſtatem, & decus poema ti addere. Eſt enim quædam Venus, quæ explicari nequit, ſed ex diutino vſu tanquam ex igne ſtatim proſilente ſuccenſum lumen ſolet in animum ſcriptoris. [Ponere, Coniungere totam machinam ſinire. [Hunc) Talem hujuſmodi poēam, & fictorem, qui in ſumma peccabit. [Curem) Velim. [Prauo) Turpi. [Naſum) In quo plurimum eſt decoris. [Nigris) Pulchris in Odis ait, Nigris oculis, nigroq. crine decorum, quod hi nigri ſint decentiſſimi, mirumq. adijciant formæ augmentum. Coma vt ornata eſſet, & diſcriminata, maxime dabant operam Lacedæmonij pueri, quòd Lycurgi dictum illud eſſet, Coma pulchros venuſtiores fieri deformes autem ferociores.

A C R O N.

MAXIMA pars vatum) Apoſtropham facit ad Piſones .i. pars poetarum decipimur ſtudio vicinitis, & imagine boni, dum præterimus veritatis imaginem delabentes in vitia. [Pater, & iuuenes) Et magiſter, & diſcipuli. [Breuis eſſe laboro) Quaſi dicerer, volo ſcribere breuiter. Laus eſt enim breuiter narrare, ſed dum vult aliquis breuiter narrare, ſit obſcurus. [Sectantem leuia neruu Deficiunt, animiq.) Sæpe eneruatos verſus ſcribet, qui dat operam, vt ſcribat delicatos. [Leuia) Splendentia, bene cadentia, vt, Pars leues ocreas lento ducunt argento. [Serpit humi) It per terram, .i. dicendo vilia, ille qui tute vult ſcribere, & non audet ſe magnis imponere rebus. Dum quidam inflatos verſus virant, ſiunt viles, tertiq. ſit proximus, qui timet inflate dicere dum ſe tueri vult. [Qui variare cupit rem) q vult varium ſcribere, ſæpe inepta ſcribit. [Prodigaliter) Mirabiliter, monſtroſe. [In vitium ducit).i. dum vult fugere culpam, cadit in vitium. Docet hic non eſſe indulgendum eloquentię, ne quis incidat in opinionem inepti, & ſuperflui .i. culpæ fuga ducit in vitium, ſi neſcit aliquis culpam vitare. vt ipſæ alibi: Dum vitant ſtulti vitia, in contraria currunt. [Æmilium) ab Æmilio iniuentium, qui faciebat ſtatuas quæ ponebantur in harena, vbi ludi celebrantur. Æmilius locus in quo quidam Æmilius gladiatores ſuos habuit. Circa huoc ludum Imus, erat quidam ſtatuarius. Alij dicunt imum biuem. Alij in extrema parte poſitum ludi, qui cum vngues, & capillos, & alia membra bene formaret, in perfectione ſtatuæ deficiebat. Hic ergo dicit nihil oportere deeſſe poetæ. [Exprimet, & imitabimur) Futurum pro præſenti. [Infelix) Sup. in perfectione operis, non doctus, ſed infelix. [Ponere) Finice. [Totum).i. finem.i. venuſtatem conſummationis. Interdum.n. videmus ſingula membra artificioſe facta, & totius operis formam minime placituram [Hunc) Talem, vt, Hic finis Priami fatorum, hic exitus illum Forte tulit. [Si quid componere curem) Nolo ne parte quadam corporis fœd ſſimum eſſe, & reliquis ſplendidum, ſed magis opto integra eſſe ſpecie. ita enitor omni parte poeta videri, nulla in parte alia diſcrepans. [Non magis eſſe velim) Si me, inquit, huic fabro cooferre voluero, ero dimidia corporis parte ridendus, vt partem ridendam habeam, quamuis laudandus ſpectandus ſim in alia .i. hunc me eſſe nolo .i. huic ſimilis eſſe ſecuſo, qui perfectus non eſt. [Quam prauo viuere naſo) Marcido, turpi. Si velim, inquit, aliquid ſcribere, nolim huic eſſe ſimilis, ſed magis volo me eſſe pulchrum nigris capillis, & oculis, & cū torto naſo, quam ſcribere poema cui aliquid deſit. [Spectādum) Laudandum.i. videndum, vt vna pars pulchra, alia deformis ſit, quod dedecet.

PORPHYRIO.

MAXIMA pars vatum Decipimur ſpecie recti) Hoc tale [illegible] eſt: Erramus, inquit, & eum conamur veram virtutem ſequi, in vicina virtuti vitia incidimus. nam breuitet ſcribentem ſequitur obſcuritas, leuia componentem nerui inhibent, diſerta profitentem vitia ſpreta reſpiſ ſ.ctio. [Qui variare cupit rem prodigialiter vnam) aliud boc præceptum eſt, non eſſe ſibi his indulgendum, nec extenuandam vlq; in vitia materiam. [Æmilium circa ludum faber Imus) Æmilij lepidi ludus gladiatorius fuit, quod nūc Polyclet balneum eſt. hic demonſtrat æraruſ fuiſſe fabrum imum, hoc eſt in angulo ludi tabernam habentem.

ASCENSIVS.

IN hac parte, quam ſecundum poſuimus: Poëta ſermonis decorum explicaturus, monet quemlibet materiam ęquam viribus ſuis ſumere. Nemo etenim natus ad humile, aut mediocre dicendi genus, ad ſublime feliciter aſpirauit. quod innuit Maro dicens in Buc. Cum canerem reges, & prœlia Cynthius aurem Vellit, & admonuit, paſtorem Tityre pingues Paſcere oportet oues deductum dicere carmen. quod eſt? Apollo monuit me natum ad humile dicendi genus, vtpote Bucolicum, non canere reges, & prœlia. i. nō aggredi heroicum carmen, quod altiſonum eſt, & ſublime. Nec mirum, quia (vt inquit Propert.) Naturæ ſequitur ſemina quiſque ſuæ. Et ſi in mechanicis ad quod ſe quiſque opus natum ſenſerit, in eo opere maxime proficit, non abhorrens à vero eſt in literarijs quoque lucubrationibus ſectandam eſſe ſummopere naturam, qua duce nemo facile errauerit. Vt ergo quis & facunde, & diſerte, & ex ordine quod vult, dicat: ſummopere neceſſe eſt, vt materiam æquam viribus deligat. Nam non omnibus vna vena eſt. Vnde etiam poëta noſter ſibi negatam fatetur carminis heroici maieſtatem dicens lib. Sermonum 2. Sat. j. ad Trebatium dicentem: Aude Cæſaris inuicti res dicere, multa laborum præmia laturus (dicens inquam ſic) Cupidum pater optime, vires Deficiunt, neque enim quiuis horrentia pilis Agmina, nec fracta pereuntes cuſpide Gallos, Aut labentis equo deſcribat vulnera Parthi, &c. Eſt autem (vt prælibauimus) materia triplex. Primo, quia aut omnino vera eſt, & re vera geſta vt in hiſtorijs. aut non vera eſt, ſed veræ ſimilis, & quę geri potuit, vt argumenta Comica, aut neque vera, neque vero ſimilis, vt multæ fabulæ poeticæ, qualis apud Virg. aſſerens naues Æneæ mutatas in Nymphas. & multæ transformationes apud Ouid. quibus tamen aut ad naturam, aut ad hiſtoriam, aut ad myſticam rem aſpiciendum eſt. Hæc aūt tria videlicet fabula, hiſtoria, & argm̄ diffiniuntur à Cic. lib. j. ad Heren. ſic, Fabula eſt quæ neq; veras, neq; veriſimiles continet res. vt eæ quę in Tragędijs traditæ ſunt. Hiſtoria eſt res geſta, ſed ab ætatis noſtræ memoria remota. Argumentum eſt ficta res, quæ tamen fieri potuit. velut argumenta Comœdiarum. Sunt præterea quædam materiæ ſublimes, & de diuinis, & heroicis ac regalibus rebus tractantes, quæ ſublimi characteri, atque heroici carmini competunt. Sunt mediocres, vt doctrinales, quæ mores, leges, inſtituta, aut artes docent, ſiue hæc liberales ſint: vt Aſtrologia Arati, & phyſica Lucretij, ſiue mechanicæ, vt agricultura Heſiodi, & Maronis, quibus mediocris character, ac carminis qualitas competit. Sunt ad hoc humiles, vt paſtorales, hiſtrionicæ, humileſq. apologi, ac triuiales doctrinæ. qbus infimus character humillimaq. qualitas competit. Stylus præterea, ſeu character, ſeu figura, ſeu genus dicendi, eſt tam in oratione, quàm in carmine triplex. Nā eſt genus dicendi vber, ſeu ſublime, aut altiſonum. eſt gracile, ſeu tenue, atque humile, eſt mediocre. Vberi dignitas, atque amplitudo eſt Gracili venuſtas, & ſubtilitas. Mediocre incōfinio eſt vtriſque modi particeps. Decorum ad hoc vt in ſequentibus latius paſebit, potiſſimum triplex eſt. Rerum verborum, & perſonarum. Qualitas quoque carminis. vt ſtylus (nam ferè pro eodem accipiuntur) eſt triplex potiſſimum, Sublimis, mediocris, & humilis. Genus Poëmatum præterea (vt oſtenſum eſt) triplex eſt, Narratiuum, actiuum, & mixtum. Quod agitur, triplici agentium calceamento diſtingui ſolet, vt dicetur ibi: Archilochū proprio &c. Eſt præterea triplex intentio poëtis, vt explicabitur ibi: Aut prodeſſe volunt &c. Dicit ergo poëta, vos qui ſcribitis. i. ſcribere intenditis: ſumite. i. vltro capite, & deligite, materiam æquam. i. æqualem viribus veſtris (quia ſumere minorem puſillanimi eſt, maiorem temerarij) Et verſate. i. conſiderate, diu. i. pluſculo tempore, quid humeri veſtri. i. vires veſtræ, recuſent. i. refugiant, ferre. i. portare, & quid humeri veſtri valeant ferre. Quia nec facundia, id eſt bene fandi donum naturale, aut acquiſitum, nec ordo lucidus. i. rem lucidam faciens, deſeret hunc (orator diceret eum) cui res erit lecta, id eſt electa, id eſt qui rem delegerit iuxta vires ſuas.

Natura dux vitæ · *Materia triplex.* · *Fabula.* · *Hiſtoria.* · *Argumentum.* · *Stylus triplex.* · *Decorum triplex.*

Sumite materiam veſtris, qui ſcribitis, æquam
Viribus: & verſate diu, quid ferre recuſent,
Quid valeant humeri. cui lecta potenter erit res? 32
Nec facundia deſeret hunc, nec lucidus ordo.
Ordinis hæc virtus erit, & Venus: aut ego fallor:
Vt iam nunc dicat iam nunc debentia dici,
Pleraque differat, & præſens in tempus omittat.
Hoc amet; hoc ſpernat promiſſi carminis auctor.

IANVS. SVmite materiam) Nō poſſunt vitia quæ ab Horatio fugienda notantur, tam facile vlla via vitari, quàm ſeipſum metiēdo, ſuum ingenium, ſuas vires penſiculando. cum enim ſeipſum quis perſpexerit, totumque tentarit, intelligit q̄ apta, quàm idonea habeat inſtrumenta ad id quod affectet, ad ſequendum, nec aggrediatur quibus ſe imparem eſſe cognoſcet, ſed quàm quiſque nouit artem, in ea ſe exerceat. Inde exclamat ille,

Qua pote quiſque, in ea conterat arte diem.

Virgilius nondum Deo plenus. regum Albanorum res geſtas exorſus omiſis. Propertius, & Horatius quo minus Auguſtum celebrarint, Heroici carminis maieſtate, & ſublimitate ſunt deterriti. Dum pudor,
Imbelliſque lyra muſa potens vetat.
Laudes egregij Cæſaris, & tuas
Culpa deterere ingenij.

Nihil ergo turpius q̄ malignum pondus, quod ferre nequeas capiti committere quo mox cogaris poplitem flectere, & ab incępto abſtinere. Verſandum animo, an poſſis cogitata exequi & ad metam perducere. ſed tamen ita verſandum, ne dum bene dicere deſperamus, cupiditate, & labore conſumamur. ad perfectum enim ſtudio, non indignatione opus eſt. notumq. eſt illud Iulij Flori Stultum eſſe, velle melius dicere q̄ poſſis. Curandum vt q̄ optime dicamus, dicendum tamen pro facultate, nec putandum ſola illa bona eſſe quæ latent, & quæ inuenire nequeamus. [Verſate) Tractum à baiulis, qui vecturas onerum corpore ſuo factitant. quod genus Græci [illegible] vocant. [Cui lecta) Præmium ſubducit bene verſantibus eorum materiam. [Cui) Cum ad ſumendam pro viribus materiam inuitaſſet, opportune fructum oſtendit. [Potenter) Quantum quis poteſt, nouum aduerbium rectè formatum. [Facundia,) Ideſt qui non, vt vellet, ſed vt poteſt, materiam elegerit, is nec vbertatem verborum ditemque dicendi copiam deſiderabit, nec diſpoſitione confundetur. [Ordinis hæc virtus) Licet ſint quamuis formoſa, quæ inueneris, niſi diligentia collocentur, omnis venus, omnis ſuauitas deſideratur. Nihil eſt bonis ingenijs feracius, quæ veluti fœcundæ ſegetes non ſolum fruges, ſed etiam herbas effundunt frugibus inimiciſſimas, quas ordo euellet. Poëta imperatorem imitabitur, ſuo quæq; loco vbi plurimum proficere, & valere poſſint, tanquam equites, pedites, leuemq. armaturam in maximis, opportuniſque partibus collocabit, & veluti ille in pugnando, ſic in dicendo hic facile victoriam conſequetur. Tanti autem eſt ordo, vt vel deformia poëmati inſerere, non dedeceat, non vt emineant, ſeu neceſſaria ſint, ſed vt ſuos locos tenendo, meliorem locum concedant melioribus, vt quædam in corporibus membra videmus ineſſe. Schemata, & metaplaſmos ita amant poëtę, vt manifeſta etiam vitia ſequantur, quæ ſi detrahas, carmini ſuauiſſima demas condimenta, ſin vnum in locum congerantur, totum vt acre, putidum, rancidum faſtidimus. Ordo igitur ea gubernans, & moderans, nec apud ſe nimia, nec vbilibet aliena eſſe patietur. Summiſſa quædam impolitaq. ſimillima inter ipſos claros ac venuſtos locos ſeſe interponens illuſtrat oratio quæ ſi ſola ſit, proijcitur tanquam vilis, ſi autem deſit, illa pulchra non prominent, non in ſuis quaſi regionibus, poſſeſſionibuſq. dominantur, ſibique ipſa propria luce obſtant, totumque confundunt. [Aut ego fallor) Veluti corrigentis. i. aut ego poëticam non noui. [Vt iam nunc dici) Ordo duplex eſt naturalis primum, quo ita res exponenda vt geſta eſt. Alter artificialis dicitur, quo à medijs rebus incipimus. Ille hiſtoricis, hic conuenit poëtis. Hoc fecit Virg. qui à nauigatione incepit Æneæ, non à Troiæ excidio. Si enim primum excidium narraſſet, non poſſet quę voluit de Didone effingere. Hoc comici faciunt, & tragici. Lucanus quòd à principio belli ciuilis ordiatur, à multis excluditur Helicone. [Iam nunc dicas). i. modo vtatur ordine naturali. [Pleraque differat). i. modo vtatur ordine artificiali. [Præſens in tempus) Multa occurrunt, quæ ſi differas, ſint profutura, pręſentia nihil efficiant boni, vt Virg. in lib. 3.

Claſſemque ſub ipſa
Antandro, & Phrygiæ molimur montibus Idæ.

Quo in loco omittit, vt lepidius referas in nono. [Præſens in tempus,) Id eſt nunc differat. [Auctor) Poëta. [Hoc amet)

amet.i.quod eſt par ſuis viribus. [Hoc ſpernat) Quod non poteſt bene reddere dilucidum.

ACR. SVMITE materiam) Præcipit poëtis, vt eam materiam eligant quæ vires eorum non excedat antequam materiam incipias, vide an incœpta poſſis implere. [Veriate) Conſiderare. [Cui lecta potenter) Qui poſſibilia eliget poſſibiliter implebit. [Nec facundia deſeret hunc nec lucidus ordo).i. diſpoſitio, quia reuera ordo manifeſtat omne quod dicitur. [Ordo lucidus) *ἐνάργειαν* quia ordo facit lucidam orationem. [Venus) Venuſtas. [Aut ego fallor) aut ego fallor, aut iſta eſt ars quam dicturus ſum, vt quædam dicat, quædam ſeruet in aliam partem, vt quæ debent dici, ſine dilatione dicantur, quæ non debent. pro tempore differantur. [Iam nunc) In præſenti. [Iam nūc debentia dici) Quæ in præſenti dicenda ſunt. [Pleraque differat, & præſens in tempus omittat) Vt Virg. in nono narrat quomodo fabricatæ ſunt naues quibus de Ilio nauigauit Æneas, cum in tertio non dicat. [Hoc amet, hoc ſpernat promiſſi carminis auctor) Quod debet dicere in præſenti, quod debet dicere in futuro, vt non omnia dicat quæ veniunt in mentem.

POR. SVMITE materiam veſtris qui ſcribitis æquam) Præcipit eis qui ſunt poëtę, vt eam materiam eligant quam poſſint implere. [Cui lecta potenter erit res) i. qui legerit id quod p̄ſtare poſſit. potenter figurauit *εἰς τὸ δυνατόν*. [Ordinis hæc virtus erit, & Venus, aut ego fallor) Loquitur nunc *περὶ τῆς τάξεως*, quo ordine ſeruandum à poëtis Venerem, aut decorem carminis ſignificat.

GLAREANVS.

CVI lecta potenter erit res) Hic libet rurſus noſtrum ridere annotatorem, tot verbis in omnes doctos debacchatum quicunque datiuum (mihi) per ablatiuum a me, & ſimilia exponere ſolent. Nam per ablatiuum ablationem ſignificat per datiuum acquiſitionem præcipit, quaſi hoc nemo ſciat. quanquam qualis eſt acquiſitio, cum dicitur, Paulo amputatur caput, & Socrati eripitur pecunia, & in mille ſimilibus? Verum enim vero in hoc Virgilij, Cui non dictus Hylas, quare non liceat exponere (cui) .i. a quo? Et in hoc eiuſdem, Nemo ex hoc numero mihi non donatus abibit, quid prohibet exponere (mihi pro à me? Hic.ſ. eam nobilis grammaticus obſtabit. Sed obſtant ex auctoribus allegata exempla minime. Neque.n. nos negamus recte dici, lecta mihi, vt Quintilianus ſæpe habet, & item alij, ſed quod non liceat mihi exponere pro à mecum additur paſſiuum participiū, hoc quidem inficias imus. Præterea quædam exempla perperam adducit, vt illud ex Ode xxvj. lib.j. Carminum, Quis ſub arcto Rex gelidæ metuatur oræ, Vbi ineptiſſime hic gelidæ oræ, exiſtimauit datiui eſſe caſus, cum ſit genitiui, vt in eam Oden obiter diximus. Et illud, Cæco carpitur igni, eiuſdem iudicat eſſe caſus, cū ſit ablatini caſus. Quod ſi mihi liberet in adnotationibus ita ſplēdide rhetoricari, vt hoc loco ille fecit, omnes Arcadas, ac Bœotios vocant, qui eius non adſtipulentur ſententiæ, oſtenderem huic nugatori quàm ſit Atticus, imò quàm ſit audaculus, vt nihil aliud dicam. Sed aliud agimus. [Et præſens in tempus omittat) Eiuſdem acuminis eſt, quod ad hæc poëtæ verba idem prodidit. Placet mihi, inquit, vt (præſens) ad auctorem referatur, non ad tempus, vt ſit præſens.i. operi ſuo fauens. aut ſi ad tempus omnino referendum eſt, ſit talis ordo, auctor pleraque differat. & omittat præſens.ſ. tempus.ſ. aliud. Hæc ille docte vt alia. Laurent. Valla lib. 4. Elegantiarum, exponit in præſens tempus.i. in ſuum tempus, & idoneum. Idque mihi magis arridet.

MATTH. BONF.

PLERAQVE differat) Placet mihi, vt aut præſens ad auctorem referatur, non ad tempus, & ſit præſens .i. operi ſuo fauens aut ſi ad tempus omnino referendum eſt, ſit talis ordo: auctor pleraque differat, & omittat præſens.ſ. tempus, in tempus.ſ. aliud, non autem omittat.ſ. pleraque in præſens tempus.i. in tempus illud, quod tunc erit præſens, in quo deprehendere videat abſurdi neſcio quid equidem, & abſoni.

ASCENSIVS.

PRO verbi decoro ſeruādo monet, vt in nouiſſijs tenues .i. parci, & cauti.i. circunſcripti, & prouidi ſimus, ne aut ridiculi, aut futiles habeamur. in tritis autem, & vulgatis non vulgares, ſed egregij, vtentes eis aliquando tranſlatiue, quæ nunc tantum gratiam habent quando quo transferuntur facile agnoſcitur. De hac re ita dicit Cic. in de Orat. Ergo ille tenuis orator modo ſit elegans, nec in faciendis verbis erit audax, & in transferendis verecundus, & parcus, & in priſcis, reliquiſq. ornamentis, & verborum, & ſententiarum remiſſior. hæc ille. quæ his poëtis noſtri verbis conformiſſima ſunt. Sed vt ad auctorem noſtrum peculiarius reſpiciam, conſiderabo q̄ anxie, & ſcrupuloſe vocabulorum nouitiorum fingendi poteſtatem faciat. Si forte, inquit, neceſſe eſt, &c. q.d. Si reprehenſionem euitare voluerimus: hæc occurrant oportet, vt videlicet ſit neceſſarium rei nouæ vocabulum effingere, cum vetus nondum ſit, aut non extet. Deinde vt id pudente faciamus (non ſtaret aūt verſus, nec tanta eſſet vis ſententiæ, ſi prudenter legatur) præmuniendo videlicet, vt dicemus huiuſmodi periculis, vt ita loquar &c. Tum vt parce, nec affectaſſe videamur rebus nouis, aut innominatis vocabulum dare. nec carmen ſtaret ſi parce legatur. Nam ablatiuus tertiæ in e correptum deſinit, aduerbium comparabile in e productum leges ego parce. Tum vocabulum Græco fonte cadat, ne barbarum ſit penitus. Denique ſi id licentiæ non laudi dandū putabimus. Neque vero periculoſius fingemus etiam doctis penitus incognita, ſed cinctutis non exaudita Cethegis. Mirus autem artifex poëta, quod præcipit etiam exemplis docet. Nam cinctutis noue pro cinctis dixit. Sicut induperatorem Satyrographus pro induperatore. Cethegorum autem familia (vt ex Saluſt. in Catilina colligere licet) nobilis fuit Romæ, & ſummum bonum in celeritate conſtituit. Præterea noue dixit Inuideor, pro eo quod eſt mihi inuidetur. Apte autem dicit detorta: quaſi non nata ſponte, ſed violenter expreſſa. Græco fonte: Metaphora eſt à riuis. atque ita docet quomodo etiam veteribus noue vtemur. Sed quia idem ferè iudicium eſt de veterrimis, & recentiſſimis vocabulis, vtraque enim ſunt fugienda, audiamus quid de vetuſtis cenſeant peritiores. Vitanda autem eſſe nimium vetuſta vocabula apud Aulum Gellium Atticarum noctium libri primi, capite decimo, ſic admonemur, Phauorinus philoſophus adoleſcēti veterum verborum cupidiſſimo, & pleraſque voces nimium priſcas, & ignotiſſimas in quotidianis: communibuſque ſermonibus exponenti: Curius, inquit, & Fabritius, & Coruncanus antiquiſſimi noſtri, & his antiquiores Horatij illi trigamini planè, & dilucide cum ſuis fabulati ſunt, neque Auruncorum, aut Sicanorum, aut Pelaſgorum, qui primi coluiſſe Italiam dicuntur, ſed ætatis ſuæ verbis locuti ſunt. Tu autem perinde quaſi cum matre Euandri nunc loquare, ſermone multis annis iam deſito vteris, quòd ſcite, atque intelligere neminem vis quæ dicas. Non ne homo inepte, vt quod vis abunde conſequaris taceres? Sed antiquitatem tibi placere ais quod honeſta, & bona, & ſobria, & modeſta ſit. Viue ergo moribus præteritis, loquere verbis præſentibus. Atque id quod a C. Cæſare excellentis ingenij, ac prudentiæ viro in primo de analogia libro ſcriptum eſt. Tanquam ſcopulum ſic fugias inauditum, atque inſolens verbum. Hæc ille. Quintilianus autem libro primo Inſtitutionum ſuarum, titulo de vetuſtate ſic: Verba & à vetuſtate repetita non ſolum magno aſſertores habent, ſed etiam afferunt orationi maieſtatem aliquam non ſine delectatione. Nam & auctoritatem antiquitatis habent, & quod intermiſſa ſunt, gratiam nouitati ſimilem parant. Sed opus eſt modo, vt neque crebra ſint hæc, nec manifeſta, & quia & iam nihil eſt odioſius affectatione, neque vtique ab vltimis etiam obliteratis repetita temporibus qualia ſunt toppee, & antigerio, & exanclare, & proſapia, & Saliorum carmina vix ſacerdotibus ſuis ſatis intellecta. Sed illa mutari vetat religio, & conſecratis vtēdum eſt. Oratio vero cuius ſumma virtus eſt perſpicuitas quam ſit vitioſa ſi egeat interprete? Ergo vt nouorum optima erunt vetera, ita veterum maxime noua. Hæc illi. Quorum alter penitus vitanda docet veterrima quæque, alter cum mōderamine niſi exoleta fuerint, in ſermonem noſtrum aſciſcēda. De qua re compendioſe ſanè atque vtiliter, vt in reliquis, ſic loquitur Sulpitius: Ex obſcuris, & exoletis quæ omnino vitanda ſunt, famam eruditionis nō affectabis. Cauebiſque eam nimiam diligētiam, & circunlocutionem, quæ obſcurās orationem, gratiam & fidem amittit. Dicēdumq. eſt aperte, ne ad nos intelligendos ſit opus interprete. Nam nō intelligi vel maximum vitium eſt. Quatenus autem auctoritas maiorum nobis imitanda, ſic proſequitur idem Quintilianus, eodem capite dicens: Similis eſt circa auctoritatem ratio. Nam etiam ſi poteſt videri nihil peccare qui vtitur his verbis, quæ ſummi auctores tradiderunt, multum tamen refert non ſolum quid dixerunt, ſed etiam quid perſuaſerint. Neque enim tuburcinabūdum, & lurcinabundum iam in nobis quiſquam ferat, licet Cato ſit auctor. Nec hos lodices, quanquam id Pollioni placeat. Neque gladiolam, atqui Meſſala dixit. Nec parricidatum, quod in Cœlio vix tolerabile videtur, Nec collos mihi Caluus perſuaſerit, quæ nec ipſi iam dicerent. hæc ille. Non ergo omnia quæ auctoritatem habent niſi & conſuetudinem habeant, imitari liceat. Non enim quia in Plauto legimus delitiam, papauerem, gutturem. & in Cicerone nex, & odias. & in alijs quæ vſu grammatico

Margin notes: De nouis fingēdis. — Cethegi. — De vetuſtis fugiendis. — De auctoritate quatenus nobis imitanda ſit.

maticorum interdicuntur, ſic quoque loquentur. Vt vero quid de conſuetudine, quam ſeruatum oportet, ſentiendum ſit, nõ ambiguus. ſubieci eiuſdem Quintiliani lib. j. titulo de conſuetudi- *De cõſuetudine veteris ſermonis.* ne veteris ſermonis, verba, quæ huiuſmodi ſunt, Supereſt igitur conſuetudo. Nam fuerit penè ridiculum malle ſermonem, quo locuti ſunt homines quam quo loquantur Et ſanè quid eſt aliud vetus ſermo, quam vetus loquendi conſuetudo? Sed huic ipſi neceſſarium eſt iudicium, conſtituendumque in primis idipſum quid ſit, quod conſuetudinem vocemus. quæ ſi ea eo quod plures faciunt nomen accipiat, periculoſiſſimũ dabit præceptum nõ orationi modo, ſed (quod maius eſt) etiam vitæ. Vnde enim tantum boni, vt pluribus, quæ recta ſunt placeant? Igitur vt velli, & comam in gradus frangere, & in balneis compotare, quamlibet hæc inualerint ciuitatem, non erit conſuetudo, quia nihil horum caret reprehenſione. At lauamur, & tondemur, & conuiuimus ea conſuetudine. Sic in loquendo non ſi quid vitioſe multis inſederit, pro regula ſermonis accipiendũ erit. Nam vt tranſeam, quemadmodum vulgo imperiti loquuntur, tota ſæpe theatra, & omnem circi turbam exclamaſſe barbare ſcimus. Ergo cõſuetudinem ſermonis vocabo conſenſum eruditorum ſicut viuendi conſenſum bonorum. Hæc ille, quæ de his ſatis. Idem in *Verba propria, & tranſlata.* Quintilianus de varietate vocabulorum de antiquis, ac tranſlatitijs ſic diſſerit lib. j. Propria ſunt verba cũ id ſignificant, in quod primum denominata ſunt tranſlata cum alium natura intellectum, alium loco præbent, vſitatis tutius vtimur, noua non ſine quodam periculo fingimus. Nam ſi recepta ſunt modicam laudem afferunt orationi. Repudiata etiam in iocos exeunt. Audendum tamen. Nanque, vt Cicero ait, etiam quæ primo dura *Conſuetudo.* viſa ſunt, vſu molliuntur. Conſuetudo vero certiſſima loquendi magiſtra, vtendumque plane ſermone, vt nummo, cui publica *Verba antiqua.* forma eſt. Idem lib. viij. Cum ſint autem verba propria, ficta, tranſlata, proprijs dignitatem dat antiquitas. Nanque, & ſan- *Noua verba.* ctiorem, & magis admirabilem faciunt orationem, quibus non quilibet fuerat vſus. Eoque ornamento acerrimi iudicij P. Virg. eſt vſus. olli enim, & quia nam, & mis, & pone pellucent, aſperguntq; illam quæ etiam in picturis eſt gratiſſime vetuſtatis imitabilem arti auctoritatem. Sed vtendum modo, nec ex vltimis tenebris repetenda, & paulò poſt, Multa ex Græco formata noua ac plurima Sergio, Flauioque dura, quemadmodum videntur vtique ens, & eſſentia, quæ cur tantopere adſpernemur nihil vi- *Ens eſſentia.* deo niſi quòd iniqui iudices aduerſus nos ſumus. Ideoque paupertate ſermonis laboramus. Quædam tamen perdurant, nam *Fictitia ſummenda ſunt.* & quæ vetera nunc ſunt, fuerũt olim noua, & quædam in vſu perquam recentia. Et iterum paulò poſt, Nam cum ſint verborũ alia (vt dicit Cicero) natiua .i. quæ ſignificata ſunt primo ſenſu, alia *Quando non liceat.* reperta, quæ ex his facta ſunt, vt iam nobis ponere aliqua, quæ illi rudes homines primiq; fecerunt, fas non ſit. At deriuare, flectere, coniungere quod natis poſtea cõceſſum eſt, quando deſijt *Bombarda.* licere? Et ſi quid periculoſius finxiſſe videbimur quibuſdam remedijs præmuniendum eſt, vt ita dicam, ſi licet ita dicere, per- *Gemma.* mittite mihi ſic, aut conſimiliter. hæc illæ. Sunt autem qui tribus de cauſis nouis, aut tranſlatitijs cum venia vti nos moneant, vel quia res nouitia eſt, & ob id veteri vocabulo carens, vt bombarda machine bellica nuper inuenta, quod vocabulum fictum eſt à bombo, id eſt a ſono, & ardeo, quia cum ardore editur. Similiter quando res deeſt vocabulum, vt groſſus, aut nodus in vitibus ex quibus pampinis exit quo gemmas Maro vocat, propter gemmas quæ in nodis digitorum pellucent. Sic ſitire ſegetes, & fructus laborare dicimus, Aut quia res obſcœna eſt. Vnde Virg folliculum concipiendi ſeminis genitale aruum, & ſulcum appellauit, dicens Georgicorum tertio, Hoc faciunt nimio ne luxu obtuſior vſus Sit genitali aruo, ſulcoſque oblimet inertes. vel quia noua, & iucunda eſt tranſlatio, vt flumen & torrens notum eſt vocabulum aquæ fluentis, Transferunt autem ad orationem, quod ſimile quiddam habet. nam vtrunque fluit, & lumen orationis, & generis claritatem, & concinnum proceſſus dicimus. vt Cicerone pro Milone, Clodium fontem gloriæ appel- *Tranſlatio apta.* lat. Debent enim in tranſlationibus tam verborum, quam rerum duo ſeruari. Alterum vt claræ ſint, alterum vt non diſſimiles ijs ad quæ transferuntur. Accurandum quoque ex vt metaphoræ. i. tranſlationes perdurent. Turpe enim eſt à tranſlatitijs ad propria, & ad primigenia, vel econuerſo redire. vnde (vt Cicero docet) ſi quis amicos ſimulatos hirundines vocat, quòd ſicut hirundines aduentante hyeme euolant, ita illi ingruente aduerſitate aufugiunt, non dicet, Speraui cibo meo gallinam educaſſe, ſed hirundinem offendi, prima enim hieme aufugit, ſed auolauit. vt autem, inquit Quintilianus, tranſlata probari niſi contextu orationis non poſſunt. Sed ad explanationem veniamus. quæ talis eſt. Tu tenuis .i. exilijs, & modicus, & cautus .i. circunſpectus, in ſerendis, id eſt de nouo fingendis, verbis, id eſt vocabulis, dixeris egregie, id eſt excellenter, & non vulgariter, ſi iunctura, id eſt compoſitio callida, vtpote facta à viro experto, id eſt elegans, & inſueta elocutio, & cohærens ſermo, reddiderit .i. effecerit, verbum notum, id eſt tritum, & vulgare, nouum .i. quaſi recens ortum ac inuentum. ſi neceſſe eſt forte, id eſt a caſu, abdita rerum .i. abditas, & nondum nominatas, monſtrare, id eſt ſignificare, indicijs, id eſt vocabulis conceptum mentis indicantibus, recentibus .i. recenter factis, continget .i. cum difficultate eueniet, & licentia ſumpta pudenter .i. cum pudore, dabitur .i. concedetur. fingere verba ſupple non exaudita .i. non intellecta, Cethegis .i. eiuſmodi viris, quales erant Cethegi, cinctutis .i. ad bellum accinctis, & militaribus. Nam imbelles Virg. diſcinctos appellat, dicens, Fecerat igni potens diſcinctos Mulcifer Afros. Et Perſius. Non pudet ad morem diſcincti viuere Nattæ? & verba noua, & ficta nuper .i. recenter, habebunt fidem .i. pondus, & auctoritatem, ſi cadant .i. deriuentur, detorta .i. verſa, parce .i. ſobrie, de fonte Græco .i. origine Græca. Autem pro ſed, quid dabit .i. permittet: Romanus Cæcilio, & Plauto veteribus Comicis, ademptum .i. negatum, Virgilio, & Vario poëtis recentioribus? quaſi dicat nihil. Et ſi ego poſſum acquirere pauca ſupple vocabula noua. cur inuideor .i. cur mihi inuidetur? (Et hoc dicens noue vſus eſt verbo) Cum .i. quandoquidem, lingua Catonis, & Ennij .i. Ennij poetæ, ditauerit .i. locupletauerit, ſermonem patrium, id eſt Latinum, & protulerit .i. effinxerit, noua nomina .i. noua vocabula rerum, licuit .i. licitum fuit, & licebit ſemper, producere .i. ad notitiam hominum deducere, nomen .i. vocabulum, ſignatum .i. effictum, nota .i. notamine, ſiue moneta præſente .i. qua præſentes vtuntur. iuxta verbum Quintiliani, qui ſermone vt numero, cui publica forma eſt, vtendũ vult, eſt enim tranſlatio à nummis. vt .i. quemadmodum ſiluæ mutantur folijs .i. frondibus ſui, in annos, id eſt per annos, pronos .i. volubiles, & decliuos, cito labentes, & inſtabiles, vt inquam prima ſupple folia cadunt .i. decidunt, ita vetus ætas verborum .i. vocabulorum, interit .i. deperit, & verba modo, id eſt paulò ante, nata .i. efficta, florent, & vigent ritu, id eſt more iuuenum, qui ſunt in flore ætatis. Eſt autem exemplum ſumptum ex ſexto Iliados, vbi Diomedes cum Glauco certans, eius genus percontatus eſt. Ad quem Glaucus in hæc verba ſic traducta reſpondit: Quid genus, & ſtirpem rector generoſe requiris? Tale viris genus eſt, quales in robore frondes. quæ. ſ. intereunt, & renaſcuntur. Nec abre dicit in annos, quaſi dicat in circulos, quia viciſſitudo rerum circularis eſt. Et dictus eſt annus. quaſi circum natans. ab *Annus.* an, quod eſt circum, & ideo ab Homero depingitur dracone caudam ſuam mordente. tuata quod Virgil. in Georg redit agricolis labor actus in orbem: Atque in ſe ſua per veſtigia voluitur annus. Probat autem tribus argumentis, atque exemplis perire omnia, perire homines, perire verba, ſi quidem recipitur in terram fluctus, & quæ antea arabatur, modo ſit locus nauibus. ſi ergo natura mutatur maris, & terræ, quanto magis debemus credere perire homines, & verba eorum? bene ergo dicit. Debemur morti nos, noſtraque. vbi etenim terra in mare ducitur, paludes vertuntur in ſegetes, flumina ſuum mutant curſum, quid non mortale credas? Oſtendit ergo argutiſſime ex viſceribus Aſtrologiæ, & naturalis ſcientiæ vocabula recentiora debere recipi. Nam ſi peruetuſtis vti non licet, operæprecium eſt ſi loqui volumus, noua fingamus, veluti quia decrepiti, & nimium ſenes viuere non poſſunt, neceſſe eſt vt mundus perpetuetur, noui naſcantur homines. Quod autem vocabulorum vſus ab homine inuentus interire debebat natura ſic volente, vt recentiora floreant, probat per violentiam naturæ à maioribus (vt dixi) exemplis. Primum eſt de Lucrino lacu, qui eſt iuxta Cumas: *Exempla.* per quem Auernus in mare defluit. vnde Virgil. Georgicorum ſecundo. A memorem portus Lucrinoque addita clau- *Lucrinus lacus.* ſtra: Atque indignatum magnis ſtridoribus æquor, Iulia qua ponto longe ſonat vnda refuſo. Vbi Seruius, In baiano ſinu Campaniæ contra Puteolanam ciuitatem duo lacus ſunt, Auernus, & Lucrinus, qui olim propter copiam piſcium vectigalia magna præſtabant. ſed cum maris impetus plerunque erumpens eainde piſces excluderet, & redemptores grauia damna paterentur, ſupplicauerunt ſenatui, & profectus Caius Iulius Cæſar ductis brachijs exclusit partem maris, quæ ante infeſta eſſe conſueuerat, & reliquit breue ſpatium per Auernum, quo & piſcium copia poſſet intrare, & fluctus non eſſent moleſti. quod opus Iulij dictum eſt. Et hic regis opus appellatur. Nam

regis

Regis opus eſt mare adimere terræ, vel admittere. Reges enim ta lia facit. ſecundum Acronem tamen non Iulium, ſed Auguſtum dicit. Et re vera vtriuſque opus eſt, quia tempore Auguſti iterum erupit mare, ſed Auguſtus niſus eſt iterum expellere. Vnde Virg. ix. Æn. Qualis in Euboico Rauarum littore quondam Saxea pila cadit, magnis quam mollibus ante Conſtructam iaciũt Ponto, ſic illa ruinam Prona trahit penituſq. vadis eliſa recumbit. Miſcent ſe maria, & nigræ attolluntur arenæ, quibus verbis oſtendit humanam diligentiam contra naturæ ineptum nil poſſe. Secundum exemplum eſt de palude Pontina quam (vt ex compendijs in xvj. Liuij colligitur.) Cornelius Cethegus deſiccauit ita iam arata largam vbertatem frugum afferret. Hæc Horatij tempore inundatione laborauit quam Iulius Cæſar deſiccare voluit, niſi præuentus morte fuiſſet. De his tamen ſic dicit Acron: Diuus Auguſtus duas res diuinas fecit: Pontinam paludem ſiccauit, vt ad mare meatum haberet, poſt etiam auari poſſet. & portum Lucrinum muniuit. Tertium exemplum eſt de Tyberi, qui Auguſti tempore repletus fragmentis murorũ erutorum Romam obruit pro magna parte. Vnde Auguſtus ei altã viam ſignauit ab eo loco, quod Velabrum à velis, vel à vectura dicebatur, vbi Vertumnus colitur. De quo Propert. in ſecunda quarti: Romanum ſatis eſt poſſe videre forum: At quondam Tiberinus iter faciebat, & aiunt: Remorum auditos per vada pulſa ſonos. At poſtquam ille ſuis tantum conceſſit Alumnis, Vertumnus verſo dicor ab amne Deus. Seu quia vertentis fru- *Vertumnus.* ctus præcipimus anni. Vertumni rurſus credidit eſſe ſacrum. Ordo igitur eſt: Nos debemus .i. obnoxij ſumus: morti, id eſt interituri, quæ pro & noſtra debentur ſupple morti, ſiue Neptunus, id eſt fluxus maris: receptus ſupple in alueos ſuos tanquam in locum proprium, arcet, id eſt amouet: claſſes, id eſt naues terra, Aquilonibus, id eſt per tales ventos, quod ſupple eſt opus regis, vtpote Iulij Cæſaris, & poſtea Auguſti, ſiue ſupple palus Pontina diu ſterilis, id eſt infœcunda, & apta remis, id eſt nauigationibus: alit, id eſt mittit vicinas vrbes, & ſentit aratrum graue propter fœcunditatem terræ, quæ quia pinguis eſt aratro adhæret. ſeu amnis vtpote Tybris; doctus ab Auguſto iter melius, id eſt conuenientius mutauit curſum ſuum: iniquum, id eſt contrarium & nociuum frugibus: facta mortalia .i. mortalium, peribunt, id eſt interibunt, nedum, id eſt non modo, honos, id eſt decor, & viuax gratia ſermonum, id eſt locutionum, & vocabulorum, haud, id eſt non ſtet, id eſt perduret, hoc eſt non ſolum vocabula non permanebunt in vigore, ſed & alia omnia hominum inuenta peribunt cum, & naturalis immutentur, Multa vocabula renaſcentur, quæ cecidere iam, & multa cadent .i. interibunt, quæ nunc ſunt in honore ſi vſus volet penes quem ſupple vſum, id eſt in cuius poteſtate eſt, arbitrium, id eſt liberum iudicium, & vis, id eſt poteſtas; & norma, id eſt regula loquendi. Addamus ſuperioribus pauca. Primum illic, Græco

fonte cadant, illud Quintiliani libro octauo. Vt primo libro dixit, Græcis magis conceſſum eſt fingere, qui ſonis etiam quibuſ- *Græcis ꝑmiſſis fingere.* dam non dubitauerunt nomina aptare, non alia libertate quam illi primi homines rebus appellationes dederunt, noſtri autem in iungendo, ac deriuando paulum aliquid auſi vix in hoc ſatis recipiuntur. Secundo quoſdam peritos viros legere. Quod *Q. alii.* autem non quid autem, vt ſit ordo. Dabit Romanus Plauto & Cæcilio, quod ademptum eſt Virgilio, & Vario? q. d. minime. Et argumentatur ab auctoritate, quia non minor videtur eſſe auctoritas poſterioribus, quam prioribus. Plautus ex Vmbria *Plautus.* Saſſinas fuit, de quo Aulus Gellius lib. iij. cap. iij. In piſtrino Plautum inſcripſiſſe, Varro & plerique alij memoriæ tradiderunt, cum pecunia omni quam in operis artificum ſcenicorum pepererat, in mercationibus perdita inops Romã rediſſet & ob acquirendum victum ad circumagendas molas, quæ truſatiles appellantur, operam piſtori locaſſet. Cuius epitaphium Varro in lib. j. de poetis ponit, dicens, poſtquam eſt morte captus Plautus Commœdia luget, Scena eſt deſerta, Riſus, ludus, iocuſque, & numeri Innumeri, ſimul omnes collacrymarunt. Cæcilius *Cæcilius.* autem hic Statius dictus, natione Gallus fuit Inſuber, Alij *Gallus.* quaſi Gallis eam gloriam inuidentes Mediolanenſem, & Ennij contubernalem dicunt fuiſſe, Obtinet autem, Sedigio iudice, primum inter Comicos locum. Multum tamen a Menandro eum frigere docet Gellius lib. ij. cap. ix. Tertio ibidem melius legi Vario quàm Varo. Varus enim belliger, & poëta fuit, qui Æneida Virgilianam corrigendam ſuſcepit. Varius autem, de *Varius.* quo auctor noſter in carminibus ſcribit, Vario fortis, & hoſtium victor Mæonij carminis alite, & primo Sermonum, Plotius, & Varius Sinueſſæ, Virgiliuſque Occurrunt animæ quales neque candidiores. Terra tulit &c. Et in eadem Satyra x. Forte Epos acer vt nemo, Varius ducit, molle atque facetum Virgilio annuerant gaudentes iure Camœnæ. Item veram lectionem eſſe puto, Nedum ſermonum haud ſtet honos. ſi enim dematur negatio haud ſenſus eſſet, honorem ſermonis ſtare, quòd poëta pernegat.

Nunc ad regulam, quæ talis eſt.

In vocabulis effingendis, & parci ac cauti erimus, poterimus autem tritis vocibus nouarum gratiam mereri, ſi eas callide, id eſt per quandam tranſlationem, aut conſtructionem non vulgarem coniunxerimus. Quod ſi rebus preſertim nouis, ac nuper inuentis neceſſe eſt nouum vocabulum imponere, imponemus id parce prudenter. i. præmiſſo verbo, & veniæ, & iuſta Græcam originem. Neque vero decenter fingere vetamur, cum naturali indicet rerum innouationem, quæ tam in verbis, quàm in ceteris rebus naturalibus, & humanis, id eſt artificialibus toleranda eſt. Summopere autem annitendum eſt, ijs potiſſimum vtamur, quæ præſens doctorum conſuetudo, atque vſus comprobat.

IANVS IN verbis etiam tenuis) Totius poëticæ fundamentum elocutio emendata, & Latina, quam ſcire non tam eſt præclarũ, q turpe neſcire. Cæciliũ, & Pacuuium male locutos accuſat vetuſtas, atque eo acrius, ꝙ in illa ætate vt innocẽtię, ſic Latine loquendi ſumma laus fuit nemoq. Romæ viuebat aliqua domeſtica barbarie nõ infuſcatus, qui non recte loqueretur. Creſcẽte deinde imperio, cum ex diuerſis locis inquinate loquentes cõfluxiſſent, paulatim vulgo cœpit Romanus ſermo corrumpi, ita vt candor ille Latinæ linguæ Liuius ab Aſinio Pollione Patauinitatis accuſet. Eadem ratio, & Athenis accidit, tantũq. fuit Attice loqui, vt Theophraſtus, qui optime omnium loqueretur, ab Attica anicula, cum quanti aliqd vendere preconaretur, hoſpes ſit appellatus, quod ferrus tuliſſe moleſtiſſime, ꝙ non hoſpitis effugerit ſpeciem, cum ætatem ageret Athenis. quin & Demoſthenes male fertur ab Æſchyne audiſſe, ꝙ non verba, ſed portenta loqueretur, ob eamque rem vt putidus exagitaret, quo magis expurgandus eſt ſermo, & diligẽs ratio adhibenda, & vnũquodque verbum mittendum ſub trutina, qualeque ſit inſpiciendum. verba enim qbus Latinus ſermo vtitur, aut noſtra ſunt, aut pellegrina, aut ſimplicia, aut compoſita, aut propria, aut tranſlata, aut inuſitata, aut ficta. Noſtris vtẽdum crebrius, quæ in Latio ſint nata, & cum vrbe Roma educata. Peregrina non ſectanda nec quærẽda, nec curioſe magis q̃ Latine loqui videamur, ſunt aũt pellegrina ex omnibus ferè gentibus, Prænestinis, Sabinis Oſcis, Tuſcis, Atellanis, & omni fere Italia, quin & Gallis, Afris, Sardis, Hiſpanis, ſed Græcis potiſſimum, vnde noſtra maiori ex parte deducta. qua ex re tanta Romanæ linguæ mutatio facta eſt, vt pri-

In verbis etiam tenuis, cantuſque ſerendis,
Dixeris egregie: notum ſi callida verbum
Reddiderit iunctura nouum. ſi forte neceſſe eſt
Indicijs monſtrare recentibus abdita rerum:
Fingere cinctutis non exaudita Cethegis
Continget: dabiturque licentia ſumpta pudenter.
Et noua, fictaque nuper habebunt verba fidem: ſi
Græco fonte cadant, parce detorta. quid autem
Cæcilio, Plautoque dabit Romanus, ademptum
Virgilio, Varioque? ego, cur acquirere pauca
Si poſſum, inuideor; cum lingua Catonis, & Enni
Sermonem patrium ditauerit: & noua rerum
Nomina protulerit? licuit, ſemperque licebit,
Signatum præſente nota producere nomen.
Vt ſiluæ folijs pronos mutantur in annos:
Prima cadunt. ita verborum vetus interit ætas:
Et iuuenum ritu florent modo nata, vigentque.
Debemur morti nos, noſtraque: ſiue receptus
Terra Neptunus, claſſeis Aquilonibus arcet,
Regis opus: ſterilis ue diu palus, aptaque remis
Vicinas vrbeis alit: & graue ſentit aratrum:
Seu curſum mutauit iniquum frugibus amnis,

Dictus iter melius: mortalia facta peribunt:
Nedum ſermonum ſtet honos, & gratia viuax.
Multa renaſcentur, quæ iam cecidere: cadentque,
Quæ nunc ſunt in honore vocabula: ſi volet vſus:
Quem penes arbitrium eſt, & vis, & norma loquēdi.

mum fœdus in Romanos, & Carthaginiēſes ictum L. Iunio Bruto, M. Valerio conſulibus, ſtatim poſt electum vrbe regiū dominatū, ne antiquitatis quidem peritiſſimos pleraque niſi difficulter intelligere potuiſſe, afferat Polybius. Quare illi videntur errare, qui eandem Romanam Latinamque linguam putant cum omnino Latina illa ſit vetuſta, Romana vero hæc noua ex multis compacta componuntur a... m apud nos verba, aut ex noſtris tam integris, q̃ corruptis duobus, aut ex noſtro, & peregrino, aut ex duobus peregrinis, quin etiam ex noſtris tribus, vt Capſis .i. cape ſi vis. Lupercalia, quæ à luendo per caprum componuntur. nam à (luo) & præpoſitione per & (captū) lupercalia componuntur. Solitaui illa, quæ ſue, oue, & tauro fiebant. Propria ſunt certa rerum vocabula, penè cum ipſis rebus nata. quæ ſi abiecta, obſoletaque ſint, vitanda ſunt, lectis, & illuſtribus vtendum proprijs dignitatem dat antiquitas, fit enim ſanctior, & admirabilior oratio, ſi quædam non quibuſlibet in vſu inſerueris. ſed ab his abſtinendum, quæ ab omni vſu ſint remota, & ex pontificum commentarijs, vetuſtiſſimisq. fœderibus contracta, vnde famam eruditionis quidam affectant, vt quędam quaſi ſoli ſcire videantur. Propriorum virtus eſt ſcire artium, ſtudiorum nauticæ, rei militaris ruſticæque, & ceterarum proprietatem ſcire, & conſuetudines. ne dictum conſulem. dicas dictatorem renunciatum, aut deſignatum, legem factam, ſenatuſconſultum promulgatum, aut latum fugienda tamen aliquando proprietas, veluti in obſcœnis, ſordibus, & infra dignitatem humilibus tranſlata neceſſitas inuenit, & vt in veſtitu accidit, delectatione celebrauit. Delectat autem maxime, quòd ingenij ſpecimen ſit tranſilire ante pedes poſita, & longe repetita ſumere, facereque, vt qui audit, alio deducatur cogitatione, nec tamen aberret. Transferuntur animi, & referuntur, mouentur, ſed obſeruandum, vt conueniant, ſimilia ſint, & clariorem rem faciant ſi quando licentioſiora fuerint aliquo verecundo adminiculo fulcienda, ne omnino abrupta videantur. fictis nouſqua abſtinendum quòd, & ægre cum decore formentur, & homines ferè, quæ non recognoſcunt, aſpernantur. Nouantur aut ſi Græca transferantur, aut Latina coniungentur deriuentur ue, vt perpeſſionem dixit Cicero, & Cato autumnitatem. quando tamen nouantur, videndum an vſquam in Latina ſint lingua, quæ ſane ditior eſt quàm putent qui in illius adytum non pene trarunt. Omnis verborum laus non rationis, ſed conſuetudinis, quàm ſequi debemus, & in ea exerceri. Caius Cæſar in libro de ratione latine loquendi ad M. Tullium Ciceronem ait. Ac ſi vt cogitata præclare eloqui poſſent, nonnulli ſtudio, & vſu elaborauerunt, cuius te peñè principem copię, & inuentorem, bene de nomine ac dignitate populi Romani meritum eſſe exiſtimamus, hunc facilem, & quotidianum nouiſſe ſermonem, nunc pro relicto eſt habendum. (Egregie) Docte tranſlate, commode. (In verbis etiam tenuis) Tenuem pro ſubtili poſuit, & molli, non aſpero. (Serendis,) Id eſt componendis. Collocationes enim verborum ſunt, compoſitio, concinnitas, numerus. (Tenuis) In proprijs. (Cautus) In tranſlatis, bona verba ſunt ſplendida, antiqua. propria, tranſlata, mala vero vulgaria, obſoleta, aliena, gentilia, obſcura. (Egregie) Debent ergo verba eſſe vſitata, & eximia, quæque in veteribus ſcriptis ſint frequentata. (Nouum) ad id quod diximus, alludit. Nouantur etiam verba, ſi ex notis coniungantur, vt aurifodina, nauum ve appromitto. (Iunctura) Compoſitio. Laberius nimius licentioſus hac in re eſt habitus, qui Mendicimonium dixit adulteritatem, & depudicare, & manuari, id eſt furari, inuolare, multaque alia huiuſcemodi. (Si forte neceſſe) Si in qualibet arte non ingenua ſolum, & liberali, ſed & ſellularia, liceat ijs qui in ais verſantur earum rerum, quæ nouæ ſunt, vocabula conſtituere, quo magis liceat poëtæ. cui de medio foro verba arripere, quòd ſordida ſint, plerunque ne ſplendentia quidem non licet? Sex centæ res ſunt preſertim in philoſophia, quæ nomina deſiderent, nec habent quæ cum habeant, faſtidio noſtro perdiderunt, id autem eſt indignius, quòd in egeſtate faſtidium non conuenit. Nouanda ſunt igitur verba, ſed ſi careamus, ne ſi alium habemus, tu œſtron inculces, atque ideo forte addidit. (Indicis) Indicia, animorum ſunt verba. (Abdita rerum) aut de occultis rebus, id eſt naturalibus intelligit, aut de ijs quæ inueniuntur in dies, & in hunc diem latuerunt, vt nihil ſit quo prohibeamur bombardam dicere campanam, & ſtapedem. nam ba-

ronea, epiſcopus, parœcia apud Ciceronem leguntur. Vir noſtroq. tempore vtraque lingua doctus Gaza, Ouiparis, & Viui paris optime vſus eſt. Næuius in his formandis nimia eſt vſus luxuria, quippe apud quem pudicolor dicatur Aurora noctis color Memnon, & ſilenta loca murcidæ .i. ignauæ, dulciorloquus, & vituperones legantur. (Callida iunctura) Docta compoſitio, & doctæ ſapienterque coniuncta. (Cinctutis Cethegis) Licet eloquentiam in Bruto, Valerio, Appio, Fabritio, primiſque illis Romanæ reip. fundatoribus fuiſſe negari non poſſit de quo tamen extet, memoriæq. ſit proditum eloquentem extitiſſe primus eſt M. Cornelius Cethegus, quem his celebrat carminibus Ennius.

Additur orator Cornelius, ſuauiloquenti
Ore Cethegus, Veturio collega Philono,
Is dictus ollis aura popularibus olim,
Qui tum viuebant homines atque æuum agitabant,
Flos delibatus populi, & ſuada medulla,

Huic ſi tanta fuit eloquentia, quantam in eo prædicat Ennius, cum infans eſſet Latina res, multa nouare fuit neceſſe, vt quaſi auctor eſſet conditorq. verborum. Ob hoc Horatius noua verba Cethegis ait non exaudita, atque ideo ſubiunxit. (Cincturis) Quod is mos fuerat Cethegis, vt ſeminudi in bellum proficiſcerentur. vnde Lucanus:

Exertiq; manus veſana Cethegi. Et alibi,
Nudiq; Cethegi.

Syllius octauo libro:

Ipſe humero exertus gentili more parentum
Difficili gaudebat equo.

Nam & Ouid. cinctutos dixit lupercos. Primis illi Romæ temporibus, tunicæ in vſu non erant, ſtatuæ Romuli in Capitolio, & Camilli in roſtris togatæ ſine tunicis viſebantur, quo habitu delectatum ferunt Catonem, vt capiſtro ſub toga cinctus in forum prodiret, quod volens innuere Hor. cinctutos dixit Cethegos, ni malis cinctutos pro expeditis accipi, nec diſcinctis .i. ad pugnam paratis, vnde præcincti ſtrenui dicebantur, vnde ... ſtrenuus Græce appellatur, vtcunque, dum cincturos dixit, id voluit intelligere, non illis audita, quibus licebat vndecunque noua verba effingere. Cethegi dicti ſunt Cornelij, quod nomen in multis Roman. familij adſcitum eſt Cornelij appellati Scipiones, Lentuli, Sullæ, Cinnæ, Labeones, quod etiam ſumpſere ſibi Celſus, & Tacitus, Ruffini, Nepotes, Coſſi, Aſinæ. (Pudenter) Non ſcurriliter, Theophraſtum refert Cicero dixiſſe Metaphoram verborum debere eſſe pudendam. (Parce detorta Græco) Quoties interpretamur, ſi vno verbo Græcum verbum exprimere non poſſumus, idem pluribus verbis tentabimus, vel Græco vtemur, ſi Latinum non occurrerit; vt in Ephippijs, quæ parce ſunt detorquenda, vt propola, qui ille eſt, qui vænum res exponit, vt Plautus in Aulularia, Gelaſinus, Schœnobatem ſunt qui nolint. Diuus etiam Hieronymus imparce ſynoridem dixit pro iugo. (Quid autem) argumentatio ſumpta ex M. Tullij tertio de finibus, apud quem ipſe Cicero Catonem alloquitur. Sic enim Zenoni licuit, cum rem aliquam inueniſſet, inuſitatam inauditumq. ei nomen imponere, cur non liceat Catoni? (Cæcilio) Hic ille eſt Statius, qui à M. Tullio malus Latinitatis auctor perhibetur, cui Volcatius Sedigitus palmam ſtatuit de comico, ſeruus is fuit, nam Statius ſeruile nomen erat, poſt ea verſum eſt in cognomentum, appellatusque eſt Cæcilius Statius. Cæcilij Romæ dicti ſunt Metelli, orti à Cæculo Prænelſtis conditore, vel à Cæa de Troiano Aeneæ comite. (Plautoque) Plautus latinæ linguæ genius, M. Accius dictus eſt, & a pedum planitie Plotus, mox Plautus dictus. M. Catonis ætate Romæ floruit P. Clodio L. Porcio conſulibus, Catone cenſore mortuus eſt, centum viginti annis ante conſulem Cic. (Virgilio) Virgilius acerrimi vir iudicij, quamuis verborum nouationibus non delectetur, ſic tamen antiquis vſus eſt, vt tanquam vſitata eluceant. Ollis dixit, quia nam, pone, pollucet, ceroete ferro, ceteraq;, iuſſo pro iuſſero, vellemque, dum nihil poſſet fingere, quod non inſigniter aſperum, durum, abſurdumque eſſet malui Græcis vti, vt ſpelææ ferarum, trieterica, Thyas, & Orphi, Inousque Palæmon, quod de præceptore ſuo Parthenio ſumpſit. Lychnum maluit quam lucernam. quin & peregrina amauit. Vros enim dixit, &

Camuris hirtæ ſub cornibus aures,

Id eſt,

Id eſt, in ſe redeuntibus.

[Varioque) Varius poeta Virgilij Horatijque amicus Thyeſtem Tragœdiam edidit, in qua ſummopere laudatus eſt, vt in Medea Ouid. ſed non defuerunt qui de laudum cumulo demerēt quod Virg. ſcripto eam edidiſſet pro ſuo. Fuere tamen eodem tempore, & Varius poëta, & Varius dux, licet & hic è poëtica non expunctus. Vari Alfeni dicti ſunt, & Accij. [Inuideor) Non nouum protulit, ſed ante à Plauto vſurpatum, qui in Truculento ait. qui inuident egent, illi quibus inuidetur, rem habent, ni velis impersonale dictum antea inuideor nuſquam. Mire tamen cum de nouatione loqueretur verborum, verbum aut nouauit, aut vetuſtum protulit tanquam renouatum. [Poſſum). ſ. recte nouare verba, & parce, detorquere à Græco fonte. [Catonis lingua) Eum intelligit Catonem, quem tam neceſſarium fuit naſci reip. quam Scipionem, alter enim cum noſtris hoſtibus, alter cũ moribus bellum geſſit, vnde Cenſorinus, quaſi malis moribus deuictis appellatus eſt. Canterio vehebatur hippoperijs impoſitis. Cornelius Nepos ait, eum quæſtorem ex Africa redeuntem Q. Ennium Sardinia deduxiſſe, quod non minoris exiſtimatum, quam quilibet ampliſſimus Sardinienſis triumphus. Carmen ſcripſit de moribus. Saluſt. à Leneo Pompei magni liberto repræhenſus eſt, quod Catonis verborum ineruditiſſimus fur eſſet, vnde noto inceſſitur epigrammate:

Et verba antiqui multum furate Catonis,
Criſpe Iugurthinæ conditor hiſtoriæ.

[Et Enni) Cum duo fuiſſent Enni, nec id indocti animaduertiſſent, factum eſt vt de patria, & libris ambigatur. Hic tamen ille eſt Rudienſis, qui primus res Romanas Heroico carmine complexus eſt, quem imitatos Ciceronem, & Virgilium non impune accuſat Seneca, quippe cui reſpondet Aulus Gellius. [Signatum) pertinet in ſumpta metaphora ab ære, vir perfectiſſimus dixit, verbis vtendum eſſe, vt nummis publica moneta ſignatis. [Vt ſiluæ folijs) Confirmaturus nouari poſſe verba. Male, inquit, ageretur de re Latina, ſi cum multa intereant, non noua orirentur. Intereunt autem verba, & noſtro faſtidio, & politiori iudicio, ꝙ antiquis ruſticanus placebat ſermo, & qui plenioris ſoni eſſet, ſequens ætas facta delicatior manum iniecit, & veluti diſciplinam priſtini ſeculi, ita & ſermonem faſtidire cœpit, & noua verba parturire, antiquatis illius noua ſubſtituit, antiquorumq. illam pinguitudinem exilitate ſermonis caſtigauit. Hinc vt litera paululum ceſſit de medio, & i cœpit delectare, vt Manubiæ, libido, maximus, commiſſator, delixus, ariſpex, contimax, aucupium, ſed verborum eadem ratio eſt quæ, & vini, vt nec nouum placeat nec nimis vetuſtum vllum habeat ſuauitatem, quędamq. in eo ſit ætas, cum non de muſto ac lacu ſumitur, nec natum cõſule Tullo, aut Opimio quæritur. Delectant tamen quædam antiqua repetita, vt peccatu dixit Cicero, & fretu, & antiſtitas. Adferunt enim plerunque vetuſta verba, quia intermiſſa ſunt, gratiam nouitatis ſimilem, quæ etiam antiquitatis auctoritate iuuatur. Modus ergo adhibendus, ſemperq. Cæſaris illud notum ante oculos, vt tanquam ſcopulum ſic inſolens verbum effugiamus, non minus obliterata repetenda, vt exanclare, proſapia, apluda, floces, flaces, hallucinari, caperatum, & plurima id genus, quæ illi ſolent libenter vſurpare, qui ſero in literis profecere, vt quæ nunquam didicerint, cum ſemel ſcire cœperint, magniſaciant. Siſenna vſitaci ſermonis emendator à Caio Rufio, cum Spurcitilicia dixiſſet, lepide irriſus eſt. [Vt ſiluæ) Comparatione oſtendit nihil ſtabile eſſe in rebus humanis. [Interit) Perit, extinguitur, Plautus. Qui per virtutem peritat, non interit. [Nata) Ficta, nuper facta. [Vigent) Vigorem habent, delectant. [Nos, noſtraque) Argumentum à maiori. Si nos, inquit, noſtraque omnia etiam grandia, & quæ immortalia putantur, peribunt, an putamus verba non interitura, quæ tanquam folia ſingulis annis decidunt, & renaſcuntur, nec habent quidquam ſtabile? [Receptus) De Lucrino lacu intelligit, à C. Iulio Cæſare magnis mollibus incluſo, quod opus Virg. celebrat lib. ij. Georg. Iulia qua ponto, &c.

Auguſtus deinde profecturus in Pompeium, portum Iulium apud Baias immiſſo in Lucrinum, & Auernum mari, ſtatim effecit. [Receptus) Incluſus. [Regis opus) puto intelligi de Italico Labyrintho, quem fecit ſibi Porſena rex Hetruriæ ſepulchri cauſa, ſimul vt externorum regum vanitas quoque ab Italicis ſuperaretur. Plinius meminit lib. xxxvj. [Sterilis) De Pontina intelligit, quam duo amnes faciunt, Aufidus, & Vfens, quæ viginti quatuor vrbium loca occupabat, eam exiccauit Cornelius Cethegus conſul, cui ea prouincia obuenerat, agerque ex ea factus eſt. Caius Iulius Cæſar, qñ ſiccaret, morte præuentus eſt, idemq. Hoſtienſem portum rei difficultate deterritus omiſit, quem poſtea Claudius Imperator perfecit. [Vicinas vrbes) Anxurem, Pipernum, Saturam, Setiam, ſed & Capenatea, Lucumque Feroniæ.

Annis) Tybris. [Doctus) Ab Agrippa nomine Auguſti. [Iniquum) Tybris cum omnia longe, lateq. inundaret, & crebro magnam iacturã agro Romano inferret, Auguſtus alueo purgando animum adiecit. Et qm̃ nihil eſt quod tam faciat inundationes, quàm ſinus fluuiorum, ꝙ recto non poſſint curſu deferri, quem ad velabrum Tyberis flecteretur, dato Agrippæ negotio, in hũc quem cernimus, rectum alueum redegit, totumque purgauit, terminos in ripa diſpoſuit, quos effoſſos vidimus hac inſcriptione.

IMP. CÆS. DIVI FILIVS, AVG. PONT. MAX. TRIBVNI POTEST. XVJI. EX SENATVSCONSVLTO TERMINAVIT. R. R. EX PROXI. CIPP. PED. XL. S. Id eſt, Ruderibus reiectis ex proximia cippia pedes quadraginta ſemis. [Mortalia facta) Quid enim aliud agunt nouæ leges, niſi vt vetera pellant, & prioribus derogent? quin & cœli hæc mariſque facies conflagrabit vniuerſa, & in antiquum chaos fundetur. [Mortalia facta peribunt) Eſt enim neceſſe, vt quæ ortum habeãt, occidant, eaq. potiſſimum, quæ homines fecerint. Stultum enim eſſe putare mortalem quenquam poſſe aliud perficere immortale. [Nedũ) ſi ergo mutantur omnia, neq; quidquam tam magnum eſt, quod non vices patiatur, an mirandum eſt vocabula interire, & noua renaſci? Vtimur hac particula (nedum) præpoſita maiori re. [Viuax) Quæ diu viuat. [Vſus) Cum vbique poſſit, omniumq. rerum ſit dominus, in verbis tamen potiſſimum dominatur, qui illorum ſit ſolum quoddam, & fundamentum. Is ille eſt optimus dicendi artifex, & magiſter, quo duce multi paruo ingenio, nullis pene literis, vt bene loquerentur, ſunt conſecuti. M. Varro in illis libris de lingua Latina ad M. Tullium qui deſiderantur, in omnibus pene verba conſuetudinem dominari affirmabat, omnia enim analogiæ, & anomaliæ diſputatio (quarum altera Ariſtarchus, alteram Crates peritiſſimi grammaticorum. Græcorum, ſumma ope defendebant) ſolo vſu conſuetudinẽq. terminatur. Darius ille magnus Aſiæ regnator quanti eſſet vſus volens oſtendere, accitis ad ſe Gręcis, qui eius parent imperio, rogabat, cuiuſnam precij magnitudine patres mortuos comederent, nunquam ſe facturos reſponderunt. Tunc vocatis ex India qui Gallaciæ vocitantur, apud quos hæſitandi parentea mos eſt, adhuc Græcis aſtantibus, quomodo præmio ſciſcitatus eſt admitterẽt, vt parentum corpora cremarentur, reſponderunt Darium loqui meliora, hoc pacto oſtendit vſus, & conſuetudo quanti eſſet. Afranius rogatarum poëta, ſapientiam vſus, & memoriæ filiam dixit, quod ſapientem non diſciplinis tantum inſtructum, ſed in noſcendiſque rebus verſatum eſſe oſtendit.

Eius verſus eſt,

Vſus me genuit, mater peperit memoria,
Sophiam vocant me Graij, vos ſapientiam.

Cauẽdum eſt autem in verbis ne decipiamur, vt pro vſu abuſum ſequamur, qui illius mentitus ſpeciem imprudentibus ſe offert, neq; enim vitia, ẽt quæ inuaſerint ciuitatem, probamus, ſi enim vſum putabimus ꝙ plures faciant, periculoſum erit, & formidabile, cum plures ſemper pro malia accipiantur. Erit ergo vſus vt viuendi conſenſus voluntasq. bonorum, ſic loquendi conſuetudo, & quædam quaſi coniuratio eruditorum. [Vis) Ratio.

IN verbis etiam tenuis) Si facienda ſunt tibi noua verba obſeruata, vt ea dicas quæ placeant, & habeant auctoritatem. ACR.

[Dixeris egregie) Cum laude dices verbum vulgare, ſi illud bene compoſueris. Ariſtotelis libros quidam tranſtulit, ſed cum volens transferre τὸ ὄν, non inueniret quomodo diceret finxit ens, & laudem quæſiuit. Exponit de verbis veteribus, & nouis, quomodo poëtica licentia fiant. Nam aliqua, licet vulgaris ſint, tamen cum aliqua compoſitione poſſe ſplendeſcere. [Callida iunctura nouum) Elegans, & noua elocutio, & cohærens ſermo. Optimum enim dicendi genus, ſi noua verba opportune, & proprie ponantur. [Si forte neceſſe) Nouum verbum bene facis, ſi fuerit neceſſitas. [Indicijs monſtrare) Proferres res nouas .i. ne facias verbum nouum quando neceſſitas non eſt. [Indicijs monſtrare recentibus addita rerũ) Mire dixit. Indicia enim animi, verba ſunt. Indicijs ergo recentibus, rudi inuentione verborum, quia indicia rerum, verba ſunt, ſecundum Philoſophos. [Cincturis) Antique dixit, id eſt militaribus vitis, & ad militiam paratis, vnde per contrarium dixit poëta. Diſcinctos Mulcibre Aphros .i. imbecilles ad militiam. [Non exaudita) Non ante comperta, nondum cognita, pro eo quod eſt antiquis incogni-

ta.i.ſi neceſſitas fuerit tibi vti verbis recentibus, quæ non audierunt Cethegi antiqui oratores licet vti, ſed moderate, vnde ait: Dabitur licentia ſuopte pudenter. [Verba fidem) Noua verba ficta habebunt fidem, ſi de Græcis verbis contorta fuerint, vt quod Græci κώνωπα dicunt, nos culicem. [Quid autem Cæcilio, Plautoque dabit Romanus) Quare negauerint Romani Virgilio, & Vario, quòd dederunt antiquis poëtis .i. noua verba facere? Et hoc dicit, non quod negauere, ſed quaſi cauſam quærens, quæ nam eſſet ratio ſi voluiſſent negare.

Nam ſi hos prohibet, nec illis licuiſſe demonſtrat.

[Virgilio, Varioque) Cæcilius ante Virgilium, & Varium fuit, ideo dicit, Virgilium, & Varium nihil poſſe dicere quod illi non dixiſſent. Ergo oportet illos quærere noua verba. [Ego cur acquirere pauca ſi poſſum, inuideor?) Mire, dum de fingendis verbis loqueretur, ſecundum Græcos ipſe finxit inuideor. i. inuidiam patior, Inuideor enim negatur poſſe dici, aut inuideor, pro hibeor. [Cum lingua Catonis, & Enni) M. Furius, & Cato ille qui Cenſorius dictus eſt, & Ennius, quod priores patres dixerũt, illi in ſuis carminibus poſuerunt, & ſuper hoc noua verba inuenerunt. [Ditauerit) Locupletauerit, auxerit nouis verbis. [Signatum) Hoc tractum eſt à nummis. [Præſente nota) Notamine præſentis temporis. Verbi gratia, fruitus ante dicebatur, modo fructus, ante púgit dicebatur, modo pupugit dicitur. Vel præſente nota, verbo nouiter inuento, vt hoc nomen inuentum eſt tempore principis illius. [Producere) Ad notitiam hominum deducere. [Vt ſiluæ folijs pronos mutantur in annos) Pronos, volubiles, decliuos, & cito labentes, & inſtabiles, ne aſpernentur noua verba, comparatione nouorum foliorum docet placere. [In annos) Per annos, & eſt Homerica comparatio. [Debemur morti) Argumentis probat perire omnia perire homines, perire verba. Si quidem recipitur in terram fluctus, & quę ante arabatur, modo fit locus nauibus. Si ergo natura mutatur maris, & terræ, quanto magis debemus credere homines, & verba eorum? Perimus ergo nos & noſtra, vbi terra in mare ducitur, paludes vertuntur in ſegetes, flumina ſuum mutant curſum. [Receptus terra Neptunus) Mare in terram recipitur, quando portus componitur. [Regis opus) Auguſtum dicit, qui ſiccauit Pontinam paludem. Nam regis opus, eſt mare admittere terræ. Reges enim talia faciunt. D. Auguſtus duas diuinas fecit. Nam Põtinam paludem ſiccauit, vt ad mare meatum haberet, vt poſt & arari poſſet, & portum Lucrinum muniuit, de quo Maro. An memorem portus, Lucrinoq. addita clauſtra? Atque indignatum magnis ſtridoribus æquor. Iulia qua Ponto longe ſonat vnde refuſo? [Sterilisq. diu palus) Lucrinum portum ſignificat, & alios qui manu facti ſunt ab Auguſto, & alia regum opera. Hoc eſt regis opus, quod nullus facere poteſt niſi rex. [Seu curſum mutauit iniquum frugibus amnis) ἀντὶ κοινοῦ, ſiue generaliter, vt quidam accipere volunt quando campos aptos agriculturæ liberant, auertentes flumina quæ infeſta ſunt eis. [Amnis) Tyberim intelligimus. Hunc enim deriuauit Auguſtus qua nunc incedit. Ante enim per Velabrum fluebat. Vnde & Velabrum dictum, quod velis tranſiretur. [Doctus iter melius) Inductus meliori via. [Mortalia facta peribunt) Zeugma à ſuperioribus. [Nedum ſermonum ſtet honos).i. Si hæc omnia mutantur, verborum gratia perennis manere quomodo poteſt? [Honos) pulchritudo. [Viuax) perpetua. [Multa renaſcentur) Item fient quæ iam fuere, vocabula ſup. & commercia ſermonum, quæ ſunt ſublata de vſu. [Si volet vſus).i. conſuetudo, & ratio loquendi. Ratio enim vſu, & conſuetudine vincitur. Vſus enim facit auctoritatem, interdum, & conſuetudo vincit regulam, vt frequenter Cicero modium ponit pro modiorum, & liberum pro liberorum, hoc vſu dicitur. [Quem penes) Conuerſio eſt.i. penes quẽ. [Arbitrium) .i. iudicium, cuius in poteſtate eſt vſus ſermonis, & vis loquendi.

POR. DIXERIS egregie, notum ſi callida verbum) Exponit nunc de verbis veteribus ac nouis quomodo poetica ſint. Nam licet aliqua vulgaria ſint, ait tamen illa cum aliqua compoſitione ſplendeſcere. Verbi gratia, Curgulio ſordida vox eſt, ornatu accedente vulgaritas eius abſconditur, hoc modo, Populatq. ingentem farris aceruum Curgulio. Curgulio apud Hom. eſt qui faba libenter veſcitur. [Si forte neceſſe eſt Indicijs monſtrare recentibus) Quod ſi iam, inquit, ad rem aliquam explicandam verba antiqua non ſuffecerint, permittitur poetæ noua fingere. Indicia verba appellant, philoſophi enim dicunt indicandarum rerum cauſa, inuentas eſſe voces. [Fingere cinctutis non exaudita Cethegis Continget) omnes enim Cethegi morem ſeruauerunt eundem Romæ, inter cetera deſcriptam comam retulerunt. Nunquam enim tunica vſi ſunt. Ideo cinctutos eos dixit quoniam cinctum eſt genus tunicæ infra pectus aptatæ. Exta ergo non exaudita verba, tanquam inſolita, & interciſa nemo dixit. Eſt autem inteſtinum puſillum. Et deinde verbi gratia, ſic alapam cum vno digito imam fecimus auriculam. [Et noua fictaq. nuper habebunt verba fidem, ſi Græco fonte cadant parce detorta) Et magis, inquit, auctoritatem mereri poſſunt noua verba, ſi à Græco fuerint in Latinum deriuata. Tranſtulimus triclinium, quod antea cœnaculum vocabamus, quia ibi cœnabatur. οἶνον vinum, & à cylice calicem & à coccyge cuculum. [Ego, cur acquirere pauca Si poſſum inuideor?) Cum Plauto Cæcilioq. permiſſum ſit verba fingere, cur mihi non liceat Latinum ampliare ſermonem, & nouis vti verbis? Inuideor, poſuit, pro inuidetur mihi. [Debemur morti nos, noſtraq.) Comprobat nunc morti vniuerſa eſſe deſtinata, etiam verba interire cum opera hominum. [Sterilisq. diu palus) Diuus Cæſar duas inſtituerat res facere, Portum Hoſtienſem munire, & Pontinam paludem, quæ eſt in Campania, ad quadrageſimum miliarium emittere in mare. Hanc ergo ſignificat in hoc recepiſſe, vt iam aretur. [Seu curſum mutauit iniquum frugibus amnis) Tyberim intelligimus, hunc enim Agrippa deriuauit qua nũc vadit, antea per Velabrum fluebat. [Cadentq. quæ nunc ſunt in honore vocabula, ſi volet vſus) hoc eſt, ratio loquendi vſus enim nihil aliud eſt, quàm regula ſermonis Latini.

Cum lingua Catonis, & Enni) M Furius, qui & Cenſorius dictus eſt Cato, inquit Acron. In quibus verbis M. Portius legendum, non M. Furius, Et quæ continuo ſequuntur verba eiuſdem Acronis. Quod priores patres dixerunt, ego de Catone, & Ennio intelligo. Deinde quæ eiuſdem rurſus ſequuntur. Illi in ſuis carminibus poſuerunt, & ſuper hoc noua verba inuenerunt de Virgilio, Varoque. Neque enim Cato vlla carmina compoſuit, ſed orationes ac hiſtorias, vt teſtatur Cic. de Clar. Orat. Ac hæc non ſunt tanti. Illud quod ſuper hæc poetæ verba. Regis opus ſterilisque diu palus, idem Acron dicit, corruptum puto. Nam cum primum hoc de Pontina palude expoſuiſſet, non ita multo poſt de Lucrino portu refert intelligendum. Sed ſunt cõmixta commentaria, vt iam ſæpius indicauimus.

G L A R E A N V S.

NEDVM ſermonum ſtet honos) Nedum, ſanè quam eleganter pro tantum abeſt, vt poſuit, vt Terent. in Heaut. Satrapes ſi fiet amator, nunquam ſufferre eius ſumptus queat. Nedum tu poſſis. Non me latent, quæ lib. ij. de hac dictione à Valla præcipiuntur, atqui haud ſcio num quis ea ita ſeruarit. Quod autem Badius negationem adijcit, atque ita legit. Nedum ſermonum haud ſtet honos, declinandum eſt, atque fugiendum, imò ego admiratus ſum vehementer quid ei in mentem venerit, cum hæc tã temere mutaret.

A S C E N S I V S.

IN hac parte aggreditur Poeta decorum rerum prœlibans varia genera, & varias qualitates carminum cum eorum inuentoribus iuxta diuerſitatem rerum. Et primo loquitur de heroico carmine, quod & dignitate, & antiquitate primum eſſe conſtat. Dignitate quidem, quia (vt Græce diffinitur) eſt diuinarum, & heroicarum, humanarumq. rerum continentia. Itaque argumenti dignitate ceteris præſtat, quia Tragicæ res ob id humiliores cenſentur quod triſtem exitum habent. Excellit præterea ſtyli qualitate, ſeu charactere. Nam cum triplex ſit ſcribendi character, humilis ſiue tenuis, quo in Bucolicis Virgilius vſus eſt, & mediocris, quo in Georgicis, & ſublimis, ſiue altiloquus, quo in Æneide, ſublimis maxime heroico carmini quadrat, quod Gręce Epos dicitur, ab eo quod eſt ἕπομαι.i. eſt ſequor, qa in eo dicenda ea quæ iam dicta ſunt, perpetuo tenore ſequitur. Nam raro partem orationis, & rariſſime ſententia totam cum carmine terminamus. Neque vero quodlibet hexametrum heroicum dicitur, quia & Satyrica, & doctrinalia hexametra ſunt, ſed non continuo heroica, quia non continent heroum geſta, neque diuorum, hominumq. cuncta. Antiquitate quoque præſtat, quia (vt inquit Plinius) heroicum carmen oraculo debemus, vnde Poeta noſter poſtea, Dictæ per carmina ſortes. Et vitæ monſtrata via eſt, & gratia regum Pierijs tentata modis, ludusq. repertus. Et longorum operum finis ne ſorte pudori Sit tibi Muſa lyre ſolers, & cantor Apollo, vnde & Pythium hoc carmen dicitur, quia cum Apollo in matris vltionem Pythonem ſerpentem interemiſſet, accolæ eius Dei laudes hoc carmine celebrabant. Vel quia Pythiæ Phœbi ſacerdotes hoc verſu ipſius oracula, ſeu reſponſa pronunciabant, quæ ideo Pythiæ dictæ ſunt, quod Pythonis corio tripos Delphicus tegebatur. vnde & cortinam dictam volunt.

Heroicũ carmen.
Epos.
Hexametrum.
Antiquitas heroici carminis.
Pythium carmen.
Pythiæ.

luit. Quod autem hoc carmine heroum geſta canenda ſint, maxime indicauit Homerus, qui (vt inquit Plinius) fons ingeniorum eſt. &, vt Donatus etiam Comicis, & Tragicis legem præſcripſit, is autem Iliada de regum geſtis, & fortiſſimorum ducum egregijs facinoribus deſcripſit, cuius decorum ita colligit Sulpitius. *Hexametri heroici decorū.* Hexametri heroici decorum in apta pedum cōmixtione, & varietate ſeruabit, ſi pes non terminet partem orationis, niſi forte in primo, quarto, quinto ue loco. Et ſi Dactylici pedes alterni, vel interiectis ſpondaicis temperentur, & cōtra, illepidus eſt enim verſus proſæ, intercisáq. nimis orationis ſuccuſſans, & maxime ſi ſecundus pes partem orationis terminet vehementer, offendit, quod fiet minus indecore in tertio, ſi in monoſyllabum deſinat, & dictiones exiguæ ſint. Languide protermi videtur, qui ſpondeum habet in quinto. Inſurgunt, & fluunt canore quinque continui Dactyli. Inceduntque cum decore Spondei quatuor, ſi ipſa res exigat. Sententia in verſus ſequentes partem diſcurrens, multorumq. carminum inter ſe multiplicatio, q̃ alij cæſuram, alij comma appellant, plurimum iucunditatis habet in loco, vt vbi aut ſuauitate, aut continuatione, aut vehementia opus eſt. Abſoluto vero ſenſu conſtantie plus interdum grauitatis cenſentur habere. In triſyllabam vocem ſi deſinant, fortius videntur inſurgere. In monoſyllabam niſi encletica ſit, frangi videntur. Male in pentaſyllabam, & tetraſyllabam deſinunt, gratius in biſyllabam. Vocalium crebras concurſiones eiuſdemq. literæ, & ſyllabæ aſſiduitatem, diſſonantiamque, & ſibilationem magis etiam quàm in ſoluta oratione ſtudioſe vitabimus, omnemq. cultum cum latinitatis integritate ſeruabimus. Verbis vtemur electis nunc ſuauibus, nunc canoris, vt res poſtulabit. Quare tenenda eſt vis elementorum, vocales enim non ſunt vocis eiuſdem, i anguſtior eſt, e plenior, reliquæ pleniores, ſemiuocales ſonoræ ſunt, maximeq. l, m, r, x, ſ, aſpera eſt, frequētata ſibilat, i prefectum antecedente. Sed omnem aſperitatem ipſa pronunciatione tam in ſingulis quàm in connexis conſonantibus facile cognoſcemus, hæc & plura ille. Maxima autem laus eſt in hoc verſu, ſi primo, quarto, ac ſexto loco Spōdeus ſit, vt apud Virgilium. Deceſſiſſe videt, ſua tam promiſſa repoſci. Item. Immotamque coli dedit, & contemnere ventos. Item. Cui non dictus Hylas puer, & Latonia Delos. Ex quinque Dactylis fluit, vt, Panditur interea domus omnipotentis Olympi. Spondeus quinto languidum quidem verſum facit, ſed loco cōgruum, vbi aut languor eſt dicentis, aut ſententiæ grauitas. Languor dicentis eſt in illo ij. Æneid. Conſtitit, atque oculis Phrygia agmina circunſpexit. Et in illis artificioſis verſibus, quos in vita Auguſti Suet. citat:

Impia dum Phœbi Cæſar mendacia ludit.
Dum noua diuorum, cœnat adulteria.
Omnia ſe à terris tunc numina declinarunt.

Fugit, & auratos Iupiter ipſe choros, &c. quaſi numina (nam de Simone manifeſtatiuus) mœſto animo diſceſſerint, atque ita tardato greſſu. Grauitas autem rerum, aut ſententiarum eſt in illo. Virgiliano, Chara deum ſoboles magnum Iouis incrementum. Semper autem (vt Seruius præcepit) vbi ſpondeus eſt in quinto loco, ponitur Dactylus in quarto. Plura patebunt in Elegiaci carminis decoro. Dactylus in ſexto non ponitur, niſi abundans ſyllaba vocali ſequenti abſumatur. Ordo textus eſt. Homerus poëta ille inſignis: monſtrauit .i. indicauit nobis exemplo ſuo, quo numero .i. quo genere carminis: res geſtæ regum, & ducum, & bella triſtia (quod eſt bellorum perpetuum epitheton) poſſent ſcribi .i. decantari, quia heroico hexametro, quo vſus eſt.

Vnde fit regula.

Heroum, principiumque virorum inclyta facinora Heroico carmine, quale eſt Homeri in Iliade, & Maronis in Æneide, deſcribi volunt.

Res geſtæ, regumque, ducumque, & triſtia bella
Quo ſcribi poſſent numero, monſtrauit Homerus.

IANVS R Es geſtæ) Vnumquodque poëma materiam in ſe continet, & tractationem, materia in verbis, tractatio in verborum eſt collocatione. De verbis copioſe dictum eſt ab Horatio. ſuper eſt vt collocationes exequatur, quarum tres partes feruntur, compoſitio, concinnitas, numerus, & quia non eundem numerum vnaquæque res deſiderat, quo carmine, quæcunque cupias, ſint complectenda, oſtendit, ne res grādes tenui humiliq. carmini cōmittas, aut amores ennuimaque, quæque iocos exigunt, heroico tradas enarranda. Heroici carminis inuentionem Apollini acceptam ferimus, quod eo carmine oracula olim reſpondebant. Hinc & Pythius, verſus dicitur, q interfecto ab Apolline Pythone accolæ hexametrum heroicum ſex ſpondeis compoſitum cecinerunt. deinde ſoluta ſpondei altera ſyllaba ſine damno temporis cœpit inſeri. Iudæi Apolline excluſo putant Moſen hoc carmine primum ceciniſſe. Apud Græcos licet dubitari nō debeat, quin ante Homerum fuerint poëtæ, quod ex eius carminibus intelligi poteſt, quæ apud Ilium in procorum epulis canebantur, tamen primus heroum res geſtas hoc verſu ceciniſſe putatur Homerus, hinc heroicus dictus, nam & Epicurus dicitur, q ſermonum capax, quodque per eius pedes ſimplicius, & facilius verba cant, & decurrant. Hunc Ennius longum vocauit. Dignitate primus eſt, plena oratione grauis, & grauitatis honore ſublimis, multaque pulchritudinis venuſtate præclarus. Huic carmini potiſſimum conueniunt fabula, allegoria, antiqua hiſtoria, conueniens dictio.

ACR. RES geſtæ) Docet quomodo ſingulæ res, & quibus metris ſcribendæ ſint. [Numero) Metro: vt, Numeros memini ſi verba tenerem.

POR. RES geſtæ, regumque ducumque) Incipit nunc loqui de omnibus metris: de elegiaco, & iambico.

ASC. *Elegia.* PROSEQVITVR Elegiacum carmen, de quo Diomedes grammaticus in hæc verba, Elegia eſt carmen compoſitum hexametro verſu pentametroq. adinuicem poſitis, vt, Diuitias alius fuluo ſibi congerat auro.

Et teneat culti iugera magna ſoli, quod genus carminis ſcri- *Tibulli carmen.* pſerunt apud Romanos Propertius, & Tibullus, & Gallus imitati Græcos Callimachum, & Euphorionem. Elegia autem dicta ſiue è lugendis mortuis, ferè enim defunctorum laudes hoc car- *Elegiaci ſcriptores.* mine comprehendebant, ſiue à miſeratione, quæ Græco ἔλεος dicitur. quod Tyrrhenus, Græcique Elegias iſto metro ſcriptitauerunt. Cui opinioni conſentire videtur Horatius ad Al- *Elegia.* bium Tibullum Elegiarum auctorem ſcribens, qui ab ea, qua diximus miſeratione, Elegos miſerabiles dixit, hoc modo, Neu miſerabiles decantes Elegos. Apud Romanos autem id carmen quod cum lamentatione extremum, atque vltimum mortuo canitur. *Nenia.* Nenia dicitur. Elegia autem videtur cognominari q mortuis, vel morituris aſcribitur, hæc ille. De inuentore autem huius carminis, vt Poëta noſter aſſerit, inter grammaticos controuerſia eſt. Sunt tamen quibus placet vt Theocles Naxius cum inſaniret, ipſum inueniſſe dicatur: Nam (vt dicunt) elegia ab ἐλεγαίνω .i. inſanio dicitur. De huius carminis decoro Sulpicius Verulanus ita differit. *Pentametri decorum.* Pentametrum Elegiacum ſenſum concludere debet, ſuauisq. in vocem biſyllabam deſinit. Proxime pentaſyllabum tetraſyllabamq;. Peſſime in triſyllabam, & monoſyllabam, hæc ille, Nunquam ergo præcedentis pentametri ſententia hexametro ſequenti perficietur, ſed è diuerſo, & ferè binis verſibus ſenſus concludetur, aut in binis prioribus erit quædam ſuſpenſio, quæ binis ſequentibus penitus abſoluetur. Nam rariſſimum eſt vt in ſextum ſuſpendatur ſententia. Et quia binis ferè ſententia concluditur, ideo quidā vnum verſum eſſe voluerunt, vndecim. ſ. pedum. Pulchrum præterea eſt (quod & fluens efficit carmen) tam hexametrum, quàm pentametrum gemina continere epitheta, ſiue adiectiua cum ſuis ſubſtantiuis, quorum talis ſolet eſſe ſitus, vt ambo adiectiua præponantur, & ſubſtantiua ſubſequantur, ſic vt prius ſubſtantiuum priori adiectiuo reſpondeat, & poſterius ſuperiori. Vt apud Tibullum:

Aut gelidas hybernus aquas cum fuderit Auſter.

Quem ſacri imperfecto mutua dente Venus. In qua re cauendum eſt ne conſimilibus vocalibus terminentur, ſicut in Bucolicis. Mollia luteola pingit vacinia caltha. quæ confuſio tamen per quantitatem ſyllabarum tollitur. Poteſt etiam præponi vnum adiectiuum, & inter ipſum, & ſubſtantiuum aliud adiectiuum poni cum ſuo ſubſtantiuo, ſicut in verſu iam dicto. Et teneat culti iugera magna ſoli. Idem Tibullus, Vincuntur molli pectora dura prece. Pulchrum præterea eſt vt prima ſyllaba tertij pedis ſit vltima dictionis, & primus pes ſit Dactylus, & ſecundus ſpondeus, nec frequens eſt vocatiuo verſum claudere, ſed totum carmen quauis bona ſententia finire non indecorum eſt. Neque vero ſemper eadem obſeruanda ſunt. Nam varietas vt in picturis, ita in omni dicendi genere gratiam habet. At (vt Quintil. monet) nimius fucus, exquiſitusque ornatus vitandus eſt. Quoniam aūt pulcherrimum eſt vt verba rebus quadrent. Qui etenim Epitaphia, aut Nenias hoc carmine ſcribere volet, ſicut ſententias graues, & ſeueras, ita verba, & ſeuera, & rigida habebit. *Verba re*

bus epiſto. bebit. Qui Epigramma ſalibus, & facetijs plurimis vtetur. Qui amores, iocis, blanditijs, minis, iurgijs, precibus, ſuſpicionibus, iurgijs, queſtibus, gaudijs, mœroribus, & id genus rebus alijs eos conferciet. qui res ſacras aut quamuis diſciplinam, vt Ouid. in Faſtis, multis eruditionibus, varijs hiſtorijs, & ſententijs congruis locupletabit. Non ergo ſola querimonia Elegiaco carmine deſcribitur, vnde dicit Poëta. Querimonia .i. querela vt defunctorum aut miſere amantium, incluſa eſt primum .i. á prima inſtitutione verſibus vtpote Elegiacis, iunctis .i. connexis, impariter .i. impari numero, pedum, quia hexametro cum pentametro, ſententia compos voti .i. deſiderij ſui, hoc eſt quæ potitur voto, eſt etiã incluſa poſtea, vel apud poſteros. Tamen grammatici certant .i. diſputant, & contendunt, quis emiſerit .i. primum ediderit Elegos .i. luctus, hoc eſt verſus Elegiacos. exiguos .i. modicos reſpectu heroicorum, vel quia Epigrammata, Epitaphia, & alia breui hoc carmine ſcribuntur, vel quia ſententiæ non in multos verſus extenduntur. Et lis .i. controuerſia eſt, adhuc ſub iudice .i. nundum eſt ſentẽtia data, quia adhuc dubitatur quis fuerit auctor. Auctor edit, & emittit opus, quod exire dicitur. Perſius, ſi quid tamen aptius exit. Qui in contemptu diminutiuo vtitur, dicens, Si qua Elegidia crudi Dictarunt proceres. Sicut ab epiſtola fit epiſtolium.

Regula.

Res lamentabiles, vt Epitaphia, & miſere amantium querimoniæ, Elegiaco verſui cuius incertus eſt auctor conueniunt.

Verſibus impariter iunctis querimonia primum,
Poſt etiam incluſa eſt voti ſententia compos.
Quis tamen exiguos elegos emiſerit auctor:
Grammatici certant: & adhuc ſub iudice lis eſt.

IANVS VErſibus impariter iunctis Elegiam quis primus ſcripſerit in ambiguo eſt, ſunt qui Etheoclem Naxium primum veluti furentem hoc carmen ceciniſſe, nec deſunt qui Archiloco tribuant. Terentianus Callinoum putat. Hoc ſanè conſtat, defunctorum laudes hoc carmine celebrari ſolitas, vnde ſibi nomen elegia ſumpſit, hinc & miſerabiles verſus dicti ad Horatio ad Tibullum. Crediderim ego, præficas, quæ conductæ plorabant in funere, hoc carmine vſas, lugubrem næniam ceciniſſe. Pentameter licet hexametro ſubiongatur, legimus tamen, & monocolon, vt illud in Commodum imperatorum, Commodus Herculeum nomen habere cupit, Antoninorum non putat eſſe bonum. lege Lampridium. [Impariter) Terentius Scaurus in commentarijs in arte poëtica libro decimo, impariter aduerbium figuraſſe, inquit Horatium. [Incluſa) An incluſa .i. deſcripta, & comprehenſa, an ad id alludit, quod neceſſe ſit ſententiam duobus verſibus concludere. [Compos) Vt illud Propertianum, O me felicem, ò noa mihi, &c. Callimachus, & Philetas primas ſibi in elegia vendicant partes apud Græcos, ex noſtris Tibullus cum Propertio certat. [Exiguos) Tenues, molles. [Lis eſt) Irridet grammaticos, quòd de re leui & inutili certent. [Grammatici) Qui & critici ſunt appellati, ſed Horatius eos irridet, ſeu reſpexit, quia eorum eſt omnia indagare.

ACR. VERSIBVS impariter iunctis) Elegiacum ſignificat, quia elegiacum metrum minus habet ſyllabarum, quàm heroicus verſus qui præcedit, quod elegiacum metrum conſtat ea penthemimeri .i. ex duobus dactylis & ſyllaba, quis tamen inuenerit elegiacum, incertum eſt. Verſibus impariter iunctis .i. alterno metro. Vnus enim hexameter verſus, eſt alter pentameter. Hoc inquit, metro primo triſtia, poſt etiam cœpere læta deſcribi. [Poſt etiam incluſa eſt) Res triſtes, & lugubres primo elegiaco carmine ſcribebantur, poſt etiam lætæ.

POR. VERSIBVS impariter) Imparibus. Nam hexametro priore, ſequenti pentametro ſcribuntur.

COEL. RHOD. QVIS tamen exiguos) Propter inconſtantiam quæ inter Græcorum eſt auctores de his rebus, ſic Horatius loquitur. Sunt enim qui elegum carmen primitus enunciatum tradunt à Naxin quodam, Sunt item alij qui à Polymneſto Colophonio. Cœl. lib. v cap. xxij.

IAC. BON. GRAMMATICI certant) Huic dubitationi nos, inquit Bononienſis, ex Terentiano illud adiungimus: Pentametrum dubitant, quis primum finxerit auctor. Quidam non dubitant dicere Callinoum.

ASCENSIVS.

Iambicũ carmen. HIC ait de Iambici carminis inuentore, oſtendens pedem, vnde carmen dictum eſt etiam Comicus, & Tragicos ſibi ſumpſiſſe. De cuius quidem pedis, eiuſque carminis decoro, cum illic dicendum ſit: Syllaba longa breui ſubiecta vocatur Iambus, nũc tantum quæ præſentem locum aſpiciunt annotabimus, vnde dicit, Rabies .i. furor excandeſcens, & nimium vehemens, armauit .i. quaſi telis muniuit in Lycambem: Archilochum .i. poëtam illum iambo ſup. pede, proprio .i. ab ipſo ad hoc munus inuento Socci .i. qui ſunt calcei Comœdorum .i. ipſæ Comœdiæ, cœpere, id eſt aſſumpſerunt, hunc pedem, id eſt Iambum, & cothurni, id eſt calcei Tragœdorum, grandes, id eſt altiſoni, cœperunt pedem hunc aptum .i. quadrantem, & congruum ſermonibus alternis .i. alterius, vt Acron ſentit, ſiue Comœdię, ſiue Tragœdiæ, & vincentem .i. ſuperantem, & ſedantem, ſtrepitus .i. turbas, & commotiones, populares .i. ipſius populi. Et natum .i. natura idoneum, rebus agendis .i. ad agendas res. Circa quæ primum reſpiciendum eſt ad hiſtoriam, quæ huiuſmodi eſt. Lycambes ciuis Lacedæmonius Neoboleo filiam deſponſauit Archilocho poetæ, quam eidem poſtea denegauit. Ob quam rem indignatus Archilochus ſic in patrem, filiamq́. Iambicus carminibus inuectus eſt, vt pater impatiens contumeliarum, morte Iambos illius vitare voluerit. Nam ad laqueum confugit, & ſeipſum ſuſpendit. vnde Ouid. in Ibin, Tincta Lycambeo ſanguine tela feram. Erat autem Archilochus poeta, Parius, cuius ſcripta Lacedæmonij publico edicto ſubmouerunt, vel propter turpitudinem, vt videre eſt apud Valerium Maximum de Seueritate, vel propter inuiſam Lacedæmonijs ſententiam, vt Plutarchus in Apophtegmatis ſentit, dixit enim melius perdere arma, quàm vitam, cum contra Lacedæmonij Vitam cupiant pro laude paciſci. Sunt qui Iambum ab ἰάπτω, id eſt noceo, maledico, mitto cum detrimento, alij ab ἰαμβίζω, quod apud antiquos dicebatur, nunc vero λοιδορέω, quod eſt contumelior, conuicior, vitupero, violo, caſtigo, dictum volunt, alij aliunde. Semper autem triſyllabo vocabulo proferri debet. Quia vero de decoro alibi locuturus ſum, ſatis ſit nunc dixiſſe, quòd huius carminis præcipui ſcriptores apud Græcos fuerunt Archilochus, & Hipponax. Apud Romanos Lucilius, & Catullus. Secundo annotandum eſt, quod prius tetigi, ſecundum triplicem carminum ſtylum, eorum auctores tripliciter in pedibus ornari. Nam Tragœdi, id eſt Tragœdiarum, qui altiloquo ſtylo conſtant, actores ornantur cothurno, id eſt calceamentis vtrique pedi aptis, & valde altis, quia dicitur primo Æneid. Virginibus Tyrijs mos eſt geſtare pharetram. Purpureoque alte ſuras vincire cothurno. Et ideo cothurnus pro alio ſtylo capitur, vt in Bucolicis.

Lycãbes. Archilochus. Iambus. Triplex actorum calceamentum. Cothurnus.

Sola Sophocleo tua carmina digna cothurno.

Et Martialis, Virgilium propter altiloquentiam cothurnatum vocat, dicens. Grande cothurnati pone Maronis opus Comœdi vero .i. Comędiarum auctores ornantur ſoccis, per quos ſignificatur mediocrẽ dicendi genus. Eſt enim genus calceamenti mediocriter alti, quo ruſtici vtuntur, vt atteſtatur Terent. in Heaut. Qui vero infimum genus agunt, vt mimi, planipedes ſunt .i. planis, & non eleuatis pedibus eoitentes. De Tragœdiæ, & Comœdiæ decoro etiam paulò poſt dicemus. Tertio vbi dicitur. Et populares Vincentem ſtrepitus, annotabimus eius ſenſum dupliciter accipi. Aut ſic. Vincentem ſtrepitus .i. plauſum à populo excitatum. Ita vt propter celeritatem pedis ſtrepitus agentium populi ſtrepitum vincat. Aut ſic, vt ſit ſenſus, Applaudit quidem populus iſti pedi, ſed vincit populares ſtrepitus .i. applauſus, quia plus meretur laudari quàm laudetur.

Soccus.

Regula eſt talis.

Conuicia acria, & maledica, qualibus Archilochus in Lycamben vſus eſt, Iambico carmini competunt, ſed Comœdię, & Tragœdiæ Iambum propter eius commoditatem recipiunt.

Archilochum proprio rabies armauit iambo.
Hunc ſocci cepere pedem, grandeſque cothurni,
Alternis aptum ſermonibus, & populareis
Vincentem ſtrepitus, & natum rebus agendis.

IANVS ARchilochum) Iambico carmine primum conuicia ſuot explicata, vnde Ouid. de amorum remedijs. Liber in aduerſos hoſtes ſtringatur Iambus. Dictus pes ex Iambes nomine famulæ Celei, licet à triumphante Baccho, quaſi Triambum dictum putẽt, ſed a Marte ortum

ſanè

ſanè placet, atque ideo breui longaque ſyllaba conficitur, quod in iaculando breuem primum arreſſu, deinde in extenſum paſſum proferimur, vnde à priſcis Appulis, Daunius dictus, quod is primus aduertius Diomedem gradariam illiuſmodi pugnam inſtituiſſet. Primus eo vſus fertur Archilochus in Lycamben ſocerum, quòd Neobolen filiam deſponſatam illi negaſſet, tantoque felle conuitia miſcuit, vt Lycambes laqueo ſe ſuſpenderit. Erant in Archilocho breues vibranteſque ſententiæ, plurimum ſanguinis atque neruorum, veruntamen nimis obſcœnis maledictis inuiſam ſibi domum lareccauit: vnde eius libri à Lacedæmonijs ciuitate exportati, quòd eorum lectione puerorum animi inficerentur. Eius interfectores Apollo arguit Delphis. Ariſtophanes quenque Iambum eius longiſſimum optimum putabit. Clarui regnante Romulo quamuis Corn. Nepos ſcriptum reliquerit fuiſſe eodem tempore, quo Tullus Hoſtilius ſummam Romæ habuit. Cretias lepide eum accuſat, vt hominem ineptum, qui de ſeipſo multa probra dixerit, quæ aliter neſciremus, nam quod ſeruæ filius fuerit, quod patriam ob paupertatem relinquens in Thaſum venerit, & quod hic inimicus ſic habitus, q ſine diſcrimine amicos inimicoſque momorderit, præterea quòd mœchus libidinoſuſque fuerit, denique quod ſcutum abiecerit, nunquam profectò ſciremus niſi ex ipſo. Hæc Elianus de varia hiſtoria. Iambus à Romanis, vt proprium opus celebratus non eſt, à quibuſdam tamen interpoſitus, vt à Catullo, Bibaculo, & Horatio. Cato tamen Vticenſis prærepta ſibi Lepita nomine vxore. Iambos in Scipionem ſcripſit, imitatus Archilochum. [Proprio).i.à ſe inuento, quid ſi proprio.i.ſolio, & non mixto, ſed ipſe verus integerque exiens? [Socci) Comœdiæ. [Grande cothurni).i. Tragœdiæ. [Vincentem ſtrepitus).i. altius, ſtrepitu ſonantem. [Rebus agendis) Dramatico pnëmati.

ACRON.

Archilochvm proprio rabies armauit Iambo) Iambicum metrum primum Archilochus inuenit, quo vſus eſt in Lycambem, quem perſecutus eſt, quod ei Neobolen deſponſatam iam filiam denegauit, in tantum vt Lycambes Iambos voluerit morte vitare, nam ad laqueum confugit. [Hunc ſocci cœpere) Comœdiam ſignificat. [Grandeſque cothurni) Magnæ laudes clamantium exceperunt hunc pedem, aut grandes cothurni Tragœdiæ. Ideo autem in dubio poſuimus, quia difficile hoc metro tragœdiographi vtuntur. Nam ſpondaico pene metro ſemper videntur incedere. [Alternis ſermonibus) Illi, & illi.i. comœdiæ, & tragœdiæ, aut perſonarum reſponſionibus, aut tantum comœdiæ, quia in comœdia multæ perſonę inuicem ſibi ſuccedūt. [Et populareis Vincentem) Altius ſonantem in ſcena, quàm clamor populi. [Aptum) In agendis.i. definiendis rebus tales ſtrepitus excedit iſte pes, vt vincat populi clamores quia Iambus vincit clamores ſpectantium, hoc eſt, quia plus meretur laudari, quàm laudetur. More hominum dixit (Natum) propter comœdiam.

PORPHYRIO.

Archilochvm proprio rabies armauit Iambo) Primus Archilochus Iambos ſcripſit in Lycamben generum ſuum. [Hunc ſocci cœpere pedem, grandeſque cothurni) Quo comœdiæ, & tragœdiæ ornantur, qui iambicus appellatur, nam hoc diſtat iambicus ab iambo, quod iambus ex iambis conſtat, & maledictis armatus, iambicus autem metro magis quam ratione ſimilis eſt iambo. [Alternis aptum ſermonibus) Nihil enim poëta in tragœdia dicit, ſed plures perſonæ, itaque Heroicum Heroum ſolet tres referre, quid actum ſit, tragœdia agit. [Et populares vincentem) Ipſum altius in ſcena ſonātem quàm populi clamor eſt.

GLAREANVS.

Archilochvm proprio rabies armauit Iambo) Primus Archilochus Iambos ſcripſit in Lycamben generum ſuum. Hæc Porph. Sed ſocerum ſuum legendum, ipſius verbis conuicemus facile, quæ in ſextam Oden Epodon ſcripſit, ad illud. Qualis Lycambæ ſpretus infidus gener, Archilochum, inquit, ſignificat. Si igitur Lycambæ gener fuit Archilochus, Lycambes eius erat ſocer. Ad hæc autem poetæ verba, quæ mox hic ſequuntur. Et populareis Vicentem ſtrepitus, magis placent quæ inde Porphyrió loquitur, quàm quæ Acron de plus merita laude argutatur.

CŒL. RHOD.

Archilochvm proprio) Fuit Archilochus præcellēs poëta, ſi quis auferat obſcœnitatem, ac verborum amarulentiam. Inde apud Cic. in epiſt. ad Att. amarulentia, telleq. conſperſa multo, imò defricta edicta vocantur Archilochia. Cœl. lib. 6. cap. 36.

ASCENSIVS.

Tangit lyrici carminis materiam, dicens, quod lyricis carminibus quæ dicuntur Ode prima, Cantica, vel Hymni, laudes debentur priuatæ, & peculiares laudes diuorum, aut deorum, victoriæ, amores aut potationes cuiuſcunque, ſiue hominis, ſiue fidei, ſiue alterius animantis, dicit ergo: Muſa.i. Dea inuentionis, dedit.i. conceſſit, & permiſit, fidibus.i. chordis, quibus lyræ, & reliqua inſtrumenta muſices reſonant, referre.i. recenſere, & enarrare, diuos.i. deos, ſiue deorum laudes. Et pueros deorum.i. heroas, & pugilem victorem.i. victoriam pugilis. Et equum primū certamine ſup. curuli, & curas.i. amores iuuenum, & vina.i. potationes, libera.i. quæ homines liberos efficiunt. Pro huius carminis decoro primum ſeruandum eſt: vt pro dicendorum qualitate carmen ipſum varium ſit, nam in rebus lætis debet quodāmodo fluere, in triſtibus languere, in arduis, & difficilibus tarditatē habere, quam pariunt literarum colliſiones, & monoſyllabarum dictionum concurſus. Itaque Horat. in Lyrico carmine ferè (vt Quint. inquit) ſolus apud Romanos legi dignus. (Nam & inſurgit aliquando, & plenus eſt iucunditatis, & gratiæ, & varijs figuris, & verbis feliciſſime audax) ſtatim in principio ad Mœcenatis dignitatem reſpiciens læto, & fluido vtitur carmine. Mox ad ſeſe reuertens, & quantum illi eſſet obnoxius conſiderans, impedito dicens: Mæcenas atauis edite regibus, & præſidium, & dulce decus meum. In rebus etiam terribilibus, literarum, quæ terrorem inducit, & quam Perſius caninam vocat, frequēter vſus eſt, ſicut in ſibilantibus, vt in nium caſus literarum, dicens. Iam ſatis terris niuis, atque diræ Grandinis miſit pater, & rubenti Dextera ſacras iaculatus arces Terruit vrbem. Secundo annitendū eſt, & laborandum, vt genus carminis pro qualitate rerum aſſumatur. Nam cum varia ſint lyricorum carminum genera, aliud alij materiæ congruit, quod probè obſeruabit, qui Horatium ad vnguem inſpiciet. Tertio accurrandum eſt, ne quam oportet prolixior ſit. & ne vltra centeſimum verſiculum progrediatur. Quarto cauendum eſt, ne maieſtas illa quę in Heroico carmine, aut magnifica triſtitiam, quæ in tragico, aut querimonia ſit flebilis, quæ in Elegiaco, aut nimia mordacitas, quæ in iambico, aut ſatyrico primum exigitur, in hoc carmine redundet. Sunt etenim ſui cuiuſque carminis ſales, ſunt ſuæ facetiæ, atque venuſtæ Charites, quæ omnia is potiſſimum obſeruabit, qui ad ea natus eſt, vt optimorum diligentiſſimus imitator. Quia vero in omni carmine rerum, perſonarumque decora obſeruanda ſunt, ideo de ipſis in commune proſequitur Poëta.

Regula autem hæc eſt.

Lyricis carminibus, atque odis, ſeu canticis, & hymnis conueniunt deorum, heroum, victorumque tam pugilum, quam equorum laudes, iuuenum ad hoc amores, & conuiuia.

Muſa dedit fidibus diuos, pueroſque deorum,
Et pugilem victorem, & equum certamine primum,
Et iuuenum curas, & libera vina referre.

Ianvs. Mvſa dedit fidibus) Lyram primus fertur Mercurius inueniſſe, ventaque Apollinem donaſſe, ſumpto ab illo caduceo. Hæc lyricis vatibus nomen dedit, ad quam carmina ſua cantabant, ſtatuebaturque is chorus L. virorum, ac tauro donabantur. Hi ſunt qui primi deorum immortalium laudes cecinere, qualis Orpheus, & Linus, his conuiuijs adhibebantur, qui heroum res geſtas celebrarent, mox palmas Athletarum, pugilum, iuuenumq. amores, & conuiuia decantarunt. Primæ apud illos dantur Pindaro, quem putat Horat. ſpiritus magnificentia, ſententiarum verborumque copia nemini imitabilem. Poſt hunc Steſichorus, Alcæus, Simonides, Alcman, Anacreon, Bacchylides, ſed & Sappho, Corinaque mulieres memorantur. Ex noſtris ſolus ferè legi dignus Horat. [Muſa) Iouis, & Memoriæ filiæ, licet cœli & terræ putet Alcmeron. Initio treis fuere quod omnis ſonus triformis eſſet, aut enim voce editur, aut flatu, aut pulſu. Quædam ciuitas earum ſimulachra Apollini dedicatura, terna tribus locauit artificibus, vt qui pulchriora formaſſet, ab illo potiſſimum electa ſumerentur, contigit vt æquæ pulchra fabri fecitaſſent tumque diſcerni non poſſunt pulchriora, placuit omnia dedicari. Hinc nouem exiſtimatæ, quibus poſtea Heſiodus nomina impoſuit. [Pueros) Filios deorum, id eſt heroas. [Pugilem victorem) Nobilibus Athletis qui Olympia, Pythia, Iſthmia, Nemea vicissent,

viciſſent, Græcorum maiores, ita magnos honores inſtituerunt, vti non modo in conuentu ſtantes cum palma, & corona ferrẽt laudes, poëtarumque carminibus cantarentur, ſed etiam cum in ſuas reuerterentur ciuitates, triumphantes quadrigis inueheban tur, è qua Republica perpetua vita inſtitutis vectigalibus fruebã tur Romani palæſtram non admiſere, nec gymnica, quod nudare inter ciues corpora flagitij principium ſit, vnde auerſa, præpo ſteraque Venus concitentur. [In certamine) Incurſu, in Olympiaco ſtadio, & quouis ludo. [Curas) Amores, libera conuiuia, & comeſſationes, quæque genium oblectant. Putarim ego veteres cantiones, vt Anthiopiam, aut Andromacham lyrico fuiſſe carmine deſcriptas. [Seruare vice) Nihil poterat ab Horatio poſt ea præcepta, quæ quo carmine quæcunque res deſcribendæ ſint, continentur ſubiungi opportunius, quam illi reſpõdere, qui ſor te è media turba exclamaſſet confundi ſe iam vario carminum ge nere, ſcire ſe aut Heroicum, aut quoduis aliud carmen cudere, omnia ſimul ignorare, lepide hunc ſubmouet Horatius, & irridet, quod poëta dicendus non ſit, qui non ſuo arbitrio, quocunque carmine, tanquam miles telo vtatur. Poteſt & hoc præceptum ad ea quæ ſequuntur coniungi, vt de ordine, diſpoſitione, vicibus .i. perſonarum proprietatibus ad res ipſas pertinentibus in telligat. atque ideo colores .i. orationis ornamenta ſubiungit. [Muſa dedit fidibus) Lyrico carmini laudare deos, & heroas Olympiacos. [Pueroſque deorum) Filios deorum, more Græco. Vel pueros deorum appellat Heroas. [Et pugilem victorem) Pol lucem, licet alij dicant Pindarum, & Amphiunem, qui ante omnes ad palmam venerunt. [Et equum) .i. Caſtorem. [Et iuuenum curas) Amores. [Et libera vina) Liberas comeſſationes quia liberius faciant vina homines loqui, vt Anacreon. [Muſa dedit fidibus diuos, pueroſque deorum.) Nunc de lyrico carmine loquitur, quo metro ſcribuntur aut Heroum laudes, aut Olympionicarum. Pueros autem deorum Heroas dicit. [Et iuuenum cu.) Hoc eſt amores, quos Lyrici celebrant. Et lib. vj. reſ. Qualia ſunt Anacreontis carmina.

A S C E N S I V S.

MONET ergo Poëta, vt is qui ignorat rerum, verborumq́. decora, non vendicet ſibi nomen poetæ, ne ue turpius ducat diſcere quod neſcit, quam neſcire. Non omnia eodem ſtylo explicanda ſunt, nec eadem verba iiſdem vbique, & ſemper congruunt. Nam vt pro fortunarum qualitate animi nobis mutantur, dicente Terent. in Hecyra: Profecto hoc ſi eſt, vt puto, omnibus nobis, vt res dant ſeſe ita magni, atque humiles ſumus, ſic & verba mutari debent, quæ ſunt animorum indicia. Proinde quiſquis aliquam perſonam decore exprimere volet, ſeſe eam ip ſam finget, hoc eſt perſuadebit ſibi quòd ipſe ea ſit, & in eius cõditione, & qualiter ſi ea eſſet loqueretur. ita nunc quoque loquetur. Ad pingendas enim res nihil eſt præſtantius, quam vt quis id ſe animo videre fingat, quod verbis conſequi deſiderat, vt ergo poetam exponam. ordo eſt. Cur .i. quamobrem, ego ſalutor .i. in ſalutatione vocor. Poëta, ſi ego nequeo .i. non valeo, que, pro &, ignoro .i. neſcio, ſeruare .i. obſeruare, vices .i. varietates, quæ ex rerum proueniunt viciſſitudine, dicente Comico. Omnium rerum viciſſitudo eſt, deſcriptas .i. ab idoneis, & peritis auctoribus inſtitutas, que pro &, colores .i. varios ornatus, operum .i. effectum? q. d. iniuſte, & indecore. Et cur ego pudens .i. verecundus, & pudore affectus, praue .i. indecenter, malo .i. magis volo, neſcire .i. ignorare, ſup. verborum, rerumq́ue decorum, quam diſcere? q. d. ſtulte & imprudenter id faciam. Oſtendit autem, quæ ſunt vices rerum, & verborum colores dicens. Res .i. materia, Comica .i. qualis eſt in Comœdijs deſcribenda, nõ vult exponi .i. populo enarrari, verſibus Tragicis .i. Tragœdiæ congruis. Et cœna Thyeſtæ .i. materia Tragica, qualis eſt cœna Thieſtæ, indignatur .i. ægre fert, narrari .i. recitari, item .i. conſimiliter, carminibus dignis priuatis ſup. rebus, & à priuata perſona geſtis, ac pro &, dignis propè .i. quaſi, ſocco .i. comico ſtylo, ſingula quæque .i. vnaquęque, ſortita .i. poſtquam obtinuerunt locum .i. decorum ſuum, decenter .i. apte, & vt decat teneant .i. conſeruent ſup. eum ſic, vt res Tragica verſibus Tragici, & Comica Comicis exponatur. Tamen .i. nihilominus, Comœdia tollit .i. exaltat, interdum .i. aliquando, pro affectione, loquentis, vocem ſupple ſuam, que, pro &, Chremes .i. quiuis pater Comicus iratus in filium, delitigat .i. obiurgat, ore tumido .i. inflato, hoc eſt ſermone altiſono. Et Tragicus .i. perſona Tragica, vt Heros, rex, aut alius quiuis princeps, dolet .i. dolorem ſuum oſtendit, & plerunque .i. plurimum, ſermone .i. oratione pedeſtri .i. humili, & pedeſtri homini congruente. Probat exemplis, dicens, Telephus, & Peleus, rege illi, cum .i. quando, vterque ſup. eſt pauper, & exul .i. egenus, & regno expulſus proijcit .i. ſtomachoſe effutit, aut effundit, & in vulgum ſpargit, ampullas .i. inflationes verborum, & verba ſeſquipedalia .i. pedem, & dimidiatum habentia, ſi curat .i. deſiderat, tetigiſſe .i. commouiſſe, querela .i. quæſtubus ſuis, cor ſpectantis .i. inſpicientis eum? q. d. minimè. Non eſt ſatis .i. non ſufficit. Poëmata eſſe pulchra .i. bonam œconomiam, & probata verba habere. Sed ſunto .i. volo vt ſint, dulcia .i. varietate, & venuſtate delectantia, & agunto .i. volo vt agant, & impellant animum auditores, quocunque .i. in quacunque ſententiam volent, quia vt vultus humani .i. hominum humanorum, arridẽt, id eſt cum riſu applaudunt ridentibus, ita .i. conſimiliter, adſunt, id eſt auxilio ſunt, & compatiuntur flentibus. Quocirca dolendum eſt primum tibi ipſi .i. oportet vt tu ipſe doleas .i. te dolere oſtendas ſi vis me flere .i. vt ego miſerias tuas fleam. Et ò Telephe, vel ò Peleu, tua infortunia .i. tuæ aduerſitates, lædent .i. afficient me dolore, tunc ſup. quando videbo te dolere. Si tu loqueris .i. exprimes, & ages, male .i. indecenter, mandata .i. partes tibi commiſſas, ego ſup. id eſt quiuis auditor, aut dormitabo dum tu ages, aut ridebo ſup. te. Verba triſtia .i. mœſta, & ſeuera, decent .i. decenter exigunt, aut exprimunt, vultum mœſtum .i. ſpeciem hominis mœſti. Et verba plena minarum decent iratum. Et verba laſciua .i. iocularia, & petulantia, decent ludentem .i. iocantẽ. Et ſeria .i. ſerioſa, dictu .i. dum dicuntur ſup. decent, vultum ſeuerum .i. hominis rigidi, & nimis ſequentis verum. Etenim, pro quia, natura .i. imitatio naturæ, format .i. effingit, nos potius ſup. quam loquamur, intus .i. in animo, ad omnem habitum .i. ad omnem qualitatem, & diſpoſitionem fortunarum, & iuuat .i. delectat nos, aut impellit ad iram aut deducit .i. deorſum ducit nos graui mœrore .i. dolore, ad humum .i. terram, & angit .i. anguſtat, & cõſtringit nos, & poſt .i. poſtea, effert .i. eloquitur, motus .i. affectiones animi, lingua interprete .i. per interpretationem linguæ. Hæc auctor noſter. quæ, vt latius exponamus, ſic repetenda ſunt. Deſcriptas vices, ſecundùm Acronem ordinem diſpoſitum per ſpecies, & varietates intelligit. Notum eſt autem quòd etiam rhetores colores vocant. Poeta ſalutor, hoc ſecundùm Græcos qui nomine officij ſalutant, potiſſimum ſi in eo dignitas eſt, vt in officio poetæ. Ideoq́ue dicunt χαῖρε ποιητής, quòd profertur Græce chære pijtis, aut poetes .i. ſalue poeta. Vocem Comœdia tollit, vt apud Terent. O cœlum, ò terra, ò maria Neptuni. & Proh ſupreme Iupiter. Et Tragicus plerunque docet, quia etiam rex in exilio, aut alia quauis magna in ærumna conſtitutus animum ſubmittit, & vocem, quòd exemplis probat Telephi, & Pelei. Telephus autem filius fuit Herculis ex Auge nympha progenitus, vt Sophocles atteſtatur, quia matre inter virgulta abſconſus continuo vt natus eſt, a paſtoribus repertus fuit a cerua exhibito vbere nutritus. Vnde nomen ſumpſit, nam θηλὴ, theles, dicitur nutritus, & ἔλαφος, elaphos, ceruus, & cerua. θηλὴ, mamma fœminæ, ſeu papilla. Et tractu temporis robuſtus effectus in Myſia tandem magno in honore habitus eſt, quod Diod. lib. v. ſcr. Cum autem è Myſia Græcos in Troiam proficiſcentes arcere voluiſſet, ignarus quid tanto apparatu molirentur cum Achille confligens, grauiter vulneratus eſt: quia (vt aiunt) Vlyſſem inſequens a trunco, quem in vinea forte oſtendis, præpeditus eſt. At cum in dies magis vulneris dolore grauaretur: nec addita proficerẽt remedia. Apollinem conſuluit, qui reſpondit. eum non aliter liberari poſſe, quam vt iterum ab Achille vulnerandus accederet, quod vbi effecit, ſtatim ſanatus eſt quod tetigit Ouid. lib. j. de Remedio, cum ait.

Vulnus Achilleo quæ quondam fecerat hoſti
Vulneris auxilium Pelias haſta tulit.

Quod Plin. lib. xxxiiij. cap. xviij. ad naturalem referens hiſtoriam, dicit ferri naturam reſtrictiuam eſſe, & ſiccam. quare in emplaſtris plagarum conſolidatiuis limaturam ferri medici cõſueuerunt adhibere. Rubigine ergo ferri, quo fuerat vulneratus Telephus, eum iam reconciliatum Achilles ſanauit, vt a Chirone edoctus fuerat. Alij tamen dicunt eum cognito errore Græcis reconciliatum, herbarum virtute ab Achille ſanatum, vnde Claudianus.

Sanus Achilleis remeauit Telephus herbis.
Cuius perculerat vires, & ſenſit in vno
Letalem, placidamq́; manum, medicina per hoſtem
Contigit, & pepulit, quos fecerat ipſe, dolores.

Præterea autem quòd ſtatim natus expoſitus eſt, & per varios caſus, & tot diſcrimina rerum ad regnum peruenit largam materiam Tragicis præbuit; vnde Iuuenal. in prima. Impung

pune diem conſumpſerit ingens Telephus. Ea autem tempeſta te, qua ærumnis afficiebatur, veriſimile eſt eum non inflata habuiſſe verba. Peleus autem Aeaci filius, cum Phocum fratrem intaremiſſet, in exilium detruſus, ad Ceicen regem Trachinæ, quæ in Theſſalia ciuitas eſt, effugit. Vnde Ouid. in Metam. Felis, & nato, felix & coniuge Peleus, Et cui, ſi demas iugulati crimina Phoci. Omnia contigerint, fraterno ſanguine ſontem. Expulſumque domo propria Thrachinia tellus Accipi. In eo ergo exilio non proijcit ampullas, id eſt inflata verba. nam ampullas vocamus inflata vaſa, & vitrea, & quæ ex vento, & pluuia generantur bullas. Seſquipedalia autem verba ſunt, quæ faciunt pedem, & dimidiatum. Nam ſeſqui dicitur qua quid cum ſemi, id eſt cum dimidio eius, vnde proportio ſeſquialtera eſt inter quatuor, & ſex, ſex & nouem, octo & duodecim, decem & quindecim, & ſic de alijs. Non ſatis eſt, &c. quia oportet vt delectent. Cœna Thyeſtæ, hic ponitur maxime pro materia Tragica, vtpote mœroris plena. vnde Seruius ſuper xj. Aeneid. Atreus, & Thyeſtea fratres fuerunt in ſe inuicem ſæui adeo, vt Thyeſtes cum Ærope fratris vxore concumberet. Quo facto dolens Atreus liberos proprios epulandos appoſuit. Sed cum Thyeſtes poſt cognitum facinus requireret vltionem à dijs ei Apollo reſpondit, poſſe alio ſcelere illiua facinoris vindicem nanciſci, ſi cum Pelopeia filia concuberet. Quo facto natus eſt Ægyſthus fatalis in Atrei geminam prolem. Sed Iupiter Menelai fata miſeratus eſt propter Helenæ coniugium, & eum per diuerſa errare maluit, quàm Aegyſthi manibus interire. Agamemnon autem ab Ægyſtho adultero coniugia ſuæ interemptus eſt, propter appoſitos ergo filios vocauit Cœnam Thyeſtæ.

Regula eſt.

Quia nemo imperitus Artis Poëticæ, quę officia à maioribus præſcripta, & operum exornationes iuſtas ſeruare docemur, ſibi nomen poëtæ vſurpaſſe probatur, conandum eſt nobis vt illis ſeruatis qualitatem carminum rei deſcribendæ accômodemus, nec rem Comicam Tragico cothurno demus, aut Tragicam Comico ſocco. Veruntamen pro animo dicentis Tragœdia interdum deprimitur, & Comœdia extollitur. Ideoque fortuna, & animus loquentium conſiderabuntur. Quam rem ſi recte attenderimus, non pulchra ſolum. i. perfecta, & integra, ſed & dulcia, id eſt delectantia, & concinna fecerimus poëmata. Nam cum verba ſint conceptuum ſigna, talis erit ſermo, & vultus loquentis, qualem veriſimile eſt eius animum eſſe.

Deſcriptas ſeruare vices, operumque colores,
Cur ego, ſi nequeo: ignoroque. poeta ſalutor?
Cur neſcire, pudens praue, quàm diſcere malo?
Verſibus exponi tragicis res comica non vult.
Indignatur item priuatis, ac propè ſocco
Dignis carminibus narrari cœna Thyeſtæ.
Singula quæque locum teneant ſortita decenter.
Interdum tamen & vocem comœdia tollit:
Iratusque Chremes tumido delitigat ore.
Et tragicus plerunque dolet ſermone pedeſtri.
Telephus, & Peleus, cum pauper, & exul vterque,
Proijcit ampullas, & ſeſquipedalia verba:
Si curat cor ſpectantis tetigiſſe querela.
Non ſatis eſt pulchra eſſe poemata: dulcia ſunto:
Et quocunque volent, animum auditoris agunto.
Vt ridentibus arrident: ita flentibus adſunt
Humani vultus. ſi vis me flere; dolendum eſt
Primum ipſi tibi: tunc tua me infortunia lædent.
Telephæ, vel Peleu, male ſi mandata loqueris,
Aut dormitabo, aut ridebo. triſtia mœſtum
Vultum verba decent: iratum, plena minarum:
Ludentem, laſciuia: ſeuerum, ſeria dictu.
Format enim natura prius nos intus ad omnem
Fortunarum habitum: iuuat: aut impellit ad iram:
Aut ad humum mœrore grauit deducit; & angit:
Poſt effert animi motus interprete lingua.

IANVS. DEſcriptas) Expoſitas, enarratasque vires. Si aut neſcio, aut non poſſim ſeruare, cur volo inter poëta numerari? Vel deſcriptas. i. diſpoſitas, determinatas, data perſonis, & rebus. [Operumq. colores). i. cauſas probabiles, q dant dignitatem poëticam operibus. Terent. in Adelph. Vbi Mitio pater Aeſchynum accuſat filium, optime ſeruat vices, & colores operum, vt cum Mitio dicat, in qua ciuitate tãdem te arbitrare viuere? Ne id nimium ſit Mitionem introduxit leniter accuſantem, & Demeam duriſſima blandientem, ſi enim acerbius, & crudelius inuectus fuiſſet Mitio, color debitus nullus fuiſſet ſeruatus. [Salutor?) Vocor, dicorq. poëta, poëtæq. nomen mihi adſciſco, vel ad veterem alludit ſalutationes matutinas, qui honor non niſi dignioribus exhibebatur. [Verſibus exponi) Præceptum dat comicæ materiæ deſcribendæ ſimul, & tragicæ, ſi. n. comœdiam ſcribas, tenui vtendum eſt ſtylo, vt ſermo potius quàm poema ſit, nihilque aliud quotidiani ſermonis diſſimile habeat, niſi vt quibuſdam verſiculis ſit adſtrictos. Neque enim vt nos prorſus vulgo loquimur, pronunciant comici, neque tam procul à natura recedunt, quo vitio periret imitatio, ſed morem huius communis ſermonia quodam ſcenico exornant. Dubitatum eſt a pleriſque an comœdia poema eſſet, quod humi ſerpat, characterq. ſit humilis. Hor. Serm. j. Ingenium cui ſit, cuius mens diuinor, atque os Magna ſonaturum, des nominis huius honorem. Icirco quidam comœdia nec ne poema eſſet quæſiuere, quod acer ſpiritus ac vis, nec verbis, nec rebus ineſt. Vnde viſum eſt nonnullis Platonicis Democriti locutionem, etſi abſit à verſu, tamen quod incitatus feratur, & clariſſimia verborum luminibus vtatur, potius poema putandum, quam comicorum poëtarum. Cultum ergo exigit comœdia inornatum, & quandam negligentem diligentiam, ſermonem purum, ab omni fuco alienum, ſententias acutas, & breues, & neſcio, vnde ex abdito erutas, ante omnia ſalibus poſtulat aſpergi, tam facetiarum, quam dicacitatis. Tragicos contra decet ampla ſententiarum grauitas, verborum maieſtas, grandiloqui ſint, varij, copioſi, vehementes, moueant potius quam delectent. Sunt hæc propria cuiuſque, ſed temperanda interdum, & varianda, neque Tragico omnibus locis eadem contentione vtendum, ſed nonnunquam etiam ad quotidianum ſermonis genus accedendum, neque comico ſerpendum ſemper humi, aſſurgendũ quandoque eſt ad cothurnum, atque hac vna in re maxime ea oritur poëtæ difficultas, dum ſtudet, vt quid deceat ſeruetur, ne aut perſona, aut loco, aut tempore offendat, quàm non eadem res probetur ſemper, aut reijciatur. Illud celebratiſſimum decedere obſeruãdum, vt ſit conſentaneum, nec in factis ſolum, verum in dictis vultu denique, & geſtu, inceſſuque reſpondeat. [Cœna Thyeſtę). i. Tragœdia. [Indignatur) Non patitur. [Numeris) Verbis ſententijs. [Priuatis) Humilibus. [Socco) Comœdia. [Quæque) Tam Comœdia, quàm Tragœdia. [Singula) Vt Comœdia humilem ſtylum, grauem Tragœdia, vtranque perſonatum ſernet dignitatem, prout cuiuſque exigit auctoritas. [Decenter) Cum decoro. [Tollit vocem) Exclamat Terent. in Adelph. O cœlum, ò terra, ò maria Neptuni. Vbi Donatus ait eſſe, quod dicit Horat. in poetica: Interdum tamen, & vocem comœdia tollit. [Delitigat) Aduerſum, ſeu ſeruum, ſeu filium. [Chremes iratus,) Id eſt quæcunque perſona irata in comœdia introducatur. [Tragicus) Tragica perſona introducta. [Pedeſtri) Humili, comico, comparatione equeſtris. [Exul) Cum introducuntur in tragœdia pauperes, & exules. [Telephus) Herculis filius à cerua nutritus diu mendicauit, regnoque caruit, imperauit autem Myſiæ, quam cum inuaderent Græci, ne Troianis finitimis ſuppetias ferrent. Telephus vltum iniurias procedit, vulneratusque ab Achille, à quo apud Troiam poſtea ſanatus. Pugnauit etiam cum illo Hiera coniux, qua à Nereo occiſa. Græcorum ſeniores parci corpori ob formam iuſſerunt, intacta ab Homero eſt, quòd Helenam omnibus rebus ſuperauerit. [Telephus, & Peleus) Euripides reprehenditur ab Ariſtophane, quòd Telepho, & Peleo regno pulſis verba nimis ſuperba dederit. [Seſquipedalia) Longa præter menſuram, id eſt glorioſam, & timidam orationem Menſurarum appellationes, quibus vtimur, ſunt duodecim, digitus, vncia, palmus, ſextans, pes, cubitus, gradus, paſſus, decempeda, actus, ſtadium, milliarium. Digitus eſt in pede pars ſextadecima. Palma, quarta. Sextans, habet digitos duodecim. Pes, palmos quatuor. Cubitus, pedem & ſemis. Gradus, pedes duos ſemis. Paſſus, pedes quinque. Decempeda,

cempeda, pedes decem. Actus, pedes centum viginti. Stadium, pedes ſexcentos vigintiquinque. Milliarium, pedes quinquies mille. [Proijcit) abijcit à ſeſe, & non vtitur verbis ampulloſis. [Si curat) Si, inquit, vult ſpectatores moueri querelis tragicarum perſonarum, neceſſe eſt vt in poëmatis, non doctrina ſolum ſit. ſed Venus appareat, quæ auditorem rapiat, & in quo voluerit affectus deducat. [Pulchra) Docta vndecunque. [Dulcia ſunto,) Ex veteribus legibus ſumpta verba. [Dulcia) .i. mollia, ſuauia, quæ lacrymas concitent, non quæ terrorem incutiant, vt ſeſquipedalia. Neque enim ſufficit poëmata ornare, niſi verba loquentibus accommodata adhibeantur. [Quocunque voleat) Nihil agit poëta, niſi omnem auditoris affectum in ſuam redegerit poteſtatem, vt nunc flere cogat, nunc riſum conciret, nunc iram promoueant, nunc admirationem excitet, quod ſi hæc vis affuerit, actum eſt, aliud egent ſpectatores. [Vt ridentibus) ad id reſpondet, quod magnum ac mirabile videatur, hominem toties omni motu animi concitari preſertim in rebus alienis, quod ait facile fieri poſſe, ſi in ſententijs locitque, quos agas tractéq. dicendo, nulla appareat ſimulatio, ſed ea ſit orationis ad alios permouendos natura, vt poëta inſcribendo motum indicet. Ita flentibus adſunt. Ita, inquit, affectus omnes in animis noſtris ſunt, vt ex quacunque imagine moueri poſſint. [Si vis me flere) Poëta cum opus ſcribit, perſonam eius induat oportet, quem introducit, & eoſdem affectus concipiat, nec ſi lugentem faciat, leuis animus ac remiſſus in verbis appareat, hinc a Platone Democritoq. in ſcriptis relictum eſt. bonum poëtam ſine inflammatione animorũ exiſtere non poſſe, & ſine quodam afflatu quaſi furoris, quomodo enim poterit is qui audit, dolere, odiſſe, inuidere, & ad fletum miſericordiamq. deduci niſi omnes hi motus in ipſo loquente, impreſſi atque immixti videantur. [Male mandata) Non conuenientia ſibi. [Aut dormitabo) Signa libenter non audientis ſunt, oſcitari, loqui cum altero, meditari, horas exquirere, aut dormire, nam qui delectantur, erecti ſunt, intuentes, taciti, & vultu probantes audita, qui vt aues cantu, ſic oratione ſuſpenſi tenentur, atque hoc debet aucupari poëta, populi enim aures, vt eſt apud M. Tullium, tanquam tibiæ ſunt, quæ ſi inflatæ ſonum non referunt, abijciuntur. [Ridebo) Irridebo, non mouebor. [Triſtia mœſtum) Si mœſtum, inquit, introduxeris, ſint verba illius triſtia, humanarum miſeriarum caſus grauiter accipiuntur, ſi dolenter referantur. Afflicta, & proſtrata virtus maxime luctuoſa eſt, quæ ſi recte deploretur virtus, qui audit, ea quæ de altero dicuntur ad ſuas res reuocat, quas aut tulerit acerbas, aut timeat. D. Auguſtinus motum ſe ad lacrymas fatetur Virgiliana de Didone lectione, quem enim non moueat? Dulces exuuiæ. [Plena minarum) Quid enim turpius, quàm initia dare iratis verba? aut totus implere numeros, vel longius exordiri? recte Virgil. Me ne incepto deſiſtere victam? Et alibi: Heu ſtirpem inuiſam. Et Dido apud eundem, Sed & moriemur inultæ. Et alibi: Pro Iupiter ibit. Debet autem iratum ſermo non ſolum incipere ex abrupto, ſed breuibus ſententijs, & crebris figurarũ mutationibus, veluti inter æſtus iracundiæ fluctuare. [Format enim) Ratio præcepti. Si enim inquit, lingua animi interpres eſt, oportet vt ea quæ lingua exprimit, prius animo impreſſa videantur. [Habitum) Statum & qualitatem rei. [Fortunatarum) Tam bonarum, quam malarum. [Iuuat) Prohibet ne iraſcaris. [Ad humum) Humilitatem, & ad id alludit, quòd in mœrore ſolebant proſtrati iacere.

ACR. DESCRIPTAS ſeruare vices) Diſpoſitum ordinem per ſpecies & expoſitas varietates ſi neſcio proſequi, ac non poſſum, quare appellor poëta? Id eſt, ſi ea quæ percepi, neſcio ſeruare, vt meis carminibus inſeram pulchras res viciſſim ad decorandũ opus. [Poëta ſalutor?) hoc ſecundùm Græcos, qui nomine officij ſalutantur χαῖρε ποιητά. [Cur neſcire pudens praue, quàm diſcere malo?) Ordo eſt. Cur praue pudens malo neſcire, quam diſcere? quare praue magis nolo diſcere, quam turpiter ignorare? v.g. praue pudens eſt, qui turpiter ignorat, vel erubeſcit. Si neſcio, quare magis erubeſco diſcere? Si neſcis, non turpiter diſcis, ſed ſi interrogatus fueris, turpiter neſcis ſi tacueris. Nam prauæ verecundus eſt ille qui erubeſcit diſcere quod cõmodum eſt. Sunt quædam doctrinæ quæ duplici ſcientia concipiuntur. Verſum facere diſcis. Si audieris ſex pedibus conſtare exametrum, ſiue Heroicum metrum, dactylo, & ſpondeo, ecce, habes veram peritiam, debes alteram percipere, vt ſcias quo ſit ſpondeus, & quo dactylus. Horat. Si dediſti præcepta, quare neſcis? Poſſum ſcire quidem, v.g. Quia iambico metro comœdia ſcribitur. Sed quomodo fiat iambicus, neſcio. [Verſibus exponi Tragicis) Spondaicis, & altis ſenſibus, aut verbis. Et hoc exequitur quod ſuperius promiſerat. [Deſcriptas ſeruare vices) Res, inquit, parua, & comica non debet alte tractari, & difficulter, vt tragica, Tragœdia enim alto ſtylo deſcribi, comica vero humili gaudet. [Priuatis) Communibus, iacentibus ſeníbus, quaſi enim prima ſunt verba quibus vtuntur. [Ac propè ſoc.) Soccis comœdiam intelligimus. Cothurnis tragœdiam. [Dignis carminibus) Humilibus verſis. Tragœdia enim altos ſortita eſt ſenſus, & verba. Narrari cœna. Humilibus verbis tragœdia exponi nõ vult, & communibus ſenſibus .i. comico ſtylo. Singula quæque locum teneant ſortita decenter. Vnaquæque res quomodo decenter inuenerit ſibi locũ, ita teneat. [Interdum tamen, & vocem Comœdia tollit) vt Terent. O cœlum, ò terra, ò maria Neptuni. Item, Prohſume Iupiter. [Iratusq. Chremes) Comœdia de Chremete. [Timido ore) Elato ſermone. [Et tragicus plerunque dolet) Quia tragœdia ſemper dolores exponit, hoc eſt dolores deſcribit. [Telephus & Peleus) Hi ambo diuites fuerunt, & omnibus ſuis bonis conſumptis ad tantam inopiam deuenerunt, vt exules facti mendicando ſibi vndecunque victum conquirerent. Mendicantes autem nõ humiliter, ſed proterue, & quaſi imperando petebant. Miſce fer nobis panem. Aliter, Hi quondam diuites fuerunt, & grandia verba, & tumida ſemper conſueuerunt, tandem inopia compellente exules facti ſunt & medicantes. Ideo alta, & ſeuera verba, quibus vſi fuerant, dimiſerũt, & humilibus verbis, & blandis animos ſpectantium mulcere cœperunt. Ideo dixit. Et Tragicus plerunque dolet ſermone pedeſtri .i. humili. Hic Peleus dicitur occidiſſe matrem ſuam, aut Phocum fratrem ſuum, ob hanc cauſam exul factus eſt a ciuibus, aut quia vagabatur paſſim dolore percuſſus. [Proijcit ampullas) .i. irata verba, inflata, grandia, emittit orationem tumidam. Cum enim reges eſſent, & in ærumna verſarentur, alte loqui nõ poterant ſummis calamitatibus merſi. [Ampullas) Inflata, & ſuperba verba. Adhuc. n. ampullos vocamus, quaſi inflata vaſa. [Et ſeſquip. ver.) Seſquipedalia verba proprie ſeſquipedes habentia. Vterque autem magna, & elata verba proijcit, & vtuntur communibus, vt exul. [Si curat cor ſp. te.q.) ſi id agit vt ſpectatorem flere cogat. Hic verſus, & ſequentibus iungi poteſt. Si me vult flectere ad miſericordiam, deponat elata verba. Cor enim ſpectantis tangimus, quando idonea verba dolore proferimus .i. illæ perſonæ proijciũt elata verba, ſi volunt auditores ad miſericordiam flectere. [Non ſatis eſt pulchra eſſe poëmata) ſunt quædam poëmata per œconomiam compoſita, & probata verba habentia, ſed interdum venuſtate carent. Habeant ergo quæ ſunt probata etiam venuſtatem, & quocunq; volunt, auditorem, ſiue ad miſericordiam, vel ad indignationem trahant. [Vt ridentibus arrident, ita flentibus adſunt) .i. affectus omnes in animis noſtris ex noſtra natura, & ſinguli mouentur, cum imagines ſuas viderint in alijs. [Male ſi mandata loqueris) Quaſi ſi mandata, non quaſi tua, ſed ſecus quàm aut dolor mandet aut lætitia. [Aut dormitabo) Hoc grauius eſt, quam ridebo, Alterum enim faciũt auditores, ſi ſine affectu ſit dictio. Non ſolum ad perſonarum dignitatem, ſed etiam ad conditionem ætatemque aptanda ſunt verba, & vnicuique perſonæ quod eſt proprium. [Format enim na.) Senſus eſt. Poëta debet formare intra ſe perſonam aptam his rebus. Natura quippe delectat cum delicata videmus. Natura enim iraſcimur, delectamur miſeremur. quia ſubſtantia horum ſunt formatæ in animis noſtris à natura, vt illud Ciceronis. Ardeat orator ſi vult iudicem incendere. [Poſt effert animi motus interprete) .i. extollit, ſublimat .i. natura quæ me deijcit animi miſeratione, extollit aſperitate, modo deducit ad humanitatem modo extollit ad iracundiam.

DESCRIPTAS ſeruare vices,) Hoc eſt ordinem poſitum per ſpecies ſignorum, quare poëta dr. [Cur neſcire pudens praue, quàm diſcere malo?) huius verſus ſenſus talis eſt. Cur malo neſcire praue pudens .i. erubeſcens ne videar ignoraſſe, quàm malo diſcere? [Indignatur item priuatis) hoc eſt, humilibus verbis tragœdiam impleri. [Et tragicus plerunq; dolet) Exigit ſæpe tragœdia, vt pedeſtribus ſcribatur verbis, vt cum Telephus, & Peleus regio habitu mutato loquantur. Neque enim debet in habitu auxilium petentis regaliter loqui. [Proijcit ampullas) hoc à Callimacho ſuſtulit, qui dixit. [Si curat cor ſpectatis tetigiſſe querela) hoc eſt, ſi id agit, vt attente ſpectantem flere cogat. [Dulcia ſunto.) Nunc quaſi legem ponit, & præcipit. Sunto enim, & agunto, ſunt & agant, ſignificant, ſed leges antiquæ his ferè plenæ ſunt, quæ ſignificantur verbis. [Si vis me flere) hoc Demoſthenicum eſt. Nam cum ad illum is qui vapulauerat acceſſiſſe, peteretq. ſummiſſe vt cauſam ſuam ageret, eo quod cæſus eſſet, negauit ſe facturum, quia ille non vapulaſſet illo affirmante factum eſſe, et ſuperuacuas dixit eius querelas, tunc tertio cum indignari videret, & toto affir- POR.

mare

mare cum lacrymis affectu, dixit, nunc ſe illi credere. Capiebat enim dicendi impetum ea iraſcente. [Tunc tua me infortunia lædent) .i. tunc tuæ me calamitates mouebunt, quod Græci ἀτυχήματα vocant.

CLAR. TELAPHVS, & Peleus) Quæ hoc loco in Acronis legun tur commentario, de mendicitate Pelei, & Telephi, à nebulone aliquo conficta ſuſpicor. Et ipſe Acron in Epodon xij. Ode de Telepho magnificentius ſenſit. Mouit nepotem Telephus Nereium. Quidam etiam hunc locum interrogatiue legunt, ego enunciatiue malim, & proijcit .i. omittit exponere, vt Acro.

COEL. RHOD. ET Tragicus plerunque) Alluſum arbitror ad Tragici cothurni maieſtatem, qui eſt veluti equeſtris comicæ humilitatis ratione. Cæl. lib. xj. cap. liiij.

ASC. QVIA decorũ perſonarum in primis obſeruandum eſt, oſtẽdit quo pacto id ſeruabitur. Neque n. rex regalia ſemper habebit verba, nec ſeruus ſeruilia, rex etenim depreſſus loquitur per q̃ humiliter, ſeruus elatus oppido quam ſuperbe. Proinde, dicit, Si verba .i. locutiones, dicentis .i. volentis ex arte loqui, erunt abſona .i. abhorrentia, & longe diſſona, fortunis .i. conditionibus & ſtatui eius qui loquitur, equites ſup. aurati .i. nobiles Romani, & pedites .i. plebeij Romani tollent .i. immoderate leuabunt cachinnum .i. diſſolutum riſum (ſi etenim triſtis, & defortunatus iocoſa verba proferat, aut lætitia geſtiens triſtia, quis ferat? Proinde multum refert, quo quiſque animo affectus ſit. [Neque tñ idem animus omnibus cõuenit. nec omnibus idem dandus eſt ſermo tametſi æqualiter affectis) Nam multũ intererit .i. referet, aut differẽtia erit, ne pro an Dauus .i. quiuis ſeruus Comicus loquatur in Comœdis, ne pro an, herus priorem corripit, quia tñ Acron, Porphyrio, & Landinus interpretantur pro dño, idcirco legimus herus ne. Sunt q legant an heros, vt Philologus legendũ cenſet, ſalua metri quidem rõne, ſed non ſententiæ, quia Dauus ferè in Comœdia loqtur, heros in heroico, niſi dicamus Therſitem nõ ſeruum, tametſi plebeium ad Agamẽnona loqui. Præterea nõ inſolens eſt repetitio particulæ ne, nam ſic Maro j. Æn. Qui teneãt (nam inculta videt) homines ne, feræ ne. Sunt qui legant Diuus ne loquatur, an heros, ſed lectio noſtra placet. Intererit præterea ne pro an (vbi quidam male legunt vt) ſenex maturus tã æui quàm æuo, tam moribus q̃ annis, an feruidus, vtpote adoleſcens feruẽs iuuenta .i. iuuenili ætate florens, adhuc .i. non ſolũ ad differentiam fortunæ, ſed ẽt ætatis reſpiciendum eſt (quod in fœminino ſexu vñ vnico vocabulo exponere. Nã matrona licet, ea ſit, vt A. G. docet, quæcunq; in matrimonium vt mater fiat, recipitur, tñ vulgo ea duntaxat dr̃, quæ præpotens eſt, & multorum mater. Nutrix aũt iuuencula, & paupercula ferè eſt, ne tñ vocabulo alio contorqueret, epithetis adiuuat dicens, intererit multum an matrona potens .i. prædiues ſup. loquatur, an nutrix ſedula .i. diligens, quod paupertatis ſignum eſt, intererit præterea multum an mercator .i. negociator vagus, q diu vagatur per diuerſas regiones ſup. loquatur, ne pro an cultor agelli virentis .i. agricola, qui cogitur in agro ſuo permanere. Nam (vt dicit Virgil. in Georg.) Redit Agricolis labor actus in orbem. Mercator igitur de omnibus regionibus, agricula de agro ſuo duntaxat loqui debet, intererit item multũ an Colchus .i. quis de Colcho inſula, vbi naturaliter hoĩes fœdi naſcuntur. Et ſunt qui legunt. Agelli an Colchus, per colliſionem. An Aſſyrius .i. aliqs de Aſſyria, vbi naturaliter homines aſtuti, & callidi naſcuntur, an ſupp. loquatur aliqs nutritus Thebis .i. in Thracia, vbi natura ſunt periti, an Argis .i. apud Argos in Græcia, vbi homines natura ſunt magnanimi, hoc eſt patriæ ẽt ſeruanda eſt qualitas, qa (vt dicit Porph. ẽt patria eſt principium, & genus ſuę cuiuſque gñationis, & (vt Seruius inquit in 6. Aen.) Afri ſunt verſipelles, & fraudulenti. Alemanni feroces, & temerarij. Galli aũt ſunt tardo ingenio. Et hæc quidẽ præcipue cõſideranda ſunt ijs, qui rem quamuis nouam fingere volunt, vnde dicit. Aut ſequere famam .i. rumorem, aut traditionem maiorũ de aliquo, non deſcribẽdo mitem quem Homerus, aut Verg. aut quiuis alius bonus auctor ferocẽ deſcripſit, aut finge dicta tua conuenientia .i. concordantia, ſibi .i. inter ſe (non aũt dices, ſibi .i. famæ,) hoc eſt qualemquenque ab initio inſtitueris, talem ad finem vſq; perdures. De fama ſequenda dat exempla, dicens. O ſcriptor .i. tu q vis ſcribere, ſi reponis .i. iterũ deſcribis, vt emendatius, aut verius, aut elegantius qd dicas, forte .i. fortaſſe, Achillẽ honoratum .i. multis carminibus præcipue Homeri laudatum, ipſe exiſtens impiger .i. ſtrenuus, iracundus .i. naturaliter iraſcens, inexorabilis .i. difficilis ad placationem, acer .i. vehemẽs ad vindictam, neget iura nata ſibi .i. neget ſe legibus cõſtringi nihil non arroget .i. omnia vindicet ſibi, armis .i. per arma. Talis .n. ab Homero inducitur qui eum pedibus velocem appellat, quocirca Statius eum ſuper glaciem prima nocte concretam iucurriſſe dicit. Præterea poſt raptam Briſeida nullo munere, nullisq. precibus placari potuit, nec ad defendendos cõtra Hectora Græcos incitari donec Patroclus occubuerat. Medea vxor Iaſonis, & Colchorũ regis filia ferox, ſicut fuit in Iaſonẽ, & in filios ſuos, quos (vt quidam volunt) dum epulum deeſſet, dijs hoſpitio ſuſceptis appoſuit, vt aũt ex Diod. lib. 5. traditur. Medea Iaſonis amore capta, illum à Colchis in Theſſaliam ſecuta eſt, cumq. decẽnium Corinthi cum eo fuiſſet, filiosq. peperiſſet, ſpreta ob nouam nuptam Creuſam, ſeu Glaucam Creontis filiam furore percita domum incendit radice quadam à Circe inuẽta, ea virtute, vt incenſus ſemel ignis extingui nequiret, Iaſon tñ euaſit, Glauca, & pater igne abſumpti ſunt. Quidam ſcriptores volũt Medeæ filios dona quædam ſponſæ attuliſſe venenis illita, quibus tacta ſponſa, & pater conſumpti ſunt. Irata aũt Medea, q Iaſon euaſerat, eamq. ſpreuerat, in eius calamitatem oẽs iugulauit vtriuſq; liberos, excepto Theſſalo, qui aufugit, patriæque poſtea nomen dedit, ſit ergo feroa, de qua Virg. in Buc. Crudelis tu quoq; mater, & inuicta .i. implacabilis. Ino .i. vxor Athamantis viri de mente, ſit flebilis propter amiſſionem filij, qa fugiens furorem mariti, præcipitauit ſe in mare cum filio, & dicta eſt Leucothea, & filius eius Palæmon, qui Melicertes antea dicebatur Ixion .i. vir ille, ſit ſup. perfidus .i. fidefragus, ipſe .n. ex Antione Periphantis filia natus, Diã Eſionei, vel (vt alij ſcribunt) Euponei filiam vxorem duxit, cui multa contra dotem ſe daturũ pollicitus eſt. Nam (vt Acron, & Porphyrio dñt) moris erat apud antiquos, vt ducturi vxores, nuptialia munera, & dotem vltro ſoceris darent. Cum igitur pacta non ſeruaret, ſocer illi equos abſtulit, quem cum acerſiuiſſet dolo, tanquam omnia ſoluturus, foſſam ingentem pręſtruxit, igniq. repleuit, ac eineie extincta texit, ſocerumq. in eã demerſit. Verũ cum de tam iniqua cæde nemo illum luſtrare, vellet, tãdem a Ioue luſtratus eſt, quo tempore Iunonem de ſtupro interpellauit, nec dubitauit cum nebula, quam Iupiter in formã Iunonis finxerat, coire ſeu concũbere, vnde Centauri orti ſunt. Quapropter apud Inferos à rota, cui alligatus eſt, circũuoluitur. Perfidus ergo fuit in ſocerum, & in Iouem. Io ſit vaga, quia propter concubitum Iouis à Iunone in vaccam verſa, diu euagata eſt. Et Oreſtes filius Agamemnonis, & Clitemneſtræ, qui propter interfectum patrem ab Ægyſtho adultero, & propter interfectos adulterum, & matrem à ſe (vnde furijs agitatus eſt) ſemper mœſtus fuit, ſit triſtis, qualis apud Tragicos ſemper inducitur.

Regula talis eſt.

Seruandum eſt igitur ſtudioſe decorum perſonarum pro ſua cuiuſque fortuna, ætate, ac patria. In deſcribendis autem viris ſi notæ ſunt, famam ſequi debemus, & à maiorum præſcriptis non diſcedere, ſint nouæ, & à nobis pro libito fingendæ, tales fingemus, vt nihil repugnans habeant.

IANVS. EQuites, & pedites) .i. vniuerſus populus, vel alludit ad equeſtrem ordinem, cui propria erant cõſtituta loca in theatro. [Deducit) declinat quemcunq;. [Angit) Exagitat. [Efferet) Manifeſtat, adeſpetit. [Abſona) Non conuenientia. [Intererit multum) Nihil tã varium quàm hominum mores, qui probe ſunt poetæ pernoſcendi, vt vnicuique perſonę proprij actus tribuantur. Hinc ſtrictus Euripides, quòd frequentius ex philoſophorum decretis, vt Anaxagore, & ſapientium aliorum dicta quædam, vel barbaris mulieribus, vel ſeruis narranda commiſerit. Terentius ſapientiores dominis ſeruos introducit, quod licet in palliata, ſecus in togata, idem ſeueras ſententias lepide ridiculis perſonis tribuit, vt magis delectent, nec caruit latronibus, q Soſiæ dederit nimis grauem ſententiam. Ne quid nimis. Eſt igitur obſeruandum quantum quæque

Si dicentis erunt fortunis abſona dicta:
Romani tollent equites, peditesque cachinum.
Intererit multum Dauus ne loquatur, an heros,
Maturus ne ſenex, an adhuc florente iuuenta
Feruidus; an matrona potens, an ſedula nutrix;
Mercator ne vagus, cultor ne virentis agelli;
Colchus, an Aſſyrius; Thebis nutritus, an Argis.
Aut famam ſequere: aut ſibi conuenientia finge
Scriptor. honoratum ſi forte reponis Achillem:
Impiger, iracundus, inexorabilis, acer,
Iura neget ſibi nata: nihil non arroget armis.

Sit Medea ferox, inuictaque inflebilis Ino.
Perfidus Ixion: Io vaga: triſtis Oreſtes.

quæque perſona ſuſtineat, & quid illius ſit proprium, vt cum comœdia imitatio ſit vitæ, ſpeculum conſuetudinis, imagoq. veritatis, non diſcrepat à natura, ſcripto fabularum, perſonæ ſint rebus competentes, ſententiæ vitæ congruentes, ioca non infra ſoccum, ſeria nec vſque ad cothurnum, raræ corruptelæ, & vti errore conceſſi amores, ſit leno periurus, amator feruidus callidus ſeruus, amica illudens, vxor inhibens, mater indulgens, patruus obiurgator, ſodalis opitulator, miles prœliator, ſed & paraſiti edaces, parentes tenaces, meretrices procaces. Mores etiam populorum inſpiciendi. Athenienſes paruo momento iraſcuntur, iidemque rurſum ad miſericordiam facillime conuertuntur, magiſtratibus formidoloſi, hoſtibus benigni. Carthaginienſes ferè crudeles, magiſtratibus obtemperantes, in ſubiectos intollerabiles, abiecti dum timent, ſuperbi cum imperãt, quos nec luſu, nec gratis demulceas, quando enim Cleoni rogati, vt differrent concionem, q hoſpites domi haberet, paruiſſent? aut Alcibiadi cothurnicem quæ concionanti effluxerat, certatim capiendam reddendamq. curaſſent, cum Hanonem, quòd leone onerario pro iumento vteretur, in auxilium egerent? Lacedæmonij ſeueri, Thebani cupidi, & ſuis multa condonantes, Bœotij Craſſi, denique Scythæ ſoli crudeles. Itali regali nobilitate præfulgidi, Galli ſuperbi, ſtolidi, leues Græci, Afri ſubdoli, auari Syri, acuti Siculi, luxurioſi Aſiani, & voluptatibus occupati, Hiſpani elata iactantiæ animoſitate præpoſteris, Cretenſes mendaces, ventres pigri, Phryges timidi, ſemiuiri, Iudæi cordis pertinacia obdurantes. [Dauus) Frequens in comœdijs ſeruus, Philoſtratus ait, quòd quemadmodum in fabulis vtitur vulpe Aeſopus, ſic in comœdijs comici Dauo vtuntur miniſtro. [Maturus) Cui ſermonis grauiſſime partes debentur. [Loquatur) verba ſunt accommodanda pro qualitate perſonarum. [Feruidus) Ardens amator, impotens, imbecillis. [Sedula) Diligens, officioſa. [Vagus) Qui multa viderit, & norit. [Vigentis) In quodam codice vetuſto eſt, virentis. [Colchus) Sæuus natura Aſſyrius, aſtutus Adiabenicus, ppè Parthos ſunt Aſſyrij. i. poſt Aſſyriam. [Aut famam) Scripturus poëta, ſi veram vult hiſtoriam contexere, famam ſequatur, nec ſcribat quę prorſus excedant veritatem, ſi manult fingere, conſtet ſibi ipſi, fingat res veriſimiles. [Honoratum) An propter illud Alexandri dictum nobile? O fortunate adoleſcens qui tuæ virtutis præconem Homerum inueniſti. An q nunquam ſub Agamemnonis imperio fuerit? hinc quoties eius perſona in tragœdijs inducebatur, licet regalia ſceptra nunquam tenuerit, diademata tamen ſemper erant. [Reponis Achillem) Iterum ſumis ab Homero cantatum Achillem. Plato lib. iij. de rep. Homer. accuſat, q Achillem nimis ſæuum fecerit, hominum deorumq. contemptorem, qui Apollinem pernicioſiſſimum deorum vocet, quodque nimiam illi attribuerit lamentationem, q auarum fecerit, & crudelem, vt cadauer Hectoris circa muros Iliacos traxerit, & captiuos ſupra Patrocli rogum immolarit, qui deæ filius fuerit, & a Chirone ſapientiſſimo educatus. Achilles molli, & aurea cæſarie fuit, varijs hic inde nodulis pendenti, & per collum fluctuanti, naribus penè aduncis ſuperciliis tenuibus, & leniter inflexis ad Lunæ formam fronte niuea, oculis cæſijs, tãta gratia, & venuſtate, vt cum aciem oculorum flecteret, omnium in ſe oculos alliceret, vt auctor eſt Philoſtratus. [Iracundus) Ob raptam Briſeidem. [Inexorabilis) Quẽ nec Phœnix nec Neſtor potuerit placare. [Armis) Putet ius eſſe in armis. [Ferox) In fratrem, patrum viri, filioſq;. Ouid. vna Medeæ Tragœdia facile omnes Latinos Tragicos ſuperauit. [Inuicta) Quæ non tulerit Iaſonem alteram capere vxorem. [Ino) Athamantis vxor, quę cum Melicerta filio in mare ſe pręcipitem dedit, Leucothea a Gręcis, à noſtris Matuta. Matutæ ædem ancillis Romæ nefas erat ingredi, vna introducebatur, & ea alapis cedebatur. Ab hac Romanæ matronæ bona filijs non optabant, ſed nepotibus, q in filijs fuerit infeliciſſima. [Perfidus) In ſocerũ, in Iouem, in Iunonem, qppe qui Iunonem amarit, proq. ea nubi ſit permixtus, quæ omnis fabula contra inanis gloriæ ſectatores compoſita eſt, qui gloriã quaſi virtutis imaginem amplectentes, nihil ſincerum aut ſibi cõſentiens operantur. [Triſtis Oreſtes) An triſtis, q ex cæde materna mœſtus expiari cuperet, mortemq. paternam defleret, furijſq. agitaretur, an ad inſaniæ ſpeciem alludit, quæ cum plures ſint, alia hilares, alia triſtes reddat? quidam ſunt q imaginibus, non mente fallũtur, qualem inſanientem Aiacem, vel Oreſtem. poëtæ fabulæ ferunt, quos neceſſe eſt ob id triſtes fieri, qua inſaniæ ſpecie multi qui ingenio claruerunt, vel in ſtudijs philoſophiæ, vel in republica adminiſtranda, vel in carmine pangendo, laboraſſe feruntur, vt de Hercule legimus Bellerophonte, Empedocle, Socrate, Platone, atque hinc ille eſt morbus quem melancholiam Græci vocant, noſtri atram bilem.

A C R O N.

SI dicentis erunt fortunis abſona dicta) Si non conueniunt verba loquentis fortunæ, ridebunt Romani. [Intererit multum Dauus ne loquatur, herus ne) Vnicuique perſonę proprius actus formandus eſt. [Sedula) Studioſa, officioſa, ad obtemperandum parata. [Vagus) Qui paſſim nauigat. vt, Impiger extremos curſit mercator ad Indos. [Colchus, an Aſſyrius. Thebis nutritus, an Argis) Nam Colchus, non niſi ſæuus inducendus eſt, Aſſyrius, aſtutus, callidus. Nec inducas Argis natum timidum, aut Thebis facias imperitum. [Aut famam ſequere, aut ſibi conuenientia finge) omnis poëta, aut certam hiſtoriam tangit, aut fingit. Si ergo certam ſcribis, famam ſequere, aut ſi fingis, habeat artem, & veriſimilitudinem figmentum tuum. [Si forte reponis Achillem) Quaſi iterum reducis, ac reddis viuum carmine tuo. Vel etiam reponis, ſcribis, aut transfers quod alij dixerunt de ipſo, Apud commentarios ſic inueni relatum. Apud antiquos tragœdiarum comœdiarumq. ſcriptores, cum primum in ſcenam prodirent, fauorabiliter excipiebantur. etiam ſi male agerent, vt illorum adſcribendum iterum allicerentur animi, & prætore cogente totam neceſſe erat agi fabulam, ſi vero iterum male egiſſent, incipiebant derideri. Et ideo dixit (reponis) quaſi iterum profers. Alij ſic exponunt, pone dicitur agiliter ſcribi. Reponis igitur, iterum ſcribis. Si ergo Achillem, de quo ſemel Homerus ſcripſit, velis ſcribere, talem debes ſcribere, qualem Hom. oſtendit. Aut reponis, ad imitationem Homeri deſcribis. [Impiger) Velox ſit in tuo carmine, vt miles qualis ab Homero inducitur talis adſcribatur. [Iura neget ſibi nata) Neget ſe legibus conſtringi, ſine lege omnia faciat, & ſic eum ſcribe vt non curet de lege. [Nihil non arroget armis) Nihil ſit quod non ſperet perpetrari per arma, quantum ad ſe ſpectet, quia vnuſquiſque fiducia ſuam priuatam credit, non æſtimans eſſe communem, vt ſit præſumptor, vt habeat fiduciam vincendi, vt omnis armis deuindicet. [Sit Medea ferox) Medea dum dij in domo ſua haberent hoſpitium, dumq. nil carius haberet, filios ſuos ad comedendum appoſuit, ideo ferox, & crudelis eſt. [Flebilis) Propter amiſſionem filiorum. Athamas enim maritus eius vnus perſequens, occidit, alterum dum ſequitur cecidit in mare, quorum exitum flet mater. [Ino) Vxor Athamantis dementis fuit, quæ furorem mariti fugiens, ſe præcipitauit in mare cum filio, & dicta eſt Leucothea, & filius eius Palæmon, qui Melicertes antea dicebatur. [Perfidus Ixion) Moris erat apud antiquos, vt ante ducta vxores, nuptialia munera vltro generi ſoceris darent. Ixion ergo cum filiam Eionei accepiſſet vxorem, & dotem daret inuitus, ſcrobem fecit ingentem, quam igne repleuit, ac ſummam leuiter contexit cinere. In hac ſocerum, quem ſimulans ad cœnam inuitauerat, merſit, ac ſic paſſus eſt illum viuum exuri. Ob hoc perfidus dictus eſt: Siue dum conuiua Iouis eſſet, Iunonem de ſtupro temulentus auſus eſt appellare, Alij dicunt, quòd concedente Ioue cum Iunone concubuit, & poſtea patefecit. [Triſtis Oreſtes) Propter conſcientiam, quia matrem demens interfecit.

P O R P H Y R I O.

ROMANI tollent equites, peditesque cachinum) Ridebit equeſter ordo, & plebeius. Cachinum autem eſt verbum ſecundum ὀνοματοποιίαν fictum à ſono riſus. [Intererit multum Dauus ne loquatur, herus ne,) Hoc eſt, vnicuique perſonæ actus aptandus eſt, apud Menandrum inducitur ſeruus tanquam liber loquens, hoc ille indulgenter, & inconſulto, vt omnia domino ſimpliciter fateatur, Itaque aliquo modo illum excuſat. [Aut famam ſequere, aut ſibi conuenientia finge) hoc aliud præceptum eſt. Nam poëta ſcripturus, aut ſecundum hominum conſenſum, debet aliquid ſcribere, aut ſi hiſtoriam tanquam tritam non vult attingere, debet conuenienter totam inducere. [Scriptor honoratum ſi forte reponis Achillem) Apud antiquos tragœdiarum comœdiarumq. ſcriptores cum primum in ſcenam prodirent, fauorabiliter accipiebantur, etiam ſi male agerent, vt illorum ad ſcribendum iterũ allicerentur animi, & prætore cogente totam neceſſe erat peragi fabulam, Si vero iterum male egiſſent, incipiebant derideri, Ideo dixit (Reponis) quaſi iterum profers. [Perfidus Ixion) Moris erat apud antiquos, vt ducturi vxores nuptialia munera, & dotem vltro ſoceris darent. Ixion ergo cum Eionei filiam accepiſſet vxorem, & dotem daret inuitus, ſcrobem

fecit

fecit ingentem, quem igne repleuit, & in ſummo leuitre cinere cootexit, in hanc Bionia, quem ſimulans, ad cœnam inuitauerat, merſit ar ſic paſſus eſt viuum illum exuri, ob hoc perfidus dictus eſt Ixion.

GLAREANVS.

Davvs ne loquatur, an heros.) Ita legit Aldus. At doct. in Adagio. Tireſia cæcior, legit, Diues ne loquatur an Irus. Badius legit, Dauus ne loquatur, ſit rus ne. Quidam etiam legunt, Diuus ne loquatur, an heros. Quas lectiones iudicio committo. Sunt enim omnes tolerabiles. Quod autem quidam codices habent, Dauus ne loquatur, an herus, corruptum eſt, quippe herus primā corripit. [Thebis nutritus ao Agris) Nec inducas Argis natum (inquit Acron) aut Thebis facias imperitum. Hæc ille. Atqui ſi de Bœoticis Thebis ait, vt puto, non video quo modo huc quadret, cum Bœotij de ſtupiditate apud omnes male audiant. Vnde eſt, Bœoticum ingenium, vt ſit ſenſus, Thebis nutritus apud ſtupidos, an Agris apud ſolerteis, Badij liber ab ipſo excuſſus, exponebat nutritus Thebis. ſ. in Thracia, vbi natura ſunt perit, quod ego noo capio.

IAC. BON.

Invsserit multum) Nos, inquit Iac. Bonon. vbi Dauus legitur, Diuus reponimus. Nam ſenſus eſt, ni ſallor. Honeſtus quadrat ſi ſubſequentia accurate penſitentur. Poeta enim gradatim variarum rerum ac perſonarum præpooi ſeruandum oſtendens, à diuo ad heroëm, mox ad ſenem alioſq. inferiores decurrit, quòd carmen infra poſitum clarius expooet: Ne quicunque deus, quicunque adhibebitur heros, &c. Ceterum ſi Dauus iuxta neotericum interpretem legatur, fatuus erit ſenſus niſi ſtatim ſubſequatue, & legatur, Herus, hoc eſt dominus. quod ſi fit, tunc claudicabit verſus in ſyllaba.

ALDVS MANVTIVS.

Intersit multum) Miror, inquit Aldus non aduertiſſe quoſdam non dici poſſe, an herus, vt in multis etiam eſt exemplaribus, idque repugnate ſyllaba. Suot qui legunt, diues, ne loquatur an Irus. Sunt qui, diuus ne loquatur an heros. Sed melius legitur, Dauus ne loquatur an heros.

ASCENSIVS.

Persevera Auctor in inſtitutione ſua, dicens. Si to cōmittis. i. exhibes, ſcenæ. i. publico ſpectaculo, quid. i. aliquid inexpertum, vnde oemo vnquam feretit periculum, & audes formare. i. de nouo inſtituere, perſonarum nouam. i. cuius mores ounquam prius auditi ſunt, ea ſupp. ſeruetur. i. continuetur, ad imum. i. infimum, hoc eſt ad extremum vſque (Eſt n. metaphora aſcribentibus in pariete, vel carta, in quibus quod infimum idem, & vltimum eſt) ſeruetur inquam ſupple talis qualis proceſſerit. i. inceperit progredi, ab incepto. i. à principio. Et conſtet. i. ſit conformis, ſibi ſupple ipſi, hoc eſt ne alterius moris dicatur ſine cauſa in principio, quam in fine. Oportet enim vt perſona noua cuius mores ad libitum finguntur, ſit ſui ſimilis nihilq. noo vero ſimile eg ſſe dicatur. Et ideo difficile eſt dicere propr. e. i. tāquam propria, communia. i. ab alijs intacta, & nondum vſurpata, ſed in commune relicta, quia te vera multi difficiles ſunt inuentores, ſed facillimi imitatores. Et ideo dicit, tuque. i. & tu deducis in actus. i. inter agendum componis, rectius. i. conuenientius, & facilius, carmen Iliacum. i. rebus Troianis ab Homero compoſitum, quàm ſi tu primus. i. inuentor, & excogitator, proferres. i. porrò, aut ante alios ferres & in ſcenam vſque perduceres, ignota. i. alijs incognita. i. ab ijs nunquam recitata Si quis autem dicat, miſerrimi eſſe ingenij nihil inuenire, ſed ſemper inuētis vti reſpondet poeta eſſe viam, qua publica priuata fiant, dicens. Materies. i. materia publica. i. ab inuentore omnibus ęqualiter propoſita, erit iuris priuati. i. ſui cuiuſque, vel tui proprij, ſi non moraberis. i. moram feceris, circa orbem. i. circulum, vilem. i. vulgarem, & patulum. i. omnibus, & ſemper pateotem, hoc eſt ſi non eundem, & vbique ſimilem procedendi ordinem, & modum ſeruaueris. Non. n. oportet inuentorem omnia vniformiter imitari, ſed ne translatorem quidem, vnde dicit. Nec pro, & non, & tu interpres. i. tranſlator, & expoſitor alterius linguæ, & non curabis. i. non conaberis, quamuis velis eſſe fidus, reddere verbū verbo. i. transferre (vt dicunt) de verbo ad verbum, nec tu imitatur. i. qui prætēdis aliquem alterius linguæ imitari, deſilies. i. deorſum ſalies, in arctum. i. in locum anguſtum præſcribendo tibi omnimodam imitationem, vnde. i. a quo loco arcto, pudor. i. verecundia, turpe eſt inceptis deſiſtere, aut lex operis abs te incepti prohibeat. i. vetet, proferri. i. protrahendo reducere, pedem. i. modū procedendi. Nec incipies. i. exorderis, ſic. i. taliter, vt. i. qualiter, ſcriptor quidam ſup. Cyclicus. i. orbicularis, qui cyclum orbem, ſeu ordinem mutare neſciuit, vt Antimachus, olim ſup. fecit, dicens. Ego cantabo. i. carmine proſequar, fortunam. i. miſerabilem caſum Priami regis Troianorum, & bellum nobile quod omnibus debeat eſſe notum, in quibus quidem verbis propoſitio eſt magnificentiſſima, proinde ſubdit Poëta. Quid hic. i. huiuſmodi promiſſor feret. i. afferet, dignum tanto hiatu. i. tam ſuperba propoſitione, & eſſutitione? q. d. nihil. Non montes parturient. i. cupient, aut videbuntur parere, & mus ridiculus. i. omnibus riſui habendus naſcetur. i. edetur ab ipſo monte. Extractum eſt ex diuerbio græco, atq; Æſopi Apologo. in quo habetur, vt quidam ruſtici oſtenſi vmbra, & ſterilitate cuiuſdam montis viderunt, cum ſubinde in ipſo deambularent, Talpam aut Murem exitum, aut vermes quærentem, quo monſtro territi credentes montem parturire, eiuſq. partu omnes valles, atq; vberes glebas peſſundatum iri verentes, collectis armis, & manu conſerta vt recentem partum interficerent. Murem exilientem inuenerunt, qui cum riſu exceptus eſt. Et ideo dicit Poëta. Quanto rectius ſup. egit hic, videlicet Homerus? q. d. maximo, qui nihil. i. non aliquid: qui inquam non molitur. i. cum molimine, & difficultate attenta aliquid inepte. i. indecenter, dicens in principio Odyſſeæ. i. poëmatis de Vlyſſe compoſiti. Muſa dic mihi virum, q poſt tempora Troiæ captæ vidit mores, & vrbes multorum hominū, quod quidem verbum licet ſimpliciſſimum, & intellectu facillimum, & multiplices tameo eſt ſignificationis. Significat enim eū oportere prudentem eſſe, qui mores hominum multorum vidit, & vrbes. Præſtantiſſima. n. rerum magiſtea eſt experientia. Eundem locum alijs verbis tranſtulit Philelphus, dicens. Callentem dic Muſa virum, qui mœnia ſacræ Diruta poſt Troiæ, multumq;, diuq. pererrans. Et mentes hominum multorum vidit, & vrbes, quia vero familiariter auſpicatur, dicit q is qui ita auſpicatus vtpote Hom. non cogitat dare fumum ex fulgore. i. ſplendido exordio fumoſum, & humilem proceſſum. Naturaliter enim fumus flammam præcedit, & flamma ſequitur, vt dicit, ſed cogitat dare lucem ex fumo. i. poſt fumum, vt promat. i. in mediū proferat, dehinc. i. poſtea. ſ. ſpecioſa. i. ſanè pulcherrima miracula. i. res admiratione dignas, vtpote Antiphratem Lanij filium, q Formias in Italia condidit, & qui vnus ex Leſtrigonibus fuit. Leſtrigones autem humana carne veſcebantur, que, pro &, Scyllam, & Charybdim. i. eas mulieres in monſtra & pericula marina verſas, Cum Cyclope. i. Polyphemo, Cyclum, hoc eſt orbem, ſiue oculum rotundum in fronte habente. vt Virgil. in iiij. Aen. dicit: Argolici clypei, aut Phœbeæ lampadis inſtar. Nec ſup. talis videlicet Homerus, orditur. i. incipit, reditum. i. regreſſum Diomedis ab interitu. i. morte, Meleagri. i. fratris eius, hoc eſt non incipit à primo rerum, quæ nihil ad propoſitum faciunt exordio. ſicut nec Virgil. incipit à cauſa belli Troiani, nec ab excidio Troiæ, ſed ſic, Vix è conſpectu Siculæ telluris in altum Vela dabant læti, & reliqua. Nec, pro & non, orditur. i. non inchoat, ab ouo gemino, quod Lede ex Ioue concepit, hoc eſt non incipit à natiuitate ipſius Helenæ, quæ fertur cauſa fuiſſe belli Troiani, ſed à decimo anno obſidionis Troiæ. Nota autem eſt fabula, quo pacto Iupiter cum Lede vxore Tyndari concubuit in ſpecie cygni, quæ ex eo cōcepit duo oua, ex quorum altero natus eſt Pollux, & Clytemneſtra, ex altero Caſtor, & Helena. quam quia Paris rapuit, Troianum bellum exortum eſt. longum autem eſſet, & inexplicabile ſi quis omnium rerum quarum meminerit, origines explicare velit. Et ideo Homerus feſtinat ſemper ad euentum. i. ad exitum rei, & rapit. i. deducit auditorem, ſeu lectorem, in res medias. i. à medio hiſtoriæ inchoatas, non ſecus. i. non aliter ac. i. quàm, notas. i. præcognites illi. & relinquit ſupp. ea quæ deſperat, tractata. i. poſtquam tractauerit, poſſe niteſcere. i. habere nitorem, id eſt præmittit ea quæ videntur non habitura ſplendorem ſi dicantur. Atque pro &, & mentitur ita & fingit ſic res nouas, & remiſcet, id eſt commiſcet, vel re vera iterum atque iterum miſcet, ſic. i. hoc modo, veris falſa, ne pro vt, nō, vt medium ſupple Poëmatis, vel narrationis, non diſcrepet. i. diſſonet, primo. i. principio, & vt imum. i. finis non diſcrepet, medio, hoc eſt vt fictio ſit concors, & ſui ſimiles, ne diſcrepant. Vnde ſit talis regula. Qui nouam. i. non prius cantatum perſonam pro libito fingere volet, eam ſibi conſtantem, ac ſui per omnia ſimilem fingat. Ceterum quia difficile eſt rem nouam ab alijs nondum occupatam, & ita communem ſibi vendicare, ac propriam facere, conſultus erit aliorum inuenta traducere, quæ tunc ſibi propria feceris, ſi non eundem penitus contextum rei ſeruaris. ſed multa alio modo, ac forma dixerit. neque enim qui ſcripta aliqua etiam fideliter transferre volet, ea verbum è verbo transferret,

ret,ſed ſenſum è ſenſu. nan.n.omnia æque diuarſo linguis congruunt.Sed neq; pompoſum & tucgidum fecerit exordiú. creſcare.n.& augeri debet vt loquentis vox,ita & ſcribeotis ſtylus.neq; altius aut longius q̃ par eſt cepetetuc narratio, ſed ad exitum feſtinans,multa vt nota dummodo media.i.cuius cognita ſint, trāſibit multaq́. pro libito addenda ſi ſpecioſe dici ab eo neqoeunt indicta relinqoet. In figmentis autem verſimilitudinem ſeruabit. In quibus omnibus Ho.excelluiſſe in confeſſo eſt.

IANVS. SI qd inexpertum).i. ſi vis nouam peſooam introducere,quę a cetecis poëtis intacta ſit, vt de Didone Virgilij, licet antea quædam de aa dixerit Ennius,ſic tractandum eſt,vt omnia ſibi rñdeant. [Inexpectum).i.nouum, vel quod anta in ſcenam non venerit,vt Octauia Senecæ. [Imum).i.ad finē, axitum.[Deducis) Compooıs. [Ignota,indictaq́.).i.non cōia, ſed recōdita.[Iliacum).i.ſumes imitaodum Homerum.[Difficile eſt peoprie)Magnam rem aggreditur,difficilem,& periculoſam,qui vult ſecare mare nullo duce,nec ſibi ſaltem Vrſa ꝓpoſita. quem ſi contingat portum appcehendera, nulli debitū eſt erraſſe illum diutius, longiusq́. intec emēſum eſſe,quam ſi ſtallam ſequens,elauo hęcens,quo eundum erat,vela conuertiſſet. eadem in poëmata conficiēdo ratio. ducę auctoreq́. opus eſt, quem ſequamur,cui hęreamus, & quem nobis imitandum ante alios proponamus. Notātur ſanè alibi ab Hocatio imitatores tanquam ſacui,ſed illi notātur, quorum imitatio eſt vitioſa,qui cicca vilia,& ſingula quęque verſantur. Ducimur oatura ipſa in quoduis ſcribendi genus, ſed ea non ſatis perficera poſſumus, niſi imitationem adhibeamus.i.tota menta atque animo,quem optimum putamus, intueamur, nec ad amuſſim ſequamur,aut ſacilia quædam inſignia ue,& penè vitioſa imitemur,ſe quę maxime excellant,ea diligentiſſime perſequamuc,vt quem elegerimus, imitando effingamus. nec nos terreat ꝙ eadem multi dixerint. aperiuntur ſæpius à poëtis matatiæ,quam pcæripiantur. Ætnam mōtem quo minus Ouidius tractaret,nihil obſtitit quod iam Virg. impleuerit,nec Seuetum quidem Cornelium vtacque deterruit. Multæ ſunt eadem in ce ces tractandæ, nec iuueotutis iuuenta obſtant. Optima eſt vltima conditio, parata inuenit vecba quibus alitar inſtructis nouam poteſt faciem facere,nec illis manus inijcit,tanquam alienis,ſunt enim publica,& iuriſconſulti negant quidquā publicum vſu capi. Multum igituc confert imitatio,ſi tñ caute,& cum iudicio appreheodat,vt illa ſola contanti non ſimus, de noſtco adijciamus, nec ſaquamuc pecpetuo. nam neceſſe eſt ſamper poſtrrioram aſſe qui veſtigia ſectetur.Debet aūt anta omnia imitator,quæ accepecit ingeoij ſui cura & ſacultata in vnum ſaporem varia illa libamenta confundece, vt licet, vnde ſumptum quidq́. ſit appareat, aliud tñ eſſe videatuc, vt in noſtris cocporibus ſaecca videamus oaturam. alimenta.n.quandiu in ſua qualitate in ſtomacho pecdurant,oneca ſunt,vbi mutantur, in vices ſanguinemq́. tranſeuniq;. Idem in ijs quibus aluntur ingenia,præſtamus quæcunque hauſimus,concaquamus,vt in ingeniū eant, non in memoriam. Sententias noo aucupantur,quod ipſum imperiti eſſet,ſed ſi quas accepecimus transformemus,vt ſolent fures,qui earum terum quas ceperunt,ſigna commutant, ob haec imitationem maiorum veſtigia præſtat indagari. nam ſi tantum modo ad indicia veteris memoriæ fiat,curioſi potius eſt quam ingenioſi. Ouid. Portij Latronis nimis ſtudioſus habitus eſt imitatoc, ita vt multas eius ſentantias in vaeſus ſuos transferrent. [Communia)Quæ ab omnibus accipi poſſent.i.intacta, & non ſcripta à ceteris. [Proprie dicera).i.proprijs verbis, vt propria dicentis aſſe videantur. [Iliacum carmeo).i.parſonas deſcriptaa ab Homero,q̃ facilius ſcribuntur illo duce.[In actus)In ſcenam. Omnis.n.ſabula quinque actus habet. [Deducis) Collocas, po-

Si quid inexpertum ſcenæ committis; & audes
Perſonam formare nouam: ſeruetur ad imum,
Qualis ab inceptu proceſſerit: & ſibi conſtet.
Difficile eſt proprie communia dicere: tuq́;.
Rectius Iliacum carmen deducis in actus:
Quàm ſi proferres ignota, indictaque primus.
Publica materies priuati iuris erit: ſi
Nec circa vilem, patulumque moraberis orbem:
Nec verbum verbo curabis reddere, fidus
Interpres: nec deſilies imitator in arctum:
Vnde pedem proferre pudor vetet, aut operis lex.
Nec ſic incipies, vt ſcriptor Cyclicus olim,
Fortunam Priami cantabo, & nobile bellum.
Quid dignum tanto feret hic promiſſor hiatu?
Parturient montes: naſcetur ridiculus mus.
Quanto rectius hic, qui nil molitur inepte.
Dic mihi muſa virum, captæ poſt tempora Troiæ,
Qui mores hominum multorum vidit, & vrbeis.
Non fumum ex fulgore, ſed ex fumo dare lucem
Cogitat: vt ſpecioſa dehinc miracula promat,
Antyphatem,Scyllamq́;, & cū Cyclope Charybdim.
Nec reditum Diomedis ab interitu Meleagri,
Nec gemino bellum Troianum orditur ab ouo.
Semper ad euentum feſtinat: & in medias res
Non ſecus, ac notas, auditorem rapit: & quæ
Deſperat tractata niteſcere poſſe, relinquit.
Atque ita mentitur: ſic veris falſa remiſcet.
Primo ne medium, medio ne diſcrepet imum.

nis.[Proferres)Scribere,proferenda dares iuis perſonis.[Primus).i.oon imitatoc. [Publica) Nota, monet quo pacto fieri poſſit imitatio, vt licet materia non ſit tua tñ videatuc. Fiet autem,vt inquit,ſi non totum vndecunq; volueris imitari,& quędam pteromittes,quędam de tuo addes.[Publica)Vt bellum Troianum, Thebanum.[Priuati iuris ecit) Eius qui ſcripſerit. [Si non circa).i.ſi non voles totum opus imitandum circumire, & quæ dicta ſunt ab illo ſumere quod ipm, vile tuum faciet poëma. [Moraberis) Occupaueris .i.circa ea q̃ ſcripta ſunt ab illis, quos imitacis,perſiſtes.[Vilem) quod ipſum te vilem faciet. [Nec verbū vecbo) In interpratatione varbum verbo non reddeodum teſtes ſunt quicunque de bonis literis præcepta edidarunt. Genus omne verborum viſque, ſi fieci poſſit, ſeruanda, quod ſi altec fieci non poſſit, idē pluribus exponendum ſententiæ eædē,eaſumq́ formæ,recumq́. ocdo cuſtodiēdus,verba non contemnendo oino,ni abhorreant à more noſtco,qñ ipſum difficile eſt,&nō niſi vtraq; lingua conſumatiſſimi viri.Occurrūt vecboꝝ pcoprietates,varietates,figucarū,ipſum poſtremo ſuum,&,vt ita dicam vecnaculæ linguæ genus,q̃ niſi varientur apposite,reſooant diſſone, & abſurde. M. Tulius cum Prothagorā Platonis,& Oeconomicū Xenophontis,Æſchinis,Demoſtheniſq́. duas contra ſe pulcherrimas orones interpretaretur,multa prætermiſit,multa addidit, multa mutauit, vt propcietates alterius linguæ ſuis proprietatibus axplicaret,nec voluit verbum de verbo,ſed ſenſum da ſenſu exprimera.Multa apud Græcos bene dīr,quæ ſi ad verbū transferamus,in latino non reſonant,& contra, quæ apud nos placēt, apud illos diſplicent, Aulius ferreus ſcriptor a Lucilio appellatus eſt,ꝙ Sophoclis Electram male conuertiſſet. Anta oīa ſeruanda eſt Etymologia,neque id magni putandum, ſi diuerſis quædā vocentur nominib.Scythæ Gongoſiron Apollinē vocant.Neptunū Tageſmana,Venecem Argempaſam,Veſtam Tenuri. neceſſe eſt ſi vectas,atymologia appareant. quanta aūt interpretando ſit vtilitas,vel ipſa teſtis eſt Cic. 10 de Orat.lib.j.quo in gñe axercitationis ꝓpcietas,ſplendorq́.verboꝝ,copia figuraꝝ, vix explicāda,ꝓter ea imitatione optimoꝝ ſimilia inueniendi ſacultas paratur,intelligentia,& iudicium acquicitur.[Reddere)interpretari, transferre.ſed ſenſum ſenſui encabis reddere.[Nec deſilies) redigaris.Caueat,inquit poeta qui alium eſt imitaturus,na imitatione eo perducatur,vnda egradi non poſſit. vt accidit Auguſto, q. cum Sophaclis tragœdiam vellet traducere ꝑꝑ nimiam figuram dicendi pſequi non potuit.[Arctum)Anguſtum locum. [Pcoferra pedem)Egredi è materia.[Lex) Quæ vult vt conuenientia ſit in poemate. [Nec ſic incipies) Multum eſt,ce bene incipere,vt inceptus poſſit ſtylus bene ſeruari,& ſemper maiora legentibus ſe offerant,q̃ in primo aditu ſit propoſitum.Vnde nihil æque eſt qđ principia cōmendet,ac vececundia,non elatis incenſa verbis ſed potius acuta ſententijs.Quid.n.in rerum natuca eſt omnium ꝙ ſa vniuerſum pcofundat, & quod totum cepente euolet? Omnia quæ fiunt aguntur ne, leuioribus principijs natura ipſa prætexuit. Poeta naturæ imitator granditec turgideqoe incipiet,vt maiora appareant principia his quæ ſequentur? Illud Vicg. At nunc horrentia Martis. Ideo putarim à Tucca Varoq́. emunctæ naris viris, ſeu poetis ſublatum ꝙ nimis alte ſonaret, & a vere-

cundia

cundis principiorum abeſſet. Probat id debere fieri Horat. boni maliq́. poetæ comparatione. [Incipies) non id principium tuo poemati dabis. [Scriptor Cyclicus) Cyclicus à cyclo .i. circularis ꝙ circulator eſſet, & circunforaneus Antimachum non credo intelligi, quem clarum poetam vocat Cicero, & Plato tanta feratur attentione audiſſe. [Fortunam Priami) Carmen Cyclici poetæ de illius viri ſo poemate tranſlatum. [Nobile) Superbum, magnum. [Fortunam) Proſperam, & aduerſam. Nobile) Ad quod reges, duces, & heroes acciti ſunt. [Promiſſor) Hoc de ſe modeſte vſurpat Quin. in .i. quid dignum feret hic promiſſor? [Feret) Affert in medium. [Tanto hiatu;) Ore iam lato, tam ſublimi voce. [Parturient montes) Prouerbium Græcum in eos qui nullo conſilio, magno impetu, nullo proſpecto fine, grādia aggrediuntur. [Quo diuus Hieronymus vtitur in Iouinianum. [Parturient) Laborabunt, vt pariant. Liuius. Aliquando dolor populi Rom. pariat, quod iam diu parturit. [Ridiculus mus) Sic & Virg. Exiguus mus. Caſus ſingularis magis decet, & clauſula vnius ſyllabæ non vſitate gratiam addidit. Quint. lib. viij. de ornatu. [Quanto rectius hic) Homerus concento prope diuino mirabiliq́. quadam muſica præditus, cunctos poeticos modos attigit. Omnes poetas ea virtute qua quiſq; ipſorum eſſet eminentiſſimus ſuperauit. heroica ſublimitate ſupra Orpheum attollitur, Venere ſententiarumq́ lepore Heſiodum vincit, omne pugnandi genus ante oculos poſuit, pacis quietisq́. officia cantus, amoees, conuiuia deſcribit, opus ruſticum decenter attingit, & commode, anni tempora nauigationea, armorumque fabricationes cōmemorat ca diligentia, vt in magnis rebus ſublimitas eluceat, in paruis appareat proprietas, ac modo copia, modo breuitate mirabilis, vndiq; autem perfectus conſpiciatur. Poetarum quoa imprubat verſus, tanq̄ aliud agens, non minus iucunde q̄ vrbane commutat, & reddit meliores, quod cum pleriſque apud Heſiodum fecit, tum maxime vbi ille Cycni clypeum fingit Gorgonis imaginem nimis demiſſe, nulloq́. ardore poetico inſignē deſcripſit Hom. humilitatem quaſi eius corrigens ait,

At clypei medio ſtant Gorgonis ora Meduſæ,
Flumineabusq́; micat torua, & furiale venenum:
Perq́; caput variis flectuntur nexibus angues,
Quam circum horrenda peſtes terrorq́; pauorq́;.
Extremos clypei tractus gyrumq́; coronant,

Orphei ſimiliter theologiam in multis locis, & Muſæi oracula eodem modo correxit. Paphus etiam ex antiquioribus poëtis volens Iouem principium, & cauſam rerum omnium dicere, ait.

Iupiter omnipotens ex ſtercore conditus turpi,
Multorum ſimul atque ouium. At contra Hom.
Iupiter omnipotens celſi regnator Olympi.

Pugnas deorum quas facit, pugnantemq́. cum Apolline Neptunum, victumq́. à Pallada Marte, iuxta veteris theologie Orpheiq́. arcana orgia ſecretiore myſteriorū ratione ponit. Quo tempore floruerit, variæ ſunt ſententiæ, plures clx. poſt Troiam euerſam anno, fecit illum in certamen cum Heſiodo apud Euboeam deſcendiſſe, eaque pronunciaſſe carmine, quę de Aiacib. compoſuerat, quibus acies amborum ductu in ordinē redactas inſuperabiles fuiſſe commemorat, cum Heſiodus ea protuliſſet quibus fratrem monet vt omni ſtudio agriculturæ incumberet, ne ea fortaſſe neglecta alienæ opis indigens, vagari cogeretur. Septem vero vrbes de eius patria certabant, Smyrna, Rhodos, Colophon, Salamin Ius, Argos, Athenæ. Appion quidem grammaticus ſub Cæſare Auguſto tota circulatus eſt Græcia, & in nomen Homeri ab omnibus ciuitatibus adotatus. Is aiebat Homerum vtraq; materia conſumata, & Odyſſea, & Iliade, vnum principium adiecisse operi ſuo, quo bellum Troianum complexus eſt huius rei argumentum afferebat, ꝙ duas literas in primo verſu poſuiſſet induſtria, librorum ſuorum numerum continentes. [Hic) Fecit Homerus. [Inapte) Alludit ad id, ꝙ omnes Gręci inepti nūcupantur, vt etiam a M. Cicerone in libris de Oratore, quaſi velit ſolum Homerum ex Græcis carere hoc vitio ineptitudinis. [Dic mihi muſa virum, captæ) Verſus Homeri non ad verbum de verbo traducti ex principio. Odiſſeæ. Dic. Expona, narra. [Virum) Vlyſſem, cui voluit ſemper comitē eſſe prudentiam Hom. q̄ poetico ritu Mineruam nominauit qua duce omnia horrenda ſubijt, omnia aduerſa ſuperauit, Cyclopis ſpecu egreſſus eſt, à Solis armento abſtinuit ab inferis remeauit. [Scyllā Charybdimq́ prænauigauit, Circes poculis non mutatus eſt, ad Lotophagos non remanſit, ad Syrenas non acceſſit. Erat Vlyſſes ingenioſus & eloquentiſſimus, ad inuidiam pronus, apud eū ficta ſimulataq́. omnia, aſpectus pallidus, & ſubtriſtis, ſemper cogitabundus, affectatam præ ſe ferens humanitatem, rei militaris mediocriter doctus, pluris tamen habitus eſt quàm eſſet, naualis pugnæ oppugnandiq́. haud ignarus, ſagittandi peritiſſimus habitus, poſt captam Troiam maior, ꝙ equum ligneum excogitauerit, quodq́. illic incluſus propior, & audacior ceteris extiterit, ſtatura exigua, & ſimis naribus fuit, oculorum lumen crebris varijsq́. tum ſuſpicionibus, tum cōmentationibus diſtractum, atq; aberrans cogitabundum hominem exprimebat. In fabulis ſemper palliatus introducitur, ſiue ꝙ aliquando inſaniam ſimulauerit quo tempore lectuoi ſe eſſe voluit, ne agnitus cogeretur in bella prodire, ſeu ob ſingularem ſapientiam, qua tectus muniusq́. plurimum ſocijs profuit. [Captæ) Poſt deletū Ilium. [Fulgore) Flamma, igne, ea magno principio. [Ea fumo) Re tenui, & debili principio. [Dare lucem) Luculentum opus componere. [Ea fumo) Prouerbium de fumo ad flammam. [Dehinc) poſt tenue principium. [Promat) Edat, narret, exponat. [Antiphatē) Læſtrigonum regem, qui humana carne veſcebantur. [Charybdim) Voraginem. [Nec reditum) Eos reprehendit qui nimis alte longeq́. ordiuntur, cum poetarum proprium ſit à medijs incipere, vt Hom. fecit à precibus Chryſæ ſacerdotis, & Virg à ſecundo anno erroris Aeneæ, quo vitio videntur ferè latini omnes poete præter Virgilium, laboraſſe. Reditum Diomedis. [Meleagri) Fratris Tydei, patrui Diomedis. [Interitu) A principio ſamiliæ. [Diomedis) Diomedes corpore fuit agili, oculis cæſijs, recto naſo, crinibus tortis, ac ſine vllo lenocinio hirtis, & globoſis. [Gemino ouo) A partu Lædæ, ſed à precibus Chryſæ. [In medias res) iuxta finem: inter principium, & finem eius quod ſcribere intendit. [Ad euentum feſtinat) ad finem properat, nec principia dicit, ſed apte rapit auditorem, vt quæ præterierunt, apte, & commode intelligat. [Quæ deſperat) nec. n. omnia cogitur poeta narrare. De Palamede Neptuni nepote, viro fortiſſimo, & iuſtiſſimo fraude inſidijsq́. Vliſſis cæſo, nihil meminit Homerus, licet ferant Homerum cum Ithacam appuliſſet, Vlyſſis anima euocata res Troianas didiciſſe hac conditione, vt nullum de Palamede faceret mentionem. [Mentitur) non ſolum omittit multa bonus poeta, ſed ſi viderit non poſſe quadrare, mutat vt Virg. de Didone, quam conſtat fuiſſe caſtiſſimam. [Remiſcet) non ſolum ſemel, ſed ſæpe miſcet. Primo) ab initio, omnia omnibus reſpondeant. [Falſa) Ficta.

ACRON.

SI quid inexpertum) Nouum. Si quid, inquis, probatum vis recitare, caue vt ſit conſtans, vſque ad extremum. [Nouam perſonam) Nouam materiam. [Et ſibi conſtet) in ſe finiatur materia, nec ad aliud tranſeat. [Difficile eſt proprie communia dicere) Satis difficile eſt dicere communia verba, ita vt auditor cogitet eſſe propria dicentis. [Communia dicere) .i. dicere intacta. Nam quando intactus eſt aliquid, commune eſt, cum ſemel dictum ab aliquo ſit proprium. Item communia .i. non ante dicta, quia ſi quid dictum ante ſit, eſt proprium. Communia autem, quia quandiu a nullo ſunt acta vel dicta, ſingulis æque patent ad dicendum. vt, v.g. Quemadmodum domus vel ager ſine domino communis eſt, occupatus vero iam proprius ſit, ita & res à nullo dicta eſt communis. [Publica materies priuati) docet quomodo aggrediatur aliquis carmen iam ab aliquo ſcriptum. Materia iam dicta ab aliquo deſcripta. Senſus, nota, inquit, materiam tunc videbitur, quaſi propria vniuſcuiuſque eſſe, ſi nouo & non vſitato genere elocutionis teneatur. Id etiam dicit. Materies priuati iuris erit, ſi eam cum arte fueris interpretatus, ſi non eam totam velis perſequi .i. ſingula communi imitari. Nam quædam prætermittere debes. Et poetica licentia, pro materia (materies) dixit. Materies. n. lignum eſt. Publica enim materies eſt, vt bellum Troianum tuum fiat, & quaſi à te inuentum, ſi non viliſſimis verbis explicetur. Ideo non debes perſequi omnia, q̄ ſunt quæ implere non poſſis, aut quæ conuerſa, in Latinum placere non poſſunt. Senſus. Si quid transfers, non, inquit, fideliter eſt interpretandum .i. verbum ex verbo, nec in has anguſtias incidere debes. [Si non circa vilem) Si non feceris carmen tuum ſpatioſum, & amplum ex alieno ſenſu, licet enim quædam ſumere, & non multa. [Vilem) .i. vacuum, inanem, quia vilem te facit totus orbis .i. ad finem ductum totum carmen, tota materia. Aliter .i. ſi non iiſdem verbis ſenſibusq́. verteris quæ ab alijs dicta ſunt, ac magis interpres fias, quàm verus dictor. [Orbem) Cyclon dicit, orbem nanque cyclon dicunt Græci. Aliter vilem te facit poëma tuum, ſi volueris totum orbem circumuire .i. totum poëma imitari. [Nec verbum verbo curabis reddere.) Noli curare ſingula verba interpretari, ne facias poëma tuum vile, In-

terdum enim inueniuntur quæ in latinitatem conuerti non poſſunt. [Nec deſilies imitator in arctum) Senſus eſt. Si quid transferes, non, inquit, fideliter eſt interpretandum .i. verbum ex verbo, nec in has anguſtias deſrendendum, nec ita te imitatione ſiue æmulatione obſtringat, vt procedere, vel progredi longius erubeſcas. Nam pudor vetat nos à maioribus incipere, & in exiguum deſinere, quia pudendum eſt inrhoata deſerere. [Aut operis lex) Operis lex eſt vt apis perficiâtur. [Nec ſic incipies, vt ſcriptor Cyclirus olim) Aliud præceptum, & hoc eſt quod præcepit, Noli a grauibus, & ab elatis verbis incipere, nam omnis poëta debet paulatim rreſcere. Cyclicus poëta eſt, qui ordinẽ varietate neſrit, vel qui carmina ſua circunfert, quaſi circunforaneus, aut nomen proprium Cyclicus, & ſignificat Antimachum poëtam. Aliter cyclici dicuntur, qui cirrum ciuitates meant recitantes. [Fortunam Priami cantabo) Inquit, ille Antimachus. [Quid dignum tanto feret hic promiſſor hiatu?) Hoc cothurno quid dignum tanto proœmio, & tanto ore poſſet afferre? [Parturient montes, naſcetur ridiculus mus) Qui à maioribus partibus incipit, & in proceſſu vileſcit ignus eſt riſu. [Quanto rectius hic) Homerus, qui nihil incipit, inepte. [Non fumum ex fulgore) Fumũ ex fulgore facere diruntur hi qui à maiori incipiunt. [Antiphbratem) Lami filium dirit, qui Formiarum oppidum rondidit. Læſtrigones ſuot dicti ſæui homines, ex quibus fuit Antiphates, dicit ipſos Læſtrigones, ad quos Vlyſſes delatus eſt, qui humana carne vreſcebâtur. [Ner reditu Diomedis ab interitu Meleagri) Meleager, & Tydeus fratres fuerunt. Antimachus poëta reditum Diomedis narrans, ab exordio cœpit primæ originis.i. ab interitu Meleagri. Hic ergo præcipit longo proœmio non vtendum eſſe. Supeafluum itaque initium declinans. Maro inchoauit. Vix è conſpectu Siculæ telluris in altum Vela dabant læti. [Nec gemino bellum Troianum orditur ab ouo).i. Caſtore, & Pollure. Gemino autem vtriuſque ſexus, aut magno, aut pro trigemino .i. Troianum bellum cœpit ab ouo, ex quo geniti ſunt Caſtor, & Pollux. Et eſt Hypallage, gemino principio, vel à gemino ouo, quia Pollux quidem erat filius Iouis, & Lædæ, Caſtor vero Tyndari, & Lædæ. [Ab ouo) à natiuitate geminorum Pollucis, & Caſtoris. qui ouo nati creduntur ex Ioue, qui in forma cygni compreſſit matrem eorum. Abinde ordiendum, quòd Greci dicunt cycnoo. [Semper ad euentum feſtinat, & in medias res) Ita, & aperte principia dicit, vt ex his farile exitus cognoſcantur. [Et in medias res).i. Adducit bonus poëta auditorem ſuum quaſi ad nota. Hoc eſt, ita à medietate incipit, quaſi ſuperiora nota ſint. [Semper ad euentum feſtinat) Cogitans faſtidium lectoris, ad exitum operis properat. Ideoq. non longius ab origine abſcedendum. Sic Ilias Homeri à precibus Chryſæ ſacerdotis, inquit, & Odyſſea à concilio deorum, docet quomodo falſa configas. Atque ita mentitur. Vt omnia congrua videantur. [Et quæ deſperat).i. bonus poëta relinquit ea quę placere nõ poſſunt. Hoc eſt præterit ea quæ in tractu ingrata ſunt. [Atque ita mentitur) Hom. non ad vituperationem Hom. refert. nec enim veritatem poëta pollicentur, ſed diſcrepantiam in eo quod fingunt, vitare debent, vt omnia congrua videantur. [Si veris falſa remiſcet) pro commiſcet, mutata præpoſitione: vt, Vterque recuſſo. vt apud poëtam; Si non veris falſa remiſces, pro commiſces,

PORPHYRIO.

DIFFICILE eſt propriæ cõia dicere, tuq. Rectius Iliacum) Aliud catholicum, & quaſi interrogans. At .n. inquiunt, difficile eſt communeis res proprijs explicare verbis. [Si non circa vilẽ, patulumq. moraberis orbem) In eos dicit, qui ad finem Iliada Homeri ſcripſerunt, ideo, & patulum orbem dixit. [Nec verbo verbum curabis reddere fidus interpres) Hoc eſt, ſi nõ quęſieris, vt ad verbum commutes, nec exprimere carmen, ſed magis ſenſus, alioquin ſi quid tranſtuleris, & puſillum erit, & ineptum. [Parturient montes, naſretur ridiculus mus) Græcum hoc prouerbium eſt, [illegible]. [Nec reditu Diomedis ab interitu Meleagri) Antimachus fuit Cyclicus poëta, hic aggreſſus eſt materiam quam ſic extendit, vt xxiiij. volumina impleuerit, antequam ſeptem duces vſque ad Thebas perduceret.

GLAREANVS.

SI quid inexpertũ ſcenæ committis) In ſex his carminibus poëta, inexpertum, nouum, commune, ignotum, indictum, pro eodem, mea quidem ſententia, vſurpauit. Omnia enim hęc vná claudunt ſententiam, vltimumque carmen quarti expoſitio eſt. Facit adhoc idem Acronis de communi commentum. Et nota, communi proprium comparauit, cum ſtatim poſt, publico priuatum. [Publica materies priuati iuris erit) Quinque vero hoc loco verſus obſcurum planè habẽt ſenſum. Publicam materiam intelligo, non, vt iam diximus, communem intactam atque indictam, ſed contra à multis dictam, & in publico etiam notam ac celebratam q̃ tamen priuatam poſſe fieri poëta docet, quemadmodum Virg. Troianã hiſtoriam, quæ publice celebrata fuit, & à multis ſcripta, tamen ingenio atq; inuſitato genere elocutionis velut ſibi propriam fecit. Nec diſſonat huic ſenſui Acronis expoſitio, quanquam intricata ea, nec ſatis quod vult explicans. Videtur aũt tria cauenda præcipere, vt publica materia priuati fiat iuris. Primum, Si non circa vilem, patulumq. moraberis orbem. Secundum, Nec verbum verbo curabis reddere fidus. Interpres.i. tanquam hoc agas, ꝙ fidus interpres agere debet. Tertium: Nec deſilies imitator in arctum, Vnde pedem proferre pudor vetet, aut operis lex. Quibus verbis corripit eum, qui nimiam adhibet curam in imitationem, de qua deijci ſæpe contingat pudore aut operis lege. Quanquam, vt ingenue fatear, nullus commentarius mihi ſatis hoc explicat, quo minus hæſitem. Porro de fido interprete, ſentẽtia ab omnibus ita allegatur, quaſi Horat. voluerit dicere, non eſſe fidi interpretis verbum verbo reddere, cum Horat. contrarium ſentiat. Qui ex publica materia priuatum facere velit, non debere hoc facere quod fidus facere ſolet interpres, cuius officium eſt, q̃ maxime fieri queat, & linguarum patiatur proprietas, verbum verbo reddere. Quod omni ætate vix quiſquam felicius fecit Doct. At nos ignorantiæ noſtræ ſuffugium ex poëta quærimus qui longe alia mente hoc dixit, etiamſi non negem poſſe alio transferri. [Vt ſcriptor Cyclicus olim) hoc in loco de Cyclo adeo ineptit Acron, vt merito ipſum cyclidum appellauerit, ſicut paulo poſt de gemino ouo. Quæ ſi ipſius fuit, ac non potius alicuius impoſtoris, ne ille egregie inſanus eſt. Sed apud doctos non eſt dubium, multorum ſæpe hic eſſe ratemationes.

ASCENSIVS.

DESCRIBIT auctor decorum perſonarum pro ætatis conditione, cuius obſeruatio plurimum gratiæ, & venuſtatis carminis affert, vnde dicit. Tu Piſo ſup. audi quid ego ſup. deſiderem, & quid populus deſideret mecum. [Maluit zeugma q̃ caſuum vt dicunt conceptionem facere.) Si tu eges plauſoris.ſ. tibi applaudentis (vbi quidam ploſori, iuxta veterem conſuetudinem legunt) & ſi eges manentis ſup. populi, aulæa.i. donec aulæa deponantur, quæ ſunt ornamenta parietum, ſic dicta ꝙ in aula A.tali regis inuẽta ſunt & ſeſſuri.i. permanſuri in ſede ſua, vſque.i. tantiſper, donec cantor.i. principalis actor, vt Calliopius dicat. Vos.ſ. ſpectatores, plaudite .i. donec finita fuerit fabula, in cuius fine moris eſt dicere. Vos valete, & plaudite. Calliopius recenſui. Si ergo vis demorari ſpectatorem delectatione, & illecebra quadã audiendi vſq; ad finem fabulæ, mores cuiuſque ætatis ſunt tibi notandi.i. conſiderandi, vt in carmine tuo obſeruentur. & decor eſt dandus.i. decorum, ꝙ Græci πρέπον vocant, eſt adhibendum naturis mobilibus.i. mutabilibus, & annis.i. ſecundum annos, qđ dr ſingulis probat, dicens. Puer qui iam ſcit reddere voces.i. loq. & reſpondere (infans .n. vt qui non fatur nihil agere poteſt, & ideo ſignanter addidit iam, quia nõ omni tempore ſciunt, & apte reſpondere, & recte ingredi pueri, alioqui ſentirem cum Bõnis qui legendum cenſet. Reddere cũ vocca, ſe quia tempus ſpecificatus per iam, nihil mutem) & puer qui iam ſignet humũ certo pede.i. qui imprimit veſtigijs ſuis terram, & qui firmiter incedere poteſt, geſtit.i. manifeſto geſtu ſe deſiderare ſignificat, colludere paribus.i. cum coæuis ſuis, & colligit iram.i. cito iraſcitur, & ponit.i. deponit iram ſup. temere.i. faciliter & ſine cauſa faciliter.n. iraſcitur & faciliter placatur. Et mutatur in horam, ꝙ vulgo dr̃ de hora in horam. Iuuenis imberbis.i. inueſtis, & nondum hñs barbam, hoc eſt ſm̃ Græcos ephœbus, cuſtode.i. pædagogo, remoto tandem.i. poſt multam expectationem eius, vtpote ann. 14. ætatis eius gaudet.i. delectatur, equis & canibus, & gramine, cãpi aprici.i. Soli expoſiti, & patentis loci. vnde Terent. in And, vt pleriq; ſolent, aut equos alere, aut canes ad venandũ. Et Virg. in iiij. Aen. Iulum ephœbum & adhuc impuberem venatione, & equorum curſu delectatum inducit his verbis: At puer Aſcanius medijs in vallibus acri Gaudet equo, iamque hos curſu, iam præterit illos Spumantemque dari pecora inter inertia votis Optat aprum, aut fuluum deſcendere monte leonem Et ſupple iuuenis imberbis, eſt cereus, id mollis, & facilis, vt cera, flecti, id eſt ad flectendum, in vitium, id eſt in malos mores, & aſper.i. durus, & repugnans, monitoribus, id eſt cohortantibus ad virtutem, & dehortantibus à vitio. Tardus prouiſor, id eſt circunſpector, vtilium ſupple rerum, & prodigus, id eſt profuſus, æris,

id

id eſt pecuniæ, quę prima ex ære facta eſt, ſublimis.i.magnificus, ſuperbus, & erectus, que, pro &, cupidus .i. ardens ad omnia, & ꝓnus.i.præceps, & velox, & nimiú paratus relinquere amata.i. quæ prius amauit. ætas, que pro &, animus virilis.i. qui debet eſſe in viris, quærit.i. veſtigat, & accumulet opes.i. diuitias, & amicitias.i. bonorum virorum commercia, & hoc ſtudijs .i. conatibus, & exercitijs conuerſis.i. in meliua verſis, & inſeruit.i. multú ſeruit, honori.i. adhibendum honorem, hoc eſt ambitioſus efficitur, & cauet commiſiſſe .i. patraſſe, quod laboret .i. laborare debeat, mox.i. paulò poſt, mutare.i. circu nueniunt, id.i. obſident, & occupant, ſiue inuadunt, ſenem, vel.i. ſiue, quòd.i. quia ipſe miſer quærit .i. aggregat diuitia, & abſtinet inuentis, ac timet vti, vel .i. ſiue, quod.i. quia miniſtrat.i. diſpenſet omnes res, timide.i. cum timore, & gelide .i. lente, & cum tarditate. priuſquam enim nummum expendat, eum decies reſpicit. Exiſtens dilator.i. perendinator, ſeu vt dicunt procraſtinator, & querulus.i. natura querulo ſus, & longus ſpe.i. habens ſpem in longum tempus, cum etenim ſit propinquus morti, ea tamen ſperat quæ longe ſunt poſita. Et (vt Seneca dicit) quanto minus relictum eſt viæ, tanto plus viatici quærit. que, pro &, auidus.i. cupidus, futuri.i. rei futuræ fortaſſe poſt ipſum, & difficilis.i. durus ad præſtandam, & (vt dixi) querulus, & laudator.i. commendator, temporis acti .i. quod agebatur ſe puero.i. cum ipſe eſſet puer, ſicut Neſtor apud Homerum. Et re vera omnes ſenes dicunt meliores mores fuiſſe cum ipſi pueri eſſent, quàm nunc cum ſenes ſunt. Verum (vt Ouid. dicit.)

Laudamus veteres, ſed noſtris vtimur annis.

Cum tamen Satyrographus dicat.

Terra malos homines nunc educat, atque puſillos.

Et caſtigator.i. obiurgator, & cenſor.i. iudex, minorum.i. iuniorum. Sunt (vt Cic. inquit) anxij, difficiles, & moroſi ſenes. vnde ſubdit auctor anni venientes.i. quot tanquam venturos expectamus vſque ad quadragenarium numerum ferunt .i. afferunt ſecum, multa commoda.i. multas commoditates, vtpote vires, diuitias, prudentiam, & honorem, & anni recedentes .i. quo dolemus nimium procedere à quadrageſimo vſque ad extremam ſenectam, adimunt.i. auferunt nobis multa ſup. commoda, videlicet ſanitatem mentis, & corporis, quia ſenes imbecillea, & plerunque deliti ſunt. Et ideo nos qui volumus aliquid componere quod delectet ſpectatorem, morabimur .i. immorabimur, & attenti ſemper erimus ſemper in adiunctis, & aptis .i. conuenientibus, & quadrantibus æuo.i. ætati cuiuſque. ne pro vt partes.i. officis, ſeniles.i. ſenibus debita, non mandentur.i. committantur iuueni, & ne partes viriles.i. viro debitæ, mandentur puero, quod ineptum eſſet.

Regula.

Vt vero cunctis placeamus ſeruandum eſt vniuſcuiuſque ætatis decorum, ita vt puer inducatur ad luſum procliuis, facilis ad iram, facilis ad placationem, & in reliquis inconſtans. Adoleſcens autem vt exceſſit ephœbis remoto iam pędagogo, gaudeat equis, canibusq. venaticis, & ludo campeſtri. ſit mollis, & ad flectendum facilis, minoribus aſper, à frugalitate abhorrens, ad ꝓdigalitatem pronus magnanimus, & cupidus rerum, quas tamen cito derelinquat. Iuuentuti autem amores, & cum æqualibus compotationes quadrant, Virilis ætas vero quærit opes, & amicitias, inſeruit honori. Porro ſenex ſit difficilis, & moroſus, ad auaritiam propenſus, ac iuuentæ ſuæ immodicus laudator, vt in textu graphice præſcriptum eſt.

IANVS.

Tu quid ego, & populus mecum deſideret, audi.
Si plauſoris eges aulæa manentis, & vſque
Seſſuri, donec cantor, vos plaudite, dicit:
Aetatis cuiuſque notandi ſunt tibi mores:
Mollibusque decor naturis dandus, & annis.
Reddere qui voces iam ſcit puer: & pede certo
Signa humum: geſtis paribus colludere: & iram
Colligit, ac ponit temere: & mutatur in horas.
Imberbis iuuenis, tandem cuſtode remoto,
Gaudet equis, canibusque, & aprici gramine campi,
Cereus in vitium flecti, monitoribus aſper,
Vtilium tardus prouiſor, prodigus æris,
Sublimis, cupidusque, & amata relinquere pernix.
Conuerſis ſtudijs, ætas, animusque virilis
Quærit opes, & amicitias: inſeruit honori:
Commiſiſſe cauet, quod mox mutare laboret.
Multa ſenem circumueniunt incommoda: vel quod
Quærit, & inuentis miſer abſtinet, ac timet vti:
Vel quod res omneis timide, gelideque miniſtrat,
Dilator, ſpe longus, iners, auidusque futuri,
Difficilis, querulus, laudator temporis acti
Se puero, cenſor, caſtigatorque minorum.
Multa ferunt anni venientes commoda ſecum:
Multa recedentes adimunt. ne forte ſeniles
Mandentur iuueni partes, pueroque viriles:
Semper in adiunctis, æuoque morabimur aptis.

TV quid ego) Præceptum quo pacto quiſque Poeta poſſit attentum auditorem habere. id autem fiet, ſi mores cuiuſque ætatis ſeruabuntur. neque enim ſatis eſt perſonarum decorum ſeruare, ni ſeruetur, & ætatis. [Ego) iudex ſeuerus, doctus, & criticus.i. cenſor. [Populus) Indoctus. [Plauſoris) Plauſus manuum colliſione edebantur. poſt ludis peractis quo maior ederetur plauſus claui, & lapides in labrum conijciebantur. Claudius deinde pulcher inſtituit, vt lapidum collectus ita fieret, vt veri tonitrus ſimilitudinem imitaretur. quæ Claudiana tonitrua ſunt appellata. [Egea)..i. vis plauſum dari tuæ fabulæ? [Manentis) Expectatis. [Aulæa) Vſq; ad finẽ fabulæ. Aulæa, pictus erat ornatus eſt Attalica regione Romá vſq; platus, pro quibus ſuppara poſterior ætas accepit. erat aut minutum velum, qđ populo obſiſtebat, dum fabularum actus commutabantur. [Manentis) Expectantis. vt quater obducerentur aulæa.i. totos actus, tam fabulam. [Seſſuri) Sedebant enim theatro, ſed ſenatorea in orcheſtra. Senatus à populo ſecretus ludos ſpectare cœpit P. Cornelio Scipione, Cn. Sempronio Longo Coſs. quæ res vulgi animum. & fauorem à Scipione auertit. [Et vſq;) Nunquam diſceſſuri vſque ad finem. [Cantor) Actor. Comœdiæ, qui cantica prouinciabat. quæ modis temperabantur, non à Poëta, ſed à perito artis muſicæ, nec ijſdem ſemper modis, ſed mutatis. [Donec vos) Spectatores. [Notandi) Exprimendi, ſignificandi, aperiendi. [Decor) Ornatus, gratia, Venus. [Mobilibus) Quæ in horas mutantur. [Aetatis cuiuſque) Varro quinque ætatis gradus æquabiliter putauit eſſe diuiſos, vnumquenque .ſ. præter extremum, in annos xv. itaque primo gradu vſque ad ann. xiij. pueros dictos, quòd ſint puer, & impubes ſecundo ad trigeſimum adoleſcentes ab adoleſcendo ſic nominatos. tertio ad quintum, & quadrageſimum iuuenos appellatos, quòd remp. re militari poſſent iuuare quarto ad ſexageſimum ſeniores vocatos, ꝙ tunc primum ſeneſcere corpus incipiat. inde vſque in finem vitæ quintum gradum factum, ſenesq. vocitari. Hippocrates ſeptem ætatis gradus fecit. vt prima ætas infantia eſſet, ſecunda pueritia, tertia adoleſcẽtia, quarta iuuentus, quinta virilis ætas, ſexta æui maturitas, ſeptima ſenectus. Solon decem fecit ætatum ordines per annos ſeptenos. vt prima ætas infantiæ ſit ad emiſſionem dentium, pueritia, ad pubem, & genitalia tentamenta, in cuius fine craſſior ſit vox & inæquabilis, vnde hirquitalli dicti. adoleſcentia, ad barbæ longitudinem, ſed huius iij. gradus in principio mellephebus, in xvj. ephebus, in xvij. exephebus inuenta, ad vires virilis ętas, ad ſtirpem relinquendam cui, & vj. hebdomas deputatur ad prudentiæ proceſſum, & ſtrenue agendum. æui maturitas vij. & viij. hebdomadæ cõtinetur, ad ſenſum vigentem, & linguam cõſumatum, ſenectus, reliquias habet virium. decrepita, morti natura eſt. Seruius Tullus ætatis gradibus tribus contentus fuit, cum cenſum Romæ inſtitueris, vt qui minores eſſent annis xvij. pueri inde ad annum xlvj. iuniores, ſupra eum ſeniores appellarentur. [Scit puer) poſt ſeptimum annum firmatis dentibus, voce, & pede, inter ſeptimũ & quartumdecimum. [Certo pede) Non vario, non imbecillo. [Signat) Figit veſtigia. [Geſtit) cum geſtu cupit. [Paribus) Cum æqualibus. [Iram) Cito iraſcitur. [Temere) Sine cauſa, nullo conſilio. [Mutatur in horas) Homo à ſtirpe ipſa neque abſolute bonus nec malus naſcitur, ſed ad vtrunque procliue illi eſt ingenium, habet ſemina vtrarumque rerum, quæ educationis diſciplina in partem quamuis alteram emicant. atque ideo do-

cendi ſunt pueri, vt ſciant quæ ſequenda quæ fugienda. Nihil autem eam ætatem æque commendat, ac verecundia, vt enim ſenibus grauitas, in iuuenibus alacritas, ita in adoleſcentulis verecundia quadam quaſi dote naturæ commendatur. Hic pietas oritur, hinc honor erga ſenes, hinc tuta fit caſtitas, bonus enim regendæ caſtitatis pudor comes eſt, qui ſe prætendat, & quæ prima pericula ſunt pudicitiam tentari non ſinat. Hæc illa eſt, quæ motum, geſtum, inceſſum tenet. nam mentis habitus in corporis ſtatu cernitur. Hæc denique linguæ frænu adhibet. quod qui fecerit omnes virtutes in vna verecundia conſequetur. [Imberbis) Imberbum libentius dicere maiores quàm imberbum. Varro imberbi iuuenes, & Cic. imberbum dixit. quin & Cal. Ian. de lege Agraria imberba iuuentute. T. Liuius imberbes putat dixiſſe vulgariter. [Remoto) Poſt xvj. an. ſumpta virili toga. [Tandem) ad iuuenum deſiderium alludit. [Cuſtode) Pædagogo, magiſtro, quod officium apud maiores noſtro ſeruile erat aprici patentis quem Sol aperiat. [Cereus) Facilis, mollis. [Flecti) Ineſt noſtris ſenſibus implicita boni imitatrix, malorumque omnium mater voluptas, cuius corrupti blanditijs, quæ natura bona ſunt, quòd quadam illecebra dulcedineq. carent, non cernimus. difficileq. eſt in illo ætatis quaſi flexu ſtare, aut ſine caſu aliquo pro lapſione ne ingredi. Illæ .n. cupiditates quæ nobiſcum ſunt genitæ ac educatæ, cum diutius incluſæ, & prima ætate, & parentum cura, & pædagogorum magiſterio compreſſæ conſtrictæq. fuerint, vbi primum libera toga ſumitur quaſi carcere emiſſæ, ſubito ſe nonnunquam profundunt atque eijciunt vniuerſæ. Tunc itaq; magna eſt cura adhibenda, dum facilis animus eſt, & adhuc tractabilis, dum idoneum tempus eſt laboribus, ingenijs, per ſtudia agitandis, & corporibus per opera exercendis. [Aſper) Durus, qui non facile monitorem ferat. [Tardus) Quia non cogitat. (Sublimis) Timidus, elatus, ſuperbus, glorioſus. [Amata relinquere) Si forte conſuetus fuerit. [Pernix) Calor plurimus qui in iuuenibus, eſt facit vt motu plurimo vehementiſſimoq. inquietentur, quo deſiſtente prudentiores eſſe incipiunt, atque ideo nō tantum mente valent iuuenes, q mens vicem gerit apud nos inſtrumenti. ſed a natura dati. cæteræ enim omnes ſcientiæ arteſq. noſtra opera ſunt, mentem vero ipſam opus eſſe naturæ fatendum eſt. & quemadmodum manus ſtatim à principio ſuum opus non exequitur, ſic mens non niſi ætate procedente conſumatur & abſoluitur, hinc virilis ætas prudentior. [Cauet) Fugit eam mutere. vnde dicendum ſit illi, non putaram. [Ætas) Virilis. Poſt xxx. ann. Honori. Ambitioni per virtutem. [Mutaret laboret) Nec temere incipit, ne cito deſiſtit. [Multa ſenem) Quemadmodum ex amphora, quod eſt ſinceriſſimum, effluit primum grauiſſimum quodq. turbidumq. ſubſiſtit ſic in ætate noſtra quod eſt optimum primo eſt, q cum exhauſeris ſola fæx remanet. Hinc ſenectus mala ætas à Plauto dicitur. & Virg. noſter.

Melior quondam pars acta diei.

Prima ergo ætatis pars optima, nam deinde,

Subeunt morbi triſtiſq; ſenectus.

Miſer abſtinet.

Calor qui eam continet ſedem, qua ſperamus & ſapimus, facit vt ſecuro animo ſimus, vnde iuuētus ſpe plena eſt, ſenes parum ſperare poſſunt, & quia non ſperant, partis parcunt. [Gelideq. miniſtrat) Gelidi enim & frigidi ſunt ſenes. hinc ex cremento ſi ſunt, & vigiles, minuſq. concoquunt. ſiccitas autem quę in eis eſt, facit vt nigreſcant, parumq. videant, q ſiccitas cutem induret. [Spe lōgus) Non quod ardenter ſperet, habet enim minus ſpei ſenectus, ſed q multa animo conſtituat, nepotes, pronepoteſq. metiatur, nec ſentiat vicinam mortem. [Dilator) Quod differat negocia. [Difficilis) Quem omnes oderint, querulus vnde Næuius tardigemulum ſenium appellauit. [Laudator temporis acti) Vitio malignitatis humanæ, vetera ſemper in laudem præſentia in faſtidio ſunt. Romanis lex erat quæ à quinquageſimo anno militem non cogebat a ſexageſimo ſenatorem non citabat. [Caſtigator) Senes adoleſcentium vitam ex ſua libidine moderantur, quæ tunc eſt, non quæ ante fuit [Anni venientes) Tota ætas virili. [Ferunt) afferunt, quia vires, ingenium, virtutes, mens, diuitiæ, doctrina, hæc omnia ea ætate creſcunt. [Recedentes) In ſenecta .i. mala ætate. [Morabimur) hæc omnis noſtra ſit vis. [Adiunctis) In illis rebus quæ ſunt ætati adiunctæ aptæ. [Ne forte ſeniles) Seruandæ ſunt partes perſonarum, vt ſi puerum introducas, & ſcribas, loquatur quæ puero congrua ſint. nam ſi adoleſcentem auarum, leuem virum, ſenem prodigum deſcribas, natura ipſa nō condiet, ſed contraria coniunguntur. [Adiunctis) In illis quæ illi ætati, quam deſcripſeris, adiuncta ſint, & propria. Morabimur. Circa ea verſabimur.

ACRON.

QVID ego & populus mecum) .i. quid libenter audiant omnes .i. quid quiſque ex eo expectet donec tollantur aulæa ad finem peractæ Comœdiæ. Si vis, inquit, expectare populum vſq; ad finem fabulæ donec dicat actor, Vos plaudite, & ſi vis, inquit, expectare plauſorem, donec tollantur aulæa. mores vniuſcuiuſque ætatis obſerua. Plauſoris, & ploſoris legitur. Nam & (plodere) veteres, & (plaudere) dicebant vt claudere. [Aulæa) antea q ludos dabant, aulæa, ſuſpendebant, quæ in fine ludorum deponebantur. Aulæa aūt dicta, eo q in aula Attali regis inuenta ſunt deuicto eo. [Donec cantor) .i. actor. .i. donec finita fabula tollantur aulæa. Cantorem voluit appellare eum qui hoc in modo dicit. [Plaudite) Hæc erat conſuetudo in conſumatione Tragœdiarum. [Ætatis cuiuſque) ac ſi diceret. Si debes loqui de iuuenibus. non de eis proprietatem ſenium alius ue ætatis. [Mobiluſque) Currentibus, qui certis temporibus mutantur, annis. ſ. arridentibus. Et eſt magnum epitheton. Quid enim natura mobilibus puero adoleſcenti, & natura ſene τὸ πρέπον .i. cuiq; proprium tribuendum eſt. [Decor naturis) ad ætatem retulit (naturis) docet enim quemadmodum debeat vir loqui, & quemadmodum mulier. [Reddere qui voces iam ſcit puer) Qui iam poteſt fari, vt Maro. ac veras audire, & reddere voces .i. puer qui iam poteſt loqui. Sunt enim pueri, qui quamuis agnoſcant quædam, tamen non loquuntur. quale eſt illud apud poetam. Incipe parue puer riſu cognoſcere matrem. [Et pede certo Signat humum) Imprimit veſtigijs ſuis, qui incidere poteſt iam firmo veſtigio. nam infantes certum pedem non habent, quia tremunt membra eorum. [Paribus colludere) Cum ætatis ſuæ æqualibus ludere, ſic ſcribēdus eſt atque formandus, vt cum paribus ludat, non cum ſene. [Et iram colligit) Sine ratione. nam pueri, & ſine cauſa iraſcuntur, & temere illos decet iraſci. [Imberbis) Imberbus, & imberbis, ſicut inermus, & inermis. [Gaudet equis, caniboſq.) Vt Terent. Aut equos alere, aut canes ad venandum. [Aprici) Callidi patentis loci. Cereus in vitium. Facilis comparatio .i. pronus eſt adoleſcens ad vitium. Aut quaſi cereus ita flectitur in vitium, aut flectit ſe. [Vtilium tardus) Tarde videt vtilia quæ proſunt ſibi. [Sublimis) Superbus, erectus. [Cupiduſq.) ardens ad omnia. [Et amata relinquere pernix) Hoc eſt velox ad faſtidium cupitorum .i. leuis inconſtans, cito quæ ante amauerat contemnens. Imberbes .n. quæ amant aliquando cito dimittunt. [Conuerſis ſtudijs) Mutata voluntate iam vir factus non eſt prodigus æris, ſed cupidus reponendi. [Inſeruit honori) ambitioſus efficitur, dat operam, vt honorem accipiat. [Commiſiſſe cauet) Pœnitenda committere, .i. timet hoc facere quod poſtea laborabit mutare. [Multa ſenem) Docet quæ ſunt incommoda ſenectutis, & q laborant quærere, & quæſita aliquando non tangunt. [Inuentis miſer abſtinet) Ex ſua ſententia Horatius (miſer) inquit. [Abſtinet) Decet ſe. [Ac timet vti) Quia neſcit. ſ. quandiu viuat. [Gelideque) .i. eneruate, quia omnis conatus ſenum imbecillis eſt. Ideoq. parata non tangit. [Miniſtrat) agit, gubernat. [Dilator) q per pigritiam ſenſus ſemper differunt quæ facienda ſunt, aut ſpem longiorem habent viuendi, hac de cauſa non tāgunt. [Spe longus) .i. hic cum ſit proximus morti, ea tamen ſperat quæ longe ſunt poſita. [Difficilis) Durus ad præſtandum. [Querulus) Iracundus. [Laudator temporis acti, Se puero) Laudat tempora priſtina ad vituperationem præſentium. [Se puero) Hoc eſt in pueritia. [Cenſor) Iudex, obiurgator. [Ferunt) .i. afferunt. vt Maro,

Omnia fert ætas, animum quoque.

[Anni venientes) Vſque ad quadrageſimum annum, ſiue quinquageſimum venire dicuntur anni inde iam abire .i. recedere. Omnes anni venientes dici poſſunt, etiam qui ſenſibus accedūt, ſed illi præcipue, qui acceſſu ſuo, & corporis, & animi augent virtutem. [Ne forte ſeniles) Ne forte des verba ſenum adoleſcētibus, aut adoleſcentium ſenſibus. [Semper in adiunctis) Hoc eſt, Quæ hæreant, aut congruant, & apta ſint ætati, & eſt iſte ordo. Semper in adiunctis, & aptis æuo morabimur. .i. moribus ſemper vtendum, vt puero adiuncta ſit leuitas, adoleſcenti feruor, ſeni maturitas.

SI plauſoris eges aulæa manentis) .i. ſi vis te ab adſtante audiri donec aulæum leuetur, & donec is qui agit, dicat, Vos valete, & plaudite, quæ conſomatio, & comœdiæ, & tragœdiæ eſt, hæc intuenda ſunt, quæ omnia ſubijcit. POR.

SI plauſoris eges aulæa manentis) Aulæa autem dicta eo q in aula Attali regis inuenta ſint deuicto, eo inquit Acron. Hoc vltimum ab aliquo indocto adiectum arbitror. Neque enim Attalus hic, qui Eumenis fuit filius, à Romanis deuictus fuit, ſed amicus, populum Romanum hæredem inſtituit. Diximus GLAR.

mus de ijs latius Ode prima. [Reddere qui voces iam ſcit puer) Hic rurſus noſter adnotator inſigne temeritatis ſuæ affert teſtimonium. Putat enim pro (qui) legendum (cum) vt pro quando exponatur, alioqui Horatium viſum ſolos eos ſignificare qui ea ipſa facerent, geſtire, paribus colludere, non autem pueros omnes, ſed pudet plura eius referre verba. Non vidit ille ab Horatio ſatis ſuperque prouiſum per particulam (iam) vt non tam facile auctori verba immutaret.

MAT. Bóſinis. REDDERE qui) Signatur hoc loco, tempus, & ætas qua fiant, non autem ille qui ea faciat. Et propterea, cum ſic reddere voces (id eſt quando puer ſcit reddere voces, hoc eſt infantiam ipſam euaſit) legendum eſt, non, qui ſcit reddere. [Secum. Multa recedentes) Hinc Terent. in Phorm. Ipſa ſenectus morbus eſt, quod prouerbiali figura dictum videtur. Nam in ſenibus vt abſit morbus, ipſa ſenecta per ſe mala valetudo eſt. Qua propter illud frequens apud Homer. eſt χαλεπὸν γῆρας, id eſt moleſta ſenectus.

ASC. HIC auctor docet, quæ publice agenda ſunt, & quæ tanquã acta narranda, dicens, res .i. materia comica, aut tragica, aut agitur .i. tanquam iam vere fiat repræſentatur, in ſcenis .i. locis vmbroſis ad ſpectaculum conſtructis, aut refertur .i. narratur, & recenſetur, acta .i. geſta intus .i. in domibus, aut poſt aulæa, hinc eſt dicentur acta eſſe, & egredientes narrabant quomodo acta ſunt. Sicut Pythias egreſſa dicit. Chæream caſtratum intus, vt Parmenonem cruciaret, licet id verum non eſſet. Nuptiæ etiam intus fieri ſolent, vnde Terentius ad finem Andriæ: Ne expectetis dum exeat huc, intus deſpondebitur, intus tranſigetur ſi quid reliquum eſt quod reſtat. Itaque non omnia fient coram populo. Verumtamen (vt dicit auctor demiſſa per aurem .i. res auditæ, & per aurem duntaxat conceptæ, irritant .i. afficiunt, & compungunt ad aliquam affectionem lætitiæ, aut triſtitiæ, ſegnius .i. tardius, & minus viuacitee dicitur enim ſigne quòd ſeorſum .i. ſeparatum eſt ab igne, qui maxime actiuus perhibetur) quam ſupple ea quæ ſunt ſubiecta fidelibus oculis .i. quæ viſa ſunt. plus etenim mouent quæ videntur quàm quæ audiuntur duntaxat. dixit autem fidelibus oculis, quia certius ſcimus quæ vidimus, quam quæ audiuimus, vnde Plautus: Pius valet oculatus teſtis vnus, quam auriti decem. Et ſup. ea quæ ſunt demiſſa per aurem .i. audita tanq ab alijs viſa, irritant ſegnius animos, q ea quæ ipſa ſpectator tradidit ſibi .i. videndo ſibi notificat. Et quamuis ſup. ita ſit tamen non promes .i. proferes, & palam adduces in ſcenã .i. publicum ſpectaculum, digna .i. res dignas, geri .i. agi, intus .i. in locis obſcuris, vtpote in cameris, aut cœnaculis, quæ intus fingunt eſſe. Et tu tolles multa ex oculis ſpectantium. quæ facundia præſens .i. cito dans intelligere quod volumus narret .i. recitet, mox .i. paulo poſt. nec pro & non, & Medea vxor Iaſonis, nõ trucidet .i. truculenter pueros .i. filios ſuos, coram populo .i. in cõſpectu populi, aut Atreus frater Thyeſtæ, nefarius .i. nefanda auſus, coquat palam .i. conſpectu populi, exta humana .i. accipiẽdo à parte totum, homines, videlicet filios Thyeſtæ. Et Progne ſoror Philumelæ aut ſup. non vertatur .i. mutetur in auem, videlicet in hirundinem ſm quoſdam, vnde Georg 4. Et manib. Progne pectus ſignata cruentis. Aut Cadmus rex Thebarum ſupp. non vertatur in anguem .i. draconem coram populo. Ego .n. incredulus .i. non credens ſic debere fieri odi .i. odio proſequor, quodcunque .i. quamcunque rem tu oſtendis mihi, ſic .i. palam cum ſit obſcœnum, & triſte viſu, nec facile creditu. Atque ita oſtendit quo argumento comœdia, aut tragœdia fieri debet, oſtẽſurus quam profuſe, & qua ratione fieri debeat. De Medea autem nota eſt fabula, quam in ſuperiori lectione recitauimus, quomodo Iaſonem iuuit, & ſecuta eſt, & ab eo in matrimonium accepta poſt partum quorundam filiorum, & repudiata per nouas nuptias eoſdem Iaſoni epulandos appoſuit. vnde in Buc.

Sæuus amor docuit natorum ſanguine matrem
Commaculare manus.

Atrei vero fabulam illic narrauimus. Aut cœna Thyeſtæ. Prognes autem tangitur in Buc. vbi dicitur.

Aut vt mutatos Terei narrauerat artus
Quas illi Philumela dapes, quæ dona pararit: Et reliqua,

Tereus .n. rex Thraciæ Prognem Pandionis regis Athenarum filiam vxorem duxit, cuius precibus dum Philumelam ſororem adducere, eius amore captus ſtuprauit eam, atque illi ne facinus indicaret, linguam abſcidit, ſed nihil profecit. Nam Philumela cruore ſuo facinus in veſte deſcripſit. Aut (vt alij volunt) ac depinxit, quo cognito Ityn cõem filium Tereo epulandum appoſuit. Atque inter epulandum cum ſæpius filium quæreret mater reſpondit. Quod petis intus habes. Quo accepto pater in filias auolauit mutatus in vpupam, ſicut Itys in phaſianum, Progne in hirundinem, & Philumela in auem ſui nominis, quæ leſcinia dicitur. Cadmus autem rex Thebarum (vt Acron recitat) & Hermonie in angues conuerſi ſunt. Nã Hermonie, inquit, filia Martis & Veneris dicitur fuiſſe. Dicuntur autem in angues conuerſi propter occiſum draconem, qui erat Marti conſecratus. ex cuius ſeminatis dentibus (vt dicitur) acies armatorum nata eſt.

Regula autem hæc eſt.

Quamuis magis moueant viſa quàm audita, non omnia tamen oculis exhibebuntur atque viſu obſcœna, aut immania, aut nimis crudelia forent, ſed intus acta enunciabuntur.

IANVS. AVT agitur res in ſce.) In Tragœdijs Græcorũ tres ſunt, Angelus, Exangelus, & Autangelus. Angelus, eſt is q nunciat ea q accidũt. Exangelus, q nunciat ea q fiũt intus illis q ſunt extra, quẽ Thucydides Diangelon appellauit. Autangelos aũt eſt, qui a nullo miſſus nunciat ſpõte ſua. [Res) Materia quæcunque. [Referi) Nunciatur. [In ſcenis:) Quæ facta ſunt domi, neq; .n. conuenit omnia in ipſa ſcena fieri, ſed multa narrare, vt de Medeæ ſæuitia. [Aut agitur) Vnde Dramatica dicta eſt fabula. (Segnius) Non tam acriter, atque ardenter irritant, mouent. Duo ſunt quibus animi mouentur, oculi & aures. ſed oculorum ſenſus maxime acerrimus, qui ponit penè in conſpectu animi quæ cernere, & videre non poſſumus. Vnde recte illi feciſſe videntur qui primi localem memoriam inuenerunt: quæ auribus, aut cogitatione perciperent etiam oculorum commendatione animis traderentur. [Demiſſa) Nunciata. [Fidelibus) Plus enim oculis quam auribus credimus, & mouemur. vnde carent libri ſpiritu illo propter quem maiora eadem illa cum aguntur, quàm cum leguntur, videri ſolent. Hinc per portam illam corneam oculos volunt ſignificari, quod & cornei ſint, & ceteris membris duriores, nam eburnea, os ſignificat, & dentes, quòd quæ loquimur, falſa eſſe poſſunt, quæ videmus, ſine dubio vera ſunt, iuxta illud Plauti: Pluris eſt oculatus teſtis vnus, quam auriti decem. Socrates tamen ad philoſophiam percipiendam, plus auribus dediſſe videtur quam oculis, quo cum

Aut agitur res in ſcenis: aut acta refertur.
Segnius irritant animos demiſſa per aurem,
Quàm quæ ſunt oculis ſubiecta fidelibus: & quæ
Ipſe ſibi tradit ſpectator. non tamen intus
Digna geri, promes in ſcenam: multaque tolles
Ex oculis, quæ mox narret facundia præſens.
Nec pueros coram populo Medea trucidet:
Aut humana palam coquat exta nefarius Atreus:
Aut in auem Progne vertatur: Cadmus in anguem.
Quodcunque oſtendis mihi ſic, incredulus odi.

ſentit Lactantius, quòd doctrina, & ſapientia auribus percipi poſſit oculis ſolis non poſſit. [Tradit) Videt, ſumit de ſe iudicium facit. [Promes) Deduces, propones oculis. [Tolles ex oculis) Dabis auribus nunciãda. [Facundia) Nuncius dilucide narrans. [Nec pueros) Huiuſmodi, inquit, ex oculis tollenda ſunt, & verbis explicanda. [Narret) Introduc nuncium narrantem. [Incredulus) Vel quòd putem ſi fieri debere, vel tanto caſu attonitus non credam poſſe fieri, vt mater alios trucidet, aut homo in anguem vertatur.

AVT agitur res in ſcenis:) Vt in Andria de puero, aut in Eunucho de Thaide, Dorias, verbi gratia, iraſcitur ante populum. Medea ingreſſa, occidit filios ſuos, poſtea refert hoc ad populum. Vel agitur res in ſcenis quando oſtenditur Medea fugiens, & iratus Oreſtes refertur, quando Medea docetur filios peremiſſe, neque præſes exhiberi poteſt Medeæ parricidium. Vel intelligendum eſt, quædam in ſcenis aguntur, vt puer expoſitus. Vel acta referũtur, vt ſeruus in Epicharmo liberatus. Magis autem animos noſtros perueniunt, quæ fieri videmus, q̃ quæ audimus. Non tamen omnia in ſcena agi debent, ſed aliqua referri. [Segnius irritant animos demiſſa per aurem) Citius mouent ſpectatores ea quæ aguntur in ſcena, q̃ quæ referuntur ad ſcenam .i. aliquis celerius poteſt diſcere videndo, & dare animum rei, q̃ audiendo. [Ipſe ſibi tradit ſpectator) Quia ipſe mihi trado quæ video, & alter mihi tradit quod narrat. [Nõ tñ intus) ACR.

Tamen abundat, aut quamuis magis delectant quæ videntur, ꝙ quæ audiuntur, tñ dignam rem intus geri non ſacias ante conſpectum populi.i. quamuis populus delectetur, ſacta tamen non proſeras in ſcenam, quæ debent intus agi. [Multaq. tolles).i. illa quæ ſecreta ſunt, ne dicas.i. noli multa deſcribere, tantum loquẽda dic. [Nec pueros coram populo Media trucidet) noli ita deſcribere ſabulas coram populo, vt ipſa crudelitas ſit præſens. [Pueros) Filios, more Græcorũ. [Cadmus in anguem) Cadmus, & Hemonie in angues conuerſi ſunt. Nam Hemione filia Martis, & Veneris dicitur fuiſſe. Dñr autem in angueis conuerſi propter occiſum draconem, qui erat Marti conſecratus ex cuius ſeminatis dentibus dicitur acies armatorum nata eſſe. [Incredulus odi).i. non credens ſic debere fieri, ac per hoc ſperno atque contemno. [Aut agitur res in ſcenis, aut acta refertur) In tale tranſit, catholicon. Duo ſunt genera nunciorum. Alter eſt qui ex ſcena acta nunciat, puta ſi filios Medea occidit, nunciatur Iaſoni. Neq; enim decet hæc in ipſa ſcena fieri. alioquin incipit verus actus fieri, non ſabula. Alter eſt qui in ſcena commiſſa profert extra ſcenam puta ſi adulterium Clytemneſtra commiſerit, vt huc qui appellatur.

GLAREANVS.

AVT agitur res in ſcenis) Dicere vult, omnem rem in populi conſpectu vel agi, vel actam oſtendi. Agitur vt puer in Andriam exemplũ præbet. Acta oſtenditur, vt ciuium virginis à Chęrea illatum. Hæc propter Acronis commentarium ſimulq. Porphyrioni corruptorem diximus, & alios nonnullos, qui hunc locum non recte explicant.

ASCENSIVS.

TETIGIT quid in tragœdijs potiſſimum palam agetur, & quid non. Nam trucidationes huiuſmodi Tragicæ ſunt, non Comicæ. in Comœdijs autem ſolent non agi, ſed recenſeri arationes, nauigationes, pericula maris, nuptiarum celebrationes ſeruorum potationes, virginum violationes, & eiuſmodi: Nunc autem magis ad comœdiam reſpiciens, vnde & quam diſfuſe cõſtare debeat, paucis tangit, dicens, Ne ue minor, & reliqua. quorum Ordo eſt. Fabula vtpote Comœdia. quæ vult.i. deſiderat, poſci.i. requiri, & exigi, & reponi.i. diligentes cuſtodiri ſpectata, .ſ. populo iterum ad ſpectandum exhibenda, ne ue .i. vel non ſit minor.i. breuior quinto actu, neu.i. vel non ſit productior.i. longior, quinto actu .i. habeat præcipue quinque actus ita vt neque plures, neque pauciores. Nec Deus.i. interpoſitio auxilij diuini, vel manifeſta præſentia Dei, aut inuocatio diuini auxilij, interſit alicui operationi, niſi nodus.i. difficultas, & rerũ indiſſolubilis cõnexus, dignus vindice.i. qui Deum habeat vindicem, & diſſolutorem, inciderit.i.e caſu interuenerit, hoc eſt nunquam fingatur diuinitus factum eſſe, quod eſt æque veriſimiliter humanitus fieri poterit. In Tragœdijs etiam ſi quis ſeruum vult occidere, indigna res cui Deus interſit, aut inuocatio nominis eius dignior autem cum filius patrem, aut pater filium occiderit. Similiter apud Poëtam legimus in nono Turnum ingreſſum fuiſſe caſtra Troiana, ibiq. multam cædem impune feciſſe quod incredibile videretur niſi ſubiunxiſſet, Huic Iuno vires animumq. miniſtra, vel ſic, nec Deus.i. inuocatio auxilij diuini, interſit rebus dicendis niſi dignus vindice nodus inciderit.i. niſi maiora moliamur, quam quæ humanis opibus effici poſſent. vnde nec Comici, nec Elegiaci, nec Satyrici, nec Epigrammatici, nec id genus ſcriptores inuocare ſolent. Nec quarta perſona laboret.i. conetur cum difficultate intelligendi loqui in eadem ſcena, hoc eſt in vna eademque ſcena licet cõplures perſonæ ſint raro, plures ꝙ tres loquentur, quòd ſi quarta loquatur, id admodum parce faciat, ne confuſio loquentium difficultatem intelligendi patiat. Chorus.i. multorum collocutio, & cantus, qui in Tragœdijs quibuſdam adhuc conſpicitur, & in Comœdijs eſſe ſolebat, defendat.i. protegat partes, & officium virile actoris .i. non multarum perſonarum partes ſuſcipiat, ſed virilem partem tueatur.i. vnius viri vtpote actoris, vel alterius viri, aut reuera officium virile dicit, ſicut Liuius in Prologo pro parte mea viri dicit, vel ſecundum Porphyrionem præcipit, ne viri agentibus fœminarum inducatur chorus nec fęminis virorum. Nec.i. ne ue, chorus ſup. intercinat.i. canat, quid .i. aliquid inter medios actus, quòd non conducat.i. vtile non ſit propoſito.i. principali inſtituto. Et ſup. quod non hæreat.i. quod non cohæreat, & quadret apte.i. decenter, ille videlicet chorus, faueat bonis.i. dicat laudes in fauorem bonorum, & conciliectur.i. conciliationem faciat, amice.i. amicabiliter vel, vt quidam volunt, cum amica, ſed minus placet. Et regat.i. compeſcat iratos. Et amet.i. ſe amare oſtẽdat, timentes peccare.i. innocentes. Ille laudat dapes.i. fercula, breuis menſæ.i. breuis refectionis. ille laudat iuſtitiam ſalubrem, quia, vt inquit Acrõ, ſemper incolumis eſt ſalus, vbi eſt iuſtitia, & reges.i. iuſtitiæ rectores, vel leges, quæ, vt Cic. inquit, & virtutibus præmia, & vitijs ſupplicia proponunt, Et laudet otia.i. tranquillitatem pacis apertis portis, quia in pace portæ panduntur, & aperiuntur. vnde vt dicitur ij. Aen. poſtquam Troiani pacem habere ſperabãt.

Panduntur portæ, iuuat ire & Dorica caſtra;
Deſertoſq; videre locos.

Aperiuntur ergo portæ ciuitatum tempore pacis, & clauduntur belli portæ in templo Iani. vnde Aen. ij. Claudentur belli portæ &c. Ille inquam chorus tegat commiſſa.i. celet, credita ſibi, hoc eſt non palam faciat credita conſilia, neque nodum fabulæ ante finem (ne populus aufugiat) diſſoluat, & precetur, & oret deos, vt fortuna ſup. bona redeat miſeris.i. ad bonos iniuſte patientes, & miſeratione dignos. Nam miſeri ſine culpa, non ſine pœna ſunt. Et habeat.i. diſcedat, ſuperbis.i. à ſuperbis, & elatis. Quia de comędiam, & tragœdia. decoro paulo poſt loqui polliciti ſumus, nunc de ipſarum deſcriptione, & partibus pauca præmittemus ex Diomede, qui ſic inquit tragœdia eſt heroicæ fortunæ propoſitio. Tragœdia (vt quidam volunt) dicitur à tragos, qui eſt hircus, & Ode .i. cantus, quoniam olim auctoribus Tragicis tragos .i. hircus præmium cantus proponebatur, qui Liberalibus die feſto Libero patri ob hoc ipſum immolabitur, qa, vt ait Varro, hirci depaſcunt vitem. Vnde Horat. in arte Poë. *Tragœdia Hircus.*

Carmine qui tragico vilem certauit ob hircum,
Mox etiam agreſtes Satyros nudauit. Et Virg. Georg. ij.
Non aliam ob cauſam Baccho caper omnibus aris Cæditur.

Alij putant a fece, quam Græcorum quidam trygon appellant, tragędiam nominatam per mutationem literarum i, videlicet in a, quoniam olim nondum perſonis à Theſpide, aut Theſpi repertis, tales fabulas peruncti ora fecibus agitabant, vt ruſum eſt Horatius teſtis ſic,

Ignotum tragicæ genus inueniſſe Camœnæ
Dicitur, & plauſtris vexiſſe pöemata Theſpis.
Quæ canerent, agerentq; peruncti fecibus ora.

Alij a vino dictam arbitrabantur propterea ꝙ dictabatur tryx, vnde trygetos vindemia quoque eſt quia Liberalibus apud Atticos die feſto Liberi patris vinum cantoribus pro præmio dabatur. Cuius rei teſtis eſt Luc. in xij. Comœdia eſt priuatæ, ciuiliſq. fortunæ ſine periculo vitæ comprehenſio dicta ἀπὸ τῆς κώμης .i. a poſitis comis, ſeu res comes, κῶμαι .n. appellantur pagi.i. conuẽticula ruſticorum. Ita iuuentus, vt ait Varro, Attica circum vicos ire ſolita fuit, & quęſtus ſui cauſa hoc genus carminis pronunciabat. Aut certe à vicis. Nam poſtquam ex agris Athenas commigratum, & hi ludi conſtituti ſunt, ſicut Romæ Compitalitij, ad canendum prodibant, vel ἀπὸ τοῦ κώμου .i. comeſſatione (nam κῶμος, dicitur feſtiuitas in conuiuio, & comeſſatio) quia olim in huiuſmodi fabulis amantium iuuenum comeſſationes canebantur. Comœdia, & tragœdia differunt, ꝙ in tragœdia introducuntur duces, heroës reges, in comœdia humiles atque priuatæ perſonæ. In illa luctus, exilia cædes. In hac amores virginum raptus. Deinde ꝙ illa frequenter, & pene ſemper dantur rebus lætis exitus, & triſtes. & liberorum, fortunarumq. priorum in peius admiſſio. triſtitia nanque tragœdiæ proprium eſt. Ideoq. Euripides petente Archelao rege, vt de ſe tragœdiam ſcriberet, abnuit, & precatus eſt ne accideret Archelao aliquid tragœdiæ proprium nihil aliud eſſe Tragędiam, quam miſeriarum comprehenſionem. Poëtæ primi comici fuerunt. Suſarion, Rullus, & Magnes, hi veteris diſciplinæ iocularia quædam minus ſcite, & venuſte pronunciabant. Secunda ætate fuerunt Ariſtophanes, & Eupolis, & Cratinus, qui & præcipuũ vitia ſectari acerbiſſimas Comœdias compoſuerunt. Vnde Horat. in Serm.

Comœdia. *Ludi compitalitij.* *Tragœdo. proprium.* *Comici Poëtæ.*

Eupolis atque Cratinus Ariſtophaneſq; poëta,
Atque alij quorum comœdia priſca virorum eſt
Si quis erat dignus deſcribi, quòd malus, aut fur,
Aut mœchus foret aut ſiccarius, aut alioquin,
Famoſus multa cum libertate notabant.

Tertia ætas, fuit Menandri, & Philomenis, qui omnem acerbitatem Comœdiæ mitigauerunt, atq; multiplicia argumenta Græcis auctoribus ſecuti ſunt. Ab his Romani fabulas tranſtulerunt, & conſtat apud illos primo latino ſermone Comœdiarum Liuium Andronicum ſcripſiſſe. Sunt qui velint Epicarmum in inſula Co exulantem primum hoc carmen frequentaſſet, & ſic à Co, Comediã dici. Antea itaque galeris non perſonis vtebãtur, vt qualitas coloris iudicium faceret ætatis, cum eſſent aut albi, aut nigri, aut ruſi. Perſonis vero primus cœpit vti Roſcius

Gallus

Gallus præcipuus hiſtrio, qui oculis obuerſis erat, nec ſatis decorus in perſonis, niſi paraſitos pronunciabat. Initio Togatæ Comœdiæ dicebantur, quod non omnia in publico honore coofuſa cernebantur, quæ Togatæ in prætextatas, & tabernarias diuidebantur. Togatæ fabulæ dicuntur, quæ proſcriptæ ſunt ſecundum ritus, & habitus hominum Togatorum .i. Romanorum. Toga oanque Romana eſt. ſicut Græcas fabulas ab habitu eorum Varro Palliatas ait nominari. Togatas autem cum ſit generale oomen, ſpecialiter tamen pro Tabernarijs non modo cõmunis error vſurpat, quia Flauius Togatas appellat, ſed & poëtæ, vt Horatius, qui ait, Vel qui Prætextas, vel qui docuere Togatas. Togatarum fabularum ſpecies tot ferè ſunt quot, & Palliatarum. Nam prima ſpecies Togatarum, quæ prætextatæ dicuntur in quibus imperatorum negocia agebantur, & publica, & reges Romani, & duces inducuntur, perſonarum dignitate, & ſublimitate Tragœdijs ſimiles. Prætextatę autem dicuntur quia ferè regum, vel magiſtratuum, qui prætexta vtuotur in huiuſmodi fabulis acta comprehenduntur. Secunda ſpecies Togatarum, quæ Tabernariæ dicuntur humilitate perſonarum, & argumentorum ſimilitudine Comœdijs pares, quibus non magiſtratus, regeſque, ſed humiles homines, & priuatæ domus inducuntur, quæ quòd olim tabulis tegerent, communiter Tabernariæ vocantur. Tertia ſpecies fabularum latinarum eſt earum, quæ à ciuitate Oſcorum Attela, in qua primum cœptæ, Attellanæ, dictæ ſunt argumentis, dictiſq. iocularibus ſimiles Satyricis fabulis Græcis. Quarta ſpecies eſt Planipes. græce μῖμος dicitur. Ideo autem latine Planipes, quod actores planis pedibus .i. nudis proſcenium introirent, non vt Tragici actores cum cothurnis neque vt Comici cum ſoccis olim. oon in ſuggeſtu, ſcœnæ, ſed in plano Orcheſtræ poſitis inſtrumentis mimicis agitabant. Cuius Planipedis Atta Togatarum ſcriptor ita in Ædilia fabula memioit, Datum eſt aurum, exultat Planipes. Si quas tamen ex ſoccis fabulas fecerant. Palliati pronunciabant. Togata prætextata à Tragœdia differt, quod in Tragœdia heroës inducuntur, vt Pacuuius Tragœdias nominibus heroicis inſcripſit Oreſten, Chryſoën, & his ſimilia, ſicut & Accius. in prætextata autem ſcribitur Brutus, vel Decius. Item Marcellus, Togata tabernaria à Comœdia differt, quod io Comœdia Græci ritus inducuotur, & perſonæ Græcæ, vt Laches Soſtrata. in illa vero Latinæ. Togatas tabernarias io ſcænam ductauerunt præcipue duo, Afranius, & Q. Ennius. Nam Terentius, & Cæcilius Comœdias ſcripſerunt. Latina Attellana à Græca Satyrica differt, quod in Satyrica è Satyrorum perſonæ introducuntur aut ſi quæ ſunt ſimiles Satyris. In Attellana obſcœnæ perſonæ, vt Maccus. quæ omnes fabulæ Drammaticæ ſuot ab agendo dictæ. Nã agi fabula non referri ab actoribus dicitur. Sunt tamen quæ referuntur. quocirca Horatius vtraque ſignificatione interpretatur, cum ita fabula dicit, Aut agitur res in ſcenis, aut acta refertur. ſicut in Græco choro vbi tres perſonę tantum agunt. At latini ſcriptores complures perſonas in fabulas introduxere, vt ſpecioſiores frequentia facerent. Satyrica eſt ludeodi cauſa iocandiq. ſimul vt ſpectator inter res Tragicas, ſeriaſq. Satyrorum quoque locis, & luſibus delectaretur, &, vt Horatius ſentit his verbis, carmine, qui Tragico, &c. Mimus eſt ſermonis cuiuſlibet motus ſine reuerentia, vel factorum cum laſciuia imitatio. Mimus dictus, quaſi ſolus imitetur, cum & alia idem Poëmata faciant, ſed ſolus quaſi priuilegio quodam quod fuit commune poſſedit ſimiliter atque is qui verſum facit dictus poëta .i. factor, cum & artifices, qui æque quid faciunt non dicantur poëtæ membra Comœdiarum tria ſunt, Diuerbium, Canticum, Chorus. Diuerbia ſunt partes, in quibus diuerſorum perſonæ verſantur. Perſonæ autem diuerbiorum, aut duæ, aut tres aut raro quatuor eſſe debent, vltra augere numerum oon licet. Io canticis autem vna tãtum debet eſſe perſona, aut ſi duæ fuerint, ita debent eſſe, vt ex occulto voa audiat, nec loquatur, ſed ſecum, ſi opus fuerit, verba faciat. In choris vero oumerus perſonarum diffinitus non eſt quippe iunctim omnes loqui debent, quaſi voce confuſa, & concentum in vnam perſonam reformantes. Latinæ autem Comœdię chorum noo habent, ſed duobus tantum membris conſtant, diuerbio, & cantico. Primis autem temporibus aſſerit Tranquillus omnia, quæ in ſcena verſantur, io Comœdijs acta. Nam & Pantomimus, & Choraules in Comœdia conebant. Verum actores Comœdiarum pro facultate, & arte potiore principatum ſibi artificio vendicabant. ſic factum eſt vt oolentibus cædere mimis cum artificio ſuo ceteris, ſeparatio fieret reliquorum. Nam dum pauciores inferioribus qui io omni magiſterio erant, ſeruiee dedignabantur, ſeipſos a Comœdijs ſeparauerunt, ac ſic factum eſt, vt exemplo ſemel ſumpto vnuſquiſque ſuæ artis rem exequi cęperit, neque io comędiam venire. cuius rei indicia produnt nobis antiquæ Comœdiæ. in quibus inuenimus, Acta tibijs, paribus, aut imparibus, aut ſeranis. quando enim chorus canebat choricis tibijs .i. choraulicis artifex concinebat. In canticis autem pyraulicis reſponſabat. Sed quod paribus tibijs, vel imparibus inuenimus ſcriptum. hoc ſignificat, quòd ſi quando monodio agebat, vnam tibiam inflabat, quando ſynodio, vtranq; hæc Diomedes.

Togata. Toga. Palliata. Prætextata. Prætexta. Tabernaria. Attelana. Planipes. Mimus. Satyra. Agunt fabula, & referunt quædam. Mimus. Poëta. Membra Comœdiarum. Diuerbio. Cantica. Chorus.

Regula autem eſt.

Comœdia quinque præciſe continebit actus, nec in vna ſcena vltra quatuor perſonas inducentur loquentes quinetiam quarta raro loquatur. In nulla autem, ſeu fabula, ſeu hiſtoria inuocetur deus aut dea, nec interueniſſe dicetur vbi humanis opibus regeri poterit. In tragœdijs autem chorus, id quod in textu præſcribitur, munus explebit.

IANVS.

Ne ue minor, neu ſit quinto productior actu
Fabula: quæ poſci vult: & ſpectata reponi.
Nec deus interſit; niſi dignus vindice nodus
Inciderit: nec quarta loqui perſona laboret.
Actoris partas chorus, officiumque virile *
Defendat: neu quid medios intercinat actus,
Quod non propoſito conducat, & hæreat apte.
Ille bonis faueatque; & concilietur amicis:
Et regeat iratos, & amet peccare timenteis,
Ille dapes laudet menſæ breuis; ille ſalubrem
Iuſtitiam, legeſque, & apertis ocia portis.
Ille tegat commiſſa: deoſque precetur, & oret;
Vt redeat miſeris, abeat fortuna ſuperbis.

Poſci) Bona fabula. [Ne minor) Omnis comœdia, ſiue tragędia quinque actus habet, hoc eſt quinquies in ſcena dicitur. Comœdia enim vetus choros habuit vt Tragœdia, qui actus diuidunt excluſo choro, vt aliqua quies ſpectatoribus daretur, actus interpoſitus eſt dum tibicem populum delectaret. nonnulli in proſcenio, ne locum quidem reliquerũt. vnde apud illos dirimere actus quinque partitos difficile eſt. [Poſci) Placere quæ vult, & delectare. [Spectata) Quæ ſemel acta & viſa eſt. [Reponi) Iterũ recitari. Eunuchus Terentij tãto ſucceſſu, & plauſu primo eſt acta, vt rurſus eſſe vendita, & ageretur iterum pro noua. [Productior) Prolixior. [Nec deus interſit) Deos introduci ſolitos in comœdijs. vel teſtis eſt Amphytrio Plautina. in qua non ſolum Iupiter, & Mercuris ſub Amphytrionis Soſiæque perſonis agit, ſed & ipſe Iupiter perturbato tantis malis Amphytrionis confeſſus deum, & qualis videri ſolet, cœlicolis affuit, illumque bono animo eſſe iuſſit. Introducũtur & dij in comœdijs, prologis narrandis vt Lar. in Aulul. Auxilium io Ciſtell. Poteſt & ad inuocationes referri, quas ſuis locis .i. difficilimis, & arduis opportune fieri conuenit, vt i

**Inuocatio quibus faciẽda ſit. Vide annot. Fr. Rob. in locum a lios amico.*

Pandite nunc Helicona deæ cantuſq; mouete.

Sed, & magna ſemper arte in quocunque poëmate dij introducuntur, cum eo res deducta eſt, vt viribus humanis perfici non poſſit. Æneas interfecto Priamo tenentibus omnia Græcis & igne nũquam è regia euaſiſſet, niſi,

Ducente deo flammam inter & hoſtes.

Nec Turnus Troianis caſtris erupiſſet, ni Iuno vires animumq. miniſtraſſet. Hinc Minerua medijs cætibus Graium cohibendo Achilli interuenit ſoli perſpicua, aut aliorum nemo uetur. Hinc illa Virgiliana matrona in medijs millibus auxiliabunda fratri conuerſatur.

Miſcetq; viris, nec cernitur vlli.

[Interſit) In comœdijs interueniat, vel quocunq; poëmate. [Nodus) difficultas, res difficilis, quæ aliter explicari oon poſſit. [Vindice) Viodicante, exponente, & liberante te ab ignoratione rerũ. Nec quarta loqui perſona) Dramate tres perſonæ ſolæ agunt quarta muta eſt, quamuis Latini plures perſonas in fabulis introduxerint, vt ſpatioſios frequentia facerent. Ea muta perſona Cophon Proſophon facit, vnde illud Mart.

Comœdi tres ſunt, ſed amat tua Paula Luperſes,
Quatuor & Cyphon Paula Proſopon amat.

Plures tribus introducuntur recte, ſi tumultum non fecerint, ſed dum duæ aut tres loquuntur cæteræ taceant. Poteſt & quarta perſona ad ſecondos primarum, ſecũdarum, tertiarumq. partium referri. neque enim ſolent multę perſonę magnas partes habere in fabulis, ſed tres aut quatuor, cæteræ quæ parum loquuntur. [Actoris partes) Chorus perſonas non habet definitas, quippe omnes iuncti loquuntur quaſi voce confuſa, & concentum in vnam perſonam formant, nunc circa fumantes aras ſpatiantes, nunc gyros reuolucores cum tibicine concinnunt. Eſt autem eius officium laudare virtutes, perſequi vitia, à Dijs veniam impetrare, & fauere infelicibus. Poteſt eſſe tam virorum, quam fœminarum, vt in Troade Senecæ. [Actoris) Hiſtrionia in ſcena & mimi. [Officium virile) Solet ſeruari in choris, vt ſi laudandus ſit virorum ſit chorus, ſi mulier mulierum. Hinc ait: Defendat partes actoris. i. quas partes quiſque actor fecerit, viriles, ac muliebres, ſit tamen chorus vt lubet, ſermonem ſemper grauem, & virilem eſſe oportet. Vel actoris partes. i. vnum cõmendet ex actoribus, non omnes ſimul, & officium virile defendat. i. ſi quid egit viro dignũ laudet. [Defendat) Suſcipiat ſibi. Medios intercinat actus. Recte medios actus, nam quemadmodum perſonis nimirũ. de proſcenio in ſcenam redeuntibus, apud Latinos actus diſtinguebatur, ſic apud Græcos aſcendente in orcheſtram choro. [Intercinat) Chorus cantet. [Quo non propoſito) Quidquid canit chorus, debet ad argumentum referri. & plerunque ad eum ipſum actũ quem diſtinxit. [Propoſito) Rei argumento. [Hæreat) Accommodetur materiæ. [Regat) Mitiget, moderetur, vt in Hercule furente. [Timentes) Pauentes, vt Hyppolitum. [Dapes) Frugalitatem. [Salubrem) Quæ ſalutem det cuſtodientibus. [Ocia) Pacem. [Apertis portis) Cum tuta ſunt omnia. [Commiſſa) Quæ eius fidei ſunt credita. [Miſeris) Vt Hectori.

ACRON.

NE ue minor, neu ſit quinto productior actu). i. non loquatur in fabula plus quinque perſonis. [Fabula, quæ poſci vult, & ſpectanda reponi). i. quæ vult poſci à populo, & reponi ſpectanda vt denuo agatur. i. quæ vult in auctoritatem venire. [Nec Deus interſit; niſi dignus vindice) Non debes inducere deum in ſcenam in tua fabula, niſi cauſa ſubueniendi, & puniendi. Aliter, Tum demum, inquit, auferri debet deus, cum digna res interuentu eius exponitur. Alioqui male ponitur ſi quis ſeruum ſuũ vult occidere, ſed magis cum filius patrem aut pater filium occidit. Item, Tunc, inquit, perſona numinis debet inſerſeri, quoties adeo difficilis res eſt vt non niſi interuentu numinis explicari poſſit, vt habemus apud Poëtam, ingreſſum fuiſſe Turnum caſtra Troiana, illicq. multas cædes impune feciſſe, Incredibile eſt ſolum iſta ſine numine implere potuiſſe. Vidit hoc poëta nimis arduum, & ſubiunxit. Huic Iuno vires, animumq. miniſtrat. [Nec quarta loqui perſona laboret) Quartam certe perſonam quando inducimus, aut non omnino loqui debet, aut pauca, nõ dixit, taceat, ſed non loquendo laboret, quo aptior ſit dictio. Inducitur autem quarta perſona, aut vt annuat, aut vt ei aliquid imperetur. [Actoris partes chorus, officiumq. virile Defendat) Sic debet vnuſquiſque recitare fabulas, vt audiẽtes laudent eum ſuumq. officium laudando protegant ab accuſatoribus. Quando vir agit virum, chorus debet induci. Chorus, inquit, non multarum perſonarum actus defendat, ſed vnius ſuſcipiat. Non ideo, inquit, multarum perſonarum partes ſuſcipiat, quia in choro multi ſunt, ſed virilem partem tueatur, hoc eſt vnius viri. Virile autem non aliqua re aſtuta, ſed vnumquenque contingit. Eſt autem ordo: Chorus defendat partes actoris, & officium virile. Alij ſic exponunt, Etiam ſi mulierum ſit chorus, eodem nomine appellatur, nec intereſt aliquid, an mulierum ſit chorus an virorũ, dummodo verba conueniant. [Defendat) Tueatur. Mire dixit, Ne ue, inquit, ipſe chorus inter medios actus aliquam rem canat incongruam. i. ad canat quod ad præſentem rem aptum ſit. Ne chorus aliquid diſcrepet ab argumento, neque aliquid inter medios actus debet abſurde cani. i. inter actus viri ne inducas chorum mulierum. [Et regat). i. compeſcat, mitiget, Docet qua cauſa chorus debet induci, vt faueat bonis, & cõcilietur amice. [Peccare timentes) Innocentes. [Saluorum Iuſtitiam) Quia ſemper incolumis eſt ſalus vbi eſt iuſtitia. [Et apertis ocia portis). i. in pace, quia in pace portæ patentur,

Panduntur portæ. . . . In econtrario,

Qua mœnia clauſis
Ferrum acuunt portis.

[Ille tegat commiſſa) Celet, credita ſibi. i. non palam faciam credita conſilia. [Miſeris) ad inferos. [Fortuna) ſ. bona, nam eſt & mala: vt,

Hac Troiana tenus ſteterat fortuna,

PORPHYRIO.

NEV ſit quinto productior actu Fabula:) Ne incipiat tragœdia plus quàm quinque partibus impleri. [Quæ poſci vult, & ſpectata reponi) Illud dixit, Si forte reponis Achillem, hoc eſt quæ placere vult, & iterum proferri. [Nec deus interſit; niſi dignus vindice nodus Inciderit;) Tunc demum, inquit, inferri debet deus, cum digna res interuẽtu eius exprimitur, alioquin male ponetur, vt in eo, ſi quis ſeruum voluerit occidere, Sed magis cum aut filius patrem, aut filium pater occidit. [Nec quarta loqui perſona laboret) Tres enim perſonæ tragœdiam itemq. comœdiam peragunt, ſi tamen quarta interponitur, non loqui debet, ſed annuere, ſtatimq. dimitti. [Actoris partes chorus, officiumque virile Defendat). i. ne viris agentibus fœminarum inducatur chorus, ne fœminis viriles, ſed agentes ex vſu has partes cuſtodient.

GLAREANVS.

NE ue minor quinto, neu ſit productior actu) Hoc de quinque perſonis perperam Acron intelligit, quanquam codex poteſt eſſe corruptus. Mirum vero quam & Acron, & Badius hoc quod ſtatim ſequitur, exponant. [Nec deus interſit; niſi dignus vindice nodus Inciderit) Sed vltima Acronis placet, vltimaque Badij expoſitio, tunc numinis perſonam inſerẽdam, quoties adeo difficilis res ſit, vt non niſi interuentu numinis explicari poſſit, aut niſi maiori moliamur, quàm quæ humanis opibus effici poſſint. [Actoris partes chorus, officiumq. virile) Auctoris impreſſerat Aldus, ſed non placet. Acron autem ſi vſquam alibi certe hic adeo delirat, vt abſque indignatione à nemine legi poſſit quæ hoc loco ſcribit. Sed neque Porph. expoſitio mihi ſatis facit. Res non eſt omnino difficilis. Illud tamen (virile) lectorem moratur, nec mihi ſatis intellectum.

ASCENSIVS.

HIC loquitur de luxu, & pompa theatrali, oſtendens quo pacto incrementum ſumpſit, additurus nonnulla de fabularum progreſſione, atque decoro. & dicit, Tibia ſi. fiſtula facta ex tibia potiſſimum gruum qua modulos faciebant, non ſup. erat olim iuncta orichalco. i. inſtrumento facto ex orichalco, quòd in colore auro ſimile eſt, & æmula tubæ. i. imitatrix æqualem ſonum reddendo, q. d. Fiſtula erat olim ex tibijs gruum, & non ex metallo confecta, neque tam ampla vt ſonum tubæ reddere, ſed erat tenuis. i. modica, & ſimplex. i. non compacta, & pauco foramine. i. habens pauca foramina, quia ſecundum Varonem tantum quatuor foraminum apud priſcos fuit, vtilis. i. idonea, & cõmoda, aſpirare. i. cantantibus choris concinere, & adeſſe. i. auxilio eſſe, atque pro complere flatu. i. ſonitu ſuo, ſedilia. i. ſeſſiones hominum, nondum nimis ſpiſſas. i. adhuc non nimis repletas populo, quæ. i. ad quæ ſedilia populus ſanè. i. valde, numerabilis. i. facilis ad numerandum, vtpote paruus. i. modicus, & frugi. i. parſimoniæ inſeruiens, & caſtus, & verecundus, coibat. i. conueniebat. poſtquam ſup. P. R. victor exterarum gentium, cœpit. i. incœpit, extendere agros. i. poſſidere ampliores poſſeſſiones, & murus latior ſup. cœpit amplecti vrbes. i. ciuitates extentiores factæ ſunt, & genius. i. deus naturæ, cœpit placari (quaſi iratus fuerit in ſobrios, qui genium ſuum defraudare dicuntur) vino diurno (quia interdiu vacare cœperunt potationibus, cum priſci tantum labente die in cœnis conuiuere ſolerent) aut vino diurno. i. quotidiano. i. poſtquam ſingulis diebus potationibus, & comeſſationibus indulgere cœperunt: diebus feſtis. i. tempore feſtiuo: impune. i. ſine punitione, tunc ſup. licentia. i. impunitas, & permiſſio maior. ſ. q. prius acceſſit, numeris. i. aut verſibus, qui numero conſtant, & pro quibus ſæpe numeri ponuntur, aut numeris rerum ſcenicarũ, vt actorum, & ornamentorum, ac inſtrumentorum muſicorũ, & fœminarum in eis, aut numeris. ſ. chordarũ, quia ante tres chordæ erant poſt ſeptem factæ ſunt, deinde nouem, que, pro &, & modis. i. modulationibus. Et cauſa eſt quare non

tanta

ſancta licentia maioribus erat, quam addit Poëta dicens, Quid.n. ruſticus indoctus liber laborum.i. paulo ante ſolutus à labore, & confuſus.i. permixtus, vrbano.i. vrbem habitanti, & turpis.i. deformis permixtus honeſto.i. pulchro ſaperet.i. ſapere poſſet? ſic.i. hoc modo, tibicen.i. canens in tibia, addidit arti priſcæ.i. veteri motum.i. geſtum corporis, & luxuriam.i. voluptatem tripudiandi & ipſe vagus.i. vagabundus propter motum, traxit veſtem.i. ſyrma, quæ veſtis oblonga σύρειν quod eſt traho dicta, per pulpita.i. per tabulas ſcenæ. Et voces.i. ſonoritates, & modi in ſolentiores, creuere.i. creuerunt etiam ſic.i. hoc modo, fidibus.i. chordis, ſeueris.i. grauibus prius, & facundia præceps.i. iucunda eloquentia, quæ cum ingenti impetu fertur, tulit.i. attulit, vel protulit, eloquium.i. eloquentiam. inſolitum.i. inconſuetum prius, & ſententia ſagax rerum vtilium.i. ſapiens res vtiles, & diuina.i. diuinatur, futuri.i. rei futuræ nõ diſcrepuit Delphis ſortilegis.i. ſortes dantibus.i. talia cœpit dicere qualia in templo Apollinis dicuntur, cum antea eo ſapientes loquerentur, & eorum præceptum pro reſponſo eſſet,

Regula autem eſt.

Sicut apparatus ſcænici paulatim ſubreperunt incrementum, ita & verborum, ac ſententiarum pondus is in poëmatis.

Tibia non vt nunc orichalca vincta, tubæque
Aemula, ſed tenuis, ſimplexque foramine pauco
Aſpirare, & ad eſſe choris erat vtilis; atque
Non dum ſpiſſa nimis complere ſedilia flatu.
Quo ſanè populus numerabilis, vtpote paruus.
Et frugi, caſtusque, verecundusque coibat.
Poſtquam cœpit agros extendere victor: & vrbem
Latior amplecti murus: vinoque diurno
Placari Genius feſtis impune diebus:
Acceſſit numerisque, modisque licentia maior.
Indoctus quid enim ſaperet, liberque laborum,
Ruſticus, vrbano confuſus, turpis honeſto?
Sic priſcæ motumque, & luxuriam addidit arti
Tibicen: traxitque vagus per pulpita veſtem.
Sic etiam fidibus voces creuere ſeueris:
Et tulit eloquium inſolitum facundia præceps.
Vtiliumque ſagax rerum, & diuina futuri
Sortilegis non diſcrepuit ſententia Delphis.

IANVS. Tibia non vt nunc) Tibiæ quanto in pretio fuerint apud Populum Rom. honos tibicini à Numa Pompilio adhibitus teſtatur, quo per tribunos conſulari poteſtate ſpoliati cũ exceſſiſſent Tyburque petiſſent, magna arte reuocati, ingentique lætitia excepti ſunt. Eorum opera in ludis, ſacris, nuptijs, funeribus erat neceſſaria, quòd modulatione rationalis anima oblectatur, licet apud mortuos non tibicines, ſed ſicinniſtæ, & ſiticines canerent quodam proprio tubæ genere Sibatyte in Italia ad tibias dimicabant. idem in Græcia Lacedæmonij, qui nec pugnabant niſi muſis litaſſent. Amazonum regina cũ ad Alexãdrum venire, vt conciperet, tibicina pro maximo munere regem donauit, inueniſſe autem tibias Pallas perhibetur, & ob oris deformitatem reieciſſe, & Ariſtoteles octauo Polyticorum, non tam ob deformitatem reiectas putat, quàm quòd nihil tibiarum vſus confert ad intelligendum, vnde tutore Alcibiade Attica iuuentus deſijt tibijs canere, & lyram ſumpſit Comœdias ad tibias agi ſolitas vel illud indicat, quòd Roſcius in ſenectute tardiores ſibi fecerat tibias. quia & in antiquis comœdijs acta inuenimus paribus tibijs, aut diſparibus, aut ſeranis, aut dextris, aut ſiniſtris. Monodio vnam tibiam inflabant, ſynodio vtranque. dextræ ſua grauitate ſeriem dictionemque comœdiæ pronunciabat, ſiniſtræ & ſeranæ acuminis leuitate iocos oſtendebant, vtriſq; mixtos grauitate iocos denunciabant. [Foramine pauco) quatuor enim à principio fuerant, aucto eorum numero creuit vox tibiæ, de cuius foraminibus vicinis acutus ſonus emittitur, de longinquis vero, & termino proximis, grauior item acutior per patentiora foramine grauior per anguſta, & vtriuſque cauſæ ratio vna, quia ſpiritus vbi irrumpit, fortior eſt defectior, vbi diffidit. [Vincta) compacta. [Aemula) magnitudine vocis. [Tenuis) Ad ornatum. [Adſpirare) Capere vt ſonaret. [Sedilia) Caueam. [Spiſſa) Plena ſpectatoribus. [Quo) Flatu. [Numerabilis) .i. rarus. [Victor) Romulus pomœrium poſuit à foro Boario vbi æneum tauri ſimulacrum erat, vt magnam Herculis aram complecteretur, inde certis ſpatijs interiecti lapides per ima montis Palatini ad aram conſiti. mox ad Curias veteres, tum ad ſacellum Larum, forumq. Romanum. Capitolium non à Romulo, ſed à Tito Tatio additum, mox pro fortuna pomœrium auctũ, nec niſi ijs qui protulerint imperium, terminos vrbis propagare dabatur, non tamen Romani duces, quanquam magnis nationibus ſubactis vſurpauerunt, quod nunquam prouinciali, ſed Italico agro acquiſito mos proferre fuit. Lucius Sulla vltimus Romanorum ducum id fecit. Cæſar campum Martium vrbi addere cogitabat. Auguſtus deinde protulit, quem imitatus Claudius nouos vbi terminos poſuit, M. Varro lib. antiquitatum quodeuigeſimum ſcriptum reliquit, Vectiũ augurem non ignobilem ſolitum dicere, ſi ita eſſet vt tradebant hiſtorici de Romuli in vrbe condenda augurijs ac duodecim vulturibus, quoniam cẽtum viginti annos præterijſſet incolumis populus Romanus ad mille & ducentos peruenturũ. [Extendere) Augere imperiũ. [Placari, genius) Genio maiores noſtri vino, non hoſtia faciebant natali die. vnde illud,

Funde merum genio.

Id autem ea fiebat cauſa, ne die qua ipſi lucem accepiſſent, alijs demerent. Genio facta neminem oportebat ante geſtare q̃ eum qui fecerit. Eſt autem genius, cuius in tutela quiſque natus viuit, victus q̃ nobiſcum ſit genitus, vel q̃ ſtatim nos genitos ſuſcipiat, & tueatur. Duplicem omnibus omnino genium nobis datum affirmant ſapientes, quibuſdam etiam datum videre ſuum genium, ſed quod multiplices ornauerit virtutes hinc in Homeri carminib' nõ Deos immortales credendum cum viris fortibus collocutos, nec adfuiſſe pugnãtibus, ſed familiares genios cũ iiſdem verſatos, quorum adminiculis eni tuere, Pythagoras, Socrates Numa ſuperior, Scipio Africanus, Marius, Octauius Auguſtus, Brutus, Conſtantinus, Iulianusq. Imperatores. [Feſtis) Statis, Conſtitutis. [Impune) Sine legibus. [Placari) Sacrificare. [Diurno) ad diem perducto. [Impune) Sine vlla lege ſumptuaria, quæ multiplex erat plures enim leges ſumptuariæ latæ fuerunt, quæ ſumptũ coërcebant in cibis. [Quidem enim ſaperet) Romani mores per adeptam laſciuiam paulatim euerti cœperunt, hinc aucta tibia, auctæ fides, auctum loquẽdi genus, menſuraque theatri moles poſita, nam antea ſubitarijs gradibus, & ſcena in tempus ſtructa ludi edebantur, quin & vetuſtiora ſi repetas, ſtantem populum inuenias ſpectauiſſe. Eo deinde luxus ventum eſt, vt proceres Romani in ſcena pollueren-tur. [Saperet) cur non corrumperetur. [Liberq. labor) Tutus ab omni bello. [Vagus) Tibicen. [Sic) Ex hac luxuria. [Seueris) grauibus. [Fidibus) præter tibias, & fides maiorem vocem cœpere. Ante tres chordæ erant, poſt ſeptem, deinde decem, quoniam tot ſunt humanæ harmoniæ varietates Lacedæmonij è Timothei fidibus neruo demi iuſſerunt, q̃ plures quam ſeptem haberent. [Præces) Facta ob luxuriam. [Sententia) Philoſophia. [Diuina futuri) per quam poſſimus futura conijcere. [Delphis) Obſcuriora ſunt dicta eorum philoſophorum reſponſis Delphicis, & Apollinis.

A C R O N.

TIBIA non vt nunc orichalco) Docet qua cauſa tempore multa mutata. Tibia enim ante non erat ita ornata, & neq; tam multis foraminibus tubæ æmula. Modo vero, & ornata eſt, & tam multa habet foramina, vt ſonet quemadmodum tuba. oſtendit luxuriam recentem, & ambitionem nata eſſe, antiquitaté vero ſeueram fuiſſe. nam prius tibia non erat ambitioſa, nec multis diſtincta foraminibus. Varro ait ad Marcellũ de lingua Latina, quatuor foraminum fuiſſe tibias apud antiquos. Et ſeipſum in templo Marſiæ vidiſſe tibias quatuor foraminum. Quare quaterna foramina antiquæ tibiæ habuerunt. Alij dicunt non plus q̃ tria. [Aſpirare, & adeſſe choris erat vtilis).i. paucis ſpectantib. ſufficiebat, inquit, breuis tibia ad ſedilia populi complenda, quæ eo tempore adhuc non erat ſpiſſa atque denſa. [Atque nondum ſpiſſa) Nondum erat vtilis tibia ad ſedilia populi complenda,

id eſt

id eſt complere flatu ſuo ſpiſſa theatra vel aures omnium ſpectatorum, adeo erat tenuis, & ſonus eius vix audiebatur per totam ſcenam. [Quo ſanè) .i. ad ſedula explenda.i.ad theatrum pauci conueniebant. [Numerabilis) Paruus, quia numerari poterat. [Poſtquam cœpit agrus extendere).i.poſtquam cœperunt homines ita epulari, velut in feſtis diebus. poſtquam cœperunt impune vti conuiuijs, quaſi ſacris cœnis, creuit luxuria. [Placari genius) Deeſt (cœpit) poſtquam cœperunt naturali Deo ſacrificare. [Feſtis) Quaſi feſtus. [Impune) .i. non contradicente lege aut moribus. [Acceſſit numeriſq. modiſq. licentia maior) Quia ante tres erant chordæ, poſt ſeptem factæ ſunt deinde decem. [Indoctus) Quidem .n. Poſtquam cœpit eſſe indoctus populus, ſine differentia cœperunt eſſe omnia, & hac de cauſa delicias inuenerunt. Tibicines vero vt populus voluptatibus teneretur. Confuſus autem eſt mixtus. Dicit autem cauſam per quam creuit licentia, propter imperitiam populi, & qua nulla erat differentia bonos, & malos. [Liberq. laborum ruſticus) Liber tam à ciuili bello, quàm ab extraneo. [Sic) Taliter poſtquam creuit populus, & ſuperſtitio eius. [Motumq. & luxuriam addidit arti) Geſtum corporis, & voluptatem propter multitudinem foraminum, & tibiarum ſupra modum aucta eſt magnitudo. [Traxitq. vagus per pulpita veſtem) Propter geſtum vagus, quia non in vno loco, nec in vno modo tibicen, ſed varie huc atque illuc ſeſe circunfert. [Per pulpita) Per tabulas ſcenæ. [Sic etiam fidibus voces creuere ſeueris) Soni, modi inſolentiores, ſiue numeri. nam prius tetracordi erant cytharœdi. Antea .n. lyra ſeptem chordas habuit tantum, poſtea excogitata eſt cythara. Siue aliter (creuere) Cythara.n. monochordos fuit deinde paulatim dextra læuaq. addentes ponebant. Tragœdijs ſatyra dicitur amata, in quibus, ſalua maieſtate grauitatis, iocos exercebant ſecundum Cratini inſtitutionem. Is.n. primus Athenis Dionyſia dum eſſent, ſatyricam fabulam induxit. Alia autem ſatyra eſt illa mordax, vt Lucilij, Perſij, Iuuenalis. Hæ autem fabulæ ſatyricæ dicuntur, vt Tragicæ, & Comicæ. [Tulit) Protulit. [Eloquium inſolitum) Inſolitum eloquium .i. nouam eloquentiam, hoc eſt inflatam, & non propriam. Sic & facundia elapſa eſt in loquacitatem, & facta vitioſa, nunc.n. cœperunt facunde eloqui, & amplius ſolito. Facundia præceps, eſt iocunda eloquentia. Vnde facundus fatu iucundus. Sed facundia præceps, eſt quæ cum ingenti impetu fertur eloquentia, quanquam antea neceſſaria erat, & vtilis, circa promiſſionem futurorum cœpit furibunde, & Delphice ſimilis eſſe amiſſa moderatione. [Vtiliumq. ſagax) .i. inuentrix, gnara, & diuina futuri, ſicut philoſophia, quæ ita futura præuidet ſicut diuinatio. [Sortilegis) ſortes dantibus, per quas futura noſcuntur. [Non diſcrepuit ſententia Delphis .i. quæ antea vtilis erat, talia cœpit dicere, qualia in templo Apollinis dicuntur.

PORPHYRIO.

TIBIA non vt nunc orichalco vincta, tubæq. Æmula, ſed tenuis) Colligit priore tempore, certiore lege ſcriptas eſſe fabulas, quam hoc ſeculo. Nam nec tibia quæ interijt, tam precioſa erat, neque tam magna quam nunc eſt, quæ orichalco ornatur, quod ſimillimum bracteæ auræ eſt. [Simplex foramine pauco) Terna enim tantummodo habuit antiqua tibia. [Sic priſcæ motumque, & luxuriam addidit arti) Motum nunc geſtum dicit. [Sic etiã fidibus voces creuere ſeueris) Ante.n. ſeptem habebat. excogitata poſtea cythara eſt. [Et tulit eloquium inſolitum facundia præceps) Vſus eſt dicere quæ præcepit eloquentia. [Vtiliumque ſagax rerum, & diuina futuri ſortilegi non diſcrepuit ſententia Delphis) ante.n. ſapientes loquebantur, & illorum præceptum pro reſponſo erat vt [illegible]. Et multa quæ in templo Apollinis Delphici ſcripta ſunt, & ſeptem ſapientum præcepta, ſententiam, dixit, vt apud Græcos.

GLAREANVS.

TIBIA non vt nunc orichalco) Quid tuba ſit, apud neminem puto ignotum, ex illo potiſſimum Ennij. At tuba terribili ſonitu tarantara dixit. Quid autem tibia ſit eius æmula. non iterum clarum eſt. Ego phthongorum, non foraminum multitudine intelligo. Neque.n. tuba foramina habet. Si quis etiam de magnitudine aut ſonitus vehementia putet. intelligi, non admodum repugno. Quanquam diuerſa hodie, vt olim tibiarum genera in vſu habentur, quædam ſuperne inflantur, decem foraminibus ante, & poſt connumerato eo etiam vbi exit flatus. Sed & hæ duplices, quædam ſimpliciter ſuperne inflatur in latum non recto foramine, mitem reddentes ſonum, quędam linguis prominenobus, duabus veluti pennis quæ ori imponuntur, atque hæc proxime ad tubam, clamoſum ſonitum reddunt. Quædam ſuperne inflantur foramine anguſto, ac rotundo, inferne ſex, aut ſeptem foraminibus. Sed duræ inflationis eſt hæc tibia, clamoſa, & à longo gratior ſpatio. Sunt etiam tibiæ, quæ tranſuerſe inflantur, quas ego puto fiſtulas dicit vt hodie in bellis Germania vtitur, & Heluetij, quidam Germani Heluetias vulgo vocant. Verum quotuſquiſque hodie eſt qui inter fabulam ac tibiam diſcrimen vllum norit, aut apud Græcos inter αὐλὸν καὶ σύριγγα? Et quod Plin. lib. 7. cap. 56. inquit, Fiſtulam Pan, Monaulam Mercurius, Obliquam tibiam Midas in Phrygia, Geminas tibias Marſias in eadem gente inuenit, apud me nondum ita clarum eſt, vt nihil hæſitem ſi quis ex me differentiam noſtra ætate ſcire velit. vt taceam de præcentorijs, geminis, vaſtis, miluinis, thurarijs, ſimplicibus, Græce monaulis Ægyptijs, Serranis, Gingrijs, Lidis, & ſi quæ aliæ à gentibus nomina habent, de quibus paſſim multi ſcribunt, ſed pauci formas explicant. Sed illud (orichalco) commentatores in varias traxit ſententias, Porphyrion ſimillimum bracteæ aureæ putat. qua fiſtula ornetur, quod ſimilis vero puto, quàm quod Badius inſtrumentum facit ex orichalco. Acron etiam ex Varrone oſtendit tibiam olim quatuor fuiſſe foraminum. Gallia hodie tabulis vtitur, & quædam Italiæ partes tribus inferne, & vno ſuperne. Sed de his ſatis. Eſt item vincta) à vincio legendum, non (iuncta) à iungo. [Nondum ſpiſſa nimis complere ſedilia flatu) Illud (nondum) Acron coniungit ad (vtilis) hoc eſt ſenſu, Nondum erat vtilis tibia ad ſedilia populi complenda, cum Horatius ad (ſpiſſa) retulerit hoc ſenſu, Tibia illa tenuis, & ſimplex foramine pauco vtilis erat ad cõplenda ſedilia nondum ſpiſſa nimis. [Indoctus quid.n. ſaperet, liberq. laborum) Poſtquam cœpit eſſe indoctus populus (idem inquit) ſine differentia cœperunt eſſe omnia. Fortaſſe (doctus) legendum. Nam alioqui non intelligo. Sequentia etiam verba de tibicinibus, mutila ſunt. Et quod, liber, inquit, tam à ciuili bello, quàm ab extraneo, mihi diſplicet, placet autem quod Badius ait liber laborum.i. paulo ante ſolutus à labore. [Sic etiam fidibus voces cruere ſeueris) Acrò hoc loco, neque ſonum à modo aut numero recte ſeparatum intellexit, cũ ſoni ſint phthongi, modi vero tropi, quos noſtra ætas tonos vocat, numeri vero ſonorum metra, Inter lyram vero, & cytharam innuis diſcrimẽ, ſed obſcure. Cum lyra trichordos tetrachordoſque frequenter noſtra ætate etiam hexachordos inſtituatur, Cythara vero vigintiquatuor chordis ferè. Illud porrò quod ait cytharam olim fuiſſe monochordon, nuſquam antea legi, nec puto eſſe verum. Monochordon, vero inſtrumentum etiamnum hodie frequens viſitur.

Carmine qui tragico vilem certauit ob hircum,
Mox etiam agreſteis ſatyros nudauit: & aſper
Incolumi grauitate iocum tentauit. eo quod
Illecebris erat, & grata nouitate morandus
Spectator, functuſque ſacris, & potus, & ex lex,
Verum ita riſoris ita, commendare dicaces
Conueniet ſatyros; ita vertere ſeria ludo:
Ne, quicunque deus, quicunque adhibebitur heros,
Regali conſpectus in auro nuper, & oſtro,
Migret in obſcuras humili ſermone tabernas:

IANVS. OB hircum) Ob nomen tragœdiæ, & vetuſtum morem nam olim tragicis auctorib. τράγος, id eſt hircus præmium cantus præponebatur, hæc Tragœdiæ libero patri dicatæ. [Mox) Deinde cum vidit Tragœdia non placere, nec iocos habere. [Agreſtes Satyros) Vetuſtiſſimæ ſatyræ genus ſola carminum varietate mixtũ erat vnde ſibi nomen ſumpſit. eam primũ tragici poëtæ induxerunt, vbi liceret licentius laſciuire, nec vt purãt multi ex luctu in gaudium finiebat, ſed perpetuum riſum eleganti, ſcenicoque modo habebat. vt apud Euripidem. Her. emptus à Sileno, vti villicus, & ſeruus mittitur in agrum ad vineam fodiendam, ille magnis viribus ſumpto ligone, vites eradicat, eaſq. comburendas in villam humeris cõportat, cum veſcitur, panes ingentes frangit, ingentem bouem

Aut dum vitat humum, nubeis, & inania capret,
Effutire leueis indigna tragœdia verſus:
Vt feſtis matrona moueri iuſſa diebus:
Interierit ſatyris paulum pudibunda proteruis.

bouem mactat, foret cellæ vinariæ diruit, eaſq. pro menſa parat, optimum doliorum delinit alterū ſeruum qui agro præ eſt torum aſpiciens, iubet eyus poma ad ſe ea arboribus, adferre, denique conſurgens vicinum flumen in habitationem introducit, quod cuncta deleuit. Varro Meoippum imitatus, Satyras ſcripſit. Cum in theatro agebantur Satyræ, ſcena ornabatur arboribus, ſpeluncis, montibus, reliquisq. agreſtibus rebus, nam in Tragœdijs, columnis, & faſtigijs, ſignis, regalibusq. ornamentis, in Comœdijs, priuatis ædificijs, & mœnianis proſpectibusq. feneſtras habentibus, ad communium ædificiorum imitationem ſcena inſtruebatur. [Nudauit) Apperuit quod in Satyra multa fiunt libere, & dicuntur liberius. [Agreſtes) Erant enim perſonę quædam Satyricæ, vt Silenus, & Satyrus, cum canus, tum barbarus. Dionylius, ludos editos ſcribit Romæ, in quorum pompa chori Satyriſtarum in Silenurum ſpeciem agerentur ornatu, & amictu Satyrico. [Nudauit) Nudos introduxit. [Satyros) Satyriam ſcripſit fabulam. [Tentauit iocum) Satyram. [Grauitate) tum carmine, tum pſonis, ſalua tragœdia, iocos ſcripſit. [Spectator) populus qui conueniebat ad ludos. [Illecebris) Nugis, ioci. [Nouitate) Noua omnia habent gratiam. [Functusq. ſacris) qui iam ſacrificauerat. [Et lex) Quem nulla lege potes regere .i. qui ſacris, & rei ſeriæ operam dedit iam cupit voluptati genioque indulgere. [Verum) Cū dixiſſet Satyram ſumpſiſſe initium à Tragœdia, dat legem quatenus, & quouſque diſcedendum ſit à grauitate. [Commendare) Laudare, & ſcriptos dare. [Riſores) Quod Satyri leues ſint, & rideant, ſerijs iocos mixtos habeant. [Dicaces) Qui malignus ſalibus hunc, & illum laceſſunt, mordent, & latrant. [Seria) Tragœdiam. [Ludo) .i. Satyra. i. introducere eaſdem perſonas in Tragœdia, quas in Satyra. [Deus) Vt Silenus, Bacchus, Pan, & Semeidi heroës, vt Hercules. [Reguli auro nuper) In Tragœdia. [Obſcuras tabernas) In comœdiam. Tabernariæ fabulæ dicebantur apud Romanus, humilitate perſonarum, & argumentorum ſimilitudine comœdijs pares, dictæ quod priuatæ domus in qua ſcena ſigebatur, tabulis tegerentur. [Nubeis, & inania) .i. das perſonam Tragicam in Comœdia. [Humum) .i. comœdiam. [Effutire) Inepte, & imprudēter emittere ſignificat. Marcus Varo. eusa nihil ſignificare ait., ſed effutitum eſſe verbum quoddam Cic. Tuſcul. v. Nec hoc ſic agitur, vt ea tempore quaſi effutire videatur. vnde Plautus in Truculento lutatim dixit. i. impudenter, & inconſulte. [Leueis) Vtputa ex Iambis omnibus, qui culpantur in Tragœdijs. Incitantur autem Tragœdiæ Spondaico carmine. vnde M. Tullius Pacuuij carmina in Tragœdia, quæ Teucer inſcribitur ſpōdealia appellauit. [Moueri feſtis) comparatio ſumpta à matrona, quæ ità corpus mouet, vt grauitatem ſeruet. Matronis ſaltare quibuſdam diebus apud Romanos licitum fuiſſe illud indicat Saluſtianum, Pſallere ſaltare elegantius, quàm neceſſe eſt probæ. Erat matronis ſaltandi cura, ſed non curioſa vſque ad artis perfectionem, vnde eſt illud Horatij.

Doceri motus gaudet ionicos matura virgo.

Erant Scipionis verba, qui quæritur in ludum hiſtrionū conuenire pueros virgineſque ingenuos, vt in vno ludo quingentos ſe vidiſſe teſtetur. Saltationem autem Romanis fuiſſe non indecoram, vel ſolus exemplo eſt Appius Claudius, qui ſalius vſq; ad ſenectutē fuit, & pro gloria habuit, quod inter collegas optime ſaltitaret. Scipio Africanus triumphale corpus ſuum mouebat ad numeros, qui & M. Tulij ætate inter Gabinium Ciceronis inimicum, & M. Cæcilium Craſſum diuitis filium magna cōtentio fuit quiſnam melius ſaltaret. Orta eſt ſaltatio ab illis temporibus heroicis, & à Socrate, & Platone Chryſippoq. probata, a Lacedæmonijs celebrata tanquam ad bella vtilis, à Romanis eſt in ipſis ſacris vſurpata. [Moueri) .i. ita ſaliet vt à grauitate non diſcedat. Ita Satyra à Tragœdia non diſcedet omnino, quę eius eſt filia.

ACRON.

CARMINE qui Tragico) Docet quomodo mutata eſt diſciplina poëtarum, nam primus Theſpis Tragœdiā ſcripſit. [Vilem certauit ob hircum) Hircus fuit præmium Tragœdo, Vnde & Tragœdia dicta eſt. τρά⁊ος enim Græce, hircus appellatur. Ille qui propter hircum ſcripſit Tragica carmina, ipſe deſcripſit qualiter ſe habent agreſtes Satyri. [Mox etiam) Non multo poſt ille aliquos carmine Satyros induxit, qui nudi pergunt. Nam docet vnde nata ſit Satyra, ex Tragœdijs .ſ. [Agreſtes) ſeueros, quia vitia carpāt. Satyros enim poſtea etiā Satyra adiunxit Tragœdiæ. Nudauit autem, quod liberius in ea dicantur, & fiant pleraque. [Et aſper incolumi grauitate) Carmini ſimilis, & aſper Tragœdus, ita admiſcuit iocū Tragœdiæ. vt ſe grauitatem ſeruaret incolumen .i. quamuis eſſet aſper, ſic iocatus eſt Tragœdus per Satyram, vt non amitteret grauitatem. Aſper autem, ſeuerus. Et hoc ad habitum retulit, quia proterua quædam in Satyris dicuntur, & fiunt. [Eo quod illecebris erat) Ideo admiſcuit Tragœdiæ Satyram, vt per illecebras teneret ſpectatorem. Antea non voluptatis cauſa inuēti ſunt ludi, ſed religionis .i. Ideo Satyram admiſcuit Tragędię, qua ſpectatur grata erat non uitate retinendus, qui ſpectator veniebat poſt ſacrificia iam pranſus, iam potatus. Illecebris autem, quia habet Satyra Illecebras, quæ iocum continet, & riſum mouet, auditor volebat delectationes nouiter factas audire. [Spectator) Populus videlicet ad obſeruanda ſacrificia, aut feriatus, & omnia negligenter accipiens, ſecurus, & ſine lege. [Verum ita riſores) Debet miſceri Satyra Tragœdia, vt perſonis ſuum decus ſeruetur. [Riſores) Satyri, aut quia riſum moueant, aut quia res rideut humanas. [Comendare) .ſ. ſpectatoribus Omnia enim quæ dicuntur à poëtis, ita debent dici, vt commendari videantur. i. libenter aſpiciantur. Dicaces autē, iocoſos, & liberos ad dicendum mordaces. [Ita vertere ſeria ludo) Videlicet cum Satyra Tragœdiam. [Nec quicunque deus quicunque adhibebitur heros) ſubaudi, in carmine tuo, ò poëta. Ac ſi diceret, ille qui debet ſcribere de Dijs, vel de regibus, non debet eos vili carmine ſcribere. [Conſpectus) Conſpicua. [Migret in obſcuras humili ſermone) hoc decet, vt cōſonantia dicamus. [In obſcuras tabernas) .i. in humilem modum .i. non humiliter loquatur. Tabernas autem, humilia cubilia ſiue caſas, Aut dum facis illum humilitatem vitantem facias inter nubem cœlumque verſari. Effutire. hic emittere, proprie autem effutire eſt inepte loqui. Illum autem Tragœdum poëtam, quem non decent leuia raro Satyrica ſcribere decet, & ſi ſcribit, temperare, & Satyrorum, procacitati ſatisfacere. Vt matrona feſtis diebus iuſſa ſaltare, cum quadam verecundia moueri iubetur, ita Satyra paululum erubeſcere debet vſurpata auctoritate. [Vt feſtis matrona moueri iuſſa diebus) ſunt enim quædam ſacra quibus ſaltant matronæ, ſicut in ſacris Martis deorum. [Proteruis) Aut quia vitia notant, aut ſtudent riſui. Nam & ipſa Tragœdia paulum pudibunda debet eſſe, quæ miſceatur Satyris. Vel interit paululum non paulum pudibunda.

PORPHYRIO.

CARMINE qui tragico vilem certauit ob hircum) Circa hunc enim Tragœdiarum ſcriptores apud antiquos contēdebant, & Tragœdia inde appellata eſt. [Vt mox etiam agreſtes Satyros nudauit) hoc eſt, Satyrica cœperunt ſcribere, vt Pomponius Athlantem, vel Siſyphon, vel Ariadnem.

ASCENSIVS.

PERSTAT in inſtituto ſuo poëta, & monet, vt verba rebus, & perſonis quadrent. Eſt autem duplex intellectus primorum verborum, eo quòd in aliquando auget, vt ſit inornata. i. valde ornata. Aliquando negat, vt impotens. i. non potens, & inornata. i. non ornata. Primo modo ſic interpretantur, Ego ò Piſones ſcriptor. i. qui volam ſcribere non amabo ſolum nomina verba Satyrorum inornata & dominantia. i. habētia propriam ſignificationem, ſed inornata, verumetiam ſup. volam ad proprietatē, & ornatū accedere. Secundo modo ſic exponunt. O Piſones ego ſcriptor. i. qui volam ſcribere, nō amabo ſolum nomina inornata. i. valde ornata, & proprie ſignificantia, & dominantia, & pluſquam ſui iuris eſt importantia, vt virtus Aeneę. i. Aeneas, ſed quę .i. quoque verba Satyrorum. i. Satyrographorum, hoc eſt nō ero coniētus in altera parte orationis, quæ per nomina ſignificatur, ſeruaſſe decorū, niſi etiam in verbis. i. reliqua parte obſeruetur. Mihi autem ita interpretari placet, vt nomina & verba ſingula. i. partes orationis, ſint inornata, id eſt non ornata quia in Satyra, quæ ornatum verborum refugit. Sunt enim Satyri agreſtes Dei, vnde illis ſermo ruſticanus competit. veruntamen erunt verba dominantia, id eſt electa, quantum ad ſententias in quibus vim habent. Nec tamen ſatis eſt conuenientia habere nomina,

mins, & verba, niſi & perſonis quadrent. vnde addit. Nec pro & non ego ſcriptor. i. qui volam ſcribere Satyras non enitar. i. non conabor, differre ſic colori Tragico. i. a Tragœdia. ſic effugere ſublimitatem Thragœdiæ, vt nihil interſit an Dauus ſeruus loquatur, an Pythias audax. i. temeraria effecta lucrata. i. poſtquã lucrata eſt, talenium. i. tale pondus pecuniæ. Simone. i. domino ſuo emuncto. i. deluſo, vel ſub ſpem melius faciendi pecunia priuato, ſic apud Terent. Emunxi argenio ſenem. Neque tamen de Pythia Terentius loqtur, ſed de ea, quæ apud Lucil. à domino per aſtutias talẽtum accepit, q. d. & ſi Diuus callidus eſt ſeruus, & Pythias lucrata talentum callida ancilla, & ita in qualitatem multum conueniunt, tamen quia in ſexu differunt, intererit multum Dauus ne loquatur, an audax Pythias, an Silenus cuſtos, & famulus alumini. i. à ſe nutriti Deus, videlicet Liberi, ſeu Bacchi, hoc eſt quamuis ſit petulans ſeruus, & petulans ancilla, non tamen ad petulantiam Sileni, qui cuſtos, & nutritor eſt Liberi, & ſeu Bacchi peruenient. Ego ſequar carmen fictum. i. qđ ego fingam, ex noto. i. ſecundum ſimilitudinem carminis approbati, & mihi noti, hoc eſt ego argumenta Satyrica ex Tragœdijs notis confingam, vel ita fingam carmen, & ita Comœdiam ex notis rebus, vt quis exiſtimet ſe imitari poſſe, laboret autem cũ aggreſſus fuerit. Nam virtutis eſt ita ſcribere Comœdiam, vt imitatio eius facilis videatur, & executio difficilis ſit. Quis enim neſcit modum litigandi quomodo obiurgat pater filium, adoleſcens iraſcitur meretrici, & alia huiuſmodi? Ordo igitur eſt. Ego ſic ſequar carmen ſiſtum ex noto. i. ſic faciam carmen fictitium ex re nota, vt quiuis. i. quilibet, vel potius quicunque, ſperet ſibi idem. i. ſpem habeat idem poſſe facere, ſudet. ſ. præ labore & laboret multum, auſus. i. conatus facere idem, laboret fruſtra. i. in vanum. vnde acclamat. tantum. i. tantum, pollet. i. valet ſeries. i. aptus ordo, & diſpoſitio quæ œconomia dicitur, quæ pro &, iunctura. i. ſubtilis compoſitio verborum, tantum honoris. i. venuſtatis, & leporis, accedit. i. adijcitur, ſumpus. i. ijs quæ ſumuntur, de medio. i. de rebus omnibus propoſitis, & communibus Fauni. i. dij ſilueſtres. à fando dicti. deducti ſilus. i. à ſiluis ducti in theatrum, caueant me iudice. i. meo iudicio, ne iuuenentur. i. iuueniliter loquantur, vnquam. i. quouis tempore verſibus nimium teneris. i. nimis blandam ſententiam habentibus, quia Faunorum. i. Satyrorum eſt mordere, velut. i. ſicuti ſup. iuueniliter loquuntur, innati triuijs. i. in medijs ciuitatibus, aut homínum conuenticulis, ac pene. i. quaſi, forenſes. i. in foro verſati, hoc eſt ne nimium vrbanos mores aſſumant, aut ne crepent. i. ſ. crepitum proſ ceant, verba immunda. i. obſcœna, & nimium lubrica, quæ pro. i. ignominioſa. i. ignominiam, & contemptum parientia, quoniam pro quia, ſup. ij. quibus eſt equus. i. equites, hoc eſt qui ſunt de ordine equeſtri, & pater. i. qui ſunt de ordine patricio, hoc eſt ſenatores. vel ij quibus eſt pater, id Liberi ingenui qui ſub patre ſunt, & res. i. diuites, vel ceipublicæ gubernatores, offenduntur ſi quid obſcœne dicatur, ne pro & ſi emptor ciceris fracti, id eſt piſti, aut emptor nucis, id eſt vellus popellus, qui aut cicere, aut nucibus viuit, probat, id eſt approbat huiuſmodi compoſitionem. non tamen ij quibus eſt equus, & pater, & res accipiunt, id eſt libenter capiunt, aut donat, id eſt numerant compoſitorem coronam. i. brauio, vel premio pro laude certantium, quaſi dicat non quod vulgo, ſed quod peritis placeat faciendum eſſe.

Regula autem eſt.

Non ſatis eſt in Satyris obſeruare vocabula illis apta, quę ſint inornata. i. ſubruſticana quidem, & minus culta, ſed in pondere ſententiarum dominantium. Verum annitendum eſt, vt perſonis quadrent, quia aliter ſeruus, quam ancilla. & aliter Satyrus, quam homo loquetur. Neque vero Fauni ac Satyri, qui dij ſilueſtres ſunt ſic loquentur, vt in vrbibus nati, aut conuerſati videantur. nec tamen tam obſcœne, vel pudicæ aures non ferant, ſed in re è medio ſumpta. i. ad libitum excogita, tale ſeruabitur temperamentum, taliſq. iunctura, vt facilis quidem videatur, ſed difficillima ſit imitatio.

Non ego inornata, & dominantia nomina ſolum,
Verbaque, Piſones, ſatyrorum ſcriptor amabo:
Nec ſic enitar tragico differre colori;
Vt nihil interſit dauus ne loquatur, an audax
Pythias, emuncto lucrata Simone talentum:
An cuſtos, famuluſque dei ſilenus alumni.
Ex noto fictum carmen ſequar: vt ſibi quiuis
Speret idem: ſudet multum, fruſtraque laboret
Auſus idem. tantum ſeries, iuncturaque pollet:
Tantum de medio ſumptis accepit honoris.
Siluis deducti caueant me iudice Fauni;
Ne velut innati triuijs, ac penè forenſes,
Aut nimium teneris iuuenentur verſibus vnquam:
Aut immunda crepent, ignominioſaque dicta.
Offenduntur enim, quibus eſt equus, & pater, & rex:
Nec, ſi quid fricti ciceris probat, & nucis emptor,
Aequis accipiunt animis: donant ue corona. *

IANVS. NOn ego inornata,) Id eſt non putabo me Satyrographum probum, ſi ruſticis tãtum verbis, & procacibus propriisq. fuerim vſus, tantumq. diſceſſerim à Tragœdia, vt opus Comœdiæ ſimile ediderim ſed ſi finxero aptos Satyros ex rebus notis. i. ex argumentis Tragœdiarum, & Comœdiarum, quam rem, licet multi ſint putaturi facilem, nihilominus ſi aggredi voluerint, ſudabunt multum, & fortaſſe ei difficultate deterrebuntur. [Amabo] Nõ ſpectator vt amatores. [Inornata) Ruſtica, ſic adeita de ſiluis. [Verba dominantia) Propria non tranſlata, quę nullo poſſis alio verbo melius exprimere, ne verecundiæ ſubiaceant. vt,

Dic mihi ſimpliciter, comœdijs, & cytharœdis

Fabula quid præſtet, carius vt futuant.

[Tragico colori) Characteri, & perſonæ Tragicæ. i. non tantum à Tragœdia diſcedat, & in Comœdiam dilabatur. [Alumni) Bacchi a nutriti. [Noto) Ex nota materia, ex notis rebus, neque magni faciam, ſi argumentum ſententiæque aliunde ſint quæſitæ, & notæ dummodo ordo, & compoſitio polleat. [Sudet) Ex labore. [Laboret) Exagitetur, crucietur, oleum, & operam perdat. [Pollet) Sibi vendicat. [Series) Ordo, diſpoſitio. [Iunctura) Decens ſtructura verborum, & connexio. [Sumptis) Verbis. ſ. de medio. i. de communi, & nota materia. [Honoris) Gratiæ venuſtatis, & dignitatis. [Siluis deducti) Caueant, inquit, Satyram ſcribentes, ne Fauni introducti, qui ruſtici, & ſilueſtres eſſe debent nimium loquantur eleganter, & ciuiliter, laſciuiterq́. vrbane, quoniam ſpectatores non eſſent lauti, ſed poëtam explodecent. [Deducti) Adciti in vrbem, & in theatrum, & Satyrã.

[Siluis) Et ſiluis, quod ſiluicolę ſint ſa yri vel ſilu. s, è ſcena quę arboribus ornabatur inſtar ſiluæ. [Me iudice) Quantum valeam iudicare. [In triuijs) In q. bus ſunt nugæ, & dicũtur verba noi ioci. [Forenſes) Qui in foro verſantur, qui habent iocos, & mordacia dicta, ſcommata, & dicteria. [Iuuenen ur) Laſciuiant. [Teneris) Delicioſis, mollibus, ſuauibus, delicatis. [Crepent) D Hieron. ait cum Antonius iret ad Paulum heremitã, occurriſſe illi Faunum, qui magis ſtredebat, quàm diceret. [Crepent) i. loquentes crepitũ edant. [Immunda) Non propria, non Latina. [Ignominioſa) Contumelioſa. [Equus) Equeſtris ordo. [Pater) Patrij. [Res) i. cenſus vt aſſidui ſolo adeſſent. Clodius legem tulit, ne cenſores quenquam equeſtri ordine equu priuarẽt, n ſi accuſatus fuiſſet. i. omnes nubiles, & diuites. [Offenduntur) Quia plus habent iudici. [Fricti ciceris) In theatro vendebatur cicer, & fricta nux, Vnde Martialis. Vendit qui madidum cicer corona. [Frictum) à frigo verbum eſt, quod torreo ſignificat, & frango. Plautus in Bacchidibus, tam frictum illum reddam, quàm frictum eſt cicer. & in Pœnulo, papauer triticum, & frictas nuces. Pro emptore autem ciceris, & nucis, accipitur plebs illa infima, quæ arat in gradibus inferioribus. [Et ſi) Etiam ſi laudat plebs dicti, & ſeueri non probant, & ingenioſi. [Probat) i. ſi plebs plauſum dat.

* Arbitrator & illud in ter pro acerbia ro frictio ex hoiem ſuma pleb. & ſe firmeq forte.

ACRON.

NON ego inornata) Non tantummodo ruſtica, & propria verba quæro in Satyris, ſed etiam decus perſonarum. [Inornata) Vi ruſtica, & vilia, vt eſt dicere peſtilitatem, aut quæ Græci vocant, ἄκομψα. [Et dominantia nomina) Propria ſignificantia

tia. Dominantia enim nomina ſunt, ſi proprijs vocabulis nuncupantur, vt lubricoſa pagina. Hæc autem non adeo propria ſunt, vt. virtus me fregit Æneæ, quid eſt niſi ipſe Æneas? Senſus, Egò, inquit, non ſola verbo amo, quando ſatyras ſcribo, quæ ſunt inornata ac dominantia .i. paulò horridiora, & ipſi ſatyris congrua. Dominantia autem, quæ nouitate inflationis aſſumpta ſua tantum auctoritate nitantur, ſed etiam ea quæ habent ornatum aliquem, & non omnino ſua auctoritate excuſent rudem ſermonem. [Satyrorum) Pro Satyrographorum. [Nec ſic enitar Tragico differre colori) Non tantum tētabo prolongari à Tragico metro, vt in meis ſcriptis non diſerte interponam perſonas loquentes Satyricam fabulam ſic ait oportere ſcribi, vt ſit inter ſeueritatem Tragœdiæ, & lenitatem Comœdiæ medio temperamento figurata .i. non ſic volo eſſe differentiam inter Satyricum, & Tragicum, vt in moribus nulla ſit differentia, vt eodem modo ſeruet ætates Satyricus, quemadmodum Tragicus .i. nec ſic volo diſcrepare Satyram à Tragœdia, vt perſona non habeat decus ſuum. Dauus induxit hic comicam perſonam cum de Satyris loqueretur. [Audax Pythias) Quæ eſt auſa eludere dominum ſuum non dicit de Pythia Terentiana, ſed apud Lucilium inducitur Tragœdiographum, ancilla per aſtutias accipere argentum a domino. nam feſellit dominum, & accepit ab eo argentum, vel talentum. hæc eadem meretricula rapax Thais, quæ lucrum facit. [Emuncto) Deluſo, vt Emunxi ſenem argento. [Anguſtos) Dicendo (cuſtos) grauiorem perſonam oſtendit. [Dei) Liberi. quem ipſe nutriuit. [Ex noto fictum carmen ſequar) Argumēnta Satyrica ex Tragœdijs notis confingam .i. fingam carmen qđ ex nota poſſit eſſe materia .i. ita fingo carmen, & ita Comœdiam ex notis rebus, vti quiuis exiſtimet ſe imitari poſſe, laboret autē cum aggreſſus fuerit. Nam virtus eſt ita ſcribere Comœdiam, vt imitationi facilis videatur, & executioni difficilis. Quia enim neſcit modum litigandi quomodo obiurgant pater filium, adoleſcens iraſcitur meretrici, & alia huiuſmodi. [Auſus idem, tantum ſeries) Ordo rerum diuiſio operis. Ordo verborum, œconomia, compoſitio, verborum .i. tantum valet ordo, & compoſitio, vt ea difficile ſit imitari. [Tantum de medio ſumptis accedit honoris) .i. rebus quæ aptæ ſunt Comœdiæ. Nam de medio, hoc eſt de noto ſumptæ ſcribuntur. Aut ſumptis de medio .i. de his, quæ nota ſunt ſenſibus, ſeu verbis, aut ex ſerie, & iunctura verborum. [Siluis deducti) aliud præceptum, aut iudicium noſtrum caueat, aut iudice me, .i. poëtæ deducti ſiluis timebunt iudicium noſtrum, ita ſumus optimus iudex. Deducti autem ſiluis ideo dixit, quia ſolent Poëtæ diſcere in ſiluis, & agere, hoc eſt in Helicone, & in alijs ſimilibus locis. Timebunt ergo ne videantur non vti poëticis verbis ne illo vituperem, quaſi vtentes Forenſi oratione. [Ne velut) aliud præceptum .i. non debere iocari in poëmate, vt nati in triuijs, vel in foro videantur. Hoc eſt habeat modum iocus eorum .i. ne ſint nimium delicati, ſed habeat ſeueritatis aliquid carmen illorum. [Aut immunda crepent) .i. non propria, non Latina, ſed immunda, & ignominioſa ... Neceſſe eſt enim vt immunda ignominiam trahant. [Offenduntur enim quibus eſt equus & pater, & res) Equeſtris ordinis dignitas ſenatoria, vnde patres conſcripti ſunt. Res autem aut cenſus, & patrimonium, per hoc honeſtiores, & docti.

PORPHYRIO.

NON ego inornata, & dominantia nomina ſolum) Inornata propriè ſignificantia dominantia nomina, quæ proprijs vocabulis nuncupantur, vt libri, capſa pagina. Hæc autem non propria ſunt, vt virtus me fregit Æneæ .i. Æneas. [Offenduntur enim quibus honeſtus equus, & pater, & res) .i. equites Romani, quibus honeſtus cenſus eſt proprietate verborum delectantur.

GLAREANVS.

VERBAQVE Piſones Satyrorum ſcriptor amabo) Satyrorum pro Satyrographorum idem exponit, quod ſi eſt, ego malim Satyrorum pro Satyram dictam intelligere. bis enim antea intelligi poteſt a poëtis poſitum, & ſcriptor Satyrarum coniungere, Alij tamen verba Satyrorum connectunt. [Siluis deducti caueant me iudice Fauni) Vix alibi tam ridicula dixit Acron atque hoc loco, ſed ab impoſto re aliqua adſuta puta. Ideoq. non refellenda diximus.

ASCENSIVS.

REDIT principaliter ad iambici trimetri rationem, oſtendens eius Romanos non ſatis obſeruantes fuiſſe cohortaturq. Piſones, vt exemplaria Græca inſpiciant, & dicit, Syllaba longa ſubiecta .i. poſtpoſita breui vocatur Iambus, appoſitorie pes citus .i. velox, & rapidus, vnde .i. à qua celeritate, iuſſit .i. voluit, nomen accreſcere .i. dari, iambris ſupp. verſibus, trimetris .i. trium menſurarum, cum .i. quamuis, ipſe pes redderet in ſingulis verſibus dum ſcanderentur, ſenos ictus .i. ſex repercuſſiones digitorum, exiſtens ſimilis .i. vniformis ſibi, primus .i. à principio, ad extremum, id eſt vſque ad finem. ſed pridem .i. à multo tempore. non ita .i. talis .i. non vbique poſitus, ſed vt ipſe effectus tardior, & grauior paulò veniret ad aures .i. perciperetur auribus recepit in iura paterna .i. in loca ſibi à patribus .i. primis conditoribus derelicta, Spondeos .i. pedes illos ſtabiles .i. tardiores, & cunctatiores, exiſtens commodus .i. libenter locum ſuum accommodans, & patiens .i. patienter ferens locum ſuum vſurpari, ſic tamen vt non cederet .i. diſcederet, ſocialiter .i. iure conſolidatus, de ſecunda ſede, & quarta .i. de locis paribus. Nam in ſexto quoque frequens eſt imò (vt quidam volunt) neceſſarius. vnde in Perſio, Pegaſeium melos aut nectar. non melos legendum quidam volunt. Ita videlicet iambus, apparet rarus in trimetris. Acci .i. Accij, & Enni .i. Ennij, nobilibus .i. eſt quamuis multum nota, & multum laudata. Sequentes bifariam explicantur, nam quidam legunt Magno cum pondere. quidam Magno quòd pondere. priores ſic explicare poſſunt. Et his pes prætermiſſus ſupple premit .i. damnat, & deprimit, turpi crimine .i. infami nota, aut operæ .i. operationis ſiue operantis, nimis celeris .i. feſtinantis, aut carentis, cura .i. diligentia, aut artis ignorantiæ. Premit inquam verſus miſſos in ſcenam .i. ad ſpectacula hominis exhibitos, cum magno pondere .i. cum maxima multitudine, hoc eſt ſi qui ſanè multos verſus compoſuerint, & iambici ratione non ſeruauerint, deprimerentur, & notabuntur vitio nimiæ celeritatis, aut negligentiæ, aut ignorantiæ. ſicut Ennius, & Accius notati ſunt. Si quis autem dicat nobiles eſſe illorum verſus, & à multis laudatos, & iccirco nō debere damnari, reſpondet poëta, Non quibus .i. qui libet, iudex .i. volens de poëmatis iudicare videt ſup. mentem .i. cognoſcit Poemata immodulata .i. nō ſuis modulis conſtantia. Et ſi ſup. venia indigna .i. quæ non deberet dari, eſt data poëtis Romanis, ne .i. ante ego vager .i. ſine ratione pedum. & lege carminis huc illuc percurram, & ſcribam licenter .i. licentioſe? q. d. minime. An ſupple potius ego tutus .i. protectus arte mea, & cautus .i. cauens, & circumſpectus intra ſpem veniæ .i. quamuis ſim in ſpe veniæ mihi dandæ, putem .i. rear, omnes ſupple homines viſuros ſupple eſſe mea peccata .i. vitia, & errores? q d. multo potius. Poſteriores vt Bonfinis, qui quòd legunt, ſenſum ſic colligunt, Ne .i. an iccirco, quòd .i. quia, non quiuis .i. non quicunque iudex, videt immodulata Poëmata premit .i. deprimit, & damnat verſus emiſſos in ſcenam .i. ſub aures populi in theatrum, magno pondere .i. in magna mole, aut graui ſupercilio, non iniquā premit crimine turpi operæ nimium celeris, & carentis cura, & ſup. quòd venia indigna .i. quam non meruerunt quia mediocribus eſſe poëtis. Non Dij, non homines, non conceſſere columnæ, eſt data poëtis Romanis .i. an ideo quòd quidam diſſimulant, ego vager. & ſcribam licenter? an ego tutus, & intra ſpem veniæ .ſ. dandæ, cautus .i. mihi cauens & proſpiciens non nimis de venia danda ſecurus. putem omnis .ſ. mortales, viſuros mea peccata? q. d. multa potius faciam hoc poſterius, quam illud prius. In hoc ordine ſolum offendit, quòd quiuis per quicunque exponitur. pro quo malim legere quiſquis, & certe niſi legatur quiſquis, aut quiuis exponatur per quicunque non videt, ſed videns locum haberet, & tamen lex metri id non admittit. Denique .i. & vt breuiter, quod volo, dicam vitaui .i. ponamus, & vitaui culpa .i. quòd à nemine culper, tamen ſup. non merui laudem .i. non debeo laudari niſi ſic vitia vitauero, vt & artem ſeruauero. Et quia nimia venia Romanis Poëtis data eſt, vos ò Piſones verſate .i. frequenter voluite exemplaria Græca .i. libros Græcorum poëtarum manu nocturna, & diurna .i. tam noctu, quam interdiu. At .i. ſed forte dicetis, veſtri proaui, id eſt maiores, & antiquiſſimi Romani, laudauere, id eſt laudauerunt nunc, numeros, id eſt bonos verſus, & bene numeratos, ſeu bonos modulos verborum, id eſt facetias, vrbanitates, & venuſtates ſententiarum Plautinos, id eſt ipſius Plauti poëtæ. Reſpondet Poëta Mirati inquam ſunt vtrunque .i. & numeros. & ſales nimium patienter, id eſt cum nimia patientia, quia debebant caſtigare, quos laudauerunt, ne, id eſt vt non dicam ſtulte, id eſt quòd ſtulte mi-

ſati

rati ſunt, quod tamen dicere poſſemus, ſi modo .i. dummodo. ego & vos Piſones ſeponere.i.ſeparare, inurbanum ſupp. dictum .i. ruſticum, & inelegans, dicto lepido .i. à venuſto, & ſuaui, ſiue vrbano verbo. & ſi modo callemus.i. callide cognoſcimus, ſonũ legitimum.i.legi carminis cõuenientem, callemus, dico, digitis, quibus menſuram deprehendimus, & aure .i. iudicio aurium, quo bono modulos, bonamq. carminis venam dijudicamus. Solent enim qui menſuras carminũm diſtinguere diſcunt, eas digitis dignoſcere, quibus numerum deprehendunt, auribus autẽ concentuum modulos. Quia hoc loco de Iambico carmine, quo Comici, & Tragici fere vtuntur, dicere polliciti ſumus, afferemus in medium pauca ex Priſciano grammatico. cuius verba ſunt huiuſmodi in tractatu de Comicis verſibus cum non ſolum Terentius, ſed Plautus etiam, Ennius, Acciusq;, & Neuius, atq; Pacuuius, Turpiliusque, & omnes tam Tragœdiæ, quam Comœdiæ Latinæ veteris ſcriptores, eodem metri modo Iambici ſunt vſi, vt in omnibus locis indifferenter ponerent, quinque pedes.i. Iambum, vel Anapeſtum, vel Dactylum, vel Spondeum, abſque poſtremo loco, in quo vel Iambum, vel Pyrrhichium omnino poſuiſſe inueniuntur; minor quoſdam vel abnegare eſſe in Terentij Comœdijs metra, vel ea quaſi arcana quædam, & ab omnibus doctis ſemota ſibi ſolis eſſe cognita confirmare. Quod vt vel imperitiæ, vel arrogantiæ vitium effugiamus, breuiter de ſupradictis metris auctorum exponamus, & vetuſtiſſimorum teſtimonij etiam metrorum, verſuumque approbationibus vtentes. Sciendum igitur, quòd Iambici verſus vel monometri ſunt ex duobus pedibus ſimplicibus coniuncti vel dimetri ex quatuor vel trimetri ex ſex, vel tetrametri ex octo. Nam pentametri ex decem, & hexametri ex duodecim rariſſime inueniunt. Ergo trimetri, & tetrametris frequenter vtuntur Comici, alijs vero raro, & in medio diſperſis pronunciationis rhythmicæ cauſa, & diſtinctionis. Ideo autem Spondeum vel Dactylum in ſecundo, vel quarto loco poſuerunt, quòd inuenerunt etiam apud Græcos Comicos vetuſtiſſimos quamuis tamen raro, fieri hoc idem. Solent autem Latini in multis initium aliquid accipientes à Græcis ab angulo in effuſum licentiæ ſpatium hoc dilatare, quo fecerunt in ſexto caſu ſecundum vetuſtiſſimos Græcorum grammaticos. Sextum enim caſum illi dicebant ἐμέθεν emethen, σέθεν ſethen, ἕθεν ethen .i. à me, à te, à ſe quæ in omnibus caſibus ſeruare magiſtri Latini. S, quoque cum rariſſime neceſſitate carminis vim conſonantis amittat apud Græcos, Latini tamen tum licentia & maxime vetuſtiſſimi ſubtrahunt eam in metris frequenter. Sunt tamen qui altitudinis cauſa etiam, & pompalitatis, quæ ſtylu elocutionis conuenit Latinæ, hoc factum dicant. Hæc autem frequentia Dactyli, vel Spondei facit, vt penè diſſoluta, & pedeſtri ſimillima eſſe videatur perſonarum ſermocinatio. hæc Priſc. & reliqua quæ illic ſequuntur. Qui ergo decorum Iambici trimetri ſeruare volet, iuxta auctoris noſtri præceptum aut omnibus in locis Iambum ponat, & faciat Iambicum carmen ſequenti Epodo. ſicut ipſe Poëta cum dicit, Mala ſoluta nouis exit alite Ferens olentem Mæuium. Epodos autem dicunt verſus quolibet metro ſcriptos, & ſequentes clauſulas habentes, quales ſunt Horatij. in quibus ſingulis verſibus ſingulæ clauſulæ adijciuntur. Aut in ſecundo, & quarto loco Spondeum recipiant. Veruntamen apud Tragicos recipit Dactylum, & Tribrachum locis omnibus præterquam nouiſſimo, qui Spondeus eſt. Anapæſtum tantum locis imparibus. Sed (vt Priſcianus docet) neque Comici, neque Tragici Latini eam legem ſeruant, imò frequenter carmen ſuum Iambo vel Pyrrhichio claudunt, vt poëta cum primum animum ad ſcribendum appulit. Cuius menſura eſt. Poë. iambus. ta cum. Iambus. primani. Dactylus. mad. ſcri. Spondeus. ben ad. Spondeus. pulit. Pyrrhichius. vnde patet quam frequens ſit in Comœdijs literarum conſumptio per vocales ſequentes.

Tertiis metro cõſtat Iãbicus verſus genera Monometri, Dimetri, Trimetri, Tetrametri, Pentametri, Hexametri, Spondeum in ſecũdo & quarto loco, Sextus caſus Græcorũ S, litera Iãbis et carminum decorum.

Regula autem eſt.

Verſus Iambicus ab Iambo, qui quòd ex breui, & longa conſtat pes citus, ac præceps eſt denominatus, olim ſex Iambus conſtabat, ſed trimeter, i. trium menſurarum eſt dictus, quod bini Iambi propter celeritatem ſingulas duntaxat menſuras facerent. nũc vero vt grauior fieret, locis imparibus Spondeum recipit, nec tamen à ſecundo, aut quarto recedit, quanquam in trimetris Accij, & Ennij raro conſpicitur. Veruntamen ex hoc ſolo pede vel decenter poſito, vel prætermiſſo iudicare poſſumus, aut diligentiam, aut negligentiam ſcribentis. Sed non omnes cognoſcunt artificium carminis, & Romanis Poëtis datur nimia venia, ac permittitur licentia. ob quam tamen diligens poëta non ſecordius aget, ſed Græcorum exempla noctu, diuque verſabit, nec Plauti, aut alterius Poëtæ Latini ſalibus exemplum ſumet, quia minus diligentes à dictis offenduntur. Sic quidem ſecũdum priorem lectionem, & conſtructionem. ſecundum poſteriorem autem ſic, Et licet non quicunque videt poëmata immodulata.i. nõ habentia modulos, & pedes iuſtos, deprimat ea licet Romanis poëtis detur nimia venia, non continuo vagari. nec Romanos, ſed Græcos nobis imitandos proponere docet.

Syllaba longa breui ſubiecta, vocatur Iambus,
Pes citus: vnde etiam trimetris accreſcere iuſſit
Nomen iambeis: cum ſenos reddere ictus,
Primus ad extremum ſimilis ſibi. non ita pridem,
Tardior vt paulò, grauiorque veniret ad aureis:
Spondeos ſtabileis in iura paterna recepit
Commodus, & patiens: non vt de ſede ſecunda
Cederet, aut quarta ſocialiter. hic & in Acci
Nobilibus trimetris apparet ratus, & Enni.
In ſcenam miſſos magnos * cum pondere verſus,
Aut operæ celeris nimium, curaq. carentis,
Aut ignoratæ premit artis crimine turpi.
Non quiuis videt immodulata poëmata iudex:
Et data Romanis venia eſt indigna poëtis.
Iccirco ne vager? ſcribamque licenter? an omneis
Viſuros peccata putem mea? tutus, & intra
Spem veniæ cautus, vitaui denique culpam:
Non laudem merui. vos exemplaria Græca
Nocturna verſate manu, verſate diurna.
At noſtri proaui Plautinos, & numeros, &
Laudauere ſaleis, nimium patienter vtrunque,
Ne dicam ſtulte, mirati: ſi modo ego, & vos
Scimus inurbanum lepido ſeponere dicto.
Legitimumque ſonum digitis callemus, & aure.

ANTO. Syllaba lõga breui) Fabulæ theatrales Iambico verſu conſtant, quod ſit orationi ſimillimus, quoniã verba melius in ſyllabas longas finiunt, & cadũt. nec dici poteſt quàm aptiſſimus ſit Iambicus in ijs quæ demiſſo ac humili ſermone dicuntur. Sed Iambicorum non eadem omnium eſt ratio, ſunt .n. vel monometri, vel dimetri, vel trimetri, vel tetrametri, nã pentametros, & hexametros rariſſime eſt inuenire trimetris, & tetrametris frequenter vtuntur Comici .i. Græcis magna cura Iambi fuit. Latini veteris Comœdiæ ſcriptores ſequi voluerunt, prologos, & primarum ſcenarum actus trimetris comprehenderunt, deinde tetrametros ſubdiderunt, poſtea variarunt. Vnde putauit antiquitas, Latinorum Comœdias longe plus habituras gratiæ, ſi infra trimetros conſtitiſſent. [Pes citus) Vnde præpes à Terentiano dictus. & Auſonius velociorem Parthorũ ſagittis vocat. [Vnde) Ex qua celeritate. [Trimetris) Licet enim ſenarius ſit verſus, quod ſex pedes capiat. tamen quia ter feritur, hinc trimetris dicitur.

Scandendo binos quod pedes coniungimus.

Idq. ob Iambi ſit celeritatem. [Accreſcere) Addere. [Ictus) Sex pedes. [Primus) .ſ. verſus Iambicus. [Similis) Quoniam omnes Iambi erant, alterius opis non egens .i. nullum admiſcens pedem niſi Iambũ. [Pridem) Paulò ante. [Non) Vt cœpit variari. [Grauior) Vt moueret populum, vt ſua grauitate delectaret. [Stabile) Contra Iambici celeritatem. [Aures) ſpectatorum. [Stabiles) Ponderoſos. [In iura paterna,) Id eſt locis imparibus, nã impar ergo numerus mas, par fœmina nuncupatur. Arithmetici imparem numerum patris, & parem matris nomine venerantur, vnde monas ſolum numerorum ſeminarium, menſurarum, incrementorumque cauſa Iupiter dicitur. licet cupidinem, concordiam, pietatem, amicitiaq. alij vocent dias vero Iuno perhibetur, quod inter eam

** Pro cũ, quod coniũctionẽ legendã indicat Matthæus Bonfinus.*

eam ac monadem prima coniunctio ſit, conſortiumque conſimile. hinc coniunx, & germana Iouis. [Recepit) Cum enim Iambicus verſus nimis celer eſſet, placuit admiſceri Spondeos, qui impetum illius cohiberent, ſed locis imparibus ſuſcipit autem Iambicus pedes quinque. Iambum, Tribrachium, Anapæſtum, Dactylum, Spondeus, & ſolutiones eorum. [Commodus) Qui libens ammiſerit. [Socialiter) Communiter, & promiſcue. [Secunda ſede).i. locis paribus. [Hic) Iambus commodus, & patiens, qui Spondeum amittat. [Nobilibus) Notis celebratis, vt apud Plautum in rudente, qui ſe ſcelere fieri volunt nobiles. & Cicero, crudelitatem Phalaridis nobilitatem dixit. ſic Terentius nobile ſcortum appellauit. [Ennij) Comici poetæ. [Acci) L. Accius Tragœdiarum ſcriptor Marco Pacuuio iam ſene haud paruo iunior iiſdem ædibus Romæ fabulam cum docuiſſent, Pacuuio octoginta annos nato, Accio xxx. quorum familiare colloquium Tarenti habitum celebratur, cum durior, acerbiorque Pacuuio videretur Accius. Fuit, & Accius poëta, qui C. Iulio Cæſari in collegio poëtarum venienti non aſſurrexit, neque ob id ſuperbiæ, aut temeritatis crimine notatus eſt. [Sede ſecunda aut quarta) Vt loca paria ſibi cuſtodiret. [In ſcenam miſſos) Licet, inquit, Iambicus Spondeus admittat, id tamen obſeruandum vt ſciamus ſuis locis, & temporibus collocare, ne nimis tuegidos verſus faciamus, & graues, quod Spondei faciunt, non eſt ergo, accelerandum, adhibenda cura, & ſeruanda. [Ars premit) Bonus iudex & criticus, item ſpectator in theatro taxat, accuſat, ſuggillat. [Verſus) Iambicos. [Magno cum pondere).i. ponderoſos, & turgidos. [Curæ) In quo nulla ſit cura adhibita. [Operæ celeris nimium) Cum nihil poëtæ ſit pernicioſius, quam ex tempore carmina cudere. Dionyſius ad Aelium Tuberonem, multos, inquit, incidere in vitium ex ignorantia, multos ex confidentia, quod non putent ſe poſſe aut peccare, aut repræhendi. hos damnat Horatius. [Curæque carentis).i. negligentis. [Turpi crimine) Quid enim turpius quam velle id facere, cuius artem ignores? [Quiuis) Criticus ſpectator grammaticus. [Immodulata) ſine modulo, rhythmo, numero pauci ſunt qui intelligant. [Data) A populo, à ſpectatoribus. Iudicum penuria errores non cognoſcuntur. [Indigna) Quæ dari non debet. [Romanis) Latinis, ex ignoratione auditorum. [Vager) Ego, ſcilicet qui præcepta do qui ſum emunctæ naris, vager.i. nulla lege ferar, quo me tempeſtas detulerit. An alludit ad rationem Iambici verſus, vt nulla lege, modo Iambos, modo Spondeos inferat, nec numerum animaduertat, & tantum ſtudeat, vt ponderoſos verſus faciat, & ſonorus? [Idcirco) Quod venia detur. [Scribam licenter) Vtar data venia Romanis poëtis, ſine arte. [Tutus) Qui abſtinebo ne pecem. neque enim ſatis eſt à vitio abſtinere. maius quoddam exigit. poema. nam ſi nihil pecces, vitas culpam non tamen mereris. [Intra Spem veniæ) ſic intra famam, cui contrarium eſt extra, quod vltra opinionem omninoque per quam multum ſignificat. [Veniæ) Non credens veniæ peomiſſæ. [Exemplaria Græcia) Nam Græci diligentius ſcripſerunt, & doctius, prrſertim Iambico verſu. [Verſate).i. eandem quam Græci adhibere diligentiam. neque enim ars pręſtat omnia, diligentia opus eſt, quæ animi attentionem, curam, cognitionem, vigiliam, aſſiduitatem, laboremque complectitur. Nocturna, & diurna. Natura & doctrina ſatis poſſunt, ſed ſtudio opus eſt. vigilandum ergo nec expectandum, vt alieno tantum labore ſis diſertiſſimus. nullus vnquam bonus poeta euadet, qui non diu noctuque ſtuduerit. Alexander ille Macedo, domitor Orientis noctes ad officia habebat tripartitas, quirtis publicæ rei, & muſarum ob eamq. rem lecto ſtratus Aenea concha ſuppoſita, brachio extra cubile porenro, pilam tenebat argēteam, vt cum neruorum rigorem ſopor laſſaſſet infuſus: lapſę pilæ tinnitus ſomnum abrumperet Nos quibus hæc cura eſt ſola, putamus poëticam aſſequi, ſi noctes perpetes ſomno vinoq. ſepulti, vigili tantum naſo exegerimus. [At veſtri proaui Plautinos) Plauto vitio datur id, quod cum ceteris Latinis eſt commune, vt licet muſas credamus, ſi Latine loqui velint, nō alio quàm Plautino ſermone locuturas: tamen eius Iambus paulo laxior & liberior, & à Venere illa ſolis conceſſa Atticis deſtituitur, tantumque à Græcis comicis vincitur, quantum ipſe Latinos ſuper eminet omnes. ſed & illud eius proprium ferunt, & genuinum, vt nimia multos inferat iocos ialiquando importunos, & mœſtis perſonis, & temporibus datos. quin & quædam nimis abſtruſa, quæ à vetuſtiſſimis hiſtoricis ſint requirenda, inculcat vnde ſit obſcurior multis in locis: ſæpeque apud eum nimis vocem tollit Comœdia, vt in Tragœdiam tranſiliat. poſtremo accuſatur. quod actorem ad populum facit loqui, quodque perſonis in ſcenis exiſtentibus, aliam ex occulto nimis loquentem inducat vt illa perſonatum expectatio indecora videatur, nec veriſimilis [Proaui) Quorum ætate floruit Plautus. [Saleis) ſalſum licet in conſuetudine pro ridiculo tantum accipiamus omne ſignificat quod inſulſum non eſt, eſtque quoddam ſimplex orationis condimentum. Cicero omne, quod ſalſum ſit, ait eſſe Atticorum. hinc Catullus.

> Nulla in tam magno corpore mica ſalis. à quo Marcial.
> Nullaque mica ſalis. vt pleraque omnia.

[Vtrunque) Et numeros, quibus nimis licentioſius extra Trimetros vagatur, & ſaleis à quibus abeſt Venus illa Attica. [Saleis) Comœdia tum verborum, tum rerum habet elegantiam verborum ſex modis: aut ex Homonymia, quam Latini æquiuocanonem vocant, cum plura eodem vocabulo ſignificantur, vt illud Ductare, apud Plautum, diuidere peniculus, limare. ex Synonimia cum idem diuerſis dicitur nominibus, vt eo, accedo, ex loquacitate loquendique laſciuia, quam Gręci ἀδολεσχίαν vocant, cum quis eodem nomine ſæpius vtitur. vt in Pænulo, Quippini, & in Rudente, licet, & cenſeo ex denominatione, cum proprio nomini aliquod extra feſtiuitatis gratia adijcitur, vt Mimax vocor Midas, & in Menechmis, Seu tu Clyndius, ſeu Coriembus, ex diminutione: vt Socratidium. & in Sticho, Stephaniſcidium. ex mutatione, vt ex Cryſalo crucisalum. Rerum vero modi omnino duo, aut per deceptionem, vt cum in Muſtellaria credit Theuropides domum lauris inſeſtari, & in Trinummo, Philto agrum putat eſſe infeliciſſimum. aut per ſimilitudinem, vt de Amphytrione in Menechmis. [Sponere) Diuidere. [Inurbanum) Vrbanitas, eſt ſermo arte, & riſu quendam geſtum ex conſuetudine doctorum oſtendens. cui contraria eſt ruſticitas,

> Demoſthenem vrbanum fuiſſe dicunt, dicacem negant.

[Lepido,) Id eſt venuſto, quod cum gratia quadam, & Venere dicitur. [Sonum) Modulum. [Digitis) Credo ad illud alludere quod apud maiores noſtros ad manum cantabant hiſtriones. quæ res in vſu eſſe cœpit auctore Liuio Andronico ſuorum carminum actore. [Dicto,) Id eſt Scimus rationem facetiarum.

ACRON.

VNDE etiam Trimetris) Iambus citus voluit ſex pedum verſum Trimetrum vocari, cum ſoleant poëtæ metrum pedem vnum vocare. Iambus voluit duos Iambos metrum vocari propter ſuam celeritatem. Quæritur cur Trimetri appellantur, cum ſenos accipiant pedes quoniam tanta eſt breuitas eorum, vt iunctura pedes binos accipiat. [Primus ad extremum ſimilis ſibi) Ordo eſt hic primus ſimilis ſibi, nunc autem non. nam adhibentur etiam nothi. Senſus autem hic eſt, primus Iambus aliquando vſque ad extremum erat ſimilis, id eſt antea totum Iambicum metrum eſt Iambis conſtabat, nunc adhibentur etiam nothi. [Tardior vt paulo) Iambicum metrum vt paulo tardius reſonaret, imparibus locis ſuſcepit ſpondeum. nam ante ſoli Iambi ponebantur. [Spondeos ſtabiles. Tardos) Ad comparationem Iambi tardiores, & cunctantiores. [In Acci Nobilibus Trime) Accius, & Ennius legem metri in fabulis minime ſeruauerunt. Nam quoſdam verſus longiores habent. [In ſcenam miſſos magno cum pondere verſus) ſæpe verſus quamuis magnum ſonantes repræhendit iudex, aut quaſi ſine cura factos, aut ſine arte, quia non ſufficit ſi magnum ſones, ſed debes etiam cum arte ſcribere, & cura. Monet ne aut Tragœdia negligenter ſcribatur aut imperite. Multi, inquit, vituperant verſus miſſos in ſcenam aut celeres, aut imperitos. [Aut operæ,) Id eſt negligentia, aut imperitia vituperatur in Tragœdia. [Aut ignoratæ premit artis crimine turpi) Quia negligentia Spondeos non admiſcet, aut imperitia incongruis locis ponit. dicit ob Spondeos Enni verſu crimine premi. [Et data Romanis venia eſt indigna,) Id eſt non ſeruent legem carminum, ſi non iudicatur de erroribus poëtarum. Ideo ſcribam, non ſeruans poëmatis legem neque ordinem, venia datur. Videtur autem Ennium carpere. quia Romanus poëta non debet petere veniam, nam debet ſummus eſſe. [Viſuros peccata putem) An cum putauero omnes viſuros mea peccata ero tutus? [Vitaui denique culpam) Quod ſi culpa careant verſus. nunquid & laudem mereri poſſunt? Data, inquit venia culpam vito, non laudem prometeor. [Vos exemplaria Græca Nocturna verſate manu) Græci enim optime, & caute ſcripſerunt eos legite, & ipſos ſequemini. Nam latini, moderati ſunt. [At veſtri proaui Plautinos, &c.) Plautum dicit

fruſtra probatum ab antiquis, cui & ſales, & metri ſcientia defuit. Vtrunque autem laudaueruot ne dicam temere. [Stulte) Quem non debuerunt tam patiēter laudare, quia immoderatus eſt in metris, & in iocis. oſtendit autem non recte in omnibus antiquos poëtas eſſe laudatos. [Si modo ego & vos Scimus) ſi quidem nos ſcimus decernere mala à bonis. Hoc dicit ſi auditores ſciuot audire, non debet poëta immoderatus eſſe. [Calemus) ſcimus, nouimus. Digitis autem, & aure, quia ſonus metri pollicis ſtrepitu, & auris perceptione probari ſolet, vnde & Dactyli pedes quidā dicti ſunt, & ipſi pedes appellati ſunt, quoniam ſonum metrorum, pulſu pedis noſtri adiuuamus.

PORPHYRIO.

SYLLABA longa breui ſubiecta vocatur Iambus) His enim ſyllabis conſtat, vnde etiam Trimetris accreſcere iuſſit nomen Iambeis. Omnes verſus Tragici, Iambici, Trimetri appellantur. Quæri autem ſolet cur Trimetri appellentur, cum ſenos accipiunt pedes: quoniam. ſ. tanta breuitas eſt pedum, vt iuoctu ra binos complectatur pedes. [Noo ita pridem) Tardior vt paulo, grauiorq́. veoiret ad aures, Spondeos ſtabiles io iura paterna recepit. [Commodus) Apud omnes enim antiquos velox eſt, & tato Spondeum recipit, nunc hoc tempore inferit. [Non vt de ſede ſecunda Cederet aut quarta) Poteſt ſine dubio, vel primo loco, vel tertio, aut quinto inſeri Spondeus. Sed vtique ſecundo, & quarto excludatur. His enim locis Iambus interponitur. [Aut opere celeris nimium, curaque carentis) Eos ſignificat qui Tragœdias actitaot. [Srimus iourbanum lepido ſe ponere dicto) Lepidum eſt, venuſtum & ſuaue. [Legitimumque ſonum digito callemus, & aure) .i. metra digitis, & aure ſeotimus, probantes an conſonantes.

GLAREANVS.

HIC & in Arci Nobilibus trimetris. Nobilibus quidam putant his nomen fuiſſe, quidā exponunt. tameſi oobiles apud plures exiſtimentur, ſintque in multa laude, ac celebritate. Poteſt etiam fieri, vt [illegible] hor dicat, vt ſolet in alijs. vituperat eoim eos, quòd Iambum raro habeaot, cuoi hoc opomum Iambicum ſit carmen, quod plurimis incedit Iambis, vt doceni grāmatici. [In ſcenam miſſos magno cum pondere verſus) His io tribus verſibus poeta quatuor repræhendit in Iambico carmine magnum ſonum, operæ, celeritatem, ac negligentiam, denique imperitiam. Et in verbo (premit.) Scimus intelligendum Iambus, vt recte Badius expoſuerat. Sed noſter adnotator hic alio eum propè auertit, qui ſolita audacia pro præpoſitione (rum) legit (quod) colligitq́. ordinem à textu carmine hor modo, an ic circo vager, ſcribamq́. liceoter? an putem omnes viſuros peccata mea: quod. i. qua, non quiuis, iudex. i. quicunque videt immodulata poëmata, premit verſus miſſos magno pōdere in ſcenam crimine turpi operæ nimium celeris carentis cura. & ſupple iterum (quod) id eſt quis, data eſt todigna veoia Romanis poëtis. Hæc ille ſeuerus adnotator. In quibus primum hoc inepte annectit ſuperioribus, an putem omnes viſuros peccata mea. Deinde negationem (non) putat determinare etiam verbum (premit) quod præcedit io priore verſu, quod inauditum eſt Latinis auribus. Ego itaque nouam ſententiam ordior ab ipſo aduerbio (non) quaſi diceret, Iambus omiſſus, quam deturpet carmen, non ab omoibus iudicari recte poteſt. Et Latini poëtæ hac in re vt in alijs, multum licentiæ ſibi vſurparunt. Ego tamen ea de cauſa nolim vagati licenterq́. ſcribere, imò ita tutus, ac cautus intra ſpem veniæ, vt omnes putem viſuros peccata mea, pronior videlicet natura in vituperationem delictorum, quàm io benefactorum laudem. Quod ſi etiam culpam vitauero, nullam tamen laudem mereat. ruius gratis potiſſimum poëmata componuntur. Quapropter ad Græcorum auctorum exemplaria vl timo hortatur. Hæc pluribus verbis contra meum morem, egi, quod Acr. commentarius hic nimium ineptit, & Porphyrio nis petijt.

MATTH. BONF.

MAGNO cum pondere) Ordo eſt, an iecirco vager, ſcribamq́. licentius? an putem omnes viſuros peccata mea? quod. i. quia noo quiuis iudex. i. quicunque vidit immodulata poëmata, premit verſus miſſos magno pondere in ſcenam crimine turpi operæ oimium celeris carētis cura, & ſup. iterum quod, id eſt quia data eſt indigna venia Romanis poëtis.

ASCENSIVS.

IGNOTVM Tragicæ &c.) De hac re Donatus in Terentium (vt ſtatim recitabimus) aliter ſentire videtur. Nam initium Tragœdiæ, & Comœdiæ a rebus diuinis inchoatum aſſerit, quibus pro fructibus vota ſoluentes operabantur. antiqui ēt ante conſtructionem Athenarum. vnde refert: Itaque vt rerum, ita etiam temporum ipſorum cœpto ordine Tragœdia primo prolata eſſe cognoſcitur. Nam vt ab incultu, & feris moribus paulatim peruentum eſt ad manſuetudinem, vrbesq́. ſunt conditæ: vita mitior atque otioſa procreſſit, ita res Tragicæ longe ante comicas inuentæ. Quamuis autem retro priſca voluentibus reperiatur Theſpis Tragœdiæ primus inuentor, & Comœdiæ veteris pater Eupolis cū Cratino, Ariſtophaneq́. eſſe credatur. Homerus tamen qui ferè omnis Poëticæ largiſſimus fons eſt, etiam his carminibus exempla præbuit, & velut quadam ſuorū operum lege præſcripſit, qui Iliada inſtar Tragœdiæ, Odyſſeam ad imaginem Comœdiæ feciſſe monſtratur. Nam ad illius, tale, tantumq́. documentum ab ingenioſiſſimis imitatoribus, & digeſta ſunt in ordinem, & diuiſa ſunt ea quæ etiam tuoc temere ſcribebantur adhuc impolita, atq; in ipſis rudimentis haud quaquam vt poſtea facta ſunt decora. hæc ille. Vult ergo ante Theſpim Tragœdiam fuiſſe, ſed nihil contra auctorem noſtrum ſentit. Non enim dicit Tragœdiam ab eo eſſe inuentam, ſed ignotum prius genus Camœnæ Tragicæ, q.d. argutius, & politius ad ductum genus Tragœdiæ ab eo in vſum. quod tamen Aeſchylus poſtea longe politius effecit. Hic igitur oſtendit Poëta quo pacto apud Græcos aucta, & conſumata eſt fab. à qua apud Romanos nouiter genus cœptum, & vetus continuatum, qui nō minus laudis, quam Græci meruiſſent, ſi in caſtigando tam accurati fuiſſent. Proinde monet potiſſimum Piſones, vt caſtigandi diligentiam noo fugiant, potiusque ameni docti eſſe quam videri. Cuius ordo verborū, & ſenſus eſt, Theſpis vetus ille, & ferè primus Tragœdiarum apud Athenienſes ſcriptor dicitur. i. fertur vulgo inueniſſe. i. excogitaſſe, genus Camœnæ. i. fabulæ Tragicæ ignotum. i. inauditum, & incognitum prius, & vexiſſe plauſtris. i. vehiculis, Poëmata. i. opera ſua in genere Dramatico facta. quod dictum Acroo exponit dupliciter. vel quòd tam multa ſcripſiſſe dicatur, vt ea poſſet plauſtris aduehere. vel potius quia ante chori effeot in paluſtri conſtituti circa viros primus Tragœdias dicebat. vetuſtiſſimis ſūt eſſe ante theatri ſtructuram quenquam inuentionem fabulas in paluſtris eſſe actas. i. præſentatas. Et ita dr Theſpis vexiſſe Poëmata plauſtris, quæ Poëmata actores per uncti ora. i. habentes facies vnctas, & illitas fecibus, canerent. i. pronunciarent, & agerent. i. geſtu repræſentarent. vnde Porphyrio, & Diomedes dicunt quoſdam putaſſe Tragœdiam appellatā eſſe quaſi trygodiam, quia Græci fecem tryga appellant. Cœl. aūt lib. ix. cap. x. dicit ſpeciem coloris, quo ante excogitatas perſonas faciem obungerent, Batrachion vocari. Aeſchylus vetus Tragicus, & etiam Comicus fuit, ſup. repertor. i. inuentor perſonæ. i. faciei fictitiæ, à perſonando dictæ, quia per medium eius fit ſonus ſecundum loquentium qualitatem. vnde vnus multas perſonas agere poteſt producit tamen ſecundam quam perſonā corripit & repertor pallæ. i. pallij velanus, honeſtæ. i. decoræ, & pulchræ, quia palla oon niſi honeſtis perſonis datur, fuit inquam repertor poſt hunc. i. poſt Theſpim, & inſtrauit. i. inſtruxit pulpita. i. proſcenia, quo plures agere poſſent, tigois. i. trabibus trāluerſis modicis, quia rerum ferè initia modica ſuot. Et edocuit loqui magnum. i. magnifice, & niti. i. inniti ſtare agendum, cothurno. i. alto calceamento quo altiloquentia ſignificaretur. Comœdia vetus ſucceſſit his. i. ſecuta eſt Tragœdias, non ſine. i. cū multa laude. ſed libertas. i. impunitas ſcribendi, & carpendi vnumquenq; etiam viuentem, & proprio nomine, excidit. i. dilapſa eſt, in vitium. ſ. quia in perniciem bonorū virorum, & in vim. i. violentiam, dignam regi. i. moderati, lege. i. præcepto, ne quis viuentem ſub nomine proprio carpat, ne ut libellum famoſum edat. Lex. i. illud publicum edictum, eſt accepta. i. approbata à populo & poëtis, & chorus. i. multitudo ſimul canentium, & laudantium bonos, obticuit. i. ſiluit, & prætermiſſus eſt, turpiter. i. inhoneſte, & hoc iure nocendi ſublato. Turpe. n. eſt oolle bonos laudare, quia malos non poſſit diffamare. Noſtri poëtæ. i. latini oil. i. nullum genus fabulæ, liquere. i. dereliquerunt, intentatū. i. quod non tentarent imitari, & ipſi auſi deſerere veſtigia Græca, & celebrare. i. celebria reddere facta domeſtica. i. patria, quaſi domi ſuę acta, non meruere minimum decus immo per litotem, maximum vel, id eſt ſiue ſupp. ij qui docuere prætextas, id eſt prætextatas fabulas, quæ ſunt de nobilibus Romanis prætexta veſtibus,

bus, vel, id eſt ſiue ij ſupple qui docuere Togatas, id eſt fabulas de P. R. qui Togatus eſt nec pro & non. Latium, id eſt regnum Italiæ, vel imperium Romanum, non foret, id eſt non eſſet potentius claris armis, id eſt facto armorum & rebus bellicis, quam lingua, id eſt quàm eloquentia, ſi vnum, id eſt vna res, videlicet, labor limæ, id eſt caſtigationis, non oſtenderet, id eſt tædio afficeret quenque. i. quemlibet poëtarum, vel legamus coniunctim ſic. Si labor, id eſt diligentia, limæ. i. caſtigationes, & mora. i. dilatio, & (vt dicunt) patientia caſtigandi non offenderet vnumquenque poëtarum. Quod ægre ferens exclamat poeta, dicens, O vos Piſones, exiſtentes ſupple ſanguis Pompilius, id eſt progenies à Numa Pompilio producta, quia Calpus filius eſt Numæ Pompilij, à quo Calpurnij Piſones traxerunt nomen, vos inquam Piſones repræhendite carmen quod multa, id eſt multum tempus, & multa litura, id eſt deletura, & caſtigatio. non coërcuit, id eſt concinnuit intra decorum ſuum, veteres enim in ceratis tabulis ſcribebant. vnde ſcripturam non placentem linendo
Literam. delebant. vnde literam quaſi lituram dictum volunt. vel (vt alij) quaſi legiteram à legendo. Atque pro & repræhendite ſupple carmen & quod multa dies, & multa litura non caſtigauit perfectum, id eſt poſtquam caſtigatum eſt, decies ad vnguem, id eſt ad extremam examinationem, ſicut marmorarij pollitionem marmorum vnguibus per ipſa ductis examinant. vnde ad vnguem factum dicimus perpolitum, & perfectum. ſicut Poëta, in
Fabularũ initia. Sermonibus, ad vnguem factus homo. Circa inuentionem Satyrarum, & Tragœdiarum, & Comœdiarum, pauca ex Donato grammatico recitabimus, qui vult initium Tragœdiarum, & Comœdiarum à diuino officio eſſe inchoatum. Nam antiqui illi, & ferè primi mortales dijs frugum pro frugibus iam collectis vota ſoluebant, vbi conſtructis altaribus, & hirco admoto chorus ſacer canebat genus carminis in laudem Liberi patris,
Tragus. Tragœdia. quòd à trago, id eſt hirco Tragœdia dicebatur, quia Tragus vitibus inimicus eſt. vel quia cantoribus in præmium dabatur. vel quia pellis hircina muſti plena ſolenne in præmium cantoribus. vel (vt modo dictum eſt) à fece, quam Græci tyga vocant. Illo enim tempore nondum erant perſonæ, & ita fecibus vini ora deformabant. Materia autem illius veteris Tragœdiæ prims laudes, & gratiarum actiones pro frugibus fuerunt. vnde ſecundo Georg. Non aliam ob culpam Baccho caper omnibus aris Cæditur. & veteres ineunt proſcenia ludi. Deinde cœperunt ingenia iuuenum non ſolum laudes Deorum canere, ſed etiam ad mores ædificandos hominum vitas deſcribere. quod quia faciebant quo tempore hircus immolabatur, & vt hirco donarentur, manſit fabulæ nomen Tragœdia, Veriſimile eſt eos, vt ſublimitatem immortalitatem, & beatitudinem, Deorum plenius colligerent hominum etiam maximorum humilitatem, fragilitatem, & infelicitatem oſtendiſſe, quæ hodie quoque materia eſt Tragœdiæ nouæ, quam Theſpis inuenit. Poſtea idem introduxit Satyros, Satyramque priſcam compoſuit Comœdiæ priſcæ non diſſimilem, in qua mores hominum etiam obſcœniſſimi populo exponebantur cum nota eius qui perpetrauerat, quæ res diu bonis moribus multum profuit. Multi enim ne notarentur peccare veriti ſunt. vnde Iuuen. in Satyra j. Enſe velut ſtricto, quoties Lucilius ardens Infremuit, rubet auditor, cui frigida mens eſt Criminibus. Lucilius enim primus Satyram nouam carmine hexametro ſcripſit apud Romanos ſeruata libertate veterum Comicorum. vnde Poëta noſter in Sermonibus. Eupolis atque Cratinus, Ariſtophanesque poeta, Atque alij quorum Comœdia priſca virorum eſt. Si quis erat dignus deſcribi, quòd malus, aut fur, aut mœchus foret, aut ſi carius, aut alioqui Famoſus, multa cum libertate notabant. Hic totus pendet Lucilius, hoſce ſecutus mutatis tantum pedibus, numeriſque. Quia vero poſtea, aut odio proprio, aut aliorum inſtigati etiam bonos viros deformare mali poëtæ cœperunt, nam Ariſtophanes etiam Socratem iniurioſe notauit, lata eſt lex apud Græcos, & vt deinceps nemo nominatim quemuis viuentem notaret. & ideo remotus eſt chorus à nolentibus laudare, qui vituperare non poterant. & facta eſt noua Comœdia à Menandro potiſſimum, quam ad Latinos tranſtulerunt Romani poetæ, & a principio græca argumenta ſecuti ſunt. Deinde imitationem Græcorum relinquentes formauerunt Latina argumenta, hinc ſunt Comœdiæ prætextatæ, & Satyra Lucilij. & ſublato iure nocendi Satyra noua.

Regula eſt.

Caſtigandum eſt priuſquam emittatur opus.

Ignotum tragicæ genus inueniſſe camœnæ
Dicitur; & plauſtris vexiſſe poëmata Theſpis:
Quæ canerent agerentque peruncti fecibus ora.
Poſt hunc perſonæ, pallæque reperto honeſtæ
Aeſchylus, & modicis inſtrauit pulpita tignis:
Et docuit, magnumque loqui, nitique cothurno.
Succeſsit vetus his comœdia, non ſine multa
Laude: ſed in vitium libertas excidit, & vim
Dignam lege regi. lex eſt accepta: chorusque
Turpiter obticuit, ſublato iure nocendi:
Nil intentatum noſtri liquere poëtæ:
Nec minimum meruere decus, veſtigia Græca
Auſi deſerere, & celebrare domeſtica facta:
Vel qui prætextas, vel qui docuere togatas.
Nec virtute foret, claris ue potentius armis,
Quàm lingua, Latium: ſi non offenderet vnum-
Quenque poëtarum limæ labor, & mora. vos ô
Pompilius ſanguis tamen repræhendite, quod non
Multa dies, & multa litura coërcuit: atque
Perfectum, decies non caſtigauit ad vnguem.

IANVS. [Ignotum tragicæ) Tragœdiæ initium habuit rebus diuinis, cum pro frugibus faciebant, hircumque aris admouebant. dicabatur enim Libero patri, vnde ſibi nomen ſumpſit, ni malimus à fece dictũ Primum actitari cœpit in Peloponeſo. Eius ortum Dorienſes ſibi adſcribere, auctor eſt Ariſtoteles. [Theſpis) Theſpidi primũ refertur accepta, ſed ab Aeſchylo in lucem producta eſt, & fortior validiorque conſtituta, illis temporibus quibus Romæ tribunos, & ędiles ſibi plebs per ſeditionem creauit. Illuſtrauit autem illam potiſſime Euripides oſor mulierum, tanti habitus, vt cum in Macedonia immiſſis ab Aemulo canibus dilaniatus eſſet, eius oſſa per legatos repeterent. Athenienſes, Macedones in pernegando perſtiterunt, putantes eius ſepulchro Macedoniam decorari. Romani primum Liuio Andronico auctore ſpectarunt. [Camœnæ) Tragici carminis Tragœdiæ. [Vexiſſe) Circumuectos Tragœdos circum egregias vrbes Græciæ in curribus. [Canerent) Quantum ad chorum. [Agerent) Quantum ad mimos, & hiſtriones in diuerbijs. [Aeſchylus) Quem Pythagoricum vocat Cicero, à quo ornati hiſtriones veſtibus heroum, & heroinarum. quem Plato nugari dicit, quòd in re leuicula ab Homero diſſentiat. Cum Athenis ob adducta Theſei oſſa Tragicorum certamen in eiuſdem Theſei honorem inſtitutum eſſet fabulamque Sophocles longe iunior dediſſet, victus iudicum ſententia pronunciatus, grauate id ferens, in Siciliam cum deueniſſet, ibi paulo poſt teſtudinis ictu moriens propè Gelam ſepultus eſt. Ariſtoteles tradit Tragœdiam multifarie permutatam in eam faciem quæ nunc eſt, ab Aeſchylo conſtitutam. [Perſonæ) Ne ora eſſent fecibus perungenda. Apud Romanos primus Roſcius perſona vti inſtituit, quòd eſſet oculis peruerſiſſimis. Antea non perſonis vtebantur, ſed galeris, vt qualitas coloris, indicium faceret ætatis. Ad quem vetuſtum ritum puto alludere Plautum, cum dat petaſum Soſiæ, ni malis, quod peregre aduenerit. omnes autem hiſtriones cogebãtur in ſcena ponere perſonam, præter Attellanos, vnde perſonati dicti, & perſonatæ fabulæ. [Pallæ honeſtę) Quæ honeſtis tantum dari ſolita ſit. Eſt enim veſtis muliebris ad veſtigia vſque deducta. Syrmata etiam trahebant Tragici. [Tignis inſtrauit pulpita) Neque enim antea certo loco agebantur fabulæ. Primum Agatarchus Athenis Æſchylo docente Tragœdiam ſcenam fecit, & de ea commentarium reliquit. nam theatrum à Dionyſio inuectum ferunt. [Modicis tignis) Vel ad ſcenarum exiguitatem alludit, vel id vult indicare, quòd Latinorum pulpitum latius fuit, quam Græcorum, qui pulpitum, λογεῖον appellant. (Magnumque loqui) Propter crebros Spondeus, quidquid ornamenti. Sophiſtica acceptum refert Georgiæ Leonti-

no, hoc idem Æſchylum Tragœdiæ tribuiſſe palàm eſt, veſtem enim addidit, pulpitium, perſonas numeroſas, quibus, & ſcenæ, & proſcenio opus ſit. præterea vehementiam in dicendo, paradoxos, ſpiritum, magniloquentiam, elocutionem tranſgreſſiones adiectiones, variaque ornatus genera quibus Tragœdia potens magnificaque emanaret. [Niti cothurno) Ingentes inducere perſonas, magnos honores incurere exitus facere functos, & de hiſtoria hac argumenta petere. [Loqui) i. dedit vim vehementiamque, tranſgreſſionesque ſumere conceſſit ſibi ipſe Aeſchylus. [Vetus Comœdia) Comœdia diu poſt Tragœdiam inuenta, & ipſa ruſticis primum celebrata eſt in eorum conuenticulis, vnde illi nomen impoſitum. Antiquitus ruſtici iniuriam à ciuibus paſſi, noctu in vrbem venientes quæ paſſi fuerant recenſebant. eum iuuentum placuiſſet, quod verecundia eius rei multi coërcerentur, in vrbem vocari dato loco eadem ipſa interdiu actitare cœperunt nemini parcentes. Suſarion primus prodit, cuius Comœdiæ initium ſuis, ſpectatore aduertite. Suſarion hęc dicit. Turpes fœminæ, attamen ſine probro nullam eſt domum habitare. Cum potentum luxuria, & vitium creuiſſet, interdictum eſt ne quid dicerent nominatim, ſed per ænigmata paſſa eſt notari principium potentia, vnde in pauperes hoſpitesque cœpere cauillari, hinc triceps facta Comœdia. Prima manifeſte repræhendens, in qua Ariſtophanes, Eupolis atque Cratinus. Media per ænigmata mordet, in qua Plato. Nouæ autem princeps Menander, quę ab antiqua differt, tempore, lingua, metro, diſpoſitione. Tempore, quod noua Alexandri magni ætate cœpit, antiqua bello Peloponneſiaco floruit, lingua, quòd hæc altior fuit, & grauior, & illam parior dulciorque Atticus ſermo commendat, metro, quod noua plerunque Iambico, altera multi modo vtatur verſu, diſpoſitione, quòd in noua chorus non interuenit, in illa frequentius. Rurius antiqua inter ſe differt, quia circa Suſarionis tempora perſonæ ſine ordine veniebant. Cratinus conſtituit treis perſonas, eiſque decorem ordinis addidit. Ariſtophanes deinde omni expulſa antiquitate, maiorem ei tribuit ſplendorem, habuit autem Comœdia apertos cauillos vſque ad Eupolidem, cuius caſu deterriti cæteri à mordacitatibus abſtinuere. Is enim cum Baptas fabulam docuiſſet, Alcibiademque taxat, ab illo captus, vt qui exercitui præeſſet, in mare proiectus eſt, hoc inſuper addito conuicio, Eupolis qui in ſcena toties tinxiſti, nunc te ſalſis tingo lymphis. [His) Tragicis. [Vetus) Archæa dicta eſt, teſtis eſt Donatus. [Sine multa laude) Magna enim commendatione in vrbem accepta eſt, dum Athenienſium libertas fuit, quod multum moribus prodeſſet, quod quiſque caueret, ne de ſe materiam daret. [Vetus) Quantum ad nouam. [Libertas) Taxandi, carpendi, mordendi nominatim. [In vitium) Quod non vt ante, indigne facta, ſed quæ vellent ſuo arbitratu carperent, licentiusque poteſtate abuterentur, & ex libidine læderent. [Lex eſt accepta) Lata enim lege ſanxerunt Athenienſes, ne quiſquam crimen infamię nominatim in alterum ingereret, ſi læſiſſet, capite mulctaretur. [Accepta eſt lex) Ad Romanum morem alludit, lex enim vbi probabatur ſuffragijs omnium, a tribunis accipi dicebatur. [Chorus) In quo maledicentiæ gladius perſtringebatur. [Turpiter) Quod lege coërcitus. [Iure) Poteſtate facultate data ab Athenienſibus. [Sublato) Antiquato, aboleto. [Nocendi) Taxandi, mordendi, lacerandi. [Noſtri) Romani. [Intentatum) Omnia ſunt auſi, nam Græcas fabulis Latinitati donarunt. [Veſtigia) Quia qui imitatur, retro redit, auſi ſunt nouas, Latinasque excogitare fabulas. [Domeſtica) Romana, vt ſcribere Brutum, Tarquinium, & ſimilia. [Facta) Argumenta Latinorum. [Togatas) Togatæ omnes fabulæ appellatæ, quæ argumento conſtarent Latino, aut palliatæ Græco. Prima earum ſpecies prætextatæ dicuntur Tragœdijs ſimiles. Secunda tabernariæ, quæ & togatæ vocantur, Comœdijs ſimiles. Tertia Attellanæ ab Oſcis acceptæ, argumentis iocisque pares Satyris, quas actitare nulla erat infamia, quæ & perſonatæ dicebantur. Quarta, Planipes, quæ Mimus a Græcis, vel quod planis. i. nudis pedibus agatur, vel quod implanere, ioculariter decipere dixerunt veteres. Planipedes Recinatos a recinio quadrato, veſtimento vocauerunt. Sic & Rhinthonicos, quod Rhinthonem planum appellauerunt. Latinæ autem omnes fabulæ per pauciores agebantur perſonas. [Nec virtute) Pro recepto enim eſt omni virtutum genere ceteras nationes à Romanis victas, ſoli Græci videntur literis præſtare, quod ſi alterum Cic. vel illum diuturniorem fata condonaſſent, iam & illam Græcis palmam extorſeramus. [Armis) Re bellica. [Limæ labor) Non, deeſt, inquit, Romanis ingenium, non ars, ſola carent cura. Nec Græcis pares eſſe poſſunt, quod non ſtudeant emendationi. [Limæ) Emendationi. [Labor) Vnde Ouid. Non tamen emendi labor hic, quàm ſcribere maior. [Mora) i. ſi non offenderemur mora. [Pompilius ſanguis) Dicimus Calpurnios Piſones auctorem generis Calpurnij Numæ Pompilij filium celebrare. Id te ne decipiat, fuiſſe Romæ Pompilios, qui Lenates ſunt dicti, quamuis alij eſſent Lanati. [Multa dies, & multa litura) Nihil præclarum ne a natura quidem rerum cito effici poteſt, pulcherrimum quodq. difficultatem habet propoſitam, maioraq. animalia diutius à parentum viſceribus continentur. Stultum eſt, & temerarium emittere, quod mox ſit reuocandum, omnia noſtra dum naſcuntur placent, expectandum ea quouſque calor ille ſcribendi reſiderit, vt tanquam aliena ſumamus in manus. [Multa litura) Emendationis eſt detrahere, mutare, adijcere, tumentia premere, humilia extollere, luxuriantia ſtringere, reſoluta componere, exultantia coërcere. Notum eſt illud de Virgilio, ſolitum eſſe ingens recentes partus rudes facere, & imperfectos, deinde tractando, elendoq. reddere oris vultusq. lineamenta. [Decies) Crebro. [Ad vnguem) Non places de morſo vngue intelligas, ſed ad amuſim potius fabre, graphice, vt ne minima quidem pars tanquam in ſtatua ſit non expolita.

A C R O N.

ET plauſtris vexiſſe poëma) Nam multa ſcripſiſſe, quæ poſſet plauſtris aduehere. Ante enim chori in plauſtris conſtituti circa vicos Tragœdias dicebant, & hoc ad chorum retulit, quoniam Tragœdia choros habebant. [Pallæque repertor honeſtę) Pulchræ, decoræ, quoniam palla non niſi honeſtis perſonis datur. [Et modicis inſtrauit pulpita tignis) Oſtendit ſcenas non fuiſſe antea grandes. [Non ſine multa) Quia nominatim appellabantur principes ciuitatis à Comœdiographis, alij in honorẽ, alij in iniuriam. [Sed in vitium) Licentiam habebant Satyrici mores cuiuſcunque ſcribere, antequam lex à Senatu lata fuiſſet. Ergo in vituperationem chorus erupit, quod libertas ſublata vituperare deſit, vel poſtea vituperari cœpit ipſa Comœdia, quia libere maledicebat, & repræhendebat mores hominum, & hac de cauſa lege prohibita eſt ὀνομαστὶ κωμῳδεῖν, quæ nominatim male loquebatur. i. maledicebat. Vetus autem dixit ad comparationem eius quæ poſtea inuenta eſt, vel vetus ideo, quia priuſquam iudicium incurrit & amiſit choros, Neoterica appellata eſt, licet primum inuenta, ſed poſt tragœdias. [Et vim dignam lege regi) In violentiam, & iniquitatem, dum. n. in Comœdijs ſuis aliquos carpunt, vim incurrunt. Ante vero in Comœdijs libere licebat lacerare, quod poſt eà lege prohibitum eſt, quod factũ eſt ſub Auguſto. [Sublato iure nocendi) Lacerandi, quoniam ſublata eſt actoribus loquendi libertas. [Nil intentatum noſtri liquere poëtæ) Hoc eſt cum Latini ſcripſerunt huiuſmodi Comœdias, in quibus nominatim maledicebant. [Et celebrare domeſticam) i. priuſquam voluerunt vt ſuis, & cum cœpiſſent poetæ noſtri Græcos imitari, & Latinas hiſtorias ſcribere, laudati ſunt. [Vel qui prætextas) i. & qui prætextatas fabulas ſcripſerunt, vel togatas, meruerunt non minimum decus. Prætextatam Tragœdiam, Comœdiam togatam. Alij autem dicunt prætextatam, & togatam Comœdias eſſe, ſed togatas in quibus græca argumenta ſunt, in quibus Latina, prætextatas. Et togatas Helius Lamia, Antonius Ruffus, Cn. Meliſſus, Afranius, Pomponius, ſcripſerũt. Comœdiarum genera ſunt ſex, Stataria, motoria, prætextata, tabernaria, togata, palliata. [Nec virtute foret, clarisue potentius) Non minorem conſecuti fuiſſent Latini gloriam ex eloquentia, quàm ex armis, ſi in corrigẽdis carminibus laborare voluiſſent. [Limæ labor, & mora) Expolitionis, & emendationis. Lima enim nitidius facit quod fuerat ſcabrum. Limam enim pro correctione poſuit tranſlatiue, hoc eſt, ſi carmen ſuum vnuſquiſque emendare non faſtidiret. [Vos ò Pompilius ſanguis) i. Piſones, ab ipſo enim originem trahebant. Calpus filius fuit Numæ Pompilij, à quo Calpurnij Piſones traxerunt nomen. [Ad vnguem) Tractum à marmorarijs, qui iuncturas marmorum vngue pertentant. Alibi, ad vnguem factus homo, ad perfectionẽ, ad examen, hoc eſt ad perfectum iudicium. Hoc ergo dicit. Repræhendite, ò Piſones, illud carmen, quod neque multum tempus, neque litura correxit.

P O R P H Y R I O.

IGNOTVM Tragicæ genus inueniſſe Camœnæ) Theſpis primum Tragœdias ſcripſit genere Athenienſis, ad quas agendas plauſtro circum ciuitates egregias Græciæ vehebatur.

[Quæ

[Quæ canerent, agerentque peruncti fæcibus ora) Ex hoc etiam putant quidam Tragœdiam appellatam, quaſi Trygodiam, quia fæcem tryga appellant. [Poſt hunc perſonæ pallæq. repertor honeſtæ, Æſchylus primus Tragœdijs cothurnos, & perſonam, & pallam dedit. Horum enim trium auctor eſt. [Pallæ honeſtæ) Præcinſæ. [Succeſſit vetus his Comœdia) Quæ appellatur Archæa. Eſt genus autem maledicaciſſimum, & multum diſtans ab hac noua. [Vos ò Pompilius ſanguis) Quia Calpus filius eſt Numæ, à quo Calphurnij Piſones traxerunt nomen.

GLAREANVS.

ET plauſtris vexiſſe poëmata Theſpis) Vel hoc loco videre licet, quam multa Acronis commentarijs aſſuta ſint. Ait enim tam multa ſcripſiſſe, quæ poſſet plauſtris aduehere. Corrupta tamen puto verba. Melius hic Porphyrion. Theſpis, inquit, primum Tragœdias ſcripſit, genere Athenienſis, ad quas agendas plauſtro circum egregias Græciæ ciuitates vehebatur. [Et vim dignam lege regi) Hoc factum idem Acron ſub Auguſto, cum poeta hic de Græca Comœdia loquatur, longe ante Auguſti tẽpora ſcripta, ſtatim ſubijciens Latinos omnia auſos tentare, ac ſequi. Sed non videtur Acron temporum habuiſſe rationem etiam in alijs.

ASCENSIVS.

THESPIS quidem primus apud Græcos Tragœdiam in plauſtris nondum factis theatris agendam inſtituit, ſed mox ornamenta adiecit Æſchylus. Cui vetus Comœdia licenter quemlibet nominatim carpens ſucceſſit, ſed ex quo libertate abuſi etiam bonos carpere cœperunt, lata eſt lex, ne quem viuentem nominatim taxent, qua lata eoam chorus turpiter obticuit. Romani autem quæcunque apud Græcos viderant imitati ſunt, quod non ſine laude effeciſſent, ſi caſtigandi laborem non refugiſſent. Ridet Poëta in hoc principio eos, qui vt veri poëtæ videantur, ſeſe inſanos ſimulant. *Inſaniẽs poëta.* Nam Democritus ſententiam protulit, quam & Plato aſſeruit. Neminem eſſe verum poëtam, qui compos eſſet ſui, fruſtraque poëticas pulſare fores, qui non dum afflatus eſſet furore. Proprium enim eſt, vatis inſanire, vnde de Sibylla dictum eſt in iij. Æneid. Inſanam vatem aſpicies. Et in Bucolicis volens poëtico munere fungi, dixit inſanire libet. Cuius cauſa videtur eſſe, quia in vero poëta dominatur Deus, & ſpiritus ille propheticus: vt non humanitus, ſed diuinitus allata videantur. vnde Ouid.

Eſt Deus in nobis, agitante caleſcimus illo.

Verum poeta oſtendit plus gratiæ ineſſe carminibus ex ſapientia, quam ex illo ſubito calore compoſitis. Idemque Græcos in ea re præſtare Romanis: quia Græci laudi, Romani diuitijs ſtudent, dicit. Ergo quia Democritus notiſſimus philoſophus credit ingenium .i. vim intelligendi nobis a natura ingenitam, eſſe fortunatius .i. ad carmina fingenda dexterius, & promptius: arte miſera, vt poce quæ ſine ingenio nihil poteſt, & quia excludit Helicone, id eſt a conſortio Muſarum, & diuinorum poëtarum in Helicone monte Muſis ſacro conuerſantium, poetas ſanos, id eſt non afflatos poetico furore: bona, id eſt magna pars poetarum ſupple non curat: ponere, id eſt deponere vngues non, ſcilicet curat ponere barbam, & petit loca ſecreta, & vitat balnea quo plura conueniunt. Et hoc ideo, enim, id eſt quia: nanciſcetur, id eſt acquiret precium, id eſt mercedem, videlicet, laudem, & nomen, id eſt famam poetæ, ſi nunquam, id eſt nõnunquam: non commiſerit vnquam Lycino viro opulentiſſimo, & tonſori, quem poſtea dicunt factum ſenatorem à Cæſare, caput ſupple ſuum inſanabile, id eſt tam inſanum quòd eſſet impurgabile, tribus, Anticyris, id eſt elleboro naſcendi tribus Anticyris (Repertor autem hic elleborus, vt in quarto Georg. & hoc elleborum.) Anticyra enim inſula eſt vbi elleborum, ſiue veratrum candidum naſcitur, quod eſt purgandum cerebrũ citra noxam capitur. Porphyrio dicit, Anticyram eſſe locum in Achaia, vbi elleborum naſcitur, quo ſumpto dementes ſanantur à capitis dolore, imò contra quemuis furorem valet: vnde in Sermonibus.

Danda eſt ellebori multo pars maxima auaris.
Neſcio an Anticyram ratio illis deſtinet omnem.

Quia vero talis ſimulata inſania nihil ad poetam facit, ideo ironicos de ſe loquitur Poeta vtens exprobratiua particula, & dicit. O ego ſupple ſum læuus, id eſt ſiniſter, & ad carmen infortunatus, qui purgo bilem ſub horam, id eſt extremitate verni temporis, hoc eſt ſub exitu veris. Sunt tamen qui legunt ſub horam. Non alius, id eſt nemo, faceret meliora ſupple poemata, quàm ego: ſi non purgarer, quia totus eſſem inſanus: verum, id eſt ſed: nil, id eſt nulla laus poetarum, eſt, id eſt reputatur: mihi, id eſt à me tanti caloris, ſupple vt velim immundus, & inſanus haberi, ergo quia nolo facere quo alios poeta fieri prædico, ego fungar vice, id eſt officio cotis, id eſt lapidis quo ferrum acuitur, quæ valet efficere ferrum acutum cum ipſa ſit exors, id eſt ſine ſorte, & officio ſecandi, & ipſe, id eſt ego, docebo munus, & officium ſcribendi, & vnde, id eſt quare, opes, id eſt auxilia ſcribendi, vel metaphoricos diuitiæ, parentur, id eſt acquirantur, & quid alat, id eſt foueat, & formet, id eſt inſtituat poetam, quid deceat ſupple? poetam, quid non ſupp. deceat poetam, quo, id eſt ad quem finem, virtus, id eſt vera ſapientia, ferat, id eſt ducat, & quo error ferat, quia ſapere, id eſt ſapientem eſſe, & philoſophiæ peritum, eſt principium, & fons ſcribendi recte, cartæ Socraticæ, id eſt ſcripturæ philoſophicæ, non quas Socrates ſcripſit, qui nihil ſcripſiſſe dicitur, ſed quas Plato, & reliqui philoſophi ex eius ore collegerunt, potuerunt oſtendere tibi rem, id eſt argumentum, & materiam ſcribendi, & verba non inuita, imò vltronea, ſequentur rem prouiſam, id eſt prius ex philoſophia notam, vnde, & Aſinius Pollio. Male, inquit, Hercule eueniat verbis niſi rem ſequantur. Poema enim conſtat ex re, & oratione. Res autem ex philoſophia originem trahit vt præcepta contineat. Oratio in grammatica, & rhetorica dicitur. Eſt enim numerata locutio, quæ rei inſeruire debet, contra quod peccant, qui vt bonam clauſulam inſerant, totam rem mutant. Oſtendit ergo Poeta quid ex philoſophia diſcere debeamus, dicens. Qui didicit quid debeat patriæ, in qua natus eſt, & quid amicis, & quo amore parens ſit amandus, & quo frater, & quo hoſpes, id eſt hoſpitio acceptus, & quod officium ſit ſupple patris conſcripti, id eſt cum alijs ad ſenatum aſcripti, quod officium ſit iudicis, quæ partes .i. quod officium ſupple ſit ducis miſſi in bellum, ille, id eſt is profecto, id eſt reuera, ſcit reddere, id eſt attribuere, cuique .i. vnicuique perſonæ conuenientia, id eſt quæ ei conueniunt. Ego iubebo, id eſt volam, vel præcipiam, imitatorem doctum .i. eum, qui volet docte imitari, reſpicere, id eſt iterum atque iterum inſpicere exempla vitæ, & morum hominum, & ducere .i. trahere, hinc .i. ex huiuſmodi exemplari, voces, id eſt locutiones viuas, (aut veras) id eſt ad viuum effictas, quia fabula nullius Veneris, id eſt ſine venuſtate, & ſine pondere, id eſt maieſtate loquendi, & ſine arte confecta ſpecioſa locis (aut iocis,) id eſt habens ſpecimen locorum, vel in ſuis locis, & morata .i. inſequens mores hominum, recte .i. debite, oblectat, id eſt delectat, & afficit interdum populum, valdius, id eſt vehementius, & moratur, id eſt detinet deſiderio ſpectandi, melius, id eſt amplius, quàm verſus inopes rerum .i. egeni ſententiarum bonarum. & nugæ, id eſt carmina futilia, & nihil ad rem agentia, canoræ, id eſt iuſto numero, ornatis verbis, & multa concinnitate compoſitæ. Muſa, id eſt Dea poetarum, dedit Graijs .i. Græcis, auaris .i. cupidis, nullius, ſupple rei, præter laudem .i. præterquam laudis, ingenium ad excogitandum, & loqui ore rotundo, id eſt perfecto, & hoc quia philoſophiæ ſtudent. Sed pueri Romani, id eſt liberi Romanorum, diſcunt longis rationibus .i. per longos calculos, & longas computationes, diducere .i. diuidere, aſſem .i. libram duodecim vnciarum in partes centum. Filius Albini, ſupple, inquit, præceptor calculorum, dicat ſi vncia eſt remota .i. ablata, de quincunce .i. de quinque vncijs, quid ſuperat .i. reſtat? Reſpondet puer, vel potius poeta. Si tu es filius Albini ſic interrogatus poteras dixiſſe .i. fieri poteſt vt dicas, triens ſup. ſuperat .i. reſtat. Et præceptor dicit adulando, en (aut hem) fili ſi ſic ſapis, tu poteris ſeruare tuam rem. Triens enim .i. tertia pars aſſis, quæ quatuor vnciæ ſunt reſtat à quinque deducta vna. Interrogat iterum magiſter. Si ſupple vncia redit, id eſt accedit, vel additur ad quincuncem, quid fit? reſpondet puer. Semis, id eſt dimidium aſſis, hoc eſt ſex vnciæ, contra quod inſtitutum exclamat Poeta, dicens. Speramus, id eſt debemus ne ſperare, quaſi dicat nullo modo, carmina linenda, id eſt digna quæ linantur cedro, quæ eſt arbor quæ non ſentit cariem, & cuius ſucco illitæ cartæ non conſumuntur, & ſeruanda, id eſt digna quæ conſeruentur, cupreſſo, id eſt ſcrinio, aut arca cupreſſina, leui, id eſt leuigata, & polita, quia libri arca cupreſſina incluſi à tineis non vexantur, poſſe fingi, id eſt componi, cum .i. poſtquam, erugo, id eſt macula, videlicet auaritia, & cura .i. cupiditas, peculi pro peculij agendi, imbuerit .i. inſtituerit, vel inſtruxerit ſemel animos iuuenum, ad hæc .i. ad huiuſmodi calculos ponendos? quaſi dicat nequaquam.

Regula eſt.

Tametſi Democritus cenſuit poëtam bonum naſci, bonitateque ingenij, & diuino furore potius quam arte, & eruditione, non tamen prætermittenda eſt eruditionis diligentia, ſed res ſcribendæ ex philoſophorum libris, & deſcribendorum officia ex moralibus depromentur, quibus habitis rem verba ſequentur non inuita. Quod vt aſſequamur, potius Græcos ſolius laudis, quàm Latinos pecuniæ auaros mirabimur, ac imitabimur.

IANVS. INgenium) Cauſam reddit negligentiæ, quòd putent nunnulli ad poëmata conficienda ſatis eſſe furorem illum poeticum. [Credit) Qui in ſcriptis reliquit. [Miſera) Quæ tantum contemnatur, & in nullo ſit precio. Democritus negabat quenquam poetam magnũ eſſe poſſe ſine inflammatione animorum, & ſine quodam afflatu furoris. [Helicone) A Nymphis, à poetica. [Bona) magna pars poetarum incedit inculta. [Ponere vngueis,) Id eſt inculti ſunt, & ſordidi, quo furentes videantur magis, & vulgi in ſe concitent ex neglectu corporis admirationem, vt ſolent Pſeudo philoſophi. [Ponere) Præſecare. i. inceſſu tantum oſtendunt ſe bonos poetas, intus tamen nihil eſt bonarum literarum. [Secreta petit loca) fugit, & horret hominum conſuetudinem. [Balnea) Loca vbi multitudo conueniat. [Tribus Anticyris) Non vnius Anticyræ ſolum elleboro, ſed ſi plures ſint. Elleborum in Anticyra inſula optimè ſumi putauit antiquitas, eius vis vt humores noxios in quibus morborum cauſæ ſunt, extrahat, eius ſpecies ſunt duæ, nigrum & candidum, obſeruatum candido ſtomachum, nigro aluum purgari. [Commiſerit) Ad radendum. [Tonſori Licinio) Is iſte Licinus de quo diſtichon incerto auctore circunfertur.

Marmoreo Licinus tumulo iacet, at Cato paruo,
Pompeius nullo, credimus eſſe deos?

De quo item tumulo Martial.

Altáque cum Licini marmora puluis erunt.

[Læuus) Contrarius mihi ipſi. Vt illud

Si mens non læua fuiſſet.

Ingenium miſera quia fortunatius arte
Credit: & excludit ſanos Helicone poëtas
Democritus: bona pars non vngueis ponere curat,
Non barbam: ſecreta petit loca: balnea vitat.
Nanciſcetur enim precium, nomenque poëtæ,
Si tribus Anticyris caput inſanabile nunquam
Tonſori Licino commiſeris. O ego læuus,
Qui purgor bilem ſub verni temporis horam.
Non alius faceret meliora poëmata. verum
Nil tanti eſt. ergo fungar vice cotis: acutum
Reddere quæ ferrum valet, exors ipſa ſecandi.
Munus, & officium, nil ſcribens ipſe, docebo:
Vnde parentur opes: quid alat, formetque poëtam:
Quid deceat. quid non: quò virtus, quò ferat error.
Scribendi rectè, ſapere eſt & principium, & fons.
Rem tibi Socraticæ poterunt oſtendere chartæ.
Verbaque prouiſam rem non inuita ſequentur.
Quid didicit, patriæ quid debeat: & quid amicis:
Quo ſit amore parens, quo frater amandus, & hoſpes:
Quod ſit conſcripti, quod iudicis officium: quæ
Partes in bellum miſſi ducis: ille profectò
Reddere perſonæ ſcit conuenientia cuique.
Reſpicere exemplar vitæ, morumque iubebo
Doctum imitatorum: & veras hinc ducere voces.
Interdum ſpecioſa iocis, morataque rectè
Fabula, nullius veneris. ſine pondere, & arte,
Valdius oblectat populum, meliusque moratur:
Quam verſus inopes rerum, nugæque canoræ.
Graijs ingenium, Graijs dedit ore rotundo
Muſa loqui, præter laudem nullius auaris.
Romanis pueris longis rationibus aſſem
Diſcunt in parteis centum diducere. dicat
Filius Albini, ſi de quincunce remota eſt
Vncia: quid ſuperat? poteras dixiſſe triens. heu
Rem poteris ſeruare tuam. redit vncia: quid fit?
Semis. ad hæc animos ærugo, & cura peculi,
Cum ſemel imbuerit: ſperamus carmina fingi
Poſſe linenda cedro, & leui ſeruanda cupreſſo?

aut quomodo dicamus. Inſunt ſanè nobis quædam ſemina magnarum cogitationum, quaſdamque adumbratas intelligentias animo ac mente concipimus, quas niſi illuſtrect ſapientia, fruſtra eſt quòd ſperemus illam dari poſſe lucem. [Sapere) Scire diuina, & humana, nam ſapientia eſt diuinarum humanarumque rerum cognitio. [Chartæ Socraticæ) .i. philoſophia, ex cuius officina multi philoſophi emanarunt morales. Socrates primus philoſophiam ad mores deduxit, & tanquam aliud agens, rem ad noſtrum vſum detorſit. [Inuita Mi.) Quia verborum eſt officium res interpretari. [Non inuita) .i. volente, & ſponte. [Quid cit) .i. qui nouit officia, bonũ, ac malum honeſtum ac turpe, iuſtum ac iniuſtum intelligit, quæ ferè omnis eſt poeta ad ſcribendum materia. [Conſcripti) Senatoris. [Cuique perſonæ) A ſe in poemate introductæ. [Reddere) Dare, attribuere decorum cuique perſonæ. [Exemplar) Vnde ſimile ſumat [Imitatorem,) Id eſt poetam. Nihil enim aliud eſt poeſis niſi imitatio vitæ, & morum, quæ hominis propria eſt, factúq. vt vel hac vna differat à cæteris animalibus, hinc ſi vel læta, vel mœſta ſpectemus, vix poſſumus continere quin id ipſum imitationem effingamus. [Exemplar,) Id eſt qua vita quiſque viuat [Hinc,) Id eſt à vita, & moribus. [Viuas) Veras, proprias. [Specioſa) Culta, ornata, ſpectata, locis pulchre locata. [Morata) Quæ bene mores omnium perſonarum imitata ſit vt doceat. [Veneris) Gratiæ, lenocinij, quæ ſit rudis. [Pondere) Verborum, clauſularum, ſententiarum. [Arte) In ipſa fabula conſtruenda. [Valdius) Magis. [Moratur) Detinet ſpectatorem, quod non erit niſi ex delectatione. [Verſus inopes) Inanes, vacui, ſine hac imitatione. [Nugæque canoræ,) Id eſt verba canora, tumida, quæ nugæ ſunt, niſi rebus ſeruiant. Elaborandum eſt vt poema verbis rebuſque æque ſit pulchrum. Si alterum ſit eligendum, malim ſapientiam in eloquentem quam ſtultam loquacitatem. [Ingenium) Ad inueniendum res, rotundum os ad eloquendas. Græci, & verbis ſunt ſpectabiles, & rebus, quòd huic rei operam impendebant, cum Romani a teneris vnguiculis ſtudeant lucro. [Rotundo ore) Perfecto, pleno, vel ſine offenſione, & aſperitate in ſe reuoluente. [Nullius) Rei, niſi gloriæ. ſolam laudem affectant. [Romani pueri) Poetica Romæ malis temporibus in vſu eſſe cœpit. Olim dum illa viguit Romana virtus, qua & Græci cæteræque nationes ſunt ſuperatæ, rudi adhuc populo non ſe inſinuauerat poetica, quæ poſtquam aduenit, iam boni mores peſſum ire cœperunt, præſertim ſub Octauio. ad quæ tempora alludit poeta, cum bonum hominem inuenire non erat, non ergo repræhendit Arithmeticam Horat. poetis neceſſariam, ſed in ea quæritur omnem pueritiam lucri cauſa occupari. Deſciuit autem populus Romanus à vetere illa gloria,

[Bilem atram) Quæ à Græcis melancholia dicitur, quæ affectio eſt hernica. [Non alius) Niſi purgaret, nemo eſſet melior poeta, quoniam efficere inſaniſſimus, adeo atrabile laboro. [Tanti) Non expedit. [Cotis) Qua ferrum acuitur. [Exors) Sine poteſtate, & facultate ſecandi, ſeipſam non poteſt acuere. [Vnde) Ex me. [Opes) Poeticæ, vt ſcias quid dicas. [Scribendi rectè ſapere eſt) Poeticæ ſicut reliquarum rerum fundamentum eſt ſapientia, cuius ignoratione non minus in poematis quàm in vita peccatur, quæ adhibenda non in ſententijs ſolum, ſed in verbis, neque enim omnis ætas, omnis fortuna, omnis auctoritas, nec non locus tempuſque eodem, aut verborum genere tractanda, ſunt, aut ſententiarum. [Rem) Omnis vbertas, & quaſi ſilua dicendi à philoſophia proficiſcitur, quæ mater eſt omnium benefactorum, & benedictorum, ſine qua nec quidquam definire, nec quidquam poſſumus iudicare, nec copiè ſe lateque de varijs magniſque rebus dicere. Quomodo enim de religione, de morte, de pietate, de charitate patriæ, de virtutibus ac vitijs, de animi perturbationibus, ſine ea quam dixi, philoſophia quidquam explicabis? Prius habenda res eſt de qua dicamus, quàm cogitandum, quibus verbis quidquam,

ris, non hominum inopia, ſed deſidia iuuentutis, & parentum negligentia, & inſcitia præcipientium, & obliuione morꝭ antiqui. [Longis rationibus] Singulorum dierum. [Deducere] Diuidere, continuare. [Filius Albini] Albinorum familia ab vltimis temporibus Romæ habita eſt in pretio, hinc, qui ſacra curru excepit ortum putatum, nam eum qui poſt reges exactos vnus è quinque tribus plebis fuit, pro recepto habemus fuiſſe ex hac familia. Notum familiæ inuiſſe Spurius ad furcas Caudinas, Aulus corruptus à Iugurta & Lucetus bello ſociali ſua a fuſtibusque à militibus cæſus. Poſthumios illos, Tuberios, Barbatens ſeacentis claros triumphis, vt Albinos fuiſſe non ſatis conſtat, ſic manifeſtum Poſthumiorum cognomen Albinis conſertum fuiſſe. [Filius Albini] .i. quicunque nobilis. [Ad hæc] Ad lucrum, & vitia. [Ærugo] Pecunia ex ære, quæ ſeruata rubiginem contraxit .i. auaritia. [Cedro] Cedrino oleo, quo inunctæ cartæ à tineis cuſtodiebantur. [Cupreſſo] In articulis ex cupreſſo fabricatis. Leui, polita, ornata.

ACRON.

INGENIVM miſera quia fortunatius arte) Quia Democritus dicit plus valere ingenium quàm peritiam. Et quia dicit non eſſe bonos poëtas, niſi qui inſaniunt. Hoc idem, & Plato. Vel Democritus ait poëſiam non arte fieri, ſed natura naſci. Ergo quia Democritus ingenium debilius putat arte, ideo miſeram eam dicit, & homines propterea multi fingunt furorem, vt poëtæ videantur. Miſera autem ars eſt, ſiquidem non meretur poëtæ nomen accepere qui habet artem, niſi habeat etiam ingenium. Ingenium autem ſolum ſufficit ad poëtam, non ars. Verbi gratia. Quatuor ſunt genera poëtarum, eſt altus, eſt medius, eſt tenuis, eſt grandiloquus. Tenuis, & medius arte fiunt, magnus, & grandiloquus natura. Ille vero Democritus eſt, à quo ſecta exorta eſt Epicurea, qui multa phyſica ſcripſit. [Fortunatius] Beatius: vt, Fortunate ſenex. [Non vngueis ponere curat] Poëtas non vult more philoſophorum incedere. Notat hic imperitos, qui putant poëtas optimos eſſe eos qui ſunt demiſſo capillo, vel barba. Barbam in ſingulari numero, hominum, in pluralī, hircinas dicimus. [Si tribus Anticyris] Anticyra dicitur inſula, in qua multum naſcitur hellebori, & cicutæ. Hoc ergo Diaſyrtice dicit Horatius. Si totonderit caput, nanciſcetur nomen poëtæ, quod caput ſanatur tribus datis horis. [Tonſori] L. Licinius dicebatur tonſor opulentiſſimus, quem poſtea dicunt factum Senatorem à Cæſare, quia dicebatur nimium odiſſe Pompeium. Et eſt ſenſus: Si non commiſerit tondendum caput Licino, quod tres Anticyræ non poſſunt curare adeo inſanum. [Qui purgo bilem] Propter purgandam bilem rado caput, qui catharticum accipio ad purgandum me vel, qui purgo bilem, ꝓ bilibus, id eſt qui curor. Senſus eſt. Cum ſciam a Democrito eos veros poëtas iudicatos qui ſunt inſani. vel, Purgo bilem, choleram reiicio potionibus. [Non alius faceret,] Id eſt nemo eſſet magis in opinione poeta, ſi eſſem demiſſo capillo. [Verum Nil tanti eſt,] Id eſt nullius momenti ſum, quoniam non ſum demiſſo capillo, & quod per ſingulos annos cholera purgor, dicebatur enim melancholicus fuiſſe Horat. vel Verùm nil tanti eſt, id eſt non curo, ſed contemno dici poëta. Ac ſi diceret. Non poſſum poeta eſſe, vt contemnam curam corporis mei. [Exors ipſa ſecandi,] Id eſt quæ non habet munus, & officium ſecandi à natura tributum. vt, Exortem ducere honorem. [Scribendi recte ſapere eſt, & principium, & fons,] Id eſt copia verborum, quæ debet ſequi principia. Contra illos qui dicunt poetam inſanire debere, hic ait, vt poſſis recte ſcribere, principio opus eſt ſapere. [Rem tibi Socraticæ poterunt oſtendere cartæ,] Id eſt libri, & hoc dicit non debere poetam expertem eſſe philoſophiæ. Item aliter. Poema conſtat ex re & oratione, res ex philoſophia originem trahit, vt præcepta contineat. Dicit ergo, quod inuenta re, verba etiam in vita ſequuntur, id eſt tunc non deſunt, cum habueris quid dicas. Et Pollio idem dixit, Male Hercule eueniat verbis, niſi rem ſequantur. [Qui didicit patriæ quid debeat, &c.] Id eſt qui legit libros de officiis, & oſtendit poetas imbui debere philoſophia. Dicit autem hoc, ille optimus poeta eſt, qui didicit quid ſingulis debeat, id eſt quo amore debeat vnuſquiſque circa patriam eſſe, aut parentes, ſiue amicos. [Reſpicere exemplar vitæ] Exemplum eſt paradigma, exemplar [illegible]. Hoc dicit. Conſuetudinem vitæ iubeo reſpicere eum qui vult recte imitari, vt eum inducat adoleſcentem, debet ſcire quemadmodum iuuenes ſolent viuere. Quid enim eſt Comœdia niſi imago vitæ quotidianæ? [Viuas] Veras. [Hinc,] Id eſt à vita quotidiana, à moribus communibus. [Specioſa locis,] Id eſt ſi opportune fuerint inductæ perſonæ, aut locis, aut argumentis, vt non ſit argumentum abſurdum. [Morataque] Moroſa fabula malis moribus morata, hominis dicitur. Morata enim bene inſtituta vnde, & in conſuetudine eſt bene moratum eum dici, qui bonos mores habet, in qua mores res ſingularum perſonarum optime exprimuntur. [Nullius Veneris] .i. venuſtatis, & ingenii, quæ ad artem ſpectant. Oſtendit modo quantum prodeſt conſideratio conſuetudinis, dicens quod interdum fabula opportunitate perſonarum inductarum, & expreſſione morum quamuis ſit ſine arte, ſine venuſtate, ſine grauitate ſententiarum, plus placet quam uerſus quidem bene ſonantes, ſed morum obſeruatione carentes. Magis poſſunt delectare res ſine ornatu, quam ornata poemata verbis ſine rebus. [Sine pondere, & arte] ſine magnis ſenſibus, ſine grauitate verborum .i. non laborat poeta loqui rem ſapienter inuentam. Menander cum fabulam diſpoſuiſſet, & eam nondum verſibus adornaſſet, dicebat tamen ſe iam compleſſe. [Nugæque canoræ] nullius momenti verba bene ſonantia. [Rotundo] .i. perfecto. [Præter laudem nullius auaris] Qui ſolam laudem cupiunt in ſcribendis carminibus. [Romani pueri] A prima ætate calculum diſcũt, hoc eſt computationibus operam dant. [Aſſem] Aſſis eſt totum patrimonium, ſextans, quadrãs, triens quincũx, dodrans, deunx, ſemis, partes aſſis factæ. Quincunci additur vncia .i. ad alias quinque accedit alia vncia. [Triens] Tertia pars libræ, quæ facit vncias quatuor, cum ſit libra vnciæ duodecim. [Ohe] Euge .i. bene, hoc ille dixit qui interrogatus fuerat. [Ad hæc animo ærugo] Aeruginem appellat auaritiam, quaſi maculam .i. cum auaritia occupauerit a prima infantia animos hominum Romanorum, ſperandum non eſt poſſe ſcribere carmina recipienda in auctoritatem. [Linenda cedro, & leui ſeruanda cupreſſo] vtraq; enim res odore ſuo ſummouet tineas.

PORPHYRIO.

INGENIVM miſera, quia fortunatius arte) Ait enim Democritus poeticam natura magis quàm arte conſtare, & eos ſolos poetas eſſe veros, qui inſaniant, in qua perſuaſione Plato eſt. [Si tribus Anticyris] Locus eſt in Achaia Anticyra, vbi helleborum naſcitur, quo ſumpto dementes ſanantur, hoc enim ſumpto capitis dolor ſanatur. [Qui purgo bilem ſub verni temporis horam] Omnes enim verno tempore purgationem ſumunt, quod vocatur [illegible]. [Scribendi recte ſapere eſt, & principium, & fons] .i. ſcire quid ſcribas, hoc enim ſapere eſt. [Rem tibi Socraticæ poterunt oſtendere cartæ] poema conſtat ex re, & ratione. Res ea philoſophia originem trahit .i. vt præcepta contineat, has dicit Socraticas cartas etiam deinde comitabuntur verba. [Verbaque prouiſam rem non inuita ſequentur] Hoc tale eſt, Dicere, inquit, tunc poteris, cum habueris quod dicas, & Aſinius Pollio idem dixit, Male Hercule eueniat verbis, niſi rem ſequantur. [Interdum ſpecioſa locis, morataq. recte Fabula] Colligit ſæpe magis placuiſſe fabulam, quæ nudis narretur uerbis) quoniã res ſpectatorem delectarent, quam quæ locis communibus explicaretur. Si, verbi gratia, circulator referat de Regulo quomodo captus ſit, aut punitus, verba ſordida ſi non delectant attamen res euocat auditu digna. [Morataque recte fabula] Bene inſtructa, vnde in conſuetudine dicere ſolemus bene moratum eum qui rectos mores ediderit. [Nullius Veneris] nullius voluptatis, nec decoris. [Graiis dedit ore rotundo Muſa loqui præter laudem nullius auaris] In hac ſola cupiditate promerentur laudem tanquam Protogenes ille qui lutum finxit decem annis. Vel Apelles qui totidem pinxit annis) non enim vt acciperent, feſtinabant, ſed vt placerent, morabantur. [Et leui ſeruanda cupreſſo?] Libri enim qui aut cedro illiniuntur, aut arca cupreſſi incluſi ſunt, à tineis non vexantur.

GLAREANVS.

INGENIVM miſera quia fortunatius arte) Ergo quia Democritus ingenium debilius putat arte (inquit idem) Ideo miſeram eam dicit. Beatius legendum in Acrone, nam ita paulo poſt exponit illud (felicius) in contextu. Riſi autem illud ter repetitum, demiſſo capillo, & inſulam Anticyram, & ter item expoſitum, purgo bilem: & quòd a Democrito orta ſit ſecta Epicurea, & ſi totonderit caput, nanciſcetur nomen poetæ) quod caput ſanatur tribus datis horis. Miror quis has nugas ſub alicuius docti hominis nomine, auſus fuerit in vulgus edere.

edere. [Reſpicere exemplar vitæ) In eodem legitur. Exemplum, eſt paradigma: exemplar [illegible], quod ego nunquam legi, quod ſciam: ſed vel [illegible], vel [illegible] legendum eaſtimo.

ASCENSIVS.

Finis, ſeu intentio poematis.

HIC vt Poetæ voti ſui compotes fiant, ſciantque quem finem prætendere debeant, oſtendit triplex eſſe intentum poetæ, & quis intentis ſui compos præcipue laudandus ſit, addens cui, & quatenus ignoſcendum ſit. Innuit autem triplicem finem poetarum, dicens. Poetæ autem volunt prodeſſe, id eſt aut tantum vtilitatem, ſeu frugem morum, aut doctrinæ prætendunt, vt qui ſeuere, aut Satyram ſcribunt, aut quamuis artem præcipiunt: aut volunt delectare, id eſt prætendunt ſolam delectationem audientium, vel perlegentium: vt qui laſciua carmina, aut Elegias amorum ſuorum edunt: aut volunt ſimul dicere, & iucunda, id eſt delectabilia, & idonea vitæ, id eſt congrua ad bene viuendum.

Præcepta ſint breuia.

Deinde oſtendit quid illis faciendum ſit, qui prodeſſe volunt, id eſt qui præcipiunt, dicens, Quidquid præcipies, id eſt quamcunque artem præceptionibus trades: eſto breuis, vt animi dociles, id eſt quos breuitate efficis dociles, percipiant, id eſt intelligant, cito dicta, id eſt quæ dixiſti, vel præcepiſti, & vt fideles ſupple animi teneant, id eſt non obliuiſcantur ſemel commiſſa. Et eſt metaphora ſumpta a vaſe, vel ab amico: quod, vel qui ſi ſecreta a domino, vel amico tradita diligenter contineat, & non effundat fidele, vel fidelis dicitur. Omne ſuperuacuum, id eſt quod vltra capacitatem diſcipuli præcipitur: manat, id eſt diſtillat, & ſuperfluit, de pectore pleno, id eſt de ingenio non amplius capaci. Ficta cauſa voluptatis, id eſt ad ſolam delectationem inuenta, ſint proxima veris, id eſt veriſimilia. Et fabula, id eſt fictio poetica non poſcat, id eſt exigat, ſibi credi, id eſt fidem ſibi adhiberi, quodcunque velit (aut volet) ſupple fingere. Neu, id eſt neue pro & non, extrahat, id eſt eximat puerum viuum, aluo, id eſt ex ventre Lamiæ, id eſt ſtrigis deuoratricis, quia hoc non eſt veriſimile. Sunt autem Lamiæ mulieres, quæ a nutricibus dicuntur noctu volare, & pueros, quos ſolos vagientes offendũt, deuorare, ad terrorem, videlicet puerorum. Inepte ergo poeta, qui hoc vt veram hiſtoriam oculis ſpectantium exhiberet. Sequentibus oſtendit poeta cuius intentum maxime laudetur dicens. Centuriæ ſeniorum, id eſt graues viri tempore ſenes, agitant, id eſt expellunt ſupple Poemata experta, id eſt nullam partem habentia, frugis, id eſt vtilitatis, hoc eſt ad ſolam delectationem ficta. Et Rhamnes, id eſt equites Romani celſi, id eſt in ſummo loco ſedentes, quorum ferè molles ſunt auriculæ, prætereunt, id eſt negligenter audiunt, & contemnunt: Poemata auſtere, id eſt nimium ſeuera, & nullam delectationem habentia, quaſi dicat qui prodeſſe volunt, placent quidem ſenioribus, ſed non iunioribus, qui delectare, e diuerſo, verum is qui miſcuit vtile, id eſt vtilitatem, dulci, id eſt delectationi, tulit, id eſt abſtulit, omne punctum, id eſt omnium ſuffragiũ, quod tractum eſt ab ambientibus, id eſt magiſtratum ambiendo petentibus, qui ſuffragia petentes tabulas ceteras circunferebãt, in quibus ſuffragatores, hoc eſt (vt dicunt) voces ſuas dantes, punctum deſcribebant, qui ergo omne punctum tulit, omnium ſuffragio, & conſenſu creabatur, vtpote ab omnibus laudatus, & omnibus placens. Idem quoque fiebat in cauſis centumuiralibus, nam auditis partibus tabella circunferebatur iudicibus, ac ſinguli punctum, ſiue notam imprimebant, quo vel qua, aut damnarent, aut abſoluerent. Tulit ergo omne punctum delectando lectorem, & mouendo pariter, id eſt ſententias vtiles habendo, quibus lector ad virtutem moueretur. Hic, id eſt huiuſmodi liber, id eſt ita compoſitus codex, meret, id eſt lucratur. Soſijs, id eſt illis librarijs fratribus, qui tunc Romæ libros vendebant, æra, id eſt pecuniam grandem. Et hic, id eſt huiuſmodi liber, tranſit mare, id eſt fertur ad vltra marinas oras, & prorogat, id eſt extendit ſcriptori, id eſt auctori, noto, id eſt (vt dicunt) famoſo, longum æuum, id eſt indelebilem ferè memoriam. Et quia nemo ad vnguem perfectus eſt, qui in nullo erret, oſtendit ignoſcendum eſſe certis erroribus, dicens. ſunt tamen delicta, id eſt errores in ſcribendo, quibus non velimus ignouiſſe, id eſt dediſſe veniam, nam neque chorda percuſſa a citharœdo, reſpondet, id eſt non reddit ſemper ſonum, quem manus, & mens, & intentio percutientis vult, quæ, id eſt quia remittit, id eſt refert, vel reddit, perſæpe, id eſt frequenter: poſcenti, id eſt exigenti ſonum grauem ſonum acutum, & arcus non ſemper feriet, id eſt transfiget ſagitta ſua quodcunque minabitur ſupple ferire, ſic lego, & intelligo, alioqui legerem cum Bonfine cuicunque, vt ſit. Nec arcus feriet ſemper ſupple omne, cuicunque minabitur. Quod vero docte differit de quicunque, & ſimilibus duo verba poſtulantibus (nam inepte dixeris, amo quemcunque bonum, pro eo quod ſit omnem bonum, aut optimum quenque, &c.) nihil ad rem facit, quia ſiue quodcunque, ſiue quicunque legas, eadem ſint duo verba, ſed quodcunque regatur à ferire cuicunque a minabitur. Verum, id eſt ſed vbi, id eſt poſtquam plura, id eſt multa, nitent, id eſt reſplendent, & decora ſunt in carmine ego non offendar, id eſt lædar, paucis maculis, id eſt paucis erroribus, quas, id eſt quos, aut incuria, id eſt negligentia, fudit, id eſt emiſit, aut natura humana prona ad peccandum, & errori proxima, cauit, id eſt effugit, parum, id eſt non ſatis diligenter, quid ergo eſt, id eſt quid ex illo infertur. Reſpondet. Vt ſi ſcriptor, id eſt quiuis componit opus, & ſi librarius, id eſt ſcriba qui mercede tranſcribit opus, peccat vſque, id eſt ſemper idem, id eſt in eandem re, quamuis eſt monitus ſupple cauere talem errorem, caret venia, id eſt indignus eſt, cui ignoſcatur, & citharœdus, id eſt canens in cythara, ridetur, id eſt deridetur, qui oberrat ſemper eadem chorda. Talis enim eſt incorrigibilis, & ſtolidus reputandus, ſic, id eſt eodem modo, ille, videlicet poeta, qui ceſſat multum oſcitans, & negligens eſt in multis locis, ſit mihi, id eſt reputatur a me, ille, quaſi dicat notiſſimus, Cherilus, id eſt malus poeta, qui Alexandrum Magnum ſecutus bella eiuſdem deſcripſit, cui Alexander dixiſſe fertur: Malle ſe Therſiten Homeri eſſe, quam huius Achillem, id eſt viliſſimum Græcorum ab Homero deſcriptum, quàm præſtantiſſimum, qui a Cherilo poſſet deſcribi. Depactus autem eſt Cherilus cum Alexandro, vt ſi bonum verſum faceret, aureo numiſmate donaretur, ſin malum, colaphis feriretur. qui ſæpe maledicendo colaphis nectus eſt, vt dicit Acron. Vnde Poeta. Quem ſupple Cherilum, ergo miror cum riſu, id eſt cum irriſione bonum ſupple eſſe, bis, terque, id eſt in duobus, aut tribus verſiculis. Et idem, id eſt ego idem indignor, id eſt ægre fero poetas malo ſcribere audere. Quod ſi quis dicat, Homerus bonus, id eſt perfectus, dormitat, id eſt negligenter agit quandoque, id eſt aliquando. Reſpondet Poeta, ac ſi dicat fateor quidem, verum, id eſt ſed, fas eſt, id eſt licitum, ſomnum, id eſt dormitionem, obrepere, id eſt latenter interuenire, longo operi, aut operæ in longo, vt alij legunt, quantum fuit Homeri. Peccant ergo qui licentia abutuntur in Epigrammate vno, qua vſos vident poetas in opere magno. Comparat deinde poeta, ſicut in principio huius opuſculi, Poeſim picturæ, quia ſicut picturarum quædam propter aptos colores, licet menſuram non ſeruauerit, longius ſtantibus, & ſemel inſpicientibus placet, & quædam propter ſymmetriam, id eſt bonam commenſurationem propter ſtantes, & bene inſpicientes plus delectat, ita & Poeſis quædam ſemel audita placet, quia canora, & iucunda videtur, ſed vbi noſcetur neque œconomiam, neque decorum ſeruaſſe, vilipenditur, quædam, ſcilicet illa obſeruans, decies repetita placet, vnde dicit, Poeſis, id eſt compoſitio poetæ, erit vt pictura, quæ, ſcilicet pictura, capiat, id eſt delectet te magis ſi ſtes propius, & quædam, id eſt alia ſupple magis delectet ſi abſtes, id eſt ſi ab illa ſis longius, hæc, id eſt delectans longius abſtantem, amet (aut amat) obſcurum, id eſt in obſcuro videri, & hæc quæ magis delectat propius, viſa volet videri ſub luce, quæ. ſ. luce, non formidat argutum, id eſt ſubtile, acumen. i. ingenium, & examen iudicis hęc, id eſt quę vult de longe, & in obſcuro videri, placuit ſemel. i. cum primum viſa eſt, & hæc volens de propè, & ſub luce videri, placebit repetita. i. reuiſa, decies. i. frequentiſſime.

Regula autem hæc eſt.

Cum tria prætendant poetæ, aut prodeſſe tantum, aut delectare tantum, aut ſimul vtrunque efficere, qui prodeſſe volent aliquid docendo, ſint breues, & dilucidi, qui delectare, ſint veriſimiles, & dulces, nec quidquam a vero abhorrens fingant, qui vero ſimul & vtiles, & dulces ſunt, palmarium auferunt. Quod ſi qui penitus præſtare nequeunt, ne ſint tamen ob id incorrigibiles, nec ſibi in modico quouis carmine vendicent licentiam, quam Homero, & Maroni, ceteriſque grauibus poetis in magno opere conceſſam viderint. Potius autem molientur veram artem, quàm delectabilem imitationem ac ſimilitudinem ſeruare, vt quanto interius, ac penitus cognoſcantur, tanto magis delectent, & amentur, quod & picturis bonis contingere ſolet.

Aus

Aut prodeſſe volunt, aut delectare poëtæ:
Aut ſimul & iucunda, & idonea dicere vitæ.
Quidquid præcipies, eſto breuis: vt cito dicta
Percipiant animi dociles: teneantque fideles.
Omne ſuperuacuum pleno de pectore manat,
Ficta voluptatis cauſſa, ſint proxima veris.
Nec quodcunque volet, poſcat ſibi fabula credi;
Neu pranſæ Lamiæ viuum puerum extrahat aluo.
Centuriæ ſeniorum agitant expertia frugis:
Celſi prætereunt auſtera poëmata Rhamnes.
Omne tulit punctum, qui miſcuit vtile dulci,
Lectore delectando, pariterque monendo.
Hic meret æra liber Soſijs: hic & mare tranſit;
Et longum noto ſcriptori prorogat æuum.
Sunt delicta tamen, quibus ignouiſſe velimus
Nã neq; chorda ſonũ reddit, quẽ vult manus, & mẽs:
Poſcentique grauem perſæpe remittit acutum:
Nec ſemper feriet* quodcunque minabitur arcus.
Verum vbi plura nitent in carmine: non ego paucis
Offendar maculis: quas aut incuria fudit:
Aut humana parum cauit natura. quid ergo?
Vt ſcriptor ſi peccat idem librarius vſque,
Quamuis eſt monitus, venia caret; & citharœdus
Ridetur; chorda qui ſemper oberrat eadem.
Sic mihi qui multum ceſſat, fit Cherilus ille,
Quem bis, terque bonum, cum riſu miror: & idem
Indignor, quandoque bonus dormitat Homerus.
Verum opere in longo fas eſt obrepere ſomnum.
Vt pictura, poëſis erit, quæ, ſi proprius ſtes,
Te capiet magis: & quædam, ſi longius abſtes.
Hæc amat obſcurum: volet hæc ſub luce videri,
Iudicis argutum quæ non formidat acumen.
Hæc placuit ſemel: hæc decies repetita placebit.

IANVS

AVt prodeſſe volunt) Habent inter ſe nonnullam ſimilitudinem veſcentes, & ſcribentes, vt quibuſdam vtantur ad voluptatem, quibuſdam ad neceſſitatem. Docendi neceſſitas, in rebus eſt conſtituta, delectatio vero, in modo, quo docemus. Proſumus autem, cum morata recte eſt fabula, delectamus, cum iucunde ſcribimus, vt non ſolum primo placeant, ſed ſæpe repertita voluptatẽ afferant legentibus. [Delectare) Iucunde narrando. [Et iucunda, & idonea) Huiuſmodi eſt omne opus Virgilianum, in quo nulla eſt inutilis delectatio, nulla inſuauius vtilitas, quædamque omnium diſciplinarum ſcientia, tãquam ab aliud agente interpoſita, veluti vnum illud è multis. Cum in ſexto puniri patriæ venditores, contra, præmia patriæ defenſoribus ſolui oſtendit, nihil aliud, niſi fugiendi vitia, & ſectandas doceret eſſe virtutes, nullam enim maiores noſtri artem eſſe voluerunt, quæ non aliquod reip. commodum daret, hinc Plato cogendos cenſuit poëtas, vt bonos viros felices appellarent, malos vero miſerrimos, ſi qui ſecus fecerint, omni repub. eliminandos putauit, quod dum malas ferrent ſententias, domeſticam diſciplinam corrumperent, & virtutis omnes neruos eliderent. [Idonea) Quæ proſint. [Iocunda) Quæ delectent. [Quidquid præcipies, eſto breuis) Breuitas licet in vniuerſo laudem non habeat, laus tamẽ eſt interdum in aliqua parte dicendi, preſertim ſi quid præcipias, vbi non eſt euagandum, ne præcepta animo effluant. Sic, & in ſententijs quæ acutæ eſſent debent, & vibratores. vt, Trahit ſua quenque voluptas. &, Degeneres animos timor arguit. & ſexcenta huiuſmodi: Eſt autem breuitas, cum nullum verbum redundat, tantumque eſt verborum quantum eſt neceſſe. Homerus Menelaum ipſum dulcem quidem tradit, ſed pauca dicentem, ſicut enim gratus eſt qui cognoſcenda appetit, ſic grauis, qui cognita inculcat. [Præcipies) Cum volueris prodeſſe. [Dociles) Quos voles docere. [Percipiant) Intelligant. [Teneant) Apud te diutius. [Pectore) Diſcentis. [Ficta) Cum delectamus, voluptatis cauſa fingere omnino oportet, poeta fingat ſanè non aſpera, non inanitia, quibus nulla poſſit fides adhiberi. Virgil. de telis Polydoro infixis quæ reuiruerant, finxiſſet ſanè quam abſurde, ni ſumpſiſſet ex Romana hiſtoria de haſta Romuli, quæ de Auentino monte in Palatium iacta fronduit, & arborem fecit, non potuit tamẽ non male audire de nauium in nymphas mutatione, deque per aureum ramum ad inferos deſcenſu, quodque Irim fecit Didoni comam ſecantem, licet hoc ſumpſerit ex Euripide. Plato in ſecundo de Republica, Heſiodum, & Homerum inſectatur, quod nimis de dijs abſurda finxiſſent, quo dicto prouocatus C. Caligula de Homeri carminibus abolendis cogitauit. [Voluptatis) Vt iucunda fingamus quæ delectent. [Puerum Lamiæ) Dion Chryſoſtomus Libycam ſcripſit hiſtoriam, in qua hæc de Lamijs, Haud longe a littore maris curuum eſſe locum, arenoſum mari perſimilem, in quo littora magna extant, & aggeſta arenoſi, in mari vero ab vndis circumuicina omnia deſerta ferè manent, verumtamen ſi naufragi forte eiecti fuerint, ferè apparentes eos omnes qui vel peragrant, vel aberrant, rapiunt. quarum natura, & corporis figura talis habetur. Facies eſt mulieris, & formoſæ quidem, vbera, & pectora longe pulcherrima, quæ neque pictor poſſit effingere, color ſplendidiſſimus, gratia quædam ab oculis, & manſuetudo in animum incidit quoties aliquis eam viderit, reliqua pars corporis dura, & infrangibilis ob ſquamas, inferiora ſunt ſerpentis, vt ima pars in caput deſinat ſerpentis valde quidem horrendi. Hæ feræ alas non habent quemadmodum ſphinges, neque enim loquuntur, vt illæ, neque aliam vocem emittunt, ſed ſolum ſibila acutiſſima quemadmodum dracones, terreſtrium omnium velociſſimæ, vt nullum poſſit eas animal effugere. Cætera quidem animalia viribus expugnant homines, hæ ſolum deceptione. Pectora apperiunt, & vbera oſtentant, eum vero qui aſpexerit, veneficijs cogunt ad deſiderium conſabulationis, & hi quidem velut ad mulieres accedunt, illæ intrepidæ manent, inferius ſæpe reſpicientes, ornatumq; muliebris imitantes, atq; ita qui propius acceſſerit, rapiunt, nanque manus ſunt ferarum, quas aliquantiſper occultant, ceterum ſerpens mordẽs veneno interficit, cadauer comedunt ſerpens, & quod reliquum eſt feræ. Philoſtratus in Apollonio de Lamia viuos pueros ingluuiente ab ipſo Apollonio compreſſa meminit, Lamias etiam eſſe terriculamẽta puerorum, vel ex Apuleio ſatis conſtat, nam Lamiam mulierem a Demetrio amatam, ciuitatis perniciem à comicis dictam, Plutarchus celebrat, quin & de Lamijs in Politicis meminit Plato. quo cognomento Æliorum familia Romæ nõ inter poſtremas habita. [Pranſæ) Quæ vocauerit. [Extrahat) Poeta. [Centuriæ ſeniorum) Romulus re Sabina compoſita, Tatioque in conſortem regni accepto, cum populum in curias triginta diuiſiſſet centurias tris equitum conſcripſit. Rhamnenſes à Romulo, Tatienſes à Tatio, Luceres à Lucumone, vel à Luco, id eſt aſylo, quarum numerum cum augere vellet Tarquinius Priſcus ab Accio Nauio augure prohibitus eſt. [Centuriæ) Senatores nobiles. [Agitant) Deijciunt, oderunt, deturbant, inſectantur. [Experta) Inutilia, quæ non habent partem in fruge, quæ non proſunt. [Auſtera) Inſuauia, immitia, dura, aſpera. [Rhamnes) Equeſter ordo, id eſt iuuenes. [Prætereunt) Contemnunt, nihil faciunt. [Auſtera) Quæ non delectant. [Tulit omne punctum) Sumptum de ſuffragijs in Campo Martio, quæ punctis notabantur, non ſcribebantur. In ponte erat ſuggeſtus locus vbi ſedebant conſules, adſtabant qui ſuffragia prętereuntis populi notabant puncto in certis tabellis, qui plura habuiſſet, is conſul per præconem renunciabatur. Poſſet, & referri ad iudicia, dum dixit centuriæ ſeniorum pro Senatoribus accipi. Rhamnes vero pro equeſtri ordine. inter quos cum de iudicijs lis eſſet, tandem pepigere, vt promiſcue iudicarent, licet in iudicijs non puncta notarentur ſententiæ, ſed tabellis cæreis quæ in ciſta conijciebantur, inſculptas habentes literas, A abſolutionis, C condemnationis, N ampliationis, id eſt quod non liqueret. Iudicum tamen decurias dixerunt, non centurias. [Miſcuit) Qui docuit & delectauit. Laus poetæ eſt, vt proſit doctrina, delectet elegantia, nam & doctam lectionem ſine vlla delectatione negligere ſe ait Cicero in Tuſculanis. [Omne punctum) Omnium ſuffragia commendatur. [Monendo) Docendo. [Liber) Huiuſmodi ſcripta. [Soſijs) Soſij bibliopolæ clari tunc erant. [Æra) Affert magnum lucrum. [Noto) Quem notum facit. [Æuum) Semper eum viuere facit, licet moriatur, ſupereſt tamen ſemper eius fama. [Sunt delicta)

* Bis finis lege: cuicunque. i. omne illud cui minabitur arcus nõ ſemper aſſequetur qđ cupit.

licta) Non minima, inquit, in poemate faciunt vt ſit vitioſum. Donantur multa poetis, quæ vel negligentia contraxit, vel fortaſſe ignoratio, neque enim poteſt humana natura noſſe omnia, verſiculis tamen, & lenticula plus offendit ſi in facie ſit, quam magna cicatrix in reliquo corpore. [Poſcent] Citharœdo. [Grauem] Craſſum. [Chorda] Carmini comparatur, arcus ingenio. [Semper feriet] Collimabit. [Nitent] Plura ſint bona. [Offendar] Mouebor. [Maculis] Peccatis erroribus. [Incuria] Negligentia. [Natura] Ingenium. [Quid] Quod velis. [Scriptor] Ex ſcriptor. [Vſque] Iugiter, continuo, ſæpius. [Ceſſat] Ignoſcendum poetis quandoque, vnde critici ſæpe multa poetica licentia dici fatentur, quod multa poetis, dentur, quibus poſſint opus ornare, ſed tamen in longo tantum eſt opere ignoſcendum, in quo difficile eſt non quandoque dormitare. [Ceſſat] Negligens eſt, & dormitat poeta. [Bis terque] Duos, aut tres verſus. [Cherilus] Alexandri poeta Samius ab Herodoto eruditus, tam malus, quàm bonus Homerus, cui aureum numiſma pro bono verſu dabat Alexander, colaphum pro malo, ſed cum res geſtas Alexandri ſcripſiſſet, ſeptem tantum verſibus laudatur. [Miror] Non laudo, quaſi fieri non poſſit, vt bonum carmen à malo poſſit poeta prouenire. [Indignor] Bonum carmine mali poetæ iram ſuſcipio. [Dormitat Homerus] Sumptum ex ſententia Marci Tullij, cui quandoque ipſe videtur dormitare Homerus, & Demoſthenes, neque enim poſſunt omnia eſſe perfecta quæ etiam boni auctores dicunt, labuntur aliquando, cedunt oneri, indulgent ingenio, nec ſemper intendunt animú, aut fatigantur. Eſt tamen magno iudicio circunſpiciendum, ne ea damnemus quæ non intelligamus. [Bonus] Boni poetæ interdum labuntur Homer. nullam vnquam ingenio feliciorem extitiſſe conuenit, ſiue operis fortuna, ſiue materia æſtimetur, fertur tamen dormitaſſe, quod cum deos hominibus inferiores fecerit, egregia hominibus facinora tribuit, dijs vero humilia. Cumque conſtet Paridem cum Helena vi ventorum in Ægyptum delatos, præſentes faciat oppugnationi, & ipſam ſpectantem Paridem Menelaumque pugnantes, quam æquius fuiſſet ab diti m domeſticis parietibus ſtare, cum Hector, Priamusque totque matronæ Troianæ tot filijs, fratribus, viriſque orbatæ non potuiſſent continerі, quin in eam impetum facerent? Tertium eſt, quod cum bellum Troianum ſe ſcripturum profiteatur, poſt Hectoris interitum moræ impatiens ad Vlyſſem feſtinet, nec de vrbe expugnata vllum verbum facit, niſi quod Demodochum, ac Phemium in conuiuijs canentes ad cytharam inducit, fingitque tot deas, & Circen Vlyſſis deperiſſe amore, cum ſenex laboribusq. aſſiduis attritus iam eſſet, licet Pallas fingatur illi hyacinthinas comas appendiſſe, vnde Homericus motſo dicitur. Iram Neptuni in Vlyſſem ob Polyphemum ortam fabulatur cum æquius fuiſſet ob Palamedem Neptuni nepotem, cum etiam in prima marina cuſpide perfoſſus interijſſet. Sic & Achillem non ob amicam iratum, Græcis, ſed ob Palamedis necem. [Obrepere] Subintrare. [Somnum] Tenuem negligentiam. [Pictura poeſis] Sæpe a nobis dictum, pictorem eſſe mutum poetam, poetam vero loquentem pictorem, nam vt mittam quod vterque fingit, quæ ratio, quæ ora, qui locus Græciæ, quæ ſpecies formæ, quæ pugna, quæ acies, quod remigium, qui motus hominum, qui ferarum, non ita ab Homero expictus ex, vt ne Apelles quidem, aut Parrhaſius melius ante oculos ponere potuerit? [Capiat] Delectet. [Hæc] Alia pictura. [Argutum] Sapiens iudicium, ingenium doctum, intelligas.

A C R O N.

QVIDQVID precies, eſto breuis,) Id eſt præcepta debent eſſe breuia, quia ſi longa fuerint, aures deficiunt auditorum. Percipiant ergo animi, & dociles fiant, quia quod percipio, & intelligo, docet me. Item, eſto breuis, id eſt ſerua neceſſaria. [Teneantque fideles) Vt ſeruent quod accipiunt, ne effluant quæ audiunt. [Pleno de pectore,) Id eſt faſtidiente, eſt ſenſus. Pectus enim quod iam varietate ſatiatum, & plenum eſt, ea quæ ſuperuacua audierit, non retinet. [Manat) Effluit. [Nec quodcunque) Ordo. Quodcunque velit ſibi credi fabula poſcat, id eſt Comœdia, aut fabula, id eſt poemata quæ finguntur propter voluptatem, ſint veriſimilia. [Neu pranſæ,) Id eſt ne fingat tale argumentum fabula, quòd deuorauerit Lamia puerum, qui de ventro eius poſtea viuus prolatus ſit. [Extrahat,) Id eſt eximat. [Centuriæ ſeniorum agitant expertia frugis) Senes Romani non probant poemata quæ ſunt leuia, adoleſcentes non delectantur auſteris. Quid ergo faciendum eſt poetæ? poemata temperare, vt & voluptati ſeruiat iuniorum, & ſeueritati ſatisfaciat ſeniorum. [Agitant experta,) Id eſt perſequuntur quæ vtilitatem non habent, item expertia frugis, id eſt inutilia, aliena à maturitate, carentia bonitate, vel auſteritate. [Celſi prætereunt, &c.) Senſus eſt, Senes grauitate carminis, & dictionis pondere delectantur, iuuanes auſtera, & grauia non amant. Rhamnes, Luceres, Tarienſes Romanæ tribus erant, val, vt verius, equites. [Omne tulit, &c.) Omnium ſuffragium, omnium iudicium meretur ille, qui & dulcia eſt, & vtilis Puncta dicuntur populi ſuffragia, vſus eſt hoc verbo Cicero in Fundania. Item aliter. Solus ſuffragia, & iudicium populi tulit, qui vtile, & dulce poema ſcripſit, & qui prodeſſe, & delectare poteſt. Punctum ideo dixit, quia antea ſuffragia ferebantur. Hoc ergo dicit. Omnium meruit fauorem, iuxta legem tabellariam, quæ cauerat non voce, ſed puncto debere fieri ſuffragia. [Hic meret,) Id eſt præſtat, id eſt dignus eſt emi. vel meret, mercedem affert. [Noto) Famoſo, in opinione poetæ poſito. [Sunt delicta tamen quibus) Inter multa bona ſi habueris mala pauca, ignoſcendum eſt. [Nam neque) Si ergo cytharœdus errat, multo magis venia tribuenda poetis eſt, ſi in quibuſdam errauerint. [Nec ſemper feriet) Nec ſemper ſagittarij deſtinata iaculantur. Hoc vult dicere. Merentur poetæ veniam, quia penè omnes in errore verſamur. [Verum vbi plura) Si carmina facto optima, non eſt mirum, ſi poſſum offendere in paucis locis. [Maculis) Vitijs, peccans, delictis. [Incuria fudit) Negligentia qua maculæ funduntur. Quid ergo eſt quod moneo ſi poeta tandem peccet ſæpe, monitus caret venia, quamadmodum ſcriptor vel antiquarius, ſi in eodem peccat ſæpe monitus. [Librarius vſque) Scriptor naturalis, vel bibliopolas veteres dicebant. Hoc Tranquillina affirmat. [Vſque) Semper, iugiter. [Fit Cherilus ille) Cherilus poeta fuit, qui Alexandrum magnum ſecutus bella eiuſdem deſcripſit, cui Alexander dixiſſe fertur, male ſe Therſitem Homeri eſſe, quam huius Achillem. Cherilus Alexandri poeta depactus eſt cum eo, vt ſi verſum bonum faceret, auro numiſmate donaretur. ſi malum, colaphis feriretur, perſæpa male dicendo colaphis nectus eſt. [Quem bis, terque) Si vnum, aut duos verſus bene dixerit, admiror quaſi bonum præter ſolitum. Non enim dixit laudo. [Quandoque bonus,) Hoc eſt negligenter ſcribit, id eſt quandoque errat bonus poeta. [Verum operi longo fas eſt,) Id eſt laſsitudinem ſumere, id eſt negligentiam carminis agere. [Vt pictura poeſis erit,) Id eſt non erit diſſimilis poetica ars picturæ. Nam quomodo pictura quædam de proximo vult videri, alia eminus, vt vitia celentur, ita & poema aliud ſemel lectum placet. Probatum autem poema placet, etiam ſæpe repetitum. Aliter, vt pictura, ita poema aliud dum recitatur, in præſens placet, aliud poſtea ſæpe repetitum. [Hæc amat obſcurum,) Id eſt mala, quia fuco, id eſt coloribus magis poteſt placere, quam arte.

P O R P H Y R I O.

NEV Pranſæ Lamiæ vinum puerum extrahat aluo) Hæ ad infantes terrendos ſolent nominari, non eſt ergo poetice, quod tale argumentum fingat, vt deuoratum Lamia puerum educat. [Centuriæ ſeniorum agitant expertia frugis,) Id eſt, ea quæ nugatorie dicuntur, exagitant ſenes. [Expertia) Quæ expertia frugis ſunt exagitant. [Omne tulit punctum qui miſcuit vtile dulci) Solus ſuffragia iudicum tulit, qui, & vtile, & dulce ſcripſit; id eſt qui & prodeſſet, & delectaret. Punctum autem ideo, quod antiqui ſuffragia non ſcribebant, ſed puncto notabant. [Hic meret æra liber) Senſus. Hunc bene vendent bibliopolæ. Antea Soſij erant notiſſimi qui commercium librorum faciebant. [Quas aut incuria fudit) Incuria, eſt negligentia quæ curam non habet. [Sic mihi qui multum ceſſat, fit Cherilus ille) Poeta peſſimus fuit Cherilus ille, qui Alexandrum ſecutus, opera eius deſcripſit. Huius omnino ſeptem verſus laudabantur, cui Alexander dixiſſe fertur multum malle ſe Therſitem Homeri eſſe, quam Cherili Achillem. [Verum operi longo fas eſt obrepere ſomnum) Sed excuſationem, inquit Homerus, mereri poteſt ſi aliquid in tanto opere non reſpondet magnitudini carminis ſui. Vt pictura poeſis erit. Non erit diſſimilis poetica picturæ. Nam quomodo in hac propius quædam ſpectanda, ſunt quædam longius, ita poetices quædam ſtatim aſpicienda ſunt, quæ lucida erunt, propè cognoſcentur, quæ vero obſcura, longius remotis.

GLAREANVS.

NEC quocunque volet, poſcat ſibi fabula credi) Hoc in loco Acronis verba vehementer corrupta ſunt, ait enim. ordo eſt. Quodcunque velit ſibi credi, fabula paſcat, cum Horatius contrarium dicat. Sed hæc non ſunt tanti. [Vt ſcriptor ſi peccat idem librarius) Et hoc quoque loco vix expedies, quid voluerit Acron. Quidam connectunt, ſcriptor librarius quod placet. Badius repetit coniunctionem (ſi) deinde ſupplet coniunctionem (&) ad quem modum non fuerit difficile, etiam alios quoſdam locos obſcuros explicare. Ego tamen, etiam ſi maxime poſſem, non facerem.

ASCENSIVS.

HIC blande cohortatur ad caſtigationem Poëmatis, oſtendens poëtam niſi ſummus ſit non poſſe laudari: cum tamen in ceteris rebus (vt Ariſt. in Top. auctor eſt) mediocre laudemus tanquam bonum, & cauſam eius rei ſubiungit, dicens Poëma non eſſe neceſſitatis, ſed voluptatis. Poſſemus .n. ſine numero, & metro quod concepimus eloqui, proinde ſicut in ſecundis mēſis vbi ſaturi ſumus, ſibi vulgatiores ieiunis ventribus grati, reijciuntur, & bellaria niſi ſuauiſſima ſint, diſplicent, ita Poëma niſi optimum, & compoſitiſſimum vileſcit, quo circa cōſuluit quod imperatoribus agendum ſit, monens, vt opus compoſitum conſeruent ſibi in nonum annum, & demum relegant: quia quæ ſubito calore capitis placent, refrigeratis diſplicent, & quia cuique ſua placent, monet vt ad peritiorum referant iudicium, dicens. O maior iuuenum .i. qui grandior es inter duos filios Piſonis. quamuis .i. licet, aut quantum, tu fingeris .i. inſtitueris, & componeris, & .i. ſimul, voce .i. eruditione, paterna .i. patris tui Piſonis viri optimi, & eruditiſſimi, fingeris dico ad rectum .i. verā artem, & ſapis .i. ſapiens es, aut artem percipis, & deguſtas, per te .i. proprio ingenio fretus, tamen ſup. tolle .i. auſer a me, memor .i. recordaturus hoc dictum tibi .i. ad tuam eruditionem, medium .i. mediocritatem, & tolerabila .i. tolerantiam concedi .i. permitti, recte .i. debite, certis .i. quibuſdam rebus. quemuis enim quamuis conſultus iuris .i. iuris peritus, qui in iure conſulitur, & actor cauſarum .i. cauſidicus, mediocris .i. mediocriter eruditus, abeſt virtute .i. a peritia. Meſſalæ diſerti .i. optimi iuriſconſulti, & neſcit .i. non ſcit tantum quantum Aulus Caſcellius, optimus actor cauſarum. Sed tamen .i. attamen, eſt in precio .i. multi magnifaciunt eum, ſed ſup. homines, dij, & columnæ .i. pilæ vbi poëtæ ponebāt epigrammata ſua, non conceſſere poëtis eſſe mediocribus .i. vt poëtæ ſint mediocres, & laudentur, quia vt .i. quemadmodū ſymphonia .i. conſonantia carminis: diſcors .i. male compoſite, & vnguentum craſſum .i. mali odoris ſicut leuē odorem dicimus ſuauem, & vt papauer .i. pulmentarium ex pauere compoſitum cū melle. Sardo, quod peſſimi ſaporis eſt, ſicut & Corſicum propter copiam taxi arboris amariſſimæ, cuius florem de paſtæ apes mella amara conficiunt, vnde Virg.

Sic tua Cyrnaeas fugiant examina taxos.

Vt inquam hæc incondita fercula offendunt .i. lædunt, conuiuas inter menſas gratas .i. obſonia delectabilia: quia cœna poterat .i. perfici, ſine iſtis vilibus eſculentis, ſic Poëma natum .i. inuentum, animis iuuandis .i. delectādis, hoc eſt ad delectationem animorum: ſi deceſſit ſummo .i. ſumma perfectionem paulum .i. modicum, vergit .i. tendit, ad imum .i. ad infimam æſtimationem, qa non laudatur mediocre. Et tamen omnes etiam indocti audent Poëma conficere, quod ægre ferens Poeta, dicit, is qui neſcit ludere .i. luctari, & exercere res militares: abſtinet armis campeſtribus .i. non vtitur inſtrumentis, quibus in campo Martio exercetur iuuentus Romana. Et indoctus pilæ .i. qui neſcit ludere pila, ve, pro vel: diſci .i. maſſæ rotundæ, quam in aërem proijcitur, aut trochi .i. quaternarij ſecundum Acronem. Nam Græci quaternerioa trochos vocant, aut trochi .i. rotæ: quam currendo pueri ſcutica regunt. Sunt tamen qui putent turbinem ex buxo dici, quo pueri exercentur? ſed hic pro exercitio militari accipitur, quieſcit .i. abſtinet à ludo, ne coronæ .i. circunſedentes in modum coronæ, ſpiſſæ .i. denſæ, tollant .i. eleuent, & extollant: impune .i. paſſim, riſum .i. vocem irriſionis. Et tamen ſupple is qui neſcit .i. ignorat: verſus .i. artem verſificatoriam, ſeu metrificandi, audet fingere .i. componere. Reſpondet Poëta per obiectionem cum ſtomacho, & indignatione, quia per anthypophoram. Quid ni .i. cur non audeat fingere verſus: liber .i. nulla ſeruitute tentus, & ingenuus .i. ex libera matre natus: preſertim .i. præcipue: cenſus .i. cenſitus ſummam nummorum, equeſtrem .i. vſque ad ſummam quadringentorum ſeſtertium: quæ ſola dignum reddidit, vt quis eques Romanus fieret. & remotus ab omni vitio? Ad hoc Poeta abnuendo, & quatiēdo caput ſolummodo reſpondet non .n. eſt reſponſione dignum, quaſi dicat faciant tales ineptæ ſuperbientes, & ſibi placentes, qui incorrigibiles ſunt, quod volunt. Ego certo ſcio quod tu maior Piſonum iulii dices, & facies Minerua .i. ſapientia: inuita .i. nolente .i. quod tibi à ſapientia negatum eſt, id .i. tale iudicium eſt tibi, & ea .i. talis: mens .i. animus eſt tibi, tamen ſiquid ſcripſeris olim .i. quandoque tempore futuro, ſupple illud deſcendat .i. tranſeat, in .i. ad aures Meti, id eſt Metij iudicis, qui prædiligens carminum fuit æſtimator. Habet autem primam longam etiam apud Virgilium: ideo Meti pro Meti dicit, & in aures patris tui Lucij Piſonis, & noſtras, .i. meas & prematur, id eſt occultetur: in, id eſt vſque ad nonum annum quia licebit .i. licitum erit: delere .i. caſtigare & auferre: quod male poſitum eſt: membranis .i. cartis, in quibus ſcripſiſti. poſitis .i. repoſitis, intus .i. penes te, in ſcrinijs tuis. quod non ediderit .i. nondum promulgaueris. Sed vox miſſa, .i. emiſſa: neſcit reuerti .i. irreuocabilis eſt, vnde alibi: Volat irreuocabile verbum. & Philoſophus. Quod ſemel dictum eſt, amplius reſumi non poteſt.

Regula autem eſt.

Quoniam quæ in ceteris ferè rebus laudatur mediocritas, in poetis non recipitur: qui niſi ſummi ac perfectiſſimi ſint, nihil laudis meruerint (quæ enim ad voluptatem comparentur, ſi non delicatiſſima fuerint, reijciuntur, ſicut belleria minus ſapida ſatur s appoſita) nemo carmen audeat edere, non quod ſit ad vnguem caſtigatum, & bonorum iudicio probatum atque ne ſubito calore iam recens natum placeat, nouum, recondatur in annum, quia ad non emiſſa ſemper tempeſtiua fuerit caſtigatio at Neſcit vox miſſa reuerti.

O maior iuuenum, quamuis & voce paterna
Fingeris ad rectum; & per te ſapis: hoc tibi dictum
Tolle memor: certis medium, & tolerabile rebus
Recte concedi. conſultus iuris, & actor
Cauſarum mediocris, abeſt virtute diſerti
Meſſallæ: nec ſcit quantum Caſcellius Aulus:
Sed tamen in precio eſt. mediocribus eſſe poëtis
Non homines, non di, non conceſſere columnæ.
Vt gratas inter menſas ſymphonia diſcors,
Et craſſum vnguentum, & Sardo cum melle papauer,
Offendunt: poterat duci quia cœna ſine iſtis:
Sic animis natum, inuentumque poëma iuuandis,
Si paullum ſummo diſceſſit: vergit ad imum.
Ludere qui neſcit, campeſtribus abſtinet armis:
Indoctusque pilæ, diſci ue, trochi ue quieſcit,

IANVS. IVuenum) Piſonum. [Voce) Diſciplina, arte, doctrina L. Calpurnij Piſonis. [Fingeris) Doceris, inſtitueris. [Dictum) Sententiam, ſummam præceptorum. [Tolle) Auferte tecum. [Medium) Inquit, medium vt in virtutibus eſt optimum, ſic in Poëtica nō admittitur, ſunt ſanè quædam diſciplinæ, in quibus peruenisse ad mediocritatem laudi datur, poeta nil petitur mediocre, niſi optimus ſit, neq́ eſt. Vt .n. qui demerſi ſunt in aqua, nihilo magis reſpirare pn:, ſi non longe abſunt à ſummo, vt iam iā poſſint emergere, quàm ſi etiam tum eſſent in profundo, vt nec catulus ille qui iam appropinquat vt videat, plus cernit quā is qui modo eſt natus, item qui proceſſit aliquantulum ad poeticam, niſi peruenerit vnde optimus euadat, nihilominus excluſus eſt Helicone, quam ille qui nihil proceſſit. Putat enim M. Tullius inhoneſtius eſſe poetis, in ſecundis tertijsque conſiſtere. [Actor) orator. quicunque peritus iuris mediocris. [Aulus Caſcellius) Iuriſconſultus. [Meſſalæ) M. Valerius Meſſala, cui nobilitati par fuit eloquentia, dignitatē à maioribus acceptam ſeruauit libertatem patriæ quoad potuit, tutatus eſt, Felix ſi nō genuiſſet, qp-

pe

Ne ſpiſſæ riſum tollant impune coronæ.
Qui neſcit, verſus tamen audet fingere. quid ni?
Liber & ingenuus, preſertim cenſus equeſtrem
Summam numinorum: vitioque remotus ab omni.
Tu nihil inuita dices, facieſque Minerua:
Id tibi iudicium eſt: ea mens. ſi quid tamen olim
Scripſeris; in Metij diſcendat iudicis aureis,
Et patris, & noſtras: nonumque prematur in annum.
Membranis intus poſitis delere licebit,
Qnod non edideris. neſcit vox miſſa reuerti.

pe cuius filio Meſſalino Cottæ, quòd palmas anſerum condire inuenerit, palma ſit tributa. Eius vxor. Terentia, q̃ Ciceroni nupſit, & Saluſtio, ſed familiæ indebilẽ maculam iniecit Meſſalina poſtremæ libidinis, quæ vigintiquatuor horis quinquies & vigeſies concubuit, nec ſoli Meſſalæ Valerij ſunt appellati, nam Maximi, Sorani, Anciates, Læuini, Coruini, Publicolæ, Falcones, Popitij, Flacci, Proculi, ſub Valeriorum nomine cẽſentur. [Caſcellius Aulus) A. Caſellius vindex optimus habitus conſultus iuris. De cuius erroribus dicituc ſcripſiſſe Terentius Scaurus Adriani temporibus. [Columnæ) Baſilicæ, theatra, porticus. [Vt gratas) Comparatio, qua oſtendit ideo poeticam non admittere mediocritatem, quòd cum animis delectandis ſit inuenta, niſi id faciat (quod non niſi perfecta facit) offendit potius quàm vllam afferat voluptatem. [Symphonia) Concentus. [Craſſum) An Craſſum ſic vocat malum, vt leue bonum? vel potius craſſum, quaſi ſurdum, quod non penetret. [Papauer) Pro quibuſcunque bellarijs malis poſuit, & tragematis, quę niſi bona ſint, fruſtra eſt quòd menſæ adhibeantur. [Papauer) Placenta vel condimentum ex papauere vel melle amaro. [Sardo) Quod peſſimum eſt. [Iuuandis) Delectandis, excitandis. [Summo) a perfectione. [Vergit) declinat. i. ſi paulum à perfecto abeſt, nihilo plus bonum eſt, quàm ſi in imò eſſet. [Ad imum) ad infimum. i. ad malum. [Ludere qui neſcit) Exclamatio ad id alludit quod dicitur. Qua pote quiſque in ea conterat arte diem. [Campeſtribus armis) Campeſtria arma ſunt exercitamenta in campo Martio, vbi tyro ad palum exercebatur, & curſu, luctando, haſta, pilo, diſco, pugillatu, ſaltuque firmabatur, Tyberique proximo ſudorem, puluerem, ac laſſitudinem natando deponebat. [Abſtinet) Non ludit. [Diſci) Diſcus erat ſphærica forma ænea, vel lapidea pila, in qua erat annulus ad inſerendum digitum, vt aptius iacerent. [Coronæ ſpiſſæ) Spectatores frequentes. [Impune) Habebitur ludibrio à ſpectatoribus. [Quid ni?) Cur non poſſim poëma ſcribere, & audeam cudere carmen? [Liber) Qui liber ſum. [Cenſus) Cenſi more veterum dicebantur, qui centum millia in poſſeſſione detuliſſent, huiuſmodi facultates, cenſus dicebantur. [Cenſus) Participium, vt doctus grammaticam. [Minerua inuita) Repugnante natura. [Olim) Quandoque. [Eſt) Pro ſit. [Iudicium) Poëtam non diuitijs, & dignitate fieri, ſed natura fauente. [Iudicis Metij) Seueri iudicis, quis Metius hic fuerit, non pro comperto habentur. Senſus eſt. Recita alicui ſeuero, & docto amico. [Patris) Tui L. Calpurnij Piſonis. [Intus) Domi tuæ. [Poſitis) Conſtitutis in tuo Muſæo, coercitis, & conditis. [Reuerti) .i. non poteſt emendari quod eſt ſemel editum, & emiſſum.

A C R O N.

FINGERES) Formaris, conditis. [Medium) Non ex toto perfectum. [Certis rebus) ac ſi diceret, non omnibus. i. paucis. i. recte conceditur quarundam rerum eſſe mediocritatem, vt ſi iuriſperitus non fuerit aliquis, quomodo Caſellius Aulus, aut orator, quomodo Meſſala, attamen ferendi ſunt, ſi fuerint mediocres, quod in poëtis non idem eſt. [Non conceſſere) Hyperbolicos ait. Nec enim ſaxa concedunt aliquid poëtis de mediocritate, Columnas autem dicit vbi ponebant poëtæ epitaphia. [Vt gratas inter menſas) Quemadmodum inter menſas iucundas offendit nos malus cantor, aut malum vnguentum, aut papauer cum amaro melle, cum poterat prandium confici ſine his, ita poëma, quod inuentum eſt propter amicos delectandos, ſi paululum receſſerit a perfectione, non placet, ſine quo poëmate res hominũ poterat explicari. [Symphonia) Concentor, cantor. [Craſſum) Mali odoris. Nam vt leuem odorem dicimus ſuauem, ita & craſſum malum. [Sardo) Sardiaco. Papauer autem poſuit pro placenta. [Sine iſtis) Sine concordi ſymphonia, & ſine craſſo vnguento, & papauere. [Iuuandis) delectandis. [Si paulum ſummo deceſſit) Si modicum à perfectione receſſerit, fit poëma peſſimum. Si exiguum receſſerit à ſummitate, vergit in vitium. [Vergit) Perit. [Trochi) Quaternarij, nam trochos Græci quaternarios vocãt, aut trochi. i. rotæ, quam currendo pueri ſcutica regunt. [Ne ſpiſſæ riſum tollant impune coronæ) Ne rideant cœtus ſpectantium qui in ſimilitudinem coronæ circundatur. [Quid ni?) cur non audeant verſus fingere qui neſciũ? quid reſtat niſi per mutato ordine ingenuus qui liber liber à tributo perſoluat ſummam nummorum equeſtrem .i. equeſtri ordini diſtributam? Nam conſuetudo erat Romanorum, vt liberi tributa non ſoluerent, cæteri vero ſtipendia ad opus militum ſoluebant. [Liber & ingenuus) Cum ſtomacho pronunciandum, quaſi Antipophora. i. ſi homo bene natus eſt licet verſus illi facere. Et eſt aliud liber, aliud ingenuus. [Preſertim cenſus equeſtrem Summam nummorum, vitioq. remotus ab omni) i. cuiuſque (ad) ſubaudiendum eſt, in cenſum equeſtrem receptus eſt, aut qui ſe profeſſus ſe habere tantam pecuniam, quãtam deberet habere eques. Non enim licebat ante equitem Romanum fieri, niſi habuiſſet certam ſummam pecuniæ, hoc eſt, quadringentorum ſeſtertiorum. [Tu nihil inuita) a ſuperioribus pendet. O Piſo, nihil dicas aut facias inuita Minerua. i. ſapientia. Inuita autem Minerua facimus, quod eſt ſtultitiæ, eſt autem verbum artificum, inuita Minerua, quia ipſa Minerua inter characteres poëſis preeſt. [In Metij deſcendat iudicis aureis) aut iudicio Metij, aut noſtro, vel patris laudentur aut culpentur. [Nonumq. prematur in nonum) ſi mala ſunt carmina, vſque ad nonum annum lateant, & ſtudioſius corrigentur. Miſſa pro emiſſa.

P O R P H Y R I O.

HOC tibi dictum Tolle memor) .i. hoc verbum in mente habe. [Medium, & tolerabile rebus Recte concedi) Quarundam rerum eſſe mediocritatem. [Conſultus iuris, & actor) Conſultus iuris aliquis ſi neſciat quantum Caſcellius Aulus, iuriſconſultus tunc optimus, attamen poteſt eſſe mediocris. Nec ſi quis orator idem poteſt quod Meſſala, ſciat attamen non eſſe ideo contemnendum. [Et Sardo cum melle papauer) Corſicum, & Sardum mel peſſimi ſaporis eſt. [Metij iudicis) Melius perdiligens carminum fuit æſtimator. [Nonumq. prematur in annum) Exemplo Cinnæ poterit vti, vt carmen ſuum, ſi malum eſt, nouem annis diſſimulet.

G L A R E A N V S.

SYMPHONIA diſcors) Acronis cõmentarius exponit ſymphonia. i. cantor, concentor. Et paulò poſt. [Sine iſtis) .i. ſine concordi ſymphonia. Rurſus paulò poſt, Trochos, inquit, Græci quaternarios vocant, quòd vbi ipſe legerit, miror. Porrò ad illud, [Quid ni?) Dij boni quantum eſt verborum ineptiſſimorum. Sed hęc tot nunc ſeculis legimus abſque iudicio, & ſatis eſt Acronis videri, cum fortaſſis impoſtoris ſint, quanquam quis ille Acron fuerit, plane dubito. [Preſertim cenſus equeſtrem) Cenſus hoc loco participium eſt, & ſummam quadringentorum ſeſtertiorum, intelligo cenſum equeſtrem ante Auguſtum, qui eum poſtea ampliauit auct. Suet. Quadringente autem ſeſtertia decẽ millibus valent coronatis Franciſcis Budæana ſupputatione.

A S C E N S I V S.

QVIA Poëta oſtendit Artem Poeticam eſſe difficillimam, quippe in qua nemo veram laudem, niſi qui eam in ſummo attigerit, meritus ſit. oſtendit eandem eſſe digniſſimam, quam totis viribus noſtris ſtudeamus aſſequi. Ea namq. eſt quæ prima homines à feritate ad manſuetudinem, ab incultis, ſylueſtribusque moribus, ad vrbanos, à cædibus ferinis, ad ciuilem concordiam conuocauit. Eadem eſt qua prædiii non ſolum ſummis mortalibus vtpote imperatoribus triumphantibus, verum etiam dijs immortalibus cõparentur. Imperatoribus quidem, & ſummo cuiq; victori, qs eadem palma, eademq. laurus fortiter egenti, & eum qui fortiter egerit diuine laudãn, decreta eſt, neque id q̃dem abre, aut citra meritum. Nam ſi victori in iuſto bello decorum immortali

Poëtices laus.

mortalium gloria, qui triumphus eſt, decerniIur non tam ꝙ hoſtium victor effectus eſt, quàm quo eiuſmodi gloria ad conſimilem victoriam mortales animos facile pelliceat, iuſtiſſime eadé gloria poëtæ vtpote tantúdem, aut eo quidem amplius de republica merenti adiudicatur. Qui etenim fortiter agit, ſemel quidem, & id paucis conſpicientibus facit, qui vero fortia, & inclyta geſta recitat, a mille millies legi, relegique poteſt. Quin adeo non minus poëtarum præconis, quam fortiſſimi ducis dextra in bello profuiſſe comperta ſunt. Homerica ſi quidem tuba cum alios multos, tum Alexandrum illum Magnum ad fortiter agendum inflammauit, vſque adeo vt ſtans ad ſepulcrum Achillis, Fortunatos diceret, illius Manes, qui Hom. meruerint habere preconem. Quod alij ſic dictum volunt. O fortunate adoleſcens qui tuæ virtutis preconem Homerum inueneris. Silius autem Italicus his verſibus.

Felix Aeacida cui tali contigit ore
Gentibus oſtendi, creuit tua carmine virtus.

Tyrthæus autem (pro quo quidam apud Iuſtinum médoſe Cyrthæum ſcripſerunt. Et ferè omnes legunt Dircæusq. qui de Pindaro Dircæo. i. Thebano intelligunt, vt Land. iuxta illud Poëtæ Ode ij. Carm. lib. 4. Multa Dircæum leuat aura cygnum, neque liquido auſim aſſerere, vtrum a poëta, ſit ſcriptum. Nam licet Tyrthæi hiſtoria, quam mox recitabo, Tyrrhæo ſuffragetur, tamen quia de inſignibus loquitur poëtis, & Pindarus Tyrrhæo multo inſignior eſt, videtur de Pindaro poſſe intelligi, preſertim cum & ipſe animos verſibus acuerit, vnde de eo in dicta Ode ij. legimus. Se deos, regesque canit, deorum Sanguinem: per quos cecidere iuſta Morte Centauri, cecidit tremendæ Flamma chimæræ. Lacedæmonios plus quàm dexterrimus quiſque ducum adiuuit, quem Tyrthæum vocari, & Aeneas Syluius, ſeu Papa Pius in ea epiſtola in qua de laude Poëtica loquitur, & ſexcenti alij atteſtantur. Eius autem hiſtoriam Acron recte tangit, dicés, Lacedæmonijs diu aduerſum Meſſenios certantibus oracula reſponderunt, non aliter victoriam poſſe habere niſi Atheniéſem ducem habuiſſent. Miſſis Legatis qui hoc ab Athenienſibus poſtularent. Athenienſes in contumeliam ipſis Tyrthæum quendam claudum dederunt, dicentes iuxta ignauiam ipſorum hunc eis ducem poſſe ſufficere, ſed oracula quæ promiſerunt non fruſtrata ſunt, nam Tyrthæus licet corpore eſſet debilis, ſcripſit tamen carmen heroicum, quo accenſi Lacedæmonij in aciem proceſſerunt, ſicq. conſecuti ſunt victoriam. Item Tyrthæus fuit genere Athenienſes poëta deformis omni parte membrorum, is primus tubam inuenit quo etiam Lacedæmonij vſi duce vicerút Meſſenios. Nam cum diuturno tempore inter Lacedæmonios, & Meſſenios bellum traheretur, conſuluerunt Lacedæmonij Apolliné, quibus reſponſum eſt, non aliter poſſe vincere, niſi cum duce Athenienſi pugnarent, quibus Athenienſes Tyrthæum dederunt, & ita Lacedæmonij vicerunt, cum hoſtes nouus tubæ ſonus terruiſſet, hæc Acron, cuius ſecúdæ ſententiæ aſſentitur Porphyrio. Sed Iuſtinus in Epitomatis Trogi lib. uj. plenius exequitur hiſtoriam, dicens. Interea Meſſeni cum virtute non poſſent, per inſidias expugnantur. Deinde cum per annos octoginta grauia ſeruitutis verbera pleraque vincula, ceteraq. captæ ciuitatis mala perpeſſi eſſent, poſt longam pœnarum pœnitentiam, bellum inſtaurant. Lacedæmonij quoque eo conſpiratius ad arma concurrunt, quo aduerſus ſeruos dimicaturi videbantur. Itaque cum hinc iniuria, inde dignitas animos acueret, Lacedæmonij de belli euentu oraculo Delphis conſulto, iubentur ducem belli ab Athenienſibus petere. Porrò Athenieſes cum reſponſum cognouiſſent in contemptum Spartanorum Tyrthæum poëtam claudum pede miſere, qui tribus prœlijs fuſis, eouſque deſperationis Spartanos adduxit, vt ad ſupplementum exercitus ſeruos ſuos manumitterent, hiſque interfectorum matrimonia pollicerentur, vt non numero tantum amiſſorum ciuium, ſed & dignitati ſuccederent. Sed reges Lacedæmoniorum, ne contra fortunam pugnando maiora detrimenta, ciuitati infunderent, reducere exercitum voluerunt, ni interfuiſſet Tyrthæus qui compoſita carmina pro concione exercitui recitauit. In quibus hortamenta virtutis, damnorum ſolatia, bellique conſilia conſcripſerat. Itaque tantum ardorem militibus iniecit, vt non de ſalute, ſed de ſepultura ſolliciti teſſeras ſuis, & patrum ſuorum nominibus inſculptis dextro brachio deligarent, vt ſi omnes aduerſum prœlium conſumpſiſſet, & temporis ſpatio confuſa corporum lineamenta eſſent, ex indicio titulorum tradi ſepulturæ poſſent cum ſic animatum reges exercitum viderent, curant bellum hoſtibus nunciare Meſſenijs autem non timorem res, ſed æmulationem mutuam dedit. Itaque tantis animis concurſum eſt, vt raro vnquam cruentius prœlium fuerit, ad poſtremum tamen victoria Lacedæmoniorum fuit. Hæc ille. Ad eam ergo victoriam Tyrthæi non parum profuerunt carmina. Dijs vero immortalibus in hoc comparantur poëtæ, ꝙ Dictæ per carmina ſortes, quia (ſm Plinium) Heroicum carmen oraculo debetur, ab quo inuentum eſt. Præterea lyræ ſolers, & cantor Apollo fuit. Ordo igitur eſt. Orpheus Theologus ille, & antiquiſſimus poeta ſacer, quia Muſarum ſacerdos, & interpres Deorum, qui voluntatem Deorum menti ſuæ inſpiratam mirabilibus expoſuit, deterruit. i. deterrendo abduxit homines ſiluestres. i. in ſiluis habitantes, cædibus. i. à mutuis interſectionibus. ſic etiam Bonfinis intelligit. Acron tamen non male de cædibus ferarum intelligit, quia reuera Orpheus non tam à cædibus hominum deterruit, quis Argonautas laudauit, & bellaces multos, quam à cædibus ferarum ob victum. veſcebantur enim tunc carnibus ferinis etiam crudis, vt de Achille atteſtatur Statius, vnde additur, & fœdo. i. turpi victu, quia nónulli crudis carnibus veſcebantur, omnes vero bellutno more viuebant, & dictus eſt ob hoc. i. quia hoc faciebat, lenire. i. mitigare cantu ſuo. & demulcere tigres, & rapidos leones, quia homines eorum quibus veſcuntur, naturam induút. Et Amphion vates Thebanus, conditor. i. reparator (ſecundùm quoſdam) vrbis Thebanæ, quæ eſt in Thracia. dictus eſt mouere. i. mouiſſe, ſono teſtudinis. i. lyræ ex teſtudine primum factæ, ſaxa. i. lapides, quibus conſtructa ſunt mœnia Thebanæ, quia ut dignauit homines ad ea ex lapidibus conſtruenda, & dictus eſt ducere prece blanda. i. blanditijs ſuis, ſaxa ſup. eo quo vellet. Sapientia cui homines ſtudebant, fuit quondam hæc. i. in huiuſmodi rebus, ſecernere. i. ſeparare, ſacra. i. res ſacras, profanis. i. à non ſacris, quæ procul ſunt à fano, & prohibere. i. arcere homines à concubitu vago. i. meretricio extra matrimonium, & dare maritis iura, ſicut ſunt iura dotium, & moliri. i. cum mole, & difficultate facere, oppida. i. operimenta ciuitatum, cuiuſmodi ſunt mœnia, & incidere ligno. i. tabulis ligneis, leges. i. publicas ſanctiones. Et honor, & nomen venit ſic. i. per huiuſmodi opera, vatibus. i. poëtis diuinis. i. diuino ſpiritu afflatis, & carminibus. i. poëmatis eorum. Poſt hoc. ſ. Orpheum, & Amphionem, Homerus poëta ille inſignis. i. illuſtris, & nobiliſſimus, & Tyrthæus vates ille Athenienſis, exacuit. i. inflammauit & acres fecit verſibus ſuis, in bella Martia. i. cruenta, qualia Mars gerit, animos mares. i. viriles, ſortes. i. reſponſa Apollinis, ſunt dictæ. i. data per carmina heroica, ſcilicet. Et via vitæ. i. ratio viuendi vtpote philoſophia, eſt monſtrata per carmina. & gratia regum eſt tentata. i. ſollicitata, modis Pierijs. i. Muſicis, hoe eſt proxima via ineundi gratiam regum eſt eos, eorumque geſta laudare. Ludus vtpote lyricus, aut potius ſcenicus, eſt repertus. i. inuentus, modis Pierijs. i. verſibus poeticis. Et finis longorum operum. i. recreatio omnis laboris ſup. inuenta, eſt Pierijs modis. i. modulationibus, vel finis. i. laudatio, & merces omnium operum, & ne. i. vt non, vt Muſa non ſit tibi pudori. i. verecundiæ propter eius vtilitatem, aut difficultatem, Apollo Deus ille magnus, eſt ſolers. i. diligenter peritus, lyræ, illius inſtrumenti Muſici. quod à Mercurio inuentum dono accepit, & ita Lyricos commendat, vt prius Scenicos, & inuentus eſt cantor, id eſt modulator, q. d. Deo honori eſt, homini pudore eſſe non poſſe. Ne quid autem titubes puer, quia diximus Epitomatis, & poematis in ablatiuo plurali, quia id docti ferè vſurpant, licet recentiores poematibus dicere malint. Cauebis præterea ne cum vulgo Dircæum legas, licet Amphion Dircæus ſit, quia manifeſta hiſtoria Tyrthæum dici probat, & Acronis interpretatio. Cui etiam ſuffragatur, quòd Homerus dicitur, non Mœonius, aut Mœonides, vt duo ſint propria nomina, nam vt vſitate dixeris Mantuanum, & Siculum, ita minus apte Virgilium, & Siculum, ſed Virgilium, & Theocritum, ſicut hic Homerus, & Tyrthæus, ſed acta agimus.

Regula autem eſt hæc.

Nec vero ob difficultatem contemnatur poëtica prouincia, attendenda eſt eius vtilitas, ac dignitas. Vtilitas quidem, quia primi laude digni mores, primæque leges, ac ciuitates laudandæ à quouis viro eloquentia, & Muſis prædito ſunt inſtitutæ, atque ob gloriam adipiſcendam, quam carmina pariunt, conſeruatæ. Dignitas vero, quod & Apollo, qui oracula ſua heroicis verſibus edidit. Muſicæ peritiſſimus comprobetur, & tam deorum, quam hominum laudes carminibus contineantur.

Silueſtres

Silueſtreis homines ſacer, interpreſque deorum
Cædibus, & victu fœdò deterruit Orpheus,
Dictus ob hoc lenire tigreis, rapidoſque leones.
Dictus & Amphion Thebane conditos arcis
Saxa mouere ſono teſtudinis, & prece blanda
Ducere quo vellet. fuit hæc ſapientia quondam:
Publica priuatis ſecernere, ſacra profanis:
Concubito prohibere vago: dare iura maritis:
Oppida moliri: leges incidere ligno.
Sic honor, & nomen diuinis vatious, atque
Carminibus venit. poſt hos inſignis Homerus,
Tyrrhæuſque mares animos in Martia bella
Verſibus exacuit. dictæ per carmina ſortes,
Et vitæ monſtrata via eſt: & gratia regum
Pierijs tentata modijs: luduſque repertus,
Et longorum operum finis: ne forte pudori
Sit tibi muſa lyræ ſolers, & cantor Apollo.

IANVS Silueſtreis homioes) Quo quæque difficiliorem habet acceſſum, eo ſoler eſſe præſtantior, quod natura non ſemel incluſit quæ precioſa tulit. Poëtica cum nullam recipiat mediocritatem, ſanè oportet eſſe precioſiſſimam. Eam ob rem eius enumeratur laus ab Horat. nec immerito, cum poëtis hæc vita ciuilis, leges, congregati homines in vrbibus, boni denique mores, quin & omnis religio referantur accepta. Primus Orpheus fertur ad manſuetiores cultus humanum genus redegiſſe, húc Ciconæum, vel à Biſatica Thraciæ fuiſſe aiuor, diſcerptumq. à mulieribus, quod marium ſectaretur libidinem. Fulmine tamen ictum indicat epigramma de eo in Dio Macedoniæ in ſculptum.

Orphea candenti transfixum fulmine Thracem
Cum curua Aonides hic poſuere lyra.

Scripſit de fabulis epigrammata hymnos. Aelianus tradit falſa de eius ſapiétia narrari, cum Thracú ſit neſcire literas. Eius cythara dijs volentibus ad Lyrneſia ſaxa delata eſt, caput vero à mulieribus euulſum Lesboo appulit, hiatumque cauernoſæ terræ quendam incoluit, vnde conſulentibus reſpondebat. Nec Lesbij Aroleſq. omnes ac finitima Ionia ſolum concurrebat, ſed vſque ad Babylonem reſponſa transmittebantur, vnde Cyrus maior accepit. Quæ mea ſunt, eadem & tua ſunt, mortem innuens, quod ille non intellexit. Eius ſtatua in Lybethris ex cupreſſo Alexandri Magni téporibus emiſit ſudorem. Fuit & alter Orpheus Crotoniata ſub Piſiſtrato tyranno, qui ſcripſit Argonautica. [Silueſtreis) Et quod in ſiluis habitarent, & quod duris, ſæuis, fędisq. eſſent moribus. [Sacer) Semideus. [Interpres) Vt poëtæ, & theologi, & ſacerdotes. [Cædibus) Qui nullis erant coërciti legibus. [Lenire tigreis) Tolle hominibus ſapientiam, & leges, lupus erit homo homini, non homo. Sunt tamen qui fabulam non putent de Orpheo, quod animalium ſenſus cantu detineantur, cerui enim fiſtulis capiuntur, cycni hyperboreos cytharæ cantus adducit, piſces in ſtagno Alexandriæ ſtrepitu detinentur, fiſtulis aues alliciuntur, elephantes Indici organica voce permulcentur infantibus crepundia vagitus abrumpunt, fides Delphinis amicitiam hominum perſuadent, cantu dirumpuntur ſerpentes, grandines, meſſeſque tranſeunt, mancacientur: laborat Luna. In Lydia inſulæ tibiarum cantu mouentur, quid manus loquar? ira diuina carmine placatur. [Thebanæ conditor arcis) Qui Thebas a Cadmo condita muro cinxit lyræ cantu. [Teſtudinis) Lyræ. [Saxa) Homines ſtultos, & duros. [Prece) Suauibus carminibus. [Fuit hæc ſapientia) In hoc vno verſatu ſapientia, vt doceret quomodo eſſet viuendum. [Vago) Haberes vxores communes more ferarum. [Iura) Vt quiſque ſuam haberet vxorem. [Quondam) Cum non erant diuiſa, nunc autem non eſſet ſapientia, quia diuiſa ſunt. [Leges incidere ligno) Quernis tabulis leges olim ſcribebantur, cum nondum æris vſus eſſet. Solon cum in poëtica ſat clarus eſſet, leges verſibus ſcribere exorſus eſt, ſic incipiens.

Legibus his oro primum ven Iupiter adſit,
Fortunamq; ferat fœlix, nomenq; ſecundet.

Græcarum etiam vrbium multæ ad lyram leges, & decreta publica recitabant. [Sic) Ex hac ſapientia. [Diuinis) Qui deorum interpretes eſſent, quos Plato vocat diuinos. [Poſt hos) ſ. primos, qui homines cogere eſſe manſuetiores, poſt Orpheum, Linum, Muſæum. [Dircæus) Emenda Tyrtheus, neque .n. intelligit de Pyndaro (licet quidam eloquentiæ fluuius fuiſſe dicatur) ſed de Tyrthæo Athenienſe, de quo interrogatus aliquando Leonidas reſpondiſſe fertur, ad iuuenum animos incitandos bonum ſibi videri, quod illius permoti carminibus, tanquam aliquo furore correpti, nullis parcentes periculis in pugnas ruerent. Hic claudus, & luſcuſque, & toto corpore deformis, ludibrij cauſa Lacedæmonijs datus ab Athenienſibus pro duce, cum iam rebus ſuis diffiderent Spartani, compoſita carmina exercitui pro concione recitauit, in quibus ornamenta virtutis, damnorum ſolatia, belli conſilia conſcripſerat, tantumq. ardorem militib. adiecit, vt raro vſquam cruentius pugnatum, victumque ſit. [Animos) Spartanos, apud quos etiá mulieres virili ſunt animo. [Dictæ ſortes per carmina) Ante Troiana tempora cum poëtæ non eſſent, reſponſis oraculorum poëtica facultas continebatur, nec ſolum carmine ſemper reſpondebant, verum & reſponſis poëtæ quaſi diuini laudabantur vt, & Homerum feliciſſimum, & quaſi Deum futurum prædixerint. Re Chriſtiana firmata, cœpere oracula conticeſcere, & Bœotia quæ propter oraculorum multitudiné multiuoca dicebatur, obmutuit. Id factum eſt poſtquá per Thamnum nunciatum eſt magnum Pana periſſe. [Sortes) Varum reſponſa per carmina dictas. [Vitæ monſtrata via) Hinc Græcorum ciuitates liberos in Poëtica erudiebant, quod ſoli poëtæ eſſent ſapientes, vnde alibi Horat.

Os pueri tenerum, balbumq; poëta figurat,
Mox etiam pectus præceptis format amicis,
Inſtruit exemplis: inopem ſolatur & ægrum.

Plato & Ariſtoteles poetarum exemplis, ſuis dicti perſępe fidé aucupantur, & fons Chriſtianæ eloquentiæ Paulus, Epimenidis Menandriq. dicta vſurpat. Varro, Empedocles, Lucretiuſq. philoſophiam verſibus comprehenderunt. Zeno a Poëtica profectus. Ipſa demum Aeneis quid aliud eſt quam Ethica? Atq; neſcio quo modo efficacius præcepta ſalutaria verſibus compreheńſa in animos hominum dimittuntur. Dicere ſolitus erat Cleanthes, quemadmodum ſpiritus noſter clariorem ſonum reddi cú illum tuba per longi canalis anguſtias tractum patenti ore nouiſſimo exitu effundit, ſic noſtros ſenſus clariores carminis arcta neceſſitas efficit; negligentius audiuntur, quæ ſoluta oratione dicuntur, vbi acceſſere numeri, & egregium ſenſum adſtrinxere certi pedes, eadem illa ſententia velut lacerto excuſſa retorquetur. [Via) Ratio viuendi .i. philoſophia. [Tentata modis) Accepta carminibus, & acquiſita, vnde illud Ouid.

Cura ducum fuerant olim regumq; poëta.

Sic Ariſtophanem Ptolemæus, Chœrilum etiam peſſimum poëtam Alexander, Ennium Scipio, Archiam Lucullus, Virgilium Auguſtus, Claudianum Honorius, Auſonium Gratianus, in ſuis maxime repoſuerunt. [Luduſq. repertus) Poteſt de ſcirpis intelligi .i. de nodoſis, & de ſe implicitis poëmatis, vt enodari nó poſſint Græci ænigmata vocant, de quibus Apuleius meminit Floridorum primo. Vel ludum accipere pro quiete, & animi relaxatione, quæ in poetica eſt quám maxima, atque ideo ſubiungit operum finem. tu malis referre ad theatrales ludos, quod nó places. [Finis) quies á magnis laboribus. [Pudori) ne turpe putes. [Solers) Docta, perita.

A C R O N.

SILVAS VAGA) Siluas habitantes. [Cædibus, & victu fœdo) quia interficiebant beſtias, & manducabant, ipſe eos fecit congregari, ſimulq́ue habitare. [Et Amphion Thebarum conditor arcis) Cadmus Thebas conſtituit, eas muro cinxit Amphió. [Fuit hæc ſapientia quondam) Olim poetæ ſapientiam, & eruditionem incultorum hominum prohibebant. i. aliquádo fuit hæc ſapientia in poetis, vt docerent quomodo viuendum ſit priuatim vel publice. [Vago) Meretricio. Dicit quomodo poetæ docendo carminibus ſuis, hominum, qui modo ferarum viuebant, mitigaſſent animos. [Sic) .i. propter ſapientiam. [Diuinis vatibus) Sacerdotibus adæquauit poetas. Hoc etiam Maro.

Quique ſacerdotes caſti, dum vita manebat:
Quique pij vates, & Phœbo digna locuti.

Tyrthæuſque mares animos in Martia bella Verſibus exacuit) Lacedæmonijs diu aduerſum Athenienſes certantibus oracula reſponderant non aliter victoriam poſſe habere niſi Athenienſem

ſem ducem habuiſſent. Miſſis legatis, qui hoc ab Athenienſibus poſtularent. Athenienſes in contumeliam ipſis Tyrthæum quendam claudum dederunt, dicentes iuxta ignauiam ipſorum hunc eis ducem poſſe ſufficere. Sed oracula quæ promiſerunt, non fruſtrata ſunt. Nam Tyrthæus licet corpore eſſet debilis, ſcripſit tamen carmen heroicum, quo accenſi Lacedæmonij in aciem proceſſerunt, ſicq. conſecuti ſunt victoriam. Item Tyrthæus fuit genere Athenienſis poëta, omni deformis parte membrorum. Is primus tubam inuenit. Quo etiam Lacedæmonij vſi duce vicerunt Meſſenios. Nam cum diuturno tempore inter Lacedæmonios, & Meſſenios bellum traherent, conſuluerunt Lacedæmonij Apollinem. Qui reſponſum eſt, non aliter eos poſſe vincere niſi cum duce Athenienſi pugnarent. Quibus Athenienſes Tyrthæum dederunt, & ita Lacedæmonij vicerunt, cum hoſtes nouus tubæ ſonitus terruiſſet. (Sorte) Reſponſa Apollinis. (Via) ratio, hoc eſt etiam philoſophia monſtrata eſt verſibus. (Et gratia regum) Carminibus ſunt deſcripti reges, carmina meruerunt amicitias regum. (Et longorum operum finis) hoc eſt vt carmen libenter operarētur, & cum delectatione opus ad finem perducerent. (Finis) Laudatio. (Ne forte pudori Sit tibi) Ideo, inquit, enumeraui hæc ne erubeſcas referri in numerum poëtarũ .i. Ideo dixi multa commoda naſci de carmine, ne forte ô Piſo, Poëma ſordidum videatur. Solens autem proprie dicuntur, qui habet peritiam rerum difficilium. (Cantor Apollo) Inuentor citharæ, qui præeſt Muſis.

PORPHYRIO.

SILVESTRES homines, ſacer interpresq. deorum Cædibus, & victu fœdo deterruit Orpheus) Orpheus primum poëticam illuſtrauit, ex hoc dicitur leniſſet tigres, & leones, quia efferatos hominum animos placauerit carmine. (Leges incidere ligno) Aereis enim tabulis antiqui non ſunt vſi, ſed roboreis has incidebant leges, vnde ad huc Athenis legum tabulæ, Axones vocantur. (Tyrthæus) fuit hic genere Athenienſis poëta, omni parte membrorum deformis, primus hic tubæ moderationes dedit ex hac cauſa. Nam cum Lacedæmonij bellum aduerſum Meſſenios gererent, diuq. traherent dubium Martis euentum, reſponſum acceperunt ab Apolline, ſi vellent vincere, Athenienſi duce vterentur, à quibus rogati Athenienſes, miſerunt Tyrthæum, claudum, & luſcum, quem deformem crederent, vſi ſunt auxilio Lacedæmonij, quibus ille cantum monſtrauit tubarum, quarum in auditu territi ſono Meſſenij fugerunt, adepti ſunt victoriam Lacones. (Dictæ per carmina ſortes) per verſus exametros reddidit reſponſa Phæmonio Pyrrho Epirotę petenti. Aio te Aeacida Romanos vincere poſſe. (Et vitæ monſtrata via eſt) Sententijs ſapientum quibus inſtructa vita eſt.

GLAREANVS.

TYRTHAEVSQVE mares animos in Martia bella) Hanc hiſtoriam Acron bis narrat, primum verbis ſuis, vbi ab initio Athenienſes in pleriſque codicibus perperam pro Meſſenijs legitur Secundo verbis Porphyrionis, quę partim inurrit pleraque mutilauit. Multi etiam codices Dircæum habent, & Landinus planè ita legit, ſed errat. De Tyrthæo præter alias, etiã Str. lib. 8.

MATTH. BONF.

CAEDIBVS, & victu) De cædibus hic intelligendum arbitror, quas inter ſe illius tempeſtatis homines exercebant, non de cædibus beſtiarum, & ferarum, vt nouit Acron.

ASCENSIVS.

NATVRA fieret laudabile &c.) Quia vetus eſt opinio poëtam naſci .i. ſponte Muſarum ingenijq. beneficio prodire, oratorem vero fieri .i. diligenti eruditione tradentis, & feruenti ſtudio accipientis. Nec enim dicunt poëtam poſſe euadere, qui non idem ad hoc natus ſit. Proinde diuinus ille Plato inter cetera, quę de futuro poëta, tradidit indicia, id habet, ꝙ poëta non ſummit artificij ſui incrementum. Vnde apud noſtros diuinus Maro non minus artificioſe ſeruauit humilem characterem in Bucolicis, & mediocrem in Georgicis, quàm ſublimem in Aeneide. quapropter Heſiodus apud Græcos dixit, ſe potum Caballino fonte nullo a labore a pecudũ cuſtodia ad poëtarum collegium vocatum. Et Ennius apud Latinos dixit, ſe ſola receptione animæ Homericę repetente poëtam euaſiſſe, qua opinione perſuaſi multi eruditionem, & ſtudia contemnunt, iactantes ſeſe ad Poeticam natos. Quos poeta noſter hic irridet & eius imitator Perſius in principio operis ſui, vnde ſic dicit. Quæſitum eſt .i. quæſtio, & dubitatio fuit inter grammaticos, & Poetices ſtudioſos ſup. an carmen laudabile .i. dignum laude, fieret natura .i. ſolius naturę beneficio an arte .i. eruditione, & ſcientia per ſtudium acquiſita. Ego, loquit poeta, nec .i. & non, non video quid ſtudium .i. diligens exercitatio diſcentis, proſit .i. proficiat alicui. aut vtilis ſit, ſine diuite vena .i. benignitate naturæ, qua carmina abundantius proueniunt. Nec video quid ingenium .i. beneficium naturæ nobis ingenitum, proſit rude .i. quod eſt incultum, & nulla eruditione adiutum, ſic .i. vſq; adeo, altera res, vtpote ingenium, poſcit .i. requirit, opem .i. auxilium, alterius ſup. rei, videlicet ſtudij, & coniurat amice .i. amicabiliter conſpirat, ſic vt nunquam quid boni faciat ingenium ſine ſtudio, nec ſtud[illegible] ſine ingenio. Moleſte autem fert Poeta ſolos Poetice ſtudioſos eruditionem, & diligentiam contemnere, cum cęterarum rerum poſſeſſores tam ſecuranter ſtudeant, & dicit ſup. is qui ſtudet contingere .i. alios attingere, curſu .i. currendo, metam optatam .i. ſimilem ſtatutum in ſtadio, tulit .i. paſſus eſt, & fecit, puer .i. a pueritia, & multa, .i. multas res, vtpote ſudauit .i. ſudorem emiſit in æſtate, & alſit .i. algorem, ſeu gelu per hiemem ſuſtinuit, & abſtinuit Venere, & Baccho .i. luxuria, & vino nimio. Vnde Virg. in carm. de Venere, & vino.

Nec Veneris, nec tu vini capiaris amore:
Vno namque modo vina, Venusq; nocent.

Vt Venus eneruat vires, ſic copia vini &c. Et ſup. is tibicen qui cantat Pythia .i. carmen in honorem Apollinis pro Pythone interempto decantatum, didicit prius, & extimuit magiſtrum .i. nullus ignorans artē Muſices, Muſicam profitetur etiam in ioſis tenuibus exhibui, vtpote in ducendis tibijs, niſi forte qui eandem prædidicit, & tamen in arte Poetica eſt ſatis eſt .i. videtur ſatis eſſe, dixiſſe .i. vt quiuis dicat per iactantiam, ego pango .i. compono, & ennuncio, mira .i. admiranda Poemata, ſcabies .i. turpis prurigo, & lepra, occupet .i. inuadat, extremum .i. eum qui vltimus ſcribet verſus. Turpe .i. indecorum eſt, mihi relinqui .i. vt ego relinquar, & fateri me ſcire ſanè .i. vt ſanum decet, quod non didici. Et hoc metaphoricos locutus eſt poeta vtens tranſlatione à ludo puerorum, ita enim pueri currentes aiunt. Occupet ſcabies in extremo remanentem, veruntamen, quia laus in proprio ore ſordet, & non veriſimile eſt multos propria opinione tam illud .i. oſtendit ad eam aſſentationem accedere. Ideo dicit Poeta. Vt .i. quemadmodum, ſup. facit præco qui cogit .i. cõpellit, turbam .i. multitudinem populi ad emendas merces, ſic Poeta diues agris, & diues nummis poſitis in fœnore .i. datis ad vſuram, iubet aſſentatores ire .i. venire, & accedere ad lucrum, vero pro ſed, ſi ſup. aliquis eſt qui poſſit .i. valeat, ponere .i. anteponere, recte .i. debite vnctum .i. obſonium pingue, quod Perſius ſic interpretatur, Calidum ſcis ponere ſumen, Scis trita horridulum comitem donare lacerna, & qui poſſit ſpondere .i. interuenire, & fide iubere pro paupere cliente, ſup. leui .i. facili, & emaci adulatore, & qui poſſit eripere .i. liberare implicitum .i. inuolutum & irretitum, litibus .i. contentionibus, atris .i. obſcuris, & dubijs, vel nociuis, ego mirabor ſi ipſi beatus .i. tam diues, ſciet internoſcere .i. diſcernere, amicum mendacem .i. adulatorem, & verum. Tu ô maior Piſonum, ſeu .i. ſiue, donaris .i. iam donaueris, quid .i. aliquid, cui .i. alicui, ſeu .i. ſiue, velis (aut voles) donare .i. donaturus es, nolito ducere aduerſus factos tibi .i. à te ſup. virum plenum lætitiæ .i. hilaritatis propter bona tua, vel pinguem propter obſonia tua. Sicut in Georg. quid faciat læta ſegetes, quoniam pro quia, talis ſup. audiens verſus tuos clamabit pulchre ſup. verſus tuos eſſe compoſitos, & bene, & recte, & palleſcet .i. præ nimia admiratione ſe pallidum finget, ſuper his videlicet verſibus tuis. Et ſtillabit .i. effundet, rorem .i. lacrymarum guttas, ex oculis amicis .i. ex nimia lætitia, quam de proſperitate tua habet, qua ſe amicum ſignificat, & ſaliet .i. præ nimia lætitia exultabit, & tundet .i. percutiet pede ſuo, terram, vt .i. quemadmodum, ſup. ij qui conducti in funere, .i. ad funebre obſequium plorant, dicunt, & faciunt prope .i. quaſi plura, dolentibus .i. ijs qui dolent, ex animo .i. de vero corde, ſic .i. eodem modo, deriſor .i. callidus aſſentator, mouetur .i. demonſtrat ſe affici, plus vero laudatore .i. eo qui ad verum laudat.

Regula eſt.

Tametſi quæſitum eſt, an carmen laudabile fiat natura .i. præſtanti ingenio, ac diuinę vena naturę, an arte .i. ſtudio, eruditione

& vt

& vt riſum eſt. Democritus (quod etiam aſſerit Quint.) bonitati naturæ plus concedit, non tamen perfectum (qui ſolus laudatur) poëtam efficiet ſine ſtudio, quo circa cum alijs certaminibus atque exercitijs, qui præmia tollere volunt, multos labores ſubeãt, idem poëtis faciendum eſt, qui ſibi placere non debent nec aſſentatoribus preſertim ſibi obnoxijs fidem habere.

Natura fieret laudabile carmen, an arte,
Quæſitum eſt. ego ne ſtudium ſine diuite vena,
Nec rude quid proſit video ingenium: alterius ſic
Altera poſcit opem res: & coniurat amice.
Qui ſtudet optatam curſu contingere metam,
Multa tulit, fecitque puer: ſudauit, & alſit:
Abſtinuit Venere, & vino. qui Pythia cantat
Vibicen; didicit prius, extimuitque magiſtrum.
Nunc ſatis eſt dixiſſe, ego mira poëmata pago.
Occupat extremum ſcabies. mihi turpe relinqui eſt:
Et quod non didici, ſanè neſcire fateri.
Vt præco ad merceis turbam qui cogit emendas:
Aſſentatores iubet ad lucrum ire poëta
Ciues agri, diues poſitis in fœnore nummis.
Si vero eſt, vnctum qui recte ponere poſſi:
Et ſpondere leui pro paupere: & eripere atris
Litibus implicitum: mirabor, ſi ſciet inter-
Noſcere mendacem, verumque beatus amicum.
Tu ſeu donaris, ſeu quid donare voles cui:
Nolito ad verſus tibi factos ducere plenum
Lætitiæ. clamabit enim pulchre bene, recte:
Palleſcet ſuper his etiam ſtillabit amicis
Ex oculis rorem ſalitet: tundet pede terram.
Vt qui conducti plorant in funere, dicunt,
Et faciunt prope plura dolentibus ex animo: ſic
Deriſor vero plus laudatore mouetur.

IANVS NAtura fieret) Vetus eſt verbum, naſci poetam, quaſi nullo egeat artis adminiculo. Si enim vt à nobis antea dictum eſt, poëtica nihil aliud eſt quam imitatio naturæ, quid arte opus eſt ad ea exequenda, quæ nobis ipſa ſuggerit natura, vnde omnis ars profecta eſt, quæ niſi naturam commoueat, nihil egiſſe iudicatur? Quod ſi tanti eſt natura, vt in picturis, ſignis, alijsq. operibus, ad quorum intelligentiam minus habemus inſtrumenti, recta tamẽ & praua iudicamus in naturæ imitatione, cuius neminem voluit natura eſſe inexpertum, qppe q ea omnia in nobis ſentiamus noſtris infixa ſenſibus, cui dubium eſt, ad ea dijudicanda ſatis eſſe naturam? Adde q̄ ſi ars earum rerum eſt quæ ſciuntur, ſitque expenitus proſpectis pla neq. cognitis, atque ab opinionis arbitrio ſeiũctis, qũo põt eſſe ars in ea facultate, quæ tota ingenio conſtet, & quibuſdam igniculis quaſi diuinis, vt ipſe poëta cũ ſua legat obſtupeſcat, admiretur que illa eſſe orta? Eſt ſane verum magnam & potiſſimam partem poſſidere naturã, cuius vi quædam artis ſimulacra, quarum in nobis habemus ſemina, ſine doctrina mouentur, primamq. illam vim & ingenium à natura tribui, q̄ nos acutos faciet ad excogitandum, vberesq. ad explicandum, quę nulla poſſunt arte comprehendi, ſed infirma ætate, imbecillaq. mente vis naturę per caliginem cernitur, quę niſi arte confirmetur, progredi longius non poteſt, cumq. ad illuſtrem naturam ratio quædã confirmatioq. acceſſerit artis, & præclarum, ac ſingulare quiddam ſolet exiſtere, atque vt nota poëtica arte non conſtat, ſic ſine quibuſdam præceptis ab peritis notatis, & obſeruatis bona eſſe non poteſt, ars enim dux certior eſt, quam natura, certas habemus rationes, quæ ordinem habent, & quaſdam errare non patientes vias, quæ ars, cum naturæ conſeruandę cauſa inuenta ſit, & id quòd à natura datum eſt, quia fortuitum eſt, nec ſemper paratum eſſe poteſt, tuetur, & quod deeſt acquirit, nec ſemper tamen ſectanda ars, nam vt naturam æmulam ſuarum virium nõnunquam artem eſſe patitur, ſic irruam quandoque feſſo labore dimittit. Coniungenda ergo vtraque ita, vt altera alterius ope ſuſtineretur. (Quæſitum) diſputatum eſt longa ventilatione. [Laudabile) Bonum poëma. [Studium) Ars. [Vena) Longo ingenio. [Rude) Non excultum arte. [Non video) Sumptum ex vetuſto iudicandi more. Solebant enim iudices cum ſententiam pronunciabant, addere. Si quid mei eſt iudicij. [Proſit) Prodeſſe poſſit. [Sic) Studium ſine diuite vena. [Opem) .i. natura poſcit auxilium ab arte. [Coniurat) Conuenit, coniungitur. [Qui ſtudet) Non ſatis eſt valere ingenio, nec callere artem, niſi diligentiam adhibeamus, quæ etiam ingenium ex tarditate incitet, & artem cura, & cogitatione adiuuet, & vtrique quaſi lumen aliquod adhibeat, ars demonſtrat tantum vbi ſit illud quod quæras, reliqua in cura, cogitatione, labore, vigilantia, id eſt diligentia conſiſtunt. Non enim vt quiſque verſum pedibus inſtruxit, ſenſumque teneriorem verborum ambitu intexuit, continuo in Heliconem venit. Sudandum eſt vt ad montem Parnaſum perueniamus. [Metam) Meta idem eſt quod inuerſus turbo. κῶνος à Græcis appellatur, at hic pro fine ponitur. [Puer) Iam inde a pueritia aſſueuit, & didicit currere. [Sudauit) In æſtu. [Alſit) in frigore. [Pythia) Pro quibuſcunque poſuit cantionibus. Muſicorum magna eſt cura, non artis ſolum, ſed & vocis, vnde Nero Cæſar pomis abſtinebat, clyſtere vomituq. augendæ vocis cauſa purgabatur. [Vino) Quod obeſt arterijs, & voci. [Venere) Frequens Venus obeſt voci, & raucedinem concitat, hinc fiebat Comœdijs, & ijs quibus vox erat cuſtodienda infibulatio cute quæ ſuper glandẽ eſt rraſuta filioq; relicto, donec circa foramina cicatricula fierent, tunc impungebatur fibula, quæ erat æneus circulus. [Tibicen) Qui tibia canit. [Prius) Quam dicat ſe peritum. [Nũc) Cum nulla fiat exercitatio, nil laboris impenditur. [Pango) Scribo. Pangi dicuntur verſus figi in certam, veluti plãtæ cum in terram admittuntur. [Occupet extremum ſcabies) Sumptum è ludo puerili, qui in curſura vltimo ſcabiem imprecatur, quaſi omnes præter vnum ſint victores. [Mihi turpe relinqui eſt) Loquitur ex perſona reſpondentis, qui dum vltimus non ſit, ſat ſecum putat actum belle. [Et quod non didici) Licet poeticam non didicerim, tamen poemata pulchra pango, & poeticam profiteor. [Præco) Præcones lapide qui in foro ſublimior erat, & editior, populos conuocabant ad emendas merces, & oblata precia pronunciabant. Argentarij habebant ſummam rerum venalium, ab his accipiebant ſquarij, à quibus demum coactores nummos exigebant. Quæ volumus emendare, primum diutius nobiſcum tractamus, duobus deinde aut tribus legimus, mox alijs tradimus adnotanda, notaſq. eorum, ſi dubitamus, cum vno rurſus, aut cum altero penſitamus, non ſtatim pluribus recitamus, ſed amicis certis electiſq;, quibus credamus, quos & tanquam ſingulos obſeruemus, & tanquam non ſingulos timeamus. Oriturque ex hac recitatione magna vtilitas vt de quibus dubitat, quaſi ex conſilij ſententia ſtatuat multaſque multi admoneant & vultus, oculis, nutu, manu, murmureque oſtendant, quin etiam ſilentio, quod ſi acre ſit, & intentum, non minor quandoque plauſus, quam clamor redditur. Inſpiciendum tamen, ne quædam ſæpe ſint quæ ſingulis fortaſſe nõ placent, omnibus plurimum, vnde Pomponius ſecundus Tragœdiarum ſcriptor, ſi quid tollendum amicus, ipſe retinendum putabat, dicere ſolebat. Ad populum prouoco. Primus omnium Romanorum qui aduocatis hominibus ſua ſcripta recitauit, fuit Aſinius Pollio. qui inquam cum Cicerone de eloquẽtia litem habuit, tamq. paulatim ea res excreuit, vt miſeri poetæ rogarent vltro, & ambirent qui dignarentur audire, & ne id quidem gratis, nã & domum mutuabantur, & auditorum extruebant, & ſubſellia conducebant, & libellos diſpergebant, vt beatiſſimus recitationis eorum euentus conſequeretur. [Poſitis in fœnore) Vnde apparet malum eſſe poetam. [Vnctum) Lautum conuiuium, opulentam, & opiparam cœnam. [Ponere) Apponere. [Pondere) Sponſionem facere, & vadem fieri pro tenui ſupellectile. [Eripere) Eximere. [Beatus) Diuea poëta. [Plenum lætitiæ) admonet eos, qui, aut acceperint, aut expectent, non poſſe eſſe bonos iudices. [Palleſcet) Ex magna admirationem. [Rorem) Lacrymas præ lætitia. [Vt qui conducti) Præficas intelligit, quæ ante domum mortui laudes eius canebant dictæ q̄ ancillis lamentantibus præficerentur, præficæq. vocatæ vſq; ad ſecundum bellum Punicum. Populus tandiu adſtabat, quandiu cadauer conſumeretur, cineresq. colligerentur pronunciabatur, ilicet, interim reſpondebant flentibus præfica, quæ planctus princeps erat, non odoris. Plautus de præficis, & Lucilius in Horatij ſententiam. Mercede, quæ conductæ flent alieno in funere præfice multo. & capillos ſcindunt, & clamant magis. θρηνῳδοί Græce dictæ. Nam & threni lamentationes

nes dicuntur, & θρῆνος Nænia. [Deriſor) Adulator qui imponit miſero lectori, magna .n. iactura oritur ex adulatione, nam etiã ſi non ſtatim nocet adulator, ſemina in animo relinquit, ſequiturq́. nos etiam cum ab illo diſceſſimus, reſurrectum poſtea malum, vt qui ſimphoniam audierunt, ferunt ſecum in auribus modulationem, quæ actiones impedit nec ad ſeria patitur intendi. Sic adulatorum, & prauus laudantium ſermo diutius hæret q̃ auditur, nec facile eſt animo dulcem ſonum excutere. [Laudatore vero) Proprie dixit laudatorem. Laus non ad vocem refertur, ſed ad ſententiam, vt laudatus ſit ille qui iudicatur laude dignus, Laudatio vero vocem exigit, vnde nemo laudem funebrem, ſed laudationem dixit, cuius officium oratione conſtat.

ACRON.

NATVRA fieret laudabile carmen, an arte. Quæſitum eſt. Multi quærunt vtrum poëta naſcatur, an fiat. Ego vtrunq; dico, habere poëtam debere. i. artem; & ingenium. [Sine diuite vena) Hoc eſt ſine; ingenio bono, & ſine natura. [Rude) Stultum, ſine ſtudio, & imperitum. [Alterius ſic Altera) Vt illud Saluſtianum. Alter alterius auxilij eget. [Coniurat amice) Conuenit amicabiliter. [Qui ſtudet opt.) Qui ſtudet ad gloriam venire, multa debet pferre. i. ſudare, algere, vigilare, abſtinere à Venere. [Curſu) labore & opere, curſu qui primus vult eſſe. [Sudauit) Per æſtatem .ſ. [Alſit) Per hyemem frigua ſuſtinuit. [Pythia cantat). i. Pythonem compoſitum ab Apolline. [Non ſatis eſt dixiſſe, ego mira poëmata pango) Iactare, & dicere, optimus poeta ſum, cum non ſim. [Pango) Compono. i. ego poſſum mira poemata componere, hoc dicit malus poeta. [Occupet extremum ſcabies) Ille patitur ſcabiem, qui extremus componet verſus παροιμιῶν autem locutus eſt à ludo puerorum. Ita .n. pueri currentes aiunt. Occupet ſcabies in extremo remanentem. Id eſt ego poeta ſum, habeat ſcabiem, qui non eſt poeta. Hoc ergo ex perſona illorum dixit, qui dicendo carmina ſcimus facere, nihil ſciunt, volunt tamen ſe æſtimari poetas. [Mihi turpe relinqui eſt) Turpe mihi eſt, vt vltimus faciam carmina [Sanè neſcire fateri) Ordo eſt, mihi ſanè turpe eſt fati neſcire. [Vt præco ad merces turbam, qui cogit emen.) Quemadmodum præco voce hortatur populum accedere ad emẽdas merces proſcriptas, ita & poeta diues hortatur aſſentari ſibi in carmine perdona multos. [Aſſentatores) Blandos, falſos auditores. [Diues agris, diues poſitis in fœnore nummis) Qui multos agros, & multos nummos habet poſitos in fœnore. [Si vero eſt, vnctum qui recte ponere). i. qui bene paſcat. Vnctam autem lautum conuiuium, vnde in alio loco. Accedes ſiccus ad vnctum Perſius, Calidum ſcis ponere ſumen. vnctum recte appellat pulmentarium bene coctum, & eſt Satyrice dictum. Si vero ſit poeta qui bene paſcat, hoc eſt, ſi habet eum qui cœnam præparet, bene mirabor ſi iſtiuſmodi homo poſſit falſum amicum à vero diſcernere, nam cum falſus amicus eodem modo eum laudet, & verus, non poterit largus poeta inter bonos malosq́. habere iudicium. [Spondere) Interuenire, & ſidem dicere. [Leui) Tenui & egenti, vel vili. [Tu ſeu donaris, ſeu quid donare velis cui: Nolito ad verſus tibi factos ducere plenum Lætitiæ) O Piſo, ſeu donaſti alicui, ſeu donaturus es, hoc auditore carminum tuorũ ne vtaris, vt pro donis lætetur, nolito pretio aliquem laudatorẽ tuis verſibus locare, ne tuo munere lætus fictas tibi laudes perſoluat. [Pulchre bene, recte) Eſſe compoſitos verſus. [Palleſcet) Pallidus fiet cum cœperit te falſum laudare, quaſi præ nimia admiratione. [Super his). i. ſuper hæc quæ dixit bene, pulchre. [Stillabit amicis Ex oculis) Ficte laudando, & præ gaudio flendo. [Amicis). i. aſſentatoribus. [Vt qui conducti plorant in fauore) Hoc eſt, qui conducuntur ad funera, ſicut grauiora faciunt vere dolentibus, ita & aſſentatores plus laudant, quam amicus vero. Item antiqui præficas dicebant mulieres, quæ mortuos alieno conductæ plorabant, quod fit in quibuſdam prouincijs, à quo beneficija redimitur.

PORPHYRIO.

OCCVPET extremum ſcabies) Hoc ex luſo puerorum ſuſtulit, qui ludentes ſolent dicere. Quiſquis ad me nouiſſimus venerit, habeat ſcabiem. [Si vero eſt, vnctum qui recte ponere poſſit:) Hoc eſt, ſi habeat eum, qui cœnam præparet. [Vt qui conducti plorant in funere, dicunt) Alexandriæ, obolis conducuntur qui mortuos fleant: & hoc tam valde faciunt, vt ab ignorantibus, illorum fuiſſe credantur qui efferuntur. Hi ergo vocantur Threnodæ.

GLAREANVS.

SI vero eſt, vnctum qui recte ponere poſſit:) Vnctum recte appellat (idem Acron inquit) pulmentarium bene coctum. Ego vnctum participium eſſe exiſtimo, & vnctum ponere recte bene tractare eum, qui è balneo vnctus ad cœnam veniebat, more priſcorum.

ASCENSIVS.

VT in præfatione noſtra diximus, auctor in hac epiſtola ſui potiſſimum ad diligentem caſtigationem cohortatur, quippe cuius negligentiores Romanos offenderit. Ceterum, quia dicere inſtituerat quis minus idoneus ſit caſtigator, vtpote qui menſa tua captus eſt, pergit oſtendens ſolertiam, & prudentiam veterum regum. i. principium conuiuiorum, quos rex cum alij, tum Martialis perſæpe vocat, quorum morem ſic exponit Reges. i. prædiuitea viri dicuntur, vrgere. i. torquere, multis culullis. i. calicibus vinarijs. Eſt .n. diminutiuum à culeo, qui eſt ſaccus, ſiue vter ex corio, in quo vinum reponebantur. Vnde Poeta Carm. j.

Diues, & aureis Mercator exſiccet culullis.

Vina Syra reparata merce, quia vero ſubobſcure dictum videri poteſt, declarat ſequentibus more Virgiliano, dicens. Et pro. i. dicuntur torquere mero. i. dicuntur contrahere ad confeſſionem puro vino, eum ſup. quem laborant (aut laborent). i. conantur, perſpexiſſe. i. perfecte cognouiſſe, an ſic dignus amicitia, q.d. diuitea, vt capiant, vina bona proponunt, quia ebrius, & pueri, & fatui dicent tibi verum. Tu autem miſer, vt capiaris. Verum vt noſcat Piſo quis bonus ſit caſtigator, & quodnam eiuſdem officium, pergit dicens. Si condens carmina, animi latentes ſub vulpe, hoc eſt ſub dolo vulpino, nunquam fallant te. i. caue ne te fallãt ingenioſi homines laudantes mala carmina, ſicut in Apologis Æſopi illius Phrygij fabulatoris: Coruus illuſus eſt a vulpe, & emunctus caſeo, quem in ore ferebat dicebat .n. vulpes pulcherrimam fore auium ſi canere ſciret, qui captus laude, & canere incipiens, caſeum demiſit, quo habito, quæ prius laudauerat, deridere cœpit, ſed ſi tu recitares quid. i. aliquid cõpoſitionis tuæ. Quintilio videlicet Vario Cremonenſi poetæ, & Virgilij amico, aiebat. i. diceret ad te, ſodes, quod blanditentia eſt, q.d. ſi audes puer, corrige hoc & hoc. i. hunc, & hunc errorem, ſi ſup. negares te ſup. poſſe facere melius, iubebat. i. iuberet te expertum. i. quem expertus eſſet bis, & ter fruſtra ſup. operatum eſſe delere. i. penitus deponere, vel potius ſic iubebat, te expertum bis, & ter fruſtra ſup. operatum eſſe, delere. i. penitus deponere, vel potius ſic. Iubebat, te expertum bis, & ter fruſtra. i. qui feciſti periculum, an poſſes carmen tuum inconditum reſarcire fruſtra. i. in vanum, delere verſum, & nouum facere, & reddere incudi. i. nouo artificio cõponendi verſus, male tornatos. i. male compoſitos, ſed ſi tu malles. i. magis velles, defendere delictum. i. errorem tuum, q̃ vertere. i. corrigere, nullum. i. non vllum, non ſumebat vllum verbum, aut ſup. vllam operam, inanem, id ſine vtilitate vltra, quin. i. quo minus, amares te, & tua ſup. carmina, ſolus ſine riuali. i. æmulo riuales .n. ſunt vnius amatores, qui ſæpe inter ſe rixantur quod tractum eſt a ruſticis, vel à tauris ad vnum riuum conuenientibus. Vir bonus, & prudens reprehendet verſus inertes. i. ſine grauitate, & arte factos, & culpabit duros. i. male ſonantes, & allinet. i. apponet atrum lignum. i. maculam atramenti, calamo tranſuerſo. i. penna per tranſuerſum ducta, incomptis. i. verbibus ornatus, & recidet. i. amputabit, ornamenta ambitioſa. i. ſuperflua, & ad ſolam pompam facta, & coget paret verſibus parum claris. i. obſcuris. lucem. i. claritatem, & arguet. i. damnabit, dictam. i. quod dictum eſt, ambigue. i. dubie, & notabit. i. nota indicabit, mutanda. i. quę debeantur mutari, & fiet Ariſtarchus. i. Ariſtarchi ſimilis, qui grammaticus Homeri carmina annotauit verubus, & ſtellis, quem imitatus etiam eſt Hieron. noſter. Nec ſup. vir bonus, & prudens dicet, id ego offendam. i. lædam amicum, in nugis. i. rebus vilibus? qualia ſunt carmina incondita. Ideo autem non dicet hæc, quia hæ nugæ. i. huiuſmodi facilia carmina, & incondita, ducent. i. afferrent ſeria mala, vtpote malam dicendi cõſuetudinem, & incorrigibilitatem, quod in Arte poëtica grauiſſimum peccatum eſt.

Regula eſt.

Sicut reges. i. principes, paraſitos, & ceteros familiares vino torquere ſolent, vt, quam ieiuni diſſimulant, veritatem fateantur, ita poeta aduigilare debet, vt de carminibus ſuis certum obtineat iudicem, qualis Poetæ tempore erat Quinctilius. Nec tñ ſatis eſt bonum iudicem obtinuiſſe, niſi illi obtemperaueris.

Laborent)

IANVS LAboreot) Student, cum labore tentant. [Cullulis) Multis poculis, & cibis. [Vrgere) Pungere. [Condes) Si recitabis poëma. [Sub vulpe) Non decipient te callidi, vaſri, & aſtuti non vulpinabunt. [Quinctilio) Hic ille eſt Quinulius Varus emunctiſſimi in iudicandis poëmatis ingenij iudicijq́;, cui emẽdandi Virgiliani operis ab Auguſto demandata eſt cura. Qui in Germania cum tribus legionibus legatis, auxilijsq. cæſus eſt qua clade tantum conſternatus eſt Auguſtus, vt caput foribus illideret vociferans, Quinctili Vate redde legiones. Suet. auctor. [Sodes) O amice, ſi audes. [Delere) Totum opus. [Male tornatos) Male pulitos, & compoſitos. [Vertere) Mutare, & emendare. [Inanem) Quæ nihil afferat vtilitatis, & lucri. [Riuali) Nemo præter te amaret tuum carmen. [Vir bonus) officium boni iudicis deſcribit, qui pro nihilo ducit ſi amicum ſuo offendat iudicio, dum admonet errorum. Illi enim patientiſſime repræhẽduntur, qui quammaxime laudari merentur. Verſatur autem potiſſimũ emendatio in adijciendo, detrahendo, mutando. Docta auris, in parum expletis deſiderat, frãgolis offenditur, leuibus mulcetur, & contortis excitetur, ſtabilia probat, clauda deprehendit, redundantia ac nimia faſtidit. Legem vero emendationis ipſe Horatius exequitur in epiſtolis vltimis. [Incomptis) Nõ accuratis. [Allinet) Superinducet. [Tranſuerſo) Non prouerſo, nec recto, ſed in latus ducto, vnde tranſuerſus verſiculus Cic. ad Atticum. Aduerſa catti Marſidi. [Atrum) .i. delebit omnia. [Ambitioſa) Luxurioſa, redundantia. [Claris parum) Breuibus, obſcuris. [Notabit) Aſteriſco, obeliſco, cerula miniatula. [Ariſtarchus) Criticus & grammaticus cui a Piſiſtrato demandata eſt cura. Homericorum carminum in vnum corpus redigendorum. Qui ſimul ac offenderat malum carmen, negabat Homeri eſſe. Rapſodiæ ob eam rem dicuntur Homeri libri, quaſi in vnum volumen conſuta carmina. Carmina autem Homerica in theatris cum virga pronunciabant Homeriſtæ, hinc apta virgæ carmina, in Floridis Apuleius, à qua virga poëtarum interpretes Rhabduchi à Platone dicuntur. [Nugæ) Quas tu nugas putas eſſe. [In mala ſeris) Incipiet enim ex illo inlaiure poeta, nec deinde proficiet, magnos enim plerunque profectus perdidit arrogans de ſe perſuaſio. [Siniſtre) Contrarie, in malum ſiuum omen. [Regius morbus) Quem & Aquatum, & Auriginem vocant, colore potiſſimum detegitur, cũ in oculis quod album eſſe decet, fit luteum, totumq. corpus cum pallore quodam albeſcit. Regius putatur ductus, quod eo laborantes baſilice curantur, exercitatione, frictione, ſi hiems ſit, balneo, ſi æſtas frigidis nationibus, lectoq. & conclaui cultiore clauſo loco, ludis & laſciuia adhibitis, per quæ mens exhilaretur. [Fanaticus) Vt ſunt lymphati, laruati. nam in templis, & ſacris locis corripiuntur ſacro furore, & diuino. [Iracundia Diana) Quam nemini licuiſſe videre impune, teſtis eſt Actæon. [Væſanum) Minus ſanum, cuius mens quodam motu perturbata ſit vnde caiſſe poteſtatem dicitur, quòd in mentis poteſtate, cui totius animi regnum tribuitur, non ſit. [Qui ſapiũt) Qui prudentes ſunt. [Timent tetigiſſe) Ne quid ipſi contrahant inſaniæ excogitatione. [Agitant) Prætereuntem inſequuntur. & eius augent inſaniam. [Incauti) Qui neſciunt, quàm magnum ſit periculum inſanos inſectari.

Reges dicuntur multis vrgere culullis,
Et torquere mero, quem perſpexiſſe laborent:
An ſit amicitia dignus. ſi carmina condes:
Nunquam te fallant animi ſub vulpe latentes.
Quinctilio ſi quid recitares, corrige ſodes
Hoc aiebat, & hoc. melius te poſſe negares
Bis, terque expertum fruſtra, delere iubebat:
Et male tornatos incubi reddere verſus.
Si defendere delictum, quàm vertere, malles:
Nullum vltra verbum, aut operam ſumebat inanem.
Quin ſine riuali teque, & tua ſolus amares.
Vir bonus, & prudens verſus repræhendet inerteis;
Culpabit duros: incomptis allinet atrum
Tranſuerſo calamo ſignum: ambitioſa recidet
Ornamenta: parum claris lucem dare coget:
Arguet ambigue dictum: mutanda notabit:
Fiet Ariſtarchus: nec dicet, cur ego amicum
Offendam in nugis? hæ nugæ ſeria ducent
In mala deriſum ſemel, exceptumque ſiniſtre.
Vt mala quem ſcabies, aut morbus regius vrget,
Aut fanaticus error, & iracunda Diana:
Væſanum tetigiſſe timent, fugiuntque poetam,
Qui ſapiunt: agitant pueri: incautique ſequuntur.

[Et torquere mero) .i. trahere ad confeſſionem .i. vino explorare ingenia dignorum amicorum. [Perſpexiſſe) Præuidere. [Condes) Compones: vt,

Reſpondere paras, ſeu condis amabile carmen.

[Nunquam te fallant animi ſub vulpe latentes) ingenioſi homines laudant mala carmina, ideo vt te fallant aſtutia animi, qui cum ſint vafri, & ſubdoli, innocentem ferunt vultum, quaſi vulpes in Æſopi fabula contra coruos. [Sub vulpe) Sub impoſturis adulantium, ſub dolo. Vulpes enim doloſum animal eſt, vt in Aeſopi fabula, ſic & qui verſus facis, ex fictione facile adulantium potes ſubdolos animos præuidere. [Quinctilio ſi quid recitares) Hic Quintilius erat Varus poëta Cremonẽſis amicus Virgilij. [Hoc aiebat, & hoc maledictum dicebat malo poëtæ, vt corrigeret malos verſus. [Melius te poſſe negares) Deeſt (ſi) .i. ſi negaſſes te meliora carmina poſſe facere, iubebat vt denuo verſus corrigerẽtur, quemadmodum ferramentum maleductum, redditur incudi, & bene ibi formatur. [Male tornatos) Male cõpoſitos. [Vertere) Corrigere, mutare. [Quin ſine riuali teque, & tua ſolus amares) Sine riuali amantur carmina, quando ab eo ſolo amantur qui facit ea. Riualem autem pro æmulo poſuit. Riuales .n. ſunt vnius meretricis amatores, hoc tractũ eſt ab antiquis. Riuales .n. dicebantur qui in agris riuum haberent communem, & propter eum ſæpe diſcreparent. [Inertes) Sine grauitate factos. [Duros) Male ſonantes. [Incomptis) .i. non bene ſonantibus, non bene currentibus, ſine œconomia ſcriptis. [Allinet) .i. apponet. [Signum) Notam culpæ ſignificat, nam notari verſum male formatum dicimus. [Tranſuerſo calamo) Tranſuerſam ducta penna, vitia carminum maculabis. [Ambitioſa) Superflua. [Arguet ambigue) Amphibologias vituperabit. [Mutanda notabit) Deſignabit, certa faciet, quæ mutari debent. [Fiet Ariſtarchus) Nomen Græci grammatici, qui Homeri carmina adnotauit. Ille ergo iudex etiam optimi poëtæ fiet, quod Ariſtarchus Homerum emendans hoc ſigno notauit verſus, quos iudicauit Homeri non eſſe. [Nec dicet, cur ego amicum Offendam in nugis) Sicut multi dicunt. Cur ego debeo corrigere amicum in ſuo errore. [In mala ſeris) In malas neceſſitates, ſi non fuerit emendatus, irriſio laudati, in alijs maioribus ipſum docebit errare. [Siniſtre) Contrarie, quia vt ſuperius dixit.

Neſcit vox miſſa reuerti.

Et ideo poſtquam mali poëtæ carmina publicant contraria, ab omnibus excipiuntur, irrecuperabiliter deridentur, ſicut ſcabies, & regius morbus, ceteriq. morbi quos ipſe dicit, ſunt incurabiles adeo, vt vix aut nunquam poſſint curari.ius. [Regius) Quem quidam dæmoniacum, alij comitialem, alij arquatum vocant, quem Græci ἴκτερον dicunt, quibus oculi virideſcunt. [Aut fanaticus error) Fanaticum errorem pati dicuntur qui à Fanis percutiuntur .i. qui lymphatico agitatur. [Iucunda) Læſione, offenſa. [Agitant) Perſequuntur. Nam pueri prætereuntibus illudere ſoliti, quos inſectantur, in dementiam compellunt. [Incauti) Qui poſſunt lędi ab inſano poeta.

A C R O N.

REGES dicuntur multis vrgere culullis) Reges .n. quos voluerunt recipere in amicitiam, multo mero inebriant, tentantes an per potum quæ habent ſecreta prodant. Docet autem hoc loco multa cura, & ſtudio adſciſcendos amicos eſſe. [Culullis) .i. calicibus, & eſt diminutiuum à Caleo, vt alibi. Ipſe diues, & aurei mercator exiccet culullis.

Vina Syra repeta merce.

P O R P H Y R I O.

REGES dicuntur multis vrgere culullis) Reget enim quos volunt recipere in amicitiam, multo mero inebriant, tentantes an per potionem, quæ habeant ſecreta, prodant. Et torquere mero. [Hoc eſt protrahere ad confeſſionem. Animi ſub vulpe latentes) Sannatores, & mydronas appellamus, qui benigne irrident. [Quinctilio ſi quid recitares) Hic erat Quintilius Varus Cremonenſis amicus Virgilij equos Romanos. [Et male tornatos incudi reddere verſus,) Hoc eſt denuo verſus ſcribere, quo modo ferramentum, male formatum, redditur incudi,

incudi, vt ibi formetur [Qui ſine riuali) Æmulum riualem dicit. [Incomptis allinet atrum tranſuerſo calamo ſignum) Significat ac notat verſum male formatum. [Fiet Ariſtarchus) Hic Homeri carmina adnotauit. Hic ego iudex etiam optimi poëtæ, Ariſtarchus fiet. [Aut fanaticus) .i. qui lymphatico agitatur. [Agitant pueri, incautiq́. ſequuntur) Nam pueri prætereuntibus illudere ſolent, & quos inſectantur, in dementiam compellunt.

GLAREANVS.

IN mala deriſum ſemel, exceptumq́ue, ſiniſtre Acron coniungit carmen hoc cum prioribus, exponitq́ue in mala ſeria .i. malas neceſſitates. Alij diſiungunt a prioribus, connectuntq́. cum poſterioribus. Sed eſt obſcurius dictum vtrouis modo coniungas.

ASCENSIVS.

IN mala, hic oſtendit quo dementiæ perueniat poëta malus ſibi placens, & incorrigibilis, eo .ſ. vt veluti fera quæuis ab omnibus vitetur, quòd ſi quem arripuerit, ad ſatietatem vſque longa recitatione torquet. Ordo autem in principio (ſecundum Acronem) eſt continuandus cum ſuperioribus, vt ſit, Hæ nugæ ducent in mala ſeria .i. in malas neceſſitates. Poteſt tamen ſic accipi, vt .i. quemadmodum, ſup. is quem ſcabies mala .i. quoduis genus lepræ, aut morbus regius, quem quidam dæmoniacum, alij comitialem, alij arquatum vocant, & quem Græci ἰκτερὸν dicunt, vrget .i. torquet, aut error fanaticus .i. furor, quo percutiuntur, qui a Fanis tanguntur, & lymphatico agitantur, hoc eſt qui alicuius numinis furore vexantur, qui & lymphatici, & Cerriti dicuntur. Et ſup. is quem Diana iracunda .i. offenſa, & læſa, vrget .i. perſequitur furore ſubaudi ab omnibus fugitur. ſic omnes qui ſapiunt timent tetigiſſe poëtam væſanum .i. male ſanum, & deprauatum, que, pro &, fugiunt eum ſup. deriſum in mala .i. in malum eius, quia ſine emendatione, & exceptum .i. incorruptum ſemel, ſiniſtre .i. ſine vtilitate eius, & pueri agitant .i. perſequuntur, vt inſanum, & incauti, vt indocti, qui vitioſum hominem cauere neſciunt, ſequuntur .i. imitantur. Poteſt etiam conſtrui ſine ſubauditione verbi, ſic. Qui ſapiunt timent tetigiſſe poetam væſanum, & fugiũt poetam deriſum ſemel in mala, & exceptum ſiniſtre, vt eum quem mala ſcabies, aut eum quẽ morbus regius vrget. Hic .i. huiuſmodi malus, & incorrigibilis poeta dum ſublimis .i. glorioſus, & ſibi placens, ructatur .i. eructat, & euomit verſus ſuos, vel dum ructatur .i. eructat, & euomit verſus ſuos ſublimis .i. magnificos, & altiloquos, & errat .i. captus furore illo vagatur, ſi decidit .i. deorſum cadit, veluti auceps .i. captator auium, intentus .i. operam dans, merulis ſup. capiendis (& eſt Merula auis quæ mera .i. ſola volat, cum ſturni gregatim volent) in puteum ue pro vel foueam, licet clamet longum .i. longo tempore, Io ciues .i. ò boni vicini, & conciues mei ſuccurrite mihi ſup. pereunti, non ſit ſup. aliquis qui curet tollere .i. erigere eum ea fouea, quod ſi quis curet ferre opem .i. auxilium, & demittere .i. deorſum in puteum mittere, funem .i. reſtem, vel chordam, qua eum extrahat, ego .i. quiuis adſtans, dicam .i. dicere poſſit, qui ſcis .i. quo modo ſcis an qui in puteo eſt, prudẽs .i. ſciens, & volens, deiecerit ſe huc .i. hunc puteum, atque nolit ſeruari? Et ego narrabo .i. quiuis aſtans narrare poterit, interitum .i. mortem, poetæ Siculi, videlicet Empedoclis. Et dicam, Deus immortalis haberi, &c. Pro hoc contextu intelligẽdo prius quam pergamus, operæprecium eſt cognoſcere vim ſimilitudinis aucupis, & poetæ errabundi in foueam decidentis, quæ tracta eſt ex Apologis. Aucupes enim aucupio intenti, vt aues emiſſas recipiant, miro modo clamare ſolent, & ſeſe nonnunquam ne auibus capiendis terrori ſint, in puteos ac foueas demittere. Quorum clamore excitati agricolæ vicini, & accurrentes, vt auxilium ferant, ab ipſis cum deriſu, & execratione dimiſſi ſunt. Euenit autem poſtea, vt ijdem aucupes capiendi auibus nimium intenti in non præuiſas foueas inciderent. Et cum clamarent Io ciues ſuccurrite, propter illuſionem præteritam nullus accurrit, & ita ſubmerſi ſunt. Similem fabulam habet Aeſopus, de paſtoribus ſæpe falſo contra lupum auxilium petentibus, quod cum vere petebant, non habebant. In hoc autem eſt aucupi ſimilis poeta, quòd cum ſæpe correptus, noluit ab errore diſcedere, ſi in foueam deciderit, credatur prudens, & volens incidiſſe. Bene autem dixit poeta prudens, non prudenter, quia multi ſcienter, & prudenter peccant, nemo ſcienter & prudenter, Empedoclis, autem hiſtoria ſic ab Acrone recitatur. Empedocles fuit Agrigentinus philoſophus Pythagoricus, qui ſe in flammas Aetnæ montis Siciliæ iniecit immortalitatem affectans, vt videlicet in cœlum credatur translatus. quod eius crepidulæ prodiderunt, quas flamma eructauit, æreis enim vſus fuerant. Is dicebat ingenia frigido circum præcordia ſanguine impediri. Crepidulæ ſunt quas ſoleas vocant. Ordo igitur eſt. Empedocles dum cupit haberi .i. iudicari Deus immortalis, frigidus .i. male ſanus, inſiluit Aetnam .i. montem Siciliæ ardentem. Et igitur ſit ius, & liceat poetis, quod licuit philoſopho nimis inſano, ſup. is qui ſeruat .i. eripit à morte, inuitum .i. volentem ſeipſum occidere, facit idẽ .i. ſimile, occidenti .i. quo occidit, & interficit. Cuius dicti rationem ſic Landinus colligit: Si quis, inquit, ſeipſum perdat, idem ille erit, & cædens, & cæſus. Hunc igitur ſi ſeruabis, non ſolum eum ſeruabis, qui occidebatur, ſed eum quoque qui occidebat, & ita erat ſimilis occidenti. ſed non procedit hæc ratio. Mens enim dicentis eſt, quòd tantum peccat, qui volentem mori ſaluet. ac qui nolentem interficiat. Et rationem ſubiungit, quia, qui ſemel ita affectus eſt, vt ſeipſum velit occidere, nunquam poſtea erit homo .i. ſanè mentis, vt more humano ſuperuiuere velit. Et ita tanto, aut maiore malo affeceris ſeruando volentem mori, quanto bono priuaueris volentem viuere occidendo eum. Neque requiritur extrema varietas hic ex inuidia contra poetam malum loquentia. Inducitur enim quiuis de vulgo ipſum in fouea deprehendens, & dicens ipſum furore proprio, propter grauiſſimum crimen in eam incidiſſe. Et addens nec pro & non, & ſup. poeta hic non fecit ſemel ſup. duntaxat, imò frequentiſſima, hoc quod nunc fecit .i. non ſemel præcipitauit ſeſe in foueam. Nec & non, & ſi erit retractus .i. iterum extractus, non erit iam .i. poſt hac, homo .i. ſanæ mentis, & .i. non ponet .i. deponet amorem .i. cupiditatem mortis famoſæ, qua ſeipſos occidentes pereunt, ſicut Annibal, & Cato. Nec apparet ſatis .i. non eſt ſatis cognitum, & perſpectum, cur (aut cur factitet verſus .i. cum ſit ſæpe inſanus vtrum minxerit in cineres patrios .i. patris, & an ipſe inceſtus .i. inceſto pollutus, mouerit .i. violauerit, & perturbauerit, bidental triſte .i. locum fulmine tactum, & bidente piandum, quem nefas erat tetigiſſe. Vnde Perſius Sat. ij.

An quia non fibris ouium, Ergennaq́; iubente
Triſte iaces lucis, euitandumq́; bidental, &c.

Certe .i. quæcunque cauſa fuerit, certum eſt, quòd furit, ac pro & ipſe recitator carminum ſuorum acerbus .i. ingratus, & iniucundus, fugat indoctum, & doctum .i. omnes mortales, velut .i. ſicut, rurſus animal illud ferox, ſi valuit frangere clathros .i. cancellos, & oppoſitiones hoſtiorum cauſæ ſuæ, vero pro ſed, tenet .i. detinet, que, pro &, occidit .i. interficit, & necat legendo .i. recitãdo malos verſus ſuos quem arripuit .i. in fuga capere potuit, exiſtẽs hirudo .i. tanquam hirudo .i. ſanguiſuga, non miſſura .i talis quæ non dimitteret cutem plenam ſanguinis, niſi ſup. ſit plena cruoris .i. ſanguine ſaturata. Eſt autem diſcrimen inter harundinem, hirundinem, & hirudinem. Nam harundo canna eſt, hirundo auicula, & hirudo ſanguiſuga, quæ ſanguinem exugit. Tangit ergo vltimo loco vitium inepte, & moleſte recitantium, de quibus Iuuen. Sat. j.

Semper ego auditor tantum, nunquamne reponam
Vexatus toties rauci Theſeide Codri? Et alibi,
Et Auguſto recitantes menſe poëtas.

De quibus etiam Poëta noſter ſæpe in Sermonibus meminit. Sed canendum eſt nobis receptui.

Regula autem eſt.

Summopere cauendum eſt, ne in opinione noſtra perſiſtentes, incorrigibiles ſimus, & dum gloriam captamus, omnibus ridiculi ſimus. quod vinum pulchre vitauerimus, ſi ſapientum iudicio auſcultauerimus.

Hic, dum ſublimeis verſus ructatur, & errat:
Si veluti merulis intentus decidit auceps
In puteum, foueam ue: licet, ſuccurrite, longum

IANVS. SVblimeis) Vel ad recitationem alludit eorum, q ſolebant eſſe in foro, & quandoque recitantes ſupra cippum ſe imponere, vt de Caluo legimus, vel (ſublimen) pro turgido accipit, & elato. [Ructat,) Id eſt temere, & nullo conſilio euo-

Clamet, io ciues: non ſit, qui tollere curet.
Si quis curet opem ferre, & demittere funem:
Qui ſcis, an prudens huc ſe deiecerit? atque
Seruari nolit? dicam, Siculique poëtæ
Narrabo interitum. deus immortalis haberi
Dum cupit Empedocles: ardentem frigidus Aetnam
Inſiluit. ſit ius, liceatque perire poëtis,
Inuitum qui ſeruat, idem facit occidenti.
Nec ſemel hoc fecit; nec ſi retractus erit: iam
Fiet homo: & ponet famoſæ mortis amorem.
Nec ſatis apparet, cur verſus factitet: vtrum
Minxerit in patrios cineres: an triſte bidental
Mouerit inceſtus. certe furit: ac velut vrſus,
Obiectos caueæ valuit ſi frangere clathros:
Indoctum, doctumque fugat recitator acerbus:
Quem vero arripuit, tenet, occiditque legendo,
Non miſſura cutem niſi plena cruoris hirudo.

mit. [Errat] Non ſolum corpore, ſed ſcribendo. [Decidit] exẽplo Thaletis Mileſij, qui irriſus eſt, ꝙ dum intentus nocturna ſidera inſpicit, in puteum deciderit, nec viderit quæ erant ante pedes, dũ remotiſſima inueſtigat. Huiuſmodi erit poëta, qui cum ſibi ipſi applaudit, & inania nubesq. ſectatur, in manifeſtiſſimos errores, tanquam in ignorantiæ puteum decidit. vnde ſi auxilium petat, nemo ſit q manum, vel funem porrigat, ꝙ putat volẽtem illũ illuc ſed demiſiſſe. quippe q admonitus non vitarit. quin & timebũt omnes auxiliũ ferre, ne ſi rurſus ſe præcipitet, oleum perdant, & operam. [Intentus] Qui ſectatur. [Io] Exclamantis eſt. [Longũ] multum: vt, Longum formoſe vale diuq;. [Succurrite] adeſt o ciues, & opem ferte. [Demittere] magnitudinem ſignificat putei, vt illud Virgilij. Demiſſi per funem. quo ſignatur equi magnitudo. [Poëta] Empedocles fuit Didaſcalius poëta, qui verſibus philoſophiam comprehendit, vt immortalis à ſuis crederetur, in Aetnam ſe præcipitauit. & iam voti compos fuiſſet, ni illum crepida flammis emiſſa, quibus æneis vtebatur, prodidiſſet. [Dicam] Illi volenti afferre auxilium, & funem demittere poëtæ, qui per imprudentiam ceciderat in puteum. [Siculi] Melij Agrigentini. [Haberi] Dici, exiſtimari à ſuis diſcipulis. [Frigidus] An ad eius alludit opinionem, qui hominum ingenia frigido circa præcordia ſanguine impediri aiebat? an potius frigidus pro ſtulto poſuit, & segni? qui ſi quid hominibus perſuaſiſſet, ideo ſe immortalem perſuadebat futurum. [Aetnam ardentem] Quæ plurimis locis ignem euomit. non editis ſolum, ſed adiacentibus. vnde cur vnicus mons à Meſſala, & Valgio dictus ſit, dubitare ſe ait Seneca. [Liceat perire] Nihil tam in poteſtate hominis eſt, ac mors, vel teſtis Portia. libertatem autem mortis velle eripere, hæc quidem vis eſt. [Idem facit occidenti] Idem facit ac ſi occideret, vtrumque enim vim eſt inferre. Veteres, Facio idem tibi, dicebant Græca conſtructione .i. idem quod tu facis. [Nec ſemel] Quod condonandum eſſet, nam (ſemel) vitium eſt ad (pene nunquam) ex eodem ſenſus eſt, quod Craſſum ſemel in vita riſiſſe ſcr. Lucillius, vnde illud Virg.

Tum primum noſtris Cacum videre timentem.

Id eſt ſemel. [Nec fiet homo] brutum erit animal, nihil ſapiet, vt illud Terentianum, Cenſeo hominem me eſſe? vel refert ad Empedoclem, ob cupiditatem famæ immortalitatis adipiſcendæ. [Amorem] Cupiditatem. [Famoſæ] Diuulgatæ, celebratæ, vel infamis. Anima enim in corpore dimittenda eſt arbitrio eius qui dedit. [Nec ſatis apparet] Non liquet, id eſt furentis ſunt carmina, ſed ignoratur quo læſo numine is illi furor ſit immiſſus, vtrum impius in patrios manes, an loca ſacra violauit. vtcunque vitandus eſt & fugiendus, ne ſi nos arripuerit, malorum carminum lectione enecet. [Minxerit in cineres patrios] Magna quondam fuerat ſepulchrorum religio, vt etiam extra gentem inferri fas negarent eſſe, illa violare capitale erat, nulla vi deleri neque moueri poterant, atque vt cetera extinguebantur, ſic ſepulchra vetuſta ſanctiora reddebantur, ac locus ipſe multa religioſa iura complectebatur, qui in loco publico eligi non poterat, ſed extra vrba ſecus vias, quin & ſepulchra mutare non licebat, vnde illud diploma vetuſtum, Cum ante hos dies coniugem, & filium amiſerim oppreſſus neceſſitate, corpora eorum fictili ſarcophago commendauerim, donec his locus quem emeram, edificaretur via Flaminia inter miliaria ſecundum, & tertium euntibus ab vrbe parte læua rogo domine Imperator, permittas mihi in eodem loco in marmoreo ſarcophago quem mihi modo comparaui, ea corpora colligere, & quando me eſſe defecto, pariter cum eis ponat. Placet. Lubentius Celſius pro magiſter ſubſcripſi. Tertio Nonas Nouembres Antio Pollione, & Optimo conſulibus. [Cineres] Comburebant enim corpora Romæ ab ipſa populi Romani infantia. vnde lex in duodecim tabulis, In vrbe non ſepelito, neue vrito. [Bidental] Loca tacta fulmine, acri ſtudio procurabant maiores noſtri, ſacerdotem adhibebant, colligebantque diſperſa fulminis veſtigia, terræq. ſacris rite peractis, conſtructa ara cæſaque biue, eum locum bidental appellabant, quem violare piaculum erat. [Inceſtus] pollutus. [Inceſtum dicitur quæcunque pollutio. [Mouerit] Violauerit ligone vel aratro. [Triſte] Quod in malorum procuratione fieret, ſic & Perſius.

Triſte iaces lucis euitandumque bidental.

An potius triſte dixit, quòd quædam ſint fulmina læta quę cum à prima cœli parte venerint, & in eadem conceſſerint, ſummam portendant felicitatem? [Inceſtus] Eo ipſo, ꝙ mouit bidental. [Certe] agatur, inquit, quouis ſcelere furioſus eſt. [Caueæ] Caueã one pro arena poſuit, in qua feræ exhibebantur, quam & Virgilius pro conceſſu populi accipit in v. lib. an caueam receptaculum intelligit, qua non ſolum auiculas includi mos erat, ſed & feras ad ludos? quam aulã vocat Petronius in carm. *Premit aduena claſſes.*

Tigris, & aurata gradiens vectatur in aula,
Vt bibat humanum populo plaudente cruorem.

Sed nec imperite, cum cauia ſeptum ouium, Græcum ſit nomen addita c, licera (Clatros) cancellos, repagula, quæ pede inter ſe diſtent, vnde clatrata feneſtra, Plauto ac Catoni, clatrare, Columellæ. Propertius,

Et canis in noſtros nimium experrecta dolores:
Cum fallenda meo pollice clatra forent.

Et Virgilius, inſertas feneſtras dixit .i. claratas. [Recitator] Qualis Ligurinus ille apud Martialem. [Hirudo] Apta ſimilitudo. vt enim hirudo ſi corpori hæſerit nequit euelli, niſi plena ſanguinis, ſic poëta ſtrenuos nactus aures tantum recitat, & tam mala carmina, vt non dum ſanguinẽ, ſed animam miſero exugat auditori. Danda eſt ergo opera, ne fanatici, ne cerdiæ ne vrſi, ne hirudines ſimus. Ad perfectam illam poeticam, quæ mediocritatem non admittit, contendendum eſt. Quam vt aſſequi poſſimus, primũ boni, & haberi, & eſſe quæramus, ab omni corporis ſenſu contagioneq. primum auertamus, imitemurque agricolas, qui ſentibus omnem prius agrum per purgant, poſtmodum ſemina iaciunt. ſic nos rum examinis nimoem rerum ſordidarum cupiditatem eiecerimus, ceterosq. affectus igne ferroque extirpauerimus, omni tam cupiditatum quaſi ſpinarum commixtione ſuffocata, tunc demum hæc diuina poeticis ſermona excipiemus. Fallimur, ſi putamus, corruptis obſcœniſque moribus ſpeculatiuos ſpiritusque immiſceri diuinos. Nec nos labor terreat, qui ardua ingredientibus primus ſeſe offert, conantesque aſcendere deturbat. An vſquam eſt quod poſſimus vtilius glorioſiusque hoc quod ſupereſt æui exigere? Nam quòd vtilitatem in ea negent eſſe vllam, eſt ſane nulla ijs qui omnia mercede metiuntur, eaq. affectant, quę lucellum afferunt, tam q. potius quam famæ, auri quam honori, cœno quam cœlo ſtudent. ſed quos aurea delectat virtus, nihil habent maius quod ſuſcipiant, quippe quæ omnem viuendi rationem contineat, fortium res geſtas interire non patiatur, impie facta quaſi inuſta nota vlciſcatur, perpetua ſtigmata improbis inurat, bonos ſempiterna muneret gloria. Quid enim aliud heroici, niſi perfectum hominem deſcribunt? Elegiographi inanes cogitationes, ſtulta amantium conſilia amoris quam intolerabile iugum oſtendunt. Tragici tyrannorum exitus, fortunæque aleam patefaciunt. Comici, priuatam vitam quaſi in ſpeculo demonſtrant. Satyrici vitia ſectantur. Lyrici fortium res geſtas commemorant. Denique quocunque graditur pede, nihil habet, niſi præcepta exemplaque vitæ ſaluberrima ſuis cultoribus, qui non quantum quidq. prodit, ſed quanti quidq. ſit, metiuntur, quæ magnum præbet præmium, quæ ſeipſam largitur poſſidendam, vt qui illam adipiſcatur, nullis immotus ſit caſibus, nullius externæ opis egeat, ſuis animoſus diuitijs, & tanquam è ſpecula mortalia deſpiciens. Et nos tam duri ſumus iam inepti, tam barbaris ipſis immaniores, qui tantum cœleſte munus, virtutum, omnium ſeminarium, ex quo tot clariſſima lumina lumen acceperint, in ſitu ſqualoreque neglectum iacere patiemur? tantum

tum doctrinæ ſapientiæq. theſaurum contemnemus ? tam ſuauem concentum picatis auribus negligemus ? quin agite, ſignum hoc noſtrum Horatianum attulamus. hæc ipſa præcepta pro aquila haſtæ alligemus. En, ego vltro nomen do, profiteor inuocatus, procedoq. in medium miles voluntarius, & ſi per vos licet, anteſignatum me vobis polliceor, nō mea fretus eruditione quæ tenuis eſt, magnitudinemq. tantæ profeſſionis non ignoro, ſed nonnulla fortaſſe diligentia, vt quod vel ingenio, vel doctrina non poſſum labore ſaltem, & cura perficiam. Itaque non hortor iam vos ad hæc ſtudia, quos video incitatos, ſed deſiderium veſtrum ardens, & concitatum peto. Diligentiam vero, & conſtantiam expoſtulo. Facile eſt quod velis, excogitare, verum illud quod cogitaueris, conſequi difficile. Conſequemur autem ſi inuigilare voluerimus. quid enim tam arduum eſſe poteſt, & ſeclusum, quo humanum ingenium penetrare non poſſit? nihil tamē agit, qui ſine puluere, & ſudore ad ea ſperat poſſe peruenire, quæ nos populo, & habenti nubila terræ eripiunt, cœloq. inſeceant. Ipſa opus conſtantia, ne aut ignauia ab incepto deſiſtamus, aut quaſi difficultate victi, pedem referamus, ne ue tanquam adulterini pulli è ſchola præcipitemur, ſed veluti ſoboles generoſa quorum acies conſtans in ſolem perdurat, ducemur & eccipiamur.

ACRON.

RVCTATVR) Pro Eructat. vt, Etiam nox humida cœlo. Præcipitat. [Sic veluti merulis intentus decidit auceps) Senſus eſt, Nec ſemel inſanos verſus faciet, nec carebit cupiditate, tanquam aſſidue in foueam cadat. [Dum cupit Empedocles) Empedocles fuit Agrigentinus Pythagoricus, qui ſe in flammas Ætnæ montis iniecit, immortalitatem affectans. quod eius crepidulæ prodiderunt, quas flamma eructauit. æreis enim vſus fuerat. Empedocles vnum dicebat, ingenia frigido circa præcordia ſanguine impediri. [Idem) Simile. [Nec ſatis apparet cur verſus) Neſcitur pœna propter quam facit verſus malos inſanus poeta, an quia læſerit bidental, an quia violauerit patris ſepulchrum bidental locus fulminis. Triſte autem, quòd propter lapſum fulmen conſtituitur. Et eſt bidental à bidentibus dictum. nam reliquias fulminis pontifices cum ſacrificio ſepeliebant. [Mouerit inceſtus) Inceſtus dicitur homo pollutus, qui flagitiũ commiſerit, aut in ſororem, aut in ſacerdotem, aut in affinem. [Clathros) Oppoſitiones oſtiorum. [Indoctum doctumq. fugat). i. omnibus dicit, Audite me, cum ab omnibus fugiatur. [Nō miſſura) Cum comprehenderit corpus. [Hirudo) Sanguiſuga. Alij ſanguiſugam, & alij ſanguiſugiam dixerunt. Diſtat autem inter harundinem, hirundinem, & hirudinem. Harundo, canna eſt, hirundo, auicula, hirudo, ſanguiſuga.

PORPHYRIO.

HIC, dum ſublimes verſus ructatur, & errat:) Ructatur, pro Ructat. Antiqui & ructo, & ructor dixerunt. hic genere patiendi extulit ructatur, vt venatur, lauatur. [Siculiq. poetæ) Narrabo interitum. [Empedocles) Fuit Agrigentinus phyſicus, qui ſe in crateram præcipitem dedit Ætnæ, immortalitatem affectans. [Ardentem frigidus Ætnam inſiluit) Dum ſe credit ex opinione hominum collecturum diuinitatem, ſi nunquàm comparuiſſet. [An triſte bidental) Id quod Iouis fulmine percuſſum eſt, bidental appellatur, hoc expiari non poteſt. Sunt autem qui putant ab agna dictum bidental. [Hirudo) Hæc ſanguiſuga appellatur.

Q. Horatij Flacci Artis Poëticæ Finis.

IODOCI BADII ASCENSII
Sermonum Horatii familiaris explanatio. Et primo Prænotamenta quędam.

Titulus operis Satyrarũ origo.

QVI ſit, Mœcenas, &c.) In exponendis, inquit Seruius, auctoribus hæc conſideranda ſunt: Poëtæ vita, Titulus operis, Qualitas carminis, Scribentis intentio, Numerus librorum. Et explanatio. Vita autem Horatiana prius per Mancinellum dilucide explicata eſt. Titulus autem operis, Liber Sermonum, ſeu Satyrarum Q. Horatij Flacci. Pro quo ſciendũ eſt, primo omnium Tragœdiam veterem inuenta eſſe, deinde Comœdiam veterem, tum Comœdiam nouam, & vltimo loco Satyram nouam, quam nunc in manibus habemus. Vnde (vt de origine ſingulorum pauca dicamus) notandum eſt vetuſtiſſimã etiam gentibus fuiſſe conſuetudinem ſacrificandi dijs, & vota ſoluendi præcipue poſt vini, frugumq. collectionem. Conuenerũt enim in agros ſuos ibiq. e ceſpitibus altaria conſtruxerunt, quibus incenſis, & admoto hirco, quoddam genus carminis ruſticũ, & incultum canebant, quod ab hirco (qui græce τράγος dicitur) Tragœdia cœpit denominari. Vnde etiam optimo cantori hircus in præmium dabatur. Ideo autem Baccho Deo viti immolabatur caper, ſeu hircus, quòd viribus morſus eius ſumme nociuus eſt, vt atteſtatur Ouid. in Faſtis: & Virg. in Georg. dicens:

Non aliam ob culpam Baccho caper omnibus aris
Caditur. & veteres ineunt pro ſcena ludi.

Prima ergo inſtitutio Tragœdiarum erat Deorum laus, & gratiarum actio. ſed quia viri præpotentes ſibi diuinas laudes vſurpabant, ſurrexerunt ingenioſi, qui in huiuſmodi carminibus oſtẽdebant quantum humana fragilitas à Deorum immortalium felicitate diſtet. Vnde regum, & principum, qui ex ſuperbo, & magnifico ſtatu ad humiles fortunas deſcenderunt, calamitatem memorabant, & hinc Tragœdia, quam modo habemus, exordiũ ſumpſiſſe creditur. Semper enim in Tragœdia principium lætum eſt, & finis mœſtiſſimus. Contrarium autem fit in Comœdijs, de quarum origine pauca dicamus. Priuſquam Athenienſes mœnia murosq. conſtruxerant, cum adhuc in Vicis, & Pagis degerẽt, ſacrificaturi Apollini Nomio. i. paſtorum, vicinorumq. Deo conuenticula & comeſſationes frequentabant, in quibus carmen ruſticum decantabant, quod à comeſſatione, vel conuentione Comœdiam appellabant. Erat autem vetus illa Comędia ad reprehendenda hominum vitia principaliter inuenta, vnde ſurrexerunt veteris Comœdiæ ſcriptores, qui cum multa libertate vniuſcuiuſque etiam viuentis, & interdum præſentis vitia ſub proprio eius nomine notabant. vnde dicitur à poëta noſtro in hoc 1. Serm.

Eupolis, atque Cratinus, Ariſtophanesq; poëtæ,
Atque alij quorum Comœdia priſca virorum eſt:
Si quis erat dignus deſcribi, quòd malus, aut fur,
Quod mœchus foret, aut ſicarius, aut alioqui
Famoſus, multa cum libertate notabant.

Hinc omnis pendet Lucilius, hoſce ſecutus mutatis tantum pedibus, numeriſq;. Ea autem libertas diu multum profuit bonis moribus. Nam multi timentes diffamari, veriti ſunt turpiter viuere, & ſaltem palam peccare. Vnde dicit Iuuen. Sat. j.

Enſe velut ſtricto quoque Lucilius ardens
Infremuit, rubet auditor, cui frigida mens eſt *Criminibus.*

Vt autem turpia, & obſcœna vitia, quæ fœda dicta ſunt, poſſent liberius taxare introduxerunt nonnulli Satyros, qui (ſecundum eos) ſunt Dei ſilueſtres petulãtia, & obſcœnitate gaudentes, ſunt enim laſciui, & immundi. Sicut enim noſtro tempore ludis iocularijs, aut moralibus, qui timent reprehendi ſi liberius loquantur, introducunt fatuos, aut ſomniantes, aut conſimiles, ſub quarum perſonis conceptum ſuum exprimunt. ita tunc temporis, qui obſcœna in proprijs perſonis verebantur enarrare, aſſumebant perſonas Satyrorum, qui ſecundum diuerſitatem materiæ diuerſæ ætatis introducebantur, modo cani, modo impuberes, modo alterius ætatis. Ex ſic ſatis patet origo veteris comœdiæ, & etiam veteris Satyræ. Nam in materia ſimiles erant, & in genere metri. Differebant autem in hoc quòd in Comœdia non erant Satyri, ſicut in Satyra. Orta eſt autem Satyra ſtatim poſt veterem Tragœdiam. Vnde Lucilius ſtatim à principio Satyram fuiſſe teſtatur. Et Horat. in opuſculo de Arte Poëtica ſic dicit:

Carmine qui tragico vilem certauit ob hircum,
Mox etiam agreſtes Satyros nudauit &c.

Ex quibus verbis poteſt elici Satyram à Satyris dijs potius dici, quam à Satyra lance, vel à Satyra lege, vel à ſaturitate, vt Donat. quoque conſentit. Poſtquam autem poëtæ Græci diu in hoc genere ſcribendi verſati erant, multumq. moribus bonis profuerant, cœperunt abuti licentia ſcribendi. Nam aut inuidia moti, aut precio illecti, etiam bonos ciues diffamabant. quo circa lata eſt lex, ne quis in quempiam viuentem ſub proprio eius nomine libros famoſos edat, aut carmen componat. Vnde poſtea Męnander comœdiam nouam adinuenit, cuiuſmodi nunc in Plauto, & Terentio conſpicitur. Vltimo autem loco apud Latinos tantum inuenta eſt Satyra noua à Lucilio, qui veterem libertatem reprehendi ſeruauit, ſed genus carminis, mutauit, nam hexametro eam ſcripſit. quem ſecuti ſunt Horatius, Perſius, & Iuuenalis, quantum ad genus carminis. ſed propter legem de famoſis libellis latam. non tam libere viuentium crimina taxauerant.

Quia tamen more Satyrorum petulantium de vitio in vitium ſaliunt, & Satyrico ſale vnumquenque fricant, remanſit nomen Satyræ. Horatius tamen maluit opus ſuum librum Sermonum, quàm Satyrarum appellari. Cuius rei variæ aſſignantur rationes, Prima quæ eſt Acronis, quia vili ſermone potius, quàm tumenti confecit. Vnde auctor ipſe negat Satyricos eſſe poëtas eo quòd tam pedeſtri, familiari ſermone vtantur. Dicit enim Sat. 4.

Primum me illorum dederim quibus eſſe poëtas

Excerpam numero, neque enim concludere verſum.

Dixeris eſſe ſatis, neque ſi quis ſcribat vti nos ſermoni propriora, putes hunc eſſe poëtam. Secunda ratio eiuſdem eſt, quia ad

Sermo. præſentes ſcribuntur hi libri, ideo Sermonum appellantur. Sermo enim dicitur eo quòd ſeratur inter duos, aut plures vi[c]iſſim loquentes, tunc enim dicitur Sermo, quando verba vltro citroq́. habentur, aut quando ad præſentes loquimur, ſicut declamatores, ſeu prædicatores noſtri ſermonem facere dicuntur. Quamuis autem vtraque harum rationum probet opus hoc rectè Sermones appellari, neutra tamen probat quin poſſint Satyræ appellari. Nam & Satyræ pedeſtri ſermone volunt fieri, & ad præſentes haberi. Vnde datur tertia ratio: quia ſ. Satyra eſt nomen maledicum vitiorum acerbe caſtigatiuum, ideo Poeta noſter ne lectores acerbitate nominis territi aufugiant, maluit Sermones, quàm Satyras appellare. Seruauit enim mediocritatem inter acerbitatem Lucilli, & ſuauitatem Iuuen. Quocirca non ab indignatione, ſed à quadam admiratione opus ſuum incepit, Nec contra peccatores exclamat, ſed Mæcenatem ſuauiſſimum amicum, & præſidium ſuum alloquitur. Præterea in toto opere conatur ſeueritatem nimiam effugere, vt quaſi ridendo ægrotos animos ad ſui lectionem alliciat. vnde Perſius de ipſo:

Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico

Tangit, & admiſſus circum præcordia ludit.

Qualitas carminis. Et hæc de titulo operis. De qualitate carminis notum eſt, quòd eſt hexametrum Satyricum. hexametrum .i. ſex pedum ſicut heroicum. Multum tamen differt ab heroico. Primo, quia in heroico carmine pertractantur res magnificæ, & altiores, quam & humanis opibus poſſint depleri. quo circa diuini numinis habet à principio inuocationem. In Satyrico res humiles, & viles, vtputa vitia hominum reprehenduntur. vnde non ab inuocatione, ſed aut ab indignatione, aut ab admiratione faciunt Satyrici exordium, perinde ac ſi multitudine vitiorum laceſſiti, & prouocati ad ſcribendum non poſſint amplius tacere. Sicut fatetur Iuuen. Sat. 1. dicens, Difficile eſt Satyram non ſcribere. Volunt enim Satyrarum ſcriptores ſignificare, quòd non ex petulantia animi, ſed multitudinem vitiorum coacti ſcribant. Secundo in heroico carmine introducuntur diuinæ, & regales perſonæ. Vnde nomen ſumpſit. Nam heroës propriè dicuntur ſemidei, qui ex altero parente immortali, hoc eſt Deo. ex altero mortali, hoc eſt ex homine nati ſunt. Sicut Hercules ex Ioue, & Alcmene, Achilles ex Thetide, & Peleo, Æneas ex Venere, & Anchiſa, &c. quia ergo mixtum Dij, & homines in carmine illo loquuntur, & de principibus viris tractatur, ideo heroicum dicitur. Heroës. In Satyrico autem humiles, & viles loquuntur perſonæ vt ſerui, & peccatores. Tertio, heroicum carmen exornatur figmentis Poëticis, & alto genere dicendi conſtat. Satyricum nuda veritate, & pedeſtri ſermone conficitur, vſque adeo vt Horatius tam familiarem ſæpe verſum confecerit, vt neſcias proſaicus ne, an metricus ſit eius ſermo. Quinetiam diuiſam interdum inuenias dictionem, vt continuatus videatur ſermo. Neque hoc vitio dandum eſt Poëtæ, ſed maximæ laudi. Seruauit .n. decorum ſuum. Nam Satyricæ materiæ non congruit heroica exornatio, nec lepos, aut fucus, aut ſuauitas dicendi, ſed mera ſimplicitas, & non aſpernanda ſeueritas cum execratione congrua, quæ omnia ab Horatio ſummopere ſunt obſeruata. Vnde male laudant Iuuenalem, quòd ſuauem, & floridum habeat verſum, cum ſeuero, & rigido potius opus ſit. Neque vero inopia artis, aut ingenij huiuſmodi fecit Horatius compoſitionem, ſed voluit ſermonem materiæ, circa quam verſatur, non diſſimilem eſſe. Qui enim carminum eius opus perlegerit, nihil delitioſius, aut fucatius, aut iucundius offenderit. Sed hæc hactenus in eos, qui poëtam ab eo damnant, de quo ſummopere laudandus eſt. Scribendi autem intentio, expulſis ab animis hominum vitijs virtutem inſerere. vnde Poëta noſter doctiſſime opera ſua diſtinxit. In prioribus .n. duobus libellis, quos ſermonum inſcripſit, vitia perſequitur. In reliquis duobus, quos Epiſtolarum nomine nuncupauit, & virtutem, & honeſtatem ferè præcipit. Scribendi intentio. Librorũ numerus. In qua re agricolam ſolertem imitatur, qui prius radices, & herbas nociuas ex agro ſuo auellit, quàm ſementem conferat. Et vt paucis dicam, idem videtur prætendere Poëta in Sermonibus, quod prædicatores noſtri dũ prædicant. & idem in Epiſtolis, quod D. Paulus, quamuis autem à Chriſtiana veritate multum Poëtica frigeat, pulchrum tamen eſt etiam ab Ethnicis virtutem agnoſcere. atque idem audire ferè quod à catholicis, ſed hæc alias. Librorum numerus iam patuit. Nunc ad explanationem procedamus. In qua hunc morem ſeruabimus. Circa principium Satyræ argumentum totius ponemus, & ſemper primo ſententias deinde vocabula, ſi qua in ſuperioribus prætermiſſa ſunt, explicabimus, & tertio loco ordinem verborum, & expoſitionem rudibus, quibus hanc operam ſuſcepimus, ſubiungemus. Explanatio.

ASC. QVI fit,&c.) In hac igitur prima Satyra Horatius auaritiam,atque inſatiabilitatem humani animi circa diuitiarum acquiſitionem damnat, monetq́. ſanctam mediocritatem eſſe complectendam, nec vltra quam ſatis eſt petendum. Quod ſi fieret,bene ſe res humanæ haberent, & ſua quiſq; ſorte contentus quiete viueret. Percontatur autē in principio cum quadam admiratione, atque indignatione animi ipſum Mœcenatem, quomodo fiat ꝙ nemo viuat contentus ſua ſorte, ſed quamcunque conditionem viuendi obtinuerit, aut nactus fuerit aliam quærat. Ex deductione autem,& proceſſu textus videtur eius rei cauſam aſſignare auaritiam hominum, q ſibi terminum diuitiarum non præfigunt, Qui,circūflexe pronūciandum eſt. tranſit enim in aduerbium, & ſignificat quare, aut quō. Sæpe aūt eo modo loquūtur auctores,dicentes: Qui fieri poteſt? Qui vocare? Qui ſcis eos diſcordare inter ſe? in qua re decipiuntur illiterati ponentes quid pro qui. Fit,ponitur impersonaliter. Impersonalia aūt vniuerſitatem vocant: vt dicit Seruius. eſt ergo perinde ac ſi dicat: Quomodo fit vt oēs ita viuant nemo &c. Mœcenas ſummus fautor, atque amicus poëtarum fuit,cuius & præſidio Virg. Horatius, Propertio, & complures alij fouebantur, vſque adeo vt ceteri poëtarum cultores ab eo Mœcenates appellantur. huic Virg. Georg. ſua dicauit, & Horatius ferè opera ſua nuncupauit. Eſt tñ iuſtior ratio, quare in hac re Mœcenatem compellet, is etenim verus iudex eſſe poteſt,qui corruptus non eſt. Nam (vt in ſecūdo huius videbimus) Male verū examinat omnis Corruptus iudex. Mœcenas autē incorruptus in hac re fuit. Nam cum eſſet nobiliſſimus, & ex antiquiſſimis Hetruriæ regibus ortus,& Auguſto Cæſari cariſſimus, a quo facile potuiſſet ad altiora prouehi, equeſtri tñ ordine contētus maiorem dignitatē non appetiuit. Nobilem fuiſſe teſtatur Horat. in principio Carm. dicens: Mœcenas atauis edite regibus,O & præſidium,& dulce decus meum. Et huius primi Satyra ſexta in principio, Non quia Mœcenas Lydorum quidquid Hetruſcos Incoluit fines, nemo generoſior eſt te, &c. Contentum fuiſſe ſorte ſua fatetur Propertius,dicens: Mœcenas eques Hetruſco de ſanguine regū: Intra fortunā qui cupis eſſe tuam. Vt nemo quam ſibi ſortē, &c. eleganter dictum. Nam quoties relatiuum antecedenti præponitur,& ab eius rectore gubernari vr̄, quæ eleganter in eodē caſu ponitur. ratior tñ eſt huiuſmodi locutio, quam qua oratores vtātur. Seu ratio dederit,ſeu ſors obiecerit,rationem hic volunt accipi pro ratiocinatione,& diſcurſu animi. Sors autem,i. quod ſortimur.i. pro ſorte accipimus. Sortes aūt ſunt ſpecies vaticinationis,quibus aliquid ſortimur. Sors etiam eſt caput,ſeu principale quod damus fœnori. Nam fœnus eſt lucrum illud quod accreſcit ſorti. Illud ergo quod à Deo optimo maximo accepimus ſors dici poteſt. Nemo autem vitam ingreditur,quin & boni, & mali ſortem accipiat. Signate autem dixit ratio dederit,aut ſors obiecerit. Nam quod per rationem meretur,id tanꝗ petentibus datur quod vero citra meritum ſortimur, id obijcitur, nobis Vnde ſcies præpoſitionem ob, illis congruere quæ præter ſpē, & ex improuiſo obueniunt. Vnde obuenit, quod nō quæſitum venit. Offenditur quod nō quæſitum inuenitur. ſicut lapis in quo pedem lædimur. Obijcitur quod non petenti vltro offert, aut obtruditur. Tangit aūt, inquit Acrun,duas ſectas Stoicorum,qui dīt omnia Fato, & rōne, & quaſi neceſſitate euenire nihilq́. fieri ſine fatali rōne. Vnde dr̄, Seu ratio dederit. & Epicureorū, qui dīt omnia à caſu, & fortuna puenire, & deos nō curare mortalia. vnde dr̄, ſeu ſors obiecerit. iuxta quem ſenſum melius legeretur fors. non nulli tñ legunt ſors,& ferè in idē redit. Senſus ergo eſt duplex. Primo ſic, & verior meo iudicio: O Mœcenas,qui pōt fieri, ꝙ nemo ſit cōtentus ſua ſorte, ꝗ portione quā aut per rōnem .i. induſtriam,& ſolertiam obtinuit,aut per caſum,& fortunā. Quædam.n. per rationem quędam per fortunam obtinemus. Fors aūt fortuna eſt,habet ablatiuum ab hac forte. Secūdo ſenſus eſt: Vt nemo ſit contentus ſua ſorte. ſiue dicas omnia per rōnem, & prouidētiam diuinā dari, ſicut Stoici, ſiue oīa fortuito euenire,ſicut Epicurei. Laudet diuerſa ſequentes,ſup. quilibet. Ideo aūt laudat ſequētes diuerſa officia,& exercitia, quia & ipſe vult diuerſa ſequi. Quod enim libēter facimus. id in alio laudamus. Ordo eſt: O Mœcenas vir integer, qa tua ſorte cōtentus,qui.i. quō,quare, fit.i. ab omnibus efficitur,& viuitur ſic, vt nemo ſit contentus illa ſup. ſorte.i. proportione reū,quam ſortem ſeu ratio.i. ratiocinatio, & prouidentia, dederit ſibi,ſeu ſors.i. fortunatus euentus obiecerit.i. non merenti vltro obtulerit,ſed ſup. quilibet laudet ſequentes.i. eos qui ſequuntur,& affectant diuerſa ſupp. officia,& ſtudia,ſeu exercitia viuendi? O fortunati &c. probat exemplariter neminem eſſe ꝯtentum ſua ſorte,ſed vnumquenq; alterius conditione ſua meliorem putare. ſic tñ,vt ſi Deus illam offerret,recipere nollet. Vnde infert Iouē, hoc eſt Deum ipſum,quia à iuuando dictus eſt, merito talibus hominibus iraſci. Exemplo inꝗ docet. Nam miles.i. qcunq; in bello fecerit ſtipendia,cum iam annoſus fractis membris non poteſt amplius militare, vocat mercatores beatos eo ꝙ ſine fractione membrorū negocientur. Mercator aūt deprehēſus in mari,& timēs ſubmergi,dicit militiam eſſe potiorem ꝗ mercaturā, eo ꝙ mercatores ſint in longo,& diuturno periculo, imò ferè cōtinuo à principio.ſ. vitæ vſque ad exitum. milites aūt momento vnius horæ confligunt, & aut cito moriuntur, aut lætam victoriam obtinent. ita autem mori pro beneficio reputatur. Nam

*Laſſare, vt valeant &c. legendū cenſet Bēs propter præcedentia verba.

Q. HORATII FLACCI
SERMONVM, LIBER I.

SATYRA PRIMA.

QVI fit, Mœcenas, vt nemo, quam ſibi ſortem
Seu ratio dederit; ſeu ſors obiecerit; ille
Contentus viuat? laudet diuerſa ſequentes?
O fortunati mercatores, grauis annis
Miles ait, multo iam fractus membra labore.
Contra mercator, nauim iactantibus auſtris,
Militia eſt potior. quid enim? concurritur: horæ
Momento cita mors venit, aut victoria læta.
Agricolam laudat iuris, legumque peritus,
Sub galli cantum, conſultor vbi oſtia pulſat.
Ille datis vadibus, qui rure extractus in vrbem eſt;
Solos felices viuentes clamat in vrbe.
Cetera de genere hoc (adeo ſunt multa) loquacem
* Delaſſare valent Fabium. ne te morer: audi,
Quo rem deducam. ſi quis deus, en ego, dicat,
Iam faciam, quod vultis: eris tu, qui modo miles,
Mercator: tu conſultus modo, ruſticus. hinc vos,
Vos hinc mutatis diſcedite partibus. eia,
Quid ſtatis? nolunt. atqui licet eſſe beatis.
Quid cauſſæ eſt, merito quin illis Iupiter ambas
Iratus buccas inflet? neque ſe fore poſthac
Tam facilem dicat, votis vt præbeat aurem?

mala ſi euitari non poſſunt, tanto tolerabiliora ſunt, quanto breuiora. Item iuriſconſultus, & aduocatus, quando conſultores petentes conſilium etiam in media nocte moleſtant eum, itaq; neque in die, neq; in nocte requieſcere poteſt. [Dicit agricolã eſſe felicem, qui extra ſtrepitum popularem requieſcit noctu. Econtrario agricola, q cogitur ad ſoluendum vectigal, aut aliud debitum, & ad liberandos vades ſuos derelinquere rus ſuum, & frequẽter adire vrbem, clamat ſolos eſſe fœlices, qui viuunt in vrbe, quia nõ coguntur toties, & ire, & redire ad forum iudiciale, & ſi vadant, cum minore tamen fatigat one. Cetera de genere. Si autem, inquit Poëta, vellem cetera exempla eorum, qui diuerſa laudant enarrare, non poſſem, quoniam tam multa ſunt, vt valeant laſſare Fabium maximum virum garrulum, & loquacem. Et ita per tranſitum (ſicut moris eſt Satyricis) taxat Fabium de loquacitate. Sunt autem qui dicunt iuriſperitum fuiſſe. de quo in vltimo verſu ſecundæ Satyræ mentio fiet. Bonfinis legit, Laſſare valeant. quæ lectio concinnior videtur, niſi quia plus eſt delaſſare, quod ſeruando legem liceat loquacem, vt, Delaſſare queant Fabium, ſed non auſim immutare. Deinde vt paucis ineptitudinem votorum humanorum explicet, oſtendit eos qui dicunt ſe velle mutare conditionem vitæ, ſi eis ab aliquo Deo daretur optio, & concederetur petitum, non mutaturos. vnde non propter ſtatus ſui imperfectionem, ſed propter animi inconſtantiam cõuincuntur id deſiderare. quapropter non videtur ratio quare Iup. iratus non inflet in illos ambas buccas ſuas, & dicat ſe non amplius eos exauditurum. Hęc ſumma ſententiarum eſt. O fortunati, O tribus caſibus iungitur nominatiuo, vt hic. & primo Æn.

O fortunati quorum iam mœnia ſurgunt.

Accuſatiuo, vt in Georg.

O fortunatos nimium bona ſi ſua norint Agricolas.

Et vocatiuo, vt, O Melibœe Deus nobis hæc ocia fecit. Cum accuſatiuo aũt qñ indignanter ponitur, vehementiam notat, vt, O hominum ſceleſtum. O virum ſceleratum, quapp vbi non eſt vehemens excandeſcentia ſubticetur auct. Valla. Fractus membra, græca eſt figura poëtis im conceſſa. Contra non dices econtra. ſed econtrario. Sub, qñ accuſatiuo tpis iungitur ſignificat paulo ante. quaſi iam vrgente in tale tempus. vt, Sub noctem exportant calatis. i. pe vergẽte in noctem, & paulo ante noctẽ. Neque vero neceſſe eſt, vt ſemper accuſatiuo iũgatur, nam ſi ponatur pro in bene ablatiuo iungitur, vt ſub galli cantu. i. in ipſo galli cantu. hic aũt leges. Sub galli cantum. i. paulo ante galli cantum. Conſulo cum datiuo ſignificat conſilium do, & prouipſcio. vt, Conſule honori, & rebus tuis. Cum accuſatiuo aũt ſignificat conſilium peto. vnde conſultor qui conſilium petit, & conſultus qui conſulitur. i. ab quo conſilium petitur, quales ſunt iuriſconſulti. Non ergo diſcedunt a ſignificatione ſua. Ne te morer. i. ſuſpenſum teneam. Vt autem hanc breuitatem dicendi etiã pueri cognoſcant, ſciant quòd Poëta per phantaſiam fingit q ante quemuis Deum ſint quatuor perſonæ. vt ex vna parte miles volens eſſe mercator, & iuriſconſultus volens eſſe miles, & ruſticus volens eſſe vrbanus, & ecõtrario. & Deus auditis eorum precibus dicat eis, fiat quod vultis mutate conditiones veſtras. quo facto videt eos non moueri ad mutandum ſtatum ſuum ſicut petierant. Vnde quærit Deus cum indignatione. Eia quid ſtatis. i. quare non mutatis ſtatum veſtrum ſicut petiſtis? illi autem (quanquam mira eſt in verbis breuitas) videntur eſſe confuſi, & præ verecundia tacere. vnde aſtantium quiuis dicet Deo nolunt, q. d. tu conceſſiſti eis petitiones. vt mutent ſtatum, ſed ipſi noluntiam mutare quando poſſunt. Et ita melius videtur legi Nolunt, quàm nolint. quando autem Deus audit eos nolle, quærit atqui. i. ſed quare nolunt? licet eſſe beatis. vbi pro latinitate ſcies q verbum eſſe cõſimiles copulat caſus. vnde ſubauditur datiuus eis. vt ſit, Licet eis eſſe beatis. Scies etiam q nonnulli volunt iſta verba (Atqui licet eſſe beatis) a Poë. dici ſicut ſequentia. Quid cauſæ, &c. circa quæ ſcies, q Iupiter dicitur quaſi iuuãs pater hominum, atque Deorum genitor. ſolus enim Iupiter à poëtis fingitur vtroſque, & mortales, & immortales genuiſſe. illiq; , qui vnum Deum fatebantur, Iouem appellabãt. Sed quia poetæ ſæpe ea quę vni nomini conueniunt, confundũt, & vni perſonæ attribuunt, inuenimus varias proprietates Ioui attributas. Nam nomen illud nunc ſummo Deo datur, nunc planetæ, nunc aeri ſuperiori, nunc regi viro mortali filio Saturni. multi ideo Ioues fuerunt, ſed quantum ad inſtitutum noſtrum facit, Ioui attribuũtur tonitrua, & fulmina, eo quod in ea parte aer s funt, quæ Iouis appellatione ſignificatur, vnde eum dicit, ſoli eum debere ambas buccas inflare in illos inconſtãtes, videtur mihi de fulmine loqui, quas Iupiter. i. aer buccis ſuis cõcipiat fulmen, & inflet in eos quos pſtern ete vult, ſicut nos buccis noſtris ventum cõcipimus, quem inflamus. Eſt enim bucca pars illa lata ſub malis noſtris. Poſthac, proprie ſignificat poſt hoc tempus, ſed generaliter accipitur, vt ſit, Vel poſt hoc tempus, vel illud, vel poſt aliud. Plura aſpiciẽtia grammaticem explanare poſſem, ſed vereor ne prolixior ſim. Ordo igitur eſt. Miles. i. is qui vt bellum gerat ſtipendium accipit eſt enim nomen miniſterij, non dignitatis. Nã quos milites multi vocant, deberent equites auratos vel iuratos appellare. Miles igit. i. ſtipendiarius, & belliger grauis. i. plenus vel grauis. i. grauatus, annis. i. annoſitate, & ſenio, iam fractus. i. habens iam fracta membra ſuo multo labore, ait. O fortunati mercatores. i. ò quam fortunati. i. felices, & beati ſunt mercatores. Contra. i. econtrario, mercator. i. negociator, auſtris. i. ventis illis impetuoſis, iactantibus. i. in diuerſos fluctus impellentibus. i. quando Auſtri iactant nauem ſuam, ait ſup. q militia eſt potior. i. eligibilior quam mercatura. quid enim. i. cur non eſſet potior quam mercatura? concurritus. i. concurſus fit, & conflictatio, momento. i. breui ſpatio, horæ. i. breuiſſimi tpis, & aut mors venit cita. i. velox & ſubdita, non diuturna ſicut in mari, aut victoria læta venit ſup. Peritus iuris, & legum laudat. i. beatum appellat agricolam, vbi. i. qñ conſultor. i. is q petiturus eſt conſilium, pulſat. i. frequenter impellit hoſtia, ſub cantum. i. paulo ante cantum galli, hoc eſt in media nocte. Ille videlicet ruſticus, q datis vadibus. i. poſtquam dedit vades. i. ſponſores, vt certo die adeſſet, aut in caput illorum animaduerteretur extractus rure. i. neceſſitate coactus exire à rure in vrbem, clamat ſolos viuentes in vrbe eſſe felices, quia nõ coguntur tam longe ad forum feſtinare. Cetera. i. (vt quidam volunt) ceterum, hoc eſt præterea. ſed melius accipitur, vt ſit nomen. Cetera. i. reliqua. ſ. exempla, de hoc gñe. i. de genere eorum, qui non ſunt contenti ſorte ſua, ſunt adeo. i. in tantum multa, q ſup. valent delaſſare. i. vſque ad extremam fatigationem laſſare (aut legamus cum Bonfine, Vt valeant laſſare. i. laſſum efficere) Fabium Maximum Narbonenſem loquacem. i. multum garrulum, & aſſidue loquentem. Sed ò lector ne morer. i. ſuſpenſum teneam te, audi quo. i. ad quid deducam rem, de qua loquor. Si quis. i. ſi aliquis Deus dicat iſta optantibus, en. i. ecce videte, præſto ſum, ego faciam quod vultis, tu qui modo. i. paulo ante, eras ſup. miles, vel tu qui modo. i. nunc es miles, eris mercator ſicut deſideraſti, tu modo conſultus. i. qui modo es iuriſconſultus eris ſup. ruſticus, & ſup. econuerſo. Vos. ſ. miles, & iuriſconſultus diſcedite hinc. i. ab hac parte, vt miles fit mercator, & iuriſconſultus ruſticus, & vos. ſ. & mercator, & ruſticus diſcedite hinc. i. ab hac parte, vt. ſ. mercator fiat miles, & ruſticus conſultus, aut ſaltem vrbanus, & hoc dico partibus. i. officijs, & conditionibus veſtris mutatis. Illo audito fingũtur nõ abire, vt mutẽt ſtatum ſuum, vnde dicit Deus ad eos, Eia quid. i. pp quid ſtatis. i. moramini, & nõ acceditis ad ſtatim petitum? cum aũt præ verecundia, & confuſione nihil reſponderet dicit aſtantium vnus: Domine Deus ipſi nolunt, ſup. mutare conditionem ſuam & accipere nouum ſtatum, dicit Deus, Video q nolunt, atqui. i. ſed quare nolunt? licet. i. licitum, & permiſſum eſt eis ſup. eſſe beatis. i. bene habentibus, & felicibus. dicebat enim miles ſi eſſem mercator, eſſem felix, & e diuerſo. Quia aut nolunt nunc acceptare quod petierunt, dicit poeta. Quid cauſſæ. i. quæ cauſa, quæ ratio eſt, quin. i. quominus, cur nõ, Iupiter. i. iuuans pater, & Deus fulminis, iratus. i. ſuccenſus, inflet illis i. in illos, ambas buccas ſuas plenas fulminis? q. d. nihil cauſæ eſt vt non faciat, imò iuſtiſſima ratio, vt id faciat, neque pro & non, & dicat. i. minetur ſe non futurum eſſe poſt hac. i. poſt illud tempus, tam facilem. i. tam exorabilem, vt præbeat aurem votis eorum. i. vt tam faciliter exaudiat vota eorum, qui quod impetrauerunt, acceptare nolunt. Tales autem multi ſunt, qui cum ſalutem à Deo petãt, vt Deus eis, aut aduerſitatem, aut infirmitatem (Quæ multis via ſalutis eſt) Donet, nolunt. ſed pergendum eſt.

A S C. Præterea, ne ſic, &c. Quia Poëta quadam phantaſia vſus eſt, & fictione, vnde riſus poſſit legenti, vel audienti excitari, dicit ſe locuturum ſerio

Præterea, ne ſic, vt qui iocularia, ridens
Percurram: quanquam ridentem dicere verum
Quid vetat? vt pueris olim dant cruſtula blandi
Doctores: elementa velint vt diſcere prima.

ſe, q̃q̃ ridendo poſſit etiam verum dici, & operæpreciũ ſit doctorem interdum eſſe blãdum & affabilem. Prætendit autem textus hanc rationẽ. Si quis in-

Sed tamen amoto quæramus ſeria ludo.
Ille, grauem duro terram qui vertit aratro:
Perfidus hic caupo, miles, nautæque, per omne
Audaces mare qui currunt: hac mente laborem
Seſe ferre, ſenes vt in ocia tuta recedant,
Aiunt: cum ſibi ſint congeſta cibaria: ſicut
Paruula, nam exemplo eſt magni formica laboris,
Ore trahit quodcunque poteſt: atque addit aceruo,
Quem ſtruit, haud ignara, ac non incauta futuri.
Quæ, ſimul inuerſum contriſtet aquarius anum;
Non vſquam prorepit: & illis vtitur ante
Quæſitis patiens. cum te neque feruidus æſtus
Dimoueat lucro: nequa hiems, ignis, mare, ferrum:
Nil obſtet tibi: dum ne ſit ditior alter.
Quid iuuat immenſum te argenti pondus, & auri
Furtim defoſa timidum deponere terra?
Quòd ſi comminuas, vilem redigatur ad aſſem.
At ni id fit, quid habet pulchri conſtructus aceruus?

terregit quoſcunque negociatores, ſiue laboribus vrgeatur, vt agricolę, ſiue aſtutia, & calliditate lucrum quærant? vt cauponce, ſiue temeritate, & audacia, vt nautæ, ſiue alia quauis arte, vt latigatione, qua de cauſa tot labores totq. pericula ſubeant, dicerēt omnes, vt in ſenectute habeant quo poſſint inopem defendere vitam, & ſe doctos eſſe exēplo formicæ, quæ cū parua ſit magno tamen, immo admirando labore in horre ſua dū ſudum eſt .i. ſerenitas colligit, vt habeat vnde viuat in hieme. Contra quod exemplum Poeta ſubtiliter inſtat, oſtendēs longe rationabilius eſſe inſtitutum, ac factum formicæ, quàm auari hominis. Primo qa formica tempeſtiue colligit, veputa in æſtatis ſerenitate. auarus autem, & in feruore æſtatis, & in aigore hiemis p agnem, per aquas, per ferrum inceſſanter coogregat. Secundo, formica, quærit vt vtatur quæſitis. Auarus autem vt condat in terram, aut vt nummos ſuos ſpectet in arca ferrata, & non audet partis vti. vnde recte dicit Seoeca, Tam deeſt auaro quod habet, quam quod non habet. Et per modum Dialogi dicitur, Diuea auarus eget. quare? quia dum petit vſus Tangere parta timet cur? ne minuatur aceruus. Et ob id dicetur in ſecundo auarum eſſe inſipientiſſimum, immo ſolos auaros eſſe ſtultos, quia omnis ſtultitia, & omne vitium ex quadam auaritia .i. mala concupiſcentia naſcitur. Tertio formica terminum ſibi conſtituit. non enim plus quàm ſatia eſt quærit immo citra abundantiam. Nam parce, & ſobrie cum patientia viuit, & partis vtitur, quod non faceret ſi abundantiam frumenti accumularet. Auarus autem quanto plus habet tanto plus cōcupiſcit. Iuxta illud Iuuen. Creſcit amor nummi quantum ipſa pecunia creſcit. Non ergo bene imitatur formicam, qui modum rebus ſuis ſtatuere neſcit, aut partis vti aut opportunitatem obſeruare quęrendi. quæ tria, vt quilibet ſeruet, & pigritiam fugiat precipitur a Salomone, Prouerbio ſexto: Vade ad formicam ò piger, & conſidera vias eius, & diſce ſapientiam. Quæ cum non habeat ducem, & præceptorem ne principem, parat in æſtate cibum ſibi, & congregat in meſſe quod comedat. Multa docte per Acronem explanata ſunt, quæ tameo conſulto prætereo. At ſi neſcis, Parenthesis eſt elegans interpoſitio clauſulæ in medio ſermonis, qua remota ſermo maneret integer. vt ibi Paruula (nam exemplo eſt magni formica laboris) Ore trahit &c. Plenus ſermo eſſet Paruula formica ore trahit. Antitheton autem eſt contrapoſitio, quando aut contraria, ſententiæ, & tunc etiam dicitur contentio, aut contrariæ dictiones connectuntur, quod ad ornatum plurimum facit. vt ibi. Paruula formica magni laboris. Sic eſt pulchriuſ dici: Sum tibi iucunditati, voluptati, dolori exemplo &c. quam iucunditas, aut iucundus &c. Ideoq. dicitue in textu: Formica eſt exemplo, potius quam exemplum. Aduerte lector ſtudioſe multa doctiſſime, & diligentiſſime à Poëta noſtro dici, quæ non aduertenti triuialia, & minus laborata creduntur. Vnde, quia exemplum formicæ auarus pro ſui excuſatione adducit, videbis omnia quæ ad auaritiam facere poſſent exprimi. Nam primum auaritiæ ſignum in formica eſt, q eum ſit paruula magnos ſubit labores, & deſiderio habendi, imò maiori faſce quam ipſa ſit ſæpe opprimitur. Secundum, quia non portat, ſed trahit vbi portare neſcit. Non humeris tantum, ſed etiam ore, Non vnum genus frumenti, ſed quodcunque poteſt. Tertium, quia non trahit vt in diem viuat, aut prolem, nutriat, ſed (quod auaritiæ ſummum indicium eſt) addit aceruo quaſi non ſit contenta aceruo, niſi accumulatio fiat. Sed quòd ſigna illa induſtrię ſint atque grauitatis non auaritiæ, probat Poëta contra auarum, oſtendens quòd & tempus obſeruat, & modum ponit, & partis frugaliter vtitur: Præterea ſignate dictum eſt. Dum ne ſit te ditior alter, quia multis iuncta eſt inuidia cum ipſa auaritia, & illi non ſolum accumulant, vt ſint valde diuites, ſed etiam ne alter ſit eis ditior, quibus. plus aut certe tantundem dolent aliorum diuitiæ ac propriæ inopiæ. Sed finem

facio. Ordo eſt. Præterea, ne ſic percueram .i. celeriter explicem intentum meum, vt qui ridens percurrit ſupple iocularia, id eſt res ludicras, & iocoſas, quanquam, id eſt tametſi, quid vetat, id eſt prohibet, ridentem, id eſt eum qui ridet, dicere verum, id eſt, rem veram? quaſi dicat nihil, vt, id eſt quēadmodum, doctores, id eſt præceptores, & magiſtri, blandi .i. dulces & effabiles, dant pueris cruſtula .i. partem placentæ, aut ſimile quid delectabile guſtui, vt pueri, ſcilicet velint diſcere prima elementa, id eſt primas literas. ſed quanquam nihil vetat ridendo verum dicere quæramus ſeria, id eſt res ſerioſas, & ſtuetas, ludo amoto, id eſt iocularibus rebus abiectis. Ille qui vertit grauem, id eſt pinguam, & ponderoſam terrā duro aratro, id eſt agricola qui terram pinguem forti aratro arando inuertit, & hic id eſt ſitus perfidus, id eſt callidus, vafer, ſubdoſus, & aſtutus, caupo, id eſt venditor vini. item miles, id eſt vir belliger, & nautæ audaces qui currunt per omne mare, aiunt, id eſt dicūt, ſeſe, id eſt ſeipſos, ferre, id eſt ſufferre, pati laborem hac mente, id eſt hac intentione, vt ipſi ſenes recedant, id eſt ſe recipiant in ocia .i. deſitionem, & requiem tuta, id eſt munita contra paupertatem, & tœdium, cum, id eſt quando, cibaria, id eſt viatica alimenta, ſint congeſta, id eſt accumulata, & congregata ſibi ſicut, id eſt quemadmodum paruula formica (nam ipſa eſt exemplo, id eſt ad exemplum magni laboris) trahit ore quodcunque poteſt, atque addit, id eſt apponit, aceruo, id eſt cumulo. dicitur enim aceruus, quaſi aggeruus ab agerendo. quem, ſcilicet aceruum ſtruit, id eſt coogregat, & accumulat haud, id eſt non, ignara, id eſt neſcia, neque pro & non, & non incauta. immo cauta, & prauida, futuri, id eſt rei futuræ, videlicet famis, & inediæ quæ poſſet obuenire. hæc quaſi pro auaris adducta ſunt. contra quæ reſpondet Poëta dicens, Quæ inquam formica quam tibi male proponis in exemplum ſimul, id eſt immediate poſtquam, Aquarius, id eſt tale ſignum cœleſte, contriſtat, id eſt pluuioſum, & triſtem facit, annum inuerſum, id eſt illud ſignum reuolutum, quia (vt dicitur in Georgicis) Redit agricolis labor actus in orbem, Atque in ſe ſua per veſtigia voluitur annus. Quando ergo annus rediit ad idem ſignum tunc eſt inuerſus, & completus. vel ideo eſt in Aquario inuerſus, quia iam dies incipiunt augmentari, & annus ad productionem nouarum rerum verti. Senſus autem eſt, quòd formica dum Sol intrat Aquarium, id eſt circa medium Ianuarij non prorepit, id eſt procul repit, quod minus eſt, quam procurrere, non inquam prorepit. vſquam, id eſt ad aliquem locum, & vtitur illis quæſitis, id eſt quæ conquiſiuit, ante .i. prius, exiſtens patiens ſupple famis, & contenta rebus ſuis. hoc inquam facit formica quam tibi ò auare in exemplum dicis ſumere cum neque feruidus æſtus, id eſt ardor Solis dimoueat, id eſt diſgreget te lucro, neque hiems, id eſt pluuia, & gelu hiemis. neque mare, id eſt aqua maris neque ferrum, id eſt arma inſidiantium ſupple dimoueant te lucro cum nil obſtet tibi, dum alter, id eſt quiuis alius, ne, id eſt, non, ſit ditior te. Caue lector, ne dicas mare ferum, quia ſyllaba prima inferus, a, um, corripitur. Dic ergo ferrum &c. [Quid iuuat immenſum &c.) Docet auarum ſtultiſſimum eſſe, eo quòd auri, & argenti pondera ſummo labore parta, & acquiſita in terram fodiat, & cum anxietate cuſtodiat, nihilque vtilitatis, aut fructus inde capiat. Interrogat autem quid iuuet eum id facere. Reſpondet auarus, quid, id eſt quæris quid iuuat? ſi tu, id eſt quicunque ſis comminues aceruum quantumcunque magnum nihil addas, tandem redigetur ad vilem aſſem. Ne ergo minuatur, ſuffodit eum. Reſpondet Poëta, Sed niſi id fiat, id eſt niſi diminuatur, & eo vtamur, quid habet pulchri? quaſi dicat nihil. Probat deinde ſtultum eſſe plus deſiderare quam ſatis ſit naturæ, quæ modicis contenta eſt. vt dicit Seneca, cum tamen non poſſimus plus quam ſatia eſt abſumere.

Omnia per Acronem ſatis explanata ſunt. vt autem intelli-

gas latinitatem eius, Genitiuus conſtructus cum nomine numa tali vult ſincopari, ideoq. dicit centum millia modium non modiorum. Millia autem ſubſtantiuum eſt, & eius ſingulare hoc ille mille, huius mille. Comeſſe etiam conſuatius apud doctos reperias quam comedere. Allegoricos Græcum eſt aduerbium, latine dici poſſet allegorice. Nam græca pleraque in os exeunt. ordo eſt. O auare, qui iuuat .i. delectat te timidum .i. anxium, & formidoloſum ne emittas, deponere .i. quaſi deponendo abſcondere, furtim .i. ſecrete, terra .i. in terra deloſſa .i. multum effuſa, vel aperta fodiendo, immenſum .i. tam magnum, q̄ vix menſurari queat pondus .i. ponderoſum cumulum argenti, & auari? Reſpondet auarus, Quid .i. quæris quid iuuet, hac ſup. iuuat. quia ſi comminuas illud immenſum pondus, redigatur .i. paulatim compellatur diminui, vſque ad vilem aſſem .i. ad vltimum nummum, & minimam quantitatem. Cui Poeta, at .i. ſed, ni .i. niſi, id .ſ. diminutio pecuniæ per te ſuperatum vſum ſit, quid pulchri .i. quam pulchritudinem, habet aceruus .i. cumulus auari, & argenti, conſtructus .i. coaceruatus q.d. nihil pulchritudinis habet.

Millia frumenti tua triuerit area centum.
Non tuus hoc capiet venter plus, quàm meus: vt ſi
Reticulum panis venales inter onuſto
Forte vehas humero: nihilo plus accipias, quam
Qui nil portarit. vel dic, quid referat intra
Naturæ fineis viuenti, iugera centum, an
Mille aret? at ſuaue eſt ex magno tollere aceruo.
Dum ex paruo nobis tantundem haurire relinquas.
Cur tua plus laudes cumeris granaria noſtris?
Vt tibi ſi ſit opus liquidi non amplius vrna,
Vel cyatho, & dicas, magno de flumine mallem,
Quam ex hoc fonticulo tantundem ſumere. eo fit,
Plenior vt ſi quos delectet copia iuſto:
Cum ripa ſimul auulſus ferat Aufidus acer.
At qui tantuli eget, quanto eſt opus; is neque limo
Turbatam haurit aquam; neq; vitam amittit in vndis.
At bona pars hominum decepta cupidine falſo,
Nil ſatis eſt, inquit: quia tanti, quantum habeas, ſis.
Quid facias illi? iubeas miſerum eſſe libenter:
Quatenus id facit. vt quidam memoratur Athenis
Sordidus, ac diues, populi contemnere voces
Sic ſolitus: populus me ſibilat: at mihi plaudo
Ipſe domi: ſimul ac nummos contemplor in arca.

ASC. Millia frumēti &c.) Probat etiam q̄ nihil vtilitatis habet copia plenior iuſto .i. quam ſatis ſit, dicens, Si ſup. tua area .i. locus arida, vbi trituratur, & flagellatur frumentum, triuerit .i. terēdo purgauerit. In Italia enim boues, aut equi pedibus terendo paleam frumentum excutiunt. centum millia ſup. modium, aut (ſi latinitas pateretur) centum millia modiorum frumenti. non .i. nunquid, tuus vēter capiet hoc .i. propter hoc, hac de cauſa plus quam meus? q.d. non, vt .i. quemadmodum, ſi tu vehas .i. portes forte in humero tuo onuſto .i. multum oneratio, inter venales .i. inter ſeruos qui exponūtur venales, raticulum .i. ſacculum in morem retis factum, vel re vera reticulum .i. paruum rete panis, tu nihilo .i. in nullo plus, accipias .i. conſumas de pane, quam ille qui nil portarit .i. portauerit. Olim dum ſerui Romæ venales exponerentur, vnus eorum omnium panē in raticulo portabat, nec tamen magis comedebat, quam qui nihil portabat. ſic qui granaria plena frumenti, & ſacculos plenos argenti habent, non plus poſſunt comeſſe, quam venter eorum capiat, & tantum ſæpe comedit, qui quotidiano labore victum ſuum quæritat. Vel, id eſt etiam, dic mihi auare, quid referat, id eſt diſtet, diſcriminis ſit, interſit, viuenti, id eſt illi qui vult viuere, intra fines .i. limites, & metas naturæ, an aret, id eſt colat arando eſt. enim ab aro aras arare. centum iugera .i. centies tantum terræ, quantum iugum .i. par boum. vel iumentorum vno die poſſit arare. Declinatur autem (ſecundùm Laur. Vallam) hoc iugerum huius iugeri ſecundum ſecundam declinationem, & in pluralı per tertiam hæc iugera horum iugerum &c. reperitur tamen in ablatiuo hoc iugere, ſed ad rem. an aret inquam, id eſt colat centum iugera, an mille? q.d. nihil refert. quia c. iugera ei ſufficere poſſunt. Obijcit auarus. videtur enim Dialogos quidam vnde recte Sermonem appellauit. At, id eſt ſed, ſuaue, id eſt dulce, delectabile eſt tollere .i. auferre ſumere ex magno aceruo, quaſi dicat licet ex paruo aceruo quantum naturæ ſatis eſt ſumere poſſem, tamē delectabilius eſt ex magno ſumere. vnde manifeſtum eſt hanc ſitim habendi multa naſci non ex indigētia naturæ, ſed ex inſatiabilitate animi cupidi. Miratur ergo Horat. quomodo id fiat. docetque periculoſius eſſe multa poſſidere, quam pauca, quæ tamen ſufficiant. quia multi propter diuitias exacerantur auaritia. Multi etiam (vt docet Iuuen.) occiſi ſunt. Et vtitur poeta huiuſmodi parabola. Si quis, inquit, ſitiret, & opus haberet cyatho aquæ lympidæ, & puræ, poſſet eam ſine periculo ex fonte non magno haurire. ſi quis autem cupiditate motus mallet eam ex aufido fluuio Apuliæ rapaciſſimo haurire, forte impetus fluuij partem ripe ſimul cum hauriente raperet, & immergeret. Sic ſi cui ad honeſtam vitam degendam. c. aureis opus eſſet, poſſet ſibi mediocrem ſummam congregare, vnde eos quando neceſſitas vrgeret, aut vſus poſtularet ſine periculo acciperet, ſed ſi auaritia ductus mallet ingentem aceruum accumulare vnde eos caperet, forte obrueretur a potentioribus. Redeamus ad ordinem, Dum, id eſt dummodo relinquas .i. permittas, concedas nobis, haurire, id eſt accipere tantundem ex paruulo ſupple aceruo, quantum tu ex magno, cur, id eſt quare laudes tua granaria, id eſt cameras amplas plenas frumēti plus, id eſt amplius, & abundātius, noſtris cameris .i. paruulis vaſculis viminets, aut fictilibus. in quibus tantum frumenti recondimus, quantum nobis opus eſt? quaſi dicat tu ſine cauſa id facias, vt .i. quemadmodum, ſi opus ſit tibi .i. ſi opus habeas, & indigeas, vrna, vel cyatho .i. paruo vaſculo, liquidi .i. puræ aquæ, & non amplius quam vrna vel cyatho, & dicas, ego mallem ſumere de magno flumine, quam ſumere tantundem .i. eundem cyathū, vel eandem, aut æque magnā vrnam de hoc fonticulo .i. de hoc paruo fonte, eo, id eſt ex eo & pſe id ſit, vt ſi copia, id eſt abūdantia multitudo plenior, id eſt refectior maior, iuſto, id eſt quam iuſtum, & neceſſe ſit delectet quos .i. aliquos Aufidus, id eſt ille fluuius Apuliæ, acer, id eſt vehemens, & rapidus, ferat, id eſt auferat, ſubmergat eos, auulſos .i. a terra firma vulſos, cum ripa, id eſt cum parte ripæ, ſeu marginis ipſius fluuij. At .i. ſed, is qui eget .i. ſe indigentem oſtendit, tantuli .i. tam parui, & non pluris. eſt enim diminutiuum a tantum tanti, qui inquam eget tantuli quanto eſt opus, id eſt expediens, & neceſſarium, is, id eſt talis, neque pro & non, haurit aquam turbatam limo, id eſt poteſt ſibi neceſſaria ad honeſtam vitam ſumere ſine ſordibus, & inhoneſtate vitæ, neque pro & non, & non amittit vitam in vndis .i. non obruitur nimijs diuitijs. ſicut illi qui plus, quam ſatis eſt, requirunt. At bona pars hominum &c. toto reſiduo huius Satyræ molitur poeta auarum ab opinione praua reducere. quapropter ea quæ auarus in commendationem pecuniæ adducere poteſt, poeta vilipendit. Dicit ergo quòd multi licet cognoſcant ſibi non multis diuitijs opus eſſe. tamen multas accumulant, vt propter eas honorentur, & ſapientes magniq. viri reputentur. Nam, vt dicit in epiſtolis, Hos ſolos animo ſapere, & bene viuere quorum Conſpicitur nitidis fundatas pecunia villis, Et Iuuen. Quātum quiſque ſua nummorum ſeruat in arca, Tantum habet, & fidei. Contra huiuſmodi homines, quibus id perſuaſum eſt, dicit Poëta, quòd vix ſit aliud remedium, quam vt iubeantur libenter eſſe miſeri. Magna enim miſeria eſt, ſatis ſuperque habere, & ſemper agere, multa poſſidere, & non audere illis vti, aut frui. Et vt auditorem alliciat, adducit hiſtoriam de Timone Athenienſi. de quo Acron ſatis dicit. addit autem Porphyrion, belle dictum eſſe Populus me ſibilat, & quia ſibilat prædixerat paulo poſt intulit plaudo. Inde autem hoc dictum eſt, quod malos principes theatrum ciuitatis ingreſſos populus exſibilabat, bonos autem plauſu excipiebat. Occeptat etiam narrare fabulam de Tantalo, quam auarus audiens, & neſciens poëtam de ſe loqui, ridet, & captus eſt priuſquam perſentiat. & hoc eſt, quod dicit Perſius. Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico Tangit &c. Tantali autem fabula huiuſmodi eſt, Tantalus Iouis, & Plotes, ſeu Photydis, Nymphæ filius fuit, vt ſcribit Lactant. libro ſecundo. Fuitque Phrygiæ rex auctore Euſebio, qui (vt habetur libro ſecundo Metam.) Cum deos hoſpitio ſuſcepiſſet filium ſuum Pelopem ex auaritia eis comedendum appoſuit,

mentitus

mentitus alias eſſe carnes, à quibus carnibus dij omnes, excepta Cerere abſtinuerunt, Ceres autem illius humerum edit, ſed dij eburnum humerum Pelopi reſtituerunt, & per Mercurium eius animam ab inferis reuocarunt. vnde Virg. Homeroque Pelops inſignis eburno. Tantalum autem dij ob id facinus in inferna detruſerunt, vbi æterna ſiti ac fame laborat. Nam vt acriori deſiderio vrgeatur, ad labia vſque habet limpidiſſima, & puriſſima flumina decurrentia, & ſupra hos odorifera poma, quæ dum caput leuat, vt ea capiat ſimul eleuantur, & ſemper effugiunt ſimiliter dum ſitibũdus, vt fluminum aquas hauriat os inclinat, etiam flumina deſcendunt, ita ꝙ mento tenus, nec vltra ea contingat. vnde dicit hic Horatius, Tantalus à labris ſitiens fugienna captat Flumina. Acron autem dicit ipſum à furijs prohiberi, quæ apud inferos tres ſunt, Alecto, Tiſiphone, & Megæra. Allegoricè quidam dicunt per Cererem terram ſignificari. Eſt enim Dea frugum, quę in terea naſcuntur. Terra autem carnes exedit, & humerum aburnum. i. oſſa derelinquit. Dicunt etiam gentiles apud inferos eſſe legem talionis, & in eo quenque mēbro puniri in quo peccauit, vnde Tantalus qui filium epulandum dedit, fame & ſiti laborat. Pulchre autem auarum ſignificat, qui in medio diuitiarum, & epularum poſitus eis vti non vult, quibus Tantalus vti non poteſt imò ſecundum Horat. auarus rebus ſuis vti non valet quia cogitur ab eis abſtinere, tanquam à rebus ſacris quas conſumere, aut alienare non licet, aut ſi quam volupta tem ea eis capit, ea ſicca eſt, qualem ex pictura viſa habemus, quæ ſemper inanis eſt. vnde rectè dicitur j. Aeneid.

Atque animum pictura paſcit inani.

Ordo eſt. At pro ſed, bona .i. magna pars populi decepta falſo cupidine. i. falſa cupiditate, inquit, nil ſatis eſt. Vel ſic, decepta cupidine. i. cupiditate, inquit, falſo, & non vere, ꝙ nil eſt ſatis. Nam Cupido Deus amoris, & filius Veneris maſculini eſt generis, ſed quando cupiditatem ſignificat fœminini generis eſſe deberet. vnde aut figurate dixit falſo cupidine, quod vero ſimile eſt. nam in carminibus etiam pro auaritia dicitur ſordidus Cupido. aut diuidendum eſt ſicut diuiſimus, inquit, falſo ꝙ nil eſt ſatis. cauſa eſt, quia tu ſis. i. æſtimeris, & habearis, tanti. i. tanti valoris, & tantæ virtutis quantum habeas. vt ergo plurimi æſtimeris, fac vt plurimum habeas. Quid facias illi cui hoc perſuaſum eſt? reſpondet, Tu iubeas eſſe libenter miſerum. Miſer enim eſt qui multa habet, & egeſtate laborat, & libenter talis eſt. quia voluntarie. Quatenus. i. quandiu ſecundũ Acronem, vel quatinus, quoniam quidem ipſe fecit hoc, vt. i. quemadmodum, quidam ſordidus. i. ſordide ob auaritiam viuens, ac diues memoratur feciſſe Athenis. loquitur autem, ſecundum Acr. de Timone, qui ſolitus erat contemnere. i. vilipendere, non curare, voces. i. increpationes, & repræhenſiones populi, ſic. i. hoc pacto dicens populus ſibilat me .i. ſibilando me explodit. & vitam meam ſordidam damnat, at pro ſed ipſe. i. ego, plaudo. i. plauſum, & aſſentationem facio mihi, domi. i. in domo mea, ſimul ac. i. ſtatim poſtquam, ego contemplor. i. conſidero, & aſpicio nummos. i. pecuniam meam, in arca. i. in ſcrinio, vel ciſta. dicitur autem arca ab arcendo, quia arcet volentes accedere.

Tantalus à labris ſitiens fugientia captat
Flumina. quid rides? mutato nomine de te
Fabula narratur. congeſtis vndique ſaccis
Indormis inhians: & tanquam parcere ſacris
Cogeris: aut pictis tanquam gaudere tabellis.
Neſcis, quid valeat nummus: quem præbeat vſum,
Panis ematur, olus, vini ſextarius: adde,
Quis humana ſibi doleat natura negatis.
An vigilare metu exanimem, noctéque, dieſque
Formidare malos fures, incendia, ſeruos,
Ne te compilent, fugienteis: hoc iuuat? horum
Semper ego optarim pauperrimus eſſe bonorum.
At ſi condoluit tentatum frigore corpus:
Aut alius caſus lecto te affixit: habes qui
Aſſideat; fomenta paret; medicum roget, vt te
Suſcitet: ac reddat natis, cariſque propinquis.
Non vxor ſaluum te vult, non filius: omnes
Vicini oderunt; noti, pueri, atque puellæ.
Miraris, cum tu argento poſt omnia ponas;
Si nemo præſtet, quem non merearis, amorem?
At ſi cognatos, nullo natura labore
Quos tibi dat, retinere velis, ſeruareque amicos:
Infelix operam perdas: vt ſi quis aſellum
In campum doceat parentum currere frænis.

ASC. Tantalus à labris) Hic Poëta probat ſtultitiam taliter viuentiũ per fab. Tantali, quàm modo recitauimus, dicens Tantalus rex Phrygiæ ſitians. i. ſitibundus, & graui ſiti confectus, captat, id eſt frequenter capere conatur, flumina .i. aquas puriſſimas fluentes apud Inferos, vbi ipſe eſt. fugientia à labris .i. à labijs ipſius Tantali, dum ſe inclinat ad ea capienda. hac narratione incepta riſit auarus, qui quia ad eum loquitur poëta, fingitur præſens. vnde dicit auctor, Quid. i. ad qd rides ò Auare? Fabula quàm occepi narrare de Tantalo, narratur de te mutato nomine, hoc eſt ſolum intereſt ꝙ tu non habes nomen Tãtali, quia omnes quod de pœna Tantali narratur, tibi conuenit. tu enim inhians. i. auide cupiens plura accumulare, aut ea quæ habes cuſtodire, indormis. i. etiam cum dormire deberes intendis ſaccis. i. loculis pecuniarum congeſtis. i. cõgregatis, & accumulatis vel refertis, vndiq;. i. ex oĩ parte, tam iuſte q̃ iniuſte, & tu cogeris. i. compelleris auaritia iubente, parcere, id eſt abſtinere, & continere te à ſaccis tuis plenis auro & argento, tanquam ſacris. i. tanquam eſſent res ſacræ, quas in vſum ſuum conuertere non licet homini prophano, aut cogeris gaudere ſaccis pecuniarum tanquam tabellis pictis. i. depictis, quæ res inaniſſima eſt. Neſcis ò auare, quid. i. quantum aut quo. i. ad quid, nummus. i. pecunia ſignata, valeat. i. vtilis ſit, & neſcis quem vſum præbeat, præbet ſup. talem vſum, vt eo panis ematur, & holus. i. quæcunque herba qua veſcimur, & ſextarius. i. parua menſura vini. Adde etiam illa, quis. i. quibus natura humana doleat. i. ægra ferat negatis. i. ſi eſſent negata ſibi, hoc eſt omnia quæ ad victum, & amictum neceſſaria ſunt. de quibus dictum eſt, Habentes victum, & amictum his contenti ſumus. Ad vitte autem grammatice relatiuum non debere conſtrui prius quàm antecedens. quapropter melior eſt grammaticorum ordo. quis natura humana doleat negatis ſibi quam hic, quis negatis ſibi natura humana doleat. Ponitur autem quis in ablatiuo plurali iuxta ſecundam declinationem. Nam quis, & qui mixtim declinantur, & per ſecundam declinationem, & per tertiam. per ſecundã, enim dicimus, cuius. à quo qui, quorum, quis, quos, & à qua per tertiam quis, cui, quem, à qui, quibus, & à quibus. Olim autem in communi genere dicebant quis in nominatiuo, & quem in accuſatiuo. vnde, & in Eunucho Terentij, Pythias de fœminis nimirũ loquens. Hunc oculis ſuis noſtrum nunquam quiſquam vidit. vbi Donatus, Quiſquam, inqt, antiqua eſt locutio, ſed nunc (vt notiſſimum eſt) tantum in maſculino dicitur. [An vigilare metu) &c. totus hic Sermo (ſicuti dictũ eſt) habet quandam formam Dialogi. Quia ergo auarus prius dixerat iucundum eſſe ex magno acerno ſumere, & vnumquenque tanti eſſe, quantũ habet, ideo oſtendit Poëta auarum non hře delectationem, aut fructum ex diuitijs, qbus non audet vti, ſed veluti Tantalum eorũ præſentia magis cruciari Vnde probat hic non ſuauitatem, aut veram voluptatem, ſed metum, & anxietatem eſſe poſſeſſionem magnarum diuitiarum. Iuxta ꝙ dicit Iuuen. Miſera eſt magni cuſtodia cenſus. Interrogat ergo auarum an ipſum iuuet ſemper vigilare in metu, & anxietate ne diuitias ſuas amittat. Enumerat autem quatuor quæ diuitias auferunt, malos, id eſt prædones, & raptores qui vi rapiunt. fures qui furtim, & clam ſublegunt, incendia quæ caſu, & infortunio demoni, & ſeruos qui dolo, & fraude fugam facientes compilant, id eſt diminuunt diuitias. Quod vocabulum mihi ſumptum videtur ex Apologia Aeſopi, è quibus Poetam noſtrum multa ſumpſiſſe conſtat. Narrat autem Aeſopus virum quendam mediocris ætatis duas vxores duxiſſe, alteram iuuenculam, quæ vt maritum ſibi ſimilem redderet, canos eius pilos extraxit, & alteram vetulam, quæ eadem de cauſa nigros ſuſtulit. vnde ambæ compilando, id eſt pilos euellendo, maritum caluum, & allegoricos pauperem, & nudum reliquerunt. vnde compilare eſt doloſe aliquem expoliare. At ſi condoluit, reſpondet auarus, Tametſi diuitiæ non ſine anxietate cuſtodiuntur, habent tamen vtilitatem ob quam debeant cuſtodiri, videlicet quòd habentibus eas aſſiſtunt amici in infirmitatibus, & medicinam adhibens Compilare.

bent, & medicos procurant. Non vxor &c. reſpondet Poëta oſtendens omnino ſecus euenire. vnde duplices homines nobis deuinctos, & obnoxios habere poſſumus. videlicet beneficio, quos amicos vocamus, & conſanguinitate ſeu affinitate, quos neceſſarios. neutri autem horum obſequuntur, aut aſſiſtentiam faciunt diuiti auaro. Non amici quia eos non habet. Iuſtum enim eſt ꝙ qui ſanus nulli quidquam dedit, ſed pecuniam pluſquam omnes homines amauit, in infirmitate neminem habebat, qui ſibi condoleat, aut amicus ſit. Non etiam neceſſarij, quia contra naturam eſt, ꝙ hæredes alicuius diuiti auari ſalutem eius procurrent, quia (vt docet Iuuen.) etiam filius mortem patris diuitis, & auari exoptat. Dicit ergo Poëta. Ac ſi cognatos &c. quæ verba, ſic Porphyrio exponit. Senſus eſt, An te putas ita operam perdere ſi cognatos, quos tibi ſine labore tuo natura tribuit retinere volueris, ſiue amicos ſeruare, vt ſi quis velit Aſinum ſtrenis regere, vt equi ſungatur officio? Et hoc videlicet de aſino prouerbium, aut prouerbiale eſt, quia inſacetum atque inurbanum erit ſi putemus illud ad præſens à Poëta fictum eſſe. hæc Porphyrio. Melius autem in iudicio intelligunt, qui dicunt Poëtam aſſeritue dicere ita eum operam perdere q velle neceſſarios ſuos ſibi facere, & retinere amicos, ſicuti qui aſinos vellet regere frænis. Pulchrum autem & dignum notatu eſt, ꝙ prouerbialia etiam vilia facetiam habent ſi nota, & antiqua ſint, inurbanitatem autem ſi agreſtia ſint, & noua fingantur. Ordo igitur eſt, An ò auare. hoc iuuat, id eſt delectat, te videlicet te exanimem, id eſt ſemimortuum, & ferè exanguem, metu .i. præ timore, vigilare, & formidare noctes, & dies, id eſt omni tempore malos fures, vel malos, vt prædones, & raptores qui vi auferunt, & fures qui furtim, & incendia quæ per infortunia, & ſeruos, ne ipſi ſerui fugientes compilent .i. denudent & (vt ita dicam) depauperent te. ego, inquit, Poëta optarem eſſe ſemper pauperrimus horum .i. huiuſmodi bonorum, quæ cruciatum afferunt, & metum. Reſpondet auarus. At .i. ſed, q.d. attamen licet diuitiæ cum anxietate cuſtodiuntur, tamen vtilitatem habent. nam ſi corpus tuum tentatum .i. inuaſum, & moleſtatum frigore condoluit, aut ſi alius caſus .i. aliud genus ægritudinis caſu eueniens, affixit te lecto ita, ꝙ cogaris in lecto ægrotus manere, nam qui oppoſitus eſt lecto, recedere dum vult poteſt. qui affixus eſt, non poteſt. ſi ergo fueris in lecto ægrotus, & habueris diuitias, tu habes ſupp. amicum qui aſſideat .i. iuxta te ſedeat ad conſolandum, aut conſortandum te, & qui paret .i. præparet (venit. n. à paro paras parare) fomenta .i. nutrimenta, & conſortamenta naturæ tuæ, & qui roget medicum vt ſuſcitet .i. releuet te ab infirmitate vnde mori debeas ſine medico, ac reddat .i. reſtituat te, natis .i. liberis, & caris propinquis. Ad quæ poeta oſtendit multo aliter euenire diuiti auaro, dicens, Vxor non vult te ſaluum, filius non vult te ſaluum .ſ. fieri, omnes vicini oderunt .i. odio proſequuntur te. Eſt. n. verbumq; temporis in ſignificatione, licet, in coniugando tantum præteriti ſit temporis. Nam odio non legitur. licet ſemel apud Ciceronem odias legatur. Noti vt pueri, & puellæ .i. omnes familiares oderunt te. ſed cum tu poſtponas argento omnia .i. ames plus argentum quam amicos aut familiares, mirans ſi nemo præſtes tibi amorem, quem non merearis? q. d. non debeas inde mirari, quia id iuſtum eſt. At pro ſed, ſi velis retinere, & ſeruare amicos .i. in amicitia, & beneuolentia erga te cognatos .i. tecum ab eodem ſanguine natos, quos natura dat tibi nullo labore .i. ſine opera tua ſola neceſſitudine ſanguinis, tu infelix perdas operam .i. fruſtra labores, vt .i. quemadmodum, ſi quis doceat .i. conetur docere, aſellum .i. iuuenem aſinum, parentem .i. obtemperantem, & obedientem frænis, currere in campum, ſupple perdit operam. quia aſinus non mutabit naturam. Non eſt autem aſini natura parere frænis, & iuſſu domini ſui currere, ſicut non eſt natura hæredum amare diuitem auarum neceſſitudini ſuum, cui etiam ab inteſtato ſuccedant. Eſt ergo prouerbium. Aſinum doret parere frænis, qui ſibi lacrymas petit hæredis. Nam tritum eſt prouerbium, Hæredis fletus ſub perſona riſus eſt, ſub perſona .i. ſub velamento faciei. Notandum autem eſt parentem deduci à pareo ſecundæ coniugationis. habet enim primam longam, quam parens pro patre, & matre, & patiens corripiunt. ſed ad reliqua redeamus.

ASC. Denique ſit finis quærendi) Infert Poeta principale inſtitutum totius Satyræ videlicet vt faciamus finem quærendi, nec vltra ſufficientiam quæramus. Probat autem exemplo cuiuſdam, cuius nota ſuo tẽpore erat hiſtoria, poſtmodum aũt obſcurior, quia de ea nihil dicunt Commentarij, quam periculoſa ſit magnæ pecuniæ ſordida poſſeſſio. Nã quidam, inquit, Vmidius cum tam ſordidus, & miſer vixiſſet, ꝙ nunquam ſe melius quam ſeruo, ſuos veſtire auſus eſſet, miſerrime vitam amiſit. Nam à liberta caput eius ſecuri ablatum eſt. quapropter dicit poeta, quod ipſa erat fortiſſima Tyndaridarum. De quo vocabulo dicam ſtatim, vbi fabulã ab Acrone tactam recitauero, quæ hæc eſt, Pelops Tantali filium, & Atreum, & Thyeſtem genuit, qui alternis vicibus regnabant, verũ Thyeſtes cum ſciret regnum penes eum fataliter manſurum, qui arietem velleris aurei haberet quem tũc Atreus regiã ingreſſus plurimũ cuſtodiebat corrumpens Europam fratris vxorem imperium ad ſe transferre poſſe iudicauit. Hinc ab Atreo eſt regno pulſus. Deinde ficta gratia reconciliationis Atreus fratrem reuocauit, cui filios ſuos appoſuit epulandos quam rem vt vindicaret Thyeſtes, oraculum Apollinis conſuluit. vnde accepit reſponſum, ſe nouo ſcelere poſſe vindictam reperire ſi videlicet cũ filia ſua Pelopeia concũberet. quod & fecit & Aegyſthum genuit qui poſtea Atreum patruũ ſuum occidit, & cum Clytemneſtra Agamemnonis vxore adulterium commiſit. cuius etiam cõſilio Agamemnonem Atrei filium patruelem ſuum à bello Troiano redeũtem interemit. Alij autem dicunt Clytemneſtram ipſam hoc effeciſſe, vnde Iuuen. Hoc tantum refert ꝙ Tyndaris illa bipennem. Inſulſam, & fatuam dextra, læuaque tenebat. Tyndaris .i. Clytemneſtra Tyndari filia ex Leda, ex qua Iup. in ſpecie cycni Helenã genuit coniugem Menelai, quę etiam Tyndaris à Virgilio vocatur, eo ꝙ ex Tyndari vxore nata ſit. ſicut Hercules Iouis filius Amphitryoniades vocať. Helena aũt aut Paridem ſecuta aut ab eo rapta poſt mortẽ eius Deiphobo nupſit, cuius mortis cauſa extitit. Nam, vt ipſe apud Virgilium in vj. Aeneid. recitat capta Troia veteri marito ſuo ſe reconciliationis gratia aditum fecit, & pugionem marito nouo, id eſt Deiphobo, quem ſub capite locare cõſueuit, dormienti ſurripuit. Vnde ab inimici oppreſſus & poſt faciei deformationem omnemque detruncationem, occiſus eſt. vtraque ergo Tyndaridum extitit cauſa mortis mariti ſui, & (vt nonnulli dicunt) Clytemneſtra propria manu

Pelops. Atreus. Thyeſtes.

Clytemneſtra.

Helena.

Denique ſit finis quærendi: quoque habeas plus:
Pauperiem metuas minus: & finire laborem
Incipias, parto quod auebas: nec facias, quod
Auidius quidam (non longa eſt fabula) diues,
Vt metiretur nummos: ita ſordidus, vt ſe
Non vnquam ſermo melius veſtiret: ad vſque
Supremum tempus ne ſe penuria victus
Opprimeret metuebat. at hunc liberta ſecuri
Diuiſit medium fortiſſima Tyndaridarum.
Quid mi igitur ſuades? vt viuam Menius? aut ſic,
Vt Nomentanus? pergis pugnantia ſecum
Frontibus aduerſis componere. non ego auarum
Cum veto te fieri: vappam iubeo, ac nebulonem.
Eſt inter Tanaim quiddam, ſocerumque Viſelli.
Eſt modus in rebus: ſunt certi denique fines;
Quos vltra, citraque nequit conſiſtere rectum.
Illuc, vnde abij, redeo: nemon vt auarus
Se probet: ac potius laudet diuerſa ſequentes:
Quodque aliena capella gerat diſtentius vber,
Tabeſcat? neque ſe maiori pauperiorum
Turbæ comparet? hunc, atque hunc ſuperare laboret?
Sic feſtinanti ſemper, locupletior obſtat:
Vt cum carceribus miſſos rapit vngula currus:
Inſtat equis auriga, ſuos vincentibus, illum
Præteritum temnens extremos inter euntem.
Inde fit; vt raro, qui ſe vixiſſe beatum
Dicat: & exacto contentus tempore vitæ
Cedat, vti conuiuia ſatur: reperire queamus:
Iam ſatis eſt: ne me Criſpini ſcrinia Lippi
Compilaſſe putes, verbum non amplius addam.

manu maritum interemit, ſed ſiue propria manu, ſiue conſilio, ſiue alio quouis pacto id effecit, certum eſt fuiſſe occaſionem mortis eius. vnde ab Oreſte filio ſuo etiam ipſa in vindictam patris interempta eſt. Hæc de hac fabula ſatis prolixe ſunt dicta, quamuis multa reſtent alibi dicenda. Quod autem in textu

Tyndaridarum. dicitur; Tyndaridarum, videtur Patronymicum maſculini generis pro patronymico fœminini generis poni. quod quidam excuſant, dicuntque a poëta eo conſilio factum, vt oſtenderet quòd liberta illius auari non ſolum mulieres eius familiæ, ſed & viros ſuperauerit. Alij autem dicunt ſic intelligendum, non quod ipſa ſit fortiſſima Tyndarides, id enim dici nõ poteſt, ſed per ſubauditionem fortiſſima liberta, aut ancilla, aut imitatrix Tyndaridarum. Neque vero intelligas eam fuiſſe de familia, aut genere Tyndari, ſed imitatricem Tyndaridos, id eſt Clytemneſtræ, vel Helenæ, ſicut fortes viros omnes Hectores vocant. Ordo eſt. Denique, id eſt vt tandem paucis quod volo dicam. hoc enim ſignificat hæc dictio denique ò auare, finis .i. meta, & terminus, quærendi, id eſt congregandi diuitias ſit tibi. & cum .i. quando, tu habeas plus, metuas .i. formides minus pauperiem .i. paupertatem, & egeſtatem. Aliquando autem pauperies ſignificat damnum. vt ſi. ſi quadrupedes pauperiem feciſſe dicatur. & incipias finire Laborem parto .i. acquiſito, eo quod auebas .i. cupiebas, hoc eſt poſtquam acquiſiti quod deſiderabas. Contra quod faciunt, qui quanto plus habent, tanto plus concupiſcunt. Nec facias illud quod quidam Vuidius ſup. fecit. de quo fabula non eſt longa .i. longe, repetenda & ignota. vel longa, id eſt multis verbis recitanda. vt igitur quidam Vuidius, ita diues, vt metiretur nũmos quod ſignum maximæ granditatis pecuniæ, nam qui mediocrem ſummam habent, aut pondere, aut numero decernunt, & ita ſordidus .i. ſordide, & tenaciter viuens, vt non veſtiretur vnquam melius ſeruo, metuebat enim ad vſque. quod nos dicimus vſque ad ſupremum .i. vltimum tempus vitæ ſuæ, ne penuria .i. egeſtas, & difficultas victus opprimeret ſe at pro ſed, liberta eius fortiſſima, ſupp. imitatrix Tyndaridarum .i. exiſtentium de domo Tyndari, diuiſit .i. ſecuit hunc, videlicet, diuitem auarum patronum ſuum medium, id eſt per medium eius ſecuri, id eſt tali inſtrumento quod a ſecando dicitur. Caue autem puer ne dicas diuiſit cum ſecuri, quia cum præpoſitio non iungitur

Cum. inſtrumento, ſed comiti, aut concomitantiæ, vt argutus docet

Sordidus. Valla. Sordidus eſt, qui ſordide rem poſſidet, & turpem vſum

Lautus. habet. Contra lautus, qui nitide rem expendit. Auarus proprie

Auarus. qui cupide acquirit, & tenax, qui difficulter expendat. Quid nam

Tenax. igitur ſuades? auarus conuictus argumentis Poëtæ, nec valens inficias ire, quin turpe, & periculoſum, miſerumq́ ſit in auaritia ſeneſcere, indignatus obijcit vitium prodigalitatis, vt eius reſpectu honeſtior videatur auaritia, quam qui ei ſtudent, parſimoniã vocant. quidnam (aut quid ni) igitur ſuades? q. d. viſo quod tantopere damnas qui ſua cuſtodiunt, quidnam ſuades: non ne vt viuam Mæuius (multi textus habent Neuius) aut vt Nomentanus, viri prodigiſſimi, & vt ipſe omne patrimonium meum in gula, & libidine conſumam. Hic aduertendum eſt, quod Mæuium quidam nimis parcum, & ſordidum intelligunt. Alij autem prodigum, & luxurioſum. Priores inducti ad hoc ſentiendum, quia poëta quærit an perſeueret componere ſecum pugnantia, id eſt inter contraria. quod non eſſet, niſi vita Mæuij eſſet contraria vitæ Nomentani, quem omnes prodigum profitentur. vnde ſequitur Mæuium fuiſſe maxime auarum. Sed qui dicunt eum etiã prodigum fuiſſe, non minus efficaces habẽt approbationes, quarum prima eſt, quòd alijs locis Horatius ipſum Mæuium libidinoſum, & olentem atteſtatur. vt in Epodo, Mala ſoluta nauis exit alite Ferens olentem Mæuium. in cuius fine dicit, Opimu quod ſi præda curuo littore Porrecta mergos iuuerit, Libidinoſum immolabitur caper &c. vbi innuit eum pinguem, & libidinoſum fuiſſe, & ob hoc libidinoſum caprum pro eius morte immolandum. Liquet ergo ipſum non parcum fuiſſe, quia alibi dicit, eum bona patria abliguriſſe. Secunda ratio eſt, quia ſi Mæuius parcus, & auarus fuiſſet, auarus non oppoſuiſſet eum Horatio improbanti auaritiam. Non .n. cohæret ſententia, vt dicat auarus, Viſo quòd damnas auaritiam, quid nam ſuades? vt viuã, ſcilicet ſicut Mæuius .i. ille auarus? reſponderet enim Poëta. Dixi tibi quod nolo vt ita viuas. Tertia eſt ex modo loquendi, quia ſi Horatius voluiſſet quòd auarus interrogaret an viuere debeat vt Mæuius auarus, an vt Nomentanus prodigus, non poſuiſſet, Quid igitur ſuades? ſed vtrum igitur ſuades. & præcipue non poſuiſſet. Aut Nomentanus, ſeu An vt Nomentanus, vt bene accipiunt qui Laurentium Vallenſem de an, & vel intelligunt. Nec obſtat quòd verſus non patitur, vt dicatur vt an &c. quia Poëta noluiſſet pro verſu inepte loqui. Nam facile alium compoſuiſſet. veriſimile eſt ergo quòd per Mæuium etiam luxurioſum intelligat. Et quando dicitur, Quomodo ergo dicit Poëta, quòd ſint pugnantia ſecum? Reſpondebis, quòd poëta non vult quòd ea quæ auarus adducit, ſint ſecum .i. inter ſe pugnantia, ſed quod auaritia quam prius auarus approbauerat, & prodigalitas Mæuij, & Nomentani quam non obijcit, ſint pugnantia frontibus, id eſt extremitatibus aduerſis. ſunt enim duo extrema vitioſa, inter quæ eſt virtus media. Nam (vt dicit etiam alio loco) Virtus eſt medium vitiorum vtrinque reductum. Vnde hic addit Poëta, Cum ego vero te fieri auarum non iubeo te fieri Vappam, & Nebulonem .i. hominem profuſum, perditum,

& leuem. Nam Vappa dicitur vinum quod efferbuit, atque omnem vigorem amiſit, & Nebulo eſt obſcurus, & leuis, & ſine vitæ claritate, qualis eſt prodigus: qui cum patrimonium ſuum abſumpſit in delitijs eſt quaſi Vappa, id eſt vinum quod efferbuit, quia ad ſummam miſeriam redactus vapidus, & mollis efficitur, nihilque vigoris amplius retinuiſſe videtur. Eſt etiam ſicut nebula, quia amiſſa honeſtate, & abiecto pudore cogitur alienas menſas ſectari, inter quas eſt vt nebula, id eſt fœdus & obſcurus ſine pondere, & virtute. Eſt inter Tanaim, probat vrbane me- Vappa.

dium eſſe in rebus. Nam Tanais, aut Tanus (vtrunque enim Tanus.

ſcriptum reperio) Spado erat, hoc eſt cui teſticuli erant euulſi, ſocer autem Viſelli erat hernioſus, id eſt (vt vulgo dicunt) ruptus, & ita habebat non ſolum teſticulos, ſed & partem inteſtinorum ſub virga virili, inter ergo ſacculos teſticulorum plenos, & inanes medium eſt. Eſt modus in rebus, auctoritas nota. Illuc, vnde abij, redeo &c. dictum eſt in principio huius Sermonis, quòd nemo ſit contentus ſua ſorte, & quòd quilibet vellet mutare conditionem, & ſtatum ſuum, quod vitioſum eſt. Poſſet autem auarus dicere, quòd non ſit in ea re vitioſus, quia non vult mutare propoſitum ſuum, ſemper enim vult in auaritia perſtare. vnde illi qui volunt ſtatum ſuum mutare, quantum ad auaritiam non mutantur, quia ideo volunt ſtatum ſuum mutare, vt per nouum ſtatum plura lucrentur, permanent ergo in auaritia, & in cupiditate plura habendi, vnde dici ſolet: In nobis vitia decreſcunt omnia: ſolam Præter auaritiam, quæ nobis debilitatis fortior efficitur creſcens creſcentibus annis. Licet ergo quis conſtans fuerit in auaritia, aut in alio peccato, non propterea, inquit Poëta, ſe probet, id eſt probum putet, & laudet, imò potius laudet diuerſa ſequentes, quia melius eſt animum mutare, quam in malo perdurare. Præcipit etiam poëta, quòd nemo inuidia tabeſcat, ſi res vicini ſui meliores videat, neque ſe ideo pauperem putet, quia ditiorem videt, quia qui ad hoc tendit, vt ſe nemo ſit ditior, nunquam erit contentus quibuſcunque rebus habitis, ſed ſemper alium ditiorem ante ſe inueniet, ſicut in curuli certamine qui omnes ante ſe exiſtentes vellet ſuperare & (vt dicunt) poſtergare, nunquam quietus eſſet. Pro quo ſciendum eſt, quod curule certamen dictum eſt à curribus, ſed

metri cauſa aufertur vnum r, non enim dicitur currule, ſed cu- Curule.

rule. Inſtitutum autem videtur, vt iuuenes periti ſint artis auri- Certam.

gandi. Nam priſcis temporibus ſummi bellatores non in equis, ſed in curribus bellabant, vt de Hectore, Achille, cæteriſque fortibus viris in bello Troiano ex Homero, alijſque auctoribus cõſtat. Fiebat autem curule certamen hoc modo. Erat latus campus in quo metæ, vt pali, aut ſtipites erant circumpoſitæ, circum quas qui proxime, & velociſſime ter currum ſuum illæſum perduxit, victoriam obtinuit. Stabant autem omnes certare volentes cum curribus in equis ſuis in æquali diſtantia, & dato ſigno omnes ſimul prouehebant. Maxima autem gloria erat proxime metas currum ducere, & eum ad metas non allidere, quia qui hoc faciebat maximum ſpatium percurrebat. in circunferentia enim maius ſpatium eſt, quam circa centrum. Magnæ autem peritiæ erat euitare metas. vnde dicit Poëta noſter in prima Ode, Sunt quos curriculo puluerem olympicum Collegiſſe iuuat, metaq; feruidis Euitata rotis, &c. Vbi de varijs ludis, & eorum inſtitutoribus, & de locis vbi inſtituti ſunt, multa valde egregia ex Commentarijs quilibet diſcere poterit. Mihi autem hic ſatis eſt oſtendere in quo conſiſtat comparatio, quam Poëta noſter hic facit inter auarum, & aurigam in curuli certamine properantem. Et meo quidem iudicio in hoc conſiſtit: quòd cum auriga, qui primus primum circuitum perfecit, redit ad faciendum ſecundum, offendit iam in via ſua ante ſe eos, quos habuit poſt ſe, vnde vult extremum quem primum ante ſe inuenit, iterum præcedere, & ſic quandiu in curſu circularis eſt, ſemper aliquem ante ſe inuenit quem præcedere conatur. eo modo auarus quamuis ſit ditiſſimus, tamen

ſemper

ſemper inuenit aliquem ante ſe .i. habentem aliquid quod ipſe non habet,& quod vellet habere. quapropter qui vellet omnes in omnibus diuitijs ſperare, nunquam eſſet contentus, aut quietus quacunque re habita. Et ita iudicio meo iſtæ tres dictiones equis ſuis vincentibus, poſſent eſſe eiuſdem, hoc eſt datiue caſus, quamuis Acron velit ſuis equis eſſe ablatiuos inſtrumentales, & quamuis Philologus legat ſuos, cum Porphyrione. dicatque in exemplari vetuſto ſic ſe legiſſe, vt in conſtructione patebit. Inde ſit vt raro, &c. quia igitur, inquit, omnes ante euntes ſuperare volumus, ideo nemo in tota vita ſua poteſt ſatiari diuitijs. Poſſumus enim, inquit, reperire conuiuas, qui ventrem ſatiant, ſed auarum qui mentem ſatiatam habeat, non inuenimus. vnde de guloſo ſolet dici, quòd citius ventrem quam oculum ſaties, & de auaro, quòd citius ſaccum quam mentem expleas. Criſpinus, iſte poëta erat garrulus, & Aretalogus ob id dictus. Aretalogus autem eſt facetus mentitor, qui mendacia pulchre colorat, & vero ſimilia facit. is autem dogmata Stoicorum ſcripſit multis, ſed incultis verſibus. Nec ergo poëta noſter garrulus habeatur, & nimis prolixi ſermonis, vt Criſpinus, dicit ſe finem dicendi facturum. Non autem quòd poſſet credi Criſpini verſus abſtuliſſe, ſed vt ille verboſus haberi. & ita per tranſitum more Satyrico Criſpinum taxat. Ordo eſt. Dicit auarus, igitur quoniam tantopere auaritiam damnas, quid nam ſuades mihi? (verſus non ſtaret ſi legatur, Quid igitur ſuades. lege ergo, Quid nam igitur ſuades) non ne ſuades, vt viuam Meuius (vel Neuius, vt alij legunt) aut vt Nomentanus .i. prodigus, & luxurioſus ſicut Mœuius, & Caſſius Nomentanus? Eſt autem repræhenſorum modus oppoſitum vitium obijcere. ſi cui dicas. Quare ita præceps tuis? reſpondebit, Vis ergo vt limacem ſequar? Reſpondebat poëta, Pergis .i. non ne perſeueras, componere, id eſt comparare, pugnantia, id eſt repugnantia, ſecum, id eſt inter ſe, frontibus .i. extremitatibus, aduerſis .i. contrarijs, qualia ſunt quæ prius reprobaui, & quæ nunc adducis? Cum .i. quando, ego veto te fieri Vappam, id eſt hominem perditum per prodigalitatem, & Nebulonem, id eſt libidinoſum, & leuem. Quidam, id eſt quoddam diſcrimen, quædam differentia eſt inter Tanaim Spadonem, qui nihil habet in ſacculis teſticulorum, & inter ſocerum Viſelli, qui cum hernioſus ſit, ſacculos illos plenos, & maximos habet. Modus, id eſt menſura, & moderatio, eſt .i. conſiſtit in rebus, & certi fines .i. limites ſunt in rebus, vltra quos, & citra quos, rectum, id eſt res iuſta, & recta nequit, id eſt non valet conſiſtere. Sed redeo .i. reuertor, illuc .i. ad illud propoſitum, vnde, id eſt a quo, abij, id eſt digreſſus ſum. Nemo probet, id eſt approbet laudet, commendet ſe, vt, id eſt quia, ſit auarus, & in auaritia permanens, ac laudet potius ſequentes diuerſa, ſupple officia, hoc eſt mallem quòd ſtatum ſuum cupiat mutare, quam quòd in auaritia permaneat, que pro &, nemo ſupple tabeſcat .i. inuidia conſumatur, quòd .i. quia capella, id eſt capra aliena, gerat, id eſt portet, vber, id eſt mamillas diſtentius .i. plentores & magis diſtentas. Neque comparet ſe maiori turbæ pauperiorum, atque ſic faciendo laboret ſuperare hunc, atque hunc, id eſt vnumquenque. Cauſam addit, quia locupletior, id eſt aliquis ditior ſemper obſtat, id eſt opponitur, properanti, id eſt feſtinanti ſic vnumquenque ſuperare, vt, id eſt quemadmodum, cum, id eſt quando vngula .i. pes quorum firmiter terræ infixus, vt fortius, & celerius currant, rapit, id eſt raptim trahit. currus miſſos, id eſt emiſſos, carceribus .i. locis vbi equi arcentur ne currant antequam ſignum datum ſit, vnde ſecundùm Seruium, Carcer in ſingulari ſignificat cuſtodiam noxiorum, in plurali equorum retinacula. Cum inquam ita equi currus rapiunt, auriga .i. director equorum inſtat, id eſt ſecundùm Acronis intellectum, inſtantiam, & preſſuram facit, equis ſuis, id eſt per quos ſuos, vincentibus, id eſt alijs qui vicerunt, vel ſicut prius dictum eſt, auriga inſtat, id eſt feſtinanter inſiſtit, equis ſuis vincentibus .i. quamuis equos ſuos viciſſe ſemel videt, tamen adhuc inſtat, & vrget eos, vt vltimum premi curſus iterum vincat, & bis curſum ſuum perficiat priuſquam ille ſemel, & hoc eſt quod dicit, temnens, id eſt parui æſtimans, & faciliter ſuperare ſperans, illum præteritū, id eſt quem ſemel prætetijt euntem inter extremos, quaſi dicat ſi vellet omnes ſuperare, quos ante ſe offendit, nunquam haberet finem, quia quem ſemel præterijt redeundo circulariter iterum ante ſe inuenit. Secundum Philologi autem lectionem, auriga inſtat, id eſt innititur, vt anteuertat equis vincentibus, id eſt ijs qui vincunt ſuos, ſcilicet equos. Verum ſequentia plus arrident communi lectioni. & noſtræ, vt opinor, interpretationi, præſertim cum exprimat inſatiabilitatem animi non contenti ſemel viciſſe, cum inſtet equis ſuis vincentibus, vt iterum vincant. Inde .i. hac de cauſa, ſit .i. comparatum eſt, contingit, euenit, vt queamus .i. poſſimus reperire raro aliquem, q dicat ſe vixiſſe beatum, & qui exacto tempore vitæ .i. poſtquam explicuit tempus vitæ ſuæ, cedat .i. decedat, contentus .i. ſatiatus vita .i. quemadmodum, conuiua ſatur, ſupple cedit, & non prius requirit quam ſaturitatem, & repletionem ventris, qui facilius impletur, quam animus auari qui inſatiabilis eſt. Iam, ſatis eſt ſupple de auaritia dictum, ne tu putes .i. aliquis putet, aut arbitretur, me compilaſſe .i. furatum eſſe, & abduxiſſe, ſcrinia .i. capſas librorum, Criſpini, id eſt illius poëtæ. garruli, lippi, id eſt inepti vel lippos oculos habentis, non addam amplius verbum, ſed finem dicendi faciam.

GLAREANVS.

ACRON hoc loco, cum Horatium, Lucilio, & Iuuenali comparaſſet, vltimum hæc adijcit verba. Denique niſi Iuuenalis, induit, ſcripſiſſet, iſto nemo eſſet melior, quaſi Iuuenalis in Satyra ſit præferendus Horatio. Memini olim ex Doct. ſæpe audiſſe, Iuuenalem Satyræ maieſtatem corrupiſſe nec ſciſſe Satyram ſcribere. Idq. etiam mihi viſum, Sed Acronis hoc iudicium de Satyricis tam eſt ingenioſum, quam expoſitio vocis Satyræ, Plerique enim, inquit, Satyram à lance, quæ plena diuerſis frugibus in templo Cereris inferitur, nomen accepiſſe dicunt. Alij quod hoc carmen ita multis ac varijs rebus refertum ſit, vt audientes ſaturet. Alij quod ita Satyra conuicia, ac crimina hominum libere inuadat, vt ſaturi homines .i. ebrij. Hæc & plura ille. Ego puto ex ſententia huius poetæ in arte, potius ea agreſtibus illis dijs appellatam Satyram. Ipſe enim poeta ita ait,

Verum ita riſores, ita commendare dicaces,
Conueniet Satyros.

Et paulò ante.

Carmine qui Tragico vilem certauit ob hircum,
Mox etiam agreſtis Satyros nudauit.

Ad quæ verba etiam ipſe Acron ita ſcribit, Docet, inquit, vnde nata ſit Satyra.

Loquacem delaſſare valent Fabium.

Ante loquacem diſtinctio eſt, & ſuſpenſa ſententia, cui figurate, nec minus eleganter inſertur, loquacem delaſſare valent Fabium. Quæ non intelligens ſubtilis, ac argutus ille annotator legendum exiſtimat, laſſare vt valeant, præcedit enim, inquit, adeo multa .i. tam multa quas particulas, vt, coniunctio ſubſequi conſueuit. Imperitoſus grammaticus, qui poetam noſtrum ad hæſce nugas adigit.

Non tuus hic capiet venter plus.

Quidam hic, quidam hoc, alij hinc legunt, quod mihi maxime probatur. Quod autem in commentario Acronis legitur quia habes centum millia modios, corruptum eſt. Legendum enim modium.

Decepta cupidine falſo.

Et notandum, inquit Acron, cupidinē genere maſculino pro cupiditate noue poni. Imò ego miror quis has nugas in Horatium vexerit. apud quem cupido nullo nunquam genere alio inuenitur, quam maſculino. Id etiam Ode xvj. lib. ij. Carminum annotauimus, Caue conſtruas, falſo inquit, vt Badius exponi poſſe contendit.

An ſi cognatos nullo natura labore.

Siue interrogatiue per an legatur, ſiue enunciatiue per at, intelligendum tamen ſemper eſt, ſi retinere velis .ſ. his tuis moribus, eſt auaritiæ ſordibus, nihilo plus efficies, quam qui aſellum ſub fræmis currere docere velit.

Vuidius quidam (non longa eſt fabula) diues.

Acron hoc loco ſupplet, ita, vt ſit ita diues. In Porph. commētario ſuppletur, ideo, ſed legendum puto, adeo, vt ſit, adeo diues, Præterea quidam Vuidium, quidam Vnidium, quidam etiam Vbidium ſcribunt, de quibus nihil certi habemus quod affirmare queamus. Fortiſſima Tyndaridarum. Hoc Acron de Clytemneſtra, aut Helena intelligit. Porphyrion de Clytemneſtra. Sed ſi hoc ita eſt oportuit Tyndaridum genitiuum eſſe, non Tyndaridarum. Sed videtur Horatius ab accuſatiuo fœminino Græco τυνδαρίδα formaſſe nominatiuum fœmininum Tyndarida, Tyndaridæ, ſicut ab accuſatiuo κρατῆρα fœmininum cratera. Huius rei admonuit nos olim Dumi. E. R. præceptor noſter. Quid mi igitur ſuades? vt viuam Meuius? aut ſic. Mira in his proprijs variatio. Nam quidam Neuius legunt alij Menius, vt Porphyrio epiſt. xvj. ab initio, quod placet. Saty-

ra autem tertia paulò poſt, vtrunque nomen eſt, Menius abſentem Neuium cum carperet, quanquam quidam eo loco pro Neuio legunt Nouium, quod item placet. Acron autem hic de Menio hæc habet, Menius tam parcus fuit, vt merito ſordidus appellaretur. Eademque verba apud Porphyrionem leguntur. Sed Satyr. iij. de Menio longe alia ſcribit Porphyrio. Quod ad hunc locum attinet, ego per Menium neutiquam hominem ſordidum intelligo. Quorſum enim attinebat Horatio impugnanti, auarum ab auaro opponi? Hoc ſenſu, Horati, quando auaros damnas, vis igitur, vt viuam Menius, qui fuit auarus? Quid inſulſius, immo quid alienius à poëtæ mente? Quare intelligendus Menius qualis a poëtę deſcribitur epiſt. xvj. ſcurra ac prodigus, qualis etiam Nomentanus. Nec obſtant verba, ſequentia, pergis pugnantia ſecum Frontibus aduerſis componere. Pugnantia. n. hic ſunt Horatij exempla, auari vt Ouidij, & prodigi, vt de Menio ac Nomentano. Illuc, vnde abij, redeo, memnon vt auarus. Nemnon' vt auarus legendum, non autem, Nemo vt ſit auarus: vt quidam ex Acronis commentario decepti legunt. Quippe Acron omnia ſequentia verba ad auarum torquet, cum Horatius ad huius Satyræ principium reſpexerit, atque adeo ad prima verba, Qui fit, volens nunc huic Satyræ finem imponere. Eſt autem hic ſenſus. Qui fit vt nemo ſe probet, excepto vno auaro, ac potius vnuſquiſq; laudet diuerſa ſequentis, tabeſca. q. quòd aliena capella gerat diſtentius vber, neque quiſquam ſe cõparet maiori turbæ pauperiorum, immo laboret hunc atque hũc ſuperare? quaſi dicat. Si turbam pauperiorum poſt nos relictam intueremur, potius quam ditiorum antecedentem videremus vtique quam longe hanc illa ſuperaret, quietiorea mente futuri. Et niſi repetatur illud, Quid fit certe nullus erit hic ſenſus. Badius Hercule hunc locum non intellegit. Sed ita nobis olim expoſuit Doct. præceptor noſter. Eſt autem totus locus interrogatiue legendus. Porrò expoſitio quoque Porphyrio. & ſequens comparatio, noſtræ ſententiæ maxime congruent, vt lector ipſe iudicabit.

ARGVMENTVM SATYRAE II.

Tigelli Hermogenis poëtæ liberaliſsimi in ſuos compotores meminit, & Satyra tertia.

AMBVBAIARVM collegia, pharmacopolæ,
Mendici, mimæ, balatrones, hoc genus omne
Mœſtum, ac ſolicitum eſt cantoris morte Tigelli.
Quippe benignus erat. contra, hic ne prodigus eſſe
Dicatur metuens, inopi dare nolit amico;
Frigus quo, duramque famem depellere poſſit.
Hunc ſi perconteris, aui cur, atque parentis
Præclaram ingrata ſtringat malus ingluuie rem,
Omnia conductis coëmens obſonia nummis:
Sordidus, atque animi quòd parui nolit haberi;
Reſpondet. laudatur ab his, culpatur ab illis.
Fuſidius vappæ famam timet, ac nebulonis,
Diues agris, diues poſitis in fœnore nummis.
Quinas hic capiti mercedes exigit: atque
Quanto perditior quiſque eſt tanto acrius vrget.
Nomina ſectator modo ſumpta veſte virili
Sub patribus duris tironum. maxime, quis non,
Iupiter, exclamet; ſimulatque audiuit? * at ipſe
Pro quæſtu ſumptum facit. hic, vix credere poſſis,
Quàm ſibi non ſit amicus: ita vt pater ille, Terenti
Fabula quem miſerum nato vixiſſe fugato
Inducit; non ſe peius cruciauerit, atque hic.

ASCENSIVS.

AMBVBAIARVM collegia, pharmacopolæ, Mẽdici, &c.) In hac ſecunda Satyra Horat. primum oſtendit exemplis quo Dum vitant ſtulti vitia in cõtraria currunt. Cum enim nolint circa medium in quo virtus cõſiſtit, immorari, ſed contẽti ſint alterum extremũ a quo abhorrent effugere, in alterum extremum non minus vitioſum dilabunt. Deinde oſtendit multos magis ex opinione ſua praua, & ex cõcupiſcẽtia effræni peccare quã ex rerum diſcrimine. vnde oſtẽdit non minus voluptatis eſſe in pſtituta, quam in nobili matrona ſi non falſa opinione ducerenur. Contra multo grauius eſſe peccatum, atque periculum in matrona, quam in ancilla, aut publica meretrice, quo circa deterret nos ab adulterio cõmittẽdo. Quod vero ad Lupanaria vr̃ inuitare, non ſic intelligas quaſi laudabile ſit ſed minus vitioſum. Neque vero ita damnabile reputabatur ſimplex fornicatio à gẽtilibus qui legẽ diuinam nõ agnoſcebãt, ſicut à nobis qui veritatem agnoſcimus quo circa in ſentẽtijs poëticis, quę chriſtianę veritati conſonæ ſunt, comprobentur quę minus, ab Ethnico dictę putẽtur. Et hęc de argumẽto huius Satyrę. Ambubaiarum collegia &c. M. Tigellius Hermogenes Muſicus tam prodigus, inquit, largitor fuit, ꝙ omnes gulæ proceres, ac perditæ libidinis homines quales ſunt tibicines, hiſtriones, paraſiti, gnatones, mimi & mimæ, æpulones, balatrones, mendici, vnguentarij, caupones, & omnes qui ad horum pertinent collegia, mœſti à ſolliciti ob eius mortem effecti ſint, & non immerito (dicit hoc autẽ per ironiam ex affectu eiuſmodi hominum) quia certe erat benignus, immo erat prodigus largitor, dans quibus non oportuit & plus quam decuit. Contra hic &c. econtrario dabilis eſt alius tãtum prodigentiam effugiens, vt ne prodigus cenſeatur, nolit dare amico inopi quo frigus, aut dirã famem poſſit propellere. Vide quam ſignate notet tenacitatem auari. Non dicit quòd nolit dare cuicunque petenti, ſed ne amico quidem. Nec cuicunque amico, ſed ne inopi quidem. Neque dicit, ꝙ nolit amico inopi dare equum, aut veſtem honeſtam, aut alia ad honeſtius, & commodius viuendum vtilia, ſed qđ nolit ei dare. Quo poſſit inopẽ defendere vitam, & frigus, & famem non tenuem, ſed diram, & execrabilem propellere. Si perconteris aũt. i. interroges, hunc. i. alterum horum, videlicet Tigellium, quare patrimonium ſuum ita abliguriat, & dilapidet, reſpõdet quòd nolit reputari ſordidus, & parui animi. Laudabitur autem ab his q talem vitam amant, & conſimilia faciunt. Culpabitur autem ab illis, qui aut virtutem mediam colunt, aut in oppoſitum vitiũ fugiunt. Si vero perconteris Fuſidium auarum vſurarium, qui pro ſingulis denarijs ad vſurã præſtitit quinos lucrari vult cũ tamen ſit ditiſſimus agrorum, & pecuniarum, ſi inquam quæras ab eo quare id faciat, reſpõdebit, q̃ timeat reputari Vappa aut nebulo, id eſt homo prodigus atque iners, & ſine induſtria, nihil conſilij, aut penſi habens nihilq; ſuper lucrari ſciẽs. Oſtendit autem poeta quomodo fieri poteſt, quòd quinas mercedes pro capite, hoc eſt ſorte, ſeu principali pecunia ad vſuram præſtita exigit, quia ſectatur iuuenes perditos, qui duros, & rigidos patres habentes ſeſe ad militiam conuertunt. vnde ſi parentes diutius vixerint, ex caſtrenſi peculio vſurarius ille ſolutionem ſibi comparabat. Nam licet illi qui in paterna poteſtate ſunt, rem paternam alienare nõ poſſunt, peculium tamen caſtrenſe poſſunt, & quia in ea re maxima fraus eſt, & deſtructio iuuenum incautorum, querit auctor quia tam patiens eſſe poſſet, vt non innocet Iouem in vltionem talia facinoris. At ille pro quæſtu &c. facit hypophoram, id eſt obiectionem. poſſet enim aliquis dicere, quòd Fuſidius ille dignus ſit qui multum lucretur, vel quòd neceſſe habeat multa lucrari, ex quo graues ſumptus faciat, immo pro magnitudine lucri. Contra quod dicit Poëta, Hic, id eſt dicis quòd hic pro quæſtu ſumptum facit. Vix, inquit, poſſis credere quantum ipſe ſit inimicus ſibi, ita quòd Menedemus in tertia Comœdia Terentij, quæ ab eo dicitur Heautontimorumenos, id eſt ſeipſum crucians, non maiorem abſtinentiam fecerit. neque ſeipſum grauius cruciauerit, eo quòd filium ſuum Cliniam per duritiam ſuam coegit in militiã abire, quam ille ſeipſum cruciat ne prodigus habeatur. Nunc pauca vocabula declaranda ſunt. Ambubaiæ ſecundum Acronem Syrorum lingua dicuntur mulieres tibicinæ. Alij latinum putant, & dictum quòd am. i. circum, Baias locum amœniſſimum, & voluptatis plenum verſentur. Collegium, eſt collegarum. i. eorum qui ad idem officium miſi ſunt, aut circa idem ſtudium verſantur, conuenticulum. Pharmacopola gręce, vnguentarius. Ambubaiæ. Collegiũ. Pharmacopola.

ti ven

ti venditoc latine dicitur. Nam pharmacon ſignificat vnguentum, & pola venditorem. nam πωλῶ eſt vendo. Vnde etiam bibliopola, venditor eſt librorum. In locis autem calidis nulla voluptas ſine vnguento eſt. Mendici, hic ſunt paraſiti, & menſarum delicatarum ſectatoces per aſſentationes ſuas. Mimi, ſunt hiſtriones, & mimę ſaltatrices geſtu, & ſaltatione corporis gratiam captantes. Balatrones, ſunt Seruilio Balatroni ſimilea perdit gula, & voracitate. vt autem à balatu dicantur, non patitur verius. Nam balare primam producit, quæ in balatrones hic corripitur. Tigelli per apocopem pro Tigellij dicitur.
Tigellius Nam in alia Satyra vocabitur Tigellius, non Tigellus, de quo ſic dicit Porphyrio: Marcus Tigellius Hermogenes Muſicæ artis ſcientia præditus Caio Cæſari dictatori fuit familiaris poſtea Cleopatre quia dulciter cantabat, & iocabatur vrbane. Auguſto quoque ita placuit, vt inter familiares, ac domeſticos haberetur. hæc ille. Scias autem lector, c, literam poni pro Caio, & licet ſcribatur per c, profertur tanquam per g, ſcriptum Gaius. *Percunctor.* Percontari eſt ſciendi, & experiendi gratia aliquid rogare, & vel à cuncta, id eſt mora deducitur, eo quòd quos *Percunctor.* percunctamur difficilia moram faciant prius quam reſpondeant, & tunc ſcribitur per v, & c, vel dicitur à conto .i. baculo, quo nauta inquiri profunditatem maris, & tunc per o, ſine c, ſcribitur percontor. Quinas mercedes capiti. i. pro ſingulis nummis datis quinque exigit bene enim, & proprie hic poſuit quinas, Nam diſtributionem notat. Caput autem, ſeu capitale, vel ſors eſt ea pecunia quam ad vſuram damus Lucrum autem vocatur fœnus
Fœnus. quaſi ſit fœtus pecuniæ. vnde etiam fœnum dictum eſt, eo quòd ſit fœtus terræ lucro credena. ſine cultura enim naſcitur. Cetera in conſtructione patebunt. Ordo igitur eſt, Collegia. i. ſocietates, & conuenticula Ambubaiarum, id eſt mulierum tibicinarum, & ſaltatricum, ac laſciuarum: Pharmacopolæ, id eſt vnguentarij, ſeu vnguenti venditores, mendici. i. paraſiti & hiſtriones, mimæ ſaltatrices, & cantatrices hiſtrionicam exercentes. Sunt tamen qui legant mimi, vt maſculinum genus præpolleat. quod ſi offendero, non deleam, nec ſi mimę legatus refellam, quia cara lib. fides, dum ex ſua quiſque ſententia alius corrigere, alius innertere veteres lib. audet. Acron autem mimæ legit, quo modo ſibilus vitatur balatrones, id eſt comedones, & gulæ indulgentes. omne hoc genus laſciuorum, & luxurioſorum hominum eſt mœſtum ac ſollicitum morte. i. propter mortem Tigelli. i. Tigelli. quippe, quia certe ipſe erat benignus, vt dicebãt ipſius amatores & ſectatores, cum potius dicendus prodigus eſſet. Eſt autem amara irriſio Poetæ, non carens Satyrico ſcommate. vult ergo dicere, ꝙ Trigellius ſummopere ſugiebat auarus. aut ſordidus reputari. In locutione aũt eſt zeugma à poſteriori, vt noſcunt grammatici. Contra. i. econtrario hic. i. alius, metuens ne dicatur eſſe prodigus, nolit dare amico inopi, & egẽti aliquid, quo poſſit propellere. i. procul à ſe pellere frigus, & diram. i. ſæuam, & immanem famem. ſi tu percontaris. i. interroges hunc, videlicet Tigellium prodigum, cur ipſe malus .i. vitioſus, & perditus, ſtringat. i. diminuat Paulatim & conſumat, ingluuiæ. i. voracitaté gulę, ingrata. i. odioſa heredibus, vel ingrata quia vnde beneficium accepit, non refert, ſed ſibi duntaxat viuit, ſtringat inquam præclaram rem. i. valde amplum & claram patrimonium aui, atque parentis. i. patris. i. quod auus patri, & pater ipſi filio dereliquit, ſtringat inquam patrimonium ſuum, coëmens .i. ſimul emens, omnia obſonia. i. omne genus cibariorum. nummis. i. pecunijs, conductis. i. ad vſuram acceptis pro quibus tanquam pro rebus conductis mercedem pendere debebat. Nam obſonium eſt quidquid comedi poteſt vltra panem ipſum gallice pitance. Si tu ergo percontaris hunc, ipſe reſpondet, ꝙ hoc facit. i. quis nolit haberi. i. reputari ſordidus, & parui animi, ipſe autem hoc reſpondens laudatur ab his. i. ab aliquibus, qui ſimile faciunt aut quibus hoc prodeſt, & culpatur. i. arguitur, & reprobatur ab illis. i. alijs, qui aut virtutem mediam .i. liberalitatem, aut vitium oppoſitum. i. auaritiam colunt. Bonſinis autem qui negat ablatiuos actiue ſignificantes paſſiuis conſtrui diceret forte hoc loco culpatur ab his. i. propter hæc, aut nomine horum, & laudatur ab illis. i. propter illa, aut nomine illorum, ſed eius dicto parum moueor. Fuſidius diues agis & diues nummis, poſitis in fœnore. i. ad vſuram, timet famam. i. infamiam, Vappæ, & Nebulonis. i. ignaui, & perditi hominis, & ideo hic exigit .i. expoſtulat capiti. i. principali ſummæ expoſitæ, quinas mercedes. i. pro ſingulis nummis quinque, atque vrget. i. compellit, ſoluere tanto acrius. i. vehementius, quanto quiſque eſt perditior. i. minus accurate res ſuas agens. Sectatur enim. i. inſequitur. & captat vt in libro ſuo ſcribat, nomina tironum .i. nouorum militum & hoc dico veſte virili, id eſt toga, quam anno quartum decimum accipiebant, & tunc ſtipendia facere poterant, ſumpta. i. accepta, ſub duris. i. ſeueris, & rigidis patribus. Hoc autem, vt dixi, fecit propter peculium caſtrenſe. Quis ſimul ac .i. immediate poſtquam audiuit, quòd Fuſidius talia facit, non exclamet, O maxime Iupiter, quare ſupple non percutis fulmine tam auarum, & iniquum hominem? Deinde poeta ponit obiectionem. quaſi quis dicat, At pro ſed, ò Horatij, ille. ſ. Fuſidius, facit ſumptum, id eſt expenas, pro quæſtu, id eſt ſecundum magnitudinem quæſtus, & lucri, & ita videtur illi non inuidẽdum ſi multa lucretur. Reſpondet poëta, Hic, id eſt dicis tu quòd hic, videlicet Fuſidius faciat ſumptum pro quæſtu, vt vix poſſis credere quam, id eſt quantum, non amicus, id eſt inimicus ſit ſibi, hoc eſt quantum Genium ſuum fraudet, hoc eſt alimenta naturæ ſuæ debita ſubtrahat, ita, id eſt in tantum eſt ſibi inimicus, vt ille patre, ſcilicet Menedemus, quem fabula, id eſt tertia Comœdia, Terentij, id eſt Terentij, inducit vixiſſet miſerum nato, id eſt filio, videlicet Clinia, fugato, id eſt coacto ire in militiam, non cruciauerit ſe prius, id eſt durius, & accumulatius, atque, id eſt quam hic, de quo loquor, videlicet Fuſidius.

Si quis nunc quærat, quo res hæc pertinet. illuc,
Dum vitant ſtulti vitia: in contraria currunt.
Malchinus tunicis demiſſis ambulata: eſt qui
Inguen ad obſcœnum ſubductis vſque facetus,
Paſtillos Rufillus olet: Gorgonius hircum.
Nil medium eſt. ſunt qui nolint tetigiſſe, niſi illas
Quarum ſubſuta talos tegat inſtita veſte.
Contra, alius nullam, niſi olenti in fornice ſtantem.
Quidam notus homo, cum exiret fornice: macte
Virtute eſto, inquit, ſententia dia Catonis.
Nam ſimulac venas inflauit terra libido:
Huc iuuenes æquum eſt deſcendere: non alienas
Permolere vxores. nolim laudarier, inquit,
Sic me, mirator cunni Cupennius albi.

ASC. SI quis nunc quærat &c. Oſtendit ad quod propoſitum Tigelli ꝓdigalitaté, & Fuſidij auaritiam deſcripſerit, vt. ſ. oſtendat ꝙ dum vitant ſtulti vitia, in contraria currunt quod in de Arte poëtica ſic dicit, In vitiũ ducit culpæ ſuga ſi caret arte. Monet ergo, vt ſic vitemus vnũ extremũ vitioſum ne in alterũ præcipitemur, ſed circa medium moremur. Malchinus tunicis demiſſis ambulat, probat idem aliorum exẽplis, & ſm nonnullos Mœcenatem, & Agrippam tangit. Nam Mœcenas veſtibus talaribus, & eiſdem tenuiſſimis vtebatur. vnde de veſtibus ꝑcioſis quos Catullus iactauit, dicit Iuuen. Sat. xiij. Præcipitare volens etiam pulcherrima veſtem Purpuream teneris quoque Mœcenatibus apism. Nec obſtat, ꝙ Mœcenas ſummus amicus, & fautor Horatij erat, quia etiam amicorum vitia moderate notabat, vnde de eo dicit Perſius:

Omne vafer vitium ridenti Flaccus amici. Tangit &c.

Malchinus. Malchinus autem vocatur, quia malscos mollem ſignificat. In Acronis Comment. tamen ſcriptum repperi Malaſthinus, & ſimiliter in Porph. à maltha quod malachos, id eſt mollis dicitur. Agrippam autem dicunt vſum veſtibus ad nates vſque decīſis, vnde hic facetus dicitur. Nam facetus is proprie dicitur qui *Facetus.* facit aliquid vrbane. aut dicit cum geſtu non inuenuſto. Dicet autem ſolet de talibus tunicis, ꝙ nihil ſit eis facetius, quia ſemper ſtant, quando dominus earum ſedet. Demiſſis, id eſt deorſum miſſis. Subductis. i. ſurſum vel ſurſum ductis. Paſtillos: à pane per diminutionem dictos affirmat Feſtus Pompeius, vt ſit panis ea aliqua admixtionem ſuaui. Alij tamen volunt paſtillos hinc vnguentum *Paſtillos.* ſignificare. Quidam notus homo &c. ſi hanc ſententiam Catonis quam Poeta diuinam dicit, intelligas ſic quaſi ſine vitio, aut peccato liceat accedere meretricem, & proſtitutas falſo intelligis, ſed id prætendit Cato, & etiam poeta, quod minus malum eſſet ad proſtitutas accedere, quàm alterius torum violare. Quod vero Cato hoc ſenſit, patet quia frequentanti Lupanaria dixit, non debere eum illic habitare. Et poeta in textu dicit hoc faciendum eſſe quando tetra libido vrget. per hoc

enim

enim quod dicit teream libidinem ad hoc inſtigare,ſignificat nõ honeſtum eſſe factum,ſed tolerabile vitium. vnde lex ciuilis nõ approbat, ſed tolerat in ciuitatibus bonis Proſtibula. Non tamen in honeſto loco debent conſtitui,vnde hic dicitur deſcen-

Fornices. dere,quaſi ad locum abiectum. Nam & fornices ſunt ſpecus illi,qui ſunt ſub arcubus murorum ciuitatis, aut theatri,aut ſub arcubus triumphalibus,in quibus proſtitutæ reſidebant,& indi fornicari dictum eſt. Permolere, ſubagitare, Satyrica petulantia dictum eſt. Nam rem veneream ſignificat, in qua alter alteri ſuperponitur,vt mola molæ cum rotatur. Laudarier,pro laudari. per paragogen Comicam. Mirator,laudator,& ſectator. ſic Lucanus,Miratorq. Catonis.i.imitator. Cupennius,de quo Porphyrio ſic dicit: C. Cupennius Libro Cumanus Auguſti familiaritate clarus, corporis ſui diligentiſſimus, ſectator matronarum concubitus. Albi cunni miratorem videtur mihi non pro candido dixiſſe, cum vtique poſſint, & vulgares mulieres etiam meretrices candidæ eſſe, ſed ad veſtem albam qua matronæ ma-

Macte. xime vtuntur,relatum eſt. hæc ille. Macte, id eſt magis aucte .i. cumulate ſignificat. quo verbo in ſacrificijs auctis, & accumulatis vtebantur, & ad eos quorum virtutem augeri volebant etiam dicere conſueuerunt. Repertum eſt etiam mactus. Nam olim integrum erat,nunc præter vocandi caſum nullum offenderis. Ordo eſt: Si quis quærat nunc quo .i. ad quod propoſitum,hæc res quam de Tigellio,& Fuſidio dixit pertinet,dicam ſup.quòd pertinet illuc.i.ad illum propoſitum, quòd dum ſtulti vitant, id eſt effugere conantur, vitia quæ ſunt in altero extremo,cui runt,id eſt præcipites ruunt in contraria, quæ ſunt in reliquo extremo. Malchinus,id eſt quidam mollis, & delicatus: vt,Mœcenas,ambulat.i.ocioſus incedit,tunicis demiſſis.i. deorſum ad talos vſque miſſis eſt alius (vt Agrippa ſecundum quoſdam) qui exiſtens facetus,vel volens videri facetus ambulat tunicis ſubductis.i.ſurſum ductis vſque ad obſcœnum inguem.i.vſque ad podicem. Ruſilus vir ille delicatus,olet paſtillos .i. ſemper odorem habet paſtillorum.i.bonorum odorum. & Gorgonius,homo fœdus, & incultus,olet hircum.i.fœtorem hircinum maxime ſub alis habet. vnde nil eſt medium.i.nulli ſeruant medium, in quo tamen virtus moralis conſiſtit. Sunt nonnulli, qui nolint tetigiſſe .i. polluiſſe, & naturaliter cognouiſſe niſi illas,quarum talos.i.imas partes crurum inſtita .i. matronalis veſtis oblonga,& reliqua indumenta cooperiens, tegat inquam talos veſte ſubſuta .i. cui inſtitæ eſt veſtis ſubſuta, qua teguntur tali. De inſtita,vt vidimus apud Bonfinem, ſic inde Arte Amandi Ouidius,Eſte procul vittæ tenues inſigne pudoris, Quæque tegis medios inſtita longa pedes, hoc eſt niſi matronas quæ ſtolis albis vtebantur. Contra.i.econtrario, alius nolit tetigiſſe niſi ſtantem.i.proſtantem,in fornice .i. Lupanari,olenti .i. fœtenti. Quidam homo notus.i.nobilis,& iuuenis tamen,cum exiret fornice.i.proſtibulo,& Catonem vellet fugere, ſententia dia, id eſt diuina Catonis,inquit,macte.i.ò magis aucte virtute, eſto.i.permittatur tibi hoc facere. Nam ſimul ac .i. ſtatim poſtquam tetra.i.obſcœna,libido.i.appetitus venereus,inflauit.i.incitauit venas ad luxuriam æquum.i.permiſſum eſt,vos ò iuuenes deſcendere huc.i.ad Lupanaris,& non eſt æquum permolere.i.ſubagitare alienas vxores. Cupennius .i. C. Cupennius Libo,mirator .i.laudator,& ſectator,cunni.i.membri muliebris,albi.i.alba ſtola tecti,hoc eſt matronalis,inquit, ego nolim me laudarier.i.laudari,ſic.i.ſicut laudatus eſt iuuenis, qui non ad matronas,ſed ad meretrices acceſſit.

ASC. Audire eſt operæprecium, i hoc textu auctor tria facit. Primo dehortatur ab adulterio, & matronarũ concubitu, oſtendens eos qui matronas ſectantur,raro libidinem ſuam explere, aut voluptatem conſequi propter cuſtodiam matronarum, & ſi quando intectum obtinuerint, in maximo periculo eſſe,& ſepe multos dolores pati. Nam alius eorum cogitur ſe præcipitare de tecto, aut per feneſtrã alius flagellis cæditur quaſi vſque ad mortem, alius ſpoliatur ab illis qui ad hoc inuigilant alius coactus eſt corpus ſuum, & maxime virilia redimere ab auaro marito,alius ſtupratur quod vitium turpitudinis, & inominabile dicitur,aut vrina conſpergitur. alius teſticulos, & caudã virilem amittit. Secundo oſtendit amores in libertinas eſſe vitioſos,& ſepe damnoſos,& hoc exemplo Saluſtij hiſtoriographi, qui cum libertinas perdite amaret,& patrimonium ſic cõſumpſiſſet, nec vereretur earũ amores fateri,ex ſenatu expulſus eſt,& infamis habitus: Tertio exẽplo Marſæi probat meretricios amores eſſe cauſam famæ bonæ ac rei familiaris perdendæ,vnde concludit non ſatis eſſe perſonam certam in peccato fugere, ſed oportere ipſum peccatum in quacunque perſona deuitare. Illud autem: Quid intereſt in matrona, &c. Acron ſecundum Stoicorum diſciplinam eſſe dictum docet, qui dicunt omnia vitia eſſe paria. Contra quos eſt tamen ſequens ferè Satyra. vnde oportebit dicere poëtam more poetico diuerſas opiniones recitare, aut ſenſum eius fuiſſe, quòd non refert in qua perſona quis peccat cum ſine peccato eſſe non poſſit,quamuis grauius ſit in vna perſona,q̃ in alia. Prima dictarum partium eſt in principio. Secunda ibi, Tutior at quanto. Tertia ibi, Vt quondam Marſæus. Primorum duorũ verſuum duplex eſt ſenſus. Prior vt ſi, O vos qui non vultis mœchos procedere rectè .i.habere bonum proceſſum, & proſperitatem, operæprecium eſt.i.dignum opera, hoc eſt vtile,& iucundum eſt tanquam res habens in ſe precium, & mercedem laboris,audire qualiter in omni parte laborent. Et ſic videtur intelligere Acron, & ita legi debet,ſicut etiam ipſe legit in accuſatiuo mœchos. vel in eodẽ ſenſu poteſt legi mœchis in datiuo,vt ſit, vos qui nõ vultis votum, & inſtitutum procedere mœchis rectè operæprecium eſt audire. Alius ſenſus eſt, O vos qui non vultis procedere ad ſcorta veſtra rectè .i. directa via,& publica,ſed ſinuoſo flexu, & ſecreto itinere operæprecium eſt vos audire in quanto periculo,& quam modica voluptate tales ſint. & tunc mœchis erit datiuus localis, vt ſit, Qui non vultis procedere mœchis,id eſt ad mœchas,& concubinas, ſeu ſcorta veſtra, rectè &c. Dura pericla,per ſyncopam pro pericula. Nummos, pro corpore, vel ne ſtupretur,aut occidatur, vel ne caſtretur. & hoc vltimo modo poneretur totum pro parte, corpus pro membro virili.

Audire eſt operæprecium, procedere recte
Qui mœchis non vultis: vt omni parte laborent:
Vtque illis multo corrupta dolore voluptas,
Atque hæc rara, cadat dura inter ſæpe pericla.
Hic ſe præcipitem tecto dedit: ille flagellis
Ad mortem cæſus: fugiens hic decidit acrem
Prædonum in turbam: dedit hic pro corpore nũmos:
Hunc perminxerunt calones, quin etiam illud
Accidit; vt quidam teſteis, caudamque ſalacem
Demeteret ferro. iure omnes: Galba negabat.
Tutior at quanto merx eſt in claſſe ſecunda?
Libertinarum dico: Saluſtius in quas
Non minus inſani: quàm qui mœchatur. at hic ſi,
Qua res ratio ſuaderet: quaque modeſte
Munificum eſſe licet, vellet bonus, atque benignus
Eſſe: daret quantum ſatis eſſet: nec ſibi damno,
Dedecorique foret; verum hoc ſe amplectitur vno;
Hoc amat, & laudat: matronam nullam ego tango.
Vt quondam Marſæus amator Originis, ille
Qui patrium mimæ donat: fundumque, laremque:
Nil fuerit mi. inquit, cum vxoribus vnquam alienis.
Verum eſt cum mimis: eſt cum meretricibus. vnde
Fama malus grauius, quam res, trahit. an tibi abunde
Perſonam ſatis eſt, non illud, quidquid vbique
Officit, euitare? bonam deperdere famam,
Rem patris oblimare, malũ eſt vbicũque. quid inter-
Eſt in matrona, ancilla, pecces ue togata?

Caudam ſalacem,à ſaliendo potius dici volunt, quòd membrum illud in libidine ſaliat. Galba negabat eſſe iure factum, in qua re amare Seruium Galbam iuriſconſultum poëta notat, quia ſi contra manifeſtum pro adulteris reſponderet, quia & ipſe adulter eſſet. Tutior at quanto merx eſt in claſſe, ſecunda, Claſſis præcipue duo ſignificat. primo congregationem plurium nauium, quanquam pro vna naue etiam apud Virgilium interdum accipiatur. & ſunt qui volunt à ſonitu aquarum inter naues fractarum nomen accepiſſe. Alij autem à ligno, quod Græci καλα vocant. vnde, & cala pro fuſte ligne quem milites interdum

terdum portāt, accipitur à Lucilio, cum dicat, Frange calam miſer, vt caleas.i.frange baculum tuum, & fac ignem vt caleas. Inde autem dicuntur Calones, qui baculos poſt dominos ſuos portant. Secundo accipitur claſſis pro portiuncula alicuius multitudinis in varios ordines pro diuerſis meritis, & officijs diſtinctæ, vnde apud Quintil. præcipiuntur diſcipuli debere in claſſis diſtribui. vbi ergo vulgo dicitis, Ego ſum in ludo noſtro de primo, aut de ſecūdo loco, doctius diceretis, Ego ſum ſe prima, aut ſecunda claſſe. Liuius autem oſtendit quinque fuiſſe militum claſſes in exercitu Romanorum. & inde reor claſſica dicta tuba rum clangores, quibus milites, vt in claſſes ſuas eant, & ad hoſtium turmas agminatim procedant, exhortatur. Totus autem muliebris ſexus in tres claſſes diſtribui poteſt ſecundum quod tres ſunt ſtatus hominum. Nam omnis homo, aut liber genitus eſt. & in nullam ſeruitutem redactus. & ſic dicitur ingenuus, & liber, aut in ſeruitute natus, aut in ſeruitute redactus, nunc tamē manu miſſus eſt, & libertate donatus, & ſic libertinus eſt. Aut adhuc in ſeruitute tenetur, & tunc ſeruus dicitur. Sic & in mulieribus matronæ ingenuæ, & liberæ ſunt, & primam claſſem faciunt, libertinæ ſecundam ancillæ tertiam. Dicitur autem matrona (vt Aul. Gell. vult) quæ vt mater fiat in vxorem ducitur, quamuis nondum mater ſit. Et qui poëtam in illo verſu, Eſt in matrona, ancilla pecces ue togata, volunt de his tribus claſſibus loqui, dicunt togatam pro libertina capi. Alij autem alium ordinem attendens accipiendam putant pro deprehenſa in adulterio, & propterea infami. ſicut in ij. Sat. Iuuen. patet vbi damnatæ propter adulterium oſtenduntur accipere togam more meretricum. Vnde bonus ordo eſſet, vt dicatur nihil intereſſe quantum ad famæ, & rerum perditionem, an quis peccet in matrona .i. libera, & coniugata, an in ancilla.i. ſoluta, ſed non proſtituta, an vero in togata.i. infami, & proſtituta. Cum tamen grauius ſit peccatum in matronæ corruptione, quàm in ancillæ, & in ancillæ, quam in meretricis concubitu ordo eſt, O vos qui non vultis mœchus.i. adulteros, procedere.i. habere pceſſum, & proſperitatem, recte.i. ad libitum eorum, vel ſic, O vos qui non vultis conatum procedere.i. proſperari, mœchus.i. adulteris, vel, vt dixi, ſic, O vos qui non vultis procedere.i. proficiſci recte.i. recta via mœchis.i. ad mœchas, vt datiuus localis, operæprecium eſt audire, &c. Aut ſecundum Acronem ſic, Operæprecium eſt vos mœchos, qui non vulti procedere recte, id eſt recta via ad Proſtibulum, ſed occulte ad matronas, audire, vt.i. quemadmodum, laborant.ſ. mœchi, &c. Inter has conſtructiones ne te incertum faciam, meo iudicio prima præferenda eſt, & eius ſenſus eſt, O vos qui odiſtis mœchos, & non vultis eos proſperari, audire aduerſitates quas patiuntur. Ideo autem alloquitur eos, qui adulterium non amant, quia adulteri non libenter audiunt ſua incōmoda, & ſecundum hanc lectionem dicēdum eſt mœchos in accuſatiuo. Ad quod dicendum multum nos inuitat, quòd hi duo verſus ſumpti ſunt ex Ennio, apud quem accuſatiuus præconſtruitur illo verbo procedere, cū dicit, Audire eſt operæprecium procedere recte, Qui rem Romanam vultis, &c. Legamus ergo ſic, O vos qui non vultis mœchos.i. adulteros, procedere recte.i. habere rectum proceſſum, & proſperitatem, operæprecium eſt, id eſt iucundum, & res digna labore, audire vt.i. qualiter, mœchi ſupple laborent, id eſt in periculo, & labore ſint ex omni parte, que pro &, vt.i. qualiter, voluptas quam habent in peccato adulteri, cadat.i. accedat, contingat illis, corrupta.i. diminuta, multo labore, id eſt propter multos labores, & cadat illis rara, & ſæpe inter dura pericla.i. pericula. vnde hic, id eſt vnus eorum, dedit ſe præcipitem tecto, id eſt præcipitauit ſe de tecto marito.ſ. aduentante ſubito ille, id eſt alius, cæſus eſt, id eſt percuſſus eſt flagellis vſque ad mortem excluſiue, ſicut de Saluſtio narratur. Hic, id eſt alius fugiens, decidit in acrem, id eſt vehementem, & immitē.i. turbam prædonum, qui noctu vias publicas per quas ille fugere putauit, obſident. hic, id eſt alius, dedit nummos pro corpore ne ſtupretur, vel pro mēbro virili ne caſtretur. Calones, id eſt miniſtri militum, permixerunt hunc, id eſt alium, id eſt vrina fœdauerunt, aut ſtupro ſodomitico polluerunt quinetiam illud accidit, vt quidam, maritus, ſcilicet demeteret, id eſt abſcinderet, ſicut meſſores herbas abſcindunt, ferro, id eſt cultro ferreo, teſtes, id eſt teſticulos, & caudam, id eſt virgam, ſalacem libidinoſam, hoc eſt membrum virile, Omnes ſupple dicebant factum ſupple iure, id eſt iuſte, & ſecundum iura. Sed Galba, id eſt Seruius Galba iuriſconſultus, negabat ſupple iure factum eſſe, quia cum ipſe eſſet adulter, & matronarum ſectator, nolebat adulteros tam acriter puniri. At pro ſed, quanto tutior, quaſi dicat multo tutior eſt, merx, id eſt res familiaris in ſecunda claſſe, id eſt in ſecundo ordine mulierum. hic nota, quòd pulchre vſus eſt auctor vocabulis vtrique ſignificato huius nominis claſſis conuenientibus. Nam merx, cis, eſt res quam mercatores per claſſes traducunt venalem. vnde bene Merx eſt in claſſe ſecunda, & allegorice loquitur de re illa, quam habemus in ſtatu libertinarum. Vnde ſe exponis auctor dicens. Ego dico in claſſe libertinarum, id eſt mulierum libertinæ conditionis, id eſt quæ neque ingenuæ ſunt, neque ancillæ, ſed medio modo ſe habent, quia ancillæ fuerunt, ſed libertinæ factæ ſunt. vnde potius libertinæ, quàm liberæ dicuntur, in quas, id eſt circa quas libertinas: Saluſt.ſ. Criſpus nobiliſſimus Hiſtoriographus, non minus, id eſt ita inſanit, ac, id eſt ſicut, qui mœchatur, id eſt adulterium committit. At, pro ſed, ſi hic videlicet Saluſt. vellet eſſe erga libertinas amicas ſuas, bonus, id eſt commodus, atque benignus, id eſt beneficus, eatenus ſupple qua, id eſt quatenus, res, id eſt patrimonium eius ſuaderes, & qua, id eſt quatenus, hoc eſt inquantum ratio ſuaderet, id eſt permitteret, que pro &, qua, id eſt quatenus, vel in quantum, licet.i. licitum eſt vnicuique eſſe munifico.i. muneris largitori, ipſe daret ſupple tantum, quantum eſt ſatis, nec pro & non foret, id eſt non eſſet ſibi damno, id eſt ad damnum, que, pro &, dedecori, id eſt ad dedecus, & infamiam. verum pro ſed, ipſe Saluſt. ſupple amplectitur, id eſt palpat ſe, hoc eſt placet ſibi. hoc vno, & amat, & laudat hoc vno ſe, quòd poteſt dicere: Matronam nullam ego tango. nullam pro non, & vllam, ego non tango, id eſt polluo, ſeu corrumpo. vllam matronam, id eſt coniugem legitimam alicuius liberi hominis, vt, id eſt quemadmodum, Marſæus ille.ſ. notiſſimus amator, Originis, id eſt Mimæ, & meretricis ſic dictæ, qui donat.i. donauit, patrium fundum, id eſt omnem rem immobilem, quam à patre ſuo ſucceſſione hæreditaria ſuſcepit. cuiuſmodi ſunt arua, & vineæ, que pro &, patrium larem, id eſt domum paternam, inquit, id eſt dicit, nil.i. nulla res venerea, vel nullum commercium naturale, fuerit mi, id eſt mihi, vnquam cum alienis vxoribus. Nota, à genitiuo mis, fit mi in datiuo, quo Virg. & Horat. ſatis crebro vtuntur. mis autem in vſu non eſt. A genitiuo autem mei, fit datiuus mihi. Item vxor dicitur quaſi vnxor, quia limen per quod noua nupta domum mariti intrauit ſolebat contra maleficum lupino adipe iungi. Sed ad ordinem reuertamur. Verum cum mimis, & cum meretricibus, hæc verba poſſunt eſſe Marſæi, ſed potius videtur eſſe Poëtæ reſpondentis Marſæo in hoc ſibi applaudenti, quòd rem non habuerit cum alienis vxoribus. vnde conſtruamus ſic, vt dicat Poëta, verum pro ſed, ò Marſæe, res fuit tibi cū mimis, id eſt circulatricibus, cantatricibus, ſaltatricibus, & cum meretricibus. vnde, id eſt ex quarum commercio, fama, id eſt nomen trahit, id eſt attrahit ſibi, grauius malum, id eſt damnum, & iacturam, quàm res, id eſt quam ſit damnum rei familiaris ſecundum Acronem, vel quàm res, id eſt quàm res familiaris ſup. trahat, hoc eſt plus de fama, quàm de rebus perditur in meretricio concubitu, qui licet vili precio comparetur, inhoneſtus tamen eſt, & contemptibilem facit. An ò Marſæe tibi ſatis eſt abunde euitare perſonam.i. certam conditionem mulierum, vt ſolas matronas, & vxores alienas, & non euitare illud quod officit, id eſt nocet vbique, & hos ſecundum Acronem, vel ſic, Et non euitare vbique, id eſt in quacunque perſona, quod officit, id eſt quod contra honeſtatem, & proſperitatem rerum tuarum facit, & ſic intelligatur, patet ex ſequentibus. vnde ſubditur. Deperdere bonam famam, & oblimare.i. obradere, & diminuere rem patris, id eſt patrimonium, eſt malum vbicunque, id eſt in quacunque perſona ſupp. fiat. Quid intereſt.i. quæ differentia eſt, an tu pecces in matrona, id eſt in libera, & coniugata, an in ancilla, ve pro vel, in togata, id eſt in infami, & proſtituta? Hic nota quòd Ob duo ſignificat, propter & contra, vt feci hoc ob amorem tui, id eſt propter amorem in te, & inde dicitur officium, illud exercitium, & opus ob quod, id eſt propter quod quid factum eſt, & ſic in bonam partem accipitur. Officio autem eſt contrafacio, hoc eſt contra vtilitatem alterius, & obſum, id eſt contra vtilitatem ſum, id eſt noceo. ſic obſto contraſto, & multa alia. vnde hic quidquid officit.i. nocet. Item nota, quòd quia Horatius voluit vti ſtylo pedeſtri, & familiari, quali in familiari ſermone vtimur, ideo ſtuduit facere verſus non multum à proſa diſcrepantes. verſus enim dicuntur, quia poſt certos pedes à fine vnius lineæ vertimur ad principium alterius lineæ, ipſe autem interdum ſic fecit verſum, quòd vna pars dictionis maxime compoſitæ ſit in fine vnius verſus, & alia in principio alterius. ſicut hoc loco intereſt diuiditur, & alibi Iureiurando.

Calones

Matrona

Togata

Villius.

Villius in Fauſta Syllæ gener, hoc miſer vno
Nomine deceptus, pœnas dedit vſque, ſuperque,
Quam ſalis eſt. pugnis cæſus, ferroque petitus,
Excluſus fore, cum Longarenus foret intus.
Huic ſi mutonis verbis mala tanta videntis
Diceret hæc animus: quiduis tibi? nunquid ego à te
Magno prognatum depoſco conſule cunnum,
Velatumque ſtola, mea cum conferbuit ira?
Quid reſponderet? magno parte nata puella eſt.
At quanto meliora monet, pugnantiaque iſtis
Diues opis natura ſuæ. tu ſi modo recte
Diſpenſare velis; ac non fugienda petendis
Immiſcere. tuo vitio, rerum ne labores,
Nil referre putas? quare, ne pœniteat te,
Deſine matronas ſectarier: vnde laboris
Plus haurire mali eſt: quàm ex re decerpere fructus.
Nec magis huic inter niueos, virideſque lapillos,
Sit licet hæc Chærinte tuũ tenerũ eſt femur, aut crus
Rectius: atque etiam melius perſæpe togatæ.
Adde huc, quod mercem ſine fucis geſtat: aperte
Quod venale habet, oſtendit: nec, ſi quid honeſti eſt,
Iactat, habetque palam: quærit quo turpia cœlet.

ASC. Villius in Fauſta &c.) Hic auctor exemplo Villij oſtendit quàm periculoſum ſit nobiles mulieres ob nobilitatem ipſam ſectari monſtratque quòd quantum ad exigẽtiã naturæ nihil referat nobilis an ignobilis fuerit mulier. quod autem nobilem ſectamur etiam deformẽ, & vulgarem ſæpe candidiorem pro explenda carnali voluptate refugimus, id inquit, ex noſtro vitio, non ex rerũ vitio ſeu exigentia naturæ prouenit. Natura.n. ſolum petit deſectum ſuppleri, & ſuperfluũ euacuari. Ad quam rem accidentia reſpectiua nihil faciunt, qualia ſunt eſſe filiam conſulis habere affines, cognatoſque nobiles. Deinde pulchre admonet, vt deſinamus matronas ſectari, cũm ſæpenumero minus pulchræ ſint quã proſtitutæ, & ſemper plus peccari, pluſq. periculi ſit in ipſis, quã in meretricibus. Quod aũt matronæ q̃dam pulchriores videantur, hinc fit, q̃a fucatæ, & exornatæ ſunt, & partes quas pulchras habent oſtentãt, & quas deformes, occultãt, cũm meretrices omnia nuda habeant, & nihil cœlent: Caeterũ meminerimus, quod poeta non intendit nos ad meretricũ amplexus inuitare, ſed eos qui continentes viuere nolunt, monet, vt potius proſtitutas quærant, quam matronas. Exemplũ autem Villij ab Acrone inculcate, & confuſe recitatur, vnde tres videntur Commẽtarij ſententias recitare, quarũ primam tenet Porphyrio, qui dicit: Villius pro Annio dicitur. Annius autem Milo maritus fuit Fauſtæ Cornelij Syllæ filiæ, qui a familia Longareni rediens à cœna ante ædes ſuas, ne adulterum deprehenderet, pugnis cæſus, eſt & ferro petitus, quem ait nulla alia re in hanc iniuriam ac contumeliam recidiſſe, quam quod magnæ nobilitatis vxorem habere affectauerit. Hæc ille. In quo cum Acrone concordat. Notum autem eſt poëtas licentioſe interdum nomen vnius pro alterius nomine vſurpare, vt apud Virg. Pollucis habenis, pro Caſtoris. Reuocatio ſanguinis Teucri, pro Dardani. Et manibus Progne pectus ſignat cruentis, pro Philumela, ſed Satyricis, quibus ſub proprio nomine vetitum eſt vitia reuetare, licitum eſt nomina commutare, vnde hic Villius ponitur vbi deberet poni Annius, quod ſeruato eodem metro fieri poteſt, & tunc gener proprie caperetur, quia Annius reuera gener Syllæ fuit. Secunda ſententia Acronis eſt, quòd Longarenus fuit maritus Fauſtæ, & Villius adulter, qui cũ maritum abſentem putaret, ad Fauſtam accedens deprehẽſus, & cæſus eſt. Tertiam ponit Landinus, cuius verba ſunt. Ego potius credo Villium & Longarenum duos fuiſſe adulteros, & riuales, & ſic Villium à riuali cæſum. Nam quòd ait Syllæ gener, loquitur ex deſiderio Villij, non quod eſſet gener, ſed q́ eſſe cuperet. Sic Virg. ij. Aeneid. de Chorebo, qui nondum gener fuit, ſed affectabat eſſe. Qui gener auxilium Priamo, Phrygibuſque ferebat. Harum expoſitionum, autem primam, aut vltimam accipere poſſumus. Gener eſt maritus filiæ noſtræ. Muto, membrum virile hic ſignificat, ſicut in obſcœno carmine Virgilij, Mutonum. Barbari autem putant arietem ſignificare, aut veruecem. Niueos lapillos. i. vniones, virideſq. vt ſmaragdos. Sit licet hoc Cherinte, apoſtrophe eſt. i. conuerſio ſermonis abſentem. Dicunt Commentarij Checiſtum proſtitutum fuiſſe pulcherrimũ. Ego vero, ſi noui ingenium Poetæ, potius dicam iuuenem delicatum fuiſſe, qui brachia, & crura ſua oſtentabat tanquam pulchra, cum exilia habet, & ita Satyrico ſale Cherinthum potius defricat, quam eius ſpeciem reuera laudet. Cetera patebunt in conſtruendo. Ordo igitur eſt: Villius. i. Annius Milo gener Syllæ. ſ. Cornelij Syllæ, & qui toties Fauſtam filiam eius ſubagitauit, vt maritus eius videri poſſit: Villius inquam deceptus. i. illuſus in Fauſta Syllæ filia, hoc vno. i. hoc ſolo nomine, q́ eſſet filia Syllæ, dedit. i. luit pœnas: vſque. i. quantum ſatis eſt, que pro &, ſuper. i. vltra: & ſupra quam ſatis eſt, exiſtens cæſus pugnis, & petitus. i. inuaſus ferro. i. armis ferreis: exiſtẽs inquam excluſus: fore. i. à ianua propria, ſi pro Villio Annium ponis, aut ab ianua amicæ adulteræ, ſi pro ipſo Villio ponatum cum. i. quando Longarenus ſ. adulter: foret. i. eſſet intus, & fecerat ſeruos ſuos obſeruare portam, ne maritus accederet, & ſi vellet violenter intrare, iuſſerat vt eũ cæderent, ſicut etiam fecerũt. Si animus. i. ratio, diceret Villio ſeu Annio: videnti. i. conſideranti tanta mala, quæ paſſus eſt propter matrimonium nobilis mulieris: hæc. ſ. ſequentia, verbis Mutonis. i. membri virilis quod & Mutinum dicitur. i. tanquam ipſum membrum ad ipſum loquatur, & dicat. O Villi, vel ò Anni, quid vis tibi? Num quid cũ mea ira. i. prurigo venerea, vel excitatio libidinis, deferbuit. i. multum caluit. ego depoſco à te cunnum. i. membrum muliebre, prognatum magno conſule. i. filiam conſulis, & velatũ. i. abſconditum, ſtola. i. veſte candida matronarum? In his verbis videtur tertia ſententia approbari, vt Villius, & Longarenus ambo adulteri, & riuales dicãtur, quia ſi maritus eſſet Fauſtę, nõ eam peteret quoties ad Venerem excitaretur, ſed eã haberet. Si ergo membrum virile hoc interrogaret Villium, quid reſpõderet? oſtendit Poëta quòd reſponderet. Puella. ſ. Fauſta, eſt nata, id eſt progenita magno patre, ſcilicet à Cornelio Sylla conſulari viro. At pro ſed, quanto meliora, & pugnantia. i. contraria, iſtis. i. turpibus cõcupiſcentijs, natura diues ſuæ opis. i. facultatis monet. i. cohortatur? quaſi dicat multo meliora mouet natura, quæ nõ nobilem, ſed qualemcunque puellam deſiderat niſi ratione gubernetur. Tu quicunque es, ſi modo. i. dummodo velis diſpenſare, recte. i. cum ratione, & non immiſcere. i. confundere, fugienda. i. mala, quæ fugi debent, petendis. i. bonis, quæ petenda ſunt, putas nil referre. i. nihil intereſſe, an tu labores. i. ad vitium traharis, aut pecces, quo, id eſt proprio vitio, quod ex mala concupiſcentia animi tui naſcitur, ne pro an, labore ſupple vitio rerum. i. ex exigentia naturæ aut ex diſpoſitione rerum? quaſi dicat tu debes ſcire magnam eſſe differentiam inter vitia quæ ex propria malitia, & petulantia animi committis, & inter ea, quæ ex imbecillitate naturæ, aut difficultate rerum perpetras. Quare ne pœniteat te, deſine ſectarier. i. ſectari matronas. i. vxores alienas, vnde. i. è quarum commercio, eſt. i. datur, & contingit haurire. i. accipere, plus mali. i. nociui, & pernicioſi laboris (non enim omnis labor malus eſt) quàm eſt haurire fructus. i. fruitionis, & voluptatis, ex re. i. ex ipſo facto adulterij. Nec femur eſt magis tenerum huic. ſ. nobili matronæ. nec crus eſt ruſticus huic. ſ. nobili matronæ, inter niueos lapillos, hoc eſt inter margaritas, ſeu vniones, que pro &, virides lapillos. i. ſmaragdos, aut ſimiles. i. propterea quòd lapilli. precioſis exornetur matrona, non ideo habet pulchriora membra, licet ò Chærinte puer de corpore tuo ſuperbiens, tuum ſupple crus, aut femur ſit hoc. i. tale, hoc eſt tenerum, & rectum, & iſtud per parentheſim interponitur. Deinde continuat principalem conſtructionem, dicens. Atque etiam. i. inſuper, crus vel femur togatæ. i. meretricis publicæ, & infamis, eſt perſæpe. i. valde ſæpe, melius. i. pulchrius, & decentius. Adde. i. adijce, huc. i. ad hanc differentiam meretricis à matrona, quod meretrix ſupp. geſtat. i. portat, mercem. i. carnem ſuam venalem, aperte. i. nude. ſine fucis. i. ſine adulterinis coloribus, & ſine exornatione doloſa, & oſtendit illud quod habet venale. Neque pro & non, & ſi quid. i. aliquid, honeſti. i. pulchri in ea eſt, ipſa non iactat & habet palam, & quærit ſup. medium, quo cœlet. i. occultet turpia, hoc eſt publica peccatrix non oſtentat ſolummodo pulchra membra ſua, & occultat turpia, ſed omnia aperta, & nuda gerit. Matrona aũt ſi quid pulchri habet, id oſtentat, & inde ſe iactat, ſi quid aũt turpia id occultat. Quibus omnibus non aliud vult dicere Poëta, q̃ q́ non allicimur ad amandas matro-

nas propter pulchritudinem earum, quia meretrices ſæpe pulchriores ſunt, & ſi matronæ pulchriores videntur. hoc ideo, ꝙ pulchra membra ſua oſtentant, & turpia occultant, & ornent. Et ita magis peccamus ex opinione noſtra, quàm ex rerum differentia, quocirca exemplo vulgari monet ne capiamur, altius inſpiciendum eſſe corpus matronæ. Vnde ſequitur.

Regibus hic mos eſt: vbi equos mercantur, apertos
Inſpiciunt, ne, ſi facies (vt ſæpe) decora
Molli fulta pede eſt: emptorem indicat hiantem,
Quod pulchræ clunes, breue qđ caput, ardua ceruix.
Hoc illi recte: ne corporis optima Lynceis
Contemplere oculis: Hypſea cæcior, illa,
Quæ mala ſunt, ſpectes. ò crus, ò brachia: verum
Depygis, naſuta, breui latere, ac pede longo eſt.
Matronæ, præter faciem, nil cernere poſſis,
Cetera, ni Catia eſt, demiſſa veſte tegentis.
Si interdicta petes, vallo circundata, (nam te
Hoc facit inſanum) multæ tibi tum officient res:
Cuſtodes, lectica, ciniflones, paraſitæ,
Ad talos ſtola demiſſa, & circundata palla
Plurima: quæ inuideant pure apparere tibi rem.
Altera nil obſtet: Cois tibi pene videre eſt,
Vt nudam: ne crure malo, ne ſit pede turpi:
Metiri poſſis oculis latus. an tibi mauis
Inſidias fieri, preciumque auellier, ante,
Quàm mercem oſtendi? leporem venator, vt alta
In niue ſectatur: poſitum ſit tangere nolit:
Cantat; & apponit: meus eſt amor huic ſimilis: nàm
Tranſuolat in medio poſita: & fugientia captat.
Hiſcine verſiculis ſperas tibi poſſe dolores,
Atque æſtus, curasque graues è pectora pelli?

ASC. Regibus his mos eſt &c.) Continuado materiam prælibatam monet auctor, ne pulchritudine faciei, vel alterius membris patentis in matrona capti negligamus cetera eius membra deformia inſpicere, monetq; nos vt imitemur reges.i.diuites, qui ne pulchritudine capitis, aut ceruicis, aut cluniũ equi ſic capiantur, vt negligant inſpicere crura, an illa recta, & ſana ſint, & in inceſſu molliter reponantur, ſimiliter, & pedes an vngulas nimis teneras, aut aliud vitiũ habeant, ſolẽt eos primũ coopertos, quaſi ad genua vſq; inſpicere currentes. Vnde rectius Acron legit opertos.i.tectos & coopertos, quam Landinus apertos.i.nudos, vt manifeſte patebit intelligenti filum, & ſeriem textus. Nam ad hoc reſpicit, ꝙ matrona bonas partes corporis ſui oſtentat, quapropter qui ceteras tales eſſe putant, decipiuntur & amore inardeſcunt. Quod ſi qs petat etiam ceteras partes intueri, multa inueniet obſtacula, quæ in textu enumerantur, quibus ſatis liquet ſtultos eſſe, qui matronã ſectantur, eo ꝙ multo labore rem minoris valentem indagant, & pulchriorem, & acquiſitu facillimam, vt candidam meretriculam, contemnunt. Ad hoc dicunt perditi amatores adducentes carmen vulgatum, cuius ſententia eſt, ꝙ ſicut venator nobilis nollet comeſſe leporem retibus, aut ſine labore captum, ſed ſolummodo eum quem ipſe ſuis laboribus, & cum maxima difficultate acquiſiuerit, & ceperit venando, ita delicioſus amator nollet amicam facilem acquiſitu, vtpote meretriculam, ſed matronam, quæ quanto difficilior eſt ad acquirendum, tanto magis amatur acquiſita. Et reuera talis eſt hodie quoque inordinata eorum exiſtimatio, qui nihil bonum putant, quam quod care emitur, & cum labore acquiritur. Contra huiuſmodi amatores dicit Poëta, ꝙ tali carmine non poſſunt pellere curas & ſollicitudines ex animo, quas patiuntur. Quia (vt dicit Ouid.) Res eſt ſolliciti plena timoris amor. Signate autem & diſerte dicit in pectore amantis eſſe æſtus, & curas. Nam æſtus dicitur ab æſtuando.i.ardendo, & cura dicitur, eo ꝙ cor vrat, vnde Cupido Veneris filius amorũ Deus flammas in altera manu portat, quibus amantium pectora incendit, hinc de Didone incenſa amore ipſius Aeneæ dicitur in principio iiij. Æneid. At regina grauii iamdudum ſaucia cura Vulnus alit venis, & cæco carpitur igni. Nunc ad vocabula. Lynceis.i.acutiſſimis, quales habuit Lynceus, de quo Acron ſatis dicit, & Lynx animal maculoſum, de quo in naturalibus ſermo eſt, O crus, ò brachia, exclamationes ſunt perditi amatoris pulchritudinem, & decentiam crurum, & brachiorum matronarũ admirantis, ſicut in Eunucho Terentij exclamat Chærea perditus amore iuuenis. O faciem pulchram. Depygis.i. ſine pygis, hoc eſt depreſſa clunibus, quod vitioſum eſſe docent mulieres, quæ decupiam veſtem ad clunes maiores oſtentandas deferunt, aut certe quæ cautius agentes farturam non exiguam ad nates alligant. Sunt etiam qui pygam dicant eſſe inguem, ſeu membrum naturale, & depygem dici mulierem, quæ illud membrum deforme, & ad podicem vergens habet, vnde circa finem illius Satyræ, vbi Poëta dicit timendum eſſe deprehenſo in adulterio, ne pygam amittat, de virga virili potius quam de clunibus videtur intelligendum. Breui latere, quod & vitioſum eſt, & ad prolem periculoſum. Interdicta.i.ceteras partes, quas non vult videri. Acron autem intelligit aliter vt patuit. Dicimus autem. Interdico tibi hac re, non hanc rem, vt docet Valla. Cetera pate

bunt in exponendo ſeriatim. Vnde ordo eſt. Hic.i.huiuſmodi, mos.i.cõſuetudo, eſt regibus .i.diuitibus, vbi.i.quando mercantur.i.emũt equos, inſpiciũt ſup. equos opertos.i.tectos quaſi vſq; ad genua, ne pro vt non, vt ſi facies.i.figura corporis, decora.i.ſpecioſa, fulta.i.ſuſtentata, molli.i.fragili, pede.i.vngula vt ſæpe ſup. contigit, inducat .i. deceptorie illiciat, emptorẽ hiantem.i.cupidum, & præ cupiditate negligentem ad occulti vitij inquiſitionem, ꝙ.i.quia, vel eo ꝙ clunes .i. nates ſunt pulchræ, & caput equi eſt breue, quod Virgilius argutum vocat in Georgicis, & ꝙ ceruix.i. ſuperior pars colli, eſt ardua .i. erecta. Illi .ſ. reges, & diuites ſup. faciũt recte.i.decenter, hoc .i. prudẽter cooperiunt equos, dum eos emere volunt. Nec pro non & tu non contemplere .i.contempleris.i.inſpicias, lynceis .i. acutiſſimis oculis, optima .i. optimas partes corporis matronæ, & ſpectes.i.inſpicias, illa ſupple membra quæ mala ſunt exiſtens cæcior Hypſea .i. quàm ſit Hypſea mulier certiſſima. Sunt qui legant contemplans oculis quæ lectio mala non eſſet, ſi modo antiqua ſit. O crus ſup. pulchrum, ò brachia ſupp. pulchra, exclamationes ſunt amantis, cui reſpondet Poëta. Verum pro ſed, quanquam ſup. crus & brachia decentia ſunt, ipſa matrona eſt depygis.i.depreſſis clunibus, eſt naſuta.i.turpio, & inflato naſo, eſt breui latere, eſt longo pede, vnde nil.i.non vllam partem, tu nõ poſſis cernere vllam partem matronæ.i.in matrona, præter faciem eius, matronæ inquam tegentis .i. abſcondentis, cetera .i. ceteras partes corporis ſui, veſte demiſſa, id eſt deorſum ad pedes vſque miſſa, ni.i.ſi non, vel niſi, ipſa eſt Catia .i. Catiæ ſimilis, quæ cum pulchra haberet crura, veſtem ad genua, vſque ſuccinxit. Si autem petens.i.volens contingere aut inſpicere, interdicta.i.partes quibus interdicit tibi, & quas non vult à te videri, circundata .i. ſepta, vallo .i. circunuallata, & conſtipata multo comitatu. Nam hoc.ſ.q; difficulter poſſis eam inſpicere, & ꝙ vetaris eam accedere, facit te inſanum .i. magis amantem, quia Nitimur in vetitum ſemper, cupimusque negata. Illud autem dicitur per parentheſim. Et nota ꝙ circundata vallo poteſt eſſe nominatiui caſus ſecundum Acronis conſtructionem, qui vult ſic conſtrui, vt matrona intelligatur eſſe circundata vallo, vt ſit. Si petes interdicta, ipſa matrona eſt circundata vallo. Sed meo iudicio vniformius conſtruitur in accuſatiuo ſic. Si petes.i.voles attentare & aſpicere, interdicta .i. membra matronæ vetita tibi, & circundata vallo.i.circunuallata, multitudine veſtium, & comitum, tum .i.tunc, multæ res officient.i.nocebunt, ſcilicet cuſtodes, qui iuſſi ſunt eam cuſtodire lectica in qua matronæ nobiliſſimæ portabantur, ciniflones, id eſt cinerarii, qui capillos criſpos faciunt calamiſtris in cinere calefactis, paraſitæ.i.geſticulatrices, & adulatrices, quæ ventris implendi gratia diuites ſequuntur, & ſtola .i. veſtis alba matronalis, demiſſa, id eſt deorſum miſſa ad talos, id eſt vſque ad pedes, & plurima palla.i.longiſſima veſtis, qua ceteræ veſtes palliantur.i.teguntur, circundata .i. circuniecta, quia facile exuitur. Et nota quòd plurima poteſt eſſe epitheton, ſeu adiectiuum huius nominis palla, & erit idem quod longiſſima, ſicut in Georg. Cum ſe nux plurima ſiluis Induet. plurima, id eſt longiſſima nux, hoc eſt amygdalus ſecundum Seruium, vel capietur abſolute .i. ſubſtantiue in neutro genere, & plurali numero, ſicut capit Acron, vt ſit Stola demiſſa ad talos, & palla circundata, & plurima.i.plurimæ aliæ res, quæ inuideant .i. noceant,

ceant,& per modum inuidentium impediant, rem.i.diſpoſitionem,&formam corporis matronali,apparere.i.manifeſtari tibi, pure.i.ſimpliciter,ſine quouis velamine,altera.i.proſtituta, nil.i. nullo modo, vel nulla re obſtat.i.facit tibi obſtaculum,ne perſecte videatur. Nam eſt.i.permittitur,contingit, datur tibi videre eam. Cois ſup. veſtibus tenuiſſimis, & tranſlucentibus, pene .i. quaſi vt nudam,ne ipſa ſit malo.i.turpi,& diſtorto crure, & ne ſit turpi pede,& poſſis metiri.i.menſurare, oculo.i.viſu latus ipſius, an breue ſit,an ſatis longum. An.i.vtrum, mauis .i. magis vis, & præoptas inſidias fieri tibi à matrona monſtrante ſe qualis nõ eſt,& pretium .i. mercedem concubitus,auellier.i. auelli,& abſtrahi à te, antequam mercedem oſtendi.i.antequam merx.i.caro. & corpus matronæ oſtendatur tibi? quia per munera ſolet fieri aditus ad matronas, vnde precium ſoluunt antequam mercem aſpiciant ſtulti mercatores. Deinde inducit Poëta pro reſponſione quoſdam verſiculos, quibus propoſitum ſuum defendere videntur ſtulti amatores. Venator vt ſectetur leporem in alta niue, nolit tangere ipſam leporem poſitum.i.antepoſitum, ſic.i. ſine labore ſuo hoc inquit Poëta, cantat ſtultus amator,& apponit .i. adiungit, vel venator cantat hoc,& apponit leporem, quem venatione ſua cepit, ſocijs comedendum, meus amor eſt ſimilis huic,hoc eſt venatori,quia ipſe tranſuolat,id eſt contempta derelinquit,poſita in medio .i. parata,& quæ in medio omnium ſunt,vt meretrices,quas quilibet poteſt facilitèr habere, & captat, id eſt perſequitur, fugientia.i. ea quæ difficilia ſunt ad capiendum,cuiuſmodi ſunt nobiles matronæ. Ad hæc poëta cum indignatione interrogat, hiſcine, pro nunquid his, nunquid tu.ſ.ò perdite amator, ſperas dolores.i.cruciatus conſcientiæ,,& æſtus.i.incendia amoris,& curas.i.ſollicitudinem,& exuſtionem cordis,poſſe pelli.i.expelli è pectore tuo, his.i.huiuſmodi verſiculis? quaſi dicat minime id facies, vnde addit ſequentia.

Non ne cupidinibus ſtatuet natura modum quem?
Quid latura, ſibi quid ſit dolitura negatum,
Quærere plus prodeſt; & inane abſcindere ſoldo?
Num, tibi cum fauces vrit ſitis: aurea quæris
Pocula? num eſuriens faſtidis omnia præter
Pauonem, rhombumq́. tument tibi cũ inguina: nũ,ſi
Ancilla, aut verna eſt præſto puer, impetus in quem
Continuo fiat; malis tentigine rumpi?
Non ego:nanq; parabilem amo venerem,facilemq́;.
Illam poſt paulo, ſed pluris, ſi exierit vir.
Gallis hanc Philodemus ait: ſibi,quæ neque magno
Stet precio: neque cunctetur, cum eſt iuſſa, venire.
Candida,rectaq́. ſit,munda hactenus,vt neque longa,
Nec magis alba velit, quam det natura, videri.
Hæc vbi ſuppoſuit dextro corpus mihi leuum:
Ilia, & Aegeria eſt? do nomen quodlibet illi.
Nec vereor ne, dum futuo, vir rure recurrent:
Ianua frangatur: latret canis: vndique magno
Pulſa domus ſtrepitu reſonat: vel pallida lecto
Deſiliet mulier: miſeram ſe conſcia clamet:
Cruribus hæc metuat: doti deprehenſa: egomet mi.
Diſcincta tunica fugiendum eſt, ac pede nudo:
Ne nummi pereant, aut pyga, aut denique fama.
Deprendi miſerum eſt: Fabio vel iudice vincam.

ASC. NON ne cupidinib.&c. Sicut pdictum eſt. non omnia q̇ à Poëta iſto præcipiunt,Chriſtianæ veritati cõſona ſunt. Vt enim in epiſtola ad Albium fatetur, dicens. Me pinguem, & nitidum bene curata cute viſes. Cum ridere voles Epicuri de grege porcũ Epicureus fuit nõ Chriſtianus. Epicurei aũt ſummum bonum in voluptate diffinierunt. Voluptate autem ſine animi tranquillitate,& corporis indolẽtia conſtare negabant. Quapropter ne ſollicitudine, & labore delicatorum ciborum cruciemur, monuit Epicurus,vt iuxta naturæ moderationem paucis & ijs communibus,& in medio poſitis cõtenti eſſemus, vnde & ipſum magna ſobrietate vixiſſe ex epiſtolis Senecæ cõſtare poteſt, Similiter in libidine corporis euacuanda præcipit nõ pulcherrimas, aut nobiliſſimas matronas eſſe petendas,ſed ne teotigine & inflãmatione torqueamus,cũ eis, quas primas offenderimus nobis cõſentientes eſſe coeundum. Vnde auctor vt adulterium proſcribat, nefandiorem multo cõcubitum maſculorum videlicet,admittendum innuit. In qua re à Chriſtiano audiendus non eſt,Sed qui legitimi matrimonij contra libidinem remedium non habent,debent præuenire,vt libidinis impetum non ſentiant,ſed carnem ſuam ſobrietate,abſtinentia, vigilijs, ieiunijs, laboribus, veſtium vilitate, mulierum vitatione, ceteriſque remedijs doment, & frenent. Senſus poetæ patebit in conſtruendo. Soldo. per detractionem, hoc eſt per ſincopam dictum eſt. Nam ſolido debuit dici Solidum autem eſt plenum,& denſum,nullos poros, aut vacuitates habens,ſicut marmor. Nam ſolum Oſcorum lingua totum ſignificat. Eſt ergo ſolidum,quod omnes partes ſuas habet plenas & denſas. Et in propoſito per allegoriam ſolidum vocat, quod ab officio non vacat,ſed neceſſario requiritur,vnde panis ſolidus eſt cibus,quia eo carere non bene poſſumus,& nuſquam vacat, Phaſianus autem inanis eſt cibus,eo q̄ ſine eo bene viuere poſſumus. Sic ſecundum poetam muliebre commercium ſolidum eſt,ſed matronatum inane. Verna, dicitur domi noſtræ ex ancilla noſtra natus, vel nata, & volunt à Vere deduci, eo q̄ tunc magnus fiat Vernarum prouentus. Inde fit vernaculus a, um,ad Vernas pertinens,vt vernacula lingua.i.domeſtica, & vulgaris,ſeu materna,quæ vernæ vtuntur. Tentigo dicitur titillatio venerea. Illam poſt paulo,pulchram imitationem verborum adulterarum facit Poëta. Nam ne in colloquio deprehendãtur, paucis verbis vtuntur,& ferè his,quæ Poëta ponit.Cum.n.adulter interrogat qñ veniam? reſpondet,paulò poſt,ſed pluris,hoc eſt maiori pretio,quàm ſolita ſum tibi ſeruire, vel quam pollicitus es mihi. Alio autem tempore idem quærenti dicit, ſi exierit vir .i. maritus meus. Acron aũt intelligit, vt ordo ſit. Philodemus ait,ego relinquo ſup.paulò poſt.i.poſtquam pauluũ expectaui illam,quæ dicit ſi,&c.ſed pluris,&c.verum meliorem puto conſtructionem,q̄ daturi ſumus. Galli magnæ Matris deorũ, hoc eſt Cybelis ſacerdotes lapideo cultro teſticulos ſuos euulſerunt, vnde cum coire nõ poſſint,facile poſſent expectare difficilẽ & moroſam mulierẽ, non aũt illi qui impatientes ſunt libidinis & ita põt intelligi de Gallis ſacerdotibus à Gallo fluuio ſic dictis, vel de Gallis.i. Galliarum populis, q̄ cum ſint pulchrarum mulierum amatores maximi & eas multa pecunia ſibi comparent, cenſuit Philodemus huiuſmodi mulierem difficilẽ, & precioſam eſſe Gallis relinquendam. Ilia,& Aegeria.i.nobiliſſima, & pulcherrima, ſicut Ilia & Aegeria. Nam Ilia fuit filia Numitoris Albanorũ regis, quẽ cum frater eius Aemolius expuliſſet,& Lauſum filium intermiſſet,Iliam Veſtalem.i.monialem fecit,ne q̇d de ſanguine Numitoris ſupereſſet. Veruntamen(vt Romani iactabant) Ilia a Marte oppreſſa,Remum & Romulum fratres gemellos cõcepit,quos Numitor occidi iuſſit, & matrem poſt partũ viuam in terram fodi iuxta Tyberim. Vnde fingitur Tyberi nupſiſſe. Miniſtri autem,qui pueros necidendos portauerunt,viſa lupa territi aufugerunt. Credebatur autem lupa a Marte ad hoc miſſa, nam in tutela Martis eſt,vnde,& vberibus ſuis eos nutriuit,donec a Fauſtulo quodam paſtore inuenti,Acciæ coniugi educandi traduntur, vbi inter paſtores ſe contra latrones exercuerunt in armis,& tandem recognita auum maternum Numitorem in regnum ſuum reſtituerunt, ſibi autem Romanam ciuitatem cõſtruxerunt, quæ omnia apud Liuium in principio totius operis latius patent. Quia ergo Ilia, ſeu Rhea, Numitoris regis filia fuit, conſtat nobilem fuiſſe,& quia Marti complacuit,pulchrã. Aegeria autem Nympha fuit pulcherrima, Numæ Pompilij ſecundi Romanorum regis coniux,a qua ſe nouæ religionis,q̄ docuit,præcepta accepiſſe populo dicebat,vt maioris auctoritatis eſſent, & melius obſeruarentur. Vtraque ergo nobilis, & formoſa fuit,qualem finxit quamlibet puellam eſſe cum qua Poëta rem habuit.Lubrice aũt & Satyrice, hoc eſt ſatis petulanter Poëta rem narrat. Vnde ne multis te lectore teneam,ordo eſt. Nonne plus prodeſt quærere .i. inquirere & ſcrutari modum, quem natura ſtatuit cupidinibus,vel melius ſic,quem.i.qualem modum.i.menſuram, & moderationem,natura ſtatuit .i. conſtituit, cupidinibus .i. cupiditatibus,& concupiſcentijs carnis,& abſcindere.i.diſcernere,ſegregare,inane.i.ſuperfluum,ſolido .i. a ſolido,hoc eſt neceſſario,& perutili? Num.i. nunquid, cum .i. quando ſitis vrit .i. exſiccat tibi fauces, id eſt extremitate gutturis, quæris aurea pocula .i.vaſa aurea priuſquam velis potare?q.d.non. Num.i.nunquid,

Solidum. Verna. Galli. Ilia. Aegeria.

ita, & plurima .i. plurimæ aliæ res, quæ inuideant .i. noceant, & præmotu eſurientes .i. multum fameni, faſtidis .i. cum faſtu & ſuperbia contemnis omnia, ſup. obſonia vel cibaria, præter pauonem autem illum pulchram, & precioſam, non tamen teneram, & præter Rhombum .i. piſcem illum, qui tunc temporis in precio magno apud Romanos fuit? & cum inguina .i. virilia, iuuenis .i. ingnotur, & eleuantur tibi, num, id eſt nunquid, ſi ancilla, aut puer verna .i. ſeruus domeſticus, in quem impetus libidinis fiat, id eſt poſſit fieri continuo, eſt præſto .i. paratus, & in promptu, malis tu .i. magis velis, rumpi .i. diſſolui & cruciari, tentigine, id eſt ſtimulatiune libidinis, quam ſup. impetum facere in eum, vel in eam? Non ego .i. ego, inquit Poëta, non mallem rumpi libidine, q̃ cum verna .i. puero, aut puella rem habere, in quo ſe porcum Epicureum potius, q̃ caſtum bonorum morum præceptorem demonſtrat Poëta, vnde ſurda aure nobis hic tranſeundus eſt, aut vt ſcopulus vitandus. Sed Romanis, cum gentiles eſſent præcepit, apud quos tunc adulterij vitium maximum reputabatur, maſculorum autem, & meretricum concubitus vitium quidem iudicabant, ſed tamen tolerabile. Nanque pro quia, ego, inquit Poëta, amo Venerem .i. mulierem cum qua rem veneream exerceam, parabilem .i. paratam, & paruo precio comparandam, quæ pro &, facilem .i. quæ cito facit quod peto. Philodemus eiuſdem ſectæ, & opinionis ſectator ait, ego ſupp. relinquo illã, quæ ſupple quando interrogatur ab amatore quando venire debebit, aut quando parata erit, dicit, poſt .i. poſtea, paulo .i. modo eo tempore, ſed pluris .i. pro maiore precio, quam ille voluit dare, & alio tempore dicit quòd venire debebit, aut quòd parata erit, ſi vir .i. maritus exierit, hanc ergo .i. huiuſmodi pretioſam, & difficilem matronam relinquo, inquit Philodemus, Gallis .i. vel ſacerdotibus Cybeles, qui cum caſtrati ſint, bene expectare poſſunt, vel Gallis, id eſt populis Galliæ curioſis mulierum amatoribus, qui magno precio mulieres difficiles appetunt. Sibi ſupple dandam dicit, quæ neque ſtet, id eſt prolixe, vel cõſtet magno precio, neque cunctetur, id eſt moram faciat cum eſt iuſſa venire. Candida rectaque ſit, hæc & omnia ſequentia ſunt potius verba Poëtæ, quam Philodemi, propter vltimũ verſum, in quo de Fabio mentio fit? quem iuriſperitum garrulum fuiſſe in prima Satyra dixit, hic autem adulterum eſſe ſignificat. Sed ordinem proſequamur. Ea ſup. quam ego amabo, inquit Poëta, ſit candida .i. formoſa, & recta .i. pulchra, & munda .i. bene curata, & polita cute hactenus .i. ad hoc vſque, & non vltra, vt neque, id eſt non, velit videri magis longa, nec magis alba, quàm natura dat, id eſt quæ contenta ſit pulchritudine, & forma naturali, ita quòd non fucet ſe adulterino colore vt formoſior videatur, neque cothurnos altiores capiat vt longior, quam natura dat credatur, vbi .i. poſt quam, vel quando hæc .i. huiuſmodi puella quęcunque ſit, ſuppoſuit mihi dextro .i. dextra parte iacenti, corpus ſuum læuum .i. in læua, hoc eſt ſiniſtra parte iacẽs, ipſa eſt .i. putatur mihi eſſe Ilia .i. mater Remi & Romuli, & Argeria .i. nympha illa vxor Numæ Pompilij, do illi nomen quodlibet .i. quodcunque placet, nec vereor .i. non formido, ne vir .i. maritus, recurrat .i. celeriter redeat, rure .i. ex agro ſuo, interea dum futuo, id eſt in actu venereo ſum, & ianua frangatur à viro & canis latret, & domus reſonet pulſa vndique magno ſtrepitu eorum, quos maritus ſecum adduxit, & mulier pallida exclamans ſup. væ, deſiliat .i. deorſum ſaltat a lecto, & ipſa conſcia adulterij commoniſſi clamet ſe miſeram, & hæc ſciret mulier, deprenſa .i. deprehenſa, quod inuerſu ſtare non poteſt, metuat, id eſt timorem ſuſcipiat. cruribus id eſt pro cruribus ſuis, ne rumpantur a marito, & doti, id eſt ne perdat dotem. Sunt qui legant Cruribus, hæc metuat, doti, deprehenſa, egomet mi, & tunc deprehenſa, id eſt apprehenſa à marito. Deprendimus, ſeu deprehendimus proprie aliquid in ipſo facto. Reſcimus autem poſt factum, ipſa ergo metuat cruribus & doti, inquit Poëta, & egomet metuam ſupple mi .i. mihi, quia fugiendum eſt mihi tunica diſcincta, id eſt non dum cincta, ac pede nudo, ne nummi mei pereant, aut ne pyga, id eſt virga virilis pereat, aut denique ne fama pereat .i. infamis efficiar. Ego vincam, id eſt probabo & conuincam oppoſitum dicentem, quòd miſerum eſt deprendi .i. deprehendi in adulterio, vel .i. etiam, Fabio, illo iuriſperito aliquando deprehenſo, iudice .i. iudicante, & approbante Deprehendi leges propter verſum, non deprehendi. Quidam legunt Miſerum eſt, & tunc ſubintelligitur quòd vt ſit, quòd miſerum eſt deprendi, alij non ponunt eſt, ſed ſubaudiunt eſſe. vt ſit, Ego vincam deprendi eſſe miſerum &c. Alij væ pallida vna dictione.

MAT. Bonnis. TEGAT inſtita) Inſtita matronalis videtur eſſe veſtis ad medios demiſſa pedes, vt in j. de Arte amand. teſtatur Ouid. his verſibus. Eſte procul vittæ tenues, inſigne pudoris.
Quæque tegis medios inſtita longa pedes. Et paulò poſt,
Subſuta autem reddi eſt caſus, & rũ eſſe conuenit, non cũ inſtita.

GLAR. SI quis volet Acronis Porphyrioniſq. ingeniũ quam late alterum ab altero diſtet, diſpicere, & ſi multis alij locis, quemadmodum ſæpe admonuimus, potiſſimum tamen ab huius Satyræ principio fieri licebit qui vtriuſque commentarium legerit. Quam pauca, dij boni, quam vere omnia Porphyrion. Rurſus quam ambigue, quàm confuſe omnia Acron diſſerit.

Quinas hic capiti mercedes exigit.

Mercedes pro vſuras dixiſſe poëtam Porphyrion ait. Addit Acron centeſima ſignificari. Eſt autem vſura centeſima, quando de centum duodecim ſoluuntur, hoc eſt ſinguli ſingulis menſibus. Sic dicta quod centeſimo menſe æquet ſortem. Quinque igitur centeſimæ in ſingulo menſes quinque exiguet, quæ vſura ingens eſt, cum noſtra ætas ægre tantum in xij. menſes eroget. Badius de ſingulis nummis ad auarum quinque lucrari velle, quod ego non intelligo, neque ipſum intellexiſſe quid diceret, puto. Quemadmodum etiam quod paulò poſt poëta, inqt, Nomina ſectatur Tyronum, ad caſtrenſe peculium inepte retulit, cum poëta præcipitem fœneratoris auaritiam notet, vt fatetur Porphyrion, quod iuuenibus, qui adhuc in patr a erant poteſtate, audebat nummos cum vſura quina centeſima credere non abſque periculo exigendi, cum certus non eſſet de ſoluendo. Sed auaritiæ tanta vis erat, vt hoc tentare auderet. Et ipſi iuuenes, amore capti alicuius puellæ, qua potiri abſque pecunia non poterant nihil penſi habebãt, quid de pecunia paterna ageretur. Cuius elegans exemplum eſt Antipho ille Terentianus in Phormione cum ſua Phanio, multaque ſimilia apud Comicos. Illud autem, ſimulac, quod ſequenti verſu à Poëta ponitur pro ſtatim vt exponendum eſt, non per immediate, vt idem eſſert Badius, quam latine, iudicent alij.

At ille pro quæſtu ſumptum facit hic?) Antipophora eſt auctore Porphyrione. Seu & illud hic, quo reſponſio fit, etiam per interrogationem legendum cum quadam quaſi admiratione. Badius hunc locum recte explicuit. Quarum ſubſuta talos tegit inſtita veſte. Matronæ (inquit Acron) Stola vtuntur demiſſa vſque ad imos pedes, cuius imam partem ambit inſtita ſubſuta. Hæc eadem verba Porphyrion, vnde Acron haud dubie ſublegit. De ſtola muliebri veſte nemini dubium, de inſtita autem hic locus non paruã facit difficultatem. Si enim dixiſſet Poëta (quod carmen tamen non patitur) Quarum ſubſuta talos tegit ſtola inſtita, vt eſſet ſenſus. Quarum talos ſtola tegit ſubſuta inſtita, melius intelligeretur. Acron adijcit, ſubſutam veſtem prætextam dixit. Perotus in ſuo cornu hoc allegat de ſtola, perinde atque planum eſſet Inſtitam eſſe ſtolam. Ego autem puto, vt plane dicam quod ſentio, Hypallagem eſſe, & inſtitam dictam pro ſtola, & veſtem intelligendum, quemadmodum & Ouid. lib. j. de Arte amand. vſurpauit, vel inſtitam, vel limbum, vt illud Virg. Dare claſſibus auſtros. Verum cui noſtra hæc ſententia non placet, habet noſtri annotatoris longe elegantiorem, quam ipſe non intelligo, nec illum intellexiſſe puto.

Quidam notus homo, cum exiret fornice macte Virtute eſto inquit, ſententia dia Catonis. Eſto, aduerbium conſentientis vel approbantis, inquit Acron, quod mihi diſplicet, puto enim poſitum pro ſis. Quod vero, & Porphyrion cum Acrone, Catonem intelligunt Cenſorinum, mihi non ſit veriſimile. Poëta enim de ſuo loquitur tempore. Notus inquiens homo nimirum de quo ptam quem nominare adhuc viuentem nolebat ſentiens. Cenſorinus autem Cato ante ſeculum deceſſerat. Præterea duorum Catonum tempora & mores facile de Vticenſi conuincunt.

Audire eſt operæprecium, procedit recte. [Qui mœchis non vultis) Audire vero eſt operæprecium triplicem Acronis hic expoſitionem, quarũ vltima haud dubie à nugatore aliquo aſſuta eſt. Sicut non ita multo poſt de Villio Syllæ genero. Illud autem ridiculum magis, q̃ caudam ſalacem falſam eſſe putat. Et quidam intelligo, maritus, & demeteret, adultero. Nam vt adulter ſibi demeſſuerit, non videtur veriſimile. Quanquam etiam locus ita legi poterat, quin etiam illud Accidit, vt quidam teſteis, caudamque ſalacem Demeter ferro. Verum quid opus eſt poëtæ immutare lectionem, cum ſenſus alioqui facile elici queat?

-Atque etiam melius perſæpe togatæ.

Togatam vocare videtur infamem ac repudiatam. valet meretricem. Nam alioqui in verbo ſequenti geſtat, ſenſus non procederet. Eſt autem mire verſus ſermo, cum antea de nobili loquerentur, ſtatim hic meretricis comparationem facit ad ipſam.

-Ne corporis optima lyncei Contemplere oculis.)

Doctor

Doctor in Adagio, Hypſæa cæcior, legit lyncei in genitiuo, à nominatino Lynceus, Præterea contemplans pro contemplare, quæ lectio placet. De Lynceo Valerius Max. lib. j. cap. viij. vbi de miraculis. Acron ait trans, parietem hunc de vidiſſe. Sed aſſumentum eſt impoſtoris vt puto.

Si interdicta pętes vallo circundata.
Idem Acron exponit, vallo circundata .i. cuſtodijs munita, circundata ſatellitibus. Medius Badius hoc de veſtium ac comitum multitudinem expoſuit.

-Poſitum ſic tangere nolit.) Illud ſic, [illegible] intelligendum. Acron exponit ſic, ad comedendum paratum. Porphyrion autem appoſitum in cœna. Ego eum de viuente intelligo loqui lepore, vel infirmo, vel non fugiente.

-Quem Quid Iatura ſibi, quid ſit dolitura negatum Quærere plus prodeſt,) Ordinem eſſe puto, quem negatum ſibi Quid ſit Iatura, quid dolitura, plus prodeſt quærere, & abſcindere inane ſolido. Miſeram ſe conſcia clamet Cruribus, hæc metuat doti. Porphyrion pro ancilla reponit quæ ſit conſcia dominæ in hoc adulterij facinore. Vt Satyra ij. ſequentis libri Quo te demiſit peccati conſcia herilia Contractum. Laudinus quoque tale quiddam prodidit. Sed mediatricem vocat. Quare exponendum. Hæc ancilla metuat cruribus vxor deprenſa doti, ego mihi, hoc eſt, vel vitæ meæ, vel ne perdat nummi, &c.

SATYRA III.

Mnibvs hoc vitium eſt cantoribus; inter amicos
Vt nunquam inducant animum cantare, rogati:
Iniuſſi nunquam deſiſtant. Sardus habebat
Ille Tigellius hoc. Cæſar, qui eo gere poſſet,
Si peteret per amicitiam patris, atque ſuam? non
Quidquam proficeret. ſi collibuiſſet; ab ouo
Vſque ad mala citaret, Io Bacche, modo ſumma
Voce, modo hac reſonans, quæ chordis quatuor ima.
Nil æquale homini fuit illi: ſæpe velut qui
Currebat fugiens hoſtem. perſæpe velut qui
Iunonis ſacra ferret. habebat ſæpe ducentos,
Sæpe decem ſeruos. modo reges, atque tetrarchas,
Omnia magna loquens. modo, ſit mihi mēſa tripes, &
Concha ſalis puri, & toga, quæ defendere frigus,
Quamuis craſſa queat. decies centena dediſſes
Huic parco paucis contento: quinque diebus
Nil erat in loculis. noctem vigilabat ad ipſum
Mane: diem totum ſtertebat. nil fuit vnquam
Sic impar ſibi nunc aliquis dicat mihi? quid tu,
Nulla ne habes vitia? imò alia, haud fortaſſe minora.
Menius abſentem Neuium cum carperet: heus tu
Quidam ait, ignoras te? an vt ignotum dare nobis
Verba putas? egomet mi ignoſco, Menius inquit.
Stultus, & improbus hic amor eſt, dignusque notari.
Cum tua peruideas oculis mala lippus inunctis,
Cur in amicorum vitijs tam cernis acutum,
Quam aut aquila, aut ſerpens Epidaurus? at tibi cōtra
Euenit: inquirant vitia vt tua rurſus & illi,
Iracundior eſt paulo, minus aptus acutis
Naribus horum hominum, rideri poſſit, eo quòd
Ruſticius tonſo, toga defluit & male laxus.
In pede calceus hæret. at eſt bonus, vt melior vir
Non alius quiſq̃: at tibi amicus: at ingenium ingens
Inculto latet hoc ſub corpore. denique te ipſum
Concute: * nunquam tibi vitiorum inſeuerit olim
Natura, aut etiam conſuetudo mala. nanque
Neglectis vrenda filix innaſcitur agris.

ASC. Mnibvs hoc vitium eſt cantoribus;) Vrbane admodum, atq; facete Poeta in principio huius tertię Satyræ inconſtantiam atque intemperantiam Tigellij Hermogenis muſici notat, oſtendens eum in nulla re aut modum, aut conſtantiam ſeruaſſe. Deinde q, oblitus ſuorum peccatorum auide aliena vitia taxare videtur, ꝙ & Mæuius facere ſolebat, ideo nactus occaſionem eos carpit, qui cum ſua vitia ſibi condonent, aliena nimis acerbe repræhendunt, cum quæ leuia ſunt amicis ignoſcere debeamus, memores fragilitatis humanæ, quia nemo ſine crimine viuit. Tandem à Cynicis ad Stoicos conuertens ſermonē, eorum dogma vehementer repræhendit quo dicunt vitia omnia eſſe paria, & pari pœna punienda, oſtenditque inſanos eſſe eius ſectæ profeſſores, qui ſe ſolos ſapientes eſſe iactant, & per ſapientiam beatos eſſe, nullinsq. egere, ſed reges eſſe, cum tamen a pueris vt fatui vexentur, & trahantur, & in miſeria viuant. Hoc argumentum eſt. Omnibus hoc vitium eſt, habet Horat. de more vt principium Satyræ ab vrbaniore alicuius rei narratione incipiat, ad auditores lectoresque alliciendos vt hic a communi vitio cantorum, quod hodie quoque habent. Per amicitiam patris .i. Iulij Cæſaris patris adoptiui Auguſti, & ſuam .i. propriam, quia vtrique carus fuit, vt in ij. Satyra dictum eſt. Ab ouo ad mala, hic duo aduertes. Primum, ꝙ veteres Romani ſolummodo cœnas pompoſas habebant, non prandia, ante quā autem ad cœnam irent, ſemper in balnea deſcendebant, vnde reuerſi plerunque ouum ſorbebant. Secundum, ꝙ duas duntaxat menſas .i. poſitiones, aut genera ferculorum habebant.

Pomum. Nux. Malum. Vnam carnium, ſeu piſcium, & alteram pomorum. Appellatione aūt pomi continentur oēs fructus arborum habentes corticē durum. Mala aūt ſunt ea quæ vulgo poma appellamus, vnde accipiendo pomum generaliter, pyra ſunt poma, ſed non ſunt mala. Tetrarcha dr̄ à tetras, quod eſt quatuor, & arche principium, quaſi princeps quartæ partes alicuius regni, ſicut Herodes dictus eſt Tetrarcha. Qui vero ſolus totius mundi principatū hēt, Monarcha diceretur. Decies centena .i. mille nūmum, centena n. pro centū accipitur, diſtributiuum ꝓ principali, ſeu abſoluto. Pulchre aūt poſt decies centum intulit quinque dies, quaſi duplo minori tp̄e q̄ centum multiplicentur, conſumat, hoc eſt quolibet die ducentena. Noctes vigilabat, de accuſatiuo tp̄is variæ ſunt grammaticoꝝ ſententiæ. Seruius dicit honeſtiorem eſſe locutionem in accuſatiuo, qđ Valla irridet, dicēs potius Græcorum imitationem. Acron dicit ideo in accuſatiuo poni, vt iugem vigiliam oſtenderet, ſignificans accuſatiuum tp̄is importare continuationem, & totalitatē, ſed Valla refragatur, eo ꝙ nonnunquam particula totalitatis addatur, vt Totos hoſce Parmeno dies te quietum reddam, & Hic iam ter centum totos regnabitur annos. Porphyrio dicit aduerbialiter in accuſatiuo dici. Has ſententias quidam meo iudicio non imperite ſic concordat, dicitq. de tp̄e tripliciter poſſe interrogari per qñ, intra quod tempus, & quandiu. Ad quæſtionem factam per qñ, ſeu per in ablatiuo reſpondebis, vt Qñ datum eſt? anno milleſimo, &c. non annum milleſimū, niſi præponeretur præpoſitio accuſatiuo deſeruiens. Ad quæſtionem factam per intra, expreſſa præpoſitione haud dubie in accuſatiuo ponea, ſed ea tacita in ſolo ablatiuo, vt intra quot dies perlegis Virgiliū? intra xx. dies. vbi cauebis puer ne dicas. Fartā, vel hoc infra viij. dira. nam intra dicendum eſt, non infra in hoc ſenſu. Sine ꝑpoſitione autem dices. Octo diebus Virgilium perlegit, vt in textu noſtro. Quinque diebus .i. poſt quinq; dies, vbi non bene diceres. Quinque dies Nil erat in loculis. Sed ad quæſtionem factam per quandiu, licet in ablatiuo reſpondere poteſt, conſuetius tñ & melius in accuſatiuo, reſpondebit, præcipue dum tempus integrum, & continuum ſignificas, vt quandiu patet atri ianua Ditis? Noctes atque dies .i. per totum tempus. Sic referre putant, an dixeris craſtinum diem, an craſtino die tecum ero, quia priori modo ſignificas te per totū diem craſtinum cum eo futurum. Poſteriori aut, quauis parte craſtini ei affuturū. Neque ſatis efficax eſt mihi ratio Vallæ, qua multa contra ceteroꝝ auctoritatem probare conatur, quę eſt. Quidquid alicui dictioni addictum a bonis auctoribus reperitur, hoc ipſa per ſe neque ſignificat, neque connotat, ſed accuſatiuo temporis ad-

Accuſatiuo temporis.

* Alias. num tibi quid i. num aliquid vitiorum. Sic legendum cenſet Bonſ.

ditur dictio totum, ergo non importat totalitatem, verbo in ſco additur verbum cœpi, ergo non ſignificat inceptionem vel inchoationem. Nam maior ipſius non eſt vniuerſaliter vera, ſed vt dicitur a Doctrinali, Aequiualens geminis habeum ſi iungitur vni Dict o pro eel qua tantummodo debet haberi. Sed hæc grãmatici videant.

Erat. Aduerte etiam, verbum erat hic, & ſæpe alias pro

Loculi. eſſet poni, vt Quinque diebus. Nil erat .i. nil eſſet, vel fuiſſet in loculis. Loculi autem ſunt ſacculi pecuniarum in hoc loco. Immo alia, & fortaſſe minora, hic diligentiſſime aduertes puer poëtam duo prudenter facere. Nam & arrogantiam, mendaciumq́.

Auctoritatem ſeruando. euitat, & auctoritatem ſuam non diminuit. Arrogantiam, & mendacium euitat, quia fatetur ſe non eſſe ſine peccatis. Auctoritatẽ ſuam ſeruat, dicens peccata ſua eſſe alia, & minora, per hoc innuens duo eſſe neceſſaria ad hoc, vt quis habeat auctoritatem repræhendendi aliqua vitia. Primum, vt eadem vitia, quæ reprehendit, ipſe non habeat. Nam turpe eſt doctori cum culpa redarguit ipſum. Vnde neſcio qua fronte, aut quo ore contra ſimplicem fornicationem declamare audent, qui publice concubinam ſuam domi fouent. Audiendi tamen tales fortaſſe ſunt, ſed non imitandi, & licet in hoc non peccant, quia verbo caſtitatem docent, peccant tamen quia exemplo dedocẽt, vnde optimum prædicatorem imitari deberent, de quo ſcriptum eſt. Cœpit Ieſus facere, & docere. Secundo neceſſarium eſt, vt quia nemo ſine crimine viuit, ea vitia quæ prædicator cõmittit ſint minora, quàm quæ reprehendit, aut ſaltem ſecreta. Vnde errant qui dicunt, Satyricos ſeipſos reprehendere, quo alios poſſint liberius taxare, cum omnino oppoſitum faciant. Nam Horat. ſe omnino purgare conatur, ſed finem facio. Ordo eſt. Hoc vitium eſt omnibus cantatoribus .i. omnes cantores habent hoc vitium, vt ipſi exiſtentes inter amicos, rogati cantare, nunquam inducant .i. poſſint inducere animos ſuos, cantare .i. ad cantandum, iniuſſi .i. quãdo non iubentur neque rogantur, nunquam deſiſtant. Videte hic manifeſtam auxeſim, in qua ſingula verba pondus habent. Primum dicit omnibus, non quibuſdam duntaxat. Secundo cantoribus, quorum officium eſt cantare, non alijs qui cantare neſciunt. Tertio non dicit inter quoſcunque, ſed inter amicos. Quarto non dicit, quòd non cantent, ſed quòd non poſſint inducere animos ad cantandum, etiam ſi velint. Quinto non dicit aliquando ſed nunquam, ſexto non dicit, quòd non cantent quando cantus eorum non petitur, ſed quando rogati ſunt. Et ſeptimo, quòd non ſolum non cantent quando ab amicis rogantur, ſed quòd quando iniuſſi ſunt .i. fortaſſe tacere iuſſi, non ſolum cantent, ſed nunquam deſiſtant cantare, vt de vtroque vitio peccant, & ita in hoc primum notatur Tigellius, quòd & nimis impudenter tacebat, & nimis impudenter cantabat. Vnde dicitur. Sardus habebat &c. Ordo eſt. Ille .i. iam notus ex præcedenti Sermone Tigellius, Sardus .i. ex Sardinia natus, habebat hoc ſupple vitium. Si Cæſar Auguſtus, qui poſſet cogere eum vt cantet, peteret .i. amice depoſceret, per amicitiam patris ſup. adoptantis, videlicet Iulij Cæſaris, atque ſuam .i. propriam. Nam vtrique familiaris fuit Tigellius, ipſe Auguſtus non proficeret quicquam .i. in aliquo, quia non poſſet precibus impetrare vt cantet, ſi autem collibuiſſet .i. libido cãtandi Tigellium cepiſſet, ipſe citaret .i. recitaret, ab ouo .i. à primo ferculo & à principio cœnæ, vſque ad mala .i. vſque ad fructus, qui dantur in vltima parte cœnæ, & in ſecunda menſa, ſicut hic caſeus datur ſuis temporibus in fine mẽſæ, citaret inquam Iò Bacche, quæ vox eſt nimia lætitia, aut ſaturitate affecti. Verſus autem vult dicatur Bacche eho, non Iò Bacche, quia eho primam producit, vt cuius notum eſt. Præterea Bacche vocatiui caſus à nominatiuo Bacchus vltimam corripit, cuius contrarium tamen fieret ſi legatur Iò Bacche. Veruntamen aduertes lector ſummæ artis eſſe apud oratores, & poëtas dare perſonis, quas loqui faciunt proprios ſermones, quod Liuius in concionibus ſuis ſeruaſſe laudatur. Vnde ſæpe ineptis perſonis attribuunt poëtæ ineptos ſermones, vt Terentius, & Plautus militibus glorioſis, vt argute annotauit Donatus in Eunuchum. Si velimus ergo vitio ſyllabarum poëtam noſtrum notaſſe vitium cantandi in Tigellio, non erat abſurdum dicere Iò Bacche, imò ſic in omnibus ferè codicibus inuenies, ſed ad ordinem redeo, recitaret inquam Iò Bacche, modo, id eſt aliquando, ſumma voce .i. ſummæ chordæ, quæ acutiſſima eſt, & modo .i. interdum hac voce quæ reſonat ima .i. depreſſa, & infima quatuor chordis .i. ſecundum Acronem, poſt quatuor chordas, hoc eſt quinta chorda, quia vult eum pentachordio vſum fuiſſe, aut ſecundũ Porphyrionem, quæ reſonat ima, id eſt infima, quatuor chordis .i. inter quatuor chordas, qua dicit eum tetrachordo, ſeu tetrachordio vſum .i. inſtrumento quatuor chordarum, a vtroque autem modo notatur in hoc quòd medium non ſeruauit, ſed aut ſumma aut infima chorda, & per hoc aut acutiſſima, aut depreſſiſſima voce recitauit. Nil fuit illi homini .i. in illo homine, æquale .i. vniforme & conſtans. Ipſe currebat ſæpe velut ſup. curit qui fugiens hoſtem ſupple currit. Perſæpe .i. valde ſæpe, ſupple leniſſimo gradu incedebat, velut .i. ſicut incederet ſupple qui ferret ſacra Iunonis in capite, qui ne cadant lente incedit. Ipſe habebat ſæpe ducentos .i. plurimos ſeruos, & ſæpe decem, id eſt paucos ſeruos. Sunt qui legant Sæpe duos ſeruos, ſed exemplaria ferè habent, decem, non duos, loquens, id eſt in ore ſuo pompoſe verſans, modo reges atque tetrarchas, id eſt principes viros, & omnia magna .i. magnifica, & pompoſa, hoc eſt interdum tam magnificus voluit videri, vt non loqueretur niſi de regibus, & principibus, quia ſicut qui de deo eſt, de Deo loquitur, ita qui de curia regum, & principum videri, vult de ipſis ſemper loquitur. Modo .i. interdum autem tam parcus, & tam ſummiſſo animo fuit, vt dicat tripes, id eſt ſedicula trium pedum, ſit mihi menſa, id eſt tabula ad quam comedam, & concha .i. teſta conchæ marinæ, puri .i. inconditi ſalis, ſit mihi obſonium ſupple, & toga ſit mihi veſtis ſupple quæ toga, quamuis ſit craſſa .i. pingui & vili panno, queat .i. poſſit, defendere .i. depellere à me frigus, illud autem creditur dixiſſe vbi omnia conſumpſerat. Nam, ſubaudi ſi, ſi tu dediſſes huic parco, & paucis contento, decies centena .i. mille nummorum, nil .i. nullus nũmus, erat, id eſt fuiſſet in loculis, quinque diebus .i. intra vel poſt quinque dies, ipſe vigilabat noctes .i. per totum tempus nocturnum, vſq; ad ipſum mane .i. tempus quo Sol manat .i. oritur, vel dicitur à ſalutatoribus mane .i. bene ſit tibi, ſtertebat autem, id eſt dormiendo profundo ſopore conſumebat totum diem Nil, id eſt nulla res, fuit vnquam ſic impar .i. inæqualis, & diſſimilis ſibi, ſicut Tigellius. Nunc aliquis dicat .i. poſſit dicere mihi, hoc eſt Horat. loquitur enim de ſe poeta, Quid tu Horati ſupple facis, aut de te ſentis? nulla pro non & vlla, habes ne vlla vitia? reſpondet Poëta, imò ſupple habeo alia vitia ſupple, & fortaſſe minora, quàm reprehendo in Tigellio. Alij textus habent, Haud fortaſſe minora, & ita ſicut dixi, duo prudenter facit, nam & iactantiam fugit, & auctoritatem ſibi ſeruat. [Mæuius abſentem &c.) Exemplo Mæuij detractoris reprehendit eos qui cum ſuis vitijs ignoſcant, & in eis videndis cæci ſint, aliorum vitia acerbiſſime carpunt, & vident ea aquilinis, & ſerpentinis oculis .i. acutiſſimis. Aquila enim tam acuti viſus eſt, vt recto intuitu Solis radios ſuſtinere poſſit, quin & pullos ſuos Solem aduerſum intueri cogit, & ſi qui lucem Solis non ſuſtinent ea auertantur, illos velut adulterinos è nido præcipitat. Serpens etiam ſubtiliſſimi eſt viſus, vnde græce dracon à Δέρκω .i. aſpicio dicitur. Reprehendit ergo eos qui nimis ſeuere carpunt, nimis auide, etiam peperam de hominibus iudicantes, & iacta indifferentia quæ & bona & mala eſſe poſſunt in peiorem partem interpretantes, quales ſunt qui negligentiam circa culturam corporis reprehẽdunt, & ad ingenij cultum non aſpiciunt. Cum tamen ſi veliot eſſe mentes, & boni amici, deberent facere ſicut parentes, qui liberorum ſuorum corporalibus vitijs honeſtiora vocabula dant, aut ſicut amatores, qui amicarum ſuarum corporalibus vitijs non offenduntur, imò ſæpe delectantur. Veruntamen ſciant Chriſtiani ſic diligere homines, vt eorum vitia non diligant. Quæ vero dubia ſunt, etiam Chriſtianiſſimus in meliorem partem accipere poteſt, quod Poëta tam de vitijs corporis, quàm de vitijs animi abunde probat. Vnde principalis diſputatio eſt hic contra eos, qui triſti vultu & ſeuera barba vt Cynici philoſophi nimis acriter in omnes inuehuntur, ita nullis, ne amicis quidem, parcant. Et etiam contra eos qui, quod peius eſt, virtutem in vitium vertentes, omnia carpunt. Manifeſtum autem eſt Poëtam ſolummodo contra eos hæc ſcribere, qui ex maleuolentia, & detractorio animo, aut nimis inhumaniter hæc faciunt. Non enim loquitur contra eos, qui humane corrigunt. Nam tota intentio Satyricorum intendit fraternæ correctioni. Cetera in conſtructione patebunt. Ordo eſt. Cum, id eſt quando Mæuius inuidus ille poeta, & maleuolus detractor Virgilij, & Horatij carperet, id eſt maleuole roderet, & diffamaret, Neuium, virum illum bonum, abſentem, quod ſignum detractionis eſt. Nam corrector bonus præſentem ſecrete commonet, quidam, forte Virgilius aut ipſe Horatius, ait Heus, tu Mæui, ignoras te, id eſt vitia tua, qui tam auide carpis Neuium? an putas te ignotum dare nobis verba, id eſt decipere nos de factis tuis? Nam dare verba eſt decipere, eo quòd qui bona verba dant ſine effectu, decipiunt. Mæuius autem, inquit, id eſt reſpondit: Egomet ignoſco, id eſt veniam

do: mi .i. mihi. Ad quod poëta. Hic .i. huiuſmodi, amor quo quis ſe amans aliorum vitia carpit & ſua diſſimulat, eſt ſtultus, quia qui prudens eſt vitia ſua agnoſcit vt emendet, & improbus, quia vir probus alteri nõ facit quod ſibi fieri non vult, & dignus notari .i. diffamari, & reprobari. Tractum eſt ab infamibus, quibus ob deteſtabile facinus inuritur nota, vnde notari dicuntur infames. Cum tu lippus .i. quaſi lippus, & male videns, peruideas .i. perſpicias, tua mala .i. propria vitia, oculis inunctis .i. collyrio impeditis ne recte videas, cur, id eſt quare, cernis .i. vides in vitijs amicorum, tam .i. tantum, acutum, id eſt acute, quàm, id eſt quantum, aut aquilæ ſupple cernunt, aut ſerpens Epidaurius, id eſt Romam vectus ab Epidaurio inſula, hoc eſt quantum quicunque ſerpens, At pro ſed, euenit tibi contra .i. econtrario, vt &, id eſt etiam, illi inquirant .i. inueſtigent, rurſus .i. viciſſim tua vitia. Si ſupple quis eſt iracundior .i. modico magis inclinatus ad iram, quam decet, & ſi eſt paulo minus aptus, id eſt affabilis & ſocialis, ipſe poſſit rideri acutis naribus .i. contractis naribus in rugam, horum hominum, id eſt irriſorum, & inuidorum, eo, id eſt propterea, quòd .i. quia toga, veſtis à tegendo dicta, defluit, id eſt deorſum fluit, & ex humeris cadit illi exiſtenti tonſo, ruſticus .i. paulo nimis ruſtice & negligenter, quod de Cæſare dictum putant, & quia calceus male .i. multum & inepte, laxus .i. diſſolutus hæret in pede, vel quòd calceus laxus male hæret in pede. At pro ſed, ò inuide, huiuſmodi vir quem tu, ob cultum irrides, eſt ita bonus vir, vt non ſit alius quiſquam melior, at pro ſed, eſt amicus tibi, at pro ſed, ingens, id eſt excellens ingenium latet ſub hoc corpore inculto, velut in Virgilio, quem Mæuius carpebat. Et eſt hic ſententia ſimilis illi. Corporis exigui vires contemnere noli. Ingenio pollet cui vim natura negauit. Denique, id eſt vt vno verbo dicam, concute, id eſt examinate ipſum, & eſt tractum à veſtibus, quæ dum concutiuntur patent ſordes, & pulueres antea latentes, num, id eſt nunquid natura, aut etiam conſuetudo mala, inſeuerit, id eſt immiſcuerit tibi per inclinationem ad peccatum, quid, id eſt aliquid vitiorum, ſic Bonſinus legit, & melius quàm qui. Nunquam tibi vitiorum, quia nunquam vitiorum durius ſonat, hoc eſt, an ne tibi aliqua vitia ſunt inſita per inclinationem naturæ, quæ prona eſt ad malum, aut per conſuetudinem malam viuendi, quæ quaſi altera natura eſt, dico mala conſuetudinem. Nanque pro quia filia, id eſt herba nociua, vrenda, id eſt quæ debeat vri & comburi, innaſcitur agris neglectis, id eſt incultis, hoc eſt ſicut in agris etiam bonis, & fertilibus ſi non colantur, & inſerantur bona ſemina per ſe naſcuntur ſpinæ, & herbæ nociuæ, ita ſi quis bonam habeat naturam, & eam non colat diſciplina, per ſe innaſcentur vitia ex mala conſuetudine, & mala conuerſatione.

ASCENSIVS.

Illuc præuertantur: amatorem quòd amicæ
Turpia decipiunt cæcum vitia: aut etiam ipſa hæc
Delectant: veluti Balbinum Polypus Agnæ.
Vellem in amicitiam ſic erraremus: & iſti
Errori nomen virtus poſuiſſet honeſtum.
At pater vt gnati, ſic nos debemus amici,
Si quod ſit vitium: non faſtidire. Strabonem *
Appellat pætum pater; & pullum, male paruus
Si cui filius eſt: vt abortiuus fuit olim,
Siſyphus. hunc varum, diſtortis cruribus, illum
Balbutit ſcaurum, prauis fultum male talis.
Parcius hic viuit: frugi dicatur. ineptus
Et iactantior hic paulò eſt: concinnus amici
Poſtula, vt videatur. at eſt truculentior, atque
Plus æquo liber: ſimplex, fortiſque abeatur.
Caldior eſt: ac res inter numeretur. opinor
Hæc res & iungit, iunctos & ſeruat amicos.
At nos virtutes ipſas inuertimus: atque
Sincerum cupimus vas incruſtare. probus quis
Nobiſcum viuit, multum demiſſus homo: illi
Tardo cognomen pingui damus. hic fugit omneis
Inſidias: nullique malo latus obdit apertum:
Cum genus hoc inter vitæ verſetur: vbi acris
Inuidia, atque viget vbi crimina, pro bene ſano,
Ac non incauto. fictum, aſtutumque vocamus
Simplicior ſi quis: qualem me ſæpe libenter
Obtulerim tibi Mœcenas: vt forte legentem,
Aut tacitum impellam, quouis ſermone moleſtus:
Communi ſenſu plane caret, inquimus eheu.
Quam tenere in noſmet legem ſancimus iniquam,
Nam vitijs nemo ſine naſcitur. optimus ille eſt,
Quis minimis vrgetur. amicus dulcis, vt æquum eſt,
Cum mea compenſet vitijs bona: pluribus hiſce,
(Si modo plura mihi bona ſunt) inclinet: amari
Si volet. hac lege in trutina ponitur eadem.
Qui, * ne tuberibus propijs offendat amicum,
Poſtulat. ignoſcat verrucis illius. æquum eſt
Peccatis veniam poſcentem, reddere rurſus,

PRæuertamur, id eſt tranſeamus, illuc .i. ad illud propoſitum redeamus quòd turpia vitia amicæ, id eſt mulieris amatæ, decipiunt cæcum amatorem, ita quòd ea non videat aut iudicet eſſe turpia, vnde ſolet dici. Omnis amatori formoſa videtur amica. Et quæcunque placet res erit apta ſatis. Amator autem, & amica libidinis eſſe poſſunt, ſed amicus honeſtatis nomen gerit, turpia inquã vitia amicæ decipiũt cęcum amatorem, quòd ea non videat, aut non iudicet eſſe turpia. aut etiam hæc ipſa turpia vitia amicæ delectant ipſum amatorem. veluti polypus, id eſt fœditas, & immunditia naſi: Agnæ, id eſt illius meretricis, delectat ſupple Balbinum illum nobilem adoleſcentem. Sunt qui legant pulypus propter metrum. ſed Philologus oſtendit etiam Polypus prima longa, recte legi. Ego vellem, inquit Poeta, quòd nos erraremus ſic in amicitia, hoc eſt quòd tantum amaremus amicos noſtros, vt nõ percipiamus eorum modica vitia. Veruntamen (vt dixi) debemus ſic diligere homines, vt eorum vitia non diligamus. Et (vt vetus philoſophorum eſt verbum) debemus amicos diligere vſque ad deos, & non vltra, id eſt ita ꝙ amore amici non offendamus Deum, neque quidquam contra iuſtitiam, & veritatem faciamus. & vellem, inquit Poeta, quòd virtus poſuiſſet illi errori quem offendimus in amico, honeſtum nomen, ita quod eius exilia vitia in bonam partẽ accipiamus, vel melius ſic, quòd virtus poſuiſſet iſti errori quo erramus in factis vitioſis amicorum honeſtum nomen, ita quòd non dicatur error, ſed humanitas, benignitas, clementia, amicitia, aut ſimili modo. Ac pro, &, vt, id eſt quemadmodum, pater ſupple non faſtidit, id eſt non contemnit cum faſtu & ſuperbia, vitium, id eſt deformitatem, gnati, id eſt filij, ſic debemus non faſtidire, id eſt non ſuperbe contemnere, vitium amici, ſi ipſe amicus habet quod, id eſt aliquod vitium. Et nota quòd nos debemus amare vitium amici. nec dicit quòd non debemus amicum corripere, ſed quòd non debemus eius vitium modicum ſuperbe contemnere tanquam nos nullum vitium habeamus. Probat autem quomodo pater excuſat vitium filium, non in moribus, quia illud corrigi deberet, ſed in corpore, quod emendari nõ poteſt. Pater appellat ſuper filium ſtrabonem, id eſt oblique & ex tranſuerſo videntem, pætum, id eſt habentem tremulos oculos, & ſe facillime in quamuis partem vertentes, ſicut falcones videmus habere, & videtur dici pætus à petẽdo eo quòd quamcunque rem petat, eo faciliter oculos dirigat, vel quòd petat .i. aggrediatur faciliter vnumquemque oculis ſuis. vnde Venus dicitur pæta, & creditur in muliere viuacitas ſignum eſſe, & ad formoſitatem facere. vitium ergo oculorum appellat nomine pulchritudinis, & ſicuti .i. alicui, eſt filius male .i. multum, & vſque ad diſformitatem, paruus .i. paruæ ſtaturæ, vt .i. quemadmodum, Siſyphus abhortiuus filius Antonij triumuiri. fuit olim, appellat ſup. eum pullum ſuum .i. tenellum puerulum, ſicut pullũ equi placidus, & tener eſt. Siſyphus autem iſte dicitur fuiſſe intra bipedalem ſtaturam. vnde vocat eum abortiuum, quaſi ante maturum partum editus ſit. & appellat hunc .i. alium filium diſtortis cruribus .i. qui habet diſtorta, & curuata crura varum .i. haben-

*De Strabonũ, & Prætorũ cognominibus vide Cæ lib. viij. cap. xix. & Nonium Marcel. Bonſin.

* Tubera maiora vitia dixit, verrucas minora quæ Sermones veteres appellat. Do. l.

tem ſolummodo crura introrſum modicum retorta, vel parum elata, & balbutit.i.balbutiendo per blanditias vt puero complaceat, appellat illum.i.talum, ſultum.i.ſuſtentatum, & ſuſtinentem talis, male, id eſt multum, & cum malo eius, prauis.i. vitioſis, & indirectis. appellat inquam ſcaurum.i. habentem talos extentos, hoc eſt eleuatos. Tali autem ſunt illa oſſa, quæ nectunt crura pedibus. Applicat nunc ac vitia moralia. Si hic, id eſt aliquis amicus, viuit parcius ſupple, quàm deceat, hoc eſt nimis parce, & quaſi auare, dicatur frugi, id eſt homo vtilis, & ad frugem, id eſt commoditatem ſpectans, & non homo prodigus, aut perditus. Si hic, id eſt alius, eſt ineptus.i. arrogans, & iactantior paulo, id eſt modico ſupple quam deceat, hoc eſt ſi ſe nimis laudet, & plurima de ſe promittat quando eſt in ſocietate amicorum, ipſe poſtulat, id eſt exigit, & petit, vt videatur concinnus, id eſt comis, & affabilis amicis, & ſe non fingens nec diſſimulans, ſed quidquid in animo habet proferrens. at pro ſed, hic ſupple, id eſt alius, eſt truculentior, id eſt nimis ſeuerus, & immitis paulò plus quàm conueniat, & eſt liber, id eſt audax in reprehendendo, aut dicendo id, quod habet in animo, plus æquo.i. quam æquum & iuſtum eſt, ipſe poſtulat vt habeatur fortis non truculentus, & ſimplex.i.non fictus, nec doloſus, ſed quidquid in animo habet dicens, ſine diſſimulatione. Et ſi ſup. eſt caldior, id eſt calidior & feruentior ad iram, quàm deceat ipſe vult vt numeretur inter acres viros. ego opinor, inquit Poëta, quòd hæc res.i.huiuſmodi modus cenſendi de vitijs amicorum, iungit amicos.i. facit vnire, & coire in amicitiam, & ſeruat amicos iunctos ne diſſoluantur. At pro ſed, nos inuertimus.i.in malum, & in contrarium vertimus ipſas virtutes amicorum appellantes eas nomine vitiorum, atque cupimus.i.deſideramus, incruſtare.i.illinire tanquam impurum, aut putridum, vas ſincerum.i. purum & ſine carie, vel ſincerum, id eſt ſolidum, & plenum non vitioſum, cui non eſt opus incruſtatione. Probat exemplis. Si quis probus, id eſt modeſtus homo viuit nobiſcum, ipſe vocatur ſupple homo multum demiſſus, id eſt vilis, & ignauus, ſine induſtria, aut acrimonia. & damus illi pingui.i. qui eſt pinguis, cognomen tardo, id eſt cognominamus eum tardum, qui pinguis eſt, & ita quod naturæ eſt damus vitio. Si hic, id eſt alius, fugit omnes inſidias, id eſt ſocietatem inſidioſorum, & malignantium, q; pro &, nulli pro non & vlli, & non obdit.i.non opponit vel obijcit, vlli malo.i. maleuolo, latus ſuum apertum.i. cum nullo malo litem quærit, nec in via vllum laceſſit, aut impellit vt faciunt petulantes, & pacis inimici, cum.i.quando, verſetur inter hoc genus vitæ, id eſt viuentium, vbi, id eſt in quo genere vitæ, acris, id eſt vehemens inuidia, & crimina, id eſt criminationes, & accuſationes, vigent, id eſt ſunt in vigore, nos vocamus eum pro bene ſano ac non incauto.i. vbi deberemus eum vocare bene ſanum, & prouidum, aut non incautum.i. bene ſcientem cauere litem, & incommoda, vocamus eum fictum.i. ſubdolum ſimulatorem, & fraudolentum, & aſtutum, id eſt callidum vafrum in altero decipiendo. dicitur ab ἄστυ ſeu aſtu, quod Attica lingua vrbem ſignificat, in qua homines callidiores, & fraudulentiores ſolebant eſſe, quàm in agro aut rure. Et ſi quis eſt ſimplicior, id eſt modico nimis ruſticus, & importunus, ita quòd non obſeruet tempora aut perſonas, ita vt ipſa forte moleſtus exiſtens impellat quouis, id eſt quocunque ſermone amicum vel patronum ſuum legentem, aut tacitum, id eſt tacite aliquid contemplantem, nos inquimus, id eſt dicimus, quòd talis caret plane, id eſt omnino, communi ſenſu, id eſt quòd ſit pecus, & totus inconſideratus. cetera dicta ſunt per parentheſim, quæ ſic introducuntur. Si quis inquam eſt ſimplicior.i. paulo nimis ſimplex, & ſine aſtutia, aut duplicitate, qualem ô Mœcenas ego obtulerim libenter me tibi, & ſæpe volui quòd talis oblatus fuerim, &c. Eheu, dolentis eſt interiectio, & abſolute.i. ſine caſu poſt ſe ponitur, vel geminando heu dicatur heu heu, vel hehеu quam.i.quantum, temere.i.inconſiderate, ſancimus.i.ferimus, in noſmet.i.in noſmetipſos, iniquam legem. Nam iuſtum eſt vt qualiter alios iudicamus ita alij nos iudicent. Nam.i.quoniam quidem nemo naſcitur ſine vitijs.i. nemo qui naſcitur vacat vitijs. Non enim ſciuit (vt opinor) Poëta de peccato originali cum quo naſcimur, ſed vult dicere, aut quòd nemo qui naſcitur eſt ſine vitijs, aut quòd nemo ſic naſcitur, vt non inclinetur ad aliqua vitia, & qui ſequendo naturalem inclinationem non aliqua vitia committat. iuxta hoc quod prius dictum eſt, quòd aut natura, aut conſuetudo mala inſerit nobis vitia. quia ergo nemo naſcitur ſine vitijs.i.nemo qui naſcitur eſt ſine vitijs, aut nemo ſic naſcitur, vt non inclinetur ad aliqua vitia, & committat aliqua vitia, illa eſt optimus cenſendus, qui vrgetur, id eſt premitur minimus, ſuppla vitijs, hoc eſt, quia nemo ſine peccatis eſt, ille eſt optimus iudicandus, qui minima peccata commiſit, id eſt pauciſſima, & leuiſſima. Nam minimum poteſt deriuari à parum, & a paruum. Amicus dulcis, id eſt iucundus, & ſuauis, compenſet, id eſt debet ſimul penſare, & æſtimare, mea bona, id eſt virtutes meas cum vitijs meis. Eſt autem metaphora. hoc eſt tranſlatio ſumpta à trutina, ſeu libra, per quam rerum pondus, & valorem penſando, hoc eſt (quod dicunt) ponderando diſcernimus. & quando de duabus rebus volumus ſcire vtra maioris ſit ponderis, tunc penſamus eas ſimul ponendo vnam in vna lance, & alteram in altera, & tunc ea quæ leuatur, iudicatur eſſe minoris ponderis, & valoris. vnde apud Perſium, Nec ſi quid turbida Roma eleuet accedas. Vtitur ergo hanc phantaſia. Poëta noſter, quòd virtutes noſtræ ponantur in vna lance, & vitia in altera, ſicut ſanctum Michaëlem Metaphorice imaginamur facere, & tunc ſi vitia plus ponderis habeant, iudicabimur vitioſi & mali, & ſi virtutes, ſtudioſi & boni. vnde dicit, Dulcis amicus, vel is qui dulcis eſt amicis, compenſet, id eſt ſimul penſet, vt, id eſt ſicut, eſt æquum, id eſt iuſtum, mea bona cum vitijs, & ſi volet amari à me inclinet ſe, id eſt aſſentientem, & fauentem monſtret ſe his ſupple bonis meis, pluribus, id eſt quæ plura mihi ſunt, quàm vitia, ſi modo, id eſt dummodo tamen, plura bona ſunt mihi, id eſt dummodo habeam plura bona quam vitia, & ponetur à me hac lege, id eſt ſecundum hanc legem, in eadem trutina, id eſt eadem ſtatera, hoc eſt iudicabitur eodem iudicio. Scies autem lector melius eſſe vt legatur pluribus hoc ſe, quàm hiſce, ſed pergemus. Is ſupple qui poſtulat, ne pro vt non offendat, id eſt lædat, & offenſum faciat amicum, proprijs tuberibus, id eſt per allegoriam, magnis & enormibus vitijs ſuis ignoſcat, id eſt det veniam verucis, id eſt allegorice paruis vitijs illius, ſcilicet amici. Tuber eſt quoddam genus herbæ capitoſæ naſcentis in terra, & etiam eſt quædam magna inflatura, & caro ſuperflua naſcens in capite, aut facie hominis plerunque, quæ magnam difformitatem affert. Veruca autem eſt modica eleuatio carnis. quam in facie quiddam ſignum virilitatis libenter nutriunt, ſæpe autem in manibus iuuenum naſcuntur, & faciliter amouentur. Nam ſi filo tenui ligentur, ſiccantur & decidunt. Allegorice ergo dicit. Qui vult vt magnis vitijs ſuis ignoſcatur, debet ſaltem paruis vitijs proximi, & amici ſui ignoſcere. Vnde declarat ſe auctor, dicens æquum, id eſt iuſtum eſt, poſcentem, id eſt eum qui poſcit veniam peccatis ſuis, reddere ſuppla veniam rurſus, id eſt viciſſim vitijs aliorum, iuxta quod ſcriptum eſt. Qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis, & rurſus. Nolite iudicare, & non iudicabimini, & plura alia quæ auctor non vidit, ſed veritas ſemper veritati quadrat.

ASCENSIVS.

Denique, quatinus excidi penitus vitium ire,
Cetera item nequeunt ſtultis hærentia: cur non
Ponderibus, moduliſque ſuis ratior vtitur? ac res
Vt quæque eſt, ita ſupplicijs delicta coërcet?
Si quis eum ſeruum, patinam qui tollere iuſſus,
Semeſos piſces, tepidumque ligurierit ius,
In cruce ſuffigat: Lebeone inſanior, inter
Sanos dicatur. quanto hoc furioſius, atque
Maius peccatum eſt? paulum deliquit amicus:
Quod niſi concedas, habeare inſuauis. acerbus

DEnique, quatinus excidi, &c.) Tranſit paulatim ad repræhendendũ dogma Stoicorum dicentium omnia peccata eſſe paria & pari pœna punienda, & ſolum ſtultũ peccata habere. Contra quod vltimum, primo dicit quædam eſſe vitia, quæ penitus excidi non poſſunt, vt vitium iræ, quapropter ſi dicamus omnes etiã modica vitia habentes, æqualiter peccare, oportebit ſecundum Stoicos, vt omnes æqualiter ſtultos dicamus, & æquali pœna puniendos, dicit ergo, Denique, quatinus excidi, &c. quoniam vitium iræ, &c. inhærentia ſtultis, quia Stoici omnes peccatores ſtultos dicunt, non poſſunt penitus excidi, quia ſemper pronitas ad peccandum manet quodãmodo radicaliter in nobis. & præcipue vitium

Odiſti: & frugis, vt Druſonem debitor eris:
Qui, niſi cum triſtes miſero venere calendæ,
Mercedem, aut nummos vnde vnde extricat: amaras,
Porrecto iugulo, hiſtorias, captiuus vt, audiuit.
Comminxit lectum potus: menſa ue catillum
Euandri manibus tritum deiecit: ob hanc rem:
Aut poſitum ante mea quia pullum in parte catini
Suſtulit eſuriens: minus hoc iucundus amicus
Sit mihi? quid faciam, ſi furtum fecerit? aut ſi
Prodiderit commiſſa fide? ſponſum ue negarit?

ſum iræ dicit, non tam vt ſe excuſaret, qui pronior ad iram fuit, quam quòd ira ſubito nos inuadit. Primus autem motus creditur non eſſe in poteſtate noſtra. Cur non. Quare, inqt, iuxta magnitudinem peccan, & iuxta genus peccati delicta non puniantur. Vnde ſi quis ſeruum, quia ius piſcium ligurierit, crucifigat, inſanus habetur, quanto inſanior eſt, qui amicum fugit, quia modicum peccauit? Quod niſi concedas, &c. Occurrit obiectioni Stoicorum. Dicerent enim Stoici, qui omnia vitia paria eſſe dicunt, neminem parum peccare, ſed omnes, æqualiter. Contra quos dicit. Niſi concedas peccatum amici aſſe modicū, tu habearis inſuauis, & acerbus, & non dulcis amicus. Et quia ex diſciplina Epicureorum contra Stoicos diſputat, adducit ea vitia quæ Epicurei minima putant, vt guloſitatem ſerui ſequentes voluptatem & appetitum ſuum, id eſt ebrietatem, & comeſſationem. Commiſſa fide, datiuus eſt antiquus quintæ declinationis. Nam tam in proſa, quam in metro apud antiquos datiuum quintæ declinationis in e, comperies, vt die, fide, acie, &c. pro diei, fidei, aciei. Intelligunt tamen nonnulli ſub, vt ſit ſub fide commiſſa, ſed melius eſt datiuum indicare. Ordo eſt. Denique. i. vt tandem paucis dicam, quatenus, id eſt quoniam quidem, vitium iræ, id eſt iracundiæ, item, id eſt ſimiliter, cetera vitia hærentia, id eſt inhærentia, & infixa, ſtultis, id eſt omnibus peccantibus, quos Stoici ſtultos dicunt. Iuxta quod dicitur etiam alibi: Stultorum infinitus eſt numerus, nequeunt penitus excidi, cur, id eſt quare, ratio, id eſt cenſura noſtra non vtitur ſuis, id eſt proprijs, & debitis, modulis, id eſt moderationibus, & ponderis, id eſt grauitatibus infligendis, ſcilicet pœnis, ac, pro &, vt, id eſt ſecundum quòd, quæque, id eſt vnaquæque res, in qua peccatur, id eſt vnumquodque genus peccata eſt, ita coërcet, id eſt propellit, ſupplicijs, id eſt per ſupplicia, delicta, id eſt vitia, & peccata? Ideo enim ſunt ſupplicia vt arceantur peccata, quocirca grauiſſima ſupplicia dicuntur in exemplum dari. Supplicium autem dictum putatur à ſupplicando, eo quòd Galliæ olim mos erat puerum deuouere, id eſt ad mortem vſque vouere dijs, & eum molliter educare, finito autem anno ſacrificare ſupplicando, & imprecando vt ſi quid mali toti patriæ dij illaturi eſſent, in caput illius pueri conuertant. Si quis ſuffigat in cruce, id eſt crucifigat eum ſeruum, qui iuſſus à domino ſuo, tollere, id eſt amouere, & (vt dicunt) leuare de menſa, patinam, id eſt patens vas, & magnam patellam in qua piſces, aut carnes iuſſulentæ, id eſt cum iure ſuo in menſa ponuntur, ingluttierit, id eſt auide propter dulcedinem abſorbuerit, & vorauerit. Semeſos piſces, id eſt dimidiate comeſtos. ἡμι enim dimidium Græci vocant, & Latini aſpirationem in ſ, vertentes ſemi dicunt, à ſemi ergo, & ego dicitur ſemeſos, quaſi ſemi eſus, que, pro &, ius tepidum, id eſt ſemifrigidum, in quo piſces comeduntur. Eſt enim ius aqua illa in qua carnes, aut piſces cocti ſunt. Si quis inquam hoc faciat, ipſe dicatur, id eſt cenſeatur inter ſanos, id eſt inter eos qui ſanæ mentis ſunt, & ſapienter, ac æque velint iudicare, inſanior, id eſt dementior, Labeone, id eſt iuriſperito, qui etiam Auguſtum Cæſarem repræhendere auſus eſt. Sunt qui legant. Si quis enim ſeruum, alij. Si quis eum, & vtroque modo ſtat verſus, & ſententia. Si ergo inſanus eſt, qui ſeruum plus iuſto damnat, quanto furioſius atque maius peccatum eſt hoc quod ſequitur? amicus tuus deliquit, id eſt peccauit modicum. quod, ſcilicet ipſum modicum, & non multum deliquiſſe, niſi concedas, tu habeare, id eſt tu habearis, inſuauis & acerbus, & non dulcis amicus, & eſt dictum per parentheſim. Nam ordo eſt, amicus tuus deliquit modicum, & tu odiſti, id eſt odio proſequeris eum (eſt enim præſentis temporibus in ſignificando) & fugis eum, vt, id eſt quemadmodum, debitor æris, id eſt pecuniæ fœnerariæ, fugit ſupple Riſſonem, vel Ruſſonem. vt Acron ſcripſit. Et recitat duas opiniones de eo. Prima, quòd fœnerator fuit, & etiam hiſtoriographus imperitus, vnde dum debitorem, qui ſoluendo non erat, finito termino offenderat, acriter increpauit eum, & ideo quia hiſtoriographus fuit, alluſit Poëta ad hiſtorias eius male deſcriptas, dicens, quòd audit amaras hiſtorias Riſſonis, id eſt increpationes, & obiurgationes inepti hiſtoriographi. Alia opinio eſt, quòd reuera hiſtorias ineptas, & propterea amaras cogebatur audire. Vnde ſicut Poëta noſter tangit in de Arte Poëtica, & Perſius in prima Satyra, & ſimiliter Iuuen. in principio operis ſui. Mart. ſæpe, & multi alij, ſolebāt nouitij ſcriptores opera ſua libenter recitare viris peritioribus, alij vt caſtigarentur, alij vt noſcerentur & famam acquirerent, verum qui imperiti erant, non minus laudari volebant, & noſci, quam qui periti, imò ſæpe magis, quàm propter ſæpe audiri volebant, quod indigne fert Iuuen. dicens.

Semper ego auditor tantum? nunquam ne reponam
Vexatus toties rauci Theſeide Codri?

Et quia pauci eos audire volebant, muneribus auditores comparabant. Vnde Perſius.

Calidum ſcis ponere ſumen,
Scis comitem horridulum trita donare lacerna, &c.

Riſſo ergo cuius mentio hic fit, vt hiſtorias ſuas recitaret, dabat pauperibus poëtis, aut alijs doctis viris pecuniam ad vſuram, de qua ſingulis calendis fęnus perſoluebant, aut ſortem reddebant. Nam auari fœneratores vſuram primi menſis ſtatim accipiebāt, itaque finito menſe (nam calendæ ſunt primus cuiuslibet menſis dies) aut vſuram pro finito menſe, aut ſortem, id eſt totam pecuniam reſtituebant. Si qui autem tam pauperes erant, quòd neque fænus, neque ſortem dare poterant, eos tanquam captiuos ſecum duxit, & coëgit pro vſura reddenda audire hiſtorias à ſe ſcriptas, quæ tam malæ erant, & tam amaræ eis, quòd quaſi enecandi iugulum ſuum præbebant, & ita acriter taxat auaritiam Riſſonis, aut imperitiam eius in ſcribendis hiſtorijs. Et hanc opinionem ſequitur Porphyrio dicens. Octauius Druſus acerbus fœnerator fuiſſe traditur, idem ſcriptor hiſtoriarum, ad quas audiendas ſignificat ſolitum fuiſſe cogere debitores ſuos, quibus, ſcilicet illas audire pœna grauiſſima erat. Hoc enim ſignificat Porrecto iugulo, &c. Hæc ille. Nunc reuertamur ad ordinem, ſed ne iterum interrumpatur, ſcies legendum eſſe vnde vnde, non vndecunque, nec vnde tantum, quia verſus non patitur. Eſt autem vnde vnde idem quod vndecunque. Quoties enim quæſitiua, aut relatiua geminantur, poſteriorem partem in cunque vertere poſſumus, vt vbi vbi vbicunque, quotquot quotcunque, vnde vnde vndecunque. Quiſquis tamen reſoluitur in quicunque, non quiſcunque, & quid in quodcunque, non quidcunque. Ordo eſt. Odiſti & fugis amicum, eo quòd modicum peccauit, tam diligenter vt debitor æris ſupple odit & fugit Riſſonem, qui inquam debitor niſi extricat, id eſt corradit, extorquet, colligit, vnde vnde, id eſt vndecunque & ex quacunque re, mercedem, id eſt fęnus & lucrum, aut nummos omnes, quos accepit. i. ſortem, cum .i. quando, triſtes calendæ .i. primus dies cuiuslibet menſis, qui debitorem triſtem facit, venere. i. venerunt miſero debitori, audit. i. cogitur audire, vt .i. veluti captiuus, amaras hiſtorias. i. increpationes, vel melius hiſtorias ineptas, & ꝓpterea amaras ad audiendum, porrecto .i. extenſo, iugulo .i. gutture, tanquam enecari timeat amaritudine hiſtoriarum. Oſtendit autem quæ ſint illa parua vitia, dicens. Comminxit lectum, &c. quę pauca ab Epicureis vitia cenſentur. Item de catillo .i. paruo catino, quem dicunt Euandri manibus tritum, quidam dicunt tam antiquum fuiſſe, & diu ſeruatum, ꝙ vſu Euandri Arcadis quem Aeneas in ea parte Italiæ, vbi nunc Roma eſt, offendit fictilibus vtentem, detritum dicat, quapropter dolere poteſt ſi deijciatur. Melior tamen & frequentior eſt ſentētia Acronis, & Porphyrionis, vt Euandrum hunc plaſtem ſtatuarium fuiſſe dicamus, & catinum ipſum triuiſſe rota ſua more figuli. Ordo eſt. Amicus potus. i. ebrius, comminxit lectum .i. minxit in lecto tuo, quia cum ebrius eſſet domum redire non potuit, ve, pro vel, deiecit menſa .i. proiecit de menſa, catillum .i. paruum vaſculum, tritum. i. formatum, manibus Euandri optimi plaſtæ, nunquid ſup. ipſe ob hanc rem i. propter hanc cauſam, aut hoc. i. propter hoc quòd ipſe eſuriens, ſuſtulit. i. accepit impudenter pullum antepoſitum in mea parte catini, ſit mihi minus iucundus amicus? q. d. non ita fieri debet. Nam quid faciam ſi fecerit furtum? aut prodiderit. i. reuelauerit ſecreta, cōmiſſa fide. i. fidei ſuæ, aut negarit .i. negauerit, ſponſum .i. promiſſum, vel quod ſpopondit pro alio ſoluere.

Quis

A S C. QVis paria eſſe ferè placuit peccata, laborant. Cum ventum ad verum eſt:) Hic manifeſte reprobat dogma Stoicorum. Primo in hoc, quod dicunt omnia peccata eſſe paria. Secundo in hoc redarguit eos ꝙ dicunt ſi reges eſſent, ſe omnia peccata pari pœna eſſe punituros. Circa primum ſciendum eſt, ꝙ quidam dicunt Stoicum dogma fuiſſe, non quod omnia peccata eſſent paria, ſed ea duntaxat quę in eodem genere ſunt. Nam animum metiebantur, non rem, Vnde ſi quis animo furendi tantúmodo obolũ ſublegerit, nõ minus furem eſſe dicebant, quam qui mille nũmos veh. Horat. ſic contra eos diſputat, ac ſi dicerent omnia peccata eſſe paria ſimpliciter, & ea quę eiuſdem generis ſunt inter ſe, & cum his quæ alterius ſunt generis, contra quem errorem etiam ſancti Thomæ, extant argumentationes. Poëta autem noſter innititur hoc medio. Senſus, mores, & vtilitas, quæ eſt mater iuſti & ęqui, iudicant peccata non eſſe paria, ergo non ſunt dicenda paria. Cõſequentia videtur probabilis, quia nõ eſt vero ſimile ſenſum omnium hominum eſſe in ea re deprauatum, & inſtituta conſuetudinem, ſeu mores omniũ ciuitatum errare, aut vtilitatem bonam falſa inniti. Et aſſumptum probatur. Primo de ſenſu humano, quia audito ſacrilegio aut latrocinio ſenſus noſter magis mouetur & ſuccenſet, quã audito ſimplici furto. Igitur dicendum eſt ꝙ grauius eſt peccatum ſacrilegi, & latronis, aut homicidæ quam furis. Secundo patet de moribus hominum, q̃a ante leges latas, & poſt eas ſemper apud omnes ciuitates & regna cõſuetudo fuit, vt grauius puniretur homicida & ſacrilegus, quã vſurarius aut fur. Tertio patet de vtilitate, q̃a nihil qđ contra bonam vtilitatem eſt in rep. perpetuo conſtat, ſed conſuetudo puniendi peccata ſecundum grauitatem eorum obſeruata eſt a primordio rerum vſque ad hæc tempora, ergo vtilitas exigit vt ita fiat. Dicat tunc Stoicus, non loquor de vtilitate, ſed de iuſtitia & æquitate naturali. Nam cum ita ſit, ꝙ omnis faciens contra iuſtitiam naturalem iniuſtus ſit & ſtultus, ſiue parum tranſgrediatur, ſiue multum, conſequẽs eſt vt omnis tranſgreſſor æquitatis æqualiter dicatur peccare & pariter puniendus eſſe. Contra hoc probat Poëta. Primo, quod nihil eſt vere vtile, quod ſit contra iuſtitiam aut æquitatem, quia ipſa vtilitas vera eſt mater iuſti & æqui. Probat etiam, ꝙ iuſtitia qua vtimur in arcendis, & puniendis vitijs, non eſt de iure naturali, ſed de iure gentium. Nam vtilitas peperit rerum diuiſionem, quam ſecutæ ſunt leges. Nam ſecundum eos qui veritatem ſacræ ſcripturæ non habebant, fatebantur tamen omnium rerum generabilium, & corruptibilium fuiſſe principium, & deueniendum ad primum productum, quod Philoſophus negauit homines primi beneficio Solis ex luto erant procreati & in cauatis arboribus, cauernisq. terrarum reſidebant, erantq. illis omnia cõmunia. Quapropter & propter victum, & propter Venerem ſæpe ſeruia bella gerebant, hoc eſt dentibus & pugnis, poſtea autem fuſtibus, & tandem etiam armis. Sed cum primum loqui cœpiſſent, & ſe mutuo intelligere, ſtatuerunt vt quam quiſque portionem terrę occuparet, eam propriam haberet. Cum vero multi vbi non ſeuerunt, meterent, lata eſt lex vt nemo fur, aut latro, aut adulter eſſet, & deinde vt ſtatuta obſeruarentur, & contra iuſtitię oppreſſores defenderẽtur, oppida muniuerunt vnde conſtat vtilitatẽ peperiſſe leges, & iuſtitiã & nõ naturam. Nam ſi natura peperiſſet, prior fuiſſet iuſtitia. Præterea multa diſcernũtur per iuſtitiam, quę per naturam diſcerni non poſſunt. Natura enim poteſt diſcernere quid ſibi ſit cõueniens & appetẽdum, & quid diſconueniens & fugiendũ, ſed nõ poteſt diſcernere quid ſit iuſtum, & quid iniuſtum. Aliter enim omnis iuris periti eſſent qui naturam ſanam haberent. Veruntamen eſt ꝙ plurimæ leges ex naturali dictamine rationis firmantur quas etiam indocti ſtatim approbant, plurimæ tamẽ ex vtilitate ortum habuerũt, vt de vſucapione & proſcriptione, exhæredatione, & alijs multis patet. Circa ſecundum quod dicũt Stoici ſe omnia peccata æqualiter punituros ſi eſſent reges, redarguit eos ſic. Vos dicitis, oẽs ſapientes ſunt reges ſutores, formoſi diuites, & ſic de alijs, ſed vos eſtis (vt dicitis) ſapientes, ergo eſtis reges, ſutores, &c. Si aũt reges eſtis, ergo male dicitis vos hoc facturos ſi reges eſſetis. Ad hoc dicerent Stoici, ꝙ ſapiens ſit rex, & ſutor, & reliqua, non actu ſed arte aut dignitate, ſolus enim ſapiẽs dignus eſt vt regnet, & rex eſt licet non regnet. Contra tales reges oſtendit Poeta quam miſeri ſint, qui etiã à pueris vexentur. Et ſi dicant, id ſe æquo animo tolerare, vt contemnendo non poſſidendo cõtenti credantur, mõſtrat id eos ægre ferre. Vnde concludit ſe malle eſſe priuatum & amicis charum, quã talem regẽ omnibus odioſum. Quis paria &c. Ordo eſt. Illi quis.i.quibus placuit.i. viſum eſt, peccata eſſe ferè paria, laborant.i.in ſumma difficultate verſantur, imo in probatione ſua deficiunt, cum.i.qñ ventum eſt (impersonaliter dicit) .i.peruẽtum eſt, ad verum.i. ad veritatem inueſtigatam. Nam ſenſus.i. naturale iudicium rationis & ſenſus omnium hominum, & mores.i.conſuetudinis & ſtatuta, ſeu inſtituta omnium ciuitatum, & ipſa vtilitas prope .i. quaſi, mater.i.inuentrix, iuſti.i.iuſtitiæ legalis, & æqui.i. æquitatis naturalis, hoc de iuris ſcripti, & non ſcripti. Quod aũt vtilitas ſit mater iuſti & æqui, probatur ſic. Cum.i. qñ, animalia videlicet homines, prorepſerunt.i.proceſſerũt, primis terris, hoc eſt per hypallagem, cũ prima animalia prorepſerũt terris, vel dicit primis terris, quia terræ tunc erant nouæ, & primę quia ante animalia productæ, vnde & tellus mater deorum dr̃, & hominum.

Quis paria eſſe ferè placuit peccata, laborant.
Cum ventum ad verum eſt: ſenſus, moreſq. repugnãt
Atque ipſa vtilitas iuſti prope mater, & æqui.
Cum prorepſerunt primis animalia terris,
Mutum, & turpe pecus, glandem, atq; cubilia ꝓpter
Vnguibus, & pugnis, dein fuſtibus, atque ita porro
Pugnabant armis, quæ poſt fabricauerat vſus.
Donec verba, quibus voces, ſenſuſque notarent.
Nominaque inuenere. dehinc abſiſtere bello;
Oppida cœperunt munire; & ponere lege
Ne quis fur eſſet, neu latro, neu quis adulter.
Nam fuit ante Helenam cunnus determina belli
Cauſſa: ſed ignotis perierunt mortibus illi,
Quos Venerem incertam rapientes, more feratum,
Viribus editior cadebat: vt in grege taurus.
Iura inuenta metu iniuſti fateare neceſſe eſt:
Tempora, ſi faſtoſque vilis euoluere mundi.
Nec natura poteſt iuſto ſecernere iniquum:
Diuidit vt bona diuerſis, fugienda petendi:
Nec vincet ratio hoc, tantũdem vt pecces, idemque;
Qui teneros culea alieni fregerit horti:
Et qui nocturnus diuum ſacra legerit. adſit
Regula; peccatis quæ pœnas irroget æquas:
Ne ſcutica dignum, horribili ſectere flagello,
Nam vt ferula cædas meritum maiora ſubire
Verbera; non vereor: cum dicas eſſe paries res
Furta latrocinijs: & magnis parua, mineris
Falſe reciſurum ſimili te, ſi tibi regnum
Permittant homines. ſi diues, qui ſapiens eſt,
Et ſutor bonus, & ſolus formoſus, & eſt rex:
Cur optas, quod habes? non noſti quid pater, inquit,
Chryſippus dicat: ſapiens crepida ſibi nunquam,
Nec ſoleas fecit: ſutor tamen eſt ſapiens. quo?
Vt quamuis tacet Hermogenes: cantor tamen, atque
Optimus è modulator: vt Alfenus vafer omni
Abiecto inſtrumento artis, clauſaque taberna,
Sutor erat: ſapiens operis ſic optimus omnis
Eſt opifer: ſic rex ſolus. vellunt tibi barbam
Laſciuis pueri: quos tu niſi fuſte coërce;
Vrgeris turba circum te ſtante: miſerque
Rumperis: & latras magnorum maxime regum.
Ne longum faciam: dum tu quadrante lauatum
Rex ibis: neque te quiſquam ſtipator, ineptum
Præter Criſpinum, ſectabitur, & mihi dulces
Ino ſcent, ſi quid peccauero ſtultus, amici:
Inque vicem illorum patiar delicta libenter:
Priuatuſque magis viuam te rege beatus,

Anima

Animalia inquam per appoſitionem exiſtentia mutum pecus, quia homines ſecundum hos neſciebant loqui ſicut naturaliter loqui potuiſſent, cum nullas linguas adhuc didicerint, & turpe pecus, vtpote mutum. Pecus autem eſt omne quod caret humana effigie, homines autem primos ex terra editos pecus appellat eo quod pecoris ſimiles eſſent, cum neque loquerentur neq; colerentur. Hæc autem longe a veritate aliena ſunt, ſed naturaliter locuti ſunt philoſophi, quos poetæ trahentes omnia in maiorem admirationem figmentis ſuis inſequuntur. Cum inquam prima animalia prorepſerunt terris exiſtentia mutũ & turpe pecus, pugnabãt propter glandem.i.fructum arborum, & maxima quercuum, quo veſcebantur, & propter cubilia in quibus more ferarum cubabant, vnguibus & pugnis, dein.i.deinde, fuſtibus.i. baculis, atque ita porro deinceps multo poſt armis, quæ arma vſus.i.diligentia & induſtria & experientia fabricauerat poſt.i. poſtea pugnabant inquam ſic, donec inuenere.i.inuenerũt verba, que pro &, nomina, vnde enunciato vera vel falſa cõſtat, quibus verbis & nominibus notarent.i.ſignificarent, voces.i.loquelas, & ſenſus.i.conceptus ſuas. Nam (ſecundum Philoſophum, primo Perihermenias) voces ſunt ſigna conceptuum. Dehinc.i. poſtea, quam loqui cœperunt & ſe mutuo intelligere, cœperunt ſupabſiſtere bello, quia verbis ſe mutuo ſæpe placabant, & cœperunt munire oppida & ponere.i.ſtatuere leges nequis.i.aliquis eſſe fur, neu.i.ne ue latro, neu.i.ne ue adulter. Quod autem contra adulteros lata eſt lex, & pro coniuge aut muliere bella etiam illis temporibus ſerebant, aſſerit Poeta dicens. Nam cunnus.i. membrũ muliebre, hoc eſt mulier formoſa, fuit teterrima.i.peſſima cauſa belli, ante Helenam.i.prius quam Helena rapta à Paride eſſet cauſa belli Troiani, ſed illi perierunt ignotis.i. à nullo deſcriptis, mortibus.i.obitibus & occiſionibus, quos rapientes.i. violenter capiẽtes, incertam Venerem.i.cõmunem mulierem, quæ nullius erat coniux, ſed omnibus communis more ferarum.i.belluarum, editor.i.eminentior, viribus.i.robore & fortitudine cedebat.i.occidebat, vt.i.quemadmodum taurus.ſ. fortior alios cedit in grege.i.congregatione armentorum. Præterea ò Stoice neceſſe eſt vt fateare.i.fatearis, iura eſſe inuenta metu.i.ob metum, iniuſti.i.nequis faciat iniuſtum, ſi velis euoluere.i.repetere, tempora.i.chronica.i.libros in quibus ſcribuntur res geſtæ cum temporibus ſuis, & faſtos.i.libros in quibus deſcribũtur feſta & obſeruationes temporum & cauſæ obſeruationũ, vt patet in faſtis Ouidij. Nec natura poteſt ſcernere.i.diuidere iniquum.i.iniuſtum a iuſto, vt.i.quemadmodum, diuidit.i. ſegregat, bona diuerſis.i.à malis, & fugienda.i.nociua & diſconuenientia, petendis.i.appetendis, & conuenientibus ſibi. Nec ratio.i.iudicium rationis, vincet.i.probabit hęc, vt tantum, que pro &, idem.i. eodem modo peccet qui fregerit teneros caules alieni horti, & qui nocturnus.i.noctu, legerit.i.furatus fuerit, ſacra.i. res ſacras, diuum.i.diuorum ſeu deorum. Regula igitur, adſit.i.adhibeatur peccatis, quæ irroget.i.imponat ipſis æquas.i.conuenientes pœnas. non autem dices æquas.i. æquales, quia hoc dicunt Stoici, cõtra quos hic diſputat, Vel conſtrue ſic, regula adſit.i.detur, quæ irroget pęnas æquas.i.ęquales peccatis, ita quod paruis peccatis irrogentur paruæ pœna, & magnis magnæ, adſit inquam regula, ne pro vt non, vt ò Stoice non ſectere.i.ſecteris, hoc eſt perſequaris horribili flagello, dignum.i.eum qui tantum dignus eſt ſcutica.i.tenui loro, aut corio percuti, hoc eſt ne grauiorem pœnam inferas quam decet. Scutica enim dicitur græce σκῦτος.i.corium, Flagellum eſt virga ſumpta de ſummis flagellis.i.extremitatibus arborum, quæ flagris.i.ventis agitantur, quibus virgis ſi maiores & horribiles ſint, non ſolum cutis dilaniatur, & caro contundi poteſt. Acron autem ſubintelligit.

Non vereor, vt ſit. Non vereor ne ſectere dignum ſcutica horribili flagello, ſed meo iudicio melius cohæreat conſtructio quã dedimus. Senſus enim eſt. Adhibeatur ergo lex puniendi, ne grauius punias ò Stoice quam decet.i.quam æquum eſt dico ne grauius punias, quia non vereor ne mitius, aut leuius punias quã oportet. Cum enim Stoicus ſit ſeuerus nimis & immitis, ideo vellet omnia peccata poſſe æqualiter punire, vt omnia grauiter, immo vltimo ſupplicio afficiat, non autem ideo vt omnia mite puniat & leui ſupplicio, & hoc eſt quod ſubdit poeta, vnde bonus eſt ordo. Adſit regula.i.ſtatuatur regula, quæ irroget peccatis pęnas æquas.i.æquales & non maiores, ideo ne ò Stoice ſectere.i. perſequaris & afficias horribili flagello dignum ſcutica, hoc eſt ne grauius punias quam deceat. Nam non vereor.i.non timeo, vt cędas ferula.i.leui baculo, quo præceptores literarum vti ſolent, aliquem meritum.i.qui meruit, ſubire.i.pati, maiora verbera.i.maiora flagella, hoc eſt. Non vereor quod mitius, aut clementius punias quam decet, cum dicas furta eſſe pares res latrocinijs, & parua.i. parua delicta, eſſe pares res.i.paria magnis, tu mineris te reciſurum.i.amputaturum, ſimili falce.i.ſimili ſecuri, aut genere ſupplicij, parua cum magnis, ſi homines permutãt tibi regnum.i.ſi habeas poteſtatem animaduertẽdi in ſanguinem & vitam hominum. Simili falce, allegorice ſimili punitione, bene autem dicit falce reciſurum. Eſt enim metaphora.i.tranſlatio ſumpta a meſſoribus, qui falce recidunt.i. amputant æqualiter omnes herbas, & magnas, & paruas, vnde bene permanſit in trãſlatione, addens reciſurum. Notum autem eſt, quod falx falcis eſt inſtrumentum curuum, quo herbæ inciduntur. Tranſit autem Poeta ad redarguendum Stoicos in eo q̃ dicunt ſapientes eſſe reges, & tamen ſe qui ſapientes dici volũt, multa facturos quæ modo non faciunt ſi eſſent reges. Ordo enim eſt: Si is qui ſapiens eſt eſt diues, & bonus ſutor ſolus formoſiſſimus, & eſt rex, cur ò Stoice optas id quod habes, hoc eſt regnum, quia nullus eſt rex ſine regno, ſi ergo rex es, oportet vt regnum habeas. Reſpondet Stoicus, & inquit: O Horati non noſti.i.ſcis ne quid Chryſippus pater.i. reſtitutor Stoicæ ſectæ dicat.i.dicit ſup. quod ſapiens nunquam faciet tibi crepidas, nec ſoleas.i. calceamenta eleuata, quibus Philoſophi vtuntur, & tamen ſapiens eſt ſutor.i. crepidarius. Philologus acriter in crepidas Horatij, & Perſij ludere geſtit, hoc eſt in quantitatem duarum primarum ſyllabarum, quas longas eſſe debere contendit vt Græcis, ego contra ob Latinis ſtabo, dicamq́. licet ſimilis ſit græcis vox, & illis ab alia origine ducta, aut ſaltem prima longa, nobis tamen poteſt latina eſſe deductio, & ſecundum eam ambæ breues. Nam ſicut crepido prima breui dicitur, ita & crepidæ duabus breuibus a crepãdo, nec eſt longe quæſita originis ratio, nam crepidæ, ſine crepitu in ingrediente raro ſunt. Idem in Virgilium diſputat de Inarime, ſed Virgilij defenſio in Cõmentarijs Tragœdiarum Senecæ conſpicitur. Quærit Horat. quo.i. per quid, vel quomodo poteſt eſſe ſutor, ſi nunquam fuit? Reſpondet Stoicus, vt.i. quemadmodum, quamuis Hermogenes, de quo in principio huius Satyræ dictũ eſt, tacet.i.non cantat, tamen eſt cantor, atque optimus modulator, & vt.i.quemadmodum, Alfenus ſutor Cremonenſis, qui Romæ conſulatum geſſit, vafer.i.aſtutus, erat ſutor, omni inſtrumẽto artis abiecto, & taberna.i. officina clauſa.i. poſtquam omne inſtrumentum artis ſutoriæ abiecit, & tabernam in qua vendebat calceamenta ſua clauſit, adhuc tamen erat ſutor ſapiens.i. peritus operis, licet nõ faciebat, ſic omnis optimus.i. ſapientiſſimus, vel quia contra elegantiam diceretur optimus omnis, cum dicendum ſit, optimus quiſq; coniugamus hoc modo, ſic, optimus.i.ſapientiſſimus eſt ſolus omnis artifex, & ſic eſt rex, Reſpõdet poeta pueri laſciui petulantes, vellunt tibi barbam, quos pueros.ſ. niſi tu coërces.i.repellis a te fuſte.i.baculo, tu vrgeris.i.premeris, turba.i. multitudine ſtante circum te, & tu miſer rumperis ex impatiẽtia, & latras.i.more canum amare obiurgas pueros. O maxime magnorum regum.i. ò peritiſſime Stoicorum. Sed ne longũ faciam, inquit Poeta, dum tu rex.i.qui iactas te eſſe regem, ibis lauatum.i. ad balnea, vt te laues, quadrãte.i.viliſſimo precio, neq; quiſquam ſtipator.i.comes ſectabitur te præter ineptum Criſpinum, de quo dictum eſt in vltimo verſu primæ Sat. & dulces amici ignoſcent mihi, ſi ego ſtultus ſm cenſuram Stoicorum peccauero quid.i.in aliquo, & ego patiar libenter inuicem.i.viciſſim peccata eorum, que, pro &, ego priuatus.i. exiſtens extra dignitatem regiam, viuam magis beatus.i.beatior, te rege.i. qui dicis te eſſe regem.

MATTH. BONF.

NVM qua tibi vitiorum inſeuerit olim Natura) Hic rurſus ſeuerus annotator noſter poetæ verba immutare non dubitat. Nam tibi quid vitiorum &c. durum & abſonum iudicans, ſi poeta diceret, nam aliqua natura. Quaſi, qua coniungendum ſit cum natura, non cum mala. Elegans ſané iudex. Inuenit tamen, quẽ hoc loco eum ſequendum putaret, Badium.

COEL. RHOD.

CVM genus hoc inter vitæ verſetur, vbi acris. (Inuidia) Aulam notat, & homines in ea miſere degentes, atq; eo omnia hæc verba ſuos torquenda, quod Acronem negligentie video, & quoſdam alios.

GLAREANVS.

LABEONE inſanior, inter Sanos dicatur, quanto hoc furioſius) Diſtinguendum eſt ante Labeone, non poteſt inſanior. Ceterum Acron ad illud. Quanto hoc furioſius. Quod

ſecit (inquit) dominus, quam quod ſeruus admiſit, cum Horat. ad ſequentia reſpexerit, iamiam dicturus, Paulum deliquit ami cus, odiſti & fugis. Cetera in parentheſi indicta ſunt, a nullo commentatorum exacte diſcuſſa. Sunt autem à Poëta aduerſus Stoicos dicta verba, qui peccata omnia paria faciebant ergo pau lum delinquere, non admittebant. Videbantur autem in hoc tenſu iues acerbiq. rerum iudices contra omnium, & opinionē, & vſum. Vnde & paradoxon hoc creditum, atque à Cicerone, quoque tertio loco tractatum. Tu igitur, inquit Poeta, niſi con cedas amicum paululum peccare poſſe, habere, vt Stoici, inſua uius acerbus. Atque hic eſt verus horum verborum ſenſus. [Nec vincet ratio hoc) Mirum quam hoc loco corruptus ſit Acronis commentarius, & ſibi cōtrarius ad ea quæ præcedunt de natura.

Quę omnia qui emēdare volet, idem iungat vulpes, & mulgeat hircos. Ad illud autem. Ne ſcutica dignum horribili ſectere flagello. ſupplet, non vereor, quod poſtea tertio ſequitur verſu, ſed inepte hic ceſſerit, vt recte annotauit Badius. Stoicus enim in hanc duntaxat partem peccare ait. quod leuia peccata, æque atque magna puniebant, quod Horat. reprę̄hendit. [Vt Alfenus Vafer) Poſt vafer diſtinguendum. Dicere autem debuit Varus, vt puto, ſed irriſoria vafer dixit. Nam P. Alfenus Varus Cos. fuit anno ab V. C. dccxiiij. quo tempore Horat. neſcio an adhuc vixerit. Poteſt tamen de eo antea ſcripſiſſe, quod multis tempo ribus reptandum eo erat. preſertim, qui humili natus erat loco. Quod vero tertio inde ſequitur verſu, ſic optimus omnis. Et opifex, conſtruendum eſt, omnis ſapiens eſt optimus artifex.

A R G V M E N T V M.

Reſpondet ijs qui ſe nimis mendacem dixerant, atque primum Satyræ originem oſtendit.

S A T Y R Æ I I I I.

EVPOLIS, atque Cratinus, Ariſtophaneſque poëtæ
Atque alij, quorum comœdia priſca virorum eſt:
Si quis erat dignus deſcribi, quòd malus, aut fur,
Quòd mœchus foret, aut ſicarius, aut alioqui
Famoſus: multa cum libertate notabant.
Hinc omnis pendet Luſcillius hoſce ſecutus,
Mutatis tantum pedibus, numeriſque facetus,
Emunctæ naris, durus componere verſus. *
Nam fuit hoc vitioſus: in hora ſæpe ducentos,
Vt magnum, verſus dictabat ſtans pede in vno;
Cum flueret lutulentus. erat; quod tollere velles.
Garrulus, atque piger ſcribendi ferre laborem:
Scribendi recte: nam vt multum, nil moror, ecce
Criſpinus minimo me prouocat; accipe ſi vis,
Accipe iam tabulas. detur nobis locus, hora,
Cuſtodes: videamus vter plus ſcribere poſſit.
Di bene fecerunt: inops me, quodque puſilli
Finxerunt animi, raro, & perpauca loquentis.
At tu concluſas hircinis follibus auras
Vſque laborantes, dum ferrum molliat ignis:
Vt mauis, imitare. beatus Fannius, vltro
Delatis capſis, & imagine: cum mea nemo
Scripta legat, vulgo recitare timentis, ob hanc rem:
Qd' ſūt, quos gen' hoc minime iuuat: vtpote plureis
Culpari dignos: quem vis media erue turba:
Aut ob auaritiam, aut miſera ambitione laborat.
Hic nuptarum inſanit amoribus: hic puerorum:
Hunc capit argenti ſplendor: ſtupet Albius ære:
Hic mutat merces ſurgente à ſole ad eum, quo
Veſpertina tepet regio: quin per mala præceps
Fertur: vti puluis collectus turbine: ne quid
Summa deperdat metuens: aut ampliet vt rem.

ASC. EVPOLIS, atq; Cratinus, &c.) In hac Satyra Poeta primum Satyræ nouæ originem paucis tangit, Luciliumq. nouæ Satyræ ſcriptorē in ea re notat, in qua ſe plurimi iactabant videlicet, quod profuſe, & incondite ſcriberet, & ita Criſpino, qui plurimos, ſed inconditos, & malos verſus ſcribebat, & propterea ſe extollebat, reſpondet, vnde à tribus ſe purgat. Primo à difficultate ſcribendi. Secundo à ſimplicitate ſcriptorum. Tertio a malignitate animi. Circa primum ſic procedit quia Criſpinus in j. Satyra notatus lippitudine .i. ineptitudine ſcribendi, prouocauerat Horatium ad certamen ſcribendi verſus, vt is q plures ſcriberet, victor haberetur, oſtendit Poeta laudabilius eſſe pauros verſus, & eos bonos ſcribere, quam multos malos. Et ſi quis dicat, Lucilium in hoc laudatum, quod ducentos verſus vna hora ſcriptitauit, dicit eum in hoc non laudandum eſſe, quia in hoc maxime peccauit, quod incaſtigatos verſus reliquerat, & lutulentus fluxerat, circa ſecundum, quia quis dicere poſſet Horatianos verſus, quibus Satyram deſcribit, eſſe etiam inconditos, eo quod non habeant artem ſpiritum, & verborum grāditatem, dicit hoc ad Poeticu opus pertinere, ſed Satyra, ac Comœdiā non eſſe poemata. Circa tertiū, oſtendit multis argumentis ſe non malignitate, animi Satyram ſcribere, ſed quia à patre ita inſtitutus fuit, monſtratq; Satyricum opus non eſſe inuidioſum niſi ijs, q male viuunt. Quod vero neque malignitate, neque petulantia animi ſcribat, pbat ex eo quod opus ſuū, non omnibus recitet, ſed amicis duntaxat, & id coactus, nec coram omnibus, aut vbique, ſed coram paucis, & in ſecreto. Hæc omnia ſuo loco patebunt. Principium huius Satyræ ab Acrone bene declaratur. Adducuntur autem tres ſententiæ de Fannio. Beatus enim dicitur bene habens .i. diues, vnde orta eſt tertia ſententia, quòd heredipetæ .i. qui hæreditatem eius, eo quod liberos non haberet. petebant, capſas librorum eius, & imaginem referebant in ædem Apollinis, vbi omnium poëtarum in auctoritatem receptorum libri reponebātur, & poſt mortem etiam imagines ſtatuebantur. Vnde alibi: Scripta Palatinus quæcunque recepit Apollo. Et Perſius. Ad ſacra vatum carmen affero noſtrum. Beatus etiā fortunatus dicitur, vnde orta eſt prima Acronis ſententia. Irridetur autem Fannius, qui libros ſuos ineptos voluit ab omnibus noſci, cum tn̄ Horat. neminē ſua ſcripta legere permittat. Stupet Albius ære * Albius proprium eſt nomen, cuius infra Poeta meminerit. Nā licet non abſurdum putetur, vt dicas, ſtupet albus .i. tenerius ære, auctoritate tamen careas. Minimo me prouocat, quidam exponunt minima re, quia minimum eſt prouocari ad multos verſus deſcribendos, ſi ſint mali, ſed argutius dicit Acrō da minimo digito. ordo eſt. Eupolis atque Cratinus, & Ariſtophanes poetę Comici, atque alij vi rorum .i. alij viri, quorum priſca .i. antiqua Comœdia eſt, notabant .i. taxabant, diffamabant cū multa libertate, quia etiam ſub proprijs nominibus, ſi quis erat dignus deſcribi, quòd pro qua, foret .i. eſſet, malus .i. iniuſtus, ſicut econtrario bonum virum eum, qui iuſtus eſt, appellamus. Nec poteſt generaliter accipi, eo quod poſt genus male ponerentur ſpecies, aut fur, aut mœchus .i. adulter, aut ſicarius, id eſt latro, qui ſica, id eſt pugione homines occidit ad diuitias habendas, aut famoſus .i. multa infamia notatus, aut alioqui, id eſt quouis alio modo Lucilius primus nouæ Satyræ ſcriptor ſecutus .i. imitatus, hoſce .i. veteres Comicos: & hoc mutatis tantum pedibus & numeris, id eſt genere carminis, quia illi Iambicis ferè verſibus ſcribebat, Lucilius autem hexametris, ipſe in quam ſecutus hoſce, pendet, id eſt dependet, omnis, id eſt totus, hinc, id eſt ex his dictis poetis, exiſtens facetus, id eſt vrbanus, & lepidus, emunctæ, id eſt purgatæ naris, hoc eſt eo quod naſum emunctum, & non mucoſum haberet, per quod duo oſtenduntur. Primum, ſecundum Acronem, quod ſapiens erat. Secundum quod callidus, & argutus vitiorum repræhenſor erat. Nam vulgo dici ſolet. Nihil opportunius ad munditiam niſi offendi poſſe, quam mulierem mucoſam, ea enim viſa quilibet mundat ſe priuſquam eam irrideat aut alie monſtret, qui ergo emunctas nares habet libere mucoſas ridere poteſt. Præterea qui nares purgatas habent, arrius

* Emunctæ naris dicitur, qui eſt acri exactoq; iudicio quaſi purgatæ naris, nec coq; emictu.

acrius olfaciunt & clarius loquuntur, vnde poſſunt allegorice fœtorem vitiorum indagare, & inuentum arguere. Durus, id eſt difficilis, componere .i. ad componendum verſus. Nam ipſe Lucilius fuit vitioſus, hoc, id eſt in hoc, quod ipſe dictabat, id eſt puero ſcribenti componebat, & proferebat, vt magnum, id eſt tanquam rem excellentem, & dignam laude, cum ſit reprehẽdenda, ſæpe ducentos verſus, in hora, id eſt ſpatio vnius horæ ſtans in vno pede, id eſt quantum poſſit quis ſtare in vno pede, cum, id eſt quamuis, ipſe flueret luculentus, id eſt plenus luto, hoc eſt turbulentus, ſicut fluuius nimis rapcim currens lutum ſecum trahit, erat in verſibus eius quod velles tollere, id eſt ſecundum Acronem, imitari & accipere ad imitationem. Vel tollere, id eſt amouere, tanquam ſuperfluum aut ineptum. Tollere enim plura ſignificat, aliquãdo eſt educare, vt in Andria Terent. Quidquid peperiſſe, decreuerunt tollere, aliquando ſecum portare, vt Tolle lectum tuum, &c. aliquando de medio auferre, & deponere, vt, Tolle tuum precor Hannibalem. Et, Tolle tolle, crucifige eum. De Lucilio autem ſic dicit Quintil. Satyra quidem tota noſtra eſt, in qua inſignem laudẽ adeptus eſt Lucilius, qui quoſdam ita ſibi deditos adhuc habet amatores, vt eum non eiuſdem, modo operis auctoribus, ſed omnibus poëtis præferre non dubitent. Ego quantum ab illis tantum ab Horatio diſſentio, qui Lucilium fluere lutulente, & eſſe illic aliquid quod tollere poſſis putat. Nam eruditio in eo mira, & libertas, atque inde acerbitas, & abunde ſalis. Hæc ille. Vnde patet, & maxima ex eo quod ſequitur, videlicet quod erat garrulus, quod ſuperfluum tollendum .i. auferendum, & abijciendum intelligere poſſumus, vt ſit ordo. Cum .i. quando quidem, ipſe flueret lutulentus, erat ſupp. in verſibus eius aliquid quod velles .i. poſſes velle tollere .i. reſecare, & deponere erat enim garrulus .i. ſuperfluua in verbis, atque piger ferre .i. ad ferendũ .i. ſuſtinendum laborem ſcribendi, ſcribendi inquam recte. Nam nihil moror, id eſt diſcutio vel dubito, vt .i. quantum multum ſcriberet, hoc eſt ſcio quod multum ſcripſit, ſed non recte. Ecce Criſpinus ineptus, & multorum verborum poëta, qui capſas plenas verſuum de documentis Stoicorum ſcripſerat, prouocat, id eſt porrò vocat me ad certamen ſcribendi minimo ſupple digito ſignificans ſe plus valere in minimo digito ſuo, quam valeo in toto corpore meo, vel minimo .i. minima re prouocat me dicens. O Horati accipe ſi vis, accipe iam modo tabulas (in ceratis enim tabulis ſcribebant) & ponendo bis accipe ſignificat importunitatem prouocantis, & dicendo iam vult ſemper paratum ſignificare, detur nobis locus in quo ſcribamus, & hora in qua ſcribamus, & cuſtodes qui obſeruent, ne alius pro nobis ſcribat, & videamus vter ſupple noſtrum poſſit plus ſcribere, non dicit autem melius ſcribere, ſed plus, id eſt plures verſus facere. Ad hoc poëta. Dij bene fecerunt, quod finxerunt, id eſt compoſuerunt de terra, ſicut figuli fingunt vaſa, me inopis, id eſt exigui, que, pro &, quod finxerunt me puſilli, id eſt modici animi loquentis raro, & perpauca .i. valde pauca .i. gratias habeo Deo, quod non ſum garrulus, & multorum verborum ita quod cum verboſo Criſpino velim contendere. Aut tu ò Criſpine, vt .i. ſicut mauis imitare .i. inſequere, auras .i. ventoſitates incluſas follibus hircinis .i. factis ex pellibus hircorum, auras inquam laborantes .i. in labore, & operatione exiſtens, vſque .i. continue, dum .i. donec, ignis molliat .i. mollificet & minget ferrum, hoc eſt ſi vis effundas è pectore tuo verſus vt videaris tam repletus verſibus, ſicut, folles repleti ſunt vento dum fabri ferrum mitigant, flatu enim ignis excitatur, imitare inquam auras exiſtans Fannius .i. ſicut Fannius beatus capſis, librorum ſ. & imagine. vltro, id eſt te non requirente, delatis ad bibliothecas publicas, cum nemo legat mea ſcripta, timentis recitare, ob .i. propter hanc rem, quod .i. quia, ſunt quos hoc, id eſt noſtrum genus ſupple ſcribendi, hoc eſt Satyricum: minime, id eſt nullo modo, iuuat, id eſt delectat, vtpote non delectat ſup. plures .i. valde multos dignos, culpari .i. reprehendi. Circa latinitatem qua dicitur: Scripta mea timentis, ſcies (vt Valla recte præcepit) quod omnis genitiuus ſignificat, aut tantum actiue, ſeu poſſeſſiue, aut tantum paſſiue, aut mixtim, nunc actiue nunc poſſeſſiue, nunc paſſiue. Tantum actiue, aut (quod ferè idem eſt) tantum poſſeſſiue ſignificabant olim hi nouem genitiui primitiui, meis: tuis, ſuis, noſtrum, & veſtrum, quorum tres primi ab vſu receſſerunt. Tantum paſſiue ſignificant reliqui quinque genitiui primitiui, mei, tui, ſui, noſtri, & veſtri. Mixtim, hoc eſt indifferenter ſignificant omnes alij. Secundo ſcies, quod genitiui tantum actiue, aut poſſeſſiue ſignificantes volebant coniungi dictioni rem agentis, aut poſſidentis importanti. Idem dices, nullus noſtrum hoc fecit, non autem nullus noſtrorum, aut nullus noſtri. Sed genitiui tantum paſſiue ſignificantes volunt conſtrui cum dictione paſſionem, aut partitionẽ importante, cuiuſmodi ſunt nomina verbalia paſſiue ſignificantia, & nomina genitiuum ex vi partitionis paſſiue regentia, vt amor mei, quo ego amor. Ceteri autem genitiui ſecundum diuerſam ſignificationem diuerſis iunguntur, vt creatio Dei, quã Deus creat, timor Dei quo Deus timetur amor Dei quo Deus amat, vel amatur. Tertio ſcies, quod quia genitiui tantum poſſeſſiue, aut actiue ſignificantes, in vſu, non ſunt, ideo ponimus loco eorum pronomina poſſeſſiua in eodem caſu cum rem poſſeſſam aut agẽte ſignificãte, vt liber meus nõ, liber mei, in quo Priſcianus & eum ſequentes errant, amor meus quo amo, amor mei quo amor, aliquid meum quod poſſideo, aliquid mei de nominatiuo ego, quo perſona mea ſignificatur patiens, hoc eſt aliquid de me, vel de corpore meo. Quarto ſcies quod quia dicti genitiui ſuam proprietatem ſeruare volunt quando in vſu ſunt aut poſſeſſiua pro ſe poni, ideo competiet diuerſos caſus & per coniunctionem, & ſine ea ſæpe coniungi, vt apud Terentium. Præſidio meo atque hoſpitis, vbi non dices, Præſidio mei atque hoſpitis, & hic. Scripta mea timentis, & in Euangelio. Tuam ipſius animam, non reſolues tui ipſius. Errant ergo qui poſſeſſiuum in primitiuum latine reſoluendum cenſent, cum liber mei, aut ſcripta mei latinum non ſit. Quinto ſcies, ad poſſeſſiua tanquam primitiua ſint, relationẽm fieri, vt in Andria Terentij, Fortunas meas qui filium haberem &c. Hæc ad præſens ſatis ſit, nunc ad ordinem reuertamur. Quemuis media elige turba .i. ex toto populo, quemuis .i. quem cunque vis, aut laborat .i. peccate vexatur, ob auaritiam, aut laborat miſera ambitione .i. cupiditate honoris, quæ miſeros facit, quia nemo cupidus contentus eſt, omnis autem male contentus, etiam ſi multa habeat, miſer eſt. Hic, id eſt aliquis ex populo inſanit amoribus nuptarum. Hic .i. alius, inſanit amoribus i. nefanda libidine puerorum. Splendor argenti capit .i. irretitum tenet, & nimium delectat, hunc .i. alium. Albius vir ita appellatus, ſtupet .i. ſtupidus, & inſanus efficitur, ære .i. propter æs Corinthium varijs ſignis impreſſum nec dicas, albus, id eſt pallidus. Hic, id eſt alius, mutat merces, id eſt facit mercatum commutando merces ſuas, olim enim omnis venditio erat quædam commutatio ante vſum argenti, mutat inquam, à ſole ſurgente, id eſt ab Oriente ad eum ſupple Solem, quo Sole regio veſpertina, id eſt vbi Sol veſperi, tepet, id eſt tepida, & non tam callida eſt, ſicut in Oriente, vult autem Occidentem ſignificare, vt ſit ab Oriente in Occidentem, quin, id eſt quinetiam, fertur, id eſt violenter ab auaritiam impellitur, præceps, id eſt feſtinus & inconſideratus, vt id eſt veluti, ſicut puluis collectus à turbine, id eſt ab impetu ventorum, per mala, id eſt per dura & periculoſa, metuens nequid, id eſt aliquid deperdat, id eſt amittat de ſumma ſui patrimonij, aut ſupple mutat merces, vt amplia tam, id eſt diuitias ſuas. Et de his infert Poëta. Genitiuorum ſignificatio

ASC. OMnes hi metuunt verſus, &c.) Obiectum erat auctori noſtro, quod paucos & eos aridos, ac humiles verſus ſcriberet, quadam animi maleuolentia ad Satyricam prouinciam ſe inuita Muſa contorquens. Nam ſi ad Satyricam natus eſſet, longe cultiores, & magis fluantes verſus (vt dicebant) pangeret. Reſponſum eſt autem a Poëta

Omnes hi metuunt verſus: odere poetas.
Fœnum habet in cornu: longe fuge dum modo riſum
Excutiat ſibi: non hic cuiquam parcet amico.
Et quodcunque ſemel chartis illeuerit; omneis
Geſtiet à furno redeunteis ſcire, lacuque
Et pueros, & anus. agedum pauca accipe contra.
Primum ego me illorũ, dederim quibus eſſe poëtas,
Excerpam numero, neque enim concludere verſum
Dixeris eſſe ſatis: neque ſi quis ſcribat, vti nos,

noſtro primo videlicet, quod paucos ſcriberet, nõ enim id ſibi vitio dandum putat, ſed ecõtrario Lucilio, ceteriſque qui cum multos verſus ſcriberent, eos lutulentos & incaligatos emittebant. Nunc autem reſponſuros, ſecundo obiecto, videlicet quod aridos & humiles verſiculos ſcriberet, oſtendit ad Satyricum altitudinem ſtyli nõ pertinere. Nam Satyra ſiquidem

prim

Sermoni propiora : putes hunc eſſe poëtam .
Ingenium cui ſit , cui mens diuinior , atque os
Magna ſonaturum ; des nominis huius honorem .
Iccirco quidam comœdia , nec ne poëma
Eſſet , quæſiuere : quòd acer ſpiritus , ac vis ,
Nec verbis , nec rebus ineſt : niſi quod pede certo
Differt ſermoni , ſermo merus . at pater ardens
Sæuit ; quod meretrice nepos inſanit amica
Filius : vxorem grandi cum dote recuſet :
Ebrius &, magnum quod dedecus , ambulet ante
Noctem cum facibus . nunquid Pomponius iſtis
Audiret leuiare ; pater ſi viueret ? ergo
Non ſatis eſt puris verſum perſcribere verbis :
Quem ſi diſſoluas , qui vis ſtomachetur eodem .
Quo perſonatus , pacto pater . his , ego quæ nunc ,
Olim quæ ſcripſit Lucilius , eripias ſi
Tēpora certa, modosq́;:& qđ prius ordine verbū eſt,
Poſterius facias , præponens vltima primis :
Non , vt ſi ſoluas , Poſtquam diſcordia tetra
Belli ferratos poſtes , portasque refregit :
Inuenias etiam diſiecti membra poëtæ .

principio huius ſermonis patuit ex Comœdia priſca ortum habet, de Comœdia aūt & priſca & noua dubitatur, an mereatur dici poëma, & plures tenēt quod non eo, quod Comicus non habet ea quæ poëtę, neceſſaria ſunt videlicet ingeniū .i. naturalem, & ingenitam venā & benignitatem ad carmē. Nā ingenium dicitur ab ingignendo quaſi ſit quiddam intus à natura genitum. Mentem diuiniorem quam ceteri habent. i. poëtico furore raptam ad altiora, quam vt humana dicantur concipienda, & os magna ſonaturū .i. altiſonum, & eruditum ſtylū floſculis .ſ. figuris, & figmentis Poëticis decenter ornatum. Si qs dicas in Comœdia eſſe acrē ſpiritum, eo quod Comicus pater interdum ardenter cōtra filium luxurioſum exclamet, dicit poëta id ſatis nō eſſe. Nam & extra comœdiam in vulgari & vernaculo ſtylo id facit. Quia ergo in Comœdia, & in Satyra non ſunt verba altiſona, & quæuis maieſtatem habentia, non mererentur dici poemata. i. opera facta à poeta in eo quod poemata quoui conſtent metro. Nam poemata etiam diſſoluta maieſtatem, & grauitatem ſuam habent, vt liquido patet exemplo Enniano: Poſtq̄ diſcordia tetra, &c. In quibus verbia quamuis ſententia plena haberi non poteſt, videtur loqui de templo Iani, quod tempore pacis clauſum fuit ferratis poſtibus, vnde 1. Aen. Diræ ferro, & compagibus arctis Claudentur belli portæ, &c. Hoc autem, quod hi dicitur, Fœnum habet in cornu .i. quemcunque Satyrico ſtylo petit & ferit, ſicut bos petulcus, & ſolitus cornibus ſuis ferire, vt homines fugiant fœnum in cornu portat, tā, vt noſcatur, quam vt cornua fœno inuoluantur ne lædant. Solent etiam in pratis boues petulci fœnum collectū appetere, & ita in cornibus aliquid fœni derelinqui, quod videntes aufugiunt. Agedum, adhortandi eſt aduerbium, & ſcies ſecundum Vallam hæc tria age, agite, & agedum hoc differre, quod age tantum ſingularis numeri verbo apponitur agite tantum pluralis, agedum vero vtriuſque. Sonaturum, ſicut lauaturum ſecundum regulam dixit. Nam & ſoniturum, & loturum dicitur. Nepos luxurioſus dicitur, & vulgo meretrices amatores ſuos nepotes, & illi amicas neptes vocant. *Ante noctem cum facibus, quidam allegoricos de facibus amoris dictum volūt, ſed rectius me iudice ſimpliciter intelligas. Viri enim honeſti ſine facibus noctu non ambulant. Sed ebrij, qui noctu cum facibus redeant, faces ſecum deferebant, & ante noctem cum facibus redibant, quod magnum dedecus erat. Perſona dicitur ſecundum quoſdam, quod per eam fiat diuerſus ſonus ſecundum qualitatem, & ætatem loquentis, eſt enim quam ſariè ſalſam appellant Galli. Perſonatus autem dicitur Comœdus in perſona Comœdiam agens. Ordo eſt. Omnes hi prędicti metuunt verſus Satyricos ſup. & odere .i. oderunt, poetas Satyricos, dicentes viſo Satyrico poeta, Vides ne eum ? ipſe habet fœnum in cornu, fuge longe ab eo ne feriat, hoc eſt Satyrico ſtilo te notet, hic enim dummodo excutiat ſibi riſum .i. poſſit ridere ex quadam petulantia animi, non parcet cuiquam amico, quin ipſum notet & infamem reddat, & quodcunque ſup. peccatum ipſe illeuerit. i. inſcripſerit illicit chartis, geſtiet .i. immoderate cum geſtu exteriori corporis, ſui gaudebit, & cupiet omnes, & pueros, & annus .ſ. vetulas. i. omnes cuiuſcunque ſexus, & ætatis, redeuntes à furno vbi panis, fit, & à lacu vbi hauritur aqua, & piſces capiuntur, quibus carere

non poſſumus, ſcire. i. vt ſciant, loquitur Poeta, Agedum calūniator accide pauca contra .i. in contrarium pro defenſione Satyricorum. Ego primum .i. antequam Satyricos defendam à petulātia iſta, excerptam .i. eximam me de numero illorum, quibus dederim eſſe poetas. Notandum autem in accuſatiuo poſt datiuum coniungi verbū eſſe, neque pro & non, & nō dixeris. i. nō recte quiſquam dixerit, cōcludere .i. ſub certis pedibus, & numeris claudere verſum eſſe ſatis vt quis ſit poeta, neque ſi quis ſcribat propiora .i. valde vicina, ſermoni .i. orationi vulgari, vti .i. ſicuti nos Satyrici ſcribimus, putes hunc .ſ. talem eſſe poetam, ſed des honorē huius nominis, videlicet poetæ illi cui ſit ingenium. i. ingenita vis ad carmen, cui mens diuinior quam ceteris, hoc eſt diuino furore percita ad altiora, quam vt humana credantur concipienda, atque cui ſit os ſonaturum magna. i. magnifice, & altiſone, quod concepta debite eloqui poteſt. Quidam grammatici periti quæſiuere .i. dubitauerunt, Comœdia eſſet Poema nec ne. i. an non, iccirco .i. propterea quod acer ſpiritus, ac vis .i. vehementia loquendi, nec ineſt verbi nec rebus .i. ſententijs, niſi quod ſermo merus .i. pure proſaicus, differt .i. diſtinguitur ſermoni ſupp Comico, certo pede .i. metri genere. At pater ardens, obijcitur ab his qui volunt quod Comœdia ſit Poema. Et ſcies quod Poëma eſt quod via opus poeticum. Poeſis eſt tota editio alicuius poëtæ. Poetice eſt ipſa ars. Poeta eſt factor & artifex: Poetria græce mulier poetices perita dicitur. Dicit ergo aliter ſentiens, At pro ſed, pater Comicus ardens .i. excādeſcens, & ira feruens, ſęuit .i. magnifice loquēdo obiurgat, quod filius nepos .i. luxurioſus inſanus amica meretrice, recuſet vxorem cum grādi dote, & quod ipſe ebrius ambulet ante noctem .i. prius quam nox ſit, cum facibus, quod magnū dedecus ſup. eſt. Reſpondet Poeta, quod hoc non ſatis ſit ad hoc vt attingat Poeticam celſitudinem. Nam quilibet pater etiam in vernacula lingua ſæuire poteſt, ſed non poetice loqui. vnde dicit, Nunquid Pomponius pupillus perditus (quem pertranſitum notat) audiret leuiora .i. leuiorem obiurgationem ſi pater viueret, iſtis .i. quam ſint iſta quæ tu de Comico patre adducis ? q.d. non vnde concludit, Ergo non eſt ſatis perſcribere verſum puris .i. ſine figuris, & magna ſono verbis, quem verſum ſi diſſoluas (aut diſſolues) .i. à metro ſoleas, & pedum ordinem diſſoluas, quiuis .i. quilibet pater, ſtomachetur .i. elato ſtomacho obiurgabit filium, eodem pacto .i. modo quo pater perſonatus .i. qui à perſonato comœdo agitur. Si tu eripias his, quæ ego nunc ſup. ſcribo, & quæ Lucilius olim ſcripſit .i. Satyricis verbis, certa tempora & modos .i. rationem metricam, & facias verbum, quod eſt prius ordine, poſterius, præponens .i. anteponens, vltima verba primis, tu non inuenies membra .i. imaginem, & agnitionem, poetæ diſiecti, vel diſſecti .i. diuiſi, vt .i. quemadmodum, ſup. inuenies ſi ſoluas hæc ſequentia verba Ennij poetæ, Poſtquam terra diſcordia refregit .i. frangendo reſoluit, poſtes ferratos .i. ferro munitos, belli .i. quibus bellum in templo Iani includitur, & portas ſupp. ferratas belli. quæ verba reuera maieſtatem Poeticam etiam ſoluta habent, quod autem dicit Membra poetæ, tractum videtur a cadaueribus Hominum diſſectorum, quorum membra non agnoſcuntur, nec caput regis à ſerui poſt reſolutionem carnis diſcernitur, vt a Satyrico recte annotatum eſt.

Poëma. Poeſis. Poetice.

ASC. HActenus hęc, &c.) Purgauit ſe poeta ab eo qđ & paucos, & nō altiſonos verſus ſcriberet, nūc ab eo quod Satyrā ſcribit, ſe defendit, oſtēditq. primo, qđ ſicut nō eſt imputandū accuſatoribus publicis ſi timori ſint multis, ſed

Hactenus hæc : alias iuſtum ſit nec ne , poema .
Nunc illud tantum quæram : merito ne tibi ſit
Suſpectum genus hoc ſcribendi . Sulcius acer
Ambulat , & Caprius,* rauci male, cumque libellis,
Magnus vterque timor latronibus : at bene ſi quis,
Et viuat puris manibus : contemnat vtrunque .

illis qui crimina cōmittunt, qa q innocens eſt, neq; accuſatorem, neque iudicē iuſtum, neq; executorē formidat, ſic qui innocens eſt & honeſtę vitæ, Satyricos timere non debet. & hoc generaliter de omnibus qui Satyram ſcribunt dictum videtur.

* Raucus legit hic. vt ſit male raucus .i. non ſatis adhuc canens. ita vt accuſet ipſe vbetiū vitiis, non vero alterius.

Secundo

Vt ſis tu ſimilis Celi, Byriq́ue latronum:
Non ego ſim Capti neque Sulci: cur metuas me?
Nulla taberna meos habeat, neque pila libellos:
Quis manus inſudet vulgi, Hermogeniſq́ue Tigelli.
Non recito cuiquam, niſi amicis, idq́ue coactus
Non vbiuis, coram ue quibuſlibet. in medio qui
Scripta foro recitent, ſunt multi: quique lauantes;
Suaue locus voci reſonat concluſus. inanes
Hoc iuuat, haud illud quærentes, num ſine ſenſu,
Tempore num faciant alieno. lædere gaudes
Inquis: & hoc ſtudio prauus facis. vnde petitum
Hoc in me iacis? eſt auctor quis denique eorum;
Vixi cum quibus? abſentem qui rodit amicum?
Qui non defendit alio culpante: ſolutos
Qui captat riſu hominum, famamq́ue dicacis:
Fingere qui non viſa poteſt: commiſſa tacere
Qui nequit: hic niger eſt: hunc tu Romane caueto
Sæpe tribus lectis videas cœnare quaternos:

Secundo oſtẽdit de ſeipſo Poeta, quod non ſcribat. Satyram animo diffamandi quemcunque, quia diffamatores libellos ſuos, aut publice recitant, aut videndos omnibus exponunt. imò multi in medio foro, aut in balneis recitare ſolent. Horatius ſuit tantummodo curam paucis amicis, & id coactus recitare ſolitus cauebat ne carmina ſua in manus vulgi deciderent. Tertio purgat ſe ab obiectione, quæ talis eſt. Quamuis coram paucis recites & id coactus, non tñ cogeris Satyrã ſcribere. vnde conſtat te ex malignitate, & animo lædẽdi ſcribere. Hoc aũt poeta maxime negat, docens teſtimonio omniũ quibuſcum vixerit, ſe nunquam amicum carpſiſſe, imò frequenter defendiſſe. Præterea non ſuetum eſſe captare riſus hominum, quemadmodum facere ſolent ex petulantia animi ſcribentes, vnde Perſius de ſe, Sed ſum petulanti ſplenne cachinno. Rident enim qui manifeſte irrident, ſed deteriores diſſimulant. vnde inique fert, quod odioſus ſit reprehendendo ſine malitia animi ineptitudines hominum, cũ tamen multi in menſa omnibus inique detrahentes vrbani, & chari habeantur. quod vero ex malignitate animi non faciat, probat, quia non facit ſicut illi, qui ſub ſpecie amicitiæ vt auctoritatem maiorum habeant, amicis detrahunt. Vnde multi dicunt ſe dolere, aut admirari de facto turpi amicorum ſuorum, ne ex malitia id facere putentur, & vt vera dicere credantur. Horatius autem non fuit diſſimulator & falſus detractor, quia aperte vitia notauit eorum, qui notam digni erant. Quarto ſi quis dicat, Attamen Cur Satyram ſcribis, ſi malignus non es, nec lædere gaudes? dicit ſe hoc a paterna inſtitutione didiciſſe. Pater enim, inquit, cum vellet me docere vitia effugere, docuit me exemplis perditorum hominum. Ad cuius ſimilitudinem Satyrici, vt vitia effugere doceant, vitioſos vt non imitandos notam, quomodo edoctus ſit à patre in ſequentibus verſibus patebit. Ordo eſt, Ego ſupple diſputaui hactenus .i. hucuſque hæc & quæram, aut inueſtigabo. alias.i. alio tempore, an Comœdia, ſeu Satyra ſit iuſtum Poema.i. iuſte dicendum poeticum opus, nec ne .i. an non. Nunc quæram illud ſup. audite, vel diſquiram & diſcutiam, ne pro an, hoc genus ſcribendi, hoc eſt Satyricum, ſit tibi merito.i. iuſte ſuſpectum tanquam malitioſum, & iniquum. Fulcius accuſator, ille, acer.i. vehemens ambulat, & Caprius alius accuſator etiam acer, idem enim epitheton intelligitur vtrique conuenire, vt in Poetica ſecundum legentes Dirceusq́. cum dicitur, Poſt hos inſignis Homerus, Dircæusq́ue .i. inſignis (Bonfinis tamen legit raucus) vterque inquam ambulat, qui duo ſunt rauci male.i. multum, accuſando. ſ. criminoſos. vtrque autem eſt magnus timor latronibus, cum libellis ſuis accuſatorijs. At, pro ſed, ſi quis viuat bene, id eſt laudabiliter, & puris.i. innocentibus & continuis, iuſtiſque manibus contemnat .i. ipſe poſſet contemnere vtrunque accuſatorem criminum. Poſito ergo vt tu ſis ſimilis in moribus. ſ. & in factis, Cœli pro Cœlij, &Byrrhi, pro Byrrhij, latronum .i. qui latrocinantur cõſumptis bonis ſuis, ego tamen non ſim ſimilis ſup. Caprij, & Fulci pro Fulcij accuſatorum, hoc eſt quamuis tu ſis latro, tamen ego non accuſabo te in iudicio cur ergo metuas me? Nulla taberna, hoc eſt nullus locus vbi libri vendũtur. Nam taberna eſt pars domus, quã vulgo bothiclam vocant, vbi res venduntur, & officina vbi fiunt. Neque vlla pila .i. locus vbi verſiculi diffamatorij affigi ſolent, vt legantur. Eſt enim pila columna in publicò ſtans, ad quam, ſicut etiam in pilis pontium, libri venales exponuntur, & epigrammata figuntur, habeat meos libellos, quos ſcribo, hoc eſt in nullo publico loco inueniuntur Satyræ meæ quis.i. quibus, manus vulgi.i. vilis populi, que, pro &, Hermogenis Tigelli, pro Tigelij. de quo ſupra dictum eſt inſudet.i. tractando ſudorem emittat. Nec recito Satyram meam, cuiquam .i. cuicunque niſi amicis, que, pro &: & id ſup. facio coactus. Nõ tamen vbiuis.i. vbicunque locorum, ve, pro vel, coram quibuſlibet.i. in præſentia quorumcunque, ſed ſup. in ſecreto & coram diſcretis. Multi autem ſunt qui recitent ſcripta ſua in medio foro, que, pro &, multi ſupp. ſunt qui lauantes.i. dum eſt in balneis ſe lauant, ſup. recitent, quia locus concluſus & teſtudinatus ſicut eſt in balneis, reſonat voci.i. vocem repercutit, ſuaue.i. ſuauiter, hoc autem iuuat.i. delectat, inanes.i. inanis gloriæ cupidos, non quærentes.i. qui non diſquirunt, & inueſtigant, num.i. an ne faciant illud ſine ſenſu.i. inconſiderate & ſine ratione, vt homines ſenſum non habentes, num.i. an ne, faciant alieno.i. importuno tempore. Sed tu ait Poeta, ò aduerſarie, inquis.i. forte dicis mihi, ò Horati, tu gaudes lædere.i. dum aliquem lædis, & facis hoc exiſtens prauus.i. maleuolus, ſtudio.i. exercitio tuo. Reſpondet Poeta, vnde.i. a quo auctore, vel delatore, petitum.i. acquiſitum, & adductum, iacis.i. proiicis hoc maledictum conuitium, aut crimen in me? Denique quis eorum cum quibus vixi, eſt auctor .i. aſſertor quod talis ſim qui gaudeam lædere? q. d. ergo certo ſcio quod nullus hoc de me dicet, cum ſim longe alterius ſententiæ dico enim quod qui rodit.i. carpit, amicum abſentem, & qui non defendit amicum abſentem alio culpante.i. dum alius eum iniuſte culpat, & qui captat.i. affectat habere riſus hominum, ſolutos.i. diſſolutos & expertes rationis, & qui captat.i. affectat habere famam, dicacis.i. dicteria & irriſionem in alios iacientis ſicut multi gaudent vocari iocundi irriſores, & qui poteſt fingere.i. compoſite, & veroſimiliter narrare, non viſa.i. ea quæ non vidit, & qui nequit tacere.i. ſilere, commiſſa.i. credita fidei ſuæ, hic.i. huiuſmodi, eſt niger.i. malus, & venenoſus, ò Romane caueto.i. fugito, hunc.i. huiuſmodi & non me, quia talis ſupp. non ſum. Ad oppoſitum fieri oſtendit, dicens: Tu videas, id eſt quilibet poſſit videre, quaternos, id eſt ſingulis quatuor, hoc eſt duodecim ſupple conuiuas, cœnare ſæpe in tribus lectis, id eſt in triclinio.

ASCENSIVS.

E quibus vnus auet, qua uis aſpergere cunctos
Pręter eum, qui prębet, aqua: poſt, hunc quoq;, potus.
Condita cum verax aperit præcordia Liber.
Hic tibi comis, & vrbanus, liberq́ue videtur
Infeſto nigris. ego ſi riſu, quòd ineptus
Paſtillos Rufillus olet, Gorgonius hircum:
Liuidus, & mordax videor tibi? mentio ſi qua
De Capitolini furtis iniecta Petilli
Te coram furit: defendas, vt tuus eſt mos.
Me Capitolinus conuictore vſus, amicoſq́ue
A puero eſt: cauſſaque mea permulta rogatus
Fecit: & incolumis lætor quòd venit in vrbe:
Sed tamen admiror: quo pacto iudicium illud

E Quibus).i. quorum, vnus auet.i. auide cupit, ſpargere.i. pro ſtringere, quauis.i. quacunque ſupp. ratione, vel via. Vbi nota puer, quod qua per ſe plenum eſt, ſicut & aliqua, vt in Bucolicis, Et ſi non aliqua nocuiſſes, mortuus eſſes. Et ita dicitur primo Aeneidos. Si qua fata ſinant. vbi Seruius dicit qua vacare. Sed aliorum iudicio non vacat. ſignificat.n. quacunque via, ſeu quocunque medio vt hoc loco auet aſpergere, quauis.i. quacunque ratione, ſiue iuſta, ſiue iniuſta cunctos præter eum, qui præbet aquam.i. paſcit.ſ. præter regem conuiuij, hoc eſt præter patrem familias, qui præbet aquam, & mantilia, ceteri autem ſinguli ſimbolum.i. portionem ſuam apportant. Plerique aũt Commentarij intelligunt dominum conuiuij omnia dare, vnde dicit Porphyrio: Sed videamus an cõmoda ſynecdoche aquam præbere dicitur pro paſcere. hæc ille. Poſſumus autem per hoc quod aquam præbet dominum conuiuij citra ſynecdochen intelligere, vt moris fuiſ-

ſe

Fugerit hic . nigre ſuccus lolignis , hæc eſt
Aerugo meta : quod vitium procul abſore cartis ,
Atque animo prius , vt ſi quid promittere de me
Poſſum aliud : vere promitto . liberius ſi
Dixero quid , ſi forte iocoſius : hoc mihi iuris
Cum venia dabis . inſueuit pater optimus hoc me ,
Vt fugerem , exemplis vitiorum quæque notando .
Cum me hortaretur parce , frugaliter , atque
Viuerem vti contentus eo , quod mi ipſe paraſſet :
Non ne vides , Albi vt male viuat filius ? vtque
Barus inops ? magnum documētum , ne patriam rem
Perdere quis velit . à turpi meretrices amore
Cum deterreret : Sectani disſimilis ſis .
Ne ſequerer mœchas , conceſſa cum Venere vti
Poſſem : deprenſi non bella eſt fama Treboni ,
Aiebat . ſapiens vitatu , quidque petitu
Sit melius , cauſſas reddet ibi : mi ſatis eſt : ſi
Traditum ab antiquis morem ſeruare , tuamque ,
Dum cuſtodis eges , vitam famamque tueri
Incolumem poſſim . ſimulac durauerit ætas
Membra, animumq. tuum: nabis ſine cortice . ſic me
Formabat puerum dictis : & ſiue iubebat
Vt facerem quid : habes auctorem , quo facias hoc :
Vnum ex iudicibus ſelectis obijciebat .
Siue vetabat : an hoc inhoneſtum , & inutile factu
Nec ne ſit , addubites ? flagret rumore malo cum
Hic, atque ille . auidos vicinum funus vt ægros
Exanimat : mortiſque metu ſibi parcere cogit ;
Sic teneros animos aliena opprobria ſæpe
Abſterrent vitijs . ex hoc ego ſanus ab illis ,
Perniciem quæcunque ferunt: mediocribus,& queis
Ignoſcas , vitijs teneor . fortaſſis & iſtinc
Largiter abſtulerit longa ætas , liber amicus ,
Cōſilium proprium. neq; enim cum lectulus,aut me
Porticus excepit: deſum mihi . rectius hoc eſt:
Hoc faciens : viuam melius : ſic dulcis amicis
Occurram , hoc quidam non belle . nunquid ego illi
Imprudens olim faciam ſimile ? hæc ego mecum
Compreſſis agito labris . vbi quid datur oci ?
Illudo chartis . hoc eſt mediocribus illis
Ex vitijs vnum : cui ſi concedere nolis ;
Multa poëtarum veniat manus ; auxilio quæ
Sit mihi : nam multo plures ſumus : ac veluti te
Iudæi cogemus in hanc concedere turbam .

ſe & hactenus eſſe dicamus, dominum conuiuij ſolere ex vrbanitate aquam præbere conuiuijs ſuis , qua lauent anteq̃ diſcumbant. Præter ergo eum q̃ præbet aquam ſine dubio eſt præter dn̄m conuiuij exiſtens potus.i.potu acceptus.i.ebrius, cum Liber.i.vinum, verax.i.faciens ſæpe veritatem dici, aperiet precordia.i.ſecretiora & interiora cordis , condita.i.prius abſcondita.Nam (vt Arte Poëtica dicitur) Reges dicūtur multis vrgere culullis . Et torquere mero , quem perſpexiſſe laborant, An ſit amicitia dignus . Et (vt vulgo dicitur) Ebrius,incautus , pueri dicent tibi verum. Aduertes autem quod liber eſt nomen Bacchi, qui Deus vini dicitur.Eſt autem generalis regula,quod nomina deorum ponuntur pro rebus quibus præſunt,vt apud Terent. Sine Cerere , & Baccho friget Venus . Id eſt ſine frumento, id eſt copia tibi,& ſine vino friget luxuria . Liber ergo,id eſt vinum. maluit autem hic dicere Liber quam Bacchus,quia ideo Liber dicitur quod homines libere loquentes facit . ſed ad Poetā redeamus, hic.i.huiuſmodi detractor, videtur tibi infeſto.i.q̃ te dicis eſſe infeſtum & ſuccenſum, nigris.i.contra nigros , & malos homines , videtur tnquā comis.i.facetus & vrbanus & liber , ego autem ſi.i. quia , riſi , quod Ruffillus ineptus olet paſtillos.i.nimios odores, & Gorgonius olet hircum.i. nimium fœtorem quem habet ſub alis , eo quod ſe non mundat . Non enim vitium naturæ, ſed negligentię in Gorgonio intelligas, ego videor tibi liuidus.i.vt inuidus liuore obſcurus,& mordax .i.detractor & corroſor aſſiduus alterius fame. Tu autem detractor,ſi qua.i.aliqua,mentio, ideſt memoria aut recitatio fuerit ioiecta coram te de furtis Petilli.i.Petilij , Capitolini.i.qui, eo q̃ coronam Iouis in Capitolio furatus erat,Capitolinus agnominabatur . Erat autem Capitolium arx totius ciuitatis Romanæ vbi templum Iouis erat . tu inquam defendas Petillium non vere nec amice , ſed ſicut tuus mos eſt.i.iuxta morem tuum fraudulenter,vt videaris amicus eius quo tibi melius credatur.& dicas , Capitolinus Petillius , videlicet vſus eſt me conuictore.i. cum quo libenter vixi , & amico à puero.i.à cunabulis.i.ab eo tempore , quo adhuc pueri eramus . Amicitia autem quo antiquior eo maior,& charior eſſe deberet, & ipſe rogatus fecit per multa.i.valde multa,cauſa mea.i.ad vtilitatem meam & lætor, q̃ .i.quia,ipſe viuit incolumus.i.ſanus,& ſaluus,in Vrbe,hoc eſt in ciuitate Romana , ſed tamen ammiror quo pacto fugerit illud iudicium quod debeat de ipſo tanquam de ſacrilego dari . vnde Poeta,hic.i.in hoc vltimo dicto,eſt ſuccus.i.virus, nigræ.i.maliciosæ , loliginis.i.per allegoriam obſcurationis famæ eius & latentis detractionis , hæc eſt mera.i.pura, erugo.i.obſcuratio , & conſumptio famæ Petilli . ſicut enim erugo ferrum caedit & obſcurat,ſic talis detractio famam amici. quod Vitium,inquit Poeta, ego promitto vere prius quam plura de me dicam , id eſt in primis , abſore.i.abſuturum eſſe , & remotum iri procul à cartis meis, atque animo meo, vt ſupp. promitto,ſi poſſum promitte-re, quid.i.aliquid aliud de me. Si aūt dixero, quid.i.aliquid,liberius.i.magis libere,& ſine diſſimulatione quam oportet, & ſi dixero forte quid.i.aliquid, iocoſius.i.magis iocoſe quàm decet, tu dabis mihi hoc iuris cū venia tua, hoc eſt dabis mihi veniam , ſi hoc quodam iure mihi vendico . Nam pater meus optimus vir, inſueuit.i.inſtituit & aſſueſcere fecit, & eſt melius quam ſi legas inſueuit inquam, ideſt inſtituit à pueritia me hoc .i.hoc modo, notando.ſ.quæq. vitiorum.i.quælibet vitia exemplis.i.per exempla male viuentium,vt fugerem ſup.ea, ſicut & Satyrici notant . Cum me hortaretur,&c. Poeta tria facit. Primo oſtendit quibus exemplis à patre inſtitutus ſit. Secundo ꝓfitetur ſe paterna inſtitutione à pernicioſis vitijs immunem ꝑmanſiſſe, mediocribus tamē ne arrogans videretur, ſe implicitum fatetur . Tertio pulcherrime oſtendit , quo pacto ſe ſperat ab illis mediocribus poſſe purgari . & ita ſimul docet quo modo,& nos vitia cauere poſſumus,aut corrigere ſi quis autem vitium, quo fortaſſe iocoſius , & petulantius quam æquū ſit Satyram ſcribit,tale quis putet q̃ ei veniam neget, auctoritate plurimorum poetarum illum in ſuam ſententiam ire coget, veluti Iudæi nonnullo Romanos in ſuas cerimonias conuenire compellebant, quos more ſuo pertranſitum notat.Cōceſſa cum Venere vti poſſem,cōceſſa.i. permiſſe à lege ciuili , non lege Dei , quam Horatius nō agnoſcebat . Sapiens vitatu, quidque petitu Sit melius, pro latinitate aduertes puer , Supina poſteriora tantummodo cum nominibus adiectiuis in paſſiua ſignificatione conſtrui , & hoc loco vitatu , & petitu conſtruuntur cum hoc nomine melius . Nec dices,Sapiens reddet tibi melius cauſas , quam ego , quia pater nullas cauſas reddebat . Ordo autem eſt. Sapiens reddet tibi cauſas,quid ſit melius vitatu.i.vt vitetur, que, pro & , quid ſit melius petitu.i.vt petatur & fiat . Similiter & illud quod interrogatiue leges : An hoc inhoneſtum,& inutile factu.[Nec ne ſit,addubites?)Exanimat.i.ſine animo facit,hoc eſt perturbat. verſus aūt non ſtaret,nec ſententia ſi exanimat legatur . Item cū dicit . Largiter abſtulerit , &c. ſcies aduerbia à poſitiuo ſecundæ declinationis in e,regulariter exire,vt docte,pulchre & à tertiæ declinationis in er,vt fortiter,dulciter, ſed ſæpe contra fieri cōperies vbi opportunum fuerit. Nam largiter, ampliter, duriter . & dulce,& ſuaue,& ſimilia ſæpe leges. Ordo eſt . Cum.i.quādo, pater hortaretur me vti.i.vt viuerem parce frugaliter.i.pro modulo frugum mearum, atque vti.i.vt viuerem contentus eo ſup. patrimonio,quod ipſemet pater paraſſet,&dereliquiſſet,mi.i.mihi,aiebat ò fili,nō ne vides vt.i.qualiter,filius Albi,pro Albij,illius viri diuitis,& auari,viuat male ? Sic.n.ſæpe fit vt auarum patrem ſequatur ꝓdigus infans,aut itidem auarus . nam generatio maloꝝ vix medium tenere,quod non didicit,poteſt,que,pro &, non ne vides vt.i.qualiter,Barus.i.ille prodigus adoleſcens , qui oē patrimonium ſuū dilapidauit,nunc viuat inops.i.pauper ſine terra,&ſine auxilio? quod ſup.eſt magnū documentum,ne qs ve

ſit perdere .i. prodigere & conſumere rem patriam.i.patrimonium ſuum. Cum.i.quando,deterreret.i.deterrendo dehortaretur à turpi amore meretricis,aiebat,ſis diſſimilis Sectani,qui meretricem perdite amabat,& ne.i.non vt ſequerer mœchas.i.adulteras,cum i.quando,poſſem vt Venere conceſſa.i.voluptate meretricum à lege permiſſe. aiebat, ò fili, fama Trebon.i.Trebonij, deprenſi.i. depræhenſi in adulterio non eſt bella immo turpis. vbi habent ſententia Acronis & Donati, quod licitum eſt vti meretrice, ſed non licet eam amare, vtrunque autem illicitum eſſe lex docet chriſtiana. Aiebat enim pater,ò fili,ſapiens.i. philoſophus moralis,reddet tibi cauſas, quid ſit melius vitatu .i. vt vitetur,que,pro &,quid ſit melius petitu.i.vt expectatur. Sunt autem duæ dictiones quid que. vnde non ſcribes quidque, ſatis .i. ſufficit mi .i. mihi patri tuo homini illiterato ſi poſſim ſeruare te in docendo te morem.i.conſuetudinem ſiue inſtitutum traditum ab antiquis .i. à maioribus noſtris, qui filios ſuos exemplis docebant & maiorum imaginibus, & ſi poſſi tueri .i. conſeruare vitam & famam tuam, incolumem.i.illæſam à vitijs, dum, id eſt quandiu, eges.i.indiges, cuſtodis.i. pædagogi qui te cuſtodiat. Tu nabis autem ſine cortice.i.viues ſine alterius adminiculo,ſeu gubernaculo, ſimolac.i. cum primum & immediate poſtquam ætas ſup.maior durauerit .i. conſolidauerit, & firmauerit membra ſup.tua,que,pro &,animum tuum. Sic, inquit Poëta, pater meus formabat.i.informabat, me puerum.i.cum adhuc puer eſſem dictis.i.monitis,& ſiue pater meus iubebat vt facerem, quid .i. aliquid ſupple boni, dicebat ſupple tu habes auctorem, quo auctore facies hoc quod moneo. & hoc dicens,obijciebat.i.pro obiecto & exemplo dabat,vnum ex iudicibus ſelectis.i.ſeorſum ex equeſtri ordine lectis. & ſiue vetabat ſup. aliquid, aiebat ſup. an.i.nunquid addubites .i. debeas dubitare,an hoc ſit inhoneſtũ factu.i.vt fiat,vel dum fit & an ſit inutile factu .i. vt fiat, nec ne .i. an non, cum hic atque ille.i.vnus & alter, flagret.i.ardeat & frequens ſit malo rumore.i.infamia & opprobrio? q.d non debes dubitare,ſed certo ſcire, quòd hoc ſit inhoneſtum & inutile,propter quòd plures incurrunt infamiam. Addit Poëta, vt.i.quemadmodum,funus vicinum.i.mors vicini, exanimat.i.ſine animo facit,& terret,ægros.i.ægrotantes, auidos .i. cupidus vitæ, qua, pro &,cogit parcere ſibi,ſeruando diætam,& acquieſcendo conſilio medicorum, & non faciendo quæ ſibi mortem inferre poſſent,ſic opprobria.i.infamia,& diffamatio,aliena,abſterrent ſæpe teneros,imbecilles,& iuueniles animos a vitijs,vel ſecundum ſi Acronem, vt fumus vicinum exanimat auidos .i. auaros, ægros.i.ægrotantes & cogit parcere ſibi.i.largius viuere, & Genium ſuum non defraudare,ſic opprobria &c.Ego,inquit Poëta ſup.ſum ex hoc.i.ex inſtitutione paterna, ſanus.i.mundus,& immunis ab illis ſup.vitijs,quæcunq; ferunt .i. afferunt, perniciem .ſ.nociuam,& ſi noſtro more dicam mortalem culpam, ego autem teneor mediocribus vitijs,& talibus ſup.quis.i.quibus,ignoſcas.i.quilibet tenetur facile ignoſcere, & veniã dare,vnde & venialia noſtris dicuntur. Et fortaſſis longa ætas abſtulerit.i.dempſerit,iſtinc.i.ab iſtis mediocribus vitijs largiter.i.abũde,& amicus liber.i.corrector amicus audacter corripiens,& propriũ conſilium.Neque pro & non,etenim cum lectulus,in quo cubo, aut porticus,in qua ocioſus deambulo,excepit me.i.cum ſim, aut in lecto ſolus,aut in porticu,non deſum mihi.i.ſaluti,& correctioni vitæ meæ. Nam agito.i.diſputo mecum, compreſſis labris .i. tacite dicens, hoc.i.huiuſmodi factum eſt rectius. & ego faciens hoc.i.talem rem,viuam melius, & ego occurram ſic.i.taliter faciendo dulcis .i. ſuauius,& iucundus amicis meis quidam.ſ.mihi notus,fecit ſupp.hoc non belle.i.non pulchre,ſed turpiter,nunquid ego imprudens faciam olim.i.quando poſthac ſup. facinus ſim le illi turpi facto? q.d.non. hæc inquam agito mecum compreſſis labris,& illudo.i.ſine labore, natura ſic dante faciliter, & ſine curioſitate quaſi ludendo inſcribo,hæc.i.huiuſmodi exempla vitioſa,vt ea fugiam chartis.i.libellis, vbi.i.quotias,quid.i.aliquod,ocij.ocij datur.i.conceditur mihi. Et hoc.ſ.q vitia aliorum ſcribo,ſicut prius dictum eſt iocoſum, eſt vnum ex illis mediocribus vitijs quæ dixi me habere.ſ.vni vitio, ſi nolis concedere.i.veniam dare,multa manus .i. ampla copia poëtarum veniat & ſit mihi auxilio.i.in auxilium. Nã ſumus multo plures quam fortaſſe putes, ac pro &,nos cogemus te concedere.i.conuenire in hac turbam.i.in ſententiam,& opinionem multorum poëtarum,qui Satyram ſcribendam cenſuerunt,veluti .i. quemadmodum,Iudæi ſup.cogunt multos ad cerimonias ſuas.

GLAREANVS.

ERAT, quod tollere velles) Erat,inquit Acron,quod velles imitari. quod ex Porphyrione accepiſſe videtur. Nam & ille nonnulla eſſe in Lucilio dixiſſe videtur, quæ velis inde excerpere,& pro tuis habere. Sed ipſe poëta Sat.a. contrarium ſenſiſſe videtur vbi ait de Lucilio. At dixi fluere hunc lutulentum, ſæpe ferentem Plura quidem tollenda relinquendis. Et Quint. lib.x eodem pacto Horatium intellexiſſe videtur etiam ſi aliter de Lucilio iudicatur. [Agedum pauca accipe contra) Audiui qui repræhendis Satyricos poëtas,inquit Acron, non quòd Horatius multum recitet, ſed quod videtur conſcius peccatorum. Hæc verba non intelligo. Sed corrupta puto. [Ambulet ante noctem cum facibus) Ante noctem cum facibus, idem inquit, pro per noctem, aut ante tempus noctis, quia cæci ſunt amatores, quia vtuntur facibus eo tempore quo non eſt vtendum. Hæc ille. Ante pro per etſi inuſitatum eſt, tamen Propemodum magis placet, quam quæ ſequuntur. Sulcius acer Ambulat,& Caprius,rauci male,) Et Acron,& Porphyrion plurali numero rauci legunt. Quod etſi aliquo pacto intelligi queat,mali tamen legere,raucus male,videlicet,vt,Sulcium acrem. hunc autem raucum appellarit, quod nos olim admonuit Doct.præceptor noſter. Notarunt hoc etiam alij. [Nulla taberna meos habeat neque pila libellos,) ſupplendum puto coniunctionem cum. Mirum vero cum noſtri grammatici tam copioſi ſint in ſupplendis verbis,cur ita dormitarint. Eſto, inquit, vt tu ſis ſimilis Cœli Byrrique latronum, ego non ſim ſimilis Sulcij, aut Capri, cur igitur me tuis me? cum nulla taberna meos habeat, neque pila libellos. Hoc meum eſt iudicium, ſequatur quiſque quod ipſi videbitur. [Auidos vicinum funus, vt ægros. Exanimat) Quæ Porphyrion hoc loco adducit, placent, Acron non contentus ijs,ſua aſſuitur ougamenta de auaris. Badius cupidos vitæ exponit,ſed ſequar Porphyrionem.

ARGVMENTVM.

Imitatur Lucilium, qui à Roma ad fretum Siculum, ipſe vero iter ſuum Brunduſium vſque deſcribit, & comites ſuos.

SATYRA V.

EGRESSVM magna, me excepit Aricia Roma
Hoſpitio modico: rhetor comes Heliodorus
Græcorum longe doctiſſimus: inde Forum Appi
Differtum nautis, cauponibus atque malignis.
Hoc iter ignaui diuiſimus, altius ac nos.

ASCENSIVS.

EGRESSVM magna me excepit Aricia Roma) Lucilium (inquit Porphyr.) hac Satyra æmulatur Horat. iter ſuum à Roma vſque Brunduſium deſcribens. quod & ille in iij.lib.fecit,primo à Roma Capuam vſque. & inde ad fretum Sicilienſe. hæc Porphyr. Deſcribit ergo in hac Sat. Poë. iter quod cum Helio rhetore Brund. habuit, In qua deſcriptione non immemor Satyrici ſtyli multas hominum ineptias,ſuasque ſubinde vrbaniſſime notat,vt in explanatione patebit. ordo itaq; eſt: Aricia ciuitas illa diſtans ab vrbe decem millia paſſuum excepit,modico hoſpitio me egreſſum magna Roma. Antitheto: magna & modico. Helio rhetor doctiſſimus linguæ Græcorum, erat comes.i.ſimul miſſus & mecum iter faciens: inde .i. deinde, Forum Appi .i. Appij, differtum .i. in diuerſis partibus plenum, nautis atque cauponibus malignis excepit ſupple me. Aduerte autem quod Acron diſtinxit, vt tribus generibus hominum Forum illum plenum itelligatur, nautis cauponibus, atque malignis, ſup

Præcinctis vnum. minus eſt grauis Appia tardis.
Hic ego, propter aquam, quòd erat deterrima, vẽtri
Indico bellum, cœnanteis haud animo æquo
Expectans comites. iam nox inducere terris
Vmbras, & cœlo diffundere ſigna parabat.
Tum pueri nautis, pueris conuitia nautæ
Ingerere. huc appelle. trecentos inſeris: ohe
Iam ſatis eſt. dum æs exigitur: dum mula ligatur:
Tota abit hora. mali culices, ranæque plauſtres
Auertunt ſomnos. abſentem cantat amicam
Multa prolutus vappa nauta, atque viator
Certatim. tandem feſſus dormire viator
Incipit: ac miſſæ paſtum retinacula mulæ
Nauta piger ſaxo religat: ſtertitque ſupinus.
Iamque dies aderat: cum nil procedere lyntrem
Sentimus: donec cerebroſus proſilit vnus:
Ac mulæ, nautæque caput, lumboſque ſaligno
Fuſte dolat. quarta vix demum exponimur hora.
Ora, manuſque tua lauimus Feronia lympha.
Millia tum pranſi tria repſimus: atque ſubimus
Impoſitum ſaxis late candentibus Anxur.
Huc venturus erat Mœcenas optimus, atque
Cocceius, miſſi magnis de rebus vterque
Legati, auerſos ſoliti componere amicos.
Hic oculis ego nigra meis collyria lippus
Illinere. interea Mœcenas aduenit, atque
Cocceius, Capitoque ſimul Fonteius, ad vnguem
Factus homo, Antoni, non vt magis alter, amicus.
Fundos Aufido Luſco prætore libenter
Linquimus, inſani ridentes præmia ſcribæ,
Prætextam, & latum clauum, prunæque batillum.
In mamurrarum laſſi deinde vrbe manemus,
Murena præbente domum, Capitonẽ culinam.
Poſtera lux oritur multo gratiſſima: nanque
Plotius, & Varius Sinueſſæ, Virgiliuſque
Occurrunt: animæ, quales neque candidiores
Terra tulit: neque quis me ſit deuinctior alter.
O qui complexus, & gaudia quanta fuerunt.
Nil ego contulerim iucundo ſanus amico.
Proxima Campano ponti quæ villula, tectum
Præbuit: & parochi quæ debent, ligna, ſalemque.
Hinc muli Capuæ clitellas tempore ponunt.
Luſum it Mœcenas: dormitum ego, Virgiliuſque
Nanque pila lippis inimicum, & ludere crudis.

ple hominibus. Veruntamen, quia in prima Satyra caupones .i. vini venditores, malignos ſignificauit dicens, Perfidus hic campo, poteſt malignus epithe ton eſſe de cauponibus. Nos ignaui .i. non operoſi, & diligẽtes ad laborem, & inter faciendum, diuiſimus .i. duobus diebus fecimus hoc iter, à Roma .ſ. vſque ad forum Appij, quod eſt vnum .i. vnius diei iter, præcinctis .i. expeditis, & inſtructis ad iter altius ac .i. quam nos .ſ. eramus. via Appia eſt minus grauis, id eſt moleſta tardis, quia multa habitacula, ſeu diuerſoria continet, in quibus refici, & requieſcere poſſunt. Ego indico .i. proclamo ventri meo, bellum .i. ieiunium, & abſtinentiam ei famelico denuncio hic, id eſt in foro Appij, quòd .i. ideo quòd, aqua erat teterrima, id eſt peſſima, & inſipidiſſima, expectãs haud, id eſt non, æquo, id eſt patienti, ſed iniquo, & impatienti animo comites meos cœnantis, id eſt qui cœnabant, quamuis aqua erat mala. Eſt autem accuſatiui caſus cœnantis. Nox parabat, id eſt cœpit, iam, id eſt paulo poſt, inducere terris, id eſt in terra ſpargere vmbras, & diffundere, id eſt diffuſe oſtendere cœlo, id eſt in cœlo, vel per cœlum, ſigna cœleſtia quæ ſunt in Zodiaco. Pueri, id eſt miniſtri ad occupanda loca a dominis ſuis miſſi, ſupple parabant ingerere nautis conuitia, & nautæ pueris. dicebant autem pueri ad directorem nauis. appelle ſup. nauem, huc, id eſt ad nos inſeris, id eſt nunquid immittis in iam paruam nauim trecentos ſupple homines? Ohe, quod ſiſtẽdientis eſt vox, iam ſatis eſt ſupple hominum in naui, interea autem dũ æs, id eſt naulum, precium, prętorium exigitur per nautas ab intrantibus dum mula ligatur ad trahendum nauiculam, tota hora, id eſt magna pars noctis abit, culicea, id eſt minutæ muſcæ, quæ in Italia plurimæ circa paludes ſunt mali, id eſt nociuæ, & infeſtæ, que, pro &, plauſtres, auertunt, id eſt a nobis vertunt, & amouent ſomnos. Nauta prolutus, id eſt porro lautus, id eſt ampliter irrigatus, multa vappa, id eſt vili, & euaporato vino, quod plurimum potauerat, cantat amicam abſentem, id eſt canticum amatorium de amica abſente, atque pro &, viator .i. is qui mulam direxit, certatim, id eſt per certamina cantans viciſſim de amica ſua. Sed viator feſſus cœpit tandem dormire, & nauta piger, religat .i. iterum atque iterum alligat (licet alibi diſſoluere ſignificet) retinacula, id eſt funes quibus naues trahuntur ac retinentur, ne per fluctum retrocedere cogantur, mulæ miſſæ paſtum, id eſt in paſcua, religat inquam ſaxo, id eſt ad ſaxum, & ipſe ſupinus, id eſt iacens facie ad cœlum verſa ſtertit, vt nautæ ſolent dum profunde dormiunt. Et iam dies aderat, cum ſentimus lintrem, id eſt nauiculam nil procedere, donec vnus cerebroſus, id eſt peruerſi cerebri, & mali capitis, vel (vt quidam dicunt) modici cerebri. Nam volunt cerebroſum, inuidioſum, & pannoſum per contrarium ſignificare, cum tamen à ſignificatione ſua non deſcendant.

Cerebroſus. Nam Cerebroſus eſt non vnius, ſed varij cerebri, & per hoc furioſus. Inuidioſus eſt inquem multum inuidiæ inferimus, licet ipſe non inuideat. *Inuidioſus.* Pannoſus eſt plenus pannis, id eſt diuerſis particulis aſſutis. *Pannoſus* Nam pannus pro fruſto accipitur. vt in Arte Poëtica: Vnus & alter Aſſuitur pannus. Eſt ergo pannoſa res varijs fruſtis, particuliſque conſecuta. donec inquam vnus cerebroſus, id eſt iracundus, & furioſus, proſilit, id eſt porrò è naui ſalit, ac dolat .i. verberat, & concauat, saligno fuſte, id eſt ramo rapto de ſalice. quæ aquas amat, lumbos mulæ, & caput nautæ Nos exponimur è naui ad terrã tandem vix quarta hora poſt ortũ Solis, cum tamẽ cum Sole, vel ante Solem deberẽt exponi, & exponebantur ad templum Feroniæ in tertio milliario à Terracina. vnde dicit, Et ò Ferronia Dea coniux Iouis Anxuris .i. imberbis, nos lauimus, id eſt lauamus ora .i. faciem, que pro &, manus noſtras, tua lympha .i. aqua iuxta templum tuũ fluente. Scies puer lauo, & primæ, & tertiæ coniugationis eſſe. vnde hic ponitur in tertia coniugatione lauimus, nam pręſentis eſt temporis. in præterito enim eo quòd eſt diſſyllabũ prima produceretur. Tum .i. deinde nos pranſi, repſimus .i. lente proceſſimus tria millia, atq; ſubimus Anxur oppidum impoſitum ſaxis candẽtibus .i. ſplendentibus late, Męcenas optim', ſup. vir, vel amicus, erat venturus huc .i. ad hoc oppidũ videlicet Anxur, atque Cocceius erat venturus huc, qui duo erant miſſi ab Auguſto Cęſare vterque de magnis rebus, quia de pace conciliãda exiſtentes legati ſoliti .i. conſueti, componere auerſos .i. inimicos amicos .i. cõponendo facere de aduerſis, & inimicis amicos. Ego lippus .i. laborans oculis fluẽtibus, illinere .i. illinebam, vel cæpi illinere (& eſt tertiæ coniugationis hic, non quartæ) oculis meis nigra collyria .i. medicamenta, quæ oculis lippientibus adhibentur. interea Mœcenas aduenit atque Cocceius, que pro &, Fonteius Capito ſimul, qui tñ ab Antonio miſſus erat, exiſtens homo factus ad vnguem .i. politus, & perfectus in nulla re notandus, intantum vt alter non ſit magis amicus Antoni, pro Antonij. Fundus Aufido Luſco prætore, continuat deſcriptionem itineris ſui artificioſe. Nam dicendo linquimus, ſignificat ſe tranſiſſe Fundos. Vnde Strabo, Sinui Caietano contiguum eſt Cæcubum, cui adiacet vrbis Fundi in via Appia. Tota hæc ora præcipua vina gerit, Hinc Cæcubum, Fundanum, Setinum, Falernum, & Albanum. Notat ſũt hoc loco inſolentiam ignobilis prętoris, qui cũ de ſcriba ſenator factus eſſet, inſignia ſenatoria inſolenter oſtentabat tundia vbi non cõgruebat. Scies autem ſcribarum officium infimo hominum generi Romæ cõmiſſum cum apud Græcos, & etiam Hetruſcos nobiliſſimo cuique mandetur. Nam Porſenæ ſcribs ob id à Scæuola occiſus eſt, quòd regali pompa ſplendidum regem eſſe credebat. Et autem is ſcriba, quem cancellarium dicunt licet largius accipi ſoleat, & pro legiſperitis, & pro ſcriptoribus. Prætereà autem regum Hetruſcorum veſtis ad Romanos magiſtratus tranſlata eſt

& eſt

& eſt purpurea præcipue pectus ambiens. Latusclauus autem in ſigne ſenatorum eſt. Batilium autem vaſculum dicit, in quo car bones incenſi eſſent, quibus ſeruum ad inurendas notas reis can debat. Parochi, à præbendo dicti. vnde, & parochiæ. quæ victum præbent curato, Salem autem pro condimento etiam maſculino genere dices puer, ſicut & docti omnes, licet Afranius antiquiſsimus. Salmerum dixerit. Lippis & crudis .i. Horat. & Virg. Nam ferunt Mæcenatem cum inter Horatium, & Virgilium clariſsimos poetas cogitabundus, & triſtior ſederet, ab altero eorum interrogatum. Vbi nam eſſet. vrbanc reſpondiſſe, Inter lacrymas, & ſuſpiria. Lippi enim oculi quales Horat. habuit lacrymas, & crudus ſtomachus, vt Virgilij, ſuſpiria emittit. Ordo eſt, Nos linquimus, id eſt pertranſimus facto prandio, libenter Fundos .i. ciuitatem Fundanam, & hoc Aufidio Luſco prætore .i. quia Aufidus Luſcus ibi prætor fuit, & non potuimus ferre ineptitudinem eius. nos libenter linquimus Fundos ridentes præmia .i. inſignia præturæ, ſcribæ .i. qui prius ſcriba fuerat, videlicet prætextam .i. veſtem regalem nobilibus pueris, & poſt etiam ſenatoribus ad ornatum pectoris conceſſam, & latum clauum .i. veſtem ſenatoriam, quam lata faſcia ambiebat, & batillũ .i. vaſculum, prunæ .i. carbonum, quibus nota infamiæ candente ferro inurebantur reis. Deinde nos laſsi .i. feſſi, manemus in vrbe Mamurrarum .i. illorum nobilium, qui è Formijs oriundi erant, hoc eſt igitur Formijs manemus illa nocte, Muræna præbente domum .i. lectum, & hoſpitium, & Capitoline culinam, id eſt coquinam, hoc eſt victum. Poſtera lux .i. ſequens dies oritur multo gratiſsima. Nanque Plocius, & Varius poeta (nam Varus vir bellicus fuit) & Virgil. doctiſsimus poetarum, occurrunt nobis Sinneſſæ, id eſt apud Sinueſſam, exiſtentes animæ, quales neque candidiores .i. pulchriores, & ab inuidia puriores terra tulit, id eſt produxit, vel portauit, neque quies .i. quibus alter deuinctior, id eſt obligatior, me, id eſt quam ego, Eſt autem honeſta locutio, Sum tibi deuinctus, id eſt amicitiæ vinculo obligatus. O qui, id eſt quales, quàm iocundi complexus, & quanta gaudia fuerunt nobis? ego ſanus, id eſt quam diu habeam ſanam mentem, nil pro non & aliquid, nõ contulerim, id eſt velim conferre, ſeu comparare aliquid iucundo amico? quaſi dicat nihil .i. mihi charius, aut iucundius eſſe poteſt, quàm amicus, villula, id eſt parua villa, quæ eſt proxima Campano Ponti, præbuit nobis tectum, id eſt hoſpitium, & Parochi, id eſt præbitores qui ad hoc in vijs publicis conſtituti erant vt miſsis à ſenatu ligna, & ſalem darent. Nam cetera ipſi ſecum ferebant. Parochi ergo ſupple præbuerant ea quæ debent præbere, videlicet ligna, & ſalem. Hinc .i. ab hoc loco digreſſi, muli qui ſarcinulas portabant, ponunt .i. deponunt, tempore, pro tempori .i. tempeſtiue, & (vt dicunt) de bona hora, clitellas, id eſt ſellas rudes ſuper quas ſarcinas portant, quas deponunt vbi hoſpitandum eſt. Aduerte autem puer nomine tertiæ declinationis pro aduerbijs in tempore, aut in loco poſita in i, latine proferri, non in e, niſi poetice, de loco autem in e. De aduerbijs in tempore exempla ſunt, luci, veſperi, tempori. De aduerbijs in loco, Carthagini, Anxiori, &c. In qua re imperiti plurimi falluntur, dicentes, Natus eſt Carthagine pro Carthagini. Recte autem dicitur, Veni in tempore, quia nomen eſt. ſed ſine præpoſitionis dixeris veni tempori. Si auctoritatem quæris, habes hic Acronem, & Seruium ſuper iiij. Aeneid. in verbis Aulida, & Carthagine. muli ergo deponunt onera, & ſellas ſuas tempore .i. cum adhuc multum temporis diei ſupereſſet. vnde Mœcenas it .i. vadit, luſum pila, & ego, & Virg. imus ſup. dormitum. Nam ludere pila eſt inimicum .i. moleſtum, & nocuum lippis, vt mihi, inquit Horat. & crudis, vt Virg. Scies etiam multas locutiones quibus vulgares vtuntur, apud Latinos non eſſe, vt pilare, globare, aleare &c. Nam latini dicunt ludere, pila, globo, diſco, alea &c. Non magnopere autem curo ſiue Virgilius, ſiue Vergilius ſcribatur. Nam nonnulli vetuſtatis indagatores Virgilius, alij Vergilius ſcribendum cenſet.

Hinc nos Coccei recipit pleniſsima villa:
Quæ ſuper eſt Caudi cauponas. nunc mihi paucis
Sarmenti ſcurræ pugnam, Meſsique Cicerri
Muſa velim memores: et quo patre natus vterque
Contulerit lites. Meſsi clarum genus Oſci:
Sarmenti domina extat. ab his maioribus orti
Ad pugnam venere. prior Sarmentus, equi te
Eſſe feri ſimilem dico. ridemus: & ipſe
Meſsius, accipio: caput & mouet. ò tua cornu
Ni foret execto frons, inquit: quid faceres? cum
Sic mutilus minitaris? at illa fœda cicatrix
Setoſam leui frontem turpauerat oris.
Campanum * in morbum, in faciẽ permulta iocatus,
Paſtorem ſaltaret vti Cyclopa rogabat:
Nil illi larua, aut tragicis eſſe cothurnis.
Multa Ciccerus ad hæc: donaſſet iam ne catenam
Ex voto laribus, quærebat. ſcriba quod eſſet:
Deterius nihilo dominæ ius eſſe. rogabat
Denique, cur nunquam fugiſſet: cui ſatis vna
Farris libra foret, gracili ſic, tamque puſillo.
Proſus iocunde cœnam produximus illam.
Tendimus hinc recta Beneuentũ, vbi ſedulus hoſpes
Pene macros arſit, dum tundos verſat in igne:
Nam vaga per veterem dilapſo flamma culinam
Vulcano, * ſummum properabat lambere tectum.
Conuiuas auidos cœnam, ſeruoſque timenteis
Tum rapere, atque omneis reſtinguere velle videres

ASC. Hinc nos Coccei &c.) Pergit in deſcriptione itineris ſui Poeta, multa vrbanitate ineptitudine carpens ſcurrarum, & vanã mortaliũ vitam figurans. Quo circa licet plurima ab Acrona ſatis argute explanata ſint, tamen vt imperitiores quoque accipiant, clarioribus repetemus. Poteſt autem primorum verborum duplex eſſe ſenſus. Nam Porph. dicit q̃ Poeta indicat ſe Capua profectum in Coccei Neruæ villa manſiſſe, quæ eſt ſupra tabernas Caudij oppidi, & ſecundum hunc ſenſum legẽdum eſt, Hinc nos Coccei recipit pleniſſima villa, quaſi poſtri die eius diei ad villam Coccei veniſſent. Alij legunt hic .i. Capuæ, ſed melior eſt lectio ſi hic legatur. Alius ſenſus eſt, Nunc accepti ſumus hoſpitio in villa Coccei, quæ villa cum ſit pleniſſima, ſupereſt .i. excedit, cauponas Caudi .i. melius ibi accepti ſumus in villa, quã fuiſſemus in cauponis oppidi. Vbi hæc tria vocabula notanda ſunt. Hoſpitium enim eſt vbi amici recipiuntur. Caupona vbi pro precio. & villa domus in agro Quod autem Muſam inuocat, ignari (vt inquit Acron) reprehendunt, propterea quòd in de Arte Poëtica dicitur, Nec Deus interſit niſi dignus vindice nodus inciderit, hoc eſt q̃ poetæ non debent facere inuocationẽ Dei, quoties humano ingenio nodus .i. difficultas poſſit diſſolui veruntamen (vt Acr. docet) oratorie hic poëta inuocat, & non ſine multa vrbanitate. Nam iucundiſsimum eſt in re ridicula grauitate verborum interdum vti. Vnde & Iuuen. de magnitudine rhombi locuturus ait Satyra iiij. incipe Calliope, licet hic conſidere, non eſt cantandũ, res vera agitur, narrate puellę Pierides &c. Meſsi clarũ genus Oſci, Porphyrio intelligit vt ſit, oſci ſunt clari genus Meſſij & eſt ironia, quia Campani ignobiles ſunt. Equi feri ſimilẽ ideo dixit, q̃ toruã, & ſetoſam frontem haberet, vt equus ferus. Campanum in morbum, Porphyrio. Campani qui Oſci dicebantur ore immundi habiti ſunt. vnde & Oſcos dictos putant quaſi obſcœnos. hæc ille. Quod autem Meſſius dixit, accipio, varie intelligitur. Nam accipio prætermiſſa ſignificatione qua ſignificat ad cęnam accipere aliquando ſignificat intelligere, aut intellectu rei accipere. ſicut dare, dicere, aut intellectum rei dare. vnde poteſt eſſe accipio .i. intelligo quid vis dicere, vel melius translatum dicas à gladiatore, qui ſe vulnerarum ſentiens dicit, accipio, ſup. vulnus iſtud, relaturus aliud in te. vnde minabundus ſecum dicit Paſtorem Cyclopa, Polyphemum intelligit. De quo in 3. Aen. ſatis ampla fit mentio. vt vero ex Odyſſea Hom. trahitur, Cyclopes Siciliæ immaniſſimi corporis homines fuerũt, & vnum tantum oculum in fronte habebant. vt dicit Virg. Argolici clypei aut Phœbææ lampadis inſtar, hoc eſt ad magnitudinem clypei Græcorum, aut globi Solaris, non quantus eſt, ſed quantus videtur nobis, Cum vero Vlyſſes vagabundus per tempeſtatem ad eam regionem appulſus eſſet, vnus cyclopum Polyphemus nomine oues ſuas paſcens deſcendentem Vlyſſem cum ſocijs captiuos in ſpeluncam duxit, & cũ duos ex ſocijs deuoraſſet, Vlyſſes dormienti fuſte ficulneo oculum illũ transfixit.

* Ob ſit reponendum putat Bonf. vt ſit ab morbũ .i. loquacitatem & ſermonis fœditatẽ qui affirmant illũ eſſe peculiarem

* Et ſummũ. ſic legit Bonf.

Nam aliter, quũ ad hoſtium antri iacebat, exire nõ potuiſſet cum ſocijs. Neque vero ſatis tutiſſet oecæ caſie, niſi noua ſolertia exitum inueniſſet. nam hoſtium antri occluſurus pecudes ſingulas exire fecit, palpans eorum dorſa. quod videns Vlyſſes innuit vt ſub ventre arietum irriperent, ſicut & ipſe fecit, vnde ſaluus eua ſit cum comitibus ſuis. Polyphemus ergo toruam cicatricẽ euulſi oculi in fronte habebat, ſicut & meſſius. vnde poterat ſaltare Cyclopem .i. ſaltando exprimere perſonam Cyclopis, hoc eſt Polyphemi, ſine larua .i. facie adulterina ex cortice, aut corio, aut cartis compacta & ſine tragicis cothurnis.i.calceis calceamẽtis, eo quòd magnus eſſet. Multa Cicirrhus ad hæc, Cicirrhus (aut Cicerrus) Meſſius Sarmento ſeruitutem obijciebat. vnde quærit an cathenam, qua vt ſeruus conſtringi ſolebat Laribus donaſſet, Vbi ſcies ꝙ qui aliquo munere. aut ſtatu perfuncti erant, ſolebant inſignia, & arma illius Deo dicare, vt pueri exeuntes pueritiam laribus bullam, & puellæ Veneri puppas bellatores Herculi arma ad poſtem figebant. vnde petulanter interrogat an ne cathenam ſuam laribus donaſſet tanquam manumiſſus, & inſert quòd quamuis eſſet ſcriba.i. permiſſu dominæ fungeretur officio ſcribæ, tamen domina propterea nõ perdiderat ius ſuum. Præterea Romani multos annos farre vixerant, & pulte, vnde ſeruorum cibos permanſiſſe diu veroſimile eſt. Dabantur autem ipſa ſeruis ſingulis menſibus terni modij farris, aut frumenti, quod dimenſum dicebatur, & eo debebant eſſe contenti, non enim plus pro victu accipiebant. Quod ſi parcius viuerent, id illis ad peculium .i. propriam poſſeſſionem accedebat, vt ſatis oſtendit Dauus Terentianus de Geta ſeruo, ita in prima ſcena Phormionis loquens, Quod ille vnciatim vix de dimenſo ſuo ſuũ defraudans Genium comparſit miſer, id illa vniuerſum arripiet, haud exiſtimans quanto labore ſit partum &c. Quia vero edacibus ſeruis nimis exigua fuerat menſura, nõnulli fame coacti aufugerunt. Sarmentus autem, ſecundùm Acronem interpretationem, exili & gracili corpore fuit, ita quòd libra farris contentus eſſe poſſet. Vnde percunctatur Meſſius, quare aliquando fugiſſet, cum nullam fugę cauſam videretur habere. Turpiſſimum autem erat in ſeruo fuiſſe. Nam in eius contumeliam furcam in veſtibus portabat, in ſignum quòd eam aliquando meruiſſet, vnde & furcifer dicebat. Sunt autem qui non minus conuenienter interpretantur, dicentes Sarmentum pinguem, & elatum ventrem habuiſſe. vnde per ironiã gracilem, & puſillum vocat Meſſius virem gerens in eo, quòd ſe Polyphemo comparatum audiſſet ob magnitudinem, & frontis tortuitatem. Sunt qui dicant de hoc Sarmento dictum eſſe illud Iuuenalis. Si potes illa pati, quæ nec Sarmentus inquinas Cæſaris ad menſas, nec vilis Galba tuliſſet. Vnde manifeſtum eſt eum non ſobrium fuiſſe, quando iniquas.i. minores menſas Cæſaris ferre noluiſſet. Erat autem ſeruilis ſcurra. Scurra autem is dicitur, qui non habita ratione ſuę dignitatis iam in ſe, quam in alios dicacitate ſua dicteria iacit, & conuitia ad riſum mouẽdum alijs, & ſibi ventrem implendum. Vrbanus autem modeſte, & cũ dignitate riſum, iocumq́. excitat. Vbi ſedulus hoſpes Pene macros &c. mira (inquit Porph.) energia.i. viuacitate, & actiuitate hic ſenſus explicitus eſt. Nam re vera res ipſa pingui videtur, aut coram oculis agi, non narrari tantum. Si quis autem ad allegoriam conferre velit, miram ſententiæ vbertatem inueniret in eo quòd ſedulus hoſpes veterem domũ pro beneficio ferè amiſiſſet, vnde fortunæ iniquitas damnati poſſet. ſed hæc alijs relinquo. Arſit, ab ardo eſt præteritum. Ardeo autem varie accipitur, vt indicant verſiculi. Ardet mens, ardet clypeus, domus ardet, & ignis. Hæc amat, hic ſplendet, hæc vritur, vrit & ille. Vnde hic quidam arſit paſſiue interpretatur dicens, hoſpes .i. domus hoſpitis, arſit pene.i. quaſi combuſta eſt. ſed meo iudicio melius actiue capiertur. Nam ordo, & ſenſus eſt, dum hoſpes ſedulus verſat in igni macros tordos, pene arſit macros turdos, & totam domum quaſi combuſſit. Turdus, Martiale iudice, auium deliratiſſima eſt, vnde ait, Inter aues turdus ſi quis me iudice certet: Inter quadrupedes gloria prima lepus. Quando autem macri ſunt, lardo ardente aſſantur. vnde forte incendij cauſa. Vulcanus faber eſt Iouis, quo officium ſine igni non fit, vnde pro igni accipitur. Qui vero dicunt ſenſum eſſe, hoſpes arſit.i. domus hoſpitis, dicunt hunc locum ſumptum eſſe ex ij. Aen. vbi dicitur, Vulcano ſuperante domus, iam proximus ardet Vcalegon. Accipias igitur, vt placet. Ordo eſt. Villa .i. domus in agro, ſeu (vt dicunt) poſſeſſio Coccei), pleniſſima .i. abundantiſſima frugum, & ceterorum eſculentorum, recepit nos hinc, .i. a Capua ſup. digreſſos, quæ villa ſupereſt .i. excellit, & ſuperat in abundantia victus cauponas .i. domicilia, & diuerticula mercenaria, Caudi .i. Caudij oppidi, vel ſupereſt .i. ſuperat, & excedit in diſtantia a Capua cauponas Caudij. O Muſa .i. ò Dea inuentionis poeticæ, ego velim memores .i. recites, dijctes nunc mihi paucis ſupp. carminibus, pugnam .i. contentionem animo pugnantium, Sarmenti ſcurræ .i. inepti, & impudentis hiſtrionis, que, pro &, Meſſi, pro Meſſij Cicirrhi (aut Cicerri, etiam ſcurræ, & velim etiam memores quo patre, id eſt quibus parentibus, & maioribus, vterque natus contulerit, id eſt commiſerit lites. Oſci .i. campani, ſup. ſunt clarum .i. nobile genus, Meſſi .i. Meſſij, hoc eſt Meſſius ortus eſt ex Campanis, qui omnes obſcœni, & ignobiles. vnde per ironiam dixit clarum genus, vel ſic, Genus Meſſi .i. Meſſij, eſt clarum genus Oſci .i. cuiuſdam viliſſimi hominis Oſci nomine vel patria. quod potius creditur, quia dicturus eſt Sarmentum loqui in Campanum morbum .i. contra vitium patriæ ipſius Meſſij. Domina autem Sarmenti adhuc extat .i. in rerum natura adhuc eſt, hoc eſt adhuc viuit. vnde notum eſt illum ſeruum fuiſſe, & ita ignobilem. Extare autem eſt extra ſtare, vel permanere in ſtatu ceteris decedentibus vnde extare dicuntur libri nondum cum ceteris perditi, ipſi ergo ambo orti his .i. huiuſmodi maioribus venere .i. venerunt, ad pugnã verbo.ſ. hoc eſt ad rixam Sarmẽtus prior ſup. ait ego dico ò Meſſi te eſſe ſimilem equi feri .i. ferocis, & indomiti nos, inquit poëta, ridemus cum hoc diceret, & ipſe Meſſius ſupp. dixit, accipio .i. intelligo quid vis dicere, vel accipio ictum tuum illaturus meum, hoc eſt dicens mouet caput, ſicut faciunt minitantes, & Sarmentus ad hoc inquit, ò quid faceres, ni .i. niſi, tua frons foret .i. eſſet, cornu execto .i. hñs cornu exectum .i. euulſum & quaſi extraſectum. Nam poſt x, non ponitur s, ideo ab ex & ſeco fit execo, & ex & ſequor, exequor, ab ex & ſalio, exilio, & ſic de alijs. ſi ergo frons tua non haberet cornu exectum, quid faceres, cum tu mutilatus .i. mutilatus propter abruptum cornu, miniteris ſic .i. tam ferociter? Declarat ſũt Poetam cauſam huius conuitij dicens. At fœda .i. turpis & honeſta, cicatrix .i. ſignatura derelicta ex vulnere, turpauerat .i. turpem fecerat .i. videlicet Meſſio, frõtem ſetoſam .i. ſetis, hoc eſt duris pilis plenam leui .i. ſiniſtrioris, hoc eſt in ſiniſtra parte frontis ſetoſæ. Item Sarmentus ſupp. iocatus fuit, & irriſit permulta .i. abunde, in morbum Campanum .i. fœditatem oris Campanorum, & dicacitatem eorum, vel in morbum Campanum .i. ad ſimilitudinẽ morbi .i. petulantiæ, & dicacitatis Campanorum (hoc poſtrrius mihi placet licet Bonfinis legat Campanum ob morbum) in faciem .i. figuram oris, imò totius corporis ipſius Meſſij, rogabat vti .i. vt ſaltares .i. ſaltando repræſentaret, & ageret Cyclopa (accuſatiuus græcus, cuius nominatiuus eſt hic Cyclopea) .i. Polyphemum, cuius magnus oculus in fronte erat ab Vlyſſe euulſus, paſtorẽ ſup. ouium, & dicebat ſup. nil pro non, & in aliquo illi non eſt opus .i. indigentia in aliquo, larua .i. facie falſa ex corticibus facta qua faciẽ Polyphemi imitaretur, aut coturnis .i. alto genere calceamenti, Tragicis .i. quo vtuntur Tragœdi in Tragicis ludis, vel cothurnis .i. alto genere loquendi, quo vtũtur Tragici, & Polyphemus altiſſima voce clamabat vbi aufugere ſenſit Græcos. Cicirrhus Meſſius reſpondit ſup. multa ad hęc, quæ Sarmentus obiecerat, & quærebat ne pro an, ipſe Sarmentus donaſſet .i. dicaſſet, iam cathenam qua quia ſeruus, ligari ſolebat, Laribus .i. Deis familiaribus, quibus à nobilibus pueris dum virilem togam ſumũt, bulla dicari ſolebat, & aſſerebat ſup. ius .i. poteſtatem, eſſe dominæ nihilo .i. nulla re deterius .i. minorem, & viliorem, eo ꝙ eſſet ſcriba. *Deterius* venit, aut a deter inuſitato vocabulo, aut à detero verbo per metaphoram ſignificat peius, & vilius, eo ꝙ res detritæ viles malæ ſunt, & eo viliores quod deteriores .i. magis detritæ, Denique .i. tandem poſt cetera, rogabat .i. interrogabat, cur .i. quare, ipſe vnquam fugiſſet, cum eſſet is, cui exiſtenti tam gracili, & tam puſillo vna libra farris foret .i. eſſet ſatis, quanto magis trimodium? non ego coactus eſt fame, aut inedia fugere. Hæc per ironiam potius dicta credimus. nam non veroſimile eſſet ſcurram voracem gracilem puſillumq́ue fuiſſe. Nos ego inquit Poeta, produximus illam cœnam prorſus, id eſt porrò verſus vndequaque iocunde. Et nos tendimus .i. proficiſcimur, hinc .i. ab hac villa Coccei), Beneuentum oppidum, olim maleuentum dictum, recta ſupple via. Non autem moris eſt addere via ſed recta per ſe plenum eſt. vbi .i. in quo loco hoſpes ſedulus .i. diligens, & operoſus, penè .i. quaſi, arſit .i. combuſtus eſt vna cum domo ſua, vel hoſpes .i. domus hoſpitis, arſit penè. ſicut 2. Aen. Iam proximus ardet Vcalegon. vel ſicut diximus. Vel hoſpes ſedulus dum verſat macros turdos .i. aues ſic dictas in igni (melius quàm in igne dicitur) ipſe penè .i. quaſi, arſit, id eſt combuſſit macros turdos vna cum domo ſua. Nam Vulcano

cano.i.igni dilapſo.i.diſperſo, per veterem culinam.i.coquinam .i.poſtquam ignis diſperſus eſt, flamma vaga .i. vagabunda properabat, lambere.i.molliter contingere, ſummum tectum.i.culmen domus. Caue ne legas dilapſa, vel delapſa eſt. Nam Acron recte dilapſo Vulcano legit. Ideoq. non auſcultabimus Bonfini legenti, Dilapſa eſt flamma culinam Vulcano, & ſummum &c. Potius acciperem quod ſecundo loco dicit, vt ſic legatur: Dilapſa flamma culinam Vulcano ſummum &c. Tu videres .i. quilibet poſſe. videre ſicut 4. Aen. Migrantes cernas, totaq. ex vrbe ruentes. conuiuas auidos .i. cupidos ibi, & ſeruos timentes ne cœna perderetur, rapere cœnam .i. cocturam pro cœna, & videres omnis .i. omnes qui aderant, velle .i. laborare, reſtinguere .i. vt reſtinguant ignem. Omnis eſt accuſatiuus caſus. Quia (vt Seru. dicit) accuſatiuus pluralis tertiæ declin. recte in is, exit, quando genitiuus pluralis in ium. vt tres trium tris, Priſc. arctiores regulas ponit. Errant autem, qui nominatiuũ, & vocatiuum etiam in is, exire docent, præter quàm in paucis Syrtis, Trallis, Alpis &c.

ASCENSIVS.

Incipit ex illo montes Apulia notos
Oſtentare mihi: quos torret Atabulus: & quo
Nunquam erepſemus: niſi nos vicina Triuici
Villa recepiſſet lacrymoſo non ſine fumo,
Vdos cum folijs ramos vrente camino.
Hic ego mendacem ſtultiſsimus vſque puellam
Ad mediam noctem expecto. ſomnis tamen aufert
Intentum Veneri. tum immundo ſomnia viſu
Nocturnam veſtem maculant, ventremq. ſupinum.
Quattuor hic rapimus, viginti & millia, rhedis,
Manſuri oppidulo, * quod verſus dicere non eſt:
Signis perfacile eſt. venit viliſsima rerum
Hic aqua: ſed panis longe pulcherrimus: vltro
Callidus vt ſoleat humeris portare viator:
Nam Canuſi lapidoſus, aquæ non ditior vrna,
Qui locus à forti Diomede eſt conditus olim.
Flentibus hinc Varius diſcedit mœſtus amicis.
Inde * Rubos feſsi peruenimus. vt pote longum
Carpentes iter, & factum corruptius imbri.
Poſtera tempeſtas melior: via peior, ad vſque
Bari mœnia piſcoſi. dehinc Gnatia lymphis
Iratis extructa dedit riſusque, iocosque:
Dum flamma ſine, tura liqueſcere limine ſacro
Perſuadere cupit. credas Iudæus apella:
Non ego. nanque deos didici ſecurum agere æuum:
Nec ſi quid miri faciat natura: deos id
Triſteis ex alto cœli dimittere tecto.
Brundiſium longe fini chartæque, viæque.

INcipit ex illo) Deſcribit iter ſuum vſq; ad terminũ.i. Brũduſium, quomiſſus erat, q; autem montes Apuliæ notos ſibi dicit, hoc eſt, q; Venuſinum oppidũ eſt inter Lucaniam, & Apuliam, vt alibi dicet, ipſe aũt Venuſinus erat. Lucanus an Apulus accipi. vbi pu. corripitur. Atabulus dicitur, quia ἄτην καὶ βλάβην.i. peſtem, & nocumentũ inijcit. A forti Diomede, qui bello Troiano finito in Italiã profectus Arpos, & Canuſium condidit. Barum autem, Gnatia, & Rudia Pediculorum .i. eius nominis populorũ oppida.

Equotutium vocat oppidum.

Dum flamma ſine, anaſtrophe eſt.i. trãſuerſio, ſeu poſtpoſitio præpoſitionis. Nam ordo eſt. Dum rupit pſuadere thura liqueſcere ſine flamma. vnde puto deprauatum eſſe Acronem vbi dicit flammas ſine thure cõſumi, pro eo quod eſt thura ſine flammis conſumi. Nanq; deos didici, ab Epicuro.ſ. qui docuit deos nõ curare mortalia facta quæ ſi curare vellent, ſolicitudine vrgente, beati eſſe non poſſent, ſed triſtes, quę ratio quam friuola ſit, neminem chriſtianorum latet. Iactabat tamen ſe Epicurus mortalium genus duobus magnis malis leuaſſe, videlicet religione præſentium, & metu futurorum, dixit enim deos non curare mortalis, vnde fruſtra colantur, & poſt mortem aliã non eſſe vitam, vnde fruſtra metueremus Inferna, ſed hæc ſacrilega ſunt. vnde Poëta noſter alibi longe aliter ſentit. imò errorem reuocat primo Carminum ita dicens Ode 34. Parcus Deorum cultor, & infrequens Inſanientis dum ſapientiæ Conſultos erro. vbi ſapientiam Epicureorum inſanientem vocat, & erroneam. Eſt autem poetarum varias ſequi opiniones congruit autem huic loco poſtquam Epicurice pollutionem faſſus eſt, ſe Epicureum oſtẽdere. cui ſectę voluptuoſa vita, & lubrica pudori non fuit.

**Rubi oppidũ vnde Virg. Rubeam virgam dixerit.*

Ordo eſt, Apulia, pars illa Italiæ, incipit ex illo .i. poſtquam illinc profecti ſumus, oſtentare mihi monte notos.i. quos cum vicini patrię meę eſſent bene noram, dicit Poëta. quos mõtes Atabulus ventus ille peſtifer torret .i. vrit, & exiccat, & quos nunquam pro non, & vnquam, nos non erepſemus, pro erepſiſſemus per ſyncopam.i. repẽdo, & tarde procedẽdo exiuiſſemus, ſed illic defatigati occubuiſſemus, niſi vila .i. ſuburbium Triuici illius oppiduli, ad quod vehicula iuncta accedere nequeunt, recepiſſet nos, non ſine.i. cum fumo lacrymoſo.i. lacrymas prouocante, & hoc dico camino .i. igni, vrente .i. comburente, ramos vdos.i. humidos, & virides humorem intrinſecus habentes, cum folijs.i. frondibus. Caminus non eſt fumarium, per quod fumus exit, ſed ignis ipſe. Focus autem non eſt ignis, ſed locus vbi ignis fit, à fouendo dictus. ego, inquit Poëta ſtultiſſimus, expecto .i. expectaui, hic.i. in hac villa, puellam mẽdacem, quia non tenuit promiſſum, vſque ad mediam noctem. ſomnus aufert tamen .i. tandem & ſic ſepe capitur, & ita nõ vacat, Veneri.i. libidini meę intentum.i. conatum ſuum, vel id ad quod intendebat. Acron autem exponit ſic, Somnus aufert me intentũ Veneri. & ſic eſt participium, tum.i. præterea vel inſuper, ſomnia .i. inſomnia, vel phantaſmata, maculant .i. polluunt, immundo viſu.i. propter immundum viſum, quo videbat mihi puellam cõplecti, veſtem nocturnam, qua noctu vtebar, que pro &, ventrem ſupinum.i. ad eſt ad ſuperos, hoc eſt cœleſtes verſum. Quædam exemplaria habent ventremq. ſuperbum.i. elatum, vel vino ſpumantem, & effrenem. credo tamen ſupinum potius legẽdum. vult autem dicere ſe pollutum eſſe, quod, cũ Epicureus eſſet haud turpe dixerit. Landinus tamen vult q; ſub nomine ſuo alium notet. quod veroſimile nõ eſt. Nec tamẽ ob id ſe ita reprahẽdit. vt auctoritatem minuat, q a inter leuia, ſeu mediocria vitia computandum putauit. vnde ſe ſtultum fuiſſe fatetur, q; puellæ crederet. Nos rapimus.i. celeriter rapti tranſimus rhedis .i. vehiculis, hinc .i. ab hac villa, quatuor & viginti millia, ſupp. paſſuum. Ornate autem dixit quatuor, & viginti. Nã (vt Valla annotauit) quando inter partes numeri ponitur coniunctio tunc vltra viginti, & circa centum, hoc eſt intra viginti, & cẽtum, prępronemus minorẽ numerum. ſed ante viginti, & poſt centum, & vbi ſine coniunctione. contrario fiet. Dices ergo decem, & quatuor, centum & quatuor, non tamen viginti, & quatuor, ſed quatuor, & viginti. vel omiſſa coniunctione vigintiquatuor. & ſic de conſimilibus. Nos ergo rapimur rhedis ſup. per quatuor, & viginti millia paſſuum, manſuri.i. vt maneamus, oppidulo .i. in paruo oppido, qđ non eſt ſup. conceſſum dicere verſu, hexametro.ſ. hoc autem oppidum ſecundùm Acr. dicitur Equotutium. ſecundùm Porph. Equuntutium ſecundùm Landinum Entractitium, ſi codices mendoſi non ſunt. Non eſt autem dicere.i. non licet dicere vel non eſt in poteſtate mea dicere. ſicut hic, non eſt ſoluendo dicimus de eo qui ſoluere non poteſt, ideo autem nõ eſt dicere verſu hexametro, quia cum ſyllaba breuis inter duas longas ponitur, nõ eſt dictio apta metro hexametro, perfacile.i. valde facile, eſt ſup. dicere, ſignis.i. per ſigna aqua quę eſt viliſſima rerum.i. res viliſſima, hoc eſt minimo vendi ſolet, venit.i. venditur, hic.i. hoc in loco. Scies puer vile dici quidquid facili precio emitur, vt vilis eſt panis, vbi non care emitur. vnde male accipiunt qui putant rem vilem eſſe contemptibilem, & ſordidam. veneo aũt eſt venum eo .i. vendor, & producit tam in præſenti, quàm in præterito primã ſyllabam. venio autem.i. aliquorſum eo, habet in præſenti, & in eius temporibus primam breuem, in ceteris longam. A qua ergo quæ eſt viliſſima rerum, quia duo elemẽta communia ſunt, aqua & aer, & maxima ſolet in plerisque locis eſſe aquarum copia, illic tamen cum ſit terra ſicca (vt apud Perſium: Sitiat canis Appula quantum) aqua venit .i. venditur. ſed pani eſt ibi longe pulcherrimus. intantum vt viator callidus.i. prouidus & in eo itinere ſic exercitatus, vt callum in pedibus habeat, ſoleat portare panem illum humeris ſuis vltra.i. ad vlteriora loca. Nam panis eſt, ſup. Canuſi.i. Canuſij, vel apud Canuſium lapidoſus .i. durus

non ditior.i.non carior vrna aquæ.i.quàm vendatur vrna aquæ apud Equuntium, & ita panis Equotutij commutatur cum aqua Canuſina. vel ſic, panis Canuſi lapidoſus eſt, & vrna aquæ non eſt ditior .i. melior quia vtrunque ibi malum eſt. ſed prior ſententia magis placet. Qui locus.ſ. Canuſinus, eſt olim conditus à forti Diomede. qui etiam cum Aeneam duellum inijt, cuius coxam lapide percuſſit, quantum, inquit Homerus, duo homines robuſtiſſimi ætate mea tollere non poſſent. Vnde certum eſt fortem fuiſſe. Varius Poëta, & amicus noſter, diſcedit.i.digreditur à nobis hic .i. hoc loco ca.flens mœſtus, & amicis flentibus propter diſceſſum eius. Nos peruenimus inde.i.ex illo loco, Rubos .i. ad illud oppidum exiſtentes feſſi, vtpote carpentes.i.qui carpſimus, longum iter.i.viam longâ hoc loco, & factum corruptius, .i.moleſtius, & difficilius imbri.i.perpluuiam. Poſtera tempeſtas.i.aura ſequentis diei, erat melior.i.non pluebat. ſed via erat peior, quia iam mollificata præcedenti pluuia, vſque ad mœnia Bari, oppidi piſcoſi, vbi multæ ſunt paludes, & multa ſtagna in quibus cupia eſt piſcium, & ita via lutoſa dum pluit. dehinc.i.de hoc loco, Gnatia ciuitas Pediculorum.i.illorum populorum, inter quorum ciuitates eſt extructa, lymphis .i. aquis ex flentibus iratis, quia nolunt ibi eſſe, dedit nobis riſus, & iocos, dum cupit. perſuadere.i.efficere vt credamus, thura liqueſcere .i. liquefieri, in ſacro limine.i.altari vel introitu templi. quâ rem, dicit Poëta credat Iudæus appellat.i.circuncisus, & ſine pelle.i.præputio. ab à priuatiua particula, & pelle. Credebantur, autem Iudæi à Romanis eſſe ſuperſtitioſi, vt in actibus Apoſtolorum ſatis conſtat, eo quod multa miracola à Deo inuiſibili facta aſſerebant, quæ Romani hiſtoriographi nõ credentes inuertebant, hoc eſt praue recitabant. vt apud Iuſtinum in exitu Iſraël de Ægypto, ferè omnia miracula deprauata legas, dicentem non per maris Rubri diuiſionem Ægyptios eſſe ſubmerſos, ſed per nimiam pluuiam impeditos ne fugientes perſequerentur. Credat ergo, inquit Poëta: Iudæus hoc, non ego. Nanque pro quia, ego didici in ſchelia Epicoreorum, Deos agere æuum.i.perpetuam vitam ſecurũ.i. ſeorium à cura.i.non curando res inferiores. Nec pro & non, didici ſup. ſi natura facit quid.i. aliqui miri.i.mirandi, vel aliqđ miraculum, Deos triſtes.i.ſollicitos, non demittere.i.deorſum mittere id, hoc eſt illud mirum, ſeu miraculum ex alio tecto Cæli. Brundusium autem fuit finis.i.terminus, longæ viæ, & longæ chartæ, in qua ſcribebam iter meum.

GLAREANVS.

HVC apelle, trecentos inſeris) Verba ſunt nautæ, inquit Porph. iraſcentis, cum plures naui imponatur quam pepigerat, .i.pactus erat. Alij videntur hæc puerorum verba ad nautam nimis cupidum multos accipere, quod etiamnum hodie in conſuetudine habent quanquam in conducta naui ſortaſſis habebit locus Porphyrionis expoſitio. [Ac miſſæ paſtom retinacula mulæ Nauta) Syntheſis eſt, prætere a mulæ gignendi ne, an dandi caſus ſit, per ambiguum. Porphyrion vero ait, Poſtquam obdormierunt viatores ducit nauta mulam diſiunctam paſtum, ac nauis retinacula ad ſaxum ligat. Hæc ille. Ex quibus verba per ſyllepſim accipimus viatores eos, qui naui vehebantur. [Prætextam, & latum clauum, prunæq. batillum) Acron nihil hic notat, quam prætextam purpuream exponens quæ in pectore extenditur ſenatorem, quæ verba corrupta puto, & mutila. Porph. clarius hæc expoſuit, Luſcum poëtæ riſui fuiſſe, quod magnipendere indutum ſe eſſe lato clauo ac prætexta, & de balneis publicis prunas ſibi domum à mediaſtinis afferri. Landinus per Baſillum vaſculum intellexit, prunas autem intelligi quibus ferrũ candeſcat ad inurendam reis notam. Hæc ille mihi confictiſſe videtur, & ſecutus tamen eſt eum Badius. Ad Batillum ex Plin. lib. xxxiij. cap. viij. apparet ferreum eſſe inſtrumentum palæ ſimilitudine, quo primæ præbentur. Nam vbi de duabus argenti differentijs incipit, Batilis, inquit, ferreis candẽtibus ramento impoſito, quod candidum permaneat. Probatur. Hæc Plinij verba belle cum Porphyrione conueniunt. Fieri autem poteſt, vt Landinus Catillum legerit, vt quidam alij. [Quæ ſupereſt Caudi Caponas) Obſcurius eſt ſermo, Porphyrion autem a Caupa, inquit, profectus in Coccei Neruæ villa manſiſſe ſe indicat, quæ eſt ſupra tabernas Caudij oppidi. Hæc ille. Quæ verba, ſi recte intelligo, innuunt non fuiſſe Caudij poëtam, & comites, ſed ſupra Caudium, extra viam in Coccei villa poëta tan ẽ more ſuo cauponas eius oppidi taxat, apud quas alias diuertit. Nam Venuſiam hæc etiam ducebat via. Quod autem alij ſupereſt exponunt .i. excedit, quaſi qui in Coccei villa melius accepti fuerint quàm in Caudinis cauponis, frigidum mihi videtur. [Campanum, in morbum, in faciem permulta iocatus) Ordo eſt. Permulta iocatus in campanum morbum, in faciem. Non igitur locum habet, quod noſter annotatur, in, mutat in ob, ſatis impudenter vt cetera ſoles. Quis autem ſit ille morbus, commentatores non ſatis luculenter explicant, oris videlicet fœditatem, aut arrogantiam, et Acron. Ego propemodum adducor talem quendam fuiſſe morbum, qualem hodie Neapolitanum vocant, ea eadem regione in has nationes noſtra ætate a militibus non ſine clade multorum hominum allatum, qui faciem, corpuſq. miſerrimis cicatricibus deturpare ſolet, Quem ego non minus nociuum, quam leprem puto, multiq. boni viri in ea ſunt opinione. Porphyrion vero putat ore immundo fuiſſe Campanos, atq; inde videri quibuſdam Oſcos dictos, quaſi obſcœnos, quam opinionem ridet Feſt. Pompeius. Porro Oſcos citra Circæos in Campania habitaſſe, auct. eſt Plin. lib. iij. cap. v. [Rogabat Denique cur nunquam fugiſſet) Nunquam legendum puto, non, Vnquam. Eſt autem manifeſta ironia, & ſermo perquam obſcurus, innuit enim neque cum libra farris contẽtum, neque gracilem, neque puſillum, ideoque ſæpe fugiſſe, & libram farris contemptim dixit pro demenſo, cum Demenſem quaternos continerent modios, vt auctor eſt Donatus in primam Porphyrionis ſcenâ. [Non vaga per veterem dilapſo flamma culinam) Dilapſo legit Acron, vt ſit adiectiuum à Vulcano, quod placet. Noſter bellus annotator rurſus hic auſus eſt adijcere verbum, eſt, præterea ad finem verſus coniunctionem, &, legit enim dilapſa eſt flamma culinam, & Vulcano ſummum properabat lambere tectum. Vbique deeſt illi aliquid, vbique hiat ſententiæ iunctura. Sed hic noſtræ ætatis emergendi modus eſt per ſummam optimorũ auctorum iniuriam. [Conuiuos auidos cœnam, ſeruoſque timentes) Et hic locus obſcuritatem habet ob ambiguitatem participij timentes, ſit ne ſeruorum an conuiuarum epitheton. Deinde qui rapere cœnam, qui extinguere velle intelligãtur. cum dicit, omneis videres, qui timeant, & qui timeantur, & quid timeãt Commentatores ferè ſilent, nec ego coniecturas meas vbiq; afferre poſſum. [Nam Canuſi lapidoſus, aquæ non ditior vrna) Equuntutium Canuſio præfert. Nam in Equuntutio ait bonum eſſe panem, Canuſij lapidoſum, & qui non vrnæ aquæ ditior, ſignificans æque Canuſi malam eſſe aquam atque Equuntutij. Quamquam illud ditior, quid referat panem ne an locum, ambiguum eſt. De loco, & ſi videtur durum, non eſt tamen omnino abſurdum, quippe quod verbum proximo ſequitur verſu. [Inde Rubos feſſi) In Rubos, habeant aliqui libri, ſed errant. Seruius lib. j Georg. ad illud Virg.

Nunc facilis rubea texatur fiſcina virga.

Expouit, quæ circa Rubos Italiæ abundat, plurimaque naſcatur, Allegatque hunc locum Horat. Manem. de ſanguineo virgulto intelligi poſſe putat. Quare Seruius ad hoc oppidum deducat adiectiui appellationem equidem mirabar, forte quòd rubens, a, um, non ſit vox Latina, niſi à rubis, quam rubea etiam in Virg. legi poſſit. Sed iudicent hoc, doctiores. Rubos autem Italiæ oppidum omnes habent, quod nemo opinor ignorat, Landinus Campaniæ ait. Ego Apuliæ puto, inter Canuſium, & Barium, nota etiam apud Ptolemæum nomina maxime vero ex hoc itinere.

NON, quia Mecenas, &c.) Quoniam Horatius ſæpe male audiuerat, quòd libertinæ conditionis patre, & eo precone natus eſſet, in hac Sat. vj. ſe, aliosq. humili loco natos conſolatur, atque maleuolis reſpondet, oſtendés non nobilitatem ſanguinis, ſed morum ingenuitatem eſſe dignam veris honoribus, multosq. ignobiles per virtutem nobilitatos, & ad ſummam dignitatem perueniſſe. monet tamen infimæ conditionis homines in ſuo ordine debere pſtare. & ne ſe ob id neceſſario miſeros iudicent ennmerat multa commoda priuatis hominibus conceſſa, quibus indignitate cõſtitutis carẽdum eſt. Pie autem patrem ſuũ commendat ab optima inſtitutione ſui: cuius ſe neque pigere debere oſtendit. & hęc huius Satyræ ſumma. Plurima ab Acrone argute, ſed forte non ſatis clare dicuntur. quocirca planioribus repetemus. Non qa Mœcenas, laudat Mœcenatis modeſtiam atque benignitaẽ erga humili genere natos: quãuis ipſe altiſſimo loco .i. regali proſapia genitus eſſet. Et licet Acron velit ſubintellige verbũ habes vt ſit. Non quia habes Hetruſcos, tamen nullo ſubaudito videtur plena, imò perfectior eſſe conſtructio. vt ſit ordo: O Mœcenas, tu non ſuſpendis adunco naſo .i. ſubſannas, vt plerique ſolent, homines ignotos .i. ignobiles, vt me natum libertino patre, ideo qa nemo Lydorum quidquid Lydorum incoluit Hetruſcos fines, eſt generoſior te. & ſic magis grãmatica, ſed minus eleganter dicetur: Quiſquis Hetruſcos, &c. Neutrum .n. genus plenius, & copioſius ſignificat quam &c. ideoq. plus videtur eſſe. Quidquid Lydorum, quàm quiſqs Lydorum. Erat ergo Horat. patre libertino, & precone natus. Ante poteſtatem Tulli, plenus eſt genitiuus. nam nominatiuus eſt Tullus, non Tullius. Tullus .n. vnus fuit ex ſeptem regibus Romæ ſeruilis conditionis. Tullius autem orator inſignis. ſed de eo non ſit hic mentio. fiet autem mentio de quodam Tullio, cuius hiſtoriam Acron narrat ibi. Quo tibi Tulli ſumere depoſitum, &c. regnum ignobile, propter ignobilem regem dicit. Valeri genus .i. generationem, vel de genere Valerij Publicolæ. Coactus autem eſt facere periphraſin .i. deſcriptionem, & etiam apocopen, quia Valerius in verſu hexametro poni non poteſt. Et eſt ſenſus: Tullus ſeruilis conditionis, & plerique alij quamuis ignobili genere nati eſſent, per virtutem ad ſummum imperium maximosq. honores peruenerunt. Econtrario autem Leuinus, quamuis eſſet nobiliſſimi generis, quia de Valerio Publicola originem ducens, qui cum Bruto propter Lucretiæ corruptionem Tarquinium exegit, tamen quia turpiter vixerat, nõ eſt vnquam pluris æſtimatus a populo, quàm precio vnius aſſis. & ſi populus, qui ſæpe dat honores indignis, & adimit dignis hæc fecit, quid oportet nos facere a vulgo per ſapientiam remotos? Sunt qui legant. Quid oportet nos facere, &c. Et dicunt non congruere, quòd Horat. dicat ſe remotum à vulgo, cum tamen ſe libertinum patrem habere fateatur. Sed iſti non aduertunt, quòd licet in genere a vulgo non remoueatur, in ſententia tamen, & iudicio, cum ſapientiæ ſtuduiſſet, longe remotus fuit. Legamus ergo cum Acrone: Quid oportet nos facere, &c. Nam eſto, inquit, quòd populus mallet honorem dare Leuino propter nobilitatem quamuis eſſet malignus propter turpem vitam, quàm Decio nouo .i. qui nũquam prius fuit in dignitate, nec natus ab ijs, qui in dignitate fuerunt. Talis enim nouus homo dicitur. & ſi etiam Appius plebis defenſor moueret Decium ab honore magiſtratus, q d ſup. oporteret nos remotos vulgo de hac re ſentire? Dicit Horatius transferens ad perſonam ſuam. Ego ſup. dicerem, quòd ſi pro quia, non eſſem natus ingenuo patre: Appius ſup. moueret me. vel etiã merito, & ſine iniuria quamuis eſſem melior quoniam non q eſſem .i. quieuiſſem in propria pelle .i. in proprio ordine. Per quę verba hoc mihi videtur velle dicere, quòd homines ignobiles non ſint ſubſannandi, dũmodo ſint boni, nec tamen ad nobilium dignitatem ſublimãdi, ſed debent in ſua pelle quieſcere. Quod prouerbiale Acron eſſe dicit. Al. tractum putant ex fabulis Æſopi. In qbus aſinus volens timeri: pellẽ leonis quam inuenerat, induit: ac ſuam exuit, atque ita ad concilium animalium accedens, omnibus timori fuit donec agnoſceretur vox eius. qua cognita, & pelle leonis detracta, omnibus ridiculus fuit. Sed fulgente trahit. alia .n. obiectio talis eſt. Quamuis cõſulous, ac melius eſſet quenque in ſuo ſtatu ac ordine manere, tamen gloria ſuo ſplẽdore tam ignobiles, quam nobiles ad dignitatem affectandam trahit, atque conſtringit. Ad hoc reſpondet Poëta oſtendens eam gloriam, & ambitionem multas moleſtias, multam inuidiam, multaqua incõmoda afferre, imò plurimis, dum nimiam celſitudinem quęrunt, opprobrium, ac infamiã, eo quòd dum ad nouas dignitates accedimus, vita noſtra antea ignota, & non inquiſita ab omnibus inquiritur. Ordo eſt. O Mœcenas, tu non ſuſpendis adunco naſo .i. non irrides, ne ſubſannas. vt .i. ſicut, plerique ſolent ignotos .i. ignobiles, vt me natum patre libertino .i. libertinæ conditionis, qui .ſ. ſeruus fuerat, ſed per manumiſſionem libertate donatus, & libertinus factus. Non inquam faſtidis, aut ſubſannas ignobiles, ideo quia nemo Lydorũ eſt generoſior te, quidquid, id eſt quicunque eorum incoluit, id eſt habitauit olim, Etruſcos fines, id eſt Etruriam, ſeu Thuſciam. Nec ideo quòd, id eſt quia, auus maternus, atque paternus fuit tibi, qui ambo imperitauerint olim magnis legionibus .i. qui magnarum legionum imperia tenuerint. vnde dicitur in principio Carm. Mœcenas atauis edite regibus. Ideo autem nõ ſuſpendis naſo adunco, id eſt non irrides ignotos, cum, id eſt quoniam, tu negas referre, id eſt intereſſe quali parente quiſque ſit natus, dum, id eſt dummodo, ſit ſupple ingenuus, id eſt nobilis, & liberalis in moribus tu perſuades tibi hoc vere quod ſequitur, ſcilicet multos viros nullis, pro non & vilis, non ortos vilis parentibus, id eſt quorum parentes tam ignoti ſunt, ac ſi nulli fuiſſent vixiſſe, &, id eſt ſimul probos, & auctos, id eſt accumulatos, amplis honoribus, id eſt dignitatibus ante poteſtatem Tulli regis Romanorum, qui ex ſeruo Rex factus eſt, & ante ignobiles Regnum Tulli, id eſt antequam ignobilis Rex Tullus regnaret. Contra, id eſt econtrario tu perſuades tibi vere Leuinum, nobilem, ſcilicet illum virum, ſed malis

* aegre leg. Bóſ.

ARGVMENTVM.

Veram nobilitatem non generis, & ſtemmatum antiquitate, aut quauis aliare, ſed ſola virtute conſtare.

SATYRA VI.

NON, quia Mœcenas Lydorum quidquid Eruſcos
Incoluit fineis, nemo generoſior eſt te:
Nec, quòd auus tibi maternus fuit, atque paternus
Olim qui magnis legionibus imperitarint:
Vt plerique ſolent, naſo ſuſpendis adunco
Ignotos; vt me libertino patre natum.
Cum referre * negas, quali ſit quiſque parente
Natus, dum ingenuus: perſuades hoc tibi vere:
Ante poteſtatem Tulli. atque ignobile regnum,
Multos ſæpe viros nullis maioribus ortos,
Et vixiſſe probos, amplis & honoribus auctos,
Cuncta Leuinum Valeri genus, vnde ſuperbus
Tarquinius regno pulſus fuit, vnius aſſis
Non vnquam precio pluris licuiſſe, notante
Iudice, quem noſti, populo: qui ſtultus honores
Sæpe dat indignis: & famæ ſeruit ineptus:
Qui ſtupet in titulis, & imaginibus. quid oportet
Non facere à vulgo longe, lateque remotos?
Nanque eſto, populus Leuino mallet honorem,
Quam Detio mandare nouo: cenſorque moueret
Appius, ingenuo ſi non eſſem patre natus
Vel merito, quoniam in propria non pelle quieſſem.
Sed fulgente trahit conſtrictos gloria curru
Non minus ignotos generoſis. quo tibi Tulli
Sumere depoſitum clauum? fierique tribunum?
Inuidia accreuit: priuato quæ minor eſſet.

moribus, etiam genus .i. de genere, Valeri, pro Valerij, per apocopen, vel ſyneræſim, vnde .i. a quo ſ. Valerio Publicola Tarquinius Superbus ſeptimus, & vltimus Rex Rom. fuit pulſus .i. a ciuitate Romana exactus, non licuiſſe .i. non fuiſſe æſtimatum, vnquam pluris, precio vnius aſſis, & hoc populo iudice notante .i. repræhendente mores eius quo noſti .i. vt noſti, ſecundum Acronem, vel ſic. Et hoc dico eo iudice quo noſti .ſ. factum eſſe, videlicet populo notante. Si de congruitate dubitas puer, ſcies quòd licuiſſe regit genitiuum pluris, propterea, quòd verba precium, aut mercedem connotantia, precium, vel mercedem in ablatiuo regunt, præter has dictiones tantum quantum, plus, & minus. quæ cum ſuis compoſitis ſi ſine ſubſtantiuo ponantur, in genitiuo reguntur. vnde dices: Emi equum tribus aureis, & non pluris. Item quanti emiſti equum? tribus aureis. Quanti vendis panem tuum? non pluris quàm alij, fortaſſe etiam minoris .i. minori precio. Genitiuus autem pluris, quia comparatiui gradus eſt, regit ablatiuum precio, & precio, quaſi ſubſtantiuum, regit genitiuum vnius aſſis. Licuiſſe autem paſſiue ſignificat .i. æſtimatum eſſe, hoc eſt populus non iudicat Leuinum quamuis nobilem pluris, quam vnius aſſis precio valere, qui populus eius ſtultus dat ſæpe indignis honores, & eius ineptus, & inſulſus inſeruit .i. innititur, famæ .i. ſequitur famam. Qui etiam ſtupet .i. ſtupore afficitur, & miratur, in titulis .i. nominibus dignitatum, & in imaginibus, quas nobiles, aut in foro, aut in ſtemmate habent, ſi ergo populus hoc fecit, quid oportet nos .i. nos ſapientes facere remotos longe, & late a vulgo .i. ab opinione, & errore, ſtultoq. iudicio vulgi. Nanque, pro quia, eſt oppoſito, quod populus mallet .i. magis vellet mandare .i. committere, honorem .i. magiſtratum, ſeu dignitatem, Leuini nobili, ſed ignauo, quàm Decio nouo .i. ignobili, & qui nunquam prius in honore fuit cōſtitutus, quamuis gnauus, & vtilis eſſet, & Appius cenſor .i. morum iudex, & corrector moueret ſup. Decium, quid ſup. de hoc ſentiēdum eſſet? Reſpondet Poëta, vel .i. etiam merito, ſine iniuria diceret ſup. me depoui, & moueri, ſi non eſſem natus patre ingenuo .i. qui neque ſeruus vnquam fuit, neque ex ancilla natus eſt, quia tunc non quieſſem .i. non quieuiſſet, in propria pelle .i. per allegoriam in proprio ſtatu, & ordine. Quidā in tertia perſona legunt: Ingenuo ſi non eſſet patre natus. Vel merito, qm̄ in propria non pelle quieſſet. & illis facile eſt inuenire ordinem, ſed nos auctoritatem Acronis ſequemur. Nam modeſtius de ſe loquitur Poëta q̄ de ipſo Decio? q.d. Neſcio quid dicā de Decio, ſed me quidem dicerem merito moueri, ſi non eſſem nobilis. Sed inquit Poëta, nos videmus, quod gloria .i. ambitio, ſeu cupiditas gloriæ trahit, allicit curru fulgente, in quo ſedet, eo quod ſummus magiſtratus curru veheretur, non minus .i. æque, ignotos .i. ignobili genere genitos, generoſis .i. q. generoſos, & nobiles .i. omnibus iucunda eſt ipſa gloria, & omnes tendunt ad eam. vnde dicit, conſtrictos .i. quaſi a cupiditate naturali coactos ad gloriam appetendam. Reſpondet ad hoc poëta vtens quadam admiratione, aut figurata quæſtione, quæ reſponſionem non deſiderat. Quo inuidiæ .i. ad quam inuidiam, q.d. ad maximam, accreuit tibi ò Tuli ſumere, &c. & ita illud totum, Sumere depoſitum clauum, fieriq. tribunum eſt ſuppoſitū eius verbi accreuit. ille genitiuus inuidiæ regitur ab aduerbio quo. ſicut.n. dicimus eo rerum .i. ad eas res, & eo inuidiæ .i. ad eam inuidiam peruenit, ita etiam quo rerum, & quo inuidiæ. Quia tamen multi textus habent inuidia accreuit, poteſt eſſe ordo, O Tuli qui a Cæſare, eo quod Pompeianus eſſes, à ſenatu motus, poſt mortem Cæſaris ad ſenatorem, tribunitiamq. dignitatem quamuis ignobilis eſſes rediſti, quo .i. quouſque, vel inquantum, accreuit tibi inuidia ſumere .i. quia ſumpſit, clauum .i. latum clauum .i. veſtem ſenatoriam, depoſitum .i. quam depoſuiſti, iuſſu Cæſ. & fieri tribunum (Porphyrio offenderat ſcriptum. Fieriq. tribuno) Quia factus es tribunus, quæ inuidia eſſet minor priuato .i. ſi manſiſſes priuatus, hoc eſt ſine dignitate illa? Sunt qui per clauum intelligunt gubernaculum, eſt enim gubernaculū nauis, ſed melius eſt de veſte ſenatoria, quæ laticlauus dicitur, cum Acrone interpretari. Verum cōformior eſſet ordo, ſi legatur inuidiæ quam inuidiam. Tu legas vti placet. Quia dum quid mihi placeat indico, legem alijs non præſcribo.

ASCENSIVS.

Nam vt quiſque inſanus nigris mediū impedijt crus
Pellibus; & latum demiſit pectore clauum:
Audit continuo, quis homo hic? aut quo patre natus?
Vt ſi qui ægrotet, quo morbo Barus: haberi
* Vt capiat formoſus: eat quacunque: puellis
Inijciat curam quærendi ſingula: quali
Sit facie, ſura quali, pede, dente, capillo:
Sic qui promittit, ciueis, vrbem ſibi curæ,
Imperium fore, & Italiam, & delubra deorum:
Quo patre ſit natus, num ignota matre inhoneſtus,
Omneis mortaleis curare, & quærere cogit.
Tu ne Syri Damæ, aut Dionyſi filius. audes
Deijcere è ſaxo ciueis? aut tradere Cadmo?
At nouius collega gradu poſt me ſedet vno.
Nāque eſt ille, pater quod erat meus hoc tibi Paulus
Et Meſſalla videris. at hic ſi ploſtra ducenta,
Concurrantque foro tria funera: magna ſonabit
Cornua quod, vincatque tubas. ſaltē tenet hoc nos.

NAm vt quiſq; &c.) Oſtendit quomodo magiſtratus omnis inuidiæ ſubiaceat, & quomodo multi dū ſine merito gloriam affectāt, in infamiam incurrunt. Nam exiſtētium in nouo magiſtratu vita, & genus inquiritur. priuatorū autem latere ſolet. Periphraſticos aūt .i. circumlatorie deſcribit magiſtratus aditionem. nā nigra calceamēta Lunis inſcripta, item ad medium vſque crus porrecta olim Solis nobilibus, & in magiſtratu exiſtentibus competebant. Sicut ergo Barrus perditi amoris iuuenis, dum cōptus, atq; cultus ſe per vicos puellis oſtentabat vt formoſus iudicaretur, oībus curā inijciebat inquirendi quali facie, ſura, pede, dente, atque capillo eſſet, ita eorum qui per magiſtratus aditionem nobiles haberi volūt, vita ac genus inueſtigatur, atque ſi ſeruilis, aut ignobilis alioquin conditionis inueniuntur ab omnibus deſpiciuntur. diciturque eis ſingulis: Tu ne filius Syri Damæ aut Dionyſij .i. alicuius ſerui aut ignobilis, audes ciues, aut nobiles deijcere è ſaxo Capitolino? Vbi ſcies quod qui magiſtratum aliquem doloſe aut factioſe tentabant adire, ſolebant deprehenſi è ſaxo Capitolino præcipitari, quadam iuſta ratione, qua ſancitum eſt: vt qui nimis ſublimari voluit, cogatur humiliari cum præcipitatur. Sed quia (dicit enim Iuuen. Sat. ij. Loripedem rectus derideat: Aethiopem albus, &c.) nemo alium corripere opportune poteſt, in quo ipſe corrigendus eſt, ideo ignobilis conſtitutus in dignitate non videtur auctoritatem habere præcipitandi eos, qui ſimilem dignitatem affectabant. Textus ferè habent Syridamæ, pro vna dictione ego vero arbitror cum diſtinctione legēdum eſſe: Syri, Damæ, aut Dionyſi filius. vt ſint tria nomina. nam Syrum ſeruum ex Syria vocare ſolent Comici. Damā autem alibi vilem, & ignobilē teſtatur Poëta. Dionyſius autem homo humilis cōditionis fuit, Cadmus autem, ſecundum Acronem & Porphyrionē, crudeliſſimus tortor, ſeu carnifex fuit. Sunt autem qui legāt chamo .i. vinculo. de quo in pſalmis. In chamo, & fræno. Leges autem Deijcere e ſaxo. nā aliter verſus non ſtaret, quàuis latinitas bona eſſet. At Nouius collega, &c. hunc locum varie intellectum video. primo ſic, vt is qui à populo reprehenditur, quod cū eſſet homo libertinæ cōditionis, auderet accipere imperium, & auctoritatem puniēdi ciues atque nobiles, reſpondeat populo: Verum eſt, quod ſim filius Damæ, aut Dionyſij, aut Syri, ſed tā ſum nobilior quam Nouius, quia ipſe ſedet vno gradu poſt me. eſt.n. libertinus ſicut pater meus, cum ego ſim liber. Reſpondet populus. Non ne hoc .i. propter, hoc, quod Nouium præcedis in dignitate videris tibi Paulus. aut Meſſala .i. nobiliſſimus iuriſconſultus? q.d. populus, non multum eſſe viciſſe Nouium hominem libertinæ cōditionis, & ignauum Ad hoc reſpondet reprehenſus prætendens magnæ gloriæ eſſe præcedere Nouium, cum ſit excellētis virtutis in clamādo. nam vocem habuit tam magnam, quòd licet ducēta plauſtra, & tria funera .i. pompæ funebres in foro concurrerent, ipſe vinceret cornua, & tubas, quibus in funere vtebantur. Et ita ſine dubio Poëta Satyrice carpit Nouij vehementem garrulitatem. & opinor hanc eſſe mentem Poëtæ. Alij tamen, quia certum eſt Horatium fuiſſe libertino patre natum, & quia in textu ponitur me, cum dicitur Poſt me ſedet, ideo volunt quod Poëta de ſe loquatur, ſed non procedit, quia immediate infert. Nunc ad me redeo, ſignificans ſe non loqui de ſe, ſed de eo quem populus,

* Hic vt, aduerb. addi vult Bōſ. vt hic incipiat periodus ſequens Si, legit hic Bonſ. Vnde ad longū ſup. ea re illum annot.

populus, eo quòd libertinę conditionis eſſet, reprehenderat ma giſtratum adijſſe. Aduerte autem quòd nonnulli volunt Nouiũ eſſe fictitium nomen, quaſi dicatur nouus homo. Vno gradu lata poſt erat lex, vt nemo in quatuordecim primis gradibus theatri ſederet, qui non haberet cenſum equeſtrem .i. quadrigenta ſeſtertia. Vnde euenit vt multi ignobiles etiam lenonum pueri cẽſum equeſtrem habentes tempore Domitiani (vt conqueritur Iuuenalis) ſederent in illis gradibus, vnde nobilium pueri, & ipſi nobiles pauperes eiecti erant. videtur autem tempore Horatij ratio dignitatis habita, vt ingenuus præcedere libertinum, & libertini alium libertini filius libertinum, & filius ingenui filium libertini. omnes autem ad equeſtrem ordinem prouecti illic locum habuerunt. vnde dicitur Collega .i. eiuſdem ordinis .ſ. equeſtris. Funus, dicitur pompa illa quæ in ſepeliendis nobilibus exhibebatur. & videtur à funalibus .i. funibus piccatis, aut ceratis, & incenſis nomen accepiſſe. Saltem tenet hoc nos. reor eſſe ironicam reſponſionem populi dicentis. Saltem hoc nos ſolatur vt ſuſtineamus, alioqui indignaremus ꝙ libertinus equeſtrẽ ordinem teneret. vel eſt reſponſio conſimilis Poetæ. Ordo eſt. Nam pro quia, vt quiſque .i. vbi primum aliquis (ſic Bonfinis.

Quiſque inſanus. Eſt autem notanda locutio Quiſque inſanus. & opinor veram lectionem eſſe, Nam vt quiſquam .i. quiſpiam) inſanus .i. ambitione inſaniens, impedijt .i. cinxit, medium crus .i. genua, nigris pellibus .i. mollibus ocreis nigri coloris crura vſque ad genua ambientibus, quæ hodie in vſu plurimo ſunt etiam ignobilibus. Sed

Impedis. aduerte ſignate dictum eſſe impedijt crus. Nam quibus ſe nobiles ornant qui lento gradu incedere poſſunt, ignobiles ſe impediunt. Eſt autem impedire pedes aliquo implicare ne procedãt. vnde omnis prohibitio proſperi proceſſus rei, dicunt impedimẽ

Expedio. tum. Contrarium aũt ſignificat expedio, quod eſt extra impedimentum pono, Notum autem puto verſum ita legi debere, Nigris medium impedijt crus, nõ Nigris impedit medium crus. & vt pro poſtquam, demiſit .i. deorſum miſit, pectore .i. de pectore, latumclauum .i. veſtem ſenatoriam, audit continuo quando incedit per viam publicam à ſeſſoribus percunctari, quis homo eſt hic, aut quo patre eſt natus? vt .ſ. quemadmodum, ſi is ſupp. qui ægrotet .i. laboret, ſupple eo morbo .i. ea ægritudine animi, hoc eſt ſtultitia, quo morbo Barrus ſupple ægrotauit, qui ſtultus in amoribus puellarum eis complacere ſtuduit, ægrotet inquam, vt cupiat haberi .i. reputari à puellis formoſus, ipſe inijciat puellis quacunque .i. per quamcunque viam eat, curam .i. ſollicitudinem, quærendi .ſ. ſcrutandi ſingula, ſupple membra eius, vtpote quali facie ſit, quali ſura ſit. eſt autem ſura illud carnoſum quod eſt poſt tibiam ſub poplite. Poples autem eſt contra genui fle-

Sura. xura illa. & ſolent homines fortes, & pulchra crura habentes ſuras magnas, & claras habere. Item quali pede ſit, quali dente, & quali capillo .i. qualibus dentibus, pedibus, capillis (Bonfinis quia hunc ordinem non capit, vult ita legi textum, habeas vt, Si cupiat. ſed nihil mutem. (Sic .i. eodem modo, ille ſupple qui promittit .i. pollicetur ambitioni ſuæ ciues, vrbem, imperium, Italiam .i. totam illam regionem, & delubra .i. templa deorum, vel porticus templorum, fore .i. futura eſſe, ſibi curæ .i. à ſe curanda, eo quòd magiſtratum talem gerat, vt cenſor qui regit ciues & mores ciuium, ædiles vrbem .i. ædes in vrbe dictatores, conſules, imperatores, imperium, & ſic de alijs, cogit .i. impellit, omnes mortales .i. homines cuiuſcunque ſexus, & fortunæ ſint, curare, & quærere quo patre ſit natus, num .i. an ne, ſit inhoneſtus .i. ignobilis, & minus honorandus, matre ignota .i. propterea quod mater ſit ignobilis. Dicit enim populus, quando intelligit aliquem ignobilem accepiſſe iuriſdictionem in ipſos ciues, & nobiles, Tune .i. nunquid tu, ſupp. exiſtens filius Syri .i. alicuius ſerui ex Syria, aut Damæ .i. alicuius ſcurræ, ſicut Dama fuit aut Dionyſius, pro Dionyſij .i. alicuius paraſiti audes deijcere .i. deorſum iacere, hoc eſt præcipitare è ſaxo, ſup. Capitolino, ciues qui .ſ. ſiniſtre affectabant magiſtratum, aut tradere ciues Cadmo .i. illi tortori, & carnifici crudeliſſimo præcipitandos, aut tradere chamo .i. vinculo, & carcer, aut ſuſpendio, vt volunt Landinus. & veroſimilius eſt, quia ſaxo præmiſit, nec Romanum nomen eſt Cadmus. Et ſi Cadmus ſit tortor, eius officio eſſet deijcere ſaxo, Reſpondet repræhenſus populo, At pro ſed, hoc eſt quamuis ſim ignobilis ſum tamen nobilior Nouio, & ita poſſum hunc magiſtratum bene adire. Nam Nouius vir ille libertinus collega, id eſt mecum in equeſtri ordine conſtitutus, ſed poſt me in theatro, & foro vno gradu. nanque pro quia, ille .ſ. Nouius, eſt ſupp. illud quod pater meus erat, hoc eſt libertinus. Reſpondet populus indignatus, ꝙ propterea ſe magnipendit, ꝙ Nouium præcedere queat. Nunquid tu videris tibi Paulus, & Meſſala .i. nobiliſſimus iuriſconſultus, hoc .i. propter hoc, ꝙ Nouium præcedis? Reſpondet iterum repræhenſus, At pro ſed? q.d. attamen quamuis propterea non ſim Paulus aut Meſſala, tamen glorioſum eſt talem virum præcedere. Nam hic videlicet Nouius ſi ducenta ploſtra (aut plauſtra) .i. currus habentes rotas ferratas, & tria funera .i. tres pompæ funebres inſtructæ ſolenniter, concurrant .i. ſimul ſint in foro, ipſe tamen ſonabit ſupple tam magna .i. tam magnæ, & tam altæ. eſt enim nomen pluralis numeri pro aduerbio poſitum, nec poteſt eſſe ablatiui caſus, vt indicat verſus, ꝙ vincat .i. excedat cornua, & tubas quæ inflantur in pompis magni funeris? Reſpondet populus vel poëta ironice, ſed melius populus, Si mihi credis, ſaltem hoc .i. hæc res quòd tam vehementem vocem habet, tenet nos .i. contentos facit.

Nunc ad me redeo libertino patre natum:
Quem rodunt omnes libertino patre natum;
Nunc, quia Mœcenas tibi ſum conuictor: at olim
Quod mihi pareret legió Romana tribuno.
Diſsimile hoc illi eſt: quia non vt forſan honorem
Iure mihi inuideat quiuis: ita te quoque amicum:
Preſertim cautum dignos aſſumere, praua
Ambitione procul. felicem dicere non hoc
Me poſſum caſu: quòd te ſortitus amicum.
Nulla etenim mihi te ſors obtulit. optimus olim
Virgilius. poſt hunc Varius dixere, quid eſſem.
Vt veni coràm: ſingultim pauca locutus,
Inſanus nanque pudor prohibebat plura profari:
Non ego me claro natum patre, non ego circum
Me Satureiano vectari rura caballo,
Sed, quod eram, narro, reſpondes (vt tuus eſt mos)
Pauca: abeo; & reuocas nono poſt menſe: iubesque
Eſſe in amicorum numero. magnum hoc ego duco.
Quòd placuit tibi, qui turpi ſecernis honeſtum:
Non patre præclaro, ſed vita, & pectore puro.
Atqui ſi vitijs mediocribus, ac mea paucis
Mendoſa eſt, natura alioqui recta. velut ſi
Egregio inſperſos reprendas corpore næuos:

ASC. Nunc ad me redeo, oſtenſum eſt quomodo qui ex humili progenie nati ſunt, debent in ſuo ſtatu permanere ſi volunt inuidiam, & odium nobilium effugere. Nam merito quodam modo videntur odio proſequẽdi, qui altiorem gradum quam generi ſuo conueniat affectant, aut ſortiti ſunt. Non enim virtus ſed fortuna dignitates largitur, quod liquido conſtat. Nam ſi virtuti neceſſario darẽtur (ſicut dari deberent) dignitates, ſequeretur quòd vt quiſque optime viueret ita maximam obtineret dignitatem, cuius contrarium videmus. Nunc ergo oſtẽdit auctor noſter exẽplo ſui differentiam inter ea, quæ fortuna nobis obijcit, & quæ certo merito, & ratione obtinemus, dicens, quòd quia natus eſt humili patre, vtpote libertino, & præcone, ideo potuerunt plurimi ſibi inuidere, quòd olim à Marco Bruto tribunus militum factus eſſet, quia hoc ſupra genus ſuum fortuito euenerat. Veruntamen immerito inuiderent, quòd Mœcenatis amicitiam nactus ſit, Nam eam per virtutem, non per caſum, aut aſtutiam obtinuerat. Non enim Mœcenas talis erat, qui aliquem indignum in amicorum numerum aſſumeret. Quod vero maturo iudicio aſſumptus ſit probat ex multis. Primo, quia optimorum virorum commendatione, quales ſunt Virg. & Varius, qui noluiſſent aliquem indignum cõmendare. Secundo, quia non lepore aut venuſtate linguę placuit, ſed ſola virtute. Nam cum primum oblatus eſſet Mœcenati vix loqui potuit, & genus ſuum profeſſus eſt. Tertio quia non ſubito motu aſſumptus eſt, ſed poſt interuallum nouem menſium. Vnde concludit Poëta magnum eſſe tali viro placuiſſe, qui ſcit ſecernere honeſtum à turpi. & hoc propter vitæ, & conſcientiæ puritatem, tametſi pauca mediocria vitia fortaſſis habeat, quę ſic tolerari debent, quemadmodũ næui, id eſt par

6

ux

Si neque auaritiam. neque ſordeis, ac mala luſtra*
Objiciet vere quiſquam mihi: purus, & inſons.
(Vt me collaudem) ſi viuo, & carus amicis:
Cauſſa fuit pater his: qui macro pauper agello
Noluit in Flaui ludum me mittere Magni:
Quò pueri magnis è centurionibus orti,
Leuo ſuſpenſi loculos, tabulamque lacerto,
Ibant* octonis referentes idibus æra.
Sed puerum eſt auſus Romam portare, docendum
Artes, quas doceat quiuis eques, atque ſenator
Semet prognatos. veſtem, ſeruoſque ſequenteis
In magno vt populo ſi quis vidiſſet: auita
Ex re, præberi ſumptus mihi crederet illos.
Ipſe mihi cuſtos incorruptiſſimus omnes
Circum doctores aderat. quid multa? pudicum,
Qui primus virtutis honos, ſeruauit ab omni
Non ſolum facto verum opprobrio quoque turpi:
Nec timuit, ſibi ne vitio quis verteret, olim
Si precor paruas, aut, vt fuit ipſe, coactor
Mercedes ſequerer:neq; ego eſſem qſtus. ob hoc,nũc
Laus illi debetur, & à me gratia maior.

ut maculæ in formoſo corpore. Nam candida corpora plerunque næuos inſperſos habent, nec tamen ideo ſunt contemnenda. Si neque auaritiam, &c. Cauſa fuit pr h s, &c. quia vero patris ignobilitatem profeſſus eſt poſſet quis dicere nõ veroſimile eſſe quòd habet probos, & ingenuos mores, ob quos fuerat à Mœcenate ſuſcipiendus. Virtutes enim, & ſcientię eruditione bona, atque ſtudio diligenti acquiruntur. quapropter cum fuerit pauper, & ignobilis pater eius, non videtur probabile, quòd filium ſuum erudire fecerit. Ad hoc reſpondet poëta oſtendens ſe vt beneficio, & cuſtodia Patris à magnis vitijs immunem euaſiſſe, & ab eodem ad ludum, ſeu ſcholas bonarum artium, quas equitum, & ſenatorum filij addiſcere deberent, adductum eſſe in tam honeſtis veſtibus, & tam frequenti comitiua, quòd qui eum ſic vidiſſet, crederet eum tales ſumptus ex rebus aui ſui ſibi derelictis facere. Quod ſi quis dicat. hoc vitio eſſe dandum patri, qui ſupra vires patrimonij, ac rerum ſuarum filium erudiri fecerat, quoniam conſultius videtur pecunias, quas in erudiendo filio abſumpſit, illi poſſidendas relinquere, ne filius ob inopiam cogatur idem vile officium exercere, quod ipſe pater exercuit, ad hoc reſpondens Poëta dicit, quòd pater hoc non timuit, quia non putauit turpe eſſe filio liberaliter erudito parua lucra ſectari. In qua redat nobis poëta bonam doctrinam vt ſimus diligentes, & non parci circa liberorum eruditionem. pecunię. n. deperditę redimi & recuperari poſſunt, ſed tempus adoleſcentię volat irrecuperabile. Monet etiam vt laudatum præceptorem filij noſtris deligamus, qui eos ad virtutem, & bonos mores, non ad auaritiam inſtruat. Nam licet illis temporibus omnes in dignitate conſtituti docti erant, & periti literarum, tamen diuites, qui filios ſuos magis ad diuitias accumulandas, quam ad honores deſtinabant, ſolebant eos mittere ad calculatores .i. ad eos, qui calculis, ſeu denarijs protectilibus, docebant computare, & ſummas ex varijs precijs colligere, vt, ſcilicet ſciant artem ſcribendi, & computandi per quam poſſent ſcire precia rerum particulatim vendendarum, ſicut hodie plures tales ludi aperiuntur, in quibus mercatorum filij eadem addiſcunt. Nobilium autem pauci erudiri cupiunt. Ordo eſt. Ego redeo nunc ad me natum patre libertino, quem omnes rodunt .i. latenter carpunt, & diffamant, tanquam natum libertino patre, & dico ſup. ꝙ ò Mœcenas, quia ego ſim nunc tibi conuictor. i. aſſidue tecum viuens, & quòd legio Romana. i. certa portio exercitus Romani pareret olim, quando ſub Bruto tribunus militum eram mihi tribuno militum, hoc .ſ. eſſe amicum, & conuictorem tuum, eſt diſſimile illi .i. quo eram tribunus militum, quia vt .i. quomodo quiuis .i. quicunque inuideat .i. poſſit inuidere mihi forſan, iure .i. merito, honorem .i. dignitatem tribunatus, non ita. i. non eodem modo, inuideat ſup. mihi iure, quoque. i. etiam te amicum .i. quòd te habeam amicum preſertim .i. præcipue, te exiſtentem cautum .i. prouidum aſſumere, id eſt in aſſumendo dignos amicitia, exiſtentes .ſ. procul, id eſt longe, à praua, id eſt iniuſta, & pernicioſa ambitione .i. cupiditate honoris. Cauſſam addis, quia ego non poſſum me dicere felicem caſu. i. caſualiter, & fortuna, hoc, id eſt in hoc quòd ſum ſortitus te amicum. etenim, quia certe nulla ſors .i. nulla fortuna, & caſualis euentus obtulit mihi te. Sed Virgilius optimus, & integerrimus vir, qui non vellet mentiri, & Varius etiam optimus vir, dixere, id eſt dixerunt tibi, quid eſſem. Virgilius ſupple dixit olim, id eſt multo ante, & Varius poſt hunc, vt, id eſt poſtquam, veni coram ſupple conſpectu tuo, ego locutus pauca, ſcilicet verba, ſingultim, id eſt per interualla, ſicut faciunt ſingultientes (nanque, pro quia, pudor, id eſt verecundia infans, id eſt compeiens infantibus, vel faciens me infantem, id eſt neſcientem loqui, prohibebat profari, id eſt proloqui plura) non narro me natum claro patre vectari, id eſt frequenter vehi, caballo, id eſt ab equo belligero, Saturelano, id eſt in Satureianis fundis Apuliæ, vbi optimi ſunt equi nato, circum rura. Sicut faciunt nobiles, qui potentiam ſuam oſtentant equitando frequenter circum villas, & pagos ſed narro ſupple me eſſe illud quod eram. Tu ò Mœcenas reſpondes pauca ſicut tuus mos, id eſt tua conſuetudo eſt, & ego habito reſponſo abeo. i. diſcendo, tu reuocas me poſt, id eſt poſtea, nono mẽſe, hoc eſt poſt nonum menſem, vel iam nono exiſtente menſe, & iubes me eſſe in numero amicorum tuorum. Ego duco, id eſt reputo, æſtimo hoc eſſe magnum, ꝙ placui tibi qui ſecernis, id eſt ſegregas, & diſcernis, honeſtum, id eſt virum honeſtum vel rem honeſtam, a turpi. Atqui, id eſt ſed certe, ſi mea natura eſt mendoſa, id eſt contaminata, mediocribus ac paucis vitijs, ipſa eſt alioqui, id eſt aliter, hoc eſt à magnis, & multis, recta, id eſt impolluta, quia neque magna, neque multa habeo vitia, vnde ſic me repræhendes, velut ſi repræhendas næuos. i. paruas maculas, inſperſos corpore egregio. i. præter cetera formoſo. Aduerte grammatice, melius legas inſperſos. vt ſit dictio compoſita. quàm inſparſos. Nec obſtet ꝙ compoſitum cum hac præpoſitione in, ſæpe datiuum regit. Nam virtute præpoſitionis etiam ablatiuum regere poteſt. vt quarto Æneidos: Hærent infixi pectore vultus, &c. Sic & hic, Inſperſo corpore. Egregium autem dicitur quod extra gregem, id eſt vulgatem multitudinem, hoc eſt quod cetera ſui generis excedit. Si quiſquam non objciet mihi vere auaritiam in nimis auide acquirendo, neque ſordes in nimis ſordide expendendo, neque objciet Luſtra, id eſt Lupanaria: mala, id eſt nocua, & pernicioſa? quia curauit quædam tolerabilia. de quibus alibi, Huc æquum eſt iuuenes deſcendere, non alienas Permolere vxores, &c. mala autem putat quæ virilem animum effœminant, & patrimonium abſumunt, ac iuuenem infamem reddunt. Chriſtiano autem homini omnis fornicatio mala eſt. Licet autem Horatius in Venerem indulgentior fuerit, quàm vt omnem damnaret, non tamen dicam cum Bonfine, luſtra, id eſt tempora, mala, id eſt male expenſa, quia luſtra pro luparum, id eſt meretricum cubilibus aptius cum ſuperioribus hærent. ſicut enim ari male acquirendo, & auendo proprie peccant, & ſordidi nimis parce vtendo. ita venerei nimis prodigendo. Si inquam vt me collaudem, hoc eſt dato quòd liceat mihi me collaudare, viuo purus, & inſons ab huiuſmodi magnis vitijs, & ſi viuo charus .i. iocundus, & acceptabilis amicis meis, pater meus, quem alij propter ignobilitatem generis vilipendunt, fuit his rebus, vel his virtutibus quas habeo, & fugæ vitiorum, quæ non habeo cauſa, qui, ſcilicet pater exiſtens pauper in agello macro, & per hoc infœcundo: noluit me mittere in ludum, id eſt ſcolas, ſeu locum exercitij literarij. Flaui, pro Flauij. more ſuo, id eſt illius calculatoris, & arithmetici, quod, id eſt ad quem ludum magni, id eſt nobiles, & potentes pueri, orti, id eſt nati ex magnis Centurionibus, ibant ſuſpenſi læuo, id eſt ſiniſtro, lacerto, id eſt brachio, id eſt habentes ſuſpenſos ſub læuo brachio, loculos, id eſt ſaculos, in quibus habebant calculos, id eſt paruos lapillos, vel denarios protectiles, quibus faciebant computum, aut continentes tabulam. vnde addit, que pro &, tabulam ceratam, in qua ſcribebant varias debitorum, aut preciorum ſummas quas in vnam generalem redigebant, ibant inquam referentes, id eſt portantes ad præceptorem ſuum, Idibus octonis, id eſt quæ in ſingulis menſibus octo ſunt, æra, id eſt ſcolaticam mercedem. Nota quòd omnes dies menſium tribus nominibus ſignificantur, aut enim Calendæ ſunt, aut Nonæ, aut Idus, primus autem cuiuſlibet menſis dies Calendæ dicuntur ſequentes quatuor in octo menſibus, & sex in quatuor menſibus Nonæ, qui notantur per hanc vocem, imò. vt per i, Iulius, per m, Martius, per m, Maius, & per o, October. Et poſt Nonas in ſingulis menſibus octo ſunt Idus, & ideo dixit, octonis Idibus. Poſt Idus au-

tem

* Octonacra .i. octanos aſſes quæ merces erat magiſtri & idibus p- ſoluebatur, vt ſit ita Acrõ legendũ non octonis idib' .i. octauo die menſis &c. Lege Bõ. ſinu Annot.

* Luſtra hic non p lupanaribus vt omnes, accepit Bõſ ſed pro id poribus, & exponit mala luſtra .i. male, & fruſtra diſpenſa tẽpora.

Menſium nomina & eorum natura.

tem ſequuntor Calendæ ſequentis menſis. Sed ne titubes puer ſcies quam multi dicunt vnum duntaxat diem eſſe Calendarum, vtpote primum menſis. vnum Nonarum, vtpote ſeptimum in dictis quatuor menſibus, & quintum in reliquo octo. vnum etiã Idum, vtpote decimumquintum in dictis quatuor menſibus ſex nonas habentibus, Et decimumtertium in reliquijs. Et ideo quando ipſo die calendarum, Nonarum aut Iduum factũ ſignificas, pones in ablatiuo dicens, Calendis, Nonis, Idibus Ianuarij vel Ianuarij. quando vero alio die factum eſt, videbis an ſit ante Calendas, an ante Nonas, an ante Idus, & hoc habito computabis quotus dies ſit ante illas, & ponea in ablatiuo numerum diei ſi loqueris ſine præpoſitione. Nomen autem Calendarum, Nonarum aut Iduum pones frequenter in accuſatiuo interdum tamen ſi vis in genitiuo, vt quod factum eſt ſecundo die Ianuarij, dices factũ eſſe quarto Nonas, vel Nonarum Ianuarij. Et cauſa huius eſt, quia cũ dicis quarto Nonas, ſenſus eſt quarto die ante Nonas, includendo tamen diem Nonarum, & hoc ſecundum eos qui dicunt vnum tantum diem Nonas dici. vel quarto die inter Nonas, vel quarto die Nonarum dicendo quatuor vel ſex eſſe Nonas. Et ita regitur accuſatiuus virtute præpoſitione inter, vel ante ſubintellectæ, & genitiuus virtute huius nominis die. Scies præterea, quod quia, ſicut prius dictum eſt. tempus in quo aliquid factum eſt, ponitur in ablatiuo, ideo dicimus quarto Nonas, non quartum. Veruntamen licite dixeris ad quartum Nonas. & eſt hæc ſola differentia, quòd dicendo quarto Nonas ſignificas aliquid factum, vel dictum eſſe præcipue eo die, qui eſt quartus inter Nonas, ſed dicendo ad quartum Nonas, innuis te neſcire certum diem. ſcire tamen quòd ſit apud, vel circiter quartum diem ante Nonas Tertio ſcies, quòd quia nomina menſium ſunt adiectiua, & maſculini generis, propterea quòd hoc nomen menſis eſt maſculini generis, ideo poſſumus dicere quarto Nonas Ianuarij, vel Ianuarias. Ianuarij ſi intelligitur ille genitiuus menſis: Ianuarias ſi referatur ad Nonas. Quarto ſcies ꝙ non dicimus primo Nonas, Idus, aut Calendas, ſed Nonis, Idibus, aut Calendis. nec dicimus ſecundo, quia ſecundus dicitur à ſequendo. modo intelligimus loqui de die præcedenti. & ideo dicimus pridie, hoc eſt die præeunte.

Pridie. & ſimiliter in accuſatiuo vel genitiuo, vt pridie Nonas, vel pridie Nonarum, pridie huius diei, pridie illius diei. Quinto ſcies, ꝙ licet forte liceat dicere expreſſa præpoſitione quarto poſt Nonas, tamen quia vſitatius eſt reſpicere ad diem ſequentem, quàm ad diem præcedentem, ideo melius dices quarto Iduum, quia ille qui eſt quartus poſt Nonas, eſt etiam quartus ante Idus. Vna tamen eſt dictio qua vſitate vtimur reſpiciendo ad diem præce-

Poſtridie dentem, videlicet poſtridie, & hoc in genitiuo vel accuſatiuo vt poſtridie Nonarum vel nonas, hoc eſt die poſteriore Nonarũ, vel die proximo poſt Nonas. Scies vltimo, quòd pridie, & poſtridie reſpectiua ſunt. & ideo nunquam ponuntur ſine correlatiuo tacito vel expreſſo. Vnde non dices. Ego veniam poſtridie ad te, non enim idem eſt quod cras, ſed dices. Ego veniam poſtridie nuptiarum mearum ad te, vel poſtridie quam ciuitatem intrauero ad te veniam, vel ad te veni. Nam tam de præterito, quam de futuro ponitur. Et ſimiliter dicendum eſt de perdie, non enim eſt idem quod heri, quamuis conuerſo heſternum licenter ponantur pro pridiano. Hęc autem apud Laurentium Valenſem ornatius dicuntur. Hic vero vbi familiares eſſe ſtudemus, ſi non fallimus, multo apertius, & clarius habita ſunt. Sanè, licet Bonfinus malit legere Octon a referentes Idibus æra vt ſit octona æra, quàm octonis Idibus, ego tamen non accedo, tum quòd ſingulis menſibus octo ſunt Idus, tum quòd illis durantibus quouis die æra, id eſt mercedem totius menſis ferebant. & quia id ſingulorum menſium Idibus ideo dicit Octonis, & referentes. Quare autem Idibus, id conijcere licet, quòd Idus ad medium ſuum menſis à diuidendo dictæ, & ideo ab ijs qui ad Idus vſque venerant, iure exigere videbantur, & ab incontinentibus parum accipiebant damni, licet ante finem venire deſierint. Nunc ad ordinem redeemus. Ibant inquam pueri Centuriorum referentes, id eſt portantes (ita enim vocat) octonis idibus, id eſt ſingulis menſibus in ipſis Idibus, quæ vbique octo ſunt æra, id eſt mercedem ſcolaticam, hoc enim hodie fieri videmus, vt reciprocibus, & calculatoribus ſingulis menſibus detur merces, morum autem, & ſcientiarum præceptoribus, ſemel duntaxat, aut bis, aut quater in anno. Sed ipſe pater auſus eſt portare me ſupple puerum, Romam, id eſt ad ciuitatem Romanam, docendum, id eſt vt doceat artes ſupple liberales quas artes quiuis, id eſt quilibet, eques atque ſenator, doceat, id eſt debeat facere doceri, prognatos, id eſt progenitos, ſemet, id eſt a ſemetipſo, hoc eſt ab ipſis equitibus, & ſenatoribus. Si quis autem vidiſſet in magno populo veſtem meam, & ſeruos ſequentes me, crederet illos ſumptus, quos videret in me fieri, præberi mihi ex re auita, id eſt ab auo derelicta. Quod dupliciter intelligi poteſt. Primo vt credatur eſſe inſtitutus hæres ab auo diuite, vt pater viuos cogatur illos ſumptus pro eruditione filij facerem. vel melius ſic, vt pater credatur illo ſumptus non acquiſiuiſſe laboribus ſuis, ſed à patre ſuo acquiſitos poſſidere. facilius enim expendimus parta alieno labore quem noſtro vi ſit ex re auita, id eſt ex patrimonio derelicto patri meo ab auo meo, Ipſe pater meus, habet autem emphaſim, quaſi dicat non ſeruus. non amicus patris, ſed ipſemet pater aderat mihi, cuſtos incorruptiſſimus, id eſt quem nullo modo potuiſſem corrumpere, vt voluntatem meam ſequeretur contra ſalutem meam, circum omnes doctores, id eſt ducebat me ad quoſcunque doctores ibam. Ciues autem plurimi dant filijs ſuis doctorem, qui Græce pedagogus, id eſt pueri doctor dicitur. Quid multa ſupple, de eo dicerem? ipſe pater meus ſeruauit me pudicum, id eſt intactum, & mundum, non ſolum ab omni facto turpi, verum, id eſt ſed quoque, id eſt etiam, ab omni opprobrio, id eſt diffamatione turpi. Qui honor eſt primus virtutis. hic duo aduertis. Primo circa latinitatem, & elegantiam, quòd quando relatiuum qui quæ quod ponitur inter duo ſubſtantiua, quorum ſequens eſt proprium nomen, tunc vult eleganter ſequenti non præcedenti conformari. quando autem ſequens, eſt appellatiuum, poteſt alterutri conformari. Maxime autem mediante verbo vocatiuo, aut ſubſtantiuo ſequenti cohæret. vt in ſemine tuo qui eſt Chriſtus: non quod eſt Chriſtus. Seruauis me pudicum qui primus virtutis honos. non quod, ſcilicet eſſe pudicum eſt primus virtutis honos. Secundo, circa ſententiam ſcies, quòd pudicitia eſt ea virtus, qua pudore quodam naturali: ac verecundia ingenua retrahimur turpi, atque inhoneſto facto. Talis autem in muliere, ac puero commendatur. Amiſſa namque pudicitia nihil in muliere commendandum. De puero autem dicitur à Comico, Erubuit, ſalua res eſt. vnde ſenſus poteſt eſſe, quòd pudicitia ſit primus honor, quia primum neceſſarius, vtpote in adoleſcentia vel reuera quod ſit primus, id eſt principalis honor eſſe pudicum, id eſt inuiolatum ab omni facto turpi, ac opprobrio, vt ſcilicet quis ſit, & re, & nomine pudicus, Nam volentibus perfecte viuere duo ſunt neceſſaria vita bona, & fama. vita ipſis, fama proximo, ſed hæc hactenus. Nec timuit, &c. ſoluit obiectionem, qua quis poſſet dicere patrem eius non prudenter egiſſe, qui tantum expoſuerit circa filij eruditionem, quòd non ſatis dereliqua filio, vt poſſit lautius, & ſecurius viuere. Ad hoc enim dicit Poeta, quòd pater non eſt veritus ſi filius pauper rerum. & diues honeſtatis, atque prudentiæ paruas mercedes ſequeretur. Et re vera ſi hoc multis perſuaſum eſſet patribus, melius cum multis ageretur. Nam qui liberis prælargas diuitias relinquere volunt, eos ad ignauiam inuitant. Satis enim eſt imitari auiculas, ac ceruos. Nam hæc cum pullos eduxerint, & viam qua victum ſibi quæritent, oſtenderint, illi dum fugere docuerint, nullam præterea adhibent curam. Sic parentes qui liberos ſuos Deum timere, eiuſque mandata ſeruare, & victum honeſte quærere docuerint, ſatis diuitiarum reliquerunt. Sed ordinem perſequamur, Nec pater ſupp. timuit, ne quis verteret olim, id eſt quouis tempore futuro, ſibi vitio, ſi ego exiſtens præco, aut coactor .i. accumulator, & coaceruator nummorum ex venditione colligendorum, vt, id eſt quemadmodum, ipſe fuit, ſequerer paruas mercedes, id eſt parua lucra, neque ego eſſem quæſtus, id eſt pro quæſtu, que pro &, leus debe- ſue illi maior ob hoc, & maior gratia debetur illi ob hoc, quòd, id eſt diligentior fuerit ad dicandum me ſcientijs, & virtutibus, quam rerum copijs.

ASC. NIL. me pœniteat &c. vt ſe patria ſui, qui humilis conditionis erat pœnitere non decet deceat, oſtendit in ſplendidu ſtatu nulla eſſe

Nil me pœniteat ſanum patreis huius: eoque,
Non, vt magna dolo factum negat eſſe ſuo pars,
Quod non ingenuos habeat, claroſque parentes:
Si me defendam. longe mea diſcrepat iſtis

incommoda, quæ humili ignota ſunt. Ordo enim eſt, Nil .i. in nullo, pœniteat me ſanum, id eſt ſi fuerim ſanus, huius .i. huiuſmodi patris, libertinæ .ſ. coodi

Et vox, & ratio. num ſi natura iuberet
A certis annis æuum remeare peractum:
Atque alios legere ad faſtum, quoſcunque parenteis
Optaret ſibi quiſque; meis contentus, honeſtos
Faſcibus, & ſellis, nolim mihi ſumere, demens
Iudicio vulgi, ſanus fortaſſe tuo: quòd
Nollem onus haud vnquam ſolitus portare moleſtū.
Nam mihi continuo maior quærenda foret res:
Atque ſalutandi plures: ducendus, & vnus,
Et comes alter: vti ne ſolus, rus ue, peregre ue,
Exirem: plures calone, atque caballi
Paſcendi: ducenda petorrita. nunc mihi curto
Ire licet mulo, vel, ſi libet, vſque Tarentum:
Mantica cui lumbos onere vlceret, atq; eques armos.
Objiciet nemo ſordeis mihi; quas tibi Tulli:
Cum Tiburte via prætorem quinque ſequuntur
Te pueri laſanum portantes, œnophorumque.
Hoc ego commodius, quàm tu præclare ſenator,
Milibus atque alijs viuo quacunque libido eſt,
Incendo ſolus: percontor quanti olus, ac far:
Fallacem circum, veſpertinumque peretto
Sæpe forum. aſſiſto diuinis inde domum me
Ad porri, & ciceris refero, laganique catinum.
Cœna miniſtratur pueris tribus: & lapis albus
Pocula cum cyatho duo ſuſtinet: aſtat echinus
Vilis: cum patera guttus, Campana ſuppellex.
Deinde eo dormitum, non ſollicitus, mihi quòd cras
Surgendum ſit mane: obeundus Marſia: qui ſe
Vultum ferre negat Nouiorum poſſe minoris.
Ad quartam iaceo: poſt hanc vagor: aut ego lecto,
Aut ſcriptu, quod me tacitum iuuet. vngor oliuo:
Non quo fraudatis immundus Naca lucernis.
Aſt vbi me feſſum ſol acrior. ire lauatum
Admonuit: fugio rabioſi tempora ſigni.
Pranſus non auide, quantum interpellet inani
Ventre diem durare: domeſticus ocior. hæc eſt
Vita ſolutorum miſera ambitione, grauique:
His me conſolor, victurum ſuauius: ac ſi
Quæſtor auus, pater atque meus, patruuſq. fuiſſent.

condiritionis, ſed ſolertis libero rum eruditoris, que pro &, eo .i. iccirco, ego non defendam .i. purgem me ſic. vt .i. quemadmodum, magna pars, ſup. hominū purgantium ſe, negat eſſe factū ſuo dolo .i. vitio, & iniquitate. quòd .i. quia, non habeat parentes ingenuos .i. liberos à natiuitate, & claros, & illuſtres, hoc eſt, ego ſi peccauero non imputarem parentibus dicendo me non poſſe præclare agere quia ex claris non ſim natus, ſicut plerique faciunt, quaſi vero claritas parentum ſit cauſa, cur qs præclare agat. Vox mea .i. locutio, & ratio .i. mens, & ſententia, diſcrepat .i. diſſentit longe, iſtis .i. ab iſtis ita ſe defendētibus. Nam ſi natura iuberet æuum peractum à certis annis .i. per certos annos, remeare .i. redire, atque iuberet legere .i. eligere, quoſcunque parentes .i. ſi natura, aut naturæ rector Deus vellet res quæ paulò ante interierunt, reparare, hoc eſt liberis omnibus quorum parentes obierunt, parentes quoſlibet, hoc eſt quod vellent aut eoſdem, aut alios dare, quiſque, id eſt quicunque, optaret, id eſt eligeret ſibi parentes, ad faſtum, id eſt ſuperbiam, ego contentus meis ſupple parentibus, nollem (aut nolim ſumere, ſcilicet parentes, honeſtos, id eſt honeſtatos, & decoratos, faſcibus .ſ. virgarum, qui ijs dabantur qui ex officio magiſtratus cædere quemuis poterant, eos enim lictores ante eos ferebāt. vnde pro magnis honoribus faſces vſurpamus, & honeſtos ſellis, ſcilicet curulibus. nam primi magiſtratus in ſellis curulibus vehebantur. Nollem inquam ſumere ſic honeſtos, exiſtens demens .i. inſanus, & pueſ ſæ meotius, iudicio .i. ſecundū iudicium vulgi, & exiſtens fortaſſe ſanus .i. ſanæ mentis, tuo .ſ. iudicio ò Mœcenas, quòd .i. quia ego haud .i. non ſolitus .i. conſuetus vnquam portare onus moleſtum) quia omne nomen honoris etiam oneris eſt, nollem .ſ. ipſum portare. Nam ſi ſupple nobiles parentes haberem, & magiſtratum gererem, maior res .i. diuitiarum copia foret .i. eſſet quærenda .i. acquirenda, continuo .i. ſtatim, atque plures ſupple ſolet ſalutandi mihi, id eſt debe rem plures ſalutare, vt ab eis ſportulam mererar. vnus, & alter comes, id eſt clieos mecum iens, eſſet ducendus, id eſt conducendus ſupple mihi, vti, id eſt vt ne, id eſt non, exirem ſolus, id eſt incomitatus, ve pro aut, aut rus, aut peregre. plures calones, id eſt miniſtri fuſtes, & ligna, aut vallum ferentes, & plures caballi, id eſt equi belligeri, ſupple eſſent paſcendi, id eſt nutriendi mihi, petorita, id eſt vehicula illa, in quibus tunc vehar, eſſent ſupple ducenda, id eſt conducenda mihi, nunc cum, ſcilicet priuatus ſim, & humili loco natus licet mihi ire .i. proficiſci, vel .i. etiam ſi libet, vſque Tarentum curto, id eſt modico, & puſillo mulo, cui mantica, id eſt ſarcina corio inuoluta, hulceret, id eſt lædat hulcus faciens lumbos, id eſt poſteriores partes dorſi, atque eques, id eſt inſeſſor, hulceret ſupple armos, id eſt anteriores partes, dorſi, id eſt humeros, hoc eſt ego exiſtens eques hulcerem eius armos pondere corporis mei, ſed nota quòd muli inſeſſorem equitare vocat, ſicut poſtea dicturus eſt pueros ludere par impar, equitare in harundine longa, cum tam eques, quàm e iunio ab equo proprie dicantur. Nemo objicit mihi ſordes, id eſt ſordidam, & auarorum vitam quas ſupple ſordes, populi

Eſt hy. permetrū peregre ne ner le gitur pe gre aut.

ſupple obijciunt tibi ò Tulli: de quo prius dictum eſt. Quo tibi Tulli &c. cum, id eſt quando quinque pueri, id eſt miniſtri domeſtici, portantes laſanum, id eſt vas in quod exoneretur venter, que pro &, œnophorum, id eſt vas in quo vinū fertur. ſequuntur in via Tiburte .i. qua ducit Liburte. prætorem. Hic nota antitheſim, Nam licet vſque Tarentum ire priuato ſine comite, id eſt procul à ciuitate, non licet prætori cum quinque comitibus ſine, pluribus ire in via Tiburtina, quæ proxima eſt. O præclare ſenator, ſcilicet ò Tulli (& nunc irriſorie vocat præclarum, hominem ambitioſum, & de magiſtratu gloriantem) ego viuo hoc, id eſt in hoc, vel pro tanto commodius .i. cum maiore cōmodo, minore onere, quam tu, atque viuo commodius alijs milibus ſupple hominum. Ego incedo .i. deambulo ſolus ea, ſupple via, quacunque ſupple via libido .i. voluntas, eſt incedere, ſcilicet ego percunctor .i. interrogo, & diſquiro, quanti, id eſt quanto pretio, holus, id eſt quæuis herba, qua veſci ſolemus, ſupple veneat, aut venundetur. Et ego pererro ſæpe ſolus Circum fallacem, id eſt in quo plures falluntur quia ibi meretrices fallaces ſedeant, aut quòd ibi Sabinæ tempore Romuli falſæ .i. deceptæ ſunt, vt dicit Liuius in primo, aut quia ib furta venduntur veſperi. vnde ſubdit, quæ pro .i. pererro ſæpe forum veſpertinum .i. quod a furibus veſperi celebratur, ego aſſideo diuinis .i. meretricibus illic diuinantibus, vt Iuuenalis ſatis notificat, & ego refero me, id eſt redeo inde domum, ad catinum, id eſt vas eſcarium, porri, id eſt illius herbæ, & ciceris, illius leguminis, que pro &, lagani, id eſt panis piperacei, & ſiliginei. Cœna miniſtratur, ſupple mihi à tribus pueris, & vnus lapis .i. menſa lapidea, ſuſtinet duo pocula, id eſt vaſa potoria, cum cyatho, id eſt vaſe maiore, vnde depromitur potus guttus, id eſt vas guttatim oleum in balneis lauanti emittens, aſtat echino, id eſt iuſta echinum .i. calicem receptaculum, ſicut enim nucleus caſtanearum in echinis includitur, ita pateræ clauduntur echino, id eſt cooperculo ex coro. aſtat ergo echino cum paterna .i. patente vaſe, exiſtens ſuppellex Campana, id eſt è terra Campaniæ regionis in Italia, hoc eſt omnia vaſcula illa ſunt mihi pauca, & ca ſictilia. Deinde, id eſt poſtquam ſic cœnatus ſum eo dormitum, non exiſtens ſupple ſollicitus quod ſurgendum ſit, id eſt quòd ſurgere debeam, cras .i. poſtridie eius diei, mane, id eſt tempore matutino, & quòd Marſica, id eſt temerarius iudex, ſicut Marſia erat iudex Apollinis, aut potius ſecundum Acronis opinionem, ſtatua Marſiæ in foro poſita, forte ideo, vt eius iudicij temerarij exitum iudices aſpiciant, non ergo ſollicitus ſum quòd Marſia, id eſt vel iudex, vel locus, in quo Marſiæ ſtatua eſt, ſi ſupple obeundus, id eſt ex oppoſito adeundus, qui, ſcilicet Marſia, negat ſe poſſe ferre, id eſt pati, vultum, id eſt aſpectum, minoris Nouiorum, id eſt illorum duorum fratrum, quorum minor ob æs alienum non audebat illic comparere, & ita iocoſe pertranſitum taxat eum Poëta more ſuo. Ego taceo, id eſt recubo, ad quartam ſupple horam, & ego vagor, id eſt vaganti ſimilis ſine certo negocio ſecurus deambulo poſt hanc, ſcilicet quartam horam. aut ego &c. hoc duplices

plicitèr conſtruitur. Priore modo ſic, Aut ego vngor oliuo, id eſt intro balneum, & hoc ſupple eo quòd iuuet, id eſt recreet, & delectet, me tacitum, id eſt tacentem, lecto, aut ſcripto, id eſt poſtquam id legi aut ſcripſi. Et ità lecto, & ſcripto ablatiui ſint in deſignatione ſequelæ poſiti, Poſteriore, qui magis placet, quia Porphyrio verba frequentatiua cenſet, & ordo arridet. conſtruitur ſic, Aut ego lecto, id eſt frequenter poſt domitionem lego, aut ſcripto, id eſt ſcribo. quod etiam frequenter facio, aut quod, id eſt quæ res, me iuuet, id eſt delectet, tacitum, id eſt tacentem, vngor oliuo, id eſt oleo oleæ, aut oliuæ arboris, non ſupple eo, quod ſupple vngitur. Naca, id eſt viliſſimus quiſque, vt ſunt fullones, immundus, id eſt ſordidus vngitur inquam lucernis
Naca. fraudatis, id eſt poſtquam lucernas ſuo oleo putido, & immundo ſpoliauit. Lego cum Philologo Naca, non nata, vide eius annotationes à fronte operis poſitas. At, id eſt ſed, vbi, id eſt poſtquam, Sed acrior, id eſt vehementior, & ardentior, quam vt de facili ſuſtinere poſſim, admonuit me feſſum ire, id eſt vt ego feſſus eam leuatum, ego fugio, tempora rabioſi ſigni, id eſt Caniculæ, exiſtens pranſus non auide, id eſt guloſe, ſed ſupple tantum quantum interpellet, id eſt ſuſtineat, aut expediens ſit, durare diem inani ventre, id eſt ieiunio, ego ocior, id eſt in ocio ſum domeſticus, id eſt domi, hæc, id eſt huiuſmodi eſt vita ſolutorum, id eſt eorum qui ſoluti, & expediti ſunt miſera, & graui ambitione, id eſt cupiditate magiſtratus, & ego conſolos me his, id eſt huiuſmodi oblectamentis, me inquam victurum ſuauius, ac ſi. quam, ſi pater atque auusque pro &, patruus, id eſt frater patris mei, fuiſſet quæſtor, id eſt receptor publicus, & coaceruator fiſci, cum fuerit coactor, id eſt exactor preciorum rerum priuatarum, vt dictum eſt.

MATTH. BONF.

NON quia) Horum verſuum verus eſt ordo, O Mœcenas non ſuſpendis naſo adonco, id eſt non deſpicis, ac derides ignotos, id eſt ignobiles, & vili genere natos, vt ſcilicet non deſpicis me natum libertino patre, vt plerique ſolent. ſ. facere, cum referre negas quaſi parente ſit quiſque, quia nemo Lydorum (quidquid incoluit fines Hetruſcus) eſt generoſior tenet. ſ. ſuſpendis &c. quod auus maternus tibi fuit, ac paternus, qui magnis legionibus imperitarint.

ALDVS MANVTIVS.

SVSPENSI Loculos) Per loculos, tabularum loculos, non pecuniarum intelligit Bonfinis, quas pueri, dum liberalibus dant artibus operam, nullos ferè habent, & tabulas eas eſſe in quibus diſcendi gratia pueri computa quædam ſiue calculationes deſcribunt, non autem in quibus data, & accepta annotarentur, vt Land. vult. [Immundus Natta) ſcribendum, immundus Naca. Appellantur enim Nacæ, vt ait, feſtus, fullones, quod nauci ſint, id eſt nullius precij. Omnia ferè opera ex lana νάκαι dicuntur à Græcis. Significat autem νάκη pellem ouium. Suidas νάκος προβάτων δέρμ. Naca igitur vnico, c, ſcribendum. Ponitur autem hic pro Fullone, & homine nullius precij, qualis ouium villoſa pellis.

GLAREANVS.

NON quia Mœcenas Lydorum, &c. Non quia habes (inquit Acron.) Hetruſcos fines. quos incoluit quidquid Lydorum fuit, & quæ ſequuntur reliqua. Si ea Acronis ſunt ac non alicuis impoſtoris, næ ille egregie ineptus eſt, qui non modo nõ explicat nobis Auctoris ſenſum, ſed etiam corrumpit, quod quia alij etiam notarunt, a nobis omittitur. [Ante poteſtatem Tullij) Tulli pro Tullij, Nam Seruium Tullium ſextum Romanorum Regem innuit. Acron autem non appoſite allegat Virgil. verba Aeneid. vj. Ocia qui rumpet patriæ, reſideſque mouebit Tullius in arma viros, cum Virgilius ibidem de tertio Romanorum Rege, nempe Tullo Hoſtilio loquatur, qui vtique nõ ignobilis fuit. Badius autem ſcribit, Tullus vnus fuit ex ſeptem Regibus Romæ ſeruilis conditionibus, Tullius autem orator inſignis. Sed de eo non fit hic mentio. Hæc ille, dignum notatu, ſcilicet quaſi nullus alius Tullius quàm Cicero fuerit. At Tullus Romanorum Rex non fuit ſeruilis conditionis, tertius nempe. Tullius autem videlicet textus de quo hic loquitur, fuit vtique. In commentarijs itaque non oportuit hæc corrumpere. In carmine propter ſynæreſim vtique ita ponere licuit, quanquã ego hæc Synæreſim paſſa velim vbique duplici, ij, ſcribi, ſi vſus reciperet. Tullij, Valerij, &c. vt dij idem.. [Inuidia accreuit, priuato quæ minor eſſet) Hæc Acron interrogatiue legiſſe videtur, mihi magis placet ſimplex enunciatio exempli cauſa eius quod præceſſit. [Vt ſi qui ægrotet, quo morbo Barrus) Hoc in loco noſter annotator carmina peſſime corrupit, ineptiſſimeq́. legit ad hunc modum. Vt ſi quis ægrotet quo morbo? vt Barrus haberi ſi cupiat formoſus, Tantam audaciam non vidi multis annis in quoquam. Sed ſcilicet tanto audaciores ſumus, quanto indoctiores. Non vidit is carminis legem, ſi quis pro qui legerit, id neutiquam habere locum. Octauum autem hinc carmen, dij boni quàm eleganter ſecat. Vt Tullus Rex non multo diſſimilius Metium Suffetium. Curare enim ad præcedentia, quærere autem ad ſequentia referri putat. [Tu ne Syri damæ, aut Dionyſi filius,) Colloquium eſt irati atque indignantis populi in ambitioſum quendam. Tu ne filius Syri, inquit populus, aut Damæ, aut Dionyſij, audes drijcere è ſaxo ciues? aut tradere Cadmo? Reſpondet ambitioſus, quid ni audeam? cum collegam habeam Nouium vno poſt me gradu humilioris conditionis, quippe liber ego, etiam ſi libertino patre natus, cũ Nouius aliquando ſeruus fuerit, nunc libertus? Obijci rurſus populus. ſ. ob hoc ſuperbies. dum tibi, quòd Nouium præcellis? atque ob hoc te Paulo, aut Meſſalæ æquandum cenſes? Reſpondet rurſus ambitioſus, aliquid eſſe præcellere Nouium. Quippe qui tam clamoſus ſit, vt quamlibet aliam magnam vocem ſuperare queat. Tandem quaſi placatus populus victusq́ue, ſaltem hoc nos tenet, reſpondet, alio qui inſurrecturi aduerſus te, ſed viciſti. Eſt autem amara ironia, & pertranſitum amare etiam tactus Nouius. [Nunc quia Mœcenas tibi ſum conuictor) Quod tibi ſum conuictor homo libertino patre natus, plures repræhẽdunt, ſed immerito. Quod autem Tribunus militum, forſitan merito. Nam hoc illi diſſimile eſt, hoc magno loco natis melius conueniebat, quæ fortuna mihi contingit. Illud à virtute procedit, quæ vtique mihi contingit. Quare iniuſte mihi amicitiam tuam obijciunt. Atque hic eſt verus ſenſus horum verborum. [Ac mala luſtra) Mala luſtra autem, inquit Porphyrion, perpetuo epithteto dixit. Nec enim ſunt bona vt ad diſcretionem eorum mala dixerit. Hæc ille. Quæ Acron autem adducit de luſtris, vbi præda videtur incluſa, mihi non placent. Longe autem ineptiſſimum quod annotator noſter ait, luſtra Horatium pro temporibus poſuiſſe. Quæ vero ratio commouerit eum, nihil nos mouet. Catonis enim verba ſunt laudantis eum, qui maluit rem cum ſcorto habere, quam cum maritata. [Si & viuo charus amicis) Poſt amicis non ponemus colon punctum. Nam hyperbaton nondum finitum eſt, quod ſexto ab hinc verſu cœperat. Eſt enim ſenſus. Quod purus ac inſonis ſum, quod charus amicis, debeo hoc patri meo, qui horum omnium eſt cauſa. ›Magni.

Quo pueri magnis è Centurionibus orti.

Pulchra nominum colluſio magni pueri, è magni nati Centurionibus. Flauium autem Calculatorem ſui temporis notat, aut Romanorum potius mores, quemadmodum in arte dixerat. Romani pueri longis rationibus aſſem Diſcunt in partes centum deducere. Quæ de Flauio in Porphyrione leguntur, corrupta ſunt, nec à nobis reſtituta. [Aſtat Echinus. Vilis, cum patera guttus) Quidam, quod nimis aſyndeta hæc viſa ſint, legunt echino, & vilis coniugunt cum guttus. Vellem autem à commentatoribus diligentius explicata hæc nomina. In Porphyrione quædam corrupta ſunt, in Acrone confuſa, quippe quædam etiam falſa, vt guttus genus vnguenti, cum vaſis ſit genus. Atqui apud me non eſt certum vtram lectionem magis probem. Campanam ſupellectilem intelligo fictilia potius, quam Aenea. Nam hic omnia humilia deſcribit, vt patet de eſcis, porrò, cicere, & lagano.

A S C. PRoſcripti Regis Rupilipus, &c.) In hac (vt dixi) Satyra, taxat Poeta ſcurrilia conuiuia Rupili cognomine regis, & Perſij cuiuſdam Clazomenij, quibus, aut potius quorum vitijs poëta inſenſus erat, forte ab illis (vt Acron dicit) laceſſitus. Militauerat enim Horat. quoque ſub Brut. Ex Porphyr. autem paucis argumentum habe. Rupilius Præneſtinus cognomine rex, poſt exilium, in quod damnatus profugerat, militauit in Attica ſub Actio Var. deinde cum præturam gereret, proſcriptus à triumuiris confugit ad Brut. & comites habitus eſt, ibique militantem Horat. Flac. iurgio laceſſiuit, propter quod amaritudinem ſtyli Poeta in eum ſtrinxit ſcurrilem concertationem eius cum Perſio Clazo. ex parte, videlicet Aſiatico, & matre Romana nato Satyrice notans. Proſcriptus dicitur à pro, id eſt ante ſcriptus, in conſpectu videlicet omniũ tabula publica, vt aut viuus, aut mortuus vbicunque deprehenſus ad tribunal trahatur. Et ita proſcriptorum erat peior conditio, quam exulum. Hybrida eſt animal ex diuerſi generis parentibus natum, vt aquila, ex aquila, & vulture, ſecundum Acronem, aut canis ex gregario, & venatico natus, ſicut Perſius ex Aſiatico patre, & matre Romana. Lippis, & tonſoribus, in tonſtrinis enim noue fabulæ ferè recitari ſolent, ad eas autem cõueniunt Lippi ob medelam, quia & tũc tonſores chirurgici erant. Siſennas Barros ſic Acron legit, dicens, Siſennam Bar. medicum loquacem fuiſſe. Porph. videtur cenſere legendum eſſe, Siſennas, Varroſque exponit enim ſic. Adeo fuit rabie orationis amarus Perſius, vt Siſennam, atque Varrum longe anteiret, ſed hoc ipſo ita gloriabatur, quaſi quadrigis triumphalibus incederet. Landinus legit Bar. exponens pro elephantis, ſicut in Epodo. Quid tibi vis mulier nigris digniſſima Barris. Sed tamẽ dicit populos loquaces fuiſſe à loco Siſennas dictos. Ego vero vt viros loquaces dicam cum Porphyrione inuitor, quia dicit ſermonis amari fuiſſe, vt forte Siſenna, & Varrus fuerunt, vt præcurrere equis albis ſit triumphare. Vt vero Barros legam inuitor propter Antitheton, vt Barri, id eſt elephanti nigri, de quibus illud Ennianum quod Virg. ad formicas tranſtulit. It nigrum campis agmen, & Poëta in dicto verſu. Nigris digniſſima Barris, opponantur equis albis. Sed quomodo ſermone vincat Barros, audi. Vicit Siſennas quos Barros, id eſt tardos vincat reſpectu Perſij, quaſi dicat Siſennas Bar. fuiſſe .i. elephantinam tarditatem habuiſſe reſpectu Perſianæ velocitatis, qui quaſi equis albis incideret, de qbus diuerſe citatur verſus Virgilianus, ab Acrone enim, vt poſitus eſt, à Landino ſic. Qui ſuperent candore niues qui curſibus auras. Ordo eſt. Ego opinor notum ſupple eſſe omnibus lippis .i. oculorum, aut alterius membri ægritudine laborantibus, & tonſorum ope egentibus, & tonſoribus, id eſt omnibus tonſtrinas frequentantibus, quo pacto, id eſt quomodo Perſius. Hyberda, id eſt mixto genere ex patre Aſiatico, & matre Romana natus, ſit vltus pus atque venenum, id eſt putidam, & fœdam, ac ſcurilem criminationem. Repuli (autem Rumpili) pro Rupili cauſa metri, regis, ſcilicet cognomine proſcripti .i. proſcriptione expulſi. Hic de quo, id eſt loquor, Perſius exiſtẽs diues, habebat per magna, id eſt valde magna negocia, Clazomenis, in ea ciuitate Aſiæ, & habebat etiam lites, id eſt contentiones moleſtas (hoc totum Ironice dicit) cum rege, ſcilicet Rupillo ſic cognominato, exiſtens dignus homo, atq; talis ſupple qui poſſit vincere odio .i. inuidia, ac moleſtia, regem, id eſt Rupilium, ſed alludit ad vocabulum, quaſi magnum ſit vinceret regem, exiſtens præterea confidens .i. ſibi multum fidens, & tumidus .i. ſuperbus, & inflatus, & ſermonis adeo, ideo in tantum, amari .i. falſi repræhenſor, vt præueniret, id eſt anteiret, & vbi præterierit obuertere poſſe, equis albis, id eſt quaſi velocitate alborum equorum fretus, Siſennas .i. homines quantum vis dicaces. Barros .i. Elephantes, vel Elephantos, qui nigri & tardi ſunt, & equis albis, & colore, & motu contrarij.

Ego Redeo ad regem .i. ad narrationem conuitiorum regis Rupili .ſ. poſtquam nihil conuenit, id eſt nulla pars concordiæ, & nulla via paciſcendi eſt inter vtrunque, ſcilicet Rupilium, & Perſium, etenim .i. quia certe, omnes ſupple homines quibus bellum incidit aduerſum .i. cum aduerſario, ſunt moleſti ac infeſti, hoc iure .i. hac proportione, quo .i. quã ſup. ſunt fortes .i. tantum ſolent eſſe moleſti, quantum fortes, & potentes quilibet .n. in contentione cum aduerſario vtitur totis viribus ſuis, ita capitalis .i. vſq; ad capitis, id eſt vitæ ablationem, fuit inter Hectora Priamidem, id eſt Priami filium, atque inter Achillem Pelei filium animoſum .i. magnanimum, ita in quã fuit capitalis, vt vltima mora diuideret, & dirimeret, & terminaret, & non ob aliã cauſam niſi quòd ſumma virtus fuit in vtroque, ſi diſcordia vexat .i. titillet, afficiat, torqueat, duo, id eſt duos, inertes .i. nullã artem, aut virtutem habentes, aut ſi bellũ incidat diſparibus .i. forti cum imbecillo, vt ſup. incidit Diomedi viro forti cum Glauco Lycio, viro timido, & inerti, pigrior, ſcilicet illorum duorum, dicedat, ſcilicet à lite aut pugna vltro .i. ſine repugnatione aut obſiſtentia, & hoc muneribus miſſis .i. mittens munera fortiori, ſicut Glaucus Diomedi, fertur enim Glaucus aurea arma ſua miſiſſe Diomedi, ab eo ferrea recepturus, vnde ſumpſit comparationem Aulus Gellius lib. ij. cap. xxiij. dicens, Diomedis hercle arma, & Glauci non diſpari magis precio æſtimata ſunt. Sunt qui legant muneribus .ſ. gladiatorijs,

*Acetum pro mordacitate dixit Horat. iſte Doct.

A R G V M E N T V M.

Deſcribit rixam Rupili Praneſtini, cum græculo quodam Perſio. Nam cum rex ille proſcriptus eſſet ab Auguſto, fugit ad Brutis, vbi Horatium contempſit propter ignobilitatem, quam ob rem ab eo hac Satyra perſtringitur.

S A T Y R A V I I.

PRroſcripti Regis Ruppilipus,
atque venenum
Hybrida quo pacto ſit Perſius vltus,
opinor
Omnibus & lippis notum, & tonſori
bus eſſe.
Perſius hic pergama negocia diues habebat
Clamozenis: etiam lites cum Rege moleſtas:
Durus homo, atque odio qui poſſet vincere Regem
Confidens, tumidusque, adeo ſermonis amari,
Siſennar, Barros vt equis præcurreret albis.
Ad Regem redeo: poſtquam nihil inter vtrunque
Conuenit. hoc etenim ſunt omnes iure moleſti,
Quo fortes, quibus aduerſum bellum incidit inter
Hectora Priamiden, animoſum atque inter Achillem
Ita fuit capitalis: vltima diuideret mors:
Non aliam ob cauſam, niſi quod virtus in vtroque
Summa fuit. duo ſi diſcordia vexat inerteis:
Aut ſi diſparibus bellum incidat; vt Diomedi
Cum Lycio Glauco: diſcedat pigrior, vltro
Muneribus miſſis. Bruto prætore tenente
Ditem Aſiam, Rupili, & Perſi par pugnat: vti non
Compoſitus melius cum Bitho Bacchius. in ius
Acres procurrunt, magnum ſpectaculum vterque.
Perſius exponit cauſſam: ridetur ab omni
Conuentu: laudat Brutum: laudatque cohortem,
Solem Aſiæ Brutum appellat: ſtellasque ſalubreis
Appellat comites, excepto Rege: canem illum.
Inuiſum agricolis ſidus, veniſſe: ruebat
Flumen vt hibernum, fertur quo rara ſecuris.
Tum Præneſtinus falſo, multumque fluenti
Expreſſa arbuſto regerit conuicia, durus
Vindemiatur, & inuictus, cui ſæpe viator
Ceſſiſſet, magna compellans voce cucullum.
At Græcus, poſtquam eſt Italo perfuſus * aceto,
Perſius; exclamat: per magnos Brute deos te
Oro: qui reges conſueris tollere: cur non
Hũc Regẽ iugulas? operũ hoc (mihi crede) tuorũ eſt.

torijs,hoc eſt exercitio dimicandi,miſſis.i.prætermiſſis, Hæc ao tem omnia dicta ſunt pee parentheſim,nam ordo eſt. Poſtquam nihil conuenit inter vtrunque. Bruto prætore,&c. par.ſ.concertantium,Rupili pro Rupilij,& Perſi pro Perſij,pugnat.i.concertat,uoo pugnis,ſed lingua ſcurriliter. Bruto prætore tenente.i. dum Brutus prætor teoeret,Aſiam ditem.i.diuitem prouinciã, ſic ſup.vii.i.vt,Bacchus,gladiator ille ſtrenuus,non ſit compoſitus.i.ad digladiandum ſimul exhibitus populo,melius.i.proportionabilius cum Bitho,alio gladiatore tantundem ſtrenuo. Ipſi ego acres concurrunt (aut procurrunt) in ius.i.ad prætorem ius dicere ſolitum,hoc eſt contendunt ioter ſe,vterque ſup. concurrit,exiſtens magnum ſpectaculum Perſius expooit cauſam ſupp. litis ſuæ,& ridetur ab omni conuentu,ipſe laudat Brutum,& laudat cohortem.i.omnes quibus Brutus præerat,tanquam prætor, & appellat Brutom ſolem Aſiæ .i. maximum lumen, & appellat comites ſup. Bruti ſtellas ſalubres.i.ſalubrem afferentes, omnes ſup.excepto rege videlicet Rupilio,& ruebat.i.vehementer dicebat,illum videlicet Regem Rupilium, exiſtentem Canem, hoc eſt Caniculam, aut Sirium veniſſe in Aſiam,exiſtentem ſidus inuiſum.i.odioſum agricolis,ruebat inquam.i.præcipitanter, & raptim loquebatur,vt.i.quemadmodum flumeo hybernum .i. imbribus ac niuibus hyberoo tempore auctum ſupple ruit,quo.i.in quo,vel per quod ſecuria rara.i.aurea quam Mercurius illam ruſtico daturus extraxit fertur.i.impetu voloitur. Tum Præneſtinus, &c. tangit in generali coouitia, quæ Rupilius Præneſtinus in Perſium reiecit, Ordo eſt. Tum.i.deinde, Præneſtinus regerit.i.infert,conuitia in Perſium expreſſa,arbuſto.i.ex pectore, ſalſo & multum fluenti,exiſteos durus vindemiator .i. tanqoam durus vindemiator(dicitur autem hic per ſyncopam vindemiatoe,quia vindemiam habet ſecundum loogum. Vnde Virg. Noo eadem arboribus pendet vindemia noſtris)& inuictus.i.inſuperabilis,cui vindemiator,viatoe.i. iter ſuum faciens,compellans magna voce ipſum cucullum.i.cucullo indutũ, aut cucullo aut ſimilem ceſſiſſet.i.victoriam reliquiſſet in coooitijs regerendis. At pro ſed,poſtquam Græcus ſ.Clazomenius Perſius,eſt perfuſus aceto Italo .i. catcus Italica acerbitate ipſius Præneſtini, ipſe Perſius exclamat, O Brute,ego oro.i.interrogo te per magnos Deos,cur tu qui conſueſti.i.cõſueuiſti, tollere.i.exigere Reges, ſicut Iunius Brutus Tarquinios exegit, & hic Brutus C. Cæſarẽ regni affectatorem Senatu occiderat, cur inquam ooo iugulas hunc regem .ſ.Rupilium? crede mihi,hoc.i iugulare omnes reges,eſt tuorum operum.i.pertinet ad munus, & officium tuum, & ita debes iogulare hunc licet ſolo cognomine regem.

GLAREANVS.

HYBRIDA quo pacto ſit Perſius vltus Hybrida quaeſiuerit Poëta, Acron vt minimum quinque deſcribit rationes. Sed.ſ.fœcundia eſt ignorantia,melior eſt ratio Plin.lib.viij. cap. xiij. Et ex eo plaoum, cum is eſſe diuerſis natus parentibus.

Siſennas Barros.

Acroo Siſennam Barrum, vnum facit, Porphyrioo duos, quãquam io Poephyrione Varrus legitur errore, vt puto codicum. Barri meminit priore epiſtola, vt hominis libidinoſi. Mea quidẽ opinione Horat. Siſennam Brutum vnum intellexit, noo duos, alioqui dixiſſet Siſennas Barroſq. vt equis peecorreret albis, qđ & carmen patitur. Meminit Doct. io adagio. Equis albis præcurrere. Illud aũt cõuenit, quod tertio dein verſu, ab Acrone per pteritum perfectum expoſitum eſt. Sed non mirum, cum Glauci, & Diomedis permutatio apud Hom. Iliad.v. notiſſima, ibidem diuerſa narretur. Sed elegantiſſimum eſt quod de aurea ſecuri fabulatur idem Acron. Magis eo in loco Porphyrion placet de abruptis atque nimis altis poëtam loqui, ad quæ non facile eatur ad cædendum ligna. Denique quæ ad finem huius Satyræ de Cuculo dicuntur, maxime intelliguntur ex Plin. lib. xviij. c. xxvj. quæ verba elegantee Doct. tractat in Adagio. Cuculus.

ASC. OLIM truncus eram) Sicut à principio diximus. Horat. epicureorum dogma diu ſectatus eſt, q ad voluptatem cum corporis, tum animi ſummum bonum trahebant, quo circa etiam morum præcepta nunc ſeuere, non iocunde tradebant, quod & Horatius hic facit, nam volens veneficia atque incãtationes ac præſtigias ſtultarum muliercularũ taxare, inducit Priapum Deum ac cuſtodem hortoꝝ id facientem, vel vt id cum voluptate quadam faciat, vel vt innuat id ficticiom eſſe. Annotauit.n. Diuus Auguſt. incomparabili vie ſanctus doctrina clarus, Virgil. ex propria perſona Romanoꝝ regna in Georgicis peritura dixiſſe, q ex Iouis fictione de Iride in Æn.j. dicit. His ego nec metas rerum, nec tempora pono. Imperiũ ſine fine dedi. Dicit autem Hieron. huius Satyræ principium etiam citat docens, vel gentiles credidiſſe, ſimulacra Deorum Deos non eſſe, nam quis credat penes fabrum eſſe, vt vel Deus, vel ſcamnum exeat? Dicit aũt Priapus hortorum Deus propter fertilitatem eorum. Eſt enim fœcunditatis Deus, Nam ob membri virilis immoderatam magnitudinem ex Helleſpõto primum eiectus, deinde pro Deo habitus eſt, vnde Virg. Helleſpontia

ARGVMENTVM.

In Gracidiam veneficam Neapolitanam, quam Canidiam vocat non vno loco, inuehitur hac Satyra, in qua Priapum inducit ab illa vexatam, & aliarum veneficijs.

SATYRA VIII.

OLIM truncus eram ficulnus, inutile lignum:
Cum faber incertus ſcannum, faceret ne Priapum:
Maluit eſſe Deum: Deus inde ego furum, auiumque
Maxima formido: nam fures dextra coërcet,
Obſcœnoque ruber porrectus ab inguine palus:
Aſt importunas volucres in vertice arundo
Terret fixa: vetatque nouis conſidere in hortis.
Huc prius anguſtis eiectu cadauera cellis
Conſeruus vilis portanda locabat in arca.
Hoc miſeræ plebi ſtabat commune ſepulchrum,
Pantolabo ſcurræ, Nomentanoque nepoti.
Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum
Hic dabat: hæredes monimentum ne ſequerentur.
Nunc licet Aeſquilijs habitare ſalubribus: atque
Aggere in aprico ſpatiari: quo modo triſtes
Albis informem ſpectabant oſſibus agrum.
Cum mihi non tantum fureſque, feræque ſuetæ
Hunc vexare locum, curæ ſunt, atque labori:
Quantum, carminibus quæ verſant, atque venenis
Humanos animos: has nullo perdere poſſum,
Nec prohibere modo, ſimulac vaga Luna decorum

ei ſeruet tutela Priapi. Loquitur autem Priapus dicens primum, quis ſit, & quomodo ſit poſitus cuſtos hortorum in Exquilijs, vbi quondam plebeioꝝ ſepulchra erant, quæ veneficæ frequentare ſolebant, & nunc vbi habitari cœperunt & coli, abiectis veneficijs magnorum virorum eſt habitatio, deinde narrat quomodo veneficia ſua illic exercere ſolebant. Ordo eſt. Ego, inquit, Priapus eram olim truncus ficulnus.i.ex ficu arbore truncata derelictus, exiſtens lignum inutile, cum.i. qñ faber.i. lignarius, ac ſtatuarius incertus, id eſt dubius an ſupp. faceret ex illo trũco ſcamnum ne pro an Priapum, maluit eſſe Deum.ſ. hortorum, hoc eſt me Priapum.ſ.inde.i. ex ea re, quia maluit eſſe Deum vel inde.i.eo tempore, quo maluit eſſe Deũ, ego ſup. ſum Deus, exiſtens maximo formido furum, & auiũ. Nam dextra ſup. manus, armata.ſ. falce, coërcet fures.i.vetat ne accedãt, & palus ruber.i.mẽtula aut penis virilis rubẽs propter ſalacitatem, porrectus.i.exteoſus, ab inguine obſcœno.i.à pudendis mẽbris, coërcet ſup. fures, hic patet quod in principio diximus, Satyricos Satyros Deos petulantes, & laſciuos induxiſſe, vt per eos obſcœna, & laſciua enuncient, nã eo modo hic Priapum inducit turpiſſima minantem, videlicet ſtuprũ maſculoꝝ ſi hortum ingrediatur, quod

quod in Priapea ſiue Virgiliana, ſeu Ouidiana. obſcœno certe carmine apertius facit, dicēs, Pedicabere fur ſemel, ſed idē. Si pręnſus fueris bis, irrumabo &c. vbi etiam oſtendit falcem habere in manu, dicens. Quod ſim ligneus, vt vides Priapus. Et falx lignea, ligneuſq́. penis Prendā te tamen &c. Illic autem penē .i. caudam virilem vocat, quem hic palum. Et autem palus ſecūdæ declinationis, & priori longa ſtipes ſicut à gallis, ad quos vites ligantur, pali vocantur. Sed redeo ad ordinem. Eſt ergo formido furum, quia dextra tenens falcem, & membrum virile ſtuprum minitans arcet furet. Aſt.i.ſed, arundo fixa in vertice.i.ſummitate capitis mei, terret volucres importunas, & vetat ſupp.eas conſidere.i.locum capere, dum ſidunt .i. deſcendunt ex äere, in nouis hortis .i. paulò ante illic coli cœptis. Cōſeruus.i.aliquis cū alio iam defuncto eiuſdem domini ſeruus, locabat.i.includebat in vili arca, cadauera, conſerui, ſcilicet ſui, eiecta.ſ.cum contemptu, cœlis anguſtijs, id eſt tugurijs, ac domunculis, ſeu humilibus caſis miſerorū, locabat in quā prius, id eſt antea portanda, id eſt vt portentur, huc.i.ad hūc locum. Nam hoc .i. quod hoc loco erat ſepulcrum, ſtabat .i. paratum erat commune ſepulchrum miſero plebi, videlicet Pantolabo ſcurræ, & Nomentanæ nepoti.i.guloſo, & luxurioſo, qui patrimonium ſuum abligurierat, ſicut hodie cum perditis hominibus minamur defore in quo ſepeliantur, dicunt ſibi hoſpitale nō defuturum, Hic cippus.i.hic ſepulturæ locus, dabat .i. concedebat miſeris, & perditis ſepeliendis, in fronte .i. ab ea parte, quia viam publicam contingit mille pedes, & trecentos ſupp. pedes, in agrum .i. ab ea parte, qua in agrum vergit, dabat in quam ſic, ne.i. vt non, vt hæredes non ſequerentur .i. non vendicarent ſibi monimentum.i.hoc ſepulchrum commune. Videntur tamen Commentarij aliter intelligendum velle, vt ſit ordo. Aliquis ſupple diues dabat .i. inſcribebat in ſepulchro, hic cippus .i. hoc ſepulchrum, habeat ſup. vel teneat, mille pedes in fronte, & trecentos in agrum.i.agrum verſus. Item dabat.i.inſcribebat, ne hæredes ſequantur hoc monimentum. Et ita hæc verba. Mille in fronte pedes trecentos cippus in agrum erant ſcripta ab vna parte ſepulchri, ab alia autem H.M.H. N.S.i.hæredes monimētum hoc ne ſequantur, & ita vt in talibus ſuperſcriptionibus ſolet, ſubintelligitur verbum, quod conſtruatur cum nominatiuo cippus, videlicet habet, aut tenet, aut vendicat ſibi. Landinus autem vult Nomentanum illud ſibi ſepulchrum conſtruxiſſe, quod omnino non placet. Nam mens poetæ eſt notare illos perditos homines, qui omnibus ſuis conſumptis in communi miſerorum ſepultura ſepeliendi eſſent, non qui ſibi pompoſam extruxerūt. Præterea ne irreligioſe Mœcenas, atque alij qui Exquilias habitabant, ſepulchra violaſſe putentur de ſe ſcribit magnitudinem eius. Sed pergendum eſt. Licet nunc habitare in Exquilijs.i.illo colle qui vnus ex ſeptem muro Romano incluſis eſt, ſalubribus.i.ſalutem afferentibus, eo quòd locus iam mundus à ſpurcitijs cadauerum à veneficis olim eiectorum, atque licet ſpatiari.i. deambulare, in aprico.i.Soli expoſito, & mundo, aggere.i.accumulatione terrarum, ab aggerendo.n.dicitur, quo.i.in quo aggere, triſtes.i.lugubres aliud cadauer ſepulturi, ſpectabant.i.aſpiciebant, modo .i. paulò ante, agrum in formem .i. fœdatum, oſſibus albis.i.eiectis, & à pluuia dealbatis, cum.i.quo tempore, fures, & feræ ſueiæ .i. conſuetæ (diuiſit autem ſyllabam primam, & fecit triſyllabum, quomodo etiam ſuauis reperitur vexare) .i. infeſtare hunc locum, non ſunt mihi tantum i.intantum curæ, atque labori, quantum ſupple mihi curæ, & labori ſunt ſupple veneficę,

Protulit os: quin oſſa legant, herbaſque nocenteis.
Vidi egomet nigra ſuccinctam vadere palla
Canidiam pedibus nudis, paſſoque capillo,
Cum Sagana maiore vlulantem. (pallor vtraſque
Fecerat horrendas aſpectu) ſcalpere terram
Vnguibus, & pullam diuellere mordicus agnam
Cœperunt. cruor infoſſam confuſus: vt inde
Maneis elicerent animas reſponſa daturas.
Lanea & effigies erat, altera cerea: maior
Lanea, quæ pœnis compeſceret inferiorem.
Cerea ſuppliciter ſtabat ſeruilibus, vtque
Iam peritura, modis. Hecatem vocat altera, ſæuam
Altera Tiſiphonem. ſerpentes, atque videres
Infernas errare canes: Lunamque rubentem,
Ne foret his teſtis, poſt magna latere ſepulchra.
Mentior at ſiquid: merdis caput inquiner albis
Coruorum: atque in me veniat mictum, atque cacatū
Iulius, & fragilis Pedatia, furque Voranus.
Singula quid memorem? quo pacto alterna loquētes
Vmbræ cum Sagana reſonarent triſtes, & acutum?
Vtque lupi barbam variæ cum dente colubræ
Abdiderint furtim terris? & imagine cerea
Largior arſerit ignis? & vt non teſtis inultus
Horruerim voces furiarum, & facta duarum?
Nam, diſploſa ſonat quantum veſica, pepedi
Diffiſa nate ficus, at illæ currere in vrbem.
Canidiæ denteis, altum Saganæ caliendrum
Excidere, atque herbas, atque incantata lacertis
Vincula, cum magno riſuque, iocoque videres.

& incantatrices, quæ verſant.i. inuertunt, & peruertunt frequēter, carminibus.i.per incātationes, atque venenis.i.per veneficia, animos humanos, ego nullo modo poſſum perdere.i.funditus deſtruere, & extirpare, aut prohibere, ne.ſ.huc veniant has .ſ.veneficas, ſimul ac .i. mox vt: Luna vaga.i.mutabilis, aut per cęlum ſuum errans, protulit os decorum .i. in quouis nouilunio, quin.i.quo, minus.i.vt nō, tales ſup. mulieres, legant.i.colligant, oſſa .ſ. defunctorum, ad Necromātiam.ſ.conducere putata, & herbas nocenteis.i.faſcinatorias, ac venenoſas. Vidi egomet, hoc Tragicum eſſe ſatis Acron admonuerit, niſi literarum rerumque rudibus hanc operam ſuſceperimus. Sciat ergo tardiuſculus, Tragœdiam eſſe altiſonam, & affectionis plenam, plus autem mouent quæ ſunt oculis ſubiecta fidelibus, vt dicit auctor noſter in Poëtica. Proinde quia ſe vidiſſe dicit rem ſtuporis plenam, verſus Tragice nimirum prolatus eſt. Ordo eſt. Egomet, inquit Priapus, vidi Canidiam, veneficam illam, & vnguentariam Neapolitanam, vadere.i.incedere nudis pedibus, exiſtentem ſuccinctam pulla.i.nigra palla, vel ne videatur, vel potius quia Necromanticis & omnibus rebus ad inferos ſpectantibus niger color accommodatior. Palla autem veſtis muliebris maxime græca, & vidi eam vlulantem cum Sagana maiore.i.prouectioris ætatis, qui duæ erant Saganę, niſi forte legendum ſic cum Saga .i. venefica maiore .i. peritiore, q ipſa ſit & hoc capillo paſſo.i.diſperſo, pallor fecerat vtraſque horrēdas.i.terribiles aſpectu, ipſæ veneficæ ſup.cœperunt ſcalpere.i.effodere terram vnguibus, & diuellere.i.dilacerare, mordicus .i. p morſus ſeu mordendo, agnam pullam .i. nigram, cruor ipſius agnæ confuſus .i. ſimul & mixtim fuſus, ſup. eſt in foſſam, quam vnguibus fecerant, vt ipſæ elicerent.i.euocarent. inde.i.ex foſſis, animas Manes .i. ad ſepulchra manentes, daturas reſponſa. Sanguine.n.credebātur animæ gaudere, & erat effigies, hominea .i.effictio, lanea.i.ex lana facta & erat altera.ſ.effigies maior, cerea.i.ex cera facta. Lanea ſup.erat quæ.i.ideo, vt compeſceret.i.cōſtringeret, pœnis.i.per pœnas, & compreſſionem, inferiorem.i. ceream inferius poſitam, cerea ſupp. imago ex cera facta, ſtabat ſuppliciter.i.humiliter & quaſi ſubiecta, que, pro &, vt.i.quaſi ſupple ſtaret iam peritura.i affligēda, modis ſeruilibus.i.quibus ſerui affligi ſolent.i.immaniter & ſine clementia. Altera.ſ veneficarum, vocat Hecatem.i.Reginam infernalem Proſerpinam, altera.i.reliqua, ſup. venefica, vocat .i. inuocat ſæuam Tiſiphonem, Furiam illam infernalem. Tu videres .i. quilibet qui tunc illic eſſet, videre poſſet, ſerpentes, & canes infernas.i.infernales errare.i.vagare, circa.ſ.ea loca, & videres Lunam rubentem.i.verecūdantem, latere poſt magna ſepulchra, ne foret teſtis.i.conſcia, his .ſ.factis veneficarum. Vel ſic, videres rubentem.i.erubeſcentem de turpibus auſis earum. Et videres veneficas latere poſt magna ſepulchra, ne Luna aut alius foret teſtis his. At .i. ſed, ſi inquit Priapus, ego mentior, quid.i.aliquid.i.in aliquo, inquiner.i.permitto vt inquiner, ac polluar, caput .i. habeam caput inquinatū, merdis albis.i.ſtercore ac oleto de more albo coruorum, atque Iulius vir ille turpis, & infamis, & Pedatia vir ille fragilis .i. (ſi noui ingenium Poëtæ) impotens retinendæ aluı, & Voranus fur .i. turpiſſimus, & viliſſimus quiſque veniat mictum, atque cacatum in me. [Quid) .i. ad quid, ego memorem.i.narrem ſingula, quo pacto.i.quomodo vmbræ.i.animæ vocatæ ab Inferis loquētes cum Sagana alterna.i. alternatim, reſonarent triſte.i.triſtiter, & acutum.i.acute, & ſtridule. Atque vt ſupple vel lege vtque .i. & vt qualiter ipſa abdiderit.i.occultauerat, furtim .i. ſecrete, ter-

ris

Lupi roſtrum. ris.i.in terris, barbam lupi. (Nam, vt Plin. ſcribit lupi roſtrum iu ceterarum veneficijs reſiſtere aiunt, & ob id portis præfiguot) eum dente colubræ variæ.i.maculoſæ, & vt ſup. ignis largior .i. ſatis largus, arſerit imagine cerea.i.ex imagioe ex cera ſacta. Vbi

Hypermetrum. nota, quòd maluit hypermetrum.i.verſum ſuperabundantem in ſyllaba facere, quàm minus latine dicere Imagine ceræ. Sic & Virg. in conſimilibus conſimiles hypermetros facit, cum in alijs apud eum ſyllaba abuodans per vocalem ſequeotem conſumatur. In his autem videtur quædam implicata ſynæreſis, ſed prolixior ſio. & vt.i.qualiter, ego.ſ.Priapus, horruerim.i.horrore præ timore concuſſas formidauerim, voces, & Fata, aut ſacta, duarum Furiarum, exiſtens teſtis.i.conſcius eius ſacti, non inultus.i.non ſine viodicta id traoſire paſſus. Nam ego ſicus.i. exiſtens ſtatua ficulna, pepedi.i.bombum ſeci, nate diffiſſa.i.diſſoluta, & diſploſa, tantum ſup. quantum veſica diſploſa .i. compreſſu manuum, cum ſit venti plena, rupta ſonat, at.i.ſed illæ.ſ. veneficæ, currere ſup. cœperunt, aut currere pro currebant in vrbem, cum, id eſſes ſub mœnibus, & tu videres cum riſu, & ioco magno.i.quilibet illic exiſtens videre poſſet, dentes.ſ.ſerpẽtinos, quos ſecum attulerat, aut mortuorum, quos excuſſerat, aut proprios, cum vetula eſſet, excidere.i.intercidere. Canidiæ veneficæ illi, & videres altũ callendrum.i.ornamentum capitis, excidere Saganæ.i.alteri veneficæ, & videres cum riſu & ioco herbas, atque vincula.i. licia, quædam diuerſorum colorum (de quibus in Buc.

Terna tibi hæc primum triplici diuerſa colore
Licia circundo)

Incantata.i. incantationibus affecta, excidere lacertis, i. ex brachijs eius.

GLAR. NAM fures dextra coërcet. Quia fuſtem tenens figuratur, inquit Acron. At in Priapeis ſalcem habere fingitur. Quod autẽ poſt aliquot verſus de cippo dicitur. Mille pedes in frontu, ad viam verſum intelligitur, iotrorſum autem treeentos. Eſt nihilo minus longitudo ſecundũm mille, latitudo ſecundũm trecentos pedes intelligendo. Si quidem omni io re maiori diſtantiæ longitudo attribuitur, vt auctor eſt Ptol. lib. j. Geographiæ, cap. vj. Acron tamen contra expooit. Illud autem quod poſtea de luna rubente dicitur, ne ſorte his teſtis poſt magna latere ſepulcra, idem Acron de veneficijs iotelligit, Sed quomodo ex latere volebant, ne eſſent conſciæ? Illud Caliendrum etiam ſatis diuerſe à commentatoribus expoſitum. At ſi dentes appoſititios Canidiæ vt vetulæ per iocum ac riſum excidiſſe iotelligimus, quadrat nimirum, & Saganæ ſuppoſititium crinem, quem pro naturalibus capillis accipiebat, excidiſſe, id quod innuit Acron. Nam quod Gibbam Porphyrioo ait, oon intelligo.

ARGVMENTVM.

Importunam garrulitatem, & ineptias carpit ſuppreſſo nomine.

SATYRA IX.

IBAM forte via Sacra (ſicut meus eſt mos)
Neſcio quid meditans nugarum, totus in illis.
Occurrit quidam notus mihi nomine tantum,
Arreptaque manu, quid agis dulciſſime rerum?
Suauiter vt nunc eſt, inquam: & cupia omnia, q̃ vis.
Cum aſſectaretur: nunquid vis? occupo at ille,
Noris nos, inquit. docti ſumus. hic ego, pluris
Hoc, inquam, mihi eris. miſere diſcedere quærens,
Ire modo ocyus, interdum conſiſtere: in aurem
Dicere neſcio quid puero: cum ſudor ad imus
Manaret talos. ò te Bollane cerebri
Felicem, aiebam tacitus. eum quid libet ille
Garriret: viros, vrbem laudaret. vt illi
Nil reſpondebam: miſere cupis, inquit, abire,
Iandudum video: ſed nil agris: vſque tenebo,
Perſequar. hinc quò nunc iter eſt tibi? nil opus eſt te
Circumagi: quendam volo viſere, non tibi notum:
Trans Tiberim longe cubat is prope Cęſaris hortos,
Nil habeo, quod agã: & non ſum piger: vſq; ſequar te.
Demitto auriculas: vt iniquæ mentis aſellus,
Cum grauius dorſo ſubijt onus, incipit ille.
Si bene me noui, non Viſcum pluris amicum,
Non Varium facies, nam quis me ſcribere plureis,
Aut citius poſſit verſus? quis membra mouere
Mollius? inuideat quod & Hermogenes, ego canto.
Interpellandi locus hic erat. eſt tibi mater?
Cognati? quis te ſaluo eſt opus? haud mihi quiſquã.
Omnes compoſui felices. nunc ego reſto.
Confice. nanque inſtat fatum mihi triſte: Sabella
Quod puero cecinit, diuina mota anus vrna.

ASC. IBAM forte via &c.) Garrulum quendam lepide taxans, docet ineptam loquacitatem omnibus fugieodem eſſe. Vtitur autem ſermone valde humili, ita vt ferè neſcias metricone an ſoluto, ſed id non ſine arte, vt nõ inerti conſtat: Inertibus autem monſtrari paucis non poſſet. Illud tantum dixero, ſolere doctos, iuxta rerum qualitatem, & perſonarum cum quibus loquantur varietatem, ſtylum mutare, nam aliter ad literatum virum, & ſcribes, & loqueris, aliter ad imperitum, quia ergo cũ imperito ſermonem ſacit, pedeſtri vtitur ſtylo. Ordo eſt. Ego ibam forte, non quòd ſortuitum eſſet quòd iret, ſed quòd tunc iret, cum ille, de quo locuturus eſt, accurrit in Sacra via, quæ .ſ. à porta Triumphali ad Capitolium ferebat, ibam, inquit, meditans .i. cogitans, neſcio quid nugarum .i. ſacilium verſiculorũ, vbi per modeſtiam verſiculos ſuos extenuat ſicut meus eſt mos, exiſtens etiam totus in illis.ſ nugis.i.totus occupatus in componendis quibuſdam verſibus, ſorte Satyricis, quidam homo notus mihi tantum .i. ſolummodo oomine, accurrit, aut occurrit .ſ. ad me, que pro &, ipſe ſup. ait, arrepta manu.i.poſtquam arripuit manum meam, ò dulciſſime ſupp. amice, quid rerum, id eſt quas res agis? ego inquam.i.reſpondeo, dicit Poëta, ſuauiter.i.ſatis dulciter ſup. ago: vt.i.ſecundum ꝙ nunc eſt.ſ.ſtatus meus, & cupio .i. volo etiam omnia, quæ tu vis .i. volo tibi complacere in omnibus, hoc autem dicere ſolent voleotes diſcedere, ſed cum.i.quando ille improbus.ſ. aſſectaretur .i. continue ſequeretur me, ego occupio.i.priusq̃ me alloquat, alloquor ipſum dicens. Nũ.i.nonne vis: quid.i. aliquid? At.i.ſed ille.ſ.accurrens, inquit. O Horati noris.i. noueris ne oos? oos ſumus docti, ego dicit Poëta, inquã.i.dico hic.i. ad hoc dictũ illius, tu eris.i.reputaberis: mihi.i.à me: hoc.i. pp hoc, vel pro tanto, pluris.i.maiori precio .i. pluris te propterea faciam, ꝙ doctus es, & ego cupiens miſere .i. vſq; ad miſerã afflictionem animi, diſcedere ab illo, ire ſup. cœpi, vel ire.i.ibam: modo.i.aliquando ocyus, & conſiſtere.i.conſiſtebam. interdum.i.aliquando, & dicere.i.dicebam, puero.i.miniſtro meo, neſcio qd io aurẽ cum.i.quando ſudor.ſ.ex oppreſſione illius viri, manaret.i.diſtillaret mihi ad imos talos, ego tacitus, hoc eſt in animo meo, aiebam, ò Bolane ſup. dico te felicem cerebri.i.habẽtem felix cerebrum, qui cum ſis cerebroſus illius ineptias, & importunitatẽ ferre non poſſes, ſed ſtatim exprobrares, cũ.i.quando, ille garriret quidlibet.i. quamlibet rẽ inutilem, & cum ſup. laudaret viros, & vrbem, vt.i.poſtquam, ego oihil rñdebam illi, ipſe inquit, ego video.i.cognoſco iãdudũ, tu cupis miſere .i. valde, abire .i. diſcedere à me, ſed tu nil agis .i. fruſtra laboras, ego teoebo ſup. vſq; i.ſemp, & ſup. perſequar.i.ad finem vſque ſequar te, quo eſt tibi iter, hinc.i. ab hoc loco. Nil.i.in nullo, eſt opus.i.expediens, te circumagi .i. quærere diuerticula, vt à me diſcedas. Reſpondet Horat. Ego volo viſere quendam, non notum tibi, trãs Tyberim, is cubat.ſ.ægrotans, longe.i.remote ab hoc loco propè hortos Cæſaris. Gar. reſpondet. Ego oihil habeo quod agam, & ego non ſum piger, ego ſequar te vſque,

Hunc neque dira venena nec hoſticus auferet enſis,
Nec laterum dolor, aut tuſſis, nec tarda podagra.
Garrulus hunc quando conſumet cunque: loquaceis,
Si ſapiat, vitet: ſimulac adoleuerit ætas.
Ventum erat ad Veſtæ, quarta iam parte diei
Præterita: & caſu tunc reſpondere vadato
Debebat, quod ni feciſſet: perdere litem.
Si me amas, inquit, paulum hic ades. inteream, ſi
Aut valeo ſtare: aut noui ciuilia iura:
Et propero, quò ſcis. dubius ſum, quid faciam, inqs:
Te ne relinquam an rem. me ſodes. non faciam, ille,
Et præcedere cœpit. ego, vt contendere durum eſt
Cum victore ſequor. Mœcenas quo modo tecum?
Hinc repetit, paucorũ hominum, & mẽtis bene ſanæ?
Nemo dexterius fortuna eſt vſus. Haberes
Magnum adiutorem: poſſet qui ferre ſecundas:
Hunc hominem ſi velles tradere. diſpeream, ni
Summoſſes omneis. non iſto viuimus illic,
Quo tu rere, modo. domus hac nec purior vlla eſt:
Nec magis his aliena malis. nil mi officit vnquam:
Ditior hic, aut eſt quia doctior. eſt locus vni
Cuique ſuus. magnum narras, vix credibile. atqui
Sic habet. accendis, quare cupiam magis illi
Proximus eſſe. * velis tantummodo: quæ tua virtus,
Expugnabis. & eſt qui vinci poſſit: eoque
Difficileis aditus primos habet. haud mihi deero:
Muneribus ſeruos corrumpam: non, hodie ſi
Excluſus fuero, deſiſtam: tempora quæram;
Occurram in triuijs: deducam, nil ſine magno
Vita labore dedit mortalibus. hæc dum agit: ecce
Fuſcus Ariſtius occurrit mihi carus: & illum
Qui pulchre noſſet. conſiſtimus: vnde venis? &
Quo tendis? rogat: & reſpondet. vellere cœpi:
Et prenſare manu lentiſſima brachia, nutans,
Diſtorquens oculos: vt me eriperet. male ſalſus
Ridens diſſimularet. mecum iecur vrere bilis.
Certe neſcio quid ſecreto velle loqui te
Aiebas mecum. memini bene: ſed meliori
Tempore dicam. hodie triceſima ſabbata vin tu
Curtis Iudæis oppedere? nulla mihi inquam
Relligio eſt. At mi ſum paulo infirmior, vnus
Multorum: ignoſces: alia loquar. hunccine ſolem
Tam nigrum ſurrexe mihi? fugit improbus: ac me
Sub cultro linquit. caſu venit obuius illi
Aduerſarius: &, quò tu turpiſſime? magna
Exclamat voce: &, licet anteſtari? ego vero
Oppono auriculam. rapit in ius: clamor vtrinque:
Vndique concurſus: ſic me ſeruauit Apollo.

.i. ſemper, vel vſque ad eum locum. Ego, inquit Poëta, demitto .i. deorſum mitto auriculas. vt .i. quemadmodum, aſellus iniquę .i. non æqui fortis: mentis .i. animi: cum .i. quando, ipſe aſinus ſubijt dorſo onus grauius q̃ ſup. poſſit ferre. Ille .ſ. Garrulus incipit ſup. dicere. Si ego bene noui me, tu nõ facies .i. reputabis . pluris .i. maioris valoris, Viſcum illum diſertum nominem, & nõ facies pluris Varum amicum, q̃ ſupp. me. Nam quis poſſit ſcribere verſum plura .i. plures, aut citius, me .i. q̃ ego? q.d. nemo, qs ſup. poſſit mouere mẽbra ſua mollius .i. agilius? ego canto ſup. tam bene: quod Hermogenes .ſ. Tigellius inuideat. Locus interpellandi .i. interrũpendi ſermonem eius erat hic .i. hoc loco, dicit ergo Poëta. Eſt tibi mater .i. habes ne ad hoc matrem? Cognati ſup. ſunt ne tibi? quis .i. quibus opus eſt te ſaluo .i. tua ſalute? Reſpondet Garrulus: haud quiſquam .i. nullus ſup. eſt mihi: ego compoſui .i. ſimul poſui in ſedib. ſuis, hoc eſt in ſepulchro oẽs. Reſpondet Poëta. Felices ſupple ſunt illi, quos ſæpe liu ſti, ego certo ſup. componendus & interficiendus à te, confice .i. occide me garrulitate tua. Nanque iſtſte Fatũ: quod anus .i. vetula, Sabella .i. ex Sabinis oriũda, cecinit mihi puero .i. cum eſſem puer, & hoc vrna diuina .i. in qua erant diuinationum ſortes: mota .i. concuſſa, vt ſortes caſu educeret, inſtat mihi .i. imminet iam mihi, & vrget me. Carmen autem ipſius anus erat quod ſequitur. Neque dira venena .i. infectiones venenoſæ, auferent ſup. hũc .ſ. puerum, nec enſis hoſticus .i. hoſtilis, auferet .i. tollet è vita, hunc ſup. puerum, nec dolor laterum auferet hunc, aut tuſſis, aut podagra .i. ægritudo pedũ, tarda .i. tardos faciens, ſup. non auferet hunc, quando .i. quãdo quidem, Garrulus .i. vir linguoſus, cõſumet .i. conficiet, hunc .ſ. puerum, que pro &, cum .i. quãdo, Garrulus .ſ. conſumet hunc, ipſe vitet .i. vitauerit, ſi ſapiat .i. ſapiens ſit, loquaces .i. multum & aſſidue loquẽtes, ſimul atq; .i. mox cũ, ætas ſup. eius, adoleuerit .i. adulta fuerit. [Ventum erat &c.] Perſequitur reliquam partem itineris ſui cum Garrulo illo. Ordo autem eſt. Ventum erat .ſ. à nobis, hoc eſt nos venimus ad Veſtæ ſup. ædem aut templum, & hoc quarta parte diei iam præterita, & debebat .ſ. ille Garrulus, nunc, id eſt in illa hora caſu .i. à caſu reſpondere vadato .i. illi cui vadem conſtituerat, quod .i. quam rem, ni, id eſt niſi feciſſet, debebat ſup. perdere litem .i. rem ſuam & ius litigandi, & inquit .ſ. Garrulus, ſi me amas ades .i. auxilio ſis mihi, paulum .i. modicum, hic .i. hoc loco, aut in hac re, ibi aduerte ſyllabam me, non abſumi per vocalem ſequentem, ſed corripi ſicut in illo Virgiliano. Vale, inquit, Iolla. Reſpondet Horatius. Inteream .i. moriar ſi aut valeo ſtare, ad iudicium .ſ. aut ſi non iura ciuilia. Et .i. inſuper, propero .i. feſtino, ſupple eo quod ſcis .ſ. me properare, hoc eſt ad amicum trans Tyberim, & ita ſcribendum eſt ſcis, quamuis textus ferè habeant ſis, ſupp. mecum profecturus.

* Ab hoc verbo vs la inter- pendo omnia. Gar. dice re, & Acron & Bonfin te ſtantur.

Reſpondet Garrulus, inquit. Ego ſum dubius quid faciã, ne pro an, ego relinquam te an rẽ .i. litem meam. Reſpondet Horatius blandiens, ac dicens. Sodes, quod blandientis eſt, q.d. ſi audes, amabo, me ſup. relinquis. Ille ſup. inquit. Non faciam .i. non relinquam te, ſed potius rẽ meam, & cępit pręcedere, ego, inquit Poëta, ſequor cum victore .i. eo qui me vicit, vt .i. ſecundum q, durum eſt contendere cum tam importuno homine, hic .ſ. Garrulus, repetit .i. iterum incipit dicere, quomodo Męcenas tecum ſup. viuit? Mœcenas ſup. dicit Poeta, eſt paucorum hominum, mentis bene ſanæ. vt ſic in deſperationem induceret Garrulũ ne ſperet poſſe ab eo recipi, aut vt ſic honeſte garrulitatem illius refrænaret, & hoc melius, quã vt dicantur verba Garruli, qui tamen id vellet dicere, ordo erit. Quomodo Mœcenas exiſtens paucorũ hominum, & mentis bene ſanæ, tecum ſupp. viuit? nemo eſt vſus dexterius .i. felicius, fortuna .ſ. proſpera ſup. q̃ tu .q. in talis viri familia viuis, tu ò Horati haberes magnũ adiutorem, q poſſet ferre .i. gerere, & ſuſtinere te cum ſecundas partes .ſ. in famulatu & obſequio, ſi velles tradere ſup. Mœcenati cum hominẽ .i. me. hic .n. ad primam perſonam pertinet. Diſpeream ni .i. niſi, ſi tu me adiutorẽ haberes, tu ſummoſſes .i. ſummouiſſes oẽs è domo Mœcenatis, & ſolus illic regnares. reſpõdet Poëta. Non viuimus illic &c. Sunt qui ſic conſtruant, vt dicat Poëta. Diſpereã ni ſubmoſſes, hoc eſt expelleres oẽs qui in domo ſumus, quia nõ poſſemus te ferre, nos nõ viuimus illic .i. in domo Mœcenatis eo modo, quo tu rere .i. arbitraris, nec vlla domus eſt purior hac .ſ. domo noſtra, nec magis aliena .i. purior his malis .ſ. adulationibus & garrulitatibus, quæ in te ſunt. Nil .i. non aliquid, ditior nõ officit .i. non nocet mihi aliqd, vt in aliquo, hic .i. in hac domo nr̃a, vnq̃ .i. nonquia ipſe. aut quia qs doctior eſt ſup. alteri, non ideo officit hic cuiquam. ſuus .i. proprius locus eſt vnicuique. Rñdet Garrulus. Tu narras magnum .i. rem magnam, & vix credibile .i. rem vix credibilem. Reſpondet Horatius. Atqui .i. ſed certe, ſic habet ſup. res ſe .i. ita tamen eſt, vt dixi. Reſpondet Garrulus. Tu accendis .i. ardentius inſtigas me, quare ego cupiam magis eſſe proximus illi .i. Mœcenati, ò Horati velis tantummodo .i. duntaxat, me iuuare vt recipiat à Mœcenate, tu (quæ tua eſt virtus .i. ſecundũm quòd in te eſt virtus) expugnabis .i. impetrabis à Mœcenate quod voles, & ipſe ſup. Mœcenas eſt ſup. talis .i. multum manſuetus facilis, & exorabilis, qui poſſit vinci .i. exorari. Et ita in perſona aliena taxat facilitatem Mœcenatis, forte ridẽs ria cum hæc legeret. vnde dictum eſt. Omne vafer vitium &c. Reſpondet Horat. Eoque .i. & ideo, quia ſcit ſe faciliter exorari ſolere, ipſe habet primos aditus difficiles i. non permittit ſe faciliter à quolibet ſupplicantes adiri. Reſpondet Gar. Haud .i. non, deero mihi .i. non ero negligens in cauſa mea. Bonfinus tamen

vult etiam illa verba. Eoque difficiles aditus primos habet, eſſe Garruli vt ſit ſenſus. Et eſt ſup. Mœcenas talis qui poſſit vinci, eoque .i. & ideo, quia ſentit ſe facilem, & exorabilem, habet primos aditus difficiles, ſed in remedium illius difficultatis vtar perſeuerantia, haud deero mihi, ego corrumpam ſeruos muneribus & ego non deſiſtam, ſi .i. tametſi, ego ſuero excluſus hodie, ego quæram tempora .i. opportunitatem temporis, occurram Mœcenati ſup. in triuijs .i. vijs publicis, deducam ſupp. cum domum. Non ſine magno, alij textus habent. Nil, vt ſit. Vita nil dedit mortalibus ſine magno labore, aut legendo non, ſic. Vita non dedit mortalibus ſup. quidquam ſine magno labore. Dum, inquit Poëta, ille .ſ. Garr. ait hæc: Fuſ. Ariſtius grammaticus exiſtens carus mihi, & qui pulchre noſſet illum .ſ. Gar. occurrit mihi, nos conſiſtimus .i. ſimul ſtamus in occurſu .ſ. Fuſcus, & ego, & Fuſcus ſup. rogat .i. interrogat ſup. me, vnde venis, & quo tendis? & reſponde, ſup. mihi .i. interroganti. Ego cœpi vellere .i. vellicare, & pre. i. prenſare .i. velle arcipere, manu ſup. mea lentiſſima brachia illius, nutans .i. nutu illi ſignum faciens, & diſtorquens oculos .i. oblique conniuens, vt eriperet me ab illo .ſ. Garrulo, ſed ſup. Fuſcus male .i. multum, & in malum meum. ſalſus .i. facetus irriſor, diſſimulare .i. diſſimulabat .ſ. ſe non intelligere quid vellem, & hoc ridens, bilis .i. cholera, hoc eſt amara indignatio mouens mihi ſtomachum, vrere .i. vrebat, vel cœpit ſupple vrere meum iecur. Et dicebam ſup. ad Fuſcum, certe ò Fuſce, tu aiebas te velle loqui mecum neſcio quid ſecreto .i. in ſecreto. Reſpondet Fuſcus. Ego bene memini ſupple hoc dixiſſe, quamuis non dixerit, ſed ego dicam tibi tempore meliore .i. conuenientiore. Sabbata trigeſima. quæ .ſ. Iudæi maxime obſeruant, ſunt ſup. hodie, vin'. i. vis ne ò Horati, oppedere .i. obtemperare. Iudæis curtis .i. curtatis, præputijs, hoc eſt circunciſis? Reſpondet Horat. Nulla religio eſt mihi vnquam, hoc, vt, Epicureus, dixit, ſi generaliter accipiatur. Aut intelligatur ſpecialiter ſic. Nulla ſup. Iudæorum religio fuit mihi vnquam, Reſpondet Fuſcus. At .i. ſed, religio .i. obſeruatio ceremoniarum diuinarum, eſt ſup. mi .i. mihi, ego ſum paulo .i. aliquanto infirmior, exiſtens vnus multorum .i. quales multi ſunt, vel in quo vno ſi moriar, multi mihi imò omnes cenſeantur mori, & ego debeo colere Deum vt mihi vitam conſeruet, ignoſces .i. veniam igitur dabis mihi Horati, ſi nunc ad feſta Iudæorum propero, ego loquar alias .i. alio tempore tecum. Exclamat Horat. vt ille aufugerat. Hunccine .i. hunc ne ſup. æquum, aut dijs placitum eſt. Solem ſurrexe, pro ſurrexiſſe mihi tam nigrum .i. tam infauſtum? Fuſcus ſup. improbus fugit, ac linquit me ſub cultro .i. ſub garrulitate huius hominis qua occidor. Aduerſarius cui .ſ. dies erat conſtituta à Gar. venit caſu .i. à caſu obuius illi, & exclamat magna voce. O turpiſſime quo tu ſup. fugis? & ſup. interrogat, an licet atteſtari (aut, vt alij textus habent, anteſtari) .i. teſtimonium meum contra illum capere, ego vero oppono auriculam .i. præbeo eam vellicandam, vt memor fiam eius rei teſtis futurus, ergo rapit eum in ius, clamor ſup. fit vtrinque .i. ab vtroque, concurſus ſup. populi fit vndique .i. ab omni parte, & Apollo qui fautor vatum eſt, aut re vera qui in Foro iudiciali ſtat, quapropter a Iuuenale dicitur, Sportula deinde Forum, iuriſq. peritus Apollo, ſeruauit me ſic .i. quia ille ad Apollinem .i. in ius tractus eſt.

ANTO. SABEL. IVDÆIS oppede) Hoc verbum vetus eſt, & ſignificat contra pedere. Nam à pedo, pedis, cuius ſignificatio notior eſt, quam vt egeat interpretationis, formatur oppedere, id quod docet Priſcian. x. vtens illius verſiculi teſtimonio. Errant qui exiſtimant oppedere dici, quaſi pedi opponere.

GLAR. SI bene me noui, non Viſcum pluris amicum) In Porphyrionis commentario, vt plerique habent lib. Tuſcus pro viſcus legitur, ita vt quibuſdam Tucca deſignari viſus ſit. Sed viſcorum mentio eſt etiam ſequenti Satyra non ita longe a fine, vt non ſit tutum quidquam mutare ad librum, qui corruptiſſimi ſunt fidé. Sed & Varum, pro Varium pleríque habent lib. Verum de his duobus lib. j. Odarum diximus, Ode xxiij. quæ quidem ſcire potuimus. [Garrulus hunc quando conſumet cunque) Et Acrone, & Porphyrio ... disiunctam dictionem quandocunque prolatam aſſerunt, quid autem hoc loco ſignificet, non explicant. Tu vide an non pro aliquando ſit poſita, aut quandoque Natiuam enim ſignificationem hoc loco ſenſus vix admittet. [Quod ni feciſſet, perdere litem) In commentario Acronis, ad hæc verba adijcitur, adeſto mihi, quæ quid ſibi velint, commiſci non potui. Continuo poſt ad hæc poetæ verba. Et propero quo ſcis, omiſſa eſt negatio. Et legendum in Acronis commentario. Non oblitus eſt Horatius, quod dixit ſibi viſendum eſſe neſcio quem. Niſi aliter legerit poetæ verba Acron. Rurſus ſtatim poſt, ad illa verba. Mœcenas quo modo tecum deeſt, ait, ſed agit legendum. Illa autem. Nemo dexterius fortuna eſt vſus, poëtæ verba ſunt, laudantis modeſtiam Mœcenatis. Qui cum fortunæ beneficio potuiſſet longe maior eſſe, noluit: Ceterum Badius ſæpe poetæ verba dat Garrulo, & contra. Porphyrion admonet olim duobus punctis interſtincta fuiſſe, quæ ſanè hodie non apparent. Verum ea omnia proſequi non eſt noſtri inſtituti. [Hodie trigeſima ſabbata, vin tu) Acron quatuor expoſitiones hic affert, vt eſt copioſus quoties nihil certi afferre poteſt, quarum vtinam vna ſit vera. Iudæi autem quomodo Neomenias dicunt cum ea vox ſit græca? Atqui hoc non mirandum, cum oppedere expona contra pedem opponere. Badius vero ſubtilius .ſ. obtemperare. Illud autem, curtis, Acron exponit, quia pellicula imminuti ſunt. Quia Moſes Rex Iudæorum, cuius legibus reguntur, negligentia medicinalis effectus, & ne ſolus eſſet notabilis. omnes ita circuncidi voluit. Hæc ille. Elegans ſanè organum Acron per quod veritatis lucem opprimere conatus eſt demon. Nota autem latinitatem ſiue Acronis, ſiue impoſtoris alicuius, negligentia medicinalis effectus, pro, indigens medicina, & notabilis, qui pellicula careret, atque inde omnes ad id coactos, quàm elegans perſuaſio diaboli vt culpetur Moſeos factum, quòd à Deo edoctus atque iuſſus erat. [Et licet anteſtari) Anteſtari legendum, quaſi ex circunſtantibus aliquem teſtem facere, idq. auris attactæ monitione. Vide in Adagio Aurem vellere Quidam temere mutauerant in atteſtari, parum memores, & quædam alia apud veteres ad eam eſſe formam, vt Anquirere apud Liuium. [Sic me ſeruauit Apollo) Acron hic ſilet. Porphyrion de Homerico ſumptum teſtatur, allegat autem ad hoc Lucilium, quæ verba adeo corrupta ſunt, vt ego reſtituere nequiuerim. Ceterum locus eſſe videatur Iliad. v. vbi Apol. è Diom. manibus eripit Aeneam. Quidam ad Apollinem in iudiciali foro referunt, ad quem in ius garrulus ille ab aduerſario tractus eſt, atque ita liberatus Horat.

ARGVMENTVM.

In Satyra quarta, cuius initium eſt, Eupolis atque Cratinus, ſcripſerat Lucilium fluere lutulentum, ob quam rem male audiebat. Quare hic ſe purgat id vitij non Lucilio, ſed ſeculo attribuens.

SATYRA X.

NEMPE incompoſito dixi pede currere verſus
Lucilli. quis tam Lucilli fautor inepte eſt?
Vt non hoc fateatur? at idem, quod ſale multo
Vrbem defricuit: charta laudatur eadem.

ASC. NEMPE incompoſito, &c.) Vile contra Lucilij amatores defendat, qui ægre tulerunt quòd dixerat eum lutulentum fluere, oſtendit negligentiam eius, docens præterea nullam inuidiam eſſe id in Lucilium fieri, quod ipſe in alios fecerat, tandemq. ad ſe redieos còncludit ſe in his ſcriptis, paucis .i. doctis, qui nimirum pauciſſimi ſunt, lectoribus contentum eſſe, ſatiſq. ſibi fore ſi bonis viris, atque iiſdem amicis ſuis placeat. Videtur autem principium reſponſiuum eſſe ea indignatione. Quaſi Hermogenes, aut quiſquam alius aduerſarius Horatij & ideo (vt ſit) defenſor Lucilij, dixerit ad Horatium. Tu ne Lucilium aude carpere? ad quod Poëta: Nempe incompoſito, &c. hæc enim particula nempe reſponſioni aſſertiuæ congruit. Vnde & Perſius tertiam ſic auſpicatur Satyram, forte Horatium imitatus. Nempe hoc aſſidue &c. ideoq. Acron & Porphyrio Satyræ initium ſic vt nos incipiunt. Sunt tamen qui hos octo verſiculos, quos Philologus non immerito adulterinos cenſet, præponant.

Lucili quàm ſis mendoſus teſte Catone
Defenſore tuo peruincam, qui male factos
Emendare parat verſus, hoc lenius ille

Eſt quo vir melior, longè ſubtilior illo
Qui multum puer, & loris, & funibus vdis
Exhortatus, vt eſſet opem qui ferre poëtis
Antiquis poſſet contra faſtidia noſtra.
Grammaticorum equitum doctiſſimus, vt redeam illuc.
Nempe, &c.

Nec tñ hoc tribuens, dederim quoque cetera. nam ſic
Et Laberi mimos, vt pulchra poëmata, mirer.
Ergo non ſatis eſt riſu diducere rictum
Auditoris: & eſt quædam tamen hic quoque virtus.
Eſt breuitate opus: vt currat ſententia: neu ſe
Impediat verbis laſſas onerantibus aures.
Et ſermone opus eſt modo triſti, ſæpe iocoſo,
Defendente vicem modo rhetoris, atque poëtæ,
Interdum vrbani, parcentis viribus, atque
Extenuantis eas conſulto. ridiculum acri
Fortius, & melius magnas plerunque ſecat res.
Illi, ſcripta quibus comœdia priſca viris eſt;
Hoc ſtabant: hoc ſunt imitandi: quos neque pulcher
Hermogenes vnquam legit, neque ſimius iſte
Nil præter Caluum & doctus cantare Catullum.
At magnum fecit: quod verbis græca latinis
Miſcuit. ò ſeri ſtudiorum, qui ne putatis
Difficile, & mirum, Rhodio quod Pitholeonti
Contigit? at ſermo lingua concinnus vtraque
Suauior: vt Chio nota ſi commixta Falerni eſt.
Cum verſus facias, teipſum percontor: an & cum
Dura tibi peragenda rei ſit cauſſa Petilli?
Scilicet oblitus patriæque, patriſque Latini
Cum Pedius cauſſes exudet Poplicola, atque
Coruinus: patriis intermiſcere petita
Verba foris malis, Canuſini more bilinguis.
Atque ego cum græcos facerem, natus mare citra,
Verſiculos: vetuit me tali voce Quirinus
Poſt mediam noctem viſus, cum ſomnia vera:
* In ſiluam non ligna feras inſanius: ac ſi
Magnas Græcorum malis implere cateruas.
Turgidus Alpinus: iugulat dum Memnona: dumque
Diffingit Rheni luteum caput: hæc ego ludo:
Quæ nec in æde ſonent certantia iudice Tarpa:
Nec redeant iterum, atque iterum ſpectanda theatris,
Arguta meretrice potes, Dauoque Chremeta
Eludente ſenem, comis garrire libellos
Vnus viuorum Fundani. Pollio regum *
Facta canit. pede ter percuſſo forte epos acer,
Vt nemo, Varius ducit. molle atque facetum
Virgilio annuerunt gaudentes rure camœnæ.
Hoc erat, experto fruſtra Varrone Atacino,
Atque quibuſdã alijs, melius quod ſcribere poſſem,
Inuentore minor: neque ego illi detrahere auſim
Hærentem capiti multa cum laude coronam.
At dixi fluere hunc lutulentum, ſæpe ferentem
Plura quidem tollenda relinquendis. age quæſo,
Tu nihil in magno doctus reprendis Homero?
Nil comis Tragici mutat Lucilius Acci?
Non ridet verſus Enni grauitate minores,
Cum de ſe loquitur non vt maiore reprenſis?
Quid vetat, & noſmet Lucilli ſcripta legenteis
Quærere; num illius, num rerum dura negarit
Verſiculos natura magis factos, & eunteis
Mollius? at ſi quis pedibus quid claudere ſenis
Hoc tantum contentus, amet ſcripſiſſe ducentos
Ante cibum verſus; totidem cœnatus: Etruſci
Quale fuit Caſſi rapido feruentius amni
Ingenium: capſis quem fama eſt eſſe, librisque
Ambuſtum proprijs. fuerit Lucillius inquam

Quos verſus ſi quis recipere velit legat ſaltem Defenſore tui. non ſuo. Hoc lenior ſup. facit ille.ſ.Cato, lõge ſubtilior illo. Sunt qui Mœcenatẽ taxari autument, & ꝓpter ipſum ab Horatio reſectum hoc caput, quo ablato. Ordo eſt. Nempe.i.certe, ipſe.i.ego dixi verſus Lucili, pro Lucilij, currere.i.fluere, pede incompoſito.i.inconditо, & lutulento, quis eſt tam inepte fautor Lucili.i. Lucilij, vt non fateatur hos idem.i.ipſum incõditos habere verſus? Eſſet quidem inepte fautor eius, qa contra veritatem. Sicut enim apud A.G legitur, nos debemus amicos colere vſq; ad deos, nã ita ꝙ Deum non offendamus ob amicos. Notumq́. eſt verbum, amicus Plato, amicus Socrates ſuper omnia autem veritas) At .i.ſed, idem.ſ. Lucilius, laudatur eadem charta.i. eadem pagina Satyræ meæ, ꝙ.i.quia, defricuit .i. valde fricuit, hoc eſt taxauit, multo ſale.i.vrbana repræhenſione, vrbem.i.habitantes in vrbe, hoc eſt Romano, nec tamen ego tribuens.i.attribuens Lucilio. hoc.i.defricuiſſe vrbem, dederim.i.attribuerim, quoque.i. etiam, cetera.i. ceteras partes, quæ ad decorum, & artem carminis pertinent. Ego non mirer ſic.i.propter facetias, & lepores, mimos i.verſus mimicos.i. ad imitationem pertinentes, Laberi.i. Laberij poëtæ faceti, vt.ſ.mirer Poëmata pulchra.i. ſuum decorum tam rerũ, quàm verborum habentia. Ergo deducere rictũ riſu.i. excitare riſum vſque ad rictum.i. deformem aperturã oris auditoris, non eſt ſatis, ad hoc videlicet vt Poëma pulchrum dicatur, & tñ quędam virtus.i. quædam ars, eſt quoque.i.etiam hic.i.in hac re, hoc eſt in excitatione riſus, ſed non ſatis eſt, nam opus eſt breuitate, vt ſententia currat.i.paucis verbis clare enuncietur, neu .i.ne ue, ſup. ipſe ſententia impediat.i.implicet ſup. ſe verbis onerãtibus.i. grauãtibus aures .ſ.auditorũ, laſſas.i.fatigatas. Et opus eſt, ad hoc.ſ. vt Poema ſit pulchrũ, modo.i.aliqñ, ſermone triſti.i.ſerioſo, & ſæpe iocoſo.i.delectabili, & opus eſt ſermone defendẽte.i.gerente, modo.i.aliqñ vicem rhetoris.i.obſeruante aliqñ artem rhetoricã atque modo.i.aliquãdo, defendente ſuper vicẽ poëtæ.i obſeruantem Artem poëticam, multa enim licent poëtæ, quæ non oratori, & defendẽte interdum vicem hominis ſup. vrbani.i.vrbane loquentis, parcentis viribus, atque pro.i extenuantis.i. imminuentis eas.ſ vires ſuas, conſulto.i.ex conſilio, & deliberatione, qa ridiculum.i. ſermo riſum excitans, ſecat.i. diffinit, vnde ſunt ſectæ philoſophorũ, vel decidit plerunque.i.frequẽter res magnas, melius & fortius.i.vrgentius, acri ſup. ſermone.i.ꝙ ſermo acer & vehemens ac ſerioſus, illi ſup. viri, quibus .i.à qbus viris, Comędia priſca .i.vetus, eſt ſcripta, ſtabant.i.cõſtabant, vel placebant, hoc.i.ꝓpter huiuſmodi ſermonis obſeruationem, ſunt imitandi hoc .i.in hoc, quos.ſ.veteres Comicos, neq; Hermogenes pulcher .i.bene comptus cantator.ſ. neque iſte.i.vilis. Simius.i.imitator deformis.ſ. Demetrius, qui me repræhendit, eo ꝙ Luciliũ caſtigauerim legit vnquã, exiſtens.ſ. vterq; eorum, nil.i.non aliquid, non doctus aliquẽ poëtam, præter cantare.i. molliter recitare: Caluum, & Catullum .i.verſus amatorios Calui & Catulli, qui poëtæ Amaſij erant, eorũ q́. verſus ad cãtum apti. At magnum fecit, ponit obiecta aduerſariorum, docetq́. ea quæ indocti mirantur in Lucilio, & potiſſimum ꝙ ſermonẽ grecum admiſcuit, non eſſe laudanda. Ordo eſt. At.i.ſed, ſup. dicunt iſti: Lucilius fecit magnum.i. rem magnam, ꝙ.i.qa, miſcuit græca ſup. verba latinis verbis. Ad quod reſpondet Poëta: O ſeri ſtudiorum.i.tardi in ſtudijs, qui omnia tarde ſtuduiſtis, cum iam parum ſciatis, qui ne.i.non ne, putetis.i.putare debeatis, q.d. minime, difficile.i.rẽ difficilem factu, & mirũ.i.rem admiratione dignam, id ſup quod cõtigit.i.ſine labore euenit. Pitholeonti Rhodio illi.ſ.triuiali poëtæ, q cum eſſet natus in confinio vtriuſq; linguæ, carmina plebeia, & vulgaria ſcripſit cõfuſo ſermone, non ex arte, ſed ex vitio, quia neutro ſic præditus erat, vt eo mero vteretur. Verũ obijciat defenſor Lucilli. At.i. ſed, licet.ſ.forte non ſit difficile omnino, tñ ſermo concinnus.i. concinnatus, & compoſitus, vtraque lingua.ſ.græca, & latina, eſt ſuauior, quam ſi ea altera tm̃ conſtaret, vt.i. quemadmodũ, ſi nota Falerni vini ſup. .i. vinũ Falernum nota dignũ. vt.ſ.in vaſe notato reſeruãdum cuſtodiat, commixta.i.ſimul mixtum: Chio.i. cum vino Chio, eſt ſup. ſuauius quod ex vtroq; reſultat, ꝙ alterum merum, qa Falernũ eſt paulo auſterius, & ardentius, & Chium dulcius, & ſegnius

* In ſiluã ligna ferre eſt aliquem ea rebus augere, velle quibus ipſe maxime abundes.

* Verus eſt ordo. Pollio tamen facta regum percuſſo ter forte pede ornamentis canit bico ꝟſ.

Comis, & vrbanus: fuerit limatior idem,
Quàm rudis, & Græcis intacti carminis auctor:
Quamque poëtarum ſeniorum turba: ſed ille,
Si foret hoc noſtrum fato dilatus in æuum:
Detereret ſibi multa: recideret omne, quod vltra
Perfectum traheretur: & in verſu faciendo
Sæpe caput ſcaberet; viuos, & roderet vngueis.
Sæpe ſtilum vertas, iterum, quæ digna legi ſint,
Scripturus: neque te vt miretur turba labores,
Contentus paucis lectoribus, an tua demens
Vilibus in ludis dictari carmina malis?
Non ego: nā ſatis eſt equitē mihi plaudere: vt audax,
Contemptis alijs, expulſa Arbuſcula dixit.
Men' moueat cimex Pantilius: aut crucier, quòd
Vellicet abſentem Demetrius? aut quòd ineptus
Fannius Hermogenis lædat conuiuia Tigelli?
Plotius, & Varius, Mœcenas, Virgiliusque,
Valgius, & probet hæc Octauius optimus, atque
Fuſcus: & hæc vtinam Viſcorum laudet vterque.
Ambitione relegata te dicere poſſum
Pollio, te Meſſalla tuo cum fratre, ſimulque
Vos Bibuli, & Serui, ſimul his te candide Furni:
Complureis alios, doctos ego quos, & amicos.
Prudens prætereo: quibus hæc, ſint qualiacunque,
Arridere velim, doliturus, ſi placeant ſpe
Deterius noſtra. Demetri, teque Tigelli
Diſcipulorum inter iubeo plorare cathedras,
I puer, atque meos citus hæc ſubſcribe libello.

ſegnius iritans palatū, q̄ deceat & ita auſteritas admixta dulcori ſuauem facit cōmixtionem. At hoc ex arte rhetorica, quæ vult, vt quoties prompte reſpōdere non poſſis, aliud interroges, reſpondet Poëta interrogatione dicens. Ego percunctor, id eſt interrogo teipſum q. hoc dicis, an cum facias verſus, & cū dura.i.difficilis & periculoſa cauſa: Petilli.i.Petillij Capitolini ſacrilegi, de quo prius dcm̄ eſt: rei.i. accuſati ſacrilegio, ſit peragēda.i.finali actione defendenda tibi.ſ.an tu oblitus priæ & latini patris.ſ.generis Latinorum, malis.i. magis velis, more Canuſini.i.habitatoris Canuſij: bilinguis.i.duarum linguarū, in quarū confinio moratur ſermone mixto vtēs, intermiſcere verba petita foris.i.externa, q. ſup. vti patrio ſermone, cum tu Pedius Publicola, atq; Coruinus Meſſala vterque vehemens orator & cauſidicus peritiſſimus, exudet.i.omni ſtudio vſque ad ſudoris emiſſionem agat, patrij .i.latinis ſup. verbis? q.d.ſi hoc malis, erres tota via, contra videlicet morem optimorum virorum agens, innuit autem idē faciendum eſſe in ſcribendo qđ in agendo, vnde ſubdit. Atque cum ego natus citra mare .i. in Italia: facerem .i. facere conaret, verſiculos græcos. Quirinus.i.Romulus, viſus.i.apparens mihi poſt mediam noctem.cum .i. quo tempore, ſomnia.i.viſiones. & apparitiones ſup. ſunt vera, quia tunc purgatum eſt cerebrum ſuperfluis vaporibus, ita vt quæ tunc appareant, a dijs miſſa credantur, vetuit me tali voce videlicet ò Horati, tu non feras, id eſt portes, inſanius .i. cum maiore inſania, ligna ſiluam: ac .i. quam, ſi malis.i.magis velis, implere magnas cateruas Græcorum.i.eorum qui græce ſcripſerunt: prætermiſſis ſup. Latinis, qui tā pauci ſunt. Turgidus Alpinus, &c. hic defendit ſe Poëta contra culpantes quòd Satyras ſcribit, dicēs ſe id facere, quia ad eas ſcribendas quodam modo natus eſt, ſed (vt Propertius dicit) Naturæ ſequitur ſemina quiſque ſuæ, quod probat per varia ſtudia diuerſa ſcribentium, probatque ſe non ad inanem gloriam, aut oſtentationem id facere, cum ſcripta ſua, non referat in ædē camœnarum, neque propterea quòd Lucilianos verſus damnauerit, ſe continuo Lucilio meliorem aſſeruiſſe, ſicut nec ſe Lucilius Ennio, cuius verſus repræhendit, cum etiam ipſe Lucilius ſi adhuc viueret multos ſuorum verſuum corrigeret. Ordo eſt. Interea ſupple dum Alpinus poëta malus, turgibus.i.inflatus. iugulat.i. tam male mortem eius deſcribit, vt eum iugulare .i.eius memoriam delere videatur, Memnona.i.filium Auroræ, de quo Virg. in Aeneid. Nunc quibus Auroræ veniſſet filius armis, venerat autem ad Troiam ab Orientali plagas, que pro &, dum defingit.i. male fingit, & quantum in ipſo eſt deſtruit, caput Rheni lutum .i. quod turbide deſcribēdo luteum reddit, hoc eſt dum occupatus in rebus nihil ad bonos mores facientibus, ipſque ab extremis mundi partibus petitis perduum carmen ſcribit, ego ludo .i. faciliter ſcribo, hæc .i. huiuſmodi carmina Satyrica quæ neque ſonent.ſ.dum recitentur, in æde.ſ.Camœnarum ab Auguſto Apollini, & Muſis conſecrata, certantia.i.contendentia cum alijs de palma, & hoc Tarpa.ſ.Metio homine nō ſatis perito, & exiſtente iudice.i.cenſore, nec redeante iterum, atque iterum ſpectanda theatris, quaſi dicat ego non ſentio me natum ad ſcribenda ea, quæ in theatris.i.ſpectaculis Romanis riſum excitent, & applauſum capient, ſua enim cuique eſt vena, vnde dicit, O fundani tu vnus .i. ſolus viuorum, es ſupp. potens ad carmen ſcribendum, meretrice arguta .i. callida, & ſubtili, & Dauo.i.ſeruo Comico, eludente.i.decipiente, Chremeta.i.herū ſuum, qui Chremes vocatur, vnde fit accuſatiuus Chremeta, ſicut à nominatiuo Dares fit accuſatiuus Dareta in V. Aeneid. &

tu vnus viuorum, es ſup. potēs, id eſt aptus, & idoneus, garrire, id eſt affabiliter componere, libellos Comis.i.Comicos.i.inter omnes mortales Fundanius præcipue ad Comœdiam natus eſt. Pollio canit facta regum pede percuſſo ter.i.valde terſo, & compoſito, optimamque ſymmetriam habente, aut potius quia Tragœdiam ſcripſit, numero ſenatio trimetro Bonfinis (vt ſtatim dicam) aliter legit, & conſtruit. Varius Poëta, de quo in Carminibus. Scriberis Vario fortis, & hoſtium victor, acer.i. vehementi ſpiritu præditus, ducit.i. apte cōponit, & quaſi dux agit. Epos.i.carmen heroicum, forte.i.neruoſum, & vehemens, ita ſupple ducit vt nemo, quia nemo eius ſimilis eſt Camœnæ .i. Muſæ carminū inuentrices, gaudentes rure.i.Georgica, hoc eſt res ruſticas curantes, annuerant, aut annuerunt.i.fauorabiliter prius quam ſcriberet, conceſſerant Virgilio, carmen ſupple molle .i. lene, & facetum .i. facete compoſitum. Non igitur vult. Poeta Virg. in Georg. laſciuire, aut molle & facetum ſcribere, ſed eſſe amœno ingenio præditum, & priuſquam ſe ad Georgica conuerteret, ludicra mollius ſcripſiſſe, vt forte Priapeiam, & alia quæ illi aſcribuntur, & ideo vſus eſt præterito pluſquam perfecto annuerant, quaſi dicat quàm Georgica ſcriberet. Bonfinis tamen aliter diſtinguit, & Epodum legit, & rura ſic. Pollio canit facta regum pede percuſſo ter forte.i.fortiter. Et nemo ducit Epodum carmen molle atque facetum, vt Varius acer. Damœnæ gaudentes .i.lætæ, & bene affectæ, annuerant Virgilio rura &c. ſic ille, ego priorem, & lectionem, & ſenſum ſequar, tum quòd antiquior eſt, tum quòd non videtur congruum vt Vario acri heroum facinora ſcribenti aſſignet molle, atque facetum, quod autem de Georgicorum grauitate obijcit, diluimus. Hoc.i.hæc res.i.opus Satyricum quod ſcribo, erat quòd ego poſſem ſcribere melius Varrone Atacino, experto.i. qui experiētiam ac periculum ingenij ſui in eo fecit: fruſtra .i. in vanum, quia non potuit feliciter ſcribere, & quod poſſem ſcribere melius quibuſdam alijs etiam fruſtra expertis, exiſtens minor .i. inferior: inuentore .ſ. Lucilio, neque ego auſim detrahere illi, ſcilicet Lucilio: coronam, ſcilicet lauream, hærētem, id eſt adhærentem capiti eius cum multa laude, aut quam viuus obtinuit, aut quæ imagini eius in æde Camœnarum adhæret, vnde eſt illud Perſianum. Quorum imagines lambunt hederæ ſequaces. At.i.ſed: ego dixi hunc.ſ. Lucilium, fluere lutulentum .i. turbidum, luti plenum: ferentem.i.afferentem more rapidi fluminis ſæpe plura tollenda.i.auferenda, & abijcienda, relinquendis.i. quam quæ eſſent relinquenda (Ex hoc patet illud quod prius dixit. Erat quod tollere poſſis, exponendum eſſe vt nos illic expoſuimus.) Age quæſo.i.quæro à te, vel dic quæſo, tu qui doctus es, nil.i.non aliquid, an ſup. non deprehendis aliquid, in magno Homero, ſupple corrigendum? quaſi dicat ſi id non facis, doctus non es, quia quandoque bonus dormitat Homerus, Nil.i.non aliquid an ſupple Lucilius comis .i. quem tu comem dicis, non mutat aliquid Acci .i. Acci Tragici? q.d. imò. Non.i.nō ne ipſe, Lucilius ridet.i.irridet, verſus Enni .i. Ennij poëtæ, minores grauitate .i. non habentes grauitatem ſuam, cum.i.qñ, ipſe loquitur de ſe, non vt ſup. de maiore.i.excellentiore, reprenſis.i.Accio, & Ennio? q.d. maxime. Et ſi Lucilius hoc fecit. Quid vetat &.i.etiam, nos legētes verſus Lucili.i.Lucilij, quærere.i.diſquirere, num.i.an non, natura .i. ingenium illius.ſ.Lucilij: & num.i.non ne natura rerū dura.i.difficilis ad exprimendū verſibus negarit .i. negauerit illi verſiculos, magis factos.i.artificioſius cōpoſitos, & euntes .i. incedentes: mollius .i. pedibus aliquantulum mollius cōpoſitis? q.d. nihil vetat. At .i.

ſed,ſi quis contentus claudere quid.i.aliquid,ſiue decens, ſiue in decens,ſenis pe libus.i.hexametro, & contentus santuoi.i.ſolum modo,hoc.i.in hac re, amet ſcripſiſſe ducẽtos verſus ante cibum .i.ieiunus,& totidem .i.alteros ducentos,cœnatus.i.poſt cœnam, quale.i.cuiuſmodi,fuit ingenium Caſſi.i. Caſſij Hetruſci,exiſtẽs ſreruentius.i.torrentius,& rapidius,amni rapido .i. rapide fluente,quem.ſ.Caſſium, fama eſt eſſe ambuſtum in ſup. proprijs capſis & libris,ſi quis inquam hoc amet,ipſe Lucilius fuerit comis, & vrbanus,& idem.ſ Lucilius,fuerit limatior .i. magis limatus .i. limata ſcribens , vt pro libro ſcriptor ponatur . Limata autem ſunt,quorum ſuperflua ſunt lima quadam,& ſcobina abraſa,fuerit ergo limatior .i. magis dicendus limatus auctor, quam rudis auctor carminis intacti Græcis .ſ. Satyrici , cuius ipſe auctor & inuentor fuit & fuerit limatior quam turba Poëtarum ſeniorum .i. qui ante Satyrici carminis inuentionem fuerunt , vt Ennius , Pacuuius,Accius. Sanè pro modo dicendi cognoſcẽdo ſcies puer multos nunc ſic loqui.Hic eſt ditior quàm doctior,vbi ego dicam ditior quàm doctus . Sic Lucilius fuerit auctor Satyrici carminis limatior quàm rudis .i. potius dicendus limatus,quàm rudis . Vnde vnius Lucilij epitheta ſunt limatior,& rudis,nec ad Homerum(vt Landinus ſomniauit)alterum refertur. Sed ille.ſ. Lucilius,ſi foret delapſus aut dilatus,Fato.ſ.ita volente,& reuoluente vices rerum,in hoc noſtrum æuum .i. ſi rediret in vitam , detereret .i.oblimaret,ſibi à ſcriptis multa,& recideret.i.amputaret omne quod traheretur vltra perfectum , videtur tractum à ſyrmate.i.caudata veſte,quæ trahebatur,& ipſe ſcaberet ſæpe caput i.diligentior eſſet & attentior,in verſu faciendo.i.dum verſu faceret, ita quòd rapius ſæpe præter induſtriam ſcaberet caput , &indignatus q verba inuentis non reſpondeant,roderet vngues viuos .i. ita quòd ſe morderet nec ſentiret peiuſquam ad viuum ventum eſſet . Si quis hoc ſciens faceret inſanus eſſet,ſed nõ qua ſpecie poëtæ inſanire dicuntur , vt in arte Poëtica latius viſum eſt . [Sæpe ſtylum vertas,&c.) Quia Lucilium carmina ſua caſtigaturum narrat,ſi ad nos rediret,ideo docet inquam diligentiã carminibus noſtris adhibere debeamus, atque contenti eſſe paucis lectoribus vtpote doctis . Iuxta quod enumerat Poëta aliquot viros bonos, & apprime doctos quibus ſcripta ſua placere deſideret,parui facturus quid Hermogenes,aut Demetrius, ceteriq. id genus futiles, & ignari viri de eis cenſeant . Videtur autem alludere ſtatim in principio ad vocabulum , videtur enim verſus a vertendo dici . Neque leges vertat , quia non amplius de Lucilio loquitur . Vt vero Crinitus,Cœliuſq. adnotauerunt, Politianus dixit ſtylum vertere eſſe inducendi, eapungendique cauſa ſtyli partem,exacuminatam ſurrigere qua ſcribimus,alteram (quæ retuſior aut latior)proclinata,& ſcriptis delendis impacta. Quippe Hieron. quoque meliorem ſtyli partem vocat,quæ peiora de auctoribus confodiat . eradatque , hæc Cœl. lib. xiij. cap.xxv Crinitus autem vocat partem retuſam deletilem . Ordo autem eſt . Tu ſcripturus.i.quicunque ſcribere voles,ſup.carmina quæ ſint digna legi iterum.i.ſecundario, vertas.i.commutes ſæpe ſtylum, vnde eſt vulgatus verſiculus . Sæpe ſtylum vertat,qui verſum condere curat, neq; labores.i.adhibeas operam . (Eſt enim verbum labores (vt turba .i. turbati ingenij popellus, miretur te exiſtens contentus paucis , vtpote doctis , qui pauci ſunt,lectoribus." An ò demens tu malis.i.magis velis,tua carmina dictari.i. pueris vt dictata cahiberi,in ludis .i. ſcholis,vnde eſt ludi magiſter,vilibus,quo vilia,& indocti conueniunt ? Non ego.i.ego non malim placere multis indoctis,quàm paucis doctis . Nam ſatis eſt mihi equitem applaudere .i. egregios viros, alijs ſup.viris contemptis.i.vilipenſis,vt.i.quemadmodum . Arbuſcula mima illa.i.fabularum repræſentatrix cum geſtu,& imitatione,audax.i.magni animi, dixit exploſa.i.poſtquam eſſet exploſa a populo cui non placebat . Plaudere eſt manuum eleuatione cum exclamatione in ſignum admirationis, & lætitiæ aliquem laodare . Explodere econtrario cum ſibilo,& palmarum contuſſione aliquem eijcere ab eo loco vbi agere inceperat,quãdo ergo Arbuſcula a populo exploderetur forte quòd verecundius,nec ſatis ſcurriliter ageret,reſpondit audacter ſe paruiſacere , quòd à vulgo exigeretur , dummodo equitibus , qui in xiiij. primis grad. ſederent,placerent . Men".i.me ne,moueat ſup. ad iram aut ad aliter ſcribendum,Pantilius Cimex.i.fœtidus vt Cimex aut Demetrius,quem prius Simium dixit,cruciet,ſup. me.i. afficiat animi cruciatu,quòd.i quia,vellicet.i.laceret ſup. me abſentem,aut quòd Fannius ineptus .ſ. poëta,conuiua Tigelli,pro Tigellij Hermog Muſici aut cantoris ſupra notati lædat me abſentem ? q. d. minime, quia parui animi eſt à talibus hominibus commoueri . Vtinam Plotius,vir ille bonus,& doctus probet .i. approbet hæc.ſ. mea ſcripta,& Varius,poëta ille bonus,& Mæcenas,poëtarum præſidium,que pro &,Virg. poëtarum doctiſſimus, & Valgius vir item bonus , & doctus , & vtinam Octauius optimus, quem vulgo nunc Octauianum vocant , & Fuſcus vir doctiſſimus , & vterque Viſcorum , ambo vtique perdocti viri , laudet hæc.ſ.quæ ſcribo,ego poſſum dicere.i.laudare, vtpote cuius approbationem exoptem,te Pollio, ambitione .i. cupiditate nimia laudis,relegata .i. reiecta, & te ò Meſſala cum tuo fratre , ſimulq. ſup. dicere poſſum vos ò Bibuli, & ſup. te ò Serui, ſimul his te ò candide Furni,que pro &,ego poſſum dicere compluresa alios doctos,& amicos,quos ego prætereo prudens .i. ſciens ne prolixior ſim,quibus ſup.amicis,& viris bonis ac doctis, ego velim hæc.ſ.ſcripta mea qualiacunque ſint arridere . videtur mihi eſſe hypallage,vt ſit dictum pro eo quod eſſet,quos ego velim arridere his qualiacunque ſint,ſi tamen acceperimus arridere ſimpliciter pro placere,ſicut accipiendum videtur ea eo quod ſequitur : Doliturus ſi placeam ſpe, &c. nulla eſt figura , quibus ergo velim hæc noſtra ſcripta qualiacunque ſunt,arridere .i. placere, ſicut qui nobis arrideot complacere ſtudent,velim inquam arridere.i.placere,doliturus ſi placeant deterius .i. minus plene,noſtra ſpe .i. quàm ſperamus,ò Demetri,& ò Tigelli,ego iubeo .i. volo, te plorare .i. voce quadam fœminea, & tracta , ſicut hodie quoque Itali cantant,cantare in cathedras diſcipularum.i.puellarum ac mimarum, quas cant... docẽbant . Hoc autem vitro ſe obtuliſſe poëtæ non attende... iti videtur,dum ſermonem clauſerat,vnde dicit . O puer.i.vat... citus .i. celer,atque ſubſcribe hoc meo libello.i.adde alijs ſcri... meis.Aduerte iterum grammatice ſi legatur cito,vt multi tex. habent, vocalem in dictione cito non abſumi,vel quia aſpiratio vim literæ habet,ſicut Aen. Poſt habita coluiſſe Samo hic illius arma, vel quia ſatis putauit corripuiſſe, ſicut ibi . Si me amas, &c.

COEL. RHOD.

POST mediam) Somniale vaticiulum prope Solia erreſum,ſedata paulum vaporum, externarumq. rerum cura,contingere proditum eſt literis . Id fieri putatur non ſolum ea de cauſa , quod percocta ciborum mole amplius ſobrij ſumus . Sæpius enim cibo inanes quietem petimus, neque tamen contingit viſionum perſpicuitas . Sed eo item nomine,quod & Solis . Phœbiq. vatis(vt veterum more loquamur) roborari vaticinium ſolet . Sanguineique quoque ſpiritus,igneiq. ea hora dominantes claritate ſua ſomniali conferunt claritan,&c. Cœl. lib.xiij.cap.xlj. [Sæpe ſtylum vertas) Stylum,inquit Politian.vertere,eſt inducendi eapungendique cauſa ſtyli partem exacuminatam ſurrigere,quo ſcribimus,altera,quæ retuſior eſt aut latior ,proclinata & ſcriptis delendis impacta . Quippe Hieron. quoque meliorem ſtyli partem vocat quæ peiora de auctoribus confodiat eradatque . Cœl.lib.xiij. cap.xxiiij [Epos acer) Rem apertiſſimam, inquit Bonfinis,ex obſcura,& dubia facτemus, ſi epodum legerimus non epos,& rura,non rure,vt ſit ſenſus,& ordo. Nemo dicit epodum.ſ.carmen molle atque facetum,vt acer Varius. Et poſtea adijciamus : Camœnæ gaudentes annuerant.i.conceſſerant rura.Virg.i Georg.vt ſcriberet,&c.[Carminis auctor) Auctor.ſ. Lucilius,non Hom. vt Land. noſter non dormitans,ſed profundo ſomno correptus exponit .

GLAREANVS.

QVÆ ab initio huius Satyræ viij. ſunt carmina , in pleriſque libris non habentur . At ea videntur vel Horatij vel Simiæ eius . Ablata tamen videri poſſunt etiam poëtæ conſilio , quòd notauerat quendam ex humili genere factum potentem , cum poëta ipſe libertino patre natus eſſet . Legendum autem in verſu vj. Eaornatus,non cahortatus,ad eum ſenſum,quo Terentianus Chremes de Syro,adeo eaornatum dabo, adeo depexum, vt dum viuat,meminerit ſemper mei . [Nam ſic,Et Laberi mimos,vt pulchra poëmata,mirer) Si dico Lucilium ideo bonum Poëtam quod habet facetias , idem mihi dicendum eſt de Laberio mimographo . Hæc Acron . Quare illud, nam ſic,alij non ecce mutarunt in , non ſic, vt Badius excludit . Acronis autem verba hic cito vt menti poëtæ congrua, alioqui me non haberet ſubſcribentem. Et ſanè in hac Sat.aliquot locis bona,aliquot ſer

na videbis Acronis commentaria, aliquando contraria. Vt de Pitholeonte, quem nunc Rhodium facit, nunc de Canuſio, vt ipſe loquitur. Item Luteum Rheni caput, bifariam exponit prorſus contrario ſenſu. Priore ita. Non quia luteum caput, inquit, Rhenus, ſed quod luteum facit ipſe deſcribendo male. Et hæc placet expoſitio. Altera, Luteum, inquit, & ad naturam fluminis retulit, quoniam ſemper turbidum eſt, & ad vitium Alpini poëtæ. Hoc falſum eſt de Rheno, eſt etiam contra Poëtæ & ſenſum & mentem. (Forte epos acer Vt nemo, Varius ducit) Hoc loco eſt Acronis commentario non facile expedies, vtrum Vario molle ac facetum tribuat, an Virgil. Doctiores autem omnes Virgil. attribuunt. Porph. etiam facetum exponit elegans. Meo iudicio Virgilio dare vult poëta naturæ illam ſimplicitatem, qua vehementer enituit. Quintil. etiam pro exemplo adducit hoc ex I. Aeneid. carmen. Miratur molem Æneid. magalia. quondam. Sed incredibile eſt quam hoc loco inſaniat annotat. noſter. Nam epodum legendum contendit pro epos, & rura pro rure. Et molle ac facetum ad Varium refert, hoc ſenſu. Nemo ducit epodum .ſ. carmen molle atque facetum vt acer Varius. Camœnæ gaudentes annouerant eura. Virgil. Dic veee circulus mediam de Epodo corripit, & magna audacia poëtæ ſenſum inuertit, ſed piget amplius de eo loqui. (Et Græcis intacti carminis auctor) Hoc ideo dictum, inquit Porph. quia nulli Græcorum hexametris verſibus hoc genus operis ſcripſerunt. Acron idem cum dicat, admiſcet tamen alia propemodum ab his diſſona.

Q. HORATII FLACCI
SERMONVM, LIBER II.

ARGVMENTVM.

Trebatio iuriſconſulto, & Poëta ſcribens, refutat eos, qui ſe nimium mordacem calumniabantur.

SATYRA I.

SVNT, quibus in ſatyra videat nimis acer: & vltra
Legem tendere opus. ſine neruis altera quidquid
Compoſui pars eſſe putat: ſimileisque meorum
Mille die verſus deduci poſſe. Trebati.
Quid faciam, preſcribe. quieſcas. ne faciam, inquis,
Omnino verſus? aio. peream male, ſi non
Optimum erat: verum nequeo dormire. ter vncti
Tranſnanto Tiberim, ſomno quibus eſt opus alto:
Irriguumque mero ſub noctem corpus habento.
Aut, ſi tantus amor ſcribendi te rapit: aude
Cæſaris inuicti res dicere. multa laborum
Præmia laturus. cupidum pater optime vires
Deficiunt: neque enim quiuis horrentia pilis
Agmina, nec fracta pereunteis cuſpide Gallos,
Aut labentis equo deſcribat vulnera Parthi.
Attamen & iuſtum poteras, & ſcribere fortem:
Scipiadam vt ſapiens Lucilius. haud mihi deero,
Cum res ipſa feret. niſi dextro tempore Flacci
Verba per attentam non ibunt Cæſaris aurem.
Cui male ſi * palpere, recalcitrat vndique tutus.
Quanto rectius hoc: quàm triſti lædere verſu
Pantolabum ſcurram, Nomentanumque nepotem?
Cũ ſibi quiſque timet: quáquam eſt intactus: & odit.
Quid faciam? ſaltat Milonius: vt ſemet icto
Acceſſit feruor capiti, numerusque lucernis.
Caſtor gaudet equis: ouo prognatus eodem,

ASC. SVNT quibus in Satyra. Purgat ſe Poëta ab iis, quæ à maleuolis obijciebantur, vtpote quòd ea maleuolentia carmen maledicum ſcriberet, oſtendens ita non eſſe, ſed natum ad Satyram ſcribendam non poſſe non ſcribere, preſertim cum nullum bonum lædere intendat, nec ob id amicus minus carus amicis eſſe debeat, ſicut nec Lucilius ſuis, inducit autem Trebatium iureconſultum, qui cum an Satyram ſcribere liceat, diſputat, & eſt ferè Dialogus in principio, cuius ea pars quæ Trebatio datur, ſtylum iuridicorum habet, nam ferè futuris vtitur imperatiuis, ſicut Trebatius hic dicens tranſnanto, habento &c. Multa hic notatu digna habentur, quorum quædam in connexione ordinis habentur, qui talis eſt. Sunt ſup. aliqui, quibus ego videar nimis acer .i. acerbus & vehemens in Satyra ſup. ſcribenda (vnde patet q etiam Satyra ſcribere fateiur ſe Poëta, licet Sermones maluit appellare) & ſup. ſunt quibus ego videar, tendere opus vltra legem .i. quam lex permittat. Altera pars ſup. hominum, putat quidquid ego cõpoſui eſſe ſine neruis .i. acrimonia, hoc eſt laxum & debile, & putat mille verſus ſimiles meorum ſup. verſuum, poſſe deduci .i. faciliter & tenuiter componi, die .i. ſpatio vnius diei: O Trebati, qui iuriſconſultus es, præſcribe .i. ſcripto precipe, indica mihi quaſi per legẽ latã, quid faciam .i. qui poſſim melius facere vt complaceam, an .ſ. vehementius, an remiſſus ſcribam. Reſpondet Trebatius, quaſi preter opinionem, ac ſi diceat Quæris quid facias? quieſcas .ſ. a ſcribendis Satyris, & ita neque hos neq; illos offendes, q̃ item quaſi inopinatam Poëta intelligere primum nõ poſſet, quærit, inquis .i. nõne dicit Trebati? ne .i. vt non faciam, omnino .i. penitus verſus? pereã animo (quod peius eſt q corpore) male .i. multũ & in malũ meũ, ſi non erat .i. ſi non fuerit, optimum .ſ. horum trium, aut acerbius, aut lenius, aut nihil ſcribere, verum .i. ſed, nequeo dormire, ſup. niſi ſcribam, q. d. naturaliter inſtigor ad carmen ſcriberẽ vſque adeo, vt niſi ſcribendum dormire non poſſem, ad quod Trebatius iucunde reſpondẽs, quaſi nihil aliud moueat Poëtam ad ſcribendam Satyram q̈ vt poſſit dormire, dicit, Ij ſupp. quibus opus eſt alto .i. profundo ſomno, trãſnanto .i. volo ac iubeo vt tranent, aut tranſnatent ter, aut vncti .i. oleo ad conſtringendos poros perfuſi ter .i. multum tranſnanto Tyberim. & habento .i. habeant tempore futuro ſeu poſthac, corpus irriguũ, id eſt irrigatum, mero, id eſt puro vino, ſub noctem .i. paulò ante noctem, quia poti bene dormiunt, aut ſi tantus amor ſcribendi capit te, vt .ſ. aliter dormire nequeas, aude tãquam .ſ. rem arduam & difficilem, dicere .i. carmine laudare res ſupple geſtas inuicti, id eſt inuincibilis, aut nunquam ſuperati Cæſaris .i. Auguſti, laturus .i. reportaturus inde multa præmia laborum tuorum. Reſpondet Poëta, O pater Trebati, vires deficiunt, id eſt derelinquunt, me cupidum .i. cupientem facere quod mones. Neque enim .i. nam non, quiuis deſcribat .i. deſcribere poſſit agmina .ſ. Romana inſtructa ad bellum, horrentia, id eſt terribilia pilis .i. telis longis Romanorum proprijs, nec quiuis deſcribat Gallos pereuntes cuſpide fracta, id eſt poſtquam cuſpides ſuas fregerint, aut cuſpide Romanorum fracta cõtra Gallorum armaturas, aut vulnera Parthi .i. illius populi, labentis, id eſt decidentis equo. Reſpondet Trebatius, Attamen id eſt quamuis non poſſis ſcribere arma Cæſaris, eiuſque victorias heroico carmine, tamen tu poteras ſcribere Cæſarem ſupple & iuſtum, & fortem, id eſt deſcribere iuſtitiam, & fortitudinem eius, & hoc mediocri ſtylo, vt .i. quemadmodum, Lucilius ſapiens .i. prudenter in hoc agẽs ſupple ſcripſit, Scipiadam, id eſt Scipionem, qui Annibalem deuicit. Reſpondet Poëta. Ego haud, id eſt non, deero mihi .i. vtilitati meæ, cum ipſa res, id eſt opportunitas, feret .i. expoſcet aut dabit. Verba Flacci, id eſt verba mea qui Flaccus ſum, non ibunt per aurem Cæſaris, attentam .ſ. ad maiora negocia, niſi tempore dextro, id eſt opportuno. Multum enim valere putabant antiqui ad felices exitus rerum, opportunitatem, quia ſepe res honeſta non impetratur, ſi à male affecto petitur. Cui ſupp. Auguſto, ſi tu palpere .i. palpando, & molliter tangendo blandiaris, male, id eſt importune ipſe recalcitrat ſicut equus non ferens manum male palpantis. Dicitur autem palpor deponẽti aliter cum datiuo, ſicut hic, aut palpo actiue cum accuſatiuo, ſicut apud Iuuen. Quem munere palpat Carus, recalcitrat ergo exiſtens tutus vndique .i. ab omni parte .i. q non poſſit adulationibus decipi, infert Trebatius, admirãtiue loquens. Quanto rectius, id eſt conuenientius, & decentius ſupple fieret hoc, quàm lædere verſu triſti, id eſt Satyrico, hoc eſt maledico, & diffamatorio, Pantolabum ſcurram, & Nomentanum nepotem, id eſt luxuria & gula perditum, quos tamen prius læſit. Poëta. Cum, id eſt quoniam, quiſque timet ſibi .i. honori & famæ ſuæ, quãquam eſt intactus, ſupple a vitio, aut à repræhẽſione adhuc, & odit ſupple Satyricum diffama

** Palpo percuſſor dicitur, qui blanditur, ac ſponte inanẽ verbis iniectis. Tranſlatum ab equiſonibus qui plauſu manus blandiuntur equo.*

famatorem. Periculoſum ergo eſt à multis timeri, qđ Cic. in ij. Of. approbat etiam Ennianis verſibus. [Quid faciam? &c.) Iterum deliberandus quærit Horat. quid ſibi faciendum, ꝓbatque carmen Satyricum ſcribendum, quia eo ſolo valet cōtra vitioſos, & naturaliter qſq; ſe maxime eo defendit, quo maxime valet, qđ in pluribus declarat. Et ne petulantia animi potius quam vitiorū expelleodorum deſiderio Satyrā ſcribere culpetur rogat Deum, cupitq. vnumquenque ita viuere vt Satyræ ſcribendæ materiam non habebat. ordo eſt. Quid faciam ò Trebati cum vnuſquiſque naturam ſuā ſequatur, cur Satyram ad quā naturaliter inclinor non ſcribam? Milonius, vir ille ſæpe ebrius & potus ſaltat, vt. i. poſtquā, feruor ſ. vini acceſſit. i. aduenit, capiti ſemel ictu. i. percuſſo vaporibus, & vt numerus acceſſit lucernis, id eſt poſtq̄ candela, aut lucerna, quę vna eſt, videtur ei gemina, vt ebrijs ſolet, hoc eſt quoties percuſſus eſt furore Bacchico, ad illum. n. alludit quamuis alius ſit ſaltat, quia naturaliter ad hoc inclinatur, cur ego quoties furor poëticus me inuaſit, nō ſcribam ad qđ inclinor? Caſtor filius Iouis ex Leda vxore Tyndari, gaudet equis, quia, fuit domitor equorū, & prognatus. i. progenitus eodem ouo. ſ. Pollux frater eius gemines, gaudet ſup. pugnis quia pugil fuit. Nota eſt fabula quomodo Iupiter in ſpecie Cygni cum Leda concubuit, vnde illa ouū concepit ſicut ex viro alterum ouum, ſed ſm hūc locum ex ouo eodem geniti ſunt Caſtor & Pollux, ſecūdū alios ex ouo Iouis Helena & Pollux immortales, & ex ouo Tyndari Caſtor, & Clytēneſtra mortales, ſed Pollux mortuo Caſtore impetrauit, vt diuinitatem ſuam illi cōicaret, & viciſſim morerentur, qđ ub geminorum ſigni oaturam factum eſt. Vnde Virg. in vj. Si fratrē Pollux alterna morte redemit &c. Solent tñ nomina confundi, & fabula diuerſimode recitari, huic aūt loco ſufficit oñdiſſe, quia fratres gemini ſæpe diuerſo ſtudio ad quod inclinātur, incumbant. Quod capita viuunt, totidem ſup. ſunt milia ſtudiorum, me delectat claudere verba pedibus. i. facere verſus, ritu. i. more. Lucili. i. Lucilij hoc eſt Satyricus, Lucili dico melioris vtroq; noſtrum. i. te & me. Prudenter laudat hic Lucilium a bonitate, quia malum ſequi turpe eſt. Ille. ſ. Lucilius, credebat. i. mandabat, olim libris velut fidis ſodalibus, arcana. i. ſecreta ſua ēi vitia, neque decurrens vſquam (aut vnquā)

Pugnis. quot capitum viuunt, totidem ſtudiorum
Millia. me pedibus delectat claudere verba
Lucilli ritu, noſtrum melioris vtrǽque.
Ille velut fidis arcana ſodalibus olim
Credebat libris: neque, ſi male geſſerat * vnquam:
Decurrens alio; neque ſi bene. quo fit: vt omnis
Votiua pateat veluti deſcripta tabella,
Vita ſenis. ſequor hunc, Lucanus an Apulus, anceps:
Nam Venuſinus erat finem ſua vtrunque colonus,
Miſſus ad hoc, pulſis (vetus eſt vt fama) Sabellis.
Quo ne per vacuum Romano incurreret hoſtis:
Siue quod Apula gens, ſeu quod Lucania bellum
Incuteret violenta. ſed hic ſtilus haud petet vltro
Quenquam animantem: & me veluti cuſtodiet enſis
Vagina teſtus. quem cur diſtringere coner
Tutus ab infeſtis latronibus? ò pater, & rex
Iupiter vt pereat poſitum rubigine telum
Nec quiſquam noceat cupido mihi pacis, at ille,
Qui me commorit, (melius non tangere, clamo)
Flebit: & inſignis tota cantabitur vrbe.
Seruius iratus leges minitatur, & vrnam:
Canidiæ Albuti, quibus eſt inimica, venenum:
Grande malum Tirius, ſi quis ſe iudice certe.
Vt quo quiſque valet ſuſpectos terreas: vtque
Imperet hoc natura potens: ſic collige mecum.
Dente lupus, cornu taurus petit. vnde, niſi intus
Monſtratum? Scæuæ viuacem crede nepoti
Matrem: nil faciet ſceleris pia dextera. mirum.
Vt neq; calce lupus quenquam, neq; dente petit bos.
Sed mala tollet anum vitiato melle cicuta.
Ne longum faciam, ſeu me tranquilla ſenectus
Expectat: ſeu mors atris circunuolat alis;
Diues, inops, Romæ, ſeu fors ita iuſſerit, exul,
Quiſquis erit vitæ ſcribam color. ò puer, vt ſis
Vitalis metuo, & maiorum ne quis amicus
Frigore te feriat. quid cum eſt Lucilius auſus
Primus in hunc operis componere carmina morem;
Detrahere, & pellem, nitidus qua quiſque per ora
Cederet, introrſum turpis? num Lælius, aut qui
Duxit ab oppreſſa meritum Carthagine nomen
Ingenio offenſi? aut læſo doluere Metello?
Famoſiſque lupo cooperto verſibus: atqui
Primores populi arripuit, populumque tributim,
Scilicet vni æquus virtuti, atque eius amicis.
Quin, vbi ſe à vulgo, & ſcena, in ſecreta remorant
Virtus Scipiadæ, & mitis ſapientia Læli:
Nugari cum illo, & diſcincti ludere, donec
Decoqueretur olus, ſoliti. quidquid ſum ego, quāuis
Infra Lucilli ſenſum, ingeniumque, tamen me
Cum magnis vixiſſe inuita fatebitur vſque
Inuidia: & fragili quærens illidere dentem
Offendet ſolido. niſi quid tu docte Trebati
Diſſentis. equidem nihil huic diffingere poſſum.
Sed tamen vt monitus caueas, ne forti negoci
Incutiat tibi quid ſanctarum inſcitia legum:
Si mala condiderit in quem quis carmina. ius eſt,
Iudiciumque. eſto, ſi quis mala: ſed bona ſi quis
Iudice condiderit laudatur Cæſare. ſi quis
Opprobrijs dignum latrauerit, integer ipſe:
Soluentur riſu tabulæ: tu miſſus abibis.

.i. in aliquo, alio. i. ad aliū cui ſecreta ſua reuelaret, ſi male geſſerat. i. fecerat, neq; ſi bene ſup. geſſerat, quo. i. ꝑ qđ ſit, vt oīs vita ſenis. ſ. Lucilij, pateat veluti ſup. ſit deſcripta in tabella votiua. i. voto oblata, ego ſequor hūc. ſ. Lucilium, exñs anceps. i. incertus, an Lucanus, an Appulus. Nam colonus Venuſinus. i. qui Venuſiū incolit, cuius eo ſum, arat ſub. i. añ, vtrū que finē. ſ. Lucaniæ, & Apulię miſſus a Romanis vt eſt vetus fama, Sabellis pulſis. i. expulſis, ad huc quo ne. i. vt non, vt hoſtis nō incurreret. i. non faceret incurſus, per vacuum. i. locum vacantem milite Romano, ſiue miſſus ſup. ad hoc, quod aliter ſup. gens Appula, ſeu quod Lucania exiſtens violentia incuteret bellum. Sed hic. i. Satyricus ſtylus noſter, haud. i. non petet quenquam animantem. i. viuētem, vltro. i. non laceſſitus ſine cauſa. Et cuſtodiet me a malefactorib. ſ. me timentibus, veluti. i. tanq, enſis tectus. i. incluſus vagina, quem ſup. enſem, cur. i. qua de cauſa, coner diſtringere. i. euaginare tutus. i. dūmodo ſim tutus ab latronibus infeſtis. i. quemlibet infeſtantibus? q. d. nulla de cauſa. Vnde exclamat. O Iupiter pater & rex, vt. i. vtinam, telum. ſ. meū, hoc eſt execratio, aut vituperatio vitioſi pereat rubigine. ſ. contacta longa diſſuetudine, poſitum. i. conditum in vagina, nec quis quā noceat mihi cupido pacis hoc eſt vtinam ſic omnes viuerent, vt non cogar quenquam repręhendere. At. i. ſed, ille qui commorit. i. commouerit me, qđ ſup. nolim, quia ego clamo. i. prędico melius eſſe, ſup. non tāgere. i. non offendere me vitijs ſuis, is ſupp. flebit, & cantabitur inſignis. i. infamis, tota vrbe. i. per totam vrbem. Ceruius (mirot quare non ſcribatur Seru.) iudex ille iratus. i. qñ iraſcitur, minitatur leges. i. ſententiam ex legibus in rebus certis latam & vrnam. i. ſententiam per ſortem datam in rebus dubijs, quod tāgitur Aen. j. cum dicitur. Partibus equabat iuſtis, aut ſorte trahebat, Canidia Albuti. i. Albutij ſub filia, minitatur ſup. quibus eſt inimica, venenum. Turius iudex ſeuerus & iniquus (tāgit. n. hoc per tranſitum more ſuo) minatur ſup. grande malum. i. perditionem vitæ aut rerum, ſi quis certet ſe. ſ. Turio iudice. ideo autem hoc faciunt, vt quiſq; teneat ſuſpectus ſupp. eo, quo valet. ſ. præcipue. Vtq. i. & vt, & collige mecum vt. i. qualiter, natura potēs imperat (aut imperet) hoc. ſ. quo quiſq; valet terrere, ſic. i. hac inductione, Lupus petit dente, Taurus cornu, aut (vt vult Bonſ.) vtq; &

* vſquā.

& collige mecum.ſ.hæc eſſe vera ſic(vt,ſic collige mecum ſit per parentheſim inſertum) Lupus petit dente hoſtes, Taurus cornu &c. vt natura potens imperat. Ego tamen malim legere vt conſuetus ſum. Collige mecum ſic.i.inductorie, vt.i. qualiter, quiſque terreat ſuſpectos eo quo valet.i.præcipue, & vt.i.qualiter, natura potens imperet hoc.Lupus petit.i.inuadit dente,Taurus petit cornu &c. Ideo autem placet non legere vt.i.ſicut natura imperat,quia fruſtra quæreret addens. Vnde monſtratum eſt ſup.Lupo & Tauro id facere.i.eo inuadere,quo potiſſimum valet,niſi intus.i.ab inſtinctu naturali? q.d.a nullo crede.i.committe,matrem viuacem.i.nimis diu viuentem nepoti,ſæuæ.i.crudeli (Sunt qui legant, Scæuæ, vt ſit nomen propriū) pia dextra naturaliter.ſ.quia fœmina nil faciet ſceleris.i.non interficiet eam,mirum .i. putas quod ſit mirum, quod mulier non occidat gladio? vt neque Lupus petit quenquam calce.i.calcibus ſuis,neque bos petit quenquam dente,ſed ipſa nepos.ſ.mala,tollet.i.auferet è vita,anum.i.vetulam melle,id dulciario quouis cibo, vitiato .i. infecto & corruptio,cicuta.i.ſucco herbæ venenatæ. Hic nota,qđ nepos olim erat communis generis,vnde nepotis facit,non neptis. [Ne longum faciam)Concludit ſe conſimiliter à natura inſtrui ad Satyram ſcribendam,nec poſſe eam non ſcribere. Ordo eſt. Ne ego faciam longum,vt breuiter quod ſentio dicam, ſeu.i. ſiue,ſenectus trāquilla.i.placida & quieta, expectat me.i.ſiue diu & tranquille victurus ſum, ſeu.i.ſiue mors circumuolat me atris .i. funeſtis,alis.i.ſiue propediem moriturus ſum,quiſquis erit color.i.diſpoſitio vitæ, hoc eſt quocunque mihi vita ſignanda erit lapillo, ſiue albo ſignificante proſperitatem, ſiue nigro ſignificāte aduerſitatem, hoc eſt ſiue viuam diues,ſiue inops, ſiue viuam Romę,ſiue ſors,aut ſors ita iuſſerit ꝑ exul,hoc eſt qualiſcunque fuerit ſtatus vitæ meæ ego ſcribam ſup.Satyram. Reſpondet Trebatius. O puer, vnde patre iuuenem fuiſſe, cum ſenior ſcriberet Odas, ego metuo vt ſis vitalis .i. quod non eris diu victurus, & metuo ne quis.i.aliquis amicus, maiorum.i.potentiorum, feriat .i.percutiat te frigore.i.mortis. Reſpondens poëta. Quid ſup.dicis te metuere hoc? Cum.i. quando, Lucilius eſt auſus primus componere carmina in hunc morem .ſ. Satyricum & detrahere pellem.i.tectorem, aut tegumentum,qua quiſque raſtiens nitidus.i.candidus & mundus,per ora.i.exteriora & in ſuperficie,cederet.i.incederet,exiſtens turpis introrſum.i.in conſcientia ſua? num.i.nunquid,Lælius & is ſup. qui duxit nomen .i. agnomen, meritum.i.qđ meruit,à Carthagine oppreſſa.i.deuicta.ſ.Scipio Africanus, qui cū Lælio nobile par amicorum facit,offenſi ſup. fuerunt ingenio ipſius Lucilij? q.d.minime, aut num, id eſt num quid doluere.i.ægre tulerunt,Metello viro illo præpotente, Læſo.i.quia Metellus lædebātur,hoc eſt carpebatur verſibus Lucilianis,que,pro & Lupo,viro illo etiam prædiuite,cooperto.i.diffamato, verſibus famoſis .i. diffamatorijs? quaſi dicat minime. Atqui.i.attamen, ipſe Lucilius arripuit.i.inuaſit ſtylo ſuo Satyrico,primores.i. optimates vrbis.ſ.Romanæ, & populum ſup. Romanum tributim.i.per tribus .ſ. exiſtens ſup. æquus .i. concinnus,& concors,vni i.ſoli virtuti, atque amicis eius.i.eam colentibus. Quin.i.quinimò,inſuper,vbi virtus Scipiadæ,& ſapientia mitis Læli .i. Lælij,hoc eſt ipſe Scipio ſtrenuus & Lælius bonus remorant.i.remouerant ſe à vulgo,& ſcena.i.theatro, in ſecreta, & quo populo non licebat cōuenire, ſoliti ſup. ſunt nugari cum illo.ſ.Lucilio,& ludere cum illo, exiſtentes diſcincti.i.negligenter cuti donec holus.i.cibus frugalis coqueretur, quidquid ego ſum, quamuis ſum infra cenſum Lucili.i.Lucilij.i.quamuis non habeam diuitias,quas ille habuit, & quamuis infra ingenium Lucili .i. non habeam tam bonum ingenium vt ille, tamen inuidia fatebitur etiam ſup.inuita.i.quamuis nolit me vixiſſe ſemper cū magnis viris (hoc dicit Poëta ne forte dicat quis Lucilio diuitiis vixiſſe,quod non licet Horat.)& quærens.i.is qui quæret,aut nitetur,illidere.i.impingere dentem ſuum. ſup. mihi fragili.i.quē fragilem putet,ipſe offendet ſup.dentem illiſiſſe,ſolido.i.duro & forti.i.inueniet in me reſiſtentiam,ſi quis volet me mordere,niſi tu ô Trebati docte,diſſentis quid.i.aliquid vel in aliquo.Reſpondet Trebat.Equidem,id eſt ego quidem nihil poſſum diffingere .i.aliter ſentiens diſtrahere,hinc.i.ab hac ſententia tua,ſed tamē ſic ſup.aſſentior,vt tu monitus à me, ſup.caueas ne inſcitia ſanctarum legum incutiat tibi quid .i. aliquid negoci, pro negocij, tus & iudicium eſt.i.iam ſententia lata & dijudicatum eſt, ſi ſup. quiſquam condiderit mala.i.falſa, & detractoria carmina in quēquam. Sunt qui legant, In quem quis carmina &c. Eſto, inquit Horat.i.concedo quod puniatur per legem ſi quis mala ſup.ſcribat carmina in quenquam, ſed ſi quis condiderit bona.i.veridica ſup.carmina,quid ſup.de eo fiet? Reſpondet Trebat. Talis laudatur, Cæſare.i. Auguſto, iudice.i.iudicante. Addit Horat. Si quis ipſe exiſtens integer.i.inuiolatus, latrauerit.i.auide obiurgauerit,dignum.i.meritum,ſupp.quid fiet? Reſpondet Trebat. Tabulæ.i.libelli contra te facti, ſoluentur.i.rumpentur cum riſu & tu abibis miſſus.i.dimiſſus impunis & indemnis,ita ponitur ſecunda pro quauis perſona, quocirca legam libentius. Si mala condideris,quia ris,ſyllaba,aut longa, aut ſaltem communis eſt, rit,breuis, quę excuſatur tamen vtcunque,quia in fine dictionis & principio tertij pedis.

M A T T H. B O N F.

OVO prognatus) Fortaſſe ſimpliciter dictum eſt ab Horat. Hoc tamen ad fabulam reſpicit Ledæ, quæ grauida ex Ioue in cygnum conuerſo, ouum peperit, vnde gemini ſunt prognati Caſtor & Poll. [Et fragili quærens illi) Hæc Horat.ſententia non multum huic abeſt græcorum prouerbio, ξυρὸς εἰς ἀκόνην .i. nouacula in cotem, dici ſolitum in hos, qui forte in eas res inciderunt, in quas minime volebant. Neque enim nouacula poteſt incommodius cadere, quam ſi in cotem incurrat. [Tabulæ) Tabulæ, id eſt ſubſellia, ſoluentur riſu, id eſt nimio conſeſſus cachino.

G L A R E A N V S.

MISSVS ad hoc, pulſis (vetus eſt vt fama) Sabellis. Sabellos manifeſte accipit pro Sannitibus. Veriſimile eſt .n. bello Sannitico hoc oppidum à Sannitibus poſſeſſum, deinde eis pulſis, Romanos ſunt illuc miſiſſe colonos aduerſus Appulos Lucanosq́. præſidium,vt de Luceria patet lib.ix. ab V.C.apud Liu. Id hac de cauſa admonemus, quod ſæpe alias in hunc poetam Sabellum exponunt Marſum noſtri commentatores. [Ceruius iratus leges minitatus & vrnam.) Virg. lib.j.Aen.vno item carmine breuiter vtrunque complexus eſt. Partibus æquabat iuſtis, aut forte trahebat. Vt hic Horat. per leges intelligat in certis rebus latam ſententiam, per vrnam in rebus dubijs. Et hunc locū recte explicuit Bad. [Scæuæ viuacem crede nepoti matrem) Ad hunc non recte Scæuam.n.mulierem putauit, & nepotem generis communis, cum locus totus ironicos ſit dictus, vt teſtatur Porph.Scæua autem filius matrem veneno extinxit, in cuius manum iocatur Horat.piam dicendo, quippe Scæua nō dextra, ſed veneno pugnabat. Illud mala quòd iiij. ſequitur verſu, Badium fefellit. Sed id vel ad dextram referri poteſt, vel quod malim ad cicuta. Nam cicuta nominatiui eſt caſus, quaſi poëta dicat innocens eſt Scæuæ dextra, mala cicuta tollet anum vitiato melle. [Et qui Duxit ab oppreſſa meritum Carthagine nomen) Africanum Scipionem inquit Acron dicit, qui Africam funditus. Numantiamq́. deleuit, vnde poſtea Numantinus dictus eſt. Hæc ille. De poſteriore poëta loquitur Africano Aemiliano,qui Carthaginem,non Africam(vt Acron habet) Numantiamq́. deleuit & Africanum nomen etiam adoptione habuit. Numantinus autem vbi dicatur non memini. Ex his autem conſtat Lucilium vixiſſe tertio bello Punico, cum Ennius ſecundo. Et Ennium ſuperioris Africani bella ſcripſiſſe, Lucilium priuatam vitam, in gratiam inferioris Scipionis, vt puto, quod ideo admonemus, quod ferè commentatores hæc confundat. Ergo oppreſſa hic exponendum extincta. C. autem Lęlius eſt, à quo Cicero Dialogus de amicitia nomen habet,Scipioni Aemiliano amiciſſimus. Cos. Anno ab V.C. DCXIIII. Quo tempore multi vixere Metelli etiam conſulares,de quo autem Lucilius ſcripſerit, certum nobis non conſtat,de Lupo adhuc minus. [Si mala condiderit in quenquam carmina)Condideris legendum ſecunda perſona, futurum frequenter producitur, quamuis etiam quandoq; corripiatur vicinitati præteriti & ſignificatione, & terminatione. Et mala pro maledica dixit cum Horat. pro vitioſa repetat, vt & Acron & Porph. annotarunt. Sed Horatij verba poſt eſto incipiunt. Ceterum Bad.hic non recte facit nouam interrogationem: Sed ſi quis condiderit bona, quia de eo? Reſpondet Trebat. Talis laudatur Cæſare iudice. Hæc ait Bad. Verum iudice præcedit non ſolum verbum laudatur, ſed etiam condiderit Quod lector ſtatim videbit. Vltimum autem carmen in poſtremus verbis difficultatem habet, num Poëta de ſe ſecunda perſona pro quauis vſus ſit, an miſſus de Trebatio,pro fruſtratio poſitum intelligamus Porphyr. etiam tabulæ .i. ſubſellia exponit, quod ego non intelligo niſi vltimum carmen Trebatio potius demus.

ASC. QVAE virtus, & quanta bonis) Argumentum iã percurrimus. Dicit signanter bonis, quod potest exponi inter multa bona, quia illic virtus eminet vbi peccandi potestas est, nec tamen peccatur. qui ergo inter multa bona parce, non dico auare viueret, veram parsimoniam habere probaretur viuetur tamen potius exponendum esse bonis super hominibus. quia in malis nulla virtus est, licet quid de genere virtutis faciãt, vt licet sobrie viuant, qui sua ligurierunt quia plura non habent, habere tamẽ vellent, nõ virtutis, sed necessitatis cẽsendum erit. Et ita in cæteris. Priusquam ordinem ponam, hoc quoque, dixero, Ofellum hunc vere rusticum fuisse, nec quouis modo philosophũ. vocat enim eum sapientem anormem.i.sine regula, & doctrina philosophica, & Minerua crassa, non a præceptore.f.sed ab experientia accepta. Itaque longe dissentiendum est ab Acrone. nam si sinistre ingressum sectam Stoicorum hunc dicamus, nullam sit eius auctoritas reliqua. Præterea expressissime in hac Satyra docebitur agricolam fuisse, & philosophiæ non rudem, sed omnino expertem. Ordo est. Discite quæ & quanta virtus sit bonis sup. viris, vel inter bona multa, viuere paruo .i. paucis contentum. Nec hic Sermo est meus.i. hæc doctrina non est mea quod dicit, quia cũ sit Epicureus, videret forte cõtra sectam suam dicere, cum tamen Epicurus ipse parcissime vixerit, holusculis contentus, nec vitium sit poetis nũc hanc, nunc illam insequi sectam. Alludit præterea ad opus suum, quod Sermonum titulo inscripsit. hic Sermo ergo non est meus, sed sup. est is, quem Ofellus rusticus anormis.i. absque dogmate, & norma sapiẽs, & sapiens crassa Minerua.i. sapientia ineruditа, qualem illiterati habere possunt, præcipit supp. suis vt postea videbimus. Sed scies grãmatice, quòd anormis hic latina est dictio tota. nam græce anomalon pernam coeri p.i. itaque non ab a. græca particula, sed latina deductã dices. hæc autẽ inserta sunt per parẽthesim. vnde cœptamus) Discite inquã non inter lances.i. patinas, & mẽsas nitentes .f. vario luxu, & splendore epularum, cum .i. quando acies oculorum.f. stupet.i. stupida, & hebes fit, fulgoribus insanis.i. valde magnis, vt illic: Insani feriant sine littora fluctus, vel insanis.i. insanos facientibus, & cum .i. quando, animus accliuis .i. inclinatus, falsis .i. ad falsas opiniones, hoc est ad lautitias lautiores cœnas, recusat .i. refugit, meliora .i. vtiliora, & elegantiora, vt pote frugalitatem, & parsimoniam perquam est mens sana in corpore sano. vos autem disquirite mecum hic verum .i. veritatem rei impransi .i. adhuc ieiuni, & non corrupti splendore epularum. Cur hoc .i. si forte quæretis cur hoc monucam, ego dicam vobis si potero, ideo supple hoc monui, quia omnis iudex corruptus examinat.i. disquirit, male .i. inepte, verum.i. veritatem rei. Tu sectatus.i. postquam venando sectatus es leporem, ve, pro vel, lassus.i. lassatus, & fatigatus ab equo indomito, vel si militia Romana fatigat te assuetum græcari .i. græce

iocari aut nugari, seu.i. siue, pila velox .i. corium vento plenum ac rotundum quod pedibus ac manibus velociter impellitur, agit sup. te, & hoc studio .i. exercitio illo quod studiose facis, fallente .i. imperceptibiliter transire faciente, laborem austerum .i. qui alioqui austerus esset, si quis inuictus, & coactus faceret, seu .i. siue, discus.i. exercitio in disco proijciendo in aera agit .i. impellit, & exercet te, pete.i. lacesse, inuade, percute, aera .i. aerẽ cedentem .i. locum dantem, disco.i. globo quodam ac massa, quo & qua vires experiuntur suas, cum.i. postquam, labor .i. exercitio illa, extruderit.i. eiecerit fastidia .i. nauseam ciborum, & appetitum, ac famem generauerit, tu siccus .i. sitibundus, & inanis.i. famelicus, sperne vilem cibum, q.d. scio id non facies, quia sic incorrupto, & ieiuno omnis cibus, gratus est, ne biberis supp. aliquid, nisi mella Hymettia .i. suauissima a loco natiuo sic dicta, diluta.i. admixta. Falerno.i. acri vino, pro eo quod est. Nisi Falerna vina diluta.i. temperata melle Hymettio. Si sup. promus.i. dispensator, qui promat potum aut cibum est foris .i. non est domi, & mare atrum .i. nubilosum, hiemat.i. tempestatem mouet defendens pisces, eo q piscatores arcet, tunc sup. panis cum sale bene leniet.i. sedabit & placabit, stomachum latrantem .i. famelicum, quia videtur famelicus quasi catulos habere in stomacho, ppter crepitus quos edit, & hoc more catuli petentis bolum. Vnde putas sup. hoc partum.i. acquisitum, & inuentum? aut qui .i. quo, sup. putas datum esse quod famelico omnis cibus placet? Respondet ipse Poeta, q.d. inde partum est, quod summa voluptas non est in nidore.i. odore ciborũ, caro .i. quos care emisti, sed summa voluptas est in te ipso .i. in appetitu tuo, tu quære.i. exposce, pulmentaria.i. viliorẽ victum, sudando.i. per sudorem, & laborem. quia neque ostrea delicatissimũ insectile, nec scarus piscis, tũc habitus in precio, nec lagois auis leporinas habẽs carnes, peregrina.i. longe quæsita, poterit iuuare.i. recreare, & delectare, pinguem vitijs.i. per vitia, hoc est ocium, & gulam, nõ autem pinguem a natura, & album .i. habentem ventrem ita cibis distentum q albescat. Et tñ licet voluptas in te, non in rebus est. tñ pauone posito.f. ante te, vix eripiam sup. eum, vel vix eripiendo efficiam quin velis potius tergere palatum tuum.i. irritare, & laute afficere, hoc.f. pauone quam gallina existens corruptus vanis.i. vanitatibus rerum, quia auis caro .f. pauo, veneat .i. vendatur auro, & qa pandat .i. pandendo, & operiendo ostentet spectacula, cauda picta.i. varijs coloribus quasi picta sit ornata. Sic Aen. 4. Pictęq. volucres, tanq.i. perinde ac si, quidq pertineat ad rẽ.i. ad gustum aut bonitatem rei. Nũ .i. nunquid, tu vesceris illa pluma quam laudas, hoc est nunqd laudatam a te plumã pauonis comedis. num.i. nunquid, idem honor.i. ornatus, adest cocto.f. pauoni, qui adest crudo? q.d. minime (gula iõ inuenit, vt plumatus apponatur pauo, habet sũt carnẽ difficillimæ digestionis, vt super Iuuen. auctoritate D. Augustini pbabimus) quamuis nihil distet carne.i. quantum ad carnem, tamen patet te deceptum

ARGVMENTVM.

Frugalitatem commendat ex Stoicorum sententia. Nam Ofellus poeta primus Stoicam disciplinam Latinitati donauit.

SATYRA VII.

QVAE virtus, & quanta bonis ſit viuere paruo:
Nec meus hic ſermo eſt: ſed quem præcepit Ofellus
Ruſticus, anormis ſapiens, craſſaque Minerua:
Diſcite non inter lances, menſaſque nitenteis:
Cum ſtupet inſanis aciet fulgoribus: & cum
Accliuis falcis animus, meliora recuſat:
Verum hic impranſi mecum diſquirite. cur hoc?
Dicam ſi potero. male verum examinat omnis
Corruptus iudex. leporem ſectatus, equo ue
Laſſus ab indomito, vel ſi Romana fatigat
Militia aſſuetum græcari: ſeu pila velox,
Molliter auſterum ſtudio fallente laborem,
Seu te diſcus agit: pete cedentem aëra diſco.
Cur labor extuderit faſtidia: ſiccus, inanis
Sperne cibum vilem: niſi Hymettia mella Falerno
Ne biberis diluta. foris eſt promus: & atrum
Defendens piſces hiemat mare. cum ſale panis
Latrantem ſtomachum bene leniet. vnde putas? aut
Qui partum? non in caro nidore voluptas
Summa, ſed in te ipſo eſt. tu pulmentaria quære
Sudando. pinguem vitijs, albumque, nec oſtrea,
Nec ſcarus, aut poterit peregrina iuuare lagois.
Vix tamen eripiam, poſito pauone, velis quin
Hoc potius, quàm gallina tergere palatum,
Corruptus vanis rerum: quia veneat auro
Rara auis: & picta pandat ſpectacula cauda:
Tanquam ad rem attineat quidquã. nũ veſceris iſta,
Quam laudas, pluma? cocto num adeſt honor idem?
Carne tamen quamuis diſtat nihil hac magis illa:
Imparibus formis deceptum te patet. eſto,
Vnde datum, ſentis, lupus hic Tiberinus, an alto
Captus hiet, pontes ne inter iactatus. an amnis
Oſtia ſub Tuſci? laudas inſane trilibrem

pium eſſe magis hac quam illa, impacibus formis.i.propter impares formas.i.licet caro gallinę non ſit deterior carne pauonis, tamen quia pauo habet aliam formam quam gallina, tu magis delectaris carne pauonis quam gallinæ, & ita ſi ſumis iudicium ex colore & ſpecie diuerſa, eſto .i. permittatur tibi hoc, ſed ſupp. dic mihi, vnde datum.i.conceſſum tibi à natura ſentis, hic Lupus Tyberinus.i. quem ſcis captũ in Tyberi (eſt enim piſcis) an hiet captus altu.i.in profundo gurgite, poſtquam.ſ.intrauit mare, ne, pro an, iactatus inter potẽs, vbi optimus creditur, quia ſordibus eloacarum impinguatus, an hiet captus ſub .i. paulò ante, hoſtia .i.introitum amnis Thuſci .ſ. Tyberis, hoc eſt vbi Tyberis intrat mare, q.d. forte dices te noſſe diſcrimen inter pauonem, & gallinam, etiam amotis plumis, ſed quomodo cognoſces de vna, & eadem ſpecie piſcis, vtpote lupi, an ſit captus in ortu, an in exitu eiuſdem fluminis, & tamen pluris emis captum inter duos pontes. Ac ſi dicat. Id non faceres, niſi opinione praua ducaris. O inſane tu laudes mulum trilibrem .i. trium librarum, quia tunc temporis pauci tanti reperiebantur.

Mulum: in ſingula quẽ minuas pulmenta neceſſe eſt,
Ducit te ſpecies video. quò pertinet ergo
Proceros odiſſe lupos? quia ſcilicet illis
Maiorem natura modum dedit: his breue pondus.
Ieiunus ſtomachus raro vulgaria temnit.
Porrectum magno magnum ſpectare catino
Vellem, ait harpyis gula digna rapacibus. at vos
Præſentes * auſtri coquite horum obſonia: quamuis
Putet aper rhombusque recens: mala copia quando
Aegrum ſolicitat ſtomachum: cum rapula plenus,
Atque acidas mauult inulas. nec dum omnis abacta
Pauperies epulis regum. nam viribus ouis,
Nigriſque eſt oleis hodie locus. haud ita pridem
Galloni præconis erat acipenſere menſa
Infamis, quid, tum rhombus minus æquora alebant?
Tutus erat rhombus. tutoque ciconia nido.
Donec vox auctor docuit prætorius. ergo
Si quis nunc mergos ſuaues edixerit aſſos:
Parebit praui docilis Romana iuuentus.
Sordidus è tenui victu diſtabit. Ofello
Iudice. nam fruſtra vitium vitaueris illud;
Si te alio prauum detorſeris. Auidienus,
Cui Canis ex vero dictum cognomen adhæret.
Quinquennis oleas eſt, & ſilueſtria corna:
Ac, niſi mutatum, parcit diffundere vinum:
Cuius odorem olei nequeas perferre. licebit
Ille repotia, nataleis, alios ue dierum
Feſtos albatus celebret: cornu ipſe bilibri
Caulibus inſtillat veteris non parcus aceti.
Quali igitur victu ſapiens vtetur? & horum
Vtrum imitabitur? hac vrget lupus: hac canis angit.
Mundus erit, qui non offendat ſordidus: atque
In neutram partem cultus miſer. hic neque ſeruis
Albuti ſenis exemplo, dum munia didit,
Sæuus erit: nec ſic vt ſimplex Neuius, vnctam
Conuiuis præbebit aquam: vitiũ hoc quoq; magnũ.

ASC. QVem ſup. mulum).i.piſcem ſic appellatũ, neceſſe eſt vt tu minuas minutim incidas, in ſingula pulmenta.i.fruſtra, q.d. fruſtra petis piſcem tanti ponderis, cum ne vnciatim quidem eũ comeſſe poſſis. Ergo dicit poëta, ſpecies.i. pulchritudo magni piſcis, ducit te.i.video quod forte dices mihi pulchrũ eſſe de tam magno piſce comeſſe, quamuis fruſtum comedas, ergo ſi magnitudinẽ amas, quo pertinet odiſſe lupos.i.tales piſces, pceraos .i. oblongos, hoc eſt quare non oẽs piſces magnos amas, ſcilicet .i. ſcire licet, hoc eſt id eo puto id facis, quia natura dedit illis .ſ. lupis maiorẽ, modũ .i.mẽſuram, & his.ſ.mulis, breue pondus.i.modicam grauitatẽ, hoc eſt tu vis contra id, qđ natura vult, quia omne rarum carum. Stomachus ieiunus temnit.i.contemnit, raro vulgaria ſup.cibaria, gula .i. vorago illa gutturis in homine edace, digna harpys.i.obſcœnis illis volucribus, quæ ora virginem, ſed diram ventris ingluuiẽ habent & ideo talis gula eſt digna eis rapacibus.i. aſſidue rapientibus ait.i.dicit, ego vellem magnum ſup.piſcem, aut aprũ correptũ, .i. extenſum in magno catino, .i.vaſe eſcario. Harpię notę ſũt omnibus aliquid in poëſi ſapientibus. Sunt autem tres Celeno, Aëllo, Ocypete, quarũ duarum poſteriorũ Heſiodus in Theogonia meminit. Celenus autem Virg. in 3. Æn. Erant obſcœnæ volucres omnia cibaria cõtractu fœdantes, & mira voracitate omnia ingurgitantes, de quibus illic videre eſt. At vos ô Auſtri.i. venti Meridionalis humidi, & calidi, & ideo maxime putrefactiui, coquite obſonia.i.fercula horum, ſupp. hominum, .i. corrumpite & putrefacite omnes cibos eorum, quia quãquam (aut quamuis) aper, aut rhombus ſup. eſt recens, tamen ſupp. putet.i.fœtet, aut ſic, quanquam.i.licet fruſtra id opto, quia aper & rhombus recens.i.etiam ſi ſit recens putet quando copia.i.abundantia, mala.i.nociua, ſollicitat ſtomachum ægrum.i.epulis oneratum, cum.i.quando, plenus.i.ſatur, mauult.i.magis vult, rapulas.i.parua rapa. Nam tam neutrum quam fœmininum reperitur, ſunt autem minores rapæ & acerbiores paulo, & mauult inulas illas herbeculas, acidas.i.aliquantulum aceſcentes, & ita punctiuas & appetitus excitatiuas. Necdum, pro non & adhuc, non omnis pauperies.i.modicitas & cibario pauperum, eſt abacta .i. rejecta adhuc ab epulis regum.i.prædiuitum virorum. Nam locus eſt hodie .i. adhuc hodiernis diebus quamuis gula multum creuerit, ouis vilibus.i.modici precij, & oleis nigris.i.nigri coloris, & ita acerbioribus. Menſa Galloni præconis, quẽ etiam Lucilius taxat, haud.i.non, erat ita infamis pridem.i.olim, acipenſere.i.in qua acipenſer erat appoſitus. Eſt autem piſcis rarus inuentu. vnus omnium ſquamas ad os verſas habens, erat autem piſcis tunc delicatus creditus poſtea in nullo honore, quod non venit niſi ex opinione hominum, vnde quęrit Poeta, qđ .i. nũquid, æquora alebant tum .i. tunc minus rhombum, quã nunc ſup. q.d. minime, & tamẽ rhõbus qui nũc in magno precio eſt, tunc vilipendebatur, & ita rhombus erat tunc tutus, qa nemo petebat eum, & ciconia erat in nido tuto.i.ipſam tutam te quia nemo comedit cam ſicut nũc donec prętorius auctor .i. inuentor ciconiæ apponẽdæ docuit. os ô guloſi. Ergo ſi qa edixerit.i.publico quaſi mandato iuſſerit, & pceperit mergos .i. volucres vrinatres, aſſos.i.aſſatos, eſſe ſuaues nũc, quia tamen aridi ſunt, nihil eſt illis toſtis inſuauius iuuẽtus Romana docilis praui.i. quæ faciliter docet rem prauã parabit.i.obtemperabit, ali edicto.i.faciliter imitabuur prauum inſtitutum. Et ita concludit homines potius peccare ex falſa opinione quã ex rerum qualitate, quia vnam & eandem rẽ nunc pluris, nunc minoris faciunt cũ tamen non mutetur. Sordidus à tenui, docet auctore Ofello non eundẽ eſſe ſordidum, & parcum. qui parcus eſt tenui victu vtitur qa poſſet qs ex virtute ſobrius eſſe. Sordidus autem non vt primo patuit. ordo eſt. victus ſup. ſordidus .i. hominis ſordide viuẽtis, diſtabit à tenui victu, Ofello iudice.i.q parcus eſſe volet, non ſic erit parcus vt ſordidus fiat. Nam fruſtra vitaueris illud vitium.ſ. prodigalitatis, ſi detorſeris .i. extra viam rectam detruſerit, te.ſ. prauũ alio.i.ad aliud vitium auaritiæ, aut ſorditatis. Auidienus, vir ille ſordidus & diues, cui cognomen canis adhęret, dictum.i. addictum, aut inditũ ex vero.i. pp veram imitationem quia ſordidus eſt vt canis, eſt.i.comedit, oleas.i.bacas oleæ, quinquennes.i.quinque annorum, & corna ſilueſtria, ac parcis.i. cauet, diffundere.i. ex vaſis ſuis in pocula fundere, vinũ, niſi ſup. ſit mutatum.i.inuerſum, aut in vappam mutatum, & ipſe .ſ. non confidens miniſtris, in propria perſona inſtillat caulibus cornu bilibri oleum ſupp. cuius odorem tu nequeas preferre, qa tam grauis eſt inſtillat ſup. exiſtens non parcus.i.largus aceti veteris.i. euaporati & ſemimortui, & hoc licebit.i.licet, ille.ſ. Auidienus, celebret albatus.i.candidatus (quod in ſumma feſtiuitate contingebat, quando à dijs impetrare quidquam volebant) repotia.i.octauam à nuptijs aut filiæ, aut neptis, in qua conuenientes amici ac parentes lætius viuere ſolent, aut licet celebret natales ſupp. ſuos. in quibus veteres maxime Genio indulgebant, ve pro vel, alios feſtos dierum.i.alios dies feſtos. Igitur ſi hoc vituperabile eſt, quali victu vtetur ſapiens, & vtrum horum .ſ. lupi & canis, quos dicet, imitabitur? Lupus.i.homo vorax & pdigus

* Aſtrico quo ſe. hoc eſt, putreſaci te eorum cibos.

vt lupus erget hac.i.in hac parte inuitat te.ſ.ad imitationem vitæ ſuæ. & canis.i.homo immundus,& omnis auarus, vt canis angit .i.coarctat tangit te ad imitandum ſe,hac .i. per hanc partem. Reſponſio, Is erit mundus,qui nõ offendat ſordibus.i.auaritia quæ ſordidum facit, atque qui neutram .i. non alteram, qui non eſt cultus miſer.i.vt miſer,in alteram partem.i.neque ſordide, neq; nimis ſplendide,hic.i.huiuſmodi,neque erit ſæuus i.auſterus, & rigidus ac immitis, dum didit.i.diuidit diſtribuit ſeruis ſuis, munia.i.officia, exemplo Albuti.i.Albutij ſenis , nec ca ſtês ſic ſim plex vt Neuius, præbebit conuiuius aquam vnctam, quod ſuperfluum eſt,quia aquam mero mundior eſt vt eligibilior, vel intelligamus Albutium eſſe ſæuum.i.nimis magnificum, ſicut Mater nis ſtat ſæuus in armis.& ita Neuius erit ſordidus non niſi aqua modicum vnctam conuiuis ſuis præbens quoque.i.etiam, hoc.i. nimis parcum eſſe,eſt magnum vitium. Ex hoc vltimo verbo approbatur hæc ſecunda ſententia,q a cum parſimoniam laudet, dicit nimiam parcitatem Neuij eſſe vitioſam. ad quod accedit,q & Auidienus nomen ficititium ab auiditate videtur ſumptum .

ASC. Accipe nunc, victus tenuis) Recitat cõmoda ſobrietatis , vt ad eam nos alliciat . Ordo eſt . Accipe .i. intellige , audi nunc quæ, & quanta commoda, tenuis.i.modicus, victus.i. ſumptus afferat ſecum in primis.i.primum hoc boni affert quòd tu valeas bene .i. ſanus ſis . Nam ec.i.q res variæ.i.variæ eſcæ noceant homini, credas .i. faciliter credere poſſis, memor .i. ſi fueris memor illius eſcæ.i.cibi , q exiſtês ſimplex .i. vniformis , & vnius ſpeciei ſederit .i. placuerit tibi olim,cũ.ſ.ſobrius, & forte pauper eſſes . At.i.ſed , ſimul.i.immediate poſtquam , miſcueris elixa .i. bullita obſonia aſſis .i. cum aſſatis cibis, & ſimul ac miſcueris conchylia.i.piſces et oſtres,& ennchas,turdis.i.volatilibus delicatis,vt ſunt turdi dulcia .i. ea quæ tibi dulcia erãnt, dum ingurgitares ea,vertent ſe in bilem .i.amaram choleram, & pituita .i. hoc vius humor feret.i.afferet,tumultum.i.perturbationem ſtomacho tuo. tu vides,vt.i.qualiter, omnis ſupple homo deſurgat.i.ſurgat,de cœna dubia.i opipara,vbi propter multitudinem dubitet quid primum ſumat , deſurgat inquam exiſtens pallidus ea nimia one ratione ſtomachi . Quin, id eſt quinimo, corpus onuſtum .i. oneratum,vitijs.i.crapulis, heſternis .i. pridianis , aggrauat quoque vna , id eſt partier animum .i. rationem hominis , atque affigit humo.i.rebus terrenis,particulam diuinæ auræ.i.ſpiritus cœleſtis , hoc eſt animam rationalem , quam ea cœleſti arce demiſſam , & eſſe particulam cœleſtis ignis credebant.Vnde Virg. Igneus eſt ollis vigor,& cœleſtis origo . Item,Atque auræ ſimplicis ignem . Et Iuuen. Senſum à cœleſti demiſſum traximus arce. Alter .i. qui non eſt crapuloſus, ſed ſobrius vbi .i. poſtquam, dedit ſopori.i.tranquillæ dormitioni membra curata.i.refecta,citius dicto.i.quam dici poſſet,ſurgit vegetus .i. (vt dicuntur) euigilatus,& agilis ad munia.i.officia,& miniſteria ſua præſcripta.i.ipſi aſſignata, & tamen licet .ſ. ex ſobrietate illa auſterius modo vixerit, tamen poterit, tranſcurrere.i.celeriter ſe applicare quondam .i. aliquando tempore futuro,ad melius .i.vberiorem , & auctiorem ſumptum , ſiue annus rediens adduxerit diem feſtum, videlicet natalem, aut ambarualem,aut ſimilem,ſeu.i.ſiue,volet recreare corpus tenuatum, longa ſobrietate, ſcilicet que , pro & , & vbi .i. poſtquam, vel quo tempore (ſunt autem hæ duæ dictiones vbique) anni accedent .i. quando ſenior erit, ætas, ſcilicet ſenilis , imbecilla, id eſt fragilis, impotens,volet tractari mollius,id eſt paulo delicatius, quid nam accedat,id eſt addi poſſit tibi guloſe,& perdite iuuenis,ad iſtam mollitiem,quam præſumis,id eſt ante tempus debitum ſumis,exiſtens puer.i.multum iuuenis adhuc , & validus, id eſt ſanus , hoc eſt , quid plus poteris tibi lautitiarum facere ? ſeu,id eſt ſiue, valetudo .i. diſpoſitio corporis , dura .i. ægra, & aduerſa, inciderit .i. ſiue ægrotare incipias,& valetudinarius eſſe,ſeu.i.ſiue, ſenectus tarda.i.te tardum faciens ſup. aduenerit? non.n.poteſt incidere ſenectus .i. caſu interuenire, niſi quantũ ad apparentiam, quam propter tribulationes ſeniores apparemus.Siue ergo æger fias, ſiue ſenex , nõ poteris lautius ac delicatius viuere , quàm nũc puer, validas. Antiqui.i.priſci,& maiores noſtri, laudabãt aprum.i. porcum ſilueſtrem, rãcidum .i. qui ex longa cõſeruatione contraxit rãciditatem . hoc.n.vitiũ carniũ eſt,ſicut acor vini,& mucor panis vnde ſunt plebei cœt ſiculi. Hic bonus eſt Promus in cuius ſæpe culina mucidus eſt panis, caro rancida pendula vana non ſup.ideo laudabant rancidum aprum , quia nullus naſus.i.nulla vis odorandi,erat illis , ſed ego credo hac mente , quod hoſpes .i. aliquis amicus hoſpitio ſuſcepius , aduenicns tardius ſupp.quam credebat eũ ſuſcepturus.ſ. qui ob eius aduẽtum aprum coxerat , conſumeret commodius.i.cum maiore commodo quantum ad iudiciũ ſuſcipientis, aprum ſup. vitiatũ .i. corruptũ rancid itate ex diuturna conſeruatione, quàm dominus edax.i.qui edax cenſendus eſſet, ſi eum conſumpſiſſet, conſumeret integrum.i.incorruptum . Vtinam prima tellus .i. cum primum coli cœpta eſt, tuliſſet.i.produxiſſe me natum, inter hos.i.huiuſmodi,heroas, id eſt heroicos,& ſemideos viros , qui tam frugaliter vixerunt. das aliquid, famæ . reprobat ſtultitiam eorum, qui ſibi gloriam comparare putant ex epularum ſplendore , nim.oq. ſumptu . Ordo eſt legendo interrogatiue, Das tu aliquid famæ ? Aut ironice ſic , Tu das famæ tuæ aliquid.i.augmentas famam tuam in aliquo , quæ fama comparata ea opinione vulgi exiſtens gratior carmine .i. quam eſſet approbatio poetæ per carmen ſi ſobrius viueres,occupat aurem humanam.i.diuulgatur per homines . Et hoc modo ſenſus eſt, Forte dices quod ſplendide emendo comparas tibi laudem popularem , quæ tibi gratior eſt , quam ſi ob ſobrietatem lauderis carmine aliquo . Porph. tamen aliter intelligit dicens. Hoc Antiſthenes dixiſſet traditur . Is enim cum vidiſſet adoleſcentem luxurioſum,ac aromatibus deditum, miſerum te, inquit, adoleſcens , qui nunquam audiſti ſummum acroama .i. laudem tuam,hæc ille . quaſi vero laudis ſit ſua conſumpſiſſe . Et ita exponetur ſic , Tu das , id eſt forte dices quod das aliquid famæ tuæ ex opinione Populi , quæ exiſtens gratior .i. multum grata carmine .i. per carmen , vel quæ gratior occupat carmine .i.per carmen aurem hominum, &c. ſed prior ſententia mihi placet . Oſtendit autem talem errare,& falli, dicens rhombi, id eſt tales piſces. grandes,id eſt magni,& patinæ,id eſt vaſa eſcaria late patentia ferunt vna.i.pariter,cum damno, ſcilicet rerum dedecus, hoc eſt tantum abeſt vt vere laudari merearis ob talem luxuriam,vt veriſſime vituperari merearis. videtur autem hinc ſumpſiſſe Iuuen.Sat.de rhombo,Adde,ad dãnum,& dedecus ſup.patruum

Accipe nunc , victus tenuis quæ quantaque ſecum
Afferat : in primis valeas bene : nam variæ res
Vt noceant homini , credas , memor illius eſcæ,
Quæ ſimplex olim tibi ſederit . at ſimul aſſis
Miſcueris elixa ; ſimul conchilia turdis :
Dulcia ſe in bilem vertent : ſtomachoque tumultum
Lenta feret pituita . vides , vt pallidus omnis
Cœna deſurgat dubia ? quin corpus onuſtum
Heſternis vitijs animum quoque prægrauat vna :
Atque affigit humo diuinæ particulam auræ .
Alter , vbi dicto citius , curata ſopori
Membra dedit : vegetus præſcripta ad munia ſurgit .
Hic tamen ad melius poterit tranſcurrere quõdam :
Siue die feſtum rediens adduxerit annus :
Seu recreare volet tenuatum corpus : vbique
Accedent anni : tractari mollius ætas
Imbecilla volet . tibi quidnam accedet ad iſtam ,
Quam puer & validus præſumis , mollitiem ? ſeu
Dura valetudo inciderit , ſeu tarda ſenectus ?
Rancidum aprum antiqui laudabant:non quia naſus
Illis nullus erat : ſed credo hac mente , quòd hoſpes
Tardius adueniens , vitiatum commodius , quàm
Integrum edax dominus cõſumeret . hos vtinã inter
Heroas natum tellus me prima tuliſſet .
Das aliquid famæ ? quæ carmine gratior aurem
Occupat humanam . grandes rhombi , patinæque
Grande ferunt vna tum damno dedecus . adde
Iratum patruum , vicinos , te tibi iniquum ,
Et fruſtra mortis cupidum , cum deerit egenti
Aes , laquei precium . iure , inquit , Traſius iſtis
Iurgatur verbis . ego vectigalia magna ,
Diuitiaſque habeo tribus amplas regibus . ergo
Quod ſuperat , non eſt melius quo inſumere poſſis?

truum.i.fratrem patriatui diſuncti quia eo viuĕte non haberes adhuc patrimonium, quod ounc cooſumis, iratum ſup. tibi, & vicinos iratos tibi, & ne iniquum .i. incommodum tibi, & cupidū .i. qui aliquando cupidus eris fruſtra.i.incaſſum, mortis, cum .i. quādo, æs.i.pecunia, appoſitorie precium .i. vnde habeas preciū laquei, quo.ſ.te deſperantem amiſſis rebus ſuſpendas, deerit tibi egenti.i. quando tam pauper eris, quod non habebis vnde emas laqueum ad te ſuſpendendum. Iure, inquit Traſius, ponit obiectionem in cuius ſolutione docet prodigentiam omnibus vitioſam, noo ſolum .ſ. ijs, qui ad paupertatem rediguntur, ſed etiam tam diuitibus vt vix poſſint inopes fieri. Obiectio autem talis eſt: Aliquis ſup. diues, inquit, aut tu ſorte inquis Traſius (aut Trallius) vir ille ad paupertatem redactus, iurgatur .i. obiurgatur iure.i.merito, iſtis.i. ex probroſis tuis verbis. Et ſic ſi lib. ita haberent, malem legere ioquis, quam inquit, quia prius dixeras in ſecunda perſona, Das aliquid famæ ego habeo magna vectigalia.i.reditus & prouentus etiam priuatos. Nam & Cic. vectigal pro priuatis reditibus accepit, cum ferè publici ſint, vt dicit hic Porph. & ego habeo diuitias amplas.i.ſuffecturas tribus regibus, q.d. nō poſſem pauper effici, & ita poſſum ſecure & impune luxurioſe viuere. Ad quo poëta, aut Offellus. Ergo ſi tam diues es, quod plus quam ſatia ſit habeas non eſt ſupple aliquid quo.i.in quo, poſſis inſumere.i.impendere illud, quod ſuperat.i. abundat, q.d. licet plus, quam opus tibi eſt habeas, tamen non continuo licebit inutiliter expendere, cum ſit in quo honeſtius expendas.

Cur eget indignus quiſquam te diuite? quare
Templa ruunt antiqua deus? cur improbe caræ
Non aliquid patriæ tanto emetiris aceruo?
Vni nimirum tibi recte ſemper erunt res?
O magnus poſt hac inimicis riſus. vter nam
Ad caſus dubios fides ſibi certius? hic, qui
Pluribus aſſuerit mentem, corpusque ſuperbum;
An, qui contentus paruo, metuensque futuri,
In pace, vt ſapiens, aptarit idonea bello,
Quo magis his credas: puer hunc ego paruus Ofellū
Integris opibus noui, non latius vſum,
Quàm nunc accisis. videas metato in agello
Cum pecore, & gnatis fortem mercede colonum,
Non ego, narrantem, temere edi in luce profeſta
Quidquam præter olus fumoſæ cum pede pernæ.
At mihi cum longum poſt tempus venerat hoſpes:
Siue operum vacuo gnatus conuiua per imbrem
Vicinus: bene erat, non piſcibus vrbe petitis,
Sed pullo, atque hœdo: tum penſilis vua ſecundas,
Et nux ornabat menſas, cum duplice ficu,
Poſt hoc ludus erat culpa portare magiſtra:
Ac venerata Ceres, vt culmo ſurgeret alto,
Explicuit vino contractæ ſeria frontis.
Sæuiat, atque nouos moueat fortuna tumultus:
Quātū hinc imminuet? quāto aut ego parcius, aut vos
O pueri nituiſtis, vt huc nouus incola venit?
Nam propriæ telluris herum natura neque illum,
Nec me, nec quenquam ſtatuit, nos expulit ille:
Illum aut nequities, aut vafri inſcititia iuris,
Poſtremo expellet certe viuacior hæres.
Nunc ager Vmbreni ſub nomine, nuper Ofelli
Dictus, erit nulli proprius: ſed cedet in vſum
Nunc mihi, nunc alij. quocirca viuite fortes:
Fortiaque aduerſis opponite pectora rebus.

ASCENSIVS.

NAM cur quiſquam indignus ſup. egeſtate, & dignus opuleotia eget te diuite .i. dum tu diues es? quare antiqua templa Deum.i. Deorum ruuat .i. decidunt? ò improbe .i. improbande, cur non emetiris.i.emetiendo (per quod ſignificatur tam diues qđ pecunias metiri poſſet) expendis ex tanto aceruo .i. cumulo pecuniarum aliquid patriæ caræ, nō quę tibi cara eſt, ſed quę merito ſit. Nimirum.i.certe, vel haud dubie res erunt tibi vni .i. ſoli, recte, id eſt proſperæ. hoc ironice legetur, aut per interrogationē figuratam, negatiuam reſponſiooem poſtulantem. pauci enim permanēt beati. O ſupple tu qui futurus es poſthac .i. poſt hoc tempus, magnus riſus inimicis, id eſt qui ab inimicis tuis, quos tibi nunc plurimos comparas, ie rideberis, ſupple dic mihi. vter fidet ſibi certius ad caſus dubios, ne (aut nam) pro an, hic qui aſſuerit.i.aſſueſecerit pluribus ſupp. rebus mentem & corpus ſuperbum.i.elatum, an ſupple is qui exiſtros contentus paruo, & metuens futuri .i. de tempore futuro aptarit in pace.i.tempore pacis, hoc eſt proſperitatis, idonea bello, id eſt ad bellum, vt, id eſt quĕadmodum ſapiens ſupp. aptat, hoc eſt an qui voluptatibus ſe aſſueſacit tanquam in eis ſemper, ſecurrq. victurus ſit, an qui tempore proſperitatis duriter viuit, viuit vt aſſueſiat malo .i. laboribus, & paupertatibus, ſicut vir prudens in pace, ea quæ ad bellum neceſſaria ſunt diſponit, ne ingruente bello obruatur improuiſus, quaſi dicat certum eſt melius eſſe, laboribus aſſuetum eſſe quam delitijs, quia nihil eſt miſerius quam fuiſſe felicem. Quo .i. & vt, tu credas magis ijs. quæ dico quod, ſcilicet vir prudens tempore proſperitatis, & abundantiæ ſe frugalitati & parſimoniæ aſſueſacit, ſup. probo exēplis. Nam ego adhuc paruus puer, noui hunc Ofellum, de quo loquor, non vſum eſſe latius, id eſt copioſius, operibus .i. poſſeſſionibus & fortunis ſuis, integris.i.ex integro ſaluis, quam tu videas ſup. eum vti, nunc operibus acciſis, id eſt imminutis, in agello metato, id eſt vbi miles, qui eum inuaſit caſtrametatus eſt, aut metato, id eſt occupato ab Vmbreno illic caſtramentati, vel ad menſuram illi pro mercede locato, qui olim proprius erat. victis enim Brutianis, quorum partes ſecutus erat, ab Auguſti militibus poſſeſſionibus ſuis priuatus erat. Ofellum dico fortem, id eſt ſtreouum colonum, mercede, id eſt mercenariū, cum pecore & gnatis, id eſt, auxilio pecoris & liberorum, ex quo & agro conductitio ſtrenue viuit. Noni tanquam Ofellum narrantem .i. recitando dicentem, ego non edi .i. comedi luce profeſta, id eſt procul à feſto, ante feſtum, id eſt die non feſto quicunque eſſet temere.i. quaſi, quidq̄ præter holus cum pede, pernæ.i. cruris porcini cū parte pulpoſa, fumoſæ .i. fumo indurate, ac ſeu (vel ad cum).i. ſiue, hoſpes.i. aliquis amicus hoſpitio recipiendus gratis & iure hoſpitalitatis veoerat mihi poſt longū tēpus, ſiue vicinus exiſtens grauatus cōuiua venerat mihi vacuo operū.i.ceſſanti ab opere per imbrē .i. propter imbrium vehementiam, bene erat ſup. nobis, nō piſcibus petitis.i. quęſitis, vrbe.i.ab vrbe, ſed pullo atq; hædo (pullus eſt fœtus gallinæ, hędus capræ, vt notiſſimum eſt vterque autem ruſticis parabilis) tum.i. inde poſt priorē menſam, quę ſecundùm Seruium erat carnium vna penſilis .i. quæ ſuſpenſa conſeruata erat, & nux ornabat ſecundas menſas, quæ erant pomorum, & reliquorum fructuum, cum ficu duplice .i. recenti, & arida, aut duplice ficu, quæ duplex, r.ſ. .i. duplici tēpora parta ſunt .n. biferæ.i.bis ferentes ficus plurimæ. Poſt hoc .i. poſt talem cibationem, erat ludus.i. quędam recreatio animi potare, culpa exiſtente magiſtra.i. prohibente nos modum excedere, ſicut magiſter diſcipulos coërcet, hoc eſt timuimus in potādo incurrere culpam, ſicut diſcipuli magiſtrum. nam non erat alius magiſter nobis quem vereremur, præterquam fœditas culpæ, qua incurrere noluimus. Ac, vt ſupp. Ceres, Dea frumenti, venerata, id eſt ſolennitate tali honorata, ſurgeret ita, id eſt per talem feſtiuitatem, alto culmo, explicuit, id eſt exporrexit, & ſine plicis fecit, vino, id eſt potu vini, ſeria, id eſt ſerioſitatem frontis contractæ, in rugas, & ſcilicet & plicas more triſtium, Noui etiam ſupp. narrantem: Sæuiat fortuna, atque moueat nouos tumultus, id eſt noua bella & expulſiones colonorum veterum, quantum imminuet, id eſt auferet ipſa hinc, id eſt ab hoc ſtatu meo? quaſi dicat vix quidquam. Quanto aut ego ſupple nituì, aut vos ò pueri, id eſt miniſtri ac familias mei, nituiſtis .i. ſplendidi fuiſtis, parcius, id eſt magis ſobrie, vt, id eſt poſtquam nouus incola .ſ. Vmbrenus, venit huc .i. in hunc poſſeſſionem meam? quam ſup. prius oitui. ac vos nituiſtis? quaſi dicat in nullo. Nam natura noo ſtatuit herum propriæ telluris, id eſt terræ, neque illum, nec me, nec quenquam. Ille.ſ. nouus hoſpes Vmbrenus, expulit nos. Hæc aūt dicit non ſine nota temporis ſui, & ita tangit Auguſtum, licet amicum iuxta quod dictum eſt:

Omne

Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico Tangit. Nequities.i. perdita & luxurioſa vita, aut inſcitia.i.ignorantia vafri iuris, aut poſtremum hæres viuacior.i.diutius viuens, expellet certe eum .ſ.Vmbrenum ager ſup. qui dicitur nunc Vmbreni.ſ.militis, dictus nuper Ofelli.i.meus, erit nulli proprius.i.perpetuus, ſed cadet in vſum.i.cōmodabitur vſus eius nunc mihi, nunc alij, quocirca.i.quapropter, ò pueri, viuite fortes, & opponite fortia pectora rebus aduerſis, q.d.forti animo poteritis fortunam cōtemnere, & in vtraque fortuna lætius viuere. Ex his ergo manifeſtiſſime conuincitur Ofellum fuiſſe verum agricolam, non Stoicū. nam ſi Horat. eum puer colonum nouit, nuncq. in agro eodem mercenarium viuere, vbi olim dominus viuebat, certū eſt, quod neque olim, neque nunc Philoſophus ſit, nec facit contra auctoritatem ante dictorum, nam in ijs, quæ ad œconomiam pertinent, experientia ſumma magiſtra eſt. Multa autem ſunt quæ diligens lector per ſe aonotare poterit. Non autem placuit Acron in hoc ſequi. vt ordo ſit: Noui narrantem non temere, ſed noui narrantem, ego temere.i.fere, non edi &c. neque in hoc ſe ſordidum fuiſſe fatetur, ſed frugalem, quia nō dicit ſe comediſſe ſolum holus diebus profeſtis, ſed holus cum perna, qui cibus agricolæ ſatis ſplendidus eſt. Notatu autem dignum eſt, quod vicinum dicit ſibi gratum conuiuam fuiſſe, ſignificans per hoc concordiam, & beneficentiam inter vicinos ſummopere eſſe ſeruandam. Ponderoſius autem eſt quod prius dixit, qđ ſapiens aptat in pace ea, quę ſunt idonea bello, non vt bellum inferat, ſed propulſet. Magnæ autem fortitudinis eſt prouocare quodammodo fortunam, ſicut Ofellus dicens: Sæuiat atque nouos moueat fortuna tumultus. Sed illud iucundiſſimum, q quanto quis minus habeat tanto contra fortunam armatior ſit. Nihil.n.habenti, nihil auferri poteſt. vnde ſubdit cauſam ſecuritatis ſuæ dicens. Quantum hinc imminuet? q.d.minimum. Nec caret pondere ſuo, quod oſtēdit nullum perpetuum eſſe hæredem, graphice autem enumerat ea quibus heredes mutari ſolent, aut per nequā vitam propriam, aut iniquam cauillationem alicuius aliena iura inuadentis, aut poſtremum per ſucceſſorem, quia morituro nihil perpetuum eſt, nihilq. à nobis hic perpetuo poſſideri poteſt, niſi de more perpetuum voces, quod ad finem vitæ duraturum eſt. Quod autem in fine dicit Quocirca viuite fortes, potius crederem Horatij, quam Ofelli verba, eo quod philoſophica ſunt.

PETR. CRIN. HESTERNIS vitijs animum) D. Hieronymus in epiſtola quadam in his Horatianis carm. hoc prouerbium non ab eſſe firmat pinguis venter non gignit ſenſum tenuem quod admonet luxu corporis habeſcere mentis aciem. [Non quia naſus) Eſt naſus in prouerbium abijt pro iudicio, veluti odorari, cuius inſtrumentū eſt naſus, pro reſciſcere, & ſagaciter deprehenſum, atque animaduerſum cognoſcere. Et odor, pro ſuſpicione.

SED quem præcipit Ofellus ruſticus) Recte Badius hic Acronis ineptias arguit, ſunt enim oppido futiles. Nec ſatis mirari poſſum, quis has nugas tam eleganti poetæ aſſuerit. Multo digniſſimus erat Horat. vt alios haberet cōmentatores, ſed hoc eius fuit fatum. [Carne tamen quamuis diſtat nihil hac magis illa) Quæ hoc in loco Porph. affert impoſtoris alicuius eſſe puto. [Donec vos auctor docuit Prætorius) Mirum quam hoc loco nec ſecum, nec inter ſe conueniant Acron & Porph. Acron ait Aſellium prætorem deſignari, alios tamen Sempronium velle Porph. Plotium Plancum prætorium, cui ſtatim ſubnectit Rufum prætorium. Plin. x. vbi de ciconijs nihil eius rei meminit. Cornelium tamen Nepotem Auguſti principatu mortuū, ſcripſiſſe ait, Ciconias magis placere quam grues, nihil addens ipſe ne primus eius rei inuentor eſſet, an alius, quiſpiā. [Hac vrget lupus, hac canis angit) Quidam ad animalis naturam referunt, ſed videtur Horat. ad Lupum Rutilium, de quo priore Satyra & Auidienum Canem, de quo hic retuliſſe, per Rutilium voracem, ad luxurioſum, per Auidienum ſordidum innuens. [In neutram partem cultus miſer) In neutram partem, hoc eſt neq; ſordide, neque nimis ſplendide, hoc recte Bad. Sed illud miſer, pro miſere, vel anxie poſitum videtur, vt miſere amat. Eſt enim miſere cultus luxurioſus in vnam partem, ſordidus in alteram moroſe, atque etiam miſere. Porrò luxurioſi exemplum videtur Albutius ſæuus in ſeruos, quod in conuiuijs apparendis non ſatis feſtinarent muniaq. obirent quæ illis ipſe munaiſſet. Auari autem ac ſordidi exemplum Næuius, qui conuiuijs vnctam .i. ſordidam præbeat aquam. [Rancidum aprum antiqui laudabant) In, laudabant argutia eſt laudabant, inquit, non quia naſus illis nullus erat .i. non quod ignorarent rancidam eſſe factā ea conſeruatione longiore. Sed credo hac mente &c. [Noui ego, narrantem, temere edi) Acron cum paulo ante proſcriptū feciſſet Ofellum, & ab initio Stoicum quendam philoſophum, hic coucinantem tamen recte intellexit. At cui connecta aduerb. temere dubitauit ego ad edi referendum puto nō ad narrā tem. Et narrantem vt̃ παρατατικὸν ad modum græcum, latine .n. vix ita incluſerit. Et noui recte dixit repetendum eſſe Acron.

ASC. SIC raro ſcribis) Inducit Damaſippum ea mercatore ſtulto Stoicum non ſanè pudentem effectū omnes mortales inſanire ac ſtultos eſſe prædicantē & prioū ipſum Poetam, quod deſidię dedit & ea rarius ſcribat. In qua re admirandum eſt ingenium Poëtę, qui non ſe repręhendit, ſe reprehendentem tum, ſe iū alios inducit & eum quidem non reprehenſibilem, nec de re turpi ſanè reprehendentem. non aut oblitus moris ſui poëta multa iucunda ſerijs immiſcet. Ordo eſt. O Horati, inquit Damaſippus, interpretatur autem domitor equorum, ſi quis nominis interpretationē poſcat, tu ſcribis ſic.i. intantum raro, vt non poſcas toto anno.i.(vt dicunt) per totum annum membranam in qua .ſ. ſcribas, quater, retexens.i.reſoluens, & deſtruens, quæque ſcriptorum .i. quæcunque prius ſcripſiſti, iratus, id eſt ſuccenſens tibi, quod tu benignus ſomni & vini .i. tu dulgens ſomno, & vino nil .i. non aliquid, nō canis aliquid dignum ſermone .i. quod iam omnibus, hoc eſt reliquis Satyris tuis aſcribatur, qd fiet ſup. tandem à re? tu fugiſti huc.i. in hunc locum tepidiorem, ab ipſis Saturnalibus .i. poſt ipſa Saturnalia feſta, quæ celebrantur in Decembri, quo menſe maxime viget frigus, cui impatiens erat Horat. Ego ſobrius.i.non potus vt ſoles eſſe, dic aliquid dignū promiſſis.ſ.Satyris, incipe ſup. ſcribere, nil eſt ſup. qđ obſter Calami, quibus in Italia ferè ſcribunt, ſicuti alibi pennis culpantur.i.damnantur, fruſtra .i. ſine cauſa. Hunc locum Perſ. aſſumpſit in Satyrā, cuius principium. Nempe hoc aſſidue, & paries .ſ. ad lecticam tuā cera illitus, natus.i.effectus, dijs atque poetis iratis.ſ. malo auſpicio cum non conſequatur finem ſuum. (Finis autem eſt. vt ſcribas, quod non facis. Nam poëtę ne carmina quę noctu occurrerint, perirēt, ceratos parietes habebant, & ſtylum appenſum, quo ea ſcriberēt. id autem poëtam negleciſſe arguit) laborat .i. in piculo reprobationis eſt, immeritus .i. citra meritum, & culpam ſuam. Atqui.i.attamen certe vultus.i.facies, erat ſup. tibi, minantis .i. eius qui ſit et pro

ARGVMENTVM.

Damaſippum Stoicum inducit ſecum expoſtulantem quod ocioſus nil ſcriberet, neque commentaretur.

SATYRA III.

SIC raro ſcribis, vt toto non quater anno
Membranam poſcas, ſcriptorum quęque retexens,
Iratus tibi, quod vini, ſomniq. benignus
Nil dignum ſermone canas. quid fiet? ab ipſis
Saturnalibus huc fugiſti. ſobrius ergo
Dic aliquid dignum promiſſis: incipe: nil eſt:
Culpantur fruſtra calami: immeritusque laborat
Iratus natus paries dijs: atque poëtis.
Atqui vultus erat multa, & præclara minantis,
Si vacuum tepido cepiſſet villula tecto.
Quorſum pertinuit ſtipare Platona Menandro?
Eupolin, Archilochum, comites educere tantos?
Inuidiam placare paras virtute relicta?
Contemnere miſer. vitanda eſt improba Siren
Deſidia: aut quidquid vita meliore paraſti,
Ponendum æquo animo. di te Damaſippe, deæque
Verum ob conſilium donent tonſore. ſed vnde

GLAR.

Ambitione mala, aut argenti pallet amore:
Quiſquis luxuria, triſti ue ſuperſtitione,
Aut alio mentis morbo calet: hac propius me,
Dum doceo inſanire omneis, vos ordine adite.
Danda eſt ellebori multo pars maxima auaris:
Neſcio an Anticyram ratio illis deſtinet omnem.
Hæredes Staberi ſummam inciderе ſepulchro.
Ni ſic feciſſent: gladiatorum dare centum
Damnati populo paria; atque epulum, arbitrio Arri,
Frumenti quantum metit Africa. ſiue ego praue,
Seu recte, hoc volui: ne ſit patruus mihi. credo
Hoc Staberi prudentem animum vidiſſe. quid ergo
Senſit cum ſummam patrimoni inſculpere ſaxo
Hæredes voluit? quoad vixit, credidit ingens
Pauperiem vitium: & cauit nihil acrius: vt ſi
Forte minus locuples vno quadrante periret;
Ipſe videretur ſibi nequior. omnis etiam res,
Virtus, fama, decus, diuina, humanaque pulchris
Diuitijs parent: quas qui conſtruxerit, ille
Clarus erit, fortis, iuſtus, ſapiens etiam, & rex,
Et quidquid volet. hoc, veluti virtute paratum,
Sperauit magnæ laudi foro. quid ſimile iſti
Græcus Ariſtippus? qui ſeruos proijcere aurum
In media iuſſit Libya: quia tardius irent
Propter onus ſegnes. vter eſt inſanior horum?
Nil agit exemplum, litem quod lite reſoluit.
Si quis emat citharas, emptas comportet in vnum,
Nec ſtudio citharæ, nec muſæ deditus vlli:
Si ſcalpra, & formas non ſutor: nautica vela
Auerſus mercaturis: delirus, & amens
Vndique dicatur merito. quid diſcrepat iſtis,
Qui nummos, aurumque recondit, neſcius vti
Compoſitis, metuensque velut contingere ſacrum?
Si quis ad ingentem frumenti ſemper aceruum
Porrectus vigilet cum longo fuſte. neque illinc
Audeat eſuriens dominus contingere granum:
Ac potius folijs parcus veſcatur amaris:
Si poſitis intus Chij, veteriſque Falerni
Mille cadis, nihil eſt, tercentum millibus, acre
Potet acetum: age, ſi & ſtramentis incubet, vnde
Octoginta annos natus, cui ſtragula veſtis,
Blattarum, ac tinearum epulæ, putreſcat in arca:
Nimirum inſanus paucis videatur; eo quòd
Maxima pars hominum morbo iactatur eodem.
Filius, aut etiam libertus vt ebibat hæres:
Dis inimice ſenex cuſtodis? ne tibi deſit?
Quantulum enim ſummæ curtabit quiſque dierum?
Vngere ſi cauleis oleo meliore, caputque
Cœperis impexa fœdum porrigine? quare,
Si quid vis ſatis eſt: periuras, ſurripis, aufers
Vndique? tum ſanus? populum ſi cædere ſaxis
Incipias, ſeruos ue tuos, quos ære pararis:
Inſanum te omnes pueri, clamentque puellæ.
Cum laqueo vxorem interimis, matremque veneno:
Incolumi capite es? quid enim? neq; tu hoc facis Argis
Nec ferro: vt demens genitricem occidit Oreſtes.
An tu reris eum occiſa inſaniſſe parentem?
Ac non ante malis dementem actum furijs, quàm
In matris iugulo ferrum tepefecit acutum?
Quin ex quo eſt habitus male tutæ mentis Oreſtes:

bone ſup. vir Horati, ne fruſtrere.i.fruſtreris te, hoc eſt ne fruſtra tibi placeas, Inſanis, & .i. & tu, que pro &, oēs ꝑpe i. quaſi ſunt ſupp. ſtulti, ſi Stertinius .i. Stoicus, crepat.i. cū crepitu docet, quid.i. aliquid veri, vnde .i. abs quo Stertinio, ego docilis .i. capax doctrinę eius, deſcripſi hæc mira præcepta.i. hæc Paradoxa. eo tpe quo ipſe ſolatus .i. cōſolatus me, iuſſit barbam ſapientem.i. ſapientiæ indicem creſcere ſupp. mihi .i. iuſſit me philoſophari, atque iuſſit me reuerti.i. redire, non triſtem.i. hilarem, à pōte Fabricio.i. quem Fabricius ſupra Tyberim ſtrauerat. (Nam re male geſta) .i. poſtquam omnem rē perdideram, cum ego vellem me mittere in flumen.i. immergere, capite operto, vt conſtantius id facerem. (Ne enim formidine mortis aut terrore, aut aliquo alio reuocentur à miſero propoſito, ſolent ſic deſperantes caput tegere. vt vno impetu ſe ꝓcipitent) Ipſe ſup. Stertinius, ſtetit dexter .i. vtilis, & cōmodus ac ꝓpitius mihi; & inquit caue Damaſippe faxis.i. ne facias (caue, hic tertiæ eſt coniugationis ſicut in Epiſt. Valde, valde. caue ne titubes, quia ſecūda corripitur) quidquam indignum.i. qđ hominem non decet, cuiuſmodi eſt ſeipſum ſubmergere, & inquit, malus.i. pernicioſius pudor vrget .i. impellit te, qui vereare.i. verearis hēri inſanus inter inſanos. Et ſi Damaſippus quærat, quō ſunt alij inſani, qa me deceperunt? Reſpondet ad hoc Stertinius. Nam ego inquiram primū quid ſit furere, & ſi ſup. hoc.ſ. furere erit in te ſolo, ego nil.i. non aliquid, non addam aliquid verbi.i. aliquod verbum, quin.i. quo minus, hoc eſt non, pereas.i. moriaris, fortiter.i. forti aio. Quem mala, &c. deſcribit primo ſtultitiam, inducturus varia genera ſtultorum. Ordo eſt. Porticus, & grex.i. iota ſecta, & ſchola, Chryſippi.i. ſtoica, in qua plurima ſcripſit Chryſippus, autumat.i. opinatur, aut aſſerit, eum ſup. quē mala.i. praua, & pernicioſa ſtultitia, & quæcunq; inſcitia.i. ignorantia veri.i. veritatis agit.i. impellit cæcum eſſe ſup. ſtultū maior ergo eſt quicunque malam ſtultitiam, aut quampis ignorātiam habet inſanus eſt hæc formula.i. hæc propoſitio, hęc maxima, teret populos, & magnos reges, ſup. oēs excepto ſapiente. Minor eſt ſed omnis iam popularis quàm rex, prę̄ter ſapientem, habet ſtultitiam, aut ignorantiam paruam. vnde ſequitur concluſio, ergo omnis homo eſt inſanus, quam Stertinius, vt recitat Damaſippus, ſic probauit. Nunc ò Damaſippe, poſt-

quam.ſ. docui, qui ſint ſtulti atque inſani, accipe .i. intellige, nunc quare omnes ſupp. homines, deſipiant.i. male ſapiant ac ſtulti ſint, ęque.i. ęqualiter, ac .i. ſicut tu, omnes dico illi qui poſuere.i. indidere tibi inſano nomen .i. agnominando vocauerunt inſanum velut.i. quemadmodum, in ſup. ſiluis, vbi error pellit de certo tramite .i. certo itinere, ſup. homines palātes.i. errabunde vagantes, paſſim .i. quaſi per ſingulos paſſus ille .i. vnus eorum, abit.i. aberat, ſiniſtrorſum.i. in ſiniſtram partem, hic.i. alius, dextrorſum.i. in dextram partem vnus .i. æqualis, error.i. vitium erroris eſt vtrique ſed illudit varijs partibus, quia non in eādē partem aberrāt. Crede te inſanum hoc modo, vt ille qui te deridet, ea ſtent nihilo.i. in nullo ſapiētior te, trahat caudam.ſ. vulpis.i. ita deridendus ſit, vt his cui pueri affigunt caudam vulpinam vt eum deridendum notent. vnū genus ſtultitiæ eſt timētis .i. vnum eſt genus ſtultorum timentium nihilum.i. in nullo metuendum, vt.i. ac ſi quæratur.i. conquæratur, ignis .i. ignes, rupes .i. ſaxa rupta, & fluuios obſtare in campo.i. loco plano, & capaci. Alterum ſup. eſt genus ſtultitiæ, varium.i. diuerſum, huic.i. ab hoc iam dicto. & nihilo.i. in nulla ſapiētius, videlicet ſtultitiæ ruētis.i. præcipitanter currentis ꝑ medios ignes, & fluuios.i. alij peccant puſillanimitate, alij temeritate. Dum autem ſic temeratus ruit clamet amica, clamet mater, clamet ſoror honeſta, clamet pater & vxor, cū cognatis.i. cōſanguineis, & affinibus clamet.ſ. dicens, hic eſt ingēs foſſa, hic eſt maxima rupes, ſerua.i. ſalua te nō ꝑcipiteris, ipſe ſequens furorem ſuum non magis audiuerit.ſ. amicos reuocantes, quàm Fuſius, actor Tragœdiarum, ebrius .i. cum eſſet ebrius, ſupp. audiuit, cum edormit.i. edormiendo vult repræſentare, Ilionam.i. filiam Hecubæ ſororem Polydori, & hoc mille ducentis Catienis.i. actoribus perſonam Polydori agentibus clamantibus, mater te appello, ſoror ſepeli me. Hic locus ſanè iucundus eſt, ſed quia hiſtoriam tangit non omnibus vt vereor intellectus. Eſt autē talis. Illiona filia Priami, & Hecubę nupta fuit Polymneſtori, cui pater cum iam diffideret rebus Troianis, vt aliquid generis ſui ſupereſſet Polydorum filium cum grandi pondere auri commiſit. Polymneſtor autem videns Græcos victores, Res Agamēnonias, victriciaq́. arma ſecutus, Polydorum obtruncat, & auro vi potitur, vt dicit Virg. in iij. Aen. De hac au-

Nil ſanè fecit, quod tu reprendere poſſis;
Non Pyladen ferro violare, auſus ue ſororem
Electram: tantum male dicit vtrique, vocando
Hanc furiam, hunc aliud, iuſſit quod ſplendida bilis.
Pauper Opimius argenti poſiti intus, & auri,
Qui Veientanum feſtis potare diebus
Campana ſolitus Trulla, vappamq́ue profeſtis:
Quondam lethargo grandi eſt oppreſſus: vt hæres
Iam circum loculos, & claueis lætus, ouanſque
Curreret. hunc medicus multum celer, atque fidelis
Excitat hoc pacto: menſam poni iubet: atque
Effundi ſaccos nummorum, accedere plureis
Ad numerandum, hominem ſic erigit: addit & illud,
Ni tua cuſtodis: auidus iam hoc auferet hæres.
Men' viuo? vt viuas igitur, vigila. hoc age. quiduis?
Deficient inopem venæ te ni cibus, atque
Ingens accedat ſtomacho fultura ruenti.
Quid ceſſas? agedum ſume hoc ptiſanarum orizæ.
Quanti emptæ? paruo. quanti ergo? octusſibus. eheu
Quid refert morbo, an furtis, peream ne rapinis?
Quiſnam igitur ſanus? qui non ſtultus. quid auarus?
Stultus & inſanus. quid ſi quis non ſit auarus:
Continuo ſanus? minime. cur Stoice? dicam.
Non eſt cardiacus, Craterum dixiſſe putato,
Hic æger, rectè eſt igitur? ſurgetque? negabit.
Quod latus, aut renes morbo tententur acuto.
Non eſt periurus, neque ſordidus: immolet æquis
Hic porcum laribus. verum ambitioſus, & audax.
Nauiget Anticyram. quid enim differt? barathro ne
Dones quidquid habes, an * nunquam vtare paratis?
Seruius Oppidius Canuſi duo prædia diues
Antiquo cenſu, natis diuiſſe duobus
Fertur: & hoc moriens puer dixiſſe vocatis
Ad lectum. poſtquam te talos Aule, nuceſque
Ferre ſinu laxo, donare, & ludere vidi:
Te Tiberi numerare: cauis abſcondere triſtem,
Extimui, ne vos ageret veſania diſcors:
Tu Nomentanum, tu ne ſequerere Cicutam.
Quare per diuos oratus vterque penateis,
Tu caue ne minuas: tu ne maius facias id,
Quod ſatis eſſe putat pater: & natura coërcet.
Præterea ne vos titillet gloria, iure-
Iurando obſtringam ambos: vter ædilis fuerit, vel
Veſtrum prætor: is inteſtabilis, & ſacer eſto.
In cicere, atque faba, bona tu perdaſque lupinis,
* Lætus vt in circo ſpaciere, aut æneus vt ſtes,
Nudus agris, nudus nummis inſane paternis?
Scilicet vt plauſus, quos fert Agrippa, feras tu
Aſtuta ingenium vulpes imitata leonem?
Ne quis humaſſe velit Aiacem Atrida vetas cur?
Rex ſum. nil vltra quæro plebeius. & æquam
Rem imperito: ac ſicui videor non iuſtus, inulto
Dicere, quæ ſentit, permitto. maxime regum
Di tibi dent capta claſſem deducere Troia:
Ergo conſulere, & mox reſpondere licebit?
Conſule. cur Aiax heros ab Achille ſecundus
Putreſcit, toties ſeruatis clarus Achiuis?
Gaudeat vt populus Priami, Priamusque inhumato:
Per quem tot iuuenes patrio caruere ſepulchro?
Mille ouium inſanus morti dedit, inclytum Vlyxem

tem re facta erat Tragœdia, in qua anima Polydori inſepulti apparuit ſorori, appellans eam matrem vt materna pietate vteretur in ſe ſepeliendo. Hanc autem fabulam cum Fuſius & Catienus agerent, Fuſius perſonam Ilionæ dormientis & Catienus perſonam Polydori interpellantis, contingit vt Fuſius potus, ac ebrius cum vellet ſimulare dormientem tam profunde dormierit, quòd Catienus clamans altiſſima voce, mater te appello, ipſum excitare non potuit. Quinetiam ſunt qui extinctum, dum dormientem fingeret, velint. Ita dicit, tam demens ac obſtinatus reperitur modo quiſpiam, vt ſi ab errore reuocetur, non plus audiret quam Fuſius audiuit Catienum, etiam ſi mille ducenti Catieni clamarent. Nunc ad reliqua, Ego docebo cunctum vulgum .i. vilem populum (dicitur autem hic aut hoc vulgus) inſanire, ſimilem .i. conſimiliter, huic errori .i. ad hunc errorem. Damaſippus inſanit .i. tu inquit Stertinius, vt nunc narrat Damaſippus, Damaſippe inſania emendo veteres ſtatuas, quaſi dicat id notorium eſt, ſed quæro ſup. nunquid creditur Damaſippi eſt integræ mentis? quaſi dicat minime. quod inſequentibus probat. Sed attende quod

* rogâ. textus ferè habent, Integer eſt mentis. vbi grammatice & ſtante verſu dixeris. Integræ eſt mentis. ſed forte propter coincidentiam vocalium vitandam dixit integer. malim integræ eſt mentis legere. Eſto .i. concedamus eum eſſe integræ mentis. ſed tamen ſi ego dicam tibi, accipe id ſupple quod nunquam reddas mihi ne pro an, eris tu inſanus ſi acceperis, an magis excors .i. ſine corde præda quam Mercurius .i. Deus mercium, præſens .i. ſiuocabilis fert .i. affert tibi, rejecta .i. repulſa à te? quaſi dicat eodem modo inſanus fuit creditor qui Damaſippo perdito homini credidit, quod nunquam eſſet recepturus, quam Damaſippus qui id à

* Lætus. vendi ore auaro .i. eo animo, quo à Deo viſo offerente acciperet, accepit. Et ſi quis dicat creditores obligationes à debitore petebant, docet eas exemplo Nerij nihil prodeſſe, dummodo non ſit ſoluendo qui obligationem dedit. Ordo eſt. [Scribe Nerio decem) .i. obliga Damaſippum ei in decem. Reſpondet Nerius, Non ſatis eſt ſupple eum obligatum eſſe, adde centum tabulas Cicutæ, illius fœneratoris nodoſi .i. multis nodis & obligationibus implicantis. adde .i. mille cathenas .i. obligationes tamen Proteus ſceleratus effugiet hæc vincula, id eſt ipſe debitor verſipellis effugiet eas obligationes, ſicut Proteus Deus maris & cuſtos vitulorum marinorum, & rele. qui pecoris marini, effugit vincula eorum, qui dormientem oppreſſerunt reſponſis petituri, vt quarto Georg. Virg. docet & cum, id eſt quando, tu rapies hunc, ſcilicet perditum debitorem, in iura ridentem, id eſt exultantem de malis alienis, ipſe fiet aper, & modo, id eſt aliquando auis, & modo, id eſt aliquando ſaxum. & cum volet arbor. Sunt qui hæc intelligunt ſimpliciter. vt ſic, Mutabit ſe in varias figuras. ſicut Proteus faciebat. Alij ſignanter ſingula dicta putant, vt per aprum intelligant complices, qui vt eripiant, ſicut reliqui porci clamanti apro ſuccurrunt. per auem celerem fugam, per ſaxum fortem reſiſtentiam, per arborem inuaſionem. Si inſani eſt, id eſt ad inſanum pertinet, gerere, id eſt adminiſtrare, & gubernare rem ſuam male, & ſi contra, id eſt econtrario ſani ſupp. eſt hominis gerere rem ſuam bene. tunc crede mihi, cerebrum Perilli, illius vſurarij dictantis, id eſt pronunciantis, quod ſcribas, id eſt te ſcribere in obligationis facientis quod tu nunquam poſſis reſcribere .i. perſoluendo delere, eſt multo putridius .i. corruptius, & inſanius ſup. quam accipientis. Ego iubeo, inquit Stertinius, audire atque componere togam .i. diſponere ad audiendum attentius. Quiſquis pallet .i. pallidus efficitur, aut mala ambitione, id eſt cupiditate honorum aut amore argenti, quiſquis pallet luxuria, aut triſti ſuperſtitione, aut calet, id eſt ardet alio morbo mentis, adite vos omnes huc .i. propius me donec ego doceo omnes inſanire .i. inſanos eſſe. Hæc enim genera ſtultitiæ iam dicta hic late parebunt, & primum auaritia. Danda eſt ellebori, primum damnat auaritiam tanquam perniciosiſſimam peſtem, oſtendens auaros quam maxime inſanos, & quodammodo ſolos inſanire quia omnes peccamus auaritia .i. mala quadam cupiditate, aut faciendi prohibiti, aut omittendi mandata. Dicit ergo, ad eos purgandos opus eſt ferè tota Anticyra, id eſt omni elleboro naſcenti in Anticyra. Eſt autem herba ad purgandum à noxijs humoribus aptiſſima, præcipue alba eaque tutiſſime in Anticyra ſubmeatur, ad quam ob id magni viri perrexiſſe leguntur. Poteſt eſſe & alia cauſa cur totam Anticyram auaris deſtinet, quia videlicet peſſima eſt peſtis, & difficile purgabilis, cum ne ſenectutem

Et Menelaum vna mecum ſe occidere clamans,
Tu cum pro vitula ſtatuis dulcem Aulide natam
Ante aras: ſpargiſque mola caput improbe ſalſa:
Rectũ animi ſeruas? quorſum? inſanus qd enim Aiax
Fecit, cum ſtrauit ferro pecus? abſtinuit vim
Vxore, & gnato, mala multa precatus Atridis:
Non ille aut Teucrum, aut ipſum violauit Vlyxem.
Verum ego, vt hærenteis aduerſo littore naueis
Eriperem: prudens placaui ſanguine diuos.
Nempe tuo furioſe? meo, ſed non furioſus.
Qui ſpecies alias veri, ſceleriſque tumultu
Permixtas capiet, commotus habebitur: atque,
Stultitia ne erret, nihilum diſtabit, an ira.
Aiax immeritos dum occidit, deſipit, agnos?
Cum prudens ſcelus ob titulos admittis inaneis:
Stas animo? & purũ eſt vitio tibi, cũ tumidũ eſt cor?
Si quis lectica nitidam geſtare amet agnam:
Huic veſtem vt gnatæ, paret ancillas: paret aurum:
Rufam, aut Puſillam appellet: fortique marito
Deſtinet vxorem: interdicto huic omne adimat ius
Prætor: & ad ſanos abeat tutela propinquos.
Quid ſi quis gnatam pro muta deuouet agna:
Integer eſt animi? ne dixeris, ergo vbi praua
Stultitia; hic eſt ſumma inſania. qui ſceleratus,
Et furioſus erit, quem cepit vitrea fama,
Hunc circuntonuit gaudens Bellona cruentis.
Nunc age luxuriam, & Nomentanum arripe mecum.
Vincit enim ſtultos ratio inſanire nepotes.
Hic ſimul accepit patrimoni mille talenta:
Edicit, piſcator vti, pomarius, auceps,
Vnguentarius, ac Tuſci turba impia vici,
Cum ſcurris fartor, cum velabro omne macellum,
Mane domum veniant. quid tum? venere frequentes.
Verba facit leno, quidquid mihi, quidquid & horum
Cuique domi eſt, id crede tuũ. vel nũc pete, vel cras.
Accipe, quid contra iuuenis reſponderit æquus.
In niue Lucana dormis ocreatus: vt aprum
Cœnem ego: tu piſceis hiberno ex æquore vellis:
Segnis ego. indignus qui tantum poſſideam, aufer:
Sume tibi decies: tibi tantundem: tibi triplex,
Vnde vxor media currat de nocte vocata.
Filius Aeſopi detractam ex aure Metellæ,
Scilicet vt decies ſolidum exorberet: aceto
Diluit inſignem bacam. qui ſanior, ac ſi
Illud idem in rapidum flumen, iaceret ue cloacam?
Quinti progenies Arri, par nobile fratrum,
Nequitia & nugis, prauorum & amore gemellum,
Luſcinias ſoliti impenſo prandere coëmptas.
Quorſum abeant ſani? certa an carbone notandi?
Aedificare caſas, ploſtello adiungere mures,
Ludere par impar, equitare in arundine longa,
Si quem delectet barbatum: amentia verſet.
Sic puerilius his ratio eſſe euincet amare:
Nec quidquam differre: vtrum ne in puluere trimus
Quale prius ludas opus: an meretricis amore
Solicitus plores. quæro, facias ne, quod olim
Mutatus Polemon? ponas inſignia morbi,
Faſciolas, cubital, ſocalia: potus vt ille
Dicitur ex collo furtim carpſiſſe coronas:
Poſtquam eſt impranſi correptus voce magiſtri.

tem quidem deſerat, ſed vel maxime vexet. Ordo aũt eſt. Multa maxima pars ellebori.i.herbæ ab inſania purgãte, dãda eſt auaris, tanquam maxime inſanis & neſcio an ratio deſtinet.i. addicat, attribuat, illis.i. auaris, omnem Anticyram.i. omne elleborum illic naſcens, vel quia ſoli auari, vel quia præcipue inſaniunt. Heredes Staberi, illius auari, cui perſuaſum erat ditiſſimum quenque beatiſſimum eſſe (qui vt poſt mortem beatus prædicaretur iuſſit ſummam à ſe derelictam ſepulchro incidi. quod ſi prætermiſiſſent hæredes, legauit populo centũ paria gladiatorum exhibẽdo tum ab hæredibus, & viſcerationem opulẽtiſſimam, cuius rei cognouit populum non ſegnem executorem fore. ne ergo voluntas illa vltima neglectui eſſet, talem pœnam negligentiæ ſtatuit) incidere.i. inciderũt ſepulchro ſummam ſup. omnium diuitiarum eius, exiſtens damnati a Stabero (aut forte Staberio) ni.i. niſi, feciſſet, id hoc eſt incidiſſent in ſepulchro ſummam dare populo centum paria gladiatorum, q in arena ad ſpectaculum populi concertarent, & ſe mutuo vulnerarẽt atque dare epulum .i. viſcerationem, & commune conuiuium, arbitrio .i. ad arbitrium Arri.i. Arij hominis perditi prodigentia, & odio in auaros, & ſup. dare tantum frumenti, quantum Africa metit. hoc autem hyperbolice dicit, quia Africa ferax eſt frumenti. Dixit item Staberus, aut iuſſit incidi, ne ò lector ſis patruus.i. ſeuerus caſtigator mihi (vñ Perſ. Cum ſapimus patruos, &c. Solẽt enim patrui eſſe rigidiores q̃ patres) ſeu ego volui hoc praue, ſeu recte. Credo, prudentem animũ Staberi (ironice vocat prudentem.i. prouidẽtem) vidiſſe hoc.i. hoc prudenter prœuidiſſe. Quid ergo ſenſit? hæc ſunt verba poëtæ ad Damaſippum, aut Damaſippi referentis quomodo ad Stertinium, loquebatur, cum.i. qñ voluit hæredes iſculpere ſaxo.i. ſarcophago, ſum mã patrimoni, pro patrimonij. Reſponſio ipſe credidit quoad.i. quandiu vixit, paupertem.i. paupertatem. alibi ſignificat damnum, eſſe ſupp. ingens vitium, & nil.i. non aliqd, nõ cauit.i. fugit aliquid, acrius .i. vehementius quam paupertatem, vt ſi ipſe periret.i. moreretur forte minus locuples ad iſtam ſummam vno quadrante, ipſe videretur ſibi nequior.i. valde nequam.i. homo nihil quiẽs .i. valens, aut potens. Enim, pro quia, ſecũdum iudicium illius, omnis res, videlicet virtus, fama, decus, diuina, & humana parent.i. obtemperant pulchris diuitijs, quas ſup. diuitias, qui .i. quicunque cõtraxerit, ille erit clarus, fortis, iuſtus, etiam rex, & quidquid volet, hoc ſperauit fore laudi ſibi paratum, diuitijs ſupp. velut in virtute.i. ſicut per virtutem, Stoici ſibi omnia parata dicunt. Dicit ergo hoc ſtomachoſe, ſtoicus, ac ſi dicat, Ille miſer credebat omnia poſſe conſequi per diuitias, ſicut nos qui recte ſapimus, dicimus nos omnia conſequi per virtutem & ſapientiam. Ad quod tunc obijciebat Damaſippus nondũ Stoica diſciplina imbutus, ac ſi diceret, Si dicis Staberum inſaniuiſſe, quòd ſic diuitias accumulauerat, qd Ariſtippus Græcus ſup. philoſophus fecit ſimile iſti ſup. ſic accumulanti? q.d. nihil vtpote, qui iuſſit in media Libya ſeruos proijcere aurum quia ipſi ſegnes.i. tardiores propter aurum irent.i. ingrederentur tardius. vter horum inſanior? Reſpondet poëta Damaſippo, aut Damaſippus Stertinio, adducens id, quod Dialectici dicunt adducere inconueniens contra inconueniens nõ eſt ſoluere, q.d. ſi Ariſtippus inſanus fuit non ſequitur Staberũ ſanũ eſſe, quia exẽplum quod reſoluit litem.i. quod cõtra inconueniens aliquod adducit aliud, nil agit.i. nõ ſoluit, aut nihil probat, hoc eſt licet Ariſtippus inſipienter egit profundendo, non ſequitur Staberum ſapienter egiſſe nimis cuſtodiendo, imò inſaniuit. quod exemplis probat, dicẽs. Si quis emat cytharas .i. alia inſtrumẽta muſicalia (quidam male legunt amat) & ipſe comportet eas emptas in vnum ſupple locum, exiſtens nec deditus ſtudio cytharæ, nec vlli Muſæ.i. nullum cõmercium habens cum cytharis nec ſciens eis vti, ſi non ſutor.i. aliquis neſciens ſuere, aut calceos facere, emat, & comportet ſcalpra, quibus corium ſcalpitur, & formas, quibus calcei formãtur, ſi quis auerſus.i. alienus mercaturis, emat & comportet nautica vela, ipſe dicatur vndique delirus, & amens, & q̃dem merito, qui .i. in quo diſcrepat, id eſt diuerſus, & differens eſt, iſtis .i. ab iſtis, qui recondit, id eſt abſcondit, & fodit in terra, nummos.i. monetam atque aurum, neſcimus .i. ignorans, vti compoſitis .i. accumulatis, & metuens contingere ſupp. quæ compoſuit, veluti ſacrum, id eſt tanquam rem ſacram, ſicut in ꝑ. Ser. primi dictum eſt? Si quia vigilet ſemper porrectus.i. extenſus, & proſtratus, cum fuſte, id eſt baculo quo fures arceat, ad ingentem aceruum frumenti, neque ipſe eſuriens audeat dominus, id eſt cum ſit dominus, contingere illinc, id eſt

ab illo aceruo granum, ac ipſe parcus veſcatur potius fol. ꝑ amaris. Item ſi ſup quis .i. aliquis, potet acre acetum & hoc mille cadis Chij ſup. vini, politis .i. locatis, intus .i. io penu. nihil eſt ſup. quod dixi, mille cadis poſitis. Age adhortandi eſt, q. d. dicamus adhuc fortius, qs ſup. natus annos vndeoctoginta .i. lxxix. (Eſt autem vna dictio, ſed, vt dictum eſt in principio, vt magis vulgaris videret Seemo, voluit Poeta vnam dictionem potiſſimum compoſitam in diuerſis verſibus ponere. Eſt autem idem ac ſi dicat, vnum de lxxx. ſicut duodeoctoginta, lxxviij. & vndeoctogeſimus, ac duodeoctogeſimus dicitur, ſic vndeuigeſimus &c.) ſi ergo talis cubet .i. dormiat ſtramento .i. io ſtraminio. cui veſtis ſtragula putreſcat in arca exſis epulę blattarum .i. nociuo & verminum, ac tinearum, ominiũ .i. haud dubie talis, ſup. rum ſit in ſaniſſimus, videatur paucis inſanas, eo q̃ maxima pars hoium iactatur .i. in periculo verſatus, eodem morbo auaritiæ, ſed q̃ſque laudat quod amat, & tamẽ non minus inſaniret. vnde exclamat contra eum, O ſenex inimice dijs .i. odio habite à dijs q tibi bona tribuerunt, nõ quibus fruaris, ſed torquearis, vel qui contra benignitatem deorum facis, cuſtodis vt filius aut etiam libertus hæres ebibat .i. bibendo abſumat hoc quod cuſtodis, ne tibi deſit ſup. aliqd, in qua te ſtulte agre, enim pro quia quantulum .i. quantũ modicum, quiſque dierum .i. quiſlibet dies, curtabit .i. auferet ſummæ ſi cęperis ſaltem in ſenectute, vngere meliore oleo caules, & caput exiſtens fœdum porrigine .i. vlcere fœdo, aut ſcabie impexa .i. quæ generata eſt, q̃a non pęcteris? Dicet fortaſſis auarus, Ego nõ appeto delitias, aut lautitias, modicum mihi ſatis eſt, non peto pecti, aut vngi aut vncti veſci faciant hoc delicoj aſſueti. Contra q̃ dicit Stertinius, Siquid vis .i. quæuis res, etiam minima ſatis eſt tibi, quare periura, ſurripis, auſers vndique .i. ex omni parte .i. oibus q̃bus potes modis, etiam iniuſt. s. acrumulas? tun' .i. tu ne, vel tun' .i. tune ne, tu ſanus ſup. eſſes, ſi incipias redere .i. percute re ſaxis populũ & ſeruos, quos paratis .i. parauerit, hoc eſt emeris tuo ære, q. d. non, q̃a omnes pueri, q̃. pro &, puellæ clamen te inſanum. Et cum .i. quã do tu intermis .i. necas, vxorẽ laqueo .i. ſtrangulas eam, vt dotem eius habeas, & eum intermis matrem tuã veneno, es tu incolumi .i. ſano capite? Quid em .i. cur non dicaris incolumi capite, quia neque facis hoc Ar

Porrigis irato puero cum poma: recuſat.
Sume Catelle: negat. ſi non des, optat. amator
Excluſus qui diſtat? ait vbi ſecum, eat, an non,
Quo rediturus erat non arceſſitus: & hæret
Inuiſis foribus. nec nunc cum me vocet vltro
Accedam? an potius mediter finire dolores?
Excluſit reuocat: redeam? non ſi obſecret. ecce
Seruus non paulo ſapientior. ò here, quæ res
Nec modum habet, neque cõſilium, ratione, modoq́,
Tractari non vult. in amore hæc ſunt mala, bellum.
Pax rurſum. hæc ſi quis tempeſtatis prope ritu
Mobilia, & cæca fluitantia ſorte, laboret,
Reddere certa: ſibi nihilo plus explicet: ac ſi
Inſanire paret certa ratione, modoque.
Quid? cum Picenis excerpens ſemina pomis
Gaudes, ſi cameram percuſti forte: pene te es?
Quid cum balbe feras annoſo verba palato?
Aedificante caſas qui ſenior? adde cruorem
Stultitiæ: atque ignem gladio ſcrutare modo inquã
Hellade percuſſa Marius cum præcipitat ſe,
Ceritus fuit? an commotæ crimine mentis
Abſolues hominem, & ſceleris damnabis eundem,
Ex more imponens cognata vocabula rebus?
Libertinus erat, qui circum compita ſiccus
Lauris mane ſenex manibus currebat. & vnum,
Quodam magnum addens, vnum ſurpite morti,
Dis etenim facile eſt, orabat: ſanus vtriſque
Auribus, atque oculis: mentem, niſi litigioſus,
Exciperet dominus, cum venderet. hoc quoq; vulgus
Chryſippus pponit fœcunda ingente Menenі.
Iupiter ingenteis qui das, adimiſque dolores:
Mater ait pueri menſeis iam quinque cubantis,
Frigida ſi puerum quartana reliquerit: illo
Mane die, quo tu indicis ieiunia: nudus
In Tiberi ſtabit. caſus, medicus ue leuarit
Aegrum, ex præcipit: mater delira necabit
In gelida fixa ripa: febrimque reducet:
Quo ne malo mentem concuſſa? timore deorum.
Hæc mihi Stertinius ſapientum octauus amico
Arma dedit: poſthac ne compellarer inultus.
Dixerit inſanum qui me, totidem audiet: atque
Reſpicere ignoto diſcet pendentia tergo.
Stoice, poſt damnum ſic vendas omnia pluris.
Qua me ſtultitia (quoniam non eſt genus vnum)
Inſanire putas? ego nam videor mihi ſanus.
Quid? caput abſciſſum demens cum portat Agaue
Gnati infelicis: ſibi tum furioſa videtur?
Stultum me fateor (liceat concedere veris)
Atque etiam inſanum: tantum hoc ediſſere, quo me
Aegrotare putes animi vitio. accipe: primum
Aedificas: hoc eſt longos imitaris, ab imo
Ad ſummum totus moduli bipedalis: & idem
Corpore maiorem rides Turbonis in armis
Spiritum, & inceſſum: qui ridiculus minus illo?
An quodcunque facit Mœcenas: te quoq; verum eſt,
Tanto diſſimilem, & tanto certare minorem?
Abſentis ranæ pullis vituli pede preſſis,
Vnus vbi effugit: matri denarrat; vt ingens
Bellua cognatos eliſerit. illa rogare,
Quanta ne? num tandem, ſe inflans, ſic magna fuiſſet.

gis .i. apud Argos i Græcia, vbi Oreſtes ſimile fecit, hoc eſt matrẽ occidit, ne facis hoc ferro, vt demens Oreſtes occidit matrem? q. d. forte dices te non eſſe cenſendum ppter dementem quia nõ facis apud Argos, vbi (quia rarum eſt, Oreſtes iudicatus eſt inſanire, ſed Romæ vbi tot ſunt matrum interfectores, vt non videatur inſani hominis, propterea tu non occidis matrem ferro vt Oreſtes, qui, quia hoc fecerat, poſtea inſaniuit, tu vero clam facis hoc veneno, & ita vis te ſanum aſſerere. Ad quod Stertinius, An tu reris eum inſaniſſe parente .i. matre, occiſa .i. ſolum poſtquam matrem occidit, ac non ipſum dementem actum .i. inſtigatum, & impulſum eſſe malis Furijs ad ipſam occidendum, antequam tepeſecit ſanguine .ſ. ferrũ acutum .i. mucronem in iugulo matris? q. d. tu erras ſi hoc reris. Quin .i. quinetiam ex quo .i. poſtquam Oreſtes eſt habitus .i. reputatus, mentis male tutæ .i. non ſatis ſanæ, nil ſanè .i. omnino fecit, vel nil fecit quod tu poſſis reprehendere. Non auſus violare ferro .i. vulnerare, aut occidere Pyladem amicum ſuum, cum quo nobile par amicorum facit. ve, pro vel, Electrã ſororem maledicit tantũ .i. duntaxat, vtrique .ſ. Pyladi & Electræ, vocando hanc .ſ. ſororem ſuam Furiam, & hunc .ſ. Pyladẽ aliud .ſ. opprobrium, quod bilis ſplendida .i. cholera noxia furorem generans inſſit. Quia ergo nihil tam deteſtabile fecit, poſt occiſam matrem, ſicut cum eã ex furore occideret, patet quòd magis inſaniuit antequam occideret, quam poſtea. Longa eſt hiſtoria, ſed nota, quàm in principio Iuuen. recitatã inuenies, & in j. Sat. huius operis tetigimus Clytemneſtra vxor Agamemnonis quo tempore vir apud Troiam ageret, cum Aegyſto adulterium commiſit & redeuntem virum occidit, ob qď ab Oreſte ſuo, Agamemnoniq́. filio occiſa eſt. ob quod facinus Oreſtes ſibi viſus eſt Furias pati, & a manibus maternis vexari, ſed à ſorore & Pylade ad Dianã ductus purgatus eſt, inuẽta illic Iphigenia ſorore. Pauper Opimius, &c. ponit aliud exemplis deteſtandæ auaritiæ, quod ex ordine patebit qui talis eſt, Opimius vir ille auarus, pauper .i. expers argenti & auri poſiti intus .i. quod abſconditum, aut in arca poſitũ habeat, cuius tamen egebat, quia tam deeſt auaro quod habet, quam quod nõ habet, qui ſolitus potare feſtis diebus trulla Campana, id eſt vaſculo fictili, quo alij excrementum ventris excipiuntur. Veientanum ſupple
vinum

Maior dimidio? num tanto? cum magis: atque
Se magis inflaret: non, ſi te ruperis, inquit,
ParerIs. hæc à te non multum abludit imago.
Adde poëmata nunc: hoc eſt oleum adde camino:
Quæ ſi quis ſanus fecit: ſanus facis & tu.
Non dico horrendam rabiem, iam deſine cultum
Maiorem cenſu. teneas Damaſippe tuis te:
Mille puellarum, puerorum mille furores.
O maior tandem parcas inſane minori.

vinum vile, quod Iuuen. Rubelium vocat & ſolitus potare diebus profeſtis.i.nō feſtis, vappam.i.vinum euaporatum oppreſſus eſt quondam.i. quouis tempore prætereito, lethargo.i. morbo dormire compellente graui, ſupp. tantum vt hæres curret tam lętus, & ouans circū claues, & loculos.i.ſacculos pecunia medicus celer.i.expedita curans, atque fidelis.ſ.qui remedium adhibebat, ꝙ ſonum eſſe cognouit, excitat e ſomno.ſ. lethargico, hunc.ſ.Opimium auarum, hoc pacto.i.hoc modo, ipſe iubet menſam.i.tabulam poni ante lectum ægrotantis atq; ſaccos numorum effuodi ſuper eā ſup.atque plures accedere ad numerandum ſup.numos, & erigit .i.lecto ſe erigentem facit ſic hominem.ſ. Opimium, & addit illud ſup.verbum.ſ.ni.i.niſi, cuſtodis tua ò Opimi, hęres auidus.i. cupidus rerum tuarum auferet hæc, aut hoc. Reſpondet Opimius. Men'.i.me ne, viuo.i. viuente ſup. auferet mea? Addit medicus: Vigila igitur vt viuas. dicit Opim. Age hoc ſup. facio, quid vis ſup.amplius? Ad hoc medicus. Venæ.i. vires deficient .i.deſtituent te inopem.i.impotem vel imbecillem niſi cibus, atque ingens.i valde magna fultura.i.ſuſtentatio, accedat.i. addatur, ſtomacho ruenti.i.deficienti, & labanti. Et cum ille nolet ſumere, addit medicus, Ceſſas tu ſup. aliquid fulcimenti ſumere? Agedum, adortantis eſt? q. d. ſi vis viuere ſume hoc ptiſanarium .i.hanc potionem hordeaceam? Reſpondet Opim. Quanti emptæ ſup ſunt oriзæ.i.ordea maiuſcula? Reſpondet medicus, Paruo.ſ.precio emptæ ſunt, ſed auarus non confidens, & volens ſcire, inquit: Ergo ſi paruo, quanti ſup. ſunt emptæ? (Iam pueri ſciunt tanti quanti, pluris, & minoris, ſine ſubſtātiua in genitiuo conſtrui cum verbis precij, cetera in ablatiuo. & ergo dixit quanti non quanto, & paruo non parui, & octuſſibus, & non octuſsiū) Reſpondet medicus, Octuſſibus.i. octo aſſibus ſup. emptæ ſunt. Ad quod Opimius. Heu heu quid refert.i.quid intereſt, an ego peream morbo, an furtis, ve, pro vel, rapinis, hoc eſt citius moriar, quam patiar me ita ſpoliari, vt octuſſibus emam præſentaneum, & ita ſi moriendum, eſt malle morbo, quàm ſic mori. Reſpondet ad hæc, vt Damaſippus Stertinio, aut Horat. Damaſippo, Igitur cum certum ſit talem eſſe ſtultum quiſnam eſt ſanus .i.ſanæ mentis? Reſponſio: Is ſup.qui non eſt ſtultus. Quid auarus ſup.eſt. Reſponſio. Stultus & inſanus ſup.eſt quid ſup.dicas ſi quis non ſit auarus eſt ne ſup. continuo.i. ideo, aut ſtatim ſanus? Reſpondet Stoicus aut Damaſippus Stertinio quid potius credo. aut Poëta Damaſippo nunc Stoico effecto: Minime ſup. ſanus eſt. Cur ò Stoice minime ſanus eſt. Reſponſio dicam putato Craterum.i. medicum illum peritum dixiſſe, hic æger non eſt cardiacus.i.non patitur morbum cordis, ſi ſup.tunc dicas, Igitur recte cum.i.bene eſt cum hoc homine, que, pro &, ipſe ſupp. ſurget, negabit ſup.medicus ergo ſurgere, quòd.i.quia, latus ſup. tentatur morbo acuto, aut quod renes eius tentantur.i.afficiuntur & torquentur acuto morbo. Eodem modo ſi ſup.hic non eſt periurus, neque ſordidus. Reſponſio: Immolet hic.i.talis, æquis .i. iuſtis, & fauorabilibus, Laribus.i. dijs familiaribus, porcum. dicit alter, Verum ipſe ſup.eſt ambitioſus.i.cupidus omnis honorum, & eſt audax.i.temerarius. Reſponſio: Nauiget Anticyram .i.ad illam inſulam vbi elleboro inte vtatur, vt ſe purget, quia inſanus eſt. Enim, pro quia, quid differt.i. refert, aut diſtat, ne pro an (ſunt enim duæ particulæ) dones barathro.i. profundæ ingluuiei & luxuriæ, quidquid habes, an nunquam vtare.i. vtaris, paratis.i. acquiſitis? hoc eſt æque vitioſus eſt, qui deuoret quidquid habet ac qui nullo vtatur. Seruius Oppidius ponit exemplum fugiendæ prodigentiæ, auaritiæ, & ambitionis. Ordo eſt. Seruius Oppidius, vir ſic dictus exiſtens diues Canuſi.i. Canuſij, fertur.i.dicitur diuiſſe.i.diuiſiſſe, duobus natis.i.filijs ſuis, duo prædia antiquo cenſu. Et ipſe moriens fertur dixiſſe pueris.i.filijs ſuis vocatis ad lectum, in quo æger iam moriturus iacebat. O Aule (ſic enim vocabatur alter puerorum) poſtquam ego vidi te ferre.i.portare in ſinu laxo, talos & nuces.i.inſtrumenta ludendi, & vidi te donare, & ludere.i.prodigum tui, & rerum quam vis paruarum eſſe, & ò Tiberi (alter enim vocabatur Tiberius) poſtquam ego vidi te triſtem.i.ſollicitum, & anxium, numerare .ſ.diſcere computum, & abſcondere.i.occultare, cauis.i.locis cauatis ſup.rem inanem, ego extimui.i.valde timui, ne diſcors.i. diuerſa veſania.i.furor ageret.i.impelleret vos, hoc eſt prodigentia Aulum, & auaritia Tiberiū, videlicet ne tu ò Aule ſequere Nomentanum virum nimis prodigum, & ne tu ò Tiberi ſequerere Cicutam.i.vſurarium nimis auarum. Quare.i. quapropter, vterque ſupp. veſtrum oratus per diuos Penates.i.deos familiares noſtros, caueat ſup. tu ò Aule caue ne minuas, & tu Tiberi caue ne facias maius.i.nimis augmentes id, quod pater putat eſſe ſatis, & qd' natura coërcet.i.continet intra limites ſuos. Præterea, ne gloria.i. cupido gloriæ, vel ambitio, titillet.i.tentet, & dulcedine ſui irritet vos, ego obſtringam.i.obligabo vos ambo iureiurando, vter veſtrum, hoc eſt ſiue tu Aule, ſiue tu Tiberi fuerit ædilis, ve, pro vel, prætor, is eſto.i.volo vt ſit, inteſtabilis.i.expers teſtium, & rerum mearum, & ſacer.i.execrabilis, vt tranſgreſſor vltimę voluntatis patris ſui. Sic ferè interpretatur, præter Bonfinem, qui ambo vult eſſe nominatiui caſus, cenſetq. inquit, imò inſani patris obſtringere filios, ne eos titillet gloria, cum id non ſit in poteſtate filiorum, ſubaudit verbum fueritis, addit particulam, aut poſt veſtrum, inteſtabilis in tres ſcindit dictiones, vt in annotationibus eius videre eſt, quę me parum mouent. nam certum eſt ambo poſſe accuſatiui caſus dici, vt duo apud Virg. Si duo præterea tales Idæa tuliſſe Terra viros, &c. & etiam apud hunc alibi. Neque ſenſus eſt Poëtæ: Ego obſtringam vos iureiurando .i. per iuſiurandum obligabo vos, ne gloria vos titillet, hoc eſt cogam vos iurare ꝙ gloria vos non titil.abſc. illud enim eſſe inſani patris dictum, ſed quia metu pœnæ arceamur ab illicitis, & alioqui licitis niſi vetita eſſent, ne gloria vos titillet.i.ſua dulcedine tentet, & vt metu pœnæ arceamini, ego iureiurando mihi præſtito, obſtringam vos ambo.i. volo vos ambos iureiurando mihi promittere, vter veſtrum ædilis aut prætor fuerit, is ſacer & inteſtabilis ſit. Quod vero dicit, Latus vt in Circo ſpatiere, vbi legitur lætus, nō diſplicet, quia cum verbo ſpatiere quadrat, nec tamē omnino expugnam lætus, eo ꝙ læti ſunt, qui magiſtratum adipiſcuntur, lætitiamq. produnt. Perdas tu ex humilibus parentibus natus, in cicere atque faba. que, pro &, lupin.s.i. illis leguminibus, quæ ſolebant diſtribui populo ab ijs, qui magiſtratum inierunt, bona.i.patrimonium tuum, vt tu ſpatiere.i.ſpatieris, lætus.i. exultans, aut latus.i. amplus, & pompoſus in circo vbi fiebant ludi Circenſes, aut vt tu ò inſane ſtes æneus.i.habeas ſtatuam æneam in loco publico, nudus agris, nudus nummis paternis? Scilicet (ironia eſt,) q. d. ſcire licet, & conatus dignus ſcitu, vt tu plebeius feras.i.reportes, plauſus.i. applauſiones populi, quos.i.quales, Agrippa vir magnus, & nobilis fert exiſtens item vulpes aſtuta, imitata.i. quæ imitari voluit, leonem ingenuum.i.nobilem ac natiuum, q.d.decet te in pelle tua perſiſtere. [Ne quis humaſſe velit, &c.) Poſtquam Poëta noſter oſtendit auaros ſtultos eſſe, ſicut & prodigos, ambitioſosque, nūc principaliter perſequitur ambitioſos, & potiſſimum Agamemnona, qui vt exercitui ſuo placeret, Iphigeniam filiam ſuam Dianæ ſacrificauit. Fabulæ tamen dn̄t ſuppoſitam eſſe ceruam eius loco vt tangit Seruius ſuper illud ij. Aen. Sanguine placaſtis ventos, & virgine cæſa, &c. Videtur autem induci quiuis plebeius ſicut Therites apud Hom. audacter in Agamemnona locutus eſt, qui quærat, cur Aiacem Telamonium ſepeliri vetet. Vnde ſcies, ꝙ cum Achilles iratus ob raptam amicam pugnare nollet, & Patroclus in eius armis Hect. debellādo, victusq. & occiſus Achil. armis ſpoliatus eſſet, Thetis à Vulc. filio ſuo alia arma impetrauit multo omnium pulcherrima, quæ mortuo ꝑ inſidias Achil. Vlyſſ. & Aiax ſibi vendicauerant, cōtendentes coram Agamem. ceteriſque principibus in qua contentione vicit facundia Vlyſſ. quam rem ęgre ferēs Aiax raptusq. furore in iudices noctu ſurrexit. & credens ingredi tentoria principum, illicque Vlyſſ. Agamem. ceterosq. interficere, occidit boues, & oues. quam rem poſtridie notam cognoſcens præ verecūdia ſeipſum interemit quod reſciens Agamem. ſimulq. qua mente in ſe fuerat, vetuit ſepeliri. Inducitur ergo quis ex plebe ſic Agamem. alloquens. O Atrida.i. Agamem. qui diceris filius Atrei, cur vetas ne quis velis humaſſe Aiacem? Reſpondet Agamem. Rex ſum, quaſi dicat. Sic volo, ſic iubeo, ſit pro ratione voluntas quod audiens plebeius dicit. Ego plebeius.i.qui ſum de humili plebe, nil quęro vlterius, quaſi dicat, ſi imperium pro ratione eſt, fruſtra rationem peto. ſed continuo vt quaſi ſimul loqui putentur, addit

Agamem. Et ego imperito .i. impero (vt ſit frequentatiuum pro principali) rem æquam .i. iuſtam, ac piu &, ſi ego videor cui .i. ali cui non iuſtus, hoc .ſ. imperando, ego permitto ei ſupp. inulto .i. impuni, de quo nullam vltionem quicquid dixerit tecero, dicere id, quod (aut quæ) ſentit. Reſpondet Plebeius. O maxime regum, dij ſinent seducere claſſem .i. multitudinem nauium tuarum in patriam ſalnam reducere. Troia capta .i. poſtquam Troiam ceperis. Homeri eſt imitatio. Ergo quia hoc permittis, licebit .i. licitum erit, conſulere .i. conſilium abs te petere, & reſpōderes ibi mos conſulenti .i. conſilium petenti, aut licebit tibi ſic a tuis conſilium petere, & tuis tibi reſpōdere (In hoc laudatur Horat. q dum alias res agere videtur, reip. conſulit. Nouit enim quia Mæc. & per eum Auguſtus iſtæc aliquando lecturus eſſet. & ideo voluit eum inducere ad benignitatem, vt facilem acceſſum daret etiam minimis bona conſulentibus) Reſpondet Agamem. annuendo ac iudicando q liceat. vnde addit. Conſule .i. pete conſilium. Quærit ergo Plebeius. Cur Aiax exiſtens heros .i. vir fortis & quaſi diuinus, ſecundus ab Achill. in fortitudine, & magnitudine putreſcit ſup. inſepultus, exiſtens clarus Achiuis .i. Græcis omnibus ſeruatis a Troianorum impetu, toties .i. tā frequenter? Nonne ſup. hæc facis, vt populus Priami .i. Troianus, & vt Priamus gaudeat (nondum .n. mortuus erat, dum hæc contigiſſe finguntur. Et aduerte non vitioſum eſſe, q populum prætermiſit, moris .n. eſt Hom. & Virgiliani, ſegregare ducē ab exercitu, vt egregium ſignificent ſicut Troas reliquias Danaum, atq; immitis Achil. ſed pergo, vt inquam gaudeat ſup. eo inhumato .i. q is iaceat inhumatus .i. inſepultus, per quem tot iuuenes ſup. Troiani caruere patrio ſepulchro? quaſi dij talionem cum eo ſecerint. Reddit Agamem. cauſam aſſignans quia ipſe Aiax inſanus .i. furibundus, dedit morti .i. occidit, mille ouium .i. plurimas oues numerus certus pro incerto, clamans ſe occidere inclytum .i. clarum Vlyſſem, & Menelaum fratrē meum vna .i. pariter me cum .i. cum me, dicebat enim dū maiores arietes, aut vitulos occideret habe nunc Vlyſſ. arma mihi ſurrepta, habe hoc Agamem. pro iniquo iudicio tuo, & tu Menelaë pro conſilio, aut quid ſimile. Reſpondet Plebeius innuens neminem id debere punire in alio, cuius ipſe culpabilis ſit, & ita Aiacem non debere inſepultum relinquere propter inſaniam, cum Agamem. non minus inſaniuerit. dicit ergo, cum .i. quando, tu ò Agamem. ſtatuis mactandam .ſ. ante aras .ſ. Dianæ cuius occiderat ceruum, dulcem natam .i. filiam Iphigeniam, quæ deberet tibi dulcis eſſe, pro vitula .i. loco vitulæ, cum potuiſſes Deam placaſſe vitula: Aulide, in illo portu vbi fiebat recenſio totius exercitus Græcoꝝ (quo tempore Agamem. Dianæ ceruam ſagittis traiecit, vnde irata dea fecit vt non poſſent Græci habere ventum nauigandi Troiam, donec placata eſt ex iudicio Calcantis virgine cæsa) & cum ò improbe .i. improbande, ſpargis caput filiæ tuæ immolandæ, mola ſalſa, ſine qua non fiebat ſacrificium (Sinon ij. Æn. Mihi ſacra parari: Et ſalſæ fruges, & circum tempora vittæ) cum inquam tu hæc facis, ſeruas tu rectum .i. rectitudinem animi? q.d. minime. Ad quod Agamem. Quorſum inſanus .i. quo verſus, vel in quā partem dicor inſanus? Addit Plebeius, Quid .n. fecit Aiax, cum ſtrauit .i. proſtrauit pecus ferro? q.d. nihil tam deteſtandum, quia abſtinuit vim .i. violētiam prohibuit ab vxore: & nato .i. filio precatus .i. imprecatus, Atridis .i. vobis inimicis eius multa mala ille .ſ. Aiax, non violauit aut Teucrum filium, ſicut tu filiam, aut Vlyſſ. ipſum .ſ. quem merito odiſſe poterat ferro .i. mucrone ſuo. Reſpondet. Verum .i. ſed ego exiſtens prudens placaui diuos ſanguine (artificioſe ſubticet cuius ſanguine) vt eriperem ſup. à deſtructione naues .ſ. Græcorum, hærentes .i. affixas eo q dij ventum prohiberent, in ſup. littore aduerſo .ſ. inimicis vicinu ex oppoſito Troiæ. Vnde Plebeius addit illud quod ille ſubtiliter omiſerat. Nēpe .i. nonne certe, furioſe placaſti, ſup. duos, tu ſanguine .i. filiæ ex te genitæ? Reſpondet Agamem. Meo ſup. ſanguine placaui ſed non furioſus. Probat Plebeius q furioſus id fecerit dicens. Is ſup. qui capiat alias ſpecies .i. ſimilitudines, veri .i. veritatis (quia omnes decipimur ſpecie recti) que, pro &, ſceleris .i. iniquitatis permixtas confuſas tumultu .i. turbatione mentis .i. quicunque perturbatus confundit ſpecies veri, & ſceleris, quę tamen aliæ .i. inter ſe diuerſæ ſunt, vt quia auaritiam ſuam parſimoniam vocat aut ambitionem magnanimitatem, aut magnificantiam, &c. habebitur .i. iudicabitur cōmotus, atque nihilum .i. in nullo diſtabit .i. differentia erit, ne pro an, an erret ſtultitia .i. per ſtultitiam, an ira .i. per iram. Aiax dum occidit agnos immeritos .i. qui non meruerunt ab eo occidi, deſipit .i. male ſapit, & inſanus eſt cum tu prudens .i. qui dicis, & proſpiciens, quid faceres, admittis ſcelus in filiam .ſ. ob inanes titulos .ſ. vt ſaluator exercitus aut imperator dicaris, ſtas tu animo .i. ſeruas ſtatum .ſ. rationē animi, & cor tumidum .i. inflatum, eſt ne ſup. purum tibi cum vitio .i. cum tā ſis vitioſus? q. d. id fieri non poteſt. Quod alio exemplo probat dicens, Si quis amet geſtare lectica, in qua nobiles matronæ geſtabantur, Agnam niueam .i. nudam ouem adhuc tenerā, & parer .i. comparet aut emat, huic .ſ. Agnæ veſtē, vt gnatæ .i. filiæ ſup. emeret, & paret ancillas, paret aurum, & appellet eam ruſam aut puſulam, ſicut ſaciunt patres blandiente filiabus paruulis, & ſi deſtinet .i. animo addicat, vt deſpicet Agnam vxorem forti marito, prætor adimat .i. auferat, huic interdicto .ſ. vſu rerum ſuarum, omne ius, & tutela abſtrahatur .i. traducatur ad propinquos ſanos, hoc eſt prætor aſſignaret illi tāquam furioſo curatorem. Quid (aut quod) ſupp. dicas, ſi quis deuoueat gnatam .i. filiam .i. adiudicet eam morti, pro muta Agna .i. vbi poſſet offerre mutam Agnam? ex ipſe integer animi? ne dixeris .i. noli hoc dicere. (Aduerte quia iterum textus habet Integer eſt animi, vbi magis grammatice dicas etiam ſtante verſu Integri eſt animi. ſed dixit forte ſicut Virg. Infelix animi) Ergo vbi praua ſtultitia eſt ſicut in te, hic .i. ibidem, eſt ſumma inſania. Is ſup. qui eſt ſceleratus, erit, & .i. etiam, furioſus .i. nemo ſceleratus eſt, qui nō idem furioſus, & quem fama vitrea .i. fragilis, ſed ſplendida cepit .i. quicunq; ambitioſus eſt, hunc circumtonuit .i. attonitum, & per hoc inſanum fecit, Bellona, Dea belli, gaudens cruentis, ſup. rebus vt armis, & viris, quæ excitat Erinnym .i. furorem bellicum. hæc conſultio videtur eſſe Stertinij vt ſequentia. [Nunc age luxuriam, &c.) Poſtquā auaros, & ambitioſos inſanire Stertinius docuit, docet nunc prodigos, & luxurioſos inſanire dicens, O Damaſippe, age .i. perſequere nunc mecum luxuriam .i. ſuperfluitatem in luxu, veſtitu, ac cetero ſumptu, hoc eſt prodigentiam, & arripe .i. numerum ſtultorum trahe mecum, Nomentanum, vide illum prodigum, & perditum luxuria. Enim pro quia, ratio vincit .i. probat euidenter nepotes .i. luxurioſos, & guloſos, ſtultos .i. qui ſtulti ſunt, inſanire .i. etiam inſanos eſſe. Hic .ſ. Nomentanus, ſimul .i. ſtatim, ac .i. poſtquam, cepit .i. recepit, mille talenta patrimoni, hoc eſt de patrimonio ſuo, edicit .i. publice mandat, vti .i. vt piſcator, & pomarius .i. pomorum venditor, & auceps .i. auium captor ac venditor, vnguentarius .i. vnguenti venditor, ac impia turba Thuſci vici .ſ. lenonum, & paraſitorum, & fartor .i. fartiminum ſtructor, ac venditor cum ſcurris, & omne macellū, idest omnis vendens obſonia in macello, quod a Macello, cuius illic domus erat, denominatum eſt, cum Velabro .i. cum omnibus piſces recentes ad Velabrum vendentibus, veniat domum ſup. ſuam mane. Quid tum? ſup. factum eſt. & ſunt verba Damaſippi aut poëtæ interrogantis. Reſponſio: Ipſi venere .i. venerunt frequentes .i. in magna frequentia. Leno (quem è vico Thuſco veniſſe putent: licet Acron maluerit propter negociatores impiam turbam dixiſſe) fecit verba (ſunt enim lenones meretrieum patroni, & deiectores) .i. loquitur pro reliquis tāquam facundior ceteris. vnde dicit, O Nomentane quidquid mihi eſt domi, & quidquid cuique horum eſt domi, crede .i. perſuade tibi, id tuum ſup. eſſe pete vel nunc, vel cras .i. quandocunque voles. Accipe .i. intellige, quid iuuenis equus .i. iuſtus (& hoc ironice, quaſi æquitatis ſit erga lenones gratum eſſe) .ſ. Nomentanus reſponderit, contra hæc, tu ſupp. venator & auceps, dormis occreatus in niue Lucana, vt ego cœnem .i. in cœna comedam, aprum, tu .ſ. piſcator, vellis .i. auellis, & extrahis, ex æquore hyberno .i. hyemali frigore horrenti, piſces, ego ſegnis .i. ignauus nihil agens. (Nam quaſi ſine igne, qui maxime actiuus eſt, ſegnis dicitur) indignus ſup. ſum qui poſſideam tantum ſupp. pecuniarum aufer & ſume tibi ò venator decies ſup. ſeſtertium, & tu piſcator tantundem .i. etiam decies ſeſtertium, tu .ſ. leno, ſume & aufer tibi triplex .i. tricies, ſiue xxx. ſeſtertia, tu inquam vnde .i. a ba cuius latere, vxor vocata .i. quando vocauero eam currit (aut currat) .i. celeriter venit ad me, de media nocte .i. ē tempore mediæ noctis. Filius Aeſopi, ponit aliud exemplum prodigentiæ, ac perditæ gulæ. Ordo eſt. Filius Aeſopi, illius Tragœdiarum actoris ditiſſimi, diluit .i. in liquorem reſoluit ac potabilem fecit aceto .i. per acetum, baccam .i. gemmam inſignem, detractam, nō vi, ſed magnitudine precij, ex aure Metellæ potentiſſimæ matronæ (tunc enim in aures deferebant matronæ, & habebant vniones dependentes ab auribus more Aegyptiarum, nobiliuos) .ſ. vt exorberet ſolidum .i. ex integro, & vno hauſtu decies ſupple ſeſtertium. (Et aduerte lector, quia docti libentius dixerunt decies ſeſtertium, quàm decem ſeſtertia. eſt autem ſeſtertium, ſeu ſeſtertius pondus libræ dimidiatæ quaſi ſemitertium. Dicitur etiam M. Antonius ſuperatus in luxu cœnarum à Cleopatra regina Aegypti vnionū potu) Qui .i. in quo, fuit ſup. ille filius ſanior,

re.i. quam ſi iaceret.i. proijceret, illud idem.ſ. precium in flumē rapidum, vel projici, ut cloacam.i. receptaculum ſordium? q.d. in nullo. Progenies.i. generatio, proles, Quinti Arri.i. Arrij, exiſtes par fratrum nobile nequitia.i. per nequitiam, & nugis.i. per nugas, & gemellum.i. concor & conforme vt gemelli ſolent amore prauorum, quia conſimiliter & æqualiter prauitati ſtudebant, ſoliti. (Et locutio congruare, non voce, Par fratrum ſoliti .i. ipſi fratres) prandere luſcinias .i. auiculas cantras, & ob cantum precioſas, coemptas.ſ. ſimul emptas, impenſo.i. magno impendio, quorſum.i. quo verſus.i. in quam partem abeant? ſani ne ſup. ſunt annotandi creta.i. bono lapillo, quo ſani notandi ſunt, an carbone .i. nigro colore, qui malos & perditos deſignat, q.d. ſine dubio notandi ſint carbone, tanquam inſani. Luſciniæ aut potius Luciniæ, quaſi prima luce canentes, à ſuauitate Philumelæ dicuntur, vel quia Philumela in eam auem verſa dicitur, De hac autem ſic dicit Plin. Huic aui diebus, ac noctibus continuis xv. garrulus cantus eſt, denſate ſe frondium germine. Mirum profecto tantam vocem in tam paruo corpuſculo ineſſe, tam pertinacem ſpiritum, & muſicæ perfectæ modulatum ſonum. Hæc in ore Steſichori poëtæ adhuc infantis cecinit. Certant inter ſe victa morte quieſcit, prius deficiens vita quàm cantu. Audit diſcipulam attente ac corrigit, quapropter illis ſeruorum precium eſt &c. vnde hic impenſo emptas dixit. [Ædificare caſas &c.) ſtulte amantes inſanire docet. Ordo eſt. Si ædificare caſas .i. domunculas ex lapillis, aut fruſtis lignorum repertis more puerorum. & adiungere mures ploſtello .i. paruo plauſtro vt trahant ipſum. (Quia enim au, in o, longum mutabant veteres indifferenter caulis & colis, caurus & corus, caudex & codex, plauſtrū & ploſtrum &c. leguntur) ludere per impar, aut de nucibus, aut de aciculis diuinando, equitare in longa harundine .i. in canna paluſtri, aut in quauis alta pertica, hoc eſt ſi exercere luſus pueriles delectat (aut delectet) barbatum, tunc amentia verſet.i. agat, & impellat eum. Si ratio euincet.i. inſolubiliter probabit, amare.ſ. meretricio amore eſſe puerilius .i. ſtultius & puero dignius, his ſup. factis puerorum, nec, pro & non, & conuincet non differre.i. intereſſe. quidquam vtrum tu ludas.i. pueriliter exerceas opus in puluere quale prius ſup. luſiſti, trimus .i. cum eſſes tantū trium annorum, an tu plores exiſtens ſollicitus amore.i. de amore meretricis. Quæro an facias.i. te facturum ſperes id, quod Polemon mutatus .i. ex luxurioſo philoſophus effectus ſupp. fecit olim, hoc eſt quòd ponas inſignia morbi .i. luxuriæ & nequitiæ tuæ vtpote molles, ac muliebres habitus, videlicet faſciolas, quibus mulieres, aut capillos ligant, aut mamillas ſtringunt, cubitale quo cubitum ornant, focalia.i. calamiſtrum in foco calefactū ad criſpandos capillos, vt.i. quemadmodum, ille videlicet Polemon dicitur olim potus.i. ebrius, carpſiſſe quondam furtim.i. ſecrete alijs vix percipientibus, coronas ſ. quas poturus capiti impoſuerat, ſed ad collum vſque deciderant. imponebat enim indulgentius poturi coronas capitibus ſuis, ſed ipſe carpſit eas ex collo, in quod deciderant, poſtquam eſt correptus.i. reprehēſus, voce magiſtri .ſ. Xenocratis de virtute diſputantis, impranſi .i. adhuc ieiuni, & per hoc maiorem auctoritatem cōtra crapulam diſputandi habentis, expeditiusq. (vt fieri ſolet) ingenium? q.d. id quidem, quàm paucisſimis datum, vt ex ſtultis amoribus vere reſipiſcant. Sunt enim ſtulti amatores puerorum ſimiles, qui cito mutantur. vnde ſubdit, Cum tu porrigis puero irato poma, recuſat ſumere. Cum autem dicis, O Catelle, aut Catelle, vt aliqui legunt (ſic adhuc hodie blandiuntur Itali quidam pueris) ſume.i. accipe, negat ſi non des ſup. poma, optet (aut optat) ea ſecipere. amator excluſus qui.i. in quo diſtat ſupple à tali puero, vbi agit (aut ait) .i. diſquirit ſecum, an eat ſupple ad amicam, an non, quo.i. ad quam erat rediturus nō accerſitus (aut arceſſitus,) .i. ſi non fuiſſet vocatus, & hæret.i. dubitat, foribus .ſ. meretricis inuiſis .i. inſpectis, niſi dicas ante fores inuiſas. agit autem ſecum, hoc modo pro parte negatiua, nec.i. non ē, ego non accedam etiam nunc ſup. ad amicam, cū.i. quamuis, vocet me vltro .i. non requiſita à me deinde pro affirmatiua dicit, an potius mediter finire dolores.i. cruciatus quos ſuffero, & quos finiuero p copiam eius? deinde iterum pro negatiua dicit, Ipſa excludit ſup. me & reuocat ſup. me, totus hic iocus eſt quaſi in Eunucho Terentij redeam.i. putas quòd redeam ad eam? non ſupple redeam, ſi.i. tametſi, obſecret ſup. me ecce ſeruus ſapientior non paulo.i. multo (quod non eſt contra decorum, quia tantus eſt, furor amantium, vt ſeruus non amans merito dicatur multo ſapientior domino amante) ait ſupple ò here.i. domine. res quæ nec habet modum.i. moderationem, neque conſilium cuiuſmodi eſt amor, non vult tractari ratione & modo hæc mala ſunt in amore, bellum, rurſum pax, ſi quis laboret reddere.i. efficere ſibi certa.i. ſtabilia. hæc mobilia prope.i. quaſi, ritu.i. more tempeſtatis & fluitantia cæca ſorte .i. fortuna (declinatur hæc ſors, & ab hac ſorte, vt iij. Aen. Forte ſua Lybicis tempeſtas appulit oris. quod probat melius legi ſorte, quã i. forte) talis explicet .i. efficiat nihilo plus. ac ſi.i. quàm ſi, paret inſanire certa ratione, & modo.i. cum ratione & modo. Quid ſupple dicis amator? cum gaudes ſi percuſſi forte cameram amicæ, pomis Picenis ex loco ſic vocatis, excerpens ſemina, hoc eſt cum in morem amentium amatorum, quibus perſuaſum eſt ſi forte.i. à caſu, cōtigerint grana pomi Piceni cameram amicæ voti compotes fieri, gaudes id tibi contigiſſe, es tu penes te.i. compos mentis tuæ? q.d. non. Quid ſup. dicis? es tu penes te cum feria annoſo palato.i. laborioſo proferes ex antiquo ore verba balba.i. ſemiperfecta ex more balbutientium? qui.i. in quo. ſanior ſup. es hoc faciens puero ſupple ædificante caſas ex lapillis, & fragmentis rerum, vt dictum eſt, q.d. in nullo. Adde cruorem .i. perniciem ſtultitiæ.ſ. quæ in amore & nō in puero eſt, atque ſcrutare ignem.i. ardore amoris. ſcrutare, inquam modo, an cum.i. quando Marius amator, quidam ſtultus, præcipitat ſe.i. deorſum proijcit ex deſperatione, & hoc Hellade amica eius percuſſa.i. occiſa, fuit ipſe tunc cerritus.i. totus furioſus, & inſanus, an abſolues.i. liberabis hominem .ſ. Marium, crimine.i. per crimen commotę mentis.i. dices eum non cerritum .i. furioſum fuiſſe, ſed habuiſſe mentem commotam, & damnabis eundem.ſ. Marium, ſceleris.i. dices eum crimen commiſiſſe occidendo Helladem & ſe, ſed ſceleris leniuſculum, impones ex more .i. ſicut moris veſtri eſt rebus, vocabula non propria, ſed cognata.i. vicina proprijs? Hoc Stoice omnino dictum eſt. de Stoicis enim in prima huius dictum eſt, quod nemini parcant, & omnes æqualiter punire velint. E contrario Stertinius Stoicus nunc ægre fert eos, qui à ſeueritate diſcedentes mitius appellant peccata ſcelera, videlicet quæ manifeſta crimina ſunt. Et ita patet ſententias ſecundum affectionem loquantium eſſe interpretandas. Et hæc de ſtultis amatoribus. Sequentia ſunt de ſuperſtitionibus Libertinus erat, nunc ſuperſtitionem damnat eóſq. captos inſanire docet, loquens de quodam libertinæ conditionis, noto quidem, ſed non nominato forte propter legem. Ordo eſt. Libertinus.i. quidam libertinæ conditionis erat, qui ſiccus .i. non ebrius, ſed adhuc ieiunus nec per inſaniam peccas. quia ſenex, currebat mane .i. tempore matutino, cum ſaniore capite eſſe deberet, manibus lautis .i. lotis, & mundis. quod ad religionem facere, putauit ſuperſtitioſus, circum Compita, vbi dij Laribus ſacrificaret, qui inquam ſic currens, & addens quiddam (aut quoddam) vnum magnum orabat dicens, ſupple Dij ſurpite, pro ſurripite (quæ ſyncopa præcipitantem locutum innuit) me vnum.i. ſolum ex omnibus mortalibus morti, eternum ſupple hoc facile.ſ. factu, dijs .ſ. qui omnipotentes ſunt, orabat dico exiſtens ſanus vtriſque auribus, atque oculis ſup. ſanis, ſed dominus eius ſup. cum venderet.i. cum vellet eum vendere, niſi litigioſus.i. ni eſſet litis amator, exciperet.i. demeret à ſanitate mentem ſupple eius.i. diceret eum ſano corpore, ſed non animo aut mente. Chryſippus.i. Dogma Stoicorum à Chryſ. deſcriptum, ponit quoque .i. etiam, hoc.i. inſanire vulgus .i. multitudinem populi, in fœcunda gente Menenia illius viri, quem per tranſitum taxat. Mater pueri cuiuſdam forte de familia Menenij cubantis in lecto.i. præ ægritudine iacentis, ait, ò Iupiter qui das & adimis dolores (ſimile eſt primi Regum primo) ſi quartana ſupple febris, frigida.i. frigore concutiens, reliquerit puerum, ipſe puer ſtabit nudus in Tyberi, illo die quo tu ò magna Iup. indicis .i. præcipis, ieiunia ſupple celebrari. Si ſupple caſus .i. fortuna, ve, pro vel medicus leuarit.i. leuauerit ægrum.ſ. puerum, ipſa mater delira.i. ex ſuperſtitione inſaniens, necabit ea præcipiti .i. ex præcipitatione illa, puerum fixum in gelida ripa, que, pro &, reducet febrim quo malo concuſſa mentem .i. quo concuſſam mentem habens hæc facit? ne .i. nonne, malo.i. ſuperſtitioſo timore deorum, q.d. manifeſtiſſime. [Hæc mihi Stertinius) Concludit narrationem ſuam Damaſipp. dicens ſe omnia ſuperiora à Stertinio audiuiſſe, deinde interrogāti poëtæ cum omnes ſtultos prædicet, quo ipſe morbo inſaniat, dicit quædam leuia, quæ tamen poëta in ſe non admittit. Ordo eſt. Stertinius octauus ſapientum (erant enim prius ſeptem nobiles ſapientes Græciæ) dedit mihi amico ſuo, hæc arma .i. hanc defenſionem, ne compellaret.i. interpellaret & moleſtaret vt ſtultus, poſthac.i. poſt hoc tempus inultus .i. non ſumens vltionem de iniuria mihi illata. qui dixerit me poſthac inſanum, audiet totidem ſupple verba, quia dicam eum etiam inſanum, atque diſcet .ſ. per me ſtultitiam eius reuelantem, reſpicere pen

dentia.i.ea quæ pendent.ſ.ſua cuiuſque vitia, tergo ignoto.i.noſtro non aſpecto à nobis,ſed ab alijs, vt alibi dictum eſt. Nam Apologus Aeſopi habet,quem libet portare manticam dependentem ab humeris antrorſum, & retrorſum. ſed in parte anteriore ponere aliorum vitia,et quæ ſæpe inſpicimus, in poſteriore noſtra, quæ nunquam videmus, ſed qui nos ſequuntur ſemper. Reſpondet Horat.cum iucundo riſu, O Stoice ſic vendas (Sic eſt particula aptiſſima precibus,vt,Sic te diua potens Cypri, Sic lucida ſidera,&c.)omnia.i.omnes res tuas,pluris.i.maiore precio poſt damnum,quia dixit ſe omnia perdidiſſe,dic ſup. qua ſtultitia putas me inſanire? q.d. id dubito, quoniam non eſt vnum, precise ſup. aut duntaxat, genus ſup.ſtultitiæ,ſed multiplex,dic mihi ,nam ego videor mihi ſanus. Reſpõdet Damaſippus,Quid ſup. mirum eſt ſi tibi ſanus videris? Agaue mater Penthei regis Thebarum,cum.i.quando,portat caput gnati infelicis ſ.Penthei (quem capta furore Bacchico, loco vituli, aut apri trucidauit) abſciſſum ſupple a ſe, videtur ipſa ſibi tum .i. tunc furioſa? quaſi dicat minime, & tamen furioſa fuit. Conſimiliter licet tu tibi ſanus videris,non tamen continuo ſanus es. Ad quod Poëta, Ego fateor me ſtultum, liceat.i.licitum ſit concedere veris, atque fatear me etiam inſanum .i. fateor quidquid vis, ediſſere.i. declara mihi,tantum .i. tantummodo hoc, quo vitio animi putes me ægrotare. Reſpondet Damaſippus, Accipe.i.audi,dicam tibi,Primum tu ædificas,hoc eſt tu imitaris, longos .i. facis longas,& altas domos, cum ſis totus ab imò.i.à planta pedis ad ſummum.i.vſque ad verticem capitis,modulu.i.paruæ menſuræ, bipedalis videlicet, & tu idem rides ſpiritum, & inceſſum Turbonis,illius gladiatoris,in armis.i.quando armatus incedit, maiorem corpore.i.quàm ſit corpus eius. (Proprium ergo declinatur hic Turbo,turbonis,appellatiuum, quia olim dicebatur hoc turben,facit huius turbinis) qui .i. in quo, es ſup. tu minus ridiculus.i.dignus deriſione,illo .i. quàm ille quem tu derides? q.d. in nullo, an quodcunque facit Mœcenas eſt verum .i. veriſimile, quoque.i.etiam,te ſup.facere decere,exiſtentem diſſimilem ſup. Mœcenati tanto.i.in tanto (Hoc quoque verbo amicum eidentem tangit,innuens eum multa vix decentia facere)& verum eſt te tanto minorem ſup.Mecœnate,certare.i.contendere ſup.cum eo? q.d.minime,quod probat Apologo quodam Aeſopi. Pullis ranæ abſentis preſſis .i. oppreſſis,pede vituli .i. iuuenis bouis .i. cum ſemel pulli ranæ eſſent oppreſſi à pede bouis, vbi .i. poſtquam,vnus ſup. illorum pullorum effugit, denarrat matri vt .i. qualiter,ingens bellua eliſerit cognatos.i.reliquos pullos ſecū natos,hoc eſt confratres ſuos,illa.ſ.mater,hoc eſt vetus rana,aut buſo,rogare ſupp. cœpit,aut rogabat tantâ ne (aut quanta ne) .i. non ne tam ingens bellua vt ego non ſum,ſupp.oppreſſit eos, & ſufflans.i.inflans ſe,rogabat ſup.tandem, num .i. nunquid (quod innuit negationem)ſup.bellua fuiſſet ſic magna vt ipſa ſic inflata. Reſpondit pullus ſup. Ipſa fuit maior ſup.te,dimidio .i. pro dimidio, quod audiens mater iterum inflans ſe interrogabat, num.i.nunquid,ſup.erat tanto maior? & cum ipſa inflaret ſe magis,atque magis, inquit ſup. pullus,ò mater ſi .i. tametſi, rupperis te,tu non eris par illi belluæ, ſup. hæc imago.i.parabola ò Horati,non abludit.i.non aliena eſt multum à te, qui Mecœnati te æquare vis,quod non magis aſſequeris, quàm rana molem bouis. Adde nunc ad ceteros furores tuos Poëmata .i. poeticum furorem, hoc eſt adde camino.i.igni aut fornaci oleum vt magis ardeat,ſicut Poeſis te magis inſanum facit, quæ ſupp. Poëmata,ſi quis fecit ſup.vnquam,exiſtens ſanus,& .i. etiam, tu facis ſanus, ſed notum putat ꝙ poëtæ inſaniunt(Non tamen poeticus furor vitioſus erat. verum Damaſippo tribuitur) adde inquam Poëmata,non dicam rabiem horrendam,cum tamen ſup. id vere dicere poſſim.Deſine ergo Horati iam cultum maiorem cenſu.i.quam redditus tui ſuppeditent. Ad hæc Horatius, ne conceſſiſſe hæc vitia culpetur ab æmulis, fingit ſe iratum in Damaſippū, dicens, Damaſippe teneas te tuis.i.inter tuos, & tui ſimiles. Perigit autem impetu petulanti Damaſippus, ac ſi dicat, Non dicam mille furores.i.inſanos amores tuos puellarum, & mille furores puerorum. pergit etiam Horatius, quaſi ſimul loquantur vt irati conuitiatores ſolent,dicens tamen lenius,O maior inſane.i.qui magis inſanis, parcas tandem minori .i. mihi minus inſanienti, quam tu. & ſic diſceſſiſſe ſe innuit.

ANTO. SABEL. POSTQVAM omnis res) Hic introducit Damaſippum ſermocinantem, qui oſtendere vult ſe ære alieno,& fœneratorum vſuris omne patrimonium perdidiſſe, per quam eleganter ait. Poſtquam omnis res,&c. Nam Romæ in regione Baſilicæ Pauli conſiſtebant fœneratores, qui locus Ianus dicebatur. Quoniam quinque in eo Iani ſimulacra collocata viſebātur, cuius rei meminit Porph.vt alibi ſignat Horat. ſic ſcribens in j.Ep. Hæc Ianus ſummus Perdocet. Cic. in vij. Antonianarum Ianum medium ſicut Horat.nuncupauit, & pro eodem ſignificatu accepit,&c.Ad Ianum igitur medium ait Damaſip.ſe rem ſuam, hoc eſt patrimonium fregiſſe, quoniam ſub fœneratoribus corruerat in vico Iani conſiſtentibus. Qui ad medium Ianum, pro mercatura exponunt,quid ſibi velint ignoro. [Incubes vndeoctoginta) In hac Satyra per quam ſcite dictionem diuiſit, ita vt partem in fine dictionis ſuperioris, partem in principio inferioris carminis collocaret. Nam illud vndeoctoginta pro vna tantum dictione dictum accipere debemus,ſicuti vndeuiginti,vndetriginta veteres dictitarunt. Vnde octoginta dixit Horat. j.78. annos habens ætatis,hoc eſt lxxx. vnde deeſt vnum, ſicuti interpretatur Priſc.in lib.de ponderibus, &c.

ALIENA negocia curo) Præfert hic Damaſip. Balneatoris vt vulgo dicitur,exemplar,qui quoniam in ocio viuit,neque ſuis negocijs deſtinetur,aliena curare ſolet. Dict. Balneator. [Immolet æquis hic) Loquitur de eo poeta, qui tam ab inſania reſipuiſſe videretur. inde tranſlatum, quod qui actus in temperijs irati numinis,hoc piaculo ſe conſueuerit purgare. [Nauiget Anticyram) Hinc orationi poeta ſubeſſe prouerbium innuit, quo Stoicum inſanum notat. Nam Strab. lib. Geographiæ ix. duas Anticyras commonſtrat. Et in altera quæ ſit poſt Criſſam oppidum, elleborum naſci, in altera eiuſdem nominis, quæ ſit ad ſinum Meliachum,& Oetam montem optime temperari,atq; in eam quamplurimis è regionibus adnauigari ſanitatis gratia. Lege de his plura apud. [Poſtquam te talos) Talis ac nucibus olim luſitaſſe pueros,vel Horat. teſtis eſt, vnde nuces relinquere,eſt omiſſis ſtudijs ac nugis puerilibus ad grauiora, magiſque ſeria conuerti.

FILIVS Aeſopi detractam) Horum verſuum talis eſt intellectus Clodius Aeſopi tragœdi filius, vt experiretur in gloria palati (vt inquit Plin.) quid ſaperent margaritæ, ſingulos vniones conuiuis abſorbendos dedit. Cœl.l.b.xiij. c.iij.

POSTQVAM omnis res mea Ianum Ad medium) Iani ſtatuæ tres erant,inquit idem,ad vnam illarum ſolebant conuenire creditores,& fœneratores,alij ad reddendum, alij ad locandum fœnus. Hæc ille. Porph. autem ait omnes ad Ianum in Baſilica ſtabant fœneratores. At lib.j. Epiſt.j. & Acron & Porph. fatentur duas eſſe ad Baſilicam Pauli. Verum quia Horat. medium ait,videntur fuiſſe tres. Meminit Cic.ad finem lib ij.Off. Sed toto hoc genere inquit, de quærenda, de collocanda pecunia,etiam de vtenda,commodius a quibus optimis viris,ad medium Ianum ſedentibus,quam ab vllis philoſophis vlla in ſcola diſputatur. Vbi male legitur ad medium ianuæ, ineptiusq. ab commentatoribus in hemicyclo exponitur. Hunc locum primus eruit nobis Doct.vir natus ad hoc. vt errores ex optimis auctorum libris tollat quemadmodum monſtra ex mundo Hercules.[Cum Ilionam edormit)Quę hic Acron adfert de Iliona, vt loco fratris, filium poſuerit, ita vt Polymneſtor deceptus filium trucidauerit,abs quo conficta ſint, imò à quo recepta, mirari ſatis nequeo. Ego fabulæ nomen Ilione fuiſſe puto,& Fuſium vel eius,vel Hecubes perſonam, Caietanum Polydori obtruncati egiſſe. Quod ex hoc carmine apparet, quod in Acronis commētario citatur,Mater te appello, ſoror ò ſurge, & ſepeli me,in Porph.commento aliter legitur,quaſi octonarius Iambicus. Sed non ſolum ibidem hic eſt error. Ea omnia ſanare nec poſſumus,nec noſtri eſt propoſiti. [Neſcio an Anticyram) Multum Anticyræ,inquit Acron,dandum eſt auaris, quaſi Anticyra herba ſit, quod plane puto illum exiſtimaſſe, quippe qui paulo poſt dicat,poſuit autem Anticyram pro medicamine ſimile eſt quod paulo poſt exponit dare centum, id eſt ducentas libras, nouem modios grani. Hæc ille. Quis pateretur hæc à puero, ſi quem quis audiret ita delirantem? Nunc editis libris in auctorem tam vetuſtum ac elegantem taleis nugas pro enarrationibus legimus. [Is inteſtabilis, & ſacer eſto) Inteſtabiles, inquit Acron,appellabantur,quorum teſtimonium nō valebat. Porph.autem,Annqui eos, inquit, quos in teſtimonium dimitti volebant. inteſtabiles vocabant. Hæc ille. Multa ſimilia Iuriſperiti. Badius autem inteſtabilis exponit .i. teſtamenti expers,& rerum mearum idq. proprius vero hoc loco. Non poſſum autem ſatis mirari inſignem impudentiam noſtri annotatoris,qui tres dictiones ex vna facit ſtabilis in te,& ambo nominatiui caſus cenſet. Præterea poſt veſtrum adijcit,aut contra, & ſenſum, & mentem auctoris. Huic tam audaci corruptori modeſtius quam oportuit reſpondet Badius. Ideo ea repetere ſuperſedebimus. [Quorſum inſanus? quid enim Aiax Fecit?)

MAT. Bōſnis.

COEL. RHOD.

GLAR.

Badius

Badins putat hæc Agamemnonis eſſe verba, at ego puto plebei qui dicat Agamemnoni, quo genere inſaniæ laborauit Aiax qui eum inſanum appellas, cum tu iis non minus inſanus? quod ſtatim probabit. [Ac Tuſci turba impia vici) Mira aſt conteorio auctorum de hoc vico, vbi, & qua parte ciuitatis, quando cœperit, & quare eius turba hic impia dicatur, quos omnes componere non eſt noſtri instituti. Hoc autem riſi, quod Annius quidam Viterbienſis egregie ſtomachatus & in Liuium & in Dionyſium Alicarnaſeum, ſub Romulo, auctore Varrone, non ſub Porſena huius vici nomen fuiſſet vt illi voluere contendat. Deinde turbam impiam dici quod patriã reliquerint, & alioqui religioſiſſimos, quaſi poëta non ſua reſpexerit tempora, & a ſeptingentis annis mutatis mira fieri potuit, nimirum vt tota Roma mutata fuerat ex ſobria in ebriam ita & vicus hic ex religioſo in impium. In Acr. vero commentarijs Aricinis legendum, puto Hercinis. [Sume tibi decies, tibi tantundem, tibi triplex) Vt in decies intelligimus centena millia H-S. ita in triplex intelligo tricies centena millia H-S. Hoc eſt ter decies, ſiue ter tantum quantum vel venator, vel piſcatori. Ratioque ſubiungitur. Vnde vxor media currit de nocte vocata, vel citata, vt Porph. legiſſe videtur. Badius hæc exponit quaſi idem ſit tricis H-S. & triginta ſeſtertia. Item decies H-S. & decem ſeſtertia cum Budæus ingens Galliæ noſtræ ornamentum, hæc in immenſum differre non minus luculenter quam erudite oſtenderit. [Quid cum Picenis excerpens ſeminis pomis) Inter Picenum, & Picentem, hoc intereſt, Picenum, vas dicimus, Picentem, hominem. Hæc Acron, quæ ego corrupta puto. Picenum enim regio eſt prope Vmbros, Anconam vſque tenſa. Picentes vero vicini Lucanis ac Hirpinis, ad alteris originem duxere, vt Strabo auctor eſt libro quinto ad finem. {Atque ignem gladio ſerutare) Pythagoricum eſt, inquit Porphyr. Doct. trifariam hoc ab auctoribus magnis vſurpatum docet in Adagiorum volumine, vbi de Pythagoræ Symbolis. Ceterum poeta hoc loco vt oſtendat amatorem inſanum magis puero ædificante caſas hoc ait, Pueri luſum, ſtultum illum quidam, ſed innocuum, neque quidquam periculi aduehentem, Amatoris autem ſtultitiam ſæpe cruorem adducere, ſæpe etiam ad crudelitatem prouocare, id quod & de Mario continuo probat. Præterea Ceritus nomen quidam ἀπὸ κηρός dedoctum putant. Sed ego malim cum Nonio dictum aſſerere: Ceritum quaſi Cereritum .i. Cereris ita percuſſum atque ideo primum longam, vt in ferrem pro ſererem. [Chryſippus ponit fœcunda in gente Menenî) Menenius, inquit Porph. fuit illis temporibus inſanus vel certe plebeius, qui tamẽ videri voluit à Menenio illo, qui ſenatum & populũ in gratiam reduxit. Hæc ille. Significat igitur Menenium in hoc ſtultum, quod altioris originis eſſe voluit quam erat. locus autem Porphyr. corruptus erat. [Stoice poſt damnum ſic vendas) In, ſic, videtur eſſe argutia quaſi diceret, ita precor vt omnia vẽdas pluris, modo mihi dixeris qua laborem ſtultitia, vt ſic te diua potẽs Cypri. deinde ſatyrica reprehenſio in, poſt damnũ. [Ædificas, hoc eſt longos imitaris) Inſaniam oſtendit quod ædificat, deinde quod breuis longos imitetur, innuit pauperem illum velle æquare ſe diuitibus, qđ etiam inſaniæ genus non vulgare, etiam ſi frequentiſſimum vulgatiſſimumque. [Maior dimidio) Quidam putat hæc pulli reſpõdentis verba eſſe, qui dicere velit matre vitulum dimidio maiorem fuiſſe quam ipſa eſſet cum ſe ſemel inflaſſet, ſed mihi continuatus videtur ſermo matris, quaſi quæ, putet immane monſtrum quod dimidio maius eſſet quam ipſa inflata, ita enim ipſi viſum eſt, & procedit optime iocus apologi ad puſilli hominis exiſtimationem, quam de ſe concipit. [Non dico horrendam rabiem) Mira loci huius variatio tum lectione, tum expoſitione quidam dicam pro dico legunt, quidam deſine, quidam deſino. Ceterum multæ expoſitiones eſſe poſſunt, eſt tamen velut duorum concertantium ac conuitiantium ſermo, ita vt prope ſimul loqui videantur. Damaſippus igitur rogatus, egregie Horat. Stultitiam obijcit, quod ædificat, quod carmina faciat, quod cultum cenſu maiorem oſtentet. Denique quod & in amorem furat Horat. Contra, Damaſippum admonet vt ſuis ſe teneat, adiecturos fortaſſis aliquid, niſi Damaſippus obturbaſſet, Tandem Horat. tanquam offenſus ac iam abiens, pronunciat Damaſippum maiorem eſſe ſtultum. Quidã etiam hæc verba, non dicam horrendam rabiem, ita intelligit? quaſi dicat horrendam obticeo quia deſino. Sed cultum maiorem cenſus mille furores puellarum puerorumque dicam. Poteſt etiam. iam deſine Horat. vt inter turbana dicere, vt reliqua omnia interturbantur.

ARGVMENTVM.

Inducit Catium Epicureum, qui quattuor libros de natura ſcripſit, arroganter de ſecta ſua differentem, quam hac Satyra ridet Poëta, vtpote qua in voluptate poneret, ſummum bonum.

SATYRA IIII.

VNDE, & quo Catius? non eſt mihi tempus auenti
Ponere ſigna nouis præceptis: qualia vincunt
Pythagoram, Anytique rerum, doctumque Platona.
Peccatum fateor: cum te ſic tempore leuo
Interpellarim: ſed des veniam bonus oro.
Quod ſi interciderit tibi nunc aliquid: repetes mox.
Siue eſt naturæ hoc, ſiue artis, mirus vtroque.
Quin id erat curæ: quo pacto cuncta tenerem:
Vtpote res tenueis, tenui ſermone peractas.
Ede hominis nomen: ſimul an Romanus an hoſpes.
Ipſa memor præcepta canam: celabitur auctor.
Longa quibus facies erit ouis. illa memento,
Vt ſucci melioris, & vt magis alba retundis
Ponere: nanque marem cohibent calloſa vitellum.
Caute ſuburbano, qui ſiccis creuit in agris,
Dulcior. irriguo nihil eſt elutius horto.
Si veſpertinus ſubito te oppreſſerit hoſpes;

ASC. VNDE, & quo Catius?) Catium ex cœna Naſidieni redeuntem oſtendit poëta cũ quo de lautitijs menſarum multa loquitur ſubtiliter ſanè, vt ferè neſcias an ridere velit Poëta Epicureorum quorũ ſectator erat, Dogma, an tradere. Eſt (vt dixi) ferè in ſermonibus Horatij Dialogus. vnde & Sermones merito nuncupauit, à conferenda videlicet vltro citroque locutione. Loquitur ergo Poëta dicens: Vñ ſupple venit, & quo ſupp. vadit Catius? Eſt autem modus interrogandi ſuccinctus, & de pſenti tanquam de alio, vt de familiaribus ſolemus. Reſpondet Catius: Tempus ſup. reſpondẽdi, non eſt mihi auenti .i. cupiẽti ponere ſigna omnia .i. admirãdis præceptis doctione .ſ. & lautitijs cœnarum, qualia ſup. præcepta vincunt .i. ſuperãt: Pythagoram Samiũ illum philoſophum, & Italicæ doctrinæ principem, q primus philoſophus appellatus eſt. que, pro &, rerũ Anyti .i. quem Anytus vt reum accuſauit, & ad mortem compulit, videlicet Socratem, qui falſis delationibus Anyti & Melyti in carcere Athenienſi cicuta necatus eſt, que, pro &, alia ſup. vincunt Platona doctum, .i. præcepta Pythagoræ, Socratis, & Platonis. Reſpondet Horat. Ego fateor peccatum .i. me peccaſſe, cum interpellauerim, hoc eſt interruperim curſum tuum te appellando ſic, tempore læuo .i. ſiniſtro, hoc eſt importuno, ſed oro vt ſup. tu bonus .i. benignus & exorabilis des veniam .i. ignoſcas. q ſi aliquid intarciderit .i. à memoria excidarit modo: tu repetes mox .i. paulò poſt. nam ſine hoc .ſ. repetere poſſe, & memoria complecti, ac multa ſcire, eſt naturæ .i. datum tibi à natura: ſiue artis, id eſt acquiſitum ab arte, tu es mirus in vtroque. vel ſic, Siue hoc quod agis eſt naturæ, .i. pertinet ad ſcientiam naturalem, ſiue eſt artis .i. pertinet ad ſcientiam artificialem, tu es mirus in vtroque. Reſpondet Catius: Quin .i. quinimmo, id erat curæ, id eſt id curabam: quo pacto, id eſt quo modo: ego tenerem memoria .ſ. cuncta præcepta, vtpote res tenues .i. ſubtiles, & ita paſſ per ceptibilis, & peractas .i. mihi traditas, tenui .i. modico ſermone. Reſpondet Horat. Aede .i. eloquere .i. dic mihi nomen hominis .i. præceptoris tui, & ſimul edé an Romanus ſup. ſit, an hoſpes .i. peregrinus (forte ſcriptũ erat

Ne gallina malum reſponſet dura palato.
Doctum erit viuam mixto merſare falerno.
Hoc teneram faciet. pratenſibus optima fungis
Natura eſt: alijs male creditur. ille ſalubreis
Aeſtate peraget; qui nigris prandia moris
Finiet; ante grauem quæ legerit arbore ſolem.
Aufidius forti miſcebat mella Falerno,
Mendoſe quoniam vacuis committere venis
Nil niſi lene decet. leni præcordia mulſo
Prolueris melius. ſi dura morabitur aluus:
Mutulus, & viles pellent obſtantia conchæ,
Et lapathi breuis herba, ſed albo non ſine Coo.
Lubrica naſcentes implent conchylia lunæ.
Sed non omne mare eſt generoſæ fertile teſtæ:
Muricæ Baiano melior lucrina Peloris.
Oſtrea Circæis, Miſeno oriuntur Echini.
Pectinibus patulis iactat ſe mollet Tarentum.
Nec ſibi cœnarum quiuis temere arroget artem:
Ni prius exacta tenui ratione ſaporum.
Nec ſatis eſt cara piſceis auertere menſa,
Ignarum quibus eſt ius aptius; & quibus aſſis
Languidus in cubitum iam ſe conuiua reponet. *
Vmber, * & iligna nutritus glande, rotundas
Curuet aper lanceis carnem vitantis inertem.
Nam Laurens malus eſt, vluis, & arundine pinguis.
Vinea ſummittit capreas non ſemper eduleis.
Fœcundi leporis ſapiens ſectabitur armos.
Piſcibus, atque auibus, quæ natura. & foret ætas:
Ante meum nulli patuit quæſita palatum.
Sunt quorum ingenium noua tantũ cruſtula promit.
Nequaquam ſatis in re vna conſumere curam,
Vt ſi quis ſolum hoc, mala ne ſint vina, laboret,
Quali perfundat piſceis ſecurus oliuo.
Maſſica ſi cœlo ſupponas vina ſereno.
Nocturna, ſi quid craſſi eſt, tenuabitur aura:
Et decedet odor neruis inimicus: at illa
Integrum perdunt lino vitiata ſaporem.
Surrentina vafer, qui miſcent fece Falerna
Vina: columbino limum bene colligit ouo:
Quatenus ima petit: voluens aliena vitellus.
Toſtis marcentem ſquillis recreabis, & Afra
Potorem coclea. nam lactuca innatat acri
Poſt vinum ſtomacho: perna magis, ac magis hillis,
Flagitat in morſus refici: quin omnia malit,
Quæcunque immundus feruent allata popinis.
Eſt operæprecium duplicis pernoſcere iuris
Naturam. ſimplex è dulci conſtat oliuo:
Quod pingui miſcere mero, muriaque decebit:
Non alia, quam quæ Byzantia putruit orca.
Hoc vbi confuſum ſectis inferbuit herbis:
Corycioque croco ſparſum ſtetit: inſuper addes
Preſſa Venafranæ, quod baca remiſit oliuæ.
Picenis cedunt pomis Tiburtia ſucco:
Nam facie præſtant. Venucula conuenit ollis.
Rectius Albanam fumo duraueris vuam.
Hanc ego cum malis, ego fæcem primus, & alec,
Primus, & inueni piper album, cum ſale nigro
Incretum, puris circumpoſuiſſe catillis.

erat hoſtis, quo nomine, vt docet Cic. in officijs, olim externi nominabantur) Reſpondet Catius, Ipſe .i. ego memor .i. quia memor ſum, & vt memor maneam, canam .i. narrabo præcepta ſed auctor celabitur. Incipit ergo narrare præcepta, quorum primum eſt. Memento ponere .i. anteponere conuiuis, illa ſup. oua quibus ouis facies .i. factura & figura eſt longa, vt .i. tanquam melioris ſucci, & vt magis alba .i. meliora rotundis. Nam pro quia, oua ſup. calloſa .i. multos callos habentia, cohibent .i. in ſe tenent, vitellum marem .i. fortem aut meliorẽ, vel vnde maſculus naſcatur. Caulis, ſi ſupponatur ſup. ſine collis (nam vtrũque pro eodem dicitur mutãdo au, in o, eſtq. interdum ſpecies braſſicæ, interdum tyrſus ille qui per medium cuiuſlibet folij, aut frondis protenditur. vnde pro ea ſpecie ſe rè accipitur quæ eminẽtem habet caulem) qui creuit in agris ſiccis, eſt dulcior eo le ſuburbano .i. quam is, qui creuit in ſuburbijs. nihil autem eſt elutius .i. inſipidus (nam ſi res ſaporoſa eluatur perdit gratiam. & eſt vocabulum aptum rei) horto irriguo .i. irrigato, & humido. Si hoſpes veſpertinus .i. veſperi inopinatus adueniens oppreſſerit te ſubito, ne gallina quã ei parare vis, exiſtens dura .i. minus tenera, reſpõſet palato malum .i. inſipide, tu eris doctus .i. ſciẽs merſare .i. immerſare eã viuã, Falerno .i. forti vino mixto .ſ. cum aqua, hoc .i. ita merſare, faciet eam teneram. Optima natura eſt fungis pratenſibus .i. in prato naſcentibus. (Eſt autem fungus herba illa boleti ſimilis multum tecta quaſi pileo prælargo. vnde ſic piles tum Plautus in Trinummo, de fungino genere dixit) Creditur .i. fides adhibetur, male .i. periculoſe, alijs ſup. fungis in fimo naſcentibus ille peraget ſalubres æſtates .i. ſanus erit per æſtatem qui finiet prandia nigris moris. quæ .ſ. mora, ipſe legerit in arbore ante Solem .i. calorẽ Solis, grauem .i. ingraueſcentem. Aufidius miſcebat mendoſe mella forti falerno, & ita faciebat mulſum auſterũ, & groſſum in quo peccabat. quoniam nil .i. non aliquid, non decet committere venis vacuis .i. ſitientibus & ieiunis, aliquid niſi lene .i. ſubtile, & non auſterum, tu prolueris .i. ample laueris, melius .i. conuenientius præcordia .i. inteſtina circa cor, mulſo .i. vino dulci, leni .i. ſubtili, & non vehementi, quale eſt falernum, Si aluus .i. receptaculum ſordidũ dura .i. duros & non facibiter egeſtibiles cibos continens morabitur te, ita quod egerere nequeas. mitilus, aut michilus, concha nigra cuius in aluum laxat (qa tamen

* Reponetur cubitum .ſ. ſeſe ſurget. Bonfinis.

& conchæ dicit, quaſi vero mitilus concha non ſit, quidam legunt mugilis, ſed Acron, & Porphyrio mitilus) & viles conchæ ſup. reliquæ, poſſent obſtãtia .i. impedimenta & breuis herba lapathi, pro lapathij, non ſine .i. tamen cum albo ſup. vino, Coo .i. ex Co inſula. Lunæ naſcentes .i. creſcentes implent cõchylia lubrica vt oſtrea. Sed nõ omne mare eſt fertile generoſę teſtæ .i. nobilis. Nam peloris Lucrina .i. in Lucrino lacu capta, eſt melior murice .i. piſce illo de genere conchyliorum, vnde purpura tingitur Baiano .i. capto apud Baias Oſtrea oriuntur ſupp. laudata, Circæis .i. in mari iuxta Circæos, echini piſces hirſuti naſcuntur Miſeno .i. iuxta illud promontorium à Miſeno appellatum, Tarentum oppidum illud molle, id eſt vbi molliter viuitur, iactat .i. extollit ſe pectinibus .i. piſcibus illis, patulis .i. largiuſculis. Nec ſibi cœnarum, hactenus de emẽdis obſonis, nunc de parandis loquitur. Ordo eſt. Nec quiuis .i. quilibet homo indifferenter, arroget ſibi temere .i. paſſim & temerarie, artem cœnarũ ſup. inſtruendarum, non .i. niſi tenui .i. ſubtili ratione ſaporum exacta .i. exacte nota prius. Nec ſatis eſt auertere .i. auferre, piſces emptos à cara menſa .ſ. venditoris, quia ſupp. menſam vendit, hoc eſt non ſatis eſt emiſſe caros piſces, ignarũ .i. eum qui ignorat, quibus ſupp. obſonijs aptius eſt ius .i. vt in iure parentur, hoc eſt bulliantur, & quibus aptius eſt ſup. veſci aſſis (Sunt autem tria genera obſoniorũ, elixa .i. bullita, ſed ſine iure comeſtibilia, iuſſulenta .i. in iure cocta, & cum eo comedenda, & aſſa) ſi ſupp. conuiua languidus .i. iam pene ſatur, & nõ tam auide comedẽs reponet .i. reclinabit iam ſe in cubitum, tunc aper Vmber, id eſt ex Vmbria nutritus, glande iligna .i. elicis arboris, quæ dulcior eſt curuat (aut curuet,) ſcilicet pondere ſuo, rotundas lances, ſupple illius conuiuæ, vitantis, id eſt fugientis, carnem inertem, id eſt inſipidam, & male coctam aut domeſticam. Sic autem malo legere, & conſtruere, quàm ſicut Bonfinis qui legit Vmber vt iligna. & conſtruit ſic Vmber conuiua languidus iam ſe recumbet incubitam .i. iam conſurget, & ſe eriget ad comedendũ, vt, vel vbi .i. poſtquam, aper nutritus iligna glande, curuat rotundas lances vitantis carnẽ inertem .ſ. magiſtri conuiuij &c. Hæc ille. Quæ ideo nõ placẽt, quia recumbere in cubitum nõ eſt ſe erigentis, ſed languidi, & defeſſi, aut dolentis. Præterea, quod Vmber ſit epitheton apri non conuiuæ. vt patet quia ſubditur. Nam Laurens, &c. in Vmbria

* Hic vel vbi p & reponendum, alias nec latina nec Horatiana videbit eſſe lectio in qua, et copula, nihil operatur. Bonfin.

bria enim multæ ſunt arbores glandiferæ quæ bonam, & non inertem efficiunt carnem, in Laurentana regione plurimæ paludes, quæ inertem, & inſipidam reddunt. Item malim dicere lances conuiuæ vitantis inertem carnem, hoc eſt poſitas ante talem conuiuam, quam regis conuiuij, quia non de rege ſaginando, ſed de conuiuiis laute accipiendis diſputat. Nam aper ſup. Laurens. i. in agro Laurẽti captus, exiſtens pinguis vlnis. i. herbis paludoſis, & harundine, eſt ſup. malus. i. inſipidus. Vinea non ſummittit. i. clanculum mittit ſemper, capreas edules, hoc eſt capreæ quæ ex vineis aſſecuntur, non ſemper ſunt edules. i. bonæ ad edẽdum, ſiue de animalibus, ſiue de palmitum retinaculis intelligatur. Sapiens. i. qui bonum guſtum habet, & bene ſapit. ſectabitur armos. i. vicina humeris, leporis fœcundi. i. multos fœtus producentis. i. cuniculi. Quæ natura, & quæ ætas foret piſcibus atque auibus nullis patuit, quæſita. i. tametſi eſſet quæſita ante meũ palatum. i. ante q̃ per palatum meum inueni. Sunt ſup. coci, quibus ingenium promittit. i. producit, & dat inuenire tantum noua craſtula. i. genera placentæ ea pane condita, ſed ſupp. nequaquam ſatis eſt conſumere curam in vna re, vt ſi quis laboret ſolum hoc, ne. ſ. vina ſint mala, ſecurus. i. negligens, & non curans, quali oliuo. i. oleo oliuæ, perfundat piſces, ſup. non ſatisfecerit. Si tu ſuppones, aut ſupponas, cœlo ſereno aere. vina Maſſica. i. à monte in quo naſcuntur ſic dicta, ſi quid. i. aliquid, craſſi eſt ſup. in eis, id tennabitur. i. purgabitur, & tenue fiet aura nocturna, & odor inimicus neruis. i. grauis, & nimium penetratiuus eneruans vires, decedet. i. euaneſcet. At. i. ſed illa. ſ. Maſſica vina vitiata. i. vinnſo purgata, & collata lino. i. ſacco lineo per quem transfunduntur, perdunt integrum ſaporem, qa languida fiunt, ſup. ille vafer. i. callidus, qui miſcet. i. cõmiſtet, vina Surrentina, quæ lenia, & tenuia ſunt fece Falerna. i. vini Falerni, quod auſterum, & forte eſt, bene colligit. i. accumulat, limum. i. fecem vini Falerni, ouo columbino. quatinus, aut quatenus. i. quoniã vitellus. ſ. oui columbini, vitans. i. effugiens, aliena, id eſt vina alterius naturæ, petit ima. i. fundum vbi limus eſt. quem contrahit. Tu recreabis marcentem. i. languentem ſtomachum qui non habet appetitum, ſquillis. i. piſcibus illis, toſtis. i. aſſis, & tu recreabis potorem. i. eum, qui gaudet potu, cochlea. i. limace, Afra. i. ea Africa. Nam lactuca innatat acri ſtomacho poſt vinum. immorſus. i. qui nihil adhuc eo die momordit, ſicut impranſus, incœnatus &c. i. ieiunus flagitat refici magis perna ſup. ſalita, & adhuc magis hillis, quæ ſunt inteſtina plena carnibus minutim concisſis, quin mallit omnia quæcunque, feruent. i. callida ſunt allata. i. apportata. popinis immundis. i. locis vbi ſumma, & cetera pinguia, quæ callida ſumi ſolent, coquuntur, qui haud dubie immundus eſt, operæprecium eſt. i. dignum labore, aut expediens eſt, pernoſcere. i. perfecte noſcere, naturam duplicis iuris. i. liquaminis, in quo obſonia coquuntur, & comeduntur. Simplex ſupple ius, conſtat. i. conficitur è dulci oliuo, quod decebit miſcere pingui mero, & muria. i. liquamine ex ſale indurato, & aqua medicato, in quo piſcis ſalſus eſt, non alia. i. non cum alia muria, quam ſup. illa, qua. i. in qua, orca. i. piſcis, aut teſta, Byzantia. i. ea Byzantino mari, putruit. i. liqueſacta eſt, vbi. i. poſtquam, hoc. ſ. oleum cum muria & liquamine, inferbuit. i. feruidum effectum eſt, & ſtetit ſparſum herbis ſectis, & croco Corycio, quod optimum eſt. tu addes inſuper illud ſup. oleum quod baca oliuæ Venafranæ, quæ optima eſt, preſſa. i. poſtquam preſſa eſt, remiſit. i. effudit. poma Tyburtia cedunt Picenis ſup. pomis. i. vincuntur ab eis ſucco. nam præſtant. i. meliora ſunt, facie. i. ſuperficie, & colore. Venucula ſup. vua conuenit ollis. i. conſeruanda eſt in ollis, & tu durauerit. i. duram feceris rectius vuam Albanam fumo. ego primus inueni hanc ſup. vuam, cum malis. i. quibuſdam pomis, ego inueni fecem genus quoddam liquaminis, & alec, aliud genus, & ego inueni primus circumpoſuiſſe catillis puris album piper cum nigro ſale.

Immane eſt vitium, dare millia terna macello:
Anguſtoque vagos piſces vrgere catino.
Magna mouent ſtomacho faſtidia, ſeu puer vnctis
Tractauit calicem manibus: dum furta ligurit:
Siue grauis veteri crateræ limus adhæſit.
Vilibus in ſcopis, in mappis, in ſcribe, quantus
Conſiſtit ſumptus? neglectis, flagitium ingens.
Ten' lapides varios lutulenta radere palma:
Et Tyrias dare circum illota toralia veſteis:
Oblitum, quanto curam, ſumptumque minorem
Hæc habeant, tanto reprendi iuſtius illis:
Quæ, niſi diuitibus nequeunt contingere menſis?
Docte Cati per amicitiam, diuoſque rogatos
Ducere me auditum, perges quocunque, memento.
Nam quamuis referas memori mihi pectore cuncta:
Non tamen interpres tantundem iuueris. adde
Vultum, habitumq. hominis: quam tu vidiſſe beatus
Non magnipendis: quia contigit: at mihi cura
Non mediocris ineſt, fonteis vt adire remotos,
Atque haurire queam vitæ præcepte beatæ.

ASCENSIVS.

Immane eſt &c.) Nunc præcipit munditias, & lautitias quæ debent ſeruari à ſplendido epulone. Ordo eſt. Immane vitium eſt dare macello, id eſt expendere in emendis obſonijs terna millia ſupple ſeſtertium aut nummum, & vrgere, id eſt conſtringere, piſces vagos, id eſt vagari ſolitus anguſto catino, id eſt vaſe eſcario. Magna faſtidia mouent ſupple ſe, aut quæ ſequuntur mouent, id eſt excitant ſtomacho, magna faſtidia, id eſt nauſeam, ſeu puer, id eſt miniſter, tractauit calicem, id eſt poculum, manibus vnctis, id eſt craſſis, dum ligurit, id eſt auide exorbet furta, id eſt ius furtiuum, ſiue grauis limus adhæſit veteri crateræ. Quantus ſumptus, quaſi dicat minimus conſiſtit in ſcopis, id eſt virgis, quibus domus verritur, in mappis, quibus manus terguntur, in ſcobe, id eſt illo quod de ſcobina, ſiue lima decidit, quo vaſa purgari ſolent. Ingens flagitium, id eſt peccatum flagitione dignum, eſt neglecti ſupple ſumptus, id eſt ſi negligatur. Ten', id eſt te ne, ſupple docet radere, id eſt contingere varios lapides, qui ſunt in potulis: palma lutulenta, id eſt luti plena? quaſi dicat minime, & dare veſtes Tyrias, id eſt ea purpura Tyria, dibapha, id eſt bis tincta quæ illic optima erat. circum toralia, id eſt quibus tori diſcubitorij ſternuntur, aut cooperiuntur. (Quanto hæc quæ dicta ſunt ad munditiam pertinere, habebant minorem curam, & ſumptum, tanto iuſtius eſt oblitum, id eſt qui ea obliuiſcatur: aut neglexerit reprehendi. iuſtius dico illis, id eſt quam de illis, quæ nequeans contingere niſi diuitibus menſis? Reſpondet Horat. O docte Cati, tu rogatus per amicitiam, & per diuos, id eſt deos, memento me ducere, quocunque tu perges, auditum, ſupple ea præcepta quæ tu auditurus ea, hoc autem per Ironiam dicit. Nam quamuis referas, id eſt recites mihi cuncta mente memori, tamen tu interpres non iuueris, id eſt non delectaueris me tantundem, quantum ſupple principalis præceptor. Adde vultum, & habitum hominis ſupple talia præcipientis: quem vidiſſe tu beatus non magnipendis, quia contingit, ſcilicet tibi, licet cum difficultate, datum eſt. At, id eſt ſed, cura non mediocris, id eſt ſanè magna, ineſt mihi: vt quædam adire remotos fontes, atque haurire ſupple ea eis accepta vitæ beatæ, id eſt quam vos beatam ducitis.

GLAREANVS.

OBSCVRE eſt hoc dictum) Acron exponit marem. i. fortem durum, noſter annotator pro meliore, ſed ſenſum tamen non explicant. Propius vero videtur, quod Badius ait matrem vitellum, vnde maſculus naſcatur ſi ſupponatur, & cohibent pro, in ſe tenent. Illud calloſa maxime explicatum hoc loco velim, nam calloſa muros habentia non ſatis facit ad ſenſum eliciendum. (Et quibus aſſis Languidus in cubitum) Hæc verba coniugenda ſunt, nec diſtinguenda poſt aſſis. Aſſos enim quoſdam cibos ita aliquando placere, ait vt languidum conuiuam ruſſus excitent inuitenique ad edendum, qui iam ad nullum cibum amplius ſurrecturus videbatur. Languidus igitur, hoc eſt ſatur, & reponet. i. ruſſus ſe eriget à thoro vt comedat. In Vmber autem alia incipit præceptio. Badius ſequentia rectè expoſuit, contra inſignem noſtri annotatoris impudentiam, & hallucinationem, qui Vmber hoc loco hominis non apri epitheton eſſe exiſtimauit. Sed illa priora, male diiunxit idem Badius. Nam poſt aſſis colon poſuit, & ſequens carmen ſequenti de Apro præceptioni connexuit, quod non placet. (Vinea ſum mittit capreas non ſemper edules) Capreas pro hœdis exponit Porph. ſi liber non errat, quod equidem ſuſpicor, quẽadmodum & paulò ante corrupta

ruptaſunt quæ de Vitelli genere, & fungis ſcripſit, ac de muricũ Peloudumq. comparatione. Ceterum ſi ob vites Baccho caper omnibus aris cæditur, vt eſt apud Maronem, non video, quomodo hic locus de animali intelligatur. [Venucula conuenit ollis) Plin. lib. xiiij. c. ij. Venuculam vocat ollis aptiſſimam, alludens ad hunc Horat. locum, vt opinor. Ceterum de alece, & eius generis, alijs, quæ paulò poſt hic poëta numerat, vide eundem Plin. lib. xxj. c. viij. Horat. genere neutro vſurpauit vt Plautus, ſed Plinius fœminino. [Ten' lapides varios lutulenta radere) Badius de lapidibus in poculis intellixit, & palmam de manu. Porphyri de marmore dictum ſcribit. Vnde non dubito pro varios, legendum parios, vt admonuit nos Doct. preceptor noſter. Et palmam de ſcopis intelligendum. Et eſt ſenſus elegans ad illud. Immane eſt vitium dare millia terna marcello. Anguſtoq. vagos piſces vrgere catino) Sic nõ decere ait pulchra ſedilia ſordidis commaculare ſcobibus, & Tyrias veſteis dare circum illota toralia. Quare cum Porph. hic ſenſus de marmoribus intelligendus, non de lapidibus in poculis.

ASC. Hoc quoque Tireſia, &c.) Hæredipetarum, i. petentium hæreditatem impudentem captationem lepide taxat. Inducit autem Vlyſſem à Tireſia diſquirentem quo modo perditas res recuperare poſſet, cui Tireſias tamen det quod per captationem. Sumpta autem eſt occaſio ex Homero, qui in Odyſſea fabulatur, Vlyſſem ad inferos deſcẽdiſſe, illicque Tireſiam vatem Thebanum, & diuinatione donatum multa rogaſſe de ſtatu ſuo futuro, poſt quæ (vt hic, inquit Poëta) perquiſiuit quo pacto poſſet reparare res ſuas. Ordo eſt. O Tireſia, reſponde ſupple mihi. ſ. Vlyſſi, petenti quoque .i. etiam hoc .i. hanc rem, præter narrata .i. præter ea quæ narraſti mihi videlicet quibus artibus atque modis queã reparare res amiſſas. Cum autem hęc dicere Vlyſſes, fingitur riſiſſe Tireſias. Vnde ait Vlyſſes. Quid .i. ad quid rides? Reſpondet Tireſias. Iam ne, vel an ne, nõ ne ſatis eſt tibi ò Vlyſſes doloſo .i. doli & fraudis pleno, reuehi (hoc enim videtur eſſe pollicitus) Ithacã .i. ad patriam tuam, & aſpicere Penates patrios .i. patriæ tuæ? Addit Vlyſſes, ò Tireſia ſup. nulli .i. non vlli, non mentire vlli qd quam .i. quamuis rem, vides vt .i. qualiter, ego redeam domũ nudus & inops te vate .i. cum tñ tu ſis vates, & poſſis me vaticinio tuo dolore quomodo diues fiam, neque aut apotheca .i. penus quæ recõdita ſunt domi, eſt intacta .i. non cõſumpta immo conſumpta illic .i. in patria quo propero, aut ſup. neque pecus eſt intactum à pcis .i. ab ijs qui Penelopen vxorem meam in matrimonium depoſcunt. Atqui .i. tamen certe, & genus, & virtus eſt vilior alga .i. quam herba è mari ad littus, aut fluuio ad ripam iactata, niſi .i. ſi nõ ſit, cum re .i. cum diuitijs, qa vili penditur ſine illis. Quando, reſpondet Tireſias docens qua via poſſit diuitias accumulare videlicet, per adulationes, & captationes, in hoc mores ſui tẽporis notans. Ordo eſt. Ambagibus, id eſt circumlocutionibus obſcuris, ac dubijs ſentẽ. iã miſſis quando, id eſt quando-

* Præroſo hamo. hoc eſt accepta à te præda frã dem ſperata hereditate.

* Verſus eſt Furij bibaculi, facete detort', parum mutato.

ARGVMENTVM.

Ingenio ſe auaros carpit ſub Vlyſſis perſona quem apud inferos inducit ſciſcitantem qua arte poſſit diteſcere.

SATYRA V.

HOC quoque Tireſia, præter narrata petenti
Reſponde: quibus amiſſas reparare queam res
Artibus, atque modis. quid rides? iam ne doloſo
Non ſatis eſt Ithacam reuehi: patriosque penates
Aſpicere? ò nulli quidquam mentite, vides vt
Nudus, inopsq. domum redeam te vate. neque illic,
Aut apotheca procis intacta eſt, aut pecus. atqui
Et genus, & virtus, niſi cum re, vilior alga eſt.
Quando pauperiem miſſis ambagibus horres:
Accipe, qua ratione queas diteſcere. turdus,
Siue aliud priuum dabitur tibi: deuolet illuc:
Res vbi magna nitet domino ſene. dulcia poma,
Et quoſcunque feret cultus tibi fundus honorem,
Ante larem guſtet venerabilior lare diues.
Qui quamuis periurus erit, ſine gentem, cruentus
Sanguine fraterno. fugitiuus: ne tamen illi
Tu comes exterior, ſi poſtulet, ire recuſes.
Vis ne tegam ſpurco Damæ latus? haud ita Troiæ
Me geſſi certans ſemper melioribus, ergo
Pauper eris. fortem hoc animum tolerare iubebo.
Et quondam maiora tuli. tu protinus, vndé
Diuitias, ærisque tuam, dic augur, aceruos.
Dixi equidem: & dico: captes aſtutus vbique
Teſtamenta ſenum: neu ſi vafer vnus, & alter
Inſidiatorem * præroſo fugerit homo:
Aut ſpem deponas: aut artem illuſus omittas.
Magna minor ue foro ſi res certabitur olim:
Viuet vter locuples ſine gnatis, improbus vltro
Qui meliorem audax vocet in ius: illius eſto
Defenſor. fama ciuem, caſſaque priorem.
Sperne: domi ſi gnatus erit, fœcunda ue coniux.
Quinte puta, aut Publi (gaudent prænomine molles
Auriculæ) tibi me virtus tua fecit amicum.
Ius anceps noui: cauſſas defendere poſſum.
Eripiet quiuis oculos citius mihi; quàm te
Contemptum caſſa nuce pauperet. hæc mea cura eſt
Ne quid tu perdas: neu ſis iocus. ire domum, atque
Pelliculam curare iube. ſis cognitor ipſe.
Perſta, atque obdura: ſeu rubra canicula findet
Infanteis ſtatuas: ſeu pingui tentus omaſo
* Furius hibernas cana niue conſpuet Alpeis.
Non ne videns, aliquis cubito ſtantem prope tangẽs

quidem, tu horres .i. exhorres pauperiem .i. paupertatem accipe, id eſt audi, & diſce qua ratione queas diteſcere, id eſt diues fieri. Si ſupple turdus, id eſt delicatiſſima auis, ſiue aliud priuum, id eſt proprium (quod vulgo non reperitur) dabitur tibi, deuolet, id eſt de te volet. (Et bene, quia turdum dixit, cuius eſt volare) illuc .i. ad eum locum: vbi nitet, id eſt reſplendet magna res: domino exiſtente ſupple ſene, diues venerabilior, id eſt quem tu diuitias eius captas magis venerari debes. Lare, id eſt quam Deum familiarem tuum, guſtet ante Larem, id eſt priuſquam Lar: dulcia poma (quæ præconia ſunt) & quoſcunque honores, id eſt fructus honeſtos, hoc eſt pulchros. fundus cultus feret, id eſt producit tibi. Qui ſupple diues, quamuis, id eſt quantumuis, erit periurus, id eſt infamis propter periurium, ſine gente, id eſt non generoſus, ſed ignobilis, cruẽtus fraterno ſanguine .i. quamuis fratres occiderit, exiſtẽs fugitiuus à patria ſua tamen tu non recuſes, id eſt renuas: illi ire comes exterior, .i. in exteriore parte, hoc eſt diſtantiore à domibus, quæ inferior eſt, aut alibi à parte ſiniſtra ſi poſtulet, id eſt ſi requirat à te. Reſpon. Vlyſſes: ſic tamen vt Romanus videatur, quia Damam notat, niſi & Græcum Damam conſimilis vitæ dixerimus vis ne, id eſt mones ne, vt ego tegam latus, id eſt ſim ſatelles à latere incedens, Damæ: viro illi ſpurco, id eſt immundo? O Tireſia ſupple ego, haud, id eſt non geſſi me Troię .i. apud Troiam ita, id eſt vt ſic immundis inſeruiam, certans, id eſt contendens ſemper melioribus ſupple me, vt cũ Achille, Palamede, Aiace, &c. Tireſias. Ergo ſi non vis ita facere, tu eris pauper. Vlyſſes. Ego iubebo animum meum fortem tolerare, id eſt ſuſtinere, & perpeti hoc .i. vt in ſeruiam immũdis, & turpibus, & ego tuli .i. paſſus ſum, quondam .i. aliquando maiora, tu augur dic protinus, vnde ruam, id eſt eruam diuitias, & aceruos æris .i. pecuniæ, quæ tunc ærea fuit. Tireſias. Equidem dixi, & dico (ſi vis. ſ. diteſcere tu aſtutus .i. callidus, ne

repræ

Inquiet: vt patiens, vt amicis aptus, vt acer.
Plures annabunt thunni: & cetaria creſcent.
Si cui præterea validus male filius in re
Præclara ſublatus alatur: ne manifeſtum
Cœlibis obſequium nudet te: leniter in ſpem
Arrepe officioſus: vt & ſcribare ſecundus
Hæres: &, ſi quis caſum puerum egerit orco:
In vacuum venias. peratro hæc alea fallit.
Qui teſtamentum tradet tibi cunque legendum:
Abnuere, & tabulas à te remouere memento:
Sic tamen, vt limis rapias, quid prima ſecundo
Cera velit verſu. ſolus, multis ne cohæres,
Veloci percurre oculo. plerunque * recoctus
Scriba ex quinqueuiro coruum deludet hiantem:
Captatorque dabit riſus Naſica Corano.
Num furis? an prudens ludis me, obſcura canendo:
O Laërtiade quidquid dicam, aut erit, aut non.
Diuinare etenim magnus mihi donat Apollo.
Quid tamen iſta velit ſibi fabula, ſi licet, ede.
Tempore quo iuuenis Parthis horrendos ab alto
Demiſſum genus Aenea, tellure, marique
Magnus erit: forti nubet procera Corano
Filia Naſicæ metuentis reddere ſoldum.
Tum gener hoc faciet: tabulas ſocero dabit: atque
Vt legat, orabit. multum Naſica negatas
Accipiet tandem: & tacitus leget. inuenietque
Nil ſibi legatum, præter plorare, ſuiſque.
Illud ad hæc iubeo: mulier ſi forte doloſa,
Libertus ue ſenem delirum temperet: illis
Accedas ſocius: laudes: lauderis vt abſens.
Adiuuat hoc quoque: ſed vincit longe prius ipſum
Expugnare caput. ſcribet mala carmina vecors:
Laudato. ſcortator erit: caue te roget: vltro
Penelopen facilis potiori trade. putas ne:
Perduci poterit, tam frugi, tamque pudica?
Quem nequiere proci recto depellere curſu.
Venit enim magnum donandi parca iuuentus:
Nec tantum Veneris quantum ſtudioſa culinæ,
Sic tibi Penepole frugi eſt. quæ ſi ſemel vno
De ſene guſtarit, tecum partita lucellum:
Vt canis à corio nunquam abſterrebitur vncto.

*utroque re eſt ſcindi reddere qd eſt reſingere atque mutare, corrigereq́.

reprehēdaris, capies vbique teſtamenta ſenum, neu .i. ne ue, ſi vnus & alter ſup. ſenex, vafer .i. callidus & verſutus, fugerit, ſup. te inſidiatorem .i. quem noſcit ſibi inſidiari, & hoc hamo .i. dolo ac fraude, quæ ſub dulcedine verborum, & factorum tuorum eſt prerasſo .i. prægustato, ſicut piſces & nonnunquam aues ineſcantur, hamo, tu tamen nō depones ſpem, aut illuſus, non omittas artes. [Magna minor ue &c.) Ponit alia præcepta captandi, dicens. Si res magna, aut minor certabitur .i. agetur, in foro .ſ. iudiciali, olim .i. quouis tempore futuro vter ſup. cōtendentium viuet locuplex .i. diues, ſine gnatis .i. liberis, qui .ſ. diues improbus, exiſtens audax .i. temerarius aut cōfidens aſtutiæ ſuę vocet in ius vltro .i. non vocatus, cum poſſet viuere ſine lite, aliquem meliorem .i. iuſtiorem & meliorem cauſam habētem, tu eſto defenſor illius .ſ. dimitis, & ſperne ciuem priorem .i. meliorem, & honorabiliorē, fama .i. propter famam ſuam bonam, & cauſa .i. propter cauſam ſuam iuſtam. Sperne dico ſignatus .i. filius hæres, aut coniux fœcunda erit domi, docet autem modum quomodo quis adibit in tali caſu diuites, adibit enim dicēdo, vt puto Quinte aut Publi (quæ ſunt prænomina, gaudent autem prænomine molles auriculæ .i. diuitum, quæ blanditijs acquieſcunt) tua virtus fecit me amicum tibi, ergo noui ius anceps .i. quod eſt dubij exitus, ego poſſum defendere cauſas, quiuis eripiet mihi potius oculos, quam pauperet .i. pauperem faciat te contemptum, nuce caſſa .i. fracta .i. de tanto damno quantum pateretur, ſi nux vna caſſaretur tibi, quod tamen minimum eſſet, quia integra comedi non poteſt. Poteſt etiam translatum eſſe à pueris, qui nucibus contendunt eas comprimendo, & virtus caſſa fuerit, is eam perdit, caſſa ergo nuce .i. amiſſa re tua per litem, hæc eſt mea cura .i. hanc curam mihi aſſumo, ne tu perdas quid .i. aliquid, neu .i. ne ue, ſis iocus .i. irriſio aut ludibrium, iube eum ire domum, atque curare .i. molliter tractare pelliculam, ipſe .i. tu ſis cognitor ſup. cauſarum, ad quem pertineat cognitio cauſæ eius, perſta, id eſt perſeuera, atque obdura, ſeu, id eſt ſiue Canicula .i. ſtella illa, rubra .i. ardens, findet .i. diuidet, ſtatuas infantes .i. mutas vt pote ligneas, ſeu, id eſt ſiue Furius poeta ille, tentus pingui omaſo, id eſt indulgens ventri ſuo tempore brumali, conſpuet, id eſt narrabit inflato & turgido ſtylo conſputas eſſe Alpes, id eſt montes illos altiſſimos Italiam a Gallis ſeparantes, hybernas .i. perpetuam hiemem patientes, aut tempore hyberno præcipue conſputas cana niue, hoc eſt ſiue ingens frigus ſit, ſiue calor, & ſi hoc feceris, aliquis tangens cubito ſtantem prope ſe, ſcilicet inquiet, id eſt dicet, non ne vides vt, id eſt qualiter ſupple eſt patiens .ſ. rigoris, caloris, laboris, & cetera, vt, id eſt qualiter aptus, ſupp. eſt ſit amicus, & vt, id eſt qualiter, acer, id eſt vehemens defenſor ſit? Et ſic ſupple plures thunni, id eſt magni & pingues piſces .i. diuites orbi, annabunt ſupple ad oras tuas, vt a te capiantur, & cetaria, id eſt conſeruatoria cete, id eſt magnorum piſcium, creſcent, id eſt augmentabuntur. Præterea, id eſt præter ea quæ dicta ſunt, ſi cui, id eſt alicui, filius male validus æque ...

ſublatus, id eſt in ſublimi poſitus in re præclara, id eſt valde ſplendida, ne manifeſtum obſequium cœlibis, id eſt quia tuum inſeruires niſi cœlibi, id eſt non exiſtenti in matrimonio, nudet te, id eſt priuet te gratia, & auctoritate, hoc eſt manifeſte captator videaris ex eo quod tantum modo extra matrimonium viuentibus obſequaris, tu officioſus, id eſt obſequioſus, arrepe, id eſt fac arripiaris (eſt enim imperatiui modi verbi paſſiui, niſi dicas arripere) leniter, id eſt dulciter & pedetentim in ſpem, & id eſt ſimul, vt ſcribare, id eſt ſcriberis, ſecundus hæres, &, id eſt ſimul, ſi quis caſus egerit, id eſt impulerit, Orcho, id eſt ad Orcum, hoc eſt infernum, puerum illum, ſcilicet valetudinarium, tu venias in vacuum, ſcilicet hærede, id eſt vt ſis hæres ſubſtitutus, hæc alea, id eſt hic caſus, qui fortuitus videtur, fallit perraro, id eſt valde raro. [Qui teſtamentum &c.) Tmeſis eſt, id eſt quicunque tradit tibi teſtamentum legendum, id eſt quicunque volet tibi monſtrare teſtamentum, in quo te hæredem inſtituit, memēto abnuere .i. recuſare, tāquam non ideo ei ſeruieris vt inſtituaris, & memento remouere, id eſt molliter repellere à te, tabulas, id eſt inſtrumenta teſtamenti, ſic tamen vt rapias, id eſt celeriter inſpicias, limis ſupp. oculis, quid prima cera, id eſt prima tabula cerata, in qua tunc ſcribebatur, velut in ſecundo verſu, hoc eſt an tu ibi ſecundus, id eſt ſubſtitutus hæres filio valetudinario ſcriptus ſis. Item percurre veloci oculo, an ſupple ſis ſolius ſupple hæres, an cohæres multis quia Coranus exiſtēs ſcriba recoctus, id eſt callidus, & expertus, ex quinque viro, id eſt qui prius erat vnus quinqueuirum, deludet plerūque, id eſt vt plurimum, coruum hiantem, id eſt ſocerum ſuum Naſicam prædæ cupidum. (Tractum eſt ex Apologis Aeſopi, in quibus cum coruus caſeum portans à vulpe audiret pulcherrimam fore auem ſi canere ſciret, cupidus laudis cantare cœpit, & caſeum dimiſit, quem vulpecula ridens abſumpſit) que pro &, id eſt Naſica ſocer dabit Corano genero ſuo riſus, id eſt occaſionem ridendi, dederat enim Naſica Corano diuiti, ſed prouectæ ætatis viro filiam ea ſpe vt hæres inſtituatur. Ille hoc ſentiens tabulas monſtrare voluit, ſed callidus captor recuſauit, poſtea tamen nihil in teſtamento ſibi legatum reperit præter gemitus & ſuſpiria, ne ſimile ergo teſtamentum hæredipetæ fiat, monet vt celeriter perſpiciat formam teſtamenti. Quia vero hæc contingebant tempore Horatij, & Vlyſſes ad Inferos deſcendiſſe dicitur paulò poſt Troiæ euerſionem, non videretur poëta veroſimile agere, & temporis imperitus eſſe, niſi diceret .. Tireſiam per donum vaticinij, quod ab Ioue (vt dictum eſt) ſuſceperat, hæc cognouiſſe quæ ignota erant Vlyſſi. vnde etiam de Dama in perſona Vlyſſis non recte locutus fit niſi Damam Græcum putemus. Nam nunc dicit Vlyſſes. Num, id eſt nunquid ô Tireſia, furis, id eſt furore percitus neſcis quid dicas? an rides, id eſt derides, me prudens .i. ſciens, & volens canendo, id eſt vaticinando, obſcura .i. ignota mihi? ſic & Sybilla in vj. Æneidos canebat. Obſcuris vera inuoluens. Reſpondet Tireſias.

O Laërtiade.i.ò Vlyſſes fili Laërtæ,quidquid dicam,aut erit, aut non,donat mihi diuinare.i.officium diuinandi,tñ.ſ.id eſt ſcire licet (multi legunt.ſ.) eloquere,dic quid iſta ſabula volet ſibi. Reſpon. Tire. Tempore quo magnus Apollo,etenim.i.certe, iuuenis.ſ.Auguſtus,de quo,& illud.Hic illum vidi iuuenem Melibœe)horrendus.i.metuendus Partis,nam coëgit eos ſigna.i.vexilla,& inſignia Romana reſtituere exiſtens genus demiſſum.i.deductũ ab alto Ænea bonum Antithetõ demiſſum ab alto, &c. erit magnus tellure.i.in terra,& mari,filia procera.i. procero,& oblongo corpore,Naſicæ.i.illius diuitis metuentis reddere ſolidum.i.vitum ſolidum in dotem filiæ ſuæ, nubet Corano. tum.i. tune,gener .ſ. Coranus faciet hoc quod dictum eſt,videlicet dabit ſocero ſuo tabulas ſup.teſtamenti,atque orabit vt legat ſup. eas,& Naſica accipiet tandem tabulas multum negatis.i.quas negabat ſe velle obtinere,& ipſe tacitus .i. imperceptus à Corano, leget & inueniet nil legatum .i. teſtamento dimiſſum ſibi & ſuis præter plorare,vel quia hoc ſcriptum erat, vel quia cum nil ſcriptum eſſet,id continuo fecit illud ad hæc iubeo,&c. aliud præceptum nimis callidum,quo monet captandos eſſe primum domeſticos. Ordo eſt. Ego iubeo ad .i. vltra ea quæ dicta ſunt illud quod ſequitur,ſi forte mulier doloſa .i. callida vt coniux vel concubina, ve pro vel,ſi libertus.ſ.eius temperet .i. moderetur, gubernet,ſenem delirum .i. male ſanum propter ſenectutem,tu accedas.i.adiungaris illius ſocius laudes ſup. concubinam, & libertum eius, ita vt ſe percipiant te laudatos vt tu abſens lauderis ab illis, & ita mutuas vices geretis. Nam hoc quoque .i. & hoc .i.captare familiares,adiuuat.i.prodeſt,ſed (quis ſibi quiſque primum petit) vincit.i.præſtat,melius eſt longe .i. multo,expugnare.i.ſibi obediens ex ſententia efficere, ipſum caput.i.dominum ipſum,qui caput eſt in ea re,quam agis S. ipſe vecors.i.male cordatus,ſcribet mala carmina,laudato ſup.ea(contra quod Vmbricius apud Iuuen. Librum ſi malus eſt nequeo laudare) ſi erit ſenex ſup. ſcortator.i.ſcortorum,hoc eſt meretricum ſectator libidinoſus caue te roget.i.noli expectare donec te roget : tu facilis .i.obſequioſus cito faciens quod illum velle noris trade vltro .i. non rogatus,potiori.i.ditiori te Penelopem.i.coniugem. ſic.n. vocabatur coniux Vlyſſis. O Tireſia putas ne, quod tam frugi & tam pudica cõiux vt eſt Penelope mea,poterit perduci ad mœchum.ſ.diuitem,quam.i.coniugem meam, proci .i. qui eius matrimonium petierunt,nequiere i.nequiuerũt depellere recto tramite.ſ.fidelitatis,& caſtitatis? Item hoc poterit videri negligenter à poëta poſitum, niſi dicamus, quod veriſimile eſt Vlyſſem prius ſtatum domus, & coniugis ſuæ didiciſſe, vnde dictum eſt præter narrata. Nam aliter qui ſcire poſſet id coniugem feciſſe, qui nondum in patriam redierat? Tire. Ideo,inquit,caſta manſit,enim pro quia,iuuentus.i.turba iuuenum: parca donandi magnum.i.rem magnam,venit ſup.ad eam,nec tantum ſtudioſa Veneris.i.luxuriæ,quantum culinæ,quæ in coquina ſit,ſic hoc modo Penelope eſt tibi frugi.i.vt mulier ad frugem.i.vtilitatem domus ſuæ reſpiciens caſta,& parca,quę ſi guſtarit ſemel de vno ſene .i. muneribus ſenis,partita tecum lucellum .i. dulce lucrum, vnde blande diminutiuo vtitur,ipſa vnum abſterrebitur ſup. à ſene,vt canis nunquam poteſt abſterreri corio vncto .i. pingui ſemel guſtato. Argutiſſime dicit partita tecum, quia ſi viri ad hoc ſemel deſcenderint : nunquam deinceps iuſtum obiicem oppoſuerint, dicturi propter te, & per te feci, tu particeps lucri, &c.

Me ſene quod dicam,factũ eſt. anus improba Thebis
Ex teſtamento ſic eſt elata : cadauer
Vnctum oleo largo nudis humeris tulit hæres :
Scilicet elabi ſi poſſet mortua : credo,
Quod nimium inſtiterat viuenti. cautus adito.
Ne deſis operæ : ne ue immoderatus abundes.
Difficilem, & moroſum offendet garrulus. vltro
Non etiam ſileas, Dauus ſis comicus : atque
Stes capite obſtipo, multum ſimilis metuenti.
Obſequio graſſare : mone, ſi increbuit aura,
Cautus vti velet carum caput : extrahe turba
Oppoſitis humeris. aurem ſubſtringe loquaci.
Importunus amat laudari. donec ohe iam
Ad cœlum manibus ſublatis dixerit, vrge : &
Creſcentem tumidis infla ſermonibus vtrem.
Cum te ſeruitio longo, curaque leuarit :
Et certum vigilans, quartæ ſit patris Vlyſſes
Audieris hæres. ergo nunc Dama ſodalis
Nuſquam eſt? vnde mihi tam fortem,tamq. fidelem?
Sparge ſubinde : & ſi paulum potes, illacrymare. eſt
Gaudia prudentem vultum celare. ſepulchrum
Commiſſum arbitrio ſine ſordibus extrue. funus
Egregie factum laudet vicina. ſi quis
Forte cohæredum ſenior male tuſſiet : huic tu
Dic, ex parte tua ſeu fundi, ſiue domus ſit
Emptor, gaudentem nummo te addicere. ſed me
Imperioſa trahit Proſerpina : viue valeque.

ASC. ME ſene &c.)Aliud præceptum fugiendæ immodeſtiæ in obſequendo. Id,quod dicam,factum eſt me ſene.i.cum eſſem ſenex,dicit Tireſias, quædam anus improba (quantum ad iudicium captatorum) eſt elata.i.è domo ad ſepulchrũ portata Thebis, in mea ciuitate (nam erat Thebanus) ex teſtamento.i.qa hoc præcepit in teſtamento ſuo hæres tulit.i.portauit nudis humeris (aut nudus humeris) cadauer eius vnctum largo oleo .ſ. ſi poſſet elabi .ſ. è manibus captatorum mortua, quod vix potuit viua. Credo dicit Tire. quod hæres captator inſtiterit, aut inſtiterat,nimium .i. inſtantiam nimiam fecerit,viuenti .i. dũ viueret, tu ergo adito quos captatos vis,cautus, ne.i.vt nõ, deſis operæ.i.diligentiæ debitæ,ve pro vel, ne abundes.i.ſuperfluus ſis in opera præſtanda. Garrulus .i. multiloquus, qui garrit vltro .i. non rogatus, offendet virum difficilem,& moroſum .i. cum nimio more, & cura loquentem, & agentem, hoc eſt non ſis garrulus cum taciturno,non ſileas etiam.i.ne ſis penitus mutus, ſis Dauus Comicus .i. qualis inducitur in Comœdijs, hoc eſt aſſentator opportunitatem loquendi capturus, & obſequioſus, atque ſtes capite obſtipo.i.inclinato in terra,quaſi eleuare non audeas, ſimilis multum metuenti. Graſſare .i. obrue diuitem, obſequio .i. ſeruitio,ſi aura.i.ventus auſterus,increbuit .i. frequens factus ſit, mone vti .i. vt, ipſe cautus .i. ſibi cauens, velet .i. cooperiat carum caput. Et ſi eſt oppreſſus, extrahe eum humeris tuis oppoſitis.i.obiectis pro armentibus,turba.i.compreſſura, ſubſtringe.i.paratum nuda, hoc eſt præbe loquaci aurem tuam, hoc eſt auſculta illum ſi ipſe importunus amat laudari, vrge eum ſup. laudationibus,donec dixerit ohe quæ ſaturitatis vox eſt,& hoc manibus eum iam ſublatis.i.ſurſum latis in cœlum,& infla tumidis ſermonibus vtrem creſcentem, id eſt ſenem gaudentem adulationibus. Cum .i. quando ſenex moriens ſupp.leuarit.i.leuauerit .i. deonerauerit longo ſeruitio,& cura ſup. longa,te,& vigilans .i. non ſomnians, audieris certum.i.indubitatum à pronunciante teſtamentum,ſupple hoc quod ſequitur .ſ. Vlyſſes ſit hæres quartæ partis, clama (ſic enim multi legunt,ſed non ſuo ordine verba ponunt, verum, vt paulo mox dicam, placet vt Dama legatur) cum heiulatu, ſcilicet magno, ergo nunc ſodalis, id eſt chariſſimus amicus, cum quo tam dulciter vixi, nuſquam eſt,id eſt deceſſit? Clama nunc ergo ſodalis, ſic prius legi, nec velim vt Bonfinis legere Verum Philologus, quia ſcriptum reperit. Nunc ergo clama ſodalis, &c. Admonitus quantitate poſterioris ſyllabæ, quæ in clama verbo eſt longa, cenſet legendum Dama, & id meo quidem iudicio argutiſſime,vel quod in ſcribendo magna eſt inter cl,& d,ſimilitudo, vel quod Dama aptiſſime ponitur ad exprimendam captatoris demiſſionem, qui viliſſimi hominis nomen, quia ab eo ſcriptus eſt,hæres,celebrat vile enim eſſe nomen oſtẽdit illud. Dama. Tu ne Syri, Damæ, aut Dionyſi filius, audes, &c. Et Perſiana admiratio. Monumento turbinis exit Marcus, Dama, papæ? & quod maxime facit ad rem,in hac Satyra dictum eſt. Vis ne te gum ſpurco Damæ latus?& Sat. vij. Prodis ex iudice Dama Turpis. Ordo igitur eſt. Sparge.i.interſere,ſubinde .i. aliquando, ergo Dama ſodalis.i.ſocius meoſæ tam carus mihi,nuſquam eſt .i.extinctus eſt. Diſplicet Bonfinis,quòd ſodalis vocetur rex conuiuij,quod non fieret ſi ingenium captatorum noris, qui vt beniguos prædicent eos,à quibus vt ſerui habiti ſunt,ſodales fuiſſe iactitant,vnde ſup. acquiram mihi tam fortem, atque fidelem ſup. amicum alium? & ſi potes paulum illacrymare, hoc ſup. eſt co-

lare vultum prodentem gaudia. Extrue ſepulchrum permiſſum aut commiſſum, a defuncto, arbitrio ſupple tuo, ſine ſordibus, id eſt honorifice, & fac vt vicina .i. quilibet vicinorum, laudet funus id eſt pompam funebrem, eſſe factum egregia, id eſt magnifice & ſumptuoſe. Si forte quis, id eſt aliquis, cohærendum, id eſt qui tecum hæredes ſunt conſtituti, tuſſiet male, id eſt nimis cum ſignificatione male, id eſt ægritudinis eius, tu dic huic, ſi ſit emptur eſt parte tua, ſeu fundi, ſeu domus .i. ſi vides quod libenter amat partem tuam, dic inquam te gaudentem, id eſt lubentem addicere ſupple illi nummo .i. modico precio. (Nec enim datum male vertatur, ant.qui quod dari poſſet modico mercabantur, aut nummum .i. arram dabat emptor ſicut & hodie, quam denarium dei vocant, in corroborationem contractus) ſed Proſerpina, regina Inferni, imperioſa .i. cuius imperio Inferis parendum eſt, trahit ſupple me .i. amouet me, ne amplius tecum loquar, ò Vlyſſe, viue & vale.

COEL. RHOD. TV comes ext.) Hic ſciendum eſt, comitem exteriorem videri ab Horat. dictum, à ſiniſtris affectantem Coel. lib. v. c. xxix.

ERGO nunc Dam.) Ordo eſt. Sparge ſubinde, hoc eſt, frequenter dicito. Hæc .ſ. Ergo nunc Dama ſodalis nuſquam eſt. Vnde mihi tam fortem, & tam fidelem habeo. Ald. Bonf. autem tunc clama, ſodales, legendum cenſet, vt ſodales ſit vocandi caſus numero multitudinis.

O LAERTIADE quidquid dicam erit aut non) Poſt non diſtinguendum & a ſequenti verſu noua ſententia incipienda. Badius non attentus ad munus hoc ab Ioue Tireſiæ datum, etenim pro certe exponit, quaſi aduerbium ſit, & non potius coniunctio rationalis, & magnus Apollo non donat diuinare mihi; contra auctoris & ſenſum & mentem. Notum eſt ridiculum hoc Tireſiæ vaticinium apud omneis. [Ergo nunc Dama ſodalis) Omnino dama legendum, vt in libro Aldino habetur. Annotator noſter hoc in loco rurſus oſtendit ſe nullius eſſe iudicij nugatorem cum velit legendum eſſe, clama. Sed quia huic Badius ſatis reſpondit, non continuimus. GLAR.

ARGVMENTVM.

Vita ruſtica eius, qua ſe præcipue delectari ait, paucis interim eo tentum.

SATYRA VI.

HOC erat in votis: modus agri non ita magnus,
Hortus vbi, & tecto vicinus iugis aquæ fons,
Et paulum ſiluæ ſuper his foret. auctius, atque
Di melius fecere. bene eſt. nihil amplius oro
Maia nate: niſi vt propria hæc mihi munera faxis:
Si neque maiorem feci ratione mala rem:
Nec ſum facturus vitio, culpaue minorem.
Si veneror ſtultus nihil horum: O ſi angulus ille
Proximus accedat: qui nunc deformat agellum:
O ſi vrnam argenti fors qua mihi monſtret: vt illi
Theſauro inuento, qui mercenarius agrum
Illum ipſum mercatus arauit diues amico
Hercule: ſi qđ adeſt, gratum iuuat: hac prece te oro
Pingue pecus domino facias, & cetera, præter
Ingenium: vtque ſoles, cuſtos mihi maximus adſit.
Ergo vbi me in monteis, & in arcem ex vrbe remoui.
Quid prius illuſtrem ſatyris, muſaque pedeſtri?
Nec mala me ambitio perdit, nec plumbeus auſter;
Autumnusque grauis, Libitinæ queſtus acerbæ.
Matutine pater, ſeu ſanè libentius audis,
Vnde homines operum primos, vitæque labores
Inſtituunt (ſic dis placitum) tu carminis eſto
Principium. Romæ ſponſorem me rapis: eia
Ne prior officio quiſquam reſpondeat: vrge,
Siue aquilo radit terras: ſeu bruma niualem
Interiore diem gyro trahit: ire neceſſe eſt:
Poſt modo, quod mi obſit clare, certumque locuto.
Luctandum in turba: facienda iniuria tardis.
Quid vis inſane, & quas res agis? improbus vrget
Iratis precibus. tu pulſes omne, quod obſtat.

ASCENSIVS.

HOC erat in votis:) In hac Satyra oſtendit ſe poëta contentum rebus partis, id quòd in prima totius Satyr. faciendum præceperat, docetque commoda ruris, quæ vt plene laudet, affert incommoda vrbis, claudens Sermonem iucundo Apologo. Ordo eſt. Hoc .ſ. q̃ ſequitur, erat in votis .i. in deſiderio meo, videlicet modus .i. menſura agri, non ita, id eſt non valde magnus, vbi, id eſt in quo agro, foret, id eſt eſſet hortus herbiſer, ſcilicet, & fons iugis aquæ .i. perenniter fundens aquam, exiſtens vicinus tecto, & vbi ſuper his, id eſt vltra hæc, foret paulum ſiluæ cæduæ, ſcilicet ad focum inſtruendum. Di fecere, id eſt fecerunt mihi auctius, id eſt abundantius, & melius, quam, ſcilicet optarum: bene, id eſt ſatis eſt ſupple mihi, ò nate, id eſt genite, Maia, id eſt, ò Mercuri Deus mercium, & collator diuitiarum, ego nihil amplius oro, id eſt peto a te, niſi vt faxis, id eſt facias mihi, hæc munera, id eſt hæc dona tua propria, id eſt perpetua, ita quod me viuente ad alium nõ tranſeant. O at autem ſi dignus ſit, quod ſe eſſe ſonuit, dicens. O i o ſupple ſi ego neque feci rem, id eſt poſſeſſionem meam, maiorem, id eſt ſi non auxi eam mala ratione, id eſt iniuſta aliqua via, aut dãdo proximis malum computum, nec ſum facturus rem meam minorem vitio, id eſt per vitium, vt pro vel culpa, id eſt per culpam. Si ego veneror, id eſt honoror, nihil horum, id eſt nullo horum, quæ ſequuntur, ſtultus, id eſt ſtulte cupidus, videlicet ſi non opto ò ſi angulus ille, aut ille, proximus, qui deformat, aut deformat, agellum, id eſt extra normam ponit, cum ſine eo mihi quadratus ſit, accedat, id eſt addatur, & accreſcat agro meo, vocat autem agellum reſpiciens ad cupiditatem auari, cui nihil ſatis magnum videtur. O ſi fors, id eſt fortuna bona, monſtret mihi qua, id eſt quauis via, ſeu ratione vrnam argenti, vt ſupple monſtrauit illi colono videlicet, qui cum ſupple eſſet mercenarius, mercatus illum ipſum agrum, inuento theſauro, id eſt poſtquam theſaurum inuenerat arauit, ſupple illum, exiſtens diues Hercule amico, id eſt fautore, & auxiliatore, & (vt dicit Perſius) dextro, vbi oſtenditur Hercules venerari debemus, vt diuitias conferat, multa hic Perſius, & Iuuenalis ſumpſerunt. Si ergo vtuo contentus meis, & ſi quid gratum, id eſt commodum mihi adeſt, iuuat, id eſt delectet me, vel potius ſi ſup. gratum quod adeſt, iuuat, id eſt delectat me. (Et ita legendum eſt, ſi quod duabus dictionibus) ego oro te ò Maia nate, hac prece, ſi laudabili, & honeſta, vt facias domino .ſ. mihi, pecus pingue, & cetera omnia ſupp. omnia præter ingenium, quod ſubtile, non craſſum deſiderat, vnde Craſſa Minerua dicta, eo quòd obeſo ventre tardi ſunt ingenio. Et adſis mihi maximum cuſtos, vt ſoles, quod Acro declarat fingi forte ſe liberatum à Mercurio, quia per facundiam, cuius Mercurius Deus eſt. Ergo vbi &c. incipit narrare commoda agri ſui, & id in gratiam Mœcenatis, à quo, vt in Epiſtolis fatetur, illum agrum dono ſuſceperat. Ergo quia id, atque plus quàm optaueram obtinui vbi, id eſt poſtquam ego remoui me ex vrbe in mõtes .ſ. Sabinos, & in arcem .i. ſummitatem montis .ſ. aut in tutamen quietis meæ quid illuſtrẽ .i. illuſtre facere debeam prius Satyris .i. quàm Satyras, & pedeſtri .i. familiari, & humili Muſa, qualis eſt Satyra, vt partus dictum eſt q.d. nihil. (Tractum autem eſt à pedibus, quorum conditio infra equitum eſt) nec mala .i. perniucioſa etiam reipublicæ ambitio perdit me, id eſt perdite lui cupidum facit, nec Auſter .i. ventus ille meridionalis, Græcum vocant Romani, plumbeus .ſ. ab effectu, hoc eſt grauans animos more plumbi, nec Autumnus exiſtens grauis quæſtus .i. magnum lucrum, & magna conquiſitio, Libitinæ, id eſt

Deæ quæ ſepulturis præeſt, acerbæ .i. de morte multorum lætæ, ſup. perdit me. (Putatur autem Venus Libitina dici, & Libitinarij ſunt qui vrendorum, aut ſepeliendorum cadauerum curam gerunt) Incipit ergo ſcribere Satyram de rebus præſentibus, hoc eſt ruſticis, dicens. O pater matutine, ſeu ò Iane, ſi ſup. id libentius audis, hoc eſt ſi forte mauis appellari Ianus quam matutinus, & ita innuit eiuſdem eſſe nomen, vnde .i. abs quo Deo, homines inſtituunt .i. incipiunt ſtatuere primos labores operum, & vitæ, ſic enim placitum ſupple eſt Dijs tu eſto principium carminis .i. fine, vt de te primum ſcribam, tu rapis me Romæ .i. quando ſum Romæ, ſpõſorem .i. compellor tempore matutino ſponſor eſſe, eia ò Iane, vrge .i. impellis me, ne quiſquam reſpondeat officio .ſ. amico impendendo, aut officio ſalutandi prior ſup. quam ego, & hoc ſiue Aquilo .i. Boreas ventus frigidiſſimus, radit .i. penetrabiliter perflat terras, ſeu .i. ſiue, bruma .i. tempeſtas, qua dies breuiſſima eſt, trahit interiore gyro .i. breuiore reuolutione, quę in epicyclo quo interior eo breuior eſt, diem .i. Solem, qui diem producit, neceſſe eſt ire, poſtmodo luctandum .i. contendendum eſt mihi in turba, locuto .i. poſtquam locutus ſum clare, & certum .i. manifeſte, ſupple aliquid quod obſit .i. noceat, mi .i. mihi, quia defendendo clientem, facio aduerſarium eius mihi inimicum, qui mihi nociturus eſt, & facienda eſt mihi .i. à me fieri debet ſi volo Romæ viuere, iniuria .i. moleſtia, & offenſo, tardis .i. tarde ingredientibus. Improbus .i. quiuis cerebroſus, vrget .i. impellit, ac pulſat me, iratis precibus .i. imprecans mala, ac maledicens mihi his verbis, ò inſane quid, & quas res vis tibi? pulſes tu omne quod obſtat? Sic enim pulſantes ſe pulſatos quæruntur.

ASC.

AD Mœcenatem, &c.) Dixi in his Sermonibus collocutionē eſſe. inducit ergo Ianum, aut quēuis alium reſpondētem. Ordo eſt. Si tu recurras ad Mœcenatem amicum tuum dulciſſimū, mente memori .i. iam illud agente. (Nam in re delicioſa ſi quis alio animum applicet, nihil voluptatis ceperit, memori ergo mente conſuetudinis, quam cū Mœcenate habuerit, & habiturus ſit) quid ſupp. de illo dices, an ne & ipſum triſte? Reſpondet Poëta. Ego non mentiar .i. verum fatear, huc .ſ. ire ad Mœcenatē, iuuat .i. delectat me & eſt ſupp. mihi melli .i. ad dulcedinem mellis accedens, tam dulce, vt mel, at .i. ſed, ſimul .i. continuo, vt ventum eſt ſup ad Exquilias atras, in quibus dictum eſt communem ſepulturam fuiſſe, & Necromanticam obſeruari, centum aliena negocia ſaliūt .i. inſiliunt mihi per caput & circa latus. Alius ſupp. dicit Roſcius amicus tuus orabat, vt ſupple ad eſſes ſibi cras ante ſecundam, ſup. horam, ad Puteal .i. ad locum illum in Comitio vbi lites agebantur, vel (vt ſcripſit Pub. Victor) ad locum illum in regione vrbis, octaua, illic .n. locat Puteal, & Ianos duos, qui eſſet mercatoribus frequens locus, vt recitat Cœl. lib. vj. cap. xij. quo loco quare Puteal dicitur ita diffinit. Comperio in Comitio in gradibus ipſis ad lęuam curiæ fuiſſe Actij Nauij ſtatuam, capite velato, quo in loco is cotem nouacula diſciderit. Qui locus, inquit Dionyſius, vocaī à Romanis puteus, vbi ara eſt ſubterranea. Cicero autem in Diuin. Cotem, inquit, & illam nouaculam defoſſam in Comitio, ſupraq. impoſitum Puteal accepimus. Eſt vero Puteal ſicuti apud iureconſultum obſeruabimus Pomponiū Digeſtis de actio. emption. & vendino. quo puteri operiuntur, hoc eſt veluti vmbella quædam, aut petaſus, qualem Pyramidibus impoſitū Plinius ſcribit, hæc, & plura ille ibidem, Addit, Inuenio in Græcorum theſauris fuiſſe in Attica iuridicendo ſtationem, ſiue iudiciale forum quod diceretur ἀφρέατι .i. in puteo. Addit, celonium dici organum, quo aqua è puteo hauritur, factum in formam ciconiæ, vnde & ciconiam quidā latine vocant (vt Flandrici) organū quo onera è nauibus extrahuntur, ſed finem facio. Alius ſup. dicit, O Quinte Horati .ſ. ſcribæ atque nouatæ .i. debitorum nouatores, orabāt de re communi, & magna .i. propter magnam vtilitatem vobis communem, vt ſup. meminiſſe reuerti hodie, ac Puteal .ſ. Sic Bonfinius, leg. ., qui cenſet, & copulam addendam, ſed non video ei locum aptum. Dure enim ſonet. De re communi, & ſcribæ magna. durius De re communi ſcribæ, & magna niſi legamus De re communi, & magna ſcribæ, atque nouatæ, quod placet, niſi quis malit dicere magna eſſe aduerbium, vt ſit. Scribæ atque nouatæ orabant magna .i. magnopere, de re cōmuni &c. Alij legunt. Atque noua te. Alius ſup. dicit. O Quinte Horati, cura .i. procura, adhibe diligentiam, vt ſup. Mœcenas imprimat his tabellis ſigna. (Erat ergo Mœcenas Auguſto, quod is quem cancellarium vocant, regi Franciæ, habuiſſe autem dicitur pro ſigno effigiem ranæ, vnde dictum eſt ranam Mœcenatis fuiſſe multis timoris, cum tamen rana nihil ſit timidius) ſi ſup. tu dixeris, ego experiar .i. ego videbo an potero facere, ipſe addit, Horati tu potes ſi vis & inſtat .i. inſtantius vrget me, cum tamen non impedierim, Nam ſeptimus annus ſuggerit .i. ſuccedit, aut (vt alij leguot) fugerit .i. tranſierit, iam propior octauo ſup. anno, ex quo .i. poſtquā, Mœcenas cœpit me habere in numero ſuorum ſup. amicorum, & familiarium, duntaxat .i. ſolummodo, ad hoc quem .i. vt haberet quam ipſe faciens iter, tolleret .i. auehere ſecum, in rheda .i. curru, & cui vellet concredere nugas .i. res nihil agentes, hoc genus, pro huius generis (ſicut id genus, pro eius generis) Quota eſt hora, Gallina Thrax .i. ex Thracia, eſt ipſe par .i. datus congladiator. Syro, alteri gladiatori? hoc

* Poſt nomen ſcribæ & copulam ad dit Bonf.

* Nouata

*Fortunæ filium de Hor. intelligēdū reor, non de Mœcenate, vt vult Lādinus quòd maxime abſurdū eſſet et incongruū. Bonfinus.

Ad Mœcenatem memori ſi mente recurras.
Hoc iuuat: & melli eſt: non mentiar. at ſimul atras
Ventum eſt Aeſquilias: aliena negocia centum
Per caput, & circa ſallunt latus. ante ſecundam
Roſcius orabat ſibi adeſſe ad puteal cras.
De re communi * ſcribæ magna, atque * noua te
Orabant hodie meminiſſe Quinte reuerti.
Imprimat his cura Mœcenas ſigna tabellis.
Dixeris experiar: ſi vis, potes, addit: inſtat.
Septimus octauo propior iam fugerit annus.
Ex quo Mœcenas me cœpit habere ſuorum
In numero: duntaxat ad hoc, quem tollere rheda
Vellet, iter faciens: & cui concredere nugas
Hoc gen⁹. hora quota eſt? Thrax eſt Gallina Syro par?
Matutina parum cautos iam frigora mordent
Et quæ timoſa bene deponuntur in aure.
Per totum hoc tempus ſubiectior in diem, & horam
Inuidiæ: noſter ludos ſpectauerat vna:
Luſerat in campo, * fortunæ filius omnes.
Frigidus à roſtris manat per compita rumor.
Quicunque obuius eſt, me conſulit: ò bone (nam te
Scire, deos quoniam propius contingis: oportet)
Nunquid de Dacis audiſti? nil equidem. vt tu
Semper eris deriſor ad omneis. di exagitent me:
Si quidquam. quid? militibus promiſſa, Triquetra
Prædia Cæſar, an eſt Itala tellure daturus?
Iurantem me ſcire nihil, mirantur, vt vnum
Scilicet egregij mortalem, altique ſilenti.
Perditur hæc inter miſere lux, non ſine votis.
Orus, quando ego te aſpiciam? quandoque licebit,
Nunc veterum libris, nunc ſomno, & inertibus horis
Ducere ſolicitæ iucunda obliuia vitæ?
O quando faba Pythagoræ cognata, ſimulque
Vincta ſatis pingui ponentur oluſcula lardo?
O noctes, cœnæque deum: quibus ipſe, meique
Ante larem proprium veſcor: vernaſque procaces
Paſco libatis dapibus, prout cuique libido eſt.
Siccat inæqualeis calices conuiua, ſolutus
Legibus inſanis: ſeu quis capit acria fortis
Pocula: ſeu modicis humeſcit lætius. ergo
Sermo oritur, non de villis, domibus ue alienis:
Nec male nec ne Lepos ſaltet: ſed quòd magis ad nos
Pertinet: & neſcire malum eſt, agitamus. vtrum ne
Diuitijs homines, an ſint virtute beati:
Quid ue ad amicitias, vſus, rectum ne trahat nos:
Et quæ ſit natura boni: ſummumque quid eius.
Ceruius hæc inter vicinus garrit anileis
Ex re fabellas: nam ſi quis laudat Arelli
Solicitas ignarus opes: ſic incipit. Olim

Ruſticus vrbanum morem mus paupere fertur
Accepiſſe cauo, veterem vetus hoſpes amicum,
Aſper, & attentus quæſitis. vt tamen arctum
Solueret hoſpitijs animum: quid multa? neque illi
Sepoſiti ciceris, nec longæ indidit auenæ:
Aridum, & ore ferens acinum, ſemeſaque lardi
Fruſtra dedit, cui cupiens varia faſtidia cœna
Vincere, tangentis mala ſingula dente ſuperbo:
Cum pater ipſe domus palea porrectus in horna
Eſſet ardor, loliumque, dapis meliora relinquens.
Tandem vrbanus ad hūc, quid te iuuat, inquit, amice
Prærupti nemoris patientem viuere dorſo?
a Vis tu homines, vrbemque feris præponere ſiluis?
Carpe viam (mihi crede) comes: terreſtria quando
Mortaleis animas viuunt ſortita: neque vlla eſt,
Aut magno, paruo leti fuga. quo bone circa
Dum licet, in rebus iocundis viue beatus:
Viue memor, quàm ſis æui breuis. hæc vbi dicta
Agreſtem pepulere: domo leuis exilit. inde
Ambo propoſitum peragunt iter, vrbis auentes
Mœnia nocturni ſubrepere: iamque tenebat
Nox medium cœli ſpatium: cum ponit vterque
In locuplete domo veſtigia: rubro vbi cocco
Tincta ſuper lectos canderet veſtis eburnos:
Multaque de magna ſupereſſent fercula cœna:
Quæ procul extructis inerant heſterna caniſtris.
Ergo vbi purpurea porrectum in veſte locauit
Agreſtem: veluti ſuccinctus curſitat hoſpes:
Continuatque dapes: nec non vernaliter ipſis
Fungitur officijs, prælabens omne, quod affert.
Ille cubans gaudet mutata ſorte: bonisque
Rebus agit lætum conuiuam: cum ſubito ingens
Valuarum ſtrepitus lectis excuſſit vtrunque.
Currere per totum pauidi conclaue: magiſque
Exanimes trepidare: ſimul domus alta Moloſſis
Perſonuit canibus. tum ruſticus, haud mihi vita
Eſt opus hac, ait: & valeas. me ſilua, cauuſque
Tutus ab inſidijs tenui ſolabitur eruo.

a Vis'.i. vis ne re-ponendō affirmat: Bonſinii.

hoc eſt quod par gladiatorum exponetur hodie in harena? nō ne Thrax, & Syrus? frigora matutina mordent.i.lædūt parum cautos .i. extremitates rotarū, hoc eſt parum gelauit hac nocte, aut ſi legas cautos, ſenſus erit. Frigora matutina lædunt cautos parum .i. improuiſos, & non veſtitos contra frigus. Et ſup. alia eiuſmodi, quæ deponūtur.i.cuſtodienda dantur, bene .i. ſine periculo, in aure rimoſa .i. nihil ſecreti continenti, hoc eſt quæ omnibus palam eſſe poſſunt. Ego ſum ſubiectior.i. aliquantulum ſubiectus inuidiæ, in diem, & in horam, per totum hoc tempus. (Et ita non erit contra elegantiam quàm Valla prætendit, qui vult cum dictione incrementum importante pluraliter loquendum eſſe, vt in dies, & in horas ſubiectior fio. Si tamen eam Poëta non attendiſſe patetur, ordo erit. Ego ſup. factus ſum ſubiectior inuidię in diem & in horam, per hoc totum tempus) ſi ſupple noſter patronus Mœcenas, ſpectauerat vna, id eſt pariter ludos, aut luſerat in campo. omnes ſupple dicunt de me, hic ſupple eſt fortunæ filius. Aduerte, quòd quia modeſtior videretur ſermo, ſi diceret ſe ſpectaſſe vna cum Mœcenate, quàm Męcenatem ſecum poſſet talis eſſe ordo. Omnes ſupple dicunt noſter filius fortunæ .ſ. Horatius, ſpectauerat his diebus.ſ. ludos, & luſerat vos, id eſt pariter ſupple cum Męcenate, in campo.ſ. Martio. Si ſupple frigidus rumor, id eſt qui concutit pectora hominum frigore, id eſt timore .ſ. de tumultuario bello manat.i.diuulgatur per compita (forte ſenſus eſſe poſſet: Rumor frigidus .i. mihi nociuus, manat de me per Compita, ſe prior placet) quicunque eſt obuius mihi, conſulit.i.conſilium petit à me dicēs. O bone Horati, nunquid.i.non ne aliquid, audiſti de Dacis .i. illis populis bellicoſis. (Nam oportet te ſcire, quoniam contingis propius Deos .ſ. Auguſtum, & Mœcenatem, in quorum comitatu ſæpe videris) Reſpondet Horatius. Equidem.i.ego quidem, nil ſup. audiui, vt tu. Et conſultor ait. Eris tu ſemper deriſor ad omnes ſup. indifferenter? Horatij. Dij exagitent.i.eijciant me extra omnem locum, & perſequantur me, ſi quidquam ſup. ſcio. Et conſultor. Quid ſup. de illo ſentis? Triquetra .i. Sicilia eſt ipſa promiſſa militibus? an Cæſar.ſ. Auguſtus, daturus eſt militibus prædia in tellure Itala.i.Italica? quomodo Cremonenſium, & quorundam Mantuanorum agri dati erant. Ipſi mirantur me iurantem.i.quando ego iuro me nihil ſcire, & mirantur, aut dicunt me vnum mortalem.i.eſſe egregij, & alti.i.profunde, ſilenti .i. ſilentij. Lux .i. dies, aut vita perditur mihi miſero inter hæc .i. dum reſpondeo talia percunctantibus, perditur dico, non ſine votis.i.optationibus huiuſmodi. O rus ſupp. meum, quando aſpiciam ego te, que, pro &, quando licebit ducere iucunda obliuia ſollicitæ vitæ, nunc .i. aliquando libris veterum ſupple auctorum legendis, nunc ſomno, & pro.i.horis inertibus.i. ſine arte prætereuntibus, quia ſomnus eſt mortis imago. O quando faba cognata Pythagoræ.i.à qua Pythagoras abſtinuit, eo q putaret in ea ſpeciem ſanguinis eſſe, & in ſanguine forte animam parentis, vnde cognatam vocat Poëta Satyrice ridens, que, pro &, quando holuſcula ſatis vncta, ponentur.i. apponentur mihi in rure cum pingui lardo? O noctes, & ò cœnæ Deum .i. Deorum, hoc eſt tranquillæ ſine vitijs, & carnibus mentium, quibus, ſupple cœnis ego veſcor, & mei veſcantur ante proprium Larē, & paſco.i.nutrio, Vernas procaces.i. ſeruos fallaces, dapibus libatis.i.prægustatis à me. Conuiua ſiccat.i. ebibit, inæqualis .i. inæquales calices, hoc eſt diuerſæ magnitudinis pocula prout cuique libido eſt, aut parum, ſcilicet aut multum bibere, exiſtens ſolutus legibus inſanis, id eſt verendis, ſicut Perſius inſanum magiſtrum vocat ſeu .i. ſiue, quis fortis.i. habens cerebrū forte contra vini impetum, capit pocula acria.i.acris vini, ſeu ipſe humeſcit, id eſt irrigatur lætius.i.libentius, modicis ſupple poculis .i. vini leuioris. Ergo quia læte, & libere, & ſine inuidia viuimus, ſermo oritur nobis, aut villis .i. poſſeſſionibus & agreſtis habitationibus alienis. Nec ſup. agitamus, num .i. nunquid: Lepos, ſaltator ille notiſſimus ſaltet male, nec ne .i. an nō ſup. male, hoc eſt bene, ſed nos agitamus .i. diſquirimus, id ſup. quod magis pertinet ad nos. (Si vis latine loqui, non dices pertinet, aut attinet mihi, ſed vt hic, ad me) & ſupp. quod malum eſt neſcire, videlicet vtrum homines ſint beati diuitijs ne, an virtute, ve, pro vel, quid trahat nos ad amicitias, ne .i. an, vſus.i.familiaritas, & conſuetudo conueniēdo, ne, pro an, rectū.i.iuſtitia, & virtus, & quæ .i. qualis ſit natura boni, & quid ſit ſummum eius.ſ.boni, hoc eſt quod eſt ſummum bonū, & in quo conſiſtat. [Gerrius hæc inter &c.) quia inter ruſticos ſe vitā agere dixit, ne ineptius ille philoſophatus arguatur, dicit vicinum ſuum interſeruiſſe Apologū Aeſopi, qui & notus, & in texto facere expreſſus eſt. Ordo autem eſt. Gerrius vicinus noſter, garrit .i. garruloſe explanat inter hæc philoſophica noſtra, fabellas.i.Apologos, aniles.i.quales anus, hoc eſt vetulæ garrire ſolent, ſed ex re.i.ex vtilitate, & ad propoſitum pertinentes. Nam ſi quis ignarus.i. ignorans q miſerum ſit magnas habere opes, quia (vt dicit Iuuen.) Miſera eſt magni cuſtodia cenſus, laudat opes ſollicitas.i.rum ſollicitudine cuſtodiendas, Arelli, illius diuitis, ipſe ſup. Gerrius, incipit ſic fabellam ſuam. Mus ruſticus.i.ruri degens, fertur accepiſſe olim.i.tēpore præterito cauo.i. loco cauato ſubterraneo videlicet paupere .i. paucis operibus ornato, murem vrbanum.i.in vrbe habitare ſolitum, mus dico ruſticus, exiſtens vetus hoſpes, accepit murem vrbanum veterem amicum ſuum, exiſtens præterea aſper.i.rigidus, & inēptus, aut attentus, quæſitis ſup. rebus, ita tamen vt ſolueret .i. relaxaret, hoſpitijs.i.iure hoſpitalitatis, animum arctum .i. ſtrictum, & ſollicitum quid multa ſup. dicam? ille.ſ.mus ruſticus, neque inuidit .i. pepercit, ſepoſiti .ſ. particulis ciceris, illius leguminis, nec lōgæ auenæ, quæ vilior eſt, & minus recolligitur, vt veroſimile ſit murem collegiſſe, & ipſe ferens .i. afferens ore, dedit acinū .i. granum vuæ, aut alterius fructus condenſæ naſcentis, aridum .i.areſactum ad conſeruationem, que, pro &, fruſtra.i.fragmenta, lardi.i.carnis porcinæ ſalſæ, ſemeſa, id eſt ſemicomeſta, cupiens vincere.i.auferre varia cœna.i.per varietatem ferculorum, faſtidia.i.nauſeam.ſ.muris vrbani, tangentis ſingula .ſ. appoſita, male .i.inepte, & indecenter, dente ſuperbo. Cum.i.quando, ipſe .ſ. ruſticus pater domus, porrectus.i.diſcumbens, in palea horna .i. ſtramento illius, anni relinquens meliora.i.meliores partes da-

pis .i. epuli ſui, eſſet .i. comederet, ador, quoddã genus farris, q̃s pro &, lolium, granum vile, de quo Virg. Infelix lolium, & ſteriles dominantur auenæ. Vrbanus .ſ. mus, inquit, tandem ad hunc .ſ. ruſticum, ò amice quid iuuat .i. delectat te, patientem .i. paccũ, & egenum, viuere in dorſo nemoris prærupti .i. rupe cuiuſdam nemoris .i. loci ſolitarij, quo nemo accedit? Si tu pſ. vis (Bonfinius legit Vin' tu .i. vis ne tu, ſed magnopere placet) præponere feris ſiluis homines, & vrbem, crede mihi carpe .i. arripe viam, exiſtens comes mihi, crede inquam mihi, quando .i. quandoquidem terreſtria .i. terea genita, viuunt ſortita mortales animas (hæc Epicureorum ſententia digna muribus, quorum animæ nimirum mortales ſunt) neque vlla fuga leti .i. mortis, eſt aut magno, aut paruo, quocirca .i. quapropter, ò bone .ſ. amice, viue beatus .i. indulgens tibi lautus, & ſplendidus in rebus iucundis dum .i. donec, aut tantiſper dum licet, & viue memor, quam .i. quantum, breuis æui .i. vitæ ſis, hanc ſententiam dat Perſius deſidiæ, & luxuriæ, & ſi quis catholicus tibi daret, diceret, viue bene .i. ſancte, & honeſte, memor quam ſis breuis æui. Bonf. legit. Quo bone circa, & ita Aldus impreſſit, placetq. quia ſequitur beatus, nõ enim recte dixerit viue bene beatus, niſi ſit bene .i. multum beatus, ſed ſic non adeo disiunxerit Poeta hæc ſup. verba, vbi .i. poſtquam dicta ſunt, pepulere .i. compulerunt a loco ſuo, & paſtimonia, agreſtem ſup. murem, ipſe leuis .i. aut inconſtans, aut potius geſtiens, & exultans ſpe melioris vitæ, exilit a cauo ſuo, inde ambo pergunt iter propoſitum, & ipſi auentes .i. cupientes mœnia vrbis, ſurrepere .i. ſurrepebant, ea nocturni .i. tempore nocturno, & nox tenebat iam medium ſpatium cœli, cum vterque ponit ve ſtigia in domo locuplete, vbi .i. in qua domo, veſtis tincta rubro cocco canderet .i. reſplenderet ſuper lectos eburnos .i. ex ebore factos, & vbi multa ſupereſſent de magna cœna, quæ inerant heſterna procul .i. longe eminentia, ita vt muribus acceſſus pateat canistris .ſ. in ſportulis ad hoc extructis, ergo vbi .i. poſtquam hoſpes .ſ. vrbanus, qui illic hoſpes .i. receptor erat locauit agreſtem ſup. murem in purpurea veſte, ipſe curſitat veluti .i. tanquam, eſſet ſe ſuccinctus .i. expeditus ad ſeruiendum, & continuat dapes, nec non .i. etiam fungitur ipſis officijs .ſ. miniſtrandi, vernaliter .i. quomodo vernæ .i. ſerui miniſtrantes ſolent, prælambens omne quod affert. Ille .ſ. agreſtis mus cubans .i. diſcumbens gaudet ſorte .i. conditione mutata in melius .ſ. & agit lætum conuiuam in bonis rebus, cum .i. quando, ingens ſtrepitus valuarum excuſſit ſubito vtrunque ex lectis .ſ. diſcubitorijs, quia ſedebant in tricliniо diuitis. (Ad notandum autem, quòd extremum gaudij luctus occupat, iuncq. mala plurima obueniunt cum minime veremur, quia cum dixerint pax, & ſecuritas, &c.) currere ſup. cœperunt, vel currere .i. currebant pauidi per totum conclaue .i. triclinium, & ipſi exanimes .i. timore ferè mortui, magis trepidare .i. trepidabant, ſimul .i. pariter, alta domus perſonuit .i. per totum ſonuit, canibus Moloſſis .i. Epiroticis optimis ad venandum. Tunc .i. deinde, poſtquam abeunte Promo cõuenerunt, ruſticus .ſ. mus ait, haud .i. non opus eſt mihi hac vita, & valeas ſilua, & nemus tutum me, cauernula, in qua vino tutus ab inſidijs, ſolabitur me tenui .i. modico, eruo .i. illo legumine de genere ipſorum.

MATTH. BONF.

Cœna'que deum θεῶν τροφὴ .i. cibus deorum, de prælautis epulis dicebatur, propterea quod Homerus fingit deos nectare atque ambroſia victitare, nec ob id vnquam ſeneſcere Doct.

COEL. RHOD.

Cœna'que deum) Cœnas deorum in hoc loco, quæ citra omnem ſunt ſollicitudinem intelligo. Cœl. lib. xv.

GLAREANVS.

SI veneror ſtultus nihil horum) Veneror pro honoror exponit Badius, non recte meo iudicio, honorã tolerabilius eſſet. Sed quidam ſuſpicantur legendum, vetor, non veneror, idq. etiã placuit Doct. Denormat autem, verſu ſequenti, & Acron, & Porphyrion legunt, quod item placet. (Matutine pater, ſeu Iane libentius audis) Pudet me legere quæ hoc loco narrat Acron, adeo ineptit. Et ſeptimo deinde verſu. Interiore diem gyro, exponendum, breuiore ſupra horizonta, vel ſupra terram circulo. Badius de epicyclo intellexit, quaſi ſol etiam epicyclum habeat, Acronis commentarius hoc loco quid dicat vix intelligitur. (De re communi ſcr. & magna) Recte Badius hunc verſum reſtituit. De re communi, & magna ſcribæ atque nouatæ. Somniauit hoc quoque annotator noſter ſed aſſequitur, vt ſolet, & recte reprehenditur a Badio. Quidam pro, nouatæ, legunt noua te, per duas dictiones, & placet lectio. (Ad puteal cras) Porphyrion in Epiſtolam viceſimam libri primi. Puteal, ait, Libonis, ſedes prætoris ſunt prope arcum Fabianum, dictum quòd a Libone illic primum tribunal, & ſubſellia collocata ſint. Dionyſius lib. tertio, ſub finem, vbi de Neuio Actio (ita enim ipſe nominat) eius columnam ante curiam prope ſacrum templum fuiſſe ſcribit, parumq. ab eo diſtantem aram cui cos ipſa, & nouacula inſculpta ſint. Locum autem a Romanis Puteum vocari, meminit, & Cic. de Diuin. Sed de his ſatis. (Noſter ludos ſpectauerat) Hic noſter annotator Landinum irridet, quod coniunxerit, noſter filius fortunæ, nec tamen ipſe explicat ſeorſum. Acronis enim verba hic non ſatis faciunt lectori. Sed hoc vult dicere poëta. Quoties Mæcenas vel ludos ſpectauerat, vel vna luſerat, omnes ſtatim dicebant me fortunæ filium, neſcientes Mæcenatem me non vtiniſi ad ludicra, non ad ſeria. Atque hic ſenſus etiam placuit Doct. Badius non multum abeſt à ſcopo, ſed illic non permanſit. (Simul domus alta moloſſis) Simul pro, ſtatim vt, more huius poëtæ, & multorum aliorum auctorum accipitur. Badius exponit pro pariter. Moloſſis autem Epiroticis canibus recte idem exponit, quod Acron malo pro Creticis extulit.

ASCENSIVS.

IAndudum auſculto) Loquitur Dauus ſeruus, qui in Comœdijs petulãs, & malus ſere inducitur. Carpit aũt dominum ſuum tempore Saturnaliorum. Sunt autem Saturnalia feſta Saturno cõſecrata, quę in Decembri celebrabantur magna comeſſandi, & compotandi licentia, ſummaq. libertate, ita vt ſeruis liceret cum dominus diſcumbere, liberéque in eos quæ vellent dicere. In qua re videntur reſpexiſſe ad ſidus, & ad regem. Ad ſidus quidem, quia frigidum eſt, & ſub frigore ea feſta colebant, ad regem, quia eo regnante aurea erant ſecula, omniaque ſponte naſcebantur, & iuxta legem naturæ viuebant, qua nemo ſeruus habebatur. ita Indulgenter cum libertate quadam etiam ſeruis conceſſa tranſigebantur. Iandudum eſt quaſi iam, & dudum .i. paulò ante, notat enim modicum, & id continuatum tempus, fereque verbum præſentis temporis ef flagitat, ſicut hic. Eſt ergo ordo, vt per Dialogum loquãtur dominus, & ſeruus, ſic. Ego ſeruus auſculto iandudum .i. iam a pauco tẽpore ex quo .ſ. ſedata eſt fames epulis, & ego cupiens dicere tibi domino meo pauca, reformido .i. retrahor p formidinem. Horat. Dauus ne .i. tune qui ſeruus villiſſimus es, auſcultas vt loquaris dño tuo? Reſpondet Dauus. Ita ego, Dauus, exiſtens mancipiũ amicum .i. ſeruus fidelis, & amicus domino, & frugi .i. ad frugem, & vtili

ARGVMENTVM.

Inducitur ſeruus, qui data per Saturnalia libertate, ſto machabatur in herum, quod ex re nata, aliud dicat, aliud faciat.

SATYRA VII.

IAndudum auſculto: & cupiens tibi dicere ſeruus
Pauca, reformido * Dauus ne: ita Dauus, * amicum,
Mancipium domino, & frugi, quod ſit ſatis, hoc eſt,
Vt vitale * putes. age, libertate Decembri,
(Quando ita maiores voluerunt) vtere: narra.
Pars hominum vitijs gaudet conſtanter; & vrget
Propoſitum: pars multa natat, modo recta capeſſens,
Interdum prauis obnoxia. ſæpe notatus
Cum tribus anellis, modo leua Priſcus inani
Vixit inæqualis: clauum vt mutaret in horas:
Aedibus ex magnis ſubito ſe conderet vnde

tatem domini reſpiciens, quod ſit ſatis .i. non nimis, hoc eſt vt putes vitale. ſ. mancipium. i. me diu victurum, hęc autem ex petulantia ſerui dicit, nam Daui, qui more multorum aliorũ ſeruorum à patria nomẽ traxerunt, vt Syri, Getæ, Afri, à patria petulantiam ſermonis habent, vt Dauus Terentianus, qa ergo vulgo dicebatur tunc, ſicut, & nunc multum bonos ac prudentes non eſſe vitales. i. nõ diu viuere, dicit ſe eſſe mancipium amicum, & frugi, quod ſatis eſt, hoc eſt ita vt putetur poſſe diu viuere, quod non fieret, ſi valde frugi, aut amicum eſſet, hunc locum ſic ſemper intellexi, ſed quia Bõſinis ignotum putauit latius explicui. Cum audiſſet Horatius iam libere loquentem, in mentem venit, qa Saturnalia eſſent, vnde ſubdit. Age vtere libertate Decembri, id eſt Saturnaliorum, ſeu Saturnalium (nam vtroque modo declinatur) quando. i. quandoquidem, maiores voluerũt ita, narra. i. dic, quod vis, hoc autem dicit quaſi putet eum fabulam velle narrare. Incipit autem Dauus dicens. Pars hominum gaudet conſtanter. i. perſeuetanter vitijs, & vrget. i. premit inſtãter, propoſitum ſup. ſuum multa pars natat. i. fluitat incerta, modo. i. aliquando, capeſſens. i. capere nitens, recta & iuſta ſunt & obnoxia interdum prauis. i. vitijs. Priſcus notatus eſt ſæpe cũ trib. annellis. i. paruis annulis. & modo. i. aliqñ, læua. i. ſiniſtra manu in qua annuli ferri ſolent inani. i. ſine anellis. Vixit ergo inæqualis .i. ita diſſimilis ſui, vt mutaret clauum. i. contum, & gubernaculum vitæ ſuę, in horas. i. per ſingulas horas & ſup. vt egreſſus ex magnis domibus, condoret .i. abſcondere ſe ſubito, in ſupp. tugurio, Ganea, aut alio loco, vnde libertinus. i. homo libertinæ conditionis, mundior ſupp. q̃ ceteri, aut aliquantulum mundus, vix exiret honeſte, & vt ſup. ipſe mallet iã .i. aliquando, viuere Romæ mœchus. i. vbi adulterijs operã daret, cum id videatur Romæ impune licere, & vt mallet iam viuere Athenis doctus. i. vbi doctrinis inſudaret, exiſtens natus Vertumnis. i. dijs, qui bene vertẽdis rebus præſunt, iniqs. i. ſibi non fauẽtibus, quotquot, id eſt quicunque ſunt quia quidqd inceperat non bene vertebatur eo quo non finierat. hoc ergo exemplum eſt ſecundi membri prius poſiti .i. de ortaotibus, ac incerte fluitantibus. Subdit exẽplum primi de ijs. ſ. qui vitijs cõſtanter gaudent, dicens, Volanerius ſcurra. i. ſcurriliter vidẽs, poſtquam chiragra. i. cõtractio manuum, iuſta. i. illi debita con

*Miluius Paraſiti nomen.

Mundior exiret vix libertinus honeſte.
Iam mœchus Romæ, iam mallet doctus Athenis
Viuere, Vertumnis, quotquot ſunt, natus iniquis.
Scurra Volanerius, poſtquam illi iuſta chiragra
Contulit articulos: qui pro ſe tolleret, atque
Mitteret in pyrgum talos, mercede diurna
Conductum pauit. quanto conſtantior idem
In vitijs: tanto leuius miſer, ac prior ille
Qui iam contento, iam laxo fune laborat.
Non dices hodie, quorſum hæc tam putida tendant
Furcifer? ad te inquam. quo pacto peſſime? laudas
Fortunam, & mores antiquæ plebis: & idem
Si quis ad illa deus ſubito te agat: vſque recuſes:
Aut quia non ſentis, quod clamas, rectius eſſe:
Aut quia non firmus rectum defendis: & hæres.
Nequidquam cœno cubiens euellere plantam.
Romæ rus optas: abſentem ruſticus vrbem
Tollis ad aſtra leuis. ſi nuſquam es forte vocatus
Ad cœnam; laudas ſecurum olus. ac velut vſquam
Vinctus eas; ita te felicem dicis; amaſque:
Quod nuſquam tibi ſit potandum. iuſſerit ad ſe
Mœcenas ſerum ſub lumina prima venire
Conuiuam: nemon' oleum feret ocyus? ecquis
Audit? cum magno blateras clamore: fugiſque.
* Miluius, & ſcurræ tibi non referenda precati
Diſcedunt. etenim fateor, me dixerit ille
Duci ventre leuem: naſum nidore ſupino
Imbecillus, iners, ſim quid vis, adde popino.
Tu cum ſis, quod ego, & fortaſſis nequior: vltro
Inſectere velut melior? verbiſque decoris
Obuoluas vitium? quid ſi me ſtultior ipſo
Quingentis empto drachmis deprenderis? aufer
Me vultu terrere: manum, ſtomachumque teneto:
Dum, quæ Criſpini docuit me ianitor, edo.
Te coniux aliena capit. meretricula Dauum.
Peccat vter noſtrum cruce dignius? acris vbi me
Natura incendit: ſub clara nuda lucerna
Quæcunque excepit turgentis verbera caudæ,
Clunibus aut agitauit equum laſciua ſupinum:
Dimittit neque famoſum, neque ſollicitum, ne
Ditior, aut formæ melioris meiat eodem.
Tu cum proiectis inſignibus, annulo equeſtri,
Romanoque habitu, prodis ex iudice Dama
Turpis, odoratum caput obſcurante lacerna:
Non es quod ſimulas: metuens induceris, atque
Altercante libidinibus tremis oſſa pauore.
Quid refert vti virgis? ferroque necari?
Auctoratus eas, an turpi clauſus in arca,
Quo te demiſit peccati conſcia herilis
Contractum: genibus tangas caput? eſt ne marito
Matronæ peccantis in ambos iuſta poteſtas?
In corruptorem vel iuſtior? illa tamen ſe
Non habitu, mutat ue loco: peccat ue ſuperne,
Cum te formidet mulier: neque credat amanti.
Ibis ſub furcam prudens: dominoque furenti,
Committes rem omnes, & vitam, & cũ corpore famã.
Euaſti. credo metues: doctuſque cauebis.
Quæres, quando iterum paueas: iterumque perire
Poſſis. ô toties ſeruus. quæ bellua ruptis,
Cum ſemel effugit. reddit ſe praua catenis?

tudit .i. cõfregit illi articulos .i. iuncturas digitorum, pauit diurna mercede ſup. miniſtrum qui tolleret pro ſe .i. afferret lucrũ, a. que mitteret talos. i. taxillos, in pyrgum .i. (ſm Beroaldum) nõ in tabulam luſoriam, quam alij taſſo fritillium, alij alueum ſeu alueolum vocant, ſed in vaſculum quo coniecti tali, agitatique poſtea emittebantur ab eis, qui manu fraudem agere: uetabantur. quanto idem ſupple ſcurra fuit conſtantior in vitijs, tanto ſup. fuit leuius .i. minus, aut tolerabilius miſer. ille eſt acrior. i. vehementior in miſeria, aut lege ille eſt acrius ſupp. miſer, qui laborat. i. fatigatur, iã .i. aliquando, fune contento .i. arcto, & conſtricto. à tõineoe potius q̃ à contentor. (Landinus tamen à contentione deducit) & iam .i. aliquanto, fune laxo, hoc eſt tenetur vinculis ſtultitiæ. ac vitiorum nunc arctis, nunc laxis. Hæc ſententia poteſt dici à Dauo dicta, & ita. quia quales ſunt loquentes, tales ſunt ferè ſermonea eorum, non approbanda, niſi intelligatur quomodo Apocalyp. tertio frigidus tepido præfertur. vbi ſic dicitur, Scio opera tua, quia neque frigidus es, neq; calidus, vtinam frigidus eſſes, aut calidus. ſed quia tepidus es, & nec frigidus, nec callidus incipiam te euomere ex ore meo, &c. Calidus in ſtatu gratiæ eſt, frigidus ſcit ſe in crimine eſſe, tepidus ſpem virtutis habens, confidit ſibi, & ita eſt in peiori ſtatu, q̃ qui fatetur peccatum ſuum. (Non dices &c.) Verba Horatij, O furcifer Daue non dices hodie, quorſum. i. in quem hæc tam putida verba tua tendant? Furcifer eſt ſeruus fugitiuus, q in fuga deprehenſus, ob quod furcam, ſeu crucem meruit in cõtumeliam ſuam furcam fert aut notam. Reſpondet Dauus. ad te inquam ſupple tendunt. Quærit Horat. O peſſime quo pacto ſup. tendunt ad me? Reſpondet Dauus, q.d. Tu inconſtans es, quia laudas fortunam, & mores antiquæ plebis) iuxta quod Ouid. Laudamus veteres, ſed noſtris vtimur annis) & tu idẽ ſi quis Deus agat te ſubito ad illa .ſ. ad veterum fortunam & mores, tu recuſes vſque. i. ſemper ſup. ire, aut quia non ſentis rectius eſſe quod clamas, ſup. rectius eſſe, aut quia tu non defendis firmus. ſ. i opere tuo, hoc eſt cõſtans, & hęres. i. dubius es qd facias, cupiens ne quidquam .i. fruſtra, euellere plantam cœno .i. ſordibus vitiorum. Tu optas Romæ. i. quando es Romæ rus, & tu ruſticus. i. exiſtens ruri, tollis .i. extollis ad aſtra vrbem .i. Romam abſentem, exiſtens leuis. i. facilis, & inconſtans. Si tu

Non ſum mœchus, ais. neq; ego hercule fur: vbi vaſa
Prætereo ſapiens argentea. tolle periclum:
Iam vaga proſiliet frænis natura remotis,
Tu ne mihi dominus, rerum imperijs, hominumque
Tot, tantiſque minor: quem ter vindicta, quaterque
Impoſita haud vnquam miſera formidine priuet?
Adde ſupradictis: quod non leuius valeat. nam
Siue vicarius eſt, qui ſeruo paret: vti mos
Veſter ait: ſeu conſeruus: tibi quid ſum ego? nempe
Tu, mihi qui imperitas, alijs ſeruis miſer: atque
Duceris, vt neruis alienis mobile lignum.
Quis nam igitur liber? ſapiens: ſibi qui imperioſus:
Quem neq; pauperies, neq; mors, neq; vincula terrét.
Reſponſare cupidinibus, contemnere honores
Fortis, & in ſeipſo totus teres, atque rotundus:
Externi ne quid valeat per leue morari.
In quem manca ruit ſemper fortuna. potes ne
Ex his, vt proprium quid noſcere? quinque talenta
Poſcit te mulier: vexat: foribus repulſum
Perfundit gelida. rurſus. vocat. eripe turpi
Colla iugo, liber. liber ſum, dic age. non quis.
Vrget enim dominus mentem non lenis: & acreis
Subiecta laſſo ſtimulos: verſatque negantem.
Vel cum Pauſiaca torpes inſane tabella:
Qui peccas minus, atque ego? cum Fului, Rutubæq;
Aut Placideiani contento poplite miror
Prœlia rubrica picta, aut carbone: velut ſi
Re vera pugnent: feriant: vitentque mouentes
Arma viri. nequam, & ceſſator Dauus: at ipſe
Subtilis veterum iudex, & callidus audis.
Nil ego, ſi ducor libro fumante: tibi ingens
Virtus atque animus cœnis reſponſat opimis.
Obſequium ventris mihi perniciosius eſt cur?
Tergo plector enim. qui tu impunicior? illa,
Quæ paruo ſumi nequeunt cum obſonia captas.
Nempe inamareſcunt epulæ ſine fine petitæ:
Illuſique pedes vitioſum ferre recuſant
Corpus. an hic peccat, ſub noctem qui puer vuam
Furtiua mutat ſtrigili? qui prædia vendit:
Nil ſeruile gulæ, parens habet? adde, quòd idem
Non horam tecum eſſe potes: non ocia recte
Ponere: teque ipſum vitas fugitiuus, vt erro,
Iam vino quærens, iam ſomno fallere curam.
Fruſtra: nam comes atra premit, ſequiturq; fugacem.
Vnde mihi lapidem? quorſum eſt opus? vnde ſagittas?
Aut inſanit homo: aut verſus facit. ocyus hinc te
Ni rapis: accedas opera agro nona Sabino.

nuſquam .i. ad nullum vocatus es forte ad cœnã, laudas holus ſecurum .i. quod ſecure domi ſumis, ac velut eas vſque .i. ſemper vinctus .i. coactus ſicut vinctus trahitur, ita dicis te felicem, & amas .i. gaudes, q nuſquam ſit tibi potandum. Si ſup. Mœcenas iuſſerit ſup. te venire conuiuam ſerũ, vel iuſſerit in te venire ad ſe ſcil. .i. ſero, hoc eſt tarde cõuiuã .ſ. ſub .i. paulo ante, prima lumina ſup. candelarũ quæ in cænis accenduntur, tu blateras cũ magno clamore, hoc eſt diſſone clamitas, Nemon'. i. nemo ne, feret ocyus .i. celeriter olcũ? audit quis ſup. ſeruorum meorum hæc vel ecquis .i. nunqd aliquis audit? que, pro &, fugis .i. celeriter ad Mœcenatem curris. Miluius .i. paraſitus rapax, vt miluus & ſcurræ quos inuitarat Mœcenas, diſcedũt precati .i. imprecati tibi, non referenda .i. referri indigna. nolunt .i. illic manere vbi te viderint tam vehementem repræhenſorem. Etenim ſi ſup. ille .ſ. Miluius, dixerit corã Mœcenate ad riſus captandos, ego fateor me leuem .i. facilem acquiſitu, & parui momenti virũ, duci vẽtre, ego ſupinor naſum .i. habeo naſum ſupinatũ .i. ſurſum tractum, nidore .i. ab odore cibariorũ, tu ſup. dicis q ſit imbecillus, iners, & ſi quid vis ſup. addere adde q ſit popino .i. popinarum, & ganearum frequentator, & amator hic ſenſus quidẽ bonus eſſet, ſi cohæreret cum ſequentibus, ſed quia cetera dicũtur ex perſona Daui conſtruatur potius ſic, Etenim ille .ſ. Mecenas, aut alius vir bonus, & clarus dixerit me leuem dulci ventre. ego fateor q ſupinor naſum odore, exiſtens iners, imbecillus, & ſi quid vis addere, adde q ſum etiam popino, q.d. facile feram ab eo, ſed tu cũ ſis quod ego, & forſaſſis nequior .i. minus valens, tu ſectere .i. patiar ne vt inſecteris me vltro, velut ſup. inſectetur melior .i. tanq̃ eſſes melior, & q obuoluas .i. velles, obtegas vitium tuum decoris verbis .i. quid ſup. dices, ſi deprendere ris .i. inueniris ſtultior meipſo empto quingentis drachmis .i. ſeruo vili precio empto? Cum autem hæc diceret, minabatur Poëta capite nutans. vnde Dauus ob libertatem imperterritus ait, Aufer, id eſt deſine, terrere me vultu .ſ. minaci, & tenero manum ne .ſ. me cædas, & ſtomachum (ne mihi iraſcaris) tantiſper ſupp. dum .i. donec, ego edo .i. exprimo (ab e, & do, componitur edo, edis, edidi, edere, editum, editu &c.) ea ſup. documenta, quæ minitor Criſpini, illius philoſophi, qui Dogmata Stoicorum ſcripſerat, docuit me. Non leues Chryſippi, qui ea tempeſtate Chryſippus non erat. Te coniux &c. incipit notare vitia dominorum. Ordo eſt. Coniux aliena capit .i. illaqueat te amore ſui: meretricula ſup. capit Dauum .ſ. me. loquitur enim Dauus de ſe tanquam de alio, vter noſtrum (non dices noſtrorum hoc eſt an nego an tu, peccat dignus cruce .i. vt crucifigatur? q.d. tu, quia adulterum eſt grauius fornicatione ſimplici. Vbi acris natura incendit, aut intendit .i. inflammat me libidine, quæcunque ſupp. meretrix nuda excepit clunibus, ſub clara lucerna cerbera caudæ turgentis, id eſt viri-

lis virgæ (obſcœnus ſermo ſeruo dignus) aut ipſa laſciua deſuper incumbens agitauit equũ .i. me, vt equũ ſupinum, ipſa dimittit me neque famoſum .i. in famem) iuxta illa ſupp. tẽpora) neque ſollicitum, ne ditior, aut melioris ſot me .i. pulchrior, me at .i. coĩat eodem, tu ò Horati cum .i. quando proiectis inſignibus .i. ornamẽtis dignitatis tuæ .ſ. annulo equeſtri, & habitu Romano, prodis .i. emergis, Dama turpis .i. vilis, & vanus, vt Dama ex iudice .i. induis perſonã Damæ relicta iudicis, & hoc lacerna .i. veſte oblõga, obſcurãte .i. obtegente, caput odoratum, id eſt odoribus, hoc eſt vnguentis perfuſum, tu non es quod ſimulas, tu metuẽs induceris .i. in domum adulterij, atque tu tremis oſſa .i. habes oſſa trementia, pauore .i. formidine, altercãte .i. litigante ſup. cum libidinibus, q.a pauor inde retrahit, quo libido trahit. Quid refert viri .i. flagellarijs virgis, q; , pro &, necari ferro? q.d. ſiue virgis cædaris, ſeu ferro occidaris, ſemper infamis euadis. Et quid refert an eas auctoratus, vt .i. ſeruus, aut gladiator auctione vẽditus, an tu clauſus in turpi area. quo .i. inquã, demiſit te ancilla ſupp. conſcia peccati herilia .i. heræ, ſeu dominæ ſuæ, tangas genibus tuis caput cõtractum vſque ad genua ſup. præ anguſtia loci? Dic ſup. mihi: Eſt ne marito matronæ (quam tu adulterio polluis) iuſta poteſtas in ambos .i. in te, & in illam? q.d. etiam, & eſt vel .i. etiam, iuſtior poteſtas in corruptorem .ſ. te, vel alium q̃ incorruptam, tamen .i. tametſi, etiam matrona peccat tamen quia nõ tam dedita opera peccat vt tu, minus peccat, q non tam dedita operã peccet, probat dicens: Illa non mutat ſup. ſe habitu, vt tu, nec loco, vt tu, quia ad te nõ venit, nec peccat ſuperne .i. à ſuperiore parte, aut in fidem cuius ſuperos teſtes fecit cum .i. quandoquidem, ipſa mulier, cuius .ſ. fragilis eſt natura: formidet te neque credat .i. committat ſe, tibi amãti .i. propter amorem, ſed propter poteſtatẽ tuã, tu prudens .i. volens, & ſciens (falſo hic dixeris prudenter aut ſcienter, quia nemo prudenter aut ſcienter peccat, ſcientes, & volentes omnes) & tu committes domino .i. illi, qui te deprehenſum vt ſeruum tractat .i. furenti .i. inſanienti omnem rem, & vitam, & famam cum corpore .i. cum membris corporis tui, in quæ .ſ. poteſtatem habet. Euaſti .i. ſi euaſiſti, cum fueris quaſi repræhenſus, credo (hoc ironicos dicit) tu metuens, & doctus, cauebis ſup. conſimile reticulum imò dicit Dauus, tu quæres .i. ſollicite inueſtigabis, quando paueas iterũ, que, pro &, quando poſſis iterum perire. ò ſup. tu exiſtens toties ſeruus, dic ſup. quæ bellua .i. beſtia, praua .i. efferata, cum effugit ſemel cathenis ruptis, reddit ſe iterum ſup. cathenis? Tu forte ais, non ſum mœchus, neque Hercule .i. per Herculem. ego ſum fur, vbi ego ſapiens prætereo vaſa argentea, quia .ſ. non audeo furari, nec tu ſemper mœchari, ſed tolle periclum, iam natura proſiliet, vaga .i. effrænata, & hoc frænis remotis .i. tunc tu mœchaberis, & ego furabor. Tu ne .i. es ne tu mihi dominus, minor .i.

inferior

ſnferior me,tot & tantis imperijs rerum,& hominum.i.cum tot homines,totq. res imperitent tibi,& non mihi? q.d. minime,tu inquam quem vindictis.i.prætoris virgs, quâ manu mittens contingit ſeruos,impoſita ter & quater,haud i.non priuet.i. liberet vnquam, miſera formidine.i.qui nequaquam à prætore liber fie ri potes. hunc locum aſſumpſit Perſius ferè totum. Adde ſupradictis ſuj.aliquid,quod non valeat leuius.ſ.minus ad probandum te non eſſe dominum meum. Nam ſiue Vicarius eſt ille qui paret.i. obedit ſeruo,vti veller mos ait, ſeu conſeruus, quid ſum ego tibi? q d. conſeruus,aut vicarius,non ſeruus,nempe.i. nam certe. tu qui imperitas mihi ſeruus ſup. es,vel ſeruus miſer alijs.atq; duceris.i.impelleris a paſſionibus animi tui, vt.i.quémadmodum,lignum mobile.i.turbo,aut trochus,ducitur ſup.neruia alieuis.ſ. pueri impellentis ipſum ſcutica. Quiſnam igitur &c. hunc locum ferè totum Perſius in Sat. ſuam tranſtulit, habeturque in viro bono Virgilij. quia vero philoſuphicus eſt, nec Daui perſonæ congruus, prudenter diait a Ianitore Criſpini ſe hæc didiciſſe. Loquitur Horat. Igitur ſi ego liber non ſum,quiſnam liber ſup. eſt? Reſpon. Dauus. Sapiens ſup.liber eſt qui imperioſus ſupp.ſibi,hoc eſt qui affectionibus ſuis imperat,quem neque pauperies,neque mors,neque vincula terrent, qui fortis reſponſare.i.obuiare,& reſiſtere cupidinibus.i.cupiditatibus,& affectionibus ſuis,& fortis contemnere.i. ad contemnendum. (Eſt autem locutio de qua Alexander,hanc olim pulchram veteres dicere figuram) honores.ſ.extraneos non tamen cauſam eorum quæ virtus eſſe debet. & ex ſtens in ſeipſo totus teres,atque rotundus.i.ea omni parte totus,ne quid externi valeat morari.i.inhærere,per leue.i.propter leuitatem.i. politiam ac glabritatem(huius contrarium eſt aſperum,quia primam conducit)in quem fortuna ruit ſemper manca.i.impotens. hic Horati,Potes ne cognoſcere quid.i.aliquid ea his vt proprium,q.d. non,quia mulier poſcit te quinque talenta, pro nocte.ſ. vna, vt Lais ſolebat,& vexat te & perſundit te gelida ſupp. aqua,repulſum foribus.i.à foribus ſuis,& vocat te rurſus, eripe liber.i. ſi es vere liber,colla tua turpi iugo(nihil cui turpius quam à meretrice ſubiugari) & age dic ſup. tunc ego ſum liber,ſed tu non quis.i.non vales,a queo,quia,enim pro qa,dominus non leuis.i.nō mitis,ſed durus, & rigidus, videlicet amor turpis vrget mentem tuam, & ſubiectat tibi laſſo acris ſtimulos (acris autem in accuſandi caſu numero plurali etiam latine ponitur quia genitiuus ium habet)& verſat.i.frequenter vertit,& impellit te negantem.i.ſi forte ad tempus negaueris. In carmine illo Virgiliano. Vis bonus & ſapiens, latius hunc locum in ſiluis noſtris explanauimus,quas qui non habet,ſciat rotundum cum ſit ſphærice.i.vndique circularis figuræ eſſe perfectum,& ita Deus totum vniuerſum tale fecit,extra quod ſecundum philoſophum nihil eſt,& in quo ſecundum eundem nihil deeſt,cum non liceat dare vacuum.verumtamen, quia res minima rotunda eſſe poteſt, vt pupilla culicis,ne ad iuſtam menſuram quid deſit adiecit teres, quod longitudinem,& proceritatem addit. Et notus plebeius verſiculus,Haſtam dic teretem,pomum dic eſſe rotundum. Notaq. eſt Bantis ſententia,Sapientem omnia ſua ſecum ferre,virtutem.i.& ſapientiam, quæ ſua.i. propria cuiuſque bona ſunt. [Vel cum Pauſiaca &c.) Obijcit alia genera ſtultitiæ domino ſuo dicens illum non minus peccare. Ordo eſt. Vel, id eſt etiam, ò inſane cum tu torpes.i. ſtupidus inhæres, & moraris in tabella Pauſiaca.i. a Pauſia depicta,qui optimus artifex fuit,qui.i. in quo peccas minus,atque.i.q ego,cum.i.quando miror placide.i.cū quiete, poplite contento à curſu.ſ.quo miſſus eram. [Acron tamen etiam alium ordinem innuit,vt.ſ. intelligatur. de poplite gladiatoris contento in dimicando prœlia.i.certamina,Fului.i. Fuluij & Rutubæ gladiatorum,aut Iani,picta.i. depicta, in pariete.ſ. ædium priuatarum,rubrica.i. terra rubra,aut carbone,ſic inquam picta velut ſi ipſi viri mouentes arma pugnent re vera, hoc eſt feriant, & vitent ſup. ictus ferientis? Dauus ſup,dicitur nequam,& ceſſator.at.i.ſed,ipſe.i.tu,audis ſupp. dicentes,q es ſubtilis,& callidus iudex veterum ſup. rerum. Quaſi dicat non minus vitij eſſe ſtupere in re precioſa, quàm vili cum non minus rem exprimant rudiier, q artificioſe depicta. Si ego ducor.i. trahor, libo fumante.i.auiditate libi fumantis,nil ſup. reputor.i. homo nihili,ingens virtus atque animus reſponſat tibi in opimis cœnis.i. tu diceris habere magnificentiam,& magnanimitatem pro magnitudine cœnarum, Cur obſequium.i. indulgentia ventris,eſt pernicioſius mihi,q̄ ſup.tibi,q autem pernicioſius.i.magis nociuum eſt,patet enim pro quia,ego plector.i.cædor tergo,qui.i.in quo,tu impunitior.i. minus? captas.i. ſectaris,& frequenter ſumis,illa obſonia.i.illos cibos. (Quidquid enim præter panem eſtur, obſonium dicitur) quæ nequeūt ſumi.i.abſumi pauco ſup. precio? q.d. in nullo impunitior ſu ns precioſa obſonia quam ego vilia. Nempe,id eſt quia certe,epulæ petitæ ſine fine,id eſt modo,& menſura,hoc eſt immodeſte,inamareſcunt.ſ.in ſtomacho, vbi digeri non poſſunt pedes illuſi.i. decepti onere ſtomachi,recuſant ferre corpus vitioſum.i.vitijs, hoc eſt crapulis plenum. An.i.nunquid, hic puer peccat qui mutat.i.commutat ſub noctem.i.tempore cœnæ paulò ante noctem,vuam ſtrigili furtiua.i qui emit vuam ſtrigili,quam furatus eſt in balneo(eſt enim inſtrumentum quo cutis ſtringitur) & qui vendit prædia parens gulæ nil habet ſeruile.i.ad ſeruum pertinens?q.d. plurimum habet. Adde quòd tu idem non potes eſſe tecum.i.in tranquillitate,aut firmo propoſito, horam.i. per tempus vnius horæ,& q non potes ponere.i. diſponere recte ocia, & tu vitas teipſum,vt erro fugitiuus.(Erro dicitur qui vagatur,& errat. Multa enim nomina ſimilia verbis. vt erro, manduco, mando,comedo, cachinno,lurco palpo, & ſimilia. Declinantur autem hic erro erronis. dicuntur planetæ errones latine, cum tamen ſecundum Plinium nihil minus erret)quærens.i.conans,iam.i.aliquando, fallere.i.amouere curam vino iam.i.aliquando,ſomno.i.aliquādo potando, aliquando dormiendo. (Iucunde dicit fallere curam. Nam cura dicitur eo quòd cor vrat ſecundum Seruium. qui ergo ſopit cogitationes ſuas ita vt non dec eia locum, videtur quodammodo curam fallere) quærens inquam fruſtra.i.ſine effectu.nam ipſa cura atra.i.nociua,& moleſta,& comes.i.comitatrix,premit,& ſequitur te fugacem.i. aſſidue fugere tentātem. Hæc a Dauus Horatijo objciuntur,quibus is capitur,qui ſe talem ſentit. Nam Poëta ne in ſe admittere huiuſmodi vitia putetur fingit ſe iratum dicens,Vnde mihi lapidem? Sicut enim ſæpe dixi,& potiſſimum in præambulis Perſianis dictutus ſum,dāda eſt doctori opera, ne culpa redarguat ipſum. Veruntamen quia Satyrici Satyros deos imitantes petulantes ſunt, iocoſa, & ridicula quædam fatentur,ſed non grauia ſcelera.neque hic obiecta pernicioſe ſunt,veruntamen Poëtæ turpia. dicit ergo, vnde ſup. acquiram mihi lapidem? Reticet verbum propter iram motis eſt enim iraſcentium imperfectum habere ſermonem. Reſpondet Dauus, Quorſum eſt opus ſup. tibi lapidem? Addit poeta, Vnde ſupple acquiram mihi ſagittas? Ad quod Dauus,aut homo hic inſanit,aut facit verſus, quod etiam inſanus facit.Et Horatius,Nil.i.niſi,tu rapiare hinc ocyus.i.celeriter tu accedes,aut accedas, agro Sabino nona opera.i. nonus operarius, quia iam octo ſunt.

MITTERET in pyrgum) Quæri ſolet ab eruditis quid ſignificet hic pyrgus. Nanque non pauci ex eruditionibus pyrgum eſſe dixerunt alueolum,hoc eſt tabulam luſoriam quam, & fritillum appellari exiſtimauerunt.in quo duplici errore labuntur,cum neque pyrgus ſignificet alueolum,neque alueolus pro fritillo accipiatur. Nos autem pyrgum eſſe dicimus illud vaſculum. quo coniecti tali agitati mittuntur,cuius effigies inſtar turriculæ eſt,vnde nomen mutuatur.Pyrgos enim græcè,turris latine ſignificat.Martialis latino verbo vti maluit,& turriculum appellauit.Nanque in Apophoretis lemma eſt turricula,quę in eodem ſignificatu,quo pyrgum accepit Horat. &c. ANTO. SABEL.

NON dices hodie quorſum hæc tam putida tendant) Quidam tandem legunt porrecodant.Ceterum Acron ait Horatij eſſe, verba cum poſſint etiam ſerui eſſe, tanquam mirantis heri ſileonum. [Etenim fateor me dixerit ille) Quaſi Horatij verba ſunt,inquit Acron. Porphyrion autem ait, ſeruum hoc dicere ſub Horatij perſona,quod mihi quoque probatur,q.d.ſeruus tanto melior ſum te,quod fatear meum peccatum,cum tu hoc non fatearis,immo verbis decoris obuoluas vitium. [Peccat ne ſuperne) Porphyrion exponit,quia ſuperior peccat. Landinus, quaſi leuius Doct. putat ſuperne pro exterioe poſitum, q. d. non peccat palam. Et ſanè poeta conatur oſtendere mulierem imbecillitate, non dedita opera peccare. [Quis nam igitur liber) Acron ait eſſe Horatij verba. Sed poſſunt etiam ſerui Daui eſſe tanquam ſecum ratiocinantis apud herum. Neque enim herus nunc tam placidus eſt,vt ab Dauo doceri velit. Quippe qui paulò poſt & lapidem, & ſagittas poſtulet. [Vel cum Pauſiaca torpes inſane tabella) Pauſiæ pictoris meminit Plin. lib.xxj. cap.ij. Porrò quæ ſequuntur verba ambigua ſunt, Quod quidam Fuluium Rutubam, ac Placideianum gladiatores fuiſſe exiſtimant, quos in pariete pictos Dauus aſpexit, quo ſenſu Acron videtur expoſuiſſe illud, contento poplite. Alij hos tres pictores fuiſſe eius temporis putant, quorum picturam ſit admiratus Dauus. Cauſam addunt, quod antea Pauſiæ fiat mentio veteris pictoris, nunc horum vt nouorum. Et ſanè laudem annexam habea GLAR.

hæc pictura, Pauſiæ nullam niſi quod vetuſta ſit. Vnde egregie ſatuus heri iudicium irrider, cum non omnino vetera ſint meliora. Contento autem poplite intelligo Satyricos, aut turcoſe dictum in Placideianum, contractum altero crure. Badius ſeparat Placidsianum in aduerbium placide ac ſanum, Cui ego non ſcribo.

A R G V M E N T V M.

Fundanium amicum alloquitur, qui Naſidieni Epicurei conuiua fuerat, ſectam ridens, & importunum luxum. Nam honeſtos, & ſordidos eodem conuiuio acceperat.

S A T Y R A VIII.

VT Naſidieni iuuit te cœna beati?
Nam mihi quærenti conuiuam, dictus here illic
De medio potare die. Sic, vt mihi nunquam
In vita fuerit melius. da, ſi graue non eſt:
Quæ prima iratum ventrem placuerit eſca.
In primis Lucanus aper, leni fuit auſtro
Captus, vt aiebat cœnæ pater. acria circum
Rapula, lactucæ, radices, qualia laſſum
Peruellunt ſtomachum, ſiſer, alec, fercula coa.
His vbi ſublatis, puer alte cinctus, acernam
Gauſape purpureo menſam perterſit: & alter
Sublegit quodcunque iaceret inutile: quodque
Poſſet cœnanteis offendere: vt Attica virgo
Cum ſacris Cereris, procedit fuſcus Hydaſpes
Cecuba vina ferens, Alcon chium maris expers.
Hic herus, Albanum Mœcenas, ſiue Falernum
Te magis appoſitis delectat: habemus vtrunque.
Diuitias miſeras. Si quis cœnantibus vnà
Fundani pulchre fuerit tibi, noſſe laboro.
Summus ego, & propè me Viſcus Turinus, & infra,
Si memini, Varrus, cum Seruilio Balatrone
Vibidius: quos Mœcenas adduxerat vmbras.
Nomentanus erat ſuper ipſum, Porcius infra,
Ridiculus totas ſimul abſorbere placentas.
Nomentanus ad hoc, qui ſi quid forte lateret,
Indice monſtraret digito. nam cetera turba,
Nos inquam, cœnamus aueis, conchylia, piſceis
Longe diſſimilem notò celantia ſuccum.
Vt vel continuo patuit: cum paſſeris, atque
Inguſtata mihi porrexerit ilia rhombi
Poſt hoc me docuit melimela rubere minorem
Ad lunam delecta. quid hoc interſit: ab ipſo
Audieris melius. tum vbidius Balatroni.
Nos niſi damnoſe bibimus: moriemur inulti.
Et calices poſcunt maiores. vertere pallor
Tum * Parochi faciem nil ſic metuentis, vt acreis
Potores: vel quod maledicunt liberius: vel
Feruida quod ſubtile exſurdant vina palatum.
Inuertunt Aliphanis vinaria tota
Vibidius, Balathroque, ſecutis omnibus imis.
Conuiuæ lecti nihilum nocuere lagenis.
Affertur ſquillas inter murena natanteis
In prima porrecta. ſub hoc herus, hæc grauida, inqt,
Capta eſt, deterior poſt partum carne futura.
His mixtum ius eſt oleo, quod prima Venafri
Preſſit cella: garo de ſuccis piſcis Iberi.
Vino quinquenni, verum citra mare nato,

* Qui ſūptum præ ber. & cõuiuas paſcit hoc loco.

ASC. VT te Naſidieni, &c.) Fundanium, vt dixi, amicum poëta interrogat de cœna Naſidieni, quam Mœcenati, ſodalibusque, ac ſcurris eius parauerat. In qua re non nihil, vt ſolet, Mœcenatem taxat, ſed in perſona aliena, quaſi ipſe id non ageret. Ordo eſt, & ſunt verba Horatij. O Fūdani, vt.i. qualiter cœna Naſidieni beati.i. diuitis (aut potius ſm Epicureos, beate viuētis, eo q̄ eſt voluptatibus indulgens. Creditur enim præcepta prius à Cato recitata tradidiſſe) iuuit.i. delectauit te? quæro ſupp. hoc à te, tanquam ab experto. nam tu dictus es à familiaribus .ſ. tuis, mihi quærenti conuiuā: potare.i. q̄ potares, here.i. heri, illic.ſ. apud Naſidienum, de medio die .i. incipiendo à meridie vſque ad cœnam. Reſpondet Fundanus, Sic ſup. iuuit, vt nunquam fuerit mihi in vita .i. quā diu vixi melius. Horatius: Dic, aut Da, ſi non eſt graue.i. moleſtum, quæ eſca placauerit.i. ſedauerit prima, ventrem iratum .i. famelicum. Reſpondet Fundanius: In primis fuit aper Lucanus captus in leni Auſtro, quia Auſtro flante tenereſcunt carnes, & niſi abſumantur putreſcunt, vt.i. ſm q̄ pater cœnæ .ſ. Naſidienus aiebat. hoc prudenter addit Fundanius, ne ſe quoque lautitiarum ſtudioſum prædicet. Acria rapulla fuerūt ſup. circum.i. in circuitu, & lactucæ, & radices, & ſupple talia qualia peruellunt.i. irritant, ſtomachū laſſum, videlicet ſiſer, alec, fercula Coa.i. omne genus gari ac muriæ. vbi.i. poſtquam, his.ſ. dictis obſonijs, ſublatis.i. amotis, puer cinctus alte vt ſit expeditior, perterſit.i. vndique terſit, menſam acernam.i. ex acere arbore precioſa factam, & hoc Gauſape.i. panno villoſo, purpureo.i. purpurei coloris, & alter.ſ. puer, ſublegit.i. clanculum & ex ordine abſtulit de menſa quodcūque iaceret inutile.i. ſuperfluum, que pro &, quod poſſet offendere cœnantis (accuſatiuus eſt).i. cœnātes, Hydaſpes, puer denominatus à fluuio Parthos pertranſeunte, fuſcus.i. fuſci coloris amore patriæ p̄cedit ferēs Cecuba vina, vt.i. quemadmodum, virgo Attica.i. Athenienſis, ſup. procedit, cum ſacris Cereris.i. ferens ſacra Cereris in capite, ea enim lentiſſime incedebat. Alchon.i. alter miniſter, procedit ferēs Chium ſup. vinum, expers maris.i. non habens corruptionem, aut admixtionem aliquam ex mari, licet ſit per mare vectum. Hic.i. hoc loco, herus .i. dominus cōuiuij ſup. dixit. O Mœcenas, ſiue Albanū ſupp. vinum, ſiue Falernū delectat te magis appoſitis.i. q̄ vina appoſita, Cecuba, & Chia, nos habemus vtrunque.i. liuenter afferemus. Inter clamat Poëta modeſte. vnde non addit O, quod vehementiam notat, dicens: Miſeras diuitias quæ.ſ. hominem perditum faciunt, & de illis ſe iactantem (& id potius dixero q̄ quod Acrō) ſed, aut ſi, ò Fundani, ego laboro noſſe.i. ſcire, pulchre.i. ex ordine, quis cœnantibus.i. de cœnātibus fuerit tibi vna.i. pariter in eo conuiuio. Reſpondet Fundanius, Ego ſup. fui, ſummus.i. in ſummo loco vnius lecti, & Viſcus Thurinus ex oppido Thurio, qđ eſt in Calabria ſup. fuit prope me, & infra ſup. Viſcū.i. tertius in ordine fuit, ſupp. ſi memini: Varius Poëta ille Lyricus, & cum Seruilio Balatrone homine perditæ gulæ fuit Vibidius alius paraſitus: quos Mœcenas adduxerat vmbras .i. ſcænicos viros, qui mimos, & ſcurras agerent. Nomentanus, prodigus ille ſæpe notatus ab Horatio, erat ſupra ipſum .ſ. Vibidium: Porcius, alius perditus homo, erat ſup. infra ipſum, exiſtens ridiculus.i. cum riſu perditus: abſorbere.i. ſorbendo abſumere ſimul totas placentas Nomentanus ſupp. erat aduocatus ad hoc qui.i. vt, monſtraret digito indice.i. indicāte, ſi forte qđ .i. aliquid lateret. Erat enim peritus obſoniorum, vt qui in eis totum patrimonium ſuum abſumpſerat, & ita erat à Naſidieno adhibitus, vt precium ferculorum indicaret. Nam cetera turbam, inquam.i. dico nos qui non ſumus gulæ proceres: nec earum rerum ſtudioſi, cœnamus aues, conchylia, piſces celantia .i. occultantia, & in ſe continentia ſuccum, qui ſaporum ſedes eſt, diſſimilem longe noto.i. familiari, & conſueto nobis, & ideo incognito nobis, & propterea niſi fuiſſet adhibitus qui valorem obſoniorum indicaſſet, perdidiſſet dominus conuiuij expenſas ſuas. Nam ſi ruſticus turdum pro mergo comedit, operam, & expenſas perdiderit, qui appoſuit.) diſſimilem dico noto, vt.i. quemadmodum paruit, vel.i. etiam, continuo .i. ſtatim, cum.i. poſtquam, porrexerit.i. miniſtrauerit mihi, illa paſſeris.i. illius piſcis. (Nam paſſer etiam piſcis eſt. Ilia autē ſunt inteſtina. quæ in piſcibus pinguia, & lautiora eſſe ſolent,

vnde

Dum coquitur: coᶜto Chium ſic conuenit, vt non
Hoc magis vllum aliud: pipere albo, non ſine aceto,
Quod Methymnæum vitio mutauerat vuam.
Erucas virideis, inulas ego primus amaras
Monſtraui incoquere, illutos Curtillus echinos,
Vt melius muria quàm teſta marina remittat.
Interea ſuſpenſa graueis aulæa ruinas
In patinam fecere trahentia pulueris atri.
Quantum non Aquilo campanis excitat agris.
Non maius veriti, poſtquam nihil eſſe pericli
Senſimus: erigimus. Rufus poſito capite, vt ſi
Filius immaturus obiſſet: flere. quis eſſet
Finis? ni ſapiens ſic Nomentanus amicum
Tolleret. heu fortuna, quis eſt crudelior in nos
Te deus? vt ſemper gaudes illudere rebus
Humanis. Varius mappa compeſcere riſum
Vix poterat. Balatro ſuſpendens omnia naſo,
Hæc eſt conditio viuendi aiebat: eoque
Reſponſura tuo nunquam eſt par fama labori.
Te ne, vt ego accipiar laute, torquerier omni
Solicitudine diſtinctam? ne panis aduſtus,
Ne male conditum ius apponatur? vt omnes
Præcincti recte pueri, comptique miniſtrent?
Adde hos præterea caſus: aulæa ruent ſi;
Vt modo: ſi patinam pede lapſus frangat agaſo.
Sed conuiuatoris, vti ducis, ingenium res
Aduerſæ nudare ſolent: celare ſecundæ.
Naſidienus ad hæc: tibi di, quæcunque preceris,
Commoda dent: ita vir bonus es, conuiuaque comis.
Et ſoleas poſcit. cum in lecto quoque videres
Stridere ſecreta diuiſos aure ſuſurros.
Nullos his mallem ludos ſpectaſſe: ſed illa
Redde age, quæ deinceps riſiſti. Vibidius dum
Quærit de pueris, num ſit quoque fracta lagæna?
Quod ſibi poſcentis non dentur pocula: dumque
Ridetur fictis rerum Balatrone: ſecundo
Naſidiane tedis mutatæ frontis, vt arte
Emendaturus fortunam. deinde ſecuti
Mazonomo pueri magno diſcerpta ferentes
Membra gruis ſparſi ſale multo, non ſine farre,
Pinguibus & ficis paſtum iecur anſeris albi,
Et leporem auulſus, vt multo ſuauius, armos,
Quàm ſi cum lumbis quis edat. tum pectore aduſto
Vidibus & merulas poni, & ſine clune palumbes.
Suauis res, ſi non cauſas narraret earum, &
Naturas dominus: quem nos ſic fugimus vlti,
Vt nihil omnino guſtaremus: velut illis
Canidia afflaſſet peior ſerpentibus Afris.

vnde Iuuen. Vis frater ab illis Ilibus) Atque illa rhombi, alterius piſcis in ſummo precio tunc temporis habiti, inguſtata mihi. ſ. quæ nunquam ante guſtaueram. Et ita quia ſe lautitiarum imperitũ fatetur potius dixero poëtam quam equitem, quia ſobrietas potius poëtæ quam equiti competit potiſſimum cũ in prima huius dictua ſit Poëta elegans eſſe. [Poſt hęc me docuit, proſequitur eãdem rem Fuodanius dicens, Nomẽtanus docuit me poſt hæc. ſ. dicta, melimela. i. illos dulces fructus, rubere melius delecta. i. cũ delectu capta, ad Lunam minorem. i. cum imminuta eſt. quid hoc. ſ. ꝙ ad minorem Lunam, & non ad plenam delegantur interſit. i. referat, diſces tu melius ab ipſo. ſ. Naſidieno. Tum. i. poſtquam, cibis refecti ſunt, Vibidius ſcurra, & paraſitus, dixit ſupp. Balatroni, nos moriemur inulti. ſ. de iſto apparatu, niſi bibimus damnoſe. ſ. vſque ad ęgritudinem cerebri noſtri, & iacturam domini. Et ſup. hoc dicto, poſcit, aut poſcunt, calices maiores. i. pocula maiora. pallor, indicium timoris, vertere ſupple cœpit, vel vertere. i. vertebat, tum. i. tunc, faciem Parochi. i. domini conuiuij (qui vt Parochus ligna, ſalem, & aquam præbebat) metuentis nil. i. nihil ſic, vt potores acres. i. vehementes, vel ꝙ. i. quia, poti. ſ. maledicunt liberius (vnde dictum eſt in j lib. Serm. Sæpe tribus videas lectis cęnare quaternos: E quibus vnus auet quauis aſpergere cunctos, Præter eum qui præbet aquam, poſt hunc quoque potus) vel quòd feruida vina exſurdant. i. ſurdũ, & ſine guſtu faciunt, palatum ſubtile. i. tenerum, & cito corruptile, vel quod ſubtile eſſe debet pro dijudicandis cibis. Vibidius, & Balatro paraſiti illi vehementes potores, inuerunt. i. euacuarũt, tota vinaria ſup. vaſa quibus vina allata ſunt, aliphanis. i. poculis maioribus à loco ſic dictis, & hoc omnibus, qui in eo lecto erant, ſecutis, id eſt ſequentibus. conuiuæ imi. i. infimi lecti, nihilũm nocuere lagenis, id eſt modeſte biberunt. Murena, id eſt piſcis ille affertur in patina, porrecta, id eſt extenſa inter ſquillas alios piſces, narrantes. ſ. in iure ſuo. Herus. i. dominus conuiuij. ſ. Naſidienus, inquit ſub hoc, id eſt cum illa afferretur, hæc. ſ. muręna capta eſt grauida, futurę deterior carne, id eſt minus bonam carnem habitura, poſt partum, id eſt poſtquam peperiſſet. His ſupple piſcibus, eſt ius mixtum oleo, quod prima, id eſt laudatiſſima cella, Venafri, illius oppidi circa quod laudatiſſimum naſcitur oleum, preſſit, & ſupple garo. i. liquamine, aut ſalſamento de ſuccis piſcis Iberi, id eſt mari Ibero capti, & ſup. vino quinquenni. i. quinque annorum, verum. i. ſed nato. i. producto citra mare, hoc eſt in Italia, Chium ſup. vinum, conuenit. i. concordat ſic Coo: ſup. vino: dum. i. quandiu coquitur, vt vllum ſup. vinũ, non conueniat ſup. magis, hoc. i. q̃ hoc. ſ. Chium vinum, & mixtũ ſup. albo pipere, non ſine. i. cum aceto, quod mutauerit vitio. ſ. acoris,

ſeu aciditatis, vuam Methymnæam, ab vrbe Lesbi, vbi optimum ſit vinum, ſic dictam. Ex optimo enim vino ſolet fieri optimum acetum. Ego, inquit, Naſidienus, docui primus incoquere inulas amaras. i. quas coquendo in illo vino amaras facio, vt appetitum excitent, Cotillus, aut Cortilius, ſup. monſtrauit, vt. i. qualiter, muria remittat. i. temperet, echinos ſup. piſces, illutos, aut illotos. ſ. ſalſedine, melius. i. commodius, q̃ teſta marina. i. quàm liquamen factum de piſco marino teſtato. Sunt qui aliter intelligant, ſed ſuus cuiq; ſenſus eſt. Interea ſuſpenſa, &c. id ferè contingit, vt dum ſeſtiui, ac læti eſſe cupimus, aliquid moleſtiæ intercidat, ſed iucundiſſima eſt narratio, quæ rebus ridiculis graues ſententias intermiſcet. Ordo eſt. Interea dum ſic glorianbundus inuenta ſua narraret Naſidienus, aulæa. i. veſtes intertextæ (cuiuſmodi ſunt tapeta, quæ tamẽ proprie ſunt dum ſubſternuntur, ſicut aulęa quę in aulis ſuſpenduntur) ſuſpenſa. i. rurſum penſa ad arcendos puluerес, fecere. i. fecerũt, graues ruinas. i. caſus, in patinam. i. vas eſcarium, trahentia ſup. tãtum atri. i. immundi, & nigri pulueris, quantum ſup. pulueris Aquilo. i. ventus ille impetuoſus, nõ excitat. i. commouet in agris Campanis, qui renoſi ac puluerulenti ſunt. Nos. ſ. conuiuæ, veriti grauis ſup. periculum videlicet ruinam totius triclinii, poſtquam ſenſimus nihil pericli, pro periculi eſſe, erigimur, & animo, & corpore, qui compreſſi & attoniti eramus. Rufus. i. Naſidienus rex conuiuij, flere ſupple cœpit, aut flere. i. flebat, capite poſito. i. inclinato, vt. i. quemadmodum, ſup. fleret, ſi filius obiiſſet immaturus. i. morte immatura Quis eſſet finis ſupple flendi? q. d. nullus, ni. i. niſi. Nomentanus ſapiens. i. peritus aſſentator, tolleret, id eſt erigeret conſolando amicũ. ſ. Naſidienum, ſic. i. talibus verbis. Heu fortuna, quis Deus eſt crudelior in nos. i. in genus humanum, te, id eſt quam tu? q. d. nullus, vt. i. qualiter (admirantis eſt) tu gaudes ſemper illudere rebus humanis. hæc grauis eſt ſententia de rebus ridiculoſis. Vnde Varius poëta vix poterat compeſcere. i. continere riſum, mappa, quam. ſ. in os ingerebat, aut mordebat. Balatro paraſitus ne quam ſuſpendens omnia naſo. i. vaſre irridens, ita ꝙ ſic ſuſpenſe loqueretur, vt neſcias ſerio, an ioco id dixerit, aiebat, Hæc. i. huiuſmodi. i. dubia, & infortunio ſubiecta eſt conditio viuendi, eoque. i. & ideo fama par. i. æqualis nunquam eſt reſponſura tuo labori. i. nunquam famam conſequeris æqualem laboribus tuis. Te ne. i. nunquid ſup. æquum, aut iuſtum aut diſplacitum eſt te torquerier, pro torqueri. i. cruciari, vt ego accipiar laute. i. ſplendide, & opipare, te inquam diſtrictum. i. anguſtiatum omni ſolicitudinis, ne panis ſup. ſit aduſtus, vel ne quis apponatur aduſtus, & ne ius apponatur male. i. indecenter conditum, & vt omnes pueri miniſtrent præcincti, & compti recte?

Adde præterea .i. præter alias ſollicitudines ſuas, hos .i. huiuſmodi, caſus .i. infortunia (ſed bene alludit ad caſum aulæorum quæ ceciderant) ſi aulæa ruant .i. decidant, vt modo ſup. ruerunt, aut deciderunt. Et ſi Agaſo .i. rudis miniſter, vt ſolent eſſe Agaſones .i. multorum equorum ue aut aſinorum diſectores, lapſus pede, frangat patinam .i. vas eſcarium patens, & forte fictile, quia cibus in eo intus contrahit malum ſaporem. Sed res aduerſæ ſolent nudare .i. reuelare, & manifeſtare oculis quaſi nudum quis prius tectus erat obijcere, animum conuiuatoris .i. conuiuia parantis, vti .i. ſicut ducit ſupple animum nudare ſolent, & ſecundæ .i. proſperæ. ſupple res, ſolent cœlare animum conuiuatoris, & ducis, quia fortitudo in aduerſitate potiſſimum perſpicitur, quamuis iuuenes temperatiores in aduerſis quàm lætis. [Naſidienus ad hæc &c. ita ſuſpenſo naſo dixerat Balatro ſuperiora, vt Naſidienus ſe vere laudatum putaret. vnde ſequitur, Naſidienus ſupple reſpondit ad hæc, ſupple dicta Balatroni, O Balatro amice, dij dent tibi quæcunque commoda precaris, aut preceris, ita .i. in tantum es, tu vir bonus, & comis .i. conuiuus conuiua. Et ſupple hoc dicto poſcit ſoleas .i. crepidas ſuas, qua exuerat cum torum conſcenderet, tum .i. poſtquam, habitis ſoleis diſceſſerat, tu videres .i. quilibet qui adeſſet videre poſſet, ſuſurros diuiſos .i. ex diuerſa parte ortos, ſtridere .i. ſtridorem facere (Eſt autem hic à ſtrido tertiæ coniugationes, non à ſtrideo ſecundæ, quia penultimam corripit) in aure ſecreta in quocunque lecto .ſ. Triclinij. Reſpondet Horatius. Ego nullos .i. non vllos, ego non mallem .i. magis vellem, ſpectaſſe vllos ludos his .i. quam hos quos mihi narras. Sed age redde illa quæ riſiſti deinceps. Reſpondet Fundanius, Vibidius paraſitus ille dum quærit, id eſt percontatur de pueris num .i. nunquid, lagena ſit quoque .i. etiā fracta quod .i. quia pocula .i. potus, non dentur ſibi poſcenti .i. petenti, que pro &, dum, id eſt quando, Vibidius .ſ. quia ſcurram ſcurra ridet, ridetur Balatrone fictis .i. ficticijs rerum, hoc eſt rebus fictis. O Naſidiene tu redis ſecundo .i. iterum, frontis mutatæ .i. habens frontem mutatam, hoc eſt hilariorem, vt .i. tanquam, emendaturus arte .i. induſtria fortunam. deinde pueri .i. miniſtri ſecuti ſupple ſunt, ferentes .i. apportantes, magno mazonomo .i. lance ſic dicta, membra diſcerpta gruis ſparſi multo ſale, non ſine farre, & iecur albi anſeris paſtum .i. enutritum pinguibus ficis, & armos leporum (de quibus dictum eſt, Fœcundi leporis ſapiens ſectabitur armos) auulſos, vt .i. tanquam multo ſuauius .i. rem multo ſuauiorem, quam ſi quis edat cum lumbis .i. cum poſteriori parte. tum .i. deinde, vidimus & .i. etiam, merulas doni aduſto pectore, & palumbes ſine clune, appoſitos ſic res ſuauis .i. ſuaues, ſi dominus .ſ. Naſidienus, non narraret .i. narrauiſſet, cauſas earum ſupple rerum. Cauſæ autem erant, quia dixit conſeruatas eſſe ratuum, quòd medium earum eſſet putrefactum, quia nunc quoque multis viſum eſt nihil ſatis tenerum. aut delicatum, niſi ſit ſemi potidum, quem ſupple dominum, nos vlti .i. ſumentes vltionem (cum enim ſummæ laudis putares lautè paraſſe cibos conuiuis gratos, nihil ei triſtius poterat accidere, quam contemptis cibis conuiuas auſugere vltionis ergo genus eſt cibos corruptos non attingere) nos ergo vlti ſugimus ſic, vt nihil omnino guſtaremus, velut Canidia, illa venefica Neapolitana de qua prius dictum eſt, exiſtens peior, id eſt veneno ſior ſerpentibus Afris, qui tamen veneno ſiſſimi ſunt, eſflaſſet, id eſt flatum venenoſum inſpiraſſet, illis ſupple cibis ſemicorruptis.

COEL. RHOD.

CÆCVBA vina ferens) Vt cuius nodus iſte pateat, cuiuſdam piſcatoris viſum eſt apponere oraculum percelebre, eſſe Dionyſium demergendum in mare. Id autem ſignificabat, vino marinam aquam affundi oportere. Facit enim ea defecatius vinum, firmus, & incorruptius. Quoniam aquæ marinæ ratio videri poteſt eo, quod frigiditatem illius exigat calliditas innata, quæ maxime vini reſtinguit vim, corrumpitque. Quod & Plin. lib. xiiij. cap. xix. probat. Nec non Varro, cum circa Liberum patrem delphinos ſcribit verſari. Aſt vina eſſe quædam, quæ non patiantur admixtionem aquæ his prædictis verba Horat. docet. Cœl. lib. xiiij. cap. viij.

ALDVS MANVTIVS.

ADDVXERAT vmbras) Vmbra pro conuiua nonnunquam accipitur, vt hic. Eſt enim ordo. Summus ego, (eram in menſa) & prope me Viſcus Thurinus, & ſi memini inſra, erat, Varius, & Vibidius cum Seruilio Balatrone. Nomentanus erat ſuper Mœcen. Porcius ridiculus abſorbendo totas placentas, erat, inſra. Nomentanus ad hoc, vt digito indice monſtraret ſi quid (cibi ſuauis) forte lateret. Quos ipſe Mœcenas adduxerat vmbras, hoc eſt, ſecum duxerat ad conuiuium. Conuiuæ autem vmbræ dicuntur, quod ſequantur inuitatos in conuiuium, non ipſi etiam inuitati, vt vmbra corpus.

GLAREANVS.

ALCON Chium maris expers) Ergo expers, inquit Acron, quod per terram, non per mare aduectum eſt, quaſi ex inſula vnum illud volauerit .ſ. Rectius Badius hoc exponit, maris expers .i. non habens corruptionem, aut admixtionem aliquam ex mari. [Summus ego, & prope me Viſcus) Conuiuas octo nominat Fundanius, ſe in ſummo, ab altero autem latere Viſcum, & Varium, & Vibidium cum Seruilio Balatrone. Ab altero rurſus latere Mœcenatem cum duobus vmbris Nomentano ac Portio, è quibus Nomentanus ſupra Mœcenatem ſedebat, proxime Fundanium, vt ex ſequentibus clarius patet, quippe qui Fundanium gulæ miſteria tam anxie doceret. Quare ego diſtinguendum puto poſt Vibidius. Nam ſequentia, Quos Mœcenas adduxerat vmbras, de Nomentano ac Portio intelligenda, non de Seruilio ac Vibidio, etiam ſi in Porphyrionis commentario aliter legitur, ea tamen corrupta ſunt, vt noſtri habent libri.

Q. HORATII FLACCI EPISTOLARVM

LIBER PRIMVS.

AD MOECENATEM.

PRIMA dicte mihi, ſumma dicende Camœna:
Spectatum ſatis, & donatum iam rude quæris
Mœcenas iterum antiquo me includare ludo.
Non eadem eſt ętas, non mēs. Veianius, armis
Herculis ad poſtem fixis, latet abditus agro:
Me populum extrema toties exoret arena.
Eſt, mihi purgatam crebro qui perſonet aurem:
Solue ſeneſcentem mature ſanus equum, ne
Peccet ad extremum ridendus, & ilia ducat.
Nunc itaque & verſus, & cetera ludicra pono:
Quid verũ, atq; decēs curo, & roge: & oīs in hoc ſum:
Condo, & compono, quæ mox depromere poſſim.
Ac ne forte roges, quo me duce, quo lare tuter.
Nullius addictus iurare in verba magiſtri, *
Quo me cunque rapit tempeſtas, deferor hoſpes,
Nunc agilis fio, & verſor ciuilibus vndis
Virtutis veræ cuſtos, rigiduſque ſatelles:
Nunc in Ariſtippi furtim præcepta relabor.
Et mihi res, non me rebus ſubmittere conor.
Vt nox longa, quibus mentitur amica; dieſque
Longa videtur opus dependibus; vt piger annus
Pupillis, quos dura premit cuſtodia matrum:
Sic mihi tarda fluunt, ingrataq. tempora, quæ ſpem,
Concliumq. morantur agendi gnauiter id, quod
Aeque pauperibus prodeſt, locupletibus æque,
Aeque neglectum pueris, ſenibuſque nocebit.
Reſtat, vt his ego me ipſe regam ſolerque elementis.
Non poſſis oculo quantum contendere Lynceus.
Non tamen iccirco contemnas lippus inungi:
Nec, quia deſperes inuicti membra Glyconis,

ASC. PRIMA dicte mihi) Mœcenatem (vt dixi) ſummum amicum, atque patronum ſuum alloquitur ſuſcepti operis rationē ſubiuncturus, quæ eſt poſitis ludicris, quod verum atque decens curare. In his enim epiſtolis quædam delectantia interſeruitur, ſed nihil obſcœnum, aut lubricum, Satyraq. dignum conſpicitur. Sunt enim omnia caſta, & ſancta, vt ab eo compoſitis, qui extremā operam ſe muſis impenſurum teſtetur. Epiſtola dicitur ſcriptum miſſiuum, nam ab ἐπιστέλλω, epiſtello, quod eſt mitto, deducitur. in diminutione reperitur hoc epiſtolium. Dicere eſt ex arte loqui. quo modo loquũtur oratores, qui vbi perorauerint dicunt dixi, & ij qui quem uis laudare volũt. vnde dictum laudatum interpretantur. Sicut in illo Georg. cui non dictus Hylas &c. Poteſt tamen intelligi hic dicte. i. nũcupate in operibus meis, hoc eſt cui opera mea dicaui, & nuncupaui, dicēs in principio Carminum: Mœcenas atauis edite regibus, & in principio Sermonum, Qui fit Mœcenas. & in alio Sermone, Non quia Mœcenas, &c. Tria autem præcipua opera Mœcenati nuncupauit, quorum ordinem videtur depinxiſſe ex eius nominis locatione. nam Carminum opus quod adoleſcentiæ, aut ſaltem iuuenili ætati cōgruit, & ita primũ videtur editum, auſpicatus eſt a Męcenatis nomine, Mœcenas atauis, &c. Sermonum quod medioci, qa virili ætati conuenit medium poſuit, & in primi verſu medio idem nomen. Qui fit Męcenas. Epiſtolarum autem quod graue dixi, & in ſenili ętate edidit, & ſummam Camœnam inſcripſit, ſic nuncupat, vt nō niſi completis duobus verſibus Męcenatis nomen apponat, vt videre eſt. Artem Poeticam Piſonibus addixit. quo facto docemur magnis viris non niſi digna præſcribere. Præterea qui in membranis ſcribũt, quia deſcendendo ſcribunt, ſolant prima ſumma, aut ſuprema vocare. vnde in conſuetudine habetur, vt ſupra. i. prius. Hic tamen ſummam Camænam vltimam vocat, ab aſcendentibus tracta Metaphora. Ij enim cum in ſummo ſunt progredi non poſſunt. Summus ergo progreſſus Camœnarum (nam & pedibus ingrediuntur verſus) erit Horatio præſens opus, vltra quod non progredietur. Hæc rudis in ablatiuo rude, virga eſt ſine ferro. quæ meritis datur. i. ijs qui aut labore, aut ſenio fracti remittebantur ab officio gladiatorio. ideo autem datam putant eis rudem, vt ea dimicantes dirimant tanquam artis periti. Captat autem ſtatim in principio à Mœcenate beneuolentiam ex beneficio ſuo, quia dicit ſe eum dixiſſe. i. laudaſſe in operibus ſuis, & ex merito Męcenatis, quia dicit adhuc dicendum, quaſi nunquam ſatis laudatus ſit. Comparat ſibi auctoritatem, & gratiam, quia ſe ſatis ſpectatum modeſte fatetur excuſatque ſenium (quia omnia fert ætas, animum quoque) quo minus aptus ſit ad carmina ſcribenda. Et ex difficultate negocij, & vtilitate rei, quia non ludicra, ſed ſalubria dicturus eſt attentum facit lectorem. Et etiam docilē ex rerum propoſitione, vt in ſequentibus videbimus. Ordo eſt: O Mœcenas dicte, id eſt nuncupate aut laudata, mihi. i. à me, prima Camœna. i. primo opere carmine cōſcripto, & dicende, id eſt laudande, aut nuncupande, id eſt qui dignus es, vt dicaris, ſumma, id eſt vltima Camœna in præſenti opere tu quæris, id eſt petis includere antiquo ludo, id eſt loco exercitationis conſuetæ, hoc eſt exercitio poetico, me ſpectatum. i. cognitum, & probatum ſatis, & donatum iam rude, id eſt virga, qua emeriti gladiatores donabantur, hoc eſt ſatis cognitum, & dignum, qui remittatur ab officio poëtico, ſicut gladiator donatus rude, remittitur à munere gladiatorio. Aetas non eſt mihi eadem, id eſt eiuſdem roboris, & mens non eſt mihi eadem, id eſt eiuſdem acuminis, aut nō eadem placeor ſeni quæ iuueni. Veianus, notus gladiator, latet abditus, id eſt occultatur ocio deditus in agro, & hoc armis, ſcilicet gladiatorijs, fixis ad poſtem Herculis vbi arma ſua figebant, qui eis amplius vti nolebant, latet dico, ne exoret, id eſt precetur, hoc eſt ne cogatur precari populum toties in extrema harena (hoc intelligunt quaſi cogatur populum orare, vt fiat emeritus, & rude donetur, ſed iam potius donatum rude dixero cum Herculi arma dicauerit. Ego igitur intelligo emeritos populo petente aliquando in harena exhibitos, vbi victi orabant populum ne ſinat ſe interimi à victore, & ob id confugerant vſque ad extremam harenam, vt manum porrigat) Eſt, ſcilicet philoſophus, aut verius Apollo, id eſt ratio, & iudicium, ſcilicet qui perſonet mihi aurem purgatam, ſcilicet à prauis affectionibus, hoc eſt qui admoneat me hoc modo: O Horati, ſolue ſanus, id eſt quādiu ſanus es, mature, id eſt tempeſtiue, equum ſeneſcentem, id eſt te vt æquum ſenio confectum, ne ipſe equus peccet, id eſt deficiat, & ſuccumbat, ridendus, id eſt irridendus, ad extremum, id eſt priuſquam perueniat ad metā, & ducat, id eſt trahat ilia crebris anhelationib' deſatigatus

* Vide ann. Fr. Rob. ſuper iſto loco.

Nodoſa corpus nolis prohibere chiragra.
Eſt quodam prodire tenus, ſi non datur vltra.
Feruet auaritia, miſeraque cupidine pectus?
Sunt verba, & voces, quibus nunc lenire dolorem
Poſsis, & magnam morbi deponere partem.
Laudis amore tumes. ſunt certa piacula, quæ te
Ter pure lecto poterunt recreare libello.
Inuidus, iracundus, iners, vinoſus, amator,
Nemo adeo ferus eſt, vt non miteſcere poſsit,
Si modo culturæ patientem commodet aurem.

tus Nunc itaque, & verſus, &c. ludicra pono, facit (vt dixi) auditorem, ſeu lectorē potius attentum ea rerum deſcribendarum maturitate, quæ pollicetur hic nihil deſcripturum quod ludicrum ſit, aut inane, ſed ea duntaxat quę ad vitę perfectionem pertineant. vnde quia in Arte dictum eſt. Aut prodeſſe volūt, aut delectare poëtæ. Aut ſimul & iucunda, & idonea dicere vitæ. videtur Poëta in libris Carminum voluiſſe delectare, quæ res iuuenili ætati competit, hic vero in vltima Camœna, vbi ſe donatum rude dicit, duntaxat prodeſſe, pręcipue bonis moribus, in Satyra autem quam mediam poſuit, vtrunque facere, quod & re vera effecit. Nam & prodeſt, & delectat plurimum. Quod ergo hic dicit, Verſus & cetera ludicra, per quæ verba etiam verſus inter ludicra reponit, dicemus loqui de Odis, ſeu Carm. nam & hic verſu vtetur, ſed alterius generis, ac qualitatis vtpote doctrinali, qui ſemper grauis eſt. Ludicrum eſt quod ad luſum pertinet, cuius omnis fructus ex voluptate eſt. Eſt enim (ſecundum Vallam) ars ludicra hiſtrionica, & ſcoica. Ludicrum autem ſubſtantiue ſumptum non modo ludus eſt hiſtrionicus, & ſcenicus, ſed quodcunque luſorium opus ac ioculare, etiam ludi publici. Eſt præterea ſecundæ inflexionis non tertiæ, vt contra Priſc. docet lib. ȷ. dictus Valla. Pono .i. depono, vt apud Mart.

Grande cothurnati pone Maronis opus.

Curo .ſ. animo, hoc eſt mecum tacite, & rogo .i. interrogo ab alijs, & ita ſum omnis .i. totus in hoc .i. in inquirendo quod verū, atque decens .i. honeſtum. Condo, & compono, aut in libris, aut in promptuario pectoris, quæ mox .i. paulo poſt, poſſim depromere .i. excipere in uſum vitæ. Rapit tēpeſtas, aut metaphora eſt à nauigantibus, aut id dicit, ſe tempori accommodaturum, nam præcepta moralia tempori accommodanda ſunt & loco, vſque adeo, vt quæ hic, & nunc decent, alibi & alias dedeceant. Quæ vero ſub præcepto diuino continentur, vt nunquam non decere poſſunt, ita nunquam non obſeruanda ſunt, Iurare in verba, ita enim addicti nonnulli præceptoribus ſectæ ſuæ ſunt, vt iurati videantur quidquid illi dixerint ſe approbaturos. Hoſpes .i. vt hoſpes, in nulla certa domo .i. in nullius ſectæ opinione permanſurus, niſi tantiſper dum placuerit, rigidusq. ſatelles .i. conſtans, & incorruptibilis ſectator. In Ariſtippi .ſ. Stoici, cum ipſe ſit Epicureus, & ideo furtim quaſi ad aliena inuecta accedens. Stoici autem (vt Cicero in Officijs docet) optime de moribus diſputarunt. Res .i. præceptiones, aut argumenta philoſophica, vt in Arte:

Rem tibi Socraticæ poterunt oſtendere chartæ.

Non me rebus, hoc eſt ego non cogam intellectum meū ſequi præcepta philoſophorum, ſicut nos in fide quodammodo cogimur credere, quæ intelligere non poſſumus, ſed ea duntaxat pręcepta complectar, quę mihi comprobabuntur. Vt nox longa, oſtendit ſe magno deſiderio fortiter agēdi rapi, vtens exemplis eorum, qui maxime deſiderio trahuntur. Id, quod æque pauperibus, &c. ex vtilitate ergo ſibi beneuolentiam, quoque comparat. Cetera ex ordine patebunt, qui talis eſt: Itaque, quia ſic admonitus ſum, ego pono .i. depono, & .i. pariter, verſus amatorios, & laſciuiuſculos, & cetera ludicra .i. quæ ad delectationem facerent, & curo quod (aut quid) verum atque decens ſupple eſt, & rogo, id eſt interrogo, & perquiro, & ſum omnis, id eſt totus in hoc, condo, & compono ſupple ea quæ poſſim depmere, id eſt prompte mihi ſumere, mox, id eſt paulu poſt, hoc eſt ego colligo, ea præcepta viuendi, quibus vbi opus erit, vtar. Ac ne roges, id eſt interroges forte, quo duce .i. principe philoſophiæ, & quo Lare, id eſt cuius familiæ ſecta, ego tuear, id eſt tutum faciam me, hoc eſt cuius ſectæ auctoritatem, & doctrinam ſequar in hoc opere, ego nullius .i. non vllius, non addictus, id eſt more militis aſcriptus, aut adiudicandus iurare in verba vllius magiſtri, id eſt quaſi iuratus, & ſacramento aſtrictus ſequi dogmata vnius ſectæ, feror hoſpes, id eſt externus, & non domeſticus, quocunque tempeſtas .i. impetus voluntatis, aut commoditas, & opportunitas temporis rapit me. Ego fio nunc .i. aliquando, agilis, id eſt præai incumbo, & merſor, id eſt immerſor, vndis ciuilibus, id eſt ijs, quæ ad ciuilem vitam pertinent, hoc eſt incumbo Ethicæ, id eſt philoſophiæ morali, quæ ad praxin, id eſt operationem pertinet, quaſi dicat aliquando profundis ſpeculationibus me totum dedo aliquando fio agilis, id eſt quæ didici ad operationē applico. Nō enim ſemper philoſophiæ ſpeculatiuę inſudādum eſt. vnde apud A. Gellium Gallicles Platonicus ad Socratem, Philoſophia, inqt, ò Socrates res eſt elegans ſi modice quiſpiam per ætatem attigerit, at ſi ſupra modum tempus in ea contriuerit, hominum eſt corruptela: Nam ſi quis vel ameno, acriq; ſit ingenio, vltraq. ætatem philoſophetur, neceſſum eſt eum rerum omnium eſſe imperitum, quarum vſum calleat oportet quiſquis honeſtus, probusq; eſt futurus. Non ergo ſoli ſpeculationi incumbit, propterea quia veritati potius, quam auctoritati concedendum eſt, ideo ſubdit. Ego cuſtos .i. obſeruator veræ virtutis, & rigidus .i. ſeuerus ſatelles, id eſt quaſi corporis defenſor, relabor .i. per tranſitum incido, nunc .i. aliquando in præcepta Ariſtippi, illius Epicurei, & ego conor ſubiungere (ſic enim Acron legit. licet alij ſubmittere legunt) mihi res, id eſt doctrinas philoſophorum, ita vt libere de eis iudicem, & non me rebus. Aut res .i. fortunæ bona ſubiungo mihi, non me illis, de quo Acron bene diſſerit, ſed ad ordinem Vt .i. quemadmodum, nox videtur longa ſupple illis, quibus amica .i. concubina pollicita, ſe venturam eſt, mentita, hoc eſt qui totam noctem ſpectauerunt eam, que, pro &, vt ſup. dies videtur longa, id eſt nimis durare, debentibus opus, id eſt obligatis ad aliquod opus ſingulis diebus exhibendum, vt glebæ addicti, aut remigio, vt .i. quemadmodum, annus videtur piger, id eſt tarde procedere, pupillis, id eſt patre orbatis, quos dura cuſtodia matrum premit, quia nihil imperioſius muliere, & (vt dicit Iuuen.) intolerabilius nihil eſt, quam fœmina diues, ſic tempora fluunt mihi tarda, & ingrata, quæ tempora morantur; id eſt in mora tenet, ſpem & conſilium agendi grauiter id, quod prodeſt, æque, id eſt æqualiter, pauperibus, & locupletibus, id eſt dentibus, & quod neglectum nocebit æque pueris, & ſenibus, id eſt omni ſexui, & ætati, hoc eſt id, quod ad philoſophiam pertinet. Nam omnes debent viuere honeſte, & probe, ſeq. decenter regere ſi non habeant alios regendos, reſtat, id eſt reliquum eſt, quia nondum nactus ſum plenam opportunitatē ex ſententia viuendi, eo quòd nondum collegerim normam integram, reſtat vt ipſe, id eſt ego, regam me, & ſoler me his elementis, id eſt paruis principijs, quaſi dicat quia nondum omnia poſſum, non continuo nil faciam, ſed dicam mihi, ò Horati, ſi tu non poſſis contendere oculo, id eſt perſpicere quantum Lynceus, vir ille acerrimi, & acutiſſimi viſus, qui per multa millia paſſuum naues in portu vidit, Sunt qui putent eundem eſſe, de quo Solinus dicit ſic: Viſu plurimum ponit Strabo nomine quem ſuperſpexiſſe per xxxv. millia paſſuum Varro ſignificat ſolitumq. a Carthagine exeuntem claſſem Punicam numerumq. nauium maniſeſtiſſime è Lilybitana ſpecula notare. Hæc ille. Sic itaque Strabo Lynceus dictus, quòd Lynceos habuerit oculus. licet ergo non poſſim tantum contendere, tamen tu lippus, id eſt debilem viſum, & fluentes oculos habens, non contemnas iccirco inungi, id eſt mederi, hoc eſt licet non omnia potes, non tamen icirco nihil facies. (Et ita Stoicorum Paradoxon damnat, qui dicunt omnia vitia eſſe paria, ſapientesq. omnia, & ſolos poſſe, nul.umq. ſapientem eſſe, qui non plene ſapiens ſit) Et (aut nec) quia tu deſperes membra Glyconis illius athletæ, ac luctatoris, inuicti, id eſt fortiſſimi, & quaſi inuulnerabilis, nolis, id eſt recuſes, prohibere, id eſt arcere corpus, ſcilicet tuum à chiragra, id eſt contractione manuum, nodoſa, id eſt nodos neruorum generante? quaſi dicat tu, id eſt ſtulte faceres, quia eſt, ſcilicet ſtatutum, aut laudabile, & conceſſum, prodire, id eſt progredi in virtutibus, tenus quodam, id eſt vſque ad quiddam, id eſt etiam modicum gradum, ſi non datur ſupple prodire vltra, id eſt quilibet conabitur tantum proficere quantum poterit. Si ſupple pectus feruet, id eſt æſtuat, auaritia & cupidine, id eſt cupiditate, miſera, id eſt magna, vel quæ miſeros facit, ſunt verba, ſcilicet philoſophica, ſcripta intelligit, & voces, id eſt doctrinæ, quæ viua voce traduntur, quibus poſſis lenire, id eſt mitigare, & reprimere hunc, ſcilicet mentis dolorem, & deponere magnam partem morbi .i. vitij tui. Si ſupple tu tumet .i. inflaris amore laudis, ſunt certa piacula .i. purgamina, quæ poterunt recreare te .i. facere te quaſi nouum hominē, & hoc libello .i. mo

dica

dica parte philoſophiæ. lecto ter .i. diligenter,& pure.i.attenta Sine praua cupiditate admixta,inuidus,iracundus, iners.i.aecedioſus,vinoſus.i.gulosſus,amator.i.libidinoſus. (Et ita ſepiè peccata mortalia damnat. primo auaritiam ibi. Fert auaritia, quia eam catisliter ſemper execratus eſt,vt in Sermonibus vidimus. Deinde ſuperbiam,ibi Laudis amore tumes. & hic quinque reliqua.) nemo dictorum peccatorum eſt adeo .i. intantum ferus .i.ſceleribus efferus, vt non poſſit miteſcere,ſi modo.i.dummodo,commodet.i.præbeat,autem patientent culturæ .i.quæ ſinat ſe coli erectis vitijs. Vinoſus dicitur,qui vino nimis indulget, & per hoc guloſus. Amator,& amica, pro luxurioſis accipiuntur, amicus autem pro honeſto.

A S C. Virtus eſt vitiú fugere:) Incipit inſtituere virú bonú & ſtudioſum, cuius primú officiú eſt fugera vitiú.Vnde ſcriptum eſt: Declina à malo,& fac bonum. Eſt quidá primum non quia præcipuum. plus enim eſt bonum facere, q̃ malum non facere:cum nemo verum bonum agat, qui mala non deuitet, ſed quia qui ſtudioſus effici vult, primo loco conari debet, vt vitia deuitet, ſicut coloni prius nociua euelluntq̃ bona inferát agris ſuis. Stultitia, id eſt ſtolida, aut praua opinione, qua omnes peccatores dicuntur,ideoque ſcriptum eſt, Stultorum infinitus eſt numerus. Et q prudentia huius ſeculi ſtultitia eſt apud Deum. Quod auctor hic exemplis probat, quia paupertatem maximo conatu fugiunt plurimi, quod non facerét niſi praua opinione ducantur, aut ſi ab ea curari velint per prudétiam doctrinam. Et ita oſtendit falſam opinionem de auaritia, additque de gloria, & ambitione, dicens quod vix quiſquam præditus virtute corporis contemnat gloriam ob victoriam in certamine Olympico, præter ſapientem, qui ſine puluere, & ſudore palmam obtinuit, non cupiendo, ſed contemnendo, quia neglecta inani gloria virtutem obtinet, quæ pluris eſt quàm aurum, ſicut aurũ pluris eſt quàm argentum. Opinio tamen praua mortalium, effectu ipſo contra ſentire probatur, qa videtur pluribus virtus acquirenda eſſe poſt nummos.i. ſtudendum eſſe virtuti, & honeſtati poſtquam diuites quacunque via euaſerint, credentes nullum honorandum qui non ſit diues. Sed longe aliter eſſe etiam pueri atteſtantur,canentes vateri cantico à maioribus tradito,Rex eris ſi recte facies. Et ita murus aheneus .i. fortiſſimú munimentú,eſto.i.ſit cuilibet,nil conſcire ſibi.i.habere nullius mali conſcientiam,iudice qua ſe nemo nocens abſoluitur. Nutum eſt ab eo quod eſt as æris hinc varia denominatiua, nam & aereus,& æneus,& aheuus,& aheneus,vt hic inde deducitur. Sanè quia æs non cito corrumpitur rubigine, omnia diu durantia ærea vocabant antiqui.vnde ærea vox dicebatur ab Homero,quę à Virg.ferrea. Et in primo Carminum duxerat Poëta noſter,Illi robur,& æs triplex Circa pectus erat, &c. Lex Roſcia eſt quam tulit Lucius Otho Roſcius, vt nemini liceret in quatuordecim primis ordinibus, ſeu gradibus in theatro ſedere niſi qui haberet cenſum equeſtrem .i. quadringenta ſeſtertia in cenſu. vnde eſt illud Iuuen. Sat. iij. Exeat, inquit, Si pudor eſt, & de puluino ſurgat equeſtri, Cuius res legi non ſufficit, & ſedeant hic Lenonum pueri quocunque in Fornice nati. Hic plaudat niti di præconis filius, inter Pinnirapi cultos iuuenes, iuuenesque laniſtæ. Sic libitum vano, qui nos diſtinxit Othoni. Hæc ille. Qui ideo vanus,quia ad cenſum non ad virtutem, aut parentum merita reſpiciendum duxit. Eſt ergo eius lex deterior quam Nenia puerorum decantata, ſcilicet in funere ipſis

Virtus eſt, vitium fugere: ſapientia prima,
Stultitia caruiſſe. vides, quæ maxima credis
Eſſe mala, exiguum cenſum, turpemque repulſum,
Quanto diuites animi, capitiſque labore.
Impiger extremos curris mercator ad Indos,
Per mare pauperiem fugiens, per ſaxa, per igneis.
Ne cures ea, quæ ſtulti miraris, & optas:
Diſcere, & audire, & meliori credere non vis.
Quis circum pagos, & circum compita pugnax,
Magna coronari contemnat Olympia, cui ſpes,
Cui ſit conditio dulcis ſine puluere palmæ
Vilius argentum eſt auro, virtutibus aurem.
O ciues ciues, quærenda pecunia primum eſt,
Virtus poſt nummos. hæc Ianus ſummus ab imo
Perdocet: hæc recinunt iuuenes dictata, ſenesque
Læuo ſuſpenſi loculos, tabulamque lacerto.
Si quadrigentis ſex ſeptem millia deſunt,
Eſt animus tibi, ſunt mores, & lingua, fideſque:
Plebs erit. At pueri ludentes, rex erit, aiunt,
Si recte facies. Hic murus aheneus eſto:
Nil conſcire ſibi, nulla palleſcere culpa.
Roſcia, dic ſodes, melior lex, an puerorum
Nenia? quæ regnum recte facientibus offert,
Et maribus Curijs, & decantata Camillis?
Is ne tibi melius ſuadet, qui rem facias; rem,
Si poſſis recte; ſi non, quocunque modo rem:
Vt propius ſpectes lacrymoſa poëmata Puppi,
An qui fortunæ te reſponſare ſuperbe
Liberum, & erectum præſens hortatur, & optat?
Quòd ſi me populus Romanus forte roget, cur
Non, vt porticibus, ſic iudicijs fruar iſdem,
Nec ſequar, aut fugiam, quæ diligit ipſe, vel odit:
Olim quod vulpes ægroto cauta leoni
Reſpondit, referam: Quia me veſtigia terrent
Omnia te aduerſum ſpectantia, nulla retrorſum.
Bellua multorú es capitú. nam quid ſequar? aut quá?

Curijs, Fabricijs, & Camillis ceteriſq. maribus.i.virilis animis proceribus Romanis, qui neglecta re virtuti ſtudebant, & ita puerorum Neniam dum viuebant, approbabant, & legem Roſciam, quæ poſtea lata eſt, re ipſa improbant, quia cenſum equeſtrem non curabant. Curius enim Dentatus, qui de Samnitibus triumphauit, legatis Samnitium aurum offerentibus, cum ipſe in fuco rapas torreret, malo hęc inquit eſſe (.i. manducare) in fictilibus meis, & aurum habentibus imperare, quam aurú poſſidere. Furius quoque Camillus vrbis liberator dictus, in exilio vitam inopem agere, q̃ Romæ latius viuere maluit. Hic autè ponitur pro egregio virtutis amatore. Is ne tibi melius ſuadet, ſuademus, inquit Accuo, etiá mala, hortamur ad bona. Secundúm quem ponitur Puppi, pro Puppij. Nam Puppius, inquit, Tragœdiographus ita affectus ſpectantium mouit, vt eos flere cópelleret. inde illum verſum fecit. Flebunt amici,& bene noti morte mea. Nam Puppius in me viuus lacrymatus eſt. Alijs videtur puppi eſſe appellatiuum, vt in conſtructione parebit, quæ talis eſt. Virtus eſt fugere vitium, & prima, id eſt primum expetenda ſapiétia, eſt caruiſſe ſtultitia, ſed ſtultitia magna eſt diligentius externa bona, quá interna perquirere,& mala vitare,vnde dicit,Tu vides,id eſt quilibet videt. Non enim hic Męcenatem docet, ne hanc epiſtolam ſic ad Mœcenatem ſcripſit,vt ceteras ad ceteros, qa per hanc dedicat, ac nuncupat hoc opus epiſtolarum Mœcenati,non quem doceat,ſed in cuius gratiam ſcripſerit. Tu ergo vides dicit ad quemlibet loquendo quáto labore animi,& capitis tu deuites ea quæ credis eſſe maxima mala .ſ. exiguum .i. modicum,cenſum .i. theſaurum, aut rerum poſſeſſionem, & repulſam turpem, quam patitur, qui honorem non exauditus petit. Tu mercator curis impiger, id eſt celer ad extremos Indos fugiens pauperiem, id eſt paupertatem, per mare, per ſaxa, per ignes, & tamen tu non vis credere meliori. & audire, & diſcere ne, id eſt vt non cures, id eſt vt nihil facias ea quæ tu miraris, & optas ſtulte, quaſi dicat longe maiori diligentia quæris curas quam diuites, & hoc quia ſtultitia non caret deprauatus vitio cupiditatis. Quod conſimili probat quærens. Quis pugnax, id eſt aſſidue pugnans, aut naturaliter inclinatus ad pugnandum circum Pagos, & compita, id eſt in omnibus conuenticulis hominum, contemnat, coronari ſupple per magna Olympia: aut appoſitoriè contemnat coronari, quæ ſunt magna Olympia? Reſponſio: Is ſupple philoſophus cui ſit ſpes, & cui conditio palmæ, id eſt victoriæ. (Sit dulcis, ſine puluere,) Hoc eſt philoſophus cui perſuaſum eſt non minus glorioſum eſſe in pace, ſine puluere palmam econtra vitia, & ignorantiam acquirere quam coronam Olympicam: facile contemnet Olympica

Olympica certamina vepote non parue affectus, Sic ego, alij aliter exponunt. Compita ſunt quæ competuntur .i. a multis ſimul petuntur loca. Vilius argentum eſt auro, docet ſtultos, & praue affectos eſſe plurimos, vt qui rem minoris æſtimandam pluris faciunt quia pecunia minoris eſt quam virtus ea tamen pluris amatur a multis. Ordo eſt. Argumentum eſt vilius auro, & aurum eſt vilius virtutibus, & tamen ſupple ô ciues ciues pecunia eſt quærenda primum, & virtus eſt quærenda poſt nummos. Ianus ſummus ab imò perdocet hæc .i. quicunq; verſantur inter ſummum Ianum, & imum perdocet hæc. Erat .i. treis ſtatuæ Iani, ad quarum mediam (vt in Sermonibus dictum eſt) maaiima fiebant commercia negociatorum quidquid ergo in eo Vico verſatur, non aliud clamat, quam quòd quærenda pecunia primum eſt. Iuuenes & ſenes ſuſpenſi loculos, & tabulam .i. habentes loculos, id eſt ſacculos denariorum pro ſectilium, & tabulam ſuſpenſam læuo lacerto, id eſt brachio recinunt, id eſt cantando memoriæ commendant, hæc dictata .i. hæc præcepta à talibus magiſtris tradita. Nam ſi tea ſupple aut ſeptem millia deſunt quadringentis ſupple millibus, id eſt cenſui equeſtri, quanquam ſupple animus eſt tibi ſupple fortis mores ſunt tibi ſupple probati, & lingua ſupple diſerta eſt tibi, & fides .i. fidelitas eſt tibi, tamen ſupple tu eris, id eſt reputaberis, plebs .i. plebeius, & vilis. Sic Bonfinis quoque conſtruendum cenſet, quem viginti annis poſtquam hæc ſcripſeram, nunc primum legi. ſed durum mihi videtur textum reponere, vt reponendum cenſet, vt, ſcilicet legatur, Si quadringentis ſex ſeptem, aut millia deſunt: Etſi animus tibi ſunt mores &c. Ego certe illas particulas ſubaudire mallem, quam apponere, re vera ſæpe etiam vbi ouſum eſt metrum coniunctionem abijcimus, vt, Si quadringentis ſex ſeptem millia deſunt. & ſupple ſi, eſt animus &c. vel ſubauditur concedo eſt animos tibi &c. tamen ſupple plebs eris. At, id eſt ſed, pueri ludentes, dum cantica à maioribus ſuis tradita diſcunt, aiunt tu eris rex, ſi facias recte. Vbi laudandum eſt inſtitutum priſcorum, qui tali ſententia animos ſuorum imbuerunt, vt in virtute principatum collocent. Hic, id eſt huiuſmodi murus eſto aheneus .i. fortiſſimus, quaſi ex ære factus, ſcilicet nil conſcire, id eſt nullius mali conſcium eſſe ſibi, & nulla, & id eſt non vlla, non palleſcere, id eſt pallidum fieri vlla culpa. Sodes, blandientis eſt, quaſi dicat ſi audes, & commodum videtur, dic, an lex Roſcia, id eſt quam Roſcius Otho tulit, videlicet ne quis non habens cenſum equeſtrem ſedeat in quatuordecim primis gradibus theatri, quæ cogit multos vſuram exercere, quo ditiores fierent eſt melior .i. iuſtior, & commodior, an. Nenia, id eſt vulgaris cantilena puerorum. (Eſt enim Nenia cantilena illa quam præfica, id eſt mulier ad hoc ceteris præfecta canit, dum cadauer ſepeliendum cuſtoditur, in qua commemorat laudes, & virtutes defuncti cum eiulatu, & ploratu magno) quæ, ſcilicet Nenia, offert regnum facientibus recte exiſtens decantata, & id eſt pariter Curijs, & .i. pariter Camillis maribus .i. fortibus, & continentibus viris, quibus perſuaſum erat regnum eſſe recte facere, & paucis contentum eſſe, & ita ipſis defunctis talis Nenia poterat decantari, qualem poſtea pueri a maioribus cantare didicerunt, vt ad virtutem cohortarentur. Curius, & Camillus laudatiſſimi apud Rom. fuerunt, vt Liuius, Valerius, Plinius, alijque prædicant. Ne, pro an, aut nunquid, is ſuadet melius, qui ſuadet, vt ſupple facias rem, id eſt diuitias, ſi non recte quocunque modo poſſis facias inquam rem. vt ſpectes propius .i. coniunctius, puppi, id eſt altiori parti nauis vbi patroni, & gubernatores ſedent, id eſt vt dominus nauis ſpectes poëmata lacrymoſa, id eſt pericula maris ingruente tempeſtate qualia poetæ in poëmatis ſuis ad lacrymas excitandas recitant, hoc eſt ſic lucro inuentus ſis vt proxime ad puppim ſedens ſpectes ſiccis oculis lacrymoſo poemata .i. materiam poëmatū lacrymoſorum, Aut ſequentes Acronem dicamus, Sic facias rem vt ſpectes propius, id eſt proximo, lacrymoſa poemata Poppi, illius poetę tam amati, vt eius poëmata lacrymas excitarent, hoc eſt vt præ deliderio rerum lacrymas, an ſup. is melius ſuadet qui præſens .i. aſſiſtens, & amicus hortatur, & optat, te liberum cupiditate, & erectum rebus terrenis, reſponſare .i. frequenter obſtare, & contumaciter obuiare fortunæ ſuperbæ, q.d. is poſterior multo melior hortatur. Quod ſi me populus, fortunæ reſponſare; & ſua ſorte contentum eſſe multo præſtare probat exemplo a ſe ſumpto. Nam cum poſſet inuata ſtrepitum fortunæ verſari in iudicijs, & collegio iudicum, & illic gloriam mereri, maluit in ocio ſuo deliteſcere. Ordo eſt, quòd ſi populus Romanus roget, id eſt interroget forte me, cur non fruar ſic ijſdem porticibus, id eſt quare cum ſim de collegio iudicum, & verſer cum eis in porticibus de ambulando, vbi non agitur res periculoſa, non verſarer etiam cum eis in iudicijs, vbi gloriam mereri poſſem, Nec pro & nō, & cur non ſequar ea quæ ipſe populus diligit, & non fugiam ea quæ ipſe odit, ego referam .i. reſpondeam id, quod vulpes cauta reſpondit olim leoni ægroto, interroganti enim leoni (vt Aeſopus narrat) cur non ingrederetur regiam ſuam reſpondit vulpes quia veſtigia terrent me. veſtigia dicit ſpectantia omnia aduerſum .i. te verſus, hoc eſt ad introitum, & nulla ſpectantia retrorſum, id eſt ad egreſſum, hoc eſt quæ omnia ſunt ingredientium, per quod animaduertit vulpecula, quòd leo omnes viſitantes ſe deuoraret, ſicut adminiſtratio reipublicæ, & (vt dicunt) curia principum, paucos incolumes emittit, quia qui reip. bene facit, nulli facit, & qui eam offendit, omnes offendit. vnde dicit Horat. ad populum. Tu es bellua multorum capitum, & ita difficile eſt populo placere, quia quod vni placet, alteri diſplicet. Nam quid ſequar, aut quem, quaſi dicat neſciam. vnde recitat varia ſtudia populi, dicens.

Pars hominum geſtis conducere publica: ſunt qui
Cruſtis, & pomis viduas venentur auaras;
Excipiantque ſenes, quos in viuaria mittant.
Multis occulto creſcit res fœnore. verum
Eſto alijs alios rebus, ſtudijsque teneri:
* Idem eadem poſſunt horam durare probantes?
Nullus in orbe ſinus Baijs prælucet amœnis,
Si dixit diues: lacus, & mare ſentit amorem
Feſtinatus heri. cui ſi vitioſa libido
Fecerit auſpicium: cras ferramenta Theanum
Tolletis fabri. Lectus genialis in aula eſt?
Nil ait eſſe prius, melius nil cœlibe vita.
Si non eſt: iurat bene ſolis eſſe maritis.
Quo teneam vultus mutantem Protea nodo?
Quid pauper? ride. mutat cœnacula, lectos,
Balnea, tonſores: conducto nauigio æque
Nauſeat, ac locuples, quem ducit priua triremis,
Si curtatus inæquali tonſore capillos
Occurri: rides. ſi forte ſubucula pexæ
Trita ſubeſt tunicæ? vel ſi toga diſſidet impar:
Rides. Quid, mea cum pugnat ſententia ſecum:
Quod petijt, ſpernit: repetit, quod nuper omiſit:

ASC. Pars hominum geſtit) .i. nimis cupit, conducere publica .i. ad remp. ſpectātia ſunt qui venentur .i. captent, viduas auaras fruſtris, & pomis .i. delicatis cibis decoctis, & per fruſtra miſſis, & qui excipiant .i. irretiant ſenes. quo mittant in viuaria .i. in repoſitoria diuitiarum ſuarum, ſicut piſces qui capit aſſimilantur, cuſtodiuntur in viuarijs. Res creſcit multis occulto fœnore verum .i. ſed, eſto alios teneri alijs ſtudijs, id eſt concedamus quoslibet ſuo ſtudio teneri, & in eo verſari, putes ne ſupp. quod ijdem poſſunt durare hora, id eſt per tempus vnius horę, probantes eadem quæ prius laudauerunt? quaſi dicat minime. Si autem malui conſtruere, & ſic ſupplere, quam apponere particulam ne, cum Bonfine cenſente ſic legi debere. Idem eadem poſſunt ne horam &c. Si diues dixit: Nullus ſinus, id eſt nullus angulus, nullum receptaculum prælucet, id eſt amœnior, & dulcior eſt, in orbe .i. toto mundo, Baijs amœnis, de quibus Iuuen. Ianua Baiarum eſt, & gratum littus amœni Seceſſus &c. Eſt enim regio Italiæ iuxta Lucrinum lacum amœniſſima. lacus .ſ. Lucrinus: & mare quod vicinum eſt. ſentit amorem heri, id eſt domini, feſtinantis .i. properantis illuc, cui ſupp. hero, ſi libido vitioſa .i. concupiſcentia leuis, & inconſtans, fecerit auſpicium .i. indicauerit mutandas eſſe ſedes (quaſi auſpicio .i. ex auium inſpectione ſine qua nihil magni inchoabāt veteres Romani. vnde auſpicari pro rite incipere accipitur, & auſpicium pro incepto) fecerit ergo auſpicium, id eſt indicium migrandi de Baijs, vos fabri tolletis cras, id eſt poſtridie quam Baias aduenerit, ferramenta .i. inſtrumenta ferrea, quibus prætoria, ad domū conſtruatis. Thebanū, in illud oppidum

* *Addendam hac arbitror particulam poſt verbum poſſunt vt ſit, Idē eadē poſſunt ne horā durare probantes. Alias, ſi per interrogationē legas vt legi oportet non videbitur Haec tamen mihi forme, & locutio. Bonfinus.*

Aeſtuat, & vitæ diſconuenit ordine toto:
Diruit, ædificat; mutat quadrata rotundis?
Inſanire putas ſolennia me: neque rides:
Nec medici credis, nec curatoris egere
A prætore dati, rerum tutela mearum
Cum ſis, & praue ſectum ſtomacheris ob vnguem
De te pendentis, te reſpicientis amici.
Ad ſummam, ſapiens vno minor eſt, oue, diues,
Liber, honoratus, pulcher, rex denique regum:
Præcipue ſanus niſi cum pituita moleſta eſt.

pidum nō procul à Sora, & Nola. Si ſup. alicui lectus Genialis .i. matrimonialis, in quo liberis gignendis operam det, eſt in aula.i.in domo ſua, quaſi in regia; ipſe ait nil eſſe prius, & nil eſſe melius, vita cęlibe.i.priuata matrimonio, hoc eſt ſecubitu ſi ſup. lectus Genialis nō eſt, ipſe iurat ſolis maritis eſſe bene. Quo nodo.i.vinculo, teneā Protea.i. hoīem tam mutabilē animo, ſicut Protea dicunt mutabilē corpore fuiſſe mutantē vultus.i. ſpeciem faciei, qua volūtas indicatur, vt iam hoc velle, iam nolle videatur? De Proteo ad finem 4.Georg. conſtat quomodo ſeſe captum in varias figuras vertat. eſt autem Deus marinus pecoris Neptuni cuſtos, vaticinio præditus. Quid pauper, &c. quia dictum eſt de diuitibus, q̄ inſtabiles, ac inconſtātes ſint quæri poſſet de paupere. vnde quærit Poëta, aut populus à poëta. Quid pauper ſup. facit? Reſpondet ridet, q.d. non minus ridicula, quam diues, mutant cœnacula.i. māſiones ſuas, quas in ſumitate domus ſub tecto conducit mutat lectos conductitios.ſ. balnea, tonſores ſupp. mutat, & nauſeat.i. ſtomachatur, & imperioſus eſt, æque.i.æqualiter nauigio quo migret .ſ. conducto, ac locuples quem triremis.i.nauis ternis remorum ordinibus impellenda, priua.i. propria ipſius, ducit. Si curtatus, &c. docet vitia propria, & animi damnabiliora eſſe, quam aliena, aut corporis, cum tamen contra fiat. Ordo eſt. Si ego occurri tibi curtatus capillos.i. habens capillos curtatos (alij curtatus legunt) ſup. à tonſore inæquali.i.inæqualiter tondente, vt operam det quod operis eſt, aut inæquali.i. mihi inæqualibus crinibus, vt ob vitiū corporis inæqualiter tondeat, tu rides. & ſi ſubucula trita.i. pannus attritus (vulgo fodraturam, aut duplicaturam appellant, aut potius eſt veſtis interior. vnde Varro, Poſtquam binas tunicas habere cęperunt, inſtituerunt vocare ſubuculam, & induſiam) ſubeſt tunicæ pexæ.i. raſæ, aut tritæ, vel (vt Acron dicit) ad talos demiſſæ ſicut capilli pexi demiſſi ſunt. vel ſi toga diſſidet.i. corpori adhæret impar.i. inæqualibus portionibus, tu rides, quid.i. aliquid aut cur? cum.i. quando, mea ſententia.i. iudicium voluntatis pugnat ſecum, & ſpernit quod petijt, & repetit quod omiſit nuper.i. paulo ante, & cum æſtuat.i. ardet cupiditate, & diſconuenit.i. diſpar eſt toto ordine vitæ.i. quidquid facit in tota vita, diruit.i. deſtruit ædificia, ædificat mutat quadrata.i. ea quæ prius voluit habere quadrata, rotund.s.i. faciat ea rotunda, quid inquā putas me inſanire ſolennia.i. ſolenniter, quaſi percitū furore ſacro, aut Bacchis, aut Cereri, & neque rides, nec credis me egere medici, qui curet me ab inſania, nec curatoris dati à prætore, vt ſolet furioſis dari cum tu ſis tutela mearum rerum, hoc eſt cum ad te tanquam ad amicum pertineat tutela mearum rerum? & hoc eſt cum nihilominus tamen tu ſtomacheris.i. indigneris, ob vnguem ſectum.i. putatum male vnguem, dico amici pendentis de te, & reſpicientis te.i. qui totā ſpem in te collocauit, ad ſummam.i. vt ſemel dicam, quid inter ſtultum, & ſapientem ſit ſapiens. eſt minor Ioue.i. deo, vno.i. in vna re, quia.ſ. mortalis eſt, & ægritudinibus ſubiectus. Eſt enim liber, honoratus, pulcher, & denique rex regum, & ſanus præcipue, q̄a animo, & corpore, niſi cum pituita, id eſt nociuus humor furorem excitans, eſt moleſta. In hoc Stoicos ridet, qui ſapientem dicebant non dolere.

MATTH. BONF.

ET donatum iam) Quicunque à munere quouis in ocium reſtituuntur, vel ob ætatem, vel imbecillitatem, rude donari dicuntur. Inde ducta metaphora, quod antiquitus gladiatores virga quam rudem appellabant, donabantur, qui hinc Rudiari dicti. Et rudem accipere, pro dimitti à munere. Rudem item donare, pro dimittere. Doct. [Ne populum extrema) In harenam deſcendere, pro eo quod eſt, certamen inire. Harena cedere, pro deſiſtere à certamine, & victoriam vltro concedere. Tranſlatum a gladiatoria pugna. Doct. [Contendere Lynceus) Plutarch. in Comment. quem ſcripſit aduerſus Stoicos teſtatur famam fuiſſe de Lynceo, quod ſaxa, & arbores oculorum acie penetrarit. Apollonius item in Argonauticis Lynceum vſque adeo fuiſſe perſpicacem dicit, vt etiam terram ipſam oculorum acie penetrarit, quæque apud inferos fierent præuideret. Sunt qui Lynceum primum reperiſſe fodinas metallorum æris, argenti, & auri dicunt. Et hinc vulgo natam fabulā, quod ea quoq; viderit, quę ſub terra fierent. Doct. [Sunt verba &c.) Ex opinione Stoicorum, cupiditates animi morbos appellat, his philoſophia medetur, pharmacis verborum, id eſt monitis ſalubribus. Vt.n. corporū morbis pro ratione valetudinis alia atque alia adhibentur pharmaca, itidem in animi malis nō eadem adhibenda eſt oratio. Sed interim blandius monendum, interim acrius iurgandum, nonnunquam diſſimulandum, & imprudenti pharmacum admouendum. Vide prouerbio. Animo ægrotanti &c. [Per ſaxa, per ignes) Cum ſignificamus quiduis periculi ſubeundem, per ſaxa, per ignes dicimus, aut per cotes perque ignes. [Sine puluere palmæ) ἀκονιτὶ.i. citra puluerem, ſic græci dicunt, cum aliqua re citra negocium potitur. Tranſlatum vel ab Aphe.i. à pulueris contactu, quo ſe ſpargebat in palęſtrio certamine congreſſurus. Vel certe à puluere, quo non indecore ſordidari ſcripſit Horat. lib. j. Odarum, eos qui certant Olympia, qui ue bellum gerunt. Doct. [O ciues ciues) Hæc per ironiam dicta ſunt, neque enim ſentit Horat. prius habendam rationem facultatum, quam morum, ſed irridet ſententiam vulgo decantatam, quam his quoque temporibus plerique parētes liberis ſuis ſerio inculcant. Doct. in Prouerb. Quærendæ facultates &c.

GLAREANVS.

EST quodam prodire tenus) Eſt, Landinus exponit pro licet, quod probatur, quodam autem magis placet propter tenus, quam quoddam, vt habent impreſſi libri. Quiddam propter idē tenus, locum hic non habet. Proximo autem verſu legendum genere maſculino, miſtroſq. Cupidine, auctore Doct. præceptore noſtro. Apud hunc enim poëtam haud aliter reperias, vt puto. [Quis circum pagos &c.) Tria hæc carmina interrogatiuum habent punctum ad finem, non in medio ſecundi poſt, Olympia. Eſt autem ſenſus, pugiles exigui, nempe circa pagos, & compita, neutiquam contemnerent, imò cuperent coronari in Olympicis. ſi quidem ſpem haberent ſine puluere, hoc eſt labore, dulcem ſe poſſe palmam acquirere, hoc eſt victoriam. Ac illa abſq; labore non contingit. Qui igitur nolit ſudare, vt humiles, pugiles, non poſſunt ſperare victoriam in Olympicis. Ita tu quoq; qui non vis diſcere, & audire, Ne cures ea, quæ ſtulte miraris, & optas, nunquam ſperes animo te quieto cupidinibusq. vacuum, vllum reportaturum triumphum. [Lacrymoſa poëmata Puppi) Quæ Acron de poeta Puppio ſcribit placent, quæ autem alij de puppi altiore nauis parte adducunt inepta ſunt. Veriſimilius eſt, eos qui in quatuordecim primis ſedebant ordinibus, quia propiores theatri pulpito erant, facilius audire potuiſſe poëtarum fabulas, per tranſitum autem notat Puppium, vt inter miſerabiles poëtas qui tamen ſæpius auidius à populo audiebātur, quam boni poëtæ, propterea non tanti eſſe eo in loco ſedere, vt ideo rem male facias. Quæ vero Acron citat carmina. Trimetra ſunt Iambica, hoc modo:

Flebunt amici, & morte bene noti mea.
Nam puppim me vino lacrymatum eſt.
Cras ferramenta Teanum.

Tenua inquit Acron, ciuitas eſt certe abundans optimis fabris & fatoribus. Hæc ille. Miror quis hæc ita aſſuerit, cum Teanum Sidicinorum ſit oppidum in Campania. & aliud item in Apulia. Idem paulo ante cenſum equeſtrem quadringentorum millium æris ait, cum Porphyrion cenſum equeſtrem facit quadringentorum ſeſtertiorum, vt omnes alij claſſici: Illud autem cras Badius exponit poſtridie quàm Baias aduenerit, quod mihi non probatur, ſed indefinitum puto, pro breui tamen tempore.

Ad ſummam ſapiens vno minor eſt Ioue, diues.

Vno Ioue Acron bifariam exponit, vel quia moritur, vel quod in cœlo non eſt. Badius autem quia.ſ. mortalis eſt, & ægritudinibus ſubiectus. Ego credo dictum, vno Ioue minor, q.d. omnes alios vel ſuperat, vel æquat.

Si comportatis rebus bene cogitat vti.
Qui cupit, aut metuit, iuuat illum ſic domus, aut res,
Vt lippum pictæ tabulæ, fomenta podagram,
Auriculas citharæ collecta ſorde dolentes.
Sincerum eſt niſi vas: quodcunque infundis, aceſcit.
Sperne voluptates, nocet empta dolore voluptas.
Semper auarus eget. certum voto pete finem.
Inuidus alterius macreſcit rebus opimis.
Inuidia Siculi non inuenere tyranni
Maius tormentum. qui non moderabitur iræ:
Infectum volet eſſe, dolor quod ſuaſerit, & mens,
Dum pœnas odio per vim feſtinat inulto,
Ira furor breuis eſt. animum rege: qui niſi paret,
Imperat: hunc frænis, hunc tu compeſce catena.
Fingit equum tenera docilem ceruice magiſter,
Ire viam, quam monſtrat eques. venaticus ex quo
Tempore ceruinam pellem latrauit in aula,
Militat in ſiluis catulus. nunc adhibe puro
Pectore verba puer, nunc te melioribus offer.
Quo ſemel eſt imbuta recens, ſeruabit odorem
Teſta diu. quòd ſi ceſſas, aut ſtrenuus anteis:
Nec tardum, opperior, nec præcedentibus inſto.

cures hydropicus.i.hydropiſis tactus. & hoc tardū erit, quia difficilis eſt curatu morbus ille, & ni .i. niſi, poſces librum cū lumine ante diem, ſi non intendis animum ſtudijs, & rebus honeſtis, tu vigil torquebere inuidia vel amore.i. aliqua affectione praua. Senſus eſt. Hominē ſubiectum eſſe curis, aut rerum honeſtarum, aut aliarum, & ideo melius eſſe vt honeſtis inſudemus, nam ſi nō ſurrexerimus poſtquā dormiuimus, quod natura ſatis eſt, inuadēt nos in lecto iacentes curæ, aut inuidiæ, aut amores. Nam cur feſtinas tu demere .i. amouere ea q̄ lædunt oculos, ſi tu differs in annum tempus curādi ſup. illina, aut illud, quod eſt .i. conſumit, & corrodit animum? q.d. prius animo, q̄ oculis ſuccurrendum eſſe. Aude ſapere, & incipere, quia qui bene cœpit, habet dimidium facti. (Principium.n. vniuſcuiuſq; rei potiſſima pars eſt. vt ēt in principio Digeſtorum de origine iuris dicitur) Ruſticus.i. ſtultus, & ignarus, qui prorogat.i. extendit annum recte viuendi expectat ſup. eundum.i. quandiu, amnis.i. fluuius pereois, ne ſugit defluat. At.i. ſed, ille.ſ. amnis ſogis, labitur exiſtens volubilis. & labetur in omnia æuum. (Acron prius legit horam non annum) Ruſticus trans amnem agrum habuit quem colere diſtulit, donec areſactum amnem videret, ſed id nunquam contingit, & ideo nunquam coluit, eſt ergo ruſticus, qui incipere non audet, ſicut qui craſtinum expectat. Vnde Perſius, Iam cras heſternum conſumpſimus, ecce aliud cras. Qui enim hodie non laborat nunquam laborat. Nam qui nunc craſtinus eſt cras hodiernus erit. Quæritur &c. Iterum monet virtutem ſummopera quærendum eſſe, relecta ſuperflua rerum cura. Ordo eſt. Argentum.i. pecunia, quæritur nobis.ſ. & vxor beata.i. diues, & opportuna, creandis pueris .i. liberis quæritur, & ſiluæ incultæ pacantur .i. donantur (niſi dicamus per phantaſiam poëtam dicere ſiluas pacari facile, dum non vltra quam ſatis eſt eruimus eas vomere) .i. aratro, hoc eſt facimus noualia, ſed cui contingit quod ſatis eſt nil optet amplius. Nam domus non deduxit, ægroto corpore domini febres, & nō deduxit ægroto animo domini curas, fundus nō deduxit, & cetera aceruus.i. cumulus æris, & auri non deduxit febres, &c. oportet et ſup. poſſeſſor etiam minimæ rei qui cogitat bene vti rebus comportatis .i. congeſtis, & accumulatis, valeat.i. ſit validus, & ſanus. Et eſt duplex ſenſus: Vel quòd nemo poteſt vti recte rebus ſuis, niſi valeat.i. ſanus ſit animo, & hic cohæret ſequentibus, Vel q nemo vtens rebus ſuis recta non valeat. Nemo ergo bene vtitur rebus ſuis, niſi valeat .i. animum validum habeat. Nam ita domus, aut res iuuat.i. delectat, illum qui cupit ſup. plura habere, aut metuit quæ habet perdere, vt tabulæ pictæ iuuant ſup. lippum, & vt fomenta.i. medicamenta, iuuant podagram.i. ægros pedes habentem, & ſup. citharæ iuuant auriculas dolentes ſorde collecta .i. conglutinata in eis, ita quòd ſurdaſter ſit .i. qui parum audit. Nam niſi vas ſit ſincerum.i. incorruptum alieno liquore, quidquid infundis aceſcit .i. ſit acetoſum. Sperne voluptatem, quia voluptas empta dolore nocet, hoc eſt quia voluptas, & illecebra carnis ſemper dolorem

parit, nec eſt repletio cum voluptate, quam non ſequatur exinanitio cum dolore. Auarus eget, ſemper, pete voto.i. deſiderio tuo, certum finem ſup. habendi. Inuidus macreſcit .i. macer ſit, rebus opimis.i. pinguibus alterius. Et eſt antitheton macreſcit opimis, quia opimum & macrum opponuntur. vnde non leges macreſcit. Tirāni Siculi.ſ. Phalaris Agrigentinus, cui bos æneus ad torquendū facta eſt, & Dion. Syracuſanus, non inuenere.i. inuenerunt grauius tormentū. Inuidia, qa inuidus conſumit ſeipſum. Ad quē locū alludit Perſius dicens Satyra iij. An ne magis Siculi gemuerunt æra iuuenci. Is q moderabitur .i. modum faciet iræ (nō n. penitus extirpari poteſt in viro forti. vnde in j. Serm. Denique quatinus excidi penitus vitium iræ. Cetera item nequeunt ſtultis hærentia. Nec eſt peccatum ex toto genere. vnde ſcriptum eſt: Iraſcimini, & nolite peccare) volet eſſe infectū .i. valet q id non ſit factum, quod dolor aut mens ſup. ſurioſa ſuaſerit, dum.i. quando, ipſa mens feſtinat pœnas per vim.i. violentiā, odio inulto.i. quandiu odium inultum eſt: Ira eſt furor breuis.i. cōmotio ſubita, eſt n. ſubitā accenſio ſanguinis circa cor rege animum tuum, qui paret.i. obedit, imperat.i. dominatur compeſce tu hunc frænis, compeſce hunc cathena. Magiſter.i. domitor equorum, fingit .i. componit, & docet equum docilem.i. quandiu docilis eſt, videlicet in tenera ceruice ire.i ingredi viā, q̄ eques.i. inſeſſor monſtrat. Catulus.i. canis paruus, venaticus.i. ad venationem deſtinatus ex quo tpa.i. poſt quod tempus, latrauit.i. latratu petijt, & laceſſiuit pellem ceruinam in aula, ipſe militat.i. exercet ſe, hoc eſt venatur in ſiluis. O puer adhibe, vel (quia hoc diceretur ſm rectam coniugationem, quod alibi non reperitur, legerem potius) adhibe nūc pectore puro .i. dū pectus purum habes verba.i. præcepta philoſophica, & offerte nunc melioribus ſup. præceptoribus. Nam teſta.i. vas fictile præcipue rauptum, tunc.n. teſta dr̄. & odorem præcipuus emittit. ſeruabit diu odorem, quo ipſa recens eſt ſemel imbuta.i. vnde primā tincturam cœpit. q ſi tu ceſſas, aut anteis.i. præcedis, exiſtēs, ſtrenuus .i. nimis velox.i. ſi mediocritatem non ſeruas, ego nec operior .i. expecto tardum, nec inſto præcedentibus.i. eis non facio vt præuertam, aut anteā impedimentum, q.d. meo modulo incedam.

VIXISSET canis immundus) Amica luto dicit, quia nihil minus conuenit noſtro ſuſllo, q̄ delitiæ vnguentariæ, quippe cui id demum dulce olet, quod cœnum olet. Hæc Doct. Nihil cum amaricino ſui. [Nos numerus) Homines nullius bone rei numerus prouerbio dicuntur. Tranſlatum videri poteſt à calculis and nihil aliud vtilibus, niſi ad numerum Doct. [Sponſi Penelopes) Voluptatibus mancipatos, nec vllam prorſus rationis lucem capientes, ſponſus Penelopes videtur intellexiſſe Horat. auct. Cœl. lib xvj. cap. viij. [Dimidium facti, qui) ἀρχὴ ἥμισυ παντός .i. principium dimidium totius. Hoc prouerbio ſignificatum eſt, maximam difficultatis partem in aggrediundo negocio ſitam, ſic Auſonius, incipe; dimidium facti eſt cœpiſſe, ſuperſit Dimidium rurſus hoc incipe, & efficias, Doct. GLAR.

ASC. IVLI Flore) Hāc epiſtolam, vt dixi, ſcribit ad Iulium Florum, qui, vt Acron ſcriptū reliquit, in cohorte fuit amicorū.i. inter amicos Tib. Neronis Claudij, q ab auguſto imperiū acceperat. fuit.n. natus ex Liuia, & ideo fuit adoptiuus Auguſti, & amicus Horatij. vnde in lib. Carm. Neronū domum plurimū laudauit. Nec vera eſt lectio apud Acronem, vbi ex Iulia natus legitur, quia Suet. in vita eius manifeſte ex Liuia natum aſſerit, quam Auguſtus duxit adhuc viuo, & concedente marito, vnde priuignus eius fuit. Hunc autē Florū ſub Tiberio in Thracia militantē hac ep. ſtolā multa familiaritate poëtator pcipue de ſocijs ac muſicę ſtudioſis, deinde

AD IVLIVM FLORVM.

Iulium auaritia latenter accuſat hac epiſtola.

IVLI Flore, quibus terrarum militet oris
Claudius Auguſti priuignus, ſcire laboro.
Thraca ne vos, Hebruſq. niuali compede vinctus.

de ne qua pars eroditione ſancta vocet, eundem Iulium multa ſalubriter monet, præcipue vt diuinæ ſcientiæ & paci, ac cõcordię ſtudeat. ordo eſt. O Iuli Flore, ego laboro .i. ſtudeo, & cupio laborioſe ſcire, qbus p in qbus oris terrarum Claudius .ſ. Tiber. Nero priuignus Auguſti .i. ex Liuia ɔiuge eius & alio marito natus, militet .i. militiam exerceat, ne pro an, Thraca .i. Thracia, & Hebr' fluuius Thraciæ victus .i. impeditus ne fluat, compede niuali .i. perpetua niue, ac glacie, an freta .i. maria concurrentia inter vicinas turres .ſ. Seſtum & Abydon, an pingues cãpi & colles Aſiæ morentur (aut morantur) .i. detineãt vos. Et laboro ſcire quid opeꝶ ſtruit cohors ſtudioſa .i. literarum, & ego curo ſup. ſcire, quoque .i. etiam hæc, videlicet qs ſumit .i. aſſumit ſcribe ceres geſtas Auguſti, hoc eſt qs diffundit .i. extẽdit, pmulgat io longum æuum & bella & paces Auguſti. Nam in vtriſq; clarus fuit. Quid Titius poëta ille ſup. facit, Titius dico venturus breui ſupp. tempore in ora Romana .i. laudationẽ, & admirationem Romanorum, qui non expalluit .i. veritus eſt, ſumere hauſtus Pindarici fontis .i. vñ Pindarus Lyricorum laudatiſſimus Odas auſit, auſus præterea faſtidire .i. reſpuere, lacus, & riuos apertos .i. faciles & pbabiles, multiſq. expuſitus, hoc eſt triuiales, ſeu vulgares. valet, vt .i. quõ. vt .i. qualiter meminit .i.

* Poëta Pindari interpres

* Celſus plagiarius.

An freta vicinas inter currentia turreis,
An pingues Aſiæ campi, colleſque morantur?
Quid ſtudioſa cohors operũ ſtruit? Hęc quoq; curo.
Quis ſibi res geſtas Auguſti ſcribere ſumit?
Bella quis, & paces longum diffundit in æuum?
Quid * Titius, Romana breui venturus in ora:
Pindarici fontis, qui non expalluit hauſtus,
Faſtidire lacus & riuos auſus apertos:
Vt valet? vt meminit noſtri? fidibus ne Latinis
Thebanos aptare modos ſtudet auſpice Muſa?
An Tragica deſæuit, & ampullatur in arte?
Quid mihi * Celſus agit? monitus, multũq. monẽdus
Priuatus vt quærat opes, & tangere vitet
Scripta, Palatinus quæcunque recepit Apollo:
Ne, ſi forte ſuas repetitum venerit olim
Grex auium plumas: moueat cornicula riſum
Furtiuis nudata coloribus. ipſe quid audes?
Quæ circumuolitas agilis thyma? non tibi paruum
Ingenium, non incultum eſt, nec turpiter hirtum.
Seu linguam cauſſis acuis, ſeu ciuica iura
Reſpondere paras, ſeu condis amabile carmen?
Prima feres ederæ victricis præmia. quòd ſi
Frigida curarum fomenta relinquere poſſes:
Quo te cœleſtis ſapientia duceret, ires.
Hoc opus, hoc ſtudium parui properemus, & ampli:
Si patriæ volumus, ſi nobis viuere cari,
Debes hoc etiam reſcribere: ſi tibi curæ,
Quàm te conueniat Munatius. an male ſarta
Gratia nequidquam coit? & reſcinditur? at vos
Seu calidus ſanguis, ſeu rerum inſcitia vexat,
Indomita ceruice feros: vbicunque locorum
Viuitis, indigni fraternum rumpere fœdus:
Paſcitur in veſtrum reditum votiua iuuenca.

ſacratus, recepit, hoc eſt quæcunque publice) legenda in ædem Apollinis illata ſunt, ne ſi grex auium .i. (per metaphoram ſumptã ex apologis Aeſopi) multitudo poëtarum, venerit forte olim .i. aliquando repetitum plumas ſuas, ipſe cornicula .i. qualis fuit cornicula, nudata coloribus furtiuis, moueat riſum. Nam cornicula ſublegerat ſingulis auibus plumas aliquot, proprijs reiectis atq; ita in cętum auium ingreſſa admirationi fuit, ſed mox cognitis plumis & repetitis nuda derelicta riſum mouit. O Luci, ipſe .i. tu. quid audes? quæ thyma, id eſt quos libros (& hoc per metaphoram ſumptam ab apibus, quæ circum thyma, herbas videlicet ſuaues & odoriferas volitantes, redolentia mella colligunt, quomodo Florus optima quæque leges decerpit ſibi quæ placeant) tu circumuolitas agilis .i. celer? Ingenium non tibi paruum. non eſt tibi incultum, nec hirtum .i. hirſutum vt ager incultus vepribus, & tribulis hirtus eſt turpiter .i. indecenter, ſeu .i. ſiue, tu acuis .i. exerces linguam cauſis ſupp. dicendis, ſeu paras reſpondere iura ciuica .i. ciuilia, ſeu condis .i. componis, carmen amabile .i. amatorium, tu feres .i. reportabis, prima .i. præcipua præmia, ederæ victrices .i. victoriam denotantis, quòd ſi tu poſſes relinquere fomenta curarum tu ires ſup. eo quo ſapientia cœleſtis, id eſt

memor eſt, aut mentionem facit noſtri. Ne, pro an, ſtudeat aptare fidibus .i. chordis, aut Lyricis inſtrumentis, latinis, modos .i. modulos, hoc eſt verſus, Thabanos .i. Pindaricos, quia Pindarus Thebanus fuit, & hoc Muſa auſpice .i. auſpicante, hoc eſt felici ſucceſſu, an deſæuit .i. ſæuus & altiloquus fit, & ampullatur .i. inflatur in Arte Tragica. per hoc oſtendit eum aptiorem ad Lyrica, quàm ad Tragica. Quid mihi &c. curo etiam ſup. ſcire, quid Celſus, alius poeta ait (mihi adiectum eſt de more loquendi, Nam ſæpe datiuum ponimus) auctore Valla, ad nullum præciſe reſpicientem. (vt, Hic mihi ſemper dormit &c.) Celſus dico monitus & monẽdus multum, vt quęrat opes ſup. literarius, hoc eſt poëticas. [Priuatas] .i. ſibi proprias & non furtiue vndecunque ablatas, & vt vitet .i. caueat tangere ſcripta quæcunque Apollo Palatinus .i. in æde Comœnarum, hoc eſt in Palatio ab Auguſto diuina .ſ. Theologia, cuius poëtæ primi profeſſores fuerunt, duceret te. properemus parui & ampli hoc opus, & hoc ſtudium, ſi volumus eſſe cari patriæ, que, pro &, & volumus eſſe cari bonis, id eſt iuſtis viris. Tu debes reſcribere etiam hoc, an ſup. Numatius ſit tibi curæ, ſup. tantæ quantæ ſup. curæ, conueniat .i. deceat, ſupp. tibi eſſe, An gratia male ſarta .i. conſuta compacta conglutinata, inita coit, id eſt conſolidatur, nequidquam, id eſt nullo modo, & reſcinditur .i. ſeparatur. At .i. ſed, ſeu ſanguis callidus, ſeu inſcitia rerum vexat vos feros, ceruice indomita .i. more pullorum equinorum nondum domitorum, vbicunque locorum viuitis, vos viuitis indigni rumpere fœdus fraternum .i. inter vos fratres ictum, iuuenca .i. vitula, votiua .i. quam voui paſcitur in veſtrum reditum .i. quam mactabo dijs pro reditu veſtro, vbi redieritis.

A S C.

ALai, noſtroꝝ) Hac epiſtola Albium Tibullum Elrgorem ſcriptorem terſiſſimum, & diligentiſſimum, vno in pueros amore notatũ familiariter alloqtur, monetq́. vt in huius mundi freto nihil ſtabile eſſe putet, ſed ſic viuat, vt quemlibet diem ſupremum ſibi cenſeat, quia bona inſperata gratiora eueniunt. Videtur autem Tibullus huiuſmodi monitis paruiſſe. nam mortis quamſæpiſſime in ſcriptis ſuis meminit pręſagio (ni fallor) naturæ, nam iuuenta admodum

AD ALBIVM TIBVLLVM
Elegorum ſcriptorem.

Monent amicum, quod pueros deperiret, ſolam ea amare, quæ ſe ad immortalitatem potius accederent ex petendum.

ALbi, noſtrorum ſermonum candide iudex,
Quid nunc te dicam facere in regione Pedana?
Scribere quod Caſſi Parmenſi opuſcula vincat?
An tacitum ſiluas inter reptare ſalubreis,
Cur autem quidquid dignum ſapiente, bonoque eſt?

ab ea ſublatus eſt. ordo eſt. O Albi amice candide .i. ſine inuidia, & arrogãtia, integer iudex noſtroꝝ Sermonum, qd dicam te nunc facere in regione Pedana .i. dictam à Pedo oppido? An ſup. dicam te ſcribere, quod vincat .i. ſuperet, opuſcula Caſſi, .i. Caſſij Parmenſis, qui (vt Acron dicit) aliquot gñibus carminum ſtylum exercuit, inter quæ opera Elegias & Epigrammata eius laudantur (fuit autẽ ſub Caſſio, & Bruto tribunus militũ. Quibus victus Athenas ſe cõtulit. Quintus autẽ Varrus ab Auguſto miſſus, vt eũ interficeret, ſtudentẽ reperit, & per

empto eo. ſetinium cum libris tulit. Vnde multo crediderunt Thyeſtem Caſſi Parmēſis fuiſſe, Scripſerat.n.multas alias tragœdias) An ſup. dicam te tacitū .i.ſpeculatiuū, reptare inter ſyluas ſalubre.i.varia philoſophorum ſcripta curātem quidquid dignum eſt viro ſapiente & bono? Tu non eras corpus ſine pectore.i.ſine anima rationali, qa dij dederunt. (Aeron dicit dederunt mediam breuem habere. vnde legendum eſt dederunt, non dederant, quia non eſt dubium quin dederant primam corripiat. Sic in Buc. dicitur. Matri longa decem tulerunt faſtidia menſes. Quod autem dicit deos dediſſe formam contra Epicureos eſt, & ita poſſet videri ſibi contrarius, cum dicet ſe Epicuri de grege porcum, niſi in prima epiſtola dixiſſe ſe nullius iuratum in verba magiſtri) tibi formam dij dederunt tibi diuitias, & artem fruendi ſup. diuitijs. Quid nutricula voueat.i.vouendo optet maius dulci alumno, q̄

Non tu corpus eras ſine pectore. di tibi formam,
Di tibi diuitias dederunt, artemq́ue fruendi.
Quid voueat dulci nutricula maius alumno;
Quàm ſapere, & fari posſit, quæ ſentiat: & cui
Gratia, fama, valetudo contingat abunde,
Et mundus victus non deficiente crumena?
Inter ſpem, curamq́ue, timores inter, & iras
Omnem crede diem tibi diluxiſſe ſupremum.
Grata ſuperueniet, quæ non ſperabitur, hora.
Me pinguem, & nitidum bene curata cute viſes:
Cum ridere voles Epicuri de grege porcum.

vt poſſit ſapere & fari, quæ ſentiat & cui gratia famā, valetudo contingat abūde, & victus mundus, & hoc crumena.i.ſacculo pecuniarū non deficiente. Valetudo dr̄ à valido pro valitudo. vnde ſecūda producitur. Crede inter ſpē & curam, que, pro &, inter timoris & iras, oēm diem diluxiſſe tibi ſupremum .i. vltimū, hoc eſt ſic viue, quaſi quoti die moriturus. qui adeo in elegijs ſuis ſæpe mortis meminit quæ immaturam abſtulit, Hora quæ nō ſperabitur.i.mortis ſuperueniet grata.i.vltro vocata, vel (vt quidam textus hn̄t) grate. & eſt ablatiuus, ſolus, nam aduerbiū producitur, aut verius (vt dixi) ſic, Crede oēm diem ſupremum, & ita tibi de lucro, quia hora quæ non ſperabitur.i.quæ præter ſpem addetur, ſuperueniet grata. Tu viſes.i. venies viſum, me pinguem & nitidū, cute bene curata.i.habentem curem bene curatam, cum.i quando, tu voles ridere porcum.i.hominem voluptuoſum, de grege Epicuri.

AD TORQVATVM.

Cœna iucunde deſcriptio.

ASC. SI potes &c.) Ordo eſt. O Torquate, ſi tu potes cōuiua meus recūbere lectis Archiacis, id eſt rudibus, ab imperito fabeo ſic denominatis, nec times cęnare omne holus.i.ita quod nihil remaneat in modica patella, aut oigenū, ego manebo.i.expectabo te domi, ſupremo .i. extremo Sole, hoc eſt ſub Occaſum Solis. Tu bibes vina diffuſa Tauro ſup. facto, iterum.i.ſecundò cōſule ſup. hoc eſt ſecundo cōſulatu Tauri diffuſa dico inter plauſtres Minturnas, in quibus Marius delituiſſe dr̄, & Petrinū oppidum Sinueſſanum .i. iuxta Sinueſſam. de qua 1.Serm. Plotius, & Varius Sinueſſæ Virgiliusq. Occurrunt. Hoc eſt bibes vinum modicum in paludoſis locis natum, ſi (aut ſin habes quid.i.aliquid ſup.vini melius, accerſe.i.voca me vt ſim tibi hoſpes, vel fer imperiū meū, qui cum tibi ſim hoſpes ēt ex fuero. Nam paſcentes, hoc eſt alios accipientes, dicebātur reges, quocirca qui ſenatus cęnā oabāt rogabant cōſules, aut dictatorē me ad cœnam venirēt, ſed ad illos mittebant partem cœnæ, ne qui domi reges erant ſint coacti illos domum deducere, & ita comites fieri ea regibus. Focus ſplendet accenſo .ſ. igni iandudum, & ſuppellex eſt munda .i. mundata tibi .i. propter aduentum tuum. Mitte.i. omitte, delique, ſpes leues.i.de leuibus, rebus, & certamina diuitiarū, & cauſam .i. defenſionem cauſæ, Moſchi illius diuities. dies feſtus Cæſare nato .i. quo Cæſar natus eſt, hoc eſt natalis Cæſaris, dat cras veniā & ſomnum, licebit impune.i.libere extendere, noctem æſtiuam, quæ breuis eſt benigno ſermone .i.amica confabulatione. quo .i. ad quid, ſup. optem fortunam (vel ſi legatur fortuna propter penthemimerim die, quo.i.ad qd

*Corruget nares.

SI potes Archaicis conuiua recumbere lectis,
Nec modica cœnare times olus omne patella:
Suprema te ſole domi Torquate manebo.
Vina bibes iterum Tauro diffuſa, paluſtreis
Inter Minturnas, Sinueſſanumq́ue Petrinum.
Si melius quid habes, accerſe, vel imperium fer.
Iandudum ſplendet focus, & tibi munda ſupellex.
Mitte leueis ſpes, & certamina diuitiarum,
Et Moſchi cauſſam. cras nato Cæſare feſtus
Dat veniam, ſomnumq́ue dies. impune licebit
Aeſtiuam ſermone benigno tendere noctem.
Quo mihi fortuna, ſi non conceditur vti?
Parcus ob hæredis curam, nimiumq́ue ſeuerus.
Aſſidet inſano. potare, & ſpargere flores,
Incipiam: patiarque, vel inconſultus haberi.
Quid non ebrietas deſignat? operta recludit:
Spes iubet eſſe ratas: in prœlia trudit inermem:
Solicitis animis onus eximit: addocet arteis.
Fœcunda calices quem non fecere diſertum?
Contracta quem non in paupertate ſolutum?
Hæc ego procurare & idoneus imperor, & non
Inuitus: ne turpe toral, ne ſordida mappa
* Corruget nareis: ne non & cantharus, & lanx
Oſtendat tibi te: ne fidos inter amicos
Sit, qui dicta foras eliminet. vt coëat par,
Iungaturq́ue pari: Brutum tibi, Septiciumq́ue,
Et niſi cœna prior, potiorq́ue puella Sabinum
Detinet, aſſumam. locus eſt & pluribus * vmbris:
Sed nimis arcta premunt olidæ conuiuia capræ.
Tu, quotus eſſe velis, reſcribe? & rebus omiſſis,
Atria ſeruantem poſtico falle clientem.

ſup. detur mihi fortuna .i. diuitiarum copia) ſi non conceditur vti? q.d. ad nihil. Parcus .i. parce viuens, & nimium ſeueras ob curam hęredis, aſſidet inſano.i.proxime accedit ad inſaniā, ego incipiā potare & ſpargere flores, & patiar haberi.i.reputari, vel.i.etiam, inconſultus .i. bibam quaſi ad ebrietatem. Quid ebrietas non deſignat .i. aperit quod ſignatum, & clauſum erat? q. d. nihil non deſignat, ſed quodlibet, ipſa recludit.i.reſerat, operta.i.occultata. Iubet ſpes eſſe ratas.i.firmas, & trudit .i. impellit inermem ad prœlia. vnde dicitur in Georg. Bacchus, & ad culpam cauſas dedit. Vnde etiam Baccho cornua dantur, & eximit .i. demit animis ſollicitis, onus.i.ſollicitudinem, ac docet artes, quia ebrij confidentius loquūtur, & plura ſcire ſe putāt, quām cum ſobrij, quem calices fœcundi .i. magna pocula vini plena, non fecere.i.fecerūt, diſertū.i.diſerte loquentem? q.d.neminem? & ita quemlibet faciūt diſertū. quem non facere ſolutum .i. quem non ſoluunt in paupertate contracta? ego imperor.i.iubeor hæc pcurare, exiſtēs idoneus, & non inuitus, hec dico.ſ. ne toral.i.quod toro ſuper ponitur, turpe, & ne mappa ſordida corruget.i. in rugas trahat præ nauſea, nares conuiuarum nec nō.i.etiam imperor procurare, vt cantharus.i.œnophorū, quo vinum afferam, & lāx, qua cibus affertur, oſtendat tibi te.i. tam lucida, & ſplendida ſit, vt tanquam in ſpeculo in ea te videas, vel oſtēdat facultates tuas vt iuxta menſuram opū tuarū ſit cantharus magnus, aut paruus, & ſimiliter lanx. ſed prior expoſitio placet. Et imperor procurare, ne ſit qui eliminet.i.extra limen domus ferat foras, dicta inter fidos amicos. Item vt par coëat & pro .i. iungatur pari ego adſumam, vetuſte pro aſſumam. tibi Brutum (Philo-

* .i. conuiuis.

logus legit Brutam, ſed non placet) Septimiumque, vel Septiciũ, quia Brutus, & Septimius pares erant in moribus, & adſumam tibi Sabinum, niſi cœna prior .i. ad quam prius fuerat inuitatus, aut puella potior .i. quam pluris facit, ꝗ cœnam, detinet ſup. eum. Alij legunt ſummam .i. ad extremam facultatem, ſed ne quod verbum deſideretur, placet adſumam legatur. locus eſt ſup. mihi, & .i. etiam, pluribus vmbris .i. vmbraticis viris. hoc eſt paraſitis, & mimis, vel quibuſcunque conuiuis. ſed potiſſimum qui vt vmbra corpus, etiam non inuitati ſequuntur potentia, vt faciunt paraſiti. Sed capræ olidæ .i. fœtores caprini, ſeu hircini ſub alis, de quibus in Annotationibus ſuis late Beroaldus. præmunt conuiuia nimis arcta, hoc eſt ne tamen fœtorem afferant tot conuiuę, paucioribus ſim cõtẽtus tu reſcribere quotus velis eſſe .i. quot te cum conuiuas adducere, & omiſſis rebus .i. negocijs tuis, falle poſtico .i. egrediendo per poſticum .i. hoſtium poſterius, clientem .i. conſultorem a te defendendum, ſeruantem .i. obſeruantem, & cuſtodiẽtem, atria .i. priorem partem domus, per quam te putat egreſſurum. Hunc autem locum quantum ad capras ita annotauit Beroaldus. Apud Horat. in j. epiſt. lib. verſus ille notiſſimũs eſt. Sed nimis arcta, &c. quo ſignificat conuiuas, & coëpulones nimis arcte diſcumbentes, nimisq. ob numeroſam multitudinem conſtipatos in menſa lædi fœtore moleſtiſſimo, qui modo hircus, modo caper, modo tragos nominatur à poëtis. nam quæ (vt auctor eſt Cenſorinus) in ſecunda annorum hebdomade, vel incipiente tertia vox craſſior fit, & inæqualis. quod antiqui Latini dicunt hirquitallire, & inde ipſos putant hirquitallos appellari, quòd tunc corpus, hircum olere incipiant. Ariſt. id, quod Latine hirquitallire dicitur Gręce vocat tragizin lib. vij. de Animalibus, quam dictionem interpres Ariſtotelicus in latinum vertens caprire dixit. Idem Ariſt. in Probl. auctor eſt, virus hirci illos redolere, qui rem agunt Veneream, quique in ea ætate ſunt, quæ Veneri ſufficiat. Inde fœtorem alarum hircum vocitamus, quæ omnium maxime partium noſtri corporis male olent, propterea quòd immobiles, inexercitatæq. habentur, hinc eſt illud ab Horatio dictum eleganter in Epodo. Cubat hircus in alis. Catullus, caprum appellat illo verſiculo, Valle ſub allarum trux habitare caper. A Martiale tragos Græce nuncupatur. Inde tragos, celereſq. pili, mirandaq. matri Barba. Et quoniam hircus maritum ſignificat capellarum, & accipitur pro grauεolẽtia, luculente & feſtiue dixit Ouid. Offendat nares vtq. paterq. gregis. Cum fœtorem hircinum ſignificare voluiſſet, & ita ab Horat. poetica quadam venuſtate olidæ capræ appellantur male olentes conuiuæ. ab hirco hircoſus deriuatur. Perſius hic aliquis de gente hircoſa Centurionum.

QVID non ebrietas) Plin. ſec. lib. xiiij. c. xxij. vinum vſque adeo mẽtis arcana prodere, vt mortifera etiam inter pocula loquantur homines, & ne per iugulum quidem rediturae voces contineant. Lege Prouerb. In vino veritas. [Ne fidos inter amicos) Ex conuiuio nihil foras effutire, ibi Horatius inter iucundi conuiuij commoditates commemorat. Doct. Odi memorem compotorem. [Brutum tibi Septiciumque) Aldus Brutam legit, quæ videtur fuiſſe amica Septicij, vel ſi mauis Septimis, nam vtrunque legitur. Eſt autem ordo vt par coeat, & iungatur pari ad ſummam tibi Brutam, & Septicium, & Sabinum, niſi prior cœna, & potior amica detinet illum. ſ. eſt locus, & pluribus vmbris .i. conuiuis, ſed capræ olidæ .i. graue olentes, premũt, hoc eſt offendunt conuiuia nimis arcta, & hoc propter malum odorem. qui ſolet emitti, cum concauitas illa, quæ ſub alis eſt, nimis incaleſcit. Hæc Aldus. [Pluribus vmbris) Ad hoc prouerbium alluſit. Horat. quod Græci dicunt σκιαί .i. vmbræ. Doct. (Sed nimis arcta) Et ibi ad prouerbium alluſio quod eſt: Septem conuiuium. nomen conuiuium. Doct. [Sed nimis arcta) Ibi ſignificat conuiuas, & coëpulones nimis arcte diſcumbentes, nimiſque ob numeroſam multitudinem conſtipatos in menſa lædi fœtore moleſtiſſimo, qui modo hircus, modo caper, modo tragos nominatur à poëtis, &c. Et ita ab Horatio poetica venuſtate, olidæ capræ appellantur. male olentes conuiuæ Ant. Sabel.

MAT. Bõſnis.

VINA bibes iterum Tauro diffuſa) De T. Statilio Tauro hoc intelligo, qui Cos. primũ fuit Anno ab V. C. DCCXVIII. cum Cæſare Auguſto viij. Ceterum iterum Conſulem, alicubi ſubrogatum puto. Nam in catalogo non refertur.

GLAR.

A D N V M I C I V M.

Sapiens nihil commouebitur rebus terrenis, ſed ne cœleſtibus quidem.

NIL admirari, prope res eſt vna Numici,
Solaque; quæ poſſit facere, & ſeruare beatum:
Hunc ſolem, & ſtellas, & decedentia certis
Tempora momentis, ſunt qui formidine nulla
Imbuti ſpectent. quid cenſes munera terræ?
Quid maris extremos Arabas ditantis, & Indos?
Ludicra quid, plauſus, & amici dona Quiritis?
Quo ſpectanda modo, quo ſenſu credis, & ore?
Qui timet his aduerſa, ferè miratur eodem,
Quo cupiens, pacto: pauor eſt vtrique moleſtus:
Improuiſa ſimul ſpecies exterret vtrunque.
Gaudeat, an doleat: cupiat, metuat ue: quid ad rem?
Si, quidquid vidit melius, peius ue ſua ſpe,
Defixis oculis, animoque, & corpore torpet.
Inſani ſapiens nomen ferat, æquus iniqui;
Vltra, quam ſatis eſt, virtutem ſi petat ipſam.
I nunc, argentum, & marmor vetus, æraque, & arteis
Suſpice: cum gemmis Tyrios mirare colores:
Gaude, quod ſpectant oculi te mille loquentem:
Gnauus mane forum, & veſpertinus pete tectum:
Ne plus frumenti dotalibus emetat agris
Mutius, indignum, quòd ſit peioribus ortus,
Hic tibi ſit potius, quàm tu mirabilis illi.

ASC.

NIL admirari,) Ordo eſt. O Numici, Nil admirari .i. nullius admiratiõe ſtupere, & capi eſt prope .i. quaſi vna, q; , pro &, ſola res quę poſſet facere & ſeruare beatum. Nemo .n. beatus eſt, q quid extra ſe cupit. Sunt ſup. quidam .ſ. Epicurei, putãtes deũ non curare mortalia, qui imbuti nulla formidine .i. nulla religione deoꝝ, ſpectent nulla formidine .i. ſine timore hũc Solẽ, & ſtellas, & tempora decedẽtia .i. tranſeuntia certis momentis. Et ſi cœlum ſine admiratione, ac timore illi contemplari poſſunt, qd cẽſes, quo modo, quo ſenſu, & quo ore credis munera terræ, vt metalla & frumenta, ſpectanda? Quid cenſes? quomodo credis munera maris ditantis .i. diuites facientis Arabas extremos & Indos? quid cenſes ludicra .i. iocularia, & ſcenicos ludos, & plauſus .ſ. populi, & dona Quiritis .i. Romani populi amici .i. munera militaria, aut magiſtratus in rep. Romana, cuius Romulus auctor quo ioq; modo credis hęc ſpectãda iq. d. minime cum admiratione conſpectu Solis & ſtellarum. Is q timet aduerſa .i. cõtraria, his .ſ. paupertatem aut repulſam, humilemq. fortunam miratur .i. ſtupeſcit ferè eodẽ pacto, quo cupiens ſup. ea haberet, hoc eſt fere æqualis eſt paſſio hęc cupere, & appoſita vereri, nam contraria ſunt circa idem pauor .i. ſtupor mentis eſt moleſtus vtrique tam cupienti, quam timenti & ſpecies improuiſa .i. improuiſa ratię quędam pars exterret ſimul vtrunque quid ſupp. facit ad rem, an gaudeat ſup. immoderate de bonis preſentibus, an doleat ſup. de malis pſentibus an cupiat ſupp. bona futura, an metuat ſup. mala futura, q. d. nihil q a æque miſer eſt. Si quidquid vidit melius, ve, pro vel, peius, ſua ſpe .i. quàm ſperauerat torpet .i. hæret, & deficit quodã ſtupore ignauo, & hoc oculis, & animo, & corpore defixis .i. illi nimiũ affixus. Si ſapiẽs petat ipſam virtutẽ vltra quam ſatis eſt .i. ſi velit nimium ſapiẽs eſſe (præceptum eſt .n. ad ſobrietatem ſapere) ipſe ferat .i. portet, obtineat nomen inſani .i. inſipiẽtis & ſi æquus .i. iuſtus, petat ipſam virtutem .i. iuſtitiam. vltra quam ſatis eſt (quia ſummũ ius ſumma iniuria) ipſe ferat nomẽ iniqui, hoc eſt ne victus quidem, & ſapiẽtia poteſt vltra menſurã recte appeti quãto minus fortunæ bona, vnde ſubdit. vtẽs imperio figurato, quod vexationem innuit. I nunc .i. vade ſuſpice .i. ſurſum, & cum quadã admiratione aſpice argentum, & marmor vetus .i. ſtatuas marmoreas

Quidquid ſub terra eſt, in apricum proferet ætas:
Defodiet, condetque nitentia. cum bene notum
Porticus Agrippæ, & via te conſpexerit Appi:
Ire tamen reſtat, Numa quo deuenit, & Ancus.
Si latus, aut renes morbo tentantur acuto:
Quære fugam morbi. vis recte viuere? quis non?
Si virtus hoc vna poteſt clare: fortis omiſsis
Hoc age delitijs. virtutem verba putas, vt
Lucum ligna. caue ne portus occupet alter:
Ne Cybiratica, ne Bythina negocia perdas.
Mille talenta rotundentem, totidem altera porro:
Tertia ſuccedant: quæ pars quadret aceruum.
Scilicet vxorem cum dote, fidemque, & amicos,
Et genus, & formam regina pecunia donat:
Ac bene nummantum decorat ſuadela, Venusque.
Mancipijs locuples, eget æris Cappadocum rex.
Nec fueris hic tu. Chlamydes Lucullus, vt aiunt,
Si poſſet centum ſcenæ præbere rogatus,
Qui poſſum tot? ait: tn & quæram: & quod habebo
Nittam. poſt paulo ſcribit, ſibi millia quinque
Eſſe domi chlamydum: partem, vel tolleret omneis.
Exilis domus eſt: vbi non & multa ſuperſunt:
Et dominum fallunt: & proſunt furibus. ergo
Si res ſola poteſt facere, & ſeruare beatum:
Hoc primus repetas opus: hoc poſtremus omittas.
Si fortunatum ſpecies, & gratia præſtat:
Mercemur ſeruum, qui dictet nomina: ſæuum
Qui fodiat latus: & cogat trans pondere deſtram
Porrigere. hic multum in Fabia valet: ille Velina.
Cuilibet hic faſceis dabit: eripietque curule
Cui volet importunus ebur. frater, pater, adde,
Vt cuique eſt ætas, ita quenque facetus adopta.
Si bene qui cœnat, bene viuit: lucet: eamus,
Quo ducit gula: piſcemur: venemur: vt olim
Gargilius, qui mane plagas, venabula, ſeruos,
Differtum tranſire foram, populumque iubebat:
Vnus vt è multis populo ſpectante referret
Emptus mulus aprum. crudi, tumidique lauemur,
Quid deceat, quid non obliti, cerite cera
Digni remigium vitioſum Ithacenſis Vlyxei:
Cui potior patria fuit interdicta voluptas:
Si, Mimnermus vti cenſet, ſine amore, iociſque
Nil eſt iucundum: viuas in amore, iociſque.
Viue: vale. ſi quid nouiſti rectius iſtis:
Candidus imperti ſi non, his vtere mecum.

moreas veteres, & æra & artes.i. operæ artificioſe facta. I nunc & mirare.i.obſtupeſce, Tyrios colores.i.purpuras, cum gēmis .i. lapillis precioſis. I nunc & gaude, q̄ mille oculi ſpectāt te loquentem.i.quia diſertus & eloquentes es. & tu ignauus.i. operoſus & ſolers, pete mane.i.tēpore matutino, ſorū .ſ. quo res afferuntur venales. & veſpertinus.i.tempore veſpertino, pete tecta.i.granaria; ne mutus (aut Mutius) .i. vir diues (ſed forte mutum vocat, q̄a indiſertum) emetat.i.metēdo euehat, agris dotalibus.i. quos per dotem acquiſiuit, plus frumēti, quam tu ſup. in foro & tecto emeris (aut de foro iudiciali intelligit, vbi acquirat quo emat) & indignū ſit.i.indigneris quod hic ortus priorib. (aut peioribus).i.ignobilioribus parentibus ſit potius mirabilis.i.admiratione dign', tibi.i.à te, q̄ tu illi, hoc eſt qđ tu potius debeas mirari eius diuitias, q̄ ipſe tuas. Quidq̄d &c. commemorat oium rerum viciſſitudinem eſſe; ne q̄s ſibi placeat ob fortunæ applauſum, dicens, ætas.i. longæuitas tēporis proferet in apricum.i.ſub ſolē aut in lucē, quidquid eſt ſub terra.i.occultatum in viſcerib. terræ, & ipſa ętas defodiet & ꝯdet .i. abſcōdet nitentia.ſ.metalla, cum.i.quādo, porticus. Agrippæ quo nobiles conueniunt, & via Appi.i.Appij, hoc eſt Appia quam Appius ſtrauit lapidibus Neapolim vſq; .i. quiuis locus celebratus, cōſpexerit te bene .i. multū notum .i. quamuis ſis ſpectatus, & clarius multis, tū reſtat.i. reliquum eſt, te ire ſup. eo quo Numa .ſ. Pōpilius rex religioſiſſimus, & Ancus.ſ. Martius rex bellicoſiſſimus, deuenit in cineres, quia (vt dicit idē in Arte) Puluis & vmbra ſumus. Si latus, aut renes, ſignificat ex omnibus conſtitutionibus, qđ cuiq; optimū videtur ille maxime amplexādum, vt de ſingulis per ordinem patebit q̄ tantū eſt, ſi latus aut renes ſup. tui, tentantur .i. vexantur acuto morbo, quære fugam morbi, q d. morbo corporali medelam quærimus, ita & mentali quærenda eſt. vnde ſubdit. Vis viuere recte? Reſpondet: Quia non ſup. velit recte viuere? q. d. omnes volumus recte viuere. Addit Poëta: Si vna.i. ſola virtus, poteſt dare hoc (aut hæc.i.recte viuere, (q.d. quod ſic, quia vtitur indicatiuo non ſubiunctiuo. vnde quidam exponetent, ſi poteſt.i.quia poteſt) tu fortis age hoc.i. ſectare virtutem, omiſſis delicijs.i. voluptatibus quæ virtuti obſtant. Sed ſup. ſi putas virtutem verba .i. fictitiam philoſophorum inuentionem & in ſolis verbis eorū, & non in re conſiſtere, vt.i. qualiter, putas ſupp. aut quidam putant, lucum.i.ſiluam incedulam.i. quæ nunquam inciditur propter lucis ac numinis præſentiam, quam gentilitas illic, vbi lucū conſecrauit eſſe credebat, quare vetitum eſt in ſacris literis Iudæis ne lucum ſtruant, vt inquam putas lucum eſſe ligna ſup. ſola ſine numine, aut diſcretione à ſiluis non ſacris, hoc eſt ſi neq; in verbis philoſophorum virtutem præcipientium aliquid rei, neque in lucis aliquid numinis putas, caue ne alter occupet portus prior te.i. fac ne quiſquam ſit prior te in portu, qui è nauib. & (vt Perſius dicit) ſiuente camelo merces tollat, hoc eſt totam

curam adhibe ad res cumulandas, in q̄bus beatitudinem collocaſti; ne pdas negocia Cybiratica .i. ne perdas operam in mercibus Cybiraticis, q̄ ad te vehuntur ex Cybira magna vrbe in Aſia iuxta Sindam, vt dicit Str. lib.xij. ne perdas negocia Bythina.i. operā in mercib. ex Bythinia aduectis, & fac ſup. vt mille talēta.i. mille grauiſſima pōdera ęris, argenti, aut auri rotundentur.i.compleantur ſm Acronem, quia omne rotōdum completum & perfectum, vel rotūdentur.i. accipiant monetam, aut formam pecuniæ. q̄ rotunda eſt, & fac altera totidē, id eſt altera mille talēta & porrò vt tertia mille talenta ſuccedāt, & ſup. ea pars, quæ quadret .i. quadratum faciat aceruum.i. quarta millia ſup. ſuccedāt. Scilicet .i. ſcire licet, hoc eſt ideo certe q̄a pecunia regina donat vxorem cum dote, & fidem & amicos & genus.i. gn̄oſitatem, & formam.i. formoſitatem. Ac ſuadela.i. perſuadendi Dea, aut virtus. Nam Angelus Politianus Suadam & Pitho Deā lepotis hic ab Horatio Suadelam dici docet Miſcel. c. xcj. Et Venus .i. venuſtas, & gratia dicendi, decorat.i. exornat, bene numatū, .i. multo numos habētem, hoc eſt: ſi perſuaſum eſt nihil poſſe deeſſe, neque vxorem diuitem, neq; fidem amicos, neq; generoſitatem, neq; formoſitatem, neque gratiam ac venuſtatem dicendi habita pecunia, totis viribus ei habendæ ſtudeas, quia rex Cappadociam .i. quiuis dominus multorū ſeruorum ex Cappadocia. de qua re ſic Beroaldus diſſerit. Scribit idē Horat. in j. epiſt. Mancipijs locuples eget æris Cappadocū rex. quo verſu ſignificat quoddam eſſe famuloſus & famulitio numeroſo copioſos, ſed tamen nummariæ egentiſſimos, & ita rex Cappadocū non accipitur pro rege Cappadociæ, ſed pro eo q̄ maximam habeat familiā ſeruorum. rex.n. alias dominus, alias regnator, alias diues ſignificat & ita apud luculentos ſcriptores frequentes ſignificat diuitem, atque potentem, quia diuitibus colitur, & paraſitis. & in hoc ſignificat Iuuen. Mart. & Plaut. accipiunt, & alibi ab Horatio dictum eſt, ſiue reges, ſiue inopes erimus coloni. Columella quoque lib. j. de ſalutatore loquens ait, Somnium regis ſui rumoribus nugaratur, ſcribit erudiſſime Donatus regem nomen eſſe ad aliquid, vt dialectici loquuntur. vt .n. libertus eſt patroni, ita rex paraſiti, & paraſitus regis. Cappadocas vero ſeruos appellamus à nomine regionis, ex qua venales optimi deportabantur, ſicut Lydum, & Syrum priſci nuncuparunt. Sicut: Dauum & Getā vocitamus a Getis populis, & Dacis quos olim Dauos vocitatos eſſe exiſtimat Strabo. Ex quo apud Athenienſes Dauorum, & Getarum nomina ſeruilia in vſu erant frequentiſſimo, & inde apud poetas Comicos identidem reperies ſeruos Getas, & Dauos appellari. Cappadocis mancipis meminit Perſius. Cappadocas rigida pingues pauiſſe cataſta. Et Mart. inquit, Quid te Cappadocum ſex onus eſſe iuuat? Ad mancipia quæ ex Cappadocia bona deferebantur alludens Apul. in lib. vij. de Aſino aureo ait, at ille Cappadocum me & ſatis forticulum nun

 ciat.

ciat. Ita ab Horatio rex Cappadocum dicitur dominus mancipiorum, quorum legiones a nonnullis Romanorum locupletiſſimis habebantur vt luculenter tradit Plin. qui in xxxiij. ait, ſeruorum cauſa Nomenclatorem eſſe adhibendum. Rex inquam Cappadocum.i.quiuis dominus mancipiorũ, locuples .i. diues, mancipijs.i.ſeruis, ancillis, eget æris, & ita beatus non eſt. tu ergo ne fueris hic .i. rex Cappadocum, vt ſolummodo ſeruos habeas. Innuit etiam vt non ſis Lucullus (aut Lucillius .i. chlamydum duntaxat, hoc eſt rerum ſuperfluarum ciuis, vt Lucullus vnde dicit, Lucullus (vt aiunt) rogatus ſi poſſet præbere ſcenæ .i. ad ludos ſcenicos exhibendos, centum chlamydes.i.(vt nunc dicunt) mantellos, ait.i.reſpondit, qui.i.quomodo, poſſim ſup. præbere tot, ſup. chlamydes (neſciuit.n.an centum haberet) tamen, &.i.pariter, quæram & mittam ſup. tot quot habeo, vel id, quod habebo, & ſcribit ad eum.ſ.à quo rogatus erat paulo poſt, quinque millia chlamydum eſſe domi ſuæ, vt tolleret .i. auferet, partem chlamydum, vel omnes chlamydes. Et ſcribit ſup. ꝙ domus eſt exilis.i.tenuis, & paupercula, vbi non ſuperſunt.i.plus quam ſatis ſunt multa, & fallunt.i.latent, dominum .i. poſſeſſorem eorum, & proſunt furibus, quia ea ſine inquiſitione domini furari poſſunt. Ergo ſi ſola res.i.ſi perſuaſum eſt, ꝙ ſola res poſt facere & ſeruare beatum, repetas hoc opus primus, id eſt primo loco, id eſt ante omnia, & omittas hoc opus.ſ.diuitiarum acquirendarum poſtremus .i. poſtremo loco, hoc eſt ſolis diuitijs accumulandis inſudes. Et hæc de virtute, & diuitijs, nunc de honoribus & dignitatibus. Si ſpecies.i.ſplendor & ornatus, ac gloria in magiſtratu exiſtentium, & gratia .i. fauor popularis, quo ad honores peruenitur, præſtet.i.reddat, aut efficiat fortunatũ, hoc eſt ſi id nobis perſuaſum eſt, mercemur .i. emamus ſæuum .i. immitẽ ſeruum, qui dictet nomina.i.qui pronunciet eligenti populo nomina eligendorum, ſeu Nomenclatorem, vel qui dictet nomina.i.debita ſcribenda, vt obligatos ad ſuffragia præſtanda toget. ſed prior expoſitio melius cohæret, vt Nomenclatorem.i.nominum pronunciatorem intelligas, qui inſpiret populo quem eligant, & qui fodiat.i.inſtiget pulſet latus populi.ſ.non eſt ſententia ſtatim ſuffragantis, & cogat.ſ.populum, porrige dextram in ſignum.i.fauoris & ſuffragij, trans pondera.i.trans molem denſæ turbæ, aut trans pondera lapidum in viã iacentium. Bonfinis huhc ordinem ponit. Mercemur ſeruum, qui dictet nomina, id eſt ſcientia omnium ferè nomina, & ſi quaſi Nomenclator quidam nobis, & fodiat ſæuum latus.ſ.non cedentium nobis loco cum ſumus tranſituri, & cogat dextram, ſcilicet clientum, vel ſubditorum, tranſporrigere pondera, id eſt grauia munera ac dona. Hæc ille. Mihi placet ſeruum dicere ſæuum potius quàm latus populi, & conſtruere. Porrigere dextram trans pondera, quam tranſporrigere, &c. hic .i. vnus è populo, valet multum in Fabia ſupp. gente, aut tribu: ille, hoc eſt alius, in Velina.ſ.gente, hic.i.alius, dabit cuilibet .i. placet, faſces.i.ſummos honores, ꝙ pro etiam, eripiet, id eſt adimet, importunus.i.non habita ratione, cui .i. cuicunque volet, ebur curule .i. ſellam curulem eburneam, non niſi ſummis magiſtratibus conceſſam. vt ergo per talem, magiſtratum obtineas, adopta .i. quaſi per modum adoptionis reconcilia tibi, facetus, id eſt facete dicens, frater adde pater, vt .i. ſm ꝙ cuique ætas eſt, vt tibi frater eſſe poſſit, eum fratrem compella, & cuius vt pater, eum patrem.i.omnibus vijs ſtudeas ambire ſi in honoribus beatitudinem conſtituiſti. Si bene, &c. nunc de voluptatibus. Si inquit. is bene.i.beate viuit, ſm iudicium tuum, qui cœnat bene lucet .i. ſatis diei, et lucis adhuc eſt. (nam licet ſtare non poteſt, & lucet ſcriptum reperit) eamus quo gula ducit, piſcemur, venemur, vt Gargilius (vir perditæ gulæ, qui glorioſum putauit luxurioſe viuere) olim ſup. venatus eſt, qui iubebat plagas.i.retia, venabula .i. arma venantium, & ſeruos tranſire mane.i.tempore matutino, forum differtum.i.repletum, & populum, id eſt per medium fori populoſi.vt vnus mulus è multis.i.quos multos eduxerat, referret.i.reportare, populo ſpectante, id eſt vident aprum non captum (quia id nequiuit) ſed emptum, & ſi hoc perſuaſum eſt nobis, lauemus crudi .i. crudos, & indigeſtos cibos in ſtomacho habentes intremus balnea, & tumidi .i. inflati cibus, obliti quid deceat, & quid non ſup. deceat. digni ſup. exiſtens cera cerite .i. ceritum tabula, in qua nullæ leges ſcriptæ erant, ſicut nos nullam obſeruamus. Nam Cerites victi à Romanis nulla lege dignati ſunt, nec ſuffragijs admiſſi, ideoque cui ius ſuffragiorum ademptum erat Cerite tabula dignus per cõtumeliam dicebatur. digni ergo cera cerite, id eſt ignominioſa tabula, exiſtens remigium vitioſum, id eſt (per metonymiam remiges vitioſi Vlyſſei Ithacenſis, cui.ſ.remigio voluptas interdicta ab Vlyſſe, fuit potior patria quæ potiſſima eſſe debebat, ſimulq́. abſtinere à voluptate, vt in patriam rediret, quam tamen ſummum bonum diffinientes potiorem patria dicerent. Aduerte autem lector plurima nomina, quę apud nos in es longam exeunt, apud Græcos in eus exire, & econuerſo vnde hic ab Vlyſſe ne ſit genitiuus Vlyſſei, cuius vltima eſt diphthongus. Sicut econtrario in Buc. Virg. Orphi dixit à nominatiuo Orpheus. Item quia Cerites.i.Græci, qui vrbem prius Agellinam dictam incolebant, viſi ſunt Latinis ſurdaſtri, cum.n.ſæpe percontarentur quod nam eſſet nomen ciuitatis, illi non intelligentes Latinos, & credentes ſe ſalutari, reſalutabãt dicentes chere, hoc eſt ſaluete. Illi corrupto vocabulo dixerunt vrbem Ceritem vocari, ideo quidam dicunt ceram ceritem eſſe, quę ſurdos faciat, ſicut remigium Vlyſſis cera obſtruſas habẽs aures ſurdum tunc fuit. Et hæc in eos, quorum deus eſt venter eorum.i. qui in gula ſummum bonum ſibi conſtituunt. Si, Mimnermus vti &c. nunc in eos qui ſummum bonum in libidine venerea collocant, dicit, ſi nil eſt iucũdum.i.delectabile ſine amore, & iocis, vt.i.vt, hoc eſt quemadmodum Mimnermus, ſcriptor elegantes indolentiam ſummum bonum diffiniens, cenſet.i.iudicat. (Philologus auctoritate Suidæ recte cenſet, vt Mimermnus legatur, non Mineremus, neque Minernus, neque Minermus. Scribitur græce Mimermnos, vt in adnotatis patuit) viuas in amore, iociſq́. hoc eſt illud totis viribus amplectere, in quo ſummum bonum conſiſtere putas. quod quia ſcit Numicium in virtute conſtituturum, vtpote virum ſapientem, innuit virtutem ſummopere amplexandam, & eo plurima pars epiſtolæ tendit. Viue, vale ò Numici, & ſi nouiſti quid.i.aliquid rectius iſtis, tu candidus .i. amicus integer, & ſine liuore inuidiæ imparti.i.fac me participem, ſi non ſup. nouiſti rectius, vtere mecum his .ſ. præſcriptis. Mimer-nus.

ET genus, &c.) Omnibus quidem nationibus in ore fuit olim iſtæc ſententia, quæ nunc in vſu eſt, Pecuniæ obediunt omnia. Doct. (Mancipijs locuplex) Hoc verſu ſignificat quoſdam eſſe famuloſos, & famulitio numeroſo copioſos, ſed rei nummariæ egentiſſimos. Et ita rex Cappadocum non accipitur pro rege Cappadociæ, ſed pro eo, qui maximam habet familiam ſeruorum. Rex enim alias dominus, alias regnator, alias diues ſignificat &c. Cappadocos vero ſeruos appellamus à nomine regionis, ex qua venales optimi deportabantur. Sabell. (Cerite cera Digni) Olim notari dignos atque improbos, & nequã homines Cerite cera dignos prouerb. vocabant. Nimirum Ceritẽ ceram, inſignem ignominiã appellantes. Acron & Porphyrion huiuſmodi tradunt originem adagij, Romani Ceritibus bello ſubactis eam dixere conditionem, Ne ſuffragij ius haberent, ne leges vllas aut æderent, aut haberent, eamq́. ignominiam abijſſe in adagium. De tabulis Ceritibus ſcr. A. Gell. lib. xvj. cap. xiij. Doct. Plura de hac re inuenies apud Petrum Crinitum de honeſta diſciplina lib. vij. cap. vj. Eget æris Cappadocum rex. Philippus Beroal. multis verbis oſtendere conatur, per Cappadocũ regem non intelligendum Cappadociæ regem, ſed pro eo, qui maximam habeat familiam ſeruorum. Et ſæpe apud luculentos ſcriptores, atque adeo apud poëtam Regem pro diuite vſurpari. Hæc ille. Quæ ſi ita habent, quomodo intelligemus diuitem qui eget æris? mancipijs, inquis, diues erat, non pecunia. atqui hoc non videtur veriſimile, magis autem credibile eſt Regem Cappadocum populo abundaſſe, non etiam pecunia, quod etiã non noſtra ætate pluribus regibus accidit. Ideoq́. in Cappadocum regem poëta ſcomma potius crediderim, quod ea tempeſtate Romæ bene lierbat. MAT. Bõfin.

ET cogat trans pondera dextram Porrigere) Pondera, inq́t Acron, lapides qui porriguntur per vias, vel qui per latera expoſiti altiores ſunt, & eſt ſenſus, qui manum porrigant tranſeunto. Hæc ille. Sed verba ſunt obſcura. Land. exponit, trans pondera.i.trans turbam quæ ſe obijcit, quæ pondus affert tranſmiſſæ dextræ. Sed neque hæc verba intelligo. Vterque ſane ad hoc tendit vt nomenclator ille conductus ſit, qui viam domino faciet per turbam. Bad. cum præcedentia expoſuiſſet de ſuffragijs extorquendis, cum ad pondera deuentum eſt, trans pondera exponit.i.trans molem denſæ tubæ, aut trans põdera lapidũ in via iacentium. Itaq; nec ipſe mihi viſus eſt intellexiſſe. Ineptiſſimũ aũt eſt quod annotator noſter exponit, & cogat, inquit, dextram .ſ.clientum vel ſubditoꝶ tranſporrigere pondera.i.grauia munera ad dona. Sed vt tandem deſinam, hoc loco læuum, nõ ſæuum legendum eſt, vt ſeruum nomenclatorẽ intelligamus, qui domins læuum fodiat latus, & cogat dñm tranſeuntibus porrigere manum, etiam trans pondera, quæ aliqñ in via tranſeuntea ſeparant dicens hæc verba, hic multum in Fabia gente valet, ille Vellina, ergo manus ei præbenda. Hæc ex Doct. vt pleraque alia. GLAR.

Qui

ASC. VINQVE dies) Argumentum patuit, ſed qđ de Deſignatore Beroaldus annotauit, recitandū eſt. dicit autem ſic. Idem in epiſt. ad Mœcenatem ſcripta, ſic inquit: Deſignatorem decorat lictoribus atris in cuius loci enarratione labuntur interpretes, & quid Deſignator ſignificet non ſatis diligenter exponunt, ſed nos omiſſis aliorum interpretamētis noſtra probemus. Deſignare vetuſtiſſimo ſignificatu eſt rem nouam facere in vtramque partem & bonam & malam ſicuti docet Donatus enarrans illud Terentianum in Adelphis. Modo quid deſignauit, inde Deſignatores dicti ſunt curatores funerum, qui ludis funebribus præſunt, ob eam cauſam, q in his ludis multa fiant noua & ſpectanda. Scribit iuriſconſultus de his, qui notātur infamia: Deſignatores miniſterium non artem ludicram exercere, ideoq. ignominioſus nō haberi. & ſane locus iſte à principe, vt verbis iuriſconſul. vtar hodie non pro modico beneficio datur. Ad hoc idem pertinentia verba Senecæ ſubieci ex lib. de beneficijs vj. quæ hæc ſunt. An tu Aruntium, & Aterium, & ceteros qui captandorum teſtamētorum artem profeſſi ſunt, non putas eadem habere, quæ deſignatores & Libitinarios vota? illi quorū mortes optent neſciunt, hi familiariſſimum quenque ea quo propter amicitiam rei plurimum eſt, mori cupiunt. Hactenus Seneca, Senſus autem Horatij hic eſt: Dabis, inquit mihi Mœcenas veniam diutius villicanti, & in agro commoranti, q̄ promiſeram, quoniam ægrotare Romæ formido per dies Autumni peſtiferos, dum Deſignatores hoc eſt præfecti ludorum funebrium lictoribus atris decorari, & per multorum mortes munia ſua frequenter vſurpant funebribus ludis præſidendo. Ordo eſt. O Mœcenas, ego pollicitus me tibi futurum .i. manſurum rure (pro ruri) hoc eſt in rure, quinque dies .i. per ſpatium quinque duntaxat dierum: ego mendax deſidero toto tum Sextilem menſem .ſ. Auguſtum, hoc eſt abſens ſum per totum Auguſtum. Id enim deſideratur quod abeſt, ac deeſt nobis. Atqui .i. ſed certe, ò Mœcenas ſi vis me viuere .i. vt ego viuam recte, & ſi vis videre me valentem: tu dabis mihi timenti ægrotare eam veniam: quam das mihi ægroto, dum .i. quandiu, ficus prima, recens collecta, & dum calor .ſ. vehemens, decorat .i. ornat in officio ſuo præſidentem, deſignatorem .i. ludorū funebrium præfectum lictoribus .i. miniſtris publicis, atris .i. pulla & nigra, hoc eſt lugubria veſtimenta indutis: hoc eſt dum multi moriuntur, & hæredes pullati curant ſepulcbra per deſignatorem, quem lictores atri in re funerea ſequuntur ornanda, & dum omnis pater & matercula .i. indulgentior mater pallet .i. timet, pueris .i. pro pueris, hoc eſt liberis ſuis, aut timet liberis mortem. (Nam timeo tibi .i. pro te, & timeo te .i. de te, dicimus. Et ſimiliter metuo ac, trāſumptiue palleo) que, pro &, dum ſedulitas officioſa .i. officij & obſequij plena, & opella forenſis .i. opera impendenda rebus forenſibus pro clientibus, adducit febres ſup. letales. vnde ſubdit, & reſignat .i. aperit prius ſignata teſtamenta, quia mortuo teſtatore heredibus reſignatur .i. aperitur teſtamentum, qđ ſi bruma .i. tempeſtas brumalis in Decembri videlicet, illinet Albanis agris niues vates tuus ò Mœcenas (hoc aūt de ſe dicit) deſcendet ad mare vbi tēpore hiemali quædam tepiditas eſt & parcet ſibi, & contractus .i. arcto loco ad euitādum frigus (eius .n. impatiens fuit) leget .ſ. libros philoſophorum, & ò dulcis amice, ipſe reuiſet .i. redibit viſum te cum zephyris .i. ventis dulciter ſpirantibus, in vere flare ſolitis. & reuiſet te ſi concedat (aut concedes) cum prima hirūdine .i. cū primo aduentu hirundinum. Non quo more &c. artificioſe ab eo munere Mœcenatem laudat qđ ab eo præcipue expoſtulat, dicēs. Tu non feciſti me locupletem eo more, quo hoſpes Calaber, .i. q in Calabria hoſpitio recipit, iubet recepto .ſ. Veſci pyris hoc eſt nō tu dediſti mihi ea quibus amplius vti nolles, ſed egregia munera, in hoc te verum amicum ſignificans. Verus aūt amicus dat liberaliter, nec tollit libertatem accipiendi. Quō autem hoſpes det pyra ſubiungit, dicit enim veſcere ſoles ſup. pyris illis. Rñ. amicus. Iam ſatis eſt ſup. mihi. addit hoſpes. Tolle benigne .i. cū beneuolentia quantūuis ſupp. de pyris, tu feres paruis pueris tuis munuſcula .i. parua munera nō inuiſa. Reſpon. amicus, q.d. gratias habeo hoſpes tu ego teneo .i. obligatus ſum tibi, tam .i. tm̄, quam .i. quātū ſup. tenerer ſi dimittat à te onuſto .i. oneroſo dono, aut legar onuſtus, vt ſit, quam ſi dimitteret onuſtus .i. oneratus dono, hoc eſt (quod vulgo dicitur) tātam gratiam tibi habeo, quantā haberem ſi aſportarem. Reſpon hoſpes ineptus. in qua reſponſione eſt nodus fabulæ, ac dicit, vt libet ſupp. facito, quia indifferens ſum, ſi enim nō acceperis, tu relinques hæc .ſ. pyra, comedenda hodie porcis. vnde addit Poëta. Prodigus & ſtultus donat quæ ſpernit, & odit. Hęc ſeges .i. plantatio illiberalitatis in animis hominū tulit .i. produxit, & feret .i. producet omnibus annis ingratos, quia nemo gratias referendas putat dari q ſpernit, & odit. Vir bonus & ſapiens, ait ſup. ſe & ſuum pa

AD MOECENATEM.

Rationem reddit cur promiſſa non præſtiterit.

QVINQVE dies tibi pollicitus me rure futurum,
Sextilem totum mendax deſideror. atqui
Si me viuere vis ſanum, recteque valentem?
Quam mihi das ægro, dabis ægrotare timenti:
Mœcenas veniam: dum ficus prima, colorque.
Deſignatorem decorat lictoribus atris:
Dum pueris omnis pater, & matercula pallet:
Officioſaque ſedulitas, & appella forenſis
Adducit febries: teſtamenta reſignat.
Quod ſi bruma niueis Albanis illinet agris:
Ad mare deſcendet vates tuus: & ſibi parcet:
Contractusque leget. te dulcis amice reuiſet
Cum zephyris, ſi concedes, & hirundine prima.
Non quo more pyris veſcis Calaber iubet hoſpes:
Tu me feciſti locupletem. Veſcere ſodes.
Iam ſatis eſt, At tu quantumuis tolle. Benigne.
Non inuiſa feres pueris munuſcula paruis.
Tam teneor dono. quàm ſi dimittar onuſtus,
Vt libet. hæc porcis hodie comedenda relinques,
Prodigus, & ſtultus donat quæ ſpernit, & odit.
Hæc ſeges ingratos tulit, & feret omnibus annis,
Vir bonus, & ſapiens dignis ait eſſe paratum:
Nec tamen ignarat, quid diſtent æra lupinis.
Dignum præſtabo me etiam pro laude merentis.
Quod ſi me noles vſquam diſcedere: reddes
Forte latus, nigros anguſta fronte capillos: *
Reddes dulce loqui; reddes ridere decorum, &
Inter vina fugam Cynaræ mœrere proteruæ.
Forte peranguſtam tenuis vulpecula rimam
Repſerat in cumeram frumenti: paſtaque rurſus
Ire foras pleno tendebat corpore fruſtra.
Cui muſtela procul, ſi vis ait effugere iſtinc:
Macra cauum repetes arctum, quem macra ſubiſti.
Hac ego ſi compellar imagine: cuncta religno.
Nec ſomnum plebis laudo ſatur altilium: nec
Ocia diuitijs Arabum liberrima muto.
Sæpe verecundum laudaſti: rexque, paterque,
Audiſti coram: nec verbo parcius abſens:
Inſpice, ſi poſſum donata reponere lætus.
Haud male Telemachus proles patiens Vlyxei,
Non eſt aptus equis Ithacæ locus: vt neque planis
Porrectus ſpatijs: nec multæ prodigus herbæ,
Atride. magis apta tibi tua dona relinquam.
Paruum parua decent. mihi iam non regia Roma,
Sed vacuum Tibur placet, aut imbelle Tarentum,
Strenuus, & fortis, cauſiſque Philippus agendis
Clarus, ab ob officijs octauum circiter horam

*His verbis iuuenilis indicatur ætas aut. Cæl. lib. 10.c.72

Dum redit: atque foro nimium diſtare Carinas
Iam grandis natu queritur conſpexit, vt aiunt,
Adraſum quendam vacua tonſoris in vmbra,
Cultello proprios purgantem leniter vngueis.
Demetri (puer hic non læue iuſſa Philippi
Accipiebat) abi: quære, & refer, vnde domo, quis,
Cuius fortunæ, quo ſit patre, quo ue patrono.
It: redit: & narrat, Vulteium nomine Menam,
Præconem, tenui cenſu, ſine crimine notum,
Et properare loco, & ceſſare, & quærere, & vti,
Gaudentem paruiſque ſodalibus, & lare certo,
Et ludis, & poſt deciſa negocia, campo.
Scitari libet ex ipſo, quodcunque refers, dic
Ad cœnam veniat. non ſane credere Mena:
Mirari ſecum tacitus, quid multa? benigne,
Reſpondet: negat ille mihi? negat improbus, & te
Negligit, aut horret. Vulteium mane Philippus
Vilia vendentem tunicato ſcruta popello,
Occupat: & ſaluere iubet prior. ille Philippo
Excuſare laborem, & mercenaria vincla:
Quòd non mane domum veniſſet: denique, qđ non
Prouidiſſet eum. ſic ignouiſſe putato
Me tibi: ſi cœnas hodie mecum, vt libet. ergo
Poſt nonam venies. nunc in rem ſtrenuus auge.
Vt ventum ad cœnam eſt: dicenda, tacenda locutus,
Tandem dormitum dimittitur. hic vbi ſæpe
Occultum viſus decurrere piſcis ad hamum.
Mane cliens, etiam certus conuiua: iubetur.
Rura ſuburbana indictis comes ire Latinis.
Impoſitus mannis, aruum, cœlumque Sabinum
Non ceſſat laudare. videt, ridetque Philippus:
Et ſibi dum requiem, dum riſus vndique quærit:
Dum ſeptem donat ſeſtertia: mutua ſeptem.
Promittit. perſuadet vti mercetur agellum.
Mercatur. ne te longis ambagibus vltra,
Quam ſatis eſt, morer: ex nitido fit ruſticus: atque
Sulcos, & vineta crepat mera: præparat vlmos:
Immoritur ſtudijs: & amore ſeneſcit habendi.
Verum vbi oues furto, morbo periere capellæ:
Spem mentita ſeges: bos eſt enectus arando:
Offenſus damnis, media de nocte caballum
Arripit: iratuſque Philippo tendit ad ædeis.
Quem ſimul aſpexit ſcabrũ, intonſumq́. Philippus,
Durus Vultei nimis, attentuſque videris
Eſſe mihi. pol me miſerum patrone vocares
Si velles, inquit, verum mihi dicere nomen.
Quo te per genium, dextramq́ue, deoſq́ue penateis
Obſecro, & obteſtor: vitæ me redde priori.
Qui ſemel aſpexit, quantum dimiſſa petitis
Præſtent; mature redeat: repetatq́ue relicta.
Metiri ſe quinque ſuo modulo, ac pede, verum eſt.

ratum, noo caiuis, ſed dignis, ner tamen ignorat .i. attamen bene ſcit, quid æra .i. pecuniç, diſtent lupinis .i. ab illis leguminibus vulgo in Italia habebis.
Dignum præſtabo, innuit Poëta vitium illiberalis datoris & virtutem liberalis, nunc innuit officium derentis receptoris, dicens, Ego etiam præſtabo me dignum laude .i. iuxta dignitatem merentis .ſ. de me, hoc eſt exhibebo me noo ingratum, nec indignũ beneficio tuo q̃ ſi nolles me vnquam diſcedere .i. ſi voles me ſic ſubiectũ tenere, vt ſim ſemper iuxta te, reddes .i. reſtitues mihi forte latus, quod .ſ. habui, quando incepi primũ obſeq tibi, & reddes nigros capillos, qui .ſ. nunc cani ſunt in fronte anguſta, piloſa & nõ caluaſtra, vt nunc eſt, & ita iuuenilem ætatem, q̃ ea habentur, prçteriſſe indicat, reddes dulce loqui reddes redire decoꝝ, & mœrere .i. deplorare, inter vina .i. inter potandum, fugam Cynaræ amicę proteruę .i. procacis. Vulpecula teouis .i. marilenta repſerat forte .i. à caſu, per anguſtam rimam .i. fiſſuram & aperturam in cumeram frumenti .i. vas vimineum, in quo erat frumentum, & ipſa paſta .i. enutrita, tendebat .i. conabatur rurſus ire foras, corpore pleno .i. repleto, & pingui, fruſtra .i. incaſſum, quia non potuit per anguſtam rimã exire, cui .ſ. vulpeculæ .i. paruæ vulpi, muſtella ait procul .i. de longe ſi vis effugere iſtinc .i. ab cumera, repetas macra cauum arctum .i. ſtrictum & anguſtum quem ſubiſti .i. intraſti macra. Si ego compellor (aut compellar) .i. expoſtular hac imagine .i. parabola, aut exẽplo huius, hoc eſt ſi ego cogor priuſquã exeã, cuncta relinquere, quæ accepi à te, ego reſigo .i. reſtituo cuncta, nec ego ſatur altilium laudo ſomnum plebis .i. nõ peto ſolummodo tranquillam requiem, quando ſum ſatur, nec ego muto .i. commuto, aut vẽdo, liberrima ocia diuitijs .i. precio diuitiarum, Arabum, illorum populorum ditiſſimorũ. Tu rex & pater mihi laudaſti ſępe me vrrecundum .i. à verecũdia, tu audiſti ſup. me coram .i. in præſentia te laudantem, nec ſup. ſum abñs .i. in abſentia, parcius .i. magis parcens, verbo .i. nõ minus te laudo nũc abñs, q̃ olim præſens. Inſpice ſi poſſum reponere .i. reſtituere, donata .i. quæ mihi dediſti. Haud male Telem. proles &c. docet exemplis non oĩa dona ab amicis accipienda eſſe ſi quidem accipienti nocitura, aut libertatem & tranquillitatem animi ablatura ſint, quorum primum ex Odyſſea ſumptum eſt. Ordo eſt. Telemachus proles .i. filius Vlyſſei, quod nos dicimus Vlyſſis, patientis .ſ. laborum & errorum, haud male ſup. dixit reſpõdit Menelao, O Atride, locus Ithacæ .ſ. patriæ meæ, non eſt aptus equis, vt .i. vtpote, neque porrectus .i. extenſus planis ſpatijs, nec prodigus .i. productiuus multæ herbæ, ego relinquam tibi tua munera magis apta tibi. Addit, parua decent paruum quod aut Poëtę, aut Telemachi verbum eſſe poteſt. Roma regia .i. regalis ciuitas, noo placet mihi iam, ſed Tybur oppidum illud, vacuum .i. non populoſum, & varuum reſpectu Romæ aut Tarentum, aliud oppidũ, imbelle .i. molle & voluptuoſum. Philip. quidã aduocatus ſtrenuus, & fortis & clarus, agẽdis cauſis .i. in cauſis agendis, dum reddit ab officijs .ſ. forenſibus circiter octauam horam, atque dum ipſe iã grandis natu .i. ſenior & prouectioris ætatis, ita quod nõ poſſet bene ambulare, queritur .i. conqueritur i Carinas .i. locum habitationis ſuæ, q in morem carinarum ædificia conſtructa habebat, diſtare nimium à foro iudiciali .ſ. reſpexit (vt aiũt) quendam adraſum .i. libertinæ conditionis, aut ad mollitiẽ pertinet ne capilli officient purgantem cultello leniter .i. (vt dicunt) dulciter, & ſine impetu, aut polite, vngues proprios, in vmbra cõſoris vacua .i. ante domum tonſoris ceſſantis. Puer Philippi accipiebat hoc .i. hoc loco, & hoc tempore, cum ſic videret eum, iuſſa non leue .i. ſiniſtre, & ab reperimus enim læue in textu, poſſet tamen legi non lenia .i. aſpera iuſſa, videlicet ò Demetri abi quære & refer ſupple reſponſum ab eo vnde .i. de qua domo ſit quis ſit cuius fortunæ .i. conditionis ſit, quo patre ſit, vt pro vel, quo patrono ſit .i. quem patrem, aut patronũ habeat. It ſup. puer ad illũ ceſſantem, reddit ad Philippum, narrat .i. refert, eum nomine .i. nominati Vlteiũ Menam, exiſtentem præconem .i. rerũ priuatarum publicum venditorem notum tenui cenſu ſine crimine, & gaudentem properare .i. feſtinare, loco .i. in loco, hoc eſt qñ opportunum eſſet & ceſſare loco, & quærere .i. acquirere in loco, & vti .ſ. quæſitis, & gaudentem paucis ſodalibus .i. commenſalibus, & conuictionibus & certo .i. cõſueto, & ſuo Lare, & ludis, & campo, poſt negocia deciſa .i. poſt prætoria peracta. Addit Philippus, Libet .i. placet mihi, ſcitari, id eſt ſciſcitari, & experiri ex ipſo quodcunque ſcſers, dic veniat ad cœnam, quod vbi dixerat puer, Mena, ſcilicet Vulteius, non credere, id eſt non credebat, ſane, id eſt multum, & tacitus mirari, id eſt mirabatur quid multa ſup. dicam? puer reſpondet Philippo benigne, aut potius Vulteius reſpondet puero benigne ſe habere, & agere gratias domino, ſed noo poſſe venire. vnde puer vt rediјt, dicit hero ſuo, Ille .ſ. Vulteius, negat mihi ſup. qđ petijt .ſ. ad cœnam venire, ille improbus negat & negligit te, aut horret .i. timet te. Philippus occupat .i. offendit in foro, mane .i. poſtridie eius diei, Vulteium vendentem popello tunicato, id eſt vili, & humili ſeruata, id eſt vetera menta .i. res veteres vſus detritas, & precio ob id diminutas. Vnde Cœl. lib. x. cap. lvj. Ego, inquit, eo verbo veteramenta omnifariam ſignificari puto quæ rũ vſu iam detrita ſint, precio item diminuta cenſentur hinc ſignificanter

ſicanter ab Huratio vtilitatis ſppoſito expreſſa, monſtrataque ſunt, Ex qua origine factum, vt ſcrutari dicantur viliſſima quæque. Quod vt ſentiam, Lucilius facit apud Gell. noctium Atticarum lib.iij Quid ni & ſcruta quidem vt vendat ſcrutarius laudat, Perfractum ſtrigilem, ſoleam improbus dimidia tameo vide cetera ibidem, & ipſe Philippus iubet prior .i. priuſquam tam Vulteio viſus eſſet, ſaluere.ſ.Vulteium. Ille.ſ. Vulteius, excuſare ſup.cepit, aut excuſabat.i. in excuſationem adducebat laborē, & vinclā.i.vincla, mercenaria.i quia cum mercenarius eſſet, obligaretur ad præſtandā operam, quod non veniſſet domū.ſ.Philippi mane. Denique excuſabat, quod non præuidiſſet eum.ſ.Philippum.i.quod non prior eum ſalutaſſet, quia minorum eſt maiores ſalutare priores. Reſpondet Phil. Putato Vultei me ignouiſſe tibi ſic.i.hoc pacto vtpote ſi cœnas hodie mecum. Reſpondet Vulteius, vt libet ſup. faciam. Et Philippus, inquit, venies poſt nonam ſup. horam, poſt ortum Solis, nunc ſtrenuus in rem .i.ad rem cumulandam, auge ſup. eam, vt .i. poſtquam, ventum eſt ad cœnam, Vulteius locutus dicenda, tacenda.i.quædam dicenda, & quędam tacenda, dimittitur tandem ſup. ire dormitum hinc .i. ex hac cœna, vbi piſcis viſus eſt ſæpe decurrere ad occultum hamum.i.vbi Philippus vidit locum eſſe captandi eum. ipſe exiſtens mane cliens, & certus.i. etiam non locatus conuiua, iubetur ire comes rura ſuburbana .i. cum Philippo in ſuburbanum eius, & hoc Latinis ſup. feſtis, indictis.i.denunciatis, quibus ſ. temporibus ceſſabatur in foro iudiciali, & ita licebat Philippo abeſſe, & hoc mannis.i.equis minoribus, quaſi ad manum habendis, impoſitus ſ.vehiculo. cum autem illuc ventum eſſet, Vulteius non ceſſat laudare aruum, & cœlum.i.aerem Sabinū, quod Philippus videt, & ridet, & dum ipſe quęrit ſibi vndiq; requiem .i.recreationem animi, & riſus.i.ridendi occaſiones, & dum dona ſeptem ſeſtertia, & promittit ſeptem mutuā.i. mutuo danda, perſuadet Vulteio vt.i.vt mercetur.i.emat agellum, & ſup. Vulteius mercatur nec .i. & ne morer .i. detineam, te vltra quam ſatis eſt longis ambagibus.i. per longos ſermones, ipſe fit ruſticus ex nitido.i.ex vrbano bene culto, & crepat.i.crepare facit ſulcos, & mera vineta.i.agros, & vineas colit, præparat.i. putat, & reſerat, aut plantat vlmos, quibus vites adhærent in Italia, immoritur .i. vſque ad mortis angorem incumbit ſtudijs, & ſeneſcit amore habēdi, verum.i.ſed, vbi.i.poſtquam, oues perire furto, & rapellæ morbo, & ſeges male prouenięns mentita ſup.eſt ſpem, quam de ea conceperat, & bos eſt enectus.i. mortuus arando, ipſe offenſus.i. læſus, & iratus damnis, arripit de media nocte caballum .i. equum, & iratus tendit ad ædes Philippi, quem.ſ. Vulteium, ſimulac.i.ſtatim poſtquam, aſpexit ſcabrum, & intonſum ait. O Vultei, tu videris mihi nimis durus.i.ſtrenuus agricola, & nimis attentus ſup.ad rem ipſe Vulteius, inquit, pol.i.pollucem, ò patrone, tu vocaras me miſerum, ſi velles mihi dicere .i. aſſignare verū nomen. Quid.i.propter quod, ego obſecro.i.per ſacra rogo, & obteſto te, per Genium.i. Deum tuum peculiarem per dextram .i.virtutem tuā, per deos penates, redde me priori vitę. hęc poſſunt ſecundum Acronem eſſe verba Poëtæ ad Mœcenatem. Is qui ſimul.i.ſtatim vt aſpexit, quantum dimiſſa.i. derelicta. præſtent petitis, redeat mature.i.tempeſtiue repetat relicta, quia verum.i.iuſtum, & decens eſt, quenque metiri .i. menſurare ſe ſuo modulo.i.forma ac pede .i. menſura, longitudinis .i. quemlibet conari, quod perficere poſſit.

ANTON. SABEL.

Designatorem decora:) Deſignare vetuſtiſſimo ſignificatu eſt rem nouam facere, in vtranque partem, & bonam, & malam, ſicut docet Don. Inde deſignatores dicti ſunt curatores funerum, qui ludis funebribus præſunt. ob eam cauſam, quod in his ludis multa fiant noua, & ſpectanda, &c. Senſus autem Horat. eſt, Dabis mihi Mœcenas veniam diutius villicanti, & in agri commoranti, quam promiſeram. quoniam ęgrotare Romę formido per dies autumni peſtiferos, dum deſignatores, hoc eſt præfecti ludorum funebrium lictoribus atris decorantur, & per multorum mortes munia frequenter vſurpant, funebribus ludis præſidendo.

AD CELSVM ALBINOVANVM.

Indicat animi ſe ægritudine laborare, neque quæcunque eorum quæ recta eſſent, ſibi placere.

CElso gaudere, & bene rem gerere Albinouano
Muſa rogata refer, comiti, ſcribæq́. Neronis.
Si quæret, quid agam: dic multa, & pulchra minantem;
Viuere, nec recte, nec ſuauiter: haud quia grando
Contuderit viteis: oleamq́ue momorderit æſtus:
Nec quia longinquis armentum ægrotet in aruis.
Sed quia mente minus validus, quam corpore toto,
Nil audire velim: nil diſcere: quod leuet ægrum:
Fidis offendar medicis: iraſcar amicis:
Cur me funeſto properent arcere veterno:
Quæ nocuere ſequar: fugiam quæ profore credam:
Romæ Tibur amem ventoſus: Tibure Romam.
Poſt hæc vt valeat: quo pacto rem gerat, & ſe:
Vt placeat iuueni percuntare, atque cohorti.
Si dicet recte: primum gaudere, ſubinde
Præceptum auriculis hoc inſtillare memento:
Vt tu fortunam, ſic nos te Celce feremus.

ASCENSIVS.

CElso gaudere, &c.) Ordo eſt. O Muſa rogata.ſ.a me, refer .i. dic (alloquitur aūt Muſam, quia carmina ſcribit) Celſo Albinouano comiti & ſcribę Neronis.ſ.Claudij, gaudere, & rem bene gerere, hoc eſt ſaluta eum ſic more Græcorum, qui pro ſalute dicunt euprattin.i.bene agere, dic ergo illi gaudere, & bene agere pro ſalute. Nec placet vt rogata exponatur.i.interrogata quia ſalutantes non expectant donec interrogenē preterea ſic videretur ſenſus eſſe, quod poeta gaudet & bene rem gereret, cuius contrarium ſtatim ſeqtur, dic rogata.i.orata à me. Si quæret ſupp. Celſus ſic ſalutatus, quid agam, dic me minantem.i.ſuperbe, quaſi minis pollicitantem multa, & pręclara, viuere nec recte, id eſt vt decet, nec ſuauiter.i. vt volo, & ita non ſibi, ſed conditioni ſuæ imputandum ſignificat, ſi non vt decet viuat, viuere tem dicit non ſuauiter, non quia grando contuderit, id eſt contuodendo deſtruxerit, vites, aut qa æſtus.i.nimius, quaſi æſtuans calor momorderit.i.pro parte extinxerit, & areſecerit oleam tractum à capris, quæ quidquid mordent, vrunt. Nec quia armentum ægrotet in longinquis aruis. Sed ideo minus ſuauiter viuentem, quia effectus ſup. minus validus mente, quam toto corpore, nil velim audire, nil diſcere, quod leuet.i.minus dolere faciat me ſup. ægrū, & quod ſup. offendar fidis medicis.i.moleſte ferā fidos medicos, & quod iraſcar amicis, quærens ſup. ab eis, cur properent .i. feſtinent, me arcere funeſto.i.mortali, veterno.i.morbo intercuti aggrauante, & animam, & corpus, & quod ſequar quæ nocuere, & quod fugiam quæ credam pro foro.i.pro futura, hoc eſt vtilia mihi, & quod ego ventoſus.i.leuis, vt aura, vel ventus, amem Romæ .i. quando ſum Romæ, Tybur, & Tybure .i. quando ſum Tyburi, amem Romā, hoc eſt dic me iniquo animo eſſe, nec ſibi conſtanti, aliquando.n. animus, noſter neſcio quo faſtidio afficitur. vnde dictū. Quandoque humanus faſtidiat omnia ſenſus, & tali tædio ſe affectum dicit Poëta. Percontare .i. interroga, poſt hæc.i. poſtquam hæc dixeris, vt.i.qualiter valeat, quo pacto.i.quo modo, gerat.i.adminiſtret rem, & quo pacto gerat ſe .i. ſeipſum portet, vt.i.qualiter placeat iuueni .ſ.Neroni, & vt .i. qualiter, ſup. placeat cohorti .i. ijs in quorum cohorte eſt. Si dicet recte ſupp. ſe valere, & illis placere, memento primum gaudere .i. te lætum oſtendere, ſubinde.i.denique, ſed latenter, memento inſtillare.i.leniter infundere auriculis eius hoc præceptum, O Celſe nos feremus.i.tolerabimus te, ſic ſup. vt tu ſup. feres fortunam .i. ſi proſpero ſucceſſu fortunæ ſuperbias, ita quod ceteros faſtidias nos, te quoque faſtidiemus. Propter hanc autem particulam creditur veriſimiliter tota epiſtola compoſita.

AD CLAVDIVM NERONEM.

Septimium Claudium, Claudio Auguſti priuigno commendant.

SEptimivs Claudi nimirum intelligit vnus,
Quanti me facias. nam cum rogat,& prece cogit,
Scilicet vt tibi ſe laudare, & tradere coner,
Dignum mente,domoque legentis honeſta Neronis:
Munere cum fungi propioris cenſet amici:
Quid poſſim videt: ac nouit me valdius ipſo
Multa quidem dixi, cur excuſatus abirem:
Sed timui, mea ne finxiſſe minora putarer,
Diſſimulator opis propriæ: mihi commodus vni:
Sic ego maioris fugiens opprobria culpæ,
Frontis ad vrbanæ deſcendi præmia. quod ſi
Depoſitum laudas ob amici iuſſa pudorem:
Scribe tui gregis hunc: & fortem crede,bonumque.

ASCENSIVS.

SEptimivs &c.) Ordo eſt. O' Claudi Nero. Septimius .i. hic amicus noſter, qui hanc epiſtolam perfert,intelligit nimirum .i. haud dubie, vnus .i. vnice & ſingulariter,quanti facias.i.æſtimes & pendas me. nam rogat me, & cogit prece .ſ. vt coner laudare, & tradere tibi ſe exiſtentem dignum mente, & domo Neronis legentis honeſta. per quod eum honeſtũ ſignificat,cum.i.quando .ſ. Septimius cenſet.i.iudicat ſupp. me fungi munere.i.officio amici, propioris.i.valde coniuncti, ipſe videt & nouit valdius .i. copioſius, meipſo, id quã ego ipſe, quod poſſim ſup. apud te. Quidem, .i. certe ego dixi multa, cur.i. ob quæ ego excuſatus abirem, .i. diſcederem ab eo, & renuerem ſupple ipſum commendare, ſed ego timui ne putarer finxiſſe mea, id eſt poteſtatem meam, minora, id eſt minoris valoris quam ſint, exiſtens diſſimulator propriæ opis, id eſt facultatis, & commodus, id eſt vtilis, & inſeruiens mihi vni, id eſt ſoli. Sic, id eſt & propterea, ego fugiens opprobria maioris culpæ .ſ. diſſimulationis in amicum, deſcendi, id eſt periculoſe deueni, ad præmia frontis vrbanæ, id eſt eius quia minus verecunda eſt, quia ruſticitatis ſignum eſt nimis verecundum eſſe: hoc enim arguit vix cum hominibus bonis conuerſatum eſſe, quod ſi ò Claudi: tu laudas pudorem, id eſt verecundiam & ruborem, depoſitum, id eſt abiectum, ob, id eſt propter iuſſa amici, ſcilicet Septimij, ſcribe hunc tui gregis, id eſt aſcribe hunc tuo gregi, & crede eum fortem, & bonum.

AD FVSCVM ARISTIVM.

Varietas in genere vitæ, etiam inter eiuſdem ſtudij homines.

VRbis amatorem Fuſcum ſaluere iubemus
Ruris amatores, hac in re, ſcilicet vna
Multum diſſimiles, ad cetera pena gemelli.
Fraternis animis quidquid negat alter, & alter:
Annuimus pariter vetuli, notique columbi.
Tu nidum ſeruas: ego laudo ruris amœni
Riuos, & muſco circunlita ſaxa, nemuſque.
Quid quæris? viuo, & regno: ſimul iſta reliqui,
Quæ vos ad cœlum effertis rumore ſecundo.
Vtque ſacerdotis fugitiuus, liba recuſo:
Pane egeo, iam mellitis potiore placentis.
Viuere naturæ ſi conuenienter oportet:
Ponendæque domo quærenda eſt area primum:
Nouiſti ne locum potiorem rure beato?
Eſt vbi plus tepeant hiemes? vbi gratior aura
Leniat & rabiem canis, & momenta leonis;
Cum ſemel accepit ſolem furibundus acutum?
Eſt vbi diuellat ſomnos minus inuida cura?
Deterius Lybicis olet, aut nitet herba lapillis?
Purior in vicis aqua tendit rumpere plumbum,
Quàm, quæ per pronum trepidat cũ murmure riuũ?
Nempe inter varias nutritur ſilua columnas:
Laudaturque domus, longos quæ proſpicit agros.
Naturam expellas furcas: tamen vſque recurret:
Et mala perrumpet furtim faſtidia victrix.
Non qui Sidonio contendere callidus oſtro
Neſcit Aquinatem potentia vellere fucum:
Certius accipiet damnum, propriuſue medullis;

ASCENSIVS.

VRbis amatorẽ) Ordo eſt. Nos amatores ruris: iubemus fuſcũ ſ. Ariſtium, cuius in primo Sermonum meminit, amatorem vrbis, ſaluere.i.ſaluum eſſe, ſcilicet.i.ſcire licet, multũ diſſimiles in hac re.i.quod alter vrbẽ, alter rus amet,& pene.i. quaſi, gemilli fraternis animis .i. concordes, & fratres vno partu editi eſſe ſolent, vel vt gemini, Caſtor,& Pollux inter ſe fuerunt, quidquid alter.i.vnus noſtrum negat,alter.i.reliquus,& .i. etiã ſup.negat,nos annuimus.i.conſentimus, & volumus aliquid, pariter .i. ſimul exiſtentes vetuli,& noti columbi .i. quales columbi vetuli, qui diu vnum tectum, ſeu columbarium ſimul frequentauerunt. Tu ſeruas nidum .i. vrbem Romanam, ego laudo riuos amœni ruris, & ſaxa circumlita muſco .i. lanugine viridi & laudo nemus. Quid quæris,ſupp. quid ruri faciam? Ego viuo & regno ſimul .i. ſtatim poſtquam vel ſimul .i. & inſuper, ego reliqui iſta.ſ.mundana & terrena, & per hoc vilia, quæ vos .i. vrbis amatores fertis.i.ex tollitis ſecundo .i. proſpero, rumore.i.commendatione magna ad cœlum,& ego recuſabo liba .i. lautitias vrbanas,vt .i. quemadmodum, ſeruus ſup. fugitiuus ſacerdotis ſup. recuſabat, liba .i. faſtiditus leuem cibum, & dulciarium,eſt fugit vt vulgarem pacem edat. Ego inquam vt ſerunt fugitiuus ſacerdotis recuſans liba, egeo pane vulgari.i.obiectior cibis vulgatibus (hæc autem omnia allegoricus dicit) pane dicoiam potiore i.quem iudico potiore,& meliorem placentis mellitis.i.melle dulcificatis. Si oportet,vt certe oportet,viuere conuenienter .i. cõformiter & vt conuenit naturę, & ſi area .i.fundus, eſt quærenda primũ .i. primo loco pro ſup. domo ponenda, nouiſti ne locum potiorem.ſ.ad talem aream, rure beato? q. d. ſcio quod non. Et ne ſupp. locus vbi hiemes.i. tempeſtates hybernæ, tepeant plus,id eſt tepidiores ſint,&vbi aura leniat .i. demulceat gratior,&, id eſt pariter rabiem canis, id eſt caniculæ ſideris videlicet mordacis, & momenta,id eſt tempora Leonis,cum,id eſt poſtquam. Leo,ſcilicet,hoc eſt ſignum illud cœleſte. furibundus: Vt Leo furibundus, abſumat homines, vt in Iulio & Auguſto ſolet,accepit Solem acutum, id eſt penetratiuum. Eſt ſupp. alius locus vbi cura inuida .i. inuidens requiet noſtræ minus diuellat ſomnos, quàm ſupple ruri? Nunquid ſupple herba olet, id eſt fragat, aut nitet deterius, id eſt minus bene, lapillis Lybicis, quaſi dicat, non. Et nunquit ſupple aqua purior.i.limpidior,tendit.i.conatur rumpere plũbum .i. grauitatem animi,in vicis.i.cõmunibus habitaculis hoium quam ſup. illa quæ trepidat.i.pręcipitanter delabitur. per riuum .i. alueum, pronum.i.decumbentem? q.d.non. Nempe .i. quia certe,ſilua.ſ.arborum,quæ hortorum

Quàm qui non poterit vero diſtinguere falſum.
Quem res plus nimio delectauere ſecundæ:
Mutatæ quatient. ſi quid mirabere, pones
Inuitus. fuge magna: licet ſub paupere tecto
Reges, & regum vita præcurrere amicos.
Ceruus æquum pugna melior communibus herbis
Pellebat: donec minor in certamine longo
Implorauit opes hominis: frænumque recepit.
Sed poſtquam victor violens diſceſſit ab hoſte:
Non equitem dorſo, non frænum depulit ore.
Sic qui pauperiem veritus, potiore metallis
Libertate caret; dominum vehet improbus: atque
Seruiet æternum: quia paruo neſciet vti.
Cui non conueniet ſua res: vt calceus olim,
Si pede maior erit, ſubuertet; ſi minor, vret.
Lætus ſorte tua viues ſapientes Ariſti.
Nec me dimittes incaſtigatum; vbi plura
Cogere, quam ſatis eſt, ac non ceſſare videbor.
Imperat, aut ſeruit collecta pecunia cuique,
Tortum digna ſequi potius, quàm ducere funem.
Hæc tibi dictabam poſt fanum putre Vacunæ,
Excepto quod non ſimul eſſes, cetera lætus.

torum ſunt ornamenta, nutritur inter varias columnas .ſ. ex marmore, aut iaſpide (Vnde Iuuen. 10 | Frontoois platani, cõuulſaque marmora clamant) & domus quæ ꝓſpicit. i. ante ſe videt longos agros, laudatur hoc eſt vrbanæ delitiæ imitantur ruſticat, quocirca ruſticæ potiores probãtur, quia naturales. vnde ſubdit, Eapelles, aut Expellas, naturam furca. i. per furcam facies virgultum aliquod aliter ꝙ naturaliter creſcat, creſcere. tamen recurret. i. redibit, vſque .i. ſemper ſup. in locũ ſuũ amota furca, & ipſa natura victrix perrumpet furtim mala. i. violẽta veſtigia, hoc eſt natura plus ꝙ ars poteſt, & ita ſilua præſtat hortis. Ia qui callidus. i. credens ſe callidum, neſcit vellera potãtia ſuccum Aquinatem. i. purpuram ſimilem Tyriç, ſed deteriorem contendere. i. certare, & ſimilia videri ſed non eſſe, oſtro .i. purpuræ, Sidonio .i. Tyriæ, non accipiet damnum certius & propius medullis. i. quod magis penetret cor, ꝙ qui non poterit diſtinguere falſum vero. Illũ ſup. quem res ſecundæ. i. proſperæ. delectauere nimio plus ſup. ꝙ ſatis, mutatæ. i. aduerſæ factæ, quatient. i. concutient. Si tu mirabere. i. miraberis, hoc eſt cum admiratione amabis, quid. i. aliqd, tu pones .i. depones ſupple illud inuitus, fuge magna, licet præcurrere. i. excellere in felicitate reges, & amicos regum ſub tecto paupere, dum. ſ. mens diuus eſt. Ceruus equũ &c. oſtendit Apologo, vt diɾi, libertatem incultam præferendam ſeruituti phaleratæ. Ordo eſt. Ceruus melior pugna (propter cornua .ſ.) pellebat equum herbis communibus .i. quas communiter depaſci ſolebant, donec minor. i. inferior & debilior in certamine lõgo. ſ. equus implorauit opes. i. auxilia hominis, & recepit fræna. ſed poſtquam equus victor cerui diſceſſit violens .i. ſuperbus, & infeſtus, ab hoſte .ſ. ceruo, non depulit, id eſt non potuit depellere, dorſo, id eſt de dorſo, equitem. i. inſeſſorem, & frænum ore.

ſic qui veritus pauperiem, caret libertate potiore. i. quæ potior eſt. metallis, vehet. i. portabit, improbus. i. improbandus dominum, atque is ſupple ſeruiet æternum, qui, aut quia, neſciet vti paruo. & is ſup. ſeruiet æternum, cui ſua res non cõueniet .i. aut maior, aut minor ſit, vt .i. quemadmodum, calceus olim ſi eſt maior pede, ſubuertet ſup. eũtem in eo, & ſi eſt minor ſup. pede, vret. i. conſtringendo inflabit eum. O Ariſti tu igitur viues lætus tua ſorte, nec dimittes me incaſtigatum, vbi .i. qñ, ego videbor cogere. i. coaceruare, aut congregare plura, ꝙ ſatis eſt. pecunia collecta imperat, aut ſeruit cuique, exiſtẽs digna potius ſequi funẽ tortum. i. trahi, & impelli à poſſidente, ꝙ ducere funem tortum. i. implicitũ, hoc eſt ducere poſſeſſorem à ſe victum ad vinctum. O Ariſti, ego dictabam. i. puero ſcribenti pronunciabam tibi poſt Phanũ Vacunç, Deç à Sabinis multum & antiqua religione cultæ, ſiue ea Diana, ſiue Minerua, ſiue Ceres, ſiue Victoria, ſiue demum Bellona putetur, putre .i. vetuſtate putrefactum, dictabam inquam exiſtens lætus cetera .i. per cetera, aut in ceteris omnibus, excepto quòd non eſſes ſimul. i. mecum, quia te deſiderabam.

GLAREANVS.

ET male perrumpet furtim faſtidia victrix) Badius mala legit, exponitque violenta. Sed idem veſtigia, non faſtigia habet. In libro item Landini veſtigia inuenio, ac ſenſu non minus obſcuro: Alij male ad victrix referunt, vt male victrix pro pertinaciter victrix dictum intelligamus, & faſtigia, ad faſtigia legunt, vt ſit ſenſus, quantumuis recuruemus arborem (nam inde eſt ſumpta metaphora) ipſam tamen contra quam volumus, ad faſtigia peruenire.

AD BVLLATIVM.

Taxat quaſtus cupiditatem in Bullatio, cuius gratia miſſus non currebat.

QVID tibi viſa Chios Bullati, notaque Lesbos?
Quid concinna Sames? quid Crœſi regia Sardis?
Smyrna quid, & Colophon? maiora, minora ne fama?
Cuncta ne præ campo, & Tiberino flumine ſordent?
An venit in votum Attalicis ex vrbibus vna?
An Lebedum laudas odio maris, atque viarum?
Scis Lebedus quàm ſit Gabijs deſertior, atque
Fidenis vicus: tamen illic viuere vellem:
Oblitusque meorum, obliuiſcendus, & illis,
Neptunum procul è terra ſpectare furentem.
Sed neque, qui Capua Romam petit imbre, lutoque
Aſperſus, volet in caupona viuere: nec qui
Frigus collegis, furnos & balnea laudat, *
Vt fortunatam plene præſtantia vitam.
Nec ſi te validus iactauerit auſter in alto:
Iccirco nauem trans Aegæum mare vendas.

ASC. QVID tibi viſa Chios &c.) Argumentum patuit, ſed ſi Acronem ſequamur, quomodo dicamus viſas Bullatio inſulas, ſi ad Tyberim ſemper remanens ad alia loca non tranſierat? Dicerem ergo potius. Bullatium varias regiones negociando peragraſſe, ſed iactare ſolitum ſe nuſquam beatum eſſe, quã Romæ apud Tyberim. quod Poëta innuit eum ſentire propter pigritiam, ne alio cogatur proficiſci, docetque non in loco, ſed in animo beatitudinem cõſiſtere. Ordo eſt. O Bullati, quid Chios inſula illa viſa tibi, & quid Lesbos inſula dinea vtraque opum & potiſſimum pini, quid Samos, inſula concinna. i. concinne. i. vniformiter cõſtructa habens ædificia, quid Sardis regia Crœſi illius regis longe ditiſſimi, quod Smyrna & Colophon oppida illa quæ certant de patria Homeri, exiſtentia maiora vel minora fama. i. quã fama eſt ne pro an, cuncta ſup. iam dicta loca, ſordent. i. ſordida videntur tibi, præ campo & flumine Tyberino. i. comparatione campi & flumini Tyberini? An vna vrbs. ſ. Roma, venit in votum. i. in deſiderium tuum ex vrbibus Attalicis. i. ſuperbe luxurioſęque varijs rebus ornatis, ſicut vrbes Attali erant, qui primus veſtes auro intertexere docuit quç ab eo Attalicç dictç ſunt, hoc eſt capertis ſolius Romç, delectatione, propter affluẽtiam diuitiarum, nam Attalus rex Pergami populum R. hæredem inſtituit. an laudas Lebedum, oppidum illud deſertiſſimum iuxta mare, vnde nemo mare ingreſſi audet, odio maris atque viarum? hoc eſt an ideo Romam tantopere laudas, vt non cogaris alio proficiſci, vt etiam ob id Lebedum laudes? tu ſcis quid ſit Lebedus, ſup. vicus deſertior Gabijs, & Fidenis vicis, quç olim ciuitates fuerũt opulentæ, tamẽ. i. licet ita ſit deſertus locus, putas ne ſup quod bonũ ego vellem viuere illic, & ego oblitus meorum. i. conſanguineorum, & familiarium, & oblitus, uiſcen

Prouer. erat prioribus in paupe quamuis

eſſidos frigerent treme- ventq; eol de bal- neo cogi tare, & furno tẽ- dendo dictita- bit. Cœl. lib. 26. c.47.

Incolumi Rhodos, & Mitylene pulchra facit: quod
Penula ſolſtitij, campeſtre niualibus auris,
Per brumam Tiberis, ſextile menſe caminus.
Dum licet: & vultum ſeruat fortuna benignum.
Romæ laudetur Samos, & Chios, & Rhodos abſens.
Tum quamcunque deus tibi fortunauerit horam
Grata ſume manu: nec dulcia differ in annum:
Vt quocunque loco fueris, vixiſſe libenter
Te dicas. nam ſi ratio, & prudentia curas,
Non locus effuſi late maris arbiter aufert:
Cęlum, non amicum mutant, qui trans mare currunt.
Strenua nos exercet inertia: nauibus, atque
Quadrigis petimus bene viuere quod petis, hic eſt:
Eſt Vlubris: animus ſi te non deficit æquus.

uiſcendus .i. obliuioni tradendus, illis .i. ab illis, vellem eapectare procul è terra. Neptunũ furentem .i. Mare commotum quaſi ſui furore perritum? q. d. minime. Sed neq; qui petit Romam Capua, exiſtens aſperſus imbre & luto, volet viuere in caupona .i. in domo mercenaria vbi ſe curat & ſiccat, nec is qui colligit frigus, laudat furnos, & balnea, vt .i. veluti ſupp. laudet præſtantia .i. ea quæ præſtant plane beatam vitam. Nec ſi Auſter ventus ille validus .i. impetuoſus, iactauerit te in alto, iccirco vendas nauem trans mare Aegæum. Rhodos, illa inſula temperata, & Mitylene pulchra, facit ſup. hoc incolumi .i. homini ſani capitis, & cui animus ſanus, quod penula .i. veſtis villoſa, & condenſa facit, ſolſtitio ſup. æſtiuali, quod nihil boni eſt, quia in calore non egemus tali veſte, & quod campeſtre .i. ſubligar, quo pudenda ligantur, & quo luctantes in campo Martio, ne inhoneſte videantur, cinguntur &(vt manifeſtius, dicam .i. quod vulgo brachas vocant) facit ſup. auris niualibus, quod parum eſt, quia ſolum pudenda cooperit dicit idem alijs verbis, & quod Tyberis fluuius frigidus facit per brumam, & quod caminus .i. ignis facit, menſe Sextili .i. Auguſto. Dum .i. quandiu licet, & fortuna ſeruat benignum vultum, Samos, & Chios, & Rhodos abſens laudetur Romæ .i. ab exiſtente Romæ, tu ſume grata manu quamcunque (aut quacunque) horam Deus fortunauerit .i. proſperauerit tibi, nec differ dulcia in annum. vt dicas te vixiſſe libenter in quocunque loco fueris. Nam ſi ratio & prudentia aufert curas, & non locus exiſtens arbiter .i. in tuto poſitus quaſi ad arbitrium inſpector maris effuſi late, & ſi illi, qui currunt trans mare mutant cœlum, non animum, inertia ſtrenua .i. diligentia, ſine arte, exercet .i. vexat nos, nos petimus nauibus, atque quadrigis bene viuere, hoc eſt nos facimus nos vehi, aut nauibus, aut vehiculis ad loca amœna, vbi beate ſimus, ſed ideo ſumus inertes, quia quod petis tu qui facis te vehi, hoc eſt beatitudo quam petis, eſt hic .i. hoc loco, & eſt Vlubris, in vico illo deſertiſſimo, ſi animus æquus non deficit .i. derelinquit te.

C OE L. R H O D.

Campestre niualibus) Apud Hieronymum pro femorale hoc poſitum campeſtre, quod vulgo ſuccinctorium aut campeſtre vocant. Auguſtinus ciuitatis lib. xiiij. Campeſtria, inquit, latinum verbum non eſt, ſed ex eo dictum, quod iuuenes, qui nudi exercebantur in campo, pudenda operiebant. Vnde qui ita ſuo cincti ſunt, campeſtros vulgus appellat. Cœl. lib. x. c. xxj.

A D I C C I V M.

Iccium Agrippæ procuratorem fortunatum dicit, ſi fortuna bene vtatur.

FRVCTIBVS Agrippę Siculis, quos colligis, Icci
Si recte frueris: non eſt vt copia maior
Ab Ioue donari poſſit tibi. tolle querelas.
Pauper enim non eſt cui rerum ſuppetit vſus.
Si ventri bene, ſi lateri eſt, pedibusq́ue tuis: nil
Diuitiæ poterunt regales addere maius.
Si forte in medio poſitorum abſtemius herbis
Viuis, & vrtica: ſic viues, protinus vt te
Confeſtim liquidus fortunæ riuus inauret.
Vel quia naturam mutare pecunia neſcit:
Vel quia cuncta putas vna virtute minora.
Miramur, ſi Democriti pecus edit agellos,
Cultaq;: dum peregre eſt animus ſine corpore velox:
Cum tu inter ſcabiem tantam, & contagia lucri,
Nil paruum ſapias: & adhuc ſublimia cures:
Quæ mare compeſcãt cauſſæ: quid temperet annum:
Stellæ ſponte ſua, iuſſæ ne vagentur, & errent:
Quid premat obſcurum Lunæ, quid proferat orbem:
Quid velit, & poſſit rerum concordia diſcors:
Empedocles, an Stertinij deliret acumen.
Verum ſeu piſces, ſeu porrum. & cæpe trucidas:
Vtere Pompeio Groſpho: & ſi quid petet: vltro
Defer: nil Groſphus niſi verum orabat, & æquum
Vilis amicorum eſt annona bonis, vbi quid deeſt.
Ne tamen ignores quo ſit Romana loco res:
Cantaber Agrippæ, Claudi virtute Neronis

ASC. FRVCTIBVS &c.) Ordo eſt, O Icci, ſi tu frueris recte fructib' Siculis, quos colligis Agrippæ .ſ. Marco, cuius procurator es, vel fructibus Agrippæ .i. ab Agrippa donatis tibi, quos colligis Siculis .i. apud Siculos, nõ eſt vt maior copia poſſit donari ab Ioue, quia ſummũ bonũ eſt ſuis bene frugi, tolle .i. amoue, querelas .i. noli mihi, cõqueri te pauperem eſſe, enim pro quia. is non eſt pauper, cui vſus rerum ſuppetit .i. ſatis abũdans eſt, Si bene eſt ventri ſi bene eſt lateri, nc pro vel pedibus tuis, diuitiæ regales .i. quales regem decent, nil poterunt addere maius. Si tu forte abſtemius .i. abſtinens à temeto .i. vino, viuis herbis, & vrtica, exiſtens in medio poſitorum .i. reconditorũ tibi, tu viues protinus .i. ideo ſic, vt riuus fortunæ liquidus .i. liquide fluens, inauret .i. quaſi aureum faciat te, confeſtim .i. ſubito, vel ſupp. ideo, quia pecunia non poteſt mutare naturam .i. non poteſt te allicere ad largiorem vſum rerũ, vel quia tu putas cũcta minora .i. viliora, vna .i. ſola, virtute .i. propter virtutem abſtinens. Miramur ſi pecus edit .i. comedit, abſumpſit, agellos .i. holera aut fruges, quæ Democritus aſſidẽs cultos habebat in agellis, q; pro &, ſi pecus edit culta .i. ea quæ Democritus coluerat, dũ animus eius eſt peregre .i. raptus, pfunda rerum inquiſitione, & eſt velox .i. alte volans, vſque ad cœleſtium contemplationem: q. d. non debemus poſthac admirari Democritũ ſoli philoſophiæ deditum, ſic aliquãdo raptum, vt dum iuxta agros ſuos cuſtos ſedebat, nõ videret pecora culta ſua ingurgitantia, cum tu nihil, aut parum rapiás inter tantam ſcabiem, & tanta ſup. contagia lucri, & cum tu cures adhuc .i. licet lucris intentus, ſublimia .i. res ſublimes, videlicet quæ cauſæ compaſcant mare, quo non redundet, cum omnia flumina ipſum intrent, nec terras vndis obruat, cum altius ſit natura, quid temperet annũ, qui talem viciſſitudinem ſeruet, ſtellæ, id eſt planetæ an vagentur & errent, ſua ſponte, id eſt ſine motoris impulſu, an vagentur iuſſæ .i. imperio motoris .ſ. intelligentiæ, aut alterius, quid premat .i. occultet, orbẽ, id eſt partem globi lunaris, obſcurum .i. non illuminatum vt in plenilunio, & quid proferat orbem obſcurum, id eſt ad nos vertat partem obſcuram, vt in nouilunio. Quid velit, & quid poſſit diſcors cõcordia rerum, mire dictum. elementa enim inter ſe contraria, & diſcordia ſunt, tamẽ mutua corruptione ſe conſeruant, & ita diſcordando in hoc quod ſe concordant, conſeruant. an Empedocles philoſophus ille Agrigentinus verſibus. Pythagoricam ſectam complexus, an acumen Stertinij Stoicam ſectam verſibus complexi. de quo in ſecundo ſermonum dictum eſt,

eſt, quod ſit ſapienti octauus, delitet.i.inſaniat,q.d.vtrunque inſaniæ,cû philoſophia ſe neget ornari verbis contenta do ceri. veruntamen ſeu tu trucidas .i. aude comedis piſces (qui carinres carnibus Romanis viſi ſemper ſeu portum & cepe.i.communia,& villia holuſcula,vtere Pompeio Groſpho.i.conſilio eius, & ſi ipſe petet quid a te. defer id ſupple illi vltro. Groſphus nil orabit te niſi verum.i. decens,& æquum.i.iuſtum .ſ. non vana, non friuola,non ſuperflua,non iniqua. Annona.i.prouentus, & acquiſitio amicorum, eſt vilis.i.facilis acquiſitu,aut vilipenditur. Simile eſt in Trinummo Plauti, vbi annonam proborum virorum cariſſimã dicit, & improborum prouentum multo vberrimum.non ergo intelliges de annona proponenda amicis, ſed de ipſis amicis. Et tamen ne igootes quo loco.i.in quo ſtatu ſit res Romana.ſ. reſpub. noſtra: Cantaber .ſ. populus,cecidit .i. occiſus eſt virtute Agrippæ Armenius ſupple populus. cecidit virtute Claudi, pro

Armenius cecidit, ius, imperiumque Phraates
Cæſaris accepit genibus minor. aurea fruges
Italiæ pleno diffugit Copia cornu.

Claudij Neronis, Phraates rex Perſarum accepit ius, & imperium Cæſaris, exiſtens minor genibus .i. ſupplicans genibus poſitis,hoc eſt ſubiectus eſt Romano imperio. Copia.i.Dea vbertatis, aurea.i.pulchra.i. aut moda, diffudit Italiæ fruges pleno cornu. alludit ad cornu copiæ Herculi datum.

GLAR. VILIS amicorum eſt annona,bonis vbi quid deeſt. Varie hoc & diſtinguitur,& intelligitur,quidam poſt bonis,quidem ante diſtinguunt. Sed certe omnis ambiguitas,eſt in duabus his vocibus,annona & bonis. Nam annona amicorum intelligi poſt, vel quemadmodum Plautus in Trinummo ait. Neque quidquã hic vile nunc eſt,Niſi mores mali,vel pro prouentu amicis proponendo.Ita bonis ambiguum,vel viris,vel ſumptibus,ac ex his vt minimum quatuor ſenſus elicere non erit difficile ingenioſo lectori. Et habet hic Poëta quædam talia, vt antea ſæpe admonuimus, vbi grammatici rixentur.

AD VINNIVM ASELLAM.

Quam opportune, & prudenter munus offerendum.

ASC. VT proficiſcentem. Ordo eſt. O Vinni,tu reddes Auguſto,volumina, ſcilicet carminû,ſignata.i. clauſa, & ſigillo munita, vt, id eſt quem admodum, ego docui te proficiſcentem, id eſt abire volentem reddas dico, ſi erit validus, & ſi erit lætus, denique ſi poſcet, id eſt exigat à te,ne tu pecces ſtudio,id eſt nimio conatu, & importunitate tua, & tu miniſter ſedulus, id eſt diligens,opera vehemente, id eſt in opera mihi præſtanda vehementer importes,id eſt ingeras libellis odium. Si grauis ſarcina meæ chartæ, id eſt faſcis ſcriptorum meorum,vret id eſt comprimet,& lædet forte te, abijcito potius, ſcilicet ex humeris tuis in flumen aliquod, antequam Romam perueneris, potius dico quam tu ferus impingas, id eſt illidas impingendo (muli enim defatigati dum onus excutere parant,ad arbores aut muros clitellas, ſuper quas ſarcinas portant,impingunt vt illidant) clitellas, id eſt ſarcinas tuas, aut thecas librorum tuorum illuc ſupple quo tu iuberis perferre, id eſt cum fueris in conſpectu Auguſti,& tu vertas paternum.i.familiæ tuæ cognomen, ſcilicet Aſinæ in riſum,& fias fabula.i.materia fabulandi & ridendi, ac ſi

VT proficiſcentem docui te ſæpe, diuque:
Auguſto reddes ſignata volumina Vinni:
Si validus, ſi lætus erit: ſi denique poſcet:
Ne ſtudio noſtri pecces: odiumq. libellis
Sedulus importes, opera vehemente miniſter.
Si te forte meæ grauis vret ſarcina chartæ:
Abijcito potius: quàm quò perferre iuberis
Clitellas ferus impingas: Aſinæque paternum
Cognomen, vertas in riſum: & fabula fias.
Viribus vteris per cliuos, flumina, lamas.
Victor propoſiti ſimulac perueneris illuc:
Sic poſitum ſeruabis onus: ne forte ſub ala
Faſciculum portes librorum: vt ruſticus agnum:
Vt vinoſa globos furtiuæ Pyrrhia lanæ:
Vt cum pileolo ſoleas conuiua tribulis.
Ne Vulgo narres te ſudauiſſe ferendo
Carmina: quæ poſſunt oculos, aureiſque morari
Cæſaris. oratus multa prece nitere porrò.
Vade, vale, caue ne titubes: mandataque frangas

dicant te verum Aſinum,tu veteris viribus tuis.i. fortiter incedes,per cliuos.i.deſcenſum mõtium, vbi iumenta laborant, per flumina, per lamas.i. lacunas, & ſimul ac.i. ſtatim poſtquam,tu victor propoſiti,id eſt compos voti,conſumato itinere,perueneris illuc.i.ad Aug.tu ſeruabis onus ſic poſitum,quo modo .ſ. nunc poſitum eſt, ne forte portes faſciculum librorû,ſub ala .i. axilis, aut brachijs tuis,vt.i.ſicut,ruſticus portat agnum,& Pyrrhia mercenaria illa vinoſa.i. vino indulgentior, portat ſup.venum globos.i.glomera,lanæ furtiuæ .i. quam furata eſt & vt.i.qualiter,conuiua tribulis .i. cum tribulibus ſuis, portat ſup. ſoleas cum pileolo, quia neque pileum caput, neq; ſoleas pedes ebrij ferè poſſunt & tu ſeruabis onus ſic poſitum ne narres.i.narrare cogaris que rentibus quid portes, vulgo te ſudauiſſe ferendo carmina,quę poſſunt morari.i.in mora tenere, oculos & aures Cæſ.i.quibus impeditus non poſſit alijs vocare qui te impedituri ſint porrò.i.ceterum, tu oratus .ſ. à me multa prece, nitere.i.labora efficere quod iuſſi vade, vale,caue ne titubes .i. vacilles,& frangas mandata .i. iuſſa mea.

Iterum caue per tertiam declinationem flexit,quia corripit vltimam, quæ in ſecunda produceretur.

AD VILLICVM SVVM.

Villatica vita laudes enumerat.

ASC. VILLICE ſiluarum) In hac Epiſtola quã ad Villicum,id eſt villæ ſuæ curatorem, & mercenarium ſcribit multa ſalubriter monet dicens, hoc ordine: O Villice, id eſt cuſtos & gubernator,ſiluarum, id eſt poſſeſſionis meæ ſiluoſæ, & agelli.i.modici agri mei. red dentis mihi me.i.recreãtis me, & facientis me mecum habitare .i. in tranquillitate viuere, quem agellum tu faſtidis, id eſt ſuperbe vilipẽdis, quamuis ſupple habitatum,quinque focis .i.

VILLICE ſiluarum, & mihi me reddentis agelli,
Quem tu faſtidis, habitatum quinque focis, &
Quinque bonos ſolitum Bariam dimittere patres:
Certemus: ſpinas animo ne ego fortius, an tu
Euellas agro. & melior ſit Horatius, an res.

quinque diſtinctis familijs, & ſolitum dimittere Baria, id eſt è loco illo in Sabinis celeberrimo,vt dicit Porphyrio, quinq; bonos patres.i.ſenatores ſecundum eundem,vel quinque bonos patres familias, qui dimittebantur ab illo agello ire Romam,Baria.i.à Baria, non alliciebantur celebritate illius loci,contento agello meo quem tu faſtidis,ò Villice inquã, certemus.i.diſputemus, contendamus inter nos, ne ꝑ an, an ego ſup. euellã fortius animo .i. ex animo,ſpinas.i.vitia,an tu euellas fortius agro meo,ſpinas .i. ſrutices,

Me quamuis Lamiæ pietas, & cura moratur
Fratrem mœrentis, rapto de fratre dolentis
Inſolabiliter: tamen iſtuc mens, animuſque
Fert: & amat ſpatijs obſtantia rumpere clauſtra
Rure ego viuentem, tu dicis in vrbe beatum.
Cui placet alterius, ſua nimirum eſt odio, ſors.
Stultus vterque locum immeritum cauſatur inique.
In culpa eſt animus: qui ſe non effugit vnquam
Tu mediaſtinus tacita prece rura petebas:
Nunc vrbem, & ludos, & balnea villicus optas.
Me conſtare mihi ſcis: & diſcedere triſtem,
Quandocunque trahunt inuiſa negocia Romam.
Non eadem miramur: eo diſconuenit inter,
Meque, & te, nam quæ deſerta, & inhoſpita teſqua
Credis: amœna vocat, mecum qui, ſentit: & odit,
Quæ tu pulchra vocas, fornix tibi, & vncta popina
Incutiunt vrbis deſiderium, video: & quòd
Angulus iſte feret piper, & tus ocyus vua,
Nec vicinia ſubeſt, vinum præbere taberna
Quæ poſſit tibi: nec meretrix tibicina, cuius
Ad ſtrepitum ſalias terræ grauis. & tamen vrges
Iampridem non tacta ligonibus arua: bouemque
Diſiunctum curas, & ſtrictis frondibus exples.
Addit opus pigro riuus, ſi decidit imber:
Multa mole docendus aprico parcere prato.
Nunc age quid noſtrum concentum diuidat, audi.
Quem tenues decuere togæ, nitidique capilli:
Quem ſcis iuuenem Cynaræ placuiſſe rapaci:
Quem bibulum liquidi media de luce falerni:
Cœna breuis iuuat, & prope riuum ſomnus in herba.
Nec luſiſſe pudet: ſed non incidere ludum.
Non iſtic obliquo oculo mea commoda quiſquam
Limat: non odio obſcuro, morſuque venenat.
Rident vicini, glebas, & ſaxa mouentem.
Cum ſeruis vrbana diaria rodere mauis.
Horum tu in numerum voto ruis. inuidet vſum
Lignorum, & pecoris tibi calo argutus, & horti:
Optat ephippia piger: optat arare caballus.
Quam ſcit vterque, libens, cenſebo, exerceat artem.

frutices, & herbas nocentes, & an ſup. Horatius .i. ego cominus ſit melior .i. ſim pl̃antior, an res. ſ. poſſeſſa, hoc eſt an ego ſim melius cultus p̃ me, an res mea per te, quamuis pietas Lamiæ, illius nobilis viri, & cura Lamiæ mœrentis .i. lugentis fratrem, & dolentis inſolabiliter .i. qui eſt inconſolabilis de fratre rapto per mortem. ſ. moratur .i. detinet me, tamen mens & animus fert .i. trahit & impellit me, iſtuc .i. ad rus vbi tu es, & amat .i. cupit rumpere clauſtra obſtātia ſpatijs .i. tranſcurrere ſpatia quæ me ſecludunt ego dico viuentem rure .i. in rure beatum, & tu dicis viuentem in vrbe beatum. Cui ſors alterius placet, & ſup. eſt ſua .i. propria ſors odio, vterque ſtultus, & qui rus damnat, & qui vrbem cauſatur .i. criminatur, inique .i. iniuſte, locū immeritum .i. qui non meruit culpari, animus eſt in culpa, qui non effugit ſe vnquam .i. qui vbicunque fuerit, ſemper habet inconſtantiam ſuam. Tu mediaſtinus .i. cum eſſes mediæ vrbis habitator petebas .i. requirebas rura, prece tacita .i. ſecreto voto. tu nunc Villicus. quando in rure viuis, optas vrbem, & ludos & balnea .i. delicias vrbis. Tu ſcis me conſtare .i. conſtantem, & conformem eſſe mihi, & ſcis me diſcedere triſtem à rure quandocūque negocia inuiſa .i. odioſa mihi, trahunt me Romam. Nos non miramur eadem .i. non diligimus eandem rem eo .i. & ideo diſconuenit .i. diſcordia eſt inter me & te. Nā is qui ſentit mecum, vocat ſup. ea loca, quæ tu credis teſqua .i. loca ſpinoſa & difficilia, deſerta & inhoſpita, amœna ſup. loca, & odit ſup. ea quæ tu putas, aut vocas, pulchra ego video, quod fornix .i. locus fornicationū, & popina .i. coquina: vncta .i. pinguis, incutiunt tibi deſiderium vrbis, & video quod angulus iſte quem habitas, feret piper & tus ocyus .i. citius vua .i. quam vuam. Nec taberna vicina ſubeſt .i. præſto eſt quæ poſſit præbere tibi vinum, nec meretrix tibicina .i. canens in tibijs, ſubeſt tibi, ad cuius ſtrepitum .i. crepitum cytharæ, aut ſtrepitum pedum ſalias, exiſtens grauis terræ .i. ineptus ad ſaltationem, vel quem terra ſine ſaltu ferre recuſat, & tamen tu vrges .i. vrgenter colis arua non tacta iampridem .i. à pluſculis temporibus, ligonibus .i. bidēte, aut marra, aut quouis alio inſtrumento ruſtico, & tu curas .i. habilem facis bouem diſiunctum .i. remiſſum ab aratione, & exples, id eſt explicas ipſum frondibus ſtrictis, & ſi imber decidit .i. deorſum cadit .i. ſi inundatio aquarum ex imbribus, riuus .i. impetus aquarum decurrentium, addit tibi pigro opus .i. cogit riuo metarum facere, exiſteos docēdus multa mole .i. varijs obijcibus & aggeribus, parcere agro aprico .i. Soli expoſito. nunc age audi quid diuidat noſtrum concentum .i. noſtram cōcordiam. Eum, hoc eſt me, quem tenues .i. viles togæ decuere, & quèm nitidi capilli decuere, & quem ſcis immunem .i. ſine damno, aut perā eliratione placuiſſe cynaræ, mulieri illi rapaci, & quem bibulū liquidi Falerni de media luce, cœna breuis iuuat, & ſomnus in herba prope riuum. nec pudet luſiſſe, ſed pudet non incidere .i. abrumpere ludum, quiſquam non limat .i. carpit, & imminuit, ſicut lima ferrū, aut potius limis oculis videt, quod ſignū inuidiæ eſt (ſicut ibi Tranſuerſa tuentibus hircis) mea cōmoda obliquo odio & non venenat .i. non inficit obſcuro odio, & morſu, vicini rident me mouentem ſaxa, & glebas, tu mauis .i. magis vis, rodere cum ſeruis diaria .i. pretia diurni laboris, vrbana .i. qualia dātur in vrbe, hoc eſt cum ego vrbanus ruſtica geram, tu ruſticus vrbana præfers ſeruis duntaxat debita, ſic legit Porph. rodere inquam non reddere, niſi quod exponit cum ſeruis .i. quādo ſeruis. & tu ruis .i. incidis voto in numerū, horum. ſ. ſeruorum vrbanorū. Calo .i. faber lignorum, argutus .i. ſubtilis, inuidet tibi vſum lignorum & pecoris & horti, bos piger optat ephippia .i. equorum ſtramenta, hoc eſt ſellas. Nam vt Philelphus in epiſtolis ait, quæ nunc ſellæ à ſedendo dicūtur, à priſcis ephippeia dicta ſunt. Optat ergo hos officium equi curſoris, & equus piger optat arare. Ego cenſebo .i. iuſtum iudicabo, vt vterque noſtrum exerceat libens eam artem, quam ſcit.

ASCENSIVS.

QVÆ ſit hiems Veliæ,) Ordo compendet ab vltimo verſu ſic. O Valla, par eſt, id eſt iuſtum & æquum, te ſcribere nobis, & nos accredere .i. fidem adhibere tibi. Sic autem potius dixero, quam diuiſis dictionibus ac credere. vt ſit, at nos credere, quia ſic Poeta dixiſſet, Scribere te nobis, ac, nos tibi credere par eſt. tibi inquam ſcribenti, quæ hiems, id eſt tempeſtas hiemalis, ſit Veliæ, id eſt in illo oppido Lucaniæ, & quod, id eſt quale, cœlum .i. qualis diſpoſitio aëris ſit Salerni, quod etiam Lucaniæ oppidum eſt, item quorum, id eſt qualiū hominum, ſit regio .i. a qualibus hominibus habitetur regio illa & qualis via qua itur eo, quod ſupple ideo quæro. Nam Antonius Muſa, medicus ille Auguſti, dixit ſup. mihi, Baias eſſe ſuperuacuas, id eſt inutiles, & tamē facit me inuiſum illis, quia indignantur, quod ſub frigoro vitem

AD VALLAM.

Conſulit Vallam de ſalubritate regionis Lucaniæ.

QVÆ ſit hyems Veliæ, quod cœlum Vala Salerni
Quorum hominum regio, & qualis via: nam mihi Baias
Muſa ſuperuacuas Antonius, & tamen illis
Me facit inuiſum: gelida cum perluor vnda
Per medium frigus. ſanè myrtera relinqui,
Dictaque ceſſantem neruis elidere morbum

Sulfura contemni, vicus gemit, inuidus ægris.
Qui caput & ſtomachum ſupponere fontibus audent
Cluſinis: Gabioſque petunt, & frigida rura.
Mutandus locus eſt; & * diuerſoria nota.
Præter agendus equus. quo tendis? non mihi Cumas
Eſt iter, aut Baias. leua ſtomachoſus habena
Dicet eques. ſed equi frænato eſt auris in ore
Maior vtrum populum frumenti copia paſcat:
Collectos ne bibant imbreis, puteos ne perenneis
Iugis aquæ: nam vina nihil moror illius oræ.
Rure meo poſſum quiduis perferre, patique.
Ad mare cum veni: generoſum, & lene requiro:
Quod curas abigat: quod cum ſpe diuite manet
In venas, animumque meum: quod verba miniſtret:
Quod me Lucanæ iuuenem commendet amicæ.
Tractus vter plureis lepores, & vter educet apros:
Vtra magis piſces, & echinos æquora celent:
Pinguis vt inde domum poſſim, Phæaxque reuerti:
Scribere te nobis, tibi nos accredere par eſt.
Menius, vt rebus maternis, atque paternis
Fortiter abſumptis, vrbanus cœpit haberi
Scurra vagus, non qui certum præſepe teneret:
Impranſus non qui ciuem dignoſceret hoſte:
Quælibet in quemuis opprobria fingere ſæuus,
Pernicies, & tempeſtas, barathrumque macelli,
Quidquid quæſierat, ventri donabat auaro.
Hic vbi nequitiæ fautoribus, & timidus nil,
Aut paulum abſtulerat: patinas cœnabat omaſi
Vilis, & agnini, tribus vrſis quod ſatis eſſet.
Scilicet vt ventres lamna candente nepotum
Diceret vrendos correctos. Menius idem
Quidquid erat nactus prædæ maioris, vbi omne
Verterat in fumum, & cinerem. non hercule miror
Aiebat, ſi qui comedunt bona: cum ſit obeſo
Nil melius turdo: nil vulua pulchrius ampla.
Nimirum hic ego ſum: nam tuta, & paruula laudo;
Cum res deficiunt: ſatis inter vilia fortis.
Verum vbi quid melius contingit, & vnctius: idem
Vos ſapere, & ſolos aio bene viuere: quorum
Conſpicitur nitidis fundata pecunia villis.

vitem loca tepida quærens ge lids. facit ergo illis inuiſum, cum s. quando perluor gelida vnda per medium frigus, cum, ſcilicet illi tepidam habere poſ ſim, ſanè vicus. ſ. Baianus, inuidus ægris. i. inuidia commotus in ægros quia eos videre per fi ctionem non poteſt, quin ſtatim ſanos reddat, gemit. i. ægre fert. myrteta, quæ illic plurima ſunt, relinqui ab iis, qui Gabios petunt, & ſulphura dicta elidere. i. eijcere neruis morbum ceſ ſantem. i. facientem ceſſare, & tardos ire, hoc eſt podagram & (vt dicunt) guttam, ſeu articularem morbum contemni, q. d. ægre fert vicus, quod balnea ſua calida ſulphurata, & ita neruos iuuantia contemnantur, q̃a qui audent ſupponere Cluſinis fontibus, qui frigidi ſunt, caput & ſtomachum. i. quæuis membra dolentia petunt Gabios, & frigida rura, & ergo locus eſt mutādus diuerſoria. i. hoſpitia nota ſunt mutanda, & (vt ſentit Porphyr.) equus eſt præter agendus. i. per varia loca agēdus, melius autem ſic locus eſt mutādus, & equus eſt agēdus præter. i. vltra diuerſoria nota, quod equi inuiti ſolent facere. Et ſi quæras. Quo tendis? ipſe eques ſtomachoſus. i. iracundus, & moroſus propter morbum, dicet à leua habena. i. ab ea parte qua habenam tenet, hoc eſt à ſiniſtra, iter non eſt mihi Cumas aut Baias, q. d. non tendo quo putas. & id quidem non ſatis ſanus videtur facere, ſed auris eſt equo fræna to in ore. i. obedit fræno quod in ore habet. illudq́. intelligit ea tractu inſidentis, ſicut nos au re accipimus imperium loquētis, hoc eſt qualiſcūq; ſit eques, oportet equum obtemperare. Item par eſt te ſcribere mihi, verum maior. i. ſanè magna copis frumenti paſcat populum, hoc eſt an iſtic ſit magnus prouentus frumenti ne. i. an, ſup. homines bibant illic imbres. i. aquas pluuiales, collectos. ſ. in ciſternis, ſic faciunt vbi fontes & flumina deſunt. ve pro ac, ſup. bibant puteos perennes. i. per totum annum durantes, aquæ iugis. i. indeficientis, & ita ideo perennes, quia aquæ iugis. Philologus tamen dicit in antiquo exemplari legi, Dulcis aquæ idq́ue ſibi placere, quod non ſint perennes niſi iugis aquæ. mihi etiam ideo placet, quia ſequitur, Nam vina &c. Nam aqua iugis ſi non ſit dulcis, non eſſet vino etiam auſtero, aut inſipido præferenda. Nam nihil moror. i. nullo modo cupio, vina oræ. i. regionis illius, quæ groſſa & auſtera ſunt, ego poſſum perferre & pati quiduis. i. quamlibet indigentiam in meo rure, aut quodlibet vinum bibere, ſed cum venio, aut veni, ad mare, ego requiro generoſum ſup. vinum, & lene vinum. i. penetratiuum, quod abigat. i. expellat curas, & quod manet. i. diffundatur (à mano manas) in venas, & animum, cum ſpe diuite. i. ampla, quia poti magna ſpem habent, & quod miniſtret verba, quia dicaces ſunt ebrii, & quod cō mendet me iuuenem. i. iuueneſcentem, & iuuenem apparentem, puellæ Lucanæ. i. quam in Lucania inuenirem, & vter (duo enim ſnot) tractus. i. ſaltus, & regio, educet. i. enutriat plures lepores, & vter plures, apros, vtra æquora cœlent. i. occultent in ſe magis piſces & ſup. ſpecialiter echinos, quia echini etiam piſces ſunt. Vnde prius, Oſtrea Circæis Miſeno oriuntur echini. vt ego poſſim reuerti domum inde. i. ex ea regione, pinguis, & Phæax. i. more Phæacum populi Alcinoi regis, ſomno & vino indulgēs ac Tardus. de Alcinoo autem & eius iuuentute viſum eſt epiſtola ſecunda. [Menius vt rebus) Hūc Menium, quem quidam perperam Mænium poëtam malum putant, dicit Acron Pantolabū dictum, quod quidquid aſſerebatur, acciperet. Erat enim, inquit, & vrbanus & mordax. Itaque dabant illi, & qui vrbanitate delectabantur & qui mordacitatem timebant illius. Ordo eſt. Menius ſcurra ille, vt. i. poſtquam, cœpit haberi vrbanus. i. ſectari facetias, quibus victum quæreret, & hoc rebus paternis, atque maternis abſumptis. i. abliguritis, fortiter. i. conſtanti animo exiſtens ſcurra vagus. i. ſe non in vno loco continens, vtpote, qui non teneret certum præſepe. i. qui nō ſectaretur quamuis vnam menſam, impranſus. i. cum nondum prāſus eſſet, tunc enim vagabatur, donec prandiū inueniebat, nec qui dignoſceret. i. diſcerneret ciuē, ſupp. ab hoſte. i. peregrino (ſic, ſm Cicer. eſt in ij. Offic. peregrinus & externus olim vocabatur) aut ab hoſte. i. etiam inimico, ſæuus. i. immanis, aut ſuetus. i. conſuetus fingere quælibet opprobria. i. vituperia & cō tumelias, in quemuis. i. quemlibet hominem ſine diſcretione, exiſtens pernicies. i. vt deuorator pernecans tempeſta. i. vt tē peſtas ingurgitās, ac barathrū, id eſt vorago, macelli. i. omnis obſonii in macello venundari ſoliti, hoc eſt homo voraciſſimus, & guloſiſſimus, quidquid quæſiuerat, donabat ventri auaro. i. inſatiabili cibis, vt auarus non ſaturabitur pecunia, hic. ſ. Menius, vbi. i. quo tempore. vel quoties, nil, aut paulum abſtulerat fautoribus, nequitię, id eſt guloſis nepotibus, & tumidis. i. ambitioſis (aliqui legunt timidis cœnabat. i. in cœna abſumebat, patinas. i. patentes lances, omaſi vilis, & pro, id eſt agnini, id eſt inteſtinorum arietum, quæ vt viliora reijci ſolent illud dico omaſi cœnabat, quod ſatis eſſet tribus vrſis. Scilicet, id eſt ſcire licet, quod ſupple ſic cœnabat omaſum, quaſi contentus eo, vt ipſe correptus, aut correctus, id eſt reprę henſus de ſordicate, diceret Beſtius, id eſt vt Beſtius ſordidus. (Erat enim philoſophorum exploſor, eo quod auaritiam deteſtabantur, quam ipſe amabat. Vnde Satyra ſexta Perſius. Sed Beſtius vrget Doctores Graios, &c. Et ob eum locum puto hic Beſtium dici non edacem, ſed ſordidum) ſic ergo vt ipſe correptus diceret quaſi Beſtius, ventres nepotum, id eſt guloſorum lurconum, vrendos, id eſt vri dignos, lamna, pro lamina, candente, id eſt ex ardore relucente. Idem, ſcilicet Menius, vbi, id eſt in quo tempore, verterat in fumum, & cineres, id eſt concoxerat, quidquid maioris prædæ erat nactus, aiebat, ego non miror Herculem, ſi qui. i. aliqui, comedunt bona, aut bene. i. bonos bolos, cum nil ſit melius turdo obeſo. i. pingui, & rotundis, ac pulpoſis clunibus. (Eſt autem auis delicatiſſima ſecundum Martialem dicentem, Inter aues turdus, ſi quis me iudice certet. Inter quadrupedes gloria prima lepus. Et cum nil ſit pulchrius. i. ſplendidius, ſm iudicium epulonis, vulua ampla. i. mamma porcina cū lacte auulſa, maxime ſuis primiparæ. volunt id eſſe quod ſumen vocamus, ſed & fœtus receptaculum vulua vocatur. Nimirum. i. haud dubie, dicit Poëta, ego ſum hic. i. huiuſmodi, nam cum res deficiūt, ego laudo tuta & paruula quæ tutius cuſtodiuntur, exiſtens ſatis

*Diuerſoria nota hoc nō ſyl leptic vt Porph. dicit. ſed metaſtaſis caſus eſt, & regitur à præter ſ poſitione vt ſit ordo, equus agendus præter. i. vltra diuerſo. no ta. Baſ.

tis fortis .i. diuitiarum contemptor inter vilia .i. res viles. (Eſt enim fortitudinis contemnere diuitias, vnde Euander ad Aeneam, Aude hoſpes contemnere opes, & te quoque dignum Finge Deo de quo loco apud Senecam plura) verum .i. ſed, vbi, id eſt quando, quid melius, & vnctius .i. pinguius contingit, ego idē aio vos ſolos ſapere & bene viuere, quorum pecunia conſpicitur fundata .i. ſtabilita, & immobilis, & quaſi ſtabilis facta, nitidis villis .i. amplis poſſeſſionibus in agro poſitis. Nam villa (vt ſæpe dixi) domus etiam vna eſt in agro villis, aut harundinibus tecta. Significat ergo animum pro rerum qualitate aliter affici. vnde eſt illud in Hecyra Terentiana, Profecto hoc ſic eſt vt puto omnibus nobis, vt res dat ſeſe ita magni, atque humiles ſumus. Sed id prudenter vituperat Poeta, quia talem dicit Menio ſimilem. Quod autem in ſua perſona de alio loquatur, patet ex Epiſtola xiiij. ad villicum data, vbi dicit, Me conſtare mihi &c.

ALDVS MANVTIVS.

IVGIS aquæ, nam) In antiquo exemplari apud me legitur, dulcis aquæ, quo placet, tum quia præcedit, Collectos &c. Nam non poſſunt putei, perennes eſſe, niſi etiam ſint iugis aquę. Iugis enim & perennis, idem eſt, ſic iugiter & perenniter .i. perpetuo & aſſidue. Ne videatur igitur bis idem dicere, legendum, dulcis aquæ. Tum etiam ad imitationem Virg. in Buc. Dulcis aquæ ſaliente ſitim reſtinguere riuo.

GLAREANVS.

SI vlla alia inter Horatij Epiſtolas intellectu difficilis eſt, certe hæc vna eſt, & haud ſcio quam bene ab expoſitoribus percepta, nam male expoſitam, non eſt dubium. Hyperbaton ab initio eius ad finem admonent, ſed hoc quoque admonuiſſe oportuit, quoties in medio repetendum. Poeta cum prius vel Cumas vel Baias lauatum iret, vt ad loca conſueta, & nota omnibus, nunc Medici Muſæ vſus conſilio mutare vult locum, & vel Veliæ, vel Salerni lauare. Vallam igitur rogat, vt eorum locorum peritum, de cœli qualitate Veliæ & Salerni. Cauſam autem cum quærat adnectit, Quis mutandus locus eſt, & æquus præter agendus diuerſoria notat. Hoc etiam ſcite cupit, vtro in loco maior rerum copia, ac ſalubrior, quod Porphyrion de Baijs ac Cumis intellexit, quaſi Poëta eo ire cupiat, Ego vero de Velia ac Salerno eum loqui intelligo, quod ſequentia omnia plane oſtendunt, Tractus vter plures lepores, &, vter magis piſces. Hac Epiſtola videtur velut appendix præcedentis. Nam penultimus verſus apoſtrophen habet ad Vallam. Proſcindit autem Satyrice Menium, quem eundem eſſe Porphyrion credidit, de quo Satyra tertia, libri primi Sermonū, Menius abſentem Nouium dum carperet, Cui ego planè ſubſcribo, vt in primam Satyram eiuſdem libri annotauimus. [Hic vbi nequitiæ fautoribus, & timidis nil) Quidam timidis mutauerant in tumidis, quod non quadrat, Nam erant olim Paraſiti, qui etiam Sycophantæ. Deſcribit autem Menium voracem, ſed aliud atque aliud ſentientem, vt vel abiectat ac vilibus cibis, vel ſplendidioribus vtebatur. Illud etiam Aldinus libet mutauit, ſi qui comedunt bona, in bene, Cum Menius dicat ſe non mutari, ſi qui comedendo abſumant bona. Atque ita etiam legit Dominus Doct. & Badius, quanquam Badius duodecimo huius Epiſtolæ verſu Sextius legit, pro Menius, non recte vt puto.

AD QVINTIVM.

Inſinuatione vtitur, occaſione capta ex agri ſui deſcriptione.

NE perconteris, fundus meus opti
me Quinti,
Aruo paſcat herum: an bacis opu
lenter oliuæ:
Pomis ne, & pratis: an amicta viti-
bus vlmo:
Scribetur tibi forma loquaciter,
& ſitus agri,
Continui montes, niſi diſſocientur opaca
Valle: ſed vt veniens dextrum latus aſpiciat ſol:
Leuum diſcedens curru fugiente vaporet.
Temperiem laudes. quid, ſi rubicunda benigne
Corna vepres, & pruna ferant? ſi quercus, & ilex,
Multa fruge pecus, multa dominum iuuet vmbra?
Dicas adductum proprius frondere Tarentum?
Fons etiam riuo dare nomen idoneus, vt nec
Frigidior Thracam, nec purior ambiat Hebrus:
Infirmo capiti fluit vtilis, vtilis aluo:
Hæ latebræ dulces, etiam (ſi credis) amœnæ
Incolumem tibi me præſtant Septembribus horis.
Tu recte viuis, ſi curas eſſe, quod audis,
Iactamus iam pridem omnis te Roma beatum.
Sed vereor ne cui de te plus, quàm tibi credas:
Ne ue putes alium ſapiente, bonoque beatum,
Neu ſi te populus ſanum, recteque valentem
Dictitet: occultam febrem ſub tempus edendi
Diſſimules: donec manibus tremor incidat vnctis.
Stultorum incurata pudor malus vlcera celat.
Si quis bella tibi terra pugnata, marique
Dicat: & his verbis vacuas permulceat aures:
Te ne magis ſaluum populus velit: an populum tu:

ASC. NE perconteris. Ordo eſt. Optime Quinti, ne perconteris .i. ne non inquiras, an fundus meus paſcat herū .i. me, aruo .i. fruge in aruo, hoc eſt terra arata naſcēti an paſcat opulenter baccis oliuæ, ne pro an, pomis & pratis .i. paſcuis, an vlmo amicta vitibus .i. vineis, hoc eſt ne forte ignores an fundus meus ſit ferax frugis, an oliuæ, an pomorū, an herbarum, an vini fundus, & ſitus agri ſcribentur, aut ſcribetur, tibi loquaciter .i. garrule, & ſatis abunde. Montes ſunt ſup. continui in eo, niſi diſſocientur valle opaca .i. vmbroſa, ſed ſic vt Sol veniens .i. oriens, aſpiciat latus dextrum, & diſcedēs .i. occidēs, vaporet .i. irroret, læuum .i. ſiniſtrum latus, curru fugiente .i. occidente, fingitur enim Sol quadrigis vehi. tu laudes .i. laudare poſſis, temperiē .i. temperamentum auræ, q aut quid, ſi vepres ferant .i. portent, benigne .i. abūde cornã rubicunda & pruna, & quercus, & ilex .i. arbor glandifera, iuuet pecus .ſ. ſuillum multa fruge .ſ. glande, & dominum vmbra, tu dicas Tarentum ciuitatem illam amœniſſimam, adductum propius .i. illic ſitā frondere. Fons etiam idoneus dare ſuo nomen .i. tam magnam aquam effundens vt riuum vocare poſſis, ita vt Hebrus nec frigidior, nec purior ambiat .i. circueat Thracā .i. Thraciā, fluit aptus, aut vtilis, infirmo capiti, & aptus aluo, quia frigiditate ſua ſedat calorem capitis, & temperat duritiam alui. Hæ latebræ dulces, & ſi credis etiam amœnæ, præſtāt .i. efficiunt, me incolumen tibi .i. vt tu deſiderat, etiā horis Septembribus, quādo vēti Autumnales febres afferre ſolent. Tu recte viuis, ab agri deſcriptione ad animi deſcriptionem tranſiens dicitur, Tu viuis recte, ſi curas eſſe quod audis .i. quod de te dicitur. Nam omnis Roma .i. nos omēs Romani, iactamus .i. iactanter prædicamus te beatū, hinc illud Boëtij. Quid me felice toties iactaſtis amici? Sed ego vereo .i. timeo, ne tu credas cui .i. alicui de te plusq̄ tibi (hinc Perſius, Nec te quæſieris extra) ve pro vel, ne putes alium a ſapiente, & bono .i. qui nō ſit ſapiens & bonus, eſſe beatū. Neu .i. ne ue, ſi populus dictitet .i. prędicet te ſanum, & recte valentem, diſſimules ſub .i. paulo ante, tempus edendi .i. comedēdi, febrem occultam .i. latētem, hoc eſt ne, vt irreprælienſus impune quiduis comedas, morbum diſſimules, donec tremor incidat manibus vnctis .i. quibus pinguia tractaſti (hunc locum Perſius etiam ſumpſit) Pudor malus, id eſt deteſtabilis ſtultorum celat .i. occultat, vlcera incurata .i. non purgata cōtra quod Boetius, Si operā medicantis expectas, oportet vulnus retegas) Si quis dicat bella pugnata tibi .i. à te in terra & mari, & permulceat aures tuas vacuas, id eſt adulationibus patentes, his verbis, Iupiter qui conſulit, id eſt ſalutem procurat tibi, & vrbi, ſeruat aut ſeruet, in ambiguo .i. dubio, an populus velit magis te ſaluum, an tu populum, hoc eſt an popu-

lus

Seruet in ambiguo, qui conſulit, & tibi, & vrbi,
Iupiter: Auguſti laudes agnoſcere poſſis?
Cum pateris ſapiens, emendatuſque vocari;
Reſpondes ne tuo, dic ſodes, nomine? nempe
Vir bonus, & prudens dici delector ego, ac tu.
Qui dedit hoc hodie, cras ſi volet, auferet: vt ſi
Detulerit faſceis indigno; detrahat idem.
Pone: meum eſt, inquit: pono: triſteſque recedo.
Idem ſi clamet furem: neget eſſe pudicum:
Contendat laqueo collum preſſiſſe paternum:
Mordeat opprobrijs falſis? muteműque colores?
Falſus honor iuuat, & mendax infamia terret,
Quē, niſi mendoſum, & mendacem? vir bonus eſt qs?
Qui conſulta patrum, qui leges, iuraque ſeruat:
Quo multæ, magnæque ſecantur iudice lites:
Quo reſponſare, & quo cauſæ teſte tenentur.
Seu videt hunc omnis domus, & vicinia tota
Introrſum turpem, ſpecioſum pelle decora.
Nec furtum feci, nec fugi, ſi mihi dicat
Seruus: habes precium: loris non vreris, aio.
Non hominem occidi. non paſces in cruce coruos.
Sum bonus, & frugi. renuit, negat atque Sabellus.
Cautus enim metuit: foueam lupus: accipiterque
Suſpectus laqueo: opertum miluius hamum.
Oderunt peccare boni virtutis amorem.
Tu nihil admittes in te, formidine pœnæ.
Sit ſpes fallendi: miſcebis ſacra profanis.
Nam de mille fabæ modijs, cum ſurripis vnum:
Damnum eſt, non facinus mihi pacto lenius iſto.
Vir bonus, oē forum, quē ſpectat, & omne tribunal:
Quandocunque deos vel porco; vel boue placat:
Iane pater clare, clare cum dixit Apollo
Labra mouet metuens audiri: pulchra Lauerna
Da mihi fallere: da iuſtum ſanctumque videri:
Noctem peccatis, & fraudibus obijce nubem.
Quo melior ſeruo, quo liberior ſit auarus;
In triuijs fixum cum ſe demittit ob aſſem:
Non video. nam qui cupiet, metuet quoque porrò:
Qui metuens viuit, liber mihi non erit vnquam.
Perdidit arma: locum virtutis deſeruit: qui
Semper in augenda feſtinat, & obruitur re.
Vendere cum poſſis captiuum, occidere noli.
Seruiet vtiliter. ſine paſcat durus: aretque:
Nauiget: ac medijs hiemet mercator in vndis:
Annonæ proſit: portet frumenta, penuſque
Vir bonus, & ſapiens audebit dicere, Pentheu
Rector Thebarum, quid me perferre, patique
Indignum coges? adimam bona. nempe pecus, rem
Lectos, argentum. tollas licet. in manicis, &
Compedibus ſæuo te ſub cuſtode tenebo.
Ipſe deus, ſimulatque volam, me ſoluet. opinor,
Hoc ſentit, moriar. mors vltima linea rerum eſt.

lius magis tuā ſalutem velis, an tu populi, q.d. non minus amaris à populo, q illi vtilis es, tu poſſis agnoſcere laudes Auguſti, quē populus pēem priæ vocauit & Auguſtū & Quirinum quaſi alterum Romulum? Cum tu pateris .i. patienter fers vocari ſapiens, & emendatus .i. ſine mendis & vitijs, dic ſodes, rñdes ne tuo nomine .i. agnoſcis, ne has laudes tuo nomini debitas hoc eſt cum ſic vocaris, reſpōdes ne quaſi tuo nomine vocatus, an alieno? Reſpondet Quintus, aut Poëta quia cum idem interrogat, & reſpondet, ſolet vti hac particula nempe, Nempe igitur .i. quia certe, ego delector ac .i. ſicut tu, dici .i. appellari, vir bonus & prudens. Ad quod Poëta oſtēdēs id ſtulte fieri, ait, Is ſupp. ſ. populus, q dedit hoc .i. has laudes hodie auferet cras ſi volet, vt .i. quemadmodū. ſi detulerit .i. aſſignauerit indigno, faſces .i. ſummos magiſtratus, quibus faſces virgarū per lictores poſt terga ferunt (in ſignum q cædendi poteſtatē habeant), idem detrahet cras. ſi ſup. populus collator talis dignitatis, inquit pone .i. depone meum eſt ſup. id honoris quod geris. nōquid ſup. ego, inquit Poëta, qui talem honorē gero, pono .i. depono & recedo triſtis? Et ſi idem clamet ſup. me furē, & ſi neget me eſſe pudicum, & ſi contendat .i. aſſerat cōtentioſe, me preſſiſſe laqueo collum paternum .i. patrē ſtrangulaſſe, & ſi mordeat, aut mordeat, me falſis opprobrijs. mutem colores, q. d. minime, quia quem iuuat .i. delectat, falſus .i. immeritus honor, & quē infamia mendax .i. mendaciter intecta, terret niſi mēdoſum & mendacem? q.d. neminem. Si ergo quæratur, quis eſt vir bonus? Reſpon. poëta, Qui ſeruat conſulta patrum .i. ſenatorum, aut iuriſperitorum, & qui ſeruat leges & iura, quo iudice .i. iudicāte, multæ & magnæ lites ſecantur .i. dirimuntur, quo ſup. exiſtente reſponſore .i. fideiuſſore & quo teſte .i. atteſtante, tenentur .i. ratæ habentur cauſæ. Sed omnis domus .i. tota familia eius, & tota vicinia .i. quilibet videt hūc .i. huiuſmodi ſimulatorem turpem .i. vitioſum introrſum .i. intrinſecus, & ſpecioſum pelle .i. ſuperficie exteriore decora? q.d. ſi ita eſt, non eſt vir bonus. quod exēplo probat. Si ſeruus dicat mihi: Ego nec furtum feci, nec fugi, ſup. dominum, ego aio ei, tu habes preciū .i. mercedem quia non vreris .i. flagellaris vſque ad vibices loro .i. ſcutica. Et ſi ſeruus dicat. Ego non occidi hominem, aio illi, tu non paſces coruos in cruce .i. non ſuſpenderis. Si dicat. Ego igitur ſum bonus, & frugi: Sabellus, vir ille qui malos ſeruos habet, negat atque renuit .i. diſſentit quatiendo caput. Enim pro quia, lupus cautus metuit foueam. Solent enim foueæ lupis parari, quas vbi inciderint, exire nō poſſint, ad quas alludere vr̄ qui dixit: Incidit in foueam quā fecit. & accipiter. Lauis illa rapax, metuit laqueos ſuſpectos. miluius (quem & miluum dīt) .i. auis pdatria, pullis gallinaceis infeſta, metuit hamum opertū .i. occultatum in fruſto carnis; & tñ hmōi ſup. non ſunt boni, quia boni oderunt peccare amore virtutis. Qui ſeqtur verſiculus. Oderunt peccare mali formidine pęnę adulterinus eſt vt cenſet Philologus, ideo obeliſco eradēdus. vide argumenta eius in adnotatis, quia arguta ſent. Non .n. inquit, mali, oderunt, ſed metuunt peccare. poſſet tñ dici q oderint ppter annexam pœnam, ſed hoc eſt metuere. Ex Porph. quoque manifeſte apparet non eſſe appoſitū ab Horat. Tu ergo qui bonus eſſe vis, nihil admittes in te formidine pęnæ ſi ſpes fallendi eſt ſup. in te .i. ſi ſperas ignorari, tu miſcebis ſacra prophanis .i. oīa confundes. Nam cū ſurripis .i. furtis, vnum modium fabæ de mille .i. relinquens mille alios modios, damnū eſt mihi lenius .i. magis leniter ferēdū, illo pacto .i. per illud pactum, qa vnū dūtaxat furatus es, facinus .i. crimen facti, non eſt lenius, qa voluntas erat omnia furandi. Vir bonus, quem omne forum, & omne tribunal ſpectat .i. q in foro ſpectabilis eſt cum intus malus ſit, & ita p Ironiam bonus dr̄, quandocunque placet deos, vel porco, vel boue. clare ſup. locutus eſt, cum dixit ò Iane pater, & cum dixit ò Apollo, quia ab his honeſta peti ſolent, ſed mouet labra metuēs audiri, cū ſup. dicit ò Lauerna: Dea ſup. & latere volentium, pulchra .i. venuſta (hoc .n. modo blāditur ei) da .i. cōcede mihi fallere, da videri ſanctū, & iuſtum obijcē noctē .i. tenebras peccatis meis & obijce nubem fraudibus. De Lauerna aūt dicit Acron ſic, Lauerna in via Salaria lucum habet. Eſt aūt Dea furum, & ſimulacrum eius fures colunt, aut q cōſilia ſua volunt tacita dicta à lauando. (Nam fures lauatores dñr) cū ſilētio preces eius exercentur. Ego, inqt Poëta, non video, quo .i. in quo, auarus ſit melior, & quo ſit liberior ſeruo, cū .i. qñ, demittit .i. deorſum mittit, & inclinat ſe ob aſſem .i. nūmum, fixum .ſ. clauo à petulātibus pueris, in triuijs .i. vijs publicis. Nā qui cupiet .is ſup. metuet, quoq; .i. ēt porrò .i. ſed q viuit metuēs, nō erit mihi vnq liber. Is pdidit arma, & deſeruit locū virtutis, q feſtinet ſemper in augēda re, & obruitur .i. immergitur re, hoc eſt infamis, & vitioſus ſeruus eſt, ſicut deſertor & abiector armoꝝ ſuoꝝ in bello. Vēdere cū poſſis, &c. ſenſus eſt, Qui in bello aliquē capiunt, ius hñt occidendi & ſeruandi, cum autem ſeruant, quem ſibi vtilem ſperant fore. Vnde à ſeruando ſeruus appellatus eſt. Et eō modo dicit Poëta per amaram irriſionem, nō debemus occidere auarum, q ſeruus eſt auaritiæ, qa vtiliter ſeruiet. Ordo igitur eſt. Noli occidere captiuū, cum tu poſſis vendere, ipſe tibi ſeruiet vtiliter, exiſtēs durus .i. robuſtus, & cōſtans, ſiue paſcat .i. paſtor ſit pecudis, & aret,

aret, nauiget ac ipſe mercator hyemet.i.hyemem traſig ẽ in medijs vndis. ipſe proſit annonæ & portet frumenta,& penus .i. ſaciat, vt dicunt, prouiſionem omnium ad victum neceſſariorum. Et quia id fac t ab auaritia impulſus certum eſt ꝙ non ſit l ber, quia liber neminem timet. quod probat exemplo dicens, Vir bonus & ſapiens audebit dicere, ô Pentheu rector Thebarum, quid indignum coges me perferre & pati? Reſpõdet Pentheus. Adimam bona. addit Vir bonus, q.d. quæ bona? (Non enim bona animi amitteoda ſunt) nempe.i. non ne adimes pecus, & rem ſup. reliquam. ſ. lectos argentum? tollas.i. auferas, licet.i. permittitur tibi a me. addit Pen. & tenebo te vinctum ſub ſæuo cuſtode, manicis.i. vinculis ma uum, & compedibus.i. cathenis pedũ. reſpondet Vir bonus. Ipſe Deus ſoluet me, ſimulatque volam .i. vt primum volam, hoc eſt perdurabo donec Deus euocarit me ex carcere mortis huius. nec prius deſinã fortiter viuere, quàm Deus euocarit me, & ita ſemel ſoluet me Deus, quia non prius volam liberari quam ſoluar. Ego opinor, inquit Poëta, hoc ſentit Vir bonus, videlicet moriar, quia non poteſt homo cogi niſi mori. mors autem peccatum non eſt, & ita nemo inuitus peccat. mors eſt vltima linea rerum, ſcilicet tranſitoriarum. plorain j S luarum noſtrarum de hoc loco diximus.

ALD. MAN. ODERVNT peccare boni) Hoc ſignare dictum ait Porphyr. primum non timent peccare, ſed oderunt, deinde non metu pœnæ, ſed amore virtutis. Abſtinent igitur boni à vitijs illorum odio, & amore virtutis. Praui autem, quia timent pœnas, luporum, accipitrum, miluiorum ſimileis, cum abſtinent à cibis, quos auidi deuorent, idque aut ſouearum, aut laqueorum, aut hamorum metuentes, & propterea ſubiungit ſtatim. Tu nihil &c. [Tu nihil admittes in) Senſus eſt, tu non peccas. Quia times pœnam, nam ſi ſperares poſſe homines fallere, & latere peccatum tuum, nihil non mali faceres.

GLAR. AVGVSTI laudes agnoſcere poſſis) Hæc verba ſi enunciatiue legantur, hoc ſenſu dicuntur vt non dubitet Poëta cantatiſſima carmina etiam Quintium de Auguſto non de ſe dicta intelligere. Si autem interrogatiue, vt legit Porph. agnoſcere pro ſibi adſcribere ſumptum videtur. Et ad hæc quidem verba retulit Poëta, quæ tertio deinde ponit verſu. Reſpondens ne tuo dic ſo des nomine, quaſi diceret ad Auguſti laudes ſiles, & bene, hic fortaſſis non ſiles quanquam vane item, qui enim tibi hodie laudem illam tribuit, cras demere poteſt.

AD SAEVAM.

Hac Epiſtola ciuilem facilitatem ſeuera auſteritati præfert.

QVAMVIS Sæua ſatis per te tibi conſulis, & ſcis,
Quo tandem pacto deceat maioribus vti:
Diſce docendus adhuc, quæ cenſet amiculus: vt ſi
Cæcus iter monſtrare velit: tamen aſpice, ſi quid
Et nos, quod cures proprium feciſſe, loquamur.
Si te grata quies, & primam ſomnus in horam
Delectat. ſi te puluis, ſtrepitusque rotarum,
Si lædit caupona: Ferentinum ire iubebo.
Nam neque diuitibus contingunt gaudia ſolis:
Nec vixit male, qui natus, moriensque fefellit.
Si prodeſſe tuis, pauloque benignius ipſum
Te tractare voles: accedes ſiccus ad vnctum.
Si pranderet olus patienter; regibus vti
Nollet Ariſtippus. ſi ſciret regibus vti;
Faſtidiret olus, qui me notat. vtrius horum
Verba probes, & facta, doce. vel iunior, audi,
Cur ſit Ariſtippi potior ſententia. nanque
Mordacem Cynicum ſic eludebat, (vt aiunt)
Scurror ego ipſe mihi: populo tu. rectius hoc, &
Splendidus multo eſt, equus vt me portet: alat rex:
Officium facio tu poſcis vilia: verum es
Dante minor? quamuis fert te nullius egentem.
Omnis Ariſtippum docuit color, & ſtatus, & res:
Tentantem maiora, fere præſentibus æquum.
Contra, quem duplici panno patientia velat:
Mirabor, vitæ via ſi conuerſa decebit.
Alter purpureum non expectabit amictum:
Quid libet indutus celeberrima per loca vadet:
Perſonamque feret non inconcinnus vtranque.
Alter Mileti textum cane peius & angue
Vitabit chlamydem: morietur frigore, ſi non
Rettuleris pannum. refer: & ſine viuat ineptus.
Res gerere, & captos oſtendere ciuibus hoſtes:
Attigit ſolium Iouis: & cœleſtia tentat.
Principibus placuiſſe viris, non vltima laus eſt.

ASC. QVAMVIS Sæua) Hæc epiſtola diſertiſſima colligit, præcepta vitæ, quæ miſit ad Lollium Sæuam equitem Romanum. Hortatur autem ab initio eum, quomodo amicitiæ maiorum obſequi debeat. Verum quia Sęua reſpondere poſſe ſe nolle cuiquam inſeruire. pluriſque facere quietem vitæ ſolitariæ, quàm ſtrepitum regalis fortunæ, ideo ponit Poëta diſtinctionem, dicens: Si te grata quies &c. hoc eſt ſi quietem amas & ſtrepitum ac clamorẽ deuitas, deſere Romam, & pete Ferentinum, aut ſimile oppidum deſertum: illicq. quiete & beate viue, quod facere poſſis, quia etiam pauperibus ſunt ſua gaudia, ſi videlicet ſua ſorte contenti viuunt, minusq. noſci & videri cupiũt. Sin prodeſſe malit amicis & neceſſarijs ſuis, & mollius viuere in domib. regum.i. diuitum, accedat ſiccus ad vnctum .i. illi inſeruiat, & morem gerat vſque adeo patienter, vt dum ille vnctus.i. vnguento delibutus balnea intraturus & poſt modũ poturus eſt, ipſe ſit ſiccus.i. aut nõ potus, vt illi melius obſequat, aut non voctus, ne ex æmulatione illi ſtomachum moueat. Quo circa, qui ſibi duntaxat viuere velit, & paupertatẽ, ſi pauper ſit, patiẽter ferre, non opus haberet diuitibus obſequi, ſicut nec Diogenes Cynicus Alexandro magno inſeruire voluit, carpens inde eam ob rem Ariſtippum ac dicens, Si prãderet holus, hoc eſt ſi Ariſtippus poſſet ſobrie viuere & herbis veſci, nollet regi inſeruire. Verum Ariſtippus ille reſpõdit, ſi Diogenes ſciret vti regibus.i. ſi non eſſet tam ineptus, ꝙ ab omnib. aſpernaretur, faſtidiret holus.i. nollet ſemp holere veſci, & ſordide viuere. Diſquirit aũt poëta vtrius ſententia potior ſit, an

Diogenis qui iudicauit hoſem nulli debere inſeruire, & potius herbis, & aqua veſci, quam ex obſequio lautius viuere, an vero Ariſtippi, qui cenſuit ob lautiorem vitam habendam morẽ eſſe gerendum diuitibus. Et cõcludit pro Ariſtippo faciens, quod in prima epiſtola promiſerat. Nunc ad Ariſtippi furtim præcepta relabor. Fuit autem Ariſtippus Philoſophus Cyreneus, & Socratis diſcipulus, qui primus ex Socratica doctrina quæſtum fecit. Habuitq. ingenium ad omnia facile & paratum. Laudauit autem voluptatem. ob quam in eum ſcripſit Plato, & Diogenes canem regium appellauit. Ordo eſt, O Sæua quamuis ſcis & conſulis tibi ſatis per te, quo pacto.i. quomodo deceat te tãdem, vti maioribus, id eſt principibus viris, quorum amicitiam tibi conciliaſti, tamen diſce adhuc docendus, quid amiculus, id eſt paruulus, & medicus amicus tuus (intelligit autem ſe Poëta) cenſet, ſupple faciendum, vt id eſt ita vt, ſi cæcus velit monſtrare iter. tamen aſpice ſi, &.i. etiã nos, loquamur quid .i. aliquid, quod cures, id eſt velis, feciſſe proprium.i. tuũ ipſius.i. adſcribere inuentis. Si grata quies, & ſomnus in .i. vſque ad primam horam. ſ. lucis (quia videtur tũc Itali primam horam poſuiſſe, quæ prima eſt lucis) ſi puluis & ſtrepitus rotarum lædet, aut lædit .i. offendet te, & ſi caupona .i. domus in qua vinum, & cibus venditur, lædet te, ego iubeo te ire Ferẽtinum.i. ad illud oppidum in Tuſcia ad viã Latinam, quod deſertum tũc erat. Nam neque gaudia contingũt ſolis diuitibus, id eſt non minus beatus eris, ſi ſecurus in ſolitudine vixeris, q̃ ſi cum perturbatione in medio diuitum, nec is vixit male, qui fefellit. ſ. ſcientiam hominum, natus & moriens .i. non ideo quis male vixit, quia ignotus

Non cuiuis homini contingit adire Corinthum.
Sedit, qui timuit, ne non ſuccederet: eſto.
Quid? qui peruenit, fecit ne viriliter? atqui
Hic eſt, aut nuſquã, quod querimus. hic onus horret,
Vt paruis animis, & paruo corpore maius:
Hic ſubdit: & perfert: aut virtus nomen inane eſt:
Aut decus, & precium recte petit experiens vir.
Coram rege ſuo de paupertate tacentes,
Plus poſcente ferent. diſtat, ſumas ne pudenter.
An rapias. atqui rerum caput hoc erat, hic fons.
Indotata mihi ſoror eſt, paupercula mater,
Et fundus nec vendibilis, nec paſcere firmus,
Qui dicit: clamat, victum date. ſuccinit alter:
Et mihi diuiduo findetur munere quadra.
Sed tacitus paſci ſi poſſet coruus: haberet
Plus dapis, & rixæ multo minus, inuidiæque.
Brunduſium comes, aut Surrentum ductus amœnum,
Qui queritur ſalebras, & acerbum frigus, & imbreis
Aut ciſtam effractam, ſubducta viatica plorat:
Nota refert meretricis acumina, ſæpe catellam,
Sæpe * periſcelidem raptam ſibi flentis: vti mox
Nulla fides damnis, veriſque doloribus adſit.
Nec ſemel irriſus triuijs attollere curat
Fracto crure Planum: licet illi plurima manet
Lacryma: per ſanctum iuratus dicat Oſirim:
Credite: non ludo: crudeles tollite claudum.
Quære peregrinum, vicinia rauca reclamat.

ignotus poteſt.n.ignotus etiam in deſerto bene viuere. Si voles ꝓdeſſe tuis.ſ.neceſſarijs, & amicis, & tractare ſeipſum paulo ba nignius.i.indulgentius, tu accedes ſiccus.i.adhuc ieiunius, aut minime vnctus, ad vnctū.i.vnguento delibutū, vt illi melius inſeruias, nec inuidiam excites æmulatione tua. Dixit ſup.quidam ęmulus, vt Diogenes, Ariſtippo Epicureo, ſi Ariſtippus pranderet patienter.i.cum patientia egeſtatis, holus.i.quamuis herbam in horto naſcētem victus gratia ipſe nollet vti regibus. Ad quod Ariſtippus, Si is qui notat.i.carpit me.ſ.Diogenes, aut Antiſthenes, ſciret vti regibus, ipſe faſtidire.i.aſpernaretur holus. doce vtrius.i.(ſi dicere liceat) cuius hoꝝ duorum verba, & facta tu ꝓbes.i.approbes vel tu minor audi, cur ſnia Ariſtippi ſit potior, nã ipſe eludebat Cynicum.i. philoſophũ caninum.ſ. Diogenem, ſic (vt aiunt) ſup.ferè omnes. ego ipſe ſcurror.i. ſcurram ago, mihi.i.ad vtilitatẽ meam, quia voluptuoſe & læte viuo, tu ſup. ſcurraris populo.i.excitas riſum populo tua profeſſione, & ita ſcurram agis ad voluptatẽ populi. hoc.ſ. qa facio officiũ vt equus porter me, & rex alat me, eſt rectius, & ſplendidius multo. tu poſcis vilia, veſꝛ tu es minor.i.inferior dante.i. qui tibi dat, quamuis fert te.i.oſtentans, & præfers nullius egentem. Omnis color ſup.veſtium, & omnia ſtatus, & res decuit Ariſtippum, tentantem maiora, & æquum.i.indifferentem, ferè præſentibus.i.rebus habitis.contra.i.econtrario, ego mirabor, ſi eum ſup.quem patientia velat duplici panno.i.Diogenem Cynicum, via vitæ conuerſa.i.mutata, decebit, q.d.puto ꝙ non. Alter.ſ.Ariſtippus, non expectabit purpureum amictum.i.licet non habeat, non minus tñ incedet, ſed vadet indutus quidlibet.i.quoduis tegumentum.per loca celeberrima.i. per media conuenticula hominum, & feret non inconcinnus.i.concinuus, & congruus, vtranque perſonam, tam viliter q̃ precioſe veſtiti, alter.ſ. Cynicus, vitabit chlamydã textã Mileti.i. purpuream, & ex optima lana, quia ſm Virgilium Mileſia vellara Nymphæ carpebant, peius.i.magis anxie cane, & angui (quia creditur purpureus color canibus, & anguibus inuiſus vel ſanſus eſt, Vitabit diligentius cane, & angui.i. non quam canis, & anguis ſupp. vitant, ſed quam canem, & anguem vitaret (& ipſe morietur frigore, ſi non retuleris pannum.i.veſtimentũ ſolitum) hiſtoriam narrat Acron dicens, Aiunt Ariſtippum inuitato Diogene ad balneas dediſſe operam vt prius egre veret, ipſiusq́. pallium induiſſe, illiq́. purpureum raliquiſſe, quod Diogenes cum induere noluiſſet ſuum repetens, tunc Ariſtippus increpuit Cynnicum famæ ſeruientem, qui algere mallet, quam conſpici in veſte purpurea) ergo refer, & ſine.i.permitte, vt ſup. viuat ineptus. Gerere.i.recte gubernare res, & oſtendere ciuibus hoſtes captos ſup. à ſe, attingit Solium.i.thronum, & gloriam Iouis, & tentat.i.conatur cœleſtia, q. d. qui aut priuata, aut publica bene gerit deorum gloriam meretur, & non vltima laus, q.d.ꝓxima ad deos eſt placuiſſe principibus viris. Non cuiuis homini, quia dixit ſummam eſſe laudam principibus placere ducet Adagio, & deuerbio veteri eius rei difficultatem, omnia ſi quidem magna laude digna difficilia ſunt dicens, Non cuiuis. Alij legunt (quod etiam placet) non cuiuis homini. Cuius ſenſus eſt, Sicut (vt in prouerbio eſt) non cuiuis datum eſt adire Corinthum, ita nec cuiuis contingit principibus placere. Hoc deuerbium Acron ad præſentem locum applicans dicit, Cum multi Corinthum nauigantes Laidis amore tenerentur, Ariſtippus hac fama illo perductus, ad Laidem miro amore eius deuinctus eſt. qui cum præ ſe ferret, ꝙ non eſſet captus vt ceteri. qm dictum eſt, ꝙ meretricem habuiſſet, illa reſpondit, habui, ſed non habeo, aut habui, non habitus ſum. Aulus tñ Gellius noctium Attic. lib. j. dicit non Ariſtippo, ſed Demoſtheni oratori accidiſſe, q cum Corinthi ad Laidem meretricem diuertiſſet, cunque miſſa dextera in pectus illius quæſiſſet, quanti hoc? illaq́. reſpondiſſet, Mille nummum, ſcire ad iecit, Non tanti emo pęnitere, ſciens ꝙ omnis anima triſtatur poſt coitum. vtcunque eſt ex caritate meretricis illius, & ceteris ſumptibus Corinthi faciundis natum eſt prouerbium, Nō cuiuis datum eſt adire Corinthū. Eſt autem vrbs Achaiæ in Iſthmo, quæ eſt in medio maris Ionij & Aegei cōſtructa, vnde bimaris dicitur. fuit aūt varie appellata. Nam primum Cercyra, deinde Ephyra ab Ephyre Nympha, vt ſcribit Pauſanias, poſtea Corinthus, a Corintho Iouis filio, aut (vt alij ſcribunt) Oreſtes filio, à quo fuerat reparata, deinde ab occupatoribus Batteis dicta, à quorum factione Tarquinius, & Demaratus domo eiecti ſunt, auctore Dionyſio Alycar. Poſtmodum aūt fuit ab Romanis deleta ꝙ viſa eſt ad bellum cōtra Romanos gerēdum opportuna. Vnde dolet Ciceroni deletam eſſe in j. Offic. In eius autem conflagratione, qua cōmixtio, auri argēti, & ceterorum metallorum facta eſt, inuentum eſt nouum genus æris in ſummo precio habitum, quod æs Corinthum dictũ eſt. Fuit præterea rurſus inſtaurata. Sed ad ordinem diuertendum eſt, qui eo difficilior eſt, ꝙ allegoricos loquitur. Nam ſenſus eſt, Fateor quidam magnæ laudis, & principibus placuiſſe viris, nec contingit.i. datur cuiuis.i. quilibet homini, adire Corinthum.i. obtinere cum commodo ſuo gratiam principum, & ideo ſi is qui timuit ne non ſuccederet.i.qui incaſſum conaretur, ſedit.i.deſedit, & ocioſus ceſſauit. Eſto.i.concedatur, inquit Sæua, aut Poëta, quid ſup.facit, aut quid dices de eo qui peruenit.ſ. ad intentum, hoc eſt in gratiam principum? fecit ne viriliter? Reſpondet, Atqui.i.ſed quo id quæris, aut certe, hic.i. in hoc.ſ.id perueniſſe eſt quod quærimus aut nuſquam. Sunt autem diuerſa genera hominum, quia hic.i.quiuis, videlicet, qui ſedet horret.i. exhorret & timet onus, vt.i. vtpote, aut tanquam maius paruis animis, vt puſillanimis contingit, & corpore paruo, vt ei quem vires deficiunt, hic.i.alius, qui peruenit videlicet, ſubdit.ſ.onus.i. audet, & ita animum habet, & perfert, & ita vires habet. Et ſi quis dicat, ſi onus maius eſt, q̃ vt à me perferatur.i. ſi res difficilior, quam vt à me geratur, nunquid ideo vituperabor. Reſpondet Poëta, Aut virtus eſt nomen inane.i. nulli contingens, aut vir experiens.i.periculum faciens, & pro virili ſua moliens, petit recte.i.iuſte, & merito, decus, & precium.i.mercedē, hoc eſt dignus & laude, & mercede, etiam ſi non queat perficere, quod molitur in re laudanda. Deinde tradit præcepta recte cum regibus.i.diuitibus viuendi dicens, Tacentes de paupertate.ſ.ſua.i.verecundi, & modeſti coram rege ſuo ferent ſup. ab eo plus poſcente.i.q̃ is qui aſſidue poſcit. diſtat ne.i. nihil ne intereſt, ne pro an, ſumas pudenter.i.cum pudore an rapias.ſ.auida, aut violēter? q.d. plurimum. Atqui.i.ſed certe hoc.i. pudenter viuere, & petere, erat caput rerum, & hic erat fons rerum.i.præcipuum eſt in domo diuitum. Nam is qui dicit regi ſuo, Soror eſt mihi indotata.i.ſine dote. mater eſt mihi paupercula, & fundus eſt mihi nec vendibilis, nec firmus.i. ſatis validus, paſcere.i. vt paſcat eas, qui inquam, h.d. clamat.i.aperte pronunciat, hoc eſt tantum eſt ac ſi clamet date.ſ.ſorori, & matri victum. Alter.ſ. etiam impudens, ſuccinit.i.clanculum, & in aurem canit. quadra.i.fruſtrum panis quadratæ figuræ, ſupar quod obſonium ponitur, & inciditur, vnde inciſorium dicunt, findetur.i. findendo condi videtur, mihi munere diuiduo.i.condiuiſo cum collega meo. Sed ſi coruus poſſet.i.ſciret paſci tacitus.i. ſine garritu, ipſe haberet plus dapis.i.eſcæ, & multo minus rixæ, & inuidiæ. Coruus.n.dum cadauer,

*Obiter notandū periſcelidas dici que vulgo gremialia vel trauerſias deſitans. Menāder quoque puellas geſta periſcelidas ſcribit. Cæl. lib. 3. c. 43.

aut aliud genus eſcæ inuenit. uoce rauca, alias aues ad prædam vocat, cum quibus aut præda condiuidenda eſt, aut certandum. ſic autem faciunt qui cum a diuite manus acceperunt. illud cum famulis, aut collegis ſuis obiectant, & ita coguntur condiuidere illis, aut inuidiæ ſubeſſe. Eſt ergo prouerbialiter dictum, & ex Apologis ſumptum. Brunduſium comes, oſtendit exemplo q̃ ingratum ſit diuitibus habere familiares querulosos, & ſine cauſa quærentes ac petentes ſemper aliquid, quanque illud eis inutile ſit. Nam ſic & amicum amittunt & fidem. Vnde dicit, ſi quis comes ductus fuerit ab amico diuite Brunduſium, ſicut Horat. ſe ductum docet in Satyra. Egreſſum magna &c. aut Surrentum, & in via, aut in hoſpitijs queritur de ſalebris .i. aſperitate viarum. Sunt enim ſalebræ à ſaltu dictæ (ſecundum Nonium) inæqualitates & aſperitatis viarum per quas currus, aut equus, aut homo dum tranſire vult ſalire cogitur, vnde ſumpta metaphora Cicero orationem aſperam, & inconcinnam ſalebroſam vocat. Vnde ſecundo de finibus bonorum, & malorum, inquit, Hic ſi diffinire, ſi diuidere potuiſſe, ſi loquendi vim, ſi denique conſuetudinem verborum teneret, nunquam in tantas ſalebras recidiſſet. Et lib. v. Venit ad Extremum, hæret in ſalebra. Et de Oratore, Alter enim ſine vllis ſalebris, quaſi ſedatus amnis fluxit. Aut conqueritur de frigore, aut imbribus, aut plorat ciſtam quam ſi cum vexerat, aut domi dereliquerat fractam, aut viatica furto ſublata imitatus eſt in hoc meretrices ſemper quærentes, aut cathellam, aut periſcelidem raptam, vt in Truculento Plauti eſt videre. Eſt autem Periſcelis fœmineæ ornamenti genus, quòd inter cetera ornamenta mulierum ponitur Eſaiæ iij. Græce dicitur, περισκελὶς, a περὶ. quod cum accuſatiuo ſignificat circum vel circa, & σκέλος, quod eſt crus, aut brachium, quaſi ornamentum circum crus, aut brachium. nec ſcribendum eſt perichelis, ſed periſcelis hic autẽ latine declinatur. Planus autem hic proprium ſcurræ, ſeu ſycophantæ, & non adiectiuum, quia tunc primam producit, vt admonuit Beroaldus. Is autem ſæpe finxerat ſibi crus fractum, vnde à multis pietate motis in currum ſublatus, quo voluit, vectus eſt, & demiſſus cum riſu illuſit illis à quibus beneficium acceperat, qua re nota poſt modum, cum illi crus re vera fractum eſſet fruſtra auxilium implorauit. Similem fabulam recitat Aeſopus de paſtoribus, qui ſæpe lupum inclamantes, agricolantes fruſtra aduocarunt, qui decepti, cum lupus reuera in pecus irruiſſet, vocati non aderant. Vnde dici ſolet, eam eſſe mendacis mercedem, vt cũ vera dicat, ei non credatur. Sed ordinem ponamus, qui talis eſt, Familiaris ſup. diuitis, ductus comes .i. vt comitetur, Brunduſiũ, aut Surrentum amœnum .i. ad ea oppida Italiæ amœna, qui queritur .i. deflet, ſalebras .i. aſperitatem viarum, & ſaltus vehiculi, & frigus acerbum .i. acre, & imbres .i. pluuias vehementer imbuentes, & ciſtam, quam in curru habebat, aut domi dereliquerat, fractam, & plorat viatica .i. pecunias ad viæ onera, ſubducta .i. furtim ſublata, refert .i. repræſentat, & in memoriam reducit, acumina .i. ſubtilia vaframenta & calliditatis, meretricis, nota .i. iam cognita meretricis dicit flentis ſæpe cathellam .i. paruam cathenam auream, aut argenteam, quam in collo habent, raptam ſibi, flentis etiam ſæpe periſcelidem .i. fœminale, aut brachiatum ornamentum, raptam ſibi, ita ſupple vt .i. vt, nulla fides .i. credulitas, adſit mox .i. paulò poſt, veris damnis, & veris doloribus. Nec ſup. aliquis irriſus ſemel .i. cum riſu deceptus a Plano, ſcurra. & ſycophanta, curat attollere .ſ. in currum ſuum triuijs .i. in triuijs .i. vijs publicis, quo tres viæ conueniunt, Planum ſycophantam illum fracto crure .i. vbi illi crus re vera fractum eſt, quod ſæpe ſimularat, licet plurima lacryma manet .i. defluat ab oculis, illi .ſ. Plano, & licet ipſe iuratus .i. iureiurando confirmans, per Oſirim .i. illum Deum Aegyptiorum maritum Iſidis, ſanctum .i. religioſe obſeruatum, dicat, credite .ſ. nunc mihi, quia non ludo .i. illudo, aut ludum ago, ſed ſerio loquor. & dicat eum illi abierint, ò crudeles tollite me claudum .i. fracto crure, quia vicinia .i. multitudo viciniorum. (Hoc enim ſignificat vicinia, cum vicinitas ſit propinquitas eorum) rauca .ſ. ex frequenti clamore in eum deceptorem facto, reclamat, ò Plane, quære peregrinum .i. externũ, qui te non norit vt te tollat, quia nos a te decepti, te non tollemus. Et ita vult neminem debere petere cuius non egeat, nec ſimulare indigentiam prius quam opus ſit.

FRACTO crure Planum) Vocem hanc Planus A. G. lib. xvj. cap. vij. commemorat inter verba inuſitata, quibus vſus ſit Mimus Laberius, atque ſignificare ſycophantam. Quanquam eodem nomine vſus eſt M. Tullius, eodem ſignificatu in oratione, quam dixit pro Cluentio. Eſt autem dictio Græca πλάνος, ſignificatque, tum erroneum, tum impoſtorem, Doct. in Prouerb. Tollat te qui non nouit. Vide item Cœl. lib. vj. cap. xxix. & Sabellicum. COEL. RHOD.

GLAREANVS.

FERENTINVM ire iubebo) Liuius lib. ı. aquæ Ferentinæ meminit, lib. ij. capitis Ferentini. At lib. 7. Ferentinum Hernicorum oppidum facit, quod captum à Romanis paulò ante ſingulare T. Manlij Torquati cum Gallo certamen ſcribit Plin. lib. iij. cap. v. Ferentinum inter Hetruria oppida prope Feſulas ponit, paulò poſt Ferentinates ex agro Falerno numerat. Strab. lib. v. Ferentinum in via Latina poſuit. Quod ſi verum eſt, haud dubie de Hernicorum oppido loquitur hic poëte. Badius Thuſcum Ferentinum in via Latina ponit. Sed errat.

AD LOLLIVM.

Taxat Lollij importunam libertatem, & nimis odioſam.

SI bene te noui, metues liberrime Lolli
Scurrantis ſpeciem præbere, profeſſus amicum.
Vt matrona meretricis, diſpar erit, atque
Diſcolor infido ſcurræ diſtabit amicus.
Eſt huic diuerſum vitio vitium prope maius,
Aſperitas agreſtis, & inconcinna, grauiſque
Quæ ſe commendat tonſa cute, dentibus atris:
Dum vult libertas mera, dici, veraque virtus.
Virtus eſt medium vitiorum, & vtrinque reductum.
Alter in obſequium plus æquo pronus, & imi
Deriſor lecti, ſic nutum diuitijs horret;
Sic iteras voces, & verba cadentia tollit:
Vt puerum ſæuo credas dictata magiſtro
Reddere: vel parteis mimum tractare ſecundas.
Alter rixator de lana ſæpe caprina
Propugnat, nugis armatus: ſcilicet vt non

SC. SI bene. Ordo eſt. O Lolli, liberrime, ſi ego bene noui te, tu profeſſus amicũ, metues præbere ſpeciem ſcurrantis .i. ſcurriliter agẽtis. Vt .i. quemadmodum, matrona erit diſpar atq; diſcolor meretrici, ita ſup. amicus diſtabit ſcurræ infido .i. a ſcurra infido. Eſt vitiũ diuerſum .i. diſtinctum, huic vitio .i. ab hoc vitio ſcurrilitatis prope .i. quaſi maius, videlicet aſperitas agreſtis, & inconcinna, quæ pro &, grauis .i. ſeuera & moleſta, quę cõmendat .i. commendatam facit ſe, cute tonſa, & atris dentibus, dum vult dici mera libertas, & vera virtus. Virtus ſiqt eſt medium vitiorum, redactũ vtrinque .i. ab vtrinque extremorum al qui textus habent, Et vtrinq; redactum. Alter eſt pronus .i. inclinatus in officiũ, plus æquo .i. plus quàm æquum, aut iuſtum eſt, & deriſor imi lecti .i. eorum, qui in conuiuijs ſedent in imò lecto .i. ad infimam tabulam. ſic horret .i. cum horrore obſeruat

nutum diuitis, ſic iterat .ſ. repetit voces, ſic tollit .i. extollit verba cadentia, vt credas puerum reddere dictata, ſæuo .i. rigido magiſtro, vel vt credas mimũ .i. tanquam mimũ in ſcæna agere ſtultum, tractare .i. attentare ſecundas partes. [Alter rixatur ſæpe de lana caprina) .i. agit cum amico controuerſiam, & rixam de re friuola. vtpote an capræ villis, an pilis, an lana tegi dicãtur, & propugnat .i. reſiſtit dictis amici, aut quaſi propugil anteq laceſſatur pugnat. quod malo dicere quàm pugnat pro nugis, vt Bonfinis, armatus nugis .i. rebus friuolis dicens ſup. Scilicet (quod ironice aut cum indignatione loquẽtis eſt) .i. ſcire licet. altera ætas ſordet preciũ .i. nollem accepiſſe alteram ætatem pro præmio, vt non ſit mihi prima fides & vt non elatrẽ acritas quod placeat vere ambigitur, Horatij ſunt verba hoc ordine: Quid enim .i. quare nõ ſordeat illi precium altera vita: & eſt ironia manifeſta, ambigit .ſ. inter eum & amicum .i. dubitat, an Caſtor plus ſciat an Docilis,
id eſt

Sit mihi prima fides: & vere quod placet, vt non
Acriter * elatrem: precium ætas altera ſordet.
* Ambigitur quid enim? Caſtor ſciat, an Docilis plus
Brunduſium Numici melius via ducat, an Appi.
Quem damnoſa Venus, quem præceps alea nudat?
Gloria quem ſuper vireis, & veſtit, & vngit:
Quem tenet argenti ſitis importuna fameſque:
Quem paupertatis pudor, & fuga: diues amicus
Sæpe decem vitijs inſtructior, odit, & horret.
Aut ſi non odit, regit: ac veluti pia mater
Plus quam ſe ſapere, & virtutibus eſſe priorem
Vult: & ait prope vera. meæ, contendere noli,
Stultitiam patiuntur opes. libi paruula res eſt.
Arcta decet ſanum comitem toga. deſine mecum
Certare. Eutrapelus cuicunque nocere volebat:
Veſtimenta dabat precioſa. beatus enim iam
Cum pulchris tunicis ſumet noua conſilia, & ſpes:
Dormiet in lucem: ſcorto poſtponet honeſtum
Officium: nummos alienos paſcet: ad imum
Thrax erit: aut olitoris aget mercede caballum.
Arcanum neque tu ſcrutaberis vllius vnquam:
Commiſſumque teges, & vino tortus, & ira.
Nec tua laudabis ſtudia: aut aliena reprændes:
Nec cum veneri volet ille, poëmata panges.
Gratia ſic fratrum geminorum Amphionis, atque
Zethi diſſiluit: donec ſuſpecta ſeuero.
Conticuit lyra. fraterüs ceſſiſſe putatur
Moribus Amphion. tu cede potentis amici
Lenibus imperijs: quotieſque educet in agros
Aetolis onerata plagis iumenta, caneſque.
Surge: & inhumanæ ſenium depone camœnæ
Cœnęs vt pariter pulmenta laboribus empta,
Romanis ſolenne viris opus, vtile famæ,
Vitæque, & membris: preſertim cum valeas, &
Vel curſu ſuperare canem, vel viribus aprum
Poſſis. adde, virilia quod ſpecioſius arma
Non eſt qui tractat. ſcis quod clamore coronæ
Prœlia ſuſtineas campeſtria, denique ſæuam
Militiam puer, & Cantabrina bella tuliſti
Sub duce: qui templis Parthorum ſigna refixit:
Et nunc, ſi quid abeſt Italis adiudicas armis.
Ac ne retrahas, & inexcuſabilis abſis:
Quamuis nil extra numerum feciſſe, modumque
Curas: interdum nugaris rure paterno.
Partitus lintres exercitus: Actia pugna.
Te duce per pueros hoſtili more refertur.
Aduerſarius eſt frater, lacus, Adria. donec
Alterutrum velox victoria fronde coronet.
Conſentire ſuis ſtudijs qui crediderit te,
Fautor vtroque tuum laudabit pollice ludum.
Protinus vt moueam, ſi quid monitoris eges tu:
Quid de quoque viro, & cui dicas, ſæpe videto.
Percontatorem fugito: nam garrulus idem eſt:
Nec retinent patulæ commiſſa fideliter aures.
Et ſemel emiſſum volat irreuocabile verbum.
Non ancilla tuum iecur vlceret vlla, puer ue
Intra marmoreum venerandi limen amici:
Ne dominus pueri, pulchri, cara ue puellæ
Munere te paruo beet: aut incommodus angat.
Qualem commẽdes, etiam atq; etiam aſpice: ne mox

* Id eſt quaſi ela traſo a- trio de ſendidã.

* Hæc ni- totũ ſunt verba, nõ ſeueri, & aſperi ho minis. quem ſin aut. Bõſ.

Id eſt vter illorum gladiatorũ peritior ſit, ſic etiam Bonſin is interpretatur, vt Docilis proprium nomen gladiatoris, qui Caſtori opponatur, credam tñ poſſe dici nomen adiectiuũ. vt ſit an Caſtor plus ſciat an ſupp. ſit plus docilis. i. adhuc docendus. Non. n. vr Docilis glandiatoris propr. ũ. An via Numici .i. quã Numicus ſtrauit melius ducat: Brunduſium, an via Appi. i. Appi. Amicus diues odit & horret ſup. eum quem Venus. i. luxuria (nam Venus in teſſera lucroſa eſt) damnoſa nudat. & quẽ alea. i. ludus aleæ, præceps .i. ſubditus nudat, quẽ gloria. i. cupido gloriæ veſtit, & vngit ſupra vires, quẽ ſitis & fames importuna argenti tenet. i. irretit, & quem fuga & pudor paupertatis tenet. odit inquam exiſtens ſæpe inſtructior decem vitijs, aut ſi non odit regit. i. vult eſſe cẽſor eius, & vult ipſum ſapere plus q̃ ſe, veluti pia mater vult ſup. filium plus ſapere quam ſe, & vult illum eſſe priorem virtutibus, & ait prope. i. quaſi vera, quia parum intereſt qn ita ſit, noli contendere mihi. i. mecũ. Verba enim certamen concernentia regunt datiuum reſolubilem in ablatiuum nec ſtaret verſus ſi legas mecũ. ſunt tñ qui legãt meę vt referatur ad opes. Opes patiũtur ſtultitiam. i. poſſum facere ſtultitiam, quia opulentus ſum, nec mihi id vitio eſt, tibi eſt res paruula toga arcta. i. ſtricta & modica. decet comitem. i. familiarem concomitantem, ſanum. i. ſapientem deſine certare mecum. i. noli, æmulari, ſi vides me pompoſe veſtitum. Eutrapelus ille diues & verſipellis. & animum verſatilem habens, dabat veſtimenta precioſa cuicunque volebat nocere. i. nocumentum inferre. Enim pro quia, beatus. i. is q in illis veſtibus ſe beatũ putat, ſumet noua cõſilia. i. noua inſtituta viuendi, cũ pulchris tunicis, & ſumet ſpes ſup. nouas, dormiet in. i. vſque ad lucẽ, & poſtponet honeſtum officium ſcorto. i. meretrici, & paſcet. i. ad vſuram nutriet, & augmentabit cũ damno ſuo, alienos nũmos. Ad imum. i. ad extremum. vitæ, erit Thrax. i. gladiator, aut eget mercede. i. pro precio laboris ſui factus mercenarius caballum. i. equum, aut iumentum holitoris. i. venditoris holerum. i. cum ſumptis ſuis erit viliſſimus miniſter. Neq; tu ſcrutaberis. i. rimaberis, inquires vnquam arcanum. i. ſecretum vllius, & tu teges. i. celabis arcanum ſup. commiſſum. i. reuelatum tibi. i. fidei tuæ, teges inquã tortus. i. quamuis tortus, & vino. i. per potum. ſicut in Arte dictum eſt. Reges dicũtur multis vrgere culullis.

Et torquere mero &c. & ira, q alra furor breuis eſt, aut ira. ſ. nimis irati in te. Nec tu laudabis tua. nec reprǽhẽdes aliena, nec panges. i. conficies Poëmata, cũ ille. i. amicus tuus volet venari .i. venationi inſiſtere. Nã gratia fratrum geminorũ. ſ. Amphionis, atque Zethi filiorum Anthiopæ ex Ioue, diſſiluit. i. diſperſa eſt ſic. i. per contrarietatẽ ſtudiorũ, donec lyra ſuſpecta. i. odio habita, conticuit ſeuero. ſ. Amphioni, Amphion putatur ceſſiſſe fraternis moribus. tu cede. i. da locũ, lenibus. i. placidis imperijs amici potentis, & quoties amicus potens educet in agros iumenta onerata plagis. i. venatorum retibus, Aetolijs. i. qualibus aper in Aetolia captus dicitur, & quoties educet canes ſup. venaticos, tu ſurge, & depone ſenium. i. ſeueritatem ſenilẽ Camœnæ inhumanæ, quæ eſſet inhumana ſi vetaret amico obſequi, vt in cœnes pariter cũ copulmento. i. pulpoſa obſonia, hoc eſt carnes venaticias, empta. i. comparata laboribus. ſ. venandi vtriq; communibus, qđ ſup. eſt opus ſolenne Romanis viris, & vtile famę, & vitę, & mẽbris, ne. ſ. torpeat preſertim cũ tu valeas, & poſſis ſuperare vel canem curſu, vel aprũ viribus adde ad hos dotes tuas q̃ non eſt, q tractet ſpecioſius. i. decentius arma virilia, vt nebula & actus. Tu ſcis quo clamore coronæ. i. fauore circũſidentium in morẽ coronæ, ſuſtineas prœlia cãpeſtria. i. luctamina in campo Martio. deniq; tu puer tuliſti ſęuã militiã, & pro. i. Cantabrica bella ſub eo duce. ſ. Tyberio, q refixit. i. quæ fixa erant, reſoluere fecit & auferre, templis Parthorũ, ſigna ſup. Romana, quæ Craſſus amiſerat & qui dux adiudicat. i. vendicat, & acquirat Italis armis, ſi quid ab eſt nondum. ſ. ſubiugatum. Ac ne terras te. ſ. ab exercitio militari, & abſis inexcuſabilis. i. nullam excuſationem habens) quãuis nil curas. i. non ideo dico, quaſi cures feciſſe extra numerũ & modum. i. menſuram) tu nugaris. i. res leues vt ſimulacra pugnarũ, & non veras pugnas tractas interdum iure paterno, exercitus .i. multitudo iuuenũ à te inſtructorũ partitur. i. contrarias partes inſtruit, lintres. i. ſcuta nauigia ad magnorũ ſimilitudinem Actia pugna. i. q̃ fuit inter Auguſtum & Antonium, apud Actium promontorium, refertur .i. repræſentatur te duce ꝑ pueros more hoſtili, frater tuus eſt aduerſarius. i. agit vices aduerſarij, lacus paterno agro vicinus eſt Adria. i. pars Adriatici maris donec victoria velox. i. ſubito adueniens, coronet alterutrum .i. aut te aut illum. Is qui credi-

Incutiant aliena tibi peccata pudorem.
Fallimur: & quondam, non dignum tradimus: ergo
Quem ſua culpa premet, deceptus omitte tueri:
Vt penitus notum ſi tentent crimina ſerues,
Tuteriſque tuo fidentem præſidio, qui
Dente Theonino cum circumroditur, ecquid
Ante poſt paulo ventura pericula ſentis?
Nam tua res, agitur, paries cum proximus ardet:
Et neglecta ſolent incendia ſumere vires.
Dulcis inexpertis cultura potentis amici:
Expertus metuit. tu dum tua nauis in alto eſt:
Hoc age: ne mutata, retrorſum te ferat aura.
Oderunt hilarem triſtes, triſtemque iocoſi.
Sedatum celeres, agilem gnauumque remiſſi:
Potorem bibuli media de nocte falerni:
Oderunt porrecta negantem pocula: quamuis
Nocturnos iures te formidare vapores:
Deme ſupercilio nubem plerunque modeſtus
Occupat obſcuri ſpeciem, taciturnus acerbi:
Inter cuncta leges, & percunctabere doctos:
Qua ratione queas traducere leniter æuum:
Ne te ſemper inops agitet, vexetque cupido:
Ne pauor, & rerum mediocriter vtilium ſpes.
Virtutem doctrina paret: natura ne donet:
Quid minuat curas, quid te tibi reddat amicum.
Quid pure tranquillet: honos, an dulce lucellum,
An ſecretum iter, & fallentis ſemita vitæ.
Me quoties reficit gelidus Digentia riuus:
Quem Mandela bibit rugoſus frigore pagus:
Quid ſentire putas: quid credis amice precari?
Sic mihi quod nunc eſt, etiam minus: vt mihi viuam
Quod ſupereſt æui: ſi quid ſupereſſe volunt di.
Sit bona librorum, & prouiſæ frugis in annum
Copia: neu fluitem dubiæ ſpe pendulus horæ.
Hæc ſatis eſt orare Iouem, qui donat, & aufert:
Det vitam: det opes: æquum mi animum ipſe parabo.

deritre cōſentire ſuis ſtudijs .i. ſi Auguſtus ſciret, q̄ hoc faceres in cōſenſum ſtudioꝝ ſuoꝝ ipſe fautor laudabit tuum ludū vtroque pollice .i. applaudens vtranque manum leuabit. Nec vellem ſynecdochicos omnino dictum. nam pollice maxime plauſum ſignificamus. vnde eſt illud Iuue. Et verſo pollice vulgi. Quemlibet occidunt populariter. Vt ego moneam te protinus .i. omnino, ſi tu eges quid .i. in aliquo monitoris, video .i. cōſiderato q̄d, & cui dicas, de quoque .i. vnoquoq; viro Fugito percontatorem .i. nouarum rerum indagatorem, nam idem eſt garrulus, quia dici ſolet, qui multa infert, multa effert, qui multa quærit, multa denūciat. nec aures patulæ .i. aſſidue patētes ad quælibet noua audienda, retinēt fideliter commiſſa .i. credita fidei. Et verbum emiſſum ſemel volat irreuocabile. quod alibi dicatur, Neſcit vox miſſa reuerti. & apud philoſophum. Quod ſemel dictū eſt, amplius teſumi non poteſt. Ancilla vlla aut puer, nō vlceret .i. fœde vulnere, iecur tuum .i. caue ne capiaris amore ancillæ aut pueri, intra marmoreū limen .i. in magnifica domo venerādi amici. quod Virgilio contigiſſe Porphyrio hic atteſtatur, dicens, q̄ ad Virgiliū alludit, cui Alexandrum puerum Pollio dominus dono dedit. Idem dicit Seruius ad illud Formoſum paſtor Corydo. Quia vero fœdum eſt vulnus, dicit vlceret. Non ego vlceret iecur tuum, ne dominus pueri pulchri, aut caræ puellæ. bcet .i. ditet, & beatum faciat te paruo munere, aut ne ipſe incōmodus .i. nolens tibi id cōmodi facere, angat .i. dolore conſtringat cor tuum. Qualem commendes, ponit alia præcepta ſummopere attendenda dicens. Aſpice .i. attende, conſidera, qualem cōmendes .i. alicui probes, & laudes, aut cōmendatum facias, ne peccata aliena .ſ. ipſius cōmendati, incutiant mox .i. paulò poſt tibi, pudorem .i. ruborem. Nos, inquit, fallimur, & tradimus ſup. amico, aut viro bono, quondam .i. aliqn̄, nō dignum .i. indignū. Ergo ſi ita euenerit tibi omitte .i. deſigne, tueri .i. protegere, & defendere eum quem ſua .i. ei propria. non tua culpa, premit, hoc eſt noli de vitio eius tuum facere, ſed dices credebā probum eſſe, ſi non eſt eijce eum, vt .i. quemadmodum, ſerues .i. ſeruare debes, que pro &, tuteris .i. tueri debeas notum penitus .i. omnino quaſi pene intus & in cute, ſi crimina tentent eum .i. imponantur ei notum dico fidentem tuo præſidio .i. tuæ protectioni, qui cum circumroditur .i. carpitur, dente Theonino .i. detractorio, qualē Theo habuit. Cur autem id facias oſtendit, dicens, En quid vel ecquid .i. non ne in aliquo ſentis pericula ventura paulò poſt ad te? q.d. debes ſentire, nam Tua res agitur, paries cum proximus ardet. Et incendia neglecta ſolent ſumere vires, hoc eſt ſi amicus carpitur immeritus, nec defendis eum, tu das occaſionem etiam tui carpendi, ſicut ſi paries proximi ardet, nec extinguis eum, incendia ad te perueniant. Cultura .i. obſeruantia, & obſequio, & famulatus amici potentis eſt, dulcis inexpertis .i. ijs qui nunquam periculum, aut experimentum fecerunt, ſed expertus metuit, quia ſcit quàm grauis, & difficilis ſit. Tu age hoc, dum .i. quandiu, nauis tua eſt in alto .i. medio mari, vbi altum eſt ne aura mutata ferat te retrorſum .i. proſpice nunc dum in gratia potentis amici, es ne eam ſubito amittas hoc autem facies ſi morigerari noris. Nam triſtes .i. ſeueri oderunt hilarem, & iocoſi oderunt triſtem, celeres .i. agiles, & præcipites in opere ſuo, oderunt ſedatos .i. lentos, & tardos, & remiſſi .i. ſegnes oderunt agilem & gnauum .i. cito, & multa operantem, potores bibuli .ſ. bibaces, de media nocte .i. ſtatim poſt mediam noctem, Falerni .i. boni vini, quale eſt Falernū, oderunt negantem pocula porrecta .i. recuſantem bibere, quāuis tu recuſans iures te formidare vapores nocturnos .i. vapores caput moleſtantes, aut ſebrem, cur q̄d obſcenius de me .i. amoue ſupercilio, nubē .i. ſeueritatem, contracta & corrugata frōte, quia modeſtus .i. temperate modum ſeruans, occupat .i. ſibi vſurpat, plerunque .i. plurimū, ſpeciem .i. ſimilitudinem, obſcuri .i. ignobilis neſciētis inter hoīes viuere, ſicut nimia verecundia ruſticitatem arguit, & taciturnus occupat plerunque ſpeciē acerbi. Inter cuncta .i. inter omnia, vel ſuper omnia quæ facturus es, leges doctos .i. ſcripta doctoꝝ, & percunctabere .i. interrogabis ſciendi gratia doctos, adhuc .ſ. viuētes qua ratione .i. quo pacto, quō queas .i. valeas traducere, leniter .i. æquali, æuum .i. tempus vitæ tuæ, ne cupido .i. auaritia inops .i. quæ inopem facit (quia ſemper auarus eget) agitet & vexet te ſemper. Ne pauor .i. formido, neo ſpes rerū vtilium mediocriter. huiuſmodi ſunt bona fortunæ; vexet te, ſic tu percūctabere doctos, an ſup. doctrina .i. eruditio & ſcientia paret .i. generet virtutem per laborem, ne pro. an, natura donet .i. gratis, & ſine labore conferat. Item q̄d .i. quæ res minuat .i. diminuat curas .i. ſolicitudines, & q̄d .i. quæ res reddat te amici .i. conſequentē tibi, & concordem ſine remorſu conſcientiæ, quid .i. quæ res tranquillet .i. tranquillum faciat, an ſup. bonos .i. adeptio bonorum, & dignitatum, an lucellum dulce .i. dulcis acquiſitio diuitiarum, an iter ſecretum, & ſemita .i. occulta, & ſecreta via vitæ, fallentis .i. quemlibet latentis, hoc eſt an vita ſolitaria. vnde dictum eſt, Nec vixit male, qui natus, moriensq; fefellit. O amice quid putas me ſentire, & quid putas me precari, quoties Digentia (nomen eſt proprium appoſitorie) gelidus riuus, quem Mandela (eſt proprium loci) exiſtens Pagus rugoſus .i. aſper frigore bibit .ſ. aſtmes bibit reficit .i. recreat me? Quid inquam putas me precari? Precor ſup. vt quod nunc eſt. ſit .i. maneat mihi etiam minus q̄ nunc, vt ego viuam mihi .i. in tranquillitate & ſecuritate, q̄ largeopes auferent, quia Miſera eſt magni cuſtodia cenſus viuam ioq; mihi, id æui quod ſupereſt .i. quod reſtat, aut reliquum eſt, ſi dij volunt quid .i. aliquid ſup. æui ſupereſt mihi ... Et vt ſi mihi bona ſpes librorum, & copia frugis prouiſæ in annum .i. ad totum annum vſque in proximam meſſem, ne ego fluitem .i. inſtabilis tanquam exiſtens pendulus .i. ſuſpenſus ſpe horæ dubiæ .i. incertæ, qua ſperem mihi prouiſum iri de annona. Sed ſatis eſt orare Iouem .i. ſummum Deum iuuantē patrem, qui donat & aufert (Sententia Iob) orare dico, vt det vitam, & ſup. det opes. ipſe .i. ego parabo mi .i. mihi æquū animum, q.d. in poteſtate mea eſt, qualis eſſe velim, quia liberum arbitrium habeo, in quod nemo poteſtatem habet, ſicut in vitam, & opes. Plura in Siluis noſtris diximus.

MIMVM tractare ſecundas) Perſonam primarum partium intelligitur, quæ ſæpius actu ingreditur. cum habeat comœdia quinque actus. Secundarum vero, quæ minus minuſq; procedit. Qua in parte, Porph. inquit, ſecundarum partium actores omnia ſubmiſſe agunt. Cœl. lib. v. cap. viij. COEL RHOD.

BRVNDVSIVM Numici melius via ducit an Appi. GLAR.

Conten

Contentionis de lana caprina duo videntur exempla à poëta poſita. Alterum de gladiatorum præſtantia, alterum de meliore itinere, vel Numiti vel Appia via. Strab. lib. v. tres numerat vias Appiam, Latinam, ac Valeriam, quarum Valeria in Marſos dicit. Relinquitur igitur vt per Numiciam viam intelligamus Latinam, etiam ſi non liqueat cur ita dicatur. Nam a numico ſiue numitio fluuio, mi ſyllaba longa eſt, quæ hic corripitur præter conſuetudinem, & huius, & aliorum poetarum, Quanquam exempla poëta eiuſmodi ſint, vt facile etiam circa ipſa grammaticis de lana caprina contentio incidere poſſit quale eſt de Docilis & Numiro altern proprium ne ſit an adiectiuum, altero, corruptum ne an licentia vſurpatum.

AD MOECENATEM.

In eos qui magnorum virorum vitia imitantur, cum virtutem aſſequi non poſſunt.

PRisco ſi credis Mœcenas docte Cratino.
Nulla placere diu, nec viuere carmina poſſunt.
Quæ ſcribuntur aquæ potoribus: vt male ſanos.
Adſcribit Liber Satyris, Fauniſque poëtas.
Vina ferè dulces oluerunt mane camœnæ:
Laudibus arguitur vini vinoſus Homerus.
Ennius ipſe pater nunqnam niſi potus ad arma,
Proſiluit dicenda forum, * putealque Libonis
Mandabo ſiccis: adimam cantare ſeueris.
Hoc ſimul edixit: non ceſſauere poëtæ
Nocturno certare mero: putere diurno.
Quid? ſi quis vultu toruo ferus, & pede nudo,
Exiguaque togæ ſimulet textore Catonem.
Virtutem ne repræſentet, moreſque Catonis?
Rupit Hyarbitam Timagenis æmula lingua:
Dum ſtudet vrbanus, tenditque diſertus haberi,
Decipit exemplar vitijs imitabile, quod ſi
Pallerem caſu; biberent exangue cuminum.
O imitatores ſeruum pecus, vt mihi ſæpe
Bilem, ſæpe iocum veſtri mouere tumultus.
Libera per vacuum poſui veſtigia princeps:
Non aliena meo preſſi pede. qui ſibi fidit.
Dux, regit examen. Parios ego primus iambos
Oſtendit Latio, numeros, animoſque ſecutus
Archilochi, non res, & agentia verba Lycambem,
At ne me folijs ideo breuioribus ornes:
Quod timui mutare modos, & carminis artem?
Temperat Archilochi muſam pede maſcula Sappho:
Temperat Alcæus: ſed rebus, & ordine diſpar.
Nec ſocerum quærit, quem verſibus oblinat atris:
Nec ſponſæ laqueum famoſo carmine nectit.
Hunc ego non alio dictum prius ore, Latinis
Vulgaui fidicen. iuuat immemorata ferentem.
Ingenuis oculiſque legi, manibuſque teneri.
Scire velis, mea cur ingratus opuſcula lector
Laudet, ametque domi: premat extra limen iniquus.
Non ego ventoſæ plebis ſuffragia venor
Impenſis cœnarum, & tritæ munere veſtis.
Non ego nobilium ſcriptorum auditor, & vltor,
Grammaticis ambire tribus, & pulpita dignor.
Hinc illæ lacrymæ. ſpiſſis indigne theatris
Scripta pudet recitare: & nugis addere pondus:
Si dixi: rides ait: & Iouis auribus iſta
Seruas. fidis enim manare poëtica mella
Te ſolum, tibi pulcher, ad hæc ego naribus vti

ASC. PRisco ſi credis) De hoc loco dixit ſic Acron: Hanc Epiſtolam ad Mœcenatem ſcribit, in qua demonſtrat pragmaticam ſuam, id eſt cauſam propter quam compoſuerit carmina, ſed prius vituperat, imitatores Cratini, qui docuit nullorum carmina eſſe ſtabilia, ni potulenti, & ebrij eſſent, trahẽs occaſionẽ ipſe Cratinus ex Homero, & Ennio, in quorum libris laus inuenitur vini. Non tamen poëtas eſſe diceuot debere vinoſos, qui Cratinus tantæ vinolentiæ fuit: vt ſolitus fuerit ſupra pelles recumbere, in quas comedere conſueuerunt. Hoc etiam Epigrãma in monumento eius teſtatur. In ſuis etiam fabulis negat bonum eſſe poëtam, qui vinoſus non fuerit. Hinc per hanc vinolentiam tantæ libidinis fuit, vt cubiculum ſuum ſpeculis adornaret, quatinus & coitum ſuum ſpectare poſſet. Adſcripſit Liber, Democritus excludit ſuo iudicio, ſanos poëtas à numero Muſarum, dicens inſanos in numerum Faunorum, & Satyrorum deorũ tranſire quaſi veriores. Vnde per ironiam hic dicit, quòd poſtquam Liber pater inſanos poëtas numero ſatyrorum adſcripſit, ipſæ Muſæ etiam mane ſobriæ non fuerunt olentes adhuc vinum nocte potatum. Quid ſi quis veſtem, vultumq. Catonis imitetur, nonquid etiã virtutibus erit Cato? Cato enim conſul Romanorum vt terribilior appareret hoſtibus in tonſa barba, & capillis manebat cum diro enloramento, & cum toga exigua vt velocior eſſet. In pede nudo, hoc de quocũque philoſopho. Cato enim nudis pedibus non fuit. Exiguæ togæ qualem fecerit textor, id eſt Rupit Hyarbitam, Hyarbita Maurus fugit regione qui dum Timagenem philoſophum poſt conuiuium, & inter pocula declamantem vellet imitari, nec poſſet, iurdia quodammodo diſreptus eſt. Ex langue cyminum vt pallorem nimium poſſint imitari. Quoniam cyminum potatum pallidos reddit homines. Seruum pecus, merito ait pecus ſeruum, quoniam negant Stoici quenquam liberum eſſe præter ſapientem. Ordo eſt. O Mœcenas docte, ſi tu credis Catino.

Comico illi priſco .i. antiquo nulla carmina quæ ſcribuntur potoribus .i. à potoribus aquæ, poſſunt placere nec viuere diu, vt .i. poſtq̃ Liber .i. Bacchus vini Deus adſcripſit aut adſcribit, poëtas male ſanos .i. furore raptos, Satyris & Faunijs, dijs ſiluestribus, & petulãtibus, ac ferè inſanis, Camœnæ dulces .i. carmina dulcia oluerunt .i. olendo retulerunt, ferè .i. quaſi oẽs mane .ſ. poſterioris diei, vina quæ videlicet poëtæ pridie eius diei potarant in cœna, aut Camœnæ quæ erant in familia Bacchi. Homerus arguitur .i. conuincitur, vinoſus .i. vini amator, laudibus .i. pp laudationes vini, quia vinum (vt in Odyſſea) ſæpe laudabit Ennius ipſe pater .i. princeps latini carminis nunq̃ proſiluit ad dicenda .i. canenda, & diſerte laudãda, arma .i. armorum geſta, vt fecit in libris Annalium, niſi potus .i. ebrius & vini plenus, Ego, inquit Enn. aut quiuis poëtarũ eius opinionis, ſed de Romanis vẽ loqui propter ſolũ Libonis, mandabo .i. cõmittam ſiccis .i. ſobrijs & non potis, ſoliũ .ſ. iudiciale & puteal Libonis. quod quidam ponunt in Comitio, vt oſtendimus in ij. ſerm. Satyr. 5. ex Cœl. Rhod. aut in octaua regione Vrbis ad Ianos duos, vel, vt exponit Porphyr. ad ſedem prætoris, hoc eſt tribunal, quod Libo ad arcũ Fabianum cũ ſubſellijs primus locauit (ſunt qui velint locũ, quo mercatores nũmolarij cõuenerant ſignificari) & ego adimam .i. auferã, ſeueris .i. rigidis veri ſectatoribus magnam abſtinentiam ſeruantibus cantare .i. Poëmatum confectionem. Simul .i. ſtatim poſtq̃, Ennius ſup. edixit .i. viſus eſt pcepiſſe, ne pro nõ, poetæ non ceſſauere certare .i. certatim indulgere, mero nocturno, & putere diurno .i. inter diu ſumptu, aut poſtridie q̃ poti erãt putebãt. Quid ſup. mihi tales imitatores Homeri & Ennij dicãt, Si qs ferus triſtis, & rigidus repræſentet Catonẽ toruo vultu, & pede nudo, & ſimul textore .ſ. rudi, exiguæ .i. modicæ togæ ne .i. an repræſentet virtutẽ & mores Catonis? q. d. minime .i. Et conſimiliter vinoſitatẽ Homeri & Ennij imitãtes diuinam mentẽ, ac virtutem aſſequi non poſſunt. vult ergo dicere, quia Cato Vticẽſis ad medium vſque noctis potaſſe notatus eſt, non cõtinuo qui eius bibacitatem imitetur, etiam virtutem aſ-

* *Puteal eſt, quo putei operiuntur, hoc eſt velut vmbella quadam. aut potaſus qualẽ pyramidali bus impoſitũ Plin. lib. 36. ſcr. Vide de his plura apud Cœl. lib. 6. c. 17.*

Formido: & luctantis acuto ne ſecer vngui:
Diſplicet iſte locus, clamo: & diludia poſco.
Ludus etiam genuit trepidum certamen, & iram:
Ira truces inimicitias, & funebre bellum.

ſequatur. Nam ne habitum qui dem imitando, etiam virtutem obtineat. Rupit Hyarbitã, exemplum, inquit Porph. ſtulti imitatoris interpoſuit. Nã hic Hyarbita Maurus fuit, qui dum Timagenem imitaretur poſt conuiuium, & inter pocula declamantem propter inſolentiam faciendi quod conabatur penes diſrupius eſt. Timagenes.n. multo conabatur adhibere verecunæ & declamationi ſuæ, cumque ab his multum laudaretur, ad imitationem ſui prouocaſſe Hyarbitam dicitur, qui ſe & ſtomachum abrupit, dum Timagenem, & dicendo, & paſcendo amicos conatur æquare. hæc ille. Ordo eſt. Lingua æmula. i. imitatrix Timageous. rupit. i. diſrupit Hyarbitam Maurum illum, dum ſtudet & tendit. i. conatus, haberi. i. reputari, vrbanus & diſertus. Exemplar. ſ. bonorum, quod ſtulti ſe imitari dicont, imitabile. i. quod imitari facile poteſt, vitijs. i. in vitijs decipit ſup. imitatores, aut decepit vitijs q a vitia, & imitantur, & non virtutes. Quid, aut quod, ſup. facerent, ſi ego pallerem caſu. i. ex caſus timore, vel à caſu, nonne biberent cyminum, aut cuminum, exãgue. i. quod pallidum, & quaſi ſine ſanguine apparere facit, vt me imitentur? O imitatores appoſitione ſeruum pecus, vt. i. qualiter & pronunciandum eſt admiratiue, q. d. dij boni qualiter veſtri tumultus, mouere. i. mouerunt mihi ſæpe bilem. i. amaram indignationẽ, & ſæpe iocum. i. iocoſam irriſionem. Libera per vacuum, poſtquam repræhẽdit eos qui ſtulte imitari conati ſunt, recitat conatus ſuos dicens, Ego princeps. i. primum locum tenens, poſui veſtigia libera. i. nulla imitationis lege arctata, & non preſſi pede meo aliena ſupp. veſtigia, hoc eſt primus Lyrica carmina latine ſcripſi neminem Latinorum imitatus. nec in hoc repræhendendus, quia dux ſibi fidit ſibi. i. habet fiduciam io ſe regit examen. i. eductum agmen. Ego oſtendi primus Latio. i. Italiæ, Iambos. i. verſus Iambicos, Parios. i. Archilochios. nam Archilochus Iambici carminis inuentor ex Paro inſula fuit, ſecutus. i. imitatus, numeros. i. menſuras pedum, & ſyllabarum, & animos. i. vehemẽtia ſpiritus, Archilochi, & non ſecutus res. i. materiam, aut argumentum, & verba agentia. i. impellentia ad ſuſpendium Lycambem, ſocerum eius. Quia.n. Lycambes filiam deſponſatam Archilocho retraxerat, ſcripſit in eum Iambos acerrimos. ob quorum turpitudinem ſe & filiam ſuſpendit, Ar, aut at, ne ornea me ideo breuioribus folijs. ſ. lauri, aut hederæ, qđ ego timui mutare modos. i. numeros, & modulos, & artem carminis, ego ſup. defendã me auctoritate. Nam Sappho maſcula. i. virilis animi, temperat. i. moderatur Muſam. i. Iambicam Archilochi, ipſius inuentoria pede. i. introductione noui pedes, Alceus. alius poeta Lyricus, etiam Lesbicus. temperat Muſam Archilochi, exiſtens diſpar rebus, & ordine, nec Alcæus quærit ſocerum, ſicut Archilochus Lycambem, quã oblinat. i. fœdat, atris. i. diffamatorijs verſibus, nec nectit ſponſæ ſuæ laqueum. quo cum patre ſtrãguletur. Ego fidicen. i. fidibus canens, hoc eſt Lyricus poeta, vulgaui nunc Latinis, aut potius legatur hunc vt ſit vulgari Latinis hunc. ſ. Alcæũ, quem in Odis præcipue imitatus eſt, nõ dictum prius latinis alio ore. iuuat. i. delectat, ſupp. Alcæũ, ferentem. i. afferentem, & canentem immemorata. i. res non prius apud Latinos dictas, legi ingenijs, & oculis, & teneri manibus. i. gaudeo quod primus Alcæi inuenta latina fecerim. Si tu velis ſcire cur lector ingratus laudet, & amet domi. i. in ſecreto mea opuſcula, & cur ipſe iniquus premat. i. vituperet, extra limen. i. in cœtu multorum. Ratio ſup. eſt quia, ego non venor. i. aucupor, aut capio, ſuffragia. i. aſſenſum, & approbationem, plebis ventoſæ. i. inſtabilis. impenſis cœnarum. i. dando cœnas, & munere tritæ veſtis, hoc Perſius ſic, Callidum ſcis ponere ſumen. Scis comitem horridolum trita donare lacerna. Et quia ego auditor nobilium ſcriptorum, non dignor vltro ambire. i. ambiendo precari, grammaticas tribus, & pulpita. i. non viſito humiles præceptores, nec precor vt mea dictent hinc. i. ex hac occaſione ſup. ortæ, ſunt illæ lacrymæ. ſ. quas præ gaudio, & lætitia adulatores dum alia carmina audiũt, emittere fingunt. Vel hinc ſunt illæ lacrymæ. i. hinc orta eſt indignatio multorum (& eſt Terentianum verbum ex Andria) ſi dixi, quod pudet me recitare ſcripta. ſ. mea, indigna ſpiſſis theatris. i. quæ in theatro recitentur, & pudet me addere nugis. i. rebus, vilibus, pondus. i. auctoritatem, & approbationem, is ſup. q rogauit audire carmina mea, ait tu rides. i. derides, & vilipẽdis me, tu ſeruas. i. reſeruas iſta ſup. carmina tua, auribus Iouis. i. vt ſolus Iupiter ea audiat enim pro quia, tu fidis. i. fiduciam habea, te ſolum manare. i. leuiter effundere Poetica mella exiſteos pulcher tibi. i. in oculis tuis. Ego (inquam poeta ad hæc) clamo. i. cum clamore reſpondeo quod formido vti naribus. i. iudicio naſutorum, hoc eſt acrium, & irriſorum, & ego formido ne ſecet. i. liber meus ſecetur, acuto vngue, aut vngui, luctantis. i. contendentis contra carminum meorum approbatore, & recitatores ego clamo, iſte locus. ſ. theatri diſplicet, clamo inquam, & poſco diludia. i. dilationem, & intermiſſionem ludorum enim pro quia, ludus. i. recitatio carminum in ludis theatralibus, genuit certamen trepidum & iram, & ira genuit truces inimicitias, & funebre bellum, id eſt cruentum. vt ego in pace viuam refugio recitari.

LONGA eſt Acronis noſtri ab initio huius Epiſt. præfatio. In qua inter cetera hic ait, trahens occaſionem ipſe Cratinus ex Hom. & Ennio. Quaſi vero Crat. quẽ græcum fuiſſe opinor, Ennium legerit. Pauló poſt Cato Vtic. ait Cos. Rom. intonſa barba, & capillis mãſiſſe, vt terribilior appareret hoſtibus. Vtrunque demiror vbi Acron legerit, & Cos. fuiſſe, & ea de cauſa barbam nutriſſe. Decipit exẽplar vitijs imitabile. Manifeſte amphilopon protulit. Intelligitur tñ. Illud aũt quod ſtatim ſequitur, lectione variatum inuenio. Nam pro quod ſi, alij legunt quid ſi, & carmen totum ſequens interrogatiue quod tñ enũciatiue quoque legi poterat. Item poſt aliquot verſus, Hunc ego non alio dictum prius ore Latinis. Porph. commentarius de Arch. expoſuit, ſed corruptum arbitror. Badius recte de Alcæo expoſuit. GLAR.

A D   L I B R V M   S V V M.

VERTVMNVM, Ianumq́ue liber ſpectare videris:
Scilicet vt proſtes Soſiorum pumice mundus.
Odiſtis claueis, & grata ſigilla pudico:
Paucis oſtendis gemis: & communiam laudas,
Non ita nutritus. fuge, quò diſcredere geſtis
Non erit emiſſo reditus tibi. quid miſer egi?
Quid volui? dices: vbi quis te læſerit. & ſcis
In breue te cogi: cum plenus langue amator.
Quod ſi non odio peccantis deſipit augur:
Carus eris Romæ: donee te deſerat ætas.
Contrectatus vbi manibus ſordeſcere vulgi
Cœperis: aut tineas paſces taciturnus inerteis:
Aut fugies vticam: aut vnctus mitteris Ilerdam.

ASCENSIVS.

VERTVMNVM) Argumẽtum iã) patuit, alibique dictum eſt Vertumnum Deum bene vertendarum rerum eſſe. O Liber, tu videris ſpectare. i. aſpicere Vertumnum & Ianum. i. templa illorum deorum iuxta quæ erat rerum mercatus, & potiſſimum librorum, hoc eſt videris mihi appetere exitum. Scilicet vt proſtes. i. venalis exhibearis factus mundus. i. politus pumice. i. lapide cauernoſo, quo libri poliuntur & leuigantur, Soſiorum, illorum bibliopolarum. i. venditorum librorum. Tu odiſti. i. odio proſequeris, clauis. i. clauſuras, & ſigilla. i. ſigna clauſurarum grata. i. accepta pudico. i. verecundo. Tu gemis. i. ægre fers, & conquereris, oſtendi. i. quia oſtenderis paucis, & laudas communia. i. publica loca, tu nõ es nutritus ita, hoc eſt ego nõ inſtitui, nec educaui te talem, ſed quia verbis meis audiens eſſe recuſas, fuge ſup. eo, quo geſtis. i. nimium cupis diſcedere, ſed reditus nõ erit tibi emiſſo. i. poſtquam emiſſus fueris. Et loquitur vt pater ad filium emancipari cupiẽtem. Quæritur liber quaſi filius dolens a patre renunciari, & abdicari. Quid ego miſer egi? propter quod. ſ. mihi reditum vetes. Respondet Poeta. Tu dices quid volui, &c. poſſunt tamen omnia eſſe verba Poetæ. vt ſit, Tu dices ſupple aliquando pœnitentia ductus. Quid ego miſer egi? quid voluit ſup. mihi (ſicut in Boc. Eheu quid volui

Ridebit monito : non exauditus : vt ille.
Qui male parentem in ruptis detruſit aſellum
Iratus . quis enim inuitum ſeruare laboret?
Hoc quoque te manet : vt pueros elementa docẽtem
Occupet extremis in vicis balba ſenectus.
Cum tibi ſol tepidus plures admouerit aures :
Me libertino natum patre , & in tenui re
Maiores pennas nido extendiſſe loqueris :
Vt quantum generi demas , virtutibus addas.
Me primis vrbis belli placuiſſe, domique,
Corporis exigui : præcanum ſolibus aptum
Iraſci celerem , tamen vt placabilis eſſem :
Forte meum ſi quis te perçontabitur æuum :
Me quater vndenos ſciat impleuiſſe decembreis :
Collegam Lepidum quo duxit Lollius anno.

voluit miſero mihi &c.) Tu in quã dices hoc, vbi qs te læſerit, & ſcis te cogi.i.contrahi in breue.i.in cõpendium, & non ex toto legi, cum amator plenus.i.ſatur de te. languet.i.languide te amat. quod ſi augur (de ſe loquitur Poeta).i.is qui vaticinatur hæc de te, non deſipit.i.male ſapit, odio ſupp.tui peccantis .i.rem indebitã petentis, tu eris carus Romæ donec ætas.i.forma iuuenilis, deſerat te, vbi .i. cum, cœperis ſordeſcere.i.fieri ſordidus contrectatus manibus vulgi, aut tu taciturnus paſces inertes tineas.i.abijeceris in aliquem angulũ, vbi tineæ te demolientur aut fugies Vticam.i. ad eam ciuitatem Afꝗ celeriter mitteris aut tu vinctus .i. pinguis, ſed ſi (vt Aeron ſentit) minatur ex eo futuras opoſtographias.i.Epiſtolarum in tergo inſcriptiones, ita quod Epiſtolæ inuoluantur in chartis vilibus, vt cuſtodiantur ab eis mundæ, melius legitur vinctus, quia in opoſtographijs colligantor Epiſtolæ, erant autem exercitus Romani, tunc Vticæ & Ilerdæ, mitteris inquam vinctus .i. cum chartis in te ligatis. Ilerdam.i.ad eam ciuitatem Hiſpaniæ. Monitor non exauditus, ridebit .i. ego qui te nunc moneo, ſi non exaudior, ridebo cum tibi male ſucceſſerit, vt.i.quemadmodum, ille .ſ. ruſticus iratus, detruſit aſellum male .i. non parentem, imò contrarium facientem, in rupes. Cum enim aſinus periculoſe ad præcipitium rupis iret, ruſticus eum dirigens cœpit retrahere, at ille vt eſt obſtinata bellua quanto magis retrahebatur, tanto tutiſtatiuus acceſſit. quod videns ruſticus, iratus detruſit eum in præcipitium, & quaſi dicat Poeta id bene factum, ſubdit, Quis enim laboret ſeruare inuitum ? q.d. nemo, hoc quoque .i. etiam hoc malum manet .i. expectat te, tibi haud dubie futurum, vt ſenectus balba .i. balbutiens, occupet te in extremis vicis, docentem pueros elementa.i.primas literas. Cum autem Sol tepidus.i.tempeſtas verna, admouerit tibi plures aures .i. plures pueros te audituros tu loqueris.i.dices, me natum patre libertino, & in re tenui.i.modica extendiſſe nido, maiores pennas.i.maiores opes, & euolaſſe vltra dignitatem meorum natalium (deſcribit autem ſeipſum Cynice. vt dicit Porph. non diſſimulans humilitatem generis ſui) vt tu addas tantum virtutibus ſupp.meis, quantum demas generi, loqueris ſupp.me placuiſſe primis .i. primoribus vrbis, & belli.i.in bello, & domi .i. in pace quæ, nos domi habitare ſinit, & loqueris me exigui .i.puſilli corporis, præcanum .i. ante tempus canum, aptum Solibus.i.libenter apricantem, celerem iraſci .i. facilem ad iram & cito iraſcentẽ. tamen ſic ſup. vt eſſem placabilis. Si quis forte percontabitur.i.interrogabit te, æuum meum .i. tempus ætatis meæ, is ſupp. ſciat me, impleuiſſe quater vndenos Decembres.i.tot annos impleuiſſe, dico eo anno, quo Lollius duxit Lepidum collegam .i. ſortitus eſt cum eo conſulatum Romæ. & ita collega Lolli fuit Lepidus.

GLAREANVS.

AVT fugies Vticam, aut vinctus mitteris Ilerdam) Ac per hoc, inquit Porphyriõ, bellorum ciuilium cauſa adhuc illic Romanum exercitum detineri ſignificat. Hæc ille. Quæ quàm vera ſint non vidéo. Nam nouennio ante, finis bello ciuili impoſitus erat ab Auguſto, niſi ob timorem rurſus naſcentis belli illic detinebantur, quod videtur veriſimile. [Me quater vndenos ſciat impleuiſſe Decembres) Hi Coſſ. fuere anno ab vrbe cond. DCCXXXIII. de quibus ſi ſubtraxeris annos dclxxxix. quando L. Manlius Torquatus, Cum L. Aurelio Cotta Coſ. fuit. & quando natus eſt Horat. vt in lib. iij. Carminum ipſe cecinit poeta, O nata mecum conſule Manlio relinquentur anni xliiij. ætas Horatij.

ASC. CVM tot ſuſtineas &c) Excuſat publica negocia & ſacras occupationes Auguſti. quod hactenus ad eum non ſcripſerit. Ordo eſt. O Cæſar Auguſte, cum .i. quando quidem, tu ſolus ſuſtineas .i. ne labantur ſurſum teneas, tot, & tanta negocia, cum videlicet tu- tecis, id eſt protegas armis & ornes moribus, emendes legibus, res Italas, hoc eſt Italicas & potiſſimum Romanas ego peccem in publicam commoda, ſi ego morer .i. occupem, tua tempora quæ .ſ. reip. impertis (niſi dicas tempora .i. aures, quæ ad tempora protenduntur) longo ſermone .i. multorum verborum. Epiſt. Romulus auctor Romani Imperij & Liber pater Indorum victor, & Pollux cum Caſtore fratres illi gemini inter Argonautas habiti, recepti poſt ingentia facta in templa deorum dum colūt terras. & genus hominū .i. quandiu cū hominibus verſati ſunt, dū componunt .i. finiūt aſpera bella, dum aſſignant .i. ſuos cuique tribuūt agros dum condunt oppida, plorauere .i. ægre tulerūt, fauorem ſperatum .i. quem ſperauerūt alij qui .ſ. applauſum popularem, non reſpondere ſuis meritis, hoc eſt minorē meritis ſuis eſſe. Is ſup. videlicet Hercules, qui contundit .i. contundendo (quaſi claua id peregerit) ſuperauit Hydram diram ſerpentem aquatilem, ſæuamq. (Fabulantur enim debellaſſe cui pro vno capite rōtuſo, aut amputato bina naſcebātur, donec igni expugnata eſt qd' ad hiſtoriā, quidam referentes, dicunt paludem fuiſſe, cui obſtructo vno meatu bini exoriebantur, donec igni exiccatus eſſet) is ergo qui Hydram contudit & q ſubegit .i. ſuperauit, nota portē:a .i. duodecim monſtra iam notiſſima, & hoc labore Fatali, quia in fatis erat ſic eum ad cœlos venturum comperit .i. tandem compertum habuit, ac inuenit, inuidiam domari ſupremo, fine .i. morte, quia omnia monſtra ſuperare potuit, præter inuidiam. Enim pro quia, ille ſup. qui pregrauat .i. opprimit, artes infra ſe poſita .i. qui oēs artes ſibi ſubiectas habet, vrit .i. incendit .ſ. inuidiam, ſuo fulgore .i. ſplendore, nominis ſui, ſed idem extinctus .i. mortuus amabitur. hoc eſt, nullus eorum qui in Deorum numerum recepti ſunt, potuit viuus inuidiam ſuperare, vt meritos honores obtineret. quod tamen tibi datum eſt. Et ita tacite præfert Auguſtum ceteris in deos relatis. nam nos largimur tibi præſenti .i. adhuc viuēti, & inter nos conuerſanti honores .ſ. diu nos maturo, id eſt opportunos. quia haud dubie Deus cognoſceris. Et nos ponimus aras iurandas, id eſt iura-

Q. HORATII FLACCI EPISTOLARVM

LIBER SECVNDVS.

AD AVGVSTVM.

Tacite commendat ſe & Poëtas Auguſto, ratione reddita quod minus ſæpe cum interpellauit ſuis literis.

CVM tot ſuſtineas, & tanta negocia ſolus:
Res Italas armis tuteris: moribus ornes:
Legibus emendes: in publica commoda peccem,
Si longo ſermone morer tua tempora Cæſar.
Romulus, & Liber pater, & cum Caſtore Pollux
Poſt ingentia facta, deorum in templa recepti,
Dum terras, hominumque colunt genus: aſpera bella
Componunt: agros aſſignant: oppida condunt:
Plorauere ſuis non reſpondere fauorem
Speratum meritis. diram qui contudit hydram:
Notaque fatali portenta labore ſubegit:
Comperit inuidiam ſupremo fine domari.
Vrit enim fulgore ſuo qui prægrauat arteis
Infra ſe poſitas: extinctus amabitur idem.
Præſenti tibi maturos largimur honores:
Iurandaſque tuum per nomen ponimus aras,
Nil oriturum alias, nil ortum tale fatentes.
Sed tuus hic populus ſapiens, & iuſtus, in vno
Te noſtris ducibus, te Graijs anteferendo,
Cetera nequaquam ſimili ratione, modoque
Aeſtimat: & niſi quæ terris ſemota, ſuiſque
Temporibus defuncta videt: faſtidit, & odit,
Sic fautor veterum: vt tabulas peccare vetanteis,
Quas bis quinque viri ſanxerunt, fœdera regum
Vel Gabijs, vel cum rigidis æquala Sabinis.
Pontificum libros: annoſa volumina vatum,
Dictitet Albano muſas in monte locutas,
Si, quia Græcorum ſunt antiquiſſima quæque

mento honorandas, hoc eſt apud quas iuremus per nomē tuum fatentes nil tale ortum, & nihil tale oriturum, alias, id eſt quovis alio tempore. [Sed tuus] Digreditur ad carpendum temerarium, iudicium populi ro nouis potius, æſtimandis. Ordo eſt. Sed hic tuus populus, ſcilicet Romanus exiſtens ſapiens, & iuſtus in te vno, id eſt ſolo, anteferendo .i. præferendo te noſtris ducibus .i. Romanis, & Graijs, id eſt Græcis, æſtimat, id eſt appreciat, & cenſet cetera .i. ceteras res nequaquam ſimili ratione, & modo quia cum te viuentem cuilibet defunctorum in bellica gloria præferat, quemlibet defunctorum poëtarum etiam optimo viuentium in poëtica præfert, & faſtidit, & odit ſupple omnia, niſi ſupp. ea quæ videt ſe mota, id eſt ſeparata & diſtantia, terris, id eſt per interualla terrarum, & defuncta ſuis temporibus, id eſt ſolos ſepultos, aut longe diſtantes in ceteris commendant, exiſtens ſic fautor veterum, vt dictitet, id eſt paſſim dicat, & aſſerat Muſas locutas eſſe in Albano monte, tabulas vetantes, id eſt prohibentes. peccare, id eſt leges duodecim tabularum, quas bis quinque, id eſt decem viri, ſanxere, id eſt ſanxerunt, & fœdera regum æquata, id eſt iuſte & æque percuſſa. vel cum Gabijs, vel cum Sabinis rigidis, quia diu multumque Romanis reſtiterunt, libros pontificum, id eſt annales, & volumina vatum annoſa, id eſt multorum annorum, hoc eſt vetera ſanè. Si quia quæque antiquiſſima ſcripta Græcorum ſunt vel, id eſt etiam optima: Romani ſcriptores penſantur, eadem trutina, id eſt iudicantur conſimili examine, hoc eſt optimi eſſe, qui veterrimi, non eſt quòd loquamur multa, id eſt nollem multum cum talibus contendere, vt qui manifeſtiſſime falſa aſſerunt, ac ſi dicant, quod nil duri eſt intra oleam, & nil duri eſt in nuce extra, id eſt à parte exteriori, quia vtrunque falſum. Nam olea, id eſt fructus oleæ, hoc eſt bacca habet os, ſeu lapillum durum intus, & nux teſtam duram foris. Non venimus, id eſt pertingimus (eſt enim præteriti temporis) ad ſummum, id eſt ad ſummam potentiam fortunæ, ita quod non poſſumus eſſe perfectiores, nos pingimus, atque pſallimus & luctamur doctius, id eſt peritius ipſis Achiuis, id eſt Græcis, vnctis, id eſt oleo perfuſis in palæſtra, id eſt nos omnia facimus melius quam Græci? quaſi dicat cur ergo non meliora etiam Poëmata faciamus? Si dies, id eſt longæuitas, reddit Poëmata meliora, vt, id eſt quemadmodum reddit ſupple vina meliora, quæ de amicitia Cicero quoque optima prædicat. ſi ſint veterrima,

ego velim ſcire quotus annus arroget.i.ſibi vendicet precium an ſcriptor qui decidit.i. mortuus eſt ab hinc centū annus.debet referri inter pfectos & veteres, an inter viles atque nouos excludet finis, id eſt deciſio huius quęſtionis. iurgia, id eſt diffiniamus certum tempus quo qs perfectus ſit. Reſponſio: Is quis perficit centum annos, eſt vetus atque probus. At hanc poëta, Quid ſup. dices? is qui deperit minor.i.recentior vno menſe, vel anno.i.cui deeſt vnus menſis, vel annus ad cētenarium, inter quos eſt referendus? ne, pro an, inter ſupple poëtas veteres, an ſupp. inter eos, quos pręſens ætas & poſtera reſpuit, id eſt refutat? Reſponſio populi, Quidem, id eſt certe, iſte qui minor ſup. centum annis breui menſe vel toto etiam anno, ponetur honeſte.i.decēter inter veteres Addit Poëta. Ego vtor permiſſo.i.conceſſo, quod.ſ.vnus annus nihil aufert perfectioni, & vello & demo paulatim, vt ſup. vellerem caudæ æquinæ.i. alicuius equi, pilos, extrahendo eos ſingulos, demo inq̃ vnum annum & demo etiam vnum, id eſt alterum, dum.i. donec, is qui redit ad faſtos, id eſt ad libros Faſtorum.i.ad annales, in quibus habentur quæ quibuſque annis geſta ſunt, & qui æſtimat, id eſt appreciat, & licetur annis, id eſt iuxta numerum annorum, virtutem & q nihil miratur niſi quod Libitina.i. Dea quæ ſepeliēdis corporibus præeſt, ſacrauit, cadet (aut cadat) id eſt decidat ab eo quod probare vult, eluſus.i. deceptus ratione acerui, id eſt cumuli & numeri annorum, ruētis, id eſt decreſcentis. Argumentum tale eſt, Si quis dicat Poetas propter annos æſtimandos eſſe, quæram quot annos velit habere iuſtū precium, aut enim centum aut plures: Si centum, quærtam an dempto vno anno perfectus erit, an nō Si non, ergo vnus annus dabit perfectionem. Si ſic, iterum auferam annum & quæram vt prius, donec ad vnū annum deueniam, ſicut (quod ſtatim dicam) Sertorij miles veteranus fecit, aut ruſticus contredens pueris vnum pilum extrahi ex cauda equi, & iterū vnum donec nihil manſit in ea, tandem deluſus eſt. Si plures, dicat quemuis numerum, & procedā vt prius. Videtur itaque alludere ad Commētum Sertorij. de quo Valerius Max. lib. vij. c. de Vafre dictis, & factis dicit ſic, Sertorius pſcriptione Syllana Luſitanorum fieri coactus, cum eas oratione flectere non poſſet, nec cum Romanis vniuerſa acies confligere vellent, vafro conſilio ad ſuam ſententiā per-

Scripta, vel optima: Romani penſantur eadem
Scriptore trutina: non eſt quod multa loquamur.
Nil intra eſt oleam, nil extra eſt in nuce duri.
Venimus ad ſummum fortunæ. pinguimus: atque
Pſallimus: & luctamur Achiuis doctius vnctis.
Si meliora dies, vt vina poëmata reddit:
Scire velim, precium chartis quotus arroget annus.
Scriptor ab hinc annos centum qui decidit, inter
Perfectos, veteresque referri debet? an inter
Viles, atque nouos? excludat iurgia finis.
Eſt venus, atque probus, centum qui perficit annos.
Quid? qui deperijt minor vno menſe vel anno:
Inter quos referendus erit? veteres ne poëtas?
An quos & præſens, & poſt era reſpuet ætas?
Iſte quidem veteres inter ponetur honeſte;
Qui vel menſe breui: vel toto eſt iunior anno.
Vtor permiſſo, caudæque pilos, vt equinæ
Paulatim vello: & demo vnum: demo etiam vnum:
Dum cadat eluſus ratione ruentis acerui,
Qui redit ad faſtos, & virtutem æſtimat annis:
Miraturque nihil, niſi quod Libitina ſacrauit.
Ennius & ſapiens, & fortis, & alter Homerus.
Vt critici, leniter curare videtur,
Quo promiſſa cadant, & ſomnia Pythagorea.
Neuius in manibus non eſt: & mentibus hæret
Penè recens: adeo ſanctum eſt vetus omne poëma.
Ambigitur quoties vter vtro ſit prior aufert
Pacuuius docti famam ſenis: Accius alti:
Dicitur Afrani toga conueniſſe Menandro:
Plautus ad exemplar Siculi properare Epicharmi:
Vincere Cæcilius grauitate: Terentius arte.
Hos ediſcit: & hos arcto ſtipata theatro
Spectat Roma potens: habet hos, numeratq. poëtas
Ad noſtrum tempus Liui ſcriptoris ab æuo,
Interdum vulgus rectum videt: eſt vbi peccat.
Si veteres ita miratur, laudatque poetas;
Vt nihil anteferat; nihil illis comparet; errat.
Si quædam nimis antique, ſi pleraque dure
Dicere credat eos: ignaue multa, fatetur:
Et ſapit; & mecum facit: & Ioue iudicat æquo.
Non equidem inſector: delendaque carmina Liui
Eſſe reor: memini quæ plagoſum mihi paruo
Orbilium dictare: ſed emendata videri,
Pulchraque, & exactis minimum diſtantia, miror.
Inter quæ verbum emicuit ſi forte decorum, &
Si verſus paulo concinnior, vnus, & alter,
Iniuſte totum ducit. venditque poëma.
Indignor quidquam reprehendi; non quia craſſe
Compoſitum, illepide ue potetur: ſed quia nuper:
Nec veniam antiquis, ſed honorem, præmia poſci.
Recte nec ne crocum, floreſque perambulet Attæ,
Fabula, ſi dubitem clament perijſſe pudore
Cuncti penè patres: ea cum reprehendere coner:
Quæ grauis Aeſopus, quæ doctus Roſcius egit:
Vel quia nil rectum, niſi quod placuit ſibi, ducunt
Vel quia turpe putant parere, minoribus: & quæ
Imberbes didicere, ſenes perdenda fateri.
Iam ſaliare Numæ carmen, qui laudat, & illud,
Quod mecum ignorat, ſolus vult ſcire videri:
Ingenijs non ille fauet, plauditque ſepultis:

duxit. Duo, enim in conſpectu eorum conſtituit equos alterum validiſſimum, alterum infirmiſſimum, ac deinde validi caudā ab imbecillo ſene paulatim carpi, infirmi à iuuentute eximiæ virum vniuerſam conuelli iuſſit. nptemperatum eſt Imperio, ſed dum adoleſcētes dextera irrito ſe labore fatigat. ſenio cōfecta manus miniſteriū executa eſt. Tunc Barbaræ concioni quorſum ea res tēderet cognoſcere cupiē, ſubiecit. Equi caudæ, conſimilem eſſe Romanum exercitum, cuius partē aliquis aggrediens opprimere poſſit vniuerſum conatus proſternere celerius tradiderint, victoriam quam occupauerit. Ita gēs Barbara, aſpera, & regi difficilis, in exitium ſuum ruens. quam vtilitatem auribus reſpuerat, oculis peruidis Ennius &c. oſtēdit nō vetuſtiſſimum quenq; eſſe continuo optimum poëtam. Quia Ennius exiſtēs & ſapiens & fortis & alter Homerus, vt dicunt Critici.i. ſeueri, & rigidi cenſores, videtur curare leniter, id eſt vilipendere, quo.i. inquam cenſuram, cadant promiſſa.i. ea quæ pollicitus eſt, & ſomnia Pythagorea, id eſt quibus ſomniauit, quod eſſe Pythagoras, vel ſecutus dogma Pythagoræ dicētis animam de corpore in corpus migrare, ſe accepiſſe Homeri animā vt in Perſio latius explicabimus, hoc eſt Ennius videtur parum accuraſſe vt pollicita exhiberet, nihil.n. aliud videtur dicere ſe animam Homeri ſomniando accepiſſe, & poſſe ſcribere carmina qualia Homerus ſcripſit, & tamen longe humiliora ſcripſit: Neuius poëta Comicus, nō eſt in manibus, id eſt perijt, quod ſignum contemptus eſt, & hæret mentibus, id eſt in memoria hominum eſt, pœna recens ſupple eſt, id eſt ſtatim punctio ſubſecuta eſt quod perijt. vel ſic. Et pœna recens hæret, id eſt inhæret, mentibus, id eſt magnus dolor & mœror eſt ipſum intercidiſſe adeo, id eſt intantum, ſanctum eſt omne Poëma vetus. Quoties ambigitur vter vtro ſit prior, id eſt (vt diceret Valla) Vter ſit prior altero, id eſt quando de vetuſtate contenditur. Pacuuius aufert famam docti ſenis, id eſt dum diſquiritur quis ſit inter veteres doctus cenſendus, palma datur Pacuuio, & conſimiliter Accius poëta aufert famam alti, id eſt altiſoni, ſenis toga .ſ. fabula togata, Afrani, id eſt Afranij poëtæ veteris, dicitur conueniſſe, id eſt ſimilis fuiſſe, Menandro.i. comędijs Menandri Plaut. dicitur properare.i. leniter fluere, ad exemplar Epicarmi poetæ.

Sic

Noſtra ſed impugnat: nos, noſtraque liuidos odit.
Quod ſi tam Græcis nouitas inuiſa fuiſſet:
Quàm nobis: quid nunc eſſet vetus? aut quid haberet
Quod legeret, tereretque viritim publicus vſus?
Vt primum poſitis nugari Græcia bellis
Cœpit: & in vitium fortuna labier æqua:
Nunc athletarum ſtudijs, nunc arſit equorum:
Marmoris, aut eboris fabros, aut æris amauit:
Suſpendit picta vultum, mentemque tabella:
Nunc tibicinibus, nunc eſt gauiſa tragœdis
Sub nutrice puella, velut ſi luderet infans:
Quod cupide petijt, mature plena reliquit.
Quid placet aut odio eſt, quod non mutabile credas?
Hoc paces habuere bonæ, ventique ſecundi.
Romæ dulce diu fuit, & ſolenne recluſa
Mane domo vigilare; clienti promere iura;
Cautus nominibus certis expendere nummos;
Maiores audire; minori dicere, per quæ
Creſcere res poſſet, minui damnoſa libido.
Mutauit mentem populum leuis: & calet vno
Scribendi ſtudio. pueri, patresque ſeueri
Fronde comas vincti cœnant, & carmina dictant.

Siculi. Cecilius poëta Comicus dī vincere.i. ſuperare reliquos, grauitate.ſ. ſententiarum. Terent. dicitur vincere arte .i. obſeruatione artis, & proprietate ſermonis Roma potens, qa rerum domina .i. Romanus populus, ediſcit hos iā dictos poëtas & ſpectat hos, ſtipata.i. compreſſa, arcto theatro.i. quod tantæ multitudini arctum videtur, cum aliter latū ſit, & Roma habet .i. reputat, & numerat hos poëtas? q. d. alios.ſ. poſt natos non dignos nomine poetę. Vulgus videt interdum rectum.i. recte, aut quod rectū eſt, & id callide aſſerit, ne videatur improbare ꝙ prius dixit, ipſum recte de Auguſto iudicare, quem cūctis principibus præfert. Loquitur tamen hic de iudicio in poetis cenſendis. vnde addit, Et eſt vbi peccat, ab æuo Liui, pro Liuij Andronici.ſ.q. primus Romæ fabulam dedit vſque ſupp. noſtrum tempus. Si ſup. vulgus miratur, & laudat ita veteres poëtas, vt nihil anteferat.i. præferat, & nihil comparet.i. compar, & æquale putet illis, errat .i. male iudicat. Sed ſup. ſi credit (aut credat) eos.ſ. antiquos poetas dicere quædam nimis antique, & pleraque .i. valde multa nimis dure, & ſi fatetur eos dicere multa ignaue.i. ſegniter & negligenter, ipſe ſapit & facit mecum.i. pro ſententia mea, & iudicio exiſtente æquo.i. propitio, nec auferente verum iudicium, vel Ioue æquo.i. cum Ioue qui æquus eſt, vt Aen. vj. aut æquus amauit Iupiter. De Comicorum autem præſtantia dicit A. Gellius lib. noctium Attic. xv. cap. xxiiij. Sedigitus in lib. quem ſcripſit de poëtis, quid de ijs ſentiat, qui Comœdias fecerunt & quem præſtare ex omnibus ceteris putet, ac deinceps quo quenque in loco, & honore ponat, his verſibus ſuis demonſtrat. Multos incertos certare hanc rem vidimus, Palmam poëtæ Comico cui deferant. Eum me iudice errorem diſſoluam tibi. Contra vt ſi quis ſentiat nihil ſentiat, Cecilio palmam ſtatuo de Comico. Plautus ſecundus facile exuperat ceteros. Dein Neuius qui feruet pretio in tertio eſt. Si quid quarto detur dabitur Licinio. Poſt inſequi Licinium facio Attilium, In ſexto cōſequitur hos Terent. Torpilius ſeptimum Trabea octauum obtinet. Non loco eſſe facile faſcio Luſcium. Decimum addo antiquitatis cauſa Enniū. Hæc illic. Non equidem inſector, quia acerbius in Liuium Andronicum locutus videri poteſt, purgat ſe poëta dicens, ſe non inſectari carmina Liuiana, nec cēſere ea eſſe delenda, aut penitus abolenda, quandoquidem ea ſub Orbilio grammatico aliquando didicerat. Quibus verbis duo innuit alterum honorem eſſe exhibendum præceptori, vt qui ea damnare nolit, qui præceptori aliquando placuiſſe nouit. Placuiſſe autem Orbilio Liuiana carmina ex ea re probat, quod ea diſcipulis ſuis dictarit .i. ſcribenda, & ita diſcenda legerit, quod non feciſſet niſi ea bona cenſuiſſet. Sunt enim præceptores (vt Quint. & vere, & præclare cenſet) animorum parentes, ideoque nil niſi ſanctum docere vellent quocirca Perſius magniſacit quenquam fuiſſe dictatum pueris, dicens Satyra prima. Ten' Cyrratorum centum dictata fuiſſe, Pro nihilo pendas? Alterum eſt honorem quoque doctrinæ & eius auctori exhibendum, oportet .n. (vt Ariſtoteles in Elenchis cenſet) addiſcentem credere. Quin adeo (vt in ſanctis literis Auguſt. legit) niſi credideritis non intelligetis. vnde magna orta ſunt diſcipulorum pro doctrina præceptorum ſuorum certamina. Poëta tamen noſter, qui dixit, Se iuratuum in nullius verba magiſtri, non ſic Liuiana carmina probat, vt etiam vitia excuſet. quod Seneca faciundum ſic commemorat: Non te moueat, inquit, dicens auctoritas, ſed quid dicatur attende. Sunt præterea duo grammaticia annotanda, quorum prius eſt, que ſyllabam communem eſſe, hoc eſt modo longam, modo breuem. Nam breuem eſſe in conceſſo eſt, produci autem conſtat Aen. iij. Liminaque, laurusq. Dei, &c. & hic meminiq. Plagoſum, alioquin Trochæus pro ſpōdeo poneretur. plagoſus autem quod à plagis pro vulneribus deſcendit

primam producit. Alterum eſt, Memini verbum recte cum verbo præſentia temporis cōſtrui. vt hic, Memini dictare. Et quidem frequētius, & (vt multi volunt) rectius, licet in Raudenſem id Valla negat, quam cum præterito. Sed ordo eſt: Equidem .i. ego quidem, non inſector, id eſt perſequor, carmina Liui.i. Liuij, & non reor carmina Liuij eſſe delenda, que, pro &, memini Orbilium: Beneuentanus grammaticum, ſeu ludi magiſtrum, plagoſum.i. multas plagas, & vibices facientem, dictare.i. pronunciare, & interpretari mihi paruo, ſed ego miror ea videri emendata.i. ſine mendis, pulchra, & diſtantia minimum, id eſt in minimo diſcrimine, exactis, id eſt ab exacte factis. (Aduerte præter iam dicta minimum eſſe aduerbium ſuperlatiuum, minime negatiuū. Quod enim minimum diſtat, diſtat quidem ſed maxime parum, quod minime, non diſtat) inter quæ ſcilicet Poemata Liuij, ſi forte verbum decorum emicuit, & ſi vnus alter verſus concinnior.i. conſonantior, paulo .i. modico, quam ceteri, ſupp. emicuit indignor totum poëma duci & vendi iniuſte .i. vltra valorem, & indignor quidquam reprehendi non quia putetur compoſitum craſſe, ve, pro vel illepide, ſed quia putatur compoſitum nuper, id eſt non multo ante.i. ideo ſolum reprehendi, quia non diu compoſitum, & indignor non veniam poſci antiquis. ꝙ non petatur ignoſcere antiquitati, tempore rudi adhuc & incultæ, ſed præmia & honorum ſupple poſci.i. ideo aliqua honorari quod antiqua etiam ſi bona non ſint, & noua idcirco reprehendi, quia noua etiam ſi bona ſint. Si ego dubitem an ſupple fabula Attæ Tragœdiarum, aut Comœdiarum ſcriptoris (ſecundum Acc.) aut Togatarum ſm Porphyr. qui fabulam Matertetas inſcribi dicit, vt iam vidimus. Sanè Cœl. lib. xiiij cap. lix. quædam ad huius loci, propterea quòd libri non extant, obſcuri elucidationem affert, dicens. Sciendum in theatri ſcenæque delicias flores item obrepſiſſe, atque crocum & odoramenta, præcipue cum agerentur fabulæ id, quod per obſcure in epiſtolis ſignificat Horat. cum de Atta Comico Poëta meminit, his verſibus. Recte nec ne crocum &c. Eſt apud Lucilium Attæ cuiuſdam mentio. Muginamur, inquit, moliimur ſubducimur Atta. Hæc ille. Secundùm igitur Acc. & Porphyr. ſenſus eſt, An fabula Attæ perambulet, id eſt perambulando ad vnguem deſcribat, recte.i. decenter, nec ne .i. an nón (cū tamen indecenter tantam digreſſionem fecerit) crocum & flores. Secundùm Cœl. vero perambulet, id eſt peragendo fabulam ambulet, per crocum, & flores ſparſos per proſcœnium ac theatrum, nec ne, id eſt an non, cuncti penè patres clament pudorem periiſſe (hoc Perſius ſic.

Frontem de rebus clamet
Melicerta periſſe.

Nuſquam eſſe verecundiam, cum iuuenes ſeniores reprehendant. (Et bene patres quia quiſque qua via inſtitutus eſt ſua ire cupit, quæ res hodie quoque multa perniciem affert) cum, id eſt quandoquidem, ego conor reprehendere ea, quæ Æſopus.ſ. Tragœdiæ actor, per quem actionem Tull. in dicendo emendauit aut quæ Roſcius doctus, id eſt peritiſſimus fabularum actor egit, vel quia ducunt, id eſt cenſent, nil rectum niſi quod placuit, vel quia putant turpe parere.i. obedire & concedere minoribus, & ſenes fateri perdenda, id eſt deſtruenda, quæ ipſi imberbes, id eſt adhuc impuberes didicere. Ille qui iam laudat carmen Saliare Numæ .i. quod Numa Pompilius religioſiſſimus Rom. rex docuit Salios ſacerdotes Martis cātare dum ſaliendo ancilia ferent, & qui laudat illud quod ignorat mecum.i. ſicut ego, & vult videri ſcire ſolus, ille inquam non fauet, que, pro &, non plaudit.i. applaudit, ſepulta ſcilicet veteribus, ſed impugnat noſtra, & ipſe liuidus, id eſt inuidus, odit nos, & noſtra.ſ. opera, quod ſi nouitas fuiſſet tam, id eſt tantum inuiſa Græcis, quam,

id

id eſt quantum nobis, quid eſſet nunc vetus aut quid haberet, quod legeret, & quod publicus vſus terreret .i. attereret vſu, viritim .i. per ſingulos viros? q. d. nihil, quia primi non extant, & ſequentes non ſcripſiſſent. vt primum Græcia cœpit nugari .i. incondite ſcribere, bellis poſitis .i. ſedatis. & vt primum cœpit labier .i. labi, in vitium .ſ. ceſſationis, & luxuriæ, æqua .i. proſpera fortuna .i. per proſperam fortunam, ipſa arſit .i. efferbuit nunc .i. aliquando ſtudijs Athletarum .i. pugilum ad Agonem certantium, vnde ſunt Iſthmici & Olympici ludi inſtituti, nunc ſtudijs equorum, nunc amauit fabros marmoris, aut eboris .i. ſculptores, & ſuſpendit vultum, & mentem .i. vitalem vultum in imaginibus (de quibus vi. Aen.

Excudent alij ſpirantia mollius æra:
Credo equidem viuos ducent de marmore vultus.)

In tabula picta, & ipſa eſt gauiſa nunc tibicinibus, & nunc Tragœdijs .i. Tragediarum actoribus, velut ſi .i. ac ſi puella infans luderet ſub nutrice, & reliquit matura .i. tempeſtiue, plena .i. iam ſatura, aut potius iam plenis nubilis annis, illud quod petijt cupide, vt pupas, hoc eſt inſtabilis videtur Græcia fuiſſe, vt puellaris animus, ſed Varium, & mutabile ſemper Fœmina. Quid placet, aut quid eſt odio .i. diſplicet, quod non credas mutabile? q. d. nihil. Paces bonæ, & venti ſecundi .i. proſperi ſucceſſus græcorum, habuerunt hoc .i. huiuſmodi inconſtantiam. Dulce & ſolenne fuit diu Romæ vigilare mane domo recluſa .i. aperta ſalutaturis, & ſtudere ipſos inuenturis, & promere clienti more pragmaticorum iura, & expendere .i. ad vſuram dare nominibus .i. debitoribus, rectis .i. iuſtis, quibus recte credantur, aut certis .i. à quibus certa expectanda ſit ſolutio. Porph. certis legit, quorum nomina inſcribuntur nummos cautos .i. caute datos audire maiores, & dicere minori, per quæ res poſſet creſcere. Et libido .i. indulgentia corporis, quæ ocio creſcit, damnoſa .i. damni plurimum rebus afferens, poſſet minus, ſed populus leuis .i. inconſtans, mutauit mentem, & calcet .i. feruet, vno .i. ſolo ſtudio ſcribendi, & pueri & patres ſeueri cœnãt vncti comas fronde .ſ. lauri, aut ederæ, & dictant .i. ſcribenda pronunciant carmina. Aduerte alios legere certis nominibus.

Ipſe ego, qui nullos me affirmo ſcribere verſus:
Inuenior Parthis mendacius: & prius orto
Sole, vigil calamum, & chartas, & ſcrinia poſco,
Nauem agere ignarus nauis timet. abrotanum ægro
Non audet, niſi qui didicit, dare. quod medicorum eſt,
Promittunt medici. tractant fabrilia fabri,
Scribimus indocti, doctique poëmata paſſim,
Hic error tamen, & leuis hac inſania, quantas
Virtutes habeat, ſic collige. vatis auarus
Non temere eſt animus: verſus amat: hoc ſtudet vnũ:
Detrimenta, fugas ſeruorum, incendia ridet:
Non fraudem ſocio, puero non cogitat vllam
Pupillo: viuit ſiliquis, & pane ſecundo:
Militiæ quanquam piger, & malus, vtilis vrbi.
Si das hoc, paruis quoque rebus magna iuuari:
Os tenerum pueri, balbumque poëta figurat:
Torquet ab obſcœnis iam nunc ſermonibus aurem:
Mox etiam pectus præceptis format amicis:
Aſperitatis, & inuidiæ corrector, & iræ.
Recte facta refert: orientia tempora notis:
Inſtruit exemplis: inopem ſolatur, & ægrum.
Caſtis cum pueris ignara puella mariti
Diſceret vnde preces, vatem ni muſa dediſſet?
Poſcit opem chorus, & præſentia numine ſentit:
Cœleſtes implorat aquas docta prece blandus,
Auertit morbos: metuenda pericula pellit,
Impetrat & pacem, & locupletem frugibus annum.
Carmina di ſuperi placantur, carmine manes.
Agricolæ priſci, fortes, paruoque beati
Condita poſt frumenta, leuantes tempore feſto
Corpus, & ipſum animum ſpe finis dura ferentem,
Cum ſocijs operum pueris, & coniuge fida
Tellurem porco, Siluanum lacte piabant,
Floribus & vino genium memorem breuis æui.
Feſcennina per hunc inuenta licentia morem
Verſibus alternis opprobria ruſtica fudit,
Libertaſque recurrentes accepta per annos
Luſit amabiliter: donec iam ſæuus apertam
In rabiem vertit cœpit iocus: & per honeſtas
Ire domos impune minax. doluere cruento
Dentes laceſſiti. fuit intactis quoque cura
Conditione ſuper communi. quin etiam lex
Pœnaque lata, malo quæ nollet carmine quenquam
Deſcribi. vertere modum, formidine fuſtis
Ad beneducendum, delectandumque redacti.

ASC. Ipſe ego) Proſequitur quod inceperat, oſtenſurus rom moditates habeãt carmina. Ordo eſt. Ego ipſe qui affirmo .i. ſi affirmem me nullos ſcribere verſus, inuenior .i. inueniar, mendacior Parthis, hoc ait Satyrice in Parthos, & ingratulationem Auguſti, & ego vigil prius Sole orto .i. prius quã Sol oriatur, poſco calamum, & chartas, & ſcrinia .i. capſa librorum. Ignarus nauis .i. artis nauigãdi, timet agere .i. gubernare navẽ, qui non didicit dare ægro abrotanum .i. talem herbã ad medicamentum, non audet dare, quia medici promittunt quod medicorum eſt, fabri tractãt frabilia .i. vnuſquiſque id, quod didicit, ſed nos docti, & indocti ſcribimus paſſim .i. ſine diſcrimine, Poëmata, Sic in Arte, q neſcit verſus tñ audet. Tñ collige ſic, quas virtutes .i. commoditates habeat hic error & hęc leuis inſania, quę eſt in faciendis carminibus. Animus vatis .i. poetæ, nõ temere .i. ferè nunq̃ eſt auarus ipſe amat verſus, & ſtudet ſup. efficere hoc vnũ .i. ſolos verſus, & ridet .i. facile patiẽ, detrimenta .i. amiſſiones reꝝ, vt fugas ſeruorum, & incendia domuũ .ſ. Non cogitat vllam fraudem ſocio, vt pro vel (producitur aũt ſicut prius q., quia, ſm Seruiũ monoſyllaba cõia ſunt) puero pupillo, viuit ſiliqs .i. leguminibus, & ſecũdo pane .i. cuius flos farinæ excuſſus eſt, & quanq̃ eſt piger & malus .i. inutilis militię, eſt tñ ſup. vtilis vrbi, ſi das .i. concedis hæc magna .ſ. quæ ad rẽ ſpectant, iuuari, quoque .i. ẽt paruis rebus. Poeta figurat .i. format tenerũ, & balbũ os pueri, torquet .i. arcet, aurẽ .ſ. pueri, iam nunc ab obſcœnis .i. turpibus ſermonibus, & format .i. informat, mox .i. paulo poſt ẽt pectus pueri, amicis .i. vtilibus pceptis, exiſtens corrector aſperitatis, & inuidiæ, & iræ, eſt .n. poetæ pfeſſio, humanitatis ſtudium, & refert .i. memoriæ commendat recte facta, & inſtruit .i. diſponit, tpa orientia .i. futura, exemplis notis .ſ. reꝝ præteritarũ, ſolatur .i. conſolatur inopẽ & ægrũ vnde diſcederet puella ignara mariti cũ caſtis pueris, preces .i. orationes ad deos, niſi Muſa dediſſet vatem .i. poetam, qui hymnos, & laudes deoꝝ cõpoſuiſſet? q. d. à nullo. Chorus q in Tragœdijs, & Comœdijs olim erat & adhuc in tẽplis eſt poſci .ſ. deos, opem .i. auxiliũ, & ſentit numina pñtia .i. cito auxiliantia & chorus blandus implorat aquas cœleſtes .i. pluuia, pce docta .i. à poetis tradita, & auertit morbos, & pellit pericula metuẽda, & impetrat pacem, & annũ locupletem .i. abundantẽ frugibus. Dij ſuperi placãtur carmine, & Manes .i. dij inferi placantur, & pacificantur carmine. Agricolę priſci .i. veteres exiſtẽtes fortes ab ſubeundos labores, & reſiſtendũ auaritię, & beati, qa contenti paruo .i. modica re, leuãtes .i. recreantes corpus tpe feſto .ſ. Compitaliorum aut Ambarualiorum poſt frumenta cõdita .i. repoſita in horreis ſuis & leuantes ipſum animũ ferentẽ .i. patientẽ, dura .i. duros labores, ſpe finis, piabãt .i. placabant cum pueris ſocijs opeꝝ, & cum cõiuge fida tellurẽ porco (qdã porro legunt, ſed qa tellus Ceres eſt, cui porca offertur dicit. Lãd. porcũ pro porca dictu) & Siluanum deum ſiluaꝝ lacte, & piabant Geniũ .i. Deũ gñationis, & naturæ ſuę, memorem .i. memores facientẽ aut lege memores .ſ. ipſi agricolæ breuis æui piabant Geniũ floribus, & vino. Licẽtia Feſcenina .i. fabula qa Feſcenini iocoſa cõuitia in feſtis ſuis obijciebã, inuenta p hũc morem fudit .i. expuit ruſtica opprobria .i. cõuitia, verſibus alternis .i. alterne prolatis, & libertas accepta .i. approbata, per annos recurrẽtes .i. celeriter redeuntes, luſit amabiliter, donec iam ſæuus iocus cœpit verti in apertã rabiẽ, & cœpit ire minãs .i. minabũdus, impune .i. paſſim & ſine diſcrimina, aut pęna per domos

domos honeſtas. Laceſſiti. ſ. honeſti viri, dente cruento. i. diffamatorio, doluere. i. doluerũt, & cura. i. cautio, fuit quoque. i. et intactis. i. non laceſſitis ſuper. i. de communi conditione. i. quia potiſſent, & ipſi cargi quinetiã lea puniẽdi eſt lata. quæ nollet, quẽquam deſcribi malo. i. diffamatorio carmine, & ita talium carminum compoſitores vertere. i. verterunt modum. i. ſcribẽdi, & hoc formidine fuſtis. i. q̃a verebantur fuſtigati, redacti. i. couſtricti ſi vellent ſcribere ad benedicendum, & ad laudandũ (Valla negat ſe legiſſe apud idoneos benedico compoſitũ, qđ hic tamen videtur) Græcia capta. i. ſuperata armis Romanis, cœpit. i. fabulis ſuis illaqueauit ferum victorem, & pro. i. intulit Latio agreſti. i. in Latium agreſte, artes. i. verſum condendorũ, & ſic numerus ille Saturnius. i. qui a Saturno vſque ſeruatus erat, horridus. i. incultus, hoc eſt rudis compoſitio carminum defluxit. i. in deſuetudinẽ abijt, & munditiæ pepulere virus graue. i. venenoſam exceptionem, ſed tamen veſtigia ruris. i. ruſticitatis, manſerunt in longum æuum, que, pro &, manẽt hodie. Enim, pro quia ſupp. R. P. admouit ſerus. i. tarde acumina ingenij ſui, chartis. i. libris grecis, & quietus poſt Punica. i. Carthaginienſia, aut Carthaginienſia bella, cepit quęrere. i. inquirere, quid vtile Sophocles & Theſpis, & Æſchylus, Tragœdiæ. & veteris Comœdiæ ſcriptores, ferrent. i. afferrent, & tentauit. i. attentauit, quoque. i. etiam, rem, ſi. i. iã poſſit vertere. i. transferre, digne. i. decenter, & placuit ſibi. i. ſe approbauit, exiſtens ſublimis, & acer, natura. i. per naturam. Nam ſpirat, . i. efflat, Tragicum ſup. carmẽ, & audet ſatis feliciter, ſed putat lituram. i. caſtigationem, & emendationem turpem in ſcriptis ſuis, & metuit ſup. eam. Et ita (qđ in arte latius viſum eſt) vult Romanis nõ minus eſſe ingenij, nec ſpiritus poetici, quã græcis) cum tamẽ dixerit in Arte, Graijs ingeniũ, Graijs dedit ore rotundo Muſa loqui, præter laudẽ nullius auaris) minus tamen eſſe diligentiæ, quæ res acri, & Martio ingenio ferè vitio datur, Raro. n. vehemẽs ſpiritu caſtigationis morã admittit Creditur &c. hic oſtendit quõ Latini conati ſunt Comœdias græc. transferre, & quid difficultatis ille conatus habet dicens longe plus habere difficultatis q̃ videatur, preſertim ſi decorum obſeruetur. Quin adeo in arte cenſuit ad id laborandum ſcribenti Comœdiam, vt facile videatur poſſe imitari, cum eſt difficilimũ. Verba eius

Græcia capta, ferum victorem cepit: & artes
Intulit agreſti Latio. ſic horridus ille
Defluxit numerus Saturnius: & graue virus
Munditiæ pepulere. ſed in longum tamen æuum
Manſerunt, odieque manent veſtigia ruris.
Serus enim Græcis admouit acumina chartis:
Et poſt punica bella quietus, quærere cœpit,
Quid Sophocles, & Theſpis, & Aeſchylus vtile ferrẽt.
Tentauit quoque rem ſi digne vertere poſſet:
Et placuit ſibi natura ſublimis, & acer.
Nam ſpirat tragicum ſatis: & feliciter audet:
Sed turpem putat in ſcriptis, metuitque lituram.
Creditur, ex medio quia res acceſſit, habere
Sudoris minimum, ſed habet comœdia tanto
Plus oneris, quanto veniæ minus. aſpice, Plautus
Quo pacto partes tutetur amantis ephœbi:
Vt patris attenti, lenonis vt inſidioſi:
Quantus ſit Dorſennus adacibus in paruſitis:
Quàm non adſtricto percurrat pulpita ſocco.
Geſtit enim nummum in loculos dimittere, poſthac
Securus cadat, an recto ſtet fabula talo.
Quem tulit ad ſcenam ventoſo gloria curru,
Exanimat lentus ſpectator; ſedulus inflat.
Sic leue, ſic paruum eſt, animum quod laudis auarum
Subruit, aut reficit, valeat res ludicra ſi me
Palma negata, macrum: donata reducit opimum.
Sepe etiam audacem fugat hoc terretque poëtam,
Quod numero plures, virtute & honore minores,
Indocti, ſtolidique, & depugnare parati,
Si diſcordet eques: media inter carmina poſcunt
Aut vrſum, aut pugiles. his nam plebecula gaudet.
Verũ equitis quoque iam migrauit ab aure voluptas
Omnis, ad incertos oculis, & gaudia vana,
Quattuor aut plureis aulæa premuntur in horas:
Dum fugiunt equitum turmæ, peditumque cateruæ.
Mox trahitur manibus regum fortuna retortis.
Eſſeda feſtinant, pilenta, petorita, naues:
Captiuum portatur ebur, captiua Corinthus.
Si foret in terris, rideret Democritus: ſeu
Diuerſum confuſa genus panthera camello,
Siue elephas albus vulgi conuerteret ora:
Spectaret populum ludis attentius ipſis,
Vt ſibi præbentem mimo ſpectacula plura.
Scriptores autem narrare putaret aſello
Fabellam ſurdo. nam quæ peruincere voces
Eualuere ſonum, referunt quem noſtra theatra?
Garganum mugire putes nemus, aut mare Thuſcum:
Tanto cum ſtrepitu ludi ſpectantur, & artes,
Diuitiæque peregrinæ. quibus oblitus actor
Cum ſtetit in ſcena: concurrit dextra leuæ.
Dixit adhuc aliquid? nil ſanè. quid placet ergo?
Lana Tarentino violas imitata veneno.
Ac ne forte putas me, quæ facere ipſe recuſem,
Cum recte tractent alij; laudare maligne:
Ille per extentum funem mihi poſſe videtur
Ire poëta: meum qui pectus inaniter angit,
Irritat, mulcet, falſis terroribus implet,
Vt magus: & modo me Thebis, modo ponit Athenis.
Verum age, & his, qui lectori credere malunt,
Quàm ſpectatoris faſtidia ferre ſuperbi:

illic ſuat. Ex noto fictum carmen ſequar, vt ſibi quiuis. Speret, idem ſudet multũ fruſtraq. laboret. Auſus idem tantum ſeries, iuncturaq. pollet, Tantum de medio ſumptis accedat honoris. Fatetur tamẽ hæc poeta, quia comœdia habet argumentum de medio ſumptũ, facilem habere inuentionem, ſed tanto maiorem deſiderare diligẽtiã, vt nõ peccetur, quia in re facili vitatu peccãs deteſtabilius peccat quam in difficili. Ideoque Plautus ſummopere laudatur, qui decorum anxie obſeruauit damnatur contra Dorſennius, (aut Dorſennius) q̃ auaritiæ ſtudens ipſum neglexit. ordo eſt. Comœdia creditur habere minimum. i. maxime parum, ſudoris. i. moliminis & laboris, ac difficultatis, q̃a res. i. argumẽtũ acceſſit. i. non excogitatur. ſed vltro videtur aduenire, ex medio. i. ex conſuetudine viuendi omnibus communi, vel q̃a q̃ſque ad libitum argumentum ſibi fingere poteſt. Sed ipſa Comœdia habet tanto plus oneris quanto minus veniæ quia q̃ in re facili peccat, imperitior videtur quàm qui in difficili. Aſpice quo pacto Plautus tutetur. i. defendat aut cõſeruet iuxta decorum, partes. i. munus ephœbi. i. adoleſcentis amantis. vt. i. qualiter tutetur ſupp. partes patris attenti, ſup. ad rem, vt tutetur partes lenonis i. meretricum ꝓductoris, inſidioſi. i. multas inſidias adoleſcentiæ imperitæ ponentis. Quantus ſup. ſit Dorſennius (aut Dorſennus) in paraſitis edacibus. i. aſſidue comedere volentibus; & quam. i. quantũ nõ aſtricto. i. diſſoluto ſocco. i. comico ſtilo, pcurrat pulpita. i. quantò incõditas Comędias p̃cipitanter emittat. Enim ꝓ q̃a. geſtit. i. immodeſte cupit, ita q̃ geſtu deſiderij ſuũ ꝓdat demictere (aut dimittere) nũmũ in loculos. i. in ſacculum pecuniarũ, hoc eſt q̃ nimis attẽtus eſt ad lucrũ cupit potius multũ q̃ bñ ſcribere, exñs ſecurus. i. ſine cura, hoc eſt non curãs, an fabula cadat. i. diſpliceat, an ſtet recto talo. i. an placeat, & decorũ ſeruet. Spectator lẽtus. i. ſegnis, & nõ attentus exanimat. i. emori facit eũ ſup. quẽ gloria. i. affectatio glorię, tulit. i. vexit, ad ſcenã. i. ad locum vbi fabulæ agũtur, curru vẽtoſo. i. leui & vano, ſeu inani, & ſedulus ſpectator inflat eum. Sic. i. ita leue. i. parui põderis ac momento, & ſic paruũ eſt quod ſubruit, aut reficit animũ auarum. i. cupidum laudis.
Valeat, id eſt diſcedat à me, & relinquatur res ludicra, id eſt ſcenica ſi palma negata reducit me macrum & ſi palma. i. victoria donata reducit me opimũ. hoc etiam quod ſequitur, & terret,

Curam redde breuem: ſi munus Apolline dignum
Vis complere libris: & vatibus addere calcar:
Vt ſtudio maiore petant Helicona virentem.
Multa quidem nobis facimus mala ſæpe poëtæ:
Vt vineta egomet cędam mea: cum tibi librum
Solicito damus, aut feſſo: cum lædimur, vnum
Si quis amicorum eſt auſus reprendere verſum:
Cum loca iam recitata reuoluimus irreuocati:
Cum lamentamur, non apparere labores
Noſtros, & tenui deducta poëmata filo:
Cum ſperamus eo rem venturam, vt ſimulatque
Carmina reſcieris nos: fingere; commodus vltro
Acceſſas; & egere vetes; & ſcribere cogas.
Sed tamen eſt operæprecium cognoſcere, quales
Aedituos habeat belli ſpectata, domiq́ue
Virtus, indigno non committenda poëtæ.
Gratus Alexandro regi Magno fuit ille
Cherilus: incultis qui verſibus, & male natis
Rettulit acceptos, regale numiſma, Philippos,
Sed veluti tractata notem, labemq́ue remittunt
Atramenta: ferè ſcriptores carmine fœdo
Splendida facta linunt. idem rex ille, poëma
Qui tam ridiculum, tam care prodigus emit:
Edicto vetuit, ne quis ſe præter Apellem,
Pingeret: aut alius Lyſippo duceret æra
Fortis Alexandri vultum ſimulantia. quod ſi
Iudicium ſubtile videndis artibus illud
Ad libros, & ad hæc muſarum dona vocares:
Bœotum in craſſo iurares aëre natum.
At neque dedecorant tua de ſe iudicia, atque
Munera, quæ multa dantis cum laude tulerunt:
Dilecti tibi Virgilius, Variusq́ue poëtæ:

ſet ſæpe audacem poetã, quod plures numero vi plebei, & minores .i. pauciores (a parum .n. venit) honore vi poetę indocti parati depugnare .i. contendere de laude fabularum, ſi eques .i. dignitas equeſtris, diſcordet .i. inter ſe diſſentire videatur, ac non ex toto approbare ipſi poſcunt inter agendum, priuſquã fabula ad medium producta ſit, aut vrſum .i. ſpectaculum vrſi, aut cum vrſo luctãteis, aut pugileis .i. gladiatores. Nam plebecula .i. indoctus populus, gaudet his .i. huiuſmodi ſpectaculis. quod Terent. quoq; in Prologis ſe expertum cõqueritur. Verum equitis quoque, dolet poeta etiam equitea tranſtuliſſe voluptatem ab auribus ad oculos .i. ab auditu ad viſum, cũ incertum dicit, & gaudia vana parere. vnde & Maro Aen. j. Animum pictura paſcit inani. Dicit incertos aũt oculos, quia faſcinantur, & decipiuntur, aut quia vagi & inconſtantes ſunt, leuiq; momento huc, illuc ue impelliitur. Plaut. tamen certius putat quod viſum quam auditũ eſt, dicens, Plus valet oculatus teſtis vnus, quam auriti decem. Ideo aũt de equitibus dolet, quia ſcit plebem inconſtantem. vnde j. Carm. Hunc ſi mobilium turba Quiritiũ. Et Maro Aen. ij Scinditur incertum ſtudia in contraria vulgus. Ordo eſt. Verum .i. ſed, omnis voluptas .i. delectatio equitis, migrauit .i. tranſiuit, quoque .i. etiam, ab aure .i. auditu, ad oculos incertos .i. vagos, aut fallibiles, & vana gaudia .i. equites quoque delectantur nunc magis in ſpectandis iucundis, & vanitatibus, quam in audiendis pulchris, & decoris rerum verborumq́. concentibus. Aulæa .i. vela, aut tapeta ſuſpenſa, vbi fabulæ aguntur, premuntur .i. ſtringuntur & impediuntur precul ſantur, non habent locum in iiij. aut plures horas, dum turmæ equitum, & cateruæ peditum, fugiũt .i. nolunt amplius intereſſe. Fortuna .ſ. aduerſa eorum, videlicet ſuperatorũ trahitur mox .i. paulo poſt, manibus retortis .i. poſt tergũ ligatis, eſſeda .i. vehicula Belgica, pilenta petorica, naues .i. omnia vehicula quibus victi aducti ſunt, feſtiuant .i. feſtinantes introducuntur, hoc eſt ceſſante, & intermiſſa Comœd. repręſentantur captiui ad gloriã eorum, qui illos ceperunt vt ebur captiuum .i. raptum ab Indis captiuis portatur .ſ. in ſpectaculum triumphi ſimulati, & Corinthus ciuitas illa in Achaia olim ditiſſima, ſeu opulentiſſima, vt prius viſum eſt, ſup. portatur in triumphũ, hoc eſt vaſa, aut ſigna ex ære Corinthio portantur Democr. philoſophus ille (qui quicquid rideret, quia omnia vanitatem iudicabat, ridebat, ſicut Heraclitus flebat) rideret ſi foret in terris (hunc locum ſumpſit Iuuen.) ſeu .i. ſiue, panthera confuſa .i. commixta camelo, appoſitorie genus aduerſum .i. inter ſe diſtinctum, & ſiue elephas albus conuerteret .i. ad ſe traheret ora vulgi. Pantheram confuſam camelus, Angelus Polit. Miſcell. cap. iij. Camelopardalim vocari docet, eo quod Græci Pantheram pardalim vocent, notatq́. ibidem eiuſdem figuram, quam ſe vidiſſe dicit, à Sultano Laurẽtio Medici dono miſſam, de qua ſic Beroald. Eſt autem Camelopardalis collo ſimilis equo, pedibus & cruribus boui, capite camelo albis maculis rutilum colorem diſtinguentibus, vnde appellata Camelopardalis, nabuna Aethiopes vocant; vt auctor eſt Plin. in viij. nat. hiſt. hoc eſt illud animal, quod Itali lingua vernacula giraffam appellant. Scribit Albertus Magnus lib. xxij. de animalibus, ſuis temporibus Fredericum Imperatorem Camelopardalium ſecum habuiſſet, & hac tempeſtate Florentiæ viſa eſt dono miſſa Laurentio Medici a rege Aegyptiaco. Senſus Horatij eſt, Riſurum fuiſſe Democritum cui omnia mortalia ridenda

videbantur, ſicut Heraclito flenda ſi P. R. ſtupere vidiſſet aſpectu Camelopardalis, & hoc ideo dictum eſt, quia Plinio, atq; Solino auctoribus, primum viſa fuit Romæ ludis Circenſibus Cæſaris dictatoris. Auctor eſt Iulius Capitolinus fuiſſe Romę ſub imperatore Camelopardales decẽ. Errant qui exiſtimant ab Horatio ſignificari Camelũ cum panthera confuſa camelo doctiſſima periphraſi pro Camelopardali accipiẽda ſit, quæ (vt diximus) ex maculis pãtherę, & capite camelino formatur & ita cũ camelo genus panthera confundit. Rideret dico Democritus, quia ſpectaret populum attentius ipſis ludis .i. quã ipſos ludos .i. plus cogeretur ridere ob ſtultitiam populi, quã propter ſpectacula ludorum, ſpectaret in quã populum, vt præbentem .i. tanquam eum, qui præberet plura ſpectacula mimo .i. quam ipſe mimus fabulam agens putaret autem ſcriptores narrare fabellam aſello ſurdo, eo quod populus, neque attenderet, neque ſi qui velint attendere poſſent. Nam quæ voces eualuere .i. eualuerint, aut poſſint peruincere .i. ſuperare ſonum quem noſtra theatra referunt, q. d. nullæ, & ita non poſſent actores tam alte loqui vt intelligantur, quamobrem fruſtra qui bonas fabulas edat. Tu potes .i. quilibet audiens clamores populi in theatro, putet nemus Garganum, quod ad mare Thuſcum eſt, & ſtrepitu aquarum, aut clamore venantium perſtrepit, aut putes mare Thuſcum, mugire .i. ad morem tauri ſonitum edere, cum tanto ſtrepitu ſpectantur ludi, & artes, & diuitiæ peregrinæ .i. pompæ rerum peregrinarum, quibus actor (qui vulgo luſor dicitur) ſtetit oblitus (media breui ab oblino) .i. quaſi re aliena circundatus in ſcena dextra ſup. manus, concurrit læuæ .i. ſiniſtræ manui .i. applauditur concutiendo manus, vel qui ſedebant in dextera & læua concurrunt .i. fit confuſio populi. Si quæratur ab illis, qui affugiunt. Dixit adhoc aliquid ſup. actor præter hoc, quod audiuimus? dicit alius: Nil ſanè, quia qui neſcit quid dictum ſit dicit nil dictum eſſe? vnde Poeta. Quid ergo placet ſup. in ſpectaculis illis? Reſponſio. Lana imitata violas veneno .i. colore adulterino, Tarẽtino .i. euiuſmodi ſit apud Tarentum, hoc eſt purpura violacea facta Tarenti, placuit, & ita apparatum non fabulam laudat populus per quod dictum videtur Poëta reprehendere tanquam ſtultos eos, qui fabulis cõponunt ſed quod purgãdum ſubdit. Ac ne Auguſte putes me laudare maligne .i. maleuole, hoc eſt cum tacita vili penſione, ea quæ ipſe .i. ego recuſem facere, & quæ (aut cum) alij tractent recte ille Poëta videtur mihi poſſe ire per funem extentum .i. ſecure ire in re dubia incedere, ſicut funambulus ſuper funem extentum, qui angit .i. anguſtijs ſtringit, irritat .i. prouocat ad iram, & mulcet .i. mitigat, & placat, inaniter .i. in re fictitia, & implet me falſis terroribus .i. qui depingit rem ſcribendo ita quod in re ficta veras affectiones cõmoueat, vt .i. quemadmodum magus, qui rem aliter quàm ſit apparere facit, & ponit me modo .i. aliquãdo Thebis .ſ. quando deſcribit res Thebanas, & ponit modo .i. aliquãdo Athenis, quãdo .ſ. narrat res Athenis geſtas .i. ita veriſimiliter res narrat, quod qui eas audit, iam ſibi loca fingit in quibus geſtæ ſunt. Verum .i. ſed, age ò Auguſte ſi vis complere munus .i. officium dignũ Apolline, & addere calcar libris, & vatibus .i. inſtigare vates, vt properanter ſcribant, redde breuem curam, his qui malunt credere ſe lectori, quàm ferre .i. pati, faſtidia .i. ſuperbos contemptus, ſuperbi ſpectatoris. Redde inquam breuem curam, vt petant Helicona, id eſt montem illum Muſis ſacrum, virentem .i. in vigore exiſtentem

tem, & placidum maiore ſtudio, id eſt non ſperent adire Muſæum antrum ſine ſtudio, & eruditione. Quia viſi ſunt Horatio ſcriptores ſui temporis ſaltem plurimi, rerum ſuarum præcipites fuiſſe, & caſtigandi curam neglexiſſe. Quidem, id eſt certe nos poëtæ facimus ſæpe nobis plurima mala, id eſt detrimenta, ad veram gloriam conſequendam, vt, id eſt quemadmodum, ſi egomet cædam, id eſt incidam, & putem vineta mea, hoc eſt multi ſibiipſis impedimento ſunt, ne fructum laborum ſuorum conſequantur, quia importune afferunt ſcripta ſua, ſicut ſi quis intempeſtiue vineas ſuas puteat, cauſa eſt cur vuis careat. Facimus ergo nobis mala cum damus .i. offerimus, tibi ſollicito, aut feſſo librum. item cum lædimur, id eſt offendemur ſi quis amicorum eſt auſus reprætendere verſum vnum, hoc eſt quia nolumus caſtigari, cum nos irreuocati .i. irreuocabiles, reuoluimus loca iam recitata .i. pronunciata coram doctis, & lamentamur, id eſt conquerimur labores noſtros, & noſtra poëmata non apparere deducta tenui filo, id eſt ſubtiliter compoſita, & cum ſperamus rem venturam eo, id eſt ad id, vt ſimulatque, id eſt ſtatim poſtquam ò Auguſte, reſcieris .i. perceperis nos fingere carmina, tu commodus, id eſt beneficus accerſas, id eſt ad te voces, & vetes egere, id eſt diuites facias, & cogas per munera tua ſcribere. ſ. carmina. Eſt tamen operæprecium .i. dignum, & precium laboris habens, cognoſcere quales æditmos .i. præcones, & laudum cuſtodes, ſicut æditui ædium ſacrarum cuſtodes ſunt, habeat virtus ſpectata, id eſt clare viſa, belli .i. in bello, & domi, id eſt in pace, non committenda, id eſt quam nefas eſſet cõmittere poetæ indigno, id eſt imperito. Cherilus ille poeta malus, ſed notiſſimus qui retulit, id eſt (vt dicunt) recompenſauit, Philippos, id eſt nummos à Philippo Alexandri patre nuncupatos, ceſſentes numiſma, id eſt monetam, regale, id eſt rege dignum, aut a rege inſtitutum, qui retulit inquam verſimus incultis, & male natis, fuit gratus Alexandro Magno Regi, & ita non habuit ſanum iudicium, qui malum poëtam approbauit. Sed veluti, id eſt quemadmodum, attramenta tractata remittunt .i. à ſe mittendo inferunt, notam .i. mendum, & labem. ſic ſcriptores fere ſupple omnes, linunt, id eſt contaminant, fœdo, id eſt incompoſito carmine, ſplendida facta, id eſt geſta potentium. Ille idem rex, ſcilicet Alexander Magnus, qui exiſtens prodigus emit tam care, id eſt tot Philippis, poëma ridiculum, id eſt riſum excitatus, & deridendum, vetuit edicto, id eſt per edictum ne quis pingeret ſe, præter Apellem, optimum pictorem, aut ne ſup. alius Lyſippo, id eſt a Lyſippo, optimo ſignorum fuſore, duceret, id eſt protraheret, æra, id eſt ſigna ærea, ſimulantia, id eſt repræſentantia, vultum, id eſt effigiem fortis Alexandri. quod ſi ò Auguſte, vocares illud ſubtile iudicium videndis, id eſt in videndis artibus, ad libros & ad hæc dona Muſarum, id eſt ſi velis id Alexandrum putaſſe efficere in diligendo Poeta, quod in pictore, & ſculptore, tu iurares, id eſt licite iurare poſſes, ipſum natum in craſſo aere Bœotum, non omnium ſed rudium, & beſtiarum populorum qui iudicium rectum non habent. hoc imitans dicit Iuuen. Veruecum in patria. Bonfinis prolixe de hoc loco diſputat, cenſetque legendum in Bœoticum pro Bœotiorum, quod fieri non poteſt niſi ſynæreſis fiat, quia ſecunda producit. Dicitque non omnes Bœotios craſſo ingenio eſſe, quod probo, & propterea dici natum non in quocunque aere, ſed in craſſo Bœotium .i. Bœotiorum quorundam. quod non diſplicet. ſed miror cum tam audax in tranſponendis vocabulis ſit, non vidiſſe ſic poſſe conſtrui. Si vocares illud ad libros, & ad hæc dona Muſarum Bœotum pro Bœotidum, quæ ſubtiliſſimæ ſunt, iurares natum in aëre craſſo. Idem Bonfinis acriter confutat ſententiam eorum, qui Boëthum poëtam hoc loco intellectum dicunt, quos ego credam poſſe defendi, ſi dixerint ſic conſtruendum? Iurares Alexandrum ſupple eſſe Boëthum, id eſt ruſticum, & ineptum, vt erat Boethus poeta ille, & cuius malus, natum in aere craſſo. Et ita per tranſitum taxet Boethum, & nonnihil Antonium, qui magni fecit illum. Nec obſtat quòd Boethus poſt Alexandrum natus, ſit quia de magiſtri ſui proditore etiam nunc dicere poſſum, hic alter eſt Iudas. Horum lector ſis electur, ego nunc in eam partem inclinor, vt dicam conſtruenda. Dona Muſarum Bœotum ſiue pro Bœotidum, ſiue pro Bœotiorum dictum ſit. At, id eſt ſed, Virgilius & Varius, poetæ dilecti tibi, neque dedecorant, id eſt dehoneſtant tua iudicia de ſe, neque munera tua quæ tulerant cum multa laude dantis quia laudabile eſt dignis, & meritis dare. Eſt autem hypermeter verſus habens Tribrachum pro Spondeo, Iudicia neque.

Nec magis expreſſi vultus per ahenea ſigna,
Quam per vatis opus mores, animique virorum
Clarorum, apparent. nec ſermones ego mallem
Repentes per humum, quàm res componere geſtas:
Terrarumque ſitus, & flumina dicere, & arces
Montibus impoſitas, & barbara regna, tuiſque
Auſpicijs totum confecta duella per orbem,
Clauſtraque cuſtodem pacis cohibentia Ianum,
Et formidatam Parthis te principe Romam:
Si quantum cuperem, poſſe quoque. ſed neque paruũ
Carmen maieſtas recipit tua: nec meus audet
Rem tentare pudor, quam vires ferre recuſent.
Sedulitas autem, ſtulte quem diligit, vrget:
Præcipue cum ſe numeris commendat, & arte.
Dicit enim citius, meminitque libentius illud,
Quod quis deridet, quàm quod probat, & veneratur.
Nil moror officium, quod me grauat: ac neq; ficto
In peius vultu proponi cereus vſquam,
Nec praue factis decorari verſibus opto;
Ne rubeam pingui donatus munere: & vna
Cum ſcriptore meo capſa porrectus aperta,
Deferar in vicum vendentem tus, & odores,
Et piper, & quidquid chartis amicitur ineptis.

ASC. NEC vultus clarorum virorum apparent magis expreſſi per ſigna ahenea, id eſt ex ære facta. diuiditur autem diphthongus. (Nam ab æs æris, quod per æ, ſcribi debet, fit æreus, æneus, aheneus, & aeneus, vel interpoſita aſpiratione, ahenus) quam mores, & animi clarorum virorum apparent per opes poetæ, .i. per poema, Nec ego mallẽ componere ſermones repentes per humum .i. Satyras in humili ſtylo, quàm res geſtas ſup. tuas, & quam dicere ſitus terrarum, & flumina, & arces impoſitas montibus, & barbara .i. barbarorum regna & duella, id eſt prælia confecta, tuis auſpicijs .i. felicibus, & prouidis incœptis per totum orbem, & clauſtra, id eſt clauſura templi Iani (quod tempore pacis vniuerſalis claudebatur. quod clauſum fuit ſub Octauio, vt Virgil. in primo quoque atteſtatur. Crediturque ea tempeſtate fuiſſe quia exijt edictum à Cæſare Auguſto, vt deſcriberetur vniuerſus orbis, qua auctor pacis Saluator noſter natus eſt) clauſtra igitur inhibentia .i. includentia, & exire vetantia: Ianum cuſtodem pacis, & Romam formidatam Parthis, te principe, id eſt ſub tuo principatu, nam ſigna Romana remiſerunt. non mallem inquam ſermones ſcribere quàm hæc dicta, ſi ego poſſum quoque tantum quantum cuperem. Sic Ariſtarchus Homeri caſtigator aiebat, neque ſe poſſe ſcribere quemadmodum vellet, neque velle quemadmodum poſſet. Sed neque maieſtas tuas recipit paruum carmen, ne pudor meus audet tentare .i. attentare rem, quam vires recuſent ferre. Autem pro ſed, ſedulitas, id eſt diligens conatus, vrget, id eſt impellit eum quem diligit ſtulte, præcipue cum ipſa commendat ſe numeris, & arte .i. confidit artificioſæ compoſitioni. Enim, pro quia, dicit citius, & meminit libentius illud, quod quis deridet, quam quod probat, & veneratur. Ego nil moror officium quod me grauat, id eſt quod vltra vires meas eſt. Ac neque ego opto proponi vſquam cereus, id eſt in cera formatus, ſicut imagines poetarum in æde Camenarum ponebantur, & hoc vultu facto in peius, id eſt pallidiore, & deformiore ab imperito plaſte, q̃ modo ſit, nec opto decorari verſibus factis praue .i. imperite. non opto inquam hæc, ne rubeam, id eſt erubeam, donatus pingui .i. opimo munere, & ego porrectus, id eſt extenſus, vna cum ſcriptore meo, id eſt cum opere ſcriptoris mei, & meo, deferar, id eſt deporter in capſa operta (aut aperta,) id eſt clauſula, quaſi ad ſepulchrum, ſicut deferuntur cadauera, hoc opus meum, & ſcriptoris mei deportaretur, ad vicum vendentem tus, & odores .i. aromata odorifera, & piper, & quidquid amicitur, id eſt veſtitur, & includitur chartis ineptis.

Floreſque

PETRVS CRINITVS.

Flores qua perambulet Attæ) Conſtat Attam ipſam Comœdiarum auctorem fuiſſe haud incelebrem. ex quo (inquit Horat.) ſi velim nunc Attæ fabulas (vt Critici ſolent) repræhendere, quod in ſcenam via afferri debeant, omnes me inſcitiæ atque imprudentiæ arguent. Videbor enim addubitare haud ſatis in ſcenas ſuas parteis abſoluere, hoc eſt crocum, & flores perambulare. Quoniam conſuetudo apud veteres fuit, vti cum fabulæ agerentur, flores ibidem aliaq. odoramenta inſpergerentur. Hic Lucretianum illud in lib. ad Memmium ij. Et cum ſcena croco cilici perfuſa recens eſt. Pet. Crin. lib. de hon. diſc. xviij. cap iiij.

COEL. RHOD.

OS tenerum pueri) Si quis veteres diligentius euoluerit, certe doctiſſimum quenque ſic de poëtica prodidiſſe animaduerteret, veluti ſic ea prima quædam philoſophia quæ nobis ab incunabulis quodammodo vitæ rationem cômonſtret, quid agendum quid ue declinandum, adeo vt nonnulli. Poſtea dicere minus addubitauerint ſolum poëtam eſſe ſapientem. quod etiam cum Pythagoricis comprobat Ariſtoxenes Cœl. lib. iiij. cap. j. [Panthera Camelo) Hoc verſu plane Camelo pardali poëtica circunlocutione deſcripſit. Eſt autem Camelopardalis collo ſimilis equo, pedibus, & cruribus boui, capite camelo, albis maculis rutilum colorem diſtinguentibus, vnde appellata Camelopardalis. Senſus eſt Horat. riſurum fuiſſe Democritum cui omnia mortalium ridenda videbâtur, ſicut Heraclito flenda, ſi P.R. ſtupere vidiſſet aſpectu Camelopardalis. Et hoc ideo dictum eſt, quia Plin. & Solin. auctoribus primum viſa fuit Romæ, ludis Circenſibus Cæſaris dictatoris &c. Errant qui exiſtimant ab Horat. ſignificari camelum cum panthera coëuntem.

GLAREANVS.

Scriptores trutina) In eadem ætate inquit Acron, quia Græci poëtæ antiquiores ſunt quam Latini. Quæ verba ſenſum non explicant. Melius Porph. eadem trutina exponit, eodem examine. Et ad illud: Venimus ad ſummum fortunæ, ita idem Porph. ait, Nô habet, inquit, quod nobis amplius fortuna iam præſtet, ergo & perfecti poëtæ ſumus, ſed hoc intelligi, quod dici â ſe maluit. Hæc ille. Alijs poëta per ironiam loqui videtur. Sed ex Porph. hoc eum dicere puto: Si alijs in artibus vincimus Græcos poſtquam venimus ad ſummum fortunæ, videtur hoc etiam de poëtis, aut de poematis, ſed populi Rom. iudicium in hoc falſum eſt. [Memini quæ plagoſum mihi paruo Orbilium) Hic Seruius apud Acronem, apud Porphyrionem.

Seruus dicitur: Sed poterat hoc errore librariorum accidiſſe Fidius autem in commentario ſuo. q; coniunctionem otiale legit pro quæ, relatiuo, cum tamen alioqui Horat. carmen recte excudiſſe. [Quatuor aut plures aulæa premuntur in horas) Hæc verba prioribus annectit Acron, & poſtea cum ſecuti Landinus ac Badius. Ad tertiam, vel ad quartam boras, inquit Acron, populus intentus erat, dum poëtæ recitant carmina in ſcena, poſt vero vulgaris populus, qui potius delectabatur ludis quam carminibus, exorabat magiſtros beſtiarum, vt adducerent, in theatrum, aut vrſum, aut leonem. Hæc ille. Cum poëta hoc dicere velit: Dum populo bellorum ſimulacrum, aut pompa triumphalis oſtenditur, quatuor horis non fatigari, at ſi comœdiam, longe citius. Accerſes, & egere vetes. Quod de accerſo ac eius deriuatione ait Acron, etiam alij tradunt, de arceſſo autem Priſc. allegat vt mihi non ſit dubium longo poſt Porphyrionem tempore vixiſſe Acronem quâquam certum tempus ſcire non poſſumus. [Incultis qui verſibus, & male natis) Porph. ſi lib. non fallit, ſupp. pro, vt ſi pro incultis verſibus, cum ſi datiui caſus. Dicimus enim tibi refero acceptum. Philippeos autem intelligit numiſma trium ducatorum hodie. [Bœotum craſſo iurares aëre natum) Craſſo aëre legendum exiſtimo, non in craſſo. Et Bœotum accuſatiuus eſt non genitiuus pluralis. Alexandri iudicium de pictore ac ſculptore probat Poëta, de Cherolo non item. Quod ſi, inquit Alex. ad eum modum præcepiſſet de Cherilo, vt nemo alius præter Cherilum ipſum deſcriberet, merito iurares Alexandrum natum Bœotum craſſo aëre. Sapiens ille annotator, de quo nunc toties, longum hic commêtus eſt commentum, in quo ſi vſpiam alibi, certe hoc loco oſtendit ſe glorioſulum, ac nullius iudicij. Putat enim Bœonos nequaquam ſtupidos, ac hebetes dictos & illud, craſſum aërem, de quibuſdam Bœotijs. non omnibus dici poſſe. Quaſi quid dica: Bœoticum ingenium pro ſtupido. is omnes Bœonos ſtupidos vocauerit. Sed mirum hic Bœotijs timuit, cum [illegible] etiam in Prouerb. venerit. Et Plutar. ipſe Bœot. quiduis potius quam ſtupidus, hoc referat, & Pindarus in Olympicis Bœoticæ ſuis meminerit pro homine ſtolido. Idem annotator negat Bœotus dici, ſed Bœotios, cum Hom. vbique [illegible] vocet quos alij [illegible]. Nec ſimile eſt, quod ille de Brutis ac Heluetijs adducit exemplum. nemo enim hos Brutos, vel Heluetios vocat. Ineptiſſimum autem eſt de Boëto quodam poëta intelligi, de quo Strab. lib. xiiij. diſſerit, cum [illegible] prima ſyllaba ſit correpta. Sed multis argumentis colligo hunc neſciſſe Græce, qui tamen in hûc poëtam cenſuram adeo acrem inſtituit. vt multos Ariſtarchos vicerit. [Ne rubeam pingui donatus munere) Cum dicit, pingui, ridet. Ego, inquit, nolim decorari turpibus verſibus, ne pingui, id eſt ſtolide compoſito munere donatus rubeam, & cum meo ſcriptore, hoc eſt laudatore deferar in vicum vendentem tus &c. multo porro minus tu ô Auguſte id voles.

AD IVLIVM FLORVM.

Dicit ſe non magis teneri, vt præſtet, quæ non promiſit, quam Mango aliquis qui ſeruum fugitiuum vendidit, non diſſimulato vitio legibus obnoxius eſt.

FLORE, bono, claroque fidelis amice Neroni,
Si quis forte velit puerum tibi vendere natum
Tibure, vel Gabijs, & tecû ſic agat: hic &
Candidus, & talos â vertice pulcher ad imos,
Fiet, eritque tuus, nummorum millibus octo,
Verna miniſterijs ad nutus aptus heriles,
Literulis Græcis imbutus, idoneus arti
Cuilibet: argilla quiduis imitabitur vda.
Quin etiam canet indoctum, ſed dulce bibenti.
Multa fidem promiſſa leuant: vbi plenius æquo
Laudat venales, qui vult extrudere, merces.

ASCENSIVS.

FLORE) Senſus eſt. Si ego me vigilem epiſt. ſcriptorem dixiſſem cum hic perfectus es. quo modo Mangones pueros, & equos laudât, poſſes merito mihi iraſci quod nihil ſcribam niſi coactus quodammodo, non e nullus eſt iuſte querelæ locus vbi me prædixeram pigrum. Ordo eſt. O Flore amice fidelis bono, & claro Neroni .ſ. Claudio Tiberio, ſi qs velit forte vendere tibi puerum natum Tybure, vel Gabijs in aliquo loco deſerto vbi rudes, & inculti ſunt mores, & agat .ſ. de pueri valore ſic tecum. hic puer ſup. eſt câdidus .i. nô morboſus, & pulcher .i. non vitioſus, â vertice .i. ſum mitate capitis, ad imos pedes, & fiet, & erit tuus octo milib. .i. pro octo millibus nummorû, futurus ſupp verna .i. miniſter, aptus miniſterijs .i. famularibus, & obſequijs, ad nutus heriles .i. ad voluntatem domini, imbutus .i. eruditus græcis literulis pro captu .ſ. ætatis, & idoneus cuilibet arti .i. ad quamlibet artem, tu imitaberis ſup. eû fingendo, & reformando, quiduis .i. quamlibet perſonam, aut quemlibet artificem, quaſi ſup. (vt intelligit Porphyrio) vda argilla .i. ſicut ex argilla .i. terra tenaci humefacta quamuis ſtatuam facias, ita ex hoc puero quêuis hominem. Non intelligo, licet cû Porphyrione ſubaudiam quaſi argilla vda eſſe nominatiui, ſed ſeparati caſus, ſed nec Porphyrio ipſe (vt opinor) apud quem legendum eſt vda .i. molli, non mollis niſi in exponendo adiecerit verbum ſit hoc

Res vrget me nulla: meo ſum pauper in ære.
Nemo hoc Mangonum faceret tibi. non temere à me
Quiuis ferret idem. ſemel hic ceſſauit: & , vt fit,
In ſcalis latuit metuens pendentes habenæ.
Des nummos: excepta nihil te ſi fuga lædat.
Ille ferat precium, pœnæ ſecurus, opinor.
Prudens emiſti vitioſum: dictæ tibi eſt lex.
Inſequeris tamen hunc: & lite moraris iniqua.
Dixi me pigrum proficiſcenti tibi: dixi
Talibus officijs prope mancum: ne mea ſæuus
Iurgares ad te quòd epiſtola nulla veniret.
Quid tum profeci? mecum facientia iura
Si tamen attentas? quereris ſuper hoc etiam; quod
Expectata tibi non mittam carmina mendax.
Luculli miles collecta viatica multis
Aerumnis, laſſus dum noctu ſtertit, ad aſſem
Perdiderat: poſt hoc vehemens lupus, & ſibi, & hoſti
Iratus pariter, ieiunis dentibus acer,
Præſidium regale loco deiecit, vt aiunt,
Summe munito, & multarum diuite rerum.
Clarus ob id factum, donis ornatur honeſtis:
Accipit & bis dena ſuper ſeſtertia nummum.
Forte ſub hoc tempus caſtellum euertere prætor
Neſcio quod cupiens, hortari cœpit eundem
Verbis, quæ timido quoque poſſent addere mentem.
I bone, quo virtus tua te vocat: i pede fauſto,
Grandia laturus meritorum præmia. quid ſtas?
Poſt hæc ille catus, quantum vis ruſticus, Ibit,
Ibit eo, quò vis, qui zonam perdidit, inquit.
Romæ nutriri mihi contigit: atque doceri,
Iratus gratijs quantum nocuiſſet Achilles.
Adiecere bonæ paulo plus artis Athenæ:
Scilicet vt poſſem curuo dignoſcere rectum:
Atque inter ſiluas Academi quærere verum.
Dura ſed amouere loco me tempore grato:
Ciuiliſque rudem belli tulit æſtus in arma,
Cæſaris Auguſti non reſponſura lacertis.
Vnde ſimul primum me dimiſere Philippi,
Deciſis humilem pennis, inopemque paterni
Et laris, & fundi: paupertas impulit audax,
Vt verſus facerem. ſed, quod non deſit, habentem,
Quæ poterunt vnquam ſatis expurgare cicutæ:
Ni melius dormire putem: quàm ſcribere verſus?
Singula de nobis anni prædantur euntes:
Eripuere iocos, Venerem, conuiuia, ludum:
Tendunt extorquere poëmata, quid faciam vis?
Denique non omnes eadem mirantur: amantque:
Carmine tu gaudes: hic delectatur iambis.
Ille Bioneis ſermonibus, & ſale nigro.
Tres mihi conuiuæ prope diſſentire videntur
Poſcentes varios multum diuerſa palato.
Quid dem? quid nô dem? renuis tu, quod iubet alter.
Quod petis, id ſanè eſt inuiſum, acidumque duobus.
Præter cetera, Romæ me ne poëmata cenſes
Scribere poſſe, inter tot curas, totque labores?
Hic ſponſum vocat: hic auditum ſcripta, relictis
Omnibus officijs: cubat hic in colle Quirini:
Hic extremo in Auentino: viſendus vterque.
Interualla vides humane commoda. verum
* Puræ ſunt plateæ: nihil vt meditantibus obſtat.

hoc modo, vt, ſit, quaſi ſit argilla vda.i.mollis. Acrô vetat legi imitabitur, quia non eſt pueri quiduis imitari.i.imitando aſſequi. qui tamen velit Mangonem non habita ratione ætatis ipſum omnium rerum plaſten dicere, legere poterit imitabitur, ſed rectius Acroni auſcultaueris, quia ſenſus eſt, vt rudi loquar, tu facies de eo adhuc puero quidquid volueris, ſicut figulus de argilla vda facit quidqd vult. Quinetiam (addit Mãgo) ipſe puer canet indoctum ſupp. ſ. ráticum, ſed dulce.i.iucundum bibenti multa promiſſa leuãt.i. eleuãt, & imminuunt (tractum à trutina) fidem.i. credulitaté, vbi.i.quando, is qui vult extrudere.i.tanquam rem ingratam ſibi exigere, venales merces, laudat ſup.eas plenius æquo.i.q iuſtum, & æquũ eſt hoc (ſolent dicere q in ea te maxime peccãt) Nulla res.i.nulla neceſſitas, vrget.i.impellit me.ſ. vt puerũ hunc vltra debitũ laudé, ego pauper.i.quamuis pauper, ſum in meo ære.i. meo dominio, & iure. Nemo Mangonum faceret tibi hoc. (Mãgo eſt q præconio ſuo pueros, puellas, equos canes, aut qd ſimile venundat) & nô quiuis temere.i.quaſi nullus ferret (aut ferat).i. auferret à me idem.i. non facerem vnicuique quod tibi facio.i.non libéter dico vnicuique ſecretum vitium quod tibi dico. Licet .n. ſint, qui putent eſſe verba Horatij ad Florum, ſunt tamen haud dubie Mãgonis ad emptorem, moris autem eſt q volunt abũde laudare, vt fides habeatur, aliquid vitij fateãtur. dicit autem Mango: Hic puer ceſſauit.i. ocioſus inuentus eſt ſemel, & vt ſit.i. ſicut moris eſt, latuit metuens habenæ.i.ſutice pendentis in ſcalis, quia habenam pendebant veteres Romani in media domo. vel, licet Acrô refragetur ſic, ſemel latuit in ſcalis.i. prope ſcalas metuẽs (quod hic non eſt quia genitiuum regit) habenæ pendentis.i. ſuſpenſæ des.i. dones mihi nũmos quos peto, ſi ſuga excepta.i.ſi q inclinatus ſit ad fugã, nihil te lædat.i. ſi non times q fugitiuus ſit, ſis ſecurus in reliquis. ille.ſ. qui emit, inquit poëta, ferret.i. afferret preciũ exillens (vt ego opinor) ſecurus.i.ſine cura, & negligens pœnæ.i. perditionis, quia neſcit quid emat. Tu autem ô Flore, emiſti prudens.i.ſciẽs, & volens vitioſum videlicet me, lex eſt tibi dictam, quia dixi me vitioſum, hoc eſt pigrum eſſe, tñ tu inſequeris hunc.i. me, & moraris.i.detines & ĩpedis me, iniqua.i.iniuſta lege. Ego dixi tibi proficiſcenti.i.abeũti a me,

* Plateæ. me ſup. pigrũ, & prope.i.quaſi, mancum.i.inutilem, talibus officijs.i.ad talia officia.ſ.ſcribendarum epiſtolarum, ne te ſæuus iurgares.i. obiurgares, q nulla mea epiſtola venerit ad te. Quid profeci tunc? q.d.nihil, ſi tamen attentas.i.aduertere, aut experiri vis, iura facientia mecum.i.pro me, quia ſeruum vitioſum vendit, eumq. vitioſum prædicat, nô tenetur redhibitionis, nec alium præſtare, tu quæreris.i.conquereris etiam ſuper hoc.i. inſuper q ego mendax non mittam tibi carmina expectata, cum tamen nihil mendax ſim, quia nihil pollicitus ſum. Luculli miles, oſtendit exẽplo qui diſpendio rei ſamiliaris angũtur, multa ſubire, quæ opulenti refugiunt. Ordo eſt: Miles Luculli.i. quidam militans ſub Lucullo contra Mithridatem, laſſus.i.fatigatus multis ærumnis dum ſtertit noctu perdiderat.i.amiſerat, viatica.i.pecuniam neceſſariam ad reditum in patriam, ad aſſem.i. q vix aſſem retinuerat, & ipſe poſt hoc.i. talẽ perditionẽ effectus ſup. lupus.i.prædator vehemens. & iratus pariter ſibi, quia rẽ perdiderat, hoſti, quia rem eius deſiderabat, & acer ieiunis dentibus deiecit.i. expugnauit, pſidem.i. munitionem, & vt dicunt) fortaliciom regale, imò regis Mithridatis, in ſup. loco (vt aiunt) ſumme munito, & diuite multarum rerum, quia illic theſaurus erat, & ipſe miles clarus.i. ſpectatus, & inclytus ob id factum, ornatur honeſtis donis, & accipit ſuper.i.vltra ibi theſaurum inuentum, biſdena.i.viginti ſeſtertia nummum. Prætor.ſ.Lucullus, cupiens euertere forte.i. p hoc tempus neſcio quod caſtellum, cœpit hortari eundem militem verbis, quæ poſſent addere mẽtem.i.animoſitatem, quoque.i. etiam timido, verba autem erant huiuſmodi. O bone ſup. miles.i. vade, quo tua virtus vocat te.i.aggredere rẽ tua virtutẽ, dignam, in fauſto.i.felici pede, laturus.i. relaturus grandia præmia meritorum. cum aũt ille non iret, inquit Lucullus. Quid ſtas? ille.ſ.miles, catus.i. vafer, & argutus, inqt, poſt hæc: Ruſticus quantumuis.i. quantumcunq; vis ibit, ibit dico eo quo vis, qui perdidit zonam.i. cincturã in qua pecunias ſuas cuſtodiebat, hoc eſt nemo eſt tam ruſticus, q non ſubit quod vis terribile poſt rerum ſuarum amiſſionem, quia furore quodam tenentur, qui ſua perdiderunt, q. d. Horat. Ego vt miles Luculli, nũc ditior ſum quam, vt pro rebus labores ſcribendi vnicuique ſubeam. De hac re dicit ſic Beroaldus. Non ſimpliciter dictum eſſe exiſtimare debemus, qui zonam perdidit. Sed morem priſcorum exprimere,

mere, qui zonas nũmis aureis refertas habebant quod probatiſſimorũ teſtimonijs comprobatur in primis Tranquilli, qui ſcribit Vitellium zonam ſe aureorum plenam circundediſſe, Et Apulaij, cuius hæc ſunt verba ex lib. vij. de aſino aur. Plotina precioſiſſimis monilium, & aureo monetali zonis refertis, in cincta Preterea C. Gracchus fortis orator in oratione, quam habuit ad populum, ſic ſcriptũ relinquit, Itaque Quirites cum Romam profectus ſum, zonas argenti extuli, eas ex prouincia inanes retuli. Tradidit Plut. in Demetrio Soſigenẽ aureos nummos ccc. habuiſſe in cingulo militari pro viatico. Spartianus quoq; auctor eſt, Peſceniũ Nigrũ iuſſiſſe ut milites in zonis nummos aureos, vel argenteos portarẽt ad bellum, ſed publice commodarent repetituri poſt prœlia quod dederant. Quinetiam Lãpridius Alexandrum Imperatorem Romanũ dicere ſolitum ait, Miles non timet niſi veſtitus, armatus, & calciatus, & ſatur, & habẽs aliquid in zonula. & talis eſt Horatiana ſententia. inducit enim militẽ Lucullianum, qui factus erat diues, & bene nũmatus. recuſantem ire ad caſtellum oppugnãdum, & ita imperatori Lucullo reſpondẽtem, ibit ad omne periculum ruſticanus miles, & inops, & qui zonam perdidit, hoc eſt qui aureos amiſit, quos in zona milites portare conſueuerunt ppẽa, q mendicitas, militaria ad oẽm deſperationem vocat armatum. qui vero ſatur eſt, & aliquid habet in zona timet pericula ſubira. Ad hanc veterẽ conſuetudinem reſerenda eſt ille Satyrici poëtæ ſenſus, O brutus, & zonam læua, morſuq. tenebit. quem Iuuen. explanatores præterierunt, nã que ſignificare voluit poëta zonam a naufrago teneri non ſolum manu, ſed etiam mordicus propterea q zona erat monetali auro referta, quam ne perdat omnibus neruis, viribusq. contendit. Eccleſiaſtica ſentantia præcipit ne æs, hoc eſt pecuniã in zonis habeamus. Romæ nutriri, &c. docet ſe philoſophia imbutum, quo innuit ad rem ſa minus attentum. occaſione cuius vitam ſuam ferè percurrit. Ordo eſt. Contingit .i. euenit forte difficulter mihi nutriri atqua doceri Romæ, quãtum Achilles iratus nocuiſſet Graijs .i. datum eſt mihi ẽt Romæ diſcere Iliada Homeri. In cuius ſtatim principio inducit Achilles iratus Agamemnoni ꝓpter raptam Briſeida, quæ capta ex Lyrneſſo regia Minetis Achillis in ſortem ceſſerat. Ceterum q Criſeia ex Theba Aetionis patria Andromaches quę Agamẽnoni contigit, a patre repetita eidem rõmuni conſilio reſtituta eſt, vt exercitus à peſtilentia liberaret quam Apollinem intuliſſe putabant (erat enim Apollinis ſacerdos) abduxit Agamemnõ princeps exercitus Achilli Briſeida, quam rem grauiter ferens amplius pugnare noluit. quocirca Græci multa, & frequenti clade afficiebantur. Nec poterat precibus, aut donis, aut minis induci vt pugnaret, donec Patroclũ cariſſimũ ſocium in armis ſuis ab Hectore occiſum audiuit. quo audito moræ impatiens arma petijt, q̇ illi Thetis mater à Vulcano fabricata porrexit. Quæ omnia idem Homerus effecta dicit ad gloriam Achillis, vt cognoſcatũ quanta eius vnius virtus, quo pugnãte Græcia victrix erat, & ceſſante victa. Potius aũt ſic dixero quam ſicut prius. Nam illud totum, Iratus Graijs, &c. regitur à verbo doceri loco accuſatiui, Sed ad ordinem redeo; Athenæ bonæ .i. eruditæ adiecere plus artis, aut adiecerũt plus bonæ artis, quia non ſolũ poetas Græcos illic audiui, ſed etiam philoſophos .ſ. vt poſſem dignoſcere curuum recto atque quęrere verum inter ſiluas Academi .i. inter varias Platonicorũ ſententias qui in Academia Athenis verſati ſunt. ſed dura tempora .ſ. belli ciuilis, amouere .i. amouerunt me; loco grato .i. à gymnaſio Athenienſi, & æſtus ciuilis belli tulit me rudẽ .i. imperitum rei militaris, in arma non reſponſura lacertis .i. brachijs, hoc eſt potentiæ Cæſaris Auguſti. vnde .i. a qbus armis. ſimul .i. immediate vt Philippi .i. campi illi Theſſaliæ, vbi bis pugnatum eſt a Rom. dimiſere .i. dimiſerũt primum me humilẽ pennis .i. auxilia emergendi. deciſis .i. amputatis, & inopẽ paterni. Laris fundi. totius patrimonij, paupertas audax .i. quæ facit audaces, impulit, vt facerẽ verſus. Sed quæ cicutæ .i. herbæ venenoſæ, qbus multi enecati ſolent, ſed hic pro forti elleboro ponitur, poterunt vnquam ſatis purgare habentem id, qđ non deſit .i. ſatis habentem, aut ad ſufficientiam, cui neceſſaria non deſunt. ni .i. ſi non, putem melius dormire quam ſcribere verſus? Anni euntes .i. redeuntes poſt mediũ ætatis (vnde in Arte, Multa ferunt anni venientes cõmoda ſecum, Multa recedentes adimunt) Prædantur .i. auferunt de nobis, ſingula ſup. cõmoda, eripuere .i. eripuerunt .ſ. anni, iocos, Venerẽ .i. coitu, conuiua, ludum, & tẽdunt .i. cõtendunt, conantur. extorquera .i. violenter auferre. Poemata, qui duis ſup. vt faciam, hoc eſt

Feſtinat calidus mulis, geruliſque redemptor.
Torquet nunc lapidem, nunc ingens machina tignũ:
Triſta robuſtis luctantur funera plauſtris.
Hac rabioſa fugit canis: hac lutulenta ruit ſus.
I nunc, & verſus tecum meditare canoros.
Scriptorum chorus omnis amat nemus: & fugit vrbes
Rite cliens Bacchi ſomno gaudentis, & vmbra.
Tu me inter ſtrepitus nocturnos, atque diurnos
Vis canere, & contracta ſequi veſtigia vatum.
Ingenium, ſibi quod vacuas deſumpſit Athenas:
Et ſtudijs annos ſeptem dedit; inſenuitque
Libris, & curis: ſtatua taciturnus exit
Plerunque; & riſu populum quatit. hic ego rerum
Fluctibus in medijs, & tempeſtatibus vrbis
Verba lyræ motura ſonum connectere digner?
Frater erit Romæ conſulti rhetor: vt alter
Alterius ſermone meros audiret honores:
Gracchus vt hic illi foret: hic vt Mucius illi.
Qui minus argutos vexat furor iſte poëtas?
Carmina compono; hic elegos, mirabile viſu,
Cælatumque nouem muſis opus. aſpice primum,
Quanto cum faſtu, quanto molimine circum
Spectemus vacuam Romanis vatibus ædem.
Mox etiam, ſi forte vacat, ſequere, & procul audi,
Quid ferat: & quare ſibi nectat vterque coronam.
Cædimur: & totidem plagis conſumimus hoſtem,
Lento Samnites ad lumina prima duello.
Diſcedo Alcæus puncto illius: ille meo quis?
Quis? niſi Callimachus? ſi plus adpoſcere viſus:
Fit Mimnermus: & optiuo cognomine creſcit.
Multa fero; vt placem genus irritabile vatum,
Cum ſcribo, & ſupplex populi ſuffragia capto.
Idem finitis ſtudijs, & mente recepta,
Obturem patulos impune legentibus aures.
Ridentur, mala qui componunt carmina: verum
Gaudent ſcribentes; & ſe venerantur; & vltro
Si taceas, laudant, quidquid ſcripſere, beati.
At qui legitimum cupiet feciſſe poëma;
Cum tabulis animum cenſoris ſumet honeſti:
Audebit quæcunque parum ſplendoris habebunt,
Et ſine pondere erunt, & honore indigna ferentur,
Verba mouere loco; quamuis inuita recedant:
Et verſentur adhuc intra penetralia Veſtæ.
Obſcurata diu populo, bonus eruet: atque
Proferet in lucem ſpecioſa vocabula rerum:
Quæ priſcis memorata Catonibus, atque Cethegis,
Nunc ſitus informis premit, & deſerta vetuſtas.
Adſciſcet noua; quæ genitor produxerit vſus:
Vehemens, & liquidus, puroque ſimillimus amni
Fundet opes; Latiumque beabit diuite lingua.
Luxuriantia compeſcet: nimis aſpera ſano
Leuabit cultu: virtute carentia tollet:
Ludentis ſpeciem dabit; & torquebitur: vt qui
Nunc ſatyrum, nunc agreſtem Cyclopa mouetur.
Prætulerim ſcriptor delius, inerſque videri
Dum mea delectent mala me; vel denique fallant:
Quàm ſapere, & ringi. fuit haud ignobilis Argis,
Qui ſe credebat miros audire tragœdos
In vacuo lætus ſeſſor, plauſorque theatro.
Cetera qui vitæ ſeruaret munia recto

quid ſcribam? q.d.dubito. Deniq; non omnes mirantur, & pro .i. amant eadem, tu gaudes carmine, vel quouis vel Lyrico, hic.i.aliquis delectatur. Iambis .i. mordacibus verſibus, ille, id eſt alius delectatur ſermonib. Bioneis.i.liuidis iocis, hoc eſt Satyris, & nigro ſale.i.reprǽhẽſionibus amaris, qualibus Biõ Ariſtophanis Comicis veteris pater vſus eſt. Tres conuiuæ.i. ſi non habeã niſi tres conuiuas, ipſi vix mihi propè..quaſi diſſentire, poſcẽtes multum diuerſa varia palato .i. propter variũ guſtum, nam alijs alia ſapiunt, quid dem.i.quid debeam dare, quid non dem.i.debeam nõ dare ſup.neſcio, quia tu renuis .i. reſpuis, quod alter iubet ſup. apponi, & id, quod tu petis eſt ſanè i.multum inuiſum, & acidũ duobus ſup.reliquis. Præter cetera, affert impedimẽta quę patitur Romæ, quo minus elegãtia ſcribat poemata, dicens, Præter cetera.i.vt cetera impedimenta taceam, putas ne.i.cenſes vt me poſſe ſcribere poemata Romæ inter tot curas, & tot labores? Hic vocat ſpõſum.i.vt ſim ſponſor, hic.i.alius, vocat me auditũ ſup.carmina ſua omnibus officijs relictis, hic.i.alius cubat.i. æger iacet in colle Quirini hic cubat in extremo Auentino .i. in extrema parte collis Auẽtini vterque ſup. eſt viſendus.i.viſitãdus mihi tu vides interualla, quæ ſunt inter mõtes cõmoda .i.vitra humanæ ſupp. naturæ, hoc eſt tu conſideras bene q in terualla ſint cõmoda aduerſus dictãdor, vel ſim Acr. Tu vides humane.i.probe, vel more hominum, interualla inter colles illos cõmod..i.breuia, & hoc p ironiam. verum plures (aut, vt alij legunt, puræ) plateæ.i.latæ viæ, ſunt ſup.Romæ, vt facilior ſit tranſitus, qa nihil obſtet hic meditantibus, imò dicit Poeta. Redemptor.i.exhibitor publici operis, aut qui emit, vt reuendat, calidus.i.feruens in negocio, aut aſtutus, feſtinat, & mulis, & gerulis.i.baiulis, & ingens machina torquet nunc lapidẽ, & nunc lignum.i.trabem (quod Iuuen. imitatus eſt) funera triſtia.i.quæ a diuitibus, q triſtes ſe ſimulãt, efferuntur luctant.i. cõcertant, plauſtr a.i.vehiculis robuſtis, qa luctãtur vtra retro cedere cogãtur. Canis rabioſa fugit hac.i.per hãc partẽ, & ſus lutulenta.i.luto inuoluta, ruit .i.præcipitanter currit, hac.i.p aliam partẽ. I nunc & meditare tecũ in tali ſtrepitu, & turbatione, verſus canoros.i.bene ſonantes, q.d.id fieri non poſſet, qa omnis chorus .i. multitudo ſcriptorum petit nemus.i.ſolitudinem, vbi nemo eſt, & fugit vrbẽ (aut vrbes) rite.i.debite exi-

More; bonus ſanè vicinus, amabilis hoſpes.
Comis in vxorem, poſſet qui ignoſcere ſerui;
Et ſigno læſo non inſanire lagenæ:
Poſſet qui rupem, & puteum vitare patentem.
Hic vbi cognatorum opibus, curiſque refectus,
Expulit helleboro morbum, bilemque meraco;
Et redit ad ſeſe: pol me occidiſtis amici;
Non ſeruaſti, ait: cui ſic extorta voluptas,
Et demptus per vim mentis gratiſſimus error.
Nimirum ſapere eſt abiectis vtile nugis;
Et tempeſtiuum pueris concedere ludum:
Ac non verba ſequi fidibus modulanda Latinis:
Sed vere numeroſque, modoſque ediſcere vitæ.
Quo circa mecum loquor hæc; tacituſq; recordor:
Si tibi nulla ſitim finiret copia lymphæ;
Narrares medicis: quod quanto plura paraſti,
Tanto plura cupis; nulli ne faterier audes?
Si vulnus tibi, monſtrata radice, vel herba
Non fieret leuius: fugeres radice, vel herba
Proficiente te nihil curarier. audieras, cui
Rem di donarent, illi decedere prauam
Stultitiam: & cum ſis nihilo ſapientior, ex quo
Plenior es: tamen vteris monitoribus iſdem?
At ſi diuitiæ prudentem reddere poſſent;
Si cupidum, timidumque minus te: nempe ruberes,
Viueret in terris te ſi quis auarior vno.
Si proprium eſt, quod quis libra mercatur, & ære:
Quædam (ſi credis conſultis) mancipat vſus:
Qui te paſcit ager, tuus eſt: & villicus Orbi
Cum ſegetes occat, tibi mox frumenta daturus;
Te dominum ſentit. das nummos; accipis vuam,
Pullos, oua, cadum temeti: nempe modo iſto
Paulatim mercaris agrum, fortaſſe trecentis,
Aut etiam ſupra nummorum millibus emptum.
Quid refert, viuas numerato nuper, an olim?
Emptor Aricini quondam, Veientis & arui,
Emptum cœnat olus; quamuis aliter putat: emptis
Sub noctem gelidam lignis calefactat ahenum.
Sed vocat vſque ſuum: qua populus adſita certis
Limitibus vicina refugit iurgia: tanquam
Sit proprium cuiquam. puncto quod mobilis horæ,
Nunc prece, nunc precio nunc vi nũc ſorte ſuprema,
Permutet dominos, & cedat in altera iura.
Sic quia perpetuus nulli datur vſus: & hæres
Hæredem alterius, velut vnda ſuperuenit vndam:
Quid vici proſunt? aut horrea? quid ue Calabris
Saltibus adiecti Lucani? ſi metit Orcus
Grandia cum paruis, non exorabilis auro?
Gemmas, marmor, ebur, Tyrrhena ſigilla, tabellas,
Argentum, veſtes Getulo murice tinctas,
Sunt qui non habeant; eſt qui non curat habere.
Cur alter fratrum ceſſare, & ludere, & vngi
Præferat Herodis palmetis pinguibus: alter
Diues, & importunus, ad vmbram lucis ab ortu,
Silueſtrem flammis, & ferro mitiget agrum:
Scit genius; natale comes qui temperat aſtrum:
Naturæ deus humanæ, mortalis in vnum
Quodque caput, vultu mutabilis, albus, & ater.
Vtar: & ex modico, quantum res poſcet, aceruo
Tollam: nec metuam, quid de me iudicet hæres:

ſtens cliens Bacchi gaudẽtis ſomno, & vmbra.i.requie, & latebris. Tu vis me canere iter ſtrepitus, nocturnos, diurnos, & ſequi veſtigia vatũ cõtracta .ſ. ad rectas leges, & obſeruationes. ingeniũ quod deſumpſit .i. delegit ſibi Athenas vacuas ſup. & negocijs, & curis, quod dedit ſeptem annos ſtudijs, & inſenuit .i. inueteratũ eſt libris, & curis, exit.i.egreditur a ſtudio tacitur nius ſtatua, & quatit.i. concitat plerunque populum riſu, & putas ſup. q ego digner hic in medijs fluctibus ecce, & in medijs tempeſtatibus vrbis, cõnectere verba motura ſonũ lyrę.i. Lyrica carmina deſcribere, q. d. id fieri nõ poteſt. Rhetor erat Romæ frater conſulti ſup.iuris, ita ſup. vt alter audiret meros honores in ſermone alterius, quia ſemper ſe mutuo laudabant, vt hic.i.alter fratrum.ſ. rhetor, foret illi.ſ. conſulto. Gracchus .i. diſertus orator vt Gracchus, & vt hic.i.alter .ſ. cõſultus, foret illi.ſ.rhetori. Mutius Scæuola, qui.i.in quo, furor iſte .ſ. laudãdi, vexat min' argutos.i. ſtridulos poëtas? q.d. nullo, qa mutuo ſe laudant. Si ego compono carmina Satyrica, & hic.i.alius. Elegos, ex ſtẽtes op' miſerabile viſu, & cælatũ .i. effectũ ſup. à nouem Muſis, aſpice primum cum quanto molimine circunſpectemus .i. diſquiramus, ædẽ .ſ. Apollinis vacuã .i. quo ſit vacua Romanis vatibus mox.i.deinde, ſi vacas (aut vacat) forte ſequere, & audi procul.i. de lõge, quid ferat .i. afferat, & quare, vterq; nectat ſibi coronã, q. d. id pro modica re faciunt. Nos cædimur.i.laceſſimur ab aduerſario, & conſumimus hoſtẽ totidẽ plagis, i.ita crucior audiendo carmina eius, & ipſe audiendo mea, vt q hoſtiliter certãt, conſumimus inquã hoſtẽ, exiſtens Samnitis.i.duri, & inexpugnabiles, & perpetuo rebellantes, lento duello, quale Samnites contra Rom. traxerunt, qa (vt Liu.io j.atteſtatur) armis, & conſilio valuerunt, affineſque Romanis fuerunt, ad prima lumina.i.prima luce. Ego Lyric' diſcedo Alcæus .i. reputatus Alcæus, quẽ in Odis imitatus eſt pũcto.i. ſuffragio illius cui carmina mea recitaui, ille ſup. diſcedit meo ſup.voto, quis ſup.putas? q. d. quęris quis? qui ſup. diſcederet niſi Callimachus .i. cum me facientem Lyrica Alcæum dicat quem vocem faciẽtem Elegos niſi Callimachũ? & ſi viſus eſt adpoſcere plus .i. ſi non eſt ꝯtentus eo nomine, fit Mimnermus, q duos libros ſcripſit, & creſcit cognomine optiuo, ego fero.i.patior multa, vt placẽ genus vatũ irritabile.i. qđ faciliter irritatur, cum ſcribo,

Quod non plura datis inuenerit. & tamen idem
Scire volam, quantum ſimplex, hilariſque nepoti
Diſcrepet: & quantum diſcordet parcus auaro:
Diſtat enim, ſpargas tua prodigus: an neq; ſumptum
Inuitus facias: neque plura parare labores.
Ac potius, puer vt feſtis quinquatribus, olim
Exiguo, gratoque fruaris tempore raptim.
Pauperies immunda domus procul abſit. eho, vtrum
Naue ferar magna, an parua, ferar vnus, & idem.
Non agimur tumidis velis * aquilone ſecundo:
Non tamen aduerſis ætatem ducimus auſtres.
Viribus, ingenio, ſpecie, virtute, loco, re,
Extremi primorum, extremi vſque priores.
Non es auarus: abi. quid cetera? num ſimul iſto
Cum vitio fugere? caret tibi pectus inani
Ambitione? caret mortis formidine, & ira?
Somnia, terrores magicos, miracula, ſagas,
Nocturnos lemures, portentaque Theſſala rides?
Natales grate numeras? ignoſcis amicis?
Lenior, & melior fit accedente ſenecta?
Quid te exempta iuuat ſpinis de pluribus vna?
Viuere ſi rectè neſcis; decede peritis.
Luſiſti ſatis; ediſti ſatis, atque bibiſti:
Tempus abire tibi eſt: ne potum largius æquo
Rideat, & pulſet laſciua decentius ætas.

* Nauigare ſecundo vẽto, & aquilone ſecundo dicitur il le, cui res ſententia ſuccedunt.

ſcribo, & peto ſupplex ſuffragia popul., idem.ſ. ego qui ſcribẽs ſuffragia poſco, obtutem.i. occludam legentibus, impune.i. paſſim, aures patulas, & hoc ſtudijs ſcribẽdi finitis, & mente recepta a furore poetico. Ridentur mala, nunc de caſtigatione carminum agit, dicens. Qui cõponunt mala carmina ridẽtur .ſ. ab alijs, verum ipſi ſcribentes gaudent, venerantur ſe, & ſi tu taces, laudant ſe vltro, exiſtẽtes ſecundum iudicium ſuum beati quidquid ſcripſerunt. At.i. ſed his ſup. q cupiet fec ſſe poema legitimum.i. iuxta legem carminis, ſumet cum tabulis.i. quando ſcribere volet animũ honeſti cenſoris, & hoc eſt audebit mouere.i. amouere loco ſuo, quæcunq; verba habebunt parũ ſplendoris, & quæcunque erunt ſine pondere.ſ. ſententiarum, & quæcunq; ferentur.i. dicentur, ſine honore.i. dignitate. audebit dico mouere quis recedant inuita, & verſentur adhuc inter penetralia Veſtæ.i. caſta & clauſa adhuc ſint. nec populo adhuc expoſita, imò ne ſcripta quidẽ. bonus ſup. cenſor eruet ſup. verba obſcurata diu populo.i. nimium obſoleta, atque proferet in lucem ſpecioſa vocabula rerum. Et eruet etiam ea vocabula, quæ memorata priſcis Catonibus, atque Cethegis, ſitus.i. mucor, & lanugo, informis.i. turpis, & vetuſtas deſerta premit nunc.i. quæ multa vetuſtate obſoleta ſunt, & quaſi ſitu victa, & aſciſcet.i. aduocabit in numerum vocabulorum noua ſupp. vocabula, quæ vſus genitor produxerit, aut perduxerit.i. vſque in conſuetudinem duxerit, exiſtens vehemens (profertur hic biſſyllabum) & liquidus.i. non obſcurus. & ſimillimus puro amni fundet opes.ſ. verborum, & beabit.i. ditabit Latium.i. Italiam, diuite lingua, & compeſcet verba luxuriantia.i. nimis fucata, & leuabit, a leui prima longa, cultu ſano.i. moderato nimis aſpera, & tollet carentia virtute, & dabit ſpeciem ludentis.ſ. in componendo mouebit ſe ex affectione animi, & torquebitur ſi verba rebus non reſpondeant, vt qui mouentur.i. dum nunc Satyrum agreſtem, qui petulans eſt deus, & nunc Polyphemum cyclopa.i. monoculum illum agi. mouetur cui (vt Æn. 3. dicitur) erat lumen vnum, quod torua ſolum ſub fronte latebat. Is autem multum curſu Vlyſſis, & Æneæ, ſocios inſecutus dicitur. Prætulerim &c. Exemplo docet quantum ſibi placeant amatores ſui, quantumque delireot. veruntamen biſariam legitur. Nam alij intelligunt ſerio ex perſona poetæ dictum, vt ex Epicureorum dogmate etiam apparentem, & phãtaſticam, ſeu imaginariam voluptatem approbet. & ſit ſenſus. Ego malim videri alijs delirus, & iners, dum mea mala.i. ignorantia, & inſcitia, delectaot me.i. dummodo ex malis verſibus capiam voluptatem, quàm ſapere, & ringi.i. ægro animo ſic eruciari, vt rictum enormem ore faciam eruciantur autem qui cognoſcunt verſuum ineptitudinẽ quam caſtigare ea ſantentia nequeant. Alijs videtur ſub amara interrogatione legendum, quæ vim negandi habet, vt ſit, prætulerim.i. putas ne q ego prætulerim, q d. id nunquam fecerim, videri.ſ. alius ſcriptor ſ. carminum, delirus.i. inſanus ſine norma ſcribendi, & iners.i. ſine arte ſcribendi dum.i. dummodo, mala mea.i. inepta carmina, & vitia in carmine affectanter obſeruata, vt quæ admonitus caſtigare nolim, delectent me vel denique.i. vt quod vltimo loco ſit dicendum, dicam, hoc eſt ſi non delectẽt, ſaltem fallant.i. lateant me, ita vt præ delectatione non ſentiam ea vitioſa eſſe, quàm ſapere.i. reuera ſapientem eſſe, & ringi.i. ægritudinem, & moleſt amanimi cum rictu prodere, cum nequeã errata ex ſantentia corrigere. Quod autem quidam ex re nulla, hoc eſt ex ſola imaginationa voluptatem capiant, probat exemplo cuiuſdam dicens. Fuit.ſ. quidam, haud.i. non ignobilis.i. nobilis, & perſpicuus vir, Argis.i. apud Argos ciuitatem clariſſimam Achaiæ. eſt tamen Argos etiam in Attica, & in Theſſalia. vnde triplex eſt in Attica Atticum, & in Theſſalia Pelaſgicum, in Achaia Hippium.i. Equinum, q equis abundet. vnde prius, Aptum dicet eqs Argos. Eſt autẽ in ſingulari num ero generis neutri, in plurali m aſculini. Vſitatũ præterea eſt Argis ponere pro aduerbio in loco vnde & Plin. circa finem 16. naturalis hiſt. Argis, inquit, olea etiam nunc durare dicitur, ad quam Io in vaccã mutatam Argus alligauerat. Bonfinis repræhẽdit Porphyrionem q exponat Argis pro Argiuis, ego vero vtrunque rectè dici poſſe arbitror, & Argis p loco, vt ſit ordo, Fuit Argis ſupp. vir, haud ignobilis, & Argis, pro Argiuis Argorum incolis, vt ſit, Fuit vir haud ignobilis.i. bene notus, Argis.i. Argiuis, ſed ad ordinem reuertamur. Fuit ergo quidam vir nobilis apud Argos, Hippium, ſeu Achaicum, q credebat ſe audire miros.i. admirandos, Tragedos.i. Tragediarum actores. exiſtens ſeſſor, & plauſor lætus.i. hilaris, in theatro.i. ſpectandi ludorum loco, vacuo.ſ. actoribus, & populo, exiſtens etiam talis qui ſeruaret.i. ſeruare poſſet, recto.i. decente more, cetera munia.i. officia vitæ, vtpote vicinus ſanè.i. valde, vel, vt ſano competit, bonus hoſpes amabilis.i. dignus, qui ametur ab ijs, quos hoſpitio ſuſceperat, comis.i. affabilis dulcis, & æquus in.i. erga vxorem, & qui poſſet ignoſcere.i. veniam dare ſeruis.ſ. leuiter peccantibus, & qui poſſet non inſanire.i. ſe non oſtendere inſanum, & furentem, ſigno lagenæ.i. vaſis in quo optimum vinum aſſeruabat, læſo.i. violato, & fracto per ſeruum, qui vinum exhauſerat, & etiam qui poſſet vitare rupem.i. partem montis abruptam, & aſperam, ad quam allideretur ſi non caueret, & puteum patentem.i. non coopertũ, quia ne ſaniſſimus quidem dolo obſtruſum vitare poſſet. Vbi.i. poſtquam, hic.i. dictus vir, refectus opibus.i. facultatibus, & curis.i. diligentia, cognatorum.i. conſanguineorum, & gentilium ſuorum, expulit elleboro.i. veratro, quod (vt in Sermonibus) in Anticyra rutiſſime ſumebatur, meraco.i. puro, & non diluto, nec temperato, quo medici negant, nunc hominem poſſe impune vti, morbum.i. inſaniam, & furorem, bilemque.i. & choleram noxiam, propter quam tali furore, ac phantaſia ducebatur, & redijt ad ſe.i. ad ſanam mentem. vbi quidam legunt: Et redit ad ſeſe, vt ſit redit, pro redijt, ſed quia non cogimur talem licentiam recipere, legendum putem redijt, cuius vltima propter ſyncopem producatur ait. O amici, Pol.i. per Pollucem, vos occidiſtis, & non ſeruaſtis me (dixi albo ſecuo apud doctos eſſe pro quo recentiores ſaluo dicunt) me, inquit, vtpote, cui voluptas eſt ſic extorta.i. vi expulſa, & cui gratiſſimus error mentis, vtpote è quo ſummam capiebat voluptatem, eſt demptus per vim.ſ. ellebori. Quod autem dicit errorem gratiſſimum, oſtendit quibuſdam etiam vitia placere, vnde in Arte ad finem quoſdam incorrigibiles cenſet. Hoc autem non ex ſua ſententia, ſed per irriſionem dictum eſſe, oſtendit quod ſequitur. Nimirum.i. haud dubie, magis abiectis.i. vt ſerio loquar vtile eſt ſapere.i. ſapientẽ eſſe, contendere pueris ludum tempeſtiuum.i. pueris, hoc eſt non amplius ſcribere carmina. vnde in prima epiſtola primi: Verſus, & c. ludicra pono. vnde addit: Ac non ſequi verba modulanda fidibus.i. plectris aut chordis, latinis.i. Italicis, non attendere ad concentum verborum, & modulos aptiores ad lyram, ſed ediſcere.i. ita diſcere vt memoria teneam, aut edicere.i. præcipere (ſed prior lectio modeſtior eſt) numeros, & modos veræ vitæ, aut vere, vt ſit aduerbium, Quæ omnia id volunt, quod Diuus Paulus ſic dicit primo Corint. xiij. Cum eſſem paruulus, loquebar vt paruulus, ſapiebam vt paruulus, cogitabam vt paruulus. Quando autem factus ſum vir, euacuaui quæ erant paruulis, &c. Quocirca.i. quamobrem, inqt Poeta, ego loquor mecũ tacitus.i. animo, nõ ore, & recordor.i. corde repeto, & reuolu o, hæc.i. huiuſmodi argumenta quæ ſequuntur. O Horati (allo-

quendo autem ſe, docet quemlibet ita facere dacere) ſi nulla copia.i.nulla vis, aut abundantia lymphæ.i.aquæ, finiret tibi ſitim vt in hydropicis. Vnde eſt illud apud Ouidium. Quo plus ſunt potæ plus ſitiuntur aquæ; tu narrares medicis.i.diceres medicis, vt alia via te curent. Nulli ne audes.i. audes ne fateri vlli.ſ.amico prudenti, quod quanto plura paraſti.i. comparaſti & accumulaſti tibi tanto plura cupis? quia auarus non impletur pecunia. vnde & Iuuen. Creſcit amor nummi quantum ipſa pecunia creſcit. Ideo ſignificandus eſt talis morbus amico, qui, vt te curet conſulet non augere rem, ſed imminuere cupiditatem, vnde addit: Si vulnus aliquod non fieret tibi leuius radice vel herba monſtrata tibi ab aliquo medico.i.licet applicuaris, herbam aut radicem, quam medicam vim habere dixerat, tu fugeres curarier, hoc eſt curari pro eo quod eſt conari vt cureris, radica vel herba nihil proficiēte ad curationem vulneris in corpore. Audieras forte ab aliquo auaro, aut male affecto (ſicut à Poëta prius: Hos ſolos animo ſapere, & bene viuere, quorum Conſpicitur nitidis fundata pecunia villis) ſtultitiam prauam diſcedere, illi.i.ab illo, cui dij darent rem.i. diuitias.i. audieras quòd ſapientes fierent qui diuitias obtinerent, & tamen cum.i.quamuis, tu ſis nihilo.i.nullo ſapiēcior.ſ.effectus, ex quo.i. poſtquam, plenior.ſ. ditior es, tu vteris iiſdem monitoribus. At ſi diuitiæ poſſent reddere.i.efficere te prudencem, ſi poſſent reddere te minus timidum & cupidum, nempe.i. certe, tu ruberes.ſ. merito, ſi quis viueret in terris auarior te vno, q.d.per contrarium, quia te non efficiunt minus, ſed magis cupidum ac timidum tu deberes diuitias vitare. Si proprium, duobus, inquit, modis efficitur res nobis propria, per emptionem & vſucapionem. de ſucceſſione autem hæreditaria nō loquitur, quia per eam non eſt tranſlatio dominij, ſed ſucceſſio. fictione enim iuris pater & filius pro vno habentur, & tamen ne illis quidem modis aliquid noſtrum verius efficitur, quam ſi duntaxat fructus emamus, nam quicunque ager nos paſcit eſt noſter, hoc eſt tam commodus ac ſi noſter. Nihil enim amplius ex eo ſumere poſſumus. Parumque refert an nuper, i.paulò ante hac an olim.i.multo ante hac emeris agrum. Si ergo ſingulis annis perſoluis villico Orbi, pro Orbij, vel alicuius orbi mercedem fructum, tu nuper emiſti agrum.i.fructum agrorum, paulatim.i.paulatenus, dando fortaſſis xxx. aureos quotannis pro fructibus agri empti trecentis millibus nummum. Sin ſemel ccc. millia nummum numeraſti, & ita diu agrum poſſediſti, tamen olim emiſti. parum autem refert, an nuper, an olim emeris, dum efficere nequeas, vt inemptum cœnes olus. Magni enim faciunt diuites cibis veſci inemptis, ſed errant, quia qui pro agro ſemel pecunias numerauit, pro cunctis fructibus numerauit, & ita nihil ex eo cœnat inemptum. Neque vero quidquam eſt proprium cuiquam, quod tam cito & tam multis vijs amittere, aut derelinquere cogatur. vnde concludit diuitias nihil ad beatitatem facere variaque eſſe ſtudia hominum. Memineris autem Orbi eſſe genitiuum aut à nominatiuo Orbius, quod propriū eſt proprij poſſeſſoris nomen aut a nominatiuo orbus, vt ſit orbi alicuius qui orbus patre aut filio, & ita ſamiliam non magnam alens fructus vendat. Sancte dicitur Orcum non eſſe exorabilem.i, ab inſtituto flexibilem auro, vt nos a ſtudio auri abſtrahat, cuius amore plurima mala fieri non ignorat. Vnde & Aen. iij. Quid non mortalia pectora cogis Auri ſacra fames? Appellatione autem gemmarum comprehendit omnes lapillos precioſos marmoris ædificia & ſtatuas, eboris, quæ ex ebore fieri ſolent. Sigilla.i. parua ſigna exculpta, tabellas pictas. Ordo autem eſt. Si proprium eſt quod quis mercatur.i. emit libra, & ære.i. per æs penſum, & per pecuniam paratam, & vſus mancipat.i. vendicat ſibi per vſucapionem quædam, ſi credis cōſultis ſup. iuris, ager qui te paſcit eſt tuus & villicus.i.villæ cuſtos, & cultor orbi.i.alicuius priuati patre aut liberis, aut potius Orbi illius diuitis. vt ſit Orbi pro Orbij, cum occat.i. amputat (hinc Perſ. Occa [illegible] ſeges altera in herba eſt) tibi ſegetes, daturus mox frumenta tibi, ipſe villicus ſentit te dominum, quia tu das nummos, & accipias vnā pullos, oua, cadum temeti.i.vini (ſed nota quòd duas in temeti produxit, cum alij corripiant) nempe.i.certe tu mercaris iſto modo paulatim.i. paulotenus, ſeu ſucceſſiue non damno ſemel totam ſummam, ſed partem per ſingulos annos pro fructibus, cum nihil habeas iuris in fundo agrum emptum fortaſſe ccc. millibus nummorum, aut etiam ſupra.ſ. illum numerum (A. Gell. docet rectius dici millibus nummum, quam nummorum, ſed in carmine militat licentia) Quid refert.i. intereſt, an ſup. viuas numerato.i.ex eo quod numerata pecunia emiſti nuper.i. paulò ante, an olim.i. multo ante? q. d. nihil refert, quia qui ſe dominum dicit & viuere cibis inemptis, eo quòd viuat ex collectis in ſuo agro, non recte dicit, quia cum agrum emit etiam fructus futuros emit. Emptor quondam.i. a multis annis arui Aricini, & veientis, cœnat holus emptum, quamuis aliter putat, & calefactat ahenum.i.lebetem, aut cacabum, ſub.i. paulò ante gelidam noctem, lignis emptis, quamuis in ſundo ſuo creuerant. ſed vocat ſuum vſque.i. per totum. qua.ſ. parte, populus.i.ea arbor adſita certis limitibus.i.ad certos limites poſita & conſita, refugit.i. dirimit, iurgia vicina.i. quæ poſſent eſſe cum vicinis, tanquam.i. perinde ac ſi quidquam (aut cuiquam) ſit proprium, quod puncto horæ mobilia permutet dominos & cedat in altera iura, nūc prece, nunc precio nunc vi, nunc morte (aut ſorte) ſuprema, hæc omnia Ofellus in Sermonibus commemorauit. Sic, quia nulli datur perpetuus vſus & heres ſuperuenit heredem alterius, velut vnda ſuperuenit vndam, quæ continuo ſuccedit, quid proſunt vici & horrea, ve, pro vel, quid ſup. proſunt Lucani, ſupple ſaltus adiecti ſaltibus Calabris? quaſi dicat nihil, ſi.i. quia, Orcus.i. infernus, non exorabilis auro, metit.i. occidit, & aufert grandia cum paruis, gemmas, marmor, ebur, ſigilla.i. parua ſigna, ac ſimulacra, Tyrrhena.i. in Hetruria fabrefacta, tabellas, argentum veſtes tinctas murice Getulo.ſ. Tyrio, quia Tyros non longe à Getulia eſt. Hæc autem ferè ſunt hominum delicioſorum diuitiæ. quia his ferè carere poſſumus, præcipua ſi argentum non pro pecunia, ſed pro vaſis argenteis acceperimus. Orcus autem a quibuſdam accipitur pro inferno loco, quaſi ab vrgendo, a quibuſdam pro inferno Deo, hoc eſt Plutone. Ait enim in Verrinis Cicero. Vt alter Orcus veniſſe Aetnam, & non Proſerpina ſed ipſam Cererem rapuiſſe videtur. Sunt autem qui velint Orcum dictum ex eo quòd dij iurabant per ſtygem. Eſt enim ὅρκος iuramentum. Sunt ſupple aliqui qui non habeant. hæc dicta, eſt ſupple aliquis qui non curat habere pulchre numerum diuitiæ, quia plures ſunt pauperes re quam ſpiritu. Cur alter fratrum.ſ. gemellorum, præferat pinguibus palmetis Herodis, id eſt Iudaicæ regionis, ſeu Paleſtinæ apud Hiericuntis, ceſſare & ludere & vngi, id eſt voluptati indulgere, alter.ſ. gemellorum, diues & importunus mitiget agrū ſiluestrem, id eſt domet flammis, & ferro ab ortus lucis ad vmbram, quod plus eſt, quam ab ortu Solis vſque ad occaſum, Genius, id eſt Deus naturæ, comes, id eſt nobis aſſociatus qui temperat aſtrum natale.i. horoſcopum natiuitatis. exiſtens Deus naturæ mortalis.ſ. humanæ, mutabilis, id eſt varius in vnumquodque caput, albus, id eſt bonus ſuppla aliquibus, & ater, id eſt malus alijs, ſcit ſupple cauſam. Ego, inquit Poëta, vtar & tollam ſupple de modico aceruo, id eſt cumulo rerum paruarum, nec metuam quid hæres, ſcilicet meus, iudicet de me. quod, id eſt eo quòd non inuenerit plura datis, id eſt quam dederis mihi increſcans me (quod Perſius imitatur) & tamen ego idem volam ſcire quantum ſimplex & hilaris, id eſt paucis contentis, & rebus ſimplicibus læte vtens. diſcrepet nepoti, id eſt à luxurioſo, & prodigo Lucrone, & quantum parcus diſcordet auaro. Enim pro quia, diſtat, id eſt diſcrimen eſt, an tu prodigus ſpargas tua, id eſt res tuas profundas, & dilapides, an neque facias ſumptum inuitus, vt auarus, neque labores parare plura, vt ſatis contentus, ac potius fruaris raptim, id eſt celeriter, ſicut ipſum rapitur tempore exiguo, & grato, vt tu puer olim ſuppla fruebaris feſtis Quinquatribus, quæ Mineruæ ſacrantur, & quinque diebus fie dicuntur. Pauperies, appoſitione immunda domus abſit procul ſupple à nobis. Ego ferar ſupple vnus, & idem, an ferar magna naue verum parua. Nos non agimur velis tumidis, id eſt inflatis, Aquilone ſecundo, id eſt ſequente, & à tergo veniente, id eſt proſpero, id eſt non ſumus in proſperitate ſumma, tamen nos non ducimus ætatem Auſtris, id eſt illis ventis, aduerſis, id eſt contrarijs, id eſt non ſumus etiam in ſumma calamitate, non ſumus extremi primorum, id eſt inter primos, & ſupple priores extremis, id eſt omnino vltimis, viribus, ingenio, ſpecie, virtute, loco, id eſt aut naſcendi, aut viuendi dignitate, & re, id eſt diuitijs, hoc eſt mediocrem conditiona in his tenemus, ita quòd ſimus inter primos omnino, & penitus ſupremos. quod ſapiens precatur Prouerbiorum xxx. Mendacitatem, & diuitias ne dederis mihi, tribue tantum victui meo neceſſaria &c. Non es auarus? aut ſecum loquitur, iuxta id, quod dixerat. Quocirca mecum loquor hæc &c. aut more ſuo, & aliorum ſecundam perſonam pro qua vis ponit, hoc eſt tu non es auarus? Hoc eſt dicas mihi quicunque es, an ſis auarus. Et videtur reſpondere nam. Non ſum auarus. ad quod Poëta: Abi, id eſt diſcede, quaſi perfectus, & non amplius erudiendus. Id enim dicere ſolemus ijs quos ad conſumationem profeciſſe

fecissa

feciſſe applaudimus. Quid cetera .i. quid facis in ceteris vitijs? Videtur autem quibuſdam ad hoc nihil reſpondere, quia, Nemo ſine crimine viuit. Vade ait ſm illos Poëta per modum præcepti. Fuge iam cetera vitia cum iſto .ſ. vitio auaritiæ, quæ radix malorum eſt, ſi ſpectus caret .i. vacat tibi tuæ inani ambitione, ſi caret formidine mortis, ſi caret ira, ſi rides .i. parui curas, ſomnia .i. in ſomnia terrores magicos miracula .i. præſtigioſa, ſagas .i. veneficas, & faſcinatores, Lemures nocturnos .i. ſpiritus noctu ambulantes, & portenta Theſſala .i. omne genus veneficarum, & ſagarum Theſſaliæ, ſi tu numeras, grate .i. gratanter natales ſupple tuos, ſi ignoſcis amicis, ſi ſis lenior .i. placatior, & mitior accedente ſenecta, quæ ceteros difficiles, & moroſos facit, ſi inquam hæc facis, quid .i. ad quid, vel in quid, vna exempta .i. decerpta de pluribus ſpinis .i. vna virtus .ſ. liberalitatis, iuuat .i. delectat te, inter tot vitia? q.d. parum. Sed melius legitur, vt repoſuimus admoniti per Philologum. Num ſimul iſto Cum vitio fugere? caret, &c. vt omnia per interrogationem legantur, lego etiam Spinis de pluribus vna. vt ſit ordo, Non es auarus? abi: ſed quia cetera ſup. vitia, num .i. nunquid, fugere .i. fugerunt à te ſimul cum iſto vitio .ſ. auaritiæ? caret pectus tibi ambitione inani? caret formidine mortis, & ita? Rides .i. nunquid rides ſomnia, &c. Nunquid numeras grate natales .i. annos iam grandis natu? Sic lenior, &c. Et cum ille abnuere videretur, addidit. Quid vna ſpina .i. vnum vitium auaritiæ te vt ſpina pungens. Vnde & Chriſtus ſpinis comparauit diuitias, exempta .i. extracta de pluribus ſpinis, iuuat te? q.d. parum. Vnde ſi neſcis rectè viuere, decede .ſ. ab opinione tua, peritis .i. ad peritos. Tu luſiſti ſatis, tu ediſti .i. comediſti, atque bibiſti ſatis, tempus eſt tibi abire .i. abeundi ab iſta, crapula & luxurioſa vita, ne ætas laſciua decentius .i. iuuenilis, hoc eſt iuuentus ipſa, quam magis deceat eſſe laſciuam, quam tenacem, rideat, & pulſet te potum largius .i. abundantius, æquo .i. quam æquum, & honeſtum. Et per hoc temperantiam commendat, quę omnium virtutum ſpecimen, & moderamen eſt. Et hæc in præſens Opus.

MATTH. BONF.

IGNOBILIS Argis) Argis, pro Argiuis, exponit Porph. Mihi vero id minime placet, cum locum hic Horat. ſignificet, nō gentem, vt Argi vrbs ſit, Argiui vero Argorum incolæ,

GLAREANVS.

ARGILLA quiduis imitabitur vda) Imitabitur, inquit Acron, quidam imitabitur legunt, deeſt à puero alienum, melius ergo legimus imitaberis, & quæ ſequuntur. Si Acron hæc, quæ hic adeo confuſa narrantur, ita ſcripſit: non video quid de eo dicere debeam, ſed temporum iniuria corrupta videri poterant ſi non vbique ſibi ſimilis videretur. imitabitur hic legendum, non imitabatur, non imitaberis. Quod carmen ipſum ac ſenſus ſatis indicant. (Poſt hoc vehemens lupus, & ſibi) Lupus ſibi, idem inquit, quia perdere poterat per negligentiam. Hæc ille Porph. autem verba inutilia ſunt, at ego puto ſibi non ad lupas iungendum, ſed ad iratus. Item ad Illud Luculli miles, Porph. ait, Valerianus Seruilianus exercitus, ſed ea verba etiam corrupta ſunt. Non enim de toto loquitur exercitus, ſed de vno quopiam milite, neque enim in ſingulos viginti millia ſeſtertij erogare Lucullus potuiſſet quantumuis diues. Acron ex Porph. verbis deceptus idem credidit. Porph. haud dubie proprium militis poſuit, qui Tribunus exercitus, aut aliud quid fuit, de quo poëta pauiò poſt dicturus eſt, quantumuis ruſticus ibit, quanquam eo in loco amphibolon eſt. vtrum catus quantumuis ruſticus, inquit, an quantumuis ruſticus ibit. (Prætulerim ſcriptor) aut ironia eſt, aut amara interrogatio, q.d. ego neutiquam prætulerim. Exemplum autem Argui ab aduerſario ita adducitur, vt Pyrrhi à Thraſone apud Terentium, ſolent enim ſtolidi homines ignauiæ ſuæ exempla prætendere. (Tamen veteris monitoribus iiſdem) Ego interrogatiue legerem, ſi quidem veteris futurum eſt, non præſens. (Cur alter fratrum) Duo hic Commentarij ſub Porph. nomine leguntur. Sed hoc ſæpius nunc factum. (Naturæ Deus humanæ mortalis) Badius exponit, Genius exiſtens Deus naturæ mortalis .ſ. humanæ mutabilis .i. varius in vnumquodque caput. Hæc ille. At ego puto Mortalis in vnumquodque caput conſtruendum, & vultu mutabilis, vt ſignificet genium cum homine interire. Nec hoc mirum apud hunc poëtam, qui animæ immortalitatem non credidit, nimirum cui des Chriſtiana nullam fidem fecerat. (Terrores magicos) Magos dicimus quaſi magnos, à magnis rebus quas ſe perficere poſſe iactant, ita Porph. Hoc ab impoſtore aliquo adiectum Porph. Magus enim Perſida eſt dictio, qua ſuos ipſi ſapientes vocabant, vt nemo ignorat.

FINIS.

NICOLAI PEROTTI SIPONTINI
PRAESVLIS LIBELLVS, DE METRIS
ODARVM HORATIANARVM.

NICOLAVS PEROTTVS COBLIO PEROTTO FRATRI CARISSIMO S.

EX omnibus immortalis Dei erga me beneficijs duo ſunt, quibus maxime gloriari ſoleo, vnum quod Beſſarionem mihi principem, alterum quod te fratrem præſtiterit. Nam ſi mihi data eſſet facultas, omnia pro arbitrio meo eligendi, qd eogitare, nec dicam ſperare amplius potuiſſem? Vt .n. à principe incipiam, nactus ſum pium, beneficium, humanam, liberalem, inaudita te æquitate, ſumma iuſtitia, ſingulari fide, diuina ſapientia, adeo præterea omni genere ſtudioꝝ eruditum, vt mihi interdum de eo cogitanti, non tam vnus homo literatus, quàm literæ ipſæ, omnesq. bonæ artes in vno homine eſſe videantur. Nulla res eſt tam facilis, tam abolita, quam ex huius animo velut quodam theſauro non liceat expromere. quàm peritus eſt diuinarum literarum, quam doctus, & ciuilis, & pontificij iuris? Quid eſt adeo in philoſophia abſtruſum, atque reconditum, qđ huic non ſit penitus familiare? quis in mathematicis excellentior? quantum exemplorum, quantum hiſtoriæ, quantum antiquitatis tenet? Num ſermo eius cum græce loquitur, planè Atticus eſt? cum ſcribit latine. Muſæ ipſæ Romanæ loqui vīr. Orationem ipſius Platonicā putes, crebra eſt, aſſidua, copioſa, & Hybernis niuibus ſimilis, in verſibus tm̄ leporis, dulcedinis ſuauitatis inſeris, vt nihil cœleſtius. Quid epigrammata, quæ nuper in Gemiſtum Platonicum compoſuit, quæque ſubito cum Latina reddiſti, non ne reddere probatiſſimam illam antiquitatem vīr? diſputationes eius ſubtiles, ornatæ, graues, aut facile quemlibet, quo velit impellat & trahat, ita ex tempore loquitur, quaſi iampridem ſcripſerit, videntur ad manum ſenſus omnes inſtructi. Tāta præterea humanitas erga omnes expoſitus eſt, vt qui dignitate ſummum locum tenet, facilitatem morum penè infimus videatur Liberalitatem eius cum infiniti ex Latinis, tum maxime hoc tpe infelicisſimi Græciæ populi experiuntur, q proprijs expulſi ſedibus, ad hunc veluti vnicum refugium confluunt. Adde, ꝙ me adeo amanter, benigne, clementer amplexus eſt, vt octauum iam annum nō ſolum domi, ſed intra ſecretiora cubilia ad curam caſtiſſimi corporis ſui tenuerit, teneatq. apud quem quā tum gratia, & auctoritate valuerim, in propinquorum atque amicorum honoribus expertus ſum. Quæ noſtra familia, quis pater, qui nos omnes, quæ noſtræ fortunæ eſſent, niſi princeps noſter fuiſſet? Nota hæc omnibus ſunt, quidquid ſumus, principis noſtri ſumus beneficio, humanitate, clementia huic vni bona, fortunas, ipſam denique animam debemus. Merito itaque me puto immortale beneficium a Deo conſecutum, quod talem nactus ſum principem quem niſi ſumma integritate, fide, obſeruantia colam, venerer, adorem, ſceleratus, facinoroſus, nefarius ſim, è conſpectu hominum fugandus, eijciendus, exterminandus. De te vero mi frater quid loquar? an mihi ſecundo loco euenire aliquid dulcius poterat, q te talem habere germanum? qui mihi vt aſpectu, ac lineamentis corporis, ita & moribus, & natura ſimilis euaderes, qui eiſdem, qbus ipſe ſtudijs deditus à me erudireris, docereris, inſtruereris, quam ego veluti imaginem quandā meis manibus formarem, atque confingerem. De cuius indole tantam animo ſpem concepi, vt non mediocre decus allaturum te familiæ noſtræ, niſi te nobis fata inuiderint, exiſtimem. At quorſum hæc de me inquies (nam de principe noſtro non miror, quem vbique laudare extollere, prædicare, ſatiari non potes) Nempe quia tuis quoque laudibus ſatiari non poſſum optime, & ſuauiſſime frater, ita me ingenium tuum, ita ſtudium, ita mores delectant preſertim in hoc lubrico ætatis, in quo multi adoleſcentes periclitari ſolent. Quanta me nuper voluptate affectum putas, cum me rogaſti, vt vna epiſtola omnia genera metrorum, quæ apud Horatium Flaccum reperiuntur, breuiter comprehenderem, & vnde Lyrici poetæ dicti fuerint ad te ſcriberem? Ex his enim intelligo non contentum te heroicis, atque elegiacis verſibus, vt ceteri noſtræ ætatis adoleſcentes. ſed ad cetera quoque metrorum genera aſpirare. Quod & optimi ingenij tui, & exactiſſime in ſtudijs diligentiæ teſtimonium eſt. Ego vero vt honeſtiſſimo deſiderio tuo morem geram, & inſtar liberaliſſimi hominis plus etiam quàm à me quæratur præſtem, hac tibi epiſtola omnia metrorum gn̄a, quibus non ſolum Horatius, verumetiam Boëtius vſus breuiter annotabo, Si tamen prius qđ Lyricorum vetuſtiſſimum nomen ſibi velis oſtendero. Dicti igitur Lyrici ſunt à Lyra, quoniam veteres huiuſmodi carminum ſcriptores ad lyram poëmata ſua canere conſueuerunt. hi apud Græcos quidem octo feruntur Alcman, à quo Alcmanium metrum dictum eſt: Steſichorus, à quo Steſichoreum, Alcæius, à quo Alcaicum, Ibicus, à quo Ibiceium, Anacreon, à quo Anacreontium, Simonides, à quo Simonideium, Pindarus, à quo Pindaricum, Bacchilides, à quo Bacchilideium. Horum, vt Quintilianus, inquit, lōge Pindarus princeps, ſpiritus, magnificentia, figuris, beatiſſima rerum, & verborum copia, velut quodam eloquentiæ flumine, propter quod Horatius merito eum credidit nemini imitabilem. Additur ſupradictis Sappho, quàm magiſtram fuiſſe Platonis nonnulli tradunt, à qua Sapphicum metrum appellatum eſt, ita Lyricorum numerus nouem Muſarum numerum implebit, quarum inuocationibus cantus ſuos ordiebantur. Apud Latinos vero tres præcipue memorantur Lyrici, Horatius Ceſius Baſſus, & Valerius Martialis. Inter hos palmam obtinet Horatius. Solus ferè, vt idem Quintil. inquit, legi dignus. nam & inſurgit aliquando, & plenus eſt iucunditatis, & gratiæ, & varijs figuris feliciſſime audax. Secundus Valerius Martialis, quem intellexiſſe Quintilianum arbitror, cum ait: Si quē adijcere Horatio velis, erit Ceſius Baſſus, quē nuper inuidimus, Sed eum longe præcedunt ingenia viuentium Martialem quippe Quintiliani ætate fuiſſe manifeſtum eſt, ac Ceſij Baſſi vix hac tempeſtate ſupereſt nomen. Vſus autem eſt Horatius in eo libro, qui Odæ inſcribitur vndeuiginti metrorum generibus.

Primum genus eſt Monocolō, diciturq. choriambicum aſclepiadeum, tetrametrum, cōſtans ſpondeo, duobus choriambis, & pyrrhichio, ſic enim ſcanditur.

Mæce -- nas atauis u--u edite re u--u gibus uu

Scripſit hoc metro duntaxat treis Odas.
Lib. j. Ode j. Mœcenas atauis edite regibus.
Lib. iij. Ode xxx. Exegi monimentum ære perennius.
4 8 Donarem pateras, grataq. commodis.

-- u --u u-- uuu

Secundum genus eſt dicolon, tetraſtrophon. Primi tres verſus ſunt dactylici, pentametri, ſapphici. conſtat enim trochæo, ſpondeo, dactylo, & duobus trochæis, hoc modo.

Iam ſa-u tis ter — ris niuis -uu atque -u diræ --
Grandi -u nis mi -- ſit pater -uu & ru -u bente -u
Dexte -u ra ſa -- cras iacu-uu latus -u arces --

Quartus adonius, conſtans dactylo, dimetro, catalectico, hoc eſt dactylo, & ſpondeo, ſiue trochæo, hoc modo.

Terruit -uu Vrbem -u

Scripſit hoc metro ſex, & viginti Odas.

1 2 Iam ſatis terra niuis, atque diræ.
1 10 Mercurij facunde nepos Atlantis,
1 12 Quem virum, aut heroa, lyra, vel acri.
1 20 Vile potabis modicis Sabinum.
1 22 Integer vitæ, ſceleriſque purus.
1 25 Parcius iunctas quatiunt feneſtras.
1 30 O Venus Regina Gnidi, Paphique.
1 32 Poſcimus ſi quid vacui ſub vmbra.
1 38 Perſicos odi puer apparatus.
2 2 Nullus argento color eſt auaris.
2 4 Ne ſit ancillæ tibi amor pudori:
2 6 Septimi Gades aditure mecum,
2 8 Illa ſi iuris tibi peierati.
2 10 Rectius viues Licini, neque altum.
2 16 Otium diue, rogat in patenti.
3 8 Martijs cœlebs quid agam calendis.
3 11 Mercuri nam te docilis magiſtro.
3 14 Herculis ritu modo dictus ò plebs.
3 18 Faune nympharum fugientum amator.

Non

3 20 Non vides quanto moueas periclo.
3 22 Montiũm cuſtos, nemorumq́. virgo.
3 27 Impios parræ recinentis omen.
4 2 Pindarum quiſquis ſtudet emulari.
4 6 Diue, quem proles Niobea magnæ,
4 11 Eſt mihi nouum ſuperantis annum,
4 18 Phœbe, ſiluarumq́. potens Diana,

-v---vv-v--
-v---vv-v--
-v---vv-v-v
-vv--

Tertium Dicolon Diſtrophon, primus verſus eſt choriambicus, glicooius, trimeter, conſtans ſpondeo, choriambo, & pyrrhichio, hoc modo.

Sic te -- diua potens -vv- Cypri vv

Sequens eſt aſclepiadeus, hoc modo.

Sic fra -- tres Helena -vv- lucida ſy -vv- dera vv

Scripſit hoc metro Odas aij.
1 3 Sic tu diua potens Cypri.
1 13 Cum tu Lydia Telephi.
1 19 Mater ſæua cupidinum.
1 36 Et thure, & fidibus iuuat.
3 9 Dooec gratus etiam tibi.
3 15 Vxor pauperis Ibici.
3 19 Quantum diſtat ab Inacho.
3 24 Itactis opulentior.
3 25 Quo me Bacche rapis tui.
3 28 Feſto quid potius die.
4 1 Intermiſſa venus diu.
4 3 Quem tu Melpomene.

---vv-v-
---vv--vv-vv

Quartum Dicolon Diſtrophon, primus verſus eſt dactylicus, archilocheius, tetrameter, conſtans tetrametro bucolico, & tribus trochæis: vt,

Soluitur -vv acris hy-vv ems gra--ta vice -vv veris -v & fa-v uoni --

Sequens item Archilocheius, conſtans ex penthemimere iambica, & tribus trochæis, hoc modo.

Trahunt v- que ſic v- cas - machi -v na ca -v rinas --

Scripſit hoc metro duotaxat hanc Oden.
1 4 Soluitur acris hyems &c.

-vv-vv---vv-v-v--
v-v---v--

Quintum Tricolon, Tetraſtrophon. Primi duo verſus ſunt aſclepiadei, hoe modo.

Quis mul -- ta gracilis -vv- te puer in -vv- roſa v-

Tertius pherecratius, conſtans ſpõdeo, dactylo, & ſpondeo, hoc modo.

Grato -- Pyrrha ſub -vv antro -

Quarto Gliconius. de quo ſupra dictum eſt, hoc modo.

Cui fla -- uam religas -vv- comam vv

Scribit hoc metro ſeptem Odas.
1 5 Quis multa gracilis te puer in roſa.
1 14 O' nauis referent in mare te noui.
1 21 Dianam tenere dicite virgines.
1 23 Vitas hinnuleo me ſimilis Chloë.
3 7 Quid fles Aſterie quem tibi candidi.
3 13 O' fons Blanduſiæ ſplendidior vitro.
4 13 Audiuere Lyce di mea vota di.

---vv--vv-v-
---vv--vv-vv
---vv--
--vv-vv

Seatum Dicolon Diſtrophon, Tres primi verſus ſunt aſclepiadei, hoc modo.

Scribe -- ris Vario -vv- fortis & ho-vv- ſtium vv

Quartus eſt glicooius, hoc modo.

Miles -- te duce geſ -vv- ſeris vv

Scribit hoc metro Odas nouem.
1 6 Scriberis Vario fortis & hoſtium,
1 15 Paſtor cum traheret per freta nauibus,
1 24 Qui deſiderio ſit pudor, atque modus.
1 33 Albi oe doleas plus nimior memor.
2 12 Nolis longas fera bella Numantiæ.
3 10 Extremum Tanaim ſi biberes Lyce.
3 16 Incluſam Danaën turris ahenea.
4 5 Diuis orte bonis optime Romule.
4 12 Iam veris comites quæ mare temperant.

---vv--vv vv-
---vv--vv-vv
---vv--vv-v-
---vv-vv

Septimum Dicoloo Diſtrophon. Primus verſus eſt heroicus, hoc modo.

Lauda -- bunt ali -vv i cla -- ram Rhodon -vv aut My-ty -vv lenem --

Secundus eſt dactylicus, alcmanius, tetrameter, acatalecticus, quatuor enim pedes heroici habet ſiue dactylos omoes, ſiue ſpondeos, ſiue mixtos, frequeotiſſime tamen in tertio pede dactylum, hoc modo.

Aut ephe -vv ſum bima -vv ris ue Co -vv rinthi --

Scribit autem hoc metro tres Odas.
1 7 Laudabunt alij claram Rhodon, aut Mitylenen.
1 28 Te maris & terræ, numeroq́. carentis harenæ.
1 12 Quid tibi vis mulier nigris digniſſima barris.

---vv---vv-vv--
-vv-vv-vv--

Octauum Dicolon, Diſtrophon. Primus verſus eſt choriambicus, monometer, ariſtophaneius, conſtans choriambo & amphibraco, ſiue bacchio, hoc modo.

Lydia dic -vv- per omnes vv-

Sequeos eſt choriambicos, trimeter, ſapphicus, conſtans epitrito ſecundo, duobus choriambis, & amphibracho, ſiue bacchio, hoc modo.

Te deos o -v-- ro ſybarim -vv- cur properes v--v aman-do -vv

Scribit hoc metro duntaxat hanc Odeo.
1 8 Lydia dic per omneis.

-vv-v--
-v---vv--vv-v--

Nonum Tricolon Tetraſtrophon. Primi duo verſus ſunt dactylici, alcaici, trimetri, catalectici, conſtat enim penthemimere iambica, & duobus dactylis, hoc modo.

Vides v- vt alv- ta- ſtet niue -vv candidum -vv

Tertius eſt iambicus, archilocheius, dimeter, hypercatalecticus ſi qoidem in primo pede recipit iambum vel ſpondeum in quarto iambum vel pyrrhichium, deinde supereſt ſyllaba, hoc modo.

Sylua -- labo v- rantes -- gelo v- que v

Quartus verſus eſt dactylicus, alcmanius, tetrameter, de quo paulò ante diximus, recipitq́. in tertio pede frequentiſſime trochęũ, hoc modo.

Flumina -vv conſtite -vv rint a -v cuto --

Scribit hoc metro xxxvij. Odas.
1 9 Vides vt alta ſtet niue candidum.
1 16 O mater pulchra filia pulchrior.
1 17 Veloa amœnum ſæpe lucretilem.
1 26 Muſis amicus triſtitiam & metus.
1 27 Natis in vſum lætitiæ ſcyphis.
1 29 Icci beatis non Arabum inuides.
1 31 Quid dedicatum poſcit Apollinem.
1 34 Parcus deorum cultor, & infrequens.
1 35 O diua gratum quæ regis Antium.
1 37 Nunc eſt bibendum, nunc pede libero.
2 1 Motum rex Metello conſule ciuitatem ciuicum.
2 3 Æquam memento rebus in arduis.
2 5 Nondum ſubacta ferre iugum valet.
2 7 O ſæpe mecum tempus in vltimum.
2 9 Noo ſemper imbres nubibus hiſpidos.
2 11 Quid bellicoſus Cantaber, & Scytes.
2 13 Ille & nefaſto te poſuit die.
2 14 Eheu fugaces Poſtume, Poſtome.
2 15 Iam pauca aratro iugera regiæ.

2 17 Cur me querelis exanimas tuis,
2 19 Bacchum in remotis carmina rupibus
2 20 Non vſitata, nec tenui ferar.
3 1 Odi profanum vulgus, & arceo,
3 2 Anguſtum amice pauperiem pati
3 3 Iuſtum, & tenacem propoſiti virum,
3 4 Deſcende de cœlo, & dic age tibia.
3 5 Cœlo tonantem credidimus Iouem.
3 6 Delicta maiorum immeritus lues.
3 17 Æli vetuſto nobilis ab Lamo.
3 21 O nata mecum conſule Manlio.
3 23 Cœlo ſupinas ſi tuleris manus.
3 26 Vixi puellis nuper idoneus.
3 29 Tyrrhena regum progenies tibi.
4 4 Qualem miniſtrum fulminis alitem,
4 9 Ne forte credas interitura, quæ,
4 14 Quæ cura patrum, quæque Quiritium,
4 15 Phœbus volentem prœlia me loqui,

u-uu--uu-uu

u-u---uu-uu

---u--u-u

-uu-uu-u--

Decimum Monocolon. Verſus eſt choriambicus, pentameter, alcaicus, conſtans ſpondeo, tribus choriambis, & pyrrhichio, hoc modo.

Tu ne -- quæſieris -uu- ſcire nefas -uu- quem mihi quem -uu- tibi uu

Scribit hoc metro tres Odas.
1 11 Tu ne quæſieris, ſcire nefas, quem mihi, quem tibi.
1 18 Nullam Vare ſacra vite prius ſeueris arborem.
4 10 O crudelis adhuc, & Veneris muneribus potens.

---uu--uu--uu-uu

Vndecimum Dicolon Diſtrophon. Primus verſus eſt dimeter, iambicus archilocheius, acatalecticus, conſtat enim amplumacro, qui metrum facit ex duobus iambis, ſiue altero ſpondeo, hoc modo.

Non ebur -u- neque au u- reum uu

Sequens trimeter, iambicus, hipponactius, catalecticus. habet enim quinque iambos, & ſyllabam, recipit tamen imparibus ſedibus. etiam ſpondeum, hoc modo.

Mea u- reni u- det in u- domo u- lacu u- nar u

Scribit hoc metro duntaxat hanc Oden.
2 18 Non ebur, neque aureum,

-u-u-uu

u-u-u-u-u-u

Duodecimum Monocolon, verſus eſt ionicus, ſapphicus à minori, trimeter, acatalecticus, hoc eſt tribus ionicis a minori conſtans, hoc modo.

Miſerar' eſt uu-- neque amori uu-- dare ludum uu--

Scripſit hoc metro duntaxat hanc Oden.
3 12 Miſerarum eſt, neque amori dare ludum.

uu--uu--uu--

uu--uu--uu--

uu--uu--uu--

Tertiumdecimum Dicolon, Diſtrophon. Primus verſus eſt heroicus, hoc modo.

Diffu-- gere ni-uu ues, rede-uu unt iam--gramina -uu campis--

Sequens eſt dactylicus, archilocheius, dimeter catalecticus, hoc eſt conſtans duobus dactylis, & ſyllaba, hoc modo.

Arbori-uu buſq; co u-- me-

Scribit hoc metro hanc Oden.
4 7 Diffugere niues &c.

--uu uu---uu--

-uu-uu-

Quartumdecimum Dicolon Diſtrophon. Primus verſus eſt iambicus, hipponactius, trimeter, acatalecticus, conſtans ſex iambis, recipiensque etiam ſpondeum imparibus ſedibus, hoc modo.

Ibis -- Libur u- nis in -- ter al u- ta nau u- nium uu

Sequens eſt iambicus, archilocheius, dimeter, acatalecticus, conſtans quatuor iambis, admixto interim imparibus ſedibus ſpondeo, hoc modo.

Ami u- ce pro u- pugna -- cula uu

Scripſit hoc metro Odas decem.
5 1 Ibis Liburnis inter alta nauium,
5 2 Beatus ille, qui procul negocijs,
5 3 Parentis olim ſi quis impia manu.
5 4 Lupis & agnis quanta ſortito obtigit,
5 5 At ò deorum quiſquis in cœlo regis.
5 6 Quid immerentis hoſpes vexas cani.
5 7 Quo quo ſceleſti ruitis, aut cur dexteris.
5 8 Rogare longo putidam te ſeculo.
5 9 Quando repoſitum cæcubum ad feſtas dapes,
5 10 Mala ſoluta nauis exit alite,

--u---u-u-uu

u-u--uu

Quintumdecimum Dicolon Diſtrophon. Primus verſus eſt iambicus, hipponactius, trimeter, acatalecticus, de quo paulò ante diximus, hoc modo.

Pecti -- nihil u- me ſi -- cut an u- tea u- iuuat uu

Secundus eſt ſapphicus, conſtans penthemimere heroica & dimetro iambico, hoc modo.

Scribere -uu verſicu-uu los - amo u- re per u- culſum -- graui u-

Scripſit hoc metro duntaxat hanc Oden.
5 12 Pecti nihil me ſicut antea iuuat.

--u---u-u-uu

-uu-uu-u-u-u-

Sextumdecimum Dicolon Diſtrophon. Primus verſus eſt heroicus, hoc modo.

Horrida -uu tempe -- ſtas cœ -- lum con -- traxit & uu imbreis --

Sequens eſt archilocheius, conſtans dimetro iambico, acatalectico, & penthemimere heroica, hoc modo.

Niues u- que de u- ducunt -- Iouem u- nunc mare -uu nunc ſil -uu ua-

Scribit hoc metro tantum hanc Oden.
5 13 Horrida tempeſtas cœlum contraxit, & imbres.

-uu-------uu--

u-u-u-u-uu-uu

Decimumſeptimum Dicolon, Diſtrophon. Primus verſus eſt heroicus, hoc modo.

Mollis in -uu ertia -uu cur tan -- tam dif -- fuderit u-- imis --

Secundus iambicus, archilochius, dimeter, catalecticus, de quo ſupra dictum eſt, hoc modo.

Obli -- uio u- nem ſen -- ſibus uu

Scribit hoc metro duas Odas.
5 14 Mollis inertia cur tantam diffuderit imis.
5 15 Nox erat, & cœlo fulgebat Luna ſereno.

-uu-uu-----uu--

u-u---uu

Duodeuigeſimum Dicolon, Diſtrophon. Primus verſus eſt heroicus, hoc modo.

Altera -uu iam teri- uu tur bel -- lis ci -- uilibus -uu ætas --

Alter iambicus, hipponactius, trimeter, acatalecticus, de quo ſupra dictum eſt, hoc modo.

Suis u- & ip u- ſa Ro u- ma vi u- ribus u- ruit uu

Scribit hoc metro hanc Oden duntaxat.
5 16 Altera iam teritur bellis ciuilibus ætas.

-uu-uu-------uu--

u--u-u-uu--

Vndeuigeſimum monocolon verſus eſt iambicus, hipponactius, trimeter, acatalecticus, qualis ſuperior, hoc modo.

Iam iam ef -- fica u- ci do -- manus u- ſcien u- tia u-

Hanc tantummodo Oden hoc carmine ſcribit.
5 17 Iam iam efficaci do manus ſcientiæ.

--u--u-u-

F I N I S.

LOCVS

HOratius lib. 2. Od. vbi ſe in formam Cycni tranſitu vaticinatur poſt mortem, ſic ait:

Non vſitata, nec tenui ferar
Penna biformis per liquidum æthera
Vates, inuidiaque maior.
Vrbeis relinquam.

Paulò poſt.

Iamiam reſidunt cruribus aſperæ
Pelles, & album mutor in alitem.
Superne, naſcunturque leues
Per digitos, humeroſq. plumæ.

Diogenes Laërtius.

Simile quiddam, ſed alia de cauſa narrat, vbi de Platone loquitur his verbis.

Λέγεται δ' ὅτι Σωκράτης ὄναρ εἶδε κύκνου νεοττὸν ἐν τοῖς γόνασιν ἔχειν, ὃν καὶ παραχρῆμα πτεροφυήσαντα ἀναπτῆναι ἡδὺ κλάγξαντα, καὶ μεθ' ἡμέρας Πλάτωνα αὐτῷ συστῆναι τὸν δὲ τοῦτον εἰπεῖν τὸν ὄρνιν.

Poëta ſe in Cycnum conuerſum iri vaticinatur, ob ſingulare ingenium, doctrinam, atque gloriam partam ex poëmatum conſcriptione. Socrates vero, dum in gremio ſe Cycni pullum fouere ſomniat, Platonis præſtantiam, & admirabilem eloquentiam vaticinatur. Idem Laërtius teſtatur ex Apollodoro eodem die natum Platonem, quo Delij affirmabant natum in ſua inſula Apollinem, his verbis.

Γίνεται Πλάτων, ὥς φησιν Ἀπολλόδωρος ἐν χρονικοῖς, ὀγδόῃ, καὶ ὀγδοηκοστῇ ὀλυμπιάδι, Θαργηλιῶνος ἑβδόμῃ, καθ' ἣν Δήλιοι τὸν Ἀπόλλωνα γενέσθαι φασί.

Cur vero Horatius ſe potiſſimum in Cycnum conuerſum iri diceret, in cauſa, quia Cycnus Apollini erat dicatus, quod declarat Callimachus cum ait.

Ἡ μὲν ἔφη, κύκνοι δὲ θεοῦ μέλποντες ἀοιδοί
Μηόνιον Πακτωλὸν ἐκυκλώσαντο λιπόντες.
Ἑβδόμακις περὶ Δῆλον.
Ἑπτὰ ὁ παῖς τόσας δὲ λύρᾳ ἐνεδήσατο χορδάς.
Ὕστερον, ὁσσάκι κύκνοι ἐπ' ὠδίνεσσιν ἄεισαν.

LOCVS HORATII IN Poëtice declaratus.

QVo loco Horatius, quale debeat eſſe chori officium in Tragœdia declarat, ſic ait.

Auctoris partes chorus, officiumq. virile.
Defendat, neu quid medios intercinat actus,
Quod non propoſito conducat, & hæreat apte,
Ille bonis faueatque, & concilietur amice
Et regat iratos, & amet peccare timenteis,
Ille dapes laudet menſæ breuis, ille ſalubrem
Iuſtitiam, legesque, & apertis ocia portis.
Ille tegat commiſſa, Deosq. precetur, & oret,
Vt redeat miſeris, abeat fortuna ſuperbis.

Hoc ipſum etiã affirmat Ariſt. in problematis, ſectione xxxv. vbi quærit, cur in Tragœdiarum choris neque ſubdorio, neque ſubphrygio cantandi genere vti conſueuerint, ait enim Subphrygios modulos ad furorem concitare, & ad arma. Subdorium vero concentum ſtabile quiddam cõſtans, ac magnificum ſonare. Ideo non conuenire choris, qui omnia pacate, humiliter, & flebiliter agunt. Non recipit enim chorus perſonas Heroum, aut ducum, ſed popularium hominum, & ignobilium, qui aliorum præſto ſint incommodis. Conuenire igitur Choro concentum, quẽ veteres Mixolydium vocabant, aſſerit Ariſtoteles, eſt .n. Chorus veluti cliens quidam; curatorq. ocioſus, quippe qui beneuolentiam duntaxat ijs exhibeat, quibus adeſt, quæ verba ſi quis conſideret attentius, videat idem ab Ariſt. fuiſſe dictum, quod ab Horatio. Idem ſubinnuit Ariſt. in lib. Poëtices his verbis.

Στάσιμον δὲ μέλος χοροῦ, τὸ ἄνευ ἀναπαίστου, καὶ τροχαίου. κομμὸς δὲ θρῆνος κοινὸς χοροῦ, καὶ ἀπὸ σκηνῆς. καὶ τὸν χορὸν δὲ ἕνα δεῖ ὑπολαβεῖν τῶν ὑποκριτῶν, καὶ μόριον εἶναι τοῦ ὅλου, καὶ συναγωνίζεσθαι, μὴ ὥσπερ παρ' Εὐριπίδῃ, ἀλλ' ὥσπερ παρὰ Σοφοκλεῖ, τοῖς δὲ λοιποῖς τὰ ᾀδόμενα μᾶλλον τοῦ μύθου, ἢ ἄλλης τραγῳδίας ἐστί· διὸ ἐμβόλιμα ᾄδουσι πρῶτον ἄρξαντος Ἀγάθωνος τοῦ τοιούτου. καὶ τί διαφέρει, ἢ ἐμβόλιμα ᾄδειν, ἢ ῥῆσιν ἐξ ἄλλου, εἰς ἄλλο ἁρμόττειν. ἢ ἐπεισόδιον ὅλον.

His ita expoſitis ex Ariſtotelis ſententia, ſubijciam exempla ſingulis præceptionibus Horatianis de officijs Chori, atque ea ex Sophocle, quem omnium maxime probat Ariſtoteles hac preſertim in re, vt licet perſpicere ex ſuperioribus verbis, quæ appoſui. Ac ne mihi omnes eius tragœdias nominare ſit neceſſe, ex Aiace & Electra tantum, omnia proferamus exempla, ſic enim res tota erit facilior, ac certior. [Auctoris partes) Duplex poteſt eſſe ſenſus horum verborum vel vt dicat, Chorũ exequi partes Poëtæ, cui cum in dramatis tragicis nihil relinquatur loci, ſi quæ tamen dici videantur debere a Poeta, id proferatur à Choro. Vt tres illi verſus extremi.

Ἦ πολλὰ βροτοῖς ἔστιν ἰδοῦσι
Γνῶναι, πρὶν ἰδεῖν δ' οὐδεὶς μάντις
Τῶν μελλόντων ὅ τι πράξει.

Vel quod magis probo, vt chorus exequatur partes auctoris .i. ſuadentis, & diſſuadentis, quid ſit agendum, vel non agendum. Huius rei exemplum eſt in primo choro Aiacis.

Τελαμώνιε παῖ τῆς ἀμφιρύτου
Σαλαμῖνος ἔχων βάθρον ἀγχιάλου.
Σὲ μὲν εὖ πράσσοντ' ἐπιχαίρω,
Σὲ δ' ὅταν πληγὴ Διός,

Et quæ ſequuntur.

Officiumque virile) Huius virilis officij veſtigia in hoc eodẽ loco apparent. grauiter .n. illum caſtigat chorus monetq. vt nihil indignum ſuis maioribus, & gloria ante parta agat. [Neu, q d medios intercinat actus) Iam hoc declaratum eſt ex Ariſtotele, qui monet ne quid ſit in tragœdia dictum à Choro. ἔμβολιμον. Vitium hoc egregie vitauit Sophocles atque ideo laudatur ab Ariſtotele. [Ille bonis faueat) Vt in Electra. vt audiſſet chorus multa contumelioſe dicta à Clytemneſtra in Electram, quæ lugebat mortem patris, fauens Electræ, ac deteſtãs Clytemneſtræ ſcelus, atque improbitatem ait.

Ποῦ ποτε κεραυνοὶ Διός, ἢ ποῦ φαέθων
Ἥλιος, εἰ ταῦτ' ἐφορῶντες, κρύπτουσιν ἕκηλοι.

Et illic.

Εἰ μὴ ἐγὼ παράφρων
Μάντις ἔφυν, καὶ γνώμας
Λειπομένα σοφᾶς
Εἶσιν ἁ πρόμαντις.
Δίκα δίκαια φερομένα χεροῖν κράτη.

Vaticinatur enim exitium Ægiſtho, & Clytemneſtræ ob illorum nefandum ſcelus, quod vbique deteſtatur. [Concilietur Amice). i. magnam præ ſe ferat erga ſuos beneuolentiam, ac maximum ſtudium. vt cum Chorus Aiacem quæritans diu fruſtra præ nimio deſiderio ita exclamat.

Τίς ἂν δῆ μοι τίς ἂν
Φιλοπόνων ἁλιαδᾶν.
Ἔχων ἀΰπνους ἄγρας
Ἢ τίς Ὀλυμπιάδων θεῶν, ἢ ῥυτῶν
Βοσπορίων ποταμῶν ἴδρις,
Τὸν ὠμόθυμον, εἴ ποθι πλαζόμενον
Λεύσσων, ἀπύοι,
Σχέτλια γὰρ ἐμέ γε τὸν μακρῶν ἀλάταν
Πόνων οὐρίῳ μὴ πελάσαι δρόμῳ,
Ἀλλ' ἀμενηνὸν ἄνδρα μὴ λεύσσειν ὅπου.

Et illic.

Χωρεῖν ἕτοιμος, κοὐ λόγῳ δείξω μόνον
Τάχος γὰρ ἔργου, καὶ ποδῶν ἅμ' ἕψεται

Et regat iratos) Vt chorus in Aiace Menelaum iratum, ac contendentem cum Teucro, lenit his verbis.

Μενέλαε μὴ γνώμας ὑποστήσας σοφάς,
Εἶτ' αὐτὸς ἐν θανοῦσιν ὑβριστὰς γένῃ.

Paulò poſt, in altercatione Agamemnonis, & Teucri.

Εἴθ' ὑμὶν ἀμφοῖν νοῦς γένοιτο σωφρονεῖν·
Τούτου γὰρ οὐδὲν σφῷν ἔχω λῷον φράσαι.

Et illic vbi iratus Aiax, à ſe reijcit Tecmeſſam, inquit Chorus.

Αἴας ἔχειν σ' ἂν οἶκτον ὡς κἀγὼ φρενὶ.
Θέλοιμ' ἄν. αἰνοίης γὰρ ἂν τὰ τῆσδ' ἔπη,
Ὦ πρὸς θεῶν ὕπεικε, καὶ φρόνησον εὖ.

Et amet peccare timentes) i. viros bonos. Laudatur à Choro Vlyſſes, qui quamuis infeſtiſſimus eſſet Aiaci dum viueret, contentionem tamen diremit ortam inter Teucrum, & Agamēnonem, ab eoq. impetrauit, vt humaretur Aiax.

,, Ὅστις σ' Ὀδυσσεῦ μὴ λέγει γνώμην σοφὸν
,, Φῦναι τοιοῦτον ὄντα μῶρός ἐστ' ἀνήρ, *Et illud in Electra,*
,, Πρὸς ὠφέλειαν ἡ κόρη λέγει σὺ δὲ,
,, Εἰ σωφρονήσεις ὦ φίλη δράσεις τάδε.

In ijs quæ ſequuntur Horatij Carminibus ſenſus eſt, vt Chorus ſe fidei plenum, & amoris oſtendat, vt,

,, Ἀλλ' οὖν εὐνοίᾳ γ' αὐδῶ
,, Μάτηρ ὡσεί τις πιστὰ
,, Μὴ τίκτειν σ' ἄταν ἄταις.

Præterea ſit virtutem omnium laudator, pietatis, parſimoniæ, iuſtitiæ, æquitatis. Optet bonis felicitatem, Malis exitium imprecetur, Horum exempla, qui volet, petat ex Sophocle. nam nos de his rebus fortaſſe etiam nimis multa diximus. Vnum videtur omiſiſſe Horat. quod potiſſimum eſt Chori officium apud Sophoclem, ſolari eos, qui dis cruciantur, in hoc plurimum verſantur chori ſermones, ſed de his hactenus.

DECLARATIO LOCI HORATIANI.

Horatius Epiſtolarum ſuarum lib. 2. Epiſtola vltima, recenſet Argiui cuiuſdam vſurarium, eiuſmodi iſſe, vt videretur ſibi magna cum voluptate audire hiſtriones recitantes poëtarum tragœdias in medio theatro, & ſæpe applauderet recitantibus. eius verba ſunt hæc.

Fuit haud ignobilis Argis.
,, Qui ſe credebat miros audire tragœdos,
,, In vacuo lætus ſeſſor plauſorque Theatro. Paulò poſt,
,, Hic vbi cognatorum opibus, curiſq. refectus,
,, Expulit elleboro morbum, bilemque meraco,
,, Et redit ad ſeſe. Pol me occidiſtis amici,
,, Non ſeruatis, ait, cui ſic extorta voluptas,
,, Et demptus per vim mentis gratiſſimus error.

Locum hunc legerem, animaduerti non diſſimile quiddam narrare Athenæum lib. xij. in ipſo fine, his verbis.

,, Ἐν μανίᾳ δὲ ἡδίστην διαγωγὴν γενομένην ἐν ἄστει ὁ Ποντικὸς Ἡρακλείδης διηγεῖται ἐν τῷ περὶ ἡδονῆς οὕτω γράφων. ὁ Αἰξωνεὺς Θράσυλλος ὁ Πυθοδώρου διετέθη ποτὲ ὑπὸ μανίας τοιαύτης, ὡς πάντα τὰ πλοῖα τὰ εἰς Πειραιᾶ καταγόμενα ὑπολαμβάνειν ἑαυτοῦ εἶναι, καὶ ἀπεγράφετο αὐτά, καὶ ἀπέστελλε, καὶ διῴκει, καὶ καταπλέοντα ἀπεδέχετο μετὰ χαρᾶς πολλῆς, ὥσπερ αὐτὸς ἐν τοσούτων χρημάτων κύριος ὤν, καὶ τῶν μὲν ἀπολλυμένων οὐδὲν ἐπεζήτει, τοῖς δὲ σωζομένοις ἔχαιρε, καὶ διῆγε μετὰ πλείστης ἡδονῆς. ἐπεὶ δὲ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ κρείττων ἐκ σικελίας ἐπιδημήσας συλλαβὼν αὐτὸν παρέδωκεν ἰατρῷ, καὶ τῆς μανίας ἐπαύσατο, διηγεῖτο δὲ οὐδέποτε φάσκων κατὰ τὸν βίον ἡσθῆναι πλείονα. λύπην μὲν γὰρ, οὐδ' ἡντιναοῦν αὐτῷ παραγίνεσθαι, τὸ δὲ τῶν ἡδονῶν πλῆθος ὑπερβάλλειν.

Idem etiam Tecmeſſa apud Sophoclem de inſaniente Aiace ſuo, ait.

,, Ἀνὴρ ἐκεῖνος, ἡνίκ' ἦν ἐν τῇ νόσῳ
,, Αὐτὸς, μὲν ἥδεθ' οἷσιν εἴχετ' ἐν κακοῖς,
,, Ἡμᾶς δὲ τοὺς φρονοῦντας ἠνίαξυνών,
,, Νῦν δὲ ὡς ἔληξε κἀνέπνευσε τῆς νόσου
,, Ἐκεῖνος λύπῃ πᾶς ἐλήλαται κακῇ
,, Ἡμεῖς δ' ὁμοίως οὐδὲν ἧσσον, ἢ πάρος.

Veriſſimum aūt eſt quod apud eundem legitur Sophoclem,

,, Ἐν τῷ φρονεῖν μηδὲν ἥδιστος βίος.
,, Τὸ μὴ φρονεῖν γὰρ κάρτ' ἀνώδυνον κακόν.

Hæc ſi quis conferet cum Horatianis verſibus, animaduertet eſſe quàm ſimillima, hacque collatione auctorum mirifice delectabitur, vertiſſem in latinum ſuperiora, ſed quia hæc tantum doctis à me ſcribuntur, non committendum putaui, vt mea facilitate quidam Latine ſemidocti, qui literas græcas contemnunt, non agnoſcerent, ſe, quod eas ignorant, magno carere fructu, & voluptate.

LOCVS HORATII INTERpunctus, & declaratus.

In Epiſtola ſexta libri primi, ſunt hi verſus.
Non quo more piris veſci calaber iubet hoſpes,
Tu me feciſti locupletem, veſcere, ſodes.
Iam ſatis eſt, at tu, quantum vis tolle benigne,
Non inuiſa feres pueris munuſcula paruis.
Tam teneor dono, quam ſi dimittar onuſtus.
Vt libet. hæc porcis hodie comedenda relinques.

Diebus ſuperioribus cum Luca Florentiam eſſem profectus, multis magnisq. de cauſis, non prius illinc diſceſſi quàm Petrū Victorium, qui mihi coniunctiſſimus eſt, virum doctiſſimum publice interpretantem Latinos etiam Græcos auctores audirem. Habebat ille fortaſſe tum pre manibus eos quos ſuperius ſcripſi, Horatij verſus. in quibus cum multa docte adnotaſſet, illud etiā ingenioſe admodum, etiam perite obſeruauit διαλογισμὸν illum (ſic enim appellatur à rhetoribus) aliter debere interpūgi, quam vulgo ſit interpunctus in omnibus exemplaribus. frequenter autem ſolet, vti omnes norunt, Horat. in ſua poëmata inducere διαλογισμὸν huiuſmodi. Satyr. iij. plurimus eſt inter eum, & Damaſippum ſtoicum. item quarta & quinti libri & ij. multo apertior Sat. vij. inter eum & ſeruum. Item lib. Epiſtolarum. i. in epiſtola ad Quintium, in Ode præterea libri tertij, Quæ ſic exorditur, Donec gratus eram tibi. inter eum & lydiam. Sed redeo ad rem Dialogiſmus ſuperioribus verſibus eſt inter hoſpitem calabrū & hominem alienigenam peregre profectum. Veſcere ſodes ait calaber. Iam ſatis eſt, reſpondit alter. At tu quantum vis tolle benigne. Non inuiſa fe. pue. mu. par. Hæc omnia à calabro dicuntur, ſi nihil mutes à conſueta lectione, & diſtinctione verborum. At exiſtimabat Victorius interpungenda eſſe iſthæc ſic.

At tu quantum vis tolle. Calabri verba benigne, reſpondet alter, quaſi gratias agens. ſubiungit calaber inſtans vt poma tollat, Non inuiſa feres, cui reſpondit alter. Tam teneor dono Tota mutatio eſt in illius dictionis interpunctio, Benigne, vnde oritur altera dialogiſmi pars à perſona reſpondentis.

,, Res patebit multo apertius, ſi ſubſcribantur verſus.
,, Non quo more piri veſci calaber iubet hoſpes;
,, Tu me feciſti locupletem, veſcere ſodes.
,, Iam ſatis eſt. At tu quantum vis tolle benigne,
,, Non inuiſa feres pueris munuſcula paruis,
,, Tam teneor dono. quam ſi dimittar onuſtus.

Benigne, eo in loco ſignificat tantundem, ac ſi dicas gratias tibi ago de tanta tua erga me humanitate, & liberalitate. Atque id ipſum eſt, quod vno verbo ſæpe exprimit. Ariſtophanes, ἐπαινῶ. At fortaſſe neque illud eſt prætermittendum, quod benigni ij a latinis dicuntur, qui in alterum beneficij, conferunt. & benignitas pro beneficentia, & liberalitate accipitur. Cic. ad Att. facilius in timore benigni, quàm in victoria grati reperimur, ſic pro Deiot. dicere eſt ſolitus. benigne ſibi a P. R. eſſe factum. Nam benigne alteri facere, eſt beneficium conferre. At Atticum ſcribens Cic. ait, benignitas amicorum exhauſta eſt. hic benignitatem intellexit pro liberalitate. Virg. quoque lib. 1. Æn. cum ait,

,, Ponuntque ferocia Pœni,
,, Corda volente Deo, in primis Regina quietum
,, Accipit in Teucros animum, mentemque benignam

Videtur dixiſſe benignam mentem, quaſi propenſam ad beneficia conferenda. Nec ſecus Catullus, cum ait ſcribens in ingratum.

Omnia ſunt ingrata, nihil feciſſe benigne.
Imò etiam tædes, tædet obeſtque magis.

LOCA QVÆDAM HORATIANA, vbi de vino, & ebrietate fit mentio, declarata ex Græcis auctoribus.

Veterum Græcorum poëtarum carmina interiiſſe, vel ob id maxima dolendum eſt, quòd magna caremus vtilitate etiam voluptate, cum nobis ſit erepta facultas perſpiciendi, qua ratione illorum dicta, ſint imitati noſtri Latini poëtæ. Satis enim conſtat hos nihil ferè niſi ex illorum præſcribo, & imitatione ſcripſiſſe, Tragœdias Ennius, & Pacuuius ſuas verterant à Græcis. Terentius, & Plautus, reliquique omnes Comici inde quidquid ſcripſerunt, ſumpſere. Virgilius omnes ſuos lepores, & veneres ab Homero tranſtulit. Sicque planè exiſtime in hoc qui non perſpicit imitationem, cum præter paucula quædam, quæ ad vim verborum latinorum pertinent, & elegantiam,

gantiam, nihil omnino viuere. Idem de Horatio dicendum, nemo enim illo ſtudioſius eſt græcos imitatus. quanquam id non ſatis cognoſci poteſt, q̃ græcorum ſcripta, ſicuti ab initio dixi, interierunt. Sæpeſum admiratus in illius carminibus leporem ſummum, & feſtiuiſſimus dicendi genus, quo vtitur multis in locis ſumma cum varietate, dum ad conuiuia, & animi relaxationem hortatur amicos magna cum hilaritate. In hanc ſententiam cum multa legerem ſparſim apud Athenæum, qui nobis fragmenta quædam conſeruauit poetarum, dum illorum verſus ſuis intexuit libris, animaduerti, non pauca, quæ quàm ſimillima eſſet Horatianis, ſuſpicatusq́. ſum, inde ea Horatium ſumpſiſſe. adnotaui igitur nonnulla, vt iudicent eruditi, qualia tandem hæc ſint, ••ectéq. nec ne ſentiam Athenæus lib. x. vbi multa recenſet ex Alcæo poeta, ait hunc fuiſſe ipſius verſiculum.

„ Νῦν χρὴ μεθύσθην καί τινα πρὸς βίαν πονεῖν
„ Ε'πειδὴ κάτθανε Μυρσίλος.

Priorem verſum ſic reddidit Horatius, Ode penultima libri primi. Nunc eſt bibendum, nunc pede libero pulſanda tellus. Subiungit rationem Alcæus eſſe indulgendum ebrietati, quoniã perijt Myrſilus, quaſi innuat, Cum Myrſilus vir ſummus atque immortalitate dignus perierit, ex hoc facile cognoſcere poſſe nos, omnes eſſe morituros, atque ideo genio indulgendum, & bibendum eſſe, vt q̃ minima cum ſollicitudine vita transigatur. Hanc ipſam ſententiam ſæpe exprimit Horatius.

Sed tunc in primis, cum ait.
Huc vina, & vnguenta, & nimium breueis
Flores amœnæ ferre iube roſæ.
Dum res, & ætas, & ſororum
Fila trium patiuntur atra.
Cede coëmptis ſaltibus, & domo
Villaque, flauus quam Tyberis lauit,
Cedes, & extructis in altum
Diuitijs potietur, hæres
Diues ne priſco natus ab Inacho
Nil intereſt an pauper, & infima
De gente ſub dio moreris
Victima nil miſerantis Orci
Omnes eodem cogimur, omnium
Verſatur vrna, ſerius, ocyus
Sors, exitura, & nos in æternum
Exilium impoſitura cymbæ.

Eodem in loco Athenæus de Alcæo loquens ait.

„ Καὶ καθόλου δὲ συμβουλεύων φησὶ
„ Μηδὲν ἄλλο φυτεύσῃς πρότερον δένδρεον ἀμπέλω.

Et hoc Alcæi carmen videtur imitatus Horatius cum ad Varũ ſcribit.

Nullam vare ſacra vite prius ſeueris arborem
„ Circa mite ſolum Tyburis, & mœnia Catili,

In eadem Ode, cum inquit Horatius,

„ Non ego te candide Baſſareu.
„ Inuito quatiam, nec varijs obſita frondibus.
„ Sub dio rapiam.

Videtur voluiſſe exprimere Menandri dictum.

„ Ε'ν ἀδελφοῖς.
„ Ο'κτὼ τις ὑποσχεῖν κοτύλας, καὶ δώδεκα
„ κυάθους, ἕως κατασείσῃ φιλοτιμούμενος.

Quod declaratis Athenæus ait.

„ Κατασείειν δὲ ἔλεγον ἐπὶ τῶν ἐν τοῖς πότοις ὑπο
„ πινόντων, τὴν μεταφορὰν λαμβάνοντες ἀπὸ τῶν
„ τοὺς καρποὺς κατασειόντων.

Hæc verba ſi quis diligenter conſideret, Videbit qua ratione Horatius dixit, inuitum quatiam. nã κατασείειν, eſt quatere apud græcos. Eodem in loco reprehendit Athenæus chamæleontem Ponticum, qui cum ignoraret φιλοινίαν Alcæi, interpretatus eſt peruerſam ipſius carmina quædam, probatq́. his verbis delectatum fuiſſe magnopere Alcæum vino.

„ Κατὰ δὲ πᾶσαν ὥραν καὶ πᾶσαν περίστασιν πίνων ὁ ποιητὴς
„ οὗτος εὑρίσκεται, χειμῶνος μὲν ἐν τούτοις.
„ Ὕει μὲν ὁ Ζεύς. ἐκ δ' ὀρανῶ.
„ Μέγας χειμὼν, πεπάγασι δὲ ὑδάτων ῥοαί,
„ κάββαλε τὸν χειμῶνα ἐπὶ μὲν τιθεὶς πῦρ.
„ Θέρους δέ.
„ Τέγγε πλεύμονας οἴνῳ.
„ Τὸ γὰρ ἄστρον περιτέλλεται
„ Α'δ' ὥρα χαλεπά
„ Πάντα δὲ δίψαις ὑπὸ καύματος
„ τοῦ δὲ ἔαρος.
„ Η'ρος ἀνθεμόεντος ἐπάιον, ἐρχομένοιο.
„ καὶ προελθών.
„ ἐν δὲ κίρνατε τῶ μελιάδεος ὅττι τάχιστα κρατῆρα.

Hyeme igitur, æſtate & vere oſtendit ex ipſius verſibus larga potione delectatum Alcæum. Hoc ipſum ſi ita oſtendero in Horatij verſibus expreſſum, vt non modo ſententiæ, ſed & verba quandoque exprimantur, quis non affirmet illum diligentiſſimum fuiſſe græcorum imitatorem? magnamq́. ex ea re percipiat voluptatem. Hieme dum ſuadet Horatius bibendum, ſic ait,

Vides vt alta ſtet niue candidum.
Soracte, nec iam ſuſtineant onus
Siluæ laborantes. Geluque
Flumina conſtiterint acuto.
Diſſolue frigus, ligna ſuper foco
Large reponens, atque benignius
Deprome quadrimum ſabina
O Taliarche merum dyota.

In his verſibus, quis non videat exactiſſime expreſſa illa Alcæi.

„ Πεπάγασι δὲ ὑδάτων ῥοαὶ
„ κάββαλε τὸν χειμῶνα ἐπὶ μὲν τιθεὶς πῦρ,

Cum ait Horatius,

Geluque
Flumina conſtiterint acuto.
Diſſolue frigus ligna ſuper foco
Large reponens.

Æſtate vero, cum ſodales, vt bibant, monet, his vtitur verbis.

His in reducta valle, caniculæ
Vitabis æſtus, & fide Theia
Dices laborantes in vno
Penelopen, vitreamq́ue Circen,
Hic innocentes pocula Lesbij
Duces ſub vmbra, nec Semeleius
Cum Marte confundet Thyoneus
Prœlia. Alibi.
Tyrrhena regum progenies, tibi
Non ante verſo lene merum cado
Cum flore Mœcenas roſarum, &
Preſſa tuis balanus capillis
Iandudum apud me eſt.
Eripe te moræ. Paulò poſt.
Iam clarus occultum Andromedes pater
Oſtendit ignem, iam Procion furit
Et ſtella veſani leonis
Sole dies referente ſiccos.
Iam paſtor vmbras cum grege languido
Riuumq́ue feſſus quærit, & horridi
Dumeta ſiluani, caretq́ue
Ripa, vagis taciturna ventis.

In quibus illorum ex exacta imitatio,

„ Τὸ γὰρ ἄστρον περιτέλλεται.
„ Α'δ' ὥρα χαλεπά
„ Πάντα δὲ δίψαις ὑπὸ καύματος.

Iam Procyon furit.
Et ſtella veſani leonis,
Sole dies referentes ſiccos.

Vere autem, cum Horat. ſodales hortatur, vt largius potent, ſic inquit.

Iam veris comites, quæ mare temperant,
Impellunt animæ lintea Thraciæ.
Iam nec prata rigent, nec fluuij ſtrepunt
Hyberna niue turgidi.

Et quæ ſequuntur paulò poſt.

Adduxere ſitim tempora Virgili,
Sed preſſum calibus ducere liberum
Si geſtis, iuuenum nobilium cliens,
Nardo vina merebere.
Nardi paruus onyx eliciet cadum,
Qui nunc Sulpitijs accubat horreis,

Spes

Spes donare nouas largus, amaraque,
Curarum eluere efficax.

Iam vero quis non videat, & illud ex Alcæi verſiculo dū cum alloquitur amphoram?

Viuæque producent lucernæ.
Dum rediens fugat aſtra Phœbus.

Alcæi verſus hic eſt.

„ Πίνωμεν, τί τὸν λύχνον σβεννύμεν,
„ Δάκτυλος ἁμέρα,

Præterea illa ἀναγκαῖον, de qua cum loquitur Athenæus tam multa affert ex antiquis poëtis Græcorum, non ne apud Horat. ſæpe nominatur?

Quo chium precio cadum
Mercemur quis aquam temperet ignibus? Alibi?
Quis puer ocyus
Reſtinguet ardentis Falerni
Pocula prætereunte lympha.

Verſus græcorum hi ſunt. Alcæi.

„ Ἐγχέας ὕδατος τρεῖς πρὸς δύο, καὶ τρεῖς ἀκράτου. *Pherecratis*.
„ Δύο ὕδατος πρὸς τέτταρας οἴνου.
„ Τρεῖς ὥσπερ αὐτὸς ἐγχέας δύο ὕδατος.
„ Ὦ μάκαρ, τί δ᾽ οἶνος τέτταρας.
„ Ἔρρων νόμος, ὅστις βαπτίχοις οἰνοχεῖν σελῆ. *Ephippi*.
„ Ἐρῶ πρὸς τέτταρας εἶναι πίνειν ἀσφαλέστερον.
„ *Alexidis*. Ἀπηλλάξ ἰκπιών, ὡς σὺ τὶς ὕδωρ ἴσον ἴσω κε-
„ κραμένον.

Vinum aqua mixtum ὑδαρῆ vocant,

„ Μὴ παντελῶς σὺ ὁ δὲ διδοὺ ὑδαρῆ.

Paulò poſt ex Hegeſandro.

„ Τὸν οἶνον ὑδαρῆ πωλοῦντων τῶν καπήλων ἐν ἀκράτω πολλῷ
„ ἐπιλύεσθαι αὐτὸν πωλεῖν ἵνα τοὺς ἀκράτους ἐργάζοιντο.

Vocant etiam κεκραμένον, non mixtum autem appellant ἄκρατον.

Sed redeo ad Horat. Is numerum etiam poculorum obſeruauit, opinor, ex Græcis ait enim.

Da lunæ properæ nouæ,
Da noctis mediæ,
Da puer, auguris
Murœnæ tribus, aut nouem
Miſcentur cyathis pocula commodis.
Ternos ter cyathos attonitus petet
Vates. treis prohibet ſupra
Rixarum metuens, tangere gratia
Nudis iuncta ſororibus.

At Eubulus ita loquentem inducit Bacchum

„ Τρεῖς γὰρ μόνους κρατῆρας ἐγκεραννύω
„ Τοῖς εὖ φρονοῦσι τὸν μὲν ὑγιείας ἕνα
„ Ὃν πρῶτον ἐκπίνουσι, τὸν δὲ δεύτερον
„ Ἔρωτος ἡδονῆς τε, τὸν τρίτον δ᾽ ὕπνου
„ Ὃν ἐκπιόντες οἱ σοφοὶ κεκλημένοι
„ Οἴκαδε βαδίζουσιν ὁ δὲ τέταρτος
„ Οὐκ ἔτ᾽ ἡμέτερός ἐστ᾽ ἀλλ᾽ ὕβρεως.

Quintum dicit poſtea eſſe βοῆς, ſextum κώμου, ſeptimum ὑπωπίων, octauum κλήτηρος, nonum χολῆς, decimum μανίας, & illud Panyaſidis.

Πρῶται τέσις χαρίτων, ὡρῶν, καὶ Διονύσου.

Secundum poculum veneris eſſe ait, tertium vero ἄτης, ut ἀπωθοῖ hæc de numero poculorum.

Vinum curas diluere dixit Horatius.

Diſſipat Euhyus
Curas edaces. Alibi.
Siccis omnia nam dura Deus propoſuit, neque
Mordaces aliter diffugiunt ſollicitudines, & illud.
Nunc vino pellite curas. Et illud.
Tu lene tormentum ingenio admoues,
Plerunque duro, tu ſapientium
Curas, & arcanum iocoſo
Conſilium retegis lyæo
Tu ſpem reducis mentibus anxijs Item alibi,
Metite nobis Cæcubum.
Curam, metumque Cæſaris rerum, iuuat
Dulci lyro ſoluere, & illud.
Solicitis animis onus eximit.

Id quoque protulit Homerus,

„ Οἶνον τοι μενοεικέα θεοὶ ποίησαν ἄριστον
„ Θνητοῖς, ἀνθρώποισιν ἀποσκεδάσαι μελεδῶνας.

Et Chæremon tragicus.

„ Παρασκευάζει δ᾽ οἶνος τοῖς χρωμένοις
„ Γέλωτα, σοφίαν, εὐμάθειαν, εὐβουλίαν.

Hoc ita Horatius expreſſit.

Addocet artes.
Fœcundi calices quem non fecere diſertum;

Mneſitheus quoque

„ Τοῖς μέτριον πίνουσι, καὶ κεκραμένον
„ Εὐθυμίαν φέρει, ἂν δ᾽ ὑπερβάλλῃς, ὕβριν.

Item panyaſis,

„ Οἶνος δὲ θνητοῖσι θεῶν παρὰ δῶρον ἄριστον
„ Πάσας δ᾽ ἐκ κραδίης ἀνίας ἀνδρῶν ἀλαπάζει.

Aliud quoque ebrietati attribuit Horat. faſtum videlicet, & pugnandi ſtudium, cum ait.

Et addis cornua pauperi.
Poſt te neque iratos trementi.
Regum apices, nec militum arma, Item.
In prælia trudit inermem.

Hoc ita in Diphili legitur verſibus,

„ Ὦ πᾶσι τοῖς φρονοῦσι προσφιλέστατε Διόνυσε
„ Καὶ σοφώταθ᾽ ὡς ἡδύς τις εἶ
„ Ὅταν ταπεινὸν μεγαφρονεῖν ποιῇς μόνος
„ Τόν τ᾽ ὀφρῦς αἴροντα συμπείθεις γελᾶν,
„ Τὸν ἀσθενῆ τολμᾶν τι, τὸν δειλὸν θρασύν.

Horatius item illud ait.

Quæ ſubſequitur cæcus amor ſui,
Attollens vacuum plus nimio gloria verticem.

Plato in Cratylo οἶνον dictum eſſe teſtatur, quaſi οἰόνουν διὰ τὸ οἴεσθαι νοῦν ἔχειν ποιεῖν τοὺς πίνοντας ἡμᾶς ἐμποιεῖν.

Nimis fortaſſe multa de hac re à nobis dicta ſunt. At voluimus eruditos cognoſcere, quam multa quanque apta in hanc ſententiam ſampſerit Horatius noſter à græcis. Quorum poëmata ſi integra extarent, multo ſanè maiorem ex tali locorum collatione, voluptatem, atque vtilitatem perciperemus. Verum quid prohibet aliquando veſtigia hæc, quæ paucula adhuc viſuntur, conſectari.

LOCVS HORATII DECLARATVS DE ſortibus, & earum vſu.

VErſiculus eſt apud Horatium hic.

Serius ocius ſors exitura.

In quo alluſiſſe videtur ad antiquam conſuetudinem ducendarum ſortium, quæ & ſi à multis declarata ſunt, optime tamen eam deſcripſit Hom. in Iliade his verſibus.

„ Ὣς ἔφαθ᾽ οἱ δὲ κλῆρον ἐσημήναντο ἕκαστος
„ Ἐν δ᾽ ἔβαλον κυνέῃ Ἀγαμέμνονος Ἀτρεΐδαο.
„ Λαοὶ δ᾽ ἠρήσαντο, θεοῖσι δὲ χεῖρας ἀνέσχον.
„ Ὧδε δέ τις εἴπεσκεν ἰδὼν εἰς οὐρανὸν εὐρύν.
„ Ζεῦ πάτερ, ἢ Αἴαντα λαχεῖν, ἢ Τυδέος υἱόν.
„ Ἢ αὐτὸν βασιλῆα πολυχρύσοιο Μυκήνης.
„ Ὣς ἄρ᾽ ἔφαν. πάλλεν δὲ γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
„ Ἐκ δ᾽ ἔθορε κλῆρος κυνέης ὃν ἄρ᾽ ἤθελον αὐτοί,
„ Αἴαντος, κῆρυξ δὲ φέρων ἀν᾽ ὅμιλον ἁπάντῃ
„ Δεῖξ᾽ ἐνδέξια πᾶσιν ἀριστήεσσιν Ἀχαιῶν.
„ Οἱ δ᾽ οὐ γιγνώσκοντες ἀπηνήναντο ἕκαστος.
„ Ἀλλ᾽ ὅτε δὴ τὸν ἵκανε, φέρων ἀν᾽ ὅμιλον ἁπάντῃ.
„ Ὅς μιν ἐπιγράψας, κυνέῃ βάλε φαίδιμος Αἴας
„ Ἤτοι ὑπέσχεθε χεῖρ᾽ ὁ δ᾽ ἄρ᾽ ἔμβαλεν ἄγχι παραστάς
„ Γνῶ δὲ κλήρου σῆμα ἰδών, γήθησε δὲ θυμῷ.
„ Τὸν μὲν πὰρ πόδ᾽ ἑὸν χαμάδις βάλε, φώνησέν τε,
„ Ὦ φίλοι ἤτοι κλῆρος ἐμός.

Qui græca intelligunt animaduertere in his poſſunt conſuetudinem ducendi ſortes, perſpicereque, qua ratione dixerit Horatius ſors exitura, ſerius, ocius. Sed quando huiuſmodi ſermonem ingreſſi ſumus, agedum perſcrutemur q̄ multis in rebus ſortes adhibebantur. Sortiebantur Romani prouincias, vt conſules, vtra vtri eueniret. Liuius Sulpitio Samnites. Apulia Æmi-

lio

lio ſorte euenerunt. Sortiebantur iudices Damnatorum iudicia, eductis ſortibus ex vrna, quod Virg. Minoi attribuit apud inferos, cum ait,

Vrnam mouet ille ſilentium.

Sortiebantur veteres in Democratia magiſtratus Ariſt.

„ ἔςι δὲ δημοκρατία, ὡς ὁ κλήρῳ διαιρῶσι τὰς ἀρχάς.

Sortiebantur Imperatores Romani dies, quibus ſinguli imperabant. Liuius itaque Varro vnius ſors eius diei imperij erat, nihil conſulto collega ſignum propoſuit. Sortiebantur pericula, vt de Theſeo, & Minotauro narrat Virgilius.

In foribus letum Androgeo, tum pendere pœnas
Cecropidæ iuſſi (miſerum) ſeptena quotannis.
Corpora natorum. ſtat ductis ſortibus vrna.

Pauſanias ἐν τοῖς μεσσηνιακοῖς, in quodam oraculo quod recenſet,

„ κόρην ἄχραντον νερτέροισι
„ κλήρῳ λαχοῦσαν αἰπυτιδῶν ἐφ' αἵματος,

Sortiebantur curſores locum in ſtadio. Virg.

Tum loca ſorte legunt.

Sortiebantur milites prædam. Virg.

Si vero capere Italiam, ſceptriſque potiri
Contigerit victori, & prædæ ducere ſortem.

Habebat Reſp. Athenienſium quoſdam magiſtratus. Qui vocabantur κληρωτοί, id eſt κατὰ κλῆρον γινόμενοι. quales erant iudices. Mos autem hic erat apud Athenienſes creandorum magiſtratuum. Competitores è magno numero paucos, & eos clariſſimos eligebant (eligebantur autem ab iis, qui præerant lectioni) & eorum nomina mittebant in vrnam. Vnde κληρούμενοι dicebantur ij, quorum nomina mittebãtur in vrnam λαχόντες autem, vel λαχόντες, qui ſortibus ductis obtinuerant magiſtratus. erant etiam ἐπιλαχόντες qui ſublegebantur primo. Conſueuerant. o. Athenienſes τῷ λαχόντι ſubſtituere ἐπιλαχόντα. vt ſi quando prior ille λαχὼν, aut morbo eſſet impeditus, aut morte præuentus, ſubſtitueretur ei in reliquum tempus magiſtratus ὁ ἐπιλαχών. deſignabantur etiam ad priuatas lites dijudicandas κληρωτοὶ διαιτηταί, id eſt arbitri per ſortes electi. nam erant & διαιτηταὶ κατ' ἐπιτροπήν, qui eligebantur ab ipſis litigantibus.

LOCVS HORATII DECLARATVS.

IN Epiſtola libri primi Horatius, cum ſe nullius diſciplinæ certum eſſe ſectatorem demonſtrat, philoſophorum, ſed ex omnibus ſe excerpere, quod optimũ videatur, his vtit verbis.

Nullius addictus iurare in verba magiſtri
Quo me cumque rapit tempeſtas, deferor hoſpes,
Nunc in Ariſtippi furtim præcepta relabor,
Et mihi res, non me rebus ſummittere conor.

Neque vero locus hic eruditione caret, nam ſe ἐκλεκτικὸν eſſe ſignificat poeta. erant autem philoſophi ἐκλεκτικοί. Qui cum nulla haberent peculiaria dogmata, ex ceteris, ſe ligebant, quod optimum eſſe iudicabant, ac veriſſimum. De his meminit Diogenes Laërtius in procem. lib. j. his verbis.

„ ἔτι δὲ πρὸ ὀλίγου ἐκλεκτική τις αἵρεσις εἰσήχθη ὑπὸ Ποτάμωνος τοῦ Ἀλεξανδρέως ἐκλεξαμένου τὰ ἀρέσαντα ἐξ ἑκάστης τῶν αἱρέσεων.

Talem & Cicero ſæpe in ſuis libris profitetur.

ALTER LOCVS HORATII DECLARATVS.

CVM loquens Horatius de Baccho ait:

Addis cornua pauperi,

Videtur alluſiſſe ad antiquorum conſuetudinem, qui Bacchum κερασφόρον pingebant. Vnde Ouid. lib. 4. Faſt. ait;

Mite pater caput huc, placataque cornua vertas,
Et dea ingenio vela ſecunda meo.

Idem alibi dicere videtur Horatius, cum ait.

Te vidit inſons Cerberus aureo
Cornu decorum, Et alibi.
Sæua tene cum Berecynthio
Cornu tympana, Quæ ſubſequitur Cæcus amor ſui, &
Attollens vacuum plus nimio gloria verticem.
Arcani fides prodiga, perlucidior vitro.

In his ipſis Horatij carminibus, etiam ſi ſatis cognoſci poteſt, cur veteres Baccho cornua attribuebant, non tamen fuit ab re, commemorare aliorum opiniones. Diodorus Siculus duas affert cauſas, vel quod primus coniungendorum boum auctor fuerit, vel quoniam Hammon pater cornua habuit. Sextus autem Pompeius ait ſimulacro Bacchi propterea cornu apponi, quoniam qui ebrij ſunt, adeo truces fiunt, vt videantur cornua habere. Athenæus lib. ij. ex verbis Platonis rationem reddit, cur veteres Bacchum Tauri, & Pardalis forma exprimebant, his verbis.

„ Πλάτων δὲ ἐν δευτέρῳ νόμων, τὴν τοῦ οἴνου χρῆσίν φησιν ὑγείας ἕνεκα ὑπάρχειν, ἀπὸ τοῦ δὲ κατὰ μάθησιν καὶ ζωομορφοῦσιν ἢ ταύρῳ παρεικάζουσι τὸν Διόνυσον, καὶ παρδάλει διὰ τὸ πρὸς βίαν τρέπεσθαι τοὺς ἐξοινωθέντας. εἰσὶ δὲ οἶνοι θυμικοὶ γίνονται, τοιοῦτος δ' ὁ ταῦρος. Εὐριπίδης.

„ ταύρου δ' ὑβριστοῦ, καὶ ἐν κέρᾳ θυμουμένου.

Taurorum cornibus conſueuerant veteres vti pro poculis. quod, quia fortaſſe non eſt præter rem, de qua verba facimus ſatius erit eiuſdem Athenæi teſtimonio confirmare ait igitur.

„ τοὺς πρώτους λέγεται τοῖς κέρασι τῶν βοῶν πίνειν, ἀφ' οὗ τὸν Διόνυσον κερατοφυῆ πλάττεσθαι, ἔτι δὲ καὶ ταῦρον καλεῖσθαι ὑπὸ πολλῶν ποιητῶν. καὶ μέχρι νῦν λέγεσθαι, ὅταν συμμίσγωσι τῷ οἴνῳ τὸ ὕδωρ, κεράσαι φάσκοντες. καὶ τὸ ἀγγεῖον, ἐν ᾧ κιρνᾶται ὁ οἶνος, κρατὴρ ἀπὸ τοῦ συγκιρνᾶσθαι ἐν αὐτῷ τὸ ὕδωρ ἀπὸ τοῦ κέρατος, οἷον κερατήρ. ἀπὸ τοῦ εἰς τὸ κέρας ἐγχεῖσθαι τὸ πόμα. διαμένει δὲ, καὶ ἔτι νῦν ἡ τῶν κεράτων κατασκευή. πολλοὶ δὲ τῶν ποιητῶν παράγουσι πίνοντας τοὺς ἀρχαίους κέρασι.

Qualia vero ex poëtis, & hiſtoricis ad hanc rem probandam adducat teſtimonia, licet vnicuique illic intueri, nam omnis longum eſſet, ſi omnia vellem tranſcribere, quæ ab illo narrantur.

FINIS.

BIBLIOTECA ... ROMA

SERIES LITERARVM.

* a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ t u x y z. A B C D E.

Omnes quaterniones, præter *, duernio.

VENETIIS,
APVD HAEREDES IOANNIS MARIAE BONELLI.
M. D. LXXVI.

rof. A 31/1993